Universidad de Deusto
Biblioteca

D. BERNAR
Opera.
Tomus II.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. BERNARDI
DOCTORIS MELLITISS.
AC PRIMI ABBATIS
CLARAEVALENSIS
COENOBII, OPERA,
IN DVOS TOMOS DISTINCTA

Quibus adiecimus eiusdem Autoris Opuscula quæ, ut cætera eius scripta, cœlestem, ac diuinam sapiunt eruditionem.

Nunc recens impressa, accuratissimè recognita, & purgata: sedulaq; collatione, ad antiquiorum exemplarium fidem, nativæ integritati restituta.

Cum amplissimis, ac locupletissimis INDICIBVS, utrique Tomo inseruientibus

TOMVS SECVNDVS

24547

VENETIIS, M D LXVIII

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. BERNARDI
DOCTORIS MELLITISSIMI,
AC PRIMI ABBATIS CLARAEVALLENSIS COENOBII, EPISTOLAE.

Miraculum de prima Epistola.

FRater Robertus sancti viri monachus, & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua quorundam persuasione deceptus, Cluniacum sese contulerat. Venerabilis autem pater postea quam aliquandiu dissimulauit, eundem fratrem statuit per epistolam reuocare. Quo dictante venerabilis Vuillelmus Rieuallis postea monasterij primus abbas in membrana scribens, eandem excipiebat epistolam. Erant autem pariter sub dio sedentes (ad dictandum quippe secretius septa monasterij egressi fuerant) subito autem inopinatus imber erupit: & is qui scribebat (sicut ipso referente didicimus) chartam reponere voluit. Ad quem pater sanctus: Opus, inquit, Dei est, scribere ne timeas. Scripsit ergo epistolam in medio imbre sine imbre. Cum enim vndique plueret, chartam expositam uirtus operuit charitatis: & quæ dictabat epistolam, schedulam quoque pariter conseruabat. Et hæc quidem epistola ob
B tam grande miraculum in codice epistolarum eius à fratribus non immerito prima est ordinata.

EPISTOLA PRIMA AD ROBERTVM nepotem suum, qui de ordine Cistercienſi transierat ad Cluniacum.

SAtis & plusquam satis sustinui dilectissime fili Roberte, si forte dei pietas, & tuam per se, & meam per te animam dignaretur inuisere: tibi scilicet inspirando salutarē compunctionem, mihique de tua salute lætitiam. Sed quoniam vsque adhuc frustratum me cerno ab expectatione mea: iam non ualeo tegere dolorem meum, anxietatē reprimere, dissimulare tristitiam. Vnde & cōtra iuris ordinem cogor reuocare læsus eum qui me læsit: spretus requirere contemptorē: iniuriam passus, iniuriatori satisfacere: rogare denique à quo rogari debueram. Dolor quippe nimius non deliberat, non uerecundatur, non consulit rationem, non metuit dignitatis damnum: legi non obtemperat, iudicio non C acquiescit, modum ignorat & ordinem: id omnimodo & solummodo satagente animo, quo uel careat quod se dolet habere, vel habeat quo se dolet carere. At, inquis, nec læsi quempiam, nec spreui: sed spretus potius ego, ac multifariē læsus, tantum fugi malefactorem meum. Cui iniuriam feci, si iniurias fugi? An non expedit cedere persecutori, quàm resistere? fugere ferientem, quàm referire? Recte. Assentio. Non ut contenderem cœpi hæc, sed vt contentionem dirimerem. Fugere persecutionem non est culpa fugientis, sed persequentis. Non contradico. Omitto

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod factum est: non requiro, cur, uel quomodo factum est: culpas non discutio, non retracto causas, non recordor iniurias.
Solent enim hæc magis instigare quàm mitigare discordias. Solum quod mihi magis est cordi, loquor. Me miserum quòd te careo, quòd te non uideo, quòd sine te viuo: pro quo mori, mihi viuere est: sine quo viuere, mori. Non igitur quæro, cur abieris: sed quòd iam non redieris, queror. Non causas discessionis, sed moras cauſor regressionis. Veni tantum, & pax erit. Reuertere,
Lu.15.c & satisfactum est. Rédi, inquam, redi, & lætus exultabo: Mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est. Fuerit certe meæ culpæ quòd discessisti: delicato quippe adolescentulo austerus extiteram, & tenerum durus nimis inhumanè tractaui. Hinc enim & præsens quondam aduersum me (quantum memini) murmurare solebas: hinc & nunc (sicut audiui) etiam absenti derogare non cessas. Non tibi imputetur. Possem forsitan excusare & dicere: quia sic lasciui pueritiæ mores coercendi erant: ac rudibus annis debebantur asperæ illa disciplinæ districtioris initia: scriptura attestante quæ ait: Percute filium tuum virga, & liberabit animam eius
Pro. 23. b
He. 12. a à morte. Et rursum: Quos enim diligit dominus, corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Et illud: Vtiliora sunt
Pro. 27. a vbera amici, quàm oscula inimici. Sed fuerit (vt dixi) meæ culpæ quod discessisti, ne dum de reatus perpetratione contenditur, emendatio retardetur. At vero hinc vel proculdubio incipiet esse & tuæ, si non parcas pœnitenti, indulgeas confitenti; quia potui quidem aliquàdo in aliquibus fuisse erga te indiscretus, sed certe non maleuolus. Quod si & in futuro hanc ipsam indiscretionem meam suspecti habes, nouëris me iam non esse qui fuerã, quia nec te puto fore qui fuisti. Mutatus mutatum inuenies, & quẽ ante metuebas magistrum, comitò amplectere securus. Itaque si uè mea culpa recesseris (vt tu putas, & ego nõ excuso) siue tua (vt multi putant, & si ego non accuso) siue mea simul & tua (quod ego magis puto) ex hoc iã si redire reuueris, solus profecto inexcusabilis eris. Vis ab omni culpa liber esse? Reuertere. Si tuam agnoscis, ignosco. Ignosce & tu mihi, vbi meam agnosco. Alioquin aut tibi nimis indulges, qui tuam culpam & agnoscis & dissimulas: aut mihi nimis immisericors es, cui nec satisfacienti ignoscendum putas. Iam si redire recusas, aliam quære occasionem vnde falso blandiaris conscientiæ tuæ, quia non erit vltra quod formidare debeas de rigore districtionis meæ. Neque enim formidandum est quòd futurus sim præsenti formidolosus, cui adhuc absenti iam toto sum corpore prostratus, totis astrictus viscеribus. Humilitatem exhibeo, charitatem promitto, & tu times? Intrepidus veni quo te vocat humilitas, pertrahit charitas. Securus accede, talibus præuentus obsidibus. Fugisti sæuum, reuertere ad mansuetum. Reuocet te meæ lenitas, cuius seueritas effugauit. Vide fili, qua te capiam duci, non spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum, in quo clamare & tu non confundaris, Abba pater: causam vtique tanti doloris mei non minis apud te, sed blandimentis, precibus, non terroribus agens. Alias forsitan aliter tentaret. Et vere quis alius non magis discuteret reatum, & incuteret metum, non opponeret votum, & proponeret iudicium, non arguеret inobedientiæ, non indignaretur impostaſiæ, quòd de spinis ad pellicias, de oleribus ad delicias, quòd denique ad diuitias de paupertate transierit? Sed ego non noui animum tuum, qui facilius possit amore flecti, quàm timore compelli. Denique quid necesse est bis pungere non recalcitrantem, valdè timidum magis exterrere, per se satis erubescentem confundere amplius: cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex disciplinæ est? Quòd si cui mirum videtur quomodo puer verecundus, simplex, timoratus, ausus fuerit contra voluntatem fratrum, magistri imperium, regulare decretum, suum deserere, & votum & locum: miretur etiam quòd & Dauid sanctitati subreptum sit, quòd sapientiæ Salomonis illusum, quòd Samſon fortitudini obuiatum.
Qui protoplastum dolo captum expulit de patria fœlicitatis: quid mirum si tenero subripuit adolescentulo in loco horroris & vastæ solitudinis?
Huc accedit quod nec sicut illos Babylonicos senes, species decepit eum: nec sicut Giezi pecuniæ amor: nec honoris ambitio, 4.Re.5.f
sicut Iulianum apostatam: sed fefellit illum sanctitas, seduxit religio, perdidit auctoritas seniorum. Quæris quomodo? Primo quidem missus est magnus

quidam prior ab ipso principe priorum: foris quidem apparens in vestimentis ouium: intrinsecus autem lupus rapax. Deceptisque custodibus, æstimantibus quippe ouem esse: væ væ admissus est solus ad solam lupus ouiculam. Nec refugit ouicula lupum, quem & ipsa putabat ouem. Quid plura? attrahit, allicit, blanditur, & noui euangelij prædicator commendat crapulam, parsimoniam damnat: voluntariam paupertatem miseriam dicit: ieiunia, vigilias, silentium, manuumque laborem, vocat insaniam. E contrario:
H ociositatem, contemplationem nuncupat: ed acitatem, loquacitatem, curiositatem, cunctam denique iutemperantiam nominat discretionem. Quando, inquit, delectatur Deus cruciatibus nostris? Vbi præcipit scriptura quempiam sese interficere? Qualis verò religio est fodere terram, siluam excidere, stercora comportare? Nunquid non
Mat.9.b sententia veritatis est: Misericordiam volo,
Eze.18. & non sacrificium? Et, Nolo mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur & viuat:
g Mat.5.a Et, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Vt quid verò deus cibos creauit, si non liceat manducare? Vt quid nobis corpora dedit si prohibeat sustentare? Denique qui sibi nequam, cui bonus? Quis vnquam sanum sapiens, carnem
Ec. 14.a suam odio habuit? Talibus tandem allegationibus male credulus puer circunuentus seducitur, seductorem sequitur: Cluniacum ducitur, tondetur, raditur, lauatur, exuitur rusticanis, vetustis, sordidis, induitur preciosis nouis ac nitidis: & ita in conuentum suscipitur. Sed cum quali putas honore? Cum quo triumpho? Cum quanta reuerentia? Defertur ei super omnes coætapsal.9.c neos suos: & tanquam victor rediens à pugna, sic laudatur peccator in desiderijs animæ suæ. Sustollitur in altum: statu non mediocri collocatur: ita vt multis senioribus prælatus sit adolescens: fauet, blanditur, congratulatur ei vniuersa fraternitas: exulEsa. 9.a tant omnes tanquam victores capta præda quando diuidunt spolia. O Iesu bone: quàm multa facta sunt pro vnius animulæ perditio
I ne. Cuius ad hæc quantumlibet robustum pectus non emolleſceret? Cuius interior quantumuis spiritualis oculus non turbaretur? Cui inter talia ad suam licеat recurrere conscientiam? Quis denique in tanta pompa vel veritatem valeat agnoscere, vel obtinere humilitatem? Mittitur interea pro eo Romam: apostolica compellatur auctoritas: & vt papa non neget assensum, suggeritur ei infantem olim à parentibus oblatum fuisse monasterio.
Non fuit qui refelleret: nec enim contradictor est expectatus: iudicatum est de parte: abiudicatum absentibus. Iustificati sunt qui iniuriam fecerunt: exciderunt à causa qui passi sunt: absque satisfactione absoluitur reus: firmatur piuilegio crudeli nimium clemens sententia absolutionis: quo reportato confirmaretur fluctuanti male sua instabilitas, fecuritas dubitanti. Et hic tenor literarum: hæc iudicij summa: hæc totius causæ diffinitio, vt teneant qui tulerunt, fileant qui amiserunt. Inter hæc autem pereat anima pro qua Christus mortuus est: & hoc quia Cluniacenses volunt. Fit professio super professionem: vouetur quod non soluetur: proponitur quod non tenebitur. Et cum primum pactum irritum factum sit: in secundo geminatur prævaricatio: & fit supra modum peccans peccatum. Veniet veniet qui male iudicata reiudicabit: illicite iurata confutabit: qui faciet iudicium iniuriam patientibus: qui iudicabit in iustitia pauperes: psa.145.b
& arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Esa.11.a
Veniet pro certo qui per prophetam minatur in psalmo dicens: Cum accepero tempus, psa.74.a
ego iustitias iudicabo.
Quid faciet de iniustis iudicijs, qui ipsas quoque iustitias iudicabit? Veniet inquam, veniet dies iudicij: vbi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba: & conscientia bona, quàm marsupia plena: quandoquidem iudex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis. Tuum domine Iesu tribunal appello: tuo me iudicio seruo, tibi committo causam meam. Domine Deus Sabaoth qui iudicas iuste, & probas renes & corda: cuius oculi sicut fallere nolunt, ita falli non possunt: tu vides, qui tua: vides, qui quærunt & sua. Tu nosti quibus ei viscеribus in cunctis tentationibus suis semper affuerim: quantis pro eo gemitibus aures tuæ pietatis pulsauerim: qualiter ad quæque illius scandala, perturbationes, molestias ego vrebar, torquebar. Et nunc timeo ne frustra. Puto enim, quantum expertus sum, adolescentis per se satis feruentis & insolescentis, nec corpori talia expedire fomenta, nec menti illa gloriæ tentamenta. Itaque arbiter meus domine Iesu: de vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant æquitatem. psa.16.a

Videant & iudicent quid potius ſtare debuerit: an votum patris de filio, an filij de ſeipſo, præſertim cum filius aliquid maius deuouerit. Videat & famulus tuus legislator no-
Ioan.9.d ſter benedictus, quid regularius fuerit: verſum quod factum eſt de infantulo neſciente ipſo, an quod ipſe per poſtmodum prudens & ſciens fecit, cum iam ætatem haberet, vt de ſe loqueretur. Quanquam
L dubium non ſit promiſſum illum fuiſſe, non donatum.

Nec enim petitio quam regula præcipit, pro eo facta fuit à parentibus: nec manus illius eum ipſa petitione inuoluta palla altaris, vt ſic offerretur coram teſtibus. Oſtenditur deinde terra quæ cum illo & pro illo dicitur data fuiſſe. Sed ſi cum terra eum recepe runt, cur non & cum terra eum ret nuerunt? Au forte requirebant magis datum quam fructum: & pluris æſtimata eſt terra quàm anima? Alioquin oblatus monaſterio: quid quærebat in ſeculo? Nutriendus Deo, cur expoſitus erat diabolo? Quis Chriſti, cur inuenta eſt patere morſibus lupi? De ſeculo quippe, non de Cluniaco, te teſte Roberte veniſti Ciſtercium. Quæſiſti, petiſti, pulſaſti: ſed tui adhuc teneritudine, te licet inuito, dilatus es per biennium. Quo tempore patienter expleto, & abſq; calumnia: tuis demum precibus, multisque, ſi meminiſti, lachrymis, diu expectatam impetraſti miſericordiam, & quem ſatis deſideraueras ingreſſum, obtinuiſti. Poſt hæc per annum iuxta regulam in omni patientia probatus, perſeueranter & ſine querela conuerſatus, poſt annum ſponte profeſſus: tunc primum ſeculari veſte reiecta, religionis habitum ſuſcepiſti. O inſenſate puer, quis te faſcinauit non ſoluere vota tua, quæ diſtinxerũt labia tua? Aut non vel ex ore tuo iuſtificaberis, vel ex ore tuo condemnaberis? Quid de parentis voto ſolicitus es, negligens tui: cum ex ore tuo non illius habeas iudicati, tuorum non illius
M vota laborum exigendus ſis? Et quid tibi fruſtra quiſpiam blanditur de abſolutione apoſtolica, cuius conſcientiam diuina ligatam te
Luc.9.g net ſententia? Nemo, inquit, mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Nunquid & hoc perſuadebant non eſſe retro reſpicere qui dicunt tibi euge euge? Filiole, ſi te lactauerint pec-
Pro. 1.b catores, ne acquieſcas eis. Noli credere om-
1.Io.4.a ni ſpiritui. Sint tibi multi neceſſarij, vnus
Eccl. 6.a a...tem ſit tibi conſiliarius de mille. Tolle occaſiones, reſpue blandimenta, adulationibus claude aures, te interroga de te, quia tu te melius noſti quàm alius. Attende cor tuum, diſcute intentionem, conſule veritatem: tua tibi conſcientia reſpondeat, cur abieris, cur ordinem tuum, cur fratres, cur locum, cur me, qui & tibi propinquus carne, & propinquior ſpiritu ſum, deſerueris. Si vt arctius, vt rectius, vt perfectius viueres: ſecurus eſto, quia non retro aſpexiſti, Phi. 3.e
ſed & gloriare cum apoſtolo dicens: Quæ retro oblitus, & ad ea quæ ante ſunt extentus, ſequor ad palmam gloriæ. Sin alias, noli altum ſapere, ſed time, quoniam (vt cum venia tui dixerim) quicquid tibi amplius indulges in victu veſtituque ſuperfluo, in verbis otioſis, in vagatione licentioſa, & curioſa, quam videlicet promiſiſti, quàm apud nos tenuiſti: hoc proculdubio retro aſpicere eſt, præuaricari eſt, apoſtatare eſt. Et hæc dico fili, non vt confundam, ſed vt tanquam filium chariſſimum moneam: quia & ſi multos habeas in Chriſto prædagogos, ſed non multos patres. Nam ſi dignaris: &
verbo, & exemplo meo in religionem ego te A
genui. Nutriui deinde lacte quod ſolum adhuc paruulus capere poteras, daturus & panem, ſi expectares vt grandeſceres. Sed heu quam plus propere & intempeſtiue ablactatus es. Et vereor ne totum quod foueram blandimentis, roborameram adhortationibus, orationibus ſolidaueram, iamiamque euaneſcat, deficiat, pereat: & lugeam miſer non tam caſſi laboris damnum, quàm damnatæ ſobolis miſerabilem caſum. Placètne tibi quòd alius nunc glorietur de te, qui nihil vtique laborauit in te? Simile mihi contigit, quod & illi meretrici apud Salo- 1.Re.3
monem: cui videlicet paruulus ſuus ab alte- c
ra quæ ſuum à ſe oppreſſum extinxerat, furtim ſublatus eſt. Tu quoque de ſinu mihi, & vtero abſciſſus es. Ablatum gemo, repeto violenter auulſum. Non poſſum obliuiſci viſcera mea. Quorum nimirum parte detracta non modica, non poteſt niſi torqueri pars reliqua. Veruntamen quo tuo commodo, qua tui neceſsitate hoc nobis moliti ſunt amici noſtri? quorum manus ſanguine Eſa. 1.a
plenæ ſunt: quorum animam meam pertran Pſa.56.a
ſiuit gladius: quorũ dentes arma & ſagittæ, & lingua eorũ gladius acutus. Nam vtiq; mihi ſi in aliquo vnquam eos offenderam (quod vtique mihi conſcius non ſum) plenam prorſus rependere vicẽ. Mirũ vero ſi non plus ta-

lione

lione recepi: ſi videlicet tale aliquid in eos deliquiſſe potui, quale nũc ab eis pertuli. Nã vt verũ fatear, non os de oſſibus meis, vel carnem de carne mea: ſed tulerunt mihi gaudiũ cordis mei, fructũ ſpiritus mei, coronam ſpei
B meæ: & velut mihi sẽtire videor, animæ meę dimidium. Vt quid hoc? Forte miſerti ſunt tui: & cæco cæcũ ducenti indignantes, ne perires poſt me, in ſuum te tranſtulere ducatũ. O moleſta charitas: ò dura neceſsitudo. Tantum tuam dilexere ſalutem, vt in meã impingerent. Niſi me perempto, tu ſaluari non poteras? Et vtinam ipſi te abſq; me ſaluent. Vtinam & ſi ego moriar, vel tu viuas. Sed quid? Salus ergo magis in cultu veſtium, & ciborũ eſt opulentia, quàm in ſobrio victu veſtituq; moderato? Si pelliciæ leues & calidæ ſi panni ſubtiles & pretioſi: ſi lõgæ manicæ, & amplũ caputium: ſi opertorium ſylueſtre: & molle ſtamineũ, ſanctum faciũt, quid moror & ego quòd te non ſequor? Sed hæc infirmantium
Mat.11.a ſunt fomenta: non arma pugnantium. Ecce.n. qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Vinũ & ſimilia, mulſum & pinguia corpori militant, non ſpiritui. Frixuris non anima ſaginatur, ſed caro. Multi in Aegypto fratres multo tempore Deo ſine piſcibus ſeruierunt. Piper, zinziber, cyminum, ſaluia, & mille huiuſmodi ſpecies ſalſamentorum, palatum quidem delectant: ſed libidinem accendunt. Et tu mihi in his ſecuritatem ponis? tu cum huiuſmodi tutam duces adoleſcentiam? Prudenter ſobrieq; conuerſanti, ſatis eſt ad omne condimentum ſal cum fame. Qua ſola non expectata: neceſſe eſt alias atque alias de neſcio quibus ſuccis extraneis confici permixtiones, quæ videlicet palatum reparent, gulam prouocent, excitent ap-
C petitum. Sed quid faciet (inquis) qui aliud non poteſt? Bene. Scio quia delicatus es: & quòd his aſſuetus modo duriora non poſsis: ſed quid ſi potes facere vt poſsis? Quæris quomodo? Surge, præcingere: tolle ocium: exere uires: moue brachia, complosas explica manus: exercitare in aliquo: & ſtatim ſenties ſola te appetere quæ famem tollant: non fauces demulceant. Reddet quippe ſapores rebus exercitium, quos tulit inertia. Multa quæ reſpuis otioſus, poſt laborem ſumes cum deſiderio. Siquidem otium parit faſtidium: exercitium famem. Fames autem miro modo dulcia reddit, quæ faſtidium facit inſipida. Olus, faba, pultes, panisq; cibarius cum aqua, quieſcenti quidem faſtidio ſunt: ſed exercitato magnæ videntur delitiæ. Iam forte tunicis diſſuetus exhorres nimirũ eas: tam propter hyemis frigus, quàm propter æſtatis ardorem. Sed nunquid legiſti: Iob 6.c
Qui timet pruinam, veniet ſuper eum nix? Vigilias times & ieiunia: manuumq; laborem. Sed hæc leuia ſunt meditanti flammas perpetuas. Recordatio deinde tenebrarum exteriorum facit non horrere ſolitudinem. Si futuram cogitas de uerbis otioſis diſcuſsio Mat.12.c
nem: non ualde diſplicebit ſilentium. Ibi. 13.f
Fletus æternus & ſtridor ille dentium ante cordis oculos reductus, pares tibi reddet mattam & culcitram. Denique ſi totum de nocte quod regula præcipit bene ad pſalmos vigilaueris: nimis durus erit lectus in quo quiete non dormias.

Si tantum in die quantum profeſſus es manibus laboraueris: durus erit cibus quem libenter non comedas. Surge miles Chri- D
ſti, ſurge, excutere de puluere, reuertere præ lium vnde fugiſti: fortius poſt fugam præliaturus gloriоſius triumphaturus. Habet quidem Chriſtus multos milites qui fortiſsimè Ph. 2.a
cœperunt, ſteterunt, vicerunt: paucos autem qui de fuga conuerſi rurſus ſe periculo ingeſſerint quod declinauerant: rurſus fugerint hoſtes quos fugiebant. Et quia omne rarum pretioſum gaudeo te de illis poſſe eſſe, qui quanto rariores, tanto apparebunt glorioſiores. Alia autem ſi multum timidus es: cur vel times vbi non eſt timor: non autem times vbi magis eſt timendum? An quia fugiſti ex acie, putas te manus hoſtium euaſiſſe? Libentius te inſequitur aduerſarius fugientem, quàm ſuſtineat repugnantem: & audacius inſiſtit à tergo quàm reſiſtat in faciem. Securus nunc proiectis armis, capis matutinos ſomnos, cum illa hora Chriſtus reſurrexerit: & ignoras quod exarmatus & tu timidior, & hoſtibus minus timendus ſis? Armatorum multitudo circumuallauerunt domum, & tu dormis? Iam aſcendunt aggerem, iam diſsipant ſepem: iam irruunt per poſticum. Tutiusne eſt ergo tibi vt te inueniant ſolum quàm cum alijs? nudum in lectulo quàm armatum in campo? Expergiſcere, ſume arma: & fuge ad commilitones tuos quos fugiens deſeruerat: vt qui te ab eis diſiunxerat, ipſe te denuo timor iungat. Quid armorum refugis pondus & aſperitatem delicate miles? Aduerſarius inſtans & circumuolantia ſpicula faciens clypeum non eſſe oneri, loricam

Universidad de Deusto
Biblioteca

E non sentiri vel galeam. Et quidem subito procedenti de vmbra ad solem, de ocio ad laborem: graue cernitur omne quod incipit. Sed postquam ab his dissuescere, & ad illa se paulisper assuescere coeperit, vsus tollit difficultatem, inuenitque facile esse quod impossibile ante putauit. Solent etiam fortissimi milites audita buccina ante congressum trepidare. At vbi ad prælium ventum fuerit: spes victoriæ, & timor ne vincantur, reddit intrepidos. Quid verò tu trepidas? quē fratrum vnanimitas armatorum circummuniet, cui angeli assistent à latere: quem dux belli Christus præibit, suos animans ad victoriam, & dicens: Confidite, ego vici mundum. Si Christus pro nobis, quis contra
Io.16.g nos? Securus potes pugnare, vbi securus es
Ro. 8.f de victoria. O verè tuta pro Christo & cum Christo pugna: in qua nec vulneratus, nec prostratus, nec conculcatus, nec milies si fieri possit occisus fraudaberis à victoria: tantum ne fugias. Sola causa qua perdere possis victoriam, fuga est. Fugiendo potes illam amittere, moriendo non potes: & beatus si pugnãdo moriaris: quia mortuus, mox coronaberis. Væ autem si declinando pugnam, perdis & victoriam simul & coronam. Quod ipse auertat à te fili dilectissime, qui in iudicio de his meis literis maiorem tibi habet inferre damnationem, si nullam ex eis in te repererit emendationem.

F Ad Fulconem puerum, postea Ligonensem archidiaconum. Epistola secunda.

BOnæ indolis adolescenti Fulconi, frater Bernardus peccator inde lætari in adolescentia vnde in senectute non pœniteat. Non miror si mireris, sed miror si non mireris vnde mihi ad te scribere velle, ciuem rusticus, scholasticum monachus, cum nulla hinc tibi occasio necessaria occurrat, nulla se ratio patens ostendat. At si attenderis quod scriptum legis: Sapientibus & insipientibus
Ro. 1.b debitor sum: & illud: Charitas non quærit
1.co.13. quæ sua sunt: forsitan intelliges quicquid illa iusserit, non esse præsumptum. Charitas enim ad te obiurgandum me compulit, quæ tibi condolet, quantus non dolenti, quæ tibi miseretur, licet non miserabili. Et inde magis dolet, quod cum sis dolendus, non doles. Et inde magis miseretur, quod cum miser sis, miserabilis non es. Nec frustra forsitan tibi compatitur, dummodo patien- psa.37.d
ter tu audias vnde compatiatur. Vult te tuum sentire dolorem, vt iam non habeas vnde dolere: vult te tuam scire miseriam, vt incipias miser non esse. O bona mater cha- Eccl.7.d
ritas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos. Cum te arguit, mitis est. cum blanditur, simplex est. Piè solet sæuire, sine dolo mulcere: patienter nouit irasci, humiliter indignari. Ipsa est quæ hominum mater & angelorum, non solum quæ in terris, sed etiam quæ in cœlo sunt pacificauit. Ipsa est G
quæ Deum homini placans, hominem Deo reconciliauit. Ipsa est mi Fulco, quæ fratres illos cum quibus olim dulces capiebas cibos, habitare facit vnius moris in domo. Hæc ta lis tamque honorabilis mater à te se queritur offensam, expostulat læsam. Læsa tamen non prouocat: sed spreta te reuocat, ostendens tibi in te de se veraciter scriptum esse: Charitas patiens est, benigna est. Licet læ- 1.co.13.
sa, licet offensa, si conuersus fueris ad illam, b
obuiauit tibi quasi mater honorificata. Con Luc.15.
temptus oblita sui ruet in amplexum tui: g
gaudens quem perdiderat esse inuentum, qui mortuus fuerat viuum. Sed in quo, inquis, læsi? in quo contempsi? Audi. In eo, proculdubio, quòd te quem sinu suo lacte nutriendum materno susceperat, ante tempus ablactasti: quòd expetam lactis dulcedinem in quo posses crescere in salutem, tam leuiter tam celeriter exsufflasti. O puer insensate. O puer magis sensu quàm ætate: quis te fascinauit à bene incepto itinere tam cito discedere? Auunculus, inquies. Sic Adam Gen.3.a
quondam vxorem, vxor serpentem ad ex- d
cusandas excusationes in peccatis prætendebant. Vterque tamen suæ culpæ dignam excepit sententiam. Nolo decanum accuses: nolo te per illum excuses. Inexcusabilis enim es. Illius culpa, tuam non excusat. Quidnam ille fecit? Nunquid te rapuit? nunquid vim intulit? Rogauit, non ligauit. Blandiendo attraxit, non violenter traxit. Quis te cogebat credere blandienti, assen H
tire attrahenti? Ille sua nondum reliquerat: quid mirum si te qui suus eras, requirebat? Si agnum de grege, vitulum de armento cum perdit requirit, & nemo causatur: te quoque qui multis ouibus vel vitulis apud eum pluris es, ademptum si repetie

Luc.6.d petit: quis inde miretur? Siquidem non vsurpat illam sibi perfectionem de qua dicitur: Si quis abstulerit tua, ne repetas. Repetebat ergo suum, qui sua adhuc tenebat. At tu qui iam seculum sprueueras, secularem sequi debebas? Fugit ouis tremebunda, veniente lupo. Abscondit se columba tre-
psa.49.c mens, accipitre viso. De cauernula sua mus esuriens exire non audet, ambiente cato. Et tu cum videbas furem, currebas cum eo? Nam quid aliud quàm furem dixerim, qui pretiosam Christi margaritam, id est, animam tuam furari non dubitauerit? Volebam si posse illius errorem dissimulare, ne odium & nullum fructum consequerer ex veritate. Sed non potui, fateor, intactum transire, quem vsque ad hanc diem compert spiritui sancto pro viribus restitisse. Nam qui manum non retinet à malo quo potest: licet quandoque frustretur effectus, non minus culpatur affectus. In me certe feruorem nouitium extinguere voluit, sed Deo gratias, non valuit. Alteri quoque nepoti suo Guirrico cognato tuo multum restitit. Sed quid nouit? Imò plurimum præstitit. Destitit inuitus tandem senex auunculus à persecutione: extitit inuictus puer nepos, glorioſior de tentatione. Sed heu, quomodo te vicit, qui illum vincere
I non potest? Aut quomodo qui te vicit, ab illo superatus est? Nunquid te fortior ille? Nunquid prudentior? Certe qui antea vtrunque nouerant, Guirrico Fulconem præferebant. At postquam ventum est ad bellum, exitus indicauit hominum errasse iudicium. Ibi proh pudor fugit qui præferebatur, vbi fortiter vicit qui inferior credebatur. Sed quid de auunculi dicam malitia qui à Christi militia retrahit nepotes suos, vt secum trahat ad inferos? Itane solet beare amicos? Quos Christus vocat secum in æternum manuros, auunculus reuocat secum in æternum arsuros. Miror si iam Chri
Mat.23. stus ei non irascatur, & dicat: Quotiens vo
d lui congregare nepotes tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur tibi domus tua deserta. Christus dicit, Sinite paruulos venire ad me: talium enim est regnum cœlorum. Auunculus ait: Sinite nepotes meos
Mat.19. vt ardeant mecum. Christus dicit: Mei
b sunt: mihi debent seruire. Sed oportet, inquit auunculus, eos mecum perire. Christus dicit: Mei sunt: ego illos redemi. Sed ego, inquit auunculus, eos nutrui. Tu quidem, ait Christus, illos nutristi, sed pane meo, non tuo: ego vero redemi non sanguine tuo, sed meo. Sic carnalis auunculus contra patrem spirituum pro nepotibus certat: quos dum bonis cupit onerare terrenis, cœlestibus exhæredat. Christus tamen non ra- Ioa. 6.d
pinam arbitratus, si suos quos fecit & redemit sanguine proprio, ad se venientes collegerit: iuxta quod ante promiserat: Et eum qui venit ad me, non eijciam foras. Fulco- K
ni primo pulsanti lætus aperuit, lætis amplexibus lætum excepit. Quid plura? Veteré hominé exuitur, & nouum induitur: quodq; solo nomine exiterat, moribus & vita canonicum profitetur. Fama volat, bonus odor Christo: rei nouitas circunquaq; diffusa peruenit ad aures auunculi. Quid ergo faceret carnalis nutricius qui carnis quam nutrierat, quam carnaliter amabat solatium perdebat? Et si alijs fuit res illa odor vitæ ad vitam: sed non illi. Quare? quia animalis homo non 1.co.2.d
percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim illi videtur. Nam si spiritum Christi haberet, non tam de carne dolere t, quàm gauderet de spiritu. Sed quia terrena non quæ sursum sunt sapiebat, turbatus & tristis tale aliquid secum voluebat: Quid audio? Væ mihi: à quanta spe cecidi? Sed quid? Debetne stare quicquid absque meo consilio, absque mea licentia fecerit? Quod ius, quæ lex, quæ iustitia, quæ ratio, vt quem ex vtero nutriendum suscepi: alius fruatur adulto? Iam caput aspersus canis, heu vitæ meæ reliquum expendam cum mœrore: quia me deseruit baculus senectutis meæ. Heu mihi. Si hac nocte expetitur à me anima mea: quæ paraui, cuius erunt? Promptua- psa.143.e
ria mea plena eructantia ex hoc in illud: oues meæ fœtosæ, abundantes in egressibus suis: boues meæ crassæ cui remanebunt? Prædia, prata, domus, argentea vasa & aurea, cui congregata sunt? Ditiores quosque ac quæstuosiores ecclesiæ meæ honores acquisieram mihi: reliquos etsi non licebat habere, spe tamen in Fulcone tenebam. Quid igitur fa- L
ciam? Propter illum vnum tot & tanta perdam? Nam quicquid sine illo possederim, amisisse me iudico. Quin potius & ista retinebo, & illum reuocabo si potero. Sed quomodo? Factum est: auditum est.

Quod factum est, non potest non fieri: quod auditum est, celatum esse non poterit. Fulco canonicus est regularis: si reuertitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

situr ad seculum, notabilis erit & infamis: sed tolerabilius est hæc audire de illo, quàm viuere sine illo.

Cedat ergo nunc honestas vtilitati, pudor necessitudini. Malo non parcere verecundiæ pueri, quàm miserabili subiacere
psa.16.c tristitiæ. Acquiescens itaque consilio carnis, rationis oblitus & legis, tanquam leo paratus ad prædam, & sicut læna rapto catulo rapiens & rugiens, sacra non veritus,
psa. 30.f sanctorum irrupit habitaculum, in quo tyrunculum suum Christus absconderat à contradictione linguarum, postmodum admixturus consortio angelorum. Quærit ac flagitat reddi sibi nepotem suum: queritur &
Act. 9.a clamat iniuste se ab illo relictum: Christo reclamante & dicente: Quid agis miser? quid furis? Quid me persequeris? Non sufficit tibi quòd tuam, tuoque exemplo multorum mihi animas tuleris: si non etiam hunc ausu sacrilego rapias de manu mea? Non times tu futurum iudicium? An contemnis terrorem
psa.75.b meum? Cui hoc facis? Cui bellum indicis?
Eccl.7.d Terribilis vtique, & ei qui aufert spiritum
M principum. Insane redi ad cor tuum. Memorare nouissima tua, & non peccabis. Memorare quæ tua substantia, & vtiliter timebis. Et tu puer, inquit, si assenseris, si acquieueris, morte morieris. Memento vxo-
Ge.19.c ris Loth de Sodoma quidem egressæ, quia
Luc.9.g Deo credidit: sed in via mutatæ, quia retro aspexit. Discе in euangelio quod non liceat retro aspicere ei, qui semel manum ad aratrum misit. Auunculus tuus quærit ani-
psa.35.a mam tuam, qui iam perdidit suam. Verba oris eius, iniquitas & dolus. Noli intelligere fili mi, vt male agas: noli intendere in
psa.54.d vanitates & insanias falsas. Ecce in via qua ambulas, abscondit laqueos, tendit retia. Molliti sunt sermones eius super oleum: & ipsi sunt iacula. Vide fili mi, ne rapiaris à labijs iniquis, & à lingua dolosa. Configat carnes tuas diuinus timor, ne te decipiat carnalis amor. Blanditur, sed sub lingua eius labor & dolor. Lachrymatur, sed insidia-
psal. 9.e tur. Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere
Ibidē, f pauperem dum attrahit eum. Caue, in-
Gal. 1.d quam, fili mi, ne acquiescas carni & sangui-
Deu.32. ni: nam gladius meus deuorabit carnes.
d Sperne blandimenta, contemne promissiones. Promittit magna, sed ego maiora. Offert plura, sed ego plurima. Dimittes ergo pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æter-
psa. 65.c na? Alioquin oportet te soluere vota tua, quæ distinxerunt labia tua. Iuste exigitur ad soluendum, qui non cogitur ad vouendum. Nam etsi cum pulsares, non repuli: tamen vt intrares, non compuli. Non licet ergo dimittere quod sponte promisisti. Non est fas requirere quæ per te dimisisti. En v- A
trumque vestrum præmoneo, vtrique salubriter consulo. Tu, inquam, ad auunculum, regularem ne reducas ad seculū: quia si reducis, seducis quem apostatare facis. Tu regulis secularem ne sequaris quia si illum sequeris, me persequeris, cui de teipso iniuriam facis. Tu si reduxeris animam pro Mat.12.
qua mortuus sum, crucis meæ te constituis c
inimicum. Qui enim non colligit mecum, dispergit. Quanto magis qui collectos dispergit? Tu verò si ei consentis, à me dissentis: quia qui non est mecum, contra me est. Quanto magis qui mecum fuit, si me
deserit, contra me est? Tu si circunuenis d
paruulum qui ad me venit, seductor ac sacrilegus iudicaberis. Tu verò si quod ædificaueras, iterum destruis, præuaricatorem te constituis. Ambos vos necesse est meo iudicio præsentari, ambos assistere meo tribunali. Alter de propria præuaricatione, alter de alterius seductione iudicabitur. Et vnde alter in iniquitate sua morietur, inde morientis sanguis de manu alterius requiretur. Hæc & his similia vtriusque teste conscientia, vtrique Christe inuisibiliter, sed terribiliter intonabas: his sacris monitis amborum mentes piè terrendo pulsabas. Quis ad hæc non timeret, timendo resipisceret, nisi qui more aspidis psa.57.a
surdæ, & obturantis aures suas, vocem venefici incantantis sapienter, aut non audiret, aut se audire dissimularet? Sed vsquequo iam satis vel nimis longam protrahimus epistolam, dum inuiti loquimur rem silentio dignam? Cur tantis circuitionibus B
ad veritatem ambimus, dum pudenda renelare timemus? Dicam tamen, dicam cum pudore, quod multis cognitum, occultare & si volo non valeo. Sed quare cum pudore? Vt quid me scribere pudeat, quod illos non puduit facere? Si pudeat audire quod impudenter egerunt: non pudeat emendare quod libenter non audiunt. Proh dolor. Neutrū illorum reuocare potuit, aut illum à seductione timor & ratio, aut hunc à præuaricatione pudor & professio. Quid plura? Verba præ- psal. 7.d
cipitationis concinnat lingua dolosa. Concepit dolorem, & perfuasit iniquitatē. Subuer- 1.Pet.2.d
tit

tit peruersus conuersum: reuertitur canis ad vomitum. Ecclesia vestra suum recepit alumnum, quem melius habebat amissum. Sic Lugdunum olim studio similiter & industria sui, eiusdem decani nepotem suum canonicum, quem bene perdiderat, male recuperauit. Sicut ille Fulconem beato Augusti
psa.17.d no: sic Othobertū ille sancto Benedicto subripuit. O quàm ordinatius ipse cum sancto sanctus efficeretur, quàm cum peruerso sanctus peruerteretur. O quàm pulchrius senem secularem puer religiosus ad se traheret, & sic vinceret vterque, quàm religiosum secularis ad se retraheret, in quo victus est vterque. O senem infœlicem, ò auunculum crudelem, qui iam decrepitus, statim morturus, nepotis animam prius interfecit: quē vt peccatorum suorum haberet hæredem, à
Eccl.14. Christi sorte priuauit. Sed qui sibi nequam
a est, cui bonus? Maluit in suis facultatibus
C habere successorem, quàm pro iniquitatibus intercessorem. Sed quid ad me de decanis magistris nostris, qui principatum meruerunt in ecclesiis? Clauem scientiæ tenent, & primas cathedras in conuentibus possidēt. Viderint ipsi qualiter subditos iudicent, fugitiuos reuocent, reuocatos si ita voluerint iterum effugiant, dispersos colligant, collectos dispergant. Quid ad me? Fateor aliquantum in illos propter te mi Fulco, modum nostræ paruitatis excessi: dum tuam de illis cupio palliare verecundiam, temperare culpam. Omitto ergo illos, ne non tam reprehensioni, quàm reprehensori iustè indignentur: nec tam de sua correctione cogitent, quàm mihi de præsumptione calumnientur. Non ecclesiæ principem, sed puerum scholarem obiurgare suscepi: qui nesciat indignari, non norit irasci: nisi forte & tu sensu non malitia paruulus, idipsum mihi calumnieris, & dicas: Immo quid mihi & ipsi? Quid ad illum de peccato meo? Nunquid ego sum monachus? Et ad hoc fateor quod respondeam non habeo: nisi quòd confisus sum tum de tua quam in te credidi ingenita mansuetudine, tum de dei charitate, qua & in principio epistolæ excusasse me memini. Cuius zelo tantum tui erroris misertus, tantum tuæ miseriæ compassus sum: quatenus supramodum & morem meum de te non meo me intromiserim. Grauis lapsus tuus ac miserabilis casus prouocauit me vt hoc præsumpserim. Quem enim coætaneorum tuorum me vidisti arguere? Cui vel breuissimas aliquando literas direxisse? Non tamen quod omnes cæteros sanctos pu D
tauerim, aut nihil in eis reprehensione dignum inuenerim. Cur ergo, inquis, singulariter me reprehendis: cum & in aliis videas quod iustius forsitan reprehendere possis? Ad quod ego: Propter singularitatem erroris tui, propter immanitatem peccati tui. Nam etsi plerique alij perdite viuunt: etsi inordinati & indisciplinati sunt: nondum tamē ordinem aut disciplinam professi sunt. Sunt quidem peccatores, sed non præuaricatores. Tu verò quantumlibet modestè & honestè viuas: si castè, si sobriè, si omnino religiosè te habeas, Deo tamen minus accepta est tua religio, quam deturpat voti
Apo.3.e præuaricatio. Ideireo charissime, ne te tuis coætaneis compares, à quibus professio separat. Nec respectu secularium de tua tibi forte paulo grauiori continentia blandiaris: cum tibi dominus dicat: Vtinam te calidum aut frigidum muenissem. Hic ostenditur apertè quia minus deo tepidus places, quàm si vel quales illi sunt, frigidus esses. Illos vtique Deus patienter expectat de frigore quandoque ad calorem proficere. Te verò indignans, aduertit de calore iam in tepo-
rem defecisse. Et quia tepidum inueni, in- Ibidem
cipiam, inquit, te euomere ex ore meo. Et merito: quia tu ad tuum vomitum rediisti: quia tu eius gratiam euomuisti.

Heu quomodo Christum tam cito fastidis, de quo scriptum est: Mel & lac sub lin- Can.4.e
gua eius? Miror, quòd ad gustum cibi dul- E
cissimi nausearis: si tamen gustasti quàm dulcis est dominus. Aut certè nondum gustasti, & nescis quid sapit Christus, ideoque non appetis inexpertum: aut si gustasti, & dulce non sapuit, sanum non habes palatum. Ipse quippe Dei est sapientia, quæ ait: Qui comedit me, adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet. Sed quomodo potest esurire vel sitire Christum, plenus quotidie siliquis porcorum? Non potes bibere simul calicem Christi, & calicem dæmoniorum. Calix dæmoniorum superbia est: calix dæmoniorum detractio & inuidia est: calix dæmoniorum crapula & ebrietas est. Quæcum impleuerint vel mentem vel ventrem tuum, CHRISTVS in te non inueniet locum. Non mireris quod dico. In domo auunculi tui non potes inebriari ab vbertate domus Dei. Cur? inquis.

Quia domus deliciarum est. Quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo ignis & aqua simul esse non possunt: sic spirituales & carnales deliciæ in eodem se non patiuntur. Vbi crapulam ructantis inter pocula sensérit Christus: vina sua dulciora super mel & fauum menti propinare non dignatur. Vbi curiosa ciborum diuersitas: vbi diuitis supellectilis discolor varietas ocu-
Eccl.11.d los pariter pascit & ventrem: cœlestis panis ieiunam deserit mentem. Eia lætare iuuenis in adolescentia tua: vt decedente pariter cum ætate temporali lætitia, succedat quæ te absorbeat æterna tristitia. Sed absit hoc ab adolescentulo nostro: auertat hoc deus à pue-
Ps.11.a ro suo. Quin potius disperdat dominus F vniuersa labia dolosa eorum qui tibi tale consilium donant: qui dicunt tibi quotidie, eu-
Ps.69.a ge euge: & quærunt animam tuam. Hi sunt cum quibus habitas. quorum prauæ colloquia adolescentis bonos mores corrumpunt. Sed quandiu iam non exis de medio eorum? Quid facis in vrbe qui claustrum
Ps.15.b elegeras? Quid tibi cum seculo qui seculum spreueras? Funes ceciderunt tibi in præclaris: & tu opibus inhias terrenis? Si vis habere simul hæc & illa: breuiter tibi respon-
Luc.16.f debitur: Memento fili, quia recepisti bona in vita tua. Recepisti dixit, non rapuisti: ne etiam de hoc tibi frustra blandiaris, quod tuis contentus aliena non rapias. Veruntamen quæ sunt illa tua? Beneficia ecclesiæ? Recte, quia surgis ad vigilias, vadis ad missas, horis chorum nocturnis diurnisque frequentas? Bene facis. Sic ecclesiæ præbendam gratis non accipis. Dignum est vt qui altario deseruit, de altario viuat. Conceditur ergo tibi vt si bene deseruis, de altario viuas, non autem vt de altario luxurieris, vt de altario superbias, vt inde compares tibi frena aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, varia griseaque pellicea, à collo & manibus ornatu purpureo diuersificata. Denique quicquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario retines, tuum
Prou.30 non est, rapina est, sacrilegium est. Ora-
b bat quidam sapiens tantum victui suo tribui
1. Tim. necessaria, non superflua. Habentes (ait
6.b apostolus) victum & vestitum, non victũ
Gen.28. & ornatum. Et quidam alius sanctus. Si
d dederit, inquit, mihi dominus panem ad manducandum, & vestimentum quo operiar. Nota, quo operiar. Sic ergo & nos
G contenti simus vestimentis quibus operiamur: non quibus lasciuiamus, non quibus superbiamus, non quibus mulierculis, vel similari uel placere studeamus. Sed hoc faciunt, inquis, cum quibus habito: si non facio quod cæteri, de singularitate notabor. Propterea, inquam, exi de medio eorum, ne aut in vrbe notabiliter viuas, aut exemplo pereas aliorum. Quid agis in vrbe delicate miles? Commilitones tui quos fugiens deseruisti, pugnant & vincunt, pulsant & intrant, cœlum rapiunt & regnant. Et tu sedens super ambulatorem tuum indutus purpura & bysso, circuis plateas, vicos perambulas? Hæc sunt pacis ornamenta, non belli munimenta. An dicis pax, & non est Eze.13.b pax? Purpura non propulsat libidinem, non superbiam, non auaritiam repellit: & si qua sunt alia ignea inimici iacula non extinguit. Denique quod magis metuis, febrem non prohibet, mortem non arcet. Vbi sunt arma bellica, vbi scutũ fidei, vbi galea salutis, ubi patientię lorica? Quid trepidas? Plures sunt nobiscum, q̃ cum illis. Sume arma, resume vires, dum adhuc prælium durat. Assunt angeli spectatores & protectores: adest ipse dominus adiutor & susceptor, qui docet manus tuas ad prælium, & digitos tuos ad bellum. Procedamus in adiutorium fratrum, ne si forte sine nobis pugnent, sine nobis vincant, sine nobis ingrediantur: nouis- Matt.25
sime cum clausa fuerit ianua, sero pulsanti- b
bus, deintus nobis respondeatur: Amen di- H
co vobis, nescio vos. Fac, quæso, te prius sciri, fac te prius videri, ne tunc nesciaris ad gloriam, sciaris autem ad pœnam. Si te Christus agnoscit in bello, recognoscet in cœlo: & sicut promisit, manifestabit tibi seipsum: si tamen & tu pœnitendo respiscendo talem te exhibueris, vt cum fiducia dicere possis: Tunc cognoscam sicut & cognitus sum. His interim admonitionibus vere 1. Cor.
cundum adolescentis animum pulsatum esse 13.d
sufficiat. Iam enim nostris etiam precibus pro eo diuina pulsanda est pietas. Quæ si ad ictus nostrarum inuectionum eius mentem, vel parum mollitam inuenerit, confido de ipsa quod citius nos de ipso lætificabit.

Ad

Ad quosdam canonicos regulares. Epistola III.

EXhortatio illa in literis vestris tam salubris, tam compendiosa magna quidem scientiæ, mira charitatis vestræ indicia mirantibus nobis, & congratulantibus præfert. Sed quod de laudibus nostris pro vestra deuotione quæ tamen non probastis, tam excellentia præmisistis: etsi ad humilitatis quoque formam quantum ex vobis est, non mediocriter instruere nos potuit, conscientias tamen nostras multo inferius iacentes, quantum in nobis, vehementer exterruit. Quis enim nostrum suam
I attendens conuersationem, tanta de se & tam idebita sine magno vel metu, vel periculo possit audire? De huiusmodi quippe alieno,
1.Co.5.1 seu etiam proprio se iudicio committere, securum non est. Qui enim iudicat nos, dominus est. cæterum de fratribus de quorum salute vestram nimiam charitatem & solicitam esse cognouimus, vt securos vos reddamus, nouerit is multorum illustrium virorum, & clarissimi viri Wuilhelmi Cathalaunensis episcopi, hortatu & consilio ad nos declinasse: seq; à nobis suscipi multis precibus ac supplicationibus impetrasse: ea videlicet intentione, vt ob tenorem arctioris vitæ, ab institutionibus beati Augustini ad obseruantiam sancti Benedicti Dei adiutorio sic transeant, vt tamen ab eius magisterio qui vnus est omnibus magister in cœlo & in terra, non discedant: illamq; primam fidem quam apud nos, imo quam primum in baptismo promiserũt, non irritam faciant, sed saluam integramque custodiant. Talibus itaque taliter susceptis, absit vt synceritatem vestram, aut in suscipiendo læsam, aut in retinendo ledendam esse credamus: dum tamen illos si forte infra annum probationis qui regulariter constituta est, cœpta deserere, & ad vos redire velle contigerit inuitos non detineamus. Alioquin sanctissimi fratres, vestra non refert vt spiritum libertatis qui in eis est, anathema te inconsulto frustra impedire nitamini, nisi forte (quod deus auertat) quæ vestra nõ quę Iesu Christi sunt, quærere studea
tis.

Ad Arnoldum abbatem mormundi. K Epistola IIII.

DOmino abbati Arnoldo frater Bernardus de Claraualle spiritum compunctionis & consilij. Primò scire te volo dominum Cisterciensem, necdum quando tuus nuncius ad nos venit de Flandria, quo paulo ante per nos transierat remeasse, & ob hoc nec literas accepisse quas ei iussisti præsentari, & adhuc esse tantæ à te præsumptæ nouitatis ignarum. Fœlix interim cui tam tristes rumores, vel ad tempus liceat ignorare. Deinde quòd de tui desperando nos reuocatione interdicis, ne quod quasi inconcusse apud te fixum est, frustra tibi literas dirigendo dissuadere conarer: in hoc tibi obedire fortasse quidem pro ratione non debui, reuera autem præ dolore, fateor, non potui: cum & si pro certo scirem, vbi te opportune inuenissem: ipse potius venissem, quàm has misissem, effecturus fortasse per me ipsum quod nullis literis possum. Rides forsitan meam huiusmodi tanquam cassam fiduciam, vtpote propriæ pertinaciæ conscius: ad quam vtique flectendam, nullam vim, nullam precem, nullam speras prævalere industriam. At verò ego de illius potentia non diffidens qui dixit: Omnia sunt possibilia credenti: fidenter Mar.9.d
vsurpans & mihi illam sententiam: Omnia possum in eo qui me confortat. Quannis in Phil.4.e
magna parte lapidei cordis tui obstinatio- L
nem & ipse non ignorem, vtinam nunc tamen siue fructuose siue frustra tuo lateri adhærerem. Quanti quę me monent aduersum te, frustra nescio an fructuose, iacerem tibi in faciem: non solum verbis, sed & vultu & oculis. Tuis deinde prouolutus vestigijs, tenerem pedes, amplecterer genua, totusque à collo pendens illud mihi dulcissimum caput deosculerer, quod sub vno mecum proposito, suaui iugo Christi iam pluribus annis attritum est. Flerem quoque quantum valerem, rogarem & obsecratem per dominum Iesum, quatenus parceres, primo quidem eius erucl, quia vtique redemit quos tu quantum in te est perimis, colligit quos tu dispergis. Perimis, inquam, & dispergis, siue quos ducis, siue quos hic deseris, quibus vtique esi diuersum, non disparimen vtrisque metuimus periculum. Deinde etiam parceres, & nobis amicis tuis,

quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus licet immeritis, non nisi fletum & lachrymas reliquisti. O si hoc mihi licuisset, flexissem forsitan affectione, quem ratione non possum, pectusque illud ferreum quod nec Christi timori in hac re duntaxat cedere acquiescit, fraterna forte pietas emolliuisset. Sed heu: & hanc nobis copiam subtraxisti.

O magna nostri ordinis columna. Patienter, quæso, audi amicum vel absentem tuæ penitus discessionis impatientem, tuo medullitus & labori & periculo compatientem. O inquam magna nostri ordinis columna, non metuis te ruente magnam mox proculM dubio ruinam secuturam? At ego, inquies, non ruo: scio quod facio, bonam conscientiam habeo. Esto. Credimus tibi de te. Sed nunquid de nobis, qui iam & gratia tuo ex discessu gementes sustinemus scandala, & grauiora pauentes expectamus pericula? An & tu quoque non ignoras ista, sed dissimulas? Qua ratione ergo multorum faciendo ruinam, te ruere non præsumis, qui in hoc videlicet positus eras, vt non quod tibi est vtile, sed magis, quod alijs: nec quæ tua, sed quæ Iesu Christi sunt, quærere debeas? Quomodo inquam securus abis, qui gregi tibi commisso, omnem de se securitatem in perpetuum ausers? Quis occurret lupis incurrentibus, quis consolabitur in tribulationibus, quis præuidebit in tentationibus, quis denique leoni resistet rugienti &
1.Pet. 5. quærenti quem deuoret? Patebunt sine du-
psal. 52 bio morsibus malignantium qui deuorant plebem Christi sicut escam panis. Heu quid facient nouellæ plantationes Christi, quæ per manus tuas consitæ fuerant diuersis in locis, & locis horroris & vastę solitudinis? Quis circumfodiet, quis impinguabit fimo, quis sepem circundabit, quis succrescentes solicitus erit rescindere surculos? Aut flante profecto tentationum vento, tenerrimæ adhuc, heu facile eradicabuntur: aut inter fructa certe simul exorientia, cum non erit qui purget, suffocatæ nullum afferent fructum? Quæ cum ita sint, iudica tu quale hoc tuum bonum erit, aut si vel esse poterit bonum cum tantis malis. Quantumlibet dignos facturum te fructus pœnitentiæ confidas: nonne huiusmodi spinis necesse erit
A suffocari? Nonne denique si rectè offers, & non rectè diuidis, peccas? Quid enim? Rectenè forte diuidere esse dices, soli animæ tuæ consulere: & filios tuos quos orphanos relinquis, consilio paterno destituere? O miseros & miserabiles, & eo miserabiliores quo viuo se conspiciunt orbari patre. Quanquam dubitare te quoque oportuerit, an vel tibi rectè consulas: in eo videlicet quòd absque consilio fratrum & coabbatum tuorum, absque patris & magistri tui licentia, rem tam nouam præsumis. Illud etiam multos permaximè mouet, quòd pueros imbecilles & delicatos iuuenes tecum ducis. Alioquin si boni & robusti sunt, desolatæ domui fuerant necessarij. Si delicati (vt dixi) & imbecilles, duræ ac laboriosæ peregrinationi non erunt idonei. Sed & regendis animabus eorum nequaquam te vltrà credimus velle præesse: quippe cuius cognouimus esse propositum, pastoralem abijcere sarcinam duntaxat tuorum, & soli deinceps viuere tibi. Valde enim incongruum esset, vt alibi præsumptuose non vocatus resumeres, quod alibi prohibitus inconsultè reliquis. Sed iam ne omnia scienti multa superfluo ingeram, in fine & in fide tibi polliceor, si opportunitatem loquendi tecum mihi dederis, daturum me operam quatenus idipsum quod inordinatè & periculosè aggressus es, licitè & ob hoc securè peragas. Vale. B

Ad Adam monachum, qui prædicto abbati Morimundi adhæsit: in qua dissuadet ne peregrinetur cum illo.
Epistola quinta.

TVa mihi satis comperta humilitas, & instantis periculi necessitas, præbet mihi fiduciam conueniendi te acrius, & arguendi liberius. O insensate, quis te fascinauit tam citò recedere ab illo saluberrimo consilio, in quo dudum tibi pariter, & mihi Deo solo teste conuentum est? Cogi-psa.118.
ta insipiens vias tuas, & conuerte pedes tuos in testimonia Domini. Non recordaris quòd primò in Maiori monasterio tuæ conuersionis initia dedicasti: secundò apud Fusniacum nostræ te qualicunque prouidentiæ commendasti: tertiò in Morimundo stabilitatem tuam firmasti: quartò mecum rursus inito consilio, suggestæ tibi ab abbate Arnoldo peregrinationi, imò vagationi, ingenuè abrenunciasti: ipsius quoque tibi consortium, si non ipse licitè posset abire, illicitum iudicasti? Quid enim? Licitene dices illum recedere, qui & sibi commissis lachrymabile

mabile scandalum reliquit, nec commissoris licentiam expectauit? Sed quorsum, inquies, tendunt hæc quę sic retractare voluisti? Vt te manifestæ leuitatis arguam, vt est, & non esse te apud te euidenter ostenI.Io. 4.a dam: sicque errorem tuum iam tandem
Eccl. 6.a agnoscens & erubescens, vel serò discas ab
C Apostolo, non omni spiritui credere, discas à Salomone multos quidem amicos unum autem habere consiliarium de mille: discas
Mat.11. præcursoris Domini exemplo, non solum
a mollibus non vestiri, sed nec in modum uento agitatę arundinis circunferri omni ue-
Mat.7.d to doctrinæ: discas ex Euangelio domum
Mat.10. tuam supra petram fundare: discas & cum
b discipulis serpentis non obliuisci prudentiam cum simplicitate columbæ & tam ex his quàm ex alijs atque alijs scripturarum testimonijs hanc colligas summam quantum tibi videlicet vsque modò milleformis ille seductor illusit: qui cum in te boni initium non valuit præpedire, inuidit perseuerantiæ. Hoc nimirum suæ posse sufficere malitiæ iudicans, si hanc posset auferre tibi, quam solam virtutum nouerat coronari. Obsecro te per viscera misericordiæ Christi vt nullatenus abeas, aut vel non prius quàm ad nos locò quidem opportuno venias loqui, si quod forte tantis malis, quæ iam nobis ex vestra discessione, aut venisse sentimus, aut ventura metuimus, queat remedium inueniri. Vale.

Ad Brunonem Colonienſem, vnde supra. Epistola VI.

DOmino Brunoni Colonienſi viro illustri & dilecto suo frater Bernardus abbas dictus de Claraualle salutem: & si quid potest peccatoris oratio. Ex quo dudum Remis nostri inuicem vtrique gratam cæpimus notitiam, non puto vos nostræ penitus fuisse paruitatis oblitum. Et ob hoc non timidè tanquam ad extraneum: sed fidentissimè scribo ad vos quæcunque volo, vt ad
D notum & familiarem nostrum. Arnoldus abbas Morimundensis in graue totius nostri ordinis scandalum, suum nuper monasterium satis nordinatè deseruit. Quippe qui nec coabbatum suorum in tam scrupuloso facto expectauit consilium, nec ipsius cui præcipuam debuit subiectionem, abbatis scilicet Cistercienſis licentiam vel assensum. Sed cum esset homo sub potestate, habens & ipse sub se milites, potestatis impatiens superioris, alienum quidem iugum à propria ceruice superbus abiecit, suum autem superbior in subiectos retinuit. Siquidem de magna multitudine monachorum quos circuiens mare & aridam inaniter congregarat, non Christo, sed sibi, paucis admodum, hisque simplicioribus ac remissioribus relictis desolatis, meliores quosque & perfectiores sui socios erroris assumpsit. Inter quos tres, quorum nos maximè ablatione turbauit, ausus est etiam seducere, & secum ducere statuit: Eurardum videlicet fratrem nostrum, & Adam quem bene nostis, nobilemque illum puerum Conradum, quem & pridem non sine scandalo tulerat de Colonia. Quos tamen, si operam dare volueritis, vestra confidimus posse reuocari industria. Nam de ipsius Arnoldi reuocatione, quia iam in pluribus eius inflexibilis animi obstinationem probauimus, incassum laborare vos nolumus.

Audiuimus autem Eurardum & Adam, & nonnullos eiusdem consortij alios fratres, in E vestris adhuc partibus demorari. Quòd si verum est, oportet vos eos per vos interim, si dignamini, conuenire, flectere precibus, ratione conuincere, & columbinam eorum simplicitatem prudentia instruere serpentina: ne putent obedientiam inobedienti adhærere, ne liceat sequi se posse confidant vagantem illicitè, ne seducantur deserere professum ordinem propter inordinatum hominem, cum ipsum quoq; angelum de cœlo, si aliud eis euange- Gal. 1.b
lizauerit, dubitare nō oporteat Apostolica auctoritate anathema dicere: & ab ipso doceantur Apostolo, se ab omni fratre inquietè ambulante debere subtrahere. Qui vos quoq; b 2.the. 3.
doceat non superbè sapere, nec sperare in in- 1. Tim.
certo diuitiarum, donec omnibus abrenun- 6.b
ciantem probatum sibi Christus vendicet discipulum. Valete.

Ad Adam monachum, vnde supra: in qua monet eum vt mortuo abbate redeat, & quòd non debuit ei obedire.
Epistola VII.

SI maneres in charitate, quam in te olim aut nouimus aut putamus, charitatis profecto damna sentires, quæ vtique sunt scandala pusillorum. Nec enim charitas charitem

tem offenderet aut contemneret, cum sentiret offensam. Nam seipsam non potest negare, nec enim in se diuisa est. Nouit potius in se diuisa coniungere, coniuncta diuidere nescit. Proinde, vt dixi, si maneret in te, non sileret, non quiesceret, non dissimularet, gemens & æstuans, & intra pium pectus tuum procudubiò submurmurans illud:

2.Co.11. Quis scandalizatur, & ego non uror? Siquidem beneigna est, pacem diligit, congaudet unitati, Sola quippe est quæ illam generat, colligat, solidat & conseruat, vbicunque seruati cognoscitur in vinculo pacis. Infensis ergo vobis hac tam honorabili matre unitatis et pacis, quo pacto quæso vestrum quod cunque sacrificium Deo fore acceptum præ-

1.Co.13. a sumitis, cum absque illa neque martyrium quidem aliquid esse putet Apostolus? Aut qua ratione vobis forte infensam non esse confiditis, cuius castis visceribus, cuius charis pignoribus tam inhumanè agendo non pepercistis nec parcitis scindentes unitatem, rumpentes vinculum pacis? Ponendum est ergo munus quodcunque offerre paratis, & prius habenti aduersum vos non fratri: sed fratrum multitudini reconciliandum.

Ecce nimirum uniuersæ fraternitatis unitas aduersum vestram paucitatem, quodam veluti vestri discessu gladio fauciata conqueritur, quasi quæ plangeris miserabiliter dicat:

Cant.1.d Filij matris meæ pugnauerant contra me. Et merito. Qui enim non est cum illa, contra illam est. Putas sine gemitu tam iustum filiq gemitum pia possit mater charitas audire? Ideo ipsa nostris lachrymis iungens

Esa. 1.c suas, ait de vobis: Filios enutriui & exalta-

Eph. 2.c ui, ipsi autem spreuerunt me. Charitas ipse G Deus est. Pax nostra Christus, qui fecit vtraque vnum. In trinitate vnitas maximè commendatur. Cui ergo charitas, pax & vnitas irata cognoscitur: quid habet in regno Christi & Dei? Sed forsitan dicis: Abbas noster abduxit nos, & secum ire præcepit, num inobedientes esse debuimus? Scis quidem, nisi forte oblitus es, quid quadam die communicato mecum iam conspirati scandali consilio, ac diligenter mutua collatione discusso, inter nos conuenerit. In quo si permansisses, & de te illud non incongrue

Psal. 1.a diceretur: Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum, Sed esto. Debuisti obedire filij patri, magistrum sequi discipuli.

Licuerit certe abbati monachos suos ducere quo libuerit, & docere quod volauerit: sed quandiu vixit. Nunc verò mortuo illo, quem vel audire doctorem, vel sequi ducem rogimini, quo adhuc tam graue scandalum emendare cunctemini? Quis iam prohibet non dico me, sed Deum nostrum per os Hieremiæ benigne vos reuocantem audire? Ait enim: Nunquid qui cecidit, Hie. 8.b non resurget: aut qui auersus est, non reuertetur? An & ille moriens interdixit ne vel post casum tentetis resurgere, post auersionem mutire audeatis de reuersione? Ita ne etiam defuncto nec esse est vos obedire, & obedire contra charitatem, obedire in vestræ ipsorum salutis periculum? Sed arbitror quòd nequaquam firmius seu tenacius dices esse vinculum abbatum ad subditos, quam coniugum ad seipsos, quorum quippe Deus copulam, & non homo, inuiolabili ligauit sa H cramento, loquente Saluatore: Quod Mat.19.a Deus coniunxit, homo non separet. Apo- Ro. 7. a stolo autem asserente solutam esse mulierem à lege viri mortuo illo, tu te abbatis existimas defuncti lege teneri, & hoc contra legem, quæ sanctior est, legem videlicet charitatis? Et hæc dixi non quòd putem vos, vel viuenti in hoc paruisse debere, aut vel dicendam esse obedientiam sic parasse. Alioquin generalis de huiusmodi illa sententia est: Declinantes autem in obligationes ad- ps.124.a ducet dominus cum operantibus iniquitatem. Ac ne forte quis habitum etiam in malo obedientiam ab hoc maledicto liberam esse contendat, audi alibi apertius: Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij.

Ex his ergo liquido apparet mala imperanti nus non esse parendum, præsertim c dum prauo obtemperans imperijs, in quo homini videris obediens, Deo plane qui omne quod perperam agitur, interdixit, inobedientem te exhibes. Valde autem peruersum est profiteri te obedientem, in quo noscaris superiorem propter inferiorem, id est, diuinam propter humanam soluere obedientiam. Quid enim? Quod iubet homo, prohibet Deus: & ego audiam hominem, surdus Deo? Non sic Apostoli. Clamant quippe dicentes: Melius est obedire Deo, quam homini- Act. 5.c bus. Hinc Dominus in Euangelio Pha- Mat. 5.d risæos increpans: Quare & vos, inquit, transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Et per Esaiam: I Esa. 29.a Sine causa autem, ait, colunt me, mandata Gen. 3.a

data, & doctrinas hominum tenentes. Et item ad protoplastum. Pro eo quod obedisti voci vxoris tuæ pluisquam meæ, maledicta terra in opere tuo. Igitur facere malum quolibet etiam iubente, constat nō esse obedientiam, sed potius inobedientiam.

Sane hoc aduertendum, quod quædā sunt pura bona, quędam pura mala, & in his nullam deberi hominibus obedientiam: quoniam nec illa omittēda sunt etiam cum prohibentur, nec ista, vel cum iubentur cōmittenda. Porro inter hæc sunt media quædā, quæ pro modo, loco, tempore, vel persona, & mala possunt esse, & bona, & in his lex posita est obedientiæ, tanquam in ligno scié tiæ boni, & mali, quod erat in medio paradisi. In his profecto phas non est nostrum sensum sententiæ præscribere magistrorum, in his omnino prælatorum, nec iussio, nec prohibitio contemnenda. Videamus ne forte tale fuerit, quod arguimus in vobis: & ob hoc forsitan argut non debuerit. Quod euidentius elucebit, si præmissæ diuisionis exempla subiecero. Fides, spes, charitas, & cætera huiusmodi, pura sunt bona, quæ quia male non possunt, vel iuberi, vel teneri, bene non possunt, vel prohiberi, vel non teneri. pura mala sunt, furtum, sacrilegium, adulterium, & cætera talia, quæ utique, nec vel bene præcipi, vel perfici possunt, nec male prohiberi, vel non fieri. Aduersus huiusmodi non est lex. Nullius quippe prohibitio valet obuiare præceptis, nullius iussio

K præiudicare prohibitis. Sunt deinde media, quæ quidem per se, nec bona esse noscūtur, nec mala: possunt tamen indifferenter, & male, vel prohiberi, vel iuberi, sed male nullatenus in his a subditis obediri. Ex his sunt, vt exempli gratia ponam, ieiunare, vigilare, legere, & quęque talia. Sciendum vero, quia media, quædam in pororū plerumque bonorum seu malorum transeunt rationem. Nam coniugium, cum & fieri liceat, & non fieri: factum iam solui nō licet. quod ergo ante nuptias medium esse liquebat, in iam coniugatis puri bonivim obtinet. Item propria possidere, seculari quidem homini medium est, quoniam, & non possidere licet: monacho vero, quia possidere non licet, purum malum est. Vidēne iam frater, vestrum factum cui potissimum membro diuisionis conueniat? Si puris aptandum bonis probabile est. Si puris malis deputandum, vituperabile est. Sin vero collocandum inter media via quidem excusari forsitan potest propter obedientiam, mora vero penitus non potest, quæ non fit per obedientiam. Nam mortuo iā abbati, si quid ante iussit, quod non debuit: nequaquam esse parendum, superior patefecit disputatio. Etsi res per se iam satis elucescat, tamen propter quosdam qui quærunt occasionem, vbi ratio non suppeditat, clarum faciam breuiter, & ita clarum, vt omnis dubietatis vmbra dispareat: quod nec purum, nec medium bonum sed plane purum fuerit malum sic obedisse, sic vestrum monasterium reliquisse. Et qui- L dem taceo de mortuo, qui suum, & solum iam iudicem habet Deum, & vere nunc suo Domino, aut stat, aut cadit: ne forte indignans, & merito indignans dicat Deus. Tulerunt homines a me iudicium. Tamen ad correctionem viuentium, non quidem, quod gesit: sed quod iussit, discutio, vtrum videlicet illa iussio vim habere debuerit, quatenus in scandalum multorum ei fuerit obsequendum. Et præmittendum, quod siqui simpliciter, nihilque suspicantes mali, male licet proficiscentem secuti sunt putantes cum episcopi Lingonensis, & abbatis Cisterciensis (nam utrique debitor erat) licentia proficisci (quod utique nonnullos de illo comitatu sic credidisse incredibile non est) nostra hęc illos non tangit reprehensio, dummodo, vbi comperierint, hinc mora regrediantur. Igitur aduersus illos tantum, immo pro illis sermo est nobis, qui scientes, & prudentes miserunt manus in ignem, qui consci præsumptionis, secuti sunt præsumptorem, non audientes Apostolum perhibentem, & deum ciantem, vt se ab omni fratre ambulante inordinate subtraherent, contemnentes, & 2.The.3.b ipsius Domini vocem dicentis. Qui non Matt.12.c colligit mecum, dispergit. Vos fratres, vos inquam, aperte, & specialiter notat illud apud Hieremiam, quod cum dolore, Hier. 7.c quidem reminiscor, opprobrium. Hæc est, inquit, gens quę nō audiuit vocem Dei sui. Dei enim proprie vox est illa, hostem suum proprio designantis ex officio, & tanquam digito demonstrantis, vt simplices M ab eius impio deterreat consectatu. Qui non est, inquit, mecum, dispergit. Ac si diceat. In hoc te iam mecum non esse intelligas, si sequeris dispersorem. Deo ergo clamante. Qui non colligit mecum, dispergit

Universidad de Deusto
Biblioteca

git: sequi vos oportuit dispersorem? Deo, inquam, uos inuitante ad colligendum homini potius ad dispergendum obsequi debebatis? Magistros contemnebat, subditos exponebat, socios conturbabat: & vos videntes furem curretaris cum eo? Silere de mortuo statueram, sed compulsus fateor, aliquantulum prætergredi, dum non potuit improbari obeditio, si non reproba monstraretur, & iussio. Porro iussio hominis, & actio cum diuersa non fuerint, impossibile visum est vnam, sine altera, vel approbari, vel respui. Liquet tamen huiusmodi iussioni non fuisse obtemperandum, Deo quippe imperante contraria.

Item maiorum institutis, minorum non esse præponenda, aut communibus priuata non præiudicare imperia quis dubitat? Nam ex regula sancti Benedicti hoc habemus. Possem quidem abbatem Cistercien-
sem ad medium deducere, qui vtique superior illo quantum pater filio, quantum magister discipulo, quantum denique abbas commisso sibi monacho, merito se a vobis propter ipsum queritur fuisse cõtemptum. Possem & episcopum, cuius nihilominus, quia non fuit expectatus consensus, inexcusabilis est, & contemptus, cum ad ipsos, & de ipsis Dominus dicat. qui vos spernit,
A me spernit. Sed quoniam his posset ambobus opponi, & anteponi Romani pontificis, tanquam grauior auctoritas, cuius quippe vos aiunt præmunitos fuisse licentia, quę & ipsa licentia suo quidem loco erit discutienda, talis potius proferatur, cuius omnino fas non sit auctoritati contradicere.

Hebr. 9.c Certe summus ille pontifex qui per sanguinem proprium solus, & semel introiuit in sancta æterna redemptione inuenta, terrifica voce denunciat in Euangelio, nequis vnum de pusillis eius audeat scandalizare. Vobis autem vnius donetur scandalum, si
Mat. 18.a non ultra processit malum. Facilis sequatur uenia culpam, ex qua graue damnum non oritur. Nunc uero quod dubium non est pluribus scandalizatis, quis aperte non uideat quam inhumane humanum iussionem diuinæ præcelleritis? Quod quidem audere, quis nisi amens dicere audeat bonũ esse, aut bonum fieri posse, quantælibet dignitatis homine præcipiente? Quod autem nec bonum est, nec bene fieri potest, purum proculdubio malum est. Vnde consequẽter aduertitur quòd iter uestrum in multorum usurpatum scandalum, ac per hoc, & contra Dei mandatum, non purum bonum aut medium, sed purum omnino fuerit malum, q ioniam quidem, & purum bonum semper bonum est, & medium bene fieri potest. Quomodo ergo uel abbatis iussio, uel papę permissio licitum facere ualuit, quod purũ (sicut irrefutabiliter probatum est) malum fuit, cum superius nihilominus allegatum
B sit ea quæ huiusmodi sunt, id est, pura mala, ut nunquam iuste iuberi, sic nec licite posse fieri? Vides quam inanis excusatio de humana obedientia, ubi in Deum conuincitur facta transgressio? Nec timendum mihi arbitror, quòd ad illud domini responsum de sibi nunciato scandalo Phari sæorum refugias, ut quomodo ille nihili pendebat dicens: Sinite illos, cæci sunt, & duces cęcorum, ita & nostra uobis scanda- *Mat. 15.*
la non esse timenda existimes. Vides nempe quam nil simile habeat in hac parte proportio. Nam si compares personas, illic pharisæi superbi, hic pauperes Christi scandalizantur. Si causas, hic leuitas, ibi ueritas in causa esse dignoscitur. Rursus, quod & superius propositum est, uos non solum diuinis humanas, sed & communibus priuata prętulisse imperia, hoc solum ad probationem sufficiat, quod uestræ illi, & nouitati insolitæ, & insolenti præsumptioni, non tantum nostri ordinis uniuersitas, sed etiam omnium monasteriorum, & consuetudo, & institutio reclamare uidetur. Quod, & uos quoque non immerito timentes, nec satis de propria causa confidentes, remorsas ac remordentes conscientias, apostolica conati estis delinire licentia. O friuolum satis remedium, quod non est aliud, nisi more protoplastorum cauteriatis conscientijs texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum. Apostolicam, inquiunt, licentiam quæsiuimus, & impetrauimus. Vtinam non licentiam quæsiisletis, sed consilium, id est, ut non liceret, sed an liceret. Vnde tamen quærebatis licentiam? Vt li-
C ceret quod non licebat? Facere itaque uolebatis, quod non licebat. Sed quod non licebat, malum erat. Mala igitur erat intentio, quę in malum tendebat. Nisi forte tale hoc fuisse dicatur, quod absque licẽtia quidem non liceret, liceret autem si eum licentia fieret. Verum id iam superius, inuincibili exclusum est ratione. Nec enim Deus, ubi

ait.

ait: Nolite contemnere unum ex ijs pusillis, qui in me credunt, addidit etiam, nisi cũ
Mat. 18.a licentia, aut dicens: Qui scandalizauerit vnum de pusillis meis, & cætera determinauit subiungens sine licentia. Constat igitur vbi veritas, & ueritas necessaria in causa nõ est, nec licite scandalum quodlibet posse à quolibet committi, nec iuste præcipi, nec innoxiè consentiri. Huius tamen patrandi mali quærendam putastis esse licentiam. Sed ad quid? An ut quanto licentius, tanto securius, & quo securius, eo & periculosius peccaretis? Mira cautela, & stupenda prouidentia. Malum quod iam corde conceperant, opere tamen cauti fuerunt nõ implere, nisi cum licentia. Conceperunt dolorem, sed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo papa conceptui prębuisset assensum. Quo lucro? quóve saltem compendio mali? Nunquid ideo, aut malum esse desijt, aut uel minoratum est, quia papa cõcessit? quis vero malum esse neget, assensum præbere malo? Quod tamen summum feciisse pontificem nequaquam credi
D derim, nisi aut circunuentum mendacio, aut importunitate victum. Quãdo etenim aliter huiusmodi vobis licentiam indulgeret, seminandi, videlicet scandala, schismata suscitandi, amicos contristandi, fratrũ conturbandi pacem, & confundendi unitatem, propriumque insuper contemnendi episcopum? Et hæc qua necessitate, necesse non habeo dicere, cum rei exitus satis indicet. Profectos nempe plangimus, profectum non cernimus. His ergo talibus, & tã grauibus malis dare assensum, exhibere obsequium, impendere adiutorium, tu mihi obedientiam nominas, modestiam nuncupas, appellas mansuetudinem? Tu, inquam, conaris pessima vitia uirtutum palliare nominibus? An te putas hoc sine iniuria facere domini uirtutum, quod uirtutibus facis iniuriam? Vanissimam præsumptionem, turpissimam leuitatem crudelissimã dissensionem, obedientiæ, modestiæ, mansuetudinis nominibus velas, & uelatis sordibus sacra illa uocabula maculas. Hanc ego nunquam æmuler obedientiam. Talem mihi nunquam libeat modestiam, uel potius molestiam imitari. Huiusmodi mansuetudo semper longe fiat a me. Talis siquidem obedientia, omni est contemptu deterior. Talis quoque modestia ultra omnem modum extenditur. Vltra dicam, an citra? Sed verius forsitan, & utroque cõpetentius dixerim extra. Qualis denique illa est mansuetudo, quæ ipso etiam auditu omnium aures exasperat? Volo tamen eam ipsam, ut & mihi modo exhibeas. Cum tam patiens sis, ut a quolibet etiam quo non li E
cet pertrahi non contendas, liceat & me, obsecro, paulo nunc confidentius agere tecum. Alioquin male multum mereri de te, si quod nemini soles, soli mihi indignandum putaueris. Igitur tuam conuenio conscientiam. Volens, an inuitus profectus es? Sed si ex uoluntate, iam non ex obedientia. Si autem inuitus, suspectum videris habuisse imperium, cui obsequi grauabaris. Vbi uero suspicio, ibi discussio necessaria. Verum tũ, ut tuæ patientiæ dares, uel caperes experimentũ nihil discutiens, trahi te passus es non solum præter uoluntatem, sed & contra conscientiam.

O patientia omni digna impatientia. Non possum, fateor, non irasci huic contentiosissimæ patientiæ. Videbas dispergentem, & sequebaris? Scandala dictantem audiebas, & obsequebaris? Vera patientia est, pati uel agere contra quod libeat: sed non, præter quod liceat. Mirum uero, quòd hominem audiebas furtiue susurrantẽ Deũ non audiebas aperte reclamantem talis quasi cœlitus emisso tonitru: Vę illi per *Mat. 18.a*
quem scandalum venit. Non tantum autem dominus: sed & sanguis ipsius clamore nihilominus vehementi (surdis licet) terribiliter irrugiebat. Clamor eius: eius effusio. Effusus quippe pro dispersis filijs Dei, ut eos congregaret in unum, iuste fremebat in dispersores. Odit nimirum dispersores, qui non nouit nisi collegere. Magnus eius clamor, & uehemens: qui corpora de sepulchris, animas ab inferis excitauit. Terram cœlosque tuba illa conuocauit in unum, F
quippe, quæ in terra, & quæ in cœlis sunt pacificans. In omnem terram exiuit sonus ille, & uestram non valuit rumpere surditatem? Vox nempe illa in uirtute, uox illa in *psal. 18.a*
magnificẽtia. Et quid clamat? Exurgat deus, *psal. 28.a*
& dissipentur inimici eius. Et iterũ, Dispersge illos in uirtute tua, & depone eos protector meus domine. Sanguis Christi est, frater Adã, sanguis Christi est, qui proprijs cõgregatis aduersus impios dispersores quasi tuba exaltat uocem suam. Minatur autem se dispersores dispergere, qui pro dispersis colligendis effusus est. Et si eius vocem tu

Universidad de Deusto
Biblioteca

non audis, audit eam de cuius latere manauit. Quomodo nanque proprium non audit, qui Abel sanguinem audiebat? Sed quid ad me? inquis. Ille uiderit cui mihi contradicere fas non erat. Non est discipulus super magistrum. Docendus, non doctur us eius lateri adhærebam. Sequi debui, nō præire præceptorem auditor. O istorum temporum Paule simplex, si tamen, & ille alterum se tibi exhibuisset Antonium, vt quicquid, uel leuiter de labijs eius procederet, necesse non haberes discutere, sed sine cunctatione ad omnia nihil hæsitans obedires. O monachum obedientissimum, cui ex quibuslibet seniorum uerbulis ne unum quidem iota præteruolet. Non attendit quale sit quod præcipitur. Et hęc est obedientia sine mora. Si ita oportet, sine cau-
1. Thes. 5. a sa legitur in ecclesia: Omnia probate, quod
bonum est tenete. Si ita oportet, deleamus
Mat. 10. b iam de libro euangelij: Estote prudens si-
G cut serpentes: sufficiente quippe quod sequitur, & simplices sicut columbæ. Nec dico a subditis mandata præpositorum esse diiudicanda, ubi nil iuberi deprehenditur diuinis contrarium institutis, sed necessariā assero, & prudentiā, qua aduertatur si quid aduersatur, & libertatem, qua & ingenue contemnatur. Cæterum iste, nihil, inquit, habeo interrogare, uiderit ille quid iusserit. Die quæso, si dato in manus gladio suum te armari iussisset in iugulum, acquieuisses? Aut si se tuo uoluisset impulsu in ignem, uel in aquam precipitem dari, obtemperasses? Nonne etiam ab his non prohibere cū possis, in crimen tibi reputatur homicidij? Age ergo, uide ne forte sub prætextu obedientiæ, in quippiam ei grauius inseruieris. Non ignoras certe, qui dixerit (nam mihi hinc fortasse non crederes) expedite scan-
Mat. 18. a dala facientibus, demergi potius in profundum maris. Cur hoc dixit, nisi quia significare uoluit tam grauia illos in posterum manerè tormenta, ut eis comparata mors temporalis, nec pœnalis esse uideatur, sed commoda? Qui ergo eum scandala facere iuuisti, iuuisti enim sequendo illum, obsequendo illi: nonne utilius (iuxta præmissam ueritatis sententiam) molam asinariā collo eius suspenderes: & sic eum demergeres in profundum maris? Quid ego? Tu ille obedientissimus discipulus, illum patrem, & præceptorem tuum quem ne puncto quidem temporis, uel transuero, ut dicitur, pedis, a te quamdiu vixit passus es elongari? ita ut in foueam quoque post eum, nō quidem cæcis, sed apertis more Balaam oculis, cadere non cunctatus sis: tūne, inquam, illum tuo ita beatum putasti obsequio, ut morte illi grauiorem exhibueris obedientiam? Reuera nunc experior quam uera sit illa sententia: Inimici homins, domestici illius. Sic itaque sentiens, sic conscius ipse tibi: nonne si sapis, gemis: & si non desipis, tremis? Quippe cuius obedientia non meo, sed ueritatis iudicio peior inuenta est homicidio? Si hæc nosti ignoras: quo modo non trepidas? Quod si trepidas: quomodo non emendare festinas? Alioquin qualem hinc ad illud tribunal terrificum conscientiam portas: ubi iudex teste non indiget, ubi ueritas discutit intentiones, ubi inquisitio culparum pertingit ad abdita cordis, ubi denique secretissimos recessus mentium diuinus ille inuestigat intuitus: & ad subitum illum solis iustitiæ fulgorem, animarum expansi sinus, cuncta siue bona siue mala euomunt, quæ celabāt? Ibi frater Adam, facientes, & consentientes pari pœna punientur. Ibi fures, & socij furum similem sunt accepturi sententiam. Ibi par subibunt iudicium, & qui lactantur peccatore. Perge igitur iam dicere. Quid ad me? ille uiderit. Tange picem, & dic, non sum inquinatus ab ea. Absconde ignem sinu tuo, & te iactato non aduri. Pone denique portionem tuam cum adulteris: nihilque tua interesse puta to. Non ita Esaias: Redarguit enim seipsum non solum quia ipse immundus, sed & Esa. 6. b
I quod socius sit immundorum: Quia inquiens, uir pollutus labijs ego sum, & in medio populi immunda labia habentis ego habito. Redarguit autem se, dixerim, non ibidem.
quia cum malis habitaret, sed quia mala nō redarguerit. Sic namque ait: Væ mihi, quia tacui. Quando vero ipse malum facere acquiescerat, quod se in alijs non redarguisse redarguit? Quid enim etiam Dauid? Nonne alieni contagione peccati se psa. 140.
sensérat inquinari posse cum diceret: Cum hominibus operantibus iniquitatem, & nō communicabo cum electis eorum? Denique, & orat dicens. Ab occultis meis ibidē, 18.
munda me domine, & ab alienis parce seruo tuo. Vnde etiam malorum quorum noluit participare malū, studuit declinare cōsortium. Ait etenim: Non sedi cum concilio

ibidem, b lio vanitatis: & cum iniqua gerentibus nō introibo. Huic versiculo concinit, & subsequens. Odiui (inquit) ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo. Audi denique, & sapientis consilium: Fili mi (ait) si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Tu ergo aduersus hæc atque alia in hunc modum innumera ueritatis testimonia, putasti cuipiam obediendum? Odiosa peruersitas. Obedientiæ uirtus, quæ semper militat veritati, aduersus ueritatem accingitur? Fœlicem ergo dixerim fratris Henrici inobedientiam, cui cito resipiscenti ab errore, & reuertenti ex itinere, talem contigit non experiri obedientiam. Quem potiorem nunc, & dulciorem suæ huiusmodi
K inobedientiæ carpit, iamiamque degustat fructum: bonam habens cōscientiam, quod cæteris collegis suis fraterna corda graui scandalo concutientibus, ipse inter fratres in proposito, & ordine suo sine querela conuersetur. Cuius ego, si optio detur, pigram potius elegerim inobedientiam cū ipsius conscientia, quam horum studiosam obedientiam cum scandalo. Aestimo enim quia melius agit iste. sic inobediēs abbati, sed non charitati, seruando unitatem in uinculo pacis, quam illi, qui ita obtemperant homini uni, ut unum præferant vnitati. Fidenter, & hæc addiderim, expedire magis cuilibet sola unius hominis periclitari obedientia, quam reliquis omnibus pietatis bonis, & uotis propriæ professionis. Siquidem, ut cætera taceam, duo præcipua nobis in monasterijs conuersantibus obseruanda traduntur: subiectio abbati, & stabilitas in loco. Et ita obseruanda, quòd neutrum præpediat alterum, nec alterutrū sibi præiudicent. Vt uerbi gratia: sic te stabilem in loco exhibeas, ut abbati subijci non contemnas: sic obedias subiectus abbati, ut stabilitatem non amittas. Porro si detestaris in loco licet perseuerantem, qui Abbatis forte subdi contemnit imperijs: mi
L raris si reprehendimus obedientiam, quæ uobis vestrum deserendi locum, uel causa extitit, uel occasio: præsertim cum in professione regulari sic promittatur stabilitas, ut de subiectione Abbati exhibenda, nulla penitus mentio fiat? Sed quæris forsitan, inquiens mihi: Quid ergo tu de stabilita te tua facis, quam apud Cistertium firmasti: & nunc alibi habitas? Ad quod respondeo. Ego quidem Cisterciensis monachus ibidem professus, ab abbate meo ubi nunc habito missus sum: sed missus in pace, missus sine scandalo, sine discordia, missus iuxta consuetudinem, & cōmunem institutionem. Quādiu ergo in eadem qua missus sum pace, & concordia perseuero: quam diu in unitate sto, communibus priuata nō
Prou. 1. b prefero: quietus, & subditus in quo positus sum permaneo: secura dico conscientia, quod promisi, firmiter teneo. Quomodo enim stabilitatis præuaricor uotum, qui unanimitatis non rumpo uinculum, pacis firmamentum non desero? Et si corpus absentauit obedientia, sed spiritum semper ibidem præsentem tenet concors deuotio, & in nullo dissimilis conuersatio. Qua die autem (quod quidem Deus auertat) alijs incipiam uiuere legibus, alijs moribus conuersari, diuersis deteriùs obseruantijs, adinuenire noua, extraneas usurpare consuetudines: trāsgressor professionis, promissam stabilitatem iam non me tenere confido. Dico ergo abbati per omnia obtemperandum, sed salua professione. Verum tu professus secundum regulam sancti Benedicti, ubi promisisti obedientiam, promisisti, & stabilitatem. Quod si obedieris quidem, stabilis autem non fueris: dum offendis in uno, factus es omnium reus. Si omnium, & ipsius obedientiæ. Vides itaque pondus tuæ obedientiæ? Quomodo nempe stabilitatis trangressionem sufficit excusare, quæ M
nec sibi quidem ualet patrocinari? Item. Notum est solenniter ac regulariter profiteri quemque in presentia abbatis. In presentia ergo tantum, non etiam ad nutum ipsius sit cuiusque professio. Testis proinde adhibetur abbas, non dictator professionis adiutor non fraudator adimpletionis, uinex non auctor præuaricationis. Quid igitur? Ponam in manu Abbatis quod absque vlla exceptione coram Deo, & sanctis eius propria manu, & ore firmaui, audiens ex regula, si quando aliter fecero, a Deo me esse damnandum, quem irrideo? Si abbas meus, aut etiam angelus de cœlo contraria iusserit, libere recusabo huiusmodi obedientiam, quæ me trangressorem uoti proprij, & peierare faciat nomen Dei mei. Scio enim me iuxta scripturæ ueritatem ex ore meo, uel condemnandum, uel iustificandū: Sapien. 1.
& quia os quod mentitur, occidit animam: psal. 5. a
& quod Deo veraciter canitur. Perdes omnes, qui loquuntur mendacium: & quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnusquisque onus suum portabit: & unusquisque pro se rationem reddet. Alioquin qua fronte psallam mentiens in conspectu Dei, & angelorum illud de psalmo: Psal.65.c Reddam mihi uota mea, quæ distinxerunt labia mea? Viderit denique abbas meus quid sibi faciendum putet de eo quod ex regula ad ipsum specialiter dirigitur: ut præsentem regulam in omnibus conseruet. Et item quod vniuersaliter præcipitur, & nemo excipitur: ut omnes scilicet per omnia magistram sequantur regulam: nec ab ea te A mere deuietur a quoquam. Ego sic ipsum sequi decreui semper, & ubique magistrum, ut nequaquam a regulæ quam teste ipso suraui, & statui custodire, deuiem magisterio. Occuramus breuiter quæstioni, quę a latere nobis surgere posse uidetur, & sic iam nimis longam finiamus epistolam. Videor nempe contraria loqui rei quam facio. Quæri etenim a me potest: si hos dãno, qui abbatis sui non solum consensu, sed & iussu suum monasterium desecuerũt: quo pacto illos, & recipiam, & retinea, qui de alijs monasterijs fracto stabilitatis uoto, & contempto seniorum imperio, ad nostrũ ordinem ueniunt? Ad quod quidem breuis responsio: sed periculosa. Vereor namque displicere quibusdam quod dicturus sum. Cæterum mihi magis uerendum puto ne tacendo veritatem: illum uer Psal.39.b siculum non ueraciter canem: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, ueritatem tuam, & salutare tuum dixi. Hac ego ratione illos suscipimus, quoniam non putamus esse malum si uota labiorum suorum quæ in locis suis potuerunt quidem promittere, sed nequaquam persoluere, Deo qui ubique est, ubicunque poterunt reddant, & solius ruptæ stabilitatis damna, reliquorum regularium præceptorum integra obseruatione compensent. Si cui displicet hoc, & murmurat aduersus hominem quæretem salutem suam, respondebit pro eo saMat.20.b lutis auctor. Nonne oculus tuus nequam est, quia ille bonus. O quisquis B es, qui saluti inuides alienæ, parcito, uel tuæ. An nescis quod inuidia diaboli intrauit mors in orbem terrarum? Attende itaque tibi. Si enim ubi inuidia, ibi mors profecto non potes simul, & inuidere, & uiuere. Quid molestus es fratri tuo quoniam satagit quemadmodum, quæ processerunt de labijs suis, non faciat irrita? Si quærat homo quomodo, & ubi persoluat quod pollicitus est Deo, quid tu perdis? Fortassis si aliquantæ pecuniæ tu eum debitorem teneres: circuire cogeres mare, & aridam do nec usque ad nouissimum quadrantem debitum redderet uniuersum. Quid igitur meruit de te Deus tuus quoniam non uis, ut & ipse a suo quod suum est debitore recipiat. Immo uni inuidens, duos tibi reddis infensos, dum & dominum serui obsequio, & domini gratia seruum fraudare conaris. Tu quare illum potius nõ imitaris, & ipse uidelicet persoluendo quod debes? Putasne, & tuum non requiretur debitum? An potius propter hoc magis irritas impie Deũ, quia dicis in corde tuo, non requiret? Quid inquis? Omnes ergo damnas, qui similiter non faciunt? Non. Sed audi quid & de ipsis sentiam, & noli frustra calumniari. Quid me uis odiosum facere multis mihi bus sanctorum, qui sub nostra professione non nostro conuersantes more, tamen aut sancte uiuunt, aut beate defuncti sunt? Num ignoro, quòd reliquerit sibi Deus se 3.Re.19.d ptem milia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal? Audi ergo æmule: Ro.11.d calumniator auscultа. Dixi cur de alijs monasterijs ad nostra uenientes, recipiendos censuerim. Nunquid non uenientes dãnauit? Excuso illos, non illos accuso. Soli C sunt inuidi, quos excusare nec uolo, nec ua leo. Quibus exceptis, si quis cæterorum ad regulæ cupiat transire puritatẽ, sed propter scandalum non audeat, aut certe etiam ob certam corporis infirmitatem, puto quia non peccat, dum tamen in suo studeat loco sobrie, & iuste & pie cõuersari. Nam si qua ex more monasterij minus forte districtẽ quam regula constituisse uidetur, obserua re compellitur, excusabit hoc forsitan, aut al la charitas qua cũctatur migrare ad melius propter scandalum, iuxta illud. Charitas 1.Pet.4.d operit multitudinem peccatorũ, aut illa humilitas qua propriæ conscius infirmitatis se reputat imperfectum. Siquidem, & de ipsa scriptum est. Deus humilibus Iacob.4.d dat gratiam. Multa quidem tibi locutus sum charissime, cũ multis opus non habeas, quippe cui sit, & ingenium uelox ad intelligendum quod dicitur: & uoluntas agilis ad eligendum quod utiliter suadetur. Sed licet specialiter quidem ad te, non tamen tam multa propter te scribenda putaui. Hæc itaque, quibus Deus prouidit fore necessaria.

faria. Te autem, vt meum iam olim familiarissimum paucis, & cũ omni fiducia moneo, ne iam diutius animas desiderantium te: in tuæ quidem animæ horrendum periculum, tui expectatione suspendas. En tua eorumque (ni fallor) qui tecũ sunt, & mors & vita in manu tua est. Arbitramur enim quicquid feceris tu, aut uolueris: illos esse facturos. Alioquin aperte denuncia illis, quia D iuxta omnium abbatum nostrorum non Exec.18.g contemnendam sententiã, quæ merito processit in uos: qui redierint uiuent, qui transierint morientur.

Ad Brunonem Colonienſem electum. Epiſtola octaua.

QVæris a me consilium vir illustris Bruno: an volentibus te promouere ad episcopatum acquiescere debeas. Quis hoc mortalium diffinire præsumat? Deus forsitam uocat: qui audeat dissuadere? Forte non uocat: quis appropinquare consulat? Vtrum uero uocatio Dei sit, an non sit: quis scire possit excepto spiritu qui scrutatur etiam alta Dei: uel si cui forte reuelauerit ipse. Magis quoque dubium reddit consilium illa in literis tuis humilis, sed terribilis confessio: quia uitam tuam tam grauiter, & (ut credo) non nisi ueraciter accusas. Nec enim negandum est huiusce modi uitã esse indignum tam sacri dignitate ministerij. Sed rursum non immerito e regione timeo (nam, & nos idipsum metuimus) si ob malũ cõscientiæ de cõmisso scientię talẽto non facis lucrum: nisi quod alio forte negociãdi genere, etsi minus copiose, minus tñ periculose fructificare ualeres. Horreo fateor: sic enim tibi, ut mihi loqui debeo quod sentio. Horreo, inquam, considerans unde E cuo uocaris: præsertim cum nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, per quod utcunque huiusce modi periculosissimus transitus fiat. Et quidem rectus ordo requirit, ut prius propriam, deinde alienas curare studeas conscientias. Primus quippe pietatis Eccl.30.d gradus est de quo scriptum est: Miserere animæ tuæ placens Deo. Ex hoc autem ad miserandum proximum, recto iam tramite charitas ordinata procedit: quippe quem ad sui quisque mensuram amare præcipitur. Quod si in hunc modum quo te hactenus ipse amasti: & tibi commitendos amaturus es: malo ego quidem tibi non committi quam sic diligi. Si autem prius te diligere didicisses, & me forsitan scires amare, Sed quid si suam Deus acceleret tibi gratiam, & multiplicet misericordiam: & sit ad restituendam innocentiam efficacior uelox clementia quam diuturna pœnitentia? Beatus Psal.31.a siquidem, cui non imputabit Dominus peccatum. Nam quis accusabit aduersus electum Dei? Si Deus iustificat: quis est qui condemnet? Hoc salutis compendium Luc.23. sanctus ille latro consecutus est: uno eodemque die simul, & confessus latrocinia, & introductus in gloriam: breui quodam contentus ponte crucis ad transigendum de regione dissimilitudinis in terra uiuentiũ, & de luto fecis in paradisum uoluptatis. Hoc subitum pietatis remedium, percipit Luc.7.f fœlix illa peccatrix: cum repente ubi superabundauerãt delicta, abundare cœpit, & gratia. Absque multo pœnitentię labore dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: & in breui meruit charitatis accipere latitudinem: quæ (ut scriptum est (cooperit multitudinem peccatorum. Hoc & 1.Pet.4.b ille paralyticus in euangelio duplex atque Mat.9.a celerrimum potentissimæ bonitatis persensit beneficium, prius mente quam carne curatus. Sed aliud est celerem adipisci ueniam peccatorum: & aliud de ipsis sceleribus ad insulas mox prouehi dignitatum. Video tamen Matthæum de telonio ad a- Ibidem. postolatus culmen assumptum, sed hoc me rursum conturbat, quod non prius audierit cum cæteris coapostolis suis. Ite in or- Mar.16.d bem vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ, quam egerit pœnitentiam, multo tempore, ac labore sequendo dominum quocunque iret, permanens cum eo in tentationibus suis.

Sed & si occurrat de Ambrosio, quòd de tribunalibus ad sacerdotium raptus fuerit, non me valde confortat, cum a puero mundam in mundo duxerit vitam, & sic etiam fuga, & latebris multisque dissimulationũ modis declinare conatus sit. Si de Saulo quoque factus repente Paulus repente vas electionis, repente doctor gentium, in exemplum adducitur, hoc exempli euacuat similitudinem, quod ille ideo misericordiam cõsecutus sit, quia ignorans ipso teste peccaut, manens in incredulitate. Quanquam Psal.76.c si tale quippiam quandoque bene, & utiliter factum fuisse agnoscitur, de quo dici

Universidad de Deusto
Biblioteca

ueraciter posſit: Hęc eſt mutatio dexterę excelſi, non tam exemplum quam miraculũ afferre debeat. Hæc interim a me ad id quod quæritis ſuſpenſiue reſponſa ſufficiãt.
G Neque.n.poſſum vnde certus non ſum cer tam proferre ſententiam. Sic contingere debet quærenti rem vbi non ſit. Sermo a propheta, conſilium a ſapiente quærendũ eſt. Nunquid enim de luto lympidum quippiam haurire poteſtis? Vnum tamen eſt, quod amico abſque periculo, & nequaquã ſine fructu impendere poſſumus, noſtræ videlicet pro hac re orationis ad Deum, qualecunque ſuffragium. Deo ergo relinquentes ſui, quod ignoramus ſecretum conſilij, ipſum ſupplici deuotione, & deuota ſupplicatione precamur, vt in vobis, & de vobis operetur, quod & ſe deceat: & vobis expediat. Habetis autem Dominum Norbertum: quem melius præſentem præſens de talibus interrogare poteſtis. Nam tanto vir ille in diuinis aperiẽdis myſterijs nobis promptior: quanto & Deo propior eſſe cognoſcitur.

Ad eundem iam archiepiſcopum Colonienſem. Epiſtola IX.

Dignationis veſtrę ſuſcepi ſcripta deuotus, & ad iniuncta ſolicitus fui: & ſi profui, vos probabitis. Sed de hoc ſatis. Porro in eadem charitate audeo, quæ ſequuntur. Si cunctos qui vocantur ad miniſterium, cõſtat eligi, & ad regnum, profecto ſecurus eſt Colonienſis archiepiſcopus. Quod ſi etiam & Saulem in regno, & Iudam in ſacerdotio legitur elegiſſe, non alius quam ipſe Deus: & non poteſt ſolui ſcriptura, quæ hoc
H aſſerit, timeat neceſſe eſt, & Colonienſis ar-
1.Cor.1.d chiepiſcopus. Si vero (quod verum eſt) & illa ſententia hodie quoque viget, quia non multos nobiles, non multos potentes, non multos ſapientes elegit Deus, nunquid non triplicem quoque habet timendi cauſam Colonienſis archiepiſcopus? Cure-
Eccl.32.a mus ergo in alto poſiti, non altum ſapere, ſed timere, ſed humilibus conſentire. Principem, inquit, te conſtituerunt: eſto in illis,
Eccl.3.c tanquam vnus ex illis. Et iterum. Quanto maior es: tanto humilia te in omnibus. Sapiens eſt qui hoc conſulit: quippe haud
Luc.9.f ſecus ſentiens ab ipſa ſapientia, quæ ait: qui
Sapiẽ.6.a maior eſt veſtrum, fiat ſicut minor. Alioquin iudicium durum his qui præſunt, timeat poteſtas. Seruus quoque ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens digna, vapulabit multis. Timeat qui cognouit literaturam. Timeat nobilis, quia iudex omnium non eſt acceptor perſonarum. Iſte profecto neceſſarij timoris funiculus triplex difficile rumpitur. Durúſne videor quia non blandior, quod metum incutio, quod amico cupio initium ſapientię? Sic mihi contingat ſemper beare amicos, ideſt, terrendo ſalubriter, non adulando fallaciter ad illud me prouocat qui dicit: Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Ab hoc reuocat qui Prou.28.b ait: Populę meus, qui te beatificant, in erro- Eſa.3.b rem inducunt.

Ad eundem. Epiſtola X.

Orrendum punire nephas, etſi duplici ratione incũbat vobis, tum pro debito videlicet officij, tũ quia & apoſtolica iniunxit auctoritas, puto tamen, quod non ſuperuacua in re tanta, etiam amici commonitio accedit. Hoc autem eſt, quod amicum, & patrem cupimus eſſe admonitum, vt hæc ipſa vitio, quę facienda eſt, eo quoque zelo quo facienda eſt fiat, quatenus non ſolũ præſens facinus mulctatum eſſe videatur, ſed etiam a ſimili temeritate audiens omnis malignitas compeſcatur.

Ad Cartuſienſes, & Guigoni priori. Epiſtola XI.

I

INter partes reuerendiſſimi, & inter amicos chariſſimis Guigoni priori Cartuſienſi: cæteriſque ſanctis, qui cũ eo ſunt, frater Bernardus de Claraualle ſalutem æternam. Sanctitatis veſtræ literas tam lętus accepi, quam auidus, & olim deſideraueră. Legi eas, & quas voluebam in ore literas, ſcintillas ſentiebam in pectore, quibus, & concaluit cor meum intra me, tanquam ex illo igne quem Dominus miſit in terram. O quantus in illis meditationibus exardeſcit ignis, è quibus huiuſcemodi euolant ſcintillæ? Veſtra illa ſuccenſa, & ſuccendens ſalutatio ſic mihi (vt verum fatear) accepta fuit, & eſt: quaſi non ab homine, ſed certiſſime ab illo, qui mandat ſalutem Iacob, deſcendere videretur.

Non

K Non me ſane arbitror ſalutatum in via, nõ in tranſitu non ueluti ex occaſione, ut aſſolet, conſuetudinis, ſed plane ex uiſceribus, vt ſentio, charitatis prodjt hæc tam grata & inopinata benedictio. Benedicti vos a domino qui me in benedictionibus dulcedinis tantæ præuenire curaſtis, ut daretur puero ueſtro uobis primum ſcribentibus: fiducia reſcribendi, ſcribere quidem ad vos iam pridem geſtienti, ſed non præſumenti. Verebar nimirum ſanctam quam in domino habetis importunis ſcriptitationibus inſeſtare quietẽ, iuge illud ueſtrum ſacrumque ſilentium à ſeculo, ſuſurrum cũ Deo, uel ad modicum interrumpere, noſtrąque ingerere auribus ſecretis penitus occupatis ſupernis euſogijs. Timebam omnino moleſtus fieri vel Moyſi in monte, vel Heliæ in deſerto, aut certe excubanti in templo Samuelí, ſi diuinis intentiſſimos conſabu-
1.Re.3.b lationibus aliquatenus auocare tentaſſem. Clamat Samuel: Loquere domine, quia audit ſeruus tuus, & ego me audiri præſumerem? Timebam, inquam, ne ſi & Dauid elonganti ſe & fugienti manentique in ſolitudine, importunus inſiſterem, indignãs
Pſal.84.b excuſaret & diceret: Sine me, non audio te modo, audiam potius quod dulcius auſcul to. Audiam quid loquatur in me dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem
Pſ.118.d ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Aut certe illud: Delinate à me maligni, & ſcrutabor manda
L ta Dei mei. Quid enim? Egòne tam temerarius eſſem, ut inter ſponſi brachia ſuauiter quieſcentem auderem ſuſcitare dilectã quouſque uellet ipſa? Putarem illico audi-
Cant.2.c turum me ab illa. Noli mihi maleſtus eſſe. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia. Verum quod nõ au deo ego, audet charitas, & cum omni fiducia pulſat ad oſtium amici, nequaquam putans pati ſe debere repulſam, quæ amicitia rum matrem ſe nouit, nec ueretur ueſtrum & ſi gratiſſimũ pauliſper inquietare ociũ, propter ſuum negocium. Ipſa profecto, ipſa cum vult facit nos excedere Deo. Ipſa & cum voluit fecit ſobrios nobis, adeo ut minime ducereti indignum, me non modo ſuſtinere loquentem, ſed tacentem inſuper benigne prouocare. Amplector benigniatẽ dignationem admiror, laudo, & ueneror puritatem, qua de noſtris profectibus quos putatis, tanta in domino exultatione gloriami ni. Glorior, & ego plurimum tanto teſtimonio, & ſeruorum Dei tam grata quam gratuita admodum familiaritate delector. Hæc iam gloria mea, hoc gaudium meum, hæ deliciæ cordis mei, quod non fruſtra leuauerim oculos meos in montes, unde quippe iam non mediocre venit auxilium mihi. Hi iam nobis ſtillarunt montes dulcedinem, & adhuc ſpero quia ſtillabunt quouſque valles noſtræ abundabunt frumento. Feſtiuus enim erit mihi dies ille docendus, & memoriale ſempiternum, in quo virum illum videre ac ſuſcipere merui per quem factum eſt, ut in cordibus ueſtris ego reciperer. M
Et quidem iam ante receperatis, ut apparet in literis veſtris, ſed nunc arctius, ut comperi, & familiarius cũ ille vobis retulit de me quædam, quæ etſi non probauerit, putauit tamen. Fidelis quippe, & religioſus, abſit ut aliter loqueretur quam credit. En reuera in me experior quod ait Saluator: Qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem Mat.10.d iuſti accipiet. Mercedem quippe iuſti dixerim quod iuſtus reputor, non ob aliud niſi quod iuſtum recepi. Nam ſi qua ſuperaddita ſunt, ea iuſtus non tam ex veritate rei quam ex puritate ſui locutus eſt. Audiſtis, credidiſtis, exultaſtis, ſcripſiſtis, & me non parum lætificaſtis, non ſolum quod aliquem locum gratiæ, & locum non medio crem apud ueſtram merui ſanctitatem, ſed & quòd nobis ueſtrorum non parua ex parte puritas animorum innotuit. Paucis pro certo aperuiſtis cuius ſpiritus eſtis. Gaudeo proinde mihi, gaudeo, & uobis, meæ utilitati, & veſtrę ſynceritati. Illa ſiquidem uera, & ſyncera eſt charitas, & omnino de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta iudicanda procedere, qua proximi bonum æquè, ut noſtrum diligimus. Nam qui magis, aut certe ſolum diligit ſuum, conuincitur non caſte diligere bonum quod utique propter ſe diligit, non propter ipſum. Et hic talis non poteſt obedire prophetæ, qui ait: Confite-
Pſ.117.d mini domino quoniam bonus. Confite tur quidem quia fortaſis bonus eſt, ſibi non autem quoniam bonus eſt in ſe. Quaproper nouerit in ſe dirigi illud ab co-
Pſal.48.d dem propheta opprobrium.
A Confitetur tibi cum beneſeceris ei. Eſt qui confitetur domino quoniam potens eſt: & eſt, qui confitetur quoniam ſibi bonus eſt: & item qui confitetur quoniam

ſimpli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

simpliciter bonus est. Primus seruus est, & timet sibi: secundus mercenarius est, & cupit sibi: tertius filius, & defert patri. Itaque & qui timet, & qui cupit, uterque pro se agunt. Sola quæ in filio est charitas, non quærit quæ sua sunt. Quamobrem puto de
psal. 18. illa dictum: Lex domini immaculata, conuertens animas: quod sola uidelicet sit quæ ab amore sui & mundi auertere possit animum, & in Deum dirigere. Nec timor quippe nec amor priuatus conuertit animã. Mutant interdum uultum vel actum, affectum nunquam. Facit quidem etiam seruus nonnunquam opus Dei, sed quia non sponte, in sua adhuc duritia permanere cõuincitur. Facit & mercenarius, sed quia non gratis, propria trahi cupiditate cognoscitur. Porrò ubi proprietas, ibi singularitas. Vbi autem singularitas, ibi angulus. Vbi uero angulus, ibi sine dubio sordes siue rubigo. Sit itaque seruo sua lex timor ipse quo constringitur: sic mercenario sua cupiditas, qua & ipse arctatur: quãdo ab
B ipsa tentatur abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine macula est, aut animas conuertere potest. Charitas uero cõuertit animas, quas facit & voluntarias. Porro in eo eam dixerim immaculatam: q̃ nil sibi de suo retinere consueuit. Cui nempe de proprio nihil est, totum profecto quod habet, Dei est. Quod autem Dei est, immundum esse non potest. Lex ergo domini immaculata, charitas est, quę nõ quod sibi utile est quærit, sed quod multis. Lex autem domini dicitur, siue quod ipse ex ea viuat, siue quod eam nullus nisi eius do no possideat. Nec absurdum uideatur q̃ dixi etiam Deum uiuere ex lege: cum non alia dixerim, quàm charitate. Quid uero in summa & beata illa trinitate summam & ineffabilem illam conseruat unitatem, nisi charitas? Lex est ergo, & lex domini charitas, quæ trinitatem in unitate quodãmodo cohibet, & colligat in vinculo pacis. Ne mo tamen me existimet charitatem hic accipere qualitatẽ vel aliquod accidens: alioquin in Deo dicerem (quod absit) esse aliquid quod Deus non est: sed substantiam illam diuinam, quod utique nec nouũ nec insolitum est, dicente Ioanne: Deus charitas est. Dicitur ergo recte charitas & Deus, & Dei donum. Itaque charitas dat charitatem, substantia accidentalem. Vbi dantem significat, nomen est substantiæ. Vbi
1. Ioan. 4.

donum, qualitatis. Hęc est lex æterna, creatrix & gubernatrix uniuersitatis. Siquidem in pondere, & mensura, & numero per eã facta sunt uniuersa, & nihil sine lege relinquitur, cum ipsa quoque lex omnium sine lege non sit, non tamen alia quam seipsa, qua & seipsam etsi non creauit, regit tamẽ. Cæterum seruus & mercenarius habent legem non a dño, sed quã ipsi sibi fecerunt, ille Deũ non amando, iste plus aliud amãdo. Habent, inquã, legem non dñi, sed suam, illi tamen quę domini est subiectã.

Et quidem suam sibi quisque legem facere potuerunt, non tamen eam incommutabili ęternæ legis ordini subducere potuerunt,. Tunc autem dixerim quemque sibi suam feciſſe legem, quando communi & æternę legi propriam prętulit voluntatem, peruerse utique uolens suum imitari creatorem, ut sicut ipse sibi lex, suique iuris est, ita is quoque seipsum regeret, & legem sibi suam faceret uoluntatem, graue utique & importabile iugum super omnes filios Adam, heu inclinans, & incuruans ceruices nostras, adeo ut uita nostra inferno appropinquauerit. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quo utique sic premor, ut nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Sub hoc onere grauatus gemebat qui dicebat: Quare posuisti me cõtrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Vbi dixit. Factus sum mihimetipsi grauis, ostendit quod lex ipse sibi esset, nec alius hoc quam ipse sibi feciſſet. Quod autem Deo loquens præmisit, posuisti me contrarium tibi, Dei se tamen non effugisse legem indicauit. Hoc quippe ad æternam iustamque legẽ Dei pertinuit, ut qui à Deo noluit suauiter regi, pœnaliter a seipso regeretur, quique sponte iugum suaue & onus leue charitatis abiecit, propriæ uoluntatis onus importabile pateretur inuitus. Miro itaque modo æterna lex fugitiuum suum, & posuit sibi contrarium, & retinuit subiectũ, dum uidelicet nec iustitiæ pro meritis legẽ euasit: nec tamen cũ Deõ in sua luce, in sua requie, in sua gloria remãsit subiectus potestati, & sub motus fœlicitati. Domine Deus meus cur non tollis peccatum meum, & quare nõ auferis iniquitatem meam, ut abiecta graui sarcina propriæ uoluntatis, sub leui onere charitatis respirem, nec iam seruili timore
Rom. 7.
Iob 7.
M
ibidem.

more coercear, nec mercenaria cupiditate illiciar, sed agat spiritu tuo, spiritu libertatis, quo aguntur filii tui, qui testimonium reddat spiritui meo quod, & ego sim unus ex filiis, dum eadem lex mihi fuerit quæ, & tibi & sicut tu es, ita, & ipse sim in hoc mundo?
Rom. 13. b Hi siquidem qui hoc faciunt quod ait apostolus. Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis, proculdubio sicut Deus est, & ipsi sunt in hoc mundo, nec serui aut mercenarii sunt, sed filij. Itaque nec filij sunt sine lege, nisi forte aliquis aliter sentiat propter hoc quod scriptum est: Iustis non
1. Ti. 1. b est lex posita. Sed sciendum est quod alia lex est promulgata à spiritu seruitutis in timore, alia à spiritu libertatis data in suauitate. Nec sub illa coguntur esse filij, nec sine ista patiuntur. Vis audire quia iustis non
Rom. 8. c est lex posita? Non accepistis (inquit) spiritũ seruitutis iterum in timore. Vis audire q̃ tamen sine lege charitatis non sint? Sed accepistis (ait) spiritum adoptionis filiorum: Denique audi iustum utrunque de se fatentem, & quod non sit sub lege, nec tamen sit
E 1. Cor. 9. c sine lege. Factus sum (inquit) his qui sub lege erant, quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege. His qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, cum sine lege Dei nõ essem, sed in lege essem Christi. Vnde apte non dicitur: Iusti non habent legem, aut iusti sunt sine lege, sed iustis non est lex posita, hoc est, non tanquam inuitis imposita, sed uoluntariis eo liberaliter data, quo sua
Matt. 11. d uiter inspirata. Vnde, & pulchre dominus: Tollite, ait, iugum meum super uos. Ac si diceret: Non impono inuitis, sed vos tollite si vultis. Alioquin non requiem sed laborem inuenietis animabus vestris. Bona itaque lex charitas, & suauis, quæ non solũ leuiter suauiterque portatur, sed etiam seruorum, & mercenariorum leges portabiles
Matt. 5. b ac leues reddit, quas vtique nõ destruit sed facit ut impleatur dicente domino, Non ueni legem soluere, sed adimplere. Illam tẽperat, istam ordinat, utramque leuigat. Nũquam erit charitas sine timore, sed casto, nũquam sine cupiditate, sed ordinata. Implet ergo charitas legem serui, cum infundit deuotionem. Implet, & mercenarij, cum ordinat cupiditatem. Porro timore permixta deuotio ipsum non annullat, sed castificat. Pœna tantum tollitur, sine qua esse non potuit dum fuit seruilis, & timor manet in seculum seculi castus, & filialis. Nam quod
psal. 18. a 1. Ioan. 4. d

legitur. Perfecta charitas foras mittit timorem, pœna intelligenda est, quæ seruili (ut diximus) nunquam deest timori, illo scilicet genere locutionis quo sæpe causa ponitur pro effectu. Deinde cupiditas tunc rectè à superuenicnte charitate ordinatur, cum mala quidem penitùs respuuntur, bonis vero meliora præferũt, nec bona nisi propter meliora appetuntur. Quod cum plene per Dei gratiam assecutum fuerit, diligetur corpus, & uniuersa corporis bona tantum propter animam, anima propter Deum, Deus autẽ propter seipsum. Veruntamen quia carnales sumus, & de carnis concupiscentia nascimur, necesse est cupiditas vel amor noster à carne incipiat: quæ si recto ordine dirigitur quibusdam suis gradibus duce gratia proficiens, spiritu tandem consummabitur, quia non prius quod spirituale, sed quod animale deinde quod spirituale. Et prius necesse est portemus imaginem terrestris, deinde cœlestis. In primis ergo diligit seipsum
1. Co. 15. c homo propter se. Caro quippe est, & nil sapere valet præter se. Cumque se uidet per se non posse subsistere, Deum sibi quasi necessarium incipit per fidem inquirere, & diligere. Diligit itaque in secundo gradu Deum, sed propter se non propter ipsum. At uero cum ipsum cœperit occasione propriæ necessitatis colere, & frequentare cogitando, legẽdo, orando, obediendo, quadam huiusce modi familiaritate paulatim sensim que Deus innotescit, consequenter, & dulcescit, & sic gustato quam suauis est dominus, transit ad tertium gradum ut diligat Deum, non iam propter se, sed propter ipsum. Sane in hoc gradu statur, & nescio si à quoquã hominum quartus in hac uita
C perfectè apprehenditur, ut se scilicet homo diligat tantum propter Deum. Asserant hoc si qui experti sunt: mihi, fateor, impossibile uidetur. Erit autem proculdubio cum introductus fuerit seruus bonus & fidelis in gaudium Domini sui, & inebriatus ab ubertate domus Dei. Quasi enim ebrius miro quodammodo oblitus sui, & a se penitus uelut deficiens totus perget in Deum, & deinceps adhærens ei, unus spiritus erit. Arbitror hoc Prophetam
psal. 70. c sensisse, cum diceret. Introibo in potentias Domini, Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Sciebat profecto cum introiret in spirituales potentias Domini, exutum se iri uniuersis infirmitatibus car

nis,

nit, ut iam nil de carne haberet cogitare, sed totus in spiritu memoraretur iustitiæ Dei solius. Tunc pro certo singula Christi membra dicere poterunt de se, quod Paulus 2.Cor.5.d
aiebat de capite: Etsi cognouimus secundū carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Nemo ibi se cognoscit secundum carnem, quia caro, & sanguis regnum Dei non 1.Co.15.f
possidebunt. Non quod carnis substantia illic futura non sit, sed quod carnalis omnis necessitudo sit defutura, carnisque amor amore spiritus absorbendus, & infirmæ quæ nunc sunt humanæ affectiones, in diuinas quasdam potentias habeant commutari.

Tunc sagena charitatis, quæ nūc tracta per hoc mare magnum, & spatiosum ex omni genere piscium congregare non desinit, cum perducta ad littus fuerit malos foras mittēs,
H bonus solummodo retinebit. Siquidem in hac uita ex omni genere piscium intra sinum suæ latitudinis, charitatis rete concludit ubi se pro tempore omnibus conformās omniumque in se siue aduersa siue prospera traiiciens, ac sua quodammodo faciens, non solum gaudere cum gaudentibus, sed etiam flere cum flentibus consuevit. Sed cū peruenerit ad littus, velut malos pisces omne quod triste patitur foras mittēs, sola quæ placere, & iucunda esse poterunt, retinebit. Nunquid enim tunc (verbi gratia) Paulus aut infirmabitur cum infirmis, aut uretur pro scandalizatis, ubi scandala & infirmitas procul erūt? Aut certe lugebit eos qui ante non egerunt pœnitentiam, ubi certum est sic neminē sana fore qui pœniteat, quomodo qui peccet non erit? Absit autem ut uel eos qui ignibus æternis cum diabolo, & angelis eius deputandi sunt, plangat, & defleat in illa ciuitate, quam fluminis impetus lætificat, cuius diligit dominus portas super omnia tabernacula Iacob, quod uidelicet in tabernaculis, etsi quandoque gaudetur de victoria, laboratur tamen in pugna, & plerunque periclitatur de vita: in illa autem patria nulla prorsus admittatur aduersitas siue ſtri
psal.86.a stitia, quemadmodum de illa canitur: Sicut
Esa.61.c lætantiū omnium habitatio est, in te. Et rursum: Lętitia sempiterna erit eis. Denique quomodo misericordiæ recordabitur, vbi memorabitur iustitiæ Dei solius? Proinde ubi iam non erit miseriæ locus, aut misericordiæ tempus, nullius profecto esse pote-
I rit miserationis affectus. Longum quidem adhuc texere sermonē insatiabili colloquēdi ad uos desiderio pulsor fratres mei charissimi, & desideratissimi, sed tria sunt quæ finē indicunt. Primum quidem, quod maxime uereor ne fiam onerosus uobis. Secundum, quia pudet loquacitatis. Tertium, quod do mesticis urgeor curis. In fine precor misereminī mei, & si exultastis in bonis de me tantum auditis certe, quæso cōpatimini malis. Vidit fortasis qui ea uobis ea narrauit, aliqua parua, & de paruis grandia æstimauit. Vestra autē synceritas facile credidit quod libenter audiuit. Gratulor quidem de charitate, quæ omnia credit: sed cōfundor pro veritate, quæ omnia nouit. Volo vos mihi credere de me magis quam alteri qui tantū videt in facie. Nemo quippe scit quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in eo
1. Cor. est. Dico vobis ego qui de me loquor non ex coniectura, sed ex sententia. Non sum talis qualis putor uel dicor: quod quidem tam securus fateor quam certus experior: ita ut nihil malim uestris orationibus speciali ter obtinere, quam ut talis fiam, qualem literæ uestræ prædicant

K

Ad eosdem, in quæ supplicat vt orent pro ipso. Epistola duodecima.

AMantissimo domino, & reuerēdissimo patri Guigoni priori Cartusiensi, & sanctis fratribus adhærentibus ei, frater Bernardus de Claraualle modicum id quod est. Primum q accedens ad partes illas non adueci peruenire usque ad uos uidere facies uestras, rememorari iniquitates, & necessitates meas: & si forsitan vobis satisfacere possum, mihi, fateor, non possum. Iraſcor occupationibus meis: quibus factum est non ut neglexerim, sed ut nequiuerim. Hoc frequenter patior & ideo frequenter iraſcor: dignus utinam cui omnis sanctus condoleat. Alioquin dupliciter miser sum, si nec miserabilis sum. Ego uero fraternæ pietati locum in me ostendo, non meritum. Miseremini mei non quia dignus, sed quoniam inops & pauper sum ego. Iustitia meritum quærit, misericordia miseriam intuetur. Vera misericordia non iudicat, sed afficit: non nititur discussione, occasione contenta. Non enim exp ectatur ratio, ubi affectio trahit. Lugebat Samuel Saul, miserans, non deliberans. 1.Re.
Fundebas lachrymas Dauid filio parricido, 2.Re.
& si non profuturas, pias tamen. Ita, & uos misere-

miseremini mei: non quia merui, sed quia
L ego. Miseremini tanquam misericordiam consecuti a domino: ut sine timore a mundi tumultibus liberati seruiatis ei. Fœlices quos absconditin tabernaculo suo in die malorum, in vmbra alarum suarum sperantes, donec transeat iniquitas. Cæterum ego infœlix, pauper, & nudus homo natus ad laborem: implumis auicula pene omni tempore nidulo exulans, uento expositā, & turbini: turbatus sum, & motus sum sicet ebrius: & omnis scientia mea deuorata est. Miseremini proinde: & si nihil meriti, certe sic affecti.

Ad dominum Papam Honorium. Epistola. XIII.

SVmmo pontifici Honorio, frater quidam professione monachus conuersatione peccator, seipsum quantillus est. Aiunt apud vos plus valere pauperis precem, quā potentis vultum. De qua vestra singulari dignatione tā sancta opinio facit me dignitatis celsitudinem non vereri quo minus audeam loquiad uos, id præsertim quod charitas suggerit: de ecclesia dico nomine Cathalaunensi, cuius quantum in me est nec valeo nec debeo dissimulare periculum. Videmus nimirum iamiamque imminere. sentimus nos qui vicini sumus, pacem videlicet memoraræ ecclesiæ grauiter mox esse turbandam: si electioni illustris illius uiri, id est magistri Alberici, in quam vtique totus tam clerus quam populus pari voto, &
M uoce conuenerant, & cōueniunt, vestræ pietatis assensum impetrare nequiuerint. De qua re si, & nostra quæritur aut curatur sententia: nouimus hominem sanæ fidei, & doctrinæ hactenus exitisse, in diuinis pariter & humanis prudentem esse: & speramus in domo Dei (si tamen ipse elegit eum) fore vas in honorem: & vtilem futurum non solū illi, sed omni Gallicanæ ecclesiæ. Vestre iam discretionis est iudicare an merito flagitetur à vobis facienda dispensatio, un de talis potest sperari recō pensatio.

Ad eundem dominum Honorium Papam. Epistola XIIII.

SVmmo pontifici Honorio, frater Bernardus vocatus abbas Clarævallis, salutem, & si quid potest peccatoris oratio. Quanto ad vos timore scribā nouit ipse quem timemus in uobis. Sed ut audeam, domina charitas facit, quippe quæ imperat, & uobis. Pro ecclesia Diuionensi rogatus, suscepi facere precem: sed quid potissimum precari debeam, pene dubito. Nam sicut tentare aliquid uel prece uel precio aduersus iustitiam, iniquum est: sic pro iustitia multum laborare apud iustitiæ amatorum, superfluum. Verum, etsi nos quid oremus sicut oportet nescimus: confidimus tamen quod uestra benignitas præsertim in causa religiosorum ociosa esse non poterit. Et quidem sanctitatis vestræ prudentia solicitaque discussio, quid euentura sit ego ne scio: sed hoc dico quod audiui, & frequenter audio, quia uidelicet longo, & in concus A
so tenore fertur Diuionensis ecclesia posse dissi ea de quibus aduersus eam causantur Lexouienses. ita ut hi qui uidentur anti quiores de vicinis, mirentur, & indignentur, noua abominantes calumniam.

Ad Haimericum cancellarium, unde supra. Epistola. VX.

VIro illustri domino Haimerico Apostolicæ sedis cancellario, Bernardus de Claraualle, quæ retro sunt obliuisci, & ad ea quæ ante sunt, Apostolum sequi. Nō latet amicos, nostros quod me familiari affectu diligitis, & tantæ mihi fœlicitatis fructum inuident, si solus habere voluero. Monachi Diuionenses ob antiquam illius ecclesiæ religionē mihi charissimi sunt. Sentiant si placet, quod non sit amor ociosus, siue uester ad nos, siue noster ad illos, salua tamen in omnibus iustitia: cō tra quam, ne amicū quidē respicere fas est.

Ad Petrum presbyterum Cardinalem, unde supra. Epistola XVI.

CHarissimo domino suo Petro presbytero Cardinali, frater Bernardus abbas Clarævallis salutem, & non in uia. Ego causam non habeo causam tamen B
Diuio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuionensium monachorū, quia uiri religiosi sunt, meam facio. Manu tenete eam vt meam. Sic tamen meam, ut & iustitiæ sit. Quod utique & nos confidimus, & tota fere patria testatur.

Ad Petrum diaconum Cardinalem legatum, unde supra. Epist. XVII.

DOmino uenerabili Petro Romanæ ecclesiæ diacono Cardinali & legato, frater Bernardus seipsum quantum potest. Quod ad uos nō ueni, ut mandastis, non mea pigritia, sed causa fuit non cōtemnenda. Siquidem salua uestra omniumque bonorum reuerentia, mihi propositū est nequaquam egredi de monasterio, nisi certis ex causis. Quarum utique nulla modo se obtulit ut licite possem vestræ in hoc, immo & nostræ satisfacere voluntati. Verum vos quid facitis de eo quod iamdudum uestrarum priorum literarum promissione tenemus, uestro scilicet quem adhuc sustinemus aduentu? quæ illa deinde scripta sint quæ & ante nobis fieri iussistis, & nūc requiritis, omnino nescimus, ideoque nihil parauimus. Ego enim nescio me quippiam quandoque scriptitasse de moralibus, quod vestræ excellentiæ studio dignum putem. Aliqui fratres nonnulla ex his quæ me corā audiere loquentem, stylo suo excepere.

C Quorum unus uobis præsto est, præcentor videlicet Trecensis, & archidiaconus Gebuinus, & facile potestis habere siqua placent, quæ ab illo excepta sunt. Tamen si curæ uobis, aut curis quidoque vestris vacuum fuerit, & ita dignum iudicatis, dignitatis videlicet vestræ promissam præsentiam expectantibus exhibere filiolis: tunc si quid in manibus inuentum, aut nostro posse adhuc elaborari studio visum fuerit quod forte delectet, vestræ omnino pro utribus non deero voluntati. Diligimus enim bonam famam uestram, reueremur quam in vobis audiuimus circa res Dei solicitudinem & synceritatem: & ideo valde gratum habemus, si nostra vobis forte in aliquo esse possit officiosa rusticitas.

Ad eundem Petrum. Epist. XVIII.

CVm totum me dedero uobis, parū est, ut digne mihi uidear recompensasse uel dimidiū beneuolentiæ, quam erga nostrā humilitatem habere vos aiunt. Gaudeo quidem de gratia, sed temperat, fateor, pro tanto fauore lætitiam, quod eundem mihi fauorem non opus, sed opinio mihi acquisierit. Pudet nimirum grauiter exultare, cum sentio in me uenerari vel diligi non quidem quod sum, sed quod putor. Neque enim ego tunc diligor quando sic diligor, sed nescio quid in me pro me, & non sum ego. Immo, vt verius loquar, D non nescio: nam certissime scio quod nihil. Nihil enim procul dubio est, quicquid putatur & non est. Porrò cū amatur & non est, sed esse putatur, non amor uel amans nihili est, sed & amatur. Mirandum, sed magis dolendum quā mirādum: & id quòd nihil est, amari potest. Hinc plane sentimus vnde, quo uenimus, quid perdidimus, quid inuenimus. Adhærendo ei qui semper & beate est, semper & nos esse, & beate esse poteramus. Adhærendo autem dixerim, nō solum per cognitionem, sed per amorem. Nam quidam ex filijs Adam cum cognouissent Deū, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis. Merito proinde obscuratum est insipiens cor eorum, quia cum ueritatem cognoscerent & contemnerent, iure receperunt in pœnam, ut nec cognoscerēt. Heu sic adhærendo veritati per cognitionem, sed ab illa defluendo per amorē, amādo pro illa scilicet vanitatem, homo vanitati similis factus est. Et quid vanius quā diligere vanitatem? Et quid iniquius quā cōtemnere veritatem? Quid vero iustius quàm contemptoribus subtrahi & ipsam cognitionem? Quid, inquam, iustius, quàm vt iam de eius cognitione gloriari non possit, qui cognitam non glorificauit? Itaque appetitus vanitatis, est contemptus veritatis: contemptus ueritatis, causa nostræ cæcitatis. Et quia non probauerunt (inquit) Deum habere in notitiā, tradidit E illos in reprobum sensum. Ex hac ergo cæcitate descendit, quod plerunque pro eo quod est, amamus uel approbamus quod non est, quoniam dum sumus in hoc corpore

corpore, peregrinamur ab eo qui summe est. Et quid est homo, o Deus, nisi quod in notuisti ei? Itaque si notitia Dei causa est ut homo aliquid sit, ignorantia facit ut nihil sit. Sed qui uocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, miseratus quodammodo redactos in nihili, manna illud absconditum, de quo apostolus: Et uita (inquit) Coloss. 3. a uestra abscondita est cum Christo in Deo: quia necdum possumus contemplari per speciem, uel plene amplecti per amor, dedit interim nobis, & sapere per fidē, & quærere per desiderium, per quæ utique duo ad esse de non esse secūdo reducti, fieri incipiamus initium aliquod creaturæ eius, trāsituri quādoque in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Quod procul dubio erit, cum iustitia conuertetur in iudicium, hoc est, fides in intellectum, iustitia videlicet quæ ex fide est, in iudicium plenæ cognitionis, & item desiderium peregrinationis in plenitudinē cōmutabitur dilectionis. Si.n. adhuc absentes initiat fides, & desideriū, præsentes profecto cōsummat intellectus, & amor. Sicut autē fides ducit ad plenā Esa 7. b cognitionē, sic desideriū ad pfectā dilectionē. Et sicut dicitur: Nisi credideritis, non intelligetis: sic dici æque nō absurde potest: Si nō desideraueritis, nō perfecte amabitis. F Intellectus igitur est fructus fidei, perfecta charitas desiderij. Interim iustus ex fide uiuit, nam beatus ex intellectus. Interim iustus desiderat ad Deum sicut ceruus ad fontes aquarum: nam beatus haurit iam in gaudio de fontibus saluatoris, hoc est, delectatur in plenitudine charitatis. His ergo fortassis quasi duobus animæ brachiis, intellectu uidelicet, & amore, id est cognitione, & dilectione veritatis, amplectitur, & cō prehēditur cum omnibus sanctis lōgitudo, latitudo, sublimitas, & profundum, hoc est, Ioan. 17. a 1. Ioā. 4. c æternitas, charitas, uirtus, & sapiētia. Et hæc omnia Christus. Aeternitas est, quia hæc est uita æterna, vt cognoscant te verum Deū & quem misisti Iesum Christum. Charitas est, quia Deus est. Deus enim charitas est. Est, & Dei virtus, & Dei sapientia. Sed quando hęc erunt? Quando uidebimus eum sicuti est? Quando amabimus eum pro ut est? Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim Rom. 8. d creaturā subiecta est nō volens. De qua uniuersali vanitate inest nobis, & velle laudari cum simus uituperabiles, & nolle laudare quos scimus esse laudabiles. Sed, & hoc vanū est & nostra plerunque ignorantia, & tacetur & est & prædicatur & nō est. Quid ad ista dicemus nisi quia vani filij hominum, psal. 61. c mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi vanitate in idipsum? Laudamus mendaciter, delectamur inaniter, ut, & vani sint qui laudantur, & mendaces qui laudāt. Alij adulantur, & ficti sunt: alij laudant & putant, & falsi sunt: alij vtrorumque præconiis gloriantur, & vani sunt. Solus sapiēs qui cum apostolo dicit. Parco autē ne quis 2. Co. 12. b me existimet supra id quod uidet in me, aut audit aliquid ex me. Hæc interim uobis nimis festine, & ob hoc minus festiue, exara G ui potius quam dictaui: ac fortassis loquacius quā debui, sed omnino ueracius non potuit, prout sapui. Sed ut inde sumat epistola finem unde sumpsit exordium, nolo vos de me incertæ famæ nimis credulum esse: quæ, ut optime nostis, sæpe in sua sole utrobique falli sententia, & de laude videlicet & de uituperatione. Probate si placet & æstimate quatenus amor uel fauor uester, & iustus, & eo sit amplius amico gratus, quo pro meritis moderatus, ut cum laus de grauitate iudicii, nō mendacio pro cesserit uulgi, & si minus honoris, minus quoque conferat & oneris. Est certe quod me magis, quantuluscunque sum, facit esse uestrum: quod uidelicet in rebus Dei strenue syncereque (ut aiunt) pro uestra vice uersamini. Hoc ut semper de uobis vere dicatur, semper in uobis uere inueniatur. Librum quem quæsistis, ad transcribendum habetis. Opuscula nostra quæ requiritis, & pauca sunt, & nihil est in eis omnino, quod uestro studio dignum putem. Tamen quia melius iudicio mihi nostrum culpari ingeniosum, quàm uoluntatem, & periclitari apud uos potius imperitiam, quàm obedientiam: quæ horum & quo uobis placet ut mittam, scripto nobis per præsentem nuncium significare: ut quæ modo penes me non sunt, ab his qui habent ea requiram, & dirigam quocunque mandaueritis.

Et ut sciatis quid pietatis, scio me scripsisse libellū qui inscribitur, de humilitate & quatuor homilias in laudibus virginis matris: nā hūc habet titulū, super illū uidelicet H locum euāgelij apud Lucā, ubi dicitur: Missus est angelus Gabriel. Necnon & apologiam ad quendam amicum nostrum, ubi Luc. 1. c

aliqua

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqua differui de Cluniacẽsibus & nostris, id est, Cistercienſibus obſeruantijs. Sed & paucas ad diuersos epistolas dictaui. Aliqui fratres ex his qui me coram audiere loquentem, suo stylo exceperunt, & penes se retinent. Vtinam, quod minime spero, nostra uobis in aliquo possit esse officiosa rusticitas.

Item ad eundem. Epistola XIX.

TEmpus est ut promissum exigã, vtque probem ne forte frustra de uobis semper confisus sim: ex quo vestram & notitiã meruí & amicitiam. Mihi siquidem vos præstitisse cõfidite, quicquid opis vestræ isti Remenses legati præsto subiesse persenserint. Nõ quia me tãti putẽ, hæc audeo, sed quia uos promisistis: utrũne digne, vos uideritis.

Ad Haimericum Cancellarium, unde supra. Epistola XX.

VIro illustri domino Haimerico sanctæ Romanæ sedis cancellario, frater Bernardus de Clarauelle salutem & orationem. Quia semel cœpi, loquar & loquar ad uos, eroque importunus, sed importunus charitatis, sed veritatis, sed iustitiæ. Nam etsi tanti non sum vt Romæ habeam propria negocia, nulla tamen quæ Dei esse constiterit à me duco aliena. quapropter si ueræ id mihi gratiæ apud vos manet, quod multorum habet opinio, liceat illud obsecro legatis domini archiepiscopi Remẽsis in præsenti negocio experiri. Nil quippe eos nisi quod iustum est perferre vel quærere suspicamur.

Ad Matthæum legatum. Epist. XXI.

EVit quidem parere paratũ cor meum, sed nõ æque & corpus meum. Sæuientis siquidẽ acutę febris exusta ardoribus, & exhausta sudoribus, non ualuit sufficere spiritui prompto caro infirma. Volui ergo, sed præuolanti voluntati obstitit ea quam dixi occasio. Quæ an iusta sit, ipsi iudicẽt amici nostri: qui me omni exclusa excusatione, obedientiæ retibus circumclusum, quotidie de claustro ad ciuitates pertrahere moliuntur. Simulque attendant istã meã occasionem non fallaciter adinueniſſe, sed grauiter pertulisse, vt uel nunc experiãtur quia non est consilium contra consiliũ Dei. Quibus si ego respondissem. Exui tunicam meam: quomodo induam illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? profecto indignarentur. Nunc autem diuino aut succenseãt aut acquiescant iudicio: quo factum est vt & si velim, non valeam proficisci. Sed grandis, inquiunt, fuit causa, grauisque necessitas. Quærendus ergo fuerat qui, grandibus diffiniendis fuisset idoneus. Si me talem putant, ego me talem non esse nequaquam puto, sed scio. Denique siue grandia sint siue parua, ad quę me ita perurgent, ego causam non habeo. Quæro siquidem, facilia sunt an difficilia, quę ad perturbandum amicũ silentium tam topere imponere curatis amico? Si facilia, absque me possunt heri. Si difficilia, per me non possunt effici. Nisi forte tanti æstimor, cui grandia & impossibilia reseruentur: tanquã ea ego possim, quę nemo alius facere potest. quod si ita est, domine Deus meus quomodo tuum de me solo frustratũ est iudicium ponens sub modio lucernam quæ poterat lucere supra candelabrum: & ut apertius loquar, tentans me facere monachum, & volens abscondere in tabernaculo tuo in die malorum, hominem necessarium mundo, sine quo episcopi nõ possunt sua pertractare negocia? Sed & hoc mei mihi necessarii præstiterunt, ut nunc quoque uidear loqui turbatus homini, cuius nunquam nisi sereuus, & cum omni iucunditate soleo recordari. Vos tamen, vobis dico pater, noueritis quia paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata vestra. Vestræ autem indulgentiæ erit parcere mihi, ut parcendum decreueritis.

Ad Humbaldum Lugdunensem archiepiscopum & legatum. Epist. XXII.

REuerendissimo domino & patri suo Humbaldo Lugdunensi archiepiscopo, & Romanæ sedis legato, frater Bernardus Clarauallis abbas, si quid potest peccatoris oratio. Dominus episcopus Meldensis cum accepit literas vestras, forte tũc ad nos visitandi gratia veniebat. Cumque iam è domo nostra rescribere pararet, suis nostras tanquam

tanquam vestri familiaris literas iungere curauit, suo sperans negocio profuturas. Cui cum non possem negare quod vellet, id solum vestræ reuerẽtiæ familiariter breuiterque intimandum putaui: quia si aduersus episcopum quærentem, quæ sunt Iesu Christi, homines seipsos amantes, & quæ sua sunt quærentes audieritis, hoc nec uestræ congruit dignitati, nec officio.

Ad Attonem Trecensem episcopum. Epistola XXIII.

PAuperi episcopo pauper abbas, paupertatis consequi premiũ, quod est regnum cœlorum. Laudarẽ uos, & iure laudarẽ, si non me reuocaret illa sententia. Neminẽ laudaueris in uita sua. Siquidem rem laude dignam egistis, sed ei laus ascribenda est, a quo accepistis, & uelle & perficere quod merito laudaretur. Deum ergo per uos, & in uobis operantem glorificamus, qui tamen ad hoc in uobis uoluit glorificari, ut & uos redderet glorioſum. Qui nimirum cum sit mirabilis in maiestate suo, etiam in sanctis suis glorioſus apparere dignatur, ne solus habeat gloriam. Ipse nempe licet sibi sufficiens ad omnem magnificentiam, quærit tamen gloriam, & in sanctis, non ut augeat sibi, sed ut suis communicet. Nouit autem qui sunt eius, sed nobis non facile innotescunt, nisi cum ipse reuelare dignabitur. Scimus sane de qualibus scriptum est: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Et quia uobis hæc ipsa sentẽtia non congruat nihilominus modo cognoscimus. Scriptum quoque est: Quẽ diligit dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit. Fagellatum video, & emendatum, & aliud suspicer quam unum esse ex filijs? Porro correptionis vestræ clarum satis insigne tenemus, ipsam paupertatem nunc uestrã. Nobilis reuera titulus paupertatis, quam ipse Deus ore commendans prophetico: Ego sum, ait, uir uidens paupertatem meam. Super omnes regios thesauros, hic uos titulus nobilitat amplius, & reddit illustrẽ. Scio me ex scriptura commemorasse superius, non esse laudandum hominem in uita sua. Verum quo modo me possum cohibere a laude illius, qui post aurum abire iam desijt, & sperare contempsit in pecuniæ thesauris? De quali nimirum Scriptura sic loquitur. Quis est hic? & laudabimus eum fecit enim mirabilia in uita sua. An forasse non est quidam laudandus homo in uita sua, quæ tentatio est super terram: nec ideo tamen laudandus non est, cum mortuus peccato uiuit Deo? Vann quidem laus & seductoria, qua laudatur peccator in desiderijs animę suę, in quo qui me beatificat, in errorem inducit: sed non idcirco prædicanda, & multum commendanda non erit illius uita, qui dicere potest: Viuo autem iam non ego, uiuit uero in me Christus. Cum ergo laudatur homo in quo iam uiuit non ipse, sed Christus: non in sua laudatur, sed in Christi uita, ac per hoc non laudatur, contra sententiam, quæ prohibet hominem laudari in uita sua. Cur denique dignus meis laudibus non erit, quem sui quoque nominis Deus laude dignatur, dicente Dauid: Pauper, & inops laudabunt nomen tuum? Laudatur Iob, quòd sua patienter amisit, & non laudabitur episcopus, qui & libenter dimisit, & liberaliter distribuit? Non expectauit mortem, quando iam nec dare nec retinere in sua haberet potestate: quod utique multi faciunt, quorum uidelicet testamentum nõ nisi in mortuis confirmatur, sed adhuc inter spem uitæ metumque positus mortis, uiuens libensque dispersit, & dedit pauperibus, ut iustitia eius maneret in seculum seculi. Nunquid, & pecuniam mansura similiter erat in seculum seculi? Bona ergo recompensatio iustitiæ pro pecunia, quando pro eo quod teneri non poterat, id restitutum est, quod fœliciter maneat in æternum. Melior est enim incomparabiliter iustitia, quam pecunia, quod illa ditet, & repleat arcam, hæc animã. Denique sacerdotes Dei induuntur iustitia, & multo utique decentius, & ditius quam auro, uel serico. Sed gratias Deo, qui iam harum rerum in uobis gloriæ transitoriæ glorioſum est operatus contemptum, dum de animæ periculo saluberrimum incussit metum. O mira circa uos diuina clementia. Mortem intentauit, ne inferret. Formidare uos uoluit, quam uos noluit experiri. Cum hoc fecit, quid effecit nisi ne uestra uobis essent chariora quàm uos? Inter medullas artuum febris acuta sæuiebat, & tardente sudore, cruciatus uehemens in dies ingraueſcebat. Cũque iam foris membris frigeſcentibus calor moleſtiſsimus introrsum se colligens, exhausta

Universidad de Deusto
Biblioteca

hausta longa inedia uiscera depasceret, pallida interim mortis ante oculos tristis uersabatur imago. Et ecce tanquã de supernis
Esa. 43.d aꝑx emissa diuinitus insonuerit: Ego sum, ego sum qui deleo non te, sed iniquitates tuas. Mox ubi sacerdos Dei, ut pauper moreretur, sua omnia pauperibus erogauit, cœperunt subito de intimis desperari iam sudoris inopinati fontes erumpere, sicque animæ pariter, & corporis suo ordine salus utraque procedens, liquido monstrauit in
Deut. 32.f nobis adimpletum quod in scriptura sua pollicetur Deus: Ego occidam, & ego uiuere faciam, percutiam, & ego sanabo, & non est, qui de manu mea possit eruere. Percussit carnem, ut anima sanaretur. Occidit aua
C ritiam, ut iustitiæ uiueretis. Sic uiuificato, & sanato quid sperandum est, nisi ut iam non sit, qui de uos de manu Dei possit eruere? si tamen euangelicum illud consilium
Ioan. 5. c obseruare non negligitis: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Quod uidelicet idcirco præmonet pius pater, quia non vult ut contingat, quippe, qui non vult mortem peccatoris, sed magis, ut conuertatur, & uiuat. Et merito. Quæ enim utilitas in sanguine peccatoris? Non enim infernus confitebitur Deo, neque mors laudabit eum, sed uos qui uiui
Psa. 117.c tis benedicitis domino, & dicitis: Non mo
ibidem. b riar, sed uiuam, et narrabo opera domini. Et illud: Impulsus euersus sum, ut caderem, & dominus suscepit me.

Ad magistrum Gilbertum uniuersalem episcopum Londonienſem.
Epist. XXIIII.

LOnge satis exiit sermo quem scisti, & magnum dedit suauitatis odorem, ad quoscunque potuit peruenire. Extincta est auaritia, cui non suaue redoleat? Charitas regnat, cui dulce non sapiat? Quando hoc cognoscunt omnes quia uere sapiens sis, qui sapientiæ hostem maximum contriuisti, hoc certè, & tuo sacerdotio dignum, & nomine. Tali profecto decebat specialem tuam philosophiam clarescere testimonio, hoc præclara illa tua studia fine compleri. Vere illa
D & indubitata sapiẽtia est, quæ turpia lucra contemnit, & indignum sibi iudicat eodem cum idolorum seruitute contubernio frui. Non magnum fuit magistrum Gilbertum episcopum fieri, sed episcopum Londonien sem pauperẽ uiuere id plane magnificum. Nec.n. tanto nomini quicquã augere gloria potuit sublimitas dignitatis, auxit autẽ plurimũ humilitas paupertatis. Pauperiem æquo animo ferre, uirtus patientiæ, est: spõte appetere, sapientiæ laus est. Laudatur denique, & admirabilis prædicatur, qui post aurum non abiit: qui uero, & abiecit, plus nihil merebitur? Nisi quòd uigil ratio mirandum minimè ducit, si sapiens sapienter agit, et ille sapiens, qui in cunctis huius mũdi sapientium literis, & studijs ludens, omnem quoque studuit, & potuit diuinã quodammodo reuocare, & renouare scripturã. Quid enim? Dispersisti, dedisti pauperibus, sed pecuniam. quid uero pecunia est ad illam quam pro ea commutasti iustitiam? tu
Psa. 11 stitia, inquit, eius manet in seculum seculi. Num ita, & pecunia? Quæstuosum sanè hoc nestumque commercium, illam quæ præteris, pro illa dare, quæ permanet. Sic semper tibi negociari detur, bone, & omni laude prosequende magister. Superest, ut laudabile principium condignum consequatur finem, & cauda hostiæ capiti coniugatur. Benedictionem tuã libenter accepimus, præsertim, ꝙ tanta tuæ huius perfectionis fuerit cumulata iucunditate. Latorem epistolæ etsi pro seipso satis commendabilẽ, tamẽ E etiam pro me uestrę magnificentię esse cupio commendatum. Est siquidem mihi pro sua honestate, & religiositate charissimus.

Ad Hugonem Rõthomagensem archiepiscopum. Epistola XXV.

SI diei malitia inualescit, non prævaleat, Si turbat, non perturbet. Mirabiles elationes maris, sed mirabilior in altis dominus. Benigne, si non dissimulas, elegit tecum vsque adhuc superna miseratio, pater illustris. Prouida nanque dispensatione, non prius præfectus es malis, quam sociatus bonis, quorum consortio, & exemplo bonus fieres, ut sic postmodum etiam inter malos viuere bonus posses. Et quidem inter bonus bonum esse, salutem habet, inter malos uero, & laudem. illud tantæ facilitatis est, quantæ, & securitatis: hoc tantæ uirtutis, quantæ, & difficultatis. Quale nempe est istud, tangere picem, & non inquinari ex ea, in igne sine læsione uersari, &

& in tenebris absque caligine? Palpabant quondam tenebras Aegyptij, cum tamẽ de
Exod.10.f populo Dei Scriptura dicat. Vbicunque Israel erat, lux erat. Erat Dauid verus Israelita, & ideo caute dicebat se habitare non in Cedar, sed cum habitantibus Cedar, tãquã
Psa.119.a qui semper habitaret in lumine, licet ipsis
F fuerit cum habitantibus Cedar, corporalis cohabitatio. Vnde & arguit quosdam non veros Israelitas, quòd commixti inter gentes didicerint opera eorum, & factum sit illis in scandalum. Dico ergo. Sufficiebat tibi apud Cluniacenses custodire innocentiam, sicut scriptum est: Cum viro innocente in-
Psal. 17.d nocens eris. Porro apud Rothomagenſes est patientia, quemadmodum docet Apostolus: Seruum Dei, inquiens, non oportet li-
2. Ti. 2.d tigare, sed magis patientem esse ad omnes. Nec solum patientem, qui nolit uinci a malo, sed & pacificum: qui vincat in bono malum. Alterum, ut malos portes: alterum, ut
& quos sustines, fines. In patientia tua pos-
Luc. 21.d sidebis animam tuam: sed sis etiam pacificus, ut & commissas tibi possideas. Quæ tanta
Psa. 119.b gloria, quam dicere posse: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus? Esto ergo patiens, quia es cum malis: esto pacificus, quia præes malis. Habeat charitas zelum, sed adhibeat pro tempore modum seueritas. Censura quidem nunquam remissa, interdum tamen plerunque plus proficit. Vigor iustitię semper feruidus, sed nunquam præceps. Sicut non omne, quod libet, licet: sic nõ omne, quod licet, statim etiam expedit. Hæc melius me, ipse nosti, ideoque supersedeo. Orari pro me instanter postulo, quia incessanter pecco.

G *Ad Guidonem Lausanensem episcopum. Epist.* XXVI.

MAnum vestram misistis ad fortia, opus est fortitudine. Speculator domus Israel factus estis, opus est prudentia, sapientibus, & insipientibus debitor estis, opus est iustitia. Postremo maxime temperantia opus est, ne qui alijs prædicat, ipse (quod absit) reprobus fiat.

Ad Arduricum Gebennensem electum. Epistola XXVII.

GRedimus electionem tuam esse a Deo, quam tanto cleri populique consensu fuisse celebratã accepimus. Gratulamur gratiæ eius, ne dicam meritis tuis: quoniam ne tibi plus quam oportet blandiamur, non ex operibus iustitiæ, quæ fecisti, sed secundum suã misericordiam hoc fecit tibi. Si secus tu (quod absit) sapis, erit exaltatio in ruinam. Si autem cognoscis gratiam, vide ne in uacuum acceperis. Bonas fac de cætero uias tuas, & studia tua, & ministeriũ sanctum: si vitæ sanctitas non præcesserit, sequatur saltem. Tunc uere fatebimur te præuentum in benedictionibus dulcedinis, tibi de bonis meliora sperantes. Exaltabimus, & lætabimur, quòd fidelis seruus, & prudens constitutus sit super familiam domini: futurus ex hoc filius fœlix, & potens, super omnia H bona patris constituendus. Alioquin si altiorem, quam meliorem esse delectat, non præmium, sed præcipitium expectamus. Optamus, & oramus ne hoc contingat: parati, si opus est, obuias manus apponere, & pro nostro exiguo posse iuuare, ad id potius, quod decet, & expedit.

Ad eundem tam episcopum. Epistola XXVIII.

PRębet audaciam charitas, ut fiducialius loquar tibi. Cathedra charissime, quam nuper sortitus es, hominem multorum expetit meritorum: quę in te, aut nulla, aut non quantum satis est, præcessisse dolemus. Siquidem & facta tua, & studia tua præterita in nullo prorsus uisa sunt episcopali conuenire officio. Quid tamen? Non potest Deus de lapide hoc suscitare filiũ Abrahæ? Nõ potest facere Deus, ut quę præire debuerãt bona, uel subsequãtur? Quod vtique, & libẽtius accipimus, si cõtingat. Nescio.n. quo pacto plus placebit subita hæc mutatio dextera: excelsi, quam si uitæ prioris merita suffragarentur. Dicemus nempe, quia a Domino factum est istud & est mirabile in oculis nostris. Sic Paulus ex persecutore doctor gentium factus est. Sic Matthæus de telonio uocatus: sic Ambrosius de palatio assum-

ptus est: iste ad episcopatum, ille ad apostolatum. Sic alios quamplures nouimus de vita, & habitu seculari vtiliter extutisse promotos. Denique nonne multotiens vbi superabundauerunt delicta, videtur superabundare, & gratia? Et tu igitur charissime, his atque huiusmodi animatus exemplis, præcinge, sicut vir lumbos tuos, bonas facito deinceps vias tuas, & studia tua, quatenus nouissima tua antiqua sopiant, & delicta iuuē tutis tuæ deleat vespertina correctio. Paulū imitari curato in honorificando ministeriū tuum. Honorificabis autem grauitate morū maturitate consiliorum, actuum honestate. Hæc sunt quæ officium episcopale maxime nobilitant, & ornant. Omnia fac cum consilio, nec tamen omnium, aut quorumcūque, sed tantum bonorum. Bonos in consilio, bonos in obsequio, bonos habeas contubernales, qui uitæ, & honestatis tuæ, & custodes sint, & testes. In hoc enim te bonum probabis, si testimonium a bonis habueris. Sint pietati vestræ commendati pauperes fratres nostri, qui circa vos sunt. Alpenses illi de Bonomonte, & illi de Altacumba. In his experiemur, quanta vobis de nobis cura sit.

Ad Stephanum Metensem Episcopum. Epistola XXIX.

STephano Metensis ecclesiæ Dei gratia strenuo ministro, eius in Christo humiles fratres de Claraualle, salutes & orationes. Ex quo dudum (si recolitis) nostræ vos fraternitati dignanter sociastis: nostris vos orationibus humiliter commendastis, semper soliciti fuimus (vt debuimus) aliquid scire de esse vestro, & euentus vestros crebro scisciK tari studuimus a quibus potuimus, desiderantes iugiter, & orantes vos prosperari in Dei opere, ad quod assumptus fueratis, & gressus vestros dirigi in semita mandatorum ipsius. Benedictus itaque Deus, qui non amouit orationem nostram, & misericordiam suam a vobis: lætificans vtique nos per hūc venerabilem fratrem Gulielmum: cuius profecto non minus verbis, quam nostris credimus, oculis de vestra sospitate, & prosperitate, ac pace per uos ecclesiæ reddita. Congratulamur vobis, sed damus gloriam Deo, scientes quod estis, & quod potestis, ipsius non vestrum esse. Quod & vos semper sentire in vobis amicabiliter admonemus, ne nihil, & esse, & posse incipiatis, si quid aliter sapitis, & vestris (quod absit) meritis, vel viribus quippiam horum ascribitis. Alioquin uerendum ne pax vestra cōuertatur in perturbationem, & prosperitas in aduersitatem: sic nimirum illo iuste iudicante, qui ut humilibus gratiam dare, ita & superbis resistere consueuit: qui & non solum cum sancto sanctus, sed & cū peruerso peruersus, in psalmo legitur: nec tantum faciēs pacem, sed & creans malum, per prophetam describitur. *Psa. 17.* *Esa. 45*

Ad Alberonem primicerium Metensem. Epistola XXX. L

IOnorabili viro Alberoni, Dei gratia Metensis ecclesiæ primicerio fratres qui in Claraualle qualicunque obsequio seruiūt Deo, salutes & orationes. Fidelem curam vestram in his, quæ Dei sunt, & si iā olim, & audieramus, & videramus, sed nunc in nobisipsis experiendo persensimus. Ceterum, cum in his, quę nuper a nobis missi fratres, uestro quidem consilio suggesserunt episcopo, & vestram beneuolētiam, & ipsius episcopi promptū teneamus assensum: quia tamen Dei quoque beneplacitum in omnibus, & his maxime, quæ ad eum pertinent, ante omnia, & super omnia necesse est nos: & inquirere, & custodire, idcirco ad cōprobandum certius, quid ipse de hac re potius velit, rem sicut inter episcopum monachosque conuenerat vestra vtique industria mediante, & ordinante qualiter fieri deberet, & hortante, vt celeriter, & iuuāte, vt honorabiliter fieret: non quidem omittendā, sed vsque post messionem, tum pro uestra, tum pro temporis opportunitate expectanda, necessario intermittendam esse putauimus. Iam vero tunc, si & episcopi voluntas in eodem perstiterit, & vobis nihilominus idipsum æque, vt modo placuerit, tali coniectura Dei quoque esse consilium securius confidentes, speramus nos vestræ utriusque deuotioni iuxta, quod diffinitum erat, satis esse facturos. Arbitramur enim acceptū esse M Deo, si quantum in nobis est, nemini oneri esse studuerimus: ne non tam fructū, quā datum in hoc eius negocio requirere (quod absit) videamur, & præcipue uestris nos maioribus, atque instantioribus occupationibus

tionibus sub huius rei occasione importunius ingerere, & molestos cum necesse non est vobis exhibere, & hoc gratum non esse Deo, & nostris scimus moribus non congruere.

Ad Hugonem comitem Campaniæ, militem templi factum. Epist. XXXI.

SIcausa Dei factus es ex comite miles, & pauper ex diuite: in hoc profecto tibi, vt iustum est gratulamur, & in te Deum glorificamus, scientes, quia hæc est mutatio dexteræ excelsi. Cæterum, quòd tua iucunda præsentia nobis, ita nescio quo Dei est subtracta iudicio, vt ne interdum quidem te videre valeamus, sine quo nunquam, si fieri posset, esse vellemus, hoc æquanimiter (fateor) nō portamus. Quid enim? possumusne obliuisci antiqui amoris, & beneficiorum, quæ domui nostræ tam largiter contulisti? Vtinam ipse pro cuius amore fecisti, in ęternum non obliuiscatur Deus. Nam nos quā tum in nobis est, minime prorsus ingrati, memoriā abundantiæ suauitatis tuæ mente retinemus: & si liceret, opere mōstraremus. O quā libenti animo, & corpori tuo pariter A & animæ prouidissemus, si datum fuisset, ut simul fuissem. Quod quia non est, restat ut quem præsentem habere non possumus, pro absente semper oremus.

Ad abbatem Sancti Nicasii Remensis. Epistola XXXII.

VAnto tibi affectu condoleam, scit ille qui nostro omnium dolores in corpore suo tulit. Quā libenter tibi si scirem consulerem, si possem succurrerem: tam efficaciter ipse mihi, qui omnia scit, & omnia potest, in cunctis meis necessitatibus consulat, & succurrat. Si frater Drogo de sua discessione me consuluisset, absit vt consentirem. Si post discessionem ad nos diuertisset, absit vt susciperem. Denique quod solum potui, ad abbatem qui eum susceperat, nostras mox (sicut scis) pro eo literas misi. Et nunc super hoc quid tibi vltra possum facere pater? Iam vero quantum ad te pertinet, optime mecum nouit sanctitas tua perfectos solere viros, non solum in spe, sed & in tribulationibus glorianti, consolante eos scriptura, & sic loquente. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio. Et iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. Et per multas tribulationes oportet nos introire in regnum cœlorum. Et omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Nec idcirco tamen immerito his quos in anxietate positos videmus, amicis nostris compatimur: quibus vtique dum exitum ignoramus, defectum metuimus, quoniam quidem, sicut sanctis, & electis tribulatio operatur patien tiam, patientia probationē, probatio spem, spes autem non confundit: sic damnandis, & reprobis tribulatio parit econtrario pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationē, perturbatio desperationem, & illa interimit. Ne ergo hæc te tam horrenda (quod Deus auertat) demergat tempestas aquæne huius tam tremendæ abyssi absorbeat profundum, neve vrgeat super te tam inexplebilis puteus os suum: solicite studeat humilis prudentia tua non vinci a malo, sed vincere in bono malum. Vinces autem, spem tuam in Deo fortiter figendo, & rei finem longanimiter expectando. Et si quidem ille resipuerit, siue ob tui timorem, siue ob suum laborem, bene. Si autem, bonum est tibi humiliari sub potenti manu Dei, & nequaquam uelle residere supernæ dispositioni, quia si ex Deo est, non poterit dissolui. Conandum est potius tibi, tuæ licet iustę indignationis stimulos illa reprimere sententia, quam quidam sanctorum in simili sertur causa protulisse. Siquidem instigantibus eum quibusdam fratribus, atque increpantibus, cur suum in ui injuriam ab alia susceptum ecclesia fugitiuum non requireret: Nequaquam, inquit, ubicunque enim est, si bonus est, meus est. Fraudulenter tibi, & non fideliter consulo, si idipsum a meipso non exigo. Nam cum unus noster non solum religione professus, sed & carne propinquus, Cluniaci me inuito, & C susceptus sit, & detineatur, doleo quidem, sed sileo, orans & pro illis, ut uelint ablatū reddere, & pro illo, ut uelit sponte redire, sin uero, seruans ei vindictam qui facturus est iudicium iniuriam patientibus, & arguere habet in æquitate pro mansuetis terrę. Fratrem Hugonem de Lausanna ore tuo, & nostro spiritu commonemus non omni spiritui credere, & ne cito moueatur, certa

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro incertis deserere: sciens diabolum soli semper perseuerantiæ insidiari, quam solâ virtutum nouit coronari, tutiusque esse in ea vocatione qua vocatus est simpliciter per seuerare, quam sub spetie, quasi melioris boni, id quidem, quod iam cœpit, amittere: nec ad id quod præsumit, fortassis sufficere.

Ad Hugonem Pontiniacensem abbatem. Epistola XXXIII.

Dilectissimo suo Domino Hugoni abbati, frater Bernardus de Claraualle, idem quod sibi. In nostris prioribus literis, aut ego, quantum ex vestris perpenditur, minus aperte scripsi, quod volui, aut vos aliter illas intellexistis, quam debuistis. Siquidem quæ uobis de monachi illius susceptione euentura denunciaui, veraciter ita timui, & adhuc timeo, vt scripsi. Non tamen ad hoc illa vobis prædicere studui, quod vel suaderem, vel consulerem, vel certe, vt scribitis, censerem illum debere reddi, quippe, qui ipsius iam dudum feruentissimum desiderium noui, & ei potius, quod nūc illud adimpleuerit, debeo congratulari. Sed cum familiarissimo nobis abbate eius, & ab archiepiscopo Remensi nostrę literę ad requirendum illum vehementer exigerentur, vt a me, si fieri posset, omnem depellerem suspicionem: tales prout sciui dictare curaui, quibus & ipsis satisfacerem, & vos contra eorundem imminentes calumnias vobis illas non tacendo præmunirem. Hęc me ita in illis literis sensisse uestram sagacitatem, vel ex eo aduertere posse credidi, quod in fine illarum posuisse me memini: si tamē eo a vobis oculo legeretur, quod a me scriptum fuit. Nam cum denunciatis malis, quæ non immerito vobis metuebam, tandem inferrem, quod si hæc omnia pati melius ducitis, quam illum amittere, mea nihil inter est, uos uideritis. Aut enim ipsa mea uerba sunt hæc, aut prope ipsa, cum itaque hoc in fine dixi, quid aliud uobis, quam illa superiora dispensatorie (ut non dicam simulatorie) a me ita scripta fuisse latēter intimaui? Quod uero scripsistis me per nuncium eidem monacho de quærenda, si ad nos diuertisset, ipsius absolutione priuatim insinuasse ueritatem testor hoc uerum non esse. Egóne de notissimo mihi monasterio vel iactarem, vel sperarem monachum me posse suscipere, quem nec vos quidem puto sine grandi scandalo posse retinere? Sed esto. Inuidebam illum uobis, & mihi attrahere gestiens, aliquid de eius obtinenda absolutione machinari me posse sperabam, siue fingeham. Sed nunquid credendum fuit me hoc meum consilium ipsi nuncio, quod vtique contra suum monasterium excogitaueram, voluisse patefacere? Sed iā ne quod de nostra erga vos dilectione hucusque credidistis, falso uos credidisse inueniatis, pro vestra, vt video causa, non saltem, æque ut pro mea, imo multo amplius laborandū est mihi, & hoc non quomodo hucusque solebam, ut uidelicet nostra unanimitas fortius solidetur, sed ne penit⁹ dissoluatur. Quid dicam uobis? Ego certe, nec uobis, nec de uobis tale, aliquid credere possem, quale uos sola de me suspicione diuinastis. De cætero nouerit uestra benignitas comitem Theobaldum nostras pro Humberto literas iam recepisse, sed necdum suo mihi rescripto, quicquam respondisse. Quid super hoc uobis agendum sit, ipsa uos melius pietas docebit, si pie hominis iniuste exulantis miseriam pensare non negligitis.

Ad Drogonem monachum, vnde supra. Epistola XXXIIII.

Quam non immerito tui iam dudum non mediocri fueram affectus amore, nunc apparet dilectissime Drogo. Et ante quidem totum pulchrum, totum erat amabile quod cernebaris: sed ego nescio, quid aliud de te supra, id quod videbam, aut audiebā ex te, excellentiori dignū uenerationę præsenserim. Nunquid forte cœlestis sponsi, cuius nunc arctius castis te amplexibus impressisti, iam tunc uocem audieras dicentis ad pudicissimam turturem suam sanctam tuam. Tota pulchra es amica mea, tota pulchra, absque eo, quod intrinsecus latet? quid fecisti? quis hoc crederet? Sanctum te ac religiosissimum tota ciuitas personabat, ita ut nihil tibi addi posse crederetur ex omnibus bonis, & tu uelut è secularibus unus, monasterium, tanquam seculum deserens, iam attritum Christi sarcina collum, nouę rursum obseruantijs disciplinæ submittere nō erubescis? In te nunc frater ter ueram probamus illam esse sententiam, qua dicitur: Cum consummatus fuerit homo, tunc incipit. Iudiciam ergo tuæ consummationis est quod nunc cœpisti, & in quo arbitrabaris te non comprehendisse, iam comprehenderas. Nemo quippe perfectus, qui perfectior esse non appetit. Et in eo quisque perfectiorem se probat, quòd ad maiorem tendit perfectionem. Sed ecce charissime, is cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum, arcum suum tetendit, & parauit illum: & quia pulsus de corde tuo intus potestatem amisit, foris sæuiet quantum poterit. Et ut apertius loquar, nescis quia Pharisæi scandalizati sunt in hoc uerbo quod fecisti? Sed memento non omnium scandalum magnopere esse curandum, iuxta responsionem domini dicentis: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Melius est enim, vt scandalum oriatur, quam ueritas, relinquatur. Memento, qui natus fuerit in ruinam, & resurrectionem multorum, & non mireris si tu quoque alijs quidem sis odor uitæ in uitam, alijs odor mortis in mortem. Si maledictiones intentauerint, si anathematum intorserint spicula, audi Isaac pro te respondentem: Qui maledixerit tibi, ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Sed & tu muro inexpugnabili conscientię tuæ circummunitus deintus, responde, & dic: Si consistant aduersum me castra, nō timebit cor meū: Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Non enim confunderis cum sic loqueris inimicis tuis in porta. Confido autem in domino, quòd si ad primos ictus fortiter steteris, & nec minis eorum cesseris, nec blandimentis, cito conteres satanam sub pedibus tuis, & tunc uidebunt recti, & lætabuntur, & omnis iniquitas opilabit os suum.

Ad magistrum Hugonem farsitum. Epistola XXXV.

Charissimo fratri, et coabbati suo Hugoni, frater Bernardus debitum syncerissimæ dilectionis affectum. Humbertum istum iniuste (ut aiunt) exhæredatum, cuius nos pro Dei amore apud uestrum comitem causam tueri suscepimus, de uestra confidentes charitate uestro patrocinio committimus, per uos (ut fideliter speramus) terræ principi, cœli domino cooperante, reconciliandū patriæ, uxori, filijs, rebus & amicis suis restituendum. Hoc autē satagendo, & egenum de manu peccatoris liberabitis, & oppressoris ipsius nihilominus saluti cōsuletis, nobis quoque uos nō mediocriter officiosum exhibebitis: sed & officium implendo pacificorum, uobis inter filios Dei sedem in excelso collocabitis. De cætero: Epistolam illam quam ad me iam olim scribere sanctitas uestra dignata est, non me (sicut uos audisse audiui) incendio tradidisse, sed penes me adhuc seruare noueritis. Quid enim hoc liuoris, imò furoris fuisset, opus utile, & laudabile, ubi nihil nisi quod sanæ fidei, quod doctrinæ saluberrimæ, quod ædificationis spiritualis est deprehendi, temerario damnare iudicio? Excepto quia inter amicos cōtra ueritatem nulla debet esse meticulosa (cum sit periculosa) palpatio: quod hoc me fateor mouit, & mouet, quòd illam inter nos iam ante habitam de sacramentis collationem, in principio prædicti opusculi defendere, & astruere conatus essis. In qua utique collatione, si uestræ summam sententiæ bene meminisse, an sensui conueniat, uel congruat Ecclesiastico, uos uideritis. Vestræ autem ingenuæ humilitatis est, non erubescere corrigi, si quid aliquando aliter sapuistis. Valete.

Ad eundem. Epistola XXXVI.

Dilectissimo suo, & olim, & modo, Dei gratia sancto abbati Hugoni, frater Bernardus de Claraual le irreuerberatum syncerę dilectionis affectum. Ad literas uestræ dignationis licet quidē breuiores quā cupierim, longiores tamē quam meruerim, scribere largius, & debui, & uolui, sed festinans nūmerus non permisit. Ne tamen uacuus omnino recederet, pro tantis, quarum me debitorem agnosco, has tantillas, quas & uix expectauit, uelocissime reddidi. Vbi primum breuiter ac ueraciter insinuo antiquum nostrum, & dilectorē, & dilectum totis me charitatis uisceribus, & suscipere, ut catholicū, & suspicere, ut sanctum, & amplecti, ut charissimum. Siquidem de integritate fidei, credo uestræ confessioni, famæ, & opinioni, de sanctitate, de effectu quem erga uos me habere protestatus sum propriæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

conscientiæ. Nam quod illius sententiæ, quæ meæ simplicitati merito, ut mihi uidebatur scrupulum mouebat, oblitum uos esse fatemini, tam libenter accipio, quam lætus compendiosam purissimæ ueritatis assertionem in literis uestris nouissimis lego, ita, ut me potius sensa uestra non intellexisse, quam uos quippiam mali sensisse penè crediderim. Deinde modestiæ uestræ fraterna præsumptione consulo, quatinus episcopum sanctum, & doctum quem quiete uiuere permisistis mortuum inquietare desinatis: ne dum non ualentem pro se respondere reprehenditis, magis hoc ex charitatis inopia, quam ueritatis fiducia descendere, totam pro eo respondentem ecclesiam
K audiatis. Pro Humberto sicut rogaui uos iterum rogo, ut uestrum ei cum poteritis, nec consilium desit, nec patrocinium. Valete.

Ad comitem Theobaldum.
Epistola XXXVII.

Audabili principi Theobaldo, Bernardus eorum, qui in Clarauallé sunt seruorum Dei, inutilis seruus, sospitatem, & pacē. Quod de nostra infirmitate uos audiui fuisse solicitum, non mediocriter gratū habeo. In hoc quippe dum uestram erga me agnosco dignationem, Deum quoque uos diligere non dubito: Quando enim tantillum tantus, uel nosse dignaremini, nisi propter Deum? Cum ergo constet, quòd diligitis Deum, & me propter ipsum: miror quomodo ad unam Dei fiducia præsumptam petitiunculam, nec iniustam, ut puto, nec irrationabilem, a uobis tamen repulsus sum. Si aurum, si argētum, uel quodcunque huiusmodi quęsissem. Sed quid dico quæsissem? Nam etiam non quærens, iam plurima uestræ largitatis beneficia suscepi. Hoc autem unum quod non mei, sed Dei causa, nec tā mihi quam uobis a uobis postulaui, quid causæ extitit, quod accipere non merui?
Quid enim? Ergóne iudicastis indignum, uel mihi ad petendum, uel uobis ad præbēdū, ut homini Christiano quātolibet apud
L uos crimine accusato, postquam se purgauit faciatis misericordiā? Aut certè si non creditis, & plene se purgauerit, quia hoc in curia uestra non fecit, eiusdem rursus uos in uestri præsentia recipiatis satisfactionē, & sic consequatur indulgentiam. An ignoratis *psal. 7.* quis minetur: Cum accepto tempus, ego iustitias iudicabo? Quod si iustitias, quanto magis iniurias? An non timetis quod rursum scriptum est, quia in qua mēsura mēsi fueritis, remetietur uobis? An nescitis quia *Matt. 7.* quam facilè uos Humbertum, tam facile, immo incomparabiliter facilius Deus Theobaldū (quod absit) exhæredare possit? Et quidem in talibus ubi culpa tam aperta atque inexcusabilis esse uidetur, quatenus nulla nisi cum iustitiæ periculo misericordiæ occasio relinquatur, etiam tūc tremens, & dolens uindicem uos exhibere debetis, magis uidelicet officij compulsus necessitate, quam uindicādi libidine. Vbi autem obiectum crimen, aut minus certum esse cognoscitur, aut excusandum suscipitur, hoc non solū non renuere, sed & libentissime debetis amplecti, lętus nimirum quod salua iustitia, pietas uestra locū inuenerit. Ecce hoc secundo uestræ supplico eximietati, ut sicut Deum uobis uultis misereri, ita uos Huberto misereamini, siue illa uobis promissione dominica blandiente: Beati misericordes *Matt. 5.* quoniam ipsi misericordiam consequētur? huc illa uos comminatione terrente: Iudicium sine misericordia illi, qui non fecerit *Luc. 2.* misericordiam. Valete.

Ad eundem. Epistola XXXVIII. M

Pio principi Theobaldo, Bernardus abbas de Clarauallé salutē, & orationes. Valde timeo ne occupatissimis auribus uestris, crebris interpellationibus meis præsumptuosius me ingerendo molestus fiam. Sed quid faciam? Si uos offendere timeo sapius ad uos scriptitando, quanto magis Deum, cui utique magis timoris debeo timendum est mihi ne offendam non interpellando pro misero? Alias autē indulgeat mihi benignitas uestra, quia non possum non misereri illius miseri, pro quo iam en & altera uice importunus forsitan precator accessi, Humberti uidelicet mendici & pauperis, & hoc facti de diuite, quod est infœlicius. Non possum non compati uiduæ, & orphanis, sed uiuo orbatis patre, quod est miserabilius. Gratias ago uobis pro gratia, quam de hac re in oculis uestris inuenire merui, & quòd ipsius Humberti pro se dignanter acquieuistis ueram susciperе de-

re defensionem, & quod falsam aduersus ipsum iustissime repulistis accusationem. Illud autem quod ad consummandum pietatis opus, reddēdam uxori, & liberis eius suā hæreditatem benignissime disposueratis, satis mirari non possum quid impedierit, ut tam pium uerbum uestrum necdū factū consecutum sit. Et quidem in aliis principibus si quando uerbum leuitatis, aut etiam
A falsitatis deprehendimus, nec notū nec mirum reputamus. At uero apud comitem Theobaldum: est, & non: nequaquam omnino patienter audimus: cui ut dicitur, simpliciter dicere, iurare est: & leue mendacium graue periurium imputatur. Inter plurima quippe uirtutum insignia quæ uestram plurimum nobilitant dignitatem, & uestrum per orbem clarum reddunt, & celebre nomen: præcipuē laudatur in uobis ueritatis constantia. Quis ergo suo uel hortatu uel consilio tantum robur firmissimi pectoris uestri eneruare tentauit? Quis inquam ueritatis in uobis tam sanctum, tam eximium, tam omnibus imitabile principibus propositum euellere sua fraude conatus est? Fallaciter non ueraciter uos diligit: fraudulenter, & non fideliter uobis consulit, qui tam gloriosam de ueritate famam uestrā obnubilare sua cupiditate contendit, dum uerbū quod os uestrum locutum est, & uerbū Deo placitum, uobis dignum, pie iustum, & iuste pium, euacuare nescio qua malitia, nocendo pauperi satagit. Obsecro uos per misericordiam Dei, ut eandem uos consequamini: cauete ne superbiat impius unde incenditur pauper. & hoc potius agite, quatinus promissionis uestræ ueritas compleatur: quatenus primum quidem domino Norberto, deinde etiam nobis pollicitus estis restituturum uos Humberti hæreditatem eius, & uxori, filiis. Valete.

Ad eundem. Epistola XXXIX.

B Vm multa mihi uestrę erga me dignationis indicia præbeatis, hoc me maxime toto uobis affectu dilectionis astringit, q̄ cum sciam me uestram iam pro multis ausum fuisse interpellare dignitatem, in nullo tamen repulsum me memini. Hinc nō immerito factus fidentior: rursum pro canonicis de Larzicurte non dubius precator accedo. Non quidem pro ipsorum iure nunc precor: in tantum quippe de uestra iustitia & legalitate confidens, ut nec hosti uestro in uestra curia placitanti de suo iure timendū esse existimem. Sed hoc est quod pro ipsis, & cum ipsis omni qua possum absens supplicatione deposco, & quod eis omnino esse cognoui necessarium: ut uidelicet ad uestræ serenitatis uultum, solito illis clementiorem atque promptiorem indulgeatis accessum, quatinus uicini eorum religioni debitam discant exhibere reuerent iam, cū uos eis benęuolum esse cognouerint, Et si quis forte militum seu ministrorum uestrorum res illorum iniuste contingere, aut quietem quam in Deo habere dicunt, infestare in aliquo tentauerit: pro certo se sciat uestram sibi ob hanc rem gratiam grauissime redditurum infensam. Item aliud est quod supplex exoro. Nuper forte per Barrum transeunti occurrit mihi mulier satis miseranda: anima quippe eius in amaritudine erat, & mea super suis doloribus commouit uiscera, satisque egit suis precibus ac lachrymis, quati
C nus pro ipsa apud uos intercedere deberem. Ipsa est uxor Belini illius hominis uestri, in quem dudum iuxta malum quod ipse commiserat, multa, & grauia reddidistis. Facite cum ea misericordiam, ut, & uos apud Deū eam inueniatis. Et quia semel cœpi, loquar adhuc cum domino meo. In manu Barrensis præpositi dudum facto duello qui uictus fuit, statim ex uestra iussione oculos amisit. Insuper quoque quasi parua hæc mala essent, quod, & uictus, & oculis orbatus fuerat res ei omnes suæ à ministris uestris, sicut ipse conqueritur, ablatæ sunt. Iustum est, si uobis placet, ut ei uestra pietate restituatur unde misera eius uita possit utcunque sustentari. Sed: & filiis eius innocentibus patris iniquitas non debet imputari, quo minus si qua sunt paterna hæreditent ædificia. In fine uolumus uos sanctos episcopos qui pro his quæ ad Deum pertinent in uestra ciuitate conuenerunt, omni habere acceptione dignos. Sed, & ipsi legato qui uos uestramque ciuitatem tanti celebratione cōcilii uoluit honorare, per omnia quantum in uobis est deuotus, & obediens assistatis, roborare, & cofirmare bona quęque ab eo iussa & instituta curetis. Nostrum quoque ac uestrum pariter episcopum, id est, Lingonensem, abundantiori ut decet, honore suscipiatis: & de casamento quod tenetis, homa

gium

Universidad de Deusto
Biblioteca

gium quod debetis, reuerenter ei, & humili ter offeratis. Valete.

D

Ad eundem. Epist. XL.

DVo uobis cõmendamus in homine isto, quem uidetis, paupertatem & religionem: ut si uni non compatimini, alterũ in eo reuereamini, quo nullatenus id ei negare possitis, propter quod nos cum tanto labore de longe requirere curauit. Itaque etsi non propter ipsum, certe propter uos ei succurrite: quia quantũ uos illi sua paupertas: tantum, imo amplius uobis illum necessarium facit sua æque religiositas. Denique de multis quos iam eadem de causa ad uos misimus, nullum fuisse recolimus, de quo magis Deo placere sciamus, quàm si huic benefeceritis. Valete.

Ad eundem. Epist. XLI.

TImeo uos grauari in tam crebris scriptitationibus nostris. Sed in hanc importunitatem urget me Christi charitas, & amicorum necessitas. Hunc itaque & senem, ut uidetis, & de domo, ut nos scimus, religiosa ad uos missum, non remitti uacuum supplicamus: & insuper ut uestris literis ad aunnculum uestrum regem iturũ munire dignemini, rogamus. Vellem omnes seruos Dei, si fieri posset, uestros fieri debitores, qui pro mammona iniquitatis quandoque uos reciperent in æterna tabernacula. Valete.

E

Ad Henricum Senonensem archiepiscopum, Epistola. XLII.

DOmino uenerabili Henrico Senonensium archiepiscopo, frater Bernardus, si quid potest peccatoris oratio. Placuit præstantiæ uestræ nouum aliquid à nobis dictatũ requirere. Grauamur pondere dignitatis, sed dignationis munere gratulamur. Et blanditur petentis fauor, & petitionis terret exactio. Qui enim nos sumus, ut scribamus episcopis? Sed rursum qui sumus, qui non obediamus episcopis? Vnde dare, inde & negare compellor quod postulor. Scribere tantæ altitudini, supra me est: & eid non obedire, contra me. Vtrobique periculum: sed in ea parte maius imminere uidetur, si non obediero. Hac itaque exiens, qua minus apparet, facio quod iubetis. Dat quippe ausum ipsius dignitatis dignanter indulta familiaritas, & excusat præsumptionem auctoritas imperantis. Igitur ex quo regni cœlorum claues, Deo auctore uobis traditas suscepistis, ac iuxta ritum fortis illius mulieris manũ mittere cœpistis ad fortia, si qua uos aut egisse, quæ non debere prou.3
tis, aut pertulisse quæ nolletis audiuimus: & illa agentem doluimus, & condoluimus hæc patienti. Inter hæc autem ego recordabar illorum uersiculorum: qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ascendunt usque ad cœlos, & descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat: turbati ps. 106
sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est. Et ideo nõ iudicabam, ut assolet: magis quippe ad compassionem me prouocabat huiusmodi cogitatio. Si inquam, tentatio est cuiuscunque hominis uita super terram: quantis putatis periculis patet uita pontificis, cui omnium necesse est ferre tentationes? Si ego latens in cauerna, & quasi sub modio, non quidem lucens, sed fumigans, uentorum tamen impetus nec sic declinare sufficio, sed continuis tentationum uarijsque fatigatus impulsibus, instar uento agitatæ arundinis, hac illacque circunferor: quid positus supra montem, positus supra candelabrum? Solus mihi seruandus, solus tamen ipse mihi sum scandalo, solus tædio, solus oneri atque periculo: ita ut propriæ gulæ & uentri & oculo scandalizanti, frequẽter irasci oporteat. Quibus ergo molestiis angitur, quibus lacessitur iniuriis, cui etiam etsi propria cessent, nunquã tamen de alienis desunt foris pugnæ, intus timores?
Nuper autem nobis a uestris partibus flare cœpit aura secundior. Rumoribus siquidẽ recentioribus nũciata sunt de uobis solitio lætiora, & non ex incerto famæ, sed ore ueridico uenerabilis Meldensis episcopi, Interrogatus.n. deesse uestro nultu alacri, & tanquã benefidens unde requirebatur: Puto, inquit, hominem ex hoc iam consilijs se subacturum Carnotensis episcopi. Hoc ab eo responsum tam lætus accepi, quã certus fui consilia uiri fidelissima fore. In nullo melius poterat nobis cordis uestri propositum

G situm commendare, in nullo spem dare certiorem uestri protectus in domino.
Secure (ni fallor) præfatis ambobus uiris, & uos, & uestra credetis. Talibus utendo consiliarijs, bonam uobis seruabitis, & famam, & conscientiam. Sic Dei sacerdotem
Lu 6.d sic tantæ ciuitatis decet episcopum, puerilibus non agi secularibusue consilijs. Omnes (iuxta domini præceptum) etiam inimici diligantur: sed ad consilium soli eligantur qui, & prudentes esse uideantur, & bene uoli. Absque prudentia & beneuolentia nõ esse perfecta consilia. Propterea dominus & imprudens discipuli, & fratrum infidele consilium refutabat, respõdens improuido:
Mar.8.d Non sapis quæ Dei sunt: & maleuolis:
Ioan.7.a Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam. Nec istorum malitiæ, nec illius imprudentiæ se credendum putauit. Quærens denique cui se credere debeat cui tuto sua committat dispẽsanda mysteria
Ma.24.d & quasi difficile inueniens, sub admiratione
Ioan.21.c interrogat. Quis putas est fidelis seruus, & prudens quem constituit dominus super familiam suam? Quamobrem, & Petro curã omnium crediturus, prius eius studuit probare beneuolentiam, ter scisitans si se diligeret. Probauit, & prudentiam, quando errãtibus hominibus, & putantibus ipsum esse quempiam ex prophetis, ille prudenter veritatem aduertens, Deum potius prophetarũ
Mat.16.c confessus est: Tu es (inquiens) Christus filius Dei. Væ nostro generi ab imperfectione sua. Vix in multitudine hominum unum reperias in utraque gratia consummatum. Haud facile siquidem uel prudenti beneuolentiam, uel fideli inesse sapientiam deprehendas. Sine numero autem sunt, quos utriusque muneris expertes esse constiterit. Prudenter igitur cogitastis sacerdotale onus episcopales opus, curamque pastoralem digne non posse administrari sine consilio.
Prou.8.b Hinc ipsa castorum cõsiliorum mater sapiẽtia de seipsa loquens: Ego sapientia (inquit) habito in consilio. Sed quali consilio? Nunquid in qualicunque? Et eruditis (ait) interfum cogitationibus. Sed, & quod in
Pro.15.b fida consilia declinanda sint, per os Salomonis taliter monet. Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reueles. Pulchre quoque per alium quendam sapientem, cum sine consilio nil agendum
Eccl.6.a consulat: virorum tamen consilii intuens paucitatem, ita loquitur: Multi sint tibi amici unus autem sit tibi consiliarius de mille. Vnus, inquit, de mille. Benignam ego non dubitauerim uobis esse diuinitatem, cui de tanta raritate inter mortales non unum, sed duos, ipsosque idoneos satis indulsit consiliarios, prouidos, beneuolos, & ut facile adsint comprouinciales: ut gratis, debitores iure subiectionis. Horum acquiescendo consilijs, & nec præceps eritis in sententia, nec uehemens in uindicta. Non in corrigendis remissior, non seuerior in parcẽdis, non pusillanimis in expectandis. Nec superfluus in uictu, nec notabilis in uestitu. Non citus ad promittendum, non ad reddẽdum tardus, nec prodigus dator. Istorum consilium longe semper faciet à uobis malũ tempori vetus, sed cupiditati nouum, simoniam, & matrem eius auaritiam, quæ est idolorum seruitus: Et ut breui omnia sermone concludam, si his credideritis: in omnibus, exemplo apostoli, honorificabitis ministerium uestrum. Ministerium, inquam, non dominum. Ipsum itaque honorificabitis, non uos. I
Rom.11.b Nam qui quærit quæ sua sunt, se cupit honorari, non ministerium.
Honorificabitis autem non cultu uestium, non equorum fastu, non amplius ædificiis, sed ornatis moribus studijs, spiritualibus operibus bonis, quã multi aliter. Cernitur in nonnullis sacerdotibus uestium cultus plurimus uirtutum aut nullus aut exiguus. Quibus ego si rememorem illud apostolicum: Non in uestis preciosa. uereor ne indignentur: dum nimirum indignum ducãt
1.Tim.2.c in se assumptam sententiam, quam prius in uiliorem sexum, & ordinẽ prolatam fuisse recognouerint. Quasi uero non eodem utantur medici ferro secandis regibus, quo & popularibus hominibus aut capiti fiat iniuria si ipsis forcipibus capilli excrescentes detondeantur, quibus, & unguium fuerint resecata superflua. Attamen si dedignantur pari cum mulierculis, non quidem a me, sed ab apostolo feriri sententia: dedignentur, & cum ipsis eadem inuolui culpa. Despiciant iam textricũ siue pellificum, & nõ propriis operibus gloriari. Horreant, & muriũ rubricatas pelliculas, quas gulas uocant, manibus circundare sacratis, & sacrantibus tremenda mysteria. Respuant, & apponere pectori, quod decentius ornat gemma sapientiæ. Pudeat & collo circuntexere, quod honestius atque suauius Christi iugo sub- K
mittitur. Non Christi stigmata sunt hæc, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ isti martyrum exemplo circúferant in corpore suo. Mulierbria potius esse noscuntur insignia: quæ utique curiosius & sumptuosius illæ sibi præparare consueuerunt: cogitantes nimirum quæ sunt mundi, quomodo placeant viris. Verum tu sacerdos Dei altissimi, cui ex his placere gestis, mundo an Deo? Si mundo, cur sacerdos? Si Deo, cur qualis populus, talis & sacerdos? Nam si placere vis mũdo, quid tibi prodest sacerdotium? Nec enim potes duobus dominis seruire. Qui autẽ vult amicus esse huius mundi, inimicus Dei constituitur. Et propheta: Deus, inquit, dissipabit ossa eorum qui hominibus placent, cõfusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Et apostolus. Si hominibus placerem, Christi seruus nõ essem. Volens itaque placere hominibus, Deo non places. Si non places, nõ placas. Cur ergo, ut dixi, sacerdos? Sin uero cp addidi, placere intendis non mundo sed Deo, cur qualis populus, & sacerdos? Enimuero si sacerdos pastor est, & populus oues, dignum est ut in nullo appareat ouibus pastor dissimilis. Si instar mei qui ouis sum, pastor meus & ipse incuruus graditur, vultum gerens deorsum, & terram semper respiciens, & soli uentri mente ieiunus pabula quæritans: in quo discernimur? Væ, si uenerit lupus, non erit qui præuideat, qui occurrat, qui eripiat. Decetne pastorẽ more pecorũ, sensibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis: & non potius erectum stare ut hominẽ, cœlum mentẽ suspicere, quæ sursum sunt & quærere & sapere: non quę super terram? Cęterum, mihi indignatur si uel nutũ facere audeam, iubetque ori manũ apponere: dicens monachum, qui nõ habeam iudicare de episcopis. Vtinam & oculos mihi claudas, vt nec cernere possem quæ cõtradicere prohibes. Magna uerò presumptio si ouis cùm sim, in ipsum pastorem meum lupas sæuissimas uanitatem & curiositatem irruere cernens infremuero, quo ad meum forte balatũ cruẽtis bestijs à quopiam occurratur & succurratur perituro. Quid facient de me qui ouicula sum, quę & in ipsum pastorem tanta feritate insiliunt? Et quidẽ si non vult vt clamem pro se, numquid non & pro me balare licebit? Sed etsi ego sileo, ne ponere videar in cœlum os meum: clamatur tamen in ecclesia, non in veste preciosa.

Clamatur autem spectaliter ad fœminas, ut erubescat in se deprehendi episcopus, quod in fragiliori quoque sexu audierit deprehẽdi. An forte nulla timetur confusio, si ego solus submusitare desiero? Nunquid, & si ego non loquor, sua cuique non loquitur conscientia? Quid si alius audacior me non quidem de apostolo ut ego, non de euangelio, non de propheta, non denique quippiam ecclesiasticum, sed illud tantum gentilium ingerat: Dicite pontifices, non quidem in sancto, sed freno, quid facit aurum? Quam tolerabilius cernitur in sancto, quam in freno. Hoc me etiam tacente, etsi non curia regum, tamẽ penuria pauperum clamat. Sileat licet fama, sed non fames. Fama quidem silet, quia non potest mundus odisse uos. Nam quomodo arguet mundus peccatum, à quo potius laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur? Clamant uero nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicũt: Dicite pontifices, in freno quid facit aurũ? Nunquid aurum à freno repellit frigus siue esuriem? Nobis frigore & fame laborantibus quid conferunt tot mutatoria uel extensa in perticis, uel plicata in mantucis? Nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plasmatio, & nos sanguine Christi redempti sumus. Nos ergo fratres uestri. Videte quale sit de fraterna portione pascere oculos uestros. Vita nostra cedit uobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus uestris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis. Iumenta gradiuntur onusta gemmis, & nostra non curatis curata nuda caligulis? Annuli, cateenulæ, tintinabula, & claues quædam corrigię, multaque talia tam speciosa coloribus, quã ponderibus preciosa, mulorum dependent ceruicibus: fratrũ autem lateribus nec semicinctia miserantes apponitis? Huc accedit, cp hæc omnia nec negociationis studio, nec proprio manuũ exercitio uobis elaborastis, sed nec iure hæreditario possidetis, nisi forte & vos in corde uestro dixeritis: Hæreditate possideamus sanctuarium Dei: Et hæc pauperes modo quidem coram Deo tantum, cui corda loquuntur. Nec enim audent aperte causari aduersum uos, quibus interim pro sua uita necesse habent potius supplicare. Cæterũ in

in futuro stabunt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, stante quippe pro eis patre orphanorũ, & iudice uiduarum. Ipsius enim tunc uox erit: Quãdiu non feciſtis vni de his minimis meis, nec mihi feciſtis. Vos autem reuerẽdissime pater, vos inquam absit vt in talibus honorificandum putetis ministerium uestrũ. Videntur quidem honorifica, sed oculo qui videt in facie, nõ qui uidet in abscondito. Nam quæ uidentur in abscondito, nullis apparent fucata coloribus: spectabilia sunt tamen. Nullis condita saporibus, prædulcia sunt tamen. Nullis eleuata culminibus, excelsa tamen. Castitas, charitas, humilitas, nullius quidem coloris sunt, sed non nullius decoris. Nec mediocris decoris, qui diuinos quoque delectare possit aspectus. Quid castitate decorius, quæ mũdum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, angelum denique de homine facit? Differunt quidem inter se homo pudicus & angelus, sed fœlicitate, non uirtute. Sed etsi illius castitas fœlicior, huius tamen fortior esse cognoscitur. Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore statũ quendam immortalis gloriæ representat. Sola inter nuptiarum solemnia, morem beatę illius uendicat regionis, in qua neque nubunt neque nubẽtur: præbens quodammodo terris, cœlestis iam illius conuersationis experientiam. Vas interim fragile quod portamus, in quo & crebro periclitamur, tenet castitas, ut monet Apostolus, in sanctificationẽ, & instar odoriferi balsami quo condita cadauera incorrupta seruantur, sensus ipsa & artus continet & constringit, ne dissoluantur ocijs, ne corrumpantur desiderijs, ne carnis uoluptatibus computrescant: quemadmodum legitur de quibusdam, quia cõputruerunt ut iumenta in stercore suo. Hoc itaque tantæ pulchritudinis ornamentum, digne dixerim sacerdotium honorare, quod dilectũ Deo & hominibus faciat sacerdotem: cuius quippe memoria nõ in carnis successione, sed in spirituali benedictione sit, reddatque similem in gloria sanctorũ, in hac licet adhuc regione dissimilitudinis constitutum. Verum quantalibet uenustate sui castitas eminere appareat, sine charitate tamen nec precium habet nec meritum. Nec mirum. Quod. n. absque illa bonũ suscipitur. Fides? Sed nec si montes transferat. Scientia? Sed ne illa quidem quę lingua loquitur angelorum. Martyrium? Nec si tradidero, inquit, corpus meum ita ut ardeam. Nec absque illa quodlibet bonum suscipitur, nec cum illa quamlibet exiguũ respuitur. Castitas sine charitate, lampas est sine oleo. Subtrahe oleum, lampas nõ lucet. Tolle charitatem, castitas non placet. Sed ò quàm pulchra est (ut sapiens clamat) casta generatio cum charitate? Cum illa, inquam, charitate quam describit Apostolus, de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta. Porro puritas cordis in duobus consistit: in quærenda gloria Dei, & utilitate proximi, ut in omnibus uidelicet actis suis uel dictis nihil suum quærat episcopus: sed tantum aut Dei honorem, aut salutem proximorum, aut utrunque. Hoc enim agens implebit, non solum pontificis officium, sed & etymologiam nominis, pontem utique seipsum faciens inter Deum & proximum. Pertingit pones ille usque ad Deum ea fiducia qua non suam, sed illius gloriam quærit. Pertingit usque ad proximum illa pietate qua & ipsi non sibi prodesse desiderat. Offert Deo bonus mediator preces & vota populorum, reportans illis à Deo benedictionem & gratiam. Supplicat maiestati pro excessibus delinquẽtium: vindicat in peccantes iniuriam Dei. Ingratis improperat beneficia pietatis, contemnentibus potentiæ seueritatem insinuat. Vtrisque tamẽ nihilominus placare studet indignantis furorem: nunc quidem hominum obtendens infirmitatem, nunc diuinæ magnitudinem pietatis. Denique siue excedat Deo, siue sobrius sit nobis: aut Deo semper quantum in ipso est placere gestit, aut præstare nobis: non quod sibi omnino vtile est quærens, sed quod multis. Fidelis pontifex, qui bona quęlibet per manus suas transeuntia, siue diuina beneficia ad homines, siue hominum vota ad Deum, colum bino intuens oculo nihil sibi retẽtat ex omnibus. Nec populi requirit datum, sed lucrum, nec Dei gloriam vsurpat sibi. Acceptum talentum non ligat in sudario, sed partitur numularijs, à quibus & vsuras recipit non sibi, sed domino. Non habet foueam ut vulpes, non tanquam volucres nidum, non loculos quomodo Iudas: non denique (sicut nec Maria) locum in diuersorio. Imitatur profecto illum qui non habebat ubi reclinaret caput: factus impręsen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentiarum tanquã uas perditũ : quãdoque proculdubio futurũ uas in honorem, & nõ in contumeliam. Denique perdit animam suã in hoc mundo, ut uitã æternam custodiat eam. Hoc tanto puritatis intimæ bono gloriari non potest ueraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit. Nec enim pure ualet Dei uel proximi quærere lucra, qui propria non contempserit. Is tantum puritatis interioris gloria non fraudatur, qui dicere potest cum domino : Si ego quæro gloriam meam, gloria mea nihil est. Et cũ Apostolo : Mihi uiuere Christus est, & mori lucrũ. Et cum Propheta: Oblitus sum tanquã mortuus a corde, ideſt a propria uoluntate. Bona obliuio, si te ipsum nescias ut proximo prosis. Bene autem mortuus a corde, si iam non tibi ut uere studeas : sed ei qui pro te mortuus est. Bene mortuus est a corde, qui dicit : Viuo autem iam non ego. Sed si mortuus a se, non tamen a Christo. Sequitur enim : Viuit uero in me Christus. Mortem hãc quæ fit a corde, infert charitas: de qua loquitur sponsa in Canticis, Vulnerata charitate ego sum. Fortis quippe est ut mors dilectio, & mortem in nobis non uitã occidit. Vnde & audaciter minatur : O mors, ero mors tua. Peccatũ extinguit, quod animæ uitã expulerat, animamque restituit innocentiæ. Verum si prævalet morti charitas, ita ut illam in congressu perimere possit, cur dicitur fortis ut mors : & non potius, morte fortior ? An forte quia & ipsa est mors, & seipsa fortior esse nõ potest ? Bona mors non uitæ, sed mortis. Bona mors, & nequaquam abhorrenda : quæ uitam etsi admit, non perimit. Adimit quidem, sed ad tempus, restituendam in tempore, duraturam sine tempore. Denique mortui estis, inquit, & uita uestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus apparuerit uita uestra, tunc & uos apparebitis cum ipso in gloria. Libenter igitur curabo ad tempus, ut in æternũ possideam. Et ista sufficiant pro eo qd scriptum est : Charitas de corde puro. Sane in tanta obliuione sui necesse est, cor bene esse conscũ sibi, quo se in lucra securius foris extendat, cum securam intra se reliquerit conscientiam. Quid enim prodest homini, si uniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentũ patiatur ? Sed & ordinis exigit ratio, ut qui ad sui mensurã proximũ iubetur

Ioan.8.f
Phili.1.c
psal.30.d
Gala.2.d
E
Cant.4.c
Can.8.c.b
Osee.3.d
Colo.3.a
1.Tim.1.a
Mat.16.d

diligere, prius seipsum diligere norit. Itaque duo sunt præcipue, quæ bonã reddũt conscientiã, pœnitere de malis, & abstinere a malis : hoc est (ut uerbis loquar beati Gregorij) & commissã flere, & flenda nõ cõmittere. Horũ neutrũ solum sufficit. Nã si primũ absque secundo sufficeret, frustra & Dauid hortaretur, dicens : Declina a malo. Et Esaias : Quiescite agere peruerse, & Deus ipse ad Cain : Peccasti, quiesce. Rursum si secundũ per se post peccatũ bonam sufficit restaurare conscientiã, sine causa clamat pœnitens in psalmo : Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & cętera. Et illud : Vide humilitatẽ meã & laborẽ meũ, & dimitte omnia delicta mea. Et in oratione Dñica : Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vtriusque uirtutis bene cõscius animus securè iam seipsum deferat, & quodammodo perdat, ut aliquos lucrifaciat. Cũ infirmãtibus infirmetur, uratur cũ scandalizatis : fiat etiã (si oporteat) Iudæis Iudæus, nihilque formidet cum tali conscientia exemplo Hieremiæ & Ezechielis, in Aegyptum, uel in Chaldæam cũ transgressoribus captiuari : & cum sancto Iob frater fieri draconũ, & socius struthionũ : cum Moyse quoque (quod grauius est) deleri de libro Dei : & cum Paulo anathema esse a Christo pro fratribus, non timeat cũ huiusmodi conscientia. Ipsam denique si necesse est intrare gehennam, securus mediæ penetrans flammas læta decãtet cõscientia : Et si ambulauero in medio umbræ mortis, nõ timebo mala, quoniam tu mecum es. Comparemus, si placet, thesauros regum, & fastigia regnorum cum huiusmodi fiducia. Nõne cuncta horum fœlicitas, præ tanti boni diuitiis, miseria reputabitur ? Et hanc fiduciam operatur charitas de corde puro & conscientia bona. Iam uero quod restat de fide nõ ficta : & item quod ex alio loco in mentem uenit, fides sine operibus mortua est : duo ista mittunt nos ad quandam fidei trifariam diuisionem, ut dicatur fides mortua, ficta, probata. Et mortuam quidem Apostolus diffinit eam esse, quæ sine operibus est : ideſt, quæ nõ operatur ex dilectiõe, quasi non habens anima ipsam dilectionem, qua uegetetur & moueatur ad opera. Fictam autem ego arbitror illam uocari fidem, quæ susceptа quidem ex charitate, uita moueri incipit ad bene operandũ, sed non perseuerans

Iac.2.d

uerans deficit, & moritur tanquam abortiua. Eo utique sensu fictam dixerim nominatam, quo uasa figuli uocamus fictilia : nõ quia uidelicet utilia non sint quandiu durãt sed quia fragilia cum sint, diu minime durant. De hac fidei fictione puto illos notari in euangelio qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Interroga eos qui dicunt charitatem à quo semel accipitur, nequaquam ultra recedere. Ait ueritas de quibusdam : Et hi radices nõ habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Vnde, & quo recedunt ? Vtique a fide in infidelitatem. Item quæro: Poterantne in illa fide saluari, an nõ poterant ? Si non poterant, quæ iniuria saluatori, quæ ve tentatori lætitia, quod hinc recedant ubi saluus non sit ? Siquidem nec saluator zelatur nisi salutem, nec malignus inuidet nisi saluti. Si autem poterant, quomodo aut sine charitate sunt quandiu in illa fide sunt, cum sine charitate salus esse nõ possit : aut deserentes fidem, non etiam deserunt charitatem, cum charitas, & infidelitas simul esse non possint ? Recedunt ergo quidem a fide, quia ueritas asserit. Consequenter, & a salute, quia saluator redarguit. Inde nos colligimus, quod, & a charitate, sine qua salus esse non potuit. Et hi, inquit radicem non habent. Nec negat eos habere bonum, sed in bono potius radicatos non esse caulatur. Denique sequitur, & ait : Quia ad tempus credunt. Bonũ est, sed utinam duraturum. Non enim qui cœperit, sed qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. Non autem durant, quoniam in tempore tentationis recedunt. Beati si interim rapti fuissent antequã malicia mutaret corda eorum. Nunc uero væ prægnãtibus, & lactantibus in illis diebus, teneros utique fœtus gestantibus, & de uita recenti facile in periculis exturbandos. Tales sunt animæ paruã adhuc, & tenerã habentes charitatem : & ob hanc earum fidem uiuam sed fictam necesse est in tentatione deficere. Vasa figuli, ait, probat fornax, & homines iustos tentatio, illos uidelicet qui ex fide uiuunt. Iustus nempe ex fide uiuit, sed ex fide qua uiuat. Neque enim quæ mortua est, uitam dare potest. Dæmonum fides non adducitur in examinationem, uacua quippe charitate mortua est.

Credunt quidem & cõtremiscunt, sed timor non est in charitate. Proinde in labore hominum non sunt, & cum homnibus nõ flagellantur : non quod extinctæ fidei nulla iã debeatur probatio, sed reprobatio. Solam utique iusto & fidem, ideſt, uiuorum uiuam, fornax tentationum susceptit examinandam. Sed non omnium iustitia manet in seculum seculi : quoniam sunt qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Qualis sit cuiuscunque fides, tribulatio probat. Si cuius deficit (deficit .n. cum in charitate non perseuerat) ficta esse dignoscitur. Si cuius perseuerat, probata & perfecta censetur. Liquet ex his satis (ut arbitror) non omnes qui habuerint charitatem, habere & perseuerantiam in charitate. Alioquin frustra commoneret discipulos dominus : Manete, inquiens, in dilectione mea. Aut enim si necdum diligebant, nõ debuerat dicere, manete, sed estote in dilectione mea : aut si iam diligebant, necesse non erat moneri de perseuerantia, qua secundum ipsos priuari non poterant. Curet igitur seruus bonus & fidelis, fide seruare nõ ficta charitatem de corde puro & conscientia bona : pluris æstimans animæ uitam, quam corporis : minus horrens carnis mortem, quam fidei. Iam de tribus quæ superius proposuimus, sola (ni fallor) tractanda restat humilitas. Hæc duabus præmissis uirtutibus intantum est necessaria, ut absque ista illæ nec esse uirtutes uideantur. Nempe ut castitas seu charitas detur, humilitas meretur : quoniam humilibus Deus dat gratiã. Seruat acceptas, quia non requieſcit spiritus domini nisi super quietum, & humilẽ. Seruatas consummat : nam uirtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur. Inimicam omnis gratiæ omnisque initium peccati debellant superbiam, & tam a se quam a exteris uirtutibus, superbam illius propulsat tyrannidem. Siquidem cum ex aliis quibusque bonis uirium magis suarum capere soleat incrementum superbia : sola hæc omnium propugnaculum quoddam turrisque uirtutum, eius fortiter resistit malitia obuiat præsumptioni. Sola denique est de qua omnium plena uirtutum Maria gloriandũ esse putauit. Audito quippe ab angelo : Aue gratia plena : quasi solam ex ipsa plenitudine humilitatem in se recognosceret, solã repẽdisse ac respõdisse memoratur in gratiã: Respexit, inquiẽs Deus humilitatẽ ancillę suę. Quid deinde auctor & dator virtutũ Christus, in quo omnes thesauri sapientiæ, & scientię

Luc.8.a
Psal.36
Esa.1.c
psal.31
& 118.
Luc.11.c
Hie.42.b
4.Reg.24.b
Ezech.30.d
Exo.32.c
Rom.9.c
Ibidem.
Mat.10.c
psal.22.
G
Eccl.27.a
Rom.1.b
Abac.2.a
I
Iac.2.d
Ioa.15.b
K
Esa.ult.a
2.Co.12.e
Luc.1.e
Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& scientiæ sunt absconditi, in quo omnis quoque plenitudo diuinitatis habitat corporaliter: nonne tamen, & ipse de humilitate, tanquam summa suæ doctrinæ suarumque uirtutũ gloriatus est? Discite (ait) a me Mat.11.d non quod sobrius, aut castus, aut prudens, aut aliquid eiusmodi: sed quia mitis sum, & humilis corde. A me, inquit, discite. Nõ ad doctrinam patriarcharum, non ad prophetarum libros ego uos mitto, sed me uobis, exẽplum, me formam humilitatis exhibeo. Inuiderunt mihi altitudinem quam habeo apud patrẽ, angelus, & fœmina: ille potentiæ, illa scientiæ. Vos autem æmulamini charismata meliora discẽtes à me quia
L mitis sum, & humilis corde. Commodum reor indagare aliquid, & de superbia, quatenus ex oppositio sibi vitio virtutis decor manifestior appareat. Superbia est appetitus propriæ excellentiæ. Hæc in species duas diuiditur, in cæcam, & vanam superbiã. Quæ quidem, & aliis nominibus appellari possunt, contumacia & vanitas: quarũ prior intelligentiæ, posterior uoluntatis uitium est. Nam ex illa rationis fallatur oculus, & ex ista voluntatis malæ appetitus afficitur. Quod melius ex singularum diffinitionibus demonstrabimus. Cæca superbia seu contumatia, est vitium quo se existimãs aliquis uel esse bonum quod non est, uel à se esse q̃ est, in se, non in domino gloriatur. Vana superbia seu uanitas est uitiũ quo quis tam de eo, quod est, quam de eo quod non est, suis magis quã Dei laudibus delectatur. His ita præmissis aptemus iam contraria humilitati singula singulis opponentes. Humilitas est contemptus propriæ excellentiæ. Contẽptus opponitur appetitui. Duabus quoque superbiæ speciebus duæ nihilominus humilitatis opponuntur. Contra cecam, ut quis de se nouerit sentire humiliter. Contra uanam, nec consentire aliter sentiẽtibus. Nempe qui de seipso sentire humiliter nouit, in neutro ipsius de se iudicium falli potest: uidelicet ut aut maius aliquid putet se esse, quam sit: aut a se esse, quod sit. Et ideo patienter carens quod sibi nouit deesse, humiliter de eo quod certus est adesse, non in
M se, sed in domino gloriatur. Porrò aduersus hoc vt de se altius se aliquid sentiat, solet ne insolescat uerus humilis illud sibi iugi
Rom.12.c meditatione reuoluere: Non alta sapientes
Isa.130.a sed humilibus consentientes. Et illud: Non ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam. Et item: qui se Gala.6
putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Contra hoc autem ut à se sentiat esse, 1.Cor.1.a
quod se sentit esse, solicite seipsum interrõgat: Quid habes quod non accepisti? Si 1.Cor.4
autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Item, qui humanas laudes consuet perfecte contemnere, cum se laudari perB
Pro.28.c cipit de eo quod in se nouit non esse, nulla tenus acquiescens illud sibi commemorat. Esa.3.b
Qui te beatificant in errorem tẽ mittunt. Psal.6
Sed, & illius nihilominus uerisculi recordatur. Verũtamen uani filij hominum mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Proinde solicite studet imitari apostolum ita de se loquẽtem: Parco autem, ne quis me existimet su 2.Cor.12
pra id quod uidet in me, aut audit aliquid ex me. Cum uero laudari se comperit de bono quod se forte habere cognoscit: nihilominus quantum in se est scuto ueritatis curat à se iaculum fauoris repellere, dãs gloriam Deo, & dicens: Gratia Dei sum id q̃ sum. Et propulsans à se omnem suspicionẽ, ps.113
ait domino: Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Metuit nimirum, si aliter egerit, ne forte audiat ab ipso: Mat.6
Recepisti mercedem tuam. Et iterum. GloA
riam abinuicem quæritis, & gloriam quæ a Ioan.5
solo Deo, non uultis. Refugiens ergo, & de Gala.6
hoc ad consilium apostoli probat ipse opus suum, ut sic habeat in semetipso gloriam, & non in altero. Fidelis suimet custos, qui sibi oleum fauoris sine fraude reseruet, ne in aduentu sponsi lampas conscientiæ uacua extinguatur. Non in altero, inquam. Nec enim tutum arbitratur labiis hominum cõmittere gloriam suam arce utique sine clauE, & sine fera, nullique omnino clausa nocere volenti. Non tutũ plane, sed stultum, ibi thesaurum tuum recondere, unde non ualeas resumere cum uolueris. Si ponis in os meum, iam non in tua, sed in mea potestate est: cũ utique pro meo libitu uel laudare te possim, uel derogare tibi. Sanum uas, & inconcussum conscientia, & secretis seruandis idoneum: nullis patens insidiis, nulli uiolentiæ cedens, nulli quippe oculo uel manu accessibilis, excepto duntaxat spiritu qui scrutatur etiam alta dei. Quicquid in ea reposuero, securus sum, quia non perdam, seruabit uiuo, defuncto restituet. Nã quocunque, uado ego ipse, it mecum secum ferens

ferens depositum, quod seruandum accepe
rit. Adest uiuo, mortuum sequitur: ubi mihi, uel gloria, uel confusio inseparabilis pro
1.Cor.1.a qualitate depositi. Beati qui in veritate dicere possunt. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Non potest dicere nisi humilis, qui iuxta vulgare, & oculos campi metuere, & syluarũ aures soleat semper habere suspectas. Beatus nempe homo
Pro.28.c qui semper est pauidus. Non potest dicere arrogans, & præsumptor, qui seipsum impudenter ostentans passim, & ubique tanquã per campum incedens, totus fertur in gloriã. Gloriatur etiã cũ malefecerit, & exultat in rebus pessimis. Aestimat se non uideri, dum plures habeat imitatores, quam reprehensores, cæcus dux cæcorum. Sed habet hic campus oculos sanctorum proculdubio angelorum, quos semper ostendere solet indisciplinata conuersatio. Non dicet hypocrita, gloria mea est testimonium conscientiæ meę: quia etsi iudicantium, secundum faciẽ, verbo, vultu, habitúve simulatorio eludat opinioni, sed non eius qui scrutatur renes, & corda fallit, vel euadit iudicium. Siquidem Deus non irridetur. Timeat ergo & ille nemoris aurem. Lingua licet, manuque cessantibus, auri tamen ubique præsenti de quacunque sylua latebrolæ duplicitatis, & spinosæ calliditatis, tacentis, & quiescentis
1.Ioa.4.c cor loquitur, cogitatio confitetur. Prauum est cor hominis, & imperscrutabile, ita ut nemo sciat, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in eò est: sed nec ipse plene. Nam cum apostolus diceret. Mihi pro
1.Co.4.a minimo est, ut a vobis iudicer, aut ab humano die: adiecit. Sed nec ego meipsum iudico. Quare? Quoniam non possum, ait, ratam, vel ipse de me proferre sententiã. Ego enim nihil mihi conscius sum, non tamen in hoc iustificatus sum. Non ex toto credo me, vel ipsi conscientiæ meæ, quippe cum ne ipsa quidẽ queat me comprehendere to
C tũ. Nec potest iudicare de toto qui totũ non audit. Qui autem iudicat me, dominus est. Dominus, inquit, cuius vtique scientiam non effugit, sententiam non subterfugit etiã quod propriam latet conscientiam. Audit Deus in corde cogitantis, quod non audit, vel ipse qui cogitat. Aderat auris prophetæ absentis ori furtiue poscentis pecuniam: & ego quantumlibet in occulto lædere cogitans, aut proximum nequiter, aut turpiter meipsum non verear aurem nusquam absentem? Tremenda prorsus auris, & reuerẽda, cui non cessat quies, non tacet silentiũ.
Denique ait. Auferte malum cogitationum E Isa.1.c
vestrarũ ab oculis meis. Sed quid est, quod dicit, ab oculis meis? An & nostra Deus nõ solum audit, sed & uidet arcana? Quales oculi qui contemplãtur cogitiones? Non sunt coloratę, vt videantur, sicut nec sonãr, ut audiantur. Solent sentiri a cogitante, non audiri ab auscultante, non a contemplante uideri. Merito tamen Dominus scit cogitationes hominum, quoniã vanæ sunt. Cur enim nesciret, quas, & audit, & uidet? His præcipue duobus sensibus, id est, visui, & auditui nemo fidem putat esse negandam. Hoc nos scire constanter astruimus, quod vidimus, & audiuimus. Merito itaque non erat opus domino rẽsu, ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse nimirum sciebat, quæ essent in homine.
Quid cogitatis (ait) mala in cordibus vestris? Mat.9.a
Respondebat non sermonibus, sed cogitationibus. Audiebat non loquentes, videbat non apparentes. Contremisco totus tuã D
domine Iesu quantillo possum intuitu considerans maiestatem, præsertim cum recordor in quantis ipsius aliquando contemptor extiterim. Sed & nunc cum iam a facie maiestatis fugi ad genua pietatis, quid amplius facio? Vereor ne qui aliquando contrarius extiti maiestati, & nunc ingratus pietati inueniar. Quid.n. si cessant manus, & non cessat pectus? Quid si os iam silet, necdum cor quiescit? Si singuli illiciti motus animi mei singula sunt quædam in te Deus conuitia, utputa iracundiæ motus in mansuetudinem, inuidię in charitatem, in frugalitatem luxuriæ, turpitudinis in castitatem: & innumera his similia, quæ de cœnoso latu prurientis, pectoris mei etiam nunc incessanter ebullunt inundantes, & impingentes in serenitatem præfulgentis vultus tui: quid magnum feci solos cohibere artus, actus corrigere? Si has atque huiusmodi, quas foris licet uacans, intus actitare nõ cesso iniquitates obseruaueris, ò Domine quis sustinebit? An forte iam non ago illa, sed patior? Aguntur quidem in me, sed a me non aguntur si non consentio. Sane si mei non fuerint dominata, tunc immaculatus ero, & immaculatus coram eo, si non solum caruero: sed & si obseruauero me ab iniquitate mea. Mea dixerim, nõ quia facio, sed quia sustineo. Corpus gesto mortis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnemque peccati: sufficit interim mihi si non regnet peccatum in meo mortali corpore. Sic corpus crimini non reputatur, nec quòd habitat in eo peccatum: si tamen nõ
E delector, si tamen nõ exhibeo membra mea arma iniquitatis. Pro hac orabit, ò misericors, quiuis etiam sanctus in tempore opportuno: supplex nimirum, quòd malum sentiat, nihilominus sanctus dum non consentiat. Supplex pro periculo, sanctus pro uirtute. Sanctus plane atque beatus, qui cõdelectatur legi secundum interiorem hominem de malo, quòd ita inesse corpori sentit, ut nisi pariter cum corpore carere non
Rom. 7. c possit, merito sese consolatur, & ait: Iam nõ ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Veruntamen delicta quis intelligit? Nam si possem dicere cum Paulo, quod
1. Cor. 4. a quidem longe est à me: Nihil mihi cõscius sum: non tamen in hoc esse iustificatũ oportere me gloriari. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est: sed quem Deus commendat. Si applauserit mihi iustitiã humanus dies, pro minimo habeo, quia ille uidet tantum in facie. Homo enim uidet in facie: Deus autem intuetur cor. Propterea hoc Hieremias nõ salutis popularibus sentẽtijs uelut quibusdam humani diei radijs moue
Hier. 17. b batur, sed fideliter loquebatur Deo: Diem hominis non concupiui, tu scis. Si meus mihi arriserit dies, neque meipsum, inquit, iudicio: quia nec ipse me satis intelligo. Solus merito constitutus est iudex uiuorũ, & mortuorum, qui finxit sigillatim corda uniuersorum, & intelligit omnia opera eorum. Solũ attendo iudicẽ, quem & solum iustificatorẽ agnosco. Pater dedit ei iudiciũ face-
F re, quia filius hominis est. Non usurpo mihi, uel super meos seruus filij potestatẽ nec me annumero illis de quibus ita conqueri solet: Tulerunt homines a me iudiciũ. Pater non iudicat quenquã, sed omne iudiciũ dedit filio. Et ego mihi præsumã, quod nec ipse pater sibi assumit? Velim nolim, ipsi me astare necesse est: ipsi horum, quæ gesserim in corpore, reddere rationẽ, cui nec uerbum præteruolat, nec subterfugit cogitatio. Sub tã æquo liberatore meritorũ sub tã intimo secretorũ inspectore, quis gloriabitur castũ se habere cor? Sola profecto, quæ nõ solet gloriari, non nouit præsumere, contendere non consueuit, gratiam inuẽtura est in ocu-
Iaco. 4. b lis pietatis humilitas. Deus nãque superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiã. Nõ contendit iudicio, nec prætendit iustitiam qui uere humilis est, sed dicit: Non intres in iudiciũ cum seruo tuo Domine. Recusat iudi psa. 14
cium, & postulat misericordiã: facilius sibi ueniã impetrare posse, quam iustitiam uendicare confidens. Nouit naturã diuinam naturaliter piam, quæ nostram nequaquã humilitatem abhorreat. Non despicit illa maiestas cor cõtritũ, & humiliatũ in nostro genere, quę corpus ex eo humilitatis assumere nõ dedignata est. Nescio quo pacto familiarius semper humilitati propinquare solet diuinitas. Denique illa se induit, ut appareret hominibus. Substantiã, formã habitumque gestauit humilẽ ipsius nobis commendans uirtutis excellentiam, quam speciali sui uoluerit honorare præsentia. Vobis autẽ dilectissime, nobis præcipuè tanto
G magis arbitror hanc esse necessariã, quanto maior nosci tur materia suppetere superbiẽdi. Genus, ætas, scientia, cathedra, & quod maius est, primatus prærogatiua, cui nõ essent insolentiæ fomes, elationis occasio? Quanquã esse possint, & humilitatis. Medi tantibus quidẽ honores blandiuntur: sed onera pensantibus tædio sunt atque formidini. Nõ autem omnes capiunt hoc uerbũ. Multi enim, non tanta fiducia, & alacritate curerent ad honores, si esse sentirẽt, & onera. Grauari profecto metuerẽt, nec cũ tanto labore, & periculo quarũlibet affectarent insulas dignitatũ. Nunc uero quia sola attenditur gloria, & non pœna, purũ esse clericũ erubescitur in Ecclesia, seque uiles æstimãt, & inglorios, qui quocunque eminẽtiori in loco nõ fuerint sublimati. Scholares pueri & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promouentur ad Ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula trãsferũtur ad principandũ presbyteris: latiores interim, & uirgas euaserint, quam & meruerint principatũ: nec tã illis blãditur adeptũ, quã ademptũ magisteriũ. Et hoc quidẽ in initio. Processu uero temporis paulatim insolescentes docti sunt in breui uenditare altaria, subdito rum marsupia uacuare, magistris nimirum in hac disciplina utentes idoneis, ambitione, & auaritia. Verum quantauis industria tua tibi lucra conquirere cautulus uidearis, quantalibet uigilantia rem possis seruare tuã, quantocunque studio regnum tibi ac principũ gratiam captare cures: dicimus tamen, Væ terræ, cuius rex puer est, & cu-
H ius principes mane comedunt. Nec dicimus

quamcunque ætatem Dei gratiæ præmaturam, sicut nec seram: cum multos uideamus iuniorum superare senes intelligere, moribus antiquare dies, præuenire tempora meritis, & quod ætati deest, compensare uirtutibus. Boni pueri, qui quod ætate uidentur, esse
1. Ti. 4. c studeant, & malitia. Malitia, inquam, sed nõ sensu: quorum, iuxta admonitionem apostoli, nemo contemnat adolescentiam. Meliores bonæ indolis adolescentes, inueteratis dierum malorum. Puer centum annorum maledictus est, & est è regione senectus uenerabilis, nõ diuturna, neque numero annorum computanda. Bonus puer Samuel, qui
1. Reg. 3. b loquenti Deo promptum aderat auditor, dicens: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Ac si diceret. Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Bonus
Hie. 1. a & Hieremias qui ante sanctificatus, quã natus, cum se excusaret de pueritia, nihilominus constitutus est super gentes, & super re
Dan. 13 f gna. Bonus quoque Daniel, cuius spiritum iuscitauit Deus, ut conuinceret iniqua iudices, & sanguinẽ innoxiũ liberaret. Denique cani sunt sensus hominis, & ætas senectutis uita immaculata. Sicubi huiusmodi puer senex promotus inueniturtopus Dei est, bis qui tales non sunt mirandum, non imitandum. Cæterum, curritur in clero passim ab omni ætate, & ordine a doctis pariter, & indoctis ad ecclesiasticas curas, tanquam sine curis iam quisque victurus sit cum ad curas
I peruenerit. Nec mirum de his qui necdũ in senectipsis experti sunt. Videntes quippe illos, qui iam proprios humeros cupitæ farcinæ summiserunt, non solum non gemere, tanquam sub onere, sed insuper appetere plus onerarimon deterrentur periculis, qui cupiditate cæcati non uident, sed fauoribus amplius quos illis inuident, prouocantur. O infinita semper ambitio, & insatiabilis auaritia. Cum primos honorum gradus meruerint in ecclesia: meruerint autem, uel uitę merito, uel pecuniæ, siue etiam carnis, & sanguinis, quę regnum Dei non possidebunt, prærogatiua: non ideo corda quiescũt duplici semper æstuantia desiderio: quo utique magis, ac magis, & dilatentur in plura, & ad celsiora sublimentur. Verbi gratia, cũ factus quis fuerit in quacunque ecclesia decanus, præpositus, archidiaconus, aut aliquid huiusmodi: non cõtentus uno in una plures sibi, imo quotquot valet, conquirere honores satagit tam in una, quam in pluribus. Quibus tamen omnibus si locus euenerit, libenter unius præferet episcopi dignitatem. Sed nunquid sic satiabitur? Factus episcopus, archiepiscopus esse desiderat. Quo forte adepto, rursum nescio quid altius somnians, laboriosis itineribus, & sumptuosis familiaritatibus Romanum statuit frequentare palatium, quęsituosas sibi quasdã exinde comparans amicitias. Si lucri spiritualis gratia hæc faciunt, laudandus est zelus: sed præsumptio corrigenda. Nonnulli cum ista non possint, vertunt se ad aliud ambiendi genus, in quo nihilominus aperiunt tam, quam habent dominandi libidinem. Nam cum præsideant urbibus uel K
de populosis, & totas, ut ita dicam, patrias propriæ diœcesis ambitu circumcludant, occasione inuenta ex quocunque ueteri priuilegio, satis agunt, ut & uicinas sibi subjiciant ciuitates: quatinus duæ quibus duo uix præsules sufficiebant sub uno redigantur antistite. Rogo quæ hæc tam odiosa præsumptio, quis hic tantus ardor dominandi super terram, quæ principandi tam effrenis cupiditas? Certe cum primum tractus es ad cathedram, flebas, refugiebas: vim querebaris, multum a te, & omnino supra te esse dicens: miserum clamitans, & indignum, qui non esses idoneus, tam sancto ministerio, tantus non sufficeres curis. Quid igitur nunc verecunda depulsa formidine, sponte ambis ad ampliora, imo irreuerenti audacia, proprijs non contentus, inuadis aliena? Cur hoc? Forte ve plures populos saluos? Sed in alienam messem, tuam mittere falcem, iniuriosum est. Ve tuæ præsules ecclesiæ? Sed ecclesiarum sponso non placet tale unius incrementum, quod sit detrimentum alterius. Crudelis ambitio, & incredibilis si fidem ocul non astruerent. Vix tenent manus quin illud ad literam impleant, quod legitur in propheta. Secuerunt prægnantes *Amos 1. d*
Galaad ad dilatandum terminos suos. Vbi *Esa. 1. b*
est illa terribilis comminatio. Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis? Nunquid in his duntaxat exiguis væ illud metuendum est, non autem cum urbes urbibus, aut prouinciæ prouinciis continuantur? Imo etiam re- L
spondeant sibi volunt se imitari Dominum Christum: facientes, & ipsi utraque unum, adducentes & ipsis ex diuersis pascuis greges, ut fiat unus pastor, & unum ouile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Huius rei gratia non pigritantur crebro ter rere limina apostolorum, inuenturi, & ibi, quod magis dolendum est, qui suæ faueant improbæ uoluntati: non quòd valde Romani curent quo fine res terminetur, sed quia ualde diligunt munera, sequuntur retributiones. Nudè nuda loquor, nec retego uerenda, sed inuerecúda confuto. Vtinam priuatim, & in cameris hæc fierent, utinam soli uiderimus, & audierimus, utinã nec loquentibus crederetur, utinam nobis relique rint moderni Noe, unde a nobis possent aliquatenus operiri. Nunc uero cernente orbe mũdi fabulam, soli tacebimus? Caput meũ undique conquassatum est, & ego sanguine circunquaque ebulliente, putauerim esse tegendum? Quicquid appoſuero, cruentabitur, & maior erit confusio uoluisse celare cum celari nequiuerit. Bona humilitas, quæ & impræsentiarum ab huiusmodi mordacibus curis mentem facit esse quietam, & a minacibus pœnis in futuro securam reddit conscientiam. Hęc uestros pater animos ab horum omnium pestifera æmulatione compescat. Audite potius prophetam tali
psal. 36.a ter a talibus dehortantẽ. Noli, inquit, æmulari in malignantibus, neque zelaueris faci-
2.Co.10.c entes iniquitatem. Aemulari magis oportet Apostolum non gloriantẽ in immẽsum, nec se ultra se extendentem: nec audentem se (ut ipse fatetur) comparare quibusdam, qui seipsos commendant, sed sibi comparantem, & mentientem secundum mensuram regulæ quam mensus est ei Deus. Audien-
1.Co.7.a do etiã ex ore eius: Nolite fraudare inuicẽ: proprijs placebit esse contentũ. qui & prouocans ad humilitatem, suum illud archiepi scopo non cunctabitur salubriter intimare:
Rom.11.c Noli altum sapere, sed time. In alto posito non altũ sapere difficile est, & omino mustatum: sed quanto inusitatius, tanto gloriosius. Timor de adepta iam altitudine, tædere magis, quam placere faciet altiora. Non uos ergo fœlicẽ, quia præstitis: sed si nõ prodestis, infœlicem putate. Vt autem secure præesse possitis, subesse, & uos si cui debetis non dedignemini. Dedignatio quippe subiectionis, prælationis reddit indignum. Sapientis est consilium: quanto maior es, tan
Eccle. 3.c to humilia te in omnibus. Sapientiæ uero
Luc. 9.f præceptum: Qui maior est uestrum, fiat sicut iunior. Quod si expedit etiam minoribus esse subiectum, maiorum iugum quomodo licebit contemnere? Videant in uobis potius subditi quod uobis redhibeant. Intelligitis, quæ dico? Cui honorem, honorem. Omnis anima (inquit) potestatibus *Ro.13* sublimioribus subdita sit. Si omnis, & uestra. Quis uos excipit ab uniuersitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. Noli te illorum acquiescere consilijs, qui cũ sint Christiani, Christi tamen, uel sequi facta, uel obsequi dictis approbrio ducunt. Ipsi sunt, qui uobis dicere solent: Seruate uestrę sedis honorem. Dicebat quidem ex uo- A bis, uobis commissam ecclesiam crescere: nunc uerò saltem in illa quam suscepistis maneat dignitate. Et uos enim uestro prædecessore impotentior? Si non crescit per uos, non decrescat per uos. Hæc isti. Christus aliter iussit, & gessit. Reddite *Mat.22* (ait) quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. quod ore locutus est, mox opere implere curauit. Conditor Cæsaris, Cæsari non cunctatus est reddere censum. Exemplum enim dedit uobis, ut & uos ita faciatis. Quando uero Dei sacerdotibus debitam negaret reuerentiam, qui hãc secularibus quoque potestatibus exhibere curauit? Porro uos si Cæsaris successori, id est, regi sedulus in suis curijs, consilijs, negocijs, exercitibusque ad estis: indignum erit uobis cuicunque Christi uicario taliter exhibere, qualiter ab antiquo in- *Rom.*
ter ecclesias ordinatum est? Sed quæ sunt, inquit Apostolus, a Deo ordinata sunt. Viderint ergo huius ignominiæ dissuasores, quale sit Dei ordinationi resistere. Val de ignominiosum seruo, si sit sicut dominus eius: aut discipulo, si sit sicut magister eius. Plurimum se uobis deferre putant, cum uos Christo præferre conantur, ipso *Ioan.13* reclamante ac dicente: Non est seruus maior domino suo: neque Apostolus eo, qui misit eum. Quod non dedignatus est magister & dominus, talisque & magister & dominus, indignũ sibi iudicabit seruus bonus, deuotusque discipulus? Quã pulchrè locutus est beatus ille Centurio, cuius fidei B
nulla per inuenta est in Israel. Et ego, *Luc.7*
inquit, homo sum sub potestate habens sub me milites. Non iactabat potestatem, quam nec solam protulit, nec priorem. Dicturus quippe, habens sub me milites, præmisit: homo sum sub potestate. Prius se agnouit hominem, quam potentem. Agnouit inquam, se hominem, homo gentilis: ut in se iã impleri ostenderet quod longè

psal. 9.d ante dixerat Dauid: Sciant gentes quoniam homines sunt. Homo, inquit, sum, & homo sub potestate. tam quicquid subinferas, suspectam non habemus iactantiam. Præmissa siquidem est humilitas, ne altitudo præcipitet. Nec enim locum inuenit arrogantia, ubi tam clarum humilitatis insigne præcesserit. Agnoscis infirmitatem, confiteris subiectionem: iam & te sub te habere milites profitere securus. Reuera, quia nõ confusus est de subiectione, iure ex prælatione meruit honorari. Non erubuit super se potestatem, & ideo dignus, qui habeat, & sub se milites. Ex abundantia cordis os loquebatur: & iuxta quod intus ordinatas habuit effectiones, foris quoque uerba decenter composuit. Dedit prius honorem præpositis, ut iam a subditis iusse reciperet: sciens se a superioribus accipere quod impenderet inferioribus: & quia melius propriæ subiectionis disceret experimento sua ipse moderari imperia. Forte non ignorabat, quòd subiecto sibi homini Deus omnia subiecerit sub pedibus eius: offendenti se, C
infensa reddiderit: & is quem humilẽ constituerat super opera manuum suarum, superbiæ merito comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Nouerat, & fortassis quod humanus spiritus subditus cõditori subiectam sibi possederit carnem rebellis rebellem inuenerit. factusque transgressor legis superioris, sentire cœperit aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captiuantem se in legem peccati. Maior quoldam in nostro ordine monasteriorum abbates hanc humilitatis regulam odiosa contentione infringere: & sub humili (quod peius est) habitu, & tonsura tam superbe sapere, ut cum ne unum quidem uerbulum de suis imperijs subditos prætergredi patiantur, ipsi proprijs obedire contemnant episcopis. Spoliant ecclesias, ut emancipentur, redimunt se ne obediant. Non ita Christus. Ille siquidem dedit uitam, ne perderet obedientiam: qua illi, ut careant, totum fere suum suorumque victum expendunt. quid hoc est præsumptionis, o monachi? Neque enim quia prælati monachis, ideo non monachi? Nempe monachum facit professio, prælatum necessitas professioni, accedat non succedat prælatio monachatui. Alioquin quomodo illud *Eccl.32.a*
implebitur: Principem te constituerunt: esto inter illos tanquã unus ex illis? Quomodo tanquam unus ex illis, manens inter humiles superbus, inter subditos rebellis, immitis inter mansuetos? Vt te putemus tanquã unũ ex illis, uideamus tam exhibere paratũ, quã exigere obedientiã: uideamus eũ libenter præpositis obtẽperare subiectũ, quã im- D
perare subiectis. quod si semper uis obedientes habere, & nunquã esse, probas te nõ esse tanquam unũ ex illis, dum unus esse renuis ex obedientibus: a quibus dum te superbiendo segregas, quorum aggregeris consortio patenter aduertimus: & si tu uel impudenter contemnis, uel imprudenter dissimulas, reputari profecto inter illos te noueris, de quibus scriptum est: Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt humeris hominũ: digito autem suo nolunt ea mouere. Quorũ ergo tibi indignus consortiũ iudicas, delicatorum magistrorũ, quos ueritas increpat an obedientium monachorũ, quos amicos suos commemorat? Ait siquidem: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio uobis. Vides igitur quale est iubere, & ipse nõ feceris: aut nolle facere quod docueris? Deinde, ut taceam illud de regula ubi a sancto benedicto tibi præcipitur, ut quæ doces discipulis esse contraria, in tuis factis iudices non agenda: ut item prætermittam quod aperte diffinit tertiũ humilitatis esse gradum, ut quis pro Dei amore omni obedientia se subdat maiori: in regula ueritatis, attende quod legitur. Qui soluerit, inquit, unũ de his minimis meis mandatis, & docuerit sic homines, minimus uocabitur in regno cœlorum. Proinde tu docẽs, & renuens obedire, non minimũ, sed maximum Christi mandatũ, & docere, & soluere conuinceris. Itaque doctor, & solutor mãdati, minimus tu uocãdus es in regno cœlorum. Si ergo tui putas iniuriã prioratus, minorẽ E
summis uideri sacerdotibus: nõ magis indignum æstimandũ est minimũ uocari in regno cœlorũ? Si multũ superbus es: plus minimus, quã minor uocari confundere. Minor quippe utilitas est minorẽ uideri, quã minimum. Longe autem præstantius solis subdi episcopis, quã uniuersitati. Sed non propter me, inquit, facio, sed quæro Ecclesiæ libertatẽ. O libertas omni (ut ita loquar) seruitute seruilior. Patienter ab huiusmodi libertate abstineam, quæ me pessime addicat superbię seruituti. Plus timeo dentes lupi quã uirgam pastoris. Certus sum ego

Universidad de Deusto
Biblioteca

monachus, & monachorum qualiscunque abbas, si mei quãdoque põtificis a proprijs cernicibus excutere iugum tentauero, q̃ sanctæ mox tyrranidi meipsum subiicio. Aduertens nimirum cruenta illa bestia, quæ circuit quærens quem deuoret, elongatam custodiam: heu, statim insilit in præsumptorem. Meritò enim non cunctatur præsidere superbo, qui se iure regem gloriatur super omnes filios superbiæ. Quis dabit mihi centum in mei custodiam deputari pastores? Quanto plures sentio mei curam gerere, tanto securior ex eo in pascua. Stupenda insania. Animarum non cunctor turbas mihi custodiendas colligere: & unum super propriam grauor habere custodem? Et quidem subiecti me de reddenda pro se ratione solicitant. Qui autem præsunt mihi, ipsi potius (Paulo dicente) peruigilant, tanquã rationem pro me reddituri. Illi etsi honorant, onerant: hi non tam premunt, quam protegunt. Scio me legisse: Iudicium durissimum his, qui præsunt, exiguo autẽ cõceditur misericordia. Quid igitur uos, ò monachi, sacerdotum grauat auctoritas? Metuitis infestationem? Sed si quid patimini propter iustitiam, beati. Secularitatem contemnitis? Sed secularior nemo pilato, cui dominus astitit iudicandus. Non haberes, inquit, in me potestatem, nisi tibi data esset desuper. Iam tunc per se loquebatur, & in se experiebatur, quod post per Apostolos clamauit in ecclesijs: Non est potestas nisi a Deo. Et qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Ite nunc ergo resistere Christi vicario, tum nec suo aduersario Christus restiterit, aut dicite, si audetis sui præsulis Deum ordinationem nescire: cum Romani præsidis potestatem Christus super se quoque fateatur fuisse cœlitus ordinatã. Verũ aperte indicant quidẽ horũ quid cogitent, dũ multo labore ac precio apostolicis adeptis priuilegijs, per ipsa sibi uendicant insigna pontificalia, utentes, & ipsi more pontificum, mitra, annullo, atque sandalijs. Sane si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorret professio. Si ministeriũ, solis liquet congruere pontificibus, profecto esse desiderãt quod uideri gestiunt, meritoque nõ queũt esse subiecti, quibus iã ipso se comparãt desiderio. Quid si & nomen eis conferre priuilegiorũ posset auctoritas, quãto putas auro redimerent, ut appellarentur põtifices? Quo ista, ò monachi? Vbi timor mẽtis? ubi rubor frontis? Quis unquam probatorum monachorum tale aliquid, aut uerbo docuit, aut reliquit exemplo? Duodecim humilitatis gradus magister uester edisserit, proprijsque distingui discriptionibus. In quo quæso illorum docetur, aut continetur, ut hoc fastu delectari monachus, has quærere debeat dignitates? Labor & latebræ, & uoluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc solent uitam nobilitare monasticam. Vestri autem oculi omne sublime uident: uestri pedes omne forum circumeunt: uestræ linguæ in omnibus audiuntur concilijs, uestræ manus omne alienum diripiunt patrimonium. Tamen si ita oportet, ut emancipati a subiectione põtificum, pari cum successoribus apostolorum gloria, pari cathedra, eijsdemque solennium indumentorum insignibus attollamini: cur non & sacros ordines celebratis, & benedictiones datis in populis? Quã multa mouear dicere aduersus impudentissimam præsumptionem, sed frenat impetum, quod auribus occupatis scribere me recoleos, longiori lectione uereor fieri onerosus archiepiscopo, & quia res tam manifesta est, ut multitudo reprehendentium uideatur impudentiam obdurasse. Quod si & hæc ipsa cernuntur gratas excedere compendij metas, uobis, ò domine donate: qui me, & in hoc propriam prodere coegistis imperitiam, dum morem modumque solennem in scribendo seruare nescierim.

Heb. 13. c

Sapiẽ. 6. a

Ioan. 9. b

Ro. 13. a

Ad eundem. Epistola XLIII.

Prioris precis nostræ benigna susceptio præbet ampliora sperandi fiduciam. Præmissa itaque deuotissimarum gratiarũ actione pro experta beneuolentia, iterum audeo petere, quod iterandis gratijs secundo me faciat debitorem quatenus uidelicet

Molismensi ecclesiæ ipsam ecclesiam pro qua se uestram serenitatem quoquo modo obnubilasse dolebat, eadem libertate tenere concedatis,

qua prædecessorum uestrorum temporibus eam certum est tenuisse.

Valete.

Ad

Ad eundem. Epist. XLIIII.

Videtis certe quantum præsumã de uestra beneuolentia, ut nec crebra impetratio preces finiat, & totiens exauditus, rursum accedere precator importunus non uereor. Magna quidem præsumptio, sed non meretur indignationem: quoniam de charitate, non temeritate descendit. Meminit (ni fallor) uestra paternitas, quòd dudum Trecis querelas uniuersas, quas pro Ecclesia Senonina aduersum Molismẽses monachos ante habueratis, pro amore Dei, & nostro penitus omisistis. Et ecce ijdem monachi conqueruntur, q̃ nescio quas nouas, & (ut ipsi aiunt) indebitas uobis consuetudines in prędicta ecclesia uendicetis. Obsecro ergo & ipsas dimitti, confidens me, ne hac quidem uice passurum repulsam: ut qui iam de maioribus merui non repelli, in obtinendis minoribus non confundar. Valete.

Ad Ludouicum Regem Francorum. Epistola XLV.

Eximio regi Francorum Ludouico, Stephanus abbas Cistercienſis, totusque cõuentus abbatum, & fratrum Cistercienſium, salutem, sospitatem, & pacem in Christo Iesu. Rex cœli & terræ regnum uobis in terra donauit, donaturus, & in cœlo, si id quod accepistis, iuste & sapienter administrare studueritis. Hoc est, quod uobis optamus, & pro uobis oramus, & ut hic fideliter, & illic fœliciter regnetis. Cæterum uos quonam consilio eisdem nostris pro vobis orationibus (quas, si recolitis, olim tam humiliter requisistis) modo tam acriter repugnatis? Qua enim iam fiducia manus pro vobis leuare præsumimus ad sponsum Ecclesiæ, quam ita, & sine causa, ut putamus, ausu inconsulto contristatis? Grauem siquidem aduersum uos apud eundem sponsum, & Dominum suum querimoniam deponit, dum quem acceperat defensorem, sustinet oppugnatorem. Attenditis iam cui ex hoc infensum vos redditis? Non vtique episcopo Parisiensi, sed Domino paradisi, & quidẽ terribili, & ei qui aufert spiritum principum. Ipse quippe est, qui ad episcopos dicit. Qui uos spernit, me spernit. Hæc ita uobis, & pro uobis audacter quidem, sed amanter intimare curauimus: monentes, & rogantes per illam inuicem amicitiam nostram, & fraternitatem cui uos satis dignanter sociastis: sed nunc ipsam grauiter læsistis, quatenus a tanto malo citius desistatis. Alioquin si non meremur exaudiri, sed contemnimur, & nos fratres, & amici uestri, & qui quotidie oramus pro vobis, & filijs vestris, & regno: ex hoc iam nouceritis paruitatem nostram in quibus uaIuerit non posse deesse Ecclesiæ Dei, & ministro eius, venerabili videlicet patri, & amico nostro episcopo Parisiensi, qui nostrã aduersus vos humilitatẽ interpellãs, nostras pro se ad dominũ papam iure fraternitatis literas requisiuit. Verum nos iustum ducentes his potius literis vestram excellentiam conuenire: præsertim quia idem episcopus per manum omnium religiosorum se ad iustitiam offert: si tamen prius (quod quidem eadem ipsa iustitia uidetur exigere) res ei suæ iniuste ablatę restituantur: eius interim petitioni differendo supersedimus. Et siquidem Deo inspirante placuerit vobis nostris præcibus aurem inclinare, nostro consilio studioque pacem cum episcopo, imo cum Deo reformare: parati sumus huius rei gratia fatigari, vique ad vos quocunque vobis placuerit. Sin autem, nos amicum audire, & Dei sacerdoti obedire necesse est. Valete.

Luc. 10. c

Ad Dominum Papam Honorium. Epistola XLVI.

Summo pontifici Honorio, pauperum Christi abbates, Hugo de Pontiniaco, & Bernardus de Clarauallo, quicquid potest peccatorũ oratio. Lachrymabilẽ episcoporũ immo totius ecclesię quærimoniã, nos quoque eius filij (si tamen digni) dissimulare nõ possumus. Quæ vidimus, loquimur. Magna siquidem nos necessitas de claustris ad publicum traxit: ubi & quod loquimur vidimus. Tristes vidimus, tristes eloquimur, honorem Ecclesiæ, Honorij tempore non minime læsum. Iam regis flexerat iram humilitas, vel potius constantia episcoporum, cum ecce a summo pontifice summa superueniens auctoritas, heu deiecit constantiã, superbiam statuit. Scimus quidem id vobis per mendacium fuisse surreptum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod ex vestris literis palam datur aduerti, vt euerti tam iustum, tamque necessarium interdictum iuberetis. Sed nunquid non vel tandem deprehenso mendacio, mentitā se sentiet iniquitas sibi, & non tantæ, vtique maiestati? Est autem, quod miramur quanam ratione iudicatum sit de parte, abiudicatum absenti. quod quidē nō temeraria præsumptione reprehēdimus, sed filiali amore paterno cordi suggerimus quantū ex hoc & superbit impius, & incēditur pauper. Cæterū quandiu illū pati, quantūmve huic cōpati debeatis, non est nostrū præscribere vobis. Vos vestra hinc potius dulcissime pater viscera consulite. Valete.

Ad eundem, ex persona Gaufridi Carnotensis Episcopi. Epist. XLVII.

TRistissimæ historiæ seriem vobis, & caulam replicare; superfluum est, qua iam quippe paternitatis vestræ viscera, scribē te religioso Parisiensi episcopo, commota esse non ambigo. Nec tamen fratri, & coepiscopo etiam nostrum deesset testimonium: quæ vidi ego, & audiui, necessarium duxi breuiter intimare. Excepta siquidem tā modesta prædicti episcopi querimonia. Senonensis diœcesis vniuersi episcopi, vna cum venerabili metropolitano nostro, alsciti etiā nobiscum quibusdam alijs religiosis personis, regem super graui iniuria per nosipsos humiliter, vt debuimus conuenimus, vt episcopo nil quidem tale merito, sua quæ tulerat restitueret rogauimus, nec impetrauimus. Sentiens tandem nos ad arma ecclesiæ pro ecclesia velle confugere, timuit, annuitque sese omnia redditurum. Sed in eadem forte hora superuenientibus literis vestris, quibus eius terram ab interdicto absolui præcepistis, male in malū confortatus, quod bene promiserat, minime executus est. Dic tamen nominata qua id se rursum promisit executurum, eius nos conspectui præsentantes, sustinuimus pacem, & non venit, quæsiuimus bona, & ecce turbatio. Hoc denique literis uestris factum est, vt male ablata peius teneantur, & reliqua passim in dies rapiantur: eo vtique secure, quo impune illa retinentur. Soluto nempe ad vestrum imperium episcopi, iusto (vt putamus) interdicto, nostroque, quod parabamus, & quo sperabamus pacem consequi, vestro æque timore suspenso, interim facti sumus opprobrium vicinis nostris. Quousque, vestræ viderit pietatis compassio.

Ad Haimericum Romanæ sedis cancellarium. Epist. XLVIII. A

VIro illustri Haimerico sanctæ sedis cancellario, frater Bernardus abbas dictus Claræuallis, salutem, & non in uia. Etiamne pauperi, & inopi ueritas odium parit: & ne ipsa quidem miseria declinare inuidiam potest? Quærar an glorier, quòd factus sum, & ipse inimicus uera dicens? Vera dicens, an recta agens? Sed hoc viderint fratres vestri, qui contra legem maledicunt surdo, & maledictum propheticum non verentes dicūt bonum malum, & malum bonum. Quid *Esai. 5* in me, o boni viri, displicuit paternitati uestræ? Vtrumue, quod apud Cathalaunum amotus, est a vilificatione sibi credita, homo vsquequaque diffamatus, quia in ecclesia Virdunensi cui præfuerat, dissipasset bona domini sui? An quòd in vrbe Cameracensi monasterij sui manifestus destructor Fulbertus cedere compulsus est Pyruino, qui omnium testimonio fidelis est seruus, & prudens? An certe, quòd Euduni de prostibulo veneris suum Deo sanctuarium restitutum est? Propter quod horum me non dico lapidatis, sed laceratis, vt minus aliquid recipiam a domino meo? Et hoc merito, atque cū omni gloria responderem, si quid in eis meum cognoscerem. Nunc autem, vt quid iudicor ego de factis alienis? Aut si B meis, cur tanquam de malis: cum cūcta hæc iuste & præclare gesta fuisse nulla imprudē tia dubitare, nulla negare impudentia possit? Eligite nunc vtrumlibet, aut negare certe, aut fatemini me horum auctorem. Si feci, laude dignum est laudabilia peregisse, & inique redarguor vnde laudari merueram. Si non feci, vt laudem non merui, sic nec profecto vituperationē. Nouū genus detractionis, & reuera simile aliquid habēs operi Balaam, qui ductus, & conductus ad maledicendum populo, magis cumulabat benedictionibus. Quid iustius, quid iucundius, quam vt quem reprehendere intendis, plus commendes, vt præconijs pro conuitijs vtaris nescius, & uolens detrahere, laudes inuitus? Quasi vero nulla mea mala inueniant, ut

vt pro malis mihi bona obiciant, uel potius adiciant aliena. At ego nec indignis uituperationibus moueor, nec indebitas recipio laudes: nil mea refert de his, quorum auctor non extiti. Laudent si volunt vel uituperent, si audent: de primo quidem dominum Albanensem, de secundo uero dominum Remensem, porro de tertio eūdem æque archiepiscopum simul, & episcopū Laudunensem, cum rege pariter, & multis aliis reuerendis personis, qui se utique auctores in his, & principes extitisse minime dissentiunt. Si bene egerunt, quid ad me? si aliter, quid æque ad me? An tota, sola mea culpa est quod assui, homo solis latebris diffugus solus mihi iudex soli accusator, & arbiter constituus quatinus monstret actio qo C habet professio, & nomen monachi solitaria mihi conuersatio interpretetur? Assui enim, negare non possum: sed uocatus, sed tractus. Si hoc amicis meis displicuit, fateor & mihi. Vtinam non issem ad illa, vtinam non irem ad similia. Vtinam, & nuper non issem ubi vidissem aduersum ecclesiam apostolica (proh dolor) auctoritate violentam armari tyrannidem, quasi non satis per se *Psal. 121. b* insanisset. Tum demum sensi (iuxta prophe *Psal. 38. a* tam) adhærescere linguā meam palato meo: cum subito pondus supernectum est nostris ceruicibus atque irrefragabilis auctoritas literarum. Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis: & dolor meus renouatus est, quando uidi repente ad illas literas impleri facies innocentium ignominia, & lætari am *Esa. 26. a* plius impios quod malefecerint, & exultare in his rebus pessimis. Miserum est impio, u (iuxta dictum propheticum) nō discereti facere iustitiam: & qui in terra sanctorum iniqua gessit, ip suus terra iustissimo quo tenebatur absoluta est interdicto. Propter huiusmodi, & si aliud non sit, grauor interesse causis, quarum præsertim mea non interesse cognosco. Grauor, sed trahor. At vero ab hac necessitate per quem melius retrahi posse sperauerim, quam per vos uir optime: cui in hac re, nec potestas deest nec voluntas vt comperi? Gaudeo nempe quod, & vestræ prudentiæ nostram in talibus occupationem displicere cognoui. Et quidē iustissime, & amicissime. Age ergo; sita vultis, imo quia sic cernitis ac decernitis, & amico expedire, & monacho conuenire, date, quæso, operā quatinus vna utriusque uoluntas citius impleatur, quo & vobis uidelicet satisfiat ad iustitiam, & mihi ad salutē D animæ consulatur. Indicatur, si placet, clamosis, & importunis ranis de cauernis non egredi, sed suis contentas esse paludibus. Non audiantur in conciliis, in palatiis non inueniantur, ad causas, ad negocia nulla necessitas, nulla trahe possit auctoritas. Sic forsitan posset uester amicus declinare præsumptionis notam. Nam noxam unde contrahere potuerim ignoro, cum sciam mihi consilium esse, & propositum, nunquam (si causa duntaxat nostri ordinis non fuerit) exire de monasterio: nisi aut apostolicæ sedis legato, aut certe proprio vocante episcopo, quibus nostræ humilitati, sicut optime nostis, contradicere omnino fas non est, nisi ex quocunque superioris auctoritate priuilegio. Quod utique si unquam per manū uestram, ut spero, mihi in manus uenerit, tunc proculdubio, & pax mihi, & pax erit de me. Non tamen idcirco etiam me latente, & tacente cessare puto murmur ecclesiarum: si non cesset Romana curia pro voluntate assistentium facere præiudicium in absentes. Valete.

Ad dominum Papam Honorium pro Henrico Senonensi archiepiscopo. Epistola XLIX.

SVmmo pontifici Honorio, serui, & si digni iudicamur, filii, Stephanus Cisterciensis, Hugo Pontiniacensis, B. de Claraualle, quod reuerēdissimo domino, quod benignissimo patri. Degen E tes in monasteriis, ad quæ nos nostra peccata compulerunt: non cessamus orare pro uobis, & pro commissa vobis ecclesia Dei: congaudentes, & sponsæ domini super tam fido custode & sponsi amico super labore tā fructuoso, Fideliter proinde atque fideliter vestræ paternitati suggerimus quę in regno nostro eidē matri nostræ dolētes cernimus aduersari. Quantū quidem nos sentimus qui uicini sumus, rex Ludouicus non tam episcopos, quam in ipsis iustitiæ persequitur zelum, pietatis cultum, habitumque religionis. Quod uestræ quoque prudentia sanctitatis vel ex eo facile aduertere potest, quod qui ante in habitu actuque seculari honorati sunt sublimes, iudicati fideles, habiti familiares: modò inimici facti sunt digne suo sacerdotio conuersantes: & per omnia honorificantes ministeriū suum. Hinc grauibus con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõtumeliis,& iniuriis episcopi Parisiẽsis innocẽtia pulsata est : sed non quassata, quia diis supposuit manum suã,cum uestrã oppositã. Hinc,& nũc domini huius Senonensis constantiam concurere, & labefactare conatur : ut metropolitano (quod absit) eiecto facile prout voluerit grassetur in suffraganeos. Postremo quis ambigit non aliud eum quam oppugnare religionem,quam nimirũ aperte sui regni destructionem, suæ coronæ pronunciat inimicam ? Et alter Herodes Christum non iam in cunabulis habet suspectum, sed in ecclesiis inuidet exaltatũ. Nec aliud sane credimus eum habere aduersus archiepiscopum, nisi quod spiritum in ipso sicut in cæteris laborat extinguere.

F

Denique si fallere de his quæ attestamur,falli ve putamur : vestræ citius inueniet examinationis discussio,si tamen(quod, & vehementer optamus,& supliciter oramus)de vultu tuo pater sanctissime iudicium prodeat, de quo profecto confidimus quòd custodias innocentiam, & videas æquitatẽ. Alioquin reduci causam in regis præsentia atque potentia,non plane est aliud, quam tradi (heu) hominem in animam inimicorum eius.

Ad eundem. Epistola L.

OPortebat quidem, si ita vestræ fuisset auctoritati, ut in uestri præsentia causa domini Senonẽsis discuteretur : ne infensus videlicet regi,in regis præsentia,& potentia suis pro se aduersariis responsurus, traditus homo videretur in animam inimicorum eius. Sed quoniã ut tenendum irrefragabiliter quicquid præcipitis, sic sperandum indubitanter bonum de omni re quam decernitis : id solum à uestra pater pietate depositi omnium, quia apud nos esse videntur religiosorum humilitas, ut si se ad uultum forte potentis (ut assolet) senserit prægrauari confugere sibi liceat ad viscera patris, quod utique hactenus oppresso nemini negatum audiuimus. Alioquin videat Ioseph uir iustus quid sibi etiam nunc faciendũ sit de puero, & matre eius,quia etiam nunc in Senonensi prouincia Christus quæritur ad perueniendum. Nam ut quod uerum est manifestius proferamus, rex in archiepiscopo ex eo aperte nouam persequi religionem dignoscitur, quod eum in antiqua seculari conuersatione, & habitu sicut promoueri omnimode uoluit, sic ab omni penitus securum infestatione dimisit.

G

Ad Haimericum Romanæ sedis cancellarium. Epistola LI.

VIro illustri Haimerico sanctæ Romanæ sedis cãcellario, B. abbas dictus de Claraualle salutem, & si quid ualet peccatoris oratio. Quousque durat illa sententia. Omnes qui pie uolunt uiuere in Christo persecutionem patiuntur ? Quousque relinquitur uirga peccatorum super sortem iustorum ? Quis det, ut stare incipiant iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt ? Quis iam ferat tantam inter cœlum terramque discordiam, ut exultantibus angelis super emendatione malorum, filij Adam fremant,& tabescant ? quasi non sit passus Iesus pacificans in sanguine suo quæ in terra sunt, & quæ in cœlo : aut in ipso Deus non fuerit mundum reconciliãs sibi. Laudabatur quondam archiepiscopus in desideriis animæ suæ, & in seculari uita, & habitu benedicebatur. At nunc sub pãnis infantiæ Iesu quæritur simonia,& inter nascentes uirtutes emortuorum uel cadauera uitiorum scrutatur curiosa malitia. Videtis,& nunc stare Iesum in signum cui contradicitur. Per ipsum uos obsecro,pro ipso supplico uobis. Habet siquidem unde & illum reuereamini, & unde illi misereamini. State pro ipso nunc in defensione archiepiscopi,cui quandoque, & uos astare habetis in examinatione uestri. 1. Tim. 3.

H

Ad eundem. Epistola. LII.

AMicus uester, & noster dominus Carnotensis episcopus uoluit uos etiam per me certum fieri,quia id quod de ipso à quibusdam domino papæ persuasum fuisse cognouimus,ut eum videlicet Hierosolymam permitteret proficisci, nec sui fuerit studij, nec uoluntatis. Quod etsi multum uoluisset proficisci, tamen non poterat, nisi cum graui scandalo omnium, qui apud nos sunt bonorum, metuentium quippe ne plus mali eius absentia faceret suis, quam boni alienis præsentia. Hæc pro episcopo. Cæterum ut, & pro me aliquid loquar

loquar, secũdum quod Scriptura admonet : Eccl. 30. d
Miserere, inquiens, animæ tuæ placens Deo : placeane uobis ut causis onerer, occuperque negociis, nihilque prosit exoccupari propriis, cum totus implicer alienis ? Si inueni gratiã in oculis uestris, date operã ut prorsus amouear ab huiusmodi, quatenus liceat mihi pro meis atque uestris ore delictis. Et quidem nihil mihi securius iudico, quam obedire domini papæ uoluntati,sed si dignetur attendere ipse quid possim. Vtinam nempe nouerit quàm ista nõ possum, aut quàm difficile possim. Et de hoc satis dictum est sapienti. Quæsiuit à me præfatus episcopus aliqua ex nostris opusculis, quæ uobis mitteret : sed non fuit ad manum quod uestro dignũ crederẽ studio. Libellum tamen de Gratia & libero arbitrio nuper edidi, illum uobis libenter mittam, cum uos uelle cognouero. Valete.

Ad eundem. Epist. LIII.

PRo multis & per multos memini me scripsisse ad uos : sed nũc ipse qui loquebar, ecce adsum. Tres in duobus conspicitis, quoniam absque me esse non possunt : in quorum iugiter pectoribus requiesco, & quidem securius atque suauius quam in proprio. Mentiri uideor: sed ei qui amicitiæ uim nunquam sensit,qui uirtutem charitatis ignorat,qui non credit multitudinis credentium fuisse cor unum, & animã unam. Qui ergo uidet eos,uidet,& me & si non in meo corpore. Et quod loquuntur ipsi, ego pariter loquor, sed eorum linguis. Corpore fateor absum, sed hæc est exigua portio mei. Porro qui uidit faciem meam tantum sine culpa & sine nota mendacii asserit se nõ uidisse partem mei,sed mecum tamen non nisi partem, & partem modicam uiderit. Quanto itaque uerius esse me dixerim,etiã sine præsentia corporis, ubi meam sentio uoluntatem, meum spiritum & amorem, quæ utique est pars potior digniorque mei. Tribus ergo in corporibus unum nos esse noueritis, non pari sanctitate, quam ambobus ego inferior sum : sed eadem uoluntate & summa concordia animorum. Cur enim unitatem hanc inter diuersos non faciat compago charitatis in uno spiritu, si carnalis copula efficit ut sint duo in carne una. Quartum uos addi uelim, si dignum iudicatis, & in eandem concurrere unitatẽ dilectionis. Quod facile si non contemnitis obtinebitis, tantum id uos nequaquam contemnere eis cognitum faciatis. Vale.

I

K

Ad eundem Epistola. LIIII.

VOlo & precor ut harum lator uenerabilis Altecumbæ abbas Viuianus, mihi ob suam religiositatem admodum familiaris amicus, ami cum uos pro Dei amore & nostro in suo negocio experiatur. Et hæc pro illo, reliqua autem uobis. Quid prodest homini, si uniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur. Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua. Nec totus mundus sufficeret. Magna res anima, quę Christi sanguine redempta est. Grauis animæ casus, quæ non nisi Christi cruce potuit reparari. Si rursum corruerit peccato duntaxat ad mortem, unde iam reparabitur ? Nunquid aut alter Christus, aut idem iterum crucifigi habet pro illa? Super hoc uellem uos nunquam obliuiscì illud sapientis consilium : Fili memorare nouissima tua,& in æternum non peccabis. Matt. 16. a Eccl. 7. d

L

Ad Gaufridum Carnotensem Episcopum Epistola LV.

FIdelissimo ac prudẽtissimo seruo Dei Gaufrido Carnotensi episcopo, B. pauperum Christi de Claraualle seruus, claritate perfundi montium æternorum. Quantum uobis honoris uestra laudabili uita, tantũ affert & oneris laudans fama. Ecce enim is per quem & pro quo præsenter literas accipitis, exemplo cæterorum quos sæpe tales non paucos experimini, motus & ipse bono odore uestri, quẽ de longe sensit, tam communem cum fiducia pietatem requirit ipse utique ductus inueniendi non solũ consilium quid agere debeat, sed & auxilium quo perficere ualeat. Est autem hæc causa eius. Quadam se cella pro amore Dei & proposito incluserat. Egressionis atque transgressionis suæ uobis ipse causas exponet. Et quidem ad propositum redire cupit : sed per uos implere proposuit, si tamen nostris hoc precibus, quibus se præmunire curauit, obtinere potuerit.

Facite

Universidad de Deusto
Biblioteca

facite ergo morem uestrum, ferre opem misero: imo quia uos sapientibus & insipientibus debitorem agnoscitis, erroneam Christi ouiculam de faucibus lupi festinate eripere, & ad pastum reducendo priorem, iuxta aliquod ouilium uestrorum quacunque in cella iubete recludi, nisi forte aliud quid ei magis expedire prospexeritis, & licere iudicaueritis, & persuadere potuerit is.

Ad eundem. Epist. LVI.

MQVod a me de domino Norberto scisciramini, si videlicet iturus sit Hierosolymam, ego nescio. Nam cum ante hos paucos dies eius faciem videre, & de cælesti fistula, ore videlicet ipsius, plurima hauire meruerim: hoc tamen ab ipso non audiui. Verum de Antichristo cum inquirere quid sentiret: durante adhuc ea quæ nunc est generatione, reuelandum illum esse certissime se scire protestatus est. At cū eandē certitudinem unde haberet, scisciranti mihi exponere vellet, audito quod respondit: non me illud pro certo credere debere putaui. Ad summam tamen hoc asseruit, non uisurum se mortem, nisi prius videat generalem in ecclesia persecutionem. De cætero memorari uestram pietatem volo illius pauperis & exulis Humberti nomine: qui dudum cum Trecis essetis, uobis supplicabat, quatenus ad comitem Theobaldum, qui eum exhæredauerat, intercederetis. Quod & ego nunc pro ipso & cum ipso itidem a uestra flagito pietate. Nam nostras literas de hac re precatorias iam ad prædictum principem misi: sed gratiam non inueniens nihil effeci. Iam quod libenter audiuistis, libenter debeo dicere uobis. Stephanus uester sic currit, non quasi in incertū: sic pugnat non quasi aerem uerberans. Orate quatenus sic currat, vt comprehendat: sic pugnet, vt vincat.

A *Ad eundem. Epistola. LVII.*

SIcut is, a uestra mihi parte reportauit, idcirco ipsius desiderio & petitionibus usque adhuc satisfacere distulistis: quia primum votum, pergendi videlicet Hierosolymam, irritum uobis feciſſe videtur. Super quo si nostram sententiam requiritis, ego non arbitror minora uota impedire debere maiora: nec Deum exigere quodcunque sibi promissum bonum, si pro eo melius aliquid fuerit persolutum. Emmuero alicui forte debeati uobis duodecim nummos, nunquid si pro eis die constituto marcham solueret argenti, iuste iraſceremini? Iam si & ab huius episcopo aliquid timetis, securum uos reddo: quia non solūm si quod huic auxilium impenderitis, nō displicebit: sed etiam valdē gratum habebit. Vale.

Ad Ebalum Cathalaunensem episcopum. Epistola LVIII.

DOmino Ebalo uenerabili sanctæ Cathalaunēsis ecclesiæ Dei gratia episcopo, frater B. abbas de Claraualle, si quid potest peccatoris oratio. Nauiculę illius (de ecclesia loquor omnium sanctorum, quæ sub oculis uestris gubernatore destituta fluctuat) non est bonum uobis negligere vel dissimulare periculū. Res quippe uestræ curæ est. Vnde miror, qua ratione quaue β securitate a clerico illo, qui a religiosis personis uir (ut aiunt) religiosus, eidem ecclesię electus est, requirendo desistitis, etiam si hoc quorundam qui in ipsa ecclesia sunt incuria vel desidia non mereatur. Qui (ut audiuimus) illum qui electus est nolentes, nec aliud nisi quod religiosus est afferētes, de eligendo also uestram quoque ausi sunt cōpellare grauitatem, quasi qui uideatur esse cōmunior & affabilior, qui non sit extraneus, sed ciuibus tam gratus quā cognitus, morum patriæ gnarus, rebus ecclesię tractandis idoneus. Reuera, ut ad illos cautissimos consultores me uertam, qui uitia uestra non redarguat, qui miserę connictationi uestræ aut consentiat, aut contradicere non audeat. Non sunt audiendi, sed potius (uelint, nolint) omnimodo satagendum est uobis, ut is qui boni testimonii est, ecclesiæ desolatæ quantocyus perquiratur: quoniam si talis est qualis prædicatur, Deus proculdubio cum ipso erit, qui suam ei gratiam ministrabit, placentem omnibus, efficacem in omnibus. Quod si hunc illis non meritibus fortasse nullo modo haberi posse contigerit: alius de alia qualicunque domo religiosa, qui uideatur idoneus prouideatur: non qualem isti uolunt, qui nisi quod suę carnalitati blanditur nolunt

sunt, sed qui sic sciat negocia disponere rerum exteriorum, vt norit per omnia præponere curam animarum. Certe duobus C monasterijs, sancti uidelicet Petri & sancti Vrbani, pastorali aliquādo solatio simi militer destitutis, bonæ memoriæ prędecessor uester dominus Vuillemus non longi itineris laborem, non hyemis reputans asperitatem, bis (ni fallor) Cluniacum, semel Diuionem per seipsum adiit, hinęque virum bonum dominum Hugonē qui post defunctus est, illinc uirum uenerabilē qui adhuc superest dominum Radulphum uix multis precibus impetratos abducens, singulum singulo præposuit monasterio, tutū uidelicet non arbitrans cuiquā monachorum domesticorum illam committere curā. Quod ideo uobis in exemplum adduxi, vt uestram charitatem commonefaciam, qualiter & in hoc quod nunc in manibus est oporteat eam esse nō minus cautam quam solicitam.

Ad Guilencum Lingonensem episcopum. Epistola LIX.

DOmino suo & patri Guilenco Dei gratia Lingonēsi episcopo, frater Bernardus Clarævallis abbas seipsum. Audito obitu domini Garnerij archidiaconi, necessariū duximus uestram paternitatē precibus præuenire, imò præmunire consilio, si tamen dignum putatis monitis nostræ acquiescere paruitatis, quatenus uidelicet de rebus sancti Stephani Diuionensis quas tenebat, placeat liberalitati uestræ misericordiam superexaltare iudicio. Siquidem non ignoramus quod in manum uestram debeant redire, iuxta quod in capitulo Lingonensi dispositum & scripto firmatum fuisse etiam D nos meminimus, quando filius uester Hartbertus in illa ecclesia primus abbas regularis constitutus est. Sed quia canonicis grauis scandali, & abbati magni improperij occasionem fore cognouimus, si ad ea quæ diu tenuit illa ecclesia, quacunque occasione manum uestram extenderitis, conquerentibus quippe illis de illo quasi qui malū principium dederit aduenienś, cū eius causa & ad eius introitum tam grande ecclesia damnum incurrerit: pietati uestræ supplicamus, & supplicando consulimus, ut & tot pusillis Christi a tanto scandalo parcatis, & hunc uicarium Christi a tanto improperio simul liberare curetis, concedendo utique ecclesiæ quod hactenus iuris ecclesiæ fuisse cognoscitur.

Ad eundem. Epistola. LX.

PRo ecclesia Molismēsi supplex, non ut arbitror importunus interuentor accedo. Multa quippe sunt quæ me confortant, ut repulsam non metuat hæc nostra petitio. Primum quia non pro qualibet extranea, sed pro uestra uobis ecclesia supplicamus. Deinde quòd eandem ecclesiam non alienum usuapare, sed suum ius tantùm a uestra equitate requirere credimus. Tertio quod ipsum talis nobiscum postulat qui solus ad impetrandum etiam maius aliquid a uobis sufficere possit, uidelicet comes Theobaldus. Quartum quoque si addidero, non temere id me præsumere putauerim. Neque enim uel ipsi de uestra adeo humilitate diffidimus, quin audacter, si opus sit, per nosmetipsos ad uestrę celsitudinis nobis iam satis expertam beneuolentiam, petituri quod rationabile uisum fuerit, accedamus. Vale. E

Ad Ricuinum Tullensem episcopum. Epistola LXI.

REuerendo patri domino Ricuino gratia Dei Tullensi episcopo, frater Bernardus dictus abbas de Claraualle, salutem & orationes. Peccatori huic, quē ad nos peccatores ob animæ suæ consilium nostra, ut ipse perhibuit, dirigere curauit dignatio, nihil ad præsens sanius consulere in promptu habuimus, quam vt ad sinum paternæ pietatis rediret, & ex ore sacerdotis legem requireret. Nos enim nostræ paruitatis & officii mensuram attendentes, nec nos ultra nos extendentes, dare pœnitentiā maxime in criminalibus nulli hominum præsumere omnino solemus, nisi solis quos in nostram curam suscepimus. Qua nanque temeritate tractanda episcoporum negocia, & huiusmodi negocia, peccatores & imperiti suscepimus, qui ipsi quoque sicut & cæteri hominum quotiens grauior aliqua causa inter nos oboritur quā per nos dissuire, aut nescimus, aut nequimus, aut nō audemus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus:episcopali,ut dignum est, sententiæ re
feramus: & nisi summi prius sacerdotis
vel iudicio vel consilio cõfirmati, securi nõ
sumus? Prouideatur igitur morbidę qui a
proprio pastore, & tali pastore,qui canones
non ignorat,congrua pœnitentiæ medicina
ne si in peccato, quod absit,anima pro qua
Christus mortuus est moriatur,sanguinem
eius de manu vestra summus pastor requirat. Verum nos Deo illi inspirante mundũ
relinquere persuasimus:si tamen homo senex,& pauper aliquo se recipi intra diœcesim vestram sanctorum cõuentu uestro obtinere potuerit interuentu. Plenum uos
diterum suscipiat dies una illa melior in
atrii domini super milia,sancte ac venerabilis pater.

Ad Henricum Virdunensem episcopum. Epistola LXII.

DOmino Henrico Dei gratia Virdunensi episcopo frater Bernardus dictus abbas de Claraualle
salutem,& orationem. Hæc
muliercula quã cece iam multis annis, multis, & perplexis peccatorum nodis satanas
alligauit,super statu salutis suæ, nostræ pa
uitatis consilium expetit:& tale accepit, ut
post multum uidelicet ac diuturnum erratũ
ad proprij pastoris sinum profuga ouicula
fideliter recurreret: qui utique eo citius ac
solicitius inopi ferret opem, quo se certius
atque districtius de sibi cõmissa, agno qui
pro ipsa mortuus est redditurum nouit ra
tionem. Nostrum fuit deuiantem corrigere
vestrum sic peccatricem non despicere: imo
pœnitentem suscipere: & si vera est suæ quã
nobis exposuit infœlicitatis historia,aut uiro suo priori, si adhuc uiuit reconciliare, aut si ille noluerit, sicut hanc innuptam, sic illum cogare absque vxore manere. Vale.

Ad eundem. Epistola. LXIII.

SVper his,quę excellen tiæ placuit scisciscitari, aut nos fallimus, aut ille qui
ea vobis retulit, fallit. Si quid tamẽ
fuit,suspectam quippe meam habeo
quam nouit labilem memoriam, ne
tantum in fratre qui hęc loquitur suspicer
fallitatem: hoc me certissime scire confido,
& vos indubitanter credere uolo, neminime super nomine vestro reprehensionis alĩ
quando vel accusationis uerba feciſſe uel iniuriæ. Absit hæc a nostra pusillitate temeritas,ut contra episcopos,& absentes loqui,
quæ ad nos non attinent audeamus, præsertim quę non probauimus. Deinde quod
nostri notitiam dignãter expetitis, gratanter accipimus,abundantius nos, & innotescere vobis, & uos noscere cupientes. Quia iam sane fiducia præstantiæ vestræ supplicamus, imo vestram fideliter commonemus
beneuolẽtiam,de illo loco quem sub tutela
uestra, vestro, ut aiunt, hortatu frater reuerendus, & coabbas noster dominus Guido de tribus fontibus construere suscepit.
In illo nobis quantum nos curatis ostẽdite,
& quicquid ei feceritis, nobis factum reputate. Vale.

Ad Alexandrum Lincolienſem. Epistola LXIIII.

VIro honorabili domino Alexandro Dei gratia Lincolienſi episcopo, Bernardus abbas dictus
Clarævallis, velle honorari magis in Christo,quam in seculo. Philippus uester volens proficiſci Hierosolymã,
compendium uiæ inuenit, & cito peruenit quo uolebat. Transfretauit in breui
hoc mare magnũ, & spatiosum,& prospere
nauigans attigit iam littus optatum, atque
ad portum tandem salutis applicuit. Stãtes sunt iam pedes eius in atriis Hierusalẽ,
& quem audierat in Essrata, inuento in cã
pis syluæ,libenter adorat in loco ubi steterunt pedes eius. Ingressus est sanctam ciuitatem,sortitus est cum illis hæreditatem
quibus merito dicitur. Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorũ,
& domestici Dei. Cum quibus intrans, &
exiens tanquam unus ẽ sanctis, gloriatur,
& ipe cum cæteris dicens: Conuersatio
nostra in cœlis est. Factus est ergo non
curiosus tantum spectator, sed, & deuotus
habitator, & ciuis conscriptus Hierusalem,
non autem terrenæ huius, cui Arabiæ mõs
Syna coniunctus est, quæ seruit cum filiis
suis, sed liberæ illius quæ est sursum mater nostra. Et si vultis scire, Claraualle ipsa
est Hierusalẽ,ei quæ in cœlis est,tota mens
deuotione & cõuersationis imitatione & cognatione quadã spiritus sociata. Hęc requies
illius,sicut ipse promittit, in seculum seculi
eligit eam in habitationem sibi, eo quòd
apud eam sit etsi nondum uisio, certe expectatio veræ pacis, illius vnique de qua dicitur. Pax Dei, quæ exuperat omnem intellectum. Verum hoc suum bonum etsi desuper accepit, in uestro tamen beneplacito facere cupit, imo se facere cõfidit, sciens uos
sapientes non ignorare sententiam, quod
filius utique sapiens sit gloria patris. Rogat autem paternitatem uestram, rogamus
& uos cum illo & pro illo,quatinus de præbenda sua quod ipse suis creditoribus constituit, immobiliter stare faciatis: ne in alĩ
quo fraudator (quod absit) debiti, & præuaricator pacti inueniatur, & ita munus
contriti cordis quod offert quotidie,non recipiatur, dum frater quispiã habet aliquid
aduersus eum. Precatur deinde ut domus
quam ipse matri suæ in terra ecclesiæ construxit, cum terra quam ibi delegauit, eidem matri quandiu uixerit concedatur.
Hæc pro Philippo. Reliqua hæc pauca pro
uobis, ipso quidem intimante, imo uero
inspirante Deo adicienda putauimus, hortari uos in charitate præsumentes, ne casuri gloriam mundi quasi stantem aspiciatis,
& vere stantem, amittatis, nec plus uobis
aut pro uobis uestra diligatis, & sic vos &
uestra perdatis, ne blandiens præsens prosperitas sui uobis finem,abscondat,& aduersitas sine fine succedat, ne lætitia temporalis luctum uobis æternum & operiat quem
parit, & pariat quem operit, ne mors longe esse putetur,& præoccupet improuidum,
& uita dum longa expectatur, cito deserat
male conscium, sicut scriptum est: Dum
dixerint pax & securitas, tunc subitaneus
superueniet eis interitus tanquam in utero
habenti, & non effugient. Valete.

K *Ad abbatem Aluisum Aquiscinsẽ.* Epistola LXV.

ALuiso abbati Aquiscinti monasterij B. salutem ex corde. Retribuat uobis Deus misericordiam quam feciſtis sancto filio
uestro Godwino. Audiuimus enim ꝙ audito eius obitu, mox uelut immemor priſtinę calumniæ, sed non amicitiæ, consolatorem potius, quam ultorem vos exhibuiſtis. Patrem quippe uos cognouiſtis, ut res
exigebat, non iudicẽ. Ideoque quod pietatis, quod charitatis est, ut fere filio pater
impendere studuiſtis. Quid melius, quid
laudabilius, quid vobis dignius agere potuistis? Sed quis hoc crederet? Vere nemo sit
quæ sunt in homine, nisi,spiritus hominis
qui in eo est. Vbi est nunc illa austeritas,
illa seueritas, illa indignatio quæ olim in
illũ lingua, vultus, oculi terribiliter ostentare & intentare solebant? Ad unum nempe nuncium de morte filij, paterna uiscera cõmota sunt, subitòque hæc omnia quæ
simulatoria, sed dispẽsatoria ac per hoc trã
sitoria erant, disparuerunt. Illa uero quæ
uera erant, sed latebant, charitas, pietas,
benignitas, apparuerunt. Siquidem in religioso animo uestro misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & quia nimirum misericordia superabundauit iudicio, iustitia
& pax osculatæ sunt. Nam quantum mihi
uidear conijciendo videre, quid animi tũc
habueritis, cum ad vlciscendam illam quæ
vobis videbatur facta iniuriam, iustitiæ zelo accensa veritas se accingeret, illa quæ
exemplo Ioseph prudenter antea dissimulabatur misericordia, ultra iam latere nõ ferens, ne in hoc quidem dissimiliter ab Ioseph, ex abdito celatæ pietatis erupit, seque
veritati adiungens repressit motum temperauit zelum, pacem cum iustitia fecit. Tũc
de purissimo placidi pectoris fonte talium
credo lympidissimi cogitationũ riuuli ebullierunt: Quid opus est indignari? Misereri potius oportet, & nõ obliuisci quod scriptum est: Misericordiam volo, & non sacrificium, & implere quod iustum est: Solliciti seruare vnitatem spiritus in uinculo
pacis: & expectare quod promissum est:
Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Alioquin nom filius
meus erat ille? Quis uero irasci filio potest?
Nisi forte tunc tãtum filius meus fuit dum
mecum fuit, & non etiã cum me deseruit.
Sed nunquid quia corpore ad tempus recessit, etiam animo recedere potuit? Aut
forte uel ipsa mors eũ mihi poterit auferre?
Itane localis corporalisue necessitas animorum sese amantium libertatem angustat?
Certus sum quia nec locorum distantia,nec
corporum uel mors, uel absentia disiungere poterit quos unus spiritus vegetat,
vna charitas ligat. Denique si iustorum
animæ in manu Dei sunt: profecto &
qui iam in ipso depositi carne quiescunt,
& qui ipsi adhuc in carne non secundum
carnem

Phili. 4. c

Pro. 10. a

Gen. 45. a

Osee. 6. b

Ephe. 4. a

Matt. 5. a

Sapie 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnem militamus simul proculdubio sumus. Meus ergo erat uiuus, meus erit defunctus, meum in patria recognoscam. Si M quis est qui de manu Dei possit eruere, & à me illum separare ualebit. Itaque pro filio quidem uestra uobis affectio satisfecit. Sed de nobis pater quid erit? Quæ, inquam, de nobis digna uobis satisfactio placebit, quibus utique pro grandi iniuria imponitis ꝙ à uobis recedens, a nobis receptus sit? Quid dicam? Si dixero: Non recepimus (quod utinam sine peccato dicere possem) mentior plane. Si dixero: Recepimus quidem, sed iuste: excusare me uelle uideor: Sed tutius respondebo: Peccauimus. Verumtamen quantum? Non ad defensionem dico. A quo enim ille non reciperetur? Quis, inquã sanctum illum aut pulsantem repelleret, aut susceptum expelleret? Quis uero scit, si de uestra abundantia nostram Deus voluerit supplere inopiam, ut scilicet unum de multis qui forte apud uos religiosi tunc erant ad nos dirigeret nobis quidem ad solatium Prs. 10. c sed nihilominus uobis ad gloriam? Filius quidem sapiens gloria est patris. Denique non eum præuenimus solicitando: non circunuenimus attrahendo, quo uos desereret uel ad nos ueniret: quin potius rogantem, pulsantem, supplicantem non prius (Deus scit) consensimus recipere, quam remittere ad uos tentauimus. Non autem eo acquiescente, eius nos importunitati uix tandem acquieuimus. Hominem ergo religiosum peregrinum solum si culpa est quod suscepimus, & ita suscepimus, non erit uobis indignum semel tantum commissam culpam tam semque culpa dimittere: cui etiam phas nõ est ne usque quidem septuagies septies peccã A tibus in uos ueniam negare. Vt tamen no ueritis quam non leuiter seu negligenter, imo quam non impune feramus quod unquam reuerentiam uestram quoquo modo offendimus: sæpe deum testor, quod corpore non possum, mente ad uos supplici transeo: sæpe genibus flexis humiliter satisfaciẽs uobis astare me uideo. Vtinam ipse qui id mihi fortasse inspirat, uobis quoque spiritus sentire faciat qua flebilis quam miserabilis tanquam præsens ad genua usque uestra descendo, quam frequẽter nudus humeros uirgasque in manibus gestans, & quasi ad uestram iussionem uapulare paratus, peto ueniam, gratiam tremebundus expecto. Hæc qualiter uobis pater accepta sint uestro si uos nõ grauat citius scire flagitamus rescripto, ut sic satis iam securi de indulgentia cõsolemur: si quo minus, magis (ut dignum est) humiliemur, & amplius aliquid à nobis si possumus exigamus, quo dignius satisfacere debeamus. Valete.

Ad Gaufridum abbatem sancti Theodorici. Epistola LXVI.

PRrimo precor ut præsentes literas domino abbati Acquiscinti monasterij dirigere non graueris. Deinde ut ad id quod portant pro absente amico præsens satagas cum uenerit locus. Neque enim cuiuslibet, nedum tanti patris iustum iniustum ue aduersum me debeo scandalum dissimulare. Quod quam non faciam, loquens potius quam scribens ei aperire forsitã potuissem. Nam solet in talibus acceptior esse sermo B uiuus quã scriptus, & efficacior lingua quã litera. Oculi quippe loquentis fidem faciũt dictis, nec ita potest affectum exprimere digitus, quomodo uultus. Nunc autem quia absens per me non possum, per te satisfacio quantum possum. Rogo ergo te, & iterum rogo, ut de regno Dei quod est uidelicet intra nos, scandalum auferas dum salubriter potes, ne si (quod absit) usque ad angelos qui utique in fine seculi in id ministerij deputandi sunt, perduraverit rancor, necesse sit irreuocabiliter aut ambos aut alterũ e nobis de medio tolli. Vnde autem ad me tu iamdudum scripsisti conquerendo super tribulationibus uestris, scitis quia iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde. De ipso confidite, quia ipse uicit mundum. Ipse scit inter quos habitatis, & in conspectu eius sunt omnes qui tribulant uos. Ipse exaudiet uos in abscondito tempestatis, qui nũc probat ad aquas contradictionis. Valete.

Ad monachos Flauiacenses. Epist. LXVII.

DOmino H. patri Flauiacensis ecclesiæ, & fratribus qui cum eo sunt, fratres qui in Claraual le sunt, salutem. Lectis literis uestris uestram reuerentiã propter quendã monachum qui apud nos est contristatam cognouimus. De qua uestra tristitia nos quoque contristati sumus, timentes ne non sit illa

C illa tristitia de qua quibusdam dicebat Apostolus: Cõtristati. n. estis secundum Deum. Nam si secundum Deum esset, non usque adeo uos cõmouisset, ut nos etsi uobis ignotos, fratres tamen uestros, & si placet amicos, quos necdum, uel præsentes uerbo conueneratis, uel absentes scripto præmoneratis, hac prima uice tam subito, tam acriter argueretis. Miramini (ut scribitis) quòd fratrem G. susceperimus, minamini nisi eum uobis cito restituerimus. Proponitis nobis de regula, de noto monasterio monachum non suscipiendum, pro constanti scilicet habentes uestrum non esse ignotum. Sed quid si alijs notum, dummodo nobis ignotum sit? Etsi enim, ut uerba ipsa ponam, religionis uestræ se adeo fama effuderit, ut etiam Romæ ecclesiæ uestræ habeatur notitia, nos tamen qui utique multum citra Romam positi sumus, nescio quo pacto ita præteriit, vt ne unus quidem uestrum, abbatis scilicet, uel monachorum, non ipsius uestræ habitationis, non religionis ac cõuersationis, vsque ad hoc tempus, uel tenuem notitiam habuerimus, sed nec aliquem aliquando mentionem nobis de uobis factam fuisse meminimus. Nec tamen mirum, quia & multis terrarum spatijs, & diuersis prouincijs, & dissimilibus linguis abinuicem distamus. Nec solũ episcopatibus proprijs absumus, sed etiam in eodem archiepiscopatu nõ degimus. Putamus autem, quòd non de cuicunque notis, sed tãtum de nobis notis monasterijs monachos suscipere prohibemur: D alioquin cum nullum monasteriũ sit quod alicui notum non sit, nullum nobis relinquitur de quo quis regulariter suscipiatur. Quomodo ergo illud implebitur quod a beato Benedictio, uel præcipitur uel permittitur, peregrinum uidelicet monachum nõ solum debere suscipi ad habitandum pro hospite, quãto cupit tempore, sed etiam inuentum utilem suaderi ad manendum omni tempore? Quanquam tamen nos aliter erga prædictum fratrem egerimus. Nam cum ueniens se suscipi a nobis humiliter postularet, primo quidem repulsus, deinde admonitus est, ut ad monasterium suum rediret. Sed ille non acquiescens, in uicinam nobis eremum se contulit, ibique septem ferme menses nullam interim calumniam passus quiete habitauit. Sed cum sibi tutum non crederet, quòd solus degeret, post primam repulsam idipsum a nobis requirere non erubuit. Rursus nos admonentes eum de reditu, cum causam suæ ab eo discessionis requireremus: Abbas, inquit, meus habebat me non monachum, sed medicum. Cogebat seruire, imo ipse seruiebat per me, non Deo, sed seculo, quãdo ne secularium maleuolentiã incurreret principũ, mederi me cõpellebat e tiã tyrannis, raptoribus, excõmunicatis. Quod animæ meæ periculũ cũ ei nunc priuatim, nunc palã suggessissem, nec professissem: quorundã tandem sapientium virorum consilio fretus fugio meam damnationẽ, non congregationem: perditionẽ, non religionem. Consulite salutem quærenti, aperite pulsanti. Cuius nos uidentes constantiam, audientes causam, & E nullam contra eum calumniam, annuimus introitum, probauimus susceptum, astrinximus probatũ, tenemus professum. Nec intrare cõpulimus, nec exire cogemus. Quamuis si eum ejceremus ad uos (ut ipse asserit) non rediret, sed magis se adhuc a uobis elongar. Desinite ergo fratres, desinite tã in debitis innoxios lacessere iurgijs, & calsis scriptitationibus inquietare: quia nec cumulatis etiam contumelijs prouocari poterimus, ut uobis nisi quod reuerentiæ est respondeamus, nec minis his exterreri quo minus monachum teneamus, quem regulariter suscepisse nos credimus.

Ad eosdem, de eodem. Epist. LXVIII.

MOdestiæ quidem uestræ erat ô boni fratres, super querimonia uestra priori nostra satisfactione contentos esse debere, etiam ab immeritorum infestatione quiescere. Sed quia prioribus malis peiora inuexistis, & rursum nobis iurgiorum seminaria trãsmisistis, quæ absit, ut germinent, sicut nec priora germinauerunt in nobis: ne tamen non respondendo, culpam (quę non est) cognoscere uideamur, hoc etiam secũdo ad ea, quæ procaciter objcitis, ueraciter respondemus. Hæc tota nostra culpa est, quantum æstimamus: hæc grandis illa iniuria, quam uobis fecimus: quòd monachum, solum peregrinum, pauperem, miserabilem, animæ suæ periculum fugitantem, salutẽ suã solici F tè quærentem, pulsantẽ, supplicantem suscepimus: seu quòd talẽ taliter a nobis susceptũ denuo sine causa nõ ejcimus, ut quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

ædificauimus iterum destruentes, prævaricatores nos cõstituamus. Hinc regulę, hinc canonum, hinc ipsius naturalis legis transgressores iudicamur. Opponitis enim indignantes, cur uestrum & a uobis excommunicatũ nobis sociare præsumpsimus, quod vtique ab alio pati nolumus. Sed de excõmunicatione quid respondebimus, quando uos inde uobis satisfacitis pro nobis, sciẽtes proculdubio prius a nobis fuisse receptum, quàm a uobis excommunicatum? Cum autem prius susceptus, dum tamen regulariter fuerit: profecto non iam in uestrũ, sed in nostrum uestræ maledictionis sententiam intorsistis. Quod si recte factum sit, uos uideritis. Restat igitur sciendum, & hoc tantum quæritur inter nos, an rationabiliter susceptus fuerit. Et uos quidẽ quoniã de ignoto monasterio monachum regulariter posse suscipi negare non potestis, vestrum nobis notum esse, contenditis. Negamus, & non creditis. Verum si non creditis simpliciter negantibus, credite, uel iurantibus. In ueritate, quę Deus est, uobis dicimus, nec nouimus vos, nec nosc imus: ignotorũ scripta susc epimus, ad ignotos rescripsimus. Sensimus quidem stimulationes, & inquietationes vestras, sed necdum stimulatores, & inquietatores ipsos agnouimus. Vos tamẽ ad conuincẽdum nos de simulata ignorantia, inuictissimum argumentum inducitis, non posse uidelicet ignotos esse nobis, quorum, & abbatis scilicet, & ipsius monasterij nomen in nostris posuimus literis, quasi mox, ut rerum uocabula scimus, etiam res ipsas nouerimus. Multum ergo ualet mihi Michaelis, Gabrielis, Raphaelis nomina nosse, quando ex solo auditu uocabulorum, etiã de ipsorum beatorum spirituum cognitione iam beatus sum. Non mediocriter inquã profeci, quia didici ab Apostolo Paradisum & tertium cœlum nominare, si etiã non raptus cum Apostolo, solis ex nominibus secreta cœlestia iam noui, & audiui ineffabilia uerba, quæ non licet homini loqui. Stultus ego, qui iam sciens nomen Dei mei, nescio quid adhuc superfluo quotidie gemo, frustra suspirans, & dicens cum propheta: Vultum tuum Domine requiram. Et illud: Quando ueniam, & apparebo ante faciem Dei? Et ostende nobis faciem tuam, & salui erimus. Sed quid est quod uobis facimus, quod nobis facimus, quod nobis fieri nolumus? Hoc nos utique nolle putati, ut quis a nostro monasterio discedens monachus in alio suscipiatur. Vtinam omnes commissos nobis, sine nobis saluare posletis. Si quis de nostris ad uos maioris perfectionis gratia, & arctioris uitæ desiderio conuolauerit, non solum non causamur, si ei in tali studio cõsulitis: sed & multũ precamur, ut hoc faciatis. Nec offensos nos cõquereremur, sed ualde in hoc adiutos esse fatebimur. Negatis deinde quod de uobis audieramus, uestro scilicet iussu, uel assensu fratrẽ B. quandiu fuit apud uos, in medicinali arte secularibus deseruisse, ipsumque qui hoc dixit, falsitatis arguitis. Si mentitus sit nescimus, ipse uiderit. Sed hæc scimus quia siue per se, ut uos fatemini, siue per uos, ut ipse testatur, hæc feceritis, in magno interim periculo fuit. Quis uero tã humanus qui sic perelitanti nõ succurreret si posset, non consuleret si nosset? Attamẽ si ut asseritis, nõ cõpulsus obedientia, sed propriį quæstus cupiditate, ac uagandi curiositate, hac illacque artẽ suam uenditans discurrebat, quid causæ extitit, cp à uobis discesserit? An quia iã tandem censuræ pastoralis districtione nõ ei licebat quod ante licuerat? Cur igitur cũ iã apud nos esset uolẽtes eũ reuocare, ad persuadendum de reditu promisistis ei quietẽ in claustro: nisi quia hæc uelle hominẽ noueratis, hæc quęsisse memineratis? At ille iã adepto apud alienos quod nõ potuit inter suos, ne certa pro incertis desereret, tenuit quo iam fruebatur, spernens quod sero sibi offerebatur. Desini te itaque fratres, desinete fratrẽ solicitare, de quo non ualde necesse est uos solicitos esse, nisi forte (quod absit) quæ uestra non quæ Iesu Christi sunt quæratis, & magis uestrum de illo solatiũ, quam eius salutem diligatis. Nã cum semper apud uos gyrouagus fuisset: & ut scribitis, contra suũ propositũ, & abbatis imperium in proprios usus quod de arte sua conquirebat, expenderet: gaudeat qui eũ diligit, cp apud nos Deo miserante sanatus sit. Testimoniũ enim ei perhibemus, quòd nusquã modo aliqua occasione uagatur, sed quiete perseuerans in monasterio, pauper inter pauperes sine querela conuersatur, primam fidem quam quidem apud uos promisit, sed non tenuit: nõ irritam, ut dicitis, faciens, sed ratam integramque custodiens morum utique conuersione, & obedientissima conuersatione, sine qua sese fallit, qui de loci stabilitate cõfidit. Rogamus uos fratres, ut quiescat iã indignatio

dignatio uestra, & desinat inquietatio nostra. Si autem, facite quod uultis, scribite ut uultis, persequimur quantum uultis, charitas omnia suffert, omnia sustinet. Nobis autem decretum est ex hoc iam uos pure diligere, reuerenter suspicere, familiariter colere.

Ad Guidonem abbatem de tribus fontibus. Epist. LXIX.

VNde te contristatum cognouimus, contristatum quidem esse laudauimus, sed si non nimis. Contristatus enim (nisi fallor) quomodo ait apostolus, secundum Deum, nec dubium est huiusmodi tristitiam tuam conuerti quandoque in gaudium. Itaque dilectissime, irascere, & noli peccare. Peccabis autem non minus nimis irascendo, quã omnino non irascendo. Siquidem non irasci vbi irascendum sit, nolle emendare peccatum est. Plus uero irasci, quam irascendũ sit, peccatum peccato addere est. Quod si malum est peccatum non emendare, quomodo malum non erit augmentare? Si ex rerum euentibus reatuum penderet iudiciũ non foret culpanda tua etiam ingens tristitia, vbi nimirum constitisset, quod ingens fuisset, & culpa. Tanto quippe culpa grauior, quanto res sacrior appareret. Nuncvero quia rerum causa, non materia, nec exitus actuum, sed intentionis propositum cuipas discernit, & merita, dicente Domino: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: si nequam, totũ corpus tuum tenebrosum erit: in tui quoque examinatione commissi, non tam, vt arbitror, sacrorum est attendenda maiestas, quam propria intentio discutiẽda. Porro ego & prior noster, rem ipsam & intra nos pensantes, & intra nos conferentes, tuam quidem ibi deprehendimus ignorantiam, ministrantium quoque negligentiam, sed plane nullius malitiam. Et certe optime nosti nullum esse bonum, niti fuerit spontaneum. Malum ergo poterit esse magnum, quod constat uoluntarium non fuisse? Alioquin si quod fit a nõ volente, bonũ quidẽ nullã gratiã, malũ autẽ multã consequitur pœnã. Hoc est, si circa vnã eandẽque causam, & malũ imputatur, & bonũ nõ suscipitur: quisquis ita sentit, aberrat si vult, & cp non sapientia malitiã sed malitiã vincit sapientiã. Vt tamen factamus satis inquietiori conscientiæ tuæ, & ne forte malum hoc mali cuiuspiam grauioris latentis adhuc in monasterio fuerit commonitio, pro pœnitentia tibi iniungimus vij. pœnitentiales psalmos quotidie usque ad Pascha septies prosternendo te decantare, vij. disciplinas accipere. In hunc modum satisfaciat, & ille qui tibi ad illa missam ministrauit. De illo autẽ qui sibi ante apparuerat & oblitus est mittere uinũ in calicẽ, cuius & maiorẽ in hoc æstimamus culpa, si tamẽ, & tu ita putas, tuo arbitrio derelinquimus. Sane si sermo exijt inter fratres, & ipsi omnes singuli singulas accipiant disciplinas, ut fiat quod legitur. Alter alterius onera portate. Deinde cp comperta sero licet negligentia, uinum fudisti in calicem super hostiæ sacratæ particulum, laudamus, nec sub tanto artículo melius fieri potuisse putamus, arbitrantes liquorem etsi non ex consecratione propria atque solemni in sanguinem Christi mutatum, sacrum tamen fuisse ex contactu corporis sacri. Aiunt tamen nescio quem alium, aliud sensisse scriptorem, non posse uidelicet absque tribus, id est pane, uino, & aqua hoc sacrificium esse, ita ut si quodlibet deesse contigerit, reliqua nõ sanctificentur. Sed de huiusmodi unusquisque in suo sensu abundat. Ego autem pro meo fatuo sensu, si mihi idem contigisset, quod tibi, uelle ad remedium mali unum è duobus egisse, aut ipsum quod fecisti, aut certe ab illo loco ubi dicitur: Simili modo postea, quam cœnatum est: uerba sancta iterasse, & sic cõplesse, quod restabat de sacrificio. Neque enim dubitauerim de corpore iam cõsecrato, qui utique iuxta ritum ecclesiæ didici ab ipsa, quod & ipsa accepit a domino: panem scilicet, ac uinum, & simul apponere: non simul tamen ex his sacra conficere. Cũ ergo prius de pane corpus, quam de uino sanguis more ecclesiastico conficiatur: si per obliuionẽ tardius, quod posterius sacrandum est apponatur, non uideo quid sacris præcedentibus tarditas possit præripere consequentium. Puto enim quòd si domino post factum de pane suum corpus uini consecrationem placuisset aliquandiu intermittere, aut certe penitus omittere: nihilominus corpus mansisset, quod fecerat: nec factis facienda præscriberet. Nec nego panẽ, & uinũ, aqua quidẽ mixtũ simul debere apponi: quin potius asserо, haud aliter debere fieri. Sed aliud est culpare negligẽtiam, aliud negare efficaciã,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aliud inquam est, quod causamur non bene quippiam fieri: & aliud quod mentimur nec fieri. Hæc interim de hac re dixerim, & sensérim absque præiudicio, uel tuæ sententiæ, si quid melius sapis, uel cuiuslibet sanius sapientis.

Ad eundem. Epist. LXX.

COnsiderans miseri huius miserabilem cõditionem, misereor quidem, sed uereor ne frustra. Neque enim non ideo mihi uideor frustra misereri, quòd ipso licet remanente in sua miseria, mea tamen, uel mihi non sit infructuosa misericordia: in quam utique misericordiam non propria utilitas inclinauit, sed intimis eam uisceribus proximi miseria, & fraternus dolor inflixit. Misericordia quippe affectio est, quæ nec uoluntate coercetur, nec rationi subijcitur: quando non eam in se quisque peterabit uoluntario nutu, sed ipsa pias mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectu: ita ut etiamsi peccatum esset misereri, etsi
A multum uellem non possem tamen non misereri. Poteſt quidem ratio, uel uoluntas affectui effectum subtrahere, sed nunquid ipsum affectum euellere? Discedant a me qui
Psal.34.b consolantur, & dicunt, quia oratio mea in sinu meo reuertetur, dum is pro quo emissa
Ezec.18.c est nondum conuertitur. Nec audio illos, qui mihi blandientes asserunt: iustitia iusti super eum erit, dum impius in sua adhuc impietate remoratur. Non inquam recipio cõsolationem, ubi fratris uideo desolationem. Si ergo dulcissime fili, tua quoque pia mens similiter affecta est, imo quia aliter affecta non est, quanquam tibi infœlix iste cunctas suæ egressionis de monasterio, & denuo regressionis, regulares uices infœliciter percurrisse uidetur, quia tamen ipse aliter putat, non solum patienter, sed etiam libenter audiendum est, quod humiliter calumniatur, si forte tam desperatæ salutis reparandę rationabilis ulla occasio inueniatur, quam (ut bene mecum tua intelligit experientia) difficile quidem in cõgregatione, sed multo difficilius foris poterit, obtinere. Tanto itaque omnium fratrum consilio, omnia, quæ in eum fecisti iudicia diligenter retractare non dedigneris, quatenus tua humilitate eius contumacia sanetur, si uel sic uidelicet adinueniri poterit, quomodo adhuc semel regulariter suscipiatur. Nec timendum est in hac retractatione, quòd displiceat iusto, ac misericordi Deo, si misericordia superexaltatur iudicio.

Ad monachos eiusdam loci. B
Epist. LXXI.

QVod nondum ueni ad uos, non putetur incuria. Curamus quidem uos, tanquam uiscera nostra. Si mater potest filii uteri sui negligere curã, possum & ego forsan in suspicionem duci, & argui negligentiæ, itaque opportunitatẽ expectanimus, & expectamus, ut cũ uenerimus, uisitatio nostra nõ sit sine fructu. Interim de abscessu patris uestri non turbetur cor uestrum. Deus uobis prouidebit alium, sicut speramus, pro eo idoneum: sed nec istum perdetis. Nam etsi translatus est, non tamen ablatus. Tamen qui uobis fuerat specialis, erit communis, & nobis. Donec ergo uenio, uiriliter agite, & confortetur cor uestrum, & omnia uestra in charitate fiant.

Ad Ramaldum Fusniacensem abbatem.
Epistola LXXII.

DIlectissimo suo Ramaldo B. eius non pater, aut dominus, sed frater, & conseruus, quod fratri charissimo, & fideli conseruo. Primo ne mireris si terream dignitatis nomi
nibus, cum me ipsis rebus sentiam indignũ. Et te quidem decet, ut facis, sed mihi assentire non expedit. Nam si tibi obseruandum putas illud. Honore inuicem præue- *Rom.*
mentes, & subiecti inuicem in timore Chri *Eph.*
sti: si non frustra utrobique positum est inuicem, intelligis æque, & mihi æque utrunque congruere. Quòd si cogitas tibi illam regulæ sententiam obseruandam: Iu- *C*
niores priores suos honorent: mihi é regione in mentem uenit ex regula ueritatis. Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. *Matt. Luc. Eccl. Eccl.*
Et qui maior est uestrum, fiat sicut iunior. *2. Cor. Matt. ibidem.*
Et quanto maior es, tanto humilia te in omnibus. Et principem te constituerunt, esto inter illos, quasi unus ex illis. Et non quia dominamur fidei uestræ, sed adiutores sumus gaudii uestri. Et nolite uocari ab hominibus rabbi. Et patrẽ nolite uocare uobis super terrã. quãtũ itaque tuis attollor fauoribus

H bus, tantum his mollibus premor. Vnde
Psal. 87.b merito in psalmo nõ canto, sed plango: Exal
Psa. 101.b tatus autẽ humiliatus sum, & conturbatus. Et quia eleuans allisisti me. Sed uerius forsasse proferetur quod sentio: quia uidelicet qui me exaltat, humiliat, & qui me humiliat, exaltat. Tu me ergo potius exaltando deiicis, & extollendo premis. Sed ne ita premas, ut opprimas, consolantur me hæc, & his similia ueritatis testimonia: quæ miro modo dũ reprimunt erigunt: dum deiiciũt
Psa. 118.a erudiunt, ita ut unde proiectus, inde & prouectus, tota cum hilaritate decantem: Bonũ mihi domine quia humiliasti me: ut discã iustificationes tuas. Bonum mihi lex oris tui, super milia auri, & argenti. Et hoc mira culum agit sermo Dei uiuus, & efficax, hoc illud uerbum per quod facta sunt omnia be
nignissime, & potentissime operatur, hoc denique facit iugum Christi suaue, & onus leue. Libet admirari quam leue sit onus ue
D ritatis. Num uere leue est quod portantem non grauat, sed leuat? Quid eo leuius onere, quod non solum, non onerat, sed & portat omnem cui portãdum imponitur? Hoc onus potuit uterum grauidare uirgineum, grauare non potuit. Hoc onus ipsa quibus se præbuit sustentandum, senis Simeonis brachia sustentabat. Hoc etiam Paulum in graui licet, & corruptibili corpore positum rapiebat usque ad tertium cœlũ. Quæro in rebus si quid forte huic exonerandi oneri simile inueniamus: occurrit mihi de pennis auium, quod utcũque coaptem, quę quodã uidelicet singulari modo, & corpulentiorẽ reddunt substantiam, & agiliorem. Mirum opus naturę. Vnde grossescit materia, inde farcina leuigatur, & quantũ crescit in massa tantum decrescit in pondere. Hoc plane in pennis Christi oneris exprimit similitudinem, quòd & ipsæ ferunt a quibus ferun
tur. Quid & de quadriga dicam? Hæc nimirum admota iumento farcina, quæ ab ipso moueri non poterat, auget quidem, sed portabiliorem facit. Onus oneri additur, & minus onerat. Sic & oneri grauissimo legis ac
Psal. 147. cedens quadriga cuãgelij, & auxit perfectionem, & difficultatem minuit. Velociter, ait, currit sermo eius. Sermo utique ante notus in rudæa tantum, nec se præ sui quidẽ gra
uedine valens ultra extendere, quippe qui & ipsius Moysi manus suo pondere prægra uatas dimitteret, leuigatus per gratiã, & rotis cuãgelicis superpositus uelociter in omnem terrã exiuit, & in fines orbis terræ celerrime peruolauit. Sed longe nimis digredior. Tu itaque dilectissime, cessa iã indebitis me honoribus magis obruere quam attollere. Alioquin cœtui te inimicantiũ mihi amica licet uoluntate commisces. Ipsi sunt de quibus soleo soli Deo ita conqueri in orationibus: Et qui laudabant me, aduersum me iurabant. Ad quam meam queri- *Psa. 101.b*
moniam Deum audio respondentẽ mox, & attestantẽ, q̃ uerax sit. Vere, inquit, qui te *Esa. 3.b*
beatificant, in errorem te mittunt. Et ego: *Psal. 69.a*
Auertantur ergo, inquam, erubescentes, qui dicunt mihi, euge euge. Quod tamen ne putetur in quoscũque aduersarios a me quandoque intorta maledictio, uel imprecatio, exponere debeo qualiter intelligã. Precor nimirum, ut quicunque existimant de me supra, id quod uident in me, aut audiunt aliquid ex me, auertantur, id est a laudibus meis in quas ignari nimie feruntur, resiliãt & pedem retrahant. Quomodo? Quandoquidelicet cognoscentes plenius quem immoderatius laudant, & eõsequenter erubescentes, uel errorem suum, uel amici deprehẽtam inutilitatem. Et hoc modo utrunque nocentium genus, & illi scilicet, qui uolunt mihi mala, & me adulatorie commendant, & hi qui licet innocenter, tamen nocent, dum beneuole quidem, sed nimie laudant, auertantur, retrorsum, & erubescant: hoc est tã uilis, & abiectus eis appareã, quatinus pudeat eos talẽ ita laudasse, & sic desinãt iam indiscrete laudare. Igitur aduersus utrosque laudatores illis me duobus munire consueui iuersiculis. Contra maleuolos quidem priorem: Auertantur retrorsum, *Psa l.34.d*
& erubescant, qui uolunt mihi mala. Con F
tra beneuolos autem proferens sequentem: Auertantur statim erubescentes, qui dicunt *ibidem.*
mihi, euge euge. Cum ergo, ut ad te reuertar, exemplo Apostoli tuæ religiositati non dominari, sed congratulari tãtum debeam, & iuxta uerbum domini unus sit pater no- *2. Cor. 1.d*
ster in cœlis: nos autem omnes fratres simus: non immerito domini patrisque cella nomina quibus me honorandum, sed non onerandum putasti, scuto a me ueritatis repuli, congruentius pro his me fratrem nominans, & conseruum, tum propter eandẽ hæreditatem, tum propter æquam conditionem: & ne si forte quod Dei est usurpauero mihi, audiam ab ipso. Si ego dominus, ubi est timor meus? Si pater, ubi est honor

Universidad de Deusto
Biblioteca

meus? Et patris quidem habere me erga te affectum nō nego, sed auctoritatem renuo. Nec enim te minore (ut existimo) quam paterno complector affectu. Hæc ergo pro tituli causa. Iam vero, ut ad reliqua epistolæ tuæ respondeam, eandē quam tu de mei, possem & ego vicissim de tui absentia non immerito facere querimoniam, nisi quia nostris (quod ipse non negas) & affectibus, & profectibus Dei est præponenda uoluntas. Alioquin, quādo ego te comitem mihi charissimum ualdeque necessarium, quippe obedientissimū in agendis, studiosissimum in inquirendis, in conferendis utilissimum, promptissimum in rememorandis, paterer longe fieri a me, si non esset Christus in causa? Beati si sic permanserimus usque in finem, semper & ubique quærentes non quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi.

G *Ad eundem. Epistola* LXXIII.

PLangis dilectissime fili R. super multis tribulationibus tuis: pijsque querimonijs me quoque excitas ad plangendum. Nec enim te dolente possum non dolere, nec nisi molestus, & anxius tuas molestias, & anxietates audire. Verum quia hæc ipsa mala, quæ te inuenisse causaris, & ego præuideram, & tibi si recordaris prædixeram, puto leuius te præsecta portare debere, & mihi unde parcere potes, molestum nō esse. Satis nanque, & plusquam satis crucior te carendo, te non uidendo, te dulcissimo mihi solatio nō fruendo: ita ut penè pœniteat me, quòd te elongauerim a me. Et licet charitas hoc cogeret: quacunque tamen necessitate quo te non uideam missum, plango te tanquam amissum. Cum ergo super hoc etiam uelut quodam tuę pusillanimitatis baculo me percellis, qui mihi debueras esse baculus sustentationis, tristitiam super tristitiam ingeris, & cruciatū cruciatibus addis. Etsi mihi piū est nullas tuas angustias dissimulare: tibi tamē durum est sic affecto cunctas indicare. Quid enim necesse est latis solicitum amplius solicitare, & absentia filij fatucia patris uiscera grauioribus torquere doloribus? Onus meum tibi partitus sum ut fibo, ut necessario, ut fideli coadiutori meo. Vide quomodo te oporteat paternam portare sarcinam. Si enim sic portas, ut me non alleues, sed magis premas: tu quidem es oneratus, sed ego non sum exoneratus. Hoc autem onus animarum est, & infirmarum. Nam quæ sanæ sunt, portari nō indigent: ac per hoc nec onus sunt. Quocunque igitur de tuis inueneris tristes pusillanimes, murmuriosos, ipsorum te patrē, ipsorum te noueris esse abbatem. Consolando, exhortando, increpando agis opus tuum, portas onus tuum, & portando sanas quos sanando portas. Si quis uero ita sanus est, ut magis iuuet te, quam iuuetur a te: huius te non patrem, sed parem comitē, non abbatem agnoscas: Quid igitur causaris te aliquorum qui tecum sunt, magis grauari consortio, quam frui solatio, cum solus omnium omnibus datus sis solatium, tāquam omnibus senior, omnibus fortior, qui omnibus sufficias per Dei gratiam solatiari, & a nemine omnium indigeas consolari? Denique inquantum grauaris, intantū lucraris, & inquantū iuuaris, tantum tua tibi præmia minuis. Elige ergo quos eligas an qui grauando iuuant, an qui iuuādo grauant. Hi tibi promeritores, illi fraudatores meritorum existunt. Nam qui socij laboris, proculdubio, & mercedis participes erunt. Sciens ergo te missum iuuare, non iuuari: illius te agnosce uicarium, qui uenit ministrare non ministrari. Plura tibi ad tui consolationē scribere uolebā, sed non fuit necessariū. nā quid opus est uerbis superfluis mortuā chartā implere, ubi una, præsens loquitur? Viso siquidē priore, puto, q̄ ipsa tibi sufficiāt, & ad eius præsentiā spiritus tuus reuiuiscat: ita ut iā consolationem scriptorū non requiras, cui interim licet uerborum illius solatio releuari, in quo & per quē meū quoque spiritum, quem tibi in tuis literis mitti postulasti, siquo modo tamen mittere potui, missum esse non dubites, cui quippe, ut bene nosti, idem mecum consilium, eadem solet esse uoluntas.

Ad eundem. Epistola. LXXIIII.

SPerabam charissime, aliquod me præcepturum meæ pro te solicitudinis remedium, si tua te non iudicante nescirem in commoda. Vnde, & in alia epistola memini me ad te sic inter cætera scripsisse: Etsi, inquā, mihi piū est nullas tuas angustias dissimulare, tibi tū durū est sic affecto cūctas indicare. Sed ecce unde meas mihi curas credidi

didi leuigari, inde fateor amplius grauari me sentio. Nā ante quidē sola, quę te innotescente perceperā, aut dolebam aut metuebam. Nunc autem quid unquam mali euenire possit, quod ego non metuam? imo iuxta tuum Ouidiū: quando ego nō timui grauiora pericula veris? Ego quippe suspectus omnia, quo incertus de omnibus, verā sæpe de falsis tristitiam contrahere cogor. Mens siquidem, quam semel affecerit charitas, sui iuris esse non sinitur. Metuit, quod nescit, dolet quod non oportet, solicitatur plusquam voluerit, & unde noluerit: compatitur nolens, miseretur inuita: Et quia mi des fili, nec meam meticulosam industriā, nec tuam piam prudentiā in hac parte profecisse mihi: iam quæso, noli celare, quæ circa te aguntur: ne unde te mihi parcere putas, magis affligas. Opuscula mea, quę habes, da operam cum oportune potueris, ut habeam.

Ouidius 1. epist.

K

Ad artaudum Vultariensem abbatem. Epist. LXXV.

QVicquid gratiæ & dilectionis sibi impendere possunt absentes amici, puto & me debere tibi, & mihi deberi a te, non solum ob consortium propositi, & professionis, sed etiam ex debito nostræ inuicem pristinę societatis. Quę tam grata utrique, tamque debita deuotio, quantum in unoquoque nostrum ferueat, in nullo euidentius agnoscere seu innotescere possumus, quam si alterutrum non celemus, si quid forte de alterutro, quod non deceat audimus. Audiui autem ego de te, quod de sancto conuentu tuo abbatiam in Hispania constituere velis. Quod mihi nimirum in magnam admirationē venit, quid causæ uidelicet sit, quid consilij, quidve utilitatis, quod filios tuos exulare cupis, in locum utique tam longinquum, tāto sumptu, & labore, & quærendū & ædificandū: cū prope te habere possis ubi eos colloces, iam ædificatum, & bene preparatum. Nec enim (ut reor) hinc te excusare potes, q̄ locus ille tuus: non sit: cum certissime sciam, q̄ facillime si uis tuus esse possit. Nunquid nam abbas dominus P. qui illū tenet, tibi requirenti negaret? imo si uelles accipere, gratissimum haberet: non quia bonus non est, sed quia tibi, ut scis, opus non est. Timendum ualde tibi pariter, & mihi, ne si solicite in operibus nostris non seruamus, quod apostolus dicit: Nemo adolescētiam suam contemnat: citius, quia iuuenes sumus de leuitate notemur. Sed confido, quia tu consultius ages, & locum qui uicinior etiam constructus es, eliges: quem amico quidem tenuari, nostri oneri esse, tibi autem necessarium fore.

I

Ad eundem. Epist. LXXVI.

VNde placuit tuæ dignationi fratrem hunc nostram paruitatem consulere: sic nos quod nobis usui fuit, noueris consilium dedisse, ut saniori non præiudicauerimus. Ne ergo rerum quas scis, superflua narratione te grauemus, hæc est summa consilij. Periculosum quidem est, & fortasis illicitum, hominem post diutinam in domo, & habitu religionis conuersationem ad seculum redisse: quique prius, & adhuc priore uxore uiuente, ac consentiente fortissime, ac diutissime cōtinentiam tenuit, secundis rursus amplexibus se ineptissime, atque inhonestissime implicuisse. Quia tamen publice, ac solenniter iuxta morem cæterorum hominum, & sine querela, uel calumnia ipsum, qualecunque coniugium celebratum fuit: non nobis uiderur tutum, illum illam non consentientem dimittere, nisi prius episcopalis auctoritatis, uel consilio fretū, uel imperio, aut certe ecclesiastico canonicoque iudicio. Quoniam uero hoc tam grande hominis periculum ad te nimirum non minima ex parte respicere credimus? ex eo quippe, quòd uolentem, ac flagitantem suum confirmare propositum: nimis suscipere distulisti, occasione sumpta, diabolus in hæc eum mala præcipitauit, omnino ex charitate suademus, & consulimus, ut quacunque industria, quocunque sumptu, uel labore potes miserum omnimodo satagas liberare: conueniendo scilicet, aut mulierem, ut illum sponte dimittat, & continentiam promittat, aut episcopum, ut ambos uocari iubeat, & quod recto posse fieri credimus iudicio, separet.

M

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad magistrum Hugonem de sancto Victore.
Epist. LXXVII.

SI tibi uideor tardius rescripsisse scito me tarde quoque accepisse, ad quod rescriberem. Nam quod miseras, non continuo ad me usque perlatum est, sed Pontiniaci diu ante retentum. Porro ubi accepi, moram minime feci in rescribendo. Cæterum id breuius, quam tua forte deposcebat intentio, sed non plane, quam mea occupatio sineret. Curaui tamen ne te utcunque lateret, quicquid super interogatis ego sentirem, tuo sane eadem mea sensa, & ocio, & ingenio plenius affrueda relinquens, si ita oportere cognouerit. Nec dubito ad manum tibi esse rationes certas, & congruas auctoritates quibus facile id possis. Is ergo cuius me respondere assertionibus iubes, & nomen taces, tibi nouerit a me super consultis, quod sentio dictum, non sibi contradictum, etiam si quid aliter ab ipso sapimus. Nam si uerum non sapimus, ueritas ei contradicit, non nos. Sed enim si non confundi tur acquiescere ueritati, & ueritas cum eo sapit, & nos. Sinautem, seruum Dei tamen nō oportet litigare, sed magis patientem esse ad omnes. Ideoque non quærimus pugnas uerborum, nouitates quoque uocum iuxta apostolicam doctrinam euitamus. Patrum tantum opponimus sententias, ac uerba proferimus, & non nostra. Nec enim sapientiores sumus quam patres nostri. Abunder sane in suo sensu qui uult quantum uult, dummodo nos patiatur in scripturarum sensibus abundare, quomodo dicit Apostolus. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Scribis itaque quendam asserere (nescio quem: nā non nominas) ex quo primum dictum a Domino legitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum: ex eo neminem absque eodem precepto actualiter usibili sacramento, uel eius uice martyrio, ullatenus potuisse saluari: sed etsi forte illud, quispiam cum uera fide, & contritione cordis expeteret, sed præuentus mortis articulo assequi quod cuperet non ualeret, tamen omnino damnari. Vbi primo de temporis quidem præhxione durum nimis austerumque uidetur, ut uidelicet uerbum absconditū palam iam noceat, & ante iudex feriat, quam minetur: quodque interim in tenebris loquitur, & in aure saluator, nondū quidē saluet, quia nondū apparet, & iam mundū impleat condemnatis. Itáne ergo uerbū salutis, & præceptum uitæ, non prius uitam restituere ualuit, quā morte inflixerit, idque eo innocētibus quo, & nescientibus adhuc uoluntatem domini sui? Num gentē ignorantē, & iustā, ut cum ethnico loquamur, debuit interficere Deus? Quis ita sapiat? Non equidē uitæ concordat auctori, morte quidē quam exterminare uenerat, ut mox in initio uiarū suarū ad præiudicium seculi, cœleste adhuc recentissimum ignorantis edictū. Nephas est profecto sentire de omniū largitore bonorum, q̄ tam malum principium dederit aduenienti. Minime prorsus id ego cuipiam de Christo assenserim, quod magis ab antichristo merito formidatur, quia videlicet & ipse parauerit sagittam suā in pharetra, ut sagittaret, in obscuro rectos corde. Quanti namque interim toto orbe non baptizati moriuntur, profecto ignorantes, quid cum Nichodemo Iesus noctu secretoque consabuletur? quid ergo? Necdum lex promulgatur, & iam præuaricantes tenentur? Et quomodo, inquit, credent in eum quem nō audierunt? quomodo uero audient sine prædicante? quomodo autem prædicabunt nisi mittantur? Necdū iniuncta, necdum uulgata, necdum audita prædicatio est, & iuxta pigri, ac nequam serui sententiam tam durus est dominus, ut necdum sata iam metere uelit, & non sparsa colligere? Absit. Sed audi magis huius rei ueritatem. Qui unus est magister in cœlo & in terra, ei qui magister tantum in Israel erat, familiari priuatoque colloquio tradebat, quod traderet, docebat, quod doceret, non quod exigeret, & ab absentibus, non unde præscriberet, & his qui non audierant. Valde quippe iniuste exigitur obeditio, ubi non præcesserit auditio. Neque enim tale est hoc, quod & absque promulgatione naturalis lex ignorare non sineret, quare uerbi gratia illud est. Quod tibi non uis fieri, alij ne feceris. Factitium enim magis quodammodo est, & non naturale mandatum. quænam enim natura seu ratio docet internam, æternamque salutem, mortalium neminem posse percipere, cuius foris corpus perfusum uisibili non fuerit elemento? Sacramentū Dei altissimi

altissimi est suscipiendum; non discutiendū uentilandum non diiudicandum, fide sortitum, non innatum, traditione sancitum, nō adinuentum ratione. Porro fidem necesse est ut auditus præcesserit, dicente apostolo: Ergo fides ex auditu. Quod ergo omnino sciri non poterat si non audiretur, quo pacto quæso exigi debeat, & antequam audire tur. Vide autem quomodo hoc refugit apostolus, & de solo auditu conuincit incredulos. Sed dico, inquit, nunquid non audierunt? Ac si dicat: Excusari poterant, si non audissent. Vbi enim non est lex, nec prēuaricatio. Nunc uero cum in omnem terram Dexierit sonus prædicatiū, & in fines orbis terræ uerba eorum: quia dissimulari iam nō ualet, auditus profecto inexcusabilis est, & contemptus. Multa profecto scienda nesciūtur, aut sciendi incuria aut discendi desidia, aut uerecundia inquirendi. Et quidem huiusmodi ignorantia non habet excusationē. Sed nunquid forte tale est hoc quod inquisitum humano possit addisci magisterio? Homo hominis nisi ipso indicante non intelligit cogitatum: quanto minus diuinū quis poterit inuestigare consilium, nisi cui ipse uoluerit reuelare? Audi denique ipsum: Si non uenissem, ait, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Non dicit simpliciter, & locutus non fuissem, sed interserens eis, & locutus eis, inquit, non fuissem: ostendes sine dubio non ante censeri inexcusabiles de contemptu, quam ad ipsorum usque notitiam iussio perueniret. Nam si locutus quidem fuisset, sed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia nihilominus excusaret. Nunc autem, inquit quoniam locutus sum eis, excusationem non habent de peccato suo. Vnde, & aiebat: Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil. Non, quod suos domesticos multa in occulto priuatimque non docuerit, sed quod tanquam nihilum interim reputaret, & nec pœnam nec præmiū ex augere quæ in secreto tradebat iudicaret, donec de medio fierent, & prodirent in lumine. Denique, & dicebat: Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: ut merito uidelicet iam audientibus obedientiæ uel meritum asscriberet, uel cōemptū cū in medio proferrentur. Item, Qui uos audit, inquit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Ac si diceret: audientium meum inter obedētes, & contēnentes, non de mea secreta tradi-

tione, sed de uestra publica prædicatione pendebit. Sed forte aliquis dicat eos quidē qui non audierunt, etsi non de contemptu iudicari, damnari tamen propter originale peccatum, à quo utique nisi per lauacrum emundari minime potuerunt. At uero quia nesciat & alia præter baptismum contra originale peccatum remedia antiquis non defuisse temporibus? Abrahæ quidem, & semini eius, circuncisionis sacramentum, in hoc ipsum diuinitus traditum est. In nationibus uero quotquot inuenti fideles sunt: adultos quidem fide, & sacrificiis credimus expiatos, paruulis autem etiam solā profuisse imo & sufficisse parentum fidem. Porro hoc ita usque ab baptismi tempora perdurasse, quo uno substituto, uacasse cætera. Quærimus itaque baptismi tempus ex quo cœperit. Ex quo inquit, primum dictū est: Nisi quis renatus fuerit, & cetera. Tene ergo firmiter dictum hoc ad Nicodemū utique amicum Iesu, occultum tamen propter metum Iudæorū, occultumque illud de nocte requisisse colloquium. Quanta autem putas obisse interim, ut de gentibus taceam, milia circuncisorum, cum necdum in lucem proderit quod de baptismo tunc in tenebris dicebatur? Quid ergo?, Damnatos illos omnes dicimus, quia baptizati non sunt? Fit ergo iniuria antiquo illi Dei æque mandato, si nouo adhuc furtiue quodammodo superueniente, non tamen subueniente, illud ita subito euanuisse putetur, ut prodesse deinceps non ualeret. Et quidē quam longe post putas publice prædicatū, & clamatum super tecta fuisset. Si circuncidamini, Christus uobis nō proderit? Quo modo deinde stabit illud, quia à diebus Ioannis Baptistæ regnum cœlorum uim patitur: si præcipue tunc temporis contigisse constiterit huiuscemodi a regno uiolentam interclusionem, qualis quidem nec ante fuerit, nec post futura sit? Sancito quippe noui mysterii decreto, sed adhuc secreto quisnam, quæso, morientibus interim ad regnum patet accessus, dum, & uetus iam deficit, quoniam a nouo excluditur: & nouū tamen nō subuenit, quoniam dum nescitur non percipitur? O infœlicissima illa tempora, quæ sola a seculis omni penitus salutis remedio uacua transierunt, dum, & circuncisio quæ illo usque uiguerat, prodesse iam subripiente baptismate non auderet: & baptisma quoniam adhuc lateret non succurret.

ret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret, Forsan dormiebat eo rẽpore Deus, nec fuit interim qui redimeret, neque qui saluum faceret. Satis profecto ex his quantũ ro or apparet quòd damnatio non baptizatorum, & fruſtratio circũciſorũ, & euacuatio ſacrificiorũ, quæ ſorte contra originale peccatum ritus obſeruabat antiquus, generaliter iam tunc minime cœperit quando Nicodemo clam dictũ eſt: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum, ſed nec quando apoſtolis palam iniunctum eſt: ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti. Sed ex eo tempore tantum cuique cœpit antiqua obſeruatio non ualere, & non baptizatus quiſque noui præcepti reus exiſtere, ex quo præceptum ipſum inexcuſabiliter ad eius potuit peruenire notitiam ante paruulis & necdũ ratione utentibus, quia ſola nocere creditur peccati contagio, non etiã mandati præuaricatio, tandiu credẽdum eſt antiqua ualuiſſe ſacramenta, quandiu palam interdicta non fuiſſe conſtiterit. An uero ultra, penes Deum eſt, non meum, diffinire. Porro in maiori ætate quiſquis poſt uulgatum ubique baptiſmi remedium renuit iam baptizari, generali originalique maculæ addit & ex proprio crimen ſuperbiæ, duplicẽ ſecum portans iuſtiſſimæ damnationis cauſam ſi ſic de corpore exire contigerit. Tamẽ ſi ante exitum reſipuerit, & uoluerit & petierit baptizari, ſed mortis præoccupatus articulo forte obtinere nequiuerit, dũ non deſit fides recta, ſpes pia, charitas ſyncera, propitius ſit mihi Deus, quia huic ego obſolam aquam ſi deſuerit, nequaquam omnino poſſum deſperare ſaluti, nec uacuam credere fidem, nec cõfundere ſpem, nec excidere charitatem, tantum ſi aquam non contemptus, ſed ſola (ut dixi) prohibeat impoſſibilitas. Si quis aliter ſapit, uideat unde ſibi quod aſſerit perſuaſerit: nam me nõ facile fateor aſſenturũ ſi non firmi or induxerit uel ratio ad intelligendũ, uel ad credendum auctoritas. Sed miror admodũ ſi nouũ ille nouarum inuentor aſſertionum, & aſſertor inuentionum, inuenire in hoc rationem potuerit quæ ſanctos patres latuerit Ambroſium & Auguſtinum, ſiue auctoritatem eorundem auctoritate pottorem. Nam ſi neſcit, uterque idem profecto ſenſit quod fatemur ſentire & nos. Librum certe Ambroſii de morte Valentiniani legẽ ſi nõ legit, recolat ſi iam legit, non diſſimulet ſe recolit: & aduertet ſine dubio ſanctum hominẽ non baptizato & mortuo fidenter de ſola fide ſalutem præſumere, & tribuere in dubitanter bonæ uoluntati quod deſuit facultati. Legat & Auguſtini contra Donatiſtas de unico baptiſmo librum quartũ, & ſe uel agnoſcat imprudenter deceptũ, uel probet impudẽter obſtinatũ. Baptiſmi, inquit, uicem aliquando implere paſſionẽ, de latrone illo cui non baptizato dictũ eſt: Hodie meeum eris in paradiſo: beatus Cyprianus non leue documentum aſſumit. Et addit. Quod etiam atque etiam conſiderans, inuenio, inquit, non tantum paſſionem pro nomine Chriſti, id q̃ ex baptiſmate deerat poſſe ſupplere, ſed etiã fidem conuerſionẽque cordis ſi forte ad celebrandum myſteriũ baptiſmi in anguſtiis temporũ ſuccurri nõ poteſt. Et infra. Quantum itaque, ait, ualeat etiam ſine uiſibili ſacramento baptiſmi q̃ ait Apoſtolus: Corde creditur ad iuſtitiam, oré autem confeſſio fit ad ſalutem: in illo latrone declaratũ eſt. Sed tunc, inquit, impletur inuiſibiliter, cũ myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit. Et quidẽ non ignoro retractare ipſum id q̃ poluerat teſtimoniũ de latrone, minuſque idoneũ ad comprobandam illam ſententiam confiteri, eo q̃ ſane incertum ſit utrumnã fuerit baptizatus. Cæterũ ſententiam & audacter proſequitur, & multipliciter confirmat, nec uſpiam (niſi fallor) retractaſſe reperies. Item in alio loco Auguſtinus cum aliquos præmiſiſſet quos ſcriptura cõmemorat inuiſibiliter quidem non tamen etiam uiſibiliter ſanctificatos, tandem infert. Ex his colligitur aut inuiſibilem ſanctificationem quibuſdã affuiſſe & profuiſſe ſine uiſibilibus ſacramentis, quæ pro temporum diuerſitate mutata ſunt, ut alia tunc fuerint, & alio modo ſint. Et paulopoſt. Nec tamen, inquit, uiſibile ſacramentum omnino contemnendum, nam contemptor eius inuiſibiliter ſanctificari non poteſt. Vbi ſatis euidenter oſtendit fidelem & conuerſum ad dominum, non ſi nequiuerit, ſed ſi contempſerit baptizari, fructu priuari baptiſmatis. Ab his ergo duabus columnis. (Auguſtinum loquor & & Ambroſium) erede mihi, difficile auellor. Cum his inquam me aut errare, aut ſapere fateor: credens & ipſe ſola fide hominem poſſe ſaluari, cum deſiderio percipiendi

piendi ſacramentum, ſi tamen pio adimplẽdo deſiderio mors anticipans, ſeu alia quæcunque uis inuincibilis obuiarit. Vide etiã ne forte ob hoc ſaluator cum diceret: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: Mar.16.d caute, & uigilanter non repetierit: Qui uero baptizatus non fuerit: ſed tantum, qui uero, inquit, non crediderit, cõdemnabitur. Nimirum inuenis ſolam interdum fidem ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil. Quapropter etſi martyrium uicem baptiſmi poſſe implere conceditur, non plane hoc facit pœna, ſed ipſa fides. Nam abſque ipſa quid eſt martyrium niſi pœna? Quæ ergo martyrio præſtat ut abſque ulla dubietate pro baptiſmate reputetur, ipſa ita infirma, & imbecillis per ſe erit, ut quod da ſe alteri ualet, ſola non ualeat obtinere? Et prorſus ſanguinis pro Chriſto effuſio magnę cuiuſdam fidei indubitata probatio, nõ Deo tamen, ſed hominibus. Sed quid ſi deus qui profecto ad probãdum q̃ uult nul lis indiget experimentis, æque magnam in corde cuiuſpiam in pace morientis inſpicit fidem, martyrio quidem non interrogatam martyrio tamen idoneam? Si recordatus fuerit homo necdum ſe ſalutis percepiſſe myſterium, & dolens pœnitenſque toto deſiderio expetierit, ſed aſſequi mortis celeritate præoccupatus nequiuerit, damnabit ſi delem ſuum Deus, damnabit inquam hominem pro ſe etiam paratum mori? Paulus 1.Co.12.a dicit: Nemo poteſt dicere, dominus Ieſus niſi in ſpiritu ſancto. Hunc ergo qui in articulo mortis non ſolum inuocat dominum Ieſum, ſed ipſius quoque toto deſiderio expetit ſacramentum, dicemus aut non loqui in ſpiritu ſancto, & falſus erit apoſtolus, aut & cum ſpiritu ſancto damnari? Saluatorem habet habitantem per fidem in corde, I. & in ore per cõfeſionem, & cum ſaluatore damnabitur? Pro certo cum non aliunde martyrium niſi ex fidei merito illam ſubtinuerit prærogatiuã, ut ſingulariter uice baptiſmi ſecure ſuſcipiatur, non uideo cur nõ ipſa æque, & ſine martyrio apud eũ tantũdẽ poſſit cui, & ſine martyrij probamẽto pro culdubio innoteſcit. Poſſit ſane tantundem dexerim quantum ad ſalutis ſpectat obtentum, non autem ad meriti cumulum, quod indubitanter martyriũ antecelit. Legimus: 1.Ioan.3.c Omnis qui odi fratrem ſuum homicida eſt. Et item. Qui uiderit mulierem ad concu- Matt.5.d piſcendam eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo. Quid planius quam quod uoluntas pro facto reputetur ubi factum excludit neceſſitas? Niſi forte putetur in malo, quã in bono efficatior inueniri uoluntas apud deum qui charitas eſt, & promptior eſſe ad ulciſcendum quam ad remunerandum miſericors, & miſerator dominus. Quomodo is qui alieno debito ſe teneri forte in extremis poſitus recolit, ſi deſit unde perſoluat, ſola nihilominus pœnitentia, & cordis contritione obtinere ueniam creditur, ne iã pro eo damnetur: ſic ſola fides, & mentis ad Deum conuerſio ſine effuſione ſanguinis, & ſine perfuſione aquæ ſalutem ſine dubio operatur uolenti, ſed non ualenti prohibent articulo baptizari. Et ſicut nulla illi pœnitentia remittitur peccatũ, ſi cum poſſit non reſtituit ablatum: ſic & huic nulla proderit fides, ſi cum poſſit non percipit ſacramentum. Quanquam, & fidem conuincitur non habere perfectam ſi negligit. Ve- M ra enim, & plena fides uniuerſa præcepta cõplectitur. Eſt autem hoc unum, ipſumque præcipuum ex præceptis. Merito ergo nõ fidelis ſed plane rebellis atque cõceptor reputabitur quiſquis obedire renuerit. Quo modo denique fidelis qui Dei contemnit ſacramentum? Sane infantes quia hanc prohibente ætate non poſſunt habere fidẽ hoc eſt cordis ad deum conuerſionem, conſequenter nec ſalutem ſi abſque baptiſmi perceptione moriũtur. Non quod uel ipſi quando baptizãtur fide omnino careãt, ſine qua impoſſibile eſt uel ipſos placere Deo: ſed ſaluantur, & ipſi per fidem, non tamen ſuã, ſed alienam. Dignum nempe eſt, & ad Dei ſpectat benignitatem, ut quibus fidem ætas denegat propriam, gratia prodeſſe concedat alienam. Nec enim omnipotentis iuſtitia propriam putat ab his exigendam fidem, quos nouit propriam nullam habere culpam. Porro aliena opus eſt fide, cum ſine ſorde non naſcantur aliena, quatmus nec a paruulis alienũ ſit q̃ de omnibus generaliter dicitur: Fide mũdans corda eorum. Act.15.a Nec dubiũ, q̃ macula cõtracta ab aliis alterũ quoque fide ualeat uel debeat emũdari. Hæc ſunt quippe iudicia diuinæ iuſtitiæ, in Pſa.118.g quibus exultãs ſanctus Dauid, Memor fui, inquit, iudiciorũ tuorũ a ſeculo domine, & conſolatus ſum. Huc uſque de his. Aſſerit præterea, ut dicis, ille quẽ dicis omnes antiquos iuſtos, quotquot uidelicet Chriſti aduentũ præceſſerũt, tãti omnino habuiſſe præſcientiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A scientiã futurorũ quãtã nos qui post sumus, præteritorũ scientiã ita ut nullus vel simpli ciũ iustorũ aliquid prorsus ignoraret ex om nibus quæ modo nobis euãgelica pãdit hi storia. Verbi gratia. Verbum incarnatũ, par tum vigilantem, doctrinam saluatoris, mi racula, crucem, mortem, sepulturam, de scensum ad inferos, resurrectionem, & ad cælos ascensionem, sic omnino omnibus il lorum temporum iustis & aperte omnia & distincte singula fuisse prægnita: quem admodum suo sunt tempore post exhibita, & modo cognita nobis: adeo vt nec iusti fuerint nec salui sint quibus ita clara omnia & perspicua non fuerunt. Et id quidem fal sum. Verum ad refellendum tu tanta in tua epistola posuisse videris, vt nil addendum penitus putem: & pene qui addi possit, nõ inueniam. De homine tamen qui ista lo quitur, pace ipsius dico paucis quod sentio. Videtur plus nouitatis curiosus, quam stu diosus veritatis. grauarique de omni re sen tire cum aliis, & dicere quod aut solus nõ dixerit, aut primus. Vnde sit vt in his quæ sentit & loquitur, modum omnino tenere aut ignoret aut dissimulet. Ecce enim & in hac assertione sua dum pares in scientia fa cit omnes qui uentura spectabant, iis qui præterita legunt, deum profecto aut nimis largum: oculum discretionis exnulla parte aperiens. Aut enim numerum electorum il lius temporis sub paucitate redigit rarissi morum spiritualium, quos pro suæ sanctita tis speciali excellentia insignes illustresque B illis temporibus extitisse, ac singulari mu nere spiritus singula vti uentura erant præ uidere certissime potuisse scriptura comme morat: & sic nimis abbreuiat manum dei, dum præter paucos illos perfectissimos ne minem eo tempore putat potuisse saluari: aut certe si & illa tempora multitudinem saluandorum etiam præter istos habuisse nũ dissitetur, magnam sed inauditam diuini muneris largitatẽ ueteri populo collatã asse rit, si quidẽ omnẽ multitudinẽ omnia quæ de mysterio nostræ redẽptionis superius eru merata sunt, liquido prægnouisse cõstiterit. Cũ n. ex his quippiam tunc nec scriptũ manifestũ esse, nec publice prædicatum fuisse ma nifestum sit, restat ut fateamur omnia omni bus per spiritum reuelata fuisse: & sic om nes spirituales, omnes perfectos, omnes ex titisse prophetas, quotquot ab aduentu do mini retro iusti & salui fuerunt. Fuit itaque antiquis temporibus aut perrara salus, aut nimium numerosa perfectio. Quorum qui dem quodlibet sapere. discretionis termino excedere est. Quod si videtur tolerabilius, imo & Deo iustius iudicatur, repleta potius & ditasse secula illa multitudine perfectorũ quam saluandorum tanta fuisse paucitate contentum, quatinus & salui non pauci esse fierent, & omnes nihilominus repleti spiri tu prophetico necdum reuelata mysteria is tunc penetrarent: si inquam hoc recipitur, benedicimus quidem Deum in donis suis, sed quid tempori gratiæ reseruatum sit, non C videmus: nisi quod tempus gratiæ illud po tius iuxta sententiam hanc fuerit appellan dum, in quo tot & tantæ dei populo di uitiæ spiritus affluebant: vt illud prorsus incredibili fœlicitate cerneretur impletum quod Moyses optabat cum diceret:

Quis dabit ut omnes prophetent? Quęso Nu. quid simile artulit euangelium? Frustra glo riatur Paulus de primitiis spiritus quas se putat cum suis coapostolis accepisse, cum nil tale in diebus suis potuerit experiri. De 1.Co nique aiebat: Nunquid omnes prophetę? Frustra inquam gloriatur per euangelio suo Gala quia non ab homine neque per hominem illud acceperit: sed quasi speciali quadam prærogatiua per reuelationem Iesu Chri sti, cum, & ante ipsum per spiritum fuerit etiam populis reuelatum. Sed nec apostolus Petrus profecto debuit propheticum il lud ad sua tempora retorquere. Effundam Actu de spiritu meo super filios, & filias uestras & prophetabunt filij uestri, & filiæ: si abun dantior iam præcesserat trãsactis seculis effu sio spiritus. Aut certe propheta, uel potius in propheta Deus, si uere illa tempora apostolica cum hoc diceret intuebatur, non pla ne effundam sed subtraham magis de spiritu meo dixisse debuerat. Quid enim? Si filius euãgelii omnes ueteres iustos pares facimus in scientia, nunquid non & superiores in gra tia consequenter fateri necesse est, utpote quos non lectio sicut nos, aut prædicatio, sed ipsa unctio docuerit omnes de omnibus. Esto tamen, toleremus nos nostram iniu riam & apostoli quoque suam, ut & ipsis minimi etiam antiquorum iustorum com parentur in scientia, præferantur in gratia Sed est sane quod ullo omnino pacto meri to non fuerimus, ut Dominus uidelicet glo riæ sentiatur uel falli unquam potuisse, uel fallere uoluisse. Qui quidem ipse protesta

tus est, inter natos mulierum maiorem Ioã ne baptista non surrexisse. Vide autem si nõ vere falsum fateri cogimur veritatis hoc testi monium, si tantum tribuamus veteribus, quantum nec Ioanni vendicare valemus. Non utique fit iniuria Ioanni, si quid igno rasse creditur aut dicitur, nimirum quod & ipse non dissitetur. Sed si quod præconi ve ritatis negamus, contra præconium veritatis alteri damus, hoc non tantum iniuria, Ibidem. sed & blasphemia est, & plane Ioanni non contradicere, sed veritati. Quid ergo? Amicus sponsi dubitat & quærit: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? & nos millibus hominum certitudinem de omnibus nostro mendacio confirmamus? nec ip sos de se ita veteres sensisse paucis aduertere Exod. 3.b possumus. Moyses scribit Deum ad se lo quentem dixisse sic: Ego sum Deus Abra ham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, & nomẽ meum Adonai non indicaui eis, subaudis, sicut tibi. Offendit ergo se de Dei notitia plus aliquid præcedentibus patribus accepis se. Dauid quoque super doctores suos & se niores donum sibi intelligẽtię audacter præ Psal. 118.m sumit ita dicens: Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Et rursum: Super senes intellexi. Dan. 12.b Sed & propheta Daniel, pertransibunt, ait, E plurimi, & multiplex erit scientia: ampliorem scilicet rerũ notitiam promittens & ipse posteris. Si ergo (ut ait etiam sanctus papa Gregorius) secundum incrementa tempo rum creuit & scientia spiritualium patrum, & quanto vicinjores aduentui saluatoris ex titerunt, tanto mysteriũ salutis plenius per ceperunt, non est dubium quin in his qui & presentes fuerunt, multo amplius contu Luc. 10.d lerit rerum ipsarum exhibitio, atque præ Isa. 15.d sentia exhibentis. Denique & audiunt: Bea Luc. 10.d ti oculi qui uident quæ uos uidetis. Item: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ cunque audiui à patre meo, nota feci vo bis. Multi, inquit, reges & prophetæ vo luerunt videre quæ uos uidetis, & nõ vide rũt: & audire quę auditis, & non audierũt. Quare? Vt uidelicet clarius Iustiusque perci perent, quod uix tenuiter obscureque præ senserant. Alioquin quid opus erat foris ui dere carnem, & carnis audite sermones, si Isaiæ 6.g iam totus à spiritu fuerant perfecte instructi de omnibus, præsertim cum dominus dicat: Caro non prodest quicquã, spiritus est qui viuificat? Quod si prophetæ & quilibet illustrio

res videbantur in illo populo, non omnes omnia liquidò æqualiter agnoscere ualuerunt, sed alij plus alij minus, prout eis spiritus dabat, diuidens singulis prout uolebat, idque absque præiudicio suæ sanctitatis atque perfectionis: quanto magis simpliciores quippe iusti sine detrimento salutis, saluationis tempus, modum, & ordinem nescire potuerunt, quæ tamen certa spe & fide uti promissa fuerant firmissime tenuerunt? Quanti hodieque profecto in populo Christiano vitæ æternæ, seculique futuri F quod indubitanter credunt & sperant, & ardenter desiderant, formam tamen ac statũ ne cogitare quidem uel tenuiter norunt? Ita ergo multi ante saluatoris aduentum, Deum omnipotentem tenentes & diligẽtes suæ salutis gratuitum promissorem, credentes in promissione fidelem, sperantes certissimum redemptorem: in hac fide & expectatione saluati sunt, licet quando & qualiter & quo ordine salus repromissa fieret, ignoraret. Denique Beda aperte docet aperta omnia omnibus nequaquã fuisse quæ de Christo futura erant, quod tu quoque testimonium in tua epistola posuisti. Vnum, inquit, idemque dominicæ crucis trophæum prius prophetæ & Moyses quã apostoli nouerant & prædicabant, sed prophetæ hoc aliquotiens figuratis relatisque sermonibus, apostoli autem apostolorumque successores patefacta luce euangelij semper aperte prędicabant, ita ut nunc omnis populus Christianus scire & confiteri debeat fidem, quam eo tempore pauci admodum, & perfectiores quique nouerunt, quamuis omnis populus Dei etiam tunc eiusdem mysteria fidei in legalibus ceremoniis typice portaret. Multa sunt quæ ad hæc confirmanda concurrunt, sed modus epistolaris cuncta non patitur, nec opus est. Arbitror enim (ut ante iam dixeram) me quoque non respondente, ea potuisse sufficere quę tua super hoc epistola continet. Sed hoc addidi, ne intactum quid G præterirem ex omnibus quę petisti. Iam contra assertionem tertiam non multum nobis arbitror laborandum: tum quòd manifestam nimis præferat falsitatẽ, tum quòd ipse eius inuentor, in sua superiori sententia ipsam per se satis impugnet, sibimetipsi contrarius. Cum enim de nocturno illo priuatoque susurrio Domini cum Nicodemo, laqueum nectat publicę damnationis per totum orbem ignorantibus, arbitrans

uidelicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

uidelicet neminem ex illa hora potuisse saluari qui non fuerit baptizatus, nonne aperte peccatum ignorantiæ, & peccatum damnabile confitetur? Nisi forte, tam proteruus sit, ut Deum homines sine culpa damnare existimet. Verendum tamen ne si, vel breuiter non respondetur stulto iuxta stultitiam suam, putans forte sapientiam, securius spargat seminarium uecordiæ in auribus insipientium, & ita iam insipientiæ eius non sit numerus. Veritatis proinde testimonijs paucis & manifestis, manifestum mendacium confutetur, Is forsitan qui asserit non posse peccari per ignorantiam, nunquam pro suis ignorantijs deprecatur, sed potius prophetam irrideat deprecantem & dicentem: Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Forsitan & reprehendet Deum exigentem pro peccato ignorantiæ satisfactionem. Loquitur enim in Leuitico ad Moysen dicens: Anima si peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his quæ lege domini prohibentur, & peccati rei intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatū de gregibus, sacerdoti, iuxta mensurā æstimationemque peccati. Et rursum: Qui orabit pro eo quod nesciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in domino. Si ignorantia nunquam peccatū est, cur dictum est in epistola ad Hebræos, quia in secundo tabernaculo semel in anno solus pōtifex intraret non sine sanguine quem offerret pro sui populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullum est, non ergo peccauit Saulus q̄ persecutus est ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manens in incredulitate. Bene itaque faciebat q̄ erat blasphemus & persecutor, & contumeliosus, q̄ erat spirans minarum & cædis in discipulos domini, in hoc ipso quippe abundanter æmulator existens paternarum suarum traditionum. Non ergo debuit dicere, Misericordiam cōsecutus sum, sed mercedē recepi, quippe quem ignorantia a peccato reddebat immunē, insuper & æmulatio remunerabilem iudicabat. Si, inquam, ignorantia nunquam peccatur, quid ergo causamur aduersus occisores apostolorum, quoniam quidem nō solum malum esse nescirunt interficere illos, sed insuper quoque id faciendo arbitrati sunt obsequiū se præstare Deo? Sed & frustra in cruce saluator pro suis orabat crucifixoribus, quippe nescientibus (ipso teste) quid facerent, & ita nequaquam peccantibus. Neque enim phas est ullatenus suspicari mentitū fuisse dominum Iesum aperte perhibentē eos ignorare quid facerēt, etsi forte de apostolo dubitet quis q̄ carnem suā æmulans, sicut homo mentiri potuerit, ubi ait: Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Nunquid non ex his satis apparet in quantis iacear ignorantiæ tenebris, qui ignorat peccari posse interdum per ignorantiam? Sed de his hactenus. In fine mihi insinuas, amicabiliter quidem moueri aliquos super quadam mea sententia, qua dixi cum euangelium exponerem, consiliū Dei nulli etiā beatorum angelorum antequā uirgini reuelatum. Primo quidē inde (ut arbitror) quia non satis iuste mouētur aduertere possunt, q̄ eandem sententiam nō constanter affirmo sed cum temperamēto, suspendens sub disiunctiua particula, uel ideo inquam dictū est à Deo. Siquidem præmissa una causa quæ mihi uidebatur cur euangelista cum diceret: Missus est angelus Gabriel: nominatim sub fecerit à Deo, alterā quoque temperare quidem, & sub disiunctione subiunxi, quo & mihi non incūberet defendendi necessitas, & lectori daretur eligendi facultas quam e duabus uoluisset. Si igitur una quælibet illarum stare potest, de altera quid suggillor, quippe qui neutrā affirmans, lectoris utrāque magis iudicio derelinquo? Quanquam & si ex sententia dixerim ignotum vsque ad huc sanctis angelis fuisse dei consilium, non quidem quia per incarnandi uerbi mysteriū dei propositum erat quandoque operari salutem in medio terræ hoc enim, & multis mortalium & præscire donatum est & prædicere, sed quod potissimum tempus, quem ue locum, uel modum, præcipueque quam uirginem ad implendum propositum suum elegisset Deus: si inquā, hoc Dei consiliū nō de opere sed de tempore, loco modo, atque persona, etiā sanctos ignorasse angelos senserim & scripserim profecto nō indeo cur incredibile uideatur. Sane ibi unusquisque in suo sensu securus abūdat, ubi aut certe ratione, aut nō contemnendæ auctoritati q̄ sentitur non obuiat. Quænam.n. me ratio siue auctoritas sentire cogat etiam tempus illud ab antiquo angelis innotuisse, de quo apostolus: Postquam uenit, inquit, plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege? Credibilius magis forsitan uidetur, ut sicuti futuri aduentus domini (ipso teste) diem prorsus ignorant, ita quoque prioris tempus nequaquam præscierint. Quis scit enim si modo illo spirituali Dei sapientia de primo aduentu suo, & angelis illud locuta sit, quod apostolis per os carnis assumptæ de secundo legitur respondisse, non est, inquiens, uestrum nosse tempora uel momenta quæ pater posuit in sua potestate? Quæ me rursum credere compellat necessitas, angelos iā ante aduertisse ciuitatem Nazareth, quam illo cernerēt missum archangelum virginē salutare, & partum nunciare diuinum? Siquidem quod præelecta fuerit Bethleem natiuitati, Hierusalem passioni, etiam sic aperte præscitum, & prædictum est a prophetis. Quod autem, & nazareth prouisa similiter est conceptioni, non tamen similiter, ut arbitror, præuisum fuisse, & à prophetis euidēs aliquod inuenitur de scripturis testimoniū. Nam quod legitur: Quoniam Nazaræus uocabitur: profecto euangelista qui hoc de propheta sumit, non tam ad conceptionem quam ad educationem referri satis euidenter ostendit, quod illo uidelicet ex Aegypto reportatus fuerit, illicque nutritus. Denique Iudæi ad Nicodemum: Scrutare, aiunt, & vide quoniam propheta a Galilæa non surgit. Et quidem scienti legem loquebantur, & qui magister erat in Israel, nihilque facile ignoraret ex omnibus & tamen tota fiduciā instabāt monstrantes scripturas non loqui Christum uenire a Galilæa, cuius Nazareth ciuitas esse cognoscitur. Plus sane ad manum fuit eis testimonium de propheta, ex quo regi locum scisciti nativitatis, meunctanter Bethleem respondent. Itaque natus in Bethleem Christus est, & in Hierusalem passus, & utrūque aperte prædixisse prophetas manifestū est. Conceptus æque est, & in Nazareth ciuitate Galilææ nec tamen uisum est occurrere quippiam uel Nichodemo per quod siue Galilæam siue Nazareth ad Christi aduentum undecunque pertinere doceret. Sic quoque Nathanael doctus, & ipse in lege, Philippo nuncianti Iesum filium Ioseph a Nazareth, mox sub interrogatione admirando respondit. A Nazareth, inquit, potest aliquid bonum esse? Nimirum admirans, quod a Nazareth Christus nunciaretur, quod ex nulla penitus scriptura recoleret. Aut si nō interrogando quidem, sed magis affirmando illud respondisse contendit: memor utique præfati testimonij quoniam Nazarę M us uocabitur: non tamen perinde, quod in Nazareth conceptus fuerit Iesus, cum agnouisse constabit, cum multæ aliæ causę occurrere potuissent cur illud propheta prædixerit. Potuit ergo, & de conceptionis loco ut prophetas, sic, & angelos diuinum latuisse consilium. Modum deinde illum tam incomprehensibilem, quem, & uirgo solicita requisiuit, unde quæso docere queam angelis fuisse præcognitum? Mihi uero uidetur ne ipsi quidem, (ut pace eius dixerim) qui nunciabat. Quod, & ipse fatetur, si eius uerba diligenter aduertimus. Respondens quippe, Spiritus sanctus superuenient in te: Luc. 1. nonne aperte mittit ad magisterium spiritus sancti, cuius unctione doceatur de omnibus quorum ipse sibi non præsumit scientiam, & discat experiendo, quod audiendo non poterat? Denique subiungit: Et uirtus altissimi obunbrabit tibi expressius profecto signinficans modum secretissimum ac Ibidem. cani in comprehensibilis, & ineffabilis sacramenti, quo quasi in umbra cum sola, & in sola uirgine, sola trinitas conceptum fuerat operatura diuinum. Ad hoc quoque inuestigandum mysterium, minus se idoneum confitetur ille magnus Ioannes, cum se indignum perhibet soluere corrigiam calceamēti. Sed, & ipsam uirginem rogo unde probabitur ex nomine uel ex facie ante cognitā angelis, quod ipsa uidelicet esset quā Deus elegerit in matrem sibi, excepto duntaxat archangelo, cui, & seruanda ab initio tradita fuisse credenda est?

Porro autem si diabolus eam nec post cōceptionem agnouit, Ioseph utique desponsatione deceptus: credi potest & sanctis angelis uel ante minime innotuisse, q̄ ipsa uidelicet esset mater Dei futura. Sane etenim reprobi spiritus etsi distituti sunt participatione gratiæ spiritualis, non tamen uiuacitate industrię naturalis. Videns ne in quantis salua fide & ueritate scripturarum diuinum angeli consilium poterant ignorasse, præsertim ut horum reuelandorum prærogatiua matri uirgini seruaretur? Primum equidē est tempus, secundum locus, tertium modus, quartū electio personæ uirginalis. Hoc responde fratribus qui me reprehendunt, q̄ dixerim ad laudem uirginis, ideo positū esse a deo, ne cui forte uel beatorū angelorū suū cōsiliū Deus priusquā uirgini reuelasse putetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

putetur: excepto duntaxat archangelo Gabriele. Suum consilium dixi, non de opere: sed de operis tempore, de loco, de modo, de personæ quoque electione. Vale.

Ad Suggerium abbatem sancti Dionysii. Epist. LXXVIII.

EXiit sermo bonus in terram nostram, in bonũ sine dubio bonis cooperaturus, ad quoscunque peruenerit. Enimuero audientes omnes qui timent Deũ, quanta fecit animæ tuæ gaudent & stupent super tanta & tã subita mutatione dexteræ excelsi. Vbique in domino laudatur anima tua: audiunt mansueti & lætantur. & mirantur
B etiam qui te non nouerunt, sed tantum audiunt qualis de quali factus es, atque in te Deum glorificant. Auget uero gaudium & miraculum pariter, q̃ salutis consilium cœlitus infusum tibi, protinus tuis refundere, atque ita implere sategisti quod legitur:
Apo. 22. d Mat. 10. c qui audit dicat, ueni. Et illud: Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: & q̃ in aure auditis, prædicate super tecta. Sic strenuus in bello miles, imo sic pius ac fortis militum dux, ubi suos forte cõspexerit in fugã versos, iamque hostili passim gladio trucidari: etsi se uel solum uideat euadere posse, libet tamen mori magis cum illis, sine quibus uiuere pudet. Proinde stat in prælio, fortiter dimicat, & inter cruẽtos gladios per medias acies hac illacque discurrens, uoce & en se terre quantum ualet aduersarios animat suos. Vbi acrius insistere hostem, sociisque grauius comperit imminere periculum: sibi adest. Occurrit ferienti, pereunti succurrit: eo quippe mori paratus pro singulis, quo desperatus de uniuersis. At uero dum paulisper retentare, & retardare nititur insequentes: suos uero quos valet erigit corruẽtes, reuocat fugientes, sit plerumque ut in manu forti tam gratam quam inopinatam obtineat salutem suis, hostibus confusionẽ. Fugant tandem quos subiebãt, superãt quos pene sustinebant victores. Et qui prius periclitabantur de uita, postmodũ exultant, & de victoria. Sed quid nos tã religiosum, tã forte factum secularibus comparamus, qua si exẽpla nobis de ipsa nobis desint religio-
C ne? An non liquido certus erat Deo pollicente Moyses, si quidem periret populus cui præerat, se non solum pariter periturum non esse, sed insuper, & unum iri in gentẽ magnam? Et tamen quo affectu, quo studio, quibus pietatis uiscere irritantibus subuenit obuiat iracunti? Denique & se obii Exo
ciens pro delinquẽtibus ait: si dimittis, dimitte, sin autem, dele me de libro tuo quẽ scripsisti.

Fidelis aduocatus qui quoniam non quærit quæ sua sunt, facile obtinet omne quod quærit. Plane benignus qui tãquam caput vnitum membris, genti suę firma charitate cohærens, aut illam saluabit secum, aut non potest nisi idem cum illis subire periculum. Hieremias quoque uinctus, & ipse inseparabiliter suis, sed affectu compassionis, non cõ Hie
tentionis assensu præ communi exilio & seruitute contempsit natale solum, ac propriã uoluntatẽ. Quippe cui cæteris migrantibus libere manere in patria liberum fuit, sed maluit captiuus abduci cum populo, cui se fore, & in ipsa captiuitate nouerat necessarium. Paulus eodem proculdubio spiritu optans anathema etiã ab ipso Christo pro Ro
fratribus, proprio experitur affectu quam uera sit illa sententia: Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Videtis quorum uos imitatorem probaueritis? Co
Sed addo adhuc (quem pene prætermiseram) & sanctum Dauid, qui cernens dolensque populi stragem, angelo percutienti festinus 2. R
occurrit, & in se potius domumque patris sui diuinam transferri flagitat vltionem. Quis hanc tibi perfectionem proponebat? Ego tanta fateor audire de te et si desiderabam, non tamen sperabam. Quis nempe te D
crederet saltu (ut ita dicam) repentino summam occupare virtutum, sublimia meritorum attingere? Sed ablit, ut pro nostrę fidei spei ue angustiis immensa Dei pietas ęstimetur, qui quod vult in quo vult operatur, accelerans opus, & alleuans onus. Quid enim Tua certe, non, & tuorum errata, sanctorũ carpebat zelus: tuis, non ipsorum excessibus succensebant: solamque in personam tuam non etiam in abbatiam fraternum susurriũ immurmurebat. Solum denique te in cassam uacauerant. Tu te corrigeres, & nil residuum quod pateret calumniæ. Te inquã mutato mox omnis tumultus consideret, quiesceret strepitus. Solumque ac totũ erat quod nos mouebat, tuus scilicet ille habitus & apparatus cum procederes, quod paulo insolentior appareret. Deponeres: fastum habitumque mutares, & facile omniũ quie
scere

scere poterat indignatio. Cæterum tu, & sensisti satis cansantibus, & adiecisti quod merito collaudemus. Quid enim iam in humanis operibus iure laudabitur, si hoc summa admiratione, & laude dignissimum non habetur? Quanquam non humanum, sed diuinum profecto sit opus: tantorũ simul, & tam repentina immutatio. In cœlestibus magnum suscitat gaudium unius peccatoris conuersio, quid totius congregationis? Quid & illius? Locus quippe ab antiquo nobilis, & regiæ dignitatis extiterat: palatij causis, regumque exercitibus deseruire sole
E bat. Sine cunctatione, & fraude sua Cæsari reddebantur, sed non etiam Deo, quæ Dei sunt persoluebantur æquẽ fideliter. Quod audiuimus, non quod uidimus loquimur, clausstrum ipsum monasterij, frequenter (ut aiunt) stipari militibus, urgeri negocijs, iurgijs personare, patere interdum, & fœminis. Quid inter hæc cœleste, quid diuinũ, quid spirituale poterat cogitari? Nunc uero uacatur inibi Deo, studetur continentiæ, disciplinæ inuigilatur, lectionibus sanctis intenditur: Iuge quippe silẽtium, & ab omni strepitu secularium perpetua quies, cogit cœlestia meditari. Porro continentiæ labor, & rigor disciplinæ, psalmorum hymnorumque dulcedine releuantur. Pudor de præteritis, nouæ conuersationis temperat austerita
tem. Is autem qui in præsenti per patientiam capitur bonæ conscientiæ fructus, futurorum quoque bonorum operatur desiderium, quod nõ frustrabitur, & spem, quæ non confundit. Venturi timor iudicij, pio cedit fraternæ charitatis exercitio. Charitas quippe foras mittit timorem. Tædium, & acediam procul pellit sanctarum varietas obseruationum. Et hæc reteximus ad laudem, & gloriam Dei tanquam omnium auctoris non tamen sine uestra, tanquam ipsius coadiutoris in omnibus. Potuit quidẽ ea ipsa agere sine uobis, sed maluit uos operum habere consortem, ut haberet, & gloMat. 21. b riæ. Increpabat saluator quodã, q̃ orationis domum speluncam latronum facerent. Habebit ergo sine dubio commendatum, qui
F è regione operem dedit vendicare sanctum a canibus, a porcis margaritam, cuius studio, & industria Vulcani officina studijs uidetur mancipata cœlestibus, imò sua Deo habitatio reddita, & in id potius quod ante fuit, ex synagoga satanæ restitura. Sane non ad confusionem cuiuspiam siue improperium prætérita mala reteximus, sed ut ex cõparatione ueterum, nouitatis decus gratius uenustiusque appareat: quia tunc recentia iucundius bona clarescunt, cum fuerint malis comparata prioribus. Similia ex similibus innotescunt, sed ex contrarijs contraria aut placent amplius, aut displicent, Iunge nigra candidis, & mutua collatione in proprio quæque colore distinctius enitescunt. Sic fœda admota pulchris, pulchriora redduntur, magis fœda redduntur. Ne qua tamen offensionis, uel confusionis subrepat occasio, replicamus, & nos uobis illud Apo
stoli: Et hoc quidem fuistis, sed ablati estis, 1. Co. 6. a
sed sanctificati estis. Iam nulla secularibus in domum Dei patet aditus, nullus ad sancta curiosis accessus. Nulla iam cum ociosis confabulatio permiscetur, solitus puerorum, aut puellarum strepitus non auditur. Solis pueris Christi de quibus dicitur: Ecce Esa. 8. d
ego, & pueri mei mecum: locus sanctus peruius, & expositus diuinis tantum laudibus ac sacris soluendis uotis, debita solicitudine & reuerentia custoditur. Quam læta martyres aure (quorum permaxima locum ipsum turba nobilitat) horum clamorem puerorũ strepitusque percipiunt, quibus & uicissim non minori vtique suæ affectionis clamore
G respondent: Laudate pueri dominum, laudate nomen domini: Et rursum: psallite psa. 112. a
Deo nostro psallite, psallite regi nostro psallite. Dum manibus pectora, genubus pautmenta tunduntur, uotis & deuotis precibus altaria cumulantur, sordent genę lachrymis gemitibus atque suspiritijs mugiunt diuersoria, & pro forensibus causis canticis spiritualibus sacra tecta resultant, nil supernis ciuibus magis spectare libet, nil regi summo iucundius exhibetur. Quid enim aliud est psal. 49. d
quod ait: Sacrificium laudis honorificabit me? O si quis haberet oculos apertos, quos orando propheta puero reuelauit: videret proculdubio quemadmodum præueniunt ibid. 67. f
principes coniuncti psallentibus, in medio nuencularum tympanistriarum. Videret, inquã, qua cura, quóve tripudio intersunt cantantibus, ad sunt orantibus, insunt meditantibus, supersunt quiescentibus, ordinantibus, & procurantibus præsunt. Agnoscunt nimirum supernæ potestates concives suos, & pro his qui hęreditatem capiunt salutis, solicite cõgaudent, cõfortant, instruũt, protegunt, prouidentque omnibus omnes in omnibus. Fœlicem ego me dixerim, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc viuam, ista etsi non videre, quoniam absens sum, certè uel audire. Cæterum uos fratres longe fœliciores, quibus ea datum est, & actitare. porro super omnes benedictus, quem tanti prima tu boni, totius auctor boni dignatus est. De qua merito prærogatiua tibi præcipue charissime congratulamur, per quem utique totũ est quod
H miramur. Grauaris forsitan laudibus
Esa. 5. f nostris, sed non oportet. Nil quippe simile habet quod loquimur, illorum blanditijs
psal. 9. d qui dicũt bonum malum, & malum bonũ: atque ita quemcunque beatificant, in errorem inducunt. Blanda, sed periculosa laus, cum laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur. Noster qualiscunque fauor de charitate procedit, & ueritatis limitem prout sapimus non excedit. Securus gloriatur, qui in domino gloriatur: hoc est in ueritate. Nos non malum bonũ, sed malum diximus quod malum erat. Verum si malis audacter cum uidimus, oblatra uimus: nunc cum ad bona uentum est, silere debemus, & nõ magis testimonium perhibere bono? Alioquin corrosores fuisse conuincimur, non correctores: quia morde re, quam emendare maluimus, si bonis obmutescimus, qui intantum reclamauimus malis. Iustus corripit in misericordia, peccator adulatur in impietate: ille ut curet, iste ut occultet quod erat curandum. Nihil tibi apud eos, qui timentes dominum glorificant, suspicandum est de oleo peccatoris, quo tuum quondam caput impinguare solebant. Laudamus te, quoniam tu facis unde. Non nos sane adulamur, sed in te Dei
psa. 118. k munere adimpletur quod psallis: qui ti-
Eccl. 39. b ment te uidebunt me, & lætabuntur, quia in uerbo tuo supersperaui. Et item: Collaudabunt multi sapiẽtiam eius. Et tuã quã plures prędicant sapientiam, sed qui priorem
I detestati sunt insipientiam. Volo te talium præconijs delectari, qui tam timeant palpare uitia, quam detrectare uirtutibus. Veri isti sunt laudatores, qui ita bona laudare soleant, ut lactare in malis non nouerint. Sunt enim ficti laudatores, ueri autem detractores, quos Scriptura commemorat di-
Psal. 61. a cens: Vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Hi plane sunt deuitandi, iuxta consilium sapientis dicentis:
prou. 1. b Fili si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Habent ergo, & lac, & oleum peccatores, suaue quidem, sed uenenosum, sed mortiferum. Molliti sunt, inquit, sermones eis, hoc est adulatoris, super oleum, & ipsi sunt iacula. Habet oleum, iustus, sed misericordiæ, sed sanctificationis, sed letitiæ spiritualis. Habet etiam & uinum, quod animæ insolẽtis infundat uulneribus. Siquidem dolentis, & quam corde uiderit esse contrito, oleo misericordię consueuit delinire tristitiam. Vbi corripit, uinum infundit: oleum, cum blanditur. Et quidem uinum absque odio, oleum sine dolo. Proinde non omnis laus, adulatio: sicut nec omnis reprehensio de animi rancore descendit. Beatus qui dicere potest. Corripiet
psal. 140 me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quod ubi longe fecisti a te, dignum te probasti oleo, & lacte sanctorũ. Quærant sibi iam in paruulis Babylonis, dulces sed truces matres, quibus lac mortis emulgeant, quos blandis mulceant fauoribus, ac flammis nutriant sempiternis. Nam ecclesiæ alumnus ex uberibus sapientiæ lactis melioris expertus dulcedinem, iam in
K eo cœpit crescere in salutem, iam & ex eo
Cant. satiatus eructat dicens: Meliora sunt ubera tua uino fragrantia unguentis optimis. Et hoc ad matrem. Verum item gustato ac probato quam suauis est dominus, ut uere patrem dulcissimum, ait ad ipsum: Quã
psal. 30 magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Impletum est profecto desiderium nostrum. Olim enim cum dolens cernerem tanta te auiditate de labijs adulantium, mortis escam, peccati surgere fomitem, optans tibi, & gemens, intra me aiebam. Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ? Sint procul a te iam blandi ac fraudulenti lactatores, qui cum in faciem te benedicerent, probris omnium atque ludibrijs exponebant, & totum prælens euge, orbis tibi fabulam pariebat, imo te fabulam orbi. Si mussitant etiam nunc, dicito illis: Si adhuc vobis placerem, Christi seruus non essem. Quibus in malis placuimus, æque & in bonis placere non possumus, nisi forte mutati prius incipiant, & ipsi odisse quod fuimus, & sic demum quod sumus diligere. Duæ nostris temporibus ortæ sunt in Ecclesia nouæ, & execrandę præsumptiones, quarum una (ut pace tua commemorem) tua est illa pristinæ conuersationis insolentia.

Sed

Sed hæc auctore Deo emendata est, ipsi ad gloriam, tibi ad coronam: ad gaudiũ nobis, omnibus ad exemplum. Potest etiam facere Deus, ut citius, & super altera consolemur.
L Quam sane odiosam admodum nouitatem & uereor proferre in medium, & prætermittere grauor. Vrget quippe linguam in uerba dolor, sed timor ligat. Timor, duntaxat, ne quem offendã si palam fecero, quod me mouet, quoniam veritas, nonnunquam odium
Mat. 18. a parit. Veruntamen de huiusmodi odio, ipsam, quæ parit illud, ita me audio consolantem. Necesse est, ait, vt ueniãt scandala. Nec me vt æstimo, tangit omnino, quod sequitur. Væ autem homini illi, per quem scandalum uenit. Cum.n. carpuntur uitia, & inde scandalum oritur, ipse sibi scandali causa est qui fecit, & argui debeat, nõ ille qui arguit. Denique nec cautior sum in uerbo, nec circunspectior in sensu, illo qui ait: Melius est, ut scandalum oriatur, quã veritas relinquatur. Quanquam nescio, quid prosit, si quod mundus clamat, ego tacuero, ommumque passim naribus iniecto fœtore solus dissimulo pestem, nec audeo nasum contra pessimum putorem propria munire manu. Cuius.n. cor non indignatur, cuius uel clã lingua non submurmurat, diaconum contra euangelium Deo, & mammonæ pariter ministrantem, sic quippe sublimatum honoribus Ecclesiasticis, ut nec episcopis inferior uideatur: sic implicatum militaribus officijs ut præferatur, & ducibus? Rogo quis hoc est monstri, ut eũ & clericus, & miles simul uideri uelit, neutrum sit? Par satis utrobique abusio, siue q diaconus mẽsæ regiæ deputetur ministerio, siue q regis dapifer my
M sterijs altaris inseruiat. Quis sane non miretur, immo & detestetur, unius esse personæ, & armatum armatam ducere militiam, & alba stolaque indutum, in medio ecclesiæ pronunciare euangelium: tuba indicere bellum militibus, & iussa episcopi populis intimare? Nisi forte (quod intolerabilius est) erubescit euangelium, de quo uas electionis admodum gloriatur, & confunditur uideri clericus, magisque honorabile ducit purari se militem: curiam ecclesię præfert, regis mẽsam altari Christi, & calici Domini: calicem dæmoniorum. Quod plane credibilius ex eo uidetur, quia cum honores, non paucos, sed quantos, nec cunctos, nisi inuiti patiuntur, teneat in ecclesia: unius tamen quem, & in palatio affectatus est, magis (ut aiunt) gloriatur ex nomine, quam cæterorũ quolibet appellari. Cumque sit archidiaconus, decanus, præpositusque in diuersis ecclesijs, nihil horum tamen tam eum, quam regis delectat uocitari dapiferum. O noua, & exosa peruersitas. Itáne plus deret hominis, quam Dei famulum nominari? ac terreni, quam cœlestis regis dici officialem, altioris ducitur dignitatis? Qui clero militiam, forum anteponit ecclesiæ: diuinis profecto humana, cœlestibus præferre terrena conuincitur. Ergo pulchrius est uocari dapiferum, quam decanum, quam archidiaconum? Et quidem, sed laico, non clerico, militi, non diacono. Mira, sed cęca ambitio, magis imis, quam summis delectari: & cui funes ceciderant in præclaris, insatiabili desiderio amplexari stercora, & pro nihilo habere terram desiderabilem. Confundit penitus ordines, & utroque officio delicate satis
A abutitur, dum & hinc eum delectat pompa, non militia secularis, & illinc quæstus, non cultus religionis. In quo quis facile non auertat, quantum sit dedecoris, non minus, utique regno, quam sacerdotio? Vt enim clericalis constat non esse dignitatis, regum stipendijs militare: sic nec regiæ maiestatis, rem fortium administrare per clericos. Denique quisnam regum suæ, unquam militię clericum præfecit imbellem, & non magis quempiũ fortissimũ ex militibus? Quis item aliquando clericorũ ęque sibi non iudicabit indignum, laicæ cuiuscunque personę mancipari obsequijs? Ipsum certe, quod gestat in capite signum, plus regius decet fastus, quam famulatus. Itemque regale fastigiũ magis armis, quã psalmis innititur: Sane si alteri forte (ut assolet) accessisset, quod detrahitur alteri, quo uel regis videlicet humiliatio clericum amplius sublimasset, aut clerici certe delectio, regio contulisset honori (ut uerbi gratia, si nobilis aliqua mulier uiro nubat plebeio, illa quidẽ minuitur ex illo, sed ex illa crescit ille) si ita inquã, uel rex ex clerico, uel clericus ex rege proficeret, malum, quod ex parte fuisset, utcunque forsitã tolerari debuerat. Nunc autem cum utriusli bet diminutio neutrum prouehat, sed suæ potius alterutrum plurimum detrahant dignitatis, quando nec clericum decet regis (ut dictum est) esse uocarique dapiferum, & nihilominus regẽ, nisi in manu, utique fortiũ regni gubernacula possidere: mirũ valde quomodo utraque potestas hoc patitur, q

Universidad de Deusto
Biblioteca

B uel ecclesia non abiicit diaconum militarẽ, uel curia clericum principem non contemnit. Et acrius ista, & multiplicius inculcare uolueram, ac fortasis debueram, nisi epistolaris breuitas supersedendum indicaret: maximeque quia te offendere ueritas sum, peperci homini, quippe quem tibi aiunt familiaribus iam olim amicitiis esse deuinctum. Sed nollem te habere contra ueritatem amicum. Si tamen persistis, uerum te amicum proba: & da operam quomodo, & ipse amicus sis ueritatis. Tunc demum ueræ erunt amicitiæ, si ueritatis fuerint fœderatæ consortio. Quod si ille non acquieuerit tibi, tene quod tenes, hostiæque caudam iunge capiti, ac tunicam Dei gratia iam polymitũ cura facere, & talarem: quoniam cœpisse nil proderit, si (quod absit) non perseuerare cõtigerit. Et hic sit epistolæ finis, ubi tu de fine boni commonitus es.

Ad *abbatem Lucam*. *Epist.* LXXIX.

BOnum nobis de te charissime, & bonum ualde rarum ostẽdisti: dum minoris te, non solum non contempseris monita, sed gratias insuper retuleris monitori, prudenter utique non a quo, sed quod monereris attendens. Gratias ago & ipse Deo, cp mea præsumptio gratiam egit magis, quam indignationem meruerit. Tenentes, itaque tuæ tantæ humilitatis insigne, ampliori iam fiducia monemus, quod & prius monuimus.

C Obsecramus per sanguinem illum, qui pro animabus fusus est, ne tanti emptarũ paruipendatur periculum, quod maxime ex uirorum, & fœminarum cohabitatione non immerito timetur ab his, qui in scola Dei diu iam contra diaboli tentamenta luctati, propria experientia edocti dicere possunt cum
2. Cor. 2. e Apostolo: Non enim ignoramus astutias eius. Denique quam non negligenter te oporteat audire non meum, sed ipsius Apostoli de hac re consilium, imo præceptum aperte clamantis. Fugite fornicationem, ipsius nunc tam turpiter lapsi fratris (super quo, & nostrã dignatus es consulere paruitatem) te doceat experimentum. De quo quidem miror, quid tibi usum fuerit me tã remotum expetere consultorẽ, cum prope habeas uirũ sapientem nostri ordinis, & tuæ præcipue domus amatorẽ, Vuillelmum scilicet abbatẽ sancti Theodorici. Sed & apud Præmonstratum non ambigo uiros esse consilij, qui in rebus dubiis enodandis, & prudentes sint, & fideles. Veruntamen quia sic tibi placuit, uideris tu cur ita placuerit, ego labia mea non prohibebo. Si frater casum suũ quantumlibet grauẽ, quantumlibet ruinam, prior ipse confessus fuisset: & curãdus foret, & non effugandus. Nunc autem quoniã tanti mali aliunde fœtor emersit, nihilo minus quidẽ eius, si fieri potest, curationi operã dare necesse est, sed aliter. Fortasis. non expedit, ut ulterius, apud uos remorari sinatur: ne forte (quod te nõ immerito quidẽ timere scripsisti) pusillus & nouellus grex huiusmodi tabe contaminetur. Nec tamen D
filio quantumlibet peccatori paterna omnino claudenda sunt uiscera. Arbitror autẽ, & patri pium, & filio tutum esse consilium, si quæras ei, quomodo in aliqua è remotioribus domini Norberti domibus recipiatur, ubi sub districtiori disciplina mutato loco non proposito pœnitentiã agat, donec quãdoque cũ tibi usum fuerit ad locũ propriũ reuocetur. Nã ad nostrum ordinem, ut transeat, uestro fortasis non expedit. Et quidẽ quod scripsisti, illum sæpe dixisse nostra se promissione tenere, quia eum si cum licentia ueniret susciperemus: hoc in nostra præsentia etiam ipse negauit. Sane si tibi nõ placet usquam eum, quæ illorum dixi locorum mittere ad habitandũ, aut te uolẽte isse forsitan non consentit, aut cum utrique complaceat, forte non inueniatur, qui eum recipere uelit: tunc oportet, ut aut urgente necessitatis causa, quocunque ad saluandã animam suam ire uoluerit, cũ literis dimittatur, aut dispensante pietatis gratia, in suo loco retineatur: si tamen persentiri potuerit, quomodo ibidem omnis ei occasio iterandi aut seminandi hanc turpitudinem penitus subtrahatur. Et de isto ista sufficiant. Est aliud apud uos de quo ea præsumptione, qua soleo, non cunctabor dicere, quod sentio. De molendino illo dico, quod conuersi custodientes, fœminarum pati coguntur frequentiam. Si mihi creditur, unum è tribus fiet. Aut uidelicet fœminarum accessus omnimodis a molendino prohibebitur, aut molendinum cuicunque extraneo, & non conuersis custodiẽdum committetur, aut idem omnino molendinum relinquetur. E

Ad *Guidonem abbatem Molismensem*. *Epistola* LXXX.

QVanto tibi in hac quam audiui tua aduersitate affectu condoleam, nouit affectuũ Deus omnium cognitor, bonorum imitator. Sed rursum cum considero non per quem, sed a quo immissa sit hæc tribulatio, quantum tibi de præsenti molestia compatior, tantum de prosperitate mox futura spero congratulari, si tamen & tu consilium in perturbatione non amittendo, idipsum mecum sapias: & de manu domini mala, sicut & bona cum sancto Iob æquanimiter suscipias, imo exemplo sancti Dauid non tã his, etsi seruis tuis pro tantis malis indignari, quam sub potenti manu Dei (qui proculdubio illos misit ad maledicendum tibi) humiliari te oportere scias. Verum quia & ad te cõstat pertinere correctionem illorum, utpote seruorum ecclesiæ tibi commissę, dignũ est, ut pro tam nefaria præsumptione serui, nequam corripiantur, ac de rebus eorum damnum monasterij aliqua ex parte recompensetur. Sed ne tuam magis in hoc ulcisci iniuriam, quam illorum ferire culpam uidearis, rogo, roganique consulo, ne tã quod illi digni sint pensẽs, ut quod tibi dignum est non consideres, ut uidelicet misericordia iudicio superexaltetur, & in tua modestia F Deus glorificetur. Porro illum filium tuum mihi quoque propter te, & propter ipsum satis charum, ore tuo, & nostro spiritu commonemus, ut non eatenus sua, etsi iusta indignatione debrietur, quatenus domi-
Matt. 5. f nici illius præcepti obliuiscatur: quo percutienti unam maxillam præbere iubemur, & alteram.

Ad *Gerardum abbatem Pultarien sem*. *Epistola* LXXXI.

SCripsisse aliquid ad comitem Niuernensem in tuæ personę accusationem, nec recordor, nec uerum est. Cæterum si pro ecclesia tua ad eundem principem literas misi, hoc non aduersum te, sed pro te egisse me arbitror. Siquidem audieram ipsum tuo, & assentu, & consilio proposuisse uenire ad uisitandum uos, ad probandum de tantis malis, quæ de domo uestra diuulgabantur, an uera essent, aut cuius culpa essent, ut quod forte siniſtrum reperiret, ibidem eius, & studio, & solicitudine corrigeretur. Cuius tam iustum, & tam pium propositum si hortatu nostro roborare curaui: cur te inde læsum iure conqueraris, non uideo. Puto enim me recte fecisse si de domo Dei, zelum Dei habens eius prouidentiam, qui emendaturus erat commonui: Quòd autem ex auctoritate scripturæ arguis me peccasse, quasi qui prius te non corripuerim: scito me nullam de persona tua querelam habere, sed solum, ut pax fiat in ecclesia tua ex charitate procurare. Denique ipsius rei ueritatẽ G
plenius cognoscès, si ad nos causam ipsam (ut dicis) attuleris. Poteris autem hic mẽ inuenire, quacunque instantis hebdomadæ die libuerit.

Ad *abbatem sancti Ioannis Carnotensis* *Epistola* LXXXII.

ADea de quibus nostram curasti consulere paruitatem, primum quidem non respondere statueram, non quòd dubitauerim, quid respondere deberem, sed quia uiro cõsilij consilium dare, aut præsumptuosum iudicabam, aut superfluum. Cæterum cogitans, quod plerisque imo cunctis pene cõtingere sapientibus solet: in rebus uidelicet dubijs plus alieno se, quam proprio credere iudicio, & qui aliorum facile ambigua, quæque elucidant in suis cõsueuerunt scrupulosius hæsitare: statutum nõ (ut arbitror) irrationabiliter frango, sed simpliciter pando, quod uisum est mihi, non præiudicans sanius sapienti. Significasti mihi (nisi fallor) per uirum religiosum Vrsum abbatem sancti Dionysij, suggeri tibi a cogitationibus tuis deserere patriam, domumque cui Deo auctore præes, & pergere Hierosolymam, uacare deinceps Deo, uiuere tibi.
Et quidem tendenti ad perfectionem, patriam relinquere fortasis expediat, dicente Deo. Exi de terra tua, & de cognatione Gen. 12. a
tua. Sed qua ratione curam tibi creditam animarum exponere debeas, omnino non uideo. Quid enim? Blanditur depositæ sarcinæ libertas? Sed charitas non quærit, H
quæ sua sunt. Forte quietis prouocar, & ocij gustus suauior? Sed euacuatur dispendio pacis. Libenter carebo quantolibet etiã spirituali quæstu, qui non possit acquiri,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi cum scandalo. Vbi enim scandalum, ibi procul dubio charitatis est detrimentum. Vbi autē diminutio charitatis, miror quod vel quale possit spiritualis exercitij sperari lucrum. Denique si propriam quisque quietem communi prætulerit vtilitati, quis iam ueraciter dicere poterit: Mihi uiuere
Phili. 1.c Ro. 14.b Christus est, & mori lucrum? Vbi erit quod
1.Cor.10. iterum dicit Apostolus: Nemo sibi uiuit,
2.Cor.5.c & nemo sibi moritur? Et non quod mihi utile est, sed quod multis? Et ut qui uiuit, non iam sibi uiuat, seu ei qui pro omnibus mortuus est? Sed dicis: Vnde ergo mihi tantum desiderium, si ex Deo non est? Pace tua dixerim quod sentio. Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & huiuscemodi omni (ut ita loquar) absinthio amariorem dulcedinem ab angelo satanæ sub prætextu angeli lucis, fi-
tienti cordi tuo infundi non dubitat quisquis eius astutias non ignorat. Et reuera quis alius possit scādalorum esse suggestor, dissidij auctor, turbator vnitatis, & pacis, nisi veritatis aduersarius, charitatis æmulus, hostis antiquus generis nostri, & inimicus crucis Christi diabolus? Siquidem is cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarū etiam nunc bonis, quæ te facere uidet irrideat: & cum sit mendax ab initio, mentitur, & nunc meliora pollicens, quæ non uidet.
I Quando nanque ueritas fidelissimæ illi sen
1.Cor.7.c tentiæ obuiaret: Alligatus es uxori, noli quærere solutionem? Aut quando charitas scandalum fugeret, quæ ad omnium scandala uri se perhibet? Ille ergo, inquam, ille nequissimus, & charitati per mendacium ueritati contrarius, falsum mel cum uero felle permiscens, dum promittit dubia pro certis, immittit etiam uera pro falsis, non ut conferat quod frustra speras: sed ut auferat quod fructuose tenes. Circuit, & quærit qualiter ouibus curam pastoris subripiat, dum non erit qui eripiat, & nihilominus pastorem illi horrendo maledicto subi-
Mat.18.a ijciat: Væ illi per quem scandalum venit: Sed confido de sapientia tibi à Deo data, quod nullis maligni uersutijs abduci, uel seduci poteris spe incerti boni certum inire malum, & æquè certum deserere bonum.

Ad Simonem abbatem sancti Nicolai. Epistola LXXXIII.

PErsecutionem quam propter iustitiam pateris, per literas tuas non sine compassione cognoscentes, licet Christi consolatio de promissione regni tibi sufficiat, tamen nos quod nostrum est, & consolationem quam possumus, & consilium quod intelligimus sanum, fideliter exhibemus. Quis enim sine anxietate videat Petrum de medijs fluctibus brachia tendentem? sine dolore audiat columbam Christi non cantantem, sed gementem, tanquam, quæ dicat: Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Quis inquam, sine la- K
chrymis lachrymas ipsius Christi de limo psa.39 profundi etiam nunc leuantis oculos suos in montes, unde ueniat auxilium sibi, respiciat? Veruntamen nos ad quos pro humilitate tua respicere te dicis, montes non sumus, & ipsi de conualle lachrymarum laboriosis conatibus enitentes aduersus renitentis inimici insidias, ac mundialis malitiæ uiolentiam, tecum clamamus: Auxilium psa.120 nostrum a domino, qui fecit cælum, & terram. Omnes quippe, qui pie uolunt uiuere in Christo, persecutionem patiuntur. 2. Tim
ita ut cum eis nunquam desit pie uiuere, non semper tamen adsit, & perficere pro bona uoluntate. Sicut enim impiorum est, pijs bonorum propositis assidue reluctari: sic contra pietatem non est, propter multitudinem aduersantium, quamuis iusta, & sancta desideria paucorum plerumque non perfici. Sic Aaron sceleratis tumultuantis Exod.32
populi contra uoluntatem suam clamoribus cessit. Sic Samuel eidem populo inordi- a 1.Reg.8
nate regem petenti, inuitus Saulem inun- d
xit. Sic Dauid cum uellet Deo construere templum, propter infestantium tamen bella inimicorum, qui uir bellicosus erat, prohibitus est facere, quod sanctè proposuit. Simili forma tibi pater uenerāde consulimus, ut tamen sapientiorum consilio non præiudicemus, quatenus ad tempus propositi tui tibique conscientium rigorem sic temperes, ut infirmorum salutem non negligat. Instituendi quippe sunt ad arctiorem uitam, non cogendi, quibus utique se- L
mel in ordine illo Cluniacensi præesse consensisti. Illis autē qui altius uiuere desiderāt, aut condescendere imbecillioribus ex charitate

ritate (quantum sine peccato possunt) suadē dum est, aut ibidem tenere, quod cupiunt permittendum, si absque vitarūque partiū scandalo fieri potest, aut certe de congregatione liberos dimitti fratribusque alijs, secundum eorum propositum viuentibus sociari oportet.

Ad eundem.

PRouide (ut uidetis) & non frustra erronea ouicula uestra contra morem nostrum a nobis, nō nobis, sed sibi, & uobis detenta est, cum tali circumuentione imo utili subuē tione, & fratri pro arctioris uitæ desiderio, & pro fratris reditu uestræ tandem nihilominus uoluntati satisfactum sit. Hæc autem dico, non ut nostram erga uos in hoc uelim commendare beneuolentiam, quam per quicquid facere possum, uix sufficerem sicut est demonstrare: sed ut certum habeatis, quod antevobis dixisse me memini, quia sæpe inquietos animos, quibus sua in qua sunt uita non sufficit, districtior experta cō pescit. Consilium nostrum super ipso fratre reconciliato, uelle uos scripsistis audire, sed non putaui necesse fore, cum paratus ueniat non suam, ut solet, a uobis exorquere, sed uestræ, ut decet, in omnibus uoluntati ac-
M quiescere. Difficultatem ingressus, quam ualde timet, pro ipso, & cum ipso supplicamus pie temperari, & aliquanto mitius cū eo agi, quā cum cæteris solet fugitiuis. In similibus. n. factis causa dissimilis simile recusat iudicium. Multum quippe differunt a se, qui timore, aut odio religionis de monasterio fugit, & qui eiusdem amore, & desiderio transit ad aliud.

Ad Guillelmum abbatem sancti Theodorici. Epistola LXXXIIII.

QVod me huiusmodi opera operam dare iubes, per quod tollēdum, sit scandalum de regno Dei, libenter accipio, sed quomodo id uelis fieri, necdum satis elucet mihi. Nam illam tuam dulcissimam epistolā legens, & relegens (sæpius quippe repetita placebat) intellexi quidem te uelle, ut illis, qui de nobis, tanquam detractoribus Cluniacensis ordinis conqueruntur, satisfaciā, quatenus uidelicet sciatur non esse uerum, quod male hucusque de nobis putarunt, uel putari uoluerunt. At si post hanc satisfactionem rursus victus eorum, ac uestitus superfluitatem, & cætera, quæ subiungis, quēadmodum iniungis carpere uoluero: & mihi uidebor cōtradicere, & quomodo sine scāda lo facere queam, nō uideo. Nisi forte, & ordinem quidē laudabilem, & ordinis reprehē sores reprehensibiles doceam, & nihilominus tamen ipsius superflua reprehendam. Si hoc modo vis, aut forte aliter magis expedire vides, manda apertius: & ut ualeam, quod vis, eo modo quo uisorat instantius. Scito A
tamen non modico me in huiusmodi scripitationibus ferri detrimento, quia multum hinc mihi deuotionis subtrahitur, dum studium orationis intermittitur, præsertim cum nec usus suppetat dictandi, nec ocium.

Ad eundem. Epist. LXXXV.

SI nemo scit, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui in ipso est: si sola in facie uidet homo, quia solus Deus intuetur cor mitor, nec satis mirari possum, quomodo, quāve ratione tuam, atque meam a diuinicem dilectionem pensare, uel distinguere potuisti, quatinus nō solū de proprio, sed & de alieno sententiam corde proferres. Error siquidem est humanæ mentis, nō modo bonum putare malum, & malum bonum, aut uerum falsum, & econuerso: sed etiam certe recipere pro dubijs, dubia pro certis. Forte uerum est, quod dicis, minus scilicet a me amari te, quam me diligis: sed certe certus sum, certum non esse tibi. Quomodo ergo pro certo affirmas, de quo certum est, quia certus minime sis? Mirum. Paulus 1.Cor.4.a
se suo iudicio nō credit: sed neque (inquit) meipsum iudico. Petrus luget suam, qua se fefellerat præsumptionem cum de suo loqueretur dicens: Et si oportuerit me mo Mat.26.d
ri tecum, non te negabo. Discipuli de prodi-
tione Domini, nec in suis fidentes conscientijs, singuli respondebant: Numquid Ibidem.
ego sum Domine? Dauid suam de se ignoB
rantiam fatetur orans, & clamans: Et igno- psal.24.b
rantias meas, ne memineris. Tu uero nescio qua fiducia, nō solum de tuo, sed & de meo corde tam aperte declamas: Vt plus amans, inquiens, minus diligar? Hęc quippe sunt uerba tua, quæ nollem fuisse tua, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

nescio si sunt vera. Sed & tu si scis, unde scis? Vnde inquã probasti magis nos ate diligi quam te a nobis? An ex hoc quod in tuis literis subiunxisti, quia uidelicet, qui uadunt, & ueniunt per te de nostris, nullum tibi a nobis deferunt monimentum gratiæ, vel amoris? Quod uero monimẽtum, quod amoris experimentum a nobis requiris? Nunquid forte scrupulum mouet tibi, q̃ ad plura iam tua ad nos scripta, necdum, uel semel rescripsi? Sed quando ego maturitatem sapientiæ tuæ delectari posse putarem scriptitationibus imperitiæ meæ? Sciebam.n.qui dixit: Filioli non diligamus uerbo neque lingua, sed opere, & ueritate. 1.Cor.3.c

Quando uero unquam opere meo, opus tibi fuit, & defuit? O scrutans rẽnes, & corda Deus, qui unus sol iustitiæ diuersa seruorũ tuorum corda diuersis gratijs velut radijs illustras, q̃ diligam illum ex dono tuo, & suo merito, tu scis, & ego sentio. Quatenus autem diligam, tu scis, ego nescio. Tu, inquam, domine qui dedisti, scis quãtum dedisti, uel illi me, uel mihi illum amare. Et quomodo aliquis nostrum cui tu non dixisti, audet dicere: plus amans, minus diligor: nisi forte qui iã in lumine tuo videat lumen suum, id est in lumine tuæ ueritatis agnoscat quantum ardeat igne charitatis? C Ego autẽ domine interim contentus uidere in lumine tuo tenebras meas, quoadusque uisites sedentem in tenebris, & vmbra mortis, & per te reuelentur cogitationes cordiũ, & manifesta fiant abscondita tenebrarũ, fugatisque tenebris iam nõ videatur in lumine tuo nisi lumen: sentio quidem de mune re tuo, q̃ eum diligam: sed necdum uideo in lumine tuo si uel satis diligam. Neque enim scio si iam peruenerim ad illã, qua nemo maiorem habet dilectionem, vt animã suam ponat quis pro amicis suis. Nam quis gloriabitur castum se habere cor, nedũ perfectum? O domine, qui illuminas lucernã meam quam iam uideo, & horreo tenebras meas: Deus meus illumina ipsas tenebras meas, ut uideam, & gaudeam ordinatam in me charitatẽ, sciens & diligens, quæ diligenda sunt, & quantũ, & ad quid diligẽda sunt, me quoque nolens diligi nisi in te, & quantũ diligendus sum. Vę etenim mihi, si quod ualde vereor, aut ego plus ab illo quam merui, aut ille a me minus quam dignus sit, diligatur: Veruntamen si meliores magis diligendi sunt, sunt autẽ meliores, qui magis diligunt: quid aliud dixerim quã illũ plus me diligere, quã melioré esse non dubito: me uerum minus illum quã debeo, quia minus valeo? Sed quanto in te (tibi pater dico) maior est charitas, tanto minus contemnenda est a te nostra possibilitas: quia etsi plus diligis quoniam plus uales, non tamen plus diligis quam vales. Nos autẽ etsi minus diligimus quã debemus, diligimus tamẽ quãtum ualemus. Tantũ autẽ valemus, quantũ accepimus. Trahe nos post te, ut apprehendamus, & tecũ amplius accipiamus unde largius diligamus. Quid ergo tu niteris nos apprehendere, & quereris non posse, quos apprehendisti si attendisti, & adhuc facere poteris, cum uolueris, quales quidem sumus, non quales sperabas? Nescio quippe quid aliud intueris in nobis quod nõ habemus, & sequeris pro nobis quod nõ sumus: Ideoque non consequeris, quia non sufficimus: & ut denique in epistola tua iuste causaris, Deus tibi in nobis, non nos deficimus. Nũc uero si talia placent qualia modo nugatus sum, mãdato, & adjectam, ut cum obediero, præsumptionis non timeã notã. Præfatiunculam quam tibi mitti iussisti, non habui modo ad manum. Neque enim adhuc dictaueram, quia nec necessarium esse putabã. Quicquid, uel tibi uel amicis tuis recte uis, qui dedit velle, det & perficere pro bona uoluntate, omni mihi amicitię iure colende pie ac reuerendissime pater. D

Ad eundem. Epist. LXXXVI.

FRater Bernardus de Claraualle, suo illi quod suo. Hanc mihi tu salutationis formulam tradidisti, scribẽdo, suus ille quod suus. Accipe quod tuum est, & agnosce usurpationem unanimitatis esse indicium, & cũ quo est mihi commune uerbum, animum non distare. Iam ad tuas literas breuiter pro tempore respondendum est. Quę cum mihi in manus uenerunt, natalis dominæ nostræ dies festus illuxerat: cuius me totum iure sibi deuotio uendicans, nihil aliud cogitare sinebat. Sed & nuncius repedare festinans, vix usque in crastinum, ut hæc iam festo exoccupatus qualiacunque rescriberem, expectauit. Fugitiuum itaque fratrem dure a me, vtpote durum corde, increpatum: nihil melius interim potui, quã ad locum remittere unde fugerat, quippe quẽ iuxta nostras consuetudines domi absque consensu abbatis retinere non debui. Oportet autem, & à te eum similiter aspere increpari, & ad humilem prouocari satisfactionem, deinde tuis confortari literis, ad abbatem pro eo directis. De infirmitate nostra nihil certius modo scireitãti tibi indicare possum nisi q̃ infirmus, & fui, & sum: nec minus solito nec multum plus. Quod uero non misi quem missurus erã, causa est plus me animarũ scãdalum quã unius corporis periculũ timuisse. Iam ne quid horum de quibus mandasti, omnino prætermittam, uenio etiam ad te. Velle te audire scripsisti, quid te ego (tanquam qui omnia tua norim) facere uelim. Sed hoc (nisi fallor) si modo dicerem: nec tu posses, nec ego consulerem. Volo enim, & ipse, quod te uelle de te iam olim non latet me. Cæterũ mea atque tua æque ut æquũ est, uoluntate postposita, magis quod uelle Deum de te puto, & mihi ut tibi suadeam, tutum duco: & tibi si persuadeam, non incõmodum. Tene itaque meo cõsilio quod F tenes, mane in quo es, & stude prodesse quibus præes, nec præesse refuge, dum prodesse potes: quia, væ quidem tibi si præes, & non prodes: sed uæ grauius, si quia præesse metuis, prodesse refugis. E

Ad *Ogerium canonicum regularem.* Epistola LXXXVII.

TOtis uisceribus caritatis amplectendo fratri Ogerio canonico frater B. monachus, sed peccator digne Deo cõuersari usque in finẽ. Si tibi ad tuas literas tardius uideor rescripsisse, noueris potius opportunitatẽ nuncii defuisse. Quas enim nunc primum legit, iamdudum crede dictatas. Sed ut dixi, propter latoris inopiam tardauit mitte re quod scribere non tardaui. Legi itaque in tuis literis te illam quam grauiter ferebas curæ pastoralis sarcinam deposuisse, licentia siquidem ab episcopo uix impetrata, imo extorta tua importunitate. Et hoc non aliter nisi ut in eius episcopatu quocunque alibi manens ab eius subiectione non recederes. Tu uero cum tibi hoc non placeret, archiepiscopum adiens, & ab ipso tanquam superiori auctoritate securitate accipiens ad priorem locum, & ad tuum abbatem reuersus es. Vbi qualiter post hac uiuere debeas, a me doceri flagitas, egregio utique doctore, & magistro incomparabili. Qui cum cœpero docere q̃ nescio, uel tunc incipiet sciri quam nihil scio. Itane lanam quærit ouis a G capra: aquam molendinum a furno: uerbũ sapiens a stulto? Præterea per totam seriem literarum attollens me supra me, multum de me laudabilia intermisces. Quorum quia ipse mihi conscius non sum: & tuæ hæc benuolentiæ asscribo, & ignosco ignorantiæ. Tu enim uides in facie: Deus in corde. Sub cuius tremendo aspectu si solicite me circunspicio, certum est quod eo ipse mihi notior sum quam sibi, quo propinquior. Ideoque magis credo mihi de me uidenti me, quam tibi opinanti de me quod non uides in me. Quod si quid forte a me audisti q̃ possit prodesse tibi, gratias Deo age, in cuius manu sunt, & nos, & sermones nostri. Satisfacis etiam mihi pro eo quod consilium meum non renueris, confortanti te & monẽtis animo non frangi, pusillanimitate non uinci: sed portare patienter onus impositũ, quod semel susceptum deponere non licebat. De qua re ipse mihi sicut postulas, sapis facio pro te. Agnoscens siquidem sapientiæ meæ sceitatem, imo insipiẽtiæ mæe semper suspectam habens temeritatem, cum nõ fit quod fieri laudo, nec audeo nec debeo indignari, desiderans quemque consultius agere quam a me acceperit. Quotiens uero mea sententia eligitur ac tenetur grauis, fateor onere me premi sentio, rei finem semper pauidus, & nunquam securus expectãs. Videris tu tamen si consulte meum de hac re consilium mutaueris. Viderint hi quorũ saniori, si quorum tamen, super hoc fretus es consilio, an rationabiliter egeris. Viderint, inquam, si liceat Christiano iniunctã sibi dimittere obedientiam ante mortem, H cum Christus factus sit obediẽs patri usque ad mortem. Etiam, inquis, per licentiam: nam quæsiui eam ab episcopo, & accepi. Bene, licentiam quidem præsisti, sed quomodo non licebat, ac per hoc non accepisti: sed extorsisti. Extorta autem seu coacta licentia, licentia non est, sed uiolentia. Quod ergo tua importunitate uictus episcopus fecit inuitus, non fuit absoluere, sed abrumpere. Congratulor quidem tibi quod sis exoneratus sed uereor ne Deus a te quantum in te est exhonoratus sit: cuius proculdubio ordinationi resistis, dum promotus ab illo tu ne deiicis. Quod si excusans paupertatis prætendis necessitatem, necessitas parit

coronam

Universidad de Deusto
Biblioteca

coronam. Si difficultatem, si impossibilitatem, omnia possibilia sunt credenti. Sed respondeo, quod uerius est, quia scilicet placuit tibi magis quies tua, quam utilitas aliena. Nec mirum. Placet fateor, & mihi quod hęc quies placeat tibi, si tamen non nimis. Quodcunque autem bonum ita placet, ut si rectè fieri non possit, placeat tamen fieri eo etiam modo quo fas non est, nimis est: ac per hoc iam quia bene non fit, non est bonum. Scriptum est enim: Si rectè offers & non recte diuidis, peccasti. Aut ergo oportuit te gregem Dominicum minime seruandum suscipere, aut susceptum nequaquam relinquere, iuxta illud: Alligatus es uxori, noli quærere solutionem. Sed ad quid nitor his ratiocinationibus? Nunquid suadeo tibi redire ad onus regiminis, cum iam non pateat locus recuperationis? Aut desperare te intendo: quasi qui te tali ligaueris culpa quâ iã soluere nõ possis? Absit. Sed tantũ nolo te illud tanquã nullũ uel paruũ malũ negligere: imo semper timere. semper pœnitere: semper securum non esse: sicut scriptum est: Beatus homo qui semper est pauidus. Vides certe quem timorem tibi incutere nitor: non qui tibi sit laqueus desperationis, sed qui spem acquirat beatitudinis. Et si quidem timor inutilis, tristis crudelis, qui uentũ qui nõ quærit, non cõsequitur. Est siquidẽ timor pius, humilis, fructuosus qui cuilibet quãtũlibet pecator facile misericordiã promeretur. Talis timore generat, nutrit, & seruat humilitatem, sed mansuetudinem, sed patientiam, sed lõganimitatem. Quem non delectat tam inclyta proles? Alterius uero misera soboles est pertinacia, immoderata tristitia, rancor, horror, contẽptus, & desperatio. Non hoc ergo, qui desperationem, sed illo qui generat spem, timens ne non timeres, vel parum timeres, tuam tibi culpam sic rememorandam esse putaui. Est etiam adhuc quo magis timeo tibi ne forte (sicut de quibusdam scriptum est, quod lætantur cum malefecerint), & exultant in rebus pessimis, tu quoque deceptus, non solum hoc putes culpam non esse, sed insuper (quod absit) in corde tuo glorieris et magnum aliquid, & quod a paucis solet fieri, fecisse: dum qui emancipatus etiã aliis præeras, contemnens prælationem rursus subdi prælato malueris. Falsa humilitas ueram inducens superbiam in cor talia cogitantis. Quid namque superbius quam spontaneæ, & tanquam liberæ asscribere uoluntati, quod uel cogit necessitatis uel pusillanimitatis infirmitas? quod si nec labore uictus nec necessitate compulsus, sed uolens hoc fecisti: nihil hoc quoque superbius. Dei quippe consilio tuum prętulisti, magis eligens tibi quiescere, quam eius operi deseruire, ad quod te ipse assumpserat. Si ergo unde Deum cõtempsisti, inde ad maiorem eius gloriaris contemptum: non est bona gloriatio tua. Sed caue gloriationem tolle, & securitatem, quatenus utiliter semper solicitus sis, semper humiliter pauidus, non illo scilicet timore, & qui sicut iam dixi, prouocat iram, sed illo qui mitigat.

Qui horribilis timor siquando terendo tuum pulsauerit animum, tacitè suggerens tuũ obsequium Deo esse non posse acceptũ & quod tua sit infructuosa pœnitẽtia, quia uidelicet unde Deus a te offensus est, per te emendari non potest ne ad momẽtum quidem receptas, sed fidenter respondę, & dic: Male quidem egi, sed factum est, & iam nõ potest non fieri. Quis scit si hoc mihi Deus expedire prouiderit? & de malo meo ipse qui est bonus, bonum mihi operari uoluerit? Malum ergo puniat quod ego feci bonum autem maneat quod ipse prouidit. Nostris quippe inordinatis seu uolũtatibus seu actionibus nouit bonitas Dei uti semper quidem rectè in sui ordinis pulchritudinẽ sæpe etiam pie in nostram utilitatem. O clementissima circa filios Adam diuinæ pietatis recordatio, quæ sua non desinit largiri beneficia, non solum ubi nullum inuenit meritum, sed plerunque etiam ubi totum inuenit contrarium. Sed ad te redeamus. Secundum ergo duos timores qui supra diffiniti sunt, uolo te timere, & non timere, præsumere, non præsumere. Timere ut pœniteas, non timere ut præsumas. Porro præsumere ne diffidas, non præsumere ne torpescas. Agnosce frater quantum de te confisus sum, qui te tam facriter increpare, tuum factum, ne mihi satis probatum tam audacter diiudicare non dubitauerim: cum id forsitan rationabilius a te actum fuerit, quã mihi hucusque notũ sit. Neque enim tuis litteris fortasse rationes illas quibus excusari posset hoc factum ponere uoluisti: uel propter tuam humilitatem, uel propter literarum brevitatem. De re ergo quam plene nõ noui, suspensam relinquens sententiam, unũ quod fecisti irretractabiliter laudo: quòd uidelicet deposito iugo regiminis, sine iugo tamen esse noluisti: sed amicam repetens disciplinam, de magistro fieri denuo discipulus non erubuisti. Nam cum pastorali uinculo solutus posses tui remanere iuris (siquidem promotio abbatis, emancipatio filij est) tu tamen hac protestate tui non utens, sicut alijs dominari renueras, sic tibi quoque præesse timuisti: quique ut magister esses aliorũ, minus te iudicabas idoneum: nec te quidẽ tibi credens, tuus fieri discipulus contempsisti. Et merito, quia qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit. Et quidem quid alij de se sentiant, ignoro: ego de me expertus sum quod dico: & facilius imperare, & securius possum præesse alijs multis, quam soli mihi. Prudens ergo humilitas, humilisque prudentia fuit, quòd nequaquã credens ad salutem te posse sufficere tibi, alieno potius arbitrio deinceps uiuere proposuisti. Laudo etiam quòd non nouum uel magistrum uel locum requisisti: sed ad clausträ de quo exieras, & ad patrem sub quo profeceras, fa militariter redisti. Rectius quippe fuit ut domus quæ te nutrierat, sed pro fraterna charitate dimiserat, exoccupatũ reciperet, quã de eius desolatione aliena gauderet. Quod tamen in hoc episcopi licentiam non habuerit, nolo ut negligenter ducas, sed aut per te aut per mediam personam quantum in te est satisfacere non differas. Post hæc cõuersare simpliciter inter fratres, deuotus Deo, magistro subditus, senioribus obediens, iunioribus contemperans, angelis placens, verbo utilis, humilis corde, mansuetus ad omnes. Caue autem ne quia olim in honore positus fuisti, etiam nunc te putes præ cæteris honorandum, sed magis humilẽ omnibus exhibeas tanquam de cæteris unum. Nec enim dignum est, ut inde exigas honorem, unde refugis laborẽ. Potest hinc etiam nasci aliud periculum, ad quod re præmonitum & præmunitum esse uolo. Nam sicut omnes ita natabiles sumus, ut plerunque quod heri uolebamus, hodie recusemus, & quod hodie nolumus, cras desideremus, sic quandoque diabolo suggerente poterit contingere, ut ex memoria reliqui honoris tuũ animum pulset cupiditas, ita ut omnia quæ uiriliter contempsisti, pueriliter desiderare incipias. Dulcescent animo quę prius amara fuerunt, sublimitas loci, domus cura, rerũ dispensatio, obsequia famulorum, libertas tui, potestas in alios: intantum ut prope reliquisse te pœniteat quod prius tenere grauabat. Cui pessimæ tentationi, si uel ad horam (quod absit) assensum præbueris, non mediocre damnum incurres tuæ conuersationis. En tota illius elegantissimi, & eloquentissimi doctoris sapientia, a quo docere de tam longinquo postulasti. En illud expectatum ac desideratum eulogium, quod audire tantopere studuisti. Hæc summa nostræ eruditionis. An adhuc aliquid magnũ expectas? Totum audisti. Quid ampliùs requiris? Exhaustus est fons: & tu quæris aquam in sicco? Exemplo illius euangelicæ viduæ: de paupertate mea totum quod habui misi. Quid verecundaris? Quid uultũ demittis? Tu me coegisti, sermonem quæsisti, sermonem habes. Sermonem, inquam, habes iam satis longum, sed mutum, uerbis plenum, sensibus vacuum: non quo ut petieras in corde tuo charitas ordinetur: sed quo mea insciția publicetur. Nam unde iam poterit excusari. Possem forsitan dicere, & febre tertiana laborans, & pro officio meo curis occupatus hæc dictauerim, cum scriptum sit: Sapiẽtiam scribe in otio. Sed hæc rectè prætenderem, si grande aliquot atque operosum opus aggressus fuissem. Nunc autem in tantillo opusculo, vt occasionibus me non excusem: nihil horum certius prætendere possum, quam (ut sæpe iam dixi) scientiæ paupertatem. Sed habeo nonnullam meæ confusionis consolationem. Nam etsi non feci ut petieras: si non misi quod speraueras, agnoscis certe quia uolui. Sufficiet autem voluntas, ubi deesse uides facultatem explendi.

Denique & si tibi nullam conferat utilitatem: uel mihi proficiet ad humilitatem. Stultus quippe dum non loquitur, sapiens putatur. Nam quod non loquitur, non sensus inopia, sed humilitatis esse custodia creditur. Ego itaque si adhuc siluissem, sapiens dicerer: sed non essem. Nunc autem alii insipientem me ridebunt: alij subsannabunt idiotam: alii præsumptori indignabuntur. Putasne parum hoc mihi conferat religionis emolumentum: cum humilitas ad quam utique ducit humiliatio, totius sit spiritualis fabricę fundamentum? Siquidem humiliatio uia est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si uirtutem appe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

petis humilitatis, uiam non refugias humiliationis. Nam si non pateris humiliari, nō poteris ad humilitatem prouehi. Prodest itaque mihi meā insipientiam sciri, & a scientibus iure confundi, cui sæpe contigit a nescientibus iniuste laudari. Terret me apostolus: qui & ipse tertius dicit: Parco autē, ne quis me existimet supra id quod uidet in me, aut audit aliquid ex me. Quàm pulchre dixit, parco. Non parcit sibi arrogās, non parcit sibi superbus: nō cupidus uanæ gloriæ, & iactator actuū suorum: qui uel sibi arrogat quod est: uel mentitur de se quod non est. Solus qui uere humilis est, parcit animæ suæ: qui ne putetur quod non est, semper quantum in se est uult nesciri quod est. Grande reuera periculum, audire quenquam de se supra quàm sentit in se. Quis dabit mihi apud homines tantum de ueris digne humiliari, quantum uel de falsis datum est indigne exaltari? Illam mihi uocem propheticam iure assumerem: *psal.87.d* Exaltatus autem, humiliatus sum, & con- *2.Re.6.d* turbatus. Et illud. Ludam, & uilior fiam. Ludam scilicet ut illudar. Bonus ludus quo Michol irascitur: & Deus delectatur. Bonus ludus qui hominibus quidem ridiculū, sed angelis pulcherrimum spectaculum præbet. Bonus inquā ludus quo efficimur opprobriū abundantibus, & despectio superbis. Nam reuera quid aliud secularibus quam ludere uidemur: cum quod ipsi appetunt in hoc seculo, nos per contrarium fugimus: & quod ipsi fugiūt, nos appetimus? More scilicet ioculatorum & saltatorū: qui capite misso deorsum, pedibusque sursum erectis, præter humanum usum stant manibus uel incedunt: & sic in se omnium oculos defigunt. Non est hic ludus puerilis: non est de theatro: qui fœmineis fœdisque anfractibus prouocet libidinem: actus sordidos repræsentet. Sed est ludus iucundus, honestis grauis, spectabilis, qui cœlestium spectatorum delectare possit aspectus. Hoc casto & religioso ludo ludebat qui dicebat: Spectaculum facti sumus angelis & hominibus. Hoc ludo & nos interim ludamus ut illudamur, confundamur, humiliemur: donec ueniat qui potentes deponit, & exaltat humiles, qui nos lætificet, glorificet, inæternū exaltet.

Ad eundem. Epist. LXXXVIII.

Mitto nunc imperitiam meam: taceo professionis humilitatē, seu humilitatis professionem, nec tam obtendo uel loci, uel nominis mei non dico abiectionem, sed mediocritatem, quia quicquid tale dixero, tu hoc non necessariam excusationem, sed dilatoriam occasionem nominabis: qui meam ut mihi uidebatur iustam uerecūdiam pro tuo libitu nunc indiscretionem, nunc falsam humilitatem, nunc etiam ueram superbiam interpretaris. Horum itaque, quia tibi in dubium uenire possunt, nihil assero. Illud autem simpliciter tuæ dilectioni intimo, quod indubitanter te credere uolo, totos scilicet hoc tempore ex quo tuus nūcius, non is, sed alius recessit a me, nullū mihi omnino fuisse ocium ad id quod poscis idoneum: tum propter dierum malitiam, tum propter noctium breuitatem. Sed & nunc quoque ita me nouissimæ tuæ litteræ occupatissimum inuenerunt, ut ipsas etiam occupationū causas pro mei excusatione longum fuerit mihi scribere tibi. Vix quippe illas tuas inter prandendum (nam illa hora mihi primū redditæ sunt) per legere potui. Vix has meas quātulascunque furtim, raptim, anticipatis horis, breuiter succincteque rescripsi. quarum quidem breuitatem an æquo animo feras, tu uideris. Ego enim, ut uerum fatear, propter te mi Ogeri, ipsis curis meis compellor irasci, quamquam in his, teste conscientia, soli charitati cupiam deseruire. Cuius profecto imperio, quia sapientibus & insipientibus debitor sum: ipsa sola facere potuit, ut necdum tibi potuerim satisfacere. Quid ergo? Charitas tibi denegat quod tu petis ex charitate? Petisti, quæsisti, pulsasti, & charitas te frustrata est. Quid mihi indignaris? Si uis, si audes, irascere charitati. De qua nanque præsumis impetrare quod postulas. ipsa prohibente, fit ne impetres. Et ecce iam longum causatur sermonum, & tibi indignatur qui cogis. Non quod sibi displiceat zelus quo id facis: quippe quem & ipsa donauit tibi: sed uult te illum habere secundum scientiam: ut cautus sis maiora minoribus non impedire. Vides quam inuitus auellor a longiori epistola, dum ductus delectatione tibi colloquendi, & desiderio satisfaciendi, dominæ charitati molestus fio: quia iamdudum imperante finem fieri, necdum taceo. O quam lata in tuis literis patet materia respondendi. Quod si digne licuisset ut libuisset: & tibi forsitan satis esset & mihi. Sed quæ aliud præcipit domina est, imo dominus est. Deus enim charitas est: & satis agit pro imperio: quatenus debeam potius obtemperare sibi, quam uel mihi uel tibi. Et quoniam oportet charitati Deo magis obedire quam hominibus: nolens dolēs- F que non quidem nego quod postulas, sed interim differo: ne dum tuæ cupio humiliter satisfacere uoluntati, sub prætextu fallæ humilitatis per ueram superbiam, arcem tantæ potestatis, quæ te quoque ueraciter attestante, etiam angelis imperat in cœlis: terrenus uermiculus in terris uidear impugnare. Libellum quem requiris, ipse quoque antequam tuus nuncius ad nos ueniret ab eo cui commendaueram requisiui: sed necdum recepi. Dabo autē operam, ut uel cum ueneris: si tamen unquam aliquādo ueneris: illum in uenias uideas, & legas: nō autem transferibas. Nam illum alium quē te significas transcripsisse, ego quidem legē dum tibi miseram, non transcribendum: videris tu qua uel quorum utilitate trāsferi pseris. Quod autem te mittente eum nunc habet abbas de sancto Theodorico, ego qui dem non iusseram: nec tamen displicet mihi. Vt quid enim libellus meus oculos eius formidaret, cui se uidēdum animus quoque meus totum si posset expenderet? Sed heu in quanta sermonis angustia mētio se ingessit de tali uiro, ne liceat ut dignum erat, in tam dulcissima nobis memoria aliquandiu immorari quando iamiamque desiderat epistola finem. Obsecro te ne graueris opportunitatem quærere quomodo ad eū pergas: prædictum quoque opusculum nō prius cui quam scribendum uel legendum exponas, quam cum eo totum peruideas: pariterque conferatis & corrigatis quæ corrigēda sunt: ut in ore duorum testium stet omne uerbū. G Et tunc demum an passim cuilibet, an paucis tantum an uel cuiquam an, forte etiam nulli expediat demonstrari: & si illa præfatiuncula quam de nostris aliis literis tu eidē coaptasti, apte sedeat, an uero aptior quæri debeat: uestro utriusque iudicio derelinquo. Sed iam pene mihi exciderat quod in principio epistolæ tuę queritus es: quod te arguerim mendacij. Hoc aliquando me locutum fuisse, non satis recolo. Si quid tamen fuerit (nam magis me oblitum, quam tuum nuncium mentitum esse crediderim) iocando potius quā serio dictū fuisse nō dubites. Egone leuitate te usum putauerim, aut non apud te esse, est & non? Absit a me hæc suspicio de te qui iugo ueritatis beatus quod portas ab adolescentia, lasciuos annos morum superas grauitate. Nec tam simplex sum ut simplicem oris prolationē sine cordis duplicitate mendacium putem: nec tam incuriosus tui ut oblitus sim uel q iamdudum conceperis in affectu, uel quid ab affectu impedierit.

Ad eundem. Epist. LXXXIX.

Ndignaris forsitan, uel, ut temperantius dicam, miraris, quod pro longiori epistola quam a nobis speraueras, tam breuem charitulam receperis. Sed memento iuxta uirū Sapientē, omnia sub cœlo tempus habere: & tempus quidem loquendi, & tempus esse tacendi. Quando autem suum tempus silentium habebit: si H hos etiam sacros dies Quadragesimæ, nostra sibi uendicat confabulatio? Eaque ipsa tanto occupatior, quanto laboriosior, dum non quidem præsentes alterutrum dicere leuiter nalemus quę uolumus, sed absentibus necesse est nobis inuicem diligenter dictare, quæ uel petimus abinuicem uel petimur.

Dum uero absens cogito, dictito, scripto, mittoque quod præsens legas: rogo ubi ocium, ubi silentij quies? Sed hæc, inquies, omnia facere potes in silentio. Mitum si ex sentētia hoc respondeas. Quātus enim tumultus est in mente dictātium, ubi multitudo perstrepit dictionum, ubi orationum uarietas & diuersitas sensuum concurrit. Vbi sępe respicitur q occurrit, & requiritur q excidit. Vbi quid pulchrius secundum literam, quid consequentius iuxta sententiam, quid planius propter intelligentiam, quid utilius ad conscientiam, quid denique cui, uel post, uel ante ponatur, intentissime attenditur: multaque alia quę a doctis in huiusmodi curiosius obseruātur. Et tu in hoc mihi dices esse quietem? tu hoc, etiam si lingua sileat, silentium nominabis? Quanquam non solum temporis, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed nec meæ professionis est huic rei operã dare quam postulas, nec possibilitatis adimplere quod optas. Siquidem uel monachi quod esse uideor, uel peccatoris quod sum, officium non est docere, sed lugere. Indoctus quoque (quod, & uere me fateor esse) si præsumat docere quod nescit: nihil indoctius agit. Docere itaque nec indocto est in promptu: nec monacho in usu: nec pœnitenti in affectu. Sed, & propter hoc elongaui fugiens, & maneo in solitudine, & cũ propheta proposui custodire uias meas, ut non delinquam in lingua mea: quoniam iuxta eundem prophetam: Vir linguosus non dirigetur super terram: & secundum aliam scripturam: Mors, & uita in manibus linguæ. Silentium autem, dicente Esaia, cultus iustitiæ est. Et bonum est expectare (ut docet Hieremias) salutare Dei cum silentio. Adhunc ergo iustitiæ cultum, ad hanc omium uirtutum matrem nutricem custodem: ne penitus uidear negare quod petisti: & te, & quicũque tui similes profice re cupiunt in uirtutibus, inuito, & prouoco & si non uerbo doctrinæ, certe mei silentii exemplo ut uel silendo doceam te silere, qui loquendo compellis me docere quod nescio. Sed quid ego facio? Mirum si non rides quod ego, qui multiloquium tantopere damnare uideor, in tam multa uerba tam loquaciter tam progredior, & dum cupio tibi commendare silentium, contra silẽtium per multiloquium pugno. Vuerricum nostrum de cuius conuersatione, & pœnitẽtia consolari desideras: quantum ex fructibus eius perpendimus, noueris Deo digne conuersari, dignosque pœnitentiæ facere fructus. Libellum autem quem a me exigis penes me modo non habeo. Quidam enim amicus noster eodem zelo quo tu flagitas, diu est quòd apud se illum detinet.
Sed ne tuæ benignitatis petitionem abire patiar omnino frustratam, alium nuper a me editum in laudibus uirginis matris tibi trãsmitto. Quem quia eius exemplar non teneo, rogo ut quãtocyus ad me remittas: uel sit maturius aduenerit, ipse deferas tecum.

I psal. 54. b
psal. 38. a
ps. 139. c
pron. 18. d
Esa. 32 d
Hier. 3. e
K

Ad eundem. Epistola XC.

BReues breuibus reddidi literas occasionem utique breuiter referendi, de tuarum breuitate libenter acci piẽs. Et uere quid iuuat uerbis, & ut ueraciter loqueris, æternas amicitias uanis atque transitoriis iactitare uerbulis? Quãtalibet uersum diuersitate, uerborum multiplicitate, scriptorum uarietate tuã mihi charitatẽ ostentare seu cõmendare coneris, minus certe sentio te exprimere quam diligis. Idemque tu de me sentiendo non falleris. Cum tuæ literæ in manus nostras uenerunt: te in corde nostro qui eas miseras inuenerunt. Has quoque nostras, nec me sine te scribere certus sum, nec te sine me confido lecturum. Laboramus quidẽ uterque ad alterutrum scriptitando, alterius fatigãtur, & nuncij ad alterum scripta portando: sed nunquid spiritus grauantur amando? Ceslent igitur quæ absque labore non possunt actitari: & illud frequentetur quod quanto attentius satagitur, tanto manus constat laborari. Quiescant, inquã, a dictando ingenia, labia a confabulando, a scribendo digiti, à discurrendo nuncij: non autẽ quiescant corda uie ac nocte meditari in lege domini, quæ est charitas. A quo ne gocio quanto quietiores sumus, tanto minus quiescimus, quantoque occupatiores sumus in illo tanto nos quietiores sentimus ex illo. Amemus, & amemur, in altero nobis, in altero nostris consulentes. Nam quos amamus, in ipsis profecto requiescimus. A quibus autem amamur, ipsis nos in nobis requiem paramus. Porro amare in Deo, charitatem habere est. Studere uero propter Deũ amari, charitati seruire est. Sed quid ego facio? Ego promissor breuitatis: iam tenebor prolixitatis exhibitor: Si de fratre Vuerico desideras, imo quia desideras scire: sic currit non quasi in incertum, sic pugnat non quasi aerem uerberãs. Sed quoniam scit neque pugnantis esse neque currentis, sed miserentis Dei: ipsum rogat a te orari pro se, quatenus qui iam donauit ei, pugnare, & currere, det, & uincere, & peruenire. Abbatem uestrum mihi non tãtum propter te, sed, & propter suam bonam famã charissimum, corde meo, & ore tuo saluto, gratantissime cũ uisurus illo, & tempore, & loco quo promisisti. Notifico etiam tibi quod, & nunc paulisper aggrauata manu domini super me, impulsus cuerius sum ut caderẽ: ita ut securi ad radicẽ infructuosæ arboris corporis mei apposita, iamiamque succidi metuerem: cum ecce tuis cæterorumque amicorum nostrorum orationibus, & hac uice pius dominus pepercit mihi, sub spe tamẽ promissi fructus in futuro.

Ad

M

Ad abbates Suessione congregatos. Epistola XCI.

REuerẽdis abbatibus apud Suessionem in nomine domini cõgregatis, seruus sanctitatis eorum frater Ber. Abbas dictus de Claraualle, quæ recta sunt uidere, cõsti uere, & tenere. Iraſcor occupationibus meis, quibus impedior interesse conuentui uestro, corpore tamen duntaxat. Nam spiritum nec spatia terrarum, nec turba curarum absentare queunt: quippe orantẽ pro uobis, congratulantem uobis, atque in uobis quiescentem. Non me, inquã, sanctorum potest carere conuentus, nec loci corporisue distantia priuat prorsus a consilio iustorum & congregatione. Illo præsertim consilio, in quo non hominũ traditiones obstinatius defensantur, aut superstitiosius obseruantur: sed diligenter humiliterque inquiritur, quæ sit uoluntas dei bona, & beneplacens, & perfecta. Illuc toto desiderio feror, deuotione immoror, cõdelector amore, inhæreo consensu, æmulatione persisto. Nec ergo in uacuũ uos (quod absit) conuenisse subsannent qui dicunt uobis euge euge, contendite, obsecro, bonas facere uias uestras & studia uestra, quæ proiecto nimis bona esse non possunt. Esto quòd possis nimium fortasis esse iustus, possis & nimium sapiens: sed plane bonus ultra modum esse non potes. Et quidem lego, noli esse nimium iustus. Lego nõ plus sapere quam oportet sapere. Nũquid autẽ, aut ne sis nimium bonus: aut non plus bonus quam oportet? Nemo esse bonus plusquam oportet potest. Bonus erat iam Paulus: & tamen nequaquam contentus libenter se ad eã quæ ante se sunt extendebat, posteriora obliuiscens, & seipso semper melior effici studens. Solus deus melior seipso esse idcirco non uult, quia non ualet. Recedũt a me & a uobis qui dicunt: nolumus esse meliores quam patres nostri, tepidorum & dissolutorum se filios protestantes. Quorum memoria in maledictione est, quia mandu cauerunt uuas acerbas, quibus dentes filiorum obstupuerunt. Aut si sanctis & bonæ memoriæ patribus gloriantur, imitẽtur certe sanctitatem, quorũ indulgentias dispẽsationesque pro lege defendũt. Quanquã sanctus Helias: non sum, inquit, melior quã patres mei: & non dixit se nolle patribus esse meliorẽ. Vidit Iacob in scala angelos ascendentes & descendẽtes. nũquid stantẽ quẽpiã siue sedentẽ? Non est stare omnino in pendulo fragilis scalæ, neque in incerto huius mortalis vitę quicquam in eodem statu permanet. Non habemus hîc manentem ciuitatem, nec futuram, adhuc possidemus sed inquirimus. Aut ascẽdas necesse est aut descendas: Si attentas stare, ruas necesse est.

A

B

Minime pro certo est bonus qui melior esse non uult. Et ubi incipis nolle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus. Recedant etiam a me & a uobis qui dicunt bonũ malum, & malum bonum. qui dicunt cultum iustitiæ malum: quodnam bonum iam reputaturi sunt? Vnum uerbum olim locutus est dominus: & pharisæi scandalizati sunt. At nouos nunc pharisæos non uerbũ sed silentium scandalizat. In hoc uno certe aduertitis quod occasionem quærunt aduersum uos. Sed finite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Intendite saluti paruulorum, non murmuri maleuolorum. Non ualde illorum uobis curandum est scandalum, qui nõ sanãtur nisi uos infirmemini. Sed nec ut uestris ipsis omnia omnibus placeant quæ statuitis, expectandum. Alioquin aut nullũ aut rarum bonum constituitis. Satius uero ipsorum profectibus quam uoluntatibus prouidetis. Fideliusque inuitos trahitis ad Deũ, quã desideriis cordis eorũ relinquitis. Commendo me sanctis orationibus uestris.

Ad Henricum regem Anglorum. Epistola XCII.

IEnrico illustri Anglorum regi Bernardus abbas dictus de Claraualle cælorum regi de terreno regno seruire fideliter, & humiliter obedire. In terra uestra tenetur præda domini mei atque uestri: & illa præda pro qua maluit mori quam carere illa. Ego eam sequi disposui, & mittere de nostra militia qui in manu ualida si uobis non displicet, requirant, recuperent, & reducant. Et nũc huius rei gratia præmisi hos quos præsentes cernitis exploratores, qui esse rei indagent sagaciter, renuncientque fideliter. Assistite eis tanquã nuncijs domini uestri, & in ipsis feudã uestrũ deseruite. Ipse uerò ad honorem suum, ad salutem uestram, ad patriæ sospitatẽ & pacẽ, ętũ vos & inclytũ perducat in bonum ac placidum finem.

C

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Henricum Vuintonensem episcopum. Epistola. XCIII.

VIro illustri domino Henrico Dei gratia Vuintonensi episcopo Bernardus abbas dictus de Claraualle, in domino salutē. Multorum iam relatione lætabundus accepi locum gratiæ non infimum humilitatem nostram apud uestram celsitudinem obtinere. Non sum meritus, sed eo non ingratus. Itaque refero gratiam pro gratia, & si non condignam, certe quam possum. Nec uereor quantula sit oblatam vel potius relatam à uobis sperni, quam & amanter promereri, & dignanter præuenire curastis. Verum modo plura scribere supersedi, donec uestro, si dignum iudicatis, agnoscam rescripto qualiter pauca hæc accipiatis. Quę autem rescribere uel iniungere uerbo placuerit, abbati Ogerio bene committere potestis, per quem & hæc nostra recipitis. Prò quo etiam uestram excellentiam compellamus, quatenus & notū ex hoc habeat & commendatum, utpote hominem honestate, scientia religioneque cōmendabilē.

D Ad abbatem cuiusdam monasterij Eboracēsis, unde exierat prior cum aliquantis fratribus. Epist. XCIIII.

COnsilium expetitis à me litteris transmarinis, quod utinā ab alio potius quæsissetis. Coarctor siquidem è duobus. Si enim non respondeo, taciturnitas contemptum quodammodo sonare uidebitur. Respondere autem sine periculo me posse non uideo, cum quicquid respondero, necesse sit aut scandalū cuipiam generare, aut reddere securum quenquam plus quàm oportet, aut certe in quo non oportet.

Quòd a uobis recesserunt fratres uestri, nec nostro nec nostrorum factum est, me sciente, consilio uel hortatu. Credimus autem ex Deo fuisse, quod nec tantis potuit dissolui conatibus. Credimus hoc idem & ipsos sentire fratres, qui nostrum tantopere de seipsis consilium flagitant, credo remordente eos conscientia quod retro
Re. 14. d abierint. Alioquin beati sunt (secundum apostolum) si se non iudicant in eo quod probant. Cæterum quid faciam ut interrogatus nec silendo nec respōdendo molestus sim cuiquam? Ita fortasis expediat, si misero eos qui me interrogant, ad doctiorem, & cuius reuerentior sanctiorque auctoritas sit. Sanctus papa Gregorius in libro pastorali: Quisquis bonū maius subire, inquit, proposuit, bonū manus quod potuit, sibi illicitum fecit. Ad quod probandum subiicit testimonium de euangelio dicens: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno cœlorum. Et infert: Qui igitur fortiori studio intenderat, retro respicere conuincitur, si relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur. Item ipse in homilia tertia super Ezechielem: Sunt nonnulli qui bona quidem quæ nouerunt operantur, atque hæc operantes meliora deliberant, sed retractātes meliora quæ deliberauerant immutant. Et quidem bona agunt quæ cœperant, sed a melioribus quæ deliberauerant succumbunt. Hi nimirū ante humana iudicia stare uidentur in opere, sed ante omnipotentis Dei oculos ceciderunt in deliberatione. En speculum. In hoc non uultum nativitatis, sed factum reuersionis suæ consideret, hic se discutiant, hic se diiudicent, cogitationibus suis accusantibus siue defendentibus, & quidem apud spiritualem qui omnia diiudicat, & ipse a nemine iudicatur. Quidnam vero maius aut minus, superius an inferius, arctius siue remissius sit, quod uidelicet reliquerunt, an ad quod redierūt, ego quidem haud temere diffinierim: ipsi uiderint. Et hoc illis Gregorius. Tibi uero pater reuerende, tam tuta certitudine quam nuda veritate ego dixerim, omnino non expedire spiritum uelle extinguere. Noli, inquit, prohibere eum qui potest be facere, sed si uales & ipse benefac. Gloriari autem magis oportet in profectibus filiorum, quoniam filius sapiens gloria est patris. Decętero nemo mihi molestus sit, quod iustitiam Dei non abscondi in corde meo, nisi quod minus fortasse ob uitandū scandalum quam debui dixi.

Ad Archiepiscopum Eboracensem. Epistola XCV.

SPlendor operis, & opinionis odor bene (ut comperi) in gloria uestra conuenerunt. Opinionem opus probat nec falsam fuisse nec uacuam, cum g ante sparserat ubique uolans fama, ubique res ipsa faciat manifestum: quomodo nunc maxime claruit zelus iustitiæ, eminuit, & inualuit lacerdotalis uigor, in defensione uidelicet pauperum, & pauperum quibus nō erat adiutor. Olim quidem opera misericordię, & elecmosynas uestras enarrabat omnis ecclesia sanctorum. Sed hoc uobis commune cum pluribus, quippe quod a cunctis subsistā tia huius mundi habentibus exigitur. Verū hoc opus episcopale, hoc paternæ pietatis tā egregium specimen, hic uere diuinus feruor quo pro tuendis suis pauperibus, ille procul dubio zelum uestrum accendit, & accinxit, qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem: hoc totum, inquam, speciale accesit, uestræ dignitatis decus, insigne officij, ornamentum coronæ. Aliud est reficere uentrem esurientis, & aliud sanctā zelare paupertatem. Ibi enim seruitur naturæ, hic gratiæ. Visitabis, inquit, Lib. 5. d speciem tuam, & non peccabis. Ergo qui G alienam carnem fouet, facit ne peccet, qui Mat. 10. d autem alienam sanctitatem honorat, fructificat sibi. Ideo ait: Desudet eleemosyna in manu tua donec inuenias iustum cui des. Quo fructu? Quoniam qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Soluamus proinde naturæ debitum, ne pecemus simus gratiæ coadiutores, ut & participes fieri mereamur. Sane utrunque ita in uobis admiramur, ut utrūque datum uobis desuper fateamur, quatinus diuinis laudibus æternaliter misceatur quicquid ex uobis temporaliter necessitatibus nostris impenditur, merito reuerende, & omni amoris sinceritate colende, atque amplectende pater.

Ad Richardum Fontanensem abbatem, & socios eius. Epist. XCVI.

QVanta audiuimus, & cognouimus, ea & fratres nostri uterque Gaufridus annunciauerūt nobis, quemadmodum nouiter recaluistis igne Dei, conualuistis de infirmitate: refloruistis in nouitate sancta. Digitus Dei est iste, subtiliter operans, suauiter renouans, salubriter mutans, non quidem de malis bonos, sed de bonis faciēs meliores. Quis dabit mihi, ut transeam, & uideam uisionē hanc magnam? Nec enim minus mira minúsve iucunda ista promotio est quam illa mutatio: nisi quod multo facilius reperias multos seculares conuerti ad bonum, H quam unum quempiam de religiosis trāsire ad melius. Rarissima auis in terris est, qui de gradu quem forte in religione semel atti gerit, uel parum ascendat. Vestrum proinde dilectissimi, tam insigne quam salubre factum non solum nos qui serui uestræ sanctitatis esse percupimus, sed & uniuersam merito lætificat ciuitatem Dei: quippe quo rarius, eo & carius. Erat autem, & necessarium ad cautelam proximam defectui mediocritatem transcendere, & declinare teporem, qui Deo uomitum prouocat, sed & sic oportebat propter conscientiam. Professis siquidem sanctam regulam, an citra eius puritatem sistere gradum tutum sit, ipsi sensistis. Dolens doleo quod urgente diei malitia, & nuntio festinante plenum affectum exili cogor designare stylo, & breui chartula latum comprehendere charitatem. Si quid deest frater G. uiua uoce supplebit.

Ad ducem Conradum Epist. XCVII.

OMnis potestas ab ipso est cui dicit propheta: Tua est potentia tuum regnum domine, tu es super omnes gentes. Hinc ergo dignum duxi tuam, o illustris princeps, commonere excellentiam: quantum te oporteat deferre terribili, & ei qui aufert spiritum principum. Comes Gebennensis, ut accepimus per os eius, ad iustitiam se obtulit, & offert de omnibus, quę te dicis habere aduersus eum. Si super hoc alienam pergis inua- I dere terram, ecclesias destruere, incedere domos, exulare pauperes homicidia perpetrare, & humanum fundere sanguinem: nō est dubium quin grauiter irrites aduersum te patrē orphanorum, & iudicem uiduarū. Eo certe irato non expedit tibi dimicare in quantalibet multitudine uel fortitudine. Nihil enim interierit apud omnipotentem dominum sabaoth, in multis an in paucis cui uolet dare uictoriam. Ipse nimirum cū uoluit fecit, ut unus mille, & duo fugarent decem milia. Hæc pauper ego, pauperum permotus clamoribus, tuæ magnificentiæ scribere uolui, sciens tibi honorificentius humilibus consentire, quam hostibus cedere. Non quod putem hostem te fortiorem, sed quod nouerim Deum omnipotentem

Universidad de Deusto
Biblioteca

potentiorem, qui superbis resistit, humilibus dat gratiam. Huius rei gratia tuam uir nobilis præsentiam adissem si licuisset. Núc autem pro me hos de fratribus nostris destinare curaui, si forte suis, & nostris precibus à tua dignatione obtineant, uel perfectam concordiam, si fieri potest: aut certe inducias vsque dum liceat nobis firmam quęrere pacem, ad Dei uoluntatem, & honorem tuum, & patriæ salutem. Alioquin si nec oblatam iustitiam recipis, nec nos precantes respicis, imò Deum in nobis de tua te salute commonentem non attendis, uideat ipse, & iudicet. Scimus autem, q̃ merito formidamus difficile posse congredi tantos exercitus absque utriusque partis grauissima strage.

K

De Machabæis: sed ad quem scripta sit ignoratur. Epistola XCVIII.

QVod per fratrem Heselinũ tua charitas a mea paruitate quæsiuit, inde iã ad me scripserat Fulco Sparnacensis abbas. Cui ego nil rescripsi: uolens si quã forte super hoc reperissem patrũ sententiã, ipsam potius ei transmittere, quã nouum, uel nostrum quippiam respondere: qua non facile occurrente iam quod sentio ego sic interim utrique respondeo, ut quodcunque forte rationabilius quilibet uestrum super eadem quęstiuncula quandoque, uel fecerit uel audierit, uel certe ipse senserit: mihi vicissim impartiri nõ negligat. Quæris itaque quidnam usum patribus fuerit: ut solis ex omnibus antiquis iustis singulari quodã priuilegio Machabæis annuam celebritatem pari cum nostris martyribus uenerationе decernerent in ecclesia solenniter exhibendã? Si dixero dignos merito martyrum gloria iudicatos, quibus nõ impar fuit in martyrio virtus: erit forsitan solutum cur ipsos, sed necdum plane cur sos los, cum & alios nonnullos ex ueteribus pari constet zelo pietatis occubuisse, non tamẽ pari, & tripudio recoli meruisse. Quod si illis nõ immerito huiusmodi negatur solennis celebritas, quia nimirum quod præbuit virtus, præripuit tempus: cur non & eadem

L fuit in Machabæis consideratio? Siquidem & ipsi pro tempore non ad cœli mox gaudia, sed ad inferni tenebras descenderunt: nec tunc quippe apparente primogenito ex mortuis, qui aperiret credẽtibus regna cœlorum agno uidelicet de tribu Iuda qui aperit, & nemo claudit: ad cuius introitum cum omni auctoritate supernis potestatibus dicerẽtur: Tollite portas principes uestras, & elevamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Proinde si in congruum videtur cũ gaudio recolere transitũ, qui gaudij nõ fuit: caueatur, & in illis Aut si illos ob suæ uirtutis meritũ festiuo prosequi fauore placet: cur non itidem deferetur, & illis? An dicẽdũ est utrosque quidẽ in morte communẽ habuisse cum martyribus pietatis causam, sed non etiam utrosque pariter eandẽ cum illis adeptos fuisse martyrij formã Vniuersis nempe tam veteris quãm noui testamenti martyribus æquè conuenit pro iustitia occubuisse: sed interest, q̃ isti passi sunt quia illam tenebãt: illi quia nõ tenẽtes rebrehendebãt. Isti quòd eam non desererent: illi, q̃ deserentes perituros esse assererẽt. Et ut breuiter totum in quo differũt proferamus: hos cultus, illos zelus iustitiæ martyres fecit. Solí ex ueteribus Machabęi, quia non solum causam, sed & formã (ut dixi) noui martyrij tenuerũt, iure fortasse in ecclesia cum nouis ecclesiæ martyribus eandẽ consuetæ celebritatis gloriam assecuti sunt. ruſtar quippe martyrum nostrorum libare, & ipsi diis alienis, patriãque deserere legẽ, imo mandata Dei trãsgredi cogebantur, renuebant, & moriebantur. Non sic Esaias, non sic Zacharias, non denique, vel magnus ille Ioannes Baptista ita mortuus est: quorum primus serra ferrea scissus fuisse, secũdus inter templum, & altare legitur occisus, tertius in carcere decollatus. Si quæritur a quibus, ab iniustis, & impijs. Si qua causa, pro iustitia, & pietate. Si quomodo, non tam eas confitendo quãm proponendo. Proponebant veritatem audẽtibus eam: veritas pariebat eis odium, & odium mortem. Licet iniusti, & impij, non tam tamen in illis pietatem persequebantur quam a se repellebant: nec tam in illorum iustitiam ferebantur, quam propria tuebantur iniustitiam. Aliud est aliena imuadere, aliud defendere sua. Non est idipsum nolle sequi ueritatem, & persequi: inuidere credentibus, & increpantibus indignari: obturare os confitentium, & redarguentium stimulos non ferre patienter. Denique misit Herodes, & tenuit Ioannem. quamobrem? Quia Christum prædicabat? Quia uir bonus erat, & iustus? Imo propter hoc magis reuerebatur illũ, & audito eo multa faciebat. Sed quoniam arguebat Herodem Ioannes propter Herodiadem, uxorẽ Philippi fratris sui: ideo uinctus, ideo & decollatus est: passus quidem & ipse pro ueritate: sed quam zelare uideretur, non negare cogeretur. Hinc est q̃ hæc ipsa tanti martyris passio, multorum etiam longe minorũ festiuitatibus minus festiue recolitur. Prosecto si tali ratione & ordine passi fuissent

A Machabæi, ne ulla quidem fieret de eis mẽtio. Nunc autem quoniam simules illos fecit martyribus Christianis, non dissimilis ueritatis confessio: merito eos similis prosequitur & ueneratio. Nec moueat sane, q̃ quemadmodum martyres nominatim & ipsi pro Christo minime passi sunt, quia non interest siue sub lege pro legalibus obseruantijs, siue sub gratia pro mandatis euangelicis quis patiatur uterque enim æque pro ueritate, ac per hoc pro Christo, qui dixit: Ego sum ueritas, pati cognoscitur. Itaque plus contulit Machabæis in hac parte martyrii genus, quam uirtus: quando ne hos quidem ex patribus, quos pari constat uirtute illo in tempore pro iustitia decertasse, pari etiam honore concelebrat præsens duplicitaxat ecclesia. Puto quòd arbitretur indignũ quantumlibet laudabili morti quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere: præsertim cum ante illam salutiferam Pashionem non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa quoique morientes exciperent. Sane Machabæis ideo (ut dictum est) exciendos iudicauit ecclesia: quoniam quod eis negabat tempus, cõtulit martyrii genus. Nec solum ipsos, sed & qui forte uitæ iam in carne manifestatæ mortem sua morte præuenerunt, siue morientes in ipsa, sicut Simeon & Ioannes Baptista: siue etiam pro ipsa, sicut innocentes: quos alia ratione, licẽt ad inferos & ipsi descenderint, ritu nihilominus fo enni ueneramur. Et innocentes quidem, quoniam iniustũ profectò fuit

B innocentiam pro iustitia morienté ulla uel præsenti gloria defraudari. Ioannes quoque iciens quod a diebus suis regnum cœlorum uim patitur, unde & clamat: Agite pœnitentiam, appropinquabit regnum cœlorũ: simulque uidens uitam se protinus secuturam, mortem lætus excepit. Quod utique ab ipso domino morituris scisitari solicitus fuit, ac certificari meruit.

Nam cum per discipulos eum interrogasset: Tues, inquiens, qui uenturus es, an alium expectamus? post enarrata plura miracula audiuit, Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me. In quo nimirum uerbo significauit se dominus moriturum, & tali morte quæ posset Iudæis esse scandalum, gentibus stultitia. Ad hanc uocẽ sponsi gaudens amicus sponsi alacri animo præcessit, quo & illum in proximo esse venturum, iam dubitare non potuit. Porro qui lætus & tam lætus potuit mori, potuit & lætam sibi memoriam promereri. Sed & senex ille tam plenus uirtutum quam dierũ, morte iam propinqua uitam baiulans in manibus aiebat: Nunc dimittis seruum tuũ Luc. 2. e domine, secundum uerbum tuum in pace: quia uiderunt oculi mei salutare tuum. Ac si diceret: Securus descendo in carcerem, qui tam præsto meam sentio redemptionẽ. Et hic ergo qui cum tam secura iucunditate, & iucunda securitate moritur, merito in ecclesia celebrari cum gaudio memoratur. Cæterum illa qua ratione mors festiua reputabitur, quam nulla gaudiorum festiuitas comitatur? Aut unde gaudium sumeret moriturus, qui se & ad infernales descende

C re tenebras certus erat, nec certi quippiam secum ferebat unde in proximo de sui liberatore consolaretur? Inde est quod unus sanctorum cum audiret: Dispone domui Esa. 38. a tuæ, quia morieris tu, & non uiues: conuertit se ad parietem, & fleuit fletu magno, atque ita impetrauit exosæ mortis aliquã dilationem. Hoc denique & miserabiliter plangebat dicens: In dimidio dierum meo ibidem. rum vadam ad portas inferi. Et Paulopost: Non uidebo, inquit, dominum Deum in terra uiuentium, non aspiciam hominem vltra, & habitatorẽ quietis: Hinc & alius quidam: Quis mihi hoc, ait, tribuat ut in Iob 14. a inferno protegas me, & abscondas me donec pertrãseat furor tuus: & cõstituas mihi tẽpus in quo recorderis mei? Israel quoque Gen. 42. ad filios aiebat: Deducetis canos meos cũ dolore ad inferos. Quid in his solẽnis lętitiæ, quid festiuæ celebritatis apparet? Nostri autẽ martyres cupiũt dissolui, & esse cũ Christo: certe vbicunque est corpus, illo sine mora cõgregatũ iri & aquilas. Mox in quam ibi exultant iusti in cõspectu Dei, & delectãtur in lætitia. Ibi ibi beatissime Iesu, ibi statim ut de hoc seculo nequam sanctus quisque eripitur, adimpletur lętitia cũ uultu tuo. Vna ibi uox iubilo resonat sempiterno, uox una exultationis, & salu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

psa.125.a tis in tabernaculis iustorũ. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo uenantiũ: laqueus contritus est,& nos liberati sumus. Nunquid hoc decantare libebat apud inferos sedentibus in tenebris, & umbra mortis: dum nõ erat qui redimeret, neque qui D saluum faceret: quando necdum visitauerat nos oriens,ex alto,primitiæ scilicet dormiẽtium Christus. merito igitur ecclesia (quæ gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus nouit)quos pares iudicat ex uirtute, discernit tamen ex tempore, nec pari putat prosequendum obsequio, & transitum ad uitam,& descensum ad inferos. Itaque martyrium facit causa, tempus genusque discernunt. Tempus quippe Machabæos a nouis martyribus disiungit, coniungit antiquis: Genus uero nouis aggregat, segregat a ueteribus. Et hæ quidem in ecclesia præmissis ex causis differentię obseruantur. Cæterum apud Deum uniuerso cœtui sanctorum cõpsa.115.a mune est, quod sanctus, ait propheta: Preciopsa.126.a sa in conspectu domini mors sanctorum eius. Vnde autem preciosam dixerit, exponat nobis. Cum dederit, inquit, dilectis suis somnum: ecce hereditas domini filij merces fructus ventris. Nec putemus solos martyres esse dilectos: cum recolamus dictum de Lazaro, Lazarus amicus noster dormit. Ioan.11.a Denique, beati mortui qui in domino moApo.14.a riuntur. Non soli qui pro domino sicut martyres, sed qui in domino moriuntur sicut confessores, profecto beati sunt. Duæ proinde res mihi uidentur mortem facere preciosam, uita & causa: sed amplius causa, quam uita. Porro illa erit preciosissima, quam & causa commendat,& uita.

E

Epistola XCIX.

NVncium quo te dicis fuisse turbatum, frater Vuillelmus non sua, sed tua necessitate putauit ad te dirigendum. Siquidem ipse suo more Dei gratia fortiter agit alienam à se interim adhuc faciens illam sententiã: Luce. 1. a Vir duplex animo, inconstans est in omnibus uijs suis. Vias quippe domini simpliciter,ac per hoc confidenter ambulans, non Eccl. 2. a sentit illud væ, de quo dicitur: Vę terram ingredienti duabus uijs. Te autem audiera mus in discordiam uersari, domum uestrã non sine graui scandalo abbatis, & fratrum deseruisse, solumque habitare in nescio quo satis inconuenienti loco. Quo rumore nobis permotis anxieque quærentibus si quo modo tibi a nobis posset consultum iri, nihil paratius occurrere potuit, quam ut te uocato ad nos, per te de te certiores prius efficeremus. Sicque quod in promptu esset, præsentes præsenti consuleremus. Sed iam tuo scripto, nostroque rescripto utrorumque ab alterutro falsæ suspicionis timore depulso, pariter quiescamus. Verum hæc falsitate quam uera sit ad nos inuicem dilectio comprobatum est. Quam quidem dilectionem per hanc mutuam nostri solicitudinem, non infructuose nunc renouatam esse putauerim. Cuius fructum tunc nos quidẽ copiose speraremus accipere, si tui nobis copia cum opportunitate daretur. Alioquin opportunius ducimus nos nostra contentos esse inopia, quam importuna copia abundare.

f

Epistola. C.

SI minus uos pro tanti operis susceptione feruere comperissemus, hortandus nobis super hoc, & obsecrandus esletis. Nunc uero cum prima inuitauerit nos uestra præcurrens deuotio, restat ut ei a quo bona cuncta procedunt,& referamus grates pro bono quod dedit uelle, & fundamus preces, ut adiiciat, & perficere pro bona uoluntate. Tamen gaudium meum non tacebo uobis. Quas nempe putatis delicias cordi meo afferat uestra huiusce modi intẽtio? Delectabitur in crassitudine anima mea, si infatigabilem cognouero uos in studijs salutaribus,& honestis. Gaudeo enim non quia quæro donum, sed requiro fructum. Libenter accipio beneficium quod prosit danti. Alioquin nõ ambulo in charitate illa, quæ non quærit, quæ sua sunt. Et quidem nobis in hoc benefacitis, sed uobis uobis melius: nisi forte exciditilla sententia: Beatius est dare, quam accipere. Hoc g plane decet episcopum, hoc sacerdotium uestrum commendat, ornat coronam, nobilitat dignitatem, si quem mini sterium prohibet esse pauperem, adminiſtratio probet pauperum amatorem.

Non enim paupertas uirtus reputatur, sed paupertatis amor. Denique beati pauperes, non rebus, sed spiritu.

Epistola

G

Epistola CI.

FRatrem Lambertũ, quem in aliquibus forte fluctuantem suscepimus, orantibus quidẽ uobis & nulla iam (ut opinamur) scrupulositate pristina laborantem. Causam quippe aduẽtus eius, necnon & discessionis modũ, & intentionẽ solicite nobis perscrutantibus: intẽtionem quidẽ uisus est habere inculpabilẽ, sed causam non plane sufficientẽ, ut tali modo, id est, sine licentia discedere debuisset. Vnde & sumpta iustæ in eũ inuectionis occasione increpato, ut oportebat, & cõfirmato in quibus nutabat, reditum ei persuasimus. Et pro redeunte rogamus dilectissimi fratres, esse uos uidelicet præstabiles super fratris præsumptione, sed præsumptione, ut uidetis satis simplici, & nõ malitiosa: quandoquidem, neque ad dexterã, neque ad sinistrã declinauit, sed directo ad nos tramite uenit, quos utique pro certo sciebat sanctitatis uestræ esse seruos, uestræ religionis amatores synceriſsimos, & æmulatores fidelissimos: Suscipite ergo eũ uos qui spirituales estis, in spiritu lenitatis: cõfirmeturque in eo charitas, & excuset malũ factũ intẽtio bona. Immo recuperare cũ gaudio, quẽ dolebatis amissum: cõtractãque de fratris egressione, ac transgressione tristitiã, effuget citissima de regressione lætitia. Confido autẽ de omnipotentis misericordia, quia quicquid exH asperauit inordinata discessio, postmodum deliniet emendata conuersatio.

Ad *quendam abbatem*. Epist. CII.

SVper fratre turbato, & turbante fratres, & contemnente magistrũ, breue tibi, sed fidele damus consilium. Diaboli studium est circuire ut domo Dei, & quærere quem deuoret: tuæ econtra uigilantiæ, inquantũ potes, nunquam locũ dare diabolo. Quanto igitur ille acrius insistit, quomodo a grege infirmam separet ouiculam, quatinus eo litanto enixius tibi quantum in te est, resistẽ centius rapiat, quo non fuerit, qui eripiat: Psal.12.b dum est ne de manu tua possis eam eruere, nequãdo dicat inimicus, prævaluĩ aduersus eam. Itaque aggredere fratrem omni officio charitatis, uidelicet beneficijs, salutaribus monitis, secretis increpationibus, publicis exhortationibus, duris etiã, & uerborum, & uerberum correptionibus, quodque efficacius esse solet, tuis ad Deum pro eo fratrũque pijs orationibus. quod si iam hæc omnia fecisti, nec profecisti, ad apostoli consilium confugiendũ est, dicentis. Auferte ma- 1.Cor.5.d lum ex uobis. Auferatur ergo malus, ne malos generet. Neque enim potest arbor mala fructus, nisi malos facere. Auferatur autem dico, sed non quomodo ipse uult: ut uidelicet, tanquam ex tua licentia, cum male secura conscientia extra congregationem contra professionem deuitans subiectionẽ, sui iuris esse, sua permittatur uiuere lege. Sed abscindatur, ut ouis morbida a grege, ut I putridum membrum a corpore: qui iam exinde se pro certo nouerit a te haberi, tanquam ethnicum, & publicanum. Et ne timeas esse contra charitatem, si unius electione scandalum multorum recompensaueris pace: quippe qui sua forte malitia, fratrum cohabitantium turbare facile poterat unanimitatẽ. Consoletur te illa Salomonis sententia. Quem Deus negligit, nemo potest Eccle.7.a corrigere. Et illa saluatoris. Omnis planta- Mat.15.a tio, quam non plantauit super meus, eradi- 1.Ioan.2.a cabitur. Et illa beati Ioannis euangelistæ 1.Cor.7.a de schismaticis: A nobis exierunt, se nõ erãt ex nobis. Et rursus, apud apostolum si discedit, discedat. Alioquin non est relinquenda uirga peccatorum super sortem iustorum, ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Melius est enim, ut pereat unus, quam unitas.

Epistola CIII.

ETsi facie ignotus nobis, etsi corpore remotus a nobis, amicus tamen es: & amicitia notum iã nobis, & præsentem te facit. Hanc tibi te nesciente comparauit non caro & sanguis, sed spiritus Dei qui Vuillelmum fratrem tuum æterna nobis societate & spirituali charitate deuinxit, ac per eum quoque, si dignum iudicas. At si sapis, nõ contemnes eorum amicitiam quos ueritas beatos clamat, & reges pronũciat cœlorum. Quam quidem beatitudinem nõ inuidemus tibi. Nec enim communicata tibi, nobis minuitur: nec nostri proinde termini restringuntur, si & tu regnaueris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

K Quenam uero inuidiæ causa potest esse, ubi sortium magnitudini consortium multitudo nil detrahit? Volo te esse amicum pauperum, magis autem imitatorem. Ille gradus proficietium est, hic perfectorum. Amicitia pauperum, regum amicos constituit: amor paupertatis, reges. Regnum denique cœlorum pauperum est, & est regiæ potestatis beare pro voluntate amicos. Facite, inquit, uobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Vides quia magna dignitas, sancta paupertas sit: vt non modo patrocinium ipsa sibi non quærat, sed & ferat indigentibus. Quale est hoc absque interuentu cuiuspiam angelorum uel hominum sola diuinæ gratiæ confidentia accedere per temetipsum ad vultum gloriæ, capessere summa rerum, attingere totius magnificentiæ culmen? Verum qualibus ista tu tibi impedias rebus, utinam sine dissimulatione attendas. Væ, uæ, vapor est ad modicum parens, quod æternæ fœlicitatis aditum intercludit, quod perennis luminis incircumscriptam claritatem abscondit, quod vniuersitatis scientia fraudat, quod summæ priuat dignitatis honore. Quousque tu tantæ gloriæ præfers fœnum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, carnē dico & eius gloriā? 1. Pet. 1. d Siquidē omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine iam ea sequi quæ & assequi miserum est. Beatus qui post illa non abit quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. An non ea satius cū honore spernis, quam cum dolore perdis? An non ea prudentius Christi cedes amori quam morti? Est in insidiis prædo: cuius manibus nec te, nec tua potes subducere. Non poterit præuideri, quia tanquam fur in nocte ita veniet. Nihil intulisti in hūc mundum, haud dubium quia nec quicquam auferes. Dormies somnum tuum, & nihil inuenies in manibus tuis. Sed nosti hæc: non est in docendo te superflue laborandum. Orandū potius ut quod tibi iam nosse datum est, desiur & implere prout oportet.

Luc. 16. b

Ad Magistrum Galterum de Caluo monte. Epistola. CIIII.

SAEpe meum animum dulcissima tui subeunte memoria, doleo super te Galtere charissime, cogitans nimirum illud tuę iuuentutis decus, & ingenii acumen, scientiæ & eruditionis ornatum, quodque his omnibus, excellētius est in Christiano, tuos illos mores ingenuos quam in anibus studiis atteras, dum de tantis muneribus non auctori Christo, sed rebus deseruias transitoriis. O ti (quod auertas deus) mors inopinata subripiens ista concusserit, heu subito cūcta uelut ad impulsum urentis & furentis uenti, tanquam fœnum uelociter arescent, & quemadmodum olera herbarum cito decident. Quid ergo tecum tolles de omni labore tuo, quem operatus fueris super terrā? quid retribues domino pro omnibus quæ tribuit tibi? Quid inquā lucri pro tot tibi creditis talentis referes creditori? O si uacuam manum inuenerit, ille donorum promptus quidem auctor, sed importunus exactor. Veniet enim ueniet, & non tardabit, ad requirendum utique quod suum est cum usura. Suum nempe asserit omne quod te in tua patria pompositis, sed periculosis fauoribus nobilitate uidetur. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, ingenium uelox, eruditionis utilitas, & honestas morū, gloriosa quidem sunt, sed ei a quo sunt. Si tibi usurpas, est qui quęrat, & iudicet. Esto tamen: liceat tibi hęc interim ascribere nomini tuo, & gloriari in laude tua, & uocari ab hominibus rabbi, & facere tibi nomen grande duntaxat super terram: quid tibi post mortem de his omnibus, nisi sola fortasse memoria relinquetur, & hoc quoque solummodo super terram? Scriptum quippe est: Dormierunt somnum suum & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus suis. Quod si hic est finis omnium laborum tuorū (ut pace tua dixerim) qui habes amplius iumento? Siquidem & de tuo Palefrido cum mortuus fuerit, perhibebitur, quia bonus fuit. Simul uide quid tibi ante tribunal illud terrificum respondendum sit de eo quod acceperis in uana animam tuā, & animam talem, si tamen inueniaris nil egisse amplius de immortali & rationali spiritu tuo, quam quoduis pecus de suo, cum brutus utique spiritus non uiuat nisi quandiu uiuificat: & uno eodemque momento & uiuificare pariter desinat & uiuere. Quid, quæso, dignum te iudicabis: qui factus ad imaginem factoris tantæ in te maiestatis non defendis dignitatem: & tu homo cum in hōnore esses, honorem tuum non intelligens, comparatus iumentis insipientibus, & similis factus es illis: dum nil spirituale uidelicet aut æternum elaboraueris, sed instar beluini spiritus, qui ut a corpore ita cum corpore dissoluitur, solis fueris contentus corporalibus ac temporalibus bonis, euangelici illius surdus auditor consilij: Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet in uitam æternam? Scriptum est autem quod non ascendit in montem domini, nisi qui non accepit in uano animam suam. Sed ne is quidem, nisi etiam fuerit innocens manibus, & mundo corde. Videris tu an de tuis hoc operibus simul & cogitationibus præsumere audeas. Sin autem, attende quid mereatur iniquitas, si sola sufficit inutilitas ad damnationem. Et reuera secura non erit spina uel tribulus, ubi securis infructuosæ arbori poni uidebitur: nec parcet pungenti, qui minatur & sterili. Vęigitur & uæ iterum de quo dicetur: Expectauit ut faceret uuas: & fecit labruscas. Sed nouit ego quam liquido & copiose hęc me quoque tacente cogitare sufficias: materno B uero deuinctus amore, necdum possis abiice re quod iam contemnere noris. Et quid ego ad hæc respondebo tibi? Vt matrem deseras? Sed inhumanum uidetur. Vt cum ipsa maneas? Sed nec ipsi expedit ut sit filio causa perditionis. Forte ut & mundo simul milites & Christo? Sed nemo potest duobus dominis seruire. Mater tua uult contraria tuæ, ac per hoc & suę ipsius saluti. Elige ergo tu e duobus quod uis, aut unius uidelicet satisfacere uoluntati, aut utriusque saluti. Verum si multum eam diligis, desere potius ipsam propter ipsam: ne si Christū deseras ut maneas cum ipsa, propter te pereat & ipsa. Alioquin male meruit de te quæ te peperit, si propter te perit. Quomodo enim non perit, quę ipsum quem peperit perimit? Et hæc dixerim, ut tuo aliquo modo carnali condescendam consulamque affectui. Cæterum fidelis sermo, & omni acceptione dignus, ut etsi impium est contemnere matrem, contemnere tamen propter Christum, piissimum est. Nam qui dicit, Honora patrem & matrem: ipse etiam dixit: Qui amat, patrem aut matrem plus quā me, non est me dignus.

Ioan. 6. d
psal. 23. e
M psal.
psal.
Esa. 5. a
A Mat. 15. a
Mat. 10. d

Ad Romanum Romanæ curiæ subdiaconum. Epist. CV.

BErnardus abbas Clarævallis, Romano suo quod suo. Bene fecisti charissime, tui nobis per literas & renouans dulcem me moriam, & excusans molestissimam moram. Minime quidem desiderantium te cordibus ulla potuit subrepere quandoque obliuio tuæ dilectionis, sed te tui fateor pene oblitum esse putauimus priusquā illas litteras uideremus. Nunc itaque rumpe moras, fac cito quod scripsisti: etsi ueraciter stylus expressit affectū, efficaciter opus stylum testificetur. Quid tardas ipsum quem iamdudum conceperas spiritū parturire salutis? Nil mortalibus uel morte certius, vel incertius hora mortis. Siquidem tanquam fur in nocte ita ueniet. Væ prægnantibus in illa die. Si superuenerit, & præuenerit hunc tam salutiferum partum, heu perfodiet domum, sanctū germen extinguet. Cum enim dixerint pax & securitas, tunc repentinus superueniet eis interitus sicut dolor in utero habenti & non effugient. Volo te mortem etsi non effugere, certe uel non timere. Iustus quippe mortē etsi non cauet, tamen non pauet. Denique si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidem & iustus, sed secure, quippe cuius mors ut præsentis est exitus uitæ, ita introitus melioris. Bona mors, si peccato moriaris, ut iustitiæ uiuas. Hæc mors necesse est ut præcurrat, ut sequatur illa secura. In hac uita quandiu durat, compara tibi illam quæ semper durat. Dum uiuis in carne, morere mundo, ut post mortem carnis, Deo uiuere incipias. Quid enim si conciderit mors saccum corporis tui, dum te subinde circundet lætitia? O quam beati mortui qui in domino moriuntur, audientes a spiritu ut requiescant iam a laboribus suis. Non solum autem, sed & succedit iucunditas de nouita te, ac de æternitate securitas. Bona proinde mors iusti propter requiē, melior propter nouitatē, optima propter securitatem. Ecōtra mors peccatorū pessima. Et audi un de pessima. Mala siquidē est in mūdi amissione, peior in carnis separatiōe, pessima in vermis ignisque duplici cōtritiōe. Era ergo festina, ex recede, moriatur anima tua morte iustorū, quo fiant, & nouissima tua ho-

Apo. 14. a
D
psal. 33. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

psa.115.a gum similia. O quam preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Fuge quæso, in via peccatorum ne steteris. Quomodo viuere potes, ubi mori non audes? Cum paribus occurrere fugienti, paratos nos esse confidito.

Ad magistrum Henricum murdath.
Epistola CVI.

Dilecto suo Henrico Murdach, Bernardus abbas dictus de Claraualle, salutem, & non in uia. Quid mirum si inter prospera fluctuas, & aduersa, qui necdum statuisti supra petram pedes tuos? At si iures, & statuas custodire iudicia iustitiæ domini, quid horum te poterit separare a charitate Chri-
Esa.64.a sti? O si scires, & quid dicam? Oculus Deus non uidit absque te, quæ præparasti diligentibus te.

Sed tu frater, qui (ut audiui) prophetas legis, putas, intelligis, quæ legis? Nam si intelligis, sentis utique sensuum propheticæ
E lectionis esse Christum. quem uidelicet si apprehendere cupis, citius illum sequendo quam legendo consequi potes. Quid quæris uerbum in uerbo, quod iam caro factum presto est oculis? Iã. n. de latibulo prophetarum egressus est ad oculos piscatorum, iam de monte umbroso, & condenso tanquam sponsus de thalamo suo prosiliit in campũ euangelij. Iã qui habet aures audiendi, audiat illum clamantem in tẽplo: Qui sitit,
Ioan.7.f uenist ad me, & bibat. Et Venite ad me omMat.11.d nes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiã uos. Tu ergo times deficere, ubi se uertas reficere te promittit? Certè si tãtũ te delectat tenebrosa aqua de nubibus aeris, quanto iucundius hauries de serenissimis fontibus saluatoris? O si semel paululum quid de adipe frumenti, unde satiatur Hierusalẽ, degustares: quã libẽter suas cruffas rodendas literatoribus Iudæis relinqueres? O si te unquã in schola pietatis sub magistro Iesu merear habere sodalem. O si mihi liceat purificatũ prius tui pectoris uasculũ supponere unctioni, quę docet de omnibus. O quã libẽs tibi pariter calidos panes, quos utique adhuc fumigãtes, & quasi modo de furno (ut aiunt) recens tractos de cœlesti largitate crebro Christus suis pauperibus frangit. Vtinã si quã mihi gutta quandoque de pluuia uolũtaria quã segregauit hæreditati suæ, stillare dignetur in dulcedine suæ pauperi Deus, mox eam tibi possem refundere, & rursus a te uicissim recipere quod senseris. Experto crede, aliquid amplius inF uenies in syluis, quã in libris. Ligna, & lapides docebunt te quod a magistris audire non possis. An non putas posse te sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo? An non montes stillant dulcedinem, & colles fluunt lac, & mel, & ualles abundant frumento? Multis occurrentibus mihi dicendis tibi, uix me teneo. Sed quia non lectionem, sed orationem petis, adaperiat dominus cor tuum in lege sua, & in præceptis suis. Vale.

Idipsum ipsi Vvillelmus, & Iuo. quid super hoc uobis dicemus? Quod uos uidere, & ad quid desideremus, scitis: quantum uero, nec nos dicere, nec uos scire potestis. Oramus ergo Deum, ut uobis quos nos præisse debueratis, tribuat, uel sequi, quatinus, & in hoc tantæ humilitatis magistrum teneamus, cum uidelicet non despexeritis magister sequi discipulos.

Ad Thomam præpositum de Beuerla.
Epistola CVII.

THomæ dilecto filio suo, Bernardus, quod filio. Quid opus est uerbis? Feruens spiritus, & uehemens desiderium aperiri sola lingua non sufficit. Loquantur nobis affectum tuum, & reliqua membra. Præsens melius, & innotesces nobis, & nos cognosces. Iamdudum ab inuicem tenemur alterutrum debitores, ego fidelis curæ, tu humilis obedientiæ. Probet
G Lucæ uerumque si placet opus, non calamus. Volo te, & tibi usurpare, & in me probare illam unigeniti uocem. Opera, quæ dedit mihi pater, ut faciam, ipsa testimonium perhibent de me. Sic reuera, sic unici filij spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, q̃ filii Dei sumus, & nos, cum suscitans ex operibus mortuis largitur opera uitæ. Non ex foliis, nõ ex floribus, sed ex fructu
Mat arbor bona malãve dignoscitur. Denique à fructibus, ait, cognoscetis eos. Opera ergo, & non uerba discernunt inter filios Dei, & filios diffidentiæ. Operibus proinde desiderium & aperi tuum, & experire nostrum. Desideramus præsentiam tuam, quærimus optatam, immo promissam exigimus.

Cur

Cur tanto? nil in ea sane expetimus de carne, & sanguine. Aut proficere ex te cupimus aut prodesse tibi. Generositas sanguinis, proceritas corporis, forma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, imm ẽsa suppellex insulæque dignitatum: adde, & mundi sapientiam: de mundo sunt hæc, & mundus quod suum est diligit. Sed quousque? Non solum enim non semper, utpote qui non semper erit, uerum nec diu quidem.

Diu siquidem ista in te mundus habere non poterit, & te quippe ipsum in breui nõ habiturus: Nam breues dies hominis sunt. Mundus quidem cum suis concupiscentiis transit, sed te prius emittit, quam ipse pertransit. Quid te sine fide delectat amor mox
H finiendus? Nos uero te, non tua diligimus. Tua sint a quo sunt. Tu tuæ promissionis memor, tui nobis copiam diutius non negaris amantibus te synceriter, & amaturis perenniter. Purè siquidem nos amantes in uita nostra, in morte quoque non erimus separati. Nã ea quæ in te uel potius tibi appetimus, nõ huius corporis sunt, nec huius temporis tantum: ideoque, nec cum corpore defi nũt, nec cum tempore prætereunt. Quinimmo posito corpore plus delectant, posit tempora durant. Nil simile habent cũ supra enumeratis eorumve similibus, quæ utique insunt tibi, non ex patre, sed ex mundo. Quid horum enim uel non præuenit mortem, uel non inuenit? At uero ista optima pars est, quæ non auferetur in æternum. Quid istud? Nec oculus uidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Qui homo est, & secundum hominem ambulat qui uidelicet (ut manifestius dicam) carni adhuc acquiescit, & sanguini, quid illud sit, penitus nescit: quia caro & sanguis non reuelabunt quæ solus reuelat Deus per spiritum suum. Animalis ergo homo ad hoc secretum nequaquam admittitur, siquidem non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Beati qui audiunt: Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci uobis. O seculum nequam, quod solos tuos sic soles beare amicos, ut Dei facias inimicos: consequenter, & indignos consilio beatorum. Plane enim qui amicus uult esse tuus, inimicus Dei constituitur. Quod si seruus nescit quid faciat dõs eius, quanto minus inimicus? Porro autem amicus spõ
I Cant. 5.e si sitlan, & gaudio gaudet propter uocem spõsi. Vnde, & loquitur: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Amicus itaque mundi excluditur a consilio amicorum Dei, qui non spiritum huius mundi accepe runt, sed spiritum qui ex Deo est: ut sciant Mat. 11.d quæ a Deo donata sunt sibi. Confiteor tibi pater quis abscondisti hæc a sapientibus, prudentibus, & reuelasti ea paruulis. ita pater, quia sic fuit placitum ante te, nõ quia sit meritum uel ab ipsis. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei, ut gratis mittas spiritum filij tui clamantem in cordibus filiorum adoptionis abba pater. Hoc quippe spiritu qui aguntur hi filij sunt: nec pater no prorsus arcendi consilio. Habent nempe in se manentem spiritum qui scrutatur etiam profunda Dei. Denique quid ignorent, quos unctio docet de omnibus? Væ uobis filii huius seculi a uestra insipiente prudentia, ignorantes spiritum salutarem: nec participans consilium quod solus soli eructat filio, excepto cui uoluerit filius reuelare. Quis enim cognouit sensum domini aut quis consiliarius eius fuit? Non equidẽ nullus, sed rarus. Soli sane qui ueraciter dicere possunt. Vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit nobis. Væ mundo a strepitu. Clamat in populis iisdem unigeni Luc. 8.a tus tanquam magni consilii angelus: Qui habet aures audiendi, audiat. Et quoniam dignos non inuenit sensus, quibus patris committat arcanum texit parabolas turbis: ut audientes non audiant, & uidentes non intelligant. Cæterum amici seorsum audiunt: Vobis datũ est nosse mysterium regni dei. K Quibus, & loquitur, Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri uestro dare Luc.12.d uobis regnum. Qui sunt hi? Vtique quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij Dei, ut sit ipse primo genitus in multis fratribus. Magnum secretumque innotuit consilium. Nouit dominus qui sunt eius. Sed quod notum erat Dei manifestatũ est hominibus. Nec alios sane dignatur tanti participatione mysterii nisi eosipsos, quos suos præsciuit, & prædestinauit. Nam quos prædestinauit, & uocauit. Quos enim sane nisi uocatus ad Dei accedit consilium? Quos autem uocauit hos, & iustificauit. Oritur quippe sol, non is qui quotidie oriri cernitur super bonos, & malos, sed qui timentibus Deum prophetica pronunciatione promittitur solis ad consilium uocatis: Vobis, inquit, qui timetis Deum Mala. 4.c orietur sol iustitiæ. Manentibus igitur in

tenebris

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenebris filiis diffidentiæ, euasit in nouam hanc lucem lucis filius de potestate tenebrarum, si tamen iam fidenter Deo dicere potest: Particeps ego sum omnium timentiũ
Psa. 118.b te. Vides quia præcedit timor, ut sequatur iustificatio? Forsitan ergo timore uocamur, amore iustificamur. Denique iustus ex fide uiuit, illa proculdubio quæ operatur ex dilectione. Audiat itaque in sui uocatione peccator quod timeat: & sic accedens ad solem iustitiæ, uideat illuminatus quod diligat. Quidnam est illud? Mi
Psa. 102.c sericordia domini ab æterno, & usque in
L æternum, super timentes eum. Ab æterno propter prædestinationem, in æternũ propter beatificationẽ. Altera carens principio, altera nescius finem. Siquidem quos ab æterno prædestinat, in æternum beatificat: intercedente sane media uocatione una cũ iustificatione, duntaxat in adultis. Sic ad ortum solis iustitiæ, sacramentum absconditum a seculis de prædestinatis & beatificandis emergere quodammodo incipit ex abysso æternitatis, dum quisque uocatus per timorem, iustificatus per amorem, præsumit se quoque esse de numero beatorum: sciens nimirum quia quos iustificauit, illos & magnificauit. Quid enim? Audit se uocari, cum timore concutitur: sentit & iustificari, cum amore perfunditur, & de magnificatione diffidet? Initiatur, prouehitur, & de sola consummatione desperabit? Nempe si initium sapiẽtiæ timor domini, in quo dicta est esse nostra uocatio: quid nisi profectus in sapientia est amor Dei, is duntaxat qui interim ex fide est, ex quo & nostra fit iustificatio? Quid item nisi consummatio in sapientia est, ipsa quam in fine speramus de diuina illa & deifica uisione glorificatio? Sic abyssus abyssum inuocat in uoce cataractarum suarum, cum in terrore iudiciorum suorũ immensa illa æternitas, & æterna immensitas, cuius sapientiæ nõ est numerus: cor hominis prauum & inscrutabile, mira sua bonitate & potentia educit in admirabile lumen suum. Verbi gratia. Ponamus hominem in seculo, seculi adhuc & suæ car-
M nis amore retentum: & cum terrestris hominis imaginem portet, incubantem terre nis, nil de cælestibus cogitantem: quis hunc non uideat horrendis circunfusum tenebris, nisi qui in eadẽ mortis umbra sedet: quippe cui nullum adhuc suę salutis signum eluxerit, cui necdum in aliquo interna testetur inspiratio an boni de se quippiam æterna teneat prædestinatio? At uero si superna cum miseratio dignanter quidoque respexerit, immiseritque spiritum compunctionis, quatenus ingemiscat & resipiscat, mutet uitam, domet carnẽ, amet proximum, clamet ad Deum, proponatque deœtero uiuere Deo, non seculo: ex qua deinde superni luminis gratuita uisitatione & subita mutatione dexteræ excelsi, agnoscat se merito quidem nõ iam iræ sed gratię filium, quippe qui paternum erga se diuinæ bonitatis experitur affectũ quod se utique hactenus intantum latuerat, ut non solum nesciret, utrumnam dignus foret amore an odio, uerumetiam odiũ magis & non amorem propria conuersatio testaretur, erant enim tenebræ adhuc super faciem abyssi: nõne is tibi uidetur quasi de abysso profundissima, & tenebrosissima horrendæ ignorantiæ, in aliam quandam quoque trahi abyssum è regione amœnam & lucidam claritatis æternæ? Et tunc demum quasi diuidit Deus lucem a tenebris, cum peccator sole illucescente iustitię, abiectis operibus tenebrarum induitur arma lucis, & is quem prior uita ac propria conscientia tanquam reuera filium gehennæ deputauerat ardoribus sempiternis, ad tan-A tam uisitantis se orientis ex alto dignationem respirans, gloriari etiam incipit præter spem in spe gloriæ filiorum Dei, quam iam nimirum è uicino reuelata facie exultans nouo in lumine speculatur, & dicit: Signatum est super nos lumen uultus tui Psal.
domine: dedisti lætitiam in corde meo.
O domine, quid est homo quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? Iam sè ò bone pater, uermis uilissimus & odio dignissimus sempiterno, tamen confidit amari, quoniam se sentit amare: immo quia se amari præsentit, non redamare confunditur. Iam apparet in lumine tuo ò inaccessibilis lux, quid boni penes te etiam cum malus esset, miserum manere homunculum. Amat proinde non immerito, quia amatus est sine merito. Amat sine fine, quia sine principio se cognoscit amatũ. Prodit in lucem ad miseri consolationem, magnum consiliũ quod ab æterno latuerat in sinu eternitatis: quod nolit uidelicet Deus mortẽ peccatoris, sed magis ut conuertatur & uiuat. Habes homo huius arcani indicem spiritum iustificãtem: eoque ipso testificantem spiritu tuo,
Psa. 118.c quod filius Dei, & ipse sis. Agnosce consilium Dei in iustificatione tui. Confitere, & die: Consilium meum iustificationes tuæ. Præsens nanque iustificatio tui, & diuini est consilij reuelatio, & quædam ad futuram gloriam præparatio. Aut certe prædestinatio ipsa potius præparatio est, iustificatio autem magis iam appropinquatio. Denique
B ait: Agite pœnitentiam, quia appropinqua
Matt. 3.c bit regnum cœlorum. Audi, & de prædistitu-
Mat. 25.d natione, quod ipsa sit præparatio. Percipite, inquit regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Nemo itaque se amari diffidat, qui iam amat. Libenter Dei amor nostrum quem præuenit subsequitur. Nam quomodo redamare pigebit, quos amauit, & necdum amantes? Amauit, inquam, amauit. Habes, enim dilectionis pignus spiritum, habes, & testem fidelem resum, & hunc crucifixum. O geminum ipsumque firmissimum Dei erga nos amoris argumentum. Christus moritur, & meretur amari, Spiritus afficit, & facit amari. Ille facit ut ametur, iste, ut ametur. Ille suam multam dilectionem in nobis commendat, iste, & dat. In illo cernimus quod amemus, ab isto sumimus vnde amemus. Charitatis igitur ab illo occasio, ex isto affectio. Quanta confusio Dei filium ingratis oculis cernere morientem? quod quidem facile contingit, si desit spiritus. Nunc autem quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis, amati amamus, amantes amplius meremur amari. Si enim cum adhuc inimici essemus, re-
Rom. 5.b conciliatis sumus Deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati salui erimus in uita ipsius. Quid enim? qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: num etiam omnia cum ipso donabitur nobis? Cum ergo geminum
C teneamus nostræ salutis indicium, geminã sanguinis, & spiritus effusionem: neutra sine altera prodest. Nam nec spiritus datur nisi credentibus in crucifixum, nec fides valet si non operatur ex dilectione. Dilectio autem donum spiritus est. Quod si secundus homo (Christum loquor) factus est non solum in animam uiuentem, sed etiam in spiritum uiuificantem: ex uno uidelicet moriens, ex altero mortuos suscitans: quid mihi prodesse potest quod in ipso

moritur, absque eo quod uiuificat? Denique ipse ait:
Caro non prodest quicquam, spiritus est, Ioan. 6 g
qui uiuificat. quid est autem, uiuificat: nisi Ezec. 8.a
iustificat? Cum enim mors animę peccatũ sit anima quippe, quæ peccauerit, ipsa morietur: uita eius sine dubio iustitia est, quoniam iustus ex fide uiuit. Iustus autem quis est, nisi qui amanti se Deo, uicem rependit amoris? Quod non fit nisi reuelante spiritu per fidem homini ęternum Dei propositũ super sua salute futura. Quæ sane reuelatio non est aliud, quam infusio gratiæ spiritualis: per quam dum facta carnis mortificantur, homo ad regnum præparatur, quod caro, & sanguis non possident, simul accipiens in uno spiritu, & unde se præsumat amatum, & unde redamet, ne gratis amatus sit. Hoc itaque est illud sacrum secretumque consilium, quod à patre filius in spiritu sancto accipiens: suis quos nouit per eundem spiritum iustificando eos communicat, & communicando iustificat, quando id quisque accipit in sui iustificatione, ut incipiat, & ipse cognoscere sicut, & cognitus est, cum videlicet datur, & ipsi præsentire aliud de sua ipsius futura beatitudine, quæ- D
admodum ab æterno latuit in prædestinante, plenius appariturum in beatificante. De qua tamen iam percepta suimet ex parte notitia, interim quidem glorietur in spe, nondum tamen in securitate. Quàm miserandi qui ad tam iucundum iustorum consilium, nullum adhuc tenent suæ uocationis testimonium? Domine, quis credidit auditui nostro? O utinam saperent, & intelligerent, Esa. 53.a
Verum nisi crediderint, non intelligent.
Sed habetis, & uos, o infœlices seculi male securi amatores, vestrum seorsum à iustis consilium. Squama squamæ coniungitur, & non est spiraculum in uobis. Habetis, inquam, & uos ò impij, communicatum adinuicem consilium: sed plane aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Etenim si dicente scriptura pietas est cultus Psal. 2.a
Dei: profecto quisquis plus amat mundum quam Deum, impius atque idololatra esse conuincitur, colens, & seruiens creaturę, potius quam creatori. Habentibus autem (ut dictum est) sanctis atque impijs suum ad se quibusque consilium, magnum proculdubio inter vtrosq. chaos firmatũ est. Nã quomodo iustus longe se facit a consilio, & concilio, malignantiũ, ita nec resurgũt omnino Psal. 1.b
im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

impij in iudicio, neque peccatores in consilio iustorum. Est quippe iustorum consilium, pluuia uoluntaria quam segregauit Deus hæreditati suæ. Est concilium vere secretum: descendens nimirũ sicut pluuia
E in uellus. Est fons signatus, cui alienus nõ communicat. Est sol iustitiæ, qui timentibus Deum tantum oritur. Porro cæteros aduertens propheta in sui siccitate & cæcitate remanentes, iustorum siquidem imbris & lucis expertes, infœcundos ac tenebrosos, confusos & auersos, subsannat & no-
Hier. 7. f tat: Hæc est, inquiens, gens quę non au-
Psal. 34. b diuit uocem Dei sui. Non uultis, o miseri dicere cum Dauid: Audiam quid loquatur in me dominus Deus. Vtique foris fusi in uanitates & insanias falsas: intimum optimumque non requiritis ueritatis auditum.
psal. 4. a Filij hominum usquequo graui corde? Vt quid diligitis uanitatem, & quæritis mendacium? Surdi ad uocem ueritatis, ignorantes consilium cogitantis cogitationes pacis: sed & loquentis pacem in plebem suã,
Isai. 55. a & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Iam uos, inquit, mundi estis, propter sermonem quẽ locutus sum uobis. Ergo qui hunc sermonem non audiunt, immundi sunt. Cæterum tu ò charissime, huic uoci Dei tui dulciori super
2. Re. 3. b mel & fauum, si præparas aurem interiorẽ, fuge curam exteriorem: ut expedito & uacante interno sensu, dicas & tu cum Samuele: Loquere dñe, quia audit seruus tuus. Vox hæc non sonat in foro, sed nec auditur in publico. Secretum concilium, secretum quærit auditum. Auditui tuo gaudiũ pro certo dabit & lętitiam, si sobria aure perceperis. Abrahæ præcipitur exire de ter-
Gen. 12. a ra, & de cognatione sua, ut uidere & possidere mereretur terram uiuentium. Iacob
Gen. 29. f relicto fratre & patria Iordanem transit in
F baculo, & excipitur Rachelis amplexibus.
Gen. 39. a Ioseph dominatur Aegypto mercatione sur-
psal. 44. c tiua patri sublatus & patriæ. Ecclesiæ iube-
Luc. 2. f tur, ut concupiscat rex decorem eius, & obliuiscì populum suum, & domum patris sui. Puer Iesus inter cognatos & notos à parentibus quæritur, nec tamen inuenitur. Fuge fratres tuos & tu, si tuam uis inuenire salutem. Fuge, inquam, de medio Babylonis, fuge a facie gladii Aquilonis. Parati sumus cum panibus occurrere fugienti. Abbatem tuum me nominas, nõ renuo interim propter obsequium. Obsequium dico, non quod exigam, sed quod exhibeam: sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare, & animam suam dare in redemptionem pro multis. Veruntamen si dignum iudicas, accipe condiscipulum, quem magistrum eligis. Vnus sit ambobus magister Christus, & ipse sit epistolæ finis, qui finis est ad iustitiam omni credẽti.

Ad alterum Thomam de sancto Audomaro, qui transgressus terminum quem posuerat, annuas adhuc petebat inducias, ob studium literarum tardans conuersionem suã.

Epistola. CVIII.

Harissimo filio suo Thomæ, frater Bernardus Clarævallis uocatur abbas, in spiritu timoris ambulare. Benefacis agnoscens debitum tuæ promissionis, & dilatæ
G reatum solutionis non diffitens. Sed uolo te non solum quid, sed & cui promiseris, cogitare. Nam ego mihi nihil usurpo: ex eo quod me coram, & non mihi promissum ipse mecum recolis. Frustra proinde times exprobratum tibi iri a me super frustratoria dilatione, qui testis accitus sum, & non dominus uoti. Vidi, & gauisus sum. Et hoc oro, ut gaudium meum plenũ sit, quod non erit nisi cum fuerit impleta promissio. Terminum posuisti, quem non oportuit transgredi. Transgressus es, quid ad me? Tuo domino stas aut cadis. Mihi sane decretum est pro imminenti periculo non probris non minis agere tecum, sed monitis, idque quatenus æquo admiseris animo. Si me audieris, bene: si non, ego non iudico quenquã: est qui quærat & iudicet. Qui enim iudicat nos, dominus est. Et hinc tibi plus timendum arbitror ac dolendum, quia non homini, sed Deo mentitus es. Et si ego (ut uis) tuæ uerecundiæ parco coram hominibus: nam illa quæ coram Deo est impudentia, impunita relinquitur? Quid quæso rationis habet uerecundari ad diem hominis, & uultum Dei non uereri? Nam vultus domini super facientes mala. Tu ergo plus times opprobria quã tormenta, & qui trepidas ad linguam carnis, contemnis gladium qui devorat carnes? Hæccine est illa morum puncherrima compositio, qua informari te scribis scientiæ huius apprehensione: cuius studio & amore sic ferues, vt non uerearis sancto

sancto proposito præiudicium facere? Sed
H quæso te, quod memoriale uirtutis, quæ labis disciplinæ, quis scientiæ profectus, uel arbitrii fructus, trepidare timore, ubi non est timor, & timorẽ dominì relinquere? Quam salubrius discere resum, & huc crucifixum? Quam utique sciẽtiam haud facile nisi qui mundo crucifixus erit, apprehendit. Falleris fili, falleris si te putas inuenire apud mundi magistros, quam soli Christi discipuli, id est, mundi contemptores Dei munere assequũtur. Nec enim hanc lectio docet, sed un-
Osee. 10. d ctio: non litera, sed spiritus: non eruditio, sed exercitatio in mandatis domini. Seminate, inquit uobis ad iustitiam, metite spem uitæ: illuminate uobis lumen scientiæ. Vides quia non recte proditur ad lumen scientiæ, nisi iustitiæ germen præcedat ad animã exquo formetur granum uitę, & non palea gloriæ. Quid ergo? Nondum tibi ad iustitiam seminasti, nondum spei manipulos messuisti, & ueram te præsumis sectari sciẽ
I tiam? Nisi forte pro uera supponitur illa quæ instat, & stultius erras appendens argentum tuũ non in panibus, & labores tuos non in saturitate. Obsecro redi ad cor, & aduerte hunc annuum terminum, quem tu tibi indulsisti in iniuriam Dei, non esse annum placabilem domino, sed discordię seminarium, iræ formitem nutrimentum apostatiæ, qui spiritum extinguat, gratiam intercludat, teporem afferat illum qui Deo solet uomitum prouocare. Heu uideris mihi uno spiritu ambulare, sicut, & uno censeri nomine cum altero illo Thoma, olim scilicet præposito de Beuerle: qui cũ se similiter nostro ordini, & nostrę domui toto desiderio deuouisset, cœpit indutiari, & ita paulatim refrigescere, donec subita, & horrẽda morte præreptus, factus de medio est secularis, & præuaricator, & duplo filius gehennæ. Quod ab eo, si fieri potest, auertat misericors miserator dñs. Extat epistola quam ad eum frustra scripsi, nisi quod meã ipsius animã liberaui denuncians ꝑ in me fuit quæ oportet fieri cito. Beatus foret si me audisset. Dissimulauit: mundus ego sum a sanguine eius. Verum id non sufficit mihi: quia etsi sim in facto isto securus de me: illa tamen quę non quærit quæ sua sunt, charitas urget me lugere illum, qui securus non exiit, quoniã male securus uixit. O iudiciorum Dei abyssus multa, o terribilis in consiliis Deus super filios hominum. Spiritum donauit, quem erat denuo ablaturus, ut esset supramodum peccans peccatum: & gratia subintrauit, ut abundaret delictum. Quod tamen non fuit culpa dantis sed addentis præuaricationem. Sui nimirũ arbitrii erat, quod male liber liberũ habuit cõtristare spiritum, cõtemnere gratiam; nec mancipare affectui suggestum Dei, ut posset dicere: Gratia Dei in me ua- 1. Co. 15. b
cua non fuit. Tu si sapis, illius insipientia proderit tibi, & laudabis manus tuas in sanguine peccatoris, & curabis cito absoluere te a laqueo perditionis, me a timore horribili: Ego enim haud secus fero, fateor, auersionem tuam, quam euisceationem meam quoniam charissimus factus es mihi, & paterno te amplector affectu. Eapropter ad K
omnem recordationem tui, animam meam transuerberat gladius iste timoris tũto acerbius, quanto te minus timentem cõsidero. Scio nempe ubi de talibus legerim: Cum 1. Th. 5. a
dixerint pax, & securitas, tũc subitaneus eis superueniet interitus, tanquam in utero habenti, & non effugient. Multa autem præsentio imminere tibi pauenda tardanti resipiscere, tãquam multa expertus, quę o si cognouisses, & tu. Crede ergo experto crede amanti, cui ex altero non falli, ex altero non fallere inesse cognoscis.

Ad illustrem iuuenem Gaufridum de Perona, & socio eius.

Epist. CIX.

Dilectis filiis Gaufrido, & sociis eius, Bernardus abbas dictus Clarævallis, spiritum cõsilii, & fortitudinis. Sermo qui insonuit ædificat multos, imo uniuersalem lętificat ciuitatem Dei, ita ut lætentur cœli, & exultet terra, & omnis lingua glorificet deũ de uestra conuersione. Terra mota est, quia cœli distillauerunt a facie Dei Sinai, pluentes istis diebus solito abundantius pluuiam uoluntariam quam segregauit Deus hæreditati suę. Non apparebit ultra uacua in uobis crux Christi, quemadmodum in multis filiis diffidentiæ, qui tardantes conuerti ad dominum de die in diem, improuisa morte subtracti, in puncto descendunt ad inferos. Omnino refloruit, & nunc quasi de L
nouo lignũ in quo pependit dominus glorię, qui mortuus est non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum. Ipse ipse colligit uos, qui

diligit

Universidad de Deusto
Biblioteca

diligit uos tanquam uiscera sua, tanquam fructum preciosissimum crucis suæ, tanquã dignissimam recompensationem effusi sanguinis sui. Si ergo gaudent angeli super uno peccatore pœnitentiam agente, quid in tam multis, & in illis peccatoribus, qui quanto illustriores uidebantur in seculo, scientia, genere, iuuentute, tãto pluribus erant perditionis exemplum? Legerem: Non multos nobiles, non multos sapientes, nõ multos potentes elegit Deus: at nunc præter regulam mira Dei potentia talium conuertitur multitudo. Vilescit gloria præsens, iuuentutis flos conculcatur, nõ reputatur generositas, sapientia mundi, stultitia iudicatur, non acquiescitur carni & sanguini, parentum & charorum renunciatur affectibus, fauores, & honores, & dignitates reputantur ut stercora, ut Christus lucrifiat. Laudarem uos, si uobis hæc accidisse ex uobis cognoscerem. Cæterum digitus Dei est isse, & mutatio plane dexteræ excelsi. Datum optimum est, & donum perfectum, nec dubium quin descendens a patre luminum. Ideirco in ipsum omne præconium iure referimus, qui facit mirabilia solus, qui fecit ne in uobis ociosa iam esset ea quę apud se est copiosa redemptio. Quid igitur opus est facto dilectissimi, nisi ut satagatur, quomodo laudabile propositum, dignũ consequatur effectum? Studete proinde perse-
M uerantiæ, quæ sola uirtutum coronatur.
Non inueniatur apud uos, est & non, ut sitis filii patris uestri qui in cœlis est, apud quem nimirum non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Vos quoque fratres in eandem imaginem transformami-
Iacob.1.a ni à claritate in claritatem tanquam a domi-
Eccl.3.d ni spiritu, curantes omni uigilantia, & ipsi non inuentri leues, instabiles, fluctuantes. Scriptum est enim: Vir duplex animo, incõstans est in omnibus vijs suis. Et rursum: Væ ingredienti terram duabus vijs. Et ego charissimi quantum congratulor uobis, tantum gratulor & mihi, qui ut accepi, dignus habitus sum minister eligi consilij huius. Et consilium do, & auxilium spondeo. Si videor necessarius, aut certe si dignus iudicor, non recuso laborem, non decro pro uiribus. Deuotus suppono humeros, etsi iam fessos,
Psa.21.d larcinæ huic, si mihi cœlitus imponatur. Lætus, & obuijs (ut dicitur) manibus excipio ciues sanctorum, & domesticos Dei. Quam libens, iuxta mandatum propheticum, occurro cum panibus, fugientibus à facie gladij, aquam sero sitientibus. Reliqua posui in ore nostri, immo & uestri Gaufridi. Quicquid uobis uice nostra dixerit ille, nostrum non dubitetis esse consilium.

Psal.

Ad parentes eiusdem Gaufridi, consolatoria. Epistola CX.

A

SI filium uestrum Deus facit & suum, quid uos perditis, aut ipse quid perdit? Fit de diuite ditior, de nobili generosior, clarior de illustri, & quod his omnibus maius est, sanctus de peccatore. Oporteat autem eum præparari regno quod sibi paratum est ab origine mundi, atque huius rei gratia modicum tempus quod uiuere habet, manere nobiscum: donec abrasa spurcitia vitæ secularis, ac terreno detersо puluere, cœlesti mansioni fiat idoneus. Si diligitis eum, gaudebitis vtique: quia vadit ad patrem, & talem patrem. Ipse quidem uadit ad Deũ, sed uos non perditis eum, quin potius multos per eum acquiritis uobis filios. Quotquot sumus in Claraualle, uel de Claraualle, ipsum in fratrem, uos in parentes suscipimus. At fortasis metuitis corpori eius vitæ asperitatem, quod nimirum tenerum nostris esse ac delicatum. Cæterum de huiusmodi timore dicitur: Ibi trepidauerunt timore, ubi non fuit timor. Confidite, consolamini. Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium, quousque de meis manibus excipiat eum pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. Nolite ergo lugere, & nolite flere: quia Gaufridus uester festinat ad gaudium, non ad luctum. Ego ero illi pater, & ego mater, ego frater & soror.

Ego faciam ei prauа in directa, & aspera in uias planas. Ego ei omnia sic temperabo, & sic dispensabo, ut & spiritus proficiat, & corpus non deficiat. Denique seruiet domino in lætitia & exultatione, & cãtabit in uiis domini, quoniam magna est gloria domini.

B

Ex

Ex persona Heliæ monachi ad parentes suos. Epistola CXI.

Mat.10.d

OLa causa qua non liceat obedire parentibus, deus est. Ipse enim dicit: Qui amat patrem & matrem plus quam me, non est me dignus. Si me uere ut boni, ut pii parentes diligitis: si ueram, si fidelem erga filium pietatem habetis: quid me patri omnium
Ethic.7.b deo placere satagentem inquietatis, & ab eius seruitio, cui seruire regnare est, retrahere attentatis? Vere nunc cognosco quia inimici hominis domestici eius. In hoc uobis obedire non debeo, in hoc uos non agnosco parentes, sed hostes. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad meum atque uestrum, immo uniuersorum patrem. Alioquin quid mihi & uobis? Quid a uobis habeo nisi peccatum & miseriam? Hoc solum quod gesto corruptibile corpus, de uestro me habere fateor & agnosco. Non sufficit uobis quod me in hanc seculi miseriam miseri miserum induxistis: quod in peccato uestro & peccatores peccatorem ge-
C nuistis: quod in peccato natum, de peccato nutristis: nisi etiam inuidendo mihi misericordiam quam consecutus sum ab eo qui non uult mortem peccatoris, filium insuper gehennæ faciatis? O durum patrem, ò sæuam matrem, ò parentes crudeles & impios immo non parentes, sed peremptores, quorum dolor, salus pignoris: quorum consolatio, mors filii est. Qui me malunt perire cum eis, quam regnare sine eis. Qui me rursus ad naufragium, unde tandem nudus euasi: rursus ad, ignem, unde uix semiustus exui: rursus ad latrones, a quibus semiuiuus relictus sum, sed miserante Samaritano iam aliquantulum conualui, reuocare conantur & militem Christi prope iam rapto cœlo triumphantem (quod non in me glorior, sed in eo qui uicit mundum) ab ipso iam introitu gloriæ, tanquam canem ad uomitũ, tanquam suem ad lutum, ad seculum reducere moliuntur. Mira abusio. Domus ardet, ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi? Et hæc ab his qui in incendio positi sunt, & obstinatissima dementia, ac dementissima obstinatione fugere periculum nolunt. Proh furor. Si uos contemnitis mortem uestram, cur etiam appetitis meam? Si, inquã, negligitis salutem uestram, quid iuuat etia persequi meam? Quare uos non potius sequimini me fugientem, ut non ardeatis? An hoc est uestri cruciatus leuamen, si me etiã perimatis: & hoc solum timetis, ne soli pereatis? Ardens ardentibus quod solatium præstare poterit? quæ, inquam, consolatio damnatis socios habere suæ damnationis? quod ue remedium morientibus, alios uidere morientes? Non hoc mihi persuadet dives ille, qui in tormentis desperatus de sui liberatione, rogabat nunciari fratribus suis, ne & ipsi uenirent in locum eundem tormentorum, timens proculdubio ex suorum cruciatu augeri sirum. Quid ergo? Ibo & consolabor lugentem matrem meam mei ad tempus uisitatione, ut in æternum lugeã & me & ipsam sine consolatione? Ibo inquam, & satisfaciam patri meo irascẽti pro mei ad tempus absentia: consolandus & ipse ad tempus de eius præsentia, ut postmodum & quisque pro se, & utrique pro alterutro inconsolabili desolemur tristicia? Et potius exemplo Apostoli non acquiescens carni & sanguini, uocem audiam Domini iubentis: Dimitte mortuos sepelire mor- Luc.16.g
tuos suos. Et cantabo cum Dauid: Renuit Mat.8.c
consolari anima mea. Et eum Hieremia: psal.76.a
Diem hominis non concupiui: Domine, tu Hier.17.b
scis. Quid enim? Funes ceciderunt mihi in præclaris, & cœlestis hæreditas præclara est mihi, & terrena adulatur promissio, blandiretur consolatio carnis? Gustato spiritu, necesse est desipere carnem. Affectanti cœlestia, terrena non sapiunt. Aeternis inhiantibus fastidio sunt transitoria. Desinite igitur parentes mei, desinite & uos frustra plorando affligere, & me reuocãdo inquietare, ne si adieceritis nuncios ultra mittere pro me, plus me elongare cogatis. Si autem dimittitis, Claramuallem in perpetuum non dimittam. Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Ibi
E pro meis atque uestris peccatis iugiter orabo: ibi precibus assiduis (quod & uos cupitis) impetrabo si potero, ut qui eius

amore hoc modico tempore ab inuicem separamur in alio seculo simul fœlici & inseparabili societate, in eius amore uniamus per omnia secula seculorum. Amen.

D

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad *Gaufridum Lexouiensem*. *Epistola*. CXII.

DOleo super te fili mi Gaufride, doleo super te. Et merito. Quis enim non doleat florem iuuentutis tuæ, quem, lætantibus angelis Deo illibatum obtuleras in odorē suauitatis, nunc a dæmonibus conculcari, uitiorum spurcitiis, & seculi sordibus inquinari? quomodo qui uocatus eras a Deo, reuocantem diabolum sequeris? & quē Christus trahere cœperat post se, repente pedem ab ipso introitu gloriæ retraxisti? In te experior nunc ueritatē sermonis domini quē dixit: Inimici hominis, domestici eius. Amici tui, & proximi tui aduersum te appropinquauerunt, & steterunt. Reuocauerunt te in fauces leonis, & in portis mortis iterum collocauerunt te. Collocauerunt te in obscuris sicut mortuos seculi, & iam parum est, ut descēdas in uentrem inferi, iam te deglutire festinat, ac rugientibus præparatis ad escam, tradere deuorandum. Reuertere quæso, reuertere priusquā te absorbeat profundum, & vrgeat super te puteus os suum: priusquam demergaris unde uberius non emergas: priusquam ligatis manibus & pedibus proiiciaris in tenebras exteriores, ubi est fletus & stridor dentium: priusquam detrudaris in locum tenebrosum, & opertum mortis caligine. Erubescis forte redire, quia ad horam cessisti? Erubesce fugam, & non post fugam reuerti in prelium, & rursum pugnare: necdum finis pugnæ, necdum ab inuicem dimicantes acies discesserunt, adhuc victoria præ manibus est. Si vis, nolumus vincere sine te, nec tuā tibi inuidemus gloriæ portionem. Læti occurremus tibi, læti te excipiemus amplexibus, dicemusq. Epulari & gaudere oportet, quia hic filius noster mortuus fuerat, & reuixit, pericrat, & inuentus est.

Mic. 7. b
psal. 37. b

Luc. 15. g

Ad *Sophiam uirginem*. *Epist*. CXIII.

BErnardus abbas de Claraualle, Sophiæ uirgini uirginitatis seruare titulum, apprehēdere fructum. Fallax gloria, & uana est pulchritudo, mulier timens Deū, ipsa laudabitur. Condelector filia gloriæ uirtutis tuæ, qua fallacem mundi gloriam respuisse narraris. Ipsa quidem digne respuitur, sed quia multi aliter sapiētes in eius æstimatione desipiunt, tu iure laudaris, quia nō falleris. Flos fœni est, uapor est ad modicum parens. Ipse eius qualiscunque status, nōne plus anxietatis quam iudicunditas habet? Dum uendicas, dum defendis, dum inuides, dum suspicaris, dum semper ambis quæ non habes, & nonnullis adeptis, acquirendi non tepescit ardor, quę requies in gloria tua? Si qua tamen est, præterit iucunditas non reditura, & manet anxietas non relictura. Cæterum uideas eam quam plurimos non apprehendere, cōtemnere perpaucos. Cur hoc? Profecto quia necessitas multorum est, uirtus paucorum. Paucorū, inquam, inquam, paucorum, præsertim nobilium. Denique non multos nobiles, sed ignobilia mundi eligit Deus. Proinde benedicta tu in nobilibus: quæ pro gloria certantibus cæteris, de cōtemptu gloriæ gloriosius sublimaris & sublimius gloriaris. Insignior plane atque illustrior, & de paucis facta es, quam & orta de magnis. Illud nanque Dei munere tuum est, hoc tuorū. Porro quod tuū est, tanto charius est, quāto magis in fœmina fragili & nobili? Denique mulierem fortem quis inueniet? Multo magis quis fortem & nobilem? Minime quidē Deus est acceptor personarū: nescio tamen quo pacto uirtus in nobili plus placet. An forte quia plus caret? Siquidem ignobilis cum caret gloria, non facile liquet, utrum quia nolit, an quia non possit habere.

Laudo factam de necessitate uirtutem, sed plus illam quam elegit libertas, non indicit necessitas. Certent ergo cæteræ quæ spem non habent pro rerum fugacium atque fallacium uili breuique gloriola, tu spei quæ non confundit innitere. Tu te, inquā ei quod breue hoc ac mentaneum tribulationis tuæ supra modum in sublime operatur ponderi glorię reseruato. Quod si tibi exprobrauerint filiæ Belial, illę quæ extento colo, fractis incedunt gressibus, compositæ & circumornatæ ut similitudo templi, Responde: Regnum meum non est de hoc mundo: Responde: Tempus meum nondum aduenit, tempus autem uestrum semper est paratum. Responde: Gloria mea abscondita est cum Christo in deo. Cum autem Christus apparuerit vita mea: tunc & ego apparebo cum ipso in gloria. Quamquam & si gloriari oportet, potes tu quoq;

ingenue, potes secure tantum in domino. Omitto sane coronam quam tibi dominus præparauit in ęternum. Sileo repromissiones quæ te in posterum manent, quod fœlix sponsa admittenda es reuelata facie speculari gloriam sponsi tui, quod te sibi exhibiturus est gloriosam, non habentē maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: quod ęternis ecceptura amplexibus, ponet lęuam sub capite tuo, & dextera illius amplexabitur te. Prætereo locum nominatum, quem virginitatis prærogatiua singularem a filiis & filiabus in regno es proculdubio sortitura. Sileo & canticum illud nouum, quod uirgo cum uirginibus singulari nihilominus dulcique modulamine cantura lætaberis in ipso, & lætificabis ciuitatem Dei cantans, & curritans, & sequens agnum quocunque ierit. Illud siquidem nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod tibi pręparatum est, & cui te præparari oportet. Hæc ergo prætermitto quę in futuro reposita sunt, tibi presentia tantum loquor, ea loquor quæ de primitiis spiritus iam tenes: sponsi xenia, arras sponsalitias, benedictiones dulcedinis, in quibus te prævenit, quē & subsecuturū atque quod deest completurum expectas. Ille ille in medium ueniat summo decore spectabilis, ipsis quoque angelis admirandus ornatus, & proferant si quid simile habent filiæ Babyloniis, quarū uere gloria in confusione. Induuntur purpura & byssō, & subinde conscientia panno iacet. Fulgēt monilibus, moribus sordēt. E contra tu foris pannosa, intus speciosa remanis. Intus est quod delectat, quia intus est quem delectat, nisi forte tu dubitas habitare Christum per fidem in corde tuo. Denique omnis gloria eius filiæ regis abintus, locundare filia Sion, & exulta satis filia Hierusalem, quia concupiuit rex speciē tuam, si tamen confessionem & decorem induis amicta lumine sicut vestimento, nempe confessio & pulchritudo in conspectu eius. Cuius? Speciosi forma præ filiis hominum. Ipsius in quem desiderant angeli prospicere. Audis cui places, ama unde places. Ama confessionem, ob quam amaris. Ama confessionem, si affectas decorē. Confessioni iungitur decor, iungitur pulchritudo. Habes utrunque: Confessionem & decorem induisti. Et confessio & pulchritudo in conspectu eius. Reuera ubi, confessio, ibi pulchritudo, ibi decor.

psal. 44. a
psal. 95. b
psal. 103. a
psal. 95. b

Si peccata sunt in confessione lętantur: si bona opera, confessione commendantur. Cum mala tua confiteris, sacrificium est Deo spiritus contribulatus. Cum Dei beneficia, immolas Deo sacrificiū laudis. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat, & iustum reddit purgatiorem. Absque confessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. A mortuo quippe, tanquā qui non sit, perit confessio. Confessio igitur, peccatoris est uita, iusti gloria. Et necessaria est peccatori, & iustum nihilominus decet. Denique rectos decet laudatio. Serica & purpura & tincturarū fucus, decorem habent, sed non præbent. Quicquid tale applices corpori, exponit speciē suam, non deponit. Secum denique tollit, cum tollitur ipsum. Porro decor qui cum ueste induitur, & cum ueste deponitur, uestis proculdubio est, non vestiti. Tu ergo noli æmulari in malignantibus, & mendicantibus pulchritudinem alienam, ubi perdiderint suam. Natiuo quippe & interno se produnt decore nudas, quę tanto studio & precio de diuersis & uariis speciebus eius quæ præterit figuræ mundi, foris sibi conficere satagunt, unde oculis insipientium appareant speciosæ. Indignum tibi iudica, formam a pellibus murium, & operibus uermium mutuari. Tua tibi sufficiat.

Ecel. 17. c
psal. 32. a
psal. 36. a

Ille est uerus propriusque cuiusque rei decor, qui nulla interiacente materia per se inest. O quam decenti rubore genas suffundit uirgineas ingeniti gemma pudoris. Quæ inaures reginarum huic comparabuntur? Nec inferioris insignę decoris, disciplina præfert. O quam compositū reddit omnem puellaris corporis statum, nedum & mentis habitum disciplina? Cerui cem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram icidat, format incessum. Talibus decet pudicitiæ vestem distingui margaritis. Istiusmodi circundata uariet ate uirginitas, cui gloriæ merito non præfertur? Angelicæ? Angelus habet uirginitatem, sed non carnem, sane fœlicior quam fortior in hac parte. Optimus & optabilis uestis ornatus ille, qui & angeli possit esse inuidiosus.

I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed aduerte, & aliud de eodem. Profecto tanto tibi manet tutus, quãto, & proprius. Vides nempe auro, & argento lapidibus preciosis, & omni quoque cultu regio non tam ornatas quam oneratas. Vides longas post se trahẽtes fimbrias, plasque preciosis neas, & densas pulueris nubes excitantes in a tra non te moueant hæc. Illæ illa, uel in n sorte deponent, te tua sanctitas non relinq uet. Non sunt sua quæ portant. Cum inte- *psal. 48.d* rierint, non sument omnia, neque descend et cum eis gloria hæc. Mundus cuius sunt, n udis illis exeuntibus retinebit, eisdem ua n itatibus similiter alias seducturus. At ue- r tuus ille ornatus non sic. Firmissime tibi (ut dix) manet, propterea tutus, quia tuus. M Nullius facile, aut cedit iniurijs, aut patet insidijs. Aduersus huiusmodi nil furis cal liditas, nil furentis crudelitas potest. Nec à ti eis roditur, nec uetustate corrumpitur, nec consumitur usu. In morte uiuit. Nimirum animę res est, non corporis: & ob hoc simul cum anima de corpore abit, non obiit cum corpore. Porro animæ non habet, ut quid sciant etiam qui corpus occidũt.

Ad alteram sanctimonialem. Epistola CXIIII.

MAgnum est mihi gaudiũ quod te ad uerum, & perfectum gaudium uelle tendere comperi, q non est de terra, sed de cœlo: id est, non de hac conualle plorationis, sed de illa quam fluminis impetus lætificat ei uitatem Dei. Et reurea illud, uerum, & solum est gaudium quod non de creatura, sed de creatore concipitur: & quod cum possederis, nemo tollet à te. Cui compara ta omnis aliunde iucunditas, mœror est, omnis suauitas, dolor est: omne dulce, amaritudo. omne decorũ, fœdum: omne postremo quodcũque aliud delectari possit, molestũ. Deniq. tu mihi testis es in hac re. Teipsam interroga: quia tu tibi familiarius credes. Nunquid non hoc ipsum clamat in corde tuo spiritus sanctus? An non tibi iam ab ipso priusquam à me huius rei ueritas persuasa est? Quando enim tu fœmina, & tuorum cultu formosa, & ingenua, sic fragilem, & sexum uinceres, & ætatem, sic spectabilem, & formã, & generositatẽ cõtemneres nisi cũcta, quę te interius, & confortant, ut uincas, & delectant ut præferas? Nec immerito. Modica, transitoria, terrena sunt quæ despicis: maxima, æterna, cœlestia sunt quæ appetis. Plus dicam, & uerum dicam. Tenebras deseris, & lucem ingrederis. De profundo fluctuum, emergis ad portum. De misera seruitute, in fœlicem libertatem respiras. De morte denique transis ad uitam. Siquidem usque modò tua non Dei uoluntate, tua uiuens non Dei legẽ, uiuens mortua eras. Viuens mundo, mortuã Deo: (ne uelut uerius loquar) nec mundo uiuens, nec Deo. Volens quippe sub habitu, & nomine religionis instar unius de seculo conuersari, sola Deum à te uoluntate repulerat. Non autem valens quod stulte uolebas, non tu quidem mundum, sed te mundus repulerat. Deum ergo repellens, & à seculo repulsa, inter duas (ut dicitur) sellas corruebas. Nec Deo itaque uiuebas, quia nolebas: nec seculo, quia non poteras, alteri quidem uolebas, alteri inuita, sed tamen utriquę mortua. Sic debet contingere his qui uolunt, & non soluunt, qui aliud foris ostentant, & intus aliud appetunt. At uero nunc per Dei misericordiam incipis reuiuiscere, non peccato, sed iustitiæ: nõ seculo, & Christo: sciens quia, & seculo mucre, mors est: & in Christo etiam mori, uita. Beati nempe mortui qui in domino moriuntur. Ex hoc iam nec uotum tuum irritum, nec eius professionem causabimur. Ex hoc iam nec corporis integritas animi corruptione infirmabitur, nec morum prauitate uirginitatis titulus obscurabitur. Ex hoc iam nec falsum nomen, nec uacuum uelamen portabis. Vt quid enim hactenus nonna, & sanctimonialis uocitata es quæ sub sanctitatis nomine non tamen sancte conuersata es? Cur uelum incapite mentiebatur reuerentiam, & sub uelo petulans oculus exhibebat impudentiam? Caput siquidem gerebas, uelatum, sed elatum. Sub signo uerecundiæ sermo resonabat inuerecundus. Risus immoderatior, incessus lasciuior, uestis ornatior, uni inflatæ magis quam uelatę congruerent. Sed ecce iam uetera Christo auctore transierunt, & noua fieri incipiunt omnia: dum cultum exteriorem interiore commutas, & magis uirtutem quam uestem appetis habere ornatum. Facis quod debes, immo quod iam olim facere debuerasmã olim iam uoueras. Sed spiritus qui sicut, & ubi uult & quãdo uult spi-

rat, necdum spirauerat. Et idcirco forsitan quod hucusque egisti, excusationem habet. Cęterum si flammantem spiritum quo nũc tecaluit sine dubio cor tuum intra te, & in meditationibus tuis exardescentem ignem diuinum iã extingui permiseris: quid restat nisi ut te illi seruãdam noueris igni, qui nõ possit extingui? Sed extinguat potius idem spiritus in te cõcupiscentias carnales, ne forte ab his præsocato (quod absit) nuper concepto sancto desiderio, in flammas cõtingat C incidere gehennales.

Ad sanctimonialem quandam de monasterio sanctæ Mariæ Trecensis. Epistola CXV.

RElatum est mihi te quasi asperioris uitæ desiderio tuum monasterium uelle deserere. Quã rem dissuadentibus tibi atque omnimodis prohibentibus spirituali matri tuæ, siue sororibus cum acquiescere nolles, placuisse tandem nostrum super hoc consilium eligere: ut quicquid ego laudauerim, id tibi credas expedire. Debueras quidem doctiorem ad hoc consilium eligere. Quia tamen sic tibi uisum est, quod hinc mihi rectius uidetur, non celo. Hoc itaque tuum desiderium ex quo cognitum habui: cogitãs atque recogitans quo quidem spiritu concepcris, facile iudicare non audeo. Potes nanque in hac re zelum Dei habere, ut excusabilis sit tua intentio: sed quomodo secundũ scientiam, tua talis uoluntas impleatur, omnino non uideo. Cur, inquis? Non est sapere, ut opulentiam, ut urbis frequentiam, ut pinguia fugiam, & delicias? An non mea mihi pudicitia tutior erit in eremo, ubi in pace cum paucis, aut sola conuersans, soli placeã cui me probaui? Nequaquam. Nam uolenti peperam agere, & deserti abundantiam habet, & nemus umbram, & silentium solitudo. Malum quippe quod nemo uidet, nemo arguit. Vbi autem non timetur reprehensor, securius accedit tentator, licentius perpetratur iniquitas. In conuentu uero D bona si qua facis, nemo prohibet. Malum autem tacere si uis, non licet. Mox etenim à pluribus comperitur, arguitur, emendatur: sicut econtrario bonum cum uident, omnes mirantur, uenerantur, imitantur. Vides ergo filia, quod & sua merita immanior in cõuentu gloria sequitur, & citior culparum correctio, quando ibi sunt, & quibus de bonis exemplum præbeas, & quas de malis offendas. Denique, ut ex illa iam Euangelica partitione omnem tibi auferam tui excusationem erroris, aut de fatuis uirginibus una es (si tamen uirgo es) aut de prudentibus. Si de fatuis, congregatio tibi necessaria est: si de prudentibus, tu congregationi. Nam si sapiens, & probata es, religio certe, quæ in loco illo nouiter innouata nunc ubique laudatur, multũ tua discessione diffamabitur, & infirmabitur, ut timemus. Dicetur quippe, quòd bona cum sis, bonum ordinem nequaquam desereres. Quòd si fatua cognita es, & recedis, dicemus quod quia cum bonis male uiuere non licet, bonas mala non ferens, quæris ubi uiuere liceat, ut libet.

Et meritò. Nam ante ordinis emendationem nunquam (ut aiunt) inde locuta es, At ubi religio creuit, sanctior subito facta feruore repentino cogitare cœpisti de eremo. Agnosco, filia agnosco utinam, & tu mecũ agnoscas serpẽtinum uirus, fraudulenti dolũ, uersipellis astutiam. In nemore lupus habitat. Si sola ouicula umbras nemoris penetras, præda uis esse lupo. Sed audi me filia: fidele audi consilium. Siue pec E catrix, siue sancta sis: noli te separare a grege, ne quando rapiat, & non sit qui eripiat. Sancta es? Studc tuo exẽplo tuæ socias acquirere sanctitatis. Peccatrix es? noli addere peccata peccatis. Sed age pœnitentiam ubi es: ne discedens cum tui quidem periculo, ut ostensum est, & sororibus quidem scãdalum relinquas, & multorum in te prouoces detrahentium linguas.

Ad Ermangardem quondam comitissam Britanniæ. Epist. CXVI.

DIlectæ in Christo filiæ suę Ermangardi, quondam eximiæ comitissæ, nunc humili Christi ancillæ, Bernardus abbas Claræualis, pium sanctæ dilectionis affectum. Vnam sicut chartam nunc præsentem, ita & meam tibi mentem expendere possem. O si legere posses in corde meo, quod ibi de amore tuo, suo digito Deus scribere dignatus est: certe agnosceres quam nulla lingua, uel penna sufficiat exprimere, quod in intimis mihi medullis Dei spiritus imprimere potuit. Et nunc quidem præsens sum spiritu, licet corpore absens, sed nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

mihi, nec tibi est unde appaream. Est tamen penes te vnde possis deme utcúque conuere, etsi nõdum cognoscere quod dico, intra ergo cor tuum, & inspice meum: & uel tantũ mihi tribue amoris erga te, quantum tibi er F ga me inesse sentis: ne si nos quidem minus, te uerò amplius amare præsumpseris, eo te nobis præferre puteris, quo, & uincere nos charitate putaueris. Cæterum tuæ modestiæ est, potius id sentire de nobis, ut qui te affecit ita me diligere, & eligere ad consilium tuæ salutis, æquè affecerit, & me in obsequium tuæ dilectionis. Tu ergo uideris quomodo me tecum retinueris: ego (ut verum fatear) nusquam abs te absque te recedo. Hæc tibi interim de uia breuiter in transitu scribere uolui, sperans me maiori ocio maiora missurum, si Deus annuerit.

Ad eandem. Epistola CXVII.

REcepit delicias cordis mei, pacẽ tui. Lætus sum, quia tu læta nunciaris: meque admodum animo reddit incolumem, tua iunotescens alacritas. Hæc nimirum lætitia nil habet de carne, & sanguine, cum humilis ex ingenua ignobilis, pauper ex diuite uiuas fratris, filij, patriæque destituta solatio. Sine dubio ergo quod in te alacritatis natũ est, de spiritu sancto est. quippe iamdudum à timore Dei concipiens parturisti, iam tandẽ spiritum salutis, foras vtique mitente charitate timorem. O quã libentius ista præsens colloqueret, quam scribo absens? Crede mihi, iralcor occupationibus, quibus frequenter impediri videor ne te uideam: & delector occasionibus quibus, uel interdum expediri videor, ut te videam. Rara quidem G datur huiusmodi opportunitas, sed chara, fateor, est mihi, vel ipsa raritas. Est enim sane melius uidere te, uel nonnunquam, quàm nunquam omnino. Spero me in proximo uenturum ad te, iam nunc prælibans gaudium proximè plenque futurum.

Ad Beatricem nobilem, & religiosã matronam. Epistola. CXVIII.

MIror tuæ deuotionis studium, tuę erga nos dilectionis affectum. O bona domina, quid tibi & nobis? Vnde tanta tibi solicitudo de nobis? Si filij, si nepotes, si vel aliqua extrema propinquitatis linea tibi iuncti essemus, tua crebra beneficia, frequentes salutationes, innumera denique tui amoris insignia, quę quotidie experimur, non tam nobis miranda uiderentur, quam ex debito suscipienda. Nunc autem cum genere tantum dominam, non matrem te cognoscamus, non mirum si miramur, sed mirum si satis mirari possumus. Quis enim notorum, uel cognatorum nostrorum curam habet de nobis? Quis unquam de nostra salute interrogat? Quis inquam, non dico solicitus, sed uel memor nostri est, in seculo? Amicis, propinquis, uicinis nostris facti sumus tanquam uas perditum, sola nos obliuisci non potes. Inquiris de esse, & statu sanitatis nostræ, de uia qua nuper egimus, de monachis quos ad alium locum trãstulimus. De quibus breuiter respondeo, quòd de terra deserta, & de loco horroris, & uastæ solicudinis introducti sunt in abundantiam rerum, ædium, & amicorum: in terram denique fertilem, & locum amœnę habitationis. Lætos itaque, & in pace reliquimus, læti nos, & in pace reuersi sumus: præter quod ego paucis diebus, sed non parum febre redeunte, ita ut mori timerẽ, aggrauatus sui. Sed rursum Deo miserante citò conualui, ita ut nuc fortiorem sanioremque me sententiam post uiam peractam, quàm ante inchoatam.

Ad ducem, & ducissam Lothoringiæ. Epistola CXIX.

DVci, & ducissæ Lothoringiæ Bernardus abbas de Claraualle, sic suis adinuicẽ charis ac cæstis delectari amplexibus, ut solus Christi amor super & in ambobus. Ex quo cœpimus mittere pro nostra necessitate in terra uestrã, multã semper inuenimus in oculis uestræ dignitatis familiaritatem, & gratiam. Benedictionem largitatis uestræ, nostris hominibus cum necesse fuit, liberaliter

liberaliter exhibuistis. Passagium transeuntibus, & si quod est aliud iuris uestri debitũ, mercantibus libenter dimisistis. De quibus omnibus sine dubio merces uestra multa est in cœlis, si tamen uerum esse credimus Mat.25.d quod dominus in euangelio promittit: Quandiu fecistis uni ex minimis meis, hoc mihi fecistis. Sed quid est, quod ministros I uestros, quæ uos donastis, exigere rursum permittitis? Dignum est uobis, & honorificum, ut quod uobis pro salute animarum ve strarum placuit donare, nemo uestrorum repetere audeat. Si ergo uos (quod absit) beneficiorum uestrorũ non pœnitet: donumque quod in beneplacito uestro a uobis sæpe recepimus, æquè adhuc ut habeamus utri que uestrum complaceat: iubete ita firmiter, & inconcusse teneri, quatenus ultra fratres nostri a nullo ministrorum uestrorum timeant propter hoc disturbari. Alioquin non renuimus domini nostri sequi exemplum, qui pro se non dedignatus est soluere censum: parati, & nos libenter, quæ sunt Cęsaris Cæsari reddere, & vectigal cui uecti gal, & tributum cui tributum, præsertim quia (iuxta Apostolum) non tam debemus requirere datum nostrum, quàm fructum uestrum.

Ad ducissam. Epistola CXX.

GRatias agimus Deo pro tã deuota voluntate quam erga ipsum, & seruos eius uos habere cognouimus. Quoties enim in corde carnali terrenis dignitatibus alto, uel, uel minima scintillula cœlestis amoris accensa videtur, diuinum sine dubio est munus, non hominis virtus. Et nos quidẽ largitatis uestrę uestris in literis nobis oblata beneficia gratanter amplectimur. Sed cognita illa subita, & grandi satis occupatione, qua uos nunc detineri necesse est, conueniens K ducimus uestram quantum uobis placuerit, expectare opportunitatem. Nemini etenim quantum in nobis est uellemus esse oneri, præsertim in his quę ad Deum pertinent: ubi non dati lucrum, sed dantis fructum magis requirere debemus. Diem itaque nobis si placet atque locum rescribendo per hunc nuncium nominate, quo iuuante Deo præsenti expedita instantia, nostris partibus appropinquare debeatis, & fratre Vuidone uobis obuiam facto, si quid in terra uestra inuenerit quod aptum sit ordini nostro, promissa uestra expeditius, atque alacrius compleatis. Hilarẽ enim datorem diligit Deus. 2.Cor.9.b Aut si forte non placet uobis dilatio, & hoc notificate, quia parati sumus in hac re quantum ratio patitur, uestræ obtemperare uoluntati. Ore uestro Ducem salutamus: & eam ipsum quam uos admonemus, ut si castrum pro quo guerram facturi estis, uestri iuris nõ esse noueritis, pro Dei amore relinquatis. Scriptum quippe est: Quid prodest Mat.16.d homini, si mundum uniuersum lucretur: se autem perdat, & detrimentum sui faciat?

Ad ducissam Burgundiæ. Epist. CXXI.

VEstræ dignationis specialis familiaritas quam erga nos paupe res homines habere uidemini, eousque progressa est, ut quisquis uestram dignitatem se habere sentit insensam, per nullum facilius quam per nos confidat redire in gratiam. Hinc est, quod dudum Diuione cum essem, Hugo de Besua L multis me precibus ad placandam sibi uestram, quam meruerat, indignationẽ applicauit: & ut coniugio de filio suo quod uobis quidem non placitum, sed sibi (ut putat) commodum irretractabiliter facere statuerat, amore Dei, & nostro assensum præberetis. Cuius rei causa ecce nunc rursus tã suis quam suorũ precibus aures nostras pulsare curauit. Et nos quidem utilitates illius terre nas non ualde curramus. Veruntamen quia res (ut ipse dicit) ita in arcto posita esse uidetur, quatenus nisi cum ipsius periurio, nequaquam possit obuiari coniugio, hoc uobis intimare conueniens duximus: quia grandis debet esse utilitas, quam Christiani, & uestri hominis legalitati pręponere debeatis. Neque enim, & periurus esse, & legalis simul manere poterit. Quanquam etiam uobis non solum nullum lucrum, sed & multũ uideamus ingruere periculum: si quos fortasse Deus coniungere disposuit, per uos disturbari contingerit. Suam gratiam adijciat dominus super uos, & super filios uestros, nobilissima, mihique in Christo dilectissima domina. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: erogate uestrum frumentum pauperibus Christi, vt in æternum cum usura recipiatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Epistola Domini Hildeberti Turonensis archiepiscopi ad Bernardum abbatem. Epist. CXXII.

MBAlsamum ex odore suo, & arborem ex fructu cognosci, paucos credimus ignorare. Sic & nobis ex opinione tua charissime frater innotuit, quam sis ad sanctimoniam cõpositus, & integer ad doctrinam. Cum enim locorum interstitio lõgius a te separemur, ad nos tamen usque peruenit quam iucundas noctes cũ tua Rachele ducas, quæ progenies ex Lya tibi exuberet, quam totum te exhibeas & cultorem virtutis, & hostem carnis. Non alium loquuntur te, quicũque loquũtur nobis de te. Talis est odor olei effusi nominis tui, talia iam tuorũ præmia meritorũ. Has ex agro tuo spicas ante supremum colligis messionem. In hac enim uita quædam merces uirtutis est, conspicuum & immortale testimonium. Hoc ipsa sibi comparat, hoc sibi ipsa custodit. Huius splendor non minuitur inuidia, nõ exterioribus studiis adiuuatur. Quippe bonorum æstimatio sicut falsis delationibus auferri non potest, ita nec adulatoris fauoribus acquiri. Penes ipsos est, eam uel ubertate uirtutum proficere, uel defectu minorari. Sane de celeberrima opinione tua spes in sinu ecclesiæ reposita est, eam minime casuram, quoniam fundata creditur super firmam petram. Ex ea nos tua edocti deuotione, desiderio desideraumus in sacrarium familiaritatis tuæ recipi, ibique recordatione tecum esse, ubi teipsum furatus colloquiis mortaliũ, pro mortalibus loqueris cum Rege angelorum. Porro huic desiderio nostro N. Trecensis archidiaconus plurimum adhesit, uir moribus & literatura conspicuus. Eum tibi censeremus
A commendandum, nisi constaret illos quos tua dignaris gratia, commendatione alia non egere. Si nescis, illius etiam attestatione didicimus te in ecclesia esse, qui ad eruditionem uirtutis, & exemplo sufficias & uerbo. Cæterum ne literis prolixioribus onereris, scripto ponimus finem supradictæ petitioni, donec exaudiri mereamur, finem minime posituri. Quid autem ex hoc animi geras, doceri deprecamur tuarũ recursu literarum.

Rescriptum Clarævallis abbatis ad eundem. Epistola CXXIII.

BOnus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. Scripta gloriæ tuæ, immo & meæ fatis libenter accepi, uir totius reuerentiæ, tenens illis unde te non immerito glorificem, & ipse non immerito glorier. Siquidem gloria nostra hæc est, tuæ sublimitatis dignatio, tuæ nostræ reputatio paruitatis. Nempe in alto non altum sapere, sed humilibus consentire, nil Deo charius, nil rarius apud homines. Quis sapientes nisi qui sapientiæ consiliis acquiescit? Ait autem: Quanto maior es, tanto humilia te in omnibus. Hoc tu mihi exhibuisti: minori maior, seniori iuniori. Possim proinde & ego tuam probatam sapientiam non indebitis afferre laudibus, & forte iustioribus his quibus me dignata est ipsa. Quippe interest ad
B dandam rerum certitudinem, quid incerta iactet opinio, quidque opus euidens reddat indubitatum. Quod autem certius probamus, hoc & prædicamus securius. Quæ ergo ad me de me tibi scribere placuit, videris tu unde probaueris: ego laudum tuarũ argumentum teneo minime dubium ipsas mei laudatrices literas tuas, in quibus aliũ fortasse delectet eruditionis insigne, sermo suauis & purus, oratio iucunda, gratum laudabileque compendium. Mihi uero præ his illa dicitur miranda humilitas, qua tam tibi tantus præuenire curasti: & obsequio salutandi. A præconio prædicandi, & prædicandi reuerentia. Sane quod ad me attinet ego de me in literis tuis, non quod sum, sed quod esse uellem, & quod non esse pudet. Veruntamen quod sum, tuum est: & si quid melius dei unquam munere fuero, tuum fore confido, reuerendissime atque amandissime pater.

Ad Hildebertum Turonensem archiepiscopum, qui nondum receperat papam innocẽtium. Epist. CXXIIII.

MAgno sacerdoti & excelso in uerbo gloriæ Hildeberto dei gratia Turonensium archiepiscopo, Bernardus Clarævallis abbas dictus, in spiritu ambulare, & spiritualiter omnia examinare. Vt uerbis uos C
propheticis alloquar: Consolatio abscõdita

est in oculis, quia mora diuidit inter fratres. Quidam enim iuxta Esaiam, uidentur fœdus percussisse cum morte, & cum inferno fecisse pactum. Ecce namque Christi domini ille innocentius positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum. Nam qui Dei sunt, libenter iunguntur ei: qui autem ex aduerso stat, aut Antichristi est, aut Anticliristus. Cernitur abominatio stare in loco sancto, quem ut obtineret, incedit igni sanctuarium Dei persequitur innocentium, & cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimium a facie leonis, sicut dicit propheta: Leo rugiet, quis non timebit? Fugit secundum præceptum domini dicẽtis: Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Fugit, & in hoc uere uirũ se apostolicum probans, quod apostolica sese forma insignierit. Nec enim Paulus erubuit in sporta dimitti per murũ, & sic affugere manus quærentium animam suam. Subfugit autem nõ pacens uitæ suæ, sed dans locum iræ non ut mortem euaderet, sed ut uitam acquireret. Merito ecclesia Innocentio concedit ipsius uitam, qui per eadem uestigia gradientẽ cernit. Nec sane otiosa fuga Innocentij. Laborat quidem, sed honestatur in laboribus suis. Pulsus urbe, ab orbe suscipitur. A finibus terræ occurritur cum pannibus fugienti, etsi furor Senex Gerardi Engolimen sis eũnuchum ex toto quiescat maledicere David. Velit nolit peccator qui videt, & irascitur magnificatur in conspectu regum, portans coronam gloriæ. Nunquid non omnes principes cognouerunt, quia ipse est uere Dei electus? Francorum, Anglorum, Hispanorum, & postremo Romanorum rex, Innocentium in papam suscipiunt, & recognoscunt singularem episcopum animarum suarum. Solus adhuc ignorat Achitophel iam pactum ac dissipatum consilium. Frustra molitur miser super populũ Dei malignare consilium: & cogitare aduersus sanctos, sancto firmissime adhærentes, & contemnentes curuare genua ante Baal. Nulla fraude prævalebit parricidę suo obtinere regnum super Israel, & super ciuitatẽ sanctam: quæ est ecclesia Dei uiuentis, columna & firmamentum ueritatis. Funiculus triplex difficile rumpitur. Electio meliorum, approbatio plurium: & quod hic efficacius est, morum attestatio, Innocentiũ apud omnes commendant, summum consummans pontificem. Ad quod sane, & uestra pater, expectatur, sicut plausa in uellus, uel sera sententia. Non improbamus tarditatem, quæ gratuitatem redolet, leuitatis abolet notam. Nam, & Maria non statim respon- Luc. 1. e
dit angelo salutanti, prius cogitans qualis 1. Ti. 5. d
esset illa salutatio. Et Timotheo præcipitur neminẽ cito manum imponere. Dico tamen ego notus pontifici, Ne quid nimis: dico ut familiaris, & notus, Non plus sapere quã oportet sapere. Pudet fateor quod serpens vetustissimus noua audacia relictis insipientibus mulieribus, etiam robur pectoris uestri uisus est attentare, & tantam ecclesiæ columnam ausus concutere. Confidimus autem quia etsi concutit, non deicit: quoniam amicus sponsi stat, & gaudet ad uocem R
sponsi, uocem exultationis, & salutis, uocem unitatis, & pacis.

Ad magistrum Garsiridum de Loratorio. Epistola CXXV.

QDor in flore, in fructu sapor requiritur. Odore prouocati charissime frater, olei effusi nominis tui, cupimus, & ex fructu operis cognoscere te. Non enim nos tantũ, sed ipse quoque qui nullius eget Deus: opus tamen habet hoc in tempore opere tuo, si non dissimulas. Gloriosum tibi est, Dei esse posse coadiutorem: posse & non esse, damnosum. Porrò autem gratiam habes apud Deum & homines, habes scientiam, habes spiritum libertatis, habes uerbum unum, et efficax, & sale conditum: nec oportet te pro tantis uiribus sponsæ Christi deesse in tanto discrimine, cum sis amicus sponsi. Amicus siquidem in necessitate probatur. Quid enim? Tu tibi quiescis, & mater tua ecclesia grauiter conturbatur? Habuit sua tempora quies, & sanctum otium hactenus sua negocia licenter libenterque exercuit. Tempus faciendi nunc, quia dissipauerunt Psa. 118. d
legem. Bestia illa de Apocalypsi, cui da- Apo. 13. b
tum est os loquens blasphemias, & bellum gerere cum sanctis, petri cathedram occupat, tanquam leo paratus ad prædam. Altera quoque bestia iuxta uos subsibilat, F
sicut catulus habitãs in abditis. Illa ferocior, Psal. 2. a
ista callidior, pariter conueneruat in unum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Demus operam cito dirumpere uincula eorum, & proijcere a nobis iugum ipsorum. Nos in nostris partibus una cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

alijs Dei seruis diuino igne accensis, Deo cooperante laborauimus in conuemendo populos in vnum, & reges, ad diripiendū prauorum consensum, ad destruendam omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei. Nec insructuose: Alemaniæ, Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Hispaniarum, & Hierosolymorum reges cum vniuersos clero, & populis fauent, & adhærent domino Innocentio tanquam filij patri, tanquam capiti membra, soliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Merito autem illum recipit ecclesia, cuius, & opinio clarior, & electio sanior inuenta est, nimirum eligentium, & numero vincens, & merito. At tu frater quid adhuc negligis? Quousque vicino serpente tua male secura dormitat industria? Scimus quidem te filiū pacis nulla posse ratione induci deserere vnitatem: sed profectò non sufficit, nisi, & defensare, atque ipsius quoque turbatores totis uiribus debellare studueris. Nec quietis timeas detrimentum quod non paruo tuæ gloriæ incremento recompensabitur, si fera illa vicina uobis tuo studio mansuescat, uel obmutescat, & tantā ecclesiæ prædam (comitem dico Pictauensem) in manu tua Dei pietas de ore leonis eripiat.

G

Ad episcopos Aquitaniæ, contra Gerardum Engolismensem episcopum. Epistola CXXVI.

DOminus, & pauperibus honorādis, Lemouicensi, Pictauensi, petragoricensi, & Xantonensi, Dei gratia episcopis sanctis, frater Bernardus abbas dictus de Clarauallo, constantiā in aduersis. Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, approbatur in victoria. Tempus est quo uestra, si qua est nec latere iam, nec torpere sinatur, reuerendi, & merito suspiciendi patres. Hostilis siquidem gladius, qui uniuerso Christi corpori mortem denuo nunc temporis intenta se videtur, uestris potissimum cerucibus imminet, & in uos eo acrius, quo cominus debaccatur: ita ut quotidianis assultibus, aut resistere fortiter, aut turpiter (quod absit) cedere compellamini. Nam is qui amat primatum gerere inter uos Diotrephes, non recipit vos. Nec enim agnoscit eum quem tota vobiscum amplectitur ecclesia venientem in nomine domini. Non hunc, inquam, sed qui uenit in nomine suo illum recipit. Nec mirum. Et ipse nempe infatigabilis ad nomen grāde multum anhelat, etiam in hac ætate. Nec sane falsa uel incerta opinione ducor notare hominem super vanitate istiusmodi, sed de ore suiipsius eum iudico. In literis siquidem quas nuper ad cancellarium scripsit familiares, nonne legationis sese, & onere grauari, & nomine honorari, tāto indignius supplicat, quāto humilius? Vtinam tamen obtinuisset. Minus forsan noceret potita uotis ambitio, quam frustrata. Tunc quippe soli, aut pene soli obesset sibi, nunc uero sæt i in orbem. Vides quid facit amor gloriæ? Legatio sarcina grauis, humeris præsertim senilibus. Quis nesciat? Et tamen homini senissimo grauior videtur pœna, reliquum id breue dierum suorum uiuere sine hac pœna. Sed forte causabitur se de suspicione iudicari, & nos temeritatis arguet, qui de occultis suis reprehendimus, quod non probauimus? Fateor, suspicionis sum in hac parte: sed nescio an uel simplicissimus qui secus sentire possit, quippe in tam manifesta coniectura. Vt enim simplicem referam breuiter actionem, primus, aut inter primos scribit papę Innocentio: legationem postulat, non obtinet. Indignatur resilit ab illo, transit ad alium, ipsius se esse legatum gloriatur. Quod si ab illo ante non poposciſſet, aut postmodum non accepiſſet ab illo, credi poterat alium quemcunque habuisset in præuarication intuitum, etsi non rectum aliquem. Nunc autem excusationem non habet de ambitione sua. Denique ponat etiam nunc legati, uel vacuum nomen, nam opus amisit: & ego quidem hac suspicione carebo si potero. Si non, suspicabor inuitus, & me intemperantiæ reprehendam. Verum difficile persuadebitur ei, ego scio. Nimirum homo diu magnus habitus inter suos videri seipso inferior erubescit. Agnoscitur is quem scriptura loquitur, pudor adducens peccatum. An non grande peccatum, & delictum maximum, superba ista uerecundia, qua terrā & cinerem pudet, non dico subijci, sed non dominari? Propter hoc ergo reliquit homo illum suum patrem sanctum Innocētium: sic enim eum nominabat, & matrem suam sanctam ecclesiam catholicam, & adhæret schismatiarchæ suo, & sunt duo in unitate una. Percusserunt fœdus adinuicem, & super populum Dei malignauerūt consilium.

Squama

Psal. 83. a Squama squamæ coniungitur, & spiraculū
Iob 41. b non est in eis. Iste illum papam, ille hunc
uicissim legatum scripsitat, ut decipiant ipsi de unanitate in idipsum. Inuicem se consolantur, tuentur, commendant, quisque tamen pro se, non pro inuicem. Nimirum
Psal. 2. a homines sunt seipsos amantes. Pari quidē studio conuenerunt in unum aduersus dominum & aduersus Christum eius, sed plane intentionibus non cohærent. Quærit magis ex alterutro uterque profecto, quæ sua sunt, idque (quod audere nefarium est) in hæreditate Christi.

Quid nisi ante oculos uestros conantur, si patimini, proscribere Christum? Iam nouos apud uos suo papæ cudit legatus episcopos, ne soli sit sibi papa. Nec mortuis suę cessores, sed uiuis inuasores tyrannica fretus potentia superintrudit, nactus scilicet de malitia principum occasionem, qui suarum
Psal. 9. a ciuitatum episcopos odio persequuntur iniquo. Sic sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, ut interficiat innocentes. Per tale
K ostium intrat in ouile ouium. Nunquid autem talia gratis legatus actitat pro papa suo? Ecce ille totam (ut is gloriatur) Franciam atque Burgundiam legationi eius antiquæ superaddidit. Potest & adiungere si uult Medos & Persas, & medios fines Decapoleos. Quare nō & ultra Sauromatas, & quemcunque denique locum calcauerit pes luus, suus fit, quo uel vacuis nominibus glorietur?
Psal. 78. a O homo non minus sine fronte quam sine mente, nec Dei memor timoris, nec suæ honestatis. Putat se nō uideri, cum sit subsannatio & illusio omnibus qui in circuitu eius sunt. Merito quidem. Certe enim pro foro, sacrario utitur, & instar hominis nefociatoris quæritantis lucra sua, & modo hunc, modo illum explorantis venditorē, ut ab illo demum emat quod amat, a quo vilius impetrare valuerit: ita iste solicite siquirens, eum tandem pro suo arbitrio desenserit. Ergo nisi tu legatus fueris, Roma papam habere non poterit? Vnde hoc tibi priuilegium in ecclesia Dei? Quisnam tibi hanc concesit in Christi hæreditatem prærogatiuam? Nunquid tu hæreditate possides sanctuarium Dei? Donec enim in obtinenda pudenda, & impudēti petitione spes tibi ulla promerendi domini Innocentij gratiam esse potuit, sanctus ille te scribente & papa fuit. Quomodo ergo nunc schismaticum criminaris? Nunquid cum eadem vanæ spe tua illius simul & sanctitas euanuit & pietatis? Mirum quōd potuit ita in breui dulce & amarum ex eodem fonte procedere. Heri catholicus, & sanctus, & summus pontifex: hodie nequam, schismaticus, & turbator. Heri pater innocentius, hodie Gregorius diaconus sancti Angeli. Itaque uno quidem ex ore, sed corde profecto duplici contraria processere. Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt. Sed enim homo cui cor, & cor diuerberat conscientiam, & est & non, diuaricat linguam: putas quia timor ei in mente sit, aut in fronte pudor? Male autem iuxta apostolum, prouidet bona coram Deo & hominibus, qui more illius iniqui iudicis, nec Deum timet, nec hominem reueretur. Et certe ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficacium perdit: & cum improbus affectus se aperit, perit effectus. Ambitio mater hypocrisis latebras amat & tenebras, lucis impatiens est. Ambitio spurcum vitium in imo tacet: videt tamen omne sublime, sed uideri ipsa refugit. Nec mirum. Optato nanque necesse est careat, nisi caueat arbitros. Quo enim gloria plus affectatur, eo minus apprehendi tur, vbi deprehenditur affectari. Quid denique tam inglorium, quam gloriæ cupidum deprehēdi præsertim inter episcopos? Nec simplicē sane Christianū gloriari oportet, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Inclytus erit ambitiosus, quandiu in nocte versabitur, & donec turpis lucri negocium perambulabit in tenebris, poterit hypocrita iustus sanctusque uideri, sed oculo qui uidet in facie. At ubi forte foras mittit impudenti, uel imprudenti quod latet in coscien M
tia, nonne intemperans appetitus apparet ad confusionem procacior, quā promptior ad gloriam? Sic reuera sic probatur quod legitur: Gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt. Et illud. Si ego gloriam meā Philip. 3. d
quæro, gloria mea nihil est. Impleturque Ioan. 8. g
in illo qui eiusmodi est, quod propheta sanctus imprecatur (nisi fallor) hypocritis:
Psa. 128. a Fiat, inquiens, sicut fœnum tectorū, quod priusquam euellatur exaruit. Non adeo perit pudor a mortalibus, ut nuda impudensque uel ab ipsis honoretur ambitio, præsertim in sene & sacerdote, quē eo magis profecto puerilis ista dedecet vanitas, quo eum maior grauitas, maiorque decet sanctitudo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do. Et si in facie benedicitur ab adulante, sed à tergo subsannatur ab omnibus. Est sobria quædam & quodammodo occulta ambitio, moliens saltem caute, etsi nõ ea ſte. Si ualet proficere, clam negocia ſua curat. Sin uero, manet in ſe, & pudoris umbram non deſerit. Equidem talis etſi Deũ nondum metuit ad ſalutem, pro ingenita tamen uerecundia honeſtatem interim retinet, quod homines reueretur & publicũ erubeſcit. Cæterum quænam iſta præceps eſt, & frontoſa libido dominandi, ut pro obtentu vix annuæ, quod certe palam eſt, legationis, primo quidem ſuo nec parcat ſenio, nec deferat ſacerdotio, deinde nec lateri ſaluatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi in fidei unitate populi protulit redemptionem: ut quiſquis tentaret diuidere quos ille colligeret, & inde redimeret: probaret ſeſe non Chriſtianum, ſed Anti-
A chriſtum, reus mortis & crucis Chriſti? O impatiens & effrenis turpis quæſtus cupiditas, ò ardor intemperans, ò cæca & impudenda ambitio. Aperte prius fronte ſeque, ut iam dixi, & ipſe, proh pudor, nõ diſſitetur, adit indigna ſatis petitione tentare catholicum: doleníque repulſam, incunctanter ad ſchiſmaticum refugit, & accepta de manu ſacrilega male cupita poteſtate, ſatus denuo domini gloriæ crudeliter confodere non veretur. Diuidit nempe eccleſiam, pro qua illud eſt in cruce diuiſum, uiſurus proculdubio & ipſe ſi quẽ
pſal.9.c transfixerit. Cognoſcetur profecto dominus iudicia faciens, qui nunc iniuriam patiens ignoratur. Cum enim cœperit facere iudicium omnibus iniuriam patientibus, & arguere in æquitate pro manſuetis terræ, puras auertere poterit aurem a charisſima ſponſa ſua, cum clamauerit ſtans aduerſus eos qui ſe anguſtrauerunt? non: omnino non poterit non audire plangentem:
pſal.37.b Amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt & ſteterunt: Et qui iuxta me erant, de longe ſtecerunt, & ui faciebant qui quærebant animam meam. Quomodo namque non recognoſcet os de oſſibus ſuis, & carnem de carne ſua, immo uerò iam quodammodo ſpiritum de ſpiritu ſuo? Quaſi uerò non ipſa ſit dilecta illa cuius concupiuit decorem, cuius formam induit, cui ſe mirabili dignatione caſtis atque individuis deuinxit amplexibus, ita ut eſſent duo in carne una, unum in uno ſpiritu quãdoque futuri. Nam etſi cognouerat ſecundum carnẽ Chriſtum, ſed tunc tam B
non recognoſcet, quia ſpiritus ante faciem eius Chriſtus dominus, cui adhæreus unus ſpiritus erit, cum abſorpta mortẽ in uictoria, quod infimum de carne eſt, in uirtute ſpiritus conualuerit, cum exhibuerit eã ſibi ſponſus gloriæ gloriolam columbam ſuam, perfectam ſuam, formoſam ſuam, non habẽtem maculam peccati, neque rugam corruptionis, aut aliquid huiu mod. Dum liberer in his immoror, pene cœpi immemor factus ſum, ita cupiens redimere tempus, quoniam dies mali ſunt. Excidentem deuotio leuat, ſed reuocat zelus: & ubi ca-
pior, ibi & cogor recidere, & plangere dolorem meum. Audet (quod & ſleos di-
co) inimicus crucis Chriſti ſuis ſedibus pellere ſanctos, qui nolunt belliam adorare, quæ aperuit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomen domini, & tabernaculum eius. Altare contra altare erigere tentat, confundere ſæpe nefaſque non confunditur, abbates abbatibus, epiſcopos epiſcopis ſuperintrudere nititur, amouere catholicos, promouere ſchiſmaticos. Miſeri & miſerandi, qui ita promoueri, & abſto conſentiunt, Siquidem circuit mare & aridam, ut faciat unum epiſcopum: & cũ fecerit, facit eum filium gehennæ duplo quam ſe. Quorsum uerò putas eſt tanta ſa furoris? Nõ alia ſane, niſi q̃ diſplicet mortalibus angelica illa partitio, qua gloria deo, pax hominibus nũciatur, & dũ gloriã uſurpant, turbãt pacẽ. Solus gloriã meretur, qui
C facit mirabilia ſolus, ſicut dicit apoſtolus: Soli Deo honor & gloria. Porro autẽ cum, 1.Tim.
noſtro genere bene agitur, ſi datur frui pace Dei, pace cũ deo, & quidẽ feliciter & mi
ſericorditer. Quonã ergo modo habet pax hominũ corã Deo, uel cũ Deo, ſi Deo non poteſt apud homines eſſe tuta ſua gloria? O filiũ filij Adã, qui cõtemnentes pacẽ, & gloria appetentes, & pacẽ perdunt & gloriam. Ob hoc denique & nũc Deus ultionum cõmouit terram, & conturbauit eam: oſtendit populo ſuo dura, potauit nos uino cõpunctionis. Velimus nolimus, impleri quãdoque neceſſe eſt ueritatẽ ſpiritus ſanctꝰ, ſicutique iſtã quæ prophetico ſpiritu præ
nũciata legitur in ſcripturis diuerſio, ſed ve homini per quẽ uenit. Melius erat ei, ſi natus nõ fuiſſet homo ille. Quis uerò ille niſi homo peccati, qui ſuper electum a catho-
licis

licis catholicũ, & canonice, locum ſanctum inuaſit, quem tamen non quia ſanctus, ſed qua ſumus eſt, affectauit? inuaſit, inquã, inuaſit armis, igne, pecunia, non uitæ meri-
to, uel uirtutũ: peruenit in quo ſtat in quo peruenit. Nam illa quam iactat iuratorum ſuorum in electio, ſed factio, umbra tantũ fuit & occaſio & uelamentum malitiæ. Dici poteſt electio, ſed imprudenter, ſed mendaciter. Stat quippe ſententia eccleſiaſtica & authentica, poſt primam electionem non eſſe ſecundam. Celebrata proinde prima,
D quæ ſecundo præſumpta eſt, non eſt ſecunda, ſed nulla. Nam etſi quid minus forte ſolenniter, minuſue ordinabiliter proceſſit in ea quæ præceſſit ut hoſtes unitatis contendant: nunquid tamen præſumi altera debuit, niſi ſane priore prius diſcuſſa ratione, caſſata iudicio? Eapropter, qui ſe ſuper-
1.Tim.5.d ingerere eſtimant, quique temerario temere manus imponere nihilominus acceleraverunt, apoſtolo prohibente: Nemini cito manum imposueris: ipſi proculdubio maius peccatum habent, ipſi auctores ſchiſmatis, ipſi grandis malitiæ huius principes extiterẽ. Cæterum nunc iudicium expetũt, quod ante debuerant expetiſſe: & quam ſuo loco oblatam renuerant, tandem iuſtitiam oſtendunt, ut uidelicet ſi recuſetur, iuſti uos uideamini: ſi recipiatur, litigantibus inter ſe partibus, dilatio redimat tempus, & interim fiat aliquid. Ac de ueſtra iuſtitia deſperatis, & damnum iam creſcere non timetis quemcunque cauſa exitum ſortiatur? Quic quid (inquiunt) hactenus factum ſit, modo quæramus audientiam, iudicium iuſtum ſubtrahere parati. Tergiuerſatio eſt. Quid in omni impio conatu veſtro uobis relinquitur aliud, quod afferre queatis ad ſeducendum ſimplices, ad armandum maleuolos, ad ve-
hemẽtiam ipſorum palliandam malitiam? Si hoc nõ diceretis, quid diceretis? Cæterum, iam deus iudicauit quod ſero repetit homo iudicauit autem operis euidentia, non decreti ſententia. Nunquid Dei iudicium audeat humana temeritas retractare? Quid
Pſa.147.a ſi cauſetur, & clamer per prophetam. Deus: E eſt conſilium contra conſilium domini. Velociter currit ſermo eius, in conueniendo populos in vnum & reges, vt domino paPæ Innocentio ſeruiant & obediant. Quis reuocabit? Deus eſſe iudicium ſenſerunt, & conſenſerunt Galterius Rauennas, Hildegarius Terraconenſis, Norbertus Magdeburgenſis, Conradus Salreburgenſis archiepiſcopi. Deũ eſſe iudicium cognouerunt, & acquieuerunt epiſcopi Equipertus Monaſterienſis, Hildebrannus Pariorienſis, Bernardus Papienſis, Landulphus Aſtenſis, Hugo Granopolitanus, Bernardus Parmenſis. Horum gloria ſpecialis, & præcipua ſanctitas, & auctoritas etiam hoſtibus reuerenda, facile nobis qui minorem & meriti & officii tenemus locum, aut errare ſecũ, aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinem exterorum, Tuſciæ, Campaniæ, Longobardiæ, Germaniæ, & Aquitaniæ, Galliarum denique & Hiſpaniarum omnium, necnõ & uniuerſæ Orientalis eccleſiæ tam archiepiſcoporum quam epiſcoporum, quorum nomina ſunt in libro uitæ, ſed epiſtolæ breuitas nõ admittit. Hi omnes unanimes, non conducti pecunia, non ſeducti fallacia, non illecti priuato carnis uel cognationis amore, non timore compulſi potentiæ ſeculari. ſed dei proculdubio uoluntatem ſicut non ignorantes, ita nec diſſimulantes, Petrum Leonis ingenue refutauerunt, ac ſecure Gregorium in papam Innocentium ſuſceperunt. Noſtrarum ſane nemo ex nomine in his expreſſus eſt literis, quia & omnes compendium non ferẽ aliquorum inuidioſa deſignatio, adulationis notam nõ effugit. Non autẽ debeo prætermittere ſanctos, F
qui mundo mortui, Deo melius uiuunt: quorum uita abſcondita eſt cum Chriſto in gloria, ubi certe ſtudioſe inquirunt, & non dubie inueniunt beneplacitũ Dei, qui ſolicit ſunt quomodo placeant ei. Itaq. Camaudulenſes, Vallãbroſani, Cartuſienſes, Cluniacenſes, & qui de Maiori monaſterio ſunt, mei quoque Ciſtercienſes, Ciſtẽblenſes, Cadumenſes, Tironenſes, & Sauiniacẽſes: uniuerſitas denique & unanimitas fratrũ tam clericorum quã monachorum regularis vitę probatæque cõſeruationis, ſequentes epiſcopos tanquã greges paſtores ſuos, Innocentio firmiter adhærent, ſyncere ſauent, humiliter parẽt, verum apoſtolorum ſucceſſorem fideliter recognoſcut. Quid reges & principes terræ? Nonne in eodem ſpiritu una cum ſubiectis ſibi plebibus, Innocentium pariter amplectuntur, confitentes & ipſi papam & epiſcopum animarum ſuarum? Quis poſtremo in quocunque ordine uitæ illuſtris & boni nominis homo idipſum non ſapit? Et tamen adhuc iſti

neſcio

Universidad de Deusto
Biblioteca

nescio qua contentiosa importunitate, & importuna contentione reclamant, uocãt in causam orbem, & cum sua paucitate uniuersitatem flagitant iudicari, & qui præiudicauerunt in electione, de confirmatione reiudicare contendunt, tunc præpopere agentes, modo præ postere retractãtes. Quis tantos, quæso, in unum cogere queat exercitus utriusque ordinis principum, ne dicam plebium, & adducere in examinationem? Quis tot sanctorum milibus persuadere sufficiat, quod prius ædificauerunt, iterum de
C struere, & abducere semetipsos in præuaricationem? Quis deinde locus omnibus tãtus, omnibus tutus? Vniuersæ quippe ecclesiæ negocium est, non unius causa personæ. Videtis quod de impossibili calumniã struitis matri uestræ? Immo uobis foueam fodi tis in quam præcipitemini, & laqueum nectitis quo teneamini ne ad gremium reuertamini matris uestræ. Occasio nunquam deerit ei qui uult recedere ab amico. Sed esto. Mutet consilium suum deus (secundum hominem dico) reuocet sententiam, conuocet à finibus terræ consilium, indicari bis in idipsum, quod ipse non facie, patiatur: quos nam, quæso, dabunt iudices sibi? omnes quippe in parte sunt, & partibus: de iudicio haud facile conuenient, atque ita ad litẽ magis quam ad pacem tantus conuentus fatigabitur. Deinde uelim scire cui ille interim uellet credere Romam, quam tãto amore ex longo tempore concupiuit, tanto labore & sumptibus acquisiuit, tanto fastu possidet, tãto pudore timet amittere, ne frustra conueniisse seculum omne cernatur, si cum ille cadet a causa, non tamẽ cadat a Roma. Alioquin quis causam spoliatus ingreditur? Nec leges profecto cogunt, nec canones. Et hæc dicimus, non de nostra iustitia diffidentes, sed a uestra cauentes uersutia.
Iam enim Deus eduxit tanquam lumen iustitiam suam, & iudicium suum tanquam meridiem, & si cæco nec lumen appareat, nec meridies luceat: quoniã sicut tenebræ
H eius, ita & lumen eius. Duo itaque sunt de quibus contenditur, quisnam eorũ rectius uideatur papa. Quorum primo quidem, si personas compares, vt neutri sane uel derogare uidear, uel adulari, dicam quod dicipassim reperies, & neminem arbitror differri, quia uidelicet innocẽtii nostri uita uel fama, nec æmulum timet, cum alterius nec ab amico tuta sit. Dehinc si electiones discutias, nostri itidem mox occurrit & promotione purior, & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore constat. Reliqua duo merita probãt, & dignitas eligentium. Hanc enim (ni fallor) partem seniorem inuenies, tam episcopos quam cardinales, diaconos siue presbyteros, & quorum maxime interest de electione summi pontificis, & quanti in eligendo, iuxta patrum scita, sufficiant. Quid & in consecratione? Nonne Hostiensem, ad quem specialiter spectat, habemus? Cum igitur & electus dignior, & electio sanior, & actio ordinabilior teneatur: qua isti ratione, imo qua contentione contra ius & fas, & uota omnium bonorum, inuitæ & renitenti dei ecclesiæ præficere alium, & illum deponere tentant? Horum conatui tam maligno, tam indigno, tam temerario, totis cerne uiribus renitendum esse uidetis reuerendissimi & illustrissimi patres. Quod cum omni familiæ Dei, tamen uobis maxime uestrisque conuenit, si tamen zelus domus dei comedit animas uestras. Vobis, inquã, & uestris maxime uigilandum est & orandum ne intretis in tentationem. In ea sane
I parte maiore opus est fortitudine & cautela, unde acrior insistit aduersarius, & uis belli maior incumbit. Quam æuus & callidus hostis insurrexerit in uos, proprio certe agnoscitis experimento. Heu, quam multum iam malitia illius in illis partibus pro accepta potestate processit, utroque sæuiens genere malignandi, ui & dolo. Nunquid autem malitia uincet tandem sapientiam? Sed hæc est hora ipsius, & potestas tenebrarum.
Ceterum hora nouissima est, & potestas ei
K to transit. Ne terreamini, ne seducamini, Dei uirtus, & dei sapiẽtia Christus uobiscum est, qui in causa est. Confidite, ipse uicit mundum, fidelis est, non permittet uos tentari supra id quod potestis. Videtis stultum firma radice: Sine dubio statim maledicetur pulchritudini eius. Non enim diu de
L relinquet dominus uirgam peccatorum super sortem iustorum. Verum uestræ interim uigilantiæ est, uestris pro uestro officio solicite prouidere, sicut & prouidetis, ut nõ extẽdant iusti ad iniquitatem manus suas. Oratio pro catholicis: Bene fac domine, bonis & rectis corde. Pro schismaticis: Impple domine facies eorum ignominia, ut quærant nomen tuum domine.

Ex persona ducis Burgundiæ. Epist. CXXVII.

GVillermo dei gratia egregio comiti Pictauorum, & duci Aquitanorum, Hugo eadem gratia Burgundiæ dux, timere terribilem, & cum qui aufert spiritum principum. Errorem uestrum ultra dissimulare non ferro, quippe carne propinquus, & corde amicus. Si quis de populo deuiat, solus perit. Verum principis error multos inuoluit, & tantis obest, quantis præest ipse. Nec præsumus, sicut scitis, ut perdamus, sed ut regamus subiectos. Per quem reges regnant, ipse nos præfecit populis suis, a nobis tuendis non subuertendis, plane sanctæ suæ ecclesiæ ministros, non dominos. Cui uos ministerio, cum digne alias pro uestri magnitudine potentatus, & laudabiliter deseruisse noscamini: miror quanam uersutia modo uestra illa prudentia circunuenta fuerit eandem matrem uestram & dominam deserere in tempore malo, nisi forte & hoc uobis uestri illi consiliarii persuadere conentur, ad solam Petri Leonis domum, uniuersale ecclesiam esse redactam. Viri mendaces, quos ueritas sicut & caput eorum Antichristum destruit spiritu oris sui, affirmans eam per os Dauid ad uniuersos fines terræ, & ad uniuersas familias gentium dilatari. Habet tamen ducem Apuliæ, sed solum ex principibus, ipsumque usurpatæ coronæ mercede ridicula comparatum. Denique quid boni, quid uirtutis, quid honestatis afferunt de summo pontifice suo, ut & nos prouocent ad fauorem? Si uera sunt quæ ubique diuulgat opinio, nec unius dignus est uinculi potestate. Si uera non sunt, decet nihilominus caput ecclesiæ, non solum uitæ habere sanitatem, sed & famæ decorem. Tutius proinde uobis est mi cognate charissime, ut in susceptione uniuersalis papæ, ab uniuersitatis consensu & consilio non recedatis. Quem omnis religio, quem regum uniuersitas receperunt, uobis quoque & honorificum & salutiferum est ut recipiatis. Domini papæ Innocentii & innocens uita, & integra fama, & electio canonica prædicatur. Priora duo, nec hostes diffitentur. Tertiũ calumniam habuit, sed per Christianissimum Lotharium nuper falsi calumniatores in suo sunt mendacio deprehensi.

Ad eundem. Epistola CXXVIII.

IN eo animo, & in ea uoluntate memini me discessisse dudum a te, princeps eximie, ut totis affectibus bene tibi tuisque cuperem, totis nisibus salutem uestram, & honorem uestrum ubicunque possem iuuarem, eo quod non redirem fraudatus fructu aduentus mei ad uos, sed lætus præter spẽ multorum reportarem mecum pacem ecclesiæ cum exultatione uniuersæ terræ. Miror autem quo cuiusue consilio mira illa mutatio dexteræ excelsi tam subito in deterius est mutata, ut rursum ad iniuriam ecclesiæ clericos sancti Hilarii de ciuitate expelleres, & iram dei in te grauius quam primum excitares. Quis te fascinauit tam cito recedere a *Gala. 3.a*
uia ueritatis & salutis? Profecto iudicium portabit quicunque est ille. Vtinã & abscindãtur qui uos cõturbant. Reuertere, quæso reuertere, ne & tu (quod absit) abscindaris. M
Reuertere, inquam, & reuoca amicos tuos ad pacem, & clericos ad ecclesiam, antequã irrecuperabiliter reddas tibi aduersum terribilem, & eum qui aufert spiritum principum, terribilem apud reges terræ.

Ad Tanuenses. Epistola CXXIX.

SAnuensibus suis cõsulibus cum consiliariis & ciuibus uniuersis, Bernardus abbas dictus de Claraualle, pacẽ & salutem, & uitã æternã.
Quod aduentus noster ad uos anno præterito non fuerit ociosus: ecclesiæ paulopost in sua necessitate probauit a qua & missi fueramus. Honorifice nos & suscepistis, & tenuistis exiguum quod apud uos fuimus, & quidem digne uobis, sed supra nostræ humilitatis modum. Profecto ut non immemores, sic non ingrati fumus. Vicem rependat qui potest, & qui in causa fuit deus. Nos enim unde illum recompensemus uenerationis cultum, sed obsequiũ, sed affectum plenum amoris & gratiæ? Nõ quod nostro delectemur fauore, sed uestræ deuotioni collætamur. O mihi dies illos selluos, sed paucos. In æternum non obliuiscar tui, plebs deuota, honorabilis gens, *Psal. 54.a*
ciuitas illustris. Vespere & mane & meridie (more utique prophetæ) narrabam & annunciabam, & erat tanta audiendi auiditas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

diras, quanta & audientium charitas. Portabamus verbum pacis, cumque inuenissemus filios pacis, requieuit super eos pax nostra. Exieram plane seminare semen, non mei sed Dei, & cadens in terram bonam semen bonũ fructum fecit centuplum, & tempestiuum. Mira celeritas, quia magna necessitas. Nec tarditatem passus sum, nec difficultatem, vna pene die, & serens, & metẽs, & reportans cum exultatione manipulos pacis. Hæc quippe messis quam messui. Exulibus, captiuis, compeditis, & incarceratis, euadendi atque repatriandi lætam reportauimus spem, metum hostibus, confusionẽ schismaticis, gloriam ecclesiæ orbi lætitiam. Et nunc quid restat charissimi, nisi ut admoneamini de perseuerantia, quæ sola meretur uiris gloriam, coronam uirtutibus? Prorsus absque perseuerantia, nec qui pugnat, victoriam, nec palmam uictor consequitur. Vigor uirium, uirtutum consummatio est, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium. Soror est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis uinculum, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseuerantiam, nec obsequium meretur habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui cœperit, sed qui perseuerauerit, usque in finem, hic saluus erit. Saul cum esset paruulus in oculis suis, rex est super Israel constitutus: non perseuerans in humilitate, & regnum amisit & uitam. Si cautela Sanson, si Salomonis deuotio perseuerantiam retinuissent nec is profecto priuaretur sapientia, nec ille uiribus. Hoc summæ honestatis insigne, hanc totius probitatis unicam, fidamque custodiam, custodiri a uobis firmiter hortor & precor. Custodite diligenter quod libenter audistis. Mementote scriptum, quia metuebat Herodes Ioannem, & libenter eum audiebat. Sed beatus foret, si audita libenter æque seruasset. Denique non qui audiunt, sed beati, inquit, qui audiunt custodiũt uerbum Dei. Seruate proinde uos pacem fratribus uestris Pisanis, fidem domino papæ, fidelitatem regi, uobis honorem. Hoc enim expedit, hoc decet, hoc iustitia requirit. Audiuimus uenisse ad uos nuncios ducis Rogerii, quid attulerint quid uenetulerint, nos nescimus. Verum ego, iuxta illud poetæ (ut uerum fatear) semper timui Danaos, & dona ferentes. Si quis forte in uobis (quod Deus auertat) rem tam fœdam committere deprehendatur, extendere uidelicet manum ad turpe lucrum hunc protinus notare, & iudicare hostem nominis uestri, ciuium proditorem, ac uenditorem communis honoris & honestatis. Si quis item insurrexerit in populo, diaboli sibi assumens uicẽ turgia seminare, & pacem turbare uelle reperiatur: quẽadmodum ille discordiæ semper est amator & auctor: huic rigidæ censuræ remedio citius obuietur: eo quippe pessime, quo intime pessit. Hostilis exercitus uastat agros, domosque spoliat, prauæ autem consilia corrumpunt bonos mores, & modicum fermentum totam massam corrumpit. Serite, plantate, negociamini, ut antiqua mala non solum non iteretis, sed etiã de iustis laboribus uestris expiare & delere possitis. Scriptum quippe est: Redemptio animæ uiri propriæ diuitiæ. Et rursum: Date eleemosynam, & omnia munda sunt uobis. Quod si militare placet, & uestræ fortitudinis ac strenuitatis iterum experiri uires, arma probare delectat: non equidem id præsumendum aduersus uicinos & amicos: cum magis ecclesiæ inimicos expugnare deceret, sed & regni uestri inausam à Siculis defensare coronam. Super illos sane & honestius acquiretis, & iustius possidebitis acquisita. Deus pacis & dilectionis mancat semper cum omnibus uobis. Amen.

A

i. Reg. 15. a

B

Mat. 6. b
Luc. 11. d

Ad Pisanos. Epistola. CXXX.

Pisanis nostris consulibus cum consiliariis & cuibus uniuersis, Bernardus abbas dictus de Clarauallo, pacem & salutem & uitam æternam. Benefaciat uobis Deus, & meminerit fidelis seruitii & piæ compassionis & consolationis & honoris, quæ ipsæ filii eius in tempore malo & in diebus afflictionis suæ exhibuistis & exhibetis. Et quidem hoc iam impletur ex parte & orationis huius nonnullus capitur fructus. Digna plane retributio celeri iam compensatur effectu. Iam pro meritis tecum actitat Deus populus quem elegit in hæreditatem sibi: omnino populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Assimilatur Pisa in locum Romæ, & de cunctis urbibus terræ ad apostolicæ sedis culmen eligitur. Nec fortuitu fiue humano contigit istud consilio: sed cœlesti prouidentia, & Dei benigno fauore fit, qui diligentes sed diligit: qui dixit Christo suo Innocentio: Pisam inhabita, & ego benedicens benedicam ei. Hic habitabo, quoniam elegi eam. Me auctore tyranni Siculi malitiæ Pisana constantia non cedit, nec nimis concutitur, nec donis corrumpit, nec circunuenitur dolis. O Pisani Pisani, magnificauit dominus facere uobiscum, facti sumus lætantes. Qui ciuitas non inuidet? Serua depositum urbs fidelis, agnosce gratiam, stude prærogatiuæ non inueniri ingrata. Honora tuũ & uniuersitatis patrem, honora mũdi principes qui in te sunt, & iudices terræ: quorum te præsentia reddit illustrẽ, gloriosam, famosam. Alioquin si ignoras, o pulchra inter ciuitates, egrediens post greges sodaliũ tuorum pascere hœdos tuos. Sapeintibus sat dictum est. Commendo uobis Marchionem Engelbertum, qui domino papæ & amicis eius missus est in adiutorium: inuenis fortis & strenuus, &, si non fallor, fidelis. Habetote eum uestris precibus magis commendatum, quia & ego ei uos amplius commendare curaui, monuique ut uestris potissimum consilius innitatur.

C

Ad Mediolanenses. Epistola. CXXXI.

Vis Mediolanensibus, uniuerso uidelicet clero & populo, Bernard. abbas dictus de Claraualle, in domino salutem. Bene uobiscum facit Deus, bene uobiscum facit Romana ecclesia. Facit ille quod pater, facit illa quod mater. Et reuera quid uobis debuit facere & non fecit? Si postulastis mitti uobis de curia honorabiles personas ad honorem Dei & uestrum, factum est. Si postulastis confirmari quod unanimitas uestra de uenerabilis patris uestri electione firmauerat, factum est. Si voluistis licuisse uobis quod illicitum nisi pro magna quidem necessitate sacri canones iudicant, translationem episcopi scilicet in archiepiscopum, cõcessum est. Si rogastis erui ciues uestros de uinculis Placentinorum: quod utique ego permittere nec volo nec valeo: & hoc factum est. In quo postremo quæcunque rationabilis petitio fuit, non dico repulsam, sed uel morã passa est apud piam matrem? Ita ad complementum pal. iam præsto est, plenitudo honoris. nunc uero audi me inclyta plebs, gens nobilis, ciuitas gloriosa. Audi, inquam, me (ueritatem dico, non mentior) dilectorem tui, zelatorem salutis tuæ. Romana ecclesia ualde clemens est, sed nihilominus potens. Fidele consilium & omni acceptione dignum: Noli abuti clementia, ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis: Debitam ei reuerentiam exhibebo, & nihil amplius. Esto. Fac quod dicis, quia si exhibeas debitam, & omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis super uniuersas orbis ecclesias, singulari prærogatiua apostolicæ sedi donata est: qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest, si utile iudicauerit, nouos ordinare episcopatus ubi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit, ita ut de episcopis creare archiepiscopos liceat: & econuerso, si necesse uisum fuerit. Potest a finibus terræ sublimes quascũque personas ecclesiasticas euocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel aut bis, sed quotiens expedire uidebit. Porro in promptu est ei omnem ulcisci inobedientiã si quis forte reluctari conatus fuerit denique probasti & tu. Quid enim contulit tibi uetus tua rebellio & recalcitratio male fusa a pseudoprophetis tuis? Quem fructum habuisti, in quibus nunc erubescis? Agnosce potius in qua potestate, gloria, & honore suffraganeorum tuorum tam diu priuata extitisti. Quis pro te ualuit obuiare apostolicæ auctoritatis iustissimæ seueritati: cum prouocata tuis excessibus, decreuit te tuis illis antiquis ac præclaris ornamentis nudare, mutilare membris? Et hodie confusa & truncata iaceres, si non benignius quam potentius tecum actum fuisset. Quis eam prohibere ualebit etiam a grauioribus, si rursum (quod absit) adieceris, prouocare? Vide ne patiaris recidiuum: quia pro certo (nisi fallor) non tam facile denuo poterit inueniri remedium. Si quis itaque dixerit tibi, partim oportet obedire, partim non oportet: cum tu in te experta sis plenitudinem apostolicæ potestatis, auctoritatis integritatem: nonne huiusmodi aut seductus est, aut seducere uult? Sed fac quod dico: nam ego te non seduco. Conuertere magis ad humilitatem, ad mansuetudinem. Siquidem & humilibus dat Deus gratiam, & mansueti hæreditabunt terram. Esto cauta domine & matris tuæ recupera tũ seruare gratiã. Et sic ei placere studeas de reliquo, quatenus

D

E

F

G

Universidad de Deusto
Biblioteca

quatenus placeat ei non solum seruare tibi quæ reddidit, sed etiam adiicere quæ nondum dedit.

Ad clerum Mediolanensem. *Epist.* CXXXII.

BEnedicti uos a domino, quorum studio & industria ciuitas uestra liberata est ab errore: & relicto schismate, ad catholicam rediit unitatem. Exiit sermo iste inter catholicos: audiuit & lætata est Sion, & est uobis gloria coram Deo & omni populo. Quàm lætis amplexibus mater ecclesia colligit tot & tantorum multitudinem filiorum, quos se amisisse dolebat? Quam læto & sereno uultu Deus pater recipit hoc sacrificium de manibus uestris? Quod autem & paci terræ intenditis, facitis quod filii pacis. Et ego fratres, particeps & socius gaudii uestri fieri cupiens, iuxta petitionem uestram ad uos cum dilectis fratribus nostris nuncijs uestris ueniebam, de quibus mihi scripsistis, plenius secundum rationem in beneplacito Dei satisfacturûs.
H Sed quia tempus breue est quo ad cõcilium festinamus, non grauet uos usque ad reditum nostrum sustinere,

Ad uniuersos ciues Mediolanensium. *Epistola* CXXXIII.

VT ex scriptis uestris percipio, nonnullus mihi locus gratiæ apud uos est. Et quoniã meũ non inuenio meritum, diuini tus credo datum. Non recuso fauorem ingentis insignisque populi. Amplector oblatam gratiam: & obuiis manibus gloriosæ ciuitatis deuotionem deuotus excipio: præsertim hoc tempore quo abiecto errore schismaticorum, ad sinum matris ecclesiæ cum gaudio totius orbis reuersa est. Arbitror tamen non solum mihi gloriandum quod inuitor ad pacem quærendam, & a famosissima vrbe, cum sim pauper ignobilisque persona, tanti boni mediator atque minister assumor: sed uobis quoque per talem nihilominus honor est flecti ad pacem & concordiam vicinorum uestrorum, quos nec multarum ciuitatum hostilis impetus (ut bene notum est mundo) cedere aliquãdo compulit. Itaque festinans ad concilium spero me rediturum per uos, & probaturũ de gratia quam promittis. Qui autem gratiam dedit, faciat ne in me uacua sit.

Ad Nouitios apud Mediolanum conuersos. *Epistola* CXXXIIII.

CHarissimis fratribus de Mediolano nuper conuersis ad Deũ, Bernard. abbas dictus de Claraualle, in spiritu consilij, & fortitudinis quod bene cœptum est, digno exitu consummate. Benedictus Deus qui fecit uobis vilescere mundi gloriam, largiturus suam. O quam vani filij hominum, quam mendaces filij hominum in stateris, qui (secundum illud euangelij) gloriã ab inuicem quærunt, & gloriam quæ a solo Deo est, nolunt: plane in hoc ipsi decipientes de vanitate in idipsum. Vos autẽ non sic. Ab hoc uos opprobrio liberauit nunc diuina misericordia, ut essetis Christi bonus odor Deo in omni loco, ipsis ad gloriam, angelis ad lætitiam, hominibus ad exemplum. Siquidem gaudium est in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente: quãto magis super tot & talibus uiris, & de tali urbe conuersis? Et ego fratres tanta lætitia prouocatus, sed & uocatus a uobis, per charissimos fratres Ottonem & Ambrosium, quos ad hoc ipsum direxistis, decreueram simul cum ipsis uenire ad uos. Cæterum melius existimans, non in articulo temporis neque in transitu nos uidere, diluli usque ad reditum nostrum. Properamus quippe ad concilium, per uos, Deo auxiliante, reuersuri, consilium & auxilium, quod secundum rationem posteritmus, uestro sancto proposito præbituri.

Ad Tetrum Papiensem episcopum. *Epistola.* CXXXV.

SI semen bonum iactum in terram bonam, fructum attulisse uidetur, ipsius est gloria qui dedit semen seminanti, fœcunditatem terræ, semini incrementum. Quid in his nos capimus? Ego sane gloriam Christi alteri non dabo, multo uero seruulosius usurpabo mihi, profecto lex domini conuertit animas, & non ego. Testimonium domini fidele sapientiam præstat paruulis, non ego. Laudatur de bona litera

litera tornatura manus, non calamus. Fateor, ut multum tribuam mihi, lingua mea
Psal. 44. a calamus scribæ uelociter scribentis. Sibi ergo, inquis, quid afferunt boni speciosi pedes euangelizantium bona? Multum per omnem modum: primum quidem, quia si lij sunt patris sui qui in in cœlis est, & gloriam, quam deferunt patri, nequaquam a se ducunt alienam. Nam si filii, & hæredes. Deinde uerò, quod proximorum salutem, suam nihilominus arbitrantur: quippe quos tanquam seipsos diligunt. Tertio quoque quod labor laborum ipsorum sibi penitus perire non poterit. Vnusquisque enim mercedem accipiet secundum proprium laborem. Ego labia mea non prohibui, tu aperuisti, & viscera, ideo proculdubio plus acceptarus quoniam plus laborasti. Certus sum enim, quia non vacat tibi quod sitienti tuli
L sti aquam, & cum panibus occurristi fugienibus. Non inquam, vacant officia humanitatis, non hortamenta salutis, quibus Christi uere uiscera in illis pauperibus refouisti. Ambo tamen collaboratores, amsperemus fructum in refectione animarum sanctarum. Quis mihi det, nunquam memoriam tui deserere, nunquam ab ipsa deseri?

Ad eundem. *Epistola* CXXXVI.

SI tristia semper acciderent, quis sustineret? Si semper prospera, quis non contemneret? Sed rerum tanta guberna trix sapientia, horum perneceſſaria uicisitudine eo moderamine electis suis cursum vitæ temporalis alternat, vt nec aduersa frangant, nec læta dissoluant, cum potius, & ista ex illis gratiora, & illa ex his tolerabiliora reddantur. Benedictus per omnia Deus tristitia nostra uersa est in gaudium: acceperũt oleum post uinum vulnera nostra. Raptores, & prædones compuncti humiliantur. Sacerdotem domini in quem ausi sum mittere manus cum honore remittunt. Spolia quæ diripuerant, & sine desidia recolligũt, & sine fraude restituunt. Si quid horum est quod inueri non possit, Dalphinus pro eo satisfaciet ad beneplacitum uestrum. Hoc quippe manu sua in nostra firmauit. Pro qua sua promissione adimplenda si uenerit ad pedes uestræ maiestatis, & quod & proposuit, mitius quam meruit suplicamus agcum iuuene. Non quod uelumus impunitũ esse tam grande facinus, sed ut ecclesia ita (si fieri potest) debita satisfactione honoretur, M ut is qui satisfacit, supra uires patientiæ suæ non exasperetur, & pœniteat hominem nostris acquieuisse consilijs.

Ad imperatricem Romanorum. *Epistola* CXXXVII.

IN reconciliatione Mediolanensium non obliti sumus unde à uestra excellentia præmoniti fueramus. Quod etsi non monuisseris, nihilominus honori uestro, & regni utilitatibus intenderemus: sicut ubique & semper fideliter, quantum possumus, facimus. Non antè sane Mediolanenses in gratiam domini papæ, & ecclesiæ unitatem recepti sunt, quousque palam Conrado refutato & abnegato, dominum nostrum Lotharium in suum Regem, & dominum receperunt, & Romanorum imperatorem Augustum vna cum toto orbe confessi sunt, & de iniuria transacta, iuxta consilium, & mandatum domini papæ, digne uobis se satisfacturos esse tacto sacrosancto euangelio spopondерunt. Vnde magnat agentes gratias diuinæ bonitati, quæ absque bellorum periculis, absque humani sanguinis effusione, inimicos vestros sic humiliauit: rogamus uestram satis nobis expertam clementiam, vt tempore suo cum requisierint prædicti Mediolanenses per dominum papam unique mediatorem suæ reconciliatios gratiam uestram, benignos uos, atque placabiles inueniamus: quatenus nec eos pœniteat sanis paA ruisse consiliis, & uos de eis debitum habeatis seruitium, & honorem. Non enim decet, ut fideles uestri, qui pro honore vestro laborant, apud uos confundantur. Confundentur autem, si quibus de benignitate uestra spem indulgentiæ promiserunt, cum pro ipsis interuenerint, interuenerint uos (quod absit) inexorabiles.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Henricum regem Anglorum. Epistola. CXXXVIII.

HEnrico illustrissimo Anglorũ Regi, Bernardus abbas dictus de Claraualle, honorem, sospitatem, & pacem. Velle vos instruere de his præsertim quæ spectãt ad honestatem, aut insipientis, est, aut uos penitus ignorantis. Ea propter, rem simpliciter intimare sufficit, & hoc paucis: quoniam facile omnia tenenti, multa superfluè ingeruntur. In ingressu vrbis sumus, salus est in sanuis, iustitia nobiscum est, sed Romanis militibus cibus iste non sapit. Itaque iustitia placamus Deum, militia terremus hostes, solis necessariis necessaria non habemus. Quid opus sit facto ut opus vestrum compleatur, quod de domini papæ Innocentii magnifica & honorifica illa susceptione fecistis, uos melius nostris,

B

Ad Lotharium imperatorem. Epist. CXXXIX.

IOthario Dei gratia Romano imperatori Augusto Bernard. abbas de Claraualle, si quid potest peccatoris oratio. Bene dictus Deus qui uos elegit & erexit cornu salutis nobis, ad laudem & gloriã nominis sui, & reparandum imperij decus, ad subueniendum ecclesiæ suæ in tempore malo: postremo ad operandum etiam nunc salutem in medio terræ. Ipsius est enim opus, quod corona gloriæ uestræ ita in dies ampliatur & sublimatur, mirabiliter crescens ac proficiens in omni decore & magnificentia apud Deum & homines. ipsius profecto nuper opus & uirtus fuit, quod iter satis laboriosum & meticulosum pro pace regni, & ecclesiæ liberatione susceptum, in tanta prosperitate peregistis: Romæ siquidẽ imperialis culminis plenitudinem gloriosissime assecutus, idque, quod maius fuit in manu non magna, ut animi fideique magnitudo clarius emineret. Quod si ante tantillum exercitũ terra tremuit & quieuit: quantus putamus horror hostium corda inuadere habeat, cum cœperit rex procedere in magnitudine brachij sui? Animabit insuper honestas causæ, immo duplex prouocabit necessitas. Non est meum hortari ad pugnam: est tamen (securus di co) aduocati ecclesiæ arcere ab ecclesiæ infestatione schismaticorum rabiem, est Cæsaris propriam vendicare coronam ab usurpatore Siculo. Vt enim constat Iudaicam sobolem sedem Petri in Christo occupasse iniuriam: sic proculdubio omnis qui in Sicilia regem se facit, contradicit Cæsari. Si autem utrunque incumbit Cæsari, restituere scilicet Cæsari quę sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei Deo: cur apud Tullũ res Dei minuitur, cum Cæsar nihil ibi uereatur? Verendum est ne minimorum neglectus, impedimentum sit maximorum. Hoc est quod dico. Ecclesia sancti Gẽgulphi grauiter iniusteque (ut dicitur) in illa ciuitate opprimitur, & aiunt vestræ prudẽtię nescio qua fraude subreptum, ut domino Papę per iustitiam subuenire paranti, vestræ interuentu precis obuiaretis. Obsecro & cõsulo cõsultius agi, noxiam reuocari precem, dari locum iustitię, antequam ecclesia illa funditus destruatur. Pauper sum ego, fidelis tamen vester: & si uideor importunus, sortassis inde est. Dominam imperatricem in Christi charitate oppido salutamus.

Ad eundem. Epistola. CXL.

MIror cuius instinctu uel consilio uigilantiæ vestræ subrepti potuerit, ut homines digna certe duplici honore & gratia, contraria a uobis audirent (Pisanos dico, qui primi & soli interim adhuc erexere vexillum aduersus inuasores imperii) Quam iustius in eos regia incanduisset indignatio, qui populum strenuum & deuotum quacunque occasione offendere ausi sunt: eo præcipue tempore, quo accincti in multis milibus suis exierant oppugnare tyrannum, ulcisci iniuriam Domini sui, & imperialem defensare coronam? Ve enim congruentissime assignem huic genti quod olim de sancto Dauid dicebatur: quæ nã, quæso, in omnibus ciuitatibus sicut pisa, fidelis egrediẽs & regrediẽs, & pergẽs ad imperiũ regis? Nõne hi sunt qui nuper regni illũ unicum ac potentissimũ hostem ab obsidione Neapolis fugauerũt? Nonne hi sunt qui etiã, quod pene incredibile dictu est, in uno impetu suo expugnauerunt Amalfiam, & Rebellem, & Scalam, atque Atturinam, ciuitates utique opulentissimas

tissimas & munitissimas: omnibusque qui antehac tentauerunt, vsque ad hoc tempus (ut aiunt) inexpugnabiles? Quam dignum, quam æquum, quam plenum ratione & iustitia fuerat, ut fidelium terra interim saltẽ dum hæc actitarent, ab omni hoste secura consisteret: tum pro præsentia summi pontificis, quẽ iamdudum exulem Pisani apud se cum summo honore seruabant & seruãt: tum pro seruitio imperatoris, pro quo & ip si tunc temporis exulabant? Factum est autem per contrarium, ut gratiam qui offenderunt, & qui seruierunt irã mererentur. Sed uos fortassis adhuc ista nesciebatis. Oportet ergo nunc quãdo res est nota vobis, immo & decet & expedit, mutare uos & uerbũ & animũ, ut viri regiis magis fauoribus & muneribus honorandi, à vestra parte decætero audiãt & recipiant prout meriti sunt. O quantum meruere Pisani, quantum adhuc mereri possunt? Sat est dictum sapiẽti.

E

Ad Humbertum abbatem Igniacensem, qui abbatiam suam dimiserat. Epistola. CXLI.

PAcat tibi omnipotens deus. Quid voluisti facere? quis te crederet ad tantum prorumpere malum, hominem tantis pręditum bonis? Quomodo potuit arbor bona pessimum hunc ex se producere fructũ? O quam terribilis Deus in iudiciis super filios hominum. Non miror quod diabolus istud potuit, sed quod Deus permisit, quippe cui iam tot annis pure, sicut credimus, & deuote seruisti. Quid faciet de me vtiq. pigro & negligenti seruo, qui fidelem famulum suum hic vel ad tempus tradidit in animam inimicorum eius? Quid quæso rationis, immo quid non impietatis habet hæc fuga tua, de qua filii lugẽt, aduersarii ridẽt? Miror quod te non terruit Arnaldi abbatis exemplum: cuius similis præsumptio digno, sed pauendo fine (ut bene meministi) in breui est vendicata. Et quidem ille qualemcunque (ut bene noui ego) habuit causam, tu nullam. Nunquid enim aut monachi tui erant inobedientes imperiis, aut cõuersi segnes in operibus, aut uicini forte tibi tuisue rebus infesti, aut certe modica & non sufficiens substantia mundi, quatenus relinquere cogereris quos uel regere uel pascere non sufficeres?

Vide ne & te tangat uox illa Dei, quia odio habuerunt me gratis. Quid enim debuit tibi facere, & non fecit? Vineam tibi plantauit electam & speciosissimam. Sepẽ ei circundedit votiuę continentiæ, torcular districtissimæ disciplinæ fodit in ea: & ædificauit sanctæ paupertatis turrim ad cœlos usque pertingentem, te cultorem atque custodem constituit. honestauit te in laboribus tuis: & complebit illos, si permittis. Sed tu, proh nefas, destruis maceriam eius: & racemis optimis plenam exponis omnibus qui prætergrediuntur viam. Heu, quis prohibebit aprum de sylua ut non extermi net, & singularem ferum ne depascat eam? Mirum uero si in hoc, morti te bene præparare putas, quod quidem ad me scripsisti, ut in tanto scandalo & in anathemate domini papæ mori uelle non timeas. Deinde si ita necessarium erat, non potuit aliud tẽpus cõsiderari, nisi cum necessitatibus uniuersalis ecclesiæ detineor, ut illi miserę quã exponis non liceat subuenire? Obsecro te per eum qui pro te crucifixus est, ut satis afflictos, amplius cruciare parcas, & tristitiã super tristitiam addere desistas: quia, ut uerum fatear, sic pro hac ecclesiæ generali grauique scissura affectus sum, ut tædiat animã meam uitæ meæ, etiam te & tuis in pace degentibus. Ioan. 1. d

Ad monachos Alpenses. Epistola. CLII. G

BOnus parer uester atque noster auctore deo ad altiorem gradũ assumptus est. Faciamus ergo charissimi, quod dicit prophe ta: Eleuatus est sol, & luna stetit in ordine suo. Sol est ille per quem Alpensis congregatio illustris ubique redditur, tanquam luna per solẽ. Eleuato itaque illo stemus nos in ordine nostro, quicunque elegimus abiecti esse in domo dei nostri, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ordo noster abiectio est, humilitas est, uoluntaria paupertas est, obedientia, pax, gaudium in spiritu sancto. Ordo noster est' esse sub magistro, sub abbate, sub regula, sub disciplina. Ordo noster est studere silentio, exerceri ieiuniis, vigiliis, orationibus, opere manuum, & super omnia excellentiorem uiam tenere, quæ est charitas. Porro in his omnibus proficere de die in diem, & in ipsis perseuare- Abac. 3. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque ad ultimum diem. Et hæc quidem assiduè uos confidimus actitare. Cæterum unum opus feciſtis, & omnes mirantur, quod cum ſancti eſſetis, non reputantes veſtram ſanctitatem, alienam participare curaſtis, ut
Luc. 17.c eſſetis ſanctiores. Impletum eſt quod legitur in euangelio: Cum feceritis omnia, quæ mandata uobis fuerint, dicite, ſerui inutiles ſumus. Inutiles nos reputatis, & humiles inuenti eſtis: Recta facere, & inutilem ſe reputare, apud paucos inuenitur, & ideo mul
H ti admirantur. Hoc, inquam, hoc prorſus uos de illuſtribus reddit illuſtriores, ſanctiores de ſanctis. Et ubicunque diuulgatus eſt ſermo iſte: repleuit omnia odore ſuauitatis. Hæc uirtus, me iudice, profertur etiam protractis ieiunijs, & anticipatis vigilijs, omni denique corporali exercitio, tanquam uera
1. Ti. 5.c pietas, quæ ad omnia ualet. Quam læto ſinu collegit uos multitudo Ciſtercienſis, quam alacri vultu ſpectauit hoc angelica celſitudo? Nouerunt ſiquidem illi ſpiritus omnipotenti Deo placere ſuper omnia fraternam ſocietatem, & confœderationem, cum
Eſa. 41.b dicat per prophetam: Glutino bonum eſt. Et
pſa. 132.a per alium: Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum. Item, frater fratrem adiuuamus, ambo conſolabuntur. Aduertitur etiam hoc factum humilitatem redolere, quæ quam accepta ſit diui
Luco. 4.b næ maieſtati, docet ille qui dicit: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Oſtendit, & ipſe humilitatis magiſter per
Mat. 11.d ſemetipſum, dicens: Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Quid dicam de noſtro puſillo grege Clarævallis, cui ſpecialius adhæſiſſe, quanto vos, & quam ſpeciali complectatur affectu? Non poteſt dici uerbo, quod de mutua charitate inter nos, & uos ſpiritualis infuſio mirabiliter operatur. Supereſt, fratres, ut inuocato ſpiritu ſancto, maturetis uobis eligere patrem. Nam ſi me expectaretis, uereor ne aduentus noſter differatur in longum, & illa dilatio eſſet periculoſa. Sed uocate ad uos fratrem noſtrum
J charisſimum Godefridum priorem Clarævallis, qui & in hoc ſicut in aliis impleat vicem noſtram, ut conſilio eius, ſorte illorum quos ipſe pro ſe miſerit, ſi uenire non poterit, necnon, & patris ueſtri Guarini, talem perſonam eligatis, de qua, & Deus honorem habeat, & uos ſalutem. Memores mei eſtote fratres.

Ad ſuos Clarævallenſes. Epiſt. CXLIII.

CHarisſimis fratribus Clarævallis, monachis conuerſis, nouitijs, frater Bernardus gaudere in domino ſemper. Ex uobis perpendite quid patar ego. Si uobis molesta eſt abſentia mea, nemo dubitet mihi eſſe moleſtiorem. Non enim paris naturæ, nec eiuſdem grauaminis eſt me uno carere uos, meque veſtra uniuerſitate deſtitui. Tot me neceſſe eſt affici curis, quot uos eſtis, & ad ſingulos quoſque veſtrum dolore abſentiam, timere pericula. Duplex contritio iſta nō me deſeret, quouſque meis uiſceribus ego reddar. Quod quidem, & uos ſentire pro me non ambigo, ſed ego unus ſum. Vobis ergo una, mihi multiplex incumbit triſtandi ratio utpote pro omnibus uobis. Nec ſolum cruciat quod abſque vobis, uel ad tempus viuere cogor, ſine quibus, & regnare miſeram mihi reputo ſeruitutem, ſed etiam quòd uerſari compellor in his, quę amicam quietem omnino perturbant, & meo pro
K poſito minus fortaſſe conueniunt. Hęc ſcientes, mœræ meæ, quæ meæ non eſt voluntatis, ſed eccleſiaſticę neceſſitatis, non oportet uos indignari, ſed compati. Spero autē, quòd non erit longa, vos orate, ut non ſit infructuoſa. Detrimenta, quæ interim forte contingent, momumenta reputentur, quoniam Deus in cauſa eſt. Qui cū ſit benignus & omnia poſſit, facile damna reſarciet, non ſolum integre, ſed etiam cumulate. Propterea bono animo ſimus, Deum habentes nobiſcum, in quo & uobis præſentes ſumus, quantiſlibet terrarum ſpacijs diuiſi à vobis uideamur. Quicunque in uobis bene officioſum ſeipſum exhibet, humilem, timoratum, ſtudioſum lectionis, orationibus uigilem, fraternæ charitatis ſolicitum, non me putet abſentem ſibi. Nā quomodo ei præſens ſpiritu non ſum, cum quo eſt mihi cor vnum, & anima vna? Si quis autem ſuſurro (quod abſit) extitit inter uos, aut bilinguis, aut murmurans, aut contumax, aut impatiens diſciplinæ, aut inquietus, & vagus, & qui panem ocioſus comedere non erubeſcat, huic etiam ſi corpore præſens eſſem, longe eſſet ab eo anima mea, eo quod ipſe longe fecerit à ſe Deum, morum non locorum diſtantia. Interim fratres dum uenio, ſeruite domino in timore, ut ſine timore quandoque de manu

manu inimicorum ueſtrorum liberati ſeruiatis illi. Seruite in ſpe, quoniam fidelis eſt in promiſſis. Seruite ex merito, quia multus in meritis eſt. Nam etſi cætera taceam, hoc ſolo certe non immerito uitam ſi
2.Cor.5.c bi uendicat noſtram, quod pro ea præbuit ſuam. Nemo igitur ſibi uiuat, ſed ei qui pro ſe mortuus eſt. Cui enim tuſtius uiuam, quam ei qui ſi non moreretur, ego non uiuerem? Cui commodius, quam promitten ti vitam æternam? Cui magis ex neceſsita te, quam flammas perpetuas minitanti? Sed ſeruio voluntarie, quia charitas libertatem donat. Huic prouoco uiſcera mea. Seruite in charitate illa quæ timorem expellit, laborem non ſentit, meritum non intuetur, præmium non requirit & tamen plus omnibus urget. Nullus terror ſic ſolicitat, nulla præmia ſic inuitant, nulla iuſtitia ſic exigit. Ipſa uos mihi inſeparabiliter iungat, ipſa me uobis iugiter repræſentet, horis maxime quibus oratis, charisſimi & deſideratiſſimi fratres.

Ad eoſdem. Epiſtola. CXLIIII.

TRiſtis eſt anima mea uſque dū redeam, & non uult conſolari vſque ad uos. Quę enim eſt mihi conſolatio in tempore malo, & in loco peregrinationis meæ? Nonne uos in domino? Minime quidem deſerit me quocunque iero dulcis memoria ueſtri, ſed quanto memoria dulcior, tāto abſentia moleſtius. Heu mihi quia incolatus meus
pſal. 68.f nō ſolum prolongatus eſt, ſed etiam cumulatus. Et reuera, iuxta prophetam, ſuper dolorem uulnerum meorum addiderunt qui
M mea a uobis aliquando uel corpore ſeparāt. Eſt commune exilium ipſumque moleſtum ſatis, quod quandiu ſumus in hoc corpore, peregrinamur a domino. Huic accesſit & ſpecialę (quod pene impatiētem me reddit) vt cogar uiuere ſine nobis, longa moleſtia, & tędioſa expectatio, uanitati huic occupanti omnia, tandiu manere ſubiectum, fœculenti corporis horrido circundari carcere, & mortis uinculis, ſunibuſque peccatorum necdum abſolui, & tanto tempore non eſſe cum Chriſto. Cæterum aduerſus hæc omnia vnum mihi remedium qualecunque erat, & uere datum deſuper, pro uultu uidere licet gloriæ qui abſcōditus eſt uſque adhuc uidere interim templū Dei ſanctum quod eſtis uos. Ex hoc templo facilis mihi uidebatur tranſitus ad illud glorioſum, ad quod propheta ſuſpirat, dicens: Vnam petii a do
pſal. 25.b mino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus uitæ meæ, ut uideam uoluntatē domini, & uiſitem templum eius. Quid dicam, quotiens id ſolatium interpolatum eſt mihi? Ecce hoc tertio (niſi fallor) auulſa ſunt a me viſcera mea. Paruuli ablactati ſunt ante tempus, ipſos quos per euangelium genui, non licet educare. Propria denique deſerere, & aliena curare cogor, & dubito pene quid magis ægre ferā, an ſubtrahi illis, aut intricari iſtis. Itane bone Ieſu, tota deficiet in dolore uita mea, & anni mei ingemitibus? Bonum mihi dūe magis mori quā uiuere eſt, nō tamē niſi inter fratres, inter domeſticos, inter charisſimos. Id ſiquidem dulcius, humanius, tutiuſque eſſe cōſtat. Immo uero piū eſt, ut in hoc remittas mihi, ut refrigerer priuſquā abeam, & amplius non ero. Si placet domino meo ut oculi patris qualiſcunque, qui
A non ſum dignus uocari pater, claudātur manibus filiorum, ut extrema uideant, exitum conſolentur, ſpiritum ſuis deſideriis leuent ad conſortium ſi dignum iudicas beatorū, cum pauperū corporibus, pauperis corpus ſepeliant: hoc prorſus, ſi inueni gratiam in oculis tuis, precibus & meritis eorundē fratrum meorum obtinere toto affectu deſidero. Veruntamen non mea uoluntas, ſed tua fiat. Nec mihi uiuere uolo, nec mori. Sed dignum eſt, ut qui dolorem meum audiſtis, etiam conſolationem non ignoretis, ſi qua eſt. Primum quidem de omni lābore & calamitate quā patior, ſolum arbitror eſſe in cauſa cum cui omnia uiuunt. Velim nolim, neceſſe eſt me uiuere illi, qui meam ſibi propriæ uitæ poſitione acquiſiuit, qui & potēs eſt ſi quid patimur pro ipſo, recompenſare nobis in illa die miſericors & iuxtus iudex. Quod ſi inuitus miſtauero ei, diſpenſatio mihi tantū credita eſt, & ero ſeruus nequā. Si autem uolens, gloria eſt mihi. In hac ergo aliquantulum conſideratione reſpiro. Deinde quod ſæpe non meis meritis ſuperna gratia honeſtauit me in laboribus meis, & gratia illa in me uacua non fuit, ſicut in multis expertus ſum, & uos ex parte non latuit. Sed & hac uice, quam neceſſaria Eccleſiæ Dei ſit uel fuerit preſentia paruitatis noſtræ: dicerem ad conſolationem ueſtram, ſi non gloriam redoleret. Nūc autem melius

Universidad de Deusto
Biblioteca

est ut hoc per alios cognoscatis, instantissima postulatione imperatoris, apostolicoque mandato, necnon ecclesiæ ac principũ precibus flexi, dolentes, & nolentes, debiles atque infirmi, & ut uerum fatear, pauida mortis pallidam circunferentes imaginem, trahimur in Apuliam. Rogate quæ ad pacẽ sunt ecclesiæ, rogate, quæ ad salutem sunt nobis, ut iterum uos uideamus, uobiscum & uiuamus, & moriamur: & sic viuite ut obtineatis. Infirmus in arcto temporis, certe cum lachrymis, & singultibus ista dictaui teste charissimo fratre nostro Balduino qui stylo ea excepit: quem ecclesia uocauit ad aliud officium, & ad aliam dignitatem. Orate, & pro ipso tanquam unico solatio meo, & in quo spiritus meus plurimum requieuit. Orate pro domino papa, qui me particulariter, & universitatem vestram paterno fouet affectu. Orate, & pro domino cancellario, qui mihi pro matre est: & pro ipsis qui cum eo sunt, domino Luca, & domino Grisogono, magistro Yuone: qui se nobis exhibent fratres uterinos. Qui mecũ sunt frater Bruno, & frater Girardus, salutant vos, supplicantes, & ipsi pro se orari.

Ad abbatem Cisterciũ cõgregator. Epistola CXLV.

IN multa infirmitate corporis, & cordis anxietate (Deus scit) dictauit ista ad uos, homo miser, homo natus ad laborem, frater tamen uester. Vtinam nunc ipsum spiritum in quo congregati estis, merear habere interpellatorem ad uestram unanimitatem, qui imprimat pectoribus uestris calamitatem quam patior: qui imaginem mei tristem ac supplicem, sicut est, fraternis affectibus repræsentet. Nec hoc oro, ut creet in uobis nouam misericordiã, quia noui ego, quam familiaris uniuersitati uestræ sit illa uirtus: sed hoc oro, ut in intimo sentiatis quo, & quanto affectu oporteat misereri. Certus enim sum quia si id datum fuerit, continuo lachrymæ de thesauro pietatis erumpent, singultus, & gemitus, & suspiria hinc inde pulsabunt cœlos, & audiet Deus, & placabitur mihi, & dicet: Reddidi te fratribus tuis: nõ morieris inter extraneos, sed inter tuos. Tantis siquidẽ laboribus, & doloribus affectus sum, ut sæpe tædeat me etiã viuere. Humanum autẽ dico propter infirmitatem nostram. Desidero dissolui usquẽ dum reuertar ad uos ut non moriar nisi inter uos. De cætero fratres, bonas facite uias uestras, & studia uestra, quę recta, quę honesta, quæ salubria sunt cõstituentes, & tenentes, ante omnia solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis: & Deus pacis erit uobiscum.

Ad Burchardum Balernensem abbatem Epistola CXLVI.

IGnitum eloquium tuum uehementer, & ignitum illo igne, quem dominus misit in terram. Legi illud, & cõcaluit cor meum intra me. Benedixi illi fornaci de qua huiusmodi scintillæ euolassent. Nonne cor tuum ardens erat in te, cum ista dictabas? Bonus homo de bono thesauro suo profert bona. Si laborauit in te, uti tu humiliter memoras, non me piget. Araui in spem profecto percipiendi fructus, & spes non confundit. En de fructu operum meorum satiantur uiscera mea in terra aliena, & sentio ipso meo experimento semen meum non secus ac non super lapides, non inter spinas, sed in terram bonam, & optimam cecidisse. Et si cum pareret, tristiciam habui, iam nõ memini pressuræ præ gaudio, quia natus est infans in mundo. Infans dixerim malicia, non sensu quem posset Saluator præponere senibus ad imitandum denuo dicens: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Infans qui dicat: Super senes intellexi, quia mãdata tua quæsiui: Qui dicat: Adolescentulus sum ego, & contempus iustificationes tuas non sum oblitus. Confiteor tibi pater Domine cœli & terrę, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater: quia sic placitum est ante te. Tuo placito sunt id quod sunt, non suo merito. Nec enim inuenis merita, sed præuenis. Omnes peccauimus, & egemus præueniri. Tu ergo frater, agnosce te præuentum, & præuentum in benedictionibus dulcedinis: non à me qui nihil sum, sed ab illo qui me ut de tua te salute monerem, aspirando præuenit. Nam ut multum mihi tribuas, plantator sum, rigator sum: absque illo tamen qui incrementum dat, quid sum, & ipsi te in omni humilitate subijcias, ipsi tota deuotione inhæreas. Me uero utere eius

eius seruo, conseruo tuo comite in uia, cohærede futuro in patria, si tamen studiosissime impleuero ministerium ad quod tibi missus sum: idque quantum in me est effecero, ut hæreditatem capias salutis. Ad ea de quibus questus es, ita respondeo: Necessitates tuas, vt meas portabo cum uenero.

Ad Petrum abbatem Cluniacensem. Epistola CXLVII.

DOmino, et patri reuerendissimo Petro Cluniacensi abbati, suus Bernardus, quod suus. Visitet te oriens ex alto, ò bone vir, quia visitasti me in terra aliena, & in loco peregrinationis meæ consolatus es me. Bene fecisti, intelligens super egenum & pauperem. Absens eram, & ablens etiam longo tempore, & recordatus es nominis mei, homo magnus, & occupatus in magnis. Benedictus sanctus angelus, qui pio pectori tuo id suggessit. Benedictus Deus noster, qui persuasit. En teneo, unde glorier apud extraneos, literas tuas, & illas literas in quibus tuam mihi animam effudisti. Glorior quod me habeas non modo in memoria, sed etiã in gratia. Glorior priuilegio amoris tui, refectus sum de abundantia suauitatis pectoris tui. Non solum autem, sed & glorior in tribulationibus, si quas dignus habitus sum pro ecclesia pati. Hæc plane gloria mea, & exaltans caput meum ecclesię triumphus. Nam si socij fuimus laboris, erimus & consolationis. Collaborandum fuit, & compatiendum matri, ne & de nobis quereretur dicens: Qui iuxta me erant, de longe steterunt, & uim faciebant qui quærebant animam meam. Deo autem gratias qui dedit ei victoriam, honestauit eam in laboribus, & compleuit labores illius. Tristitia nostra in gaudium, & luctus noster versus in citharam est. Hyems transijt, imber abijt, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit, amputatũ est sarmentum inutile, putre membrum. Ille ille iniquus qui peccare fecit Israel, mortę absorptus est, & traductus in uentrem inferi. Fecerat quippe, secundum prophetam, pactum cum morte, & cum inferno fœdus inierat, ideoque, iuxta Ezechielem, factus est perditio, & non subsistit in æternum. Alius quoque omnium sicut maximus, ita & pessimus inimicus, absciſſus nihilominus est. Et is erat vnus ex amicis ecclesiæ, sed illis de quibus solet queri, & dici: Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. Si qui restant, cito speramus de similibus idem iudicium. Prope est, ut reuertar ad fratres meos, si uita comes fuerit, per uos sicut intendo transiturus. Interim commendo me sanctis orationibus uestris. Salutamus fratrem H. camerarium, & omnes qui circa uos sunt, cum reliqua sancta multitudine.

Ad eundem. Epistola CXLVIII.

DOmino Petro abbati Cluniacensi, B. humile dilectionis obsequiũ. Lectis literis vestris lætatus sum in eis, quòd tantillum uidelicet tantus in benedictionibus dulcedinis præuenire curastis. Cęterum, uidendi nos inuicem, & colloquendi pariter, quoniã dignum iudicatis, quando se offert illa opportunitas, quando conueniens locus, quando iusta occasio? Hæc interim paucis uestris pauca reddidimus, amphora libenter donaturi, cum ea uobis onerosa non fore cognouerimus. Alioquin quando hoc ipsum auderet nostra pusillitas, nisi daret ad dignitatem vestram accessum uestræ dignationis humilitas?

Ad eundem. Epistola XLIX.

QVam nolim fieri quod uestræ putem obuiare reuerentiæ, crẽdo synceritatem vestram non latere. Ea fiducia suggerere uobis nõ dubito, quod suggerendum videtur. De monasterio sancti Bernardi uellem uos moderatius agere, quam cœpistis. Nam etsi hoc uobis in pace subiicere, & absque omni contradictione possetis, ne tunc quid uestra referret uideo. Neque enim crederim uos delectari honore, cum tanto onere. Nunc uerò cũ nec absque magno labore uendicare uobis præsatum monasterium, nec in pace, ut aiunt, quietis possidere: honesta uobis (ut mihi uidetur) præbetur quiescendi occasio, timor inquietandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad dominum papam Innocentium.
Epistola. CL.

SAnitas capitis redundet in membra. Vnguentum quod descendit in barbam de capite, extrema quoque fimbria vestimenti paruicipet. Si percusso pastore diffugerant oues, ualente & incolumi secure reuertantur ad pastum. Quod dicimus, hoc est: de gloriæ uestræ crebris successibus, creber nũcius lætificat ciuitatem dei. Iustum proinde est ut uestra prosperatio, ecclesiæ roboratio sit: & cum exaltat Deus electũ de plebe sua, ipsa quoque se sentiat exaltari, ac de roboris incremento fortiorem agnoscat. Nam si compassa est, & conregnare debet. Sic dignũ nobis, sic nobis necessariũ. Quid enim? Si in timore & angustia æquitatis uigor non languit, nõ tepuit feruor, modo cedimus cum appropinquamus ad palmã? Quæ eminuit in infirmitate, in sublimitate uirtus succumbet? Quam nempe in manu ualida ordinatum est nobile illud monasterium Virziliacense? Nec insanis profecto tumultibus armatæ plebis, nec effreni furẽtium atque obstrepentium uesaniæ monachorum, nec quod his fortius fuit, copus mammonæ cedẽdum putauit, uel ad modicum apostolica celsitudo. Quid apud sanctum Benedictum? Nunquid regia indignatio prohibere potuit spiritum libertatis accensum atque accinctum aduersus carnẽ & sanguinem? Sic sancti Meminii, sic sancti Satyri, miro modo ecclesiæ immutatæ sunt, & de synagoga satanæ restitutæ sunt in sanctuarium dei, uellent nollent omnes iniqua agentes superuacue. Sed nec Leodii ceruicibus imminens mucro barbaricus cõpulit acquiescere importunis improbisque postulationibus iracundi atque irascentis regis.

Quis uero dignis efferat laudibus, quod nouissime diebus istis de manu potentis, eminus licet, emissum est in conturbatores ecclesiæ Aurelianensis? Reuera nunc sagitta Ionathæ non abiit retrorsum, & hasta eius non est auersa. In quo tamen uerbo rex quidem turbatus est, sed non omnis Hierosolyma cum illo. Magis autem mitigauit omnem iram suam & ipse tandẽ, Erubuit siquidem & timuit frustra armari aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Hinc prorsus eleuata est magnificentia tua super cælos: tantũ ut laudabile principium condigno exitu perornetur. Quod quidem uniuersi qui uos amant, uehementer expectant, idque flagitant maturari. Sane simili zelo, & in manu æque potenti, ecclesiæ Turonensi iamiamque subuenire necesse est. Alioquin prope interitum est est & ipsa, nisi cito feratis auxilium. Reuixit (ut aiunt) Gilbetti spiritus in Philippo, ipsius plane & nepote carnis, & herede ambitionis. quanta nempe dominandi cupiditate & iste iuuenis inardescat, indicat matris suæ Ecclesiæ diuturnus & miserabilis cruciatus, quo pene eam euisserat miser, ut se parturiat in honorem. Est tamẽ auctore Deo eius tergiuersationibus finis tandem impositus: si tamen quòd distante iustitia, & compellente malicia, & pace prouocante in eum actũ est, Apostolicæ auctoritati ratum habere placuerit. Absit autem ut confundat fideles suos benigna maiestas, quibus idem negocium dignum duxit committere terminandum. Absit, absit ut sæua ambitio refugium habeat apud innocentiæ defensorem. Hoc ipsum quantæ audaciæ est q̃ tentat, quantæ dementiæ quod sperat? Semel & secundo iam Apostolici contemptor mandati, iusticiam subterfugit, & nunc impudentiori temeritate audet denuo nihilominus tantæ æquitatis uultibus præsentari? Cui obscurum est quam impie cogitet in mammonæ uiribus turrim fortitudinis oppugnare, homo qui de iusticia penitus nõ præsumit? Sed securi sumus. Siquidem qui tentatur, Innocentius est, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Decætero memoriã abundantię suauitatis tuæ dulcissime pater dum suspiramus, præsentiam dulciter inuicem eructamus: quia caremus illa, in ista consolamur. Hæc sedula cordibus, hæc oribus frequens est. Sal est in omni sermone, aures mulcet, dulcorat ora, corda recreat & inflammat. Celeberrima est in cõuentibus sanctorum, colloquia condit, impinguat preces, ad orandum solicitat. Oramus & nunc soliciti pro uobis & uestris, ut æterna memoria dignos uos ipsa æternitas habeat, cui & pro qua temporaliter laboratis. Amen.

Ad Philippum Turonensis ecclesiæ electum.
Epistola CLI.

DOleo super te philippe charissime, sed quæso te ne rideas dolorem meum. Nam si ibi minime uideris forsitan esse dolendus, ideo magis dolendus. Tu uideris quid de te sentias, ego te arbitror omni lachryma rum fonte plangendum, dolor meus nõ est dignus subsannatione, sed cõpassione: quia dolor meus non est de carne, & sanguine, non de amissione rerum perituraru, sed de te ò Philippe. Non potuit expressius demonstrare magnitudinem causę doloris, Philippus est in causa. Cum hoc dico grauẽ ecclesię pronuncio luctum: quæ te aliquando suo gremio fouebat, germinantem sicut lilium, florentem donis innumeris. quis tũc temporis non clamabat, bonæ spei iuuenem bonæ indolis adolescentem? Sed heu mutatus est color optimus. A quanta spe decidit Francia, quæ te genuit, & nutriuit. O si cognouisses, & tu. Tu inquam, si opponeres scientiam, apponeres, & dolorem, & dolor tuus faceret ne noster omnium esset infrumeum, sed nolo proferre plurima in incertũ & esse quasi aere verberãs. Sed hęc scripsi, ut nostrum utcunque erga te affectum cognosceres, & ut nos scires esse in proxmo, si forte Deus inspiraret tibi nostrum curare colloquium, & optatam nobis tui uelles exhibere præsentiam. Sumus enim Viterbij, & te morari in urbe audiuimus. Dignare rescribere nobis quicquid illud sit quod de his literis corde conceperis, ut sciamus quid faciendum sit nobis, plus uidelicet minusve dolendum. Quod si omnia contemnis, & in nullo nos audis: ego quidem fructum non perdam literarum, quæ ex charitate procedunt: sed tu de contemptu ante tribunal terrificum respondebis.

Ad dominum papam Innocentium pro Trecensi episcopo.
Epistola CLII.

INsolentia clericorum, cuius mater est negligentia episcoporũ, vbique terrarum turbat, & molestat ecclesiam. Dant episcopi sanctum canibus, & margaritam porcis: & illi conuersi conculcant eos. Merito quales fouent, tales, & sustinent. quos ditant ecclesiæ bonis, non corrigunt eorum mala, malosque grauati portant. Alienis nimirum laboribus locupletantur clerici, comedunt fructũ terræ absque pecunia: & prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Quos proprie hodieque respicit uetus illa scriptura: Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. *psal. 72. a* *Exod. 32. b*

Mens quippe assueta deliciis, nec exculta disciplinæ sarculo, multas contrahit sordes. Porro inueteratam rubiginẽ si tentes abradere, nec summis saltem digitis contingi patientur, sed sicut scriptum est: incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Insurexerunt te A *Deut. 32. b* stes iniqui, homines quos delectat uitam semper alienam rodere, negligere suam. Supplicat puer uester pro eo cuius in hac discordia (si non fallor) tota culpa est, quòd culpas redarguerit clericorum. Hæc pro episcopo. In reliquo pro me satisfacio. Scripta dignationis uestræ quibus me uenire ad uos cum iubere posletis, rogare dignantissime maluistis norit paternitas uestra ad me ante natiuitatem sanctæ Mariæ minimè peruenisse. Itaque non dico: Iuga boum emi quinque, aut uillam emi, aut uxorem duxi: sed plene (quod & uos non ignoratis) paruulos lactare me fateor, & ideo quomodo sine graui scandalo ac periculo ipsorum uenire possim, non uideo.

Ad Bernardum de portis, de ordine Cartusiensi.
Epist. CLIII.

PEtis instanter, & ego constanter abnuo, sed parcens mihi, non te spernens. O utinam tuo studio ingenioque dignum aliquid elaborare possem. Lumen oculorum meorum, & ipsam quoque animam, si fieri posset, partirer tibi amice charissime, & in Christi uisceribus mihi potissimum in omni plenitudine dilectionis spiritualiter amplectende frater. Cæterum ubi ingenium, aut quando ocium mihi sufficiens ad id quod petis? Neque enim leue quod aut B uile, & quod nos possumus, postulare videris. Minime quippe pro minimis sic instares. Nam uoluntatem tuam, & curam in hoc satis produnt crebræ epistolæ tuæ, & uehementior Spiritus eas animans. Nimirum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum proinde quãto id curiosus uelle te sentio, tãto crede mihi scrupulosius acquiesco. Cur hoc? Ne magna videlicet expectanti, ridiculum producam murem. Hoc vereor, & hæc causa cunctationis meæ. Et quid mirum si vereor dare, quod edere uereꝰ cũ lor?

Inuitus fateor præbeo, quod me existimẽ non tam edere profuturum, quam prodere contemnẽdum. Quis sane dare uelit, quod dedisse deceat, accepisse non possit? Libens do, inuitus perdo. Stimus quoniam speranti grandia, modica minus grata uenire solent. quod autem non uenit gratum, perditum est, non datum. Tibi studii est, ut pote ocioso & uacanti, undecunque perquirere incentiua igni quo ardes: ut ardeas magis, & impleas uoluntatem domini tui dicẽtis: Et quid uolo nisi ut ardeat? Laudo
Luc.12.f sed si illic ea quæras, ubi te frustratum postmodũ non queraris. Erras si apud nos quæris. Ego potius illa abs te mendicare debuerim. Scio quidem, dare quam accipere beatius esse, sed si detur quod danti honestum, accipienti utile sit: quale utique penes me quicquam esse penitus nescio. Quod autẽ habeo, uereor si in medium uenerit, ne te quoque optasse illud pudeat, pœniteat postulasse. Sed quid: Non melius nos apud te tuipse excusabis? Tui tibi certe fidem oculi faciant. Cedo importunitati tuæ, ut uel exhibitio tollat suspicionem. Res est cũ amico. Non parco iam uerecundiæ, prorsus dum fiat quod tu uis: insipientiæ meæ non memorabor. Sermones paucos in principio Canticorum Salomonis recens dictos, en facio transcribi, & tibi cum needum ediderim, quam citius mitto. In quo opere cum accepero tempus (Christo imperante curis) tentabo procedere: si tamen me inde confortes. Dominum & patrem nostrum priorem uestrum cum cæteris fratribus, per te deuote saluto, & propitios habere apud Deum corde humili supplico.

Ad eundem. Epistola CLIIII.

Dissimulare non ualeo tristitiam cordis mei, nec patior ultra latere te cruciatum quẽ patior, Bernarde charissime. Memor antiquæ meæ promissionis, propositum habui & desiderium magnum transire per uos, refisere quos diligit anima mea: itineri meo solatium, laboribus leuamen, peccatis remedium postulare: & culpis meis exigentibus factum est non ut nollem: sed ut non possem. Pœnam siquidem hoc agnosco culparum, non culpam. Certus sis homo Dei minime prorsus amici fuisse incuriam, non pigritiam, non negligentiam, sed causam obstinsse plane non negligendam, & causam Dei. Nihilominus tamen uermis iste continue rodit me, & dolor meus in conspectu meo semper. Et quidem alias satis tribulor, sed ut uerum fatear, in nullo æque. Vincit labores itineris, caloris incommodum, curarum anxietates. Ecce aperui uulnus amico tua frater interest compati mihi: hoc est, portare mecũ quod patior, ut releuer ego. Tuas & per te sanctorum cum quibus tes, orationes supplex flagito. Sermones super principia Canticorum quos tu petisti, & ego promiseram, transmitto tibi. Quibus lectis, peto ut quam citius opportune poteris, tuo rescripto moneamur uel ad procedẽdum, uel ad supersedendum.

Ad dominum papam Innocentium, pro eodem quando electus est.
Epistola. CLV.

Dilectum Deo & hominibus Bernardum de portis, pater uenerande, uocatione uestra, cogi ad opus & onus episcopale audiuimus. Probabilis res, ac digna plane uestro apostolatu, ponere in lumine lumẽ absconditum, ne sibi soli uiuat, qui & alios ad uitam trahere possit. Vsquequo nanque latet & ardet tantummodo, qui & lucere ualeat? Leuetur si placet super candelabrum, ut sit lucerna ardens & lucens: sed sane ubi non prealeat uis uentorum, ne forte (quod absit) extinguatur. Siquidem insolẽtia Longobardorum & inquietusto eorum cui nõ est noia? Aut cui magis quam uobis? Nobis melius nostis, quam sit ille episcopatus dissipatus, quamque domus exasperans. Quid putamus esse facturum iuuenem uiribus corporis fractũ, & quietis eremi assuetum: in populo barbaro, tumultuolo, pro cellolo? Quando poterit conuenire tantæ sanctitati, & tantę peruersitati, tantæ simplicitati & tantæ dolositati? Reseruetur si placet congruentiori loco, atque alteri populo cui sic præsit ut prosit, & sollicitatione non non pereat fructus quem poterit dare in tempore suo.

Ad

Ad eundem, pro clericis Aurelianensibus.
Epistola. CLVI.

Vsquequo misera illa Aurelianensis ecclesia incassum uiscera pulsat patris orphanorum, & iudicis uiduarum? Quippe iacet iam olim in puluere uirgo nobilis Israel, nõ solum uiduata uiro, sed & charis orbata pignoribus. Proh dolor, nõ est qui subleuet eam. Quousque & filios non dimittitis cũ matre misera clamantes post uos? Illos dico, qui amissis rebus & domibus, capitibus suis refugium solum inuenere diffugium. Quid tardat intrepida manus, nullis hactenus uel negata oppressis, uel remissa præsumptoribus? Quid tardat (unquam) afflictos eripere de manu fortiũ, & reddere retributionem superbis? Et si tardat, non derelinquat usquequaque. Oportet magis dilatum auxilium tandem uenire ualidius, & subuenire perfectius. Illa sit, si placet, molestæ tarditatis recõpensatio, ut & qui Apostolica patientia superbe abusi sunt, nihil inde in fine lucrentur, & qui in uerbo uestro patienter passi sunt, minime eos suæ quandoque pigeat patientiæ.

Ad Haimericum, pro eisdem.
Epistola. CLVII.

Speciali amico suo Haimerico, Dei gratia diacono cardinali, & Apostolicæ sedis cãcellario, frater Bernardus de Claraual. Nisi quia uestram noui & circa afflictos cõpassionem, & contra proteruos indignationem, opportune importune instarem uobis pro magistro Vuilhelmo Maudunensi & sociis eius, compellerem uos aduersus oppressores, & calumniatores eorum. Nunc autem sufficiat memoras se: uestrum est opere probare cito, quod reuera sussiciat.

Ad dominum Papam Innocentium, super interfectione magistri Thomæ, prioris sancti Victoris Parisiensis.
Epist. CLVIII.

Amantissimo patri & domino Innocẽtio summo põtifici, Bernardus Clarævallis abbas indignus, minimum id quod est, & quod potest in Domino. Fera pessima quæ deuorauit Ioseph, canum nostrorum importunitatẽ non ferens, ad uestræ dicitur defensionis auxilium confugisse. In quantam misera deuenit amentiã, ut uaga & profuga & tremens super terrã, illuc potissimum fugam inierit, ubi plus timere oportuit? Sceleratissime, tu summæ æquitatis sedem putas esse speluncam latronum, aut cubile leonum? Tu filii recentem adhuc cruorẽ ore rabido ac ferali spumans & mallicans, fugis ad sinum matris, patris audes apparere conspectibus? Tamen si pœnitentiam petit, neganda ei nõ est. Quod si audientiam, accipiat illam si placet, quam uel Moyses indulsit populo ante conflatile curuanti genu, uel Phinees fornicanti Israelitæ, uel Mathathias dæmõnibus immolanti: uel certe ut uobis de uestris aliquem proponamus, quã a beato Petro Ananias & Sapphira meruerunt: quã denique audientiam dedit negociantibus in templo saluator. An ignoramus quorundam peccata præcedere ad iudicium? Nonne uox sanguinis fratris tui clamat aduersum te de terra? Credimus & nostri martyris spiritum quem nouissime diebus istis tua crudelitas morti dedit, cum cæteris animabus interfectorum, uoce ualida sub altari clamare & flagitare vindictam, eoque instantius, quo recentius ipsius sanguis effusus est super terram. Sed nunquid ego, inquit, occidi eum? Non utique tu, sed tui, & propter te. An & per te, uideat Deus & iudicet. Si excusabilis tu es, cuius dentes, arma & sagittæ, cuius lingua gladius acutus: proinde nec Iudæi Christi de morte culpandi sunt, quippe & ipsi manus continuere cauti. Ob illicitas exactiones quas sibi occasione archidiaconatus in presbyteros minime iam, ut consueuerat usurpare liceret: beati utique Thomæ obtutante zelo atque industria, utpote iustitiæ amatoris & defensoris: oderat illum, & mortem ei iam ipso odio homicida minitari solebat. Multi se audiuisse nũc perhibent, quibus discredendum non est. Po-

stremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

stremo nepotes eius ut impias manus in sanctum domini mitterent, quid aliud vnquã aduersus eum habuerint, ipse certe dicat, si potest. Si ergo iste qui causa, qui incentor, qui etiam (ut omnium pene suspicio est) extitit & dictator facinoris: si is, inquã, impune ferat (quod utique mira impudentia de uestra apostolica auctoritate præsumit) quanta putamus impunitas ista in ecclesia parturiet puniendas? Vnũ e duobus fore necesse est, aut nullos ex nobilibus siue potentibus secundum hoc seculum admitti deinceps ad honores ecclesiasticos: aut passim ad omne illicitum permitti libere clericos sacris abuti officiis, ne forte si quispiam zelo Dei accensus prohibere tẽtauerit, ferro illico militari reus iustitiæ trucidetur. Atque ita quid spirituali gladio, quid censurę ecclesiasticæ, quid Christianæ legi & disciplinæ, quid reuerentiæ sacerdotali, quid denique diuino timori relinquitur: si metu potentiæ secularis, nullus mutire iam audeat contra insolentiam clericorum: quid enim insolentius, quidue indignius in ecclesia esse potest, quam ut si bi quisque ecclesiasticas vẽdicet dignitates feritate armorum, non morum probitate? Quamobrem domine pater aliquid, ut uidetis, prorsus decernendum in hominem quod ecclesiæ prosit, ut salus facta hoc tempore per uos transfundatur in posteros, ut cognoscat generatio altera, non solũ quod fuit præsumptum, sed & qualiter ultum.

1 Alioquin si serpat venenum, nec sequatur pariter & antidotum, multos (quod absit) habeat perimere.

Adeundem, ex persona Stephani Parisiensis episcopi, unde supra.
Epistola. CLIX.

PIissimo patri Innocentio summo pontifici, Stephanus miserandus episcopus ecclesiæ Parisiensis, misericordiam & iudicium. Vir religiosus prior sancti Victoris, magister Thomas in obsequio charitatis: in itinere quod indixerat pietas, in opere sancto, in sanctorum comitatu, in dominico die, certe in sinu meo & inter manus meas crudeliter ab impijs pro iustitia excerebratus est, factus obediens usque ad mortem. Nunc opus est prece, ubi pietate melius in silentio lachrymæ prouocant, & singultus qui interrumpit precem, exprimit affectionẽ. Hæc plane compassionem veram etsi non postulant, merentur tamẽ, vepote quæ uerum indicant produntque dolorem, & simulationis fugant ambiguũ. Puto proinde sufficere mihi ad incutiendũ paternis uisceribus calamitatem quam patior, rem ut est simpliciter innuasse. Tristis flebilisque historia satis pro se agit, præsertim apud uos, & suasoris fucari nõ indiget. Exitus aquarũ deducite oculi mei, quoniam dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum nõ est mecum. Nec enim illum lugeo, sed me. Nã ille quo pacto lugeatur, qui mortis pre cioſæ compendio transiuit ad uitam? quis illum non magis laudibus quam fletibus prosequatur, cui uiuere Christus fuit, mori est lucrum? Episcopi nomen ego gerebam, ille exercebat opus. Honore spreto, onus totis uiribus supportabat. Idcirco ille reuera mortuus ad vitam, ego uiuus in morte. Ille mortis vincula non incidit, sed euasit, & ecce circundant me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbat me. Ego igitur ego miser, ego miserandus in morte tua mi frater dulcissime Thoma, blando (heu) ablactatus solatio, cauto prẽuatus consilio, & certe tuo patrocinio destitutus. Expediebat ne magis mori pro te, quam post te uiuere. Propter hoc defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Condolet mihi ecclesia, sed dolet & pro se. Commune damnum, communis desolatio est: mecũ omnis religio plorat, paternam pariter implorat consolationem. Si Theobaldus Noterius adierit vos, sentiat uel ipse in se quoniam exaudiuit dominus vocem fletus mei. Nepotes ipsius, auctores extitere sceleris, ipse causa. Vtrum & dictator, in quaestione est. Non attendatis ad uerba eius, donec veniat qui mittendus est, qui uobis plenius insinuans ueritatem, cautum faciat a labiis iniquis & a lingua dolosa.

Ad Haimericum cancellarium, in persona eiusdẽ episcopi unde supra. Epist. CLX.

DOmino Haimerico charissimo uenerabili sanctæ Romanæ ecclesię diacono cardinali & cancellario, suus Stephanus Parisiensis, quod domino & amico. Amicus in necessitate probatur. Quod dico, non quia de sanctitate dilectionis uestræ dubitem, sed ne contingat, vt dubitem. Continget autem proculdubio, si zelũ illum uestrum modo (quod absit) dissimulare comperero. Porro dissimulationis id mihi argumentum inexcusabile fore noueritis, si Theobaldum Noterium non recipere pro meritis quacunque occasione contigerit, qui dimidium animæ meę nepotum suorũ manibus crudeli ambitione precidit, soli crudatui parte reliqua reseruata.

Ad dominum papam Innocentium, unde supra.
Epist. CLXI.

VOx sanguinis Archebaldi subdecani Aurelianensis inualuit. Nam ecce (proh dolor) iuxta prophetam: Sanguis sanguinem tangit, & simul iuncti fortius clamant ad uos de Francia. Clamat, inquam, & uociferatur vterque sanguis clamore tã ualido, ut ualeas ipsum quoque palatium cœleste concutere: tam pio, ut & saxea pectora debeat emollire. Quid facis amice sponsi, custos sponsæ Christi, pastor ouium Christi? Putásne sufficies excogitare remedium quod huic obuiet pesti tam nefandæ, tam inauditę? Id sanè necesse est inueniri, quod M de recenti ecclesiæ vulneri impræsentiarum medelam afferat, & posteris valeat ad cautelam. Ergo accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime. Si non steterit, & nunc Phinees, & placauerit, nõ cessabit quassatio. Si, inquam, uigor ecclesiasticus pepercerit illis, Ioanni dico, & Theobaldo Noterio: quorum, & si non manu, assensu certè, fortè & instinctu sanguis innoxius effusus est super terram: quis non videat quid sequatur? Quantos in clero horum impunitas contra ius, & phas faciet promoueri, metu utique suorum, non suæ merito sanctitatis? Nouis morbis, nouis obuiandum est medicamentis. Vtilissime, ut multis videtur, iustissimeque eos apostolica facile ab omni succideres ecclesiastica dignitate, ita ut habitis careant, & de cætero ad alias non assurgant.

Ad Haimericum cancellarium, pro eodem.
Epistola CLXII.

REquentem, & amicabilem recordationem, qua dominum episcopum Parisiensem commẽ dare soletis, ego postmodum ipsi frequenter testatus sum. En a uobis exigitur non uerbo aut lingua, sed opere, & ueritate probare nec me fuisse fallacem, nec uos mendaces. Sic uestra interest, nõ solum propter episcopum, sed & propter alios amicos uestros: qui uobis pro certo grauiter, si quo modo præter spem procedere causam contingeret, turbarentur.

Ad Ioannem Cremensem cardinalem presbiterum, de eodem. A
Epist. CLXIII.

DIlectionem, & dignationem qua me amplecti a uobis nullius dignitatis homuncio sensi, in æternum non obliuiscar. Pœnitentiam, & conuersionem uestram, de qua iam angelis collætatus sum, & condelectatus, dignos facere fructus opto iugiter, & oro frequenter. Et nunc maxime ipsos nostra illa Gallicana ecclesia mecum expectat, credo non intempestiuos. Interest uestræ pariter, & meæ famæ, ut nõ confundar in uobis. Sic ergo clareat omnibus zelum apud uos uetitatis iustitiæque, & feruor contra interfectores clericorum, & instigatores eorum, ut non me pigeat gloriatum fuisse de uobis.

Aelio causæ ligonensis ecclesiæ, ad Dominum Innocentium papam.
Epistola CLXIIII.

DVm adhuc Romæ essemus, contigit illò uenire dominum archiepiscopum Lugdunensem. Venerunt, & cum eo Robertus decanus ecclesiæ Lingonensis, & Olricus canonicus, quærentes licere sibi & capitulo Lingonensi eligere sibi episcopum. Mandatum siquidem a domino papa acceperant, nequaquam præsumere hoc, nisi ad cõsiliũ religiosorum uirorum. Quod dum per me B cuperent, & peterent obtinere absit, inquam nisi sciam, & certus sim quod bonam idoneamque personam intendatis eligere. Res ponderanti

Universidad de Deusto
Biblioteca

sponderunt propositum suum atque intentionē, de nostro pendere arbitrio, nec aliud se facturos, nisi quod ego cōsulerem. Et spo ponderunt. Verum me non satis fidem accommodante accessit ad persuadendum archiepiscopū, pollicens firmiter idipsum. Et addidit: q si iecus clerici agere molirentur, quicquid aliud facerent, minime se confirmaturum, nec ratum habiturū. Adductus est, & dominus cancellarius in testimoniū. Nec contenti, adiuimus etiam præsentiam domini Papæ, ut eius fauore, & authoritate quod inter nos conuenerat confirmaretur: prius tamen habita inter nos collatione mutua ac diuturna super facienda electione, & de multis personis quarū ibi mentio facta est, duabus tandem nominatis a quibus nullus nostrū penitus dissentiret, quālibet illarū eligi placuisset. Itaque quod nobis complacuit, dominus papa immutabiliter obseruari præcepit: & tam archiepiscopus quam clerici firmiter promiserunt. Illis abeuntibus, ego post discessum eorum dies paucos in urbe faciens, ubi a domino meo impetrare potui facultatem redeundi, ad fratres iter arripuimus. Et transalpinantes comperimus instare diem qua foret sacrandus homo in episcopum Lingonensem: de quo utinam meliora atque honestiora audi uissemus. Nolo autem dicere, quæ inuitus
C audiui. Quid plura? A religiosis uiris non paucis, qui nobis salutandi gratia occurrerāt, persuasi sumus diuertere per Lugdunū, quatenus si fieri posset, rem nefariā ne fieret prohiberemus. Nā ego alioquin ob uiæ compendium ire statuerā, consulens ualetudini, & infirmitati corporis, præsertim, q non liquido, fateor, credebam rumoribus. Quis enim crederet tantū uirū tanta uti leuitate, vt postpositā recēte promissione sua, insuper domini sui mandato, personæ notabili manū imponere nō timeret? Itaque consilio religiosorū acquiescentes, Lugdunū iter direximus: & peruenientes omnino sicut audiuimus, sic uidemus. Parabāturilla nouo festa, sed infausta solēnia. Decanus tamē, & maxima (ni fallor) pars Lugdunensium canonicorū constanter aperteque contradicebāt. Sed & rumor pudendus dolendusque passim crescescens, & inualescens, ciuitatem repleuerat. Quid facerē? Conueni archiepiscopum reuereuter quidem super pacto quod fecerat, & super mandato, quod acceperat, & nil horū negauit. Causam uero præuaricationis refere nr in filiū ducis, qui a constituto rege lieratione ille turbaretur, in id se mutabilitatis incidisse dicebat, pacis uidelicet intuitu. Et intulit quia quicquid hactenus egerit, id pro nostro deinceps arbitrio se facturū. Tum ego gratias agens, absit inquam, tamen non nostra: sed Dei potius uoluntas fiat. Quæ ita forsitan cognoscetur, si res ponatur in consilio episcoporum, aliarumque religiosarum personarū, quę hic ad uestrā ipsius uocationem conuenerunt, uel adhuc uenturæ sunt. Quod si inuocatio sancto spiritu, consensus omnium uos ad procedendum in cœpto opere animauerit, procedite ut cœpistis, hinautem acquiescendum apostolo dicenti: Neminī cito manum imponas. Visum est consilium placuisse. Interim homo ille uenisse nunciatur, sed in hospitium, non in palatium. Vespere sextæ feriæ uenit, sabbato mane recessit. Non est meum dicere cur nec in curia apparere voluerit, ad quam ei curæ fuit longo itinere peruenire, nisi quod uerecundia monachalis honorisque contemptus forsan putari posset, si non aliud alias quæ sequuta sunt indicarent. Et reuera quid aliud tunc suspicari debuimus, quando archiepiscopus rediens ab illo, testatus est coram omnibus nullo modo eum uoluisse acquiescere: sed quicquid de eo factum fuerat, penitus refutare? Denique, & mandauit mox electionem fieri. Hoc per quosdam Lingonenses canonicos tunc præsentes hoc, & per literas quæ adhuc extant. Quæ bus in capitulo Lingonensi oblatis, & lectis, proh pudor, incontinenti leguntur aliis per omnia contrariæ illis: asserentes uique consecrationem dilatam, non dimissam assignantes diem, & locum ad causam decidendam, quam literæ priores nunciabant defisam. Putares in literis non modo diuersas, sed, & aduersas sibi loquentes personas aduersum seinuicem contendentes: nisi quod una eademque imago impressa ceris, unum idemque nomen præsignatum in schedulis, manifestē forte dulce, & amarum illud manere cunctis qui aderant mirantibus declarabant. Tenentur in mandatis contradictoriæ literæ: utrislibet decreueris, inobediens necesse est tenearis. Aut enim priorem te recipientem epistolam posterior condemnabit: aut si posteriorem sequi eligas, murmurabit. Et utinam secunda epistola sicut potuit euertere priorē, ita posset sese, uel ipsa tueri aduersus eam tiam. Sed ecce literæ contra literas, mādatum aduersus mandatum, ita ut non iam quemadmodum in propheta, manda remanda, sed manda demanda potius inculcetur. Interim nempe homo qui & consecrationem fugerat, & electionem refutarat festinauit ad regem, regalium inuestituram obtinuit: quibus meritis, ipse uidesignatus fuerat, est mutatus, & dies antici patus, ut loci temporisque opportunitate subtracta, & copia agendi pariter subtrahatur cōtradicturis, & consecrationis dies subripiatur appellaturis. Cæterum, nō est consiliū contra cōsiliū dñi, cuius prouidentia factū est ut nec cōtradictores defuerint, nec appellatores. Appellatū est à Falcone decano Lugdunensis ecclesiæ, appellatum & a Pontio archidiacono Lingonensi, appellatum à Bouo amico & canonico eque Lingonensi, appellatum, & a fratribus nostris Brunone atque Ganfrido, ignoratibus quidem omnibus his præparationem cordis eorum, sed casu superuenientibus, haud dubium Dei prouida uoluntate. Tanta siquidem fuit breuitas termini, ut uix ex quo resciuimus diem, spatio quatuor dierum nuncius noster cum literis accurere potuerit, quatenus præueniret quod parabatur non sacramentum, sed sacrilegium. Et his quoque nihilominus contradixit, & eam consecrandum quam consecraturos ad sedem apostolicam appellauit. Et ipse erat Lingonensis canonicus. Veritatem dico, non mentior, nihil a me hic dictum persone odio, sed solo ueritatis amore ueraciter omnia posita, teste ipsa ueritate,

litanus tuus. Quomodo ab Austro & non iam ab Aquilone panditur omne malum? Merito proinde non est dolor sicut dolor meus. quoniam de quibus potissimū præsumebamur, ab ipsis passi sumus, & non ab aliis. O Lugdunēsis pia mater ecclesia: G canusmodi non sponsum, sed monstrum tuæ filiæ procurasti nunc? Non plane matrem te in hoc: sed nouercam sensimus. Gener hic tuus quā longe a nobili illa tua antiqua honestate, grauitate, probitate, degenerat. Quid enim? Egone id dixerim honorabile connubium, & thorum immaculatum, quod de tali & taliter factū est? Sine lege, sine ordine, sine ratione sic confusa sunt omnia, imò ita cuncta in fraude & temeritate prærepta & præsumpta fuisse constat, ut non dico episcopū, sed ne uillicum quidem aut telonarium quempiam in hunc modū decuerat ordinari. Quibus uos laudibus efferam dulcissimi, qui sola condoluistis afflictæ: & tam in prima quā in secūda sua defensione oppressæ astitistis, ascendētes ex aduerso, & opponentes uos murum pro domo Israel? Non est inuentus similis uobis in illo conuentu, qui conseruaret legem excelsi, qui sacris obtemperaret canonibus, qui denique se induceret zelum Phinees, & linguæ mucrone confoderet fornicantes. Quæ cum ita de uobis ad Dei, & uestram ipsorum gloriam ubique clarescant: restat ut principio tam laudabili condignum exitum dare, & hostiæ capiti caudam jungere satagatis.

Ad Falconem decanum & Guidonem thesaurarium Lugdunensis ecclesiæ.
Epistola. CLXV.

PLaga, ut uidetis charissimi, ecclesiæ nostræ magna est, & multa eget cura. Nec modo multa, sed cita, ita ut assidue cum lachrymis medico cœlesti instemus, dicentes: Domine descende priusquam moriatur. Vnum est quod magis exacerbat dolorem, & pene desperat curationem, quia nimirum inde est orta tribulatio, unde consolatio sperari debuerat: Quisnam enim o misera malū hoc quod plangis, induxit super te? profecto non inimicus, non is qui oderat te, sed homo unanimis, dux tuus & metropo

Ad dominum Papam Innocentium, unde supra. Epistola. CLXVI.

ITerū clamo, iterū pulso, etsi non clamosis uocibus, certe lachrymosis gemitibus. Cogit iterare clamores iterata in nos iniuria perditorum & prolongantium iniquitatē suam. Confortati sunt addentes præuaricationē. Apponuntiniquitatā super iniquitatem, & superbia eorum ascendit semper. Inualuit furor, pudor euanuit, & timor Dei. Quem contra tuam pater castā H iustamque dispositionem non timuerunt eligere, etiā post appellationē tui nominis auh sunt execrare. Et hoc præsumpserūt Lugd. Eductis, Matisconēsis, amici Cluniacenses. In fraude & temeritate istorū, heu quā ingens multitudo sanctorum turbabitur si angariati fuerint tale portare iugum,

taliter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

taliterque impositum. Proh nephas, hoc ita accepturi sunt ac si cogantur genua cu-
Isa. 26. d ruare Baal, aut certe (iuxta prophetam) pactum facere cum morte, & cum inferno fœdus inire. Rogo, ubi ius, ubi lex, ubi sacrorum auctoritas canonum, ubi denique reuerentia maiestatis? Illa, illaque nulli negatur oppresso, soli mihi non profuit appellatio. Vbi nimirum imperabat aurum, iudicabat argentum, leges canonesque filebat locum ratio, & æquitas non habebant. Eisdem telis (quod intolerabilius est) arcē quoque apostolici culminis oppugnare minantur. Id uero ridiculè. Fundata est enim supra firmam petram. Sed quid ago? Excessi fateor, non est meum accusare quenquā aut reprehendere: sufficit mihi ut plangam dolorem meum. Post longam moram multosque labores quos proferuitio Romanæ ecclesiæ pertuli, cum tandem placuit serenitati uestræ reditū annuere ad fratres meos, etsi fractus uiribus corporis tanquam male operans, lætus tū ob manipulos pacis quos reportabā, ad monasteriū cum prosperitate perueni. Credidi me de labore euasisse ad requiem: licere mihi utcunque refarcire spiritualiū dāna studiorum, ac sanctæ quietis
Psa. 11. 8 detrimenta quæ foris incurrerā, & ecce tribulatio, & angustia inuenerunt me. En lectulo recubantem plus cordis, quam corporis dolor excruciat. Nec enim ego deploro temporale incommodum ullum. Anima mea in manibus meis, salus eius in causa est. Placet uobis utilli homini credam animam meam, qui perdidit suam? Scio quia non placet. Quamobrem dixi animæ meæ expedire magis inire fugam, quā & mœrore consumere residuum dierum meorum, & nihilominus in periculum salutis incidere. At Deus uobis potius inspiret, quod potius est, reducere uidelicet ad memoriam (si dignum iudicatis) qualiter uobiscum egerim, & ponere oculos pietatis super puerum uestrum, & liberare afflictum de angustia. Quin potius non obliuiscatur deus ipse fecerit uobis, & in quantuscunque uicem recompensationis ad ipsius gloriam quod tam perperam factū est reuocare.

Ad eundem pro eodem negocio.
Epistola CLXVII.

CLementissime pater, nonne præcipiendo præcepisti in Lingonensi ecclesia personam eligere religiosam atque idoneam, & ad consilium pueri tui? Nonne dominus Lugdunensis hoc ipsum mandarum ex apostolico ore tuo præsens excepit, tam fideliter executurum, quam firmiter iniunctum, ac frequenter inculcatum? Nonne denique & spopondit? Quid ergo usum est ei tantare uoluisse quod utilissime, & consultissime statum fuerat, aludque sua præsumptione moliri quod non conueniebat, in uestræ ipsius maiestatis contemptum, & in uestræ pusillanimitatis scandalū? Quotiesdo non erubuit, bonus ille uir apud se constās non inueniri, tentans imponere tā indignum iugum ceruicibus tam numerosæ multitudinis religiosorum seruorum tuorum, aduersus statutū tuum, & promissum suum? Inquire pater, inquire diligenter quale homo ille, cui festinat manum imponere, testimonium habeat, & ab his qui prope sunt & ab hic qui longè sunt. Mihi enim interdicit dicere pudor quid publica fama de eo dicit, imò infamatio celeberrima diuulgauit. Et quid dicam? Tristis est anima mea usque ad fugam. Et iam forsitan fugissem, nisi me retinuisset consolationis sper quam de uisceribus uestris expecto. Velebam scribere per ordinem, perlachrymabilem miseriæ nostræ historiam, sed ora trilicia languet manus, sensus hebescit, hæret lingua eloqui malignam fraudem, sed subreptionem sed circunuentionem, sed nemitatem, sed perfidiam. Quid ergo? Filius tuus pōtius archidiaconus, qui, causa constanter fideliterque se habuit, cuncta tibi pater narrabit, & quid factū doleamus, & quid faciendum flagitemus. Ipse crede tanquā mihi. Ego autem hoc uolo ut parturiens loquor. Nisi ille à tam scelerato tamque temerario ausu deficiat ut meipsum nunc sentio.
deficiet in dolore uita mea, & anni mei in gemitibus.

Ad episcopos, & cardinales Romanæ curiæ, unde suprà.
Epist. CLXVIII.

NOs scitis, si dignum ducitis recordari, qualiter uobiscū in tempore malo conuersatus sum, egrediens & regrediens, & pergens ad imperium regis: persistens ac permanēs uobiscum in tentationibus uestris, ita ut cōsumptis pene uiribus corporis, uix post redditam cœlitus pacem ecclesiæ repatriare potuerim. Et recolo hoc non glorians, aut improperans, sed prouocans, & efflagitans, monens, & reposcens debitum uestræ miserationis affectum. Vrget necessitas modo
Luc. 17. omnes repetere debitores. Ego uero si feci quod facere debui, haud aliud me ex eo quā seruum inutilem reputo: iuxta sermonem domini. Veruntamen si feci quod oportuit,
fol. 144. aut quod faciendum fuit, nunquid merui uapulare? Et ecce rediens a uobis, tribulationem, & dolorem inueni, & nomen domini inuocaui: sed non profuit. Inuocaui, & uestrum, & non ualuit. Siquidem dij forces testæ uehementer eleuati sunt: Lugdunensis scilicet archiepiscopus, & Cluniacensis abbas. Hi confidentes in uirtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantes, aduersum me appropinquauerunt, & stetestis. Et non aduersum me tantum, sed aduersum magnam multitudinem seruorum Dei, aduersum uos quoque, aduersum ipsos, contra Deum, contra omnem æquitatē, & honestatem. Denique imposuerunt homi
nem super capita nostra, quem (proh pudor) & boni horrent, & mali rident. Quo ordine, imo quam extraordinarie, uideat Deus, & iudicet, uideat, & Romana curia. Videat, & doleat, miseratur, & accingatur ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum. Quid enim? Placet tibi dominam, mundi uniuersitati constituta uindex in tibi, quòd dum superbit impius, incenditur pauper, & ille pauper, qui pro tuo seruitio eum non haberet censum quem effunderet, sanguinē non pepercit? Dignum ne tibi uidetur tua perfrui pace, & nostram non curare, nec recipere in sortem consolationis, quos habuisti consortes laboris? Si inueni gratiam in oculis uestris, eripite inopem de manu fortiorū eius, egenum, & pauperem
a diripientibus eum. Alioquin ego quidem ut potero laborabo in gemitu meo, & erunt mihi lachrimæ meæ panes, die ac nocte. uobis autem legam illum uersiculum. qui tollit ab amico misericordiam, timorē domini derelinquit. Et illud: Omnes necessarij mei recesserunt a me. Illud quoque: Iob. 6. ibidem. Qui iuxta me erant, de longe steterunt, & psal. 37. uim faciebant, qui quærebant animam A meam.

Ad dominum Papam innocentium, unde suprà.

Epistola CLXIX.

DIgnatio uestra fecit me familiarem, familiaritas præsumptorē. Adsit solita cordi uestro benignitas, ne forte præsumptio patiatur indignationem. Audite tamen paciter, non solum quid egerim, sed & cur egerim, si forte causa factum possit, uel aliquatenus excusare. Ausus sum retinere clericos Lingonenses qui uocati erant, composita tamen pace inter eos, ipsisque persuasis stare deinceps de facienda electione in beneplacito uestro, & consilio bonorum sicut in literis eorum continetur. Erat autem per necessarium eos hac uice remanere, propter terras, & possessiones ecclesiæ, quæ datæ sunt prædæ, & direptioni, dum non est qui custodiat, aut defendat. Itaque personas, quæ non sint suspectæ, quæ non quærant, quæ sua sunt, sed quæ iesu Christi, iniungatur si placet, cura eligendi qui Deo placeat, cura eligendi, qui Deo placeat, & finem tandem accipiat ecclesiæ iam diuturna, & miseranda uexatio. Reliqua uero dicenda commisimus domino Haberto, abbati sancti Stephani Diuionensis, & archidiacono Lingonensi, sociisque eorum. Adijcimus etiam ut archidiaconum Lingonensem, & Bonum amicum eiusdem ecclesiæ præsbiterum, Luc. 10
quoniam fideles in causa Dei extiterunt, eos & res eorum in defensione uestra recipitatis. B
Dignus est enim operatius mercede sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ludouicum iuniorem regem Francorum, unde supra. Epistola. CLXX.

Stetotus orbis aduersum me coniuraret, ut quippiam moliret aduersus regiam maiestatem: ego tamen Deum timerem, & ordinatum ab eo regem offendere temere
Rom. 13. a non auderem. Nec enim ignoro ubi legerim: Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Sed nec me latet, quam omni Christiano, quam meæ præcipuæ professioni mē tiri contrarium sit. Veritatem dico, nō mentior: quod Lingonis de priore nostro factū est, præter spem, præter intentionem episcoporum & meam factum est. Sed est qui nolētium quodammodo extorquet assensum, & suo arbitrio etiam aduersas hominum uoluntates prout uult subseruire compellit. Quando enim ego periculum quod mihi timui, illi æque non metuerem, quem diligo tanquam meipsum? Quando ego illorum consortium non horrerem, qui alligāt opera grauia & importabilia, & imponunt humeris hominum, digito autē suo nolunt ea mouere? Factum est tamen quod factū est contra uos mihi, contra me plurimum. Mihi baculus imbecillitatis meæ subtractus est, mihi lumen oculorum meorum ereptū est: mihi abscissum dextrum brachiū meū Omnia excelsa ista & fluctus isti super me
C transierunt. In me transierunt iræ. Mihi euadēdi nulla ex parte patet uia. Vnde onera fugio, inde subeo inuitus & ingratus. Durum mihi sentio contra stimulum calcitrare. Tolerabilius fortasse spontaneo, quā nolenti & renuenti fuisset. Nam si quid uirium in me est, uomeri id facilius meis, quā alienis humeris exercerem? Sed acquiesco aliter disponenti, cum quo utique aut iudicio aut uiribus contendere, nec cautum mihi omnino, nec possibile est, sed nec regi. Si
Psal. 75. a quidem terribilis est etiam apud reges ter-
Heb. 10. f ra. Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis etiam tibi o rex. O quam molestis auribus audiemus cōtraria tam bonis principis uestris. O quam amarior ecclesiæ mœror post tanta prælibata gaudia: si frustrasi (quod absit) contigerit tam iucunda spes singularis clypei sui uestræ indolis, sicut hactenus est experta. Heu corruit urgo Remensis ecclesia: non est qui subleuet eam. Cecidit & Lingonensis, non est qui porrigat manum. A terrat diuina clementia à corde & consilio uestro super dolorem nostrū aditere, cumulare tristitiam super tristitia. Quis mihi tribuat mori, ne uideam regem bonæ opinionis, sed spei melioris, conari Dei cōsilio obuiare, irritate aduersus semet ipsum summi iudicis iram, pedes patris orphanorum madefacere lachrymis afflictorum, pulsare cœlos clamoribus pauperum, sanctorum precibus, iustisque querimoniis charissimæ sponsæ Christi, quæ est ecclesia Dei uiuentis? Absit, absit. Meliora speramus, expectamus iucundiora. Non oblitus
17 scetur misereri Deus, nec continebit in ira sua misericordias suas. Nō contristabit per illum, & de illo ecclesiam suam, per quem & de quo in tantis iam lætificauit. Quem suo munere cōtulit, sua longanimitate seruabit: & si quid aliter lapitis, & hoc ipsum uobis reuelabit, & erudiet corda in sapientia. Hoc optamus, hoc oramus die ac nocte. Hoc sentire de nobis, hoc sentire de nostris. Non infringetur ueritas hæc in nobis, non minuetur honor regis, regnique utilitas per nos. Gratias autem agimus uestræ clementiæ pro benigno responso, quod a uestra dignatione meruimus. Veruntamen dilatio terret nos, qui uidemus terram datā prædæ & direptioni. Terra uestra est, & ta hoc plane cognoscimus & dolemus dedecus regni uestri, quod uos iure abhorrere mandatis, si non fuerit qui defendat. Nam in quo alio regia maiestas, recte in eo quod factum est, imminuta dicatur? Electio rite celebrata est, electus fidelis est. Non autem esset fidelis, si uestræ & non per uos habere uellet. Necdum ad uestra manum extēdit, necdum ciuitatem uestram ingressus est, necdum prorsus se intromisit. Dei aliquos quanquam inuitatio cleri & populi, & oppressorum afflictio, & uota bonorum ad eo uehementissime flagitarint. Quæ cum ita sint, opus est, ut uidetis, maturatione celsitis, non minus uestro honori, quam nostræ necessitati. Et nisi per præsentes nūcios expectanti populo qui uetter est, serenitas uestra pro uoto responderit, multorum religiosorum aduersum uos (quod non expedit) deuota uobis nunc corda turbabi
1 tis: & regalibus uestris ipsis quæ ad ecclesiam pertinent, nō paruum, ut uereamur incommodum acquiretis.

Ad

Ad dominum papam Innocentium, pro Falcone Lugdunensi archiepiscopo. Epist. CLXXI.

QVi in aliorum negociis totiens exauditus sum, puto in proprio non confundar. Ego domine mi, causam archiepiscopi mei meam duco, utpote membrum quod nil à se ducat alienum quod capitis sit. Quod tamen non dicerem si homo ipse sibi assumpsisset honorem, & non magis à Deo uocatus tanquam Aaron. Nec enim ab alio æstimauerim factum: quod uota tot hominum tam facile conuenerunt in eum: ut non dico contradictio, sed nec cūctatio ulla fuerit. Et merito. Est quippe illustris non minus mentis generositate quam sanguinis, est scientia: est uitæ honestate. Denique famæ eius integritate: nec inimici quidē dentem ueretur. Quod ergo de tali & tali modo factum est, dignum profecto est, ut fauor apostolicæ gratiæ prosequatur & honoris plenitudine quæ sola deest, gaudia plebis suæ consueta benignitate, imò debita liberalitate accumules. Hoc uniuersa ecclesia instantissima supplicatione deposcit, hoc puer uetter solita præsumptione efflagitat.

F *Ad eundem, in persona Godefridi Lingonensi episcopi. Epistola.* CLXXII.

INTER crebra mala quę his diebus in ecclesiis uidentur accidere occasione electionum, dominus de cœlo prospexit super matrem nostram Lugdunensem ecclesiam, qui decedēti pię memoriæ Petro archiepiscopo, uirum optimum Falconem decanū in omni pace substituit. Peto domine, ut qui à suis concorditer est electus, uiriter promotus, rite consecratus, a uobis honoris sui officiique pleni tudinem consequatur. Quod utique audebit me facit non me- riti
conscientia, sed debiti. Debiti dico, non solum quo id à me illa ecclesia iure metropolico exigit, sed quia in hoc positus sum, ut testimonium perhibeam ueritati.

Ad ipsum Falconem. Epist. CLXXIII.

SCripsimus ad dominum papam, dominus episcopus & ego pro uobis, prout oportere putauimus, & habetis exemplar litterarum. Habemus autem in uoluntate in æternum non deficere uobis pro uiribus, propter bonum quod de uobis confidimus. Vestra autem interest facere ut non confundamur sic cōfidentes. Decætero si inueni gratiam in oculis uestris, intelligite super egenos & pauperes illos qui sunt apud benedictionē Dei. Quod enim uni ex illis feceritis, mihi, imo Christo, facietis. Nam & pauperes sunt, G & habitant inter pauperes. Hoc præcipue obsecramus, ut Sauinianenses monachos prohibeatis ab infestatione eorum, quoniam calumniantur eos inuste, ut putamus. Aut si se confidunt habere iustitiā, iudicate inter illos. Filius noster abbas Albericus, etsi suis meritis commendabilior, nostris tamen precibus uobis ut commendatior sit, obsecramus. Tenere quippe diligo eum, tanquam mater unicum filium, & dilige eum, qui diligit me. Denique in eo experiar, si me curatis. Quo enim longe a me positus est, eo magis necessariā habet paternam uestram consolationem.

Ad canonicos Lugdunenses de conceptione sanctæ Mariæ. Epist. CLXXIIII.

INter ecclesias Galliæ constat profectò Lugdunensem hactenus præminuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studijs, & laudabilibus institutis. Vbi enim æquè uiuit disciplinæ censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, authoritatis pondus, antiquitatis insignia? præsertim in officiis ecclesiasticis haud facilè unquam repentinis usa est nouitatibus acquiescere, nec se aliquando inuenili passa est decolorari leuitate, ecclesia plena iudicij. Vnde miramur satis quod usum fuerit hoc tempore quibusdam uestrum uoluisse mutare colorem optimum, nouam inducendo celebritatem, quam ritus ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio. Nunquid patribus doctiores aut deuotiores sumus? Periculose præsumimus quicquid ipsorum in talibus prudentia præteriit: Nec uerò id tale est,

H

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod nisi prætercundum fuerit patrum qui uerit omnino diligẽtiam præteriſſe. At ual de honorandâ eſt(inquis)mater domini. Be ne admones, ſed honor reginę iudicium di ligit. Virgo regia falſo non eget honore, ue ris cumulata honorum titulis, inſulis digni tatum. Honora ſane integritatem carnis, uitæ ſanctitatem. Mirare fœcundi tatem in virgine, prolem uenerare diuinam. Extolle neſcientem uel in concipiendo concupiſcen tiam, uel in pariendo dolorem. Prædica reuerendam angelis, deſideratam gentibus patriarchis prophetiſque prægnitam, ele ctam ex omnibus, prælatam omnibus. Ma gnifica gratiæ inuentricem, mediatricem ſa lutis, reſtauratricem ſeculorum. Exalta de nique exaltatam ſuper choros angelorum, ad cœleſtia regna. Hæc mihi de illa cantat eccleſia, & me eadẽ docuit decantare. Ego uero quod ab illa accepi, ſecurus & teneo & tra lo: quod non, ſcrupuloſius fateor, admi ſerim. Accepi ſane ab eccleſia illum diem cum ſumma ueneratione colendum, quo aſ ſumpta de ſeculo nequam, cœlis quoque in tulit celeberrimorum feſta gaudiorum. Sed & ortum uirginis didici nihilominus in ec cleſia & ab eccleſia indubitanter habere ſe ſtiuum atque ſanctum, firmiſſime cum ec cleſia ſentiens in utero eam accepiſſe ut ſan
I cta prodiret. Et de Hieremia ſiquidem le-
Hier. 1. a go, quod priuſquam de uentre exiret, ſancti
Luc. 1. c ficatus ſit. Et de Ioanne Baptiſta non ſecus ſentio, qui ex utero dominum in utero ſen ſit. Videris etiam tu, an & de ſancto Dauid idipſum liceat opinari, pro eo quod dice-
pſal. 70. b bat Deo: In te(ait)confirmatus ſum ex ute
pſal. 21. b ro: de uentre matris meæ tu es protector meus. Item, De uentre matris meæ Deus meus es tu, ne diſceſſeris a me. Et Hieremię quidem ſic dictum eſt: priuſquam te for marem in utero noui te: & antequam exi res de uulua, ſanctificaui te. quam pulchre inter figurationem in utero, & parturitio nem ex utero diuinum diſtinxit oraculũ, ut illam tantum prægnitam, iſtam & ſan ctitatis munere prædonatam oſtenderet, ne quis prophetæ prærogatiuam de ſola præ ſcientia, ſeu prædeſtinatione putauerit æſti mandam. Illo tamen ut hoc de Hieremia con cedamus. Quid reſpondebitur de Ioa n ne Baptiſta, quem angelus prænunciauit ſpi ritu ſancto repletum iri adhuc in utero ma tris ſuæ? Prorſus hoc ad prædeſtinationem præſcientiamue referri poſſe non arbitror. Verba nempe angeli (ſicut ipſe prædixit) cõpleta abſque dubio ſunt in tẽpore ſuo: & quẽ prælocutus eſt ſpiritu ſancto replen dum, nõ eſt phas credere nõ repletũ, id- que loco & tempore quo prædixit. Certiſ- ſime autem ſanctus ſpiritus quẽ replenit, ſanctificauit. Cæterum quatenus aduerſus originale peccatum hæc ipſa ſanctificatio valuerit, ſiue pro iſto, ſiue pro illo prophe ta. uel ſi quis alius ſimili præuentus gra tia fuerit, non temere dixerim. Sanctifica tos tamen non dubitauerim dicere, quos Deus ſanctificauit, & cum eadem ſanctifi catione prodiſſe ex utero, quam acceperit in utero, nec reatum quem in cõceptione traxerunt ualuiſſe vllatenus horum natali iam donatam præpedire ſeu præripere be nedictionem. Attamen quis dicat ſpiritu ſancto repletum, manere adhuc filium ni hilominus iræ: & ſi mori in utero contigiſ ſet cũ hac plenitudine ſpiritus, pœnas lue turum damnationis? Durum eſt. Mini me tamen auſim hinc quippiam mea ſen tentia diffinire. Sed quicquid de hoc ſit, merito eccleſia quæ cæterorum non nouit atem, ſed mortem ſanctorum iudicat, & prædicat preciosam, ſingulari quadã excep tione feſtis præfert gaudiis, veneraturque illius natalem, de quo nũciante angelo ſin gulariter legit: Et multi in natiuitate eius gaudebunt. Cur enim non ſit illius exitus ſanctus, ac proinde feſtiuus ac lætus, qui potuit exultare & in utero? Quod itaque uel paucis mortalium conſtat fuiſſe collã tum, phas certe non eſt ſuſpicari tantæ uir gini eſſe negatum, per quã omnis mortali tas emerſit ad uitam. Fuit proculdubio & mater domini ante ſancta quã nata. Nec fallitur omnino ſancta eccleſia, ſanctum re putans ipſum natiuitatis eius diẽ, & omni anno cum exultatione uniuerſæ terræ vo tiua celebritate ſuſcipiens. Ego puto quod & copioſior ſanctificationis benedictio in eã deſcenderit, quæ ipſius nõ ſolũ ſancti ficaret ortũ, ſed & uitã ab omni deinceps peccato cuſtodiret immunẽ, ꝙ nemini alte ri in natis quidẽ mulierũ creditur eſſe do natum. Decuit nimirum reginam virgi num ſingularis priuilegio ſanctitatis, abſ que omni peccato ducere uitam, quæ dum peccati mortiſque pareret peremptorem, munus uitæ & iuſtitiæ omnibus obtine ret. Sanctus igitur ortus, quoniam im menſa prodiens ex utero ſanctitas ſanctifi

fecit illum. Quid adhuc addendum his putamus honoribus? Vt honoretur, in quiunt, & conceptus, qui honorandum præſtitit partum: quoniam ſi ille nõ preceſ ſiſſet, nec iſte eſſet qui honoratur. Quid ſi alius propter eandem cauſam etiã utrique parenti eius feſtos honores aſſerat deferen dos? Sed de auis, & proauis idipſum poſſet pro ſimili cauſa quilibet flagitare: & ſic tẽ deretur infinitum, & feſtorum non eſſet nu merus. Patriæ eſt, non exilij frequentia hęc gaudiorum: & numeroſitas feſtuitatum ei uel decet, non exules. Sed profertur ſcriptũ ſupernæque alicuius reuelationis, quaſi: & qui uis non queat ſcriptum æque producere in quo virgo videatur idipſum mandare & de
Exo. 20. d parentibus ſuis, iuxta domini mandatum di centis: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Ipſe mihi facilè perſuadeo ſcriptis talibus non moueri quibus nec ratio ſuppe ditare, nec certa inuenitur fauere auctori tas. Nam quid conſequentiæ habet, ut quoniam ſanctum præceſſit natalem conce ptus, propterea reputetur, & ipſe ſanctus? Nunquid quoniam præceſſit eum, fecit, &
M ſanctum? Quia ſi præceſſit ut eſſet, non tamen ut ſanctus eſſet. Vnde etenim illa ip ſi ſanctitas quam ſecuturo tranſmitteret? An non potius quia præceſſit abſque ſancti tate conceptus: oportuit nimirum ſanctifi cari concepta ut ſanctus ſequeretur iam par tus? an forte mutuatus ſit ſanctitatem à po ſteriori prior? Potuit ſane illa quę in iam concepta, facta eſt ſanctificatio, ad ipſum qui ſequebatur tranſire natalem: redire ue ro retrorſum ad conceptum qui præceſſerat tam omnium non potuit. Vnde ergo concep tionis ſanctitas? An dicitur ſanctificatio- ne præuenta: quatenus iam ſancta concipe retur, ac per hoc ſanctus fuerit, & conceptus quemadmodum ſanctificata iam in utero dicitur, ut ſanctus conſequeretur, & ortus? Sed, non valuit ante ſancta eſſe, quam eſſe. Siquidem non erat antequam cõciperetur. An forte inter amplexus maritales ſanctitas ſe ipſi cõceptioni immiſcuit, ut ſimul, & ſan ctificata fuerit, & concepta? Nec hoc quidẽ admittit ratio. Quomodo nanque aut ſan ctitas abſque ſpiritu ſancto? aut ſancto ſpiritui ſocietas cũ peccato fuit aut certe pec catum quomodo nõ fuit, ubi libido nõ de fuit? Niſi forte quis dicat de ſpiritu ſancto, eã & nõ de uiro cõceptã fuiſſe. Sed id hacte nus inauditum. Lego denique ſpiritum ſan ctum in eam, nõ cũ ea veniſſe, dicente ange lo: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te. Et ſi li cet loqui quod eccleſia ſentit, (& uerum ip ſa ſentit) dico gloriоſam de ſpiritu ſancto concepiſſe, non autem, & conceptam fuiſſe: dico peperiſſe uirginẽ, nõ tamen, & partã à uirgine. Alioquin ubi erit prærogatiua ma A
tris domini, qua ſingulariter creditur exul- Ioan. 7. c
tare, & munere prolis, & integritate carnis? ſi tantundem dederis, & matri ipſius? Non eſt hoc virginem honorare, ſed honori de trahere. Si igitur ante conceptum ſui ſan ctificari minime potuit, quoniam non erat, ſed nec in ipſo quidem conceptu propter peccatum quod inerat: reſtat ut poſt conce ptum in utero iam exiſtens, ſanctificationẽ acceſſiſſe credatur: quæ excluſo peccato ſan ctam fecerit natiuitatem, non tamen, & con ceptionem. Quamobrem etſi quibus, uel paucis filiorum hominum datum eſt cum ſanctitate naſci, non tamen, & concipi: ut uni ſane ſeruaretur ſancti prærogatiua con ceptus, qui omnes ſanctificaret: ſoluſque abſque peccato veniens, purgationem face ret peccatorum. Solus itaque dominus te ſus de ſpiritu ſancto conceptum: ſquia ſolus & ante conceptum ſanctus. Quo excepto: de cætero vniuerſos reſpicit ex Adam natos quos unus humiliter de ſemetipſo ac ueraci ter confitetur: In iniquitatibus, inquiens, pſal. 50. a
conceptus ſum: & in peccatis concepit me mater mea. Cum hæc ita ſe habeant: quæ nam iam erit feſtiuæ ratio conceptionis? Quo pacto, inquam aut ſanctus aſſeretur cõ ceptus, qui de ſpiritu ſancto non eſt: ne di cam de peccato eſt: aut feſtus habebitur qui minime ſanctus eſt? Libenter gloriola hoc honore carebit, quo uel peccatu honorari, uel falſa induci videtur ſanctitas. Alioquin nulla ei ratione placebit cõtra eccleſiæ ritũ præſumpta nouitas, mater temeritatis, ſoro ror ſuperſtitionis, filia leuitatis: Nam ſi ſic ui B
debatur: conſulenda erat prius apoſtolicæ ſe dis auctoritas, & nõ ita præcipitanter atque inconſulte paucorum ſequenda ſimplicitas imperitorũ. Et ante quidem apud aliquos er rorem cõpererem: ſed diſſimulabam, parcẽs deuotioni, quæ de ſimplici corde, & amore virginis ueniebat. Verum apud ſapientes, at que in famoſa nobiliq. eccleſia, & cuius ſpe cialiter filius ſum, ſuperſtitione deprehenſa neſcio an ſine graui offenſa ẽt ueſtri omniũ diſſimulare potuerim. Quę aũt dixi, abſque ꝓiudicio ſane dicta ſint ſanius ſapientis. R e-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitæ præsertim ecclesiæ auctoritati atque examini totū hoc sicut, & cætera, quę eiusmodi sunt uniuersa reseruo: ipsius siquid aliter sapio, paratus iudicio emendare.

Ad patriarcham Hierosolymorum.
Epistola CLXXV.

PAtriarchalibus scriptis sæpius uisitatus, ingratus iam uidebor si non rescripsero. At si saluto eū qui me salutauit, quid amplius feci? Tu.n. me preuenisti in benedictionibus dulcedinis, tu me prior dignatus es tuis transmarinis epistolis uisitare, tu mihi primas humilitatis charitatisque præripuisti partes. Quid condignum iam referam? Nihil mihi denique reliquisti quod pari quęā rependere uicē: qui etiam de thesauro seculorum mihi impertire curasti, id est de ligno domini. Quid tamen? Debeone omittere quod possum, quoniam quod debeo minime possum? Affectum saltem uoluntatemque aperio referibendo duntaxat, atque resalutando, quod solum interim per tot utique spatia terræ, & maris licet. Ostendam autem si unquā accepero tempus, me nequaquam diligere uerbo siue lingua, sed opere, & ueritate. Super milites templi pone quæso oculos uestros, & tantæ pietatis uiscera, tam strenuis ecclesiæ propugnatoribus aperite. Hoc siquidē acceptum erit Deo, & gratum hominibus, si fouetis eos qui suas animas pro fratribus posuerunt. De loco autem ad quem nos inuitatis, fratrem Andreas dicet uobis uoluntatem nostram.

Ad dominum papam Innocentium, ex persona Alberonis Trauerensis archiepiscopi.
Epistola CLXXVI.

VOluntas cordis mei, & desiderium satis inquietum adeundi, & uidendi desideratam beatitudinis uestræ præsentiam: sed & cognoscendi certius, quæ circa uos sunt, sursumque qualiter se habeāt nostra, uobis uicissim diligentius intimandi, iam dudum itineris me admonet, atque indesinēter solicitat. Cæterum terræ ac diei malitia, & præter instantiam meam quotidianam etiam nonnulla uestræ necessitatis causa impeditus: uoto facere satis non potui usque adhuc, sed necdum possum. Sed quid? Sanū iustumque propositum nunquid omittendum ex toto fuit, quia ex toto adimpleri nō potuit? Fuit ergo consilij, per hunc uenerabilem H. Tusensis ecclesię archidiaconum interim saltem aliquatenus consolari conceptum iam olim desiderium, curamque reuelare quam patior. Nec enim fidelior, cautiorve illo ad manum esse potuit, siue in perferendo ad uos quæ uos illi iniungimus, siue in referendo ad nos siqua uestræ dignationi placuerit remandere. Itaque de benepla cito, de statu curiæ, ac uestræ sospitate periclinæ, & si quid blandius aura secūdior a diuina clementia recens forte spirauerit ecclesię aduersus schismaticorum procacē, sed inefficacem rabiē desudanti: de his omnibus plenius instrui cupimus, & suplicamus. Porro nostram citramontanam ecclesiam tam in nostro quam in Frācorum regno nouerunt fortem in fide, pacificam in unitate, deuotā in uestra obedientia, promptam ad seruitium. Nequaquam nos Beneuenti, non Capuæ, nō ipsius Romę terret, Deo sic iudicante, amissio: scientes ecclesiæ statum non aestimari, sed meritis. Ipsius quippe non alterius agnoscimus uoces illas in psalmo: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Propterea, & nos quia de ecclesia sumus, non timebimus dum turbabitur terra & transferentur montes in cor maris. Glorietur tyrannus Siculus quantū vult, glorietur in malitia quod potens est in iniquitate: nostra autem uirtus in infirmitate perficitur. Ecclesia quando infirmatur, Pauli magisterio didicit esse potentior. Didicit è regione, & à Salomone quod prosperitas stultorum occidit eos. Didicit, & stultum fierma radice cum uiderit statim maledicere pulchritudini eius, adeo cum sancto Dauid sese in utroque consolatur, & hostium, uidelicet casu & liberatione sui. Aut siquidem: Hi in curribus, & in equis: nos autem in nomine domini Dei nostri inuocabimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus, & erecti sumus. Hæc pauca uobis consolandi grātia de quibus certus sui, fideli attestatione mandum esse putaui: ad releuandam, uel ex aliqua parte eam quæ uestra uiscera incessanter affigit solicitudo omnium ecclesiarum. Hoc quoque addo, dominum regem Deo eum confortante, seruere, & accingi ad liberationem ecclesiæ, & parare sibi exercitum multum nimis: nos quoque fideliter adhoc ipsum pro uiribus laborare, exhortari, & solicitare quos possumus, & cum tempus aduenerit, non expensis, non personæ propriæ pareiturum.

Ad eundem in persona eiusdem.
Epistola. CLXXVII.

NVnquid petiui episcopatum a domino meo? Et si forte cathedram affectaui, sed nō Treuerensem. Sciebam quippe dominum exalperantē, populumque duræ cervicis. Oderam illos, quod semper in fæce discordiæ iacuissent, ecclesiæ resistentes. Pro qua si quos labores quandoque sustinui, non me piget: sed hunc inde fructum nec speraui, nec volui. Laboraui sustinēs, libens quidem, sed non hac spe præmii. Duram prouinciam nactus sum, peccatis meis exigentibus. Inter cætera quibus angor, suffraganeos accepi iuuenes & nobiles. Adiutores esse deberent: & utinū non aduersarentur. Sed superfedeo, per alium malo ut innotescant uobis mores eorum & studia, si nescitis. Dico tamen, ius, fas, honestas, religio, in nostris episcopatibus perierunt. Malum quod pro debito officii dissimulare non audeo, breuiter simpliciterque intimaui: ut quod non placet pro uestra per me corrigi, per me salutem uobis qui corrigere potestis innotescat, ne omnino uacuū videar portare nomen archiepiscopi. Et mihi melius quidem esset non accendisse, quam sic descendere cum rubore. Sed de me quæ cura? Bene quod dignus sum patiar, tanquā male operans. Sim certe opprobrio etiam meis, sua spe nimirum frustratis, quam de me, ut sibi me præesse vellent, conceperant: dum cō perirent ecclesię suæ per me magis imminui dignitatem, cuius per me etiam antiqua dā na restitui posse putauerant. Hæc omnia sustineo & si non libenter, certe patienter: ne unquam uidear recalcitrare obedientiæ, pro qua etiam dare animam si necesse sit debere me fateor. Verum hoc solicitudinē uestram attendere uelim, creationis iniuriam respicere ad creantem: & uires quas mihi subtrahitis, uobis minuitis, & contemptus meus, & detectio mea, redūdat in uos. Multa habeo conqueri uobis de uobis, sed

reseruo ea pandēda nuncio, quem nouī ad hoc satis industrium, & fidelem. Significo etiam vobis sustinere nos periculum in falsis fratribus. Legati quippe schismaticorū intrant, & exeunt ad quosdam de nostris liberius, quam solebant, & uerba tyranni Siculi familiariter admittuntur.

Ad dominum papam Innocentium, pro Alberone Treuerensi archiepiscopo. Epist. CLXXVIII.

SAnctissimo patri, & domino Innocentio, summo Pontifici, suus B. quod suus. Fideliter loquor, quia fideliter amo. Nec enim syncerus est amor, ubi dubietatis scrupulus, suspicionis fæcem retinet. Querimonia domini Treuerensis non est eius solius sed communis multorum: eorumque præcipue: qui synceriori affectu uos diligunt. Vox una omnium qui fideli apud nos cura populis præsunt, iusticiam in ecclesia deperire, annullari ecclesiæ claues, episcopalem omnino uilescere auctoritatem, dum nemo episcoporum in promptu habeat ulcisci iniurias Dei, nulli liceat illicita quæuis ne in propria quidem parœcia castigare. Causam referunt in uos, curiāque Romanam. Recte gesta ab ipsis (ut aiunt) destruitis, iuste destructa statuitis. Quique flagitiosi & contentiosi de populo siue de clero aut etiam ex monasterijs pulsati cutrunt ad uos, redeuntes iactant & gestiunt se obtinuisse tutores, quos magis ultores sensisse debuerant. An non gladius Phinees prōptissime atque iustissime eductus fuerat ad condemnandū incestuosum concubitum Drogonis & Milis? Sed confusus atque retusus abiit retrorsum, scuto nimirum Apostolicę defensionis appositō. Proh pudor, quos cachinnos res ista mouit & mouet ecclesiæ inimicis, eisque etiā ipsis quorum fortasse metu aut fauore a recto tramite abducti sumus. Amici confundūtur, fidelibus insultatur, episcopi ubique in opprobriū ueniūt & cōtemptū: quorū dum recta iudicia cōtemnūtur, uestræ quoque plurimū derogatur auctoritati. Ipsi sunt.n. qui honorē uestrū zelant, qui uestra pro pace & exultatiōe laborāt fideliter quidē, sed uereor ne inefficaciter. Quid uobis minuitis? quid robur uestrū deprimitis? Quousque retunditis arma fidelia

Universidad de Deusto
Biblioteca

militanti a uobis, humiliatis cornua erecta ueſtræ uirtutis & ſalutis? Plorans plorat deſolationem ſuam apud Tullum eccleſia ſancti Gengulfi, nec eſt qui cõſoletur eam. Quis enim ſe opponat brachio excelſo, torrentis impetui, ſummæ arbitrio poteſtatis? Eandem ſe ſuſtinere beatus Paulus uoluerit am apud Virdunum conqueritur, archiepiſcopo iam non ualente eum defendere ab inſania monachorum, quippe apoſtolicis ſuſtentationibus amplius conſortata, quaſi non ſatis per ſe inſanirent. Quid quęſo nouæ rationis tandem inuentum eſt, ut quod ſemel bonæ famæ & uitæ canonicis ueſtra fuerat prouida & neceſſaria diſpenſatione conceſſum, ſecundo confirmatum, tertio (ut aiunt) roboratũ: rurſum ueniat in ius, reuocetur in diſcuſſionem? Siquidé & duo illa ſupra memorata, per uos nihilominus ſancita, per uos & conuulſa dicuntur. Talibus hoſtiis non promeretur deus, heu non placatur ira, non conciliatur gratia, nõ prouocatur miſericordia. Pro his atque ſimilibus necdum auertitur furor domini, ſed ad huc brachium eius extentum, & uirga illa apud Hieremiam uigilans ſuper peccata noſtra. Et quidem iratus eſt Deus ſchiſmaticis: ſed catholicis nequaquam propitius.

Eccleſia quoque Metenſis grauiſ (quod nobis bene compertum eſt) epiſcopi & clericorum contentione perclitatur. Super quo quid decernere uobis placuerit, uos ſcitis: ſed pax nondum eſt, nec proxime futura ſperatur. Ego (ut quod ſuper his necæ uiſum eſt paruitati, non taceam) & hoc & duo illa alia, Tullenſe dico ac Virdunenſe, terminanda negocia ſecurius metropolitano atque conuenientius poſſe committi putauerim, qui & omnia nouit, & in multis probatus, eccleſiæ teſtimonio fidelis inuentus eſt. Alioquin uidere quid illis epiſcopatibus faciatis, Metenſi ſcilicet atque Tullenſi, quia ut uerum fatear, uidentur eſſe abſque epiſcopis. Et utinam abſque tyrannis. Tales eum defenſantur, ſuſtentãtur, honorantur, ſouentur, mirantur nimirum & ſcãdalizantur multi, qui illa in moribus & uita eorũ certiſſime ſciunt, quæ magis eſſent non dicendo in epiſcopis, ſed etiam in quibuslibet ſecularibus damnanda penitus & execranda. Quę quidem & me ſcribere puduit, nec uos K decuiſſet audire. Iſto quod nemine accuſante non poſſint deponi, nunquid tamen quos paſim accuſat fama, apoſtolicæ ſedis eſſent familiaritate ſpeciali donandi, uel amplius exaltandi? quonam enim merito ſuæ uel ſacerdotalis ſanctitatis uel epiſcopalis honeſtatis obtinuit Metenſis, ut & electus facta a canonicis, ad nutum eius una cum eccleſiæ libertate caſſetur, & Primicerius ad conſilium eius contra illius eccleſiæ priuilegia eligatur? quam iuſtius honeſtuſque, ſi ueſtræ placuiſſet diſcretioni, homo maiori dignus honore, debito proprioque non priuaretur? Treuerenſem dico, quem & ab hoc & à cæteris diœceſis ſuę terminis negocijs quaſi ſuſpectum aut minus expertum non ſine murmure multorũ Deum timentium excluſiſtis. Credite fideli ueſtro quia prouinciæ illi, quantum comperi, omnino non expedit. Hæc ſcribens, præſumptionis metuerem notam, ſi neſcirem cui, & neſciter quia ſcribam. Sed noui iugem tam manſuetudinem ueſtram, noui & me notum uobis, & affectum quo hęc audeam apud uos, dulciſſime atque amantiſſime pater. Iterum de Treuerẽſi ut ſciatis qualiter nũciũ eius ſuſpici oporteat, & uerba quæ portat, dico uobis quod magnum locum tenet in regno illo, uobis & eccleſiæ Dei homo fidelis, & conſtans, & nullatenus maleuolis & ſubuerſoribus aſſenſum præbens, a quibus non deeſt ei frequens & ſatis importuna tentatio, nec deerit inſultatio, ſi quo minus a uobis eum exaudiri contigerit. Nuncium in fine commendare uolui, ſed ſatis eum ſitæ honeſtatis cõmendat merita præcipueque amor ſpecialis & fidelis deuotio, qua ipſum uobis firmiter inhęrere ſi nõ crederem, nequaquam per eum tam familiaria ſcriberem.

Ad eundem pro eodem. Epiſt. CLXXIX.

QVomodo malitia uincit ſapientiam? noſti pie domine, noſti Treuerenſem archiepiſcopum? Scio quia noſti. Noſti & illum ſancti Maximini non ſanctum abbatem? Puto quia non noſti. quis dignior honore illo priori? Sic nemo confuſionor dignior iſto ſequenti: & tamen iſte honoratus eſt, ille opprobrio datus. Quid peccauit archiepiſcopus? Prædam eccleſiæ ſuæ recuperauit, captiuam eccleſiam de manu laica liberauit. Nunquid pro bono redditur malum, & odium pro dilectione? Hiſ quęſo, huc euigilet oculus pietatis, & ſenſus

tis paulisp occupationibus cõſiderare quã tum ſubreptum ſit ei: ut talis, qualem put det dicere talem, qualem tuipſe noſti, faciat opprobriũ uicinis ſuis, inimicis tuis. Piiſſime pater, affectus filialis loquitur. Huculque condoluimus miſero & miſerabili archiepiſcopo. Verum ex hoc iam ſi non fuerit emendatum, dolor cordis noſtri & compaſſio ex intimis medullis, tota tranſibit ad illum per quem potuit emendari. Sũt & aliæ læſiones præfati uiri, quas cum ei alleuiaueritis, uobis proculdubio laborabitis. Quicquid dulciſſimi domini mei nomen decolorat, cor meum excoriat.

Ad eundem pro eodem. Epiſt. CLXXX.

ITerum ſupplicatio, iterũ preces, & decies repetitæ non deſinent. Non deſiſtimus, quia non diffidimus. Bonam cauſam habemus, & æquum iudicem, qui nõ cunctabitur euacuare quod ſubreptum eſt, cum apparebit quod uerum eſt: nec poterit inde ridere, qui uoluit irridere, ſed ut Pſal. 36. d ſcriptum eſt, Mentita eſt iniquitas ſibi. Hoc ſolet habere præcipuum Apoſtolica ſedes, ut non pigeat reuocare, quod a ſe forte deprehenderit fraude elicitum, non ueritate promeritum. Res plena æquitate & laude digna, ut de mendacio nemo lucretur, præſertim apud ſanctam & ſummam ſedem. Hæc ſciens puer ueſter, ſecure ſuplicat pro Treuerenſi, & ſic inſtat nõ quaſi in incertum. Ego quippe, ego hominis illius noui merita, cauſam, intentionem. Propter quod horum monachi eum uolũt lapidare? quia male meruit? Sed fideliter aſtitit, & multum ſeruiuit. Ob cauſæ iuſtitiam? Sed iniuſtum nemo niſi iniuſtus cauſabitur. Quod de manu laica uendicauit? Immò recuperauit ſedi epiſcopali monaſterium, tanquam clauam de manu Herculis extorquens in manu fortiori. Ob prauitatem intentionis? Sed pium eſt reformare religionem in monaſterio, quod ille intendit. Adſit dominus cordi domini mei, ne iterum poſſit ei ſubripi a monachis, non tam (ut ſimulant) appetentibus libertatem, quam fugitantibus diſcipli-

nam.

Ad Haimericum cancellarium. A
Epiſtola. CLXXXI.

SI uerbis contendere uelim ad beneficia, quibus me obruitis, idem erit ac ſi impetitus ſagittis, teſtucis dimicem, niſi q hoc iocus uidetur, illud dolus. Facta factis compenſari oportet. Verum id quidem multum eſt ad me. Nam unde ſufficerem pauper & modicus? Sed rebus pauper & uiribus, non uoluntate. Aequabo ergo beneficia uotis, quæ factis non poſſum. Deſideriis diues ſum, affectibus abundo. Et certe uerus beneficus, amplius non requirit. Nam quomodo beneficus, qui non & beneuolus ſit. Porro beneuolus niſi ſibi charius ipſa æſtimat beneuolentia: qua & beneuolus nominatur, & beneficus eſt. Denique beneuolentia fructus eſt beneficii, niſi quis forte beneficium putet quod in ſpe ſeuerit, aut timore dimiſerit. Sed quis non uideat hoc relictum, illud uenditum, neutrum datum? Oportet autẽ beneficium ut uere ſit, eſſe gratuitum. Danti itaque rependi quicquam gratius ab accipiente non poteſt, quam ſi gratum habuerit quod gratis accepit. Et hæc beneuolentia creatur de beneuolentia dantis in animo accipientis, beneficio quidem interueniente. Hac me fateor locupletem: hanc de corde pleno dignam profecto offero remunerationẽ meo benefactori: hanc deuotus immolo ſacrificiũ laudis factori omnium pro ſalute mei benefactoris,

Ad Henricum Senonenſem archiepiſcopum. B
Epiſtola. CLXXXII.

PRo multis uiſus ſum multotiẽs ſcribere fateor propter uos: & ſtatueram non facere ob ueſtram odibilem durinam, ſed charitas prævalebit. Volo uobis amicos ueſtros retinere, & non dignamini: uolo reconciliare inimicos, & non patimini. Non uultis habere pacem: manibus ac pedibus accerſitis ueſtram conturbationem: ſed confuſionem, ſed depoſitionem. Multiplicatis nobis accuſatores, defenſores ſubtrahitis. Excitatis in uos olim ſopita diſcrimina, prouocatis aduerſarios, patronos offenditis. Vbique apud uos pro ratione uoluntas, totum pro imperio, nihil ex timore

Universidad de Deusto
Biblioteca

more Dei. Qui de uobis non rident inieiri, non conqueruntur amici? Quomodo dcuestitis hominem, non dico iudicio non conuictum, sed nec uerbo conuentũ? Quantos hoc uerbum scandalizabit? quot ora ad subsannandum, quot corda ad sue cẽdendum mouebit? Itane putatis periisse iustitiam de toto orbe, sicut de uestro corde: ut homo sic ablatum perdat archidiaconatum? Sed uos forsitan plus amatis redde re & perdere, quam gratiam de beneficio retinere. Nolite quæso, nolite facere hãc rem: quam qui audierint, omnes mirabuntur, nemo laudabit. Hæc uobis mordaciosique quã uelletis audire scripsi, sed nõ
C ad insipientiam uobis, si uelletis corrigere.

Ad Conradum regem romanorum. *Epist.* CLXXXIII.

SCripta uestra & salutationes tam deuotus suscipio, quã modicus sum ad illa. Modicus dixerim dignitate: sed nõ deuotione: Querimoniæ regis nostræ sunt, & maxime illa quã dignanter exprimitis de inuasione imperij. Regis dedecus, regni diminutionẽ nunquam uoluit: uolẽtes odit anima mea. Legi quippe: Omnis *Rom. 13. a*
anima potestatibus sublimioribus subdita *ibidem.*
sit. Et qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quam tamen sententiam cupio uos, & omnimodis moneo custodire, in exhibenda reuerentia summæ & Apostolicæ sedi, & beati Petri uicario, sicut ipsam uobis uultis ab uniuerso seruari imperio. Sunt quæ non putaui scribenda, præsens ea fortassis opportunius intimarem.

Ad dominum Papam Innocentium. *Epistola.* CLXXXIIII.

FRatrem Andreã lætũ incolumemque suscepimus, & lætã annunciantem de uestra incolumitate & gloria, de pace & prosperitate ecclesiæ, de curiæ statu florẽte & ualente, post remo de gratia & benevolentia quæ nobis apud uos perseuerat. Bene sua misericordia Deus dignatus est facere nobiscũ: facti sumus lætantes. Verum quod uobis demittẽdis ad uos fratribus placet, difficile adimplebitur, præsertim cũ non sit copia personarum, quæ esse solebat. Siquidem præter illos, qui hinc, aut trini ad diuer
D sa destinati sunt loca, tria ex eis nouamonasteria ex quo à uobis discessimus, integre ordinata sunt: & adhuc restant alia proxime ordinanda. Curamus tamen undecunque euocare, quos uobis mittamus: cupientes per omnia uestris obedire mandatis.

Ad Eustachium occupatorem Valentinæ sedis. *Epistola* CLXXXV.

VIro illustri Eustachio frater Bernardus salutem, tibi uir illustrissime etsi non scribo, opto tamẽ. Optare prohibet Affectui, nec leges imperat, nec principes dominantur. Liber est, & maxime si spiritu ducitur: quia ubi spiritus domini, ibi libertas. Inde est sane ausus iste meus de præsenti quo ad tuã magnitudinem præsumo scribere tanquam aliquis magnus, fateor, nec iussus a te, nec rogatus, nec inuitatus. Sed quid si charitas iubet? Alius aliter fortassis accipiat: ego uirũ nobilem, quod in me est, ita uera charitate decreui his literis suæ ipsius cõmonere salutis, excitare à somno, reuocare ad cor, prouocare ad gratiam. Quis scit si
Ioel. 2. a conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat
Eccl. 17. c post se benedictionẽ? Imo quis nescit quã, & quãtas iam diuitias suę bonitatis, & lõganimitatis thesaurizauit super eũ misericors, & miserator dñs? Denique miseretur, parcit, expectat, dissimulatque usque adhuc, si
Ioel. 2. d ectus sicut homo nõ audiẽs, & non habẽs in
Psal. 31. a ore suo redargutiones, tardans ferre, paratus ignoscere. Sed tu domine usquequo? Tu
Psal. 93. b inquam, ò bone uir, quousque dissimulas? quousque contemnis? Durum tibi est, contra stimulũ calcitrare. An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiã te adducit? quandiu autem tu secundum duritiam tuam, & *Rom. 2. a*
cor impœnitẽs, thesaurizas tibi iram in die
Psal. 6. c iræ? An non secundum duritiam quidem, sed secundum uerecundiam? Quid refert secundum quid pereas? O uerecundia expera
Psal. 31. b rationis, inimica salutis, totius ignara honoris, & honestatis. Hæc plane illa quã sapiens
Ioh. 14. a loquitur, confusio adducẽs peccatum. Itaque uerecũdum est homini uinci a Deo, & probro ducitur humiliari sub potenti manu altissimi? Nõ ita rex ille gloriosus Dauid? Tibi soli peccaui, inquit, & malũ corã te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cũ iudicaris. Summũ uictoriæ genus, diuinæ cedere maiestati: & auctoritati matris ecclesiæ non reluctari, summus honor & gloria. O peruersitas. Non pudet inquinari, & ablui pudet? Est pudor (iuxta Sapientem) adducens gloriam, si uidelicet pudeat
Ecclesiast. 4. a care pudeat. Si non pudeat uel peccasse: &

ita uel sera gloria non carebis: reducente immirum pudore quam culpa fugauerat. Secundum tenent beatitudinis locum, quorũ
Psal. 31. a remissæ sunt iniquitates, & quorum rectæ
Psal. 95. b sunt peccata. Honorabile tegumentum de quo legitur: Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Quis mihi tribuat uidere
Psa. 103. a Te in uestitu deaurato: ut dicamus & tibi:
Cant. 6. d Cõfessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut uestimento? Reuertere Sunamitis, reuertere ut intueamur te. Consurge consurge, induere fortitudine, induere
Esa. 51. a uestimento salutis. Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. A mortuo tanquam qui non est, perit confessio. Vsquequo obliuisceris te in finẽ? usquequo dormis in morte, decus nobiliũ, fidelium fletus? Quandiu contra morem tuum pertinax, contra honorem tuum sequestris, cõtra salutem tuam rebellis? Quid illos egregios mores actusque tuos tam dissimili pergis exitu consumare? Quomodo ætas illa quam in misericordia uberi requie scere oportebat, omnium præteritorũ luit pœnas dierum tuorum, nec diluit culpas? Cur proh dolor, sola veneranda canicies solita veneratione fraudatur, sola sine honore marcescit, quam vel maxime decuit
Ecclus. 30. d honorari? Miserere animæ tuæ placens
Psal. 51. b Deo. Etenim qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Breues dies hominis sunt: seni mors in ianuis est. Modicum habes prorsus modicum tẽpus, cum his qui dicunt tibi, euge, euge. Sit etiam pro modico tibi iudicari ab ipsis, aut ab humano die: qui angelico examini iniquamque ex præsentandus: qui ad tribunal terrificum Christi ipso iam defectu naturæ miserandus vergeris. Illi te oportet præparare iudicio, illi seculo conformare, illius curiæ affectare fauorẽ, formidare repulsam.
Psal. 61. c Quid illorum sententia conturbaris, quorum nec laude probatus, nec uituperatione reprobus inuenitur? Denique uani filii hominum, mendaces filii hominum in statera: ut decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Propterea qui te beatificant, in errorẽ
Esa. 3. b inducunt, dantes uerba, munera reportãtes. Vana hæc, atque illa, sed uerba amplius. Et decipitis de uanitate in idipsum: sed tu magis deceperis, illi minus. Das quippe quod uecunque pluris est: & das ingratis, das immerentis. Siquidem tua, non te diligunt. Imo certe nec te, nec tua: sed quæ sua sunt quærunt. Tua quoad poterũt uenerabũtur adulationibus uanis & falsis. Molliti sunt sermones eorum super oleum: & ipsi sunt iacula. Et ideo dicebat David: oleum autẽ peccatoris non impinguet caput meum. Ab *psal. 54. b*
his laudatur peccator in desideriis animæ *psa. 14. b*
suæ, & iniquus benedicitur. Ab his ergo ca *psal. 9. d*
uere non ego, sed sapiens doceat. Fili, ait, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas *prouer. 1. b*
eis. Attende potius illi qui iudicat in æquitate pro manuetis terræ: quos tua non pastoralis diligẽtia pascit, sed secularis premit potentia, quam non haberes super eos ullã, nisi data esset tibi desuper. Sed hæc est hora *Ioan. 19. b*
uestra, & potestas tenebrarum. Attende autem. Iudicium graue his qui præsunt, & potentes potẽter tormẽta patientur. Hoc si pa *Sapiẽ. 6. a*
ues, caues: si negligis, incidis: & horrendũ *Hebr. 10. f*
est incidere in manus Dei uiuentis. Auer- *Ezec. 18. g*
tat hoc unus & uerus Deus: qui non uult mortem peccatoris, sed ut magis conuertatur & uiuat. Plura adhuc loqui fert animus sed non fert forte auditus. Nec placent aspera, quamuis recta & salubria, quia sunt amara, & non sapiunt. Ponam itaque digi- H
tum super os meum, donec sciam ista qualiter acceptentur. Placebo autem, si potero, non stylo neq. lingua, sed opere & ueritate.

Ad Simonem filium castellani Cameræ censis. Epist. CLXXXVI.

COgnoscens dilectissime, nunciãte abbate Radulfo de Valcellis, desiderare te nostri præsentiã atque colloquiũ delectatus sum admodũ tanta tui erga me dilectionis: nec certe ingratus bene uolentiæ. Noueris & meæ esse uolũtatis, tuo satisfacere desiderio: sed corporali molestia impediri tã ab huius uolũtatis effectu, quã & ab aliis plurimis plurimumque necessariis negociis. Sed licet absens corpore, sum tamen præsens spiritu: donec quandoque fiã, Deo uolente, & corpore & spiritu: si tamen non ore tantum & lingua, sed opere diligamus & ueritate. Igitur in exhibitione operis liquebit ueritas dilectionis. Hoc est itaque q̃ rogo: ut q̃ de meo apud te est, fratres di co Valcellenses, & eorũ ecclesiã mei gratia diligas, foueas, & manuteneas ubi necesse fuerit, ut in hoc & tuæ liberalitatis insigne præbeas documentũ, & eius quã mihi promittis charitatis clarescat indicium. Quam nunc charitatem in eo uel primũ cupio experiri, si Ligecurtẽ quam mihi pater tuus

præsentil

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsenti contulit ad opus illius monasterij,
I tu quoque concesseris, & donum patris tui non feceris irritum. Nos quoque quod nostrum est, de præteritis gratias agentes, & in reliquum similia sperantes, pro te cuiusque illi preces fundimus, qui uoluntatem timen
psa.144.d tium se facit, & deprecationem eorum exaudit. Oramus te, & uxorem tuam, & omnes qui ad uos pertinent, bene ualere.

Ad episcopos Senonas conuocandos contra eerum Abailardum.
Epist. CLXXXVII.

EXiit sermo inter multos, & credimus ad uos peruenisse: quomodo videlicet apud Senonas in octauis Pentecostes vocamur, & prouocamur ad litem pro defensio-
2.Tim.2.d ne fidei: cū seruū Dei nō oporteat litigare, sed magis patientem esse ad omnes. Si mea propria causa esset, posset nō immerito fortasis puer sanctitatis uestræ in uestro patrocinio gloriari. Nunc autem quia, & uestra est, imo plus uestra, fidentius moneo, & obnixius rogo, ut amicos uos in necessitate proberis. Amicos dixerim non nostros, sed Christi, cuius sponsa clamat ad uos in sylua hæresum, & in segete errorum, quibus sub tutela, & custodia uestra pullulantibus, pene iam suffocatur. Amicus sponsi non desere eam in opportunitatibus in tribulatione. Nec miremini quod ita de subito, & in arcto temporis uos inuitamus: quoniā hoc quoque aduersa pars in sua versutia, & calliditate prouidit, ut improuidos inuaderet, & congredi cogeret immunitos.

K *Ad episcopos, & cardinales curiæ, de eodem.*
Epistola CLXXXVIII.

DOminis, & patribus reuerendis, episcopis, & cardinalibus, qui sunt de curia, puer sanctitatis eorum. Nulli dubium quin ad uos specialiter spectet tollere scandala de regno Dei, surgentes succidere spinas, sedare querelas. Sic enim præcepit Moyses cum
Exod. 24. montem subiit: Habes (inquiens) Aaron, & Hur uobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad ipsos. Illum loquor Moysen, qui uenit per aquam, & non in aqua solum, sed in aqua, & sanguine. Et ideo plusquam Moyses, quia & in sanguine quam Moyses, quia & in sanguine uenit. Et quoniam pro Hur & Aaron stat zelus & auctoritas Romanę Ecclesiæ super populum Dei, ad ipsam merito referimus nō quæstiones, sed lesiones fidei, & iniurias Christi, patrum probra atque contemptus, presentium scandala, pericula posterorum. Irridetur simplicium fides, euiscerantur arcana Dei, quæstiones de altissimis rebus temerarie uentilantur, insultatur patribus, & eas magis sopiendas quam soluendas consuerint. Inde fit quòd agnus Paschalis contra Dei statutum, aut aqua coquitur, aut crudus discerpitur more & ore bestiali. Quod residuum est, nō igne comburitur, sed conculcatur: ita omnia usurpat sibi humanum ingenium, fidei nil reseruans. Tentat altiora se, fortiora scrutatur, irruit in diuina, sancta temerat magis quam tegerat: clausa & signata non aperit, sed diripit: & quicquid sibi non inuenit peruium, id putat nihilum, credere dedignatur. Legite si placet, librū Petri Abailardi quē dicit theologię, ad manum est enim: cum ibi gloriatur, a pluribus lectitetur in curia, & uidete qualia ibi de sancta trinitate dicantur, de genitura filij, de processione Spiritus sancti, & alia innumera catholicis auribus, & mentibus dissueta. Legite & alium quem dicunt Sententiarum eius, necnō & illum qui inscribitur. Scito teipsum: & animaduertite quantæ & ibi sylueſcant segetes sacrilegiorum atque errorum, quid sentiat de anima Christi, de persona Christi, de descensu Christi ad inferos, de sacramento altaris, de potestate ligandi atque soluendi, de originali peccato, de concupiscentia, de peccato delectationis, de peccato infirmitatis, de peccato ignorantiæ, de opere peccati, de uolontate peccandi. Et siquidem iudicatis me iuste mouere, mouemini & uos: ac ne frustra moueamini, agite pro loco quem tenetis, pro dignitate qua polleus, pro potestate quā accepistis, quomodo qui ascendit usque ad cælos, descendat usque ad inferos: & opera tenebrarum aula prodine in lucem, arguantur à luce in lucem, ut dum qui publice peccat, publice arguetur: comprimant sese etiam alij ponentes tenebras lucem, disputantes in triuiis de diuinis, qui loquuntur mala in cordibus suis, & in codicibus suis scribūt: & sic obstruatur os loquentiū iniqua.

Ad

M *Ad dominum papam Innocentium de eodem.*

Epist. CLXXXIX.

AMantissimo patri & domino Innocentio Dei gratia summo pontifici, Bernardus Clarævallis vocatus abbas, modicum id
psal.54.b Philip.2.c quod est. Necesse est ut ueniant scandala. Necesse, sed non suaue. Et ideo dicit propheta: Quis dabit mihi pennas sicut colum bæ, & uolabo & requiescam? Et apostolus cupit dissolui, & cum Christo quiescere. Et alius quidam sanctorum: Sufficit mihi dñe, sum quam patres mei. Est & mihi nunc alius quid commune cum sanctis, in voluntate duntaxat, non in merito. Nam vellem & ipse modo de medio fieri, uictus, fateor, a pusillanimitate spiritus & tempestate. Vereor autem ne non sicut pariter affectus, ita paratus inueniar. Tædet uiuere, & mori expediat, nescio: & ideo forte etiā in uotis differem a sanctis, quod ipsi prouocē tur desiderio melioris: cum ego scandalis & ærumnis compellar exire. Denique ait: Dissolui & cum Christo esse, multo melius. Ergo & in sancto appetitus, & in me præualet sensus: & in hac miserrima uita nec ille habere quod appetit bonum, nec ego quod molestum patior non habere valemus. Et
A ob hoc exire quidem ambo pari cupimus voluntate, sed non pari intentione. Stulte mihi dudum requiem promittebam, si quidem leonina rabies quieuisset, & pax ecclesiæ redderetur. Nam ecce illa quieuit, sed non ego.

Nesciebam me esse in valle lachrymarum, aut oblitus fueram me habitare in terra obliuionis. Non attendebam terram in qua habito, spinas & tribulos germinare mihi, successis succedere nouas, & rursum illas altas sine fine, sine intermissione succrescere. Audierā hæc sed melius ut nūc experior, ipsa uexatio dat intellectū auditui. Inque inūduerūt quia inualuerūt mala, & ex pertis pruinā, irruit super eos uix. Ante faciē frigoris huius quis sustinebit? Hoc frigore refrigescit charitas, ut abundet iniquitas. Leonē euasimus, sed incidimus in draconē, qui nō minus forsan noceat sedens in insidiis, quā ille rugiens de excelso. Quā quam nō iam in insidiis, cuius virulenta solia utinam adhuc laterent in seruiis, & nō in triuiis legerentur. Volant libri: & quos oderant lucem quoniam malæ sunt, impegerunt in lucem, putantes lucem tenebras. Vt ibus & castellis ingerentur pro luce tenebræ, pro melle uel potius in melle uenenū passim omnibus propinatur. Transierunt de gente in gentem, & de regno ad populū alterum.

Nouum cuditur populis & gentibus euangelium, non proponitur fides, fundamentum aliud ponitur præter id quod positum est. De uirtutibus & uitiis nō moraliter, de sacramentis ecclesiæ non fideliter de arcano sanctæ trinitatis non simpliciter nec sobrie disputatur: sed cuncta nobis in peruersum, cuncta præter solitum & præterquam accepimus ministrantur. Procedit B
Golias procero corpore nobili illo suo bellico apparatu circummunitus, antecedente quoque eius armigero Arnaldo de Brixia. Squama squamæ coniungitur, & nec spiraculum incedit per eas. Siquidem sibilauit apis quæ erat in Francia, api de Italia, & uenerunt in unum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Intendentes arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. In uictu autem & habitu habentes formam pietatis, sed uirtutem eius abnegantes eo decipiunt plurimos, quo transfigurāt se in angelos lucis, cum sint satanæ. Stans ergo Golias una cū armigero suo inter utrasque acies, clamat aduersus phalāgas israel, exprobratque agminibus sanctorum, eo nimirum audacius quo sentit Dauid non adesse. Denique in suggillationem doctorum ecclesiæ, magnis effert laudibus philosophos, adinuentiones illorum & suas nouitates catholicorum patrum doctrinæ præfert & fidei. Et cum omnes fugiant a facie eius, ne omnium minimum expetit ad singulare certamen. Denique scripsit mihi solicitante quidem ipso archiepiscopus Senonensis diem statuens congressionis, quo ille in præsentia eius & coepiscoporum suorum deberet, si posset, statuere praua dogmata sua, contra quæ ego ausus mutire fuissem. Abnui, tū quia puer

sum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum, & ille uir bellator ab adolescentia: tū quia iudicarem indignum rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac stabili ueritate constet
C esse subnixam. Dicebam sufficere scripta eius ad accusandem eum, nec mea referre, sed episcoporum, quorum esset ministerii de dogmatibus iudicare. Ille nihilominus imò eo amplius leuauit vocem, uocauit multos, congregauit complices. Quæ de me ad discipulos suos scripserit, dicere nō curo. Disseminauit vbique se mihi die statuto apud Senonas responsurum. Exiit sermo ad omnes, & non potuit me latere. Dissimulaui primum, nec enim satis rumore populari mouebar. Cedens tamen (licet uix, ita ut fierem) consilio amicorum, qui uidentes quomodo se quasi ad spectaculum omnes pararent, timebant ne de nostra absentia & scandalum populo, & cornua crescerent aduersario: & quia error magis confirmaretur cum non esset, qui responderet aut contradiceret: occurri ad locum & diem, imparatus quidem & immunitus, nisi quod illud mente uoluebā:
Mat.10.b Nolite præmeditari qualiter respondeatis,
Psal.117.c dabitur enim uobis in illa hora quid loquamini. Et illud: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Conuenerant autem præter episcopos & abbates plurimi uiri religiosi, & de ciuitatibus magistri scholarum, & clerici literati multi, & rex præsens erat. Itaque in præsentia omnium aduersario stante ex aduerso producta sunt quædam capitula de libris eius excerpta. Quæ cum cœpissent legi, nolēs audire exiuit, appellās ab electis iudicibus, quod non putamus licere. Porro capitula iudicio omnium examinata, inuenta sunt fidei aduersantia, contraria ueritati. Hæc pro me, ne leuitate aut certe temeritate
D usus in tanto negocio putarer. Verum tu, ò successor Petri, iudicabis an debeat habere refugium sedem Petri, qui Petri fidem
A impugnat. Tu, inquā, amice sponsi, pro uidebis quomodo liberes spontaneam a fabiis iniquis & lingua dolosa. Sed ut paulo audacius loquar cum domino meo, attende etiam tibipsi amantissime pater, & gratiæ Dei quæ in te est. Nonne cum esses paruulus in oculis tuis, ipse te cōstituit super omnes gentes & regna? Ad quid? nisi ut euellas & destruas, & ædifices & plantes? qui ergo tulit te de domo patris tui, & unxit te unctione misericordiæ suæ, extende quoad extunc & deinceps quanta fecit animæ tuæ quanta per te ecclesiæ suæ, quanta in agro Dominico, cœlo & terra testibus, tam patēter quā salubriter euulsa sunt & destructa quāta rursum bene ædificata, plātata, propagata. Suscitauit Deus furorē schismatorū in tuo tēpore ut tuo opere conterantur. Vidi stultum firma radice, & statim maledictum est pulchritudini eius. Vidi, inquam, uidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani & transiui, & ecce non erat, Oportet autem, ait, hæreses & schismata esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Et schismate quidem iam (ut dictum est) dominus probauit te, & cognouit te. Sed ne quid desit coronæ tuæ, en hæreses surrexerunt: itaque ad confirmationem uirtutum, & ne quid minus esse inueniamini, a magnis episcopis ar-
tecessorib. uestris, capite nobis pater amantissime uulpes, quæ demoliuntur uineam domini, donec paruulæ sunt: ne si crescant, Iud.19.a & multiplicentur, quicquid talium per uos nō fuerit exterminatum, a posteris desperatur. quanquam non iam paruulæ nec pauculæ, sed certe grandiusculæ & multæ sint: nec nisi in manu forti uel a uobis exterminabuntur. Iacinctus multa mala ostendit nobis, nec enim quæ uoluit fecit, sed magnus est mihi patienter ferendus de me, quem nec personæ uestræ, nec curiæ in curia sua pepercit, quod melius Nicolaus ille meus
Act.17. g ipse & uester, uiua referet uoce.

Ad eundem, contra quædam capitula illarum hæreseōn. Epist. CXC.

AMantissimo patri & domino innocentio summo pontifici frater B. Clarævallis uocatus abbas, modicum id quod ecclesiæ quæque & scandala emergentia in regno Dei, ac præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei ubi non possit fides sentire defectum. Hæc quippe huius prærogatiua sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est: Ego pro te rogaui petre, ut non deficiat fides tua? Ergo quod sequitur, a Petri successore exigitur: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessarium. Tempus est

uestrū agnoscatis pater amātissime principatum, probetis zelū, ministeriū honorefonetis, & sedem, si uestra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si uestra auctoritate conteritis fidei corruptores. Habemus in Frācia nouum de ueteri magistro theologum, qui ab incunte ætate sua in artē dialectica lusit, & nunc in Scripturis sanctis insanit. Olim damnata, & sopita dogmata, tam sua uidelicet, quam aliena suscitare conatur, insuper, & noua addit. Qui dum omniū, quæ sunt in cœlo sursum, & quæ in terra deorsum, nihil præter solū nescio quid nescire dignatur, ponit in cœlum os suum, & scrutatur alta Dei: redieusque ad nos refert uerba ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Et dum paratus est de omnibus reddere rationem, etiam quæ sunt supra rationem, & contra rationem præsumit, & contra fidem. Quid enim magis contra rationē, quam ratione rationem conari trāscēdere? Et quid magis contra fidem, quam credere nolle quicquid non possit ratione attingere? Denique exponere uolens illud Sapiētis: Qui credit citò, leuis, est corde: cito credere est, inquit, adhibere fidem ante rationem: cum hoc Salomon non de fide in Deū, sed de mutua inter nos dixerit credulitate. Nam illam, quæ in Deum est fidem, beatus papa Gregorius negat plane habere meritum, si ei humana ratio præbeat experimentum. Laudat autē Apostolos, quòd ad unius iussionis uocem secuti sunt redemptorem. Scit nimirum pro laude dictum: In auditu auris obediuit mihi: increpatos eregione discipulos, quòd tardius credidissent. Denique laudatur Maria, quòd rationem fide præuenit, & punitur Zacharias, quòd fidem ratione tentauit. Et rursum Abraham commendatur, qui contra spem in spē credidit. At contra theologus noster: quid, inquit, ad doctrinam loqui proficit, si quod docere uolumus, exponi non potest, ut intelligatur? Et sic prōmittens intellectum auditoribus suis, in his etiā quę sublimiora, & sacratiora sunt, in his etiā quę profundo illo sinu sacræ fidei continentur, ponit in trinitate gradus, in maiestate modos, numeros in æternitate. Constituit deinde Deum patrem plenam esse potentiā, filium quandā potētiā, Spiritum sanctū nullam potentiam. Atque hoc esse filium ad patrem, quod quandam potentiā ad potentiā, quod speciem ad genus, quod materiatum ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreum sigillū ad æs. Nonne plus quā Arrius hic? Quis hæc ferret? Quis non claudat aures ad uoces sacrilegas? Quis non horreat prophanas nouitates, & uocum, & sensuum? Dicit etiam Spiritum sanctum procedere quidem ex parte, & filio, sed minime de patris esse filijue substantia. Vnde ergo? ante forte ex nihilo, sicut & uniuersa, quæ facta sunt? Nam & ipsa ex Deo esse non diffitetur Apostolus, nec uetetur dicere: Et quo Rom.11.d omnia, qui igitur? Dicemus ex patre, & filio Spiritū sanctū nō alio prōrsus procedere modo, quā omnia id est nō esse essentialiter, sed creabiliter, ac pērinde creatū sicut, & omnia? Aut nunquid certiū inueniet sibi modū, quo cum ex parte filioque producat, homo qui noua semper inquirit, & quæ nō inuenit fingit, affirmās ea, quæ nō sunt tanquā ea, quæ sunt? At si esset, inquit, de substi H tia patris, profectò genitus esset, & duos pater filios haberet. Quasi uero omne, q̄ de substātia aliqua est, cōtinuo ipsum a quo est habeat genitorē. Nū uero pediculi, aut lendes aut phlegmata, uel filij carnis sunt, uel nō sunt de substātia carnis? Aut uermes de ligno putrido prodeūtes, aliunde quā de ligni substātia sunt, qui tō filij ligni nō sunt? Sed, & tineæ de substantia pannorum substantiam habent, generationem non habēt. Et multa in hunc modum. Miror autem hominem acutum, & seculum, ut quidem sipiipse videtur, quomodo cum spiritum sanctum fateatur patri, & filio consubstātialem, neget tamen ex patris filiúque prodire substantia, misi forte illos ex ipsius procedere uelit. Quod quidem inauditum est, & nefandum. Si autem nec is de illorum nec illi de huius substantia sunt, ubi quæso consubstantialitas? Aut ergo fateatur cum ecclesia spiritum sanctum de substantia illorum esse a quibus non negat procedere, aut certe cum Arrio consubstantialitatem deneget, & prædicet aperte creationem. Deinde si filius de substantia patris est, spiritus sanctus non est: differant necesse est a se inuicem, non solum quia spiritui sancto genitus non est, quod filius est: sed etiam quod filius de substantia patris est, quod spiritus sanctus non est. Quam quidem posteriorē differentiam fides catholica hucusque nescivit. Si eam admittimus, ubi trinitas, ubi unitas? Siquidē spiritu sancto filioque non I ua a se differentiarum numerositate distā-

tibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus, unitas disipatur, præsertim cũ substantialem esse pateat differentiam quã iste conatur inducere. Porro autem spiritu sancto a patris filiõque substantia recedẽte, nõ trinitas remanet, sed dualitas. Neque.n. dignũ est in tirnitate admitti persona, quæ nil habeat in substãtia cõmune cũ reliquis. Desinat ergo spiritus sancti processionem a patris filiõ. substãtia separare, ne duplici impietate numerũ, & trinitati minuat, & tribuat unitati: quod utrunque fides abnuit Christiana, Et ne de re tanta solis uideat humanis inniti rationibus, legat epistolã Hieronymi ad Auitũ: & certe uidebit inter veteras quas redarguit Origenis blasphemias, et hoc eũ detestantẽ quod dixerit spiritũ sanctum de substantia patris non esse. Beatus Athanasius in libro de vnica trinitate ita loquitur. Solũ Deũ ubi memoratus sum, non solã personã patris indicaui, quia filiũ, & spiritũ sanctũ de hac ipsa sola substantia patris esse non abnegaui. Hoc Athanasius. Videt sanctitas vestra quomodo isto nõ disputante, sed dementante, & trinitas nõ cohæret, & unitas pendet, nec istud sane absque iniuria maiestatis. Quicquid nanque illud est quod Deus sit, id sine dubio est quo non possit aliquid maius cogitari. Si ergo in hac unica, & summa maiestate iuxta confiderationẽ personarũ, vel parum aliquid claudicare recipimus dũ quod vni plus datur, alteri minui
K tur, minus profecto est totũ ab eo quo nihil maius ualeat cogitari. Maius.n. sine dubio est quod totũ maximũ est, quã quod ex parte. Ille uero digne pro sua possibilitate diuinam æstimat magnificentiã, qui nil in ea cogitat dispar, ubi est totũ summũ: nil distans ubi totũ est unũ: nil hians, ubi totũ est integrũ: nil denique imperfectũ, uel egens, ubi totũ est totũ. Totũ nempe est pater, quod pater, & filius, & spiritus sanctus. Totũ filius, quod ipse, & pater, & spiritus sanctus. Totũ spiritus sanctus, quod & ipse, & pater & filius. Et totũ, unũ est totum, nec superabundãs in tribus, nec imminutum in singulis. Nec.n uerum summumque bonũ quod sunt, inter se particulariter diuidunt quoniã nec participaliter id possidẽt, sed hoc ipsum essentialiter sunt. Nam quod alter ex altero uel alter ad alterum ueracissime dicitur personarũ sane designatio est non unitatis diuisio. Licet nanque in hac ineffabili, & incomprehensibili deitatis essentia, alter, & alter, id quidem requirentibus proprietatibus personarũ, sobrie catholiceque dicatur: tamen ibi est alterũ: & alterum, sed simplex vnum: vt nec præiudicium faciat vnitati trinitatis cõfessio, nec proprietatũ sit exclusio, vera assertio vnitatis. Tã lõge proinde sint à sensibus nostris, quã est & a regula veritatis execranda illa de genere & specie non similitudo, sed dissimilitudo, & nihilominus illa de ære æreoq. sigillo: quoniã cũ genus quidem & species, quod ad se inuicẽ sunt, alterũ superius, altera inferior sit. Deus autem vnus sit: nunquã bene profecto cõuenient ti æqualitati & tãtæ disparilitati. Et sumsum de ære & quodã ære quod est æreũ sigillũ, quoniã & inde in eãdẽ vsurpatur similitudinis rationẽ, simile est huic, idem iudicium. Cũ.n. species (ut dixi) minor sit & inferior genere, absit vt hanc in patre & filio diuersitatẽ cogitemus. Absit ut huic acquiescamus dicenti, hoc esse filiũ ad patrẽ, & specie ad genus, & hominẽ ad animal, & æreũ sigillum ad æs, & aliquã potentiã ad potentiã. Sunt quippe cũcta hęc mutua suę cõnexione naturę, ad seinuicẽ superiora & inferiora: & ob hoc nulla prorsus admittenda similitudo ex his ad illud, vbi nihil est inæquale, nihil dissimile. Videant de quanta uel imperitia uel impietate descendat harũ adinuentio similitudinum? Adhuc aduertte clarius quid sentiat, doceat, scribat. Dicit proprie & specialiter ad patrem potentiam, ad filium sapientiã pertinere, quod quidem falsum. Nam & pater sapientia, & filius potentia verissime sunt, sanctisimeque dicuntur: & quod est commune amborum, non erit proprium singulorum. Alia illa sunt profecto vocabula, quæ non ad seipsos dicuntur, sed ad alterutrum: & ideo est cuique suum, & non commune cum altero. Nam qui pater est, filius non est: & qui filius est, pater non est: quoniam non quod ad se, sed quod ad filium pater est, patris nomine designatur: & item nomine filii non quod ad se filius, sed quod est ad patrem, exprimitur. Non sic potentia, non sic sapientia, neque alia multa: quæ ad se dicuntur & pater & filius, non singulariter alter, respectu alterius. Non, inquit, sed ad proprietatem personæ patris proprie uel specialiter innotuimus omnipotentiam attinere, quod non solum cum cæteris duabus personis eque omnia efficere potest: ueruntamen ipse solus a se, non ab alio, exillere habet, & sicut habet ex se existere, ita etiam ex se habet posse. O alterum Aristotelem. An non eadem ratione, si hoc ratio esset, & sapientia, & benignitas proprie pertineret ad patrem, cum & sapere, & benignum esse æque a se pater, & non ab alio habeat, quẽadmodum, & esse & posse? Quòd si non abnuit (nec enim de ratione potest) quid quæso facturus est de illa nobili sua partitione, in qua ut patri potentiam, sic filio sapientiã, sic spiritui sancto benignitatem proprie ac specialiter assignauit? Non enim una, & eadem res proprie poterit conuenire duobus: hoc est, ut cuique propria sit. Eligat quod uult, aut det sapientiam filio, & tollat eam patri: aut patri tribuat, & auferat filio, & rursum benignitatem, aut spiritui sancto sine patre, aut patri sine spiritu sancto assignet, aut certe desinat nomina communia propria facere, & patri, quoniam à seipso habet potentiam, non ideo tamen audeat cõcedere propriam, ne & benignitatem simul, & sapientiam, quas a se nihilominus habet, idem proprias ipsi sua ratione assignare cogatur. Sed expectemus adhuc, & uideamus quam theatrice noster theologus inuisibilia Dei contempletur. Dicit (ut dixi) proprie
A omnipotentiam pertinere ad patrem, atque hanc, ut sit integra, & perfecta, in gerendo, & discernendo constituit. Porro filio, ut iã dictum est, assignat sapientiam: ipsamque non simpliciter quidẽ potentiam, sed quandam in Deo potentiam esse diffinit, id est potentiam tantum discernẽdi. Forte timet inquantum, & ipsi: & cui non audet potentiã dare integram, concedit dimidiam. Et quod dicis, manifestis declarat exemplis, assereus dam esse potentiam, quemadmodum homo quoddam est animal, & sigillum æreum quoddam est æs: atque hoc esse potentiam discernendi, ad gerendi discernendique pomo ad animal est, quod æreum sigillum ad æs. Sicut.n. inquit, ex eo quod est æreum sigillum, exigit necessario ut æs sit: & ex eo quod est homo, ut animal sit, sed non econuerso: ita diuina sapientia, quæ est potentia discernendi, exigit quod sit diuina potẽtia, sed non econuerso. Quid igitur? uis ut iuxta tuam similitudinem ad instar præcedentium, etiam ex hoc quod filius est, exigat, ut pater sit, hoc est, ut qui filius est, pater sit, quanquã non econuerso? Si hoc dicis, hęreticus es: si non dicis, uacat similitudo. Ad quid.n. tibi ipsam tanto circuitu de longe positis rebus, & minus cõuenientibus emendicas, tanto labore colligis, tanta inculcas inani multiplicitate uerborum, tantis essers laudibus, si non facit ad quod adducitur, ut videlicet membra ad membra cõgruis proportionibus reducantur? Nonne hoc opus, B
hic labor est, ut per ipsam nos doceas, eam quæ est inter patrem, & filium habitudinẽ? Tenemus autem te docente ad hominis positionem poni animal, sed non econuerso secundum regulam dialecticæ tuæ: qua non quidem posito genere ponitur species, sed posita specie ponitur genus. Cum ergo patrem ad genus, filium ad speciem referas, nonne id ratio similitudinis postulat, ut similiter posito filio: patrem poni ostendas, & non conuerti: ut quomodo qui homo est, necessario animal est, sed non conuertitur: ita quoq. qui filius est, necessario pater sit, & æquẽ non conuertatur? Sed contradicit tibi in hoc catholica fides, quę profecto utrũque recusat, tam patrem uidelicet esse qui filius est, quam esse filium, qui pater est. Nã alius proculdubio pater atque alius filius: quamuis non aliud pater, quam filius. Nam per alius, & aliud, nouit pietas fidei, caute inter personarum proprietates, & individuã essentiæ unitatem discernere, & niediũ iter tenens, regia incedere uia, ut nec declinet ad dexteram, confundendo personas: nec respiciat ad sinistram, substantiam diuidendo.
Quòd si per simplex esse, dicas uere consequi, ut si filius est, necessario pater sit: nil te iuuat, cum ratio relationis necessario exigat ut conuertatur, & eadem ueritas comitetur conuersam: quod non congruit adductæ de genere, & specie, uel de ære æreoque sigillo similitudini. Neque enim sicut per simplex esse duntaxat uerissime dicitur, si pater est, filius est: & si filius est, pater est: ita et possumus inter hominẽ, & animal, siue inter æreũ C
sigillum, & æs in ueritate conuertibilẽ texere consequentiam. Nam etsi uerum sit dicere, si homo est, animal est: non tamen uera est conuersa qua dicitur, si animal est, homo est. Et item si sigillum æreum est necessario sequitur, ut æs sit: non tamen si æs sit necessario sequitur, ut sigillum æreum sit. Sed iam pergamus ad reliqua. Eo iuxta illum habemus omnipotentiam in patre, quandã potentiam in filio. Dicat nobis etiã de Spiritu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritu sancto quid sentiat. Benignitas ipsa, inquit, quæ hoc nomine quod est Spiritus sanctus demonstratur, non est in Deo potentia siue sapientia. Videbam satanam tanquam
Luc.10.a fulgur cadentem de cœlo. Si debet cadere qui ambulat in magnis & mirabilibus super se. Vides pater sancte quas scalas, imo quæ præcipitia ille sibi parauerit ad ruinã? Omnipotentiam, sempotentiam, nullam potentiam. Ipso auditu horreo, & ipsum horrorẽ puto sufficere ad refellendum. Veruntamen testimonium pono, quod turbato interim occurrit ad remouendam spiritus sancti iniuriam. In Esaia legitur, spiritus sapientiæ,
Esa. 11.a & spiritus fortitudinis. Per quod utiq. aperte satis istius audacia etsi non comprimitur, conuincitur tamen. O lingua magniloqua. Esto vt iniuria filii uel patris remittatur tibi, nunquid blasphemia spiritus? Manet angelus domini, qui te secet medium. Dixisti enim: Non est spiritus sanctus in Deo potentia, siue sapientia. Ita pes superbiæ ruit cum irruit. Nec mirum si homo qui non curat quæ dicat, irruens in arcana fidei, thesauros absconditos pietatis tam irreuerenter inuadit atque discerpit, cum de ipsa pietate fidei
D nec pie nec fideliter sentiat. Denique in primo limine theologiæ (vel potius stultilogiæ suæ) fidem diffinit æstimationem: quasi cuique in ea sentire & loqui quæ libeat liceat, aut pendeant sub incerto in vagis ac variis opinionibus nostrę fidei sacramenta, & non magis certa veritate subsistant. Nonne si fluctuat fides, inanis est & spes nostra? Stulti ergo martyres nostri, sustinentes tam acerba propter incerta, nec dubitantes sub dubio remunerationis præmio durum per exitum diuturnum inire exilium. Sed absit vt putemus in fide, uel spe nostra aliquid, ut is putat, dubia æstimatione pendulum, & nõ magis totum quod in ea est, certa ac solida veritate subnixum, oraculis & miraculis diuinitus persuasum, stabilitum & consecratum
psal. 92.a partu virginis, sanguine redemptoris, gloria resurgentis. Testimonia ista credibilia facta sunt nimis. Si quo minus, ipse postremo spiritus reddit testimonium spiritui nostro quod filii de sumus. Quomodo ergo fidem quis audet dicere æstimationem, nisi qui spiritum istum nondum accepit, quique euãgelium aut ignoret, aut fabulam putet? Scio cui credidi, & certus sum: clamat apostolus:
2.Ti. 1.a & tu mihi subsibilas, fides est æstimatio? Tu mihi ambiguũ garris, quo nihil est certius. Sed Augustinus aliter. Fides, ait, non coniectando vel opinando habetur in corde in quo est, ab eo cuius est, sed certa scientia, acclamante conscientia. Absit ergo absit, vt hos fines fides habeat Christiana. Academicorum sint istæ æstimationes, quorum est dubitare de omnibus, scire nihil. Ego uero securus in magistri gentium sententia pergo, & scio quoniam non confundar. Placet mihi, fateor, illius de fide diffinitio, & si ille etiam ipsam latenter insimulet. Fides est, ait, substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Substantia, inquit, rerum sperandarum, non immanium phantasia coniecturarum. Audis substantiam, quã licet tibi in fide putare vel disputare pro libitu, non hac illacque vagari per inania opinionum, per deuia errorum. Substantiæ nomine aliquid tibi certum fixumque præfigitur. Certus clauderis finibus certis limitibus coarctaris. Non est enim fides æstimatio, sed certitudo. Sed aduertite cætera. Omitto quod dicit spiritum timoris dominini non fuisse in domino: timorem domini catholica in futuro seculo non futurum: post consecrationem panis & calicis priora accidentia quæ remanent, pendere in aere: dæmonum in nobis suggestiones contactu fieri lapidum & herbarum, prout illorũ sagax malitia nouit: harum rerum vires diuersas diuersis excitandis & incendendis vitiis, conuenire spiritum sanctum esse animam mundi: meliorem dum iuxta Platonem tanto excellentius animal esse, quanto meliorem animam habet spiritum sanctum. Vbi dum multum laudat quomodo Platonem faciat christianum, approbat ethnicum. Hęc inquã omnia, aliaque ist iusmodi nænias eius non paucas pertereo, ne nio ad grauiora. Non quod uel ad ipsa cuncta respõdeam, magnis enim opus uoluminibus esset. Illa loquor quæ tacere non possum. Mysterium nostræ redemptionis sicut in libro quodam sententiarum ipsius, & item in quadam eius expositione epistolæ ad Romanos legi, temeratus sectator maiestatis aggrediens, in ipso statim disputationis exordio ecclesiasticorum doctorum unam omnium de hac re dicit esse sententiam, & ipsam ponit ac spernit, & gloriatur se habere meliorem: non ueritus, ut ita præceptum sapientis, transgredi terminos antiquos quos posuerunt patres nostri. Sciendum est, ait, quod omnes doctores nostri post apostolos in hoc conuenisse, quod diabolus

diabolus dominium & potestatẽ habebat super hominẽ, & iure eũ possidebat, ideo scilicet quia homo ex libertate arbitrij quã habebat, ipse diabolo cõsensit. Aiũt nanque si quis aliquẽ uicerit, uictus iure victoris seruus cõstituitur: Ideo, inquit, sicut dicunt doctores, hac necessitate incarnatus est filius Dei, ut homo qui aliter liberari nõ poterat, per mortẽ innocẽtis iure liberaretur a iugo diaboli. Sed ut nobis uidetur, ait, nec diabolus vnquã ius aliquod in homine habuit, nisi forte Deo permittente, ut carcera rius: nec filius Dei, ut hominẽ liberaret, carnem assumpsit. Quid in his uerbis intolerabilius iudicẽ, blasphemiã, an arrogantiã? Quid damnabilius, temeritatẽ, an impietatem? An non iustius os loquens talia fusti bus tũderetur, quã rationibus refelleretur? Nõ omniũ merito in se prouocat manus, cuius manu: cõtra omnes? Omnes, inquit, sic: sed non ego sic. Quid ergo tu? Quid melius affers? quid subtilius inuenis? quid secretius tibi reuelatũ iactas, qp tot præterierit sanctos, effugerit sapientes? Aquas furtiuas & panes absc̃oditos puto apponet nobis isse. Dic tamẽ, die quicquid illud est, qp tibi uidetur, & nulli alteri: An qp filius Dei nõ ut hominẽ liberaret, hominem induit? Hoc plane nemini te excepto uidetur: tu vbi uideris. Non.n. hoc a sapiẽte, nõ a propheta, nõ ab apostolo, non denique ab ipso dño accepisti. Magister gẽtiũ accepit a dño, qp & tradidit nobis. Magister omniũ suam doctrinã fatetur nõ esse suã, nõ.n.ait, a meipso loquor, tu uero de tuo nobis tradis, & a nemine accepisti. Qui loquitur menda ciũ, de suo loquitur. Tibi proinde sint, quæ tua sunt. Ego prophetas & apostolos audio, obedio euangelio, sed nõ euangelio secundũ Petrũ. Tu nobis nouũ cõdis euãgelium? Quintũ ecclesia euangelistã nõ recipit. quid lex, quid prophetæ, quid apostoli, quid apostolici uiri nobis aliud euãgelizãt, quã qp solus tu negas, Deũ uidelicet factum hominẽ ut hominẽ liberaret? Et si angelus de cœlo aliud nobis euãgelizauerit, anathema sit. Sed qui uenerunt post apostolos doctores nõ recipis, homo qui super omnes docentes te intellexisti. Denique non erubescis dicere, quod aduersum te omnes sentiant, cũ abinuicem nõ dissentiant. Frustra pro inde illorũ tibi fidẽ doctrinãque proponerem, quos tã proscripsisti. Ad prophetas te ducã. Loquitur sub typo Hierusalem ad populũ acquisitionis, non propheta, sed in propheta dñs dicens: Saluabo te, & libera bo te, noli timere. Quaris a qua potestate? Non.n. vis ut diabolus in hominẽ habeat, uel habuerit potestatẽ. Fateor nec ego. Nõ tamen idcirco nõ habet, quia ego & tu hoc nolimus. Si nõ cõfiteris tu, nec cognoscis, cognoscũt & dicũt qui redempti sunt a domino, quos redemit de manu inimici, Quod minime negares & tu, si nõ esses sub manu inimici. Nõ potes gratias agere cum redẽptis, qui redemptus nõ es. Nã si redemptus esses, redẽptorẽ agnosceres, & nõ negares redẽptionẽ. Nec quærit redimi, qui se nescit captiuũ. qui autẽ scierũt, clamauerũt
psa.106.a ad dominũ, & dominus exaudiuit eos, & redemit eos de manu inimici. Et ut intelligas hunc inimicũ qui sit, quos redemit, ait, de manu inimici: de regionibus congregauit eos. Sed primo quidẽ agnosce hunc congregatorẽ, de quo Caiphas prophetat in euangelio, quia Iesus moreretur pro gẽte. Et qui narrat, sequitur dicẽs: Non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui erãt dispersi cõgregaret in unum. Quo erant dispersi? In omnes regiones. Ergo quos redemit, de regionibus cõgregauit eos. Nõ congregaret, nisi redimeret. Erant.n. nõ solum dispersi, sed & captiui. Redemit & cõgregauit, redemit autẽ de manu inimici. Nõ dicit inimicorum, sed inimici. Inimicus unus, regiones multæ. Siquidem nõ de regione, sed de regionibus cõgregauit eos, a solis ortu & occasu, ab Aquilone, & mari. Quis iste unus tã potẽs dominus, qui nõ uni prẽsunt
I regioni, sed omnibus? Nõ alius ut arbitror, iob 40.c quã ille qui ab alio propheta dicitur absorbere fluuium, id est genus humanum, & nõ mirari: habere autẽ fiduciã qp & iordanis, hoc est electio ipsa influat in os eius. Beati qui sic influunt ut effluant, qui sic intrant ut exeant. Sed quid? nõdũ forte credis prophetis sic sibi cõcinentibus de diaboli potestate in hominẽ. Veni mecum, & ad apostolos. Dixisti nempe te non sentire cũ illis qui post apostolos venerunt: assentiar uel apostolis: si forte & tibi cõtingat quod unus eorũ loquitur de quibusdã: Nequando, inquiens, det illis Deus pœnitentiam ad
2. Ti. 2. d cognoscendam ueritatem, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captiui tenẽtur ad ipsius uoluntatẽ. Paulus est iste, qui homines a diabolo captiuos teneri asserit ad eius uoluntatem. Audis ad eius uoluntatẽ, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

negat potestatem? Si & Paulo non credis, veni iam ad ipsum dominū si forte audias & quiescas. Nempe ab ipso appellatur prin
Ioan.14.d ceps huius mundi, & fortis armatus, possessorque vasorum: & dicis eum non habere potestatem in homine? Nisi tu aliud putas hoc loco intelligi atrium quam mundum, uasa quam homines. Quod si atrium diaboli, mūdus erat, & homines uasa eius, quomodo non dominabatur in hominibus?

Luc. 22.f Ait item dominus capientibus se: Hæc est
Colo.1.b hora uestra, & potestas tenebrarum. Potestas ista non latuit illum qui dicebat: Qui eruit nos de potestate tenebrarum, & tran
K stulit in regnum filii claritatis suæ. Hanc ergo dominus nec in se quidem negauit diaboli potestatem, sicut nec Pilati, qui membrum erat diaboli. Ait siquidem: Non haberes potestatem in me ullam, nisi data tibi fuisset desuper. Quod si in uiride lignum inarentem grastata est ista desuper data potestas, aridum quomodo non fuit ausa contingere? Nec iniustam puto causabitur potestatem datam desuper. Discat ergo diabolum non solum potestatem, sed & iustam habuisse in homines, ut consequēter & hoc uideat uenisse utique in carne Dei filium propter liberandos homines. Cæterum & si iustam dicimus diaboli potestatem, non tamen & uoluntatem. Vnde non diabolus qui inuasit, non homo qui meruit, sed iustus dominus qui exposuit. Nō enim a potestate, sed a uoluntate iustus iniustusue quis dicitur. Hoc ergo diaboli quoddam in hominē iustum non iure acquisitum, sed nequiter usurpatum, iuste tamē permissum. Sic itaque homo iuste captiuus tenebatur, ut tamen nec in homine nec in diabolo illa esset iustitia, sed in Deo. Iuste igitur homo addictus, sed misericorditer liberatus. Sic tamen misericorditer, ut non desuerit iustitia quædam & in ipsa liberatione, quoniā hoc quoque fuit de misericordia liberantis, ut (quod cōgruebat remediis liberandi) iustitia magis contra inuasorem quam potētia uteretur. Quid nāque ex se agere poterat ut semel amissam iustitiam recuperaret, homo seruus peccati, uinctus diaboli? Asignata est ei proinde
L aliena, qui caruit sua, & ipsa sic est: Venit princeps huius mundi, & in saluatore non inuenit quicquam: & cum nihilominus innocenti manus iniecit, iustissime quos tenebat, amisit: quando is qui morti nihil debebat, accepta mortis iniuria, iure illum qui obnoxius erat, & mortis debito, & diaboli soluit dominio. Qua enim iustitia id secundo homo exigeretur? Homo siquidem qui debuit, homo qui soluit. Nam si unus, inquit, pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: ut uidelicet satisfactio unius omnibus imputetur, sicut omnium peccata unus ille portauit: nec alter iam inueniatur qui foresecit, alter qui satisfecit: quia caput & corpus unus est Christus. Satisfecit ergo caput pro membris Christus pro uiscēribus suis, quando iuxta euangelium Pauli, quæ conuincitur mendacium Petri, mortuus pro nobis conuiuificauit nos sibi, donans nobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, expolians principatus & potestates. Vtinam ego inueniar in his spoliis quibus spoliatæ sunt contrariæ potestates, traductus & ipse in possessionem dominicæ me insecutus Laban arguerit quod recesserim clam abeo, audiet clam me accessisse ad eum, & ob hoc clam recessisse. Subiecit me illi causa secretior peccati, subduxit me illi ratio occultioris iustitiæ. Aut si gratis mundatus sum, gratis nō redimar? Si Adam sine causa calumniatus est mihi, sine causa causam exigit euasionis. quod si dixerit, pater tuus addixit te: respondebo: sed frater meus redemit me. Cur non aliunde iustitia, cum aliunde reatus? Alius qui peccatorē cōstituit, alius qui iustificat a peccatis. Alter in semine, alter in sanguine. An peccatum in semine peccatoris, & non iustitia in Christi sanguine? Sed iustitia, inquiet, sit cuius est, quid ad te? Esto, Sed sit eius culpa cuius est: quid ad me? An iustus iusti super eum erit, & impietas impii non erit super eum? Non conuenit filium portare iniquitatem patris, & fraterne fortē iustitiæ. Nūc uero per hominē mors & per hominem uita. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur: quoniam nō sic illi actionem ut non & isti. Si illi per carnem, & per fidem huic. Et si infectus ex illo originali contagione scentia, etiam & in Christi gratia spiritualiter persusus est. Quid mihi plus imputatur de præuaricatore? Si generatio, regeneratioē oppono: nisi quod spiritualis est ista, illa carnalis. Nec patitur ratio æquitatis ut ex æquo contendant, sed uincat necesse est spiritus carnem, & sit efficacior causa cuius est potior & naturæ: quo plus videlicet prosit generatio secunda, quam prima nocuerit. Sane peruenit delictum ad me, sed peruenit & gratia. Et non sicut delictum, ita & donum. Nam iudicium ex uno in condemnationem gratia autem ex multis delictis in iustificationem. A primo homine manauit delictum, a summo cœlo egressio gratiæ. Vtrū
A Terrena nativitas perdit me, & non multo magis generatio cœlestis cōseruat me? Nec uereor sic erutus de potestate tenebrarum repelli a patre luminum iustificatus gratis in sanguine filii eius. Nempe ipse qui iustificat, quis est qui condemnet? non condemnabit iustum, qui misertus est peccatori. Iustum me dixerim, sed illius iustitia. Quænā ipsa? Finis legis Christus, ad iustitiam omni credenti. Denique qui factus est nobis, inquit, iustitia a Deo patre. quæ ergo mihi iustitia facta est, mea non est? Si mea tradeta culpa, cur non & mea indulta iustitia? Et sane mihi tutior donata quam innata. Nam ista quidē gloriam habet, sed nō apud Deum. Illa autem cum sit salutis efficax, materiam non habet gloriandi nisi in domino. Nam & si nullus fuero, inquit, non ceuabo caput: ne videlicet responsum accipiat: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi nō acceperis? Hæc est iustitia hominis in sanguine redemptoris, quam homo perditionis esufflans & subsannans, in tantum euacuare conatur, ut totum quod dominus gloriæ semetipsum exinaniuit, quod minoratus est ab angelis, quod natus de fœmina, quod conuersatus in mūdo, quod expertus infirma, quod passus indigna, quod demum per mortem crucis in suā reuersus, ad id solum putet & disputet rediigendum, ut traderet hominibus formam uitæ uiuendo & docendo, patiēdo autem & moriendo charitatis metam præfigere. Ergo docuit iustitiam & non dedit, ostendit charitatem, sed non infudit, & sic
B reddit in sua? Itane hoc totum est magnum illud pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria? Incomparabilis doctor, qui etiam profunda Dei tibi aperiens, & ea quibus vult lucida, & peruia faciens, altissimum sacramentum, & mysterium absconditum a seculis, sic nobis suo mendacio planum & apertum

reddit, ut trāsire leuiter possit per illud quicuis, etiam incircumcisus & immundus quasi Dei sapientia cauere nescierit, aut neglexerit quod ipsa prohibuit, sed dederit & ipsa sanctum canibus, & margaritas porcis. Sed non est ita. Nam etsi manifestatum est in carne, sed tamen iustificatum est in spiritu, ut & spiritualibus spiritualia conferantur, & animalis homo non percipiat quæ sunt spiritus Dei, nec fides nostra sit in sapiētia uerbi, sed in virtute Dei. Vnde saluator ait: Confitebor tibi pater domini cœli & terræ quia abscondisti, hæc a sapiētibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et apostolus: Et si, inquit, opertum est euangelium meū, in his est opertum qui pereunt. Denique aduertite hominem irridentem quæ sunt spiritus Dei quoniam stultitia illi uidentur & insultantem apostolo loquēti Dei sapientiam in mysterio absconditam, inuehentem in euangelium, dominum blasphemantem. Quam prudentius quod non valet comprehendere, credere dignaretur, nec auderet cō temnere, aut conculcare sacrum reuerendūque mysterium. Longum est ad omnes eius C
ineptias & calumnias, quas diuino struit consilio respondere. Pauca tamen infero, è quibus cætera æstimentur. Cum solos, inquit, electos liberauerit Christus quomodo eos diabolus possidebat, siue in hoc seculo, siue in futuro, magis quam modo? Respondemus. Imo quia diabolus electos Dei possi- 1.Ti.2.d
debat, a quo (sicut dicit apostolus) captiui tenebantur ad ipsius voluntatem, ut Dei propositum de ipsis impleretur, opus fuit liberatore. Oportuit autem liberari in hoc seculo, vt liberos haberet in futuro. Deinde infert: Nunquid etiam pauperem illum qui in sinu Abrahæ requiescebat, sicut & diuitem damnatum diabolus cruciabat, aut etiam in ipsum Abraham dominium habebat cæterosque electos? non, sed habuisset, si non liberati fuissent fide futuri, sicut de ipso Abraham scriptum est: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Item Abra Gen.15.b
ham exultauit ve videret diem meum: & Ioan.8.g
vidit, & gauisus est. Propterea iam tunc sanguis Christi rorabat etiam Lazaro, ne flammas sentiret, quod & ipse credidisset in eū qui erat passurus. Sic de omnibus electis illius temporis sentiendum, natos quidem & ipsos eqnè vt nos, sub potestate tenebrarum propter originale peccatum, sed erutos antequam morrerentur, & non nisi in sanguine

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mat. 21. Christi. Scriptum est enim: Turbæ autem
a quæ præcedebant, & quæ sequebantur,
clamabant dicentes: Osanna filio Dauid,
benedictus qui uenit in nomine domini.
Ergo Christo in carne venienti, & antequã
D veniret & post benedictum est a turbis bene
dictorum, quanuis præreeuntes plenã mi-
nime tunc consecuti sint benedictionẽ, ser-
uata nimirum hac prærogatiua tempori gra
tiæ. Deinde laborans docere & persuadere
diabolum nullum sibi ius in hominem uen
dicare potuisse aut debuisse, nisi permissu
Dei, & quod sine iniuria diaboli iure Deus
profugum suum si vellet misereri, repetere,
& solo verbo eripere posset, quasi hoc quis
dissiteatur, post multa aliquando inse-
Quæ itaque necessitas, aut quæ ratio, aut
quod opus fuit, cum sola iussione sua diui-
na miseratio liberare hominem a peccato
posset, propter redemptionem nostram fi-
lium Dei carne susceptã, tot & tantas ine-
dias, opprobria, flagella, sputa, denique ip-
sam crucis ignominiosam & asperrimam
mortẽ sustinere, vt cum iniquis patibulum
sustineret? Respondemus: Necessitas no-
stra fuit, & necessitas dura sedentium in te-
nebris & vmbra mortis. Opus æque nostrũ
& Dei ipsius, & sanctorum angelorum.
Nostrum, vt auferret iugum captiuitatis
nostrę. Suum vt impleretur propositum uo
luntatis eius. Angelorum, ut numerus im-
pleretur eorũ. Porro ratio huius facti fuit
dignatio facientis. Quis negat omnipoten-
ti ad manum fuisse alios & alios modos no
stræ redemptionis, iustificationis, liberatio
nis? Verum hoc non preiudicat huius quẽ
è multis elegit efficaciæ. Et fortasse is præ-
stat, per quem in terra obliuionis, grauedi
nis, lapsus nostri, tot & tantis grauamini-
bus repara toris fortius, & uiuacius admone
E remur. Alias autem nemo hominum nouit
nec noscere ad plenum potest quid boni ad
gratiam, quid congruentiæ ad sapientiam,
quid decoris ad gloriam, quid commodi ad
salutem, penes seipsam contineat huius ve-
nerandi mysterii inscrutabilis altitudo, quã
prophetа considerans expauit, non penetra
uit, & præcursor domini indignum se iudi-
cauit qui penetraret. Cæterum si non licet
perscrutari diuinæ sacramentum uolunta-
tis, licet tamen sentire affectum operis, fru-
ctuũ vtilitatis percipere. Et quod licet scire
non licet tacere, quia gloria regum celare
uerbum, & gloria Dei inuestigare sermo-
nem. Fidelis sermo, & omni acceptione
dignus, quoniam cum adhuc peccatores es-
semus, reconciliati sumus Deo per mortem
filii eius. Vbi reconciliatio, & remissio pec-
catorum. Nam si, dicente scriptura: Pecca-
ta nostra separant inter nos & Deum: ma-
nente peccato non est reconciliatio. In quo
ergo remissio peccatorum? Hic calix, in-
quit, noui testamenti in meo sanguine, qui
pro uobis effundetur in remissionem pecca
torum. Itaque vbi reconciliatio, ibi remis-
sio peccatorum. Et quid ipsa, nisi iustifica-
tio? Siue igitur reconciliatio, siue remissio
peccatorum, siue iustificatio sit, siue etiam
redemptio, uel liberatio de uinculis diabo-
li a quo captiui tenebamur ad ipsius volun
tatem intercedente morte vnigeniti obtine
mus, iustificati gratis in sanguine ipsius, in
quo (sicut idem dicit) habemus redemptio-
nem per sanguinem eius, remissionem pec-
catorum, secundum diuitias gratiæ eius.
Cur, inquis, per sanguinem, quod potuit fie-
ri per sermonem? Ipsum interroga. Mihi
scire licet quod ita: cur ita, non licet. Nun-
quid dicit figmentum ei qui se finxit, quid
me finxisti sic? Sed hæc stultitia ex ui-
dentur, non potest tenere risum. Audite ca-
chinnos. Quomodo, aie, iustificari nos, uel
reconciliari Deo per mortem filii eius dicit
apostolus, qui tanto amplius aduersus ho-
minẽ irasci debuit, quãto amplius homines
in crucifigendo filium suũ deliquerunt, quã
in transgrediendo primũ eius præceptum
vnius pomi gustu? Quasi nõ potuerit Deo
in uno eodemque facto & displicere iniqui
tas malignantium, & placere pietas patientiæ.
Et ait: Quod si tantũ fuerat illud Adæ pec-
catum vt expiari nõ posset nisi morte Chri
sti, quã expiationem habebit ipsum homi-
dium, quod in Christum cõmissum est? Bre
uiter respondemus, ipsum sanguinẽ quem
fuderunt, & interpellationem ipsius quem
occiderunt. Addit etiam. Nunquid mors in
nocentis filii intantũ Deo patri placuit, vt
per ipsam reconciliaretur nobis, qui hoc pec-
cando commisimus, propter quod innocẽ
dus est occisus: nec, nisi hoc maximũ fieret
peccatũ, illud multo leuius potuit ignosce-
re? Nõ mors, sed uoluntas placuit spõte mo
rientis, & illa morte expungẽtis mortẽ, ope
rantis salutẽ, restituentis innocentię, trium-
phantis principatus & potestates, spoliantis
inferos, ditãtis superos pacificãtis quę in cæ-
lo sunt, & quæ in terra omnia instaurãtis.

Et quoniam hæc tam preciosa mors vo-
G luntarie susciptenda aduersus peccatũ, non
tamen poterat fieri nisi per peccatũ: nõ de
lectatus quidẽ, sed tamẽ bene usus malitia
sceleratorum, & mortẽ de morte, & de pec
cato damnauit peccatũ. Et quanto illorũ
maior iniquitas, tãto huius uoluntas sanc-
tior, & eo potentior ad saluandum, quanto
nus tanta mediante potentia antiquũ illud
quãtus grande peccatum, necessario tamẽ
huic q̃ in Christũ cõmissum est cederet, tã-
quã minus maiori. Nec peccato siue peccã-
tibus asscribitur hæc victoria, sed bene vtẽ
ti peccato, & peccãtes fortiter perferenti, &
cõcertenti in usum pietatis quicquid in ip
sum ausa est crudelitas impiorum. uit ue
ro sanguis qui effusus est, tam multus ad
ignoscendum, ut ipsum quoque peccatum
maximũ quo factũ est ut effunderetur, dele
ret, ac per hoc de antiqui illius utpote le-
uioris deletione nullã omnino dubietatem
reliquaret.

Deinde iste: Cui uero, inquit, non
crudele & iniquum uidetur, ut sangui-
nem innocẽtis in preciũ aliquod quis re-
quisierit, aut ullo modo ei placuerit inno-
centẽ interfici, nedum Deus tam acceptã
sibi mortem habuerit, ut per ipsam uniuer
so reconciliatus sit mundo? Non requisi-
uit Deus pater sanguinẽ filij, sed tamẽ acce
ptauit oblatũ, non sanguinem sitiens, sed
salutem, quia salus erat in sanguine. Sa-
lus plane, & nõ sicut iste sapit, & scribit, so-
la charitatis ostensio. Sic.n. concludit tot ca
lumnias & inuectiones suas, quas in Deum
tam impie quã imperite euomuit, ut dicat
H totũ esse quod Deus in carne apparuit, no
strã de uerbo & exẽplo ipsius institutionẽ,
siue ut postmodũ dicit institutionẽ, totum
quod passus & mortuus est, suæ erga nos
charitatis ostensionẽ uel cõmendationem.
Cæterum quid prodest q̃ nos instituit, si
non restituit? Aut nunquid frustra instrui
mur, si non prius destruatur in nobis cor
pus peccati, ut ultra nõ seruiamus peccato?
Si omne quod profuit Christus, in sola fuit
ostensione uirtutũ, restat ut dicatur quod
Adam quoque ex sola peccati ostensione
nocuerit. Siquidem pro qualitate vul-
neris, allata est medicina. Sicut enim in
Adam omnes moriuntur, ita & in Chri
sto omnes uiuificabuntur. Ergo sicut hoc
ita & illud. Si uita quam dat Christus,
non est alia quam institutio eius: nec
mors utique quã dedit Adam, nõ alia eris
similiter quam institutio eius: ut ille quidẽ
ad peccatũ exemplo suo: hic uero exemplo
& uerbo ad bene uiuendum, & se diligen-
dum homines informarent. Aut si, Chri
stianæ fidei, & non hæresi Pelagianæ ac-
quiescẽtes, generatione nõ institutione tra
ductum in nos confitemur Adæ peccatum,
& per peccatum mortem, fateamur neces-
se est, & a Christo nobis nõ institutione,
sed generatione restitutam iustitiam, & per
iustitiam uitam: ut sicut per unius delictũ
in omnes homines in condemnationem, Ro. 5. c
sic & per unius iustitiam in omnes homines
in iustificationem uitæ. Et si ita est, quo-
modo is dicit consilium, & causam incarna
tionis fuisse, ut mundum luce suæ sapiẽtiæ
illuminaret, & ad amorem suum accende-
ret? Vbi ergo redemptio? A Christo nem I
pe, ut fateri dignatur, illuminatio & pro-
uocatio ad amorẽ. Redẽptio & liberatio a
quo? Esto quòd Christi aduentus illis pro
fit qui se illi possunt conformare per uitã,
& uicem ei dilectionis rependere. Quid
de paruulis? Quam dabit lucem sapientiæ
uis adhuc captantibus lucem uitæ? Vnde
ascendent ad Dei amorem, qui necdũ ma-
tres suas amare nouerunt? Nihilne prode-
rit eis aduentus Christi? nihil quòd com
plantati fuut similitudini mortis eius per
baptismum quoniam nõdum possunt pro-
hibente ætate Christum sapere aut amare?
Redemptio itaque, ait, nostra est illa sum-
ma in nobis per Christi passionẽ dilectio.
Ergo paruuli non habent redemptionem,
quia non habent summam illam dilectio-
nẽ. An sicut nõ habent unde diligant, ita
nec unde pereant, ut non sit eis in Christo
necessaria regenetatio, utpote quibus gene
ratio ex Adam nihil nocuerit? Si hoc sapit
cum pelagio, desipit. Quicquid horũ sen-
tiat, patet quantum humanæ sacramẽto sa
lutis inuideat, quantum quod in ipso est,
euacuet alti dispensationẽ mysterii, qui to
tum de salute tribuit deuotioni, regenera
tioni nihil: qui nostræ gloriã redemptio-
nis, & summã salutis nõ in uirtute crucis,
non in precio sanguinis, sed in nostræ con
stituit conuersationis profectibus. Mihi au Gal. 6. d
tẽ absit gloriari, nisi in cruce domini nostri
Iesu Christi, in qua est salus, uita, & resur-
rectio nostra. Et quidem tria quædam
præcipua in hoc opere nostræ salutis in-
tuemur: formam humilitatis, in qua Deus K
semetipsum exinaniuit: charitatis mensu
ram, quam usque ad mortem, & mortem

Universidad de Deusto
Biblioteca

crucis extenditur redemptionis sacramẽtum, quo ipsam mortem, quam pertulit, sustulit. Horum duorum priora sine ultimo sic sunt ac si super inane pingas. Magnum profecto, & ualde necessarium humilitatis, magnum & omni acceptione dignum charitatis exẽplum: sed non habent fundamentum, ac proinde, nec statum, si desit redemptio. Volo totis nisibus humilem sequi Iesum, cupio eum qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me, quibusdam brachijs vicariæ dilectionis amplecti, sed oportet me, & agnum manducare paschalem. Nisi enim manducauero carnem eius, & bibero eius sanguinem, non habeo vitam in memetipso. Aliud est sequi Iesum, aliud tenere, aliud & mãducare. Sequi, salubre consilium: tenere, & amplecti, solenne gaudium manducare, uita
Iam.6.f beata. Caro enim eius uere est cibus, & sanguis eius uere est potus. Panis est Dei qui de cœlo descendit, & dat uitam mundo.

Quis status gaudio, sine consilio absque uita? Nempe haud alius quam picturæ absque solido. Ergo nec humilitatis exempla, nec charitatis insignia, præter redemptionis sacramentum, sunt aliquid. Hæc domine pater, de labore manuum pueri uestri qualiacunque tenetis, aduersus pauca quidem notæ hæreseos capitula. Vbi si non aliud quã zelum agnoscitis meũ, tamen propriæ interim conscientiæ satisfeci. Nam cum non es-
I. set quod agerẽ pro iniuria fidei quam dolebam, operæ mihi precium arbitror, si illum monui cuius arma potentia Dei, ad destructionem contrarium adsertionũ, ad destruẽdam omnem altitudinem extollẽtem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigendum omnem intellectum in obsequiũ Christi. Sunt & alia in alijs eius scriptis nõ pauca, nec minus mala capitula, ad quæ nec temporis, nec epistolæ angustia respondere permittit. Quanquam nec necessariũ putem, cum sint adeo manifesta, ut ipsa etiã uulgata fide facile reselantur. Collegi tamẽ aliqua, & transmisi.

Ad eundem ex persona domini Remensis. *Epistola* CXCI.

REuerendissimo domino, & charissimo patri Dei gratia summo pontifici Innocẽtio, Sanson Remorum archiepiscopus, Iosienus Suessionensis, Gaufridus Cathalaunensis, Aluisus Attrebatensis, uoluntatem debitæ subiectionis obsequium. Auribus occupatis ad plurima, sermonem facimus abbreuiatum de prolixo negocio, pro eo maxime quia idipsum diffusius ac plenius continetur in literis domini Senonensis, Petrus Abailardus Christianæ fidei meritum euacuare nititur, dum totum quod Deus est, humana ratione arbitratur se posse comprehendere. Ascendit usque ad cœlos, & descendit usque ad abyssos. Nihil est quod lateat eum, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra. Homo est magnus in oculis suis, de fide contra fidem disputans, ambulans in magnis, & in mirabilibus super se, scrutator maiestatis, hæresum fabricator. Iamdudum fecerat librum de sua trinitate, sed sub legato Romanæ ecclesiæ igne examinatus est, quia inuenta est in eo iniquitas. Maledictus qui reædificabit ruinas Iherico. Surrexit a mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreses, quæ dormierant, surrexerunt, & apparuerunt multis. Iamam extendit palmites suos usque ad mare, & usque ad Romam propagines eius. Hæc gloriatio hominis illius, quòd liber suus in curia Romana habet, ubi caput suum reclinet. Hinc confirmatus, & confortatus est furor eius. Propterea cum in conspectu eius coporum super his arguet eum abbas Clarævallis zelo fidei, & iustitiæ armatus, nec confessus est, nec negauit: sed a loco & iudice quem sibi ipse elegerat, sine læsione, sine grauamine, ut suam peolongaret iniquitatem, sedem apostolicã appellauit. Episcopi autem qui propter hoc in unum conuenerant, uestrę reuerentiæ deferentes, nihil in personam eius egerunt, sed tantummodo capitula librorum eius a sanctis patribus condemnata, ne morbus serperet, medicinali necessitate abiudicauerunt. Quia ergo homo ille multitudinem trahit post se, & populum qui sibi credat, habet, necesse est, ut huic contagio celeri remedio occurratis. Sero enim medicina paratur, cum mala per lõgas mualuere moras. Processimus in hoc negocio quousque ausi sumus, tuum est de cætero beatissime pater prouidere ne in aliquibus tuis aliqua hæreticæ prauitatis macula decor Ecclesiæ maculetur. Tibi commissa est sponsa Christi, amice sponsi: tuum est tandem uni uiro uirginem castam exhibere Christo.

Ad magistrum Guidonem de castello qui Petri discipulus fuerat, & de quo postea fuit papa Cœlestinus *Epist.* CXCII.

VEnerabili domino, & charissimo patri magistro Guidoni sanctæ Romanę ecclesiæ Dei gratia presbytero cardinali, B. Clarævallis uocatur abbas, non declinare ad dexteram, nec ad sinistram. Iniuriam facio uobis si aliquem a uobis ita diligi credam, ut cum eo pariter eius errores diligatis. Quisquis n. sic aliquem diligit, nondum nouit quemadmodum oporteat eum diligere. Talis nanque dilectio terrena est, animalis, diabolica, nocens æquè diligenti atque dilecto. Existiment alij de alijs prout uolunt, ego adhuc de uobis æstimare non possum, nisi quod uicinũ est rationi, quod ad lineam pertinet æquitatis. Quidã prius iudicant, & postea probant: ego de potione utrum dulcis sit an amara, ante gustum nõ iudicabo. Magister Petrus in libris suis pro-
B phanas uocum nouitates inducit, & sensum, dispurans de fide contra fidem, uerbis legis legem impugnat. Nihil videt per speculum, & in ænigmate, sed facie ad faciem omnia intuetur, ambulans in magnis, & in mirabilibus super se. Melius illi erat fiticu-ta titulum libri sui) seipsum cognoscere, nec egrederetur mensuram suam, sed saperet ad sobrietatẽ. Ego non eum accuso apud patrem, est qui cũ accuset, liber suus, in quo sibi male complacuit. Cum de trinitate loquitur, sapit Arrium: cum de gratia, sapit Pelagium: cum de persona Christi, sapit Nestorium. Minus de uestra æquitate præsumo si diu uos rogauero, ut in causa Christi illum Christo præponatis. Illud autem scitote quia expedit uobis quibus potestas data est a domino, expedit Ecclesię Christi, expedit illi etiam homini, ut ei silentiũ imponitur, cuius maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo.

Ad magistrum Yuonem cardinalem, de eodẽ. *Epistola* CXCIII.

DIlectissimo suo Yuoni sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dei gratia presbytero cardinali, B. Clarævallis abbas, diligere iustitiam, & odire iniquitatem. Magister Petrus Abailardus sine regula monachus, sine solicitudine prælatus, nec ordinem tenet, nec tenetur ab ordine. Homo sibi dissimilis est: intus Herodes, foris Ioannes, totus ambiguus, ni C
hil habens de monacho præter nomen, & habitũ. Sed quid ad me? Vnusquisque onus Gala.6.a
suum portabit. Aliud est, quod dissimulare nõ possum, quod pertinet ad omnes qui diligunt nomen Christi. Iniquitatem in excelso loquitur, integritatem fidei, castitatẽque Ecclesiæ corrumpit. Trãsgreditur terminos quos posuerunt patres nostri, de fide, de sacramentis, de sancta trinitate disputans, & scribens: singula pro sua uoluntate mutat, auget, & minuit. In libris, & in operibus suis ostendit se fabricatorem mendacij, & cultorem peruersorum dogmatum, hæreticum se probans non tam in errore quam in pertinacia, & defensione erroris. Homo est egrediens mensuram suam, in sapientia uerbi euacuans uirtutem crucis Christi. Nihil nescit omnium, quę in cœlo, & quæ in terra sunt, præter seipsum. Damnatus est Suessione cum opere suo coram legato Romanæ ecclesiæ. Sed quasi non sufficeret ei illa damnatio, iterum facit unde iterum dãnetur, & iam nouissimus error peior est priore. Securus est tamen, quoniam cardinales, & clericos curiæ se discipulos habuisse gloriatur, & eos in defensione præteriti, & præsentis erroris adsumit: a quibus iudicari timere debuit, & damnari. Si quis spiritũ Dei habet, illius uersiculi recordetur: Nonne qui oderunt te domine oderam, & super ps.138.d
inimicos tuos tabescebam? Liberet Deus per uos, & per cæteros filios suos Ecclesiam suam a labijs iniquis, & a lingua dolosa.

Rescriptum domini Innocentij papæ contra hæreses Petri Abailardi. *Epist.* CXCIIII. D

INnocẽtius episcopus seruus seruorum Dei, uenerabilibus fratribus, Henrico Senonẽsi, Samsoni Remensi, archiepiscopus eorumque suffraganeis, & charissimo in Christo filio Bernardo Clarævallis abbati, salutem & apostolicam benedictionem. Te
stãte Apostolo, sicut unus dominus, ita una Eph.4.a
fides esse dignoscitur, in qua tanquam in immobili fundamento præter quod nemo potest aliud ponere, firmitas catholicæ Ecclesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

clesiæ inuiolata consistit. Inde est, q beatus Petrus apostolorum princeps pro eximia huius fidei cõfessione, a domino ac saluatore nostro audire meruit: Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: petram utique firmitatem fidei, & catholicæ unitatis soliditatem manifeste designans. Hęc siquidem est inconsutilis tunica redemptoris nostri, super quam milites sortiti sunt, sed eam diuidere minime potuerunt. Contra quam in initio fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum. Verum Apostoli duces dominici gregis, & eorum successores apostolici uiri, ardore charitatis, & zelo rectitudinis succensi, fidem defendere, & eam in cordibus aliorum proprij sanguinis effusione
E ne plantare nõ dubitarunt. Demum cessante persecutorum rabie imperauit dominus uentis, & facta est in ecclesia tranquillitas magna. Sed quia hostis humani generis semper circuit quærens quem deuoret, ad impugnandam synceritatem fidei fraudulentam hæreticorum fallaciam subinduxit. Contra quos uiri Ecclesiarum pastores uiriliter insurgentes, eorum praua dogmata cũ ipsorum auctoribus condemnarunt. In magna nanque Nicena synodo Arrius hæreticus est damnatus. Constantinopolitana synodus Manichęum hæreticum debita sententia condemnauit. In Ephesina synodo Nestorius dignam sui erroris damnationem excepit. Chalcedonensis quoque synodus Nestorianam hæresim, & Eutychianam cum Dioscoro, & eius complicibus iustissima sententia cõstituit. Martianus præterea licet laicus, Christianissimus tamen imperator catholicæ fidei amore succensus, prædecessori nostro sanctissimo papæ Ioanni scribens aduersus eos qui sacra mysteria prophanare contendunt, inter cætera sic loquitur, dicens: Nemo clericus, uel militaris, uel alterius cuiuslibet conditionis, de fide Christiana publice tractare conetur in posterum. Nam iniuriam facit iudicio reuerendissimæ synodi, si quis semel iudicata, & recte disposita reuoluere, & iterũ disputare contendit: & in contemptores huius legis tanquam in sacrilegos pœna nõ deerit. Igitur si clericus eris qui publice tractare de religione ausus fueris, consortio clericorum
F remouebitur. Dolemus autem, quoniam sicut literarum uestrarum inspectione, & missis a uestra fraternitate nobis errorum capitulis cognouimus, in nouis uiroꝝ doctrinis, quando instant tempora periculosa, in Petri Abailardi pernicrosa doctrina, & prædictorum hæreses, & alia peruersa dogmata catholicæ fidei obuiantia pullulare cœperunt. Verum in hoc maxime consolamur, & omnipotenti Deo gratias agimus: qui in partibus uestris pro patribus tales filios suscitauit, & tempore apostolatus nostri in Ecclesia sua tam præclaros uobis esse pastores, qui nouis hæreticis calumnias studeant obuiare, & immaculatam ipsam uni uiro uirginẽ castam exhibere Christo. Nos itaque qui in beati Petri cathedra (cui a domino est dictum: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos) licet indigni residere conspicimur: communito fratrum nostrorum episcoporum, & coadunatorum consilio, destinata nobis a nobis discretione capitula, & uniuersa ipsius Petri peruersa dogmata sanctorum canonum auctoritate cum suo auctore damnauimus, eique tanquam hæretico perpetuum silentium imposuimus. Vniuersos quoque erroris sui sectatores, & defensores, a fidelium consortio sequestrandos, excommunicationisque uinculo innodandos esse censemus. Datum Laterani decimoseptimo Kalendas Augusti.

Ad episcopum Constantiensem, pro Arnaldo de Brixia. Epist. CXCV.

SI sciret patersamilias qua hora fur uenires, uigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. Scitis quia fur de nocte irruperit domum, nõ uestram, sed dominum uobis tamen commissam? Sed dubium est nõ potest, scire uos quod apud uos fit, quando id usque ad nos utique tam remotos potuit peruenire. Nec mirum si non horam præuidere, aut nocturnum furis ingressum obseruare quiuistis: Mirum autem si deprehensum iam non agnoscitis, non tenetis non prohibetis exportare spolia uestra imò pretiosissimas Christi exuuias, animas uidelicet quas sua imagine præsignatas, suo cruore redemit. Adhuc forsan hæretici & miramini quemnam dicere uelim. Arnaldum loquor de Brixia, qui utinam tam sanæ esset doctrinæ, quam districtæ est uitæ. Et si multis scire, homo est neque manducaris neque bibens, solo cum diabolo esuriens & sitiens sanguinem animarum. Vnus de numero illorum quos apostolica uigilantia notat, habentes formam pietatis, uirtutẽ illius penitus abnegantes. Et ipse dominus: Venient (inquiens) ad uos in uestimentis ouiũ, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Is ergo usque ad hanc ætatem ubicunque conuersatus est, tam fœda post se, & tam fœtida reliquit uestigia: ut ubi semel fixerit pedem, illuc ultra redire omnino non audeat. Denique ipsam in qua natus est ualde atrociter commouit terram, & conturbauit eã. Vnde & accusatus apud dominum papam schismate pessimo, natali solo pulsus est, etiã & abiurare cõpulsus reuerentiã, nisi ad ipsius apostolici permissionem. Pro simili deinde causa & a regno Francorum exturbatus est schismaticus insignis. Execratus quippe a Petro apostolo, adhæserat Petro Abailardo. Cuius omnes errores ab ecclesia iam deprehensos atque damnatos, cum illo etiam & pro illo defendere acriter & pertinaciter conabatur. Et in his omnibus non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Nam etiam ita uagus & profugus super terram, quod iam nõ licet inter suos, non cessat apud alienos tanquam leo rugiens circuiens & quærens quem deuoret.
Et nunc apud uos, sicut accepimus, operatur iniquitatem, & deuorat plebem uestram sicut escam panis. Cuius maledictio ne & amaritudine os plenũ est, ueloces pedes eius ad effundendum sanguinem. Contritio & infœlicitas in uiis eius: & uiã pacis non cognouit. Inimicus crucis Christi, seminator discordiæ, fabricator schismatis, turbator pacis, unitatis diuisor. Cuius dentes arma & sagittæ, & lingua eius gladius acutus. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Vnde & solet tione uirtutum, diuites & potentes, iuxta illud: Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis, ut interficiat innocentem. Demum cum fuerit de illorum captata beneuolẽtia, & familiaritate securus: uidebitis hominẽ aperte insurgere in clerum, fretum tyrannide militari, insurgere in ipsos episcopos, & in omnem passim Ecclesiasticũ ordinem desæuire. Hoc scientes, nescio an mediam agere ualeatis, quam (iuxta apostoli monitum) auferre malum ex uobis: quãquam amicus sponsi ligare potius quã fugare curabit: ne iam discurrere, & eo nocere plus possit. Hoc n. & dñs papa dum adhuc esset apud nos, ob mala quæ de illo audiebat, fieri scribendo mandauit: sed non fuit qui faceret bonũ. Denique si capi uulpes pusillas demolientes uineã scriptura salubriter monet: num multo magis lupus magnus & ferus religandus est, ne Christi irrumpat ouilia, oues macter & perdat?

1.Co 5.d

Cant. 2.d

Ad Guidonem legatum, de eodem. Epistola. CXCVI.

ARnaldus de Brixia cuius conuersatio mel, & doctrina uenenum: cui caput columbæ, cauda scorpionis est: quẽ Brixia euomuit, Roma exhorruit, Erãcia repulit, Germania abominatur, Italia non uult recipere: fertur esse uobiscũ. Videte, quæso, ne uestra auctoritate plus noceat. Nam cum & artem habeat & uoluntatem nocendi, si accesserit fauor uester, erit suus cuius triplex, qui difficile rumpitur, supra modũ (ut uereor) nociturus. Et unũ existimo de duobus, si tamen uerum est (quòd uobiscum hominẽ habeatis, aut minus scitis notum nobis esse illum, aut uos quod est credibilius) de eius correctione cõsidere. K
Et utinã id nõ frustra. Quis det de lapide hoc suscitare filiũ Abrahæ? quã gratũ munus susciperet mater Ecclesia de omnibus uestris uis in honore, q tandiu passa est in cõtumeliam? Licet tentare, sed uir prudẽs cautus erit nõ trãsgredi præfinitum numerũ ab apostolo, qui ait: Hęreticũ hominẽ post unã & secundam correptionẽ deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit proprio iudicio cõdemnatus. Aliquum familiarem habere, & frequẽter admittere ad colloquendum, ne dicam ad conuiuandũ, suspicio fauoris est & inimici hominis fortis armatura. Secure annũciabit & facile persuadebit quæ uolet domesticus & contubernalis legati apostolicæ sedis. quis n. a latere dñi papæ malã quippiã suspicetur? Sed & si in manifesto peruersa loquitur, quis se facile opponere audeat uestro collaterali? Deinde uidetis qualia post se, ubicunque habitauit, reliquit uestigia? Non sine causa mgor apostolicus hominem talia ortum transalpinare coegit, repatriare non patitur.

1.Ti 4.d

Quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quis uero extraneorũ ad quos eiectus est, non eum omnimodis cuperet suis reddidisse? Et certe sic se habere ad omnes, ut omnibus odio habeatur, approbatio iudicii est quod portat, ne quis dicat subreptum fuisse domino papæ. Quale est ergo summi pontificis sigillare sententiam, & illam sententiam cuius rectitudinẽ eius ipsius in quem data est, & si lingua dissimulat, uita clamat? Itaque sauere huic, domino papæ cõtradicere est, etiã domino Deo. Per quem cunque enim iusta sententia iuste defertur, ab illo certum est processisse, qui loquitur in propheta: ego qui loquor iustitiam. Confido autem de uestra prudentia & honestate, quia uisis his literis de ueritate certus, non abducemini amodo quippiam adsentire in hac re nisi quod uos deceat, & Ecclesiæ Dei expediat, pro qua legatione fungimini. Diligimus uos, & ad uestrum obsequium parati sumus.

L. *Esa.* 63. a

Ad Petrum Bisuntinum decanum. Epist. CXCVII.

PEregrinationem abbatis Cariloci sic accipimus quasi iam mortuum eum uideamus. Vobis maxime (quod uehementer doleo) imputatur quicquid illi periculi imminet, quicquid laboris incumbit. Non hoc a uobis expectauimus, quia nec meruimus. Aliũ uos putauimus, & alium experimur. Testimonium perhibent uobis qui interfuerunt actioni, quod nec syncere, nec secundum iustitiam in eo uos habuistis. Et credo ex parte. Nam & uenerabilis abbas Bellæuallis non multum sibi complacet in uobis. Nolite quæso, nolite persequi seruos Dei, quibus ab ipso dictum legitis: Qui uos tangit, tangit pupillam oculi mei. Nolite radicitus euellere de cordibus nostris, si quid aliquando bene sensimus de uobis. Et hæc ita dicimus uobis, non quia uos non diligimus, sed ut de medio fiat quo potest contingere ut non diligamus. Dico autem tanquam amicus: non impedit uobis, neque Ecclesiæ uestræ, ut domino papæ quod actum est, sicut actum est iuuo. resecat.

Zac. 2. c

M

Ad dominum papam Innoc. Ep. CXCVIII.

IN causæ actione quæ per charissimum fratrẽ nostrũ Guidonem Carloci abbatem uestro cõspectu pertractatur, puto satis apparet, & lacessentis iniuria, & innocẽtia patiẽtis, & incuria iudicis. Denique violẽtia calũniantis, & impia iustitiæ compulsus est pauper cõfugere ad uestram præsentiam, non reputans laborem uiæ, non expensas, non periculum temporis. Dedit manus morti, ut uiuat in perturbatione, quietis amator. Clementer, quæso, respicite super egenũ & pauperem, ne frustra uestris paternis auribus intimatus sit tantillarũ uirium tantus labor & dolor. Olim per epistolas semel & secundo testificatus sum uobis de homine illo qui huic modo calumniatur, quòd sui esset & præuaricator propositi, & monasterii dissipator. Nunc autem & flens dico inimicum crucis Christi, sanctorũ qui in circuitu eius sunt uiolentissimum oppressorẽ & calumniatorem pauperũ. Qui propria iam pene non habens quæ deneret, in proxima passim more tyrannico debacchatur. Monachum habitu mentiens, re exhibet unũ de prædonibus, omnino immemor regularium obseruationum, legum canonumque contemptor. Frontosus ad uerecundiam, insensatus ad metum, inflexibilis ad pietatem, ad iram præceps, audax ad facinus, pronus ad iniurias. Et miror quomodo uir religiosus abbas Cæsæ Dei, in monacho suo tot & tãta uitia, aut ignorare possit, aut dissimulare. Sed de hoc quid ad nos? Ipse uiderit. Ipse suo dño stat aut cadit. Nobis sufficit liberati de manibus eius. A uobis id omnimodis flagitamus, & ab his de frustra tentatũ est. Circunspeximus, & nõ erat auxiliator. Vẽtũ est ad cõmune refugiũ, illo confugimus, ubi cõfidimus liberari. Tantũ adsit pietas, nã facultas nõ deest. Et quidẽ ex priuilegio sedis apost. constat summã rerũ ad uestrã potissimũ respectare summã auctoritatẽ, & plenariã potestatem. Verũ hoc inter cætera uestri singularis prærogatiuæ insignia, specialius, illustriusq. nobilitat uestrũ, & inclytum reddit apostolatũ, si eripitis pauperem de manu fortiorum eius. Nulla meo iudicio in corona uestra pretiosior gemma zelo illo uestro, quo simulari consueuistis oppressos nec relinquentis uirgam peccatorum super sortem iustorum. Nimirum propter illud quod sequitur: Vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas: uel propter illud quod alibi dicitur: Quia dum superbit impius, incenditur pauper: & unde alter torquetur in corpore, inde alter grauius in anima perit. Est item monasterium de nostro ordine uicinũ huic, quod malorum similiter hominum graui infestatione uexatur, & non est, qui redimat, neque qui saluum faciat. Et pro hoc quoque puer uester paterna uestra uiscera lachrymosis precibus concutere non uerebitur, qui illi sint homines, quæue occasio calumniandi: præsentium lator abbas uiua uoce referet uobis. Deus omnipotens uos nobis conseruet longis temporibus, ad nostram omnium protectionem, qui in habitu, & proposito pœnitentiæ pauperem utam ducimus, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi.

Psa. 9. d

B

C

Ad eundem. Epistola CXCIX.

VSquequo, & superbit impius, & incenditur pauper? Vsquequo à tanta impudentia, innocentia tanta uexatur, & hoc uiuo Incento? Peccata sine dubio nostra hoc faciunt, quod dominus meus tam sero aduertit meamentes sibi, tam lente exaudit clamantes ad se in hac causa duntaxat. Nam alias quidem scimus familiare esse domino meo, & cito intelligere, & facile misereri. Propter eum qui elegit uos, & posuit uos refugiũ oppressorum, ponite tam tandem finem, & malitiæ oppressoris, & laboribus afflictorum, qua satis utraque res, uenit in lucem, & manifestationem. Denique ad mandatum beneplaciti domini mei causa discussa, & terminata est, supereſt, ut ipsius auctoritate data sententia confirmetur. Ergóne fruenetur homo mendax aduersus tantorum uirorum testimonium (Valentinum loquor, & Grapolitanum) audietur? Iterum supplico, & ad pedes domini mei, ea qua possum mente, te amxia descendo, ne ab homine iniquo, & dolosio religiosum monasterium destrui patiatur. Erenim non parcet nostro, qui suũ pene destruxit. Vnde addo solita præsumptione: Si puero uestro crederetis, hominẽ huic qui beneficio pietatis uestræ aburitur, in claustrum suum remitteretis, & domino abbati cæsæ Dei mandaretis, ut in monasterio quod ille inutiliter occupat, uirum religiosum promoueret, & regularem ordinaret conuentum. Hoc plane dignum apostolatu uestro hoc beneplacitum Deo, hoc honor domino abbati cæsæ Dei, suoque monasterio. Sic etiam liberaretis animam prædicti hominis, & ipsum cui incubat monasterium.

Ad magistrum Vlgerium Andegauensem episcopum, pro graui querela quæ erat inter ipsum, & abbatissam fontis Euerardi. Epistola CC.

LAchrymas magis quam literas dare libet. Sed quoniam ad neutrum inops est charitas, & has oportet dare, & illas non omittere. Has uobis, illas mihi, & pusillis multis mei similibus, qui scandalizantur. Dicitis forsitan scandalum nõ esse per uos. Nunquid propter uos esse negabitis? Facile cætera portarem, tantum uos non essetis in causa. Nam in culpa dicere non audeo. Nõ est meum discutere hoc, est qui quærat, & iudicet. Væ homini illi per quem scandalũ uenit. Iudicium profecto portabit quisquis est, ille uel illa. Cæterum ad uos mihi nunc sermo. Sustinete modicum quid insipientiæ meę. Quia semel cœpi loquar ad dominum meum. Faciam satis, uel ex parte zelo, & affectui qui loquitur. Non uerebor ætatem, dignitate non terrebor, non cunctabor adnomen grande magistri Vlgerij. Nam quo grandius nomẽ, eo grandius scandalum. Propterea meipsum transgrediar, & ero insipiens. Seniorem increpabo, episcopum arguam. Magistrum conabo docere consilium dare sapienti. Nullum præsumptionis genus prætereat charitas, & æmulatio, quam olim pro sanctitate, & gloria nominis uestri conceperam. Cuius gloriæ diffusum circunquaque spiritualem odorem, inuidia diaboli interpolatum esse, uel modice, mihi pro modico non est, sed neque ecclesiæ Dei, quæ ubique tam celebri gaudio in hoc meridiano lumine exultare solebat. Verum uos quantum propriam gloriã contemnatis, satis apparet. Laudo, sed si nõ usque ad iniuriam Dei. Laudo, & constantiæ qua nec sumis potestatibus ceditis de iure uestro quod putatis, sed si non pertinacius, quam

Mat. 18. a

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam constantius id agi a uobis uideretur. Quâ gloriosius, & certe sanctius uobis illatam iniuriam fortiter sustineretis, & famam uestram ad gloriam Dei custodiretis? quam quam nescio quomodo, uel conscientiam uestram esse in tuto confiditis sub hoc scandalo. Nec enim excusat uos etiam si in quencum alterum iure culpam refunditis. Esto, quòd alius mouerit scandalum profecto compescere uos potestis. Nolle compescere, sine culpa erit? aut uero compescere, sine gloria erit? Malum si comprimas tuum, reputabitur tibi ad iustitiam: si alienum, ad gloriam. Quicunque auctor sit scandali, a uobis omnimodis exigitur tolli, & in eo loco excusatum dicimus, si non potestis. An non denique ministerium est angelorum, tollere scandala de regno Dei? Si dixeritis, quid ad nos? arguet uos illa sen- Mala. 2. b tentia: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius, angelus enim domini est. Si ergo hoc scandalum cum positis non tollitis, plane non impletis ministerium uestrum. Quod quidem an nulla sit culpa, uos iudicabitis. Ego uero, nec hoc sufficere dixerim, si non & honorificatis. Est quoque quod adhuc addam, nisi, quia timidior sum, fateor, quam promisi. Sed tutius adduco magistrum, qui nõ 1. Co. 6. b uerecatur episcopus episcopo nudam dicere ueritatẽ. Hoc ipsum, inquit, delictum est in uobis, q̃ causas habetis inter uos. quare nõ magis fraudẽ patimini? Oppositi speculũ, resultit iustitiæ sol: emicuit ueritas, nœuus apparuit. Quanti est igitur nescio, quæ illa possessiuncula maledicta, ut ulterius iam possit, aut obumbrare tam manifestam ueritatem, aut impedire tam optatam correptionem? Inspiret Deus uobis acquiescere consilio, ut non dicam nostro, sed omnium qui æmulantur uos Dei æmulatione, reuerende, & omni gloria prosequende pater.

Ad Balduinum abbatem Reatini monasterij. Epistola CCI.

EPistola quam misisti, affectum tuum redolet: mouet meum. Et doleo, quòd prout moueor non possum rescribere. Nec immoror in excusandis excusationibus, sciens, quòd scienti me loquor. Nosti, inquam, sub qua sarcina gemo, & gemitus meus a te non est absconditus. Tu uero pro sched- ebreuitate affectum non æstimes, quem nulla sui prolixitate explicare posset oratio. Et malitia quidem occupationum potest facere, ut paucis scribam, sed non ut parum diligam. Actum sane excludat, uel impediat actus: sed nunquid affectum? Sicut mater unicum amat filium, ita te diligebam, barentem lateri meo, placentem cordi meo. Diligam, & absentem, ne solatium meum ex te, & non te uidear dilexisse. Eras peroptatissimus mihi. Atque hinc uel maxime cla- Cant. 2. d ret quam syntere te diligam. Hodie nesciui non te caruissem, si quæsissem de te, quæ mea sunt. Nunc autem uides, quòd spretis utilitatibus meis, tuis compendijs non inuidi, ponens te utique ibi unde aliquãdo tuus sponaris super omnia bona domini tui. Ita autem cura inueniri fidelis seruus, & prudens, conseruis tuis cœleste triticum communicare, absque inuidia, & absque detrimento erogare, & noli frustra assumere excusationem quasi de tui nouitate, aut de imperitia, quod puras forte, uel simulas. Nam nec stultis uerecundia grata est, nec humilitas præter veritatem laudabilis. Officium ergo tuum attende. Pelle pudorem consideratione obscij, age ut magister. Nouus es, sed debitor. Extunc te noueris debitorem, ex quo te allegasti. Nunquid nouitas excusabit apud creditorem damna lucrorum? Nunquid prima tempora uacua præterire patitur fœnerator? Sed non sum, inquies, ad ista sufficiens. Quasi uero deuotio tua accepta non sit ex eo quod habes, non ex eo quod non habes. De solo tibi credito talento respondere tibi para securus de reliquo. Si multũ accepisti, da multũ. Quod si modicum est, & id tribue. Etenim qui in modico fidelis non est, nec in maximo. Totũ da: quia totũ requiris tendus es usque ad nouissimum quadrantem, sed sane quod habes, non quod non habes. Memento etiam uoci tuę dare uocem uitæ tis. Quid illud, inquis? Vt opera tua uerbis concinant, imò uerba operibus, ut cures prædelicet prius facere quam docere. Pulcherrimus ordo est, & saluberrimus: ut onus, q̃ portandum imponis, tu portes prior: & ex te discas qualiter oporteat alijs moderari. Alioquin subsannabit te sapiens, utpote pigrum illum cui labor sit manum porrigere ad os. Arguet te, & Apostol us dicens: Tu qui alios doces, teipsum non doces. Sed & notaberis uitio pharisæorũ, qui alligant onera grauia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autẽ suo nolunt ea mouere. Sermo quidem uiuus & efficax, exemplum est operis, facile faciẽs suadibile quod dicitur, dum monstrat facibile quod suadetur. Ergo in his duobus mandatis, uerbi scilicet atque exempli, sum tuam tui officij ad conscientiæ securitatem pendere intellige. Tu tamen si sapis, iungas & tertium: studiũ uidelicet orationis, ad complementum utique trinæ illius repetitionis in euangelio de pascendis ouibus. In hoc noueris illius trinitatis sacramentũ in nullo frustratum a te, si pascas uerbo, pascas exemplo, pascas & sanctarum fructu orationum. Manent itaque tria hæc: uerbum, exemplum, oratio: maior autem his est oratio. Nam etsi (ut dictum est) uocis uirtus sit opus, & operi tamen & uoci gratiam efficaciamque promeretur oratio. Heu auellor, abripior, non licet ultra. Illud tamen breuiter admonitus sis, ut quàm ci tius poteris, graui me cures soluere cura: & quid sibi ubi quod inter alia quæstus es, uulnus à quo non sperabas te pertulisse, nõ negligas manifestius aperire. Id enim anxie me solicitat.

Ad clerum Senonensem. Epist. CCII.

DEstituti Benedicto pastore uestro, opus charissimi, ut de substituẽdo alio solicite satagatis. Sed sane id non præcipitanter agẽdum, non tumultuose, aut inconsulte: ne forte euacuetur quod præter rationẽ & ordinem præsumitur, & uos intrare incipiatis circuitum quorundam qui in circuitu uestro sunt. De uicinis si placet ecclesiis, sumite experimentum, & illarum uexatio det intellectum auditui in causa præsenti. Grandis quippe res est in manibus, nobili. Senonensi Ecclesiæ instaurare pastorem. Grandis prorsus, nec sine grandi adorien da consilio. Expectandũ proinde suffragaeorum consilium episcoporum, expectandus adsensus religiosorum qui sunt in episcopatu, atque in communẽ tractandũ cõmune negocium. Alioquin dilectissimi molestiæ, credite, ꝛotuebuntur tribulationem Ecclesiæ uestræ, molestiæ, uestram ip orum confessionem. Quod utrumque conget facile, si illud contingat effici quod oporteat reuocari. Ergo indicatur iciuniũ, cõuocentur episcopi, religiosi ascisc- nec sua (q̃ absit) solẽnitate fraudetur tanti sacerdotis rite celebranda electio. Aderit (ut confidimus) spiritus sanctus uotis uestris, & honor erit uobis honorificantibus ministerium uestrum, dum pari uoto & cõsilio studueritis quod gloria sit Dei, & salus populi.

Ad episcopum & clerum Trecensem. Epist. CCIII.

EGimus: Si errauerit quis ex Iac. 5. d uobis a ueritate, & conuerterit quis eum, scire debet, quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uitæ suæ, saluabit animã eius a morte, & operit multitudinem peccatorum. Errat Ancellus noster, errat. Cui dubium? Si dimittimus eum sic, non solus errabit. Quantos trahet post se suo exemplo illustrissimus iuuenis? Nec modo sequaces, sed & omnes qui poterũt eum reuocare nec reuocabunt, eodem errore iudicamus inuolui. Mundus ego sum a sanguine eius. Et ei prædixi per epistolam, & uobis nunc dico, quia rem illicitam præsumit. Nec clerici est pugnare armis militaribus, nec subdiaconi uxorem ducere. K Annunciate peccatori opus eius, ne ille in peccato suo moriatur: sanguinẽ uero eius de manu uestra requirat, qui suo eum redemit sanguine precioso. Et de cælo clamat Virgo Israel corruit, & non est qui subleuet eam. Quousque in luto aurum iacet? Tollite margaritam, tollite, leuate splen- Amos 5. a didissimam atque precioſissimam gemmã de sterquilinio. Leuate eam antequã porcorum, idest, spurcorum spirituum pedibus conculcetur, & iam non sit uas in honorem, sed in contumeliam.

Ad abbatem sancti Albani. Epist. CCIIII.

ET si facie ignotus es mihi, sed non fama: nec parum aut uile quid tui gratulor me tenere mo nere illius. Nam talis fateor per eam insinuatus es meo pectori, ut licet in multis occupatum, ipsa tamen serenissima recordatio tui mi dilectissime frater, facile me plerũque ex omnibus uindicet sibi: ita ut in ea libenter immorer, & suauiter requiescam. Cæterum quo memoriam plus accepto, eo auidius suspico præsentiam.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed quando istud, aut si quando istud? Vtique & si non ante, profecto in ciuitate Dei nostri, si tamen non habemus hic manentem ciuitatem, sed illam inquirimus. Ibi ibi uidebimus nos, & gaudebit cor nostrum. Interim uero delectabor & lætabor nihilominus in his quę dicta sunt
L mihi, sperans & expectans quod reliquum est de uisione corporali in die domini, ut gaudium meum plenum sit. Adde obsecro ad ea bona quæ abs te, & de te nobis assidue veniunt, tuas tuorumque pro nobis orationes, pater charissime & desidératissime.

Ad episcopum Rosrensem. *Epist.* CCV.

DVre scribitis non merenti. Quid peccaui? Si monui magistrum Robertũ Pullum aliquantum tempus facere Parisius, ob famam doctrinam quæ apud illum esse dignoscitur, id putaui necessarium & adhuc puto. Si rogaui sublimitatẽ uestrã ut permitteretis, eũ nunc idipsum rogarem, nisi eam de priori prece indignatam sensissem. Si dixi hominem fultum gratia amicorum, quorum in curia non minima auctoritas est id dixi quod uobis formidaui, & adhuc formido. Nam ꝙ post appellationem factam extendistis manum (ut accepimus) ad res appellantis, nec laudaui, nec laudo. Veruntamen uoluntati uestræ in aliquo contradicere nec consului ei, nec consulo. Decætero uestri sumus, coronã uestram suscipere, & colere semper digna, & debita uenerationi parati. Huius testimonio conscientiæ audemus adhuc ad uos (prece duntaxat atque consilio) ut magister Robertus cum integritate gratiæ uestræ per aliquantũ tempus possit Parisius
M demorari. Retribuat uobis dominus in uitam æternam quod uiscera nostra refocillastis: filios nostros loquor, quos misimus in Hyberniam.

Ad reginam Hierosolymorum. *Epist.* CCVI.

AVdierunt homines ꝙ locum gratiæ habeam apud uos: & multi profecturi Hierosolymam petiũt se uestræ excellentiæ per me cõmendari. Ex quibus est iste iuuenis consanguineus meus, iuuenis, ut aiunt, strenuus in armis, suauis in moribus. Et gaudeo ꝙ ad tempus elegit militare Deo magis quam seculo. Itaque facite morem uestrũ: & bene sit huic puero propter me, sicut cæteris omnibus propinquis meis fuit, qui per me uobis innotescere pertuerunt. Decætero cauete ne uoluptas carnis & gloria temporalis impediant uobis iter regni cœlestis. Nam quid prodest paucis diebus regnare super terram, & regno cœlorum æterno priuari? Sed confido in domino ꝙ melius facietis: & si uerum est testimonium quod de uobis perhibet charissimus auũculus meus Andreas, cui multum credimus: & hic & in æternum Deo miserante regnabitis. Peregrinus, egenus, & maxime indulis curam impendite, quia talibus hostiis promeretur Deus. Seruite nobis frequentius: quia & uobis non oberit, & nobis proderit, si esse uestrum & bona studia plenius certiusq. nouerimus.

Ad Rogerium regem Siciliæ. *Epist.* CCVII.

LOnge lateq. satis dilatata est magnificentia uestra super terram. Ecce gloria nominis uestri quos fines non attigit? Sed audite cõsilium diligentis uos. Studete, ꝙ in uobis est, hanc ipsam gloriam referre ad illum a quo est, si non uultis eam perdere, aut certe perdi abea. Hoc autem sic fiet, si inter eos quos magnificẽtię celebris opinio euocat de loginquo, discretionis oculum aperitis, quanumque extenditis non tam cupidis quam egenis. Et uere beatus qui intelligit, non super cupidum, sed super egenum & pauperem. Illum inquam pauperem qui panem petit, & uerecunde accipit, & accipiens glorificat patrem suum qui in cœlis est. Cum autem Deo sua gloria de uestro munere ex ore egentium ita fideliter redundabitur, uberiori procul dubio riuo fluet uobis necesse est ille fons gloriæ, qui diligentes se diligit, & glorificat glorificantes se: ut qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metat. Pro huiusmodi obsecro uos ponere oculos uestros super fatorem præsentium, quem pro certo ad uestram regiam præsentiam non cupiditas traxit, sed coegit necessitas. Necessitas (dico) non sua, sed suorum, multorum uidelicet a

uidelicet a quibus missus est seruorum Dei
Ps.71.2. b fidelium. Audite patienter quid patiantur. Audite, & compatimini, quia si compatimini, & conregnabitis. Nec contemnendum re
Lu.6. b gni regnare cum talibus. Ipsorum est enim regnum cœlorum, qui cõtempserunt uitam mundi. Facite uobis illos amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis a terreno regno uestro, recipiant uos in suum regnum æternum.

Ad eundem. *Epistola* CCVIII.

SI me quæritis, ecce ego, & pueri mei quos dedit mihi Deus. Fertur nanque mea humilitas
Lu.23.a maiestatem, ita ut quęrat uidere me. Et quis ego sum ut dissimulem beneplacitũ regis? Accurro, & qui quærebar, ecce assum: non in præsentia corporis infirma, in qua desperauit dominum Herodes, attamen in uisceribus meis. Nam quis me separabit ab his? Se
Mar.11. quar eos quocũque ierint: & si habitauerint in extremis maris, non erunt absque me. Habes rex lumẽ oculorum meorum, habes cor meum, & animam meam. Quid si modicũ nostri abest? Corpusculũ loquor, vile istud mancipium, quod etsi uoluntas exponeret, sed retineret necessitas. Non ualet sequi uolentem animum, quoniam infirmum est, & solum pene illi superest sepulchrum. Sed quæ cura? Anima mea in bonis demorabitur, cum semen meum hæreditabit terram. Semen meum, semen bonum. Germinabit, si tamen in terram bonam ceciderit. Letabitur, & delectabitur in crastitudine animamea, quippe (ut confido) dabitur illi de fructu manuum suarum. Reposita est hæc spes
C mea in sinu meo, ut patienter feram ab his, uel corpore separari. Non mireris rex. Ante elegissem a corpore peregrinari, quam istos emittere, si solus causæ deesset Deus. Suscipe illos tanquam aduenas, & peregrinos, uerum tamen ciues sanctorum, & domesticos Dei. Parum dixi ciues, reges sunt. Ipsorum est enim regnum cœlorum, iure & merito pauperatis. Non decet frustra elonginquo euocatos: & suis sedibus exules, inutili peregrinatione uagari. Putas potuerunt cantare canticum domini in terra aliena? Sed non recte forte dixerim, alienam, quæ semini bono spontaneum expandit sinum, & preciosum depositum iam læto in gremio pię so-

uere susceptum. Cecidit, ut uideo, cecidit granum bonum in terram bonam, & optimam spero in domino, quòd radicabit, germinabit, multiplicabitur, & refert fructum in patientia. Porro hunc cum rege partibor, & uniusquisque secundum suum laborem ac- 1.Co.3.c
cipiet.

Ad eundem. *Epistola* CCIX.

DAberis quod petijstis quod promisistis. Quos in uerbo uestro exposuimus, & misimus peregrinari, regia sunt liberalitate suscepti. Occurristis eis cum panibus, eduxistis eos in refrigerium, constituistis eos super excelsam terram, ut comedant fructus agrorum, ut sugant mel de petra, oleumque de saxo durissimo: butyrum de armento, & lac de ouibus, & sicus cũ medulla tritici, & sanguinem uue bibant meracissimum. Et hæc quidem terrena sunt, sed cœlestia mercãtur. Sic itur ad astra. Talibus hostijs promere- D
tur Deus. Istorum est n. regnum cœlorum, qui regi terræ, in terra uiuentium reddere poterunt pro his terrenis uitam, & gloriam sempiternam. Misimus uobis magistrũ Brunonem, olim mihi per dies multos individuum comitem, nunc autem patrem multarum quidem animarum lætantium in Christo, sed egentium in seculo. Experiatur, & ipsę munificam manum regis, ut augeatur numerus amicorum, qui ipsum recipiant in æterna tabernacula. Quòd illi facitis, mihi facitis: quia quod illi deest, a me exigitur. At quia marsupium nostrum minus sufficiens est, ad uestrum sane quod aliquanto grossius esse liquet, pauperem Christi merito destinare curaui.

Ad dominum papam Innocentium. *Epistola* CCX.

DOminum Sampsonum Remensem gloriæ uestræ commendamus, non tanquam de cæteris, sed uere præ cæteris unum. Idque tam secure, quam securi sumus de sua erga uos fideli deuotione, syncera dilectione, uoluntate subdita atque obedientissima. Honoretur, quoniam uas est in honorem. sentiat, quod in uobis est, non frustra se honorificare ministerium suum, non frustra frustra pollere his moribus quibus hono-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rerur Deus, ornetur ecclesia, qui denique decean domini sacerdotem.

E *Ad eundem. Epistola* CCXI.

DOminus Cantuariensis uir bonus, & testimonium habens à bonis, iniuste in causam trahitur, & ab agendo uiolenter retrahitur. Parabat iter, nam in uestra præsentia fuerant terminanda, & ecce intercipitur a turbine, & tempestate bellorum. Sit excusatus apud uos, cui molesta est excusandi necessitas, tum quia præsumit de iustitia, tum quia desiderabat videre faciem uestram. Addit, & hoc puer uester, uc si qua alia petitio est uenerabilis sacerdotis: tanto citius admittatur, quanto dignior est, qui petit. Audeo adhuc, & quia semel cœpi, loquar ad dominum meum. Ille ille antiquus amicus, fidelis seruus, deuotus filius (Robertum loquor Londonensem episcopum) clamat ad uos, quòd occupator ille, qui eum præuenit in sedem quam Deo auctore ipse sortitus est, ipsius ecclesiæ vadia terrasque distraxerit, & distracta restituere nolit. Quod quam sit iniuriosum, & qualiter corrigendum: meæ humilitatis non est, tantæ sapientiæ prædictare.

Ad eundem. Epistola CCXII.

VIr illustris Salamanticensis quòdã episcopus, rediens ab urbe, no pigritauit diuertere ad puerum uestrum, & auxilium ab homunculo flagitare non despexit. Quo audito, recordatus sum prophetiæ dicentis:

F Montes, & colles coram Deo humiliabun- *Esa.40.c*
tur, & erunt praua in directa, & aspera in uias planas. Sic uos Iudere nostis: alta comprimere, sedare tumentia, & enormia redigere in mensuram. Veruntamen cum tragœdiæ suæ historiam in auribus meis homo seriatim exposuisset, laudaui iudicem, iudicium approbaui, sed dico uobis, compassus sum iudicato. Sic quippe totam suam lachrymosam illam orationem concluit: tanquã *Ps. 87.d*
in calce ipsius diceret cum Propheta: Exal- *Ps. 101.b*
tatus autem humiliatus sum, & conturbatus: &, Quia eleuans allisisti me. Cumque memorarer iustitiæ uestræ, & uirilis animi quem sciebam, cœpi tamen simul cogitare diuitias miserationum uestrarum quarum plurimis expertus sum, & dixi: Quis scit conuertatur, & ignoscat dominus, & relinquat post se benedictionem? certe, inquam, in omnibus, & per omnia instructus est, & æmulari, & ignoscere, & debellare superbos, & parcere nihilominus subiectis: nisi quia magistrum sequens, etiam consueuit misericordiam superexaltare iudicio. Et acquiescebat solita illa mea præsumptione loqui ad dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Illa ministrabat materiam spei, prect fiducia pietati rationem, quòd aduerterem hominem, non vt adsolet, uersum in furorem, cum indignatione recedere, & repetere eam sedes solum, moliri scandala, tentare seditiones: sed dedit locum iræ, & induit spiritum mansuetudinis, & declinauit ad uestros Claniacenses, & inclinauit se humilium precibus: humilium precibus communitis, armis potentibus a Deo. His telis statuit aduersum uos dimicare, & rigoris murum opposuit sibi talibus, ut iactat, pietatis machinis labefactare conabitur. Confidit autem quod respicietis in orationem humiliatum, nec spernetis precem eorum, & uincet pauper quem tremunt potestates. Ego quoque seruus cum talibus tendo manus, flecto genua, supplico pro supplici: audacter præsumendum debere misero suam prodesse humilitatem, cui adeo insolentia sua nocuit, nec decere uirtutem uinci a uitio in retributione.

Ad eundem. Epistola CCXIII.

QVis mihi faciet iustitiam de uobis? Si haberem iudicem ad quem uos trahere possem, tamen nunc ostenderem uobis (ut furiens loquor) quid meremini. Extat quidem tribunal Christi, sed absit ut illud appellem uos, qui illic si uobis necesse est, & mihi possibile esset, uellem magis totis uiribus stare, & respondere pro uobis. Itaque recurro ad eum cui in præsenti datum est iudicare de uniuersis, hoc est ad uos. Vos appello ad uos: uos iudicate inter me, & uos. In quo, quæso, puer uester tam male meruit de uestra paternitate, ut cum inurere, & insigniare probaret nota, & nomine proditoris? Numquid nou ne uestrum uicarium dignatio uestra constituit in reconciliatione Petri Pudschismati

H schismati dignaretur? Si negatis, probabo tot testibus quot in curia tũc temporis fuerunt. Nunquid non denique post hæc iurata uerbum domini mei homo in suo ordine & honore receptus est? Quisnam ergo constantiæ uestræ suo cõsilio, uel magis suo dolo subripuit indulta repetere: & quæ pro cessere de labiis uestris, facere irrita? Et hoc ego dixerim non ut apostolicum reprehendam rigorem, & zelum igne dei succensum *Ps.138.d*
contra schismaticos, qui in spiritu uehemẽti conterat naues Tharsis, & instar Phinees confodiat fornicantes, iuxta illud: Nonne qui oderunt te domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Sed ubi non est par culpa, par plane non debet procedere pœna: nec conuenit eadem inuolui sententia, eum qui peccatum, cum his quos magis peccatum deseruit. Propter eum qui ut peccatoribus parceret, sibiipsi non pepercit, au ferre opprobrium meum, & restituendo quem statuistis, uestræ etiam tam sanę & integræ opinioni consuli te. Super hoc iã alia uice scripseram vobis, sed quia non est responsum mihi, puto non peruenit ad uos hoc ipsum quod scripseram.

Ad eundem. Epistola CCXIIII.

SI cura, si memoria quãtulacũque mei extat adhuc in corde domini mei, & si qua portiũcula antiquæ gratię inuenitur etiã nũc in oculis eius a puero eius licerat hãc experiri uiro nobili & humili Nicolao Cameracẽsi episcopo. Fateor me obnoxium illi, & omnium quæ pro eo facere valeo debitorem, non solum quia ubicunque potest honorat nos & nostros, sed & propter veritatem, & mansuetudinem & iustitiam: quæ eum etiam apud uos commẽdabilem reddere possunt. Et (nisi fallor) qui eum tribulant, falsi sunt, & non est in ore eorum ueritas. Denique uos probabitis, & nõ est mihi uerbis laborãdũ super hoc. Est præterea cũ eo uir religiosus & sanctus Godescalcus abbas montis sancti Martini, pro quo similiter, si quid ad merita eius nostra interuentio addere potest, obnixe oro ut in suis petitionibus exaudiatur. Arbitror enim nullam illum facere, quę non digna sit exaudiri.

Ad eundem. Epistola CCXV.

SCribo uobis frequẽtissime uilis uermiculus: & in hanc impellor audaciam precibus amicorum. Fateor, audax sum, sed non mendax. Non suspicetur dominus meus in ore pueri sui inueatum iri mendacium in omnibus quę ad ipsum scripserit. Volo amicis gerere morem, non tamen in meam mortem. Nec.n *Sap. 1. c*
ignoro ubi legerim. Os quod mentitur, occidit animam. Falsitatem proinde nego importunitatem non excuso, ipsa inueniat ueniam, cætera non timemus. Amicus est dominus Altisiodorensis episcopus, & præcipuus. Quis nesciat? Habet quã communicet amico anxietatem, non falsitatẽ. Fidelem pro decano ipsius afferimus excusationem, absolutionem exigimus. Filii sumus unius patris (quod solita præsumptione loquor) qui estis uos. Confidimus, quia K
non repellet filios pater, sed uoluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & lætos faciet illos. *ps.144.d*

Ad eundem, de comite Radulpho & uxore eius. Epist. CCXVI.

SCriptum est: Quod Deus cõiunxit, homo non separet. Surrexerunt uiri audaces, qui non timuerunt coniunctos, a Deo contra Deum disiungere. Neque id solum, insuper & adiecerunt cõiungere non coniungendos, addentes prę uaricationem. Lacerantur sacra ecclesiæ, scinduntur (proh dolor) uestes Christi, idque ad cumulum doloris, ab his a quibus re tarciri debuerant. Amici tui Deus, & proximi tui aduersum te appropinquauerunt, & steterunt. Nam qui mandatum tuũ transgrediuntur, non sunt alieni, non sunt extranei a sanctuario tuo, sed eorum locũ tenent quibus dixisti: Si diligitis me, mãdata mea seruate. Comitem Radulphum & uxorem eius Deus coniunxerat per ministros ecclesiæ, & Ecclesia per Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. Quomodo quos ecclesia coniunxit, disiunxit camera? In quo facto illud solum conuenienter proui sum est, quod in tenebris facta sunt opera tenebrarũ. qui enim male agit, odit lucem, *Mat.19. a* *ps.37.b* *Io. 14 b*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& non venit ad lucem, ut nō arguantur opera eius a luce. Quid meruit comes Theobaldus? Quid peccauit homo ille? Si peccatū est quòd diligit iustitiam, & odit iniquitatem, L non potest excusari. Si peccatum est, q̄ reddit regi, quæ regis sunt, & quæ sunt Dei, Deo, non potest excusari. Si archiepiscopum Byturicensem suscepit ad imperiū uestrum, hoc est maximū, & primū peccatum. En ſan Pſ. 37. d guis iste de manu eius exquiritur. Qui retribuunt mala pro bonis, detrahūt ei, quoniā sequitur bonitatē. Multi clamant ad uos in toto corde suo, vt iniuriam filij uestri, & oppressionem ecclesiæ digna animaduersione uindicetis, & artifices huius sceleris cū ipso eorum capite, cui quicquid libuit, licuit, apostolico uigore coërceatis, ut in uerticem ipsius iniquitas eius descendat.

Ad eundem. Epistola CCXVII.

TRibulatio, & angustia inuenerunt nos. Commota est, & contremuit terra in moribus hominum, in exilijs pauperum, diuitum quoque uinculis, & carceribus. Ipsa religio uenit in opprobriū & contemptū. Probro ducitur apud nos saltem mentionē facere pacis. Nusquam fides, nusquam innocentia tuta. Amator innocentiæ, & pietatis cultor comes Theobaldus penes traditus est in animam inimicorum eius impulsus est, ut 1. Pe. 3. c caderet, sed dominus suscepit eū, & gaudet Mat. 5. a quod iustitia, & uestra obedientia in causa sit, Apostolo acquiescente, qui ait: Si quid autem patimini propter iustitiā, beati. Et Euāgelio: Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiam. Væ nobis, hæc omnia prǫsentire, sed minime præcauere potuimus. Quid plura? Vt non penitus desolaretur terra, & M omne regnum in seipsum diuisum concideret, compulsus est ille deuotissimus filius uester, & ecclesiasticæ libertatis defensor, sub iureiurando promittere quatenus sententiā excommunicationis a legato uestro bonæ memoriæ magistro Iuone datam in terram, & personam adulteri tyranni, qui caput, & auctor extitit horum omnium malorum, & dolorum, atque in ipsam adulteram, faceret amouerī. quod sane tamen præfatus princeps fecit prece, & consilio nonnullorum fidelium sapientumque virorum. Dicebant namque id a uobis facile, & absque læsione ecclesię impetrari: dum in manu uestra sit, eandē denuo sententiā, quæ iuste data fuit, incontinenti statuere, & irretractabiliter confirmare: quatenus, & ārs arte deludatur, & pax proinde obtineatur: & qui gloriatur in malitia, & potens est in iniquitate, nihil inde lucretur. Multa habeo dicere uobis, sed non est opus de omnibus scribere, cum prudens sit qui omnia scit, & uiua uoce planius potest, & plenius aperire.

Ad eundem excusatoria, & nouissima. Epistola CCXVIII.

DOmino, & patri reuerendissimo Innocentio, Bernardus, nihilo id quod est. Putabā me aliquando aliquid uel modicum esse, sed nunc, vt sentio, prorsus ad nihilum redactus sum dum nescirī. Nec. n. me dixerim omnino nihilum tunc fuisse cum oculi domini mei super puerum suum essent, & preces eius ad preces meas: cum omne quod scriberem, obuijs manibus acciperet, & tu hilari perlegisses, benignissime atque pronissime ad omnia postulata respondens. Modo autem me merito non modicū dico, sed nihilum: quoniam ab hæri, & nudiustertio auertit faciem suam a me. Cur hoc? Quid peccaui? Multum fateor: si pecunia cardinalis Iuonis bonæ memoriæ meo arbitrio distributa fuit, & non ad nutum ipsius: quod utique ad aures domini mei fuisse perlatum mihi relatum est. Sed confido quia nunc huius rei veritatē cognoscetis, & ueritas liberabit me. Non sum tam hebes, ut ignorem ecclesiæ esse, quicquid ille rerum suarum ordederit. Sed tam audite simpliciter veritatem. Si inuentum fuerit in ore meo mendacium, ipsum os meum condemnabit me. Quando homo exuit hominem, absens eram, imo penitus remotus. Audiui autem ab his qui affuerunt, quod ipse fecerit suum testamentum, & quod fecit, fecit & scribi: & de rebus suis quę uoluit quibus uoluit ipse diuisit: quod residuum fuit duobus abbatibus assistentibus tunc sibi, & mihi pariter qui absens eram diuidendum commisit: eo quod nobis quos essent loca pauperiora sanctorum. Postea abbates illi domum uenientes, & non reuertentes me (detinebat. n. tunc temporis ex uestro mandato pacis quærendæ negocijs) nihilominus pecuniā sicut eis uisum est diuisere me nou solum non conniuente, sed tacente quid fecerint. Cedat iam si placet uestræ

nisestiæ indignatio veritati: nec mihi deinceps frons rugetur, aut supercilium deponatur: sed solita redeat serenitas blando, & be- B nigno vulti, ac suo denuo sole læta facies induatur. Nam quod item comperi displicuisse me in multis scriptitationibus meis, hoc nē iam metuere non oportebit: quoniam sale emendabo. Scio, scio, præsumpsi plusquā oportuit: parum attendens quis cui scriptita re præsumeret: sed ad id quidem audendū uestra me armarat benignitas, nō negabitis. Vrgebat deinde charitas amicorum: etenim per pauca pro me scripsi si bene memini. Sed ne quid nimis. Dabo si potero zelo meo deçętero temperamētum, scientiam, & ponam digitum meum super os meū. Tolerabilius enim offendam aliquos amicorum, quam multis precibus desatigem Christum domini. Et nunc quoque non sum scribere ausus uobis de imminentibus ecclesiæ periculis, & graui schismate quod timemus, ac plurimis, quę sustinemus incōmodis. Scripsi autem sanctis episcopis uestro lateri adhærentibus: ab ipsis audire poteritis, si scire placuerit, quæ scripserim ego.

Ad quatuor episcopos curiæ, Albericum Hostiensem, Stephanum Prænestinum, Ignatium Tusculanum, & Gerardum cancellarium. Epist. CCXIX.

QVantum malum schisma in ecclesia sit, & quam sit detestandum, & omnimodis deuitandū, euidenter quondam ostendit tamola, & horrenda mors virorū, illorū C quos ob istiusmodi pestē terra deglutiens uiuos transmisit ad inferos. Ostendit, & illa persecutio Guibertina, siue Burdini temeritas, quos nostra iam tempora experta sunt inter regnum, & sacerdotium diuidentes plaga pene incurabili, & castigatione crudeli. Ostendit, & illa, quæ nuper adhuc post multam, & multifariam ecclesiæ uexationem, & uastationem, tandem Deo miserante finem accepit rabies leonina. Merito proinde saluator in euangelio: Væ (inquit) homini illi Luc. 17. a per quem scandalum venit. Vę nobis qui ui uimus plāgere, quæ pertulimus: dolere quæ sentimus: timere, quæ expectamus. Et quod Pſ. 74. a peius est ad tam malum habitum humanæ res deuenerunt: vt nec rei humiliari velint, nec iudices misereri. Dicimus iniquis: Nolite inique agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu, & non audiunt nos, quia domus exasperans est. Supplicamus his quorū Ezec. 51. est peccata arguere, peccantes seruare, nec ea d lamum quassatum conterant, & linum fumigans non extinguant: & magis in spiritu uehementi conterunt naues Tharsis. Si denun Esa. 42. a ciamus filijs cum Apostolo, ut obediant pa- Eph. 6. a tribus per omnia, quasi ærem uerberamus. Si patribus loquimur ne ad indignationem prouocent filios: in nos potius eorum indignationem prouocamus. Nec delinquentes satisfacere, nec rectores seu correctores condescendere vllatenus acquiescunt. Omnes suum stomachum sequūtur: & totis viribus funem in diuersa trahentes, rumpunt. Heu necdum recenti ecclesiæ plagæ cicatrix occaluit: & rursum scindere parant, rursus corpus Christi afficere cruci, rursus fodere latus D innoxium: rursus uestimenta diuidere: atque ipsam, quod in ipsis est, tunicam inconsutilem (quanuis frustra) dirumpere satagunt. Si qua in uobis sunt uiscera pietatis, tantis uos opponite malis, ne in illa præcipue terra scissura fiat, in qua solēt (sicut opti me nostis) scissurę aliæ resarciri. Nam si auctor scandali, ore singulariter iudicis tremēdo addicitur maledicto, quibus putamus benedictionibus dignos huius nequitiæ fugatores, & propugnatores? De duobus non excusamus regem. Nam & iurauit illicite, & perseuerat iniuste. Verum id nō uoluntate, sed uerecundia. Nam probo ducitur, sicut optime nostis, apud Francigenas iuramentū soluere, quamlibet male publice iuratum sit quanuis nemo sapiens dubitet illicita iuramenta non esse tenenda. Veruntamen ne in hoc quidem excusari posse fatemur. Neque enim excusare nos, sed ueniam postulare suscepimus. Vos uidete an excusare aliquatenus cum possit ita, ætas, maiestas. Poterit sine dubio, si misericordiam iudicio superexaltandam decernatis, quatenus videlicet talis aliqua consideratio in rege, & puero habeatur, ut hac ei uice tali quidem tenore parcatur, quo tale aliquid deçætero nō præsumat. Pareatur sane dixerim, si fieri possit, salua in omnibus ecclesiæ libertate, simul & archiepiscopo debita uenerationē seruata, quem manus apostolica consecrauit. Hoc ipse rex humiliter petit, hoc nostra uniuersa E citramontana nimium iam afflicta ecclesia suppliciter deprecatur. Alioquin damus manus morti, tabescentes, & arescentes præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

timore, & expectatione, quę superuenerunt uniuerso orbi. Siquidem deprecatio mea super hoc ab anno priore, & peccatis meis exigentibus deprecationem meam non exaudi tio, sed indignatio, indignationem autē desolatio pene uniuersæ terræ secuta est. Si quid zelo vrgente erupit quod non fuit, aut secus quam fuit dicendū, sit quęso apud nos quasi non dictum. Vbi uero dixi quod oportuit, & ubi oportuit dici, sit non frustra dictum.

Ad Ludou' cum regē Francorum, unde supra.
Epistola CCXX.

LIbenter quidem, sicut ipse fateri dignamini, etiam propria attestante conscientia, quę ad honorem uestrum, & regni uestri utilitatem spectāt, pro nostro exiguo posse, & quærimus, & quæremus. Cæterum quod nostræ humilitati querimini super anathemate mox innouando in comitem Radulphum: & uultis me dare operam omnimodis, ut non fiat, ob multa mala, quæ secutura inde putatis, prorsus non video quomodo implere possim, & mandato obuiare apostolico. Quod etsi possem non uideo quod rationabiliter possem. Doleo quidem de malis si inde proueniant, sed non ideo tamē debemus facere mala, ut ueniant bona. Satius tutiusque hoc totum profecto omnipotentis Dei iudicio, & dispositioni relinquimus, qui potest facere, vt & bona quæ ipse vult fieri, fiant & maneant; & mala, quæ mali moliuntur, non ueniant, aut certe in eos ipsos potius qui ea volunt, & quærunt, veniant. Valde autem contristat me unum quod in literis uestræ celsitudinis continetur, quod uidelicet debeat obuiare res ista paci factæ inter uos, & comitem Theobaldum. An nescitis uos graniter offendisse in eo quod comes Theobaldus uiolentia guerræ uestræ contra Deum, & iustitiam iurare compulsus est, non solum quia quæreret, sed etiam quia efficeret, ut prædictus comes Radulphus, & terra eius tam indebite imo tam illicite absolueretur? quid iterum ultiis peccatum peccato addere, & iram Dei super uos (quod absit) accumulare? quid peccauit comes Theobaldus, ut iram uestrā rursum incurrere mereatur, qui & absolutionem comitis Radulphi licet iniustam (sicut scitis) tanto labore, & difficultate obtinuit, & rediuiuā excommunicationem quanto iustissime redeuntem, nec quæsiuit nec peperit, utpote quod timore uestro etiā abstinuit? Nolite quæso, nolite domine mi rex agi uestro (imo omnium conditoris) tam euidenter in suo regno, & in sua possessione uidere resistere, & manum extendere tam facinorosi, & temerario ausu aduersum terribilem eū qui aufert spiritum principum, terribilem apud reges terræ. Acriter loquor, quia acriora uobis formido: quod non ita vehementer timerem, nisi uos uehementer diligerem.

Ad eundē, unde supra. Epist. CCXXI.

SCit Deus quātum uos ex quo noui dilexi, & uestrum honorem uolui: scitis uos quanto labore, quantaque sollicitudine, quo anno præterito quærendæ paci uestræ mecum, una cū alijs fidelibus uestris. Timeo autem ne sine causa laborauerimus in uobis. Vt nanque (ut manifestum est) a bono & sano consilio quod acceperatis, nimium cito minimúque leuiter resilitis: & ad mala priora quæ dudū nō immerito perpetrasse uos plangebatis, adhuc recētibus illis plagis, rursum vt audio, nescio quo diabolico consilio, festinatis. A quo enim nisi a diabolo procedit hoc consilium dixerim, per quod fit, ut incendijs incendia, homicidijs homicidia addantur: clamor denuo pauperum, & gemitus compeditorum, & sanguis interfectorum, auribus pertonent patris orphanorum, & iudicis viduarum? Plane his hostijs hostis ille antiquus nostri generis oblectatur: quoniam ipse homicida est ab initio. Et nolite frustra occasionem simulare de comite Theobaldo ad excusandas excusationes in peccatis, cum uir ille paratum se dicat, & hoc omnimodis obtestetur, uenire ad conuentiones, quas inter vos cucurrerunt quando facta est pax, & secundum iudicium diligentium nostrum uestrum (eorum scilicet, qui mediatores inter uos extiterunt) per omnia satisfacere uelit: ut si præuaricationis forte ab ipsis aliqui poterit, quod non existimat, continuo ad honorem uestrum corrigere non cunctetur. Verum vos, nec uerba pacis recipitis, nec pacta uestra tenetis, nec sanis consilijs acquiescitis: sed nescio quo Dei iudicio, omnia uobis ita uestris in peruersum, vt probra honoretis, honorem probra ducatis: tuta timeatis, timendo contemnatis: & quod olim sancto & glorioso regi Dauid Ioab legitur exprobrasse, diligitis eos qui uos oderūt, & odio habetis qui uos diligere uolunt. Nequeunt enim qui uos infligant priorē iterare malitiā aduersus non merentē, quærunt in hoc honorem uestrū, sed suū commodum: imo nec suum cōmodum, sed diaboli uoluntatem: ut regis (quod absit) potentiā contra sanctę furoris habeant effectricem: quē suis se posse adimplere uiribus nō confidūt: inimici coronæ uestræ: regni manifestissimi turbatores. At quicquid uobis de regno uestro, de anima & corona uestra facere placeat nos Ecclesiæ filii, matris iniurias, contemptū & conculcationē omnino dissimulare non possumus: quæ illi præter illa quæ in eam iam precessisse miserabiliter plangimus, iterum de nouo partim inferri, partim imminere sentimus. Profecto stabimus & pugnabimus usque ad mortem si ita oportuerit, pro matre nostra, armis quibus licet: non scutis & gladiis, sed precibus fletibusque ad Deum. Et ego quidem qui me memini, præter quotidianas preces, quas pro pace & salute uestra atque regno coram domino supplex ipso teste fundebam: etiam apud sedē Apostolicā literis & nunciis causam uestrā egisse: fateor usque pene ad proprie conscientiæ læsionem & ipsius summi pont. iussū (quod diffiteri non debeo) contra me indignationem: ego, inquā, assiduis uestris, quæ innouare quotidie non cessatis, excessibus prouocatus, dico uobis, incipio pœnitere super insipientia mea priori: qua, plus iusto, uestræ adolescentiæ hucusque faui, & de cætero pro mea exiguitate non deero ueritato fœdus & societatem inire satagitus: quin in necem hominum cōbustionē domorū, destructionem ecclesiarum, dispertionem pauperum, raptoribus & prædonibus (sicut dicitur) adhæretis? iuxta illud Prophetæ. Si uidebas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionē tuā ponebas. quasi non satis per uos mala facere ualeatis. Nō silebo quod illicitū illum maledictumque iuramentum inconsultissime usurpatum a uobis contra Bituricensem ecclesiam (pro quo, heu, tot & tanta mala tam nunc meritis, ut Christi oculus apud Cathalaunum pastorem præfici non sinatis? insuper & ira uestri uestro, eiusque militibus sagittarijs balistarijsque domos episcopales contra ius & fas inhabitandas, & res ecclesiæ in huiusmodi nefarios usus est profligandas, audacter nimiū exponitis. Dico uobis, non erit diu inultum, si hæc ita facere pergitis. Et ideo domine mi rex amicabiliter neo- K
neo uos, & fideliter consulo uobis, ut citius ab hac malicia desistatis: si forte tam ferire parantis manum. Nimiumque regis exēplo, pœnitentia & humilitate præuenire posšitis. Dure loquor, quia duriora uobis formido: sed mementote a sapiente dictū, *Pr. 27. a*
melliora esse uerbera amici, quam fraudulenta oscula inimici.

Ad Ioslenum Suessionensem episcopum & Sugerium abbatem sancti Dionysij.
Epistola. CCXXII.

SCripseram regi, arguens eum super malis quæ fiūt in regno eius, ipsius (sicut dicitur) assensu. Et quod rescripsit, dignum duxi uobis qui de consilio eius estis, insinuandum. Miror enim si ita credit, ut loquitur: & si non credit, quomodo cōscio mihi utique omniū (sicut scitis) quæ ad pacem reformandam facta fuerunt, ista persuadere conatur. Ait enim, sicut potestis uidere in literis eius (cum male seruata ex parte comitis pacta conaretur ostēdere.) Adhuc suspensi manēt episcopi nostri: adhuc terra nostra interdicta est. Quali uero cuiusquam ecclesiastici absolutio interdicti ad comitem Theobaldum pertineat: aut hoc ipse aliquo modo pepigerit se facturū. Illusus est (ait) comes Radulphus, & iterum religatus est. Et hoc quid ad comitē Theobaldum? Nonne quicquid de hac re promisit, fideliter elaborauit, & efficaciter adimpleuit? Ille uero deprehensus est L
in astucia sua, & cecidit in foueā quā fecit. *psal. 7. b*
An est hoc totū cur irrita faceret rex pacta sua quæ distinxerunt labia uestra? An propter hoc decuit incandescere irā regis contra Deū & Ecclesiam eius, contra seipsum & regnum suum? Itane propter hoc debuit obliuisci honoris sui, ut ad debellandum hominem suum, quem non dico diffidauerat, sed nec submonuerat uel poluerat ad rationem, mitteret fratrem suum idque per Cathalaunum, de qua potissimum ciuitate, scitis quid rex cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

comite Theobaldo pepigerit? Sed rex adhuc aliud addit, quod matrimoniis sibi motiatur coniungere contra eius fidelitatē comitem Flandrensem & Suessionem. Et de fidelitate quidem suspicio est, non certitudo. Porro inanes suspiciones certis pactionibus præiudicare, quale sit, uos uideritis. Quanquam id omnino credendum non fuerit de tali uiro. Nunquid enim hostes sunt regis quibus alligatur comes, & & non magis homines eius, & eius amici? Nonne consanguineus regis, & sicut fatetur, baculus regni comes Flandrensis est? Quid ergo contra regis fidelitatē facit eius homo, & fidelis ipsius, si aliis eius amicis, suorum matrimoniis copulatur? Nonne si quis simplici oculo rem ut est cōsideraret, magna potius pax regni, magnumque robur, & magna posset putari securitas? Illud autem miror, quomodo rex dicere non timuerit cognoscere se, quia nouerim ego comitem Theobaldum in partem suam contra regem, comitem Radulphum trahere attentasse. Nā & una uoce nuncio nostro plus dixit, quā scripserit: & mandauerim sæpius dicto Radulpho maximam partem peccatorū eius me suscipere, si uellet comiti Theobaldo adhærere. Si natus est homo ille per quē ista mandauerim, ueniat & arguat me palam. Si scripsi literas, proferantur in medium. uiderit ipse cui crediderit: certus ego sum, quia nunquā nouerim & imponit. idem arbitror & de comite Theobaldo: quia & ipse omnimodis diffitetur. Videat proinde Deus, & iudicet quod nunc de suspicione comes Theobaldus arguitur ab eo qui manifeste cōtra pactiones suas ip
M sum sibi attrahit comitem Radulphū, contra Dei præcepta, cōtra sententiam summi pontificis adultero & excommunicato communicans. Ait quoque rex: Pene habuimus duos grauissimos oppugnatores. Et
psa. 13.b propheta subsannans respondet: ibi trepidauerunt timore, ubi nō erat timor. Ecce, inquit, oppugnamur, qui non oppugnauimus: persecutionem patimur, qui nō persecuti fuimus. Quis oppugnat obsecro? quis oppugnat? quisue persequitur? Nōne comes obsecrat & humiliatur: honorare paratus ut regem, seruire & obsequi tāquam domino suo, obnixe pro pace supplicans, & bonam regis, quod in se est, sibi consiliare satagens uoluntatē? Esto quod non sit ita, sed magis comes segi mala omnia moliatur: nonne ad id quod statuimus fuisse scitis, fuerat recurrendum? Sic enim inter se pepigerunt, ut si qua de conuentionibus illis controuersia aut dissensio nascereretur, nihil mali sibi inuicem facerent aut quærerent, donec corā nobis tribus pariter & domino Altissiodorensi uentilatores esset atque discussa, qui & tunc mediatores fuimus: & si quid emergeret controuersiæ, debuimus esse reconciliatores. Ad id modo omnimodis comes flagitat: sed Rex abnuit. Denique esto quod omnino malemeruit comes, sed ecclesia Dei quid meruit? Quid, inquā, meruit, nō iam sola Autissiodorensis ecclesia, sed & Cathalaunensis, etiam & Remensis, etiam & parisiensis? Habeat rex aduersus comitem ius, sed de quo iure, obsecro, de quo iure præsumit ut ecclesiarum possessiones & terras deuastet, ut Christi ouibus pastores perfici nō permittat, ut his quidem electorum promotionem prohibeat, aliis uero (quo hactenus inauditum est) dilationem electionis indicat, donec uniuersa consumpserit, donec diripuerit pauperum facultates, donec penitus desoletur terra? An uos ei consulitis talia? Mirum ualde, si contra uestrum consilium fiunt hæc: mirum magis & malū, si uestro consilio fiunt. Etenim consulere talia, manifeste schisma fabricare est, Deo resistere, ecclesiam ancillare, & nouā in seruitutē ecclesiasticam redigere libertatem. Si quis ecclesiæ filius est: profecto stabit & opponet se, quoad poterit, murum pro domo Dei. Nam & uosipsi si pacem desideratis ecclesiæ, sicut oportet filios pacis: quomodo non dicam tractatis ea, sed uel interestis consilijs tam malignis? Quicquid enim mali fecerit, merito non regi iuueni, sed consiliarijs senibus imputatur.

Ad episcopum Suessionensem duriusculæ reprehensionis, ita ut hæc fuerit salutatio: Salutem in domino, & non spiritum blasphemiæ.

Epistola. CCXXIII.

MInime quidem ego spiritū blasphemiæ habere me arbitror, sed nec cuiquā maledixisse aut maledicere uelle me scio, præcipi præsertim populi mei. Cæterū quicquid illud sit, quo se læsam uestra dignitas iudicat, peto uenia. Scio enim qui domi-

1.Co.4. Blasphemamur, & obsecramus. Dico ergo
c cum beato Iob: quæ locutus sum, utinam
Iob 39.d non dixissem, & ultra non addam. Iam domino abbati sancti Dionysij pro communi querimonia scribens, utrique uestrum responderam, & putaueram me feciſſe satis. Et quoniam, ut uideo, nondum quieuit indignatio uestra, quæ forsitan aduersus Ecclesiæ concultatores iustius incanduisset, etiam uobis dico: schismaticos uos aut fomitem esse scādali, nec dixi, nec scripsi, nec credidi, & dico securus: nec uereor quòd me mea pagina arguat mendacij. Scrutamini eam si placet: & si ita inueneritis, reum me fatebor grandis sacrilegii: & reuera sicut notatis, spiritu blasphemiæ agitatum
C illa scripsisse. Ne tamen humilis satisfactio spiritum uideatur excludere libertatis, dolui fateor & doleo, & nondum ea uos libertate qua deceret comperimus Christi ulciſci iniurias, ecclesiæ defendere libertatē. Dolor iste compulit me scribere dura: non tamen illa quę impingitis. Putauerā siquidem, & adhuc putarem, nisi timerem uobis in hoc esse molestus, nequaquam fuſſi ausus, quod schismatis nō estis auctores: nisi & eos qui sunt, cuiuscunque dignitatis sint, tota libertate pro uiribus coerceatis,
M. 25.d & eorum consilium atque consortium exercetis. Putarem, inquam, gloriam uobis esse, si dicere possetis & uos: Odiui ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Nunquid solum decebat zelus ille prophetam, & non hodie quoque a domini sacerdotes requiritur, de quo dicebat:
M. 138.d nonne qui oderunt te domine oderam, & super inimicos tuos tabescam? Optarem sane (& salua uestra serenitate id quoque eloquar) hunc zelum uos exercuisse in puerum regem: qui non tam puer pueriliter quam crudeliter sine causa irrita fecit & uestra sane consilia, & sua pacta: sine causa regnum suum conturbat, bella ubique cœlis terrisque suscitat, ecclesias uastat, sacra temerat, exaltat iniquos, bonos persequitur, perimit innocentes. Hæc, inquam, uellem uos dolere: his contradicere & resistere, quod in uobis est. Sed meum non est magistrum docere uestrum, minus autem reprehendere episcopum, qui magis me, & alios peccantes redarguere, & errantes corrigere debet. En quantū uos timeo. Clausam habetis epistolam, qui de priore aperta male suspicatus estis. Nā ego quidem nihil in hoc aliud cogitaui, nisi quod ad diuersos scribentem necesse est iuxta consuetudinem epistolam cera non claudere. Iam & pro hoc quoque ueniam peto.

Ad Stephanum Prænestinum episcopum
Epist. CCXXIIII.

LOquitur Hieremias ad Deum pro aduersariis suis ita dicens: Recordare domine, quod steterim in cōspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis. Et infert: Propterea, inquit, da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladii. Et adhuc alia in hunc modum & que grauia imprecatur illis, quod propterea nunc apud uestram reuerentiam memorandū putaui, quoniā simile mihi aliquid cū propheta uideo accidisse. Vos.n. scitis quomodo ego quoque pro rege steterim in cōspectu domini mei, corpore quidē absens, sed præsens spiritu, ut loqueretur pro eo bonū. Bona siquidem pollicebatur. Nunc autē ipso reddente pro bono malū, cogor contraria scribere. Pudet erroris, & falsæ spei quā de eo cōceperā, & gratias ago & pro eo simpliciter supplicans nō fuerim exauditus. Putabā me deferre regi pacifico, & ecce inuenio grauissimo hosti ecclesiæ assentasse. Conculcatur apud nos sancta, ecclesia turpiter ancillatur. Nam & electiones episcoporum E
prohibentur fieri, & sicubi id præsumptū a clericis fuerit, electus episcopati non finitur. Denique sedet in tristitia ecclesia Parisiēsis, proprio destituta pastore, & nemo qui de substituendo alio mutire audeat. Non sufficit spoliari bonis præsentibus domus episcopales: etiā in terras & in homines manus sacrilega circunquaque desæuit, totius insuper anni ex eis sibi reditus uendicando. Vestra Cathalaunensis fecit quidem electionē, sed qui electus est, ecce iam diebus multis debito honore frustrazur, & scitis quā non absque grau gregis dominici detrimento. Commisit rex germano suo Roberto uices episcopi, & ille in cunctis terris rebusque ecclesiæ potestatiue uerſans, & pro uice sua ubique haud segniter agens, infert cœlis quotidianas hostias, nō plane pacificas, clamores pauperum, lachrymas uiduarum, planctus orphanorū, gemitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

gemitus competitorum, & sanguinem interfectorum. Verum angustus est malitiæ eius ille episcopatus. Remensem inuasit, atque in terra sanctorum iniqua gerit, nõ clericis, non monachis, non sanctimonialibus parcens. Denique sanctæ Mariæ, sancti Remigii, sancti Nicasii, sancti Theodorici terras fructiferas, & villas populosas, ita in ore gladii deuestauit, ut pene in solitudinem redegerit uniuersas. Frequens in omnium au-
Psa. 82. b ribus uox. Hæreditate possideamus sanctuarium dei. Sic rex emendat quod in ecc esiã Bituricensem Herodiano iuramento commisit. Præterea rex nobis quidem non parũ
F laborantibus, pacem cum comite Theobaldo fecerat, firmæ ut putauimus amicitiæ fœdus inierat, & ecce occasiones quærit quo modo recedat ab amico. Atque hoc grande crimen quod impingit comiti, quia cum baronibus regis, de liberis suis cõtrahit matrimonia. Suspectat est illi dilatatio charitatis, nec se putat regẽ si se amauerint principes. Coniiciat prudentia uestra quid animi erga subditos gerat, qui de odio atq. discordia si fuerit inter suos, se æstimat fortiorẽ. Videat & perpendat si est hic homo a Deo, qui in suorum magis mutua simultate, quã charitate confidit, cum charitas sit Deus.
1. ioã. 4. c Quod minime faceret si sapientiam illius
Cant. 8. haberet qui ait: Fortis est ut mors dilectio
b dura sicut infernus æmulatio. Prætereajergo pacis cõuentiones & constitutiones manifeste transgreditur, nec tenet pacta sua, quæ distinxerunt labia sua. Denique reuocauit in domum suam, & ad consilium suũ uirum adulterum & excommunicatũ: quẽ ex constituto eiecerat: & pro exercenda maiori malitia, aliis multis nequam æque excommunicatis, periuris, incendiariis, homicidis, rex & aduocatus ecclesiæ aduersus ec-
Psa. 49. c clesiæ (quod non est dubium) amatorem & defensorem denuo sociatur, iuxta illud prophetæ: Si uidebas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas. Ad hæc cogit suo more episcopos ad maledicendum benedicendis, & iterum benedicendum maledicẽdis, & quoniam non obtemperatur pro suo libitu sibi, circuit mare & aridam ut inueniat
G iuratores, quorum periuriis quos fortasis Deus coniungit, per homines separentur. Qua fronte, obiecro, tantopere alius præsciscere de consanguinitate laborat, homo cũ sua (quod palam est) tertio consanguinitatis gradu ferme permanens consobrina si quidem inter filium comitis Theobaldi, & comitis Flandrensis filiam: & item inter comitem Suessionensem, & filiã comitis Theobaldi, si consanguinitas sit nescio: scio enim illicita matrimonia nec laudauimus quam nec laudo) sed sciatis uos & sciat dominus meus, prohibere horum nuptias. Si quo modo coniungi tãs fuerit, exarmare ecclesiam est, & multam illi subtrahere fortitudinem. Nec alia puto aduersantium istis nuptiis intentionem, nisi ut in terris principum non possint habere refugium quicunque audebunt contradicere schismati quod minantur, Hucusque zelamus. Non possum enim ego emendare quod potui redarguere: potui & commouere eum qui possit. Zelus domini mei faciet hoc. Ipsum duxi necessarium in magna ecclesiæ labore atque periculo cõpellandum, & per nullum dignius, quam per uos, quos eius lateri & spiritui adhæretis. Apud quẽ quæso, habere me excusatum quod regem mutato mutauerim stylum, qui ad ipsum Deo
Act. 12. d Dei prophetam dixisse scitis: Cum uiro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris.

Ad episcopum Suessionensem, pro pace. Epistola CCXXIIII.

LAborauimus, sed de prosectu adhuc quæstio est. Seminauimus multũ, sed intulimus parum. Fatemur nos eguisse uestra opera & prudentia. Verum quod eam non requisiuimus ex tanta necessitate, per amicum communem sancti Dionysii abbatem, docebimini. Nunc itaque ne de cætero dissimuleris, sed secundum sapientiam uobis a Deo datam studeatis quæ ad pacem sunt, monemus sanctam solicitudinem uestram. Nam rogandus non estis pro tali re, quautique constat non modo valde honorificari ministerium uestrum, sed, & turpari admodum si negligitis. Indicta celebritate apud sanctum Dionysium speramus uidere uos.

Ad

Ad Ludouicum regem Francorum, unde supra. Epist. CCXXV.

LVdouico Dei gratia illustri regi Francorum, & duci Aquitanorum, Hugo Altisiodorensis qualiscunque minister, Bernardus Clarævallis abbas, diligere iustitiã, & iudicare terram sapienter. Diu est quod egressi de domibus nostris expositis, prius utilitatibus pro pace uestra & regni, fideliter (sicut nobis Deus est testis) laboramus. Tristamur autem quod, aut nullum, aut exiguum nostri laboris fructum adhuc tene-
I mus. Adhuc pauperes clamant post nos, ad huc terra vadit quotidie in desolationem. Quæritis quæ terra? Vestra: non alia. Intra regnum enim, & contra regnum uestrũ, ista omnia mala perpetrãtur. Nam siue amici siue inimici uestri sint, qui de guerra ista pauperantur, captiuantur, conteruntur: nõ aliunde quam de regno uestro sunt. In quo manifeste imminere iamiamque videtur
Mat. 12. d sermo saluatoris dicentis: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Huc accedit quod ipsi diuisores & desolatores, uos constituerunt sibi huius nequitiæ caput & principem, quem præcipue debuerunt metuere defensorem, & sentire ultorem. Nos tamen credebamus uos tactum a deo & illuminatum tantam illorum nequitiam aduertisse, & errorem uestrum agnouisse, & cupere omnino consiliis sanioribus a laqueo isto retrahere pedem. Cæterum ab hac spe pene deiecit nos colloquium illud habitum super inter nos apud Corbolium. Scitis. n. quomodo & quam irrationabiliter (vt pace uestra dixerimus) a nobis tunc recessistis. Vnde factum est quod sermonis illius qui uobis in dicto nostro displicuit, reddere ad liquidum rationem pro uestra nobis turbatione non licuit. Quam si expectare placido corde dignaremini, forsitan cognouissetis, et nos quod nil uobis indecens aut importabile dictum fuisset, secundum quod iam res uestra processit. Nunc autem sine causa turbatus, turbatos nos & confusos, & quid faciamus dubios anxiosque tenetis, homines qui uobis bona cupiunt & quærunt. Quod non est aliud nisi quia fraus iniquorum, & K rumusculi parum scientium hominum, discontrarium malum bonum, & bonum malum conturbant uos. Verum nos etsi conturbati, non tamen omnino desperati de auxilio spiritus, quem uestrum animum salubriter super malis præteritis concessisse persensimus, adhuc stamus & expectamus ut redeatis ad cor: & quod prudenter cœpistis, efficaciter cõpleatis. Huius rei gratia misimus fratrem charissimum nobis Andream de Baldemento, qui uobis ista plenius uiua uoce insinuet, & quicquid ad hæc respondere placuerit, fideliter renuncíet nobis. Si autẽ persistitis (quod absit) non acquiescere sanis consiliis, mundi nos sumus a sanguine uestro Deus: non permittet ecclesiam suam, siue a uobis, siue a uestris diutius cõculcari.

Ad Episcopum Suessionensem. Epist. CCXXVI.

SEmper quidem egni officiis amicorum, homo nimirum mente semper & corpore miserandus: sed nunc maxime opus, & tempus miserandi, cum urgente conscientia, & aggrauata manu domini super me, duro me carceri mancipaui, durus iudex in memetipsum. Si adhuc pater estis (nam fuisse uos fateor) sentiat filius & ille filius in quo usque ad hanc diem filialis erga uos affectus non tepuit. Scio scio, difficile posse extorqueri clauam de manu Herculis: & ideo multũ iusto, quia rem peto difficilem. At quanto difficilior, tanto uiolentior ad promerendã redhibitionem. Grandis me fatebor beneficii debitorem, grãdis prorsus, si obtinuero. Nec ignoro dare quam accipere beatius es- L
Act. 20 se: sed cedo necessitati, occurro periculis, L
angustiis consulo, honesti plane nunc aut dissimulator, aut immemor. Cedens itaque honorabiliorem uobis, ut dignum est, partem, mihi uerecundiorem assumo: non modo ad accipiendum inuerecũdior, sed & importunior ad petendum. Peto ergo supplici-ter, peto instanter, peto opportune, importune. Nec enim illud peto, quod uos non deceat dare, aut me postmodum pœniteat accepisse: etsi ita petere modo minus me deceat. Nam si liberatis pauperem a potente, in hoc nobis multum præstabitis, uobis plurimum. Eia monstrauimus affectum, rem uos scitis, fructum præstolantur afflicti.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Ludouicum regem Francorum, unde supra. Epist. CCXXV.

LVdouico Dei gratia illustri regi Francorum, & duci Aquitanorum, Hugo Altisiodorensis qualiscunque minister, Bernardus Clarævallis abbas, diligere iustitiã, & iudicare terram sapienter. Diu est quod egressi de domibus nostris expositis oppris vtilitatibus pro pace vestra & regni, fideliter (sicut nobis Deus est testis) laboramus. Tristamur autem quod, aut nullum, aut exiguum nostri laboris fructum adhuc tenemus. Adhuc pauperes clamant post nos, ad huc terra vadit quotidie in desolationem. Quæritis quæ terra? Vestra: non alia. Intra regnum enim, & contra regnum uestrũ, ista omnia mala perpetrãtur. Nam siue amici siue inimici vestri sint, qui de guerra ista pauperantur, captiuantur, conteruntur: nõ aliunde quam de regno vestro sunt. In quo manifeste imminere iamiamque videtur
Mat.12. d sermo saluatoris dicentis: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Huc accedit quod ipsi diuisores & desolatores, uos constituerunt sibi huius nequitiæ caput & principem, quem præcipue debuerunt metuere defensorem, & sentire vltorem. Nos tamen credebamus vos tactum a deo & illuminatum tantam illorum nequitiam aduertisse, & errorem vestrum agnouisse, & cupere omnino consiliis sanioribus a laqueo isto retrahere pedem. Cæterum ab hac spe pene deiecit nos colloquium illud habitum nuper inter nos apud Corbolium. Scitis. n. quomodo & quam irrationabiliter (vt pace vestra dixerimus) a nobis tunc recessistis. Vnde factum est quod sermonis illius qui uobis in dicto nostro displicuit, reddere ad liquidum rationem pro vestra nobis turbatione non licuit. quam si expectare placido corde dignaremini, forsitan cognouissetis, et uos quod nil uobis indecens aut importabile dictum fuisset, secundum quod iam res uestra processit. Nunc autem sine causa turbatus, turbatos nos & confusos, & quid faciamus dubios anxiosque tenetis, homines qui uobis bona cupiunt & quærunt. Quod non est aliud nisi quia fraus iniquorum, & rumusculi parum scientium hominum, di-
K centium malum bonum, & bonum malum conturbant uos. Verum nos etsi conturbati, non tamen omnino desperati de auxilio spiritus, quem uestrum animum salubriter super malis præteritis concessisse persensimus, adhuc stamus & expectamus ut redeatis ad cor: & quod prudenter cœpistis, efficaciter cõpleatis. Huius rei gratia misimus fratrem charissimum nobis Andream de Baldemento, qui uobis ista plenius uiua uoce insinuet, & quicquid ad hæc respondere placuerit, fideliter renuntiet nobis. Si autem perstitis (quod absit) non acquiescere saluis consiliis, mundi nos sumus a sanguine vestro Deus: non permittet ecclesiam suam siue a uobis, siue a uestris diutius cõculcari.

Ad Episcopum Suessionensem. Epist. CCXXVI.

SEmper quidem egui officiis amicorum, homo nimirum mentis semper & corpore miserandus: sed nunc maxime opus & tempus miserãdi, cũ urgente conscientia, & aggrauata manu domini super me, duro me carceri mancipaui, durus iudex in memetipsum. Si adhuc pater estis (nam fuisse uos labeor) sentiat filius & ille filius in quo ulque ad hanc diem filialis erga uos affectus non tepuit. Scio scio, difficile posse extorqueri clauam de manu Herculis: & ideo multo instio, quia rem peto difficilem. At quanto difficilior, tanto uiolentior ad promerendã redhibitionem. Grandis me fatebor beneficii debitorem, grãdis prorsus, si obtinuero. Nec ignoro dare quam accipere beatius esse: sed cedo necessitati, occurro periculis, angustiis consulo, honesti plane nunc non dissimulator, aut immemor. Cedens itaque honorabiliorem uobis, ut dignum est, rotem, mihi uerecundiorem assumo: non modo ad accipiendum inuerecũdior, sed & importunior ad petendum. Peto ergo suppliciter, peto instanter, peto opportune, importune. Nec enim illud peto, quod uos non deceat dare, aut me postmodum pœnitere accepisse: etsi ita petere modo minus me deceat. Nam si liberatis pauperem a potente, in hoc nobis multum præstabitis, uobis plurimum. Eia monstremus affectum, rem uos scitis, fructum præstolantur afflicti.

Ad Petrum Cluniacensem abbatem conquerentem quod ei non scriberet. Epist. CCXXII.

ITa ne iocari libet? Dignãter sane atque amicabiliter, sed sita luditis, ut non illudatis. Nolite mirari hoc. Nam suspectum id mihi facit uestra ipsa tam subita & inopinata dignatio. Nõ. n. multũ temporis est, quod scribens ad uos, debita reuerentia uestrã magnitudinem salutaui, & non respondistis mihi uerbum. Nec multo ante rursum scripseram ad uos ex urbe Roma, & nec tunc quidẽ uel unũ iota recepi. Modo miramini quòd reuertenti nuper de
M Hispania, nugas meas denuo ingerere non præsumpsi? Quod si culpa est quacunque ex causa non scripsisse, sine culpa profecto non erit uoluisse, ne dicam cõtempsisse rescribere. Ein quo pro me faceret iustitia (quia id a me flagitat) nisi mallem occurrere gratiæ redeunti, quã retardare eã mihi, dum uel me inutiliter excusare uolo, uel alium accusare. Sed hoc dixi ne quid
1.Ca.13 clausum in mente retinerem, quod ore nõ promerem, quod id uera recuset amicitia. Decaetero quia charitas omnia credit, iam omnis suspicio de medio fiat. Gaudeo q recaluistis priscæ amicitiæ recordari, & uel lapsum reuocare amicum. Libenter redeo reuocatus. Fœlix qui reuocor. Nullarum iam memor sum iniuriarum. En ego, qui fueram uestræ profecto sanctitatis seruus & nunc & ante. Gratias ago, optime locatus sum, iustimus uobis denuo factus, sicut dignamini scribere. Si forte intepueram, ut arguitis, haud dubium quin uelociter recalescam, fotus uestræ charitatis uiis manibus suscepi. Legi auide, libenter relegõ, & placet sæpius repetitum. Placet fateor iocus. Est enim & iucunditate grauis, & serius grauitate. Nescio siquidẽ quo modo inter iocandum ita dispontis sermones vestros in iudicio, ut & iocus leuitatẽ non redoleat, & auctoritas conseruata hilaritatis non minuat gratiã. Porro auctoritas ita seruatur, ut illud sancti uiri me-
Iob 19. rito uobis possit aptari. Siquando ridebã, A non credebãt mihi. Eia rescripsimus, & misistis. Dignum est ut sciatis, quæ penes nos sunt. Decretũ est mihi ultra non egre di monasterio, nisi ad conuentũ abbatum apud Cistertium semel in anno. Hic fultus orationibus uestris, & benedictionibus Iob 14.c consolatus, paucis diebus quibus nũc milito, expecto donec ueniat immutatio mea. Propitius sit mihi Deus, ut non amoueat orationem uestram & misericordiã suam a me. Fractus sum uiribus, & legitimam habeo excusationẽ, ut iam non possim discurrere ut solebam. Sedebo & silebo, si forte experiar quod de plenitudine intimæ suauitatis sanctus propheta eructuat: Bonum Thr. 3. c est, inquiens, expectare dominũ in silentio. Et ne solus uideamini mihi lusisse, puto iam non audebitis me de hoc silentio meo reprehendere, & more uestro appellare soporem, quod ut puto congruentius ut magis proprie sanctus Esaias cultum iustitiæ nominat, & de quo legitis in hoc ipso propheta dicẽte domino: In silentio & spe Esa. 33. erit fortitudo vestra. Cõmendate me orationibus sancti conuentus Cluniacensis, salutato prius ex me seruo omnium, si dignum iudicatis.

Ad tres episcopos Hostiensem Tusculanum, prænestinum. Epist. CCXXIX.

AD hoc uos Deus in sublimitate posuit, ut tanto maiori ecclesiæ suæ utilitati uiuatis, quanto in ea eminentiori auctoritate præstitis. Alioquin deponet ille paterfamilias potentes de sede, qui pro accepta potestate inuenti fuerint suis utilitatibus defuisse. Quanta sustineat sponsa Christi dãna in episcopatu Merẽsi, etsi nos amplius horremus, quia uiciniores sumus, tamen & uos arbitror non latere. En quantus lupus illud ouile Christi tum insidiis, tum manifestis assultibus quotidie molitur irrũpere, & disperdere oues Christi sanguine congregatas? Idque non ab heri & nudiustertius, sed ex quo adhuc fuerat lupicellus, non cessat illum dominicum gregem quibus potest uiribus infestare, & uastare rapinis, incendiis, homicidiis. Ego itaque quod in me est, demonstro lupum, instigo canes: iam quid interfit uestra, uos uideritis. meum non est docere doctores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tres episcopos supradictos, pro abbate Latiniacensi. Epist. CCXXX.

VObis audeo loqui quicquid in buccam uenerit. Nã & si oportuerit sustineri modicum quid insipientiæ meæ, geret mihi proculdubio morẽ benevolentia uestra, quæ sapientibus & insipientibus debitrix est. Et hoc dico non quia cogitem præcipitare uerbum, quod ad rem non pertinet, aut leuitate uti intendam, aut nugari delectet, præsertim apud uos qui uidemini columnæ ecclesiæ, sed ex abundantia cordis os loquitur, & ueritas dolore vrgente intrinseco taciturnitatis impatiens, prorumpit in medium. Mei enim, dico uobis, pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quod execranda (ut uidetur) conuersione tam frequenter sapientiam uincat malitia. Addũtur ubique cornua impiis, & exarmatur iustitiæ zelus, & non est qui faciat bonum, non dico uelit, sed possit. Superbi inique agunt usquequaque, & nemo audet mutire contra. Et utinam uel innocentia tuta esset, & iustitia ipsa suimet sufficeret defensioni. quid peccauit abbas Latiniacensis? An quod bonus monachus, & melior abbas? quòd bonæ opinionis, & melioris est uitæ? An quia monasteriũ cui præest, & decorauit religione, & bonis temporalibus ampliauit, & bonorũ fratrũ numero cumulauit? En sanguis iste de manu eius exquiritur. Si crimen est, acceptũ esse Deo & hominibus, tollatur, & crucifigatur. Negari enim non potest hoc illum esse, cælo & terra testibus. Si crimen est, esse hospitalem, benignum, sobrium, castũ, humilem, decidat merito ab inimicis suis inanis. Reuera nanque & in his accusari non potest, conuincentibus se propriæ vitæ sanctitate, & famæ gloria. At imponitur ei uoluisse suscipere nuncium domini mei. Prorsus grauis offensa, si ita est. Non negat abbas hominem qui mittebatur in Angliam, cum esset honorifice susceptus hospitio, quærere loqui cum eo, sed paranti exire interuenit Humbertus præpositus, dicens, se potius exiturum, & homini uice ipsius satisfacturũ. Si quo minus quod oportuit actum fuit cum uiro: cuius culpa fuerit, uobis relinquimus iudicandũ. Accusatur item quod literas domini papę, prædicto Humberto uoluenter abstulerit, & diruperit: sed extant literæ integræ, & bastæ: nec in eas, sicut mentitur, admissa, ista spõte dimisit, cõsilio utique comitis Balduini, & nostro. Dicitur quoque quosdam monachos in captionem posuerit. Atque id quidem falsum. Sed si quosdam turbatores & conspiratores in diuersa ultra sua diuisit, ne simul positi plus nocerent, quis hoc recte iudicans reprehendat? tum de terris & bonis ecclesiæ quasi distractis & alienatis, & datis ab eo cognatis suis, cum uenerabilibus episcopis Suessionensi & Attrebatensi, comitesque Theobaldo adhuc catechumeno utique monasterij, satis respõsum est, & adhuc respondetur, si illum dedisse sua quomodo alienis, ideò ad eundem sensum uel consuetudinẽ. Porro autem a seculo nõ est auditum quod monachus rebellis, superbus, ambitiosus, priuilegium proprię libertatis ex apostolica auctoritate meruerit. A tempore Iudæ Iscariotis non est inuentus similis illi, qui sic insurgeret in magistrum, & traderet sanguinem iustum. Superbus magister, cui cum magistro omnia communis prophetica illa uox est: Homo pacis meæ in quo sperabã, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Et olim quidem eratis contra apostolum Petrum dominantes in clerum, imo contra coapostolum eius Paulum dominabamini fidei totius orbis. At nunc nouum aliquid addidistis, usurpantes amplius & in ipsam religionem. Quid restat nisi ut adsciatis & ipsis angelis sanctis dominari? Nisi quod in hoc posterior Iudas prioresque uicisse uersutia & fraude uidetur: quòd illius facinus cõdiscipuli horruerint uniuersi, iste callidior potuit ad cõniuẽdum ad fauendum malitiæ, non quoslibet, sed ipsos apostolorum principes circunuenire. Non imputo domino meo, cui tanquã homini subripi potuit, & hoc oro ne Deus imputet. Absit autem ubi ueritatem agnouerit, ut prævalcat tam execrabilis malignitas huius sacrilegusque conatus. Et ego de hac re ad ipsum quoque solito ausu scripsissem, si non sensissem ipsum quicquid scribimus minus solito acceptare. Quæso dolete uos qui monachi estis, uicẽ magistri uestri Benedicti: cui iam, ut uidetis, prope est ut ubique contradicatur, & pereat omnis uigor monasticę disciplinæ, monachis elatis abbates suos cornua sumentibus de cornu fortis.

Ad eosdem. Epistola. CCXXXI.

SUnt quę audistis de abbate sancti Theofredi, non potest ea dissimulare sine periculo uestro, & propter officiũ, & propter conscientiam. Conscientiam dico non tantum uestram, sed etiam aliorum. Sunt autem uerisimilia, credo quod & uera. Verax est enim qui testimonium perhibet de his, præsentium lator. Vnde hoc quoque sciam quæritis? Falcem teneo literarũ missarũ a uiris sanctis, quos ego noui quia sancti & ueridici sunt: & omnes illæ pariter continẽt tam laudes & præconia huius, quam illius horrendas blasphemias quem accusat.

Ad abbatem Ioannem de Busaio, qui abbatiam suam reliquerat, & abierat in solitudinem. Epist. CCXXXII.

DIlio charissimo Ioanni, frater Bernardus, in spiritu ambulare, & timorem domini non derelinquere. Dicere nõ possum in quanta amaritudine animæ meæ, & tribulatione cordis, scribam ad te Ioannes charissime, pro eo quod me uideo in tot scriptitationibus meis proficere nihil, quia non capit in te sermo meus. Scripsi semel & denuo nisi fallor: & exigentibus peccatis meis in nullo adhuc respondet mihi labor meus. Ecce tertio iacto semen, Deum omnipotentem deprecans, ut non reuertatur ad me uacuum, sed prosperetur & faciat ad quod illud mitto, lætificans nos tandem aliquando de fructu tuæ obedientię & salutis. Si audieris me, imo si exaudierit me Deus, lucratus eris filium meum. Si non: conuertam me denuo ad arma consueta, orationes uidelicet & lachrymas, non quidem contra te, sed pro te. Luxi & lugebo, & anxia traham suspiria ex imis uisceribus, pro meis uisceribus. Quis det te mihi fratrem meum sugẽtem ubera matris meæ. Quis reuocet te mihi in illam quietem animi, cõcordiam mentium, societatem spiritus, & serenitatem conscientię, in qua te aliquando tenui & possedi? Et ne quod ex me detrimentum in altero patiaris seu impedimentum, illud falsum esse nõ dubites, quod tibi a nescio quo uel quibus falsiloquis persuasum audiuimus: quia ego uidelicet cogitarẽ sine ratione & iudicio te a regimine fraternarũ animarum, quod tibi credideram, submouere. Non est hoc uerum, sed audi potius de hac re paucis, quod uerũ est. Hoc etsi uoluissem non licuisset: & si licuisset (ut de propria conscientia loquar) ego nullatenus uoluissem. Hæc ueritas. Si ergo hoc totum fuit quod auertit cor tuum: ueritate comperta quid restat nisi ut resipiscas, redeas ad te, redeas ad nos, arguas insuper teipsum leuitatis & credulitatis incautę? Si enim tantum potuit una maledicta suspicio ad te alienandum & præcipitandum, quanto magis nũc absoluta certitudo ualere debet ad erigendum & reuocandum te? Turpe est tibi falsitate posse seduci, & ueritate reduci non posse. Haboat sane ueniam acquieuisse ad tempus palliatæ falsitati, at uero deprehensæ iam & nudatæ acquiescere, adhuc, imo etiam non multum irasci, quantum confusionis habet? Quamobrem irascere & noli peccare, si uis nos uel Deum potius non irasci. Nam quod subreptum est tibi, miserationem magis quam indignationem meretur. Nimirum homo est nauigans, sicut & omne humanum genus, in hoc mari magno & spatioso manibus, ubi reptilia quorũ non est numerus. Quis se iactet in eo assiduis non impelli ventis, non iactari fluctibus? Noueris te naufragasse in eis, periculum in falsis fratribus incidisse. Iterum dico: hæc ueritas. Deceptus fuisti, & spiritus mendax in ore pseudoprophetarũ supplantauit te. Sed ecce euanuit falsitas, luce veritatis oborta. Si adhuc (quod absit) pergis in tua obstinatione persistere, ego te interim non iudicabo, est qui quærat & iudicet. Ego autem parco tibi dissimulans & differens interim in uirga uenire ad te. Porro in misericordia & spiritu mansuetudinis allicere te nobis curabo si potero: nam id mihi sentio familiarius esse, & tibi persuasibilius fore non dubito. Illum sane euaginare super te gladium non cunctabor, qui in materno meo pectore iacet reconditus, continuus utique dolor cordi meo, & creberrimi ad Deũ gemitus pro te donec uenias. Quod si omnes huius rã pie ferientis ensis, secundum duritiam tuã & cor impœnitens frustraueris ictus, nec possit quãdoque dicere anima tua, quia uulnerata charitate ego sum, tu de te uideris. Nã non solũ iam ueritas, sed & charitas liberabit nos. Sed quid dixi?

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixi? quomodo miser, quomodo liberabor, effusis visceribus, filio percunte? non quiescet affectus, etsi non sequatur effectus: non sedabitur dolor, non cessabunt lachrimæ. Exhibebo tibi quandiu uixero alterum Samuelem, tu utinam non alterum Saulé mihi. Rogabo, te rogabo pro te, ut uenias. Ve noi, ueni priusquam moriamur: ut qui dile I ximus nos in uita, in morte non separemur.

Ad Herbertum abbatem sancti Stephani Divionensis. Epist. CCXXXIII.

SI frater Ioannes dixit in nos uel scripsit quod non decuit, uel quomodo non decuit, non tam nos læsit quam seipsum. Magis nanque ita scribendo suam prodidit lenitatem, quam nostrum deprehendit errorem. Quanquam etsi læsisset in aliquo, nostrum tamen non erat reponere malú. Attendens proinde non quid ille mereatur, sed quid me deceat, donari iuueni etiam a uobis hanc culpam rogo & supplico quę magis gloriolam, quam malitiam redolere uidetur: ita tamen, ut manum denceps inhibeat a scribendis tractandisve, quæ supra ipsum esse consliterit. Nam ut liquido satis apparet, in hoc exiguo quod præsumpsit, opus erat stylo & animo maturiori. Certú enim sit uobis hominem, licet in breui pagina, aut non scripsisse ut sensit, aut nõ sensisse ut debuit.

Ad dominum papam Cœlestinum, pro intruso Lugdunensi. Epist. CCXXXIIII.

OPortet uos secundum iustitiam quæ ex lege est, suscitare semen fratris uestri defuncti. Quod digne implebitur, si papæ Innocentii, cui in hæreditate domini successistis K & defunctis gesta, & minus adimpleta perficitis. Præ manibus est in quo id liceat experiri. Causam Lugdunensis ecclesiæ per eum funditus dictam quis nesciat? At quomodo executioni mandatum sit quod egressum est de labiis tantum, utinam nesciretur. quis 2.Re.2.c det ut non annuncietur in Geth, neque in compitis Ascalonis? Sed ut uerbum abbreuiatum faciam auribus occupatis, audiat paucis dominus meus quid dictum fuerit, & quid factum teneamus. Cum in multis accusaretur is, qui sibi vendicare electionem præsata ecclesia impie cupiebat, tandem omnis controuersia ad testimonium uenerabilis Vuilhelmi ipsius ecclesiæ tunc decani conquiescere iussa est: ut nisi capitulum intrusionis quod huic inter cætera impingebatur, ille propriæ manus iuramento amoueret, suis omnino conatibus tanta frustraretur ambitio. Hoc autem non ex iudicio, sed ex misericordia. Sic enim rogauerat ipse. Mitissima plane sententia, quippe cum de plurimis & pessimis pulsaretur, quæ eum latenus propulsare uolebat. Sed utinam non ipsa stet. Quid enim si non sufficit iustitia, modo sufficiat ecclesiæ liberatio? Non amamur sententiæ remissionem, quæ nil meruit. Neque enim proficit aduersario largior indulgentia, qui ne ipsum quod uetro ipoponderat implere prævaluit.

Nam de quo præsumere uisus est, dedit ei, ne sibiipsi deficeret petenti. Quando .n. uir bonus attestaretur hominí quod rumor publicæ opinionis & operis uetustas detestatur? Quid ergo? Ille non iuratus & iste episcopus est. O rem ignorantiæ dignam, & perpetuo, si fieri possit, silentio cõprimendam. Verum id sero. Eloquentio notus est orbi triumphus diaboli. Vbique pertonat plausus incircuncisorum, & plectus bonorum, pro eo, quod uideatur sapientiam uicisse malitia. Monstratur egregito, matris ecclesiæ turpitudo, pastoris nocentij uerẽda irridentur denudata, quo uo nequam, quoniam mortuũ putat, uiuit in uobis. Si is exitus imminebat, è longinquo Romam est pertracta causa spurcissima, umbra magis & angelo diguis fatigatio? Cur a finibus terræ euocan religiosi, qui eum accusarent, & pauperes Christi marsupia longi itineris expensis hausta sunt: Non poterat episcopatus impis infamisque persona (quod inuitus dilenisque loquor) nisi quæ in illo horrebat Anglia, Francia abominabatur, etiam Romana cognosceret? Quam melius in Romana curia causa eius minime uẽtilata fuisset, & non tangeret, uel sacra limina generans atque horribilis fœtor? Quam tolerabilior ignorasset apostolica sedes tam intolerabile malum, quam tolerat manifestum? Quod istud temeritatis fuit? Publice infamatus ante iudicẽ accusatus, nec purgatus in

conuictus, & si consecratus est. Viderit qui huic manum post ista imposuit, an magis execratus dicere debuerim. Non enim negabit sic se ista habere, non negabit sic se ex M literis apostolicis ad se pro hoc ipso directis eadem comperisse, Dicat sorte aliquis, quæ non est datum iudicium, nõ fuisse conuictum. Ego dico & confessum. Nam qui ut iudicium euaderet, ultrò elegit ad testimonium Vuilhelmi decani confugere, illo sibi deficiente, quid nisi suo iudicio a causa decidit, ore propr o condemnatus? Quæ cum ita sint, tndere domine pater, ne decli- M.144.a net cor uestrum in opus malitiæ, quoniam (secundum prophetam) declinantes in obligationem, adducet dominus cum operantibus iniquitatem. Alioquin quod consiliũ datis miseris abbatibus illis quos ad accusandum eum uocatio apostolica Romam traxit, sed & aliis quam pluribus ex illo episcopatu uiris religiosis, sintne obedituri huic, & sacramenta accepturi ab homine bis intruso? Primo quidem per regem, deinde per legatum. Quippe qui illum in sanctuarium Dei contrà ius & fas, contra mandatum summi pontificis, in iniuriam summæ sedis & totius Romanæ curiæ, cum non posset per ostium, fodit argẽteo (ut aiunt) far culo, unde impudenter intrusit. Ante (nisi fallor) suis sedibus exulabunt, quam dare accipient manus idolo huic, nisi uestra uoluntas auctoritas obuiarit. Cæterum quam sanctiori uestroque apostolatu digniori zelo gladium Phinees in confusionem duorũ tam turpiter fornicantium stringeretis, quã tot sanctos, aut de suis fugere locis permitti tis, aut contra conscientias suas cogitis remanere.

A *Ad eam curiam Romanam, unde supra. Epistola.* CCXXXV.

DOminis & patribus reuerendis episcopis & cardinalibus curię frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, salutem & horas qualescunque orationes. Omnibus scribendum fuit de eo quod spectat ad omnes. Nec uereor, ne forte præsumptionis arguat quippe qui licet omnium minimus, tamen Romanæ curiæ iniuriam a me non iudico absentã. Vrimur assidue, dico uobis, urimur grauiter nimis, ita ut nos tædeat etiam uiue re. In domo Dei videmus horrenda. Et quia corrigere nos non possumus, saltẽ suggerimus his ad quos spectat. Si quidé emendauerint, bene, sin autẽ, nos animas nostras liberauimus, uos excusationem non habetis de peccato. Non ignoratis prolatã esse sententiam a domino papa bonæ memoriæ Innocentio, cum uestro & Romanæ curiæ generali assensu, irritam esse Vuilhelmi Eboracensis electionem, imo intrusionem, nisi Vuilhelmus alter tunc decanus, quod obiectum ei fuerat, propriæ manus iuramento repelleret. Nec uos latuit quam plena esset sententia, non iudicii, sed misericordiæ, nimirum cum hoc Vuilhelmus ipse quęsisset. Sed utinam uel ipsa stet, & quod aduersue eum factum est, stare non possit. Quid enim? Non iurauit ille, & iste in cathedra pestilentiæ sedet. Quis tribuat ut aduersus forB nicationem hanc Phinees cũ pugione procedat, aut uiuat in sede sua Petrus, qui spiritu labiorum suorũ interficiat impios? Multi clamant ad nos in toto corde suo, ut sacrilegum hoc digna animaduersione uindicare studeatis. Alioquin dico uobis, scandalum magnum nimis erit in ecclesia Dei, & timeo ne Romanæ sedis auctoritas grauem admodum iacturam & detrimentum grande suscipiat, nisi in eum qui peruertit generalem eius sententiam, uindicta procedat, & taliter, ut cæteri metum habeant.

Quid enim de eo dicam, quod occultas & uere tenebrosas literas habuisse se gloriatur Vuilhelmus ille, utinam a principibus tenebrarum, non a principibus apostolorum? Et ecce audierunt filii incircuncisorum, subfauant Romanam curiam, a qua post datam tam manifestam sententiam furtim datas esse aiunt contrarias literas. Quid dicã uobis? Si non uos urit scandalũ graue quo scandalizantur nõ pusilli, sed magni & perfecti uiri: si non compatimini pauperibus abbatibus quos a finibus terræ uocatio apostolica Romam traxit, si nõ miseremini magnis & religiosis monasteriis, quibus omni no sub incubatore illo destructio imminet, si (quod primũ dicere debui) zelus domus Dei non comedit uos: nunquid usqueadeo inimici hominis uersutia præualebit, ut proprium quoque contemptum, & infamiam hãc pestimã ecclesiæ principes æquanimiter ferant? Quid enim si sacrilegam homo ille consecrationem eccepit? Profectò longe gloriosius erit iam eleuatum deiicere Simonẽ, quã prohibere conantẽ. Alioquin quid fa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cietis religiosis viris, qui omnino non inueniunt saluæ conscientia, vel ipsa communia sacramenta de leprosa manu suscepero? Ante (ni fallor) eligent fugere, quam dare manus morti: & exultare prius quam vesci idolothytis. Quod si contra conscientias suas coegerit eos Romana curia curuare genua ante Baal, videat Deus & iudicet, videat curia illa cœlestis, in qua nulla poterit ambitione subuerti iudicium. In fine omniū obsecra vos puer vester per viscera misericordiæ Dei nostri, si quis in vobis est zelus Dei, miseremini ecclesiæ sanctæ saltem vos amici eius, & quantū potestis date operam ne tam detestabili facto detur assensus.

Ad omnem curiam Romanam quando elegerunt abbatem sancti Anastasii in papam Eugenium.
Epist. CCXXXVI.

DOminis & patribus reuerendis cardinalibus & episcopis omnibus qui sunt de curia, puer sanctitatis eorū. Parcat vobis Deus, quid fecistis? Sepultum hominem reuocastis ad homines, fugientem curas & turbas curis denuo implicuistis, & immiscuistis turbis. Fecistis nouissimum primum, & ecce nouissima illius periculosiora prioribus. Crucifixus mundo, per uos reuixit mundo: & qui elegerat abiectus esse in domo Dei sui, ipsum vos
D in dominum omnium elegistis. Cur consilium inopis confudistis? Cur pauperis hominis, & medici, & compuncti corde iudicium perturbastis? Currebat bene? Quid uobis visum est sepire vias eius, auertere semitas, pressius inuoluere? Quasi descenderet de Hierusalem, & non magis ascenderet de Hierico, sic incidit in latrones. Et qui se tāquam violentis quibusdam diaboli manibus carnis illecebris, & gloriæ seculi potenter excusserat, non tamen valuit effugere manus vestras. Num idcirco Pisam deseruit, ut reciperet Romam? Num qui in vna ecclesia nō sustinuit vicedominatum, dominatum in omni ecclesia requirebat? Quid igitur rationis seu consilij habuit defuncto summo pontifice repente irruere in hominem rusticanum, latenti inijcere manus, & excussa è manibus securi & ascia vel ligone, in palatium trahere, leuare in cathedram, induere purpura &
ps.149.b bysso, accingere gladio ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis? Sic nos erat inter vos sapiens & exercitatus cui non tius ista conuenirent? Ridiculum prohibi videtur, pannosum homuncionem assere ad præsidendum principibus, ad imperand episcopis, ad regna & imperia disponenda. Ridiculum, an miraculum? Plane vnum rum. Non nego, non diffido posse fuisse etiam opus Dei, qui facit mirabilia magna lus, præsertim cum audiam vsquequaque ore multorum, quoniam a domino factū istud. Sed nec ego oblitus sum iudicium Dei antiquorum, & scripturæ plurimos censentis ex priuata seu etiam rusticana olim assumptos in voluntate domini ad regendum populum eius. Denique nonne (autnum è pluribus memorem) tali quodam modo elegit Dauid seruum suum, & suscepit de gregibus ouium, de post fœtantes accum? Ita, inquā, ita & de nostro Eugenio beneplacito dñi potuit contigisse. Non securus tamen, quoniá filius delicatus est, tenera verecundia eius assueta potius otio quieti, quam tractandis quæ foris sunt: dumque ne non ea auctoritate qua oportuit, sui apostolatus officia exequatur? Quis putatis gerere animi nunc hominem illum, qui de secreto internæ contemplationis, & amica solitudine cordis tanquam infans de gremio & sinu matris subito perturbatum, victimam ductum ad tā insueta & infausta? Nisi dominus supponat manum suam, necesse est obruatur & opprimatur onere insueto & nimio, quod & gigantinis (vt aiunt) vel ipsis quoque angelicis humeris formidabile videatur. Veruntamen quia sic factum est, & sicut multi dicunt, à domino factū est, vestra interest charissimi, vestris seruandum bus studiis fidelibusque obsequiis solatium foueri, quod vestris manibus constat collatum. Si qua ergo consolatio in vobis, si qua virtus charitatis in domino, si qua misericordiæ, si qua compassionis viscera, assistite & collaborate illi in opere ad quod vocatus est per vos à domino. Quæcunque vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, hæc cogitate, hæc agite, hæc suadete, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.

Ad dominum papam Eugenium primum.

Epistola CCXXXVII.

AMantissimo patri & domino, Dei gratia summo pontifici Eugenio, Bernardus Claræuallis uocatus abbas, modicū id quod est. Auditum est in terra nostra, & celebri sermone vulgatum verbum hoc, quod factū est de uobis à domino. Presseram stylum hactenus, rem tacitus considerabam. Expecta bam enim literas uestras: & præuenirī a uobis in benedictionibus dulcedinis. Expectabam virum fidelem qui veniret à latere tuo, qui diceret cuncta per ordinem, quid, quomodo, uel qualiter actum esset. Expectabā
Gen 45. si quis forte de filijs meis reuerteretur, qui
E veniret dolorem patris, qui diceret: Ioseph filius tuus uiuit, & ipse dominatur in tota terra Aegypti. Hinc est quòd literę istæ non sunt uoluntatis, sed necessitatis, & amicorum extortæ precibus, quibus negare non possum modicum illud, quicquid residuum est uitæ meæ.

Quia tamen semel cœpi, loquar ad dominum meum. Iam enim filium dicere non audeo, quia filius in patrem, pater mutatus est
G in filiū. Qui post me uenit, ante me factus est: sed non inuideo, quia quod mihi deerat, in eo me habere confido, qui non solum post me, sed etiam per me uenit. Nam si dignatus, quodammodo per Euangelium ego te genui. Quæ est ergo spes nostra, & gaudium nostrum, & corona gloriæ? nonne uos ante Deum? Denique filius sapiens gloria est patris. Amodo tamen non uocaberis filius sed
Ps.76.e uocabuntur tibi nomen nouum, quod os do-
Gen.17.a mini nominauit. Hæc, est mutatio dexte-
Marc 3. ræ excelsi. & multi in mutatione ista gaudebunt. Nam quemadmodum olim Abram in Abraham, Iacob in Israel: & ut de tuis Simon in Cephan, Saulus in Paulum: sic filius meus Bernardus in patrem meum Eugenium, ſara prorsus & vtili, vt speramus
Ps.123.a translatione promotus est. Digitus Dei est hic. Suscitans de puluere egenum, & de sterc ore erigens pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Supereſt ut facta hac mutatione tui ipsa quoque quæ tibi commissa est domini tui sponsa mutetur in melius: & iam nequaquam Sarai, sed Sara decætero nominetur. Intellige quæ dico. Dabit enim tibi dominus intellectum. Si amicus sponsi es, ne dixeris dilectam eius principem meam, sed principem: nil tuum in ea uendicans, nisi quòd pro ea si oportuerit etiam animam dare debes. Si Christus te misit, æstimabis te non ministrari, sed ministrare uenisse: & ministrare non solū substantiam, sed ipsam quoque animam, sicut præfatus sum.

Verus successor Pauli dicet cum Paulo: H
Non quia dominamur fidei uestræ, sed adiu- 2.Co.1.d
tores sumus gaudij uestri. Petri hæres, audiet Petrum dicentem: Neque ut dominan- 1.pet.5.a
tes in clerum: sed forma facti gregis. Sic enim iam ancilla, sed libera etiam & formosa speciosissimi sponsi per te in desideratos adsciscetur amplexus. Alioquin per quem aliū hęc tam debita libertas sperabitur, si & tu (quod absit) in Christi hæreditate quæras quæ tua sunt: qui iā & ante didiceras nō dico tua non retinere, sed nec tuus esse? Ergo fiduciam talem habens in te, qualem in nullo prædecessorum tuorum à multis retro temporibus uisa est habuisse: exultat merito ubique & gloriatur in domino omnis ecclesia sanctorum: & specialiter illa cuius uterus te portauit, & cuius ubera tu suxisti. Quid ergo? Nonne & mihi licet gaudere cum gaudentibus? Nunquid non ero unus de numero lætantium? Exultaui, fateor: sed cum tremore. Exultaui, sed in ipso exultationis meę articulo timor, & tremor uenerunt super me. Ego enim etsi nomen patris deposui, sed non timorem, sed non anxietatem, postremo nec affectum, nec uiscera patris. Considero gradum, & casum uereor. Considero fastigium dignitatis, & intueor faciem abyssi tacentis deorsum. Attendo celsitudinem honoris, & è uicino periculum reformido, pro eo ps.al.48.c
quod scriptum est: Homo cum in honore esset, non intellexit. Quod quidem ad cautam magis quàm ad tempus arbitror esse referendum: ut sic intelligatur dictum. Cum in honore esset, non intellexit: ac si diceretur, Honor absorbuit intellectum. Et quidem elegeras abiectus esse in domo Dei tui, & recumbere in nouissimo loco in conuiuio eius: sed placuit dicere ei qui te inuitauit: Amice ascende superius. Ità Luc.14.a
que ascendisti in altum: noli altum sapere, sed time ne forte contingat sero nimis illem ps.10.b

illam emittere uocem: A facie iræ & indignationis tuæ, eleuans allisisti me. Altiorem quippe locum sortius es, sed non tutiorem. Sublimiorem, non securiorem. Terribilis prorsus, terribilis est locus iste. Locus inquã, in quo stas, terra sancta est: locus petri, est locus principis Apostolorũ, ubi steterunt pedes eius. Locus illius est quem constituit dominus dominũ domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Si forte declinaueris a uia Domini, sepultus est in eodem loco, ut sit tibi cõtra te in testimonium. Meritò tali pastori, tali nutricio commissa est Ecclesia, cum adhuc tenera, adhuc in cunabulis esset, cuius docta magisterio, & exemplo educata, omnia terrena calcaret, utpote qui excusserat manus suas ab omni munere, qui dicebat de corde
Act.3.a puro & conscientia bona: Argentũ & aurum non est mihi. Hæc hactenus. Cæterum causa quare ante tempus scripserim nobis, hæc est. Vintonienſis episcopus, & Eboracẽsis archiepiscopus, non gradiuntur uno spiritu cũ Cantuariensi archiepiscopo, sed incedunt sibi ex aduerso: & hæc uetus est de legatione querela. Verumtamẽ quis
K est ille, & qui sunt illi? Nonne Eboracensis ipse est, cui te præsente, cum adhuc esses quasi unus ex nobis, fratres tui restiterunt in faciẽ, eo quod reprehensibilis erat? Sed sperauit in multitudine diuitiarũ suarum, & preualuit in uanitate sua. Certum est tamen, q̃ non intrauit per ostiũ in uile ouium, sed ascendit aliunde. Si pastor fuisset, diligendus erat: si mercenarius, tolerandus. Nunc autem cauendus, & repellendus, utpote fur & latro. Quid dicam de domino Vintoniensi? Opera quæ ipse facit, testimonium perhibent de eo. Porro archiepiscopus Cantuariensis cui aduersatur, uir religiosus est, & suaueolentis opinionis. Pro ipso petimus ut respondeat ei iusticia sua. Verũ illorum iniquitas super
Exe.18.c eos: ut sit, sicut scriptum est: iustitia iusti super eum erit, & impietas impii erit super eum. Cum acceperis tempus, secundũ opera manuum illorum retribues illis, ut sciãt prophetam esse in Israel. Quis mihi det antequam moriar, uidere Ecclesiam Dei, sicut in diebus antiquis: quando Apostoli laxabant retia in capturam, non in capturã argenti uel auri, sed in capturam animarũ? Quam cupio illius te hereditare uocem, cuius adeptus es sedem? Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditionem. O uox tonitrui, ò uox magnificentiæ & uirtutis, ad cuius terrorem confundãtur & conuertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion. Hoc uehementer expectat & omnino expectat, ut mater tua, ho filii matris tuæ pusilli cum maioribus desiderant, hoc suspirant, ut omnis plantatio quam non plantauit pater cælestis, tuis manibus eradicetur. Ad hoc constitutus es super gentes & regna, ut euellas & destruas, & ædifices & plantes. Multi audito hoc uerbo dixerunt apud se: Ista securis ad radicem arborum posita est. Multi dicunt in corde suo: Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit, in quo sarmenta sterilia recidentur, ut ea quæ præualent, uberius fructum afferant. Confortare igitur, & esto robustus, manus tuę in ceruicibus inimicorum tuorum. Vtere dica tibi animi constantia & uigore spiritus partem, quam dedit extra fratres tuos tibi omnipotens pater, quam & sulit de manu Amoreæi in gladio & arcu suo. In omnibus tamen operibus tuis memento te esse hominem, & timor eius qui auferet spiritum principum, semper sit ante oculos tuos. Quantorum in breui Romanorum pontificum mortes tuis oculis aspexisti? te prædecessores tui, tuæ certissimæ & manifestissimæ decessionis admoneant: & meditatio cum tempus dominationis eorum, passim tatem dierum tuorum nunciet tibi. Itaque proinde meditatione inter huius transeuntis gloriæ blandimenta, memento re nouissima tua: quia quibus successisti in sedem, ipsos sine dubio sequeris ad mortem.

Ad eundem, de Eboracensi intruso.

Epistola. CCXXXVIII.

Importunus sum, sed beo excusationem. Rogo nii apostolatus excusat me. Aiunt non uos esse papam, sed me: & undique ad me confluunt. qui habent negocia. Nec desunt in tanta multitudine amicorum, quibus officium negare non possum: non solum absque scandalo, etiam absque peccato. Et nunc est etiam alia excusatio non minus idonea, quia causa honestissima est. Contra idolum illud Eboracense iterato stylus dirigitur, ea scilicet necessitate, quod sæpenumero hoc telo imperitum a nobis, nec dum cõfossum est. Cur hoc? Quia nil forte a nobis tale directum est, qualis fuit gladius Ionathæ, qui nunquam rediit retrorsum. Nec sane fuit culpa iaculi, sed dirigentis iaculum. Patet enim, q̃ non in ea qua oportuit fortitudine missum est. Nec mirum. Quis enim in manu forti sagittas mittere potest, nisi filius excussorum? Qui locũ Petri tenet, potest, uno iactu extinguere Ananiam, uno Simonem Magum: & ut planius quod loquimur fiat, peremptoriam dare sententiã ad depositionem episcoporũ, solius Roma ni pontificis nosci tur esse: pro eo nimirũ, quod etsi alii multi uocati sunt in parcẽ solicitudinis, solus ipse plenitudinem habeat potestatis. Solus proinde, si dicere audeã, in culpa est: si culpa, nõ feritur quæ feriẽde est, & eo impetu quo fuerit ferienda. Quo autem impetu, non dico ferienda, sed fulminanda fuerit prædicti Boracensis culpa, A uestræ conscientiæ derelinquo. Cæterum quod factum non est, uobis credimus referatum: ut in eo experiatur Ecclesia Dei, cui ipso auctore præestis, feruorẽ zeli uestri potentiam brachii uestri, & animi sapientiam: & timeat omnis populus sacerdotem domini, audiens sapientiam Dei esse in illo ad faciendum iudicium.

Ad eundem pro eodem.

Epist. CCXXXIX.

Vam cupio semper illa de uobis audire, in quibus glorificetur Deus, honoretur ministerium uestrũ, & anima mea lætificetur. Inde est q̃ audita respõsione uestra de quibusdã, qui ad officiũ legatiõis nimiũ uidebantur, & ambitiose aspirare, & impudẽter sperare: supra quã dicere possumus, facti sumus lætãtes. Nõ autẽ nos tantũ, sed omnes qui diligunt nomen uestrum, gauisi sunt gaudio magno. Porro uisis literis uestris, quas pro causa Rutinensis ecclesiæ de dio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Hæc atque huiusmodi digna sunt uestro apostolatu, summam sede nobilitant, decent plane orbis episcopum. Vnde & flecto genua mea ad ipsum unici huius uestri primatus auctorem, ut det uobis sic sapere, & sic agere semper, in euellendo & plantando, in destruendo & ædificando. Siquidẽ in ruinam & resurrectionem multorũ ascẽ distis hanc cathedrã. Ruant, ruant qui no B xie stant, erigantur digni. Ponatur securis ad radicem sterilium plantationũ, purgentur fructiferæ, ut fructuũ plus adferant. Præsidente, inquam, humili Eugenio, deponantur superbi de sede, & exaltentur humiles. Esurientes impleantur bonis, & diuites dimittantur inanes. Nuper nẽpe exulcerata uniuersæ terræ ita factum est in causa cuiusdam pauperis episcopi. Age ergo, transeat iam sanctus hic pietatis zelus, & ad miseriam illam ecclesiam transmarinã, quia tempus miserendi eius. Vinea domini Sabaoth est, uinea electa, uinea speciosissima: seu, heu, in desertum pene redacta: quia singularis ferus depaseitur eam. Cur dicunt inter gentes. Vbi est Deus eius? Vbi quem posuerunt custodem in uineis? Vbi manus putans, ubi farculus excolentis? Quousque sarmento inutili occupatur tellus, suffocatur fructus? Et certe tempus putationis aduenit. Siquidẽ homo pacis eius in quo speranit, quod se purgare deberet, non purgatione, sed amputatione opus est tollatur. Extant denique literæ ipsius de eo ad Apostolicæ sedis legatum: in quibus manifeste manifestam adierit intrusionem, electionem negat. Ita ergo quem sibi parauerat defensorem, acculatorem sustinet, Ad hæc quæ ubique de eo publica fama concelebrat, etiam uirum militarem possent omni iure spoliare cingulo militari. Quomodo iam poterit stare, ubi multiplex uobis subest ratio deiciendi, & uoluntas nõ deest? Legi siquidem zelum uestrum pro Ec C clesia illa in literis uestris, & iam exigo de manibus uestris. Qua nã uia procedendum sit ad eius deiectionẽ (neque enim una mihi esse uidetur) non est meum dictare sapienti. Nec multum nostra interest in qua parte arbor infructuosa cadat, dummodo cadat. Dico tamen: Qui sibi possessionem uendicat furtiuarum commercio literarũ, nonne fur est & latro? Denique ubi adierit habuisse se clandestinas literas execratio nis suæ, aut uerum est, aut falsum quod loquitur. Si uerum, reus est furti, & sumi pontificis criminator. Si falsum, debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sap. 1.c audire: Occidisti & possedisti. Os enim quod mentitur, occidit animam. Sed absit ut tãta de tali uiro credatur duplicitas, quãta ab isto ei imponitur. Nempe Innocẽtius hic erat: cui si pro se respondere liceret, proculdubio diceret huic: quia ego palam in te dedi sententiam, & in occulto locutus sum nihil.

Ad Hildefonsum comitem sanctis Egidii, de Henrico hæretico.
Epist. CCXL.

QVanta audiuimus & cognouimus mala quę in ecclesiis Dei fecit, & facit quotidie Henricus hæreticus? Versatur in terra uestra sub uestimentis ouium lupus rapax, sed ad domini designationem, a fructibus eius cognouimus illum. Basilicæ sine plebi bus, plebes sine sacerdotibus, sacerdotes sine debita reuerentia sunt, & sine Christo deinde Christiani. Ecclesiæ synagogæ repu
D tantur, sanctuarium Dei sanctum esse nega tur, sacramenta non sacra censentur, dies se sti festiuis frustrantur solenniis. Moritur homines in peccatis suis, rapiuntur animæ passim ad tribunal terrificum, heu, nec pœ nitentia reconciliati, nec sacra communione muniti. Paruulis Christianorum Chri sti intercluditur uita, dum baptismi negatur gratia, nec saluti propinquare sinuntur, saluatore licet pie clamante pro eis: Sinite, inquit, paruulos venire ad me. Ergo ne qui homines & iumenta saluauit, quemadmodum multiplicauit misericordiã suã Deus, ad solos tamen innocentes non patitur eandem tam multam misericordiam perue nire? Quid quæso, quid inuidet paruulis saluatorem paruulum qui natus est eis? In uidia hęc diabolica est, inuidia hac mors in trauit in orbem terrarum. An putat paruu los saluatore non egere, quia paruuli sunt? Si ita est, ergo gratis magnus dominus fa ctus est paruus: ut omittam quod flagella tus est, quod sputis illitus, quod cruci affi xus, quod denique mortuus est. Nõ est hic homo a Deo, qui si ecõtraria Deo, & facit & loquitur. Proh dolor, auditur tamẽ a plu ribus, & populum qui sibi credat, habet.
Mat. 7. c
Mat. 19. b
O infœlici simũ populum. Ad uocẽ unius hæretici siluerunt in eo omnes prophetiæ & apostolicæ uoces, quæ de conuocanda in una Christi fide è cunctis nationibus eccle sia, uno ueritatis spiritu cecinerunt. Ergo fefellerunt diuina oracula, falluntur omnes oculi & animi, qui quod legunt prædictum intuẽtur impletum. Quam certe manifestã & omnibus ueritatem solus iste stupenda, & prorsus iudaica cæcitate, aut non uidens, aut inuidens adimpletam, simul nescio quo arte diabolica persuasit populo stulto, & in sipiẽti de re manifesta, nec suis credere oculis, fefellisse priores, errare posteros, totum mũdum etiam post effusum Christi sangui nem perditum iri, & ad solos quos decipit totas miserationum Dei diuitias, & unius sitatis gratiam peruenisse. Et nunc huius rei gratia, licet in multa corporis infirmita te, iter arripui ad has partes, quas potissima singularis feris depascitur, dum nõ est qui resistat, neque qui saluum faciat. Quippe de tota Frãcia pro simili effugatus malitia, has solas sibi inuenit expositas in quibus ha ducialiter sub tuo dominatu in gregẽ Chri sti toto furore bacchatur. Quod tuo ne ho nori congruat: princeps illustris ipse iudi cato. Nec mirum tamen, si serpens ille ca lidus decepit te, quippe speciem pietatis ha bẽs, cuius uirtutem penitus abnegauit. Sed nunc audi quis ille sit. Homo apostata ille qui relicto religionis habitu (nã monachus extitit) ad spurcitias carnis & seculi, tanquã canis ad suum uomitum, est reuersus. Pu confusione autem habitare inter cognatos & notos non sustinens, uel potius non per missus ob magnitudinem criminis, fugien xit lumbos suos, & iter qua nesciebat arri puit: factus gyrouagus & profugus super terram. Cumque mendicare cœpisset, per fuit in sumptu euangelium: nam literatus erat. Et uenale distrahens uerbum Dei, cum gelizabat ut manducaret. Si quid supra re ctum elicere poterat a simplicioribus pop lis, uel ab aliqua matronarum, id ludendo aleis, aut certe in usus turpiores turpiter fundebat. Frequenter siquidem post diur num populi plausum, nocte insecuta cum meretricibus inuentus est prædicator ad gnis: & interdum etiam cum coniugati. Inquire si placet uir nobilis, quomodo de Lausana ciuitate exierit, quomodo de Cr nomanis, quomodo de Pictaui, quomodo de Burdegali: nec patet ei uspiam reuerẽ nis auditus, utpote qui fœda post se ubiq reliquerit uestigia. Tu de tali arbore tam bonos sperabas fructus? Terræ profecto a qua est, fecit fœtere odorẽ in uniuersa re

Mat. 7. c quia non potest (iuxta sermonem domini) arbor mala fructus bonos facere. Hæc ergo, ut dixi, causa aduentus mei. Nec a meipso nunc uenio, sed uocatione pariter & miseratione ecclesiæ trahor, si forte spi na illa, & paruæ ipsius, dum adhuc paruã sunt germina de agro dñi extirpari queant non mea, qui nullus sum, sed sanctorum cum quibus sum episcoporum manu, tua quoque potenti dextera cooperante. Is præ cipuus est uenerabilis Hostiensis episcopus ab Apostolica sede ad hoc ipsum directus, homo qui magna fecit in Israel, & victoriã dedit Ecclesiæ suę in multis per illum do minus omnipotens. Tua interest uir inclyte, honorifice suscipere illum, & eos qui cũ ipso sunt, ac ne tantus labor tantorum uirorum pro tua potissimum tuorumque salute susceptus, ineffica sit, secundum po testatem deluper datam tibi, operã dare.

Ad Tolosanos post reditum suum
Epistola CCXLI.

INaduentu charissimi fratris, & coabbatis nostri B. de Grãdisylua exul tauimus, & delectati sumus in his quæ dicta sunt nobis ab illo de constantia & syncritate fidei uestræ in Deũ, perseuerantia dilectionis, & deuotionis in nos, de zelo & odio aduersus hæreticos, ita ut quisque uestrũ merito dicere possit. Ps. 138. d Nonne qui oderunt te domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Gratias agimus Deo, quia non fuit ocio sus aduentus noster ad uos. Et mora quidẽ breuis apud uos, sed non infructuosa: ue ritate nimirum per nos manifestata non so lum in sermone, sed etiam in uirtute, depre hensi sunt lupi, qui uenientes ad uos in ue stimentis ouium deuorabant plebẽ uestram sicut escam panis, sicut oues occisionis, de prehensæ uulpes quæ demoliebantur pre stram. Deprehensæ, sed non comprehen sæ. Propterea dilectissimi, persequimini & comprehendite eos, & nolite desistere donec penitus depereãt & diffugiant de cun ctis finibus uestris, quia non est ruum dor mire uicinis serpentibus. Sedent in insidiis cum diuitibus in occultis, ut interficiant in Psal. 9. c nocentes. Pures sunt & latrones, quales in Luc. 10. a euangelio dominus notat. Subuersi sunt & parati ad subuertendum, plane maculatores famæ uestræ, corruptores fidei uestræ. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Præsertim taliũ sermo, sicut dicit beatus Apostolus, serpit ut cancer. Qui, dabit mihi ut habeam opportunitatem semel adhuc ueniendi ad uos? Nam uoluntatem habeo, si quo modo possim in uoluntate domini secundo uidere uos, laborem non reputaturus, quamuis corpore infirmus & debilis, pro uestra exhortatione, & salute. Interim autem sic state in domino charissimi, sicut cœpistis, & accepistis a nobis. Obedite episcopo cæterisque præpositis uestris magistris ecclesiæ. Habete diligentiam hospitalitati, quia per hoc multi placuerũt Deo. Abraham pater uester pro studio sancto quod in suscipiendis peregrinis habere solitus erat, angelos hospites suscipere meruit. Similiter & Loth nepos eius pro simi li deuotione & pia consuetudine de eorum susceptione exultauit. Et uos itaque simili forma non angelos, sed dominum angelorum suscipite in peregrinis, pascite in egenit, operite m nudis, uisitate in languentibus, redimite in captiuis. Talibus hostiis promeretur Deus qui in iudicio dicturus est: Quod uni ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis. Hoc etiam moneo uos charissimi, quod & dicebam uobis cum præsens essem, ut nullum extraneum, siue ignotum prædicatorem recipiatis, nisi qui missus a summo seu a uestro permissus põtifice præ dicauerit. Quomodo, inquit, prædicabunt Rom. 10. a nisi mittantur? Ipsi sunt qui induentes sibi formam pietatis, & uirtutem eius penitus abnegantes, prophanas nouitates uocum & sensuum, tanquam melli uenenum uerbis cœlestibus intermiscent. Cauete proinde eos tanquam uenenosos, & cognoscite in ue stimentis ouium lupos rapaces. Sit uobis cõmendatus lator epistolę uenerabilis abbas Grandissyluæ, & domus eius, quæ & nostra est, nuper nobis & nostro ordini ab ipso tradita, & ecclesiæ Clarævallis speciali ter associata. Ostendite nobis in ipso & in sanctis qui cum eo sunt, quantum profeceritis ex nostra admonitione in operibus misericordiæ, & date in eis experimentum uestræ charitatis & deuotionis, quam habetis erga nos. quicquid illis feceritis, mihi factum reputate. Gratia Dei & pax sit uobiscum. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad Romanos, quando discesserunt à Domino papa Eugenio.
Epist. CCXLII.

1.Pe.3.b NObilibus, & optimatibus atque uniuerso populo Romano, frater B. Clarævallis uocatus abbas, declinare a malo, & facere quod bonũ est. Sermo mihi est ad te populе sublimis, & illustris, cũ sim uilis exiguaque persona, ac nullius pene momenti homuncio. Id quidẽ uerecundũ atque onerosum mihi cõsideranti, quis, quibus scribã, simulque quam aliter hoc alius iudicare possit. Sed le uius reor uerecundia apud homines periclitari, quam condemnari apud Deum silentio, uerũ taciturnitate, & abscõsione iustitiæ.
Es.58.a Ipse.n.dicit, Annuncia populo meo scelera
psal.39.c eorum. Erit mihi etiã in testimonium ante faciem domini si dicere potero, Iustitiã tuã non abscondi in corde meo, ueritatẽ tuam, & salutare tuum dixi. Pro huiusmodi sanè non uereor, quamuis uerecundia reluctante, pro mea iguobilitate scribere de longinquo ad populum gloriosum, atque his latoris transmontanis sui ipsorum periculi atque peccati cõmonere Romanos, si forte audiãt, & quiescant. Quis scit si conuertantur ad
Dan.13.c precem pauperis qui non cedunt potentũ minis, non omni armaturæ fortium? Nonne quondam in Babylone ad uocem pueri inuotis unius, omnis ille populus qui a semibus iniquis iudicibus seductus fuerat, reuersus est ad iudicium, & sic seruatus est sanguis innoxius in die illa? Ita nunc quoque etsi adolescentulus sum ego, & contemptus, adolescentulus dico non annorum paucitate, sed meritorum: potens est tamen Deus dare etiã uoci meæ uocẽ uirtutis, per quã fiat, ut & is populus quem nihilominus constat esse seductũ, ad iudicium reuertatur. Mea ergo defensio ad eos qui mihi hinc forte succensendũ indignandúm ve putauerint, hæc
1. sit. Si neque hoc satis est, etiam istud adicio. Communis est causa, & non est distinctio pusilli, & magni. Dolor nempe in capite est, ac per hoc minime alienus ne a minimis quidẽ uel extremis quibusque corporis partibus. Nec a me ergo. Peruenit profecto usque ad me, quamuis omniũ minimũ dolor maximus iste, quia maximus est, & quia cum sit capitis, non potest non esse, &
Deu.32.f corporis, cuius membrum sum ego. Nunquid non dolente capite clamat lingua pro omnibus corporis membris, in capite sedere, & omnia per ipsam suum caput sumque capitis fatentur incommodum? Dicite proinde, quæso, dimittite, ut plangam paulu si apud uos doloré meũ, nec meũ tantũ, sed & totius Ecclesiæ. Nonne ipsius nunc est hodie per uniuersum mundũ, caput meum doleo, caput meum doleor? Quis namque nouissimus Christianorum in toto sit orbe, qui non glorietur hoc capite, quod ambo li gloriosi principes terræ, alter amisso, alter submisso in cruce capite, suo triumpho extulerunt, suo sanguine ornauerunt? Ad omnem itaque spectat Christianum animũ apostolorum, & sicut in omnem terram exiuit sonus eorum, sic laesio eorundem ab omnibus usquequaque sentitur, usquequaque plangitur, & doletur. Quid uobis ergo sum est ô Romani, offendere principes uestros, uestros autem speciales patronos? Cur regem terræ, cur dominum cœli, furore tam intolerabili, quam irrationabili in uos pater prouocatis, dum sacram, & apostolicam sedem diuinis regalibusque priuilegiis singulariter sublimatam, ausu sacrilego incusare suoque minuere honore contenditis, quæ uel soli contra omnes, si oportuisset defendere debuistis? Sic fatui Romani non recordantes, neque quod honestum est discernentes, caput uestrum atque omnium, quod in uobis est deturpatis, pro quo magis, ego uestris ipsis ceruicibus parcendum a uobis foret, si necessitas exegisset? Patres uestri ubi orbem subiugauerunt, uos urbem perperatis orbi facere fabulam. En Petri hæres, petri sede, & urbe a uobis expulsus est. En rebus, & domibus suis, uestris manibus spoliari sunt cardinales, atque episcopi uestri domini. O populе stulte, & insipiens, ô columba seducta non habens cor. Quis ille caput, & illi oculi tui erant? Quo ergo nunc Roma, nisi sine capite truncum corpus, sine oculis frons effossa, facies tenebrosa? Aperi gens misera aperi oculos tuos: & unde desolationem tuam iamque imminentem: Quomodo in hebetatus est color optimus, facta est quæ uidua domina gentium, princeps prouinciarũ? Verũ initia malorũ sunt hæc, sed tanta timemus. Numquid non prope iacentes si persistis? Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere ad cor tuum: agnosce unde, uel sero, quæ quanta a quibus patiaris, uel palla sis. Recordare qua causa, quo fine, quoquor, & in quos usus, non longe ante hos dies cunctarum, quæ in te sunt ecclesiarum omnis ornatus, & census profligatus est, quicquid in altaribus, & in altarium uasis, A quicquid in ipsis sacris imaginibus auri, & argenti reperiri tunc potuit, manibus impiorum direptum, & asportatum est. Quid ex his omnibus tu in tuis tunc marsupijs inuenis? Porro decor domus domini irrecuperabiliter perijt. Et nunc quid tibi uisum est iterare malitiam, innouare denuo super te dies malos? Quid modo uel lucri amplioris, uel certioris spei arridet tibi? Nisi quod in eo nouissima tua cernuntur incauta priorib⁹, quod tunc quidem non solum multi de plebe, sed etiam de clero, & principibus nonnulli per orbem in schisma te illo fuerunt tibi. Nunc uerò sicut manus tuæ contra omnes, sic manus omnium contra te. Mundus est a sanguine tuo mundus omnis præter te solam, & filios tuos qui in te sunt. Væ ergo nunc tibi populе miserande, & uæ duplo, quam ante, non ab exteris nationibus, non a feritate Barbarorum nou a milibus armatorum. Væ tantum a facie tuorum tibi, vę a domesticis, & amicis a clade intestina, a cruciatu præcordiorum, a tortionibus uiscerum. Agnoscisne iam quia non omnes pacifici, qui domestici necẽs amici qui uidentur? Et si alias noueramus, sed nunc per te manifestius edoce-
Mic.7.b mur omnem uer itatem illius sermonis do-
et Mah. nuini hominis domestici eius. Væ fratri a
10.c fratre in medio tui, & filijs a parentibus. Væ non a gladijs, sed a labijs iniquis, & a lingua dolosa. Vsquequo male in malo uos alterutrum confortatis: & gladijs labiorum inuicem ferimini, inuicem perditis, ut ab inuiB cem consumamini? Congregamini oues dispersæ, redite ad pascua, redite ad pastorem, & episcopum animarum uestrarum. Redite præuaricatores ad cor. Quod loquor non quasi hostis conuicians, sed quasi amiex obiurgans. Habet uera amicitia nonnun quam obiurgationem, adulationem nunquam. Sed iungimus, & obsecrationem. Obsecramus pro Christo reconciliamini Deo, reconciliamini principibus uestris (Petrum loquor, & Paulum) quos utique in uicario, & successore suo Eugenio suis sedibus, & ędibus effugastis. Reconciliamini, inquam, orbis principibus, ne forte incipiat pro eis pugnare orbis terræ contra insensatos. An uescitis quia hic ostensis nihil omnino ualetis, his propitiis nihil omnino timetis? Non inquam, non timebis sub horum tutela milia populi circundantis te, urbs inclyta, ciuitas fortium. Reconciliare proinde illis simul, & milibus martyrum, qui quidem apud te, sed contra te sunt propter grande peccatum quod peccasti, in quo & persistis. Reconciliare etiam omni Ecclesiæ sanctorum, qui ubique terrarum audito hoc uerbo scandalizati sunt. Alioquin pagi Sapi.5.a
na ista contra te in testimonium erit: sed & ipsi Apostoli, & martyres tui stabunt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & quæ abstulerunt labores eorum. Sed iam finem loquendi omnes pariter audiamus. Annunciaui iustitiam, prænunciaui periculum, ueritatem non tacui, hortatus sum ad meliora: superest, ut aut de ue- C
stra citius correctione lætemur, aut de iusta imminenti damnatione certi inconsolabiliter lugeamus, arescentes, & tabescentes præ timore, & expectatione, quæ superuenient uniuersæ urbi.

Ad Conradum regem Romanorum.
Epistola CCXLIII.

NEc dulcius nec amicabilius, sed nec arctius omnino regnum sacerdotiumque coniungi seu complãtari in inuicem potuerũt, quã ut in persona dñi ambo hæc pariter cõuenirẽt, utpote qui factus est nobis ex utraque tribu secundũ carnẽ summus, & sacerdos, & rex. Non solum autem, sed, & commiscuit ea nihilominus ac confœderauit in suo corpore, quod est populus Christianus, ipse caput illius: ita ut hoc genus hominũ apo- 1.Pe.2.b
stolica uoce genus electum, regale sacerdotium appelletur. In alia quoque scriptura quotquot sunt prædestinati ad uitam, nonne omnes reges, & sacerdotes nominantur? Ergo, quæ Deus coniunxit, homo non se- Mat.19.
paret. Magis autem quod diuina sanxit auctoritas, humana studeat adimplere uoluntas, & iungant se animis qui iuncti sunt institutis. Inuicem se foueant, inuicem se defendat, muicem onera sua portent. Ait sa Pro.18.
piens, Frater adiuuans fratrem ambo consolabuntur. quod si alterutrum se (quod absit) corroserint, & momorderint, nonne ambo desolabuntur? Non ueniat ani- D
ma mea in consilium eorum qui dicunt, uel imperio pacem, & libertatem ecclesiarum, uel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel ecclesiis prosperitatem, & exaltationem imperij nouiturum. Non enim vtriusque institutor Deus in destructionem ea connexuit, sed in ædificationem. Si hoc scitis: quousque uos communem cõtumeliam, communem dissimulatis iniuriam? Nonne ut apostolica sedes, ita & caput imperij Roma est? Vt ergo de ecclesia taceã, num honor regi est truncum in manibus tenere imperium? Et quidem ignoro quid uobis super hoc consulant sapientes uestri, & principes regni, sed ego in insipientia mea loquens quod sentio non tacebo. Ecclesia Dei ab exortu sui usque ad hæc tempora pluries tribulata est, & pluries liberata est. Denique audite quid ipsa de se loquatur in psalmo. Ipsius enim uox est:

ps. 128.a Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. Certus esto ò rex, quoniam nec nunc quoque relinquet dominus uirgam peccatorũ super
ps. 124.a sortem iustorum. Non est abbremiata manus domini, nec facta impotens ad saluandum. Liberabit & hoc tempore absque
Es. 59.a dubio sponsam suam qui suo sanguine redemit eam, suo spiritu donauit, donis cœlestibus exornauit, ditauit nihilominus & terrenis. Liberabit, inquam, liberabit, sed si in manus alterius, uiderint regni principes, id ne honor regis, regniue utilitas
E sit? Non est utique. Quamobrem accinge gladio tuo super femur tuum potentissime, & restituat tibi Cæsar quæ Cæsaris sunt, & quæ sunt Dei Deo. Vtrunque interesse Cæsaris constat, & propriam tueri coronam, & Ecclesiam defensare. Alterum regi, alterum conuenit Ecclesiæ aduocato. Victoria, sicut in domino cõfidimus, præ manibus est. Superbia & arrogantia Romanorum plusquam fortitudo eorũ. Quid enim? Numquid quisquam magnus uel potens, uerbi gratia, imperator aut rex fordam rem istiam in imperium pariter sacerdotiumque præsumit? Sed populus hic maleductus & tumultuosus, qui suas nescit metiri uires, cogitare finẽ considerare prouentum, o insipientia sua furore suo ausus est hoc grande sacrilegium attentare. Absit ut uel ad momentum stare possit ante faciem regis popularis manus, uulgi temeritas. Factus sum insipiens, qui cũ sim utilis ignobilisque persona, tanquam aliquis magnus, consiliis tantæ magnificentiæ, tantæque sapientiæ me ingessi, & de re magna: At quo ignobilior atque abjectior, tanto liberior sum ad loquendum o charitas suggeris. Vnde & adhuc addo, eadem insipiẽtia mea: Si quis aliud, quam locutus sum uobis (quod non credimus) suadere conabitur, is profecto aut non diligit regem, aut parum intelligit quid regiam deceat maiestatem: aut certe quæ sua sunt quærit, & non ualde quæ uel Dei, uel regis sunt curare conuincitur.

Ad dominum papam Eugenium pro Aurelianensi episcopo.

Epistola. CCXLIIII.

IAm quæso, ita facite. Semper consideretur non a quo, sed quid petatur. Pro Aurelianensi episcopo non est exauditus rogatus minime tamen offensus, quia cor eius in manu Dei est. quod etsi contigisset, habenendum fuerat, ne Deus offenderetur: quo utique ex hoc magis propitiabitur, & eius respirare faciet a tribulatione malorum. & dolore, si iusticia teneatur, si nõ relinquatur ueritas. Hæc & his similia quę oculis per orbẽ celebri in dies iucunditate crebrescunt, quanta cor meum suauitate repleant, non est facile dictu. Hæc pro hic De cętero si suggestum uobis a quopiã fuerit de me amplius onerando, scitote multires non suppetere ad ea quæ porto. Quantum mihi, tantum parcetis & uobis. Propositum meum monasterium nõ egrediendi, credo non latere uos. De fratre Balditio quanuis dilecto, quanuis necessario obeditum est sine mora. De abbate mittendo ad sanctum Anastasium si factũ non est, fiet statim ut factum non esse sciemus. Porro de alia mittenda persona quia in aliis literis uestris nihil scripsistis, nihil posumpsimus. Cæterum & hoc tam celeriter fiet, quam uobis accelerare placuerit. Plenius uobis & manifestius de his omnibus respondebunt dominus Altissiodorensis & frater Balditius. quod sanctæ memoriæ Bldominus Pisanus archiepiscopus fecit in Sadinia de excõmunicatione Auorẽsis iudicis quia non, nisi iuste, hoc uirum bonum fecisse credimus, uestra auctoritate ratum & inconcussam manere rogamus. Porro

Porro Turritanus iudex quia bonus dicitur esse princeps, sit uobis commendatus, & a uobis manu teneatur.

Ad eundem, pro eodem, quando prædictus Aurelianensis depositus est

Epistola CCXLV.

TEmpus est, ut & ego scribam nõ iam pro episcopo, sed pro paupere, & humili monacho; idque, quod miserabilius est, facto de diuite, & sublimi. Hic iam non habet adulatio locũ, habet miseratio. Multi pro eo scripserunt, ut remaneret episcopus, sed multum hoc erat, non potui adduci ego, ut id auderem. Nunc uero si rex humanius æstimaret, ipsa nũc exigit quod ante uitabam. Spes erat hominis adhuc, nã sperandi ratio suberat talis. Dicebat. Valde immutatus est rerũ status ex quo mihi sententia purgationis imposita fuit. Et quidẽ grauem illã facis accepi, & quæ ab innocentissimo difficile impleri posset. Quid nunc cũ cuncta pene in impossibile uersa sunt? Niuernis non est episcopus, sed ne Frecis quidẽ. Altissiodorensis transalpinauit. Comprouincialium sane episcoporum per quos me purgari oportuit, H pars multa hæc est. Non certe purgatores deficiunt mihi, sed episcopi, uel desunt, uel absunt. Quid ergo? Rectène a me exigi potest, quod inueniri non potest? Si res ita iudici compertа fuerit, mirum si de impossibili sententiã ferat. Aut si non ex toto impossibile, minimũ quod forte minus est, leuiter effugiet ultro negligentius perseruantem. Nempe misericordiam uult, non sacrificiũ. Quæ n. utilitas in sanguine meo, ut quærat iniquitatẽ meam, & peccatum meũ scrutetur? Magis autem quia benignus, & misericors est, aliquid obliuiscetur, aliquid dissimulabit, aliquid & de suo addet. Domini eius est. An non licet ei quod uult facere? Etiam si non quantum sat est, rationem minima suppeditare aduerterit, quidni tota tamẽ libertate utetur, promptęque misericordiã superexaltabit iudicio, uir apostolicæ mãsuetudinis, & auctoritati? Ergo cum sic liceret sperare timenti, nec frustra, ve sibi sunque uidebatur: cessi tamen, & nostro se totum commisi arbitrio. Ac ne occasione ipsius diutius Ecclesia fatigaretur, consulente me episcopum exui. Vnum est clementissime pater unde homini generoso ac uerecundo in tam miseranda fortuna posset non parũ consolationis afferri. Quæritis quid? profecto non ambulat in magnis, nec in mirabilibus super se. Sufficit si uestra indulgẽtia possit retinere sacerdotem, qui episcopus fuit: tantum a nota infamiæ, & perpetuæ inusti-
nis cauterio, scuto bonæ uoluntatis uestræ obumbretur sibi. O dignam omni exauditu I
precem. Non rogat, ut glorioſus, sed ne inglorius sit, qui extitit glorioſus. Quicquid illud sit quod medium est, eo contentus est. Liceat cadenti a gloria, honesto quo poterit mediocritatis sese excipere gradu, solamque non deuenire in extremitatem opprobrij. Iuuenis est, nobilis genere est: in sublimitate positus fuit: nec tamen humilem refugit locũ, sed probrum. Nihilne merebitur uel ista humilitas? Humiliatus est impius
Achab, & profuit ei: & in uiro fideli ac nobi 3 Reg. 21.
li humilitas precium non habebit? Absit a summa sede, absit a sancta mente uestra, cor contritum, & humiliatum despicere. Si dixerimus, humiliauit se, exaltetur, nihil in hoc temere a nobis præsumptum: possemus forsitan excusare: nimirum ex regula quã optime nostis. Nunc autem non dicimus exaltetur: sed ne conculcetur: & confundamur ab expectatione nostra. Imò uero si mala suscepimus de manu domini, bona quare non suscipiamus? Nunquid. n. potestatem habetis deponere potentes de sede, & exaltare humiles non habetis? Porro potestate accepta male in malo, quam in bono, uti abuti est. Præterea angitur debitis multis, cum sit pauper & inops. Iubeat auctoritas uestra de rebus episcopalibus ea solui. Durum est enim simul, & honore priuari, & onere premi debitorum.

Ad eundem, pro Remensi archiepiscopo. K

Epist. CCXLVI.

AMantissimo patri, & domino Eugenio Dei gratia summo pontifici, Bernardus Clarævallensis abbas, modicum id quod est. Parcat uobis Deus. Quid feciſtis? Faciem hominis uerecundissimi cõfudistis, & cuius laus est in Ecclesia, ipsum in facie Ecclesiæ humiliastis. Lætificastis omnes inimicos eius, sed quantos uos contristasse putatis? Non est modus condolendi, quia amicorum non est numerus. Dilectus a Deo,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& hominibus, grādis criminis luit pœnas: nullius conuictus, nullius confessus. Tenemus, Phinees sentimus zelum: Israelites persoditur, sed non cum Madianitide. Imponitur ei quod regē coronauit, sed in hoc non existimat excessisse se tenorem priuilegiorum suorum. Obiicitur quod scienter diuina præsumpserit celebrare in Ecclesia interdicta. Negat. Suo tempore probabitur illud, purgabitur istud. Esto tamen. Putemus omnia constare quæcunque in absentem aduersariis eius licuit, aut libuit loqui. Debuitne hoc solo excessu cuius cætera laudabilia exciterunt: tam dure feriri, tam seuere animaduerti? Semel excessisse, etiam virtus poterat reputari, si de uestro non de multu inimicorum eius iudiciū prodisset.

Deinde quid in arcto illo fieri oportebat? Dies celebris, solennis curia, inuenis rex: & quod his maius est, dei negocium, de Hierosolimitana, scilicet expeditione: propter quod omnes conuenerāt. Prorsus hæc omnia missarum & coronæ regiæ solennis debitique honoris frustrationem nullatenus admittebant. Sed nec ipsi Bituricensi archiepiscopo omnino expediebat ut honor regis per eum impediretur. Quæ cum ita se habuerint, æstimamus locum misericordiæ non deesse ubi tanta necessitas typum excusat contumacię. Nunquid potestatem habetis tantum percutere, & nequaquam sanare? Nostis qui dixerit, Percutiam, & ego sanabo. Absit ut cuius tenetis uicem, nō usurpetis & uocem, uocem præcipue pietatis.

Ergo sola hac uice redeat sagitta Jonathæ retrorsum, & si necesse fuerint, in me magis mittatur. Tolerabilius, fateor, habuissem interdicti mihi missarum celebrationem, quā archiepiscopo pasli usum. Est etiam quod nō mediocriter uestro pio rigori obuiat in hac parte: quod filio uestro regi Ludouico possit hinc non paruæ offensionis & irritationis occasio dari, cum ipse sibi tota mali huius uideatur esse occasio. quod plane tempore isto non expedit, ne bonum quod uestro hortatu bono & magno animo cœpit, dignum (quod absit) non habeat exitū, si in scandalo & animi perturbatione hoc egerit. De cætero mandatis, & obedini, & fœcundauit obedientiam præcipientis au-
psa. 39. b ctoritas. Siquidem annunciati & locutus sum: multiplicati sunt super numerum. Vacuantur urbes & castella: & pene iam non inueniunt quem apprehendant septem mulieres uirum unum, adeo ubique uiduæ uiris remanent uiris.

Ad eundem. Epistola. CCXLVII.

NOn est mihi more multorū promissi uti ad uos ambitu uerborum a re ipsa incipio. Homo fallax uenit ad uos, credo ut fallat, sed abst ut nos. Hoc enim non in multorum discrimen idque maximum posset accidere. Semper quidem sicut falsa re malum: ita falli a mallo est plerunque & malum. Sed interest quis, & in quo fallatur. Quanto uestra potestas & dignitas maior, tanto ea quæ uobis forte subrepsit, non modo periculosior, sed & turpior est, præsertim in ecclesiasticis causis. Si uestra gratia, Sagiensis hæc uulpecula fraudulenta concinnans dolos uobis (sicut callide ergo tat illudere) poterit ad uineam domini Sabaoth, quam breui tempore parte non modica demolita est, uestra auctoritate restituta, quanta putatis malignitate de cætero spoliaturam? Heu, quod reliquum est deuorabit. Nempe qui uenit uulpecula, redibit leena & in quosque tam cleri, quam populi non iam callidicate utetur, sed crudelitate. Vigilandum utique aduersus astutiam, ne ad istam æquitiam denuo prorumpere possit. Non ergo uos moueat hominis facies mirranda, uilis habitus, uultus supplex, demissa supercilia, uerborum humilitas, sed nec ipsæ quidem lachrymulæ: currentes, ut aiunt, ad nutum eius: docte mentiri. Hæc omnia in facie sunt: & scitis qui dixerit: Nolite secundum faciem iudicare. In his atque similibus forma pietatis existit: sed non uirtus. Vestimenta ouium sunt hæc: per & uirtus. Vestimenta ouium sunt hæc: frequenter (sicut designauit dominus) uestiti pata a lupis in strage maximam ouium: dum non se abscondunt, quoniam illi abscondere uemunt. Inde est quod aliqui etiam de nostris pro eo scripserunt, talibus circumueniti mendaciis: parum aduertentes quod a ipienter ac ueraciter dicitur: Est qui se humiliat nequiter, & interiora eius plena sunt dolo. Vos ergo non attendatis ad uerba eius, neque ad corporis gestus: opera inuestigate, rogare. A fructibus eius cognoscetis eum. Multa & grauia dicuntur de eo, dicentur & in eum si est qui quærat & iudicet. Nolo dicere omnia quæ audiui. Nec enim omnibus credendum est: sed nec omnibus de-

credendum. Vnam pono breuiter meam coniecturam: certi ne aliquid habeat, uos iudicabitis. Cur datos sibi iudices declinauit? Si personas causatur, non erant suspecti. Si loci importunitatem, erat hoc in terra sua, & in cognatione sua, ubi & expensis paucis & itinere nō longo facile, & absque labore totum negocium poterat explicari. Restat proinde nihil aliud suspicandum, quam fugisse hominem subdolum accusantium multitudinem, qui extra patriā eum B minime præ inopia sequi possent. Gratias agimus domino Lexouiensi, qui zelo domus domini tactus, nec marsupio pepercit, nec corpori. Bonus frater, cui studium est semē defuncti fratris suscitare. Gratias & uos agite illiquia uestro quoque nomini hæc eius cura non parum conferre uidetur: qua sit ut communicatur malignus, & sic deiiciatur, quæ est gloria uestra.

Ad eundem. Epist. CCXLVIII.

SI rebus raritas precium facit: nil in Ecclesia preciosius nil optabilius bono utilique pastore. Nēpe rara auis est ista. Proinde siquibi talis interdū reperiatur, & occasio detur: consestim iniiciendæ sunt manus, & totis nisibus satagendum, ne qua ui, ne qua arte malitię fructuosa promotio ualeat præpedire. Audiuimus in Ecclesia Valentina pari uoto cleri, & populi electum esse priorem Casæ Dei. Misa sumitur. Scire uultis unde id speram? Boni hoc uolunt, nec potest bonus nō esse qui bonis placet. Nec minus validum argumentum mihi uidetur quod bonus sit, si malis e regione displiceat. Decet sanctitatē uestram uotis adsentire bonorum, ne si abistio forte resilire cōtingat alium quem nolletis, studio & consensu prauorum contingat recipere.

Ad Bernardum priorem Portarum. Epistola. CCXLIX.

CRuerendissimis patribus & dominis amantissimis, Bernardo priori Portarum, & sanctis qui cum eo sunt, Bernardus Clarævallis uocatus abbas, salutem in domino. Ex quodam beatitudinis uestræ scripto compert, scripsisse me aliquid qp

me indicaret commotum, uosque istud nō parum metuere. Verum id frustra. Non est quod a puero uestro timendū sit uobis reuerendissimi patres, qui uos in ueritate diligo ut amicos, & suspicto ut sanctos. Nisi forte non me, sed mihi paterno timuistis affectu, quod motus uobis uiderer non ex ratione: aut si ex ratione, forte plus quam oporteret. Motus fateor, fui, sed pro uobis, non contra uos, atque id tenuiter satis. Si & hoc temere, sed non temere confiteor aduersum me iniustitiam meā, & uos remittetis temeritatem peccati mei. Ignoscite mihi, sic sum, zelus domus uestræ comedit me. Non patior plane quod in me est decolorari tantæ specimen sanctitatis. nam corrumpi posse, absit ut uerear. Prorsus autem displicet in pulcherrimo corpore, non solum morbus, sed & nœuus.

Non plane bonus color, si sanctorū quispiam anxie ferre abiectionē suā uideatur: de qua etiam & non gaudere, & non gloriari minus est a perfecto. Porro in proposito perfectionis apparere imperfectum, næuus est. Ergo hic color mihi in fratre Natali displicuit. Quid enim & si cassum id fuerit coram Deo? Nempe oportet prouide re bona etiam coram hominibus. Sed dicitis: Non ipse grauiter tulit, sed nos. Ad idem reuertitur. Iterum dico quod sentio. D Cur uobis graue fuerit, nō uideo: nisi quia ipsi graue esse sensistis. Vos iudicate an hoc eum decuerit, præsertim in nouitate uitæ. Nam ante hanc (ut salua eius pace dixerim) nō caruit hac nota: an uero nec culpa, suæ ipsius conscientiæ relinquendū est. Et quid si forte hoc cogitauit dominus papa: cū, sicut dicitis, electioni eius adsentire renuerit? Veritus quippe, ut æstimo linguas obtrectatorum, uetuit festinatā noui eremitæ promotionem: ne, ut dixi, lingua maliloqua dicere posset hunc esse, quē semper optauerat eremi fructum.

Veruntamen quicquid dominus papa intēderit, siue hoc, siue aliud, me ignoraſſe sciatis illud eius consilium, ne quis dicat quod meo instinctu id fecerit. Nam quod ad me pertinet, mihi decretum est, ubi opportune possem, non solum non impedire, sed etiā totis uiribus: & ambabus ut dicitur trahere manibus, ubi de gratia quæ in eo est, Deo fructificare ualeret. Quis dubit mihi homines literatos, & sanctos in Ecclesiis Dei præesse pastores: si non in omnibus,

cert

Universidad de Deusto
Biblioteca

certe in pluribus, certe in aliquibus saltem? Quid enim si inuenis aliqua olim iuueniliter egisse memoratur? Vetera transierunt: noua facta sunt omnia. Consepultus est iterum Christo per eremi baptismum, ego olim sepulta vitia retractabo? Iam quod abbas Gaziacensis siue Trecensis dure dicuntur scripsisse vobis, omnino cum audiui, dure accepi, & cum accepero tempus, non dissimulabo, quantum quidem charitas postulabit, & familiaritas, quæ mihi pro eorum religiositate ad ipsos est. Deo autem gratias qui dedit vobis non vinci à malo, sed vincere in bono malum, quia non respondistis eis malum pro malo, aut maledictum pro maledicto.

Porro illas quas ad me aduersus præfatos abbates ante scripseratis literas, nec studio, nec voluntate mea ad ipsorum notitiam peruenisse sciatis. Et his satis. Tempus est, vt non obliuiscar mei. Clamat ad vos mea monstruosa vita, mea ærumnosa conscientia. Ego enim quędam chimæra mei seculi, nec clericum gero, nec laicum. Nam monachi iamdudum exui conuersationem, non habitum. Nolo scribere de me quod vos per alios audisse existimo, quid actitem, quid itudeam, per quæ discrimina verser in mundo imo per quæ iacter præcipitia. Si quominus audiatis precor, vt iniquitatis, & secundum quod audieritis, & consilium impendatis, & orationum suffragia.

Ad dominum papam Eugenium.
Epistola CCL.

AMantissimo patri, & domino Eugenio Dei gratia summo pontifici, Bernardus Clarævallis dictus abbas, modicum id quod est. Baluienses monachi grauiter deliquerunt, sed non impune. Vobis pro hoc ipso laus, & gratiarum actio ab uniuersa debetur Ecclesia, quia non siluistis, non dissimulastis, non quieuistis. Efferbuistis, vt debuistis: percussistis, sed vt sanaretis. Quod si obliuiscatur misereri dominus, & contineat in ira sua misericordias suas, vnde sanitas? Fiducialiter proinde post iudicium misericordiam præstolamur, vt misericordiam, & iudicium cantemus domino. Scimus scimus, non deuiabit vicarius à vestigijs eius cuius vicarius est, nimirum cum ille dicat: Qui mihi ministrat, me sequatur. Dicit autem de illo propheta: Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem? Hanc & vestris quoque posterioribus audacter exoramus. Alioquin non decet, vt perdatis innocentem cum impio. Etenim qui nocentem cum impio. Etenim qui malum fecerunt, facti de medio sunt. Quid restat nisi, vt reliquiæ salutis fiant? Quidni saluentur, qui obedierunt vobis, qui obedierunt prædecessori vestro? Plenum loquor qui audebat: Auferte malum ex uobis. Itaque miseremini illis, & non præiudicet iniquitas sceleratorum, iustitiæ innocentium. Hæc dico, quia causa est cum Eduensibus in præsentia vestræ maiestatis, & timent ne noceat sibi iniquitas aliorum. Sane id præcipuè obsecramus, vt concordiæ, & paci ipsorum operam detis: vtrique siquidem bene volumus, atq; ita vtrique credimus expedire.

Ad eundem, pro Eboracensi.
Epistola CCLI.

INsanit frustrata ambitio: desperata furit. Cur ad hanc homo perditionis: & debitam iam olim, in se sententiam dilationis accelerat. Vel nunc manifestum sunt peccata eius præcedentia ad iudicium. Anticipat manum successoris arbor malefacta, & spinosa, & cunctantem securim ad se met prouocat. Heu, quam iustius illa iam dudum excidisset, quam sancti, illi quos contra ius, & fas male stando deiecit? Et si non staret, stantes minime deiecisset. Et illi quidem in innocentia sua, & pro innocentia corruerunt, multo melius stantes sic, quam sanguis innoxius de manu illorum procul dubio requiretur, qui uires furtiuas tam iniquæ arbori ne statim corruere ministrarunt. Clamat contra eorum capita sanguis sanctorum de terra: quorum animæ sub manu Dei sunt, & iam non tanget eos tormentum malitiæ. Veruntamen vulnera mea erant: effusa sunt: non recipio de vestris consolationem. Etsi possent esse quæcunque solatio siue remedio, deficiunt in tempore dolores; mœrore præcludunturque terrumpuntur singultibus. Vnum tamen resumq; extremum quod vtique magis scire, quam proloqui possum, adhuc audite, vel potius legite. Si adhuc steteritis, prodi-

lor, verendum ne ipsius status sit uester casus: dum quicquid adiecerit, vt pote mala arbor, quæ non potest nisi malos fructos facere: non illi iam, sed vobis merito imputetur.

Ad abbatem de Præmonstrato.
Epistola. CCLII.

AVditui auditionem vestram, & timui. Scribitis enim contra me amaritudines: absit autem ut tã rationabiliter quam terribiliter. Quid peccaui? an quod vestram personam semper amaui, vestrum ordinem foui, & pro uiribus semper quod in me fuit? Fidem, si ver bis non habetur, opera facient. Vt quidem mea mihi conscientia respondet: ego à vobis debui commendari. Sed quia contraria potius loqui & scribere libet: dabo ego voci meæ vocem virtutis ex sanctorum testimonio. Id quidem graue. Videar improperare beneficia: quod vtique non decuerat. Vt minus sapiens faciam: vos me cogitis. Cui vnquam vestrum siue vestrorum nostra opera opus fuit, & defuit? Primo quidem locus ipse Præmonstrati in quo degitis, noster fuit, & nostro munere habuistis. Nam nobis frater Vvido (hoc nomen primi incolæ loci) per manum episcopi ante donauerat. Deinde quod hi de Belloco vobis se associauerunt, nostri potissimum studij fuit. Apud Hierosolymam rex Balduinus dum adhuc viueret, locum sancti Samuelis donauit nobis, & mille aureos simul de quibus ædificaretur: vos debuistis.

Apud Virdunum pro ecclesia beati Pauli vt eam vos haberetis quantum laborauerint, multi norunt: quantum profecerint, ipsi sentitis. Si quominus recognoscitis vos: extant epistolæ ad beatæ memoriæ papam Innocentium huius rei veri iudices, & quasi vivi testes. Illis de Septem fontibus locum quem primum inhabitauerunt: Francæ cum aliis nomẽ ei nos cõtulimus. Propter quod horum vultis recedere ab amicis? Nunquid redditur pro bono malũ: quia minamini vicinare pactum, valedicere paci, societatem desere, scindere vnitatem? Sed esto, de bono opere non me lapidatis, sed de iniuria: quod fratrem Robertum cum esset de vestra professione, susceperim, habitum ei monachicum tradens. Non inficior: apud nos est. Putaueram autem me super hoc satisfeciss vobis cum susceptionis illius rationem, ordinem, necessitatem, diua & ueridica uoce exposui, idque non semel.

Quia uerò necdum quiescitis, non erit mihi pigrum rescribere quod responderam: quando uobis durum non est repetere quod excusaueram.

Minime ego prædictum fratrem Robertum aliquando ut à uobis exiret sollicitaui: magis autem à mu tis annis id cupientem, nõ semel, sed sæpe compressi. Quonam denique modo suspectus haberi possum, quod fratrem Robertum subducerim uobis, cuius cõ filio & hortatu magistrum Othonem habetis? Si nescitis, ipsum interrogate. Si bene noui hominẽ: non negabit. Possem & alios forsitan non paucos nominare, siue conuersos ad uos, siue reuersos: quos hodie non haberetis, nisi a nobis quasi fuissent, vel coacti. Parco autem non inops materię, sed uerecundiæ satisfaciens diues. Inueni ego in claustris uestris qui ad nerbum prædicationis nostræ compuncti & conuersi ad nos venire disposuerant: cum ecce solicitantibus uestris retrahentes pedem recepti & retenti sunt in ordine & habitu uestro. Postmodũ uero remordente eos conscientia exire uoluerunt: & ni fallor, exiuissent, nisi nostro firmarentur non assensu tantum, sed & hortatu. Sed iam audite (quia iterum vultis audire) quomodo tandem fratrem Robertum receperim. Dominus papa præcepit: nempe rogatus ab illo, & eius amicis. Dicebat uestrum esse, & abbatis eius adsensum prece sua obtinuisse: ne quis dicat quod præcepto extorsit. Negatis: quid ad nos? ipse uiderit. Si uobis summum & sanctum pontificẽ falsitatis arguere libet, ignoscite nobis, quia nos tantæ sanctitati non credere, & tantæ maiestati non obedire, nefas ducimus. Quãquã & uenerabilis abbas Godefalcus qui de uestris est, (nam is à domino papa ad uos huius rei gratia fuerat destinatus) nõ plane negauerat reportasse se à uobis, & liberam fratris emancipationem, & uestram ipsius sponteneam confessionem. Iam de fratre Fromundo non est quod non lacessatis, cum nequaquam cum sine uoluntaria abbatis sui cõcessione receperim. Quod quidem nec vos latuisse, amara illa epistola demõstrat, in qua nobis de sola capituli non expectata continentia calumniam struitis. Quasi uero vel in mutua nostra conuentione id prohibitum fuerit, vel emancipatio filij ad capitulum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tulum, & non potius ad solum spectet abbatem. Adiicitis, & de domo quadam fratrũ uestrorum de Bassofonte, quod eam nos de medio tulimus, licet extra statutos terminos constitutam. Atque vtinam prius quam nos argueretis, eosdem interrogassetis fratres: non solum quis ea de medio tulerit, sed etiam qua causa. Neque enim celassent uobis (ut confidimus) huius rei ueritatem. Cæterum audite eam nunc, uel a nobis, ac deinde si ita placet, eos interrogate. Cœperant ædificare locum, ubi aliquas è sororibus suis constituerent, longe quidem ab abbatia sua, in confinio autem duarum grangiarum domus nostræ, & prope pascua ouium nostrarum. Rogauimus eos tanquam amicos, & quibus forte non inutiles fuissemus, ne seminarium scãdali, & dissensionum fomitem suis pariter, & nostris parerent, posteris relinquendum. At illi nihilominus ædificabant. Hæc fuit tota violentia nostra, sic nos de medio tulimus domum illam. Inexcusabiles sumus, si rogare, vim irrogare est. Reuera episcopus (quod negandum non est) indignatus non modo quod oratorium in suo episcopatu, sed & quòd domum in fundo Ecclesiæ, & terra feuda sui ædificare se inconsulto præsumpsissent, corpto interuenit operi, quanuis frustra. Nam nec vetiti ab eo desliterunt. Exinde trahentibus mihi per terram illam, is qui tunc erat abbas Bassifontis occurrens, indicauit, quòd ab ædificatione cessassent. Veruntamen non tam propter nos, sicut ex eius relatione cognoui, quam
M propter militem illum, qui terram eis usus dedisse grauabat eos in multis, ita ut de eo plurimum quererentur. Quanquam etsi pro sola charitate nostra in uoluntarie dimisissent, nec religionem eorum dedecuisset, nec immeritus forsitan præstitisse beneficiũ uiderentur. Miror sane unde hæc tandem querela emerserit, cum & abbas in bona (nisi fallor) & deuota erga nos uoluntate præsentem finierit vitam: & qui substitutus est ei, frequenter, & familiariter conueniens nos in necessitatibus suis, nullam nobis quærimoniæ huius a quando fecerit mentionem: denique, & postea in eadem domo humanissime susceptus hospitio, nihil hinc, uel ab ipso abbate, uel alio quoquam audiui. Sed & uobiscum in Claraualle postmodum præsens fuit abbas, & nuperrime Barri iam instante capitulo uestro, unde literę illæ querulę, ne dicam calumniæ, uenerunt: & nec hic nec ibi super hoc, uel ab eo, siue a uobis, uel tenuiter quidem memini me fuisse conuentum. Præterea audiuimus quod domunculam fratrum uestrorum de Brena, conuersus Ignacensis combussit. O domunculam. Nempe unde bonum quoddam rumorum erat, ubi sedebat frater qui stantes adhuc in agro segetes custodiret. Neque hoc combustum malignitate, sicut fideli relatione cognouimus, sed ignis positum in agro quodam fratrum ignitarium terram occuparet, quam excolebant. Denique uix uno toxata est numero domuncula hæc, & abbas de Brena, ita nos nisi fallimur, super hoc satisfactum, ut nemino nec queratur, nec habeat unde queratur. Si quominus ubi id nos rescire fecerint, parati sumus ad omnem satisfactionem. Sed & de abbate Longipontis, ubi primo quam lam uestram accepimus, quod inter terminos uestros domum uellet ędificare, prohibuimus eum: & iam credimus destitisse. Sinautem, & id fiet, ubi factum non esse uerimus. Super omnia plangitis quòd ecclesiam sancti Foillani, quæ de ordine uestro est, abbas noster de Villari fecerit monachi. At forte iustius uobis fratres, & abbatis uestri de prędicta domo sancti Foillani incredibilis obstinatio, quam sumpontificis reprehensibilis animaduersio spliceret. Noui siquidem quod multis strorum ipsius abbatis animositas displiceat grauiter: mirum ualde si non displiceat uobis. Ita ergo dico uobis hinc inde mini. Si quid in ipse est cuius aut cupiditas aut contumacia fratribus uestris diuina rit officia interdici. Et quidem prolixum hoc negocium: & difficile est ut uniuersalius subterfugia epistolari breuitate concludi. Causam tamen interdicti, quam scio ter intimabo. Post duas, aut plures conciliationes pacis, post definitiuam sententiam dicti, iuxta mandatum capituli uestri patstros, & nostros abbates promulgatam, citus demum episcopus Cameracensis, cuius peræciam locus sancti Foillani pernere cognoscitur) cum uideret abbatem obstinato animo omnia uiolare etiam tentia eum ecclesiastica cogere uoluit, cebat. Ille uero, ut redimeret tempus, summi pontificis audientiam appellauit. Ventum est ante eum. Qui postquam monito tam uestrorum, abbatum, quam

aliorum religiosorum indubitanter agnouit abbatem sancti Foillani, non solum resilire a compositionibus, sed, & iudicio contraire, ecclesiam eius imbanniri iussit donec satisfeciisset. Demum rogastis tam vos, quam ipse dominum Cisterciensem, & nos, multisque tam vestris, quam vestrorum precibus extorsistis presente & ipso episcopo qui promulgãdæ sententiæ interdicti mãdatum acceperat, vt prouideretur adhuc forma aliqua pacis. Absente abbate de Villari tractata compositio dictúque est episcopo, vt si vel ipsam ob seruaret abbas sancti Foillani abstineret ab interdicto. Discedens autem nec illum tenuit: sed domum quam, & iudicij sententia, & cõpositiones omnes diruendam esse definierãt: ita vt semel etiam diruta iam fuisset, atque in terim contra conuentionem, & iudicium reędificata: hanc, inquam, & tenuit, & tenet: & alteram quoque superedificauit. Quidni exequeretur episcopus mandatum apostolicum quod acceperat de promulgenda sententia interdicti, præsertim addita præuaricatione? Ego tamen sperans tandem aliquãdo uincere in bono malum, eandem sententiam differri feci usq; ad octauas Epiphanię: si forte in terim vir ille cogitaret, ut vel formam iudiC cij exequeretur, vel compositionem aliquã obseruaret. Atque utinam sic contingat! saeiat Deus pacis ut requiescat super eum pax nostra. Cum hæc ita se habeant: nõ est quod de nobis queri debeatis: cum iustius nos de Eph.4.a uobis, ut apparet, queri possimus. Reliquũ est, ut diligentes uos diligatis, præsertim soliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Illo, inquam, uinculo quod inter nos, & causa pacis charitatisque firmatum est: uti liter quidem: & nõ minus forsitan uobis, quã nobis. Si rumpendum decernitis: non expedit quidem. Sed nec licere ullatenus puto: Nempe ubi communis est, causa personæ reatus præiudicare non deberet, etsi uera essent quæ in nos dicitis. Ego autem fratres quicquid faciatis, decreui semper diligere qui uult recedere ab amico: mihi studij est, nos etiam non dilectus. Occasiones quærat & erit, nec cuiquam amicorum iustam in me discessionis causam dare, nec scrutari in Esa.41.b alio: quod hoc quidem fictæ, illud uerò negle ctæ amicitiæ sit. Et quia (secundum prophetam) glutino bonum est: soluere uel potius abrumpere uos poteritis, sed non me. Adhærebo uobis etsi nolitis: adhærebo & si nolim ipse. Olim me alligaui forti uinculo, charitate non ficta illa quę nunquam excidit. Cum turbatis ero pacificus, conturbantibus quoque dabo locum iræ, ne diabolo dem. Vincar iurgiis, uincar obsequiis. Inuitis præstabo, ingratis adiiciam, honorabo, & contemnentes me. Et nunc tristis est anima mea, quod quacunque occasione offenderim uos, eritque tristis usque dum uestr. D indulgentia releuetur. Si tardaueritis, ibo & excusabo, præ foribus persteuerabo pulsans instabo oportunè importunè, donec uel merear, uel extorqueam benedictionem. Plusquam medium hyemis transiit iam, & tunicam nostrã usque adhuc frustratus expecto.

Ad abbatem Garinum Alphensem Epistola CCLIII.

REuerendò patri, & omni veneratione digno domino abbati Alphensi Garino, & uniuersis eiusdem loci fratribus, frater Bernardus uestræ sanctitatis seruus, de bono in melius semp proficere. Reuera nũc in te pater ex perior q̃ insacris literis legisse me memini. Cum consummatus fuerit homo, tunc incipit. Iam seni requies iam corona debebatur emerito, & ecce tanquã nouus in Chri Ecc.18.a sto miles, noua iterum tibi excitas bella, provocas aduersarium, & rem fortium præsumis sessus senex, dum ad iterandum certamen, antiquum hostem, & iam quodammodo inuitum compellis. Enimuero dum præter morem tuum tuorumque prædecessorũ traditiones diuinitus inspiratus, ecclesias, & ecclesiastica beneficia relinquis, synagogas satanę, id est, cellulas extra cœnobium, in quibus tres, uel quatuor fratres sine ordine, sine disciplina habitare solent, destruis, fœminas à monasterio arces, cęterisque pietatis ac disciplinę bonis studiosius intendas so- E lito, quid aliud primus, & maximus ille peccator nisi uidebit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet? Sed quę cura Deum psa.111.b tra tu in eius confusione, & tua consolatione cantabis Deo tuo: Qui timẽte te, uidebũt me, psa.118.c & lętabuntur, quia in uerbo tuo super speraui. Nec timendũ quod succumbat hosti, qui nec cedit etiam. Vincit annos animus, & frigente iam corpore feruet sanctum in corde desiderium. artubusque fatiscentibus, durat tamen incolumis propositi uirgo nec sentit rugosæ carnis infirma spiritus promptus. Nec mirum. Vt quid enim metuat uetera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni domicilij ruinas, qui fabricam spiritualē videt in dies in sublime consurgere, proficere in æternitatem? 2.Co.5.a Certus nanque est, si terrestris domus ista dissoluitur, quod ædificationem habet ex Deo domum non manufactam æternam in cœlis. Sed dicet aliquis: Quid si morte præuentus fuerit homo, necdum videlicet spirituali ædificio consummato? Perfectus quippe, non habet quo proficiat. Et qui proficit, eoipso quo proficit perfectus non esse conuincitur. Est quod securi de illo plena fide respondeamus. Dicemus nempe. Consummatus Sapiē.4.c in breui expleuit tempora multa. Bene multa, quia & vniuersa complectitur. Quomodo enim non expleuit omnia tempora, qui transiit ad æternitatem? Quanta sane tempora non longæuitate, sed longanimitate, hoc est non annorum serie, vel dierum numero, sed mentis deuotione, & in- F extenso nubili semper proficiendi desiderio percurrere potuit, tanta sibi in meritis non immerito vindicauit. Retinet quippe virtute, quod amisit in tempore. Porro vera virtus finem nescit, tempore non clauditur. Vnde deest illud: Charitas nunquam ex- 1.Co 13.b cidit. Et item: Patientia pauperum psal 9.d non peribit in finem. Et, Timor domini psal.18.c sanctus permanet in seculum seculi. philip.3.c Nunquam iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit, satis est, sed semper esurit sititq; iustitiam, ita vt si semper viueret, semper quantum in se est iustior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur. Non enim ad annum, vel ad tempus instar mercenarij, sed in æternum diuino se mancipat famulatui. Audi denique vocem iusti. In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ip psal.118. sis viuificasti me. Et rursum: Inclinaui Ibidē b. cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum. Non igitur ad tempus. Proinde ps.111.b iustitia eius manet non aliquanto tempore, sed in seculum seculi. Sempiterna itaque iusti esuries, sempiternam meretur refectionem. Et licet in breui consummetur pro tempore, iudicatur tamen expleſſe tempora multa pro virtutis perpetuitate. Quo denique pacto temporis breuitas bonorum præiudicet perpetuæ deuotioni, quæ pertinacem reproborum malitiam excusare non sufficit? Ob hoc enim proculdubio inflexibilis, & obstinatæ mentis punitur æternaliter malum, licet temporaliter perpetratū, quia quod breue fuit tempore, vel spem longum esse constat in pertinaci voluntate. ita si vnquam morerētur, nunquam vel peccare desineret: imò semper viuere vellet, si semper peccare posset. Proinde potest, si de isto per contrarium itidem dici: Consummatus in breui, expleuit tempora multa, quod merito multorum, imò omnium temporum receperit vicem, qui nullo tempore voluerit mutare intentionem. Itaque inclinatum proficiendi studium, & iugis conatus ad perfectionem, perfectio reputatur. Quod si studere perfectioni esse perfectum est, profecto nolle proficere, deficere est. Vbi ergo sunt, qui dicere solent, sufficit nobis, sufficimus esse meliores quam patres nostri? O monache, non vis proficere? Non vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi inquis, viuere volo, & manere in quo perueni, nec peior fieri patior, nec meliorē cupio. Hoc ergo vis, quod esse non potest. Quid enim stat in hoc seculo? Si certe de homine specialiter dictum est: fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Ipse denique hominis status, cum hominibus conuersatus est, nunquid stetit? Et quidem teste scriptura, pertransijt benefaciendo, & sanando omnes. Pertransit ergo sicut nō infructuose, ita non dimisse: non pigre, non lento gressu, sed quoadmodum item de eo scriptum est: Exultauit, vt gigas ad currendam viam. Porro currentem non apprehendit qui & pariter non currit. Et quid prodest Christum sequi: si non contingat consequi? Ideo Paulus aiebat: Sic currite, vt comprehendatis. Ibi tu Christiane fige tuos, sus profectusque metas, vbi Christus fuit suam. Factus est, inquit, obediens vsque ad mortem. Quantumlibet 1.Co.9.d curreris: si vsque ad mortem non peruenis, brauium non apprehendis. Brauium Christus est. Quod si illo currente gradum sistis: non Christo appropias, sed magis elongas: timendumque illi de te quod ait Dauid: Ecce qui elongant se domine, peribunt. Itaque si proficere non rere est: vbi proficere, ibi, & currere adnis? Vbi verò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc plane colligitur quia non proficere, non nisi deficere est. Vidit Iacob & in scala angelos, vbi nullus refidebat nullus subsistens apparuit, sed vel ascendentes vel descendere videbantur vniuersi: quatenus palam daretur intelligi, inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inueniri: sed quo modo ipsum cor- pus nostrum continue, aut crescere constat, aut decrescere: sic necesse sit & spiritum, aut proficere semper, aut deficere. Interest tamen quod nequaquam iuxta ordinem corporalium vicissitudinum etiam spiritus sua, vel incrementa capit, vel patitur detrimenta. Nam semper in robusto & vegeto corpore animus mollior atque tepidior tacet, & rursum in corpore debili, & infirmo fortior vi- L.Co.4.d get promptiorque spiritus. Quod se utique I in se expertum contestans apostolus: Quando infirmor, inquit, tunc fortior sum. Sed libenter gloriatur in infirmitatibus suis. Vt inhabitet in me, ait virtus Christi. Quod quidem sic aſtruimus exēplis, ut probemus & oculis: dum in te pater manifestum sit non hoc quod dicitur: Cuius quippe etsi homo ex terior corrumpitur. sed interior renouatur de die in diem. Vnde enim tantus ardor in- Matth.12.a nouandi ordinis, nisi ex renouatione mentis sui profert bona, sic arbor bona fructus bonos facit. Primi & purissimi fructus tui Sed quænam arbor hos protulit, nisi puritas cordis?

Alioquin quando impurus animus tanto studio, regulæ inquireret eliceretque puritatem? Nec de turbido fonte lympidus emanat riuus, nec de sordida mente munda cogitatio. Intus est proculdubio, intus est qp delectat: & ex illa plenitudine intrinseca erū pit totum quod foris exuberat, atque in mē- te fulget quod sic placet in opere. Sequimini filii patrem: imitatores eius estote sicut & ip se Christus: Dicite: In odore vnguentorum Cant.1.a tuorum curremus. Siquidem bonus odor 2.Cor.2 Christi est in omni loco. Nam vt taceā de d nobis qui præsentes comminus percipitis fragrantiam, tanta ad nos vsque qui longe absumus ex studijs eius bonis peruenit huius suauissimæ respersionis vbertas, ut nobis certissimæ fiat odor vitæ ad vitam. Puto quòd & in cœlestibus id iam persenserint in odorem Can.3.c suauitatis, & quadam solito festiuiori exulta tione decantent. Quæ est ista quæ ascendit K per desertum sicut virgula fumi ex aromati- Ibid.4.d bus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Et illud: Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorū fructibus. Quicunque inter vos hunc in cœlis iubilum non audit, inuidet. Quisquis hunc non sentit odorem, ut omnium pace dixerim, putet.

Ad Ludouicum regem Francorum.

Epistola. CCLV.

LVdouico Dei gratia excellentissimo regi Francorum, Bernardus Clarævallis vocatus abbas fidelis suus, salutem à rege regum, & domino dominantium, ipsi & dilectæ eius, & filijs eius. Regna terræ & iura regnorum tunc sane sana suis dominis atque illæsa persistunt, si diuinis ordinationibus ac dispositionibus non resistunt. Cur domine rascitur furor tuus contra dei electum, quē tua quoque sublimitas suscepit, & prælegit, tibi quidem in patrem, filio autem tuo in Samuelem? Armatur regia indignatio non plane in extraneos, sed in semetipsam & suos. Non mirum si (iuxta scripturam) ira viri Iac.1.a iustitiā Dei non operatur, quæ propriæ quoque utilitatis, sed indignitatis, sed salutis facit sæpe vt nec manifestum omnibus aduertas periculum, sentias damnum. Colligitur concilium. Quid in hoc detrahitur regiæ gloriæ, regni utilitatibus? Ibi vniuersæ ecclesiæ commendabitur ac rememorabitur ex cellētiæ vestræ prompta & specialis deuotio: L. quod regum primus, aut certe inter primos rabiei persequentium, eandem matrem uestrā strenuissime & Christianissime defendendo obuiastis. Ibi glorioſe ab ingenti illa multitudine debitæ gratiæ referentur uobis ibi a milibus sanctorum orabitur pro vobis & vestris. Alias autem quam sit hoc tempore necessarius conuentus episcoporum, nullus ignorat, nisi qui durus corde matris ecclesiæ angustias non attendit. At calor, inquiunt, nimius est: quasi non glacialia corpora habeamus.

An corda nobis magis congelata sunt, & nemo est qui (iuxta prophetam) compatiatur super contritione Ioseph? Sed hæc Amos 6 alias. Nunc autem ego minimus in regno vestro, sed dignitate, non fidelitate, dico uobis non expedit velle impedire tantum, & tam necessarium bonum. Nec desunt euidentes causæ, quibus id manifestum facere possem,

quas & nunc proferre in medium ad manū mihi est, nisi quod sat arbitror dictum sapienti. Tamen si quid ex apostolicæ auctoritatis rigore processit, unde se merito esse turbatam celsitudinis vestræ serenitas arbitratur, qualiter hoc ipsum reuocetur, aut temperetur prout oportet ad honorem uestrum, fideles uestri qui adhærent, totis uiribus enitentur. Interim nos quoque, si quid possumus, non dissimulabimus.

M

Ad dominum papam Eugenium.
Epistola. CCLVI.

NOn est leue uerbum quod sonuit: triste satis & graue est. Et cui triste? Imò cui non triste? Soli filii iræ iram non sentiunt, nec tristantur tristibus, sed lætãtur & exultantin rebus pessimis. De cætero communis tristitia est, quia communis est causa. Bene fecistis iustissimum zelum nostræ Gallicanæ ecclesiæ collaudando & corroborando auctoritate literarum uestrarū. Non est (dico uobis) in causa tam generali, & tam graui tepide agendum, sed ne timide quidem. Legi apud quendam sapientem: Non est uir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Ego autem dico, fideli homini magis & inter flagella fidendum. Intrauerunt aquæ usque ad animam Christi, tacta est pupilla oculi eius. Exerendus est nunc uterque gladius in passione domini, Christo denuo patiente, ubi & altera uice passus est. Per quem autē nisi per uos? Petri uterque est: alter suo nutu, alter sua manu quotiens necesse est euaginandus. Et quidem de quo minus videbatur, de ipso ad Petrum dictum est: Conuerte gladium tuum in vaginam. Ergo suus erat, & ille, sed non sua manu vtique educendus. Tempus, & opus esse existimo ambos educi in defensionem Orientalis ecclesiæ. Cuius locum tenetis, zelum negligere non debetis. Quale est hoc, principatū tenere, & ministerium declinare? Vox clamantis: Venio Hierosolymam iterum crucifigi. Ad quam vocem etsi alij tepidi, alij surdi sint, successori Petri dissimulare nō licet. Loquetur, & ipse: Etsi omnes scandalizari fuerint, sed non ego. Nec terrebitur damnis prioris exercitus, quibus magis refarciendis operam dabit. Nunquid ideo non debet facere homo quod debet, quia Deus facit quod uult? Ego uero pro tantis malis, tanquam Christianus, & fidelis meliora sperabo, & omne gaudium arbitrabor, quod in uarias tentationes incidimus. Reuera panem doloris comedimus, & potati sumus uino compunctionis. Quid diffidis amice sponsi: quasi non mare suo uinum bonum seruauerit usque ad hoc benignus, & sapiens sponsus? Quia etsi conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem? Et certe sic operari, sic iudicare superna diuinitas solet: scienti loquor. Quando autē magna bona mortalitas prouenerunt: quæ nō magna prouenerint mala? Nam, ut cætera sileam, nonne illud unicum & singulare beneficium nostræ salutis præcessit mors saluatoris? Tu ergo amice sponsi, amicum in necessitate prębeto. Si triplici illo amore de quo tuus interrogatus est prędecessor tu quoque toto corde, tota anima, tota mente Christum diligis ut oportet, nihil reuabis, nihil dissimulabis in tanto periculo sponsę eius: sed quicquid habes uirium, quicquid zeli, quicquid solicitudinis, quicquid auctoritatis, quicquid potestatis, impendes, Singulare periculum, singularem exigit operam. Fundamentum concutitur & tanquam imminēti ruinæ, totis est uiribus occurendum. Vt hæc propter uos, filii ter quidem, sed fideliter dicta. Decernerit uerbum illud quod iam ni fallor, audistis, quomodo videlicet in Carnotensi concilio, in ducem, & principem militiæ elegerunt, certum sit uobis nec consilij mei, nec uirtutis meæ fuisse uel esse, sed nec possibilis mæ omnia. Tantum obsecro per illam charitatem qua mihi specialiter debitores estis, ne me humanis uoluntatibus exponatis, sed sicut singulariter uobis incumbit, diuinum consilium perquiratis, & operam detis, ut sicut fuerit uoluntas in cœlo, sic fiat.

Fron. 1. c

Ioa. 18. b

A

Ma. 16. c

Ad eundem, pro fratre Philippo.
Epistola CCLVII.

NEgociū quod cæteris non mi scemus, quoniam cæteris amplius tangit, & angit nos, & eget singulari propriæ precis instantia. Philippus noster cū se exaltauit, humilia tus est, sed cū se humiliauit, nō est exaltatus: quasi utrumq; pariter dñs nō dixisset. Rigor est, sed sine dispensatione. Iudicium, sed sine misericordia. Multi (quod negādum nō est) sic mensurauerunt, sed nullus ita sibi voluit mensurari. Si autē in qua mensura mensi fuerimus, remetietur nobis: erit profecto iudicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiā. Capax est uester apostolatus rei utriusq; & zeli scilicet, & miserationis. Et honor quidem maiestatis iudicū diligit, sed absit, vt ad præiudiciū mansuetudinis. Quāquā dispēsator ille, cuius laus est in euāgelio, elegit potius fraudē facere suo dño, quā proximo nō misereri. Denique pro centum nunc quidē octoginta, nūc vero quinquaginta redhibuit. Iuste laudatus est, qui domino suo rerum maluit, quam personarum iacturam facere. Et quia dignus est, qui sic operatur, mercede sua, uno tali opere quos ille retinuit seruos, iuste filij fecit amicos. Quid facimus? Videmur iustasse causam non porrigere precem. Non expedit ita. Si peregimus ista dicere, iudicium prouocamus, non misericordiam. Nulla mihi fiducia in argumentationibus istis, non plus quam in telis aranearum. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorū. Nouis quā validiora valeant mihi respondere, præsertim à tali ingenio. Quamobrem arma mea preces pauperum sunt, & abūdamus in genere isto. His cedat necesse est machinis tartis fortitudinis, etsi alias inexpugnabilis. Non repellet pauperum preces, pauperum pater, paupertatis amator. Quinam isti? Nō iam solus, & si solus, fortasse præsumere possem. Omnes filij uestri qui mecū sunt, & qui mecum non sunt, mecum tamen sunt in hac supplicatione. Quis numeret eos? Solus sanē frater Philippus excipitur, qui nec postulat, nec perit postulari, & an uelit, ignoro: magis quod in se est elegit abiectus esse in domo Dei sui. Sed nec nos quidē pro homine, sed pro ordine postulamus, cui dispensationem in eo factam nō parum profuturam confidimus.

B

C

Mat. 7. a

Luc. 16. a

Pro. 1. b

D

Ad eundem, pro fratre Rualeno.
Epistola CCLVIII.

IN Veritate comperimus Rualenum nostrum nedum requiescere in quo positus est, sed nec aliquando requieturū cōfidimus. Quamobrem opus est maturato remedio, non solum illi, sed & mihi. Vtor dico vobis, quandiu ille in scandalo est. Nolite mirari hoc, vna anima sumus, nisi q; ego mater, ille filius: nam patris in eo cessi vobis, & nomen, & auctoritatem. Solus qui transfundi non potuit, mihi remansit affectus, qui me excruciat. Mater autem non potest obliuisci filij vteri sui. Id me fuisse quis dixerit, ego adhuc esse sentio. Clamat matrem pectus triste, & continuus dolor cordis mei pro eo. Quæritis de quo querar? De me. De vobis mihi queror, sed vobis. Ego ego sæua, & pia mater proprijs visceribus non percepi, vt castificarem cor meum in obedientia charitatis. Immolaui de sinu meo chari pignoris hostiam, & nō in angaria fateor, sed in voluntate mea parui voluntati, quæ quos vult angariat. At ille non ita. Retinebatur quāuis frustra plane angariatus tam à me, quam a uobis. Nunquid ego timere potui tanta obstinatione semper renisurum? Pij cordis est credere importunitati, quæ ad id quod oportet adduci non patitur. Alioquin inuitum tenere ad quod inuitus tractus est, durum pro illo, fructuosum nemini est. Porro occuparem locum, & non facere fructum, nec loco expedit, nec vos decet, nec nos. Nemo (vt ait beatus Ambrosius) inuitus benefacit, etiam si bonū est quod facit, quia nihil prodest spiritus timoris, vbi non est spiritus charitatis. Obsecramus itaque per viscera misericordię Dei nostri, exhibere viscera patris, & infantē, dū adhuc viuit, remittere ad vbera matris, cuius fortassis hic totus langor est, quod sit præpropere ablactatus. Melius enim viuere finitur, quam diuiditur. Quæ vtilitas in sanguine eius? Vnum scio, non patris, non matris illa vox erit: Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur. Hoc vos forte non timetis, quia non creditis prouenturum. Sed scriptitationes, & inusitationes frequentissime venientes in manus nostras, plenæ sunt timore isto, minitantes hominis fugam, & diuisionē, vel potius diruptionē non modo a nobis, sed a nobis.

Esa. 49. d

E

3. Reg. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad eundem, pro eodem. Epist. CCLIX.

IAT si quid aliquando volui quod velle me noluistis, mansuetudinis vestræ dignatio eo me prouocat, vt quod vultis, non modo velim, sed & auide velim. Placet vobis vt frater Rualenus abbas sit apud sanctum Anastasium, & mihi. Placuerat & ante, sed quia nimis ille nolebat, placitum in non placitum venit. Porro vestro beneplacito non conueniente, rursum vt iustum est, non placitum in placitum redit. Experiri licet. Factum est quod præcepistis, non quia præcepistis, sed quia voluistis. Ex voluntate ergo, & non quasi ex tristitia, vel ex necessitate executio maturata mandati obedientiam probat, de voluntate stylus interrogetur. Si
Eu.17.c contentus non forem mandatum facere, nõne, iuxta verbum domini, seruus inutilis essem, soluens debitum? Nunc autem quia adieci velle, iam non seruus, sed filius.

Ad abbatem Rualenum. Epistol. CCLX.

SAtis superque afflixit nos absentia tua Rualene charissime, sed longe magis comperta tua tristitia turbati sumus. Etenim iustius te quam nostram de te desolationẽ seu destitutionem plangere nobis videmur, & desolatio quidem non parum damnosa, & non parum molesta, nempe tam dulci filio, tam vtili fratre, tam necessario adiutore.
Verũ quo verius ista de tua amabilitate memoramus, eo affectuosius compatimur mœrori tuo, pluris multo habentes tuum incõ-
G modum & longe ægrius ferentes, quam nostrum damnum. Denique non dissimulauimus, non quieuimus, non siluimus, tentantes super hoc Deum pene vsque ad irritandum summum & sanctum pontificem: vt quomodocunque vel cum nostro periculo te reuocaremus. Sed quia adhuc frustrati sumus in cunctis molitionibus & conatibus nostris, supernis tandem iudiciis vel fatigati cedentes, & dantes potentiæ manus, quoniam quod volumus non valemus, id velle cogimur quod possimus. Tu igitur frater charissime & desideratissime, confortare in domino, & noli iam contra stimulum calcitrare, ne dum pungeris tu, plurimi qui te in domino plurimum amant, pariter compungantur. Parce tibi & nobis, qui tuo amore nec ipsi nobis pepercimus. Magis autem induere fortitudine, confidens & sciens quia gaudium domini fortitudo tua. Induere lætitia saltari, vt & nos de tua iucunditate lætantes, hilarem datorem diligenti Deo, tum pro tua pace, tum pro nostra consolatione laudes & gratias referamus.

Ad dominum Papam Eugenium, pro quodam paupere abbate. Epist. CCLXI

VNus de militibus templi voluit monachari in ordine nostro, nec defuerunt de nostris qui ei in tali voluntate assentirent. Sed cum non auderent eum in suis claustris recipere, quoniam non licebat, occulto eum de-
xerunt ad quandam abbatiam quæ dicitur Vallis, mandantes & suggerentes abbati, vt nigrum habitum de alio ordine monachorũ faceret ei tradi, & sic eum reciperent, nostrique illi darent. Et factum est ita. Res autem nobis innotuit, & per nos delata ad capitulum est, capituli decreto frater ille foras mittitur. At fratres de templo minime hoc contenti, literas nihilominus à vestra maiestate impetrauerunt ad quendam abbatem Cathalaunensi attulerunt, quibus abbati sancti Vrbani (nam is est qui militi habitum tradiderat) ab introitu ecclesiæ suspendere, donec se vestro conspectui præsentaret. Id-
de est quod abbas de Vallibus, quo rogante ille hoc fecit, nil mali suspicatus, compulsus est in magna anxietate animi fratrem suum præsentium mittere ad pedes misericordiæ vestræ, vt qui per eum intricatus est, per eum expediatur. Si tamen hoc tã ipse quam etiam nos alii filii vestri, a uestra sancta paternitate potuerimus promereri.

Ad eundem, pro monachis Masomensibus. Epistola. CCLXII.

NOn possum deesse denuo domino Romensi in petitione sua, præsertim cum digna sit exaudiri. Roga-
mus proinde & omni instantia supplicamus pro pauperibus monachis Masomensibus, vt ab oppressione quã sustinent, sicut per latorẽ præsentium nosse poteritis, eos liberẽtur, & ab eis iniuriæ suæ calumniatius malignãtiũ in manu vestra valida protegantur. Hoc .n. est pro quo pauperes de loco nostro

ferunt clamantes ad vos. Iam quale responsum a nobis oporteat reportari, doceat uos amantium tam iustitia quàm paupertas, & præfati viri pro eis interuenit, & vos nõ parum diligit, reuerentia.

Ad eundem, pro abbate Caziacensi. Epist. CCLXIII.

PRorexeram preces, cum possem forte iubere, & me putaueram exauditum. Sed quia comperi non ita esse, mihi videor non iam simpliciter fore communiterque petendum, sed clamandum in uociferatione. Nequeenim tenuiter seu æquanimiter fero repulsam, quam hactenus expertus nõ sum. Facite itaque quod debetis: facite quod soletis, nam consuetudo debitorem vos fecit: facite, inquam, etsi non quia rogamini, certe quia iubemini. Itaque reuertimini ad iudicium, nec enim iustitiæ videtur esse, ut vir religiosus & amicus noster, & filius vester abbas Caziacensis quod iuris est monasterij sui perdatis propter verbum incaute à se inconsulteque prolatũ, & absque ecclesiæ suæ assensu. Quanquam etsi illi verbo omnino pertinaciter adhæreat aduersarius, vtpote iustitiæ non cõfidens, iusto, ut putamus, iudicio prædicto abbati non debebit obesse: cum viri illi, in quorum conniuentia res posita est, non concordasse, sed potius dissensisse sciantur. Ex hoc credimus quia non contristabitis nos, neque conturbabitis. Sic Deus lætificet animam vestram, sic uos ab omni perturbatione conseruet, pater amande & honorande, si omnibus seruis Christi, sed nobis specialiter.

Petrus Cluniacensis abbas ad Bernardum abbatem Clarævallensem. Epistola. CCLXIIII.

PRorsus ac splendidæ monasticæ ordinis, imo totius ecclesiæ Dei columnæ, dño Bernardo Clarævallis abbati, Petrus humilis Cluniacẽsis abbas, salutem quam promisit Deus diligentibus se. Si liceret, si Dei dispositio nõ obstaret, si in hominis potestate esset via eius, maluissem charissimæ beatitudinis uitæ nexu indissolubili adhærere, quã uel principari inter mortales alicubi regnare. Quid enim? Nonne regnis omnibus terrenis præferri à me deberet grata non solum hominibus, sed & angelis ipsis cohabitatio tua? Conciuem te illorum si dixero, licet nondum spes in rem transierit, per misericordiæ Dei gratiam mendax non ero. Si pla-
ne mihi datum fuisset vsque ad vltimum spiritum tecum hic esse, daretur fortassis pollhac & vbi esses etiam perpetuo esse. Quo enim currerem nisi post te, tractus odore vnguentorum tuorum à te? Quod quia semper nõ datur, utinam sæpe daretur. Et quia nec illud est, utinã saltem frequenter videam L
missos à te. Et hoc quoque quia rarò cõtingit, volo vt uel in proximo sanctitas tua amantem se per suũ nuncium usque ad octauas domini mecum mansurũ visitet, in quo tuus, ut mihi uidetur ex parte, & meus ex toto spiritus requiescit. Videbo te sancte frater in illo, audiam te per illum, & quædam quæ secreto nota fieri volo sapientiæ tuæ, mã dabo per ipsum. Sanctæ animæ tuæ, sanctisque sub regimine tuo omnipotenti dño seruientibus, me nostrosque quãtis possum precibus, & quanta possum deuotione cõmendo.

Ad Petrum Cluniacensem abbatem. Epist. CCLXV.

QVid facis ò bone vir? Laudas peccatorem, miserũ beatificas. Restat vt ores ne inducat in errorem. Inducat autem, si tantis delectatus præconijs, ignorare me cœpero. Propemodum id mihi contigerat visis literis beatitudinis tuæ, & beatificationis meæ. Quam beatus nunc essem si uerbis beati possem? Beatum tamen me dixerim, sed fauore tuo, non meis laudibus. Beatum quòd diligor à te, quòd diligo te. Quanquã & hanc mihi dulcem licet buccellam liquandam arbitror, nec omnino plenis, ut aiunt, buccis admittendam. Miraris cur hoc? Nempe nõ video in me vnde tantum diligi meruerim, præsertim a tanto. Scio autem quia plus iusto velle diligi, minus est a iusto. Quis mi- M
hi det tantæ humilitatis insigne tam imitari posse, quàm admirari? Quis mihi tribuat sancta & desiderata præsentia tua, non dico semper, non dico sæpe, sed semel in anno frui? Puto quia nulla vice reuerterer vacuus. Non, inquam, frustra conspicerem virtutis exemplar, disciplinæ summam, speculum sanctitatis. Quodque minus usque adhuc à Christo didicisse me fateor,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non incassum fide occulta perciperem, quàm sis & tu mitis & humilis corde. Verum si tibi pergo facere quod à te mihi factum queror etsi veritatem dicam, veritatis tamen legi non To. 4. c concordabo, in qua legitur: Quod tibi nō vis fieri, alij ne feceris. Itaque iam respōdeamus petitiunculæ vestræ, qua epistolam concluſistis. Is quem mitti vobis iubetis, modo mecum non est, sed cum domino Altisiodorensi, & ita infirmus, vt sine nimio incommodo, nec ad nos vsque posse adhuc venire dicatur.

Ad sugerium abbatem sancti Dionisii, in obitu eius consolatoria. Epistola. CCLXVI.

CHarissimo & intimo amico Sugerio, Dei gratia abbati sancti Dionysii, frater Bernardus, gloriā quæ abintus est, & gratiam quæ desuper venit. Homo Dei ne trepides exuere hominem illum qui de terra est, illum qui te deprimit vsque ad terram, & conatur deprimere vsque ad inferos. Iste est qui vexat, qui ouerat, qui oppugnat. Quid tibi & terrenis exuuiis, qui ad cœlum iturus stola A gloriæ mox indui habes? Præsto est, sed vestito non dabitur. Vestire nouit illa, nō superuestire. Sustine ergo patienter, imo libenter accipe nudus & non vestitus inueniri. Denique & Deus ipse vult vestiri: sed cuminudus est, non cùm vestius. Homo Dei non reuertetur ad Deum, nisi is qui de terra est, & terra est, in terram ierit. Hi enim duo homines sibi inuicem aduersantur, nec erit pax donec abinuicem separentur. Et si pax fuerit, non erit pax domini, non erit pax cum domino.
Ezc. 13. b Non es tu de illis qui dicunt pax, & non est pax. Te expecta pax illa quæ exuperat omnē sensum, se expectant iusti donec retribuatur tibi, te expectat gaudium domini tui. Et ego quidem charissime, vehementer afficior ante videre te vt benedictio morituri veniat super me. Et quoniam non est in homine via eius, non audeo vnde certus nō sum pro certo polliceri, sed quod nondum video quomodo possum, satisago vt possim. Forte veniam, forte non veniam. Sed quodlibet horum fit, dilexi a principio, diligam sine fine. Fidenter dico, non possum perdere sic dilectum vsque in finem. Non mihi perit, sed præit; cuius animæ anima mea adhæret glutino quod non dissipabitur, & vinculo quod non dirumpetur. Tantum memento nostri cum perueneris quo nos præuenis: vt & nobis cito deuenire post te, & ad te peruenire. Interim tamen nullatenus putes quia tua dulcis memoria recedat a nostra, etsi præsentia dolentibus subtrahatur. Quanquam potens est Deus et adhuc nobis donare rogantibus, seruare ingentibus, quod vtique non est diffidendum.

Abbati Cluniacensi. Epist. CCLXVII.

FIlius vester frater Galtherus, factus est & noster, secundum regulam illam: Omnia mea tua sunt, & tua mea. Non sit minus familiaris, quia communis: sed si est quod possit alia gratia, sit familiarior atque acceptior vt mihi, quia vester est, sic vobis, quia noster esse.

Ad dominum papam Eugenium, pro de corona. Epist. CCLXVIII.

ALii vereantur maiestatem in vobis, & tremulis labiis ac digitis quod ad rem pertinet, vix ad ali vnquam longis ambagibus intimabusque perueniant. Ego certē vtilitatem vestram, & honorem vestrum tantummodo attendens, rem vt est undè & aperiè ipso aperio, & sine cunctatione & obuolutione tanquam vni nostrum, apostolico quod opus est intimare non vereor. Subrepsit vobis, & grauiter, quod non dubius affirmo uerim. Quis vobis suggessit hominem de ambitione notarum, conuictum, condemnatum, ad ecclesiasticam cogere dignitatem? Quasi non satis per se, ipse se ingerere voluisset. Nonne is est, quem sanctæ memoriæ Lambertus episcopus deprehensum in multis ficiis detestandis, quæ ipse stimulante sua tione perpetrarat, non solum à gradu in quo erat: sed a spe totius promotionis solennibus vt debuit, degradauit? Non est nisi renouare sententiam. At propter anxietatem sanctorum fratrum de corona, qui pro hoc clamant ad vos, & ob reuerentiam episcopi sancti & docti, qui in hac re auctor existit: sed & propter conscientiam (conscientiam dico vestram, non alterius) vnum restat vt hoc & pro mea conscientia inferam, irascimini & nolite peccare. Peccatis enim, si non intuitu ni tanti suggestori mendacij, tam indignæ tentiæ subreptori.

Ad eundem. Epist. CCLXIX.

SErpens decepit me. Homo versipellis & versutus, iustitiæ inops, audientiam fugitans, propriæ cōscientiæ inimicus, fraterno incubans iniuriæ, nescienti mihi literas pro se per dominum Beluacensem elicuit. Quid enim ille à me non obtineret? Si non vultis vltra modum onerare conscientiam meam, nil lucretur subreptione dolosus, nec de literis nostris opprimat innocentes. Quanquam ne hoc quidem mihi satis fuerit, nisi & pœnam portet quam meruit subreptor malignissimus, & auarissimus exactor.

Ad eundem. Epist. CCLXX.

QVi tentant nos, non dormitant neque dormiunt. Quomodo nunc de nouo persecuti sunt in montibus, insidiari sunt in deserto? Cartusienses turbati sunt. Turbati D Mat. 13 d sunt, & moti sunt sicut ebrius, & propemodum omnis sapientia eorum deuorata est. Sciat domine mi, inimicus homo hoc fecit. Quid dico fecit? Et adhuc facit. Adhuc fiducia habet vt & illa sanctitas influat in os eius. Efca eius electa, nosti optime. Quosdā iam præuaricatores constituit, alios quos per se expugnare non poterat, per illos impugnat bello domestico & intestino. Ab ipsa funda tione loci & ordinis non est auditū, vt quis exiēs, sine satisfactione reciperetur. Qui male exierant, peius reintrauerūt, addentes præuaricationem. Quid putas pater sancte, illi facturi sunt, quorum egressio in transgressionē, regressio in superbia est? Et nunc superbia eorum ascendit semper. Exultant in re Ps. 73. d pessima quam egerunt, insultant iniuriā patientibus. Vicere, triumphant, prior iam Ps. 9. d non est prior. Dum superbit impius, incenditur pauper. Exire etiam vult, non potest videre destructionem ordinis sui. Et iam exisset, si solus exire potuisset. Qui prior, necesse est vt bonus sit: nam quorum innititur consilio, audiuimus à bonis bonos esse. Videsne, clementissime pater, quantū subreptum sit tibi? Nihilne dignum recipiat subreptionis auctor? Si bene te noui. portabit iudicij quicunque est ille. Venerūt ad te in vestimentis ouiū, in habitu sancto, species decepit te. Quid mirū? Et tu homo es. Sed iam prodita in lucē fraude, exurgat zelus, & partes suas viriliter exequatur aduersus malignantes. Nō ueniat anima tua in consilium eorū, dissipetur consiliū Achitofel. Teipsum custodi. Non est paris periculi scientiæ subripi, & zelū dormire. Illud excusat ignorantia, hoc negligentia inexcusabile facit. Forte ascendat ex aduerso, & aliud persuadere conetur. Mentiatur iniquitas sibi, & non domino meo. Nam & veritas & res sic se habet. Nil uerò iucundius, nil iustius in iudicijs uestris, quàm cum se istiusmodi occasio præbet, si qui nocere uoluit, cadat ipse in foueam quam fecit, & conuertatur dolor eius Ps. 7. d in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendat. Zelus domini mei faciet hoc. Et priorabitur iterum (vt cōfido) qui prior fuit, ut non glorietur omnis iniquitas. Alioquin (quod non frustra timemus) nisi prior restituatur in gradu suo, ordo non diu erit statu suo. Inspiret Deus uobis paterne accipere ista, & respondere bona ad nostrā omnium consolationē, qui valde desolati sumus & afflicti super vires. Dominus Cisterciensis defecit nos plaga magna in ordine. Mihi uero duplex incumbit mœroris ratio, qui in vno homine & patrem amisi & filium. Et nunc habemus pro eo dominum Gozuinū, Bonæuallis abbatē. Sit beneplaciti vestri confortare cum literis apostolicis, & quod de eo factum est, uestro roborare fauore. Nostis eum, & non est ei apud vos opus cōmendatore, quem satis commendat uita sua, & sapientia sibi data à Deo. Dominus Valentinus cōnalet: & vbi valet, operatur bona. Propterea amatores boni diligunt eum, & ipse diligit bonos. In hoc apparet quia bonus est. Ve- F stram est tamen diligere & fouere. Puer uester plus solito infirmatur, guttatim defluit, forte minime dignus qui occidatur semel, & cito ingrediatur ad uitam.

Ad comitem Theobaldum. Epist. CCLXXI.

SCitis quia diligo uos, sed quantū, nouit Deus melius, quā nos. Me quoque diligi à uobis non dubito, sed propter Deum. Quem si offendero, non erit q̄ me diligere debeatis, cum iam non fuerit in causa Deus. Quis enim ego sum, vt de me tantillo tantus princeps curetis, nisi quandiu Deū in me esse credetis? Ergo ut offendam eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

eum fortassis, nec vobis expedit. Offendo autem proculdubio, si facio quod requiritis. Nã honores, & dignitates ecclesiasticas non iquo ro deberi his, qui eas digne, ac secundum Deum administrare, & velint, & possint. Porrò eas acquiri paruulo filio vestro precibus meis, vel vestris: nec vobis iustum, nec mihi tutum esse noueritis. Nam nec cuiquam, vel adulto plures in pluribus ecclesijs habere licet, nisi dispensatorie quidem ob magnam, vel personarum vtilitatem. Quamobrem si vobis videtur hic durus sermo, & placet quod cogitatis implere: parcite mihi in hoc, nam vos satis (ni fallor) per vos, & per alios amicos vestros istud obtinere potestis. Ita nec vos minus quod vultis
G efficitis, nec ego peccaui. Sane Vvillelmulo nostro cupio bene per omnia, sed ante omnia Deum. Hinc est, quòd contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum. Quod si alius secus voluerit, uolo per me habeat, ue perdã & ego Deum. Vbi vero emerserit quod secundum Deum habere possit, probabo me amicum, & operã meam, si opus fuerit non negabo. Apud amatorem iustitiæ in excusando eo quod pro iustitia est, non multum mihi laborandum. Vos autem apud comitissam per ea, quæ vobis rescripsi, habete me excusatum.

Episcopo Laodanensi.
Epist. CCLXXII.

VEstri sumus. Si hoc scitis, immo quia non ignoratis, lator præsentium per nos vobis, & per vos alijs omnibus quos offendisse videtur, efficaciter firmiterque reconcilietur. Alioquin offenditis, quem vestrum non negatis, quod omnino facere non audetis. Ex quo episcopari cœpistis, nullam à vobis adhuc benedictionem accepimus, neque sæculum, neque peram, neque calceamenta in pedibus.

Ad dominum papam Eugenium.
Epist. CCLXXIII.

H AMantissimo patri, & domino Eugenio, Dei gratia summo pontifici, frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, modicum id quod est. Vox turturis audita est in capitulo nostro, exultauimus, & delectati sumus. Plane eloquium castum, seruidum relatum scientia. Spiritus vitæ spirabat in eloquio, spiritus vehemens, intonans, & increpans, & æmulans nos Dei æmulatione. Fateor, non facile dixerim quid me amplius delectarit in illis, vestra benignitas, an uestra utilitas: clemata maiestas, an erecta humilitas: tonidens seueritas, an mulcens paternitas. Quæ in nobis quantulumcunque claruerint iustitiam, electi sunt: qui minus, compuncti sunt: qui minimè, confusi sunt. Ita, quæ ita iugiter faciatis. Solicitudo, quæ omnibus debetur, nullo modo his quibus specialius debetur, subtrahenda est, sed propensius exhibenda est. Charitas benigna est, dilatare, non minorare nouit. Colligat sanè, & alios, sed nobiscum. Nec alienum à uestro officio latu, fouere eiusmodi, qui cum Apostolis loqui possunt: Et ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Non sunt relinquendi, qui ipsi se reliquerunt. Publici domini sunt, in ipsum credentes: non deseret eos fidelis seruus, & prudens, is præsertim cui credita vniuersitas est. Nempe minutissimi portio hi: & quidem pusillus grex, sed qui (ni fallor) meruerunt patrem habere Deum, accepturi coronam gloriæ de manu Dei domini, & diadema regni de manu Dei sui. Nec enim rapinam arbitrantur esse se hæredes Dei, cohæredes autem Christi. Denique audierunt: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri uestro dare vobis regnum. De his interim satis. Abbas tuus fontium bene plantatus erat, utpote secus decursus aquarum. Vereor ego ne arbor bona faciens fructum bonum, explantata fuerit nullum. Vidimus interdum vitem in prima plantatione fœcundam: in secunda, sterilem. Vidimus lignum bene plantatum uirescere, transplantatum arescere. Graviter proinde vulneraſtis cor meum, si non remittitis eum: quia sumus cor unum, & anima una. Quandiu diuisum erit, necesse erit, ut utraque pars suo sanguine cruentetur. Heu, onus quod ambo uix portabamus, modo portabo solus subducto baculo fortitudinis meæ? Si de me parum est, mouear ex totius ordinis plaga non parua: & ne spe incerti boni, tam certa interim mala fieri velitis. Quod si omnino vobis in eo complacuit, ut retineatis eum: placeat, obsecro, commendatum habere ipsum, ac deinceps ad Deum leuare manus, ut dignetur idoneum pro eo uirũ prouidere domui illi.

De cætero

De cætero super his, quæ pro communi vtilitate totius ordinis, & pro alijs quoque negotijs eidem abbati dignum (imò & necessarium) iudicauimus ad uos perferenda committere, festinatum exposcimus benignitatis vestræ responsum, sed responsum facti, non verbi.

K Abbati trium fontium, contra nepotem episcopi Altissiodorensis.

Epistola. CCLXXIIII.

POenitet me scripsisse pro iuuene illo, & uelim, si fieri possit, reuocari precẽ, per quam videor approbasse iudiciũ amici super collata & male collocata ab eo præpositura. Quod utique non facio, nec feci unquam. Sed vicit me, fateor, vt sic scriberem, dilectio, qua tenebar vehementer afflictus auunculo adolescentis, affectu grandi nimis, sed minus spirituali in hac parte. Vrgebat maxime plaga recens de morte illius. Videbar leuitate usus, sed malo pericli tari apud dominum meũ præcipitatione scribendi, quàm apud Deum suspicione mendacij. Quanquam cæutè ac prouidè de præpositura scripsi, nihil ad ipsum, quòd indubitanter scirem duos (ut memini) prædecessores eius ipsam aliter ordinasse atque alias, & suo confirmasse priuilegio. Tu autem si efficere potuer s apud ipsum, ut ecclesiæ priuilegium, & priuilegio efficaciã reddat, bonum opus operatus es. Vtinam à næuo sanguinis huius, sanctum purgaret episcopum, & adolescenti in aliis prouideret.

Ad dominum papam Eugenium, pro Altissiodorensi electione.

Epist. CCLXXV.

L Vm primum uobis pro Altissiodorẽsi ecclesia scripsi, de prima audieram electione, de secunda nihil. Et ecce me veluti prophetante, opprobrium quod suspicatus sum, secutum est, & timor quem tenebam, euenit. Memento quomodo actum sit Ninivitis, & uidete si non simili arte, imò fraude non dissimili, eodemque auctore, ut aiunt, & nunc secunda electio præsumpta est, ut scilicet vno nominato duos eijciant, & sic demũ certum quem volunt subinducant. Miserũt & isti ad me, ut pro sua parte scriberem: & visum est mihi mittere fratrem a latere meo, qui de utraque certius actione cognosceret, nosque certificaret. Qui intrans ecclesiam, & de omnibus diligenter explorans, testimonio omnium qui conuenerant, inuenit nullum presbyterorum præter unum, fratrem scilicet ipsius fratris Gaufridi Hugonẽ: nullum de diaconis præter Stephanũ solum, ex parte illa esse, exceptis his qui auctores extiterant personis ecclesiæ, cantore, archidiacono, &, vt dicebatur, thesaurario (neque.n. ipse præsens tunc affuit). Porro in parte altera præter alios inferioris ordinis diaconos nouem, & præsbyteros vndecim consentire. Duodecimus, qui & archipresbyter est, pro neutra parte velle se subscribere, pro neutra scripsisse testabatur, quanquam priorẽ plus vellet. Sigillum ecclesiæ præfatus Hugo tenebat, homo non pacis, sed partis alienæ: nec consideraui in tradendo quod debuit, sed quod uoluit. Sic se res habet. Ego solita præsumptione vnum infero. Nec malitiam gloriari oportet, nec sapientiam decipi decet, M nec ecclesiam suspendi diutius expedit.

Ad eundem, pro obitu episcopi Altissiodorensis.
Epist. CCLXXVI.

ADhuc suggero aliquid, quod ante non tacuissem, si ante mihi cõpertum fuisset, sicut nunc est. Adest homo qui peccare fecit Israel: sanctum loquor episcopum, qui cum in morte aliquantum stupidus esset, & turbatus iste eum fecit mori pene intestatũ. Cum enim pauperibus & ecclesiis, aut nihil aut parum daret, nepoti suo carnali adolescentulo seculari inutili totum pene quod acquisierat mensæ episcopali, Stephano suggerente & solicitante, dimisit. Aiunt septem ecclesias & decimas & prata in propria sylua episcopi: insuper, quod pudor est, omni religioni, de mobilibus aureos suos & proprias equitaturas: & cum minus illæ sufficerent ad conficiendum iter, ut pro his firmandis ad uos ueniret, iussisse tradi etiam monasterij equitaturas. Quanquam quidam existimant episcopum donationes istas nescisse, sed Stephanum fecisse, & sigillasse quæ uoluit: & credendum. Nempe & anno præterito in articulo, vt putabatur, mortis propositum, ecclesiam quandam eidem nepoti

Universidad de Deusto
Biblioteca

pori donare fecerunt: quod donum postea conualescens, sicut certissime comperimus, fecisse se minime, recognouit. Quis denique credat uirum sanctum spiritualem, si sapuit, si compos sui fuit, testamentum tale fecisse?
A Quis vel secularissimus hoc dixerit testamentum sacerdotis? Hæccine dispositio hominis sobrij, & spiritualis illius qui omnia diiudicat, & ipse à nemine iudicatur?
A quo enim, si ita remanserit, siue in cœlo siue in terra iste non iudicabitur? Tu ergo serue Dei qui tenes gladium Petri, amputa confusionem opprobrij à religione, scandalum ab ecclesia, crimen à persona, à spiritualium omnium qui eum in spiritu, & nō carnaliter diligebant, & tuo ipsius corde amaritudinē, & dolorem. Exurge Phinees, sta & placa, vt sanetur, quassatio. Sta, inquam, inflexibilis aduersus carnē, & sanguinē: quo ariete murum tuę constantiæ filij huius seculi proculdubio concutere conabuntur. Vera pietas est in auunculum, si super huiusmodi extiteris impius in nepotem. Et hoc scitote, q̄ viros religiosos, decanum sancti Petri Altisiodorensis, & priorem sancti Eusebij tam pro se, quàm pro abbati sancti Laurentij, ob primā Altisiodorensis ecclesiæ electionem paratos venire ad vos, pars aduersa per comitem Niuernensem detinuit, & deterruit ne venirēt. Siquidem comes ipse vocatis ad se, denuncia uit ne se intromitterent: & minis grauissimis ac manifestis prohibuit eos: sicut prior ipse, à prædicto abbate suo, & fratre suo carnali, & à decano missus ad nos propter hoc ipsum, confessus, & conquestus est nobis: rogans etiam per nos hoc ipsum innotescere vobis. Dixi, & iterum dico, mementote
B quod factum est Niuernis. Ordinatissimum est, minus interdum ordinate aliquid fieri. Claues uestras qui sanum sapiunt, alteram in discretione, alteram in potestate constituunt.

Ad eundem, pro abbate Cluniacensi. Epistola CCLXXVII.

STultū videtur scribere ad uos pro dño Cluniacēsi, & ei quasi velle patrocinū ferre, quē omnes sibi patronum habere desiderant. Sed scribo etsi non necessariè illi, satisfaciens tamen affectui. Affectui dico meo, non alterius. Ipso enim quia corpore non possum, prosequor amicum peregrinantem. Quis nos separabit? Nec altitudo Alpium, nec niuium rigor, nec longitudo itineris. Et nunc præsens sum, in literis his assistens illi: Sine me poterit esse nusquam. Debitor sum dignitatis eius, per quam dignus habitus sum assumi ad gratiæ. Sed debito ipsa absoluit gratia, quia necessitas in voluntatem transijt. Honoratur uirum, ut uere honorabile membrum in Christi corpore. Vas est in honorem (ut fallor) plenum gratiæ & ueritatis, referens plurimis bonis. Remittite eum cum lætitia, quamplurimos de suo reditu lætificaturum. Dignemini cum ampliori, ut dignū est, gratia, & ita ut de plenitudine eius omnes cumulentur redierit, accipiamus. Sane si quid petierit nomine domini Iesu, non debet apud uos pati difficultatem. Nam si nesciti, iste est qui manus suas extendit ad pauperes ordinis nostri: iste est qui possessionibus ecclesiæ suæ quantum cum pace potest suorum, liberaliter frequenterque largitur ad uictum. In nomine Iesu, cur dixerim, audite. Si enim pepercerit (quod suspicor vereorque) dimittit à regimine monasterij, quis illum noscens in nomine Iesu petere putet? Fallor si non solus timorarior, si non seipso melior factus est, quo uidistis eum. Quanquam pene ab introitu suo in multis ordinem illum meliorat se cognoscitur: verbi gratia, in obseruantia ieiunorum, silentij, indumentorum procliuium & curiosorum.

Ad eundem, pro episcopo Beluacensi. Epist. CCLXXVIII.

PEtitiones filij uestri episcopi Beluacensis quam dignæ sint exaudiri, non est quod uos doceamus: ipsæ, satis per se patent. Non uisceribus uestris quod dignum & iustū est facile persuadebunt. Agimus tamen. Fauendus est deuotus iuuenis fauere paterno, & zelus bonus quem pro sua ecclesia gerit, non modo approbandus, sed & iuuandus. Sic seipso in dies deuotior, feruentior, fortior fiet, cum uexationes & tribulationes quę nunquam desunt illi ecclesiæ a malis hominibus, manu indeficientis auxilij uestri sibi senserit, è regione leuari. Petitionem fratris Arnulphi de Maiole petimus exaudiri. Magister G. (hoc nomen eius dicet eam uobis. Sed & quod petit abbatissā de Paraclito, per ipsum, si dignum

mini, scire potestis, & facere si dignum iudicatis.

Ad Henricum comitem. Epistola. CCLXXIX

ABbas de Castellione uir religiosus Romam proficiscens, in Dei & nostri custodia sua omnia dereliquit. Et ecce miserte rialeo Simonis homines de Bellefort abstulerunt porcos eorum. Maluissem, dico uobis, ut nostros proprios rapuissent. A uobis requirimus illos. Ad hoc te constituit princeps super terram princeps regum terræ, ut sub eo & pro eo bonos foueas, malos coerceas, pauperes defendas, facias iudicium iniuriam patientibus. Si hæc facis, opus principis facis, & spes est ut tuum Deus dilatare & roborare debeat principatum. Si non, timendum tibi ne hoc ipsum quod uidetis habere honoris & potestatis, auferatur (quod absit) a te.

Ad dominum papam Eugenium, pro Altisiodorensi negocio. Epist. CCLXXX.

BEnefacitis frequenti & benigno exauditu tēpus breue quo hic sum, solando tædentem, pusillanimem erigendo. Facitis etsi non quod mereor ipse, certe quod uos decet. Non quod ad usum propriæ uoluntatis tanta abuti benignitate delectet, paratus
B quod negare, quam quod præstare placuerit. Volo mihi geri morem sicut & omnis homo, sed non quod iustitiæ obuiet, quod ueritati præiudicet, quod uestrę denique displiceat uoluntati. Hoc pro eo ne me fuspicemini aut non aduertere beneficium, aut ingratum esse. Nunc quod tres postulat, audiat sanctitas uestra. Cum in me itur leuis iactura est, & quę leuari facile queat resarcitu. Ego plagis conscientiæ meæ nullum iudico accommodatius medicamentū probris & contumeliis. Non est proinde quod pro me mouear, homuncio omni opprobrio dignus & despectione. At si usque in Christum domini malignatio forte per uenerit, putat, fateor, patientia, & omnis pene cedit mansuetudo. Nunquid petrus a domino meo ordinari per me ecclesias, dispo

ni episcopatus, creari episcopos? Aptum ui delicet instrumentum, formica plaustrum trahens. Voluistis hominem promoueri digne sane (ni fallor) in quem nimirum quid dicant non inueniunt, ne hi quidem qui cōtra uolunt. Innotuit quibus oportuit mysterium bonæ uoluntatis. Et mysteriū quidem publicatum est, fructu uero usque adhuc & utilitate fraudamur. quæritis qui scit hoc? Homo pacis uestræ, in quo sperabatis. Homo cui odio religio, cui oneri sapientia, cui terrori iustitia est: qui domini sui non est ueritus secretum prodere, euacuare decretum. Nec mirum qui se talem aperire non est confusus. qui dum proprio concedit huori, etiam uestræ reuerentię nō pepercit. Confusus sum ego, sed quæ cura? F Non recuso confusionem quam mihi obedientiæ zelus inuexit. A me quidē nō transiit calix iste, sed per me plane usq. ad uos pertransiit. In suggillatione, ne dicam deprauatione, datæ sententiæ, cui clarum nō sit auctorem tangi potius quam denunciatorem? Cuius non potuit infamari persona, debuitne infirmari promotio? Vnum est e duobus, aut stabit sermo quem a uobis egressum testati sumus, aut nos mendaces reputabimur, sicut iam repatamur. Sed melius uestroque dignius apostolatu, non gloriabitur in malitia qui potens fuit in iniquitate. Obeditum tamen mandatum ex parte est, & parte maiori. Tribus cōmissum erat uno contemnente, duobus consentientibus, quid restat nisi ut uox uestra suppleat quod minus est? Et quidem tute hoc. Non est quod timeatis a scandalo illorum de quibus dominus dicit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. quod reliquū est, Ma. 15. d
lætabitur populus, lętabitur senior pars cleri, etiam ipse lætabitur rex, lætabitur denique omnis ecclesia sanctorum. Multa bona opera ostēdistis seculo nostro ex gratia quæ data est uobis. At nullū (ut arbitror) quod magis pro gloria uestra faciat, quam si sic I feceritis. Testimonium perhibeo eis, quod multos de religione nominauerint, non religione delectati, sed impotentia, qui non possint malignitatem eorum coercere, qui uiuim repellere non sufficiant: ut quorum sanctitatem non amant, non sit quod timeant potestatem. Comes Niuernensis G uias patris non ambulat: aduersatus tum omni bono. Incubat terris bonisque ecclesiarum, sicut leo paratus est ad prædam. Paratus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratus est recipere etiam Sarracenum, aut quempiam ex Iudæis vt isto careat, quod solus sibi videatur, qui malitiæ & calliditati eius resistere & norit & possit. Inde est quod nonnullis clericorum, minis, & manifestis grauaminibus (vt nobis ipsi confessi sunt) silentium imposuit, ne pars aduersa de multitudine glorietur. Et vt breuiter quod sentio exprimam, si iudicatur operæ precium in illo episcopatu monasteria pauperari, ecclesias conculcari, religioni illudi, ipsam episcopalem sedem, cuius præcipuè facultatibus & possessionibus inhiat, in seruitutem redigi: Regnacēsis regnare nullatenus permittatur. Vbi est etiam nunc spiritus ille, quem habuistis in negocio Eboracensi? Non sentiet illum, qui simile opus tentauerit? Ecce is (sicut accepimus) in spiritu illius venit, qui curiam aduersum vos concitauit, si licuerit moliturus idipsum. De negocio domini Lundēsis, reducimus vobis ad memoriam. Causa dilationis sublata de medio, nō est nisi vt fiat quod faciendum erat. Et hoc addiderim: Habere bonum, iustum, & bonæ famæ cancellarium, apostolicæ dignitatis non modica pars est, apostolicæ administrationis non parum aminiculum est, apostolicæ conscientiæ non mediocris custodia est. Semper quidem notabilis constitutio pernicioſa, at post longā
H deliberationem etiam turpis,

Abbati Brunoni de Claraualle.
Epist. CCLXXXI.

REctene iraſceris tu modo? Non, vt opinor. Conuincunt te sermones tui, non dispositi in iudicio, sed præcipitati in perturbatione. Nam iudicium quidem tale est: Meliora sunt verbera amici, quam oscula inimici. At egò sine causa vapulo, inquis. Esto: nihilominus tamen verbera verborū nostrorum amicabilem curam sonant. Parum dixi, paternam loquuntur solicitudinem. Itaque si culpam non habes, nihil te læsimus, propria excusatum conscientia. Si habes, tibi potius iraſcendum quam mihi fuerat. Quereris quod tibi non credidi, quasi tu mihi inde aliquid locutus fueris. Esto, credidi querenti de te. Tibi quomodo credere aut decredere potui, qui dixeras nihil? Fac quod locutus es. Solue quod debes, quam antè poteris, ne forte nō modo inter nos, sed & de nobis scandalū oriatur. De nobis autem bene sentis, bene de te sentientibus, & non decredentibus tibi, sicut perturbare loqueris, nescieus quid loquaris. Mea sunt verba, meum loquuntur affectum.

Ad Ludouicum regem Francorum, pro abbate Altissiodorensi. Epist. CCLXXXII.

VOlui ego vnquam in aliquo minuere honorem regis, dignitatem regni? Deus scit, nec vestra, confido, cōscientia id vobis refert. Videte ne illi magis contra nos faciant, qui electiones disturbant, ne sint in ecclesiis qui seruiant regi, sed ipsis de ecclesiarum redditibus seruiatur. Ego, ego electioni Altissiodorensi interfui, concors fuit, quia clerici quidem antehac in partes disilierant, sine communione nunc tandem Deo miserante conuenerunt. Electum bene nouimus, testimonium et perhibemus, quoniam bonus est. Nemem prorsus arbitror affuisse illi celebrantium qui de assensu vestro dubitaret, cum tam non assensus vestris literis teneretur. Quis enim hoc uel cogitare posset repetendum alterum assensum, nec sufficere vnum, præsertim vbi nulla ex tunc interuenit altera electio? Non quid quotiens dissenserint clerici, totiēs eos requirendus fauor regis? Nec ratio, nec consuetudo hoc habet. Denique nuper, si recordamini, in Suessionensi ecclesia quotiens eligendum clerici conuenerunt, quotiens discesserunt, & infecto negocio discesserunt? nec tamē existimo totiens repetisse assensum vestrum, quem semel promouerant. Itaque domine mi rex, non est quod debeatis rogare factas electiones, quibus, vt fierent, semel vos assensisse constiterit. Sed sunt aliqui qui vos conturbant, & conturbare nituntur ecclesias, sua lucra sectātes, quodque grauius est, summi pontificis & serenissimi regis erga tuam gratiam & amorem diabolico studio rumpere molientes. Absit hoc: iudicio Dei tabunt quicunque sunt illi, & rex semper faciet quod bonus rex, sicut hactenus fecit. Itaque citò mandentur iucundiora, ne diutius sedeat in tristitia ecclesia tanditu tam vexata & afflicta. De persona nulla subeat suspicio, aut ego nimium fallor, aut fidelis erit. Sed ego nimium fallor, aut fidelis erit. Confido in domino, quia non contristabitis multitudinem sanctorum qui sunt in illo episcopatu, nec me seruum vestrum, qui, vt verum fatear, nihil æquè vnquā a vobis molestum perpessus quàm si in hoc consilio (quod non eueniat) peritueritis.

Ad dominum papam Eugenium, pro Gigniacensibus.
Epistola. CCLXXXIII.

APud Cluniacum occurrimus Gigniacensibus spe pacis. Pro qua laboratū multum, elaboratum nihil. Nam totum quatriduanum laborem nostrum scutā est ruina spei. Repetita est iuxta tenorem literarum vestrarum damnorū restitutio ablatorum, sed incassum. Multum usum est ad eos, quia nocuerant multum, quippe vltra triginta milia solidorum computatio facta est amissorum. Siquidem abbatia vna (ne per singula euagemur) tota destructa est. Cæterum de tantis amissis, multa dimittere parati fuimus, cum illi minimum obtulerunt, vt venerabilis abbas Cluniacensis, qui affectuosius quàm efficacius pro reformanda pace laborabat, nec discompositio, quia reparatio tam ridicula offerebatur. Dicebant autem: Quidam malignī de nostris totum malum fecerūt. Quid ad nos? Ipsi viderint. Atque id quoque ridiculum. Clarum erat in tota regione, per homines ecclesiæ hoc grande facinus perpetratum, monachos quoque assuisse quosdam, consensisse omnes. Nam qui contradiceret malefactoribus, ne unum quidem fuisse usque ad hoc tempus audiuimus. Denique ipse dominus abbas istiusmodi tergiuersatores palam refellebat & conuincebat, affirmās iu ste ab ecclesia repeti, quod per ecclesiā amissum esse constabat. Vltima expectatur manus vestra in eo, quod non nisi in manu valida posse emendari satis superque probatū est.

Ad dominum papam Eugenium, pro Remensi archiepiscopo & alijs personis.
Epistola. CCLXXXIIII.

DOminus Sanson Remensis archiepiscopus uersatur in domo magni patrisfamilias, tanquam vas in honorem. Si hoc scitis, sertate honorem eius, honorem ecclesiæ eius. Si bene nouistirum, quo magis honorabitis

eum, eo plus honorabitur Deus per illum & in illo. Dominus Atrebatensis homo simplex & rectus, & adhuc permanens in humi M
litate sua, non est opus vt per alium plus humilietur, ne perdat auctoritatem, ac per hoc & utilitatem. Hanc, si dignum ducitis, date ei vos, quia suo studio nunquā habebit: vtpote sui magis, quod in se est, mediocritate contentus. Est qui aduersatur & extollitur: is plane vt humilietur, episcopo opus est: & eidem ipsi non minus. Superbis resistere, & Iob 4.c
humilibus dare gratiam, familiare est domino vestro, & audistis eum dicentem. Qui mihi ministrat, me sequatur. Abbas de Avvecurt bonus homo est, secundum bonitatē suam respondeatur ei. Exaudiatur pro necessitatibus suis, & contra eum non audiatur apostata. Betuniensis decanus voluntate epiſcopi, & assensu aduocati bonam rem pro ecclesia sua in ecclesia eadem constituit, bonum est vt vestra auctoritate firmetur. Similiter & pro decanis Suessionensi & Cameracensi rogamus, vt dignē preces eorum exaudiantur. Periclitati sumus in falsis fratribus, & multæ literæ falsatæ sub falsato sigillo nostro, in manus multorū exierunt, & quod magis vereor, etiam vsque ad vos dicitur falsitas peruolasse. Hac necessitate abiecto illo, nouello quod cernitis de nouo utimur, continente & imaginem nostram & nomen. Figuram aliam tanquam ex nostra parte iam non recipiatis, nisi fortè pro episcopo Clarimontis, cui sub altero sigillo literas dedi, cùm nec dum istud haberem.

Ad eundem pro Odone abbate sancti Dionysii. Epist. CCLXXXV. A

DRo ecclesia sancti Dionysii, & pro persona Odonis abbatis, etsi nemo alius scriberet, ego scribere non dubitarem. Causa bona est, & neutra ex parte nutans: ecclesia nobilis, & abbas boni testimonij est. Illud orbi, hoc nobis qui vicini sumus notissimū est. Ad hæc & is & illa specialis res nostra est. Pro his, omnibus uel solus (ut dixi) si opus sit, scribere nō confundor. Nunc vero tales mecum scribunt, quibus minime decredetur, etiā me non scribente. Ipsi sunt quorū manus satis superque tractauerunt de verbo hoc. Ecce hi sciunt quid fecerit abbas, & quod sciunt, loquuntur. Secure prodeunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

porrectæ a nobis preceps pro eo tam indubitatis fultæ teſtimonijs. Secuturus veſtrã ſolicitudinem pro veſtra ipſius proprietate ſolicito, & compello, nempe inuaſa nequiret, uexata atrociter. Rogo, obſecro, leua te manum, extendite brachium, opponite ſcutum. Gladius Petri defendat patrimonium Petri. Fruſtra quidam inſurrexerunt in hominem, quam fama publico ſatis excuſat, imo celebris commendat opinio. Boni uidelicet filij, qui patris uerecunda tam curioſe ſcrutati ſunt, neſcio, quæ incomperta omnibus crimina ſomniantes. Stupent qui audiunt ad ſubitam, & inopinatam criminationem. Erubeſcunt, quia nunquam dictus fuerat ſermo huiuſcemodi de Odone. Sancti Dionyſij abbas nequaquam ſub modio latet. Super candelabrum ſtat, ut etſi uelit, non poſſit diſſimulare quod eſt. Et lumen eius, ut fumus eius, ab omnibus uidea tur, neceſſe eſt. Nunquid iſti lynceos in cum oculos intenderunt, videntes quæ nemo adhuc videre alius potuit? Suſpecta, fateor, mihi horum delatio eſt. Magis autem incredibilem reddit unus illorum nomine Raymundus, qui (ut aiunt) caput eſt huius attentatæ malitiæ: homo (ut comperi) palam loquax, clam ſuſurro, anxiè ambitioſus, adulatorie blandus, totus compoſitus ad fallendum, ad perturbandum nõ minus. Notaui ſub pelle ouina lupum, ac certis deſignaui indicijs, quod tam aut mordere non audeat, aut nocere non ualeat.

Item ad eundem, pro eodem.
Epiſt. CCLXXXVI.

SI ſuſurrationes, & ſubreptiones prœualuerint aduerſus abbatem ſancti Dionyſij, mundus ego nũ a ſanguine eius, qui ſcripſi in alia vice aduerſus malignitates: veruntamẽ quam accuſationem afferunt aduerſus hominem illum? An quòd non inueniũt quod accuſent? Et quomodo ſi recte iſti eum accuſant, excuſatur a uicinis omnibus qui recto ſunt corde? Accuſatur, quòd debita multa fecerit, impignorauerit terras, dilapidauerit bona, quaſi hæc, uel neceſſarijs, vel iuſtis ex cauſis nõ potuerint contigiſſe. Mandauit nobis de his uniuerſis conuentus illius eccleſiæ, & per fidelem perſonam teſtatus eſt aliter, quam uobis dicta ſunt, ſe habere. Veruntamen inquiratur, nam certius de his oculus, quam iuramentum fidem faciet: & ſi inuenta fuerint quemadmodum iſti malitioſe componunt, quoniam modo acciderint, abbas non excuſetur. Si non fuerint, delatores nihil de falſitate coerentur. Inſimulant cum de morte hominis, ſi ſe purgare non poteſt, mortium. Quanquam quis non uideat, nec uerſimile eſſe, ut quem paulo ante de morte erubuerat, in mortem tradiderit? Quæ ſimulhæc audent inſuſurrare vobis, qui uidiſtis & cognouerunt zelum abbatis in liberatione illorum qui prius homicidium perpe uerant, & in ultione eorum, qui ſanguinem proximi ultimi erant? Poſtremo, ſi nouiſſetis iſtos, poſſet profecto ſufficere ad credendum quicquid non accipitis ſuſpe Adſit Deus ſanctæ menti veſtræ, ne quã li lingua doloſa aduerſus innocentiam ripere poſſit.

Domino Hoſtienſi, pro eodem abbate.
Epiſtola CCLXXXVII.

DOminus abbas ſancti Dionyſij accuſatur ab iniquis hominibus: ſed a bonis omnibus, tota ecclesia, & in circuitu eius exculatur. Pro quo tanto affectu gamus charitatem veſtram, quanto rem de eo & habuimus, & habemus tionem. Stet pro eo veſtra benignitas non quia amicus noſter eſt, certe quia uera ſunt, nec ueriſimilia, quæ impo ei: Si grauatus eſt debitis, cauſa fuit temporis ipſius: quanquam fere ſint debita, ad id quod impoſitum eſt. terrarum diſtractione euidens falſitas probatur. Nam de morte G. ne quoque aduerſarios reor eũ pũtuiſſe habere ſuſpectũ: quippe qui eundem G. & ſuos omnes conclusos ab hoſtibus, ab ipſo mortis articulo, multo quidẽ labore eripuit. Pro his omnibus, maximeq. pro Raymundi nõ incognita nobis uerſutia attentius rogamus, ut abbatis innocentiã ueſtra ſolici tudo tueatur.

Ad Andream auunculum ſuum militem templi.
Epiſt. CCLXXXVIII.

LIteræ, quas nouiſſime tranſmiſiſti, inuenerũt me in lectulo decumbentem. Accepi eas obuijs manibus, libenter legi, libenter relegi, ſed libentius te uidiſſem. Legi in illis deſiderium tuum uidendi me, legi & metuum tuum pro periculo terræ quã dominus ſua præſentia honorauit, periculo ciuitatis quam ſuo ſanguine dedicauit. Væ principibus noſtris. In terra domini nihil boni fecerunt, in ſuis ad quas uelociter redierunt, incredibilem exercent malitiam, & non comHier.4.f paniuntur ſuper contritione Ioſeph. Potẽtes E ſunt vt faciunt mala, bonum autẽ facere neſa.39.a queunt. Confidimus autem quia non repellet dominus plebem ſuam, & hæreditatem Pſ.117.b ſuam non derelinquet. Porro dextera domi ni faciet virtutem, & brachium ſuum auxiliabitur ei, vt cognoſcant omnes, quia bonũ eſt ſperare in domino, quam ſperare in principibus. Bene facis formicæ te comparans. Quid enim aliud quã formicæ quique terrigenæ & filij hominum ſumus, rebus inutili bus atque manibus inſudantes? Quæ autem abundantia homini de uniuerſo labore, quo ipſe laborat ſub ſole? Ergo aſcendamus ſuper ſolem, & conuerſatio noſtra in cœlis ſit: iam mente præcedentes quo ſumus & corpore ſecuturi. Ibi mi Andrea, ibi fructus laboris tui, ibi retributio tua. Sub ſole militas, ſed ſedenti ſuper ſolem. Hic militantes, inde donatiua expectemus. Merces militiæ noſtræ non de terra, non de deorſum eſt: procul & ab vltimis finibus precium eius. Sub Luc. 6. f Menſuram bonam & confertam & coagitatã ſole penuria eſt, ſuper ſolem abundantia eſt. & ſuperefluentẽ dabunt in ſinus veſtros. Defideras me videre: & de meo, ut ſcribis, arbitrio deſiderij tui pendet effectus. Nam mandatum ſuper hoc meum te indicas expectare. Et quid dicam tibi? Et cupio vt veniam, & timeo ne venias. Ita inter velle & nolle poſitus, coarctor è duobus, & quid eligam, ignoro. Vnũ ne uidelicet tuo ſatisfaciã deſiderio & meo pariter: an credã magis celebri de te opinioni, qua terræ ita perneceſſa rius prædicaris, ut de tua abſentia non metuas illi deſolatio imminere credatur. Itaque quod mandare nõ audeo, opto tamen vt te videam antequam moriar. Tu melius id videre & cognoſcere potes, ſi quo modo ſine dãno & ſine ſcãdalo illius gentis venire poſſis. Et ſieri poſſet quod aduẽtus tuus omnino non eſſet inutilis. Forte fauente Deo non deeſſent qui te ſequerentur reuertentem ad ſubueniendum eccleſiæ Dei, quoniã omnibus notus es & dilectus. Poteſt facere Deus ut tu cum ſancto patriarcha Iacob loquaris: In baculo meo tranſiui Iordanẽ iſtũ, & ecce cum tribus turmis regredior. Vnum dico, ſi venturus es, ne tardaueris, ne forte venias, & non inuenias. Ego enim iam delibor, nec puto me longum facere ſuper terram. Quis mihi tribuat tua, in uoluntate domini, amabili & dulci præſentia vel paulum refrigerari priuſquam abeam? Reginæ ſcripſi ſicut voluiſti, & gaudeo de bono teſtimonio quod ei perhibes. Magiſtrũ & fratres veſtros omnes de templo, necnõ & eos de hoſpitali, per te in domino ſalutamus. Incluſos quoque & ſanctos omnes ad quos opportune loqui poteris, per te in domino ſalutantes, eorum nos orationibus commendamus. Eſto pro me ad eos. Girardum noſtrum, qui in domo noſtra aliquando cõuerſatus eſt, & nunc, ut audiuimus, epiſcopus factus eſt, & ipſum affectu magno deuotiſſime ſalutamus.

Ad reginam Hieroſolymorum. G
Epiſt. CCLXXXIX.

DIlectæ in Chriſto filiæ M. reginæ Hieroſolymitanæ, Bernard. Clarævallis uocatus abbas, miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Miror quòd a multo iam tempore non vidimus literas tuas, non ſolitas ſalutationes habuimus. Quaſi nos obliti ſimus antiquæ tuæ erga nos deuotionis, quam in multis probauimus. Audiuimus, fateor, neſcio quæ ſiniſtra, quæ etſi non pro certo credimus, doluimus tamẽ ſiue veritate ſiue mendacio tuã aliquatenus decolorari opinionem. Sane interuenit Andreas chariſsimus auũculus meus, cui in nullo decredere poſſumus. ſcripto ſuo nobis ſignificans meliora, quod ſcilicet pacificè, & manſuetè te habeas, ſapienter & conſilio ſapientium te & tua regas, fratres de templo diligas, & familiares habeas: periculis imminentibus terræ ſecundum ſapientiam tibi a Deo datam, ſalutaribus conſilijs, & auxilijs prouide & ſapienter occurras. Talia prorſus talia docent opera mulierẽ fortẽ, humilẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

viduam, sublimem reginam. Neque enim quia regina es, indignum tibi viduam esse: quod si voluisses, non esses. Puto q̃ & gloria tibi est præcipue inter Christianos, non minus viuere viduam quàm reginam. Illud successionis est, hoc uirtutis. Illud tibi ex genere, istud ex munere Dei. Illud fœliciter nata es, hoc uiriliter uæta es. Duplex honor, alter secundum seculum, alter secun
H dum Deum, vterque à Deo. Nec paruus tibi videatur honor viduitatis, de quo apostolus: Honora, inquit, viduas, quæ veræ vi-
1. Ti. 5. duæ sunt. Habes certe penes teipsam familiare commonitorium apostolicæ iterum sa-
a
2. Cor. 8 lutaris sententiæ, qua doceris ab eo prouidere bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Coram Deo, ut vidua: coram hominibus, ut regina. Attende reginam, cuius digna indignaue non possunt latere sub modio. Super candelabrum sunt, vt appareant omnibus. Memento viduã, cui iam non est q̃ velit placere uiro, ut soli possit placere Deo. Beata es si saluatorem ponas tibi murum ad protectionem conscientiæ; & antemurale ad repulsionem infamiæ. Beatã inquam, si veluti desolatam & viduam totã
Mat. 12. te Deo regendam commiseris. Alioquin be-
d ne non regis, si bene non regeris. Regina Austri venit audire sapientiam Salomonis, vt regi disceret, & sic regeret. Et ecce plusquam Salomon hic: Ipsum loquor, & hunc crucifixum. Huic te cõmitte regendam, huic
Mat. 11. docendam quomodo regere debeas. Disce
d tanquam vidua, quod sit mitis & humilis
Esa. 11. a corde: disce tanquam regina, quod iudicet in iustitia pauperes, & arguat in æquitate pro mansuetis terræ. Ergo cum cogitas dignitatem, attende & viduitatem: quia (vt pure apud te quod sentio proferam) non potes esse regina bona, si bona nõ fueris vidua.
1. Ti. 5. Quæris vnde bona vidua æstimetur? Ex hoc
d profecto quod apostolus dicit: Si filios educauit, si hospitio recepit, si sanctorũ pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est. Si hæc facis, beata es, & bene tibi erit. Benedicat te dominus ex Sion, eximia in domino filia, & omni veneratione digna. Admonitio præmissa est, prosecutio iam à vestra dignatione expectatur. Occasio data est, excusatio iã non admittitur, si non renouata nostra per te familiaritas, familiaribus deinceps à uobis uerbis & literis frequentetur.

De Iordano Cardinali, domino Hostiẽsi.
Epistola. CCXC.

PErtransiit legatus vester de gente in gentem, & de regno ad regnum alterum, fœda & horrenda vestigia apud nos ubique relinquens. A radice Alpium & regno Burgundionicorum per omnes pene ecclesias Franciæ & Normaniæ, & circunquaque circumquaque vsque Rothomagum vir apostolicæ regulæ uenit, non euangelio, sed sacrilegio. Tanta fertur vbique commisisse, spolia ecclesiarum asportasse, formosulos pueros in ecclesiasticis honoribus vbi potuit promouisse, vbi non potuit, voluisse. Multi se redemerunt ne ueniret ad eos. Ad quos peruentre non potuit, exegit & extorsit per nuncios. In scholis, in curijs, in triuijs, fabulam sepium scenicis, in culares, religiosi omnes male loquuntur de eo. Pauperes & monachi & clerici conqueruntur de eo. Homines quoque suæ professionis, ipsi sunt qui magis exhorrent & detestantur eius & vitam. Hoc testimonium habet & ab his qui intus, & ab his qui foris sunt. Non sic dominus Ioannes Papa, qui non sic, cuius laus est in ecclesia, quippe qui honorificantis vbique ministerium suum. Legite literas has domino meo. Ipse videat quid de tali homine faciendum sit, qui exhauit animam meam. Dico tamen pro ruptione qua soleo. Bonum est ei si purget curiam suam, & si liberet conscientiam suam. Decreueram ista tacere, sed venerabilis Montis Dei ad hoc me impulit & admonuit vt scriberem. Et scitote minus me dixisse quàm publice prædicatur.

Ad dominum Papam Eugenium, pro ecclesia sancti Eugendi Iurensis.
Epist. CCXCI.

SAncti Eugendi nobile monasterium, olim diuitijs & religione famosum (si vera sunt quæ accuntur) prope interitum est. Nec decredenda omnia. Domos vicinas uobis, uobis notas, pertinentes ad ipsum, partim iam destructas, partim indies destruimus & dolemus. Quæ in membris, hæc & his grauiora de capite fama nuciante percepimus. Sed nunquid debet

nunc malorum uobis quorum non est numerus, retexere narrationem? Lator præsentium monachus præfati monasterii, & Archegaudus prior, homo nobis ab antiquo
L pro sua honestate & religione dilectus, potent vobis intimare quæ plenius norunt, & si non omnia. Quis enim hoc posset? Tot & tanta pro certo, quæ apostolicam securim etsi dissimulantem, etsi dormitantem, mirũ non surgere & ferire compellant. Ego liberaui animam meam: sed non sufficit, nisi & monasterium liberetur. In manibus vestris mors & vita illius.

Ad quendam, qui ausus est nouitium dehortari à proposito.

Epist. CCXCII.

DIsi ignotus nobis facie, sed nõ fama. Ipsa referente didicimus, quod sis homo sapiens, & secundum seculum honoratus. Vobis autem dilectus filius meus Petrus, cui & notior & familiarior sanguinis affinitate videris, vt tibi scriberem, immo rescriberẽ. Tu enim scripseras illi, & vtinam ut te decuisset, & illi expediret. Non sic fecisti. Nouitio domini sui. Dico tibi, est qui quærat & iudicet. Nõ sufficiebant tibi peccata tua, nisi te & alienis inuolueres: & rursum ad peccata, quod in te fuit, pœnitentem iuuenẽ reuoca res: & sic secundum duritiã tuam & cor impœnitens thesaurizares tibi iram in die iræ? Quasi non satis eum per se tentet diabolus, nisi tu inueris illum: homo Christianus, dux
M eius, & notus eius. Tu quidem illi serpentem alterum, sed non tibi ille alteram Euam exhibuit. Tuis impulsus est manibus, sed nõ euersus: fundatus est enim supra firmam petram. Veruntamen non reddimus tibi vicẽ, sed vincimus in bono malum, orantes pro te, exantes tibi meliora, & meliora scribentes. Primo quidem quia sapiens diceris, ut quod
Pro. 3. d dicebam, verius sis, mitto te ad verum sapiẽtem qui ait: Noli prohibere eum qui potest benefacere, si uales, & ipse benefac. Habes tempus faciendi. Sed quandiu habitu
Iob 5. a rus? Quantulum superest vitę tibi præterim iam senescenti? Vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Si sapis, tion veniet super te illa maledictio: Vidi stultum firma radice, & statim maledixi pulchritudini eius. Pulchre stultum pseu- 1. Cor. 3
dosapientem verus sapiens appellauit, sciens d
sapientiam, huius mundi stultitiam esse apud Deum. O vtinam saperes, & intelligeres, ac nouissima prouideres. Sa- Deu. 31.
peres quæ Dei sunt, intelligeres quæ mundi d
sunt, prouideres quæ inferni sunt. Profecto inferna horreres, superna appeteres, quæ sunt ad malum contemneres. Multa suggerit animus, imò spiritus, loqui tibi de salute animæ tuæ, sed donec rescripto nouerim tuo qualiter ista acceperis, non adijciam ultra, ne fiam onerosus cui de cætero volo esse amicus, & adiutor (si uolueris) ad salutem. Dilectam nobis in Christo uxorem tuã per te, licet immeritam, salutamus.

Petro abbati de Cella, pro monacho A
Caziacensi, qui translierat apud Claramuallem.
Epistola. CCXCIII.

VNde mihi scripsistis, ita respondeo vobis. Molestiam domini Caziacensis nulli arbitror molestiorem esse, quàm mihi. Sed puto uos non latere, voluntate & præcepto ipsius iam ex longo illum monachum factũ nostrum, & mihi ipsum obedientiã promisisse, & me curam illius suscepisse. Quoties extunc volentem venire repuli, venientem remisi, recordari facile non est. Tandem modo veniens me nolente remansit, & nullo modo ei persuadere reditum potui. Dicebat autem quia si nos eum proijceremus, iturum se longius, & nullatenus rediturum. Sed nec sic assensum meum habens, imò & contra consilium meum intrauit. A quo vtique introitu salua conscientia eum prohibere non potui, nec proijcere possum, vtpote, vt dixi, iam olim in meam receptum curam, & de quo redditurus sum rationem. Diu, fateor, periculum hoc conscientiæ meę dissimulaueram propter molestiã boni illius hominis: & adhuc dissimulassem, si meo iste cõsilio quoquo modo acquiescere voluisset. Quæ cũ ita sint, uestrum est consolari hominem, delinire tristitiam eius, excusatum me habere de tam rationabili causa. Postremo ipse quoque (ut scitis) in pendulo est, & sæpe cogitauit relinquere domum suã. Quod si vellet nunc affectui mãcipare, ego non prohiberem, pro eo quòd in ea non B
si ne magna anxietate versetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad dominum papam Eugenium, pro episcopo Cenomanensi. Epistola. CCXCIIII.

ADest episcopus Cenomanensis. Ipse est (si nescitis) de cuius veritate & honestate nullus dubitat, nisi qui bene non nouit hominẽ. Mihi quidem ab ineunte iuuẽtute sua notus & dilectus est: tã pro memoratis uirtutibus, quã pro alijs bonis moribus suis. Si quid aliud paternitati uestræ de eo insusurratum est, aut ego fallor, aut ille mentitus est in caput suum. Audite eum, & cum plenitudine gratiæ uestræ remittite. Deceptus sum enim, si bene non fuerit collocata. Abbas Vindocinensis qui specialiter vester est, rogamus vt & ipse specialem inueniat gratiam: & rationabilis eius petitio haud difficilẽ adsequi mereatur effectum. Dominus Andegauensis mittit nuncium suũ, & per se & per nos aliquid petens. Exaudiatur & ipse pro iustitia sua, & non exaudiatur contra eum susurro mendax. Dignum est enim ut qui omnibus uiuitis, omnibus pro meritis valeatis.

Domino Henrico Cardinali, pro eodem episcopo. Epist. CCXCV.

C SIc tibi quasi mihi scribo, & hoc quotiens tibi scribo. Vbi enim tu es, me esse confido: quippe quem tanquã me ipsum diligo. Si me tu æque diligis (imò quia diligis) vide ne dominus Cenomanensis ex te (quod in te est) in aliquo redeat contristatus. Alioquin ego contristarer in homine quem satis pro sua honestate diligo, & à te diligi uolo.

Domino Hostiensi, pro eodem. Epist. CCXCVI.

QVidam clericus dicitur aures domini mei circumuenisse, aliquid contra episcopum suum, & nostrum amicum pro sua cupiditate molitus. Si mei cura est vobis, imò iustitiæ Dei, date operam ut nihil lucretur de suo mendacio susurro malignus, nec lædatur in aliquo innocens episcopus & fidelis amicus.

Abbati Arremarensi, pro fugitiuo monacho. Epistola CCXCVII.

LAtor præsentium ad petitionem nostram dudũ susceptus in consortium vestrum stultitia & leuitate sua reiecto habitu sancto à uobis exijt. Sed quia ductus pœnitentia (ut videtur) redire cupit, & se iterũ recipi humiliter petit, petimus & nos ut iterũ recipiatur, pœnitentique amore Dei & nostro introitus & habitus non negetur.

Ad dominum papam Eugenium, pro Nicolao. Epist. CCXCVIII.

NIcolaus ille exijt à nobis, quia non erat ex nobis. Exijt autem fœda post se relinquẽs vestigia. Et ego longè ante hominem noueram, sed expectabam vt aut Deus eum conuerteret, aut instar Iudæ, ipse se proderet. Quod & factum est. Præter libros, denarios & aureos multos, in ipso exitu eius inuenta sunt super eum sigilla tria: vnum eius proprium, alterum prioris, tertium nostrum, ipsumque non antiquum, sed nouellum: quod ob ipsius dolos & furtiuas subreptiones mutare nuper coactus fueram. Hoc etiam est [...] vobis tacito nomine scripsisse me memini, quia videlicet periclitati sumus in falsis fratribus. Quis possit dicere ad quam multas personas sub nomine meo me ignorante, quæ voluit scripsit? Quis mihi det ut ipsa curia vestra ad purum purgetur fece mendacij eius? Quis mihi det ut vel eorum innocentia qui mecũ sunt, satis valeat excusari quos circumuentos & præuentos impudentissimis eius mendacijs? Vobis quoque aliquoties pro eadem falsitate rescripsisse, & non semel. Iste partim conuictus, partim & confessus est. De turpitudinibus eius quibus terra sordet, & iam factæ sunt omnibus in parabolam: [...] polluere labia mea & vestras aures. Si ad vos venerit (nam hoc gloriatur, & amicos se habere confidit in curia) mementote Arnaldi de Brixia, quia ecce plusquam Arnaldus hic. Nullus perpetua dignior inclusione, nihil ei perpetuo silentio iustius.

Comiti

Comiti Engolismensi, pro fratribus de Brixia. Epist. CCXCIX.

NOlite mirari si grauis nobis videtur tam grandis reditus, qui de terra illa Brixiæ a fratribus nostris exigitur, quia tale aliquid non consueuimus. Nã multas fecimus abbatias, & nulla illarũ tali subiacet exactioni. Sed quia vos ita vultis, & Deus plus acceptat voluntarium bonum, quam coactum: sustinemus iuxta conuentionem quam fratres nostri vobiscum fecerunt, donec Deus meliorem vobis inspiret voluntatem: quod non diffidimus. De cætero diligite eos, fouete, defendite, manutenete: quia tunc securius stabitis ante tribunal Christi, si pauperes eius habueritis vestri dilectores, & pro vobis intercessores.

Blesensi comitissæ. Epistola CCC.

SI quando in vos filius vester visus est excessisse, doluimus, & dolemus non minus excessum filij, quam matris iniuriã. Quod tamen, & ipsum excusabile est in adolescente Gen. 8. d filio. Nempe delicta iuuẽtutis, ipsa quæ commisit, excusat ætas procliuior. An nescitis quia proni sunt sensus hominis, & cogitationes in malum ab adolescentia? Confidendũ mutatum iri in melius, patris meritis, & elee- F mosynis. Propterea insistendũ magis magisque votis, & precibus ad Deum pro eo: quia etsi ille minus interdũ, quam debuit, filialem affectum exhibuit, mater tamen pro suis visceribus maternum deserere non debet, sed Esa. 49. d nec valet, affectum. Nunquid potest mater obliuisci filij vteri sui? Et si illa (inquit) obliuiscta fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Oremus, & ploremus corã domino, vt Deus tantæ indolis iuuenem, probitatis paternæ imitatorem (quod non diffidimus) sua faciat pietate. Agendum cum eo in spiritu lenitatis, blandisque obsequijs: quia sic melius ad bona opera prouocabitur, quam si irritationibus, & increpationibus, exasperetur. Ita sane de eius cita lætaque mutatione posse lætificari confidimus cor vestrũ, & nostrum pariter. Quidni ego totis cupiam visceribus quotidie seipso fieri meliorem? Vtinam qualem inueni in me, talem semper in omnes inueniam. Quid enim quantum ad nos vnquam volui, & non fecit? Retribuat illa dominus. Cæterum pro vobis, sicut sæpè petistis, sæpè prout oportuit, & monui, & monebo.

Santiæ sorori imperatricis Hispaniæ. Epistola CCCI.

QVod factum est de receptione Tholdanos monasterij, scitis per me non esse factum, vtpote absentem, & ignorantem quid fieret. Factum autem per nostros non nego: consilio tamen multorum religiosorum, episcopi conniuentia, & assensu, nobilis quo- G que dominæ, quæ locum illum in propria possessione fundauit, petitione, & voluntate publicè, vt accepimus, & nihil in abscondito factum. Existimabant autem se libere posse suscipere locum, quem in Dei libertate, & sine alterius Ecclesiæ subiectione fundatum ipsa, quæ fundauerat, adserebat, & priuilegia (vt aiunt) præ manibus erant. Cæterum, quia Caracenses fratres factam sibi in hoc iniuriam (vt scribitis) conqueruntur, nec audientes Salomonem, qui ait: Noli prohibe- Pro. 3. d re eum qui bene vult facere, si potes, & ipse benefac: nobis in tam sancto opere contradi- cunt: & quoniam seruos Dei non oportet li- 2. Ti. 2. d tigare, consilij nobis fuit ad vestrum potissimum consilium causam remittere, vt vestra auctoritate, & opera omnis inepta, & iniusta (vt aiunt) calumnia conquiescat, & ordo in domo Dei receptus ad eius gloriã, & vestrã ipsius salutem deinceps in pace permaneat. Nam & frater Niuardus qui multum gratulatur de vobis, satis in hoc de vobis confidere meruit, tum propter vestram erga nos specialem deuotionem, tum etiam propter bonam quam audiuit à vobis de hoc ipso promissionem. Si autem vestris (quod non credimus) salutaribus monitis, aut consilijs contradictores illi acquiescere nolunt: tunc duorum iudicio episcoporum, ad quos duo illa loca iure parœciali pertinere noscuntur, omnis inter eos cõtrouersia terminetur. Quodque ab eis iudicatum siue constitutum concorditer fuerit: vestrum erit ratum H habere, & de cætero firmiter manutenere. Si timetis Deum, non patiemini impediri tantum bonum, nec bonam illam mulierem frustrari à desiderio suo, nec fratres illos suæ deuotionis priuari fructu, nec Deum denique tam accepto sibi reformati ordinis sacrificio defraudari. Obsecramus vos, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro nouella uestra plantatione (illos loquor de spina) vt eis uiscera misericordiæ exhibeatis, quatenus uestro beneficio sustentati, in seruitio Dei, & suo ordine perseuerent.

Legatis apostolicis pro archiepiscopo Moguntinō, Epist. CCCII.

DOminis, & patribus reuerendis apostolicæ sedis legatis, puer sanctitatis eorum, Bernardus Clarævallis vocatus abbas, per omnia Deo placere, & gratos fructuosæ suæ legationis manipulos reportare. Etsi corpore remoti, sed affectu, & noua voluntate uobis appropiauimus: optantes, & orantes dirigi actus, & studia uestra ad omne quod decet, & expedit. Inde est, quòd audientes miserandum illum archiepiscopum Moguntinensem uocatum ad uestram præsentiam, ibiq; responsurum aduersarijs suis: ausi sumus uestram pro eo interpellare bonitatem. In hoc enim credimus honorificari ministerium uestrum, si quatenus salua iustitia licet, parieti inclinato, & macerie depulsæ humeros ve-
Esa. 42. a stræ auctoritatis supponitis, nec calamum quassatum cōteri, nec linum fumigans (quod in uobis est) extingui non permittitis. Sentiat obsecramus, sibi profuisse, & precem nostram, & suam simplicitatem, ob quam fertur a falsis fratribus circunuentus potius quam inuentus in aliquo dignus depositionis.

Ludouico iuniori Regi Francorum. Epistola CCCIII.

SI homo ille de Britannia dimittere vellet adulteram, ut posset solui anathematis vinculo quo tenetur, ut illa paternam hæreditatem suam secundum diuisionem suam quam fecit cum fratre suo, à uobis requireret, & si hoc ipso indigna non esset forsitan recusandum, ut proinde potentis viri seruitium, & auxilium haberetis. Aliquin non est consilium, humilis fidelis uestri concedi vllatenus, aut terram, extraneo, aut uestri fauorem domini excommunicato,
Ps. 49. c & incestuoso: ne (quod Deus auertat) quandoque, & vos audiatis: Si uidebas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionē tuam ponebas. Nec tamen verbum precipitanter, & quasi ex abrupto rumperetur, suluerim. Agendum autem per fideles, & prudentem nuncium, quatenus si fieri potest inducietur, & tempus redimatur. Quod si & hoc ille renuerit, & malignari malitiæ fidendum in domino, quia non præualebit, quoniam quidem iustitia, quæ cum rege erit pro rege. Nescio autem an episcopus ad hoc conueniens satisque idoneus sit tam quia fidelis non sit, & quidem fidelissimus, sed quia odit illum: nec suum, vt uerum, consilium credet ei. Ipse tamen parebit est pro uestra voluntate ad omne quod cum Dei voluntate facere poterit. Si quid est, quod quasi ex parte mea uobis secreti fuerit, à me hoc illud accepisse sciatis, & nusquam ex ore meo id accipiatis. Homo enim quem multum diligo, & satis credo vosque illi, ni fallor, credere quod uolumus securè potestis.

Eidem pro ipsius infirmitate solicito. Epistola CCCIIII.

IN literis quas misit dignatio uestra, lætificastis animam meam, lætificet uos ipse, qui in cælis est Deus. Quis sum ego, aut quæ domus patris mei: ut de morte, uel de maiestas regia cogitet? Et nunc quasi habitus sum, ut de meo esse scire curetis, si tis me aliquantulum conualuisse, & uix sentio, mortis interim ereptum periculo debilem tamen, & debilem ualdè. De cætero re uos uolo dominum Robertum germanum uestrum dignanter nos, & deuotè fauisse tasse in infirmitate nostra. Sed & sic cutum in auribus nostris, ut gaudium nobis & spem de se meliorem reliquerit. Diligeeum, quia si dictis facta compensēs, complacebit uobis in illo, & si dignum iudicatis, sciat uobis placere, quòd nostro, & bonorum cōsilijs de cætero se acquieturum promisit. Sigillum non erat ad manum, sed qui legit agnoscat stylum, quia ipse dicta-

Ad dominum papam Eugenium, pro episcopo Beluacensi. Epistola CCCV.

I. ILlius uester ille Beluacensis (quē dicerem, & nostrū, nisi insolentiā redoleret) appellatus ad uestrā præsentiam ueniebat: & libēs, utpote de sua iustitia securus, & de uestro patrocinio fauorenō dubius. Sed obstiti ego, & vix eū potui retinere quippe cupidū uidēdi faciē uestrā. Quod aūt retinere volui, cū multæ occurrerent causæ, illud præcipuū fuit, ꝙ de uestra dubitauimus uoluntate. Deinde præter alias incommoditates non paucas quæ obuia rē uiderentur, ipse & frater suus rex nō ambulant in uno spiritu, & non erat satis tutum diu absentari a suis. Nolo a me quęratis cuius sit culpa, nō est meū inculpare quenquā: Sufficit mihi excusare ep̄m. Quicquid humilitatis quicquid obsequij pro sua p̄sona potuit, uidimus exhibētē, & nihil proficientē. Scitote tū quicquid timeat, quicquid accidere debeat, sine mora uenturum, ubi uobis placiturum cognouerit. Persona eius, & causa eius in manu uestra. Nec.n. in sibi credito ita agit, uel ita conuersatur, ut se tali indignum putet prærogatiua. Itaq; pro se direxit istum, sciens, quòd ad patrem dirigeret. Scire placeret quid iniunctum sit ei? Nihil ex iniuncto agere, sed totum committere uestro consilio, de quo totus pender ipse. Nempe fiduciam habet non modo iudicari causam suam a uobis, sed iuuari, sed foueri, sed manuteneri. Si placet eam committere domino Remensi archiepiscopo, maturum posse fortiri finem domino auxiliante confidimus: si tamen appellandi suffugium parti utrique subtrahatur.

Domino Hostiensi, pro electione abbatis Turoldi de tribus fontibus. Epistola CCCVI.

Mat. 18. a VAE Mundo a scandalis. Ego vos scandalizo? Ego uobis scandalo sum? Quis hoc crederet posse contingere, nisi cui nota non esset nostra vnanimitas, nostra mutua charitas, & quomodo in domo Dei ambulauimus cum consensu? Subita, & dolenda mihi mutatio. Qui me portabat, nunc parat opprimere, qui me defensabat, nunc terret minis, blasphemijs impetit, arguit præuaricationis. Protoplasti super grauī, & singulari peccato confessionem requisiti sunt: Niniuitæ ad pœnitentiam expectati sunt: Sodomitæ non de auditu, sed magis de uisu puniti sunt. Mecum eo differentius, quo contemptibilius actum est. Non sum reputatus qui ponerer ad rationem, qui inuitarer ad satisfactionem, qui causam requirerer, qui pro me respondendi facultatem acciperem. Non conuentus, iudicatus sum, non conuictus, condemnatus sum. Et nunc audite si dignamini excusationem nostram: & si forte minime sufficientem uobis, ueram tamen. Voluistis loco uestri substitui fratrem Nicolaum: & ego memini, non diffiteor. Ita conuenit uobis pariter, & mihi fore: credidi, propter quod locutus sum. A
Quod ita non est factum, necessitas fecit, non duplicitas. Res in discordiam uersa est. Quid dico in discordiam? Concordia magis fuit. Tam concorditer discordes ab hac nostra conniuentia omnes inuenti sunt, vt nec unus quidem monachus siue conuersus, præter duos, aut tres qui uestrates erant, acquieuerit adsentire. Tentauimus nihilominus tamen in multis argumentis, nunc blandiēdo, nunc terrendo, quomodo res effectū fortiretur: sed ut vnanimiter, ita & pertinaciter obstiterunt. Possemus uim facere: sed sic mihi parcat Deus, quomodo parcendo illi omisimus, ne homo uerecundus, & pusillus corde (ut nostis) & fugitans onus, in hoc tanto turbine remaneret. Nam præter ea, quæ extrinsecus sunt, quæ probastis & uos, supra vires eius esse omnia uidebantur. Itaque tollentes eum cum suis, imposuimus onus quod eo leuius ferret, quo a nostris pariter portaretur. Est enim locus nouiter ordinatus de fratribus nostris, & uicinior nobis, ut possit a nobis facilius frequentari. De abbatibus ad locum pertinentibus, quia adsensum uestrum non tenebamus, nihil ausi, fratrem Robertum, quo nemo magis idoneus ad manum esse tunc uisus est, dare voluimus: cum responsum est nobis, a uestra discretione fuisse prohibitum. Quid plura? Acceperunt hominem, qui uestræ, sicut accepimus, displicet sanctitati. Nec latet causa. Inhonestum, ut aiunt, publicè prædicatis, & ob turpitudinis notam e priori monasterio trusum cui ante præfuerat. Po- B
test ita extitisse, me (quantū recordari ualeo) usque ad hoc tempus non audisse huiscemodi uerbum de illo, Deum testor, & angelos ejus. Sed neque ipse archiepiscopus cum eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

amouere omnimodis niteretur: tale aliquid vel scripto, vel nuncio uobis aliquando significauit. Egone turpitudinis adsentator, fotor inhonesti? Si ita de me sentitis, videte ne uestram quoque excellentiam pariter inuoluat hoc nubilum. Quippe qui cum eiusmodi tam notam omnibus familiaritatem atque amicitiam semel initam, tanto studio hucusque fouistis. Et de archiepiscopo quid dicitis quid sentitis? An & ipse quem talem sciret (nec enim poterat nescire, cùm notus esset ex longo) prior promoueret, & in loco cui ipse præfuerat? Minimè ego vel tenuiter suspicer illud de tali viro, & tanto amatore honestatis. Et quidem qui promouit, ipse, & amouit, non negauerim. Qua ratione hoc fecerit videre it ipse. Nam multis displicuisse factũ cognoscitur, nempe nec rationem, nec ordinẽ nec consuetudinem in eius amotione cernentibus. Tantum archiepiscopus sic voluit, & ne contristaremus eum nostro hortatu, iste in pace cessit, & dedit locum iræ. Vnum dico: ex quo ad nos intrauit (sicut testimoniũ habet ab omnibus) nihil in eo quod promotioni huic obuiaret, compertum est. Sine querela conuersatus est. Adhuc non deest homini literatura congruens, non doctrina, non affabilitas, non gratia in vultu & sermone. Sed suspecta est vobis breuitas temporis quod nobiscum fuit, fateor & mihi. Fortassis beneC faciet, fortassis malè. Vereor omnia opera
Iob 9. d mea, & quod operor non intelligo. Vnde certus non sum, certum vos facere minimè possum. Factum est, & quod factum est, non potest non fieri. Si propheta fuissem, non profecto feciſſem vnde amicum offenderem, sanctum, turbarem, episcopum scandalizarem. Quid vultis vt faciam? Sic factum est tali necessitate, tali que ordine. Hæc excusatio mea. Si sufficit, tollatur de medio scandalum. Si minus, ego iudicium portem, quod & quale decreueritis. Nã si quod ædificaui, tam cito iterũ destruam, grauet nisi forte causa conueniens superuenerit, quod fortasse processu temporis accidere potest. Si vultis vos amouere eum, potestatem habetis. Non obsisto, non me opponO torrenti. Inique non egi: si insipienter videor, in promptu est vobis insipientiam meam corrigere, aut si hoc dignius iudicatis, etiam & punire. Dico tamen, si piè, si christianè mecum agitur, corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: non in ira apud
pſ. 140. b alios diffamabit. Habetis formam meã hic, nisi & hoc indignamini præsentibus literis. Nempe comperta per alios, & non per vos vestra indignatione, cautum habui nõ reponere vicem, sed mox vobis de vobis per sententia scripta cõqueri. De cætero benedictus Deus qui & hoc quod dederat, & de quo multi forte immoderatius blandiebat, solatium ante exitum tulit: vestram scilicet & dominum mei gratiam: vt vel proprio experimento discam non ponere spem meam, in homine.

Ad eundem. Epistola. CCCVII.

Festine ista dicto, & ob hoc gaudium festiuè: siquidẽ viator maturius festinans viget. Res magis sed magis læta. Frater G. Fulcherius cum literis domini mei pariter & vestris, simulque præsentium lator peregrinus vno penè momento adfuerunt: Deo ita dubio prouidente, vt haberem per quem commanter referiberem: quod vtique cupienti mihi non poterat satis esse festinum. Inde est quod hæc in infirmitate mea ipse dictauit, quia non esset tunc alter ad manum. De domino de Beluacensi quod primum posuistis, primo ita respondeo. Sui iuris est. Iam non est in mea potestate, sed in ciuitate vita eius & conuersatio. Si secus quam debet, vel decet, interdum agit, dolere possum, sed emendare, prout volo, non valeo. Veruntamen quod vobis suggestum est de vagatione eius, minimum extitisse in ea vsque adhuc nos non cõperimus, nec inde notatum apud nos quandoque fuisse uimus. Ex quo ad eum venit frater Robertus qui cum eo est, turpe & graue aliquid patrasse, aut episcopo persuasisse, ad aures nostras nondum omnino peruenit: & minus ad vos potuit peruenire, quod latere nos potuit. Dabo tamen operam facere quod vobis de reuocatione eius, si quando honestius & opportune potuero. Iamque feciſſem, si ea pace episcopi potuissem, & non timuissem mutiliorem huic subrogandum. In quadragesima venit ad nos ipse episcopus paratus ire ad curiam causa cuiusdam appellationis, & veniſſet, nisi nos dissuasissemus. Porro dissuasionis intentio fuit, quod non ita videretur esse paratus, siue in consilio, siue in commutatu, vt iuuenis episcopi personam deposuisset. Propositum tamen eius est producere tempore opportuno. Frater vester gratiam facite cum illo misericordiam. Vt aduersarii eius non præualeant

cum. Vellem uos ad ipsum potius quam ad uos scripsisse, & fraterne monuisse super his quæ de eo audistis. Deinde super statu corporis mei cognoui uos esse solicitum. Verũ est quod audistis, infirmatus sum usque ad mortem, sed interim reuocatus ad mortem, atque hoc (ut me sentio) nõ diu. Lõge enim sum debilior quam credi possit. Quod tamen dixerim absque præiudicio diuinæ prouidẽtiæ, quæ & mortuos suscitare potest. Et in hoc sit responsum non modo uobis, sed & domino meo. Cui volo & oro, ut in quantacunque deuotione poteritis, accito uobis pariter domino Tusculano, plenissimas grates referatis pro tanta dignatione & solicitudine tam pia. Iam de domino Lugdunensi audire quæ verum est, & quod certũ sit uobis. Vir ille aggressus est iter cum multa pecunia, & honorabili comitatu, prout decebat tantum archiepiscopum, & ecce undique in ipso pene prodefiderij? Progredi non licebat, & desistere ductu insidiæ inimicorum. Quid faceret uir à proposito sibi grauius omni captiuitate iudicabat. Comites suos partim remisit, partim dispersit, inassa pecunia se exoneranit, modicum retinens vnde cũ paucis posset perF ficere viam. Quid plura? Venit cum tribus aut quatuor ministris, ipse nihilominus in habitu ministrantis, sicque strata publica cũ turbis promiscua peregrinorum tanquã unus ex illis, peruenit ad sanctum Egidium. Cumque infirmaretur, pertransiit usque ad Montempessulanum. Ibi aliquandiu commoratus cum medicis expendit & quod habebat, & quod non habebat.

Ad tres episcopos curiæ Romanæ. Epist. CCCVIII.

Lac. 1. a D hoc uos Deus in sublimitate posuit, ut tanto maiori ecclesiæ suæ utilitate viuatis, quanto in ea eminentiori auctoritate præestis. Alioquin deponet ille paterfamilias potentes de sede, qui pro accepta potestate inuenti fuerint suis utilitatibus deesse. Quanta sustineat sponsa Christi dam na in episcopatu Metensi, etsi nos amplius horreamus, quia viciniores sumus, tamen & vos arbitror non latere. En quantus lupus illud ouile Christi tum insidijs, tum manifestis assultibus quotidie molitur irrumpere, & dispergere oues Christi sanguine congregatas? Idque non ab heri & nudiustertius, sed ex quo adhuc fuerat lupicellus, non cessat illum Dominicum gregem quibus potest viribus infestare, & vastare rapinis, incendijs, homicidijs. Ego itaque quod in me est, demonstro lupum, instigo canes. Iam quid interfit vestra, uos videritis: meum non est docere doctores.

Ad Petrum abbatem Cluniacensem. Epist. CCCIX. G

DOmino & patri reuerẽdissimo, Petro Cluniacensi abbati, suus Bernardus quod suus. Visitet te oriens ex alto, ò bone uir, quia uisitasti me in terra aliena, & in loco peregrinationis meæ consolatus es me. Bene fecisti, intelligens super egenum & pauperẽ. Absens eram, etiam longo tempore absens, & recordatus es nominis mei, homo magnus occupatus in magnis. Benedictus sanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id suggessit. Benedictus Deus noster, qui perfecit. En teneo vnde glorier apud extraneos, literas tuas, & illas literas in quibus tuam mihi animam effudisti. Glorior quòd me habeas nõ modo in memoria, sed & in gratia. Glorior priuilegio amoris tui, refectus sum de abundantia suauitatis pectoris tui. Non solũ autem, sed & glorior in tribulationibus, si quas dignus habitus sum pro Ecclesia pati. Hæc plane gloria mea, & exaltans caput meum, Ecclesiæ triumphus. Nam si socij sumus laboris, erimus & consolationis. Collaboran pſ. 37. c dum fuit, & compatiendum matri, ne & de nobis quereretur, dicens: Qui iuxta me erant, de longe steterunt, & uim faciebant, qui quærebant animam meam. Deo autem gratias qui dedit ei victoriam. Honestauit Hest. 9. c eam in laboribus, & cõpleuit labores illius. Can. 2. c Tristicia nostra in gaudium, & luctus noster H versus est in citharam. Hyems transijt, imber abijt & recessit, flores apparuerũt in terra nostra, tempus putationis aduenit. Amputatum est sarmentum inutile, putre membrum. Ille ille iniquus, qui peccare fecit Israel, morte absorptus est, & traductus in uentrem inferi. Fecerat quippe, secundũ Prophetam, pactum cum morte, & cum inferno fœdus inierat. Ideoque, iuxta Ezechielem, factus est perditio, & non subsistet in æternum. Alius quoque omnium sicut maximus, ita & pessimus inimicus, abscissus nihilominus est. Et is erat unus ex amicis Ecclesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

clesiæ,sed illis de quibus solet queri & dicere:
Ps.37.b Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Sed qui restant, cito speramus de similibus idem iudicium. Prope est vt reuertar ad fratres meos, si vita comes fuerit,per vos sicut intēdo transiturus. Interim commendo me sanctis orationibus vestris. Salutamus fratrem H.camerarium, & omnes qui circa vos sunt, cum reliqua sancta multitudine.

Ad Arnoldum Carnotensem abbatem Bonæuallis. Epst. CCCX.

SVscepimus charitatem vestram in charitate,& non in voluptate. Quæ enim voluptas, vbi totum sibi vēdicat amaritudo? nisi quod solum nihil comede
I re vtcunque delectabile est. Somnus recessit a me,ne vel beneficio sopiti sensus,dolor vnquam recedat. Defectus stomachi, fere totum quod patior est. Frequenter & in die & in nocte exigit confortari modico admodum qualicunque liquore. Nam ad soli dum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parum quod dignatur admittere, non sine graui molestia sumit: sed timet grauiorem, si se vacuum omnino dimiserit. Quod si plusculum quid interdum admittere acquiescat,id grauissimum. Pedes & crura intumuerunt, quemadmodum hydropicis contingere solet. Et in his omnibus ne quid lateat amicum de statu amici solicitum, secundū interiorem hominem(vt minus sapiēs dico) spiritus promptus est in carne infirma. Ora te saluatorem qui non vult mortem peccatoris, vt tempestiuum iam exitum non differat,sed custodiat. Curate munire vobis calEze.18. & 33.c caneum nudum meritis: vt is qui insidiatur, inuenire non possit vnde figat dentem, & vulnus infligat. Hæc ipse dictaui, sic me habens, vt per notam vobis manum, agnoscatis affectum. Veruntamen rescripsisse quam scripsisse maluerim.

Hanc supradictam epistolam sanctus abbas Bernardus iam in extremis positus ultimam dictauit.

Ad fratres Hybernienses, in obitu sancti Malachiæ episcopi.

Epist. CCCXI. quæ incipit, Religiosis fratribus, quam uide supra inter Sermones.

Ad Guidonem abbatem,& fratres Arremarenses. Epist. CCCXII.

VEnerabili Guidoni abbati Arremarensi, & sanctis qui cum eo sunt fratribus, Bernardus seruus sanctitatis eorum, seruire desiderio in sanctitate. Petis charissime mihi Guido abbas, & tecum pariter qui tecum sunt fratres, dictare me aliqua vobis legenda lenniter, vel canenda in festiuitate sancti Victoris, cuius apud vos corpus sacratissimum requiescit. Cunctanti instas, dissimulanti vrges, meam & si iustam verecundiam dissimulans ipse. Adhibes mihi & alios precatores quasi sit aliquid ad inclinandum me magis voluntati, tua ipsa voluntate conuenientius. Verum tu vel proprio iudicio consulens, cogitare debueras non affectum tuum ergo me, sed meum in ecclesia locum. Sane altioris negocii non amicum desiderat, sed eruditum, sed dignum: cuius auctoritas potior,vita sanctior, stylus maturior & opus illustret, & consonet sanctitati. Quantulus ego in populo Christiano, cuius literæ in ecclesiis legantur? Aut quantula mihi ingenii eloquentiæ facultas, vt a me potissimum festiua & plausibilia requirantur? Quid? Quem certi habent laudabilem & laudatum, ego de anuo laudare incipio[super terram? Superuacuum est addere laudibus, detrahere est. Nec quod glorificatos ab angelis homines iā laudare non audeant: sed quia in solennitate celebri, non nouella audiri decet vel leuia, sed certe authentica & antiqua, quæ & ecclesiæ ædificent, & ecclesiasticā redoleant grauitatem. Quod si noua audire libet, & causa requirit,ea, vt dixi, recipienda censuerim,quæ cordibus audientium quo grattora, eo vtilia reddat & eloquii dignitas & auctoris. Puro sensa indubitata resplendeant veritate, eloquia sonent iustitiam,humilitatē suadeant,eloquia æquitatē:quæ etiā lumen veritatis mentibus pariant, formam moribus, crucē victis, athletibus deuotionem,sensibus disciplinā. Contextus ipse si fuerit, plenus sit grauitate, nec leuitatis

sciuiam resonet, nec rusticitatem. Sic suauis, ut non sit leuis: sic mulceat aures, ut moueat corda. Tristitiā leuet, iram mitiget,sensum literæ non euacuet, sed fœcundet. Nō est leuis inctura gratiæ spiritualis, leuitate cantus abduci a sensuū utilitate,& plus sinuādis inūcere uocibus quā insinuādis rebus. Ea qualia oportet esse quæ in audientiam Ecclesiæ veniunt,qualemue horum auctorem. Nunquid talis ego,aut talia quæ paraui? Et tamen de paupertate mea te pulsante, te inquietante, etsi non quia amicus es, certe ob tuam importunitatem surgens, iuxta uerbū domini, præstiti quod petisti. Præstiti dico, non quod tibi ad votū, sed quod mihi ad manum venire potuit, pro posse vtique meo, non pro velle tuo. Seruata tamen antiquorum veritate scriptorum quæ tu mihi trāsmisseras, de uita sancti duos sermones dictaui qualicunque sermone meo: illud quantū potui cauēs, ut nec breuitas obscuros, nec prolixitas redderet onerosos. Deinde quod ad cantum spectat, hymnum cōposui, metri negligens, vt sensui nō deessem. Responsoria xij. Habentur cum antiphonis xxvij.suis in locis dispositi, supra inscr- addito respōsorio vno quod prioribus vespe-ris assignatur,itemque duobus aliis breuibus, nes ipso die festo pro vestra regulari consuetudine, vno ad laudes, altero ad vesperas decanprimus incipit. tando. Et pro his omnibus mercedem flagito, sequor retributionem. Quidni sequar? Victoris Siue placeant, siue non,mea non refert: quic uitæ: sequid habui, dedi. Ergo merces mea, oratio vestra.

Epistola beati Bernardi, responsiua ad dubium sibi propositum, cur festa Machabeorum ab ecclesia habentur celebria in ordine aliorum.

Epistola. CCCXIII.

QVæris itaque quidnam visum patribus fuerit, ut solis ex omnibus antiquis iustis, singulari quodam priuilegio Machabæis annuū ecclesiæ britatem pari cum nostris martyribus veneratione decernerent in Ecclesia solenniter exhibendam. Si dixero dignos meritò martyrum gloria iudicatos, quibus nō impar fuit in martyrio virtus, erit forsitan solutum cur ipsos, sed necdum plane cur solos, cum & alios nonnullos ex ueteribus patri constet zelo pietatis occubuisse, non tamē & pari tripudio recoli meruisse. Constat tamen utrosque quidem in morte communem habuisse cum martyribus nostris pietatis causam, sed non utrosque pariter eandem cū illis adeptos fuisse martyrij formam. Vniuersis nempe tam veteris quam noui testamenti martyribus æquè conuenit pro iustitia occubuisse: sed interest, q̄ isti pasi sunt, quia illam tenebant, illi, quia non tenentes reprehendebant. Et ut breuiter totum in quo differunt proferamus, hos cultus, illos zelus iustitiæ martyres fecit. Soli ex veteribus Machabæi, quia non solum causam, sed & formam, ut dixi, martyrij noui testamenti tenuerunt, iure fortasse in ecclesia cum nouis ecclesiæ martyribus eandem celebritatis gloriam adsecuti sunt. Itaque martyrium facit causa, tempus genusque discernunt. Tempus quippe Machabæos a nouis martyribus disiungit, coniungit antiquis. Genus vero nouis aggregat, quia libare & ipsi dijs alienis cogebantur, & segregat à veteribus,

Ad dominum ac uenerabilem Eskilum Lundensem archiepiscopum, sedis apostolicæ in Dacia & Suetia legatum, cuius corpus gloriosum in Claraualle requiescit iuxta matrem eiusdem diui Bernardi.

Epist. CCCXIIII.

AMantissimo patri & domino Eskilo, Dei gratia Lundensi archiepiscopo, frater Bernardus Claræuallis uocatus abbas, in uero salutari salutem. Scripta & saluta
B tiones vestras, immò affectiones cordis uestri tam libenter suscepi, quàm specialiter & diligo uos, & diligor a uobis. Inde est quod auditis tribulationibus uestris, eas non solū meas feci, sed & inueni: quia nō possum te dolente non dolere dulcissime pater, nec nisi molestus & anxius tuas molestias & anxietates audire. Tangit & angit cor meum quicquid tuū exasperat,& quicquid illud sit q̄ te persequitur,nō solum te persequitur, sed me tecum. Quicquid enim gratiæ & dilectionis impendere sibi possunt absentes amici, puto & me debere tibi, & mihi deberi a te. Audax sum, sed non mendax, & in hanc audaciam me compulit tuæ sublimitatis dignatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratio. Quando enim id præsumerem ego? quando tantã tantillus, & à tanto gratiã sperare auderẽ? Et si ego retribuere non potero, Ps. 137. b non est mortuus retributor meus, quia dominus retribuet pro me. Dominus, inquam, in quo & pro quo tanta nos deuotione complecteris, tanta stringis affectione. Benedictus sanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id suggessit. Benedictus Deus noster qui persuasit. Glorior priuilegio amoris tui. Refectus sum per charissimũ fratrem nostrum filium tuũ Gulielmum, de abundãtia suauitatis pectoris tui. Refectus sum per nuncium tuum, refectus sum per literas tuas, refectus sum per omnes qui à te vsque ad nos, uel per C nos cuadere possunt. Vtinam mihi datũ esset desuper hæc dicere non dictare, vt me potius loquens quam scribens aperire valerẽ. Pro certo acceptior est sermo viuus, quã scriptus: efficacior lingua, quam litera. Oculi quippe loquentis fidem facerent dictis, & melius affectum vultus exprimeret, quam digitus.

Sed quia illud absens per me nõ possum, per literas, quæ secundum in huiusmodi locum obtinent, satisfacio quantum possum. Nuncium tuum cũ magna exultatione vidimus, & negocium tuum quantumcunque potuimus muniuimus ad dominum papam. De secreto autem verbo illo quod tam ardenter ascendit in cor tuum, respondebit tibi ex parte nostra Guilielmus tuus: tuus inquam, & specialiter tuus in visceribus Iesu Christi. Posui enim verba mea in ore eius, & ipsum audiens tanquam me in negocio isto. Heu, auellor, abripior, non licet vltra. Auocat diei malitia, reuocat turba superuenientium, & epistolam potius rumpunt quam finiunt. Sed nunquid, quia faciunt, vt paucis scribam, facere poterunt, vt parũ diligam? Actum excludunt à me, non affectum: ille semper tecum est, qui sui iuris est: & tecum erit quandiu fuerit, omni mihi amicitiæ iure colende pie ac reuerendissime pater.

Ad sanctum Malachiam Hyberniæ archiepiscopum. Epist. CCCXV.

VEnerabili domino, & beatissimo patri Malachiæ, Dei gratia Hybernienſium archiepiscopo apostolicæ sedis legato, frater B. Clarævallis vocatus abbas, in venire gratiã D apud dominum. Inter multiplices æstus, & curas mei, præ multitudine quarum anima mea turbata est valde, fratres de terra longe qua venientes, vt seruiant domino, epistola tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Epistola in ostensione bonæ uoluntatis, & baculus ad sustentandũ corpus infirmitatis. Gaudent tres qui Deo seruiunt in spiritu humilitatis. Omnia suscepimus, omni placent, omnes pariter cooperantur in bonũ. Quod autem voluistis duos de fratribus mitti uobis ad prouidendum locũ: cõmunicato cum fratribus consilio, dignũ duximus non eos separandos abinuicẽ, donec plenius eis formetur Christus, donec ad integrũ doceãtur præliari pectus, donec ad integrũ doceãtur præliari pectus, lia domini. Cum igitur fuerint in schola Sancti spiritus eruditi, cum induti uirtute ex alto, tunc demũ ad patrem filij reuertẽtur, & cantent canticum domini, non iam in terra aliena, sed in sua. Vos autem interim iustitiam pietatem uobis datam à domino, secundum habitudinem locorũ quæ vidistis apud nos, prænidere & præparare eis locum à tumultibus seculi separatum. Tẽpus enim propitiationis, in quo uobis operante Dei gratia, floruit ueteribus homines producemus. Sit nomen domini benedictum in secula, de cuius ore uenit ut cõmunes habeã filios uobiscum, quos uestra prædicatio plantauit, uestra exhortatio rigauit, Deus autem incrementum dedit. Sanctitatem uestrã rogamus, ne ymbrum domini prædicetis, ad dandã scientiam salutis plebi eius. Duplex enim uobis imminebit necessitas, & ex officio legationis, & episcopali negocio. De cætero quoniam in multis offendimus omnes, & inter homines sancti frequenter positi, multum de pulucre mundi contrahimus, uestris & uestrorum orationibus me cõmendo, vt in fonte misericordiæ suæ nos lauare, & emaculare dignet ipse misericors pietatis Iesus Christus, qui dixit Petro: Nisi lauero te, non habebis partem mecum. Sed & hoc ipsum, non solum precibus, sed etiam quasi ex debito requiro, cum ego pro uobis si quid pollem ad dominũ pro uobis si quid pollem apud dominum. Fecimus quod præcepit sanctitas uestra, orationis. In domino valete.

Ad eundem. Epist. CCCXVI.

MAlachiæ Dei gratia episcopo, & apostolicæ legato, frater Bernardus Clarævallis uocatus abbas, si quid potest peccatoris oratio, & si quid pauperis deuotio prodest.

non vt dignum, profecto vt possibile pro tempore fuit. Tanta apud nos vbique malitia grassatur, vt vix id tantillum quod factum est, fieri licuerit. Misimus tam exiguum semen quod videtis, ad seminandam uel modicam partẽ agri illius, in quem verus Isaac quondam exierat ad meditandum, cum primum adducta est ei Rebecca per puerũ Abraham pertenti coniugio fœliciter copulanda. Gen. 24. c Nec contemnendum semen, de quo illud in partibus vestris experimur impletum hoc tẽpore: Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & sicut Rom. 9. b Gomorrha similes essemus. Itaque ego seminaui, rigate vos, & Deus incrementum dabit. Sanctos omnes qui apud vos sunt, per vos salutamus: humiliter ipsorum nos & uestris sanctis orationibus commendantes. Valete.

Ad eudem. Epistola. CCCXVII.

AMantissimo patri & domino reuerendissimo Malachiæ, Dei gratia episcopo, sanctæ & apostolicæ sedis legato, suus sanctitatis, frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, salutem & qualescunque nostras orationes. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine pater, quam iucunda tuæ memoria sanctitatis. Si quid affectionis, si quid deuotionis, si quid animi in nobis est: totum sine dubio sibi vendicat tuæ dilectionis charitas. Nec opus est verborũ multitudine, vbi multum viget affectus. Confido enim quod testimoniũ perhibeat spiritui tuo spiritus quẽ habes à Deo, tuum esse modicum id quod sumus. Tu quoque pater amantissime & desideratissime, ne tradas obliuioni animam pauperis charitatis nexibus adhærentem tibi, & animam pauperis tui ne obliuiscaris in finẽ. Neque enim quasi de nouo commendamus nos tibi, cum in multo iam tempore gloriemur in domino, quod inuenire meruit paruitas nostra gratiam in oculis sanctitatis tuæ. Sed oramus vt dilectio iam non noua, nouit quotidie proficiat incrementis. Filios nostros imo & vestros tanto obnixius commendamus vobis, quanto amplius remoti sunt à nobis. Vos scitis quoniam tota post Deum fiducia nostra fuit vt mitteremus eos, quoniam sanctitatis vestræ precibus non acquiescere illicitum videbatur. Facite quod vos decet, vt totis visceribus charitatis amplectamini eos & foueatis. Nequaquam occasione aliqua circa eos solicitudo & diligentia tepescat, & pereat quod plantauit dextera tua. Iam quidem quia bene proficit domus. & ex vestris literis, & ex fratrum nostrorũ relatione didicimus: multiplicatur tã in temporalibus quam in spiritualibus. Vnde & congratulamur plurimum, & toto animo gratias agimus Deo & paternę solicitudini uestræ. Et quoniam multa adhuc opus est vigilantia, tanquam in loco nouo, & in terra tam insueta, imo & inexperta monasticæ religionis: obsecrãmus in domino ne retrahatis manum vestram, sed quod bene incepistis, optime perficiatis. De fratribus nostris qui redierunt a loco illo, nobis bene placuisset, si remansissent. Et fortasse nonnullam occasionem præbuerunt eis, fratrum qui de terra sunt minus disciplinati mores, in eo maxime quod minus facile eorum consiliis acquiescere videtur in his rebus, quarum prius fuerant inexperti. Charissimum filium nostrum Christianum & vestrum remisimus H ad vos, quantum potuimus instructum plenius in his quæ ad ordinem pertinent, & de cætero circa obseruantias eius soliciriorem futurum, vt speramus. Nec miremini quod non plures cum eo misimus fratres: quoniam nec idoneos inuenimus fratres qui facile acquiescerent, nec inuitos cogere consiliũ fuit. Dilectissimus frater noster Robertus precibus nostris acquieuit etiam hac vice, tanquã filius obedientiæ. Vestrum erit iuuare eum, vt possit iam & in ædificiis, & in cæteris necessariis promoueri domus vestra. Illud quoque paternitati vestræ suggerimus, vt viris religiosis, & quos speratis vtiles fore monasterio, persuadeatis quatenus ad eorum ordinem veniant, quoniam hæc erit summa vtilitas domus, & vobis facilius acquiescent. Valeat sanctitas vestra nostri semper memor in Christo.

Ad dominum papam Innocentium Epistola. CCCXVIII.

AMantissimo patri & domino Innocentio summo pontifici, frater Bernardus, modicum id quod est. Cremonenses indurauerunt, & prosperitas eorum perdit eos. Mediolanenses contemnunt, & confidentia ipsorum Pro. 1. d seducit eos. Hi in curribus & in equis spem suam ponentes, meam fruſtrauerunt, & laborem

Universidad de Deusto
Biblioteca

borem meum exinanierunt. Abibam tristis, cum ecce non mediocris à uestra parte consolatio, vt etsi abundant tribulationes pro Christo, abundent & consolationes per ip-
I sum. Accepi optatas literas ferentes delicias cordis mei, certitudinem de uestra incolumitate, hostium infortunijs, successibus amicorum. Cæterum, perlegenti rursum tristior finis lætitiam temperauit. Quem enim non terreat uestra indignatio? Fateor iustam, & eo plus terreor. Dico tamen, quod factum nondum est, faciendum est, sed tempore quo præuiderit Deus. Si quo minus, erit uobis æquè in promptu quicquid intentatis inferre, & non æquè forsan periculosum. Alioquin quod tantis Dei miserationibus, tantis uestris, & uestrorum laboribus in populo isto nouiter ædificatum est: heu, quam leuiter destrui potest. Mirum si ei, qui misericordiam legitur superexaltare iudicio, placere potest. Sed ò felicem illum episcopum, qui in urbe Chaldæorum de quodam quasi paradiso translatus, frater factus est draconum, & socius struthionum. Quid faciet? Obedire uult, & ecce bestiæ Ephesi frendent in eum dentibus. Dissimulare vult prudenter pro tempore, & omni feritate formidolosiorem uestram indignationem incurrit. Angustiæ sunt ei undique, nisi quòd tolerabilius iudicat sibi esse sine populo, quam sine domino. Pluris habens, ut dignum est, apostolicam gratiam, quam Mediolanensem cathedram. An uos de eius fidelitate dubitatis? Si quis uobis aliud de eo maligna persuadere suggestione tentauit, se magis prodidit infidelem, qui virum tam boni testimonij lingua perfida in suo liuore persequitur. Parce pater benigne, parce fideli tuo, parce adhuc recenti stru
K cturæ, parce nouellæ plantationi, parce denique populo acquisitionis tuæ: hisque ipsis beneficijs tuis, quæ te eidem veracissimè contuliisse commemoras. Memento pie domine sermonis domini tui, quem dixit:
Luc.13. b Ecce anni tres sunt, inquit, ex quo uenio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Tu uerò vix tres expectasti menses, & iam securim paras. Si tres annos sustinuisses, quartum adhuc a fideli seruo domini iure exigeremus exemplo. Dicimus ergo & nos: Dimitte, & hoc anno, si quo modo forte circunfossa humo ligone pœnitentiæ adhibitoque fimo lachrymarum suarum sterilitati Mediolanensium is cui etiam credidisti, consulere, & fructum edere queat.

Ad Lelbertum abbatem sancti Michaelis. Epistola CCCXIX.

PAtri, & amico suo Lelberto sancti Michaelis abbati, frater Bernardus eorum qui in Claraual le sunt seruorum Dei inutilis seruus debitum dilectionis affectum. Hic
lius vester peregrinationem, quam esti vestra licentia susceperat, nostro consilio deiecerat ad uos reuersus est. Cum enim cognouissemus viam illam, & eum requisisse per locum, & uos ob illius improbitatem animositatem, durè (ut dignus erat) increpatum reuocare persuasimus, suæ siquidem (quantum coniicere potuimus) leuitatis, & improbitatis poenitentem, ac de cætero emendationem pollicentem: rectius iudicantes quantam ad rem in suo monasterio monachum positum tentiam agere, quam foris uagando proficias circumire. Neque.n. terrenam, sed cœlestem requirere Hierosolymam, monachum propositū est, & hoc non pedibus proficiendo, sed affectibus proficiendo. Vos autem pater non molestam habeatis eius reuersionem, & si suspectā habeatis eius conuersationem, quin potius gaudete, quia hic filius uester mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est.

Ad priorem suum Godefridum, postea Lingonensem episcopum. Epistola CCCXX.

FRatri Godefrido, fratres Bernardus, salutem. In octauis Pentecostes ipsa die compleuit Deus desiderium nostrū: Ecclesiæ unitatem, & urbi dando pacem. Nam illa die lij Petri Leonis omnes simul humiliauerunt se ad pedes domini papæ, & facti homines eius ligij, iurauerunt ei ligiam fidelitatem. Clerici quoque qui in schismate erant, simul cum idolo quod erexerant, humiliantes se ad pedes domini papæ, obedientiam ei, iuxta morem, promiserunt, & facta est laetitia magna in populo. Hanc pacem nisi cum quadam securitate, occulta tamen, diu a uobis expectauissemus, iam dudum uenissemus. De cætero iam nihil est, p nos fa
tinet. Facio quod imperastis, veniam ver-
M & merces mea mecum est, victoria Christi, & pax Ecclesiæ. Sexta feria post diem illum egressus est nostet de ciuitate. Itaque venien tes veniemus cum exultatione portantes manipulos pacis. Et hæc quidem verba pulchra sant, sed pulchriora sunt facta. Etenim tam pulchra sunt, vt quisquis non lætatur in eis, aut stultus, sit, aut nequam. Vale.

Ad fratres de sancto Anastasio. Epist. CCCXXI.

DIlectissimis in Christo filiis nostris de sancto Anastasio, frater B. Clarævallis vocatus abbas, salutē & deuotas orationes. Teste habeo in cœlis quam multum omnes vos cu
psius in visceribus Iesu Christi, quanto, si fie
non propter vos tantum, sed propter me: cui magnum certe solatium & prægrandis esset lætitia amplecti viscera mea, gaudium meū, & coronam meam, quod estis vos. At quo niam id nondū conceditur (concedetur enim sicut bene cōfido de misericordia Dei: & erit quando videbimus vos, & gaudebit cor nostrum, & gaudium nostrum nemo tollet a nobis) interim certe magna mihi est consolatio & lætitia multa in his, quæ de vobis audiui per dilectissimum fratrem & coabbatem nostrum venerabilem Bernardum vestrum. Multam enim vobis habeo gratiam, quod tam bene sibi complacet in vobis pro disciplina vestra & ordinis zelo, pro obedientia & A voluntaria paupertate: pro quibus sine dubio merces vestra multa est in cœlis. Vnde rogo vos fratres & multum obsecro, sic agite & sic state in domino dilectissimi, soliciti sem
Eph. 4.a per circa custodiam ordinis, vt ordo custodiat vos: soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, inuicem in vobis inuicem habentes, quæ est vinculum perfectionis.
Ps.66.a Humilitatem ante omnia, super omnia pacē sectamini, propter inhabitantem spiritū Dei in vobis: qui non nisi super quietum & humilem requiescit. Cæterum unum quidem a me petiit venerabilis abbas vester, quod mihi minime bonum videtur. Credo autem quod & ego spiritum Dei habeam, & consilium Dei in hoc. Scio equidem quod in re-

gione habitatis infirma, & multis aliqui ex vobis laborant infirmitatibus, sed mementote quis dixerit: Libenter gloriabor in infir- 1.Co.12.
mitatibus meis, vt inhabitet in me virtus c
Christi. Et cum infirmor, inquit, tunc fortior sum. Compatior vtique & multum ego compatior infirmitati corporum, sed timenda multo magis, ampliusque cauenda infirmitas animarum. Propterea minime cōpetit religioni vestrę, medicinas quærere corporales, sed nec expedit saluti. Nam de vilibus quidem herbis, & quæ pauperes deceāt, interdum aliquid sumere, tolerabile est, & hoc aliquando solet fieri. At vero species emere, quærere medicos, accipere potiones, religioni indecens est, & contrarium puritati, maximeque ordinis nostri, nec honestati congruit, nec puritati. Hæc enim omnia gē B
tes inquirunt. Scimus autem quia qui in Mat. 6.c
carne viuent, Deo placere non possunt. Spi- Ro. 8, b
ritualia proinde spiritualibus comparanda, 1.Cor.2
& quærenda potio humilitatis, & clamandū d
in toto corde: Sanæ animam meam domine, Psa.40.a
quia peccaui tibi. Huic sanitati, fratres dile Psa.59.c
ctissimi, operam date, hanc sectamini, hanc seruate, quia vana salus hominum.

Eiusdem ad episcopum, clerum, & populum Spirensem, hortans ad arma contra infideles susciptenda. Epistola. CCCXXII.

DOmino & patri charissimo venerabili episcopo Spirēsi & vniuerso clero & populo, Bernardus Clarævallensis vocatus abbas, in spiritu fortitudinis abundare. Sermo mihi ad vos de negocio Christi, in quo est vtique salus nostra. Hæc dico vt excuset in dignitatem personæ loquentis, auctoritas domini: excuset & consideratio propriæ utilitatis. Modicus quidem sum, sed non modicum cupio vos omnes in visceribus Iesu Christi. Ea nunc mihi ratio scribendi ad vos, ea causa, vt uniuersitatem uestram literis audeam conuenire. Agerem id libentius viua uoce, si ut uoluntas non deest, suppeteret & facultas. Ecce nunc fratres acceptabile 2.Cor.6
tempus, ecce nunc dies copiosæ salutis. Com- a
mota est siquidem, & contremuit terra, quia cœpit Deus cœli perdere terram suam. Suam, in qua est visus, & annis plusquam triginta

Universidad de Deusto
Biblioteca

triginta homo cum hominibus conuersatus.
C Suam utique quam illustrauit cum miraculis, quam dedicauit sanguine proprio, in qua primi resurrectionis flores apparuerunt, & nunc peccatis nostris exigentibus, crucis aduersarij caput extulerunt sacrilegum, depopulantes in ore gladij terram promissionis. Propè enim est si non fuerit qui resistat, ut in ipsam Dei uiuentis irruant ciuitatem, ut officinas nostræ redemptionis euertant, ut polluant loca sancta, agni immaculati purpurata cruore. Adij sum (proh dolor) religionis Christianæ sacrarium inhiant ore sacrilego, lectumq; ipsum inuadere, & conculcare conantur, in quo propter nos vita nostra obdormiuit in morte. Quid facitis
Mat.7.a viri fortes? Quid facitis serui crucis? Itane dabitis sanctum canibus, & margaritas porcis? Quam multi illic peccatores confitentes peccata sua cum lachrymis, veniam obtinuerunt, postquam patrum gladijs eliminata est spurcitia paganorum? Videt homo malignus, & inuidet, frendet dentibus, & tabescit. Excitat uasa iniquitatis suæ, nec ulla quidem tantę pietatis signa, aut uestigia relicturus, si quando forte (quod Deus auertat) obtinere ualuerit illa sancta sanctorum. Verum id quidem omnibus deinceps seculis inconsolabilis dolor quia irrecuperabile damnum, specialiter autem generationi huic impijssimæ infinita confusio, & opprobrium
Esa.50.a sempiternum. Quid tamen arbitramur fratres? Nunquid abbreuiata manus domini, aut impotens facta est ad saluandum, quòd ad tuendum, & restituendum sibi hæreditatem suam, exiguos vermiculos vocat?
D Nunquid non potest mittere angelorum plusquam duodecim legiones, aut certè dicere verbo, & liberabitur terra? Omnino subest ei cum uoluerit posse. Sed dico uobis, tentat uos dominus Deus uester. Respicit filios hominum si fortè sit qui intelligat, & requirat, & doleat uicem eius. Miseratur enim dominus populum suum, & lapsis grauiter prouidet remedium salutare. Considerate quanto ad saluandos uos artificio utitur, & obstupescite, intuemini pietatis eius
Esa. 33. abyssum, & confidite peccatores. Non vult mortem uestram, sed ut conuertamini, & uiuatis: quia sic quærit occasionem non aduersum uos, sed pro uobis. Quid est enim nisi exquisita prorsus, & inuentibilis soli Deo occasio saluationis, quòd homicidas, raptores, adulteros, periuros, cæterisque obligatos criminibus quasi gentem, quæ talem fecerit, de seruitio suo submouere dignetur omnipotens? Nolite diffidere peccatores, benignus est dominus. Si uelit pro re vos, seruitium uestrum non modo non expeteret, sed nec susciperet quidem oblatum. Iterum dico, pensate diuitias bonitatis Dei altissimi, consilium miserationis aeternæ dite, necessitatem se habere, aut facit, aut mulat, dum vestris cupit necessitatibus subuenire. Teneri vult debitor, ut militantibus sibi stipendia reddat, indulgentiam debitorum, & gloriam sempiternam. Beatus ergo dixerim generationem quam apprehendit tam uber indulgentiæ tempus, quam tempus nit superstitem annus iste placabilis dominæ & uere iubilæus. Diffunditur enim hic benedictio in uniuersum mundum, & in gnum vitæ certatim connolant voluntates. Quia ergo fœcundi virorum fortium uestra, & robusta nosci tur in uniuersa ta (sicut laus est uestra in uniuerso mundo) & uirtutis vestræ fama repleuit uniuersum orbem) accingimini, & uos uiriliter, & licia arma accipite Christiani nomini Cesset pristina illa non militia, sed plane litia, qua soletis inuicem sternere, uel perdere, ut ab inuicem consumamini. Quis miseros tam dira libido excitat, quod proprium corpus gladio, cuius fortasis, & animam rit, transuerberent? Sed nec effugit quemquam rietur: Et ipsius animam perfrangibile dius: cum solum hostem gaudeat occidi. Illi se dare discrimini insaniæ est, non uirtutis: nec audaciæ, sed amentiæ potius est adbendum. Habes nunc fortis miles, habes vir bellicose ubi dimices absque periculo & uincere gloria, & mori lucrum. Si quaden mercator es, si conquisitor huius boli, magnas quasdam tibi nundinas simulo uide ne pereant. Suscipe crucis signum, omnium pariter de quibus corde contrito confessionem feceris, indulgentiam obtinebis. Materia ipsa si emitur, parui constat deuoto adsumitur humero, valet suæ regnum Dei. Pene ergo fecerunt qui carste iam signaculum susceperunt bene cesfaciunt, sed nec ad insipientiam eis si & ipsi apprehendere quod & eis in salutem existat. De cætero fratres, moneo vos, non autem ego, sed apostolus Dei mecum, non se credendum omni spiritui. Audiamus, gaudemus, vt in vobis feruear zelus Dei, oportet omnino temperamentum

non deesse. Non sunt persequendi Iudæi, non sunt trucidandi, sed nec effugandi quidem. Interrogate eos diuinas paginas.
Noui quid in Psalmo legitur prophetarum
Ps.58.a de Iudæis: Deus ostendit mihi (inquit ecclesia) super inimicos meos, ne occidas eos, nequando obliuiscantur populi mei. Viui quidem apices nobis sunt, repræsentantes domiuicam passionem. Propter hoc dispersi sunt in omnes regiones, ut dum iustas tan-
Ibidem. tas uoloquens ecclesia: Dispergе illos in uirtute tua, & depone eos protector meus domine. Ita factum est: dispersi sunt, depositi sunt, duram sustinent captiuitatem sub principibus Christianis. Conuertentur tamen ad uespe-
Ro.11.d ram, & in tempore erit respectus eorum. Denique cum introierit gentium multitudo, tunc omnis Israel saluus erit, ait Apostolus. Interim sanè, qui moritur, manet in morte. Taceo, quòd sicubi desunt, peius Iudaizare dolemus Christianos fœneratores, si tamen Christianos, & non magis baptizatos Iudæos conuenit appellari. Si Iudæi penitus conterantur, unde iam prosperabitur eorum in fine promissa salus siue conuersio? Plane, & gentiles si essent similiter expectandi, sustinendi forent potius quàm gladijs expetendi. Nunc autem cum in nos cœperint
G esse violenti, oportet uim ui repellere eos, qui non sine causa gladios portant. Est autem Christianæ pietatis, ut debellare superbos, sic & parcere subiectis, his præsertim quorum est legislatio repromissa, quorum patres, & ex quibus Christus secundum carnẽ, qui est benedictus in secula. Attamen exigendum ab eis, iuxta tenorem apostolici mandati, ut omnes qui crucis signum susceperint, ab usurarum exactione liberos omnino dimittant. Illud quoque admonitos vos esse est necesse fratres dilectissimi, ut si quis forte amans primatum gerere inter vos, expeditione sua regni noluerit exercitum præuenire, nullatenus audeat: & si a nobis missum se simulet, non est uerum: aut ostendat literas tanquam à nobis datas, sed omnino falsas, ne dicam, furtiuas esse dicatis. Viros bellicosos, & quaros talium duces eligere est, & simul proficisci exercitum domini, ut ubique habeat robur, & non possit a quibuslibet uio lentiam sustinere. Fuit enim in priori expeditione antequam Hierosolyma caperetur uir quidam Petrus nomine, cuius & uos (nisi fallor) sæpe mentionem audistis. Is populum, qui sibi crediderat, solum cum suis incedens tantis periculis dedit, ut aut nulli, aut paucissimi eorũ euaserint, qui non corruerint, aut fame, aut gladio. Properet omnino timendum est si similiter, & nos fecerimus, ne contingat & nobis similiter. Quod auertat à uobis Deus, qui est benedictus in secula. Amen.

Ad Henricum Moguntinum archiepiscopum de fratre Radulpho, qui neci Iudæorum delatus est consensisse. H

Epistola CCCXXIII.

VEnerabili domino, & charissimo patri Henrico Moguntino archiepiscopo, Bernardus Clarævallis abbas, inuenire gratiam apud Deum. Literas dilectionis uestræ debita veneratione susceпi, sed præ multitudine negociorum breuis est responsio. Depositum querelæ uestræ apud nos signum est, & pignus dilectionis, & præcipuè humilitatis indicium. Quis enim ego sum, aut quæ domus patris mei, ut ad me referatur archiepiscopi contemptus, & metropolitanæ sedis iniuria? Nonne ego sum puer paruulus, ignorans introitum, & ingressum meum? Veruntamen non ignoro uerbum ueritatis usquequaque, quod ex ore altissimi procedit: Necesse est, Mat.18.
ut ueniat scandalum: væ autem illi per quem a
venit. Homo ille de quo agitur in literis nostris, neque ab homine, neque per hominem, neque à Deo missus venit. Quod si monachum, aut eremitam iactat, & ex eo sibi adsumit libertatem, uel officium prædicationis: potest scire, et debet, quòd monachus non habet docentis, sed plangentis officium, quippe cui oppidum carcer esse debet, & solitudo paradisus. Hic uero a contrarijs, & solitudinem pro carcere, & oppidum habet pro paradiso. O hominem sine pectore, ò hominem sine fronte, cuius stultitia eleuata est super candelabrum, ut appareat omnibus qui sunt in domo. Tria sane sunt in eo re- I
prehensione dignissima, usurpatio prædicationis, contemptus episcoporum, homicidij approbati libertas. Nouum genus potentiæ. Nunquid tu maior es patre nostro Ios.10.f
Abraham, qui eodem prohibente gladium deposuit, quo iubente leuauerat? Nunquid

Universidad de Deusto Biblioteca

Luc,22 tu maior es principe apostolorum, qui quæ
c siuit a domino: Domine si percutimus in gla-
dio? Sed instructus es omni sapientia Aey-
ptiorum, id est, sapientia huius mundi quæ
1.Co.3. stultitia est apud Deum. Aliter soluis quæ-
d stionem Petri, quam ille qui dicit: Mitte
Io.18.b gladium in locum suum. Omnis enim qui ac
ceperit gladium, gladio peribit. Nonne co-
piosius triumphat ecclesia de Iudæis per sin-
gulos dies, vel conuincens, vel conuertens
H eos, quam si semel & simul cōsumeret eos in
ore gladii? Nunquid incassum constituta est
illa vniuersalis oratio ecclesiæ, quæ offertur
pro perfidis Iudæis a solis ortu vsque ad occa
sum, vt Deus & dominus auferat velamen
de cordibus eorum, vt ad lumen veritatis a
suis tenebris eruantur? Nisi enim eos qui
increduli sunt, credituros speraret, superfluū
videretur & vanum orare pro eis. Sed con-
siderat oculo pietatis quod dominus habet re
spectum gratiæ apud eum qui reddit bona
ps.58.c pro malis, & dilectionem pro odio. Vbi est
Ro.11. ergo illud quod dictum est: Videas ne occi-
c das eos? Vbi est, Cum plenitudo gentium
ps.146.a intrauerit, tunc omnis Israel saluus fiet?
Vbi est, Aedificans Hierusalem dominus, di
spersiones Israelis congregabit? Tune es il-
le qui mendaces facies prophetas: & euacua
bis omnes thesauros pietatis & misericordiæ
K Iesu Christi? Tua doctrina non est tua, sed
eius qui misit te patris. Sed credo sufficit ti-
bi si sis sicut magister tuus. Ille enim erat
homicida ab initio, ille mendax, & pater men
dacii. O monstruosa scientia. O sapientia
infernalis, contraria prophetis, & apostolis
inimica, submersio pietatis & gratiæ. O im
psal.7.d mundissima hæresis. O meretrix sacrilega,
quæ impraegnata de spiritu falsitatis concepit
dolorem, & peperit iniquitatem. Libet sed
non licet vltra progredi. Ad vltimum, vt
omnia quæ sentio super his, breuiter cō
prehendam: homo est magnus in
oculis suis, plenus spiritu ar-
rogantiæ: verba, &
opera eius præ
tendunt
quod conatur sibi facere nomen iuxta
nomen magnorum qui sunt in
terris: sed non habet sum-
ptus ad perficiendum
Vale.

Ad Leonium abbatem sancti Bertini, pro
Thoma de sancto Audomaro.
Epist. CCCXXIIII.

DIlecto & venerabili domino Leo
nio abbati, & vniuerso conuentui
Ecclesiæ sancti Bertini, frater Ber
nardus Clareuallis vocatus abbas
spiritum veritatis, quem mundus
non potest accipere. Literas dilectionis ve
stræ, dilectissimi fratres, suscepimus ... Be
cium voluntatis & petitionis vestræ. Bene
ciorum quæ nobis & nostris plena manu ...
lari mente, vultu sereno exhibetis, ...
num non obliuiscar. Sed quid si non ...
oblitus, & ingratus inuenior? Nunquid ...
la memoria habebit me excusatū? Imo ...
bius accusabit. Nec immemorem nec ...
tum amicis meis me exhibere noui. Sed ...
mē non habeo quid retribuam pro omnibus
quę accepi a vobis (vt minus sapiēs loquor)
dominus retribuet pro me. De alieno li
ralis sum, quoniam inops & pauper sum ego.
Honorem ecclesiæ vestræ & decorem domus
domini qui in vobis est, quantum diligam,
se nouit qui plus profunditatem humani cor
dis ingreditur. Sed nec ego vereor ver
dicere in hac parte: Ego diligentes me dilig
sed nō in hoc iustificatus sum. Nam & ethni
ci hoc faciunt. Non multum laudis ...
si amantes me amauero: sed si non amauero
sceleratus pro scelere iudicabor. Dilexi ...
& ante meritum, quare etiam post meritum
non diligerem? Quos enim etiam si nullo
merito præcessissent, honorari oporteret ...
beneficia nō honorare, plusquam iniuria ...
Diligam vos semper fratres charissimi in do
mino, & cum omni amore seruiam vobis in
eo cuius serui estis. Imo Christum ...
membra estis, semper in vobis honorabo.
Veruntamen vt rationabile sit obsequium ve
strum, & honor irreprehensibilis, quem ...
exhibere debemus, prudenter & caute ...
ri oportet, quia honor regis iudicium diligit.
Super his igitur quæ mihi rescribitis, ...
deo charitati vestræ, quia nec ego audeo
vos debetis prohibere eum qui beneficium ...
test. Quid enim respondere habemus apo
stolo dicenti: Spiritum nolite extinguere?
Neque enim securum est extinguere, ...
extinctum accendere non sit tuæ potes
tis. Et vbi est illud. Vnusquisque in ea voca
tione qua vocatus est, in ea permaneat?
Vocatus est, inquam, Thomas, non à me,
sed ab eo qui uocat ea quæ non sunt, tanquā
ea quæ sunt. Quid ad nos respicitis, quid ad
nos intuemini in hoc facto, tanquam opus
hominis sit, & nō Dei? Non ab homine, ne-
que per hominem, sed à domino factum est
illud: non enim homo, sed Deus est qui ope
ratur in cordibus hominum ad inclinandas
Ps.117.c eorum voluntates quocunque voluerit. A
domino, inquam, factum est istud, & ideo
non solum mirabile, sed immutabile esse de
bet in oculis nostris. Quis enim, uel quid
est homo ut adiuuet sensum domini, uel spi-
ritum eius? Nouit ille qui quærit ouem per
ditam, & quid quærat, & vbi quærat, & quo
modo & vnde reuocet, & vbi collocet, sic vt
eam vlterius non perdat. Quem ergo domi
nus vocauit, vide ne reuoces: quem Deus
erexit, tu inclinare noli, nec ponas ei offen
diculum, cui Deus manum porrigit ascen-
denti. Sed iam uidendum est quid ponde-
ris habeat illud quod dicitis eum oblatū a pa
rentibus. Videat prudentia vestra quid ha-
beat plus vigoris & rationis: utrum illud quod
factum est de ipso per alium ipso nesciente,
an illud quod sciens & prudens de se ipse fe-
cit. Non autem ipse, sed gratia Dei, quæ vo
lentem præuenit vt velit, quæ volentem sub
sequitur ne frustra velit. Ego autem dico quod
votum parentum integrū manet, & oblatio
A eorum non est exinanita, sed cumulata. Nā
& idem offertur quod prius oblatum est, &
eidem offertur cui prius oblatum est, & quod
prius à solis parentibus oblatum fuerat, nunc
offertur à filio. Preterea super hoc verbo
præcipere vobis nihil habeo: consilium au-
tem do. A domino egressus est sermo, nolite
reprimere primitias bonæ uoluntatis: quod
enim in eo cœptum est, de spiritu sancto est.
Vos autem nolite dissimulare iniuriam quā
nobis infertis: cum nunquam vos læserimus
in hac parte, ut fratres quos Deus misit ad
uos, vellemus subtrahere vobis. Nouerit
autem ipse Thomas si irritum fecerit votum
suum, cuius me testē adhibuit, noue-
rit alius quicunque sit ille qui cū
ad hoc impulerit, quod
ascendam ex aduer-
so, & stabo
contra
eos in die domini. Sed interim melius
est ei uobis & nobis seruare unita
tem spiritus in vinculo pa-
cis. Vale.

Ad Aluisum Atrebatensem episcopum
pro eodem: Epist. CCCXXV.

VEnerabili patri & amico nostro Aluiso Dei gratia Atrebatēsi episcopo, frater Bernardus vocatus abbas, salutem & nostras qualescumque orationes. Rogastis nos pro ecclesia sancti Bertini, quam & vos diligitis, & nos ipsi diligimus & dileximus ab initio. Veruntamen quod nunc rogat venerabilis abbas eiusdem monasterii, vtinam diligentius considerasset prudentia vestra quale sit istud nō dicam facere, sed vel rogare. Neque enim dubito quin redarguissetis eum tanquam qui delinqueret grauiter & aduersum nos amicos suos, & aduersum ipsum cuius animam quærit, imo & aduersus Deum, cuius conatur
immutare consilium. Quid enim domino B
pater, id uobis persuaderi potuit vt ab amico vestro tale aliquid peteretis? Vocat Deus Thomam de cœlo, uocat ut exeat de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui, & ueniat in locum quē ipse ei ostenderit: ego quis sum qui prohibeam spiritum Dei, qui debeam impedire eum qui proprias oues uocat nomine proprio, & ipse ante eas vadit, vt alium non sequantur, sed ipsum? Thomas paupertatem elegit. ergo eum ad diuitias deliciasque remittam? Nec ignoro quia possint apud sanctum Bertinum fratres suam ipsorum operari salutē, sed quos illuc vocauerit Deus, ut unusquisque in qua vocatione uocatus est, in ea permaneat. Scio
scio vbi legerim: Nemo mittens manum suā Luc.9.a
ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno cœlorum: quo nequaquam ego fraudare velim charissimū filium meum Thomā, & animā quæ mihi à Deo cōmissa est. Vnde satis admiror quonam modo subripi potuerit tantæ discretioni rem huiuscemodi postulare. Ego enim quoniam de vestra, sicut scitis dilectione præsumo, paulominus re
spondeam quod ait dominus ad filios Zebe- Mar.10
dæi: Nescitis quid petatis: nisi quod cogita b
ui non sic de charitate præsumendum, vt nō etiam sacerdotali cathedræ deferretur. Facite ergo morem vestrum, honorificate etiam in hac parte ministerium vestrum: & vi-
riliter iuuate etiam has Christi sponsas: vt C
eum ad quem vocatur sponsi thalamum sine offensione, sine dilatione mereantur intrare. Agite, inquam, ut amicus sponsi, qui stat, & gaudio gaudet pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter vocem sponsi: & sicut bene soletis iuuare cæteros, sic iuuate & istos: vt non solum non extinguatis (quod absit) spiritum Dei, sed & coactorem eius fidelem vos esse probetis. Hoc enim omnino certum sit paternitati vestræ, quoniam meo consilio siue permissione mea nusquam declinabunt: scio enim q̃n ipse peccarem: & eos peccare facerem, si quid eis aliud consulerem aut concederem. Reddant ergo vota sua quæ distinxerunt labia sua. Alioquin viderint ipsi quibus credãt dicẽtibus: Ecce hic est Christus, ecce illic est: quoniam oportebit eos mihi ante tribunal Christi super voto suo, cuius egot estis sum, respondere.

Ad abbatem Lescensem. Epist. CCCXXVI.

VEnerabili patri Lescensis monasterii, ac filius eius, frater Bernardus seruorum Dei, qui in Clarauallé sunt inutilis seruus seruire domino in timore, & exultare ei cum tremore. Remisimus vobis fratrem Robertum, primum pro eo & cum eo precantes, vt clementius cum ipso agatur in recipiendo, quàm cum cæteris solet fugitiuis reuertentibus. Non enim par esse debet pœna, vbi dispar est causa. Deinde vt ab obedientia in qua cum periculo (vt ipse dicit) animæ suæ diu infinitus detẽtus est, amoueatur, & ad aliam in qua securius & salubrius viuat, transferatur. Alioquin quantum intentionem hominis attendo, timeo ne illum irreuocabiliter amittatis. Cæterum autem audiuimus dominum abbatem grauiter infirmari. Cuius nobis vitam vel mortem flagitamus citius renunciari: vt aut de vita licet mortali recipiamus gaudium, aut de morte licet vitali luctum: siue, vt verius fatear, de qualibet & gaudium simul & luctum. De vita quidem ipsi condolentes quod sit retardatus: sed nobis gaudentes quibus est præseratus.

De morte vero ipsi nimirum congratulantes pro adepto præmio, nobis autem gementes pro adempto necessario.

Ad papam Innocentium, pro Alduino Atrebatensi episcopo. Epist. CCCXXVII.

AMantissimo patri & domino dei gratia summo pontifici Innocentio, Bernardus Clarauallis abbas vocatus, modicum id quod est. Nec nouum nec mirum est humanum animum posse falli vel fallere. Cauendum & hoc & illud, quia vtrobique periculum. Ad vtrunque cautelam vobis appositum angeli consilii angelus, quando dixit: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ: vt nec prudentia decipi, nec simplicitas decipere posset. Marcianenses nuncii venerunt ad vos in spiritu mendacii, & ad spiritu erroris, aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Verbum iniquum contra eos statuerunt aduersus Atrebatensem ecclesiam, cuius conuersationis & vitæ bonus odor hactenus in omni loco. Qui sunt illi, qui canes mordent, qui dicunt bonum malum, qui ponunt lucem tenebras? Qui sunt isti, qui contra legem maledicunt surdo, & cæco ponunt offendiculum? Quare clamor irasceris in filium tuum? quare lacrimas amicos eius? Vbi est illud apostoli: Noli omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt? In domino confido quia habitabit consilium eorum: & cum apparuerit quod verum est, euacuabitur quod ex illis est, vt mentita sit iniquitas sibi. Auribus nostris audiuimus quam fideliter, quam constanter locutus sit in conspectu regis & principum pro fidelitate Romanæ ecclesiæ. Venit ad vos in innocentia sua in die vocationis suæ, præmisit ante filium suum archidiaconum, præsentium latorem, cuius personam & mores vestræ mansuetudini commendamus. Dehinc tero venit ad vos abbas sancti Vedasti, homo plane inimicus sibi, suis, & ecclesiæ suæ, homo qui accepit in vanum nomen abbatis, quod rit enim quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi. Sed & qualis pater, talis & filius qui natus est: qui nec conscientiæ, nec famæ parcit, subsannatio & illusio his qui in circuitu eius sunt G. loquor monachum eius. Spiritus veritatis det vobis dividere lucem a tenebris, det vobis reprobare malum, & eligere bonum.

Ad Alardum monachum. Epistola CCCXXVIII.

DIlecto filio suo Alardo, frater Bernardus, paternæ dilectiõis affectũ. Conqueritur frater Adamarus q̃ nimis amarus extiteris: non solum quia te agẽte domo expulsus sit, sed quia te quoque prohibente reconciliari non possit. Ego quidem non nisi bono zelo te id facere credidi. Sed cum recordor tuæ illius obstinationis quam tibi amicissima, vt scis, fidu cia soleo sæpe improperare, vereor ne idem zelus tuus non sit secundum scientiam. Nam vt ipsa regulæ uerba ponam, quantæ audaciæ est quenquam cedere aut excommunicare, aut eliminare, abbate scilicet absente, & nesciente? An non magis tuæ humilitatis erat, alij non facere quod tibi nolles fieri?

1.Cor.9. Imo tuæ perfectionis esse debuerat apostolũ potius imitari dicentem? Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem.

Gal. 6. 2 Et rursum: Vos qui spirituales estis, instrui te huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. At prior, inquies, illum eiecit: non ego. Et hoc quidem ipse nouit. Sed te suadente, te omnimodis compellente. Vnde & nunc cum eum, sicut audiui, ipse quoque prior miseratus cupiat reuocare, te in tua perdurante duritia, non sinitur emendare quod compulsus est indiscrete egisse. Rogo quæ est hæc securitas, ut cæteris omnibus miserantibus, ipso quoque domino abbate propitio, tu solus implacabilis flecti non queas ut recipiatur? An non legisti misericordiam? An oblitus es quod rursum scriptum est: In qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis? An vero contemnis quod misericordibus promissum est, quoniã ipsi misericordiam consequentur? Sed nescis, inquis, quàm iniuste expulsus sit. Sed iuste an iniuste expulsus sit, non quæro nec curo modo: sed hoc tantũ queror, hoc causor, hoc vehementer admiror, quod humiliter satisfaciens, instanter petens, patienter sustinẽs, emendationem promitteris, nec sic quidem exaudiri meretur, ut (iuxta apostolũ) cõfirmetur in eo charitas, & (secundum magistrum nostrum) probetur iterum in omni patientia. Certe si iniuste expulsus fuit, iustum est, ut reuocetur. Si iuste, pium est vt recipiatur. Vnde & hoc nostrum consilium licet indiscussa causa arbitratus sum esse secutum, quo fit ut siue per iustitiam siue per misericordiam à iusto & misericorde Deo non recedatur. Rogo ergo te dilectissime fili, ut quod ille suis apud te precibus non meruit, vel nostris, quas tam longe quæsiuit, ualeat adipisci.

Ad Papam Innocentium. Epist. CCCXXIX.

AMantissimo patri & domino Innocentio summo pontifici, frater Bernard. Clarævallis vocatus abbas, modicum id quod est. Cadit in interitum Remensis ecclesia, data est in opprobriũ ciuitas gloriosa, clamat trãseuntibus per uiam, quod non sit dolor similis dolori eius. Foris enim pugnæ, intus timores. Sed & mtus pugnæ, quoniam filii eius pugnant contra eam, nec habet generatorem qui liberet eam, vnica spes eius, Innocentius, qui abstergat lachrymas à maxillis eius. Sed usquequo domine clypeus protectionis uestræ non opponitur? vsquequo cõculcabitur, nec inueniet subleuantem? Ecce rex humiliauit se, & iam quieuit indignatio eius. Quid ergo supereſt, nisi ut manus apostolica supponatur afflictæ, & plagis eius curam adhibens & fomenta? Primum itaque esse credimus ut maturetur electio, ne insolentia Remensis populi disperdat si quid residuum est, nisi in brachio excelso furori eius resistatur. Si hæc rite celebrata fuerit, confidimus q̃ in reliquis quoque daturus sit dominus gratiam & effectum.

Ad eundem. Epist. CCCXXX.

AMantissimo patri & domino Dei gratia summo pontifici Innocentio, frater Bernard. Clarævallis vocatus abbas, modicum id quod est.

Gratiam quam inueni in oculis vestris, nolo habere solus, cum amicis eã volo diuidere. Non enim timeo ne forte non sufficiat mihi & illis. Magna enim est. Multis possum facere participes eius, veruntamen ego exinanitus non ero. Quod igitur I gratis accepi, gratis dabo: & liberalem me facit uestra liberalitas, sed de uestro. Præsentium latorem uirum commendabilem vobis commendamus. Amicus est domine pauperũ Christi, & seruus seruorũ tuorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pero domine, si quid habuerit apud tuam excellẽtiam, ut eum solita pietate pro nobis exaudias, imò pro ipso, qui talis est, ut per se tantum merito debeat exaudiri.

Ad eundem. Epist. CCCXXXI.

IVuenis iste magnanimus (vt aiunt) & strenuus in opere militari, ut meliorem militet militiã proficiscitur Hierusalem. Rogat puer vester rogatus ab ipso, ut in bono opere, quod cœpit, vestram mereatur percipere consolationem, sed fauorem, sed orationem, sed benedictio-
Esa.58.c nem. Propinquus noster est, & carnem meam, iuxta prophetam, non debui despexisse.

G. cancellario. Epist. CCCXXXII.

PRædecessor uester bonæ memoriæ Haimericus cancellarius dominum Metensem episcopum speciali amplectabatur dilectione, & nuncios eius quotiens Romã uenirent, plurimum acceptabat, & iuuabat studiosius. Vnde rogo uos quoque per eadem gradi vestigia, & nobili episcopo in magna necessitate posito, armis ecclesiæ subuenire.

K Ad dominum Bernardum abbatem. Epistola CCCXXXIII.

DIlecto patri ac uenerabili domino suo Bernardo Dei uolũtate ac gratia Clarævallis abbati reuerendissimo, frater Ioannes minister suus qualiscunque Casemarij abbas, fœliciter currere, ac fœlicius Christi pietatẽ cõsummare. Memor dulcedinis ac familiaritatis, quam mihi indigno pietas uestra quondã exhibuit, aperire cogitationes mei cordis paternitati vestræ quasi corã positus præsumo, uestra magis de mansuetudine confisus, quã de offensa suspectus. Spero nanque affectionem ac dilectionem quam erga uos habeo, nictatem uestram non latere: & si aliquid etiam stultum dicerem, confido uos benigne ac mansuete quasi patrem filio ignoscere. Dictum est mihi pater charissime, quòd de hac re, quæ non ita prospere, vt forsitan uolebatis, contigit (de uia vero Hierosolimæ loquor) multum tristamini, eo quòd ecclesia Dei uel gloria non sicut desiderabatis, accreuit. Quapropter quod mihi pro hoc dis-
cogitanti Deus (ut credo) in corde misit, uobis humiliter suggero, nmirũ perpendens, q
sæpe paruo cuilibet dominus aliquid oste-
dit, quod alicui magno, & multis donis repleto videre nequaquã concedit, sicut Moysi fa-
cto facie ad faciẽ cum Deo loquẽti Ietro alie-
nigena consilium dedit. Videtur itaque mihi, q omnipotens Deus, de hac uia multum fru-
ctum fecit, non tamẽ eo ordine quo ipsi uos
res arbitrabantur. Siquidẽ si hoc quod cœpe-
rant, sicut decet Christianos, iuste ac religio-
se prosequi vellent, dominus cum eis esset, ac
magnum fructũ per eos perfecisset. Sed quo-
niẽ ipsi ad mala sunt deuoluti, & hoc nequa-
quam dominum qui auctor uiæ fuerat, a
principio latere potuit, ut sua prouidentia
sui dispositione non falleretur: malitiam ea-
rum in suam conuertit clementiam, & imme-
sit eis persecutiones, & afflictiones, quibus
purgati ad regnum pernenire possent. Dum-
que confessi sunt nobis qui redibant, quòd ad
dissent multos ibi morientes, qui libenter
mori dicebant, neque uelle reuerti, ne am-
plius in peccatis reciderent. Sed ne in dubio
ueniat quod dico, quasi patri meo spiritualis
in confessione aperio, quòd patroni loci ho-
stri beatus Ioannes, & Paulus sæpius nos re-
sitare dignati sunt, quos ego super hac re in-
terrogari feci, & huiusmodi sententiam re-
sponderunt. Dicebantque multitudinem
angelorum qui ceciderãt, de illis qui ibi mor-
tui sunt, esse restauratam. Hoc autem scio-
te, q magnam vestri memoriam habuerunt,
finemque uestrum cito uenturum prædixe-
runt. Quia igitur bene res etsi non secun-
dum hominum desiderium, tamen secundum
Dei propositum, euenit: vestræ erit prudẽ-
tiæ in ipso de hac re consolari, cuius solius
gloriam quæritis, & desideratis. Ideireo nos-
que uobis, & exhortandi, & operandi gratia
in hoc negocio dedit, quia bonum, quod inde
factum erat, præuidit. Ipse igitur cursum ve-
strum fœliciter compleat, nosq; uobiscum in
sua gloria constituat.

Ad Rollandum Cardinalẽ, & Cãcellarium. Epistola CCCXXXIIII.

DOmino, & amico charissimo Rolando Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ præsbytero Cardinali, & Cancellario, frater Bernardus Clarævallis uocatus abbas, salutem, & deuotas orationes. Scripta dilectionis vestræ eo affectu suscepimus, quo semper apud nos est in benedictione memoria vestra. Nec sane egere uos credimus humanæ gratiæ uerbis, aut commendatitijs epistolis ad nos, quoniam quidem utrique nostrum indubitabile (nisi fallor) testimonium perhibet spiritus ueritatis, quam syncere, & diligamus uos, & diligamur à uobis. Ille inquam, spiritus, per quem, & diffunditur charitas ista in cordibus nostris. Benedictus Deus qui secundum suam misericordiam Eugenium nostrum imo suum præuenit in benedictionibus dulcedinis, parare scilicet lucernam Christo suo, & præmittere virum fidelem ad adiutorium eius, & nostram quoque plurimam consolationem. Nam cũ mo-
lesta esset amico amici uocatio, & absentatio, cuius nimirum præsentia frui delectatur
Ioã.13.a in domino, iam tunc, vt manifeste video, cogitabat ipse cogitationes pacis, & nõ afflictionis, & dicebat. Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Quamobrem solici-
A tus sis charissime, pro eo cui te consolatorem consiliarium ordinauit Deus, & obserua caute secundum datam tibi sapientiam, ne forte inter tam multiplicium negociorum tumultus malignorum fraude circunueniri possit, ut subripiatur ei uerbum quod indignum sit Eugenij apostolatu. Age, inquam, dilectissime pro loco quem tenes, pro ea quam adeptus es dignitate: uiriliter, & prudenter exerce, qui in te est zelũ Dei, ad
1.Cor.5.b plotiam eius, & salutem tuam, & ecclesiæ sanctæ plurimam utilitatem, ut dicere possis & tu, quia gratia Dei in me uacua non fuit. Hactenus quippe eruditioni multorum fideliter, & utiliter instabas, cœlo, & terræ testibus: sed iam tempus faciendi domino, ne patiaris, quod in te est, disipari ab impijs legem eius. Cura proinde dilectissime, & desiderantissime pater, etiam in hac dispensatione inueniri fidelis domini seruus, & prudens: quatenus, & pro te faciat columbina simplicitas: & pro ea, quæ tuæ quam maximæ fidei, & solicitudini credita est domini tui sponsa aduersus nenenatas maligni, & antiqui serpentis astutias militet prudẽtia serpẽ
tina: & in utraque glorificetur Deus. Multa quidẽ habeo uobis dicere, sed nõ est opus longa epistola, ubi præsens est uox uiua. Quamobrem uestris pariter, & nostris occupationibus parcens, posui uerba mea in ore præsentium fratrũ, tanquam me ipsos audite. Valete.

Ad Gaufridum Diaconum Cardinalem.

Epistola CCCXXXV.

DOmino, & amico charissimo, G. Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ Diacono Cardinali, frater Bernardus Clarævallis, B
uocatus abbas, salutem, & deuotas orationes. Benedictus tu à domino, qui tam copiose præuenisti nos in benedictionibus dulcedinis: ut si qua misericordiæ uiscera, si quid affectionis, si quid charitatis inuenitur in nobis, totum sibi merito uendicet illustris animi tui tam deuota humilitas, humilisque deuotio. Nam & antea exultabam omnino, & gratulabar zelo bono, quem te esse fratrum nostrorũ relatione didiceram: sed iam eo amplius si quid possum in domino, tuæ dilectioni me sentio debitorem, quo deuotius, & humilius paruitati nostræ commendatum te reddere studuisti. Vnde, & solicitus fui fratribus nostris indices tui pectoris legere literas, plenas deuotæ affectionis, plenas pietatis, & gratiæ: benedictionem quoque quam destinaueras exhibere, & præcipere, sicut rogasti, in memoriam tui, & tuorum, ipsis in uasis missarum solennia celebrari. Faciat te Deus in magna domo sua uas in honorem, ut de te quoque nos charissimi tui operum testimonio, quod plurimum desideramus, mereamur audire, Quoniam uas electionis mihi est iste. Testis enim nobis est Act. 9.
spiritus ueritatis, per quem, & diffunditur c
charitas ista in cordibus nostris, quomodo te cupiamus in uisceribus Iesu Christi. Quia ergo æmulamur te Dei æmulatione, non modo est ad eum pro te deprecatio nostra, sed etiam ad te ipsum, ut solicite prouideas, quomodo te oporteat conuersari in domo Dei, & in sorte ministerij huius. Dico e- C
nim non de præsumptione, Deus scit, sed de charitate: quoniam iudicium graue his, qui præsunt, si non etiam prodesse laborant, & econtra, qui bene ministrauerit, gradum Sapiẽ.6.
bonum acquiret. Tu ergo dilectissime, & a
desiderantissime domine, declina obsecro ma 1. Ti. 3.
gis ac magis a malo, & fac bonum: nec inue- c
niaris in Christi hæreditate quærens, quæ tua sunt, sed memor esto semper apostolici
illius: Nihil intulimus in hunc mundum, 1. Ti. 6.
haud dubiũ, quia nec quicquam auferemus. b
Quamobrem ea, quæ immortalis est animã

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuam ſerua chariſsime, ne qua occaſione auel li, aut eradicari queat ab affectu cordis tui, quod dominus loquitur in euangelio. Quid prodeſt, inquit, homini, ſi vniuerſum mundũ lucretur, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat? Miſeri prorſus miſeri, qui in bonis ducunt dies ſuos, ut in puncto ad inferna deſcendant. Cum enim interierint, non ſument omnia, nec deſcendet cum eis gloria eorum, quoniam uapor eſt ad modicum parens. Hæc cogita dilectiſsime, & hæc meditare iugiter, & in corde tuo deſcribe ea, nec a memoria tua vllatenus recedant. Vale.

Ad Robertum abbatem de Dunis.
Epiſt. CCCXXXVI.

FRatri, & amico chariſsimo Roberto abbati frater Bernardus de Claraualle, quod amico chariſsimo. Et tarde notus, & cito es mihi ſublatus Roberte chariſsime. Sed
D conſolor, quod ſolo de corpore patiar hoc, nam ſpiritu ſemper es mecum. Quod tamen uel ipſum quando ego æquanimiter tolerarem, ſi ſolus non eſſet in cauſa Deus? Erit erit quando reddemur nobis, quando, & quiſque de ſe, & uterque de inuicem plene gaudebimus, præſentes nobis in utraque portione noſtri, in neutra deinceps ab altero diuidendi. Glutinum erit tantæ coniunctionis, qui cauſa nunc eſt tantillæ ſeparationis, præſens perpetuo futurus nobis, præſentes nos nobis perpetuo ſeruaturus. Salutamus omnes filios veſtros, & noſtros, & rogamus, ut orent pro nobis.

Ad eundem, de Iderio.
Epiſt. CCCXXXVII.

AMantiſsimo fratri, & coabbati ſuo Roberto de Dunis frater Bernardus, Clarævallis dictus abbas, ſalutem. Super hoc fratre, quem adeo nõ ſolum inutilem, ſed etiam oneroſum eſſe nunciaſtis, abſque eo quod intrinſecus latet, quale nobis ipſis, tale, & veſtræ dilectioni damus conſilium. Nobis ſiquidem videtur pro his, quæ de ipſo retuliſtis, quod in probatione ſua ſe, nec probabilem exhibuit, nec receptibilem, & ideo meruit, ut rationabiliter, & ſana conſcientia valeatis malum auferre ex uobis. Veruntamen ſi pietati veſtræ placet ſuperexaltare miſericordiam iudicio, adhuc ipſum poteſtis retinere ſine profeſſione, quanto uobis tempore uidebitur. Hoc autem omnino diſſuademus, ut eum in hoc ſtatu recipiatis ad profeſſionem, ſed iterum probetur, ſi forte ſe talem exhibere valeat, qualem debet. Sinautem, ferendæ ſcisſionis utendum eſt, ne una ouis morbida totum gregem contaminet.

Ad abbatem Balduinum de Caſtellione.
Epiſt. CCCXXXVIII.

ET in hoc cognoui quod diligis me, quoniam timuiſti nos: Veruntamen gaude, quia timor quem timebas, non accidit nobis. Diligenter eiſ res inquiſita, quemadmodum mo nuiſti, & inuentus eſt dolus in ore eius, qui iſta dixit tibi. Vnum è duobus nullatenus dubites, hominem videlicet, aut ex malignitate, aut ex ſuſpitione locutum. Procul dubio conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipſius iniquitas eius deſcendet. Reus eſt enim illius rei, quam alteri conatur impingere.

Ad Balduinum Nouionenſem epiſcopum.
Epiſtola CCCXXXIX.

DOmino Balduino Nouionenſi epiſcopo, frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, meliora quam meruit. Mitto vobis puerum iſtum præſentium latorem, commendatum ueſtrum, ut probem de auaritia ve ſtra utrum cum triſtitia id feceritis. Nolite lugere, nolite flere, paruum ventrem habet, paucis contentus erit. Gratiam tamen uobis habemus ſi doctior à uobis quam puguior receſſerit. Maneries locutionis pro gillo ſit, quia ad manum non erat, nam Gaufridus veſter.

Ad Henricum archidiaconum.
Epiſtola CCCXL.

DIlecto ſuo Henrico archidiacono, frater Bernardus Clarævallis vocatus, abbas ſalutem, & orationes. Breuiter uobis de propoſita quæſtione reſpondemus, ſine præiudicio tamen ſanius ſapientis. Rapuit ex utero puerum ob periculum mortis ſuæ quidam (ut dicitis) baptizauit, communem uerborum formam non tenens, ſed dicens, baptizo te in nomine Dei, & ſanctæ, & veræ crucis. Quæritis vtrumnam baptizatus ſit puer, an magis ſi uiuit baptizandus. Ego ue re hunc baptizatum puto, nec ſonum uocis, uerum fidei, & pietati intentionis præiudica re potuiſſe. Vt enim taceam, quòd in nomine Dei vnam expreſſit ſubſtantiam trinitatis
2. Cor. 10. in eo ipſo quod addidit, ſanctæ, & ueræ crucis, manifeſte commendauit dominicam paſſionem. Niſi forte putamus Apoſtolum contra id quod quidem alio loco dixerat: Qui
Gal. 6.d gloriatur, in domino glorietur: in ipſa ligni, ſubſtantia, & non magis in crucifixi gratia gloriari, cum diceret, Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Neque enim cum iuxta communem eccleſiæ conſtitutionem baptizantes dicimus, in nomine patris, & filij, & ſpiritus, ſancti aliud intelligendum eſt quam in confeſſione trinitatis. Porro autem confeſsio ſanctæ crucis, non niſi crucifixi confeſsio eſt. Le
Act. 10. gimus ſane in actibus apoſtolarum, non modo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, verum & in nomine domini Ieſu Chriſti alios baptizatos. Pergitis autem quærere de ipſo baptizatore utrumnam peccauerit, an uero, & alijs formam hanc liceat imitari. Quaſi uero conſequens ſit, ut ſi in facto homines ipſa eum videtur excuſare ſimplicitas ut aut nullam, aut non magnum peccatum fuerit, continuo etiam inueniantur excuſabiles, qui ſua temeritate contra formam eccleſiæ nouum baptizandi uellent inducere morem. Quòd ſi quis eum peccaſſe contendit, ego tantum non crediderim fuiſſe peccatum, ut vel baptizatoris, uel ipſius qui baptyza, tus eſt potuerit præiudicare ſaluti neque eniam eccleſiaſticam contempſiſſe formam, ſed ex deuotione quadam feſtinantis fidei, in hac nocem erupiſſe uidetur.

Ad monachos eccleſiæ ſancti Bertini.
Epiſtola CCCXLI.

DIlectiſsimo ſibi in Chriſto uniuerſo conuentui monaſterij ſancti Bertini, frater Bernardus Clarevallis uocatus abbas, ſalutem, & orationes. Ita, quæſo, ita ſicite dilectiſsimi. Diſcipulus quippe proficiens, gloria eſt magiſtri. Quiſquis in ſchola Chriſti non proficit, tius indignus eſt magiſterio, præſertim

tamen vbi ſumus, ubi nihil in eodem ſtatu permanet, & non proficere, ſine dubio deficere eſt. Nemo proinde dicat. Satis eſt, ſic uolo manere, ſufficit mihi eſſe ſicut heri, & nudiuſtertius. In uia reſidet, qui eiuſmodi H eſt, in ſcala ſuſiſtit ubi neminem patriarcha Ge. 28. uidit non aſcendentem, a ut deſcendentem. c
Dico ergo. Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne 1. Cor. cadat. Ardua, & anguſta eſt uia, & non hic 10.c ſed in domo patris manſiones ſunt multæ.
Itaque qui ſe dicit in Chriſto manere, debet Io. 14.a ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Ieſus 1.Io.2.a enim (ut ait euangeliſta) creſcebat, & profi Luc. 2.f ciebat ſapientia, & ætate & gratia apud Deũ & homines. Ille non reſtitit ergo, ſed exultauit, ut gigas ad currendam viam: & nos quoque ſi non deſipimus, curremus poſt eũ, Pſ. 18.b trahemur in odore unguentorum ipſius.
Alioquin ſi elongari contingerit, erit pigritanti animæ, & laborioſior, & periculoſior uia, dum nec odore recreari, nec certa poſsit agnoſcere veſtigia longius abeuntis. Sic ergo currite fratres, ut comprehendatis. Quod Phil. 3.c ſane ita fiet, ſi nequaquam arbitramini uos Pſal. 2.c comprehendiſſe: ſed obliti, quæ retro ſunt, Eccl. 24. extenditis uos in anteriora, ſi apprehendatis c diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de uia iuſta. Qui edit me (ait Ibi. 22.a Sapientia) adhuc eſuriet: & qui bibit me, adhuc ſitiet: ut nouerit piger, qui digne prout ſus lapidatur ſtercoribus boum faſtidium, ſibi non de ſatietate, ſed de inedia generari. Denique quia omnia cooperantur in bonũ Ro. 8. e his qui ſecundum propoſitum uocati ſunt ſancti, moueat nos ipſum quoque ſeculariscupiditatis exemplum. Quem enim ambitio ſum uidimus aliquando contentum adeptis dignitatibus ad alias non anhelare? Sic, & I curioſi cuiuſque nõ ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu. Quid? eorum qui auaritiæ ſeruiunt, aut amatores ſunt uoluptatum, ſeu uanas ſectantur hominum laudes, nonne, & ipſorum inſatiabilia deſideria arguunt nos negligentiæ, & tepiditatis? Pudeat certe ſpiritualium nos bonorum minus cupidos inueniri. Erubeſcat anima cõuerſa ac dñm, minori affectu ſectari iuſtitiã, quam iniquitatẽ antea ſectaretur. Eſt.n. cauſa quoque ualde diſsimilis. Stipendium quippe peccati, mors: fructus autem ſpiritus uita æterna. Pudeat proinde negligentius nunc in uitam, quam prius in mortem ire, & minori ſtudio ſalutis acquirere quam perditionis augmentum. Nam ut omnino ſimus

inexcuſa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

inexcusabiles, in via vitæ quo citius, eo facilius curritur, & leue saluatoris onus quo crescit amplius, eo portabilius est. Nonne & auiculas leuat, non onerat pennarum sue plumarum numerositas ipsa? Tolle eas, & reliquum corpus pondere suo fertur ad ima. Sic disciplinam Christi, sic suaue iugum, sic onus leue, quo deponimus, eo deprimimur ipsi, quia portat potius quam portatur. One
Thr.3.c rosa alicui videtur silentij disciplina. Sed
Es. 30.d propheta magis robur quam onus esse considerans ait: In silentio & in spe erit fortitudo vestra. In silentio, inquit, & spe, quia bonum est præstolari dominum in silentio. Et enervat quippe animam præsentium consolatio, roborate expectatio futurorum. Bene ergo fecistis dilectissimi, addere aliquid ad priorē silentij regulam. quod nimirum prædicto at
K testante propheta cultus iustitiæ est. Bene
Es. 32.d fecistis alienando vos magis ac magis ab acti
2i Co.5. bus seculi huius, quæ est munda & immacu-
d lata religio. Modicum quippe fermentum
Ecc. 10. fratres, totā massam corrumpit: & muscæ morientes exterminant oleum suauitatis.

Quid prodest tanti corporalis pariter & spiritualis laboris atque exercitij fructum, uilissima aliqua consolatione imo desolatione minus acceptabilem fieri, aut certe & periclitari? Quantam internę consolationis dulcedinem, & gratiam visitationis diuinæ prępedit huiusmodi nugarum vapor ad modicum parens? Præsertim nos monachi, quorum certe, velimus nolimus, in labore vita est, plane miserabiliores sumus omnibus hominibus, si pro tam exiguis tanta patimur detrimenta. Quid enim insipientiæ, imo quid insaniæ est, ve qui maiora reliquimus, mino
L ra cum tanto discrimine tenemus? Si mundum contemplimus vniuersum, si abrenunciamus affectibus propinquorum, si monasterium carceri mancipauimus nosmetipsos, si denique non venimus facere voluntatem nostram, sed imposuimus homines super capita nostra: quid non oportet fieri, ne forte contingat hæc omnia nobis in insipientia nostra & negligentia deperire? Apite ergo dilectissimi, & in his quę cœpistis soliciti estote perseuerare & abundare magis, vt augeantur in dies incremēta frugum iustitiæ uestræ,
2.Cor.9 Etenim qui parce seminat, parce & metet:
b & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et certe modicum seminis incrementum, non modica messis multiplicatio est. Hæc nos fratres, quia audito profectu vestro exultauimus & delectati sumus, dignum duximus scribere charitati vestræ, ut pientes admonitos vos esse, vt obseruantiam factas quæ saluare possunt animas vestras, gna deuotione suscipiatis & amplectamini. Scitis enim quia hilarē datorē diligit Deus. Orantem pro nobis vniuersitatem uestram Christus custodiat.

Ad Leonium abbatem sancti Bertini. Epistola. CCCXLII.

AMico suo charissimo Leonio sancti Bertini venerabili abbati, frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, salutem in eo qui mutat tempora & transfert regna. Gratias agimus de vobis, charitas vestra palam fecit, quia dat salutes Iacob. Quod merito consolidam uenta occasione seipsam innotescendi, non potuit latere sub modio. Gratissima habemus illa officia humanitatis quæ fratribus nostris impenditis, qui habitant iuxta vos. Quod illis facitis, mihi facitis: imo sic magis mihi facitis, quam si mihi faceretis. Obsecro ergo vt perseueret hæc solicitudo vestra pro eis, quoniam longe facti sunt a nobis, vt non possimus eis prout oportet assistere. Sit ergo vestræ benignitatis vicem nostram supplere, vt vos ipsis in patrem, & ipsi sint vobis in filios. Si forte venerit tempus quo tantæ charitati respondere possimus, quod non simus ingrati, fides oculata monstrabit. Vale.

Ad monachos ecclesię sancti Bertini. Epistola. CCCXLIII.

VNiuersis qui sunt in ecclesia beati Bertini amandis in Christo, frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, seruire domino in lætitia. Ad gratiarum actionem, ad prodendas dilectionis officium, meritis vestris prouocamur. Quia enim acceptum fecistis uocamur. Quia enim acceptum fecistis æternæ memoriæ infigendū est, beneficiis quæ fratribus nostris, imo quę mihi contulistis, nec immemor esse queo, nec ingratus. Meum est quod meis impenditur: mihi datur, quando infunditur in vilcribus meis. Scio cui credidi, & certus sum: scio quia diligitis nos, non verbo, & lingua, sed opere, & veritate. Iam mentum quippe dilectionis, & gratiæ, quam fratres nostri inuenerunt in oculis uestris, uerba procedunt, sed opera, eo vtique potius

apud Deum, & gratiora apud homines, quo de sola gratia dantis prouenium, præter meritum accipientis. Pro his igitur gratias agimus vniuersitati vestræ, pro his omnibus deprecatores sumus vobis, si quid sumus, si quid possumus, & nos & fratres nostri. Sed ne parum vobis sit acceptos esse hominibus, accepti estis & Deo meo. Nam quod vni ex minimis eius fecistis, ipsi fecistis. Quid? quod non uni tantum, sed pluribus ex minimis eius fecistis? In omnibus hic penes me non
A retributio multa, quoniam inops, & pauper sum ego, sed dominus retribuet pro me. Ip-
Ps.127.b se qui retributor est omnium bonorum, re-
Ioa.20.a tribuat vobis quod pauperes eius præuenistis
Gal. 6.b in benedictionibus dulcedinis, & in exemplo charitatis. De præteritis gratias agimus, de futuro precamur vt bonum facientes non deficiatis, tempore enim suo metetis de semine boni operis manipulos pacis & gloriæ. Quod nobis præstet deus. Amen.

Ad Matildem reginam Anglorum. Epist. CCCXLIIII.

ILlustrissimæ dominæ & dilectissimę in Christo filiæ (quod nō ex præsumptione loquor, sed ex affectu) Matildi Dei gratia Anglorum reginæ, Bernardus. Si de vestra sublimitate præsumo, non est mirū. Iam enim non ego solus sentio, sed omnes pene nouerunt quomodo nos acceptetis, & quāto nos diligatis affectu. Propter quod rogatus sum a quodam amico uestro venerabili abbate de Capella, ut pro decima quadā uos rogemus: ui, nos quoque more uestro benigne audiflis me. Sed quia nondum factum est quod rogamus, tempus est ut iam petitio illa mancipetur effectui. De cetero bene serua te milia filium quem nunc peperistis, quia & ego quoque (si regi non displicet) in eo milia vendico portionem. Vale.

Ad Albertum inclusum. Epist. CCCXLV.

FRater Bernardus de Claraualle, fratri Alberto incluso, bonum certamen certare. Petis à me vt nescio quam scintillā obseruātiā, quam à me intra tuam cellam requisieras, ac mulierc ularum colloquia, quæ & tibi uidelicet à me recordaris fuisse prohibita, mea licentia possis admittere, quæ utique propter inopiam (ut scribis) non potes euitare. Ego iam nullam super te usurpo mihi potestatem. Consilium tibi dedi, non præceptum, semper uel semel in die comedere, fœminarum visitationes uel colloquia omnino non admittere, tuarum te opere manuū sustentare, multaque alia quæ longum est modo commemorare. Quod si huiusmodi sumptus nequaquā tibi ad opus tam sum ptuosum suppetere cerneres, non deberes incipere quod consummare non posses. Hoc tibi tutum credidi consilium: hoc nec meo cogeris tenere præcepto, nec tamen meo mutabis consilio. Vale.

Ad G. abbatem. Epistola. CCCXLVI.

DOmino G. abbati, frater Bernardus, quicquid sibi. Scito fratrem G. ex quo venit de Crista, vbi medicamina sumpsit, conuentum per omnia tanquam unum de validioribus firmissime tenuisse, nec ei quicquam in alimentis præter quod commune fuit indultum fuisse, ad vigilias iugiter cum alijs extitisse. Ex hoc iam si C aliter apud vos egerit, non ei consentiatur. Certum enim sit uobis, non esse corporis ægritudinem, sed animæ passionem.

Ad abbatissam Fabrianensem. Epistola. CCCXLVII.

BErnardus vocatus abbas de Claraualle, A. abbatissæ Fabrianensi, pudicitiæ, & gratiæ titulum. Fratres isti pro cōsilio animarum suarum paternitatem nostram adeuntes, de uestro bono studio quod in emendando loco cui gratia Dei præestis, habere uos perhibent, non parum nos lætificauerunt. Monemus autem, & obsecramus deuotionem uestram, quod sicut in reficiendis domibus, ita renouandis moribus operam detis. Nō solum autē de monasterio, sed etiā de hospitali domo Dei cui sub manū uestra

prædicti

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicti fratres deseruiunt, intentissime necesse est curam geratis, quatenus videlicet ab omni exactione & infestatione ministrorum seu clientum vestrorum securam ac liberam custodiatis: quodque illorum prauo, vt audiuimus, consilio eidem domui ab aliis ante vos abbatissis collatum abstulistis, precamur vt restituatis. Sicut enim ad vestram solicitudinem pertinet aliarum malefacta destruere aut corrigere, sic illarum si qua bona egerunt, non solum firma & inconcussa tenere, sed etiam augmentare & multiplicare debetis. Presbyterum quoque qui in ipsa domo habitant, suam adhuc foris rem habere videtur, aut proprium deserere, aut de domino exire
D cogatis. Valete, & propter bonum quod de nobis si quid valemus familiariter confidite.

Ad Odonem abbatem Belliloci.
Epistola. CCCXLVIII.

FRatri & amico suo Odoni abbati regularium clericorum Belliloci, frater Bernardus monasterii Clarævallis dispensator indignius salutem. Depositum huius hominis, quod (ut ipse ait) apud vos seruandum commisit, nec bonum est vobis, nec honorificum quod detinetis, si tamen detinetis. Hinc enim deplanctum ad me facere venit, vtique propter familiarem specialemque amicitiam quam inter me & vos esse audiuit, de qua etiam ipse præsumens, ad reuerentiam vobis dico, quare non potius calicē de altari vendidistis, quo tam importunum clamorem reprimeretis, si hos vel equus non erat vobis qui venundari posset, vt is quod suum ita reciperet? Parcite quæso personæ vestræ, parcite bono nomini domus vestræ, parcite sacræ, quæ nunc est, quadragesimæ, & pauperi quod sine excusatione debetur, sine dilatione reddatur, antequam res amplius diuulgetur, & iam non sine maiori dedecore persoluatur.

Ad VV. abbatem Trecensem.
Epistola. CCCXLIX.

AMico & conseruo suo domino VV. abbati canonicorū clericorum Trecensium, frater Bernardus ecclesiæ Clarævallis seruus inutilis, salutem in domino. Clericum istum relinquentem seculum nobiscum manere cupientem, ad vestrum potius ordinem mens ne nostri difficultate frangeretur, compulit gere persuasi. Commendamus ergo vobis eum, vtpote nobis bene cognitum, vt beneficiis morigeratum, & in litteris eruditum, postremo tanquam Dei seruum, quem pro Deo gratiam credo vobis futurum fidum solamen. Neque enim ipsum tam propter se quam propter vos, quem diligimus sicut nos, ad vos mittere volumus: quem propter vitæ suæ merita libenter retineremus, nisi esset illi casula, nobis clericum delicatum, laboris inexpertum, suscipere formidamus. Vale.

Ad Rorgonem de Abbatisuilla.
Epistola. CCCL.

VIro illustri etiam nobis quoque dilecto Rorgoni de Abbatis villa Bernardus Clarævallis vocatus abbas salutem & nostras orationes. Postulatum est ad nos quod gratum haberi esset si præsentiæ & colloquij nostri copiam habere valeres, & hoc ideo quia vnum de viis altissimi me esse credit tua benignitas, & ego dico tibi quod pro hac tua humilitate, & pro bona tuæ nobilitatis fama quam audiuimus, mihi quoque iucunda foret tua præsentia. Sed licet hoc in nos humanæ præcesserit num laudabile sit, non tamen perfectum. Nam hæc corporalis quidem est visio, & huius, & nobis cū cæteris animantibus communis. Magis ergo ad illam æternæ societatis cundissimam visionem suspirare debemus, & bonis operibus insistere vt ad illam perueniamus. Rogamus tuam dilectionem, vt animam illā quę tui iuris est in parœcia de Correnni, de qua dilectus & familiaris noster Albas de Alchi tecum locutus est, & quæ adhuc ta & inculta tibi tuisque antecessoribus vtilis nunc inutilis fuit, ecclesiæ de Alchi ne eremosynam cōcedere digneris, quatenus & animæ tuæ, & animabus antecessorum & successorum tuorum apud Deum hoc tuum proficiat beneficium.

Ad Hugonem nouitium, postea Bonæuallis abbatem. Epistola. CCCLI.

HArissimo in Christo filio Hugoni nouæ creaturæ in Christo frater Bernardus Clarævallis vocatus abbas, confortari in domino. Audita conuersione tua exultauimus & glo-

riati sumus. Quidni gaudeant homines vn de lætātur & angeli? Tā celebris agitur dies, iam resonat in excelsis gratiarū actio, & nox laudis. Adolescens nobilis delicatus vicit ma ligoum, spreuit mundum, corpus exposuit, propinquorum renunciauit affectibus, para tos diuinarum laqueos transiliuit, quia pennatum antiual erat. Vnde tibi hæc sapientia fili? Neque enim tantam inuenimus in seniBus Babylonis. Ipsi sunt qui iuxta apostolum (imo contra) diuites fieri volūt in hoc seculo, ut incidant in tentationem, & laqueū diaboli. Hugonis nostri sapientia non de terra est, sed de cœlo. Confiteor tibi pater quia uelasti. Tu quoque fili, ne sis ingratus beneficio redemptoris, sed pone animum pueri lem: magis autem paruulus esto malitia, sed non sensu. Non ætatem tenerā ordinis aspe ritas terreat, memento quod asperior cardo paninum faciat leniorem, & cōuersātio conscientium. Aderit Christi suauitas, & propheræ farinula pulmentum incomestibile cō dienet. Si tentationum sentis aculeos, exalge non tam vulnera quam vbera crucifixi. Ipse erit tibi in matrem, & tu eris ei in filiū, nec pariter crucifixū lædere aliquatenus potenit. Si tentatio in ligno serpentem æneū intuere, & sanus eris domestici eius. Ipsi sunt qui non te diligebant, sed gaudium suum ex te. Alioquin audiant à puero nostro: Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem. Si prostratus (ait beatus Hieronymus) iaceat in limine pater, si nudato sinu quibus te lactauit vbera mater ostendat, si paruulus à collo pendeat nepos, per calcatum transi patrē, per calcatam perge matrem, & siccis oculis ad vexillum crucis cuola. Summum pietatis est genus, in hac parte pro Christo esse crudelem. Phreneticorum lachrymis ne moueaRis, qui te plangunt, de gehennæ filio, factum filium Dei. Heu, quænā miseris tam dira cupido? Quis iam crudelis amor, quę iniqua dilectio? Corrumpunt bonos mores 1.Co.15 colloquia mala. Propterea quantum poteris d fili, confabulationes hospitū declinato, quæ H dum aurem implent, euacuant mentem. Discere orare Deum, disce leuare cor cum manibus. Disce oculos supplices in cœlum erigere, & patri misericordiarum miserabilem faciem repræsentare in omni necessitate tua. Impium est sentire de Deo quod continere possit super te viscera sua, & auertere aurem à singultu tuo vel clamore. De cætero spiritualium patrum consiliis, haud secus, quam maiestatis diuinæ præceptis, acquiescēdum in omnibus esse memento. Hoc fac, & viues. Hoc fac, & veniet super te benedictio, vt pro singulis quæ reliquisti, centuplum recipias etiam in præsenti vita. Nec vero credas spiritui suadenti nimis id festinatum, & in maturiorem ætatem differendum fuisse: ei potius crede qui dicit: Bonū est homini cum portauerit iugum ab adolescentia sua: leuauit enim se supra se. Bene vale, & studeto perseuerantiæ, quæ sola coronatur. Thr.3.c

Explicit liber epistolarum numero CCCLI. melliflui patris Bernardi, in quo adiuncta sunt his, quæ in prioribus impressionibus habebantur, XLI. epistolæ ab antiquis Clarævallis originalibus expromptæ.

DIVI BERNARDI ABBATIS CLARAEVALLIS IN LIBROS DE CONSIDERATIONE AD EVGENIVM PONTIFICEM MAXIMVM.

PROLOGVS.

SVBIT animum dictare aliquid quod te Papa beatissime Eugeni, vel ædificet, vel delectet, vel consoletur. Sed nescio quomodo vulr & non vult exire læta quidem, sed lenta oratio, dum certatim illi contraria impetrare contendunt maiestas atque amor. Nempe vrget ille, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum non præcipis, sed petis, cum præcipere magis te deceat. Maiestate tua igitur tã dignanter cedente, quid ni cedat pudor? Quid enim si cathedram ascendisti? Nec si ambules super pennas ventorum, subduceris affectui. Amor dominum nescit, agnoscit filium, & insulis per se sibi subiectus est, obsequitur sponte, gratis obtemperat, libere reueretur. Non sic aliqui, non sic, sed aut timore ad ista impelluntur, aut cupiditate. Hi sunt qui in facie benedicent, la autem in cordibus eorum. Blandiuntur coram, in necessitate deficiunt. At charitas quam excidit. Ego (ut verum fatear) matris sum liberatus officio, sed non deprædatus affectu. Olim mihi inuiseratus es, non tam facile erueris. Ascende in cælos, descendes abyssos, non recedes à me, sequar te quocunque ieris. Amaui pauperem, amabo pauperum & diuitum patrem. Non enim si bene te noui, quia pater pauperum factus, ideo mihi pauper spiritu es. Iu te hanc mutationem factam esse confido, non de te, nec priori tuo successisse promotionem, sed accessisse. Monebo te proinde non ut magister, sed ut mater, plane ut amans. Amés magis uidear, sed ei qui non amat, ei qui vim non sentit amoris.

psa. 27.a
1.Co.13 b
Mat. 8.c

DE CONSIDERATIONE, Liber Primus.

KNde iam ergo incipiam? Libet ab occupatiõibus tuis, quia in his maxime condoleo tibi. Condoleo dixerim, si tamen doles & tu. Alioquin doleo magis dixisse debueram, quia non est condolere vbi nemo qui doleat. Itaque si doles, condoleo. Si non, doleo tamen, & maxime sciens longius à salute absistere membrum, quod obstupuit: & ægrum sese non sentientem, periculosius laborare. Absit autem ut de te id suspicer. Noui quibus delicijs dulcis quietis tuæ non longe antehac fruebare, non potes dissueuisse tam citõ, ita subito non dolere nuper subtractas. Plaga recens, dolore non caret. Neque.n.iam occaluit vulnus, nec in tam breui uersum in insensibile est. Quãquã si nõ dissimules, nõ deest tibi iugis materia iusti doloris à quotidianis iacturis. Inuitus (ni fallor) auelleris à tuæ Rachelis amplexibus, & quoties id pati cõtigerit, toties dolor tuus renouetur necesse est. At quando non contingit? Quotiès uis, & in cassum? quoties moues, nec promoues? quoties remaris, & non datur ultra? eniteris, & non paris? tentas, & abriperis? & ubi incipis ibi deficis: & dum adhuc ordiris, succiditur tex Venerũt filij usq; ad partũ (ait propheta) & uires nõ habet parturiens. Nosti hoc, magis te melius. Attritæ frõtis es, & inflat rex Effraim doctus diligere triturам, (si pace tua) sic se habẽt res tuæ. Ab his sane cupio te pacẽ, nõ cũ his. Nihil plus mentis tuæ ce ista. Miraris si unquã possit accidere? dico tibi, si res (ut assolet) per cõsuetudine incuriã venerit. Noli nimis credere affectu tuo qui núc est. Nil tã fixũ animo, quin tẽpore nõ obsolescat. Vulneri vetusto & neglecto callus obducitur, & eo insensibile quo insensibile fit. Deniq; dolor cõtinuus & acerbus, diuturnus esse nõ patitur. Nã si aliunde extũditur, necesse est cedat uel fibi. Enimuero cito aut de remedio consolationis recipiet, aut de assiduitate stuporẽ. Quid inuertat cõsuetudo? quid nõ assiduitate durat? quid non usui cedat? quantis quod primo amaritudine prius exhorrebãt, usi ipso mox le in dulce conuersum est? Audi iustum quid lamentetur super huiuscemodi: Quæ prius tangere nolebat anima mea, sunt mihi præ angustia cibi mei sunt. Primum enim impor-

4.Re.19 a

portabile videbitur aliquid: processu temporis si assuescas, iudicabis non adeo graue, paulopost & leue senties, paulo post nec senties, paulo post etiam delectabit. Ita paulatim in cordis duritiam itur, & exilla in auersionem. Sic & grauis, & continuus dolor citam, ut dixi, habiturus est exitum, aut sanitatẽ profecto, aut insensibilitatem. Hinc pror fus, hinc timui semper, & timeo, ne dilato remedio dolorem non sustinens, periculo te irrecõciliter desperatus immergas. Vereor, inquam, ne in mediis occupationibus (quorum multæ sunt) dum distidis finẽ, frontem dures, & ita sensum ipsum quodãmodo sentiens tibi priues iusti utilisq; doloris. Multo prudentius te illis subtrahas, uel ad tẽpus, quã patiaris te trahi ab ipsis, & duci certe paulatim quo nemo uis. Quæris quo? Ad cor durũ. Nec pergas quærere quod illud sit, si nõ expauisti, tale hoc est. Solũ est cor durũ quod semetipsum nõ exhorret, quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonẽ. Nemo duri cordis salutẽ unquã adeptus est, nisi quem forte miseratus deus, absstulit ab eo, iuxta prophetam, cor lapideũ, & dedit cor carneum. Quid ergo cor durum? Ipsum est quod nec conspectione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad contumelias infidũ, ad iudicia cæcũ, inuerecundũ ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum, A- ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futurorum non prouidens. Ipsum est cui præterire, præsentium nihil non perit, futurorum nulla nisi forte ad vlciscendum prospectio seu præparatio est. Et vt in breui cuncta horribilis mali mala compectar, ipsum est, quod nec Deum timet, nec hominem reueretur. En quo trahere te habent hæ occupationes maledictæ, si tam en pergis, ut cœpisti, ita dare te totũ illis, nil tui tibi relinquẽs. Perdis tempus, & si licet nunc alterum me tibi exhibere Iethro, tu quoque in his stulto labore consumeris, quæ non sunt nisi affectiõ spiritus, euiscerationis mentis, euacuatio gratiæ. Nam fructus horum quid nisi aranearum telæ? Quæso te, quale est illud de mane usque ad vesperam litigare, aut litigantes audire? Et utinam sufficeret diei malitia sua non sunt liberæ noctes. Vix relinquitur necessitati naturæ, quod corpusculi paũsationi sufficiat, & rursum ad iurgia surgitur. Dies diei eructat lites, & nox nocti indicat malitiam, vsque adeo non est respirare in bonis, non est alternam capessere requiem, non uel rara interseri ocia. Non ambigo te quoque ista deplorare: at frustra istud, si non & emẽdare studueris. Interim tamen sic semper facias hortor, nec te unquam ad ista duraueris quolibet usu, uel assiduitate. Percussi eos, & non doluerunt, ait Deus. Nihil tibi, & illis. Iusti potius tibi aptare curato & affectionem & uocem, qui ait: Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam, aut quis finis meus, ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est. Magna uirtus patientiæ, sed non hanc tibi ad ista optauerim. Interdum impatientem esse, probabilius. Tunc approbes illorum patientiam quibus Paulus dicebat: Libenter sufferтis insipientes cum sitis ipsi sapientes? Nisi fallor, ironia erat, & non laus, sed suggillatio quorundam manuetudinis, qui quasi datis manibus pseudoapostolis, a quibus, & seducti erant, ad quæque ipsorum peregrina, & prava dogmata trahi se patientissime ferrẽt. Vnde, & subdens: Sustinetis enim, inquit, si quis uos in seruitutem redigit. Non bona patientia, cum possis esse liber, seruum te permittere fieri. Nolo dissimules seruitutem, in quam certe in dies dum nescis redigeris. Hebetati cordis indicium est, propriam non sentire continuam uexationem. Vexatio dat intellectum auditui, ait quidam: uerum est, sed si nimia non fuerit: nam si sit, non plane intellectum dat, sed contemptum. Denique impius cum in profundum malorum uenerit, contemnit. Expergiscere ergo, & pessimæ seruitutis iugum iamiamque immmẽs, imo iam non modice premens, non tantum caue: sed horre. An ideo non seruus, quia non uni seruis, sed omnibus? Nulla turpior seruitus grauiorue quam seruitus Indæorũ, quam quocũque ierint post se trahunt, & ubiq; dominos offendũt suos. Tu quoque, dic queso, vbi vnquã sis liber, vbi tutus, ubi tuus? Vbique strepitus, ubique tumultus, ubique iugũ tiæ seruitutis te premit. Nec mihi reponat nunc Apostoli uocẽ, quia ait. Cũ essem liber ex omnibus, omnium seruũ me feci. Longe est istud a te. Nunquid hac ille seruitute hominibus inseruiebat in acquisitione turpis quæstus? Nunquid ad eum de toto orbe confluebant ambitiosi, auari, simoniaci, sacrilegi, concubinarij, incestuosi, & quæque istiusmodi nõstra hominum, ut ipsius apostolica

Ibidem.

auctori-

Hie. 5.a
Iob 6.b
B
2. Cor. 11.d
Pro. 18. a
2. Cor. 9.c
C

Universidad de Deusto
Biblioteca

auctoritate vel obtinerent honores ecclesiasticos, vel retinerent? Ergo seruũ te fecit homo, cui viuere Christus erat, & mori lucrũ, vt plures lucrifaceret Christo, non vt lucra augeret auaritiæ. Non est igitur quod de solertissima Pauli industria & charitate tam liberа quàm liberali, seruili conuersationi tuę patrocinium sumas. Quam tuo dignius apostolatu, quàm salubrius tuæ cõscientiæ, quã fructuosius ecclesiæ Dei audias potius ipsum dicentem: Precio empti estis, nolite effici serui hominũ. Quid seruilius indigniusque (præsertim summo pontifici) quã, non dico omni die, sed pene omni hora, insudare talibus rebus & pro talibus? Denique quando oramus, quando docemus populos, quando ædificamus ecclesiam, quãdo meditamur in lege? Et quidem quotidie perstrepunt in palatio leges, sed Iustiniani, non Domini. Iustene etiam istud? Tu videris. Nam certe, lex domini immaculata, conuertens animas. Hæ autem nõ tam leges quã lites sunt & cauillationes, subuertentes iudicium. Tu ergo pastor & episcopus animarum, qua mẽte, obsecro, sustines coram te semper silere illam, garrire istas? Fallor, si non mouet tibi scrupulum peruersitas hæc. Puto quod & interdum cõpellat clamare ad dominũ cum propheta: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Ergo & te aude liberum profiteri sub tam graui mole inconuenientiæ huius, & cui fas non sit ceruicem subducere. Nam si potes & non vis, multo magis seruus es huius ipsius tã peruersæ voluntatis tuæ. An nõ seruus, cui dominatur iniquitas? Et maxime. Nisi tu forte indignius iudices hominem tibi quã uitium dominari. Quid interest, uoleus seruias an iniustus? Nã etsi coacta seruitus miserabilior, sed affectata miserior est. Et quid uis me facere? inquis. Vt tibi ab his occupationibus parcas. Impossibile fortasse respondebis, facilius cathedræ vale dicere posse. Recte hoc, si rumpere, & non magis interrumpere ista hortarer. Audi ergo quid redarguam, quid suadeam. Si quod uiuis & sapis, totum das actioni, cõsiderationi nihil, laudo te, in hoc non laudo. Puto quod & nemo qui à Salomone audierit: Qui minoratur actu, percipiet sapientiam. Certe nec ipsi actioni expedit consideratione non præueniri. Si item totus vis esse omnium, instar illius qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatẽ, sed si plena sit. Quomodo autem plena, te exclusо? Et tu homo es. Ergo ut integra & plena humanitas, colligat & te intra se qui omnes recipit. Alioquin quid illi deest iuxta verbum domini, si uniuersos lucris, te vnum perdens? Quamobrem omnes te habeant, esto etiam tu ex habentibus unus. Quid solus fraudaris mundo? Vsquequo vadens spiritus & non reuersus? Vsquequo non recipis te & ipse intra domum cordis tui? Sapientibus & insipientibus debitor es, & soli negas te tibi? Stultus & sapiens, vir & mulier, iuuenis & senex, clericus & laicus, iustus & impius, omnes pariter participant te, omnes de fonte publico bibunt pectore tuo, & tu deorsum sitiens stabis? Si maledictus qui fontem suam facit deteriorem, quid ille qui penitus reddit expertem? Sane deteriorem aquæ tuæ in plateas, homines & iumenta pecora bibant ex eis, quin & camelis potum Abrahæ potum tribuas: sed inter cunctos bibat tu de fonte putei tui. Alienus, inquis, bibat ex eo. Nunquid tu alienus? Cui alienus, si tibi es? Denique qui sitit ueniat, cui bonus? Memento proinde non dico semper, non dico sæpe, sed vel interdum ad te teipsum tibi. Vtere tu quoque te multos, aut certe post multos. Quid gentius? Hoc enim dico secundum modum tiam, non secundum iudicium. Puto & apostolo indulgentiorem me in hac parte. Ergo plusquam oportet, inquis. Non ita eior. Quid si ita oportet? Nam tu (ut fido) nostra non eris meticulosa inspectione contentus, sed abundabis magis. Sane dicet, te scilicet abundãtiorem quàm daciorem esse. Ego quoque mihi tutius co apud maiestatem timiditate quàm temtate periclitari. Et fortassis non fecus ri sapientem oportuit, ut sit quod scripest: Da occasionẽ sapienti, & sapientior Audi tamen apostolum quid de hac sentiat. Si non est inter vos sapiens, qui iudicet inter fratrem & fratrem. Ergo fert. Ad ignominiam vobis dico, conbiliores qui sunt in ecclesia, illos constad iudicandum. Itaque secundum apostolum indigne tibi usurpas tu apostolicum officium, uile, gradum contemptibilium. Vade cebat episcopus, episcopum instruens. Nome militans Deo, implicat se negotiis laribus. Ego autem parco tibi. Non fortia loquor, sed possibilia. Putasne tempora sustinerent, si hominibus singu-

tibus pro terrena hæreditate, & flagitantibus te iudicium, voce domini tui respõderes: O homines, quis me constituit iudicem super vos? In quale tu iudicium mox venires? Quid dicit homo rusticanus & imperitus, ignorans primatum suum, inhonorans summam & præexcelsam sedem, derogans apostolicæ dignitati? Et tamen non monstrauit puto qui hoc dicens, vbi aliquãdo quis quam apostolorum iudex sederit hominum, aut diuisor terminorum, aut distributor terrarum. Stetisse denique lego apostolus iudicandos, sedisse iudicandos, sedisse iudicantes non lego. Erit illud, non fuit. Itane immunitæ est dignitatis seruus, si non vult esse maior domino suo: aut discipulus, si non vult esse maior eo qui se misit: aut filius, si non tanti fit gredituꝝ terminos quos posuerunt patres sui? Quis me constituit iudicem, ait ille dominus & magister: & erit iniuria seruo discipuloque nisi iudicet vniuersos? Mihi non videtur bonus æstimator rerum, qui indignum putat apostolis seu apostolicis viris non iudicare de talibus, quibus datum est iudicium in maiora. Quidni contemnat iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in cœlestibus & angelos iudicabunt? Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra: quoniam propter illa, & non propter has, accepistis claues regni cœlorum, prætaricatores vtique inclusi, non possessores. Vt sciatis ait, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Quænam tibi maior videtur & dignitas & potestas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos, reges & principes terræ. Quid finem alios inuaditis? Quid falcem vestrã in alienam messem extenditis? Non quia indigni vos, sed quia indignum vobis talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Denique vbi necessitas exigit, audi quid censeat, non ego sed apostolus: Si enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis. Sed aliud est incidenter ex currere in ista, causa quidem vrgente: aliud ultro succumbere istis tãquam magnis dignisque & summa talia intentione rebus. Itaque si recta, si syncera. Nunc autem quotidiana dies mali sunt, sufficit interim admoneri esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliquid tui & cor-

Luc.12.

Act.5.c

1.Cor.6

Iob.5.d

diis & temporis sequestrare. Hoc autem dico necessitatem intuens, non æquitatem: quanquam non sit præter æquum necessitati cedere. Nam si liceret quod diceret, absolute per omnia & in omnibus præferẽdam & vel solam vel maxime colendam eam quæ ad omnia valet, idest pietatem, prorsus irrefragabilis ratio monstrat. Quid sit pietas quæris? Vacare consideration. Dicas forsi tan in hoc dissentire me ab illo, qui pietatem diffinuit cultum Dei. Non est ita. Si bene consideras, illius sensum meis expressi verbis, etsi tamen ex parte. Quid tam pertinẽs ad cultum Dei quam quod ipse hortatur in psalmo: Vacate & videte quoniã ego sum Deus? Quod sane in partibus considerationis præcipuũ est. Quid denique tam ad omnia valens, quam quæ ipsius quoque actionis partes benigna quadam præsumptione suas facit, præagendo quodammodo & præordinando quæ agenda sunt? Nec cessatio sane, ne forte quæ & præuisa & præmeditata poterant esse proficuo, præcipitata magis periculo fiant. Quod tibimet, si recordaris, in ipsis actionibus causarum, & in magnis quibusque negociis, magnarumue consiliis rerũ frequenter accidisse non ambigo. Et primũ quidem ipsum fontem suum, id est mentem de qua oritur, purificat consideratio. Deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat & ordinat. Postremo diuinarum pariter & humanarum rerum scientiam confert. Hæc est quæ confusa disterminat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat. I Hæc est quæ agenda præordinat, acta recogitat, vt nihil in mente resideat aut incorrectum, aut correctione egens. Hæc est quæ in prosperis aduersa præsentit, in aduersis quasi non sentit, quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiæ est. Ibi etiam aduertere tibi est suauissimum quendam concentũ complexumque virtutum, atque alterã perdere ex altera, sicut hoc loco vides fortitudinis matrem esse prudentiam, nec fortitudinẽ sed temeritatem esse quemlibet ausum, quem non parturiuit prudentia. Hæc item est quæ inter voluptates & necessitates media quasi quædam arbitra sedens, vtrinque certis limitibus disterminat fines, istis asignans & prębens, quod sat est illis, quod nimis est demens, & sic ex alterutro tertiam formans virtutem quam dicunt temperantiam. Nempe

Universidad de Deusto
Biblioteca

intemperantem ipsa consideratio censet tam
eum qui necessariis pertinaciter demit, quam
qui indulget superfluis. Non ergo est tem-
perantia in solis resecandis superfluis, est &
Ro.13.d in admittendis necessariis. Huius sententiæ
Gal. 6. c apostolus non fautor tantum, sed auctor es-
se videtur, qui curam carnis nostræ docet nō
perfici in desiderio. Dicens siquidem, curam
carnis non perfici, superflua cohibet: addēs
in desiderio, necessaria non excludit. Vnde
mihi videtur non omnino absurde diffinire
temperantiam, qui hanc nec præcedere ne-
cessitatem, nec excedere dicat, iuxta illud
philosophi: Ne quid nimis. Iam de iustitia,
quæ vna ex quatuor est, nonne constat consi
deratione mentem præuenire, vt se formet
in ea? Se enim necesse est prius cogitet, vt
K ex se normam ducat iustitiæ, nec factura vti
Tob.4.c que alteri quod sibi fieri nolit, nec quod si-
bi velit fieri negatura. In his nempe duo-
bus liquet integrum esse iustitiæ statum. Sed
nec ipsa solitaria est. Intuere etenim nunc
mecum etiam huius pulchram connexionē
& cohærentiam cum temperantia, & item
ambarum cum duabus superioribus, id est
Matt.7.c prudentia & fortitudine. Nam cum iustitiæ
dicatur portio, quod sibi non vult fieri quis
alii non facere: porro perfectio, quod ait do
minus, quæcunque vultis vt faciant vobis ho
mines, & uos facite illis: neutrum horum
erit, nisi ipsa voluntas de qua tota ducitur for
ma, sic ordinata fuerit, vt nec velit aliquid
superfluum, nec necessarium quid superfti-
tioſe nolit, quod quidem temperantiæ est.
Denique & ipsi iustitiæ ut iusta sit, temperan
Eccl.7. c tia modum imponit. Noli nimium esse iu-
stus, ait sapiens: ostendens per hoc minime
approbandam iustitiam quæ temperātiæ mo
deramine non frenetur. Quid quod & ipsa
sapientia hoc temperantiæ frenum non re-
Ro.12.a spuit, dicente Paulo secundum sapientiam a
Deo sibi datam, non plus sapere quam opor
tet sapere, sed sapere ad sobrietatem? Sed &
econuerso quod temperantiæ necessaria iusti
Mat. 6.c tia sit, ostendit dominus arguens in euange-
lio illorum temperantiam qui abstinebant,
vt vidèrentur hominibus ieiunantes. Erat
in cibo temperantia, sed non iustitia in ani-
mo, quia non Deo placere, sed hominibus
intendebant. Quomodo rursum vel ista vel
illa sine fortitudine? cum constet fortitudinis
L esse non mediocris, cohibere velle & nolle
suum inter angustias parum & nimis, vt sit
contenta voluntas modo illo medio, nudo,
puro, solo, constante sibi, æquali vultu
sui, vtpote ex omni parte pariter circum-
quem solum constat esse uirtutis. Dicite
hi, quæso, si potes, cuinam potissimum trium
harum virtutum meditullium hoc deputan
censeas, quod ita cunctis conterminum ob
vt videatur esse proprium singularum? An
ipsum virtus est & nihil aliud? Sed sic erit
non esset multiplex, sed essent omnes una.
An potius quia sine eo uirtus non est, om-
nium quadammodo intima vis una est & so
dulla uirtutum, in qua sic uniuntur ut pu
inde una uideantur omnes, præsertim cum
non illud participando communicant, sed
tum a singulis atque integrum possideant
Verbi causa. Quid tam iustitiæ, quam
dus? Alioquin si quid extra modum
quit, non plane cuique tribuit quod
est, quod tamē suum ipsius est facere. Qui
tum rursum temperantiæ, quæ non aliud
profecto temperantia est, nisi quod nil
moderatum admittit? Sed puto fatebere
non minus fortitudinis, cum vel mu
sa sit quæ ab irruentibus vitiis, & qua
inde suffocare conantibus, purum il
tenter eruit & uindicat in quoddam
fundamentum boni, sedemque virtu
go modum istum tenere iustitia est, n
tia est, fortitudo est. Sed vide ne in
ferant, vt iustitiæ quidem in affectu
fortitudine autem efficacia eius: porro
sessio eius atque vsus, apud temperā
Restat iam ut doceamus ab hac com
ne prudentiam non excludi. Nonne ip
quæ modum diu animi neglectu pos
& uitiorū inuidia quasi in abditis recl
& coopertum quadam uetustatis caligi
prior reperit & aduertit? Propterea
bi a paucis aduertitur, quia paucorum
dentia est. Itaque iustitia quærit, pru
tia inuenit, uindicat fortitudo, tempe
possidet. Non mihi hoc loco propo
est de uirtutibus disputare, sed hoc
hortans ad uacandum consideratio
beneficio hæc & similia aduertuntur.
tam pio tamque utili ocio nullā in
ram dare, nonne uitam perdere est?
tamen? Si te philosophiæ huic ocio
pente deuoueris, prædecessores tui
consueuerunt, eris molestus quam plu
quasi qui a patrum uestigiis fabito
ueris. Nempe id uideberis agere
gillationem illorum. Sed
re vulgari prouerbio: Qui

mullus, mirantur omnes: ueluti qui cupias
admirationi fore. Nec potes eorum omnis
sieul & subito vel errata corrigere, uel excel
sus redigere in modum. Erit cum acceperis
tempus, ut secundum sapientiam tibi a Deo
datam paulatim & opportune ad studeas. In-
terim sane malo alterius utere in bonū quod
potes. Quanquam si de bonis, & non de
nouas sumamus exempla, non defuere Ro-
mani pontifices, qui sibi ocia inter maxima
negocia uenirent. Obsidio urbi, & barba-
ricus ensis ciuiū ceruicibus immmebat: nun-
A quid tamen istud terruit beatum Papam Gre
gorium quo minus sapientiam scriberet in
cio? Eo nempe temporis (quod ex eius præ
fatione liquet) obscurissimā & extremā partē
Ezechielis tam diligenter, quā eleganter ex-
posuit. Sed esto: Alius insoleuit mos, dies alij
sunt, & alij hominum mores, & tempora pe
riculosa non instant iam, sed extāt. Fraus &
circūuentio & violentia inualuere super ter
ram. Calumniatores multi, defensor ra-
rus. Vbique porentiores pauperiores oppri-
munt: non possumus deesse oppressis, non
negare iniuriam patientibus iudicium. Nisi
agitentur causæ, audiantur partes, inter par
tes iudicare quis potest? Agitentur causæ,
sed sicut oportet. Nam is modus qui frequē
tatur, execrabilis plane, & qui non dico ec-
clesiam, sed nec forum deceret. Minor nam-
que quemadmodum religiosę aures tuæ au-
dire sustinent huiusmodi disputationes aduo
catorum, & pugnas uerborum, quæ magis
ad subuersionem quam ad inuentionem pro-
ficiunt ueritatis. Corrige prauum morem,
& præcide linguas vaniloquas, & labia dolo-
sa clamāte. Hi sunt qui docuerunt linguas
Hier.4.f suas loqui mendacium, diserti aduersus iusti
tiam, eruditi pro falsitate. Sapientes sunt vt
faciant malum, eloquentes ut impugnent ve
rum. Hi sunt qui instruunt a quibus fue-
rant instruendi: astruunt non comperta, sed
ficta: struunt de proprio calumnias innocen-
tes, destruunt simplicitatem veritatis, ob-
struunt iudicij vias. Nihil ita absque labore
manifestam facit veritatem, vt breuis & pu-
B luratre narratio. Ergo illas quas ad te necesse erit
ras causas (neque enim omnes necesse
sit) diligenter velim, sed breuiter decidere
officiosis, frustratoriasque & uenatorias præ
cidere dilationes? Causa viduæ intret ad te,
causa pauperis, & eius qui non habet quod
det. Alijs alias multas poteris cōmittere ter-
minandas, quam plures nec dignas audien-
tia iudicare. Quid enim opus est admittere
illos, quorum peccata manifesta sunt præce
dentia ad iudicium? Tanta est impudentia
nonnullorum, ut cum manifestæ ambitionis
prurigine scateat tota facies causæ eorum, nō
erubescant audientiam flagitare, publicantes
semetipsos ad multorum cōscientias: in quo
uel suæ solius satis poterant cōfundi iudicio.
Non fuit qui retunderet attritas frontes, &
ideo plures facti sunt, & magis induruerunt.
Sed & nescio quomodo uiciosus conscientias
uiciorum non refugit: & vbi omnes sordent,
vnius factor minime sentitur. Quis enim
unquam, verbi causa, auarum auaris, im-
mundum immundus, luxuriosum luxurio-
sus erubuit? Plena est ambitiosis Ecclesia, nō
est iam quod exhorreat in studijs, & molitio
nibus ambitionis, non plus quam spelunca
latronum in spolijs uiatorum. Si Christi di-
scipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat au
ctoritas aduersus impudentiam hanc & gene
ralem pestem. Intuere magistrū sic facientē, Io.12.c
& audi dicēte: Qui mihi ministrat, me sequa
tur. Non parat aures vt audiat, sed flagellum
quo feriat. Verba nec facit, nec recipit nec
enim sedet iudicans, sed insequitur punicns. C
Causam tamen non tacet, quòd videlicet do
mum orationis negociationis fecissent. Ergo
& tu fac similiter. Erubescant uultum tuum
istiusmodi negociatores, si fieri potest: si nō,
timeant. Et tu flagellum tenes. Timeant nu
mularij, nec fidant in nuntiis, sed diffidant,
abscondant os suum à te, scientes effundere
quàm accipere paratiorem. Hoc studiosè &
constanter agendo, multos lucrifacies tur-
pium sectatores lucrorum, honestioribus of
ficijs uendicando: multos ne vel audeant hu
iusmodi attentare, seruabis. Adiice illud,
quod non parum proficiet & ad ferias quas ti
bi suadeo. Ita nempe non pauca tibi momen
ta temporum redimes ad uacandum consider
rationi, quædam, ut dixi, negocia nec au-
diendo, quædam alijs cōmittendo quæ
tua digna putaueris audientia, fi-
deli quodam & accōmodo
ipsi causæ cōpēdio ter
minando. De qua
consideratione
his addere
aliqua cogito, sed sub alterius sane principio
libri: atque hic sit finis istius, ne
duplo te oneret minus suā-
uis oratio, si & lon-
ga fuerit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

De consideratione. Liber secundus.

MEmor promissi mei, quo ecce iam aliquandiu teneor apud te uir optime papa Eugeni, volo ipsum absoluere vel sero. Puderet dilationis si mihi conscius forem incuriæ, aut contemptus. Non ita est, sed incidimus (vt ipse nosti) in tempus graue, quod & ipsi pene viuendi vsui videbatur indicere cessationem, nedum studijs, cum scilicet dominus prouocatus peccatis nostris, ante tempus
D quodammodo visus sit iudicasse orbem terræ, in æquitate quidem, sed misericordiæ suæ oblitus. Non pepercit populo suo, non suo nomini. Nonne dicunt in gentibus, vbi
psl.113.b est Deus eorum? Nec mirum. Ecclesiæ filij & qui Christiano censentur nomine, prostrati sunt in deserto, aut interfecti gladio, aut fame consumpti. Effusa est contentio super principes, & dominus errare fecit eos in inuio, & non in via. Contritio & infœlici-
psa.13.b tas in viis eorum. Pauor & mœror & cõfusio in penetralibus regum ipsorum. Quàm confusi pedes euangelizantium pacem, annũciatium bona? Diximus pax, & nõ est pax: promisimus bona, & ecce turbatio. Quasi vero temeritate in opere isto aut leuitate vsi sumus. Cucurrimus plane in eo non quasi in incertum, sed te iubente, imò per te Deo. Quare ergo ieiunauimus & non aspexit, humiliauimus animas nostras & nesciuit? Nã in his omnibus non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Quã patienter interim adhuc audit voces sacrilegas, &
Exo. 32 c Aegyptios blasphemantes, quia callide eduxit eos vt occideret in deserto? Et quidem
psa.118. g indicia Dei vera, quis nesciat? At iudicium hoc abyssus tanta, vt videar mihi non immerito pronunciare beatum, qui non fuerit scandalizatus in eo. Quomodo tamẽ humana temeritas audet reprehendere, quod minime comprehendere valet? Recordemur supernorum iudiciorum quæ à seculo sunt,
E si forte sit consolatio. Nã quidam ita dixit:
Ibidem. Memor fui iudiciorum tuorum à seculo domine, & consolatus sum. Rem dico ignotã nemini, & nunc nemini notam. Nempe sic se habent mortalium corda, quod scimus cũ necesse non est, in necessitate nescimus. Moy
Exo. 3.c ses educturus populũ de terra Aegypti, meliorem illis pollicitus est terram. Nam quãdo ipsum aliter sequeretur populus solam sapiens terram? Eduxit, eductos tamen in terram quam promiserat non introduxit. Nã est quod ducis temeritati imputari queant istis, & inopinatus euentus. Omnia facientibus domino imperante, domino cooperante, & opus confirmante sequentibus signis. Sed populus ille, inquis, duræ ceruicis fuit, semper contentiose agens contra dominum, & Moysen seruum eius. Bene illi increduli & rebelles. Hi autem quid? ipsos interrogo. Quid me dicere opus est quod fatentur ipsi? Dico ego vnum. Quid poterant proficere, qui semper reuertebantur cum ambularent? Quando & isti per totam viã non reuertebantur corde in Aegyptum? Quod si illi ceciderunt & perierunt propter iniquitatem suam, & ramur istos eadem facientes, eadem pati? Sed nunquid illorum casus aduersus prouisa Dei? Ergo nec istorum. Neque enim ad quando promissiones Dei, iustitiæ Dei preiudicant. Et audi aliud: Peccauit Beniamin, accinguntur reliquæ tribus ad vltionem, nec sine nutu Dei. Designauit denique ipse eccem præliaturis. Itaque præliantur fratres, manu validiori, & causa potiori, & quid his maius est fauore diuino. At quam terribilis Deus in consilijs super filios hominum? Terga dedere scelerati vltores sceleris, & paucioribus plures. Sed recurrunt ad dominum, & dominus ad eos: Ascendite, inquit. Ascendunt denuo, denuoque fugantur confusi sunt. Ita Deo primum quidem ignuente, secundo & iubente, iusti iustum certamen ineunt, & succumbunt. Sed quos tamen feriores certamine, eo fide superiores animi sunt. Quid putas de me facturum fuisse meo hortatu iterato ascenderent, iterato cumberent? Quando me audirent monentem tertio repetere iter, repetere opus iterum semel & iam secundo frustrati forent? Imo tamen Israelitæ vnam & alteram non reputantes frustrationem, tertio parent, & superant. Sed dicunt forsitan isti. Vnde scimus quod a domino sermo egressus sit? Quæ signa tui facis, vt credamus tibi? Nõ est quod ad ista ipse respondeam, parcendum verecundiæ meæ. Responde tu pro me & pro te secundum ea quæ audisti & vidisti, nec secundum quod tibi inspiraueris. Deus Sed forte miratis me prosequi istos, qui a propositum fui, sed quod a proposito non indecens aliena. Nempe de consideratione (memini) sermo mihi ad tuam dignationem. Et sane magna illa res, & egens consideratione non minima. Quod si res maiores à magnis considerari oportet, cui æque gnas à magnis considerari oportet, cui æque vt tibi id studij competit, qui parem super terram non habes? Sed tu secundum sapientiam & potestatem datam tibi desuper facies de hoc. Non est meæ humilitatis dictare tibi G sic, vel sic fieri quicquam. Sufficit intimasse oportere aliquid fieri vnde & ecclesia consolatur, & obstruatur ös loquentium iniqua. Hæc pauca vice apologiæ dicta sint, vt ipsa qualitacunque habeat conscientia tua ex me, vnde habeat me excusatum, & te pariter, etsi non apud eos qui facta ex euentibus æstimant, certe apud teipsum: Perfecta & absoluta cuique excusatio, testimonium conscien
Esa.5.e tiæ suæ. Mihi pro minimo est vt ab illis iudicer, qui dicunt bonum malum, & malũ bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Et si necesse sit vnum fieri è duobus, malo in nos murmur hominũ quam in Deũ esse. Bonum mihi si dignetur me vti pro clypeo. Libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata spicula blasphemorum, vt non ad ipsum perueniant. Non
ps. 68.b recuso inglorius fieri, vt non irruatur in Dei gloriam. Quis mihi det gloriari in uoce illa: Quoniam propter te sustinui opprobriũ, operuit confusio faciem meam? Gloria mi-
Ibidem. hi est consortem fieri Christi, cuius illa vox est: Opproprια exprobrantium tibi ceciderunt super me. Nunc iam recurrat stylus ad suam materiam, & in ea quę proposueramus, suo tramite gradiatur oratio. Et primo quidem ipsam considerationem quid dicã, considera. Non enim idem per omnia quod contemplationem intelligi volo, qꝝ hæc ad rerum certitudinem, illa ad inquisitionem magis se habeat. Iuxta quem sensum potest contemConsi- platio quidem definiri, verus certusque inderatio. tuitus animi de quacunque re, siue apprehensio veri non dubia. Consideratio autẽ intenPlatin. si ad inuestigandum cogitatio, vel intentio animi vestigantis verum: quamquã soleant ambæ pro inuicem indifferenter vsurpari. Lim quod ad considerationis attinet fructũ, quatuor vt occurrunt tibi cõsideranda reor: te, quæ sub te, quæ circa te, quæ supra te sunt. A te tua consideratio inchoet, ne fru-
Mat.16 stra extendaris in alia te neglecto. Quid tibi prodest si vniuersum mundũ lucreris, te vnum perdens? Et si sapiens sis, deest tibi ad sapientiam, si tibi non fueris. Quantum ve ro? Vt quidẽ sentiam ego, totum. Noueris licet omnia mysteria, noueris lata terræ, lata cœli, profunda maris: si te nescieris, eris similis ædificanti sine fundamento: ruinam, non structuram faciens. Quicquid extruxeris extra te, erit instar congesti puluis, ventis obnoxium. Non ergo sapiens, qui sibi non est. Sapiens, sibi sapiens erit, & bibet de fonte putei sui primus ipse. A te proinde incipiat tua consideratio, non solum autem, sed & in te finiatur. Quocunque euagetur, ad te reuocaueris eam cum salutis fructu. Tu primus tibi, tu vltimus. Sume exemplum de summo omnium patre, verbum suum & emittente & retinente. Verbum tuum, consideratio tua. Quod si procedit, non recedat. Sic progrediatur, ut nõ egrediatur. Sic exeat, ut non deserat. In acquisitione salutis, nemo tibi germanior vnico matris tuę. Contra salutem propriam cogites nihil. Minus dixi contra: præter, dixisse debuerã. Quicquid I se considerationi offerat quod non quoquo modo ad tuam ipsius salutem pertineat, respuendum. Et hæc tui consideratio in tria quædam diuiditur, si consideres, quid, quis, & qualis sis. Quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Quid verbi gratia, homo. Quis, papa vel summus pontifex. Qualis, benignus, mãsuetus, uel quicquid tale. Quanquam primum illud philosophicum sit magis quàm apostolicum vestigare, attamen est in definitione hominis, quem dicunt animal rationale mortale, quod diligentius intueri si libet licet. Nõ est quod tuæ in eo, aut professioni obuiet, aut dignitati: est vero quod saluti adferre queat. Nam consideranti duo hæc simul rationale mortaleque, is tibi exinde occurrit fructus, ut & mortale quod in te est rationale humiliet, & rursum rationale mortale confortet, quod neutrum neglectui erit homini circunspecto. Si quæ adhuc presens consideranda requirit locus, tractabuntur infra, & forte vtilius ex partiũ collatione. Nunc quis sis, & de quo sis, & factus, aduertendum. Quanquam quod dixi de quo, id mihi prætereundum putem, tuæ potius relinquendum agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere de tanta assumpto perfectione. Quidni erubescas minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitisse? Non es oblitus primæ professionis: non excidit menti quæ subducta est manui, sed ne ne affectui quidem. Ipsam ad singula tua imperia, iudicia, instituta, habere præ oculis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non erit inutile. Hæc te consideratio facit honoris contemptorem, in honore etiam ip
K so. Atque id magnum. Non recedat à pecto
psa. 48.c re: clypeus est tibi vel à sagitta illa: Homo cum in honore esset, non intellexit. Loque re ergo tibi: Abiectus eram in domo Dei mei. Quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super gentes & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei, ut sedeam excelsis
Luc.14. sublimior? Sane qui dixit mihi. Amice, ascē
d de superius: amicum fore fidit. Si minus in-
psa. 101.b ueniar: non expedit quidem. Qui eleua-uit, & deiicere potest. Sera querela, quoniā eleuans allisisti me. Non est quod blandiatur celsitudo: solicitudo maior illa discrimen intendit, hæc amicum probat. Huic accingamur, si nolumus tandem cum rubore nouissimum locum tenere. Factum superiorem dissimulare nequimus, sed enim ad quid, omnimodis attendendum. Non enim ad domi-
Hie. 1.B nan ium opinor. Nam & propheta cum similiter leuaretur, audiuit: Vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Quid horum factum sonat? Rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritualis expressus est. Et nos igitur vt multum sentiamus de nobis, impositum non serimus ministerium, non dominium datum. Non sum ego maior propheta, & si forte par potestate, sed meritorum non est cōparatio. Hæc loquere tibi, & doce teipsum, qui alios doces. Puta te velut vnum aliquem de prophetis. An non satis ad te? Et nimium. Sed gratia Dei es id quod es. Quid? Esto quòd propheta, nunquid plusquam propheta? Si sapis, eris contentus mensura quam tibi mē sus est deus. Nam quod amplius est, à ma-
L lo est. Disce exemplo prophetico præsidere non tam ad imperitandum quam ad factitandum quod tempus requirit. Disce sarculo tibi opus esse, non sceptro, vt opus facias prophetæ. Et quidem ille non regnaturus ascendit, sed extirpaturus. Putasne & tu inuenias aliquid elaborandum in agro domini tui? Et plurimum. Non plane totum quiuere emū dare prophetæ, aliquid filijs suis apostolis quod agerent reliquerunt, aliquid ipsi parentes tui tibi. Sed nec tu ad omne sufficies. Aliquid profecto tuo relicturus es successori, & ille alijs, & alij alijs usque in finem.
Luc.10. Circa vndecimam denique horam operarii
a ocij arguuntur, & mittuntur in vineam. Antecessores tui apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarij vero pauci. Paternam tibi vindicato hæreditatem, N
si filius, & hæres, vt probes hæredem, ex
gila ad curam, & non ocio torpeas, ne si
bi dicatur: Quid hic stas tota die ociosus? Multo minus inueniri oportet, aut deiectus resolutum, aut resupinum pompis. Nihil horum tibi tabulæ testatoris adfigunt. Sed quid? Si illarum tenore contentus es, cum potius hæreditabis & operam, quàm glorias & diuitias. Blanditur cathedra. Specula est. Inde denique superintendis, sonans tibi episcopi nomine non dominum, sed officium. Quidni loceris in eminenti, vnde prospicias omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enimuero prospectus iste procinctum parit, non ocium. Quando libet gloriari, vbi ociari non licet? Nec locus est ocio, vbi sedula vrget solicitudo omnium excessum. Nam quid tibi aliud diuisit sortis apostolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quod illud? Vnum scio, non esse aurum neque argentum, cum ipse dicat, Argentum & aurum non est mihi. Si habere contingat, vtere non pro libitu, sed pro tempore. Sic eris utens illis, quasi non vtens. Ipsa quidem, quod ad animi bonū spectat, nec bona sunt nec mala. Vsus tamen horum bonus, abusio mala, solicitudo peior, pessimus turpior. Esto ut alia quæcunque rapiant, hæc tibi vindices, sed non apostolico iure. Nec enim tibi ille dare quod non habuit potuit. Quod habuit, hoc dedit, solicitudinem, vt dixi, super ecclesias. Nunquid dominationem? Audi ipsum: Non dominabimini in clero, sed forma facti gregis. Etne dictis fola humilitate putes, non etiā veritate, nosti dñi est in euangelio: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdicitur dominatus. Ergo tu, & si
usurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum. Plane ab alterutro prohiberis. Si vtrunque militer habere voles, perdes vtrumque. Alioquin non te excepturum illorum, ego mero putes, de quibus quæritur Deum. Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui eos. Lim si cognare suis Deo iuuat, habes gloriam, sed non apud Deum. At si interdictum non mus, audiamus edictum: Qui maior est vestrum, ait, fiat sicut iunior, & qui præcessor est, sicut qui ministrat. Forma apostolica

hæc est: dominatio interdicitur: indicitur ministratio. Quæ & commendatur ipsius exemplo legislatoris, qui secutus adiungit:
Ibidem. Ego autem in medio vestrum sum tanquam qui ministrat. Quis se iam titulo hoc inglorium putet, quo se prior dominus gloriæ præsignauit? Merito Paulus gloriatur, in eo di-
2.Cor. cens: Ministri Christi sunt, & ego. Et ad-
11.c dit: Vt minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundātius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. O præclarum ministerium. Quo nō id gloriosius principatu. Si gloriari oportet, forma tibi sanctorum præfigitur, apostolorum proponitur gloria. Paruane tibi illa vi
ps.138.c derur? Quis mihi tribuat simulem fieri in gloria sanctorum? Clamat propheta: Mihi autē nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.
Gal. 6.d Clamat Apostolus: Mihi autem absit gloria ri, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Hoc glorieris opto semper optimo genere gloriæ, quod Apostoli, quod prophetæ delegere sibi, reliquere tibi. Agnosce hereditatem tuam in Christi cruce, in laboribus plu-
1.Cor. rimis. Fœlix qui dicere potuit: Plus om-
10.b nibus laboraui. Gloria est, sed nil in ea inane, nil mollie, nil resupinum. Si labor
1.Cor.3 terret, merces inuitet. Vnusquisque enim
b eundum suum laborem mercedem accipiet. Et si ille plus omnibus laborauit, non tamen totum elaborauit, & adhuc locus est. Exi
B in agrum domini tui, & considera diligenter quanam hodieque de veteri maledicto sylueas spinis ac tribulis. Exi, inquam, in mundum, ager est enim mundus: usque creditus tibi. Exi in illum non tanquā dominus, sed tanquam villicus, videre & procurare vnde
Mar.16. exigendus es rationem. Exi dixerim quibusdam tuæ pascuis intentæ sollicitudinis,
d & sollicitæ intentionis. Neque enim ipsi qui iussi sunt ire in orbem vniuersum, orbem circuierunt præsentia corporis, sed mentis prouidentia. Et tu leua oculos quosdam considerationis tuæ, & uide regiones si non sunt magis siccæ ad ignem, quam albæ ad messem. Quam multæ quas putaueras fruges, diligenter inspectæ, vepres potius apparebunt? Imo ne vepres, quidem: annosæ & veternosæ arbores sunt. Sed non profecto fructiferæ, nisi forte glandium aut siliquarum, quas porci manducāt. Quousque occupant terram? Nonne si exis & cernis ista, pudebit ociosam iacere secu-

rim, pudebit sine causa falcem apostolicam accepisse? In hunc quondam agrum Isaac Gen. 24
patriarcha exierat, cum primo Rebecca oc-g
currit ei, & ut scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris necesse est. Tibi iam præcessisse meditatio debet tempus faciendi præmanibus. Si nunc hæsitare incipias, id quidem sero. Ante, iuxta consilium salua-
Luc.14.f toris, sedisse debueras, ante æstimasse opus, metiri vires, ponderasse sapientiam, merita comparasse, sumptus computasse virtutum. Age ergo puta tempus putationis adesse, si tamen meditationis præiuit. Si cor mouisti, C
mouenda iam lingua, mouenda est & ma- psa.44.a
nus. Accingere gladio tuo, gladio spiritus, Eph.6.d
quod est verbum Dei. Glorifica manum & psa.149
brachium dextrum in faciendo vindictam in nationibus, increpationes in populis, in alligando reges eorum in cōpedibus, & nobiles corū in manicis ferreis. Si hæc facis: honorificas ministeriū tuū, & ministeriū te. Non mediocris iste principatus. Exturbare est hoc malas bestias à terminis tuis, quo greges tui securi in pascua educātur. Domabis lupos: sed ouibus nō dominaberis. Pascēdas utique, nō premendas suscepisti. Si bene considerasti quis sis: hæc te oportere facere non ignorās. Porro scienti & non facienti, peccatū Iac.4.d
est tibi. Non es oblitus vbi legeris: Seruus Luc.12.
sciens voluntatem domini sui, & non faciēs digna, plagis vapulabit multis. Sic prophetæ, sic apostoli factitabant. Fortes fuere in bello, non molles in fericis. Si filius es Apostolorum & prophetarum: & tu fac similiter. Vendicat tibi nobile genus similibus moribus: quod non aliunde nobile quam morum ingenuitate, & fidei fortitudine fuit.
Per hanc vicerunt regna, operati sunt iusti- Heb.11.
tiam, adepti sunt repromissiones. Hoc chiro f
graphum paternæ tuæ hæreditatis, quod tibi euoluimus, vbi inspicias portionem substantiæ quæ te contingit. Induere fortitudinem, & hæreditasti. Posside fidem, posside pietatem, posside sapientiam, sed sapientia sanctorum ipsa est timor domini, & habes quod tuum est. Habes sine defraudatione integrum paternum fundum. Preciosissimus fundus uirtus est. D
Bonus fundus humilitas, in qua omne ædificium spirituale constructum crescit in templum sanctum in domino. Per hanc nonnulli possedere etiam portas inimicorum. Quæ enim virtutum aquæ po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

test dæmonium debellare superbiam, tyrannidem hominum? Cæterum cum omni indifferenter personæ hæc sit quædã turris fortitudinis a facie inimici: nescio quo pacto tamen vis eius maior in maioribus, & in clarioribus clarior comprobatur. Nulla splendidior gemma, in omni præcipua ornatu summi pontificis. Quo enim celsior cæteris, eo humilitate apparet illustrior & seipso. Arguar forsitan quod non satis primis explicitis partibus, in secundas nescio quomodo stylus excurrerit: describere inchoans qualem te oporteat esse, cum necdum quis sis, plenius expressisset. Credo erubescens in summo positum apice videri hominem nudum, festinauit induere insignibus suis. Absque his nempe eo deformior, quo illustrior pares. Nunquid potest abscondi ciuitatis supra montem positæ desolatio: aut latere fumus lucernæ extinctæ super candelabrum? Simia
prouer. in tecto: rex fatuus in solio sedens. Et nunc audi canticum meum, & quidem minus suaue, sed salutare. Monstruosa res gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus ociosa: sermo multus, & fructus nullus: vultus grauis, & actus leuis: ingens auctoritas, & nutans stabilitas. Admoui speculum: fœdius se in eo vultus agnoscat: tu tuum gaude
.21. E dissimilem inueniri. Inspice tamen & tu ne forte & si sit vnde merito placeas tibi: etiam in quo debeas displicere, non desit. Volo glorieris testimonio conscientiæ: sed nõ mi-
1.Cor.4 nus vt eodem ipso humilieris. Rara vox:
a Nihil mihi conscius sum. Cautiõr in bonis ambulas, si & mala non lateant. Quamobrem, vt dixi, noueris te, vt inter angustias quæ non desunt, fruaris conscientiæ bono.
psa. 38.a Magis autem vt scias quid desit tibi. Nam cui non desit? Omnia illi desunt, qui nil sibi deesse putat. Quid si summus pontifex sis? Nunquid quia summus pontifex, ideo summus? Infimum noris esse, si summum putas. Quis summus? Cui addi non possit. Grauiter erras si te illum existimes. Absit. Non tu de illis es qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta uirtus quã dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam, aliisque qui diuinis coli honoribus non timuerunt: verbi gratia. Nabuchodonosor, Alexandro, Antiocho, Herodi.
Tu uero considera non cõsummatione summum te dici, sed comparatione. Nec putes comparationem dicere meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet homo vt fratrum Christi: & quod absque præiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, summum pone inter ministros. Alias niti te ad summa velim, non putare summum, aut velle putari antequam sis.

Nam quomodo proficis, si iam sufficis tibi? Non sit proinde tibi aut pigrum vestigia re quod desit, aut fateri quod desit verecundum. Loquere & tu voce antecessoris tui: Non quod iam acceperim, aut iam perfecta sim. Et tursum: Ego me non arbitror comprehendisse. Hæc scientia sanctorum: hæc longe ab illa quæ inflat. Hanc qui apponit & dolorem. Sed dolorem hunc nemo vnquam subterfugit. Est quippe medicinalis dolor, per quem stupor ille lachrymarum duri & impœnitentis excluditur. Et ideo sapiens: qui dicere potuit: Et dolor meus in conspectu meo semper. Nunc iam reponenda reliquiæ, si quæ sunt loci illius a quo peregrinante diuertimus.

Age indagemus adhuc diligentius qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex. Tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, sacerdotio Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt quidem & alii cœli ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto glorioſius, quanto & differentius vtrunque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi adsignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec modo ouium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic ablocutus & indiserete totæ commisse sint oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quasi illius, vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certi regni? Oues meas, inquit. Cui non planum non designasse aliquas, qui adsignasse omnes? Nihil excipitur vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes certos condiscipuli erant, cum committens vel vnitatem omnibus commendaret, in vno grege & vno pastore, secundum illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numerei perfectionem non habent, sed diuisionem re-

cedentes ab vnitate. Inde est quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Iacobus qui videbatur columna Ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Publicare vero ibi positus est suscitare semẽ defunGal.1.c ctis fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Porro cedente domini fratre, quis se alter ingerat Petri prærogatiuę? Ergo iuxta canones tuos alii in partem solicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nõne si causa fuerit, tu episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere satanæ potes? State ergo inconcussum principum tuum tibi tam in datis clauibus, quam in oubus commendatis. Accipe aliud
Io.21.b quod nihilominus prærogatiuam confirmat. Discipuli nauigabant, & dominus apparebat in littore: quodque iucundius erat, in
Ibidem. corpore redituo. Sciens Petrus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum. Nempe signum singularis pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique suam, sed seculum ipsum susceperit gubernandum. Mare enim seculum est: nauis, ecclesiæ. Inde est quod altera uice insistar domini gradiens super aquas vnicum se Christi vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Si quidem aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis facta ex omnibus ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. En quis es. Sed noli obliuisci etiam quid. Nam & ego non sum oblitus id me promisisse retinturum in opportunitate.
Quam opportune cum eo quis es, etiã quod ante eras, consideras. Quid dico eras? Et nunc es. Quid desinas intueri, quod non desistat esse? Vna sane consideratio quid fuerit, & quid sis. Nam quis sis factus, altera. Non oportet ut ista extundat illam in scruti nio tui. Es enim (ut dixi) adhuc quod eras: & non minus hoc es, quã quod factus es post, forte & magis. Denique illud natus es, mutatus hoc, non in hoc muratus. Non reiectũ illud, sed istud adiectum: tractemus utrumque simul, nam ut præfatũ me memini, collatæ ex inuicem ambæ res utiliores fient.
Dixi supra. Consideranti quid sis naturam occurrere qua es homo: nam homo natus es. Porro percunctanti quis, personæ respondebitur nomen, quod est episcopus, quod quidem factus, non natus es. Quid tibi horum I uidetur ad purum esse tui, & ad te principalibus pertinere, quod factus, an quod natus? Nonne quod natus? Hoc ergo consulo consideres maxime, quod maxime es, hominem uidelicet, quod & natus es. Nec modo quid natus, sed & qualis natus oportet attendas, si non uis tuæ considerationis fructu & utilitate fraudari. Tolle proinde nunc hæreditaria hæc perizomata ab initio maledicta. Dirumpe uelamen foliorum celantium ignominiam, non plagam curantium. Dele fucum fugacis honoris huius, & male coloratæ nitorem gloriæ, ut nude nudum cõsideres, quia Iob 1.d nudus egressus es de utero matris tuæ. Nũquid infulatus, nunquid micans gemmis, aut floribus sericis, aut coronatus pẽnis, aut suffarcinatus metallis? Si cuncta hæc veluti nubes quasdam matutinales uelociter transeuntes, & cito pertrãsituras dissipes, & exuisses a facie considerationis tuæ: occurret tibi homo nudus, & pauper, & miser, & miserabilis: homo dolens & homo sit, erubescens & nudus sit, plorans quod natus sit, murmurans & sit. Homo natus ad laborem, non ad honorem. Homo natus de muliere, & ob Iob 5.b hoc cum reatu: breui uiuens tempore, ideo- Iob 14. que cum metu: repletus multis miserijs, & a propterea cum fletu. Et uere multis, quia corporis & animæ simul. Quid enim calamitate vacat nascenti in peccato, fragili corpore, & mente sterili? Vere ergo repletus, cui infirmitas corporis, & fatuitas cordis cumulatur, traduce sordis, mortis addictione. Salubris copula, vt cogitans te summum pontificem, attendas pariter utilissimum cinerem non fuisse, sed esse. Imitetur cogitatio natu K. ram, imitetur & quod dignius est auctorem naturæ, summa imaque consocians. Nonne natura in persona hominis uili limo vitæ spiraculum colligauit? Nonne auctor naturæ in sui persona uerbum limumque cõtemperauit? Ita tibi sume formam tam de nostrę concretione originis, quam de sacramento redemptionis, aut altus sedens, non alta sapiens sis: sed humilia de te sentiens, humilibusque consentiens. Proinde si consideras quantus es, cogita etiam qualis, & maxime. Hæc te sane consideratio tenet in te, nec à te auolare finit, nec ambulare in magnis neque in mirabilibus super te. In te confitto. Non ps.130.a

infra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

infra deiici,non attolli supra, non euadere in longius,nō extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere modum. Locus medius tutus est. Medium, sedes modi: & modus, virtus. Omnem extra modum habitationē, sapiens exilium reputat. Propterea non est illi habitare in longo quod vltra modum sit, sed nec in lato quidem quod extra sit: porro, nec in alto, uel imo,quòd alterum supra,alterum infra sit. Denique, & longitudo exterminium habere solet, & dilatatio scissuram, & altitudo ruinam, & profundum absorptionem. Dico hæc planius,ne me putes ea lo-
Ephe.3.d qui, quæ Apostolus comprehendere hortatur cum omnibus sanctis, longitudinem, latitudinem, sublimitatem, & profundum, quod alterius erit, & disputationis, & temporis. Nunc autem longum dico,cum sibi homo longiorem promittit vitam. Latum, cum in superfluas animus distenditur curas.
L Altum,cum de se plus præsumit. Profundum, cum se plus deiicit. Qui ergo longa sibi metitur tempora nonne vere ingreditur iter exterminij, transiens uitæ terminos productiori solicitudine? Inde est,quòd homines in præsentia sese exules per obliuionem, in alia per inanem solicitudinem migrant secula,non profutura, imo nec futura. Similiter animus distentus in multa, multis laceretur curis necesse est. Nempe immoderata extensio extenuationem,& extenuatio nimia scissionem facit. Iam uero alta præsumptio, quid nisi ruinosa præcipitatio est?
Pro.16. Legisti nanque: Ante ruinam exaltatur cor. Quid è regione nimiæ pusillanimitatis deiectio, nisi desperata quædam absorptio est? In hanc fortis non deiicietur. Prudens longioris uitæ non abduc etur incerto. Modestus moderabitur curas, temperabit à superfluis, non deerit necessarijs. Porro iustus altiora se non præsumet, sed loquetur eum iusto: Si iustus fuero, non leuabo ca-
Iob.10.c put. Tu ergo in hac consideratione tui caute ambules, & tota æquitate verseris, ut nec plus uero tibi tribuas, nec plus iusto parcas. Porro plus uero tribuis, non modo arrogando tibi quod non habes bonum, sed & quod habes adscribendo. Vigilanter discerne qualis ex te,& qualis sis dono Dei, & non sit in spiritu tuo dolus. Erit autem ubi fideliter partiens tua tibi, & quæ sunt Dei, Deo sine fraude resignes. Ex te mala, bona à domino esse persuasum tibi non ambigo. Sane inter considerandum qualis sis: etiam qualis fueris, ad memoriam reuoca-
dum. Conferenda posteriora prioribus. Profeceriſne in virtute,in sapientia,in modestia, in suauitate morum: an ab his forte (quod absit) defeceris. Patientior sis an impatientior solito,iracundior lenior,indolentior an humilior, affabilior an austerior, exorabilior an difficilior, pusillior animo an magnanimior, serius magis an plus iusto dissolutus, timoratior an forte fidentior quam oportet. Quam latus tibi patet campus in hoc genere considerandi? Memoror quæ pauca, ueluti quædam seminaria proferens, non tamen ipse ferens, sed datis semen ferenti. Oportet innotescat tibi zelus tuus, clementia tua, discretio quoque moderatrix earundem uirtutum qualis uidelicet in dominis iniurijs, qualis sis in ulciscendis,quam in utroque prouidus modi,loci,temporis obseruator. Prorsus considerandæ tres hæ uirtutes, si præter hæc reperiantur. Nempe cuiusdi non natura virtutes, sed vsus facit. Nam ex se indifferentes esse noscuntur. Tum est,aut abutendo, & confundendo facere ut cia,aut bene ordinateque utendo,uirtutes. Solent discretionis oculo caligante, alterutrum sibi præripere loca,terminos occupare. Pessimo caliginis duæ sunt causæ: ira, & mollior affectus. Is iudicij censuram enerbat, ille præcipitat. Quomodo enim ab altero non pericliteturpietas clementiæ, aut ab hoc rectitudo? Turbatus præ ira oculus, clamenter nil intuetur: suffusus fluxa qualibet & muliebri mollicie animus, rectum non uidet. Non eris innocens,si aut punias cum non forte parcendum esset, aut parcas ei qui deberat puniendus. In tribulationibus quoque qualem te inueneris, nolo dissimules. Si constantem in tuis, condolentem in alienis gaude. Recti cordis hoc. E regione pessimi, si cum in proprijs deprehendaris fortasse impatiens,minime in alienis tamē compatiens sentiaris. Quid in prosperis? Nihilne est quod considerationem soliciter? Est utique,si diligenter attendas quam rarus semper extiterit, qui non uel modice in prosperitate animum relaxauerit a sui custodia', & disciplina. Quando hoc incautus non fuit ad disciplinam,quod ignis ad cerā, quod solis radius ad niuem, uel glacies? Sapiens Dauid, sapiens Salomon fuit: sed blandientibus nimis secundis rebus alter ex parte, alter ex toto desipuit. Magnus, qui incidens in aduersa non excidit, vel parum sapientia. Nec minor cui præsens fœlicitas si arrisit, non irrisit. Quanquam facilius inueneris qui sapientiam retinuerunt cō traria sibi fortuna, quam qui propitia non perdiderunt. Præferendus ille & magnus est, cui inter prospera saltem risus indecentior, aut sermo insolentior, aut immoderatior cura uellis, vel corporis non irrepsit.
Lc.18.c Et si rectè sapiens hortatur sapientiam scribi in ocio: cauendum & in ocio ocium est. Fugienda proinde ociositas,mater nugarum,nouercа virtutum. Inter seculares nugæ, nugę sunt: in ore sacerdotis, blasphemiæ. Interdum tamen si incidant, ferendæ fortassis,
B referendę quaquam. Magis interueniendū caute & prudenter nugacitati. Prorumpendum sane in serium quid, quod non modo uaniter, sed libenter audiant, & suspersedeāt ociosis. Confecrasti os tuum euangelio: tanquam est. Labia sacerdotis, ait, custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius: non nugas profecto vel fabulas. Verbum
Mal.2.b labios iam aperire illicitum, assuescere sacrile scurrile quod faceti vrbaniue nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum. Fœde ad cachinos mouueris, fœdius moues. Porro detrahere aut detrahentem audire: quid horum damnabilius sit, non facile dixerim. De auaritia non est quod tuum fatigem intuitum, cum pecuniam tanquam paleam dicaris habere. Non prorsus, non est quod pro illa timearis a iudicijs tuis. Sed est quod non minus sępe, nec noxie minus, insidiari iudicantibus solet; de quo maxime quid in tua lateat conscientia, latere te nolim. Quid illud sit quæris? Acceptio personarum. Non partium sumis, & non potius causas iudicas meritorum. Est item vitium cuius si te immunem sentis, inter omnes quos noui ex his
Thr.3.d qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius: quia veraciter singulariterque sensisti te supra te,iuxta Prophetam: Facilitas credulitatis hæc est: cuius callidissimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi fa
C lo iræ multæ, inde innocentium frequens ad dictio, inde præiudicia in absentes. Gratulor autem tibi (nec enim assentationis apud te verear incurrere notam)gratulor, inquā, præsidere te usque adhuc absque horum omnium querela multa: an & sine culpa, eu vi

deris. Nunc ad ea quæ sub te sunt, considerationem intendenda. At alterius principii hoc siquidem tuis occupationibus sermo breuior competentior est.

De consideratione, Liber tertius.

IInis superioris libri, huic principium ponit. Itaque iuxta promissum illius consideranda quæ sub te sunt. Quænam sint illa nō est quod a me quærendum putes sacerdotum optime Eugeni, rectius fortasse quæ nō sint quæras. Orbe excundum ei qui forte volet explorare quæ non ad tuam pertinent curam. Parentes tui destinati sunt non ali- Mar.16.
quas regiones, sed ipsum debellaturi orbem. d
Ite in orbem vniuersum, dictum est illis. Ip
si vero vendentes tunicas: emere gladios, ignitum eloquium, & spiritum vehementē arma potentia Deo. Quo non peruenerūt victores inclyti, sibi excussorum? Quo nō Ps. 119.a
sagittæ potentium acutæ cum carbonibus de Psa.18.a
solatoriis? Et quidem in omnem terram exi Luc.12.f
uit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Penetrabant & incendebant verba illa incensa igni, quem dominus misit in terram. Occumbebant strenuissimi bellatores, sed non succumbebant: triumphabāt & mortuī. Nimis confortatus est principa Ps.139.d
tus eorum: constituti sunt principes super Ps. 44.d
omnem terram. Eis tu successisti in hæredi D
tatem. Ita tu hæres, & orbis hæreditas.
At quatenus hæc portio te contingit, aut contigerit illos, id sobria conderatione pensandum. Non enim per omnem reor modum, sed sane quadantenus (vt mihi videtur)dispensatio tibi super illum credita est,non data possessio. Si pergis vsurpare & hanc, contradicit tibi qui dicit: Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. Non tu ille de quo Propheta: Et erit omnis terra posses- Ps. 49.b
sio eius. Christus hic est,qui possessionem sibi vendicat, & iure creationis,& merito redemptionis, & dono patris. Cui enim alteri dictum est: Postula a me, & dabo tibi gen Psal.2.b
tes hæreditatem tuam,& possessionem tuam terminos terræ? Possessionem & dominiū cede huic, tu curam illius habe. Pars tua hæc, vltra ne extendas manum. Quid inquis? Non negas præesse, & dominari vetas? Plane sic. Quasi non bene præsit, qui præest in solicitudine. Nunquid non & villa villico, & paruus dominus subiectus

Universidad de Deusto
Biblioteca

subiectus est pædagogo? Nec tamen villæ illæ, nec is sui domini dominus est. Ita, & tu præsis, ut prouideas, ut consulas, ut procures, ut serues. Præsis, ut prosis, præsis ut fidelis
Mat.24. seruus, & prudens, quem constituit dominus
d super familiam suam. Ad quid? Vt des illis escam in tempore. Hoc est, ut dispenses, non imperes. Hoc fac, & dominari ne affectes hominum homo, ut non dominetur
ps.118.r tui omnis iniustitia. At sacis superque id intimatum supra, cum quis sis disputaretur. Addo tamen, & hoc nam nullum tibi uenenum, nullum gladium plus formido, quam
E libidinem dominandi. Certe ut multum tibi tribuas, si multum deceptus non es, nil te existimes plus accepisse a magnis Apostolis.
Ro. 1. a Recordare nunc uocis illius: Sapientibus, & insipientibus debitor sum. Et si non indebitam tibi ipsam censes, hoc quoque simul memento, debitoris molestum nomen seruienti potius quam dominanti congruere.
Luc.16. Seruus in euangelio audit: Quantū debes
b domino meo? Ergo si te agnoscis sapientibus, & insipientibus non dominatorem, sed debitorem: curandum summopere tibi, & tota vigilantia considerandum, quomodo, & qui non sapiunt sapiant, & qui sapiunt non desipiant, & qui desipuere resipiscant. At nullum genus insipientiæ, infidelitate (ut sic
Ro. 1. b loquar) insipientius. Ergo, & infidelibus debitor es: Iudæis, Græcis, & Gentibus. Interest proinde tua dare operam quam possis, ut increduli conuertantur ad fidem, conuersi non auertantur, auersi reuertantur. Porro peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatem reuocentur. Subuersores inuictis rationibus conuincantur, ut uel emendentur ipsi, si fieri potest: uel si non, perdant auctoritatem, facultatemque alios subuertendi. Non omnino, & ab hoc insipientium genere pessimo, tibi dissimulandum. Dico autem hæreticos schismaricosque: nam hi sunt subuersi, & subuersores, canes ad scissionem, vulpes ad fraudem.
Erunt, inquam, huiusmodi maxime tuo studio, aut corrigendi, ne pereant, aut ne peri-
Ro.11.c mant coercendi. Esto, de Iudæis excusat te
F Apostolus, habent terminum suum, qui præcurrit non poterit. Plenitudinem gentium præire oportet. Sed de ipsis gentibus quid respondes? Imò quid tua consideratio respondet tibi percunctanti sic? Quid uisum est patribus ponere meam euangelio, uerbum suspendere fidei donec infidelitas duret? Qua ratione putamus subsistit uelocis ter currens sermo? Quis primus inhibet hunc salutarem cursum? Et illis causa forte quam nescimus, aut necessitas potuit obstare. Nobis, quæ dissimulandi ratio est? Quæ fiducia, qua conscientia Christum non offerimus eis, qui non habent? An uerbum Dei in iniustitia detinemus? Et quidem quandoque perueniat gentium plenitudo ad cesse est. Expectamus, ut in eas incidat, quibus credere casu contigit? Quomodo credent sine prædicante? Petrus ad Cornelium, Philippus ad Eunuchum, missi sunt. Si si exemplum recentius quærimus, Augustinus a beato Gregorio destinatus est, fore fidei tradere Anglis. Et de his tu ita tecum. Ego addo, & de pertinacia Græcorum qui nobiscum sunt, & non sunt, iuncti fide, per ce diuisi. Quanquam, & in fide ipsa aliquando dicauerint à semitis rectis. Et item de Latinis, quæ clam pene vbique serpit apud quos, fœuit palam. Nam parmulos occidere passim, & publice deglutire festinat. Quæris vbi sit hoc? Vestri qui terram Astri tam sæpe visitant, ecce hi sciunt, & possunt dicere tibi. Eunt, & redeunt per medium illorum, aut transeunt secus sed, quod boni adhuc cum illis egerint, necdum audiamus. Et forsitan audiuissemus, nisi prius Hispaniæ salus populi vilusset. Tuæ est, & plagæ huic remedium prouidere. Sed est insipientia, quæ ipsam quoque iam pestem odium stultam fecit sapientiam fidei. Quomodo, & ecclesiam catholicam pene totam hoc virus infecit? Nam dum & ipsa quique quæ nostra sunt quærimus, & inuicem inuidentes, inuicem prouocantes exerceamur ad odia, animemur ad iniurias, armemur ad lites, cauillemus ad dolos, ledicta, opprimamur a fortioribus, opprimamus infirmiores. Quam digne, & dabiliter occupatur meditatio cordis tui uersus tam pestilens insipientiæ genus, corpus Christi (quæ est multitudo credentium) occupasse consideras. O ambitiosorum crux, quomodo omnes torquet omnibus places? Nil acerbius cruciat, molestius inquietat, nil tamen apud ros mortales celebrius negocijs eius, non limina apostolorum plus iam quam deuotio terit? An non vocibus eius strum tota die resultat palatium? An quæstibus eius tota legum canonumq;

plina insudat? An non spolijs eius omnis Italica iubiae inexplebili auiditate rapacitas? Quid ita tua ipsius spiritualia studia non saltem intercidit, sed abscidit? Quotiens sancta & fœcunda tua abortiri ocia fecit inquietum, & inquietans malum? Aliud est quod ab oppressis appellatur ad te, aliud autem quod ambitio in ecclesia per te regnare molitur:
H re oportet. Quàm uero inique fouetur illa, spernuntur illi? utrisque tamen debitor es, illis ut erigas, istis, ut reprimas. Et quoniam incidit de appellationibus, prosequi ali quatenus non erit ab re. Magno in his, & pio opus iuuitu est, ne quod magna fuit necessitate prouisum, male utendo reddatur inutile. Mihi uidetur, & in multam posse eas desinire perniciem, si non summo moderamine actitentur. Appellatur de toto muneris primatus tui. At tu, si sapis, non primado ad te, id quidem in testimonium singulaLuc.10. tu gaudebis, sed fructu. Apostolis dictum
a est: In hoc nolite gaudere, quod spiritus subijciuntur uobis. Appellatur ad te, ut dixi, & utinam tam fructuose quam necessarie. Veniam cum oppressus clamat, sentiat oppressor, & non superbiat impius unde miseretur pauper. Quid tam decorum, ut ad innocentem tui nominis oppressi effugiat, uersum non refugiant? Quid è regione tam peruersum, tam recti alienum, vel lætetur, qui malum fecit, & qui tulit inaniter fatigetur? Inhumanissime non moueris erga hominem, cui illatæ iniuriæ cumulauere dolorem, & labor itineris, & damna expensarum. Sed nihilominus ignauissime in illum non moueris, qui huic tot calamitatum partim auctor, partim extitit causa. Euigila homo Dei, cū hæc cōtingunt, moueatur miseratio, moueatur & indignatio tua. Alterū læso, alterum lædenti debes. Consoletur ille damnorum refarcitu suorum, satisfactione iniI arum, sine calumniarum. Cum isto ita agatur, ut pœniteat fecisse, quod non timuit facere, & non de pœnis innocentis rideat. Arbitror idem debere pati illum qui sine cau sa fecit appellauit. Formulam hanc iustitiæ præfigit tibi, & diuinæ incommutabilis ratio æquitatis, & ni fallor ipsa appellationum lex, ut illicite usurpata appellatio, nec profit appellanti, nec appellato obsit. Vt quid enim frustra fatigatus sit homo? Quam plenum iustitiæ, ut sese potius læserit, qui no luit proximum? Appellasse inique, iniquum est: inique, & impune, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quam iustitiæ inopia non coëgit. Appellare, non ut graues: sed si graueris, licet. Appellandum a sententia. Ante sententiam improbe omnino, nisi ob manifestum grauamen, præsumitur appellatio. Qui igitur non grauatus appellat, liquet quia aut grauare intendit, aut tempus redimere. Non est autem suffugium appellatio, sed refugiū. Quantos nouimus appellasse pulsatos, quod interim liceret, quod nunquam licet? Nonnullis etiam quoad uixerunt licuisse appellationis suffragio nefaria scimus: uerbi gratia, incestum, adulterium. Quale est hoc, turpitudini patrocinari, quod uel maxime formidari a turpibus oportebat? Quousque murmur uniuersæ terræ, aut dissimulas, aut non aduertis? Quousque dormitas? quousque non euigilat consideratio tua ad tantam appellationum confusionem atque abusionem? Præter ius & fas, præter morem, & ordinem fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non causa discernitur, aut persona. Præsumuntur leuiter passim, plerunque, & nequiter. Volentes malignari nonne his po- K tissimum terreri solebant? Nunc terrori ipsi ex his magis fiunt, atque id bonis. Antidotū uersum in uenenum, non mutatio dexteræ excelsi hæc. Appellantur boni a malis, ut nō faciant bona: & supersedent a uoce tonitrui tui formidantes. Denique appellantur episcopi, ne illicita audeant matrimonia soluere uel prohibere. Appellantur, ne rapinas, ne furta, ne sacrilegia, & quæ eiusmodi sunt, punire vllatenus, vel cohibere præsumant. Appellantur, ne indignas, & infames personas a sacris officiis beneficiisve repellere, seu amouere queant. Quod tu inuenis remedium morbo huic, ne quod repertum ad remedium fuit, reperiatur ad mortem. Zelatus est dominus Mat.21. domum orationis factam speluncam latronum. Tu eius minister dissimulas miserorū refugium, datum arma iniquitati. Videas præripi passim partes oppressorum, & prorū pere ad appellandum non tam grauatos quā grauare volentes. Quid hoc mysterij? Tuum est considerare, non meum commentari istud. Et cur, inquis, male appellati non veniunt ostensuri suam innocentiam, malitiam conicturi? Dico quod dicere ad hoc solent. Nolumus vexari frustra. In curia esse qui procliuius faueant appellantibus, faueant appellationes. Cessuris Romæ, domi

Universidad de Deusto
Biblioteca

doni fœdere fatus. Fateor me non omnino decredere his. Quem das mihi in tam crebris appellationibus quę hodie fiunt, qui pro expensis itineris, uel nummum restituerit il
L li quem forte appellarit? Mirum uero si ita omnes & appellantes iusti, & appellati rei uestro examine inuenti sunt. Diligite, in-
Sap. 1. a quit iustitiam, qui iudicatis terram. Parum est iustitiam tenere, nisi & diligas. Qui tenent, tenent: qui diligunt, zelantur. Amator iustitiæ inquirit iustitiam, & prosequitur eam. Porro omnem iniustitiam persequitur. Nihil tibi & illis qui appellationes uenationes putant. Pudet elogij quod apud ethnicos iam uertitur in parabolam: Duos nouimus seruos pingues. Vt mitius loquar, plus facetiæ quam iustitiæ hic. Tu si amas iustitiam, appellationes non affectas, sed sustines. Veruntamen quid emolumenti adfert ecclesiis Dei tua unius hominis iustitia, ubi sententia prævalet aliter affectorum? At illud loci illius erit, cum cœperim uersari quæ circa te sunt.

Nunc uero non te existimes ociosè uacare considerationi huic, qua appellationes ad legitimum, si fieri potest, reuoces usum. Et si hinc mea queratur, uel potius curetur sententia, dico appellationes ut non contemnendas sic nec usurpandas omnino. Porro horum quid insolentius censeam, haud facile dixerim, nisi quod usurpatio quandam uidetur inducere contemptus necessitatem, ac per hoc forte acrius insectanda, quæ amplius nocet. Aut non vere nocentior est mala in se, in partu peior? Nonne ipsa est quæ ipsum ius quoque naturæ aut extenuat aut exterminat? Nam sæpe rebus etiam pretiosissimis, precij gratiam non modo demit, sed adimit. Quid sacramentis acceptius? Vsur
M pata tamen ab indignis, indigneue tractata, minime acceptantur. Magis habent damnationem, quia debitam venerationem nō habent. Fateor grande & generale mundo bonum esse appellationes: idque tam necessarium, quam solem ipsum mortalibus. Reuera quidem sol iustitiæ est, prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorsus fouendæ & manutenendæ sunt, sed quas extorsit necessitas, non callidi as adinuenit. Vsurpatorię sunt huiusmodi omnes, non subuenientes in necessitate, sed opitulantes iniquitati. Quidni ueniant in contemptum? Quanti vt talibus quoque deferrēt, etiam de proprio cessere iure, ne longo & casso itinere fatigarentur? Plutes tamen sua amittere non ferentes, appellationes minus opportunas, & cessa nomina importunius contemserunt. Dico aliquid quod ad rem pertinet, exempli causa. Quidam sibi publice despondisse uxorem: adest dies celebris nuptiarum. Parata omnia, multati multi. Et ecce homo concupiscens uxorē proximi sui, in ventu appellationis inopinatæ prorumpit: affertur sibi traditam prius, suam potius esse debere. Stupet sponsus, hærent omnes, facendum audet progredi, frustratur omnis apparatus. Ille, descendit quisque in domum suam coenam manducaturus: sponsa a mensa & thalamo sponsi suspenditur, quousque Romano ditum est. Parisis contigit hoc, modo Galliarum ciuitate, sede Regia. Re sum in ciuitate eadem quidam sibi desponsata uxore diem constituit nuptiarum. Interim emergit calumnia: dicentibus quibusdam non debere coniungi. Ad hoc cium ecclesiæ causa delata est, sed non expectata sententia, appellatum est sine causa. In ne grauamine, solo frustratoriæ dilationis intuitu. At ille siue perdere quæ parauerat, siue dilectæ tam diu frustrari consortio nolens, nihilominus quod proposuerat, contempto illud quod in Altissiodorensi ecclesia super quodam adolescentulo præsumptum est? Nempe defuncto sancto episcopo, nolentibus clericis alium, ut moris est, eligere sibi, accerunt ille appellās & vetans ne fieret consecratio usque isset & redisset ab vrbe. Cui tamen appellationi nec ipse detulit. Nam cum videret se contemni, tanquam qui irrationabiliter appellasset, acciris quos potuit sibi, ut tia die post factam ab alijs electionem, ad suam. Cum itaque ex his & innumeris talibus liqueat non ex contemptu gigni vsurpationem, sed ex vsurpatione contemptum: videris tu quid sibi velit quòd zelus vester alteris vindicat illum: istam dissimulat. Vis perfectius coercere contemptum? Cum in ipso vteto pessimæ matris præfocare germen nequam: quod ita fiet, si vsurpationem animaduersione mulctetur. Tolle elongna patione, & contemptus excusationem non habet. Porro inexcusabilitas autem explodet. Non sit proinde vsurpator, & contemptor nullus erit, aut admodū rarus. Ignescis tu q appellationum negato suffragio, imo suffugio, multa remittis negocia ac cognoscentes, uel qui nosce re citius possint. Vbi enim certior ac facilior notio, ibi decisio tutior expeditiorque esse potest. Quam plenum gratiæ, quòd multorum quoque per hoc & laboribus parcis, & sumptibus. At quibus sic credas, id tibi omnimodis attendendum. Poteram multa de eodem vtiliter addere his, sed memor propositi mei, contentus interim occasionem dedisse, ad alia transeo. Et primum quod occurrit, minister transeundum reor. Præes, & singularis. At quid? Eget tibi dico consideratione. Nunquid, ut de subditis cresças? Nequaquam, sed ut ipsi de te. Principem te constituerunt, sed sibi, non tibi. Alioquin quo pacto te reputas superiorem his à quibus beneficium mendicas? Audi dominum: Qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. At illud de his qui foris sunt. Quid ad nos? Tu id mendaciter diceris, si non tam beneficus esse quam beneficis præsse intendas. Parui deiectique animi est de subditis non prosectum quærere subditorum, sed quæstum proprium. In summo præsertim omnium nihil turpius. Quam pulchre magister gentium parentes filijs, non filios debere censuit thesaurizare parentibus. Non mediocris gloriæ vox illa identidem ipsius: Non requiro datum, sed fructum. At iam transeamus, & hinc, ne quis moram in his mei, auaritiæ in te notā interpretetur. Quæ quam longè à te sit, in libro secundo testatus sum: scies quanta, & in quanta tua necessitate respueris. Ad te proinde scripserim ista, nō propter te. Nempe quod tibi scribitur, soli prodesse non decet. Hic locus auaritiam carpit, à quo uitio immunis satis tua opinio est: an & opus, tu uideris. Vidimus tamen (vt oblata à pauperibus taceam, quæ tangere non acquiescis) Germanicos detinuisse sacros, sed precio, non massa. Argentum repetarunt est fœnum: summarij non leuari sacruis, onusti nihilominus repatriant, uel inuiti. Noua res. Quando hactenus aurum Roma refundit? Et nunc Romano consilio id vsurpatum non credimus. Duo venerunt, ambo locupletes, & ambo rei. Siquidem vnus Moguntinus, Colonien sis alter: alteri grana gratis reddita est: alter indigna. Cum quali veste intrasti, cum tali egredieris. O uocem magnificam: uocem prorsus apostolicæ libertatis. Quid minus ab illa hæc habuit: Pecunia tua tecum sit in perditionem? Nisi quod in illa plus zeli, an ista plus modestiæ sonuit. Quid ille de transmarinis partibus, pene à finibus terræ, terra & mari currens pro episcopatu, suis & alienis facultatibus rursus emendo? Iam enim emerat prius. Tulit multa, sed retulit, non omnia tamen. Incidit miser in manus alias, accipere quam dare potentiores. Benefecisti tuas in utroque seruans innoxias, nec imponere scilicet ambitioso, nec supponere iniquo mammonæ acquiescens. Non sic à paupere episcopo continuisti, dans quod daret, ne immunificus notaretur. Accipit clam, quod palam dedit. Sic de tuo sæculo consultum est uerecundiæ viri. Sic quoque curiæ morem gerens, tuo beneficio inuidiam declinauit eorum, qui diligunt munera. Non potes abscondere, & D factum nouimus, & personam. Audire grauat? Et ego eo libentius prædico, quo tu id molestius audis. Si tibi sic expedit, & mihi sic. Tam non oportet Christi gloriam me silere, quam nec te quærere tuam. Et si pergis murmurare adhuc, respondebitur tibi ex Euangelio: Quanto eis præcipiebat, Mat. 7. d tanto magis plus prædicabant, dicentes: Bene omnia fecit. Audi aliud, si tamen aliud. Ad idem enim fortassis pertinere quis dicat: Tua consideratio viderit hoc. Mihi videtur non longe à vero dissentire qui id forte inter auaritiæ species locandum putauerit. Ego vero illius, aut speciem esse, aut speciem habere non negauerim. Sane interest tuæ perfectionis, & malas res, & malas pariter species deuitare. In altero conscientiæ, in altero famæ consulis. Puta tibi non licere (etsi alias fortasse liceat) quic- Deu. 32.
quid male fuerit coloratum. Denique in- a
terroga maiores tuos, & dicent tibi: Ab 1. Thes.
omni specie mala abstinete uos. Sane mi- 5. d
nister domini dominum imitetur, quia ipse Io. 12. d
ait: Qui mihi ministrat, me sequatur. psa. 92. a
Et habes de illo: Dominus regnauit decorem induit: induit dominus fortitudinem. Tu quoque esto fortis in fide, decorus in gloria, & probasti te imitatorem Dei. Fortitudo tua, fiducia fidelis conscientiæ: decor tuus, splendor bonæ opinionis. Ita, quęso, induere fortitudinem: etenim gaudium domini fortitudo tua. Porro specie tua, & pulchritudine tua nihilominus, tanquam propria similitudine delectatur. Induere E
vestimentis gloriæ tuæ, vestire duplicibus Pro. 31.
quibus domesticos suos fortis illa mulier in- b
duere consueuit. Non sit in conscientia nutus infirmitas modicæ fideimon sit in fama

Universidad de Deusto
Biblioteca

nævus malæ speciei, & vestiris duplicibus, & gaudebit sponsus super sponsam animâ tuâ, & gaudebit super te Deus tuus. Miraris quorsum hæc, ignarus vsque adhuc quid dicere velim. Non te tollo diutius. Murmur loquor, & querimoniam ecclesiarum. Truncari se clamitant ac demembrari. Vel nullæ, vel paucæ admodum sunt, quæ plagam iustam, aut non doleant, aut non timeant.

Quæris quam? Subtrahuntur abbates episcopis, episcopi archiepiscopis, archiepiscopi patriarchis, siue primatibus. Bonane species hæc? Mirum si excusari queat, uel opus. Sic factitando probatis uos habere plenitudinem potestatis, sed iustitiæ forte non ita. Factis hoc quia potestis, sed utrum, & debeatis, quæstio est. Honorum ac dignitatum gradus & ordinis quibusque suos seruare positi estis?

Ro. 13. b non inuidere, ut quidam vestrorum ait: Cui honorem, honorem. Spiritualis homo illē, 1.Co.2. d qui omnia diiudicat, ut ipse a nemine diiudicetur: omne opus suum trina quadam consideratione præueniet. Primum quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Nam etsi constet in Christiana vtique philosophia non decere, nisi quod licet, non expedire nisi quod decet: & licet, non continuo tamen omne quod licet, decere, aut expedire consequens erit. Age aptemus, si F possumus, tria ipsa operi huic. At quomodo non indecens tibi, voluntate pro lege uti, & quia non est ad quem appelleris, potestatem exercere, negligere rationem? Tunc Ioā. 16. d maior domino tuo qui ait: Non veni facere uoluntatem meam? Quanquam non minus deiecti quam elati animi est ueluti rationis expertem non pro ratione, sed pro libitu agere, nec iudicio agi, sed appetitu. Quid tam bestiale? & si indignum cuiuis vtenti ratione uiuere vt pecus: quis in te rectore omnium tantam contumeliam naturæ honoris iniuriam ferat? Sic degenerando (quod absit) generale oppobrium feciſti proprium psa. 48. c tibi: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quid item tam indignum tibi, quam vt totum tenens, non sis cōtentus toto, nisi minutias qualdam atque exiguas portiones ipsius tibi creditæ vniuersitatis, tanquam non sint tuę, satagas

2. Reg. 12. a neſcio quo modo adhuc facere tuas? Vbi 3. Reg. 21. c etiam memmisse te uolo parabolæ Nathan de homine, qui multas oues habens, unam quæ erat pauperis concupiuit. Huc quoque veniat factum, imò facinus regis Achab qui rerum summam tenebat, & unam uoluit affectauit. Auertat Deus a te quod illi contigit. Occidisti, & possedisti. Nolo adhuc dicas: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non ait, sublimiori, tanquam in vno: sed sublimioribus, tanquam in multis. Non ergo tua sola potestas a deo data, sunt & mediocres, sunt & inferiores. Inspice diligentius talium ubique libertates & facultates, & uitas, si non pudenda admodum & tenuitas in his, & in illis secularitas inuenitur. Matris noxiæ libertatis genus soboles hæc. Quidni peccet licentius augum & male liberum uulgus, cum id sibi arguat? Quidni licentius quoque spoletur ac deprædetur inermis religio, cum mitur ac deprædetur inermis religio, cum sit qui defendat? Quo enim refugium sit lis? Nunquid ad episcopos dolentes mus riam? Ridentibus profecto afficiuntur lis, siue quæ faciunt mala, siue quæ patiuntur. Quæ demum vtilitas in sanguine tur. Vereor ne illa, quam in propheta comtus est Deus: Ille, inquiens, in iniquisua morietur: sanguinem autem eius de nu tua requiram. Si enim extollitur, subtrahitur, & cui subtrahitur vtique subtrahit quomodo innocens? Parum inuolumus ignem. Audi apertius. Qui murmurat, secundum animam mouetur esti qui instigat, quomodo uiuit? Quando non reus mortis amborum, & fur ter, qui gladiū dedit, unde ambo morerentur. Hoc est quod dixerā, Occidisti, & possedisti. Adde, quod qui audiunt scandalizantur, gnantur, detrahunt, & blasphemant, hæ vulnerantur ad mortem. Non est bona arbor faciens fructus tales, insolentias, lutiones, dilapidationes, simultates, scandasias inimicitias graues, perpetesque discordias. Vides quam uerus sit sermo ille? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quid si forte, nec licet? Ipsum mihi, non facile adducor licitum confiteri, quòd tot illicita parturit. Tunc demum tibi licitum censeas, suis ecclesiæ membris, confundere ordinem, pertransire terminos, quos posuerunt patres tuos? Iniustitiæ est, ius cuique seruare suum: auferre cuiquam sua, iustū quomodo poteris exercere? Erras, si ut summam, ita & solam constitutam a Deo vestram apostolicam potestatem existimas. Si hoc sentis, dissentis a Deo. Proinde qui ait: Non est potestas nisi a Deo. Proinde

quod sequitur: Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit etsi principaliter pro te fa- Idem. cit, non tamen singulariter. Denique idem ait: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non ait, sublimiori, tanquam in vno: sed sublimioribus, tanquam in multis. Non ergo tua sola potestas a deo Mat. 19. data, sunt & mediocres, sunt & inferiores. Et quomodo quos Deus coniunxit, non sunt separandi: sic nec quos subiunxit, comparan di. Monstrum facis, si manu submouens digitum, facis pendere de capite, superiorem manu, brachio collateralem. Tale est si in 1. Cor. 12. d Christi corpore membra aliter locas, quam sancta Ecclesia quondā quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios doctores, & pastores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Atque hoc corpus, quod tibi ipse Paulus suo vere apostolico figurans eloquio, & capiti conuenientissimæ aptans, totum ex eo compactum perhibet, & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vnius cuiusque membri, augmentum corporis faciens in ædificationem sui, in Ioā. 5. e charitate. Nec uilem reputes formam hanc quia in terra est, exemplar habet è cœlo. Exo. 25. Neque enim filius potest facere quicquam, nisi quæ viderit patrem facientem, præsertim cum ei sub Moysi nomine dictum sit: Heb. 8. Vide omnia facias secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Videbat hoc qui dicebat: Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam. Ego enim propter similitudinem dicitum feci, quòd sicut illic seraphim, & cherubim ac cæteri quique vsque ad angelos, & archangelos ordinantur sub vno capite Deo cita hic quoque sub uno summo pontifice primates, vel patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, uel abbates, & reliqui in hunc modum. Non est parumpendendum, quòd & Deum habet auctorem, & de cœlo ducit originem. Quòd si dicat episcopus, nolo esse sub archiepiscopo, aut abbas, nolo obedire episcopo, hoc de cœlo non est. Nisi tu forte angelorum quempiam dicentem audisti, nolo sub archangelis esse aut ex alio quolibet inferiorum ordinum aliquem non ferentem subesse cuiquam nisi Deo. Quid inquis? Prohibes dispensare? Non sed dissipare. Non sum tam rudis, vt ignorem positos vos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem. Denique quæritur inter dispensatores, 1.Co.4. a ut fidelis quis inueniatur. Vbi necessitas vrget, excusabilis dispensatio est. Vbi vtilitas prouocat, dispensatio laudabilis est. Vtilitas dico communis, non propria. Nam K cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Nonnulla tamen monasteria sita in diuersis episcopatibus, quòd specialius pertinuerint ab ipsa sui fundatione ad sedem apostolicam pro voluntate fundatorum, quis neſciat? Sed aliud est, quod largitur deuotio, aliud qđ molitur ambitio impatiēs subiectionis. Et hæc dicta de his. Superest, vt generaliter sup vniuersum Ecclesiæ statum intendat cō sideratio tua, si plebes clericis, si clerici sacerdotibus, si sacerdotes deo ea qua oportet humilitate subiecti sint, si in monasterijs, & religiosis locis seruetur ordo, vigilet disciplina, si sup praua opa & dogmata censura ecclesiastica vigeat, si floreant vineæ honestate, & sanctimonia sacerdotum, si flores fructus parturiant obedientia fidelium populorum, si demum uestra ipsorum apostolica mandata, & instituta ea qua dignum est solicitudine obseruentur, ne quid in agro domini tui, aut neglectu incultura, aut fraude surreptum inueniatur. Posse inueniri ne dubites. Mihi in promptu est (multa, & innumera prætermittam, quæ passim neglecta iacent) nonnulla etiam ex his, quæ plantauit dextera tua, conuulsa monstrare. Nonne os tuum in Remensi concilio subiecta capitula promulgauit? Quis ea tenet? Quis tenuit? Palleris si teneri putas. Si non putas, ipse peccasti, aut statuens, quæ non tenerentur, aut quòd non tenentur dissimulans. Præcipimus, aiſti, ut tan. episcopi quam clerici, neque in superfluitate, seu inhonesta varietate colorum, aut fissura vestium, neque in tonsura, intuentium (quorum forma, & exemplum esse debent) offendant aspectum, sed L potius ita in suis actibus erratæ condemnent, & amorem innocentię conuersatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericorum. Quòd si moniti ab episcopis suis intra quadraginta dies non obtemperauerint, ecclesiasticis beneficijs eorundem pontificum auctoritate priuentur. Episcopi vero si præfixam pœnam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt quam ad desides negligentesque rectores tandiu ab officio pontificali abstineant,

donec pœnam à nobis constitutam clericis si bi subiectis imponant. Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in archidiaconum uel decanum, nisi diaconus & presbyter ordinetur. Archidiaconi uero, decani, & præpositi qui infra ordines prænominatos sunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore susceptо priuentur. Prohibemus autem ne adolescentibus, uel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & uitæ merito clarescunt, prædicti concedantur honores. Verba tua hæc tu sanxisti, quid effectui mancipantur? Adhuc adolescentes, adhuc qui infra sacros ordines sunt, in ecclesia promouentur. Quod ad primum capitulum pertinet, luxus uestium interdictus, sed non restrictus, pœna dictata, sed minime secuta est. Iam quartus annus est, ex quo datum mandatum audiuimus, & neminem adhuc clericorum priuatum beneficio, neminem episcoporum suspensus ab officio luximus.

M At luctu amarissimo dignum! quod secutum est.

Quid hoc? Impunitas incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix. Et beatus si omni satagas cura malorum omnium primam parentem cauere incuriam. Sed ad hoc tu operam dabis. Et nunc leua oculos tuos, & uide si nõ æquè, ut prius, pellicula discolor sacrum ordinem decolorat, si non, ut prius, fissura enormis pene inguina nudat. Solent dicere: Num de uestibus cura est Deo, & non magis de moribus? At forma hæc uestium: deformitatis mentium, & morum indicium est. Quid sibi uult quòd clerici aliud esse, aliud uideri uolunt? Id quidem castum, minusque syncerum. Nempe habitu milites, quæstu clerici, actu neutrum exhibent. Nam neq; ut milites pugnant, neque ut clerici euangelizant. Cuius ordinis sunt? Cum utriusque esse cupiunt, utrumque deserunt, utrumq; confundunt. Vnusquisq;, inquit, in suo ordine resurget. Isti in quo? An qui sine ordine peccauerunt, sine ordine peribunt? Aut si summe sapiens Deus ueraciter creditur à summo usque deorsum nihil inordinatum relinquere: uereor non alibi ordinandos, quam ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. O miserandam sponsam talibus creditam paranymphis: qui adsignata cultui, eius proprio retinere quæstui non uerentur. Non amici profectò sponsi, sed æmuli sunt.

Et de his satis quæ sub te sunt, etsi non ad ea teriæ copiam, quæ est multa nimis: certe quod proposui ego: Visenda iam quæ sub ca te sunt, sed ad ea ostium nobis quis ber aperiet.

DE CONSIDERATIONE

Liber quartus.

SI mihi plenius innotuisset tisime Eugeni, priora quælibet ceptaris, secundum hoc, uel tius in reliquum præcaueres. cautius, aut certè substitissem omnino. uerò quia ob locorum distantiam datur: non mireris si prodit exilior ceps, uerecundè fateor, ad medium Primis itaque considerationis prioribus pertractatis, in manibus addere, quæ circa te sunt. Et ipsa sub te, sed quo propiora, eo impor tibi. Nempe coram posita incurrat admittunt, non dissimulationem, uionem. Vehementius urgent, irruunt, uerendum ne obruant. modi quàm sobria & intenta opus sit, proprio te experimento satis non ambibo. Alioquin si portunaque interueniat consideratio tio continuabitur, & uexationis dus, & solicitudinis non erit finis. pus uacuum, non liberum cor: & minus utilitatis. Dico autem la tua quotidiana ab urbe, à curia, ca ecclesia tua. Hæc, inquam, clerus & populus tuus cui specialiter paris, ac per hoc specialis curæ tor. Hi quoque qui tibi quotidie seniores populi, orbis iudices, & domo & mensa tua sunt, capellani, rii, ministri quique diuersis deputati in obsequium tui: hi te familiarius frequentius pulsant, molestiusque Hi sunt qui non uerentur & antequam ipsa uelit. Et primò clerum illum ordinatissimum esse quo præcipuè in omnem ecclesiam ma processit. Deinde omne quod agitur te præsente, id tibi turpius, gloriæ sanctitatis tuæ, ut quos præ omnibus habes, ita ordinati, ita finc informati,

tenus totius honestatis & ordinis ipsi specu lum, ipsi sint forma. Inueniantur præ cæteris oportet expediti ad officia, idonei ad sacramenta, ad plebes erudiendas soliciti, circunspecti ad sese custodiendos in omni castitate. Quid de populo loquar? Populus Romanus est. Nec breuius potui, nec expressius tamen aperire de tuis parœcianis quod sentio.

Quid tam notum seculis, quam proteruia & fastus Romanorum? Gens insueta paci, tumultui assueta. Gens immitis & intractabilis, & usque adhuc subdi nescia, nisi cum non ualet resistere. En plaga, tibi incumbit cura hæc, dissimulare non licet. Rides me, forsitan fore incurabilem persuasus. Noli diffidere, curam exigeris, non curationem.

Luc. 32. Denique audisti; Curum illius habe: & nõ, Cura, uel sana illum. Verum dixit quidã: a Non est in medico, semper releuetur ut æger. At melius propono de tuis tibi.

2. Cor. 5. Paulus loquitur: Plus omnibus laborani. C Non ait, plus omnibus profui, aut plus omnibus fructificaui, uerbum insolens religiosissimæ uitæ. Alias autem nouerat homo quem docuit Deus, quia unusquisque secundum suum laborem accipiet, non secundum 2. Cor. 3. proficuum. Et ob hoc in laboribus potius e quam in profectionibus gloriandũ putauit, 2. Cor. 11. sicut alibi quoque habes ipsum dicentem: In laboribus plurimis. Ita quæso, fac tu quod tuum est: nam Deus quod suum est, satis 1. Cor. 3. aliquo tua solicitudine & anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explifuerit, stabit Deus, non tu. Vbi forte nocuisti partes. Sane incrementum, ubi voluerit, tibi deperit nihil, dicente scriptura: Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum.

Securus labor, quem nullus valet euacuare defectus. Et hoc dixerim absque præiudicio diuinæ potentiæ & bonitatis. Scio indurasum cor populi huius, sed potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abra Iabel. 1 hæ. Quis scit si reuertatur & ignoscat, conuertat & sanet eos? Sed non est propositi mei dictare Deo quid facere debeat, tibi utinam possim quæ oportet, & prout oportet suadere. At locus dubius, & scrupulosa incidit disputatio. Nam ubi adoriar dicere quod sentio, video satis quid imminet. Clamabitur insuetum, nam iustum negari non potest. Ego uero ne insuetum quidem assenserim. Nempe assuetum fuisse scio, ac per hoc in dissuetum potuisse venire, sed non redire in insuetum. An uero assuetum quis neget, quod constat, non modo aliquando factum, sed aliquandiu factitatũ? Quid illud sit dicã, & non proderit. Cui? D Quia non placebit satrapis plus maiestati, quam ueritati fauentibus. Fuerunt ante te qui se totos ouibus pascendis exponerent, pastoris opere & nomine gloriantes, nil sibi re putantes indignum, nisi quod saluti ouium obuiare putarent, non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere substantiam, impendere & seipsos. Vnde unus illorum, Et ego, ait, super 2. Cor. impendar pro animabus uestris. Et tanquam 12. c dicerent, Non uenimus ministrari, sed mini Mat. 20. strare: ponebant quotiès oportuisset sine d sumptu euangelium. Vnus erat de subditis 1. Cor. 9 quæstus, una pompa, unaque uoluptas, si quo c modo eos possent parare domino plebem per Luc. 1. b sectam. Id omnimodis satagebant, etiam in multa contritione cordis & corporis, in labore & ærumna, in fame & siti, in frigore & nuditate. Vbi nunc quæso, consuetudo hæc? 2. Cor. Subit dissimilis ualde, longe in aliud mutata 11. f sunt studia, & utinam non in peius. Cura tamen & anxietas, & æmulatio & solicitudo, fateor, perseuerant. Translata hæc non imminuta. Testimonium uobis perhibeo, quod nec substantiæ parcitis, non magis quam ante. Diuersa autem locatio dissimilitudinem facit. Magna abusio, pauci ad os legislatores, ad manus omnes respiciunt. Non immerito tamen. Omne papale negocium illę agunt.

Quem dabis mihi de tota maxima urbe, qui te in papam receperit, precio, seu spe precij non interueniente? Et nunc potissimum uolunt dominari, cum professi fuerint seruitutem. Fideles se spondent, ut opportunius fidentibus noceant. Ex hoc non erit consilium tibi, a quo se arcendos putent, non secretum quo se non ingerant. Si stante præ foribus quoquam illorum, moram uel medicam fecerit ostiarius, ego tunc pro illo esse noluerim. Et nunc experire paucis, neue E rimne & ego uel aliquatenus mores gentis. Ante omnia sapientes sunt ut faciant malã: bonum autem facere nesciunt. Hi in- Hier. 4. f uisi terræ & cœlo, utrique iniecere manus, impij in Deum, temerarij in sancta, seditiosi in inuicem, æmuli in uicinos, inhu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mani in extraneos, quos neminem amantes amat nemo: & cum timeri affectant ab omnibus, omnes timeant necesse est.

Hi sunt qui subesse non sustinent, præesse non norunt, superioribus infideles, inferioribus importabiles. Hi inuerecundi ad petendum, ad negandum frontosi. Hi importuni vt accipiant, inquieti donec accipiant, ingrati vbi acceperint. Docuerunt linguam suam grandia loqui, cum operentur exigua. Largissimi promissores, & parcissimi exhibitores. Blandissimi adulatores, & mordacissimi detractores. Simplicissimi dissimulatores, & maligníssimi proditores. Excurrimus vsque huc, plenius te atque expressius admonendum putantes horum quæ circa te sunt in hac parte. Iam ad ordinem re curramus. Quale est quod de spoliis ecclesiarum emuntur, qui dicunt tibi, euge euge? Pauperum vita in plateis diuitum semunatur. Argentum micat in luto, accurritur vndique. tollit illud non pauperior, sed fortior aut qui forte citius præcurrit. A te tamen mos iste, uel potius mors ista non cœpit, in te vtinam desinat. Sed reliqua prosequamur. Inter hæc tu pastor procedis deauratus, tam multa circundatus uarietate.

Ques quid capiunt? Si auderem dicere, dæmonum magis quàm omnium pascua hæc. Scilicet sic factitabat Petrus, sic Paulus ludebat? Vides omnem ecclesiasticũ zelum fuere sola pro dignitate tuenda? Honori totum datur, sanctitati nihil, aut parum. Si causa requirente paulo summissius agere, ac socialius te habere tentaueris, Absit inquiũt, non decet, tempori non congruit, maiestati non conuenit, quam geras personam attendito. De placito Dei vltima mentio est, pro iactura salutis nulla cunctatio. Nisi quod sublime est, hoc salutare dicamus: & quod gloriam redolet, id iustum. Ita omne humile probro ducitur inter palatinos, vt facilius qui esse, quàm qui apparere humilis velit, inuenias. Timor domini simplicitas reputatur, ne dicam fatuitas. Virum circunspectum & amicum propriæ conscientiæ calumniantur hypocritam. Porro amatorem quietis, & sibi interdum vacantem, inutilem dicunt. Quid ergo tu? Euigilasne adhuc ad istos qui circumdederunt te laqueos mortis? Quæso, sustine paulisper, & supporta me. Imo da veniam, non tam temere, quàm timide hæc loquenti. Aemulor te æmulatione bona, & utinam quàm vehementi, tam utili. Scio vbi habito, & cui credidi & subuertores sunt tecum. Verũ non ouci sunt. tabũ tamen tu pastor. Vide consideratio, qua forte inuenieris quomodo fieri possit, cõuertas eos, ne ipsi subuertant te. Quid diffidimus posse reuerti in ouem, qui bus uerti in lupos potuerũt? Hic hic pro eo tibi, vt parcat Deus. Pastorem te pone huic certe, aut nega, aut exhibe. Non negabis, ne cuius sedem tenes, te negare videm. Petrus hic est, qui nescitur prosse aliquando, uel gemmis ornatus, vel auris, non tectus auro, non uectus equo albo, nec stipatus milite, nec circumstrepente septus ministris. Absque his tamen meminit satis posse impleri salutare mandatum. Si amas me, pasce oues meas. In his sonasti, non Petro, sed Constantino. Cetera toleranda pro tempore, non affectanda pro debito. Ad ea te potius incito, quæ non scio debitorem. Etsi purpuratus, etsi auratus incedens, non est tamen quod fortem operam curamve pastoralem pollicens. Quamquam non est qp erubescas euangeliũ. Quamsi volés, euangelizes inter apostolos quoque etiã gloriæ est tibi. Euãgelizare, pastor, Fac opus euãgelistę, & pastoris opus impleti. Draconcs, inquis, me mones pascere, non scorpiones, non oues. Propter hoc, quod magis aggredere eos, sed verbo, non ferro. Quid tu denuo vsurpare gladiũ tentes, qui semel iussus es ponere in vaginam? Quis tamen qui tuum negat, non satis euidenter attendere verbum domini dicentis. Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, etsi non manu euaginandus. Alioquin si nullo modo ad te pertineret, & is, dicentibus apostolis Ecce gladij duo hic: non respondisset dominus. Satis est, sed nimis est. Vterque ergo ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, materialis, sed is quidem pro ecclesia, verò & ab ecclesia exercendus est. Ille sacerdotis, is militis manu, sed sane ad nutum sacerdotis, & iussum imperatoris. Et de hoc alias. Nunc verò arripe illum, qui tibi ad feriendum creditus est, & vulnera salutem, si non omnes, si non vel multos, certe quos possis. Non sum, inquis, melior, quàm patres mei. Quæso, domus exasperans, non dico audiens, si non irrisit? Ideo tu insiste magis, si forte audiant & quiescant, insiste & vrge. Noli tibus. Dicendo hæc, forte ninis

2. Tim. 4. Num nostra illa vox: Insta opportune, importune? Hunc (si audes) nimiũ appellat. Prophetæ præcipitur: Clama, ne cesses. Ad quos, nisi ad scelerato & peccatores? Annuncia, inquit, populo meo scelera eorũ, & domui Iacob peccata eorum. Prudenter aduerte, & scleratos perhiberi, & populũ domini. Puta de his idem. Etsi scelerati, & si iniqui, vide ne audias: Quod vni ex his meis non fecisti, nec mihi fecisti. Fateor potestum istum extitisse vsque adhuc dura fronte, & indomito corde, sed utrum etiam indomabili, nescio vnde liquido scire possis.

Mat. 25. d

I Potest fore quod necdum fuit. Si diffidis tu, Luc. 1. c sed apud Deum non erit impossibile omne verbum. Si dura fronte sunt, durato & tu contra tuam. Nil tam durum, quod durio Luc. 3. b rinon cedat. Dominus ad prophetam: Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorũ. Vnum est quod te absoluit, si egisti cum populo illo, vt possis dicere: Populo meus, quid tibi debui facere, & non feci? Si sic fecisti, nec peroecisti, est demum quod facias, & Zac. 4. g quod dicat: Exi de Hur Chaldæorum, & digredere. Puto nec pœnitebit exilii, orbe pro urbe commutato. Veniamus ad collaterales & coadiutores tuos. Hi sedulo tibi, hi in timis sunt. Quamobrem si boni sunt, tibi potissimum sunt: si mali, æque plus tibi. Ne te dixeris sanum, dolentem latera: hoc est, si bonus sis, bonitas tui solius quem fructum afferre potest? Sicut in superiore libro dixi, si sifferet ecclesiis Dei tua vnius hominis iusti ea, ubi sententia præualet aliter affectorum? Sed nec tuta tibi tua bonitas obsessi malis, non magis quam sanitas vicino serpente. Non est quo te subducas malo intestino. Et e regione bonum domesticum eo amplius, quo sapius iuuat. Sed fuse leuent, siue grauent, cui rectius imputandum quam tibi, qui tales aut elegisti, aut admisisti? Non de omnibus dico, nam sunt quos non elegisti, sed ipsi te. At potestatem non habent, nisi quam tu eis, aut tribueris, aut permiseris. K Ad idem ergo reuertimur. Tibi imputa quic quid pateris ab eo, qui sine te potest facere ni hil. His exceptis, de catero nõ inconsiderate Num. (vt audes) eligendi quique seu colligẽdi sunt 11. c in opus ministerii huius. Tuum est vndeunque euocare, & asciscere tibi (exemplo Moysi) senes non iuuenes, sed senes non tam ætate quam moribus, quos tu nosti, quia senes populi sunt. An non eligendi de toto orbe orbem iudicaturi?

Sane huic negocio non se ingerat rogans. Consilio, non prece agendum est. Sunt quę necessario à nobis rogantium, aut extorquet importunitas, aut necessitas meretur. At istud in his quæ nostra sunt. Vbi autem nõ licet quod volo facere, quis locus roganti? Nisi forte qui me rogat, vt quod vult, hoc liceat mihi, & non magis ut uelim. Alius pro alio, alius forte & pro se rogat. Pro quo rogaris, sit suspectus. Qui ipse rogat pro se, iam iudicatus est. Nec interest, per se, an per alium quis roget. Clericum curiam frequentantem, qui non sit de curia, ad idem noris pertinere ambientium genus. Adulantem & ad placitum cuiusque loquentem, vnũ de rogantibus puta, etiam si nihil rogauerit. Scorpioni non est in facie quod formides, sed pungit à cauda. Si ad talium blanditias cor tuum (vt assolet) molliri senseris, memineris scriptum: Omnis homo primum bonum vinum ponit: cum autem inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Pari pondere æstimaueris eius humilitatem qui timet, & eius qui sperat. Viri callidi & dolosi propriũ esse solet tunc prætendere humilitatem, cum aliquid obtinere voluerit. De qualibus dicit scriptura. Est qui se humiliat nequiter, & interiora eius plena sunt dolo. De vobis ipsis sume sententiæ huius euidens ac familiare exemplum. Quantos, quos supplices admisistis, postmodum sustinuistis graues, insolentes, contumaces, rebelles? Quod quidẽ interius malum tegunt principia, posteriora produnt. Verbosulum adolescentem, & studentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, nõ aliud quam iustitiæ hostem reputes. Pro huiusmodi falsis fratribus dicit tibi magister: Manus cito nemini imposueris. Exclusio itaque vniuerso hoc pestilẽti genere hominum, curę tibi maxime sit introducere tales, quos postmodum introduxisse non pœniteat. Turpe est tibi sapius retractare quod feceris, & iudicium tuum frequenter pericli tari non decet. Diligenter proinde omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cum his qui diligunt. Tracta autem ante factum, quia post factum sera retractatio est. Sapiens consilium est: Omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis. Et hoc

Luc. 14. L

Ecc. 19. d

1. Ti. 5. d

Ecc. 32. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibi persuade, qui admittendi sunt, difficile in curia posse probari: & ideo si fieri potest, niros probatos oportere deligi, non probandos. Nos in monasterijs omnes recipimus spe meliorandi.

At curia bonos facilius recipere magis
M quàm facere consueuit. Quod si plures in ea defeciſſe bonos, quã malos profeciſſe probauimus, quærendi sane quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur, utpote iam perfectis. Itaque non volentes neque currentes assimito, sed cunctantes, sed renuen
Luc.14. tes. Etiam coge illos, & compelle intrare.
c In talibus, vt opinor, requieſcet spiritus tuus, qui non sint attritę frontis, sed verecundi, sed timorati, qui præter dominũ timeant nihil, nihil sperent nisi a Deo. Qui adeuentantium non manus attendant, sed neceſsitates. Qui ſtent viriliter pro afflictis, & iudicent in æquitate pro manſuetis terræ.

Qui sint compoſiti ad mores, probati ad sanctimoniam, parati ad obedientiam, manſuetiti ad patientiam, ſubiecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram, catholici ad fidem, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, conformes ad vnitatem. Qui sint in iudicio recti, in conſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in diſponendo induſtrij, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti, in aduerſitate ſecuri, in proſperitate deuoti, in zelo ſobrij, in miſericordia non remiſſi, in ocio non ocioſi, in hoſpitio non diſſoluti, in conuiuio nõ effuſi, in cura rei familiaris non anxij, alienæ non cupidi, ſuæ non prodigi, vbique & in omnibus circunſpecti. Qui legatione pro Chriſto fungi quoties opus erit, nec iuſſi renuãt, nec non iuſſi affectent. Qui quod verecunde excuſant, obſtinatius non recuſent.

Qui miſſi poſt aurum non cant, ſed Chri-
Phil. 4.c ſtum ſequantur. Qui quæſtum legationem non æſtiment, nec requirant datum,
A ſed fructum. Qui regibus Ioannem exhibeant, Aegyptijs Moyſen, fornicantibus Phinees, Heliam idololatris, Heliſæũ auaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negociantibus Chriſtum.

Qui vulgus non ſpernant, ſed doceant: diuites non palpent, ſed terreant: pauperes non grauent, ſed foueant: rimas principum non paueant, ſed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec cum ira exeant, qui eccleſias non ſpolient, ſed emendent. Qui marſupia non exhauriant, ſed corda reſciant, & crimina corrigant, ſimæ promeant ſuæ, nec inuideant alienæ.

Qui orandi ſtudium gerant, & uſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant quam ſuæ induſtriæ vel labori. Quorum ingreſſus pacificus, non moleſtus exitus. Quorum ſermo ædificatio, quorum vita iuſtitia, quorum præſentia grata, quorum memoria in benedictione. Qui ſe amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: prorendos exhibeant, ſed actu non falſo. Qui humiles cum humilibus, & cũ innocentibus innocentes, duros dure redarguant, malignantes coerceant, reddant retributionem ſuperbis. Qui non de dote uiduæ, & patrimonio crucifixi ſe vel ſuos ditare feſtinent, gratis accepturi quod gratis acceperunt, gratis facientes iudicium iniuriam patientibus, vindictã in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo denique ſpiritu illorum inflatis, proinaginta Moyſi accepiſſe cernantur, quem ſiue abſentes, ſiue præſentes, omnes tendant placere tibi, placere Deo. Quibus te redeant fatigati quidem, ſed non ſuffocati, nati, ſimul & gloriantes, non quòd emenſa, ſeu preciosa quæque terrarum attulerint, ſed quòd reliquerint pacem regnis, ſeruum barbaris, quietem monaſterijs, eccleſijs ordinem, clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. Dignum nunc ad medium veniat. Nactum dulcis memoriæ Martini noſtri. Nosti hoc, ſed an memineris ignoro. Is cum dinalis presbyter, functus aliquando legatione in Dacia, tam pauper remeauit, vt penè expenſis & equis deficientibus, vix peruniret Florentiam. Ibi epiſcopus loci illius uit eſequũ quo Piſas vſque vbi eramus peruectus eſt. Poſtridie credo ſecutus epiſcopus (erat enim illi cauſa cum aduersario, & agendi aderat dies) cœpit requirere ſuffragia amicorum. Cumque per ſingulos ſollicitaretur, ventum eſt ad Martinum. Fiducia erat maior in illo, qui non poſſet immemor eſſe recentis beneficij. Tum Martinus: Decepiſti me, inquit, neſcienti tibi imminere negocium. Talle equum, tium, ecce in ſtabulo eſt. Et hora eadem reſignauit illi. Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius ſeculi res eſt, reddidiſſe pretum de terra auri ſine auro, tranſiſſe per terram argenti, & argentum neſciſſe? Quinum inſuper quod poterat eſſe ſuſpectum, ad

loco reieciſſe? Sed o mihi locum ſuauẽ, vbi inciſibi occaſio memorandi & nominãdi ſuaviſſimi odoris virum, epiſcopũ loquor Gaufridum Carnotenſem, qui legationem in partibus Aquitaniæ propriis ſumptibus ſtrenue adminiſtrauit, idque annos plures. Rem longe quam vidi ipſe.

Eram cum eo in terra illa, cum a quodam presbytero præſentatus illi eſt piſcis, quem vulgo vocant ſturgionem: percunctatus legatus quanti venierit, non accipio, inquit, niſi receperis precium: & reſiduauit ſolidos quinque inuito & verecundo. Item cum eſſemus in quodam oppido, domi cuius illius oppidi obtulit ei pro deuotione cum mantergio duas vel tres paropſides pulcras, ligneas tamen. Quas aliquandiu intuens homo ſerupuloſę conſcientiæ, laudauit eas, ſed non acquieuit accipere. Quando argenteas recepiſſet, qui ligneas refutauit? Non fuerunt qui poſſent legato dicere: Dita
Luc.22 uimus Abraham. Ipſe uero cum Samuele libere concionabatur ad omnes: Loquimini de me coram domino, & coram Chriſto eius, vtrum bouem cuiuſquam tulerim aut aſinum. ſi quempiam calumniarius ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi & contemnam illud hodie, quobiſque reſtituam. O ſi talium daretur virorũ copia quales perſtrinximus nunc? Quid te feliciùs, quid illo iucundius ſeculo? Non ne ſecunda ab æternitate illorum tibi temporum beatitudo videretur, cum te quaquauer ſum procedens, ſtipatum videres tam inclytę agminis hęc torum? Si te noui, hæres, & alium trahens ſpiritum tecum loqueris. Putas hic ſumus tas fore poſſe quod dicitur? Putas hic ſumus quouſque hæc fiant? Quis det uiuere, ut ui
D dere contingat? O ſi uiderem in uita mea ec cleſiam Dei talibus innixam columnis. O ſi dominus mei ſponſam cernerem tantæ commiſſam fidei, tantæ creditam puritati. Quid me beatius, quid ue ſecurius, cum eiuſmodi circa me uitæ meæ, & cuſtodes ſpectarem ſi mul & teſtes? Quibus omnia mea ſecreta ſe cure communicarem, communicarem conſilia, quibus me totum refunderem tanquam alteri mihi.

Qui ſi uellem aliquatenus deuiare, non ſinerent, frenarent præcipitem, dormitantem excitarent. Quorum me reuerentia & libertas extollentem reprimeret, ex cedentem corrigeret. Quorum me conſtantia & fortitudo nutantem firmaret, erigeret diffidentem. Quorum me fides & ſanctitas, ad quęque ſancta, ad quæque honeſta, ad quæque pudica, ad quæquæ amabilia, & bonæ famæ prouocaret. Et nunc reduc oculos mi Eugeni, ad eum qui nunc eſt curiæ, ſiue eccleſiæ ſtatum, & ſtudia prælatorum, eorum præſertim qui ſunt in circuitu tuo. Sed de his hactenus ego. Palpaui, non fodi parietem. Tibi licet fodere & uidere, utpote prophetæ filio. Mihi progredi non eſt fas. Vnum dico quod in facie eſt. Ridiculè miniſtri ueſtri, ueſtris ſe compresbyteris anteferre conantur. Non hoc ratio habet, non antiquitas habuit, non conſentit auctoritas. Et ſi de ſua conſuetudine ca lumnia ſtruitur, melius profecto illa quàm ſummus ordo contemnitur. Friuolum tamen ſatis unde maxime obtinere id uolunt. Nos ſumus, inquiunt, qui in omni celebri- E tate domino papæ coniunctiores aſsiſtimus, ſedenti propiores aſsidemus, priores ſequimur procedentem. Hoc totum non dignitatis priuilegium, ſed ſedulitatis debitum eſt, diaconi nomen ſolenni ipſa adminiſtratione interpretans. Denique presbyteris ordinata confeſsione ambientibus maieſtatem, uos ad pedes ſedetis. Propiores aſsiſtitis, ut habeat paratiores. In euange- Luc. 22.
lijs legimus, quia facta eſt contentio inter diſcipulos, quis eorum uideretur eſſe maior. c
Beatus eſſes, ſi ſic circa te cætera tenerentur. Tædet iam curiæ, exeundum palatio, domi expectant nos: Hi non modo circa, ſed quodammodo intra te ſunt. Non eſt ſuperuacua conſideratio qua intendis diſponere domui tuæ: prouidere his qui in ſinu tuo, & in gremio tuo ſunt. Ego dico, & neceſſaria. Paulum audi: Si quis domui ſuæ præ 1. Ti. 3. c
eſſe neſcit, quomodo eccleſiæ dei diligentiam habebit? Item ſi quis ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Et hæc dicens, 1. Ti. 5. b
non te moneo ſummis occupatum intendere infimis, & quaſi minutum heri, in minimis Mat. 6. d
impendere quod maximis debes. Quid te intrices unde te eripuit deus? Hæc (inquit) omnia adijcientur uobis. Veruntamen & hæc oportet facere, & illa non omittere. At illa per te ageus, per te etiam oportet prouideas, qui pro te de his prouideant. Nam ſi unus è ſeruis per ſe non ſufficit ſimul, & cuſtodiæ iuramen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

F rerum, & curæ mensarum: tu per te quomodo intendere valeas, & tuæ domui, & domini pariter, de qua scriptum est: O Israël, quàm
Baruc 3. e magna est domus domini? Vacuum prorsus à solicitudine rerum minorum, & utilium oportet esse animum tam magnis, & tam multis intentum rebus. Oportet liberum, quem nulla sibi vendicet violenta occupatio. Oportet ingenuum, quem nulla deorsum trahat indigna affectio. Oportet rectum, quem nulla seorsum auertat sinistra intentio. Oportet cautum, quem nulla subeat furtiua suspicio. Oportet vigilem, quem nulla à sese abducat peregrina, & curiosa cogitatio. Oportet firmum, quem nulla concutiat repentina turbatio. Oportet inuictum, quem nulla fatiget, vel continua tribulatio. Oportet amplum, quem nulla coarctet rei temporalis amissio. His te non dubites, & bonis priuandum, & feriendum malis, si animum diuidens, & Dei rebus, & tuis pariter reculis volueris impartiri. Procurandus quē implices, qui pro te molat. Pro te dico, non tecū. Quędā per temet facies, quędā p te, & alios simul, quędā per alios, & absque te. Quis sapiens, & intelliget hęc? Nō est quod inter ista dormitet consideratio tua. Ego uero agenda domus tuæ, sub eo genere quod nouissimum posui, locanda censuerim. Per alium, ut dixi, illa facies. At is si fidelis non fuerit, fraudabit: si non fuerit prudens, fraudabitur. Quærendus proinde fidelis, & prudens, quem constituas supra familiam tuam.
Mat. 24. d Adhuc inutilis est, si tertium deest. Quæris quid hoc? Auctoritas. Quid enim
G prodest ei velle, & scire quoque disponere prout necesse est, si quod scit, & vult, non potest? Danda ergo facultas agendi pro libitu. Si in præiudicium rationis putas hoc fieri memento fidelem, qui agere nihilominus pro ratione volet: attende prudentem, qui agere nihilominus pro ratione sciet. Sedfidelis solersque voluntas tunc proderit, cum ei affatim suppetet, unde tota facilitate mancipetur effectui, cunctis sine cunctatione parentibus. Subdendi igitur omnes. Nullum patiatur contradictorem. Nemo qui dicat, cur fecisti sic? Potestatem habeat excludere, & admittere quos uoluerit, mutare ministros, transferre ministeria ad quos & quando voluerit. Ita timori sit omnibus, vt sit & utilitati. Præsit omnibus, ut omnibus prosit, & de omnibus. Clandestinas, & susurratas delationes, non recipias aduersum eum, magis detractiones censoria. Et hanc velim generalem tibi constituas regulam, ut omnem qui palam veretur dicere quod in aure locutus est, suspectum habeas. Quod si te iudicante dicendum coram ille reuerit, delatorem iudices, non accusatorem. Itaque unus omnibus faciendo respondeant, & vni omnes respondeant. Tali habeas fidem, vacans tibi, & ecclesiæ Dei. Si quo minus, aut fidelis inueniatur, aut prudens fideli potius committendum. Sunt duobus tutius hoc. Quanquam si idoneus non reperitur, minus fidelem sustinere portius consulo, quam te immergere labyrintho huic. Memento saluatorem Iudam oeconomum habuisse. Quid episcopo turpius quam incumbere supellectili, & substantiæ suæ scrutari omnia, scisciari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæque perdita, uel neglecta? Ad uerecundiam dico quorundam eiusmodi scrutantium quotidie omnem substantiam suam, numerantium singula, de minutis, & quadrantibus exigentium rationem. Non ita ille Angelus, qui Iosepho omnibus traditis ignoranti, quid haberet in domo sua. Erubescebat, Christianus, Christiano sua non credere. Homo sine fide, fidem tamen habuit semper super omnia bona sua constituens eum. Is hic erat alienigena. Mira res. Satis superque episcopi ad manum habēt quibus animarum dant: & cui suas committant facultates, non inueniunt. Optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, parum aut nullam de maximis curam gerant. Sed ut liquido datur intelligi, patientius ferimus Christi iacturam, quam nostram. Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio, & continua dominici gregis detrimenta nescimus. De precio escarum, & numero panum cū ministris quotidiana disceptatio est. Rara admodum cum presbyteris collatio de peccatis populorum. Perbratur collatio de peccatis populorum. Perdit asina, & est qui sublcuet eam. Perit anima, & nemo qui reputet. Nec mirum, cum nec nostros quidem assiduos sentiamus defectus. Nonne ad singulas supputationes istas irascimur, vrimur, anxiamur? Quam tolerabilius rerum, quam mentium fidem neremus iacturam? Quare, inquis, non magis fraudem patimini? Quasi tu qui alios doces, doce teipsum, si tamen non docuisti, pluris te habere quam tua. Transitoria ista quæ stare tibi nullo pacto quærunt, fac vt à te transeant, non per te.

Riuus qua fluit, cauat terram, sic discursus temporalium conscientiam rodit. Si potest torrens in agros excurre sine læsione satorū, & tu te ista sine vulnere mentis posse tractare confidito. Omnimodis consulo studeas auertere à te concursum horum. Multa nescias, plurima dissimules, nonnulla obliuiscaris. Sunt tamen quæ ignorare te nolim, mores quorumque & studia. Non oportet vt vitia domus tuæ ultimus scias, quod quàm plurimis nouimus contigisse. Quapropter, vt dixi, alius alia dispenset, de disciplina tu prouide, illud nemini credas. Si insolentior coram te, vel sermo fonuerit, vel habitus apparuerit, manus tua super eiusmodi, tu vlci scere iniuriam tuam. Impunitas ausum parit, ausus excessum. Domum episcopi decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas, horum disciplina custos. Sacerdotes decentiores, aut cæteris honestiores, aut fabulis omnibus sunt. In vultu, in habitu, in incessu illorum qui circa te sunt, nihil residere impudicum, nil indecens patiaris. Discant à te episcopi tui comatulos pueros & compositos adolescentes secum non habere. Certe inter mitratos discurrere calamistratos non decet. Et memento quod sapiens admoniet: Filiæ tibi sunt? noli faciem tuam hilarem ad eas ostendere. Nec austeritatem tamen suam
Ecc. 7. c deo tibi, sed granitatem. Illa infirmiores fugat, hæc reprimit leuiores. Illa si adsit, odiosam, hæc si desit, contemptibilem reddit: in omnibus tamen modus melior. Ego nec seuerius velim, nec dissolutius. Quid hac mediocritate gratius, vt non de seueritate sis timeri: nec de familiaritate contemptui? In palatio papam, domi te patremfamilias exhibe. Ament te domestici tui: si non, facito vt timeant. Vtilis semper custodia oris, quę tamen affabilitatis gratiam non excludat. Ergo vbique frenanda lingua præceps, maxime autem in conuiuio. Ille conuenientior habitus, si tu aftu quidē seuerus sis, vultu serenus, verbo serius. Capellani & qui tecum iugiter domiuis interfunt officiis, non sint sine honore. Tuum est tales tibi prouidere, qui digni sint. Seruiatur eis ab omnibus tanquam tibi. Necessaria de manu tua accipiant. His contenti sint quæ tu prouideris illis, tu vide ne
1. Reg. 8. f ld de ostiariis, id de cæteris officialibus deegenas. Super hoc quem forte ab aduentan
ctionis petere deprehendes, iudica Giezitam. ternendum. Verum hoc ex abundanti, nam

formam istam iam olim a te positam recordamur. Quid tuo dignius apostolatu? Quid salubrius ad conscientiam, honestius ad famam, utilius ad exemplum? Optimus canō qui prōi jcit auaritiam ex calumnia, & non à conscientia tantum. Libet iam & hunc claudere librum, sed in calce aliqua velim vel anEsa. 33. e te dicta quasi epilogando repetere, vel addere prætermissa. Consideres ante omnia sanctam Romanam ecclesiam, cui Deo auctore L
præes, ecclesiarum matrem esse, non dominam: te verò non dominum episcoporū, sed vnum ex ipsis, porro fratrem diligentium Deum, & principem timentium eum.
De cætero oportere te esse considera formam iustitiæ, sanctimoniæ speculū, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, doctorem gentium, Christianorum ducem, amicum sponsi, sponsæ paranymphum, cleri ordinatorem, pastorem plebium, magistrū insipientium, refugium oppressorum, pauperum aduocatum, miserorum spem, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum ęc corum, linguam mutorum, baculum senum, vltorem scelerum, malorum metum, bonorum gloriam, virgam potentium, malleum tyrannorum, regum patrem, legum moderatorem, canonum dispensatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimi, vicarium Christi, Christum domini; postremo Deum Pharaonis. Intellige quæ dico; Dabit tibi dominus intellectum. Vbi malitię iuncta potentia est, aliquid tibi supra hominem præsumendum. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non for psa. 33. e midat. Timeat orationem, qui admonitionem contempsit. Cui irasceris tu,
Deum sibi iratum, non hominem putet. Qui te non audierit, auditurum Deum, & contra se paueat.
Quod reliquum est, de his quę supra te sunt, incumbit iam disputatio.
Quam uno libro Deo adiuuante soluere spero, & me pariter absoluere promissione, mea. M

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De consideratione.
Liber quintus.

LIbri superiores etsi de consideratione inscribantur, plurimum tamen habent actionis admixtum, dum res aliquas non considerandas tantum, sed agendas docent vel monent. At qui in manibus modo est, sola in consideratione versabitur. Quæ enim supra sunt (id quidem instat) actu non indigent, sed inspectu. Non est quod in eis actites quæ vno modo semper sunt, & in æternum. Porro aliqua, & ab æterno. Et hoc velim solerter aduertas vir sagacissime Eugeni, quia toties peregrinatur consideratio tua, quoties ab illis rebus ad ista deflectitur inferiora & visibilia, siue intuenda ad notitiam, siue appetenda ad vsum, siue pro officio disponenda vel actitanda. Si tamen ita uersatur in his ut per hæc illa requirat, haud procul exulat. Sic considerare, sepatriare est. Sublimior iste præsentium ac dignior vsus rerum, cum, iuxta sapientiam
Ro. 1. c Pauli, Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sane hac scala ciues non egent, sed exules. Quod vidit ipse huius sententiæ auctor, qui cum diceret, inuisibilia per uisibilia cõspici, signãter posuit, a creatura mundi. Et vere quid opus scalis
A tenenti iam solium? Creatura cœli illa est, præsto habens per quod potius ista intueatur. Videt uerbum, & in uerbo facta per uerbum. Nec opus habet ex his quæ facta sunt, factoris notitiam mendicare. Neque enim ut uel ipsa nouerit, ad ipsa descendit, quæ ibi illa uidet, ubi longe melius sunt, quã in seipsis. Vnde nec medium requirit ad ea corporis sensum: sensus ipsa sibi, seipsa sentiens. Optimum uidendi genus, si nullius egueris, ad omne quod nosse libuerit, te contentus. Alioquin à uari aliunde, obnoxium fieri est, minusque à perfecto istud, & minus liberum. Quid quòd & inferioribus ezes? Nõne præpositerum hoc & indignũ? Plane superiorum quædam iniuria est inferiorum operam desiderare, à qua iniuria ne
Ioã. 6. a mo hominum perfecte uindicabitur, nisi cũ quisque euaserit in libertatem filiorum Dei. Nempe erunt hi omnes docibiles Dei, & nulla interueniente creatura solo beati Deo.
Repatriasse erit hoc, exisse de patria corporum in regionem spirituum. Ipsa est Dei noster, maximus spiritus, maxima mundi spirituum beatorum, & ne quid hic sibi pet carnis sensus, seu imaginatio, ueritas est sapientia est, uirtus, æternitas, summum bonum. A quo interim absumur, & uelut mus, uallis est, & uallis lachrymarum, a qua sensualitas regnat, & consideratio exlat. In qua libere quidem & potestatiue exierit sensus corporeus, sed intricatur gat oculus spiritualis. Quid igitur mi si ope indigenæ aduena indiget? Et fides secundum tempus utator qui ciuium beatcum, sine quo transire non potest, in eoquium conuertere potuit, utens, non fruens, urgene, non petens, exactor, non supplex. Magnus ille qui usum sensuum qualium luti ciuium opes expendere satagit, oblisando in suam & multorum salutem. Nec sibilia philosophando constituit, sub quo hoc dulcius, illud utilius, hoc fœlicius, illo fortius esse constat. At omnium maximus qui spreto ipso usu rerum & sensuum, quitum quidem humanæ fragilitati fas est, mo ascensoriis gradibus, sed inopinatis excebus euolare interdum contemplando ad ilsublimia consuescit. Ad hoc ultimum genus illos pertinere reor excessus Pauli. Excesus, non ascensus. Nam raptum potius fuse, quàm ascendisse ipse se perhibet. Inde ad quod dicebat: Siue mente excedimus Deo. Porro hæc tria ita contingunt cum consideratio etsi in loco peregrinationis sua, utitis studio, & adiutorio gratiæ facta superna sensualitatem aut premit ne insolescat, aut git ne euagetur, aut fugit ne inquinet. In primo, potentior: in secundo, liberior: in tertio, purior. Puritatis siquidem & alcritatis pariter alis sit ille uolatus. Vtinã has considerationis species proprijs distinqui nominibus? Dicamus si placet primam dispensatiuam: secundam, æstimatiuam: tiam, speculatiuam. Horum nominum tiones, diffinitiones declarabunt. Dispensatiua est consideratio sensibus, sensibilibus rebus ordinate, & socialiter utens ad prorendum Deum. Aestimatiua est consideratio prudenter ac diligenter quæque existans, & ponderans ad uestigandum Deum. Speculatiua est consideratio se in se colligens & quantum diuinitus adiuuatur, rebus humanis eximens ad contemplandum Deum.
Puto uigilanter aduertis aliarum esse fructum, cæteras si non referantur ad istam, quod dicuntur videri posse, sed non esse. Et prior quidem absque intuitu huius multa ferit, & nihil metit. Sequens uerò nisi ad istam se dirigat, vadit, sed non euadit. Ergo quod prima optat, secunda odorat, tertia guitat. Ad quem tamen gustum perducunt & cæteræ, etsi tardius. Nisi quòd prima laboriosius, secunda quietius peruenitur. Dixisti, inquis, satis qua ascendatur: etiam quo ascendendum, dicere habes.
Isa. 64. Faueris, si id speras, ineffabile est. Tu me 1. Cor. 2. cuiusmodi loqui quod oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit? Nobis, inquit, reuelauit Deus per spirum suum. Ergo, quæ supra sunt, non verbo docentur, sed spiritu reuelantur. Verum quod sermo non explicat, consideratio quærat, oratio expetat, mereatur vita, pumeras assequatur. Sane eorum admonitus, quæ supra sunt, non te existimes mitti à me sustinere solem, lunam, stellas, non ipsum firmamentum, non aquas, quæ super cælos sunt. Ista siquidem omnia etsi supra loco, pretio infra sunt, & dignitate naturæ. Sunt enim corpora. Tui portio spiritus
D est, quo superius quippiam frustra quæris, quod non sit spiritus. Porro spiritus est Deus, sunt & angeli sancti, & hi supra te. Sed Deus natura, angeli gratia superiores sunt. Vnum siquidem tui, & angeli optimum. Is, & qui cum eo sunt beati spiritus, quod optimum habet, unum optimum totibus modis ueluti vijs totidem nostra sunt considerationi vestigandi, opinione, fide, intellectu. Quorum intellectus rationi innititur, fides auctoritati, opinio sola verisimilitudine se tuetur. Habent illa duo certam ueritatem, sed fides clausam, & inuolutam, intelligentia nudam, & manifestam.
Cæterum opinio certi nihil habens, uerum per uerisimilia quærit potius quam apprehendit. Omnino in his cauenda confusio, ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum fixumque est fidei, opinio reuocet in quæstionem. Et hoc sciendum, quia opinio si habet assertionem, temeraria est: fides si habet hæsitationem, infirma est. Item intellectus, si signata fidei tentet irrum pere, reputatur effractor, scrutator maiestatis. Multi suam opinionem intellectum putauerunt, & errauerunt. Et quidem opinio potest putari intellectus, intellectus opinio non potest. Vnde hoc accidit? profecto quia hæc falli, & fallere potest, ille non potest. Aut si falli potuit, intellectus non fuit, sed opinio. Verus nempe intellectus certam habet non modo ueritatem, sed notitiam veritatis. Intellectus est rei. E
Possumus singula hæc ita diffinire. Fides, Fides. est voluntaria quædam, & certa prælibatio Intellenecdum propalatæ veritatis. Intellectus, ctus est rei cuiuscunque inuisibilis certa, & mani- Opinio. festa notitia. Opinio, est quasi pro uero habere aliquid quod falsum esse nescias. Ergo, ut dixi, fides ambiguũ nõ habet: aut si habet fides nõ est, sed opinio. Quid igitur distat ab intellectu? Nempe, quòd etsi non habet incertum non magis quam intellectus, habet tamen inuolutum, quod non intellectus. Denique quod intellexisti, non est de eo quod ultra quæras: aut si est, non intellexisti. Nil autem malumus scire, quam quæ fide iam scimus. Nil supererit ad beatitudinem, cum quæ iam certa sunt nobis, erunt æque, & nuda. His ita expeditis, age iam dirigatur consideratio in eam quæ sursum est Hierusalem mater nostra, ac totis tribus memoratis vijs caute, & uigilanter inuestigemus inuestigabilia: quatenus tamen licet, uel magis quatenus nobis donabitur.
Et primo quidem ciues spiritus esse illic, potentes, glorioſos, beatos, distinctos in personas, dispositos in dignitates, ab initio stantes in ordine suo, perfectos in genere suo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, impassibiles, non creatos, sed factos, id est gratia, non natura, mente puros, affectu benignos, religione pios, castimonia integros, unanimitate indiuiduos, pace securos, à Deo conditos, diuinis laudibus, & obsequiis deditos. Hæc omnia legendo comperimus, fide tenemus. Quanquam F
de corporibus horum non modo unde sint, sed an aliquatenus sint, hæret sententia aliquorum. Vnde si quis inter opinabilia magis id ponendum censuerit, non contendo.
Porro intellectu præditos non fide, non opinione, sed intellectu capimus, quia non possunt huius expertes, & Dei simul participes esse. Sunt, & nomina quædam nota nobis similiter ex auditu, per quæ harum beatitudinum (etiam, quæ non liquido mortalium percepit auditus) officia merita, gradus, ordines, utcunque a nobis coniici, & discerni queunt. Sed enim quod ex auditu non est, iam non ex fide.

Universidad de Deusto
Biblioteca

o.10.d fide. Nam fides ex auditu. Itaque opinando
ista dixerimus. Ad quid enim cœlestium no
mina innotuerunt, si ne opinari quidem sal
ua fide aliquid licet de rebus quarum nomi
na sunt? Angeli, archangeli, virtutes, pote
states, principatus, dominationes, throni,
Cherubin, Seraphin, hæc nomina. Quæ
significata eorum? Nullane inter illos spi
ritus, qui simpliciter angeli, & eos qui archan
geli nuncupantur, distantia? Quid ergo si-
Angeli. bi vult gradualis distinctio hæc? Putemus
angelos dici (nisi tu conuenientius aliquid
consideraſti) qui singuli singulis hominibus
dati creduntur: missi in ministerium, secun-
Heb.1.d dum Pauli doctrinam, propter eos qui hære
ditatem capiunt salutis. De quibus saluator:
Angeli eorum semper vident faciem pa-
Mat.18. tris. Putemus his præsse archangelos, qui
b conscij mysteriorum diuinorum, non nisi
Archan- ob præcipuas, & maximas causas mittuntur.
geli. E quibus magnus ille archangelus Gabriel
G missus legitur ad Mariam: ob causam vtique
Virtu- qua maior esse non potuit. Putemus super
tes. istos virtutes esse, quarum nutu, vel opere si
gna, & prodigia in elementis, siue ex elemen
tis facta apparent ad commonitionem morta
lium. Inde est fortassis quod cum in euan-
Luc.21. gelijs legas: Erunt signa in sole, & luna, &
c stellis: paulopost habes: Nam virtutes cœ
lorum mouebuntur. Hi nimirum spiritus,
Potesta- per quos signa fiunt. Putemus potestates su
tes. periores istis, quarum virtute potestas tene
brarum comprimitur, & coërcetur malignitas aëris huius, ne quantum vult, noceat, ne
Princi- malignari, nisi ut prosit, possit. Putemus
patus. principatus his quoque prælatos, quorum
moderamine, & sapientia omnis in terris prin
cipatus constituitur, regitur, limitatur, trans-
Domina fertur, mutilatur, mutatur. Putemus domi
tiones. nationes adeo cunctis supereminere præfatis
ordinibus, ut respectu horũ cæteri videantur
omnes administratorij spiritus, & ad istos
tanquam ad dominos referri regimina princi
patuum, tutamina potestatum, operationes
virtutum, reuelationes archangelorum, cu-
Thron. ram & prouidentiam angelorum. Putemus
thronos, alto etiam ab his euolasse recessu,
qui ex eo quod sedent, throni dicuntur, &
ex eo sedent, quod sedet in eis Deus. Neque
enim sedere in eis qui non sederent, posset.
quæris quid illam sentiam sessionem? Sum
mam tranquillitatem, placidissimam serenita-
tem, pacem quæ exuperat omnem intellectũ.
Talis est qui sedet in thronis dominus sa-
baoth, iudicans omnia eum tranquillitate, ju
cidissimus, serenissimus, pacatissimus. Et
les sibi constituit thronos simillimos sibi.
Putemus Cherubim ex ipso sapientiæ fonte
ore altissimi haurientes, & refundentes flumi
ta scientiæ vniuersis ciuibus suis. Et vide ut
is sit quem propheta loquebatur, flumina im
petus lætificans ciuitatem Dei. Putemus
Seraphim spiritus totos diuino igne fieri, &
fos succendere vniuersa, ut singuli existen
gulæ sint lucernæ ardentes, & lucentes. Ar
dentes charitate, lucentes cognitione. O lu
geni quam bonum est nos hic esse, quam be
re melius, si quando tamen toti sequamur
mo, & ne ipso quidem toto, sed parte, & pa
te modica nimis. Affectus tacent nobis, de
porea prægrauati, & luto hærentibus delec
rijs, sola interim arida, & tenuis cogitatio
tio præuolat. Et tamen ex tantillo quod in
datur, libet exclamare: Domine, dilexi de
corem domus tuæ, & locum habitationis gl
riæ tuæ. Quid si totam se colligat anima
& reductis affectibus è cunctis locis quibus
captiui tenentur, timendo quæ non oportet,
amando, quæ non decet, dolendo vana, gau
dendo uanius: cum his ineat tota libertatem
latum, pulset cum impetu spiritus, & in pu
guedine gratiæ illabatur? Nonne cum ad
perit circuire lucidas mansiones, & beatas
lum etiam Abrahæ curiosius perlustrat,
sub altari quodcunque illud est, martyrum
uisere animas in prima stola secundum
tientissime expectantes, multo magis tan
instabit loquens cum prophetas: Vigila pro
à domino, hanc requiram, ut inhabitem in
mo domini omnibus diebus vitæ meæ, vi
deam voluntatem domini, ac uisitem tem
plum eius? Quidni ibi videatur ere Deus
quidni ibi probetur, quæ sit voluntas Dei
na, & beneplacens, & perfecta? Bona in fi
ces in effectibus, beneplacẽs fructibus, per
cta perfectis, & nihil vltra quærendum.
viscera misericordię, patent cogitationes
cis, diuitiæ salutis, mysteria bonæ voluntā
tis, benignitatis arcana, quæ clausa mode
bus, etiam ipsis electis suspecta sunt. Et
dem salubriter, ne desinant timere, dicun
dum digne amare idonei inueniuntur. Co
nere est in his qui Seraphim appellantur,
quomodo amet qui unde amet non habet
sed est, & qui nihil horum, quæ fecerit, q
quos saluandos fecit, quomodo saluos fa
modo prouehat, quomodo amplexetur

modo delicta electa inuẽtutis, & paleas igno
tantiarum eius ignis ille consumens, ipsam si
bi purgatissimam, & suo amore dignissimam
reddat. Cernere est in Cherubin (qui pleni
tudo scientiæ dicitur) Deum sciẽtiarum do
minum esse, qui solus solam nescit ignoran
tiam, qui totus sit lux, & tenebræ in eo nõ
1.Ioa.1.b sint vllæ, totus sit oculus, & qui minime asi
quando dalitur, quia minime clauditur, qui
extra se non quærat lumen, cui admoueatur
vt videat, ipse qui videt, ipse vnde videt.
Cernere est in thronis quam non suspectus
omni innocentiæ iudex sedeat in his, qui cir
cumcuere nolit, circumueniri nõ possit, quip
K pe qui sit amans & videns. Nec vacat sessio,
Psal.ca tranquillitatis insigne est. De vultu tali iudi
cium meum prodeat opto, cui insit amor, er
ror absit, abiit & perturbatio. Cernere est
in dominationibus quantæ sit dominus ma
iestatis, cuius nutu imperiũ constat, & impe
rio immensitas, atq; æternitas termini sunt.
Cernere est in principatibus principium ex
quo omnia, & quomodo a cardine ostium,
& ab ipso regit uniuersitatem. Cernere est
in potestatibus quam potestatiue idem prin
ceps quos regit protegit, contrarias potesta
tes arcens & propulsans. Cernere est in vir
tutibus unam ubique, æqualiter præsto esse
rem, stabilem, immobilemque, omnia ta
men mouentem utiliter, teneutem fortiter.
Quæ cũ in minus usitata effecta apud morta
les eruperit, miracula siue prodigia vocant.
2.Pet.2.a Cernere postremo & mirari est in angelis &
archangelis ueritatem atque experientiam
motis illius: Quoniam ipsi cura est de nobis
qui talium nos & tantorum non desinit iu
cundare uisitationibus, instruere reuelatio
nibus, suggestionibus commonere, sedulita
te solatiari. Hæc omnia contulit illis spiriti
summus spiritus, diuidens singulis prout
ipse qui condidit illos unus atque idem
unus, hæc operatur in illis, hæc dedit opera
ri & illis, sed aliter. Ardent Seraphim, sed
igne Dei, uel potius igne Deo. Quod præ
cipuum est in eis, amant, sed non quantum
L Deus, nec quomodo. Lucent Cherubim,
& scientia eminent, sed participio ueritatis:
ac per hoc non ut ueritas, nec quantum. Se
dent throni, sed insidentis beneficio. Iudicãt
& ipsi cum tranquillitate, sed non ad mensu
Phil.4.b perat omnem sensum. Dominantur domi
nationes, sed sub domino dominantur, sed
seruiunt pariter. Quid hoc ad summum
sempiternum singulareque dominium? Præ
sunt principatus & regunt. sed reguntur &
ipsi, ita ut regere iam non norint, si regi de
fierint. Præcellit in potestatibus fortitudo,
sed cui debent quod fortes sunt, & aliter est
fortis, & plus. Nec tam fortis, quam ipsa
fortitudo est. Virtutes pro suo ministerio,
& potentatu faragunt excitare corda torpen
tia hominum, innouatione signorum, vir
tus uero in eis manens ipsa facit opera. Fa
ciunt & illæ, sed in comparatione eius non fa
ciunt. Denique tantum interest, ut quasi sin
gulariter propheta dicat ad eum: Tu es deus Ps.76.b
qui facis mirabilia. Et item de eo: Qui fa- Ps.135.a
cit mirabilia magna solus. Adsunt angeli &
archangeli, sed ille germanior nobis, qui nõ
modo adest, sed inest. Quod si dicas posse
inesse & angelum, non inficior. Memini Zac.1.c
scriptum: Et angelus qui loquebatur in me.
Atqui differentia & in hoc. Inest angelus
suggerens bona, non ingerens: inest hortãs
ad bonum, non bonum creans. Deus sic inest
ut assiciat, ut infundat, uel potius ut infun
datur & participetur. ita ut unum pronde
cum nostro spiritum esse dicere quis non ti
muerit, & si non unam personam, unamue
substantiam. Habes enim: Qui adhæret 1.Co.6.b
Deo, unus spiritus est. Angelus ergo cum M
anima Deus in anima. Ille ut contuberna
lis animæ inest, Deus ut uita. Itaque sicut
animæ uidet in oculis, audit in auribus, odo
rat in naribus, in faucibus gustat, tangit in to
to reliquo tẽpore: sic Deus diuersa in diuer
sis spiritus operatur, uerbi gratia, in aliis amã
tem se exhibens, in aliis agnoscentem, in aliis
alia facientem, sicut unicuique datur mani
festatio spiritus ad utilitatem. Quis est iste 1.Cor.12.
tam communis in uocibus, tam longe in re- a
bus? Quomodo quem nostris loquimur ver
bis, in sua reconditus maiestate nostros peni
tus & aspectus effugit & affectus? Audi ip- Esa.55.c
sum quid loquatur hominibus: Sicut exal
tãtur cœli a terra, sic exaltatę sunt uiæ meæ
a uiis uestris, & cogitationes meæ a cogita
tionibus uestris. Dicimur amare, & Deus:
dicimur nosse, & Deus. Et multa in hunc
modum. Sed Deus amat ut charitas, nouit
ut ueritas, sedet ut æquitas, dominatur ut
maiestas, regit ut principium, tuetur ut sa
lus, operatur ut uirtus, reuelat ut lux, assi
stit ut pietas. Quæ omnia faciunt & ange
li, facimus & nos, sed longe inferiori modo,
non utique bono quod sumus, sed quod par
ticipamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ticipamus. Nūc iam transi spiritus istos, si for
Can. 3. b te ea ipsa dicere possis, & tu: Paululum cū
perretransisses eos, inueni quem diligit anima
mea. Quis est? Non sane occurrit melius,
quam qui est. Hoc ipse de se voluit respon-
deri, hoc docuit, dicente Moyse ad populum,
Exc. 3. d ipso quidem iniungente: Qui est, misit me
ad vos. Merito quidem. Nil competentius
A æternitati, quæ Deus est. Si bonum, si ma-
gnum, si beatum, si sapientem, vel quicquid
tale de eo dixeris, in hoc verbo instauratur,
quod est, est. Nempe hoc est ei esse quod
hæc omnia esse. Si & centum talia addas,
non recessisti ab esse. Si ea dixeris, nihil
addidisti: si non dixeris, nihil minuisti. Iam
si vidisti hoc tam singulare tam summum es-
se, nonne in comparatione huius quicquid
hoc non est, iudicas potius non esse quam es-
Ioā. 8. d se? Quid item Deus? Sine quo nihil est.
Tam nihil esse sine ipso, quam nec ipse sine
se potest. Ipse sibi, ipse omnibus est. Ac per
hoc quodammodo solus est ipse, qui suum
ipsius est, & omnium esse. Quid est Deus?
Principium. Et hoc ipse de se responsum
dedit. Multa in rebus dicuntur principia,
sed respectu posteriorum. Alioquin si ad ali-
quid præcedens respicias, ipsum potius prin-
cipium dabis. Quamobrem si quæras ve-
rum simplexque principium inuenias opor-
tet quod principium non habuerit. Ex quo
vniuersum cœpit, ipsum profecto minime
cœpit. Nam si cœpit, aliunde cœperit necesse
est. A se enim cœpit nihil. Nisi forte quis
putauerit, quod non erat, dare sibi potuisse,
vt esse inciperet, aut fuisse aliquid antequam
esset. Quod vtrumque quia ratio non con-
sentit, constat nihil sibimet extitisse princi-
pium. Quod vero aliud principium habuit,
primum non fuit. Verum ergo principium
nequaquam cœpit, sed totum ab ipso cœpit.
Ro. 11. d Quid est Deus? Cui fecula nec accesserunt,
nec decesserunt, nec coæterna tamen. Quid
est Deus? Ex quo omnia, per quem omnia,
B in quo omnia. Ex quo omnia, creabiliter, non
seminabiliter. Per quem omnia, ne alium au-
ctorem, atque alium opificem arbitreris. In
quo omnia, non quasi in loco, sed quasi in vir
tute. Ex quo omnia, tanquam vno principio
auctore omnium. Per quem omnia, ne al-
terum inducatur, principium artifex. In quo
omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo
omnia, non de quo, quia non est materia
Deus. Efficiens causa est, non materialis.
Frustra philosepha materiam quærunt, non
eguit materia Deus. Non enim officinam
quæsiuit, non artificem. Ipse per se ipse fe-
cit. Vnde? De nihilo. Nam si ex ali-
quo fecit, illud non fecit, ac per hoc non ex
nihilo. Absit, ut de sua incorrupta incorrupti-
liqueque substantia tam multa fecerit, tam bona
corruptibilia tamen. Quæris si in ipso non
nihil, ipse ubi? Nihil non minus inuenies.
Quis capiat locus? Quæris ubi non sit? Ne
hoc quidem dixerim. Quis sine Deo locus?
Incomprehensibilis est Deus: sed non poteris
apprehendisti, si hoc tibi de eo compertum
est, quod nusquam sit qui non claudatur loco,
& nusquam tamen non sit, qui non excludi-
tur loco. Suo autem sublimi atque incom-
prehensibili modo, sicut omnia in ipso, sic ip-
se in omnibus est. Denique (sicut ait Euang-
lista) in mundo erat. Alias uero ubi erat an-
tequam mundus fieret, ibi est. Non est quod
quæras vltra ubi erat, præter ipsum nihil erat.
Ergo in seipso erat. Quid est Deus? Qui
nihil melius cogitari potest. Si apprecias, c
non oportet assentiaris esse aliquid quod Deus
sit, & quod Deus non sit. Hoc enim fit de-
bio melius. Quomodo non melius Deo?
Deus non est, quod dat Deo vt sit? At tri-
lius illam diuinitatem, quam dicunt Deum
esse, non aliud, quàm Deum esse fateantur.
Non est ergo in Deo nisi Deus. Quid ita?
quiunt: Negas Deum habere diuinitatem?
Non, sed quod habet, hoc est. Negas diuini-
tatem Deum esse? Non, sed non aliam quæ
quę ipse est. Aut si tu aliam inuenisti, adiice
me trinitas Deus, aduersus illam tota nec os
tumacia erigo. Quaternitas orbem differet
nat, non signat deitatem. Deus trinus est.
Deus trium singula personarum. Si quartam
diuinitatem adiicere placet, interim ergo hanc
quæ Deus non est, persuasi mihi maxime
dorandam. Puto, quòd & tu. Nempe deum
num Deum tuū adorabis, & illi soli seruas.
Gloriosa verò diuinitas, quæ sibi honorem
non audeat arrogare diuinum. Ac profec-
quartum hoc omnino respuimus, quàm sine
honore recipimus. Multa dicuntur esse di
Deo, & quidem sane catholicèque, sed multa
vnū. Alioquin si diuersa putemus, nō quam
nitatē habueris, sed contemtatem. Verbi cau
sa: Dicimus magnū, bonū, iustū, & innumera
talia: sed nisi omnia vnum in Deo, & ea Deo
consideres, habebis multiplicem Deū. Nihil
verò nō deest, quod cogitem melius esse
di Deo tuo. Quæris quid? Mera simplicitas.
Vero iudicio, natura simplex multiplici na-
tæ esse.

alterur. Scio quod ad id respondere solent.
Non multa, inquiunt, sed vnam tantum di-
uinitatem, quæ omnia illa sunt, Deo ut sit cō-
D ferre asserimus. Asseritis ergo etsi non multi-
plicem, duplicem Deum, & non ad merū sim
plex perueniistis, neque ad id quo melius co-
gitari non potest. Tā non est simplex, quod
vel vni fuerit obnoxium formæ, quàm nec
virgo vel vni cognita viro. Securus loquor,
ne ea quidem, qui vel duplex est, erit meus.
Habeo enim meliorem. Esto, quòd hunc nu-
merosa, & multiplici anteponam, sed plane
pra simplici sperno. Meus Deus ipse catholi-
ce est. Tam non habet hoc & illud, quàm
non hæc & illa. Est qui est, non quæ est. Pu-
rus, simplex, integer, perfectus, constans sibi,
nihil de temporibus, nihil de locis, nihil de re
bus trahens in se, nihil ex se deponens in eis,
non habens quod ad numerum diuidat, non
quæ colligat ad vnum. Vnum quippe est,
sed non unitum. Non partibus constat,
vt corpus: non affectibus distat, ut anima:
non formis substat, ut omne quod factum est.
Sed neque formæ, ut istis visum est. Magna
laus videlicet Deo, vt se ab informitate vin-
dicet, forma una esse contentum. Hoc est
dicere, cætera pluribus, Deum non nisi vni
debere quod est, Quid? Cuius beneficio
sunt, quæ sunt, ipse pro suo esse alterius be-
neficio inclinabit? Laus ista (vt vulgo di-
citur) blasphemiam valet. An non pluris
est nullo indigere, quam uno? Habe reue-
rentiam Deo, vt quod pluris est, illi tribuas.
Si cor tuum vsque huc ascendere potuit, Deū
unum infra quomodo collocabit? Ipse sibi
forma, ipse sibi essentia est. In hoc inte-
E rim gradu suspicio illum: & si alter potior ap
pareret, illum potius darem. Nunquid ve-
rendum ne cogitatio transuolet illum? Quan
tumcunque in alium proficiat, ultra est. In-
fra quod homo cogitare possit, altissimum
quærere, ridiculum est: statuere, impium.
Vltra, non circa quærendus est. Ascende
si adhuc potes ad cor altius, & exaltabitur
F. 63. b Deus. Non est formatus Deus, forma est. Nō
est affectus Deus, affectio est. Non est com-
positus Deus, merum simplex est. Et vt li-
quido noueris, quid simplex dicam, idē quod
vnum. Tam simplex Deus, quam vnus est.
Est autē vnus, & quomodo aliud nihil. Si dici
posset, unissimus est. Vnus est sol, q̄ nō sit al-
ter, una luna, q̄ atque altera non sit. Atque id
quidē Deus, sed plus. Quid plus? Vnus est e-
tiā sibi. Et hoc vis tibi declarari? Idē est sem-
per, & uno modo. Nō sic vnus sol, nō sic una
luna, clamat uterq; non esse se unū sibi. Ille
motibus, illa & defectibus suis: Deus autē nō
modo vnus sibi, & in se vnus est. Nihil in se,
nisi habet. Non ex tempore alterationem
habet, non substantia alteritatem. Hinc
de eo Boethius: Hoc uere vnum, in quo nul- Boe-
lus est numerus, nullum in eo aliud præter thius.
id quod est. Neque enim subiectum fieri
potest, forma enim est. Compara huic uni
omne quod unum dici potest, & unum non
erit. Trinitas est, tamen Deus. Quid
ergo? Destruimus quod dictum est de uni-
tate, quia inducimus trinitatem? Non, sed
statuimus unitatem. Dicimus patrem, di-
cimus filium, dicimus spiritum sanctum, nō
tamen tres Deos, sed unum. Quid sibi
uult iste (ut sic loquar) absque numero nu-
merus? Si tria, quomodo non numeros? Si
unum, ubi numerus? Sed habeo, inquis,
quid numerem, & quid non numerem.
Substantia una est, personæ tres sunt. Quid
mirum, quid vel obscurum in hoc? Nihil, si
personæ seorsum à substantia cogitentur.
Nunc uerò cum tres illæ personæ illa substā
tia sint, & illa vna substantia tres illæ perso-
næ, quis numerum neget? Nam vere tres F
sunt. Quis numeret tamen? Nam uere u-
num sunt. Aut si tu facile explicatu id pu-
tas dicendo tres, dicito quid numerasti? Natu
ras? Vna est. Essentias? Vna est. Substan-
tias? Vna est. Deitates? Vna est. Non hæc,
sed personas numero, inquis. Quæ nō sint il-
la una natura, illa vna essentia, illa una substā
tia, illa una diuinitas? Catholicus es, mini-
me hoc dabis. Personarum proprietates,
non aliud quàm personas, ipsasq; non aliud
quàm vnum Deum, vnam diuinam substan
tiam, vnam diuinam naturam, vnam diui-
nam & summam maiestatem fides catholica
confitetur. Numera ergo si potes, aut si-
ne substantia personas, quæ ipsa sunt, aut si-
ne personis proprietates, quæ ipsæ sunt. Aut
si diuidere quis conetur, uel personas à sub-
stantia, uel proprietates à personis, nescio
quomodo trinitatis se profiteri cultorem pos
sit, qui in tantam rerum numerositatem ex-
cesserit. Dicamus itaque tres, sed non ad
præiudicium unitatis. Dicamus vnum, sed nō
ad confusionē trinitatis. Neq; enim nomina
vacua sunt, nec absq; significātia cassæ uoces.
Sabellianū hoc. Quærit quis quomodo illud G
quod catholicum esse dicimus, possit esse. Suf
ficiat ei tenere sic esse. Atque hoc non re-

tioni

Universidad de Deusto
Biblioteca

tioni perspicuum, nec tamen opinioni ambiguum, sed fidei persuasum. Sacramentum hoc magnũ est, & quidem venerandum, non scrutandum. Quomodo pluralitas in vnitate, & hæc vnitate, aut ipsa in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est, credere pietas est, nosse vita, & vita æterna est. Vnde si operæ

Medi- nius no- tuens. pretiũ censes ô Eugeni, percurrat nunc consideratio multa vna, quo eminentia huius singularis vnius, fiat euidentior. Est vnitas quæ collectiua potest dici, cum uerbi causa multi lapides faciunt aceruum vnum. Est & vnitas constitutiua, cum multa membra unũ corpus, uel multæ partes vnum quodcũque totum constituunt. Est & coniugatiua, qua sit ut duo iam non duo sint, sed vna caro. Et est natiua, qua anima & caro vnus nascitur homo. Est vnitas potestatiua, qua homo virtutis non instabilis, non dissimilis, sed vnus sibimet semper nititur inueniri. Est consentanea, cum per charitatem multorũ hominum est cor vnum, & anima vna. Est & votiua, cum anima votis omnibus adhærens Deo vnus spiritus est. Est & dignatiua vnitas, qua limus noster a Dei verbo in vnam assumptus est personam. Verum hæc omnia quid an illud summum, atque (vt ita dicam) vnice vnum, vbi vnitatem consubstantialitas facit? Huic vni quoduis illorum si assimiles, erit quoquomodo vnum: si cõ-

H pares, nullo. Igitur inter omnia quæ recte vnum dicuntur, arcem tenet vnitas trinitatis, qua tres personæ vna substantia sunt.

Secundo loco illa præcellit, qua econuerso tres substantiæ vna in Christo persona sunt. Porrò hæc & quæcunque alia dici vna possunt, summæ illius vnitatis imitatione, non comparatione, vna appellari uera sobriaque probat consideratio. Nec abducitur ab hac vnitatis professione, assertione trium, cum in hac trinitate non recipiamus multiplicitatem, sicut nec solitudinem in vnitate. Quã obrem cum dico vnũ, non me trinitatis turbat numerus, qui essentiam non multiplicat, non variat, nec partitur. Rursum cum dico tria, nõ me arguit intuitus vnitatis, quę illa quæcũque tria, seu illos tres, nec in confusionem cogit, nec in singularitatẽ redigit. Idem me sentire fateor, & de illa vnitate cui secundum ab ista inter cætera una honorem dedi. Dico in Christo verbum, animam, & carnẽ, sine confusione essentiarum vnam esse personam, & item absque præiudicio personalis vnitatis in sua numerositate manere. Nec negauerim hanc ad illud quoque genus vnitatis pertinere, qua anima & caro vnus homo. Decuit quippe familiarius similiq; cum hominis conuenire constitutum, quod pro homine constitutum est lacteum. Decuit & cum summa quę in Deo & Deus est vnitate congruere, ut quemadmodum ibi tres personæ vna essentia, ita huic conuenientissima quadam contrarietate tres essentiæ sint vna persona. Videsne pulchre nos vtramque vnitatem hanc collocari, in eo qui constitutus est mediator Dei & hominum? Quis nisi homo Christus Iesus? Pulcherrima inquã, conuenientia, ut salutare sacramentum cõgrua quadã similitudine ambobus reformaret, & saluanti uidelicet & saluato. In Deo vnitas duarũ consistens media vnitatis, ne succumbere, alteri præminere cogeret, sed quantum superiore inferior, tantum inferiore superior. Tantã denique tamquam expressim vnionis uim in se præfert ea persona in qua Deus & homo unus est Christus, ut si duo illa de se inuicem prædices, non erit ueris, deum uidelicet hominem, & hominem autem similiter, uel carnem de anima, uel animam de carne, nisi absurdissime prædices. etsi similiter anima & caro unus sit homo. Nec mirum si non æque potis anima & caro illa uitali, etsi non parum uitalis introuisse connectere, atque suis affectibus adfingere sibi carnem, ut sibi diuinitas hominem illi qui prædestinatus est filius Dei in uirtute. Longa catena & fortis ad stringendum. Quona prædestinatio: ab æterno est enim. Quid longius æternitate? Quid diuinitate potius? Inde est quod nec morte incidente latenus intercidi hæc unitas potuit, etsi cene & anima ab inuicem separatis. Et forsis hoc sensit ille qui se indignum prædixit eſt soluere corrigiam calceamenti huius. & illa tria fata de euangelio mixta & fermentata in panem unum, si quis ad hæc trig rit pertinere, non incongrue id mihi fauere uidebitur. Quam bene ea mulier fermenuit, ut nec diuisione quidem facta carnis & animæ, a carne uel anima uerbum diuidetur? Mansit & in separatione inseparabilis unitas. Nec enim quæ ex parte contigit separatio, potuit unitati præscribere, ferre nenti in totis tribus. Siue coniunctis, siue diiunctis duobus, nihilominus perseuerauit in tribus unitas personalis. Atque unus Christus, unaque persona uerbum anima &

caro, etiam mortuo homine perdurauit. In uero virginis (ut sentio ego) cõmixtio hæc & fermentatio facta est, & ipsa mulier quæ miscuit & fermentauit. Nam fermentum nõ

Luc.1.c immerito fortasse dixerim fidem Mariæ. Plane beata quæ credidit, quoniam perfecta sunt in ea quæ dicta sunt ei a domino. Perfecta autem non essent, si quo minus iuxta verbum domini esset fermentatum totum, & perpetuo fermentatum, seruans nobis tam in morte quam in uita pariter unum atque integrum mediatorem Dei & hominum cũ sua deitate hominem Iesum Christum. Adueritere est in hoc admirabili sacramento iuxta numerũ fatorum, miræ & decentissimæ distinctiõis gradus. Nouũ, antiquũ, æternũ. Nouũ animã, quæ de nihilo tũc creata credi tur, cum infusa. Antiquũ, carnem quæ à primo usque hominum (ideſt ex Adam) tradusta cognoscitur. Æternum, verbũ quod ab æterno patre cœternum illi, genitũ indubitata veritate asserit. Et in his triplex (si diligenter aduertas) diuinæ potentiæ genius, quod factum sit de nihilo aliquid, de ueruto nouum, æternũ beatumque de damnato & mortuo. Quid hoc ad nostram salutem? Multum per omnem modum. Primũ hoc quodammodo iterato creati sumus, vt quidem quod peccato redacti in nihilũ, per de quod ex uetustia seruitute in libertatẽ filiorum Dei translati, in nouitate spiritus ambulantes. Postremo quod de potestate tenebrarum vocati ad regnum claritatis æternæ, in quo iam & considere nos fecit in Christo. Absit ut sint à nobis qui Christi à nobis carnẽ abstinere conantur, nouam creatam in virgine, & non de virgine sumptam, impie asseranes. Pulchre propheticus spiritus longe

Esa.11.a ante occurrit huic sententiæ, imo blasphemiæ impiorum: Egredietur, inquiens, virga de radice Iesse & flos de radice eius ascendet. Dixisse poterat, & flos de virga, sed maluit, de radice: ut unde uirgam, inde florem duxisse originem demonstraret. Inde igitur sumpta caro, unde orta uirgo, nec noua in uirgine, quæ prodiit ex radice. Forte subsannaueris si adhuc per gimus quærere quid est Deus, tum quia totiens iam quæsitum est, tum quia tota est Deus qui frustra nunquam quæri potest, nec cũ inueniri nũ potest. Doceat te de hoc expetimentum tuum, aut si non, experto credito, non mihi, sed sancto qui ait: Bonus Thr.3.c es domine sperantibus in te, animæ quærenti te. Quid ergo est Deus? Quod ad uniuersum spectat, finis. Quod ad electionẽ, M salus. Quod ad se, ipse nouit. Quid est Deus? Voluntas omnipotens, beneuolentissima uirtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, summa beatitudo, creans mentes ad se participandum, uiuificans ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, iustificans ad promerendum, accendens ad zelum, fœcundans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad beneuolentiam, moderans ad sapientiam, roborans ad uirtutem, uisitans ad consolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuans ad immortalitatem, implens ad fœlicitatem, circundans ad securitatem, Quid est Deus? Non minus pœna peruersorum, quam humiliũ gloria. Est enim rationabilis quædam æquitatis directio inconuertibilis atque indeclinabilis, quippe attingens ubique, cui illisa omnis prauitas, conturbetur necesse est. Quid ni in hanc omne tumidum vel distortum impingat, & conquassetur? Væ uniuerso quod obuium sorte offenderit, cedere nescia rectitudo. Nam & fortitudo est. Quid, inquis, uoluntatibus tam contrarium & aduersum, quam semper conati, impingere semper, & frustra? Væ oppositis uoluntatibus, solam suæ profecto auersionis referentibus pœnã. Quid tam pœnale, quam semper velle quod nunquam erit, & semper nosse quod nunquam non erit? Quid tam damnatum, quã voluntas addicta huic necessitati uolendi nolendique vt ad utrumlibet iam sicut non nisi peruerse, ita non nisi misere moueatur? In æternũ non obtinebit quod uult, & quod non uult, in æternum nihilominus sustinebit. Digne omnino, ut qui ad nihil afficitur unquam quod deceat, ad nil unquã quod libeat, euadat. Quid hoc facit? Rectus do A minus Deus noster, qui & cum peruerso per Act.6.a uertitur. Nunquam recto prauoque conuenit. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, etsi non inuicem lædant. Læsio alterius est, absit vt Dei. Durum tibi est, inquit, contra stimulum calcitrare: hoc est, non stimulo duro, sed calcitranti. Est & turpium pœna deus. Lux est enim. Et quid tã inuisum obscœnis flagitiosisque mentibus? Profecto omnis qui Ioan.3.a male agit, odit lucem. Sed dico: Nunquid non poterunt declinare? Minime omnino. Lucet ubique, etsi non omnibus. Denique Ioan.3.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Videt tenebras lux: cui hoc est videre, quod lucere, sed non vicissim a tenebris ipsa videtur: quia tenebræ eam non comprehendunt. Et uidetur ergo ut confundantur, & non videant ne consolentur. Nec modo a luce, & in luce videntur. A quo vel a quibus? Ab omni vidente, ut pro multitudine intuentium sit confusio multa. At nullus de tanta numerositate spectantium mole stior oculus, suo cuiusque. Non est aspectus siue in cœlo, siue in terra, quem tenebrosa conscientia suffugere magis uelit, minus possit. Non latent tenebræ, uel seipsas. Se uident, quæ aliud non uident. Opera tenebrarum sequuntur illas, nec est quo se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem. Hic est uermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel iniectus uel potius innatus per peccatum, hæsit firmiter, nequaquam B deuellendus auellendus. Nec cessat rodere conscientiam, eaque pastus, esca utique inconsumptibili, perpetuat uitam. Horreo uermē mordacem, & mortem uiuacem. Horreo incidere in manus mortis uiuentis, & uitæ mo
Luc. 23 rientis. Hæc est secunda mors, quæ nunquā peroccidit, sed semper occidit. Quis det illis semel mori, ut non moriantur in æternū? Qui dicunt montibus, cadite super nos: & collibus, operite nos: quid nisi mortem mortis beneficio, aut finire, aut euadere uolunt?
Apo. 9.c Denique inuocabunt mortem, ait, & non ueniet. Intuere id clarius. Constat immortalem animam esse, nec aliquando absque sua memoria uiuere, ne non animam aliquando esse contingat. Itaque durante anima, durat & memoria. Sed qualis? Fœda flagitiis, horrida facinoribus, uanitate tumida, contemptu hispida & neglecta. Quæ priora, transierunt, & non transierunt. Transierunt a manu, sed non a mente. Quod factum est, factum non esse non potest. Proinde & si facere in tempore fuit, sed fecisse in sempiternū manet. Non transibit cum tempore, quod tempora transit. In æternum ergo necesse est cruciet, quod perperam te egisse in æter
Ps. 49.d num memineris. Experiri erit hoc veritatē vocis illius: Arguam te, & statuā contra faIob 7. d ciem tuam. Dominus locutus est, cui omne aduersum, & sibi aduersari necesse est, ut sit sera querela: O custos hominum, quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Ita est, o Eugeni, non potest Deo esse contrarium quid, & sibimet co hærere, sed qui arguetur a Deo, arguetur a seipso. Non est sane iam tunc quod aut ratio tatem dissimulet ratio, aut rationis inimica anima declinet membris auulsa corporis, & in sese collecta. Quo enim id uelaet figura conclusisque in morte sensibus, per quos que curiosius exire, & ascire solebat ea quæ præterit mundi istius figuram? Vitæ turpibus nihil deesse ad confusionem ea ducentur spectaculum fieri Deo, angelo minibus, sibiipsis? O quam male mali nes locati sunt, utique oppositi torrenti directæ æquitatis, & huic luminiprop ueritatis expositi. Nōne hoc est perpetuo di, perpetuoque confundi? Duplici confu ne, ait ille, contere eos domine Deus mi Quid est Deus? Longitudo, latitudo, micas, & profundum. Quid inquis? Et mus tē quaternitatis (quam abominatus professorem? Minime. Abominatus abominor. Visus sum prorsus esse pro num est. Vnus Deus signatus est pro nostro, non pro suo statu. Diuisus est ille. Voces diuersæ, semitæ mulcasse per eas significatur, unus quæritur. Nō siones substantiæ, in quaternario sese sæ sunt, non dimensiones quales in bus intuemur, non distinctio personarū lem in trinitate adoramus, non numerus pretatum qualem personis ipsis inde mur, etsi non aliud a personis. Aliquo singulum horum video quod quatuor hæc quatuor ipsa quod singulum est. Nō autem quia non possumus cum Deo simu tate contendere, dum cōtendimus appre dere vnū occurrit veluti quadruplicari cit hoc speculum & ænigma, per quod interim uidere datur. Cum autē uidebim facie ad faciē, videbimus sicuti est. Nec iam tunc fragilis acies mentis nostræ libet vehementer intendens, aliquantu liet, dissilietve in suam pluralitate. Co se magis, adunabit, conformabitque illius, uel potius vnitati illi, ut una sit respondeat faciei. Nempe similes si quia uidebimus eum sicut est. Beata quam merito suspirabat, qui ait: Exspe te facies mea, faciem tuam domine requ ram. Et quia adhuc in quærendo res terim ascendamus quadrigam illam, te infirmi & imbecilles indigentes tali culo. Ascendamus si forte vel sic prehendamus in quo apprehensi sumus, id est, huius ipsius uehiculi rationem.

hoc monitum habemus ab ipso aurīga, & primo currus huius exhibitore, ut studeamus cō
Eph. 3.d prehendere cum omnibus sanctis quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Comprehendere, dixit, non cognoscere: vt
Luc. 4.d non curiositate contenti scientiæ, tota cura fructui inhiemus. Non in cognitione est fructus, sed in comprehensione. Alioquin scienti bonum, & nō facienti (vt ait quidam) peccatum est ei. Et ipse Paulus alio loco:
1 Cor. 9 Sic currite, inquit, ut comprehendatis.
d Quid igitur est Deus? longitudo inquam. Quid ipsa? A Eternitas. Hæc tam longa, E temporis. Est & latitudo. Et ipsa quid? Charitas. Quibus & ista terminis angustetur in Deo, qui nihil odit horum quæ fecerit? Denique solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniEph. 3.d ftos. Ergo & inimicos concludit sinus ille. Nec hoc quoque contentus euadit in infinitum. Omnem non modo affectionem, sed & cognitionem excedit, adiiciente apostolo & dicente: Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi. Quid plus dicam? Æternus est, Nisi quòd hoc plus forsitan est, quia æternitas est. Vides tantam esse latitudinem, quantam & longitudinem? Vtinam sic uideas non tantam esse, sed ipsam id esse unum quod alteram, non minus unam quam duas, nec plus duas quam unam. Deus æternitas, Deus charitas est: longitudo sine prolixitate, latitudo sine distensione. In utroque pariter locales quidem excedit, temporales angustias, sed liberate naturæ, non enormitate substantiæ. Tali modo immensus est qui omnia fecit in mensura, & quanuis immensus, hic tamen modus & ipsius immensitatis. Quid item Deus? Sublimitas & profundum. In altero supra omnia, in altero intra omnia. Liquet in deitate nusquam claudicare æqualitatem, stare eam undique firmiter, constare immobiliter sibi. Sublime potentiam, profundum sapientiam eius confidera. Ex æquo & ista respondent sibi, dum & sublimitas inattingibilis, & profunditas æ
Rom. 11. quæ inscrutabilis cognoscatur. Paulo admi
f rante & exclamante: O altitudo diuitiarum
Sap. 8.a sapientiæ & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ illius.
Ibidem. Libet & nos exclamare cum Paulo, horum utrumq; intuentes in Deo, & cum Deo simpli citatē uniratē. O sapientia potens, attingens vtiq; fortiter. O potentia sapiens, disponens omnia suauiter. Res una, effectus multiplex, operationesq; diuersæ. Et illa una res est lōgitudo propter æternitatē, latitudo propter charitatem, sublimitas propter maiestatē, profunditas propter sapientiam. Nouimus hæc. Num ideo & arbitramur nos comprehendisse? Non ea disputatio comprehendit, sed sanctitas: si quomodo tamen comprehendi potest, quod incomprehensibile est. At nisi posset, non dixisset apostolus: Vt comprehenda- Eph. 3.d mus cum omnibus sanctis. Sancti igitur comprehendunt. Queris quomodo? Si sanctus es, comprehendisti, & nosti. Si non: esto, & tuo experimento scies. Sanctū facit affectio sancta, & ipsa gemina, timor domini sanctus, & sanctus amor. His perfectè affecta anima, veluti quibusdam duobus brachiis suis comprehendit, amplectitur, stringit, tenet, & ait: Tenui eum: nec dimittam. Et timor quidem sublimi profundo, amor lato longoque respondet. Quid tam timendum quam potestas, cui non potes resistere: quam sapientia, cui abscondi non potes? Poterat minus timeri Deus, alterutro carens. Nunc autem perfectè oportet timeas illum, cui nec oculus deest omnia uidens, nec manus potens omnia. Quid item tam amabile, quam amor ipse quo amas, & G quo amaris? Amabiliorem tamē iuncta æternitas facit: quæ dum non excidit, foras mittit suspicionem. Ama igitur perseueranter & longanimiter, & habes longitudinem. Dilata amorem tuum usque ad inimicos, & latitudinem tenes. Esto etiam in omni solicitudine timoratus, & sublime profundumq; apprehendisti. Aut si mauis quatuor æquè tuis diuinis quatuor respondere, facis hoc si stupes, si paues, si ferues, si sustines. Stupenda plane sublimitas maiestatis, pauenda abyssus iudiciorum, feruorem exigit charitas, æternitas perseuerantiam sustinendi. Quis stupet, nisi qui contemplatur gloriam Dei? Quis pauet, nisi qui scrutatur profundum sapientiæ? Quis feruet, nisi qui meditatur charitatem Dei? Quis sustinet & perseuerat in amore, nisi qui æmulatur æternitatem charitatis? Nempe æternitatis quanquam imaginē perseuerantia præ se fert. Deniq; sola est cui æternitas redditur, uel potius quę ęternitati homi nē reddit, dicēte Domino. Qui perseuauerit vsq; in finē, hic saluus erit. Et nunc aduerte in quatuor istis, contemplationis species Contem quatuor. Prima & maxima contēplatio est, ad plationis

quatuor miratio maiestatis. Hæc requirit cor purgatum, vt à vitijs liberum, atque exoneratum peccatis, facile ad superna leuet, interdum quoque, vel per aliquas morulas stupore & extasi suspensum teneat admirantem. Secunda autem necessaria est huic. Est enim intuens iudicia Dei. Quo sanè pauido aspectu dum vehementius concutit intuentem, fugat vitia, fundat virtutes, initiat ad sapientiam, humilitatem seruat. Virtutum siquidem bonum quoddam ac stabile fundamentum humilitas. Nempe si nutet illa virtutum aggregatio, non nisi ruina est. Tertia contemplatio occupatur, vel potius ociatur circa memoriam beneficiorum, & ne dimittat ingratum, solicitat memorantem ad amorem beneficiorum. De talibus dicit propheta loquens ad dominum: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt. Eructatio, gratiarum actio est. Quarta quæ retro sunt obliuiscens, in ea la requiescit expectatione promissorū. Quæ cum sit meditatio æternitatis (siquidem quæ promittuntur, æterna sunt) longanimitatem alit, & perseuerantiæ dat vigorem. Porro iam facile est quatuor nostra hæc, quatuor illis apostoli adsignare, dum longitudinem comprehendit meditatio promissorum, sublimitatem recordatio beneficiorum, profundum item contemplatio maiestatis, profundum inspectio iudiciorum. Quærendus adhuc inuentus est, nec quærat, qui nec satis adhuc inuentus est, nec queri nimis potest: at orando forte quàm dispiciendo dignius quæritur, & inuenitur facilius. Proinde is sit finis libri, sed non finis quærendi.

H

Psal. 44. b

Finit liber beati Bernardi de Consideratione ad Eugenium papam, in quinque partiales diuisus.

DIVI BERNARDI ABBATIS IN TRACTATVM DE GRATIA ET LIBERO ARBITRIO.

PROLOGVS.

DOmino Vuillermo abbati sancti Theodorici, frater Bernardus. Opusculum de gratia & libero arbitrio, quod illa qua scitis occasione nuper aggressus sum, eadem gratia adiuuante peregi ut potui. Vereor autem ne aut grandia minus digne locutus inuenior, aut pertractata à pluribus superfluo retractasse. Proinde legite illud primum, & si iudicatis, solus: ne si profaratur in medium, magis forte scripturis publicetur temeritas, quàm lectoris ædificetur charitas. Quod si palam fieri vtile

Eccl. 44. gratia breuitate dicit, planius potuisset, non sit uobis pigrum aut emendare per uos, aut mihi resignate emendandum, si fraudari non vultis promissione illa sapientiæ, quę ait. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

TRACTATVS DE gratia & libero arbitrio.

IOquente me coram aliquādo, & Dei in me gratiam cōmendante, quod scilicet ab ipsa in bono & præuentum agnoscerem, prouehi sentirem, & sperarem perfi

Eccl. 3. c. endum: quid tu ergo (ait vnus ex circunstantibus) operaris, aut quid mercedis speras, vel præmii, si totum facit Deus? Quid enim, inquam, tu consulis? Da, inquit, gloriam Deo, qui gratis te præuenit, excitauit, iuuauit: & viue digne de cætero, quo te probes & percepteis beneficijs non ingratum, & percipiendis idoneum. Et ego: Bonum, inquam, consilium das, sed & si dede ris posse teneri. Siquidem non est eiusdem facultatis scire quid faciendum sit, & facere: quoniam & diuersa sunt cæco ducatum, ac sessi præbere vehiculum.

Non quicunque ostendit viam, præbet etiam viaticum itineranti. Aliud illi exhiber qui facit ne deuiet, & aliud qui præstat ne deficiat in via. Ita nec quiuis doctor statim, & dator erit boni quodcūque docuerit. Porro duo mihi sunt necessaria, doceri ac iuuari. Tu quidem homo recte consulis ignorantiæ, sed (si verum sentit apostolus) Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Imò verò qui mihi per ostium ministrat consiliū, ipse mihi necesse est ministret per spiritum suum adiutorium, quo ualeam implere quod consulis. Ecce enim iam ex eius munere uel le adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Sed nec aliquando me inuenturum confido, nisi qui dedit velle, det & perficere pro bona voluntate. Vbi ergo, ait, sunt merita nostra, aut vbi est spes nostra? Audi inquam. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Quid enim? Tu forte putaueras tua te creasse merita, tua posse saluari iustitia, qui nec saltem dominum Iesum dicere potes nisi in spiritu sancto? Itane oblitus es quis dixerit: Sine me nihil potestis facere? Et neque currentis, neque uolentis, sed Dei miserantis est. Quid igitur agit, ais, liberum arbitrium? Breuiter respondeo. Saluatur. Tolle liberum arbitrium, non erit quod saluetur. Tolle gratiam, non erit unde saluetur. Opus hoc sine duobus effici non potest, uno à quo fit, altero cui vel in quo fit. Deus auctor est salutis, liberum arbitrium tantum capax: nec dare illam nisi Deus, nec capere ualet nisi liberum arbitrium. Quod

L

Ro. 8. a

Ro. 7. c

Phili. 2.

b

Ti. 3. b

1. Cor 22. a

Io. 15. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo à solo Deo, & soli datur libero arbitrio, tam absque consensu esse non potest accipien
M tis, quàm absque gratia dantis. Et ita gratiæ operanti salutem, cooperari dicitur liberum arbitrium, dum consentit, hoc est dum saluatur. Consentire enim saluare est. Proinde pecoris spiritus salutem huiuscemodi minime capit, eo quod illi voluntarius consensus desit, quo saluanti videlicet Deo placide obtemperet, siue iubenti acquiescendo, siue polli centi credendo, siue reddenti gratias agendo. Enimuero aliud est voluntarius consensus, aliud naturalis appetitus. Posterior quippe nobis communis est cum irrationalibus, nec valet consentire spiritui, carnis irrecitus illecebris. Et fortassis ipse est qui alio nomine ab apostolo sapientia carnis appellatur, vbi
Ro. 8. b ait: Sapiẽtia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Hunc ergo (vt dixi) communem habentes cum bestijs, consensus uoluntarius nos discernit.

Est enim habitus animi, liber sui. Siquidem non cogitur, non extorquetur. Est quippè voluntatis, non necessitatis. Nec negatur; nec præbet cuiquam, nisi ex voluntate. Alioquin si compelli ualet inuitus, uiolentus est, non uoluntarius. Vbi autem voluntas non est, nec consensus. Non enim est consensus, nisi voluntarius. Vbi ergo consensus, ibi voluntas. Porrò vbi voluntas, ibi libertas. Et hoc est quod dici puto liberum arbitrium. Sed vt manifestius fiat quod dicitur, & compendentius ad id quod uolumus ueniamus, paulo a seius æstimo repetendum. In rebus naturalibus non idem est uita quod sensus, non
A sensus quod appetitus, nec ille quod consensus. Quod ex singulorum definitionibus clarius elucebit. Est enim in quolibet corpore uita, ruteruus ac naturalis motus, uigens tantum intrinsecus. Sensus uerò vitalis in corpore motus, uigens & extrinsecus. Appetitus autem, naturalis uis in animante, mouendis auide sensibus attributa. Verùm consensus, nutus est voluntatis spontaneus, uel certè (quod superius dixisse me memini) habitus animi, liber sui. Porrò uoluntas est motus rationalis, & sensui præsidens & appetitui.

Habet sanè quocunque se uoluerit semper rationem comitẽ, & quodammodo pedisequam: non quòd semper ex ratione, sed quòd nunquam absque ratione moueatur, ita ut multa faciat per ipsam contra ipsam: hoc est, quasi per eius ministerium, contra eius consilium siue iudicium. Vnde est illud Propheticum. Leuiores sunt filij huius seculi filijs lucis in generatione sua. Et rursum: Sapientes sunt vt faciant mala. Neque enim prudentia sine sapientia inesse creaturæ potest, vel in malis, nisi vtique per rationem. Est verò ratio destructa voluntati, ut instruat illam: non destruere autem, si necessitatem ei vllam imponeret, quo minus libere pro arbitrio suo uolueret, siue in malum consentiens appetitui, aut nequam spiritui, ut sit animalis non percipiens, vel certe & perfunctus ea quæ sunt spiritus Dei, siue ad bonum gratiæ sequens, & fiat spiritualis, quæ omnia hodie dicans ipsa minime iudicetur. Si inquam horum quodlibet prohibente ratione voluntas non posset, voluntas iam non esset. Vbi quippe necessitas, iam non uoluntas.

Quod si ex necessitate, & absque consensu propriæ voluntatis mala bonaue fieri possent: rationalis creatura, aut misera proculdubio esse nulla ratione deberet, aut beata penitus esse non posset: cui nimirum in vtraque parte id deesset, quod solum in ea miseriæ, siue beatitudinis capax est, id est voluntas. Cætera siquidem quæ supra memorata sunt, vita, sensus, uel appetitus, nec miserum per se faciunt, nec beatum. Alioquin & arbores ex uita, & pecudes etiam ex reliquis dictis, uel miseriæ possent esse obnoxiæ, uel idoneæ beatitudini, quod omnino impossibile est. Communem itaque habentes vitam quidem cum arboribus: sensum verò & appetitum cum pecoribus: id quod dicitur æquè vitam cum pecoribus: id quod dicitur voluntas, nos ab utrisque discernit. Cuius uoluntatis consensus (utique uoluntarius, non necessarius) dum aut iustos parabat, aut iniustos, etiam merito beatos facit, vel miseros. Is ergo talis consensus ob seruatis inamissibilem libertatem, & rationis quod semper secum portat & ubique, indeclinabile iudicium, non incongrue dicitur (ut arbitror) liberum arbitrium, ipse liber sit propter uoluntatem: ipse iudex sui, propter rationem. Et merito libertatem contestatur iudicium, quoniam quidem quod liberum sui est, profecto ubi peccat, ibi se iudicat. Ibi autem iudicium, quia iustè profectò sperat, patitur quod nolit, qui non peccat, quod uelit. Cæterum quod sui liberum non sit, se cognoscitur: quo pacto uel bonum ei, uel malum imputatur? Excusat nempe utrumque necessitas. Porro ubi necessitas, ibi liberum nõ est: ubi libertas non est, nec meritò hoc nec iudicium. Excepto sane per omnia originali peccato, quod aliam constat habere rationem. De cætero quicquid hanc non habet voluntarii consensus libertatem, proculdubio & merito caret & iudicio. Proinde vniuersa quæ sunt hominis, præter solam uoluntatem: ab utroque libera sunt, quia sui liberæ non sunt. Vita, sensus, appetitus, memoria, ingenium, & si qua talia sunt, eo ipso subiacent necessitati, quo non plane subdita sunt voluntati. Ipsam uero quia impossibile est de se ipsa sibi non obedire (nemo quippe aut non uult quod uult, aut uult quod nõ uult) etiam impossibile est sita priuari libertate. Potest quidem mutari voluntas, sed non nisi in aliam voluntatem, ut nunquam amittat libertatem. Tam ergo non potest priuari illa, quam nec seipsa. Si poterit homo aliquando, aut nihil omnino velle, aut uelle aliquid, & non voluntate, poterit & carere libertate uoluntas. Hinc est quod infantis vel infantibus, itemque dormientibus, nihil quod faciunt, vel bonum, vel malum imputatur: quia nimirum sicut suæ nõ sunt compotes rationis, sic nec vsum retinent propriæ uoluntatis, ac per hoc nec iudicium liberutis.

Cum igitur uoluntas nil liberum habeat nisi se: merito non iudicatur nisi ex
D se. Siquidem nec tardum ingenium, nec labi memoria, nec inquietus appetitus, nec sensus obtusus, nec vita languens, rerum per se statuunt hominem, sicut nec contraria innocentem, & hoc non ob aliud, nisi quia hęc necessarie ac præter uoluntatem posse proue niunt probantur. Sola ergo uoluntas, quæ pro sui ingenita libertate, aut dissentire sibi, aut præter se in aliquo cõsentire nulla ui, nulla cogitur necessitate: non immerito iustam vel iniustam, beatitudine seu miseria dignã ac capacem creaturam constituit, prout scilicet iustitiæ iniustitiæue consenserit. Qua propter huiusmodi voluntarium liberũque consensum, ex quo & omne sui (ex his quæ prædicta sunt) constat pendere iudicium: pu to non incongrue ut supra definiuimus, esse quod soles liberum arbitrium appellari: vt liberum referatur ad voluntatem, arbitrium ad rationem. Sed sane liberum, non illa libertate de qua dicit apostolus: Vbi spiritus dominus, ibi libertas. Est enim illa libertas a peccato, sicut alibi dicit: Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Nunc autem liberati a peccato, serui autem facti Deo: habetis fructum uestrum in sanctificationem: finem uero uitam æternam. Quis vero in carne peccati a peccato sibi uindicat libertatem? Hac ergo libertate merito nequaquam dictum arbitror liberum arbitriũ. Est item libertas a miseria, de qua idem apostolus: Et ipsa, inquit, creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Sed nunquid & istam sibi Ro. 8. d
quispiam in hac mortalitate præsumit? Et E
hac itaque liberum nominari arbitrium, nõ immerito abnuimus. Est uero quam magis ei congruere arbitror libertatem, quam dicere possumus a necessitate, eo quod necessarium uoluntario contrarium esse videatur. Siquidem quod ex necessitate fit, non iam ex uoluntate, & econuerso similiter. Cum igitur prout interim potuit occurrere nobis, triplex sit nobis proposita libertas, a peccato, a miseria, a necessitate: hanc ultimo loco posita contulit nobis in conditione natura, in primam restauramur a gratia, media nobis reseruatur in patria. Dicatur igitur prima libertas naturæ, secunda gratiæ, tertia vitæ uel gloriæ.

Primo nempe in liberam uoluntatem, ac uoluntariam libertatem conditi sumus nobilis Deo creatura. Secunda reformamur in innocentiam, noua in Christo creatura. Tertio sublimamur in gloriam, perfecta in spiritu creatura. Prima ergo libertas habet multum honoris, secunda plurimum etiam uirtutis, nouissima cumulum iucunditatis. Ex prima quippe præstamus cæteris animantibus: in secunda, carnem: per tertiam, mortem subiicimus. Vel certe sicut in prima subiecit Deus sub pedibus nostris oues & boues & pecora campi: ita quoque per secundam spirituales bestias huius aeris (de quibus dicitur:
Ne tradas bestiis animas confitentes tibi) Ps. 73. d
prosternit æque & conterit sub pedibus nostris, in ultima tandem non ipsos nobis plenius submissurus per victoriam corruptionis & mortis, quando scilicet no- F
missima destruetur mors, & nos transibimus in libertatem gloriæ filiorum Dei. Qua libertate Christus nos liberabit, cum nos uti que tradet regnum Deo & patri. Deo enim & item de illã quã diximus a peccato, puto quod Iudæis aiebat: Si uos filius liberauerit, Ioã. 8. c
uere liberi eritis. Liberum arbitrium libera tore indigere significabat, sed plane qui illud liberaret non a necessitate, quam nouerat s

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse penitus non nouerat, sed a peccato, in quod tam libere quasi uolúntarie corruerat: simulque a pœna peccati, quam incautum incurrerat, inuitumque ferebat. Quod utro que malo liberari omnino non poterat, nisi per illum qui solus hominum factus est inter mortuos liber, liber videlicet a peccato inter peccatores. Solus namque inter filios
Ps. 87. a Adam libertatem sibi vindicat a peccato, qui peccatum non fecit, nec inuentus est do-
1. Pet. 2. lus in ore eius. Porro & a miseria quæ est pœna peccati, habuit nihilominus libertatẽ,
Io. 10. d sed potentia, non actu. Nemo quippe tollebat animam eius ab eo, sed ipse ponebat eã.
Es. 52. d Denique teste Propheta: Oblatus est,
Gal. 4. a quia ipse voluit: sicut & cum voluit natus ex muliere, factus sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. Fuit itaque & ipse sub lege miseriæ, sed fuit quia voluit, vt liber inter miseros & peccatores utrunque iugum fraternis a cervicibus excuteret. Habuit itaque totas tres libertates, primam ex humana simul & diuina natura, reliquas ex diuina potentia. Quarum duas posteriores vtrũ & primus homo in paradiso habue-
G rit, vel quomodo & quatenus eas habuerit, postea videbimus. Hoc autem indubitanter sciendum, vtranque plenam ac perfectã perfectis inesse animabus carne solutis, cũ Deo pariter & Christo eius atque angelis supercœlestibus. Nam sanctis animabus, etsi nec dum corpora receperunt, dẽest quidem de gloria, sed nihil prorsus inest de miseria. Verum libertas a necessitate, æque & indifferenter Deo, uniuersæque tam malæ quam bonæ rationali conuenit creaturæ. Nec peccato nec miseria amittitur, vel minuitur, nec maior in iusto est quam in peccatore, nec plenior in angelo quam in homine. Quomodo namque ad bonum cõuersus per gratiam humanæ voluntatis consensus, eo libere bonum, & in bono liberum hominem facit, quo uoluntarius efficitur, non inuitus pertrahitur: sic sponte deuolutus in malum, in malo nihilominus tam liberum quam spontaneum constituit sua utique uoluntate ductũ, non aliunde coactum ut malus sit. Et sicut cœlestis angelus, aut etiam Deus ipse permanet libere bonus, propria videlicet uoluntate, non aliqua extrinseca necessitate: sic profecto diabolus æque libere in malum & corruit, & persistit: suo utique uoluntario nutu, non alieno impulsu. Manet ergo libertas uoluntatis, ubi etiam sit captiuitas mentis, tam plena quidem in malis, quam & in bonis, sed in bonis ordinatior. Tam namque quoque pro suo modo in creatura quam in creatore, sed in illo potentior. Quod si autem homines solent conqueri, & dicere: volo habere bonam voluntatẽ, & non possum: nequaquam huic præscribit voluntatis libertati, vt quasi vim aut necessitatẽ in hac parte patiatur voluntas, sed plane illa libertate quæ dicitur à peccato, se carere protestantur. Nam qui uult habere bonam voluntatem, probat se habere voluntatem. Non enim vult habere bonam, nisi per voluntatem. Quod si voluntatem, & libertatem, sed libertatem à necessitate, non à peccato. Nempe vt non valeat cum vellet habere bonam, sentit quidem sibi deesse libertatem, sed profecto libertatem à peccato, quo vtique dolet premi non perimi voluntatem. Quanquam iam proculdubio vtique bonam habet, ubi habere vult. Bonum quippe est quod vult. Nec posset bonã velle, nisi bona voluntate: sicut nec velle malum, nisi mala voluntate. Cum bonum volumus, bona est voluntas: cum malum, mala uoluntas. Vtrobique voluntas, & ubique libertas: cedit siquidem voluntati necessitas. Cum autem non valemus quod uolumus, sentimus quidem ipsam quodammodo libertatem peccato esse captiuam, vel miseriæ, non tamen amissam. Ex hac ergo tantum libertate qua liberum est uoluntati sciẽdum dicare, vel bonam, si bono: vel malam, si malo consenserit, quippe quæ in neutro certe volendo consentire se sentit: liberum arbitrium credimus nominari. Nam ex illa quæ dicitur à peccato, congruentius fortiora liberum consilium, & item ex illa quæ dicta est à miseria, liberum potius complacitum posset dici, quam liberum arbitrium. Arbitrium quippe iudicium est. Sicut vero iudicij est discernere quod liceat, quod non liceat, sic profecto consilii probare quod expediat, vel non expediat: sic complaciti quoque experiri quod libeat, vel non libeat. Vnam tam libere nobis consuleremus, quam libere de nobis iudicamus, ut quæ admodum libere per iudicium licita illicitaque discernimus, ita per consilium & licita tanquam commoda nobis eligere, & illicita tanquam noxia respuere liberum haberemus. Iam enim non solum liberi arbitrij, sed & liberi proculdubio consilij, ac per hoc & a peccato liberi essemus. Sed quid si totum, quod

que quod expediret, uel liceret, etiam liberet? Nonne liberi quoque esse cõplaciti meri to diceremur, quippe qui ab omni proinde quod displicere potest: hoc est, ab omni nostra miseria liberos sentiremus? Nunc autem cũ multa per iudicium, vel admittenda, vel omittenda esse decernamus: quæ tamen per consilium nequaquam pro iudicii rectitudine, aut eligimus, aut contemnimus: rursumque non omnia quæ tanquam recta & commoda consulere obseruamus, etiam ut beneplacita libenter amplectimur, sed insuper quasi dura ac molesta vix æquanimiter ferre perduramus: liquet quia liberum nec consilium habemus, nec complacitum. Alia quæstio est, si uel an e peccatũ in primo homine habuimus, quod loco suo discutietur. Certissime autem habuisse sumus, cum Deo miserante obtinebimus quod oramus: Fiat voluntas tua, sicut in
Mat. 6. b cœlo, & in terra. Hoc nanque complebitur: quando id quod nunc cunctæ passim rationa-
li (ut iam dictum est) creaturæ commune videtur, liberum scilicet à necessitate arbitrium erit etiam in electis hominibus, vti iam in sanctis est angelis, & cautum à peccato, & tutum a miseria: probantibus tandem triplicis liberatis fœlicis experientia, quæ sit bona voluntas Dei, ac beneplacens & perfecta. Quod
Ro. 12. a quia necdum est, sola interim plena integritas quæ manet in hominibus libertas arbitrii.
Gal. 5. d Nam libertas consilii ex parte tantum, & hoc
Ro. 6. b in paucis spiritualibus, qui carnem crucifixerunt cum vitiis & concupiscentijs: quatenus tam non regnet peccatum in eorum mortali corpore. Porro vt non regnet, libertas facit
1. Cor. 15. b consilij. Vt tamen non desit ex integro: captiuitas est liberi arbitrij. Cum autem veritas quod perfectum est, tunc euacuabitur quod ex parte est: hoc est, cum plena fuerit
Mat. 6. b liberatis consilij, nulla iam erit captiuitas arbitrij. Et hoc est quod quotidie petimus in oratione, cum dicimus Deo, Adueniat regnum tuum. Regnum hoc necdum ex toto peruenit in nos. Quotidie tamen paulatim adolescat, sensimque in dies magis ac magis dilatet terminos suos: in his duntaxat quorũ per Dei adiutorium interior homo renouatur de die in diem. Inquantum ergo regnum
2. Cor. 4 gratiæ dilatatur, intantum peccati potestas minuitur. In quantum verò minus est ad-
huc propter corpus mortis quod aggrauat animam, & ob necessitatem terrenæ inhabitationis vtique deprimentis sensum multa cogitantem necesse habent etiam qui perfectio
res in hac mortalitate videntur, confiteri & dicere: In multis offendimus omnes, & si di- Iac. 3. a
xerimus quia peccatum non habemus, nosip- 1. Io. 1. c
sos seducimus, & veritas in nobis non est. Quapropter errant, & ipsi sine intermissione dicentes: Adueniat regnum tuum. Quod Mat. 6. b
non erit, vel in ipsis consummatum, quousq; peccatum non solum non regnet in eorum mortali corpore, sed nec sit omnino, nec esse possit in immortali iam corpore. Iam de li- Ro. 8. d
bertate complaciti in hoc seculo nequã quid dicemus, vbi vix sufficit dici malitia sua: ubi omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc: vanitati nimirum subiecta, non volens: ubi vita hominis tentatio est super ter- Iob 7. a
ram: ubi viri quoq; spirituales qui primitias Ro. 8. d
spiritus iam acceperunt, ingemiscant & ipsi intra semetipsos expectantes redemptionẽ corporis sui? Nunquidnam inter ista locus vllus est huiusmodi libertatis? Quid inquã, liberum nostro relinquitur complacito, ubi totum occupare uidetur miseria? Neque enim uel innocentia seu iustitia quemadmodum a peccato, ita etiam a miseria tutæ esse hic poterunt: ubi iustus exclamat: Infelix Ro. 7. d
ego homo: quis me liberabit de corpore mor- Ps. 41. c
tis huius? Et item: Factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Vbi noctes dieſque in mærore continuantur, nullo profecto temporis spacium complacito uacuum relinquitur. Denique qui pie volunt uiuere in Christo, ipsi magis persecutionem pa- M
tiuntur, quoniam iudicium a domo Dei in- 2. Ti. 3. c
cipit. Quod & præcepit: A meis, inquiens, Ezec. 9. c
incipite. Sed etsi non uirtus, uitium forte in tuto est, & aliqua interim ex parte frui potest complacito, cauere miseriam? Absit. Nam qui lætatur cum malefecerint, & exul- Pro: 2. c
tant in rebus pessimis: tale est quod faciunt, quale cum rident phrenetici. Nulla autem verior miseria, quam falsa lætitia. Denique intantum miseria est quod uidetur fœlicitas in hoc seculo: ut sapiens dicat: Melius est Eccl. 7. a
ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuii. Est quidem in bonis corporis nonnulla iucunditas: uidelicet in edendo, bibendo, calefaciendo, ceterisque talibus fomentis uel tegumentis carnis. Sed nunquid vel ista vacant aliquatenus a miseria? Bonus est panis, sed esurienti. Potus delectat, sed sitienti. Denique saturato cibus potusque iam nequaquam sunt grata, sed grauia. Tolle, Tolle famem, & panem non curabis. Tolle sitim, & lympidissimum fontem, ac si paludem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem despicies. Similiter vmbram non quærit nisi æstuans. Solem non curat nisi algens siue caligans. Alioquin nihil horum libebit, si non præcesserit vrgens necessitas.

Quę si perfectè tollatur è rebus: statim in tædium atque molestiam conuertetur ipsa quoque, quę videtur in his esse iucunditas. Fatendum igitur, & in hac parte, omne quod præsentis vitæ est, occupare miseriam: nisi, quòd in tribulationibus continuis grauiorum leuiores vtique sunt qualescunque consolationes: & dum forte pro tempore ac rerum euentibus vicissim sibi grauia leuiaque succedunt, minorum experientia, aliqua miseriæ videtur interpolatio, vt dum aliquando post experta plura grauissima in minus forte molesta euaditur, fœlicitas putetur. An tamen fatendum est eos, qui per excessum contemplationis rapti quandoque in spiritu quantulumcunque de supernæ fœlicitatis dulcedine degustare sufficiunt, toties esse liberos à miseria, quoties sic excedunt? Hi plane (quod negandũ nó est) etiam in hac carne (raro licet raptimq;) cõplaciti libertate fruuntur: qui cũ Maria optimam partem elegerunt, quæ non auferetur ab eis. Qui autem iam tenent, quod auferendum non est, experiũtur vtiq; quod futurum est. Sed quod futurum est, fœlicitas est. Porro fœlicitas, & miseria eodem tẽpore simul esse non possunt. Quoties igitur per spiritum illam participant, toties istam non sentiunt. Itaque in hac uita soli contemplatiui possunt vtcunque frui libertate complaciti, & hoc ex parte, & parte satis modica, uiceque rarissima. Porro libertate consilij fruuntur etiam quilibet iusti: ex parte quidem, sed non modica. Cæterum libertas arbitrij (vt supra liquido apparuit) cunctis pariter ratione vtentibus conuenit: non minor quantum in se est in malis, quam in bonis: tam plena in hoc seculo, quã & in futuro. Sed & hoc aperte monstratum esse puto, quod hæc ipsa tamen libertas tandiu quodammodo captiua tenetur, quandiu illam duæ aliæ libertates minimę, aut minus plenę comitantur: nec aliunde noster ille defectus venit, de quo Apostolus: Vt non quæcunque vultis, ait, illa faciatis. Velle siquidem inest nobis ex libero arbitrio, non etiam posse quod volumus. Non dico velle bonum, aut uelle malum, sed tantum velle. Velle & enim bonum, profectus est: velle malum, defectus. Velle vero simpliciter ipsum est, quod vel proficit, uel deficit. Porro ipsum vt esset, creans gratia fecit. Vt proficiat, saluans gratia facit. Vt deficiat, ipsum se deiicit. Itaque liberum arbitrium nos facit volentes, gratia benevolos. Ex ipso nobis est velle, ex ipsa bonum velle. Quemadmodum nãque aliud est timere Deum: & aliud amare simpliciter, aliud timere Deum: quippe simpliciter, aliud est amare Deum: quippe mere, & amare simpliciter quidem proprie affectiones: cũ additamẽto autẽ virtutis. Sed ficãtita quoque aliud est uelle, aliud velle bonum. Simplices nẽpe affectiones inhonestum raliter nobis, tanquã ex nobis, additamẽto autẽ gratia. Nec aliud profecto est nisi quod gratia ordinat, quas donauit creatio, ut nil aliud sint virtutes nisi ordinatæ affectiones. Scriptum est de quibusdã, quod illic trepidauerint timore, ubi non erat timor. Timor fuit, sed inordinatus. Ordinare illum volebat dominus in discipulis, cum diceret: Ostendam uobis quem timere debeatis. Et Dauid: Venite, filij audite me, timorem domini docebo vos. Item de amore inordinato arguebat homines, qui dicebat: Ego lux veni in hunc mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Idcirco postulat sponsa in Canticis, dicens: Ordinate in me charitatem. Similiter quoque de inordinato uoluntate arguebantur, quibus dicebatur: Nescitis quid petatis. Sed ad lineam rectitudinis edocti sunt distortam reducere uoluntatem, cum audierunt: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Et tunc quidem verbo, sed postmodum etiam exemplo voluntatem ordinare docebat, cum ecce instante passione, vt transferretur ab eis calix, statim subiiceret: Veruntamen non quod ego uolo, sed quod tu uis. A Deo igitur velle, quomodo & timere, quomodo & amare, accepimus in conditione naturæ, et esse aliqua creatura. Velle autem bonum, quomodo & timere Deum, quomodo & amare Deum, accipimus in vitiatione gratiæ, vt simus Dei creatura. Creati quippe quodammodo nostri in liberam uoluntatem, quasi Dei efficimur per bonam voluntatem. Porro bonam facit, qui liberam fecit. & ad hoc bonam, ut simus initium aliquod creaturæ eius: quoniam expedit profectò nobis magis omnino non fuisse, quam nostros permanere. Nã qui voluerunt sui esse, utique sicut dii, scientes bonum & malum: facti sunt non tantum iam sui, sed & diaboli. Itaq; libera uoluntas nos facit nostros, mala diabolos.

ad imaginem vtique ipsius qui creauit, est condita. Quod si duobus his bonis accedat & tertium, conuersio scilicet ad creatorem, reputabitur non immerito perfecte bona. Bona nimirum in uniuersitate, melior in suo genere, optima ex sui ordinatione ad Deum. Est autem ordinatio omnimoda conuersio uoluntatis ad Deum, & ex tota se uoluntaria deuotaque subiectio.

Huic uerò tam perfectæ iustitiæ debetur, imo iungitur gloriæ plenitudo, quia sic se comitantur duo ista, ut nec iustitiæ possit haberi perfectio, nisi in plena gloria, nec gloriæ plenitudo absque perfecta iustitia. Merito deniq; talis iustitia non erit sine gloria, cum gloria uera non sit, nisi de tali iustitia. Vnde rectè dicitur: Beati qui esuriunt, Mat. 5. a & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. F Hęc autem sunt illa duo quæ supra nominauimus, uerum sapere, & plenum posse: ut sapere, ad iustitiam: posse referatur ad gloriam. Sed uerum & plenum addita sunt: Ro. 8. a alterum, ad distinctionẽ sapientię carnis quæ 1. Co. 3. mors est. itemque sapientiæ mundi, quæ d stultitia est apud Deum, qua & sapientes apud semetipsos sunt homines: sapientes, inquam, ut faciant mala: alterum, ad illorum differentiam, de quibus dicitur: Potentes Hier. 4. f potenter tormenta patientur. Nam uerum Sap. 6. a sapere, aut plenum posse omnino non inueniuntur, nisi ubi libero arbitrio iam illa duo coniuncta sunt, quæ item superius memoraumus, liberum uidelicet consilium, liberumque complacitum. Solum profecto dixerim uere sapientem, plenèque potentem, cui iam non tantum uelle adiacet ex libero arbitrio, sed ex reliquis quoque duobus inuenit & perficere, dum nec uelle ualeat quod malum est, nec carere quod uelit, quorum alterum est ex libertate consilii, id est uerum sapere: alterum ex libertate complaciti, scilicet plenum posse.

Sed quis talis est ac tantus in hominibus, qui in hoc glorietur? Aut ubi aut quando istud obtinetur? nunquidnam in hoc seculo? Sed si quis esset huiusmodi, maior esset Paulo, qui confitetur dicens: Perficere Ro. 7. c autẽ non inuenio. Nũquid Adam in paradiso? Sed si habuisset, nũquã exulasset à paradiso. Nũc locus est peruidẽdi quod supra distu limus, vtrũ scilicet totas tres libertates illas quas supra diximus, id est arbitrii, consilii, complaciti, uel aliis nominibus, à necessitate, G à peccato, à miseria primi homines habuerint

iu

Universidad de Deusto
Biblioteca

in paradiso, aut tantum duas, aut vnam solummodo. Et de prima quidem quæstio nulla erit, si meminerimus quam aperte, & iustis eam, & peccatoribus inesse æqualiter, ratio superior edocuerit. De duabus reliquis quæritur non immerito an unquam eas Adam habuerit, aut ambas, vel unam. Nam si nullam habuit, quid amisit? Arbitrij vtique libertatem tam post peccatum, quam ante semper tenuit inconcussam. Si ergo nil amisit, quid ei obfuit eiectum fuisse de paradiso? Quid si vnam quamlibet illarum habuit, quomodo amisit? Nam certum est, quia ex quo peccauit, nec à peccato prorsus, nec à miseria, manens in corpore liber fuit. Ceterum nullatenus quancúque illarum semel acceperit amittere potuit. Alioquin perfectum, nec sapere, nec posse, iuxta quod quidem duo hæc superius definita sunt habuisse conuincitur. Qui nimirum, & velle potuit quod non debuit, & recipere quod noluit, an dicendus est aliquo quidem modo illas habuisse, sed quia non plenarie, potuisse emittere? Habet siquidem vnaquæque illarum duos gradus, superiorem & inferiorem. Superior libertas consilij, est nó posse peccare: inferior, posse non peccare. Item superior libertas complaciti, non posse turbari: inferior, posse non turbari. Itaq; inferiorem vtriusq; libertatis gradum simul cum plena libertate arbitrij homo in sui conditione accepit, & de utroque corruit cum
H peccauit. Corruit autem de posse non peccare, in non posse non peccare, amissa ex toto consilij libertate. Itemque de posse non turbari, in non posse non turbari, amissa ex toto complaciti libertate. Sola remansit ad pœnam libertas arbitrij, per quam vtique cæteras amisit, ipsam tamen amittere non potuit. Per propriam quippe voluntatem seruus peccati factus, merito perdidit libertatem consilij. Porro per peccatum factus debitor mortis, quomodo iam libertatem valebat retinere complaciti? De tribus ergo libertatibus quas acceperat, abutendo illa, quæ dicitur arbitrij, reliquis sese priuauit. In eo autem abusus est, q illam cú accepisset ad gloriam, conuertit sibi in contumeliam, iuxta testimoniú
psa. 48.c scripturæ dicentis: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Soli inter animantia datum est homini posse peccare, ob prærogatiuam liberi arbitrij. Datum autem non ut proinde peccaret, sed ut gloriosior inde appareret si non peccaret cú peccare posset. Quid namque gloriosius esset, quam si de ipso diceretur quod de quibusdam dictum est? Quis est hic, & laudabimus eum? Vnde ita laudandus? Forte dubimus eum? Vnde ita laudandus? Quæ enim mirabilia in uita sua. Quæ? Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit. Hunc ergo honorem quam diu absque peccato fuit, seruauit. Amisit, cum peccauit. Peccauit autem, quia liberum ei fuit. Nec aliunde profecto liberum, nisi ex libertate arbitrij, de qua utique interim possibilitas peccandi. Nec tamen fuit culpa dantis, sed abutentis, qui ipsam videlicet in cultatem conuertit in usum peccandi. Non acceperat ad gloriam non peccandi. Nec etsi peccauit ex posse quod accepit, non tamen quia potuit, sed quia uoluit. Nec nocuerunt cante diabolo, & angelis eius etiam alij peccaricati sunt, non quia non potuerunt, sed quia noluerunt. Peccantis igitur lapsus, non deus ascribendus est potestatis, sed uitio voluntatis. Lapsus tamen ex uoluntate, non aquex uoluntate resurgere iam liberum habet quia etsi datum fuit uoluntati posse stare, cideret, non tamen resurgere si caderet. Non enim tam facile quis ualet exire de foue a, quam facile in eam labi. Cecidit sola voluntate homo in foueam peccati, sed non ex uoluntate sufficit, & posse resurgere, cum iam etsi uelit, non possit non peccare. Quid ergo? Perijt liberum arbitrium, quoniam non potest non peccare? Nequaquam, sed liberum perdidit consilium, per quod prius habebat posse non peccare: quomodo, & quod iam non ualet utique non turbari, inde misero accidit, quòd complaciti quoque libertatem amiserit, per quam & ante habuit posse nonturbari. Manet ergo etiam post peccatum liberum arbitrium: etsi miserum tamen integrum. Et quòd se per se homo non sufficit excutere à peccato siue miseria: non libet arbitrij signat destructionem, sed diuersum. Neque liquarum libertatum priuationem. Neque enim ad liberum arbitrium (quantum in se est) pertinet, aut aliquando persistuit posse vel sapere, sed tantum velle: nec potentiam facit creaturam, nec sapientem, sed tantum uolentem. Non ergo si potens, aut sapiens, sed tantum si nolens esse desierit, liberum arbitrium amisisse putanda erit. Non ergo non est uoluntas, nec libertas. Vbi enim si velle bonum, sed si uelle omnino creatura desierit, fatendum sine contradictione, ibi non iam ex uolútate bonitas, sed ipsa ex nihilo voluntas

voluntas perit, etiam liberum deperire arbitrium. Quod si velle bonum tantum perit sicut est, quod ei desit liberum nõ arbitriũ, sed consilium. Si autem non quidem velle, sed ad id quod iam vult bonum ei posse deesse, nouerit sibi deesse liberum complacitum, non liberum periisse arbitrium. Si ergo liberum arbitrium ita vbique sequitur uoluntatem, vt nisi illa penitus esse desinat, isto non careat: voluntas verò sicut in bono, ita etiam in malo æquè perdurat, æquè profecto, & liberum arbitrium tam in malo quam in bono integrum perseuerat. Et quomodo voluntas etiam posita in miseria, non desinit esse uoluntas, sed dicitur, & est misera voluntas, sic, & beata voluntas: ita nec liberũ arbitriũ destruere, siue quãtũ in se est aliquatenus imminuere poterit quæcúque aduersitas vel nemo potuit per se in malum corruere, ita quoque per se de malo in bonum poterit respirare. Et quid mirum si iacens non ualet per se resurgere, quod staus in aliquod melius nullo suo conatu valebat proficere? Denique dum adhuc duas alias libertates ex aliqua parte seuum haberet, non potuit de inferioribus illarum gradibus ad superiora ascendere, hoc est de posse non peccare, & de posse non turbari, ad non posse peccare, & non posse turbari. Quod si libertatibus illis etiam vtcunq; adiutum, non præualuit tamen de bono in melius se extendere quãto minus eisdem prorsus destitutum, de malo iam in id quod fuit bonum, potuit per seipsum emergere? Habet igitur homo necessariam Dei virtutem, & Dei sapientiam Christum, qui ex eo, quod sapientia est, verum ei sapere reinfundat in restaurationem liberi consilij: & ex eo quod virtus est, plenum posse restituat in reparationem liberi complaciti: quatenus ex altero perfecte bonitus peccatum iam nesciat: ex altero plene beatus, nil aduersum sentiat. Sed sane ista perfectio in futura vita expectetur, quando utraque nunc amissa libertas, libero arbitrio plenarie restaurabitur, non quomodo iusto cuiuis in hoc seculo quantumcunque perfecto, non quomodo, vel ipsis primis hominibus datum fuit ex habere in paradiso, sed sicut iam nunc angeli posident in cœlo. Interim uerò sufficiat in hoc corpore mortis, atque in hoc seculo nequam, ex libertate quidem consilij peccato non obedire in concupiscentia: ex libertate autem complaciti aduersa non formidare pro iustitia. Est autem in hac carne peccati, M & in hac diei malitia non mediocre sapere, peccato, & si nondum ex toto carere, certe nõ consentire: & est posse non paruum, aduersa, etsi necdum fœliciter omnino non sentire, uiriliter tamen pro veritate contemnere. Discendum sane hic interim nobis est ex libertate consilij iam libertate arbitrij non abuti, vt plene quandoque frui possimus libertate complaciti. Sic profecto Dei in nobis reparamus imaginem, sic antiquo honori illi capessendo quem per peccatum amisimus, per gratiam præparamur. Et beatus qui de se audire merebitur: Quis est hic, & laudabimus Eccl. 31.
eum? Mirabilia enim fecit in vita sua, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere malum, & non fecit. Puto autem in his tribus libertatibus ipsam ad quam conditi sumus conditoris imaginem atque similitudinem contineri, & imaginem quidem in libertate arbitrij, in reliquis autem duabus bipertita quandam cõsignari similitudinem. Hinc est fortassis quod solum liberum arbitrium sui omnino defectum, seu diminutionem non patitur, quod in ipso potissimum æternæ, & incommutabilis diuinitatis substantiua quædam imago impressa videatur. Nam etsi habuerit initium, nescit tamen occasum, nec de iustitia, vel gloria capit augmentum, nec de peccato siue miseria detrimentum. Quid æternitati similius, quod non sit æternitas? Porro in alijs duabus libertatibus, quoniam non solum ex parte minui, sed & ex toto amitti possunt, accidentalis quædam magis similitudo sapientiæ atque potentiæ diuinæ imagini superducta cognoscitur. Denique, & A
amisimus illas per culpam, & per gratiam recuperamus, & quotidie quidem alij plus alij minus, aut in ipsis proficimus, aut ab ipsis deficimus. Possunt etiam sic amitti, vt iam non valeant recuperari: possunt, & ita possideri, vt nec amitti queant aliquando, nec minui. Huius bipertitæ similitudinis sapientiæ, & potentiæ Dei, non quidem in gradu summo, sed qui ipsi tamen esset proximior homo conditus est in paradiso. Quid enim uicinius ad non posse peccare, uel turbari (in quo utique iam sanctos, & angelos stare, & Deum semper esse dubium non est) quam posse, & non peccare, & non turbari: in quo homo profecto creatus est? A quo illo per peccatum, imo nobis in illo, & cum illo corruentibus, rursus per gratiam, non quidem ipsum, sed pro ipso quendam inferiorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem gradum recepimus. Neque enim hic posſumus penitus eſſe ſine peccato & miſeria, poſſumus tamen gratia iuuante nec peccato
Ioã. 3.d ſuperari, nec miſeria. Quanquam tamen ſcriptura loquatur: Omne quod natum eſt ex Deo, non peccat. Sed hoc dictum eſt de prædeſtinatis ad uitam: non quod omnino non peccent, ſed quod peccatum ipſis non imputetur, quod uel punitur condigna pœni-
1. Pet. 4 tentia, uel in charitate abſconditur. Chari-
Pſ. 31. a tas quidem cooperit multitudinem peccatorum, & beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata, & beatus uir cui non imputauit Deus peccatum. Diui-
B næ ergo ſimilitudinis ſummum gradum ſummi angeli tenent, nos infimum, Adam tenuit medium, porro dæmones nullum. Superioribus nempe ſpiritibus datum eſt ſine peccato & miſeria perdurare: Adæ autem abſq; his quidem eſſe, ſed non etiam permanere: nobis uero ne eſſe quidem abſque his, ſed ipſis tamen non cedere. Cæterum diabolus & membra eius ſicut nunquam uolunt reluctari peccato, ſic nunquam poſſunt pœnam declinare peccati. Cum ergo iſtæ duæ libertates: conſilii ſcilicet & complaciti, per quas rationali creaturæ uera ſapientia & potentia miniſtratur, ita Deo prout uult diſpenſante, quibuſcunque pro cauſis, locis, temporibus varientur: quatenus in terris modicæ, in cœleſtibus plenariæ, mediocriter in paradiſo apud inferos nullatenus habeantur, libertas uero arbitrij de ipſo quo condita eſt ſtatu ali quatenus non mutetur, ſed æqualiter ſemper (quantum in ſe eſt) a cœlis, terris inferis poſſideatur, merito illæ ſimilitudini, hæc imagini deputantur. Et quidem apud inferos quod utraq; libertas perierit, illæ ſcilicet quæ ad ſimilitudinem pertinere dicuntur, ſcripturarum teſtatur auctoritas. Nam uerum illic ſapere (quod utique de conſilii libertate concipitur) omnino non eſſe locus ille manifeſtat, ubi legitur: Quodcunque poteſt ma-
Eccl. 9 nus tua facere, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia eſt apud inferos, quo tu properas. Porro de potentia, quæ per libertatem complaciti datur, euange-
C lium ſic loquitur: Ligatis manibus ac pedi-
Mat. 22. bus, proiicite eum in tenebras exteriores.
h. Quid enim ipſa eſt manuum pedumq; ligatio, niſi omnimoda poteſtatis ablatio? Sed dicit aliquis: Quomodo non eſt tibi aliquid ſapere, ubi mala quæ tolerantur, cogunt pœnitere malorum quę facta ſunt? Nunquid aut in tormentis quiſpiam non pœnitere, aut pœnitere mali, non eſſe ſapere poteſt? Hoc autem recte opponeretur, ſi opus tantū peccati, & non etiam uoluntas mala puniretur. Nulli quippe dubium eſt quod nemo in tormentis poſitus actum iterare peccati deſiderat. Veruntamen ſi uoluntas etiam in tormentis male perdurat, quid ponderis habet operis abnegatio, ut ideo ſapere quis putetur, quod iam in mediis flammis luxuriari non libeat? Denique in maleuolam animam non Sap. 1
introibit ſapientia. Vnde autem probabimus quod mala & in pœnis uoluntas perſeueret? Certe ut cætera omittam, nollent omnino puniri. Iuſtum eſt autem puniri qui punienda geſſerunt. Nolunt igitur quod iuſtū eſt. Sed qui non uult quod iuſtum eſt, iuſta eius voluntas non eſt. Eo ergo iniuſta, ac per hoc & mala eſt uoluntas, quo iuſtitiæ nō conſentit. Duo ſunt quæ iniuſtam comprobant uoluntatē, vel cum peccare, uel cum impune peccaſſe libet. Quibus ergo peccare libuit, quandiu licuit, & cum iam non poſſunt, inultum manere uolunt quod peccauerunt, quid in hoc ſapientiæ ueræ, quid bonæ uoluntatis apparet? Sed eſto, pœnitet eos peccaſſe, nunquid non tamen ſi optio detur, ita lint adhuc peccare, quam pœnam ſuſtinere D
peccati? Et tamen illud iniquum eſt, hoc iuſtum. Quando uero uoluntas bona magis quod iniquum, quam quod iuſtum eſt eligeret? Cæterum non uere pœnitent, qui non tam dolent ſe ſibi uixiſſe, quam hoc ipſum iam non poſſe. Denique foris odi-
ditur quid intus agatur. Nam quandiu corpus uiuit in flamma, tandiu conſtat in malitia perſiſtere voluntatem. Itaque de ſimilitudine quæ in conſilii, & item complaciti libertate continetur, apud inferos penitus nihil eſt nec eſſe poteſt, imagine tamen etiam illic per liberum arbitrium immobili permanente. Sed neque in hoc ſecu-
lo inueniri vſpiam poſſet ſimilitudo, ſed adhuc hic fœda & deformis iaceret imago, ſi non euangelica illa mulier lucernam accenderet, id eſt, ſapientia in carne Luc. 15
appareret, euerteret domū, videlicet virorum, drachmam ſuam requireret quam perdiderat, hoc eſt imaginem ſuam qua natura ſpoliata decore, ſub pelle peccati ſordens tanquam in puluere latitabat, inuentam tergeret, & tolleret de regione diſſimilitudinis, priſtinamque in ſpeciem reformatam ſimilem faceret illam in glo-

ria ſanctorum, imò ſibi ipſi per omnia reddere quandoque conformem, cum illud Scri-
1.Ioa.3.d pturæ videlicet impleretur: Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Et reuera
Hebr.1.a cui potius id operis congruebat quam Dei filio, qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ patris, portans verbo vniuerſa, E
& ex utroque facile munitus apparuit, & vnde reformaret deformem, & vnde debilem confortaret, dum & de ſplendore figuræ fugans tenebras viciorum, redderet ſapientem, & ex virtute verbi contra tyrannidem dæmonum potentem efficeret. Venit ergo ipſa forma, cui conformandum erat liberum arberium: quia vt priſtinam reciperet formā, ex illa erat reformandum, ex qua fuerat & formatum. Forma autem, ſapientia eſt.
Sap.7.a Conformatio, vt faciat imago in corpore, quod forma facit in orbe. Porro illa attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Attingit à fine vſque ad finem, hoc eſt à ſummo cœlo vſque ad infe-
riores partes terræ. A maximo angelo vſque ad minimum vermiculum. Attingit autem fortiter, non quidem mobili diſcurſione, vel locali diffuſione, vel ſubiectæ creaturæ tantum officiali adminiſtratione: ſed ſubſtantiali quadam & vbique præſenti fortitudine qua vtique vniuerſa potentiſſime mouet, ordinat, adminiſtrat. Et hæc omnia nulla ſui cogitur facere neceſſitate. Nec enim aliqua in his laborat difficultate, ſed diſponit omnia ſuauiter placida uoluntate.
Vel certè attingit à fine vſque ad finem: hoc eſt ab ortu creaturæ uſque ad finem deſtinatum à creatore ſiue in quem urget natura, ſiue quem accelerat cauſa, ſiue quem concedit gratia. Attingit fortiter, dum nil horum euenit, quod non prout vult potenti præordinet prouidentia. Sic ergo, & liberum arbitrium ſuo conetur præeſſe corpori, F
vt præſit ſapientia orbi, attingens, & ipſum à fine vſque ad finem fortiter: imperans ſcilicet ſingulis ſenſibus, & artubus tam ſuum in ſuo mortali corpore: nec membra ſua det arma iniquitati, ſed exhibeat ſeruire
Rom.6.b iuſtitiæ. Et ita iam non erit homo ſeruus peccati, cum peccatum non fecerit, à quo vſque liberatus iam libertatem recuperare conſiliſ, iam ſuam incipiet vindicare dignitatem, dum diuinæ in ſe imagini conformatam, ſimilitudinem, imo antiquam reparauerit uenuſtatem. Curet autem hæc agere, non minus ſuauiter, quam fortiter, hoc eſt, non ex triſticia, aut ex neceſſitate (quod eſt initium, non plenitudo ſapientiæ) ſed prompta, & alacri uoluntate, quod facit acceptum ſacrificium, quoniam hilarem datorem diligit Deus. Sicque per
2.Co.9. omnia imitabitur ſapientiam, dum & uicijs b reſiſtet fortiter, & in conſcientia requieſcet ſuauiter. Verum cuius ad talia prouocamur exemplo indigemus, & auxilio, quo ipſi videlicet per ipſam conformemur, atque in eandem imaginem transformemur à claritate in claritatem, tanquam à domini ſpiritu.
2.Co.3. Ergo ſi à domini ſpiritu, iam non à libero ar d
bitrio. Nemo proinde putet ideo dictum liberum arbitrium, quòd æqua inter bonum & malum poteſtate, aut facultate verſetur: cum cadere per ſe quidem potuerit, non autem reſurgere, niſi per domini ſpiritum.
Alioquin, nec Deus nec angeli ſancti, cum ita ſint boni, vt non poſſint eſſe, & mali: nec præuaricatores item angeli, cum ita ſint mali, ut iam non ualeant eſſe boni, liberi arbitrij eſſe dicuntur. Sed & nos illud poſt reſur- G
rectionem amiſſuri ſumus: quando utique inſeparabiliter alij bonis, alij malis admixti fuerimus: Cæterum nec Deus caret libero arbitrio, nec diabolus, quoniam quòd ille eſſe non poteſt malus, non infirma facit neceſſitas ſed firma in bono uoluntas, & uoluntaria firmitas: quodq; is non ualet in bonum reſpirare, non aliena facit uiolenta oppreſſio, ſed ſua ipſius in malo obſtinata uoluntas, ac uoluntaria obſtinatio.

Nunc igitur ex eo potius liberum arbitrium dicitur, quòd ſiue in bono, ſiue in malo æquè liberam facit uoluntatem, cum nec bonus quiſpiam, nec item malus dici debeat, aut eſſe ualeat, niſi uolens. Tali iam ratione non incongrue dicetur ad bonum ſe, & ad malum habere æqualiter, quod utrobique uidelicet par ſit ei, non quidem in electione facilitas, ſed in uoluntate libertas.
Hac ſane (ut dictum eſt) dignitatis prærogatiua rationalem ſingulariter creaturam conditor inſigniuit, quod quemadmodum ipſe ſui iuris erat ſuaq; ipſius uoluntatis, non neceſſitatis, erat quod bonus erat: ita, & illa quoque ſui quodammodo iuris in hac parte exiſteret, quatenus non niſi ſua uoluntate, aut mala fieret, & iuſtè damnaretur: aut bona maneret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret, & merito saluaretur. Non quòd ei propria posset sufficere ad salutem voluntas, sed quòd eam nullatenus sine sua voluntate con
Ioan.6.c sequeretur. Nemo quippe saluatur inuitus.
H Nam quod legitur in euangelio: Nemo ve-
Luc.14. nit ad me, nisi pater meus traxerit eum. item
c in alio loco: Compelle intrare: nihil impedit,
1.Ti.2. quia profecto quantoscunq; compellere, uel
b trahere uideatur ad salutem benignus pater, qui omnes vult saluos fieri: nullum tamen iudicat salute dignum, quem antè non proba uerit voluntarium. Hoc quippe intendit, cum terret aut percutit, vt faciat voluntarios, non saluet inuitos, quatenus dum de malo mutat voluntatem in bonum: transferat, non auferat libertatem. Quanquam tamen non semper inuiti trahimur: nec enim cæcus aut
Act.14.b fessus contristatur cum trahitur. Et Paulus ad manus tractus est Damascum, vtique non inuitus. Trahi denique spiritualiter volebat, quę &hoc ipsum magnopere flagitabat in Cá
Cát.1.a ticis. Trahe me, inquit, post te: in odorem curremus vnguentorum tuorum. Denique
Iaco.1.b quod è regione scriptum est. Vnusquisq; ten
Sap.9.d tatur à propria concupiscentia abstractus & illectus. Et illud: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena in
Ro.7.d habitatio sensum multa cogitantem. Et item illud Apostoli: Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meę, &ca ptiuum me ducentem in legem peccati, quæ est in membris meis. Hæc omnia putari possunt cogere voluntatem, & præripere libertatem. At verò quantislibet quis intus foris ve tentationibus urgeatur, libera profecto semper, quantum ad arbitrium spectat, voluntas erit: libere quippe de suo nihilominus consensu iudicabit. Quantum autem pertinet
I ad consilium siue complacitum: carnis interim concupiscentia, vitæque miseria reluctante, minus quidem se liberam sentit, sed prorsus non malam, dum malo non consentit. De
Ro.7.d nique Paulus, qui captiuum se in legem peccati trahi conqueritur: haud dubium quin ex minus plena libertate consilij, consensum tamen sanum atq; in bono quoque iam ex magna parte se habere liberum gloriatur: Iam
Ibidem. non ego, inquiens, operor illud. Vnde hoc
Ibid. d confidis ô Paule? Quoniam consentio, in-
Mat.6.c quit, legi Dei: quoniam bona est. Et rursum: Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Oculo existente simplici, totum corpus lucidum esse præsumit. Sano consensu tractum licet peccato, vel captiuum miseria: liberum se in bono profiteri non dubitat. Vnde & fidens generaliter infert: Ne-
hil ergo damnationis est his qui sunt in Christo Iesu. Sed videamus de his qui præuaricatione mortisue timore fidem verbotenus negare ab pulsi sunt: ne forte iuxta hanc assertionem, aut culpa non fuerit quod uel voce negarunt, aut cogi in culpam & uoluntas potuerit, vt vellet videlicet homo quod eum & odisse consisterit, & sic perierit liberum arbitrium. Quod quia impossibile erat (velle quippe & nolle idem eodem tempore non poterat) ipsa ritur vnde malum nequaquã volentibus incurlum debuit imputari. Neque enim tale est hoc quale originale peccatum: quo non sibi non consentiens, verum plerunq; & nolentes, alia ratione constringitur necdum reuatus & petismate. Exempli causa veniat in medium. Petrus apostolus. Ipse quippe visus est negare ueritatem contra propriam voluntatem. Siquidem aut negare, aut mori necesse erat. Mori timens negauit. Negare nolebat, sed magis nolebat mori. Itaque inuitus quidem, sed negauit tamen, ne moreretur. Quod & lingua & non uoluntate loqui bono compulsus est quod nolebat: non tamen velle aliud quàm uolebat. Lingua mota est contra voluntatem, sed nunquid & mutata voluntas? Quid.n. volebat. Prorsus quod erat. Christi esse discipulus. Quid loquebatur? Non hominem. Cur ita? Mortem euadere uolebat. Sed quid istud criminis fuit? Duas quidem li tenemus voluntates. Vnam, qua volumus mori, penitus inculpabilem. Alteram, & malum laudabilem, qua sibi complacebat quod esset Christianus. In quo ergo culpabatur? An in eo quod mentiri quam mori malebat? Hæc plane voluntas reprehensione digna fuit, quia corporis magis quam animæ volebat uare vitam. Os nempe quod mentitur, occidit animam. Et peccauit ergo, & non absq; consensu propriæ voluntatis, infirmæ quidem & miseræ, sed planè liberæ. Peccauit autem non spernendo aut audiendo Christum, sed se nimis amando. Nec in hunc peccatum amorem sui, volũtatem metus ille subintrare pulit, sed esse conuicit. Iam tunc peccabat talis erat, sed nesciebat: cum ab illo quem tere non poterat, audiuit: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Illa itaque voluntatis infirmitas per incussum timorem mota, orta, notum fecit quatenus se, quatenus non Christum amauerit. Notum autem non Christo, sed Petro. Nam Christus & ante hoc quid esset in homine. Quatenus ergo Christum diligebat, vim prorsus (quod negandũ nõ est) passa est illa uolõtas ut cõtra se loqueretur: quatenus uero se, uoluntarie proculdubio consensit ut pro se loqueretur. Si Christum non amasset, non negasset inuitus. Verum si se amplius non amasset, non aliquate nus negasset. Fatendum igitur hominẽ fuisse compulsum voluntatem propriam etsi nõ mutare, occultare tamen. Compulsum, inquam, non quidem recedere ab amore Dei, credere tamẽ aliquantulum amore sui. Quid ergo? Forte dissoluta est tota superior adiectio de libertate uoluntatis: quia nimirum in uerita est cogi potuisse voluntas? Est plane, sed si cogi ab alio potuit quã a seipsa. Quod si se ipsa coegit: compulsa, & compellens alia amittere, ibi & recipere uisa est libertatẽ. Vim quippe quam ipsa sibi intulit, a se pertulit. Porro quod a se uoluntas pertulit, ex uoluntate fuit. Quod ex uoluntate fuit, iam non ex necessitate, sed voluntarium fuit.

Si autem uoluntarium, & liberum. Quem sera denique ad negandum uoluntas compulit, compulsus est quia uoluit: imo non compulsus est, sed consensit, & non alienæ potentiæ, sed propriæ uoluntati: illi utique, qua morte omnimodis euadere noluit. Alioquin quando uox mulierculæ linguam sacram in
Mat.26. Mverba formare nefanda ualuisset, si non lingua dominã uoluntas annuisset? Denique cum sex fuit posthumum nimio illo temperauit amore, & Christum cœpit ut debuit, toto corde, tota anima, tota uirtute diligere: iam nullis ualuit minis nel pœnis extorqueri aliquatenus uoluntas dare linguam armaAct.5.c iniquitati, sed potius audacter accommodans ueritati: Obedire, inquit, oportet Deo magis quam hominibus. Est tane gemina compulsio: secundum quod aut pati aliquid, aut agere cõtra propriam coguntur uoluntatem. Quarum passiua quidem (sic enim prior illa recte nominatur) potest nonnunquam fieri absque consensu uoluntario patientiæ, sed actiua nunquam. Proinde malum quod fit in nobis, siue de nobis: non est imputandum nobis, iam non sine culpa est uoluntatis. Vel si tamen inuitis. Cæterum quod fit & à le plane conuincimur, quod non fieret si nollemus. Est ergo compulsio quædam etiam actiua, sed non habet excusationem, cum sit & uoluntaria. Cogebatur Christianus negare Christum, & quidem dolens: non tamẽ nisi nolens. Volebat nimirum gladiũ uitare

ferentis: atque illa talis uoluntas intus præsidens os aperiebat, non gladius qui foris apparebat. Porro talem esse illam uoluntatẽ conuincebat gladius, non cogebat. Ipsa igitur se culpa, non gladius impellebat. Denique in quibus sana erat illa uoluntas, occidi poterant, flecti nequibant. Hoc est quod dictũ est de Ioanne: Fecerunt ei quęcunque uoluerunt. Nunquid quod uoluit ille? Ita & in reliquos martyres fecerunt, non quod martyres uoluerunt, sed quod ipsi. Fecerunt, inquam, in eos quæ uoluerunt, sed in membra, A
non corda. Membra cruciauerunt, sed uoluntatem non mutauerunt. Sæuierunt in carnem, animæ autem non habuerunt quid facerent. Sit licet patientis corpus in potestate torquentis, sed uoluntas est libera. Infirma si fuerit, sæuiendo cognoscent: non esse cogent, si non fuerit. Sanè infirmitas eius à seipsa est; sanitas verò non à se, sed à Domini spiritu. Sanatur autem cùm renouatur.
Porrò renouatur cum, quem admodum do- 2.Cor.3
cet apostolus, speculando gloriam Dei in eandem imaginem transformatur à claritate in
d claritatem, hoc est, de uirtute in uirtutem, tanquam à Domini spiritu. Inter quem utiq; diuinum spiritum, & carnis appetitum, tenet medium quendam locum id, quod dicitur in homine liberum arbitriũ, id est, humana uoluntas: & tanquam in deuexo latere montis admodum ardui inter utrunque pendens: ita appetitus infirmatur per carnem, ut nisi sedulo spiritus adiuuet infirmitatem eius per gratiam, non solum non ualeat iustitiæ, quæ est, iuxta prophetam, sicut montes Dei, ascenden
do de uirtute in uirtutem apprehendere cul- Psa.83.b
men: sed etiam de uitio semper in uitium suo ipsius pondere deuoluta ruat in præceps: præ grauata nimirum non solum lege peccati originaliter membris insita, uerùm & consuetudine terrenæ inhabitationis usualiter affectionibus inolita. Quod humanæ uoluntatis uidelicet utrunque grauamen uno breuiter uersiculo scriptura commemorat, dicens. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animã, & deprimit terrena inhabitatio sensum mul- B
ta cogitantem. Et hæc duo huius mortalitatis Sapi.9.c
mala, sicut non nocent, sed exercent non consentientes, sic non excusant, sed damnant consentientes; ut nec salus, nec damnatio ulla ratione sine præcedenti consensu uoluntario possit haberi: ne qua fortè ex parte præscribi uideatur libertati arbitrij. Quamobrem id quod in creatura dicitur liberum arbi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trium, aut iustè profectò damnatur, dum ei ad peccatum nulla ui præiudicatur extrinseca: aut misericorditer saluatur, cui ad iustitiam nulla uirtus sufficit sua. Sanè in his omnibus cogitet lector originalis peccati prorsus excipi rationem. De cæterò libero arbitrio, nec extra ipsum quæratur damnationis causa, quòd iam non damnat nisi propria culpa: nec ab ipso salutis merita, quod sola saluat misericordia. Cuius quippe conatus ad bonum, & cassi sunt, si à gratia non adiuuentur: & nul
Gen.8.d li, si non excitentur. Cæterum, in malum sunt proni, dicente scriptura, sensus & cogitationes hominum. Proinde non ei à se(ut dictum est) sed desursum potius à patre luminum descendere merita putentur, si tamen in-
Iaco.1.e ter data optima, & dona perfecta, ipsa meritò per quæ salus æterna conquiritur, merita deputentur. Deus autem rex noster ante secula, cùm operatur est salutem in medio terræ,
Ps.73.d dona sua quæ dedit hominibus, in merita diuisit & præmia, ut & præsentia per liberam possessionem nostra interim fierent merita, & futura per gratuitã responsionẽ expectaremus;
C imò expeteremus ut debita. Quæ utraq; Paulus cõmemorãs, Habetis, inquit, fructũ uestrũ
Ro.6.d in sanctificationẽ, finẽ uerò in uitam æternã.

Item & nos ipsi, ait, primitias spiritus ha-
Ro.3.d bentes, ingemiscimus adoptionem expectãtes filiorum Dei: primitias spiritus uocans sanctificationem, id est, uirtutes quibus in præsentia rum sanctificamur à spiritu, ut meritò consequamur adoptionem. Rursum in euangelio, eadem sæculo abrenuncianti promittũtur, ubi dicitur: Centuplum accipiet & uitam æternam possidebit. Itaque non liberi arbitrij,
Mat.19. sed Domini est salus, imò ipse salus, ipse &
d uia est ad salutem, qui ait. Salus populi ego
Psa.34.a sum. Qui item perhibet. Ego sum uia. Se
Ioa.14.a fecit uiam, qui & salus erat & uita, vt non
1.Cor.1 glorietur omnis caro. Si ergo bona uię sunt
d merita, sicut & patriæ salus & vita, & uerum est quod ait Dauid: Nõ est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum: illum videlicet unum
Ps.13.b de quo item dicitur: Nemo bonus nisi solus
Mat.10.b Deus: Dei sunt proculdubio munera tam nostra opera, quàm eius præmia, & qui fecit se debitorem in illis, fecit & nos promeritores ex his. Ad quę tamen concedenda merita dignatur sibi adhibere creaturarum ministeria, nõ quibus egeat, sed quibus per hoc, uel de quibus prosit. Operatur ergo illorum salutem, quorum nomina sunt in libro vitæ, aliquando per creaturam sine ipsa aliquando per creaturam contra ipsam, aliquando per creaturam cum ipsa. multa profectò fiunt hominibus de lubria per insensibilem, & item per irrationabilem creaturam: quę idcirco data illis ipsa. quod non queat intellectu carere, uel conscia. Multa quoque malorum bona vtilia facit Deus per malos, siue homines siue angelos: sed quoniam inuitos, hæc omnia ipsos. Nam dum nocere cupientes nocent, quantum aliis ualeat utilis actio, tantum perueršа nocet intentio. Porrò per quos & cum quibus operatur Deus, boni sunt aut angeli, vel homines, qui quod vult Deus & quo pariter & uolunt. Qui enim bonis operibus complent, uoluntate consentiunt, quæ omnino quod per eos Deus explicat, participes municat. Vnde Paulus cum bona plantationis coniungimur. Quid igitur? Hoc quæ Deus per ipsum fecerat, enarrabat. Non autem ego, ait, sed gratia Dei mecum.

Potuit dicere, per me, sed quia minus erat, maluit dicere, mecum: præsumens se esse lum operis esse ministrum per effectum, & & operãtis quodammodo locum per consen sum. Videamus nunc secundum Dei gratiam cem operationem quam posuimus quid cooperatura quæque pro suo ministerio mereantur. Et illa quidem per quam, & sine qua fieri non fit, quid mereri potest?

Quid illa contra quam fit, nisi ira? Quid & cum qua sit, nisi gratiam? In prima igitur nulla, in sequenti mala, in ultima bona meritum conquiruntur. Neque enim peccato, nec per eas bonum quodcunque fit aut malum. Nec boni quippiam merentur, aut mali. Nec habent quippe unde bono malove consentiant. Multò autem minus lapides, cùm nec sentiant. Cæterum, diabolus, uel homo malus, cùm non geant & uigilent ratione, iam quàm merentur, sed non nisi pœnam, pro eo quod a bono dissentiant. Paulus autem qui seipsum euangelizat, ne si inuitus, dispensatio mihi tum credita sit, & quicunque similiter ministrant, quoniam quidem ex consensu similiter operantur, diunt, repositam sibi esse confidunt coronam iustitiæ. Vtitur ergo Deus in salutem hominum irrationabili, & item insensibili creatura tanquam iumento uel instrumento, quod expleto opere, nusquam eruat. Vtitur & rationali, sed maleuola, quasi sciplinę virga, quam correcto filio in ignem proiiciet, tanquam sarmentum inutile.

Vtitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanquam commilitonibus & adiutoribus suis: quos peracta victoria remu-

nerabit. Deniq; & Paulus de se, suiq; similibus, audacter pronunciat: Coadiutores enim dei sumus. Ibi itaq; Deus homini beni quę merita cõstituit, vbi per ipsũ, & cũ ipso, boni quippiã operari dignãter instituit. Hinc & coadiutores Dei, & cooperatores spiritus sancti, promeritores regni nos eẽ psumimus, quod
Philem. ergo totum liberi arbitrij opus, hoc solum eius est meritum quod consentit? Est prorsus. Non equidem quod vel ipse consensus in quo omne meritum consistit, ab ipso sit, cum nec cogitare (quod minus est quàm consentire) aliquid à nobis quasi ex nobis sufficiamus. Verba sunt non mea, sed apostoli, qui omne quod boni esse potest, id est cogitare, & uelle, & perficere pro bona voluntate: attribuit Deo, non suo arbitrio. Si ergo Deus, tria hæc (hoc est, bonum cogitare, velle, perficere) operatur in nobis, primum profectò sine nobis: secundum, nobiscum: tertium, per nos facit. Siquidem immutando bonam cogitationem, nos præuenit: immutando etiam malam voluntatem, consensum iungit: ministrando, & consensum tacultatem, foris per apertum opus nostrum internus opifex innotescit. Sanè si nos præuenire nequaquam possumus. Qui autem bonum neminem inuenit, nemo ergo sine dubio nostræ fit salutis exordium, nec per nos vtique, nec nobiscum. Verum consensus, & opus, etsi non ex nobis, non iam tamen sine nobis. Neque primum itaque, in quo quippe nos nil facimus: nec ultimum, quod, & plerunque extorquet aut timor inutilis, aut simulatio damnabilis: sed tantum medium nobis reputatur in meritum. Sola nempe interdum bona uoluntas sufficit, cætera non prosunt si sola defuerit. Non prosunt, dixerim, sed agenti, non cernenti. Valet itaque intentio ad meritum, actio ad exemplum, vtraque præueniens cogitatio tantummodo ad exercitandum. Cauendum ergo ne cum hæc inuisibiliter intra nos ac nobiscum actitari sentimus, aut nostræ vo-
A Dei necessitati attribuamus, quæ infirma est, aut iustati, quæ nulla est, sed soli gratiæ, qua plenus est. Ipsa liberum excitat arbitrium cum seminat cogitatum, sanat cùm immutat affectum, roborat ut perducat ad actum, seruat ne sentiat defectum. Sic autem illa cum libero arbitrio operatur, ut tantum illud in primo præueniat, in cæteris comitetur. Ad hoc utique præueniens, ut iã sibi deinceps cooperetur. Ita tamen quòd à sola gratia cœptum est, pariter ab utroque perficitur: ut mixtim non sigillatim, simul non uicissim per singulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa: sed ut totum in illo, sic totum ex illa. Credimus placere lectori, quòd à sensu apostoli nusquam recedimus, & quaquauersum euagetur oratio, in eadẽ pęnè ipsius uerba frequenter recidimus. Quid enim Rom.9. nostra aliud sonat quàm illud: Ergo neque uolentis, neque currentis, sed miserentis est Dei? Quod sanè non ideo dicit, quasi quis uelle aut currere possit in uanum: sed quòd is qui uult & currit non in se, sed in eo à quo accipit, & uelle, & currere, debeat gloriari. Denique ait: Quid habes quod non 1.Cor.4 accepisti? Crearis, sanaris, saluaris, quid horum tibi ex te homo? Quid horum non B impossibile libero arbitrio? Nec creare qui non eras, nec iustificare peccator, nec mortuus poteras teipsum resuscitare: ut cętera prætermittam bona, quæ aut sanandis necessaria sunt, aut saluandis reposita. Quod Rom.10 dicimus, de primo patet, & ultimo: Sed & de medio nemo dubitat, nisi qui ignorans Dei iustitiam, & suam uolens constituere, iustitiæ Dei non est subiectus. Quid enim? Agnoscis creantis potentiam, saluantis gratiam, & sanantis ignoras iustitiam? Sana Hier.17 me, ait, & sanabor: saluum me fac, & saluus ero, quoniam laus mea tu es. Iste iustitiam Dei agnoscebat, à quo æquè sperabat, tam saluari à peccato, quàm à miseria liberari. Et ideò laudem suam illum, non se, merito statuebat. Propter hoc, & Dauid ingemi- Psal.113 nans: Non nobis, inquit, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, quod utrangue à Deo stolam, & iustitiæ scilicet expectaret, & gloriæ. Quis est qui ignorat Dei iustitiã? Qui seipsum iustificat. Quis est qui seipsum iustificat? Qui merita sibi aliunde, quàm à gratia præsumit. Cæterum qui fecit quod saluaret, & dat unde saluet. Ipse inquã, merita donat, q fecit q bus donaret. Quid re Psal.115 tribuã, inquit, Dño p omnibus, nõ q tribuit, sed q retribuit mihi? Et q est, & q iustus est, à Deo esse cõfiteturne si utrumlibet negaret, utrumque perderet, amittendo utique unde iustus est, & sic dãdo quod est. Sed si uel

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibidem. tertio loco inuenit quod vicissim rependeret? Calicem, ait, salutaris accipiam. Calix salutaris, sanguis est saluatoris. Ergo si deest tibi omnino de tuo, quod vel secundis Dei bonis retribuas: vnde tibi salutem præsumis? Nomen domini, inquit, inuocabo: quod nimirum quicunque inuocauerit, saluus erit.

Ro.10.c I Igitur qui recte sapiunt, triplicem confitentur operationem, non quidem liberi arbitrij, sed diuinæ gratiæ in ipso, siue de ipso. Prima creatio, secunda reformatio, tertia consummatio. Primo nanque in Christo creati sumus in libertatem uoluntatis: secundo, reformamur per Christum in spiritum libertatis: cũ Christo deinde consummandi in statum æternitatis. Siquidẽ quod nõ erat, in illo creari oportuit: quod erat per formam reformari deformem, membra non perfici nisi cum capite. Quod vtique tunc complebitur, cum omnes occurremus in uirum perfectum, & mensuram ætatis plenitudinis Christi, quando apparente Christo uita nostra, apparebimus, & nos cum ipso in gloria. Cum igitur consummatio fieri habeat de nobis, siue etiã in nobis, non autẽ à nobis: creatio uerò facta sit, & sine nobis: sola quæ nobiscum quodammodo sit propter consensum voluntarium nostrum, in merita nobis reputabitur reformatio. Ipsa sunt ieiunia nostra, vigiliæ, continentia, operaque misericordiæ, cæteraq; virtutum exercitia: per quæ utique constat interiorem hominem nostrum renouari de die in diẽ: dum & intentio terrenis incurruta curis, de imis paulatim ad superna resurgit, & affectio circa carnis desideria languẽs, sensim in amorẽ spiritus conualescit, & memoria veterum operum turpitudine sordẽs, nouis bonisq; actibus candidata in dies hilarescit. In his nempe tribus interior renouatio consistit, rectitudine scilicet intentionis, puritate affectionis, recordatione bonæ operationis per quam sibi bene conscia memoria K eniteſcit. Verum hæc cum certum sit diuino in nobis actitari spiritu, Dei sunt munera. Quia vero cum nostræ uoluntatis assen-

Mat.10. su, nostra sunt merita. Nõ.n. vos estis, inquit, c qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui

2.Cor. loquitur in vobis. Et Apostolus: An experi-
13.2 mentum eius quæritis, inquit, qui in me loquitur Christus? Si ergo Christus, aut spiritus sanctus loquitur in Paulo: non etiã itidẽ

Ro .15. operatur in ipso? Nõ.n. loquor, ait, quæ per
d me nõ efficit Deus. Quid ergo? Si nõ Pauli, sed Dei loquẽtis in Paulo, uel operantis per Paulũ, & verba sunt, & opera, ubi iam Paul merita? Vbi est quod tam fideiter arbitratus num certamen certaui, cursum cõsummaui, fidem seruaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex? An in eo cõfidit horte coronam esse repositam sibi, quod per sum illa fiebant? Sed multa per malos, siue angelos, siue homines fiunt bona, nec tamen reputantur illis in merita. An quia potius, cum ipso, hoc est cum eius bona voluntate fiebant? Nam si inuitus, inquit, euangelizo uero, dispensatio mihi credita est: si autem volens, gloria est mihi. Cæterum si uel ipsa voluntas, de qua omne meritum pendet, ab ipso Paulo non est, quo pacto ea quam filio reposita præsumit, coronã tuoc iustitiæ? An quoniã iustẽ ia & ex debito requiritur quod cunque uel gratis promittitur? Denique audi Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meũ seruare. Dei promissum, & suum appellat depositũ, & quia credidit promisit, fideiter promissum repetit. Promisit sum quidẽ ex misericordia, sed iã ex iustitia persoluẽdũ. Est ergo qui Paulus expectat coronã iustitiæ, sed iustitiæ Dei, nõ sue. Iustitia quippe est, ut reddat quod debet. Debet autẽ quod pollicitus est. Et hæc est iustitia de qua præsumit Apostolus, promissio Deine si fides contemnens, suam uelit statuere, iustitiæ Dei non sit subiectus: cuius tamen suæ iustitiæ ipsum deus voluit habere cõsortẽ, ut & coronę faceret ꝓmeritorem. In eo.n. sibi iustitiæ cõsortẽ, & coronæ statuit promeritorem: cui operum quibus erat illã repromissã coronã, habere dignatus est coadiutorẽ. Porro coadiutorẽ fecit, cum fecit volẽtẽ, hoc est suæ uoluntati cõsentiẽtẽ. Itaque volũtas in auxilio auxilium reputatur in meritũ. Si ergo à Deo uolũtas est, & meritũ. Nec dubiũ quin à deo fit, & uelle, & perficere pro bona uolũtate. Deus igitur auctor est meriti, qui, & uoluntati applicat operi, & opus explicat uoluntati. Adeoquin si proprie appellẽtur ea, quæ dicimus nostra merita: spei quędã sũt seminaria eternitatis incẽtiua, occultæ prædestinationis notitia, futuræ fœlicitatis prælagia, uia regni ipsa causa regnandi. Denique quos iustificauit, hos & magnificauit.

quos iustos inuenit, hos & magnificauit.

Explicit tractatus de gratia, & libero arbitrio.

DIVI

DIVI BERNARDI ABBATIS AD DOMINVM ABBATEM COLVMBENSEM, IN TRACTATVM SEQVENTEM, EPISTOLA.

DOmino abbati Columbensi, frater Bernardus abbas dictus de Clarauallę, valere in domino semper. Reſcriptum meum ad epiſtolas duorũ Carnotenſium monachorum, uobis primum (ut promiſeram) deſtinare curaui. Vbi & aliud quoque impletum eſt quod iuſſiſtis. Nam cum breuiter reſcribere decreuiſſem, & epiſtolis epiſtolam tantum reddere velle ceſſem: hortatu veſtro in libri (vt cernitis) longitudinem protraxi ſtylũ, & vt in pluribus plures poſſint ædificari. Quod opus cum à uobis perfectum fuerit, tunc non ipſis ad quos factum eſt, ſed eorum prius reddatur abbati, & ſic demum ad ipſos, ſi iuſſerit abbas, perueniat. Monachi enim ſunt, & ex lege ſuæ regulæ ſine nutu ſui abbatis, ſi-
A tis, multum licet rogatus ab eis, reſpondere tardauit, quòd (ut mihi uidebatur) ignorante abbate ſcribere illas epiſtolas, & mittere præſumpſiſſent. Nec falſo id ſuſpicatus ſum, nam poſt modum liquido comperi. Ego cœpto operi (quod quidem legentibus apparebit) epiſtolæ nomen indideram: ſed quoniam pro nomine modum ueſtro obuiante mandato (ut promiſeram) non ſeruaui: liber, ſi iudicatis, non epiſtola cenſeatur. Et quia inter multas quæſtiones quæ ibi a me ſoluuntur, id præcipue ſubtilius utiliuſque pertractatur: quatenus liceat præcepta, & per quos, & quatenus diſpenſari: detur ei titulus de Præcepto & Diſpenſatione, niſi uobis aliud forte congruentius uideatur.

D. BERNARDI ABBATIS, *in tractatum de præcepto & diſpenſatione.*

Prologus.

QVa mente iam tacebo? Qua fronte tamen loquar? Crebris epiſtolis & nunciis cogitis me aut propriam prodere imperitiam: aut officium renuere charitatis. At ego malens ſine illa quæ inflat,
B eam abſque illa quæ ædificat inueniri, iuſtus tandem precibus ueſtris, duris incidio nodis ungues teneros: & ut uereor ego, non aliud quàm terendos. Sed hoc ineaſſum. Nam mea me, ut ſcribitis, & præſcribitis, tam abſentis ſcripta, quam nulla præſentis arguunt excuſantem. Quis enim iam relinquitur mihi in illis de impoſſibilitate cauſandi locus, præſertim apud uos, qui ex ore & ex corde meo ſatis certum tenere uos creditis, quantum poſſim in talibus? Fidei proinde ueſtræ, non meo fidens ingenio: abyſſum ingredior quæſtionum, neſciẽs, Deus ſcit, qua emerſurus. Præſto charitas erit: utinam ita & veritas. Si quo minus excuſet effectum defectus potius ingenii, uoluntatem certe non culpabitis. Tentabo autem eaſdem (ſi potero) quæſtiunculas ſub epiſtolari cunctas breuitate redigere, etſi non epiſtola breue. Mirum ſiquidem non eſt, ſi fuero ego longior in exponendo, cum uos tantum eas ponendo, duas & ipſas ſatis longas epiſtolas texueritis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tractatus.

RIma igitur quæstio circa regulam nostram versatur, de qua (nisi fallor) & reliquæ omnes aut pene omnes oriuntur. Quæritis nempe, regularis illa institutio quomodo & quatenus sit pensanda profitentibus eam: utrum videlicet cuncta quæ continet, putanda sint esse præcepta, consequenter & damnosa transgredienti: an consilia tantum vel monita, & ob hoc nullius, aut non magni ponderis sit ipsorum professio, nullius, aut non grauis culpæ ipsorum præuaricatio: an certe quædam sint deputãda imperijs, quædam pro consilijs reputãda: quo partim ea liceat, partim nõ liceat omnino præter regredi. Et si hoc vltimum detur, distinguui à me time demũ certos ac proprios cuiusque partis limites flagitatis, ne cui forte pro variis sui sensus opinionea licentius vagandi detur occasio: sicque liquare cuilicet, & came lum gluere contingat: si nesciat quantum curæ vel operæ suæ quibusque debeat obseruationis. Hic est, quantum recolo, totus uestræ illius partitionis sensus, etsi non uerba.

Quod autem subiungitis & pergitis inquirere de obedientia, quibus gradibus distinguatur, quibus claudatur limitibus: ad eandem arbitror pertinere diuisionẽ, quippe quæ in decretis regularibus præcipua habetur, & puto cum ad illam satis responsum fuerit, de ista iam nil supererit quod ambigatur. Itaque vt sennio ego, regula sancti Benedicti omni homini proponitur, imponitur nulli, prodest si deuote suscipitur & tenetur: non tamẽ si non suscipitur obest. Quod autẽ in voluntate est suscipiẽtis, nõ in potestate proponẽtis, voluntarium merito dixerim, non necessarium. Attamen hoc ipsum quod dico voluntarium, si quis ex propria voluntate semel admiserit, & promiserit deinceps tenendum, profectò in necessarium sibi ipse conuertit, nec iam libe
D rum habet dimittere, quod ante tamen non suscipere liberum habuit. Ideoque quod ex uoluntate suscepit, ex necessitate iam tenebit:
Psa.65.c quia omnino necesse est eum reddere uota sua quæ distinxerunt labia sua, & ex ore suo
Luc.19. aut condemnari iam aut iustificari. Cæterũ
d fœlix (ut quidam sanctorum ait) necessitas quæ cogit in melius. Omnia proinde sancti Benedicti instituta, exceptis sane nonnullis de spiritualibus: uerbi causa, charitate, humilitate, mansuetudine, quæ non tam ipsius constat instituisse quam Deum, & ob hoc penitus non esse mutanda; de cætero reliqua unuersa non profitentibus quidem monita tantum, seu consilia censenda sunt, nec grauant non obseruata, cum tamen professi fuerint in præcepta, præuaricantibus in eorum fiant, siue (ut uestra uobis reddam) ista uolantaria uel facticia, istis necessaria, & ratione quam naturalia non immerito reputantur. Ita sane necessaria dixerim, ut ex eis minime præiudicetur necessarijs rationalibusque dispensationibus. Sed non omnibus in huiusmodi credita est dispensatio, nisi his duntaxat qui cum Apostolis dicere possunt: Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Nouit enim fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ibi tantum usurpare dispensationem, unde bonam possit habere recompensationem. Hoc quippe quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur. Et eadem fortasse fidelitas a subdita nihilominus exigitur in obediendo, quæ a præpositis in dispensando. Constat igitur ex his quæ dicta sunt, uestram illam diuisionem integram esse ac sufficientem, si modo personæ distinguantur & tempora, dum subiectis sit quidem omnis regularis institutio (quantum duntaxat ad communes obseruantias pertinet) ante professionem uoluntaria, post professionem necessaria: prælatis uero partim uoluntaria, ut quæ inuenta ab homine: partim necessaria, ut quæ fuerit diuinitus instituta. Quamobrem fortasis tunc potissimum congrua & integra magis eadem diuisio apparebit, si ista membrum quod dictum est necessarium, rursum in tria hæc subdiuidatur, stabile, temporale, commutabile. Et quidem stabile dixerim, quod ita est necessarium, quod non cuilibet hominum illud mutare fas sit, nisi solis dispensatoribus mysteriorum Dei, ad eos præpositis: ut uerbi gratia, regulæ sanctorum Basilii, Augustini, Benedicti, nec non auctoritati canones, & siqua sunt Ecclesiastica instituta dignæ auctoritatis. Quæ quoniam a sancti tradita sunt, sancita stabiliter perseuerant, nec omnino cuiuis subiectorum ea alio quo modo uariare uel mutare conceditur. Quia tamen ab hominibus, etiam per homines loco & officio illis canonica electione succedentes, licite interdum innoxieque pro causis, personis, locis & temporibus, dispensantur. Vbi sane qui hæc legit, attendat me quæso non dicere ea posse, uel ab illis leuiter uoluntate mutari, sed ex ratione sideliter dispensari. Ideo autem hanc ipsam mutationem taliter & a talibus recipere possunt, quoniã nõ naturaliter nec per se bona sunt. Porro inuenta aeque instituta fuerunt, non quia aliter uiuere non liceret: sed quod ita magis expediret, nec plane ad aliud quam ad fuerum & custodiam charitatis. Quando ergo charitati militant, immobiliter sistunt, mutarique omnino ne ab ipsis quidẽ præpositis sine offensa possunt. At si econtrario contraria forte aliquando charitati uidebuntur, his duntaxat quibus hoc posse uidere datum est, & prouidere creditum est nõ ne iustissimum esse liquet, ut quę pro charitate inuenta fuerunt, pro charitate quoque ubi expedire uidetur, uel omittantur, uel intermittantur, uel in aliud forte commodius demutentur? Sicut e regione iniquum prorsus culdubio foret, si statuta pro sola charitate, contra charitatem tenerentur. Tenent ergo firam firmamque immobilitatem etiam apud prælatos quæ ex stabili necessario sunt, sed quatenus charitati deseruiunt. Numquid autem ego hoc uel solus sentio, uel primus dico? An non hoc ipsum & papa Gelasius sensit? Aut siquidem: Vbi necessitas nõ est, decreti. Leo quoque papa, Vbi inquit, ne cessitas nõ est, nullo modo sanctorũ patrum institutа uiolentur. Et infert: Vbi ergo necessitas fuerit ad utilitatem Ecclesiæ, qui potestatem habet, ea dispenset. Ex necessitate enim fit mutatio legis. Necessarium deinde quod inuiolabile nominaui, illud intelligo, quod non ab homine traditum, sed diuinitus
G promulgatum, nisi a Deo qui tradidit muta ri omnino non patitur: ut exempli causa, nõ occides, non mœchaberis, non furtum faciet, & reliqua illius tabulæ legisscita: quæ ista nullam prorsus humanam dispensationẽ admittunt, nec cuiquam hominum ex his aliquo modo soluere aut licuit, aut licebit: Deus tamen horum quod uoluit, & quando uoluit soluit: siue cum ab Hebræis Aegyptijs spoliari, siue quando Prophetam cum
Exod.4. Quæst. 1. a mulere fornicaria misceri præcepit. Quorum utique alterum quid nisi graue furti facinus alterum quid nisi flagitii turpitudo reputaretur, si non excusasset utrumque factũ

auctoritas imperantis? Sane ubi simile aliquid aliquando a sanctis hominibus fuisse legitur usurpatum, Scriptura non indicante quod Deus ita præceperit, aut eos peccasse fatendum est, si ut homines, aut certe sicut Prophetas familiare Dei cõsilium accepisse. Vnde & unum exemplum pono, quod occurrit de Sampsone, qui se ipsum una cum hostibus opprimens interfecit. Quod utique factum si defenditur non fuisse peccatum præ Iud.16.g uarum habuisse consilium indubitanter credendus est, etsi de Scriptura hoc non habemus. Iam uero necessarium incommutabile quid accipi uelim? Et quidem nil congruentius quam quod diuina ista constat & æterna ratione firmatũ, ut nulla ex causa possit uel ab ipso Deo aliquatenus immutari, sub hoc genere est omnis illa sermonis Dominici in monte habiti spiritualis traditio, & quicquid de dilectione, humilitate, mansuetudine, cæterisque uirtutibus tam in nouo, quam in ue H teri Testamento spiritualiter obseruandum contraditur. Hæc quippe talia sunt, quæ nec liceat nec expediat aliquando non haberi.

Eo siquidem immobiliter, quo & naturaliter bona, nunquam nisi innocenter, nunquam nisi salubriter aut imperantur, aut obseruantur. Omni tempore, omni personæ, mortẽ contempta: custodita salutem operantur.

Primam ergo necessitatem sua cuique facit in promittendo uoluntas: secundã præcipientis auctoritas: tertiam præcepti dignitas.

Differunt autem (vt iam dictum est) quibusdam a se inuicem gradibus tres istæ necessitates, nec una omnes sequitur immutabilitatis firmitas. Nam ex prima quidem quod efficitur, etsi non penitus immutabile, tamen uix mutabile esse constat, dum solis illud liceat mutare prælatis, & hoc non nisi fideli & prouida dispensatione. Quod uero sit ex sequenti, quæ & maior ista, est pene iam incommutabile: soli quippe Deo esse mutabile superius demonstratum est. Porro quod de nouissima sit tanquã omniũ maxima: omnino incõmutabile est, utpote quod ne ipsi quidẽ Deo mutare liberum ẽ. Quod igitur nulli hominum fas est nisi solis mutare prælatis, dici uix mutabile congrue potest, quod soli ecclesiastæ licere Deo, dicatur pene immutabile: quæ ne ipsi quidem, penitus Immutabile nomine tur. Quę cũ ita sint, ut ad ea redeũ de quibus potissimum quæritur: patet q̃ ex magna parte regularis traditio subest eius qui præest, etsi I non uoluntati, certè discretioni. Sed dici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis: Quid ergo relinquitur necessitati? Audite, quam plurimum. Primo quidē quicquid de spiritualibus in ipsa regula traditum est, in manu abbatis (vt supra taxatum est) nequaquam relinquitur. Deinde reliqua pars quæ in corporalibus constat obseruantijs, ne ipsa quidem in eius ita uoluntate posita est, ut eiusdem deseruiat uoluntati, sed magis charitati. Neque enim abbas supra regulam est, cui semel & ipse spontanea se professione submisit, etsi (quod negandum non est) Dei regula charitas, regulæ sancti Benedicti iure præponitur. Esto proinde ut interdum regulæ intera cedat pro tempore charitati, cum ratio necessitatis vel charitatis exegerit: absit tamen ut hominis cuiuspiam subdatur uoluntati. Super fratrum sanè transgressiones, non super patrum traditiones cōstituitur qui abbas eligitur, mandatorum cultor, & ultor vitiorum. Arbitror nanque sanctas illas obseruantias, prælatorum prudentiæ, & fidei creditas, non subditas uoluntati. Hinc est quod idem legislator in his quæ abbati dispensanda reliquit, cautè nusquàm (ut memini) voluntatem, sed aut considerationem, aut dispositionem, aut prouidentiam, aut certè arbitrium seu aliquid huiusmodi ponit: volens nimirum prouidum fidumq; dispensatorem, rationis, vbi fortè dispensat, sequi iudicium, non suæ placitum uoluntatis. Vnde & intimat ei non semel quod de omnibus iudicijs suis Deo redditurus sit rationem. Lego profectò in regula: Hæc consideratio penes abbatem sit: & hoc uel illud esse in prouidentia, vel arbitrio seu dispositione abbatis. Vt autem pro sua uoluntate aliquid mutet, me ibi legisse non recolo: quinimmo, In omnibus, inquit, omnes magistram sequantur regulam, nec ab ea temere deuietur à quoquam. Ergo nec ab ipso abbate. Omnes, inquit, magistram sequantur regulam: nemo ergo suam voluntatem. Vbi sanè nec abbatem excipi puto. Videtis quantum necessitati tribuitur, subtrahitur uoluntati? Quid etiam? Nonne regularis ipsa professio qua se iunior subdit spontè priori, æque alligat & priorem? Communis equidem pacti pari reor vtrunque necessitate teneri, fierique duos per unius sponsionem alterutrum debitores: fidelis curæ unum, alterum humilis obedientiæ. Quidnam igitur iam uoluntati relinquitur, ubi & prælatus debiti necessitate tenetur? Sed & de hoc item non parum prælati præscribitur uoluntati: quod is qui profitetur, spondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, sed determinatè secundum regulam: nec illa quàm sancti Benedicti, ut oporteat eum qui præest, non frena suæ laxari uoluntati super subditos, sed præfixam ex regula sibi sciat moderari suram, & sic demum sua imperia moderetur circa id solum quod rectum esse constituit: nec quodlibet rectum, sed hoc tantum quod ille præfinitus pater instituit, aut certè quod ille se cundum quod instituit. Sic se quippe habet professio. Promitto non quidem regulā, sed obedientiam secundum regulam sancti Benedicti. Non ergo secundum uoluntatem prapositi. Proinde si professo secundum uoluntatem regulam abbas meus mihi aliud fortè imponere tentauerit quod non sit secundum regulam, aut etiam q̄ non sit secundum ista intentata: uerbi causa, Basilij, Augustini, Pachomij: quænam mihi, quæso, in hac re necessitas imminet obsequendi? Solum quippe ista me posse exigi arbitror, quod promisi. Vide tis iam ergo obedientiæ limites quos regula contra, quid aliud quam obedientiæ limites quosdam censuerim, & his suis terminis ut tutem eandem circuncludi? Quamobrem quisque professus in quouis genere salutis præfixus uoto, professione firmatus, tanquam lignum quod erat in medio paradisi solus sine dubio legi erit subiectus, obnoxius iussioni. Ergo prælati iussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis. Nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nil ne prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quam promisi. Vota mea nec augeat sine mea uoluntate, nec minuat sine ea ta necessitate. Necessitas quippe non habet legem, & ob hoc excusat dispensationem. Voluntas uero, quia sola maretur retributionem; etiam sola non immerito gradum abrem vsurpat. Alioquin & absque necessitate remissio uoti, non dispensatio, sed prauaricatio est: & restrictio contra uoluntatem murmur est, non profectus. Ponant ergo præpositi metam obedientiæ subiectorum ex uotis labiorum ipsorum, non suorum deliderium: monentes eos, non cogentes ad

ossiora: condescendentes eis cùm necesse fuerit ad remissiora, non cadentes cum eis. Cæterum subiectus huiusmodi obedientiam, quæ uoti finibus cohibetur, nouerit imperfectam.

Nam perfecta obedientia legem nescit, terminos non arctatur, neque contenta angustijs professionis, largiori uoluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur spontanea, uigore liberalis alacritate animi modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur. Hæc est illa de qua signanter apostolus Petrus, Castificantes, inquit, corda uestra in obedientia charitatis: pulchrè ipsam per hoc sequestrans ab illa inerti & seruili obedientia quodammodo nec charitati prompta, sed obnoxia necessitati. Hæc iusti illius cui lex posita non est, propria est: non quod uel ille perfectus uiuere debeat sine lege, sed quia non sit sub lege: minime quippe contentus uoto suæ cuiuscunque professionis, quam superat animi deuotione, quauquam nec illam regula ipsa tantum iniungantur, vt confidens de adiutorio Dei obediat ex charitate. In eadem denique regula A certius humilitatis describitur gradus, ut omnis humilitatis, ad obedientiā monachus se subdat maiori. de gradu. Decens quippe, omni, non uult nos in obediendo mediocritatem esse contentos professionis, sed summere modum, sed transire alacriter etiā uotum, & obedire in omnibus. Est sanè qui dam obedientiæ limes secundum tempus ipsa temporis extremitas, ut is sit terminus obedientiæ, qui & uitæ. Hunc nobis maximè unigenitus dei commendat exemplum, qui factus est patri obediens usque ad mortem. Hæc ergo quotiens interrumpitur, inobedientia dicitur, & peccatum, & transgressio seu præuaricatio: Sed interest sanè qua causa, quo affectu, qua intentione, quo præcipiente, in quibus præcepto malum hoc committatur. Et quidem nullam prorsus inobedientiam diuidicandam, non tamen omnem pari eo pernitatem periculo. Enimuero mandatum Dei est: Non occides. Fac ergo duos homicidas, & unum quidem spoliandi cupiditate, alterum uerò necessitate sese defendendi facinus perpetrasse. An non hic satis euidenter inter lepram & lepram causa separat, facies utiq; disparem ualde culpam unius eiusdemque transgressionis? Quid uerò si hunc subita ira, illum studiosa malitia, aut uetus odium fortè ad idem scelus impulerit? Nunquidnam simili pēsandum erit iudicio, quod tam dissimili factum constabit affectu? Nil deinceps incestius obscœniusue, quàm illas si lias Loth paternum usurpasse concubitum: & tamen quis non uideat quantum euacuaue rit aut attenuauerit turpis nefandique reatum flagitii, pietas intentionis, & intentio pietatis? Iam uerò de illo qui præcipit, & item de eo quod præcipitur, huiusmodi aduertenda erit secundum rationem distinctio, ut cuius inter' præceptores reuerentior nobis immine bit auctoritas, eius grauior formidetur offensio, ac maioris cuiusque mandati trangressio, damnabilior æstimetur. Melius siquidem est obedire Deo quàm hominibus, & ipsis me lius magistris, quàm condiscipulis. Porrò in magistris, melius nostris, quàm extraneis. Quibus autem melius constat obedire, ipsis proculdubio & non obedire detestabilius est. Est de mandatis similiter. Maioribus quippe maior, minoribus minor opera nostra & cura debetur: de quorum etiam contemptu iuxta eandem cōsiderationem grauior leuior ue offensa contrahitur. Porrò maiora minoraq; mandata dixerim, secundum quòd maius minusue uelle constiterit ipsum qui præcipit, siue hominem, siue Deum. Est, uerbi gratia, mandatum: Non furaberis: & est mandatum: Omni petenti te, da: vtrunque quidem magnum, quoniam vtrunque diuinum: sed de non furando maius. Quis enim nesciat æquissimo Deo non æquè displicere tenaces, atque fures, & quia de duobus malis plus uelit nos tenere nostra, quàm tollere aliena? & ita minus peccare qui non tribuit sua, quàm qui non sua furatur? Sed in mandatis homi- C num rara æqualitas inuenitur, cùm pro uariis necessitatibus uel utilitatibus agendorū, iniungentium affectio narietur, quodque putauerint rectius uel commodius, hoc amplius cupiant & exigant obseruari. Tam ergo qualitas præceptorum, quàm auctoritas præcipientium & obedientiæ præfigit metam, & inobedientiæ terminat culpam: quādo (ut dictū est) in prælatis quibusque grauioris auctoritatis, & eorum mandatis quibusque maioris utilitatis, quo diligentior debetur obsequendi cura, eo & culpa grauior incurritur de contemptu. His itaque distinctionibus animaduersis, & obedientiæ modus, & pondus inobedientiæ facile reperitur. His gradibus non solum inter diem & noctem, hoc est bonum obedientiæ, & inobedientiæ malum discernitur: sed

Gen. 19. g

Act. 5. e

Mar. 10. c

Luc. 6. e

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam inter diem & diem, itemque inter noctem & noctem, inter bonum uidelicet, & melius, inter malum & peius. Bonus quidem obedientiæ gradus est, si, iuxta magistri nostri sententiam, propter metum gehennæ, seu propter professionem sanctam quam profitus est, quispiam obedierit: melior tamen, cum ex Dei amore obeditur. Illa quippe obedientia necessitatis est, ista charitatis.

Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo iniunctum opus recipitur, quo & præcipitur. Cum enim ex uoluntate iubentis pendet intentio exequentis: sit ut nec maius minoribus, nec minus maioribus confusè (ut assolet) ad implen-
D dum quod iniungitur, subiecti studium impedatur, sed moderante animo quæq; pro sua dignitate imperia, modum sciat utrobiq; seruare: tam in obseruando uidelicet iussa, quàm in cauendo prohibita: non quòd uel minimum horum quæ iubentur, contemnendum putet, etsi tamen minimum quod minimum est, reputet: sed minimum est ex comparatione maiorum: Nouit uerus humilisque obediens, & minima non contemnere, & maximè curare quæ maxima sunt, intimo quodam deuoti syncerique animi sapore discernens: quibus de mandatis ei qui præest, suis quodammodo factis re-
Ps.118.a spondeat cum propheta: Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Vbi quia non dicit uniuersaliter omnia: illa tantum oportet intelligi, quę, quoniam non sine grandi culpa quacunque occasione uiolantur, ideo non sine graui pœna quomodocunque uiolata donantur, vtputa: Non occides: & si qua huiusmodi sunt, quorum nunquam potest esse obseruatio iniusta uel mala, nunquam bona licitàve transgressio dispensatione duntaxat humana. Cætera quæ vel à præpositis dispensationem admittunt, quia leuiori censura neglecta puniuntur, leuiora dicuntur. Ex his, uerbi gratia, dico esse uel risum interdictum, uel indictum silentium. Hæc siquidem si contra mandatum non ueniunt, nec peccata sunt. Accedente mandato si quominus iam obseruantur, in peccatum reputantur, non tamen in crimen. Ita sanè,
E si per subreptionem aut obliuionem, non autem per contemptum horum transgressio contigerit. Media quippe sunt, è quibus illa uidelicet præcepta cõstituuntur quæ uos factitia nominatis: longè utique disparem à naturalibus quantum in ipsis est grauitate necessitatem, cum tamen nec sine offensa negligi, nec contemni sine crimine uel ipsa queant iniuncta ab his duntaxat quibus propriè dicitur: Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Licet nanque ipsa per se sanctitatem, cum eo quod iniunctum est, aliquam operis qualitas innoxia sit, aliquam tamen auctoritatis pondus, obnoxium mandato, mandatumque peccato obnoxium reddit, non magno tamen, si contemptor desuerit. Hæc ergo generalis regula de omnibus uerborum quæ per se aut propter se, nec bona nec mala sunt, aut diuina institutione aut propria cuiusque professione fixa non sunt, ut non iussa quidem, licitè utrumlibet uel admittantur uel omittantur: iussa uerò, ne sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnantur. Vbique enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis est. Differunt autem quòd neglectus quidem languor inertiæ est, contemptus uerò superbiæ tumor. Porrò contemptus in omni specie mandatorum pari pondere grauis, & communiter damnabilis est: neglectus autem in fixis grauior, tolerabilior in mobilibus mandatis. Siquidem adulterium quoeunque modo, quocunque perpetres auctore mo, turpe flagitium est, ac criminale peccatum tamen leue uerbum in tempore uel loco silentij fortè per obliuionem subrepens, risusue per impetum magis excussus, quàm præsumptus contra præceptum (quod utique animi negligentis, aut dissoluti spiritus indicium est) eo facillimè ueniam promereatur, quo uix uel peccatum reputetur. Quid cum scienter & ex deliberatione in uerba otiosa, silentio licet non indicto, linguas laxatur? Nunquid hoc tamen neget quispiam usurpari contra regulam ueritatis? Vnde nimirum & ratio exigenda est in futuro iudicio, iudice ipso terrificè admodum comminante; quia de omni uerbo otioso reddent homines rationem in die iudicij. Hoc nobis, quænam poterit reddi ratio de ocio? Absit quin ocium non est, & non omnino ociosum uacuum est. Et tamen quis nesciat unum detractionis uerbum quantum etiam immeris talibus, id est ociosis præponderet? Quid delictum meritumque damnationis? Quid ita? Videlicet quia discretio est in mandatis, consequenter & in culpis: vt (si dixeram) maiorũ grauior, leuiorũ minorũ ue reatur trãsgressio mandatorũ. Sed inuestigatum

non ita. Siue enim Deus, siue homo vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reuerentia defendum: ubi tamen Deo contraria
Act.5.c non præcipit homo. Quod si contigerit, pergendum indubitanter consulo in Petri sententiam, quia obedire oportet Deo magis quam hominibus. Aut enim hoc respondendum cum Apostolis, aut cum Pharisæis
Mat.15.a audiendum: Quare, & vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras? Si autem dolet se contemni magister homo præ illo, qui docet hominem scientiam, consoletur illa (quam & uos posuistis) Samuelis sententia, qua inter lepram,
1.Reg.2.c & lepram videtur discernere sic: Si peccauerit uir in uirum, proptius ei poterit esse Deus. Si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Ego igitur si me hoc augi articulo sentiam, vt aut Deum aut hominem offendere necesse sit: Deum potius libenter eligo non offendere, & quidem tutius insuper & capitulo de hominis læsione meam consolationem, Dei scilicet propitiationem. Cæterum Deo offenso, quis orabit pro me? Si ad hominem confugero, id quidem serio
Hie.17.a poenam non consulit: quinimmo maledictus homo (ait) qui spem ponit in homine. Metuo profundè: si autem in Deum peccauerit uir in uirum, etiam si subinæquitatur propter hominem, quis, inquit, orabit pro eo? Neuter equidem. Nam & à quo offenditur, & ob quem offenditur, æque utriusque oratio execranda decernitur apud ipsum qui offenditur, hoc est apud Deum. Talis ergo requirendus est ad orandum, qui sit idoneus ad placandum. Porro culpant, si qua est quod homo offenditur, cum ei non obeditur: aut multum exteritur, aut penitus annullat causa melior. Quapropter cum dicitur, Si peccauerit uir in uirum, subaudiendum est propter Deum: quod nullatenus læso cuiuscunque proximi
1.Co.8. pecudum prælati, excusetur à culpa si solus defuerit in causa Deus. Alioquin Paulo contradicit, qui ait: Sic enim in fratrem peccantes, in Christum peccatis. Nam de præpositis certum tenemus ipsius veritatis testimonium sic loquentis ad ipsos: Qui uos
Luc.10.c spernit, me spernit. Sed & de quolibet fratre: Mat.18 Notate, ait, contemnere vnum ex his pusillis: Et qui scandalizauerit vnum ex his pusillis, quod longius, auertat Deus à nobis. Sed enormium scandala æqua sunt lance pen-

sanda. Aliter namque accipienda sunt scandala pusillorum, aliter Pharisæorum, de quibus Apostolis timentibus, & intimantibus, quòd scandalizati essent in sermone veritatis, responsum est: Sinite illos, cæci sunt, & Mat.15.
duces cæcorum. Illorum quippe scanda- b
lum de ignorantia, istorum de malitia descendit. Illi scandalizantur, quia veritatem nesciunt: isti, quia oderunt. Vnde, & pusillos illos arbitror appellari, quòd uoluntatis quidem bonæ, sed non magnæ scientiæ existentes, zelum Dei habeant, sed non secundum scientiam. Talium scandala curam, non iram prouocare solent spiritualium duntaxat virorum, Paulo ita docente: Vos Gal.6.a
qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Indignum siquidem est valde, humanam eos meteri indignationem, qui diuinam tam facilè consequuntur miserationem. Nam hi quoque qui dominum crucifixerunt, magni quidem peccatores, sed pusilli æstimatores, etsi ex uno iram, nunquid non tamen ex altero ueniam meruerunt? Beati siquidem fuissent, si (iux- I
ta verbum domini) in ipso scandalizati non Mat.11.
essent. Nunc uerò quid nisi miseri? Sed a
tamen & miserandi. Probat hoc pia illa in cruce patientis, sed nihilominus compatientis supplicatio. Pater, inquit, ignosce illis. Et quasi quæreretur indulgentiæ ratio in Luc.23.
tam horrendo facinore: sequitur, Quia ne- c
sciunt quid faciunt. Ac si diceret: Eo digni venia, quo & pusilli scientia sunt. Ideò ignosco illis, quia non agnoscor ab illis.

Si enim cognouissent, nunquam Dominum 1.Co.2.
gloriæ crucifixissent. Sunt quibus non ita b
ignosco: quos vtique non ignoro, & uidisse, & odisse, & me & patrem meum. Pro huiusmodi pusillo in scientia terrena Paulus eum qui cum habeat scientiam, nescit tamen condescendere infirmioribus: Et peribit, in- 1.Co.8.
quit, in tua scientia frater, pro quo Christus a
mortuus est. Quòd si tantopere cauẽda sunt scandala paruulorum, quanto amplius prælatorum, quos sibi Deus æquare quodammodo in vtraque parte dignatus, sibimet imputat illorum, & reuerentiam, & contemptum, specialiter contestans eis: Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit?

An non denique hoc ipsum, & regula nostra perhibet, ubi ait: Obedientia quæ ma- Cap.De
ioribus præbetur, Deo exhibetur? Quam- obedien-
obrem quicquid vice Dei præcipit homo, tia.
quod non sit tamen certum displicere Deo:

haud

Universidad de Deusto
Biblioteca

hand secus omnino accipiendum est quam si præcipiat Deus. Quid enim interest vtrum per se, an per suos ministros, siue homines, siue angelos, hominibus innotescat suum pla-
K citum Deus? Sed homines inquis facile falli in Dei voluntate de rebus dubijs percipien-
Mala.2.b da, & præcipienda fallere possunt. Sed enim quid hoc refert tua, qui conscius non es: præsertim cum teneas de scripturis, quia, Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirunt: quia angelus domini exercituum est? Requirunt, dixerim, legem: non quam vel authentica vlla scriptura tradiderit, uel ratio manifesta probauerit de huiusmodi quippe nec præceptor expectandus, nec prohibitor auscultandus est: sed quod ita latere, aut obscurum esse cognoscitur, vt in dubium venire possit, vtrumnam Deus sic aut aliter forte velit, si non de labijs custodientibus scientiam, & ex ore angeli domini exercituum certum reddatur. A quo denique diuina potius consilia requiruntur, quam ab illo cui credita est dispensatio mysteriorum Dei? Ipsum proinde quem pro Deo habemus, tanquam Deum in his, quæ apertè non sunt contra Deum, audire debemus:
Nec sane contraria loquimur sancto prophe-
1.Reg.2.c tæ Samueli, quasi nos in hac parte diuinam hominibus tribuentes auctoritatem, cum ille in supra memorato capitulo plane discernere inter vtrunque videatur. Siquidem quod nos asserimus de dubijs, hoc ille negat de manifestis, vt cum ait: Si peccauerit vir in virũ, subaudiatur, propter Deũ: cui aperte contraria homines hominibus frequẽter mandare præsumunt. Sed hinc vos sumentes materiam siue occasionem argumentandi, asseri-
L tis, si hoc constiterit, vt iussa hominum quælibet, uel instituta diuinæ auctoritatis ponderæstimanda sint: hominem sub homine, aut vix aut nequaquam posse saluari: cum in tanto cumulo mandatorum, quæ prælati etiam per incuriam sæpe præcipiunt, interdum non præuaricari, aut difficile admodum, aut omnino impossibile videatur. Et quidem non nego difficultatẽ tantæ ineffe perfectioni, sed cum ipsa corde imperfecto præsumitur. Porro imperfecti cordis, & infirmæ prorsus voluntatis indicium est, statuta seniorum studiosius discutere, hærere ad singula, quæ iniunguntur, exigere de quibusque rationem, & male suspicari de omni præcepto cuius causa latuerit, nec vnquam libenter obedire, nisi cum audire contigerit, quod forte libuerit, aut quod non aliter licere seu expedire mostrauerit, uel aperta ratio, uel indubitata auctoritas. Delicata satis, imò nimis molesta est huiusmodi obedientia. Non plane hæc illa est, quæ ex regula traditur, obedientia sine mora. Disputare profecto hoc est in alto cordis, non in auditu auris obedire. Istiusmodi ergo carnalem animam non modo præsumpmi, sed etiam oppriuni pondere præsumptæ perfectionis necesse est: quia non potest portare caro infirma, quod solus spiritus promptus experitur iugum esse suaue, & onus leue. Christi quippe iugum & onus est, & omnino importabile, nisi Christi aquè ferentis. Hinc itaque si dicitis legem regentis subintrasse, vt abundaret delictum: verum dicitis. Cæterum culpa hæc non est data lege, aut dantis legem: sed improuide præsumentis, & impiè præuaricantis. Mandatum quidem sanctum, & iustum, sed tu te noris esse carnalem, uenundatum sub peccato. Verum hoc antè præuidisse debueras, quo turpia hominis euangelicæ non prius inceres fundamenta, quàm computares, si haberes sumptus ad perficiendum. Nunc autẽ quid restat, nisi vt aut correctus obedias senioribus, aut cæcitas audias ab illusoribus: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare? Sed fortitudo dicitis: Ergone ita perfectus quispiam inuenitur, cui non vel minimum aliquid interdum subripiatur de tam multis ac minutis, quæ passim vel à negligentibus præponitur imperantur? Minimè quidem cuiquam hoc ego dederim, cũ ipsi quoq; de se fateantur Apostoli: In multis offendimus omnes. Et si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Sed non continuo, vt aliquid peccauerimus, perimus, præsertim cum nos scripturæ consoletur: Si quis peccauerit, inquiens, aduocatum habemus Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Denique propheta de ipso testatur, quod pro transgressoribus rogauerit, ut non perirent. Vbi sanè notandum quis essent pro transgressoribus, non tamen pro contemptoribus legitur supplicasse. Verum li quomodo perire possunt pro quibus Salvator rogat ne pereant? Quamobrem non videon cur ita omnem inobedientiã & transgressionem, uel minorum quorumlibet mandatorum exaggerandam putauerimus, ut existimaretis. Quod ergo iam monacho peccatum veniale peccãti esse vel leue, cuius universitas actioni crimen insidiatur inobedientiæ? Sed hoc inde utique licet constare creditis, quod præceptorum iussionibus tantum tribuendum esse iudicatur, quantum si diuinitus traderentur. Quatenus inter se discrepent, & merito obseruationis, & transgressionis periculo. Cæterum, si non omnia unius esse constat uel necessitatis, uel utilitatis, uel dignitatis: sic non una de omnium transgressione fertur sententia: nec parta manent discrimina dispares culpas. Porrò nec pari culpa negliguntur, quæ non pari cura præcipiuntur, nec pari proinde pœna puniuntur. Ecce enim euangelium tam fugitiuum crapulæ, quàm fornicationis turpitudinem damnat. Verùm quis magis non horreat è duobus malis, turpitudine fœdari, quam cibo exsaturari? Nonne denique veritas in euangelio sub nominibus trabis & festucæ, graues leuesque discernit inobedientiæ culpas? Nonne ipsa disputante, imò diffiniente gradatim nobis distinguitur quæ cuiq; meritò pœna debeatur, dum alium iudicio, alium consilio, alium & gehenna reum esse protestatur? Quæ nam ergo consequendi necessitas cogit, ut si magistris diuina detur in suis præceptis auctoritas, nullũ ideo iam monacho leue aut veniale peccatum inueniri possit, & quod eius uniuersæ actioni crimen insidietur inobedientiæ? Esto: sit crimen mortis gehennalis illa gehenna uel gehennalis pœna assignatur: quale, quæso, illud diffinietur esse crimen, quod veritate iudice reum eum facit iudicio? Nec tamen diffitebimur esse reatum quod uel hactenus reum statuit. Quod si reatum, & peccatum. Porrò omne peccatum contra Dei mandatum præsumitur. Quod autem contra mandatum præsumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur quod iratici fratri, & inobedientia sit, & crimen non sit. Et unum inuentum est monacho leue ac veniale peccatum, quòdque non humani, sed diuini mandati statuat transgressorem. In hoc genere sunt transgressionis nonnulla stultiloquia seu vaniloquia, & quæque ociosè dicta facta & cogitata. Huiusmodi enim nunquam nisi contra mandatum, & dei mandatum usurpantur. Peccata quippe sunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen uenialia nõ criminalia reputantur, excepto cum per contemptum uertuntur in usum & consuetudinem: & tunc non peccati species, sed peccantis intentio punitur. Elatio quippe contemnentis, atque impœnitentis obstinatio, in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam, & conuertit in crimẽ grauis rebellionis nequum satis leuem simplicis transgressionis. Denique in quo inobedientiæ crimen absque dubio sit, apud Samuelem aduertite. Quasi, inquit, peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Non ait, c 1.Re.15
non acquiescere, sed nolle acquiescere: ut non iussionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba contemptio, scelus idololatriæ reputetur. Non est enim idipsum nolle obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nonnunquam & infirmitatis: illud uerò aut odiosæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ. Quod & ipsum repugnare est & resistere spiritui sancto: & si ad mortem usque perduraverit, blasphemia est, non remittenda siue in hoc seculo, siue in futuro. Non ergo qualiscunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam, sed repugnare, sed nolle obedire. Cæterum quanti absque illa pessima & rebelli uoluntate non obediunt? Quomodo itaque monacho crimen insidiatur inobedientiæ, si toties sine crimine transgreditur, quoties in transgressione defuerit huiusmodi recalcitrans & contẽtiosa uoluntas? Frustra autem comparant quidam, ut dicitis, quaslibet inobedientias antiquæ illi quæ facta est in paradiso: quæ nimirum ualuit, non solum obligare personam, sed & uitiare naturam. Arbitror tamen & ipsam primam grauissimãque prævaricationem, aut non aliunde, aut inde maximè iudicatam grauissimam, hoc est, ex rebellione defensionis quæ secuta est, quando Deo causam requirente peccati ut peccatores ad pœnitentiam prouocaret (nolebat quippe mortem eorum, sed magis ut conuerterentur & uiuerent) ipsi maluerunt declinare cor suum in uerba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Et quidem gemina malitia peccatoris. Primũ quòd nec sui misertus est, Ps.140.c
culpam propriam fateretur, & sanaretur: deinde quòd & uxorem ut se fallaciter excusaret, crudeliter accusauit. Quid est quòd denique dicitis in omni actione monacho crimen insidiari inobedientiæ, quasi aut furtim subrepat nescienti, aut casu accidat infœlici, aut non ualenti implere quod præcipitur, criminis calũnia struatur de impossibili? Itane, inquam, monacho crimẽ insidiatur inobedientiæ: cum & antiqua illa tam nota & tam noxia prævaricatio, facilè, ut creditur, indulgentiam consequeretur: dummodo confessio, & non defensio sequeretur?
Neque enim tantum, ut dictum est, nocuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuit simplicis actionis (quanuis ex deliberatione) transgressio, quantum adiunctæ excusationis cum præmeditatione obstinatio. Sed nunquid forte in lege quidem diuina habenda est hæc consideratio grauioris leuiorisque inobedientiæ, non autem ita & in regula nostra? Sed quis sane dicat plus tribuendum humanis quàm diuinis traditionibus, pluriſque quod per suos Deus, quàm quod per seipsum imperat, æstimandum? An non denique & apud sanctum Benedictum propriæ & distinctæ ab inuicem sententiæ inueniuntur, alia de leuioribus, alia de grauioribus inscripta culpis? Quid est autem leuior culpa, nisi leuior inobedientia? Traduntur igitur à prælatis interdum minora mandata, quorum transgressio leuiora secundum regulam parit & peccata: & tamen in Deum nihilominus præuaricatio sit, quoties abbatis iussio præteritur.

E Si quidem & ex ore ipso Dei non æqualia sunt promulgata, & ideo non æquali cuncta uigilantia obseruanda: sed alia cura exhibenda est ei proculdubio, quod ipse perhibet primũ
Mat. 5. b & maximum mandatum: alia his quæ alibi discernens, Qui soluerit (inquit) unum de his minimis meis mandatis. Quid ergo? Audiuimus ex regula grauiores, & leuiores culpas, legimus & in euangelio maxima minimaque mandata: & mandatorum transgressiones uniuersas dicemus æqualiter maximas? Non est igitur necesse ut concedam quod dicitis, aut Deo scilicet non tribui omne quod ab homine magistro accipitur quod non sit contra Deum, aut monacho nullum inueniri posse leue seu ueniale peccatum: quia etsi toties Deo (quod fatendum est) inobediens esse conuincitur, quoties eius qui pro Deo sibi præsit hominis mandatum, quod quidem iustitiæ non repugnet, prætergreditur: sicut tamen non par cura in executione exigitur, sic nec par culpa contrahitur ex transgressione. Etsi quippe unus est qui offenditur, non tamen unius ponderis quæ iubentur, nec unius subinde discriminis iussorum, est omnium censenda transgressio. Vnde pater Benedictus, Secundum, inquit, mensuram culpæ, excommunicationis extendatur mensura. Frustra proinde (ut uidetis) aut terremini, aut terrere conamini de obedientiæ promissione, quæ sit ex regulari professione, quasi non oporteat promittere quam constat nec integrè posse teneri, nec sine crimine præteriri:
F siquidem Deo quicquid Dei minister homo non perperam iusserit, imputandum constiterit. Frustra, inquam, ex hac occasione malum ita inobedientiæ exaggeratis, ac tam necessario bono promittendæ obedientiæ terreatis: quia etsi difficile cauetur ab hoc, noudũ respirare sub gratia, suaue Christi iugum nequaquã esse expertus, ideoque cernentibus adhuc infirmari per carnem, quia spiritus non adiuuat eius infirmitatẽ. Quid uero sibi uult illa distinctio, quod Dei quidem uox, prælati uerò hominis nequaquam omnino à quolibet iussa posse teneri prohibitare conceditis, quasi uero illa queant absq; illis integre custodiri? Sed si attenditis, de male quoque uiuentibus prælatis Dei præceptum est: Quæ dicunt facite. Igitur qui nõ
Iac. 3. facit, aperte non in hominem tantum, sed in Deum præuaricator existit. Itane ergo animos mendaces perfectè exequitur sui magistros? Quamobrem putatis? Quia nolumus, aut deos non possumus? Sed si uolumus & possumus, securi sumus. Si possumus & nolumus, superbi sumus. Porro ad cauendam superbiam, illam uere annuerim necessariam esse cautelam, quam dicitis ne forte incurratur inobedientiæ crimen. Quod si impossibile uos putatis ut non uidelicet impetu prauorum per contemptum interdũ superbiæ resistatur, scitote non paucos, sed innumeros aliter omnino sentire, nec aliud quàm quod proprio didicerint experimento. Si autẽ non impossibile quidem, sed tamen difficile esse fatetis magistros non contemnere, & dum ideo consentitis quoniam grauat non superbe sapere, murmuratis aduersus obedientiæ legem, affirmantes periculosum promittere quod iam laboriosum est ob
Mat. 19. seruare: ad hoc ego respondeo, imò nõ ego, sed dominus: Qui potest, inquit, capere, capiat. Hoc quippe est quod paulò superius dixi, quia antequam ædificium inchoares, prouidisse debueras vnde perficeres. Nunc autem (vt aiebam) aut non tentasses, aut perfice.

Veruntamẽ nemo si cautè profitetur, poterit se uera in nullo transgressurum, hoc est iam non peccaturum. Alioquin aut peraurat qui ita iurat, aut sanctior est illo qui ait: In multis offendimus omnes. Quod si
I consequens falsum esse uidetur, uidendum
Iac. 3. est & de eo quod antecedit, ne forte lex quæ data est propter trãsgressiones cohibendas, non solum non eas coerceat, sed & augeat insuper crimine periurij: liquidẽ id promittere nos in nostra pfessione credamus, quod certũ est non posse teneri. Partienda est proinde nobis in duo uniuersa hæc obseruatio regularis, in præcepta videlicet, & remedia. Præceptis instituitur uita contra peccatum, remedijs restituitur post peccatũ innocẽtia. Sic ergo utraque ista cõplectitur nostra professio, ut professus quisque cũ in aliquo forte regularium mandatorũ deliquerit, si ad remedium æquè regulare confugerit, etsi conuincitur transgressor mandati, nõ tamen pacti præuaricator. Solũ itaque censuerim fregisse votũ, violasse propositum, pactũ præuaricasse, qui & præceptum cõtempserit & remedium. Nam illum sane dico securum, qui etiam si interdum obedientiæ limitem præterit, consilium non respuit pœnitentiæ. Regulares namque terminos, etsi sæpe deliquerit, non euadit, qui censuræ quæ ex regula est, disciplinam non subterfugit.

Pars si quidem regulæ est regularis correctio, & in ea reperitur non solum bonæ uitæ institutio, sed etiam emendatio prauæ.

Inueniuntur in ea & præcepta obedientiæ & inobedientiæ remedia, vt ne peccando quidem a regula recedatur.

Fateor sanè impossibile cuiuis mortalium vel uenialiter interdum nõ delinquere in præceptis obedientiæ: sed nulla iam de impossibilitate quærela: quãdoquidẽ & ex regula licet id quoque cp criminaliter delinqui K contigerit, emendare. Quod ergo dicitis à nullis posse obseruari ad integrũ quicquid à magistris præcipitur, verum est: sed leuis culpa inobedientiæ est, & facilis cura eius inuenitur in regula, siquidem sit transgressio absque cõtemptu. Si autem & ipsum deesse aliquando non posse contenditis, id quidem falsum est: sed nec talem tamen inobedientiam sine cura relinquit diligentia regularis. Et licet fortiori egeat curationis medicamẽto, caret tamen morbo præuaricationis, nisi cum & ipsum forte medicamentũ cõtemnitur. Quæ cũ ita sint, frustra de impossibilitate causamur qui regulã profitemur, frustra nobis de peccandi necessitate blandimur, vt ideo iusta imperia prælatorũ Deo non imputanda, sed tanquã hominum cõtemnenda putemus, ne rem videlicet impossibilem contineremus nostra professio videatur, si tantum ex ea hominibus quantum Deo obedientiæ deberi asserimus. Cui enim iam vel ita professo impossibile, immo per Dei gratiam non perfacile sit cauere præuaricationem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem, vbi non inobedientia, sed impœnitentia facit prævaricatorem? Hoc quippe (vt iam dixi) professorum nemo spondet, vt non iam peccet, & ob hoc non continuò, vt quispiam aliquo modo non obedit, prævaricatorem se constituit, nisi qui se forte sic professum falsò existimat, quales nos vtique asseritis esse non paucos. De quibus etiam, si qui tamen sunt, vt dicitis, verum est, & quod subL ditis, quod nihil vtique aliud illa talis eorum credulitas, vel potius crudelitas in suis ipsorum operatur conscientiis, quam noxia illa recumbentium in idolio libertas in alienis.
Necesse est enim qui huiusmodi est, ex pro-
1. Co.8. pria perire sententia, quemadmodum in il-
c lius scientia clamat Apostolus infirmum pe-
1.Ti.4.b rire fratrem. Et quomodo nihil est commune, item ipse perhibet quod cum gratiarum actione percipitur, nisi ei qui putat aliquid esse commune: ita & regularis professio quantum in se est damnabilis non est, nisi ei qui damnabilem putat. Quod quatenus putari oporteat, puto satis superius demonstratum. Nunc iam respondendum est quæstiunculæ, quæ incidit vobis ex occasione apostolici præsentis capituli. Quæritis nempe vtrumnam ista de idolothytis Pauli senten-
Ro.14.c tia: Puto quia nihil commune est in Chri-
Ibidem. sto, nisi ei qui putat quid commune esse. Et rursum: Si comederit, damnatus est, quia non est ex fide: in generalem regulam trahi possit quatenus malum cuique sit bonum quodque quod agit si malum esse crediderit, ac tantum malum quantum crediderit: quod si annuero, rursum pergitis inquirere cur non econtrario tantum cuique bonum sit quod operatur, quantum vel falso opinatur. Mirum quippe vobis, imo & iniustum videtur, vt plus in malo quam in bono humanæ valeat intentionis opinio. Si respondero de malis quidem merito, ita credi propter oculum nequam: respondebitis, & mihi non immerito
M quoque propter simplicem oculum idem æ-
Mat. 6.c que putandum, & de bonis. Nam qui dicit ex oculo nequam corporis tenebras æstimari indicauit, & de simplici lucem æquè corporis approbari. Sed videte ne forte non sit verè oculus simplex, qui fallitur. Fallitur enim tã qui bonum malum, quam qui malum bonũ putauerit. Scitis autem neutrum horum, væ
Esa.5.c illud euitare propheticum: Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum: cum tamẽ nemo, qui hoc velit cauere maledictũ de quo meritas pronunciat, quod sit lux totius corporis, id est operis argumentum. Sed adsit veris, id est operis argumentum. Sed adsit veritatis præco veritatis clamet contra veritatem: præco veritatis clamet contra veritatem: nemo dedicat is, quod illa probauerit. Ego vero vt interior oculus vere simplex sit, dico & esse arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam bonum quidem diligat, sed verum non etiam habet quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam: & nescio quemadmodum iudicia veritatis vera esse possit cum falsitate iustitiæ. Volens denique ad verum diligendum instruere simplicitatem magistra veritas, ait: Estote, inquit, prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Præmisit ergo prudentiam, sine qua nemunem satis esse putauit simplicem scire. Quomodo denique tuus simplex erit oculus cum ignorantiæ veritatis? Aut vero vera poterit dici simplicitas quam simplex ignorat veritas? Scriptum est enim: Ignorans ignorabitur. Patet ergo laudabilem illam, & à domino laudatam simplicitatem absque his duobus non esse bona, scilicet bonitate, atque prudentia: vt oculus videlicet cordis, non solum pius qui fallere nolit, sed & cautus sit qui falli non possit. Quemadmodum sicut oculum simplicem duo illa faciunt bona, amor boni, & cognitio veri, sic oppositorum duo è regione mala constituunt, ignorantia & malitia. Porro inter duo hæc bona, quæ nec falli sinunt: & duo illa mala quæ nec fallere, quam fallere faciũt, duo sunt media. Vnum quidem bonum per quod oculus interior non falli queat ignorantia veri, zelo tamen boni fallere penitus non consentit. Alterum vero malum quod licet veri notitiã non impugnet, amorem tamen boni præ malitia minuit & tit. Quoniam omnis res melius diuiditur, innotescit: secundum hoc duplex malum, & illud item geminum bonum, quadrifariam diuidamus oculum cordis, in bonum, & malum, & peiorem: in malum, & peiorem. Et sic duo exempla. Est qui bonum diligit, & malum nescius agit. Huius quidem bonus est oculus, quia pius: non tamen simplex, quia cæcus. Et est qui bonum, & libenter agit, & prudenter intelligit. Istius reuera oculum non immerito simplicem dixerim, vtpote cui nec verum bonum desit, nec zelus scilicet boni, nec scientia. Hunc profectò requirit oculi simplicitas cùm respicit super filios hominum, vt videat si est intelligens aut requirens deum. Econtrario qui bonum minimè diligens, & malitia quidem peruersus est, sed sapiens vt faciat malum, per ignorantiam cæcus non est. Quem quidem ideo nondum appellauerim nequam, quòd vnum ei licet ad tuum malum non defit bonum, id est scientia. Sed est qui bonum forte nescius quod non diligit, agit, cui profectò non incongruè id quod dicatur nequam assignauerim, eo quod neutro caret malo, nec cæcitate, nec peruersitate. Dicatur siquidem nequã, quasi nequaquã: vt is solummodo nequam appelletur, qui nequaquã hoc est in nullo penitus appareat bonus, sed sit vtroq; bono vacuus, tam videlicet veri notitia, quàm & beneuolentia. Alius est itaque pius oculus non quidem fallere promptus, sed tamen falli, vt dictum est, pronus, de quo prophetа: Effraim, inquit, quasi columba seduca, non habens cor. Alius is quem Dominus simplicem dicit, tã nec fallere facilis quam fallere, de quo & apostoli docentur, cum eis dicunt: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Et item alius est oculus simpliciter malus, falleus vtique libenter, sed non facilè falsus: qualem profectò habere illi qui ore dominico astruuntur prudentes esse filios lucis in generatione sua. Et alius quem nequam esse definimus, quia sit duplicitèr malus, cui quippe & malitia parit ignorantiam, & ignorantia malitiam operit, ita vt sæpè nesciat & malum quod vult non facere, & bonum faciat quod non vult.
Obscuratum nempe est insipiens cor eorũ qui huiusmodi sunt, & quasi iam traditi in reprobum sensum, bonum omnino nec diligere, nec dignoscere queunt. De talibus scriptum est: Impius cùm venerit in profundum malorum, contemnit.
Nam qui huiusmodi est, cauere profectò malum, nec vult etiam si possit, nec si velit scit. Quamobrem hunc oculum in superiore diuisione illo altero censui non immerito peiorem, non quia malignior sit, sed quia peioribus offert. Ignorantia quippe securiorem, securitas segniorem facit, non nequiorem. Est tamen ex hoc proculdubio deterior, quòd ille solum habet malum malam intentionem, iste & falsam considerationem.
Ille vno caret è duobus bonis, bono zelo, iste & vero iudicio. Ex hoc itaque pessimo oculo qui neutrum bonum habet, & item ex illo optimo qui neutro caret, sentiendum est veritatem differuisse, aut tenebris obuoluisse totum corpus, aut luce perfundi. Nam reliqui duo, quorum neuter vtrique, aut bonum

habet aut malum: etsi ex parte possint, non tamen toti sufficiunt vel lucem dare vel tenebras corpori. Si igitur (vt ad propositam quæstiunculam reuertamur) is vere oculus nequam est, qui peruersus pariter & cæcus bonum agit, & malum credit, vtique rectè operando, sed opinando iniquè, bonum sibi in malum vertit, & tantum malum quantum crediderit, quandoquidem, iuxta sententiam Mat. 6.c
Domini, totum corpus tenebrosum reddit oculus nequam. Quid.n. luci relinquitur, ubi nec pia intentio, nec vera opinio inuenitur? At non ideo sequitur ut qui econtrario malum facit, & bonum putat, iuxta suam fidem similiter & ipse inueniat. Quare? Non est quippe simplex oculus ille, qui ex iudicio veritatis totum corpus lucidum reddat, qualem profectò superius definiuimus. Neque enim ex toto adhuc tenebræ desunt, vbi ignorantia veritatis lucem obscurat voluntatis. Cum itaque ille oculus vtrunque malum, is uero minimè vtrunque habeat bonum: nonne ratio videtur exigere vt plus ille noceat, quàm prosit iste? Neq; enim consequens est vt tantum D
valeat in bonum, bonum vnum: quantum duo mala, in malum.
Et quidem laude dignam dixerim, vel solam intentionem piam: nec planè condigna remuneratione fraudabitur in opere quoque non bono ipsa bona voluntas. Attamen sine malo quocunque non erit decepta simplicitas. Cur inquis? Nunquid non ex fide? Prorsus ex fide, sed falsa: vel certè potius non ex fide, quia fides falsa, fides non est. Denique de fide uera non falsa puto dixisse apostolum: Omne quod non est ex fide, peccatum est.
Non autem ex fide vera bonum creditur Ro.14.d
quod malum est. Est enim falsum. Peccatum igitur est. Vtrunque proinde complectitur præsens capitulum, Omne quod non est ex fide, peccatum est, &c. & cæcam videlicet malitiam, & deceptam innocentiam: quia quod à nesciente fit, & bonum prorsus condemnat intentio praua, & malum non penitus excusat recta.
Siue itaque malum putes bonum quod forte agis, siue bonum malum quod operaris, vtrunque peccatum est, quia neutrum ex fide, licet sanè leuius admodum peccetur vbi sana intentione sola reprehensibilis actio foris apparet, quàm vbi maligna latet etiam in nõ mala actione intentio. Verum quod absque vel minimo peccato non est, purum E

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonum minime est. Quo pacto ergo bonum non purũ puro malo cõparabitur in efficientia, hoc est, ut tam efficax ad bonum illud sit, quam ad malum istud? Et hæc super hac quæstione sufficiant. Nam ad superiores quoque satis reor esse responsum superius. Et quidem vos eadem sæpius dubitationes iteratis atque reuoluitis, sed mea non interest ipsarũ toties repetere solutiones. Sufficit enim semel soluisse etiam quod crebrius in quæstionẽ versatum fuerit. Quærentibus item de obedientiæ põdere, seu discrimine inobedientiæ, à latere indicit vobis, & de merito utriusque quærendum, utrum videlicet in quibusque præceptis quantum obedientia valet, tantum grauet inobedientia: vt verbi gratia,

Gẽ.22.a vel Abraham de immolando filio, vel ille nescio quis de filio itidem furni incendijs exponendo: tantum diuinæ indignationis, & vltionis merito incurrissent si non obedissent, quantum laudis, & gratiæ receperunt pro eo, quòd obedierunt. Quod uobis quidem, & durum videtur, & necessarium, sed non est. Enimuero constat nonnulla, nec fieri sine gloria, & posse non fieri sine culpa: ideoque si fiant, digna esse præmijs, non tamen supplicijs si non fiant. Nam & non tangere mulierem, meriti est non mediocris, & nullius tamen delicti propriam amplecti coniugem.

Mat.19. Istiusmodi sunt quæcunque euangelico illi
b capitulo congruere possunt. Qui potest capere capiat. Et rursum quædam per contrarium neglecta quidem offensam contrahunt, sed impleta gloriam non merentur, & damnant contemptorem, & auctorem non glorificant. Talia sunt quæcunque diuinitus lege publica imponuntur hominibus, sine quibus, nec saluari queunt. Hinc illud apud gentilem: Non feci furtum, non pasces in cru-

Luc.6.d ce coruos. Et in euangelio: Si diligitis
Mat.5.g eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Denique, & uni-

Luc.17. uersaliter: Cum feceritis omnia, quæ manc data sunt vobis, dicite quia serui inutiles sumus, quæ facere debueramus, fecimus. Ac si dicat: Si solis contenti estis præceptis, & traditionibus impositæ legis, & non sponte etiam perfectionis vos consilijs, & suasionibus mancipatis, liberi quidem estis à debito, non tamen pro merito glorioſi. Euasistis pœnam, sed non acquisistis coronam.

Quænam ergo uos necessitas cogit parere in singulis, quæ iniuncta fuerint, & formidare vltionem de transgressione, & de obseruatione sperare remunerationem? Eapropter in talibus generalis hæc regula teneatur, vt difficilioribus quidem agendis obedientia gratior, quam grauior præuaricatio iudicetur: & in facilioribus minusque onerosis contemptus damnabilior, quam actus laudabilior æstimetur. Iam etsi de hoc satis esse, videmus quatenus etiam tenenda sit ipsa, quæ professione firmari solet loci stabilitas, & quibus (si quibus tamen) ex causis rumpere illam vel liceat cuiquam, uel expediat. Et hinc siquidem dubitare vos dicitis. Ad ô bono quod semel quis vouerit, deceroere non licere: & ad hoc mutare locum quem sibi quisque delegerit, & cui se sua voluntate, & uoce firmauerit, omnino non conuenire, sed nec sanctus papa Gregorius. Ac-

lo, sed nec sanctus papa Gregorius. Ac-
nim: Perfecti quique magna se discretione subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora vquam vel in opere vel in cogitatione dilabatur. Sed quod hinc sensit vir apostolicus, hoc se Apostolus implere gloriatur, Quæ inquiens, retro oblitus, & ad ea, quæ sunt, extentus. An & prophetæ Ezechiel idem non significauit, cum de sanctis animalibus diceret: Non reuertebantur cum incederent, sed unum quodque ante faciem suam gradiebatur? Et hi omnes id ipsum do non aliud quam magistri sui sententiam secuti sunt, dicentis in euangelio: Nemo mitteus manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Præsertim bat proinde stabilitatis pactum omni deceps remisso descensu, contentioso discessu, vago, & curioso discursu, totius denique inconstantiæ leuitati: non tamen his quæ in professionis serie sequuntur, morum uidelicet conuersioni, & obedientiæ, quæ secundum regulam fit. Nam si hæc ibidem improbitate nimirum atque irreligiositate cohabitãtium obtineri forte nequiuerint, de ce spiritu libertatis transire indubitanter licebit deo ad locum alium, ubi non impediatur hamo reddere Deo uota sua, quæ distinxerunt labia sua. Equidem cum sancto Samuele eris, & cum peruerso peruerteris. Sane si religiosis ac bene ordinatis monasterijs nascatur lus professorum meo consilio, ne ardoris quidem vitæ desiderio sine licentia sui loci egredietur. Egressus tamen si meliorem inuenerit, & elegerit, meo nihilominus iam consilio non regrediatur ad priorem

bonum quod reliquerat & contempserat præ meliori? præsertim si illud melius tale fuerit, quod eius primæ professioni congruere uidea tur. Ipse nempe uiderit qua ratione, quaue intentione altiora seu arctiora præsumpserit: nam ad inferiora uel remissiora me consulere nequaquam apostatabit, si non tamen loci prioris uicinia reuocetur, quia de noto monasterio nec retineri quis regulariter potest, nec recipi sine consensu abbatis sui. Et accipite mas ifestius in exemplis, huius sententiæ rationem.

Fortè uult aliquis de Cluniacensibus institutis ad Cisterciensium sese stringere pauperiora, eligens præ illis nimirum consuetudinibus magis regulæ puritatem. Si me consulit, non consulo; si non, sanè id abbatis sui usurparit adsensu.

Quamobrem? Primò propter scandalum institutos quos deserit, deinde quia certa pro dubijs relinquere tutum non est. Forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertiò suspectam habeo leuitatem, qua id fæpe quod facile volumus antequam probemus experti iam nolumus, vno propè momento ipsum & cupientes & respuentes tam leuiter, quam irrationabiliter. Quales vtique non quæcos frequenter experimur, qui vna vix hora in una uoluntate durantes, aura leuitatis impulsi, vagi & instabiles hac & illac uelut ebrij nutant, mutantq; pro experimento iudicium, imò sine iudicio fluctuantes & tumultuantes tot de se consilia præsumunt, quot loca reuisunt: semper quod non habẽt cupientes, & quod habent fastidientes. Et quomodo ego (an aliquis professus regulam) non secundum regulam cum bona queam degere conscientia? Siquidem vouens & non solues, quid nisi peiero? Quasi non multo magis habeas vsque conqueri alibi quoque cum experis pure iuxta regulam conuersari. Profactio etiam tunc & qua nam inquies conscientia habeare sustineam extra domum meam priorem, quæ me de seculo fugientem excepit, initiauit ad bonum, signauit in salutem, mobiliusque fratribus, mobediens seniori, stabilitatis insuper præuaricans pactum, & primam iuriam faciens fidem?

Verumtamen neutra iusta querimonia est. Nam qui se ideo periurum putat, quod ad punctum regulam non obseruat, videtur mihi non satis attendere quid nuncuerit. Nemo quippe cum professetur spondet regulam, sed determinate secundum regulam sui, quisque conuersionem, suamq; deinceps conuersationem sese pollicetur dirigere. Hæc profectò huius temporis omnibus ferme monachis communis professio est. Et licet in diuersis monasterijs, diuersis & obseruantijs Deo seruiatur: quandiu tamen sui quisque loci bonos usus seruat, haud dubium quin secundum regulam uiuat, quoniam quidem boni vsus à regula non discordant.

Quisquis itaque tenet quod teneri inuenerit bonum, vbi professurus, profectò viuit sicut promittit: quia non aliud proculdubio quisq; promittit, q̃ quòd habere eorum p̃a videtur vita cum quibus deinceps viuere disponit & eligit. Quid enim? Nunquid, uerbi grana, aut in Maiori monasterio vlus Cluniacensiũ, aut ísti fortè illorum ritus, aut verò vtrique Cisterciensium districtionem literatoriã professentur? Attamen omnes secundum regulam professimur. Vna quidem oris ubique promissio, sed quia non una est omnibus cordis intentio, potest indubitanter sine detrimento salutis, & sine damno professionis, operis quoque non una ubique obseruatio celebrari. Sicut enim non omnes omnia tenent (etiam boni Christiani) quæ in euangelio sunt, omnes tamen secundum euangelium uiuunt, (nã qui concessis alligati coniugiis contenti sunt, non ideo tamen credunt se recessisse ab euangelio, quia euangelici sublimitatem consilij de cœlibe ducenda uita non elegerunt) ita sanè si in gradu illo inferiori legitimè ac fideliter conuersentur: sic quoque qui secundum regulam uiuere statuunt, etsi non ad unguem (vt dicitur) totam custodiunt, & si qua pro sui claustri ritu uel mutant, vel prætermittunt, à regulari tamen omnino professione non discedunt, donec tamen sobriè, & iustè, & piè, pro suorum moribus uiuere non desistũt. Denique regula ipsa tradit octauum humiltatis gradum, ut nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, uel maiorum cohortantur exempla. Exceptis proinde Cisterciensibus, & qui illorum fortè ritu non tam viuere secundum regulam, quàm ipsam ex integro purè ad literam (uti se sanè professos esse putant) tenere curant: de cætero neminem obedienter degentem, regularis moueat solennisque professio, in qua non fit de tota regula promissio, in his duntaxat monasterijs, in quibus ordo & disciplina seruatur cum bonis consuetudinibus.

Salua igitur cuique sua manet in cœnobijs bene ordinatis professio tantum si sana fuerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

& intētio. Cæterum, qui inquietus est, & ita credere non potest: sed magis credens, & cedens stimulanti conscientiæ exit, & quærit sibi soluat vota sua, quæ suo in loco, suo vtiq; iudicio vouerat quidem, sed non soluerat: sicut non laudo quòd egreditur, ita vt egrediatur non consulo, si tamen ad remotum ignotumque monasterium migrauerit.

Capitulo. De monachis peregrinis.

Cur ita? Tum propter Pauli sententiam, quæ beatum manifestè pronunciat, qui seipsum non iudicat in eo quod probat: tum ex nostri auctoritate magistri, qui talem & suscipi iubet, & retineri, inuentum quoque bonum & vtilem suasione allici, professione ligari. Denique suadeatur (inquit) ei vt stet. Et ne forte prioris sui monasterij memor, remordente (aut adsolet) conscientia, incipiat denuò de rupta stabilitate causari, generalem super huiusmodi scrupulo consolatoriam profert sententiam, dicens: Vbique enim uni Deo seruitur, uni regi militatur.

M

Porrò de vicino prohibet, quod iubet de peregrino, ne vicinitas inter monasteria forte scandali, rixæ materia sit, si alterutrum recipere monachos acquieuerint absque mutuo duntaxat adsensu.

Quod toties equidem experimur, quoties talis vspiam monachorum susceptio plane non nisi contra decretum regulare præsumitur. Quod si etiam post hæc fratris ita regulariter suscepti inquietiorem fortè animum pulsauerit recordatio scandali, quod discedens fratribus quos deseruit fecit, & quia oportet emendari suo reditu, quod ex discessu deliquerit: prudenter aduertat qui hoc cogitat, scandalum scandalo non bene emendari. Qualis deniq; emendatio erit, si vt aliis scandalum tollas, alios scandalizas? Quanquam profectò & tolerabilius scandalum illud sit & venialius, quod factum est intentione proficiendi in melius, quàm quòd facere cogitas ad deterius apostatando.

Sed ante quoque (licet non sine scandalo) tutius tuam sine dubio ad id quod putasti melius secutus es conscientiam, quàm si in priori bono & loco contra conscientiam permaneres: quanquam securè id posses, si sanè hinc eandem tuiipsius conscientiam reddere securam posses.

Ro 14.b Quapropter quod de manducante, & non manducante decernit apostolus: usurpemus & nos in nostræ huius disputatiunculæ conclusione, vt & qui propria impellente conscientia suum deserit locum, ne suum (quod putat) deserat votum, non deserentem animum spernat: & qui secura conscientia fraterum scandalum timens fratres non deserit, deserentem non iudicet. Et de his me accepisse tibi A quod sentio respondisse, sine præiudicio alterius sententis. Item postulatis absolui vos, cur uel beatus Gregorius nescio quibus, cur uel beatus Gregorius nescio quantum Venantium, habitum monachalem quem pie susceperat, impiéque reiecerat, non solùm resumere non cogit, sed etiam omnem superesse non cogit, sed etiam omnem superesse indulsisse communionem apostatæ perduranti: uel sanctus Augustinus consuluisse gui uotum quodammodo subiiciat continentiæ, ita ut in libro de virginitate adserere videatur, nec cœlibis quidem vitæ propositum copulæ posse præscribere coniugali quominus indissolubile maneat, etiam quod contubernalibus fallente diabolo fracto sanctitatis votum initum fuerit matrimonium.

Et ad hæc nihil præsens certius occurrit, nisi quod ita sanctis respondendum occurrit, nisi quod ita sanctis antistites sapuerunt: rectène, ipsi viderint. Nam ego in sensibus actibusque illaliorum patrum cautus profectò sum omnino non aliud æstimare, quàm quod beato apostolo esse, quæritur iam inter dispensatores, vt videlicet fidelis quis inueniatur.

Certus sum enim siue in suo abundauerit sensu, siue in Dei spiritu: sicut & in exemplo ita & in his ambos extitisse fideles, illum in dispensando quod præmanibus erat, illum in scribendo quod senserat.

Quod denique quæritis de quibusdam episcopis, quos sanctus item papa Gregorius ad tempus in monasterijs pro eorum exercitio legitur reclusisse, utrummam in his, an in monastico interim habitu habitarint cum monachis, ego nescio, nisi quòd credibile videtur nequaquam illos insignem religionis habitum suscepisse, quem non erant perpetuo habituri, sed tantum quæsisse quietem in secretis monasteriorum, & opportunitatem pœnitentiæ. Audire & hoc vultis à me, quæ inter cætera pœnitentiæ instituta monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuam, ut secundum baptisma nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi abrenuntiationem, ac singularem excellentiam conuersationis spiritualis, qua præeminens omnibus vitæ humanæ generibus huiusmodi conuersatio, professores & amatores suos reddit similes, dissimiles hominibus facit, imo diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos CHRISTO.

sur baptismi. Et quasi denique secundo baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra quæ sunt super terram, rursum Christum induimus, complantati de eo in baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum trāsferimur claritatis æternæ vitæ & in sancti huius secunda quadam regenerationē propositi de tenebris æquè non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum in lumen uirtutum euadimus, reddentes nobis illud apostoli: Nox præcessit, dies autē appropinquabit. Id quoque vobis insi nuari præcauimus, an abbatis mutatio monasterium suum mutare volentibus monachis in aliquo patrocinetur, hoc est si in morte uel depositione prælati plus aliquid libertatis sub ditis relaxetur, quo vtique licentius possint eo articulo temporis migrare quo voluerint, altero nerdum uidelicet substituto. Ad quod respondeo. Nequaquam. Etenim sponsio de abbatis uitæ non sumit terminum, sed de professionis quando ex more fit in oratorio, præsentia testimonium. Profitenti itaq; modus sit sua vita, non aliena. Attendat deniq; quod legislator ipse non solum senserit, sed & tenuerit: vt si quando, inquit, aliter fecerit (videlicet quàm promittit) à deo se sciat damnandum, quem irridet. Item dicit, quòd nec monachi sui iam corporis nouitius habiturus sit potestatem. Et rem: Perseuerantes, ait, in monasterijs usque ad mortem. Saluis igitur exceptionibus, quæ superior disputatio perstrinxit, de cæteris nulla liceat occasione monacho locum cui professus est citra suam mortem deserere, suo duntaxat arbitrio: alioquin præuaricator est, damnationem habens, quia primam fidem irritam facit. Sed uos pergitis amplius scitari, & dicitis: Quid si non potest nisi cum rancore perpetuo animi ibidem manere, ob minus videlicet regularem, minusve amabilem abbatis electionem? Subit animo nunc illud de euangelio quod de contagij lege docenti discipuli dommo respondebant. Si ita est, inquiunt, non expedit nubere. Magnæ reuera angustiæ. Si tenuerit exosam, nihil onerosius. Si dimiserit inuitam, nihil inchristianius. An non simili necessitate constringitur qui nec deserere ualet locum, ne fremgæ uotum: nec manere in loco, ne cum rancore uitæ, & uitam perdat? Quid consulam huic? Vt discedat? Non licet PP professio dem: Vt fiet? Propter rancorem non expedit. Duo mihi æquè inconuenientia, æquè periculosa proponitis, vt quicquid respondero, uobis minimè prosit.

Mat. 19.

Quæritis nempe quid è duobus monacho tutius sit, residere in proprio monasterio sub irregulariter electo cum rancore, an ad quietius viuendum aliò migrare. Quod quidem haud secus accipio, quàm si requirat quanam morte perire consulam, eum qui seipsum fortè perimere vult, incendio, an præcipitio. Reuera nanque & utitur qui in odio manet: & qui frangit propositum, in præceps ruit. Sed nos me in hac difficultate consilij facilè expeditis, cùm deinde sequimini: & quatenus accipi hoc ipsum uelitis quod appellatis irregulare, aperiendo subiungitis: præsertim si electionis irregularitas adeo inuoluta sit & intorta, uel licet de ea coram Deo non dubitetur, coram hominibus tamen, aut usi, aut nul latenus contineatur.

Venit nunc quoque in mentem sapientis elogium: Occasionem quærit, qui uult recedere ab amico. Quonam modo uos irregularem dicitis electionem, quæ cassari regulariter non ualet, aut reprobari? Et quidem legitur. Quod probari non potest, mihi infectum est. Sed dicitis. Et quis obediat scienter indigno, etsi non manifesto? Fratres, nònne legistis, & in uestra & in ueritatis regula: Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi: quæ dicunt facite, secundum autem opera illorum nolite facere? Iam de mutandis uestibus uel leuandis ob nocturnam illusionē accipite breue consilium. Iuxta ritum sui loci quemque facere consulo de huiusmodi, quæ diuersis modis diuersis in monasteriis certum est obseruari. De his qui in pluribus monasteriis professi sunt (quod penè oblitus fueram) puto satis esse responsum superius, cùm de loci stabilitate disputatum est, & non est necesse vt repetam.

Pro. 18. a

Mat. 23. a

Prætermitto, & aliqua de canonibus quæ vos requiritis, tum quoniam talium nostra non refert qui monachi sumus, tum quia in libris ipsi facile reperire potestis, si quærere non grauemini. Venio ad tria illa quæ in altera vestra rursum epistola continentur, vbi primum interrogatis quidnam consulam homini qui aduersus quempiam commotus fuerit: sed non adeo vt eum lædere ipse velit, adeo tamen vt libenter accipiat si quo modo aliunde lædi contigerit: sit ne videlicet tutum ita commoto accedere ad altare, an se subtrahere interim debeat, donec compescatur commotio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunquam mihi contingat turbatum ad pacis accedere sacrificium, cum ira, & discep-
tatione contingere sacramentum, in quo Deus indubitanter est mundum reconcilians sibi. Certè non recipitur munus quodcunque meum quod defero ad altare, nisi ante placato fratre quem me fortè læsisse memineris: quanto minus si meipsum non pacaueris prius? Quod deinde quæritis de contra-
phi. 3. d rietate, quæ inesse videtur duabus illic Pauli
2. Co. 5. sententijs:
b Conuersatio nostra in cœlis est: & quan-
F diu sumus in corpore, peregrinamur à domino: quomodo videlicet anima eodem tempore possit, & in corpore peregrinari à domino, & in cœlis simul esse cum domino, ipse soluit Apostolus, cum alibi dicit: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: in-
1. Cor. quantum quidem cognoscimus tanquã præ-
13. b sentia contemplantes, iam cum domino sumus: inquantum adhuc tanquam de futuris prophetamus, credentes, quæ non intelligimus, sperantes, quę non videmus, à Deo
Ibidem. peregrinamur, & in corpore. Cum autem venerit quod perfectum est, hoc est gloriæ plenitudo, quæ in resurrectione futura est, tunc euacuabitur quod ex parte est, corporis videlicet omnis corruptio, ex qua sine dubio contingit hæc, quæ adhuc ex parte manet nostra in corpore peregrinatio. Hoc est quod in se miserabiliter ingemiscens plangit, & ait:
Ro. 7. d Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

Non conqueritur de corpore tantum, sed de corpore mortis huius, hoc est eius quæ adhuc durat corruptionis: monstrans non corpus, sed corporis molestias esse causam pere-
Sapiẽ. 9. grinationis. Corpus quippe quod corrumpitur, aggrauat animam. Non corpus simpliciter, sed corpus quod corrumpitur aggrauat animam, in corruptio corporis oneri sit,
Ro. 8. d non natura. Vnde & qui intra semetipsos ingemiscunt, redemptionem expectant corporis sui, non amissionem. Meritò proinde grauati corporis necessitate, non societate, cupimus dissolui, & esse cum Christo, ut id
G quod manet ex parte adhuc exilium finiatur,
Phi. 3. d & quæ ex parte iã cœpit, cœlestis habitatio
Ro. 8. c perficiatur. Aut certè conuersatio nostra in cœlis est, quomodo idem dicit Apostolus: Spe enim salui facti sumus. Spe itaque iam in cœlestibus habitamus, cum adhuc re ipsa in terris peregrinemur, & in corpore. Vel aliter. Habemus, & unde corpori, & unde domino inhæreamus. Illud viuificando, & sensificando, illum credendo, & diligendo. Neque enim præsentior spiritus noster est vbi animat, quam ubi amat: nisi forte præsentior esse magis ubi inuitus, & necessitate tenetur, quàm quo sponte, & alacri fruitur voluntate. Denique vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Item si Deum amamus animas ex ipso viuit, uti corpus ex ipsa: quo pacto, quæso, præsentior esse contenditur ubi datur, quam unde accipit uitam? Fons liquidem vitæ charitas est, nec viuere animam diuerim, quæ de illo non hauserit. Haurire porro quomodo potest, nisi fuerit præsens ipsi fonti qui charitas est, quæ Deus est? Præsens igitur Deo est qui Deum amat, in quantum amat. In quo enim minus amat, absens profectò est. In eo autem minus deum amare conuincitur, quòd carnis adhuc necessitatibus occupatur. Illa uerò citra corporis occupatio quid est, nisi à Deo quædam alienatio? & absentatio quid, nisi peregrinatio? Et peregrinamur ergo à domino, & in corpore peregrinamur, cuius nostra nimirum, & intuitio præpolitur rerum, & cura ibi ritas fatigatur. In fine secundæ epistolæ interrogatis quid sentiendum arbitror de eo quod in euangelio nobis promittitur fore nim merces vestra multa est in cœlis: animes maximè sanctum Augustinum dicentes per hoc, non cœlos istos visibiles, & corporeos oportere intelligi, ne merces nostra rebus mobilibus volubilibusque videatur locari, ideoque spiritualia quædam firmamenta esse intelligenda: de quibus nescius (ceditis) quid uel suspicari debeatis. Sed attenditis quod legistis: Regnum Dei intra vos est: & Habitare Christum per fidem in cordibus vestris tanquam vtique regnum in regno suo: & Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis: non quidem, quæ reuelabitur nobis velut aliquid exterius, sed in nobis, quasi intus iam manens, sed nondum apparens. Et item: Omnis gloria eius filiæ regis abintus, & ascendet homo ad cor altum, sed & ascensiones in corde suo disposuit, sumque anima iusti sedes est sapientiæ, vnique sine dubio illa uox est, cœlum mihi sedes est: si hæc, inquam, hisque similia non pauca in scripturis aduertitis, profectò studebitis ad querendum regnum Dei, & iustitiam eius, intrare potius ad uos quam vel extra eos, vel ascendere supra: Sed supra sanè nil est

diuerim loci positione, sicut cœlum à terra locum tenet exteriorem, sol luna & sydera superiorem. Nam eadem ipsa quæ intra nos sunt subtilioris suæ naturæ inuisibilitate, etiam supra nos sita sublimiori excellẽtiæ dignitate, & extra quoque immensitate maiestatis. Sed altissima sunt hæc, egentia vtique & diligentiori disputatione, & doctiori disputatore, & opere prolixiori. Ego enim putaueram modum in his tractandis epistolarem nequaquã excessum iri, sed sermo (vt video) processit in longius quàm speraui. Proinde uos si placet, fratrum, si placet epistolam nominate: nam ego siue in paucis, siue in multis vestræ debui (quod & studui) satisfacere voluntati.

Explicit liber de præcepto & dispensatione.

DIVI BERNARDI ABBATIS Clarævallis, in tractatum de diligendo Deo,

PROLOGVS.

VIro illustri Domino Haymerico, ecclesiæ Romanę diacono, cardinali & cancellario, Bernardus ab Vbas dictus de Claraualle, Dño uiue re& in Dño mori. Orationes à me & nõ quæ filiorũ poscere solebatis: & quidẽ ego ad neu tẽ idoneum me esse confido. Verùm illud in dicit professio, etsi non ita conuersatio. Ad K hoc verò (ut uerum fatear) ea mihi deesse uidentur, quæ maximè necessariæ uiderentur, diligentiam & ingenium. Placet tamen fateor. quid pro carnalibus spiritualia repetitis, si facile apud locupletiorem id facere libuisset. Quia uero doctis & indoctis pariter in istiusmodi excusandi mos est: nec facilè scitur quæ uere ex imperitia, quæue ex verecundia excusatio prodeat, si non tuiuncti operis obeditio probet: accipite de mea paupertate quod habeo, ne tacendo philosophus puter. Nec earum ad omnia spondeo me responsurum. Ad id solum quod de diligendo Deo quęritis, respondebo quod ipse dabit. Hoc enim & sapidulcius, & tractatur securius, & auditur utilius. Reliqua diligentioribus reseruate.

Tractatus.

VLtis ergo à me audire quare, & quomodo diligendus sit Deus? Et ego. Causa diligendi Deum, deus est. Modus sine modo diligere.
Est ne hoc satis?
Fortasis vtique, sed sapienti. Cæterum, si & insipientibus debitor sum, vbi sat est dictum sapienti, etiam illis gerendus mos est. Itaque propter tardiores idem profusius, quàm profundius repetere non grauabor. Ob duplicem ergo causam L. Deum dixerim propter seipsum diligendum: siue quia nihil iustius, siue quia nil diligi fructuosius potest. Duplicem siquidem parit sensum cum quæritur de Deo cur diligendus sit. Dubitari nanque potest quid potissimum dubitetur; vtrumnam quo suo merito Deus, aut certè quo nostro sit commodo diligendus. Sanè ad utrunque idem respondeam: non planè aliam mihi dignam occurrere causam diligendi ipsum, præter ipsum. Et prius de merito uideamus. Multum quippe meruit de nobis, qui & immeritis dedit seipsum nobis: Quid enim melius seipso poterat dare uel ipse? Ergo si Dei meritum quæritur, cùm ipsum diligendi causa quæritur, illud est præcipuum, quia ipse prior dilexit nos. Dignus planè qui redametur, præsertim si aduertatur quis, quos, quantumque amauerit. Quis enim? Num is cui omnis spiritus confitetur, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges? Est uera huius charitas maiestatis, Ps. 15. a quippe non quærentis quæ sua sunt. Quibus autem tanta puritas exhibetur? Cum adhuc, inquit, inimici essemus, reconciliati sumus Deo. Dilexit ergo Deus, & gratis, & inimi- Ro. 5. b cos. Sed quantum? Quantum dixit Ioan- Ioã. 3. b nes: Sic Deus dilexit mundum, ut unigeni- Ro. 8. f tum daret. Et Paulus: Qui proprio (ait) filio non pepercit, sed pro nobis tradidit illum. Ipse nanque filius pro se: Maiorem, inquit, charitatem nemo habet, quàm ut animam Ioã. 15. b suam ponat quis pro amicis suis. Sic me- M ruit iustus ab impijs, sumus ab infimis, ab infirmis omnipotens. Sed dicet aliquis: ita quidem ab hominibus, sed ab angelis non ita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verum est, quia necesse non fuit. Cæterum qui hominibus subuenit in tali necessitate, seruauit angelos à tali necessitate. Et qui homines diligendo tales fecit ne tales remanerent, ipse eque diligendo dedit, & angelis ne tale fierent. Quibus hęc palàm sunt, palàm arbitror esse, & cur Deus diligendus sit: hoc est, unde diligi meruerit. Quòd si infideles hęc latent, Deo tamen in promptu est ingratos confundere super innumeris beneficijs suis humano nimirum, & usu præstitis, & sensui manifestis. Nempe quis alius administrat cibum omni vescenti, cernenti lucem, spiranti flatum? Sed stultum est velle modo enumerare quæ innumera esse non longè ante præfatus sum: satis est ad exemplum præcipua protulisse, panem, solem, & aerem. Præcipua dico, non quia excellentiora, sed quia necessariora sunt, quippe corpori. Quærat enim homo eminentiora bona sua in ea parte sui qua præeminet sibi: hoc est in anima, quæ sunt dignitas scientia, virtus. Dignitatem in homine liberum arbitrium dico: in quo ei nimirum datum est cęteris non solum præeminere, sed & præsidere animantibus. Scientiam verò qua eandem in se dignitatem agnoscat: non à se tamen. Porrò, virtutem qua subinde ipsum à quo est, & inquirat non segniter, & teneat fortiter cum inuenerit. Itaque geminũ vnũquodque trium horum apparet. Dignitatẽ A siquidem demonstrat humanam, non solum naturę prærogatiua, sed & potentia dominatus: quod terror hominis super cũcta animantia terræ imminere decernitur. Scientia quoque duplex erit, si hanc ipsam dignitatem, vel aliud quodque bonum in nobis, & nobis ineſſe, & à nobis nõ esse nouerimus. Porrò virtus, & ipsa æquè bifaria cognoscetur, si auctorem consequenter inquirimus, inuentoque inseparabiliter inhæremus. Dignitas ergo siue scientia non prodest: illa verò etiam obest, si virtus defuerit: quod vtrũque ratio declarat subiecta. Habere enim quod habere te nescias, quam gloriam habet? Porrò nosse quod habeas, sed quia à te non habeas ignorare: habet gloriam, sed nõ apud Deum. Apud se autem glorianti dicitur ab
2.Cor.4 apostolo: Quid habes quod non accepisti? b
Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Non ait simpliciter, Quid gloriaris: sed addit, Quasi non acceperis: vt adserat reprehensibilem non qui in habitis, sed qui tanquam in non acceptis gloriatur.

Meritò vana gloria nuncupatur huiusmodi veritatis nimirum solido carens fundamento. Veram enim gloriam ab hac ita abhorret. Qui gloriatur, ait, in domino gloriet-C
tur: hoc est, in ueritate. Veritas quippe Dominus est. Vtrunque ergo scias oportet, & quid sis, & quòd à teipso non sis: aut omnino videlicet non glorieris, aut non niter glorieris. Denique si non cognoueris, Ca
inquit, teipsum, egredere post greges soli- B
lium uorum. Reuera ita sit: homo facius in honore cum honorem ipsum non intelligit: talis suæ ignorantiæ merito comparatus pecoribus, velut quibusdam præsinis sua corruptionis, & mortalitatis consortibus.

Fit igitur vt sese non agnoscendo, egregias rationis munere creatura, irrationalibus gregibus aggregari incipiat, dum ignota propriæ gloriæ, quæ ab intus est confundada, foris rebus sensibilibus fuia ipsius curiositate abducitur: efficiturque vna de cæteris quòd se præ cęteris nihil accepisse intelligat.

Itaque valde cauendæ hæc ignorantiæ, de nobis minus nobis forte sentimus, sed ad minus imò & plus illa, qua plus nobis tribuimus: quod fit, si bonum quodcunque in nobis esse, & à nobis, decepti putemus. Atrò super vtranque ignorantiam declinandã, & exeranda illa præsumptio est, qua sibi & prudẽs fortè audeas de bonis non suis quærere gloriam: & quod certus es à te non esse, inde tamen alterius rapere tua vtrearis honorem. Prior equidem ignoratia gloriam non habet: posterior verò habet quidem, sed non apud Deum. Cæterum hoc tertium malum quod iam scienter committitur, usurpat & contra Deum. Intumdenique ignorantia illa posteriori barrogantia gramor atque periculosior apparet, quo per illam quidem Deus nesciturpretur, per istam & contemnitur. Intantum, & pri- istam & contemnitur. Intantum, & pri- ri deterior ac detestabilior: vt cùm per illam pecoribus, per istam, & dæmonibus simi- mur. Est quippe superbia, & delictum maximum vti datis tanquam innatis: & ab ipsis beneficijs gloriam vsurpare beneficij.

Quamobrem cum duabus istis dignitate atque scientia, opus est, & virtute: quæ vsque fructus est, per quam ille inquirit, & tenetur, qui omnium auctor, & dator meritò glorificetur de omnibus. Alioquin & non faciens digna, multis inpulsabit. Quæ re? Vtique, quia noluit intelligere vt bene ageret. Magis autem iniquitatem modo

tus est in cubili suo, dum de bonis quæ à se non esse ex scientię dono certissimè competerit: boni domini gloriam seruus impius capere sibi, imò, & raptare molitur. Liquet igitur, & absque scientia dignitatem esse omnino inutilem, & scientiam absque virtute damnabilem. Verum homo virtutis, cui nec damnosa scientia, nec infructuosa dignitas manet: clamat Deo, & ingenuè confite-
psa.113. tur: Non nobis, inquiens, domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Hoc est, nil nobis, ò domine, de scientia, nil nobis de dignitate tribuimus, sed tuo totum (à quo totum est) nomini deputamus. Cęterum ne à proposito lõge nimis digressi sumus, dum demonstrare satagimus eos quoque, qui Christum nesciunt, satis per legem naturalẽ ex percepris bonis corporis animęq; monere quatenus Deum propter Deum, & ipsi diligere deberent. Nanque vt breuiter quæ super hoc dicta sunt iterentur: quis vel infidelis ignoret suo corpori non ab alio in hac mortali vita supradicta illa necessaria mi-
psal.35. nistrari: vnde videlicet subsistat, vnde vi- c
deat, vnde spiret, quàm ab illo qui dat escã omni carni, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & in-
Mat.5.g iustos? Quis item vel impius putet alium cuius quæ in anima splendet humanæ dignitatis auctorem, præter illum ipsum qui in
Gen.1.c. Genesi loquitur: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram? Quis
psa.93.b alium scientiæ largitorẽ existimet, nisi æquè ipsum qui docet hominem scientiam? Quis itidẽ domini virtutum? Meretur ergo amari propter seipsum Deus, & ab infidelitequi etsi neſciat Christum, scit tamen seipsum. Proinde inexcusabilis est omnis, etiam infidelis, si non diligit dominum Deum suum toto corde, tota anima, tota virtute sua. Clamant nempe intus ei innata, & non ignota rationi iustitia: quia ex toto se illum diligere debeat, cui se totum debere non ignorat. Verùm id difficile, imò impossibile est, suis sciliceet quempiam liberive arbitrij viribus semel acceptæ à Deo, ad Dei ex toto conuertere voluntatem: & non magis ad propriam retorquere, eaque sibi tanquam propria re-
Philip.2 tinere, sicut scriptum est: Omnes quæ sua c
sunt quærunt. Et item: Proni sunt sensus, & cogitationes hominis in malum. Constat quod planè fideles norunt, quàm omnino necessarium habeant Iesum, & hunc crucifixum: dum admirantes, & amplexantes supereminentem scientiæ charitatem in ipso, id vel tantillum quod sunt, in tantæ dilectionis uel dignationis vicem non repẽdere confunduntur. Facilè proinde plus diligunt, qui se amplius dilectos intelligunt. E
Cui autem minus donatum est, minus diligit. Iudæus sanè, siue paganus, nequaquã Luc.7.g
talibus aculeis incitatur amoris, quales ecclesia experitur, quæ ait: Vulnerata chari- Cãt.3.b
tate ego sum. Et rursum: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Cernit regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Cernit vnicum patris, crucem sibi baiulantem. Cernit cęsum, & consputum dominum maiestatis. Cernit auctorem vitæ, & gloriæ, confixum clauis, percussum lancea, opprobriis saturatum: tandem illam dilectam animam suam ponere pro amicis suis. Cernit hæc, & suam magis ipsius animam gladius amoris transuerberat, & dicit: Fulcite me Cãt.2.b
floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Hæc sunt quippe mala punica quæ in hortum introducta dilecti sponsa carpit ex lignо vitæ, à cœlesti pane proprium mutuata saporem, colorem à sanguine Christi. Videt deinde mortem mortuam, & mortis auctorem triumphatum. Videt de inferis ad terras, de terris ad superos captiuam duci captiuitatem, vt in nomine Iesu omne genu Philip.2
flectatur, cœlestium, terrestrium, & infer- d
norum. Aduertit terram quæ spinas, & tribulos sub antiquo maledicto produxerat, ad nouæ benedictionis gratiam innouatam refloruisse. Et in his omnibus illius recordata uersiculi: Et refloruit caro mea, & ex Psal.27.
uoluntate mea confitebor ei: passionis ma- c
lis quæ de arbore tulerat crucis, cupit iungere, & de floribus resurrectionis, quorum F
præsertim fragrantia sponsum ad se crebrius recusendam inuitet. Denique ait: Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus, lectulus Cãt.1.c
noster floridus. Quæ lectulum monstrat, satis quid desideret aperit: & cùm floridum nuncuat, satis indicat vnde quod desiderat obtinere præsumat. Non enim de suis meritis, sed de floribus agri cui benedixit Deus. Gẽ.27.a
Delectatur floribus Christus, qui in Nazareth, & concipi voluit, & nutriri. Gaudet sponsus cœlestis talibus odoramentis, & cordis thalamum frequenter libenterque ingreditur, quod istiusmodi refertum fructi-

bus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus, floribusque respersum inuenerit. Vbi suæ videlicet aut passionis gratiam, aut resurrectionis gloriam sedula inspicit cogitatiõe versari, ibi profectò adest sedulus, adest libens. Monimenta siquidem passionis fructus agnosce quasi anni præteriti, omniũ vtique retro temporum sub peccati mortisq; imperio decursorum, tandem in plenitudine temporis appetentes. Porrò autem resurrectionis insignia, nouos aduerte flores sequentis temporis, in nouam sub gratia reuirescentis ætatem, quorum fructum generalis futura resurrectio in fine parturiet sine fine mansurum. Iam, inquit, hyems transiit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, æstiuum tempus aduenisse cum illo significans, qui de mortis gelu in vernalem quãdam nouæ vitæ temperiem resolutus, Ecce (ait) noua facio omnia.

Cãt.2.c

Apo.21 b

Cuius caro seminata est in morte, resloruit in resurrectione. Ad cuius mox odorem in campo conuallis nostræ reuirescunt arida, recalescunt frigida, mortua reuiuiscunt. Horum ergo nouitate florum ac fructuum, & plenitudine agri suauissimum spirantis odorem, ipse quoque pater in filio innouante omnia delectatur, ita vt dicat: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Bene pleni, de cuius plenitudine omnes accepimus. Sponsa tamen familiarius ex eo sibi cum uult flores legit, & carpit poma, quibus propriæ aspergat intima conscientiæ: & intranti sponso cordis lectulus suaue redoleat. Oportet enim nos, si crebrum volumus habere hospitem Christum, corda nostra semper habere munita fidelibus testimonijs, tam de misericordia scilicet morientis, quam de potentia resurgentis: quomodo Dauid aiebat: Duo hęc audiui, quia potestas dei est, & tibi domine misericordia. Siquidem vtriusq; rei testimonia credibilia facta sunt nimis, Christo vtique moriente propter delicta nostra, & resurgente propter iustificationem nostram, & ascendente ad protectionem nostram, & mittente spiritum ad consolationem nostram, & quandoque redituro ad consumationem nostram. Nempe in morte misericordiam, potentiam in resurrectione, vtrãque in singulis exhibuit reliquorum. Hæc mala, hi flores, quibus sponsa se interim stipari postulat, & fulciri: credo sentiens facilè vim in se amoris posse tepescere, & langueſcere quodammodo, si non talibus

Gc.27.d

psa.61.c

iugiter foueatur incentiuis, donec introducta quandoque in cubiculum, thu capitis ejecta quandoque in cubiculum, thu capitis ejectata amplexibus, & dicat: Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Sentiet quippe tunc, & probabit vniuersa dilectionis testimonia, quæ in primi aduentu tanquam de sinistra dilecti anteperat, præ multitudine dulcedinis amplexantis dexteræ contemnenda, & omnino iam quasi subtus habenda. Sentiet quod audierat: Caro non prodest quicquam, spiritus est qui vuiuificat. Probabit quod legerat: Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Quod verò sequitur: Memoria mea in generatione seculorum: hoc dicit, quia quandiu stat præsens cernitur seculum, in quo generatio aduenit, & generatio præterit, non deerit electis consolatio de memoria, quibus mandum de præsentia plena refectio indulgetur. Vnde scriptum est: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt: haud dubium quin hi quos paulò superius dixerat: Generatio & generatio laudabit opera tua. Memoria ergo in generatione seculorum, præsentia in regno cœlorum. Ex ista gloriatur iam assumpta electio, de illa interim peregrinans generatio consolatur. Sed interest quænam generatio ex dei capiat recreationem, datione solamen. Non enim generatio præsumptuosa & exasperans, cui dicitur: Ve vobis duas & exasperans, cui dicitur: Ve vobis duuites, qui habetis consolationem vestram, sed quæ dicere veraciter potest, Renuit consolaria anima mea. Huic planè & credimus si secuta adiecerit: Memor fui dei, & delectatus sum. Iustum quippe est vt quos præsentia non delectant, præsto eis sit memoria futurorum. Et qui de rerum fluentium qualibet affluentia despiciunt consolari, recordatio illos delectet æternitatis. Et hoc est generatio quærentium dominum, sine rentium non quæ sua sunt, sed faciem dei Iacob. Dei ergo quærentibus & sustinentibus præsentiam, præsto interim & dulcis memoria est. Non tamen qua satientur, sed qua magis esuriant vnde satientur. Hoc ipsum de se cibus ipse testatur, ita dicens: Qui edit me adhuc esuriet: & qui eo sobrius est: Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua. Beati tamen iam nunc qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam quandoque ipsi & non alij saturabuntur. Væ tibi generatio praua atque peruersa, væ tibi populo stulto & insipiens, qui & memoriam

fastidia

Tim.6 b

Mat.25.d

laqueis venantium, siquidem qui volunt diuites fieri in hoc seculo, incidunt in laqueũ diaboli. Nec tunc à verbo aspero poteris liberari. O verbum asperum, ò sermo durus, ite maledicti in ignem æternum. Durior planè atque asperior illo qui quotidie nobis de memoria passionis in ecclesia replicat sanguinem meum, habet vitam æternam: hoc est, qui recolit mortem meam, & exemplo meo mortificat membra sua quæ sunt super terram, habet vitam æternam.

Hoc est, si compatimini, & conregnabitis. Et tamen plerique ab hac voce resilientes & abeuntes hodieque retrorsum, respondere non verbo, sed facto: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Itaque generatio quæ non direxit cor suum, & non creditus cum deo spiritus eius, sed magis sperans in incerto diuitiarum, verbum modo crucis audire prætuatur, ac memoriam passionis sibi iudicat onerosam. Verùm qualibet verba illius pondus in præsentia suimet, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius? Superest enim. At verò generatio rectorum benedicetur, qui vtique cum apostolo, sine aduersis, sine præsentes contendut placere patris mei, & cætera. Tunc illa quæ non direxit cor suum, serò quidem experietur, quam iusti in illius comparatione doloris, iugum Christi suaue, & onus leue fuerit, cui tanquam grauí & aspero duram ceruicem superbe subduxit. Non poteſtis, ò miseri seruí mammonæ, simul gloriari in cruce domini nostri Iesu Christi, & sperare in pecuniæ thesauris: post aurum abire, & probare quam suauis est dominus. Proinde quem suauem in memoria non sentitis, asperum procul dubio in præsentia sentietis. Exterum, fidelis anima & suspirat præsentiam inhianter, & in memoria requiescit suauiter, & donec idonea sit reuelata facie spectari gloriam Dei, crucis ignominia gloriatur. Sic profectò, sic sponsa & columba Christi paulat sibi interim, & dormit inter medios cleros fortita iam impræsentiarum de memoria abundantiæ suauitatis tuæ domine Iesu pennas dealbidis, & præsentiam expaueſcit. Meritò quidem. Nec modo enim liberari vis

Mat.25.d

Mat.25.d

Mat.25.d

gentatas, innocentiæ videlicet pudicitiæque candorem, & sperans insuper adimpleri lætitia cum vultu tuo, ubi etiam fiant posteriora dorsi eius in pallore auri, quando in splendoribus sanctorum introducta cum gaudio, sapientiæ plenius fuerit illustrata fulgoribus. Merito proinde iam nunc gloriatur, & dicit: Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. In læua repu tãs recordationem illius charitatis qua nulla maior est, quòd animã suam posuit pro amicis suis: in dextera vero beatam visionem quam promisit amicis suis, & gaudium de præsentia maiestatis.

L

Cant. 2. a

Meritò illa Dei, & deifica visio, illa diuinæ præsentiæ inæstimabilis delectatio in dextera deputatur, de qua & delectabiliter canitur: Delectationes in dextera tua vsque in finem. Merito in læua, admirabilis illa memorata, & semper memoranda dilectio collocatur, quòd donec transeat iniquitas, super eam si confugerit cumbat, & requiescat. Merito ergo læua sponsi sub capite sponsæ, super quam videlicet caput suum reclinata sustentet, hoc est mentis suæ intentionem, ne incuruetur, & inclinetur in carnalia, & secularia desideria, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.

psa.15.c

Sapiẽ.9. d

Quid namque aliud faciat consideratæ tanta, & tam indebita miseratio, tam gratuita, et sic probata dilectio, tã inopinata dignatio, tam inuicta mansuetudo, tam stupenda dulcedo? Quid, inquam, hæc omnia faciant diligenter considerata, nisi ut considerantis animam ab omni penitus prauo vindicatam amore, ad se miserabiliter rapiant, vehementer adficiant, faciantque præ se contemnere quicquid nisi in contemptu horum appeti non potest? Nimirum proinde in odore vnguentorum horum sponsa currit alacriter, amat ardenter, & parum sibi amare sic amata videtur etiam cum se tota in amore perstrinxerit. Nec immerito: Quid magnum enim tanto, & tanti repensatur amori, si pulus exiguus totum se ad redamnandum collegerit, quem illa nimirum maiestas in amore præueniens, tota in opus salutis eius intenta conspicitur? Denique sic Deus dilexit mundum, vt unigenitum daret. Haud dubium quin de patre dicat. Item tradidit in mortem animam suam. Nec dubium quin filium loquatur. Ait & de spiritu sancto: Spiritus paracletus

M

Ioã. 3.b Esa. 35. d

Io.15.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret uobis omnia quæcunque dixero uobis. Amat ergo Deus, & ex se toto amat, quia tota trinitas amat: si tamen totum dici potest de infinito, & incomprehensibili, aut certe de simplici. Intuens ergo hæc, credo satis agnoscit quare Deus diligendus sit: hoc est, unde diligi mereatur.

Cæterum infidelis non habens filium nec patrem, proinde habet nec Spiritum sanctum.

Ioã. 5.d Qui enim non honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illum, sed nec Spiritum sanctum quem misit ille. Is itaque mirum non est, si quem minus agnoscit, minus

A & diligit. Attamen, & ipse totum ei sese debere non ignorat, quem sui totius non ignorat auctorem.

Quid ergo ego qui Deum meum teneo uitæ meæ, non solum gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium consolatorem, solicitum gubernatorem: sed insuper etiam copiosissimum redemptorem, æternum conseruatorem, ditatorem, glorificatorem?

ps. 129.a Sicut scriptum est: Copiosa apud eum re-
Heb. 9.c demptio. Et item: Introiuit semel in sanps. 36.c cta, æterna redemptione inuenta. Et de con-
Luc. 6. f seruatione: Non relinquet sanctos suos, in æternum conseruabuntur. Et de locupletatione. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superefluentem dabunt in
1.Co.2. sinum uestrum. Et rursum: Nec oculus uid-
b dit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascen-
Phi. 3.d dit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Et de glorificatione: Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configu-
Ro. 8. d ratum corpori claritatis suæ. Et illud: Non
2.Co.4. sunt condignæ passiones huius temporis ad
d futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et iterum: Id quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ: supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus quæ uidentur, sed quæ non uidentur. Quid retribuam domino pro omnibus his? Illum ratio urget, & iustitia naturalis totum se tradere illi, à quo se totum habet, & ex se toto debere diligere.

Mihi profecto fides tanto plus indicit amã-
B dum, quanto & cum meipso pluris æstimandum intelligo: quippe qui illum non solum mei, sed sui quoque ipsius teneo largitorem. Denique nondum tempus fidei aduenerat, nondum innotuerat in carne Deus, obierat in cruce, prodierat de sepulchro, redierat ad patrem: nondum, inquam, commendauerat in nobis suum multam dilectionem: illum adhuc iam multa locuti sumus: cum iam manifestum est homini diligere dominum Deum suum toto corde, tota anima, tota uirtute sua, id est, ex omni quod est, quod scit, quod potest. Nec tamen iniustus Deus, iniuste exigens uendicans opus, & dona. Vt quid enim non amaret opus artificem, cum haberet unde ad posset? Et cur non quantum omnino posset, cum nihil omnino, nisi eius munere posset? Ad hæc, quòd de nihilo, quod gratis, quòd in hac dignitate conditum est, & exhibitum dilectionis manifestius facit, & extitum iustiorem ostendit. Cæterum quam tum putamus adiectum beneficij, cum homines, & iumenta saluauit: quemadmodum multiplicauit misericordiam suam Deus! Nos dico qui mutauimus gloriam nostrum in similitudinem uituli comedentis fœnum, peccando comparati iumentis insipientibus! Quod si totum me debeo pro me facto: quid addam iam & pro refecto, & refecto hoc instaurato? Nec enim tam facile refectus, quam factus. siquidem non solum de me, sed de omni quoque quod factum est, scriptum est: Dixit, & facta sunt. At uero qui me tam semel dicendo fecit, in reficiendo prope bis tantum & semel dicendo fecit, in reficiendo prope bis fecto, & dixit multa, & gessit mira, & pertulit dura: nec tantum dura, sed & indigna. Quid ergo retribuam domino pro omnibus his quæ retribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in secundo se. Et vbi se dedit, me mihi reddidit. Datus ergo, & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo pro se? Nam etiam si me millies rependere possem, quid sum ego ad Deum?

HIc primum uide quomodo, imo quam sine modo à nobis deus amari meretur, qui (ut paucis quod dictum est repetã) prior ipse dilexit nos, tantus & tantum, & grauis tantillos, & tales. En quod in principio dixisse me meminimodum esse diligẽdi Deum, sine modo diligere. Denique cum dilectio, quæ tendit in Deum, tendat in immensum, tendat in infinitum: (nam & infinitus Deus est, & immensus) quisnam, quæso, debet finis esse nostri, uel modus amoris? Quod quòd amor ipse noster non iam gratuitus nos penditur, sed rependitur debitus? Amat ergo immensitas, amat æternitas, amat Deus, pereminens scientiæ charitas: amat Deus, cuius magnitudinis non est finis, cuius sapien-
1.4.b tiæ non est numerus, cuius pax exuperat om-
Ia. 17.a nem intellectum, & uicem rependimus cum mensura? Diligam te domine fortitudo mea, firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus: & meum denique quicquid optabile atque amabile dici potest. Deus meus adiutor meus, diligam te pro donihilo, & modo meo minus quidem iusto, sed plane non minus posse meo.

Qui etsi quantum debeo non possum, tamen uera, quam possum. Potero verò plus, cum plus donare dignaberis, nunquam tamen prout dignus haberis. Imperfectum meum viderunt oculi mei, sed tamen in libro tuo omnes scribentur, qui quod possunt facium, etsi quod debent non possunt. Satis, quantum reor, apparet, & quonam modo Deus diligendus sit, & quo merito suo. Quo, inquam, merito suo.

Nam quanto, cui sanè appareat, quis dicat, quis sapiat? Nunc quo nostro commodo diligendus sit, videamus. Sed quantum est, & in hoc videre nostrum ad id quod est. Nec tamen quod videtur tacendum est, non omnino videtur vt est. Superius cum proponitur esset, quare & quomodo diligendus sit Deus: duplicem dixi parere intelligendum id quod quæritur, quare: ut aut ipso suo merito, aut quo nostro commodo diligendus sit, utrumlibet quæri posse perinde videatur. Dicto proinde de merito Dei, non prout dignum ei, sed prout datum mihi est: superest, ut & de præmio quod item dabi-
tur dicam.

NOn enim sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmij intuitu diligendus
est. Vacua namque uera charitas esse non
potest, nec tamen mercenaria est. Quippe non quærit, quæ sua sunt. Affectus est, non contractus, nec acquiritur pacto, nec
E acquirit. Sponte afficit, & spontaneum facit. Verus amor se ipso contentus est. Habet præmium, sed id quod amatur. Nam quicquid propter aliud amare videris, id plane amas quo amoris finis pertendit, non per quod tendit. Paulus non euangelizat, ut comedat, sed comedit vt euangelizet: eo quod amet non cibum, sed euangelium. Verus amor præmium non requirit, sed meretur. Præmium sanè necdum amanti proponitur, amanti debetur, perseuerãti redditur. Denique in rebus inferioribus suadendis, inuitos promissis, uel præ-

mijs inuitamus, & non spontaneos. Quis enim munerandum hominem putet, ut faciat quod & sponte cupit? Nemo verbi causa, conducit, aut esurientem, ut comedat, aut sitientem, ut bibat, aut certe matrem ut paruulum lactet filium uteri sui. An uerò quis putet prece, uel precio quempiam commonendum suam ipsius uel sepire vineam, uel arborem circunfodere, uel structuram propriæ domus erigere?

Quanto magis Deum amans anima, aliud propter Deum sui amoris præmium non requirit? Aut si aliud requirit, illud pro certo, nõ Deum diligit. Inest omni uenti ratione naturaliter pro sua semper æstimatione atque intentione appetere potiora, & nulla re esse contentum, cui quod deest iudicet præferendum. Nam & qui, uerbi gratia, vxorem habet speciosam, petulanti oculo, uel animo respicit pulchriorem: & qui veste preciosa indutus est, preciosiorem affectat, & possidens multas diuitias, inuidet ditiori. Videas iam multos prædijs, & possessionibus amplia F tos, adhuc tamen indies agrum agro copulare, atque infinita cupiditate dilatare terminos suos. Videas & qui regalibus dominibus amplisque habitant palatijs, nihilominus quotidie coniungere domum ad domum, & inquieta curiositate ædificare, diruere, mutare quadrata rotundis.

Quid homines sublimatos honoribus, an non insatiabili ambitione magis ac magis totis viribus conari ad altiora videmus? Et horum omnium ideirco non est finis, quia nil in eis summum singulariter reperitur, vel optimum. Et quid mirum si inferioribus, & deterioribus contentus non sit, qui citra summum, uel optimum quiescere non potest? Sed hoc stultum, & extremæ dementiæ est, ea semper appetere, quæ nunquam non dico satient, sed nec temperent appetitum, dum quicquid talium habueris, nihilo minus non habita concupiscas, & ad quæque defueris, semper inquietus anheles. Ita enim fit vt per varia, & fallacia mundi oblectamenta vagabundus animus inani labore discurrens fatigetur, non satietur, dum quicquid famelicus inglutierit, parum reputet ad id quod superest deuorandum, semperq; non minus anxie cupiat, quæ desunt, quam quæ adsunt latè possideat.

Quis enim obtineat vniuersa? Quanquã & modicũ id quod quisque cum labore obtinuerit, cum timore possederit, certus quidẽ

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nen sit quando cum dolore amittat, certus autem quod quandoque amittat. Sic directo tramite voluptas peruersa contendit ad optimum, festinat ad id unde possit impleri.

G Imò vero his anfractibus ludit secum vanitas, mentitur iniquitas sibi. Si ita vis adimplere quod uis, hoc est, si illud apprehendere vis, quo apprehenso, nil iam amplius velis: quid tentare opus est, & cætera? Curris per deuia, & longe ante morieris, quam hoc circuitu peruenias ad optatum. Hoc ergo in circuitu impij ambulant, naturaliter appetentes vnde finiant appetitum, & insipienter respuentes vnde propinquent fini. Fini dico non consumptionis, sed consummationis. Quamobrem non beato fine consummari, sed consumi vacuo labore accelerant, qui rerum magis specie, quam auctore delectati, prius vniuersa percurrere, & de singulis cupiunt experiri, quam ad ipsum curent vniuersitatis dominum peruenire. Et quidem peruenirent, si quandoque voti compotes effici possent, vt omnia scilicet præter omnium principium vnus aliquis obtineret. Ea nanque suæ cupiditatis lege qua in rebus cæteris non habita præ habitis esurire, & pro non habitis habita fastidire solebat: mox omnibus, quæ in cœlo & quę in terra sunt obtentis, & contemptis, tandem ad ipsum proculdubio curreret, qui solus deesset omnium Deus. Porrò ibi quiesceret, quia sicut citra nulla reuocat quies:
psa.72.d sic nulla vltra iam inquietudo solicitat. Di-
Ibidem. ceret pro certo: Mihi autem adhærere Deo bonum est. Diceret: Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid uolui super terram? Et item: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Sic ergo (ut dictum est) ad id quod optimum est quiuis cupidus peruenire: siquidem ante quod citra cupit adsequi
H posset. Verum quoniam id omnino impossibile perstruit, & uita breuior, & uirtus infirmior, & consors numerosior: longo profecto itinere, & casso labore desudant qui dū quæque desiderant, attingere uolunt, ad cunctorum desiderabilium nequeunt pertingere finem. Et vtinam attingere vniuersa animo, & non experimento uellent. Hoc enim facile possent, & non incassum. Nam & animus sensu quidem carnali tanto velocior, quanto & perspicacior, ad hoc datus est vt illum ad omnia præueniat: nihilque audeat contingere sensus, quod animus præcurrens antè vtile non probauerit. Hinc enim arbitror dictum: Omnia probate, quod bonum est tenete: ut uidelicet ille hinc prouidus, nec is suum votum, nisi ad illius sufficiat consequatur. Alioquin non ascendes in mō
tē dñi, nec stabis in loco sancto eius. Proq; in uano acceperis aiam tuā, hoc est animam rationalem: dum instar pecoris sensum sequeris, ratione quidem ociosa, & non rectitudine in aliquo. Quorum itaque ratio non pruenit gressus, currunt, sed extra uiam: ac proinde Apostoli spreto consilio, non sic currunt, ut apprehendant.

Quando etenim apprehendent quem apprehendere nisi post omnia nolunt? Dilatum iter, & circuitus infinitus, cunctis permitus attentare velle. Iustus autem non sic. Audiens nempe vituperationem multorum peccantium in circuitu (multi enim sunt qui viam latam pergentes, quę ducit ad mortem) ipse sibi regiam elegit uiam, non declinans ad dexteram, uel ad sinistram. Denique ait ille propheta, semita iusti recta est, rectus calles iusti ad ambulandum. Hi sunt qui salubri compendio cauti sunt molestum hunc, & infructuosum uitare circuitum, verbum abbreuiatum, & abbreuians eligentes non cupere quæcunque vident, sed vendere magis quæ possident, & dare pauperibus.

Beati planè pauperes, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Omnes quidem currunt, sed inter currentes discernitur. Denique nouit dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit. Ideo autem uelius est dicum iusto super diuitias peccatorum multas: quoniam quidem (ut Sapiens loquitur, & insipiens experitur) qui diligit pecuniam, non saturabitur pecunia: qui autem diligunt, & situnt iustitiam, ipsi saturabuntur. Iustitia siquidem ratione vtentis spiritus, vitalis est, & naturalis: pecunia vero & modo, nec corporis, ventus. Denique si melicum hominem apertis faucibus ventus inflatis haurire buccis aērē cernas, quo quæso consulat fami, nonne credas insanire? Sic non minoris insaniæ est si spiritum rationalem rebus putes quibuscunque corporalibus non magis inflari, quam satiari. Quid enim de corporibus ad spiritus? Nec illa sunt spiritualibus, nec isti è regione refici corporalibus queunt. Benedic anima mea dominum, qui replet in bonis desiderium tuum. Replet in bonis, excitat ad bonum, tenet in bono, peruenit, sustinet, implet. Ipse facit ut desideres, ipse est quod desideras. Dixi supra, causa diligendi Deum Deus est. Verum dixi: nam & efficiens, & finalis. Ipse dat occasionem, ipse creat affectionem, desiderium ipse consummat. Ipse fecit, vel potius factus est, ut amaretur: ipse speratur amandus fœlicius, ne in vacuum sit amatus. Eius amor nostrum, & præparat, & remunerat. Præcedit beniuolentia, expenditur iustior, expectatur suauior. Dives est omnibus qui inuocant eum, nec tamen habet quicquam seipso melius. Se dedit in retributionem, se seruat in præmium, se apponit in refectione animarum sanctarum, se in redemptione distrahit captiuarum. Bonus es domine animæ quærenti te. Quid ergo inuenienti? Sed non hoc est mirum, quòd nemo te quærere valet, nisi qui prius inuenerit. Vis igitur inueniri, vt quæraris, quæri ut inueniaris? Potes quidem quæri, & inueniri, nō tamen præueniri. Nam etsi dicimus: Mane oratio mea præueniet te: non dubium tamen quòd tepida sit omnis oratio quam non præueniat inspiratio. Dicendum iam unde inchoet amor noster, quoniam ubi consummetur, dictum est.

AMor est affectio naturalis vnā de quatuor. Nosse sunt, non opus est nominare. Quod ergo naturale est, iustum quidē foret primum omnium auctori deseruire naturæ: vnde & dictum est primum, & maximū mandatum: Diliges dominum Deum tuum. Sed quoniam natura fragilior atq; infirmior est, ipsi primum imperante necessitate compellitur inseruire. Et est amor carnalis, quo anima homo diligit seipsum propter seipsum. Nondum quippe sapit nisi seipsum, sicut animale: Prius quod animale, deinde quod spirituale. Nec præcepto indicitur, sed naturæ infertur. Quis nempe carnem suam odio habuit? At uero si cœperit amor idem (vt assolet) procliuior esse, siue profusior, & necessitatis alueo minime contentus, campos etiam voluptatis exundans latius visus fuerit occupare, statim superfluitas obuiante mansuetudine cohibetur, cum dicitur: Diliges proximū tuum sicut teipsum. Iustissime quidem, ut consors naturæ non sit exors, & gratiæ illius, præsertim gratiæ, quæ naturæ insita est. Quod si grauatur homo fraternis non dico necessitatibus subuenire, sed uoluptatibus deseruire: castiget ipse suas, si non vult esse transgressor. Quantum vult, sibi indulgeat: dum æquè, & proximo tantundem metuerit exhibendū. Freuſ tibi tēperantiæ imponitur, ò homo, ex lege vitæ, & disciplinæ, ne post concupiscentias tuas eas, & pereas, ne de bonis naturæ, hosti seruias animæ, hoc est libidini. Quam iustius atque honestius communicas illa consorti, id est proximo, quàm hosti. Et quidem si (ex sapientis consilio) à voluptatibus tuis auerteris: & iuxta Eccl.18.
doctrinam Apostoli, sis victu vestituque contentus, paulisper suspendere nō grauās amo- 1.Ti.5.c
rem tuum à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Sane quod subtrahis hosti animæ tuę, consorti naturæ puto non grauaberis impartiri. Tūc amor tuus, & tem- M
perans erit, & iustus, si quod proprijs subtrahitur voluptatibus, fratris necessitatibus non negetur. Sic amor carnalis efficitur, & socialis, cum in commune protrahitur. Si autem dum communicas proximo, fortè tibi defuerint etiam necessaria: quid facies? Quid enim, nisi vt cum omni fiducia postules ab eo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: qui aperit manum suam, & im- Iac.1.a
plet omne animal benedictione? Dubiū siqui- ps.144.d
dem non est, quòd adsit libenter in necessarijs, qui plerisque, & in superfluis non deest. Denique ait: Primum quærite regnum Dei Luc.12.
& iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis. Sponte daturum se pollicetur necessaria, superflua restringenti, & proximum diligenti. Hoc quippe est primum quærere regnum Dei, & aduersus peccati implorare tyrannidem, pudicitiæ potius ac sobrietatis subire iugum, quam regnare peccatum in tuo mortali corpore patiaris. Porrò autem & hoc iustitiæ est, cum quo tibi est natura communis, naturę quoque cum eo munus non habere diuisum. Vt tamen perfecta iustitia sit diligere proximum, Deum in causa habere necesse est. Alioquin proximum pure diligere quomodo potest, qui in Deo non diligit? Porrò in Deo diligere non potest, qui Deum non diligit. Oportet ergo Deum diligi prius, vt in Deo diligi possit, & proximus. Facit ergo etiam se diligi Deus, qui & cætera bona facit. Facit autem sic. Qui naturam condidit, ipse & protegit. Nam & ista condita fuit, ut habeat iugiter necessarium protectorem, quem habuit, & conditorem, ut quæ nisi per ipsum non valuit esse, A
nec sine ipso valeat omnino subsistere. Quod ne sane de se creatura ignoret, ac proinde sibi (quod absit) superbè arroget beneficia creatoris, vult hominem idem conditor alio quidem salubriq; cōsilio tribulationibus exerceri,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceri, vt cum defecerit homo, & subuenerit Deus, dum homo liberatur à Deo, Deus ab homine, vt dignum est, honoretur. Hoc enim dicit: Inuoca me in die tribulationis, Psal.49. eruam te, & honorificabis me. Fit itaque c hoc tali modo vt homo animalis, & carnalis, qui præter se neminem diligere nouerat, etiam Deum vel propter se amare incipiat, quod in ipso nimirum (vt sæpe experrus est) omnia posset, quę posse tamen prosit, & sine ipso possit nihil.

AMat ergo iam Deum, sed propter se interim adhuc, non propter ipsum. Est tamen quædam prudentia scire quid ex te, quid ex Dei adiutorio possis, & ipsi seruare te infensum, qui te tibi seruat illæsum. At si frequens ingruerit tribulatio, ob quam & frequens ad Deum conuersio fiat, & à deo æque frequens liberatio consequatur, nònne etsi fuerit ferreum pectus vel cor lapideum toties liberati, emolliri necesse est ad gratiam liberantis, quatenus Deum homo diligat non propter se tantum, sed & propter ipsum?

EX occasione quippe frequentium necessitatum crebris necesse est imprecationibus Deum ab homine frequentari, frequentando gustari, gustando probari, B quam suauis est dominus. Ita sit vt ad diligendum pure Deum plus iam ipsius gustata illiciat suauitas, quam vrgeat nostra necessi- Ioā.4.d tas, ita vt exemplo Samaritanorum dicentium mulieri quę adesse dominum nunciauerat: Iam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuimus, & scimus, quia ipse est vere saluator mundi: Ita, inquam, & nos illorum exemplo carnem nostram alloquentes dicamus merito: Iam nō propter tuam necessitatem deum diligimus, ipsi enim gustauimus, & scimus, quoniam suauis est dominus. Est enim carnis quædam loquela necessitas, & beneficia quæ experiendo probat, gestiendo renunciat. Ita- 1.Pet.1 que sic affecto, iam de diligēdo proximo im- d plere mandatum non erit difficile. Amat quippe veraciter deum, ac per hoc quę dei sunt. Amat caste, & casto non grauatur obedire mandato, castificans magis cor suū (vt scriptum est) in obedientia charitatis. Amat iuste, & mandatum iustum libenter amplectitur. Amor iste merito gratus, quia gratuitus. Castus est, quia non impenditur verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Iustus est, quoniam qualis suscipitur, talis & redditur. Qui enim sic amat, haud secus profecto, quàm amatus est: quærens & ipse vicissim non quæ sua sunt, sed quę Iesu Christi, quemadmodum illa nostra, vel potius nos, & non sua quærebat. Sic amat qui dicit: Confitemini domino quoniam bonus. Qui domino confitetur non quoniam sibi bonus est, sed quoniam bonus est, hic uere diligit deum propter deum, & non propter seipsum. Non sic amat de quo dicitur: Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Iste est tertius amoris gradus, quo iam propter seipsum deus diligitur.

FOelix qui meruit ad quartum vsque pertingere, quatenus nec seipsum diligat homo nisi propter deum. Iustitia tua deus sicut montes dei. Amor iste mons est. Si mons dei excelsus. Reuera mons coagulatus, mons pinguis. Quis ascendet in montem domini? Quis dabis mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Factus est in pace locus iste, & habitatio tua in Sion. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Caro, & sanguis, vas luteum, terrena inhabitatio quando capit hoc? Quando huiusce modi experitur affectum, ut dino inebriatus amore animus, obliuus sui, & ectusque sibipsii tanquam vas perditum, totus pergat in deum, & adhęrens deo vnus spiritus fiat, & dicat: Defecit caro mea, & cor meum deus cordis mei, & pars mea deus in æternum? Beatum dicerim, & sanctum, cui tale aliquid in hac mortali vita raro interdum, aut vel semel, & hoc quasi raptim, atque vnius vix momenti spatio experiri donatum est. Te enim quodammodo perdere tanquam qui non sis, & omnino non sentire teipsum, & à temetipso exinaniri, & pęne annullari, cœlestis est conditionis, non humanæ affectionis. Et profecto dem è mortalibus quispiam ad illud raptum interdum (vt dictum est) & ad momentum admittitur, subito inuidet seculum nequam, & perturbat diei malitia, corpus mortis aggrauat, solicitat carnis necessitas, defectus corruptionis non sustinet, quodque his violentius est fraterna reuocat eluuies. Hęc redire in se, recidere in sua compellitur, & miserabiliter exclamare: Domine vim patior, responde pro me. Et illud: Infelix ego homo, quis me liberauit de corpore mortis huius? Quoniam tamen scriptura loquitur deum omnia fecisse propter semetipsum, profecto vt factura sese quandoque conse-

quatur, & concordet auctori. Oportet proinde in eundem nos affectum quandocunque transire, vt quomodo Deus omnia esse uoluit, propter semetipsum, sic nos quoque nec nosipsos, nec aliud aliquid fuisse, vel esse velimus nisi æquè propter ipsum, ob solam videlicet ipsius voluntatem, non nostram uoluptatem. Delectabit sane non tam nostra, vel fortè necessitas, uel fortita fœlicitas, quā quod eius in nobis, & de nobis voluntas adimpleta videbitur, quod & quotidie postulatis nos in oratione cum dicimus: Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. O amor sanctus, & castus, ò dulcis, & suauis affectio. O pura, & defecata intentio voluntatis, eo certe defecatior, & purior, quo in ea de proprio nil tam admixtum relinquitur: eo suauior, & dulcior quo totum diuinum est, quod sentitur. Sic affici, deificari est. Quomodo stilla aquę modica multo infusa vino, defit ere à se tota videtur, dum & saporem vini induit, & colorem, & quòmodo ferrum ignitum, & candens, igni simillimum fit, pristina propriaque forma exutum: & quomodo solar lucis perfusus aër, in eandem transformatur luminis claritatem, adeo vt non tam illuminatus, quam ipsum lumen esse uideatur: sic omnem tunc in sanctis humanam affectio nem, quodam ineffabili modo necesse erit à semetipsa liquescere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem. Alioquin quomodo omnia in omnibus erit Deus, si in homine de homine quicquam supererit? Manet quidem substantia, sed in alia forma, alia gloria, aliaque potentia. Quando hoc erit? Quis hoc videbit? Quis possidebit? Quando ueniam & apparebo ante faciem Dei? Dominе Deus meus, tibi dixit cor meum exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Putas videbo templum sanctum tuum? Ego puto non ante sane perfecte impletum iri: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua: quousque ipsum cor cogitare iam non cogatur de corpore, & anima eidem in hoc statu viuificando, & sensificando intendere desinat, & uirtus eiusdem a reliqua molestijs, in Dei potentia roborentur. Impossibile namque est tota hæc ex toto ad Deum colligere, & diuino infigere vultui, quandiu ea huic fragili, & erumnoso cor pori intenta, & distenta necesse est subseruire. Itaque in corpore spirituali, & immortali, in corpore integro placido placitoque, & per omnia subiecto spiritui sperat se anima quartum apprehendere amoris gradum, uel potius in ipso apprehendi, quippe, cui Dei potentiæ est dare cui vult, non humanæ industriæ assequi. Tunc, inquā, summum obtinebit facile gradum, cum in gaudium domini sui promptissime & auidissime festinantem, nulla iam retardabit carnis illecebra, nulla molestia conturbabit. Putamusne tamen hanc gratiam uel ex parte sanctos martyres affectos in illis adhuc victoriosis corporibus constitutos? Magna vis prorsus amoris illas animas introrsum rapuerat, quæ ita sua corpora foris exponere, & tormenta contemnere valuerunt. At profecto doloris acerrimini sensus non potuit nisi turbare serenum, etsi non perturbare. Quid autem iam solutas corporibus? Immersas ex toto credimus immenso illi pelago æterni luminis, & luminosæ æternitatis.

SEd si (quod non negatur) uelint sua corpora recepisse, aut certe recipere desiderent, & sperent, liquet proculdubio necdum à se ipsis penitus immutatas, quibus constat necdum penitus deesse de proprio quo, uel modice intentio reflectatur.

Donec ergo absorpta sit mors in victoria, & noctis vndique terminos lux perennis inuadat, & occupet vsquequaque, quatenus & in corporibus gloria cœlestis effulgeat, non possunt ex toto animæ seipsas exponere, & transire in Deum, nimirum ligatæ corporibus etiam tunc, etsi non vita, vel sensu, certe affectu naturali, ita vt absque his, nec uelint, nec valeant consummari. Itaque ante restaurationem corporum non G erit ille defectus animorum, qui perfectus, est summus est ipsorum status, nec carnis iam sane consortium spiritus requireret, si absque illa consummaretur. Enimuero absque profectu animæ, nec ponitur corpus, nec sumitur. Denique preciosa in ps.115.a conspectu domini mors sanctorum eius. Quod si mors preciosa, quid uita, & illa vita? Nec mirum si corpus tam gloriæ conferre videtur spiritui, quod & infirmum & mortale constat ipsi non mediocriter valuisse. O quam uerum locutus est qui dixit, diligentibus Deum omnia cooperari Ro. 8.c in bonum. Valet Deum diligenti animæ corpus suum infirmum, ualet & mortuum valet & resuscitatum. Primo quidem ad fructum pœnitentiæ, secundo ad requiem, postremo ad consummationem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Merito sine illo perfici non vult, quod in omni statu in bonum sibi subseruire persentit. Bonus plane fidusque comes caro spiritui bono, quæ ipsum aut si onerat, iuuat: aut si non iuuat, exonerat: aut certe iuuat, & minime onerat. Primus status laboriosus, sed fructuosus. Secundus ociosus, sed minime fastidiosus. Tertius & glorioſus. Audi & sponsum in canticis ad profectum hunc trimodum inuitantem:

Cát.5.a Comedite, inquit, amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Laborantes in corpore vocat ad cibum, iam posito corpore quiescentes ad potum inuitat: resumentes corpore etiam vt inebrientur impellit: quos

H & vocat charissimos, nimirum charitate plenissimos. Nam & in cæteris quos non charissimos sed amicos appellat, differentia est, vt hi quidem qui in carne adhuc gemunt, chari habeantur pro charitate quam habent: qui vero soluti iam carnis compede sunt, eo sint chariores, quo & promptiores atque expeditiores facti ad amandum. Porro præ vtrisque merito nominantur & sunt charissimi, qui recepta iam secunda stola, in corporibus vtique cum gloria resumptis, tanto in Dei feruntur amorem liberiores & alacriores, quanto & de proprio nil iam residuum est quod eos aliquatenus solicitet vel retardet. Quod quidem neuter sibi reliquorum statuum vendicat: cum & in priori corpus cum labore portetur: & in secundo quoque non sine proprietate aliqua desiderij expectetur. Primo ergo fidelis anima comedit panem suum: sed heu, in sudore vultus sui. In carne quippe manens

Gen.3.a adhuc ambulat per fidem: quam sane operari per dilectionem necesse est: quia si non

Ioan.4.e operatur, mortua est. Porro ipsum opus cibus est: dicente domino: Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei. Dehinc carne exuta iam pane doloris non cibatur: sed vinum amoris tanquam post cibum plenius haurire permittitur: non purum tamen, sed quomodo sub sponsi nomine in canticis dictum legitur: Bibi vinum meum

Can.5.b cum lacte meo. Vino enim diuini amoris etiam tunc anima suauitatem naturalis immisceat affectionis, qua resumere corpus suum, ipsumque glorificatum desiderat.

I Æstuat ergo iam tunc sanctæ charitatis potata vino: sed plane nondum vsque ad ebrietatem: quoniam temperat interim ardorem illum huius lactis permixtio. Ebrietas denique solet euertere mentes, prorsus omnino reddere immemores sui. At non ex toto sui oblita est quæ adhuc de proprio corpore cogitat suscitando. Cæterum hoc adepto, quod solum vtique deerat, quod iam impedit à seipsa quodammodo abstrahere totam in Deum, eoque sibi penitus similliman fieri, quo Deo similiorem efficiat donatur? Tum demum ad cæteros admissa sapientiæ, illam de qua legitur: Ebrix meus inebrians, quàm præclara ad quid mirum iam si inebrietur ab vberibus domus Dei: cum nulla mordente cura, de proprio secura bibit purum & nouum, sed cum Christo in regno patris eius? Hoc erro conuiuium triplex celebrat sapientia: ex vna complet charitate: ipsa cibans laborantes, ipsa potans quiescentes, ipsa ebrigmantes inebrians. Quomodo autem in conuiuio corporali ante cibus, quàm potus apponitur, quoniam & tali ordine natura requirit: ita & hic primo quidem animum in carne mortali labores manuum arstrarum manducamus, cum labore quod tiendum est masticantes: post mortem vero in vita spirituali iam bibimus, sine quadam facilitate quod percipitur. Solutus tandem rediuius corporibus in vita immortali inebriamur, mira plenitudine ebrirantes. Hæc pro eo quod sponsus in canticis dicit: Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Comedite ante mortem, bibite post mortem, inebriamini post resurrectionem. Merito iam ebrimi, qui charitate inebriantur, & meriobriati, qui ad nuptias agni introducti pretur, edentes & bibentes super mensam filii in regno suo, quando sibi iam exhibet gloriosam ecclesiam, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid huiusmodi. Tunc prorsus inebriat charissimos suos, cum torrente voluptatis suæ potat, quoniam quidem in complexu illo arctissimo & copulatissimo sponsi & sponsæ, fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei: Quod non aliud esse existror quàm Dei filium, qui transibat omnia, strat, quemadmodum ipse promisit, vt in hoc iam iusti epulentur & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. Hinc illa satietas sine fastidio. Hinc inestabilis illa sine inquietudine curiositas. Hinc æternum illud atque inexplebile desiderium sciens egestatem. Hinc denique solutis elatis

ebrietis, vero, non mero ingurgitans, non madens vino, sed ardens Deo. Ex hoc iam quarus ille amoris gradus perpetuo possidetur, cum summe & solus diligitur Deus: quia nec nosipsos iam nisi propter ipsum dilignet: vt sit ipse præmium amantium se, præmium æternum amantium in æternum. Memini me dudum ad sanctos fratres Carthusienses scripsisse epistolam, ac de his ipsis in ea gradibus inter cætera disseruisse. Fortasse autem alia ibi (etsi non aliena) de charitate locutus sum: & ob hoc quædam illorum huic quoque sermoni subiungere non inutile duxi: præsertim cum facilius ad manum haberem transcribere iam dictata, quàm nouum aliquid dictare. Illa, inquam, vera & syncera est charitas: & omnino de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta fatenda est procedere, qua proximi bonum æquè vt nostrum diligimus. Nam qui magis aut æque solum diligit suum: conuincitur non ea dilige, non propter ipsum.

Ps.115.a Et hic talis non potest obedire prophetæ qui ait: Confitemini domino quoniam bonus. Confitetur quidem, quia fortasse bonus est sibi, non autem quoniam bonus est in se. Quapropter nouerit in se dicto illud ab eodem propheta opprobrium:

Ps.9.d Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Est qui confitetur domino quoniam potens est, & qui confitetur quoniam sibi bonus est, & item qui confitetur quoniam simpliciter bonus est. Primus seruus est, & timet sibi. Secundus mercenarius, & cupit sibi. Ter-

1.Cor. tius filius, & defert patri. Itaque & qui ti-6. met, & qui cupit, vtrique pro se agunt. So-

Ps.118.a la quæ in filio est charitas, non quærit quæ sua sunt. Quamobrem puto de illa dictum: Lex domini immaculata conuertens animas: quod sola videlicet sit quæ ab amore sui & mundi auertere possit animum, & in Deum dirigere. Nec timor quippe nec amor priuatus conuertunt animam. Mutant interdum vultum vel actum, affectum nunquam. Facit quidem nonnunquam & seruus opus Dei: sed quia non sponte, in sua adhuc duritia permanere coprobatur. Facit & mercenarius, sed quia non gratis, propria trahi cupiditate conuincitur. Porro vbi proprietas, Ps.72.a ibi singularitas. Vbi autem singularitas, ibi angulus. Vbi vero angulus, ibi sine dubio sordes siue rubigo. Sit itaq; seruo sua lex, timor ipse quo constringitur. Sit sua mercenario cupiditas, qua & ipse actiatur, quando tentatur abstractus & illectus. Sed harum nulla aut sine macula est, aut animas conuertere potest. Charitas vero conuertit animas quas facit & voluntarias. Porro in eo eam dixerim immaculatam quod nil sibi de suo retinere consuevit. Cui nempe de proprio nihil est, totũ profecto quod habet, dei est. Quod autem Dei est, immundum esse non potest. Lex ergo Dei immaculata charitas est: quæ non quod sibi vtile est, quærit: sed quod multis. Lex autem domini dicitur siue qp ipse ex ea viuat, siue qp eam nullus nisi eius dono possideat. Nec absurdũ videatur quod dixi etiã Deum viuere ex lege, cũ non alia, quàm charitate dixerim. Quid vero in summa & beata illa trinitate summam & ineffabilem illam conseruat vnitatem, nisi charitas? Lex est ergo, & lex domini charitas, quæ trinitatẽ in vnitate quodammodo cohibet, & colligat in vinculo pacis. Nemo tamen me æstimet charitatem hic accipere qualitatem, vel aliquod accidens: alioquin in Deo dicerẽ (quod absit) esse aliquid quod deus non est: sed substantiam illam diuinam, quod vtique nec nouum nec insolitum est, dicente Ioanne: Deus 1.Io.4.b charitas est. Dicitur ergo recte charitas, & Deus, & Dei donum. Itaque charitas dat charitatem, substantiua accidentalem. Vbi A dantem significat, nomen substantiæ est. Vbi donum qualitatis. Hæc est lex æterna, creatrix & gubernatrix vniuersitatis. Siquidem in pondere & mensura & numero per eam facta sunt vniuersa, & nihil sine lege relinquitur: cum ipsa quoque lex omnium sine lege non sit, non tamen alia, quàm seipsa: qua & seipsam, etsi non creauit, regit tamen. Cæterum seruus & mercenarius habent legem: non à domino, sed quam ipsi sibi fecerunt: ille Deum non amando, ille plus aliud amando. Habent, inquam, legem non domini, sed suam: illi tamen quæ domini est subiectam. Et quidem suam sibi quique legem facere potuerunt, non tamen eam incommutabili æternæ legis ordini subducere potuerunt. Tunc autem dixerim quemque sibi fecisse suam legem, quando communi & æternæ legi propriam prætulit voluntatem, peruerse vtiq; volens suum imitari creatorem, vt sicut ipse sibi lex, sui q; iuris est, ita is quoque seipsum regeret, & legẽ sibi suam faceret voluntatem, graue vtiq; & improbabile iugũ super omnes filios Adã, heu inclinans & incur Ps. 87.a uans ceruices nostras, adeo vt vita nostra in- Ro. 7. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferno appropinquarit. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quo vtique premor, & pene opprimor, Psal.93. e ita vt nisi quia dominus adiuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. Sub hoc onere grauatus gemebat qui dicebat: Quare me posuisti contrarium tibi, & Iob. 7. d factus sum mihimetipsi grauis? Vbi dixit, factus sum mihimetipsi grauis, ostendit quòd B lex ipse sibi esset, nec alius hoc, quàm sibi ipse fecisset. Quod autem loquens Deo, præmisit, posuisti me contrarium tibi: dei se tamen non effugisse legem indicauit. Hoc quippe ad æternam iustamq; dei legem pertinuit, vt qui à deo noluit suauiter regi, pœnaliter à seipso regeretur: quiq; sponte iugum suaue & onus leue charitatis abiecit, propriæ voluntatis onus importabile sustineret inuitus. Miro itaque & iusto modo æterna lex fugitiuum suum & posuit sibi contrarium, & retinuit subiectum, dum videlicet nec iustitiæ pro meritis legem euasit, nec tamen eum deo in sua luce, in sua requie, in sua gloria remansit, subiectus potestati, & Ibidem. subiectus felicitati. Domine deus meus cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam? vt abiecta graui sarcina propriæ voluntatis, sub leui onere charitatis respirem: nec iam seruili timore coercear, nec mercenaria cupiditate illiciar, sed agar spiritu tuo, spiritu libertatis quo aguntur filij tui, qui testimonium reddat spiritui meo quòd & ego sim vnus ex filijs: dum eadem mihi lex fuerit quæ & tibi: & sicut tu es, ita & ipse sim in hoc mundo? Hi siqui- Ro.13.b dem qui hoc faciunt quod ait apostolus: Nemini quidquam debeatis nisi vt inuicem diligatis: proculdubio sicut Deus est, & ipsi sunt in hoc mundo: nec serui aut mercenarij sunt, sed filij. Itaque nec filij sunt sine lege: nisi forte aliquis aliter sentiat propter 1. Ti. 1. a hoc quod scriptum est: Iustus non est lex posita. Sed sciendum quod alia est lex promulgata à spiritu seruitutis in timore: alia à C spiritu libertatis data in suauitate. Nec sub illa coguntur esse filij, nec sine ista esse putantur. Vis audire quia iustis non est lex Ro. 8. c posita? Non accepistis, ait, spiritum seruitutis iterum in timore. Vis audire quòd tamen sine lege charitatis non sint? Sed accepistis, inquit, spiritum adoptionis filiorum. Denique audi iustum vtrunque de se fatentem, & quòd non sit sub lege, nec tamen sit 1. Co. 9. c sine lege. Factus sum, inquit, his qui sub lege erant, quasi sub lege essem: cum ipse non essem sub lege.

His qui sine lege erant, tanquam sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi. Vt de apte non dicitur, iusti non habent legem, aut iusti sunt sine lege: sed iustis non est lex posita: hoc est, non tanquam inuitis posita, sed voluntarijs eo liberaliter data, quo suauiter inspirata. Vnde & pulchrè dominus Tollite, ait, iugum meum super vos. Ac si diceret, Non impono inuitis, sed vos volite si vultis. Alioquin non requiem, sed laborem inuenietis animabus vestris. Bona itaque lex charitas, & suauis: quæ non solum leuiter suauiterque portatur, sed & seruorum & mercenariorum leges pondera les ac leues reddit, quas vtique non destruit, sed facit vt impleantur, dicente domino: Non veni legem soluere, sed adimplere. Illam temperat, illam ordinat, vtrumque leuiat. Numquam erit charitas sine timore, sed casto: nunquam sine cupiditate, sed ordinata. Implet ergo charitas legem seruilem, cum infundit deuotionem: implet & mercenarij, cum ordinat cupiditatem. Porro timori permixta deuotio ipsum non annullat, sed castificat. Pœna tantum vsquequo fine qua esse non potuit dum suus seruilis: & timor manet in seculum seculi casti & filialis. Nam quod legitur: Perfecta charitas foras mittit timorem: pœna intelligenda est quæ seruili (vt diximus) numquam deest timori: illo scilicet genere locutionis quo sæpe causa ponitur pro effectu. Deus que cupiditas tunc rectè à superiore charitate ordinatur, cum mala quidem penitus respuuntur: bonis vero meliora præferuntur, nec bona nisi propter meliora appetuntur. Quod cum plene per Dei gratiam assecutum fuerit, diligetur corpus & vniuersa corporis bona tantum propter animam: anima propter Deum: Deus autem propter seipsum. Veruntamen quia carnales sumus, & de carnis concupiscentia nascimur: necesse est vt cupiditas nostra vel amor noster à carne incipiat, quæ si rectè ordine dirigitur, quibusdam suis gradibus duce gratia proficiens, spiritu tandem consummabitur: quia non prius quod spirituale: Et prius animale, deinde quod spirituale. Et prius necesse est portemus imaginem terreni, inde cœlestis. In primis ergo diligit seipsum homo propter se. Caro quippe est, & nisi carnem non potest subsistere, Deum quasi sibi necessarium incipit per fidem inquirere & diligere. Diligit itaque in secundo gradu Deum, sed propter se, non propter ipsum. At vero cum ipsum coeperit occasione propriæ necessitatis colere & frequentare, cogitando, legendo, orando, obediendo: quadam huiusce modi familiaritate paulatim sensimque Deus innotescit: consequenter & dulcescit: & sic gustato, quàm suauis est Dominus, transit ad tertium gradum, vt diligat Deum non iam propter se, sed propter ipsum.

Sane in hoc gradu diu statur: & nescio si à quoquam hominum quartus in hac vita perfectè apprehendatur, vt se scilicet diligat homo tantùm propter Deum. Asserant hoc si qui experti sunt: mihi, fateor, impossibile videtur. Erit autem proculdubio, cum introductus fuerit seruus bonus & fidelis in gaudium Domini sui: & inebriatus ab vbertate domus Dei. Quasi enim miro quodam modo oblitus sui, & à se penitus velut deficiens, totus pergit in Deum: & deinceps adhærens ei, vnus cum eo spiritus erit. Arbitror hoc sensisse prophetam cum diceret: Introibo in potentias Domini: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Sciebat profectò cum introiret in spirituales potentias Domini, exutum se iri ab vniuersis carnis infirmitatibus: vt iã nihil de carne haberet cogitare, sed totus in spiritu memoraretur iustitiæ Domini solius. Tunc pro certo singula Christi membra dilexerit de se, quod Paulus aiebat de capite: Etsi cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. Nemo ibi se cognoscet secundum carnem: quia caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Non quod carnalis omnis necessitudo sit detestanda: carnisque amor, amore spiritus abhorrendus: & infirmæ quę nunc sunt humanæ affectiones, in diuinas quasdam habeant commutari.

Tunc sagena charitatis, quæ nunc tracta per hoc mare magnum & spatiosum, ex omni genere piscium congregare non desinit: cum perducta ad litteras fuerit, malos foras mittens, solummodo retinebit. Siquidem in hac vita ex omni genere piscium intra sinum suæ latitudinis charitatis rete concludit: vbi se pro tempore omnibus conformans, omnium in se suas aduersa siue prospera trahicions, ac suas quodammodo faciens, non solum gaudere cum gaudentib. sed & flere cum flentibus consuescit. Sed cum pertenerit ad litteras: velut malos pisces & omne quod triste patitur foras mittens, sola quæ placere, & iucunda esse poterunt, retinebit. Nunquid enim tunc verbi gratia, Paulus aut infirmabitur cum infirmis, aut vretur cum scandalizatis, vbi scandala & infirmitas procul erũt? Aut certe lugebit eos qui non agent pœnitẽtiam, vbi certum est nec peccantem fore, nec pœnitentem? Absit autem vt vel eos, qui ignibus æternis cum diabolo & angelis eius deputandi sunt, plangat & defleat in illa ciuitate, quam fluminis impetus lætificat: cuius, & diligit dominus portas super omnia tabernacula Iacob: quòd videlicet in tabernaculis & si quãdo gaudetur de victoria, laboratur tamen in pugna, & plerunque periclitatur de vita: in illa autem patria nulla prorsus admittatur aduersitas siue tristitia, quemadmodum de illa canitur: Sicut lętãtium omnium habitatio in te. Et rursum Ibidem. Lætitia sempiterna erit eis. Denique quomo Esa.61.a do misericordię recordabitur, vbi memorabitur iustitiæ Dei solius? Proinde vbi iam non erit miseriæ locus, aut misericordiæ tempus, nullus profecto esse poterit miserationis affectus.

Ro.13.d 2.Cor.h g H

Finis libri de diligendo deo.

Retractatio beati Bernardi, in librum sequentem de gradibus humilitatis.

IN hoc opusculo, cum illud de euangelio quod Dominus ait, diem ultimi iudicij se nescire, ad aliquam sententiam confirmandam atque corroborandam proferrem in medium, improuide quidem apposui quod in euangelio scriptum non esse postea deprehendi. Nam cum textus habeat tantummodo: Neque filius scit: ego deceptus magis, quàm fallere volens, literæ quippe immemor, sed non sensus: Nec ipse, inquam filius hominis scit. Vnde etiam totam ordiens sequentem disputationem, ex eo quod non ueraciter posui, ueram conatus sum approbare assertionem. Sed quia talem errorem meum multo post, quam à me idem libellus editus, & à pluribus iam transcriptus fuit, deprehendi: cum nõ potui per tot iam libellos sparsum per sequi mendacium, necessarium credidi con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fugere ad confessionis remedium. Alio quoque in loco quandam de Seraphim opinionē posui, quam nunquam audiui, nusquam legi. Vbi sane lector meus attendat, quòd proinde temperanter puto dixerim: volens videlicet non aliud, quam putari, quod certū reddere de scripturis non valui. Titulus quoq; ipse qui de gradibus humilitatis inscribitur: pro eo forsitan quod non humilitatis, sed superbiæ potius hic distingui describiq; gradus videntur, calumniam patietur: sed hoc à minus vel intelligētibus vel attendentibus eius tituli rationem: quam tamen in fine opusculi ipse breuiter intimate curaui.

D. BERNARDI ABBATIS CLARAEVALLIS *in tractatu de duodecim gradibus humilitatis & superbiæ,*

PRAEFATIO.

ROgasti me frater Godefride, vt ea quæ de gradibus humilitatis coram fratribus locutus fueram, pleniori tibi tractatu dissererem. Cui tuæ petitioni dignè, vt dignum erat, & volens satisfacere, & timens non posse euangelici consilij memor, non prius, fateor, facere
Luc.14. f ausus sum, quàm sedens computaui an sufficerent sumptus ad perficiendum. Cum autem charitas hunc foras misisset timorem quo mihi timebam illud de opere non consummando: subintrauit alius timor de contrario, quo cœpi timere grauius periculum de gloria si perfecissem, quàm de ignominia si defecissem. Vnde inter hanc timorem & charitatē, velut in quodam bino positus, diu hæsitaui cui viarum tuto me crederem: metuens aut loquendo vtiliter de humilitate, ipse humilis non inueniri: aut tacendo humiliter, inutilis fieri. Cumq; neutram viam tutam, alterutram tamen mihi tenendam esse conspicerem: elegi potius tibi (si quem possem) communicare fructum sermonis, quàm tutari me solum portu silentij: simul fiduciam habens, si quid forte quod approbes, dixerim, tuis precibus posse me non superbire: finautem (quod magis puto) nil tuo studio dignum effecerim, de nihilo superbire non posse.

Explicit prafatio.

Tractatus de Humilitate.

OCcurrunt ergo tibi gradibus humilitatis, quos beatus Benedictus ad meruendos, sed ascendendos proponit, prius offerendo si possimus per illos peruenire dum sit, vt audito fructu perueniendi, minus grauet labor ascensionis. Proponit itaque de minus nobis viæ laborem, laboris mercedē. Ego sum (inquit) via, veritas, & vita. Viam dicit humilitatem, quæ ducit ad veritatem. Altera labor, altera fructus laboris est. Vedē sciam, inquis, quod ibi de humilitate loeuius sit, cum indeterminate dixerit, Ego sum via? Audi apertius: Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Se ergo proponit humilitatis exemplum, māsuetudinis Iesu mam. Si imitaris eum, non ambulas in tenebris, sed habebis lumen vitæ. Quid est lumen vitæ, nisi veritas, quæ illuminans omnem hominem venientem in hunc mundū, ostendit vbi sit vera vita? Ideo cum dixisset, Ego sum via & veritas, subdidit, Et vita. Ac si diceret, Ego sum via, quæ ad veritatem duco. Ego sum veritas, quæ vitam promitto. Ego sum vita quā do. Hæc est enim, ait, vita æterna, vt cognoscant te verum deum, & quem misisti Iesum Christum. Vel sic quasi tu dicas, Viam considero, ideſt humilitatem: fructum desidero, veritatem. Sed quid si tantus est labor viæ, vt ad optatum lucrum non possim peruenire? Respondet: Ego sum via: id est viaticum quo sustenteris in via. Clamat getur errantibus, & viam ignorantibus: Ego sum via. Dubitantibus & non credentibus: Ego sum veritas. Iam ascendentibus, sed tardescentibus, Ego sum vita. Satis, vt reor, ostensum est ex proposito capitulo euangelij cognitionem veritatis, fructum esse humilitatis. Accipe & aliud. Confiteor tibi pater, domine cœli & terræ: quia abscondisti hæc à (haud dubiū quin veritatis secreta) à superbis & tribus & prudentibus, ideſt à superbia & reuelasti ea paruulis, hoc est humilibus. Et in hoc apparet quod veritas quæ superbis abscondit, humilibus reuelatur. Humilitatis vero virtus qua homo verissima sui agnitione sibi displicet. Hæc autem conuenit his, qui ascensionibus in corde suo dispositis,

de virtute in virtutem, id est de gradu in gradum proficiunt, donec ad culmen humilitatis perueniant: in quo velut in Sion, id est in speculatione positi, veritatem prospiciant.
Ps.83.b Etenim, inquit, benedictionem dabit legislator: quia qui dedit legem, dabit & benedictionem: hoc est, qui iussit humilitatem,
Ps.24.b perducet ad veritatem. Quis vero est hic legislator, nisi dulcis, & rectus dominus, qui legem dedit delinquentibus in via? In via quippe delinquunt, qui veritatem derelinquunt. Sed nunquid vel sic à dulci domino derelinquuntur? Ipsis ergo dulcis, & rectus dominus legem dat viam humilitatis, per quam redeant ad agnitionem veritatis. Dat occasionem recuperandæ salutis, quia dulcis est: non tamen absque disciplina legis quia rectus est. Dulcis, quia perire non patitur. Rectus, quia punire non obliuiscitur. Hanc itaque legem qua reditur ad veritatem, beatus Benedictus per duodecim gradus disponit: vt sicut per decem præcepta legis ac geminam circuncisionem (in quo denarius numerus adimpletur) ad Christum veniatur: ita his duodecim gradibus ascē
Gen.28. fis, veritas apprehendatur. Illud quoque quod in scala illa, quæ in typo humilitatis
M Iacob monstrata est, dominus desuper innixus apparuit: quid nobis aliud innuit, nisi, quod in culmine humilitatis constituitur cognitio veritatis? Dominus quippe de summitate scalæ prospiciebat super filios hominum tanquam veritas: cuius oculi sicut saldē
Ps.13.a lere nolunt, ita falli non norunt: vt videret si est intelligens, aut requirens Deum. An non tibi de alto viderur clamare ac dicere re-
Eccl.24. a quirentibus se (nouit enim qui sunt eius) transite ad me omnes, qui concupiscitis me:
Mat.11. d & à generationibus meis implemini? Et illi: Venite ad me qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam. Venite, inquit. Quo? Ad me veritatem. Quo fructu? Ego vos reficiam. Sed quæ est refectio quam veritas ascendentibus promittit, peruenientibus reddit? An forte illa est charitas? Ad hanc quippe, vt ait beatus Benedictus, ascensis omnibus humilitatis gradibus monachus mox perueniet. Vere dulcis, & suauis cibus charitas, quæ fessos alleuat, debiles roborat, mœstos lætificat. Iugum denique vetustatē facit suaue, & onus leue. Bonus cibus charitas, quæ media in seculo Salomonis confitentes, diuersarum odore virtu-

tum, velut diuersi generis fragrantia pigmen Can.3.d torum, esurientes reficit, iucundat reficientes. Ibi siquidem opponitur pax, patientia, benignitas, longanimitas, gaudium in spiritu sancto: & si quæ sunt aliæ veritatis seu sapientiæ generationes, apponuntur in illa. Habet, & humilitas in eodem seculo suas epulas, panem scilicet doloris, & vinum compunctionis, quas primo veritas incipientibus offert, quibus vtique dicitur. Surgite A postquam sederitis, qui manducatis panem ps.126.a doloris. Habet ibidem contemplatio ex Can.5.a adipe frumenti solidum cibum sapientiæ, Can.3.d cum vino quod lætificat cor hominis, ad quæ veritas perfectos inuitat dicens: Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini charissimi. Media, inquit, charitate constrauit propter filias Hierusalem, propter imperfectas videlicet animas: quæ dum adhuc illum solidum cibum minus capere possunt, lacte interim charitatis pro pane, oleo pro vino nutriendæ sunt. Quæ recte media describitur: quia eius suauitas, nec incipientibus prēsto est prohibente timore: nec perfectis satis est, pro abundantiori contemplationis dulcedine. Hi adhuc à noxiis carnalium delectationum humoribus, timoris amarissima potione purgandi, nondum lectis dulcedinem experiuntur. Illi iam auulsi à lacte, epulari ab introitu glorię gloriosius delectantur: solis mediis id est proficientibus ita tam melleas quasdam sorbitiúculas charitatis expertis, vt illis interim pro sui teneritudine contenti sint. Primus ergo cibus est humilitatis, purgatorius cum amaritudine: secundus charitatis, consolatorius cum dulcedine: tertius contemplationis, solidus cum fortitudine. Heu mihi, domine Deus virtutum ps.79.a quousque irasceris super orationem serui tui, ps.67.a cibabis me pane lachrymarum, & potum dabis mihi in lachrymis? Quis me inuitabit ad illud vel medium ac dulce charitatis conuiuium: vbi iusti epulantur in conspectu Dei, & delectantur in lætitia, vt iam non B loquens in amaritudine animæ meæ, dicam Iob.10.a Deo, Noli me condemnare: sed epulando in azymis sinceritatis, & veritatis, lætus cantem in viis domini, quoniam ma- ps.137.b gna est gloria domini? Bona tamen via humilitatis, qua veritas inquiritur, charitas acquiritur, generationes sapientiæ participantur. Denique sicut finis legis Christus, sic perfectio humilitatis, cognitio veritatis. Christus cum venit attulit gratiam. Veritas qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

luc. 4. b

bus innotuerit, dat charitatem. Innotescit autem humilibus: humilibus ergo dat gratiã. Dixi, vt potui, quo fructu humilitatis gradus ascendi debeant: dicam ut potero, quo ordine ad propositum brauium veritatis perducant. Sed quia ipsa quoque veritatis agnitio in tribus gradibus consistit, ipsos breuiter si possim distinguo, quatenus ex hoc clarius innotescat ad quem trium ueritatis, duodecimus humilitatis pertingat.

INquirimus nanque ueritatem in nobis, in proximis, in sua natura. In nobis, nosmetipsos diiudicando. In proximis, eorum malis compatiendo. In sui natura, mundo corde contemplando. Obserua sicut numerum, ita & ordinem. Primo te docet veritas ipsa quod prius in proximis, quam in sui debeat inquiri natura. Post hoc accipies cur prius in te, quàm in proximis inquirere debeas. In numero siquidem beatitudinum quas suo sermone distinxit, prius misericordes quã mundicordes posuit. Misericordes quippe cito

Mat. 5. a C

in proximis veritatem deprehendunt, dum sui vt affectus in illos extendunt, dum sic per charitatem se illis conformant, vt illorũ vel

Ro. 12. c

bona vel mala tãquam propria sentiant. Cum infirmis infirmantur, cum scandalizatis vruntur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus consueuerunt. Hac claritate fraterna cordis acie mundata, ueritatem delectantur in sui contemplari natura, pro cuius amore mala tolerant aliena. Qui uerò ita se fratribus non consociant, sed econtrario aut flentibus insultant, aut gaudentibus derogant, dum quod in illis est, in se esse non sentiunt, quia similiter affecti nõ sunt, veritatẽ in proximis qualiter deprehẽdere possint? Bene nanque conuenit illis illud vulgare prouerbium: Nescit sanus quid sentiat æger, aut plenus quid patiatur ieiunus.

Prouerbium.

Et æger ægro, & ieiunus ieiuno quanto propinquius, tanto familiarius compatiuntur. Sicut enim pura ueritas non nisi puro corde videtur, sic miseria fratris verius misero corde sentitur. Sed vt ob alienam miseriam miserum cor habeas, oportet vt tuam prius agnoscas, vt proximi mentem in tua inuenias, & ex te noueris qualiter illi subuenias, exemplo scilicet saluatoris nostri, qui pati voluit, vt compati sciret, miser fieri vt misereri disceret, vt quomodo de ipso scriptum

Heb. 5. c

est: Didicit ex his quæ passus est obedientiam, ita & misericordiam disceret.

Non quod ante misereri nesciret, cuius misericordia ab æterno & vsque in æternum sed quod natura sciebat ab æterno, temporali & dicit experimeno. Sed forte durum tibi videtur, quòd dixi Dei sapientiam Christum didicisse misericordiã, quasi is per quem omnia facta sunt, aliquid aliquando ignorasset ex his quæ sunt, maxime cũ illud quod ex epistola ad Hæbreos ad id comprobandum commemorauit, alio sensu, qui non ita videatur absurdus, possit intelligi, vt hoc quod dictum est, didicit, non ad ipsum caput referatur in sui persona, sed ad corpus eius, quod est ecclesia, vt sit ita sensus: Et didicit ex ijs quæ passus est, obedientiam: hoc est obedientiam discit in suo corpore ex ijs, quæ passus est in capite. Nam illa mors, illa crux, opprobria, sputa, flagella, quæ omnia caput nostrum Christus pertransiit, quid aliud corpori eius id est nobis, quam præclara obedientiæ documenta fuerunt? Christus enim (sit Paulus) factus est obediens patri vsque ad mortem, mortem autem crucis. Qua necessitate? Respondeat Apostolus Petrus: Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamini, inquit, vestigia eius, id est, vt imitemini obedientiam eius. Ex his ergo, quæ passus est, discimus quanta, cum qui puri homines sumus, oporteat pro obedientia perpeti, pro qua is qui & Deus erat non dubitauerit mori.

Et hoc modo, inquis, non inconuenienter erit si dicatur Christus uel obedientiam uel misericordiam seu aliquid in suo corpore didicisse, dum tamẽ sibi in sua persona ait quod se ante Iuuerit exedatur ex tempore potuisse accedere. Sicque ipse sit qui misereri discat aut obedire, ipse qui discat quia caput & corpus unus est Christus. Non nego hunc intellectum, quin rectus sit. Sed ex alio loco ipsius epistolæ, superior interpretatio videtur approbari, vbi dicitur: Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret. Puto quod hæc uerba sic ad caput referenda sunt, vt corpori penitus aptari non possint. De uerbo utique Dei dictum est quod non angelos apprehendit, hoc est non in unam sibi personam assumpsit, sed semen Abrahæ. Neq; enim legitur, uerbũ angelus factũ est, sed uerbũ caro factũ est, & intero de carne Abrahæ, iuxta promissionẽ quæ illi primũ facta est, unde id est ex qua semine assumptione, debuit per omnia fratribus suis similari, i. oportuit ac necesse fuit ut similis nobis passibilis

passibilis, nostrarum omnia (excepto peccato) generã miseriarum percurreret. Si quæris quã necessitate, vt misericors, inquit, fieret. Et hoc, ais, cur non recte ad corpus referri potest? Sed audi quod paulopost sequitur. In eo enim in quo passus est ipse, & tentatus, potens est, & eis qui tentantur auxiliari. In quibus uerbis quid melius intelligi possit non video, nisi quod ideo pati ac tentari, omnibusque absque peccato, humanis voluit communicare miserijs (quod est passis ac tentatis misereri ac compati ipso dicente non dico, ut sapientior efficeretur, sed experimento. Quo quidem experimento non dubitauerit, qui sanare illas, & pellere, ait Deus, & vellet vt proximus, & fili Adam, quos suos fieri, & appellari fratres non dedignatus est, suas illi infirmitates committere non dubitarent, qui sanare illas, & expellere, ait Deus, & vellet vt proximus, & cognoscerentur, vt eadem passus. Vnde Esaias uirum eum appellat dolorum, & scientem infirmitatem. Et Apostolus: Non enim habemus, inquit, pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris. Vnde autem possit, indicans adiungit: Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Beata quippe Deus, beatus Dei filius, in ea forma qua non rapinam arbitratus est esse se æquales patri, proculdubio impassibilis, priusquam se exinaniret formam serui accipiens, sicut misericordiam, & subiectionem expertus nõ noverat experimento. Sciebat quidem per naturam, non autem sciebat per experientiam. At vbi minoratus est non solum à seipso, sed etiam paulominus ab angelis, qui & ipsi impassibiles sunt per gratiam, non per naturam, usque ad illam formam in qua pati, & subiici posset, quod usque (sicut dictum est) in sua non posset, & in passione expertus est misericordiam, & in subiectione obedientiam. Per quam tamen experientiam non illi (ut dixi) scientia, sed nobis fiducia creuit, dum ex hoc misero genere cognitionis is à quo longe erauerauimus, factus est propior nobis. Quando enim illi appropinquare auderemus in sua impassibilitate manenti? Nunc autem Apostolo suadente, monemur, cũ fiducia adire throno gratiæ ipsius, per nimirum, sibi, & dolores nostros portasse cognoscimus, & in eo quo passus est ipse, nobis cõpati posse non dubitamus. Non ergo debet absurdum

videri, si dicitur Christum non quidem aliquid scire cœpisse, quod aliquando nescierit: scire tamẽ alio modo misericordiam ab æterno per diuinitatem, & aliter in tempore didicisse per carnem. Vide ne & simili locutionis modo illud dictum sit, quod dominus requirentibus discipulis de die ultimo se nescire respondit. Nam quomodo diem illum ille nesciebat, in quo omnes sapientiæ, & scientiæ thesauri sunt absconditi? Cur ergo le scire negabat, quod certum est, quia nescire non poterat? Nunquid forte mendaciter eos voluit celare, quod utiliter non ualuit innotescere? Absit. Sicut nihil ignorare poterat, cum sapientia sit: sic nec mentiri, cum veritas sit. Sed uolens discipulos ab inutilis inquisitionis curiositate compescere, quod inquirebant, se scire negauit: non omni modo quidem, sed tali quodam modo, quod negare veraciter potuit. Nam etsi suæ diuinitatis intuitu æquè omnia præterita scilicet præsentia atque futura perlustrando, diem quoque illum palam habebat: non tamen vllis carnis suæ sensibus experiendo agnouerat. Alioquin iam spiritu oris sui antichristum interfecerat: iam auribus sui corporis archangelum vociferantem, & tubam sonantem, in quo strepitu mortui suscitandi sunt, audierat: iam oculis suę carnis ones hœdosque, qui ab inuicem segregandi sunt, perspexerat. Denique, ut intelligas quod illa tantum cognitione, quæ per carnem fit, se illum diem nescire perhibuerit, vigilanter respondens: non ait, Nec ego scio: sed, Nec ipse, inquit, filius hominis scit. Quid est filius hominis, nisi nomen assumptæ carnis? Quo si quidem nomine intelligi datur, quia dicens se aliquid nescire, non iuxta quod Deus est, sed secundum hominem loquitur. Alias quippe loquens de se secundum suam diuinitatem, non filius, vel filium hominis: sed, ego, vel me, sæpius ponere consueuit: ut ibi: Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. Ego sum, ait: non, Filius hominis est. Nec dubium, quin de illa essentia diceret, qua ante Abraham, & sine initio est, non qua pe est Abraham, & ex Abraham factus est. Alibi quoque hominum de se opinionem à discipulis inquirens: Quem dicunt, inquit, homines esse: non me, sed filium hominis? Rursus eosdem interrogans, quid de se, ipsi quoque sentirent: Vos autem non quem filiũ hominis, sed quem me, ait, esse dicitis? Carnalis videlicet populi sententiã de carne inquiren-

Mat. 13. d

Col. 2. a

Mat. 16. c

H

Ioan. 8. c

Mat. 16. c

Ibidem.

rens,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rens, nomen carnis, quod proprie est filius hominis, posuit: spirituales uero discipulos de sua diuinitate interrogans, non filium hominis, sed signanter, me, dixit. Quod denique Petrus intelligens, quid per hoc quod dixerat, me, requisiti fuissent: sua responsione aperuit:
Mat.16.c Tu es, inquiens, non Iesus filius virginis, sed Christus filius Dei. Quod utique si respondisset, nihilominus ueritatem dixisset: sed in uerbis interrogationis sensum interrogantis prudenter aduertens, competenter prorupit ad interrogata respondit dicens: Tu
I es Christus filius Dei. Cum igitur videas Christum in una quidem persona duas habere naturas, unam qua semper fuit, alteram qua esse cœpit: & secundum sempiternum suum quidem esse, semper omnia nosse: secundum temporalem uero, multa temporaliter expertum fuisse, cur fateri dubitas ut esse in tempore cœpit ex carne, sic carnis quoque miserias scire cœpisse, illo duntaxat modo cognitionis quem docet defectio carnis? Quod utique genus scientiæ, protoplasti sapientius fœlicitusque nescirent, quando id attingere nisi stulte misereque non poterant.

Sed plasmator eorum Deus requirés quod perierat, opus suum miseratus prosecutus est, descendens & ipse misericorditer, quo illi ceciderant miserabiliter. Voluit experiri in se, quod illi faciendo contra se merito paterentur. Non simili quidem curiositate, sed mirabili charitate. Non vt miser cum miseris remaneret: sed vt misericors factus miseros liberaret. Factus, inquam, misericors, non illa misericordia, quam fœlix manens habuit ab æterno: sed quam mediante miseria reperit in habitu nostro. Porro pietatis opus quod per illam cœpit, in illa perfecit. Non quod sola illa non posset perficere: sed quia nobis non potuit absque ista sufficere. Vtraque si quidem necessaria: sed nobis hæc magis congrue fuit. O ineffabilis pietatis excogitatio. Quando nos illam miram misericordiam cogitaremus, quam præcedens miseria non informat? Quando illam aduerteremus incognitam nobis compassionem, quæ non passione præuenta, cum impassibilitate perduraret? At tamé si illa quæ miseriam nescit, misericordia
K non præcessisset ad hanc, cuius miseria mater est, non accessisset. si non accessisset, non attra
psa.39.a xisset. Si non attraxisset, non extraxisset. Vnde autem extraxit: nisi de lacu miseriæ, & de Into fecis? Nec illam tamen misericordiam deseruit, sed hanc inseruit.

Non mutauit, sed multiplicauit, sicut scriptum est: Homines & iumenta saluabis, Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.

Sed iam ad propositum redeamus. Si ergo se miserum fecit, qui miser non erat, ut ueriretur quod & ante sciebat quanto magis non dico ut te facias, quod non es: sed ut attendas quod es, quia uere miser es, & horteas misereri qui hoc aliter scire non potest? Aut forte si proximi malum considéres, & tuum non attendas, mouearis non ad miserationem, sed ad indignationem: non ad adiutandum, sed ad iudicandum: denique non ad instituendum in spiritu lenitatis, sed ad destruendum in spiritu furoris. Vos qui spirituales estis, Gal.6.a
ait apostolus, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Apostoli consilium siue etiam præceptum est ut manuicto, id est eo spiritu instituere ægrotanti subuenias, quo tibi uis subueniri cum ægrotas. Et ut scias qualiter ergo delinquentem manuescere possis: Considera, inquit, teipsum: ne & tu tenteris. Considerare libet quam bene discipulus ueritatis ordinem sequatur magistri. In beatitudinibus quas supra memorauit, sicut prius misereordes quàm mundicordes: sic prius misericordes pronunciati sunt. Et apostolus cum spirituales hortaretur ad instituendos carnales, adiunxit: In spiritu lenitatis. In lenitatis quippe fratrum pertinet ad misericordes, spiritus lenitatis ad mites. Ac sic deceret, Inter misericordes deputari non poterit qui in semetipso mitis non est.

Ecce apostolus aperte ostendit quod Dominus me ostensurum promisi: prius iudicium ueritatem inquirendam esse in nobis, quam in proximis. ConsideranS, inquiens tipsum: id est quàm facilis ad tentandum, quam pronus ad peccandum: quatenus ex tui considerationé miteſcas, ſicque ad ſuccurrendum aliis in ſpiritu lenitatis accedas. Alioquin ſi mouentem non audis diſcipulum, arguentem time magiſtrum. Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo, & ſic valebis feſtucam eiicere de oculo fratris tui.

Trabes in oculo grandis & groſſi, ſuperbia in mente eſt, quæ quadam corpulentia ſui vana non ſana, tumida non ſolida, oculum mentis obſcurat, ueritatem obumbrat, ita vt ſi tuam occupauerit mentem, iam tu te videre, iam te talem qualis es, vel qualis eſſe putes, non poſſis ſentire: ſed qualem te amari, talem te uel putes eſſe, uel ſperes fore. Quod ſola

cuius aliud eſt ſuperbia, quàm (ut quidam ſanctus diffinit) amor propriæ excellentiæ? Vnde & nos poſſumus dicere per contrarium, humilitatem propriæ excellentiæ eſſe contemptum. Amor uero, ſicut nec odium, ueritatis iudicium neſcit. Vis iudicium veritatis audire? Sicut audio, ſic iudico. Non
M Eſt iudicium odii, vt illud: Nos legem habemus, & ſecundum legem noſtram debet mori. Eſt & timoris, ut illud: Si dimittimus eum ſic, venient Romani & tollent noſtrum locum & gentem.

Iudicium uero amoris, vt Dauid de filio pertinaci: Parcite, inquit, puero Abſalon. Et lenibus humanis ſtatutum, & in cauſis ſeculi, ſpeciales amicos cauſarum non debere admittere ad iudicium, ne uel fallant uel fallantur amore ſuorum.

Quod ſi culpam amici tui iudicio amor illius aut nimius, aut prorſus abſcondit, quanto magis amore tui tuum cóntra te iudicium fallit? Qui ergo plene, ueritatem in ſe cognoſcere cupit, neceſſe eſt vt remota trabe ſuperbiæ quæ oculum arcet à luce, aſcenſiones in corde ſuo diſponat, per quas ſeipſum in ſeipſo interpretetur, & ſic poſt duodecimum humilitatis
Ps.15.a gradum ad primum ve itatis gradum pertingat.
Ps.93.b Cum autem veritate inuenta in ſe, imo ſe inuento in ueritate dicere potuerit: Credidi, propter quod locutus ſum, ego autem humiliatus ſum nimis, aſcendat homo ad cor altũ,
Ps.113.a ut exaltetur ueritas, & ad gradum ſecundum perueniens dicat in exceſſu ſuo, omnis homo mendax. Putas hunc ordinem Dauid non tenuiſſe? Putas hoc non ſenſit propheta quod dominus, quaſi Apoſtolus, quod & nos poſt ipſos & per ipſos ſentimus? Credidi, inquit,
Ioh.8.b veritati dicenti: Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris.

Credidi ergo ſequendo propter quod locutus ſum confitendo. Quid confitendo? Veritatem quam cognoui credendo. Poſtquam autem & credidi ad iuſtitiam, & locutus ſum ad ſalutem, humiliatus ſum nimis, hoc eſt perfecte. Tanquam diceret: Quia ueritatem cognitam in me confiteri contra me non erubui, ad perfectionem humilitatis profeci.
Mat.11.a Nimis enim pro perfecte, poteſt intelligi, vt ibi: In mandatis eius volet nimis.

Quod ſi quis contendat, nimis, hic pro ualde, poſitum non pro perfecte, quia & exſecutores idipſum videntur aſtruere, neque hoc diſcordat à ſenſu prophetæ, vt ſic ſentiamus eum dixiſſe. Ego quidem cum adhuc veritatem non noſſem, aliquid me putabam eſſe, eum nihil eſſem. At poſtquam in Chriſtum credendo, id eſt eius humilitatem imitando, ueritatem agnoui ipſa quidem exaltata eſt in me ex mea confeſsione, ſed ego humiliatus ſum nimis, id eſt ualde vilui mihi ex mei conſideratione. Humiliatus ergo propheta in hoc primo gradu ueritatis (vt ait in alio pſalmo: Et in ueritate tua humiliaſti me) pſ.118.c ſemetipſum attendat, & ex propria miſeria generalem perpendat, ſicque ad ſecundum tranſiens dicat in exceſſu ſuo, omnis homo mendax. In quo exceſſu ſuo? In illo proculdubio quo ſeſe excedens, ac veritati adhærens, ſeipſum diiudicat. In illo ergo exceſſu ſuo dicat non indignando aut inſultando, ſed miſerando & compatiendo, omnis homo mendax. Quid eſt, omnis homo mendax? Omnis homo infirmus, omnis homo miſer, & impotens, qui nec ſe nec alium poſſit ſalua re. Sicut dicitur fallax equus ad ſalutem, non quod equus aliquem fallat, ſed quia is ſe Pſa.32.d
ipſum fallit qui in fortitudine eius confidit: ſic B
omnis homo dicitur mendax, id eſt fragilis, Hie.17.a
mutabilis, à quo ſalus non poſſit vel ſua vel aliena ſperari, quin potius maledictionem incurrit qui ſpem ſuam in homine ponit.

Proficiens itaque humilis propheta per ducatum veritatis, quódque in ſe lugebat, videns in aliis, dum apponit ſcientiam, apponat & dolorem, ac generaliter ſed veraciter dicat, omnis homo mendax.

Vide quàm longe aliud ſenſerit de ſe phari Luc.18.
ſæus ille ſuperbus. Quid deprompſit in ex- b
cuſſu ſuo? Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum. Dum in ſe ſingulariter exultat, alijs arroganter inſultat. Dauid autem aliter. Ait enim: Omnis homo Pſ.115.a
mendax. Neminem excipit, ne quem de- Rom.3.a
cipiat, ſciens quia omnes peccauerunt, & omnes egent gloria Dei. Phariſæus ſe ſolum decipit, quem ſolum excipit dum cæteros damnat. Propheta ſe non excipit à communi miſeria, ne excipiatur à miſericordia. Phariſæus exſufflat miſericordiam, dum diſſimulat miſeriam. Propheta affirmat tam de omnibus, quàm de ſe, omnis homo mendax. Phariſæus confirmat de omnibus præter ſe. Non ſum, iniquiens, ſicut cæteri hominum. Et gratias agit non quia bonus, ſed quia ſolus: non tam de bonis quę habet, quàm de malis quæ in aliis videt. Nondum de ſuo trabem

eiecerat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc.13. b elecerat, & festucas in oculis fratrum enume-
rat. Nam subdit: Iniusti, raptores. Nón fru-
stra (vt arbitror) excessum à proposito feci,
si vtriusque excessus differentiam intellexi-
sti. Iam ad propositum redeundum est.
C Quos itaque veritas sibi iam innocescere, ac
per hoc vilescere fecit, necesse est vt cuncta
quæ amare solebant, & ipsi sibi amarescant.
Stantes nimirum se ante se, tales se vide-
re cogant, quales vel à se videri erubescant.
Dumque sibi displicet quod sunt, & ad id su-
spirant quod non sunt, quod vtique per se
fore diffidunt, vehementer sese lugentes, id
solum consolationis inueniunt, vt seueri
iudices sui, qui scilicet amore veri esuriant
& sitiant iustitiam, vsque ad contemptum
sui districtissimam de se exigant satisfactio-
nem, & de cætero emendationem. Sed cum
se ad id sufficere non posse conspiciunt (cum
enim fecerint omnia quæ mandata fuerint
sibi, seruos se inutiles dicunt) de iustitia ad
Luc.17. c misericordiam confugiunt. Vt autem il-
lam consequantur, consilium veritatis se-
Mat.5.a quuntur: Beati misericordes, quoniam ipsi
misericordiam consequentur. Et hic est se-
cundus gradus veritatis, quo eam in proxi-
mis inquirunt, dum de suis aliorum necessi-
tates exquirunt, dum ex ijs quæ patiuntur
patientibus compati sciunt. In his ergo tri-
bus quæ dicta sunt, id est in luctu pœniten-
tiæ, in desiderio iustitiæ, in operibus mise-
ricordiæ si perseuerant, à tribus impedimen-
tis, quæ aut ignorantia, aut infirmitate, aut
studio contraxerunt, cordis aciem mundant,
quo per contemplationem ad tertium verita-
tis gradum pertranseant. Hæ sunt viæ quæ
videntur hominibus bonæ, illis duntaxat
Prou. 2. c exceptis qui lætantur cum malefecerint, &
exultant in rebus pessimis, ac se de infirmi-
tate vel ignorantia tegunt ad excusandas ex-
D cusationes in peccatis. Sed frustra sibi de
ps.140.a infirmitate vel ignorantia blandiuntur, qui
vt liberius peccent, libenter ignorant vel
infirmantur. Putas primo homini profuit,
licet ipse non libenter peccauit, quod se per
vxorem tanquam per carnis infirmitatem
defendit? Aut primi martyris lapidatores
quoniam aures suas continuerunt, per igno-
rantiam excusabiles erunt? Qui igitur stu-
dio, amore peccandi à veritate se sentiunt
alienatos, infirmitate & ignorantia pressos,
studium ingemitum, amorem in mœrorem
& infirmitatem conuertant, infirmitatem
carnis feruore iustitiæ vincant, ignoran-
tiam liberalitate repellant, ne si nunc egre-
tem, nudam & infirmam veritatem ignora-
rant, cum potestate magna & virtute ve-
nientem, terrentem, arguentem, ferro ean-
rubore cognoscant, frustra cum tremore
respondeant: Quando te vidimus egen-
& non ministrauimus tibi? Cognoscitur a
certe dominus iudicia faciens, qui nunc ipse
ratur misericordiam quærens. Denique re-
debunt in quem transfixerunt. Similiter Ioan.
& auari quem contempserunt. Ab omni
ergo labe, infirmitate, ignorantia, studioq
contracta, flendo, iustitiam esuriendo, spe-
ribus misericordiæ insistendo, mundatur
oculus cordis, cui se in sui puritate veritas Mat.
videndam promittit: Beati mundo corde,
quoniam ipsi Deum videbunt. Cum fiat
itaque tres gradus seu status veritatis, ad
primum ascendimus per laborem humilita-
tis, ad secundum per affectum compassio-
nis, ad tertium per excessum contemplatio-
nis. In primo veritas reperitur seuera, in se-
cundo pia, in tertio pura. Ad primum ratio
ducit, qua nos discutimus: ad secundum af-
fectus perducit, quo alijs miseremur: ad
tertium puritas rapit, qua ad inuisibilia
subleuamur.

IN clarescat hic mihi mira quædam ac diuina
individuæ trinitatis operatio, si quo modo
tamen ab homine sedente in tenebris sordi-
bilia illa possit capi cooperantium sibi perso-
narum diuisio. In primo siquidem gradu fi-
lius, in secundo spiritus sanctus, in tertio pa-
ter operari videtur. Vis audire filij operatio-
nem? Si ego, inquit, laui vobis pedes Dómi-
nus & magister, quanto magis & vos debe-
alter alterius lauare pedes? Tradebat filius
pulis humilitatis formam veritatis magistra,
qua in primo gradu primum eis veritas imo
teseeret. Attende & opus spiritus sancti. Cha-
ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per
spiritum sanctum qui datus est nobis. Chari-
tas quippe donum est spiritus sancti, qua fit
vt qui sub disciplina filij per humilitatem ad
primum vsq; gradum veritatis iam profece-
runt, ad secundum per compassionem proue-
mi, sub magisterio spiritus sancti perueniat. Mat.
Audi & de patre: Beatus es Simon Bariona,
quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed
pater meus qui est in cœlis. Et illud: Pater Mat.
filijs notam faciet veritatem tuam. Et, Confi-
teor tibi pater, quia abscondisti hæc à sapien-
tibus, & reuelasti ea paruulis. Vides quia d
quos verbo & exemplo prius filius humilita-

tis, super quos deinde spiritus charitatem ef-
fudit, hos tandem in gloria pater recepit? Fi-
lium facit discipulos, paracletus consolatur
amicos, pater exaltat filios. Quia vero non
solum filius, sed & pater & spiritus sanctus
veraciter veritas appellantur, constat quod
vna eademq; veritas seruata proprietate per-
sonarum, tria hæc in tribus gradibus opera-
tur. Primo scilicet instruit, vt magister. Se-
cundo consolatur, vt amicus vel frater. Ter-
tio astringit, vt filios pater. Dei quippe fi-
lius verbum scilicet ac sapientia patris, pri-
mum quidem illam animæ nostræ potentiam
quæ ratio dicitur, cum reperit carne depres-
sam, peccato captiuam, ignorantia cæcam,
exterioribus deditam: clementer assumens,
postmodum exigens, prudenter instituens, in-
trorsum trahens, ac mirabiliter vtens, tan-
quam pro se vicaria ipsam sibi iudicem sta-
tuit, ita vt pro reuerentia verbi cui coniun-
gitur, ipsa sui accusatrix, testis & iudex, con-
tra se veritatis fungatur officio. Ex qua pri-
ma constitutione verbi, & rationis, humilitas
nascitur. Alia deinde partem quæ dicitur cor
meis voluntas, veneno quidē carnis infectam,
sed iam ratione discussam, spiritus sanctus
dignanter visitans, suauiter purgans, arden-
ter afficiens, misericordem facit: ita vt mo-
re pellis quæ tincta extenditur, ipsa quoque
tinctione perfusa cœlesti, vsque ad inimicos
per affectum dilatetur. Et sic ex hac secun-
da coniunctione spiritus Dei & voluntatis
humanæ, charitas efficitur. Vtranque uero
C partem, rationem scilicet & voluntatem, al-
tera verbo veritatis instructam, alteram
spiritu veritatis afflatam, illam hyssopo hu-
militatis aspersam, hanc igne charitatis suc-
censam, tandem iam perfectam animam,
propter humilitatem sine macula, propter
charitatem sine ruga, cum nec voluntas ra-
tioni repugnat, nec ratio veritatem dissimu-
lat, gloriosam sibi sponsam pater conglu-
tinat, ita vt nec ratio de se, nec voluntas
de proximo cogitare sinatur, sed hoc solum
Cant.2.a beata illa anima dicere delectetur: Introdu-
xit me rex in cubiculum suum. Digna certe
quæ de schola humilitatis, in qua primum
sub magistro filio ad seipsam intrare didicit,
ista comminationem ad se factam: Si igno-
ras te, egredere & pasce hædos tuos: digna
ergo quæ de schola illa humilitatis duce spi-
ritu sancto in cellaria charitatis, quæ nimi-
rum proximorum pectora intelligenda sunt,
per affectionem introduceretur, vnde suf-
fulta floribus, ac stipata malis, bonis scilicet
moribus & vi tibus sanctis, ad regis de-
mum cubiculum, cuius amore languet, ad-
mitteretur. Ibi modicum, hora videlicet
quasi dimidia silentio facto in cœlo, inter
desideratos amplexus suauiter quiescens ipsa
quidem dormit, sed cor eius vigilat, quo
quo vtique interim veritatis arcana rimatur:
quorum postmodum memoria statim ad se
reditura pascatur. Ibi videt inuisibilia, au-
dit ineffabilia, quæ non licet homini loqui.
Excedunt quippe omnem illam quam nox Ps.18.a
nocti indicat scientiam. Dies tamen diei eru-
ctat verbum: & inter sapientes sapientiam
loqui, & spiritualibus spiritualia licet confer
ri. Putas hos gradus Paulus non transierit, H
qui vsque ad tertium cœlum se raptum fuis- 2. Cor.
se testatur? Sed quare raptum, & non potius 12.
ductum? Vt videlicet si tantus apostolus rap-
tum se dicit fuisse, quo nec doctus sciuit, nec
ductus potuit ire: me qui proculdubio mi-
nor sum Paulo ad tertium cœlum nulla mea
virtute, nullo meo labore peruenire posse
præsumam, ne vel de virtute confidam,
vel pro labore diffidam.

Qui enim docetur aut ducitur, ex hoc ipso
quod docentem vel ducentem sequitur, la-
borare conuincitur, & aliquid ex se agit vt
ad destinatum locum vel sensum perturba-
tur, ita vt dicere possit: Non autem ego, sed
gratia Dei mecum. Qui verò rapitur, non 1.Co.15.
suis viribus sed alienis innixus tanquam ne- b
scius quocunque portatur, nec de toto in
se, nec de parte gloriatur, vbi nec per se nec
cum alio aliquid operatur. Ad primum
itaque siue ad medium cœlum ductus vel
adiutus apostolus ascendere potuit, ad ter-
tium autem vt peruenire rapi oportuit:
Nam ad hoc & filius legitur descendisse, vt
uocaret & iuuaret ascensuros ad primum: &
spiritus sanctus missus fuisse, qui perduceret
ad secundum. Pater verò licet filio & spiri-
tui sancto semper cooperetur, nunquam ta-
men aut de cœlo descendisse, aut ad terras le-
gitur missus fuisse. Lego certe q; misericor-
dia domini plena est terra, & pleni sunt cœli Ps.32.a
& terra gloria tua, & multa huiusmodi. Lego Gala.4.a
& de filio: Postquam venit plenitudo tempo-
ris, misit Deus filium suum. Et ipse filius lo-
quitur de se: Spiritus domini misit me. Et I
per eundem prophetam. Et nunc, inquit, Esa.61.a
dominus misit me & spiritus eius. Lego & Esa.48.c
de spiritu sancto: Paracletus autem spiritus Ioā.14.d
sanctus, quem mittet pater in nomine meo.

Et, Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

psa. 16.b Ix, Cum assumptus fuero, mittam vobis, eum, haud dubium quin spiritum sanctum. Patrem autem in sua persona, licet nusquam non sit, nusquam tamen inuenio nisi in cœ-
Mat. 23. a lis, vt in euangelio: Et pater meus qui in cœlis est. Et in oratione: Pater noster, qui es
Mat. 6. b in cœlis. Vnde nimirum colligo, quòd quia pater non descendit, Apostolus, vt eum videret ad tertium cœlum ascendere quidem non
Ioã. 3. b potuit, quo tamen se raptum memorauit. Deniq; nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo filius hominis. Et ne putes de primo dictum, vel secundo, dicit tibi Dauid:
Ps. 18. a A summo cœlo egressio eius. Ad quod iterũ non subito raptus, non furtim sublatus, sed,
Acto. 1. b Videntibus, inquit, illis, id est Apostolis, ele-
4. Re. 2. c uatus est, Non sicut Helias, qui vnum: non sicut Paulus, qui nullum: vix enim vel seipsum testem, aut arbitrum habere potuit, ipso
2. Cor. 12. perhibente: Nescio, Deus scit: sed vt omnipotens, qui quando voluit descendit, quando voluit ascendit, pro suo arbitrio arbitros, & spectatores, locum & tempus, diem & horam expectans, videntibus illis quos scilicet tanta visione dignatur, eleuatus est. Raptus est
4. Re. 2. c Paulus, raptus est Helias, translatus est Enoch. Redemptor noster legitur eleuatus,
Eccl. 44. hoc est ex seipso leuatus, non aliunde adiu-
Act. 1. b tus. Denique non currus vehiculo, non auge-
Ibidem. li adminiculo, sed propria virtute subnixum K suscepit eum nubes ab oculis eorum. Cur hoc? An fessum iuuit? An pigrum impulit? An cadentem sustinuit? Absit. Sed suscepit eum ab oculis carnalibus discipulorum, qui & si Christum nouerant secundum carnem, sed vltra iam non nosserent. Quos ergo per humilitatem ad primum cœlum filius vocat, hos in secundo per charitatem spiritus aggregat, ad tertium per contemplationem pater
ps. 118. k exaltat. Primo humiliantur in veritate, & dicunt: In veritate tua humiliasti me. Secundo congaudent veritati, & psallunt: Ecce quam bonum, & quam iucundum habita-
ps. 123. a re fratres in vnum. De charitate quippe scri-
1. Cor. ptum est: Congaudet autem veritati. Tertio
13. b ad arcana veritatis rapiuntur, & aiunt: Secre-
Esa. 24. c tum meum mihi, secretum meum mihi. Sed quid ego miser superflua magis loquacitate, quam spiritus viuacitate duos cœlos superiores percurro, qui manibus pedibusque repens adhuc sub inferiore laboro? Ad quod tamen iam ipso iuuante quo & vocante mihi
Ps. 49. d scalam erexi. Illic siquidem iter est quo ostendat mihi salutare Dei. Iam dominum desuper inixum suspicio, iam ad vocem veritatis exulto. Vocauit me, & ego respondi illi: Operi manuum tuarum perriges dexteram. Tu quidem domine gressus meos dirige, numeras, sed ego lentus ascensor, sessor vanissimus tor, diuerticula quæro. Væ mihi si tenebræ me comprehendant, aut si mea fuga fiat in hyeme vel in sabbato, dum nunc ad locum cum tempus acceptabile, & dies salutis sunt, proficisci dissimulo. Quid moror? Ora pro me fili, frater, socie, & particeps profectus mei si quis est in domino. Ora omnipotentem quatenus sic pigrum roboret pedem, vt tamen non veniat mihi pes superbiæ. Et re-
nim pes piger, vt ad veritatis gradum ascendat idoneus non est, tolerabilior tamen est isto qui in ea stare non potest, vt habes di-
Expulsi sunt, nec potuerunt stare. Et hoc quidem de superbis. Sed quid de illorum cupite? Quid de illo qui dicitur rex super omnes filios superbiæ? Et ipse, inquit, in veritate non steterit. Et alibi: Videbam Satanam cadentem de cœlo. Quare hoc? nisi propter Lucifer
superbiam? Væ mihi, si & me viderit qui abscondita à longè cognoscit, superbientem, & illum pro-
in me terribilem intonet vocem: Tu quidem filius excelsi eras, sed sicut homo morieris, & sicut vnus de principibus cades. Quia non
ab huius tonitrui voce formidet? O quam Gaza salubrius ad tactum angeli, neruus femoris Iacob emarcuit: quam angeli superbientis intumuit, euanuit, ruit. Veritam & meum neruum angelus tangat, vt marcescat, si forte ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate non possum nisi deficere. Lege profecto: Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Sic quoque Apostolus de suo neruo conquestus, quem angelus non dominatus est, sed satanæ colaphizabat, responsum accepit: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Quæ virtus? Ipse Apostolus respondeat: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Sed nõdum forsitan intelligis de qua specialiter dixerit, quia Christus omnes habuit, tutes habuit. Sed cum omnes habuerit, non omnibus tamen vnam, id est humilitatem, se bis in se commendauit, cum ait: Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Libenter igitur, & ego domine Iesu gloriabor si per tero, in mea infirmitate, in mei neruo contractione, vt tua virtus, id est humilitas perficiatur in me. Nam sufficit mihi gratia mea, cum defecerit virtus mea. Pedem profectus gratiæ fortiter figens, & meum qui infirmus est, leniter trahens, securus ascendam per
Ps. 49. b scalam humilitatis, donec veritati adhærens, ad latitudinem transeam charitatis. Tunc psallam cum gratiarum actione, & dicam: Statuisti in loco spatioso pedes meos. Sic arcta via cautius incedimur strictim, sic ardua scala ruitius pedetentim ascenditur, sic miro modo licet pigrius, ad veritatem tamen sir-
Ps. 118. a mius claudicando ascenditur. Sed heu mihi quia inquilinatus meus prolongatus est. Quis
Ps. 54. b dabit mihi pennas sicut columbæ, quibus celerius volem ad veritatem, vt iam requiescam in charitate? Quæ quoniam desunt,
Ps. 85. b dedisse me domine in via tua, & ingrediar in
Luc. 8. a veritate tua, & veritas liberabit me. Væ mihi, quòd de illa descendi. Nisi enim prius leuiter, imaniter descendissem, in ascendendo tandiu tam grauiter non laborassem. Sed quid dico, descendi? Nam forsitan rectius cecidi dixerim, nisi quia forte sicut nemo repente fit summus, sed gradatim quisque ascendit: sic nemo repente sit pessimus, sed paulatim descendit. Alioquin quomodo habuit il-
Ioh. 12. c lud: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit? Denique sunt viæ quæ videntur hominibus bonæ, & tamen ad malum deducunt.
A Est ergo via descensionis, sicut & ascensionis. Et via est ad bonum, & via est ad malum. Cave malum, eligе bonum. Si per te non
Ps. 118. a potes, ora cum propheta, & dic: Viam iniquitatis amoue à me. Quomodo? Et de lege tua miserere mei: illa scilicet lege quam dedisti delinquentibus in via, id est, derelinquentibus veritatem. De quibus vnus ego sum, qui
Ps. 49. b verè à veritate cecidi. Sed nunquid qui cadit, non adiicit, vt resurgat? Propter hoc
Ps. 118. d via veritatis elegi, qua ascendam humil a-
ibidem. tus, vnde superbiendo descendi. Ascendam, inquam, & psallam: Bonum mihi domine, quod humiliasti me: bonum mihi lex oris tui, super milia auri, & argenti. Duas tibi vias videtur Dauid proposuisse, sed unam nostris esse, ipsam tamen à se diuersam, & diuersis nominibus appellatam, aut iniquita tis propter descendentes, aut veritatis propter ascendentes, qua & idem gradus sunt ascendentium in solium, & descendentium, & eadem via accedentium ad ciuitatem, & recedentium, & unum ostium est ingredien
Gen. 28. c tium domum, & egredientium. Per vnam denique scalam ascendentes angeli, & descendentes Iacob apparuerunt. Quorsum spectant hæc? Vt videlicet si ad veritatem redire

cupis, non necesse sit viam quærere nouam quam non nosti, sed notam qua descendisti, quatenus reciprocis gressibus tua ipse vestigia sequens, per eosdem gradus humilitatis ascendas, per quos superbiendo descenderas, ita vt qui duodecimus superbiæ fuit descen- B
denti, primus humilitatis sit ascendenti. Vndecimus, inueniatur secundus. Decimus, tertius. Nonus, quartus. Octauus, quintus. Septimus, sextus. Sextus, septimus. Quintus, octauus. Quartus, nonus. Tertius, decimus. Secundus, vndecimus. Primus, duodecimus. Quibus superbiæ gradibus in te inuentis, imò recognitis, iam non laboras in quærendo viam humilitatis.

Primus superbiæ gradus Curiositas.

PRimus itaq; superbiæ gradus est curiositas: Hanc autem talibus indiciis deprehendes. Si videris monachum de quo prius bene confidebas, vbicunque stat, ambulat, sedet, oculis incipientem vagari, caput erectum, aures portare suspensas, è motibus exterioris hominis interiorem immutatum agnoscas. Vir quippe peruersus annuit oculo, terit pede, digito loquitur, & insolenti corporis motu, recens animæ morbus deprehenditur. Quam, dum à sui circunspectione torpescit Cant. 1.
incuria sui, curiosam in alios facit. Quia e- c
nim seipsam ignorat, foras mittitur, vt hœdos pascat: hœdos quippe qui peccatum significant, recte oculos aurescue appellauerim, quoniam sicut mors per peccatum in orbem, sic per has fenestras intrat ad mentem. In his ergo pascendis se occupat curiosus, dum scire non curat qualem se reliquerit intus. Et C
uere si te vigilanter homo attendas, mirum est si ad aliud vnquam intendas.

AVdi curiose Salomonem, audi stulte si- Pro. 4. d
pientem. Omni custodia, inquit, custodi cor tuum, vt omnes videlicet sensus tui vigilent ad id, vnde vita procedit, custodiendum. Quo enim à te ô curiose recedis? Cui te interim committis? Vt quid audes oculos leuare ad cœlum, qui peccasti in cœlum? Terram intuere, vt cognoscas teipsum. Iob 32.
Ipsa te tibi repræsentabit: quia terra es, & in d
terram ibis. Duabus tamen causis inculpabiliter oculos leuas, vt vel petas auxilium, vel impendas. Leuauit oculos Dauid in ps. 120. a
montes, vt peteret: Leuauit, & dominus Mat. 14.
super turbas, vt impenderet. Alter misere- b
rabiliter,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leuauit oculos Dauid in montes, vt peteret:
ps.120.a Leuauit & Dominus super turbas, vt impen-
Mat.14.b deret. Alter miserabiliter, alter misericordi-
ter, ambo inculpabiliter. Tu quoque si locum,
tempus & causam consideranx tua vel fratris
necessitate oculos leuas, non solum non culpo
sed & plurimum laudo.

Hoc enim excusat miseria, illud commen-
dat misericordia. Sin alias, non prophetæ, non
Ge.34.a Domini, sed Dinæ aut Euæ, imo ipsius satanæ
imitatorem te dixerim. Dina namque dum
ad pascendos hœdos egreditur, ipsa patri, &
sua sibi uirginitas rapitur. O Dina quid ne-
cesse est vt videas mulieres alienigenas? Qua
necessitate? Qua utilitate? An sola curiosita-
te? Et si tu ociose vides, sed non ociose uideris.
Tu curiose spectas, sed curiosius spectaris.
Quis crederet tunc illam tuam curiosam ocio
sitatem, vel ociosam curiositatem, fore post sic
non ociosam, sed tibi, tuis, hostibusque tam
pernicios am?

D

Gen.2.c TV quoque ò Eua in paradiso posita es,
vt cum viro tuo opereris & custodias il-
Ibidem. lum, si iniunctum perfeceris, quandoq;
transitura ad melius, vbi nec opus sit te in ali-
quo opere occupari, nec de custodia solicita-
ri. Omne lignum paradisi tibi conceditur ad
uescendum, præter illud quod dicitur scien-
tiæ boni & mali. Si enim cætera bona sunt,
Ro.12.a & sapiunt bonum, quid est opus edere de li-
gno, quod sapit etiam malum? Non plus
sapere, quàm oportet sapere. Sapere enim
malum, sapere non est, sed desipere. Serua
ergo commissum, expecta promissum, caue
prohibitum, ne perdas concessum. Quid tuã
mortem tam intente intueris? Quid illo tam
crebro uagantia lumina tacis? Quid specta-
re libet, quòd manducare non licet? Oculos,
inquis, tendo, non manum. Non est interdi-
ctum ne uideam, sed ne comedam. An non
licet oculos quo volo leuare, quos Deus in
i.Cor.6. mea posuit potestate? Ad quod apostolus:
c Omnia mihi licent, sed non omnia expediũt.
Et si culpa non est, culpę tamen indicium est.

Nisi enim mens minus se curiose seruaret,
tua curiositas tempus vacuum non haberet.
Etsi culpa non est, culpæ tamen occasio est,
& indicium commissæ, & causa est committendæ. Te enim intenta ad aliud, latenter
interim in cor tuum serpens illabitur, blan-
de alloquitur. Blanditiis rationem, men-
dacijs timorem compescit, nequaquam, in-
Gen.3.a quiens, morieris. Auget curam, dum inci-
tat gulam. Acuit curiositatem, dum sugge-
rit cupiditatem. Offert tandem prohibitum,
& aufert concessum. Porrigit pomum, & in-
ripit paradisum. Hauris virus pertura, & pe-
rituros paritura. Perit salus, non desistit pe-
tus. Nascimur, morimur: ideòque nascimur
morituri, quia prius morimur nascituri. Po-
pterea graue iugum super omnes filios Ada
vsque in hodiernum diem.

SED & tu signaculum similitudinis, non
in paradiso, sed in delicijs paradisi dei po-
situs es. Quid amplius quærere debes?
Plenus ergo sapientia, & perfectus decore, ab-
tiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutan-
tueris. Sta in te, ne cades à te, si ambulas in
magnis & in mirabilibus super te. Sed quid
interim ex obliquo intendis ad aquilonem?
Iam te video, iam te perspicio, nescio quas in-
pra te curiosius alta rimantem. Ponam, in-
quis, sedem meam ad aquilonem. Cæteris
astantibus cœlicolis, dum tu solus sedere affe-
ctas, fratrum concordiam, totius cœlestis pa-
triæ pacem, ipsius, quantum in te est, quæ
trinitatis infestas. Quo te tua mitet cupi-
tas ducit, ut præsumptione singulari non di-
bites ciuibus scandalum, iniuriam facere regi?
Milia milium ministrant ei, & decies centena
milia assistunt ei, ubi nemo sedere perhibetur,
nisi solus is qui sedet super Cherubim, cui a
cæteris ministratur, & tu nescio quæ præ ce-
teris perspiciendo differentius, curiosius in-
quirendo, irreuerentius peruadendo, subdo
tibi collocas in cœlo, vt sis similis altissimo?
Quo sine? Qua fiducia? Metire insipiens re-
res, pensa finem, excogita modum. Scire
hoc altissimo præsumis, an nescienti? Volen-
te, an non volente? Sed quomodo malis quod
cunque machinaris, aut velle, aut ignorare, qui
test, cuius optima voluntas, cuius perfecta vo-
tia est? Nunquid autem & scire & nolle non
dubitas, sed non posse resistere putas? At uero
nisi te conditum esse dubitueris, dubitare te
non crediderim de omnipotentia, siue de om-
nimoda scientia ac bonitate conditoris, qui te
de nihilo potuit, talem scuit, tantum condere
voluit. Quomodo ergo Deum confiteris o-
stimas, quod fieri nolit ac resellere possit? An
forte in te uideo cõpleri, imò à te uitari, quod
post te & per te à tui similibus in terra ho-
quentatum solet vulgariter dici: Priuatus de-
minus temerarios nutrit? An oculus meus ma-
quã est, quia ille bonus? De cuius bonitate di
fiduciã nefariam sumis, factus es & contra fe
tiam impudens, & contra potentiam audac

Hoc

HOc est enim ò impie, hoc est quod co-
gitas, hæc est iniquitas quam meditaris
in cubili tuo, & dicis: Putas creator opus
suum destruat? Scio quidem quia non latet
Deum qualiscunque cogitatio mea: Deus
enim est. Nec placet ei talis cogitatio mea,
qua bonus est. Sed nec si velit effugiam
manus eius, quia potens est. Nunquid ta-
men mihi timendum est? Si enim cùm
bonus sit, non potest illi placere malum
meum, quanto minus suum? Meum quip-
pe dixerim contra eius voluntatem aliquid
velle, suum autem, si vindicet sese. Tam
ergo quodcunque scelus non valet velle vl-
Ps.16.8 cisci, quàm nec vult, nec valet sua bonita-
te punire. Fallis te miser, fallis te, non
Deum. Te, inquam, fallis, & mentitur
Ps.35.2 iniquitas sibi, non Deo. Doloso quidem a-
gis, sed in conspectu eius. Te ergo fallis,
te, tu magnum in eum excogitas malum,
interior iniquitas tua inuenitur ad odium.
Quæ maior nanque iniquitas, quàm vt in-
de à te creator contemnatur, vnde plus ama-
ri mereberis? Quæ maior iniquitas, quàm
cum de potentia Dei non dubites quin te sci-
licet destruere possit, qui condere potuit: con
Ps.80.2 silio tamen de multa eius dulcedine, qua spe-
ras eum nolle vindicare cum possit, mala pro
bonis, odium pro dilectione retribuas?

HAec, inquam, iniquitas, non ira momen
tanea, sed odio digna est sempiterno,
qua tuo dulcissimo & altissimo domino, li-
ti inuito, desideras tamen ac speras æqua-
ri, quatenus semper videat quod doleat, dum
te socium habeat cum nolit, nec dejiciat
cum possit, quin potius eligat ipse dolere,
quam te patiatur perire. Possit quidem dei
ere si velit, sed præ dulcedine (vt æstimas)
velle non possit. Certe si talis est qualem
putas, tanto nequius agis, si non amas. Et si
lle potitur aliquid fieri contra te, quanta malitia
H ipse aliquid faciat contra te, quanta malitia
est vt vel tu non parcas illi, qui sibi non par-
cendo tibi? Absit tamen ab eius per-
fectione, vt quia dulcis est, iustus non sit,
quasi simul dulcis & iustus esse non possit,
cum maxime sit iusta dulcedo, quam remissa,
imò virtus non sit dulcedo sine iustitia. Quia
gratuitæ Dei bonitati, qua gratis fa-
tus es, ingratus exilis, iustitiam vero quã
experiar non es, nam metuis: ideoq; audacter
committis culpam, de qua falsò tibi promittis
impunitatem, iam ecce iustum sentio, quem
bonum nosti, cadens in foueam quam paras
auctori: vt dum scilicet talem in eum pœnã
machinaris, qua tamen valeat carere, si ve-
lit, sed vt putas non valeat velle, & ideo nec
carere ea vtique bonitate qua neminem ex-
pertus es illum puniisse, talem iustus Deus iu
stissime in te retorqueat pœnam, qui nec va
let nec debet pati suam impune bonitatem of
fendi: sic vtiq; temperans in vindicta senten-
tiam, vt si velis resipiscere, non neget veniã, Ro. 2. a
secundum tamen duritiam tuam & cor im-
pœnitens, non possit velle, & ideo nec pœ-
na carere.

SEd iam audi calumniam. Cœlum, inquit, Esa. 66.
mihi sedes est, terra autem scabellum pe-
dum meorum. Non dixit oriens, aut occi-
dens, aut vna aliqua cœli plaga, sed totum cœ
lum mihi sedes est. Non potes ergo in par-
te sedere cœli, cum ille totum elegerit sibi. In
terra non potes, quia scabellum pedum eius
est. Terra etenim locus solidus est, vbi se-
det Ecclesia, fundata supra firmam petram.
Quid facies? E cœlo pulsus, in terra remanere non potes. Elige ergo tibi in aëre lo-
cum non ad sedendum, sed ad volandum, vt I
qui tentasti concutere statum æternitatis,
pœnam sentias propriæ fluctuationis. Te
ergo fluctuante inter cœlum & terram, sedet Esa. 6. a
dominus super solium excelsum & eleuatum
& plena est omnis terra maiestate eius, vt nus
quam nisi in aëre inuenias locum.

SEraphim nanque alijs quidem alis suæ
contemplationis de throno ad scabellum,
de scabello ad thronum volantia, alijs caput
domini pedes que velantia, ad hoc ibi posita
puto, vt sicut homini peccanti, paradisi per
Cherubim prohibetur ingressus: ita & per
Seraphim tuæ curiositati modus imponatur,
quatenus nec cœli iam magis impudenter,
quàm prudenter arcana rimeris, nec Eccle-
siæ mysteria in cœlis cognoscas in terris, sed solis
contentus sis cordibus superborum, qui nec
in terra dignantur esse sicut cæteri hominũ,
nec sicut angeli volant ad cœlum. Licet ve-
ro & caput in cœlo, & pedes in terra à te ab-
scondantur, quiddam tamen tibi medium vi-
dendum ad inuidendum duntaxat permitti-
tur, dum suspensus in aëre descendentes qui-
dem per te & ascendentes angelos intueris,
sed quid vel audiant in cœlis, vel nuncient
terris, penitus nescis.

OLucifer qui mane oriebaris, imò non is
lucifer, sed noctifer, aut etiam mortifer,
rectus cursus tuus erat ab oriente ad meri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diem, & tu præpostero ordine tendis ad aqui
K lonem? Quanto magis ad alta festinas, tanto scelerius ad occasum declinas. Velim tamen curiositas ò curiose intentionem tuæ cu-
Esa.14.d riositatis inquirere. Ponam, inquis, sedem meam ad aquilonem. Nec aquilonem hunc corporalem, nec sedem hanc (cum sis spiritus) intelligo materialem. Puto autem per aquilonem, reprobandos homines fuisse designatos: per sedem, notestatē in illos. Quos vtique in præscientia dei, quanto ei vicinior, tanto cæteris perspicacior præuidens, nullo quidem sapientiæ radio coruscantes, nullo spiritus amore feruentes, velut vacuum repereris locum, affectasti super illos dominiū, quos quadam tuæ astutiæ claritate perfunderes, tuæ malitię æstibus inflammares, vt quomodo altissimus sua sapientia ac bonitate omnibus filijs obedientiæ præerat, ita & tu super omnes filios superbiæ rex constitutus, tua eos astuta malitia ac malitiosa astutia regeres, per quod altissimo similis esses. Sed miror cum in præsentia Dei tuum prę-
uideris principatum, cur non in eadē præuidisti & præcipitium? Nam si præuidisti, quæ insania fuit vt cum tanta miseria cupe-
res principari, vt malles misere præesse, quàm fœliciter subesse? An non expediebat participem esse plagarum illarum luminosarum, quàm principem tenebrarum harum? Sed credibilius est, quòd non præuidisti, aut propter illam cautam, quam supe-
Psal.9.c rius dixi, quia Dei bonitatem attendens, dixisti in corde tuo, non requiret, propter quod ò impie Deum irritasti: aut quia viso principatu, statim in oculo superbiæ trabes
L excreuit, qua interposita casum videre non potuisti.

Gē.37.a Sic Ioseph cum præuidisset exaltationem suam, non tamen præscivit sui venditionem, quamuis propior esset venditio, quàm exaltatio. Non quòd tantum patriarcham in superbiam crediderim incidisse, sed vt eius exemplo pateat, quòd hi qui futura præ uident per spiritum prophetiæ, etsi non omnia, non ideo tamen putandi sint nulla præuidisse. Quòd si quis contendat in eo ꝙ somnia sua adhuc adolescentulus narrabat, quorum tunc mysterium ignorabat, vanitatem posse notari: ego tamen mysterio magis siue simplicitati pueri deputandum arbitror, quā vanitati. Quæ tamen, si qua fuit, per ea quæ passus legitur, potuit expiari. Nonnullis n. aliqua aliquando de se per reuelationē iucunda monstrantur, quæ etsi humanis affectibus non careant, & veritas reuelationis non pereat. Sic Pauli excellentia per similes carnis reprimitur, & ipse reuelationibus crebris attollitur. Sic Zacharię infidelitas, linguę obligatione mulctatur, & angeli veritas suo tempore manifestanda non mutatur. Sic per gloriam & ignobilitatem sancti proficiunt, dum inter singularia dona quæ recipiunt, hominum vanitate pulsari se sentiunt, vt per gratiā supra se aliquid cernunt, non obuiscantur quod sunt. Sed quid de reuelationibus ad curiositatē? De quibus vt hæc per excessum intermiscerē, inde occasio sumpta est, quam ostendere vellem reprobum angelum ante casum suum, sic potuisse præuidere illam quam post accepit in reprobos homines destinationē, vt tamen suam non præuideret damnationem. De quo etiā nonnullis quadrangulis metis magis, ꝙ solutis, tectus disputationis vielesim vendicabant gaudium, & tristitiæ: sola potissimum incipiat inepta lætitia. In hac autem tertium tibi gradum constituo. Accipe quibus eam signis, vel in te depre-
hendas, vel in altero. Illum qui eiusmodi
est, quem nunquam aut raro gementem audies, lachrymantem videbis. Putes si attendas, aut fuisse oblitum, aut ablutum à culpis. In signis scurrilitas: in fronte hilaritas: vani tas apparet in tricessu. Pronus ad iocum: facilis ac promptus in risu. Cunctis quippe quæ in se contemptibilia; & ideo tristia noue rat; & memoria ralis: bonisque, siqua sentit in se, adunatis, vel simulatis ante oculos mentis; dum nil cogitat nisi quod libet, nec emendat si licet: tam risum tenere, tam me-
ipsum latitiam dissimulare non valet. Vt enim vesica collecto turgida vento, punctoque perforata exiguo, si stringitur crepitat dum detumescat: ac ventus egrediens non passim effluit, sed strictim emissus crebros

sonitus, in altero vanus, in vtroque superbus existit: quia & ꝙ superari se dolet, & ꝙ superare se gaudet, amor proprię excellentiæ fuit. Has autem animi vicissitudines nūc pudor, & mordacia, nunc multa, & inania, nunc risu, nunc luctu plena, semper vero irrationabilia testificant verba. Compara si vis duos primos superbiæ gradus, supremis duobus humilitatis, & vide si non in vltimo cuiusque in penultimo lenitas cohibetur. Idipsum in cæteris reperies, si alterutrum compares. Sed tam ad tertiam docendo, non defendendo veniamus.

Tertius gradus Inepta lætitia.

Iob.7.a PRoprium est superborum, læta semper appetere, & tristia deuitare, iuxta illud: Cor stultorum vbi lætitia. Vnde & monachus, qui duos tam superbiæ gradus descendit, dū per curiositatem ad animi lenitatem deuenit, eum gaudium quod semper appetit, frequēti videt interpolari tristitia quam de bonis alte-
rius contrahit: impatiens suæ humiliationis fugit ad consilium falsæ consolationis. Ex illa denique parte qua sibi sua vilitas, & aliena excellentia monstratur restringit curiositatem vt totum se transferat in contrariam partem, quantus in quo ipse videtur præcellere, cu-
rius notet: in quo alter præcellit, semper dissimulet: vt dum deuitat, quod triste putatur, lætitia continuetur. Sicque fit, vt quē

hac autem tertium tibi gradum constituo. Accipe quibus eam signis, vel in te depre-
hendas, vel in altero. Illum qui eiusmodi
est, quem nunquam aut raro gementem audies, lachrymantem videbis. Putes si attendas, aut fuisse oblitum, aut ablutum à culpis. In signis scurrilitas: in fronte hilaritas: vani tas apparet in tricessu. Pronus ad iocum: facilis ac promptus in risu. Cunctis quippe quæ in se contemptibilia; & ideo tristia noue rat; & memoria ralis: bonisque, siqua sentit in se, adunatis, vel simulatis ante oculos mentis; dum nil cogitat nisi quod libet, nec emendat si licet: tam risum tenere, tam me-
ipsum latitiam dissimulare non valet. Vt enim vesica collecto turgida vento, punctoque perforata exiguo, si stringitur crepitat dum detumescat: ac ventus egrediens non passim effluit, sed strictim emissus crebros quosdam sonitus reddit: sic monachus vbi vanis scurrilibusque cor suum cogitationibus impleuerit: propter disciplinam silenti) non inueniens ventus vanitatis qua plenius egrediatur, inter angustias faucium per cachinnos excutitur. Sæpe vultum pudibun-
dus abscondit, claudit labia, dentes stringit, ridet non volens, cachinnat inuitus. Cumq; os pugnis obstruxerit suis, per nares adhuc C
sternutare auditur.

Quartus gradus Iactantia.

AT postquam vanitas crescere, & vesica grossescere coperit: ne-
cesse est, vt ampliori foramine laxato simi ventositas eructetur aliquam rumpetur. Sic monachus inepta redundante lætitia dum risu, vel signis eam aperire non sufficit, in Heliu verba prorum Iob 32.d
pit: En venter meus quasi mustum absque Ibidem.
spiraculo: quod nouas lagunculas dirumpit. Aut loquetur ergo, aut rumpetur. Plenus est enim sermonibus, & coarctat cum spiritus vteri sui. Efurit, & sitit auditores quibus suas iactitet vanitates, quibus omne quod sen tit, effundat: quibus, qualis, & quantus sit, in-
notescat. Inuenta autem occasione loquendi si de literis sermo exoritur, vetera proferuntur, & noua, volant sententiæ, verba resonāt ampullosa. Præuenit interrogantē, non quæ-
renti respondet. Ipse quærit, ipse soluit, & ver ba collocutoris imperfecta præscindit. Cum autem pulsato signo necesse est interrumpi colloquium, horam longam, breue queri-
tur interuallum: quærit licentiam, vt ad fa-
bulas reuertatur post horam, non vt quem-
piam ædificet, sed vt scientiam iactet. Aedi-
ficare potest, sed non ædificare intendit. Non curat te docere, vel à te doceri ipse, quod nescit, sed vt scire sciatur, quod scit. Quòd si de religione agitur, statim visio-
nes, & somnia proferuntur. Deinde lau-
dat ieiunia, commendat vigilias, super om-
nia rationes exaltat, de parientia, de humi- D
litate, & de singulis virtutibus plenissime, sed vanissime disputat, vt tu scilicet si au-
dieris, dicas, quòd ex abundantia cordis os Luc.6.g
loquitur, & quia bonus homo de bono the- Mat.12.c
sauro suo profert bona. Si ad ludicra sermo conuertitur, in his quanto adsuetior, tanto lōquacior inuenitur. Dicas si audias, ti-
tum vanitatis, finium esse scurrilitatis os eius, ita vt seueros quoque, & graues animos

Universidad de Deusto
Biblioteca

ia leuitatem concitet risus. Et vt totum in breui colligam in multiloquio nota iactantiã. In hoc habes quartum gradum & descriptum & nominatum. Fuge rem, & tene nomen. Hac eadem cautela iam accede ad quintum, quem nomino singularitatem.

Quintus gradus singularitas.

TVrpe est ei qui se supra cæteros iactat, si nõ plus cæteris aliquid agat per quã vltra cæteros appareat. Pro inde nõ sufficit ei quod cõis monasterij regula vel maiorũ cohortantur exẽpla. Nec tũ melior esse studet, sed videt. Non me-
Luc. 16. lius viuere, sed videri viuere gestit, quatenus
b dicere possit: Non sum sicut cæteri hominum. Plus sibi blanditur de vno ieiunio quod cæteris prandentibus facit, quàm si cum cæteris septem dies ieiunauerit. Commodior sibi uidetur vna oratiuncula peculiaris, quàm tota psalmodia vnius noctis. Inter prandendum crebro solet oculos iactare per mensas, vt si quem minus comedere viderit, uictum se doleat, & incipiat idipsum sibi crudeliter subtra
k here, quod necessarium victui indulgendum præuiderat, plus gloriæ metuens detrimentum, quàm famis cruciatum. Si quem macrio rem, si quem pallidiorem prospexerit, vilem se estimat, nunquam requiescit. Et quoniam vultum ipse suum videre non potest, qualem scilicet se intuentibus offert, manus quas potest & brachia spectans, palpat costas, humeros attrectat & lumbos, vt secundum quòd corporis sui membra, uel minus, vel satis exilia probat, pallorem oris ac colorem discernat. Ad omnia denique sua strenuus, ad communia piget. Vigilat in lecte, dormit in choro, cumque aliis psallentibus ad vigilias tota nocte dormitet, post uigiliat aliis quiescentibus, solus in oratorio remanet, excreat, & tussit, gemitibus ac suspitiis aures foris sedentium de angulo implet. Cum autem ex his quæ singulariter, sed inaniter agit,
Isaiæ 3. apud simpliciores eius opinio excreuerit, qui
b prodeant non discernunt, dum nuiserum beati ficant, in errorem inducunt.

Sextus gradus Arrogantia.

CRedit quod audit, laudat quod agit, & quod intendat non attendit. Obliuiscitur intentionem, dum amplectitur opinionẽ. Quique de omni alia re plus sibi credens, aliis: de se solo plus aliis credit, quàm sibi ut non iam uerbo tenus, aut sola operum allegatione suam præferat religionem, sed intimo cordis credat affectu omnibus se sanctiorem. Et quicquid de se laudatum agnouerat, non ignorantiæ aut beneuoleutiæ laudantis, sed suis meritis arroganter adscribit. Vnde post singularitatem, sextum sibi gradum iure arrogantia uendicat. Post hanc præsumptio inuenitur, in qua septimus gradus constituitur.

Septimus gradus Præsumptio.

QVi.n. alio se præcellere putat, ei nõ plus de se q̃ de aliis præsumit. Primus in conuentibus residere, in consiliis primus respondere, nouis ne catus accedit, non missus se intromittit, male dinat ordinata, reficit facta. Quicquid ipse fecerit aut ordinauerit, nec scire se fatuum pulchre existimat ordinatum. Iudicare malecantes, præiudicat indicaturis. Si cum temtus aduenerit, non promouearur ad potiorpus, suum abbatem aut inuidum inuocat aut deceptum. Quòd si mediocris ei aliqua obdientia iniuncta fuerit, indignatur, aspernatur, arbitrans se non esse minoribus occupandum, qui se ad maiora sensit idoneum.

Sed qui sic promptulus ad omnia se inuenit temere quàm libere consuescit ingerere. Impossibile est eum aliquando non errare. Ad prælatum autem pertinet errantem arguere. Sed quomodo culpam suam confitebitur, qui nec esse putat, nec putari culpabilis patitur? Propterea cum ei culpa imputatur, excusando amputatur. Si ergo cum arguitur fuerit, deside-
G rare cor eius videris in verba malitiæ, ut excusationum gradum, qui dicitur defensio peccatorum, noueris corruisse.

Octauus gradus Defensio peccatorum.

MVltis uero modis fiunt excusationes in peccatis. Aut.n. dicit quis se excusat, nõ feci aut feci quidẽ, sed bene feci, aut si male, nõ multũ male, aut si multum male, non mala intentione.

Si autem & de illa sicut Adam vel Eua obuincitur, aliena suasione excusare se nititur. Sed qui procaciter etiam aperta defendit, quasi occultas & malas cogitationes cordis sui ad uenientes, humiliter reuelaret abbati,

Nonus gradus Simulata confessio.

LIcet vero genera hæc excusationis eatenus mala iudicẽtur, quatenus ore prophetico verba malitiæ appellantur: multo tamen periculosiPs. 49. ior est fallax ac superba confessio, quàm pro-
a cax & obstinata defensio. Nonnulli.n. cum de superioribus arguuntur, scientes q̃ si se defendere sibi non crederetur, subtilius inuenitũt argumentum defensionis, verba respondentes
Luc. 23. dolosæ confessionis. Est quippe (vt scriptum est) qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo: Vultus demittitur, prosterniPs. 34. tur corpus, aliquas sibi lachrimulas extorquent, si possint, vocem suspirijs, verba gemitibus interrumpunt. Nec solum qui eiusmodi est, pbiecta non excusat, sed ipse quoq; culpã exaggerat, vt dum impossibile aliquid aut incredibile culpæ suæ, ore ipsius additum audis, etiam illud quod rarum putabas, discredere posis: & ex eo quod falsum esse non dubitas dum confitetur, in dubium veniat quod certum tenebatur. Dumque affirmant quod fieri nolunt, confitendo culpam defendunt, & aperiendo tegunt, quando & confessio laudabiliter sonat in ore, & adhuc iniquitas occultatur in corde, quatenus magis ex humilitate quàm ex veritate confiteri putet qui au-
Ps. 118. c dit, aptans eis illud scripturæ: Iustus in principio sermonis accusator est sui. Malunt enim apud homines veritate periclitari q̃ humiliare, cum apud Deum periclitentur utrinq;. Aut si adeo culpa manifesta sit, quòd nulla penitus versutia tegi possit, nihilominus tamen uocem non cor pœnitentis adsumunt, qua notam, non culpam deleant, dum ignorãtiam manifestę transgressionis, decore recompensant publicæ confessionis.

Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit ne vilescat. Sed hæc ad hanc superbam humilitatem non leuiter
Iudic. 7. & tribulatio vere pœnitentes discernit. Qui enim vere acter pœnitẽs, laborem pœnitentiæ non abhorret: sed quicquid sibi pro culpa quã odio iniungitur, tacita conscientia patienter amplectitur. In ipsa quoque obedientia duris ac contrariis rebus obortis, quibus libet irrogatis iniuriis sustinens non lacessitur, vt in quarto gradu se stare indicet humilitatis.

Cuius vero simulata confessio est, vna vel leui contumelia, aut exigua pœna interrogatus, iam humilitatem simulare, iam simulationem dissimulare non potest.

Murmurat, frendet, irascitur, nec in quarto stare humilitatis, sed in nonum superbiæ gradum corruisse probatur. Qui secundum quod descriptus est, recte simulata confessio appellari potest. Quanta putas tunc confusio sit in corde superbi, cum fraus decipitur, pax amittitur, laus minuitur, nec culpa diluitur? Tandem notatur ab omnibus, iudicatur ab omnibus, eoque vehementius omnes indignantur, quo falsum conspiciunt quicquid de eo prius opinabantur. Tunc opus est prælato, vt eo minus illi parendum putet, quo magis omnes offenderet, si vni parceret.

Decimus gradus Rebellio.

HIc nisi eum miseratio superna respiciat, vt (quod valde difficile talibus est) vniuersorum iudicijs tacitus acquiescat, frontosus mox & impudens factus, tanto deterius, quanto despe ratius in decimum gradum per rebellionem corruit, quique prius latenter inobediens etiã magistrum contemnit.

K

SCiendum autem est quòd omnes gradus quos in duodecimo partitus sum, in tres tantummodo colligi possunt, ut in sex superioribus contemptus fratrum, in quatuor sequentibus contemptus magistri, in duobus qui restant consummetur contemptus Dei.

Notandum quoque quòd hi duo superbiæ gradus vltimi, qui & humilitatis ascendendo primi inueniuntur, sicut extra congregationẽ ascendendi sunt, ita in congregatione descendi non possunt. Quòd autem ante ascendi debeant, ex hoc aperte datur intelligi quod de tertio gradu in regula legitur. Tertius, inquit, gradus est, vt quis pro Dei amore omni obedientia se subdat maiori. Si ergo in tertio gradu subiectio collocatur, quæ proculdubio fit, quando nouitius primum conuentui sociatur, consequens est quòd duo iam anteriores transcensi intelligantur.

Denique vbi fratrum concordiam, & magistri sententiam monachus spernit, quid vltra in monasterio nisi scandalum facit?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vndecimus gradus Libertas peccandi.

POst decimum itaque gradũ qui rebellio dictus est, expulsus vel egressus de monasterio statim excipitur ab vndecimo. Et tunc ingreditur vias quæ videntur hominibus bonæ, quarũ finis (nisi forte Deus eas illi septe rit) demerget eum in profundum inferni. i.
Prou.14.a in contemptum Dei. Impius siquidem cum
b venerit in profundum malorum, contemnit.
Pro.18.a Potest autem vndecimus gradus appellari li-
L bertas peccandi, per quam monachus cum iã nec magistrũ videt quem timeat, nec fratres quos reuereatur, tanto securius quanto liberius sua desideria implere delectatur, à quibus in monasterio tam pudore, quàm timore prohibebatur. Sed etsi iam vel fratres vel abbatem non timet, nondum tamen Dei penitus formidine caret. Hanc ratio tenuiter adhuc submurmurans voluntati proponit, nec sine aliqua dubitatione quæque primum illicita perficit, sed sicut is qui vadum tentat, pedetentim non cursim vitiorũ gurgitẽ intrat.

Duodecimus gradus Consuetudo peccandi.

AT postquam terribili dei iudicio prima flagitia impunitas sequitur, experta voluptas libenter repetitur, repetita blanditur, Concupiscentia reuiuiscente sopitur ratio, ligat consuetudo. Trahitur miser in profundum malorum, trahitur captiuus tyrannidi vitiorum, vt carnalium ita voragine desidePs.13.a riorum absorptus, suæ rationis diuinique timoris oblitus, dicat insipiens in corde suo, non est Deus. Iam indifferenter libitis pro licitis vtitur: iam ab illicitis cogitandis, patrandis, inuestigandis, animus, vel pedes non prohibentur: sed quicquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur, maleuolus, vaniloquus, facinoroM sus. Quemadmodum denique ascensis his omnibus gradibus, corde iam alacri & absq; labore pro bona consuetudine iustus currit ad vitam: sic descensis impius eisdem pro malo vsu non ratione se gubernans, non timoris freno retentans, intrepidus festinat ad mortem. Medij sunt qui fatigantur, angustiantur, qui nunc metu cruciantur gehennæ, nunc pristina retardati consuetudine, descendendo vel ascendendo laborant. Supremus tantum & infimus currunt absque impedimento, & absq; labore, ad metum hic, ad vitam ille festinat, alter alacrior, alter proclivior. Illum alacrem charitas, hunc proclivem cupiditas facit. In altero amor, in altero stupor laborem non sentit. In illo denique perfecta charitas, in isto confusa iniquitas foras mittit timorem. Illi vera tas, huic cæcitas dat securitatem. Potest ergo duodecimus gradus appellari confirmata peccandi, qua Dei metus amittitur, contemptus incurritur.

PRo tali iam (inquit Ioannes apostolus) non dico vt quis oret. Sed nunquid desistat plorare. Quid est quod dico? An fortè vllum remanet spei refugium, vbi penitentiæ non inuenit locum? Audi credentem, non desperantem, nec tamen orantem. Domine, inquit, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Magna autem fides, qua credidit sua præsentia dominum mortem prohibere potuisse si adfuisset. Modo autem quid re, mortuum dubitet posse resuscitare. Sed nunc, inquit, scio quia quæcunque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Deinde quærenti vbi posuissent eum, respondet: Veni & vide. Quamobrem, O Martha magna tuæ fidei insignia tribuis. Sed quomodo tanta fide diffidis? Veni, inquis, & vide. Cur si non desperas, non sequeris, & dicis, Resci ta? Si autem desperas: cur magistrum ne causa fatigas? An forte fides aliquantisper cepit, quod oratio non præsumit? Denique appropinquantem cadaueri probibes, & discis: Domine iam fœtet: quatriduanus enim est. Desperando dicis hoc, an dissimulando? Sic quippe ipse dominus post resurrectionem finxit se longius ire, cum malle ei discipulis remanere. O sanctæ mulieres, Christi familiares, si fratrem vestrum amatis, cur eius misericordiam non flagitatis, & cuius potentia dubitare, pietate diffidere non potestis? Respondent. Sic melius tanquam non orantes oramus, sic efficacius tanquam diffidentes confidimus. Exhibemus fidem, perhibemus affectum, scit ipse cui non est opus vt aliquid dicatur, quid desideremus. Scimus quidem quod omnia possit: sed hoc tam grande miraculum, tam inauditum, etsi eius subesset potentiæ, multum tamen excedit vniuersa meritæ humilitatis nostræ. Sufficit nobis potentiæ locum, pietati dedisse occasionem, malentes patienter expectare quid velit, quàm impudenter quærere quod forsitan no
B lit. Denique quod nostris meritis deest, verecundia fortasse supplebit. Petri quoque post grauem lapsum lachrymam quidem video, sed precem non audio, nec tamen de indulgentia dubito. Disce, & in matre domini magnam in mirabilibus fidem habere, in magna fide verecundiam retinere. Discat verecundia decorare fidem, reprimere præIam.2.a sumptionem. Vinum, inquit, non habent. Quàm breuiter, quàm reuerenter suggessit, vnde pie fuit solicita. Et vt discas in huiusmodi magis pie gemere, quàm petere præsumptuose, pietatis æstum pudoris temperans vimbra conceptam precis fiduciam verecunde suppressit. Non frontose accessit, non palam locuta est, vt audacter coram omnibus diceret: Obsecro fili, deficit vinum, contristantur conuiuæ, confunditur sponsus, ostende quid possis. Sed licet hæc, aut multo plura pectus æstuans, feruens loqueretur affectus: priuatim tamen potentem pia filium mater adiit, non potentiam tentans, sed voluntatem explorans. Vinum, inquit, non habent. Quid modestius? Quid fidelius? Non defuit pietati fides, uoci gratia, efficacia voto. Si ergo illa cum matre sit, se matrem oblita non audet petere miraculum vini: ego vile mancipium cui per magnum est filij simul ac matris esse vernaLuc.12. culum, qua fronte præsumo pro vita petere
Ioan.9.c quatriduani? Duo etiam in Euangelio cæci vidimus, alter accepisse, alter recepisse legunC tur: alter quem amiserat, alter quem nunquam habuerat: vnus scilicet excæcatus, alter cæcus natus. Sed qui excæcatus, miseratus, quatriduanus, sed qui excæcatus, miserabilius mirisque clamoribus miram misericordiam meruit: qui vero cæcus natus, tanto misericordius, quanto mirabilius nullis suis precibus præuentum sui illuminatoris beneficium nihilominus sensit. Illi denique
Luc.18.g dictum est: Fides tua te saluum fecit: huic autem non. Duos quoque recenter mortuos, tertium iam quatriduanum, lego resuscitatos: solam tamen archisynagogi filiam in domo adhuc positam precibus patris: duos autem ex inspirata magnitudine pietatis. Simili etiam forma si contigerit (quod Deus auertat) aliquem de fratribus nostris non in corpore, sed in anima mori: quandiu adhuc inter nos erit, pulsabo, & ego meis qualiscunque peccator, pulsabo, & fratrum precibus Saluatorem. Si reuixerit, lucrati erimus fratrem. Si vero non mereamur exaudiri, vbi iam vel tolerare unos, vel tolerari à viuis non poterit, sed incipiet efferri: semper quidem fideliter gemo, sed iam non ita fiducialiter oro. Non aperte audeo dicere: Veni Domine, suscita mortuum nostrum: corde tamen suspenso tremulus intus clamare non cesso: Si forte, si forte, si forte desideriũ psal.9.g pauperum exaudiet dominus præparationem cordis eorum audiet auris eius. Et illud: psa.89.b Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? Et de quatriduano.

Nunquid narrabit aliquis in sepulchro Ibidem. misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? Potest interim Saluator, si vult, insperate, & improuise occurrere nobis, lachrymisque portantium motus non preciD bus mortuo vitam reddere, aut certè iam sepultum reuocare à mortuis. Mortuum autem dixerim illum, qui sua peccata defendens in octauum iam corruit gradum. A mortuo Ec.17.d enim tanquam, qui non est, perit confessio. Post decimum verò, qui tertius est ab octauo iam effertur in libertatem peccandi quando expellitur à consortio monasterij. At postquam quartum transierit, iam rectè quatriduanus dicitur, dum in quintum decidens per consuetudinem sepelitur. Absit autem à nobis, vt etiam pro talibus etsi palam non præsumimus, vel in cordibus nostris orare cessemus: cum Paulus eos quoque lugeret, 2. Cor. quos sine pœnitentia mortuos sciret. Etsi e- 12. nim à communibus orationibus ipsi se exclu dunt, sed ab effectibus omnino non possunt. Viderint tamen in quanto periculo sint, pro quibus Ecclesia palam orare non audeat, quæ fideliter etiam pro Iudæis, pro hæreticis, pro gentilibus orat. Cum enim in parasceue nominatim oretur pro quibuslibet malis, nulla tamen mentio sit de excommunicatis. Dicis forte frater Godefride, me aliud quam tu quæsisti, quam ipse promisi, tandem exhibuisse: cum pro gradibus humilitatis, superbiæ gradus videat descripsisse. Ad quod ego: Non potui docere, nisi quod didici. Non putaui congruum me describere ascensiones, qui plus descendere quam ascendere noui. Proponat tibi beatus Benedictus gradus humilitatis, quod ipse prius in corde suo disposuit: ego quid propo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

E nam non habeo, nisi ordinem meæ descensionis. In quo tamen si diligenter inspicitur, via forsitan ascensionis reperitur. Si enim tibi Romam tendenti homo inde veniens obuiaret: quæsitus viam, quid melius quàm illam qua venit ostenderet? Dum castella, villas, vrbes, fluuios, ac montes per quos transieris nominat: suum denuncians iter, tuum tibi pronunciat: ita vt eadem loca recognoscas eundo, quæ ille pertransijt veniendo. In hac similiter nostra descensione gradus ascensorio fortasse reperies: quos ascendendo melius tu in tuo corde, quam in nostro codice leges. Amen.

Diui Bernardi abbatis epistola ad Gulielmum abbatem sancti Theodorici.

QVod me huiusmodi operi operam dare iubes, per quod tollendum sit scandalum de regno Dei, libenter accipio, sed quomodo id velis fieri, necdum satis elucet mihi. Nam illam tuam dulcissimam epistolam legens ac relegens (sæpius enim repetita placebat) intellexi quidem te velle vt illis qui de nobis tanquam detractoribus Cluniacensis ordinis conqueruntur satisfaciam: quatinus sciatur non esse verum quod male hucusque de nobis putarunt, vel putari voluerunt. At si post hanc satisfactionem rursus victus eorum ac vestitus superfluitatem, & cætera quæ iniungis, & quemadmodum iniungis capere voluero, & mihi videbor contrarius, & quomodo sine scandalo facere queam, non video, nisi forte & ordinem qui F dem laudabilem, & ordinis reprehensores reprehensibiles doceam, & nihilominus tamen ipsius superflua reprehendam. Si hoc modo vis, aut forte aliter magis expedire vides, manda apertius, & vt valeam quod vis, eo modo quo vis, ora instantius. Scito tamen non modico me huiusmodi scriptitationibus ferri detrimento, quia multum hinc deuotionis subtrahitur, dum studium orationis intermittitur, præsertim cum nec vsus suppetat dictandi nec otium.

D. BERNARDI ABBATIS CLARAEVALLIS *ad Gulielmum abbatem*, APOLOGIA.

VEnerabili patri Gulielmo frater Bernardus, frustra qui in Claraualle sunt inutilis seruus, salutem in domino. Vbi; modo sequa me scripitare iussisti, aut inuitus, aut nisi latenus acquieui: non quia negligerem quod iubebar, sed ne præsumerem quod nescirem. Nunc vero noua vrgente causa, prisca fatigatur verecundia, & vel perite vel imperite dolori meo satisfacere cogor, fiduciam habens ipsi necessitate. Quomodo nanque silemus audire possum vestrâ huiusmodi de nobis querimoniam, qua. s. miserimi hominum, ea pannis & semicinctijs, de cauernis (vt ait ille) dicimur indicare mundum, quodq; inter cætera intolerabilius est, etiam gloriabilibus ordini vestro derogare, sanctis qui in eo laudabiliter viuunt, impudenter detrahere, & de vmbra nostræ ignobilitatis, mundi lumenaribus insultare? Itane sub vestimentis ouium non quidem lupi rapaces, sed pulices mordaces, imò tineæ demolientes bonorum vitam: quia palam non audemus, in occulto corrodimus, nec saltem clamorem inuectionis, sed susurrium detractionis emittimus? Si hoc ita est, vt quid sine causa mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis? Si ita, inquam, pharisaica tabescentia cæteros homines, & (quod superbius est) nobis meliores despicimus, quid nobis prodest tanta in nostro victu parcitas & asperitas, in vestitu notabilis illa vilitas, ac directitas, in opere manuum quotidiana deuotio, in ieiunijs & vigilijs iugis exercitatio, postremo denique vitæ nostræ singularis quædam atq; austerior conuersatio? Nisi forte omnia opera nostra facimus vt videamur ab hominibus. Sed dicit Christus: Amen dico vobis, receperunt mercedē suā. Nonne si in hac vita tantū in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus? An vero non in hac vita tm in Christo speramus, si de Christi seruitio tempo ralem tantum gloriam quærimus? Miter ego homuncio, qui tanto labore & industria studeo non esse, vel potius non videri sicut cæteri hominum, mihi nus tamen accepturus, imò grauius cruciandus quàm quilibet hominum. Siccine ergo non inuenichatur nobis via (vt ita dicam) vtcunque tolerabilior ad infernum? Si ita necesse erat vt illò descenderemus, cur saltem illam qua multi incedunt, viam scilicet latam, quæ ducit ad mortem, non eligimus: quatenus vel de gaudio, & non de luctu ad lucrum transirem us? O quam fœlicius illis eorum non est respectus morti eorum. & firmamentum in plaga eorum, qui in laborem hominum non sunt, & cum hominibus non flagellantur: qui essi peccatores, ac pro gaudijs temporalibus perpetuis cruciatibus addicti, falsem abundantes in seculo obtinuerunt diuitias. Væ portantibus crucem, non sicut saluator suā, sed sicut ille Cyreneus alienam. Væ citharœdis citharizantibus, non vt ille de Apocalypsi, in citharis suis, sed vere vt hypocritæ in alienis. Væ semel, & væ iterū pauperibus superbis. Væ, inquam, semel, & væ iterū portantibus crucem Christi, & non sequentibus Christum: qui nimirum cuius passionibus participant, humilitatem sectari negligunt. Duplici quippe contritione conteruntur, qui huiusmodi sunt, quando & hic pro temporali gloria temporaliter affligunt, & in futuro pro interna superbia ad æterna supplicia pertrahuntur. Laborant cum Christo, sed cum Christo non regnant. Sequuntur Christum in paupertate sua, sed in gloria non sequuntur. De torrente in via bibunt, sed non exaltabunt caput in patria. Lugent nunc, sed tunc non consolabuntur. Et merito. Quid enim facit superbia sub pannis humilitatis Iesu? Nunquid non habet quo se pallier humana malitia, nisi vnde nudata est infantia saluatoris? Et quo modo intra præsepium domini simulatrix arrogantia coarctat, ac pro vagitibus innocentiæ malum inibi detractionis immurmurat? Aut non illi superbissimi de Psalmo, quorum prodiit ex adipe iniquitas eorum, multo autius operti sunt iniquitate, & impietate, sua, quàm nos latemus sub sanctitate aliena? Quid enim magis impius, an profitens impietatem, an mentiens sanctitatem? Non ne is qui etiam mendacium addens, geminat impietatem? Et quid dicam? Vereor ne forte, & ego suspectus habear, non quidem vobis pater, non vobis, cui vtique notum me noui, quantum in hac caligine humo homini innotescere potest, & specialiter de hac re scio vos non ignorare quid sentiam. Sed propter illos qui me nec ita vt vos cognouerūt, nec sicut vobis hinc loqui soleo, loquentem audierunt. Scribo vobis (quod & frequenter audisti) vt quoniam ego per singulos ire, & singulis satisfacere nequeo, ex me habeatis, vnde quod de me certissime scitis, eis pro me verissime persuadeatis. Neq; n. timeo omnium oculis scribere quicquid de hac re vobis in aure locutus sum. Quis vnquam me aduersus ordinem illum, vel coram audiuit disputantem, vel clàm susurrantem? Quem vnquam de ordine illo nisi cum gaudio vidi, nisi cum honore suscepi, nisi cum K reuerentia allocutus, nisi cum humilitate adhortatus sum? Dixi, & dico. Modus quidem vitæ est sanctus, honestus, castitate decorus, discretione præcipuus, à patribus institutus, à spiritu sancto præordinatus, animabus saluandis non mediocriter idoneus. Egone vel damno, vel despicio quem sic prædico? Memini me aliquando in aliquibus eiusdem ordinis monasteriis hospitio susceptum fuisse reddat dominus seruis humanitatē quam infirmanti mihi vltra etiam quam necesse fuit exhibuerunt, & honorem quo me plus quoque quam dignus fui dignati sunt. Ipsorum me commendaui orationibus, interfui collationibus, sæpe & de scripturis, & salute animarum habui sermonem cum multis, & publicum in capitulis, & priuatum in cameris. Quem vnquam vel clam vel palam, aut ab illo ordine dissuadere, aut ad nostrum, vt veniret persuadere tentaui? An non potius multos cupientes venire repressi, venientes & pulsantes repuli? An non fratrem Nicolaum, ad sanctum Nicolaum, & vobis duos de vestris vobis testes remisi? Sed & duobus quibusdam eiusdem ordinis abbatibus, quorum ne nomina prodam ipse, eos optime nostis, & nihilominus quam amica mihi familiaritate iungantur, scitis: nunquid non tamen ad alium ordinem (quod & vos non latuit) migrare desiderantibus, iamiamque deliberantibus, nostrum eis dissuasorium consilium obuiauit, ac ne suas desererent cathedras effecit? Cur igitur ordinem damnare putor, vel dicor, cui amicos L. meos deseruire suadeo, cui sua ad nos venientes monachos reddo, de quo & mihi orationes tam sollicite requiro, tam deuote susci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te suscipio? An forte qui iuxta alium ordinem conuersari videor, propterea suspectus hinc habeor? Sed eadem ratione & vos nostro derogatis quicunque aliter viuitis. Ergo & continentes & coniuges inuicem se damnare putentur, quòd suis quiq; legibus in ecclesia conuersentur. Monachi quoque ac regulares clerici sibi inuicem derogare dicantur, quia proprijs abinuicem obseruantijs separantur. Sed Noe, & Danielem, & Iob in vno se regno pati non posse suspicemur, ad quod vtique non eos vno tramite iustitiæ cognouimus peruenisse? Mariam denique & Martham necesse sit aut vtranque aut alteram saluatori displicere, cui nimirum tam dissimili studio deuotionis contendunt ambæ placere. Et hac ratione in tota ecclesia, (quæ vtique tam pluribus tamq; variatur dissimilibus ordinibus, vtpote regina quæ in psalmo legitur circumpsa.44.a amicta varietatibus) nulla pax, nulla prorsus concordia esse putabitur. Quæ etenim secura quies, quis tutus in ea status inuenietur, si vnus quilibet homo vnum quemlibet ordinem eligens, alios aliter viuentes aut ipse aspernetur, aut se ipsis sperni suspicetur, præsertim cum tenere impossibile sit vel vnum hominem omnes ordines, vel vnum ordinem omnes homines? Non sum tam hebes, vt non agnoscam tunicam Ioseph, non illius qui liberauit Aegyptum, sed qui saluauit mundum, & hoc non à fame corporis, sed à
M morte simul animæ & corporis. Notissima quippe est quia polymita, id est pulcherrima varietate distincta, sed & sanguine apparet intincta: non quidem hœdi qui peccatum significat, sed agni qui designat innocentiam, hoc est suo ipsius, non alieno. Ipse est profecto agnus mansuetissimus, qui coram non quidem tondente, sed occidente se obmutuit qui peccatum non fecit, sed abstulit peccata mundi. Miserunt autem qui dicerent ad Ia-
Gen.37. cob: Hanc inuenimus, vide vtrum tunica fi-
d lij tui sit, an non. Vide & tu domine vtrum hæc sit tunica dilecti filij tui. Recognosce omnipotens pater, eam quam fecisti Christo filio tuo polymitam, dando quidem quosdam apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios pastores & doctores, & cætera quæ in eius ornatu mirifico decenter apposuisti, ad consummationē vtiq;
Eph.4. sanctorum occurrētium in virum perfectum, c. in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

Dignare etiam Deus pretiosissimi purpuram sanguinis quo aspersa est recognoscere, & in purpura præclarum insigne ac gloriosissimum indicium obedientiæ. Quare ergo, inquit, rubrum est vestimentum tuum? Torcular, ait, calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum. Itaque quandoquidem filius est obediens patri vsque ad torcular crucis, quod vtique solus calcauit, solum quippe brachium suum auxiliatum est ei, sicut ipse alibi in alio loco: Singulariter sum ego donec transeam. Iam ergo exalta eum deus, & da ei nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Ascendit in altum, captiuam ducat captiuitatem, & dona hominibus. Quæ dona? Relinquat ipse videlicet sponsæ suæ ecclesiæ pignus suæ dilectionis, ipsam tunicam suam, tunicam scilicet polymitam, eandemque inconsutilem & desuper contextam per totum. Sed polymita ob multorum ordinum qui in ea sunt multimodam distinctionem, inconsutilem vero propter indissolubilis charitatis indubium vnitatem. Quis me, inquit, separabit à charitate Christi? Audi quomodo polymita. Diuisiones, ait, gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones operationum sunt, idem vero dominus. Deinde diuersis enumeratis charismatibus, tanquam varijs tunicæ coloribus, quibus constet eam esse polymitam, vt ostendat etiam inconsutilem, & deinceps contextam per totum, adiungit: Hæc autem operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis prout vult. Charitas quippe diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Non ergo diuidunt sed totam & integram hæreditario iure sortiuntur ecclesia, quia & de illa scriptum est: Adstitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Itaque diuersi diuersa accipientes dona, alius quidem sic, alius vero sic: siue Cluniacenses, siue Cistercienses, siue clerici regulares, siue etiam laici fideles, omnis denique ordo, omnis lingua, omnis sexus, omnis ætas, omnis conditio, in omni loco, per omne tempus, à primo homine vsque ad nouissimum. Nam & propter hoc talaris dicta est, quòd ad finem vsque pertingat, dicente propheta: Non est qui se abscondat à calore eius: nimirum congruens ei cui & facta est, qui perhibente videlicet alia scriptura: Et ipse attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Omnes ergo concurramus pariter in vnum
c unicam, & ex omnibus constet vna: ex omnibus

Cāt.6.a omnibus inquam vna. Nam etsi ex pluribus & diuersis: vna est tamen columba mea, formosa mea, perfecta mea.

Alioquin nec ego solus, nec tu sine me, nec ille sine vtroque, sed simul omnes sumus illa vna, si tamen solleiti sumus seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

Ephe.4. Non inquam tantum ordo noster, aut soluester ad illam pertinet vnam, sed noster simul & vester: nisi forte (quod absit) inuicem mordentes, inuicem prouocantes, inuicem mordeamus, & ab inuicem consumamur, & sic non posset nos apostolus vni illi
2. Cor. 11.d viro exhibere virginem castam exhibere Christo. Veruntamen illa vna dicit in
Cāt.2.a cantieis: Ordinauit in me charitatem, vt etsi sic. Quid ergo? Cisterciensis sum. Damno igitur Cluniacenses? Absit. Sed diligo, sed prædico, sed magnifico. Cur ergo, inquis, ordinem illum non tenes, si sic laudas?
1. Cor. 9.d Audi. Propter hoc quod apostolus ait: Vnusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, permaneat. Quòd si quæris cur & a principio non elegerim, si talē sciebam: Respondeo. Propter id quod rursus ait apostolus.
2. Cor. 12.c Omnia mihi licent, sed nō omnia expediunt. Non quod scilicet ordo sanctus & iustus nō
Rom.7.c sit, sed quia ego carnalis crā venundatus sub peccato, & talem animæ meæ languorem sentiam, cui fortior esset potio necessaria. Et diuersis morbis diuersa conueniunt medicamenta, & fortioribus fortiora. Fac duos homines febribus anxiari, quartanis vnum, alterum tertianis. Commendet autem qui quartanis laborat, tertiano aquam, pyra, & frigida quæque fumenda, cum tamen ab his ipse abstineat, vinumque & cætera calida vtpote sibi congruentia sumat. Quis rogo, hinc eum recte reprehendat? Si diceret ille cur tu aquam non bibis, quam ita laudas? an non recte responderet, & tibi eam fideliter tribuo, & mihi salubriter subtraho? Denique requiratur etiam à me, cur cum omnes ordines laudem, omnes non tenco? Laudo enim omnes & diligo, vbicunque pie & iuste viuitur in ecclesia. Vnum opere teneo, cæterea charitate. Faciet autem charitas (fideliter loquor) vt ne illorum quidem fructu fraudet, quorum instituta non sequor. Plus aliquid dicam. Tu tibi caute age. Potest namque fieri, quia frustra tu laboraueris: vt autem ego frustra diligam bonum quod operaris, fieri omnino non potest. O quanta fiducia charitatis. Alius operatur non amans, & alius amat nihil operans. Ille quidem suum opus perdit: illius vero charitas nunquam excidit. Et quid mirum si in hoc exilio peregrinante adhuc ecclesia, quædam huiuscemodi sit pluralis (vt ita dixerim) vnitas, vnaque pluralitas, cum D
in illa quoque patria quando iam ipsa regnabit, nihilominus forte talis aliqua dispar quodammodo æqualitas futura sit? Inde etenim Io. 14.a
scriptum est: In domo patris mei mansiones multæ sunt. Sicut itaque illic multæ mansiones in vna domo, ita hic multi ordines sunt in ecclesia vna: & quomodo hic diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: ita ibi distinctiones quidem gloriarum, sed vna domus. Porro vnitas tam hic quam 1. Cor.
ibi vna consistit in vna charitate: diuersitas 12.
autem hic quidem in ordinum vel operationum multifaria diuisione, illic vero in quadam meritorum notissima, sed & ordinatissima distinctione. Intelligens denique Ecclesia hanc suam quodammodo discordem concordiam, concordemve discordiam: De- Ps. 22.a
duxit me, inquit, super semitas iustitiæ propter nomen suum. Ponens quippe semitas pluraliter, & iustitiæ singulariter, nec diuersitatem prætermisit operationum, nec vnitatem operantium. Præuidens quoque & illam in cœlestibus discretam vnitatem futuram, deuotissime læta decantat: Plateæ tuæ Hierusalem sternentur auro mundo, & per Tob. 13
omnes vicos tuos alleluia cantabitur. Au- a.
diens enim plateas & vicos, coronas & gloriās diuersas intellige. In auro, quo vno metallo illa ciuitas ornata describitur, & vno alleluia quod cantandum perhibetur, dissimilium specierum similem pulchritudinem, & multarum mentium vnam deuotionem attende. Non igitur vna tantum semita inceditur, quia nec vna est mansio quo tenditur. Viderit autem quisque quacunque E
incedat, ne pro diuersitate semitarum ab vna iustitia recedat, quoniam ad quamlibet mansionem sua quisque semita peruenerit, ab vna domo patris exors non erit. Ve- 1. Cor.
runtamen vt stella ab stella differt in claritate: sic erit, ait, & resurrectio mortuorum. 15.a

Nam etsi fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum: alij tamen alijs amplius, pro diuersitate meritorum.

Quæ sane merita sciendum non sic in hoc seculo vt in illo facile ab homine posse discerni: quippe cum hic tantum opera videamus,

mus, illic etiam corda nihil impediat intueri. Siquidē radiante vbiq; sole iustitiæ, tunc ma-
1.Co.4. nifesta erunt abscondita cordium. Et sicut
a non est nunc, qui se abscondat à calore eius,
psa.18.b ita tunc non erit, qui se occultet à splendore ipsius. Et de operibus quidem sepæ incerta, & ob hoc periculosa sententia fertur, cum multoties minus iustitiæ habeant, qui magis operantur.

VNde nunc mihi conueniendi sunt quidam de ordine nostro, qui contra illam
Ro.10.a sententiam: Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: alijs ordinibus derogare dicuntur, & suam iustitiam solam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti: quos profecto (si qui tamen huiuscemodi sunt) nec nostri, nec cuiuspiam esse ordinis verius dixerim. Quippe, qui etsi ordinate viuentes, superbe tamen loquentes,
F ciues se faciunt Babylonis, id est confusionis, imò filios tenebrarum, ipsiusque gehennæ, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Vobis ergo inquam fratres, qui etiam post auditam illam domini de pharisæo, & publicano parabolam de vestra iustitia præsumentes, cæteros aspernamini, dicitis (vt dicitur) solos vos hominum esse iustos, aut omnibus sanctiores: solos vos monachorum regulariter viuere, cæteros vero regulæ potius existere transgressores.

Primo quid ad vos de alienis seruis? Suo domino stant, aut cadunt. Quis vos constituit iudices super eos? Deinde si ita, vt dicitur, de ordine vestro præsumitis: qualis ordo est, vt antequam de suo quisquam trabem eiiciat, in fratrum oculis tam curiose festucas perquirat? Qui in regula gloriamini, cur
Mat. 7.c contra regulam detrahitis? Cur contra euan-
Ro.14.a gelium, ante tempus, & contra Apostolum, alienos seruos iudicatis? An regula non concordat euangelio vel Apostolo? Alioquin regula iam non est regula, quia non recta. Audite, & discite ordinem qui contra
Mat.7.a ordinem alijs ordinibus derogatis. Hypocrita, inquit, eiice primum trabem de oculo tuo, & sic videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. Quæris quam trabem? An non grandis, & grossa trabes est superbia, qua te putas esse aliquid, cum nihil sis? Insanissime tibi tanquam sanus exultas, & alijs vanissime trabem portans de festucis insultas? Gra-
Luc.18.b tias, inquis, ago tibi Deus, quia non sum sicut cæteri hominum, iniusti, raptores, adulteri? Sequere ergo, & dic: detractores. Neque enim minima est hæc festuca inter cæteras. Quare cum tam diligenter alias enumeres, istam taces? Si pro nulla, vel minima habes, audi Apostolum. Neque maledici, aut, re-
1.Co.6. gnum Dei possidebunt. Audi, & Dauid in psalmo communantem. Arguam te, inquit, & statuam contra faciem tuam. Quod quia detractori loquatur, certum est ex præcedentibus. Et quidem iuste ad se retrogradus, & se compellendus est intueri, qui aliena faciem suam à se alicia potius malo quā sua solet curiosius perscrutari. At inquiunt, quomodo regulam tenent, qui pelliti induuntur, sani carnibus seu carnium pinguedine non vescuntur, tria vel quatuor pulmentaria vna die (quod regula prohibet) admittunt, opus manuum quod iubet, non faciunt: multa denique pro libitu suo, vel mutant, vel augent, vel minuunt? Recte. Non possumus hæc negari. Sed attendite in regulam Dei, cui vtique non dissonat institutio sancti Benedicti. Regnum Dei, inquit, intra vos est: hoc est, non exterius in vestimentis, aut alimentis corporis, sed in virtutibus interioris hominis. Vnde Apostolus: Regnum Dei non est esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto. Et rursus: Regnum Dei nō est in sermone, sed in virtute. De cæteris corporalibus itaq; obseruantijs, fratribus exiguam struitis, & quæ maiora sunt regulæ, spiritualia scilicet instituta relinquitis, camelumque glutientes, culicem liquatis? Magna abusio. Maxima cura est, vt corpus regulariter induatur, & contra regulam suis vestibus anima nuda deseritur. Cum tanto studio tunica, & cuculla corpori procuretur, quatenus cui deerunt, monachus non putetur: cur similiter spiritui pietas, & humilitas, quæ profecto spiritualia induncula sunt, non prouidentur? Tunicati, & elati abhorremus pellicias, tanquam non melior sit pellibus inuoluta humilitas, quam tunicata superbia: præsertim cum & Deus tunicas pelliceas primis hominibus fecerit, & Ioannes in Christi
Mat.3.a cenio zona pellicea lumbos accinxerit, & ipse tunicarum institutor in solitudine non tunicis, sed pellibus sese induerit. Repletis denique ventrem faba, mentem superbia, alia damnamus saginatos: quasi nō melius sit, exiguo sagimine ad vsum vesci, quam ventosa gumine vsque ad ructum exturgescere, & prandio cum Esau non de carne, sed de lētibus re-

Gen.25 prehensus: & de ligno Adam, non de carne
a Mat.4 damnatus: & Ionathas ex gustu mellis non
b Reg.14 luit innoxie carnem comederit, Abraham grauissime carnibus angelos pauerit, & de ipsa
c Gen.18 sua fieri sacrificia Deus præceperit. Sed
a satius est modico vino vti propter infirmitatem, quàm multa aqua ingurgitari per aui
1.Ti.5 ditatem: quia & Paulus Timotheo modico vinum consulit, & dominus ipse bi-
Mat.11 bere, ita vt vini potator appellatus sit, Apostolique bibendum dedit, insuper & ex eo fa-
Luc.22 cramenta sui sanguinis condidit cum econtrario quam ad nuptias bibi non passus sit,
Ioan.2.a & ad aquas contradictionis populi murmur
Num.20 terribiliter castigauerit. Dauid quoque aquā
a quam desiderauerat, potare timuerit: vti-
Reg.23 que illi Gedeonis, qui præ auiditate toto
b Reg.11 corpore prostrato de flumine biberunt, di-
Iudith.7 & de labore manuum quid gloriamini, cum
Luc.10 Martha laborans increpata, & Maria
1.Ti.4.c quiescens laudata sit, & Paulus aperte di-
psal.6.a cat: Labor corporis ad modicum valet, pie-
psa.76.a tas autem ad omnia? Optimus labor de
Iudem. quo propheta dicebat. Laboraui in gemitu meo. Et de quo alibi: Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum. At ne corporale intelligas exercitium, Et defecit, inquit, spiritus meus. Vbi autem non corpus, sed spiritus fatigatur, spiritualis procul dubio labor intelligitur. Quid ergo inquit? Siccine illa spiritualia persuades, vt etiam hæc, quæ ex regula habemus corporalia damnes? Nequaquam, sed illa oportet agere, & ista non omittere. Aliocum aut ista omitti necesse est, aut illa: ista potius omittenda sunt, quam illa. Quanto enim spiritus corpore melior est, tanto spiritualis quam corporalis exercitatio fructuosior. Tu ergo cum de horum obser-
Gal.5. uatione elatus, alijs eadem non obseruantibus derogas: nonne te magis transgressorem regulæ indicas, cuius licet minima quędam te neris, meliora deuitas? De quibus Paulus: Æmulamini, ait, charismata meliora. Detrahendo quippe fratribus, in quo temetipsum exaltas, perdis humilitatem: in quo alios deprimis, charitatem: quæ sunt procul dubio charismata meliora. Tu si tutum corpus multis, & nimiis laboribus atteris, ac regularibus asperitatibus mortificas membra tua, quæ sunt super terrā, benefacis. Sed quid si ille quem similiter non laborantem diiudicas, modicum quidem habeat de hac, quæ ad modicum est vtilis, corporali videlicet exercitatione: amplius autem quam tu de illa, quæ ad omnia valet, id est pietate? Quis, quæso, verum regulam melius tenet? An non melius qui melior? Quis vero melior, humilior, an fatigatior? An non is qui à domino didicit mitis esse & humilis corde: qui & cū Maria Mat.11.
optimam partem elegit, quæ non auferetur d
ab eo? Quòd si regulam ab omnibus qui Luc.10.
eam professi sunt, sic ad literam tenendam g
censes, vt nullam omnino dispensationem admitti pariaris: audacter dico, nec tu eam, nec ille tenetis. Nam etsi ille quantum quidem pertinet ad obseruationes corporeas, in pluribus offendit, impossibile est tamen te quoque vel in vno non transgredi. Scis autem quia qui in vno offendit, omnium est reus. Sin vero concedas aliqua posse mutari dispensatorie, proculdubio, & tu illam tenes, & ille, quanquam dissimiliter. Nam tu quidem districtius, at ille fortasse discretius. Neque hoc dico, quia hęc exteriora negligenda sint: aut qui se in illis non exercuerit, mox ideo spiritualis efficiatur, cum potius spiritualia (quanquam meliora) nisi per ista, aut vix, aut nullatenus, vel acquirantur, vel obtineantur, sicut scriptum est: Non prius quod spiri- 1. Cor.
tuale, sed quod animale, deinde quod spiritua- 15.a
le. Sicut nec Iacob nisi prius cognita Lya de- psa.80.a
sideratos Rachelis amplexus meruit obtine- L
re. Vnde rursus in Psalmo: Sumite psalmum, & date tympanum. Quod est dicere: Sumite spiritualia, sed prius date corporalia. Optimus autem ille, qui discrete, & congrue hæc, & illa operatur.

IAm vero epistola, vt epistola remaneat, finienda erat, quandoquidem & nostros (de quibus pater conquestus estis, quòd ordini vestro detraherent) satis quantum potui stylo corripui, & me quoque ab huiusmodi falsa suspicione purgaui, vt debui. Sed quoniam dum nostris minime parco, nonnullis de vestris nimium, in quibus non decet, videor adsentire: pauca, quæ & vobis displicere cognoui, & omnibus bonis vitanda esse non dubito, necessarium reor subiungere, quę quidem etsi fieri videntur in ordine, absit temen vt sint de ordine. Nullus quippe ordo quippiam recipit inordinatum: quod vero inordinatum est, ordo non est. Vnde aduersum ordinem, sed pro ordine disputare putandus ero, si non ordinem, in hominibus, sed hominum vitia reprehendo. Et

quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem diligentibus ordinem, in hac re mole
stum me fore non timeo, quinimmo gratum
proculdubio accepturi sunt si persequimur
quod & ipsi oderunt. Si quibus vero displi-
cuerit, ipsi se manifestant, quia ordinem non
diligunt, cuius vtique corruptionem, id est,
vitia damnari nolunt. ipsis itaque illud Gre-
gorianum respondeo. Melius est, vt scandalū
oriatur, quàm veritas relinquatur.

MDicitur, & veraciter creditur sanctos pa-
tres illam vitam instituisse, & vt in ea
plures saluarentur, vsque ad infirmos regulæ
temperasse rigorem, non regulam destruxis-
se. Absit autem vt credam tantas eos, quan-
tas video in plerisque monasterijs, vanitates
ac superfluitates præcepisse, vel concessisse.
Miror etenim vnde inter monachos tanta
intemperantia in conuessationibus, & pota-
tionibus, in vestimentis, & lectisternijs, &
equitaturis, & construendis ædificijs inole-
scere potuit: quatenus vbi hæc studiosius,
voluptuosius, atque effusius fiunt, ibi ordo
melius teneri dicatur, ibi maior putetur re-
ligio. Ecce enim parcitas, putatur auaritiæ
sobrietas, austeritas creditur: silentium,
tristitia reputatur. Econtra remissio, di-
scretio dicitur: effusio, liberalitas: loquaci-
tas, affabilitas: cachinnatio, iucunditas:
mollities vestimentorum, & equorum fa-
stus, honestas: lectorum superfluus cultus,
munditia. Cumque hæc alterutrum im-
pendimus, charitas appellatur. Ista charitas
destruit charitatem, hæc discretio discretio-
nem cōfundit. Talis misericordia crudelitate
plena est, qua videlicet, ita corpori seruitur,
vt anima iuguletur. Quæ enim cha-
ritas est, carnem diligere, & spiritum negli-
gere? Quæve discretio totum dare corpo-
ri, & animæ nihil? Qualis vero miseri-
cordia, ancillam reficere, & dominam in-
terficere? Nemo pro huiusmodi misericor-
dia speret se consequi misericordiam, quæ
misericordibus promittitur in euangelio, ve
Mat. 5. a ritatis ore dicentis: Beati misericordes,
A quoniam ipsi misericordiam consequentur.
Sed certissime potius pœnam expectet quam
tali (vt ita dicam) impio misericordi san-
Iob 24. d ctus Iob magis prophetizando quam affe-
ctando imprecatur: Non sit, inquiens, in
recordatione, sed conteratur quasi lignum
infructuosum. Dignæ plane retributionis
causam mox subinfert satis idoneam, dicens:
Ibidem. Pauit enim sterilem, & quæ non parit, & vi-
duæ non benefecit.

Inordinata profecto atque irrationabilis mi-
sericordia est, sterilis, & infructuosissima, quæ
quæ iuxta domini verbum non prodest quam, & secundum Apostolum regnum
Dei non possidebit, adimplendis inutiliter
desiderijs, & de animæ cura sapientis salubri
rimum non curare consilium, admonitus
atque dicentis: Miserere animæ tuæ placens
Deo. Bona misericordia misereri animæ
tuæ, nec potest non mereri misericordiam
qua fit, vt placeas Deo. Alias autem non
est misericordia (sicut iam dixi) sed crudeli-
litas: non est charitas, sed iniquitas: non dis-
seretio, sed confusio, sterilem, quæ non pa-
rit pascere, id est inutilis carnis concupisce
tijs inseruire, & viduæ nil boni facere, aut
mæ videlicet excolendis virtutibus studium
operam dare. Quæ vtique licet spontane
terim sit viduata cœlesti, sensus tamen de
spiritu sancto concipere, & parere non des-
nit immortales: qui videlicet incorruptibi-
lis cœlestisque hæreditatis valeant esse coop-
ces, sed si pium habeant studiosumque cu-
torem. Sub hac tamen abusione iam ferē
vbique sic pro ordine tenentur: fere iam ab
ab omnibus sine querela atque irreprehensi-
biliter obseruantur, quaniam dissimiliter.
Nonnulli quippe his omnibus tanquam
non vtentes vtuntur, & ideo aut cum nulla
offensa, aut cum minima. Aliquanti quo-
pe hæc agunt ex simplicitate: aliquanti ex
charitate: aliquanti ex necessitate. Quidam
nunque simpliciter ista tenent, quoniam &
eis præcipitur parati aliter agere, si aliter præ-
ciperetur.

Quidam autem ne discorditer viuant ab
eis cum quibus habitant sectantes in his non
suam libidinem, sed aliorum pacem. Abs re-
ro quia resistere non valent multitudini con-
tradicentium, qui hæc vtique tanquam pro
ordine libera voce defendunt, & quotics illi
aliqua (prout ratio dictat) restringere, vel
mutare incipiunt, illi mox tota ea auctori-
tate resistunt. Quis in principio cum re-
do cœpit monasticus, ad tantam crederet no
nachos inertiam deuenire? O quantum
distamus ab his, qui in diebus Antonij exti-
tere monachi? Siquidem illi cum se mutuo
per tempus ex charitate reuiserent, tanta ab-
inuicem auiditate panem animarum percipie
bant, vt corporis cibum penitus oblit, diem
plerunque totum ieiunis ventribus, sed mag-
mentibus transigerent. Et hic erat ecclesi
ordo, quando diguiori parti prius inserue-

bantur. Hæc summa discretio: cum amplius
nimirum quæ maior erat. Hæc denique vera
charitas, vbi animæ, quarum charitate Chri-
stus mortuus est, tanta solicitudine refocilla-
mantur. Nobis autem conuenientibus in
vnum (vt verbis Apostoli vtar) iam non
1. Cor. 11. est dominicam cœnam manducare. Panem
quippe cœlestem, nemo qui requirat: nemo
ejus tributur. Nihil de scripturis, nihil de salu-
bi agitur animarum, sed nugæ, & risus, & ver
ba proferuntur in ventum. Inter prandendū
quantum tauces dapibus, tantum aures pa-
scuntur rumoribus: quibus totus intentus,
nonnullum neglexa in edendo. Interim autem fer
cula sercutis apponuntur, & pro solis carni-
bus a quibus abstinetur, grandia piscium cor-
pora duplicantur. Cumque prioribus fueris
satiatus, si secundos attigeris, videberis tibi
omnibus gustasse piscem. Tanta quippe accu-
ratione & arte coquorum cuncta apparantur,
quatenus quatuor aut quinque ferculis decuo-
rare, prima non impediant nouissima, nec
fastidium minuat appetitum. Palatum quippe
dum nouellis inducitur condimentis, paula-
tim assuescere cognita, & ad succos extra-
neos velut adhuc ieiunum, auide renouatur
in desiderio. Veteres quidem dum nescit one-
rare, sed varietas tollit fastidium. Quia
enim purus (vt eas natura creauit) epulas fa-
stidimus: dum aliæ aliis multifarie permi-
scentur, & speciebus naturalibus quos deus in-
didit cibos, quibuldam adulterinis gula pro-
curat saporibus: transitur nimirum ne-
cessitatem, sed necdum delectatio supe-
ratur.

Quis enim dicere sufficit, quot modis (vt
cætera taceam) sola oua versantur & vexan-
tur: quanto studio euertuntur, subuertuntur,
liquantur, iurantur, diminuuntur, & nunc
D) quidem frixa, nunc assa, nunc farsa, nunc
omnium quasi figillatim apponitur: Vt quid
aquam bene sanam, nisi vt soli fastidio confu-
tum? Ipsa deinde qualitas rerum talis defo-
ri apparere curatur, vt non minus aspectus
mum gustus delectetur: & cum iam stoma-
chum cruditas repletum se indicet,
nem tamen curiositas fatiatur. Sed dum
culi coloribus, palatum saporibus illicium-
tur: infelix stomachus, cui nec colores lu-
cent, nec sapores demulcent, dum omnia su-
scipere cogitur, oppressus magis obruitur
quam reficitur. Iam vero de aquæ potu quid
dicam, quando ne vllo quidem pacto vinum
aquarum admittitur? Omnes nimirum ex
quo monachi fumus, infirmos stomachos
habemus, & tam necessarium Apostoli de 1. Ti. 5.
vtendo vino consilium merito non negligi-
mus: modico tamen, quod ille præmisit, ne-
scio cur prætermisso. Et vtinam vel solo,
cum etiam purum est, contenti essemus. Pu-
det dicere, sed magis pudeat actitari: & si
pudet audiri, non pudeat emendari. Videas
vno in prandio ter vel quater semiplenum
calicem reportari, quatenus diuersis vinis
magis odoratis, quàm potatis, nec tam hau-
stis, quàm attactis, sagaci probatione & ce-
leri cognitione vnum tandem è pluribus,
quod fortius sit, eligatur. Quale est autem
illud quod nonnulla monasteria ex more
obseruare dicuntur: in magnis videlicet fe-
stis vina delibuta melle, pigmentorum re-
sperſa piluueribus in conuentu bibere? Nun-
quid & hoc fieri dicemus propter infirmita-
tem stomachi? Ego vero ad nihil aliud va- E
lere video, nisi vt vel amplius bibatur, vel
delectabilius. Sed cum venæ fuerint vino
ingurgitatæ, toto in capite palpitantes, sic
surgenti à mensa quid aliud libet nisi dormi-
re? Si autem ad vigilias surgere indige-
stum cogis, non cantum, sed planctum po-
tius extorquebis.

Cum vero ad lectum deuenero, requisitus
incommodum, plango, non crapulæ pecca-
tum, sed quòd manducare non queo. Ridi-
culum vero (si tamen verum est) quod rela-
tum est mihi à pluribus qui hæc se pro certo
scire dicebant, reticendum esse non arbitror.

Aiunt enim incolumes ac validos iuue-
nes conuentum solere deserere: in domo se
infirmorum, qui non sunt infirmi, colloca-
re: carnium esu (qui vix ægrotis duntaxat,
& omnino debilibus, ex regula discretione
pro virium reparatione conceditur) non
quidem corporis infirmantis ruinas reficere
pro incommodo, sed carnis luxuriantis cu-
ram perficere in desiderio.

Rogo quæ est hæc securitas inter frendentium vndique hostium fulgurantes hastas & circumuolantia spicula, tanquam finito iam bello & triumphato aduersario proijcere ar-
ma, & aut prandijs incubare longioribus,
aut nudum molli volutari in lectulo?

Quid hoc ignauiæ est, ò boni milites? Socijs in sanguine & cæde versantibus: vos aut cibos diligitis delicatos, aut somnos cæ-
pitis matutinos? Aliis, inquam, nocte & die cura peruigili festinantibus redimere tem-
pus, quoniam dies mali sunt: vos econtra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio & longas noctes dormitando consumitis,
F & dies fabulando ducitis ociosos? An dicitis pax, & non est pax? Cur non verecundamini ad exprobrationem apostolicæ indignationis? Nondum enim, ait, restitistis vsque
Heb.12.b ad sanguinem. Imò iam ad eiusdem terribilis valde comminationis tonitruum, cur non expergiscimini? Cum dixerint, inquit,
1.Thes.5.a pax & securitas: tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient. Delicata nimis medicina est prius alligari quàm vulnerari: membrum non percussum plangere, & necdum suscepto ictu admouere manum, fouere vnguento vbi non dolet, emplastrum adhibere vbi cæsura non est. Ad discernendum deinde inter sanos & male habentes, baculos in manibus portare iubentur ægrotantes, plane necessarios, vt quam pallor in vultu, maciesque non indicat, baculus sustentans mentiatur inualetudinem. Ridendas an lugẽdas dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macarius vixit? Sic Basilius docuit? Sic Antonius instituit? Sic patres in Aegypto conuersati sunt? Sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui vtique ordinis principes & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt? Sed hi omnes si sancti, imò quia sancti fuerunt, à sancto Apostolo non dissenserunt, qui nimirum ita loquitur: Habentes victum & vestitum, his contenti simus.
1.Ti.6.b Nobis autem est pro victu satietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quæritur ad induendum non quod vtilius, sed
G quod subtilius inuenitur: non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat: non denique (iuxta regulam) quod vilius comparari potest, sed quod venustius imò vanius ostentari. Heu me miserum qualemcunque monachum. Cur adhuc viuo videre ad id deuenisse ordinem nostrum, ordinem scilicet qui primus fuit in ecclesia, imò à quo cœpit ecclesia, quo nullus in terra similior angelicis ordinibus, nullus vicinior ei quæ in cœlis est Hierusalem mater nostra, siue ob decorem castitatis, siue propter charitatis ardorem, cuius apostoli institutores, cuius hi quos Paulus tam sæpe sanctos appellat, inchoatores extiterunt? Et quidem inter illos cum nihil quod suum esset quispiam retinuisset, diuidebatur (vt scriptum est) singulis prout cuique opus
Act.4.g erat: non igitur quod quisque pueriliter gestire poterat. Sane vbi tantum quod opus erat accipiebatur: ibi nihil procul dubio ociosum admittebatur. Quanto magis superfluum? Quid curiosum? quãto magis nihil superbum? Quod, inquit, opus erat. Hoc est quantum ad indumenta, quod & nuditatem tegeret, & frigus repelleret. Putasne ibi cuiquam pro labrunum aut issembrunum quærebatur ad induendum: cuiquam ducentorum solidorum mula parabatur ad equitandum? Putasne, inquam, cuiuspiam tibi lecticuli operarium cattinum, aut discolor barricanus operiebat, vbi singulis diuidebatur tantum prout cuique opus erat? Non illic arbitror valde curatum fuisse de precio, de colore, de cultu vestimentorum, vbi tam indefessum studium, in concordia morum, animorum cohærentia, profectuque virtutum. Multitudinis, inquit, credentium erat cor vnum & anima vna. Vbi nunc illud vanitatibus exercitium? Fusi sumus exterius, & de agno Dei (quod intra nos est) relictis veris ac perennibus bonis, foris quærimus vanas consolationem, de vanitatibus, & infinitis fusi: ac iam religionis antiquæ, non solum virtutem amisimus, sed nec speciem retinemus. Ecce enim ipse habitus noster (quod & dolens dico) qui humilitatis esse solebat auctor, à monachis temporis nostri in figmentum superbiæ. Vix iam in nostris prouincijs inuenimus quo vestiri dignemur. Miles & monachus ex eodem panno partiuntur sibi cucullam, & chlamydem. Quanto de seculo quantumlibet honoratus, etiam si rex, etiam si imperator ille fuerit: non tremen nostra horrebit indumenta, si suo illo modo præparata fuerint, & aptata. Cæterum in habitu, inquis, non est religio, sed in animo. Bene. At tu quando cucullam emporetis, lustras vrbes, fora circuis, per curtis mansiones, domos scrutaris negociatorum, vestem cuertis singulorum supellectilem, intentes explicas cumulos pannorum, omnes tactas digitis, admoues oculis, solis opponis radio: quicquid grossum, quicquid pallidum occurrerit, respuis. Si quid autem sui proprietate ac nitore placuerit, illud mox quantibet precio satagis tibi retinere. Rogo te, ex corde facis hæc, an simpliciter? Cum dico, non contra regulam, non quod vilius occurrerit, sed studiosissime quæris quod quid rarius inuenitur, preciosius emitur: ignorans facis hæc, an ex industria? Ex certo thesauro sine dubio procedit quicquid foris

apparet vitiosum. Vanum cor, vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia in domum, animi mollitiem indicant. Non tamen erraretur corporis cultus, nisi prius negligẽtia fuisset mens inculta virtutibus. Mi-
Eze.3.c rum autem cum regula dicat, ad magistrum respicere quicquid a discipulis delinquitur, & dignum per prophetam sanguinem in peccato morientium, de manu pastorum requirendum esse minetur, quomodo abbates nostri patiuntur fieri talia? nisi forte (si auderem dicere) nemo fidenter reprehendit in quo se esse irreprehensibilem non confidit. Quidem humanitatis est omnium, in quo suis quisque indulget, aliis non vehementer irasci. Dicam, dicam, præsumptuosus dicar, sed verum dicam. Quomodo lux mundi obtenebrata est? Quomodo sal terræ infatuatum est? Quorum nobis vita, via virtutis esse debuit esse: dum exemplum in suis actibus offendunt superbiæ, cæci facti sunt duces cæcorum? Quod enim (vt cætera taceam) specimen humilitatis est cum tanta pompa & equitatu incedere, tantis hominũ circumstipari obsequiis, quatenus duobus episcopis vnus abbatis multitudo sufficiat? Meritor si non vidi abbatem sexaginta equos & eo amplius in suo ducere comitatu.
K Dicas si videas eos transeuntes, non patres esse monasteriorum, sed dominos castellorum: non rectores animarum, sed principes provinciarum. Tum deinde gestari iubentur scipiones, scyphi, bacini, candelabra, & omnia fustarcomata, non stramentis, sed ornamentis lectulorum. Vix denique quaquam horis a sua quispiam domo recedit, nisi cum tota supellectili sua, tanquam sit vel iturus ad exercitum, vel transiturus per desertum, vbi non valeant inueniri necessaria. An non posset eodem vasculo & aqua manibus herpi, & vinum bibi? An non possit ad eos lucere lucerna, nisi in tuo quod portas candelabro, & hoc aureo, vel argenteo? An non posset dormire, nisi super vtrum stratum, aut sub peregrino coopertorio? An non vnus aliquis minister posset & iumentum liuare, & ad mensam seruire, & lectulum præparare? Nunc ergo tantæ multitudini garionum ac iumentorum, cur (vel ad solatium mali) nobiscum non seruiunt? Sed hæc parua sunt. Veniam ad maiora, sed ideo vsq; minora, quia vsitatiora.

Omitto oratoriorum, immensas altitudines, immoderatas longitudines, superuacuas latitudines, sumptuosas depolitiones, curiosas depictiones: quæ dum orantium in se retorquent aspectum, impediunt & affectum, & mihi quodammodo repræsentant antiquũ ritum Iudæorum. Sed esto, fiant hæc ad honorem Dei. Illud autem interrogo monachus monachos, quod in gentilibus gentilis arguebat. Dicite, ait ille, pontifices, in Iuuenal.
sancto quid facit aurum? Ego autem dico. L
Dicite pauperes. Non enim attendo versum, sed sensum. Dicite, inquam pauperes, si tamen pauperes, in sancto quid facit aurum? Et quidem alia causa est episcoporum, alia monachorum. Scimus namque quod illi sapientibus & insipientibus debitores cum sint, carnalis populi deuotionem, quia spiritualibus non possunt, corporalibus excitant ornamentis. Nos vero qui iam de populo exiuimus, qui mundi quæq; preciosa ac speciosa pro Christo reliquimus, qui omnia pulchre lucentia, canore mulcentia, suaue olentia, dulce sapientia, tactu placentia, cuncta denique oblectamenta corporea arbitrati sumus vt stercora, vt Christum lucrifaciamus, quorum quæso in his deuotionem excitare intendimus? Quem, inquã, ex his fructum requirimus? fluxorum admirationem, an simplicium oblectationem? An quoniam commixti sumus inter gentes, Ps.105.f
forte didicimus opera eorum, & seruimus adhuc sculptilibus eorum? Et, vt aperte loquar, an hoc totum facit auaritia, quæ Eph.5.b
est idolorum seruitus, & non requirimus fructum, sed datum? Si quæris quomodo, miro, inquam modo. Tali quadam arte spargitur æs, vt multiplicetur. Expenditur vt augeatur, & effusio copiam parit. Ipso quippe visu sumptuosarum, sed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum quàm ad adorandum.

Sic opes opibus hauriuntur, sic pecunia pecuniam trahit, quia nescio quo pacto vbi amplius diuitiarum cernitur, ibi offertur li- M
bentius. Auro tectis reliquijs signantur oculi, & loculi aperiuntur. Ostenditur pulcherrima forma sancti vel sanctæ alicuius, & eo creditur sanctior, quo coloratior. Currunt homines ad osculandum, inuitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quàm venerantur sacra. Ponuntur delitiæ in ecclesia gemmatæ non coronæ, sed rotæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

circumseptæ lampadibus, sed non minus fulgentes insertis lapidibus. Cernimus & pro candelabris arbores quasdam erectas, multo æris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruscantes insperpositis lucernis, quàm suis gemmis. Quid putas in his omnibus quæritur? pœnitentium compunctio, an intuentium admiratio?

OVanitas vanitatum, sed non vanior q̃ insanior. Fulget ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit. De sumptibus egenorum seruitur oculis diuitum. Inueniunt curiosi quo delectentur, & non inueniunt miseri quo sustententur. Vt quid saltem sanctorum imagines non reuereamur, quibus vtique ipsum quod pedibus conculcatur, sentet patimentum? Sepe spuitur in ore angeli, sæpe alicuius sanctorum facies calcibus tunditur transeuntium: & si non sacris his imaginibus, cur vel non parcitur pulchris coloribus? Cur decoras quod macx fœdandum est? Cur depingis quod necesse est conculcari? Quid ibi valent venustæ formæ, vbi puluere maculantur assiduo? Denique quid hæc ad pauperes, ad A monachos, ad spirituales viros? Nisi forte & hic aduersus memoratum poetæ versiculum, propheticus ille respondeatur: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum Ps.25.b habitationis gloriæ tuæ. Assentio. Patiamur & hæc fieri in ecclesia: quia etsi noxia sunt vanis & auaris, non tamen simplicibus & deuotis. Cæterum in claustris coram legentibus fratribus quid facit illa ridicula monstruositas: mira quædam deformis formositas: ac formosa deformitas? Quid ibi immunditæ simiæ: quid feri leones: quid monstruosi centauri: quid semihomines: quid maculosæ tygrides: quid milites pugnantes: quid venatores tubicinantes? Videas sub vno capite multa corpora: & rursus in vno corpore capita multa. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpentis: illinc in pisce caput quadrupedis. Ibi bestia præfert equum: capram trahens retrò dimidiam: hic cornutum animal equũ gestat posteriùs. Tam multa denique tamque mira diuersarum formarum vbique varietas apparet, vt magis legere libeat in marmoribus quàm in codicibus, totumq; diem occupare singula ista mirando, quàm in lege Dei meditando. Pro Deo si non pudet ineptiarum: cur vel nõ piget expensarum? Multa quidem & alia suggerebat addende largæ materia, sed auellit me & propria sitis animæ occupatio, & tua frater Ogeri, nimis festiua discessio, qui videlicet nec morari diuina sacrificia quiescis, nec abire tamen vis absque reportato opusculo. Facio itaque quod vis, & te & 5 mitto, & sermonem breuio. Præterea quia vtiliora sunt pauca in pace, quàm multa cum scandalo. Et vtinam hæc pauca sarpserim sine scandalo. Enimuero vitia carpere, sine me offendere vitiosos. Potest tamen fieri volente Deo aliquibus quos me timeo exasperasse, potius placiturum esse, sed si desperant esse vitiosi. Si videlicet & distinctiones desinant esse detractores, & remittere imputent superfluitates. Si sic quisque bonum teneat quod tenet, vt alium aliud tenentem non iudicet. Si qui occepit iam esse bonus, non inuideat melioribus, & qui se videtur agere melius, bonum non spernat deterius. Si qui districtius viuere possunt, eos qui non possunt, nec aspernantur nec æmulentur, & qui non possunt, eos qui possunt, sic mirentur, vt temere non imitentur. Sicut enim non licet his qui maius aliquid spondere voluerunt, ad id quod minus est defecisse, ne apostatarentur, sic non omnibus expedit de bonis minoribus ad maiora transire, ne precipitentur. Scio quippe nonnullos de aljis & congregationibus & institutionibus ad nostrum ordinem peruolasse, pulsisse, intrasse. Qui hoc quidem agendo, & sua non dala reliquerunt, & nobis nihilominus attulerunt, dum quantum illos sua temeraria discessione, tantum nos turbarunt sua insera conuersatione. Et quoniam spreuerunt quod tenebant, & temere præsumpserunt quod non valebant, digno Dei exitu eorum tandem pacefecit ignominia, qui & impudenter deseruerunt quod inprudenter arripuerant, & turpiter redierunt ad id, quod leuiter deseruerant. Cum enim vbique nostra nostra sint potius ordinis impedimenta, quàm desiderio nostri expetentium, offendant quod sunt, dum à vobis ad nos, à nobis ad vos instabili leuitate peruolantes, & nobis & vobis, & omnibus bonis scandala faciunt. Quanquam ergo nonnullos eorum nouerimus, qui & fortiter Deo auctore cœperunt, & ipso protectore fortius perseuerant, firmus est tamẽ vt perseueremus in bono quod cœpimus, quàm quòd inciptamus vbi non perseueremus, & hoc pariter omnes stabimus, quòd secundum apostoli consilium omnia

1.Cor. 16. omnia nostra in charitate fiant. Hæc est nostra de nostro & de vestro ordine sententia, hæc nostris & vestris, hæc non de vobis, sed vobis me solere dicere nullus melius mihi reflas erit quàm vos, & si quis me notat sicut vos. Quę in vestris laudabilia sunt, laudo & prædico: si quæ reprehẽdenda sunt, vt emendentur, vobis & aljs amicis meis suadere soleo. Hoc non est detractio, sed tractio. Quod vt nobis à vobis semper fiat, omnino precor & supplico. Valete.

D. BERNARDI ABBATIS SVPER ILLVD EVANgelij: *Ecce nos reliquimus omnia, declamationes.*

PROLOGVS.

VT tibi dilectissime, præsentes exhortationis schedulas destinarem, quę ociosa esse nõ patitur, nimirum credens omnia & omnia sperans, charitas persuasit. Vbi sane non tibi me propria tradidisse putes, nec tanquam nostra suscipias, sed è multis sermonibus patrum, quorum digna satis laus est in ecclesia, quæ huic videbantur aptæ negocio noueris decerpsisse sententias, & sub vnã vtcunq; formam redigendo, cuiusdam copiosi declamatoris instar hunc tuæ dilectioni libellum edidisse. Hoc nimirum scribendi genus ad persuadendum efficacius arbitrabar, quod soleat ampliùs mouere lectorem, viuidas magis voces, quàm mutos apices repræsentans. Cæterum quoniam suspecta mihi ignorantia propria, propriaque obliuio est, hortor & moneo vt si qua deprehenderis dicta reprehensione, aut ipse ea corrigere studeas aut si id forsitan ex mansuetudine & humilitate, mihi saltem quæcunque temere inuenerint, non dissimules amicabiliter intimare. Atque id quidem de sententia dixerim. Nam de verbis, erit forsitan inuenire nonnullos, ad quorum aures si venerint, subsannent ea dicentes: Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? Verum nil tale mihi super tua reor eruditione verendũ. Quippe & metum hunc & pudorem suspicione carens charitas foras mittit. Affectum magis, ni fallor, in his quàm verba pensabit amicus, præsertim quod non ostentationis, sed ædificationis edere paginam cogitarim, optans magis (si possibile videretur) & sine verbis hæc imprimere cordi tuo. Faciat hoc qui inuisibiliter operatur in cordibus electorum, & pia dignatione sua suam hanc vocem reputans, vocem ei iurtutis & efficaciæ largiatur. Agit enim quod potest operosa dilectio, opportune instans, fortasis & importune. Nulla sane huic operi idonea magis occurrit dignior ve materia quàm euangelica lectio, vbi fœlicissimum illud Simonis & Iesu eulogium continetur. Hanc ergo suscipere libuit, sed exhortationis magis gratia quàm expositionis, vt scilicet ex ea sermonis occasio sumeretur. Sed & sententijs breuibus distinguere studui lectionem, vt distinctio ipsa fastidium non admittat.

Sermo de verbis euangelij, Dixit Simon Petrus ad Iesum, Ecce nos reliquimus omnia.

DIxit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Fidelis sermo, & dignum omni acceptiõe colloquium Simonis Petri & Iesu. Familiaris siquidem & amica saluti obedientia est, sed obedientia firma & stabilis, quę fundata est super petram. Melior est enim obedientia quàm victimæ, & acquiescere nolle, vt peccatum hariolandi est. Vnde & vitæ quoque ipse saluator prætulit hanc virtutem, eligens magis animam ponere, quàm obedientiam non implere. Postremo & ipsum nomen Iesu, quod est super omne nomen, & in quo flectitur omne genu, apostolo teste, obedientiæ remuneratio est. Libet proinde sacratissimo huic interesse colloquio, & intima cordis aure percipere quæ dicuntur. Arbitror enim verba lectionis huius ea esse de quibus ad immortalem sponsum à finibus terræ clamat ecclesia: Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Hæc nempe sunt verba quæ contemptum mundi in uniuerso mũdo, & voluntariam persuasere hominibus paupertatẽ. Hęc sunt quæ monachis claustra replent, deserta anachoretis. Hęc, inquã, sunt verba quæ Aegyptum spoliant, & optima quæq; eius vasa diripiunt. Hic sermo vinus

Mat.19.

1.Reg. 15.c

Phil.2.b

Ps.16.b

Exo.12.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & efficax, conuertens animas fœlici æmulatione sanctitatis, & veritatis promissione fideli. Dixit enim Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia. Bene, optime, & non ad insipientiam tibi. Nam & mundus transit, & concupiscentia eius, & relinquere hæc magis expedit, quàm relinqui.
Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, & se-
Ps. 18. a cuti sumus te. Nimirum quia exultauit vt gigas ad currendam viam, nec currentem sequi poteras oneratus. Sed nec inutilis commutatio, pro eo qui super omnia est, omnia reliquisse. Nam & simul cum eo donantur omnia, & vbi apprehenderis eum, erit vnus ipse omnia in omnibus, qui pro ipso omnia reliquerunt. Omnia sane dixerim, non tantum possessiones, sed etiam cupiditates, & eas maxime. Plus enim concupiscentia mundi quàm substantia nocet. Et hęc fugiendarum causa diuitiarum præcipua est, quod aut vix aut nunquam sine amore valeant possideri. Limosa siquidem & glutinosa nimia non modo exterior, verumetiam interior substantia nostra videtur, & facile cor humanum omnibus quæ frequentat, adhæret. Age ergo qui relinquere vniuersa disponis, te quoque inter relinquenda numerare memento. Imò verò maxime & principaliter abnega temetipsum, si deliberas sequi eum qui eximaniuit propter te semetipsum, pone grauissimam sarcinam, pone alinariam molam, terrenam molem, pone illa
H quinque non hominum plane iuga, sed boũ, quæ tibi insipienter emisti. Alioquin sequi sponsum, & venire ad nupcias spirituales quinaria hac pressus & oppressus corporis sensualitate non poteris: sed & si nouissime veneris & pulsaueris, minime profecto aperietur tibi, sed respondebitur de intus, quod
1. Cor. non sit de bubus & asinis exteriſq; iumentis
3. b insipientibus cura Deo. An vero comparatum iumentis esse quis dubitet hominem, qui sibi iuga emerit iumentorum, nisi quod eo sane ipsis quoque iumentis comincitur stolidior, & bestialior bestijs comprobatur, quod iuga necessitatis earum propria ipse subeat voluntate? Quod enim illis natura est, huic culpa: dum tanquam vnum ex his quæ ratione carent, sine ratione degens & ipse, sub corporeis similiter sensibus incurratur. Sed quid eum iuga subisse causamur? Arguamus magis emisse. Illud enim stoliditatis miserandæ, istud extremæ dementiæ est. Dignus est operarius mercede sua. Nã vt mercedem pro opere tribuat, iustissimus Deus ipse loquitur super hoc verbo dominum per prophetam, sub typo mulieris fornicariæ scelera arguens Israelis: Omnibus, inquit, meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & donabas eis vt intrarent ad te vndique ad fornicandum, factumq; est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio, in eo enim quòd dedisti mercedes, & non accepisti, factum est in te contrarium. Placet in eo qui iuga emit, contrarium fieri quàm fit. Quid enim iuga emit, & iugum boum, cui iugum suaue gratis offertur? Nam iugum Christi, iugum bonum est, siquidem & Christus homo. Nec modo gratis tribuitur, sed & copiosa his qui subeunt illud, remuneratio est, vt à nemine non dico emi, sed gratis sustineri queat. Quid ergo miser pro iugo boum distrahis animam tuam, qui iugum Christi suscipiens, intrare poteras regnum Dei, mercari vitam, lucrifacere Christum? Nam sine iugo subire non se non potes, homo nimirum qui natus es ad laborem. Sed graue iugum super omnes filios Adam, vtique qui sequuntur eum. Nã super eos qui Christum sequuntur, hucusq; & suaue. Postremo vt cætera taceam, cum sine iugo esse non possint, quale hoc ipsum est eligere potius quinq; quàm vnum? Quia enim potest seruire quinq; dominis, nec vni quinque tyrannis, quinque prædonibus? Siquidem oculus meus deprædatur animam meam. An non sæpe aliud gula exigit, aliud pruritus aurium vocat? Sic & odoratus & tactus diuersa imperant: interdum contrarian & aduersa, dum vterque consumere libi gestit præripere seruũ, & trahit sua quemq; voluptas. Vides excusationem hominis qui propterea Christum non sequitur, propterea se excusat à nuptiis, quod iuga boum emerit quinque. Quid si eorum laborem & dolorem consideres, si numeres iuga, qui varijs seruiunt vitiis morum, magis quàm corporum sensibus? Erit profecto inuenire iam homines qui multo magis in labore hominum non sint, sed longe amplius aliena ab homine flagella sustineant. Erit inuenire ementes non modo quinq; sed plusquam quinquaginta quinque non plane iumentorum iuga, sed demonum. Contundunt ambitio & elatio cordis, altera nubem, altera foueam parat. Volare altera iubet, repere monet altera, cum neutrum profecto sit honestius. Quis enim es tu, ait hæc, quis vero ille vel ille est, aut quæ domus patris eorum, vt eis in aliquo cedas, vt reuerearis eos, vt aliquatenus eis blandiaris? At bonus seruo bonum inuenit locum, ait ambitio, & interdum quoq; qui prodesse non potest, potest obesse, vnde dissimula, primum vinum bonum pone, donec ventat hora tua. Auaritia quoque & appetitus laudis sibi inuicem aduersantur, & quod hæc congregat, hic dispergit. Nec minus contraria sunt quæ simulatis & pusillanimitas suggerunt impudentiæ, impatientiæque clamoribus, & vtraque labor & dolor, & afflictio spiritus. Hæc autem omnia, similiaque ac dissimilia mala, ex vna radice pullularunt, propriæ scilicet voluntatis. Huius enim sanguisugę duæ sunt filiæ, clam antes, affer, affer. Siquidem nec animus vanitate, nec voluptate corporis aliquando saturatur, vt scriptum est, Non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Fuge sanguisugam hanc, & omnia relinquisti. Hæc enim omnia trahit ad se. Pone hanc, & iugum tam importabile quàm multiplex abiecisti. Non est enim dominus crudelis ad illam, non est tyrannus tam impius & inhumanus sic vrgens seruuhum, & non parcens. Fatigatum magis infligat, subditum premit durius. Inquietum malũ, quod spiritui semper inculcans, nec excogitabit vt emeditatur. O custos hominum, quare mihi metipsi grauis? Nullum mihi onus importabilius, nulla grauior sarcina est. Factus iam mihi talentum plumbi, & recedit iniquitas super illud. Sed audiam vocem solatij, audiam quid loquatur magni cõsilij angelus. Venite, inquit, ad me, qui laboratis & onerati estis, & ego vos reficiam. Tollite iugũ meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Verum hæc alias. Inuenient forte in nouissimis locum sibi. Interim sane feliciter liquet esse, qui exonerati sunt, & sequuntur dominum expediti. Arctissimum enim nos foramen expectat. Si quem sequi tunc, consequi volumus, per angustam contendamus ingredi portam necesse est. Quid tu camele gibbum, quid tu pecuniose prodigie, teris loculos collis? Non sic impie, non sic ingrediens. Foramen acus huiusmodi sarcinas non admittit. Excusant aliqui fortasse dicentes, Abraham, Isaac, & Iacob, cæteriq; sancti numquid non terrenas diuitias habuisse

leguntur? Sufficit nobis esse sicut illi fuerunt, neque enim sumus nos patribus meliores. Si culpabilis esset possessio diuitiarum, nũquam illi in diuitijs tantam à domino gratiam obtinuissent, aut tantam gratiam consecuti, diuitias nihilominus possedissent. Quid respondebimus nouis imitatoribus sanctorum veterum? Imponant certe vitulos super altare domini, mactent arietes, hircos immolent, M
quia & hoc Abraham fecit, & hic ritus patrum, quibus non modo meliores nũ sumus, sed ne digni quidem soluere corrigiam calcea mentorum eorum. Sed hæc inquiunt, statum vltra non habent, vbi reuelata est veritas, transiere. Quid si ipsis quoque sanctorum 1. Co. 10
diuitias temporales, vmbram fuisse dixerimus futurorum? In figura siquidem eis omnia legimus contigisse. Denique quidni terrenas palam diuitias possideret sancti & perfecti viri, cum sola adhuc terrena palam promitterentur à deo? Sicut enim sacrificija illis, sic & diuitijs, carnalibus adhuc populis dispensatio diuina morem gerebat, nimirum vt tanquam paruuli paulatim à gentilium secederent ritu, eadem quæ gentes dæmonis, domino immolantes, eademque & illi, sed à domino, non à dæmonijs expectantes. Vbi sane cœlestis promissio sonuit, spiritualia iam necesse est spiritualibus comparari, & mutari sacrificium spe mutata. Nouerant hæc quicunque vel eo tempore fuere perfecti, sed ex charitate populo cohærebant, vt in manifesto quidem & agere eadem, & eadem quærere viderentur. An forte violenta videtur extortio quod de vmbra dicimus & significatione? Olim alter super hæc scripserat in hunc modum. Nullus mihi opponat aurum templi Iudæorum. Tunc enim hoc fuit quando sanguis immolabatur, quod totum figura fuit. Aurum ergo repudiemus cum cæteris superstitionibus Iudæorum, aut si aurum placet, placeant & Iudæi. Postremo non multos legisse me recolo, aut non afflictos grauiter, aut non grauiter in ipsa seculi huius prosperitate tentatos, forte & periclitatos. Nimirum longe aliud est in luto aquarum A
multarum diuisi fundo maris iter carpere, terrena licite possidendo: aliud ipsam quoque nouis gressibus vndam calcare, omnia relinquendo. Sed tempori gratiæ prærogatiua hæc debebatur. Porro nouum iter & noui typus itineris seruabatur. Antiquorum sane patrum dictus, donec in terris videretur & conuersaretur inter homines domi-

nus maiestatis, non erat euangelicæ formæ perfectionis, sed spiritum domini solo intuitu
Ioan.1.b rim spiritu sequebantur. At vbi verbum caro factum est, & habitauit in nobis, iam nobis in eo tradita est imago vitæ, & conuersationis exemplar, quod oporteat etiam corpo-
Gen.32. raliter imitari, vt vtroque sequentes vestigio, non vlterius cum patriarcha Iacob alte-
g Luc. 14. ro femore claudicemus. Vbi enim audiuimus quia dictum sit antiquis: Nisi quis re-
g ibidem. nunciauerit omnibus quæ possidet, non po-
c 8.d test meus esse discipulus? Et item. Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me? Neque id dicimus tanquam saluari quis vel hoc tempore nequeat si secus egerit, sed vt gradum agnoscat proprium, & locum perfectionis, aut di-
Mat. 6.c scipulatus officium non vsurpet. Habet euangelia & profectionis consilium, & remedium infirmitatis. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, hæc perfectio est.
Luc. 9.g Siquidem filius hominis vbi caput reclinaret
Act. 3.a non habebat. Petro & Ioanni nec argentum
B nec aurum erat. Paulus victu simplici vesti tuque contentus, hæc ipsa labore manuum
Luc. 16. acquirebat. Sed non omnes capiunt ver-
b bum hoc, sicut nec consilium castitatis. Quid dicitur populo? Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiãt
1. Tim. vos in æterna tabernacula. Verba domini
6.b sunt, & quod loquitur tale est. Firma equidem stat immobilisque sententia, eos qui volunt in hoc seculo diuites fieri incidere in tentationem laqueumque diaboli, sed quia misereor super turbam, & ipsum quoque camelum (quod homo non potest) per foramen acus traducere possum. Cauete saltem à verbo aspero, qui laqueum venantium minime declinatis. Vestite nudum, egenum alite, visitate infirmum, ne forte audire contingat sermonem durum, asperum verbum,
Mat. 25. auditionem malam: Ite maledicti in ignem
d æternum, qui paratus est diabolo & angelis
Luc. 16. eius. Facite vobis amicos de mammona ini-
b quitatis. Ac si manifestius dicat. Væ vobis
Luc. 6.d diuites, qui habetis consolationem vestram. Attamen vnum iam superesse videtur: Communicate eam pauperibus, quorum est regnum dei, vt cum venerit hora eorum, remittantur, & deficientes vos recipiant in tabernacula sua, & consolationem suam, quam modo prudenter expectant, dum vestram ipsi præripitis, misericorditer communicent desolatis. Mensuram enim bonam, & con-
gitatam, & superfluentem dabunt in sinum
eorum, nec erit illud pallium breue, quod duos operire non possit, aut stratum constrictum, vnde decidat alter. Hinc est quod dotatas & ditatas videmus ecclesias à potentibus & diuitibus huius seculi, qui in operibus bonis diuites, iuxta euangelij admonitionem amicos sibi facere studuerunt de mammona iniquitatis, à quibus in æterna tabernacula recipiuntur. Quidni speraret ab his recipi qui claues vacuare habere? Sed heu, data est ipsa prouidentia carnium in occasionem carnis, & qui sibi parare debuerant, in terra conuangunt agrum ad dominum, & agrum copulant agro.

Quis rapuit ab ore apostolorum & euangelio huius verbum gratiæ, fiduciæ verbum? Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te? Ecce enim vt populus, sic sacerdos. Similiter volunt in hoc seculo fieri diuites, similiter imò abundantius suam hic præripiunt consolationem. Similiter amicos regent & ipsi vt in aliena saltem tabernacula suscipiantur, vtpote propria non habentes.

Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Cæterum hominibus qui perfectionis obtinent locum, dignitate pollent, auctoritate præeminent, funguntur officio, an inter hæc infirmitatis & imperfectionis quam vsque adeo distinguitur, licet saltem sperare remedium, qui hinc quoque sint iudices. Nam quod ea nime deceat, manifestum est, nobis fas licere vel audire dicentem. Si sal infatuatum fuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur.

Sed & presbytero cui forsitan deroget timebunt, quoniam sanctus est, vti licet solita spiritus libertate, nullis blandiri, palpare neminem, sed nude nudam promere veritatem. Clericus, inquit, qui partem habet in terra, non habebit partem in cœlo.

Itemque clericus si quippiam habuerit præter dominum, pars eius non erit dominus. Verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis dominus pars eius fieri non dignatur.

Videtur & sanctus Dauid cauterio graui inurere quosdam, ipsi viderint quos hæc parabola tangat. In labore, inquit, hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia. Habent

enim singula quæque genera hominum labo
ris aliquid, aliquid voluptatis. Sed aduer-
tere est prudentiam aliquorum, & mirari
quomodmodum nouo inter hæc artificio dis-
sentientes, & abinuicem sequestrantes ea,
quod dotatas & ditatas videmus ecclesias à
potentibus & diuitibus huius seculi, qui in
operibus bonis diuites, iuxta euangelij ad-
monitionem amicos sibi facere studuerunt
de mammona iniquitatis, à quibus in æter-
na tabernacula recipiuntur. Quidni spe-
rarent ab his recipi qui claues vacuare
habere? Sed heu, data est ipsa prouidentia
rum in occasionem carnis, & qui sibi para-
ter atque alijs in cœlo tabernacula æterna
parare debuerant, in terra conuangunt agrum
mum ad dominum, & agrum copulant agro.

Quis rapuit ab ore apostolorum & euangelio
re huius verbum gratiæ, fiduciæ verbum?
Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus
mus te? Ecce enim vt populus, sic sacerdos.
Similiter volunt in hoc seculo fieri diuites,
similiter imò abundantius suam hic præri-
piunt consolationem. Similiter amicos re-
gent & ipsi vt in aliena saltem tabernacula
suscipiantur, vtpote propria non habentes.

Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum
est regnum cœlorum. Cæterum
hominibus qui perfectionis obtinent locum,
dignitate pollent, auctoritate præeminent,
funguntur officio, an inter hæc infirmitatis
& imperfectionis quam vsque adeo distin-
guitur, licet saltem sperare remedium, qui
hinc quoque sint iudices. Nam quod ea
nime deceat, manifestum est, nobis fas li-
ceat vel audire dicentem. Si sal infatuatum
fuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet
vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur.

Sed & presbytero cui forsitan deroget
timebunt, quoniam sanctus est, vti licet
solita spiritus libertate, nullis blandiri, palpare
neminem, sed nude nudam promere ve-
ritatem. Clericus, inquit, qui partem ha-
bet in terra, non habebit partem in cœlo.

Itemque clericus si quippiam habuerit
præter dominum, pars eius non erit domi-
nus. Verbi gratia, si aurum, si argentum,
si possessiones, si variam supellectilem, cum
istis dominus pars eius fieri non dignatur.

Videtur & sanctus Dauid cauterio graui
inurere quosdam, ipsi viderint quos hæc pa-
rabola tangat. In labore, inquit, hominum
non sunt, & cum hominibus non flagella-
buntur, ideo tenuit eos superbia. Habent

tes forte diuerterint, exsufflabunt eos, quod
minime secum laborem aut pericula tolera-
F uit. Sic agricolæ, sic negociatores, & sin-
guli quippe ordines hominum à suis eos si-
militer arcebunt similus, vtpote qui in ho-
minum labore non fuerint. Quid igitur
restat, nisi vt quos omnis ordo repellit pari-
ter & accusat, cum sortiantur locum vbi
nullus ordo sed sempiternus horror inhabi-
tat? An forte ad electionem clerici audeant
aspirare? Magnus enim vere eorum locus
in regno dei, & bonum sibi, sed qui bene
ministrauerint, gradum acquirunt.

Cæterum suus & ipsis nec modicus labor
esse videtur, & dicebat qui plus omnibus la-
borauit, Qui non laborat, non manducet. 2. Thes.
Et Petro dictum est, Simon Ioannis amas 3. c
me? pasce oues meas. Idemque tertio repe- Ioa. 12. a
titum. Tertio dictum pasce, nec mulge
seu tonde, vel semel additum est. Speret
ergo discipuli locum, gradum ministri, qui
dominicum pascere gregem satagit, quam
tondere: pascere vero tripliciter, exemplo
conuersationis, verbo prædicationis, fructu
orationis. Et pascere ad mandatum Chri-
sti, vt nemo sibi hunc sumat honorem, sed
qui vocatus fuerit à deo tanquam Aaron.
Per eum nempe si quis introierit, saluabi-
tur, & inuenier pascua. Si vero ascende-
rit aliunde, plane fur est & latro.

Atque vtinam vel quæratur iam inter dis-
pensatores, vt fidelis quis inueniatur.

Nemo tamen indigneter nobis, aut mo-
leste accipiat, quæ dicuntur. Si sanctus
est, & mimme sibi conscius horum, congra-
tulamur ei, doleat & ipse nobiscum in plu-
ribus hæc inueniri. Nec enim reuelamus G
nunc occulta dedecoris, nec parietem fodi- Exe. 12.
mus, vt abominatio maior appareat, nul b
lum adhuc de fornicatione fecimus verbum,
quamuis & hæc in multis etiam & multipli-
citer regnet, qui puritatis auctori impuro
corde & corpore ministrantes, non veren-
tur stare angelum domini, qui secet me- Dan. 13.
dios & dispergat, sed omnino audent agni g
immaculati sacras contingere carnes, & in-
tingere in sanguine saluatoris manus ne-
farias, quibus pauleante carnes, proh do-
lor, meretricias attrectarunt, sic altaria cir-
cuire, sic frequentare psalmos, cum & Psa. 108
eiusmodi laus execrabilis, & oratio sit in a
peccatum. Sed nec eorum sacrilegia re-
censemus, qui diligunt munera, sequun-
tur retributiones, vendunt sacramenta,

iustitiam produnt, quorum guttur necdum
Mat.26.c traxit ad laqueum, necdum præfocauit fauces verbum blasphemiæ, vox sacrilega, sermo nequam: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Videmus hæc omnia, sed quodammodo non videntes, quippe quibus, nec flagellum est, nec ille comedens
1.Co.1.d zelus. Manifesta loquimur, & quæ vix aliqui erubescant. Postremo, & nos in clero sumus, liceat vel nostra scrutari. Videte vocationem vestram, ait vocatus Apostolus. Consideremus, & nos an vocati venerimus, & vocati à Deo, cuius nimirum
Ro.8.f hæc vocatio. Nec communem modo vocationem dixerim, qua sanè iuxta eundem Apostolum, quos prædestinauit, hos & vocauit. Si quis vocauerit nos in honorem cleri, conuenire velim conscientias singulo-
H rum, vt secundum præceptum domini, ad
Esa.40.a cor Ierusalem loquar. Huic enim paruulo adhuc, aut forsitan necdum nato, Ecclesiastica iam beneficia prouida sanè parentum solicitudo parabat.

Hunc nos, inquiens, illi vel illi tradamus episcopo, apud quem habemus gratiam, aut cui forte seruiuimus, vt diretur de bonis domini, nec in tot liberos nostra diuidatur hæreditas. Illum præpositus, aut decanus vt sibi succederet, plusquam materno educauit affectu, in delicijs enutriens, & delectis. Illo dignus archidiaconatu, vtpote filius principis magis autem si sit episcopi consobrinus, in quo nimirum tota est episcopata progenies. Alius vndique circuit sedulus explorator, blanditur, obsequitur, simulat, & dissimulat, miseraque sibi suffragia mendicare non erubescit, manibus, & pedibus repens, si quo modo tandem aliquando sese ingerere queat in patrimonij crucifixi, & bona domini, quæ sola ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Nimirum pergere profectus est, sed in plenilunio forte, vt sua districtè repetat redituras. Quis ea intentione gradus ecclesiasticos, & ministeria sanctuarij quærit, imò quæritur (quæri nempe, quam quærere ipse debuerat) vt sine curis seculi, in sancti monia cordis, & corporis illuminandus accedat ad dominum, & suam pariter ac proximorum operetur salutem orationis studio deditus, & verbo prædicationis? Nam si eos eo quærit, aut tenet animo,
I eoque intuitu, vt huius vitæ habeat necessaria, euangelizat, vt manducet, & peruerso nimis ordine, cœlestibus terrena mercatur. Quàm certè dignius ampliusque consentaneum rationi, vt pro carnali victu carnalia magis opera, & negocia exerceret, nec sese inuersor rerum, aut inhonorarec ministerium spirituale? Sed modico est natura contenta, nec multi sola in his necessaria quærunt, quippe minori facilè satis obtinenda periculo. Honorati incedere volunt, placere student hominibus, delectari, & superbire, & hunc seculo per omnia conformari. Audi querelas domini, quid super his tota hominum temeritate loquatur: patiens roditor, pœnitentiam cupiens, quam videctam: Ipsi, inquit, regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non cognoui eos. Vnuersos siquidem in ordinibus cœlestibus sanctis caterisque ad sanctuarium pertinentibus honorem quærentes proprium, aut dignitas, seu corporis voluptatem, postremo, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi requirere prorsus, & indubitanter, non ea, quæ Deus est charitas, sed aliena à Deo, & quæ omnium radix malorum, cupiditas introducit. Quid illud temeritatis, imò quid non est? Vbi timor Dei, vbi morum honestas, vbi gehennæ, metus, & terribilis expectatio illa iudicij? Sponsi, nec cubiculum nec cellam ingredi, nisi Rege introducente, præsumitur irreuerenter irruis, nec vocatus, nec introductus? Trahe me post te (cant. i.b) in odorem vnguentorum tuorum curremus. Nunc autem trahit sua quemque voluptas, & odorem turpis lucri lectantes, quæstum æstimant pietatem: quorum certa est damnatio. Verum etsi irreprehensibilis ex his deatur ingressus, & intemerata casta: nihilo vtera timendum est? Timendum quidem, & maximè.

Neque enim quicunque spiritu cœperint, etiam spiritu consummantur, sed carne nonnulli. Denique, & Saul princeps constitutus à domino, & Iuda non ab alio electus in Apostolum memoratur. Nonne ego, inquit, vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Vtinam in duodecim vnus hodie Petrus, vnus qui reliquerit omnia vnus, qui sequatur culis careat inueniatur. Vnus, inquis, ex vobis diabolus est. A duobus vtique bonis diabolus dicitur: & Iudas non loculum, sed locum habet. Vtinam saperes miser, & intelligeres cum thesauro pecuniæ thesaurum iræ pariter cumulari: vtinam nouissima prouidens animaduerteres, facile per foramen acus transituros non diuitiarum cumulos, sed debilitatis

rum. Nihil enim intulimus in hunc mundumchaud dubium quia nec auferre quid possumus. Sane argentum & aurum nonnihil est: filos vtrumque retinet mundus. Inexorabilem constituit ianitorem: foramen angustum est: nihil ex omnibus asportare licebit. Nam peccatum quoniam nihil est, nulla potest foraminis angustia reuneri. Solum hoc te sequitur quocunque ieris: quacunq; intraueris, pellem hanc non depones. Quę
Luc.12.c ergo, in domo Dei horrendum videmus. Quidni idololatras ministrantes? Mentior si non idolorum seruitus, auaritia est: si Col.3.c non quibusdam etiam venter suus, factus est Phil.3.d sibi Deum constituisse probatur. Quantos tane vidimus qui diligunt mercedem: sequuntur retributionem? Quan-
Mat.24.a tos qui Christo domino non seruiunt, sed famulantur? Quis putas est fidelis seruus & prudens: quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis escam in tempore? Quæris forte quam escam? Meus, in-
Ioan.4.d quit, cibus est vt faciam voluntatem patris Phil.2.c meus. Nimirum vita in voluntate eius, qua quidem nec pascit ipse, nec alios pascere potest, nisi fidelis sit & prudens, vt eam & intelligat & diligat, diligat autem fortiter, diligat & seruiendo. Quando enim excusare
1.Cor. ignorantia posit hominem, qui se magistrū
14.g infantium, doctorem insipientium profitetur? Ignorans vtique ignorabitur, imò & multos ignorare faciet & ignorari. Quid enim periculi sit vbi non inuenit pastor pascua, ignorat dux itineris viam, vicarius nescit dominij voluntatem, ecclesia quotidie multipliciter & miserabiliter experitur. Est enim vt sanctissima, sic & sacratissima res voluntas Dei, & occultum omnino consilium, de quo & apostolus gloriatur, putato, inquiens, quòd & ego consilium Dei ha-
1.Cor. beam. Vnde & ipsa veritas: Nemo scit quę
7.g sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui
1.Cor. est in ipso. Sic & quæ Dei sunt, nemo no-
2.c uit, nisi spiritus Dei qui in ipso est. Vtilis proinde lectio, vtilis eruditio est, sed multo magis vnctio necessaria, quippe quæ sola docet de omnibus. Vnde autem scire videatur quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta, qui nec pulsare, nec quærere, nec petere consuecit, qui donec alienarum curam susciperet animarum, nun quam suæ gessisse curam, sed in vano eam visus est accepisse? Atque vtinam vel tunc curaret suam, vt meam quoque postea curaturum sperare liceret, & de suo prius oculo festucam eijceret, vt de meo videret eijcere trabem. Nam de his quidem qui & Mat.7.a vbi forte intelligunt domini voluntatem, negligunt tamen & quantum prævalent aduersantur ei, qui dederunt manus morti, & cum inferno iniere fœdus, vt odientes bonum, adhærentes malo, parati sint pretijs consentire peccato, fouere malitiam, fauere iniquitati: quoniam odibiles Deo, & mundo execrabiles esse constat, melius est tacere quàm loqui. Sane nemo repente fit turpissimus, & vix aliquis in hunc affectum nequitiæ, nisi prava consuetudine pertransiuit. Sunt enim infirmi & tepidi amatores iustitiæ, quibus aut vigor, aut feruor deest, aut fortasis vterque, cum vterque sit summopere necessarius, inter prospera quippe & aduersa uersanti. Etenim vigoris esse dignoscitur nequaquam cedere tribulationi, sed pro iustitia persecutionem viriliter sustinere, sic feruori videtur attribuendum nullis capi voluptatibus, nullis illecebris eneruari. Quæ quidem tum omni populo, tum maxime & specialiter ducibus populi sunt necessaria, ne forte in perniciem omnium errare contingat. Quid A enim refert qua occasione viam deserant veritatis: seducantur ignari: sequantur sponte nei, compellantur inuiti, seu attrahantur illecti: quid interest dummodo eant in perditionem? Sic enim Euæ prudentia: Adæ temperantia: Cain omnino iustitia: Petro defuit fortitudo. Quam quidem virtutis quadrifariæ perfectionem & cathedram sanctitatis omnimodo exigit ministerium hoc, de quo loquimur: vt hac dote careus, frustra sibi tanquam per Christum introient blandiatur. Siquidem dicitur ignoranti, Si cæcus cæco ducatum præstet: nonne ambo Mat.15. in foueam cadunt? Et item. Sacerdotes non b dixerunt, vbi est dominus, & tenentes legem Hie.2.b nescierunt me. Ipsi prophetæ & pastores abierunt in terram quam ignorauerunt. Di- Io.10.b citur & iniquo: Fur non venit, nisi vt mactet & perdat. Et illud: Dilexisti malitiam Ps.51.a super benignitatem. Dicitur pusillanimi: Ioā.10.a Mercenarius & qui non est pastor, videt lupum venientem, & fugit. Dicitur ei qui post concupiscentias suas vadit: Mors est posita secus introitum delectationis. Dicitur item: Omnes quæ sua sunt quærunt, non Phil.2.c

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ Iesu Christi. Verum hoc hactenus. Iam qui per Christum sibi in sortem ministerij huius introisse videtur, de cætero quemadmodum ei seruiat: quemadmodum ministret, quemadmodum pascat tripliciter, vt prædiximus, gregem domini, solicita secum examinatione discutiat. Indignus enim lacte, & lana conuincitur, si non pascit
B oues. Si non vigilat in custodia gregis: iudi-
4.Re. 4. cium sibi manducat, & vestit. Væ, væ tibi
g clerice: mors in olla. Mors in ollis car-
Osee 4.b nium: mors in huiusmodi delicijs est. Non modo quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur, sed ob id maxime quia populi constat esse peccata, quæ comedis. Sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas? Cantando (vt aiunt) tibi prouenire videntur: sed bonum erit magis fodere, aut etiam mendicare. Peccata enim populi comedis, ac si propria tibi minus sufficere viderentur. Solicitus esto tanquam redditurus rationé pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus. Alioquin tibi
psa.65.a ea noueris imputanda, quæ modo inter delicias comedis, & paruipendis, & dissimulas tanquam nihil attinentia tibi. O iudiciorum
Luc.23. Dei abyssus multa. O terribilis Deus in
d consilijs super filios hominum. Frustra tunc incipient miseri dicere montibus: Cadite super nos: & collibus, operite nos. Venient veniem ante tribunal Christi audietur populorum querela grauis: accusatio dura: quorum vixere stipendijs, nec diluere peccata: quibus facti sunt duces cæci, fraudulenti mediatores. Quid tibi insipiens deliciæ sapiunt? quid diuitiæ illæ cæcos delectant oculos: quibus mercaris tam graue iudicium tam
1.Ti. 5.c dure temetipsum obligas rationi? Vniuersa
1.Co.9. siquidem vsq; ad quadrantē nouissimum exi
b geris. Sed esto studiose quis & fructuose laboret: dignus plane est operarius mercede
1.Ti.6.b sua: vt qui altario seruit, de altario viuat. Vi-
C uat, inquam, de altario, vt iuxta eundem Apostolum alimenta & quibus tegatur habens, his contentus sit. Tertium ei hoc periculum est. De altario, inquit, viuat: nos superbiat, non luxurietur, denique non ditetur, nec contra sancti cuiusdem plane dignam omni acceptione sententiam, ex clericatu ditior fiat. Non sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis, nec loculos inde congreget, nec in vanitate, aut superfluitate dispergat, non extollat de facultatibus ecclesiæ consanguineos suos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare, per sacrilegij crimen esse dignoscitur. Sane patrimonia pauperum, facultates ecclesiarum, & sacrilega eis crudelitate surripitur, quid sibi ministri, & dispensatores, non vtique domini, vel possessores, vltra victum accipiunt, & vestitum. Nec enim ordinauit Deus his qui euangelio seruiunt, de euangelio quærere, aut habere delicias, vel ornatum, sed viuere (ait Paulus) ex eo: vt videlicet sint contenti alimenta corporis, non in 1.Co
tamenta gulæ, aut incentiua libidinis, & quæ 7.a
bus tegantur, non quibus ornentur accipere. Sane qui non fideliter introiuit, neque per Christum, quidni infideliter agat, & contra Christum? Manifestam sine dubio facit se
borem fructus, radicem palmes, opus intentionem. Faciet ad quod venit, vt merces vtique, & disperdat. Quando vsque alterio seruiat qui eiusmodi est, seruiat autem in spiritu, & veritate? Tales nimirum patres Ioā.4.
adoratores quærit. Alioquin ministrando mortis est in iudicium, & condemnationem. D
Aut quando poterit necessarijs esse consortus, qui eo animo introiuit, vt stipendia cleri in vsus voluptatis, curiositatis, & vanitatis congreget, seruet, expendat? Triplex e- Eccle.4.
go funiculus, qui difficile rumpitur, homonem miserum in perniciem trahit, qui impure intrat, indigne ministrat, sed & ipsa fructu abutitur temporali. Quid enim si in hoc mundo floret, & prosperatur in via sua? Arescet velociter, cito decidet flos eius, & vapor ad modicum parens. Parcitur vtique, non ad iram. Virga, inquit, tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Habet.n.virgam, sed habet etiam baculum. Et hæc consolatio est, quòd is, qui virga castigat, baculo sustentetur. Aut certe portat pastor virgam, & baculum: illam ouibus, illum lupo, omnia autem propter electos. Sanctum quidem, & virga eos consolatur à flagitijs conscientię, dum hoc modo sentiunt sibi peccata dimitti: dicente domino: Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas. Et baculus tuus ad tolerantiam virgæ, dum illius comparatione sit leuior. Econtra vero Ieremiæ
ro dicitur indurati, Frons mulieris meretrix facta est tibi, erubescere noluisti.

Et addit: Recessit zelus meus à te, vt non irascar tibi. Qui enim obligat arguit, & flagellat omnem filium quem recipit.

Ps.72.a pit. Liquet proinde, eos qui in labore hominum non sunt, & cum filijs non flagellantur, nec diligi a Deo nec recipi. An tu forte quos in mundo florere conspicis, ab aucto
re mundi diligi putas? Audi quid super hæc Scriptura loquatur. Omnis qui voluerit
Iac.4.a amicus esse huius mundi, inimicus Dei con-
1.Io.2.b stituitur. Et alio loco: Charissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Verba sunt Apostolorum. Primum quidem verbum Iacobi: secundum eius discipuli, quem diligebat Iesus: qui & ipsum ignorare non potest animum. Sed
Ibidem. videamus quis sit, qui diligat mundum? Ne-
que enim creaturas Dei iuberis odisse, sed quæ à Deo non sunt, ea diligere prohiberis. Quæ verò sint hæc, Ioannes ipse loquatur
Ibidem. nobis: Nolite, ait, diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omnis enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi: quæ non sunt, inquit, ex patre, sed ex mundo. Videtis hic quisque cuius in spiritus, quid diligat, quid cupiat, quid
1.Ioā.2.d diligatur. Ecce enim speculum veritatis: tantum ne quis considerato vultu conscientiæ suæ præceptæ, & qualis fuerit obliuiscatur. Ambitio, curiositas & voluptas, non ex patre sunt, sed ex mundo. Aut certe quis multi codices habent, non ambitionem, sed seculi, sed superbiam vitæ: concupiscentiam carnis, vniuersam accipe corporalium sensuum delectationem, qua quidem ipsa curiositas curet. Ac deinceps concupiscentiam oculorum, quæcunque ad humanum dicum (quem Propheta minimè con-
Ps.9.b cupiuit) & secularem gloriam, & exterinsecam pertinent vanitatem. Porrò in superbia vitæ, elationem cordis intellige. Hæc enim tria qui diligit, mundum diligit, & Dei constitutus est inimicus. Suscipiat autem qui eiusmodi est, reconciliatoris officiū, re inimicitias cumulauit: vt meritò iam non vt hostis, sed vt traditor iudicetur, ut Iudas
Mat.26.a usque, non ut Saulus. Nam ex pudentia & frontositas, cum obdurauerit vt non pauescat, non horreat, non contremiscat: ea iam demum desperatio est. Quid enim? Horum sibi conscius homo, tanquam qui iustitiam fecerit, diuino se se nutui sistere non
Ibidem. horretur, tanquam domesticus intrat & exit, magistrum salutat, genua flectit, osculatur
ore sacrilego, dolosè agit: sed in conspectu Dei, vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Odibilis planè Deo frontosa temeritas, & impudentia execranda. Propter quid enim Ps. 35.a
irritauit impius Deum, exacerbauit Domi- Psal. 9.f
num peccator, vt secundum multitudinem iræ suæ non quærat? Num propter fornications, incestus, aut sacrilegia? Nihil horum Propheta memorat, sed quod in corde suo dixerit, Non requiret. Sermo, cordis
Ibidem. affectio est. Corde enim dicere non requiret, est non expauescere exquisiturum. Hęc impietas, cui secundum multitudinem iræ suæ non misereatur Deus, nec quærit, nec arguit, nec flagellat, nec vlciscitur in adinuentiones eorum, sicut de Moyse & Aaron & Samuele legimus, quibus nimirum propitius fuit. Sed expresè & significanter cuius sit hæc impietas, audiamus: Mi- Esa.26.a
sereamur impio, ait Dominus, velut in
G consilio angelorum & congregatione deliberans. Nec eos latuit crudeliorem omni indignatione misericordiam iudicem meditari, qui non discat homo iustitiam facere, Psal. 9.f
sed obdormiscens miser & dicens: Oblitus Iob.21.b
est Deus, auertit faciem suam: dies suos ducat in bonis, in puncto ad inferos descensurus: & cum dixerit pax & securitas, tunc 1.Thes.
subitaneus ei superueniat interitus, nec ef- 5.a
fugiat. Et non discet, inquiunt, facere iustitiam. In terra sanctorum iniqua gessit, ait Dominus, ac si diceret: Nolo discat iustitiam facere, inuenta est iniquitas eius ad odium. An adhuc quærendum est, quis iste sit impius? In terra, inquit, sanctorum iniqua gessit in ecclesiasticis possessionibus, quæ sanctorum fuerant usibus assignatæ: in domo Dei, quam sanctitudo decet: de qua Paulus discipulum studiose solicitans: Vt scias, inquit, quomodo te opor- 1.Ti.3.d
teat conuersari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis. In clero quippe tanq; in cœlo gerens iniqua, quid nisi de ministerio iudicetur? Cœleste tenet officium, Angelus Domini exercituum factus est, tanquam angelus aut eligitur, aut reprobatur. Inuenta quippe in angelis prauitas & districtius iudicetur necesse est, & inexorabilius quàm humana. Age er- Sap. 6.b
go, quoniam iudicium graue his qui præ- Ps. 73.d
sunt, & potentes potenter tormenta patientur. Ascendat superbia tua semper, sequere regem tuum. Omne sublime videant oculi tui. Festina multiplicare præbendas, inde
ad

H ad archidiaconatus euola, demum aspira ad episcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus: quoniam sic itur ad astra. Quo progrederis miser? An vt ab altiori gradu sit casus grauior? Neque enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgur in impetu vehementi,
psa.72.a quasi alter satanas subito deiicieris. In labore hominum non sunt, inquit, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, peccatum diaboli: quo ceciderunt, qui operantur iniquitatem. Hæc est, quę non recipit disciplinam. Curari renuit, medelam non sustinet. Vlcus pessimum, quod nec summis saltem digitis patitur attrectari. Huius, & ipse indignationem vereor super his, & graue iudicium: Quidni timeam morsus, feralem insaniam, & animarum phrenesim non ignorans? Sed domini sunt verba, quæ replico, & eadem ipsi quo-
Esa.26.b que legunt, & intelligunt pariter, legem quippe scientes. In terra, inquit, sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam domini. Durus est hic sermo, & comminatio valde terribilis, non videbit gloriam domini. Quid igitur cætera vidisse præstat? Hiccine totus misericordiæ finis? Hanc ego misericordiam, nolo, procul fiat miseratio tam crudelis, ne veniat in eorum consortium anima mea. Quis enim vobis miseri demonstrauit fugere à ventura ira? Quid præsentem tantopere fugitis iram, flagellum timetis, declinatis virgam? Et quidem in hac die vestra, quæ ad pacem vobis, sed si cognouissetis & vos. Mutatis, non effugitis pœnitentiam. Nam malum impunitum esse non
I potest. Non punitur hic propria voluntate, punietur alibi sine fine. Misera sane, & extremæ plena dementiæ commutatio, humanum declinare laborem, & paratum diabolo strictorem eligere sempiternum. Animaduertite siquidem, & videte, non hominibus, sed diabolo, & angelis eius iguem illum esse paratum. Ille enim hostis, & lupus, nos autem populus eius, & oues pascuę eius. Illi securis, & malleus, nobis flagellum, & virga debetur. Illius iniquitas inuenta ad odium, suum habeat carcerem, vbi nulla redemptio, vnde nemini liceat respirare. Mihi sane, & labore tollerabilior carcer, & tempore breuior assignatur: vbi cum iratus fuerit dominus, misericordiæ recordetur, redemptionem suo mittens populo copiosam. Denique tempus mihi constituit. Mihi dicit, donec illi parat ater-
Gē. 3.d num. In sudore, inquit, vultus tui comedes panem tuum, donec in terram de qua sumptus es, reuertaris. Pessimus ille angelus de terra sumptus non est, nec in terram aliquando rediturus. Propterea non habet donec, sed ignis ei paratur æternus. Minime igitur expedit, vt in sapientia huius seculi, auersio seculi non vereamur frustrari iudicium, & deludere velle sententiam, declinando vide licet laborem hominum, & sudorem, ac si nullo modo nos contingere videatur, quod Adę dictum est, aut non in eo sententiam laboris exceperimus, in quo sine exceptione peccauimus omnes, aut non communi culpe nihilominus esse debeat pœna communis. Forte enim aliqui dicant: Quid peccamus? Bona est omnis creatura Dei, nostra hæc possidemus, nostris vtimur facultatibus à re & pinis, & latrocinijs abstinentes. Enimuero non pascetis in cruce coruos. Ego sane dimittam illum cuius saluator meminit in euangelio, in nullo horum audio accusari. Induitur purpura, & byssō, quotidie epulabatur splendide. Si crudelitatis arguitur, quod fastidio suum egere, clauserit viscera sua alienorum, tremendum Abrahæ iudicium ventilamus. Non enim Abrahæ, sed Dei sententia est. Memento, inquit, fili, quod recepisti bona vita tua, & Lazarus similiter mala. Verum vtrumque est, non potest omnino negari. Per sententiam, quia paucis expressis vitia summa negocij est. Ille bona, & ille mala recepit. Quid modo? Nunc autem, inquit, hic consolatur, tu vero cruciaris.

Expergiscimini ebrij, & flete. Terribilis enim Deus in iudicijs super filios hominum. Hæccine cruciatuum causa tot, quod in hoc seculo bona recepit? Ipsa plane. Neque enim ad hoc nos de paradiso voluptatis animaduersio diuina eiecisse videtur, vt aliarum sibi hic paradisum adinuentio humanas pararet. Homo ad laborem natus, si laborem refugit, non facit ad quod natus est, ad quod venit in mundum. Quid respondebit ei qui misit eum, qui instituit, vt laboraret? Memento, ait, quòd recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Quid dicemus ad hæc? Si talis finis, si tale iudicium, vt extrema gaudij luctus occupet,

per, nunquid non præferenda sunt in hoc seculo mala bonis? Quippe, nec illa vera bona, nec illa vera mala esse manifestum est. Ve
Eccl.2.c rę potius sententia Salomonis: Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij. Cęterum si hę cruciandi sunt, qui in vita sua bona receperint, & habentibus consolationem præsentem, vę repositum est semperternum, cum in superioribus inuenti sint aliquit de sapientia carnis scientes in omnibus, & per omnia reprobare malum, & eligere bonum, quisnam eorum poterit esse finis, si secundum multitudinem consolationum suarum dolores apprehenderint animas miserorum? Consequens enim videtur, vt hęc omnia, & omnem seculi huius recipiens consolationem, nihilominus vniuersis vię, & vniuersi maneant cruciatus. An vero, & illud quę ex eadem Abrahæ sententia colligere nimis videtur, eos qui contrario spiritu, vitæ præsentis omnia bona sequuntur, & eligunt mala, omnia quoque
Mat.25.a bona domini, & omnem habituros consolationem? Forte enim hoc erat quod Petrus audire voluit, cum tanta fiducia dominum cuncta libertate conuenit, Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Nota admodum & quæstio est, quemadmodum Petrus cum nil
Augustin. ex omnibus habuisse sciatur, tam fiducia sanctorum quispiam, Multum, inquit, delaret, quæ voluntatem habendi dereliquit. Et post pauca: A sequentibus tanta relicta sunt, quanta à non sequentibus desiderari potuerunt.

Fidelis sermo, sed forsitan clausus & ipse est. Nunquid enim voluntas habendi tam multa completitur, vt reliquisse illam, sit omnia dereliquisse? Quis hominum omnia desiderare possit, nedum piscator ille, ille pauper, & modicus? Sed quid cuique sufficere possit, diligentius vestigato, & facile est inuenire omnia desiderantem. Neque enim potest esse concupiscentiæ modum, donec vi deantur impleta, donec adepta sit quibus vacare esse cæterata. Cæterum, nec amator pecuniæ dicet aliquando, sufficit, nec libidinosus satiabitur voluptate. Sic & crudelis quisque semper sanguinem sitit, & ambitiosus, aut cupidus laudis humanæ adeptis diuitiis cuiuis seu fauoribus, nullam exinde capiet omnino remedium, sed desiderio æstuat amplioris. Minus autem inuenit requiem, qui sibi placere cupit, & suis, id est quibusdam fatuis de semetipso testimonijs gloriatur dicens: Manus mea excelsa, putans sese aliquid esse, cum nihil sit. Vidi ego aliquando Deu.32.
quinque viros, quidni phreneticos arbitrer? d
Primus siquidem buccis tumentibus marinam masticabat arenam.

Secundus sulphureo æstans lacui, exhalantem teterrimum sæuissimumque gestiebat haurire vaporem. Porro tertius fornaci incubans vehementer accensæ, micantes scintillas hiantibus excipere faucibus latabatur. Quartus supra pinnaculum templi residens A
leuioris auræ spiritum aperto attrahebat ore: & si quominus influere videretur, flabello sibi ventum ipse ciebat, ac si totum speraret adrem deglutire. Quintus seorsum positus ridebat cæteros, ipse quoque ridendus, & maxime. Proprias enim carnes incredibili quodam studio fugere laborat: nunc manus, nunc brachium, nunc alias partes applicans ori. Miseratus homines, causamque miseriæ scisciatus à singulis, vnam omnibus esse reperio, valuissimam vtique famem. Tum verò macilentissimas eorum facies contemplatus, recordabar prophetæ gementis miserabiliter, & dicentis: Arui cor meum: psa.101.a
quia oblitus sum comedere panem meum. Quid hæc vobis, inquio, prosunt? Non sunt naturales cibi, magis famem hæc prouocant quam extinguunt. Panis namque ani- Mat. 5.a
mæ iustitia est, & soli beati, qui esuriunt illum; quoniam ipsi saturabuntur. Nimirum ad imaginem Dei facta anima rationalis, cęteris omnibus occupari potest, repleri omnino non potest. Capacem Dei, quicquid Deo minus est, non implebit. Inde est, quod naturali quidem desiderio summum quitis probatur appetere bonum, nullam nisi adepto eo requiem habiturus.

Cæterum errant miseri non inuenientes viam: & vt scriptum est: Ambulant im- psa.11.b
pij in circuitu, dum minora quæque bona quærentes, illud semper desiderant, quod sibi vicinius necdum videntur adepti. Atque vtinam, si fieri posset, cętera omnia obti B
nuisset vnus, eodemque proculdubio, & ipsum quod sibi solum deesse videret summum vtique bonum desiderio quæsiturus, quo cætera quoque semper expeti: non adepta. Sed innumera sunt hæc, & à cæteris quoque pariter requiruntur.

Quod valet quisq; trahit in partē, nec aliquā do poterit huc circuitus peragrari. Vis peruenire?

Universidad de Deusto
Biblioteca

venire? Incipe transilire. Alioquin proripieris miser in desiderio terrenorum, & à summo bono eo longius inuenieris, quo te amplius dederis caducis rebus, & transitorijs appetendis. In circuitu siquidem ambulas: & quod prope erat in corde, & in ore tuo, si corde credares, & ore confitereris: terga vertens declinas, & elongaris ab eo.
psa.89.d Hinc est, quod vociferatur dicens: Conuer
Cāt.9.d timini filij hominum. Et item: Reuertere, reuertere, Sunamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te. Infructuosa siquidem via est, & inambulabilis: facilliusque peruenies spretis omnibus, quàm adeptis. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Dignum plane apostolica fide, & deuotione verbum. Iam reliquisti omnia, iam dominum Petre secutus es: & nunc demum quid sis accepturus interrogas? Vere Simon, vere obediens in auditione auris sine pacti conuentione. Ad vnius
Mat.4.d enim iussionis vocem, Petrus, & Andreas relictis omnibus secuti sunt redemptorem.
Quod si homini carnali stultitia forte vide-
1.Co.1. tur, audiat: Quod stultum est Dei, sa-
d pientius est hominibus: & quoniam placuit
C Deo per stultitiam prædicationis saluare credentes, quippe cum mundus eum in sapientia minime cognouisset. Quantos enim mundi sapientia maledicta supplantat, & conceptum in eis extinguit spiritum, quem voluerat dominus vehementer accendi? Noli, inquit, præcipitanter agere, diu considera, diligentius inuere. Magnum est, quod proponis, opus habens multa deliberatione. Experire quid possit, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat. Hæc sapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ solet Deo vomitum prouocare. Cane tibi ait. Vt quid enim? Cum à Deo verèum esse non dubites, quid opus est deliberatione? Vocat magni consilij angelus, quid aliena consilia præstolaris? Quis enim fidelior, quisve sapientior illo? Deduc me domine, & deducat. fortior esto, & inua lescat. Noui ego quænam sint, quæ oportet fieri cito. Ab ore putei gehennæ eripior: & inducias petam, & retardabor, & cunctabor exire si forte interim fiat aliquid? Abscondi ignem in sinu meo: & exusto iam latere, iam nudatis visceribus, iam tane defluente, diu mihi, & deliberandum est, an expergiscar, an excutiam, an abiiciam illum? Magnum omnino est, quod offertur, sed eo vtique
bentius, & festinantius suscipiendum, & obuijs arripiendum manibus, cum feruore & hilaritate. Probet autem seipsum, quisque propria virtute præsumit. Nam diuina quidem omnino probata est. Amicus conlat, qui non legit: Inimici hominis domestici eius. Quid frequentas Euangelium, qui Euangelio non obedit? At in eo sanctis gimus promittenti cuidam sequi dominum, sed defunctum prius patrem sepelire volenti, responsum ab eo, vt sineret mortuos suos. Alteri quoque tanquam sibi qui in domo erant, vale dicere cupienti: mo, inquit, mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Sed quid audierat primus? Magister, ah, vt lo te sequi quocunque ieris. Cui respondit dominus: Vulpes, inquit, foueas habent, & volucres cœli nidum: filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. Prudentiam carnis in fouea vulpis, in nido volucris arguens cordis elationem: Est enim, inter dum videre nonnullos, qui relictis omnibus abrenunciare sæcula disponentes, cum recte offerre velint, nolunt diutius recte, calliditate humana totos sese diuino emmittere nutui formidantes, sed reseruantes nescio quid fermenti, vt totam massam corrumpat quod in multis frequenter experimur est. Alius sine duce, & præceptore spirituale studium apprehendere facere cupiens, ambulat in magnis, & mirabilibus super se, vt vulgo dicitur, faliens antequam videat, quo casurus antequam debeat. Petrus cogitatum suum iactans in domino, & omnem solicitudinem suam in eum proiciens, certus quòd illi foret cura de eo, reliquit omnia, & citius est dominum ne interrogare quidem de præmio, donec ex periculo diuinum ad saluator prosequebatur, iam erat ei nem percontandi: Ait illi Iesus: Amen dico vobis. Verbum confirmationis præmittitur, magnum se ueris esse quod sequitur: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis, & ca ri. Quid est, quod dicit, in regeneratione aut quæ est hæc noua regeneratio? Nosse enim iam ignoramus quomodo homines nasci denuo, non ex sanguinibus, que ex voluntate viri, sed ex aqua, & spiritu sancto. Cæterum cum nullatenus ad eam regenerationem valeat hæc præsentis

peritiore, forte, & altera regeneratione opus esse videtur? nec solum denuo, sed & tertio hominem nasci necesse est. Infelix ergo homo, & miserabilis casus meus, cui non vna sufficit, cui duplex est necessaria regeneratio. Nimirum ex corpore & anima constitutus, cecidi totus simul, simul totus omnino resurgere non possum. An verò dignum non est, vt ea quæ valetur potior priorque portio, reparetur? An ipsam sane animam esse nemo Mat. Iuxta nostra ignorat. Prior ergo reficiatur, quæ prior corruit: præsertim quòd ab eius Mat.11. alterius pœna prodierit, & ipsius corporis quoque fuerit causa corruptionis. Hinc est quod animabus primum Pſal. saluator adhuc, tollere vtique peccata mundi, non molestias carnis. Quod sanè manifestius docuit in seipso, priusquam omnibus corporis exponeret, animam autem immunem peccatis custodiens a peccato. Non sic hodie filij hominum non sic, sed animæ curam negligunt, curam autem carnis perfectum in omni desiderio. Neq; enim peccare metuunt, sed potius: nec virtuti cordis opera datur, sed Pſal. 44 voluptatibus corporis, imò etiam voluptati. De Galeno Hippocratis & Epicuri didicerunt hæc. Neq; enim suis Christus discipulis horum quippiam tradit: sed discite, inquit, à me, quia mitis sum, & humilis corde. Filij hominum, vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Eccl. 3.2 Tempus hoc animabus non corporibus est Pſal. 68 dilargitum, dies salutis, vtique non voluptatis. Omnis tempus habent, animabus nunc Eccle. 3.8 vacare, solum eximde metet corruptionem. At nemo, inquiunt, carnem suam odio habuit. Verum est: Sed zelum habetis absque scientia dum prodesse festinat, inuenitur obesse. Cum enim iudicium carnis ex anima pendeat, carni nihil potest vtilius quam salus animæ prouideri, vt videlicet in tempore sit Philip.3.d respectus illius, & socia passionis, sic licitatis quoque consortium mereatur. Vnde apostolus inquit: Saluatorem expectamus dominum nostrum Iesum Christum, qui reforma bit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Requiesce in hac spe te quoque venturus es: qui propter animam venit, pro tui quoque non obliuiscetur in finem. Regeneret merito anima, & tanquam præscita, & prædestinata à domino conformis fiat imaginis filij eius in mansuetudine cordis, & humilitate. Ipsius enim merito te quoque G noueris aliquando regenerandam, & conformandam corpori eius in gloria, & claritate.
In regeneratione, inquit, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos, & cætera. Consequimini, ait, quem sequimini: vt cum ipse sederit, & vos pariter sedeatis. Quando enim ille resedit in mundo, quando subsistit, quando reclinauit Pſal.118 caput? Exultauit ad currendam viam, be- a nefaciendo pertransiit quippe, nec nidum, nec Act. 10.f foueam, nec locum manendi in diuersorio, donec opere tandem quod susceperat consummato, sedendi præceptum mereretur accipere, & diceret dominus domino meo, sede à dextris meis. Insipiens tu qui præsidere eligis quam considere, quærens in itinere diuerticula. Ille ministrare venit, non ministrari: tu supra magistrum, & domino maior, imò nec discipulus, profectò nec seruus, recumbere iam festinas. Paululum dormies, paululum dormitabis. paululum conseres manus: ille salit in montibus, transilit colles. Clamat ad eum anima mea: trahe me post Canti.1. te, in odorem vnguentorum tuorum curre- a mus. Alioquin, quando eum remorando, tepescendo, pausando consequi speras? Exul Pſal.18. tauit ad currendam viam. Hilarem fine du- a bio diligit secutorem. Necdum ad brauium peruenisti, necdum apprehendisti metam.
Grandis adhuc restat via: noli sistere gradū, Gen.3.d noli in medio itinere residere. In sudore, inquit, vultus tui comedes panem tuum, donec in terram de qua sumptus es, reuertaris. Ex tunc sanè tempus erit requiei, nimirum quan- H do iam spiritus ipse dicet: vt requiescas à laboribus tuis. Necdum tamen erit consummata pax, necdum perfecta quies, denique necdum sessio plena. In regeneratione, inquit, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos. Fœlix regeneratio. Quando enim renascar ad sessionem, miser homo natus ad laborem? O si vnquam sedero totus, cuius modo ne minima quidem portio sedet, in quo nil tranquillum, nihil quietum, sedatum nihil, nihil vnquam in eodem permanens status. Sedebitis & vos. O sessio. Quis mihi tribuat vt dignis exprimam verbis, quod de sessione hac cordis affectione concipio? Imò quis tribuat mihi sessionis huius imperturbata frui requie quam desidero, quam cupio, quam requiro? Ecce enim dixi, nil in me sedet, sed cuncta in motu sunt, omnia nutant, fluctuant vniuersa. Postremo

ſtremo vbi concupiſcit adhuc caro aduerſus ſpiritum, ſpiritus aduerſus carnem: quidnã hominis ſedere videtur? Nec ſola iam concupiſcentia pacem impedit, turbat ſeſsionem, vetat eſſe ſedatum: ſed duplex quoque ſecundum corpus miſerum hominem cõtritio vexat: præſentis videlicet ſenſus doloris, & mortis metus futuræ. Nimirum cum & paſsibile ſit, & mortale: duplex nihilominus animam agitare ſolicitudo videtur: ſpei vtique, & timoris. Inter hæc nempe fluctuant iugiter, donec peccati corpus inhabitat, aſcendens
I vſque ad cœlos, & iterum vſque ad abyſſos deſcendens: tabeſcens in malis, & ad bona nihilominus inardeſcens. Erit autem cum luteum hoc egrediens domicilium, à timore quidem penitus liberabitur, ſed necdum ab expectatione. Extunc enim iam non erit timor in finibus noſtris, ſed in ſpe ſingulariter conſtituti pſallemus ſinguli mente, & ſpiritu quod prælibauerat quodammodo qui dicebat:
Pſal.114 b Cõuertere anima mea in requiem tuam: quia dominus beneſecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis,
Pſal.141 b pedes meos à lapſu. Cæterum de expectatione idem ipſe ſic ait: Me expectant iuſti: donec retribuas mihi. Nec modo numerum fratrum vt compleatur, ſed & ipſum corpus vt ſua regeneratione reſtituatur, expectant. Imò verò & expetunt cum deſiderio, ſub al-
Apo.6.c tare dei vociferantes ad ipſum. At qui audire meruit, potuit & teſtificari. Nam corpus quidem illo in tẽpore ſedere quis dicat, dum eſſluit, & in ſaniem puluereméque redigitur?
1. Cor. 15.f In regeneratione, inquit, ſedebitis & vos. Seminatur enim corpus animale, reſurget corpus ſpirituale. Seminatur in ignominia, ſurget in gloria. Vbi iam tunc mors victoria tua? Siquidem & tu inimica nouiſſima deſtrueris. Corpus enim reſurrectionis iam non moritur, mors illi vltra non dominabi-
Ro. 6. b tur. Sed & dolor & gemitus omnis abſcedet,
Apoc.21 b quoniam abſterget deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & iam non erit amplius, neque luctus, neque clamor: ſed neq; vllus dolor: quoniam priora tranſierunt. Hæc
K toris abſterget: & beati oculi qui in talibus liquefieri ſletibus elegerunt, quam eleuari in ſuperbia, quam omne ſublime videre, quam auaritiæ & petulantiæ famulari. Sedebit igitur corpus immortalitatis & impaſsibilitatis gemina quadam fœlicitate dotatum, liberum ab omni neceſsitate, ab omni corruptione ſecurum, alienum & immune ab omni concupiſcentia, plenum gloria, configuratum denique claritati corporis Chriſti. Sedebit & anima ſicut nil metuens, ſic nec cupiens ſtra, nimirum, plena beatitudine, & ſecura plenitudine fruens, nullos iam cogitationum fluctus, nullos tentationum conflictus, nullas affectionum ſentiens motus: ſed aternæ ac incommutabilitati prorſus immerſa, & ſic adhærens deo vt vnus iam ſpiritus ſit ipſa cum eo. Sed quando hæc, aut quibus hæc erunt? Vos, inquit, qui ſecuti eſtis me, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos. Iam quidem ſedet filius hominis in ſede maieſtatis: ſiquidem altera in cœlum ſedet à dextris dei. Sed cum ſuerit dictum eſt, hoc eſt cum apparuerit ſedens, ſicut apoſtolus ait: Cum enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. An magis audeamus dicere & ipſum adhuc ſtare quodammodo, vtpote cuius necdum ſedes conſummata videtur, necdum pedibus eius ſcabello ſuppoſito quod à patre promiſſum eſt? Non quod ille plenitudini quippiam deſit, ſed quod nondum membra caput expectet. Audeat hoc teſtari, qui
meruit intueri. Lece, ait Stephanus, video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris virtutis dei. Paulus quoque ſic ſcribit: Chriſtus aſsiſtens pontifex futurorum bonorum, introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Cæterum in regione corporum ſedebit in fede maieſtatis, qui pro animarum regeneratione ſteti ignominioſo ſupplicio crucis, interpoſitis contumeliis pariter & tormentis, nec modo durisſima morte, ſed & turpiſſima exoſus natus. Quoniam enim obediens patri factus eſt uſque ad mortem, mortem autem crucis propter hoc exaltauit illum, & donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur. Hæc autem dixerim fratres, vt noueritis quæ nam ſint illa latera ſcalę quæ volentibus ſequi dominum proponuntur aſcendenda, quæ baſes eorum, quæ capita, quive gradus, quorum ſummitati deus innixus eſt. Oportet nos ſiquidem domare carnem, calcare mundum, vt reſpectatem corporis declinantes, calcemus nobis dominus ſeculi vanitatem. Hæ nimirum abominationes Aegyptiorum, quas inuoluebat domino deo noſtro. Et totum quod à via veritatis & diſciplinæ deterret filios huius ſeculi, totum quod exercet interim ſeruos dei in

Ga.4 d his duobus eſt, quæ ſub vno verſu propheta commendat: Vide, inquiens, humilitatem meam, & laborem meum. Hæc ergo ſunt latera ſcalæ, vilitas, & aſperitas: quibus deinceps internæ virtutis, & gratiæ gradus firmiter inſerantur. Eſt enim videre homines mundanam gloriam contemnentes, fauorem
A ſalutantes populi, non deſiderantes humanum diem, ſed non adeo fores in tolerantia molliũ corporalis, non adeo reiicientes mollia, non adeo carnis illecebras ſuperantes. Quid illos dixerim niſi latus alterum non tenere? Porro vni tantum lateri inniti periculoſus nimis aſcenſus, & proximus eſt ruinæ. Quod ſi periclitatur qui circa carnem videtur pluſquam oporteat infirmari, licet mundi reſpuat gloriam, nec contumelijs moueatur: profecto longe horribilius eſt periculum, & multo magis inexcuſabile, ſi quis forte licet caſtigans viriliter corpus, & non parcens eius afflictioni, inuetus tamen minus reſiſtens gloriæ deſideratio, minus patiens iniuriarum, minus purita tis, & ſolidę humilitatis habens, minus immunis à ſeculi vanitate. Quid enim tibi infoelix homo, cum his nugis, & calamitatibus, cum hoc faſtu, & vanitate iſta, quæ nec animæ, nec corpori prodeſt? Quid irritaris, quid inflammaris ad verbi flatum, quod nec carnem vulnerat, nec iniquinat mentem? Nihil ſic alienum à natura tua, nil tam contrarium rationi. Neque enim ſic diceré poſſum, quid tibi cum cibis, & veſtibus, aut frigere, vel eſurire quid noueris? cum vnus perſonaliter anima non huic mundo, ſed corpori, longe minus carnem poſsit odiſſe quam mundum, quippe quæ huic multum debeat, ille nihil. Quod quidem dixerim
A vitas, & impuritas ante omnia fugiatur. Sanè vbi ſic ſtabilieris, & firmaueris in corde tuo, aſperitatem corporalis abſtinentiæ, & laborioſa amplecti, & omni vilitate, & extremitate eſſe contentus, bona ſunt latera, ſecurus iam infere gradus exercitij ſpiritualis, vt toti quod mundo, & carni ſubtralis, ſtudio & exentus in anteriora, vt aſcenſionibus diſpoſitis, de virtute proficias in virtutem, vt videre Deum deorum in Sion mereariſ. Et primum quidem per deſertum proprij cordis, & conuallem plorationis aſcendes: aſcendes vt virgula fumi: dehinc iam in ſerentis quidem elapſus aſcendes etiam de deſerto de-

hicijs affluens, innixus ſuper dilectum, ductus de claritate in claritatem, tanquam à domini ſpiritu, illo vtique qui ſcrutatur etiam alta Dei. Nec paucos in his gradus inuenies gratiæ multiformis. Verum hæc ſpiritualia ſunt, & ſpiritualibus vtique comparanda. Nunc vero ad initiandos potius ſermo dirigatur, cuius tota intentio eſt reuocare ad cor præuaricatores. Cæterum habent proficientes editum olim de duodecim gradibus humilitatis ex ſermonis occaſione libellum, quos videlicet gradus ille inſtorum omnium ſpiritu plenus in regula ſua tradidit vere per omnia Benedictus. Ille enim ſpiritualem nobis erexit ſcalam, cuius vtique ſummitas cœlos tangit, quod in eius glorioſo tranſitu euidenti legimus miraculo commendatum, beato papa Gregorio ſic ſcribente: Inter diſcipulorum manus imbecilla membra ſuſtentant, erectis in cœlum manibus ſtetit, & vltimum ſpiritum inter verba orationis efflauit. Qua ſcilicet die duobus fratribus vni longius poſito, alteri autem in cella commoranti, reuelatio vnius atque indiſsimilis viſionis apparuit.

Viderunt namque quia ſtrata pallijs, & innumeris coruſca lampadibus via recta, orientis tramite ab eius cella in cœlum vſque tendebatur. Cui venerando habitu vir deſuper clarus adſiſtens, cuius eſſet via quam cernerent, inquiſiuit. Illi vero ſe neſcire profeſsi ſunt. Quibus ille ait: Hæc eſt via qua dilectus domini cœlum Benedictus aſcendit. Quæ eſt enim via ab eius cella progrediens, niſi ordo quem idem vir beatus inſtituit, & forma vitæ, quæ ab eo ſumpſit exordium? Qua nimirum via domini dilectus aſcendit, quia non potuit vir ſanctus aliter docere quam vixit. Et hęc quidem eorum, vel maxima fiducia eſt, qui ipſius vtcunque ſtudent inhærere veſtigijs, ipſum præceptorem præuiumque ſequuntur. Neque enim venire aliquatenus in dubium poteſt, quin omnino ſacer ſit modus conuerſationis, & diuina magis inſpiratione atq; conſilio, quam humana prudentia, vel adinuentione formatus, quo nimirum tantam in vita gratiam ſanctitatis, tantam poſt obitum gloriam fœlicitatis idem vere Benedictus obtinuit. Sed hæc hactenus, ne quis forte (quod longe ſit ſemper à cordibus noſtris) derogare nos potius eis qui ſibi varios, prout cuique viſum eſt religioſe viuendi formauere modos, quam alios conſolari, & animare vo- C

Universidad de Deusto
Biblioteca

luisse causetur. Eam tamen quam videmus in ecclesijs hodie formam cleri (ne informē dixerim vitam) a quo sanctorum habuerint, quis vnquam vel in nouo, vel in veteri testamento sic vixerit, sic viuere docuerit homines, vtinam ipsi sese interrogent singuli, nec conscientias super hæc conuenire propriat
Pr. 14.d dissimulent. Quantos enim videmus sectatores viarum, quæ uidentur quidem homini bus bonæ, sed in profundum finis earum inferni descendit? Quantos ascensores scalæ non cuius summitas cœlos tangit, sed quæ illi omnino contraria est, habens latera concupiscentiam carnis, & concupiscentiam oculorum: gradus vero superbiam vitæ quæ ex mundo sunt, non ex patre? At eius sanè quā vobis cōmendare volumus scalæ gradus, & latera ex parte vtique sunt, non ex mundo,
ad Ti.a. cui nimirum innixus apparuit. Sobriè, ait
d apostolus, & piè, & iustè viuamus in hoc seculo. Sobrietas voluptatem carnis impugnat, iustitia seculi vanitatem, dum videlicet cuique reddens quod suum est, & adulantem deplorat, & compatitur irascenti.
Mat.3.d Denique & ipse saluator dum Baptistæ manibus celsum illum verticem inclinaret, Sic, inquit, decet nos implere omnem iustitiam: solam nimirum humilitatem iustitiam reputans. Exhibeatur ergo sobrietas nobis, iustitia proximo, pietas Deo. Pietas enim cultus Dei est. Sanè vt voluptas & vanitas elationem cordis fouere noscuntur, sic sobrietas & iustitia pietatem, vt inter hæc latera de fide in fidem spe mediante proficiens,
D supereminentiam aliquando teneat charitatis. Innituntur hæc latera basibus quas suppositi artifex sapientia, duobus forsitan lignis crucis. Vbi enim ille mulctatur morte, cruce turpatus: quis suorum delicias seu gloriam sustinere queat, nedum audeat quęrere? Flagellatus Christus, & sputis illitus, barulae sibi crucem, & ludibrio factus irrisoria veste, arundineo sceptro, corona spinea, foditur clauis, annumeratur scelera-tis, in ligno extenditur, etiam mortuus vulneratur: & hæc intuens, qui dicitur Christianus, proprijs nihilominus voluptatibus indulgere, & florere vere in seculo nullatenus erubescit?
1.Io.2.a Cæterum si omnis qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare: multo magis qui pro eo manere se dicit, qui pro eo legatione fungitur, qui ei ministrat, si eum non sequitur, inexcusabilis est. Saue nisi abnegauerit semetip-sum, & tulerit crucem suam, sequi eum om-nino non potest. Quid verò, crucem tollere est, nisi laborem amplecti & humiliatio-nem? Sicut scriptum est: Elegi abiectus esse in domo Dei. Sed fortasse manus adhuc firmiter stabilita hæc videantur, si tantum fuerint subnixa basibus, non etiam desuper coha-rentia capitellis. Hinc est quod nimium suis contentus exemplis saluator earum pro-mia repromittit, vt quem forte non proui-cat inuitatio præcedentis, trahat vel desi-derium retributionis: & si quis voluptuo-sus est, illum sitiat torrentem voluptatis; si gloriæ cupidus, aspiret ad illam celsitu-dinem iudiciariæ potestatis. Sedebitis, inquit, & vos super sedes duodecim iudicantes tribus decim tribus Israël. Ac si dicat, pro con-fusione vestra duplici & rubore pars vestra laudabitur. Propterea enim in terra sua du-plicia possidebunt, & lætitia sempiterna erit in Christo.

In exilio vobis afflictio duplex, humi-litatis vtique, & laboris. Sed consolamini & nolite deficere, quoniam in terra vestra terra utique viuentium, duplex vtique re-muneratio manet, sublimitatis & delectationis. In sedibus enim quas importurbata est, in iudicio dignitatis emi-nentia commendatur. Quis nempe titulis honor excogitari potest, qui non prote-fus in tantæ sublimitatis comparatione va-lescat? Non unius siquidem ciuitatis, aut populi, seu regionis vnius, sed vniuersi-tatis iudices habent præsidere cum Christo, nec solum homines, sed & ipsos angelos iu-dicabunt, qui parentem ad modicum vapo-rem præsentis gloriæ dedignantes & exsuf-flantes, improperium Christi vniuersa pa-ferunt titulis dignitatum. Nolite timere, pusillus grex, quoniam complacuit patri ve-stro dare vobis regnum. Diffinitum est con-silium, quod non euacuabitur. Propositum immutabile perseuerat. Denique iuravit do-minus, & non pœnitebit eum. Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me in regene-ratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes. Quid glorioſius? Iudicent nunc & præsuli-cent superbiæ filij, cum rege suo sedeant, qui sibi latera aquilonis elegit. Exaltentur & le-uentur sicut cedri Libani. Transibimus, & ce nō erunt. Opprimant nunc quos posthuc, blasphemēt, congregent maledicta, veniāt in-

pria opprobria exprobrantium Christo, quoniam merces nostra copiosa est in cœlis. Gloriamque abinuicem habeant, vtique va-nam, & mendacem: quoniam vani filij ho-minum, mendaces filij hominum. Gloriam quę à solo Deo est nolunt, veram vti-que, & manentem: quoniam ipse est veri-tas, & ipse est, qui est. Infœlix prorsus ambitio, quæ ambire magna non nouit, quæ-rens de modico crescere, & de maximo mi-nui. Amant enim cathedras primas, quæ sunt grossi ficuum velociter sunt caluræ. sus inutiles, solam habentes speciem ficuum, sunt foliorem: nec tam fructus, quam futu-rorum quędā præfagia fructum: quas & de-sidere necesse est, vt eis aliæ humano vsui, & Cic.2.c huic apta succedant. Vnde sponsa in Can-ticis canticorum: Hyems transijt, imber abijt, & recessit. Et post pauca: Ficus, in-quit, protulit grossos suos: quod videlicet persecutione cessante, inclyta facta sit Eccle-sia, posita in superbiam seculorum. Quam sane sublimitatem, & excellentiam dignita-tum congruè satis grossos vocat, vt futura in his omnia quam præsentia cogitare: Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ non videntur, eterna. Caueant igitur, qui pri-mos cathedras amant, ne contingat carere secundis: & qui primos nunc recubitus eli-guntur, incipiant cum rubore locum tenere no uissimum. Sedebitis, inquit, super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Hæ iam ficus erunt, non vtique gros-si. Has nimirum sedes præuiderat, qui de
Ps.111.a superna ciuitate dicebat: Illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Danid. Illic planè non hic: Quomodo enim sedent quas hic videmus sedes, quæ totiens nutant, to-tiens ruinam ergo grossi ficuum sunt, quos tenuis aura dejicit, & dispergit. Cæterum quid si-bi vult, quod duodecim tribus Israël iudica-turos fore promittit, in quibus etiam mundus ipse cognoscitur iudicandus. An quia no-nus tantum adhuc in Iudea Deus, vnius fi-dem fidelium appellatione duodecim tri-
Iol.3.c bus volunt designari, & quasi solas memi-nis iudicandas, propter illud: Qui non credit, iam iudicatus est? Hæc enim est perfectorum gloria singularis, inter ipsos e-lectos eminere fideles, & cęteris quoque sal-uandis præeminere auctoritate iudiciariæ po-testatis, vt iuxta illud de psalmo, sedeant su-

pra domum Dauid. Quid istud miseri-os est, quod ad verbum tantæ promissionis, ne-gligentia humana dormitat? Populе meus, ait dominus, quid tibi debui facere, & non fe-ci? Quid causæ est, quod inimico meo ve- Esa. 5.b
stroque libet seruire quam mihi? Neque enim ille creauit vos, sed nec pascit quidem, aut tempora vestra ipse disponit. Si parua hæc videntur ingratis non ille, sed ego rede-mi vos. Sed quo precio? Non vtique cor-ruptibilibus auro, & argento, non sole, vel H luna, non saltem aliquo angelorum, sed proprio vos cruore redemi.

Cæterum si neque tam multiplici iure debitum à vobis elicere est famulatum, omis-sis his omnibus mecum saltem ex diurno de-nario conuenire. Nihil vobis ille nocue-rit, nihil ipse videar profuisse: ei obtempera-te, qui plura vobis, & potiora pollicetur, quid quem certior copiosiorque remuneratio est, vt illud quoque benignissima miseratio-ne dissimulem, quod bonorum vestrorum non egens, vobis tantummodo velim esse consultum, ue præsentia suscipere detrectetis, quę nunc offero dona gratiæ, futuris gloriæ muneribus eadem coronanda promittens. Quid ad hæc conscientia humana respon-det? Cum improperari cœperint hæc in die iudicij, quomodo miseri sustinebunt? Quid excusationis poterunt habere de peccato? Nunquid tunc dicere incipient, Modo, ecce modo, sine paululum? Sic enim nunc dis-simulant infœlices, & modo, non habet mo-dum: & sine paululum, in longum vadit. Bo-nus est, inquiunt, Deus, qui in proximo iu-uat. Magna quidem diuina promissio, sed lon-ga valde dilatio, & molesta expectatio est. Terrenas deserere sortes, & necdum obtine-re cœlestem, afflictio intolerabilis, & incon-solabilis dolor.

Quid accelerare necesse est, vt miseria prolongetur? Miseria prorsus, & seductoria cogitatio. Noua siquidem hęc querela est, nec prolixiorem vitam filij hominis hactenus calsabantur. Breues dies hominis sunt, donec I conscientia stimulante, de pœnitentia, & con-versione, vel intus à spiritu, vel foris comme-uentur ab homine. Extunc sane nouum concipitur tædium longioris vitæ, differen-dę mortis oritur fiducia noua. Sed esto, mul-ta tibi annorum curricula restant, adolescens es vsque ad senectutem victurus, & senium: quid necesse habes amittere tempora tanta, perdere tanta lucra? Nihil preciosius tempo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, sed heu, nihil hodie vilius æstimatur. Transeunt dies salutis, & nemo recogitat: nemo sibi non reditura momenta periisse causatur. An putas ô homo biennij tantum aut triennij opus ab omnipotente posse recompensari? Sic abbreuiata est manus Domini, vt centum annorum non possit remunerare laborem? Sede, computa quid diebus singulis acquirere ualeas, certus equidem apud Deum nullum omnino bonum irremuneratum fore: & sicut non capillum de corpore, sic nec momentum de
Eccl.5.b tempore periturum. Quid illud sapientis consilium ingeram: Ne tardes conuerti ad Dominum? Nescis quid superuentura pariat dies. Quid insaniam causer de futuro tam temerariè præsumentis, quasi vero tempora & momenta pater in tua, & non magis in sua posuerit potestate vel voluntate? Postremo quid de incerto fine, & quid de certa breuitate laboris, retributionis æternitate loquar? Nouit dominus figmentum nostrum, consulit pusillanimitati nostræ, humanæ obuiat cogitationi, anxietatem abi-
Mat.19.d git, præuenit trepidationem. Sequitur enim:
K Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Quid vltra dicetis filij hominum, quando & in hoc medio tanta vobis promissa sunt, vt dormiatis inter medios cleros, de quibus pauloante causabamini: & exeuntes à sorte terrena amplior statim excipiat consolatio, qua non modo patienter, sed etiam gratulanter expectetis sortem sanctorum in regeneratione promissam? Siquidem & expectatio iustorum lætitia est. Centuplum, inquit, accipiet, & vitam æternam possidebit. Habetis filij Adam promissionem vitæ eius quæ nunc est, pariter & futuræ, vt obstruatur omne os loquentium iniqua, & confundantur omnes iniqua agentes superuacuè. An non superuacuè penitus agit iniqua, qui non modo fructuosius, sed etiam iucundius, non modo salubrius, sed etiam suauius Deo poterat seruire quam mundo? Et attende quod Petro quidem dominus tantum de futuro respondit. Neque enim super his quæ experiebatur præsentialiter, hæsitare poterat, aut opus habebat interrogare. Denique non quid nobis est dixit, sed quid erit. An verò quis dubitat instantiæ esse temporis centupli promissionem? Manifeste id quidem ipsa verborum consequentia probat, vbi centuplum accepturi, & possessuri dicimur vitam æternam. Cæterum ne quis omnino impudens remaneat obstinationi locus, mitto vos ad euangelium secundum Marcum, vbi promissio eadem descripta manifestius intonatur. Ait enim dominus: Nemo est qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, aut domum propter me, & propter euangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc. Atque vt vehementius admiretur carnalis anima nō percipiens quæ sunt spiritus Dei, sed stultitiam reputans, addit signanter, cum persecutionibus. Forte enim cum audisset in tempore hoc centuplum promitti, coniectabatur etiam de temporalibus exhiberi: sed præripit huic intellectum nomen additum persecutionis. Quid enim terrenæ est consolationis, quod non facile terrena persecutio tollat? Quid terrenum inter persecutiones sancti martyres acceperunt, quando & ipsa quoque bona torum corporum terra data est in manus hominum impiorum? Interim tamen vtcunque centuplum sint accepturi, dummodo sit centuplum, dum valeat centupliciter, centupliciter placeat, consolatur, delectet, ametur, quid insaniæ est quod cunctantur homines relinquere simplo pro centuplis? Vbi est cupidus, vbi est ambitiosus, vbi conquisitor huius seculi? Quid ad hoc le negocium & nundinas quæstuosissimas negotiatio intepuit & obdormiuit humana? Cui id Iudæo negares ô homo, qui in vano accepisti nomen domini nostri Iesu Christi? cui sacrilego dare quicquid habes pro centuplo cunctareris? Sed execrabilis, tibi est manus domini, vt nullam ab eo commutationem recipere, non ei in ratione dati vel accepti communicare penitus acquiescat. An forte non ex odio, sed ex incredulitate, ex crudelitate detrectas? Nam id mihi fateor credibilius est. Nemo enim pertire magis optaret minimæ cuiuspiam consolationis obtentu, quàm in maxima exultare ne saluari. Sed non est omnium fides, ne eorum quidem qui nomine tenus sunt fideles. Poteram sane multorum vobis exempla proponere, multos producere testes, qui id profecto sic credidere, sic senserunt, sic audierunt, sic experiuntur. Abundat hu-
iusmodi testimonijs, huiusmodi exemplis, omnis natio regionis, & conde-
solatorijs, omnis natio regionis, & con-
nis lingua, vbicunque sanctorum congre-
gatio

gatio est. Sed quando humanis credat experimentis, qui veritati non credidit promittenti? Illud ego vehementius arbitror admirandum, quod fideles magis in maximo quàm in modico videamini. Non enim difficile est ei dare centuplum in præsenti, qui daturus est vitam æternam in futuro. Qui daturus est, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, non modo centuplum dare potest? Sed quomodo, inquit, possunt hæc fieri? Qua ratione accipit centuplum, qui nihil sibi relinquit ex omnibus? Nempe hoc est quod paulo ante commemorani: Tollite iugum meum super uos, & inuenietis requiem. Mira nouitas, sed eius qui nouа omnia facit. Iugum tollens intuitur requiem, relinquens omnia centuplū
Psal.93.d habet. Nouerat hoc & ille nimirum homo secundum cor Dei, qui ei loquebatur in psalmo: Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis,
A qui fingis laborem in præcepto? An non fictus in præcepto labor: onus leue, suaue iugum: crux inuncta? Huius enim rei sacramentum est quod in dedicatione ecclesiarum depictas in pariete cruces oleo sancto
Exod.29.a ponitis linit. Sic & olim quidem Abrahæ dictum est: Tolle filium tuum quem dilisti Isaac, & offeres mihi eum in holocaustum: labor victus est in præcepto. Oblatus siquidem Isaac, sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocem Domini audieris intus in animo, & dicatur tibi vt offeras Isaac, tuum quodcunque est gaudium immolet Deo (interpretatur enim Isaac gaudium seu risus) fideliter & constanter obedi ne te timeas. Nimirum etsi rem grandem tibi dicat propheta, facere debes, & obtemperandum ei per omnia, etiam si oportuerit ipsum Isaac iugulari. Nunc autem quicquid affectio propria iudicet, securus esto: non Isaac, sed aries morietur: non peribit tibi lætitia, sed contumacia, cuius vtique cornua vepribus hærent, & sine punctionibus anxietatis esse non potest. Tentat enim te dominus Deus tuus, nec mactabitur Isaac vt opinaris, viuens viuet. sed eleuatus est vtique super ligna, vt in sublime gaudeas, nec in carne propria, sed in cruce domini
Gal.6.a gloriaris, per quem nimirum crucifixus & ipse es, sed crucifixus mundo: nam ei viuis. Hæc nimirum conuersatio perfectorum, hæc sanctorum vita, hæc gratia spiritualis.
1.Cor. Denique tanquam tristes, inquunt, sem-
4.b per autem gaudentes, tanquam nihil ha-

bentes, & omnia possidentes, tanquam morientes, & ecce viuimus. Qui videbant me B
foras, fugerunt à me, dicit & filia regis, ea vtique cuius gloria omnis ab intus est. Vnde & clamitat in Cantico canticorum, adolescentulas reuocans, quas exteriori sua incompositione deterritas videt: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut taber- Can.1.d
nacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sum, quia decolorauit me sol. ac si manifeste spiritualis quispiam dicat, teneras & infirmas mentes exhortans: Quid laboriosa quæque & humilia conuersationis nostræ tam sedule numeratis? Saga cilicina sunt, & pelles arietum rubricatæ, quibus interior ille splendor & interna tegitur gloria, vt illæsa à pulueris & imbris iniuria conseruetur. Nolite me considerare quod fusca sum, nolite pauere, nolite mirari. Neque enim trilitiæ aut necessitatis est exterior iste neglectus, & nigredo forinseca, sed occulti splendoris, & exultationis internæ. Decolorauit, inquit, me sol, lux interior exterioris impatiens. Nimirum ignis est, & mania folia non admittit. Alioquin aut exuri folia, aut certe si prævaluerint, ignem extingui necesse est. Quod qui- 2.Thes.
dem omnino cauendum apostolus docet, Spi- 5.d
ritum, inquiens, nolite extinguere. Magis Luc.12.
autem id Christus prohibet, volens eum ue- f
hementer accendi.

Igitur sponsa quidem nigra, sed formosa: apostoli tanquam tristes, semper autem gaudentes: ipsi Christo, si Iudaicis con- Mat.23.
sideretur oculis, non erat species neq; decor. c
Econtra sanè alios dealbatis veritas comparat monumentis, foris quippe splendidos & nitentes, intus fœtidos & fœtentes. Ambulant enim in stolis, & primas (vt dictum est) C
cathedras amant, glorioſi, honorati, & magni in oculis hominum, intus autem vbi Deus videt, pleni auaritia, inuidia, ambitione, superbia, luxuria fortasse nonnulli. Quando enim talibus detur pretiosum illud continentiæ munus, nisi forte ad iudicium & condemnationem, nequando paueant, & resipiscant, & conuertantur à studijs suis, sed obdormiscant in peccatis, & deterius pereant ex ipsa sua irreuerentia & securitate? Sanè vt exercitij spiritualis, & curæ cordis indicium euidens est contemptus exteriorum, sic eorundem solicitudo certum nihilominus signum mentis incultæ. Scriptum quippe est: In desiderijs est omnis ociosus. Et item: Ec.22.a

De stercoribus boum lapidabitur piger.

Væ væ misero, dum stercoratur, putatur ornari. Bos erat Paulus triturans in area Domini, & suum vtique agnoscens pos-
Phili. 3. b sessorem. Vnde & dicebat: Propter Christum omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Hęc amplexatur stercora etiam si quondam nutritus fuerit in cruce is. His lapidatur stercoribus piger, qui Christum lucrifacere negligens, corde vacuo & deserto foras cogitur euagari. Siquidem famis necessitate Iacob patriarcha descendere legitur in Aegyptum,
Gen. 46 a & prodigus ille filius seruire porcis, eiurire siliquas egestate coactus est.

Luc. 15. c Sed quid dicit scriptura? Habenti dabitur, & abundabit: non habenti autem, & hoc
D ipsum quod videtur habere, auferetur ab eo.
Mat. 13. b Arescet fœnum, & decidet flos, ipsæ quoque senestræ claudentur, vt nihil vltrà ter-
Ps. 46. d renæ valeant consolationis haurire. Denique arguam te (ait dominus) & statuam contra faciem tuam. Quid illud confusionis erit, quid miseriæ, quid doloris, quando dissipatis solijs & dispersis, vniuersa nudabitur turpitudo, reuelabitur ignominia, sanies apparebit, quando iam immortalis factus internus ille conscientiæ vermis, tota malignitate corrodet, sed non consumet animam infœlicem, nec erit omnino dissimulationis locus, aut spes vlla consolationis? Quid enim causæ est quod ne modo quidem conscientiæ stimulos sustinere aliquatenus possimus, sed auertunt oculos cordis, & ad consolationes miseras conuertuntur, aut certe dissimulationibus aliquibus decipiunt semetipsos, & mentiuntur iniquitas sibi, nisi quod intolerabilis ille est cruciatus (licet adhuc blandiatur spes, & extenuet omnino dolorem) dum sibipsis pro sibitu tempora mentiuntur, & omne quod agunt facile diluendum, deferendumque quod appetunt, temeraria præsumptione promittunt? Sed & ipsa consuetudine & incuria stupidi & insensati corde, fere nihil sentiunt, quæ quidem omnia longius aberunt, vbi fier quod scriptum est, Arguam te, & statuam contra fa-
Ibidem. ciem tuam. Quanto enim sibi vicinior, & naturali necessitudine charior anima carne sua est, tanto acrius doleat necesse est, & molestius ferat propriam quam corpoream la-
E sionem, vbi à stupore isto & insensibilitate fuerit excitata, sicut econtra bona propria, & delicias spirituales, internamque animi voluptatem vbi contigerit expetiri, eo vehementius & ardentius desiderabit, quo ea quæ delectabilius amplectatur, iucundiusque fruatur oportet, quo propius & expressius eam tangunt, nec exterius meandentur.

Nemo quippe eo modo iumenti sui, quo corporis sui refectione poterit delectari, placet quidem, & illa, sed longe aliter alia sapit, aliterque sentiuat. Quod si tantorum animæ, corpus esse sarcinæ, eadem vtique ratio tibi obseruanda est & in ipsis. Nolito ergo errare, noli seduci, vt non magis in spiritualibus spiritum credas quam in corporalibus oblectari. Vel humanam consule animam si fides in te penitus obloruit.

Tres in carcere quondam fuisse legimus, tres in cruce. Ioseph siquidem cum pincerna & pistore regis carcere alti custodia mancipatus: Christus verus Ioseph cum latrone duobus vtique reputatus est. Et illi quidem in carcere videre somnia, & audiere interpretationem: illi in cruce eccles. hoc sunt, & vnus accepit promissionem. Prorum siquidem alter propinabat regi, & audit: Restitueris in gradum priſtinum. Mater pascet aues, & resonum mortis accepit. Ipsi quippe sunt porci quos pinit de prodigus adolescens. Squeri siquidem & elati, merito porcorum & animo nomine signantur. Porro eorum qui crucifixi sunt cum saluatore, alteri vtique confitenti dictum est: Hodie mecum eris in paradiso; alteri quidem blasphemanti, non quidem dictum mino (neque enim tunc ille iudicabat quam) sed a socio responsum est: Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? Quid ergo putamus, quid diuolus ille quærum alteri dictum est, restitueris post tres dies: alteri hodie mecum eris in paradiso præter ipsam sanè dilationem interim penæ esse molestum? Quid verò illum potuit delectare cui dictum est, truncato capite post triduum suspenderis, animæ esto futurus? Sanè in hoc posiri sumus omnes, & nemo nisi in carcere, sine cruce interim nemo. Quippe vbi nec innocens inuenitur tamen nis, quando peccator requiem sperat? Certe si quis voluerit sustinere dicens, non quidem iniste: meritò habebit. Sinuerem autem & blasphemans, & negans Deum fectis, duplex ei contritio est. Si quis tribulanium habet salutis, etiam & caro eius requiescit in spe, & propheta: Caro mea requiescet in spe, & prophetæ sarcinula posmentum condit atque dulcoret, vt in ala iam non mors, sed vita sit. Denique

magno suæ mentis ampliorem esse in vitijs credit, quam in virtutibus delectationem, præsertim cum sit Deus virtutum, totius vere iucunditatis fons, lætitię & exultationis origo.

Neque enim carni seu mundo aut maligno principi, sed Christo vtique seruire, requiare est. Audi hominem de propria Psal. 18. b vtique experientia, perhibentem fidele testimonium veritati: In via, inquit, testimonium tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via? Sic & apostolus non in spe solum, sed etiam in tribulatione docuit gloriari. Ille quidem Ro. 5. d G sit, Amicus huius seculi, auctoris sermi na. Delicatus sum, homo peccator sum, nec subsistere in tanto labore sine gratia multa, nec ipsam gratiam valeo promeueri, quasi verò gratia non sit gratia, sed operum merces, quasi non omnes peccauerint, aut non omnes egeant gratia Dei. Aestimas ò homo, quia personarum acceptio sit apud Deum, & non omnes omnia relinquentes tam copiosè consoletur? Noli esse incredulus, acquiesce vel veritati, de cuius testimonio nulli licet dubitare fideli. Et omnis, inquit, qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum accipiet. Nemini Christus excipiet. Miseri igitur qui diuitias, præter nos, qui excludunt semetipsos, & excipiunt à beneficio generali. Nimirum indigne se iudicant multo magis vitæ æternæ, qui nec ipsum quidem centuplum spetant. Sed quia Deus verax est qui promittit, homo vtique mendax est qui diffidit. Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Facile ego poteram contradictionem sustinere linguarum, si id loquerer 1. Co. ex meipso. Siquidem non percipit carnalis homo, quæ sunt spiritus Dei, sed stultitia illi Luc. 12. b videntur. Nunc autem ipse id loquitur, cuius verba etiam cælo & terra transeuntibus non transibunt. Sed audiui (ait homo, qui perditionis sumit occasionem, & vt vulgo dicitur, sellicam quærit vnde sibi cruat oculum) audiui, inquit, de illo & illo qui reliquerant omnia, & ad vocantum suum sunt recursi. Quomodo illi acceperant centuplum? Itaque domine iudica causam tuam, et illorū

nempe calumniam, & murmur ipsorum qui forte omnia reliquere visi sunt, & minimè tamen centuplum acceperunt, non contra nos, sed contra te est, qui dixisti: Omnis Mat. 19. qui reliquerit patrem, &c. centuplum accic
piet. Quid tamen dicimus? An ex collegio discipulorum reprobari quis potest nisi loculos habens? Sunt enim loculi non modo pecuniæ, sed propriæ voluntatis. Scrutetur proinde vias suas & studia sua, & promptam centupli gratiam sibi deesse causatur: nec dubium quin inueniat angulum diuersorium reclinatoriumque, non quidem filij hominis, sed aut foueam vulpis, aut volucris nidum. Magis autem perfectus, obsecro, relinquat omnia, solum sequatur Christum, iactans cogitatum suum in Deo, enutriendus ab eo, & centuplum sine dubio percepturus. Neque enim potest solui scriptura, quæ tam certa veritate subnixa, omnibus sine exceptione promittit. Nihil sibi reti 1. Co. 5.
neat, nihil suis, ne modicum fermentum b
totam massam corrumpat. Sunt enim qui sibi retinent aliquid, dominicæ vocis obliti, qui non suam venit facere voluntatem, & in ipsis quoque sanctorum collegijs proprio, aut desiderio, aut fortasse consilio importunius adhærentes, scitibles sese facient, I
de se sibi aliquid retinentes, quos penitus abnegasse, & diuinæ prouidentiæ, ac obedientiæ patrum, consilijs quoque spiritualium virorum debuerant commisisse. Sunt enim qui propinquis retinent & amicis, quod abijciunt à seipsis, pro eorum prosperitate præsenti, inani prorsus & seculari sollicitudine æstuantes. Crudeles plane, qui nequaquam proximos diligant tanquam se crudeles, inquam, vel in se, vel in suos: imò quod verius est, in vtrosque. Nemo ergo cum se videt non omnia reliquisse, centuplum non accepisse miretur. Pretiosa siquidem diuina consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Infœlix tu Esau qui dixisti: Num vnam tan- Ge. 27. f
tum benedictionem habes pater? Quanto melius erat dicere cum propheta: Vnam pe- Ps. 26. b
tij à domino, hanc requiram? Indignus enim benedictione cœlesti censetur, qui dubio quærit affectu, duplici petit intentione, aliud sibi refugium parans, si forte eam non obtinere contingat. Maior est iniquitas mea (ait fratricida primus) quam vt veniam Ge. 4. b
merear. Quid ergo? rennat consolari anima tua, si veniam non meretur. Id oc solum de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pora, hoc solum plange. Aliud ne cogites
Ibidem. quidem. Sed nunc, inquin Cain, omnis, qui
inuenerit, occidet me. Graue scilicet dam-
num, grandis iactura si perimatur corpus,
quandoquidem anima periit. Sed occiden-
dum sese causabatur infœlix, tanquam pro
magno beneficio habiturus si prohiberetur
occidi. Quod & factum est. Consolatio-
nem miseram obtinuit quam quærebat, &
& oblitus est consolationis maximæ, pro
K qua multo studiosius supplicare, & reme-
dium quærere oportebat. An non idem, &
de Saule legisti? Vbi enim pertitit in senten
1.Re.15. tia Samuel sanctus, Nunc, inquit, honora
b me vel coram populo. Ad quid tibi hæc ho-
noratio miser? Hæccine erat tota illa sup-
plicatio, Peccaui, ora dominum pro me?
Merito sanè non pepercit, qui intuebatur
cor. Falsa non poterat supplicatione moue-
2.Re.12. ri. Vix adhuc dixerat Dauid, peccaui, & re-
d sponsum illi est, dominus transtulit pecca-
tum tuum à te. Sic nimirum, sic vsque ho-
die dilectissimi, enius ad alias consolationes
mens inhiat, & penitus in caducis, & transi-
torijs non renuit consolari, ipse sibi profecto
cœlestis subtrahit gratiam consolationis.
Quam si digna deuotione, pleno affectu, de-
siderio vehementi petere, quærere, pulsare
satagerat, sine dubio petens acciperet, quæ-
reni inueniret, pulsanti aperiretur. Alio-
quin si forte (quod absit) pudendum illum
apostatæ saltum præsumpserit, certum omni-
no sit testimonium veritatis accipientibus,
Gal.3.d aut nunquam eum omnia reliquisse, aut ip-
sum quoque postea deseruisse centuplum
quod acceperit. Nonnulli siquidem eum
spiritu, cœperint, heu carne postea consum-
mantur. Quod si insanum est centuplum
nolle recipere, velle relinquere plusquam
insanum iure censetur. An vero plangen-
dus tibi videtur, qui abstractus, & illectus à
concupiscentia sua, sponte id deserit, libens
abiicit, voluntarie derelinquit, & qui nutrie
L batur in croceis, amplexatur stercora? Non
est vnde causetur, qui eiusmodi est, tanquam
in eo videatur irritum verbum domini, aut
euacuata promissio. Dum enim reliquit
omnia, habuit sine dubio repromissam cen-
tupli benedictionem.

Sine causa contendit non ei magis quam
Christo credimus, nec omnino acquiescimus
mendacem eum facere, qui promisit. Centu-
plum, inquit, accipiet, & vitam æternam pos-
sidebit. Illud enim in via, hæc in patria est.
Imò hæc patria, illud via. Illud consolatio
præsentis laboris, hęc futuræ fœlicitatis con-
summatio est. Sic nimirum, & operarius
huius seculi solet cibus in opere, merces in
stratur pro necessitate laboris, & impendia mini-
me donatiuum maius erogatur pro quantita-
te laboris. Sic & filiis Israël donec terram
promissionis intrarent, in deserto manna non
defuit. Et ab ecclesia post quæsitum regnum
cœlestis aducatum, quotidianus panis petitio-
tur in oratione quam ipse saluator instituit.
Habes hanc duplicem promissionem, & in
Propheta euidenter expressam, vbi ait Reg. Sapi.
det Deus mercedem laborum sanctorum
suorum, & deducet illos in via mirabili, ipse
est enim via testimoniorum dominj, in qua
propheta alius sicut in omnibus diuinis ela-
tatum se esse testatur. Vt quid ergo in in-
credulitate moriemini filij hominum, & non
credulitate moriemini filij hominum, &
forte adhuc secularis ad hæc quispiam dicat:
Ostende mihi centuplum quod promittis, &
libens vniuersa relinquo. Vt quid obtes-
dam? Fides enim non habet meritum, cui
humana ratio præbet experimentum. An
potius homini ostendenti, quam veritati ex-
deres promittenti? Desicis scrutans scrutan-
nio. Nisi credideris, non intelliges. Manna
absconditum est, quod in Apocalypsi Ioan-
nis victori promittitur. Nouum nomen
est, quod nemo scit, nisi qui accipit. Videtur
enim forte nonnullis præsentem sanctorum
comunionem facultatum pariter, & volun-
tum hoc loco centupli nomine designari.
Et magna quidem hæc ipsa consolatio, sed
non adeo generalis, vt possit vniuersaliter
omnibus conuenire.

Quantos enim sanctorum, aut volunta-
rie eam deseruisse, vt anachoretas, aut vo-
lentia persecutoris, vt martyres exilio rele-
gatos, humana consolatione nouimus ex-
ruisse? Datum optimum est centuplum
hoc, desursum descendit à patre luminum.
An non denique omnia possidet, cui omnia
cooperantur in bonum? An non centuplum
habet omnium qui impletur spiritu sancto,
qui Christum habet in pectore? Nisi quod
longe plusquam centuplum est visceratio pa-
racleti spiritus, & præsentia Christi. Quam
magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ
domine, quam abscondisti timentibus te, per-
fecisti eis qui sperant in te. Vides quomodo
memoriam abundantię suauitatis huius erup-
tet anima sancta, quomodo exprimere pa-

A fluens verba multiplicet? Quam magna, in-
quam, multitudo. Hoc ergo centuplum ado-
ptius filiorum est, libertas, & primitiæ spiri-
tus, deliciæ charitatis, gloria conscientiæ re-
Luc.17.gnum Dei, quod intra nos est, non vtique
esca, vel potus, sed iustitia, & pax, & gau-
dium in spiritu sancto. Gaudium sane non
modo in spe gloriæ, sed etiam in tribulatio-
nibus. Hic est ignis quem voluit Christus
vehementer accendi. Hæc virtus exaltet,
quæ Andream fecit amplecti crucem, Lau-
Sapi.5.rentium ridere carnificem, Stephanum pro
lapidantibus flectere genua ad orationem.
Hæc illa pax quam suis reliquit Christus
quando dedit & suam. Siquidem donum
& pax est electis Dei, pax vtique præsentis,
& donum futurę. Illa superat omnem sen-
sum, sed & hanc quicquid sub sole placet,
Apoc.21.quicquid in mundo concupiscitur, non po-
test comparari. Hæc gratia deuotionis,
& vnctio docens de omnibus, quam exper-
tus nouit, inexpertus ignorat, quoniam ne-
mo scit nisi qui accipit.

Vtinam hic filiorum hominum concupi-
scentia vigilet, vtinam vel curiositas excite-
tur, vt dicant in cordibus suis, non videtur
hoc verbum aliuentionis humanæ, cui sic
consonant vno ore testimonia scripturarum.
Quod si ita est, sine dubio vehementer errat-
tis. Probare libet an hæc ita se habeant,
Psallare quid hoc absconditum manna sapiat,
experiri quid sit hoc centuplum, quale gau-
Eccl.10.e dium in spiritu sancto. Cras profecto re-
spondebit ei iustitia sua, qui id studiose quę-
sierit. Confestim, vt gustauerit, videbit
Thren.3. quam suauis est dominus, quoniam bonus
non modo tenenti, sed & quærenti se animæ
speranti in se. Alioquin venite, & arguite
me, dicit dominus, si non omnis qui reliquc-
rit patrem, & matrem, aut domum, aut a-
gros propter nomen meum, centuplum ac-
cepit nunc in hoc tempore. Parum est,
& vitam æternam possidebit. Verum si in
præsentis commendatione centupli sermo
deficit, & ex abundantia cordis angustia oris
obstruitur, quidni ad promissionem æternæ
vitæ defectum proprium ipsa etiam cogitatio
fateatur? Si id qd ex parte est, non valet elo
qui nec expertus, quid inexpertus de perfe-
ctione balbutire conetur? Oculus non vidit
Deus absq; te, quæ præparasti diligentibus te.
Pax enim est, quæ exuperat omnem sensum,
pax super pacem, indeficiens exultatio, tor-
rens voluptatis diuinæ, flumen lætitiæ, gau-
dium plenum. Cogita quicquid vis, quic-
quid potest exopta, excedit cogitatum om-
nem, desiderium omne exuperat, illa fœlici-
tas, æternitas illa, beatitudo illa. Ad quam
nos sua miseratione perducat præueniens in
benedictione dulcedinis, & indeficienter in-
terim tribuens promissam centupli gratiam,
ad solatium vtique, & remedium laboris hu-
ius, ne deficiamus in via, vt de exhibitione
præsentium munerum firma sit expectatio
futurorum, qui venit, vt vitam habeamus, &
abundantius habeamus, Iesus Christus do-
minus noster.

FINIS.

HACTENVS HABES C
amantissime lector opera à diuo no-
stro Bernardo composita. Nam non-
nulla alia, quæ à longo iam tempore
ei adscribuntur, sua non sunt, nec
eius stylum, minusque spiritum re-
dolent. Ne propterea opus præcla-
rissimum, talium inculcatione obte-
nebretur, peritorum consilio reieci
mus, demptis, quæ sequuntur paucis.

INCIPIT PRAEFATIO
in epistolam siue tractatum de vita solitaria, ad fratres de monte Dei.

CHarissimis fratribus, & domi-
nis, N. priori, & cæteris, fabba-
tum delicatum. Pene impuden-
ter, & plusquam decebat os meũ
patet ad vos charissimi fratres in Christo, nõ
possum tacere, Deus scit. Ignoscite, quia
cor meum dilatatum est. Dilatamini &
vos, obsecro, in visceribus vestris, & capite
nos, quia totus vester sum, in eo in cuius
visceribus inuicem cupimus vos. Ideo ex
quo recessi à vobis, vsq; nunc qualemcun-
que laborem meum quotidianum statui de-
dicare non vobis, qui non indigetis, sed
fratri Stephano, & socijs eius fratribus iu-
nioribus, & nouitijs venientibus ad vos,
quorum doctor Deus solus est, vt habeant,
& legant si forte ibi aliquid inuenerint vtile
sibi ad solitum solitudinis suæ, & sancti D
propositi

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Reg. 6 propositi incitamentum. Offero quod possum, bonam voluntatem. Ipsam à vobis Luc. 7. repeto cum fructibus suis. Dauid saltando placuit Deo, non propter saltum, sed propter affectum. Similiter & mulier quę unxit pedes Domini, laudata est à Christo, non quia unxit, sed quia amauit: & quia quod habuit hoc fecit, in eo iustificata est. Deinde vobis etiam arbitratus sum dedicãdum aliud quoddam opusculum, quod in consolationem suã, & in adiutorium fidei facere me compulit fratrum quorundam plus anxia quam periculosa necessitas, quorum tristitia plurimum mihi solet facere gaudium, nisi quod eos contristatos videre non possum. Præ magnitudine quippe non solum fidei, sed etiam amoris, exosum adeò habent quicquid uidetur esse contra fidem, vt si vel ad modicum seu ex spiritu blasphemiæ, seu ex ipso sensu carnis sue rint super hoc attentati vel pulsati, quasi ex solo auditu vel attactu Iæsum omnino in semetipsis æstiment conscientiæ pietatem vel puritatem, & miserabiliter defleant semetipsos quasi reprobos circa fidem. Quibus & contingit à seculi tenebris ad puroris vitæ exercitia venientibus, quod contingere solet repente prodeuntibus ad lucem à diutinis tenebris: vt sicut in illis lux ipsa, qua cætera uidendà sunt, primò irruens, infirmis oculis fit molestissie & illi ad primũ fidei lumen cæcutiãt, nec insolitos nouę lucis radios possint
E sustinere, donec ipso lucis amore adsuescant.

Explicit præfatio.

INCIPIT EPISTOLA AD FRATRES DE *monte Dei*.

FRatribus de monte Dei, orientale lumen, & antiquũ illum in religione Aegyptium feruorem tenebris occidui & Gallicanis frigoribus inferentibus, vitæ scilicet solitariæ exẽplar, & cœlestis formam conuersationis. Occurre & concurre in gaudio sancti spiritus anima mea, & risui cordis in feruore pietatis, & in omni obsequio deuotæ voluntatis. Quidni? etenim epulari & gaudere in Domino oportet, quia Christianæ deuotionis religionis speciosissima portio, quæ cæteris præpinguius tangere videbatur, mortua est, & reuixit: perierat de mundo, & inuenta est. Auditu auris audieramus, nec erubescimus, legebamus in libris, & miremur in nobis, qua uitæ solitariæ gloria, & magnitudine gratia Dei cum subito inuenimur eam in cellis pix syluæ, in monte Dei, in nouæ plantationis Vbi iam pingue scunt speciosa deserta, & tatione colles accinguntur. Ibi enim etiam per uos offert se omnibus, & in nobis se demonstrat, & igneta hactenus inaccessa paucis simplicibus, ipso eam vobis ingerente, qui in paucis simplicibus totum abscondit sibi mundum subiecit ipso mundo mirante. Licet enim magna & diuina planè fuerint mirabilia quæ Dominus gessit in terra, hoc tamen unum super omnia alia cogitauit, & extra cuncta illustrauit, quod sicut dictum est, in paucis simplicibus totum mundum & cunctam sapientiæ eius altitudinem sibi subiugauit. Quod etiam nunc cœpit operari in nobis. Ita, pater: ita, quoniam sic beneplacitum est ante te. Abscondisti enim hæc à sapientibus & prudentibus huius mundi, & reuelasti ea paruulis. Noli ergo timere pusillus grex, cui placuit Deo patri dare vobis regnum. Videte fratres mei, videte vocationem uestram. Vbi sapiens inter nos? Vbi scriba? Vbi conquisitor huius seculi? Nam etsi sunt aliqui sapientes inter vos, per simplices tamen infantes aggregauit, qui reges olim & philosophos mundi huius per piscatores sibi subiecit. Smite ergo, sumite sapientes huius seculi de spiritu huius mundi tumentes, alta spirantes, & terram lingentes, sapienter deficientes in infernum. Vos autem dum fodicatores foueæ, sicut exspuistis stulti facti propter Deum, per stultum Dei, quod sapientius est, omnibus hominibus, Christo duce humiliter apprehendite disciplinam ascendendi in altum. Vestra namque simplicitas iam multos prouocat ad æmulationem. Vestra humilitatissima & altissima paupertas, tam multorum confundit cupiditatem. Vestrum secretum iam earum rerum quæ tumultum faciunt, vel facere videntur, pluribus incutit horrorem. Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, impleteGaudium non meum tantummodo, sed omnium diligentium nomen Dei, vt in vagitu reuixit uelticus deaurati de auro sapientiæ dei regnig; assistentis à dextris sponsi, vestro studio, vestra instantia, ad Dei gloriam, & magnum coronam vestram, & gaudium omnium bonorum, hoc sanctę nouitatis instauratum ornamentum. Nouitatem vero dico propter linguæ nequam (si quarum contradictione abscondat vos Deus in abscondito faciei suę) hominum impiorum, qui cum manifestum lumen veritatis obnubilare non queunt, de solo nouitatis nomine cauillantes, veteres ipsi, & in veteri mente nescientes innouari, vires veteres non capientes vinum nouum, quod si eis infunderetur, rumperetur ut... Sed hæc nouitas, non est nouella vanitas. Res enim est antiquæ religionis, perfectæ sanctitatis in Christo pietatis, & quæ hæreditas Ecclesiæ Dei, à tempo ribus prophetarum prænonstrata, iamque nostra gratiæ sole exorta in Ioanne Baptista inchoata, & consummata, ab ipso domino familiaritate colorata, ab eius discipulis ipso præcepto concepitat cuius transfigurationis quorum enim vidissent qui cum eo in monte sancto erant, cum ipso Petrus in eo quidem alterum sibi, & nescient quid diceret, quia vita Dei maiestate, commune bonum intra primatum suum, vitus est concludisse, in eo autem præsentissimum sibi, & scientissimus quid diceret, quia suauitate eius gustata optimum sibi iudicauit in hoc semper esse, vitam hanc in contuentio Dei, & ciuium superorum quos cum eos viderat concupiuit, dixit: Domine bonum est nos hic esse. Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Heliæ vnum. In quo si additum fuisset, facturus procul dubio erat postmodum alia tria, sibi vnum, Iacobo unum, & Ioanni vnum. Post passionem vero dominicam calente adhuc in cordibus fidelium effusi eius sanguinis recenti memoria, solitariam hanc vitam eligentibus, paupertatem spiritus sectantibus, & in spiritualibus exercitijs, & in contemplatione Dei pinguescentibus, & in alterum zelantibus, deserta replere sunt. Ex quibus legimus Paulum, Macarium, Antonium, Atsenium, & alios quam plures in sanctæ huius conuersationis ciuitate Dei, nobiles & triumphales tirones habentes de victoria huius seculi, & principis huius mundi, & corporis sui, de cultu

animi, & domini Dei sui. Sileant ergo qui in tenebris de luce iudicantes, vos arguunt nouitatis ex abundantia malæ voluntatis, ipsi potius arguendi vetustatis, & vanitatis. Sed & laudatores, & detractores semper estis habituri, sicut & dominus. Laudatores præterite, & bonum quod in vobis amant, hoc in eis amate. Detractores dissimulate, & pro eis orate. Et obliti, quæ retro sunt, prætermissis scandalis, quę iuxta iter vobis à dextris, & à sinistris posita sunt, in anteriora vestra vos extendite. Si enim ad singula volueritis, vel laudatoribus respondere, vel cum detractoribus litigare, tempus perditis, cuius in proposito sancto non leuis est iactura. A terris enim ad cœlos festinantem qui moratur, etsi non detinet, plurimum tamen nocet. Nolite ergo negligere, nolite tardare, grandis enim vobis restat via.

Altissima enim est professio vestra. Cœlos transit, par angelis est, angelicæ similis puritati. Non enim solum vouistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectionem, & omnis consummationis finem. Non est vestrum circa communia præcepta languere, neque hoc solum attendere quid præcipiat Deus, sed quid velit, probantes, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Aliorum est enim Deo seruire, vestrum adhærere. Aliorum est Deum credere, scire, amare, reuereri: vestrum est sapere, intelligere, cognoscere, frui. Magnum est hoc, arduum est hoc. Sed omnipotens, & bonus est Deus, qui in vobis est pius promissor, fidelis redditor, & indefessus adiutor, qui magnificos eius amore magna profitentibus, & in fide, & spe gratiæ eius maiora viribus suis aggredientibus, & voluntatem, & desiderium suggerit in idipsum, & qui voluntatis gratiam prærogauit, subrogabit etiam virtutem ad proventum. Cui cum fideliter fecerit homo quod potuerit, calumniante calumniatore ipse misericorditer pauperi suo iudicium faciet, quia quod habuit hoc fecit. Absit tamen fratres, à conscientiæ vestræ æstimatione, à paruitate, & humilitate vestra, ab ore vestro omnis altitudo, quia altũ sapere mors est, & facile est in alto se contuentem obstupescere, & de vita periclitari. Nomen aliud vestræ professioni imponite, alium titulum ordini vestro inscribite. Feras vos potius indomitas, & incaucatas bestias (quæ aliter cõmuni hominum more domari non peterant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

terant) existimate & appellate, longe supra vos virtutem eorum suspicientes, & admiran tes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Iudi.3.c Aod ille iudex fortissimus Israël, qui vtraque manu vtebatur pro dextera) & quandiu licet, deuotissime intus vacare amant charitati contemplandæ veritatis, & cum necessitas vocat, vel officium trahit, promptissime se foras mutant, non dant, pro veritate adimplendæ charitatis. Caue etiam serue Dei, caue ne quoscunque imitari non vis, damnare videaris. Volo hoc facias in ægritudine tua, quod cum sanissimus esset faciebat qui dicebat: Venit Iesus Christus pec- 1.Ti.1.d catores saluos facere, quorum primus ego sum. Neque enim hoc dicebat Paulus mentiendi præcipitatione, sed æstimandi affectione. Qui enim perfecte examinando semetipsum intelligit, suo peccato nullius peccatum par esse existimat, quod nō sicut suum intelligat. Nolo ergo vt nusquam arbitreris lucere solem communem diei nisi in cella tua, nusquam esse serenum nisi penes te, nusquam operari gratiam dei nisi in conscientia tua. An solitariorum deus tantum? Imò Sap.11.d & omnium. Miseretur enim omnium deus, & nihil odit eorum quæ fecit. Malo te cogitare vbique esse serenum nisi penes te, & peius de te quam de aliquo existimare. Cum timore potius, & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Nec quales sint alij, sed quales ex vobis fiant (quantum in vobis est) cogitare, non solummodo qui modo sunt, sed & qui post futuri sunt, quos in proposito sancto estis habituri imitatores. Ex vobis enim, ex vestro exemplo, & vestra auctoritate in regione hac pendere habet tota posteritas huius vestri ordinis sancti. Vos in eo patres, vos in eo institutores cum debita imitationis reuerentia appellabimini à successoribus vestris. Quicquid à vobis statutum, quicquid vobis tenentibus & seruantibus in consuetudinem fuerit missum, absque omni retractatione à posteris vestris tenendum erit & seruandum, nec fas erit aliquid immutari. Sic enim de vobis erit apud eos, sicut de incommutabilibus legibus summæ & æternæ veritatis est apud nos, quas scrutari omnibus expedit & scire, non autem licet alicui diiudicare. Deo autem gratias, M quia nec indignum vobis erit, nec inutile posteris, si fortiter & vos tenueritis, & ipsi in vobis fideliter imitentur quod interim tenetis.

Et si quid adhuc aliter sapere oportuerit, & hoc deus vobis reuelabit. Salus enim per omnia Cartusiæ debita sanctitate, & cum omni laude prædicanda reuerentia, multis in alpinis illis horridis & continuis frigoribus necessaria sunt quæ frugalem sustinerunt, & voluntariam paupertatem sectantibus in his duntaxat regionibus non adeo necessaria videntur. Intelligitis quæ dico, dabit enim vobis dominus intellectum. Gaudeo enim in vobis, & licet absens corpore, sed præsens spiritu, & videns ordinem vestrum, sed feruorem spiritus, sed abundantiam pacis, sed gratiam simplicitatis, in proposito virgorem, in dilectione mutua ipsam sancti spiritus suauitatem, & plenam omnino in conuersatione vestra formam pietatis. In recreatione montis dei totus exultо, & primitias sancti spiritus, & pignus gratiæ in spe excrescentis in eo religionis deuotus adoro. Nam Ps.77 & ipsum montis dei nomen bonæ spei præfert omen, scilicet quòd sicut Psalmista dicit de monte dei, habitatura sit in eo generatio quærentium dominum, quærentium faciem dei Iacob: innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, & non iurauit in dolo proximo suo. Ipsa est enim professio vestra quærere dominum, Iacob, non communi hominum more, sed quærere faciem Dei, quam vidit Iacob qui dixit: Vidi dominum facie ad faciem, & liberata facta est anima mea. Faciem dei, hoc est cognitionem eius quærere. Facie ad faciem, quam vidit Iacob, de qua etiam dixit apostolus: Tunc cognoscam sicut & cognitus sum. & nunc videmus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem videbimus eum. Cui per innocentiam manuum & munditiam cordis ipsa do cet pietas: quæ, sicut dicit Iob, euidis Dei est. Quam qui non habet, in vano accepit animam suam, hoc est, frustra viuit, vel omnino non viuit, dum non viuit ea vita propter quam vt in ea viueret, accepit animam suam. Pietas enim hæc est iugis dei memoria, continua intentionis actio ad intelligentiam eius, indefessa affectio in amorem eius, vt nulla vnquam intercedat spatium Dei, non dicam dies, sed hora, nisi vel in exercitij labore, & proficiendi studio, vel in experientiæ dulcedine, & fruendi gaudio. Hæc est pietas de qua Apostolus dilectum sibi discipulum admonet, dicens: Exerce temetipsum ad pietatem. 1.Ti.4.b Nam corporalis exercitatio ad modi-

cum vtilis est. Pietas verò ad omne opus bonum est vtilis, habens promissionem vitæ quæ nunc est & futuræ. Pietatis enim non solummodo formam, sed & veritatem in omnibus & præ omnibus habitus vester re- 1.Ti.4.a
promittit, propositum vestrum requirit. Nā sicut apostolus dicit: Sunt aliqui formam quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes. Hanc quicunque vestrum non habet in conscientia, non exhibet in vita, non exercet in cella, non solitarius, sed solus diendus est. Nec cella ei cella, sed reclusio & carcer est. Verè enim solus est, cum quo deus non est: verè reclusus est qui in deo liber non est. Solitudo enim & reclusio sunt nomina miseriæ. Cella autem nequaquam debet esse reclusio necessitatis, sed domicilium pacis, ostium clausum, non latebræ, sed secretum. Cum quo enim deus est, nunquam minus solus est quàm cùm solus est.

Tunc enim liberè fruitur gaudio suo, tunc ipse suus est sibi, ad fruendum deo in se, & se in deo. Tunc in luce veritatis, in sereno mundi cordis vltro patet sibi pura conscientia: & vel illuminatur intellectus, & bono suo fruitur affectus, vel seipsum deflet humanæ fragilitatis defectus. Propter hoc secundum eandem formam propositi vestri habitantes in cellis potius quàm in cellis, exclusо à vobis toto sæculo, totos vos inclusistis cum deo. Cellæ siquidem & cœli habitatio cognatæ sunt: quia sicut cœlum & cella ad inuicem videtur aliquam habere cognationem nomina, sic & pietatis. A celando enim cœlatur in cœlis, hoc & in cellis. Quod celatur in cœlis, hoc & in cellis. Quidnam est hoc? vacare Deo, frui Deo. Quod beatitudo cella nomen habere videntur & quod beatur in cœlis, hoc & in cellis. Quidnam secundum ordinem piè & fideliter celebratur in cellis, audeo dicere, sancti angelorum in cellis ac in cœlis.

Nam cum in cella iugiter cœlestia actitentur, cœlum cellæ & sacramenti similitudine, & pietatis affectu, & similis operis effectu proximum efficitur: nec iam spiritui Cfortiu erantis, vel etiam à corpore exeunti, à cella in cœlum longa vel difficilis via inuenitur. A cella enim in cœlum sæpe ascenditur, vix autem vnquam à cella in infernum descenditur, nisi sicut dicit Psalmista: Ps.54.c Descendant in infernum viuentes, videlicet ne descendant morientes. Hoc enim modo sæpe cellarum incolæ in infernum descendunt. Sicut enim assiduè contemplando reuisere amant gaudia cœlestia, vt ardentius ea appetant: sic & dolores inferni, vt horreant & refugiant. Et hoc est quod imprecantur inimicis suis orantes, scilicet vt descendant in infernum viuentes. Moriens autem vix aut nunquam aliquis à cella in infernum descendit: quia vix vnquam aliquis nisi cœlo prædestinatus, in ea vsque ad mortem persistit. Filium enim gratiæ, fructum ventris sui cella fouet, nutrit, amplectitur, & ad plenitudinem perfectio perducit, & colloquio Dei dignum efficit, alienum verò vel suppositum abdicat à se citius & proijcit. Vnde ait dominus ad Moysen: Solue calceamenta pedum tuorum: Locus enim in quo stas, terra sancta est. Morticinium enim Exo.3.b mortuarum affectionum, vel hominum mortuorum à corde, locus sanctus vel terra sancta nequaquam diu patitur. Cella terra sancta, & locus sanctus est: in qua dominus & seruus eius sæpe colloquuntur sicut vir ad amicum suum. In qua crebrò fidelis anima verbo Dei coniungitur, sponsa sponso sociatur, terrenis cœlestia, humanis diuina vniuntur. Siquidem sicut templum sanctum Dei sic cella est serui Dei. Et in templo enim & in cella diuina tractantur: sed crebrius in cel D la. In templo visibiliter & figuratiue aliquando Christianæ pietatis sacramenta dispensantur: in cellis vero sicut in cœlis ipsa veritate, ipso ordine etsi nondum ipsa puritatis maiestate, vel æternitatis securitate, res ipsa omnium sacramentorum fidei nostræ assiduè celebratur. Ideo sicut dictum est: alienum qui nō est filius citius à se proijcit quasi abortiuum, euomit tanquam inutilem ac noxium cibum, nec diu talem pati potest in visceribus suis officina pietatis: venitq; pes superbiæ, & asportat eum manus peccatoris, & mouet eum: & expulsus non potest stare, sed fugit miser nudus & tremebundus sicut Cain à facie domini, expositus vitijs & dæmonibus, vt qui prior inuenerit eum, morte animæ eum afficiat & occidat: vel si aliquandiu durauerit in ea non virtutis constantia, sed pertinaci miseria, sic ei cella est qua- Pr.19.d si carcer, aut sicut viuenti sepultura. Pesti- Ps.57.d lente verò flagellato, sapiens sapientior erit, & lauabit iustus manus suas in sanguine peccatoris. Sicut ergo dicit propheta: Si conuerteris Israel, ad me conuertere: hoc est perfectæ conuersionis culmen apprehende. Nulli

enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim in eodem statu diu esse conceditur. Seruo Dei aut semper proficiendum, aut deficiendum est: aut sursum nititur, aut in inferiora vrgetur. Ab omnibus autem vobis perfectio exigitur, licet non vniformis. Sed si incipis, incipe perfectè. Si iam in profe-
E ctu es, & hoc ipsum iam perfectè age. Si au-
Phil.3.c tem perfectionis aliquid attigisti: teipsum in temetipso metire, & die cum apostolo: Non quòd iam apprehenderim, aut perfectus sim. sequor autem si forte comprehendam in quo & comprehensus sum. Vnum autem, quæ quidem retro sunt obliuiscens, & ad, ea quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum prosequor brauium supernæ vocationis in Christo Iesu. Deinde addit: Quotquot ergo perfecti sumus, hoc sapiamus. In quo manifestè apostolo docente declaratur, quia perfecta eorum quæ retro sunt oblitio, & perfecta in anteriora extensio, ipsa est hominis iusti in hac vita perfectio: & perfectio huius perfectionis ibi erit, vbi erit brauij supernæ vocationis perfecta apprehensio. Hoc autem modo sicut stella à stella distat in claritate, sic cella à cella in conuersatione, scilicet insipientium, proficientium, & perfectorum. Insipientium status potest dici animalis, proficientium rationalis, perfectorum spiritualis.

Ignoscendum est in aliquibus aliquando eis qui adhuc sunt animales, in quibus ignosci non debet eis qui iam habentur quasi rationales. Rursumque rationalibus in quibusdam ignoscitur, in quibusdam non ignoscitur spiritualibus, quorum perfecta omnia esse debent, & imitatione & laude potius quàm reprehensione digna. Et cùm ex his tribus hominum generibus constet omnis illa tuis religionis, quæ sicut proprijs nominibus distinguuntur, sic etiam dignoscuntur ex suorum proprietate studiorum: debent omnes
F filij dei in die qui est, semper diligenter prospicere quid desit sibi, vnde venerint, quousque peruenerint, & in quo proficiendi statu singulis diebus, vel horis sua se æstimatio deprehendat. Sunt etenim animales, qui per se nec ratione aguntur, nec trahuntur affectu: & tamen vel auctoritate permoti, vel doctrina commoti, vel exemplo prouocati approbant bonum vbi inueniunt, & quasi cæci, sed ad manum tracti sequuntur, hoc est imitantur. Sunt rationales, qui per rationis iudicium & naturalis scientiæ discretionem habent & cognitionem boni, & appetitum: sed nondum habent affectum.

Sunt perfecti, qui spiritu aguntur, qui à sancto spiritu pleniùs illuminantur. Iam enim sapit eis bonum cuius trahuntur affectu, sapientes vocantur. Qui verò adhuc eos spiritus sanctus cuius affectu trahitur, sicut induit olim Gedeonem: spiritus sancti indumento, spirituales appellantur. Primus status eis, à compunctione habet. Secundus, circa animam se exercet. Tertius, nisi in deo requiem habet. Quorum singuli sicut habent certam proficiendi rationem, sic in genere suo certam habent perfectionis suæ mensuram. Initium boni in conuersatione animali, perfecta obedientia est. Perfectus, subijcere corpus suum, & in seruitutem redigere. Perfectio, vsu boni conuersationis vertisse in delectationem. Initium verò rationalis est intelligere, quæ in doctrina fidei apponuntur ei. Proficitus, talia præparare, qualia apponuntur. Perfectio, cum in affectum mentis transit iudicium rationis. Perfectio verò hominis rationalis, spiritualis est hominis spiritualis. Proficitus cum reuelata facie speculari gloriam Dei. Perfectio verò, transformari in eandem imaginem à claritate in claritatem, sicut a domini spiritu. Primum igitur prosequendum de primo, scilicet de animali. Animalitas est vitæ modus sensibus corporis seruiens, sibi cum anima, quasi extra se per sensus exercet cum anima, quasi extra se per sensus corporis circa dilectorum delectationes corporum affecta, eorum fruitione pasci, vel contrit sensualitatem suam; seu cum intra se gredi ens, & corpora quibus foret plenus amoris & consuetudinis adhæsit, in locum incorporeæ naturæ secum ferre non præualeus, eorum illuc secum traliit imagines, & amicabiliter ibi cum eis conuersatur, quibus assuefacta nil putat esse, nisi vel quale loco reliquit, vel quale intus contraxit: inde quamdiu licet, iucundum habet secundum delectationes corporis viuere. Cùm autem ab eis auertitur, nescit nisi corporea imaginando cogitare. Cùm verò ad cogitanda ritualia vel diuina se erigit, non aliud de quàm de corporibus, vel de corporalibus testi æstimare. Hæc auersa à Deo tie stultitia, cum nimium intra semetipsum fuerit missa, & tam bruta, vt regi, vel nolit, vel non possit. Cùm verò ipsa sibi per superbiam extra se nimium fuerit abrepta, & prudentia carnis, & ipsa sibi sapientia videtur, cum stultitia fit, dicente Apostolo: Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.

Porrò

H Porrò ad Deum conuersa, sit sancta simplicitas, hoc est eadem semper circa idem vo
Iob.1.a luntas: sicut fuit in Iob, qui dictus est vir simplex & rectus, ac timens deum. Propositum enim simplicitas est perfectè ad Deum conuersa voluntas, vnam petens à domino, hanc requirens, non ambiens multiplicari in seculo. Vel est simplicitas, in conuersatione vera humilitas, scilicet virtutis magis conscientiam amplectens quàm famam, cum non refugit vir simplex videri stultus in seculo, vt sit sapiens in deo. Vel simplicitas est sola ad Deum conuersa voluntas, sed nondum ratione formata vt amor sit, id est, formata voluntas: nondum illuminata vt sit charitas, hoc est amoris iucunditas. Simplicitas ergo initium aliquod in seipsa habens creaturæ dei hoc est, voluntatem simplicé & humanam, quasi futuri boni hominis informem materiam, in primordio conuersionis suæ offert auctori suo eam formandam. Iam enim cum bonæ voluntate habens initium sapientiæ, id est timorem domini, ex ipso colligit, hoc per se eam formari posse, nec quicquam eam expedire stulto, quàm seruire sapienti. Itaque homini se propter Deum subijcenti, ipsam ei bonam voluntatem cum mente in Deo formandam in sensu & spiritu humili. Iam timore Dei incipiente operari in eo omnem virtutum plenitudinem, per iustitiam defert matori, per prudentiam non credit se sibi, per temperantiam refugit discernere, per fortitudinem totum se obedientiæ subijcit, non discernendo, sed adimplendo.

I Hinc enim vxor est, cui à Domino præcipitur: Et ad virum tuum erit conuersatio tua. Vir eius, ratio vel spiritus est suus vel alterius. Huic enim viro recte obedit vir simplex & rectus in semetipso. Rectius autem sæpe ac tutius in altero, quàm in semetipso. Ex præcepto ergo dei, & ipso ordine naturæ habere debet vxor ad virum, animalem ad spirium suum, vel spiritualem aliquem virum conuersionem legitimam, hoc est obedientiam perfectam. Perfecta verò obedientia est maximè in incipiente inditia, hoc est, non discernere quid vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantum nitatione præcipitur.

Lignum enim scientiæ boni & mali in paradiso, censura discretionis est in conuersatione religionis penes patrem spiritualem, qui dijudicat omnia, ipse verò à nemine iudicatur. Ipsius est discernere, aliorum est obedire. Adam gustauit in malum suum de ligno vetito, edoctus ab eo qui suggerendo ait: Quare præcepit uobis Deus ut de ligno non comederetis? Ecce discretio, cur præceptum sit. Et addit: Sciebat enim quia qua die comederitis, aperientur oculi uestri, & eritis sicut dij. Ecce vt quid præceptum sit, scilicet quòd deos fieri non sinat. Discreuit, comedit, & inobediens factus est, & de paradiso eiectus est. Sic & ani Gen.3.a
malem discretum, nouitium, prudentem, incipientem sapientem, in cella diu posse eum sistere, in congregatione durare impossibile est. Stultus fiat, vt sit sapiens: & hæc omnis sit eius discretio, ut in hoc nulla sit ei H
discretio. Hæc omnis sapientia eius sit, vt in hac parte nulla ei. In eo ucrò in quo se sibi animalitas ratioque conterminant, in natura animæ humanæ relictus est à creatore bono intellectus & ingenium, & in ingenio ars in quo constituit Deus hominem super opera manuum suarum, & omnia secularia ista subiecit sub pedibus eius. Animali superbo, in testimonium naturalis dignitatis, & similitudinis Dei amissæ: simplici verò & humili, in auxilium recuperandæ dignitatis, & conseruandæ similitudinis. In
hoc notum Dei, manifestum est in illis. In Ro.1.b
hoc æstimatur de creatura creator. In hoc cognoscitur iustitia Dei: & quia qui bene agunt, digni sunt uita: qui verò aliter, digni sunt morte. In hoc creatura quę sponte homini seruit, ad naturam subjcitur & aptatur, vt seruiat ad eam quæ ex peccato est necessitatem, & ad voluntatem & uoluptatem. Hinc etiam quot & quanta uitæ huic necessaria, & bonis & malis utilia, & in genere suo pulcherrima, & à bonis & à malis hominibus facta sunt & fiant, omnibus manifestum est. Hinc enim, in literis, uel opificijs, vel ædificijs, per innumerabiliter multiplices hominum adinuentiones, tot processerunt modi studiorum, tot genera professionum, subtilitates, exquisitæ scientiæ, artes, eloquentiæ, dignitatum officiorumque uarietates, & innumerabiles conquisitiones huius seculi, quibus homines illi etiã qui dicuntur sapientes huius mundi, cum L
eis qui sunt simplices & filij Dei, pariter utuntur ad necessitatem & vtilitem.
Sed illi abutuntur eis ad curiositatem, & voluptatem, & superbiam. Hi autem utuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur eis propter necessitatem, alibi habentes suam suauitatem. Ideo illos seruos sensuum suorum & corporum suorum sequuntur fructus carnis suæ, qui sunt fornicatio, immunditia, superbia, luxuria, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, Gal. 5. d
inuidiæ, comessationes, ebrietates, & his similia: quæ quicunque agunt, regnum dei nõ consequentur. Hos autem fructus spiritus, qui sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, longanimitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas & pietas, promissionem habent vitæ, quæ Ibidem.
nunc est & futuræ. Hi vtique quandiu simul sunt in actu, homines vident similes actiones, deus autem voluntates discernit & intentiones. Cùm verò vnusquisque redit in sua, vnumquemque ex fructibus intentionis suæ pascit conscientia sua: nec tamen ab vtroque æquè ad conscientiam reditur: quia nemo ad eam redire amat post actionem, qui recta intentione ad agendum ab ea non profiscitur. Qui tamen redit ad conscientiam, si nondum vicit concupiscentiam suam, inuenit ibi de ipsa concupiscentia sua, vel suaues delectationes, vel graues corrosiones, & inde multiplicat cogitationes. Qui verò iam concupiscentiam vicit, quandiu tamen veri boni maior concupiscentia, vel maior delectatio mentem eius non obtinuerit cum exosa quadam voluptate, gestorum, visorum vel auditorum patitur imaginationes: vnde in vtroque lumbi implentur illusionibus delectationum, & ad cogitanda diuina vel spiritualia lumen suorum oculorum, & ipsum nõ est secum: qui cùm pugnat contra concupiscentias, patitur molestias: quia vincere adhuc non prævalet ad perfectum affectiones.

M Qui verò iam ad libertatem aspirat, excutere à se non potest affectionum imaginationes, & noxias vel occupatorias vel ociosas, quæ exin de passim oriuntur cogitationes. Hinc in tempore psalmodiæ vel orationis, cæterorumque exercitiorum spiritualium, in corde serui dei, etiam nolentis & reluctantis imaginationes voluuntur, & phantasmata cogitationum versantur, à quibus velut ab auibus immundis insidentibus vel circumuolantibus sacrificium deuotionis, vel omnino rapitur de manu tenentis, vel sæpe polluitur vsque ad lachrymas offerentis. Fitque mirabilis & iniqua miseræ animæ diuisio, spiritu & ratione voluntatem cordis & intentionem, & corporis sibi promptum obsequium defendente: animali verò improbitate sibi affectum præripiente & intellectum, mente sanctius sine fructu remanente. Hinc in animi infirmioribus, & in quibus concupiscentiæ carnis & seculi, necdum perfectæ mortificatæ sunt, vitia passim curiositatis ebullunt. Hinc solitudinis & silentij quæruntur nouitates, & propositio inimicæ consolationes, & in via regia communium institutionum fastidium, præsumptio nouitatum, quæ quotidie fiunt nouæ occupationes, nouæ actiones, & in semetipsum tanquam à figulo figmentum, lege quadam mandatorum dei, quasi manibus alienis faciendus est, & formandus in omni patientia, & in igne probationis subdendus. Nam & si calles ingenij, si viget arte, si præeminet intellectu, instrumenta sunt hæc tam vitiorum quàm virtutum. Non ergo refugiat doceri vti eo in bono, quo & in malo vti potest, quia hoc primum virtutis opus est. Ingenium corpus adaptet, ars naturam informet, & intellectus non elatum faciat animum, sed docilem. Ingenium quippe, ars, intellectus, & alia huiusmodi gratuito habentur, aliter virtus. Virtus enim vult doceri cũ humilitate, quam cum labore, haberi cum amore. Nam tam omnibus his digna sit, nec aliter, vel doceri, vel quæri, vel haberi potest. Primum quidem docendus est rudis incola eremi, secundum apostolicam Pauli institutionem, vt exhibeat corpus suum hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium suum. Qui etiam competens in nouitiorem animalis hominis, qui nondum percipit ea quæ dei sunt, circa spiritualia ac diuina præproperâ & curiosam inquisitionem subiungit,

sublimiùs, dicens: Dico enim per gratiã Dei quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Quia enim omnis vel præcipuè animalis hominis institutio circa corpus est, & exterioris hominis compositionem, dux eadus est rationabiliter mortificare corpus suum, & membra sua, quæ sunt super terram, & inter carnem & spiritum, quæ inuicè ingerer aduersum se concupiscunt illum rationis ac discretionis habere iudicium, nec alicuius eorum in iudicio accipere personam. Docendus est sic habere corpus suum, sicut ægrotum commendatum, cui etiã 1. Cor. 6. d
malum volenti, inutilia sunt neganda, vtilia verò & nolenti ingerenda. Sic de eo age- 2. Cor. 4. d
mus, sicut de non suo, sed eius a quo pretio magno empti sumus, vt glorificemus eum 1. Cor. 6. d
in corpore nostro. Rursumque docendus est 1. Cor. 6. d
cauere, quod peccatori populo dominus per Prophetam improperat: Proiecisti me, in- Ezech. 23. d
quit, post tergum vestrum. Multumque esse cauendum, ne pro necessarijs huius vitæ vel commodis, à propositi rectitudine, vel dignitate naturæ, in amorem vel homorem corporis sui sinat vt aliquo degenerare spiritum suum. Ideoq; durus tractandum est corpus, ne rebellet, ne insolescat: sic tamen, ne seruire sufficiat: quia ad seruiendũ spiritui datum est. Nec sic habendum est tanquam propter illud viuamus, sed tanquã quod habemus cum corpore, non quandoque volumus possumus abrumpere, sed legitimam eius resolutionem patienter nos expectare oportet, & interim quæ legitimi foederis sunt obseruare. Sic ergo nobis est eum eo commiscendum, vel conuenciendum, quasi non diu nobis sit cum eo commorandum: ficque vt si aliter euenerit, non vrgeamur ad exeundum. In quo multum & scrupulose laboraudum, & periculose seruandum, nisi lex obedientiæ & pene fuerit communis institutionis formam, vel traderis, ingredienti de victu & vestitu, de labore & quiete, de silentio & locutione, & omnibus quæ ad exterioris hominis cultum, vel necessitatem spectant, obedientem, & patientem, & quietum, vt religiosum cautum redderes & securũ. In quibus sic semel circuncisa sunt omnia, & quæ sic superflua, sic intra congruæ sufficientiæ terminos & generalis continentiæ limites circunscripta sunt omnia necessaria, vt sit quod fortes cupiant, & infirmi non refugiant, nec vlterius quantitas concessorum lædere possit in aliquo vtentium cum gratis rum actione conscientiam, nec quæ sunt amputata, tentare debeant aliquatenus in seruo dei corporis bene morigerati, & rectè educati sufficientiam. In quibus, sicut Salomon dicit: Qui ambulat simpliciter, ambulat con- Pr. 10. b
fidenter: qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Licet enim necessitas sic sit ordinata, vt nec querelæ sit locus vllus, & omnis sit superfluitas amputata: si quid tamen vel publicè vel priuatim addendum est, vel minuendum, hoc in prioris est arbitrio, absq; omni scrupulo obedientium subditorum vel periculo. Instituendus est ergo nouus eremita ad communis institutionis normam concupiscentias carnis suæ præteritorum peccatorum pœnitentia continuo domare, & ad contemnenda cætera ad sui ipsius contemptum venire. Præmuniendus est assidue contra tentationes, acrius in solitarium nouitium desequentes, cùm seruum dei gratis deo seruientem non cessent solicitare vitia mercede oblæ delectationis, diabolo suggerente, carne concupiscente, seculo concupiscenda ingerente. Tentat enim nos dominus Deus noster, vt sciat si diligamus eum an non? non vt ipse quasi nesciens agnoscat, sed vt plenius hoc in ipsa nobis tentatione innotescat. Sed illæ tentationes facile vincuntur, & facile à ratione eis occurritur, quę vel suspectæ sunt, vel prima facie malæ esse innotescunt. Quæ verò sub specie boni se ingerunt, & difficilius discernuntur, & periculosius admittuntur. Si E
cut.u. difficillime tenetur modus in eo quòd bonum esse creditur, ita non semper tutus est omnis boni appetitus. Omnium autem cogitationum & cogitationum malarum, & inutilium sentina, ocium est. Summa etenim mentis malitia est ociũ iners. Nunquam ociosus sit seruus Dei, quãuis à Deo feriatus sit. Nomen quippe tã suspectũ & vanũ & nulle, rei tam certæ, tã sanctæ, tã seueræ imponendum non est. Ociosum non est vacare Deo, immo negotiũ negociorum omniũ hoc est. Quod quicunq; in cella non agit fidel ter & seruiẽter, quodcunque agit, quod propter hoc non agit, scilicet vt Deo seruiaturin eo quod agit, ociatur. Vbi pro vitando ocio ociosa sectari ridiculum est. Ocium autem est, quod nullã habet vtilitatem, vel vtilitatis intentionem. Non autem in hoc tantu nmodo agendũ est, vt cũ aliqua delectatione, vel sine grandi nau

Universidad de Deusto
Biblioteca

sea ocij dies transigatur, sed vt etiam de pera
cta dicta ad profectum mētis semper aliquid
in conscientia resideat, aliquid quotidie in
thesaurum cordis congeratur. Nec ea die
bonus cellita se vixisse debet existimare, in
qua nil eorum se egisse recolit, propter quæ
in cella viuitur. Quæris quid agas, vel in
quo te occupes? Primum extra quotidia-
num orationum sacrificium, vel lectionis stu
dium, quotidianę conscientiæ discussioni,
emendationi, morum compositioni pars sua
diei neganda non est: deinde operandum est
aliquid manibus quod iniungitur, non tam
F quod animum delectādo ad horam detineat,
quam quod spiritualibus studiis delectationē
conseruet, & nutriat, in quo remittatur ad
horam animus, non resoluatur. Vnde se fa-
cile mox, vt sibi ad seipsum redeundum esse
visum fuerit, expediat sine controuersia in-
hibentis voluntatis, absque contagio contra-
1.Co.10.d ctæ delectationis, vel memorię imaginantis.
Non enim vir propter mulierem, sed mulier
propter virum. Non spiritualia exercitia
sunt propter corporalia, sed corporalia pro-
pter spiritualia. Propterea sicut viro crea-
to collatum est, vel comparatum ei adiuto-
rium simile sibi ex ipsa hominis substantia,
sic cum in adiutoriū spiritualis studij necessa
ria sint, non tamen in hoc semper æquè con-
uenire videntur omnia corporalia exercitia,
sed quæ cum spiritualibus propiorem viden-
tur habere similitudinem, & affinitatem, sicut
ad ædificationem spiritualem meditari quod
scribatur, vel scribere quod legatur. Subdi-
talia enim exercitia, & opera, sicut sensus
distrahunt, sic sæpe etiā spiritum exhauriunt
nisi cum grauiore ruralium labore operum
sit maior contritio corporis vsque ad contri-
tionem, & humiliationem cordis. Fatiga-
tionis enim suæ pressura, exprimunt sæpe
vehementioris affectum deuotionis.

Quod etiam in labore ieiuniorum, vigiliā
rum, & omnium in quibus afflictio corporis
est, crebro fieri manifestum est. Serius ta-
men animus, & prudens ad omnem se compa
rat laborem, nec in eo dissoluitur, sed per eum
magis in seipsum colligitur: qui semper præ
oculis habens, non tam quod agit, quam
G quo agendo intendit, omnis consummatio-
nis attendit finem.

Quo inquantum verius intenditur, intan-
tum etiam feruentius, & fidelius manibus o-
peratur, totius sibi corporis sui subiiciens ser-
uitutem. Coguntur enim in vnum sensus ad
discipliną bonæ voluntatis, nec lasciuire eis
vacat à pondere laboris, sed subacti, & humi
liati in obsequium spiritus docentur contor-
mari ei, & in laboris participatione, & in
consolationis expectatione. Inordinata e-
nim natura per peccatum, & à conditionis
suæ rectitudine exorbitans, si ad Deum fue-
rit conuersa, recuperat citò pro modo tuo-
ris, & amoris quem habet ad Deum, quantus
que perdidit auersa: & vbi cœperit spiritus
reformari ad imaginem conditoris sui, mox
etiam refloreſcens caro, ex voluntate sua in-
cipit conformari reformato spiritui. Nam
contra sensum suum incipit eam delectare
quicquid delectat spiritum suum. Insuper
& pro multiplici defectu suo ex pœna pœna-
ti multipliciter sitiens ad Deum, nouum
quam etiam contendit præcedere redolem
suum. Delectationes enim non perditas,
sed mutamus de corpore ad animum, à sen-
sibus ad conscientiam. Panis furfureus, &
simplex aqua, & olera, & legumina simpli-
cia, nequaquam res delectabiles sunt: sed in
amore Christi, & desiderio internæ delecta-
tionis, ventri bene morigerato gratanter re-
his satisfacere posse, valde delectabile est.
Quot milia pauperum ex his, vel ex aliquo il
horum delectabiliter satisfaciunt naturæ?
Facillimum quippe, & delectabile esse ad-
iuncto amoris Dei condimento secundum
naturam viuere, si insania nostra nos perni-
teret. Qua sanata, statim naturalibus natura
arridet.

Eodem modo & de labore. Rusticus du-
ros habet neruos, fortes lacertos: exercitatio
hoc facit. Sine eum torpere, molescit. Volu
tas facit vsum, vsus exercitium: exercitium vi
res in omni labore subministrat. Sed redeā
mus ad propositum. Hoc omnibus modis
agat, & labor, & ocium nostrum, vt nunquā
simus ociosi: & hoc semper sit negotium no
strum, vt perfectè consummetur in nobis,
quod dicit Apostolus animalibus & inspiri-
tibus: Humanum, inquit, dico propter infir
mitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibu-
istis membra vestra seruire immunditiæ, &
iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete
membra vestra seruire iustitiæ in sanctifica-
tionem. Audiat hoc attentius animus cor-
poris sui mancipium animalis homo, qui iam
incipit corpus suum subdere spiritui, & alli-
ptare semetipsum ad ea, quæ Dei sunt perci-
pienda, & ad exuendam fide seruitutis neces-
sitatem, & carnis sui dominantem consue-

tudinem, vt se accingat, necessitatem faciens
sibi contra necessitatem, & consuetudinem
contra consuetudinem, & affectum sibi for-
met contra affectum: donec plenius merea-
tur accipere delectationem contra delectatio-
nem, vt delectationibus carnis ac seculi secun
dum consilium Apostoli saltem tantum eum
delectet carere, quantum eum delectabat pri
mo eas habere: tantum delectet eum de mem
bris sui corporis seruire iustitiæ in sanctifica-
Ibidem. tionem, quantum prius delectabat eum ser-
uire immunditiæ, & iniquitati ad iniquita-
tem. Hęc est perfectio animalis hominis
in suo statu, vel nouitij incipientis.

Qui cum consummauerit hoc animale
vel humanum, si non respexerit retro, sed
fideliter in anteriora se extenderit, cito per-
uenies ad illud diuinum, incipiat apprehen-
dere sicut apprehensus est, & cognoscere si-
cut cognitus est. Hoc autem opus, non in
1.Cor. vno fit momento conuersionis, non est vnius
13. diei, sed multi temporis, multi laboris, mul-
ti, & studiorū: secundum gratiam Dei miserentis
& studium hominis volentis, & currentis.
Omnium verò bonorum horum officina est
cella, & stabilis perseuerantia in ea. In qua
quicunque cum sua paupertate bene conue-
nit, dives est: & quicunque bonam volun-
tatem habuerit, secum habet quicquid ad be-
ne viuendum ei opus est: quamuis bonæ vo-
luntati non semper credi expedit, sed frænan
da est, sed regenda est, & maxime in inci-
piente. Regat sanctę obedientiæ regula
bonam voluntatem, illa verò corpus, & do-
ceat illud posse consistere in loco: cellam pa-
ti, secunque morari: quod in proficiente
bonæ compositionis initium est, & certum
eius ipsi argumentum. Impossibile est ho-
minem fideliter figere in vno animū suum,
qui non prius alicui loco perseueranter affi-
xerit corpus suum. Nam qui ęgritudinem
animi, migrando de loco ad locum effuge-
re nituntur: sic est sicut qui fugit vmbram cor-
poris sui. Seipsum fugit, seipsum circun-
fert: locum mutat, non animum. Eun-
dem vbique se inuenit, nisi quòd deteriorem
facit ipsa mobilitas: sicut lædere solet ægrum,
qui circunferendo concutit eum. Aegrum
se scias, & vacet circa caussarias partes ægritu
dinis suæ. Si non interrumpitur quies, re-
media continuata citò proficient, & sanatus
animus ab alienationibus, vel captiuitatibus
& tentationibus suis, totus in Deo suus effi-
cietur. Cura eget, & non modica, non in-
quinata, sed infecta natura. Incumbat ergo
immobiliter valetudinario suo (sic enim so-
lent appellare medici valetudinum curandā-
rum officinam) & remedij susceptī prosequa
tur vsum vsque ad sanitatis experimentum.
Valetudinarium tuum, ò ægrote, ò languide,
cella tua est: remedium in quo curari cœpi-
sti, obedientia est, obedientia vera. Sed
scito, quod remedia crebro mutata nocent,
naturam disturbant, & ægrum disterminant.
Nam & qui aliquo pergit, si vnam certam te-
nuerit viam, cito perueniet quò tendit, & itine-
ris, & laborir faciet finem. Si verò multas
aggreditur vias, errat, nec laboris aliquando
finem facit: quia error finem non habet. Non
ergo remedium mutes, nec aliud pro alio acci
pias, sed vsque ad terminum perfectæ sanita-
tis, medicinalis obedientientiæ remedio vte-
re: nec abiicias eam, vt ingratus cum factus
fueris sanus, sed tamen in reliquum alio mo-
do ea vti permitteris. Si ergo ad sanitatem se L
stinas, vide vt nil, vel modicum de temetipso
agere pręsumas medico inconsulto: à quo si
operam medicantis expectas, necesse est, vt
vultus tuum semper ei detegere non erube-
scas. Erubesce, sed tamen reuela totum: nec
absondas. Sunt enim qui confitendo quasi
fabulam enarrant suorum historiam pecca-
torum, ægritudines animæ suæ sine confu-
sione dinumerant, & penè sine pœnitentia,
& sine affectu doloris. Citò enim lachry-
mas inuenit, & resoluitur in gemitum, qui ha
bet sensum doloris. Si verò malæ ægritu-
dini desperabilior stupor accesserit, hic in eo
quod non dolet, quanto sanitati videtur esse
propinquior, tanto ab ea fit remotior.

Quod si medicus quasi clementior fuerit,
vt quasi vnguentis, & emplastris lenioribus
omnia voluerit curare: tu age pro temetipso,
& remedij fortioris, & celerioris auidus, sa-
nitatis ferrum require, cauterium exposce.
Medicus tibi semper præsto est, paratus est.
Ne enim horrori sit tibi tua solitudo, & vt
tutius in cella habites: tres tibi deputati sunt
custodes, scilicet Deus, conscientia, & spi-
ritualis pater. Deo debes pietatem, cui te
totum impendas: conscientiæ tuę honorem,
coram qua peccare erubescas: patri spirituali
obedientiam charitatis, ad quem de omni-
bus recurras. Insuper vt gratum me ha-
beas, addam tibi & quartum: & quandiu
paruulus es, & donec plenius addiscas diui-
nam cogitare pręsentiam, pædagogum tibi
procurabo. Elige tibi tuipse hominem con- M

Universidad de Deusto
Biblioteca

filio meo, cuius vitæ exemplar sic cordi tuo insederit, reuerentia inhæserit: vt quoties eius recordatus fueris, ad reuerentiam cogitati assurgas, & te metipsum ordines & componas: qui cogitatus ac si præsens sit, in affectum mutuæ charitatis emendet in te omnia emendanda, & tamen nullum patiatur damnum secreti sui solitudo tua. Hic præsens tibi adsit quandocunque volueris: occurrat sæpe & cum nolueris. Increpationes eius describe tibi, cogita sancta: eius seueritas, consolationes, pietas, & benignitas, exemplum, sanctæ vitæ synceritas. Nam omnes cogitationes tuas cum ab eo videri cogitabis: ac si videat, ac si arguat, emendare cogeris. Sic, secundum præceptum apostoli, solicitè temetipsum custodi: & vt temetipsum semper inspiciat, semper ab omnibus oculos auerte. Egregium instrumentum corporis, est oculus: si sicut cætera, sic etiam videre posset semetipsum. Quod cum interiori oculo concessum sit: si ad exteriori exemplum seipsum negligens, vacat circa aliena: etiam cum vult, non sufficit redire ad seipsum. Tibi vaca: multa tuipse tibi solicitudinis materia es. Exclude etiam ab oculis exterioribus quod desueuisti videre, ab interioribus quod amare: quia nil tam facilè recrudescit quàm amor, & maximè in interioribus & recentioribus animis. Aude etiam nonnunquam sapere, & æmulari charismata meliora, & tu ipse tibi esto parabola ædificationis. Alia cella tua exterior, A alia interior. Exterior est domus, in qua habitat anima tua cum corpore tuo. Interior est conscientia tua, quam inhabitare debet omnium interiorum tuorum interior Deus, cum spiritu tuo. Ostium clausuræ exterioris, signum est ostij circunspectionis interioris: vt sicut sensus corporis per exteriorem clausuram foris vagari non permittitur: sic interior sensus ad luum semper interius cohibeatur. Dilige ergo interiorem cellam tuam, dilige exteriorem: & vnicuique suum impende cultum. Tegat te exterior, non abscondat, non vt pereas occultius, sed vt tutius viuas. Non enim scis, ò rudis incola, quid cellæ debeat, si non cogitas quomodo in ea, non solummodo à vitijs tuis curaris, sed etiam non habes rixari cum alienis. Nescis enim quem conscientiæ tuæ debeas honorem quicunque in ea non experiris gratiam sancti spiritus, & internæ suauitatis dulcedinem.

Da ergo vtrique cellæ honorem suum, & tu tibi in ea vendica primatum tuum. Dilige in ea secundum communis instituti legem tibi præesse, & vitam ordinare, & componere, & temetipsum iudicare: temetipsum apud teipsum accusare: sæpè etiam commendare, nec impunitum dimittere. Sedeat iudicans iustitia, stet rea & seipsam accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo te fidelius iudicabit. Mane præterita noctis, sic à temetipso exactionem, & venturæ diei tibi indicito cautionem. Vesperè, diei præteritæ rationem exige, & superuenientis noctis fac indictionem. Sic districto: neque quam tibi aliquando laxiuire vacabit. Singulis horis secundum communis instituti regulæ nonem sua distribue exercitia: cui spiritualia, spiritualia: cui corporalia, corporalia: quibus sic exoluat omne debitum spiritus Deo, corpus spiritui: vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectum, si quid imperfectum, suo modo, suo loco, suo tempore non abeat impunitum, vel irrecompensatum. In quibus extra illas horas de quibus dixi prophetæ: Septies in die laudem dixi tibi: matutinum ac vespertinum sacrificium ac mediæ noctis: etsi maximè obseruandum. Non enim frustrà ait propheta: Manè astabo tibi & videbo: sed quia tunc à curis cæteris otiosa adhuc sumus seiuncti: &, dirigitur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quæ tunc ab huiusmodi impedimentis iam exemptæ dammodo inuenimur digesti. Qui & in nocturnis vigilijs nostris (in quibus media nocte surgimus ad confitendum nomini domini confessionis eiusdem ordinem contexamus) In die, inquit, tribulationis meæ Deum exquisiui manibus meis, nocte contra eum, & non sum deceptus. Istis enim horis potissimum coram Deo debemus nosmetipsos constituere quasi facie ad faciem, & in humore vultus eius perspicere, tribulationem & dolorem nobis de nobilissima inuenire, & inmen Dei inuocare, feopando spiritum nostrum donec incalescat, ambiendo ad memoriam abundantiæ suauitatis suæ, donec fiat in cordibus nostris dulcescat. Sed tunc maximè nobis agendum est quod dicit Apostolus: Malo in ecclesia quinque loqui verba sensu meo, quàm decem mulia verborum sine intellectu. Et illud: Psallam spiritu, orabo & mente. Orabo spiritu, orabo & mente.

Tunc enim menti & spiritui aggregandi sunt fructus sui, vt exinde vel in abundantia

benedictionis Dei in quietem noctis relaxemur: vel surgentibus nobis ad laudes Dei, omnia exinde tenor operis nostri in ipsius laudis formetur ac viuificetur. Idcirco in præsentis nocturnis vigilijs non expedit multitudine psalmorum obruere intellectum, & exhaurire spiritum vel extinguere. Sed quantum sobrius inuenitur, pietati afficiendus est, & sua itinere dirigendus ad Deum, donec edulato corde currere incipiat vsque ad finem operis. Deinde modum feruoris sui modum, siue tenorem habiturus, nisi magna intercedente negligentia, uel omittatur voluntaria infirmitas. Sed etiam quicunq; sensum Christi habet, quantù pietati Christianæ expediat: quantum dei ferum, & seruum redemptionis Christi deceat, & vtile ei sit vna saltem aliqua diei hora passionis & redemptionis ipsius attentius recolere beneficia ad frueniendum suauiter in conscientia, & recondendum fideliter in memoria: quod est spiritualiter manducare corpus Christi, & bibere eius sanguinem in memoriam eius. Qui omnibus in se credentibus præcepit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. In quo etiam propter peccatum inobedientiæ, quam inquum sit hominem tantæ Dei pietatis immemorem esse, palam omnibus est, cum amicorum hominis abeuntis sub quolibet signo commendatam memoriam nefas sit obliuisci. Similiquidem sanctæ huius ac reuerendæ commemorationis mysterium suo modo, suo tempore, suo loco celebrare licet paucis hominibus, quibus credimus est hoc mysterium: rem vere sacramenti vel mysterij, in omni tempore, & omni loco dominationis Dei, modo quo traditum est, hoc est, debitæ pietatis affectu agere, contrectare, & sumere sibi in salutem omnibus in promptu est, quibus dicitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis vos vocauit in admirabile lumen suum. Nam & sacramentum sicut accepit ad vitam quisque, sic ad mortem suam & iudicium indigne, sic ad mortem suam & iudicium indigne. Rem verò sacramenti nemo percipit, nisi dignus & idoneus. Sacramentum enim fit re sacramenti, fumenti mors est. Res verò sacramenti, etiam præter sacramentum fumenti, vita æterna est. Si autem vis, & verè vis, omnibus horis tam diei quàm noctis, hoc tibi in cella tua præsto est. Quotiens commemorationem eius qui pro te passus est, hoc facto eius pie ac fideliter fueris affectus, corpus eius manducas, & sanguinem bibis. Quandiu in eo manes per amorem, & ipse in te per sanctitatis & iustitiæ operationem, in eius corpore & membris eius computaris. Deinde etiam certis horis, certæ lectioni vacandum est. Fortuita enim & varia lectio, & quasi casu reperta, non ædificat, sed E reddit animũ instabilẽ: & leuiter admissa, leuius recedit à memoria. Sed certis ingenijs immorandũ est, & assuefaciendus est animus. Quo enim spiritu scripturæ factæ sunt, eo spiritu legi desideraut, ipso etiam intelligendæ sunt. Nunquam ingredieris in sensum Pauli, donec vsũ bonæ intentionis in lectione eius, & studio assiduæ meditationis, spiritũ eius imbiberis. Nunquam intelliges Dauid, donec ipsa experientia ipsos psalmorum affectus indueris. Sicq; de reliquis. Et in omni scriptura tantum distat studium à lectione: quantum amicitia ab hospitio, socialis affectio à fortuita salutatione. Sed & de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimittendum est, quod fidelius digeratur: & sursum reuocatum crebrius ruminetur, quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat. Hauriendus est sæpè de lectionis serie affectus, & formanda oratio quæ lectionem interrumpat, & non tam impediat interrumpendo, quàm purioremcontinuò animum ad intelligentiam lectionis restituat. Intentioni seruit lectio. Si verè in lectione Deum quærit, qui legit: omnia quæ legit, cooperantur ei in bonum, & captiuat sensus legentis, & in seruitutem redigit omnem lectionis intellectum in obsequium Christi. Si in aliud declinat sensus legentis, omnia trahit post semetipsum: nihilq; tam sanctum, tam pium inuenit in scripturis, quod seu per vanam gloriam, seu per distortum sensum, seu per prauum intellectum F non applicet, vel malitiæ, vel vanitati. In omnibus enim scripturis legentis initium debet esse timor domini, vt in eo primo solidetur intentio legentis, & ex eo ordinetur, & exurgat totius lectionis intellectus & sensus. A spiritualibus verò exercitijs in corporalia nunquam longè, vel in totum recedatur, sed facile ad ea posse redire, animus assuescat; & cum illis se metuat, illis semper inhæreat. Sicut enim supra dictum est: non vir propter mulierem, sed mulier propter virum. 1.Cor.11 Nec spiritualia propter carnalia, sed carnalia propter spiritualia. Corporalia verò exer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

citia nunc dicimus, quæ manuali opere corporaliter exercentur. Nam sunt & alia corporis exercitia, in quibus necesse est corpus laborare, sicut sunt vigiliæ, ieiunia, & alia huiusmodi: quæ spiritualia non impediunt, sed iuuant, si cum ratione discretionis fiant. Quæ si ex indiscretionis vitio sic agantur, vt vel deficiente spiritu, vel languente corpore spiritualia impediantur: qui sic est, corpori suo tulit boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorē, sacrilegus est, & horum omnium in Deum reus. Non quòd, secundum apostoli sensum, non videatur humanum etiam hoc, & non deceat, & iustum non sit caput aliquando dolere in seruitio Dei: quod olim sæpe vsq; ad dolorem laborauit in vanitate seculi, esurire ventrem vsq; ad rugitū qui sæpe repletus est vsq; ad vomitum: sed modus in omnibus habendus est. A filigendū est corpus aliquando,
G sed non conterendum. Nam corporalis exercitatio ad modicum quidem valet, & pietas ad omnia vtilis est. Propter quod & ad mo-
1. Timo. 4. b dicum, hoc est non in concupiscentijs, sed tamen cura carnis agenda est. Agenda verò est sobriè, & cum spirituali quadam disciplina, vt neque in modo eius, neque in qualitate, neque in quantitate appareat aliquid, quod non deceat seruum Dei. Eis enim quę inhonesta sunt nostra, abundantiorem honorem circundare debemus. Honesta verò nostra nullius egent. Non solùm autem hoc, sed & omnem uitam nostram (quanuis hominibus occultam) exhibere debemus Deo sanctam & honestam, & omnem conuersationem nostram sanctis angelis conspicabilem agere & delectabilem, quanuis inter
2. Cor. 34. g domesticos parietes inclusam. Omnia uestra (inquit apostolus) honestè fiāt in uobis. Grata Deo res est honestas, & sanctorum angelorum amica. Propter quod etiam iubet apostolus velari mulieres, propter angelos: qui cùm proculdubio tam die quàm nocte nobiscum sint in cellis nostris, nos custodientes, & nostris studiis congaudentes, & cooperantes: placet eis, vt etiam nullo homine vidente, omnia nostra honestè fiant. Siue ergo manducetis, siue bibatis, siue aliquid aliud faciatis, omnia in domino agite, piè, sanctè, & religiosè. Si manducas, mensam tuam per se satis sobriam, sobrietas tua perornet. Et cùm manducas, nequaquam totus manduces, sed corpore tuo suam refectio-
H nem procurante, mēs suam non negligat, sed de memoria suauitatis dominī, vel scripturarum aliquid, quod eam pascat meditando, vel saltem memorando secum ruminet & digerat. Sed & ipsa necessitas, non secularis, nachum, sicut conuenit seruo Dei. Nam etiam quoad sanitatem corporis, cibus quanto honestius & ordinatius sumitur & ingerendus est ergo sumendi modus, & temperandus est ergo sumendi modus, vt non effundat qui comedit, super omnem cibum animam suam: tempus, tie ante horam quibus vtitur communitas fratrum: condimentis verò sufficiat, obsecro, exquisibiles fiant cibi nostri, non etiam conscibiles vel delectabiles. Sufficit enim concupiscentiæ malitia sua, quæ cum vix aut nullo modo pertransire possit ad finem exquę delectationis: si cœperit accipere seruitia ab eis qui perpetuum suscipere bellitra vnum, & sic perseuerat, continuata. Deinde sicut de cibo dictum est: sic & de somno. Caue inquantum potes, serue Dei, ne totus aliquando dormias, ne sit somnus tuus non requies lassi, sed sepultura corporis suffocati: non reparatio, sed extinctio spiritus tui. Suspecta res est somnus, & ex magna parte ebrietati similis. Excepto enim vitijs, quibus in dormiente cum corpore dormitante ratione, non est qui contradicat quantum ad debitum continuo perfectus, nihil temporis tam deperit de vita nostra, quàm quod somno deputatur. Iorrus ergo ad somnum semper aliquid debet tecum in memoria vel cogitatione: in quo placidè obdormias, quod nonnunquam etiā somniare iuuet, quod etiam euigilantem te excipiens, in statum hesternæ intentionis restituat. Sic tibi nox sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua erit in deliciis tuis. Placidè obdormies, in pace quiescet, facilè euigilabis, & surgens facilis, & agilis eris, ad redeundum in ad vnde non totus descessisti. Sobrium enim cibum, sobriumq; sensum, sequitur sobrius somnus. Carnalis verò somnus, & brutus, & sicut dicitur letheus, abominandus est seruo Dei. De quo verò post congruā quietem facilè est fu-

turi temporis & mentis euocare, & quasi seruus domus patrisfamiliās ad opera necessaria spiritum sufficiare & emittere: huiusmodi sonnus tempore suo, modo suo aspernandus non est. Sic prudens & Deo deditus animā suā habere se debet in cella sua, in conscientia sua, sicut prudens paterfamiliās in domo Prou. 30. sua: Non habeat, sicut Salomon dicit: Mu-
K lierum lasciuiosam carnem suam, sed ad sobrie carnem moderatam & affuefactam ad obediendum, & ad laborem paratam, vbique instituram & cūrire, & saturari, & abundare, & penuriam pati. Habeat sensus exteriores non ociosos, sed seruientes, interiores, sobrios & efficaces. Habeat omnem omnino domum, vt familiam cogitationum suarum sic ordinet & disciplinatam, vt dicat huic, vade, & vadat: & alio, veni, & veniat: & seruo corpori, fac hoc, & absque contradictione faciat. Qui sic sumetipsum ordinat, & regit in conscientia sua: opēmè sibi credendus & committendus est in cella sua. Sed hoc est perfectorum, vel perfici iam incipientium: quod ideo proponimus incipientibus & nouitijs: vt sciant quid desit sibi, & quò extendere habeant intentionem studij sui. Sciendum verò est, quia cum de carnali, vel de animali sensu, vel de rationali scientia, vel de spirituali sapientia differimus, vnum hominem describimus, in quo secundum diuersos profectus & profectuum prouentus, & intentionis affectus, hæc omnia diuersis temporibus possibile est inueniri, & tria hominum genera singula secundum statuum horum proprietates in professione religionis in cellis militan-
Hebr. 4. d tia: quantus cellæ dignitas, & sanctæ solitudinis secretum, & solitariæ professionis titulus, non nisi perfectis conuenire videtur: quorum, sicut apostolus dicit, est solidus cibus, & qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali: in quo essi rationalis (qui proximus est sapien-
6) tiæ) teneri videretur esse tolerandus, sed certe animalis qui non percipit ea quę Dei sunt, penitus putaretur arcendus. Sed occurrit Petrus apostolus dicens de quibusdam. Spiri-
1. Pet. 2. tum sanctum ipsi acceperint, sicut & nos: Adhuc. b ergo quis eram qui prohiberem Deum? Spiritus enim sanctus bona voluntas est. Nec enim sine grandi scrupulo mentis, à quacunque professionis altitudine arcendus est, cui sedes inhabitantis & trahentis spiritus sancti bona voluntas est. Siquidem ex duobus hominum generibus cellarum habitatio sup-

plenda est: scilicet vel de simplicibus, qui & sensu & voluntate ad assequendam religiosam prudentiam feruentes apparuerint & humiles: vel de prudentibus, quos religiosæ & sanctæ simplicitatis constiterit esse æmulatores. Stulta verò superbia, vel superba stultitia, à tabernaculo iustorum semper procul sit. Est autem omnis superbia stulta, quamuis non omnis stultitia sit superba. Stultitia enim sine superbia, nonnunquam simplicitas inuenitur: quæ si ignorat, forsan est docibilis: & si nequit doceri, forsan est tractabilis. Et est propria ciuitas refugij simplicitati, cohabitatio religionis, nisi sit talis quæ nolit humiliari, vel tam bruta, vt non posit regi vel tractari. Bona tamen voluntas, etsi multum sit bruta, non tamen est deserenda, sed salutari consilio ad laboriosam & actuosam vitam transmittenda. Superba autem quantumuis prudens sibi videatur, dimittenda sibi est, & abigenda. Si enim admittitur superbus, prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare. Nimirum verò stultus discere non potest, quas inuenit. Solicitè ergo & prudenter perpendendum est quis admittatur ad habitandum
M secum. Qui enim habitat secum, non nisi seipsum qualis ipse est, habet secum. Malus autem homo nunquam tutè secum habitat, quia cum malo homine habitat, & nemo molestior ei est, quàm ipse sibi. Nam insani & nimium dementes, & qui non satis quacunque de causa mentis suæ bene compotes sunt, custodiri solent, nec sibi relinqui vel committi, ne solitudine sua male vtantur. Admittantur ergo animales homines, pauperes spiritu ad cohabitationem cellarij, sed vt fiant ipsi rationales ac spirituales: non vt propter eos ipsi qui iam hoc esse meruerunt, conuertantur retrò, & efficiantur animales. Suscipiantur in omni benevolentia charitatis, portentur in omni patientia benignitatis. Sed qui eis compatiuntur, non eis conformentur: nec sic quærant eorum profectum, vt propter eos cogantur incurrere proposiri in religione rigoris defectum. Iam enim subintrauit de ære alieno sumptuosa, & quantum pudor sinit ambitiosa cellarum ædificatio, & abiecta sanctæ simplicitate & rusticitate (sicut Salomon Eccl. 7. i dicit) ab altissimo creata, quasi religiosas quasdam nobis creamus habitationum honestates. In quibus rationem compassim est animalibus, vt petiè omnes in hoc effecti simus

animales. Dimissam enim nobis à patribus nostris iure hæreditario formam paupertatis, & sanctæ simplicitatis speciem, verum decorem domus Dei alienantes à nobis, & à cellis nostris, per manus artificum exquisitorum cellas, non tam eremiticas, quàm aromaticas
A ædificamus: nobis: singulas in titulo centum solidorum, concupiscentias oculorum nostrorum de eleemosynis pauperum. Amputa domine opprobrium centum solidorum à cellis pauperum tuorum. Cur non potius centum denariorum? Cur non potius nullorum? Cur non potius gratis filij gratiæ ipsi sibi ædificant? Quid responsum est Moysi cum consummaret tabernaculum? Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod ostensum est tibi in monte. Non à seculi hominibus decet fieri tabernaculum Dei cum hominibus. Ipsi quibus in altitudine mentis ostenditur exemplar veri decoris domus Dei, ipsi ædificent sibi. Ipsi quibus solicitudo interiorum suorum contemptum, & negligentiam indicit omnium exteriorum, ipsi ædificent sibi formam paupertatis, & sanctæ simplicitatis speciem, & paternæ frugalitatis lineamenta. Nulla sic apebit artificium industria, sicut eorum negligentia. Ergo obsecro in peregrinatione huius seculi, in militia hac super terram ædificemus nobis, non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deferendum: vtpote citò inde vocandi, & emigraturi in patriam & ciuitatem nostram, & in domum æternitatis nostræ. In castris quippe sumus, in alieno militamus, in alieno laboramus: facile est quicquid naturale est. Nunquid non facile est solitario, & sufficiens naturæ, & vtile conscientiæ, ipsi sibi cellam de virgis contexere, de luto plasmare, vu-
B decunque operire, & decentissime inhabitare? & quid amplius est requirendum? Credite fratres, & vtinam experiri vobis non contingat: quia pulchritudines illæ & forenses honestates, cito virile propositum eneruant, & masculinum animum effœminant. Nam etsi ipso sæpe vsu sopiuntur earum delectationes: etsi sint aliqui qui vtantur huiusmodi quasi non vtentes, tamen contemptu melius, quàm vsu extirpantur, & vincuntur huiusmodi affectiones. Conferunt etiam non modicum interioribus nostris exteriora nostra ad similitudinem mentis aptata & composita, & bono proposito suo modo respondentia. Pauperior enim cultus in alijs frænat concupiscentiam: in alijs circa amorem paupertatis afficit conscientiam. Sed & intentum interioribus suis animum, magis decent inculta omnia & neglecta exteriora: quibus animus ipse dum sæpius ibi conuersari dignoscitur, seque alibi magis nouerit patam intentio sancta denunciat, & efficaciter bonæ conscientiæ conciliat interiora, cui omnia exteriora viluisse renunciat. Obsecro ergo vt maneant cellæ illæ deliciosæ sicut factæ sunt, sed non crescat numerus earum, sintque in valetudinaria fratribus infirmioribus & infirmioribus, donec euanescant: hoc est incipiant desiderare, non valetudinaria infirmorum, sed tabernacula militantium in castris Dei.

Exo.25. d

Maneant in exemplum posteris vestris, quia tales habuistis, & spreuistis. Vos autem qui spirituales estis, sicut Hebræi, id est transeuntes, non habentes hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirentes, ædificate vobis sicut petiistis, casulas in quibus habitetis. In casulis enim habitauerūt patres nostri, habitantes in terra repromissionis quasi in aliena: cum cohæredibus repromissionis expectantes ciuitatem habentem fundamenta, cuius artifex, & conditor est Deus: non acceptis repromissionibus, sed à longe eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia hospites sunt, & peregrini super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere meliorem, hoc est cœlestem. Idcirco pro tres nostri in Aegypto, & Thebaida, sanctæ huius vitæ ardentissimi æmulatores, in solitudinibus degentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: ipsi sibi ædificabant: in quibus tecti tantummodo, & circunsepti à turbine, & à pluuia tuebantur, in quibus eremiticæ frugalitatis delicijs affluentes, locupletabant mutos ipsi egentes.

Quos quo nomine dignius appellem nescio, homines cœlestes, an angelos terrestres degentes in terris, sed conuersationem habentes in cœlis. Laborabant manibus suis, & de labore suo pauperes pascebant, eliarietes ipsi, de vastitate eremi vrbium carceres ædificabant: & infirmos, & in quibuslibet necessitatibus positos sustentabant, viuentes de laborе suo, & habitantes in labore manuum suarum.

Quid ad hæc dicemus nos, nō animales, sed animalia terrena: adhærētes terræ, & sensibus carnis nostræ, in sensu carnis nostræ ambulantes, & ex alienis manibus pendētes? Quamuis cōsoletur nos in hoc ipsum aliquatenus illa quæ

Dum diues esset, pauper pro nobis factus est: 2.Cor.8.a & qui voluntariæ paupertatis dedit præceptū ipse eiusdem paupertatis in semetipso nobis formam dignatus est demonstrare. Vt enim sciunt euangelici pauperes quid eis faciendum sit, ipse etiam à fidelibus pasci voluit: nonnunquam, & ab infidelibus (sed vt fideles facerent) vitæ necessaria accipere non recusauit. Sed etiam in primitiua ecclesia pauperes illos sanctos, qui pro Christo rapinam bonorum suorum perpessi fuerant, vel (secundum perfectionis consilium) omnia reliquerant, & vendiderant, ac fratribus fidelibus communia effecerant, quanta solicitudine, quanta pietate sancti Apostoli alendos à fidelibus procurabant, & liber Actuum apostolorum, & Paulus in epistolis suis manifestè demonstrat. Quod etsi conceditur liberius, hoc ipsum domino præcipiente, & ordinante euangelium annunciantibus de euangelio viuere, & apostolorum tamen auctoritate non negatur, etiam euangelicè viuentibus, sicut sanctis illis pauperibus, qui hic erant in Hierusalem: qui etiam sancti pauperes ob hoc vocantur, quia in professione sanctitatis, & communis vitæ nomen deruerunt, & semetipsos in hoc ipsum spoute pauperes effecerant. Quod enim Apostolus fœuentissima auctoritate quibusdam denunciat: et qui non vult operari, non manducet: continuo ostendens de quibus diceret, dicens: Audiuimus enim quosdam ambulantes inter vos inquiete, nihil operantes, sed curiosè agentes. His autem qui huiusmodi sunt denunciamus, & obsecramus in domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes panem suum manducent. Suum, hoc est suo labore partum, & acquisitum. Et tacentes ne illos, quantus inquietos nihil operantes, & curiosè agentes nomen tamen dominī inuocatum super se habentes, quasi exposuisse videretur, & abiecisse: statim inuitat, dicens: Vos autem fratres, nolite deficere benefacientes in Christo Iesu domino nostro. Ac si diceret: Etsi illi perseuerant in malitia sua negligentia tua: vos tamen in sustentantes, nolite deficere à beneficentia vestra. Cum ergo seuerissime superius denunciauerit, non manducandum nolentibus operari: nullo modum verò volentibus operari, sed nihil operantibus, aliquando se exhibuerit clementiorē: possemus dicere secundum textum verborum eius (nec omnino aberraret à vero) non volentibus: quamuis valentibus, intentatam esse illam seueritatem: volentibus autem, sed non valentibus, indulgentiam istam. Sed etiam cum istis denunciet, & obsecret in domino Iesu Christo, vt cum silentio panem suum manducent: videntur panem suum non manducare, nisi eum suum efficiant operando, quantum operari possunt sub testimonio Dei, & conscientiæ suæ.

Ignosce Domine, ignosce, excusamus, tergiuersamur, sed non est, qui se abscondat à lumine veritatis tuæ: quod sicut illuminat conuersos, sic etiam ferit auersos. Non est enim occultatum os nostrum à te, quod fecisti in occulto hominum. psl.138.c F

Nos autem nobismetipsis facimus id occultum: quia vix est aliquis in eis, quæ ad te sunt, qui experiri velit quid possit, & quod promptissime potest quandoque secundum carnem, vel seculum, siue timor impulerit, siue cupiditas traxerit: sed etsi fallimus homines inscios, non nos permittas, vt quasi volentes fallere te, fallamus nosmetipsos. Nos non laboramus: quia vel nō possumus, vel nō posse nobis videmur, vel consuetudine ocij, & deliciarum nostrarum nos non posse effici mur. Adoremus ergo semper, & procidamus, & ploremus coram te, qui fecisti nos, & qui in hoc ipsum peccato nostro manifesto, iudicio tuo occulto formasti nos, vt forsitan quia non multum hoc volumus, non possimus: vel quia non voluimus cum potuimus, cùm volumus non possimus. Vescamur saltem secundum pœnam Adæ: pane nostro, si non possumus in sudore vultus nostri, in dolore cordis nostri, in lachrymis doloris, si non possumus in sudore laboris. Magnam hanc iacturam professionis nostræ supplear pietas, ac deuotio conscientiæ humilis. Sint nobis lachrymæ nostræ panes die ac nocte: psa.41.a quandiu dicitur animæ nostræ: Vbi est Deus tuus? hoc est, quandiu peregrinamur à domino Deo nostro, à lumine vultus sui.

Vnum quidem erat necessarium. Sed qui nec in vno figimur, nec in multis exercemur, in quo ordine computabimur? Vtinam cum illo de quo Apostolus dicit: Et qui non operatur, credenti autem in eo qui iustificat impium: reputabitur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Ro.4.a G Luc.7.g

Vtinam cum peccatrice, cui multum dimissum est, quia multum dilexit. Et beata anima quæ hoc iudicio apud Deum meruerit iustificari, iudicio diligentium nomen dominiut omissa omni iustitia operum, & fiducia merito-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eis meritorum, in hoc solo iustificetur quoniam dilexit multum. Nam in diligendo te Deus, retributio magna est diligenti conscientiæ ipsa dilectio tua, deinde verò vita æterna. Sic fratres, obsecro vos, non excusemus nos, sed accusemus nos, & confiteamur. Et qui magni nominis vmbram, & personale quoddam figmentum perfectionis apud homines induimus apud Deum conscientiæ nostræ cognoscentes paupertatem, non vsquequaque recedamus à veritate, & veritas liberabit nos. Deinde docendus est animalis incipiens, & Christi tyrunculus Deo appropinquare, vt & Deus ap- Iaco.4.b propinquet ei.

Sic enim admonet propheta: Appropinquate Deo, & ipse appropinquabit vobis. Gen.2.b Non solum enim faciendus est homo, & formandus, sed viuificandus. Primo enim formauit Deus hominem, deinde inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. Formatio hominis, institutio est moralis: vita eius, amor Dei. Hinc fides concipit, spes parturit, charitas format, & viuificat. Amor enim Dei, vel amor Deus spiritus sanctus, amori H hominis se infundens, afficit eum sibi. Et amans semetipsum de homine Deus, secũ vnũ efficit, & spiritum eius, & amorẽ eius. Sicut enim non habet corpus vnde viuat, nisi de spiritu suo: sic affectus hominis (qui amor dicitur) non viuit, hoc est non amat Deum, nisi de spiritu sancto. Amorem ergo Dei in homine ex gratia genitum, lactat lectio, meditato pascit, oratio confortat, & illuminat. Animali verò, & nouo in Christo homini, ad exercitanda eius interiora melius, & tutius proponuntur legenda, & meditanda redemptoris nostri exteriora: & ostenditur in eis exemplum humilitatis, prouocatio charitatis: & affectus pietatis: & de scripturis sanctis, & sanctorum tractatibus patrum moralia quæque, & planiora. Proponenda sunt ei gesta, & passiones sanctorum: vbi nec laborandum ei sit in planitie historiali: & semper aliquid occurrat quod nouitij animum excitet ad amorem Dei, & contemptum sui. Porrò alię historię delectant quidem cum leguntur, sed non ędificant, quin potius mentem inficiunt: & in tempore orationis, vel spiritualis meditatio meis, inutilia quæq; vel noxia faciũt scaturire de memoria. Lectionis quippe modum similis meditatio sequi solet.

Difficilium etiam lectio scripturarum fatigat, non reficit teneriorem animum: fatigat intentionem, hebetat sensum, vel ingenium. Docendus est etiam in oratione sursum cor leuare, spiritualiter orare, à corporibus, vel corporum imaginibus, cum Deo cogitat quantum potest recedere. Admonendus est quanta potest puritate cordis intendere in eum, cui sacrificium orationis suæ offert: seipsum attendere qui offert, intelligere quod offert. Quantum enim videt, vel intelligit eum cui offert, tantum ei in affectu est, & ei amor ipse est intellectus. Quantumque ipse ei in affectu est, tantum ipse ei hoc ipsum, si dignum Deo est, quod offert: & in eo sibi bene est. Huiusmodi homini oranti, vel meditanti, melius ac tutius (sicut iam dictum est) proponitur imago dominicæ natiuitatis, passionis, & resurrectionis: vt similiter animus qui non nouit cogitare nisi corpora, & corporalia, habeat aliquid cui se affigat, & inhæreat. Est quippe in forma mediatoris, in quo, sicut legitur in Iob, visitans omne speciem suam, non peccet: hoc est, cum intentionis suæ intuitum in eum dirigat, humanam in Deo speciem cogitando, à vero non vsquequaque recedat: & dum per fidem de homine Deum non diuidit, Deum aliquando in homine apprehendere addiscat. In quo pauperibus spiritu, & simplicioribus filijs Dei tanto primum solet esse affectus dulcior, quanto humanæ naturę propinquior. Postmodum verò fide migrante in affectum, amplexantes in medio cordis sui dulci amoris amplexu Christum Iesum, totum hominem propter hominem assumptum, totum Deum propter assumentem Deum incipiunt, cum non iam secundum carnem cognoscere, quanuis eum necdum secundum Deum plene possint cogitare. Et sanctificando eum in cordibus suis offerre ei amant vota sua, quæ distinxerunt labia sua: obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro tempore, pro causa congruentes.

Sunt enim orationes aliæ breues & simplices, sicut eas formant volentes, & necessitas orantis pro causa incidens. Aliæ prolixiores, & rationabiles, sicut in magnitudine veritatis petentes, quærentes, pulsantes, donec accipiant, inueniant, & aperiatur eis. Aliæ alacres, spirituales, & feruentes, in affectu fruentis, & gaudio gratiæ illuminatis. Et ipsæ sunt quas apostolus alio ordine dinumerat, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones. Nam postulamus primum potissimus, est circa obsequia temporalia, & necessaria aliqua vitæ huius, in qua Deus postulantis quidem approbans bonam voluntatem, facit tamen ipse quod melius indicat, & dat libenter ei quod bene postulat. Ipsa est de qua psalmista ait: Quoniam adhuc & oratio mea Psal.8 in beneplacitis eorum. Hæc est etiam horum impiorum, quia omnium communis est, sed maxime filiorum seculi huius, deliberare tranquillitatem pacis, sanitatem corporis, temperiem aeris, & alia quæ ad vitæ huius vsum spectant, & necessitatem, & abundantium voluptatem. Pro quibus qui fideliter postulant, quanuis non ea postulant nisi ad necessitatem: tamen in hoc ipso voluntati Dei suam semper subiiciunt.

Obsecratio verò est in exercitijs spiritualibus arcta ad Deum instantia: in quibus ante gratiam succurrentem, qui apponit scientiam, apponit & dolorem. Oratio verò est hominis Deo adhærentis affectio, & fami liaris quædam, & pia allocutio, & statio illuminatæ mentis ad fruendum, quandiu licet. Postulatio verò gratiarum actio est in intellectu, & cognitione, gratiæ Dei, bonæ voluntatis indefessa intentio: etiam si ad Deum, & indefessa intentio: etiam si aliquando, vel non sit, vel torpeat, siue actio exterior, siue interior affectio. Hæc.n. est de qua dicit apostolus: Velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Ac si diceret: Semper quidem velle adest, sed aliquando ipsi hoc ęi inefficax est, quia perficere opus bonum quæro, sed non inuenio. Hæc est charitas quæ numquam deficit. Ipsa est enim sine intermissione oratio, seu gratiarum actio, de qua apostolus ait: Semper sine intermissione orate, in omnibus gratias agentes. Est enim iugis quædam bonitas mentis & bene compositæ ad patrem Deum in filiis Dei boni tatis, & ad patrem Deum in filiis Dei bonitatis eius quędam similitudo orans pro omnibus semper, & gratias agens in omnibus, hoc modis in oratione, vel gratiarum actione in Deum se iugiter refundens, quod in suis necessitatibus vel consolationibus, in proximis etiam vel compassionibus, vel congratulationibus affectus. Hæc autem iugitas materias inuenit actionibus est: quia qui sic est, semper in gaudio sancti spiritus est. In postulationibus ergo pię ac fideliter orandum est, sed non in illis pertinaciter inhærendum: quia nos nescimus, sed pater cœlestis scit quid in temporalibus istis necesse nobis sit. Obsecrationibus verò insistendum est, sed in omni humilitate & patientia: quia non afferunt fructum, nisi in patientia. Nonnunquam enim cùm celerius gratia non subuenit, fit obsecrànti cœlum æneum, & terra sua ferrea. Et cum relicta sibi cordis humani duritia, ad votum exaudiri non meretur, anxietas desiderantis negari sibi æstimat, quicquid differtur. Cumque sicut Cananæa illa præteriri se ac Mat.15. despici ingemiscit, quasi immunditiam, canis c præterita sibi peccata sua imputari, uel impro perari imaginatur. Nonnunquam uerò sine labore petens accipit, quærens inuenit, & pulsanti aperitur. Et consolationes ac suauitates orationis inuenire tandem aliquando meretur labor obsecratoris. Nonnunquam etiam puræ orationis affectus, & bona illa orationis suauitas noo inuenitur, sed quasi inuenit eum non petentem, non quærentem, non pulsantem, & quasi nescientem gratia præuenit, & tanquam genus seruorum recipitur in mensa filiorum, cùm rudis adhuc & incipiens animus in eum orandi assumitur affectum, qui pro præmio sanctitatis reddi solet meritis perfectorum. Quod cum sit, agitur vt vel in iudicium suum non liceat scire negligenti quid negligat, vel vt prouocatio charitatis amorem in eo vltro se offerentis accendat. In quo proh dolor, plurimi falluntur, quia cùm pascuntur pane filiorum, iam se esse filios arbitrantur: & deficientes vnde proficere debebant, ex visitante gratia cuiuis A fecunt à conscientia sua, arbitrantes se aliquid esse, cùm nihil sint, & de bonis Dei non emendantur, sed indurantur & fiunt, de quibus Psalmista dicit: Inimici domini mentiti Psal.80. sunt ei, & erit tempus eorum in secula. Et ci- c bauit illos ex adipe frumenti, & de petra mel- c le saturauit eos. Pascuntur enim à patre Deo, aliquando de preciosiore gratiæ substantia serui, vt affectent esse filij. Ipsi verò gratia Dei abutentes, efficiuntur inimici. Vt enim abutantur etiam scripturis sanctis in peccatis, vel in concupiscentijs suis, redeuntes ad eas per orationes, dicunt sibi illud vxoris Manuæ: Si dominus voluisset nos occidere, non susceppisset sacrificium de manibus nostris. Quam dilecta tabernacula tua domine vir- Iud.13. tutum, in quibus passer inuenit sibi domum, d & turtur nidum vbi reponat pullos suos. Pas- Psal.84. ser, inquam, naturaliter animal vitiosum, mo- a bile, leue, importunum, garrulum, ac pronum in libidinem. Et turtur luctus amica,

quæq

Universidad de Deusto
Biblioteca

spacia solitudinis familiaris incola, forma simplicitatis, exemplum castitatis. Ille sibi inuenit in eis domum quietis, & securitatis. Illa nidum sibi, vbi reponat pullos suos. Quæ sunt hæc, nisi inuentum naturaliter calidus sanguis, & feruidus animus, ætas labilis, curiositas inquieta, & virilis maturitas, ferius animus, callus, sobrius, pertæsus exteriorum quantum potest, & intra semetipsum recondens semetipsum? Quorum alterum in tabernaculis domini virtutum, in disciplina cellarum inuenit sibi ab omnibus, vitijs quietem, firmamentum stabilitatis & mansionem securitatis.

Alterum vero in secreto cellæ secretiorem recessum conscientiæ, vbi reponat, & nutriat sanctarum affectionum suarum fructus, & spiritualis sensus contemplationis. Passer solitarius in tecto: hoc est in altitudine contemplationis, calcare amat habitationem carnalis conuersationis. Turtur in inferioribus fœcundatur, & gaudet in fructibus humilitatis. Perfecti enim quique, & spirituales, qui turturis nomine designantur, cum ad firmamentum, & robur virtutis suæ per virtutem obedientiæ, & subiectionis peruenium, premunt se semper ac deiiciunt in id quod insipientium est: & vnde infra se descendunt, inde ascendunt supra se: & humiliando se magis proficiunt, propter fructus solitudinis, qui sunt frequentes, & sublimes excessus contemplationis, non arbitrantes esse negligendam conscientiam voluntariæ subiectionis, vsum socialis vitæ, & dulcedinem fraternæ charitatis. Ideo vir spiritualis, & corpore suo spiritualiter vtens, seruitutem eius, quam habet animalis homo per vim coactam, rationalis per consuetudinem subactam, accipere meretur quasi naturaliter affectam. Vbi ille est obedientia necessitatis, iste eam habet charitatis. Vbi illi virtutes laboris plenas, iste habet eas versas in mores. Illa verò passeres Dei sursum nitentes ad ea, quæ sunt perfectorum, non elationis præsumptione, sed pietatis amore, in paupertate spiritus sui C sublimati, non repelluntur, vt elati, sed suscipiuntur, vt deuoti: & aliquando hoc meretur experiri, quo spirituales frui: & semper affectans imitari eorum vitam actiuam, ad quorum ambiunt consolationem contemplatiuam. Sicque vno spiritu, licet non vno gressu gradientes, æquè proficiunt, & spirituales in humili, & incipientes in sublimi.

Et hæc sunt cellarum bene ordinatarum sancta commercia, studia venerandæ, acq; negociosa, quies operosa, charitas ordinata, mutuo in silentio sibi colloqui, & in absentia abinuicem se adinuicem magis frui, proficere de inuicem: & cum se non vident admirare in alio videre quod imitandum est, in se ipsis non nisi quod flendum est.

Ego vero, sicut dicit Hieremias, vir videns paupertatem meam, cum alienas diuitias computo, in memetipso eraluesco, & spiro, quia quod tracto in alieno, malleus experiri in proprio. De duobus quippe malis tolerabilius est quod amas non videre, quàm videre, & non habere, quamuis pessimè de bonis domini. Bona enim domini videre, amare est, amare vero, habere est. Ideo nitamur, inquantum possumus, videndo intelligamus, & intelligendo amemus, vt amando habeamus. Domine, super hoc ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. De animali vero statu transeuntes ad spiritualem, vt de rationali transeamus ad spiritualem tractando, & vtinam proficiendo: prius mò scire debemus, quia sapientia (sicut in libro nominis eius legitur) præoccupat eos qui se concupiscunt, & occurrit eis, & ostendit se in vijs suis hilariter, sicut in prudentibus gens vbique propter sui mundiciam. Adiuuat enim Deus vultu suo se intuentem, promouet ac promouet, & attrahit speciei formosi & desideranti gratia condescendit. Vnum sæpe fiunt, quæ illos duos status efficiunt, quæ sunt ratio & amor, & quæ ex eis efficiuntur, scilicet scientia, & sapientia. Nec iam possunt altrinsecus tractari, vel cogitari, quæ iam vnum, & vnius operationis & virtutis sunt, & in sensu intelligentis, & in præsidio fruentis. Quamuis ergo distinguentibus sit alter ab altero, tamen cum sic ab altero lerit, & cogitandus, & tractandus est alter cum altero, & in altero.

Quia ergo (sicut iam supradictum est) quemadmodum in profectu religionis, & hominis animalis vigilat circa corpus, & hominem exteriorem componendum, & aptandum studio virtutis: sic rationalis circa animum agere debet, vel faciendum si non est, vel excolendū, & ordinandum si est, propterea videndum est quis, vel quid sit animus ipse, quē ratio rationalē facit, quia ipsa ratio, animal

animal mortale faciendo rationale, hominem perficit. Sed primo dicendum est de anima. Anima est res incorporea, rationis capax, vitificando corpori accommodata. Hæc animalem constituit hominem, quæ carnis sunt sapientes, sensibus corporis inhærentes.

Quæ vbi perfectæ rationis incipit esse, non tantum capax, sed & particeps, continuo dicitur a se nomen generis fœminini, & effici animus particeps rationis regendo corpori accommodatus, vel seipsum habens spiritus. Quandiu enim anima est, cito in id quod carnale est, effœminatur.

Animus vero, vel spiritus, non nisi quod virile est, & spirituale meditatur. Spiritus enim hominis in appetitu boni subtilis & efficacis naturę conditus, & in arte creatri cis sapientiæ omni corpore melior, omni etiam luce corporea lucidior ac dignior, ob imaginem conditoris, & capacitatem ratiocinij: vitio tamen carnalis originis implicitus, peccati seruus effectus est, & captiuus in lege peccati, quæ est in membris.

Nec tamen omnino amisit arbitrium, si est, iudicium rationis in iudicando, & discernendo, quantum libertatem suam amittit in eligendo, & agendo. Nam in primum peccati, & testimonium amissæ dignitatis naturalis, positum est in signum ei conuictionem, & liberationem voluntatis, non in ipsius voluntatis. In quo etiam cum eo abutitur in eligendo malum pro bono (sicut dictum est) melior est, & dignior omni corpore creatura, non in se, sed in arte creatricis veritatis. Liberatur verò voluntas, quando efficitur charitas: cum charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datur nobis. Et tunc vere est liber, hoc est habitus mentis per omnia consentiens veritati. Cum enim liberata voluntate per libertatem gratiæ, spiritus agit in ipsa liberę rationę, tunc suus est, hoc est bonus animus. Animus, inquam, inquantum bene animat, & perficiens animal autem, inquantum iam amans bonum suum quo bonus fit & fine quo nec bonus, nec animus esse potuit. Fit autem bonus animus & rationalis, diligens dominum Deum suum in toto corde suo, & in tota anima sua, & in tota mente sua, & in omnibus viribus suis, & non nisi in ipso seipsum, & proximum sicut seipsum. Fit autem bonus animus Deum timens, & mandata eius obseruans: hoc est enim omnis homo. Ratio verò sic diffinitur à diffinientibus, vel describitur à describentibus: Aspectus animi est, quo per seipsum, non per corpus, verum intuetur, aut ipsa veri contemplatio, aut ipsum verum quod contemplatur, aut vita rationalis, vel rationale obsequium, in quo conformatur veritati contemplatæ. Ratiocinatio verò est rationis inquisitio, hoc est aspectus eius motio per ea, quæ aspicienda sunt. Ratiocinatio quærit, ratio inuenit. Aspectus hic in rem aliquam coniectus cum eam videt, scientia est, cum non valet, ignorantia est hominis.

Hæc ergo ratio est, & instrumentum per quod operatur, & opus quod operatur. Hęc semper exerceri amat in eo, quod vtile est, & honestum, exercitio proficiens, desidia verò in semetipsa marcescens. Nullum verò dignius, & vtilius exercitium est homini eam habenti, quam in eo quod melius habet, & in quo cęteris animalibus, & cæteris partibus suis præeminet, quæ est ipsa mens, vel animus. Menti verò, vel animo, cui cætera pars hominis regenda subdita est, nec dignius est aliquid ad quærendum, nec dulcius ad inueniendum, nec vtilius ad habendum, quam quod solum ipsam mentem supereminet, qui est solus Deus. Nec longè est ab vnoquoque nostrum, quia in ipso viuimus, mouemur, & sumus. Et non sicut in aere isto, sic in domino Deo nostro, sed in ipso viuimus per fidē, mouemur, & promouemur per spem, figimur per amorem. Ab ipso enim & per ipsum conditus est rationalis animus, vt ad ipsum sit conuersio eius, vt sit ipse bonum eius. Hic autem ex illo bono bonus, ad imaginem, & similitudinem eius conditus est: vt quandiu hic viuitur, quam propius potest accedat ad eum similitudine, à quo sola receditur dissimilitudine: vt sit is sanctus, sicut ille sanctus est: in futuro futurus beatus, sicut ille beatus est. Denique hoc solum magnum, & bonum est, quum magnus, & bonus animus suscipitur, miratur, & affectat quod supra eum est, & adhærere festinat similitudini suę deuota imago. Ipse enim imago Dei est. Et per hoc quòd imago Dei est, intelligibile ei fit, & se posse & debere inhærere ei cuius imago est. Ideo etsi in terris regit corpus sibi commissum, meliore tamen parte sui scilicet memoria, intelligentia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

H intelligentia, & amore ibi semper conuersari amat: vnde quicquid est, quicquid habet, se nouit accepisse, & vbi in perpetuum se mansurum, & cum plena Dei visione plenam Dei similitudinem adepturum, quantum in hoc homini sperandum est, sperare ei licet, si bonę spei vitam suam non negligat conformare. Illuc ergo spectat vnde pendet, plus cum hominibus commoratus, vt viuificet eos vita Dei ad quærenda & capienda diuina, quàm vt animet vita ista mortali & humana. Sicut enim corpus quod animat, naturali statu suo erigitur in cœlum, quod natura & loco, & dignitate, & loca omnia & corpora supereminet, sic spiritualis ipse natura, ad ea quę in spiritualibus præeminent: hoc est ad Deum & diuina erigere semper amat semetipsum, non superbè sapiendo, sed piè amando, sobriè, & iustè, & piè viuendo: qui quanto altius est quo nititur, tanto fortioribus exercitiorum studijs exercendus est, & quæ eum non perfundant, sed intingant, sicque afficiant vt perficiant. Studia verò hęc etsi literis aliquando adiuuantur & vtantur, non tamen literatoria sunt, non cauillantia, non disputantia, non garrula, sed spiritualia, pacifica, & humilia, humilibus consentientia.

Quæ etsi foris exercentur, intus potius agun
tur in spiritu mentis, vbi renouatur homo
de die in diem, induens nouum hominem qui
secundum Deum creatus est, in sanctitate &
Psa.110. iustitia veritatis. Ibi enim fit animus, ibi fit
b intellectus bonus omnibus facientibus eum,
2.Co.6. cùm secundum regulam ab apostolo datam,
a in omnibus exhibemus nos sicut Dei minis-
I stros in multa patientia, in tribulationibus,
in necessitatibus, in angustijs, in laboribus,
in vigilijs, in carcere cellæ, in ieiunijs, in
castitate, in scientia, in longanimitate, in
suauitate, in spiritu sancto, in charitate non
ficta, in verbo veritatis, & virtute Dei, per
arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per glo-
riam & ignobilitatem, per infamiam & bo-
nam famam, vt seductores & veraces, sicut
ignoti & cogniti, quasi morientes, & ecce
viuimus: vt castigati, & non mortificati,
quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut
egentes, multos autem locupletantes, tan-
quam nihil habentes, & omnia possidentes:
in labore, & ærumna, in fame & siti, in fri-
1.Co.11 gore & nuditate. Hæc & huiusmodi sunt
f studia sancta, exercitia apostolica, in qui-
bus discutit se animus, & inuenit, & emen-
dat, mundans se ab omni inquinamento car-
nis, ac spiritus perficiens sanctificationem in
timore Dei. Studia hæc silentium amant,
quietem desiderant cordis in labore corporis,
paupertatem spiritus, & pacem in exteriori-
bus pressuris, & bonam conscientium in o-
mni puritate cordis & corporis. Hæc faciunt
animum: quia vnde faciant, habent. Vana
verò illa, nugigerula, verbosa, conscientiæ
curiosa, ambitiosa, etiam sanctum animum,
vel iam perfectum disipant & corrumpunt.
Hæc studia scrutantur virtutum, non tam
flores quàm radices, non vt luceant, sed vt
sint: non vt sciantur, sed vt habeantur. Vitia
rum verò plus in semetipsis metuunt appeti-
tum, quàm ab alijs impetum: plus contem-
gium, quàm malitiam. Sicut enim aliquan-
do magno labore, & studio perseuerante, vir
tutes trahuntur in affectum & mentem ho-
nam, sic vitia leuissima remissioris licentia
opportunitate transeunt in conspectionem, &
quasi naturalia efficiuntur. Sed nullum vi-
tium naturale est, virtus verò omnis homini
naturalis est. Consuetudo tamen vel volun-
tatis corruptæ, vel inolitę negligentiæ plu-
ma sæpe vitia quasi naturalia in neglecta con
scientia efficere solet. Consuetudo quippe,
sicut philosophi dicere solent, est secunda na-
tura. Omnis tamen malus animus priùs in
induresceat, molliri potest malitia eius, sed
nec postquam indureris, desperandus es.
Hæc enim maledictio est Adæ, vt in terra la-
boris nostri, & in agro cordis vel corporis
nostri, noxia vel inutilia gratuito pullu-
lent: vtilia verò vel necessaria
vbique prouenient: vtilia verò vel necessaria
& salubria cum labore. Virtus tamen quo-
niam naturæ res est, cùm venit in animum
aliquando, non venit sine labore, sed venit
in locum suum, & sedet fideliter, & bene
cum ea naturæ conuenit, cum nullum præ-
mium potius sit ei, quàm in Deo confidu-
cia sui.

Vitium verò cum nihil aliud esse credatur, quàm priuatio virtutis: tamen vali-
tas eius & enormitas tanta nonnunquam
quasi sentitur, vt obruat & opprimat: fœdi-
tas tanta, vt inquinet & inficiat, adhæsio tam
pertinax consuetudinis, vt vix à se eam re-
tura excutiat. Omnis enim vitij frustra fu-
catur riuus, si fons non fuerit obturatus. Vi
bi gratia: Remissa voluntas facit mentis le
tatem, ex qua prodeunt instabilitas mentis,
inconstantia morum, vana lætitia, tristitia no
que ad lasciuiam carnis, vana tristitia nos
nunquam vsque ad ægritudinem corporis, &

multa alia in negligentia vel transgressione
propositi ex leuitatis vitio venientia. Sic etiã
superba ex vsu voluntas, in magna sæpe cor-
dis inopia tumentem efficit animum. Vnde
procedunt vana gloria, fiducia sui, negligen-
tia Dei, iactantia, inobedientia, contemptus,
præsumptio, & cæteræ animi pestes, quæ
prosilire solent ex tumore, & vsu superbiæ.
Et in hunc modum omnia genera vitiorum
ex aliquo malæ voluntatis affectu, vel malæ
consuetudinis vsu, suam singula ducunt ma
tricem originem: quæ quanto diutius menti
inolita est, tanto fortius hæret, & fortiori-
bus remedijs eget, & curam requirit diligen-
tiorem. Huiusmodi enim pestes vitiorum,
vsque in vltimã solitudinem solitarium per-
sequuntur. Et sicut bene concreta virtus, &
fideliter animo insidens, possessorem suum
in nulla deserit multitudine: sic vitium con-
suetudinis, possessum suum liberum esse non
patitur in qualibet solitudine. Nam nisi per
manifestã studio, & prudenti opera expugnata
fuerit consuetudo, leniri potest, vinci vix po
test: & quomodocunque se componat ani-
mus, & in quauis solitudine habitet, secretum
vel silentium cordis esse non patitur. Cui
quò maiorem contigerit inesse vsum consue-
M tudinis & voluntatis, eò nequior & rebel-
lior in eo inuenitur, non tam malitia spiri-
tualis, quàm quasi manibus expellenda mul-
titudo ex quadam collectio & dura corpulentia
necessitatis. Sed redeamus ad laudem virtu
tis. Quid est virtus? Filia rationis, sed ma
tris gratiæ. Vis enim quædam est ex natura.
Vt autem virtus fit, habet ex gratia. Vis est
ex iudicio approbantis rationis, virtus autem
ex appetitu illuminatæ voluntatis. Virtus
enim est voluntarius in bonum adsensus. Vir
tus est æqualitas quædam vitæ, per omnia
congruens rationi. Virtus est ad iudicium ra
tionis vsus liberæ voluntatis. Virtus est humilitas. Virtus quædã
est humilitas. Virtus quædam est patientia-
Virtus quædam est obedientia. Virtutes sunt,
prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia, &
aliæ quamplures: in quibus singulis non est
aliud virtus quàm (sicut dictum est) ad iudi
cium rationis vsus liberæ voluntatis. Bona
enim voluntas in animo est origo omnium
bonorum, & omnium mater virtutum. Sic
enumerso mala voluntas, est origo omnium
malorum & vitiorum. Ideo custos animæ
suæ, valde solicitus esse debet circa custodiã
voluntatis suæ, vt prudenter intelligat, & di-
scernat quid in totum velit, vel volendum
sibi sit, sicut est amor Dei: quid propter il-
lud, sicut est amor proximi. Vt enim in illo
tuta sit omnis indiscretio, in hoc semper se-
cundum obedientiæ regulas cauta & prudens
debet esse dilectio. In dilectione quippe Dei
non alia ratio, non alia discretio est, nisi vt sic-
cut ille cùm dilexisset nos, in finem dilexit
nos: sic, si fieri potest, in infinitum diligamus eum nos, sicut beatus vir qui in manda
tis eius cupit nimis. Sed cùm nullum finem, A
vel terminum habere debeat deuotio aman- Psa.111
tis, tamen terminos suos, fines & regulas ha- a
bere debet actio operantis. Vbi ne aliquando
oberret nimia voluntas, necesse est quòd sem
per adsit mediante obedientia custodiens ve-
ritas. Nihil enim in bonum hominis in Deũ
proficientis, tam sibi conuenit, quàm volun
tas & veritas. Hæc duo sunt, quæ, sicut di- Mat.18.
cit dominus, si consenserint in vnum, quod- c
cunque petierint, fiet eis à Deo patre. Si duo
hæc in vnum perfectè consenserint, omnem
in se continebit virtutum plenitudinem, sine
vitio intercurrente omnia possunt in homine
etiam languente, omnia habent & possident
in homine nihil habente: dant, mutuant, cõ-
ferunt, prosunt in homine secum quiescente.
Gloria & diuitiæ in conscientia sancti viri il-
liur, ex fructibus bonæ voluntatis eius. Foris
verò non ex vno latere, sicut scutum huius
mundi, sed vndique eum circundat scutum
veritatis Dei. Hilarem enim eum & incun-
dum intus semper efficit bona voluntas: in
exteriori verò actione serium & grauem, tu-
tum ac securum reddit veritas. Ideoque su-
pergressus humana homo ille, semper in se-
reno est: sicut de aere illo homines ferunt, qui
super globum lunæ est. Voluntas, naturalis
quidam animi appetitus est, alius in Deum,
& circa interiora sua, alius circa corpus, &
circa exteriora & corporalia. Hæc cùm sur
sum tendit, sicut ignis ad locum suum: hoc
est, cum sociatur veritati, & mouetur ad al-
tiora, amor est. Cùm verò promouetur, &
lactatur à gratia, dilectio est. Cùm appre- B
hendit, eùm tenet, cùm fruitur, charitas est,
vnitas spiritus est, Deus est. Deus enim cha 1.Ioa.4.
ritas est. In his autem cum consummauerit c
homo, tunc incipit: quia nulla horum in hac Eccl.18
vita plena perfectio est. Cùm verò declinat a
in ea quæ carnis sunt, concupiscentia carnis
est. Cùm in curiositatem seculi, concupi-
scentia oculorum est. Cùm verò in ambitio
nem gloriæ vel honoris, superbia vitæ est.
Quandiu tamen huiusmodi vtilitati seu ne-
cessitati

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessitati naturæ seruit: natura est, vel appetitus eius. Cùm verò in superflua se exponit vel noxia, vitium naturæ est vel iniquius.

Quorum primo appetitu vel accessu, de temetipso tibi hoc capere licet argumentum. Cùm in eis quæ ad corpus spectant, in rebus necessarijs voluntas primo appetit ut finem facit, naturalis animi appetitus est. Cùm verò in appetendo semper ad vlteriora progreditur, ipsum se prodit, quia iam non tam voluntas, quàm vitium voluntatis est, auaritia, vel cupiditas, vel aliquid huiusmodi.

Voluntati enim in huiusmodi citò satis est, vitijs verò eius nunquam satis est. Hæc in spiritualibus & in eis, quæ ad Deum sunt cùm vult quod potest, laudanda est: cùm vult quod non potest, & plus quam potest, regenda est: cùm non vult quod potest, excitanda est & prouocanda. Sæpe enim si non frænatur, impetum facit, & agitur in præceps. Sæpe si non excitatur, dormit, & tardat, & obliuiscitur quo tendebat, & facilè declinat quasi à latere in obligationes oblatæ C delectationis. Ideoque sicut in corpore etiam solet fieri, (melius enim corpus hominis ab alio videtur, quam seipsum videat) in huiusmodi nos sæpe melius videt alienus oculus, quam noster: & alius qui non est pariter in feruore eiusdem voluntatis, rectior sæpè iudex est actionis: quia sæpe vel negligentia, vel priuato amore nostri erramus in nobis. Bona ergo custos voluntatis est obedientia, siue imperij illa sit, siue consilij, siue subiectionis, siue solius charitatis. Purius enim ac dulcius,

1. Pet. 5. secundum apostolum Petrum, ad pares, seu etiam ad minores suos, filij obedientiæ castificant corda sua in obedientia charitatis, quam ad maiores subiguæ per obedientiam necessitatis. In illa enim sola vel præcipit vel consilit, & obedit charitas. Hic autem pœnam timet, vel minatur imperiosa necessitas. Et in illa obedienti sæpe debetur maior gloria: in illa verò inolescenti maior semper intentatur pœna. Ergo in homine sursum cor habente propter exteriora sua regenda, moderanda, componenda, palam omnibus est quàm necessaria sit voluntati custodia sua, amplius autem propter interiora sua. Animo enim sæpè seipsum vel Deum cogitanti, ipsa voluntas in omni cogitatione princeps est, & necessario principium volitatis sequitur omnis tenor cogitationis. Tria enim sunt quæ cogitationem faciunt, voluntas, memoria & intellectus. Voluntas cogit memoriam vt proferat materiam, cogit etiam intellectum ad formandum quod profertur, adhibendo

D lectum memoriæ, vt inde formetur: intellectus verò aciem cogitantis, vt inde cogitetur. Quæ quia in vnum cogit voluntas, & facili quodam nutu copulat, à copulatio facili quodam nutu copulat, à copulatio nomen accepisse videtur. Hinc inter cogitationes omnes, aliæ bonæ & sanctæ, aliæ dignæ Deo: aliæ malæ & peruersæ, quæ parant à Deo: aliæ otiosæ & vanæ, à quibus aufert se Deus. Huius enim dicitur quod peruersæ cogitationes separant à Deo, & quia spiritus sanctus aufert se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu.

In quibus verbis aduertendum est, quia sine omni intellectu nullatenus cogitari potest, & nulla omnino cogitatio sine omni intellectu est. Sed alius est intellectus ex vi naturalis rationis, alius ex virtute mentis rationalis. Intellectus quidem idem ipse est, qui quocunque seu in bonum seu in malum applicatus fuerit, naturaliter viget. Sed alius inuenitur sibi relictus, alius à gratia illuminatus. Ille seculi rebus & serijs & negotijs se totum negat. Hic autem non nisi digna se rebus & similibus sibi seipsum accommodat. Ille sæpe operatur sicut filij relicti, & vitio corruptæ voluntatis ex vi rationis, & vitio corruptæ voluntatis, texens peruersis cogitationes, quibus semetipsum qui cogitat, spontè separat à Deo. Hic autem semper sicut illuminatus, & virtuti affectus, operatur pietatem, quæ cogitationem coniungit deo. Quæ verò secundo loco ponuntur cogitationes sine intellectu, sola sunt vanæ illæ & otiosæ neutro intellectu per cogitantis intentionem se applicantes, aut repente perimentes, sed sensim & paulatim corrumpentes, occupantes tempus, necessaria impedientes, & animum inficientes, non tam cogitationes, quam ex veris & imaginarijs recordationibus simulachra quædam cogitationum, seu ipsæ cogitationes vitio & multipliciter de memoria fluentes. In quibus passio quædam voluntatis potius videtur esse quàm actio: cùm nulla sit in eis cogitantis intentio: cùm quod sponte obuium de memoria, formandum se offert intellectui non curanti, & quicquid agitur, videtur potius agi in somnio dormientis, quàm in eo qui cogitantis. Vbi tamen est à le repellere spiritum sanctum non est in voto cogitantis, sed tamen ex culpa negligentiæ, vt spiritus sanctus disciplinæ merito auferat se à vigilantibus indisciplinatis. Quæ quamuis sint pro

per viam quandam occultam rationis, non rationem fiunt ex ratione, & trahitur in eas intellectus, cùm nullus sit in eis intelligentiæ sensus. Vbi verò seriò de rebus serijs bene cogitatur, voluntas libero arbitrio de memoria euocat, quodcunque opus habet, & intellectum formantem memoriæ adhibet, formatumque quicquid illud est intellectus adhibet actui cogitantis, & sic peragitur negocium cogitationis. Cùm verò de his quæ de Deo vel ad Deum sunt cogitatur, & voluntas eò proficit vt amor fiat, continuò per viam amoris infundit se spiritus sanctus, & omnia viuificat, adiuuans seu in oratione, seu in meditatione, seu in tractatu informantem cogitantis. Et continuò memoria efficitur sapientia, cùm suauiter ei sapiunt bona Dei, & quod ex eis cogitatum est formandum in affectu, adhibet intellectui. Intellectus verò cogitantis, efficitur contemplativus amantis, & formans illud in quasdam spirituales, vel diuinæ suauitatis experientias, afficit ex eis aciem cogitantis, illa verò efficitur gaudium fruentis. Et tunc de Deo bene cogitatur secundum humanum modũ, & tamen cogitatio dicenda est, vbi nil cogit non cogitur, sed tantummodo in memoriam abundantiæ suauitatis Dei exultatur, nubilatur, & vera laetatur de eo in bonitate, ab eo qui in simplicitate cordis quæsiuit suum. Sed modus hic cogitandi de Deo non est in arbitrio cogitantis, sed in gratia donantis, quando vult, & quomodo vult, & quibus vult, in hoc afflat. Sed hominis est iuuare præparare cor, voluntatem expedientem ab affectionibus alienis, rationem vel intellectum à solicitudinibus, memoriam ab otiosis & negotiosis, nonnunquam & à necessarijs occupationibus, vt in die bonâ domini, & in hora beneplaciti eius, cùm audierit vocem spiritus sponsi, ea quæ cogitationem faciunt, cumulatè liberè concurrant sibi, & cooperentur in bonum, & quasi symbolum faciant in gaudium cogitantis: voluntas exhibendo in gaudium domini puram affectionem, memoria materiã fidelem, intellectus C experientiæ suauitatem. Sic ergo voluntas negligentia facit cogitationes otiosas, & indignas Deo. Corrupta peruersas, quæ separant à Deo. Recta necessarias ad vsum vitæ humanæ. Pia, efficaces ad fructum spiritualem, & ad fruendum Deo. Fructus autem spiritus sunt, sicut apostolus dicit, charitas, pax, gaudium, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Et in omni genere cogitationis, omnia quæcunque cogitanti occurrunt, conformantur intentioni voluntatis, agente in eo misericordia & iudicio Dei, vt iustus iustificetur adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Idèo Ap. 22. b homini Deum amare volenti, vel iam amanti, suus semper consulendus est animus, examinanda conscientia, quid sit quod in totum vult, & propter quod vult, quicquid aliud vult spiritus vel odit, quicquid contra illud caro concupiscit. Incidentes enim quasi extrinsecus & decidentes cogitationes, & præteruolitantes voluntates quibus modo vult, modo non vult, nequaquam inter voluntates, sed penè inter ociosas deputandæ sunt cogitationes. Nam etsi aliquando fiunt vsque ad delectationem animi, ercò tamen inde se excutit animus compos sui.

Quod autem in totum vult, primo considerandum est ei quid illud sit quod sic velit, deinde quantum velit, & quomodo velit. Si quod in totum vult, Deus est, discutiendum est ei quantum velit, & quomodo velit, & vtrum vsque in contemptum suiipsius, omniumque quæ sunt vel esse H possunt, & hoc non tantum ex iudicio rationis, sed etiam ex affectu mentis, vt iam voluntas plusquam voluntas sit, vt amor sit, vt dilectio sit, vt sit charitas, sit vnitas spiritus. Sic enim diligendus est Deus. Magna enim voluntas ad deum, amor est, dilectio, adhæsio siue coniunctio, charitas, fruitio. Vnitas vero spiritus cum deo homini sursum cor habenti, proficientis in deum voluntatis est perfectio, cùm iam non solummodò vult quod deus vult, sed sic est non tantum affectus, sed in affectu perfectus, vt non possit velle nisi quod deus vult. Velle autem quod vult deus, hoc est iam similem deo esse. Non posse velle nisi quod deus vult, hoc est iam esse quod deus est, cui uelle & esse, idipsum est. Vnde bene dicitur, quòd tunc ple- 1. Io. 3. a nè uidebimus eum sicuti est, cum similes ei erimus, hoc est erimus quod ipse est. Quibus enim potestas data est filios dei fieri, data est potestas, non quidem vt sint deus, sed sint tamen quod deus est, sint sancti, futuri pleni beati, quod deus est. Nec aliunde hic sancti, nec ibi futuri beati quàm ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

...., qui eorum, & sanctitas, & beatitudo est. Et hæc hominis est perfectio, similitudo Dei. Perfectum autem nolle esse, delinquere est. Et ideo huic perfectioni nutrienda est semper voluntas, amor præparandus, voluntas cohibenda, ne in aliena disipetur, amor seruandus, ne inquinetur. Propter hoc enim solum creati sumus, & viuimus, vt Deo similes simus, cum ad Dei imaginem creati
Ge. 1. d sumus. Est autem Dei similitudo quędam I quam nemo viuens nisi cum vitia exuit, quá omni homini in testimonium amissæ melioris, & dignioris similitudinis, creator omniũ hominum reliquit, quam habet, & volens, & nolens, & qui eam cogitare potest, & qui tam hebes est, vt eam cogitare non possit: scilicet quòd sicut vbique Deus est, & vbique totus est in creatura sua, & sic in corpore suo omnis viuens anima, & sicut semper sibi indissimilis Deus indissimiliter dissimilia in creatura operatur, sic anima hominis quanuis totum corpus viuificans indissimili vita, in sensibus tamen corporis, & in cogitationibus cordis, iudicsimiliter operatur assidue dissimilia. Hæc similitudo Deo in homine, quantum ad meritum eius nullius apud Deum est, momenti, cum naturæ non voluntatis eius sit vel laboris. Sed est alia magis Deo propinqua similitudo, inquantum voluntaria, quæ in virtutibus constitit: in qua animus virtutis magnitudine summi boni quasi imitari gestit magnitudinem, & perseuerantiæ in bono constantia, æternitatis eius incommutabilitatem. Super hanc autem alia est adhuc similitudo Dei. Hæc est de qua tam aliquanta dicta sunt, intantum propriè propria, vt non iam similitudo, sed vnitas spiritus nominetur, cum sit homo cum Deo vnus spiritus, non tantum vnitate volendi idem, sed expressiore quadam vnitate virtutis (sicut iam dictum est) aliud velle non valendi. Dicitur autem hęc vnitas spiritus non tantum quia efficit eam, vel adficit eum spiritum hominis spiritus sanctus, sed quia ipse est spiritus sanctus, Deus charitas: cum per eum qui est amor patris, &
K filij, & vnitas, & suauitas, & bonum, & osculum, & amplexus, & quicquid commune potest esse amborum in summa illa vnitate veritatis, & veritate vnitatis: hoc idem homini suo modo fit ad Deum, quod cum substantiali vnitate filio est ad patrem, vel patri ad filium, cum in amplexu, & osculo patris, & filij mediam quodammodo se inuenit beata conscientia, cum modo ineffabili inogitabilique fieri meretur homo Dei non Deus, sed tamen quod Deus est ex natura, homo ex gratia: vnde in catalogo spiritualium eximiorum Apostolus prudenter interseruit spiritum sanctum, dicens: In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei.

Vide enim quomodo tanquam omnia fa- cientem, ordinantem, & viuificantem, in medio bonarum virtutum, sicut cor in medio corporis constituit spiritum sanctum. Ipse est enim omnipotens artifex creans hominis ad Deum bonam voluntatem, Dei ad hominem faciens propitiationem, formans affectionem, dans virtutem, iuuans operationem, agens omnia formet, & diligentem omnia suauiter. Ipse viuificat spiritum hominis, & continet in vnum: sicut & ille vnificat, & in vnum continet corpus suum. Homines docent Deum quærere, angeli adorare, solus ipse est qui docet inuenire, habere, & frui. Ipse enim est, & solicitudo hene quærentis, & pietas in spiritu, & veritas adorantis, & sapientia inuenientes, & amor habentis, & gaudium fruentis. Quicquid tamen de visione, & cognitione Dei his homi- nibus impartitur, speculum est, & ænigma: tantum distans à futura visione, & cognitione, quantum a veritate distat fides, vel tempus ab æternitate, nisi cum aliquando id quod de eo in libro Iob legitur: Qui abscondit lucem in manibus, & præcipit ei vt rursum oriatur, & annunciat de ea dilecto suo, quòd possessio eius sit, & ad eam possit peruenire. Electo enim & dilecto Deo, aliquando vicissim lumen quoddam vultus Dei ostenditur (sicut lumen elausum in manibus patet, & latet ad arbitrium mentis) vt per hoc quod quasi in transcursu, vel in puncto permittitur videre, inardescat animus ad plenam possessionem luminis æterni, & hæreditatem plenæ visionis Dei: cui, vt innotescat aliquatenus id quod ei deest, continuo (quasi pertranliens) gratia pertransit lenitatis. Et pro modulo suo ad momentum sum amantis, & eripit ipsum sibi, & rapit in diem qui est à tumultu rerum, ad quietem ad punctum idipsum ostendens ei videndum sicuti est, interim etiam, & ipsum efficit in ipsum, vt sit suo modo sicut illud est. Vbi cum didicerit quid intersit inter immundum & immundum, redditur sibi, & reminiscitur ad

mundandum cor, ad visionem, ad aptandum animum, ad similitudinem, vt si aliquãdo rursum admittatur, sit purior adhuc ad videndũ & habilior ad fruendum. Nusquam enim se melius deprehendit modus humanę imperfectionis quam in lumine vultus Dei, in spe-
M cie diuinæ visionis. Vbi in die qui est, plus & plus videns quid sibi deest, emendat in dies similitudine quicquid deliquit dissimilitudine, similitudine ei appropinquans, à quo longe factus est per dissimilitudinem. Et sic expressionẽ visionẽ expressior semper similitudo comitatur. Impossibile quippe est videri summum bonum, & non amari, necnon tantum amari quantum datum fuerit videri; quoniam amor proficiat in aliquam similitudinem amoris illius, qui Deum similem facit homini per humiliationem humanæ cõditionis, vt hominem similem Deo constituat per glorificationem diuinæ participationis. Et sic dulce est homini cohumiliari summæ maiestati, cotupauperari filio Dei, diuiti, quod & in Christo Iesu domino nostro. Hic enim est sapientia, amor cum timore, exultatio cum tremore, cum cogitatur & intelligitur Deus humiliatus vsque ad mortem (mortem autem crucis) vt hominem exaltet vsque ad similitudinem diuinitatis. Hinc enim ut fluminis impetus lætificans ciuitatem Dei, memoria abundantiæ suauitatis eius in intelligendis & cogitandis circa nos bonis eius. In quo cùm ad Deum amandum facilè hominem adducant pensata vel contemplata eius amabilia, per seipsa in affectu contemplantis elucentia, potentia eius, virtus eius, gloria, maiestas, bonitas, benignitas; hoc potissimum amantem rapit in amabilem, quod ipse in semetipso est quicquid in eo amabile est, qui est totum quod est, si tamen totum est vbi pars non est. Cui beato amore ipsius boni sic se intendit plus affectus, vt non se inde reuocet, donec totum vel vnus cum eo spiritu fuerit effectus. Quod cum in eo fuerit perfectum, iam solo mortalitatis huius velo diuiditur ac separatur à sanctis sanctorum, à summa illa beatitudine supercœlesti: qua tamen cum iã in fide & spe eius quem amat fruitur in conscientia, iam quod superest vitæ huius, tolerabili præstolatur patientia. Et hæc est desiderantis ærumnæ requies laborum, consolatio dolorum, hæc requies laborum, consolatio dolorum. Et ipsa est perfectio & vera hominis sapientia, omnes in se amplectens & continens virtutes, nõ aliunde collectas, sed naturaliter insitas sibi, ad similitudinem illam Dei quæ est ipse quicquid est, cùm sicut Deus est id quod est: sic circa bonum virtutis, habitus bonæ voluntatis in bonam mentem sic consolidatus & affectus est, vt ex ardentissima boni incommutabilis adhæsione, nullatenus videatur iam posse mutari ab eo quod est. Cùm enim fit circa hominem Dei assumptio illa domini & sancti Israël regis nostri: sapiens & pius animus per illuminantem & adiuuantem gratiam in contemplatione summi boni, speculatur etiam regulas incommutabilis veritatis, inquantum ad eas pertingere meretur intellectu animi: & exinde formar sibi modum conuersationis cuiusdam cœlestis, & formam sanctitatis. Speculatur enim summam veritatem, & quæ ex ea vera sunt: summum bonum, & quæ ex eo bona sunt: summam essentiam, & quæ ex ea sunt. Illi ve- B ritati, illi charitati, illi æternitati se conformans, in ils se ordinans: illis non superuolitans iudicando, sed suspiciens desiderando, vel inhærens amando: ista suspiciens, & eis se coaptans & conformans, non sine discretionis iudicio, non sine examine ratiocinationis, & iudicio rationis. Ex quo concipiuntur & oriuntur virtutes sanctæ, & imago Dei reformatur in homine, & vita illa Dei ordinatur, à qua homines quosdam alienatos conqueritur apostolus, & colligitur robur virtutis, & duo illa in quibus contemplatiuè perfectio constat, & actiue: de quibus, iuxta antiquos illos interpretes legitur in Iob: Ecce pietas est sapientia: abstinere vero à malo, scientia est. Sapientia enim pietas Iob. 28. d est, hoc est cultus Dei, amor quo eum videre desideramus, & videntes in speculo & in ænigmate credimus & speramus: & in hoc proficimus vt eum videamus in manifestatione. Abstinere vero a malis, scientia temporaliũ est in quibus nos sumus: in quibus in tantum abstinemus à malis, inquantum ad bona studemus. Ad hanc scientiam & ad hanc abstinentiam spectare inueniuntur primo omniũ uirtutum exercitia, deinde omnium artium vitæ huius in qua versamur disciplina. Quorum alterum, id est, studium virtutum respicere potius videtur ad superiora, quasi superioris sapientiæ præferentia virtutem, & redolentia suauitatem. Alterum quod circa corporalia fit exercitia, nisi fidei religione religetur, defluit in inferiorum uanitatem.

C In quibus, eum scientia sit res siue ratione, siue sensibus corporis comprehensa, & memoriæ commendata, si bene res perpenditur, id propriè quod apprehendimus sensibus, omnino scientiæ deputandum est.

Quod vero per semetipsam ratio in huiusmodi apprehendit: hoc iam est in quo se sibi scientia atque sapientia conterminant. Quicquid enim aliunde discitur scilicet per sensus corporis, quasi alienum, & aduentitium menti ingeritur. Quod vero sponte venit in mentem, siue ex ipsa vi rationis, siue incommutabilium legum incommutabilis veritatis naturali intelligentia, ex qua etiam impi issimi homines nonnunquam rectissime iudicare inueniuntur: hoc sic ipsi inest rationi, vt hoc ipsum ipsa ratio sit: nec tam commendatur ei per doctrinam aliquam, vt scientia sit, quam vel alio commonente, vel ipsa commemorante hoc ipsum sibi inesse, naturaliter intellectus ei sit. In quo hoc potissimum est, cum quod notum est Dei, Deo naturaliter reuelante, manifest im fit homini etiam impio. Deinde affectus virtutum naturalis, de quo licuit dicere ethnicum Poëtam: Oderunt peccare boni virtutis amore. Deinde per inquisitionem ratiocinationum quælibet discretio rationabilium. Infima vero pars est scientiæ, & deorsum ergens sensibilium animalis experientia, quæ fit per quinque sensus corporis, & concupiscentiam, & experientiam carnis, siue oculorum, siue superbiæ huius vitæ. Horatius.

Cum ratio ergo sapientiæ conformata, formatsibi conscientiam, & ordinat vitam: in D inferioribus scientiæ aptat sibi seruitutem, & sufficientiam naturæ, in ratiocinationibus, & rationabilibus ordinem vitæ, in obtentu virtutum formam conscientiæ. Sicque ab inferioribus promota, à superioribus adiuta, pergens in id quod rectum est, & iudicio rationis, & assensu voluntatis, & mentis affectu, & operis effectu, erumpere festinat in libertatem spiritus, & vnitatem: vt sicut iam sæpe dictum est, fidelis homo vnus spiritus efficiatur cum Deo.

Et ipsa est (de qua paulò ante diximus) vita Dei, quæ non tam rationis est profectus, quàm iam in sapientia perfectionis affectus. Hæc enim quia iam sapiunt sapienti, sapiens est: quia factus est vnus spiritus cum Deo, spiritualis est. Et hæc in hac vita hominis perfectio est. Iam enim qui hactenus fuit solitarius, vel solus, efficitur vnus, & solitudo ei corporis vertitur in vnitatem mentis. Et impletur in eo, quod dominus proditis. Et impleatur in eo, quod dominus proditis in clausula omnis perfectionis ornatus sepulti: in clausula omnis perfectionis ornatus dicens: Fater, volo, vt sicut ego, & tu vnum sumus, ita, & ipsi in nobis vnum sint.

Hæc enim vnitas hominis cum Deo, sed similitudo ad Deum, inquantum proquat Deo, intantum inferius suum conformat, sibi, infimum illi: vt spiritus, & anima & corpus suo modo ordinata, suis locis disposita, suis meritis æstimata suis etiam proprietatibus coguntur: vt ineffabi homo perfecte nosse seipsum, & per cognitionem sui proficiendo, ascendere ad cognoscendum Deum. Quo cum primum exurgens, & aspirare incipit proficientis affectus, in ergo tione huius similitudinis plurimum caueat, est error dissimilitudinis. f. vt spiritualibus spiritualia, & diuinis diuina comparando, aliter de eis cogitetur, quam quod res habet. Cogitans ergo animus similitudinem Dei, & sui, primo in hoc formet, & apteat cogitationem suam, vt omnino fugiat secundum corpus cogitare seipsum: Deum verò non secundum corpus sicut materiale, neque secundum spiritum sicut naturale. Quæ enim spiritualia sunt tantum diuersa sunt a corporum qualitate, & naturi, quantum ab omni locali circumscriptione remota. Quæ verò diuina sunt, tantum superemineant omnia, & corporalia, & spiritualia, quantum ab omni loci, vel temporis lege, vel mutabilitatis suspicione aliena, & suæ incommutabilitatis, & æternitatis beatitudine incommutabilis manens, & æternitas. In quibus sicut, quæ corporalia sunt discernit nisi animus per corporis sensus, sic quæ sunt rationabilia, vel spiritualia discernere non potest nisi per semetipsum. Quæ verò sunt Dei, non nisi à deo quærat vel expectet intellectum. Et quidem de nonnullis, quæ ad Deum spectant, fas est, & possibile hominem rationem habenti aliquando cogitare, & disquirere, sicut de dulcedine bonitatis eius, & de potentia virtutis, & alijs huiusmodi. Ipsum vero quod est idipsum, id quod est cogitari omnino non potest, nisi quantum ad hoc sensu illuminati amoris attingi potest.

Credendus est tamen Deus, & iaquantum spiritus sanctus adiuuerit cogitandum, quædam vita æterna viuens, & vniuersa mutabilis, mutabilia omnia immutabiliter faciens, intelligens, & creans omnem intellectum, & intelligentem, sapientia faciens omnem sapientem, veritas fixa, stans indeclinabiliter, ex qua vera sunt omnia quæ vera sunt, in qua sunt æternaliter rationes rerum omnium euentuum temporaliter. Cuiq; vita ipsa essentia est: ipsa natura. Cui vita vi tæ, magnitudo, bonitas, & virtus in seipsa existens, & subsistens, excedens omnem locum virtute naturæ illocalis, æternitate verò omne tempus quod vel ratione, vel opinione cõprehendi potest: quæ longè verius est & existentius, quàm quolibet sentiẽdi genere sentiatur. Certius tamen sensu humilis & illuminati amoris, quàm quolibet cogitatu ratio nis attingitur, & semper melius est quàm cogitatur, melius tamen cogitatur quàm dicitur. Ipsa est enim summa essentia, ex qua omne esse proficiscitur: ipsa est summa substantia, non subiecta prædicamentis vocum, sed rerum omnium subsistens causale principium, in quo esse nostrum non moritur, intellectus noster non errat, amor non offenditur, dulcissime inuenitur, vt diligentius quæratur. Hoc ergo ineffabile (cum non nisi ineffabiliter videatur) qui vult videre, cor mundet, quia nulla corporis similitudine dormiens, nulla corporea specie vigilanti, nulla ratione adæquare, nisi mundo corde humiliter amantis videri potest, vel apprehendi. Hæc est G nostra facies domum, quam nemo potest videre, & viuere mundos hæc est species cui contemplandæ suspiras omnis qui affectat diligere dominum Deum suum in toto corde suo, in tota anima sua, in omni mente sua, & in omnibus viribus suis. Ad quod etiam non desinit excitare proximum suum, si diligit eũ sicut seipsum. Ad quod cum aliquando admittitur, tu ipso lumine veritatis indubitanter videt præuenientem gratiam. Cùm inde expellitur, in ipsa sui excitate intelligit purita tem suæ non conuenire immunditiam suam. Et si amat, flere dulce habet, & non sine multa gemitu cogitat redire in cõscientiam suã. Ad quod cogitandum omnino impares sumus, sed ignoscit quem amamus, & de quo dicimus, non posse, vel dicere, vel cogitare sentimur. Et tamen vt dicamus & cogitemus, amore eius vel amore amoris eius pronuncamur & trahimur. Cogitantis ergo est in omnibus humiliare semetipsum, gloriari in semetipso dominum Deum suum. In contemplatione dei vicissere sibi. In amore creatoris subiectum esse omni humanæ creaturæ. Exhibere corpus suum hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium suum. Præ omnibus autem non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & secundum datam à Deo mensuram fidei, bona sua non ponere in ore hominum, sed celare in cella sua, & recondere in conscientiam, vt hunc quasi titulum, & in fronte conscientiæ, & in fronte H cellæ semper habeat: Secretum meum mihi, Esa. 24.c secretum meum mihi. Ro. 13.a

FINIS.

MEDITATIONES
deuotissimæ ad humanæ conditionis cognitionem: aliàs liber de Anima.

Vlti multa sciunt: & seipsos nesciũt. Alios inspiciunt, & seipsos deserũt. Deũ quærunt per ista exteriora, deserentes sua interiora, quibus interior est Deus. Idcireo ab exterioribus redeam ad interiora, & ab interioribus ad superiora ascendam: vt possim cognoscere vnde venio, aut quò vado, quid sum, vel vnde sum, & ita per cognitionem mei valeã peruenire ad cognitionem Dei. Quanto nanque in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem Dei accedo. Secundum interiorem hominem tria in mente mea inuenio, I per quæ deum recolo, conspicio, & concupisco. Sunt autem hæc tria: memoria, intelligentia, voluntas siue amor. Per memoriam reminiscor. Per intelligentiam intueor. Per uoluntatem amplector. Cum dei reminiscor, in memoria mea eum inuenio, & in ea de eo & in eo delector, secundum quod ipse mihi donare dignatur. Intelligentia intueor quid sit deus in seipso, quid in angelis, quid in sanctis, quid in hominibus, quid in creaturis. In seipso est incõprehensibilis, quia principium & finis. Principium sine principio, finis sine fine. Ex me intelligo quàm incomprehensibi lis sit deus, quoniam meipsum intelligere non possum, quem ipse feci. In angelis

Universidad de Deusto
Biblioteca

est desiderabilis, quia in eum desiderant prospicere. In sanctis est delectabilis, quia in eo assiduè fœlices lætantur. In creaturis est admirabilis, quia omnia potenter creat, sapienter gubernat, benigne dispensat. In hominibus est amabilis, quia eorum Deus est, & ipsi sunt populus eius. Ipse in eis habitat tanquam in templo suo, & ipsi sunt templum eius. Non dedignatur singulos neque vniuersos. Quisquis eius meminit, eumque intelligit ac diligit, cum illo est. Diligere eum debemus, quoniam ipse prior dilexit
1.Ioā.4.b nos: ad imaginē & similitudinem suam nos
Gen.1.d fecit, quod nulli alij creaturæ donare voluit. Ad imaginem Dei facti sumus, hoc est ad intellectum & notitiam filij, per quem intelligimus & cognoscimus patrem, & accessum habemus ad eum. Tanta cognatio est inter nos & Dei filium, quòd ipse imago Dei est, & nos ad imaginem eius facti sumus:
K quam cognationem etiam ipsa similitudo testatur, quoniam non solum ad imaginem, sed ad similitudinem eius facti sumus. Oportet itaque id quod ad imaginem est, cum imagine conuenire, & non in vacuum nomen imaginis participare. Repræsentemus ergo in nobis imaginem eius in appetitu pacis, in intuitu veritatis, & in amore charitatis. Teneamus eum in memoria, portemus in conscientia, & vbique præsentem veneremur. Mens siquidem nostra corpso eius imago est, quo eius capax est, eiusque particeps esse potest. Non propterea eius imago est, quia sui meminit mens, seque intelligit ac diligit, sed quia potest memimisse, intelligere, ac diligere à quo facta est. Quod cum facit, sapiens ipsa fit. Nihil enim tam simile est illi summæ sapientiæ, quàm mens rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam & voluntatem in illa trinitate ineffabili consistit. Consistere autem in illa non potest, nisi eius meminerit, eamque intelligat ac diligat. Meminerit itaque Dei sui ad cuius imaginem facta est, eumque intelligat, diligat, atque colat, cum quo potest semper esse beata. Beata anima apud quam Deus requiem inuenit, & in eius tabernaculo requieuit. Beata quæ dicere potest: Et qui creauit me, re-
Ec. 24.d quieuit in tabernaculo meo. Negare siquidem requiem cœli ei non poterit. Cur ergo nos desernus, & in his exterioribus Deum quærimus qui apud nos est, si nos velimus esse apud eū? Reuera nobiscum est, & in nobis,
L sed adhuc per fidem, donec videre mereamur per speciem. Nouimus, inquit apostolus, habitare Christum per fidem in cordibus nostris: quia Christus in fide, fides in mente, mens in corde, cor in pectore. Per fidem ergo recolo Deum creatorem: adoro redemptorem: expecto saluatorem: credo videre in omnibus creaturis: habere in meipso: & quod his omnibus ineffabiliter iucundius ac que beatius est, cognoscere in scipso. Patrem nanque & filium cum sancto spiritu cognoscere, vita est æterna, beatitudo perfecta, summa voluptas. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quanta claritas, quanta suauitas, & quanta iucunditas maneat nos in illa visione quando Deum facie ad faciem videbimus, qui est lux illuminatorum, requies exercitatorum, patria redeuntium, vita viuentium, corona vincentium. Ita in mente mea quandam imaginem illius summæ trinitatis inuenio, ad quam summam trinitatem recolendam ipsa reciendam & diligendam, vt eius recordet, ea delecter, & eam complectar & contempler, totum id quod viuo, debeo referre. Mens imago Dei est, in qua sunt tria, scilicet memoria, intelligentia, & voluntas. Memoria tribuimus omne quod scimus, etiam si non inde cogitemus. Intelligentiæ tribuimus omne quod verum cogitādo inuenimus, quod etiam memoriæ commendamus. Per memoriam patri similes sumus. Per intelligentiam filio. Per voluntatem spiritui sancto. Nihil M in nobis tam simile spiritui sancto est, quàm voluntas vel amor siue dilectio, quæ excellentior voluntas est. Dilectio nanque dominum domini est: ita quòd nullum hoc donum Dei est excellentius. Dilectio nanque ex Deo est, & Deus est; propriè spiritus sanctus dicitur, per quem charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per quem tota trinitas in nobis habitat.

De miseria hominis, & examinatione extremi iudicij. Cap. II.

SEcundum exteriorem hominem de parentibus illis veris, qui me ante fecerunt dimittimur quàm natum. Peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt, & de sanguine nutriuerunt. Miseri miserum in hanc lucis miseriam induxerunt. Nihil ex eis habeo, nisi miseriam & peccatum, & corruptibile hoc corpus quod gesto. Vtinam

verò festino qui morte corporis hinc exierunt. Cum eorum sepulchra respicio, non memoria in eis nisi cinerem, & vermē, fœtorem, & horrorem. Quod ego sum, ipsi fuerunt: & quod ipsi sunt, ego ero. Quid sum ego? Homo de humore liquido. Fui enim in momento conceptionis de humano semine conceptus. Deinde spuma illa coagulata modicum crescendo caro facta est. Postea ploraui, & eiulauit traditus sum huius mundi exilio, & ecce iam morior plenus miquitatibus, & abominationibus. Iamiam
A præsentabor ante districtum iudicem, de operibus meis rationem redditurus. Væ mihi misero cum venerit dies illa iudicij, & aperti fuerint libri in quibus omnes mei actus, & cogitationes domino præsentandæ recitabuntur. Tunc demisso capite præ confusione malæ conscientiæ in iudicio coram domino stabo trepidus, & anxius, vtpote commemorans scelerum cōmissa meorum. Et cum dicetur de me, ecce homo, & opera eius: reducam ante oculos omnia delicta, & pecata mea. Quadam nanque vi diuina fiet, vt cuique sua opera bona, vel mala in memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset, vel excuset scientia conscientiam: atque ita simul & singuli, & omnes iudicentur. Iudicium facient gestorum quisque suorum. Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt. Quod enim nunc confiteri erubescimus, tunc omnibus manifestabitur: & quicquid hic dissimulando palpamus, totum illic vindex flam ma combures. Ignis vbique ferox ruptis retinacula habenis. Quantoque diutius Deus nos expectat, vt emendemus, tanto districtius iudicabit, si neglexerimus. Cur ergo tantopere vitam illam desideramus, in qua quanto amplius viuimus, tanto plus peccamus? Quanto est vita longior, tanto culpa numerosior. Quotidie nanque crescunt mala & subtrahuntur bona, adsidue variatur homo per prospera, & aduersa, & ignorat quando moriatur. Sicut enim in cœlo stellæ coruscant velocites currit, & repente desinit, & sicut scintilla ignis subito extinguitur, B & in cinerem redigitur: sic cito finitam dormitat illam cernere vitam. Dum enim liberter ac iucundissime moratur homo in mundo, diuque se victurum arbitratur, ac multa in longa tempora disponit agenda: subito capitur in mortem, & ex improuiso animā auferetur à corpore, veruntamen cū magno metu magnisq; doloribus anima separatur à corpore. Veniunt enim angeli adūmere illam, vt perducant eam ante tribunal iudicis metuendi: & tunc illa memorans opera sua mala, & pessima, quæ die noctuque gessit, contremiscit, & quærit illa fugere, induciasque petere, dicens: Date mihi, vel vnius horæ spatium. Tunc quasi loquentia simul opera dicent: Tu nos egisti, opera tua sumus: non te deseremus, sed tecum semper erimus, tecum pergemus ad iudicium. Vitia quoque multis, & multiplicibus criminibus eam accusabunt, multaque falsa testimonia aduersus illam inuenient, quanquam vera ad damnationem eius satis possent sufficere. Dæmonens verò terribili vultu, & horribili aspectu eam terrebunt. Ingenti furore eam persequentur, & comprehendent, tam terribiliter quam horribiliter volentes retinere, & possidere, nisi sit qui eripiat. Tunc anima inuenies oculos clausos, & os aliosque corporis sensus per quos solebat egredi, & delectari in his exterioribus, reuertetur ad se: & videns se solam & nudam, ingenti horrore concussa, desperatione deficiet in se, & cadet sub se: & quia amore mundi, & carnis voluptate, Dei amorem dereliquerat, derelinquetur à Deo miseC ra in hora tantæ necessitatis, atque dæmonibus tradetur in inferno cruciandā. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, & hora qua nescit, rapitur à morte & segregatur à corpore, pergitque miserijs plena, & tremens, & dolens, & cum nullam excusationem habeat, quam pro peccatis suis possit obtendere, contabescit, & pertimescit ante Deum apparere. Ingenti horrore concutitur, & multiplicibus cogitationum æstibus agitatur cum vrgente solutione carnis, & subductis è medio omnibus, se & illum terminum considerat cui appropinquat, & post paululum hoc inuenit quod in perpetuum mutari non poterit. Considerat planè quam districtus veniat æternus iudex, & ante seueritatem tantæ iustitiæ, quas rationes vitæ suæ ponat. Si enim cuncta opera, quæ intelligere potuit, deuitauit: ventura tamen coram districto iudice illa magis quę in semetipsa non intelligit, pertimescit. Crescit panor cum cogitat, q viam vitæ huius nequaquam sine culpa transire potuit: nec hoc quidem quod laudabiliter vixit, sine aliquo reatu est, si remota pietate iudicetur. Quis enim considerare valeat quanta mala per momēta temporū perpetra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus, & quanta bona facere negligimus? Sicut enim peccatum est perpetratio mali, sic delictum est, desertio boni. Grauis siquidē iactura est, cùm nec bona facimus, nec bona cogitamus, sed cor nostrum per vana & inutilia finimus vagari. Nimis tamen difficile est cor tenere, & ab illicita cogitatione seruare. Nimis etiam difficile est terrenas occupationes absque peccatis ministrare. Quapropter nullus semetipsum diiudicare, & comprehendere perfectè potest: sed multis cogitationibus occupatus, sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, vt omnino quod tolerat, nesciat. Propterea vrgente exitu, subtiliori reuertetur metu, quia etsi illa quæ sciuit, nunquam se prætermisisse meminit, formidat tamen ea quæ nescit.

De dignitate animæ. Cap. III.

ANima Dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne vnde ista pateris? Propter carnem aliena peccata tibi imputantur, & tuæ iustitiæ quasi pannus menstruatæ reputantur, atque tuipsa ad, nihilum es redacta, & quasi nihilum & inane reputata. Nihil aliud est caro (cum qua ta meu est tibi societas) nisi spuma caro facta, fragili vestita decore: sed erit quando erit cadauer miserum & putridum, & cibus vermium. Nam quantumcunque excolatur, semper caro est. Si diligenter consideres quid per os & nares cæteroq; corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quàm sit onerata peccatis, irretita vitijs, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, polluta illusionibus, prona semper in malum, & in omne vitium procliuis, plenam omni confusione & ignominia inuenies. Propter carnem homo vanitati similis factus est, quia ex illa vitium concupiscentię traxit, quo captiuus tenetur & incuruatur vt diligat vanitatem, & iniquitatem operetur. Attende homo quid fuisti ante ortum, & quid es ab ortu vsque ad occasum, atq; quid eris post hanc vitam. Profectò fuit quod non eras: postea de vili materia factus, & vilissimo panno inuolutus, menstruali sanguine in vtero materno fuisti nutritus, & tunica tua fuit pellis fœtida. Sic indutus & ornatus venisti ad puna. Sic indutus & ornatus venisti ad pœnam. Sic indutus & ornatus venisti ad pœnam. Fœnec memor es quàm sit vilis origo tui. Fœtus, fauor populi, seruor iuuenilis, superbia, Subripuere tibi nolcere quid sit homo. Nihil aliud est homo, quàm sperma fœtidū, fictus stercorum, cibus vermium. Post hominem vermis, post vermem fœtor & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Cur ergo superbis homo, attendens quid fuisti vile semen, & sanguis coagulatus in vterum? Deinde miseriæ huius vitæ expositus & procato, postea vermis & cibus vermium futurus in tumulo. Quid superbis pulvis & cinis? cuius conceptus culpa, nasci miseria, vitæ poena, mori angustia? Vnde superbit homo, cuius conceptio culpa? nasci poena, labor vita? necesse mori? Cur carnem tuam pretiosis rebus impinguas & adornas, quam post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulchro: animam verò tuam non adornas bonis operibus, quæ Deo & angelis eius præsentanda est in cœlis? Quare animam tuam vilipendis, & ei carnem præponis? Dominam ancillari, & ancillam dominari, magna abusio est. Locus quidem vtè mundus ad vnius animæ pretium æstimari non potest. Non enim pro toto mundo Deus animam suam dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius ergo est animæ pretium, quæ non nisi sanguine Christi redimi potuit. Quam ergo commutationem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam? Nonne Dei filius cum esset in sinu patris, a regalibus sedibus pro ea descendit, vt eam liberaret a potestate diaboli? Quam cum vidisset peccatorum similibus irretitam, iamque dæmonibus tradendam vt merito perpetua damnaretur: fleuit super illam, quæ flere se nesciebat. Nec solum fleuit, sed eam occidi se permisit, vt precioso sanguinis sui precio eam redimeret. Aspice mortalis, pro te datur hostia talis. Agnosce homo quam nobilis est anima tua, & quàm grauis fuerint Christi vulnera, pro quibus necesse fuit Christum dominum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei filius moreretur. Noli ergo vilipendere animæ tuæ possessionem, cui à tanta macellate tantam vides exhiberi compassionem. Fudit ipse lachrymas pro te, lauat & tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, & lachrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinem suum, fundē & tu tuum quotidiana corporis afflictione. Quem si semel ponere pro Christo non potes, saltem mitiori quodam, sed horniori martyrio pone. Noli attendere quid caro velit, sed quid spiritus poscit. Tunc enim gloriosus erit cum ad Deū suū redierit: ita tamen si de corpore nullum peccatum secum tulerit, & deterserit omne sordidum. Si verò dicis, durus est hic sermo, quis possum mundum spernere, & carnem meam odio habere: die mihi vbi sunt amatores mundi, qui antè pauca tempora nobiscū erant? Nihil ex eis remansit, nisi cineres & vermes. Attende diligenter quid sunt, vel quid fuerunt. Homines fuerunt sicut tu, comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt. Hic caro eorum vermibus, & illic anima ignibus deputatur, donec rursus animæ collegio colligati, sempiternis inuoluantur incendijs, qui fuerunt in vitijs. Vna itaq; pœna implicat, quos vnus amor in crimine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas, falsæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiscentia? Vbi risus, vbi iocus, vbi lasciuia, vbi arrogantia? De tanta lætitia, quanta tristitia? Post tantillam voluptatem, quam grauis miseria? De illa exultatione ecce ululatus, magnam miseriam, in grandem ruinam, & in magna tormenta. Quicquid illis accidit, tibi accidere potest, quia homo es. Homo de humo, limus de limo. De terra es, & de terra vitis, & in terram reuerteris, quando venerit dies illa vltima, quæ sicuti venit, & forsitan hodie erit. Certum est quia morieris, sed incertum quando, aut quomodo, vel vbi. Quotidiana mors vbique te expectat: tu quoque si sapiens fueris, vbique eam expectabis. Si carnem sequeris, pueris in carne. Si in carne delectaris, cruciaberis in carne. Si curiosas vestes requiris, pro ornatu vestium subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Iustitia enim Dei aliud iudicare nō potest, nisi quod merentur opera nostra. Qui enim plus diligit mundum quàm Deum, seculum quàm cælestem, gulam quàm abstinentiā, luxuriam quàm castitatem: sequitur diabolum, & ibit cum eo in supplicium æternum. Quis putas tunc mœror erit, quis luctus, quæ tristitia cùm separabuntur impij à consortio sanctorum, & à visione Dei, & traditi in potestatem dæmonum, ibunt cum ipsis in

ignem æternum, ibique semper erunt sine fine in luctu & gemitu? Procul quippe à beata paradisi patria exulati, cruciabuntur in gehenna perpetua, nunquam lucem visuri, nunquam refrigerium adepturi, sed per millia millium annorum in inferno cruciandi, nec inde vnquam liberandi. Vbi nec qui torquet, aliquando fatigatur: nec qui torquetur, aliquādo moritur. Sic enim ignis ibi consumit, vt semper reseruet: sic tormenta aguntur, vt semper renouentur. Inxta verò qualitatem culpæ pœnam sustinebit vnusquisque gehennæ, & similis culpæ rei sui similibus iungentur cruciandi. Nihil aliud ibi audietur nisi fletus & planctus, gemitus & vlulatus, mœrores atque stridores dentium: nihilque ibi videbitur nisi vermes, & laruales facies tortorum, atque tetterrima monstra dæmonum. Vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pauor, gemitus, stupor, & timor horrens. Ah debuntq; miseri in igne æterno in æternum & vltra. In carne cruciabuntur per ignem, in spiritu per conscientię vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incomparabilis, mors animæ & corporis, sine spe veniæ & misericordiæ. Sic tamen morientur, vt semper viuant, & sic viuent, vt semper moriantur. Ita anima peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur, aut in paradiso pro bonis meritis collocatur. Nunc ergo alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impijs, aut perpetualiter lætari cum sanctis. Bonum siquidem & malum, vita & mors, ante nos sunt posita, vt ad quod voluerimus, manum extendamus. Si tormenta non terrent nos, saltem inuitent præmia.

De præmio patriæ cœlestis. Cap. IIII.

PRæmium est videre Deum, viuere cum Deo, viuere de Deo, esse cum Deo, esse in Deo, qui erit omnia in omnibus: habere Deum qui est summum bonum. In vbi est summum bonū, ibi est summa fœlicitas, summa iucunditas, vera libertas, perfecta charitas, æterna securitas, & secura æternitas: ibi est vera lætitia, plena scientia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Est ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honestas: Gaudia, lætitiæ, dulcedo, vita perennis. Gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis.

Si cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si cum Deo homo beatus erit, in cuius con-
K scientia peccatum inuentum non fuerit. Videbit Deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruetur ad iucunditatem. In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, sic cognoscendi facilitatem, & requiescendi fœlicitatem. Cuius siquidem erit illius sanctæ ciuitatis, cuius angeli ciues sunt, Deus pater, templum: filius eius splendor, spiritus sanctus charitas. O ciuitas cœlestis, mansio secura, patria fertilis & ampla, totum continens quod delectat, populus sine murmure, incolæ quieti, homines nullam indi-
Ps. 86. a gentiam habētes. Quàm gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, sicut lætantium omnium habitatio est in te. Omnes lætantur in lætitia & exultatione, omnes delectātur de Deo, cuius aspectus pulcher, facies decora, eloquiū dulce. Delectabilis est ad videndum, suauis ad habendum, dulcis ad perfruendum. Ipse per se placet, & per se sufficit ad meritum, sufficit ad præmium, nec extra illum quicquid quæritur, quia totū in illo inuenitur quicquid desideratur. Semper libet eum aspicere, semper habere, semper in illo delectari, & illo perfrui. In illo clarificatur intellectus, & affectus ad cognoscendam & dirigendam veritatem. Et hoc est totum bonum hominis, nosse scilicet & amare creatorem suum. Quæ ergo nos angit vesania, vitiorum sitire absinthium, huius mundi sequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impiæ tyrannidis ferre dominium,
I. & non magis conuolare ad sanctorum fœlicitatem, ad angelorum societatem, ad solennitatem supernæ lætitiæ, & ad iucunditatem contemplatiuæ vitæ, vt possimus intrare in potentias domini, & videre superabundantes diuitias illas bonitatis eius? Ibi vacabimus, & videbimus quàm dulcis est dominus, & quàm magna multitudo dulcedinis eius. Videbimus gloriæ decorem, sanctorum splendorem, & regiæ potestatis honorem: cognoscemus patris potentiam, filij sapientiam, spiritus sancti benignissimam clementiam: & tra habebimus notitiam illius summæ trinitatis. Nunc corpora per corpus videmus: imagines etiam corporum spiritu cernimus: tunc verò ipsam trinitatem puro mentis intuitu videbimus. O beata visio videre Deum in seipso, videre in nobis, & nos in eo fœliciter iucundicte, & iucunda fœlicitate. Quicquid desiderabimus, totum habebimus, nihil amplius desiderantes. Et quid videbimus, amabimus, ipso amante beati. Beati dulcedine amoris, & fruitione contemplationis. Hæc erit summa illius contemplationis, hæc erit summa illius felicitatis, quoniam intelligetur in suo puro esse syncera diuinitas, comprehendetur in ea incomprehensibilis trinitas. Videbitur & amabitur arcana diuinitatis, videbitur & amabitur Deus: & hæc visio & delectatio totum vas hominis implens & satians, tota erit illius beatitudinis consummatio. Vna erit omnium lingua, iubilatio indefessa, vnus affectus, amor æternus. Patebit veritas, implebitur charitas, & erit integra corporis & animæ societas, fulgebit sicut sol humanitas glorificata. Quieta erit & concors carnis & spiritus societas. Angelorum & hominum vnum erit gaudium, vnum colloquium, vnum conuiuium. Non languebit amor, non liquefiet dilectio. Præsentibus omnibus bonis, nulla erit dilationis afflictio, quoniam beatifica diuinæ maiestatis præsentia omnibus erit omnia, & erit communis omnium omnipotentia, sapientia, pax, iustitia, & intelligentia. Non erit in illa pace diuersitas linguarum, sed pacifica & concors concordia morum & affectuum. In torrente illius voluptatis nihil ultra appetet, cumulata fatietas, tanta erit fœlicitas. Ibi siquidem erit cumulus fœlicitatis, supereminens gloria, & superabundans lætitia. Sed ad hæc quis idoneus? Profectò verus pœnitens, bonus obediens, amabilis socius, fidelis seruus. Verus pœnitens semper in labore & dolore, dolet de præteritis, laborat pro futuris cauendis. Vera siquidem pœnitentia est, sine temporis intermissione de peccatis dolere. Sic plangis commissa, vt non committat plangenda. Irrisor namque est & non verus pœnitens, qui adhuc quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens esse, cessa à peccato, & noli amplius peccare, quoniam inanis est pœnitentia quam sequitur coinquinat culpa. Omnis bonus obediens dat suū velle, & suum nolle, vt possit dicere: Paratum cor meum Deus, paratū cor meum. Paratum quodcunq; præceperis facere, paratum ad nutum mutu ciciu obedire, paratum tibi vacare, proximis ministrare, meipsum custodire, & in cœlestium contēplatione recolescere. Amabilis socius omnibus est affabilis, fus, & nulli onerosus. Omnibus est officiosus, quia deuotus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundum: domini seruus,

proximi socius, mundi dominus. Superiores habet ad gaudium, æqualia ad consortium, inferiora ad seruitium: nulli est onerosus, sed inferiora redigit ad vtilitatem meditationis, & ad honorem superiorum, superiora sequens, inferiora trahēs, ab illis possessus, ista possidens: fidelis seruus est in cōtemplatione Dei, & custodia sui. Custodiæ ergo tuæ adhibe prius omnem diligētiam. Deinde intelligens te nunquā posse sufficere ad te cuncta diligendum tua industria, diuinam implora clementiam, itemq; ad contemplandam in te creatoris tui voluntatem bonam & beneplacitum atque perfectam, angelicam exoratutelam, patrocinium que omnium cum Christo regnantium super te roga, curre per singulos, supplica singulis, & simul omnibus clama & dic: Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, recipite fugitiuum vestrum, sed fraterclem, sed consanguineum in sanguine redemptoris. En pauper stat ad ostium, clamat & pulsat: aperite pulsanti, & conclacite eum vsque ad regem, vt prostratus eneam eo iudicem ei omnes miserias & omnes necessitates quas patior. Ad extremum vero prælato tuo cor tuum cum omni fiducia consigna, nullum in eo remaneat peccatum quod non pura confessione deleatur. Ipsam Christum etiam super cor tuum B sicut sigillum pone. Cum enim Christus cordis obtium custodit, & est cordis ostia ipse, vt per illū ingrediantur & egrediantur omnes familiæ cordis, consequenter adsunt millia millium angelorū ad fores exteriorū sensuum exeuntium, nec audēt alienigena spiritus reuerentiam, & angelorum custodiam.

Quomodo homo debet se examinare. Cap. V.

INtegritatis tuæ curiosus explorator, vitam tuam in quotidiana discussione examina. Attende diligenter quātum proficias, vel quantum deficias: qualis sis in moribus, & qualis in affectibus: quam similis sis deo, vel quam dissimilis, quam propè, vel quàm longè à bono. Stude cognoscere te, quia multo melior & laudabilior es si te cognoscis, quam si te neglecto cognoscerres cursum siderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, & haberes omnium cœlestium & terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi, & si non semper vel sæpe, saltem interdum. Rege tuos affectus, dirige actus, corrige gressus. In te nihil remaneat indisciplinatum, pone omnes transgressiones tuas ante oculos tuos. Statue te ante te tanquam ante alium, & sic temetipsum plange. Plora iniquitates & peccata, quibus Deum offendisti, indica ei misericordias tuas, ostende illi malitiam aduersariorū tuorum. Cumq; coram eo in lachrymis te macraueris, pre- C cor te vt memor sis mei. Ego enim ex quo cognoui te, in Christo diligo te, & illuc mentionem tui defero, vbi & illicita cogitatio supplicium, & honesta promeretur præmiū. Ad altare nanque dei cum peccator sto, sed sacerdos, tui me comitatur memoria. Tu vero mihi vicem reddes si me amaueris, & orationum tuarum participem feceris. Ibi recordatione tecum esse præsens desidero, vbi pro te & tuis familiaribus, deuotas preces coram Deo fundis. Nec mireris si dixi, præsens: quoniam si me amas, & ideo amas quia imago Dei sum, ita tibi præsens sum, vt tu ipse tibi. Quicquid enim tu es substantialiter, hoc ego sum. Imago enim Dei est, omnis anima rationalis. Proinde qui in se imaginem Dei quærit, tam proximū quàm se quærit, & qui illam in se quærendo inuenerit, in omni homine eam cognoscit. Visio enim animæ, intellectus est. Si ergo te vides, me vides, qui nihil aliud sum quàm tu. Et si Deū diligis, me imaginem Dei diligis: & ego Deū diligendo, diligo te. Et ita dum vnum quærimus, & ad vnum tendimus, semper inuicē præsentes sumus, sed in deo, in quo nos diligimus.

Quòd homo debet esse intentus psalmodiæ. Cap. VI.

CVm ad orandum siue ad psallendum ecclesiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultus exterius relinque, curamq; exteriorum penitus obliuiscere, vt soli Deo possis vacare. Fieri enim non potest vt aliquando cum Deo loquatur, qui cū toto mundo etiam tacens fabulatur. Intende ergo illi D qui intendit tibi, audi illum loquentē tibi, vt ipse exaudiat te loquentem sibi. Ita fiet si diuinis laudibus soluendis debita reuerentia & sollicitudine assistas, super singula verba diuinæ scripturę diligēter intendas. Non quod

ego

Universidad de Deusto
Biblioteca

ego ista faciam d co, sed quod facere vellem,
& non fecisse pœnitet, & non facere piget.
Tu vero cui maior gratia concessa est, votis
& deuotis precibus pias aures domini ad te
flecte, lachrymis, & suspirijs pro tuis ex-
cessibus illum clementer exora, atque canti-
cis spiritualibus in omnibus operibus suis il-
lum lauda, & glorifica. Nil enim magis su-
pernis ciuibus spectare libet, nil regi summo
psa.49.d iucundius exhibetur, sicut ipse testatur: Sa-
crificium laudis honorificabit me. O quam
fœlix esses, si spiritualibus oculis semel in-
tueri posses, quomodo præueniunt principes
psa.67.f coniuncti psallentibus in medio iuuencula-
rum tympanistriarum? Videres procul-
dubio qua cura quove tripudio intersunt can
tantibus, assistunt orantibus, adsunt medi-
tantibus, supersunt quiescentibus, prouiden
tibus atque procurantibus præsunt. Diligunt
siquidem suos conciues supernæ potestates,
& pro ijs qui hæreditatem capiunt salutis, so
licite congaudent, confortant, instruunt, pro
tegunt, prouidentque omnibus. Omnes
enim ipsi desiderant aduentum nostrum,
quoniã ipsi de nobis expectant ciuitatis suæ
ruinas restaurari. Diligenter quærunt, &
libenter audiunt bona de nobis, soliciti discur
E runt medij inter nos & deum, nostros gemi
tus fidelissime ad eum portantes, ipsiusque
gratiam deuotissime ad nos reportantes.

Non dedignabuntur esse socij nostri, qui
iam facti sunt ministri nostri. Exultare eos
fecimus, quando conuersi sumus ad pœniten
tiam. Festinemus ergo de nobis eorum læti
tiam adimplere. Væ tibi quicunque es qui
desideras redire ad vomitum, reuerti ad lu-
tum. Putasne placatos habebis eos in iudicio,
quos tanto, & tam sperato priuare vis gau-
dio? Exultauerunt quando venimus ad reli
gionem, tanquam super his quos ab ipsa in-
ferni porta cernerent, reuocari. Quid uero
tunc erit, si ab ipsa ianua paradisi viderint re
dire, & retrorsum abire eos, qui iam alterũ
pedem habebant in cœlo? Nam si corpora,
inferius, sed corda sursum.

Curramus ergo non passibus corporis, sed
affectibus, sed desiderijs, sed suspirijs: quo-
niam non solum angeli: sed angelorum crea
C tor nos expectat. Expectat nos deus pater
tanquam filios, & hæredes, vt constituat nos
super omnia bona sua. Expectat nos dei fi-
lius tanquam fratres, & cohæredes, vt fru-
ctum suæ natiuitatis, & precium sui sanguinis
deo patri offerat. Expectat nos spiritus san-
ctus: ipse siquidem et charitas, & benigni-
tas in qua ab æterno prædestinati sumus: non
dubium, quin prædestinationem suam adim-
pleri velit. Ergo quia omnis cœlestis curia
expectat nos, & desiderat, desideremus eam
quanto possumus desiderio. Cum magna
namque confusione, & rubore ad illam veniet
quisquis videre eam vehementer non deside-
rat. Quicunque vero iugi oratione, & assi-
dua cogitatione in illa conuersatur: & secu-
rus hinc egredietur, & cum magna lætitia re-
cipietur in illa. Vbicunque ergo fueris,
intra temetipsum ora. Si longe fueris ab
oratorio, noli quærere locum, quoniam tu
ipse locus es. Si fueris in lecto, aut in alio
loco, ora: & ibi est templum. Frequenter
orandum, & flexo corpore mens est erigen-
da ad deum. Sicut enim nullum est momen-
tum, quo homo non vtatur, vel fruatur dei
bonitate, & misericordia: sic nullum debet
esse momentum, quo eum præsentem non
habeat in memoria.

Sed dicis: Ego quotidie oro, & orationis
meæ nullum fructum video, sed sicut accedo
ad illam, sic & redeo: nemo mihi respondet,
nemo loquitur, nemo quippiam docet, sed
incassum laborasse videor. Sic loquitur hu-
mana stultitia, non attendens quid tibi ve-
ritas promittat dicens: Amen dico vobis: Marc.
quia quicquid orantes petitis, credite quia ac-
cipietis, & fiet vobis. Noli ergo vilipen-
dere orationem tuam, quoniam ille ad quem
oras, non vilipendit eam: sed antequam egre-
diatur de ore tuo, ipse scribi eam iubet in li-
bro suo. Et vnum è duobus indubitanter
sperare debemus, quoniam aut dabit nobis
quod petimus, aut quod nobis nouerit esse
vtilius. Cogita itaq; de Deo quicquid melius
potes, & de te quicquid deterius vales. De
illo amplius credere debes, quam cogitare
potes. Omne tempus in quo de deo non G
cogitas, hoc te computes perdidisse. Omnis
siquidem res aliena est a nobis, tempus autem
tantum nostrum est. Vaca ergo, & vbicunque
fueris tuus esto. Noli te tradere, sed commen-
dare. Quocunq; loco consistis, cogitationes
tuas iacta in deum, & aliquid salutare in ani-
mo tuo versa. Omnis siquidem locus ad me-
ditandum congruus est. Tota ergo [illegible], &
animũ colligens, libere tecum habita, & in
latitudine cordis tui deambulans, in eodem ta-
naculum grande struam Christo [illegible].
Mens namque sapientis semper est apud deum.
Illum semper ante oculos habere [illegible]
mus, per quem sumus, viuimus, & sapimus.

Ipsum namque, vt essemus habemus autho-
rem: ipsum etiam vt sapientes simus, debe-
mus habere doctorem: & ut beati simus, in-
ternæ felicitatis largitorem. Et in hoc ima-
ginem eius, hoc est illius summæ trinitatis
in nobis cognoscimus. Nam sicut ille
est, & sapiens est, & bonus est: sic & nos pro
modulo nostro, & sumus, & nos esse sci-
mus, & id esse & nosse diligimus. Vtere igi-
tur templo velut Dei templo, propter illud
quod in te est simile Deo. Honor siquidem
Deo summus est, illum venerari, & imita-
ri. Imitaris, si pius es. Templum enim san-
ctum est Deo mens pia, & altare optimum
cor eius. Veneraris, si misericors es, sicut ip-
se omnibus misericors est. Hostia siquidem
acceptabilis est Deo, facere bonum omnibus
pro Deo. Fac omnia sicut filius dei, ut dignus
sis eo qui te dignatus est filiũ uocare. In om-
nibus vero, quæ agis, deum esse præsentem
H cognosce. Caue ergo ne in eo quod male
delectat, vel visus tuus vel cogitatio tua remo
retur, nec dicas neque facias quod non licet,
etiam si libet, nec aliquo facto, uel signo deũ
offendas, qui vbique præsens cernit quic-
quid facis. Magna custodia tibi necessaria est
quoniam ante oculos iudicis agis cuncta cer
nuntur. Cum illo tamen semper es securus, si
talem te præparaueris, ut tecum adesse digne
tur. Si tecum non est per gratiam, adest per
vindictam. Sed væ tibi, si ita tecum est. Imo
væ tibi, si ita tecum non adest. Illi nanque
irascitur deus, quem peccantem nõ flagellat.
Nam quem flagellando non emendat, in fu-
turo damnat.

Mortis consideratio. Cap. VII.

CErtum est, quoniam mors vbi-
que minatur tibi, diabolus insi-
diatur vt rapiat animam tuam
quando egredietur de corpore:
tu vero noli timere, quoniam deus, qui in
te habitat (si tamen in te habitat) eripiet te
& à morte, & à dæmone. Fidelis enim so-
cius est, nec deserit sperantes in se, nisi ipse
prior deseratur. Deseritur autem, cum cor
per peccata, & inutiles cogitationes vaga men
te discurrit. Idcirco omni solicitudine, & cu
stodia illud custodire, & tenere debes, vt in
illo deus requiescere possit.

In omni namque creatura, quæ sub sole
mundi vanitatibus occupatur, nihil huma-
no corde sublimius, nihil nobilius, nihil
deo similius reperitur. Quapropter nihil I
aliud quærit à te, nisi cor tuum.

Munda ergo illud per puram confessio-
nem, & assiduam orationem, ut mundo cor-
de deum uidere possis per continuam dei cir-
cumspectionem. In omni loco esto ei sub-
iectus, & intentus, & compone mores tuos,
vt sis in te placatus: dilige omnes homines,
& omnibus te amabilem exhibe, vt sis paci-
ficus, & dei filius. Sic eris bonus monachus
sanctus, humilis, & rectus, & cum talis fue-
ris memento mei. Væ mihi qui ista dico, &
ista non facio: & si aliquando facio, non diu
persevero. Ista habeo in memoria, & non
seruo in vita. Habeo in sermonibus, &
non in moribus. Legem in corde, & in
ore tota die rumino, & contraria legi ago.
Lego de religione in ea, & plus diligo lectio-
nem quam orationem: verumtamen nil aliud
me docet diuina scriptura, nisi religionem
amare, vnitatem seruare, charitatem habe-
re. Ego autem miser & miserabilis, citius
curro ad lectionem quam ad orationem: li-
bentius volo legere, quam missas auscultare.
Expectat me aliquis volens de necessitate sua
mihi loqui, ego vero librum aliquem accipio
quem ille, vel ille uellet habere: lego in eo,
& legendo amitto fructus charitatis, pieta-
tatis affectus, compunctionis fletus, missa-
rum vtilitatem, cœlestium contemplationẽ.

Nil tamen in hac uita dulcius sentitur, ni
hil auidius sumitur, nil ita mentem ab amore
mundi separat, nil sic animam contra tenta-
tiones roborat, nil hominem ita excitat, & ad-
iuuat ad omne opus bonum, & ad omnem la
borem, quam gratia contemplationis.

Qualiter homo debeat intente orare.
Cap. VIII. K

MIserere mei deus quoniã ibi plus
pecco, ubi peccata mea emenda-
re debeo. In monasterio nanque
sæpe, dũ oro, non attẽdo quod di-
co. Oro quidẽ ore, sed mẽte foris uagãte ora-
tionis fructu priuor. Corpore sum interius,
sed corde exterius: & ideo perdo qđ dico. Pa
rũ.n. prodest sola uoce cantare sine cordis in-
tentione. Propterea magna peruersitas, imo
magna infamia est quando cũ domino maie-
statis loqui in oratione præsumimus, & insen
sati aurẽ auertimus, & ad nescioquas ineptias
conuertimus cor. Magna quoque insania, &

grauiter vindicanda, cum vilissimus puluis loquentem ad se audire dedignatur creatorē vniuersitatis. Ineffabilis vero est dignatio diuinæ bonitatis, quę quotidie conspicit nos infœlices aures auertentes, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos dicens:

Esa. 46. c Redite prævaricatores ad cor. Vacate & videte quoniam ego sum Deus: loquitur mihi Deus in psalmo, & ego illi: nec tamen cum psalmum dico, attendo cuius psalmus sit.

Psal. 45. b Idcirco magnam iniuriam Deo facio cum illum precor vt meam precem exaudiat, quā ego qui fundo non audio. Deprecor illum vt mihi intendat, ego vero nec mihi nec illi intendo: sed quod deterius est, immunda & E inutilia in corde versando, fœtorem horribilem eius aspectibus ingero.

De instabilitate cordis humani. Cap. IX.

NIhil est in me corde meo fugacius: quod quoties me deserit, & per prauas cogitationes defluit, toties Deum offendit. Cor meum cor vanum, vagum & instabile, dum suo ducitur arbitrio & diuino caret cōsilio, in seipso non potest consistere, sed omni mobili mobilius, per infinita distrahitur, & hāc atque illac per innumera discurrit. Et dum per diuersa requiem quærit, non inuenit. Sed in labore miserum, à requie vacuum manet: sibi non concordat, à se dissonat, à se resilit, voluntates alternat, consilia mutat, ædificat noua, destruit vetera, destructa reædificat, eadem iterum atque iterum alio & alio modo mutat & ordinat, quia

Iob 13. d vult & non vult: & nunquam in eodem statu permanet. Sicut enim molendinum velociter voluitur, & nihil respnit, sed quicquid imponitur molit: si autem nihil apponitur, seipsum consumit: sic cor meum semper est in motu, & nunquam requiescit: sed siue dormiam, siue vigilem, somniat & cogitat quicquid ei occurrit. Et sicut molendinum arena si imponatur exterminat, pix inquinat, palea occupat; sic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat & fatigat. Ita cor meum dum futurum non curat gaudium, nec diuinum quærit auxilium, ab amore cœlestium elongatur, & in amore terrestrium occupatur. Cumque elabitur ab illis, & inuoluitur in istis, vanitas illud recipit, curiositas deducit, cupiditas allicit, voluptas seducit, luxuria polluit, torquet inuidia, turbat iracundia, & cruciat tristitia: sicque miseris catibus subiugatur omnibus vitijs, quoniam vanum mergitur omnibus vitijs, quoniam vanum Deum (qui ei sufficere poterat) dimisit. Per multa dispergitur, & huc illucque quærit vbi requiescere possit, & nihil inuenit quod ei sufficiat, donec ad ipsum redeat. A cogitatione in cogitationem ducitur, & per vanitates occupationes, & affectiones variantur circa saltem varietate ipsarum rerum impleatur: quarum qualitate satiari non potest. Sic fabricatur cordis miseria subtracta diuina gratia. Cumque ad se reuertitur, & discutit quod cogitauit: nil reperit: quia non opus fuit, sed importuna cogitatio, qua componit multa de nihilo: sic denique decipit imaginatio, quę dæmonum format illusio. Imperat mihi Deus vt prębeam illi cor meum, & quia impedimenti Deo non sum obediens & subditus, mihi sum rebellis & contrarius. Vnde mihi subiugari non potero, donec illi fuero subiectus: nihilque seruiam volens, qui ei nolo seruire volens. Idcirco plura machinatur cor meum vno momento, quam omnes homines perficere possent vno anno. Cū Deo non sum vnitus, & ideo in meipso sum diuisus. Cum illo vero vniri non possum nisi per charitatem: nec fubilici nisi per humilitatem: nec vere humilis esse nisi per veritatem. Expedit ergo vt in veritate me discutiam, & cognoscam quām vilis, quām fragilis, & quā labilis sum. Deinde cum omnes miserias meas cognouero, necesse est vt illi subueniam per quem sum, sine quo nihil sum, & nihil facere possum. Et quia à Deo peccando recessi: nisi per veram confessionem ad illum redire non possum. Fateri ergo oportet quod fatendum est: quia nunquam eo modo aut ea intentione, qua peccaui, peccata confessus sum: nec omnium recordatus sum, aut propter vetustatem, aut propter multitudinem. Si autem confessus sum, non pure confessus sum propter turpitudinem. Confessionem etiam meam diuisi, vt diuersis sacerdotibus diuersa manifestarem: & ita veniā caruī, ad quam per partes peruenire putaui. Execranda nanque fictio est peccatum diuidere, & superficietenus radere, non ut trinsecus eradicare. Non enim vitia sic confessio nisi sit in omni veritate, & corde pura. Et vt tres sint qui testimonium perhibeant in cœlo, pater, filius, & spiritus sanctus: addamus testes faciendos cordis pœ-

Cauſtem & ori, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Sed dicis: Sufficit mihi soli Deo confiteri: quia sacerdos si-

Matth. 9. c quid non ego, sed beatus Iacobus respondet dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra. Conueniens namque valde est, vt nos qui peccando Deo contumaces fuimus, pœnitendo supplices sacerdotibus & ministris eius simus: vt homo qui ad gratiam conseruandam mediatore non eguit, iam cum reconciliare nō nisi per mediatorem hominem possit. Gemat ergo & suspiret, & anxius pro peccato timeat, & expauescat: solicitus diligat, auxiliatores & intercessores quærat, prosternat se humiliter homini, qui humiliare ait are noluit creatori. Nam & hoc B nihilominus est vt homo corde pœniteat, & ore delictum suum confiteatur, quatenus Deus qui prius adest per gratiam, cor ad pœnitentiam compungat: deinde adsit, vt confessi fortę peccator veniam tribuat. Quòd tamen articulo necessitatis, ad confessionem peruenire non possit: confidenter credere debemus, quod summus sacerdos complet in eo quod mortalis non potuit. Et iam ad quod Deum factum constat, quod homo quidem vere voluit, sed non valuit adimplere: quia confessionem non contemptus excludit, sed impediuit necessitas.

De peccato non excusando. Cap. X.

IN capitulo vbi peccata mea emendare debui: peccatis peccata addidi. Cum de illis accusatus fui, aut aliquo modo excusandi, & impatienter respondi: cum nullū peccatum à quo non sim contaminatus, aut contaminari non possim. Iustum est ergo vt omni occasione remota emēdationem præmittam, vndecunque aut à quocunque accuser: quatenus sic liberari valeam à peccato perpetrato vel perpetrando.

Quàm sit malum alios non corrigere. Cap. XI.

MVltitudinem iniquitatum meārum expauescens, aliorum transgressiones reprehendere timui, & ideo mortis auctor exiti, quia vanus quod clamando expellere potui, non expuli. Indignatus sum aduersus alios qui C me de vitijs meis reprehendebant, & quos amare debui, odiui. Illa quæ mihi nocebant vel displicebant: desiderani vt non essent. Sciebam tamen quòd in natura sui erant bona, & à bono factore facta: sed ideo mihi nocebant, quia malus eram, & male illis vtebar. Nihil enim mihi contrarium est nisi ego ipse. Mecum est quicquid mihi nocere potest, & ego ipse mihi sarcina sum. Optaui etiam vt Deus peccata mea nesciret, aut punire nollet, aut nō posset, & ita volui Deum esse insipientem, iniustum, & impotentem: quod si esset, Deus non esset. Non est su- Psl. 21. a perbia super superbiam meam propterea longe à salute mea, verba delictorum meorum. Suspecta est siquidem Deo superbia & odiosa: nec fieri potest vt cum eo in gratiam reuertatur. Diuersum vtriusque hospitium: nec in eodem cohabitant animo quibus non licuit cohabitare in cœlo. In cœlo nata est: sed velut immemor qua via inde cecidit, illuc postea redire non potuit. Cum aër pluuia vel nimio frigore aut calore turbatus fuit, contra Deum inique murmuraui. Omnia nanque ad vsum vitæ accepimus: ad vsum culpæ conuertimus. Quapropter iustum est vt qui in cunctis peccauimus: in cunctis feriamur. Sæpe ad sacrū mysterium vocem meam fregi, vt dulcius cantarem, magis delectabat in vocis modulatione, quàm in cordis compunctione. Deus vero cui nō absconditur quicquid illicitum perpetratur, non quærit vocis lenitatem, sed cordis puritatem. Nam dum cantor mulcet populum D vocibus: Deum irritat prauis motibus. Licentiam loquendi vel aliquid faciendi, sæpe nimia importunitate vel calliditate à prælatis meis extorsi: non attendens miser, quoniam ille se decipit, qui occulte vel aperte fatagit vt hoc ei patet spiritualis iniungat, quod ipse desiderat. Arcum vel cultellum vel aliquid vile multoties nimium desideraui: nec confessus sum: quia peccatum non æstimabam, propter rei vilitatem. Veruntamen non multum distat quæcunque substantia vilis vel preciosa requiratur, dum æqualiter sit corruptus affectus. Non enim cultellus in vitium est, sed cultelli appetitus: neque aurum in vitium est, sed auri cupiditas. In labore non laborani quantum debui vel potui. In silentio etiam fui ociosus, quod est maximum peccatum. In silentio nanque nemo sic debet esse ociosus, vt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt in eodem ocio vtilitatem non cogitet proximi: nec sic actuosus, vt contemplationem non requirat Dei. Parum enim proficit, qui alteri non prodest cum potest. De vitijs meis multoties me iactaui: putans esse insigne virtutis vbi erat lapsus criminis. De virtutibus etiam vitia feci. Iustitia nanque dum suum modum excedit: crudelitatis vitium gignit. Et nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit, sic sæpe vitium est quod virtus putatur. Sic remissa segnities manstue tudo creditur, & pigritiæ vitium quietis vir
E tutem imitatur. Finxi me esse quod non erã: dixi me velle quod nolebam, vel nolle quod volebam: aliud ore dicebam, & aliud corde volebam: & ita sub ouina pelle vulpinam conscientiam conseruabam. Vulpina plane conscientia est tepida conuersatio, animalis cogitatio, ficta confessio, breuis & rara compunctio, obedientia sine deuotione, oratio sine intentione, lectio sine ædificatione, sermo sine circunspectione. O quàm dura mihi sunt illa quæ loquor: quoniam me ipsum loquendo ferio. Veruntamen quia me peccatorem non nego, sed peccatum meum cognosco: erit fortasse apud Deum pium iudicem ipsa cognitio culpæ, impetratio veniæ. Dicam ergo, dicam miseriam meam si forte sua pietas moueat illum. Dicam peccatum meum, quoniam notitia peccati initium est salutis. Magnam porto coronam, & vestem rotundam, regulam seruo teiuniorum, statutis psallo horis, sed cor meum longe est à Deo meo. Exteriorem superficiem intuens, falsa mihi omnia arbitror, non sentiens ver
G nem interiorem qui interiora corrodit. Vu-
Osee 7.c de Oseas: Comederunt alieni robur meum, & ignorauit, & ideo pergens notus in ea quæ foris sunt, & amarus interiorum meorum, sicut aqua effusus sum, & ad nihilum redactus sum, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Ingratus sum ad beneficia, promus ad mala, & tardus ad bona.

Quomodo se debet vnusquisque considerare. Cap. XII.

F Si me non inspicio, nescio mei-ipsum: Si autem me inspicio, tolerare me non possum. Tanta inuenio in me quæ digna sunt reprehensione, & confessione, & quanto me subtilius & sapius discutio, tanto plures abominationes in angulis cordis mei inuenio. Ex quo nanq; peccare cœpi, numquam vnã diem sine peccato transire potui, nec adhuc peccare cesso, sed de die in diem peccatis peccatis addo, & ea quæ præ oculis habeo, insi
cio nec gemo, erubescenda video, nec erube
sco: dolenda intueor, nec doleo, quod est mortis signum & damnationis iudicium. Membrum enim quod dolorem non sentit, mortuum est, & morbus insensibilis, est incurabilis. Leuiusm & dissolutus, nec me corrigo, sed ad peccata quæ confessus sum, quotidie redeo, nec cauco foueam in qua miser ego cecidi, vti alios cadere feci aut vidi. Cumque plorare & orare deberem pro malis quæ feci, & bonis quæ neglexi, puluis dolor versum est mihi in contrarium. Nam tepui & frigui à feruore oratonis, & sine sensu frigidus remansi, & ideo flere necipsum non possum, quoniam gratia lachrymarum recessit à me.

De præsentia conscientiæ vbique. Cap. XIII.

PEccata mea celare non possum, quoniam quocunque vado conscientia mea mecum est, & non portans quicquid in ea posui, fe
ue bonum, siue malum. Seruat vinum, ser
tuet defuncto depositum quod seruandum accepit. Si male facio, adest ille, si autem bene facere videor & inde extollor, adest illa. Adest viuo, sequitur mortuum: vbique mihi gloria vel confusio est inseparabilis pro qualitate depositi. Sic sic in domo propria & à propria familia habeo accusatores, testes, iudices & tortores. Accusat me conscientia, testis est memoria, ratio iudex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamenta tormentũ. Quotquot enim fuerint oblectamenta mala, tot erunt tormenta dira in posterum. Nam inde punimur, vnde delectamur, quoniam alligatum est mihi à primeuo meum

latus, sustentare cogor: & cũ illud impinguo, hostem meum aduersum me nutrio. Si enim satis comedero, & id robustum fuerit, sanitas & fortitudo eius mihi aduersantur. Mundus vero circumcingit & obsidet me vndique, & per quinque portat, videlicet per quinq; cor
Rom.4.f poris sensus, scilicet visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum, sagittas suis me vulnerans, & mors intrat per senestras meas in animam meam. Respicit oculus, & mentis sensum auerit. Auclit auris, & intentionem cor
H dus inflectit. Odoratus cogitationem impedit. Os loquitur, & fallit. Per tactum ardor libidinis pro aliqua parua occasione excitatur, & nisi illico respuatur, subito totum cor pus occupat, vrit, & incendit. Primo carnem cogitatione modicum titillat: deinde delectatione turpi inpentem maculat, & ad extremũ per consensum prauitatis sibi mentem subiugat. Porro diabolus quẽ videre non possum, & adeo minus ab eo mihi cauere, tetendit ar
Psal.9.d cum suum, & in eo parauit sagittas suas vt vulneret me repente: narrauit vt absconde-
Ps.13.a res laqueos suos, & dixit: Quis videbit eos? Laqueum posuit in auro & argento, & in omnibus quibus abutimur, cum illis male delectamur & illaqueamur. Nec solum laqueũ posuit, sed & vincula. Vincus est amor possessionis, affectus cognationis, cupiditas hono
ris, & carnis, voluptas: quibus anima inuolutur & irretitur, ne pennis contemplationis per plateas superuæ Sion volare possit. Sagittæ diaboli sunt ira, inuidia, luxuria, & cæ
tera quibus anima vulneratur. Et quis est ille qui iacula eius ignea extinguere possit? Proh dolor, his telis superatur sæpe anima fidelis. Heu mihi quia vndique bella mihi videor vndique tela volare: vndique tentamenta, vndique pericula. Quocunque me vertam, nulla securitas est. Et quæ mulcent, & quæ tristant vel molestant, omnia timeo: I & quos pugnare contra me. Non minus suspectus est mihi iocus quàm ira: multos siquidem iocando scandalizauit. Nec minus prospera vereor q̃ aduersa; prospera nanq; humanitate sua incautum me faciunt, & decipiunt. Aduersa vero quia aliquid amaritudinis habent, velut potiones amaræ me suspectum & timidum faciunt. Magis timeo malum quod facio in abscondito, quàm quod in aperto. Malum nanque quod nemo videt, nullus reprehendit; & vbi non timetur reprehensor, securus accedit tentator, & facilius perpetratur iniquitas. Nimirum vtrobique bellum, vtrobique periculum, vtrobique timendum. Et sicut in hostili regione versantibus hac illacque circunspiciendum est, & ad omnem strepitum circumagenda ceruix. Caro suggerit mihi mollia, mundus vana, diabolus amara. Quia quotiens carnalis cogitatio mentem importune pulsat de cibo & potu, de somno, cæteriq; similibus ad carnis curam pertinentibus, caro mihi loquitur. Cum de ambitione seculi, de iactantia, de arrogantia cogitatio vana in corde versatur, de mundo est. Quando autem ad iram & iracundiam, & amaritudinem animi prouocor, diabolica suggestio est, cui non aliter quam ipsi diabolo resistendum est, nec aliter ab eo cauendum quàm ab ipsa damnatione. Dæmonum officium est suggestiones malas ingerere, nostrum est illis non consentire. Nam quotiens resistimus, diabolum superamus, angelos lætificamus, Deum honorificamus. Ipse enim nos hortatur vt pugnemus, adiuuat vt vincamus. Certantes in bello spectat, deficientes subleuat, vincentes coronat.

Caro hominis vnde sit, & quid pariat. Cap. XV. K

CAro mea de luto est, & ideo lutosas & voluptuosas cogitationes ab illa habeo, vanas & curiosas à mundo; à diabolo malas & malitiosas. Isti tres inimici me impugnant & persequuntur, nunc quidem apertè, nunc vero occulte, semper autem malitiose. Diabolus nanque plus confidit in adiutorio carnis, quoniam magis nocet domesticus hostis. Illa vero ad subuersionem meam cum illo fœdus iniit, vtpote de peccato nata, & in peccato nutrita, vitijs corrupta ab ipsa origine, sed multo amplius vitiata prava consuetudine. Hinc est quod tam acriter concupiscit aduersus spiritum, quòd assidue murmurat, & impatiens est disciplinæ, quòd illicita suggerit, nec rationi obtemperat, nec inhibetur vllo timore. Huic accedit, hanc adiuuat, hac utitur tortuosus ille serpens hostis humani generis, cui nullum aliud est desiderium, nullum negocium, nullum studium, nisi perdere animas nostras. Hic est qui iugiter malum machinatur, argute loquitur, artificiose suggerit, callide decipit. Illicitos motus insufflat, & venenatas cogitationes inflammat, mouet bella, nu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trit odia, incitat gulam, mouet libidinem, desideria carnis instigat, & peccati occasiones parat, & mille nocendi artibus corda homi-
L. num pulsare non cessat. Hinc est quod baculo nostro nos cedit, & manus nostras proprio cingulo ligat: vt caro quæ data est nobis in adiutorium, fiat nobis in ruinam & scandalum. Grauis luctа, & graue periculum est ad uersus domesticum hostem pugnare, maxime cum nos aduenæ simus, & ille ciuis. Ille suam inhabitat regionem: nos exules sumus & peregrini. Magnum quoque discrimen est aduersus diabolicæ fraudis astutiam tam crebros, imò continuos sustinere conflictus: quem astutum fecit eâ natura subtilis, quàm longa exercitatio malitiæ huius.

Deprecatio pro seipso. Cap. XVI.

Ps. 58. a ERipe me de inimicis meis Deus meus, & ab is qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me. Ego vero qui vsq; ad hunc diem contra me vixi: iamiam per tuam gratiam mihi viuere incipiam. Sic enim in hoc mundo viuere debemus, vt cum corpus cœperit à vermibus deuorari in sepulchro: anima lætetur cum sanctis in cœlo. Illuc spiritus dirigendus est, quo est iturus. Illuc festinare debemus, ubi semper viuimus, & vbi mori ampliùs non timeamus. Si sic amamus istam labilem & caducam vitam, vbi cum tanto labore viuimus, vbi comedendo, bibendo, dormiendo vix carnis necessitatibus satisfacimus: multo magis amare debemus vitam æternam: vbi nullum laborem sustinebimus, vbi summa semper iucunditas, sum-
M ma felicitas, fœlix libertas, & fœlix beatitudo: vbi similes erunt homines angelis dei, & fulgebunt iusti sicut sol, in regno patris eorum. Qualis putas tunc erit splendor
Mat. 13. f animarum, quando solis splendorem habebit lux corporum? Nulla erit ibi tristitia, nulla angustia, nullus dolor, nullus timor, nullus ibi labor, nulla mors, sed perpetua sanitas semper ibi perseuerat.

Nõ suggerit ibi malitia, nec carnis miseria: nulla est ibi ægritudo: nulla omnino necessitas: non est ibi fames, non sitis, non frigus, non æstus, non lassitudo ieiunij: nec vlla tentatio inimici nec peccandi voluntas: nec delinqui facultas, sed totum lætitia, totum exultatio, possidet: homines quoque angelis sociati, sine vlla carnis infirmitate in perpetuũ ma-

nebunt. Ibi erit iucunditas infinita: beatitudo sempiterna: in qua qui semel susceptus, semper tenetur. Ibi est requies à laboribus, pax ab hostibus, amœnitas de nouitate: securitas de æternitate, suauitas atque dulcedo de Dei visione. Et quis non illic habitare vehementer desideret & propter pacem, & propter amœnitatem, & propter æternitatem, & propter dei visionem? Nullus est ibi peregrinus, sed quicunq; illuc venire merebuntur, fiunt in propria patria manebunt semper læti: & semper satiati de visione dei. Et quanto plus aliquis hic deo obediens fuerit, tanto amplius rem ab eo mercedem ibi recipiet: quantoq; amplius deum amabit, tanto propius videbit quem cernere cupit.

De breui vita hominis. Cap. XVI. A

DIes hominis sicut vmbra super terram, & nulla est mora eius: proprie nihil est, cum fluxe vadetur. Cur ergo thesaurizat terra homo, cum sine dilatione transeat & illud quod colligitur, & ipse qui colligit? homo quem fructum expectat in mundo? ius fructus ruina est, cuius finis mors est? Vtnam saperes & intelligeres: ac nouissima prodenter prouideres. Scio quendam qui per annos plurimos tecũ familiariter vixerat, mensam tuam sedit: cibum de manu tua sumpsit, in sinu tuo dormiuit: cum volui tecum collocutum habuit: hic iure hæreditario seruus tuus est. Sed quia ab ineunte ætate delicate nutristi eum, & virgæ pepercisti: contumax effectus est: leuauit calcaneum suum super caput tuum, & te in seruitutem redegit, & tui crudeliter dominatur. Sed fortasse dicis: quis est hic? Verus homo tuus: qui cohabitat spiritum tuum: qui pro nihilo habet terram desiderabilem: qui sola quæ carnis sunt sapit. Homo iste à natiuitate cæcus est, sed lucidus & mutus: inueteratus dierum malorum, rebellis virtuti & veritati: inimicus crucis Christi: deridet innocentem, & simplicitate tumentem: ambulat in magnis & in mirabilibus supra se: arrogantia eius est plusquam fortitudo eius, nullum reueretur, dicit in insipientia sua, non est deus: stabescit bonis, & malis pascitur alienis: immundis cogitationibus pascitur: non fatigabitur in illis transferendis vsque ad finem: dispergit & dissipat prodigus sicut prodigus: cupit & rapit aliena, suas auarus: turpitudinem & ignominiam congregat filij, simulans, & callidus prouocat iram Dei. Homo iste totus in peccatis natus est, & sic nutritus, amicus iniquitatis, filius mortis, via ire in contumeliam, aptus ad interitũ.
H. 13. e Qui cum talis sit, enarrat iustitias dei, & assumit testamentum eius per os suum. Odit discipliam, proiicit dominum suum post dorsum suum. Cum videt furem, currit cum eo, & cum adulteris portionem suam ponit. Aduersus filium matris suæ ponit scandalum, super terram etiam thesaurizat iram in die iræ: vt ab te hæreditatem tuam tollere, & desuper terram auferre, & tu tantam iniuriam non vindicas sed dissimulas, nec ei verbum eorum loqueris, nec vultum iratum ostendis, sed blandienti tibi arrides. Ludis cum illusore: nescis quia Hismael est qui tecum ludit: Ludus iste non est pueritiæ nec simplicitatis vel innocentiæ, sed illusio est animæ, sed persecutio, sed mors. Iam te in foueã quam fecit, præcipitauit: iam effœminatus es, tam iugo miserrimæ seruituris pressus, sub pedibus eius misere & viliter cõculcaris. O misere & miserabilis homo, quis te liberabit de vinculo improperij huius? Exurgat Deus, & cadat armatus iste: cadat & contereatur inimicus homo, contemptor dei, cultor sui, amator mundi, seruus diaboli. Quid C ibi videtur? Si recte sentis, mecum dices; Reus est mortis, crucifigatur. Noli ergo dissimulare, noli differre, noli parcere, sed festinanter, audacter, instanter crucifige hominẽ illum, sed crucẽ Christi, in qua est salus & uita, ad quem si ex corde clamaueris, crucifixus tuus audiet te benigne respondens; Hodie mecum eris in paradiso. O Christi pietas, ô inopinata salus miseri. Tam gratuita est & probata dilectio Dei, tam stupenda dulcedo, tam inopinata dignatio, tam inuestigabilis mansuetudo, vt qui ad eum clamauerit, exaudiat illum, quoniam misericors est.
O quanta est misericordia Dei, quàm ineffabilis mutatio dexteræ excelsi. Heri eras in tenebris, hodie in splendore lucis. Heri in ore leonis, hodie in manu mediatoris. Heri in porta inferni, hodie in delicijs paradisi. Sed quid prosunt hæ literæ admonitionis, nisi deleas de libro conscientiæ tuæ literas mortis? Quid prosunt hæc scripta, lecta, & intellecta, nisi temetipsum legas & intelligas? Da ergo operam internæ lectioni, vt legas, inspicias, & cognoscas teipsum, legas vt diligas deum, vt pugnes & vincas mundum & omnem inimicum, quatenus labor conuertatur in requiem, luctus in gaudium, & post tenebras huius vitæ videas ortum surgentis auroræ, videas etiam meridianum solem iustitiæ, in quo sponsum cum sponsa prospicies, vnum eundemq; dominum gloriæ, qui viuit & regnat per infinita secula.

DE INTERIORI DOMO, D ideſt conſcientia ædificanda, tractatus vtilis.

DOmus hæc in qua habitamus, ex omni parte fut ruinã nobis minatur. Idcirco quia in breui est cæsura, alia nobis est ædificanda. Redeamus ergo ad nos, & discutiamus conscientiam nostram. Nam sicut corpus nostrum tabernaculũ dicitur, in quo militamus: sic conscientia nostra domus vocatur, in qua post militiam requiescimus: & ille recte militat, qui per militiam quam exercet in corpore, domum ædificat conscien- Pro. 24.
tiæ. Diligenter exerce aprum tuũ, ait sapiens, vt postea ædifices domum tuam. Ager iste corpus nostrum est, cuius sensibus & moribus sic recte vtimur, animique imperio eos subijcientes in vsum virtutis inflectimus, dũ corpus animo indesinenter, & animus Deo ex toto subijcitur. His nimirum modis interior conscientia ædificatur: quam utiq; bonam faciunt præteritorũ malorum cõdigna satisfactio, & instantium malorum cauta prouidaq; declinatio. Condigna satisfactio est mala facta corrigere, & correcta non reiterare. Conscientia vero perpetua est, quæ nunquam finitur, sicut nec anima. Quæ cum sit E
immortalis, sicut non potest esse non anima, sic nunquam potest esse sine conscientia. Conscientia namque est inseparabilis gloria, vel confusio vniuscuiusque pro qualitate depositi.

Conscientiam prius esse mundandam quàm ædificandam. Cap. I.

HAec ergo conscientia in qua anima perpetuo mansura est, ædificanda est, sed prius mundanda. Et quis eam mundabit? Profecto, Deus & homo. Homo per cogitationes & affectiones, deus vero per misericordiã &

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratiam. Cogitationes, & affectiones necessariæ sunt in conscientiæ mundatione, cogitationes in inuestigatione veritatis: affectiones in exercitatione virtutis. Porro misericordia modo delet peccatum: modo virtutem resistendi peccato, nunc subtrahit peccandi occasionem, nunc immittit amaritudinem: plerunque sanat affectionem. Gratia adiuuat ad bonum: defendit contra malum, erudit ad utrunque discernendum. Homo igitur per veritatē stimulatus, peccata sua confitetur: Deus autem per misericordiam flexus confitenti miseretur. Omnis nanque spes veniæ, & misericordiæ in confessione est, nec potest quis iustificari à peccato, nisi prius fuerit confessus peccatum. Ex eo enim unusquisque iustus esse incipit, ex quo sui accusator extiterit.

F De misericordia, & veritate: & de osculo pacis: & osculo iustitiæ.
Capitulum II.

EOelix conscientia, in qua misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculatę sunt. Veritas confitentis, & misericordia miserentis, obuiarunt sibi: quoniam non potest illi misericordia deesse, qui se cognoscit in veritate. Osculum iustitiæ est inimicos diligere, parentes & propria quæque propter Deum relinquere, illatam iniuriam patienter ferre, oblatam gloriam vbique declinare. Osculum pacis est odientes inuitare ad pacem, discordantes ad concordiam reuocare, aduersarios pacifice sustinere, errantes pie, & benigne docere, mœrentes clementer mulcere, & cum omnibus pacem habere.

psa.84.b

De statu animæ in Christo confirmatæ.
Capitulum III.

BEata illa anima, quę in pace Christi fundata est, & in dei amore solidata, quæ cum exterius bella patitur, pax interius non turbatur. In qua quæcunque molestiæ foris perstrepant, vsque ad silentium internæ quietis non irrumpunt, quoniam gustu internæ dulcedinis tacta intus est per desiderium collecta, nec iam foris enormiter in carne voluptates dissoluitur, quia totum intus possidet in quo delectatur, atque ipsa in semetipsa pacificata, dum nihil est, quod foris appetit, tota per amorem intus requieseit, & cum tota ad interum gaudium colligitur, ad imaginem Dei reformatur, quam in se venerator. Talem animam frequenter visitant angeli atque archangeli, & honorificant: vtpote Dei templum, & spiritus sancti habitaculum. Esto igitur templum Dei, & Deus excelsus habitabit in te. Anima enim Deum habens in se, templum Dei est, in quo diuina mysteria celebrantur.

Dedignatur Deus visitare eam animam quæ non studet in se consistere.
Cap. IIII.

POrro anima, quæ non studet in se consistere, nec in amore Dei desiderium figere, per oculos, & aures aliorū; corporis sensus foras egreditur: atque in his exterioribus dissipatur. Sed cū inuenerit portas istas clausas, tunc rediens ad se, & videns se nudam, & deformem latam, inæstimabili cōfusione, & horrore contristatur. Et quia mundi consolationem quærere non potuit, illam quæ à Deo intus in conscientia datur, non habebit. Et non solum eam desiderabit Deus visitare, sed nec ipsa quidem sibi conscia, seipsam poterit tolerare. Quod in se non poterit habere, quomodo in alium diuliquit cū quo habitare, & requiescere debeat? Cogita ergo in societate aliorum nunc positus, quia non poteris semper manere cum talis. Et interim elige tibi socium illum, qui cum subtracta tibi fuerint huius omnia, tamen dem seruabit, qui dilectoribus suis fidus est uat, nec recedit in tempore angustiæ. Deus tuus ille est quem eligere debes.

H

Quòd anima volens Deum habitare in se, debet ab illicitis cogitationibus mundare conscientiam, & solum Deum desiderare.
Cap. V.

OMnes igitur cordis distractiones, & mētis fluctuationes in vnum collige, & in solo Deo totum desiderium tuū fige, & ibi fac cor tuū vbi est thesaurus tuus desideratus multumq; amabilis. Ipse enim frequenter visitat & libenter inhabitat trāquillitatem cordis, & ocium quietæ mentis, quoniam pax est, & in pace factus est locus eius. Propterea talem præpara, vt tecum adsit Deus: sic in

te in corde: semper tecum eat: tecum redeat: nec recedat à te. Nunquam ille te dimittet: nisi prior illū dimiseris. Vbicunq; fueris, nunquam solus esse poteris, si Deus tecum erit.

Conscientia mundata aduentum Christi expectare debemus.
Cap. VI.

MVnda igitur conscientiam tuam, & semper paratus esto, vt quacunque hora venerit dominus, & tecum habitare voluerit: paratum sibi in te inueniat mansionem. Ipse enim dixit: Facite mihi sanctuarium, & habitabo in medio uestri. Studeamus ergo templum Deo ædificare in nobis: primo qui dem vt in singulis nobis, vt in omnibus simul habitet: quia nec singulos dedignabitur, nec vniuersos. Primo igitur studeat vnusquisq; ne dissideat ipse à semetipso: quoniam omne regnum in seipsum diuisum desolabitur: & domus supra domū cadet: nec intrabit Christus vbi parietes inclinati fuerint, & macerię dejecte. Vult habere anima corporis sui domum integram, & exire eam necesse est, si fuerint à se inuicem membra dispersa. Videat igitur & ipsa si desiderat Christum per fidem inhabitare in corde suo, ideſt in seipsa: videat & solicite caueat ne à se inuicē membra eius dissideant. Ideſt ratio, voluntas & memoria. Dignum habitaculum parat Deo, cuius nec est ratio decepta: nec voluntas peruersa: nec memoria inquinata. Foelix illa anima est, quæ domum cordis sui sic de peccatorum sordibus studet emundare, & sanctis ac iustis operibus adimplere, vt in ea non solum angelos, verumetiam dominum angelorum habitare delectet. Mundata domo, cunctisq; malis ab ea exclusis, omnibus bonis impleatur, ne sit nobis necessarium aliquid foris quærere, quia omnia forinseca reliquimus.

Luc.11.b

De septem columnis erigendis ad ædificandum domum conscientiæ.
Cap. VII.

SApientia ergo ædificet sibi domum, erigat columnas septem: quibus tota fabrica inniratur. Domus est cōscientia, columnæ sunt bona voluntas, memoria, scilicet memorem esse beneficiorum Dei, cor mundum, animus liber, spiritus rectus, mens deuota, ratio illuminata.

Erectio primæ columnæ, quæ est bona voluntas. Capitul. VIII.

PRima igitur columna prior erigatur. Nam inter omnia Dei dona, quæ ad salutem hominis spectare videntur, primum & principale bonum, bona voluntas esse cognoscitur, per quam imago similitudinis Dei in nobis reparatur. Primum est, quia à bona voluntate bonum omne inchoatur. Principale est, quoniam bona voluntate nihil hominibus vtilius datur. Quicquid homo facit, bonum esse non potest, nisi ex bona voluntate procedat. Sine bona voluntate omnino saluari quispiam non potest, cum bona voluntate nemo perire potest. Voluntas bona nec dari potest inuito, nec auferri nisi volenti. Voluntas hominis est, potestas Dei. Voluntas hominis est, quia velle in voluntate hominis est, & ideo totum meritum in voluntate est. Quantum vis, tantum mereris. Quantum crescit voluntas tua bona, tantum crescit meritum tuum. Fac igitur magnam bonam voluntatem tuam, si uis habere magnum meritum. Ita Deus ut pijssimus & misericordissimus pater in eo redemptionem nostram posuit, in quo nullus nisi velit potest egere. Amare nanque homines æqualiter possunt & diuites & pauperes, etiam si pecuniam æqualiter dare non possunt. Voluntas tamen bona non est, si non operatur quod potest.

De secunda columna, quæ est memoria beneficiorum Dei.
Cap. IX. I

REcordemur ergo misericordiarū Dei, vt sic accendamur in eius amorem. Reuocemus ad memoriam bona quæ tribuit nobis, quomodo in periculis sæpe constitutos clementer nos eripuit, nec vnquam peccatis nostris quominus miseretur vinci potuit, oblitos sui de se admonuit, auersos à se reuocauit, venientes ad se benigne suscepit, pœnitentibus indulsit, perseuerantes custodiuit, stantes tenuit, lapsos erexit, malas delectationes in amaritudinem conuertit, & rursus salubriter amaricatis consolationes suas tribuit. Postremo tribulatione purgatis, quietem & pacem perfectam restituit, qui nec peccantibus vnquam defuit vt corrigeret, nec iustis vt euisceret. Recogitemus quanta bona Deus fecit nobis non rogantibus neque desiderantibus, immo re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cusantibus, & quàm multa peccata dimisit nobis, & à quantis periculis liberauit nos liberator Deus. Quàm magna dignatio pietatis fuit, quod ingratos & in multis contrarios, à tam multis peccatis custodiuit nos Dei gratia, in quæ potuimus cadere, sicut in alia multa cecidimus. Idcirco sicut nullum est momentum, in quo non vtamur vel fruamur Dei pietate & misericordia: sic nullum debet esse momentum, in quo eum præsentem non habeamus in memoria.

M De tertia columna quæ est cor mundum.
Cap. X.

SEquitur vt eum, à quo tanta beneficia accepimus, toto corde diligamus: hoc est tota cogitatione: tota affectione: sine defectione. Sit cor rectum, vt ei per omnia placeat deus. Sit rectum rectitudine intentionis: exclusione peruersæ cogitationis: assiduitate contemplationis. Sit paratum sequi voluntatem Dei, in quancunque partem inclinari eam cognouerit. Sit sursum ad sola cœlestia & diuina contemplanda & desideranda. Sit purum, vt nihil morari intra se patiatur mali: nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputet, aut in conscientia sua, aut in aliena. Sit dulce dulci responsione: suaui admonitione: benigna reprehensione, moderata correctione. Sit mundū, vt totius immunditiæ spurcitias respuens, cogitationum sicut actionum peccata deploret: defleat pro sua miseria & aliena. Lugeat non solum sua delicta, sed etiam aliena: compungatur pro malis quæ commisit, & bonis quæ neglexit.

De animo libero, quarta columna.
Cap. XI.

ANimus vero sit liber à mundi solicitudinibus: à carnis voluptatibus: à prauis cogitationibus: vt possit cum voluerit aut sibi intendere: aut vtilitati fratrum ministrare: aut in contemplatione cœlestium requiescere. Sit firmus, vt nulla repentina perturbatione concutiatur: non capiatur illecebris: non
A frangatur molestijs: nulla ira, nulla impatientia pacem quietemq; animi turbare possit: quoniam Christus pax est, & in pace requiescit pacis amator, & in perturbato animo habitare non potest. Sit consummatus in Dei dilectione, hoc enim est diligere Deum, illi occupare animum, concipere feruentē visionis eius affectum, habere peccati odium, mundi contemptum, diligere proximum, quem ipse censuit diligendum.

De recto spiritu, columna quinta.
Cap. XII.

SPiritus autem sit rectus: ab omnibus terrenis & præsentibus prorsus auersus. Et ideo inseparabiliter iunctus & vnitus, pia deuotione ascendat & visitet supernas sedes, & multas quæ in domo patris sunt mansiones: humiliter se prosternens ante thronum Dei & agni. Currat per plateas supernæ Sion: audiat illud melos angelorum: & cum reuerentia supplicet cunctis ordinibus beatorum spirituum, singulis per se, & simul omnibus se commendans. Tantam vero gratiam non meretur accipere animus, qui in sui cognitione diu exercitatus & plene eruditus non est: frustra enim cordis oculum erigit ad videndum Deum: qui nondum idoneus est ad videndum seipsum. Prius enim necesse est, vt cognoscas imbecillia spiritus tui, quàm possis esse idoneus ad cognoscenda inuisibilia Dei. Et si non potes cognoscere te: non præsumas apprehendere ea quæ sunt supra te.

Rationalis animus speculum est ad videndum Deum. Cap. XIII.

PRæcipuum & principale speculū ad videndum Deum: est animus rationalis inueniens seipsum. Si enim inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: vbi quæso, quàm in eius imagine cognitionis eius vestigia expressius impressa reperiuntur? Tergat ergo speculum suum: mundet spiritum suum quisquis sitit videre Deum suum. Beati mundo corde, quoniā ipsi Deū videbunt.

Hoc speculum verus pœnitens non cessat quotidie inspicere, tergere, tenere, & custodire. Inspicere, si aliquid in eo reperiat quod Deo displiceat. Tergere, non solum peccata actionum, verumetiam cogitationū, vt nihil in eo remaneat quod Deum offendat. Tenere, ne deorsum corruens, terræ per amorem inhæreat, & ne inanium cogitationum pulueri sordescat. Custodire, vt ille cuius tabernaculū est cum hominibus, cuius delicię sunt esse cum filijs hominū, qui ad ostiū stat & pulsat, quacunque hora intrare voluerit, receptaculum mundum inueniat. Deus enim qui munditiæ amator est, cor pollutum habitare non potest.

De illuminatione animi.
Cap. XIIII.

EXterso igitur speculo, & diu diligēter inspecto: incipit ei quædam diuini luminis claritas interlucere, & immensus quidam
C infolitæ visionis radius oculis cordis apparere. Ex huius luminis visione animus inflammatus, incipit munda cordis acie superna & interna conspicere: Deum diligere: Deo inhærere: cuncta quæ adsunt, tanquam nō sint considerat: cunctis suis affectionibus renunciat: & totus soli incumbit amori, sciens solum illum esse beatum, qui Deum amat. Porrò ad tantam gratiam nunquam pertingit mens per propriam industriam, Dei donum est hoc, non hominis meritum. Sed absque dubio talem ac tantam gratiam ille accipit, qui deserit curam seculi, & agit curam sui: qui studet se frequenter cognoscere, & diligenter agnoscere, quid ipse est. Redi ergo ad cor tuum, & diligenter discute teipsum. Cōsidera vnde venis, quo tendis, quomodo viuis, quid agis, quid amittis, quantum quotidie proficis, vel quantum deficis: quibus cogitationibus magis incursaris, quibus affectionibus frequentius tangeris, vel quibus insidijs ab maligno spiritu acrius impugnaris. Cum totam interioris exterioris hominis statum & habitum, inquantū possibile est, plene cognoueris, & non solum qualis sis, verumetiam qualis esse debueras: de cognitione tui poteris subleuari ad contēplationem Dei. Quantum namque quotidie in cognitionem proficis, tantum ad altiora semper tendis. Sed iam forsitan ascendisti, nec hoc sufficiat tibi, disce ibi habitare, & mansionem facere: & qualicunque mentis
D vagatione inde abstractus fueris, illuc semper redire festina. Absque dubio per multū vsum quandoque tibi verteretur in oblectamēto: interdum vt absq; vlla laboris difficultate posses ibi assiduus esse: quinimmo præsentia tibi potius sit alibi quàm ibi moram aliquam facere.

Repellendę sunt vanæ cogitationes à corde.
Cap. XV.

SI ergo persenseris desideria tua circa exteriores delectationes affici, & cogitationes tuas iugiter in eis occupari, cum magna solicitudine compelle eas: nec permittas ad cor tuum intrare, sed redi ad cor tuum, & ibi intrare & habitare omnimodo stude.

De deuota mente, columna sexta.
Cap. XVI.

MEns enim quæ se ad sui considerationem non subleuat, sed adhuc per varia desideria spargitur, & varijs cogitationibus huc illucque distenditur, non potest seipsam in vnum colligere: quia nondum nouit ad seipsam intrare, sed adhuc in imo est, cogitatione & conuersatione. Ideoq; non potest ad ea quę supra ipsam sunt, penna contemplationis euolare. Discat ergo dispersiones cordis congregare, assuescat in internis suis immorari, studeat euagationes mentis restringere, & exteriora omnia obliuisci. Discat sola bona interiora amare, & illa frequentius cogitare, qui ad cœlestium cōtemplationem E anhelat, qui in diuinorum notitiam suspirat. Cumque se diligenter attenderit, & diutius quæsierit: cum tandē inuenerit qualis sit: restat vt reuelatione diuina cognoscat qualis esse debeat, quale mētis ædificiū deo præparare, & quibus obsequijs eū placare oporteat.

Post cogitationes vanas depulsas cor eleuatur supra se. Cap. XVII.

QVi ita euagationes mentis in vnū colligit, & omnes cordis motus in vno æternitatis desiderio figit: profecta iam ad cor suum rediit, & iam ibi libēter moratur, ac mirabiliter delectatur. Et cum seipsum præ gaudio iam capere non possit, supra seipsum ducitur, & per excessum mentis ad summa eleuatur: atq; ita per seipsum supra semetipsum, per cognitionē sui ad cognitionē Dei ascendit, vt discat solum Deum amare, & ipsum indesinenter cogitare, & in eo delectabiliter requiescere. Cum sic amor Christi totū absorbuerit affectū hominis, vt negligens & immemor sui, non nisi Iesum Christū, & ea quę sunt Iesu

Universidad de Deusto Biblioteca

Christi sentiat: tunc demum (vt arbitror) perfecta est in eo charitas. Huic itaque qui sic affectus est, non est onerosa paupertas: iste non sentit iniurias, ridet opprobria, contēnit damna, mortem lucrum reputat, imo nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam trāsire se sciat. Quem si amor dei intrinsecus li-
F gatum tenet nec ad modicum quidem exire exterius valet, sed interius in eius desiderio flagrat, tanto amplius, quanto familiarius, & eo vehementius, quo frequentius.

De raptu cordis, & quid in eo raptu videatur. Cap. XVIII.

QVi sic in amore dei iugiter delectatur, frequenter mentis excessus patitur ab omnibus præsentibus, & terrenis raptus, corā deo præsentatur, & dum pulchritudinē eius considerat, magnitudine pulchritudinis eius attonitus, totus in eius admiratione suspenditur. Miratur regis gloriam, regni magnificentiam supernæ ciuitatis nobilitatem, & ciuium fœlicitatem: contemplatur etiam gloriæ decorem: Dei bonitatem: internæ suauitatis dulcedinē, & æternæ quietis tranquillitatem. Meditatur patris potentiam, filij sapientiam, spiritus sancti benignitatem, & angelicæ naturæ beatitudinem: delectatur de deo in deum, dum eius pietatem miratur, & decorem contemplatur. O quam iucundum sentitur, si non esset tam modicum raptum. Rapitur dum sola cœlestia contemplatur, & contemplando iucundatur. Sed cum ibi stare diutius conatur, subito labitur, & rediens ad se, nulli potest intimare quod vidit supra se: sed agnitione suauitatis illectus, gustatæ dulcedinis suauitatem, & illam cœlestem infusionem lætitiæ spiritualis intra semetipsum miratur. Reuoluit etiam in corde suo tacita mente incorporeæ lucis claritatem, & intimæ satietatis saporem, & illud
G internæ quietis secretum, & summæ tranquillitatis arcanum. In huius contemplatione cōtemplationisque dulcedine mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur. Volet ergo, & non deficiat. Volet donec ante regem perueniat: ibique ploret, & suspiret: mactetque se in lachrymis: deprecetur veniam: postulet gratiam, nec inde recedat quousque deum quem nimium offenderat, placatum sentiat, & ab eo consolationem recipiat.

Illuminata ratio, columna septima Cap. XIX.

DEniq; ratio per mentis excessum in contēplationem sublimiū sublcuata, & in diuinæ contemplationis arcanum rapta, atque divini illuminata ad cognitionem veritatis, & veri luminis, inflammata ad desiderium bonitatis oēs illicitas voluptates, affectiones, & vagas memoriæ cogitationes, cordis dispersiones, animi fluctuationes, spiritus euagationes, & mentis distractiones in vnum colligit, atque in illo fœlicitatis fonte totum suum desiderium figit. Locum superiorem ratio semper obtineat: nullusque motus aduersus eam insurgat, sicut & in rebellis, sed omnia ei obtemperent, sicut & ipsa obtemperat Deo. Si vero aliquem motum ad id quod non debet, vel quomodo non debet, moueri senserit, non consentiat, sed illico resistat. Non solus consensus reos nos facit, etiam si aliquid impediat ne opera subsequantur. Tunc enim anima mori sicut scriptum est, dicitur, cum ipsa ratio ad peccatum per consensum curuatur. Anima enim quæ peccauerit, ipsa morietur. Resistat ergo ne moriatur, pugnet vt coronetur. Molesta est lucta, sed fructuosa: quia si habet pœnam, habebit & coronam. Non nocet sensus, vbi non est consensus, immo quod resistentem fatigat, vincentem coronat.

Quomodo ędificatur bona conscientia. Cap. XX.

SIc nimirum, sic ædificatur bona cōscientia. Bona conscientia est, quæ peccata præterita punit, & punienda committere refugit: quæ si peccatum sentiat, peccato non consentit, quam si cogitatio inquinat, ratio lauat. Recta conscientia est, cui suum peccatum displicet, & alienum non consentit: nec propter hoc peccatorē dimittit, nec eius peccatum dissimulat, & cum corripit non insultat. Tranquilla est quia omnibus est dulcis, & nulli grauis: vtens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad beneuolentiam, & quibus potest ad beneficentiam. Talibus enim domus animæ ædificatur. Quòd si forte (vt fieri solet) fur aduenit: qui non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat, si, inquam, fur venerit, id est, vel cordis elatio intrinsecus oriens, vel appetitus humanæ laudis extrinsecus adueniens, seu aliqua qualibet pestis, quæ domum istam machinetur perfodere: tunc rationis ita quasi canis thesaurum custodiens, ringlet, latret, mordeat & iuguleet: irruens in hostes, nemini parcat: nullum intrare permittat: sed clamitet, & excitet intus habitantes ad arma capessenda. Vndecunque vitium, siue clam siue palam nocere tentauerit: procul illud arceat, vt sit secura conscientia. Secura est quando accusationem non patitur vel pro tempore boni, vel pro præsumptione mali. Munda est, & bene sibi conscia, cum nec de præterito iuste accusatur, nec de præsenti iniuste delectatur. Pura est cui deus nec sua peccata imputat, quia non fecit, nec aliena, quia non approbauit: nec negligentiam, quia non tacuit, nec superbiam, quia in humilitate permansit.

Citius, & vtilius acquiritur bona cōscientia quam scientia. Cap. XXI.

MVlti quærunt scientiā, pauci vero conscientiam. Si vero tanto studio, & sollicitudine quæreretur cōsciētia, quanto quæritur secularis, & vana scientia, & citius apprehenderetur, & vtilius retineretur. Cogitare nanque de conscientia, sensus est consummatus: & qui custodit illā semper erit securus. Salua reuerētia sapientiæ, vtilius est currere ad conscientiam: quam ad sapientiam, nisi sapientia illa sit, quæ ædificet conscientiam. Tunc.n. se intelligit anima: tunc illustratur conscientia: tunc impletur cor bona conscientia: cum in se deum, & in Deo mutua reuolutione seipsam recepit imago creata. Creatrix imago in imagi-
K ne creata, nihil aliud est nisi sapientia in anima: nisi gloria in conscientia: nisi sanctificatio in arca. O quàm ineffabilis est pietas Dei, quæ tantam maiestatem inclinat ad tantam humilitatem: qui creauit nos: creatur in nobis. Et quasi parū esset nos deum patrem ha-
Mat. 12. bere, vult etiā nos fieri sibi & matrē. Quicunque, inquit, fecerit voluntatē patris mei qui in cælis est: ipse meus frater, & mater est. Frater obediendo: mater: generando frater per hæreditatis participationem: mater per aliorum instructionē. O fidelis anima expande sinus: dilata affectus: ne angustieris in visceribus tuis cōcipere, quē totus orbis non potuit comprehendere: donec virgo beata illum fide concepit. Fide nanq; Christus concipitur, verbi prædicatione nascitur, deuotione nutritur: amore tenetur. Sit ergo conscientia pura, vt deū conducat ad hospitium nostrū: sit solita circa fidele obsequium, ne tanta maiestas recuset cordis gremium sit deuota, vt soli Deo placeat, soli deo intendat: nec recedat ab eo. Talis cōscientia lætificat animam, & exhibet se deo gratam, & hominibus, & angelis reuerendā, & sibimetipsi placata, & quieta existit.

Quis sit conscientiæ fructus. Cap. XXII.

COnscientia est cordis sciētia: quæ dupliciter intelligitur: videlicet, vt illa, quæ se nouit per se: vel illa, quæ pręter se etiam alia nouit ex se. Cor.n. & se nouit sua cōscientia, & multa alia: quando nouit se, appellatur conscien- L
tia: quando præter se alia, nominatur sciētia. Conscientia bona, titulus est religionis: templum Salomonis, ager benedictionis, ortus deliciarum, aureum reclinatorium, gaudium angelorum, arca fœderis, thesaurus regis, aula Dei, habitaculum spiritus sancti, liber signatus, & clausus: & in die iudicij aperiendus. Nihil est iucundius, nihil tutius, nihil ditius bona conscientia, premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, & illa erit secura. Bona consciētia secura erit cum corpus morietur: secura cum anima coram Deo præsentabitur: secura cum vtrunque in die iudicij ante tribunal terrificum iusti iudicis statuetur. Futuræ beatitudinis non est vtilius remedium nec certius testimonium bona conscientia, cum mundus omni volubilitate circumrotetur, ploret, rideat, pereat, transeat, nunquam marcescit bona conscientia. Subiiciatur corpus in pœna: in ieiunijs maceretur: verberibus lanietur: eculeo distendatur: gladio trucidetur: crucis supplicio affligatur, & secura erit conscientia.

Quòd in speculo conscientiæ status interioris, & exterioris hominis cognoscitur. Cap. XXIII.

IN speculo conscientiæ status exterioris, & interioris hominis cognoscitur. Anima enim non nouit se, quæ sine speculo est. Speculum mundum, clarum, & purum totius religionis, bona conscientia. Sicut enim mulier, quæ viro suo M
siue amico placere desiderat, in contuitu speculi imaginem oppositam reddentis, decorem, & pulchritudinem faciei componit: sic anima in quibus ab imagine veritatis discedit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

scedit, vel in quibus vestigia creatricis imaginis recipiat, in conscientia relegit, & intelligit. Non immerito conscientiam speculo comparauimus, quoniam in ea tanquam in speculo rationis oculus, tam quod decens quàm quod indecens est in se, claro aspectu apprehenhere potest.

Conscientia acquiritur per cordis custodiam. Cap. XXIIII.

VIta vniuscuiusque non cognoscitur, nisi conscientia, nec uenitur ad bonam conscientiam nisi per cordis custodiam. Cor enim suo arbitrio dimissum, aut ad uitam se vertit, aut ad mortem. Velle nanque peccare, malum est, peccare, peius, in peccato perseuerare pessimum est, nolle pœnitere, mortale.

Quicquid igitur cor cogitat quod ad vtilitatem suam vel proximorum quoquo modo non pertineat, respuendum est. De diuersis igitur mundi partibus, in quibus cor vagum, & profundum tenetur, vel vane occupatur, ad seipsum redeat, & seipsum discutiat, cumque inuenerit culpam, timeat pœnam. Quærendo autem culpam, nusquam illam nisi in se reperiat, reperta autem culpa, & pœnæ causa: seipsum puniendo, se ante se statuat, & tanquam alium se iudicet. Se equidem culparum, ante se afflictum, se reum ante iudicem seuerum, se impium, ante se ad pietatem reuersum, proponat se ante se, de-
A cernat quid à se faciendum sit de se, iuste in se iniusto infligat iusta flagella. Loquatur etiam sic sibi. Quia pacem deseruisti apud dominum Deum tuũ, & bellum incurristi apud seipsum, scisturam pateris, vt tu à seipso condemneris, quia pactũ pacis rupisti. Vis quod non uis, & non vis quod vis, à seipso condamnaberis. Nolẽda vis, volenda nõ vis. Ecce de
Lu. 19.d ore tuo te iudico serue nequã. Affige itaq; te, & statue te cõtra faciem tuam, vt aspicias turpitudinem tuam, & recogites stultitiam tuã. Sic igitur in miseriis suis ad seipsum conuertatur cor, & siliatur cor ad cor. Vis est quædam, quæ sic de corde operatur, & retinet cor fluxum, & vanum, ne profluat in abyssum exterminij. Vis ista seu violentia rapit regnũ cœlorum. Regnum cœlorum (inquit do-
Mat.11.d minus) vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nobile regnum possidet, qui cor suum possidet. Non regnat, qui in corde suo deditus seruitutibus vitiorũ, præsidet vrbi-

bus, & turbis populorum. Solus is regnat qui deposito cordis imperio, ad leges rationis ordinat totam familiam motuum interiorum & exteriorum. Si insurgit rabies ironat: premitur per patientiam: si petulantia hinc per abstinentiam: si ferocitas apri per mansuetudinem: si superbia vnicornis, per humilitatem.

De mobilitate cordis. Cap. XXV.

NOn inuenitur autem inter cæteras artes liberales ars vlla præ arlijs liberalis, qua teneatur cor, quod omni mobili mobilius est. Mobilior quod omni lubrico lubricosius est. Mobilitate enim naturali instabile, vel in puncto fixa recusat consistere, cuius vita in motu est, & motus est ei vita. Mouet molẽ totum corporis humani tantillus iste in corde vitalis motor: & qua coërceatur arte, vt alia moueat, ipse nõ mouetur. Forte mola asinaria si ad collum eius suspẽdatur, non mouetur. Imo multo magis cum mola concitaretur. Agendũ itaque cum eo est, vt circumeat terram, & peramboletur eam: si forte velociorem, & mobiliorem fœminam uenire queat. Si super terram similem inuenerit, etiam gyrum cœli circumeat & rotas curruum Dei ad cursum suum adue- Sap.4.d
ueat: quid tunc faciet ad illos qui ambulant Sap.5.d
super pennas ventorum? Forte, & cum illis contendere poteris. An & cum illa vtis tute curret, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter? An & illam apprehendet de qua dicitur: Mobilior est omnibus mobilibus sapientia? Saltem cum videris tam spaciosã, saltibus transilientem suam potentiam, porrectam ex toris sui, subsistat, & dimittat alas suas, remens se, & habenis deificæ comparationis se ad se colligens, & cohibens non transgrediatur terminos suos. Sic enim sancta animalia in visione Ezechielis cum fierent vox Ezec.1.c
super firmamentum quod imminebat eorum, stabant, & submittebant alas suas. Quod plane sancti faciunt cum perhastrati, C
operibus, & mirabilibus Dei super intelligibilibus abscondituis mysterijs, nihil se fore deprehendunt, sed momento stateræ omnia opera sua apprehendunt. Tunc se non à re moueri cor intelligit, quia per se immobile permaneret, nisi qui omnia mouet illud quæque inter omnia moueret. Mutantum igitur à Deo cognoscens motum suum non vsurpet

vsurpet vt proprium, sed vt commodatum. Ad voluntatem nanque commodantis, commodatarius vti debet commodato. Alioquin furtum facit in re commodata.

Quomodo diuina gratia corda hominum mouet. Cap. XXVI.

VIm igitur te mouerit Deus, vel moueri voluerit ò cor humanũ, moueris: aliter non moueris: quia non esset moueri, sed cõmoueri. Sed quando te mouet Deus? Cum admonet. Admonet autem sic: Vane occuparis ò cor sapiens, & omni prærogatiua excellens, in his quæ vanitates vanitatum sunt. Non te decet his subesse, sed præesse. Te indigent ista vt melius & commodius subsistant: tu his neque ad beatitudinem indiges, neq; ad immortalitatem. Viaticum quidem iumẽto tuo præparant in via, sed si ad mensuram sumantur, non ad superfluitatem. Ex superfluitate enim ciborum quandoq; infunduntur iumenta, & in ventris nimiam effluxionem resoluuntur, vt ex refectione deficiant. Sic corpus tuũ, D
o princeps & dominus corporis, si regulas ne excesseris, & ad barathrum concupiscentiæ os aperueris, lacum perditionis sibi effodis in hospitio reparationis, & de remedio comparas exitium, de vehiculo naufragium. Quid proinde superfluum tollit necessariũ. Auser superflua, & nulli deerunt necessaria: quia de superfluenti copia aliorum, nascitur valde egra aliorum inopia.

Quomodo se debet vnusquisq; refrænare ac regere. Cap. XXVII.

VIm est male acta corripere: tuũ est in ordine & officio similiam mẽbrorum corporis, & animæ motuum disponere: tuum singulorum negocia secundum competentiam adsignare. Nõ sit in regno corporis tui qui leges, & iura instituentorum tuorum impune præuaricetur, non oculus, non manus, non pes, non auris, non guttur. Quid enim de ignobiliori bus & plebeiis membris dicam, si vel attrectare rebellionem præsumpserint? Lapidibus obruatur, iaculis increpationũ confodiantur, & nouerint regem Salomonem sedere super mulam regis. t. rationem super sensualitatem corporis. Quid si pudibunda illa (quæ velo semper nomine appellantur à pudicis & castis labiis) motu inordinato rempublicam infestauerint? Certe abscindantur, non ferro, sed reunio: non detruncatione, sed mortificatione. Vtinam (inquit Apostolus) abscindantur qui vos conturbant. His persuasionibus Gal.5.b
cor effrenatum, in præceps, cursum suum rapiens, teneri potest, vt sit bona conscientia. Bona est si habeat in corde puritatem, in ore E
veritatem, in actione rectitudinem. Pro his nanque merebitur trinitatis visionem. O beata visio in qua sic Deus erit notus atque perspicuus vt videatur à singulis nobis in singulis nobis, videatur in seipso, videatur in cœlo nouo, & in terra noua, atque in omni quæ tunc fuerit creatura.

Quod anima in conscientia sua cognoscit, quò debeat ire, quando egreditur de corpore, id est, de libro conscientiæ: & quomodo corrigendus est. Ca. XXVIII.

HVmana conscientia est dominivinea, quam excolere debent peccatorum confessio, & eorum satisfactio, & exhibitio bonorum operum, & custodia eorum. Vnicuique est liber sua conscientia: & ad hunc librum discutiendum, & emendandum omnes alij inuenti sunt. Anima cum de corpore egredietur, nullum alium præter conscientiæ librum secum portare poterit, atque in illo cognoscet quò debeat ire, & quid debeat recipere. Ex his quæ scripta erunt in libris nostris iudicabimur, & ideo scribi debent secundum exemplar libri vitæ: & si sic scripti non sunt, saltem corrigendi sunt. Conferamus itaque libros nostros cum libro vitæ: & si quid aliter habuerint, corrigantur, ne in illa vltima collatione, si quippiam aliter inuenti fuerint habentes, abiiciantur. Beatus homo qui se potest cognoscere & despicere, probare & im- F
probare. Nam qui sibi displicet, Deo placet: & qui sibi vilis est, Deo charus est.

Nil est melius & nihil vtilius quàm seipsum cognoscere: quod est primum conscientiæ. Ca. XXIX.

MVltæ sunt scientiæ hominum, sed nulla melior est illa, qua cognoscit homo seipsum. Quamobrem rédeam ad cor meum, & ibi sta-

ibi stare adfuescam, vt totam vitam meam possim discutere, & meipsum cognoscere. Omnes miserias meas coram Deo effundã, si forte illa sua magna pietas moueat eum. Confitebor ei peccata mea, cui omnia nuda sunt & aperta: quem fallere non possum, quia sapientia est: nec effugere, quia vbique est. Audi ergo pijssime Deus confessionem meam: & respice ad pietatem tuam, & fac mecum secundum misericordiam tuam.

Audi quàm sæpe de memoria mea te expulit irruens turba plurimarum cogitationum, quæ velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum. Dum orare vel cantare in monasterio volo, nescio cuiusmodi stulta cogitatio cor meum rapit & ducit per diuersa loca. Cumque illud ad me reuoco, tenere non possum, sed illico elabitur, & huc illucque dispergitur, & per innumera effunditur. Idcirco creba terrenarum cupiditatum illecebra, & vanitatum effusio ita cor meum occupant, vt quod vitare studeam, hoc cogitem, animoq; voluam. Non enim est in potestate mea cor meum & cogitationes meæ, quæ ex improuiso effusæ mentem meam animumque confundunt, atque alio trahunt quàm ego proposueram. Ad secularia reuocant, mundana inserunt, voluptuaria ingerunt, illecebrosa contexunt: ipsoque in tempore quo leuare mentem meam ad te paro, inanibus cogitationibus infectus ad terrena plerunque dejcior: huiusmodi perstrepentium cogitationum tumultus à corde quotidie amouere volo nec valeo, sed visa & audita, dicta & facta ad memoriam reuocant, & in ea cum magna importunitate perstrepunt. Cogitanda cogito, cogitata recogito, & eadem iterum atque iterum replicare non cesso: & cùm diu multumque quicquid potero cogitauero, sine cogitationibus esse non possum, sed intrant & exeunt atque alias alias introducunt & excludunt: hæc inuitus sustineo, plerumque tamen consentio, cum per ea quæ vidi, vel feci sine vtilitate, absque discretione, vaga mente discurro. Ita mens mea semper mobilis, & nunquam stabilis, semper vaga, & velut ebria, per diuersa distrahitur. Grauiter peccat cum cor meum derelinquo, quoniam grauis iactura est quæ per negligentiam fit. Vim patior cum illud me deserit. Confirma cor meum Deus, quoniam cum stare in semetipso nititur, aliquo modo à semetipso etiam nescienda deriuatur. Ita peccandi consuetudine etiam cum nescio pecco, & per meum cor vanum per infinita deducitur, & in multa desideria diuiditur. In nocte vero cum dormire volo: multarum rerum imagines & phantasias clausis oculis video, easq; inuitus tolero, quantoque ab eis acriùs me auertere nitor, tanto amplius illæ se mihi ingerunt, & molestijs turpium cogitationum cor meum maculant. Inde est quòd sæpe mihi nocuit mortifera delectatio, quæ ex recordatione præteritorum peccatorum nasci soler, sed maxime ex recordatione libidinis. Hæc enim pestis quo præ ceteris vitijs est mihi familiarior, eo ad necandum procliuior, & ad repellendum difficilior. Nam cum eam repellere volo, nolens mihi se ingerit, blande onerosa, dulcendo placens, & placendo displicens. Cæuis illecebrosæ libidinem nunquam fugere potui, sed semper me persequitur: & cum aliqua delectatione cogitationis præuis multiplicat, affectiones mentem deformes generat, delectatione illicita mentem afficit, & ad consensum prauitatis animum inflectit: omnesque animæ virtutes eorum pit. Hac peste cum afflictus teneor, dilecti ea vix possum, quoniam stimulos eius confiteri aut nescio, aut erubesco: tam fœtles & turpes sunt. Re vera difficile est libidinis incendia extinguere: impuberes ignes & decrepitos fatigat, non aspernatur iuuenes inflammat, vires enervat, senes nobia fugiat. Adiuua me domine Deus meus, vt hunc tam pestifero & mortifero resistere possim. Scio enim quia tu resistentem fatigat: vincentem coronas. etiam quoniam si mentem meam cogitationibus immunda polluero: tibi, qui mundum auctor es, placere non valeo.

De amara atque illicita cogitatione. Cap. XXX.

Or mundum crea in me Deus pſa.50.
quoniam non solum vana cogitatio illud occupat, & turpis inquinat, verum etiam amara delectatio illud occupat, & turpis inquinat, verum etiam amara delectatio sipat. Sæpe nanq; aliqua iniuria cõmota, denuo

denuo cogitationũ tumultibus in corde premitur: hinc inde solicitus & cæcus, occasionẽ vindictæ de accepta iniuria rimor, consilia multiplico, & nihil aliud nisi iurgio quæ desunt in corde perago. Præsentes non video, absentibus contradico, intra memetipsum contumelias profero & recipio, receptis autem durius respondeo. Cumque qui obuiet nullus adsit, rixas in corde compono, insidias iniuientium considero, & quid contra iurgij mouere possim penso, exquiro quid respondeam: & cum rem nullam teneam, vanus litigator elaboro. Sicque diem in ociũ, nostra vero in cogitationem verso. Torpeo ab vtili opere, quoniam fatigor illicita cogitatione. Ita mens intus pugnat, cum K. nemo repugnat. Nonnunquam vero quod egi in corpore, hoc postmodum in mente: & multoties grauius torqueor in recordatione quàm prius captus fueram in operis perpetratione. Sæpe etiam ea quæ nunquam feci, nec in voluntate habui, ita recogito, quasi penitet me illa non fecisse. Ab occultis meis munda me domine: quoniam cum nihil exterius ago, intus grauiter peeco. In corde enim seruo depicta, quæ vidi & feci. Ldio temporalium rerum tumultus in corde versare non cesso etiam cum vaco. In cogitatione enim comedo, cum ieiuno: loquor, cum tacco: irascor, & tranquillus sum: corpus requiescit, & animus huc illucq; discurrit. Ita vitam istam sine culpa nũquam transigere potui: nec hoc quidẽ quod laudabiliter fecerim, sine aliquo reatu est, si remota pietate dijudicatur. Oc necessitatibus meis eripe me domine. Crebro nanque dum necessitati debita reddere studeo, voluptatis vitio deseruio: sub velamine necessitatis, cado in lapsum voluptatis. Sæpissime nanque comedi & bibi non ad necessitatem, sed ad voluptatem: & quod necessitati satis erat, voluptati parum erat. Cogitaui etiam de cibo & potu quando non debui, & vbi non debui, & pluſquam debui. Cogitando de escis, epulas in cogitatione tota die ruminabam. Cum tegendis membris vestimenta quæro, non solũ quæ tegant, sed quæ extollant, expeto: & contra frigoris torporem, non solum quæro quę eumiant per pinguedinem, sed quæ mulceant per mollitiẽ: non solum quæ per mollitiem tactum mulceant, sed quæ per colorẽ oculos seducant. Cum pro aliqua necessitate licentiã loquẽdi alicui habui, locutus sum non solum de necessarijs: verumetiã de non necessarijs, & de his quæ ad me non pertinebant, & de quibus licentiam non habebam. Immersi me colloquijs hominum: & ibi locutus sum non ad ædificationem, sed ad destructionem: non quod decebat, sed quod libebat: locutus verba vana & risui apta, verba ociosa & inutilia. Verbositati deseruiens, & detractioni studens, os meum mendacio & detractione inquinaui. Lingua mea omni fallacia plena est, & nocuit mihi plusquã omnia membra. Nam ea quæ audiui vel vidi, nunquam eo modo, quo dicta vel facta sunt, referre possum: sed alia affirmo pro alijs, & sæpe multa interfero superflua: atq; ita vel nimium laudando, vel vituperando, fere quoties loquor, mentior. Guttur insatiabili ardet ingluuie: gula diuersis saporibus satiari non potest. Cor prauum, dolo & malitia plenum, per purã confessionem purgare nunquam potui. Manus ad opus prauũ fuerunt paratæ, & ad operandum bonum pigræ. Stomachus & intestina nimio cibo & potu sæpe sunt distenta, & ideo dolore sunt plena. Nam vnde gula delectatur, inde venter inflatur, corpus infirmatur, & sæpe mors sequitur. Per gulæ delectationem corrui in ventris ingluuiem: & vnde debui mihi parare salutem, inde contraxi nimium comedendo pernitiem. Pedes velocius me portauerunt ad aliquam curiositatem speculandam, quàm ad Ecclesiam. Oculi iniquo intuitu M me peruerterunt, omnemque motum corporis mei ad immunda desideria traxerunt. Aures citius aperui verbis ociosis & vanis, quàm sanctis. Delectatus est odoratus vanis odoribus, gustus diuersarum rerum diuersis saporibus: nec non singuli alij sensus his & illis, iuxta quod cuique suus ferebat appetitus. Ita Deus meus in omnibus membris meis naturę modum excessi, omnia membra mea velut coniuratione facta inimico meo de me dominum tradidere, cum morte fœdus iniere, pactum pepigere cum inferno.

Conscientia nostra erit noster iudex in die iudicij. Cap. XXXI.

Ripe me domine ab homine malo, id est à meipso: à quo recedere non possum. Nam quocunque me verto, vitia mea me sequuntur, vbicunque vado, conscientia mea non me deserit, sed præsens adsistit, & quicquid pſa.139. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid facio, scribit. Idcirco quanquam humanæ subterfugiam iudicia, iudicium propriæ conscientiæ fugere non valeo. Etsi hominibus cælo quod egi, mihi tamen (qui noui malum quod gessi) cælare nequeo. Proprij reatus conscientia non me requiescere sinit, sed de die in diem vehementer me torquet, de die iudicij vehementius terret. Nam in die illa cùm dominus ad iudicium venerit, vniuscuiusque conscientia ad testimonium adducetur, & aperto libro conscientiæ, omnis culpa ante oculos reducetur: atque ita cogente conscientia, vnusquisque erit accusator, & iudex sui.

Propterea statuam me ante me, & iudicabo meipsum, vt illius extremæ, & tremendæ diei iudicium euadere possim. Damnat me conscientia mea, quanquam diuinum iudicium nondum me damnet. Accusat me de homicidio, quod si opere non feci, voluntate tamen ac desiderio sæpe peregi. Accusat me de adulterio, & eodem modo respondeo. Accusat me de inuidia, confiteor & ego quoniam inuidia sæpissime cor meum laniauit. Per inuidiam nanque, sancte viuentium merita, mea feci inuidendo peccata. Nam bona, quæ ab eis fieri, vel dici audiebam, vera omnino non credebam: ipsas res bene gestas in malum male interpretando conuertebam. Omne malum quod de illis mendax fama iactat, statim tanquam si ego vidissem credebam: omnia mala meis æmulis fingebam, & ex profectu eorum deficiebam. Hæc vero odia intra me abscondebam, & in meos cruciatus enutriebam: proficientibus inuidebam, peccantibus fauebam, de malis eorum gaudebam, & profectibus lugebam. Gratuitis inimicitijs ardebam, & hanc malitiam meporis deprehendi timebam. Semper eram ei amarus, & nunquam certus: & ita amicus eram diaboli, & inimicus mei. Inter amicos discordias seminaui, discordantes in dissensionem confirmaui, opiniones eorum mendacijs decolorauí, in spiritualibus carnalia laudaui, vt spiritualia bona eis deesse persuaderem. Amicitias simulaui, vt eos qui se incaute mihi committebant, qua possem arte
B deciperem. Odiorum mihi occasionem prauis suspicionibus coacernaui, & ita dæmones, quorum facta sectabar, lætificaui. Multis velut amicus fui in obsequio, hostis in animo. Comptus in verbo, turpis in facto. Prodiror frui secretorum, tenax malarum suspicionum, vtrobique peruersus. Et ita persecutus est inimicus animã meam, humiliauit in terra vitam meam. Piissime domine, vnde possum esse bonus, qui in bonis fui malus? Ego peccabam, & tu diuinabas: prolongabam multo tempore iniquitatem meam, & tu pietatem tuam: quia parum tentiam, & indulgentiam conferbas. Da ergo misericordiam misero, qui tandiu peperci sti criminoso. Credo nanque quoniam quidquid mihi cõdonare decreueris, sic erit quasi nunquam fuerit.

De vanitate, & ex ea dependentibus. Cap. XXXII.

NOn solum inuidia cor meum affixit, verumetiã vanitas circa varias delectationes languentis animum inuoluit. Per vanitatem nanque de operibus quorum mihi conscius non eram turpiter me iactaui. Gestiebam etiam docere, quæ nesciebam. Cupiebam de me sublimia volebam, delectabelia grauibus anteponebam, execrabar verbo quod amo concupiscebam, appellationes virtutum meis vitijs imponebam, & ita meipsum fallebam, & fauentes mihi decipiebam. In promissione honesta fui velox, in exhibitione mendax, à bono mutabilis, mali tenax, in verbo grauis, animo turpis, vbique fallax, lætus ad prospera, fragilis ad aduersa, instans ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta.

Misericordissime domine, ita defecerunt in vanitate dies mei, in quibus debui fiere obmissam iniquitatem, excitare remissam voluntatem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam fœlicitatem, properare ad angelicam societatem, reprouitari tuæ maiestatem.

De statu misero huius vitæ. Cap. XXXIII.

TErret me tota vita mea Deus meus, quoniã diligenter discussa apparet mihi, aut peccatum, aut sterilitas: & si quid fructus in ea videtur, sic est, aut simulatum, aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum, vt possit, aut non placere, aut displicere tibi. Ex non vere ita res sit, sic est mihi quasi non sit: hoc quod est miseria super miseriam. Sic comedo, bibo,

libo, & dormio securus: quasi iam transierim diem mortis, & cuaserim diem iudicij, & torrentia inferni. Sic ludo, & rideo: quasi iam regnum tecum in regno tuo. Idcirco multiplicem iniquitatum mearum expauescens, sed de tua pietate confidens, tibi creatori, & redemptori meo, qui veniam, & indulgentiam poli reatum per puram, & lachrymabilem confessionem adsequi promisisti: confiteor quoniam in peccatis conceptus sum: & in peccatis nutritus: & per omne tempus vitæ meæ vsque ad hanc diem in peccatis sum conuersatus. Nullum inuenio peccatum à D ego non sim aliquo modo inquinatus. Per sanctuarium nanque præcepta tua, & seniorum meorum transgressus sum. Silentium, & tacitumitatem, sicut regula docet, non tenui. Quod mihi licitum non fuit habui, dedi, & accepi. Clamores pauperum, & miserorum non libenter, aut misericorditer audiui: nec eos in infirmitatibus suis visitaui. Falsitatibus mihi in malũ consensi: facilius mendax in imo quam vnum in summo cogitor: facilius reprehendo aliorum vitia quam mea: & quodin aliis reprehendo facere non erubesco. Facilius vniuscuiusq; vitia quam virtutes intendo.

Cum alienum delicta cerno, mea non aspicio. In meis delictis sum clemens, in alienis rigorem tenere volo. Ad irrogandas contumelias sum validus: ad tolerandas infirmus, ad obediendum piger: ad lacessendos importunus: ad ea quæ facere, & deceo, & valeo, vagus: ad ea vero, quæ fa-
Ps.39.a ere, nec deceo, nec valeo paratus. Ita repleta est malis anima mea: peccatis meis exigentibus. In Ecclesia me deteriorem reperio: ante altaria sacra deuote non supplico: sacra non reuerenter tracto: in choro sum corpore, & in aliquo negocio mente. Nunc intus maneo, nunc foras exeo, tanta est leuitas corporis, necnon & mentis. Aliud cano, & aliud cogito. Psalmodiæ verba profero, & psalmodiæ sensum non attendo, sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis circumitus huc, & illuc prospiciens, quæcunque ibi geruntur perlustro, & perspicio. Væ mihi quoniam ibi pecco, vbi peccata emendare deberem.

Nonnunquam vero in ipsis bonis, quæ ago, ad deteriora propinquo, quia dum menti lætitiam pariunt, & quandam securitatem gignunt, mens mea secura redditur, & in torpore lætatur. Sæpe etiam meipsum, & opera, quæ feceram laudaui, & ab alijs laudari volui. Plerunque laus humana, quam non quærebam, mihi oblata placuit, & cum ex ea incaute extollerer, subito multa, quæ feceram ad memoriam venerunt, vt amplius in elatione attollerer. Quæ subtiliter replicans atque in vnum cuncta coacernans, cæpi magis magisque deceptus intumescere. Dumq; in mei admiratione occupatur defigerer, mihi dans pl.101.b gloriam, & non Deo à quo omnia acceperã, omnium fructum amisi, atque ita didici quoniam qui me laudabant, aduersum me iurabant. Quanto enim quisque in semetipso psa.37.a gloriatur, tanto à Dei amore disiungitur. Ita Deus meus, inferno appropinquauit vita mea. Si me liberabis, habebo vnde tibi gratias agam, si inde non liberabis, non habeo unde te reprehendam, quoniam iustus es. Heu mihi, qualis vixi, quanta mala feci, & dixi? Pudet qui sic vixerim, & quòd natus fuerim. Mallem non esse quam talis esse. Bonus eram & malum me feci vtique qui sponte me feci miserum, iustum est semper esse miserum. Conscientia mea meretur damnationem, pœnitentia mea non sufficit ad satisfactionem, sed certum est quoniam misericordia tua delet omnem offensionem. Dele ergo pie domine iniquitatem meam multitudine miserationum tuarum. Ego vero qui vsq; F ad hanc diem sine causa vixi, aminodo sine causa viuere nolo.

De recidiuo, hoc est reuersione in peccatum. Cap. XXXIIII.

SEd heu miser, hæc tam sæpe sic confessus surgens, cadens sum defessus, repeccando totiens, confitendo totiens. Multotiens promisi me emendare, & nunquam tenui, sed semper ad peccatum redij, & prioribus sceleribus noua, & deteriora coniunxi. Nunquam, vt debui, mores meos in melius mutaui, nec à malefactis recessi. Plurimos etiam, me perdens peccare feci, & multis causa mali extiti, & exemplis vitæ meæ nonnulli subuersi sunt. Ecce peccata mea misericordissime Deus nõ psa.50.a abscondo, sed ostendo, accuso me, non excuso, quoniam iniquitatem meam cognosco. Nec idcirco iustus sum, quoniam si alter ita me accusaret sicut ego meipsum accuso, patienter sustinere non possem. Desperare vtique potuissem propter nimia peccata, & vitia, culpas, & infinitas negligentias meas, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

que egi & quotidie indesinenter ago corde, ore, opere: & omnibus modis quibus humana fragilitas peccare potest: nisi verbũ tuum Deus caro fieret, & habitaret in nobis. Sed desperare iam non audeo: quoniam subditus ille tibi vsque ad mortem, mortem autem crucis, tulit chirographum peccatorum nostrorum: & affigens illud cruci, peccatum crucifixit & mortem. Gratias tibi ago domine Deus meus, quoniam visitasti me: & G ostendisti mihi peccata mea. Nunc primum te inspirante didici ad cor meum redire, & meipsum cognoscere. Aduocabo ergo aliquem de amicis tuis, & ei omnia delicta mea exponam sicut mihi præcepisti: vt eius consilio & auxilio ab omnibus meis possim iniquitatibus liberari, & tibi reconciliari.

Confessio ad abbatem. Cap. XXXV

Iob 21. b

AVdi ergo pater, miserum peccatorem: audi vocem lachrymantis & pœnitentis: attende quàm grauiter peccaui, & creatorem meum offendi. Deo iubente ad cor meum redij: & inde exclusis omnibus præter dominum Deum & meipsum, totam vitam meam discussi tanto diligentius, quanto familiarius: &, vt verum fatear, nihil aliud ibi inueni, nisi locum horroris, & vastæ solitudinis: conscientiam videlicet diu neglectam, omnino incultam, spinis & tribulis obsitam, & omni horrore plenam. Nullum enim inuenio vitium, à quo non traxerim aliquod contagium. Turbauit me ira, lacerauit me inuidia, inflauit superbia, inde contraxi mentis inconstantiam, oris scurrilitatem, opprobria proximorum, scelera detractionum, linguæ estrauationem. Seniorum meorum imperia non seruaui, sed iudicauit: de meis negligentijs obiurgatus aut rebellis fui, aut murmuraui, præferri me melioribus impudenter affectaui, simplicitatem spiritualium fratrum irrideter exagitaui, meas sententias procaciter iactaui, obsequia delata faslidiui: negata quæsiui, iuniores meos H elatus despexi. Non obseruaui in obsequio reuerentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam, habui in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermocinatione iactantiam. In humilitate fui fallax, in odio pertinax, in iocatione mordax. Subiectionis impatiens, potentiæ sectator, ad opus bonum piger, ad vnitatem serus, ad obsequium durus, ad loquendum quæ nesciebam promptus, ad supplantandum paratus, fraternæ societati inhumanus. Temerarius in iudicando, clamosus in loquendo, instidiosus in audiendo, præsumptuosus in decendo, effrænatus deformiter in cachinnando, onerosus amicis: infestus quietis, ingratus beneficijs, inflatus obsequijs: & inspectus subiectis. Sæpe iactum me fecisse quod non feceram, vidisse quod non videram: dixisse quod non dixeram. Dissimulaui etiam me non fecisse quod feceram: negaui me dixisse quod dixeram, non vidisse & audisse quod videram & audieram: & ita ex omni parte sum reus. Reus in seculo, reus in claustro, sed ibi per ignorantiam: hic per negligentiam: & vtrumque me terret. Verumtamen multo amplius terret me quòd in monasterio ante conspectum Dei deteriorem me inuenio. Collocauit me Deus in loco voluptatis: in domo vbertatis, in paradiso delicijs, ego vero miser & miserabilis, inter mendicantium fame pereo, iuxta fontē situs, gelu I te ignem algeo, & ad neutrum manus extendere volo, tam piger sum & desidiosus. Iam tempus amitto quod Deus mihi suis pœnis indulserat ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam. Quasi quoddam monstrum inter filios Dei sto: habitum monachi, non conuersationem habens. In magna corona & ampla cuculla, latus mihi exiguum existimo. Tanquam arbor sterilis terram occupo, & velut iumentum vile plus consumo quàm proficio. Alteriorem alterius locum teneo: & nullius officium suppleo: sed sum sicut truncus sine fructibus & fructibus. Alij me pascunt de laboribus manuum suarum sicut prebẽdarium suum. Ego autem tanquam pauper & miser, nec cum nec laicum gero. Cantare nasque & legere nequeo, laborare nescio, sed sum opprobrium hominum, pecore vilior, cadauere peior. Tolerabilius enim canis putridus fœtet hominibus, quàm anima peccatrix Deo. Idcirco rædet me viuere: viuere erubesco, quia parum proficio. Mori timeo, quoniam non sum paratus. Malo tamen me ri & misericordię Dei me committere & commendare, quia benignus & misericors est, quàm de mala mea conuersatione alicui scandalum facere. Tota nãque die verecundia mea contra me est: & confusio faciei meæ cooperuit me: cum video me somnolentum ad vigilias, tardum ad horas canonicas, & pigrum ad opera manuum. Alios autem video tam strenue, & deuote diuinis interesse laudibus: alios vero ita reuerenter, & alacriter coram Deo assistere, & eum laudare: ego autem compungi ad lachrymas nequeo, tanta K est durities cordis mei. Cantare non libet, orare non delectat meditationes sanctas non inuenio, tanta est sterilitas animæ meæ, & deuotionis inopia quam patior. Heu mihi, omnes in circuitu meo visitat dominus, ad me autem non appropinquat. Nam alium quidem antueor singularis abstinentię, alium admirandę patientiæ, alium summæ humilitatis, & mansuetudinis, alium multæ miseri cordiæ, & pietatis: illum in contemplatione frequenter excedere hunc pulsare, & penetrare voces orationis instantia aliosque in aliquibus præeminere virtutibus.

Omnes considero, & prospicio feruentes, omnes deuotos, omnes in Christo vnanimes, omnes domus cœlestibus, & gratia affluentes, tanquam re vera spirituales homines, quos deus visitat, & in quibus habitat. In me vero nihil horum inuenio, quoniam declinauit dominus in ira à seruo suo. Inde est, quod cum alij vigilant, ego dormio, quando alij cantant in monasterio, ego huc & illuc diuagor, quando alij in aliquo secreto loco seruntur à colloquijs hominum, vt ibi loquantur cum rege angelorum, ego quæro colloquia hominum, cum alij vacant lectioni diuinæ, ego fabulis, & verbis otiosis, quando alij dicantur, & diuidicant semetipsos, ego iudico alios. Aliis placet communis vita, communis disciplina, & commune studium, & mihi placent anguli, & diuerticula. Sic ex quo peccare potui, nunquã à peccatis & malis operibus cessaui, peccatis peccata semper accumulaui, & peccata, quæ aliquando L operibus implere non potui, malis voluntatibus, & malis desideriis nunquam perficere cessaui.

De delectatione carnis. Cap. XXXVI.

SVper omnia mala delectatio carnis, quæ ab ipsis cunabulis semper mecum creuit, mihi semper adhæsit, nec adhuc iam præ senectute deficientibus membris me deserit: multis, & variis modis infœlicem animam meam maculauit, dissoluit, captiuauit, & omni vistute destitutam, inanem & debilem reddidit. Fateor huius operis nefarij immundis recordationibus me sæpe esse commotum, & incensum, ardores non modicos, & inhonestos passum, & non solum mearum delectationum mala memoria, & stultę recordationes mihi nocuere: sed etiam aliorum malefacta mihi narrata, & per recordationes sordidas ad memoriam reducta, cor meum non paruo veneno iniquitatis maculauere. Et in hoc miserabiliter miserabilis sum, quia non tantum doleo quantum dolendum me cognosco, sed sic securus torpeo, velut quid patiar ignorem.

Hoc vero mihi est omni infœlicitate miserius, quòd ita opere peruersus, ore pollutus, corde immundus ad altare accedo, & Christi corpus manibus meis pertractare nõ pertimesco. Accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, crudelis ad misericordem: & tamen patitur humilis elatum: mitis iratum, crudelem misericors. Accedo seruus ad dominum, non amore, sed timore, non deuotione, sed M vsu. Accedo ad dominum, cuius percussi seruum. Ad patrem accedo, cuius occidi filium, percussi verbo, occidi exemplo: nec tamen pertimesco dominum, nec reuereor patrem. Manens in turba, fratrum turbans aliquos, & ab aliquo turbatus, quandoque accedo ad pacificum.

Appropinquo etiam talis ad oculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuissem ad oculum turbati fratris. Conuincit me reum, & Dei inimicum mea iniquitas, peccatum meum sæpe seperauit me à deo. Idcirco obsecro te pater, vt me instruas quemodo possim, aut semper stare cum deo meo, aut redire, cum ab eo, peccatis meis exigentibus, motus fuero.

Patris spiritualis ad confitentem responsio. Cap. XXXVII.

CONfessio tua fili, ad lachrymas me commouit, tum propter me, tu propter te. Propter me fleo, quoniam quæcunque de te dixisti, eadem fere, aut similia reperio in me, & multa ad memoriam reuocasti, quorum oblitus fueram, propter te gaudeo, quoniam visitauit te oriens ex alto.

Non enim longe es à regno dei. Notitia nanque peccati, initium est salutis. Confido in domino quoniam quicquid minus est in te feruoris, & boni operis, humilitas supple-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bit puræ confessionis. Quacunque namque
Ps.50. hora peccator conuersus ingemuerit, saluus
erit, quoniam cor contritum & humiliatum
deus non despiciet. Tardius siquidem videtur
deo veniam peccatori dedisse, quàm illi accepisse. Sic enim festinat misericors Deus absoluere reum à tormento conscientiæ suæ,
quasi plus erudire misericordem deum compassio miseri, quàm ipsum miserum compassio sui. Qui enim verè pœnitet, & veraciter
dolet: actu; dubio & absque mora indulgentiam accipiet. Et quanto quis frequentius quantoq; vehementius de suo reatu interno
dolore adiicitur: tanto certior, tantoque securior de indulgentiæ venia efficitur. Inde
est quod animam pœnitentiæ lachrymis a flictam, tam frequenter quàm libenter consolatur spiritus paracletus. Illam frequenter
visitat: illam libenter confortat: & ad veniæ
fiduciam plene reformat quã sua scelera flendo damnare, & damnando flere considerat.
Incipit extunc quædam familiaritas inter
deum & animam, eo quod hæc sentiat ab illo
sæpius visitari, & ex eius aduentu, non tantum iam consolari, imò aliquotiens quodam
ineffabili gaudio repleri. Sed ad hæc quis idoneus? Profectò vere pœnitens. Omnia etenim in confessione lauantur, conscientia mũdatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur,
tranquillitas redit, spes reuiuiscit, animus hilarescit. Post baptismum nullum aliud nobis constitutum est remedium quàm confessionis refugium. Sit ergo deuota cordis compunctio vera oris confessio, discreta carnis
Ps.43. d mortificatio, repentina vitiorum extirpatio,
B læta bonorum operum exhibitio. Non erubescat deo confiteri, cui non potes abscondi:
ipse enim nouit abscondita cordium: cui omnia nuda sunt & aperta: ante cuius conspectum cuncta nostra peccata sunt scripta. Sed
quod ibi scribit transgressio, hic delet confessio. Non te igitur pudeat dicere, quod
non puduit facere. Quòd si forte pudor est
tibi, m hi soli peccatori peccata tua expouere,
quid fact rus es in die iudicij, vbi omnibus
expositis tu apparebit conscientia? Si cogeris coram multitudine nudo corpore transire, non posses non erubescere: cur ergo minus confunderis, quando immunda cogitatione in mente sordidaris? Cur minus erubescis pudenda cordis, quàm pudenda carnis?
Cur magis vereris vultus hominum, quàm
vultus angelorum? Talis confusio separat à
Deo. Omnis spes veniæ & misericordiæ est
in confessione vera. Simulata namque confessio, non est confessio, sed duplex confusio.
Excludit enim misericordem Dei, misericors
simulatio: nec diuinatio! cum habuerit finem
rit diuitatis præsumptio. Præcurrat vero
compassionem humilis miseriæ confessio.
Nulla est enim tam grauis culpa quæ non la
beat veniam per puram confessionem. Vi
tia igitur cordis tui & prauas cogitationes à
lico manifesta. Peccatum enim occultum
cito curatur. Crimen ex eo rapiendo amplius
nitur. Vitium si patet, sit ex magno paruum.
si latet, fit ex minimo magnum. Nam ex
lux e confessio velocior medicina fuit. Melius est ut vites vitium, quàm ut euadas
ne forte cum incurreris, reuocare non possis.

C

Remedium ad fugiendum prauas cogitationes. Cap. XXXVIII.

QVotiens te sentis turpibus cogitationibus pulsari, & ad illicitam
delectationem allici: totiens pone ante oculos, quomodo
do Christus in cruce crucifixus
est pro te. Intuere quomodo à Iuda fuerit
traditus, & quàm viliter pertractatus, blas
phematus, & colaphizatus, iudicatus & con
demnatus, expoliatus & flagellatus: adhuc
mum vero & inuenustis & opprobrijs affectus inter duos latrones suspendutus: clauo
cruci affixus, spuris derisus, fymis cruore
tus, lancea perforatus, ex omnibus partibus
sanguis emanat, & inclinato capite emi
tit spiritum. Ita redemptor tuus meditatione sordidaris in mente. Suffocet pro
te, & tu nescis cunctandi sordida co
gitatione sordidaris in mente. Suffocet pro
ser hæc cogitatio ad excludendas omnes il
licitas cogitationes. Sed ecce ad alia tran
seamus. Considera quomodo moriens, quã
do aliqua grauiinfirmitate vexatus, & ad
extrema deductus, & ibi ad terram prosti
tus, inter longa suspiria & difficiles anhe
tus, inter diuersos dolores, & tiores an
mam expirabis. Tunc venies corpus ve
pallorem & horrorem, in faciem & fron
rem, erit veroris, & cibus vermium: ani
mam vero mox capient & rapient horribiles
illæ facies, quæ eam in exitu præstolantur
& ex omni parte terrebunt eam damones
terribiles & horribiles.

Cogita quid eam defendet à rugientibus
præparatis ad escam: quis consolabitur eam
cũ terribilia illa monstra dæmoniorũ circũ

D
famis sibi cæteruatim ruere videbit: aut quis
deducet per ignotam regionem? Attende e
tum quam subito venit dies vltima, subito
venit: & forsitan hodie erit. Iam adestiam
præsentaberis ante tremendum iudicem: ac
cusaberis multis & magnis offensis: nõ vno,
non pauci, sed innumeris criminibus: non
paruis, sed immensis: non dubijs, sed cer
tis: non breui accusatione, sed tam longa,
quam longa est tota vita tua: non vno accu
satore, sed tot, quot sunt delicta tua. Ipse iu
dex erit districtus accusator tuus. Omnes
etiam spiritus boni & mali coram Deo te
accusabunt cum eo. Boni, quia Deo debent
acquiescere: mali, quia tuam seruant iniqui
tatem. Tot iudicibus & populis astabis, quot
præcesserunt te in opere bono. Tot arguen
tibus confunderis, quot tibi præbuerunt be
ne viuendi exemplum. Tot conuinceris te
stibus, quæ te monuerunt bonis sermoni
bus, & iustis actionibus. Omnibus populis
nudabuntur iniquitates tuæ: & cunctis ag
omnibus patebunt vniuersa scelera tua, non
solum actuum, verumetiam cogitationum
& locutionum. Multa vero peccata tunc
ponentur ex improuiso, quasi ex insidijs,
quæ modo non vides: & forsitan plura &
terribiliora his quæ nunc vides. Vndique
erunt tibi angustiæ, hinc erunt accusantia
peccata: inde terrens iustitia: subtus patens
horridum chaos inferni: desuper iratus iu
dex: intus vrens conscientia: foris ardens
mundus. Si iustus vix saluabitur, peccator
& impius vbi parebit? Quo fugiet? Quo
se deprehendet? In quam partem se premet?
Lauare erit impossibile: apparere intolerabi
le. In tanto discrimine non quebit te tua con
scientia male sibi conscia: eructabunt cordis
arcana. Cogetur etam conscientia, tuipse
ens accusator & index tuus. Conuictus te
ipse propria conscientia, & testibus oculis ip
sius membrorum, fugere non poteris: sed tremens
& anxius tabis suspensus ad grauissimam
sententiam in angustio periculo, & in pericu
loso angustiæ tuæquè illico recepturus quod
in perpetuum amouere non poteris. Iudex
tunc erit vehementer iratus: & terribiliter
sibi actus: sententia eius semel lata erit im
mutabilis: terrores horribiles, qui nunquã
recedent, erunt parati vt data sententia te
dæmonum ad tormenta rapiant. Tormenta
erunt sine intervallo & sine temperamento:
tempus consumabit te cum terra aperiens os
suum te, & in puteum te claudet. In stagnum sul
furis ardentis & fœtentis. Ignis exterius
carnem tuam comburet: vermis interius
consicient am corroder; ibi eris sine fine: si
ne spe veniæ & misericordiæ. Omnia vero
gehennæ supplicia superabit, Deum non vi
dere, & bonis carere, quæ in potestate habui
sti obtinere.

De mala cogitatione vitanda. Cap. XXXIX.

SI vis omnes malas cogitationes
à corde tuo expellere, hæc sæ
pe cogita. Ibi nanque est cogi
tatio tua, vbi est affectio tua:
ibi cor tuum, vbi est desiderium tuum: quo
niam aliud sæpius in cogitatione voluimus, F
cuius amore plus affecti sumus. In cogita
tione sua cadit quisque, vel stat. Si bona co
gitas, cogitatio tua sancta custodit te. Si ma
la cogitas, spiritus sanctus disciplinæ effi
giet fictum: & auferet se à cogitationibus
quæ sunt sine intellectu: eritque templum
Dei spelunca diaboli, quoniam què Deus de
serit, diabolus arripit. Spiritus sanctus sug
gerit bona & dulcia: spiritus malus mala &
amara, vana, & inutilia, & immunda. Et ideo
quacunque hora mala cogitatio cor tuum tã
git, non consentias illi: nec sinas eam in cor
de tuo manere, sed illico repelle, In initio co
gitationis inique resiste, & fugiet à te. Nam
ante Dei oculos non volant vacuæ cogitatio
nes nostræ: & nulla momenta tẽporis in ani
mũ transcendũt sine statu retributionis. Co
gitatio prauadelectationẽ parit, delectatio cõ
sensum, consensus actionẽ, actio consuetudi
nem, consuetudo necessitatem, necessitas mor
tem. Sicut vipera à filijs suis in vtero positis
lacerata perimitur: ita nos cogitationes no
stræ intra nos nutritæ occidunt.

Malæ cogitationes à dęmonibus suggerũtur. Cap. XL.

DAemonum est malas cogitationes
suggerere: nostrũ est illico illas ex
pellere. Nam in animo nostro eas
tacere, nostræ attinet voluntati, &
propriæ deputatur culpæ. Voluntate nam
que sua cadit qui cadit, & voluntate Dei stat
qui stat. Cogitatio tamen immunda neu
tem non inquinat cum pullat, nisi cum hanc
sibi per delectationem subiugat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G De peccato superbiæ. Cap. XLI.

SVperbia sicut est origo omnium criminum, ita est ruina omnium virtutum. Ipsa enim est in peccato prima: ipsa in conflictu postrema. Ipsa autem in exordio mentem per peccatum prosternit, aut in fine de virtutibus deiicit. Idcirco est omnium peccatorum pessima, quia tam per virtutes, quàm per vitia humanam mentem exterminat. Cætera vitia solas illas virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur, vt luxuria, pudicitiam: ira patientiam, sola vero superbia contra cunctas animi virtutes se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus omnes corrumpit. Idcirco nisi omnia opera nostra humilitas præcesserit comitata, & consecuta fuerit: proposita quam intueamur, apposita cui adhæreamus: interposita qua reprimamur, totum de manu extorquet superbia. Quantalibet sit iustitia operis apud internum iudicem nulla est, si hanc eleuat tumor mentis. Perit re vera omne quod agitur, si non solicite in humilitate custodiatur. Signa superbiæ hæc sunt, clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, honestas in imagine, inhonestas in actione, rancor in reprehensione.

De inuidia, & detractione vitanda. Cap. XLII.

H INuidia est animi tinea, sensum comedit, pectus vrit, mentem adficit: cor hominis quasi quædam pestis depascit, & cuncta bona ardore pestifero deuorat. Inuidus alienũ bonum, suum facit inuidẽdo peccatum. Cum peccatores quosque conspicimus, non facile eos iudicemus, sed magis deflemus: quia in similibus, aut lapsi sumus, aut labi possumus. Si vis delinquentem corripere, aperte increpa, nec occulte mordeas.

Quid enim prodest si me nesciente alijs mala mea referas? Væ illi qui suam renuit corrigere vitam & alienæ non desinit detrahere. Si vis detrahere, tua in te peccata retorque: non aliorum delicta, sed propria cerne. Nunquam enim alijs detrahes, si te bene inspexeris. De malo alterio os tuum non coinquines: non detrahas peccanti, sed condole quoniam graue peccatum est detractio. Detrahentes, & audientes pari reatu detinentur. Sicut iracunde alteri quando detraliit tibi: sic irascis tibi quando detrahis alteri detractio est mordacior quam vera cordis reprehensio.

De curiositate vitanda. Cap. XLIII.

MVltos seducit curiositas. Tandiu quisque sua peccata ignorat, quàdiu curiose aliena cõsiderat. Qui semetipsum aspicit, non quærit quid in alijs frequenter reprehendat: sed in semetipso quid lugeat. Quod inter se latent quuntur homines, nunquam scire desiderant! Omne etiam genus mendacij summopere fuge. Nec casu nec studio loquaris falsum, quia os quod mentitur, occidit animam. Per Sapi nullam fallaciam vitam alienius defendas. Fuge inhonesta, verba, retice verbum quod non ædificat audientes. Vanus enim sermo contristat, polluit mentem, & facile agitur quod libet ter auditur. Vanus enim sermo, vanæ conscientiæ est index. Mores hominis lingua pandit, & qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur, quoniam ex abundantia cordis, os loquitur. Sermo vanus non erit Matt absque iudicio: quia ab omni rectitudine statu depereunt, qui per verba vana dilabuntur. Qui laudem nõ appetit, nec contumeliã sentit. Discerne te tuo iudicio, non alieno. Nemo enim magis scire potest quis sis sicut tu, qui conscius es tibi. Quid enim prodest dum malus es, si bonus prædiceris? Quelis haberi vis, talis esto. Si sapiens fueris, es semper habebis eundem. Stude loqui non quod libet, sed quod oportet. Qui celidum verbum non reprimit, ad noxia cito transit. Magna virtus est si non lædas à quo læsus es. Magna gloria est, si cui nocere potuisti, parcas. Nobile vindictæ genus est ignoscere victo. Quicquid tibi contigerit aduersi, pro tuo peccato euenit tibi. Tempera ergo dolorem tuum, & dic: iusta modum delictorum parua datur vltio. Mala aliorum bono tua pera. Vince malitiam bonitate: detrahentis errores dissimulando calca, non sis in pace infidus, nec leuis in amicitia. Odientes ad pacem inuita, discordãtes ad concordiã reuoca.

De prauitate conscientiæ. Cap. XLIIII.

COnscientia hominis abyssus multa. Secut enim abyssus exhauriri non potest: si cor hominis euacuari à cogitationibus non

Psal. 6 non potest: sed continua volubilitate in eo voluuntur: mare magnum est: & spatiosum manibus illic reptilia quorum non est numerus. Sicut enim reptile latenter repit, & sinuosis anfractibus huc & illuc deambulat: ita conscientiam hominis venenatæ cogitationes intrant & exeunt: vt nesciat homo vnde veniant, aut quo vadant. Hoc bene cognouerat Hieremias qui dicebat: Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? quod scrutationem non recipit nec cognitionem.

Nulla pœna grauior est quàm praua conscientia. Cap. XLV.

NVlla pœna grauior est praua conscientia. Mala conscientia propriis agitur stimulis. Si publica fama te non damnat, propria conscientia te condemnat, quoniam nemo potest à se ipsum fugere. Vis nunquam esse tristis? Bene viue. Bona vita semper gaudium habet, conscientia rei semper in pœna est. Ita clementer esto in alienis delictis, sicut in tuis, nec quemquam districtius quàm te iudices, sic alios iudica, vt ipse iudicari cupis. Lex Luc. 6. quam ipse portabis. Nullum ante iudicium condemnes, ante proba, & sic iudica. Non enim qui accusatur, sed qui conuincitur, reus est. Valde periculosum est de suspitione quemquam iudicare. In ambiguis, dei iudicio serua sententiam. Non eligas cui miserearis, ne forte præcreas illum qui meretur accipere. Omnibus te tribue si potes, quoniam incertum est pro quo magis placeas deo. Maior sit benevolentia quàm quod datur: quoniam tale erit opus tuum, qualis fuerit intẽtio tua. Qui cum tristitia manum porrigit, fructum remunerationis amittit. Non est misericordia vbi non est benevolentia. Non auferas vnus vnde tribuas alteri, quoniam nil prodest si inde alium reficis, vnde alium inanem facis. Absit à te quicquid tuum bonum proximum impedire potest, contemne viuens quæ post mortem habere non potes. Difficile est ut non impossibile vt præsentibus quis fruatur bonis & futuris, vt hic ventrem, & illic meneas, vt in terra & in cœlo gloriosus appareas. Si vis cum lætitia animi viuere, noli multa habere. Istam quisque finiens vitam, tanti quod meruit in ipsa, non potest habere post ipsam. Quanto namque inferius delectamur, tanto a superno amore disiungimur. Nullus sit casus quem non meditatio tua præueniat, nullus sit casus qui te imparatum inueniat. Propone nihil esse quod tibi accidere non possit. Vita foueam, in quam vides alium coram te cecidisse. Aliorum perditio, tua sit cautio. Dum nescimus repente mors venit. Nescimus enim quid hodie nobis contingat, & ignoramus si hac nocte animam nostram conditio mortis deposcat. Quotidie ad finem vitæ tendimus, & ad mortem properamus. Idcirco singulis horis cogitare debemus quo singulis momentis properamus. Vnde dominus ait per prophetam: Perditio tua Israel ex te tantum, in me auxilium tuum. Quasi diceret. Vt pereas c. imputa tuo merito, vt saluetis meo auxilio. Nunquam oportet pœnitentem habere securitatem de peccatis. Nam securitas negligentiam parit, & sæpe incautum ad vitia transacta reducit. Non solum grauia, sed & leuia Mat. 22. cauenda sunt peccata. Multa enim leuia c. vnum grande efficiunt, sicut solent de paruis Luc. 20. f & minimis guttis immensa flumina crescere. Non est dubium quòd qui casti perseuerant & virgines, angelis dei efficiuntur æquales.

De improba ventris importunitate. Cap. XLVI.

NVllus homini tam improbus exactor est, quam venter, qui quotidiana famis exactione te vrget. Cum cæteris vitiis, etsi interdum nascimur, interdum tamen cum eis nõ morimur. Sed cum isto nascimur, & cum isto morimur. Multis creditoribus reliquit me obnoxium pater meus: sed ab omnibus liberatus sum. Vnus tamen superest a quo liberari non possum, id est venter. Venter præcepta non audit, posci, appellat, non est tamen molestus creditor, patuo dimittitur, si modo dederis ei quod debes, non quod potes. Quosdam præscieus deus peccare posse, in salutem flagellat eos infirmitate corporis, ne pereant, vt eis vtilius sit frangi languoribus ad salutem, quàm remanere incolumes ad damnationem. Est pernitiosa sanitas quæ ad inobedientiam ducit, est & salubris infirmitas, quæ per diuinam correptionem mentem à duritia frangit, & humiliat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo diabolus sagaciter & multiformiter nos tentat. Cap. XLVII.

DIabolus quando decipere quenquam tentat, prius naturam vnuscuiusque intendit, & inde se applicat vnde aptum hominem ad peccandum aspicit. Blandis & lenibus mentibus luxuriam, aut vanam gloriam
1.Co.2.d proponit, asperis vero mentibus iram, superbiam, vel crudelitatem. Aduersarius noster cum ab exteriori sensualitate se videt exclusum, interiora collectis viribus aggreditur & ingreditur: sed spiritualis homo qui omnia iudicat, eius astutias non ignorat, reprimit quod potest, quod non potest, tolerat: quia & si latratum canis sustinet, morsum non timet. Mordet cum ad consensum pertrahit, latrat cum suggerit, & tunc non vulnerat, sed coronat, quoniam etsi resistentem fatigat, non obligat nisi consentientem.

De oratione, & modo orandi. Cap. XLVIII.

B

ORatio est mentis deuotio, id est, conuersio in deum per pium & humilem affectum. Humilem ex conscientia infirmitatis propriæ: pium ex consideratione diuinę clementiæ. Nullo alio modo deus citius ad misericordiam flectitur, quàm si animus deprecantis ad eum toto deuotionis affectu conuertatur. Nil ita deum complectitur, quemadmodum purus cordis affectus. Idcirco cum orare volueris, solus solitudinem cordis tui ingredere, & collecto spiritu tuo, integra mente & vacua curis, orationis, domum intra: & stans coram deo ante vnum aliquod de altaribus orationis instantia cœlos penetra, & præsentatus choris cœlestium, in ipsorum præsentia miserias & calamitates, quas pateris, miserandus deplora. Prode tuam ne-
Lu.11.b cessitatem, posse eorum pietatem, & ego confido in eo qui dixit: Petite, & accipietis, quoniam si perseueraueris pulsans, non exi-
Dan.7.c bis inde vacuus. Sic ora cum oraueris, quasi
1. Thes. sis assumptus & præsentatus ante faciem ma-
5.d iestatis in excelso throno, vbi milia milium ministrant ei, & decies centena milia assistunt ei. Tunc veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus. Sine intermissione orare debemus. Nam sicut nullum est momentum, quo homo non fruatur, aut vtatur dei pietate & misericordia, sic nullum debet esse momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria. Fœlix anima, quæ omnes euagationes mentis in vnum studet colligere, & in illo veræ felicitatis fonte de-C siderium figere. Quando oramus, spiritum sanctum ad nos vocamus. Oratio cordis est, non labiorum. Neque enim verba deprecantis deus intendit, sed orantis cor aspicit. Vitia virtutes tuas augere? Prodere mali. Quod manifestando potes amittere, tacendo custodi. Quibuldam enim concessum est tantum bene agere, & fructum boni operis non habere, quod ipsi sibi auferunt per studium humanæ iactantiæ. Sicut glacies calore dissoluitur, ita virtus ore laudantis.

Tumultus carnalium cogitationum impedit orantem. Cap. XLIX.

QVm ad cor meum redire volo, desideriorũ carnalium turbæ, tumultusq; vtiorum, tentationibus suis cogitationem meam dis-
sipant, & intentionem cordis in oratione perturbant. Et dum conuerti ad deum post perpetrata vitia studeo, & contra hęc eadem vitia, quæ perpetrauit, illum exorare conor, ecce currunt cordi phantasmata peccatorum quę feci, & mentis meæ aciem reuerberant, confundunt animum, & deprecationis meæ vocem premunt. Ita mala quæ feci, cogitationi meæ suis imaginibus obiciunt, in ipsa oratione me conturbant. Caterum quanto grauiore tumultu cogitationum carnalium premor, tanto ardentius orationi insistere debeo. Et quantum peccatorum meorum phantasmata in oratione [illegible] tantum necesse est, ut [illegible] quo durius repellitur, [illegible] stat orationi, quatenus [illegible] tumultum superet, atque [illegible] ni nimietate suę importunitatis [illegible] par, donec cogitationes malas manu sancti de-
fiderii ab oculis cordis abigat. Hæc est vera tranquillitas, cum tota mens in seipsa colligitur, & in vno æternitatis desiderio immobiliter figitur. Debet proinde flectibilis
tionem cordis restringere, & ad vnius veri gaudij desiderium, cogitationum & affectionum motus colligere.

De vitijs linguæ. Cap. L.

Iac.1.c MVltum loqui stultitia est, quoniã in multiloquio peccatum deesse non potest. Lingua dicitur, quia lingit. Lingit adulando, mordet detrahendo, occidit mentiendo. Ligare, & ligari non potest: labilis est, & teneri non potest, sed labitur & fallitur. Labitur vt anguilla, penetrat vt sagitta: tollit amicos, multiplicat inimicos, mouet rixas, seminat discordias. Vno ictu multos percutit & in-
Iac.3.d terficit. Blanda est & subdola, fata & parata ad exhaurienda bona, & miscenda mala. Qui custodit linguam suam, custodit animam suam: quoniam mors & vita in potestate linguæ est. Qui linguam suam & ventrem custodire non potest: monachus non est, Cuius peccatum quisquis sequitur: necessE se est ut eius pœnam sequatur. Vnusquisq; enim tanto maioris est criminis, quanto prius quam caderet, maioris erat virtutis. Per quæ peccasti, per hæc & torqueberis. Secutus es carnem: flagellaberis in carne. Crimen non est in rebus, sed in vsu agentis. Sæpe prolixa lectio, longę studinis causa memoriam legentis obliterat.

De cantu & iuramento, & quare deus non semper exaudit petitionem orantis. Cap. LI.

QVnt quidam voce dissoluti, qui vocis suæ modulatione gloriantur, nec tantum gaudent de dono gratiæ, sed etiam alios sperni. Timentes elatione, aliud cantant quàm illi habeant, tanta est leuitas vocis forsitan & mentis. Cantant vt placeant populo, magis quàm Deo. Si sic cantas vt ab alijs laudem quærat, vocem tuam vendis, & facultatem non tuam, sed suam. Habes in potestate vocem tuam, habeto & animum. Frangis vocem, frange & voluntatem. Seruas concordiam mo-
nachis vocum, serua & concordiam morum, vt per exemplum concordes proximo, per voluntatem deo, per obedientiam magistro. Caue ne sicut delectaris altitudine vocis, delecteris elatione mentis. Nec diuiti obsunt opes, si eis bene vtatur, nec pauperẽ egestas commendabilem facit, si inter inopiã sordida peccati non caueat. Quacunque arte verborum quis iuret, deus qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui hoc iuratur, intelligit, qui vero dupliciter iurat, dupliciter reus fit, quia & nomen domini in vanum assumit, & proximum dolo capit. Sæpe deus hic puniri tolerat, quos ad salutem perpetuã parat. Iucunditas cordis est vita hominis. Cor prauum dabit tristitiã. Omnis boni impedimentum est tristitia. Humilitas nec ipsa irascitur, nec alios irasci permittit. Humilitas est, si quando peccauerit in te frater tuus, antequam illum peccasse pœniteat, dimiseris illi. Vnusquisque talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem ipse dederit proximo suo in se peccanti. Frustra Deum propitiari sibi quærit, qui cito placari proximo negligit. In tua infirmitate non te despicias, sed ora Deum, & curabit te. Sæpe multos Deus non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quis valeat postulata: hoc est, si aut mala quisque committit, aut si delinquenti in se debita non dimittit.

De vera confessione, & uera pœnitentia. Cap. LII.

VEra confessio & vera pœnitentia est, quando sic pœnitet hominẽ peccasse, vt crimen non repetat. Nihil peius est quàm culpam cognoscere, nec deflere. Si videris aliquando persecutorem tuum nimis sæuientem, scito quia ab ascensore suo demone perurgetur. Omnis homo qui alium in corpore persequitur, prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur.

De perfectione humilitatis. Cap. LIII.

G

SVper tria firma sedet humilitatis perfectio, ut attendat homo quid fuit ante ortum, quid est ab ortu vsque ad occasum, quid erit post hanc vitam. Vnde enim superbiat homo rememorans quòd fuit vile semen, & sanguis coagulatus in utero, postmodum in deserto huius vitæ miserijs expositus & peccato: tandem cinis, & esca vermium futurus in tumulo? Vnde superbit homo, cuius conceptio culpa, nasci pœna, labor vita, necesse mori, quando, vel quo modo vel ubi, nescire?

De cordis instabilitate. Cap. LIIII.

SOlus solitudinem cordis mei ingrediar, & cum corde meo paulisper confabulabor, ab ipso quęrens de ipso, & de his quæ circa ipsum sunt. Cor meum, cor prauum, vanum & vagum, omni volubilitate volubilius: de vno in aliud vago incessu transit, quærens requiem vbi non est. In omnibus enim quæ videntur, requiem quęsiui, et veram requiem in eis inuenire non potui. Deinde rediens ad me, consistere in meipso non possum, quoniam mens mea valde leuis, multumque instabilis, vaga & profuga, vbique se uariat, vndique fluctuat: quia vult & non vult: pigra consilia mutat, voluntates alternat, similis folio quod à vento mouetur, & circunfer-H tur. Inde est, quòd cogitationes meæ vanę, & importunæ me trahunt, & ducunt modo ad forum, modo ad litigia altercantium, nunc ad conuiuia pinguium, nunc ad immunda libidinum. Modo sordida titillatione caro inflammatur: nunc uero fœda cogitatione animus sordidatur: & cum confusionis meæ caliginem declinare volo, non valeo. Sic sic dum me diligenter inspicio, tolerare meipsum non possum. Non est enim hora diei, nec momentum temporis, quo creatorem meum in aliquo non offendam, & imaginem suam in me aliquo modo non obfucem. Vitam meam cum diligenter exploro, quotidiana confessione confiteri non possum pessima vitiorum germina, quæ in me quotidie repullulant. Ecce audisti pater abominationes meas malas, & pessimas, & adhuc scio multo peiora, & iniquiora in angulis cordis mei latere, quę ad lucem uerę confessionis venire erubesco. Veruntamen si Dei consilium habes consule quid agendum sit.

Responsio ad remedium instabilitatis inquietæ mentis. Cap. LV.

Sap. 1. a CVm per prauas ineptasque cogitationes vaga mente discurris, deceptorijs spiritibus tentandi aditum in te aperis. Et ita tu à deo speras, quoniam peruersę cogitationes separant à deo, & spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. Mens vero instabilis, & I inquieta, dum semper nititur apprehendere quod appetit: desiderijs suis circumagitata nunquam requiescit. Idcirco in vno eternitatis desiderio immobiliter debet figi. Peccata autem tua confiteri non erubescas: quoniam omnia in confessione lauantur, & nullum peccatum dimittitur, nisi prius confiteatur. Prosequere igitur, & si ad perfectam sanitatem peruenire desideras, quicquid conscientiæ te terrificum tribunal tremendi iudicij, quomodo Christus stetit in cruce, considera quomodo morieris, vel vbi, vel quando, stadefende vsque ad infernum inferiorem, & uide cernę quomodo pro peccatis suis animæ puniuntur. Talis etenim cogitatio probatissimum remedium est contra turpes cogitationes.

Cogitationes, & affectiones in unum conueniunt, ut mentem decipiant. Cap. LVI.

QVoniam Aegyptiũ tuum nõ absq; minaris, sed foues, & nutrius, manifestabo tibi, non solum peccata actionum, uerumetiam cogitationum. Audi ergo miseriam meam. Sæpe ueniunt ad mentem meam cogitationes innumeræ, & surgunt affectiones multæ, & sollicitant me de cura corporis, & suggerunt multa de usibus necessitatis. Conueniunt ibi ad consulendum, ueraciter autem ad decipiendum, & congregantur consiliatij multi, & consiliatores uani, imo deceptores uerissimi. Congregantur autem quasi in consilium bonum, & quasi ad quærendum consilium bonum, & dantur in commune consilium vanissima sed inutilia, & uana: quia consilium vanitatis est, & totum eorum cõsilium de uanitate est. Suadent mihi sanguinem minuere, ut possim pausare, & lautiores cibos sumere, remanere de vigilijs, ut satis possim dormire. Consulunt corpus recreare ne deficiat, carnem fouere ne tabescat, abstinentiam aliquantulum relaxare, quieti parumper indulgere: & in hunc modum agitur de cura corporis, cura superflua, & de uanitate uenilatur quæstio uana, & super huiusmodi inutili negocio consumitur sæpe hora uana.

Hic ostenditur cogitationibus, & affectionibus malis esse resistendum. Cap. LVII.

QVi carnis suæ desiderijs non resistit, & motus cordis sui custodit negligens, ita tandem prava consuetudine aliqua tur, ut postmodum etiam volens eis resistere non possit. Propterea quotiens huiusmodi consiliarios improbos, & iniquos in vnum conuenire sentis: non eis consentias, sed illico exute te, nunc ad orationem, modo ad operationem, sæpe autem ad meditationem: nec prius cesses, donec illi euanescant. Intuere quomodo morieris, vel vbi, vel quando, statue te terrificum tribunal tremendi iudicij, descende vsque ad infernum inferiorem, & uide cernę quomodo pro peccatis suis animæ puniuntur. Talis etenim cogitatio probatissimum remedium est contra turpes cogitationes.

I

Voluptates siue consolationes sunt animæ desolationes. Cap. LVIII.

QVoniam verba delictorum meorum audire non dedignaris, sed patienter auscultas, fateri oportet, quod adhuc fatendum est. Cum suadentia consiliarijs iniquis, & iniqua consilijs acquiesco, & eorum consilia libenter recipio: adsunt subito cogitationes prauæ, adsurgunt affectiones peruersæ, multum sollicitæ, sed parum discretæ, quomodo carnem meam delicatissime foueam: quæ quantumcunque suauissime nutriatur, semper caro est. Offerunt mihi infirmitorium, sed quoniam turpe est in illo diu permanere, equitandi occasionem quærunt, & inueniunt. Nec mora, equi parantur, cadi implentur, hospitantur & parantur. Vocor, & vocatus vero metuens ex meo desiderio vilescere, reluctor coactus, & ideo lætus ascendo, & iter quam coactus, & ideo lætus ascendo, & iter arripio. Pro dolor religio relinquitur, & silentium rumpitur, hinc inde volant verba uana, & inutilia, forsitan, & detractoria. Sic confabulando sæpe consumitur dies integra. Venio ad hospitium, assideo ad mensam, apponitur panis albus, & vinum bonum, pisces, & caseus, ouа &c. Interea recurrit animus meus ad fratres qui sunt in conuentu, & grate est mihi, vt dissimiliter ab eis reficiar, & M epuler splendide, illis aride reficientibus, & remordet me conscientia mea si pro faba piscẽ, si pro cepe seu milio caseum, si pro mica gallicũ ad refectionem sumam, si vinum bibã, & fratres aquam. Gula vero expectationis impatiens, inuitat, & instigat, vt comedam & libam. Dicit.n. Non debes esse molestus ei qui te charitatiue suscepit, sed ad nutum illius te per omnia debes habere, & monitis illius libẽter obedire, & impensa beneficia cũ gratiarum actione percipere, quoniam nihil respuẽdum est quod cum charitate offertur. Charitatis est, vt quod ille tibi apponit, cum ipso pariter de eodem sumas, ne scandalizetur si videris te aliud quam se comedere. Ita ergo fac vt conuenit. Communica & participa cum hospite, sicut scriptum est: Come Lu.10.b dentes & bibentes, quæ apud illos sunt. Ego vero his persuasionibus victus, communico, & participo cum hospite pro hospite. Et quoniam de alieno ministratur, & non de proprio, incipio mihi esse indulgentior, & manu largior. Prosequor causam pro qua veni ad mensam. Nam comedo, & bibo profusè, sicut mos est, & multiplicantur fercula, & pocula, donec & venter grauetur, & cerebrum turbetur: nec arguitur superfluitas, quam excusat hospitalitas. Sic sic mei oblitus, dum gulæ appetitum sequor, obliuisci mox incipio quid faciant fratres in refectorio, & cadit à memoria faba, caulis, panis durus, & aquæ potus. Sicut fabula, sic est vita mea. Timeo etiam ne egomet sic fabulando fabula efficiar si sine bonis operibus inueniar. Dicito ergo mihi quid debeo facere, & quomodo possim gulam continere, ne tam parui budelli seruus efficiar. A

De pugna, & victoria gulæ contra incautos. Cap. LIX.

GVla semper est in pugna & in cupa. Siue manduces siue bibas, adest illa tecũ pugnatura: si bene nõ pugnas, certe vinceris ab illa, quæ cũ multis pugnat, & a paucis expugnatur. Tu ergo tanto vehementius illam expugna: quanto manifestius illam esse expugnandam cognoscis. Et quoniam ad dei cognitionem peruenire non potes, nisi per cognitionem tui, iterum atque iterum discute teipsum, si forte aliquid in te lateat, quod deo displiceat. Videre enim deum non potes, nisi mundo corde. Nec fiet cor iucũdũ nisi prius fiat mũdũ ab omni cõta gione.

De

De ficta confessione. Cap. LX.

MVlta habeo adhuc tibi dicere, sed confiteri erubesco. Veruntamen quia aliter Deũ videre non possum, aperiam tibi cor meum. Fateor quoniam peccata mea cogitare neglexi, & ideo multa obliuioni tradidi. Cognita autem, non omnia confessus sum, propter multitudinem. Quæ vero confessus sum, B non pure sum confessus propter turpitudinem, aut omnino celaui. Quæ autem siue bene siue male sum confessus, non digne fleui, propter vetustatem, & inueteratam consuetudinem. Confessus sum cui non debui, & cui confiteri debui, celaui: & quod peius est, de confessione inanem gloriam quæsiui. Manifesta vero peccata excusaui cum de illis conuictus fui, vel (quod deterius est) defendi. Culpam meam præ rubore confusionis palliaui. Sic sic peccatis peccata semper acumulo, & vitam meam quotidie corrigere dispono, semper autem de die in diem differo, & dum hoc in futuro fieri propono, fit vt illud futurum semper sit futurum, imò fortassis nunquam futurum. Do psa. 12.a mine Deus meus, quandiu ponam consilia in Psa.29.c anima mea? Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem? Non est vitium, cui aliquo modo non seruierim. Omnia enim contendunt de me, cuius potissimum videar. Veruntamen super omnia vitia, inuidia me persequitur. Pestis hæc vtique me torquet. Da ergo consilium quomodo illam effugere valeam.

De inuidia quæ interdum sub specie sanctitatis exercet iniurias suas. Cap. LXI.

TRistius inuidia nihil est, quę pro timus ipsum auctorem torquet excruciatąque suum. Omnino igitur fugienda est & execranda: quoniam illa Deus offenditur, proxi- C mus lædituꝛ, animus affligitur. Inuidia etenim semper torquet posteriorꝛis sui animum, quanuis fꝛpe hꝛdere non possit suum, erga quem seuit, proximum. Sed cum mala sit omnis inuidia, pessima tamen est huius mali species, quæ sub specie sanctitatis suas exercet iniurias. Sæpe enim quando seuit in proximum eo vitio iracundiæ, vel veneno inuidiæ, fingit sibi cogitatio quòd faciat illud zelo iustitiæ. Lædus namque quilibet a proximo suo, non iam eum facile respicere potest simplici oculo. Displicet sibi quicquid ab illo fieri considerat. Omni fere hora tacita apud se cogitatione illum accusat. Surgunt causę quotidie innumerę, quę illa culpabilem ostendunt: occurrunt rationes multæ, quæ illum reum, illum esse puniendum conuincunt. Crescit autem fꝛpe eo vsque malum, vt apud Deum esse credat se reum, nisi illum seuerius corripiat, & de iniperuersitate redarguat. Loquitur enim apud se huiusmodi maligna cogitatio. Vsquequo illum talem tolero? Consentire ei comporbor, si eum non corripio, consentiens autem Deum offendo: corripiam ergo eum, ne Deũ offendam, nihil enim pro mea, sed pro Dei iniuria vlciscenda totum facio, imò sic illum sibi restituam. Proximum enim corripere, & eum castigare, hoc non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic fꝛpe apud se loquitur maligna cogitatio: excæcauit enim eam malitia sua. Et putat odium suum amorem esse, & iniuria sua iustitiam exercere. D Conueniunt itaque vndique huiusmodi malignæ cogitationes ad mentem, & singunt ad obsequium Dei conuenire, non autem suum odium exercere velle. Considera ergo adhuc frequenter, cogita vehementer, inuestiga diligenter conscientiam tuam, vt scias quid corrigere, seu etiam vnde debeas grauius agere. Valde enim vtile & pernecessarium est, vt scias quid desit tibi, quid vis, quid cupis, quid habere optas.

De multiplici, vaga & varia cogitatione mentis, & cordis velocitate, & alienatione. Capit. LXII.

FAcilius atomos mundi possem dinumerare, quàm motus cordis mei. Velocitas animalium, & volatilium vocis motibus æquiparari non potest. Cogitationes meas non est qui possit comprehendere. Desideriorum meorum non est modus. Nunc illa, nunc illa cogito & desidero, nec illa, nec illa habere possum. Dum corpore vaco, cogitationibus per diuersa loca vagor, nulla hora, nullo temporis momento quiesco, sed in momento, in ictu oculi per multa spacia locorum discurrens, nouas creaturas creo, & iterum easdem eadem facilitate deleo, vel alio atque alio modo fabricare, vel alio atque alio modo multipliciter vario, illud vel illud habere desidero, talis vel talis esse cupio: quasi deus illud dare, vel talem me facere nescierit, aut non potuerit.

Quæ cogitanda sunt, vt cor ab illicita cogitatione remoueatur. Cap. LXIII.

OCustos cordis, quàm modicum & cupidum cor habes: paruum est, magna cupit. Vix ad vnius mihi refectionem sufficere possit, & totus mundus ei non sufficit. Solo cor de per totum mundum vago motu discurris. Sine pedibus curris, sine manibus operaris, alas non habes, & volare non cessas. Diuitias quotidie congregas, & satiari non potes: epulas ad refectionem paras, & inde non cogitas. Audi quomodo, vt de cætero tibi, ea de aliquo amico tuo, aut de teipso. Si vnus eſt ſol, talius eſt iſte quem tu cogitans fingis: quoniam ille certis locis & temporibus curſus ſuum peragit, iſtum vero conſtituis vbi vis. Si vnus eſt ille amicus tuus, falſus eſt ſi, noſcis: iſtum autem vbi vis, fingis. Portro teipſum hoc eſſe loco ſentis, & tamen fig- mento cogitationis vadis vbi vis, & loqueris cum quibus vis, & hoc verum non eſt, quia modo ibi non es. Quoniam ergo falſa ſunt hæc, noli amodo talia cogitare, ſed iacta cogitatum tuum in domino, qui te fecit & refe cit, ſæpe & vocauit, iudicabit & ſaluabit. O quanta hæc hora cum eo loquuntur, eumque in ſemetipſis amplexantur: tu vero in his de lectaris quæ pereunt & tranſeunt, & tecum manere non poſſunt. Conſidera quam mul ti modo moriuntur: quibus ſi hæc hora ad agendam pœnitentiam concederetur, quæ ti bi conceſſa eſt, quomodo per altaria, & quàm feſtinanter currerent, & ibi flexis genibus, vel certe toto corpore in terram proſtrato tandiu ſuſpirarent, plorarent, & orarent, donec plenißimam peccatorum veniam à

Deo conſequi mererentur? Tu vero comedendo, bibendo, iocando, & ridendo, tempus ocioſe viuendo perdis: quod tibi indulſerat Deus ad acquirendam gratiam, & ad promerendam gloriam. Cogita etiam quot animæ in inferno nunc cruciantur ſine ſpe veniæ & miſericordiæ. Si amor Dei te tenere non poteſt, ſaltem teneat & terreat timor iudicij: metus gehennæ, laquei mortis, dolores inferni, ignis vrens, vermis corrodẽs, ſulfur fœtens, flamma tartarea, & omnia mala. Diſcute adhuc teipſum, vt ſcias quid deſit tibi: ne in illa vltima diſcuſsione coram omnibus confundaris, ſi inuenta fuerit in te iniquitas.

De multiplici voluntate cogitationum. Cap. LXIIII.

DIgne penſare, & ſufficienter æſtimare non valeo quę ſit illa tam multiplex cogitationum mearũ volubilitas, & tam inquieta & infatigabilis velocitas, quæ per tam multa, tam varia, tam infinita diſcurrere me facit. Nulla enim hora, & nullo temporis momento quieſcere poſſum, ſed per infinita ſpacia locorum, & volumina temporum mira feſtinatione pertranſeo. Vndique patet mihi facilis tranſitus: agilia diſcurſus: de ſummis ad ima, & de imis ad ſumma: de primis ad nouiſſima, de nouiſſimis ad prima. Digne explicare non poſſum, quot alternationis modos momentaneis permutationibus induo, & quam multiformiter me alternantium viciſſitudinum motibus variare conſueui, & quibus perturbationibus quotidie afficior. Modo me in fiduciam erigo: modo in diffidentiam cado. Nunc per conſtantiam figor: nunc ſubitaneo terrore concutior. Modo me turbat ira: modo ingens furor exagitat. Nec illud adeo mirum, quòd varijs qualitatibus diuerſiſque perturbationibus per ſingula momenta afficior: ſed illud ſupra modum ſtupendum, quòd ſub eodem pene momento ſæpe contrarijs affectionibus tangor: nunc odio, nunc amore ducor: modo gaudio, modo mœrore detrahor. Quàm ſæpe inter mira gratulationis meæ tripudia ſuperueniens ſubitoq; emergẽs triſtitiæ cauſa me vehemẽter concutit, ac deiecit, & omnem illam exultantis animi mei ſolẽnitatem ſubito in mœrorẽ vertit. Sæpe diu multumq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

multumque dilecta, nimio post modum odio prosequor, & vehementer approbo atque desiderata subito detestor. Sed quis omnium mearum affectionum qualitates enumeret? quis omnes varietionis meæ modos explicare sufficiat? Pene quot sunt diuersitates rerum, tot sunt varietates affectionum mearū.

Quàm bonum sit quòd homo seipsum cognoscat. Cap. LXV.

H

CVm inter omnia animalia, humanum genus tum digniori forma, tū digniori potentia dignius reperiatur: nulla scientia melior est illa, qua cognoscit homo seipsum. Relinque ergo cætera, & teipsum discute: per te curre, & in te consiste. A te incipiat cogitatio tua & in te finiatur, nec frustra in alia distendaris te neglecto. Præter salutem tuam nihil cogites: quoniam in acquisitione salutis tuæ nemo est tibi germanior, nemo propinquior teipso. Si vero aliquid cogitationi tuæ se offerat quod non quoquo modò ad tuiipsius salutem pertineat: illico respue, & expue, vt semper te possis inspicere, & de cognitione tui venire ad cognitionē dei. Agnoscere se debet homo ad quæ bona sit naturaliter propior, vel ad quæ mala procliuior: quibus studijs debeat vehementius insistere: contra quæ mala debeat instantius vigilare: quibus exercitiis valeat melius promoueri: quibus vitijs valeat facilius corrumpi: quibus culpis subiacear, vel quibus meritis eminear, & quid pro his pœnę vel præmij expectare debeat: quantum quotidie proficiat, vel deficiat: cum quāta animi industria satagat præterita mala flere, præsentia declinare, futura prœuenire: cum quanta animi constantia studeat reparare bona amissa, custodire, & multiplicare possessa.

I O quàm necessaria discussio, & quàm miranda speculatio tot animi virtutes, tot eius exercitationes, tot eius studia, vel merita præ oculis habere, & huiusmodi contemplationi diutius inhærere. Suspende ergo animum tuum ab inferiorum amore: ne forte de sublimibus eiectus, & de loco voluptatis à propria concupiscentia abstractus, & illectus, post concupiscentias tuas eat, & vagus fiat & profugus super terram. Denique si cupis implere dominicum præceptum: omni cultodia serua cor tuum.

Prou. 4. d

Nescis enim quid de spiritu angelico, quid de spiritu diuino sentire debeat, qui summum non cogitat. Nihil recte existimat, qui seipsum ignorat. Nescis quòd sub pedibus suis omnis mundana gloria subiaceat, quæ conditionis suæ dignitatem non pensat. O cultos cordis, si nondum es idoneus intrare ad teipsum, quomodo ad illa rimanda idoneus eris, quæ sunt intra vel supra teipsum? Si necdum dignus es intrare tabernaculum primum, qua fronte præsumis ingredi tabernaculum secundum, hoc est in sancta sanctorum? Si nondum moliri potes gressus altos, vt cum domino Iesu, vel saltem cum Moyse ascendas in montem excelsum: quo præsumptione paras volare in cœlum? Prius redi ad te, quàm rimari præsumas, quæ sunt supra te. Prius sol ortus fuit cum Iosue, quam ad altiora conscendat. Primum ergo est, vt redeas ad teipsum: intres ad cor tuū: discas æstimare spiritum tuum. Discute quid sis: quid fueris, quid esse debueris, quid esse poteris: quid fueris per naturam, quid modo per culpam, quid esse debueris per iustitiam: quid adhuc esse possis per gratiam. Disce ex tuo spiritu cognoscere quid debeas de alijs spiritibus æstimare. Hæc porta, & hæc scala, hic introitus: iste ascensus, hoc introitur ad intima, hac eleuatur ad summa. Vides quantum valeat homini plena cognitio sui. Ex hac siquidem proficit ad cognitionem omnium cœlestium, terrestrium, & infernorum.

Priuatus amor aufert verum iudicium, idcirco Deo est committendum. Cap. LXVI.

SCire vellē qualis ipse sum, sed vix de meipso vera discernere possum. Amor nanq; priuatus quē ergo me ipsum habeo: aufert mihi verum iudicium de meipso. Idcirco parum mihi credo de meipso vtpote homine mendaci: ne si ego sum iudico, mentiatur iniquitas sibi, iudicet ergo me ille, cui omnia nuda sunt, & aperta: quem fallere non possum, quia sapientia est: nec effugere, quia vbique est: neque vincere, quia iustitia est. Ille veritas est me, cuius deliciæ sunt esse cum filijs hominum: qui stat ad ostium, & pulsat: pulsat introire, si ei aperuero. Intret ergo, & faciet sibi sanctuarium, quoniam sanctus est: & domum eius decet sanctitudo. Exurgat ad tia, ordinet cogitationes, sanet affectiones,

mores componat. Nullus ei in aliquo resistat: vt sit in pace locus eius. Vtinam nullus hominum esset mecum exterius, vt familiarius loqui possem cum eo interius. Ipse enim & secretum quærit, & solitarium locum diligit. Fugiam ergo hominum solatia & colloquia, vt in secreto cordis mei deum L habeatorem habere possim. Valde tamen difficile est ab exterioribus ad interiora mentem reuocare, & ibi permanere. Nec minus difficile est de visibilibus ad inuisibilia penetrare, & in illis diutius consistere. Dura sunt hæc, & multum laboriosa, sed valde fructuosa. Assuescam igitur sola intima cogitare, sola interiora diligere, & in illis permanere, vt possim audire quid loquatur in me dominus Deus meus. Ecce adsum pissime domine, tecum sum, intus sum. Quandiu in exterioribus occupatus fui: vocem tuam intus me audire non potui. Nunc autem reuertor ad me ingressus sum ad te, vt possim te audire, & tibi loqui. Loquere ergo misericordissime, quia audit seruus tuus: loquere, quia paratus sum obedire. Quicquid iusseris: pro posse meo libenter deuotos implebo. O anima mea, rex angelorum venit ad nos, & hospitatus est nobiscum. Lætemur ergo de tanto hospite nostro corde perfecto. Demus ei gloriam, & honorem quoniam dignatus est visitare seruos suos. Epulemur, & inebrietur cum eo in lætitia, & exultatione. Delectemur in eo de eo, & nullus sit ei in aliquo molestus, ne in ira recedat à nobis, & indicat super nos maledictionem pro benedictione. Exhibeamus ei omne seruitium charitatis: rogantes, & deprecantes, vt nobiscum manere dignetur. Si vero non possumus perfruere ei totum quod debemus: saltem nosmetipsos humiliter ei subdamus ad omnem voluntatem eius. Sit hæc dies festus nostro lætitiæ susceptimus. Nullum memorandum, nullum officium ab hoc gaudio excludatur. Conuentant ergo in vnum omnes cogitationes, & affectiones, die festum celebrantes in omni puritate, & sanctitate. Nulla se aliena cogitatio interserat, quæ huius solennitatis gaudia perturbet. Oculi mei semper ad dominum: per quem sum, viuo, & sapio, nec cessent lachrymæ pedes eius rigare. Audiant & intelligant aures quid in nobis ei displiceat: vel quid ei placeat: quid damnet, vel approbet. Delectetur odoratus illo suauissimo odore dulcedinis eius. Odor eius, odor vitæ æternę, odor totius suauitatis & iucunditatis: Repleatur os meum laude, vt cantē gloriam tuam altissime domine. Sit meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, vt te possim videre per fidem & contemplationem, donec merear videre facie ad faciem. Clementissime pater, nihil in nobis cesset à laude tua: Benedic anima mea domino, & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic, & dic: Gloria, laus, & honor tibi sit rex Christe redemptor.

psa. 18

ps. 102. a

Hic probatur anima esse Deo similis, & ideo magis illi obligata. Cap. LXVII.

A

OAnima mea, si vis amari à Deo, reforma in te imaginē suam, & amabit te: repara in te similitudinem suam, & desiderabit te. Consilio namque sanctæ trinitatis, ad imaginem & similitudinem suam creauit te creatos tuus quod nulli alteri ex creaturis donauit, vt tanto eum ardentius diligeres, quanto mirabilius ab eo te conditam intelligeres. Considera ergo nobilitatem tuam: quoniam sicut deus vbique est totus, totus omnia viuificans, omnia mouens, & gubernans: ita tu in corpore tuo vbique tota es, illud viuificans, mouens, & gubernans. Et sicut deus est, viuit & sapit: ita tu secundum modum tuum es, viuis, & sapis. Et sicut in deo tres sunt personæ pater, & filius, & spiritus sanctus: sic & tu habes tres vires, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem. Et sicut ex patre generatur filius, & ex vtroque procedit spiritus sanctus: ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his ambobus procedit memoria. Et sicut deus est pater, deus est filius, deus est spiritus sanctus: non tamen tres dij, sed vnus deus, & tres personæ: ita anima est intellectus, anima voluntas, anima memoria: non tamen tres animæ, sed vna anima, & tres vires. Ex quibus animæ viribus quasi excellentioribus iubemur deum diligere, vt diligamus eum toto corde, tota anima tota mente: ideſt toto intellectu, tota voluntate, & tota memoria, hoc est toto affectu: sine defectu, cum discretionis intuitu. Nec solus suffcit de deo intellectus ad beatitudinē, nisi sit in amore eius voluntas. Imo hęc duo nō sufficiunt, nisi memoria addatur, qua semper in mēte intelligentis, & volentis maneat deus: vt sicut nullū potest esse momentum, quo homo nō

vtatur

vtatur vel fruatur Dei bonitate vel misericordia: ita nullum sit momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

B Hic probatur anima esse tantæ dignitatis, vt habilis, & idonea sit esse pater, & mater Christi. Cap. LXVIII.

INtellige dignitatem tuam nobilis creatura quoniam nō solum insignita ex Dei imagine, verumetiam decorata similitudine. Sicut enim creator tuus quæ ad similitudinem suam creauit, est charitas, bonus & iustus, suauis & mitis, patiens, & misericors, & cætera insignia, quę de eo leguntur: ita tu creata es, vt charitatem habeas, & esses mundi, & sancta, pulchra & decora, mitis & humilis. Quæ virtutes quanto plus in te habebis: tanto propinquior Deo eris, & maiorem tui conditoris geres similitudinem.

Quid maius his tibi facere potuit quam vt ad similitudinem suam te conderet factor tuus: & eisdem virtutum vestimentis te ornaret, quibus ipse ornatus est? Attende igitur diligenter primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam sanctæ trinitatis imaginem in te ipsa agnosce: honoremque similitudinis diuinæ (ad quam creata es) habere stude nobilitate morum exercitio virtutum, dignitate præmiorum: vt quando apparebit qualis sit, tunc similis ei apparere possis. Similis enim similem quæritis
psa. 44.c & quale te parauerit deo, talis necesse est appareat tibi Deus. Si ergo naturalem pulchritudinem tuam in te reparaueris, concupiscet
Mat. 12. d rex decorem tuum: quoniam ipse est deus tuus: ipse amicus & sponsus: frater & filius.

C Ipse enim dixit: Quicunque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est: ipse meus frater & soror & mater est. Audi quomodo: Virtus & sapientia patris, filius est patris. Verbum patris, uoluntas est patris. Voluntas hominis nihil aliud est, quam quædam proles mentis. Si igitur eadem est uoluntas tua, & uoluntas patris: idem est filius tuus, & filius patris. Veritas, sapientia, uoluntas corde concipitur, & ex corde generatur. Si igitur idem vis & idem sapis quod pater, tu eundem filium habes quem & pater. In te est verum ut pater, aut mater an potius vtrumque pater & mater, non tuo merito, sed Dei dono. Potes namque cum gignere in corde tuo, & in corde alieno. Potes eum concipere à corde tuo, & abore alieno. Intellectu gignitur: consensu concipitur: affectu nascitur: effectu nutritur. Quando veritatem intelligis, vel album intelligere in eis: Christum gignis: Nolli voluntatem Dei: consenti ei: & concepisti. Quando gignis, es pater: quando concipis, es mater. Amando parturis: sperando nutris. Sicut in potestate cuiusque relinquitur: vtrum nam tantæ prolis mater efficiatur. Maledicta ergo sterilis, quę non parit, quæ talem filium pro voto per Dei gratiam habere potuit. Cur non similiter maledictus qui non gignit: nisi quia non æquè in nostra potestate consistit veritatem intelligere, & veritati consentire? Non enim veritatem semper intelligo cum vólo: intellectæ autem semper consentio: velle tamen non possum, nisi gratia Dei fuerit mecum. Nulla est enim humana industria sine Dei gratia. Ex quo primus homo peccauit, naturæ bonum perdidimus, pariter & arbitrij vigorem, sed non electionem, ne non esse nostrum, vt emendaremus peccatum. In nobis namque manet ad quærendam salutem arbitrij libertas: id est rationalis voluntas, sed admonet te prius Deo, & inuitante ad salutem, vt vel eligamus vel sequamur. Potestatis nostræ est diuinæ inspirationi acquiescere, & quæ ad salutem nostram pertinent eligere, & sequi. Diuini vero muneris est, vt possimus adipisci, quod sequendo cupimus consequi. Nostrę potestatis est, & ingenij, vt laboremus solicitudinis vero nostræ est, & cœlestis gratiæ, ne labamur. Fatis homo potenter adiutorij, ne labamur. Fatis homo potenter ambulat sapienter, ne cadat, aut si ceciderit, vt statim resurgat. Fit licior vero cum quo iam cum Deo regnat.

Hic ostenditur anima sancta semper ad recipiendum in se Deum esse parata. Cap. LXIX.

POelix homo est, cui præsto est cum voluerit, habere filium Deum. O quanta est dignitas hominis, filium habere Dominum & quanta est humilitas omnipotentis, habere hominem patrem, & quanta est nobilitas animæ, Christum Iesum habere sponsum? Sancta ergo anima, & veri sponsi amica, ad dilectū sui adnentum summo cum desiderio semper debet inhiare, & parata atque expedita esse, vt pulsantem amicum absq; vlla dilationis inuria possit suscipere, & vocanti E cum omni alacritate occurrere: ne subito, & inopinato aduenienti, minus promptam se, minus ornatam inueniat: vel diu exclusa, diuinæ præsentiæ vltam molestiam sustineat. Aliud est autem cum ipso intrare, atque aliud est ad ipsum exire. Ibi anima ad seipsam reuertitur, & cum dilecto suo vsque ad intima cordis sui penetralia ingreditur: extra semetipsam ducitur, & ad sublimia contemplanda sublenatur. Quid nanque est eius intrare, nisi se totam in semetipsam colligere? Quid vero est eius exire, nisi seipsam extra semetipsam totam effunde re? Nihil itaque aliud est animam cum dilecto suo in cubiculum ingredi, & solam cum solo nouari, dulcedinemque eius perfrui: nisi exteriorum omnium obliuisci, & in eius dilectione lumine, & intimè delectari. Se soli dilecto videt, quando exteriorum omnium oblita, ex propria considerationē in dilecti sui dilectionem desiderium suum porrigit, & ex his, quæ in intimis suis conspexit, animam suam in eiusmodi affectu sublimat, & rari ex bonorum quam ex malorum suorum consideratione in gratiarum actionem assurgit, & hinc pro impensa gratia, hinc pro indulta venia, intimæ deuotionis victimas persoluit. Vsque in intimum dilectus verbeatur, & in optimo collocatur, quando ex intimo cordis affectu, & super omnia diligitur. Cogita quid sit quod in vita sua ardentius, dilexisti, anxius concupisti, quod te sitiendius afficiebat, ceteris quæque profundius delectabat. Considera ergo si eandem affectionis violentiam, delectationis atque abundantiam sensus quando in F summi dilectoris desiderium inardescis, quam do in eius dilectione requiescis. Cui dubium fit quod intimum illum affectionis suæ sinum, necdum teneat, si intimæ dilectionis oculeus animam tuam in diuinas affectiones minus penetrat, tepidius exagitat, quem in aliarum affectionibus aliquando penetrare, vel exagitare solebat? Sed si tantæ effusus, vel forte validioremdilectionis vel delectationis violentiam in intimis tuis cordis diuitijs perspexeris, quantam alias nouis expertus fueris, vide adhuc si forte aliud aliquid sit in quo delectari, vel consolari possis. Certe quandiu possum ex aliena qualibetque re consolationem, vel iucunditatem concipere, nondum audeo dicere dilectum

nostrum intimum ardentissimi amoris sinu tenere. Satage ergo, sedima trahere cum adhuc ad interiora, & secretiora cordis tui penetralia, quæcunque es eiusmodi anima. Quis enim neget illud intimum cordis humani penetrale tales recessus habere, seu etiam obtinere posse, in quibus summi, & singularis amoris violentia cum aliquid per affectum infixerit, aliena omnino delectatione auelli non possit? Certe si alienam aliquam consolationem quæris vel recipis, deum tuum tuæuis fortasse summe, nondum tamen singulariter diligis. Nondum ergo in intimum penetratur, nondum in intimum collocatur. Si ergo non satagis introducere eū ad intima tua, quomodo te credas velle vel posse sequi eū ad sublimia sua? Certum ergo signum tibi sit G quæcunque es anima, q̄ dilectum tuum minus diligis, vel ab illo minus diligeris, si ad theoricos illos excessus nondum vacaris, vel vocantem sequi nondum meruisti. Quomodo enim perfecte diligis vel diligeris, si in summorum desiderio ad superna non raperis, & ad theorices, & anagogicos illos conatus mentis alienatione nō transis? Vis nosse quia sublimitas dominarū reuelationū sit manifestum diuinæ dilectionis indicium? Iam non dicam, inquit, vos seruos, sed amicos: quia omnia, quæ audiui a patre meo, nota feci vobis. Satage ergo deum tuum mire, & summe diligere: & omni hora in diuine contemplationis gaudium summo cū desiderio anhelare. Collige teipsam ad temetipsam, & in solo diuinitatis desiderio requiesce.

Anima præcipitur erigere se ad sublimia contemplanda. Cap. LXX.

DEbet nanq; anima perfecta, & assidue summorū contēplationi dedita, omni hora peregrinationis suæ termini, & ergastuli huius egressum, cū summo desiderio expectare, & ad illud diuinæ cōtemplationis spectaculū quod in futura vita fruamur, animum suum suspēdere, & in eiusmodi expectatione vehementi desiderio anhelare, vt quod interim videt per speculum, & in ænigmate, mereatur videre facie ad faciem. Necesse est itaque ad cor altum ascendere, & mentis excessu per diuinam reuelationē addiscere quid sit illud ad quod aspirare, vel studere oporteat, & ad qualem sublimitatis habitū animum suū compo H nere, & assuescere debeat. Nā si semel ad illā

luciferam

Universidad de Deusto
Biblioteca

luciferam angelicæ sublimitatis gloriam quis admissus fuerit, & ad illud diuinorum radiorum spectaculum intrare meruerit: quam intimis desiderijs, quam profundis suspirijs, quam inenarrabilibus gemitibus eum, qui eiusmodi est, putamus insistere, quàm assidua recordatione, quàm iucunda admiratione inspectam claritatem credimus eum retracta re mente{q;} reuoluere: illam desiderando, illam suspirando, illam contemplando, donec
2.Co.3. tandē aliquando in eandem imaginem transformetur à claritate in claritatem, tanquam
d à domini spiritu? Veruntamen cum ab illo sublimitatis statu ad nosmetipsos redimus, illa q̄ prius supra nosmetipsos vidimus, in ea veritate vel claritate qua prius perspeximus ad nostram memoriam omnino reuocare nō possumus. Et quanuis inde aliquid in memoria teneamus, & quasi per medium velum, & velut in medio nebulæ videamus, nec modū quidem videndi, nec qualitatem visionis comprehendere, vel recordari sufficimus, & mirum in modum reminiscentes, non reminiscimur: & non reminiscentes reminiscimur, dum videntes non peruidemus, & aspicientes non perspicimus, & intendentes non penetramus, donec iterum meditatione assurgamus in contemplationem, contemplatione in admirationem, admiratione in mentis alienationem.

¶ Veritatis contemplatio in hac vita inchoatur, sed in futura iugi perpetuitate celebratur. Per veritatis contemplationem eruditur homo ad iustitiam, cōsummatur ad gloriam. Gratia contemplationis cor ab omni mundano amore, non solum cūdat, sed sanctificat, & animum ad cœlestium amorē inflammat. Qui diuina inspiratione, & reuelatione ad contemplationis gratiam promouetur, quasdam arras futuræ illius plenitudinis accipit, vbi sempiternæ contemplationi perpetuo inhærebit. Qui vero contemplationi veritatis vult vacare necesse est, vt discat requiescere, non solum ab operibus malis, sed etiam à cogitationibus superuacuis. Multi siquidē etsi sciant uacare corpore, minime tamen valent vacare c. rde, nescientes facere sabbatum ex
sabbato & ideo non valent implere quod dicitur in psalmo: Vacate, & videte quoniam ego
psa.45.a sum deus. Vacantes siquidem corpore, sed vagantes vbique corde, nequaquam merentur videre quàm dulcis est dominus, & quàm bo
psa.72.a nus Israel deus iis qui recto sunt corde. Inde est quod hostes deridēt sabbata eorum, id est ipsa suæ vacationis ocia in cogitationes inutiles protrahunt, & per deuia quæque vago incessu sine respectu peruentionis passim huc, & illuc vagantur. Animus eorum in diuersa rapitur, & nunc in hanc partem, nunc in illam discurrendo mira agilitate in contraria agitur. Sic sic quandiu sub egenis huius mundi elementis viuimus, desideria nostra vltra gaudia nostra extendimus: quia infinita plura sunt quæ concupiscimus quàm quæ in hac vita apprehendere possumus. Beata autem illa supernorum spirituum multitudo, desideria sua vltra gaudiorum suorum non extendit plenitudinem, quæ fœlicitatis suæ infinitatem, vel immensitatem comprehendere omnino non sufficit. Est autem eorum gaudium non solum de contemplatione creatoris, sed etiam de contemplandis eius creaturis. Deum enim in omnibus suis operibus mirabilem inueniunt, quid mirum si vbique mirando venerantur, venerando mirantur magnalia eius quem diligunt? Inueniunt namque non solum in creaturis incorporeis, sed etiam in creaturis corporeis vnde mirentur, vnde creatorem earum digne venerentur. Hæc omnia iugiter contemplantur, contemplantes mirantur mirantes lætantur. Lætantur de diuina contemplatione, congratulantur de mutua visione, mirantur in rerum corporalium speculatione. Discamus, & nos contemplantes mirari & mirantes contēplari quomodo illius supernæ beatitudinis ciues omnia, quæ fiebant sis sunt indefinenter aspiciunt, omniunque quæ ab alto vident rationem, & ordinem comprehendunt, quomodo de mutua societate dissolubiliq; charitate in infinitum gaudeant. quomodo in illam diuinæ claritatis visionem insatiabiliter inardescant. Nihil est inuidiæ, nihil vtilius gratia contemplationis. Quanto amplius in cœlestium contēplatione delectaris, & delectando admiraris, tāto libentius in moraris, tāto diligentius perscrutaris, profectu diusque illuminaris: Semper in illis inuenies quod mireris, & vnde delecteris. Nullum est copiosior materia admirandi, & nullum vtilior causa delectandi. In his ego semper sit tua admiratio, & delectatio, nec necesse erit alia pro alijs quærere, & per vanum hunc illucque cogitationum euagationem discurrere. Deum nanque cognoscere, plenitudo est scientiæ. Plenitudo autem huius scientiæ, plenitudo est gloriæ. Consummatio præterea perpetuitas vitæ. Ad huius vero felicitatis plenitudinē opus est potius intima cōpunctione, quā profunda inuestigatione: suspirijs, quam argumentis: crebris lamentationibus, quam copiosis argumentationibus: lachrymis, quàm sententijs: oratione, quam lectione: gratia lachrymarum, quam scientia literarum: cœlestium potius contemplatione, quam terrestrium occupatione.

Finis.

DE ORDINE VITAE, & morum institutione: alias de Doctrina puerorum, et correctione morum, Tractatus.

Hortatur quidem timidā mentis meæ imperitiam fraterna charitas, vt de vitę ordine, & morum institutione breuiter loqui debeā. Sed quia tempus est, vt (ipso q̄ aspiratu opitulante) opus aggrediar, exordium sumere necessariū duxi ab illa laudabili virtute, quæ dicitur verecūdia: quæ cum sit omnibus ætatibus, personis, temporibus, & locis apta, tamen adolescentes, & iuueniles animos maxime decet. Tres enim virtutes sunt, quæ pueris adolescentibus magis congruunt, verecundia, taciturnitas, & obedientia. Non est autem dubium si has studuerint habere, quin possint Christo duce ad culmen perfectionemq; virtutum ascēdere. Morum enim ornamenta virtutum in illis prouectibus cernimus senibus, qui ab ipso tyrocinij primæque ætatis vsque ad perfectum virilis disciplinis cœlestibus exercitati, per viam dominj fortiter cucurrerunt. Quorum scientiam tantum viget, & lucet quantum senectus ipsa ætate sit doctior, vsu certior, processu temporis prudentior. Hæc autem veterum studiorum dulcissimos fructus ad se, & alios reficit. Multi nanque senes diu vixerunt, & nihil proficientes, quia nullas sibi in opportuno tempore diuitias cōgregarunt, inopes omnium virtutum animos iuuenum reprobæ vitæ morbo inficiunt. Sicut enim senem virosum, & fatuum, ita per adolescentem inuerecundum, & temerarium religio sancta destruitur. Post indoctos nāque prælatos, malosque in sancta ecclesia nulla pestis ad nocendum infirmis valentior inuenitur. Denique talium hominum genus, ista (de quibus apostolus prædixit) tempora, proh dolor, sine numero ferunt quando ferme omnia, quæ bona sunt, & sancta, pessundari confundiq; videmus. Et quoniam senes in melius mutari ab illa inolita vitiorum consuetudine difficillimum est, debemus manum adolescentibus porrigere: qui si dare volunt operam, omni depulso tepore possint vtique per gratiam Christi vitam corrigere, mores componere, actusque suos in omnibus meliorare. Idcirco diu est, quòd desideraui propter iuniorum salutē (eorum præcipue cum quibus viuo) ex opusculis patrum pauca quædā deflorando colligere, quæ teneræ ætati eorum videantur specialiter consulere. Est enim mihi (fateor) tristitia magna, & continuus dolor super cæcitate cordis eorum, qui cum didicerint in schola Christi qualiter debeant, & uitia propulsare, & sanctis virtutibus insudare, heu rebellionis spiritu armati, tam præcipiti impetu per abrupta vitiorum currunt ad mortem, ut eos auriga præsidens nullo fræno disciplinæ valeat cohibere. Deberent vtique in domo dei ad cultum diuini honoris super omnem ornatum tanquam vas aureum refulgere. Cur autem ab ipsis primis rudimentis infantiæ educati sunt tanta cura, tantoque labore, nisi ut forter in bello facti contra mundum, & eius concupiscentias, contra carnem & eius desideria, cōtra diabolum, & eius multiplicia tentamenta uiriliter pugnent? Sed quod admirandum est, & dolendum, plus eis quam cæteris prauis, & aulicis videtur discipline regula. Quare hoc, nisi quia secularem magis diligūt uitā? Certe uel nullus vel rarus inter eos inuenitur, qui libenter sequatur antiquorū patrū institutā, & maiorū uitā diligat, aut quia labor eum terret, aut quia in lubrica ætate difficilior est abstinentia, aut quia alacri adolescentiæ uidetur uita obscurior: & ideo ad ea conuertuntur studia, quæ plausibiliora arbitrantur. Præsentia quippe plures, quam futura præferunt, sed memmisse debēt, quia non præsentibus, sed futuris militamus. Vnde qui præstantior causa, eo debet esse cura attentior. Infœlix qui legem uitæ, & disciplinæ abijcit, & maiorum gubernari magisterio refugit. Ille vero non secundum deum sed secundum se uiuit: qui si poterit, est cum quibus uultpergit quo vult, & quantū vult,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ridet,& iocatur,inter quos & vbi, & quando vult. Post remo quicquid naribus suaue est, quicquid tactui blandum, quicquid oculis delectabile, quicquid cæteris sensibus carnis suæ iucundum, exercet ac sequitur. Ille vero qui secundum deum viuit, non quod eum carnaliter delectat, sed quod spiritualiter ædificat facit: & quicquid cupit, aut agit, non vult ex sua, sed ex Dei voluntate, maiorumq; suorum iussione procedere. Nemo tamen positus in adolescentiæ, vel intemperantiæ lubrico de sui cõuersione desperet. Oleaster enim oliuæ insertus amissa amaritudine efficitur fructuosus. Si ergo agricultura conuertit stirpium qualitatem, nonne studia doctrinæ, & disciplinæ assiduitas mitigare possunt quaslibet ægritudinis passiones? Sed ne puerilis vita varijs lapsibus vitietur, oportet teneros animos præfatis diligenter mancipare virtutibus, quatenus bona consuetudo cum ætate simul accrescat. Vt igitur clarius pateſcat quanta, & qualis virtus sit verecundia, patris Ambrosij magna ex parte ponamus sensus, & verba: ne si forte me paruipenderint stultum homuncionem: magnum Ambrosium, imò in Ambrosio Christum, non audeant spernere. Sic enim ille ait instruendorũ morum magister: Est autem bonorum adolescentium timorem Dei habere, deferre patribus honorẽ, castitatem queri, non aspernari humilitatem, diligere clementiam ac verecundiam, quæ ornamenta sunt minori ætati. Vt enim in sensibus grauitas, in iuuenibus alacritas: ita in pueris adolescentibus verecundia velut quædam dote commendatur naturæ. Quàm pulchra virtus verecundia, & suauis gratia, quæ non solum in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus, ne modum progrediaris loquendo, ne quid indecorum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis plerunque in verbis refulget. Ipsum sonum vocis libret modestia, ne cuiusquam offendat aurem vox incomposita. Denique in ipso canendi genere prima disciplina verecundia est, imo etiam in omni vsu loquendi, vt sensim quis, aut psallere, aut legere, aut postremo loqui incipiat, vt verecunda principia commẽdent processum. Est enim in oculis verecundia, qua prohibetur boni adolescentis pudica anima intueri, & alloqui fœminas: non vt exercetur sexũ, sed vt fugiat vitium. Plurimum autẽ proficit ad tuitionem castitatis custodia oculorum. Multi vero pertierunt propter speciem carnis. Vn

Mat.5.d de dominus: Qui viderit mulierem ad cõcupiscẽdum eam, iam mœchatus est eã in corde suo. Bonæ indolis adolescentes in monasterio viuentes, ita se omni studio conseruent, vt adolescentiam suã nullæ libidinis sordes cõ maculẽt, vt ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedat. Quorum tanta animi debet esse munditia, vt præ nimia uerecundia ne sermonem quidem audire uelint, uel locũ impudicum. Et ne incentiuis naturalibus laperentur, necesse est, ut lasciuiens caro eorum crebris frangatur ieiunijs. Melius est eos illa macum dolere, quàm mentem. Beatus plane adolescens, qui castus perseuerat, & corpore, & mente. Huic procul dubio caro, & sanguis redẽptoris nostri efficitur salus, & vita. Sunt & qui propter humanã confusionẽ, siue reipse ctu diuini timoris, pleni sordibus audacter se ingerũt tantis mysterijs. Audiant autẽ quod scriptum est: Homo uidet in facie, Deus autẽ in corde. Sed illi plus metuunt homines, quã deum. O cęca temeritas, ò Dei mira patientia. Nunquid.n. tantum peccauerũt, sicut quos iguis consumpsit, uel quos terra absorbuit? Nunquid tale scelus filiorũ Aaron, offerentium ignem, quale est istorum qui ad mysterrebilia sacramenta sumunt sibi ad monstẽ? Etenim sic uiuendũ est, ut panem illum & perfubstantialem semper accipere uelimus: quia uę ei, qui se alienũ fecerit ab eo. Et quãtum uæ illi, qui spurcus, & immundus accedit. Vtrobique grande periculum. Ideo magna necessitas instat ne indigni inueniamur. Quapropter tenenda est in omnibus uerecundia pudicitiæ comes, cuius societate castitatis ipsa tutior erit. Bonus enim regendæ castitatis pudor est comes, qui si repellat prima periricula, pudicitiam uulnerari non sinit. Interenim inuerecũdis oculis, & lasciuis sermonibus, libidinosus animus deprehenditur: & per exteriorem hominem interioris hominis uita monstratur. Multa, & dura corporis bella sustinet adolescentia: & calore languine inflãmata, ut euadere possit, omni indiget custodia. Quãto plura sunt, quæ impugnant pudicitiam, tanto maiora sunt præmia: quia ubi maior labor, ibi merces erit amplior.

Amatores autem uerecundiæ sumant exemplum de matre domini, quæ quamuis esset mitissima, tamen præ uerecundia salutantem se angelum non relaturauit. In ipsa Lo uero oratione nostra multum uerecundia placet, multumque conciliat gratiæ apud dominum nostrum. Nonne hæc præsentia publicanum, & commendauit eum, qui pec oculos suos audebat ad cœlum leuare? Ideo iustificatur domini iudicio plus quã ille Pharisæus, quem deformauit præsumptio. Oremus & nos inquantum possumus in incorruptione quieti, & modesti spiritus, qui est T.Jc mite deum locuples. Paulus quoque cum orationem deferri præcipit cum verecundia, & sobrietate, primam hanc, & quasi præuiam uult esse orationis futuræ, vt non gloriętur peccatoris oratio, sed quasi colore pudoris obdistet quo plus deferet verecundia de recorda tione delicti, eo vberiorem mereatur gratiã. Est etiam in ipso motu, gestu, incessu, tenendo uerecundia. Habitus enim mentis, in corporis statu cernitur. Hinc homo cordis no- P si ri abscondit us, aut leuior, aut iactantior, aut turbidior, aut econtra grauior, & constans tior, & purior, & maturior æstimatur. Itaq; vox quædam animi est corporis motus. Sæpe enim per incessum proditur qualis sit animus. Lucet quippe in quorundam incessu leuitatis, species quædam scurrarum petulantium. Sunt.n. qui sensim ambulando imitatur histrionicos gestus, & quasi quædam fercula pomparum, & statuarum motus mutantium: vt quotiensçunque gradum trãsferunt, modulos quosdam seruare videantur. Nec sursum ambulare honestum arbitror, nisi cui causa exigit alicuius periculi, vel iustæ necessitatis. Nã plerunq; festinantes anhelos uidemus torquere ora: quibus si desit causa festinationis necessariæ, fit neuus iustæ offensionis. Sed non de his dico quibus rara propter ex causa nascitur, sed quibus iugis, & cõtinua in naturam vertitur. Nec in illis ergo tanquam simulacrorum effigies probo, nec in illis tanquam excursorum ruinas. Est enim gressus probabilis, in quo est species auctoritatis, grauitatis pondus, tranquillitatisque vestigium: ita tamen si studium desit atque affectatio, sed motus sit purus, & simplex. Nihil enim fucatum placet. Motum autem natura informet. Si quid fane in natura uitij est, industria emendet: ut vbi ars deest, non desit cor rectio. Quod si etiã ista spectent itineri, quam de ore? hoc enim grauiter coinquinat homi nem. Non enim cibus coinquinat, sed intemperantia, sed verborum obscenitas. Hæc etiam vulgo pudori sunt. In no- G stra uero religionis proposito, nullum uerecundiæ, nullum uerecundiæ, quod inhoneste cadat. Et non solum nihil ipsi indecorum, lo qui, sed nec aurẽ quidem debemus huiusmodi præbere dictis: quia quem delectat audire, alterum loqui prouocat. Audire quoq; quod turpe sit, pudori maximo est: videre uero si quid huiusmodi fortuitu accidat, quanti horroris est? Quod ergo in alijs displicet, nunquid potest in seipso non displicere? Nec ipsa natura nos aliter docet: quæ perfectę quidem omnes partes nostri corporis explicauit, vt & necessitati consuleret, & gratiã uenustaret: sed tamẽ eas, quæ decori ad aspectũ forẽt, in quibus formæ apex quasi in arce quadã locatus: & figuræ suauitas, & uultus species emineret, operandique usus esset parator: obuias atq; apertas reliquit. Eas uero in quibus esset naturale obsequium necessitatis: ne deforme sui præberent spectaculũ, partim tanquam in ipso emendauit atq; absçõdidit corpore: partim docuit atque suasit tegendas. Nonne igitur ipsa natura magistra sit uerecundiæ? Cuius exemplo modestia id quod in hac corporis nostri fabrica abditum reperit, operit & texit. Ergo naturæ opifex sic nostræ studuit uerecundiæ, sic decorum illud & honestum in nostro custodiuit corpore, ut ductus quosdã atque exitus cuniculorum nostrorum post tergũ religaret: atque ab aspectu nostro auerteret, ne purgatio uentris usum oculorum offenderet. De quo pulchre ait apostolus: Quæ uidentur, inquit, corporis nostri mem 2.Co.12. bra infirmiora, necessariora sunt: & quæ pu c tamus ignobiliora membra corporis esse, eis H abundantiorem honorem circundamus: & quæ inhonesta nostra sunt abundantiorem honestatem habent: Etenim imitatione naturæ industria auxit gratiam, ut non solũ abscondamus ab oculis, uerumetiam, quæ abscondenda accepimus, eorum indicia ususque membrorum sua appellatione nuncupare, indecorum putemus. Denique si casu aperiantur hæ partes confunditur uerecundia: si studio impudentia æstimatur. Cum igitur in quibusdam humanis membris tanta sit deformitas, ut nominari magna sit uerecundia: heu, quàm turpes illi sunt, & quàm impudentes qui has secretas partes corporis non solum desiderantes cernunt, sed etiam studio se tangunt? Pudet me ac piget illorum facta referre in quibus regnat Sodomitica libido: quibus sic iratus est Deus, eiusque iusto iudicio ita traditi sunt in reprobum sensum, ut masculus in masculũ turpitudinẽ operetur. Nõne deteriores brutis sunt affecti animalibus, quibus nõ est intellectus? Si.n. Chã qui nudatum patrẽ uidẽs risit, in filio maledictus

Universidad de Deusto
Biblioteca

est: qua isti maledictione feriuntur, qui desiderio peccandi suam aliorumq; turpitudinẽ detegere non erubescunt? Vtinam viderent quantum flagitijs talibus deum offendunt. Sunt etiam qui pulchros homines (despectis deformibus) amant & laudant, suspiciunt & honorant. Illi enim qui sanos habent oculos, solam animi pulchritudinem in homine diligunt & reuerentur. Qualis est autem
I ista pulchritudo, quam leuis febricula perdit, & rugosa senectus ita dissoluit, vt nec fuisse putetur? Et tamen sunt qui habentes hanc extolluntur: & cum sint vacui virtutibus, per hanc solam glorioſos se arbitrantur. Nec certe in pulchritudine locum virtutis non ponimus: gratiam tamen non excludimus: quia verecundia etiam vultus ipsos solet pudore suffundere, gratioresque reddere. Vt artifex in materia commodiore melius operari solet, sic verecundia in ipso quoque corporis decore plus eminet, ita tamen, vt ipse non sit affectatus corporis decor, sed naturalis, simplex, neglectus magis quam expetitus, non preciosis, & albentibus adiutus vestimentis, sed communibus, vt honestati, vel necessitati nil desit, nil accedat nitori. Vox ipsa non remissa, non fracta, nihil fœmineum sonans (qualem multi grauitatis specie simulare consueuerunt sed formam quandam & regulam ac succum virilem referamus. Hoc est enim pulchritudinem viuendi tenere, conuenientia cuique sexui, & personæ reddere. Hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionem accommodus. Sed vt mollicium, & infractũ nocis sonum, aut gestum corporis non probo: ita neque agrestem ac rusticam naturam imitandam esse censeo. Eius disciplinæ formula effigies honestaris est. Imitetur prius adolescens vestigia Isaac, & Ioseph. Sit vere eundus, castus, simplex, & sobrius: humilis, obediens, patiens, & remissor iniuriæ. Faciat, ut Daniel, & tres pueri: studeat sapientiæ, & non det se illecebris gulæ. Pin-
K guis uenter non gignit tenuem sensum. Fugiat ebrietatem tanquam uenenum. Si religiosus, & sapiens uult esse, nunquam uinum redoleat, ne audiat illud philosphi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Amet sanctarum scripturarum scientiam, ne mens eius, uel uanis, uel lasciuis cogitationibus pateat. Beatus qui diuinas scripturas legens, uerba uertit in opera. Sit abstinens irarum, & fugitans litium, ut bonis pollere moribus hoc indicio comprobetur: sicque si exhibeat, ut seniores inter quos habitat, dum admirantur vitam, non finantur delinere aetatem. Sit inter fratres coæquales suos primus in opere, extremus in ordine: & ita studeat gulis uirtutibus instet, ut nulli eorum secundus inueniatur. Delectat me adhuc in paruulis demorari uerecũdiæ: quia ad eos loquor qui adhuc bona eius ex semetipsis non recognoscunt, aut damna nesciunt. Ordo quidem uitæ tenendus est. Et à uerecundia prima quædam fundamenta ducantur: quæ socia ac familiaris est mentis placiditati: profecto ac familiaris est mentis placiditati: proterulam fugiens: ab omni aliena luxu sobrietatem diligit: honestatem fouet, decorum requirit. Sequatur conuersationis electio, ut adungantur probatissimis quibuslibet senioribus. Nam ut æqualium usus dulcior, ita senum tutior est, qui magisterio quodam & ductu uitæ colorant mores adolescentiũ, & uelut murice probitatis inficiunt. Nempe si hi qui sunt ignari locorum, cum solertibus uiarum iter adoriri gestiunt: quanto magis adolescentes cum senibus debent nouum iter sibi aggredi: quo minus errare possint, & à uero tramite uirtutis deflectere. Nihil enim pulchrius quam eos, & magistros uitæ habere, & testes. Pulchra itaque copula seniorum atque adolescentium. Alij testimonio, alij solatio sunt. Alij delectationi, alij honori. Legitur quod Barnabas Marcum assumpsit: Paulus Silam, & Timotheum, & Titum, ut seniores consilio prætenderent: iuniores ministerio. Patet namque quod nulla ars discitur absque magistro. Si enim animalia, & feræ, & aues, & apes duces habent, & principes suos sequuntur: quanto magis homines sine doctore & rectore esse nõ possunt? Inde cauendum est ne adolescentiores, & paruuli sine duce ingrediantur uiam quam nũquã ingressi sunt, & in parte aliena declinantes errores patiantur, si uel plus uel minus ambulantes quam necesse est, aut errantes lassentur, aut moram faciendo obdormiant. Plerunque, & uirtutibus pares, dispares ætatibus, sui delectantur coætanei, sicut delectabantur Petrus, & Ioannes. Nam adolescentem legimus Ioannem quam uis nulli seniorum in uirtute fuerit secũdus. Erat enim in eo senectus uenerabilis morum, & cana prudentia uirtutum omnium. Magnum enim huius uitæ solatium est, vt habeas cui pectus tuum aperias: cum quo arcana participes: cui committas secreta cordis, vt ames, & sequaris eum qui tibi paterna pietate in tristibus compatiatur, in perfectibus adhorretur, & in prosperis gratuletur. Fœlix talis societas talisque amicitia: vbi nihil est in rebus humanis pulchrius. Te igitur quæso ergo uerecundiam, uel eam quæ ad uestrum uitæ ornatum nos attollit modestiam. Magna autem est modestia indiuiduæ uerecundiæ socia, quæ cum sit sui iuris remissior, nihil usurpans, nihil vendicans, & quodammodo intra vires suas contractior atque est apud deum. Verecunda modestia, & modesta verecundia est: quæ nulli insidias machinatur: læsa non irascitur: & cum eius simpliciter respicimus, de nullo sinistrum aliquid suspicatur. Hanc teneamus pueri. Hanc diligamus, & vt eam semper habere possimus fugienda est nobis familiaritas, & confabulatio eorum, qui turpiter, & indisciplinate viuunt. Talium autem infinitus est numerus. Habet sane suos scopulos verecundia, non quos ipsa inuehit, sed quos sæpe incurrit, si in intemperantiũ incidamus consortia, qui sub specie iucunditatis venenum infundunt bonis. Hi si assidui sunt, maxime in conuiuio: ludo, risu, ac ioco, eneruant gratiam illam virilem, & animos pueriles corrumpunt, atque suis malis assuefaciunt. Cauentes itaque nedum relaxare animum uolumus, soluamus omnem harmoniam, quasi concentum quendam bonorum operũ. Vsus enim cito inflectit naturam. Quàm multos stultorum societas decipit? Quid nobis cum fabulis, risu, & ioco? Nam licet interdum honesta ioca suauia sint: tamen ab ecclesiastica aberrant regula, quoniam, quæ in scripturis sanctis non reperimus, quomodo vsurpare possumus? Cauenda sunt enim
A omnia, quæ inflectere possunt grauitatem Luc. 6.d propositi nostri nostræque professionis: Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis uos, Dominus Luc. 19.f ait. Nos ridendi materiam inquirimus, ut hic ridentes, illic fleamus? Ipsum namque do minum fleuisse legimus. Non solum profundos, sed etiam omnes locos arbitror declinandos, nisi forte plenum grauitatis, & gratiæ sermonem esse, indecorum est. Ingemiscendum est autem iugiter, & postposita securitate lugendum: ne a deo deseramur propter superbiam, & negligentias, & in potestate dæmonũ relinquamur. Reuera quem Deus relinquit, dæmones suscipiunt, & susceptum, suæ perditionis participem faciunt. Terribilia in consilijs super filios hominum Deus.

Operatur figulus ex eadem massa aliud uas pſa.65.a
in honorem, aliud in contumeliam. Sunt uasa Ro.9.c
misericordiæ, & sunt uasa iræ. Sunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Sunt multi uo- Mat.20.b
cati, & pauci electi. Et ideo vnusquisque no- Phi. 2.b
strum salutem operetur suam (sicut ait Apostolus) cum timore, & tremore. Declinet à vanitate, mundi spernat amorem. Amplectatur luctum, & quietem, & sectetur quantum potest verecundiam, tranquillamque mansuetudinem, quæ facit ut homo inter homines pacifice viuat, vt ad omnia quę inhonesta sunt erubescat. Laudanda autem uirtus uerecundiæ, quia quorum oculos, aures linguamque possidet, non sinit turpiter ludere ac ridere: efficiens eos graues, & mites. Econtra grande vitium est iuniorum impudentia, quę improbo ausu, & dissolutione sua patres, & Lu.18.a
fratres conturbat: quia sicut scriptum est: Nec B
deum nec homines reueretur, sed lætatur Pro. 2.b
cũ malefecerit, & exultat in rebus pessimis. Hie. 3.b
Facta est ei frons meretricis, quia nem potest erubescere. Vbi lingua audax, & frons inuerecunda, quid loquatur, quidue agat non curat. Cum enim boni adolescentuli, & mansueti tacendo reuereantur maiores suos, nemo solius taciturnitatis hanc laudem putet: quia silentium ipsum (in quo est reliquarum virtutum ocium) maximus actus verecundiæ est. Denique si naturale est, aut infantiæ deputatur, aut superbiæ probro datur: si verecundiæ laudi ducitur. Tacebat in periculis Susanna, & grauius verecundiæ, quam Dan.13.
vitæ damnum putabat, ubi soli loquebatur e
cui poterat casta uerecundia loqui. Fugit, & Ge.36.c
pulcher Ioseph relicta veste in manibus fornicariæ: tacensque celeriter egressus est, qui incongrua suæ uerecundiæ audiens, non poterat diu stare.

Moyses quoque, & Hieremias quod pote- Exo. 3.c
rant per gratiã, excusabant per uerecundiam. Hie. 1.b
Tutius enim est discere, quàm docere: tacere, quam loqui. Quid autem potest magis verecundiæ bonum, quam vt iuniorum ætas magis debeat discere quam tacere? Pythagoras quippe legem dedit silentij discipulis suis, vt tacentes per quinquennium, loqui discerent: & tu non vis tacere, cui virtus silentij propria est? Quid opus est ò adolescens, vt properes periculum suscipere loquẽdo, cũ tacendo possis esse tutior? Quã plures vidi loquen C
do incidisse peccatum, vix quenquam tacẽdo. Ideoque tacere nosse, quam loqui difficilius est. Scio plerosque loqui, cũ tacere nesciant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rarum est tacere quenquam, cum sibi loqui nihil prosit. Sapiens ergo est qui nouit tacere. Alliga, monco, sermonem tuum, ne luxuriet, ne lasciuiat, & in multiloquio peccata sibi colligat. Sit restrictior, & ripis ipsius coërceatur. Cito lutum colligit amnis exundans. Sit tibi grauitas in incessu: in sermone pondus: atque in verbis modus. Hęc autem si custodieris, eris mitis, mansuetus, & modestus. Custodi cor, & retine linguam. Bona enim possessio: mens bona. Sepi ergo hanc possessionem & muni eam undiq; ne irruant in eam & captiuam ducant irrationabiles corporis passiones. Custodi quantum potes interiorem hominem tuum. Noli eum quasi vilem negligere ac fastidire: quia preciosa possessio est: & merito preciosa: cuius non caducus fructus & temporalis, sed stabilis atque æternæ salutis est. Si vis bene custodire: tace prius & audi, & non delinquas in lingua. Graue malum, vt aliquis ore suo cõdemnetur. Etenim si pro otioso verbo reddet vnusquisque rationẽ in die iudicij: quãto magis pro verbo impuritatis, & turpitudinis, & impietatis? Videamus etiam ne rationem ponamus pro otioso silentio. Est enim fructuosum & negociosum silentium. Tacendo.n. apud homines: melius loquimur Deo. Multæ enim contemplationes sunt, quibus anima deuotã Deo tacendo mirabiliter pascitur. Deuid propheta docuit nos tanquam in ampla domo deambulare in corde nostro, & conuersari cum eo tanquam cum bono contubernali, vt ipse diceret sibi, & loqueretur secũ: Dixi custodiam vias meas. Moyses in silentio loquebatur, & in otio operabatur.

D
psa. 38.a
Ex. 14.d
Ibidẽ 16
a

Quando ergo iustus solus est, qui semper cũ Deo est? Quomodo solitarius est, qui nũquã separatur à Christo? Quãdo autẽ feriatur à negocio: qui nunquam feriatur à merito, quo consummatur negocium? Quibus autẽ locis circunscribitur, cui totus mũdus diuitiarum possessio est? Qua existimatione definitur qui nec operatione comprehenditur? Nunc quidẽ de Deo cogitat & sanctis angelis eius, atq; de immarcessibili gloria æternæ beatitudinis: nunc vero de versutijs diaboli: de pectatis suis: de hora mortis: de pœnis infernj: de die tremẽdi iudicij: nunc de profunditate diuinarum scripturarum: de natura virtutũ: de cõpositione morũ bonorum. Quãm gloriosum tale silentium, vbi eloquia domini eloquia casta sunt. Est igitur tacendi & loquẽdi modus. Bona mens & verecunda, vt loquatur, multa prius consideret, quid dicat, & cui dicat, quo loco, & quo tẽpore. Merito sapiens dicendus est qui nouit tẽpus loquẽdi. Vnde bene ait scriptura: Homo sapiẽs tacebit vsq; ad tempus. Ideo sancti domini, qui scirent a quia vox hominis plerunq; peccato iuncta est, & initium erroris humani sermo est hominis: tacere amabant. Denique sanctus Dauid ait: Posui ori meo custodiam. Propheta ꝑsẽs custodiebat, & tu non custodies? Potes custodire: si cito non loquaris. Lex dicit: Audi Israel, &c. Audi enim dixit, & nõ, si loquere. Tuæ enim ætatis est tacere & obedire, non de maioris sententia iudicare. Scriptum est iterum: Audi Israel, & tace. Iesus deferebat patri suo honorẽ: & obediens eius voluntati, non recusabat mori. Iesus vero Naue sedulo obsequio Moysen venerabatur: & obediẽs exist ẽs in otio, tantã gratiã apud Deum meruit, vt illius successor ad regendum Dei populum eligeretur. Heliseus relicto aratro, mactatis bobus vocantem Heliam secutus: per verã mitemq; obedientiam ad tantam morum ascendit celsitudinẽ, vt spiritus tam excelsi magistri dupliciter in discipulo requiesceret. Abraham vero ille ꝑ. fidelis senex ad iussionẽ domini reliquit terram natiuitatis suæ, & quãus in multis locis frequentes imurias grauesq; perpessus fuerat labores, nunquam cœpæ obedientiæ pœnituit. In tantum.n. per obedientiã & fidem placuit Deo, vt ei de Christo primum repro missio fieret. Ipse demum dominus noster Iesus Christus in suis dictis dictisque suis multum nos obedientiã docet. Vera.n. subiectio propter Deum, propriæ voluntatis est mortificatio: dum abiecta & indigna de se credit, & Deo acceptabilem hominibusque dulcem obedientiã parat. Deniq; voluitas propria ex liberi arbitrij præsumptione descendens, obstinatis & inobedientibus ipsa bona in peccatũ cõuertit. Vir bonus cum bonis suis omnibus habere obedientiam studeat. Scriptũ quippe est: Melior est obedientia quàm victimæ, & auscultare magis quàm offerre adipẽ arietũ. quoniã quasi peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Cernis quãtũ & quale sit inobedire malum, quod idololatriq; magicisq; cõparatur artibus. Adolescentes qui tali reperti sunt malo, subdi senioribus dedignãtur: facta vero eorũ aut dicta tumida & erecta cernere non obseruãt, sed diiudicant: non venerãdo exaltãt, sed spernẽdo subsannãt. Sed non sine

pœna: Inde enim euidenter deficiunt, vnde miseri proficere debuerunt. Hoc autẽ vult deus, vt homo per hoẽm doceatur, & minor maiori subdatur. Si enim angelus angelo imperat, & inter iubentem & obedientẽ summa semper cõcordia: videat ille quàm grauiter peccat qui debitã exhibere suis maioribus reuerentiam non curat. De interitione illorũ, qui non obedientes sunt, & suos seniores suosq; patronos despiciunt; multa dici potuissent: nisi promissæ breuitatis memor alia studiose præteriret. Ad quid plura? Vna enim sententia obediẽtibus & inobediẽtibus sufficere potest; quam per se veritas loquitur dicens: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit me spernit. Inde illi gaudeant gaudio magno, qui seniores suos ueneratione habent & honori propter Christum. Multi nanq; de virtute obediẽtiæ multa scripserũt: inter quos sanctus pater noster Benedictus de ea tam terribiliter locutus est, vt fratrum etiam bene obedientiũ corda præ nimio timore consueti valeant. Sed & ille summus mellifluj oris Gregorius mirabiliter superexaltat & magnificat eam: demonstrare autem volẽs quanti sit meriti obedientia, ita ait vir eloquens: Sola nanque obedientia virtus est quę virtutes cæteras meriti inserit, insertasq; custodit. Vnde primus homo præceptũ qđ obseruaret, accepit: cui si vellet se obediens subdere, ad æternam beatitudinem sine labore peruenire. Deinde idem doctor verba quę locutus est spiritus sanctus per os Samuelis superius posita exponens dicit: Obedientia quippe victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto quisque Deum citius placat: quanto ante oculos eius repressa arbitrij superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra hariolandi peccatum inobedientia dicitur, vt quanta sit virtutis obedientia demonstretur. Ex aduerso enim melius ostenditur quid de eius laude sentiatur. Si enim quasi peccatum hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere: sola obedientia est quæ fidei meritum possidet, sine qua quisque infidelis conuincitur, etsi fidelis esse videatur. Hinc per Salomonem dicitur in ostensione obedientiæ: Vir obediens loquitur victorias. Vir quippe obediens victorias loquitur: quia dũ alienæ voci humiliter subditur, nostrmetipsos in corde superamus. Hinc veritas in euangelio dixit: Eum qui venit ad me, non eiiciam foras: quia non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Quid enim suum faceret, si eos qui ad se veniunt, expulisset? Quis autem nesciat, quoniam voluntas filij a patris voluntate non discrepet? Sed quoniam primus homo, quia suam voluntatem facere voluit, à paradisi gaudijs exiuit: secundus ad redemptionem hominum veniens, dum se voluntatem patris, & non suam facere ostendit: permanere nos intus docuit. Cum igitur non suam, sed voluntatem patris fecit: eos qui ad se veniunt, foras non eiecit: quia dum exemplo suo nos obedientiæ subiicit: viam nobis egressionis claudit. Hinc rursum ait: Nõ possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico. Nobis quoque obedientia vsque ad mortem seruanda præcipitur. Ipse autem sicut audit iudicat, tunc quoque obedit, cum iudex venit. Ne igitur usque ad præsentis uitæ terminum obedientia laboriosa appareat: redemptor noster indicat, quia hanc cum iudex uenerit seruat. Quid ergo mirum, si peccator homo obedientiæ in præsentis uitæ breuitate se subijcit: quando hanc mediator Dei, & hominum etiam cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum uero est nunquam per obedientiam malum debere fieri: aliquando autem per obedientiam, quod agitur bonum, debet interuiniti. Neque enim mala arbor in paradiso extitit, quam Deus homini non tangere interdixit, sed ut melius per obedientiæ meritum homo bene conditus creſceret, dignum fuerat, ut hunc a bono prohiberet: quatenus tanto uerius hoc quod ageret uirtus esset, quanto, & a bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet. Sed, quia nonnunquam nobis huius mundi prospera, nonnunquam iubentur aduersa, sciendum summopere est, quòd obedientia aliquando si de suo habeat aliquid, nulla est: aliquando autem si de suo non habeat, minima est. Nam cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur: is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hoc ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sua obedientia dirigit qui ad percipienda huius vitæ prospera, libidini propriæ ambitionis seruit. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci, & contumeliæ iubentur: nisi ex ipso animus appetat, obedientiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sibi meritum minuit, qui ad ea quæ in hac vita despecta sunt, inuitus nolensque descēdit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra huius seculi nequaquā ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo obedientia aliquid ex suo in aduersis habere: & rursum in prosperis ex suo aliquid minime habere: quatenus & in aduersis tanto sit gloriosior, quanto diuino ordini ex desiderio iungitur: & in prosperis tanto sit verior, quanto à præsenti ipsa quam diuinitus percipit gloria funditus mente separatur. His ergo tanti doctoris euidentissimis assertionibus Moyses & Paulus in factis suis proculdubio attestantur. Quære & lege quid vterque eorum fecerit. Veruntamen inter hæc scire oportet quod innocuis mentibus virtus semper obedientiæ iungitur: domino testante qui ait: Oues meæ me audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Redemptori igitur suo non obedit qui innocens non est: & innocens esse non potest qui obedire contemnit. Sed necesse est vt ipsa obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu fiat: non terrore pœnæ, sed amore iustitiæ. Nulla quippe innocentia, nulla vero obedientia est, nisi in eis charitas fulgeat: quæ virtutes omnes transcendit. Sæpe enim falsa obedientia sub timoris specie palliatur. Igitur si videris iuuenculum desidem ad obedientiam, & velocem ad loquendum: non dubites eum varijs animi passionibus (præsertim superbiæ peste) laborare. Inobedientia enim sequitur superbiam matrem suam: sicut habes: Equus indomitus euadet durus: & filius remissus euadet præceps. Sicut superbia equi indomiti præcipitio prona est: ita lasciuia adolescentis indisciplinati, peccati ruinæ proxima est. Loquere tu maior natu: decet enim te. Adolescens loquere in causa tua vix cum necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris: habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul & quærens. In medio magnatorum loqui non præsumas: & vbi sunt senes, non multum loquaris. Ante grandinem præibit coruscatio, & ante verecundiam præibit gratia, & pro reuerentia accedet gratia bona. Ex his nanque verbis Sapientiæ intelligere potes quantum virtutes supernus positę iuniorem ætatem adornent. Pueri enim à puritate dicti sunt, & decet vt regnent in eis simplicitas & innocentia & puritas, hoc est virginitas. Cum his crescant, & in his perseuerent, vt mereantur sequi agnum quocunque ierit. Adolescentes autem iusta nostri huius interpretationem per dies singulos in bonis operibus crescentes, verecundiam diligant, taciturnitatem custodiant, simulque in exhibenda obedientia nimis festinent. Euge quippe virtutes in primo constituimus loco, velut quędam incrementa bonorum operum, vt per eas ad cultum humilitatem, & patientiam, quæ secundam partem obtinent, recto tramite valeant peruenire. Castitas igitur (quia vterque sexus vitio libidinis ægrotat) nisi altrum vtutum ope fulciatur, facile labitur. Ex proinde nimio studio seruanda est: quia semel amissa, non reparanda est. Prima nanque tela sunt oculorum: secunda verborum. In desiderijs enim est omnis ocioſus, & desideria occidunt pigrum. Et ideo fugiendus est plurimum verecundia, quæ custodit oculos & taciturnitas, quæ retinet linguam: atque obedientia, quæ mentem occupat, corpusque fatigat ieiunijs, vigilijs, orationibus, & opere manuum. Sed necessariam præ omnibus habet humilitatem, qua conseruantur habita vsque in finem. Multi enim in ipsa senectute per superbiam in luxuriam ceciderunt. Qua de re timendum est, & cauendum ne subitus calor superet longum tempus, & impudicos senes lasciua condemnet. Tenenda est itaque semper humilitas custos pudicitiæ, mater patientiæ. Sine causa enim laborat, qui virtutes sine humilitate congregat. Vera autem patientia, nisi per prodam humilitatem, nec acquiritur nec retinetur. Hanc vero quisquis verasciter habet, nec beneficio cellæ, nec profugio solitudinis indiget: & si ei aduersitatis aliquid accidens, non contristatur, sed adhuc diligenti Deum omnia cooperantur in bonum. Ille timet in prosperis, gaudet in aduersis. Amat & Ro. 8. adiuuat se persequentes, quia eum patientia & benignitas comitantur velut indiuidue comites. Si quis igitur habet animam virginalem, & amator est pudicitiæ, non debet mediocribus esse contentus, quæ cito exolescit, & exorto caumate arescunt, sed perfectas virtutes sequatur, vt lumen habeat semper num. Qui enim proficere studet, semper inuenit quo crescat, & per dies singulos semper melior fiat. Adolescens profice, memento patus es Christi seruitio, & cœpisti magna agere, & excelsa imitari: confortetur cor tuum, & viriliter age. Magna tibi dabitur gloria post victoriam. Licet lubricum sit iter per quod incedis, tamen de domini auxilio confidens, desere ima quantum vales, & summa pete. Non deficias neque tepescas, vt gradum perfectionis postis ascendere, ad quam non nisi multis laboribus peruenitur. Euge nunc euge frater bone, initia transcende, & ad superiora tende, vt Deo in voce exultationis canticum graduū canentis, liber patet ingressus ad illas quatuor virtutes principales quæ in adolescentibus inchoantur, & in iuuenibus augentur, in senibus perficiuntur: quia matura ętas multis laboribus exercitata, iam nouit per experientiam, quod didicit per scientiam. Vnde iam non immerito prudentiam, fortitudinem, iustitiam & temperantiam in tertio constituimus gradu, quia per eas maxime instruuntur mores, & bene viuendi magisterium docetur. Sed ex his prudentia agnitione veri delectat. Iustitia dilectionem Dei & proximi seruat. Fortitudo metum mortis contemnit. Temperantia affectionem carnis temperat. Prima enim intelligit. Secunda bene viuit. Tertia appetitum cohibet. Quarto modum imponit. Tres illæ superiores quod honestum est operantur: hæc autem quarta decorum agit illud, quod ex radice honestatis proficiscitur. Siquidem prudentia est agnitio veræ fidei, & scientia scripturarum, in qua intueri oportet illud timoris genus intelligentiæ, quorum primum est historicum: secundum allegoricum: tertium superior ille intellectus, quem dicunt anagogen. Iustitia verò est Deum timere, religionem venerari, honorem ferre parentibus, patriam diligere, cunctis prodesse, nocere nulli, fraternæ charitatis vinculum tenere, pericula aliena suscipere, opem ferre miseris, bonis vicissitudinem rependere, æquitatem in iudicijs conseruare. Fortitudo autem, est animi magnitudo, contemptus honorum vel diuitiarum. Hæc aduersis aut patienter cedit, aut resistit fortiter. Nullis illecebris edomatur, malis & aduersis non frangitur, non eleuatur secundis, inuicta ad labores, fortis ad pericula, pecuniam neglegit, auaritiam fugit, contra vniuersa pericula animum præparat, molestijs nullis cedit, gloriæ cauet appetitum. Sed inter has temperantia semper amplectenda est. Est enim modus vitæ in omni verbo vel opere.

Hæc autem sobrietatis & verecundiæ comes est, quæ alio nomine vocatur modestia. Humilitatis regulam custodit, tranquillitatem animi seruat, continentiam & castitatem diligit, fouet decus & honestatem, restringit ratione appetitum: iram contemnit, nec rependit contumeliam. His tu plagis cœli includere homo Dei. His tu armis bellator Christi accingere, protegere, & ornare. Ille currus igneus te fortem militem gestabit consummato cursu ad cœli palatium, vt adsistas regi tuo, cui certasti bonum certamen: fidem seruasti. Bene rege hanc quadrigam virtutum, & fede in ea firmus, vt isto vehiculo vehi altius, & introduci valeas ad tricameratam domum in summo montis vertice collocatam. Hanc enim dico firmam fidem, spem inconcussam, perfectam charitatem, quæ omnem seruilem foras mittit timorem, vbi via mandatorum Dei dilatato corde curritur. Hinc anima iusti sedes sa- Phil.1.c pientiæ facta, plano moderatoque insessu portat Deum sessorem suum. Huic autem viuere Christus est, & mori lucrum. Vir diseretus & contemplator transit quotidie: visionemque mirabilem cernit: trahitur à deo, & ardenti desiderio currit post eum. Si autem istum montem excelsum, hancque pulchram domum inhabitaueris: poteris & tu sæpissime intueri terram illam promissionis, terram lacte & melle manantem, vbi verus Israël moratur, & veritatis pabulo in æter- C num pascitur. Sed dicis tu mihi: Quare fidem in primo loco non posuisti: quæ est in Christiana anima fundamentum omnium virtutum? Facerem vtique, nisi fides crescere. Nisi autem fides crescere, apostoli domino minime dixissent: Adauge in nobis fidem. Continua enim operatione virtu- Luc.17. tum, & adsidua meditatione scripturarū sanctarum fides eruditur, & erudiendo illuminatur, & illuminando augetur, & augendo perficitur, & perficiendo stabilitur, ita vt nullo turbine hæreseos, vel persecutionum à statu suæ rectitudinis moueatur. Igitur priusquam homo per fidem cognoscat creatorem suum, ignorantia (mater omnium vitiorum) eius possidet animam. Ergo ignorantia nox est: fides verò dies. Sicut dies crescit per horas: sic fides augetur per illuminationem diuinæ gratiæ, & per documenta matris Ecclesiæ. Primum itaque syncera radix sanctę fidei in terra humani cordis plātatur: cui inseritur ramusculus ille sanctæ arboris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pſ.110.b boris, id eſt, timor domini, qui dicitur initium ſapientiæ. Cum hoc incipit, & cum iſto aſcendit vſque ad plenitudinem luminis. Cumque fides plene adulta fuerit: velut quę dam magna arbor diuerſa in ſe habẽs poma, ex quibus reficitur anima plena Deo: tunc adhæret ei timor ille caſtus & ſanctus æternæ charitatis: qui permanet in ſeculum ſeculi. Hæc eſt enim fides illa, quæ per dilectio-
Pſ. 18. a nem operatur, vt homo noua creatura efficiatur, fides prudentiſsima & inuictiſsima, quæ inter verba altercationis, in tempore
D perſecutionis & in die neceſsitatis ſuperari non poteſt. Quapropter fides firma, & charitas plena fideles comites, & inſeparabiles ſorores, cuncta in ſe genera virtutum continentes, virum perfectum efficiunt, quantum poſsibile eſt eum perfici in hac vita plena miſerijs & erroribus. Iſte illud apoſtoli in veri-
Ro. 8. g tate dicere poteſt: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio an angustia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculũ, an gladius? Certus ſum enim quod neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque poteſtates, neque virtutes, neque inſtantia, neq; futura, neq; fortitudo, neque profundum, neq; altitudo, neq; alia creatura poterit nos ſeparare à charitate dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. Hæc eſt autem diſciplina bonæ vitæ, & recta ſeries virtutum. Iſta eſt via regalis, præcedentium
Pro. 4. d patrum trita pedibus. Ambula in ea ò grex adoleſcentium, & noli declinare ab ea neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Ille quidem ad ſiniſtram declinat, qui ſe apertis vitijs implicat. Ille verò ad dexteram declinat, qui, vitia ſub ſpecie virtutum latentia ſummopere non deuitat. Per hæc enim multi decipiuntur, & ignorant ſe eſſe deceptos. Itaque dupliciter rea eſt anima ſi & bonum non facit vnde ſpiritualiter viuat, & lateat. Superbus vult ſe credi conſtantem, prodigus liberalem, auarus diligentem, temerarius fortem, inhumanus parcum, guloſus humanum. Impudentia conſtantiæ ſibi nomen
E adſcribit. Procacitas appellationem libertatis oſtendit. Eloquentiam verboſitas fingit, & curioſitatis malum ſub ſtudij ſpiritualis colore deliteſcit. Nam interdum ſub prætextu iuſtitiæ, crudelitas agitur. Et putatur eſſe virtus quod nimirum vitium eſt, ſicut remiſſa ſegnities manſuetudo eſſe creditur. Et quod agit torpens negligentia, putatur agere indulgentia pietatis. Item timor ſub ſpecie obedientiæ occulatur, & dicitur iuſtus humilitatis, quod tamen ultium eſt timoris. Porro vitium inquietudinis virtutem ſe uult vocari ſolicitudinis. Et præcipitatio nis facilitas, feruor boni ſtudij creditur. Et bene agendi tarditas, conſilij mora eſſe videtur, cum tamen iſta ſit uirtus: illa vitium. Hæc etſi humano poſſunt diſcerni iudicio: tamen ſine dono dei (quantum mihi videtur) nec virtutes poſſunt haberi uel appeti, nec earum ſimilitudines (quæ ſunt eius virtutes imitantia) declinari. Sed ſciendum eſt quòd quædam ſummæ virtutes ſunt, quædam vero mediæ. Summæ virtutes ſunt ſpes, fides, charitas. Nam à quibus habentur: utique veraciter habentur. Doctrina, ſcientia, caſtitas, ſcientia, & cætera his ſimilia mediæ virtutes ſunt: quia & ad vtilitatem, & ad perniciem poſſunt haberi. Non poteſt eſſe veritas cum mendacio: pudor cum petulantia: fides cum perfidia, caſtitas cum luxuria. Aduerſus impetus vitiorum contrarijs virtutibus eſt pugnandum. Contra luxuriam adhibeatur cordis munditia, contra odium dilectio, contra iracundiam patientia, contra timorem fiduciæ virtus, contra torporem feruor boni ſtudij. Opponatur triſtitiæ gaudium, acediæ fortitudo, auaritiæ largitas, ſuperbiæ humilitas. Principalium ſeptem vitiorum regina & mater eſt ſuperbia, quia (omnium deterior) tanto in imo iacet, quanto in altum ſe erigit. Septem principalia peccata de ſe multa vitia, quę ita ſibimet quaſi dam cognatione iunguntur, vt ex altero alterum oriatur. Superbia ſicut eſt origo omnium criminum, ita ruina conſtantiam virtutum. Ipſa eſt in peccato prima, in conſectu poſtrema. De ſuperbia naſcitur arrogantia, quæ tam in factis, quam in dictis cauenda eſt. Væ ei, qui ſibi magis, quam deo placere ſtudet. Per cenodoxiã maxime ſubiecit ſibi diabolus monachum, quia per eam ab humilitatis culmine deijcitur. Summa itaque virtus monachi humilitas, ſummum vitium eius ſuperbia eſt.

Superbiendo, contendendo, dimicando, murmurando, detrahendo, ſuſurrando, ingluigendo, contemnendo, & propria voluntates faciendo, infinitas monachi qui ante fuit, culpas incurrunt. Hinc eſt quod ex horum magna multitudine qui ſeculum deſerunt, rari valde inueniuntur qui mortificatis vitijs aſcendere contendant ad perfectionem virtutum. Hæc autem ſignificant illa ſexcenta milia armatorum qui de terra Aegypti egreſſi ſunt: duo autem ſolummodo homines, Num. 14. a Ioſue, & Caleph ex illis omnibus terram promiſſionis ingreſſi ſunt: regredi autem volentes in Aegyptum, proſtrati in deſerto in diuerſis generibus mortium interierunt.
G Per Aegyptum intellige mundum. Per Pharaonem diabolum, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Per mare rubrum ablutionẽ peccatorũ omniũ. Per Aegyptios in eo mortuos, ipſa peccata, quæ ſunt exercitus Pharaonis. Tu quidem tam Aegyptum deſeruiſti: Pharaonem fugiſti: & lotus à ſorde tua, ſolomen ſus curribus canticum lætitiæ domino
Exod. 15. i cecinisti.

Tandem ingreſſus ſolitudinem ad montem Sinaa peruenisti, vbi data ſunt tibi præcepta vitæ, & inſtituta cœleſtis diſciplinæ: quæ cotidiã Deo, & ſanctis eius te pollicitus es obſeruare. Quanuis omnia feceris: noli tamen eſſe ſecurus. Multa habentur pericula in ipſa, qua modis eremo. Ibi certe igniti ſunt ſerpentes: qui percutiunt, & interimunt murmuratores. Ibi lepra, quæ inficit, & deturpat detractores, & ſuſurrones. Ibi fœuus glades: qui deuorat fabricatores idoli, & cultores: illos videlicet monachos qui ſectantur auaritiam, quæ idolorum eſt ſeruitus. Hanc Col. 3. d. dicit Apoſtolus radicem omnium malorum. 1. Tim. 6. b Scias tamen quia non niſi tepidiſsimos monachos impugnat vitium. Tu caue ne prætextum, & veſtitum aliud aliquid habeas, aut velis habere. Deteſtare ſuperbiam, fuge contentionem. Rectores monaſterij dilige, vt parentes, time ut dominos, crede eſſe ſalutare quod iniungunt. Sed hæc cuſtodere non poteris, niſi prius te ſtultum facias, vt ſis ſapiens: nihil ſcilicet diſcernens, nihil iudicans ex his, quæ tibi fuerint imperata: ſed cum omni ſimplicitate ac fide ſemper obedientiam exhibens. Illud tantummodo ſtultum, illud vile, illud ſapiens iudicans, quod tibi vel lex Dei, vel ſenioris examen Matt. 18. a indixerit. Terreat te illorum exemplum, qui aduerſus Moyſen rebellauerunt: quorum alios cœleſtis flamma combuſſit, alios autem infernus viuentes ſuſcepit. Deficiet mihi ſcripturas ſi velim omnia per ordinem pandere. Illud tibi inculcandum video, quia dum uiuimus, inter laqueos currimus. Nuſquam tuta pax, proh dolor: nuſquã tuta quies: vbique bella undique hoſtes. Pharao enim cum ſuis Aegyptijs reuuet exeuntem.

Cladea autem plurimæ in medio itinere, quæ impediunt nimis euntem. In extrema vero parte ante te hoſtes diri, & fortes, qui reſiſtere cupiunt, ne terram promiſſionis poſsis intrare, ideſt Amalech, Seon, Og, Moab, filij Amon, & latruculi montis Seir. Si autem forte his ſuperatis, per multos labores optimam ingreſſus fueris terram, videbis quòd in ipſa etiam non valebis eſſe ſecurus. Enimuero remanent Allophyli, & aliæ in tuo circuitu reſeruantur gentes, in quibus te deus experiatur utrum diligas eũ, vtq; ſemper manum eius reſpicias, ne forte cum comederis, & ſaturatus fueris, obliuiſcaris eum. Igitur per ſeptem gentes, quæ ex illa terra expulſæ ſunt, intellige ſeptem capitalia vitia, quorum duo carnalia ſunt, ſcilicet gaſtrimargia, & fornicatio, reliqua ſpiritualia, quæ in membris ſuis taliter diſtinguuntur. Gulæ concupiſcentia in quinque modos diuiditur. Primo ſi ante tempus cibos I quis appetat. Secundo ſi lautiores eſcas quærat. Tertio ſi diligentius quoſque communes cibos quis procuret. Quarto ſi uiles eſcas nimium quis ſumat. Quinto ſi quiſque ex deſiderio quodcunque ſumat.

Fornicatio trimodo genere. Primum dũ per uoluptatis luxuriam commixtio expletur. Alterum dum ſola attrectatione luxus carnis per immunditiam prouocatur. Tertium dum intentione turpium cogitationum nocturna quiſque illuſione polluitur. Eſt & quartum genus iuxta ſcripturam, ſicut idololatria, & auaritia. Sed & omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur. Phylargyria in gemina membra diſtinguitur, puta in concupiſcentiam rei augendæ, & in metum cercendæ. Eſt & tertium genus peſtis huius quando monachus ex ipſis neceſſarijs ſine quibus viuere non poteſt, plus deſiderat habere quã neceſſe ſit, aut ea uolumus in monaſterijs poſsidere, quæ ſi eſſemus in ſeculo, minime habere valeremus. Iræ genera tria ſunt.

Vnum quod ardet extrinſecus: aliud quod in uerba ſine operis affectu prorumpit: tertium quod non ut illud feruens ad horam digeritur, ſed per dies, & tempora reſeruatur. Ex illo quippe calor, & indignatio, ex iſto naſcitur odium, quæ omnia æquali ſunt à nobis horrore damnanda.

Triſtitiæ vitium in tres diuiditur partes quarum prima temperata eſt, & rationabilis, de dilectorum pœnitudine veniens. Altera perturbata, & irrationabilis, de anxietate metus, ſeu de deſperatione peccatorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

K torum exoriens. Tertia de iracundia, vel de illato damno, ac desiderio præpedito procedens. Acediæ genera duo sunt. Vnum quod ad opus Dei pigritare monachum ac dormitare compellit. Aliud quod vagari huc illucque facit, ac fugere cohortatur de fratrum, cum quibus vnuit, societate. Hæc scilicet sex vitia quadam inter se cognatione sunt coniuncta, ita vt prioris exuberantia, sequentis efficiatur exordium. Ex primo enim secundum: ex secundo, tertium: & sic de cæteris. Et ideo econtra simili modo atque eadem ratione pugnandum est, quia primo deuicto, aliud facilius deuincitur. Et ista vitia licet inuicem sibi sint connexa, ea quam diximus, ratione: specialius tamen in tres copulas diuidenda sunt. Gastrimargiæ fornicatio, auaritiæ ira, tristitiæ acedia peculiari consortio fœderantur. Sed his superatis maior tibi restat pugna, & est tanto grauior, quanto ista amplius fuerint deuicta. Arripiendum nanque tibi est totis viribus iuge certamen contra crudelissimam & triformem bestiam, id est superbiam, inanem gloriam, & inuidiã, cuius in vno corpore tria capita, & in ipsis capitibus dentes ferrei comminuentes omnia. O quam multos viros hæc immanissima bestia momordit & deiecit, atque sub pedibus suis conculcauit. Circunda itaque tibi fortem armaturam, vt possis stare contra tantam nequitiam. Indue te lorica charitatis,
Eph.6.a accinge te gladio spiritus, quod est verbum dei: sume scutum fidei: pone galeam salutis & spei in capite tuo: sint pedes tui calceati in præparationem euangelij pacis, ut
L nullus in te pateat locus insidijs potentis aduersarij. Caput superbiæ, sicut caput viperæ, furor eius vt furor draconis, & flatus eius lethifer, vt insanabilis flatus reguli. Illud enim præstantius cæteris, tres venenatas ex vipereo ore ad feriendum educit linguas. Prima eos percutit, qui per transgressionis culpam contemptui habent diuina præcepta. Secunda illos, qui ex conseruatione mandatorum extolluntur in elationem iurtutum. Tertia eos, qui per contumaciam mentis subdi dedignantur maiorum imperijs. Quidam autem pro carnalibus, quidam pro spiritualibus superbiunt, & est vna superbia sub diuerso colore. Cenodoxiæ alterum caput, multiforme prodigium, & multiplex malum, diras voces & rugitus terribiles ex turgidis faucibus quadripartito modo altius efflat. Nam sunt qui habent dona, & dona nantem ignorant. Et sunt qui se dicunt propriis præcedentibus meritis dona accepisse, non pro gratia largientis. Item quidã sunt qui quod non habeant, habere se per numerum existimant. Sunt & alij qui contemnendo cæteros, putant se habere aliquid singulariter. Sed ista elatio cæteris pernitiosior est, de singularitate iactantiæ venit. Hæc autem dira lues, quamuis se ad alia extendat, & impleat clamoribus aures: non tamen ei iuxta quam habet extollentiam est vis & potentia. Ipsa quoque inuidia duplices euomit flammas. Hoc namque caput tertium, modo illum vnde qui meliori inuidet in id quod ipse non est: modo illum adficit, qui quemlibet consimilem dolet sibi esse æqualem. Vt hæc tria discernere valeas, ista do tibi indicia. Superbia enim rubet. Cenodoxa albet. Inuidia pallet. Furor igneus in superbis ex indignatione, candor in hypocritis ex simulatione, pallor in inuidis ex nimio dolore. His ita digestis rectius septem criminalia vitia denotantur quam dinumerantur, ut mihi videtur: quia sicut princeps septem uitiorum diabolus nos eorũ subdit potestatibus: ita Christus Deus noster spiritu septiformis gratiæ plenus, à dominatu ipsorum eruit, & sibi subditos facit. Sed scire te oportet, quia ista vitia diuersos ortus & dissimiles deficientias habent. Gula enim & fornicatio quia non nisi per corpus expleri possunt, carnalia sunt: & ideo corporali indigentia afflictione, simulque remotioribus locis, vt velocius curari queant. Auaritia & ira licet non sint unius naturæ, nam prior extra naturam est, sequens autem originalis videtur, quia homo irascibile animal est: simili tamen oriuntur modo. Siquidem commotionem eius fas extrinsecus concipiunt. Tristitia & acedia nulla extrinsecus accidente prouocatione generari solent. Superbia, cenodoxia, atque inuidia, sine corporali ministerio conflantur. Ad hæc curanda quæ spiritualia dicuntur, multum prosunt humana consortia, maxime si inter bonos prudentesque viros viuas, qui illa semper redarguant. Sed inter hæc sciendum est quod in quibusdam ventris ingluties, in quibusdam A fornicatio principalem obtinet locum. In alijs superbia, in alijs cenodoxia arcem tenet. In quibusdam ira, in quibusdam auritia seu tristitia, aut aliquid eorum sibi tyrannidè vendicat. Et ideo oportet vnusquisque

que nostrum secundum qualitatem belli quo principaliter infestatur, pugnam arripere: ita vt aliam necesse sit aduersus vitium quod ortum ponitur, primum exercere conflictum, alium contra quartum seu quintum, & ita prout vitia in nobis obtinent principatum, vtque impugnationis exigitur modus, aua quoque oportet ordinem instruere prælij. Et sic contra illud vnum fortiter pugnemus, vt alia a quibus minus impugnamur, non negligamus. Atque ita totis viribus laboremus, vt non de nostris laboribus, sed de dei auxilio confidamus. Hoc enim modo ad puritatem cordis, & ad plenitudinem virtutum valebimus Christo adiuuante peruenire. Illud tuam non minus te scire volo, quia variæ in omnibus sunt morum conspersiones. Vnde alia vitia tranquillis & lenibus moribus, alia duris & asperis vicina sunt. Sæpe autem quod illis placet, illis displicet. Diabolus enim dum decipere quenquam querit, prius naturam vniuscuiusque intendit, & inde se applicat vnde hominem aptum ad peccatum inspexerit. Ex ea quippe parte hominem diabolus tentat, qua cum per excrescentem humorem facile ad vitia inclinari conspicit, vt secundum humoris conspersionem D nimirum, illi libeat tentationem. Nullus ergo cui non æstimet quam ex conspersione prouenit, se fallimur, sed quantum valet contra id quod tolerat pugnet. Nam si conspersioni tentationi vel vitio nequaquam resistit. Igitur constantes & duri mores semper contra superiaam, iram & crudelitatem pariter reponunt. Iucundi autem & lenes contra inanem gloriam, hypocrisim & falsam pietatem præcipuè certare non cessent. Istud nanque hominum genus, laudis amore facilius capitur. Nemini volunt displicere, omnes æquanimiter portare videntur, decipiunt & decipiuntur, & quanto hominibus placent, tanto fiunt Deo odibiles, sicut scriptum est, Bb.63.b Astuti & simulatores prouocant iram dei. Boni enim viri timentes Deum, idipsum quod esse meruerunt, videri refugiunt. Sane sanis humana bonos cruciat, malos lætificat. Dupliciter autem damnantur hypocritæ, siue sine pro occulta iniquitate, pro aperta fimulatione. Nam non semper latent hypocritæ. Omne syncerum permanet.

Nam quæ simulata sunt, diuturna esse non possunt. Hypocritæ foris candidi, intus sordidi. Amator vanæ gloriæ vnde possit laudari agere non quiescit. Nonnulli falsa opinione arrogantiæ se perfectos esse existimant, dum non sunt, qui obortis tentationibus innotescunt. Tanto quis sit veritati vicinior, quanto se longius esse ab ea fuerit arbitratus. Est humilitas formidinis & ignorantiæ, quæ non est laude digna. Hypocrita verba sanctorum habet, vitam non habet, cui semper iactantia oculos, quibus deus videri potest, claudit. Superbis & libidinosis plus dominatur diabolus. Transacta libido C semper sui relinquit pœnitudinem. Numquam satiatur, & extincta reaccenditur. Væ illi qui tunc habuit terminum luxuriæ, quando vitæ. Vinum contra potantem facit, quia postquam surrexerit, neque pes neque manus suum officium tenent, & omnis eius exhilaratio vertitur in ruinã. Vir superbus, nec decurabitur, nec voluntatem suam perducet ad finem. Semper enim conscientia serui dei, humilis debet esse & tristis, scilicet vt per humilitatem non superbiat, & per vtilem mœrorem cor ad lasciuiam non dissoluat. Dei seruum sine intermissione legere, orare, & operari oportet, ne forte mentem ocio deditam, vitia sibi præoccupent. Mens deo dicata, sic caueat minora vitia vt maiora, quia a minimis incipiunt, qui in maxima prorunt. Satis delicate se palpat, qui vult sine labore magno studioque continuo, vel vitia superare, vel virtutes acquirere. Anima autem mole carnis pressa sicut difficile ad virtutes surgit, ita facile in vitia cadit, quia ista in imo sunt, illæ verò in summa arce consistunt. Denique nonnulli quia non pro dei amore seculo renunciant, laborare non curant. Vtinam quòd mundum relinquimus, voluntatis sit, non necessitatis. Qui enim non rigida intentione monachi professionem sectantur, quanto superni amoris propositum dissolute appetunt, tanto procliuius ad mundi amorem denuo reducuntur. Ex quibus alii corporis voluptatem, alii honorem requirunt. Sed qui D ad hoc conuersationem sanctitatis prætendit vt aliis quandoque præesse desideret, ille non discipulus Christi, sed prauitatis sectator existit. Ferre enim crucem, & non mori, hypocritarum est. Ille autem qui se pro deo duritiæ tradit monachorum, adfidens debet esse in orationibus, lachrymas suas deo, non hominibus offerre, ieiunia in auriga modum pro lassitudine & viribus corporis temperare. Quapropter non pigeat te bone frater quantum potes actibus sanctis insistere, vt laboris tui fructus, quandoque possis recipere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pere. Hoc solum attende, quòd monachus factus es, & ideo ea age quæ monachi sunt. Inter eos cum quibus viuis sectare meliores. In omni gradu & ordine optima permixta sunt pessima. Animosos senes & pertinaces, quos vides in his abundare periculosis temporibus, noli imitari. Mores vitamq; illorũ fuge, ne tibi sint in laqueum & ruinam. O quam multos senes & iudices Israël turpiter vitam suam negligentes rex Babyloniis in terram captiuitatis & confusionis possidet, & quam multi iuuenes spiritu feruentes, domino seruientes, vim faciunt cœlo, totisq; viribus sibi diripiunt illud? Vtinam talium præconia iuuenum nostri imitarentur senes, vt annosa redderet senecta quod tenera fert spõte adolescentia. Si tu uis proficere, non respicias quid mali faciant alij, sed quid boni ipse facere debeas. Nonne cernis negociatores & milites multa sustinere pericula, vt ad incertos honores & perituras diuitias perueniant? E Isti quippe seruant cum animæ discrimine, quę cum pluribus tribulationibus inueniũt. Quid ergo tibi dic, rogo, faciendum est, qui venditis omnibus preciosam quæris margaritam, & emptum habes agrum vbi thesaurus latet, quem fur auferre non potest? Necesse est tibi omnes insidias præcauere solicite, ne si ruinam passus fueris, pro gloria habeas ignominiam: quanus sis in tuto, noli esse securus. Frequenter in media tranquillitate, vitiorum syrtibus incauti & desides obruuntur. Quanta proh dolor, animantia nutrit huius seculi desertum, quæ negligentes monachos duris morsibus depascunt? Et quoniam credo te posse plus proficere oratione, quam ista nostra exhortatione, addam & formulam orandi: vt legendo & orando, esurienti animæ duplicem tribuas refectionem: & quod desideras, apud deum facilius valeas obtinere. Nimio enim coactus desiderio, quod de salute tua habeo, istud supra vires meas assumpsi negocium: vt uinculis verborum meorum ad institutionem tuam patrũ sententias colligerem. Hæc tu meditare, hęc in tabulis cordis tui scribe. Et ut scias per quam viam incedere debeas, & vt perficere possis opere, quod discis lectione:

clama ad deum (sine quo nihil bo
ni agitur) clama precor cla-
more magno in toto cor
de tuo, & flebilis
supplexque
tu ora.

INCIPIT SCALA CLAVSTRALIVM, *siue de modo orandi.*

Vm die quodam corporali manuali labore occuparemur, de spiritualis hominis exercitio cogitare cœpissem: quatuor spirituales gradus animæ cognouimus se subito obtulerunt, scilicet lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Hæc est scala claustralium, qua de terra in cœlum subleuatur: pauca quidem distincta paucis, immensæ tamen & incredibilis magnitudinis. Cuius extrema pars terræ innixa est, superior verò nubes penetrat, & secreta cœlorum rimatur. Hi gradus sicut nominibus & numero, ita ordine & munere sunt distincti. Quorum proprietates & officia quidem singula quid conferant, quomodo inter se innexa differant & præeminent, si quis diligenter inspiciat: quicquid laboris aut studij impenderit in eis, breue reputabit & facile, præ vi Gelitatis & dulcedinis magnitudine. Est autẽ Lectio, sedula scripturarum cum animi intẽtione inspectio. Meditatio, est studiosa memoratis actio occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis inuestigans.

Oratio, est deuota cordis intentio in Deum pro malis amouendis, & bonis adipiscendis. Contemplatio, est mentis in deum suspensæ eleuatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans.

Descriptio officiorum quatuor graduum.

Adsignatis ergo quatuor graduum descriptionibus, restat ut eorum officia videamus. Beatæ vitæ igitur dulcedinem lectio inquirit, meditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degustat. Vnde ipse dominus docuit: Quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Quærite legendo, & inuenietis meditando.

Pulsate orando, & aperietur vobis contemplando. Lectio quasi solidum cibum infert. Meditatio masticat & frangit, & quasi ori suo apponit. Oratio saporem acquirit. Contemplatio est ipsa dulcedo quæ iucundat & reficit. Lectio in cortice, meditatio in adipe, oratio in desiderij postulatione, contemplatio in adepæ dulcedinis delectatione. Quod vt expressius videri possit, vnum de multis proponam exemplum. In lectione audiebant: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Ecce breue verbum, sed suaui & multiplici sensu refertum. Ad pastum animæ quasi vuam ministrauit, quam postquam anima diligenter inspexit, dicit intra se: Potest aliquid boni esse. Redibo ad cor meum, & tentabo si forte intelligere & inuenire potero munditiam hanc. Preciosa enim & desiderabilis est res ista, cuius possessores beati dicuntur, quibus visio Dei (quæ est vita æterna) promittitur, quæ tot locis scripturæ testimoniis collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explicari desiderans, desipit hanc vuam masticare & frangere, eamque quasi in torculari ponit, deinde excitat rationem ad inquirendum quid sit, & quomodo haberi possit hæc adeo preciosa & desiderabilis munditia. Officium meditatio non remanet extra, non hæret in superficie, vbertas pedem figit. Interiora penetrat, singula rimatur; attente considerat quod nos dixit; Beati mundo corpore, sed corde; quia non sufficit manus habere innocuas à malo opere, nisi à prauis cogitationibus mundemur in mente. Quod auctoritate propheræ confirmatur dicentis: Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde. Item considerat quantum hanc cordis munditiam optarat idem Propheta, qui orans dicebat: Cor mundum crea in me Deus. Item, Si aspexi iniquitatem in corde meo, non exaudiet dominus. Cogitat quam solicitus erat in hac re custodia beatus Iob, qui dicebat: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. Ecce quantum arctabat se custos vanitatem, ne forte incautus respiceret quod postea inutius desideraret. Postquam hæc & huiusmodi de cordis munditia perstructaut, incipit cogitare de eius præmio, quam gloriosum & delectabile est videre faciem desideratam domini, speciosi forma præ

filijs hominum, non esse iam abiectum & vilem, non habentem speciem, qua vestiuit eum mater sua synagoga: sed stola immortalitatis indutum, & coronatum diademate quo coronauit eum pater suus in die resurrectionis & gloriæ, die quam fecit dominus. Cogitat quòd in illa visione erit satietas illa de qua dicit propheta: Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Videsne quantum liquoris emanauit ex minima vua? quantus ignis ex hac scintilla ortus est, quantum hæc modica massa: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt: in incude meditationis extensa est? Sed quantum adhuc posset extendi si accederet aliquis talia expertus? Sentio enim quod puteus altus est: sed ego adhuc rudis tyro, in quo pauca hęc haurirem vix inueni. His anima facibus inflammata, his incitata desiderijs, fracto alabastro suauitatem vnguenti præsentire incipit, necdum gustu, sed quasi narium odoratu. Et ex hoc colligit quam suaue esset huius munditiæ sentire experientiam, cuius meditationem nouit adeo esse iucundam. Sed quid faciet? Habendi desiderio æstuat, sed non inuenit apud se quomodo habere possit, & quanto plus inquirit, plus sitit. Dum apponit meditationem, apponit & dolorem, quia sitit dulcedineni, quam in cordis munditia meditatio esse monstrat, sed non prægustat. Non enim est legentis atque meditantis hanc sentire dulcedinem, nisi data fuerit desuper. Legere enim & meditari tam bonis quam malis commune est. Et ipsi philosophi gentium in quo summa veri boni consisteret, ductu rationis inuenerunt: sed quia cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, & de suis viribus præsumentes dicebant: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster dominus est? non meruerunt percipere quod potuerunt videre. Euanuerunt in cogitationibus suis, & omnis eorum sapientia deuorata est, quam eis contulerat humanæ studium disciplinæ, non spiritus sapientiæ, qui solus dat veram sapientiam, sapidam scilicet scientiam, quæ animam cui inhæsit, ineffimabili sapore iucundat & reficit. Et de illa dictum est: Sapientia non intrabit in maleuolam animam. Hæc autem à solo deo est. Officium enim baptizandi dominus concesit multis, potestatem uerò & auctoritatem in baptismo remittendi peccata, sibi soli retinuit. Vnde Ioannes antonomatice

K

Mat. 5. a dou: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Ecce breue verbum, sed suaui & multiplici sensu refertum. Ad pastum animæ quasi vuam ministrauit, quam postquam anima diligenter inspexit, dicit intra se: Potest aliquid boni esse. Redibo ad cor meum, & tentabo si forte intelligere & inuenire potero munditiam hanc. Preciosa enim & desiderabilis est res ista, cuius possessores beati dicuntur, quibus visio Dei (quæ est vita æterna) promittitur, quæ tot locis scripturæ testimoniis collaudatur. Hoc ergo sibi plenius explicari desiderans, desipit hanc vuam masticare & frangere, eamque quasi in torculari ponit, deinde excitat rationem ad inquirendum quid sit, & quomodo haberi possit hæc adeo preciosa & desiderabilis munditia. Officium meditatio non remanet extra, non hæret in superficie, vbertas pedem figit. Interiora penetrat, singula rimatur; attente considerat quod nos dixit; Beati mundo corpore, sed corde; quia non sufficit manus habere innocuas à malo opere, nisi à prauis cogitationibus mundemur in mente. Quod auctoritate propheræ confirmatur dicentis: Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde. Item considerat quantum hanc cordis munditiam optarat idem Propheta, qui orans dicebat: Cor mundum crea in me Deus. Item, Si aspexi iniquitatem in corde meo, non exaudiet dominus. Cogitat quam solicitus erat in hac re custodia beatus Iob, qui dicebat: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. Ecce quantum arctabat se custos vanitatem, ne forte incautus respiceret quod postea inutius desideraret. Postquam hæc & huiusmodi de cordis munditia perstructaut, incipit cogitare de eius præmio, quam gloriosum & delectabile est videre faciem desideratam domini, speciosi forma præ

Mat. 5. a

Pf. 16. d

Mat. 5. a

Ro. 1. d

Pf. 11. a

Rom. 1. a

pf. 106. c

Sap. 1. a

Ioã.1.e matice,& diſcretiue de eo dixit: Hic eſt,qui baptizat. Sic de eo poſſumus dicere: Hic eſt qui ſapientiæ ſaporem dat: & ſapidam animã facit. Sermo ſiquidem datur multis,ſed ſapiẽtia paucis: quam diſtribuit dominus cui vult, & quomodo vult. Officium orationis. Videns autem anima quod ad deſideratam cognitionis, & experientiæ dulcedinem per ſe non poſſit attingere, & quanto magis ad cor altum accedit, tanto magis exaltatur deus: humiliat ſe: & confugit ad orationem, dicens:

I. Domine qui non videris niſi à mundis cordi
pſa.63.b bus, inueſtigaui legendo, meditando quæſiui quomodo haberi poſſit uera cordis mũditia: vt ea mediante, vel ex modica parte poſſem
pſa.38.a te cognoſcere. Quærebam vultum tuum domine: vultum tuum requirebam. Diu meditatus ſum in corde meo: & in meditatione mea exarſit ignis ac deſiderium amplius cognoſcendi te. Dum panem ſacræ ſcripturæ mihi frangis: in fractione panis magna cognitio eſt. Et quanto plus te cognoſco, plus te cognoſcere deſidero: non iam in cortice literæ: ſed in ſenſu expericutiæ. Nec hoc peto domine propter merita mea, ſed pro tua miſericordia. Fateor enim quia indigna,& peccatrix ſum: ſed & catelli edunt de micis: quæ
Mat.15. e ceciderunt de menſa dominorum ſuorum. Da mihi domine arram hæreditatis futuræ ſaltẽ guttam cœleſtis pluuiæ qua refrigerem ſitim meam: quia amore ardeo. Officium contemplationis. His & huiuſmodi ignitis eloquijs ſuum inflammat deſiderium: ſic oſtendit ſuũ affectũ. His incantationibus aduocat
pſa.33.c ſponſũ. Dominus aũt (cuius oculi ſuper iuſtos: & aures eius non ſolũ ad preces,ſed ipſa, preces eorũ non expectat donec ſermonẽ finierint: ſed medium orationis curſum interrumpens, feſtinus ingerit ſe: & animæ deſideranti feſtinus occurrit) cœleſtis rore dul-
M cedinis circunfuſus, vnguentis optimis delibutus animam fatigatam recreat: eſurientem reficit: aridam impinguat: & facit eam terrenorum obliuiſci: memoria ſui eam mirabiliter fortificando, uiuificando, & inebriando, ac ſobriam reddendo. Et ſicut in quibuſdam carnalibus officijs anima adeo uincitur carnali concupiſcentia, quod omnem vſum rationis amittit,& fit homo quaſi totus carnalis: ita merito in hac ſuperna contemplatione, ita conſumuntur, & abſorbentur carnales motus ab anima, ut in nullo caro ſpiritui contradicat: & fiat homo quaſi totus ſpiritualis. Signa ſpiritus ſancti: ad animam venientis. Sed ò domine, quomodo comperimus quando hæc facis: & quod ſignum aduentus tui? Nunquid nunc conſolationis, & lætitiæ teſtes, & nuncij ſunt ſuſpiria, & lachrymæ? Si ita eſt, noua eſt antiphraſis iſta, & ſignificatio inuſitata. Quæ enim conuenit conſolationis ad ſuſpiria,lætitiæ ad lacrimas? ſi tamen iſtæ dicendæ ſunt lachrymæ, & non potius roris interioris deſuper infuſi ſuperfluens abundantia, & ad interioris abſolutionis indicium exterioris hominis purgamentum, vt ſicut in baptiſmo puerorum per exteriorem ablutionem ſignificatur, & figuratur interior animæ ablutio, ita hic exterior ablutionem interior præcedat purgatio. O fælices lachrymæ per quas peccatrix ſum: ſed & catelli edunt de micis: quæ culæ interiores purgantur, per quas peccatorum incendia extinguuntur. Beati qui ſic lugetis, quia ridebitis. In his lachrymis agnoſce ò anima ſponſum tuum: amplectere dilectum. Nunc torrente voluptatis tuæ inebria: fuge ab vbere conſolationis eius lac, & mel. Hæc ſunt miranda munuſcula, & ſolatia,quæ dedit tibi ſponſus tuus: gemitus licet, & lachrymæ. Adducit tibi potum in his lachrymis in menſura.

Hæ lachrymæ ſunt tibi panes dic ac nocte: panes vtique confirmantes cor hominis & dulciores ſuper mel,& fauum. O dominie Ieſu: ſi adeo ſunt dulces iſtæ lachrymæ, quæ ex memoria, & deſiderio tui excitantur: quid dulce erit gaudium quod ex manifeſta tui viſione capietur? Si adeo dulce eſt flere pro te, quam dulce erit gaudere de te? Sed quid huiuſmodi ſecreta colloquia proferimus in publicum? Cur ineffabiles, & intranſlabiles affectus verbis communibus conamur exprimere? Inexperti talia non intelligunt: nec ea expreſſius legãt in libro experientiæ,quæ ipſa doceat vnctio. Aliter autem litera exterior non prodeſt quicquam legenti. Modicum ſapida eſt lectio exterioris literæ, niſi gloſſam,& interiorem ſenſum ſumat ex occulto. Quomodo remanet anima ſpiritus ſancti feruore diſcedente? O anima, diu prætendimus ſermonem. Bonum enim erat nos hic eſſe: cum Petro & Ioanne contemplari gloriam ſponſi,& diu manere cum illo: ſi vellet hic fieri, non duo, non tria tabernacula, ſed vnum: in quo eſſemus ſimul,& ſimul deſideremur. Sed iam dicit ſponſus: Dimitte me: iam enim aſcendit aurora, iam lumen veritatis & viſitationem quam deſiderabas affert. Data ergo benedictione, mortificato interim

ſecundo mortis, & mutato nomine de Iacob in Iſrael: pauliſper ſecedit ſponſus diu deſideratus, citò elapſus. Subtrahit ſe tam à prædicta viſione, quam à dulcedine contemplationis: manet tamen præſens quantum ad gubernationem. Hic redditur cauſa quare ſpiritus ſancti feruor animam aliquãtulum deſerit. Sed ne timeas o ſponſa, ne deſperes, ne exiſtimes te contemni ſi pauliſper tibi ſub tuiſdem ſponſus faciem ſuam. Omnia iſta cooperantur tibi in bonum & de acceſſu & receſſu lucrũ acquiris: tibi venit: tibi & recedit. Venit ad conſolationem: recedit ad cautelã: ne magnitudo conſolationis extollat te: ne ſi ſemper apud te ſit ſponſus, incipias contemnere ſodales: & hanc continuam viſitationẽ non iam gratiæ attribuas, ſed naturæ. Hanc autem gratiam cui vult & quando vult ſponſus tribuit, non quaſi iure hereditario poſſidentur. Vulgare prouerbium eſt quod nimia familiaritas parit contemptum. Recedit ergo ne forte nimis aſſiduus contemnatur, & abſens magis deſideretur, deſideratus aſſidius quæratur, diu quæſitus tandem gratius inueniatur. Præterea ſi nunquam deeſſet hic conſolatio (quæ reſpectu futuræ gloriæ quæ reuelabitur in nobis, enigma eſt, & ea parte) putaremus forte hic habere ciuitatem manentem: & minus inquireremus futuram.

Nec ergo exilium deputemus pro patria: arram pro precij ſumma: venit ſponſus & recedit vicisſim: nunc conſolationem affert, nunc vniuerſum ſtatum noſtrum in infirmitatem commutans: pauliſper nos permittit guſtare quam ſuauis eſt: & antequam plenè ſentiamus, ſe ſubtrahit: & ita quaſi alis expanſis ſupra nos volitans prouocat nos ad volandum. Quaſi dicat: Ecce parum guſtaſtis quam ſuauis ſum & dulcis: ſed ſi vultis plenè ſaturari hac dulcedine, curate poſt me in odorem vnguentorum meorum: habentes ſurſum corda, vbi ego ſum in dextera Dei patris. Ibi videbitis me non per ſpeculum in ænigmate: ſed facie ad faciem: & plenè gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis. Cuſtodia & diligentia adhibenda eſt animæ ne omnino à Deo deſeratur. Sed caue tibi, o ſponſa: quando abſentat ſe ſponſus, non longe abibit: & ſi non vides eum, ipſe tamen videt te ſemper: plenus oculis ante & retro. Nunquam potes eum latere. Habet etiam circa te nuntios ſuos, ſpiritus, quaſi ſagaciſſimos exploratores: vt videant quomodo abſente ſponſo converſeris: & acculent te coram ipſo ſi aliqua ſigna laſciuiæ & ſcurrilitatis in te deprehenderint. Zelotypus eſt ſponſus iſte. Si forte alium amatorem receperis: ſi alijs magis placere ſtudueris: ſtatim diſcedet à te: & alijs adhærebit adoleſcentulis. Delicatus eſt ſponſus iſte: nobilis & diues eſt: ſpecioſus forma præ filijs hominum: & ideo nõ niſi ſpecioſam dignatur habere ſponſam. Si viderit in te maculam ſiue rugam, ſtatim auertit oculos. Nullam enim immunditiam poteſt ſuſtinere. Eſto ergo caſta: eſto verecunda & humilis, vt ſic à ſponſo tuo merearis frequenter viſitari. Timeo ne diutius detinuerit nos ſermo iſte, ſed ad hæc compulit me materia fertilis pariter & D dulcis, quam ego non protrahebam ſponte neus: ſed neſcio qua eius dulcedine trahebar inuitus. Officia & effectus ſingulorum graduum per repetitionem. Vt ergo quæ diffuſius dicta ſunt ſimul iuncta melius videantur, prædictorum ſummam recapitulando colligamus. Sicut in prædictis exemplis prænotatum eſt, videri poteſt quomodo prædicti gradus cohæreant, & ſicut temporaliter, ita & cauſaliter ſe præcedant. Lectio enim quaſi fundamentum primo occurrit, & data materia mittit nos ad meditationem. Meditatio verò quid appetendum ſit diligentius inquirit: & quaſi effodiens, theſaurum inuenit & oſtendit. Sed cum per ſe obtinere non valeat: mittit nos ad orationem. Oratio ſe totis viribus erigens ad dominum: impetrat theſaurum deſiderabilem, contemplationis ſuauitatem.

Hæc autem adueniens: prædictorum trium laborem remunerat: dum cœleſtis rore dulcedinis animam ſitientem inebriat. Lectio ergo eſt, ſecundum exterius exercitium. Meditatio ſecundum interiorem intellectum. Oratio ſecundum deſiderium. Contemplatio ſuper omnem ſenſum. Primus gradus eſt incipientium. Secundus eſt proficientium. Tertius eſt deuotorum. Quartus beatorum. Hi autem gradus ita concatenati ſunt, & vicaria ope ſibi inuicem deſeruiunt, quod præcedentes ſine ſubſequentibus aut parum, aut nihil proſunt. Sequentes verò ſine præcedentibus, aut raro, aut nunquam haberi poſſunt. Quid enim prodeſt lectione continua tempus occupare, ſanctorum geſta & ſcripta legendo tranſcurrere, niſi ea etiã meditando & ruminando E

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuccum eliciamus: & transglutiendo usque ad cordis intima transmittamus: vt ex his diligenter consideremus statum nostrum, & studeamus eorum opera agere, quorum facta cupimus lectitare? Sed quomodo hæc cogitabimus, aut quomodo cauere poterimus ne falsa aut inania quædam meditando, limites à sanctis patribus cõstitutos transeamus, nisi prius circa huiusmodi ante ex lectione ex auditu fuerimus instructi? Auditus enim quodammodo pertinet ad lectionem. Vnde solemus dicere non solum libros ipsos nos legisse, quos nobisipsis uel alijs legimus: sed illos etiam quos à magistris audiuimus. Item quid prodest homini si per meditationem quæ agenda sunt videat, nisi orationis auxi-
Iaco.1.c lio, & Dei gratia ad ea obtinenda conualescat? Omne siquidem datum optimum, & omne donum perfectum desursum, est, descendens à patre luminum, sine quo nihil possumus facere: sed ipse in nobis facit ope-
1.Cor.3 ra, non tamen omnino sine nobis. Cooperatores enim Dei sumus, sicut dicit Apostolus. Vult siquidem Deus ut cum adiuuemus, & ut ei adhæremus? & præstolanti ad ostium, aperiamus sinum uoluntatis nostræ, & ei consentiamus. Hunc consensum exigebat à Samaritana, quando dicebat: Voca uirum
Ioſ. 4. b tuum. Quasi diceret: Volo tibi infundere gratiam, tu applica liberum arbitrium.
F Orationem exigebat ab ea, cum dicebat. Tu
Ibidem. si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi Da mihi bibere, forsitan petisses ab eo aquam uiuam. Hoc audito quasi ex lectione mulier instructa, meditata est in corde suo bonum sibi fore & utile habere hanc aquam. Accensa ergo habendi desiderio, conuertit se ad orationem dicens: Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam amplius, neque ueniam hunc haurire aquam. Ecce auditus uerbi Domini, & sequens super eo meditatio, incitauerunt eam ad orandum. Quomodo nanque esset solicita ad postulandum, nisi prius eam accendisset meditatio? Aut quid ei præcedens meditatio contulisset, nisi quæ appetenda monstrabat, sequens oratio impetrasset? Ad hoc ergo ut fructuosa sit meditatio, oportet ut sequatur orationis deuotio, cuius quasi effectus est contemplationis dulcedo. Hic ostenduntur omnes hi gradus ita esse simul iunctos, ut sint inseparabiles. Ex his possumus colligere, quòd lectio sine meditatione arida est. Meditatio sine lectione erronea. Oratio sine meditatione est tepida. Meditatio sine oratione infructuosa. Oratio cum deuotione contemplationis aditu gradu remotior. Contemplationis adeptio sine quisitiua. Contemplationis adeptio sine oratione, aut rara aut miraculosa: Deus potentiæ nõ est numerus uel terminus, & cuius misericordia super omnia opera eius quandoque ex lapidibus suscitat filios Abrahæ, dum duros & nolentes acquiescere cogit ut uelint, & ita quasi prodigus (ut uulgò dici solet) bonum in cornu trahit, quando non uocatus se infundit. Quod est quandoque aliquibus legimus contigisse, ut Paulo & quibusdam alijs: non tamen ideo debemus nos quasi Deum tentando diuina præsumere, sed facere quod ad nos pertinet: legere scilicet & meditari in lege Dei, orare ipsum ut adiuuet infirmitatem nostram, quod uideat imperfectum nostrum, quod ipse docet nos facere, dicens; Petite & accipietis. Quærite & inuenietis, pulsate & aperietur uobis. Nunc enim regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Ecce præfigenatis distinctionibus perspici possunt quomodo dictorum graduum proprietates quomodo sibi cohæreant, & quod singuli in nobis efficacia it. Beatus homo cuius animus à temporis negocijs uacuus in his quatuor gradibus uersari semper desiderat; qui uendaris uitiis uersis quæ habuit, emit agrum illum in quo latet thasaurus desiderabilis, scilicet uacare & uidere quam suauis est dominus, qui in primo gradu exercitatus, in secundo circumspectus, in tertio deuotus, in quarto sursum se leuatus, per has ascensiones, quas in uita de suo disposuit, ascendet de uirtute in uirtutem, donec uideat Deum deorum in Sion. Beatus cui in hoc supremo grada uel mansione tempore conceditur manere, qui uere dico potest dicere; Ecce sentio gratiam Domini, ecce cum Petro & Ioanne gloriam eius in monte contemplor, ecce cum Iacob pulcherrunque Rachelis amplexibus delector. Sed caueat sibi iste, ne post contemplationem istam qua elenatus fuerit usque ad cælos, inordinato casu corruat usque ad abyssos, nec post Dei uisionem ad lasciuos mundi actus & carnis illecebras conuerta ur. Cum uerò mentis humanæ acies infirma ueri luminis illustrationem diutius sustinere non poterat, ad aliquem trium graduum per quos ascenderat seuiter & ordinate descendat, & alternatim modo in uno, modo in altero, secundum modum libert arbitrij, pro ratione loci & temporis demoratur.

tur; tanto iam Deo vicinior, quanto à priori gradu remotior. Sed heu fragilis, & miserra humana conditio. Ecce ductu rationis, & scripturarum testimoniis aperte videmus in his quatuor gradibus bonæ vitæ perfectionem contineri: & in his spiritualis hominis exercitium debere versari. Sed quis est qui hunc viuendi tramitem teneat? Quis est hic? & laudabimus eum? Velle multis adiacet sed perficere, paucis. Et vtinam de istis paucis essemus.

Quatuor causæ retrahunt nos ab his quatuor gradibus.

Sunt autem quatuor causæ, quę retrahunt nos cõrunque ab illis gradibus, scilicet ineuitabilis necessitas: honestæ actionis vtilitas: humanæ infirmitas: mundialis vanitas. Prima est excusabilis: secunda tolerabilis: tertia miserabilis: quarta culpabilis. Illis enim quos huiusmodi nouissima causa à sancto proposito retrahit, melius erat gloriam Dei non cognouisse, quam post agnitam retroire.

Quam vtique excusationem habebit iste de peccato? Nonne ei iuste potest dicere dominus: Quid debui tibi facere, & non feci? Nonne eras, & creaui te: peccasti, & diaboli seruum te feceras: & redemi te. In mundi circuitu tam impijs currebas: & elegi te. Deberam tibi gratiam in conspectu meo, & voluisti facere apud te mansionem: tu uero deseruisti me: & non solum sermones meos, sed meipsum proiecisti retrorsum, & ambulasti post concupiscentias tuas. Sed ô Deus bone, quanta & mitis, amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis: quam inhumanus, quam temerarius est, qui te abiicit: qui tam humilem, tam mansuetum hospitem à suo corde repellit? O quam infœlix, & damnosa commutatio, creatorem suum abijcere: & pro illo nouasque cogitationes recipere: illud etiam seruum cubile spiritus sancti, secretum cordis quod paulo ante cœlestibus gaudijs intendebat, tam subito immundis cogitationibus, & peccatis tradere conculcandum? Adhuc in corde calent sponsi vestigia. Male conueniens, & indecorum est aures quæ modo audierunt verba, quæ non licet homini loqui, tam cito inclinari ad fabulas, & detractiones audiendas. Oculi, qui sacris lachrymis modo baptizati erant, repente conuerti ad audendas vanitates. Lingua, quę modo dulce epithalamium decãtauerat, quæ igni, & persuasorijs eloquijs suis cum sponso reconciliauerat sponsam, & introduxerat eã in cellam vinariam, iterum conuerti ad uana eloquia, ad scurrilitates, ad conuiandum dolos, ad detractiones. Absit à nobis domine. Sed si forte ex humana infirmitate ad talia dilabimur, non ideo desperemus, sed iterum recurramus ad clementem medicum, qui suscitat de terra inopem, & erigit de stercore pauperem. Et qui non vult mortem peccatoris, iterum curabit, & sanabit nos. Iam tempus est, ut epistolæ finem imponamus. Oremus ergo deum vt impedimenta, quæ nos ab eius contemplatione retrahunt, in præsenti nobis mitiget, in futuro nobis penitus auferat: qui per prædictos gradus de virtute in virtutem nos perducat: donec videamus deũ deorum in Sion. Vbi electi non guttatim, non interpolatim percipiant diuinæ contemplationis dulcedinem, sed torrente voluptatis indesinenter repleti, habebũt gaudium quod nemo tollet ab eis, & panem incõmutabilem: pacem in idipsum. Tu ergo frater mi Goffrede, si quando datum tibi fuerit desuper prædictorum graduum celsitudinem conscendere, memento mei. Et ora pro me, cum tibi bene fuerit, ut sic cortina cortinam trahat, & qui audit dicat: Veni.

FINIS.

FORMVLA HONESTAE VITAE.

DEtis a me frater charissime, quod necdũ a suo prouisore auditi aliquem petisse. Veruntamen quia id instãter tua poscit deuotio, cui iuste, & rationabiliter petẽti aliquid in Christi nomine negare non valeo, formulam honestę vitæ breui tibi sermone depingam: quã si in Christi amore, vel dilectione exardescens perseueranter seruaueris, vitam proculdubio consequeris æternã. Vt ergo ab interiori homine ad exteriorem sermo procedat, ita circa tui puritatem cordis te indesinenter studere oportet, quo tutius puritatis amator Deus illic sedem tanquã in cœlo sibi collocare dignetur: iuxta illud: Cœlũ mihi sedes est, & anima iusti sedes est sapientiæ. Esa.66

Universidad de Deusto
Biblioteca

Necesse est igitur vigilanter intendas cogitationes tuas ad bonum semper & honestum dirigere, vt videlicet cogitare, vel meditari coram Deo pertimescas quod in præsentia hominum dicere vel facere merito erubescere, sciens quod sicut per verba vel facta innotescimus homini, sic nimirum per cogitationes cuncta scrutanti spiritui: quia quod agunt hominibus dicta, eadem Deo cogita-
psa.93.b tiones. Deus enim nouit cogitationes hom-
M num, quia vanæ sunt. Et sicut nulla est ei
Heb.4.c inuisibilis creatura, sic omnino nihil potest cogitari quod eum lateat. Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum cordis. Sit tibi quoque Iesus semper in corde, & nunquã imago crucifixi ab animo tuo recedat. Hic tibi sit cibus & potus, dulcedo & consolatio tua mel tuum, & desiderium tuum, lectio tua & meditatio tua, oratio & contemplatio tua, vita, mors, & resurrectio tua. Semper cogita illum, nunc positum in præsepio & pannis inuolutum: modo in templo patri à parentibus præsentatum: nunc fugientem in Aegyptum, ibi diu in extrema paupertate & indigentia commorantem, & inde maximo cum labore redeuntem: modo in templo audientem doctores & interrogantem, qui docet hominem scientiam, & postea parentibus subditum, cui iure omnis creatura subditur. Deinde esurientem in deserto & sitientem, qui est panis vitæ, & fons sapientiæ, qui pascitur inter lilia, & implet omne animal benedictione.
Cãt. 2.d Modo fatigatum ex itinere, sedere sic supra
psa.144. fontem, cum muliercula sola solum loquen-
d tem, totius mundi statum regentem. Postea factum in agonia prolixius orantem, & omnia omnibus sufficienter administrantem. Ab angelo etiam ipse, qui est dulcedo & consolatio angelorum & hominum, consolationem nihilominus recipientem. Aut ad columnam totius orbis sustentamentum
A ligatum & flagellatum. Ipsum (qui est angelorum splendor) sputis illitum, palmis in facie percussum, spinea corona coronatum, opprobrijs saturatum. Ad vltimum cum iniquis deputatum, & pro te in cruce pendentem & morientem, atque spiritum suum
Can.1.d in manus patris commendantem. Sic nimirum erit fasciculus myrrhæ dilectus tuus, sic inter vbera tua commorabitur. Sic de omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini Dei tui, colliga quasi fasciculum, vt amarum poculum lachrymarum tibi confacias. Quod si quando ardentissimo Christi amore succẽsus, volueris eum Apostolo iam illum cognoscere, & non secundum carnem, leuabis parum mentis oculos ad victoriam resurgentis, ad gloriam ascendentis, ad gloriosam maiestatem in gloria Dei patris sedentis atque regnãtis, quæ sursum sunt sapiens, & quæ sursum sunt quærens, vbi Christus Col.3.b est in dextera Dei sedens. Nec tamen illa tua facies moram, ne fortè si diutius seruata tor maiestatis fueris, obruaris à gloria. Sanè ante omnia te debere noueris omnem cordis elationem, iactantiam atque arrogantiam (quasi venenatas aspides) fugere: sciens procul dubio, quia immundus est coram Deo omnis qui exaltat cor suum. Itaq; neminem spernas, nemini noceas, nulli detrahas, & pro Christi amore omnibus prodesse conaberis. In tantum etiam inferiorem ac exteriorem te non solum ex intimo cordis affectu credas, verumetiam non te dicas præcisse, sed nec te aliquid esse existimes, iuxta illud apostoli: Qui se aliquid esse existimat, cum nihil sit, ipse se seducit. Sis pro Gala.6.c terea incessus tuus maturitate plenus, gressus & honestus: videlicet non fractis grecibus ambules: aut scapulas dextrorsum, aut sinistrorsum vergendo, non erecta cerunce, non prominente pectore, seu etiam inclinato capite super humerum: quæ omnia aut leuitatem redolent, aut elationem ostentant, aut hypocrisim sapiunt. Incedens ergo, stans & sedens, faciem semper habeto deorsum, & reuoluens in animo tuo quod pulueris es, & in puluerem reuerteris: & cor sursum vbi Christus est in dextera Dei patris sedens. Quæ quauersum nulla curiositate, quin potius modestia aspicias. Tristitiam autem (maxime in conuentu) dissimulare te decet, quandam in facie hilaritatem prætendens, frontem autem nunquam vultus in diuersa mittet. Siquando coram alijs positus, videtur. Siquando coram alijs positus, videre alicuius rei causa fueris compulsus (vt allo-
let) non sit risus tuus excussus.

Nam iuxta sapientem. Amictus corporis, & risus dentium, & gressus hominis, enunciant de illo. Tuis etiam interdum interpone gaudia curis. Nunquam sic occupatus quin aut legas, aut aliquis de sacris scripturis mediteris, vel (certe quod melius est) rumines psalmos, operando nihilominus incessanter quod tibi fuerit iniunctum, vt semper te diabolus inueniat occupatum. Multam enim malitiam docuit ociositas. Illas etiam scripturas libentius legas, quæ præcipue erga Christum tuum magis inflam mauerint intellectum. Intellige quæ dico. C Dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum, si in sensu cogitaueris circunspectio nem Dei. Cum oraueris, non impleas auresa audientium singultibus & suspirijs, sed intense ora Deum in cubiculo cordis tui. Proderit tamen ad deuotionem compunctio nemque obtinendam, si ita semotus fueris, vt puras manus ad deum leuando, etiam cuiuspiam vocem audire possis. Nonnunquam ad sublcuandum intentionem in cœlum prospicias, vt ibi sit cor tuum, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Ab oratione autem reuerteris ad lectionem: & iterum lectio cum fastidium submouerit, ad orationem redeas. Consortia iuuenum (& maxime illorum qui imberbes sunt) quantum conuenienter poteris, deuita. Nunquam ali cui oculum in faciem figas. Sicut ad crucem, sic accedas ad cibum: id est, nunquam voluptatis gratia, sed necessitate pascaris: & fames, non sapor prouocet appetitum. Singularitatem in refectione fuge, & communitate esto contentus, sciens quia caro pascenda est, & exnoxia sunt vitia. Si quando aliquid suauius apponitur, tanquam diutius procuratum accipe illud, hoc tamen habens in animo semper & voluntate, vt tantum vel maxime oderi appetatur. Pone prouidentiæ tuæ modum, ne tibi sapiens videaris. Semper & vbique a quæ in omnibus operibus time, ne forte excedas in aliquo. Hinc beatus Iob: Iob.3.d Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti. Cùm ad stratum lassus deuenerit, te honesto modo iacendo componas, nec resupinus iaceas, nec genua leuando, calcaneos iungas ad tibias. Quod si forte luxuriæ te pompa concusserit, recordare dilectum tuum positum in doloribus, & quomodo suum stratum suum versatum in infirmitate eius, hæc dicens in corde tuo: Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque inuocato nomine salutoris, ingeminando sæpe nomen salutis, resilabit tandem (Deo succurrente) quassatio. Ruminantem psalmos somnus te occupet, vt in somno somnies te dicere psalmos. Cum surrexeris ad vigilias, lauda creatorem tuum ex omnibus viribus tuis, & ad laudem redemptoris tui exalta vocem tuam in fortitudine. Postremo purissimum semper erga Christum amorem habeto, nil præter ipsum aut propter ipsum amare memento. Prolixius quam putaueram descripsi tibi, quæ ipse agere nequeo, in te adimplere desiderans quod in me deesse cognoscor quia profectus tuus meum gaudium & corona est in domino.

Eiusdem materiæ notabile documentum.

SI plene vis assequi quod intendis, duo sunt tibi necessaria. Primum est vt subtrahas te ab omnibus transitorijs rebus & terrenis, vt nihil de eis cures, ac si non essent. Secundum, vt ita te des Deo, vt nihil dicas vel E
facias nisi quod credideris firmiter placere Deo. Primum autem assequeris hoc modo. Omnibus modis quibus potes, velificate te nihil reputando esse, sed credas omnes homines esse bonos, & meliores te magisq; placere Deo. Quæcunque audis vel vides in religiosis personis, puta bona intentione dici vel fieri, etiam si contraria videantur. Nã humana suspicio facile fallitur. Nulli displiceas. Nihil vnquã de te loquaris quod laudem importet, quantumcunq; sit familiaris ille cũ quo loqueris, imo plus labora celare virtutes q̃ vitia. De nullo prorsus sinistrè loquaris (quantumcunq; sit verum vel manifestũ) nisi in confessione, & hoc vbi non potes aliter manifestare peccatum tuum. Libentius accommoda aurem tuam cum aliquis laudatur, quam cum vituperatur. Cum loqueris, verba tua sint rara, vera, ponderosa, & de Deo. Si secularis loquitur tecum, & vana proponit, quàm citius potes succide sermonem, & transferas te ad ea quæ Dei sunt. Quicquid contingat tibi vel alij quantumcunque coniuncto, non curet: & si est aduersum, non tristeris: si est prosperum, non læteris: sed totum nihil puta, & lauda Deum. Solicitudinem adhibe quantumcunq; potes vt valitati tuæ sedulus intendas. Fuge loquutoria quantum potes. Melius est enim silere quam loqui. Post completorium non loquaris, quousq; finita sit missa sequentis diei, nisi causa maxima interuenerit. Cum vi- F
des aliquid quod tibi displicet, vide si hoc est in te, & abscinde: si vero vides aliquid quod tibi placet, vide si hoc est in te, & tene. si

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est, assume, & sic erunt tibi omnia in speculo. De nulla re murmures cum aliquo (nisi credideris prodesse) quantumcunque sit graue quod habes. Nunquam pertinaciter aliquid affirmes, vel neges, sed sint tuæ affirmationes, & negationes dubitationis sale conditæ. A cachinnis semper abstineas, rideas vero raro, & cum paucis præstes os tuũ. Breuiter in omnibus dictis tuis sic te habeas, vt sint ita, quæ dubia dimittantur. Secundum assequeris hoc modo. Orationibus cum magna deuotione intendas, & eas dicere labora horis debitis: & quod offers in oratione, reminiscaris in corde. Et ut ea, quæ legis cõfirmes diligenter recogita, & eorum imagineris statum in quorum memoria hæc dixeris. Ista tria semper in mente habeas, quid fuisti: quid es, & quid eris. Quid fuisti: quia sperma fœtidum: quid es, quia vas stercorum: quid eris: quia esca vermium. Similiter imagineris eorum pœnas qui sunt in inferno, & quod nunquam finientur, & pro quam modica delectatione tanta mala patiuntur. Similiter imagineris gloriam paradisi, & quod nunquam finietur, & quam breuiter, & cito acquiritur, & quantus luctus, & dolor poterit esse illis, qui pro parua re tantam gloriam amiserint. Cum habes aliquid quod tibi displicet, vel times habere: cogita quòd si tu esses in inferno, & illud, & quicquid nolles, haberes. Et cum habes aliquid quod tibi placet, vel optas habere: cogita quòd si tu esses in paradiso, haberes illud, & quicquid velles. Si autem in inferno esses, nec illud, nec aliud quod uelles haberes. Quandocunque est festum alicuius sancti, cogita de illo quanta sustinuit propter deum, quia breuia: & qualia adeptus est, quia æterna. Similiter cogita quia transeunt bonorum tormenta, malorum gaudia. Hi cum istis tormentis adepti sunt gloriam æternam, & isti ex indebitis gaudijs æternam pœnam. Quandocunque te vincit acedia, accipias hoc scriptum, & imagineris hæc omnia diligenter. Et cogita de tempore quod sic perdis, quod illi qui in inferno sunt darent totum mundum (si haberent) pro eo. Cum habes aliquas tribulationes, cogita quòd illi qui sunt in paradiso, carent eis. Similiter cum habes aliquas consolationes, cogita illos de inferno carere eis. Omni die cum vadis iacere, examina diligenter quid cogitasti, & quid dixisti in die: & quomodo vtile tempus & spacium quod datum est ad acquirendum vitam æternam, dispensasti. Et si bene transiuisti, lauda deum: si male vel negligenter lugeas, & sequenti die non differas confiteri. Si aliquid cogitasti, dixisti, vel fecisti quod tuam conscientiam multum remordeat, non comedas antequam confitearis. Illud in fine pono, vt imagineris duas ciuitates. Vnam plenam omnibus tormentis, quę est infernus. Alteram plenam omni consolatione, quæ est paradisus. Et ad vnam illarum oportet te currere. Vide quid te possit trahere ad malum: vel impedire à bono.

Credo quòd nihil inuenies. Certus sum quod si bene seruaueris ea, quæ sunt hic, sanctus habitabit in te, & perfectè docebit te facere omnia. ergo bene serues illa, & nihil negligas. Et lege ea septimana bis, scilicet in die mercurij, & in die sabbati: & ut ineneris te feciſſe quod scriptum est, lauda deum, qui est pius, & misericors in secula seculorum. Amen.

FINIS.

SPECVLVM *monachorum.*

QUi emendationis vitæ desiderio tactus cogitationibus, locutionibus, operationibus cumque suorum sollicitus explorator, vniuersos excessus suos correxerit, & ab in præsentis paginæ frequenti lectione, & assidua meditatione (tanquam in speculo) interioris hominis sui faciem contemplatus. In primis ergo ex quo surgit ad vigilias, vsque tempus per momẽta singula debet monachus computare, & videre semper, ut bonum faciat, & malum caueat in omni opere suo, & hoc dicat sibi ipsi. Si modo moriturus esset, faceres istud? Ad psalmodiam cor habeat: nisi fortasse ad aliquid sublimius rapiatur: sed etiam omnium, quæ ibi dicuntur, vsque ad unam literam se pro certo nouerit debitorem, vel dicendi in choro suo, vel audiendi in alio. Ad interuallũ debet stare ad orationem vel

vel corporis necessitati prouidere: ita tamen, vt nudatus sibi dici nouerit: Surſum corda. Est autem spiritualis propositi detrimentum, si cogitat infirmitas rigoris pristini aliquantulum relaxari. Post lectionem est orandum: & si ad legendum accedat, non tam quærat scientiam, quam saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacobæ quo hauriũtur aquæ quæ in oratione funduntur. Nec semper ad oratorium est eundum: sed in ipsa lectione potest contemplari, & orare. Sacris altaribus sacerdos est, tanquam unus ex summis angelis in spiritu totus adsistat. Si minister, tanquam angelus domino minister. Cũ alijs ex ad laborẽ: vbi cõsideret nõ quid agat, sed propter quid venerit. Cessante manu spiritus laboret, vel orando: uel meditando: quãuis & in ipso labore idipsum facere teneatur. Ad tantam non tolli fauces cibum capiant: sed ẽt aures exhauriant verbum Dei. Nõ enim deuotum manducare: sed sic occupetur cor ad verbum Dei, vt solæ fauces sumant cibum, aures verbum. de hoc autem plurimum gaudeat si ei viliora, quam alijs apponuntur. Nã reuera fœliciores sunt qui in parcitate sustẽtandi fuerint fortiores. In gratijs agẽdis pro beneficijs sibi nouerit supplicandum: vel pro peccatis eorum quorum elecmosynis sustẽtatur: vel forsitan pro seipso, quia corpori suo fuerit necessitatem indulserit. Si nocatur ad colloquium: secundum regulam leniter, & fine risu pauca verba, & rationabilia loquatur, & antequam ea proferat, bis ad limam veniant, quam semel ad linguam. Si cum se cuilibet loquendum est, tunc maxime adhibeat custodiam ori suo: vt nihil proferat quod non adificet audientem. Sic in cunctis se habeat, vt adificet videntes: & nemo dubitet cum viderit eum uel audierit, quin vere sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat: & conuocatis cogitationibus suis ponat rationem diligenter quod ipso die cogitatione, locutione, vel operatione deliquerit publice, vel priuatim: per singulas noctes lectum suum lauans, hoc est singulis peccatis, lachrymis & doloribus purificans, diligenter de singulis computet. In crastinum publice de apertis, de occultis vero factus confessionem secreto, quæ vt perfecta sit, tria debet habere: scilicet vt sit uoluntaria, nuda, & munda. Voluntaria, id est ex propria delibe ratione, & proposito. Nuda, ut nudè Mundi, nec peccatum suum prædicet sicut Sodoma, sed pura, & simplici intentione se accuset. In capitulo qui publice offendit, mo I. nifeste reuelet tanquam assistens iudici. In omnibus sic ibi loquatur, respondeat, uel proclamet, ut sermo eius interius, uel exterius sit perunctus oleo charitatis. A nemine qualecunque munus accipiat.

Neminem habeat familiarem. In omnibus fugiat singularitatis, uel admirationis notam. Loquens nihil dicat unde multum eruditus, multumve religiosus possit putari. Ad interrogata paucis respondeat. Si de scriptura vel moribus agatur: aurem præbeat, non linguam. Cum loquitur, non studeat eloquentiæ: sed sermo eius sit potius rusticanus quã vrbanus. In omnibus agendis non studeat curialis videri. Salua honestate fugiat omnes homines in potestate positos, maxime seculares. Sectetur communia, orationes, labores, lectiones, & cæteras obseruan- Oseæ 10.
tias, in quibus non sit tanquam vitula Ephraim, docta diligere triturã, idest ad huiusmodi non consuetudine, sed deuotione trahatur. Orationes, quæ imperantur primo loco habeat: nec sibi blandiatur de priuatis orationibus suis, (quæ in secundo loco ei habendæ sunt) cum in præceptis orationibus desidiosus fuerit.

Si autem familiaritas interdicitur hominum, quanto magis mulierum? Sit facies communis cum cæteris: intus uero dissimilis: hoc non nimia grauitate contracta, nec nimia locutione dissoluta, sed bona quadam mediocritate regatur: vt de sancto Martino legitur: Faciem eius non fuscauit moror: nec seuiens M
uit risus. Erit enim prudentis animæ thesaurum suum solicite custodientis (more Moysi) cornutam velare faciem: & quodam risu, qui tamen modestus sit, interioris gloriam hominis, & mentis grauitatem abscondere. Comparanda est dies instans diei præteritæ, vt ex eorum collatione suum deprehendere possit monachus, vel profectum, vel defectum. In omni actu, uel cogitatu suo sibi deum adesse memoretur, & omne tempus quo de ipso non cogitat, perdidisse se computet. Tædio affectus componat se meditando supra petram in qua lauantur mortui, & capiet apud se quomodo tractentur ibi sepeliendi, nunc in tergum, nunc in faciem vertuntur, quomodo nutet caput, cadant brachia, rigeant crura, tibiæ iaceant: quomodo induantur, & consuantur, quomodo deferantur humandi, quomodo exponantur in

Universidad de Deusto
Biblioteca

tumulo : quomodo puluere conteguntur: quomodo vorantur à vermibus: & quasi sacius putrefactus consumuntur. Summaque est philosophia, meditatio mortis adsidua. Hanc vbicunque perrexerit secum portet: & in æternum non peccabit. Sit monachus quasi Melchisedech, sine patre: sine matre: sine genealogia: nec patrem sibi vocet super terram. Imò sic se existimet quasi ipse sit solus, & Deus. Ecce in primis habemus ordinem & modum viuendi: remedium verò pollicetur adsiduitas tenendi capitulum spirituale superius expressum. Semel ad minus in hebdomada confiteatur: vt veniam mereatur de perpetratis: & maior ei detur gratia de vitandis malis. Amen.

AQVAMVIS HI, QVI SEquuntur *sermones, boni & vtiles reperiantur: quia tamen proculdubio non à nostro Bernardo editi fuerunt, idcirco cum suis nitidis operibus, sicuti antehac fuerant, interseri noluimus, sed seorsum imprimendos vtilius duximus.*

SERMO DE NATIVITATE Domini.

ON poterit explicari sermo quem mente cõcepi. Stupor. n. miraculorũ opprimit me: & dum omnia replico, omnia complicantur. Quis poterit excogitare diem aduentus eius? Ideo fit elinguis lingua, memoria immemor, insensibilis sensus, insueta nouitate relucent omnia, & omnia partui virginis obsequuntur. Fiunt mirabilia in cœlo sursum, & in terra deorsum, quia vniuersa in nascentis Dei obsequium iurant
B runt. Insigniuntur conuexa cœlorum stella lucentiore, & multo lumine loca flammantia perstringuntur, diffunduntur per quadrifidum orbem radij rutilantiores, & pluralitatem stellarũ nouus ignis obtundit. Miratur
Nu. 24. orbis cœlos nouum peperisse splendorem, & inconuertibilem eorum statum, ad signa & prodigia fuisse conuersum. Vident Chaldæi in cœlis, quod Balaam reliquit in scripturis. Orietur, inquit, stella ex Iacob, & consurget homo ex Israël, & erit omnis terra possessio eius. Nascitur stella in excelsis, & deus in terris, cuius possessio à mari vsq; ad mare. Pergunt se reges Tharsis, vt cum nouitate matrem, sibũ nouum, nerũ videant nouam matrem, filiũ nouum, nouam nouitatem. Fons olei de terra erupit, templum Romæ quod vocabatur æternum, omnibus impensis & verbis & orbis miraculiter consummatum, corruit. Cum autem Romani in victoriosæ antiquitatis memoriam, templum singulari schemate facere decreuissent, ab omni illa Deorum (imò dæmoniorum) multitudine quæsierunt vsquequo diu rare posset tam excellẽtis operis opes? cõstructio. Responsum est, donec virgo parturret. Illi ad impossibilitatem oraculum retorquentes, templum æternum, solemnem illam machinam vocauerunt. Nocte autem cùm è virginali thalamo virgineus flos Mariæ egressus est, ita cecidit & conflictum est illud mirabile & columnarium opus, vt vix apparerent vestigia ruinarum. O Bethleem ciuitas Dei summi, & in te & in suburbiis tuis visa sunt mirabilia hodie. Deus pendet ad vbera, ponitur in præsepio, ligatur in cunis, pannis inuoluitur, & laxatis fasciolis, ficlices manus & sancta beatchiola per cunarum parturitatem expandit, alludit virgini, matri arridet, & blandientes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis regina cœlorum, confert in corde suo salutationem archangeli, conceptionem Dei, natiui tem pueri, & miratur quod ille qui aliter potuit ad nos venire, sic voluit subuenire. Accessu & Ioseph, sed ab vtroque remotus, & in excessu mentis miratur, & miratu fatis non potest qualiter ad tãtæ dignationis admissus sit arcanum. Adest multitudo cœlestis exercitus vocibus gloriosis. Gloria in excelsis Deo auditur. Pastores veniunt, & inueniunt puerum & puellam: præcedit stella, reges adcedunt, adorant filium, matrem venerantur, offerunt munera, deferunt maiestati, crucia-
tur Herodes, Hierosolima turbatur, requiruntur scribæ, locus prædicitur, indicitur simulatio, simulator ad nihilum deducitur, detegunt commenta frandum, Magi reuelati viam reuertuntur, pax inaudita à seculo renata, vniuersus orbis ad censum deseritur, riuus olei de terra profudit, & in diuinam venam liquor sanctificatus ebullit. Quid nisi hoc, nisi quia vera pax in terris apparuit, nisi quia

quis ad supernum regnum ciues ascribũtur, nisi quia fons misericordiæ de virgine emanauit? Oleum effusum nomen tuum. Spiritus sanctus scripturæ ipsius viuus fabricator, & vnus aliquis non paruam suæ pinguedinis dulcedinem sub hoc capitulo dereliquit. Sed
D vix profatis sommum ab oculis amouere. Euigilare tamen paulisper, & sonni torporem excutere, dicerit ille de cuius natiuitate loquimur, vt illuminet oculos nostros ne obdormiamus. Totus autem sententiæ sensus ex illius area mutuabitur, cuius consilium est quasi consilium Dei. Ipse ille est dominus virtutum, sabaoth Ciaræuallensis, cuius religio & dilectio, sapientia, eloquentia, vita & fama, per totam latinitatem non immerito decurrit. Libenter enim illius sarcinas odoro. Sed ad propositum reuertamur. Benignus ille spiritus, de cuius secretiore fonte canticorum fluenta suadit, in his tribus verbis tria nobis requirenda reliquit, videlicet nomen sponsi, quare oleo comparetur, quomodo & effundatur: quia & nomen tacet, de comparatione autem loquitur, de effusione nihil dicit. Prius ergo de nomine videamus. Multa vt arbitror voluminibus sponsi per diuinam scripturam sparsa leguntur, sed in duo vobis vniuersa complectar. Nullum profectò reperies quod non fones aut maiestatis potentiam, aut gratiam pietatis. Puer dominus, de quo frequentius
Ps.44.c sermo nationem, ad regis cubiculum introductus, duo quasi sublimiora de ipsius ore diuinitatis audiuit: potestas Dei est, inquit, & Isa.32.a tibi domine misericordia. Sed & ipse saluator prophetiçe veritati attestans, ait: Vos vocatis me magister & domine. Dominus nomen est maiestatis, pietatis magister. Si enim parum est præbere escam corpori, multo misericordius escam animæ impartiri, quod
E est proprie magistrorum, qui mentes discipli natas sub disciplinæ rigore coërcent. Videamus quod horum nominum effundatur, verum nomen potentiæ in nomen gratiæ, vel
Ps.144. nomen pietatis in maiestatis vocabulum. Absit vt misericordia in potentia includatur, quia miserationes eius super omnia opera eius. Certum est ergo quia potestas Dei in maiorem hodie pietatem effusa est, cùm cœli distillarent à facie Dei, & de virgineis arcubus antiquus dierum exoritur. Non est qui se abscondat à calore isto: quia largior olei effusio à capite descendit in barbam: quia etiam extremam vestimenti fimbriam largius irrorauit. Tanta est abundantia miserentis, vt non solùm sub nomine effusionis, sed exinanitionis censeatur. Exinanuit semetipsum (ait apostolus) formam Phil.2.a serui hodierna die accipiens, & cum tota multitudine miserationum suarum de thalamo prosiliit virginali. Non enim habuit dulciorem modum ad redimendum nos abyssus illa consiliorum Dei: quia quicquid in diuinitatis thesauro pietatis est inuentum, totum in vtero virginis congestum.
Non me capio præ lætitia quod tanta maiestas naturam meam assumens, tantum me eleuat, & me miserum in diuitias gloriæ suæ non ad horam, sed in sempiternum includit. Fit frater meus dominus meus, & timorem domini, fratris vincit affectus.
Domine Iesu Christe, libenter audio te regnantem in cœlis, libentius nascentem in terris, libentissimè crucem, clauos & lanceam sustinentem. Hæc siquidem effusio F
rapit affectum meum, & istorum memoria incalescit cor meum, viuentis & viuidæ potionis asperitate purgatum. Viuus est iste Heb.4.c
sermo & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus, compagum quoque ac medullarum scrutator. Vnus illorum qui prophetalis chori aut magister, aut inter magistros est, sub senaria diuinorum nominum partitione, de hac effusione mirabiliter quidem, sed subtiliter propheruit: Vocabitur, inquit, nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Erat quidem admirabilis dominus meus inter angelicos ordines audiens hymnum gloriæ suæ admirabilis illi mirabili creatrę, faciens mirabilia in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Ego autem in luto fœcis & miseriæ obuolutus, miser & miserabilis omnem spem emergendi perdideram. Illo in gloria, ego in miseria, admirabilis ille, miserabilis ego. Sanctum & terribile nomen eius, quod vix audiat dignior natura. Esa. 9.b

Nomen istud clausum & integrum quomodo capere poteram, quando vix angelicus oculus prospicere, nedum perspicere potest? Sed vide effusionem. Ille qui erat admirabilis agminibus angelorum, inclinat cœlos, & fit consiliarius hominum. Maiestatium nomen, in pietatium effunditur: & qui mirabilis est in cœlis, consulere venit in terris. Abscondit purpuram sub miseriæ

velli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestimentis. Et ad lutum vbi iacebam inclinatur, non mergitur, & si audeo dicere, infixus sum in limo profundi: operi manuum suarum porrigit dexteram, de profundis aquarum extrahit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexteram cùm nascitur, cùm loquitur extrahit, abluit cùm moritur, induit cùm resurgit, cùm ascendit reportat, confirmat cùm spiritum sanctum emittit de cœlis. Bonus quidem consiliarius, qui consilium quod uoce dederit, & morte defendit. Mar.1.c Erat enim docens (ait euangelista) sicut potestatem habens, non sicut scribæ & pharisæi eorum. Deus fortis, nomina sunt potestatis, sed Deus effunditur in patrem futuri seculi, fortis in principem pacis. Breuiter curro, quia & fatigatis & scientibus legem loquor. Quid tibi mustabunde Lucifer in tanta defluxione & effusione? Clausum est tibi totum itinerarium Dei, & malignans oculus tuus hic nimium caligauit. Sed & dominus meus admirabilis fuit in natiuitate, consiliarius fuit in prædicatione, Deus in miraculorum coruscatione, fortis in passione, pater futuri seculi in resurrectione, princeps pacis in illa æterna beatitudine. Non terreamini nouitate verborum, quia nihil nouum intro ducitur. Sic & olim nomina commutata & effusa sunt: Abram in Abraham, Sarai in Ge.17.a Saram, & si quas alias immutationes in illa veteri officina vos legisse recolitis. Sed & ab ipsis pene mundi principijs, in arcano quodam scripturarum loco diuini nominis effusionem inuenisse me recolo. Loquitur dominus ad Moysen de liberatione Israëlis, & H post multam Dei & Moysi cõfabulationem, prophetа subtiliter inquirit nomen eius. Et Exo.3.a dominus dicit: Ego sum qui sum, hoc est nomen meum in æternum. Hæc dices filijs Israël: Qui est, misit me ad vos. Perterritus Moyses inextricabilis auctoritate vocabuli, ac si diceret, hoc excedit intellectum meum, non possum capere nisi effundatur, audiat à Exod. 3. maiestate: Ego sum deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Vides effusionem. Ecce Deus angelorum vocat se Deum hominum. Curramus ergo fratres in odore vnguentorum istorum, curramus ad oleum de oliua speciosa in campis expressum, nulla infectum amurca, nulla substantiatum amaritudine. Oleum quod exhilarat facie hominis quod sanat vulnera, dolorem tollit, reddit Luc.10.f suauitatem. Nonne Samaritanus noster nobis à latrone pessimo vulneratis attulit vinum & oleum, ad purgandum & mitigandum vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parum vini. Multum misericordiæ, iustitiæ parum. Sic quippe decebat misserantem, sic misero expediebat. Non intres in iudicium cum seruo tuo (ait iustus) quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, sed corona me in misericordia & miserationibus. Veniens quippe hodie quinque vasa attulit olei, non nisi duo vini. Septenarius enim sapientiæ, intellectus consilij, fortitudinis, pietatis, misericordiæ dulcedinem sonat, misericordiam fragrat, eructat fortitudo & timor vinum sunt, sed hoc vino potatus est potens ille, cùm Christus in spiritu fortitudinis descendit ad inferos non timidus, sed timendus. Videamus nunc quare oleo comparetur. Oleum (si vos melius non habetis) lucet, pascit, & vngit. Idem facit Christi nomen, & per omnia consonat comparationi. Lucet prædicatum, pascit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Vide si non præclara luminaria lucent huius nominis huius super eloquentiæ candelabrum portauerunt, si non illuxerunt coruscationes Dei orbi terræ, si non in splendore fulgoris huius commota est & contremuit terra. In nomine Iesu Christi surge & ambula, dixit claudo princeps apostolorum. Nonne quasi fulgor exiliunt ab ore Petri, cùm nominatum est nomen quod os domini nominauit? Et starim, inquit, consolidatæ sunt bases eius & plantæ. Vocabulum Iesu sicut O. Isidor. rigentis lingua mobilior diffinitur, dulce & gloriosum omni adoratu cuiuspiam signiferri in mundum, sed à quadam sublimiori excellentioriq; natura. Omnes quippe prophetæ nomen illud aut nescierunt, aut pertinuerunt tacuerunt, & reseruata est prærogatiua dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore Luc.1.a sanctæ virgini illud primum eructuit. Nonne Esaias in excelsi mentis cœnaculo archangelicis eisdem pene syllabis conflatis vsque ad sancti nominis nouitatem? Faciem reuera, nec est fœlicior passio in loco pecus vbi nos dominus collocauit. Quid arque mentem cogitantis impingua? Nunquid Iesu mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Omnis cibus qui non conditur hoc sale, insipidus est. Scriptura quæ non foret interlinita oleo tantæ deuotionis, insulsa est. Olim mihi Tullius dulce fecebat, sed dulcebatur Virgilius, & Syrenes vsq; ad exitũ dulces, meum incantauerant intellectũ. Lex, prophetæ, euangelium, epistolæ, & omnis floris sententiarum domini mei & seruorum eius, aut parua videbantur, aut nulla. Nescio modo quid dulcius mihi immurmuratur filius Iesse, qui vario sermonum & sensuum concentu, omnes illos quos dilige re, lenit & vngit, quia nihil sic recreat in tribulatione. Denique & probare licet: Inuocа me, inquit, in tribulatione, eruam te, & honorificabis me. Hoc est nomen, hoc est oleum, hæc olei effusio. Amen dico vobis, non deficiet hic lecythus olei nec minuetur, donec plenam voluntariam, quæ segregata est hæreditati eius, diffusius instillet, donec faciat cœlum nouum & terram nouam, quia misericordia eius ab æterno vsq; in æternum super timentes eum. Sed iam surgamus & præparemus nos ad solemnioris missæ inbilationem, nec cordibus parcentes nec vocibus, ad honorem pueri qui natus est nobis, qui est Deus in secula benedictus. Amen.

I.

Sermo vnde supra.

Exultate fratres in domino, quia de domina illa sermo succedit, quæ singularem in cordibus vestris vendicat principatum, quę est ad cuius nomen humiliter Isaiæ 9. inclinatis, cuius horis reuerenter assistitis, cuius memoriam iugiter frequentatis. Hæc est quæ vestris affectibus suauiter indulcescit, quia magna multitudo dulcedinis eius. Spiritus enim eius super mel dulcis, in quam dulcis dominus cum omni sua dulcedine suprenit. Cùm enim fecerit Deus omnia pera sua valde bona, hic melius fecit, conse- crasse in ea sibi recluratoriũ aureum, vt post tumultus angelorum & hominum, & reclinatoria mirator, reuereatur angelus, veretur homo, stupet cœlum, contremiscit terra, inferus exhorret. In huius vtero maiestas abissimi mirabiliter liquefacta, sicut adipe & pinguedine repleuit terras, infudit cœlos, in exercitus & immensus, mensuram bonam & consertam & coagitatam mittens in sinum vestrum. Hic diuinis manibus vnctus oleo lætitiæ, & sicut altare in signum pontificij consecratus. De altari hoc ad

aram crucis ascendens, proprio cruore tanquam alterius generis oleo perfusus, iam non consecratus, sed consecrans, totum corpus machinę mundialis largiore liquamine consecrauit. Fatiscat ergo mœror, tristitia fugiat, eliminetur dolor, rancor abscedat, ut liceat uacare & uidere cum Moyse visio- M nem hanc grandem, qualiter Deus in hoc uentre concipiatur, decipiatur diabolus, recipiatur perditum, indebitum accipiatur. Totum me trahit affectio, sed oratio deficit. Diues cogitatio, uocis paupertate confunditur. Feruent interiora, & in undosam ebulliunt altitudinem: sed frigiditas linguę cumulos refrigerat exundantes. Quid est ô beatissima? Nunquid ita sensu taciturnus obdormiam, ut ibi mutus sim, ubi omnis loquitur creatura? Verumtamen non tacebo & non quiescam, donec egrediatur ut splendor uulcus tuus, & sermo de te conceptus, si non ut lãpas, saltem ut scintilla accendatur. Mouet, fateor, quod disponente Deo peccant rationales creaturæ, & multis annorum millibus tam cœlestia, quàm terrestria incassum stare uideantur, semirutis illis, istis dirutis. Stat illa magna ciuitas, ciuium suorum numerositate fraudata, & à stellantibus palatijs multiplex habitantium multitudo propellitur. Obscurantur stellarij ignes (solem liquor & lunam & stellas) & multa sui luminis claritate mulctantur. Terra maledicitur, cùm damnatur hominum successio: & omnis creatura, iuxta Apostolum, parturit & ingemiscit. Tacet Gen.3.a Deus omnipotens, & ordinans eius omnipo Ro.8. d tentia, tantam dissimulat confusionem. Tandem nascitur Maria, & ad nubiles annos egrediens speciem induit speciosam, quæ ipsum allicit deum, & diuinitatis oculos in se conuertat. Vide quid inde dicat ille non minus explorator secretorum: Deus! Audi, in quit, filia & vide, & inclina aurem tuam, & Ps.44.a obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: & concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est dominus Deus tuus. Germi- A nat igitur uirga Iesse de tortuosa radice generis humani, & patriarcharum arbore, & in altitudinẽ & rectitudinem erumpens omnem ignorat nodositatem filiorum, tenebras nescit fruticosa quæq; non habet. Videt & ardet ille vehemens amator, & totum epithalamium in eius laudibus decantat, vbi manifestè sponsus inducitur spirans amorem synceriſsimũ, nec ultra valens dissimulare quod patitur.

Euocatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Euocatur statim cœlestis ille conuentus, &
Esa.16.a iuxta prophetam, init deus consilium, cogit
concilium, facit sermonem cum angelis de re-
stitutione eorum, & de redemptione homi-
num, de elementorum renouatione. Illis stu
pentibus, & mirantibus præ gaudio, queritur
modus redemptionis, & statim de thesauro
diuinitatis. Mariæ nomen euoluitur: per ip-
sam, & in ipsa, & de ipsa, & cum ipsa totum
hoc faciendum decernitur: ut sicut sine illo
nihil est factum, ita sine illa nihil refectum
sit. Traditur epistola Gabrieli, in qua salu-
tatio virginis, incarnatio redemptoris, pleni-
tudo gratiæ, gloriæ magnitudo, multitudo læ-
Luc. 1.c titiæ continetur. Missus ergo angelus Ga-
briel à deo etiam antequam ad virginem per-
ueniret, inuenit deum virgineis illapsum vi-
sceribus, & maiestatem Dei virginalis ven-
tris breuitate conclusam. O venter diffusior
cœlis, terrisque amplior, capacior elementis,
qui totum claudit omnia concludentem, in
B quo deus gloriæ reclinatur. Deniq; & archan
Ibidem. gelus non ait: Aue Maria replenda, sed plena.
Non dominus veniet in te, sed dominus te-
cum: quia inde totam eam sibi rapuerat spiri
tus sanctus, & cœlestibus insigniebat orna-
mentis. Iam consecrata erat in loco volupta
tis, de quo fons ille debebat ascendere qui uni
uersam terræ superficiem irrigaret. Satis
hucusque sparsimus verba, & volaticis sermo
nibus diuersa præseminauimus: nunc insista-
mus hic, si forte aliquod dignum elicere va-
Gen.2.b leamus. Fluuius (ait scriptura) egrediebā-
tur de loco voluptatis ad irrigandam vniuer-
sam superficiem terræ, qui inde diuiditur in
quatuor capita. Fluuius iste est dominus
meus Iesus, qui de duobus locis voluptatis
egreditur, ex vtero patris, & ex vtero virgi-
nis. Vnde propheta: Dominus deus noster
fluuius gloriosus, exiliens in terram sitien-
tem. Sed ineffabilibus differentijs longe aliter
à patre quàm à matre egreditur, quia etsi hæc
temporalis natiuitas gloriosa est, multo glo-
riosior est æterna. Hortantibus vobis, de vtra
que generatione nolo aperire quod sentio:
non quòd aliquid exponere præsumam, cum
hoc ultra omnium vires, quanto magis vltra
meas sit, & extremæ dementiæ sit velle fari
ineffabilia, maximè hominem imperitum?
Pro.25. Non enim oblitus sum Salomonem dicen-
d tem: Sicut qui nimium comedit mel, euo-
mit illud: sic qui scrutator est maiestatis, op-
primetur à gloria. De vtraque enim per pro-
Esa.53.c phetam dici puto. Generationem eius quis
enarrabit? Quia & patris illa ineffabilis, & C
inaccessibilis est, ac nulli puræ creaturæ. Hoc 1. Tim.
sensu credo apostolum dixisse de Deo qui lu-
lus habitat lucem inaccessibilem, cum etiam
puriores naturæ tàm reuerberentur intuitu,
vt nec possint irrumpere in tantæ claritatis
abyssum. Ipse etiam filius proclamat: Nec
mò nouit filium nisi pater, neque patrem
quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius re-
uelare. Nec tamen sicut ille, sed sicut cog-
re potest cui tanta dignatio reuelatur. Vnde
& illa sublimis anima, quæ usque ad tertium
cœlum in diuinas gloriæ Dei rapta fuerit,
dicit: Ego me non arbitror comprehendisse. Phil. 3.
Verissima ergo definitio est, quòd illum ge-
nuisse, & genitum generationem nullus ori-
nino penetrat intellectus.

Hanc etiam de matre, omni humanæ cre
aturæ reor inextricabilem, & nescio vtrum ab
illa excellentiori natura valeat comprehendi.
Quis enim comprehendat vnitionem carnis
& uerbi, qualiter Deus, & homo in unâ per-
sonam conueniat, saluis imperturbatisque
proprietatibus naturarum? Vnusquisque in
suo sensu abundat, ego hanc omnem sensum
supergredi credo, ueterum virorum uestigijs
inhærens, qui super hæc fanas, & ineconcilia
sententias reliquerunt. Ad paternam ge-
tur generationem recurrentes, locum vbi-
ptatis patrem esse censemus, quamuis deus il-
localis sit: sed efficientias rerum, nisi per vul-
gatos sermones explicare non possumus. In
ipso autem omnem voluptatem esse intelligi
qui legit Apostolum dicentem, quoniam ex
ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Si
alium ex illo duodeno apice similiter eruc-
tem: Omne datum optimum, & omne do-
num perfectum de sursum est, descendens à
patre luminum. Ipse etiam filius dicit,

Hæc est vita æterna, vt cognoscant te
lum verum deum. Cognitio igitur patris vi-
ta æterna est: & ubi vita æterna, ibi sempiter
na voluptas. Egreditur ergo fluuius de loco
voluptatis, quia gignitur de vtero patris deus
de Deo, lumen de lumine, de domino domi-
nus. Egreditur autem identitate, quia idem
est cum patre, idem dico secundum substan-
tiam, nō secundū personā. Egreditur, & æqua
litate, quia patris omnipotentis recipit, & ipse
omnia, quæ possit pater, possit hic, & sicut
sicut ipse testatur: Omnia, quæ facit pater, hæ
cit & filius: nec potest filius facere quicquam
nisi quod viderit patrem facientem. Egre-
ditur & æternitate, quia licet generetur, non

tunc est posterior generante, sed ambo vnius
antiquitatis sunt: si tamen vocabuli nouitatē
non exhorretis, quod licet quoquo modo si-
gnificet quæ dicuntur, longe tamen est a sen-
tentiæ maiestate. Egreditur similitudine,
quia similis est patri, patris imago, splendor
gloriæ, & figura substantiæ eius. Egreditur
alteritate, quia alius est ab alio, alius dico,
non aliud. Ego, inquit, & pater vnum sumus.
Vnum dixit, non vnus: quia vnum significat
substantiæ vnitatem, vnus verò personarum
proprietatē. Sic igitur & longe excellentiori
modo de patre filius egrediens, inundat ange
licas fationes, quia, iuxta Salomonem, fons
sapientiæ verbū Dei in excelsis. Citharœdus
Psal.67 super de hoc fonte pleno ventre potauerat,
cum dicere: Apud te est fons vitæ, & in lu-
mine tuo videbimus lumen. Apud te, inquit,
Psal.35. est fons vitæ, quia tu solum vita, sed & filius
tuus, fons vitæ est. Et vt patenter quod sentie
bat ostenderet, subiunxit: In lumine tuo vi-
debimus lumen, scilicet ad irrigandā vniuer-
sam superficiem terræ. Quænam terra est
Psal.8.a illa cœlorum summitate reposita, quum
superfluæ & irriget fluuius gloriosus? Re-
Psal.96.a spondeo cœlorum, terra viuentium est. Vnde
Credo videre bona domini in terra viuen-
tium. Item: Placebo domino in regione viuo
rum. Irrogatio hæc indicibilis est. Inebrian
tur quippe angeli ab vbertate domus Dei, &
torrente voluptatis eius potantur. Hic quid
dicem nescio, quia plurimus stupor sensum
eprimit assurgentem. Vbi sunt oratorij ser
mones, quos in fornace rhetorica omnis ille
philosophorum conflauit chorus? Vbi sunt
gigantes à seculo nominati, qui ab initio fue
runt magni statura, scientes bellum, languen
tes circa pugnas verborum? Nunquid non
maximus ille gigas (Platonem loquor) ab
intellectu tam purissimæ veritatis repulsus
est? Nonne acerrimo mentis ingenio tan-
Phædo. tus, sed non attingens diuinitatem Dei: di-
cebat se: Verum inueni quod cuncta operetur, &
aliud, aliud per quod cuncta efficiuntur, tertium
autem non potui inuenire? Recte de spiri-
tu sancto inscius, qui illi non erat infusus,
1.Cor.2. qui sanctarum reuelationum magister est,
qui reuelauit Paulo quæ oculus non vidit,
sicut ait apostolus gloriatur: Nobis, inquit,
reuelauit Deus. Per quid apostole? Per spiri
tum sanctum, non per spiritum nostrum, per
Rom.8.a quem sicut philosophi seducti sunt, ita & se-
duxerunt. Ille noster philosophus qui super
omnes docentes se intellexit,
quid super hoc senserit audiamus: Rigans pſ.103.b
montes, inquit, de superioribus suis. De subli
mioribus quippe angelis, qui non per specu
lum in ænigmate, sed facie ad faciem ipsam
Dei substantiam luminibus indefessis aspe- Gen.2.b
ctant. Sequitur: Qui inde diuiditur in qua-
tuor capita. In quæ quatuor capita? Dica-
mus breuiter, quia grandis nobis restat via.
In admirationem. Nam de fragilitate com-
plexionis humanæ, de torrente voluptatis
bibens tota obstupet illa dignior creatura de
creatoris gloria, & gloriæ ratione. In puri-
tatem, quia non in vase testeo sed remoto ve-
lamine hauriunt aquas in gaudio de fontibus
saluatoris. In fatietatem, quia etsi desiderant
in eum prospicere, non tamen desiderium ne
cessitatem, vel necessitas miseriam inducit,
sed mirabiliori modo & semper desiderant
vt semper satientur, & semper satiantur vt Ad Ti.2
semper desiderent. In securitatem, quia de d
sua stabilitate certi, perennibus gaudijs im- Io. 10. d
merguntur, expectantes beatam spem, &
aduentum gloriæ magni Dei, quando fiet
vnum ouile & vnus pastor, & superna illa
Hierusalem consummabitur in idipsum. Sic
influit fluuius iste per angelicas officinas.
Sed hęc omnia fides capit, nescit ratio, in-
tellectus ignorat humanus. Hæc sunt for-
tasis illa quatuor quæ vas electionis sælici
quatenario in epistola ad Hebræos vidit,
dicens: Non accessistis, inquit, ad montem Heb.12.
fumantem, sed ad montem Sion, ad Hieru- G
salem ciuitatem Dei viuentis, ad multorum
milium angelorum frequentiam, ad eccle-
siam primitiuorū assc̃riptam in cœlis. Nunc
accingamus nos ad videndum qualiter e-
grediatur de virgine: quia egressio ista dul-
cior & affectuosior est humanæ miseriæ; quæ
intuentium pectora concutit, & irrorat ocu-
los, & beatis fontibus vultus amantium per-
fundit. Hic locum voluptatis verum Ma-
riæ intelligo, in quo cumulauit omnes deli-
cias deliciarum dominus, de cuius delicijs
spiritus sanctus admiratorio sermone in amo
ris cantico eructat: Quæ est ista quæ ascen- Cāt.8.b
dit de deserto delicijs affluens? Nunquid in Iob. 4.b
angelis voluptatem habet altissimus, in qui-
bus ipse reperit prauitatem? Nunquid in
constellatione uel scintillatione stellarum, Apo.6.d
quarum aliæ conuertuntur in sanguinem,
aliæ cadūt de cœlo, aliæ in tenebras obscuran
tur? Nunquid in aere, vel igne, vel ventis?
Nequaquam in igne dominus: non in cōmo 4.Reg.2
tione dominus: non in spiritu dominus: si b
verus

Universidad de Deusto
Biblioteca

vetus est ille qui in curru igneo & equis igneis est assumptus in cœlum, Nunquid in aquis vbi furens & tortuosus Leuiathan immoratur, aut in terra quæ sub maledicto
Gen.3.c Adæ spinas emittit & tribulos? Non est locus voluptatis nisi vterus virginis. Ex hoc egreditur humanitate, quia vestitus cilicio nostrę mortalitatis, visibilibus humanis oculis apparuit. De virgine virgam, de libro autem generationis lineam faciens diuinitatis, humanum inuexuit quem carne operuit virginali, vt draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuini numinis subsentiret.
Gen.2.a Egreditur & cum nouitate: quia nunquam
Gen.4.a sic natus est homo sicut nascitur. Primus.n. homo primo de terra formatur, secundo mulier ex eius latere fabricatur, tertio Cain cōsuetudinario nascendi ordine gignitur ab vtroque. Solus iste de sola virgine nascitur, & virginis vterum nouo & singulari partu diuinitas humana sigillat. Vbi nunc Aristotelicæ subtilitatis facunda quidem, sed infœcunda loquacitas: si peperit, cum viro concubuit? Velit nolit vertitur in habitum priuatio, nec astringitur dialecticis terminis omnium terminator, ad cuius imperium perit natura, dissuescit consuetudo. Egreditur etiam cum claritate. Nascente quippe illo sepelitur omnis illa stellantium luminum luminosa serenitas, & stella candidior lucidioribus radijs præscintillans totam sibi cœli
psl.47.a rapit portionem. Ambulant reges in splēdore ortus eius, quoniam ecce reges congregati sunt, conuenerunt in vnum. Ipsi videntes sic Deum & hominem nascentem, matrem & virginem parientem, admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos in tutorum luce miraculorum. Egreditur & cum paupertate: quia in pannis vilissimis reclinatus, iam ex tunc sanctissimis membris legem martyrij præfigebat. Egredi
Matt. 4. tur occultē: quia subtilissimus ille fraudium inuestigator, tantæ ab altitudine dignationis excluditur. Hinc est quod ambiguis alternationibus fatigatus, illum tentat, nunc tentatum filium appellat alusisse, nunc instruit crucem, nunc destruit, mandans per mulie-
Mat.27. rem (consuetum sibi organum:) Nihil tibi
b & iusto illi. Sequitur: Ad irrigandam vniuersam superficiem terræ, id est ad terrenam miseriam expiandam, quam nobis in hæreditatem primus ille peccator reliquerat. Volo vt apostolus hic eum mihi sicut & superius in quatuor capita distribuat: quia secu-

rius eius expositionem suscipio. Qui factus est nobis, inquit, sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. Ad nos quippe venerat qui eramus in carcere, primo omnium nec bras ignorantiæ nostræ depulit luce sapientiæ suæ: demum per iustitiam quæ ex fide est, soluit funes peccatorum nostrorum, iustificans nos in suo corpore, redimēs in corporis passione: Dominus enim soluit compeditos, dominus illuminat cæcos, sanctificat tabernaculum, de manu redimit inimicū. Diuiditur & in patientiam, qua peccatores sustinet: in misericordiam, qua proficientes exaltat & fouet: in largitatem, qua perficientes confortat, in fortitudinem, qua perficientes confirmat. De hoc secundo quaternario, toto hoc aluco tu vestræ fraternitati confabulatus sum, per fluminum decursionem & nominum interpretationem, moralia mysticis intermiscens, vtrum aliquid digne, vos videritis. Verum non omnia possumus præsenti sermone coarctare, fastidium euitantes. Habeo ego quatuor capita dulciora prioribus, quæ fastidis vestris cordibus dulciùs complacebit. Dominus enim vester elevatus in cruce, lacertosissimas sanguinis vndas à quatuor partibus sui corporis abundantius emanauit. Spinis & cenim pungentibus sanctissimum caput vinxerunt & lancea latus eius transuerberante, preciosus sanguis emanauit: cuius aspersione iudex transit in patrem, iratus in matrem, in misericordiam virga, captiuitas in coronam. Christus ergo fons latens & occultus in cœlis, fons patens & apertus in terris: illic de vtero patris, hic egreditur de vtero virginis. Illic viuens terram irrigat viuentium, hic mortua terram morientium. Illic diuiditur in quaternarium admirabilem, hic in dulcem. Dulcis dominus, dulcis domina, quia ille dominus meus, misericordia mea, hæc domina mea, misericordiæ porta. Ducat nos mater ad filiū, filius ad patrem, sponsa ad sponsum, qui est Deus benedictus in secula. Amen.

Sermo tertius de natiuitate domini.

TAndem de mari ad portum, de promisso ad præmium, de labore ad requiem, de desperatione ad spem, de via ad patriam peruenimus. Scripserat siquidem nobis frequentibus epistolis calamus scribæ velociter dictantis: Expecta, reexpecta: sed tuo quando subitungitur

subiungitur dicere poteramus, modicum ibi, & modicum ibi. Præcurrerant cursores promissione diuites, sed exhibitione pauperes. Dicebat aliis: Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine dominum: alter vero: Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet. Pari consilio exierant de sanctuario Dei, nihil secum nisi promissorum multitudinem reportantes. Vnde sanctimonia nostra iam dormitauerat, rarę tandem culpam modis flebilibus intorque ad imperatorium conuersus est, exaspirante impatientia quæ impudentię & frontis mater est: Qui sedes super cherubin, manifestare. Et quid tam diu dominatori sedens in cathreda circumuallantibus & circumstantibus angelis, non respicis super filios hominum? eues absorbuit & obsorduit iniquitas per Adam quidem commissa, sed à te permissa? Memorare quę mea sit substantia: quia etsi omnis homo viuens vanitas est, in imagine tamen tua pertransiens, vanitas esse non potest. Nunquid ita vane constituisti omnes filios hominū, de quibus dicis Deliciæ meæ esse cum filiis hominum, vt eos verterent & diuerterent à te malignus ille deceptor, qui decipere nisi te permittente non potuit? Inclina cœlos tuos & descende, & illos misericordes oculos miseris inflecte peccatoribus, vt saltem non in perpetuum obliuiscaris nos. Hæc quidem iste, sed gemitibus & erumnis inortus, tantæ præsumptionis fermentum abiurabat. Dixi, inquit, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Sed & ille vir nobilis, & profundi sermonis vrbanitate perlucidus, affectuosis exclusus incalescens: Propter Sion, inquit, non tacebo, & propter Hierusalē non quiescam &c. Vtinam, ait, disrumperes cœlos & descenderes, & alia multa, quæ fastidiosa prolixitas vetat inserere. Hic etiam moroso grauitate doloris excedens, impatienter oblatrat, dicens: Ecce gentes quasi non sint sic sunt coram eo, quasi nihilum & inane reputatę sunt ei. Hi cremias quoque in vocem gratulabundæ laudis aduerbio demonstrandi pronumpens: Ecce, inquit, faciet dominus nouum super terram, mulier circumdabit virum. Sed tamen repentinæ subuersionis lachrymis edocetur vt prius lamentum Christi susciperet quam aduentus conticesceret, Danieli dicitur: Visio est in dies & in tempora longa. Et Ezechiel tantis caliginibus inuoluitur, vt vix dignosci possit vnde veniat aut quo vadat. Denique omnis ille prophetalis conuentus longa tardantis gratiæ morositate pertæsus, nunc rogando, nunc conquerendo, variat orationem, & plerunque sermonibus exoratiuis indignatorios intermiscet. Nos quoque satis eos audiuimus, & nobis in fastidium relegūtur. Iam fugit Moyses, impeditoris siquidē linguæ factus est nobis. Esaiæ labia immunda sunt. Hieremiæ nescit loqui, quia puer est. Ezechiel polluto pane vescitur. Osee formicariam & adulteram ducit vxorem. Daniel post visio nem grauiter infirmatur. Omnes prophetæ elingues sunt & mutui, iam lętari & exultare non possumus, nisi osculetur nos osculo oris sui. Auditi & exauditi estis: adest benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei, quæ vel differri non patiatur amplius amorem languentium. Quid enim audistis? Sanctificamini in crastinum filij Israël, & estote parati: quia die crastino descendet dominus. Residuum diei huius, & superuenturæ noctis vix meditanda progressio, dirimit nos à vultu gloriæ, à puero Deo, à puerperio singulari. Currite celeriore & rapidiore passu, confecite metas vestras, vt liceat videre filium Dei vagientem in cunis, & saluatoris natiuitati qualiacunq; obsequia præparate. Credo vos esse filios Israël, sanctificatos ab omni inquinamento carnis & spiritus, præparatos ad diei crastinæ sacramenta solicita deuotione & deuota solicitudine suscipienda. Quid enim aliud his sacris diebus aduentui eius dedicatis, epistis? Vidi ego senes, senectutis oblitos astare sacris iuuenili alacritate vigilijs, & iuuenes iuuentute sepulta, senili grauitate reuerentiæ diuinitatis assistere. Plena erant subtellia concinentibus, & concentu parili voces in sublimibus resonabant, vt fœlici inuidia iurasse eos crederem iubilare deo in voce exultationis. Psalteria erant præ manibus, psalmi in labijs, in corde deuotio, solennitatem animi indicabat hilaritas vultus, discursio corporis, operis solicitudo. Inspexi sacerdotes vigilantibus oculis primos diei ortus subtiliter indagare, sacramentalibus indui vestimentis, introire ad altare Dei, ad sacrificandum corpus & sanguinem redemptoris. Vidi

assisten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

assistentium turbam ministeriali deuotione nunc flectere genua, nunc osculari manus, & ad imperantium nutum nutu citius obedire. Sed & pueros aspexi qui nesciunt quid sit inter dexteram, & sinistram, sibi adinuicem psalteria inuidere, & reportare ad lectulos suos, furari somnum ab oculis suis, & in lectulo suo per noctes quærere quem diligebat anima eorum: quod licet contra consuetudinem præsumptum sit, non tamen contra
Ge.32.a deuotionem. Fateor, inter hæc omnia cogitabam. Castra Dei sunt hæc, non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. Vellem nollem vestra deuotione trahebar, & vobis negociantibus otiari non poteram. Sequebar vos, sed à longe, vel aberrans à via, uel claudicans à semitis meis, lugens & contristatus, quia non poteram æquare currentes.

Nouit ille unus cum quo vno vnum cœpi esse in domino, quam frequentibus quere lis impleuerim aures eius, quod vos in meri die effectis cum sponso, & ego cum sponsa in vespertino frigore commorarer. Ea fratres si aliquid adhuc defluus humor de flumine mortalitatis huius vestras circumrorat affectiones, tergite, & tegite illum niueo confessionis amictu, & calceate vos in præparationem euangelij pacis, vt sitis de quibus dipsa.56.b cit sanctus. In flumine pertransibunt pede.
C Quid autem per hæc? Ibi lætabimur in ipso. De flumine hoc, immo de fluminibus istis Esaias propheta in nocturnis lectionibus lar-
Esa. 11. d gius disputauit. Percutiet, inquit, dominus fluuium Aegypti in septem rius, ita vt transeant per eum calceati. Volo de fluuio, & riuis eius paulisper confabulari vobiscum, quomodo, & qualiter percutiatur, quid si t per eum transire calceato. Aegypto figuraliter exprimi mundum istum, diuinorum eloquiorum scrutatores affirmant, qui positus est in maligno, qui tenebris, & confusionibus est repletus. Flumen fluxus humani generis est, qui de primis parentibus infælici vena prorumpens in impetuosum crumpens torrentem, per totam mundi latitudinem inflagnauit, qui in septem torrentibus deriuatur, valles, & campestria, profunda voragine superfedit, ipsis quoque montium cacuminibus eandem refusionem intentans, vnde unus
psa.17.a de altioribus clamat. Torrentes iniquitatis conturbauerunt me, & intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Primus huius fluminis riuus est cogitatio mala. Riuus exundans, & qui nullis obicibus repellatur, habet frequentiam fluuiorum fenestras corporeorum sensum: qui ei de mundanis extractis mortiferos imbres infusos adminis-
strat. Occurrant aspectui mentis quod vidit & audiuit, quod odorauit & gustauit, quod palpauit & tetigit. Et plerunque quod simplici oculo aspeximus, versipellis conuertere in offendiculum retorquet ac scandalum, fin gitsimilitudines, imagines pingit, colores ponit, & in thalamo mentis vniuersa effunditur, si forte cõsensum eliciat, & affectum inficiat. Offert horribilia de d uinitate, terribilia de fiD de, mirabilia de fidei institutione, & in aluolo mentis veneniferas ingerit potiones, quas in confessione euomere peccator uncertus exhorret. Venit in oratorium, dormitoria occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, reuisit officinas, nullam prætermittit aream nocēdi, sed ubilibet suæ callidcatis assignat argutias. Et in choro quidem inter orandum & psallendū mentem pertrahit in diuersa, praeteritorum rememoratione puritatem turbat, ectus inuellens. In choro vero multitudines libidinis sensus euoluit, insidians solicitudini vestræ, & telis fortioribus oppugnans non, vtinam non expugnet: pungat, non vulneret. In refectorio autem gulam allicit ad vendum, quæ perferuntur, & ingesti auditate onerat distentum ventrem, vt maiore opera ad egerendum egeas, quàm ad ingerendum. In claustro libros reuellit a manibus, meditam referat scripturarum, & nunc de illo ad illum, nunc de illo ad istum cum ligula, & scurrilitate transuertit. Per officinarum multitudinem te facit excurrere, & vagalando fatigat, comitem facit, donec taciturnitatis offensa, aut aperiat, aut confringat. Quid plura? In choro deuotionem, in choro callitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officinis silentij virtutem, virtutis interitus extirpat. Nec sufficit in vigilando subtilibus spiculis cordis terebrare vitalia, sed due mēdo singulari se vertat, & reuertat assiduo, quæ omnia melius vestræ conscientiæ, quàm styli scientiæ derelinquo. Sed ad aliare de mini virtutum sequuntur nos spiritus ipsi, & ipsos ante mentis oculos inuolantes, vt vix aliqua, vel nascentis dei, vel peedentis in ea ee possint memoria deturbari. Magnus ille patriarcha vix volucres huiusmodi à sua sacrificiis abigebat, nos qui sumus qui fugare præsumimus? Quis in hoc riuo, vel mollem vel submersum se esse negauerit? Vidgo, quam turbidus torrens, & limosa regurgitatio

cognoscere, qui vix aut nunquam ad hoc ducitur vt penitus exsiccetur. Non puto quod ille qui clausit cœlum oratione, clauserit animum a cogitatione, vt facilius sit cœlum
Iac.3.b obserare, quam animum. Secundus riuus est locutio peruersa. Linguam nullus homium domare potest, ait Iacobus, membrū mortiferum: facilis inuentum, membrum mortiferum: facilis ad loquendum, ad obloquendum promptior. Et noeandum ep alter nascitur ab altero, ctus malæ cogitationi peruersæ locutionis
Mat.15.a tura fit aperta. Et est etiam aliud verbum fallum, vnde dicitur: Perdes omnes qui lo-
Psa.5.a quuntur mendacium. Aliud vanum, de quo scriptum est: Vana locuti sunt vnusquisq; ad
Ier.9.a proximum suum. Aliud impudicum, de quo
Ephe.4.a dem: Turpis sermo de ore vestro non procedat. Aliud excusatorium, vnde psalmista: Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Aliud dolosum, de quo propheta: Disperdat dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.

Aliud ociosum, de quo ipse dominus: De omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in
Mat.12.a die iudicij. Et si qua alia genera sunt pestis hostes, quæ nos breui saltu transilire non possumus. Tertius est actio prana. Post cognitionem & locutionē venitur ad opera, quando exhibemus membra nostra arma iniquita-
Ro.6.a tis peccato, & contumelijs afficimus corpora nostra.

Quid enim turpius quàm membra Christi sanguine consecrata, & consepulta in baptismate, libidinosis ardoribus maculare, nec attendere reuerentiam præsentis Dei, mi nantis poenam, gloriam promittentis? Absit vt aliquis nostrum huic idolo substernatur, vt filiā virginis in Veneris templo suscipiat, vt arcam Dei iuxta Dagon collocet, vt nutri tus in cruces flexcora amplexetur. Quid Pe tro cum Magos Quid Christo cum antichri sto? quid virgini & libidini? Quid puritati & corruptioni? Absit vt quisque vestrum ambulet in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant Deum, qui corpus Christi aut consecratis, aut CHRISTI corpori ministratis. Electi seruite imperatori, vt cum imperatore sedeatis cum sederit in sede maiestatis suæ.

Qui fronte, quibus oculis videret vos, vaccret vobiscum, cui tantis inter vos obscœnitatibus deseruiretur? Qua mente, qua conscientia accederet ad sancta sanctorum, immolaret sanctum sanctorum, cuius fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis haberetur? Sed & si forte (humanum loquor propter infirmitatem carnis vestræ) aliquis G
vestrum tale aliquid in cubiculo conscientiæ complicauit: deplicet illud per confessionem & pœnitentiam, & ego ei de misericordia nascentis pueri veniam repromitto. Et si confessus fuerit & pœnituerit, nascitur in eo lux mundi, vt dimotis fallacibus tenebris splendorem veræ lucis accipiat.

Quomodo enim miseris misericordiam hac nocte negabit in qua misericorditer misericors nascitur & miserator dominus? Adest Deus & homo, mater & virgo, caro & verbum, lux & illuminans, bonus & bonitas, misericordia & veritas, fœcunda virginitas, virginalis fœcunditas, æterna nouitas, noua æternitas, diuina humanitas, humana diuinitas, humilis sublimitas, & his omnibus misericordia fabricatur. Cohibete ergo extollentiam ab oculis, loquacitatem à lingua, crudelitatem à manibus, voluptatem à lumbis, pedes ab itinere non recto, & uenite & arguite eum, si non hac nocte dirumpit cœlos, si non descendit ad uos, & proijciet in profundum maris omnia peccata uestra. Quis tamen est qui huius tertij riuuli non sit mersus & reuersus instantia? Quartus riuus est defensio peccatorum. Iu ueritate dico uobis, quia nihil sic exasperat iram diuinitatis, quomodo iniquitatis defensio. Aequo enim certamine nos certamus cum domino, cùm defendimus quod odit: cum nobis placet quod displicet illi.

Magna quippe differentia inter superbum & humilem peccatorem: cùm illum de- H
spicit, hunc respicit, quia humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Quando sanari poterit qui medicum spernit, medicinam conculcat, & infirmam substantiam contrariorum receptione succendit? Tu dicis malum bonum, amarum dulce, tenebras lucem, & in creatorem refundis iniurias: ut quod laudauerit, tu uituperes, quod uituperauerit, tu laudes. Non est hoc palpatiua dissimulatione tacendum quod uiderim quosdam uestrum tantis impatientiæ stimu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis agitari, vt ad primas correptoris voces nõ solum excusationem & defensionem exhibeas, sed & nisi disciplinalis vigor obuiauerit, ad tumultus & iurgia prosiliatis. Hæc est impietas maxima in Deum & delictum maximum: quod vir simplex & rectus, & puer domini summa circunspectione deuitat. Elegantissimam super his comparationem induxit propheta, quam de sacrario sancti spiritus asportauit. Ibi, inquit, habuit foueam bezicus. Hericius ita consertissima spinositate densatus est, vt vndique punctionibus & aculeis vellatur. Cùm verò se solitudinem adeptum putat, caput aperit, exorit pedes, & vitificatorios motus plana deambulatione demonstrat. Si quis superuenerit, statim celerrima velocitate caput cum pedibus interius absconditorium reponit: vt si tenere volueris, prius videas sanguinem tuum quàm corpus suum. Sic & peccatoris caput cum pedibus, intentio cum actione, à pastorum solicitudine prospectatur: & quod fere omnium peccantium vitium est, cùm ab omnibus videatur, à nemine existimat se videri. Si vitium resecare studeas, & intentionis ingressus cum actionis egressibus correctius deprehendere: statim Ciceronis eloquentia renouatur, excolitur & defenditur quod opponis, accusaris & offenderis qui proponis. Interrogat de loco & de tempore quando factum fuerit, & nouus dialecticus exerta lingua prorumpit in medium. Parentes aduocat, patrocinatores quærit, grauari se indicat, indicat se recessurum, malle mori, quàm pati talia, & quæ vidisti negans, & quę non vidit in te conuitia retorquens: sic spinam sentis, & culpam perdis, odium incurris, nec corrigis: & quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides quam multiplici cumulositate riuus iste omni homini, & maxime nostro ordini se infundit. Quintus est exultatio in peccatis. O detestanda lætitia, & in sempiterni doloris tristitiam demutanda in peccatis sicut in virtutibus exultare. Nonne latrocinantes & facinorosi quique cum votorum plenitudinem assequuntur, non se capiunt præ gaudio, ita etiam vt audeant ipsi diuinitati gratias immutire?

Esa. 34.

Pro. 2.c

psl. 139.c

Qui cum malefecerint, lætantur & exultant in rebus pessimis. Cadent super eos carbones, & in ignem deijcientur. Sed riuus iste, quàm vndosa refluxione miseros animantes effundit, melius conscientia, quàm eloquentia comprehendit. Sextus est alios docere ad malum. Hæc doctrina de cathedra pestilentiæ deriuatur, quam detestatur & reprobat qui docet hominem scientia. O quàm in vanum accipit animam suam, qui aliorum animas venatur ad mortem, qui trahit peccata sicut vestem longam, qui mittit sanguinem sanguine: cui non sufficit vt intereat in seculum seculi, nisi & alios ad interitum pertrahat sempiternum. Scire ueritum nim quia multa vitia teneremis exuimus imprimuntur, quæ postea in magna cupore vix mitigare, necdum extirpare quiquam possit. Infelices magistri qui huiusmodi plantaria plantauerunt, explantabuntur ab illa cœlesti plantatione, quam plantauit pater ille cœlestis. Quis gloriabitur se huius riui correctoribus non fuisse vallatum? Septimus est in omnibus his malis perseuerare. Hic peccator demersus est & absorptus, & clausit super eum puteus os suum. Cùm enim non leuat oculos ad cælum, nec recordatur iudiciorum iustorum, mortuus est, & sepulcrus in sepulchro obscuritatis suæ. Tunc à mortuo tanquam qui non est, perit confessio: tunc peccator cum vermibus perit in profundum malorum, conterminatus. Hæc est in extremo fluminum Ægypti, & multitudo miserationum domini nullius oculis eius. O flumen malum, riui pessimi, riui exterminantes. Hac nocte dominus os calceatus pertransiuit, cùm in virginali substantia puram carnem & omnium prætarum pestium immunem accepit illo calcamento calceatus quod in Idumæam exhibit, cuius corrigiam soluere non potuit magnus ille Baptista. Misit de summo filium suum, & accepit me in vtero virginis, & sic tandem assumpsit me, & de profundo quarum. Percutiemus & eos, si cogitamus pro peccato nostro, si prohibeamus linguam a dolo, si declinemus à malo, & faciamus bonum: si confiteamur aduersum nos iniquitatem nostram domino si dolor noster sit semper in conspectu nostro: si doceamus iniquos vias domini, & semper laus eius sit in ore nostro. Et vt de arte futoria nostris moribus aliquid consuamus, habeamus calceamenta densa, & subtiliter consuta, quæ possint aquas obuiantes excludere. Faciamus carnem nostram firmam & confixam metore domini, quæ libidinis humorem excludat, & excocta tribulationibus, atque ita densata, fiat vter nouus ad conferendum vt possimum nouũ, de quo dicitur: Quia factus sum sicut

Sicut vter in pruina. Sed iam corda & corpora vestra ad suscipiendum filium virginis præparata diuinitamus in pace, & omnes in commune lumen ad reuelationem gentium innocentibus brachijs amplectamur, qui est benedictus in secula. Amen.

De sancto Stephano ex lectione Actuum apostolorum.

Dhuc filium virginis habemus in manibus, & obsecutoria delinitione vagientis Dei honoramus infantiam. Ducit nos virgo ad veneranda cunabula, & spernenda præ filijs hominum, ad speciosum forma præ filijs hominum: benedicta inter mulieres, ad benedictũ inter homines nos conducit. Submurmurat nobis in aurem sponte domus exasperans audiat & quiescat, reuelata esse velamina prophetarum, & completum consilium Dei. Videte miraculum matris domini, quia creatura erat creator creaturæ, scintillat Sydus, Magus adorat, exultat pulus, tellus resultat, gloriantur angeli, pastores agnoscunt, virgo parit, nascitur Deus, & cœlorum luminaria clariori lumine lucem exortum in tenebris prosequuntur. In illa horum verfamur, beatus vir qui impleuerit desiderium suum ex ipsis. Scio quia dulce nobis est in principio erat verbum: dulcius verbum caro factum est, dulcissimum uerbũ in cruce suspensum. A tanto puerperio quis auferre præsumat, nisi ipse iubeat, qui dicit: Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auerterunt? Ecce dum osculatur nos osculo oris sui, dum tantis miraculis & stupendis & attentos: Stephanus plenus gratia & fortitudine, facit prodigia & signa magna in populo. Nunquid aquum est deregnare, & ad milites oculos deflectere? Surgit ipse rex filius regis, sed lapidatur. Vidit quia voluntaria debachantur in ipsum, & ipsi soli in propemisericordia tua domine, si nõ comparetis & vindicas de populo lapidante? Curramus ad spectaculum ad quod currit, qui exultat vt gigas ad currendã viam, & videamus quibus armis armatus vexillifer martyrum in campum pugnaturus descendit. Et vt diligentius elucescat singularis martyrij prærogatiua, reuocemus ad memoriam apostolicorum actuum descriptionem, in quibus historicis & figuralibus dictis conuersio & expansio belligeri militis continetur. Stephanus, inquit, plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Non paruum illa tet hic mysterium, nec vilipendenda simplicioris scripturæ manifesta positio. Ad virginem quippe loquens angelus, verba de cœlestibus scrinijs sumpta, nec alterius nisi ipsius dei spiritu fabricata, noua salutatione portat. Nulli dubium quin omnium verborum excellant altitudinem, vtpote de melioribus disciplinis sancti spiritus euoluta: quorum annunciatione conſœderandum erat illud vnicum sacramentum verbi & hominis, diuinitatis & carnis. Aue, inquit fortitudo domini, plena gratia. Quid autem de Stephano? Stephanus plenus gratia & fortitudine. Nonne Lucas eisdem penè literis de vtrisque eloquitur? Sed licet longe excellentior modus in virgine prædicetur, secundario tamen laudatur in martyre. Habet igitur gratiam Stephanus sublimiori genere, quàm reliqua martyrum multitudo. Plenus gratia refertus scilicet & cumulatus, quod rarò in scripturis canonicis subulis inquisitor inueniet. Iungitur gratiæ fortitudo, infuso spiritu libertatis. Ignitus animus, in vocem veritatis erumpit, nec patitur vllo pacto in rigorem iustitiæ submitti aliquando vel dimitti. Sic loricatus gratia, & hasta fortitudinis sapienter infrendens, faciebat prodigia & signa magna in populo. Ille potest prodigia & signa facere, in quo gratia & fortitudo sedem firmissimam statuerunt. Sic Stephanus ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores filij Dei patris loquitur, genti peccatrici in Aegypto, populo graui iniquitate in deserto, semini nequam in terra promissionis, filijs scelerati in morte saluatoris: Dura, inquit, cervice, & incircuncisi corde & auribus, vos semper spiritui sancto restitistis. Surrexerunt quidam de synagoga, synagoga vtique satanæ, & vtique conglobabantur, vel ad conuincendum, vel ad occidendum. Facium impietatis parietem vnum, squama squamę connungitur. Sibilant sibi

Act. 6. a

Luc. 1. c

Act. 7. f

Iob. 40. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

sibi serpentes adinuicem, conuenerunt in
Acto. 6. vnum aduersus dominum, & aduersus Chri
c stum eius. Velit nolit, cedit impietas pietati,
veritati error, stultitia sapientiæ, spiritui
sancto præsumptio & vanitas spiritus huma
ni. Non poterant resistere sapientiæ & spi
ritui qui loquebatur. Non dixit, non vo
lebant (quod rationabilium & perfectorum
est) sed, non poterant, vbi menti malæ fa-
C cultas tollitur, non voluntas mutatur. Re
darguebatur, ait, ab eo cum omni fiducia.

Fiducialiter agit, nec nutat nec mutatur
mens imperterrita, quæ magis iustitiam,
quàm vitam: fidem, quàm sanguinem: mor
tem, quàm iustitiæ taciturnitatem elegit.
Concurrentes capiunt eum, adducunt in
consilium: & gaudent eum intra sua retiacu-
Pro. 1.b la recluisse: sed frustra iacitur rete ante ocu
los pennatorum. Tunc vox liberior & ex
eorum codicibus sermo exacuitur veritatis,
totumque martyrem rapit sibi spiritus Dei,
& ex eius ore sonantiori organo modulatur.
Apparet ei vna facies scripturarum, & vete
ris instrumenti dispendia in compendiosam
redigit breuitatem. Replicat promissiones
& beneficia Dei, murmurationes & malefi
cia populi: bona præstita, reddita mala: ad
extremum diuini sanguinis exprobrat effu
sionem, refractarios spiritus, duros cerui
ce, incircuncisos corde & auribus, & sublimi
voce homicidas & proditores appellat.

Non veretur conuenticula congregata de
sanguinibus, & inter manus quærentium a
nimam eius, de liberiori iustitia cacumen
veritatis ascendit. Dissecantur cordibus, &
stridentibus in eum, concipiunt dolo
rem, & prope est vt parturiant iniquitatem.
Mirum quòd non reuocantur insueta noui
tate miraculi, quòd luminosa protomarty
ris facies non refrænat insanos. Videbant,
inquit, faciem eius tanquam vultum angeli
stantis inter illos. Quid est, o insensati?
Lumine vultus Dei inlignitur gloriosus Le
uita, & vibranti splendore Stephanus sere
natur, & reuerberantur oculi vestri, & ta-
D men inuidiæ magnitudo visionis maiesta
tem occludit? Respondeant in diuinorum
voluminum euolutione vbi reuoluerunt ho
minem in terris positum vultum angelicum
induisse: & cùm in vtrisque legibus vel ra
rò vel nunquam inuenerint, obstupeant glo
riam triumphantis. Sequitur: Cùm autem
esset plenus spiritu sancto, intendens in cœ
lum, vidit gloriam Dei, &c. Mirum dictu,
& totius supergressio creaturæ, intendit in
cœlum. Videt iam non cœlos, sed aperios
cœlos, videt gloriam Dei: Iesum stantem à
dextris virtutis Dei. Mouet me hæc intenti
tio, quæ de cordis puritate vsque ad ipsius
cœlis, & ad ipsius diuinitatis consistoria
penetrat & attingit. Cœli aperiuntur, gloria
Dei videtur: Iesus conspicitur stans non
solum à dextris Dei, sed à dextris virtutis
Dei. Hanc intentionem fecerat abiectio
mundi, contemptus sui, cordis munditia, di
lectio Dei, proximi amor, veritatis dotes.
sio, desiderium Christi. Retorqueuda es
sent hæc omnia ad communes tiosculos mor
talitatis, nisi esset excellentia martyris com
mendanda, fœlices oculi, subtilis visus, vi
sio gloriosa. Simulque signanter recolligo
positionem verborum. Plenus est spiritu, &
sic intendit in cœlum, quia in spiritu intel
tur: conculcatis terrestribus, cœlestibus in
hiat & æternis. Post hæc aperiuntur cœli,
nullaque prævalet firmatio vel clausura quæ
non transuolet aut irrumpat mens ille fun
mæ menti affectanter inhærens. Aperiun
tur ergo cœli, & puto quod omnes angeli
eorumque apertionem sequitur visio gloriæ
Dei, & videtur dominus deus stans à dextris
virtutis Dei, ne patre minor esse putetur.
Stat cum stante, cum bellan e bellat, qui
lapidatur in lapidato. Non mediocris lu
por inuoluit me, vtrum primitiuus flos mar
tyrum oculis corporeis an incorporeis illa
perspexerit. Grande quidem miraculum si
mentali intuitu stellantibus se immersit ara
nis, si mundicordes oculi tam solennem in
spexerint visionem. Quod si corporalibus
certum est hunc omne hominum genus di
sparilitate gratiæ prævolasse, & pennis fidei
& virtutum, incorporea corporeis, etsi non
compreheudisse, apprehendisse tamen. Ni
hil audeo temere diffinire, vel ex absurdo
præcipitare sententiam, cùm finituam fa
per illiusmodi regulam me legisse non me
nerim: securius tamen sequor apostolum,
imò spiritum Dei in apostolo, qui cum fir
ma verborum libertate magis securæ ambi
guitati, quàm periculosæ diffinitioni illa cla
mittit. Siue in corpore, inquit, siue extra
corpus, nescio, Deus scit. Exclamat stans
clamore horribili. Continent aures suas,
& eas obstruunt veritati, impetum faciunt
vnanimiter in eum, facti amici in morte de
lius: & eiicientes eum extra ciuitatem, lapi
dabant. Eijcitur martyr extra ciuitatem qui

ruinum, in qua prius iustitia habitauit, nunc
Ioan.8.b autem homicidæ: de qua dicit sanctus: Quo
F niam vidi iniquitatem & contradictionem
in ciuitate. Hæc est ciuitas quam die ac no
cte circuadat iniquitas, & cætera quæ se
quuntur. Ciuitas cælestium despectiuè vo
catur, quòd contra apostolos & apostolorum
dominum durissimis infidelitatis vectibus
munitum est. Extra portam ciuitatis huius
passus est dominus, extra eam lapidatur ser
uus exiens ad eum extra castra, & portans si
militudinem improperij eius. Deponuntur
vestimenta martyris ad pedes persecutoris,
Act.7.g qui attactu sacrarum vestium, & orationibus
lapidandi fuerat conuertendus. Et lapidabat,
inquit Stephanum inuocantem & dicentem:
Domine Iesu accipe spiritum meum. Cur
runt illi ad lapides, & ille ad preces. Lapides
percutiunt, sed lapidem molliorem,
Ibidem. de quo fluit oleum charitatis, & tinnitus red
dit pietatis. Domine Iesu, inquit, ne sta
tuas illis hoc peccatum. Rogat suscipere spi
ritum suum, spiritum vtique, & sanctum:
illam quem signanter quasi quoddam signa
1.Tim.1 culum apostolus in homine præcipit conser
4 uari: Vt integer, inquit, anima & spiritus &
corpus in die domini sine querela seruetur.
O quanta pietas, quantus affectus, & arden
tissimæ charitatis integritas. Recte martyrij
florem ille sibi præuendicat, in quo similitu
do domini pendetis in cruce mirabilibus for
malis est impressa. In ligno enim spinis co
ronatus, lancea confossus, cruci affixus, dissi
mulat illum vnicum dolorem, & obliuisci
tur mortis vicinæ: nouum introducturus
exemplum, aperit latitudinem charitatis, &
apertori campo terminos traditæ legis am
pliat, iam non solum amicus amicis, sed
G velint nolint amicus pariter inimicis. Pater,
Luc.23. inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid fa
cunt. Non potuit esse inefficax oratio mo
tientis: vnde & inimicorum numerositas ad
numerum amicorum transiuit. Vide quam
recto cursu Stephanus etsi non æquat, sequi
tur tamen redemptorem. Volat saxorum
imber, & fortissimis inuidorum manibus
lucra vulnerum duplicantur: sed patienter
patitur coronatus noster de corona hominis
Act.7.g ad coronam regiminis transferendus. Nescit
affectum carnis, & mortis horam ignorat,
& vide quod deliberat faciendum. Positis,
ait, genibus exclamauit voce magna dicens:
Domine ne statuas illis hoc peccatum. Cla
mat voce magna, quia magna vtique cha-
ritate. Positis genibus, quia vera & humili
simplicitate pro se orans stat & exigitur: pro
lapidantibus flectit genua. Quis audiuit vn
quam talem? Et quis vidit huic similem?
Plus dolet persequentium peccatum, quam
sua vulnera: illorum iniquitatem, quam
suam mortem. Et cum hoc dixisset, obdor- Ibidem.
miuit in domino. Fœlix somnus cum re
quie, requies cum voluptate, voluptas cum
satietate, satietas cum securitate, securitas
cum æternitate. Obdormiuit, inquit, in do
mino, absorptus in claritatis abyssum, & in
ter Dei sui brachia requiescens. Sedebat à
dextris Dei dominus Iesus, sed primo mar
tyri martyrum caput. Recolitis quod illa
ecclesiæ lingua (Augustinum loquor) de
hoc martyre senserit, quem post mortem se
ptem mortuos asserit suscitasse. Eia vos qui
Leuitali ordine præfulgetis, cantate huic H
canticum nouum, & tantæ festiuitati festiuis
vocibus inclamate. Fortassis concinentibus
etiam suggeret de vobis dominus suo iudici
vestro, ne statuat illis aliquid ad peccatum,
qui est Deus benedictus in secula. Amen.

Homilia sancto Bernardo adscripta.

PEtis à me fili charissime, quatenus ex lectione euangelica quæ duodennis pueri Iesu gesta narrantur, aliqua piæ meditationis & sancti amoris eliciam semina, & sportulis literarum commendans tibi colligenda transmittam. Adhuc nuncius ista ipse loquebatur, & ecce sensi in ipsis medullis cordis mei, ex quanto, ex quali, ex quam ardenti, ex quam dulci tua id fraternitas petebat affectu: cũ subito mihi venit in mentẽ, vbi aliquãdo fuerim, quid senserim, quid in me ipso euangelica verba nonnunquam egerint vel cum legerentur vel cum cantarentur. Respexi mi ser, respexi, & vidi quam longe post terga illa suauia & iucunda reliquerim: quam longe ab his delicijs occupationum & solicitudinum me funes extraxerint, adeo vt quæ nunc tangere nolebat anima mea, nunc pre angustia cibi mei sint. Hæc recordatus pſa.41.a
sum, & effudi in me animã meam, cũ emissa
ad me manus dñi tetigit cor meũ, & vnxit illud vnctione misericordiæ suæ cernens in ipso inquisitionis tuæ modo quid luminis quid I
splẽdoris tuus mihi instillabat affectus cũ insinuari tibi flagitares, puer Iesus triduo illo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo quærebatur à matre, vbi fuerit, quo sit vsus hospitio, quibus cibis alitus, quorum delectatus consortio, quibus negocijs occupatus. Sentio fili mi, sentio ea ipsa, quam similiariter, quam affectuose, cum quibus lachrymis in orationibus tuis sanctis ab ipso Iesu soleas scisciatari, cum ante oculos cordis tui illa dulcis pueri dulcis versatur imago: cum illum speciosissimum vultum spirituali quadam imaginatione depingis, cum oculos illos suauissimos simul, & mitissimos in te iucundius radiare persentis. Tunc (vt videtur mihi) intimo clamas affectu. O dulcis puer, vbi eras? Vbi iacebas? Quo utebaris hospitio? Quo fruebaris consortio? Vtrum in cœlo? Vtrum in terra? An in domo aliqua interim morabaris, uel certe cum aliquibus tuæ ætatis pueruli secreto loco cõsistens, eis secretorum mysteria perfundebas
Mat.19.a secundum tuam in euangelio vocem: Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere illos? Fœlicer si qui fuerunt illi quibus tot diebus tam familiariter tuam præsentiam indulsisti. Sed quid est mi dulcis domine, qui sanctissimæ matri tuæ quærenti, dolenti, suspiranti non compatiebaris? Denique ipsa, & pater tuus dolentes quærebant te. Imo tu domina mea dulcissima, cur dominum quærebas, quem deum esse non ignorabas? An ne cruciaretur fame, ne frigore vexaretur, ne ab alio quolibet ætatis suæ puero in-
K iuriaretur formidabas? Nonne ipse est qui pascit omnia, omnia nutrit, qui fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur gloriosius Salomone vestit, & ornat? Quin potius domina mea (pace tua dico) dulcissimum filium tuum cur tam facile amisisti, tam incuriose custodisti, tam sero quod deerat animaduertisti? Vtinam & mihi inspirare dignaretur ipse Iesus quid sibi sic quærenti, sic flagitanti, sic æstuanti, interno, & spirituali sermone responderit, vt nota tibi scriberem, & gustata eructare sufficerem.

Videamus tamen si placet quidnam sit, quòd dominus Iesus in Bethleem nascitur, latet in Aegypto, nutritur in Nazareth, & inde duodennis ad templum, & metropolim ciuitatem ascendit, nec tamen solus, sed sub parentum disciplina. Vt quid ista omnia? Quia profecto dux est dominus meus Iesus, quia medicus, quia doctor.

Quia ut dux exultauit, vt gigas ad 'currendam viam, quia à summo cœlo egressio eius, & usque ad Bethleem descensus eius. Ibi plena cœlestium odoramentorum relinquit vestigia posuit tenebras, id est, Aegyptum latibulum suum. Et cum sedentibus in tenebris, & vmbra mortis lucem supernæ gratiæ infudisset, etiam Nazareth sancta sua præsentia nobilitauit. Sicque Nazarenus effectus in templum introducitur, vtque puer discat, non docens, audiens, & interrogans, & in his omnibus à parentum disciplina nõ recedens. Sic domine, sic præcedis miseros, sic sanas ægrotos: hanc viam errantibus, hanc alcerdentibus scalam: hunc exulibus reditum demonstrans. Quis dabit me bone Iesu, tuis L inhærere vestigijs, & sic currere post te, ut quandoque apprehendam te? Ego prodigus ille filius, qui accepi ad me meam substantiam, nolens custodire ad te fortitudinem meam, profectus sum in regionem longinquam, regionem dissimilitudinis, comparatus iumentis insipientibus, & similis redditus illis. Ibi dissipaui omnia bona mea viuendo luxuriose: & sic cœpi egere. Infœlix egestas, cui & paruis defuit, & porcorum cibus non profuit, sequens quædam animalia immundissima erraui in solitudine in inaquoso viam ciuitatis habitaculi non inueni. Esuriens, & sitiens anima mea in malis cõsumebatur, & dixi. Quanti mercenarij in domo patris mei abũdant panibus, & ego hic fame pereo? dum sic clamarem ad deum, exaudiuit me, deducens me in viam rectam, vt irem in ciuitatem habitationis. In quam, nisi in illam quæ abundans panibus domus dicitur panis, id est Bethleem? Confiteantur tibi domine misericordiæ tuæ, quta satiasti animam inanem, & animam esurientem satiasti bonis.

Pauper utique ille, qui de cœlo descendit & positus in præsepio spiritualium cibus est iumentorum. Et hæc quidem conuersionis uita, quasi spiritualis cuiusdam natiuitatis initium, vt conformemur paruulo, paupertatis suscipiamus insignia: & facti, vt iumentum apud te domine, præsentiæ tuæ delicijs perfruamur.

Sed quia scriptum est: Fili accessisti ad seruitutem Dei, sta fortiter, & præpara animam tuam ad tentationem: abscondit modicum faciem suam dominus Iesus a nobis, non ut discedat, sed lateat. Ecce Aegyptus, ecce tenebræ, ecce turbatio. Sedentes quippe in tenebris, & vmbra mortis expertæ iucunditatis, inopia vincti, & compediti ferro, proprij videlicet duritia cordis: necesse est, vt clamemus ad dominum cum tribulamur, & ipse

ipse de necessitatibus nostris eruet nos. Luce enim consolationis suæ dissipans tenebras huius tentationis, & gratia internæ compunctionis rumpens vincula interioris duritiæ, serenoti vultu nos præcedit in Nazareth, ut ibi iuter flores scripturarum, & virtutum fructus seniorum disciplina nutriti, duodecimi anni deliciis fortiamur. Sicut enim dominus Iesus in nobis nascitur, & concipitur: ita proiecto crescit, & nutritur in nobis, donec occurramus omnes in virum perfectum, & mẽsuram ætatis plenitudinis Christi. Cum ergo factus esset Iesus annorum duodecim, a-
scendentibus illis in Hierusalem, secundum consuetudinem diei festi, cum rediret, remansit puer Iesus in Hierusalem. Primum tui sciendum id moris fuisse Iudæis, ut ascendentes ad diem festum, seorsum uiri seorsum mulieres incederent, ne forte aliquid coinquinationis subreperet, præscribente lege diuina vt mundi tantum sacris solennijs interessent. Vnde credibile est puerum Iesum illo tempore nunc patri, & viris adhærentibus ei, nunc matri, & mulieribus comitantibus A eam, suæ præsentiæ dulcedinem indulsisse. Cogitemus ergo quanta eorum fuerit fœlicitas, qui tot diebus viderunt faciem eius, & mellifluos eius sermones audierunt, & cõsiderauerunt in homine, & puero quædam cœlestis radiare virtutis, & inter confabulationes mutuas mysterium sapientiæ salutaris inferre. Stupent senes, admirantur iuuenes, & fœtus tunc ætatis pueri morum granitate, & sermonum pondere deterrentur. Credo enim in illo speciosissimo vultu tantam gratiæ cœlestis elegantiam refulsisse, vt omnium in se cõuerteret aspectum, auditum erigere, excitaret affectum.

Cernę quæso, quemadmodum à singulis rapitur, à singulis trahitur, senes osculantur, ample suntur iuuenes, pueri obsequuntur. Quæ lachrymæ à pueris dum diutius à viris tenentur. Quæ sanctis mulieribus querimonię cum paulo plus cum patre, & eius socijs morarentur. Credo singulos proclamare animo affectu: Osculetur me osculo oris sui. Et pueris eius præsentiam suspirantibus fœnum contuberniji se inferere non audenti- B bus, illud facile coaptatur: Quis mihi det te fratrem meum sugentẽ vbera matris meę, vt inueniam te foris, & deosculer? Cum hac igitur iucunditate ingredientibus cunctis ciuitatem sanctam contemplare rogo, inter singulas familias quàm pia fuerit ac sancta contentio, cunctis desiderantibus eius sibi præsentiam dulcissimam indulgeri. Hæc fœlix quę uicit. Forte ob hanc caulam consummatis omnibus cum redirent, remansit puer Ie B sus in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius, arbitrantes enim vnusquisque, quòd esset cum altero utpote, qui amabatur ab omnibus, & ab omnibus petebatur.

Non cognouerunt parentes eius quod abesset, donec itinere dici expleto, per singulas familias, quæ simul ascenderant quæreretur inter cognatos, & notos. Et non inuenientes, regressi sunt in Hierusalem: post triduũ autem inuenerunt eum in templo. Per illud itaque triduum vbi eras bone Iesu? Quis cibum, aut potum ministrauit? Quis detraxit calceamenta? Quis membra puerilia vnguentis fouit, & balneis? Scio certe quia sicut uoluntarie nostram sumpsisti infirmitatem, ita cum velles propriam ostendisti uirtutem, & ita cum uelles, his obsequijs non egusisti.

Vbi ergo eras domine Iesu? De his omnibus æstimare, uel conijcere, vel opinari libet aliquid: affirmare autem temere nihil licet. Quid dicam Deus meus? an vt te per omnia nostræ conformares paupertati, & in te humanæ naturæ calamitates susciperes, quasi vnus è turba pauperum stipem per omnia mendicabas? Quis dabit me buccellarum illarum sic mendicatarum participem fieri, vel saltem diuini illius eduij reliquijs sagicari? Sed ut ad sublimioris opinionis secreta vertamur, prima forte die paternis se vultibus præsentauit, non vt confederet, sed ut ordine susceptæ dispensationis paternam vocẽ cõsuleret. Non absurda uidetur talis opinio, si æstimetur, q; Dei filius de his, quæ in diuina natura simul ipse cum patre, & spiritu sancto C coæqualis, & consubstantialis vtrique dispofuerat, in forma serui quam susceperat, homo paruus deum magnum consuluerit: non vt disceret, quod ipse cum patre in forma Dei æternaliter nouerat, sed ut ipsi patri per omnia deferret, obedientiam offerret, præferret humilitatem. Ibi igitur in illo secreto cubiculo patris de baptismate suscitando, de eligendis discipulis, & condendo euangelio, de miraculis faciendis, postremo de tolerantia passionis, de resurrectionis gloria, cunctis diuino modo dispositis, alteris iam die angelicis, & archangelicis choris suauitatem sui vultus indulsit: referensque antiquam ciuium supernorum ruinam post modicum

Universidad de Deusto
Biblioteca

reparandam, vniuersam lætificauit ciuitatem Dei. Iam tertia die se cuneis patriarcharum & prophetarum immiscens, ex quæ à sancto sene Simeone dudum audierant, proprij uultus manifestatione approbauit. Sicq; expectationis illorum moras, instantis iam redemptionis promissione consolans, animæquiores atque alacriores reddidit vniuersos. Merito igitur post triduum inuenitur in templo in medio doctorum & seniorum, vt paternæ pietatis de hominum reparatione consilium sicut angelis & sanctis carne exutis quantum videbatur, propalaue rat: ita in omnium locorum sacratissimo templo Hierosolymitico, & his primo qui preciosissimum huius promissionis thesaurum, in sacris literis conseruabant, paulatim inciperet referare, primum audiens & interrogans, deinde sacratissima mysteria
D prodens. Denique mirabantur omnes super prudentia & responsis eius. Data est hæc pueris & adolescentibus humilitatis & reuerentiæ forma, vt in medio seniorum taceant, vt audiant, interrogent & discant. Indica mihi dilectissima domina mea, mater domini mei, quid tibi fuerit animi, quid stuporis, quid gaudij, cùm dulcissimum filium tuum dominum Iesum inuenires, non inter pueros, sed inter doctores: cùm omnium oculos in ipsum intentos, omnium cerneres aures ad ipsum erectas, cùm de prudentia eius & responsis pusilli & magni docti pariter &
Cāt.3.c indocti loquerentur. Inueni, inquit, quem diligit anima mea: tenebo illum, nec dimittam. Tene ò dulcis domina, tene quem diligis, & triduam eius absentiam multiplicatis delicijs recompensa. Fili quid est, quòd fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolen-
Luc.2.g tes quærebamus te. Iterum domina mea dico tibi: Quur dolebas? Credo non famem, non sitim, non inediam timebas puero, quem Deum nouerassed tantum subtractas vel ad modicum ineffabiles præsentiæ eius delicias querebaris. Tam enim dulcis est dominus Iesus gustantibus eum, tam speciosus ad videndum, tam suauis ad amplectendum, vt breuis eius absentia, maxima doloris materia sit. Quid est quòd quærebatis? Nesciebatis quia in eis quæ patris mei sunt oportet me esse? Iam hic cœlestium mysteriorum, in quibus per triduum fuerat, obsera tum incipit referare secretum, vt humilitatis & obedientiæ, simulque proprie uolun-
E tatis deferendæ, seniorum præceptis, etiam

vtilibus prætermissis, obtemperandi exemplū; sius & excellentius commendaret. exemplū; his sublimibus, tam vtilibus, tam denique necessarijs prætermissis, seniorum se subdit voluntati, vt ait Euangelista: & descendit cum eis, & erat subditus illis. Sed quid est quod ait Euangelista, scilicet quòd ipsi non intellexerunt uerbum quod locutus fuerat? Non hoc de Maria dictum arbitror, quæ ex quo spiritus sanctus superuenit in eam, & ei virtus altissimi obumbrauit, nullum filij consilium potuit nescire, sed cæteris nescientibus siue non intelligentibus quod dixerit, Maria vt sciens & intelligens, conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Memoria conseruabat, meditatione ruminabat, & hæc cum cæteris quæ de eo viderat & audierat, conferebat. Ita etiam beatissima virgo tunc misericorditer prouidebat nobis, ne tam dulcia, tam salubria, tam necessaria verba, aliqua negligentia laberentur, & properata ne scriberentur, nec prædicarentur; & sic sequētes huius spiritualis mannę delicijs fraudarentur. Omnia igitur hęc virgo prudentissima fideliter conseruauit, uerecunde tacuit, opportune prodidit, & sanctis discipulis & apostolis prædicanda commisit. De his uerò quæ sequuntur: Iesus proficiebat sapiente & sapientia, & gratia apud Deum & homines: multi multa dixerunt, & diuersi diuersa sentiunt, de quorum sententijs non est nostrum iudicare. Alij animam Christi ex quo creata est & assumpta in Deum, æqualē cum Deo sapientiam habuisse putarunt. Alij quasi creaturam creatori adęquare timentes, sicut ætate, ita & sapientia profecisse dixerunt, euangelistæ innitentes auctoritati, qui ait: Iesus autem proficiebat ætate, & sapientia, & gratia. Nec mirum, inquiunt, si minor dicatur fuisse sapientia cum mortalis atque passibilis, atque per hoc beatitudine minor tunc fuisse ueracissime prædicetur. De horum sententijs iudicet quisque ut uelit. Mihi sufficit scire & credere dominum Iesum, ex quo cum Deo in unam est assumptus personam, fuisse perfectum Deum, ac per hoc perfectam sapientiam, perfectam beatitudinem, perfectam uirtutem & esse, & quicquid de eo fecundum substantiam dici potest, de eo potuisse dici etiam cùm in utero fuisset matris, non ambigo. Nec ideo aut refutationem, aut mortalitatem, aut passibilitatem abrogamus: cùm eum non phantasticū, sed

sed verè hominem esse confiteamur, & veram hominis fuisse naturam, in qua potuit proficere. Vtrum ætate aut sapientia, ipsi videant qui de huiusmodi contendere nolunt. Tu autem fili, quæstiones non quęras, sed deuotionem: nec vnde lingua acuatur, sed vnde animus excitetur. Et propterea his quæ ad historiam pertinent interim prætermissis, ad spiritualem intelligentiam enucleandam, sicut ipse de quo loquimur, inspirare dignabitur, transeamus. Nunc reddendum est ad te fili charissime, cuius animus est conformari Christo, & vestigijs Iesu arctius inhærere, si forte sufficiam de
G euangelica lectione tuum tibi explicare profectum, ut hoc ipsum legas in his schedulis, quod in teipso suauius experiaris. Credo enim te transisse ad Nazarenas de Bethlemitica paupertate diuitias, & iam duodecimum effectum, de floribus Nazarenis ad fructus Hierosolymiticos ascendisse, vbi nostram in codicibus, quam in propijs moribus hæc mystica valeas lectitare.

Sicut enim Bethleem ubi Christus parvulus & pauper nascitur, bonæ vitæ est initiatio: sicut Nazareth vbi nutritur, virtutum est exercitatio: ita Hierusalem ad quam dominus ascendit, est cœlestium seruorum contemplatio. In Bethleem enim pauperfecit, in Nazareth ditescit, in Hierusalem affluit delicijs. Pauperescit quippe perfecta mundi abrenunciatione, ditescit virtutum perfectione, & delicijs affluit, spiritualium saporum dulcedine. Ascendendum quippe est à conualle plorationis, interiora tentationis, per plana exercitij spiritualis ad alta luminosæ contemplationis. In Bethlem nouę conuersationi dedicatur infantia, quæ rationis impotens nemini nocuit, neminem fallit, libera cupiditatis, nihil cupit, nec de futuris solicita, alieno tantum subiacet iudicio. Hanc nobis infantiam vas electionis commendans, si quis inter uos fiat, vt sit sapiens voluerit fieri, stultus sit, vt sit sapiens. Et dominus in euangelio: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Hac itaque quælibet anima initiata infantia, post Herodianas persecutiones si coeperint in ea quasi in agro fertilissimo virtutum flores vbique pullulare, non immerito Nazareth, quæ flos interpretatur, quasi septennis inhabitans duodecimum annum fœliciter expectabit. Primo quidem necesse est vt ager cordis nostri peccatorū nostrorum recordatione, & infirmitatis nostræ consideratione instercoretur, deinde tentationū vomere multiplici fatigetur, vt sic virtutū semina flores pariant spiritualium exercitiorū. Ergo illum, à quo iam spiritus timoris vitia antiqua & inolitas cupiditates resecauerit vnius anni puerum existimato. Si deinde mitē eum, & obedientem spiritus pietatis effecerit: biennē spiritualiter iudicato. Iam si spiritus scientiæ suę infirmitatis cognitionem, & auxilij diuini desiderium infuderit, triennē non dubites accessisse. Quem si contra tentationes & carnales delectationes, quæ militāt aduersus animam, spiritus fortitudinis immobilem reddiderit ac robustum: annorum quatuor puerum admirare. Accedat spiritus consilij, & virtute discretionis quinquennem faciet. Cui si spiritus intelligentiæ meditationē sacræ legis indulserit, ad sexti anni ętatem fœlici progressu peruenit. Septimum annū spiritus sapiētię aduehit, quę de legis diuinę meditatione procedit. Quatuor verò virtutes cardinales quasi quatuor etiā annorum lucē I animæ inuehunt proficienti, quibus nihil est in vita vtilius hominibus: sicut de ipsis scriptum est. Sobrietatem enim docet, & prudentiam & iustitiam & virtutem, quibus nihil est vtilius. hæ sunt præcedentium virtutum moderatrices, sine quibus exteræ nec honestē haberi, nec perseueranter possunt seruari. Agit enim sobrietas, quæ alio nomine temperantia dicitur, ne sit ipsarum virtutum immoderata progressio. Prudentia ne sit earum indistincta confusio. Iustitia ne sit virtutum usus immoderatus. Virtus quæ fortitudo dicitur, vt perseueranter earum teneatur affectus. Sequitur annus duodenus, isq; contemplationis, quæ ad ipsam cœlestē Hierusalem animam subleuat uestuantem, quæ cœlum reserat, quæ portas paradisi aperit, quæ sponsum ipsum, sponsum speciosum forma præ filijs hominum, quasi per cancellos prospicientem puris mentis oculis exhibet contemplandum, vt vocem illam suauissimā mereatur audire: Tota pulchra es amica Cāt.4.b mea, & macula non est in te. Immaculata sordibus peccatorum vel passionum, euolans à retibus occupationum, oblita mœrorum præteritorum, euanescentibus imaginibus exteriorum creatorum, cordis sui faciem ad cernendum quem diligit, summa auidi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

auiditate sustollit. Et ideo audit: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fauus distillans labia tua. Hyems, inquit, transiit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Hi sunt flores odoriferi nimirum, licet adhuc in quadam nouitate virtutes, quæ post hyemem persecutionum, & imbrem tentationum, in agro peccatoris bene proficiētis fœliciter oriuntur: quarum Christus decore simul, & odore delectatus, ab inferioribus eam ad superiora inuitans, Hyems, inquit, transiit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Et quoniam pro gemitu compunctionis aperitur vita contemplationis, adiecit in sequentibus: Vox turturis audita est in terra nostra. Recole fili quid soleas in angulis susurrare, cum scilicet ad instar turturis, quæ auis castissima est, soliuaga, & gemebunda, latebras quæris, & licet inter multos constitutus, solitudinem tibi ædificas quotidianam, quoniam gemis, quoniam æstuas, quoniam quæris quem diligit anima tua, & amoris vim patiens, iam optas videre quem amas, quem nunc blandiris, & nunc ad amoris, & desiderij intentionem suauiter indagas.

Nunc moras accusas, nunc te cernis contemptum, nunc te uisitatione confiteris indignum, & iterum de eius totiens expertus bonitate præsumis. Nunc quasi ulterius non sustineas, spirituali quodam litigio, uel luctamine euincere retardantem conaris. Quæ tunc lachrymæ? Qui gemitus? Quæ suspiria? Quæ uoces? Nunc oculi fletu graues, cum intimis singultibus eriguntur ad cœlum: nunc manus extenduntur, & brachia, nunc pectoris tunsione animæ tarditas accusatur. Proferuntur interim verba sine principio, sine fine, quorum, nec sententiæ cohærent sibi, nec rationes similes sunt, nec alicuius linguæ sensus, vel idioma seruatur, quando vox aliquando respondet affectui, & iterum vocem affectus intercipit. Gaudet certe pius ille Iesus tali certamine superari, & talis animæ tali instantia delectatus, ad circunstantes angelos gloriatur. Vox turturis audita est in terra nostra, in terra viuentium. Vox talis animæ sic æstuantis auditur, cum talis desiderij odor suauissimus vniuersam demulcet suauitatem Dei. Sic tibi in angulo quasi Heliæ in spelunca, primo transit spiritus grandis subuertens montes, & conterens petras. Non in spiritu dominus. Et post spiritum commotio, sed non in commotione dominus. Et post commotionem ignis, sed non in igne dominus. Post ignem sibilus auræ tenuis, & ibi dominus. Hi sunt quidam gradus per quos in oratione mens compuncta conscendit, quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi generis pulueris pigmentarij. Sed hæc tibi ipsi non tam inuestiganda, quam ipsi tua oratione animaduertenda committo. Diligenter ergo attendas cum qua primum difficultate nunquam ingrederis cubiculum pectoris tui, ut inuenias tibi speluncam, in qua quodammodo sepeliaris ab omnibus quæ mundi sunt, & ores patrem tuum in abscondito. Videtur aliquando cor in modum filicis diuersimæ. Videtur quasi mons aliquis inter tualibus excluisse, donec spiritus grandis pertransiens subuertat montes, & conterat petras ante dominum. Quem nimirum spiritum sequitur commotio, quoniam mens quædam compūctione resolut: & fluentibus lachrymis quicquid in se sordidum est, vel admissum commemorat, intertori contritione detergit. Vnde orta spe igne ineffabilis desiderij exardescit. & spirituale quoddam certamen init cum Deo, donec sibilus aurę tenuis illius sus præcordiis leui tactu perstringat affectū, cunctis cogitationibus, cunctis moribus, cunctis dissensionibus, cunctis verbis imponens silentium, vsque ad ipsas Hierusalem exultationis delicias animam subleuat contemplatiuam. Tunc ille diu quæsitus, totiens rogatus, tam ardenter desideratus speciosa forma præ filiis hominum, quasi per cancellos prospiciens inuitat ad osculą, surge, inquiens, propera amica & veni. Tunc ingrediens Hierusalem transit in locum admirabilem vsque ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis. Tunc amplexus, tunc osculą, tunc inueni quem diligit anima mea. Teneo illum, nec dimittam. Tunc in Hierusalem affluit delicijs, & fruitur bonis, & diem festum cum exultatione colit. Obsecro itaq; fili charissime, memento mei cum bene tibi fuerit, ut suggeras dilecto tuo, regi tuo qui est in sancto, vt educat me de isto carcere, de his tenebris, de his vinculis, ut tandem aliquando respirem in prioris gaudij libertatem. Sentiam, & ego quam magna multitudo dulcedinis illius quam abscondit timentibus se. Sed heu, heu rara hora, & paras mora sua lix, quæ triduo post se commorari in hoc delicijs. In his tribus dictus cōtemplationis gra-

A quicquid de Deo poterit mens illuminata sentire, aut ad potentiam eius, aut ad sapientiam, aut ad bonitatem credimus pertinere. Certe itaque dominus Iesus aliquando fortis & potens in prælio, vt scias te vel vt sponsus te si dilexeris eum contra mundum, contra diabolum, contra omnem principatum & potestatem, eius dextera protegente, cui resistere nemo potest, sub quo curuantur qui portant orbem, qui si tenuerit aquas, omnia siccabuntur si emiserit eas, euertet terram. Si igitur spiritus potestatem habens accenderit super te, si stimulos accediæ exagitauerit, si aculeos diuersarum passionum accenderit, si aduersum te commouerit mundum, si inflammauerit persecutiones, si tirannides, si trepidas, si per singula momenta vinci formidas, & ita ad Iesum tuum anxius curras, ploras, expetis pericula, opem flagitas: ut adiuuet tibi quem diligis, in specie potentis sed apprehendet arma & scutum, & exurget in adiutorium tibi: audiesque: Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum sum. At si secretorum cognitionem, vel cuiusuis alicuius sanctionem tibi desideras reuelari, si mundanæ confusionis causas & rationes anxius admiraris, si mouentur pedes tui, quia pacem peccatorum vides, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellantur, quæris diuersorum ubi cum Iesu solus cum solo fabuleris, clamas cum Hieremia: Iustus quidem tu es domine, si disputem tecum. Veruntamen iusta loquar ad te. Quare uia impiorum prosperatur? Sic itaq; quæ nemini adhæret ille magister, qui docet solus hominem scientiam, habet clauem sapientię, & aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Aderit in specie doctoris suauissimi, in cuius dextera ignea lex, vt te illuminatione, cognitione & charitate quæ ex legis meditatione procedit, inflammet. Porrò in sinistra eius uirga æquitatis, virga regni, vt & quærentis præsumptionem arguat, & curiositatem compescat. Postremò si hæc omnia etsi magna, etsi splendida, etsi subtilia: tamen si oculi desiderio suauissimorum laborum illius, vno tantum tactu non fasti dias, incipiasq; quærulis uocibus clamare cum prophera: Quæsiui uultum tuum, uultum tuum domine requiram. Quis mihi det te fratrem meū sugentem ubera matris meæ, ut inuentum te foris, & deosculer te? ueniet certè tibi in odorem unguentorum, & aromatum, sicq; cœleste & diuinū quoddā trementi imprimens osculū, omnia uiscera tua inefabili iucunditate perfundet, ut clamare delectet: Diffusa est gratia in labiis tuis. Cùm legē & prophetas legis, animaduerte diligenter & inuenies ipsas apertiones, & contemplationes multotiens in figuris & ęnigmatibus quibusdam designatas. Sunt.n. multa genera contemplationis, ac spiritualium uisionum, quæ tamen omnia uel ad Dei potentiā, uel ad dei benignitatem pertinere noscuntur. Nam si cogitetur deus respectu omniū ut causa, quorundam ut sint, quorundam autem ut rationales, ac per hoc sapientiæ capaces sint, multoque ut beati sint: primum potentiæ, altera sapientiæ, ultimum asscribam bonitati. Potentiæ quidem est quòd sine ipso nulla creatura subsistit. Sapientiæ, quòd sine ipso nulla doctrina instruitur. Bonitatis, quòd sine ipso nullius rei usus expedit. Apud ipsum secura sunt omnia, cùm nihil sit, quo eius turbari possit potentia. In ipso creata sunt omnia, cuius non potest falli sapientia. Ex ipso recta sunt omnia, cuius natura nulla potest deprauari malitia. Ergo in rerū creatura contemplamur eius potentiam, in forma sapientiam, bonitatem in usu. Sane in his quæ in carne gessit, cùm contemplari malueris, hunc ipsum triduanæ lucis splendorem facile intueberis. Si nascentem in præsepio, si in brachijs uagientem, si pēdentem ad ubera, si inter ulnas Simeonis paruulum oculis illuminatæ mentis aspexeris: bonitatis eius opera interius admirare. Si vultum eius igneum, flagellum quoque de resticulis, uocemq; terribilem, quibus uendentes & ementes in templo terruit, quibus euertit cathedras numulariorum, quibus insuper columbarum uenditores eiecit, considerare delectat: tantæ uirtutis potentiam expauesce. At si iucundum ducis insidias scribarum & pharisęorum totiens deprehensas, callidas eorum obiectiones responsionum illius prudentia confutatas occulta mente perspicere: sapientiæ eius lucem clarius emicare persenties. Ita quoque fuit potentiæ quòd fugauit dæmones, q̄ turbas pauit, q̄ calcauit maria, q̄ Lazarū uocauit de monumento: & tamen non minoris sapientiæ fuit ut principes huius mundi fallerentur, inter diuina miracula à diabolo se tentari permisit, quòd uelut egēs esurierit, q̄ in naui dormierit, quòd crucem moriturus ascenderit. Verum quia in bonitatis

Pf. 44. a

C

Lu. 19. g

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitatis illius meditatione libentius immoraris, ingredere quæso, domum Simonis pharisæi, & intuere attétius quàm pio, quàm suauiq, quàm iucundo, quàm clementi vultu humi prostratam respicit peccatricem quàm cõpatienti processu illos pedes pœnitentię lachrymis irrigandos præbeat, & capillis quos sibi hactenus superba, & lasciuia vendicauerat, detergendos, labiisque tot scelerum fœditate pollutis diligenter osculandos. Osculare, osculare ò beata peccatrix pedes dulcissimos, suauissimos, speciosissimos, quibus caput serpentis conteritur, ante quos antiquus hostis egreditur, quibus calcantur vitia, quibus mundi omnis sternitur gloria, quibus superborum, & sublimium colla mira virtute premuntur. Osculare, inquam, & felicibus adlambe labijs vestigia, quę nullus peccator post te exhorreat, nullus quantumlibet criminosus refugiat, nullus expauescat indignus. Osculare, complectere, stringe, & angelis, & hominibus adoranda uestigia pœnitentiæ, & confessionis vnguento perunde, vt tota domus impleatur odore unguenti. Væ, væ tibi ò pharisæe, cui est odor mortis in mortem, qui times alienis maculari peccatis, cum te timor proprius deterius fœdiusque maculet. Nescis quàm suaue redoleat misericordiæ miseræ huius peccatricis miseria. Quam dulce sapiat pietati confessio pura peccati. Quàm gratum sit illi sacrificium cordis contritio: quàm cito consumat peccatum ardens dilectio. Denique dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Gratia tibi ò beatissima peccatrix, ostendisti mundo tutum suis peccatoribus locum: pedes scilicet Iesu, qui neminem spernunt, neminem proiiciunt, neminem repellunt, suscipiunt omnes, omnes admittunt. ibi certe Aethiopissa mutat pellem suam: ibi pardus mutat varietatem suam, ubi solus pharisæus non expurgat superbiam suam. Quid magis ò anima mea, ò misera mea, ò peccatrix mea? Habes certe in te tuas lachrymas: habes vbi fœda tua oblectamenta sacris oculis purges: & totum affectionis tuæ unguentum secure fiue aliquo metu vitij effundas. Quid dissimulas? Erumpite ò dulcissimæ lachrymæ: erumpite, cursum vestrum nullus impediat. Rigate sacratissimas plantas domini mei, saluatoris mei, suscep-
E toris mei. Nam si quis pharisæus submurmuret: si me à suis aspectibus arcendum censeat: si fimbriæ suæ tactu indignum iudicet, subsannet, irrideat, auertat oculos, contineat aures: nihilominus tuis inhęrebo vestigijs bone Iesu: meis stringam manibus, premam labijs, nec à lachrymis cessabo, uel oculis, donec ait diám: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniã dilexit multum. Esi ergo dies primus, quo anima sitiens deum speculatur: & in amoritatibus quasi in Hierusalem commoratur, alius potentiæ in templo. Secundus sapientiæ illius admiratio. Tertia bonitatis, & dilectionis præliatio. Ad primam pertinet iustitia, ad secundam scientia, ad tertiam misericordia. Iustitia terret, scientia docet, misericordia fauet. Introibo in potentias domini, dominе memorabor iustitiæ tuæ solius. Ecce manifestasti mihi. Ecce scientia. Quoniam melior est misericordia tua super vitas. Ecce misericordia. Et in prima die unctus qui ex iustitiæ considerationе procedit, animam perget. In secunda sapientia illuminat. In tertia illuminatam bonitate dulcedinis fert remunerat. Cernis (ni fallor) quam necessarium sit, & utile inter bonorum operum exercitia, per triduum hoc Hierosolymitica frequentare delicias, in quibus timor adnihilat panem doloris, scientia uinum exhilarationis, bonitas lac consolationis. Sed nunc te mirari, quòd delicias dixerim quibus dolorem non deesse commemorem, quem modo expertus sum sæpius quòd dolorem illum qui de casto timore procedit omnibus huius mundi delicijs mens compatiẽs preponit. Et hæc dicta pro modulo experientiæ nostræ.

Cæterum viri excellentioris meriti, & capacioris ingenij, animæque purgatioris, in eis his subtiliora ac profundiora rimantur. In potentia scilicet Dei, profunda iudicia. In sapientia, secreta consilia. In bonitate eius misericordiæ dona ineffabilia. Denique Paulus ingressus in potentias domini, & abyssum iudiciorum eius expauescens: O homo, inquit, tu quis es, ut respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, cur me fecisti sic? Sed & thesauros sapientiæ eius admirans ait: O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Diuitias quoque bonitatis eius commemorans ait: An uitias, inquit, bonitatis eius contemnis? Post triduum igitur inuenerũt eum in templo, sed dubium quin Maria, & Ioseph: alteri, ut ter, alter nutricius. Inuenitur itaque spiritualis spiritualiũ contẽplatorum in templo,

sed in templo. Habet enim Hierusalem aeriam, habet portas, habet templum. Et aerium aliquando patet quidem inimicis, portæ autem patefiunt solis amicis, ingressus templi non indulgetur nisi perfectis. Igitur qui in temporalibus eterna, in terrenis cœlestia, in humanis diuina, in creaturis creatorem nosse inspicere, quasi in atria cœlestis Hierusalem introductus exultet. Hucusque philosophi quasi inimici in atria intelligentiæ suæ vim poterant extendere, sicut dicit apostolus: Quod enim notum est Dei, manifestum est in illis. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas. Qui uero in scriptura sanctis ablato velamine reuelata facie gloriam dei poterit contemplari, de ingressu portarum Hierusalem gloriabitur. At si pinguedinem intimæ dilectionis, & tuæ adipem affectionis, in cordis ara cœlestis desiderij flamma succenderit, & ascenderit fumus aromatum de fragrantia orationis, sicque oculus mentis in ipsa cœli secreta radium porrexerit & cordis quoque palato illius diuinæ dilectionis fel ita raptus sapuerit, cum holocausto gratissimo templum Hierusalem frequentasti. Sed anima sancta in his delicijs commorante dolor matet, mater & nutricius conquerun-
K tur, & quærant, inuentum tandem Iesum lituí increpatione castigant, & reducunt ad Nazareth. Hæc maxime viris spiritualibus congruunt, quibus dispensatio verbi Dei, uel animarum cura commissa est. Porrò nutri istum nostrum nihil liberius dixerim, quàm spiritum sanctum. Matrem vero nil rectius quàm charitatem, si nos fouent, & promouent, pascunt, & nutriunt, & geminæ affectionis, Dei videlicet, & proximi lacte refi-ciunt. Hi nos in studijs sanctis quasi in Nazareth tenent, & sustinent, hi nos consolantur in tribibus, hi in dubijs consulunt, hi fessos roborant, hi sanant contritos corde, & alligãt contritiones eorum. Horum auxilio de Nazareth transimus in Hierusalem, de labore ad requiem, de fructu bonæ actionis ad secretiora contemplationis. Hi nobis æterna lege præscribunt, ut pro cura proximi non negligentes ex toto contemplationem Dei: nec nimius pro delicijs contemplationis curam proximi omittamus. Vnde non immerito si quieti plusquam oportet indulgeamus, de nobis charitas fraterna conqueritur, nec gratam habet nostram in Hierusalem commorationem, si alijs quos uestra solicitudo prospicit, I senserit imminere ex nimia quiete pernicem. Plerunque enim nobis vel secretis meditationibus, uel priuatis orationibus postposita actione mentis, si plusquam subditis expedit immorer in mediis delicijs, spiritu nimirum operante, & charitate suggerente: subito venit in mentem memoria infirmorum, vt illum cogitemus contristatum expectare à paternis viscеribus consolationem. Alterum tentatum explorare quando procedens in publicum pater ei afferat suo sermone solamen. Illum iræ stimulis agitatum, quando non habeat ubi conceptum virus confessione salubri euaporet, aduersus patrem submurmurare. Alterum acediæ spiritu victum, ut inueniat cui loquatur, quem consulat, huc illucque discurrere. Tali itaque suggestu progresso ex paternis cordibus, quasi increpantem audiuimus matrem charitatem: fili, quid fecisti nobis sic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Non cum iniuria dicimus spiritum sanctum, uel charitatem in sanctis, etsi adhuc minus perfectis, aut dolere aut conqueri, cum ipse spiritus gemitibus inenarrabilibus interpellet pro nobis, qui & loqui, & contristari, & talia agere in sanctis consueunt. Quod si contra huiusmodi necessitates, amator quietis in ipsis animæ affectibus murmuret, dicens: Nonne in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? nihilominus considerans spiritus rationalis, quòd ideo Christus mortuus est, vt qui viuit, non sibi viuat: descendit cum eis, & est subditus illis. Secure descendit cum tali nutricio, & cum tali matre descendit fœliciter. Descendit, qui spiritu Dei actus charitatem inferioribus ostendit. Descendam libens cum his ducibus in Aegyptum, si tamen ducunt reluctantem, si cogunt descendere, & reconscendere faciunt.

Libenter subdat tali matri, libens supponam humeros oneri quod imposuerunt. Libens suscipiam iugum cui me subdunt, sciens quia iugum eorum suaue est, & onus eorum leue. Sed & si te fili mi, à talibus cui liberum adhuc sub alis suis Christus abscondat, quod prælatis incumbit facere, ne subditi pericliten-tur: hoc ipsum expedit prouidere ne socij scandalizentur. Illi necessitates quandoque præponunt contemplationis delicijs, tu eas non præponas vnitati, & pacis congregationi. Præcipue hæc ipsa spiritualium vicissitudinũ tẽpora, quando videlicet, vel descẽdas ad Nazareth,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nazareth, vel ascendas in Hierusalem, nunquam solus, id est propriæ voluntatis arbitrio, sed semper seniorum distingue consilio. Ecce habes fili charissime, quod petiisti, licet tuo affectu, tuaque contemplatione nihil dignum, voluntatis tamen meæ, aut qualiscunque conatus, aliquod (ni fallor) indicium. Scias igitur quòd non tam euangelicam lectionem exponere, quàm ex ea aliquam meditationem, sicut rogasti, elicere curauimus: & lepentibus incitamẽta deuotionũ ex huius serie lectionis euangelicæ composuimus, ipsius adiuuante gratia, de cuius loquimur infantia, qui plenus est virtute & gratia & sapientia Iesus Christus dominus noster, qui
L cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo in die purificationis, domini Guerrici abbatis Igniacensis, de purificandis & adornandis cordium affectibus.

ADorna thalamum tuum Sion, & suscipe regem Christum, quem virgo concepit, virgo peperit, virgo post partum, quem genuit, adorauit. Ad nos fratres, ad nos loquitur spiritus sanctus, qui sumus Sion, qui sumus speculantes, qui die ac nocte leuamus oculos nostros ad dominum Deum nostrũ, donec misereatur nostri. Adornemus igitur thalamum nostrum, & suscipiamus regem Christum. Ecce fratres, Christus in propria veniens, & à suis repulsus non habet vbi caput reclinet. Præ foribus nostris inter materna brachia vagiens, per spiritum sanctum quærit hospitium, dicens: Adorna thalamum tuum Sion. Emundemus igitur thalamum nostrum prius expellendo quæ oculos Christi intrando offendere possunt, & sic demum adornemus ea inferendo in quibus delectatur & gaudet. Quæ sunt (ait forsan aliquis vestrum) quæ oculos Christi offendere possunt? Cui dicimus: Nihil ita oculos eius offendit sicut superbia, quæ angelum de cœlo, & hominem expulit de paradiso: quæ est initium omnis peccati. Quam hortatur nos spiritus sanctus vitare, dicens: Quid superbis terra & cinis? Et alibi: Omnis caro fœnum. Exsiccatum est fœnum, &
M flos eius decidit. Videamus nunc quid su-
Ecc.10.b perbia fecit. Angelum de cœlo, & homi-
Esa.40.b nem expulit de paradiso. Meritò hæc oculos Christi offendit, quæ pulcherrimũ opus eius in cœlo & in paradiso fœdauit, quæ fecit de angelo diabolum, & de homine superbum creato iusto, perfidum. Quæ sicut & peccatorum primum & maximum, sic est omnium regina & mater vitiorum. Videndum igitur & solicite considerandum vt cum mens nostra cum tota prole sua exclusa, vt thalamus noster emundatus & ornatus Christum regem qui foris pulsat, suscipiat. Cum tota, inquam, prole sua, luppem scilicet principalibus vitijs. Quæ sunt hæc? inuidia, ira, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria. Hæ sunt filiæ superbiæ, quæ matrem suam sequuntur, quæ hospitia quodcunque intrauerint, fœtidum reddunt. Sed quę nobis cum illis commune? Quis consensus templo Dei cum idolis? Nulla nobis (deo agimus gratias) cum eis societas quas exuentes veterem hominem cum actibus suis, gladio verę confessionis & pœnitentię enecauimus. Nihil igitur in nobis superbia, quæ de archangelo diabolum, & de primo homine fecit impium, & creatori suo rebellem. Nihil habeat in nobis vana gloria, qui à die conuersionis nostri Iesu Christi, per quem nulli mundus crucifixus est, & ego mundo. Gloria itaque nostra sit crux Christi quam portemus, & testimonium conscientiæ per eam Christi purgatæ. De qua apostolus ait: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. In qua conscientia gloriari debemus, quarum altera nonnunquam turbat bonis Dei, est Deo gratias agere. Ad quod nos hortatur apostolus, dicens: Qui gloriatur, in domino glorietur, id est, in domino de puritate conscientiæ suæ glorietur. Non enim qui seipsum commẽdat, &c. Cæterum qui in se gloriatur, & qui filii placet, stulto homini placet. Qui in alio homine gloriatur, aut laudem in mente aborę alterius expectat, mercedem operum recipit, ac oleo peccatoris vngit caput suum, aut iuxta propheta sibi dicentem: Maledictus homo qui ponit spem suam in homine. Et in die iudicij cum dixerint, domine domine, aperi nobis, aiet: Amen dico vobis, nescio vos. Hæc vana gloria filia est superbiæ, quę quocunque fuerit, inobedientem Eua, Rursum post conuersionem nihil vetus in nobis habeat inuidia, per quam mors intrauit in orbem

orbem terrarum. Diabolus enim inuidet homini ascensum unde corruerat, & propter hoc tentauit, & in anima occidit. Hæc est illa quæ non magnos, sed paruos semper tor-
Iob.5.2 quet, dicente sancto Iob: Paruulum occidit in inuidia. In eo enim quod aliquis alicui inuidet, seniorem se offendit ei cui inuidet. Sic diabo lus inuidit primo homini, sic Esau Iacob, & Cain Abel. Hæc inuidia paruulum occidit, quia nisi interior esset, de bono alterius non doleret. Hæc peste nullus moritur, nisi quia terrenis hæc appetit, quæ tota non ueniũt pluribus. Vnde si qua desiderat, illi inuidet qui ea accepit, uel ille partem habendo eam ei restringit. Hunc paruulum occidit inuidia, quia dum non potest adipisci quod alij habent, & in odium (inuidiæ filiam suam) ira non habeat in nobis locum, quia ut
Mat.5.c dominus in euangelio, gradatim ducit ad homicidium qui dixerit fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit racha, hoc est iracundiæ, reus erit concilio, in quo tractatur quia pœnalis sit emulẽdus. Qui dixerit fatue, hoc est qui dixerit fratri suo, reus erit gehẽnæ ignis, ne fratres desperatur, reus erit gehẽnæ ignis, ira exstinguat, sapientium oculos nonnunquã turbat, dicente psalmista: Turbatus est præ
Psal.6.2 ira oculus meus. Et de ira stulti Iob ait: Virũ interficit iracundia. Ecce duas iras ui demus, quarum altera nonnunquam turbat oculum, altera semper extinguit. Altera uenit ex impatientia, altera ex zelo rectitudinis. Altera uenit ex uitio, altera ex uirtute. De alia quæ uenit ex uitio, Psalmista ait, Irasci
Psal.4.a nolite peccare. Quasi dicat: Crudelitates uestras in uitium, mites in fratrem, conside
Eph.4.a rate uosmetipsos, ne & uos tentemini. De ira quæ uenit ex uitio, ait apostolus: Sol nõ occidat super iracundiam uestrã, id est, Christus qui est sol iustitiæ, mentem uestram iracundiæ non deferat, qui cum ira nunquam habitat. Ira, quæ uenit ex zelo rectitudinis, dominus irasci prius nostris erratib. & post ad correctionem proximorum, quæ melior est risu, quã per tristitiam ultus corrigitur proximus. Quæ debet tamen subesse rationi, ne sit inordinata sed in ultione peccati tempus & modum consideret. Hæc sapientes interdum simulant, & in contumeliam linguam relaxat. Rursum fratres, post conuersionem nostram muniendus est thalamus cordis nostri, ne tristitia rediens introeat, illam dico quæ morte operatur, quæ de amissione rerum temporalium uenit. Hæc est illa quæ prauas cogitationes generat, murmurosum monachum reddit, quæ fastidium parit, & tenentem aratrum dei cum uxore Loth retro respicere compellit. Sine dolore nanque non potest amittere, quod cum inordinato amore possedit. Hanc itaque tristitiam quæ mortem operatur, excludamus: & intromittamus eam quæ venit de memoria peccatorum, & de peregrinatione nostra, dicamusque cum Psalmista: Heu
psa.119. mihi quia incolatus meus prolongatus est, a
habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Hæc est tristitia quę
vitam operatur, de qua ait apostolus. Quasi
2.cor.6. tristes, semper autem gaudentes. Hæc est b
illa de qua dominus ad discipulos dicit: Tri-
Ioa.16. stitia vestra vertetur in gaudium. Altera pa d
rit mortem, parit animi rancorem. Rursum fratres post conuersionem muniamus thalamum nostrum, ne auaritia quę est radix omnium malorum, rediens introeat, nosque ab D
vnius Dei cultura abstrahat, idolorum cultores faciat. De qua inter cætera sic ait apostolus ad discipulos suos: Mortificate membra
Colo.3. vestra quæ sunt super terram, fornicationẽ, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus. Ecce auaritiam idololatriæ comparat: & merito, quia sicut vni Deo idololatria nititur auferre gloriam, ne solus habeat nomen Dei talis: ita auarus in Dei res se extendit, vt solus vsurpet quæ Deus omnipotens in vsum plurimorum fecit. Vtraque Deo inimica, quia negat Deo, quæ sunt eius. Est & auaritia, non solum amor congregandæ pecuniæ aut conseruandæ, sed & ambitio prælationis, cum nititur homo homini præesse. Hæc, vt verum dicam, etiam pauperes (qui semel pro Christo reliquerunt sua) intantum vexat, vt contra ius & fas, & propositum suum, non tantum velint, sed etiam studeant fratribus, & conseruis præesse. Quod si abbas aut prior eorum voto non consenserit, irascuntur, obloquuntur, eosq; aut inuisos, aut sibi maleuolos (quia se non prouehunt) clamant. Hæc est auaritia quæ memoriam mandatorum Dei turbat, dicente Psalmista domino: Inclina cor meum in
psa.118. testimonia tua, & non in auaritiam: quæ c
proditionis est mater, quę Iudam Dei discipulum primum ad mãdatorum Dei obliuionem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem, de obliuione ad proditionem, de pro-
E ditione traxit ad laqueum. Rursum frater
post conuersionem nostram muniamus tha-
lamum cordis, ne gula rediens introeat, quæ
& Adam innocentiæ veste, & Esau priuaut
primogeniti dignitate. Hæc est illa pestis
quæ patres nostros in deserto ingratos bene-
ficijs fecit, quæ compulit eos murmurare
Nu.14.a contra Deum, & dicere: Vtinam mortui
essemus in Aegypto, quando sedebamus su-
per ollas carnium, & comedebamus allia, ce-
pe, & pepones. Hæc est illa funesta pestis
quæ eos ad blasphemiam duxit, quasi non
Esa. 22. esset alia vita post istam, cùm dicebant: Co-
d medamus & bibamus, cras enim moriemur,
id est in futuro. Quasi dicerent: Hoc solum
habemus quod comedimus, nihil in futuro
post hanc vitam nos habituros speramus.
Hanc pestem cum homine perituram pro-
1.co.6.c nunciat apostolus, dicens: Esca ventri, &
venter escis, Deus autem & hunc & hanc de-
struet. Hæc pestis tripertita est, quia aut an
te horam canonicam, aut aliud quàm licet,
aut plus quàm necesse est facit comedere, car
nis curam in concupiscentijs nititur facere.
De qua nascitur inepta lętitia, sicut de popu-
Exo.32. lo Israël dicitur: Sedit populus manducare
d & bibere, & surrexerunt ludere. Rursum
fratres post conuersionem nostram munia-
mus thalamum cordis nostri, ne luxuria re-
diens introitum inueniat, quæ pestilentia re-
Mat.12. diens est pęior quàm ante fuerat. Nunquam
d enim sola redit, sed sicut dominus ait in euã-
F gelio, assumit septem spiritus nequiores se,
& ingressi habitant ibi, & fiunt nouissima
hominis illius pęiora prioribus. Hęc est pe-
stis illa quæ corpus Christi dimembrat, quæ
de membris Christi facit membra diaboli.
1.co.6.d Nam qui adhæret alicui personæ causa libidi
nis explendæ, vnum corpus fit cum illa per-
sona, & fit membrum diaboli: cuius & illa
membrum est per coniunctionem malorum
operum. Hæc est illa pestis quæ ignem infer
nalem in corpus humanum accendit, vt vege
tum sit & robustum ad libidinem explendã,
quæ igni illi inextinguibili materiam semper
apponit, & vires ministrat, vt de suo sem-
per habeat vnde sine fine ardeat. De his duo-
bus ignibus luxuriæ & gehennæ habemus
auctoritatem scripturæ. De igne luxuriæ
Oseæ 7. ait: Omnes adulterantes quasi clibanus suc-
b census à coquente. De igne gehennæ ait: Po
psal.20. nes eos vt clibanum ignis in tempore vultus
tui, hoc est iudicij, vt intus ardeant (sicut
clibanus accensus) in conscientia: Dominus
in ira sua conturbabit eos, dicens: Discedite
à me operarij iniquitatis. Et deuorabit eos
ignis extremus infernalis, quem accenderit G
per luxuriæ fœda opera. Sic ergo fratres sint pl
ma cura & studium his qui in talibus sunt, e
talibus cuadere & fugere. Nobis verò qui pe
per gratiam Dei euasimus, & veterem exui-
mus homines, qui sumus Sion, sit summũ
studium thalamum nostrum munire & ador
nare, & Christum regem suscipere, sicut hac
scriptura præcepit quam recitauimus. Ador
na thalamum tuum Sion. Quid est adorna
re thalamum tuum? Virtutes eo gregare,
quibus & pauimentum & parietes quasi cor
tinis & floribus tota domus adornetur. Pa-
mus ornatus thalami nostri qui sumus Sion,
sit timor, qui est initium sapientiæ, id est pri
mus gradus per quem ascenditur ad sapien-
tiam. De quo timore ait scriptura: Beatus
homo qui semper est pauidus. Et Psalmus
ait: Seruite domino in timore, & exultate e
cum tremore, vt, timore auferat securitatem
noxiam, & exultatio mortiferam tristitiam.
Hic timor generat humilitatem, quæ est pre
ciosissimus ornatus thalami Sion, quæ ma-
gis placuit Christo cùm in thalamum virgi-
neum ingrederetur, dicente beata Maria: Re
Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, eco
enim ex hoc beatam me dicent omnes gene-
rationes. Hæc, inquam, humilitas est ornã
tus Sion, id est pauperum Christi, de qui
bus ipse dicit: Beati pauperes spiritu, quo
niam ipsorum est regnum cęlorum. Ac
quomodo timor domini primus gradus sa-
pientiæ, & primus ornatus thalami Sion, sic
etiam ornatus generat, humilitatem. Adorna ergo
& voluntariam paupertatem. Adorna
thalamum tuum Sion timore domini. Sexto
dus ornatus thalami Sion, & secundus gra-
dus ad sapientiam, est pietas: de qua dici-
scriptura: Miserere animæ tuæ placens deo.
Et alibi: Super quẽ requiescet hic meus, nisi
nisi super humilem & quietum? Hæc mise-
retur in se peccantibus, fraterna oratione
tat, magis eligit qualibet temporalia bona
perdere, quàm cum fratre lite committere.
Quæ profectò pietas non aliud est nisi Dei
colere, & per cultum Dei Deo placere. Hæc
in nobis generat mansuetudinem, quæ
ornatum thalami Sion, quæ filios Dei
cit, dicente domino: Beati mites, quoniam
filij Dei vocabuntur. Ecce quomodo
secundus ornatus thalami Sion, & secundus

ascensionis, alium ornatum de se generat mã
suetudinem, quæ filios dei efficit. Adorna igi
tur thalamum tuum Sion pietate. Tertius
ornatus thalami Sion, & tertius gradus ascen
sionis est scientia, quæ homini sui cognitionẽ
præbet, ut scilicet homo neque minus, neque
plus quã debet de se præsumat. Quorum alte
rum, scilicet de se nimium præsumere, in ma
la facie præcipitem: alterum, scilicet se non co
gnoscere, facit ad quælibet bona opera torpen
tem. Ad hanc scientiam spiritus sanctus inui-
Ca.1.c tat ecclesiam in Canticis: Si ignoras te ò pul
chra inter mulieres, abi post uestigia gre-
gum uorum, scilicet hæreticorum: & pasce
hœdos tuos, hoc est carnales concupiscen-
tias. Hæc scientia præbet nobis fiduciam
Mat.9.d dem dicere domino in euangelio: Si potes
credere omnia possibilia sunt credenti, per
scilicet gratiam, & liberum arbitrium.
Volumus iam quomodo scientia tertius orna
tus thalami Sion, & tertius gradus ascensio-
nis, alium ornatum in nobis generat, religio-
sum uidelicet luctum, qui consolationem à
domino in futuro meretur. Hæc scientia
tatat in nobis dolorem & luctum peregrina-
tionis, ut uidendo mala exilij quæ patimur,
Mat.5.a cum luctu desideremus patriam à qua pere-
grinamur, audiamusque à domino nobis di-
cis: Beati qui lugent, quoniam ipsi consola-
buntur. Quartus ornatus thalami Sion est
fortitudo, quæ conuenit laborantibus pro
ueris bonis acquirendis. Hæc est quæ mu
nit thalamum Sion, ut non extollatur pro-
speris, non frangatur aduersis: quæ linguam
detrahentem & blandientem his uerbis con-
fundit, dicens: Domine libera animam
meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa.
Hæc est illa quæ semper de die in diem re-
buliet, ęruginem & situm iustitiæ in thalamo
Sion accendit, faciuntque eam audire à domi-
Mat.5.a no: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam,
quoniam ipsi saturabuntur. Adorna igitur
thalamum tuum Sion fortitudine. Quin-
tus ornatus thalami Sion est consilium, quo
homo infirmitates suas requirit, suum pos-
se & suum non posse mœstigat, & ex sua in-
firmitate alios considerat, aliis parcit & mise-
retur, sicut & vult Deum sibi misereri: alios
dimittit debita, sicut sibi vult dimitti à Deo,
Iudicat. correctrique audire à domino. Beati miseri-
cordes, quoniam ipsi misericordiam conse-
quentur. Adorna igitur thalamum tuum
Sion consilio. Sextus ornatus thalami
Sion est intellectus, qui mentem hominis su
per hæc infirma rapit, omnesque corporeas
substantias intellectuali intuitu transiens,
non corporeis substantijs figitur: volensque
vltra progredi & propius accedere, audit à
domino: Ne appropinques huc, non enim Exo.33.
videbit me homo & viuet. Hic intellectus
conuenit his, qui à Deo purgatum oculum
habent, de quibus dicitur: Beati mundo cor K
de, quoniam ipsi Deum videbunt. Adorna Mat. 5.c
igitur thalamum tuum Sion intellectu. Se-
ptimus ornatus thalami Sion est sapientia,
quæ conuenit his qui intellectualibus oculis
æterna contemplantur, quorum conuersa-
tio in cœlis est, qui cupiunt dissolui & esse
cum Christo: in quorum persona dicebat a-
postolus: Mihi viuere Christus, & est mo- Phil.1.c
ri lucrum. Quasi diceret: Vt Christum
magnificem, Christo viuere uolo tantum, &
Christus est præmium mortis meæ. Et post
pauca: Coarctor autem è duobus, ait, desi- Ibidem.
derium habens dissolui & esse cum Christo,
multo melius autem manere in carne pro-
pter vos. Ecce quid facit vera sapientia,
quæ omnes rebelles motus corporis ita subiu
gat, vt nullam vltra pugnam in carne sen-
tiat. Pro infirmis fratribus (vt eis Christum
nunciet) exilium libenter patitur, probra
non audit, damna non sentit, auferenti tuni-
cam dimittit & pallium, percutienti ad vnam
maxillam præbet & alteram, auditque à
domino: Beati pacifici, quoniam filij dei
uocabuntur. Hi ornatus thalami Sion, istis
nos adornemus qui sumus Sion, & regem
Christum suscipiamus, quem uirgo concepit, uirgo peperit, uirgo post partum qua-
dragesima, hoc est hodierna die in templo
dei præsentauit.

In lege nanque scriptum erat, vt mulier Luc.2.d
quæ susceptο semine peperisset masculum, Exo.24.
quadragesimo die purgata templum cum f- c
lio intraret, deferens hostias secum pro pec-
cato agnum anniculum immaculatum.
Si autem non haberet agnum, par turtu- L
rum siue duos pullos columbæ offerret.
Hæc omnia beata uirgo non ex necessitate,
sed ex humilitate impleuit. Abstinuit ab
introitu templi quadraginta diebus, non ne-
cesse habens purgari, quæ sine omni delectã-
tione, saluo uirginitatis sigillo, de spiritu san-
cto concepit. Obtulit hostiam non pro
peccato, sicut aliæ mulieres, sed pro humi-
litate ostendens etiam in hoc quòd filius dei
Iesus Christus non soluere venerat legẽ, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

adimplere. Et ecce Simeon grandæuus qui acceperat responsum non visurum se mortẽ nisi videret Christum domini, & eum susciperet quem expectabat: accepit eum in vluas suas, hoc est inter brachia sua amplexatus est illum, qui appendit tribus digitis molem ter-
Luc. 2.c ræ, qui omnia implet, omnia complectitur, inter brachia portat, dicens: Nunc dimittis domine seruum tuum, secundum verbum tuum in pace. Cupio dissolui, & eius aduentum cum patriarchis, & prophetis in inferno expectare, qui inter te, & humanum genus facturus est pacem.

Quia viderunt oculi mei salutare tuum, filium tuum, quem desideraui, de quo responsum à spiritu sancto accepi. Lumen ad re-
Esa. 9.a uelationem gentium, & gloriam plebis tuæ
Ro.11.d Israel. De quo ait Esaias: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Quia cum plenitudo gentium intrauerit, tũc
M omnis Israel saluus fiet. Audite fratres, audite quid offert Maria, quid Simeon suscipit, vnigenitum Dei deo patri consubstantialem, & coæternum, verbum in principio: Et ut utilitatem, & consolationem nostram au-
Ge.22.d diamus, illum offert virgo, quem deus Abrahæ promisit, dicens: In semine tuo (hoc est in Christo) benedicentur omnes gentes. Et quem Dauid promisit, dicens: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Hic est
psl.131.b (quem virgo offert) patriarcharum gaudium, desiderium prophetarum, gentium expectatio, Iudæorum, qui eum receperunt saluatio, ruinæ angelorum reparatio. Talis est quem virgo offert deo, imo multo maior quam lingua, aut hominum, aut angelorum possit dicere. Et cum sit tantus ac talis, qualem aut quantum ipse se non suffecit virgini ipsum solum offerre: sed hostiam, quam lex præceperat, pro eo obtulit, ob humilitatis scilicet exemplum, vt nos doceret quomodo & nos eum debeamus offerre. Duos turtures, aut duos pullos columbæ pro eo obtulit. Columba fratres, simplex est animal, felle caret, rostro non lędit, in cauernis petrarum nidificat, alienos pullos nutrit, iuxta fluenta manet, vt uisa vmbra accipitris fugiat, meliora grana eligit, gemitum pro cantu reddit, gregatim volat, alis se defendit, visum recuperat. Et nos fratres, cum ante altare iteremus, ut Dei filium deo offeramus, cum eo, & pro eo par turturum, castitatem corporis, & animæ offeramus, & duos pullos columbarum pro cautu gemen-

tes, compunctionem geminam, pro desiderio patriæ cœlestis, & de consideratione mi-
A seriæ miseriæ habentes. Columba felle caret, & nos ira careamus, quæ peccare nos facit. Rostro non lædamus, sed percussi in unam maxillam, aliam præbeamus. In cauernis petrarum nidificemus, in fide plagarum Christi refugium habeamus. Alienos pullos nutriamus, de filijs diaboli facientes verba praedicationis filios Dei. Iuxta flumina manemus, id est iuxta hunc mortalitatis fluxum sedentes, umbram accipitris, hoc est peccata, quæ sunt umbra diaboli, malorum ruinas considerantes, ab eius vnguis fugiamus. Meliora grana eligamus, id est, meliores sententias in scripturis sanctis. Gregatim uolemus, vnum consensum in bono in congregatione sub pastore habentes. Alis nostris & ueteris testamenti contra inimicos Dei nos defendamus, uel duobus præceptis charitatis Dei uidelicet amore, & proximi. Visum recuperemus, de bono actionis ad bonum semper intendentes contemplationis. Fratres charissimi, tales oportet nos esse cum corpus Christi consecramus, cum consecratum manducantes sacrificamus, cum nobis idem corpus in salutem corporis, & animæ porrigimus.

Tales etiam nos oportet esse, cum sacramentum de manibus nostris accipimus, scientes, quòd qui corpus Christi indigne sumit, & sanguinem eius indigne bibit, iudicium sibi manducat, & bibit. Verum quia raro inuenitur talis qui in se hæc omnia habeat, diligat illum qui bonum habet quod in se non habet, & in illo habet quod in se non videt. Neque enim credere debemus, q̃ sola sacerdoti suprædictæ virtutes sint necessariæ, quasi solus cõsecret, & sacrificet corpus Christi. Non solus sacrificat, non solus consecrat, sed totus conuentus fidelium qui astat, cum illo consecrat, cũ illo sacrificat. Nec solus liget faber facit domum, sed alius virgas, alius trabes, & cætera comportat. Debet itaq; astantes habere de suo, sicut & sacerdos fidẽ firmã, orationẽ puram, deuotionẽ plenã. Sciendumq; quòd sine firma fide nemo altarium esse debet. Cæteras uero uirtutes, quas supra diximus, etsi omnes non habent, habeant illum qui habet quod in se non habent, & in illo habent quod in se non habent. Sicut Petrus in Ioãne virginitatis habet meritũ, sic Ioannes in Petro martirij habet præmium. Sciẽdum quoque, q̃ corporis Christi

quem Maria hodie præsentauit in templo, quem Simeon in ulnis suis suscepit tria debemus: dignitatem, reuerentiam, & fructum. Dignitatem, vt cum Dei filium, deum de Deo omnipotentem, creatorum omnium, iudicem uiuorum, & mortuorum credamus. Dignitatem, ut credamus nos statim postquam de corpore exierimus, ab eo sicut à iudice percepturos sicut gessimus, siue bonum siue malum. Ille namque quem Maria in templo præsentauit, quem Simeon suscepit, quem in manibus consecrantes ante deum leuauimus, benedicimus, manducamus, vobis porrigimus manducandum, ille familiaris index erit noster. Caucamus ergo ab eo, separari per iudicium post mortem, cui ita sumus familiares in uita. Dicamus ei itaque in corde cum eum tractamus, dicamus cum eum consecramus: Domine ad te ueniemus post mortem, ante tuum tribunal iudicandi astabimus. Qui nobis ita familiaris esse dignaris in uita, quòd à nobis tractaris, consecraris, manducaris: noli nobis alienus esse in morte, sed parce nobis in die mala. Confundantur omnes, qui nos tunc persequuntur, demones, qui nos tunc perfequuntur, destruat fortitudinem illorum in uirtute tua: nemo nõ est qui pugnet pro nobis, nisi tu deus & familiaris noster. Hæc est dignitas quam ei debemus. Debemus ei, & reuerentiam, ei deferre scilicet nosmetipsos: etsi inuenimur cor pollutum fœdis cogitationibus, aut male uoluntate, ab eius contactu, vt ab igne remoti, ad quem indignus non debeat accedere, ne interius consumatur, & in reprobum sensum tradatur. Exeat ergo extra castra, sicut Moyses præcepit, qui nocturno pollutus est fluxu, hoc est, qui per negligentiam transiit) peruenit usque ad pollutas cogitationes. Exeat extra castra, hoc est dum in illo statu est, iudicet se indignum societate fidelium communicantium hoc sacro corpore, lauetque uestimenta sua per sanctam confessionem, & post solis occasum, hoc est post tentationis calorem, & ardorem iam mortuum, lauus redeat, & cum alijs fidelibus cõmunicet. Hæc est reuerentia quam debemus corpori Christi, quem uirgo Maria hodierna die in templo præsentauit, quem Simeon lætus inter brachia recepit. Debemus etiam fructum scientiæ, intelligere scilicet quem fructum accipimus si eum digne comedimus. Alij sine fratres non me, sed Apostolum di-

centem. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Calix, id est communicatio calicis, facit nos habere quãdam communionem cum Christo. Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis est domini? Ac si dicat, panis quem frangimus, facit nos unum corpus sub Christo capite: quoniam sicut vnus panis ex multis granis conficitur, qui postea in corpus Christi, & per fidem, & per sancta verba, quę Christus suos docuit, conuertitur: sic diuersi participantes hoc corpore in unitate fidei, spei, & charitatis, vnum corpus cum Christo sunt, ad Christum statim post mortem venturi, & cum Christo sicut cum capite suo sine fine regnaturi: quem virgo concepit, virgo peperit, virgo in templo hodierna die presentauit. Qui cum patre, & spiritu sancto viuit, & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sententia de eodem.

QVi vult in pace dimitti, conetur esse Simeon, qui audiens tristitiam interpretatur: vt quã horrendum, quam triste sit incidere in manus domini intẽta mente perscrutetur. Sit ciuis Hierusalem, habens conuersationem in cœlis. Sit iustus, ne male viuendo pereat. Sit timoratus, ne de iusti E
tia sua temere præsumat. Expectet Christũ qui est consolatio fidelium: non quærat ante uesperum denarium. Veniat in templum, imitetur exempla sanctorum puerorum. Accipiat in manibus verbum Dei, id est cõpleat operibus. Gestet puerum in vlnis, amplectatur eum eum brachijs fidei, spei & charitatis. Gaudebitque de Christo, adepto Christi consortio. Cupiat indesinenter mori seculo, & viuere deo. Tunc tandem dimittetur in pace, vt non videat mortem, qui mortem perdidit, & vitam inuenit.

Sermo cuiusdam in cœna domini.

PAnem angelorum manducauit homo. Non lateat vos uerendi psa. 77.a
sacerdotes, seriem hanc uobis recitatam, verbis succinctam, sensuum spiritualium maiestate aprime fore fœcundam. Vobis autem potissimum incumbit præ cæteris audire quod proponimus, nec solum audire, sed fidelius repo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nere, & tanquam animalia munda propensius debetis ruminare. Beatus ille Dauid prophetarũ eximius, Deo viuenti charissimus, in spiritu ante sedentẽ in throuis raptus, legerat in quodam promptuario mysteriorum, quæ & quanta dominus naufraganti mundo per vestrum clementer erat exhibiturus ministerium, qui cœlestis consilij factus interpres, gratulando cecinit: Panem angelorum manducauit homo. Vnde ad imprimendam rei tam fructuosæ certitudinem dilucide signauit præteritum pro futuro. Panem, inquiens, angelorum manducauit homo. O stupenda Dei miseratio: verbum carnem, Deus cinerem, figulus lutum, vita morticinum induit, vt iumenta manducarent panẽ angelorum. Homines iumenta erant: Homo cũ in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Non est indignum, imò festium recolere in quanta sublimitate homo conditus fuerit. Sed operæprecium est consequenter attendere q̃ grauiter corruit minus pensando quid ex se, vel quid esset ex Deo. Primus nanq; parens noster paradisi accola constitutus est, dominus terræ stabilitus est, cuius supernæ Hierusalem designatus est, do mesticus domini factus est: cuius amore & agnitione ditatus est consors angelorum, frater & cohæres cœlestium virtutũ, nihil prorsus indigentiæ, nihil sentiens molestiæ: cui erant in promptu quæ postulabat, non dico necessitas, sed etiam pia voluntas, cùm nihil esset in anima quod offenderet, nihil in carne quod puderet. Hic honor & hæc erat dignitas hominis, prosperari & florere in præmissis. Et hæc ex Deo. Sed positus in honore quid ex se foret non intellexit, limus videlicet, puluis, folium aridum, stipula sicca, lutea & fragilis testa, pellis morticina: sed intumuit, & planè delapsus honoris fastigio delectatus. Et continuo in se expertus est quod tanto post tempore homo de filiis captiuitatis & prudenter aduertit, & veraciter protulit, dicens: Qui se putat aliquid esse cùm nihil sit, ipse se seducit. Væ misero, quòd non fuit qui iam tunc diceret ei: Quid superbis terra & cinis? Repentina igitur conuersione seipsum inuenit homo propter infirmitatem iacentem in stabulo. Stabulum quid est? Mundus est. Et propter pecorinam similitudinem indigens erat fœno. Eapropter cibus cœlestis mutauit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Panis enim angelorum factus est fœnum, vnicus patris, filius hominis. Verbum quippe caro factum est. Et iuxta propheram: Omnis caro fœnum. Comedunt igitur angeli verbum de Deo natum: comedunt homines verbum fœnum factum. Pane suo viuunt angeli in cœlis, & beati sunt, fœno suo viuũt homines in terris, & sancti sunt. Fœnum quippe istud de prato virginalis uteri collectum, factum est refectio iumentorum. Verbum vt fœnum fieret, latuit in virgine, sol in sydere, artifex in opere. Hoc autem liberalioris excellentiæ donum contulit nobis primo in ipso sacrosancta uerbi patris incarnatio, & secundario de Die in diem nobis exhibendo ministratis ex collatæ potestatis officio. O præclara, ò reuerenda potestas uestra. Certè non est potestas post deum sicut potestas vestra. Forsitan scire uultis, & audire delectat apertius, quænam sit ista tanta potestas, cui nihil in cœlo vel in terra valeat comparari. Ad quod ego: Consecrare videlicet corpus & sanguinem domini. Super poculare vestra, super tam insigni spectaculo, super tam solenni dignitatis uestræ priuilegio stupet cœlum, miratur terra, contremiscit homo, reueretur plurimum angelica celsitudo. Sed unde hoc nobis pijssime Iesu, vt nos vermiculi reptantes super faciem terræ, nos, inquam, qui puluis & cinis sumus, te præsentem habere mereamur præ manibus, præ oculis, qui totus & integer sedes ad dexteram patris? Qui etiam unius horæ momento ab ortu solis vsque ad occasum, aquilone vsque ad austrum præsto es omnibus, vnus in multis, idem in diuersis locis. Vnde hoc, inquam? Certè non ex debito, vel ex merito nostro, sed ex uoluntate tua, & dulcedinis tuæ beneplacito. Parasti enim in dulcedine tua pauperi Deus. Pauper est genus humanũ, cui bonum istud cœlitus ingressus est. Hæc est verè indulgentia celebrandum est. Hæc est verè indulgentia celestis, hæc est verè superexcellens gloria, sacerdotem deum suum tenere, & alijs dando porrigere. O nam & diuinam potestatem, cuius ministerio panis angelorum & uitæ, mortalibus quotidie præparatur. Panis iste per excellentiam dicitur eucharistia, id est bona gratia. In hoc enim sacramento, non solum quælibet gratia, sed ille à quo est omnis gratia fluitur. Christus enim pro salute mundi semel factus est hostia salutaris, rei reconciliatio generalis, & omnibus sacramentis tam præcedentibus & subsequentibus virtutem dedit, & efficaciam tanta, & tali hostia sanctificarẽtur omnes liberandi per illam. Vnde legitur quia agnus occisus est ab initio seculi, his videlicet qui fuerunt ab initio: ita, vt per hoc quod dicitur, ab initio, determines non tempus occisionis, sed salutis.

Prius enim mors eius profuit, quàm fuit. Prius promissio, ac deinde exhibitio. Ab initio ergo seculi occisus est. Benignissime Iesu nobilissimæ sponsæ tuæ dotalitium indulsisti, vt vel sic teneret columba tua dulcissimum memoriale dilecti sui. Christus enim pridie quam pateretur discipulis suis huius sacramenti formam præscripsit, efficaciam exhibuit, id est fieri præcepit. Formæ præscriptio in pane, & in uino. Notate ordinem. Cum adhuc cœnaretur, à cœna surrexit, discipulorum pedes dominus uniuersorum lauit, deinde ad mensam regressus ordinat sacrificium corporis, & sanguinis sui, seorsum panem, seorsum tradens, & vinum. De pane ita dicens: Accipite & comedite, hoc est corpus meum. De uino etiam sic: bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Effundetur dictum est, quia passim, & vilius, quem utique punctura ueprium, fossio manuum, & pedum cum clauis, lateris aperto cum lancea militari fortius exprimẽret, ad modum torrentis fuderunt extrinsecus. Eratque ille sanguis preciosior carioq; cæteris. Hoc pretiosissimo, per quem sordium nostrarum facta est mundatio. Nota. Christus in cœna panem, & munus, cibans, & cibus, conuiua, & conuiuium, offerens, & oblatio. Audistis formam sacramenti, audite efficaciam, & communionem corporis, & sanguinis dominis. Et nos Iesu Christo, & Iesus Christus nobis in unitate fœderatur inenarrabili, sicut ipse dicit: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. De bonis, & digne sumentibus hoc sentiendum est, non de flagitiosis, & pessimis. Bonus in mensa sua, in cœna dominj, de uino panem consecrato Petrus, & Iudas accepit: bonus in uitam, pessimus in pœnam. Bonus in beneficium, pessimus in reiimonium. Bonus in salutem, pessimus in mortem. Quod totũ in vsque adhuc in ecclesia completur in sacramento altaris: bonis quidem in bonum fũmentibus, gambus vero, & immundis nõ sic. Canes sunt qui irreuerenter accedũt, & ideo iudicium abscedunt. Qui enim secũdum carnem viuunt, & post carnalia euagantur, catena vitiorum compediti, cum Iuda proditore venenum accipiunt, spiritualis suspendij laqueum incurrunt, grauissime damnandi tum pro multiplici reatu, tum pro sacramenti contemptu, quod reuera accipiunt, sed essentia, non salubri efficacia. An non discernet inter glebas qui discernit & inter stellas? Examinabit certè argentum, qui ipsum quoque aurum probauit, & reprobauit. Ecce audistis fructum, & utilitatem bonorũ, audistis etiam & expauistis (vt credo) ad perditionem malorum: audite modo, & obstupescenter admiramini: nulli angelorum, nullis spiritibus supernis, sed hominibus, nec tamen omnibus, sed ordini vestro tantum mandatum esse tanti sacramenti celebrationem in altari, quod Christus fecit manibus suis in cœna paschali. Expositis igitur forma, & efficacia sacramenti, restat dicendum quibus in uerbis mandauerit Christus illud celebrandum: Hoc facite, ait, in meam commemorationem. O uerba nimis affectuosa. O verba pungitiua, & penetratiua vsque ad animã. Hoc facite, inquit, in meam commemoratione. Propheta etiam dicit. Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt. O summè pia, & verè suauis memoria, annunciare mortem domini donec veniat. Mors Christi opus sine exemplo, humilitas sine modo donũ precio, & gratia sine merito. Hanc propter nos subire voluit, qui peccata nostra super lignum sustinuit in cruce sua. s. pœnam peccatorum, cuius liuore sanati sumus. Quid facis homo indigne? Quid facis homo ingrate? Adora deuotius, & recole frequentius in sacramento altaris salutem mundi pro te passam, uitam pro te mortuam, fortitudinem infirmatam, Si membrum Christi es, compatere capiti tuo. Si frater Christi es, commorere fratri tuo. Plange, dole cum gemitu, & lachrymis super mortem preciosam vnigeniti Dei patris. Alioquin si non doles, si non plangis, si non compateris, deliras, degeneras, beluam sapis, lethargiam pateris, hominem diffiteris. Cæterum, vt amplius mouearis, imo ut magis incalescas in amorem tui redemptoris, voluit Christus vt iugiter coleretur per mysterium, quod semel offerebatur in precium, & illa perennis victima uiueret in memoria, & præsens esset semper in gratia.

Quod & ita est. Licet enim recrudescat peccatum in multis, generalitas tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

originalis culpæ ita prorsus ablata est, Leuiatham verme venenato in virtute fulgurantis hastæ mortis Iesu Christi transfixo, vt ad expiationem eorum quæ quotidie admittuntur, Christum denuò non oporteat crucifigi, imò sit omnium sufficiens medicina si per fidem & imitationem præteritę mortis habeatur memoria. Christe Iesu, mortis tuæ memoria tanquá opus pigmentarij, quasi thus redolens in diebus æstatis, quasi regio aromatum quam purgat æstus solis, & quasi flores rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ. Gratulare sponsa, gaude incomparabiliter: præsidentem habes & rectorem sponsum in præsentis exilij militia. Pignus habes, arram tenes, quibus fœliciter sponso uniaris in patria. Gloriosa & amabilis sponsa, in terra sponsum habes in sacramento, in cœlis habitura es sine velamento. Et hic & ibi veritas: sed hic palliata, ibi manifesta. Hic vtique sponsum habet ecclesia suo ordine, nondum puritatis maiestate, vel æternitatis securitate. Hic rerum quasi dulce præludium, & iucunda desponsatio: ibi nuptiale conuiuium, & beata fiet coniunctio, cùm de fide ad speciem, de mense ad mensem, de sabbato ad sabbatum, de calore panum ad æternalis conuiuij calorem transibimus. Vnde suspirat sponsa, & dicit cum Moyse: Ostende mihi teipsum. Nec immerito. Ipse enim Iesus qui dulcis est in uoce, dulcis in facie, dulcis in nomine, dulcis in opere, dulcior apparebit in deitatis visione. Verè dulcis in voce, de cuius ore lac & mel procedit. Diffusa est gratia in labijs suis. Vere dulcis in facie, speciosus enim est non solum præ filijs hominum, sed etiam præ millibus angelorum. Vere dulcis est in nomine. Dulce enim nomen & suaue Iesus, consecratum ab æterno, nunciatum ab angelo, prophetatum Salomonis oraculo, qui ait: Oleum effusum nomen tuum. Non autem aliud nomen est in quo saluari oporteat. Ipse enim salus est, qui saluum faciet populũ suum à peccatis eorum. Dulcis in opere, in celebratis miraculis, in peccatoribus conuersis, in sacramento preciosæ mortis, quod humanæ blãditur infirmitati. In hoc enim charitas præfulsit, pietas maxime emicuit, gratia plus radiauit. Cæterum longe dulcior erit in deitatis visione, quando manifestabit seipsum residens super solium præ omnibus excelsum. Tunc satiabitur desiderium nostrũ: quod propheta desiderans aiebat: Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Et alibi: Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Vnde preciosior dicitur facies visio, quàm speculi frequens imaginatio. Non enim pari omnino iucũditate sumitur corpus, speculum & vultus, imago Dei, & forma serui. Hic autem ambulamus per fidem, necdum per speciem. Interim delectari & gaudere debemus in sacramento altaris, in cuius confectione fidelis minister inuenit seipsum in medio patris & filij & spiritus sancti, astantibus etiam ex omni latere superni ordinibus. Sacramentum præmobile, mysterium superexcellentius gloriæ affectat & requirit plurimum festiuam celebritatem & illustrium personarum. Quicquid de altera sacerdotis in illa hora seu profectu cogitari potest uel dici, longe infra dignitatem veritatis est. Ibi delicatus animus boni sacerdotis seipso altior effectus, conatur, festinat, ascendit, crescit desiderium: & quanto magis sursum tollitur, tanto amplius extenuatur, ita ut omnem terrenæ concupiscentiæ nebulam euaporans, totus spiritualis hominem in homine exuat, & in absõdito faciei domini glorietur. Nec enim ab vnuino propitiatorij in sancta sanctorum meus pia thurificans, & deuotio sacrificans prohibetur: sed rari sunt quos ad profunditatis huius cardines puritas admittat, quos ad huiusmodi culmen sanctitatis integritas rapiendo sustollat. Videt itaq; minister sanctus & sentit Deum spiritualiter, qui pater est omnia per creationem, suum specialius patrem esse per adignationem, quia ipse pater est omnium peccatorum per gratiam: quibus videlicet mortuus est pater nequam, id est mundus, & mortua est mater pessima, id est carnalis concupiscentia. Beatus qui dicere audet, qui dicere potest: pater meus & mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Videt quoq; & sentit filium Dei fratrem suum amantissimum esse, qui paruulus pro nobis factus, frater reuera est paruulorum, id est humilium: Narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Videt & sentit spiritum sanctum à patre & filio procedentem, domesticum sibi esse fautorem, & defensorem suum, quia ipse consolator est uere pœnitentium, adiuuans

in se sperantium. Videt iterum, & sensit angelicos spiritus profectibus suis applaudentes, & vt conciuis ipsorum ascribi mereatur ardentius inhiantes. Ista ecclesia promptua rium quidem est eorum qui in cœlis conscripti sunt. Huic ecclesiæ illa, quæ suspensis organis ad deum suspirat adhuc super flumina Babylonis, originali cognatione coniungitur, & naturali affinitate moribus, & nouis vestitur. Ab eo vtique ministro qui huiusmodi est, iuitulus saginatus, integer ac perfectus, agnus anniculus, plenus & immaculatus cum omni suauitate, dulcissimo sapore, gratissimæ iucunditate percipitur, & sumptus non consumitur. Cibus enim vitæ est, qui de cœlo descendit. Potesne æstimare quale vel quantum est hoc sanctum sanctorum, & sacramentum sacramentorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum? Hæc sunt uere festa Paschalia, hæc sunt gaudia, & festa vitalia iustorum, hæc sunt spiritualis deliciæ iustorum, & sanctorum. Hic bibentur in loco vberi torrentes lactis, flumina mellis, liquores balsami cœlestis. Hic efficitur vnus caro sponsa cum sponso, vnus spiritus, sancta anima cum Christo. Experientia horum, & similium spiritus, & vita est: nec animalis homo horum sensu fruitur, vel accessibilis. Amici sponsi, id est, boni episcopi, boni abbates, & cæteri timorati, & religiosi viri, gustauerunt, & plenissime sunt experti, quod nos dicimus. Ideoque ad mensam altaris frequenter accedunt, omni tempore candida facientes vestimenta sua (id est, corpora) prout possunt melius, vtpote deum suum manu, & ore contrectaturi, & colloquentem sibi ipsis audituri. Hi enim celebratur familiare colloquium inter deum, & Moysen amicum suum, id est bouum, & fidelem ministrum. Cæterum sermo ille non est sonans, sed pene transiens, non loquax, sed efficax: non obstrepés auribus, sed blandiens affectibus. Sermo ille non popularis, sed angularis, & priuatus. Nõ foras in foro, non auditur in publico: secretũ consilium, secretũ quærit amicũ. Auditus prouidebit gaudiũ dabit, & lætitiam, si sobria cordis aure percipitur. Audi, inquit dominus Israel, & tace. R espondit fidelis amicus, & fidelis seruus pie familiaritatis usu, non tamẽ vocali plausu, sed suaui planctu, dicens cũ Samuel: Loquere domine: quia audit seruus tuus. Et cum propheta: Audiam quid loquatur in me dominus deus. Certe ibi loquitur Christus cum mittit ros suus. Fenisa, inquit, iugiter, repone fideliter, amplectere suauiter, quod vides, quod agis, quod tenes, amplectere, inquam, piæ recordationis affectu, & piæ imitat onis effectu, sciens quoniam talia oportet te præparare. Apparatus mensæ istius, nõ hominis est, sed fidentium sacinoris, sed mysterij: non tẽporalis alimenti, sed æterni. Qui sum auctor muneris ipse sum testis veritatis. Altare cui assistis, quã pro te sustinui repræsentat crucem, & calix sepulchrum in quo mortuus quieui, patena lapidem superpositũ, corporale sudarium, substratoria corporalis, linteamina quibus inuolutus fui. Hostia quam vides, iam non est panis, sed caro mea quæ pependit in cruce pro mundi vita. Sane mutatio ista benedictionis opus est, non originis. Virtus hoc facit, non vsus: effectus est potentiæ, non vsus naturæ: dignatio est, non ratio. Misericordia est, non miseria.

Non commune, sed solum: diuinum est, non humanum: pietatis sacramentum, non deitatis detrimentum. Hic pereat physicale nutrimentum. Cibus iste non est uentris, sed mentis. Non est enim datus ad ruinas huius vitę, quę vapor est ad modicum parẽs, sed ad æternam vitam animæ conferendam. Iste est panis angelorum, qui nescit putrescere, non uadit in secessum, sed tendit in excelsum. Illuc reducit hominem unde traxit imaginem. Caro autem mea uere est cibus. Similiter liquor iste quem uides, iam nõ est uinũ, sed sanguis meus, quem pro te fundi in precium, tibi reseruans in altari poculum, in peregrinatione tua præsidium, in exitu de Aegypto conductum, in cœlo uiaticum. Ego bostus carnis, pro salute tua portatus sum ad torcular crucis: inde eliquatum est mustum tuæ redemptionis. Sanguis autem meus uere est potus. Mira sunt fratres, quæ de sacramento isto dicuntur. Fides est necessaria scientia rationis superuacua. Scientia ratione & intellectu colligitur: fides sola auctoritate meruetur. Augustinus contra Felicianum: Hoc fides credat, intelligentia non requirat, ne aut non inuentum putet incredibile, aut repertum non credat singulare. Hæc sunt fratres, quæ fidem necessario exigunt, rationem omnino non admittunt. Experunt simplicem creditorem, arguunt impium discussorem. Et ideo credi oporter simpliciter quod inuestigari non potest vtiliter. Hic est ille torrens, quem transuadare non potuit Hebræus. Nolite itaque, nolite quærere quomodo fiat, nolite dubitare verum fiat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nolite irreuerenter accedere, ne vobis ad mortem fiat. Deus.n.est:& quanquam panis mysteria habeat, mutatur tamen in carnem. Deus & homo est,qui testatur panem ueraciter fieri carnem suam. Vas electionis est, qui minatur iudiciũ non diudicanti tam sanctã
1. Cor. carnem. Idipsum ò Christiane de vino sen-
11.g tias, id honores in vino. Creator vini est,qui
Ibidem. vinum prouehit in sanguinẽ Christi. Doctor gentium est, cuius assertione mortem bibit, bibens indigne sanguinem Christi. Et sciendum quod aqua mixta cum vino notat vnionem membrorum cum capite suo. Aquæ.n. multæ,populi multi. Tres autem portiones quæ in altari fiunt de corpore Christi,mysti
G cam significationem habent. Est enim corpus Christi vniuersa ecclesia, caput scilicet cum membris: & inueniuntur in corpore isto quasi tres partes ex quibus totũ corpus constat. Vna pars ipsum caput. Caput enim & caput est,& pars corporis similiter. Itaq; caput ipsum,pars corporis vna est. Caput, inquam, quod iam immortale & impassibile resurrexit,non moriturum neq; passurum amplius. Altera pars corporis est in membris illis quę jam cum capite suo quasi in sabbato quiescũt in anima: immortalitatis vnam stolam possidentes quantum ad animas in cœlo. De talibus dicitur: Gaudent in cœlis animæ sanctorum. Sunt igitur duæ partes istæ simul, caput scilicet,id est Christus: & altera pars corporis,id est boni defuncti, quorum corpora requiescunt in sepulchris, & animæ cũ Christo sunt. Propterea in altari duæ partes reseruantur extra calicem quasi extra passionem: quia beati iam nullum sentiunt dolorẽ, quoniam hęc priora transierunt. Tertia portio quam in sanguinem ponimus, illam partem ecclesiæ significat,quæ calicem domini bibit, id est Christi passionem imitatur. Cui in apo
Io.16.g stolis à domino dictum est: In me pacem habeatis,in mundo pressuram habebitis. Odor, species,sapor, pondus remanent ad mysterij ritum,& ad gustus suffragium, vt horror penitus tollatur,& meritum sortiatur. Etenim ne humana infirmitas esum carnis & potum sanguinis in sumptione horreret, Christus velari & palliari illa duo voluit speciebus panis & uini, quę inter humani generis uictualia quodammodo tenent principatum. Nam ad literam quidem præ cibis omnibus cor ho
H minis confirmat panis, & vinum lætificat. Sic itaque corpus & sanguinem suum sumenda proposuit, ut sensus in vno foueretur, in altero fides ædificaretur. Fouetur enim sensus in vno, dum solita tantum & consueta prospicit: ædificatur fides in altero,dum oculo carnis vidente aliud exterius, oculus cordis aliud sentit & reueretur interius. Aliud enim latet, aliud patet. Potuit enim tenebras latibulum suum. Quęadmodum enim Pſ.17.6
species illic videntur quorum res vel substantiæ ibi esse non creduntur, sic res veraciter & substãtialiter creditur,cuius species non cernitur. Videtur enim species panis & vini,& substantia panis & vini non creditur. Creditur autem substantia corporis & sanguinis Christi,& tamen species nõ cernitur. Proponitur igitur species panis & vini, vt doceatur plena & perfecta esse refectio in sumptione corporis & sanguinis Christi, plena refectio cibi & potus. Cibi autem & potus substantiæ principales sunt panis & vinum. Cum autem vnum sit sacramentum, tria ibi delecta proponuntur, scilicet species visibilis, veritas corporis, & uirtus gratiæ spiritualis. Aliud est species uisibilis,quæ uisibiliter cernitur: aliud ueritas corporis,quæ sub uisibili specie inuisibiliter creditur: atque aliud gratia spiritualis, quæ cum corpore & sanguine uisibiliter & spiritualiter percipitur à solis digne communicantibus. Tria quippe in sacramento altaris attendere debes:speciem panis, ueritatem carnis,uirtutẽ gratiæ spiritualis. Vsq; ad speciem panis sensus pertingit exterior: ad ueritatem carnis fides interior: ad uirtutem gratiæ spiritualis charitas superior. Speciem panis rodit aliquando fores. paruulus: Christianus recipit: etiam perfectus natus recipit. Quod itaque videmus, species est panis & uini. Quod autem sub specie illa credimus,uerum corpus est & uerus Christi sanguis,quod pependit in cruce,& qui surrexit de sepulchro. Comestio itaq; sacramentalis quantum ad uisibilem speciem,& quantum ad corporis Christi ueritatem cõuenit bonis & malis communiter. Sed est alia comestio sicut iã diximus bonorum solummodo, quã per Dei gratiam & per fidem ex dilectione operante uitæ meritum efficit,& affectus mentium in cordibus percipientium uel ministrantium, intercedente spirituali & subtiliori quadam unione capitis & membrorum. Vnde est illud: Vt nobis fiat corpus & sanguis filij tui. Nobis, inquit, fiat. Fit enim procul dubio corpus domini in mensa altaris semper, cum solenne illud celebratur mysterium

rita debito: sed non semper eis fit, per quos fit. Vnde illud item in canone: Vt quotquot ex hac altaris participatione sacramentum filij tui sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Non enim omnes qui corpus domini sumunt, ex participatione altaris spiritualiter illa benedictionem cœlestis & gratia replentur. Vnde est illud: Vt quod temporaliter gerimus, æternis gaudijs consequamur. Item ut quæ uisibilibus mysterijs sumenda percipimus, inuisibili consequamur effectu. Hoc itaque sacramentum ab æterno repositum, diabolo celatum, prophetis reuelatum, solicitudini uestræ creditum, debita cum gratiarum actione prosequendum.

O sacrum, ò celeste ministerium ueritum, laudabile desiderium, insigne spectaculum, solenne miraculum.

Deus qui mirabilis est in omnibus, seipso certe mirabilior quantum ad uos ostenditur, dum mirabiliora per uos operatur. Quid plura? Sacerdotes dei benedicite domino, digna deo satisfacientes, ne uobis fiat in ruinam, quod digne sumentibus prouisum est ad meritum. †Sacerdotes dei non immerito uos dixerim, si uiueritis sacerdotaliter in domo domini,quod est sacerdos. Non inquam,ex nostro merito,non uocabulo: sanctitate,non ministerio. Vnde scriptura dicit: Sacerdotales nos habemus sacerdotes. Plures,inquam,numero, non merito: simulatione,non fide: specie,non uirtute: corruptione corporali, non uinculo spirituali: carnis adunctione,non cordis unitate. Sunt enim lotis manibus: tamen illotis operibus: sacrata conscientia ad diuina accedunt sacrificia: comedunt sine timore & sine reuerentia carnes agni, qui præsidet in cœlo, sicut carnes quæ uenduntur in foro. Non sicut sacerdotes assistunt, sed sicut carnifices in macello. Graue igitur pondus, graue est periculum istius honoris. Gradus quippe iste gradus caualis est, gradus iudicialis est, nisi meritis illa trahatur dignitas unctionis, nobilitate morum, exercitatione uirtutum, & instantia bonorum operum. Fodite igitur charisti
†Hie.6. mi domesticos parietes, id est ponite corda
4. Tit. 1 uestra super uias uestras. Satagite quantum potestis redimere cito in quibus offendistis. Dies enim domini sicut fur ita ueniet. Sicut enim nihil certius morte, ita hora mortis nihil incertius: quod ut dignum est, pensate, & ad pensandum circunspectius inuigilate. Deo quidem erit ad gloriam, angelis ad lætitiam: subditis uestris odor ad uitam, uobis autem ad coronam. In quo Christus & Christos suos exaudire dignetur, ministrando auxilium gratiæ suæ,qui uuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Item sermo unde supra.

SEdisti ad mensam diuitis. In uerbis istis loquitur spiritus consilij noce suaui: sed & terribili. Vox suauis est, sed obedientibus: uox terroris contemnentibus. Recipientibus debentur præmia: reicientibus intentantur supplicia

Vnum qui recipiunt, damnabuntur qui reficiunt. Sedisti inquit. Ecce principium huiusmodi verborum quantæ suauitatis præfert insigne. Verba præcedentia suauiter M sonant, affectum mulcent: & de sensuum ubertate mentem impinguant. Quæ autem sequuntur, dem scito quoniam talia oportet te præparare,dum intellectum quò plus exercent plus terrent,de altitudine mysteriorum, miro modo nos humiliant: siue propter indignitatem nostrã, siue propter incapacitatem. Diues itaque, & potentissimus ille dominus est virtutum, & ipse rex gloriæ: cui dicitur per prophetam: Vt uiderem virtutem tuam, & gloriam tuam. Ipse qui aufert spiritum principum,terribilis apud reges terræ. Mensa ad quam residet fideles epulaturi cũ eo: incarnatio ipsius est. Parasti, inquit, in cõspectu meo mensam,id est incarnationis tuæ remedium,quod semper attendo,& recogito aduersus eos qui tribulant me: ne more antiquo præualeant, qui misero. & exuli insultare consueuerant. Porro immensa, & de mensa incarnationis dominicæ refectio acquiritur opulenta. Regia quidem ibi sumũtur fercula,& accuratiori arte diligentius præparata, delicioſa multum ad saporem, solida ad nutrimentum: efficacia verò ad medicinã. Primum itaque ferculum est obedientia filialis tribus contexta funiculis,habens humiliatem in corde, patientiam in ore, perseuerantiam in bono opere. Christus nanque factus est obediens patri. Vnde, & ipse dicit. Non veni facere voluntatem meam: sed eius qui misit me. Et in alio loco: Meus cibus A est,vt faciã voluntatem eius qui misit me patris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tris. Quæris de humilitate? Dominus omnium seruuli forma indutus est: de puercula virgine natus est. Ideoq; cum liber esset à lege, factus est sub lege, sine querela conuersatus est in lege. Cum Publicanis & peccatoribus cibum sumpsit, discipulorum quos elegerat pedes lauit: hoc ab ortu suo vsq; ad finem vitæ fatagens: vt sicut in matre specialis & sine exemplo fuit virginitas: sic in filio singularis & vnica esset humilitas. Quod si de patientia quæritur, sicut ouis ad occisionem ductus est, & propter iniquitates nostras vulneratus est: & cum iniquis deputatus est. Vt enim inuisibilis videretur à nobis, vt immortalis moreretur pro nobis: verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Habitauit hoc verbum in nobis obumbratum carne quam pro nobis assumpsit ex nobis, verbum in carne, sol in nube, mel in cera, lumen in testa, cereus in lucerna. Sustinuit in assumpta carne incommoda nostra sine peccato carnis, portans in carne peccata nostra: & hoc totum non propter se sed propter nos vt redderet nos incolumes de infirmis, cohæredes de extraneis, liberos de seruis. Si de perseuerantia quæris: obediens fuit vsque ad mortẽ. Obedientia, talaris est tunica, quam Ioseph quod sonat accrescens vel augmentum, id est quilibet perfectus dono clementioris gratiæ quæ est mater credentium, singulariter induit. Secundum ferculum est paupertas spiritualis, quam tria constituunt: depositio rerum & contemptus: vilitas & abiectio suiipsius: abdicatio propriæ voluntatis in omni-
B bus. Voluntaria ergo paupertas, quæ sine possessione vel desiderio habetur: quãto expeditior est, tanto securior est. Custos & magistra est virtutum huiusmodi paupertas: sicut econtrario radix est vitiorum immoderata rerum affluentia. Expedit esse nudos: cũ diabolo qui nudus est, luctaturos. Nudus athleta fortius dimicat: natator exuitur vt fluuium transeat: viator reiectis sarcinulis bene curritat. Nobilis itaque titulus voluntariæ paupertatis, quam Christus docuit verbo: beati inquiens pauperes spiritu &c. Consecrauit exemplo, nec enim habuit propriam domum in qua caput reclinaret, & in qua cũ discipulis pascha manducaret: nec proprium habuit vnde tributum solueret. Commendauit eam etiam ore prophetico dicens: Ego vir videns paupertatem meam. Huius paupertatis exemplum primi post Christũ apostoli tradiderunt, quando in primitiua ecclesia multitudinis credentium erat cor vnũ & anima vna, & omnia cõmunia. Hęc religionis apostolorum sequacibus indicta est. Paupertas ista quæ nec habet, nec habere desiderat, lateralem adiunctam sibi quærit paupertatẽ, videliget superbiæ latentis contritionem: vt qui membrum dei est, pauper sit spiritu: humilia & abiecta de scripturis sentiat & iudicet. Non applaudat sibi, non infletur de meritorum emunctis, nec aliis inuidet: quod Christus tenuit & seruauit præ omnibus, vnde & ad discipulos dicebat: Cum feceritis hæc omnia: dicite, quia serui inutiles sumus. Tertio religiosus sit pauper spiritu, nihil vsquam ex propria faciens voluntate: sed in omnibus, & per omnia iugo mancipatus obedientiæ. Hæc sunt tria quæ præmissimus veræ religionis insignia, quæ hominẽ Deo & angelis reddunt conformem, cœlestis patriæ ciuem conscribunt & hæredem. Tertium ferculum est mors Christi reuerenda: præ omnibus sacramentis affectuosa. In hoc enim sacramento plus magis enituit, gratia plus refulsit, charitas amplius radiauit. Ad mortem Christi tria præcipuè respiciunt, non sine timore iusti: ne lachrymis & gemitu prosequenda: immo riarum multiformium illatio, manuum ac pedum in cruce cõfixio: sepulcri ac sepulti sub militum excubijs obseruatio. Porro fere duo significat: potestatem iudicatam, & subiectionem voluntariã. Habes ad manum exempla congrua de vtroque: fede à dextris meis, & illud: vidi dominum sedentem: & illud: Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ signa sunt iudiciariæ potestatis. Cæterum ipsa scriptura clamat: Surgite post quam sederitis: qui manducatis panem doloris. Et illud: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus. & illud Christi ad discipulos: Sedete hic donec orem, verba sunt debitę subiectionis. Christo igitur adhuc orante nequaquam surgere debemus per arrogantiam extollentiam, sed humiliari, & in labonis exercitari operibus conuenit: vt quandoque post laborum quibus hic afficimur tolerantiam: surgamus loco & tempore debito promouendi ad cœlestem gloriam. Tu itaque qui sedes ad mensam diuitis, ferculis quæ præmissimus appositis teipsum subiicies & humilians incarnationis dominicæ sacramento, nõ negligenter sed diligenter attende quæ apponuntur tibi. Attende inquam vt officia in referendo gratiam non esse tarda aut segnis: vt discas ad singula dona agere gratias.

Attende inquam vt nulla Dei munera debita gratiarum actione fruſtrentur: non grandia, non mediocria, non modica. Denique iubemur colligere fragmenta ne pereant: id est nec minima beneficia obliuisci. Nunquam non perit quod datur ingrato. Terribile est quod sequitur: quia onerosum, & quasi impossibile videtur. Sed quibus? Mollibus effeminatis ignauis. In quibus? Libertate peruersa, ruptis habenis continentiæ eunt quo volunt ebriæ concupiscentiæ tumulentæque affectus: dum post carnem carnalius euagantur, dum mundum supra modum amant, & sequuntur. Sed quid est illud, quod terribile iudicant? Hoc est quoniam talia oportet te præparare. Nota quoniam compatiendo, commoriendo & consepeliendo teipsum, & cætera. Dignũ est enim & tibi multum expolit, compati, commori, consepeliri passio mortuo & sepulto. Ad hoc enim facta sunt huiusmodi: vt his omnibus configuretur & conformetur vita Christiani. Qui non E tanquam membrum Christi dicit se in Christo manere: debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Nam propter crucem eius dictum est: Qui sunt Christi Iesu, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Pro eo sepeluram dictum est: consepulti sumus cum Christo, & cætera. Et ideo vt vna cum Christo, & cæterà. Et ideo vt vna cum Christo compungamur, vt amplius moueamur: & curramus per omnia, reuoluamus singula connexendo resticulum, connexendo fasciculum: de omnibus, connectendo fasciculum: de omnibus & singulis quæ facta referuntur, de humili Dei filio, de summo patris vnigenito, de redemptore piissimo, de amantissimo fratre nostro. Occurrat itaque spiritualiter & ingeras seipsum cordibus nostris dominus Christus, proditus & venditus à discipulo à Iudais tanquam vile mancipium precio satis exiguo comparatus, captus, tractus, & ligatus, tanquam homo sine adiutorio: sciscitando interrogatus, tanquam reus verberibus dorso, vellicatis genis, facie spuris illitis, puncto vepribus capite, faucibus laterę, terebratis palmis, pedibusq; confossis: qui tanquam iugulatori suo alludens templum non reluctans exposuit, & nudum corpus quasi incudem malleatorum ictibus subiecit. Qui tandem explicuit: dum pro nobis per huius vitæ pelagus ad patriam de exilio transferendis spacibus piratis, naulum propriæ mortis exsoluit. Sed nec prætermittam myrrham quæ in cruce potatus est: sed neque illam quã vnctus est in sepulturam. Quarum in prima sibi applicuit meorum amaritudinem peccatorum: in secunda futuram mei corporis incorruptionem dedicauit. Hoc F est celeberrimũ & regale conuiuium: in quo iusti epulantur & exultant in conspectu Dei, aut delectantur in lætitia. Præter hæc omnia dulce pigmentum apponitur muitatis ad lætificandum de Cyprio vino preciosis & peregrinis: quia nobis adhuc inexpertis speciebus conditum. Botrus, inquit, Cypri, dilectus meus mihi. Præmissum erat in proximiore versiculo, fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, scilicet Christus secundum carnem. Botrus verò Cypri Christus est secundum deitatem, fasciculus myrrhæ, Christus in passione. Botrus Cypri Christus in resurrectione: fasciculus myrrhæ grando & tonitrua Iudaicæ tempestatis. Botrus Cypri destructio totius aduersariæ potestatis, fasciculus myrrhæ multitudo afflictionum. Botrus Cypri abundantia gaudiorum: illinc amaricans, illhinc inebrians. Sed non est prætereundum quod dicitur: fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera commorabitur. Ibi enim est cor. Et vbi est cor, ibi dilectio: & vbi dilectio, ibi dilecti mansio. Nouit autem quicunque rectè sapit, quantum Christianæ pietati expediat, quantum dei seruum deceat sacrosanctæ passionis ipsius fidelius recolere beneficia, ad fruendum suauiter in conscientia, ad recondendum plenius per imitationem in memoria: quod est spiritualiter manducare corpus domini, & sanguinem eius bibere: ob amorem & reuerentiam eius, qui credentibus in se præcepit dicens: Hoc facite in meam commemorationem. In G quo etiam quàm impium sit hominum tantæ pietatis Dei esse immemorem, palam est omnibus: cum amici morientis vel peregre proficiscentis commendatam sibi sub aliquo signo memoriam nephas sit obliuisci. Si quidem huius reuerendæ cõmemorationis mysterium, suo modo, suo tempore, suo loco, celebrare licet paucis hominibus, quibus & hoc traditum est mysterium. Rem verò mysterij omni tempore & in omni loco dominationis Dei modo quo traditum est, id est debitæ pietatis affectum, & sanctæ imitationis effectu agere, tractare & sumere in salutem cunctis fidelibus in promptu est. Nam & sacramentum sicut accipit ad vitam dignus: sic ad iudicium & mortem propriam indignus. Sacramentum enim sine re sacramenti, mors

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est sumenti. Res verò sacramenti etiam præter sacramentum, vita æterna est accipienti. Quotiens in cõmemorationem eius qui pro te non passus est pie ac fideliter Christum imitando fueris affectus & deuotus, corpus eius manducas, & sanguinem eius bibis: & quandiu in eo manes per amorem, ipse uero in te per iustitiæ, & sanctitatis operationem, in eius corpore, & in membris eius computaberis. Et ideo si amas animam tuam, propter Christum perdere debes eam siue ponẽdo ut martyr si necessitas exegerit, siue affligendo districtius, vt pœnitens: quanquam & genus martyrij sit, spiritu facta carnis morti
H ficare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius: diuturnitate autem molestius. Habeamus ergo eorum, quæ contemptibilia Christo sunt illata contiuam, & indesinentem memoriam: non vtique ociosam, non tepidam, non torpentem: sed compassionis ardore super omnia plurimum delectantem, & imitationis priuilegio omnia impetrantem. Vnde propheta: Delectare in domino, inquit, ut spreta mundi, & uiciorum omnium iucunditate, suauior eius recordatio sit: & dabit tibi petitiones cordis tui, non carnis. Porro tres sunt species, de quibus conficitur pigmentum: quod ad regalis conuiuij festiuam exhilarationem apponitur: Triumphalis reditus ab inferis, gloria resurrectionis: confessus ad dexteram dei patris. Cibi prædicti confortant: ista verò tria lætificant. Cõiuuantes, & inuitati in tempore gratiæ præ cæteris apostoli, & martyres esse creduntur, qui in fortitudine cœlesti & spirituali exultatione non ingrati, vel immemores exhibiti à Christo conuiuij: retribuunt, & offerunt de seipsis qualia acceperunt. In desiderio, & in agone isto sudant, currunt, & laborant: quos elegit deus, ut seipsos hostiam viuam & deo acceptam exhibeant. Et vtinam Christus nobis indulgeat quantulacunque bonorum operum executione illorum vestigia humiliter adorare: qui est deus I benedictus in secula. Amen.

Sermo de priuilegijs beatis Ioannis Baptistæ.

Hodie dilectissimi, dies nobis illuxit insignis, & tanto diebus cæteris sanctior, quanto sanctiorẽ hominem terris infudit: In hac siquidem die natus est sanctorum splendor, iustorum gloria, lætitia angelorũ, excellentissimus homo, consanguineus Christi, amicus sponsi, sponsæ præparator, vnus est, & similẽ non habet, qui choris insertus angelicis, sublimioris coronæ titulis vniuersitatis humanæ trãscendit ascẽsum. Demq; inter natos mulierũ non surrexit maior Ioanne Baptista. Fortis homo qui fœliciter cœlorũ perambulans officinas, cursu fœlicissimo sequitur redemptorẽ, nec alicuius præcluditur fulgio dignitatis quẽ summæ fœlicitatis immensitas largiuntur. Latantur angeli, & vtrinsq; naturæ rogauit. numerositas admiratur hominem hc ingressum abyssum luminis, & intra interna diuinitatis absorptũ, vt ipsam reuerberet acie angelicæ puritatis. Leuẽtur omnes viri meritorũ, & prærogatiuis ante consistorũ maiestatis exultent: non erit tamẽ qui ad Ioannis Baptistæ priuilegiũ audeat aspirare. Age tamen aggrediamur ingredi virtutum insignia, quæ deus maiestatis in amico suo gloriosa gloriatione signauit. Sic.n. ab ortu vitæ suæ vsque ad occasum conuersatus est cũ hominibus, vt forma vitæ morũ informatio habeatur: Et licet huius sermonis aurea non rutilet pulchritudo, tẽtabimus tamen rerum veritatẽ quantuncunq; stylo perstringere, illud sapiẽtie argentẽ dentes: Prudentibus viris nõ placere phaleratæ sed fortificatæ. Primus at. honor est, gloria in annunciatione. Non est dissimulanda gloriatio transeundũ, quam solenni glorificatione pueri huius in hũc mundũ nunciatur ingressus. Adest angelus Gabriel, & à superioribus cœlorũ cardine domini fortitudo desiderabilis stat à dextris altaris incensi. Nec quilibet angelus, sed ille sublimior, qui beatæ virgini maiestatis singulare, etiã electus est, vt annunciaret militem, qui regẽ nunciare debebat. A stat sacerdotalibus indutus, & multiplici vestimentorum varietate, cœlestium sacramentorũ præfigurans imaginem, purgatorem peccatorum mystici sanguinis aspersione designat. Consistit coram arca fœderis, ante testamenti tabulas, & vrnam auream habentem manna, virgam Aaron, Cherubin, & propitiatorium, solenniter insidiatus, vultui Dei, gloriæ maiestatis, rerum omnium domino vota percelebrat. Dies instat solemnis, & cæteris diebus multitudini Iudæorum celebrior, domini præcipientis astat auctoritas sublimis, fane spectabilis, & fulgurans in qua sola soli pontifici licebat introire in sancta sanctorum, & aspergine multiformi sumptæ diuinitatis iram retrigerare. Conuenit

nis. Ille quidem in vtero matris sanctificatus, hic spiritu sancto repletus fuisse cognoscitur. Multo quippe excellentius est spiritu sancto repleri, quam sanctificari. Ibi enim sanctificatio emundationem: hic repletio inundationem signat. Denique & apostoli, qui manibus suis tractauerunt de uerbo vitæ, cum spiritum sanctum accepissent de Saluatoris afflatu, vix quinquagesimo à resurrectione die ad illum gradum potuerunt peruenire vt dicerentur de eis: Repleti sunt omnes spiritu sancto. Et licet spiritus sanctus largiori tunc munere credentium corda repleuerit, hoc tamen Ioannes legitur in vtero affecutus, quod apostolica celsitudo tandẽ longiori promissione meruit obtinere. At A
tende, obsecro, diligenter quàm ordinata dispositione spiritus ille multiplex Hieremiam sanctificat, Ioannem replet, & superuenit in Mariam. Et Hieremiæ quidem admiranda sanctificatio: quia etsi in peccato conceptus est, nascitur tamen sine peccato. Ante enim quàm exitet de ventre, sanctificatus est. Nec poterat nasci non sanctus, qui in vtero matris erat sanctificatus. Mira res, & à transactis seculis non audita, hominẽ conceptum in peccatis, nasci sine peccato. Ioannem vero longe glorioſior virtus impleuit, qui & sanctificatus est à peccato, & ita dominante spiritu superfusus, vt & purgatus exeat, & repletus. Vere magnus coram domino, quem angelus nunciat, sanctificat deus: spiritus replet, vita commendat. Ineffabiliori enim modo superuenit in virginem, quam totæ diuinitatis plenitudo sine mensuræ discretione perfudit, vt totum caperet qui fecit totum, vt non solum à peccatis abluta, & repleta spiritu sancto, sed & de spiritu sancto concepisse credatur: quia quod in ea natum est, de spiritu sancto est. Inde est q̃ singulari prærogatiua fides catholica filium dei natum de virgine, conceptum de spiritu sancto confitetur, ut diuinitatis & humanitatis indiuisibilis adunata connexio uocabulorum indifferentia designetur. Vides ergo quàm remo- Mat. Lc
tiori priuilegio speciosus forma præ filijs hominum, à filijs hominum in concipiendo discretus sit. Illi etenim de peccatis & in pec- B
catis concepti sunt: hic in spiritu & de spiritu sancto concipitur. Hæc sane dicta sint de conceptione Ioannis. Sed si in aliquo sanctorum auctoritatibus videntur obuiare, uolumus vt sine omni excusationum uel defensionum patrocinio subruantur. Tertius honor

Universidad de Deusto
Biblioteca

nor est excellentia in exultatione. A seculo non est auditum quòd quis exultauerit in vtero matris, cum hic in gaudio exultasse legatur. Prorsus obstupenda dignatio, puerũ vix conceptum, in morum exultationis erum perè, eique gratanter occurrere seruitio dulcion, quem virginali substantiæ præsensit infusum. Beata anima quæ in via peccatorum non stetit, sed secretiori semita de cœlestibus officinis egrediens, inauditæ gratulationis est sortita dulcedinem. Fœlix Elisabeth, ad quam properat mater saluatoris, quam salutaribus obsequijs cœlorum imperatrix impertitur. Sed puer multo fœlicior, qui salutantis maiestatem agnoscens, intra
A viscerũ tenebrosa volumina gaudio gaudet, quia vim tam beatæ salutationis attendit. Et
Luc.1.d factum est, inquit, vt audiuit salutationẽ Mariæ Elisabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius. Ascendit cum festinatione virgo in domum Zachariæ ad salutandam Elisabeth, portans in vtero filium Dei, regem gloriæ, dominum maiestatis. Occurrit Elisabeth, & antiquæ sterilitatis carens opprobrijs, amicum sponsi, præconem verbi fœ-
C licissimo ventre deportat. Iunguntur amplexus, venitur ad oscula, & copulantur fœlices vteri: regem & militem, non nisi duo tenertimi parietes abiungunt. Quid mirũ si micatur puer & exultat à tactu tam proximæ diuinitatis & afflatu? Poterat ne vacare à quocunque miraculo, cui præsens erat regis præsentia, regnantis mater, mundi redemptor? Quid quòd non semel tam sanctorũ amplexuum fuit celebrata coniunctio? Man
Luc.1.a sit autem Maria cum illa quasi tribus mensibus, ait euangelista. Tanto tempore manet cum Elisabeth virginalis integritas, & nunc dulciori eloquio, nunc fœliciori amplexu Ioannem puerum cõserat & insignit. Et fortasis vsque ad diem natiuitatis eius gloriola virgo cum cognata morata est, donec puerum natum sinu beatissimo confoueret, & vno pariete remoto propinquiorem redderet præsentiæ creatoris. Facile autem hoc ex euangelij coniectura liquet, quia iam sex mensES à conceptione Ioannis defluxerant cum ad virginem archangelus missus
B est, qui renouationem mundi pudori virgineo nouæ salutationis portauit. Ex hinc virgo festinauit ad Elisabeth, & tribus mensibus cognatæ dignatur visitare hospitium, donec nom mensis fine concluso, natiuitas immineret patriarchæ. Alij qui librum iusto-

rum diligentioribus oculis inspexerint, scri
disse testantur quòd ipsa Dei genitrix fabu
puerum primo de terra leuauit, & cognatæ
partum omni prosecuta est seruitute. Quacunque autem modo rei huius veritas deverenatur, illud pro certo certum est, quia non
parum contulit puero nascituro, tam fœlicis & morosum intemeratæ virginis cõsortium.
D Quartus honor Ioannis, est gaudium in nativitate. Erubescat lucifer, qui tam mane oriebaris, & conatuum morum frustratus impulsibus, tandem intellige, quia in nouissimis diebus tanquam perdix stultissimus prænebas. Machinationibus tuis factum est vt humani generis vniuersitas in peccatis concideretur, in tristitia nasceretur: sed ecce ille sanctificatus in vtero oritur in gaudio, lætiamque mundo sua natiuitate refundit. Ecce genus armaturæ quod tibi constituetur ad victoriam, hoc Ioanni nascitur ad coronam. Apprehende arma & scutum, & toto mugnitatis tuæ spiritu debacchare, nec tamen poteris Ioãnis irrumpere priuilegium, quod benigna seribentis manus præpotio charitatre consignauit. Multum deceperis, multum delusus es. An ignoras quòd tibi vir bellator ab adolescentia, & etiam à matris ventre exsurgit? Nescis quia à diebus istius regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? An oblitus es quod ille mittitur præ re plebem perfectam domino? Intuere ordinem rerum, & ab ipsis conceptionis suæ initiis inuenies hunc validiori cuiamine tuum fortitudinem irrupisse. Tu fecisti quòd fratricida Cain, qui primus natus est, pudorem & obuolutus exiret, & originalis peccati respergeretur infamia. Hanc excepit orbis territus, & humani generis sublecuta miseratas, ad infimæ trilitiæ cumulum transmigrauit: natiuitas autem Ioannis huius in gaudium est, & solemnitatem præclaram. Lætatur orbis, & per quatuor mundi climata gaudium cunsonat glorioso festiuitatis natalitio. Quisquam etiam cœlis celebris & famosa. Quisquam puer iste erit? Amictus sponsi, inimicus ille, seipso potentior. Considerandũ etiam quanta dignitate præpolleat natiuitatis huius alacbranda deuotio, quantumque gratiam in ecclesiæ potuerit inuenire. Nullius hominis natiuitatem præter solius Dei in auctoritatis arcem recepit ecclesia, huius festa recepcione seruata. Nouit enim, puta nec lior est dies mortis die natiuitatis, & quod ortus hominum trilitia comitetur. Iude

sit quòd diem mortis martyrum non natiuitatis, solemnizat ecclesia: mortem tamen eorum natalitiorum nomine nominans quibus factus est de morte natalis. Tunc etiam cœperunt de morte nasci ad uitam, cum uitam deposuerunt pro uita. Huius uerò uitæ sponsi Christi tanto securius bene uolentissima dignatione suscepit, quanto sin
E gularis eam veritatis Euangelicæ irrefragabi lis commendat auctoritas. Quintus honor est singularitas in conuersione & conuersatione. Intra teneritudinem annorum beatus ille puer ad eremum spiritu ducente deductus est: nec obstitit ætatis infirmitas, quã manifestas Domini fœcundabat. Spiritus enim sanctus non attendit sexuum differentiam, fragilitatem corporum, temporum an
F fectiones: sed quemcunque & quandocun que, & quomodo uult dignantissima repletionis gratiæ. Relinquit Ioannes mundum, hominum fugit, patriam nescit, parentes aspernatur, & in solitis diuinitatis apicem deGH scendit obsequio. Mira rerum conuersio, homi nem uix mundum ingressum, mundi fugere historiam: & seculi cupiditates non solum oblitum, sed nescire, perpetuumque cum diuini tatis habere consortium. Recessus montium, & lustrarum anfractus, & nullium subteriacens uallatus, puero patriarchæ quando nox coeperat, domicilia præbuerunt. Non mihi opponatur Hieremias, non prædicantis puericiæ cursus audeat obuiare: quia si ille consecratus fuerat in Propheram, hic in plusquam Prophetam. Et licet ille populo futura prædicere, non tamen conuersationis humanæ de clinat aspectus. Ioannes autem ætatis superfluis insaniam, & nobilioris generis geperfluitatem oblitus, soli uacat diuinitati, sa
cris formæ uitæ, monachorum propositum, anachoretarum principium, totius religio nis asserto. Ecce hæc quidem pro conuer sione: Porrò quanta sublimitas in conuersione faeris, non est currentis linguæ uolubilitate differendum, sed Euangelicæ dignitas eo comprobandum eloquio: Ioannes, inquit, habebat uestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos eius: esca eius erat locusta & mel syluestre. Ecce qui mollibus uestimentis in domibus regum sunt. Regiæ uestis, & durissimis hispiditatibus contecta, rigore squalifero corpus afficit pa rentelæ, carnemq; tenerrimam immaturæ districtio disciplinæ feritate coarctat, teneros artus, & sacratiori spiritu superfusos, continuè quassat longitudo martyrij. Cibus autem eius qualis erat? Non quæruntur perG dices, fasiani, seu aliæ aues: non per totam curritur regionem, vt patriarchalis stoma chus impleatur: sed erat esca eius locusta & mel syluestre. Cœli rore pascitur, & animalis uilissimi satiatur edulio, nihilq; coctũ accepit ieiunantis austeritas. Castigato ventri & diuturna maceratione dilecto ignota fuit uarietas ferculorum, nec introiuit in os eius quod gulam alliceret, suffarciret uentrem, stomacho blandiretur. Helias comedit carnes: & si quid aliud apponebatur, cum 3.Re.17
gratiarum actione percepit, nec aliquem legimus ex illa ueteri officina ad legis huius aspirasse fastigium. Vestis aspera, cibus teI nuis, mens deuota, profectò perfectum consecrant patriarcham. Sextus honor est notitia in prædicatione. Hic uolo ut intendat attentio uestra, quia paulo subtilius ad audiendum materiæ præcipit magnitudo. Post peccatum Adæ, ac illius diluuij uastationem solennem, electa est iustorum infinita propè pluralitas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Transfertur Enoch, eligitur Noe, uocatur Abraham, Isaac diligitur, Iacob Deum facie ad faciem contemplatur, Ioseph saluator mundi uocatur: nec tamen in sermone Dei ad illos, uel illorum ad homines, fit aliqua mentio de regni cœlestis perpetua mansione. Moyses assimilitur in ducem populo Iudæorum, Pharaoni in Deum constituitur: facit Deus per ipsum in Aegypto magnalia, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Ascendit H Moyses in caliginem, in qua erat Deus, & datur ei in monte multiplex præceptorum auctoritas: loquitur cum Deo quasi homo ad uicinum suum: nõ est occultatum à Moyse, quod fecit Deus in occulto, & gloriosum nomen Adonai (quod omnibus fuerat obuelatum) ei reuelatur: sed in his omnibus regni cœlorum memoria, nec nominatur, nec auditur. Astat Aaron summus sacerdos potentis uirgæ gestarius, unctus & delibutus cœlestium sacrariorum unctione: succedit Iosue, & omnis illa iudicum multitudo, nec est uel ulla tenuis mentio regni cœlestis. Inuenit Dominus Dauid uirum sanctũ secundum cor suum, Salomonem filium eius sapientia cumulat singulari, & omnem illum Prophetalem chorum Spiritus sanctus ordinat & infundit, & nihil de cœlestis regni glo 3.Reg.
ria prophetatur. Claudit Helias cœlũ annis 17.a

tribus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tribus, & mensibus sex. Helisæus etiam mortuus mortuum vitæ restituit, & ab his,
4.Re.13. nec uel vlla scintilla beatæ mansionis elucet. Quid plura? A principio mundi usque ad Ioannem vniuersitatis humanæ electionem recollige, nec in sermone vel opere illius sanctuarij poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Ioannem, & audi uocem exultationis, uocem nouitatis, vocem lætitiæ, ucrbũ misericordiæ, sermonem gloriæ, largitatem gratiæ, quod celauerat deus, tacuerat angelus, latuerat patriarchis, propheræ nescierunt. Pœni-
Mat. 3.a tentiam, inquit, agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Verbum pœnitentiæ dulce, & glorioſum, verbum regni cœlorum lætum, & odorandum, illi soli primo conueniẽs qui primus noui testamenti fundamenta posuit. Hæc est vox de qua maximus ille contemplator cœlestium visionum in hæc verba prosequitur. Et uox prima quam audiui, fi-
Apo.14.a cut citharœdorum citharizantium in citharis suis. A diebus Adæ vsque ad Ioannem organum nostrum uersum est in uocem fletus: quia peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat deplorandi materia. Occidis? occidi iuberis. sabbato li-
Ez.20.d gna colligis? lapidari iuberis: & ille cui proprium est misereri semper, & parcere, nisi, serire non nouit. Dederat quippe eis præcepta non bona præceptorum dator, & iustificationes in quibus uiuere non possent: hoc est quod iustus miratur dicens: Vbi sunt mise-
psa.88.g ricordiæ tuæ antiquæ domine? Ioannes natus ostendit medicamẽtum vulneri, peccato pœnitentiam, inquitati ueniam. Hęc est prima uox quam uox clamantis in deserto proposuit, & uox turturis audita est in terra no-
Can.2.d stra. Ex tunc misit in os nostrum canticum nouum carmẽ deo nostro, & resonat in ore nostro gratiarum acto, & vox laudis, superexaltat misericordia iudicium, peccatoribus parcitur, regnat pietas, iustitia dissimulatur, & miserendi non feriendi quęrit occasionem misericors, & miserator dominus. Citharizant ergo in citharis suis, qui uoluptatis effluxionem pœnitentiæ restrictione reuerberãt, & de profunda peccatorum voragine respirantes (Pharaone submerso) cantant in vijs domini, quoniam magna est gloria domini.
K Septimus honor est dignitas in baptismate. Singularis prorsus humilitas uerbum caro factum est, & in perfectum virum egrediens relicta hominum vniuersitate Ioãnem quærit, Ioannem desiderat, ad Ioannem venit. Terribilis in consilijs deus super filios hom̃ pũ-
num, portansque omnia uerbo virtutis suæ, flagi-
purgationem peccatorum faciens, venit à Ga-
lilæa in Iordanem, ad Ioannem, ut baptizare
tur ab eo. Stupet Ioannes, & timore exoctus Mat.3
tur, ac patriarcham infinitus horror intuitus.
Ego, inquit, a te debeo baptizari, & tu venis
ad me? Dicit ei saluator: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Ac
quiescunt vtrique salutaribus monitis, & accingit se Ioannes ad baptizandum, ad sufficiendum dominum regem angelorum. Exuitur vestimentis suis rex gloriæ, splendor luminis, & figura substantiæ Dei. Ioannis nudis attrectatur caro illa sumpta de virgine, candidioriq; deriuata materia nuditatur in fumine. fœlicis Baptistæ manibus infundenda. Descendunt angeli, & cœlorum agmina tota reuerentia currunt ad creatorem. Baptizatur tem, & baptizatum numina dominantia circumcingunt. Infundit aquam capiti creatoris creatura nobilior, & Dei verticem mortalis dextera contrectat, & contingit. Pauet cœlum, Super terra. Iordanis arridet, miratur angeli dominum Sabaoth inter matæi baptizandum, & seraphim vix audent aspicere, tantis concludi. Quid est Ioannes? Quem Cherubim, & Seraphim vix audent aspicere, tu nudum tenere præsumis? Hic est in quem Luc.1.a angeli desiderant prospicere, cui sanctus spiritus, sanctus sublimi melodiarũ organo decantæ ciuitatis conuentus ingeminant: qui solus inhabitat lucem inaccessibilem, dominus virtutum, deus scientiarum, misericordiarum pater, & tu non metuis? Tibi datum est quod omnibus negatum est, baptizare eos qui baptizat omnes in spiritu sancto, & igne. virginem virginisque filium virginea matre bus irrigare. Totus obstupeo, baptizantem hominemque deum reuereor, magistrum dignantem admiror, vereor dignationem, & hominem video violentiam ipsis cœlis inferre. Porro illud quale est quod in illo baptismate terminatur lex, finem accipit prophetia, & omnis illa sacrificiorum multitudo propulsatur, & pellitur? Hic incipit, & stabilitur nouæ regenerationis purgatio peccatorum, & in unam baptismatis formam legalium transeunt dispendia figurarum. Ad abluendum enim aquæ, & innouationem spiritus sepelitur hircorum, & vitulorum sanguinolenta congeries, & peccatoribus ad Iudam se linquimus, illud Danielicum attendentes: Holocaustum, & pro peccato non postulasti. Octauus honor est prima resurrectio-

trinitate. A creatione cœli & terræ vsque ad hunc locum nunquam trinitas manifeste hominibus apparuit, sed rerum ac vocum inuolucris inuoluta fuit tantæ claritatis æternitas. Denique creationem hominis creator
Ps.8.a rerum summa dignitate commendans: Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Reuerendum reuera
Gen.1.a priuilegiũ, nec ulli traditum creaturæ. Creatur illa sublimior numerositas angelorum, & elementorum omnium ordinatur variata connexio, sed omnipotentis præscientia tanto opus taciturnitate alta prospectat. Vt ve-
ro venitur ad hominem, & nobilis creatura creari disponitur, accingit se trinitas ad creandum, & consilium accipit sapientiæ, vt creaturæ dignitas creatoris priuilegio clara esse monstretur. Nec ibi tamen satis aperte diuinæ maiestatis illuxere uocabula, cum ad angelos obsequentes quidam referant dominici sermonis oraculum. Vel si minus hoc
Gen.1.a manifestum est, signa pluralitatis absque notitia differentia prædicantur. Abraham tres vidit, & vnum adorauit: sed ibi scripturæ facræ reuerentia nunc mixtim, nunc sepatim claudit eloquium, vt modo dominum, modo uiros placeat appellare. Iudæi tamen hic magnum texunt reprehensionis parabolam, tres angelos à domino missos asserentes: vnum ad nativitatem Isaac prædicendã, duos ad saluandum Sodomã delegatos. Illum vero cum quo iustus loquitur dicens: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, prophetam se finxisse cognouisse somniant natiuitatis Isaac venisse præconem. Illum adorat Abraham, sicut Berſabee Dauid regem, sociisque eius propter ipsius reuerentiam indefessam assistit. Vnde & non nisi duo in subuersione ciuitatum infidelium numerantur, illo fideli deuotione completuerat. Tres enim vi-
A. qui promissionis misperatæ manifestat arcanum. Hoc Iudæi, & qui magis elegerunt iudaizare quàm credere. Sed vt breuiter concludamus, omnis illa patriarcharum simultas uel in rebus de patre & filio & Spiritu sancto aperte loquitur fecisse mentionẽ. Ve-
nit ergo & intuetur hĩc Zachariæ Deũ & homines propriis manibus contingentẽ, & uide quia celi aperiuntur ibi, & descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in Christum, & uox patris audita est: Hic est filius meus dilectus. Vides quia ad sacratissimorũ nominum nouitatẽ cœlorum palatia referantur. Pater auditur in voce: filius baptizatur in flumine: spiritus sanctus demonstratur in columbæ specie. Adest Ioannes totius medius trinitatis, glorioſumque Baptistam fignant induisse substantiæ aperta uocabula: nomenque trinitatis prioribus seculis obuelatum, absque totius velaminis obumbratione relucet. Domine quis est iste, quia inno tuisti ei? Nonus honor est testimonium veritatis. Audi quid de isto veritas tesletur. Mat.11.a
Cum audisset Ioannes vinculis opera Christi, misit ad eum discipulos suos, & responsum est eis: cęci vident, & cætera quæ euangelicę veritatis copiosa prosequitur narratio. Recedentibus autem nuncijs (ne forte in eorum præsentia adulationem redolere videretur) cœpit Iesus dicere de Ioanne: Quid exi B
stis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? O mira testificatio redemptoris. Quis ingressus est mundum, & mundum vel in aliquo non cognouit? Quis est quem ventosa fœlicitas, vel aduersitas turbida, uel cuiuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremum subinfert quod terram excedat, transeat cœlum, ipsum verticem angeli cæ dignitatis attingat. Inter natos mulierum (dicit dominus) non surrexit maior Ioanne Mat. 11.
Baptista. Quid vis amplius? De nullo dici a potuit (dicit Augustinus) quod dictum est de Ioanne. Non opponas mihi euangelistã cæteris discipulis magis dilectum, non apostolorum principem omnibus apostolis antelatum, non vas electionis ad cœli tertij secreta translatum, nec apostolicus splendor audeat occurrere præcursori; quia iam omnes isti ad adolescentiæ metas excesserant cũ à veritate prolatum est, inter natos, &c.
Considera mansiones regni, & vniuersum ordinem humanæ generationis circumuola: solumque Ioannem tam veteris quàm noui testamenti patribus uidebis esse præpositum vel æquatum, tamen super omnia benedictus Deus. Decimus honor est assertio matris ecclesiæ. Texitur ora chlamydis, unguentumque profusum in capite, extremam vestimenti fimbriam inundanter perfudit.
Hinc enim mater & magistra omnium ecclesiarum ecclesia Romana, cui dictum est: Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua, in honorem Ioannis Baptistæ post saluatoris nomen consecrata est & signata. Dignum nanque erat vt sententiam sponsi sponsæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequeretur auctoritas, & singularem amicum eius illuc proueheret vbi principatum ipsa conscendit. Electio proculdubio hæc singularis est, in illa ipsa vrbe Ioannem vendicare primatum ecclesiæ, quam duo cœli luminaria morte clarissima conseerarunt. Crucifigitur Petrus, gladiatur Paulus, & dignitas remanet præcursori. Purpuratur Roma multitudine martyrum, totaque sublimitas beato refunditur patriarchæ. Ioannes vbique maior, in omnibus singularis, mirabilis super omnes. Quis sic gloriosè annunciatus est? Quis ita specialiter in utero matris spiritu sancto legitur fuisse repletus? Quem legistis intra matris vterum exultasse? Cuius natiuitatem vidistis celebrari in ecclesia Dei? Quis sic eremum concupiuit? Quis ita sublimiter legitur conuersatus? Quis pœnitentiam, & regnum cœlorum primus offendit? Quis baptizauit regem gloriæ? Cui se primum trinitas reuelauit? Cui testimonium tale perhibuit veritas? Quem sic honorauit ecclesia? Vide si non omnia hæc ita singulariter sint singularia, vt nullus mortaliū prædictis audeat inhiare. Forsitan mihi disponis opponere, quod sic iste habet propria, ut & cæterorum sanctorum communia non attingat. Audi ergo, Ioannes patriarcha, imò patriarcharum finis, & caput. Ioannes propheta, imò pluſquam propheta: quia quem venientem nunciauit, digito demonstrauit. Ioannes angelus, sed inter angelos electus est, Ioan.1.a saluatore attestante, qui dicit: Ecce mitto an- Mat. 3.a gelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam. Ioannes Apostolus, sed & apostolorum primus, & princeps, qui primus D fuit homo missus à Deo Ioannes euangelista, sed & euangelij primus incisor, prædicans euangelium regni. Ioannes virgo, imò virginitatis insigne speculum, pudicitiæ titulus, castitatis exemplum. Ioannes martyr, sed martyrum lumen inter natiuitatem mortemque Christi constantissimi forma martirij. Præterea quia nox clamantis in diserto: quia præco verbi, quia iudicis præcursor. Illud quoque relinquo, quia usque ad Ioannem lex, & prophetæ, quòd Ioannes ipse est Helias, quòd lucerna sit ardens, & lucens, quòd amicus sit sponsi, sponsæ præparator. Silentio transeo, quòd sic nouem ordinibus angelorū insertus est, ut etiam ad Seraphim apicem transferatur. Verum hoc adeo laboriosi operis est, vt sensus nostri paupertas nō sufficiat. Sufficiant hæc ad præsens, quæ de Ioannis laude dicta sunt ad gloriam redemptoris, qui est benedictus in secula. Amen.

Epistola Bernardi ad Matthæū Albanen. episcopum de homilia villici iniquitatis.

REuerendissimo domino suo Matthæo venerabili Dei gratia Albanensi episcopo frater Bernardus vtique suus quicquid seruus domino, & filius patri. Quereb a Roma per dominum Seruulum charissimū nostrum Belnacensem abbatem superemineb dauerat, videlicet quod ea, quę super eximiac tia magnitudinis vestræ paruitati meæ manifestare dignatus es, & quis cognouit eum? Ac si dicat: Sumus vt homo. Qui quidem meritò dicitur quasi singularis. Vnde propheta: Homo d est, & quis cognouit eum? Ac si dicat: Superexcellentiam eius quis enarrabit? Sequitur: Erat diues. Vere diues, sicut scriptum est: Cum esset diues in omnibus, factus est pauper pro nobis, vt nos sua paupertate diuites. Et item de eodem Domino dicitur. In dextera eius ignea lex, in sinistra verò illius de eo dicitur: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Quę habebat villicum. Reuera habuit villicum & villam: quia Domini est terra, & plenitudo eius. Et ipse ait: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: tamen in terra nihil voluit possidere, sicut idem de semetipso ait: Non habet filius hominis vbi caput reclinet: paupertatis nobis relinquens exemplum: Et tamen villicum eum habuisse videamus & villam, hoc modo: Villa est propriè terrena possessio pluriorum vsui colonis: per quod significatur terra hæc corporum nostrorum compaginatio, primò multis ornata virtutibus, quasi quibusdam habitata viris. In hac sua villa Dominus villicum posuit interiorem hominē, ad custodienda bona sua, quæ plura habuit, villicum posuit interiorem hominē, ad imaginem & similitudinem suam formauit: tantæque potentiæ per sibi datum liberum arbitrium, vt in quamlibet partem bonum malum se flecteretur. Villam etiam tantis muniuit præsidijs, vt nullius ope præter solius eius, f. Domini, egeret contra quoslibet exitiales impugnationis incursus. Posuit namque in ea murorum custodem prudentiā: defensorem, fortitudinem: dapiferum, temperantiam: iustitiarium ad tuenda iura, iustitiam. Iſti quantæ fuerint solicitudinis quantæ, quæque sint huiusmodi: Prudentia, est cognitio rerum appetendarum & fugiendarū. Fortitudo, est firmitas animi aduersus ea quæ

temporaliter sunt molesta. Temperantia, Iustitia est refrænatio cupiditatis aduersus ea quæ carnaliter delectant. Iustitia, est reddere unicuiq; quod suum est. Quomodo verò hæ virtutes quasi solertes uiri, in villa sibi commissa officia sua compleant, audiamus. Prudentia custos familiæ suum sic facit officium, dicens: Vigilate, quia nescitis quæ hora Dominus uester uenturus sit: serò, an media nocte, an galli cantu, an mane, &c. Scitis quia non corruptibilibus auro uel argento redempti estis de uana uestra conuersatione paternæ traditionis, sed sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Iesu Christi Domini nostri. Non simus concupiscentes malorum, neque idolatræ efficiamur. Auaritia quippe ipsa est idolorum seruitus. Neque fornicemur, sicut illi qui ceciderunt uno die uiginti tria millia: neq; tentemus Deum, sicut qui à serpentibus perierunt. Neq; murmurauerimus, sicut qui perierunt ab exterminatore: quæ omnia scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt. Fortitudo queq; sic suos hortatur in acie dicens: Estote fortes in bello, & pugnate cum antiquo serpente, & accipietis regnum æternum. Et item: Ne terreamini ab ijs qui occidunt corpus, postea uerò non habent quid faciant: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas principes uestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Leo quippe rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. Itaque viriliter agite & confortamini, & omnia uestra in charitate fiant. Empti enim estis precio magno. Glorificate & portate Deum in corpore uestro, sicut portauit Apostolus dicens: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an periculum, an gladius? Certus sum quòd neque mors, neque uita, neque præsentia, neque futura poterunt nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Temperantia uerò sic solicitat dicens: Videte ne grauentur corda uestra in crapula & ebrietate, & curis huius mundi. Scriptum est enim: Væ qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendā ebrietatem. Sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes quisque debet accedere. Inter cætera enim sua mala, Sodoma panis abundantia perijt, ad Hierusalem Domino

Luc. 1. reprobās dicens: Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis. Dicamus ergo. Homo quidam erat diues. Quantum ad literam nos ad enarrare non conuenit: litera enim per se patet, cuius tamen utilis est narratio minus doctis minusque capacibus: cæteris sit exposita. Homo quidam erat diues, &c. Homo ille, iste est de quo Apostolus ait: In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Qui

Mat. 13. Pet. 1. Petri. 1.c 1.Cor. 10. Col. 3.a 1.Cor. 10.b Pf. 23.b 1.Petr. 5 a Lu. 11.c 1. Cor. 16.c 1.Cor. 6 d Ro. 8. h Lu. 21.f Isa. 5.c Eze. 16. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter prophetam dicente: Hæc est iniquitas sororis tuæ Sodomæ, saturitas panis, & abun-
Phi.3.d dantia. Hinc Apostolus ait. Multi ambulant post concupiscentias suas, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem, & flens dico inimicos crucis Christi: quorũ finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in confusione
1.Co.6. corum qui terrena sapiunt. Esca ventri, & c venter escis, deus autem, & hunc, & has destruet. Nequaquam igitur in illis voluptatem appetas, sed necessitati succurre. Iustitia
Thob.4. autem sic illæ iura tuetur, dicens: Quod tibi c non vis fieri, alij ne feceris. Quia hinc Sa-
pro.20.b lomon ait: Pondus, & pondus, mensura, &
Mat.7.d mensura, vtrunque abominabile est apud Deum. Et quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Et sic
Leui.19. g implebitis quod Moyses ait. Iustus modius sit vobis, æquusque sextarius. Itaque cum debeat tibi quippiam frater tuus, & abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus re-
Mat.5.c stitue. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum, & pharisæorum, non intra-
Exo.21.c bitis in regnum cœlorum. Quorum legalis erat iustitia, oculum pro oculo, dentem pro dente, vltionem pro vltione. Nobis
K autem dicitur: Diligite inimicos vestros, be-
Mat.5.g nefacite his qui vos oderunt, neque malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto, sed econtrario benedicentes. Hinc
Ro.12.b Paulus ait: Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: & hæc faciens carbones ignis congeres super caput eius. Sic vtique aio ego iustitia, & volo fieri. In hac etiam villa diues dominus quasi ruricolas habuit, qui redderent ei fructus vsu rarios temporibus suis, qui sunt huiusmodi, bonitas, benignitas, modestia, mansuetudo, concordia, pax, patientia, misericordia, charitas. Super hos etiam posuit ad custodiendum si deliquissent, qui accusarent, qui testificarentur, qui iudicarent, qui punirent.

Conscientia quippe ipsa est accusatrix: memoria, testis: ratio, iudex: timor, carnifex. quod enim conscientia accusat, memoria testificatur, & quod ratio iudicat timor excruciat
psa.98.a dicens: Dominus regnauit, irascantur popu-
psa.49.c li. Qui sedes super Cherubim, moueatur terra. Ignis in circuitu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Et impius
Ma.25.d dicet: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, vbi ignis est qui non tepescit, vermes, qui non moriuntur, tortores qui non lassescunt, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Villam suam his aliisq; tutoribus foouens, L tradidit dominus villico, pluribus plenam bonis, quibusdam corporis, multis proprijs ipsius hominis interioris. Septem quippe sunt hæc bona corporis, pulchritudo, fortitudo, velocitas, libertas, sanitas, voluptas, diuturnitas vitæ. Septem quoque sunt bona animæ, sapientia, amicitia, concordia, honor, pietas, potestas, iucunditas. Præter hæc propria, communia sunt multa data ruricolis: alia his, & alia his. Bona enim sunt diuitiæ suæ, ne eos paupertatis molestia fatigat. Bona sunt pauperum penuriæ suæ, quibus castigantur ne per incontinentiã deficiãt. Fortium fortiaudo, vt ad bona opera conalescant.

Debilium imbecillitas, qua refrænantur ne quod velint malum perficiant. Sapientium sua scientia, qua illuminantur vt proficiant. Insipientium sua simplicitas, qua humiliantur ne superbiant. Omnino quisquid in hac vita nostra fragilitas possidet, pium creditor (quantum in sua bonitate est) ad bonum nostrum nobis quotidie confert, sollicet vel ad correptionem paupertatis, vel ad profectum virtutis. Sed (vt verbis beati Gregorij vtar) quæ ad usum accepimus vitæ, ad vsum conuertimus culpæ. Valetudinem corporum in usum consummus vitiorum, bona mentis in usum expendimus vanitatis. Et hoc est, quod dicitur, qui diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona ipsius. Operæprecium est scire quis diffamauerit vil si licum, vel unde prodierit diffamatio. Petulantia ipsa est, quæ disseminauit infamiam, quæ tunc dicitur infamare, cum non erubescit negligentiam suam declamare, sicut ibi: Nullum pratum sit quod non pertranseas luxuria nostra, coronemus nos rosis antequam marcescant, ubique relinquamus signa lætitiæ nostrę. Quippe hæc talis locutio plane infamatio est. Fit autem triplici voce, scilicet cogitationis, locutionis, & operis. Habet enim cogitatio vocem suam. Vnde dominus cogitanti Moysi ait: Quid clamas ad me? Et Dauid ad dominum: Cogitatio hominis confitebitur tibi. Habet, & opus vocem suam. Vnde dominus ad Cain: Sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Prodit autem infamia nostra ex his, quæ fiunt, aut contra naturam, aut contra legem, aut contra consuetudinem. His tribus modis quisquid agimus

agimus vertitur in peccatum. Et quia villicus bona domini sui in hæc dissipauerit, dictum est ei: Quid hoc audio de te?

Redde rationem villicationis tuæ, iam enim amplius non poteris villicare. Illud non semel, aut iterum, sed tertio iam comminatur dominus villico suo, videlicet ante legem, sub lege, sub gratia, & per tres nuncios per quos omnia sua nobis consilia dicit, id est, per homines, per spiritum, per familiare mandatũ. His dominus secreta sua solet notificare, atq; per hoc alijs quibusque iubet: cum quibus tre solet timor, & modo iungitur illis ferens illa uis, quæ semper habere solet, clauam commonitionis, radium cognitionis, virgam doloris ad instruendum terrorem, ad uidendum errorem, ab habendum mœrorem, incipientium, proficientium, perficientium. Nota quòd in hoc facto cognoscitur mirabilis pietas huius domini, qui non circumuenit seruum suum, sed ad reddendam rationem prius submonet eum, quàm iudicet. Sic quoque usus est Abrahãm dixisse eum loqueretur ad deum de Sodomis: Descendam, & uidebo per me ipsum si sic, ut rumor est, opere complentes sunt. Et hinc instruimur non statim debere credere fidem quibuslibet uerbis: sed si sic est, ut dicitur, prius adhibere cautelam. Sequitur: Quid faciam? Hæc querimonia de præmissa comminatione procedit. Sic utique quidam cum mortem sibi uenire de prope uidet, se male uiuisse scientes, timore perterriti, quid fecerint, uel qualiter id emendare debeant, secum satis amarissime exquirunt dicentes: Quid faciam? Fodere non ualeo, mendicare erubesco.

Hæc duo uerba in persona illorum loquitur, qui hæc duo timent, in pœnitentia scilicet afflictionem corporis, & paupertatem: quorum alterum intelligitur per fodere, alterum per mendicare. Vt enim sic moraliter dicam, fodere est farculo compunctionis, & ante confessionis, in fructu bonæ operationis euellere nostri interna dilectare: quod hoc facere Propheta nos admonet dicens, Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. Et hinc est illud, quod ait custos uineæ de sterilitate ficulneæ ad dominum suum: Dimitte eam & hoc anno, ut ego ueniens fodiam circa illam, & apponam fimum circa eam. Sed hoc iste dicit, quia hic aperte, primo facere pertimescens dicit: Fodere non ualeo. Contra quem recte dicit per Salomonem dicitur. Piger propter frigus arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Qui enim nunc propter pauorem mentis, aut torporem macerare se per pœnitentiam, & affligere negligit: eum sol iustitiæ in iudicio uelut in æstate claruerit quæret requiem, sed non accipiet, quia propter illam operari bona contempsit. Sequitur. Mendicare erubesco. Hoc igitur ad literam tantum. Sunt enim quidam, qui erogando bona sua pauperibus culpas suas redimere uellent, & hoc cogitando pertractant: sed postmodum timentes ne egeant, erga egentes tenaces fiunt, & ab eo quod mente conceperant, se suspendunt: præcipue quia uident ali quos, quia sua se sic dedisse fatentur, & pœnitent, de quibus bene per Salomonem dicitur. Qui obseruat ventum, non seminat, Eccl.
& qui considerat nubes, nunquam metit. b
Venti nomine malignus spiritus qui mentem tentationibus impellit, & nubis appellatione peccator exprimitur. Qui ergo attendit uentum, non seminat, & qui considerat nubes nunquam metit: quia qui tentationes maligni spiritus metuit: & miquorum lapsus conspicit, in bono opere, nec exercetur, nec in iudicio quo consoletur inueniet, sed & nunc quoque uilescit. Propterea quanuis uillicus paulo ante dixerat, Fodere non ualeo, mendicare erubesco: pœnitens tamen subiungit quod sequitur. Sio quid faciam. Videte quid facit timor quippe perutilis, Domino suo. Ipse est, qui quod dominus iubet, homines facere cogit. Certe ille uillicus hodie non dixisset, Scio quid faciam, si non timuisset.

Sed timuit, quoniam illi subito timor adueniens clausa comminationis tales ei ictus impressit dicens. Audi miserabilis, audi, euigila C
tandem, quia hora est iã te de pigritia surgere. Si non amore, saltem timore euigila. Crux enim tibi duplex dura paratur: altera iam corporis, altera postmodũ corporis, & animæ gehennalis. Cogita ergo cruciatus tuos, quos præsentialiter medullitus senties iam in morte. Mors, inquam, ipsa est crux horribilis, ad quam quotidie festinas, & non attendis. Vide quomodo mors te crucifigit. Crura dissẽduntur, manus & brachia decidunt, pectus anhelat, ceruix langueſcit, labia spumant, oculi ſtupescunt, iuultus horrescit, facies exudat, & mortem facta pallescit. Et hæc utiq; quæ uidemus deforis, & quæ sentimus, leuia sunt ad ea, quæ intus anima miserabilis iã præguſtat. Nã tensus à corpore cito recedit: animã sua mors comitatur eunte. Qui aũt cruciatus te moueãt

Universidad de Deusto
Biblioteca

audi quid propheta de perditis dicat: Sicut
Iob.24.c oues, inquit, in inferno positi sunt: mors
Esa.33.b depascet eos, & Iob: Transeunt, inquit, à frigore nimio ad calorem nimium. De quo & alibi dicitur: Quis poterit ex uobis habitare cum igne deuorante: aut quis habitabit ex uobis cum ardoribus sempiternis? Hæc audiens uillicus planè si timuerit, ne mireris. Et notandum quod timor iste quadriformis est, scilicet mundanus, seruilis, initialis & filialis, siue castus. Mundanus, qui, facit recedere à malo pro euitatione pœnæ. Seruilis, qui facit à malo abstinere pro euitatione pœnæ, mali retinens uoluntatem. Initialis timor gehennæ, de quo dicitur per Prophetam: Initium sapientiæ timor Domini.
D Filialis, de quo per eundem dicitur: Timor
ps.110.b domini sanctus permanet in seculum seculi.
Ps.18.c In duabus his formis uilis est hominibus semper, in alijs minime. In initiali formaliter frendens, vt modo dictum est, ad villicū venit: propter quod ait: Scio quid faciam, vt cum amotus fuero, &c. Hæc amotio nihil est aliud, quam hominis interioris, id est animæ & corporis separatio. Et notandum quod, scire, nos exponere non oportet, quia ipsemet suum scire, scilicet quid facere velit innotuit, per hoc quod sequitur dicens: Vt cū amotus fuero à uillicatione, recipiant me in domos suas. In hoc quod suum scire ex-
Persius posuit, meminit poetæ dicentis: Scire tuum
satyra 1. nihil est, nisi scire tuum hoc sciat alter. Visus siquidem est minus hoc dixisse, scilicet qui sunt qui recipere eum debeant: quod tamen cum dixerat, in domos suas, succinctè deprehenditur annotasse. Sunt namque qui homines recipiunt, quorum sunt domus cœli, & æterna tabernacula: & hi qui sint, dominus ad discipulos suos loquens patenter ostendit in illis uerbis suis, cum dicit: Sini-
Mat.19.b te paruulos uenire ad me: talium est enim regnum cœlorum. Et alibi: Beati pauperes
Mat.5.c spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Ab his ergo necesse est emere regnum
Heb.13.c cœlorum, quorum est. Verè necesse est, quia non habemus hic (ut ait Apostolus)
2.Cor.5.a manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Et item de suis confidens ait: Scimus
E quòd si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod habemus ex Deo domum non manufactam, æternam in cœlis. Hanc vtique nos emere docet dominus in subsequentibus dicens: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceri-
tis recipiant vos in æterna tabernacula. Et hoc in loco suo exponetur, sed non modo. Sed videamus quid sequitur: Conuocatis singulis debitoribus, &c. cætera. Meminit me superius dixisse misericordiam, & veritatem, & charitatem cum alijs multis, quasi rusticos esse, & debere eas huic diuiti domino reddere suos effectus, quasi fructus operum iuorum per manus uillici. Nihil ergo est aliud quod dicimus uillicum debitores domini sui conuocasse, nisi vnumquemque in corde suo quid fecerit, vel quid fecisse debuerit, intra posse virium suarum pertractasse. Quod quotiens agimus, fere per omnia reos nos esse cognoscimus: præcipue tamen in eo quod per charitatem largius erogasse debuimus, & in eo quod per pœnitentiam illis quos nos iniuriauerunt, condonasse perfectius debebamus. Et hoc datur intelligi cum huic quæstioni, scilicet quantum debes domino meo, respondetur: centum cados olei. Per centum enim significatur perfectio, per oleū misericordia. Est ergo sensus: Debeo centum cados olei, id est quod mihi iniunctum est scriptum est: Qui habet substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, si clauserit uiscera sua ab eo, vere charitas patris non est in eo. Huius tamen obligationis nodus celeriter rumpitur, si bene perfi-

ciatur quod sequitur, scilicet sede cito & scribe octoginta: idest, humiliare (sicut exposuimus) in obseruatione mandatorum dei, & certa spe hæreditatis æternæ. De cado & coro dicunt alij pro abundantia sensus sui quid senserint, ego super his nihil aliud dico, nisi quod unumquodque vas est ad mensurandum in suo genere: & hic significare possunt mensurate, id est discrete debere age-
re pœnitentes: quasi sic occidant hostem ne
Gen.4. timeant ciuem, quoniam scriptum est: Si recte offeras, & non recte diuidas, peccasti. Recte offerimus, cum bono studio bonum opus agimus: sed non recte dividimus, si diuinam habere in bono opere posponamus, quam qui dissimulat, etiam recte offerens (sicut beatus ait Gregorius) peccat. Sequitur: Et laudauit dominus uillicum iniqui tatis, eo quòd prudenter egisset. Sunt qui mirantur unde hæc laus processerit, cum nō dicatur ad literam persoluisse debitum, sed euasisse: quod si quis egerit, attendat quòd potius imitari debet villicum, quàm admirari. Secularitèr enim prudenter egit, qui quæ reddere non potuit, ne super his arguetur furto, caute celauit, & secundum cuiusdam uerba dicentis, si non casté, saltem cauté: (est namque minoris culpæ quemlibet fallere quàm dare morti, quàm si cæteros secum tollat contagione peccati) & quod sibi perutile summaque prudentia fuit, quia apud quos reperetur effecit, si amoueretur à villicatione. Sed & altius loquar. Plane secundum moralem intelligentiam multa laude dignus, qui relicto errore pristinæ conuersationis, druiti Deo satisfaciens, redit ad gratiam. Et propter hoc eum dominus laudauit, quia sue hoc modo vel hoc modo dixerit fecisse, prudenter egit. Nec moueat quemquam quod dicitur, iniquitatis. Non enim positum hic eo quòd operetur ad laudē, sed ad eorum qui audierunt tollendam despe-
rationem, sicut dominus testatur ad prophe
Psal.54.a tam dicens: Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Non congregemur ergo nominum eorum de sanguinibus, neque memor ero nominum eorum per labia mea. Ad hoc enim Matrhatis suum cognomen retinuit publicanus. Hoc quod sequitur, quia filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua filijs lucis: dictum est nobis ut secularium inutilem imitemur prudentiam, sicut Moyses ibi nos monet dicens: Cum egressus fueris ad pugnam, si videris mulierem pulchram, & adamaueris eam, rades ei cæsariem, &c. & erit tibi vxor. Et dictum est similiter ad magnam nostram erubescentiam, ac si dixisset nobis illud prophetæ. Erubesce Sydon, ait mare. Grandis enim nobis debet esse verecundia quòd filij perditionis promptiores sunt in appetendis malis, quàm nos sumus in cœlestibus gaudijs, de quibus beatus Gregorius ait: Qui cœlestis vitæ dulcedinem, inquantum possibilitas admittit perfecte cognouerit ea quæ in terris amauerat, libenter cuncta derelinquit. Et ad hæc incitamur cum dicitur: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Bonus sermo & omni acceptione dignus, docens nos illi amicitiam iungere, qui nos possint in æterna secum tabernacula collocare. Qui uidelicet sunt illi, nisi quos superius breuiter annotauit, paruuli & pauperes Christi? Quos quia do
minus amat, ipso teste qui ait: Vos amici Io 15.b
mei estis: ab his nos faciamus amari de eo, I
quod idem dominus nos docuit dicens, de mammona iniquitatis. Vile est precium, sed emptio multa. Mammona nanque diuitiæ nuncupantur, quæ dicuntur iniquæ non propter se, sed propter iniquitatis effectum qui euenit ex se, sicut arbor illa quæ appellata est scientia boni & mali: non quòd vllam haberet scientiam, sed quod tangentes eam contra præceptum, boni pariter & mali contingeret esse scientes. Hic satis ostenditur quòd ex facili possunt amici, superni ciues haberi, ex quorum amicitijs quis fructus nobis proueniat, ueritas subsequenter ostendit cum dixit: Vt recipiant vos in æterna tabernacula. Videtur hic oriri quæstio in eo quòd pauperibus attribuitur susceptio & retributio benefacientium sibi, cum donum solus Dei sit, veniens ex eius multa miseratione & gratia. Quæ multum facile soluitur, si attendatur quòd Dei filius nostram carnem susciens, factus est pauper pro nobis, & id quod pauperibus erogatur, sibi factum fuisse dicat, & se retribuere benefacientibus: quod
ibi testatur vbi de paruulis loquens ait: Mat.25.
Quæcunque fecistis vni ex minimis meis, d
mihi fecistis. Esuriui, & dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Venite ergo & percipite regnum quod vobis paratū est ab origine mundi. Sollicitemur ergo fratres mei, sollicitemur pauperibus erogare consilio domini. Sed quia interest pauperis

Universidad de Deusto
Biblioteca

K & pauperis, quod dominus ibi iussus est annotasse cũ diceret: Beati pauperes spiritu, de pauperrate talis facienda est distinctio, quæ designet quibus præcipue debeamus largiri. Pau-
1.Tim.5 pertas igitur alia naturalis, alia locuples, alia spiritualis. Et huius diuisionis unumquodq; membrum bifariè suppartitur, quod his pertractandum relinquimus qui magna de minimis sciunt extrahere, præter quod hoc solum dicimus, quia naturalibus egenis & spiritualibus præcipue manum misericordiæ porrigere monemur uerbis apostoli Pauli dicentis: Qui suis non prouidet, & maxime domesticis, fidem abnegat, & est infideli deterior. Sed quia nescimus hodie quis ante dei oculos dignus sit odio uel amore, demus his & demus illis iuxta eiusdem Apo-
Gala.6.c stoli uocem dicentis: Bonum, inquit, operemur ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Et quia sunt qui petunt, sunt & qui uerecundantur: cum superest unde possit dari, demus utrique. De petenti-
Luc.6.d bus enim dominus ait: Omni petenti te tri-
Ps. 103. buae. De uerecundis beatus Augustinus su-
b per hunc uersum: Qui producit fœnum iumentis, & herbam seruituti hominum: dicit hoc modo: Beatus, inquit, qui præco-
Luc. 6.f cupat uocem petituri. De omnibus indif-
Luc. 11.f ferenter dominus ait: Date & dabitur uo-
Eccl.3.d bis. Et etiam illud: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis. Et iterum illud. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Et hinc est il-
Eccl.29. lud. Conclude eleemosynam in sinu pau-
a peris, & hæc orabit pro te. Et bonus pater fi-
Tob.4.b lio ait: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum, & illud libenter impertire. Quod tam solerter omnes agere studeamus, quatenus in æterna tabernacula recipi mereamur. Per dominum Iesum Christum saluatorem nostrum, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo de beata Maria.

Luc.1.c AVe Maria gratia plena: dominus tecum. Miraculum fuit quòd uirgo peperit: mentis clamor, uirginis amor, uirtutum zelus, uitiorum fuit occasus. Virgo sanctissima, quæ saluatorem genuit, peperit & aluit, quæ iugiter eius adhæsit lateri, quæ comes individua nullo fere abfuit itinere, quæ intenta præ cæteris inuigilauit uerbo & operi eius, sola saluatoris actuum insignia operum opera, melliflua prædicationis genera inaudita contra mundum & peccatum, & tartareum zabulum, diuinæ seueritatis acerrima eloquia, quo eis duo interfuit specialius uidit, secretius audiuit, citius agnouit, prouidit, secretius retinuit, & apostolis aliisque dispensius retinuit, & apostolis aliisque dispensius pulis luculentius edidit, diligentius retulit, melius indidit, fidelius tradidit. Hinc est quod de ea legitur in euangelio: Maria autem conseruabat omnia uerba hæc conferens in corde suo. Hinc in eius laudibus legitur: Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Licet enim in parabolis loqueretur ad turbas, secreto omnia Apostolis nota faceret ut amicis, quædam tamen credendum est præ cæteris matrem suam quem admodum dilexisse, sic & etiam propensius eruditse, quodam si secretius intimasse, frequenter eam ad monumentum myrrhæ, & ad colles thuris sublimasse, in cellam unariam occultasse, tui prius nouit, & uoluit gloriam deificam, & super cælestem reuelasse noctiam.

Vnde Ioannes in Apocalypsi: De isto sono, ait, scilicet de Maria, præcelebant filii tonitrua & uoces & tonitrua: quia mater filij Iesu Christi parabolas, ænigmata, legalia & mirifica gesta, dicta, opera quidem ebibit, fidelius credidit, syncerius luculentiusque alijs edidit.

Hæc Maria à natura reuerenter constituta, & à lege diligenter uenerata, à gratia clementer est prælecta: quia sic præstitis suis singillatim reddidit, reddendo sibi subdidit, ut honoris uicem omnibus impenderet, & insuper momenti quiddam superadderet. Natura siquidem illi summæ uirginitatis florem, lex soli uirgineæ fœcunditatis honorem, gratia diuinæ maternitatis præ cæteris decorem, ac spiritualis matrimonij diuinissimum reseruauit odorem. Natura (quod suum est) illibatam uirginem seruando, lex reuerenter eam ab alijs eligendo, gratia uirginitatem sine semine stinguendo, gratia uirginitatem sine semine fœcundando.

Natura rebus loquendo non uerbis data in ea integritatem seruaret, & de ea deus nuturæ intonaret dicens ad serpentem: Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius.

Lex, dum eam ab aliis distinguendo claGen.3.c maret: Mulier quæ suscepto semine peperit, immunda erit septem diebus.

Gratia in eo quod dictum est: Aue gratia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Natura huic detulit, dum terra sine Esa.45.c germine pareret in principio. Lex, dum rubus arderet sine incendio. Gratia dum sine semine pareret virgo. In hac enim habitauit pater & filius vt creator in mundo, imperator in regno, paterfamilias in domo, sponsus in thalamo: pontifex in templo, pontifex enim altissimus sibi eam quasi mundum specialissimum creauit, quam in iustitia & sanctitate coram ipso fundaret, & fluentis sapientiæ irrigaret, & cœlestibus desideriis usque sellicet aëris sublimaret: & igne dilectionis accendendo illustraret. Hinc in eius mente tanquam in quodam firmamento solem posuit rationis, & lunam scientiæ, & virtutes tanquam stellas speciei omnimodæ: solem qui lucem diuinæ cognitionis faceret: lunam quæ cum stellis noctè actionis splendidam redderet: & merito domini est terra, quia sic super maris fundauit eam. Creato igitur mundo volens vificare regnum impetrauit angelo. Missus est igitur angelus Gabriel à Deo. Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ita paterfamilias domum intrauit, in qua carnis habitum suscepit, quam obtulit Deo patri pro salute generis humani. In ara crucis sacrificium quasi pontifex in templo suum peregit sacerdotium: sed quia oportebat non Christum & resurgere, & ita in propriis reportari humeris ouem centesimam, oportebat populum qui ambulabat in tenebris, lucem magnam contemplari: mundum prædicationis iuæ, & miraculorum notitiæ traduxit. Descendens itaque de patre luminum speciosus forma præ filijs hominum, induitus stola candida, in vestitu sponsi ad publicum. Inerat sol in sydere, ornatu tanquam sponsus de thalamo prodiens in vespere, artifex latuit in opere: opus dum regi præpararetur, vesper dum in tanta sublimitate humiliaretur, sydus dum tanquam stella illustraret fines orbis. Artifex igitur eam ornando, oriens de ea nascendo, sol mundum ab errore conuertendo, & eam alios in exemplum præbendo. De genitrice Dei cum talia & tanta referantur, pauca (rei precio) nobis tamen esse videntur. Hæc est enim scala, rubus, arca, sydus, virga, vellus, thalamus, porta, ortus, aurora. Hæc est enim scala Iacob, qui quando caput in lapide posuit, angelos ascendentes & descendentes videre meruit. Scala ista duodecim gradus habet inter duo latera. Dextrum latus est cõtemptus sui vsque ad amorem Dei: sinistrum contemptus mundi vsque ad amorem regni. Ascensiones huius duodecim humilitatis gradus. Primus est odium peccati, secundus est fuga delicti, tertius metus odij, quartus in omnibus his subesse creatori, quintus obedire meliori, sextus obtemperare compari, septimus obsequi inferiori, octauus subesse sibi, nonus finem suum iugiter meditari, decimus opera sua semper vereri, vndecimus cogitationes suas humiliter confiteri, duodecimus per omnia ad manum, ad nutum, ad libitum domini moueri. Per hos gradus ascendunt angeli, C & sublimant homines: sic disponuntur in corde ascensiones, sensim proficiendo, & pedetentim ascendendo: sic in domo patris lucidas percipiunt mansiones. Hi sunt duodecim apostoli qui sequuntur in eremo vestigia Iesu Christi. Rubus qui visus est Exo.3.a ardere sine sui incendio, virginem significauit concepturam de spiritu sancto absque virginitatis suæ detrimento. Rubus ad Ibidem. quem non est Moyses ausus calceatus accedere, virginem docuit sine maritali opere mirabiliter parere.

Traditio Hebræorum visionem in humili arbusculo asserit tradiram, ne populus occasione aliqua haberetur ad idololatriam. In humili virgunculà mirabilis nobis exhibita est visio, in qua nullimodæ fornicationis vel minima fuit occasio. Fornicatio siquidem triplex est. Alia est humana, quædam est mundana, nonnulla est diuina. Humana fit illicito actu. Mundana perverso affectu. Diuina scelerato cultu. Prima peccatur in proximum, secunda in seipsum, tertia in Deum. Prima facit carnis immunditiam, secunda mundi concupiscentiam, tertia idololatriam. Maria contra hæc tria singula adhibuit remedia. Contra carnis immunditiam, virginitatem: contra mundi concupiscentiam, perfectam humilitatem: contra idololatriam, perfectam charitatem. Fuit enim Maria mundissima carne, humillima corde, deuotissima mente. Arcas duas fuisse legimus in veteri Gen.6.c testamento, vnam arcam diluuij, aliam Exo.25. testamenti. In nouo autem testamento tres a

fuerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

D fuerunt aliæ. Prima arca est Ecclesiæ, secunda gratiæ, tertia sapientiæ. Licet enim prima veteris testamenti in typo fieret primæ noui, secunda in typo præcesserit secundæ noui, tertia vero sicut excellenter omnibus est dissimilis, ita nulli penitus est comparabilis. Siquidem arca Noë significauit aream Ecclesiæ: arca fœderis aream gratię, sanctitatem scilicet Mariæ. Per sapientiæ aream intelligimus humanitatem Iesu Christi sanctissimam.

Col. 2.a Hanc enim merito aream sapientiæ decet nuncupari, in qua omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt absconditi, sapientiæ inquam excellenter, in qua habitauit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Arca etiam Noë, significauit aream gratiæ, excellentiam scilicet Mariæ. Sicut enim per illam omnes euaserunt diluuium: sic per istam peccati naufragium. Illam Noë, ut diluuium euaderet, fabricauit: istam Christus (qui est pax nostra, & requies) ut humanum genus redimeret, sibi præparauit. Per illam octo animæ tantum saluantur: per istam omnes ad æternam vitam (quæ per octonarium numerum significata est) uocantur. Per illam paucorum facta est liberatio: per istam humani generis saluatio. Illa centum annorum fabricata est spacio: in ista omnium virtutum fuit perfectio. Illa facta est de lignis leuigatis: ista de uirtutibus ædificata est consummatis. Illa superferebatur aquis diluuij, ista non sen

Triplex diluuiū. sit naufragia vllius vitij. Triplex quidem diluuium est. Primum facit aquarum inunda-

E tio, secundum vitiorum incursio, tertium tribulationum oppressio. Primum igitur est aquarum, secundum culparum, tertium oppressionum. In primo periclitati sunt homines, in secundo virtutes, in tertio voluptates. Primum quis naufragium patitur, deinde in pœnarum diluuium peccator inducitur, in tertium de nceps pœnarum infernalium retrudiçur. Sic infernus hic incipit, alibi perficitur, cum anima vitio, caro supplicio atteritur. Per aream vero ecclesiæ euadimus à primo, per aream gratiæ à secundo, per aream sapientiæ à tertio. Siquidem per arcam ecclesiæ uitiorum fit extinctio, per aream gratiæ virtutum reparatio, per aream sapientiæ summi boni delectatio. Fit enim in Ecclesia peccatorum confessio, in confessione, remissio, & uitiorum extinctio. Sic etiam facta est inter deum, & homines reconciliatio. Deinde data venia, subsecuta gratia uitiorum fit insertio. Hanc sequitur iustitiæ perfectio. Huic autem succedit arcanorum cœlestium contemplatio. In hac autem inuenitur quædam cœlestis suauitas, & intima ejus dulcedo, & perfecta boni, & perseuerans dilectio. Triplex ergo est diluuium unum iniquitatum, aliud aduersitatum, tertium calamitatū. Noah. De primo per Naum dicitur: In diluuio pertereunte consummationem faciet. Ac si diceretur: Si diluuium vitiorum super hos crepe rit abundare, nolite de illis desperare: quia hi per quos inundare permitto iniustitiam, superillos faciam abundare gratiam. Hinc de Habacuc citur per propheram: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Diluuium ergo prius veniet, & dominus tunc consummationem faciet, quia dominus electos suos innumeris lapsibus, & vitiorum incursibus permittit ad tempus affligi, & humiliari, omnem remouens præsumptionis elationem, postea ab eo incipiet sublimari: sic in eis nutrita perfectam dilectionē. Hinc est illud propheti cum: Venies vsque Babylonem, & ibi libera beris, ibi redimet te dominus de manibus inimicorum tuorum. Et illud Esaiæ: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Consummationem ergo deus faciet præeunte diluuio, quia de profundo vitiorum suos deus virtiliter erigit, quos ponit in uirtutū culmine, & illustrat contemplationis radio. De secundo dicitur in Cantico canticorum: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Hinc per psalmistam de his qui aduersitatibus frangūtur, & tentationibus iuxta cumbunt, dicitur. In diluuio aquarum multarum ad eum non approximabunt. De his quoque diluuio deus suos eripit, iuxta illud Apolloli: Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Item: Fidelis deus, qui non patietur vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum vt sustinere possitis. Et in Ozee: In tribulatione ne sua mane consurgent ad me. Et Psalmographus: Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos dominus. De tertio dicitur in Iob: Apprehendet eum quasi Iobaquę inopia, nocte eum opprimet tempestas. Primum igitur diluuium est uitiorum, deinde de diluuium tribulationum, deinceps diluuium miseriæ, & tenebrarum. Primum est peccati, secundum mundi, tertium inferni. Primi fines primi sunt oblectamenta, secundi inquietudines, tertij perpetua tormenta. Hinc in euangelio de bonis piscantibus vina cantibus, tentamenta superantibus, æterna

Matt.13.d cruciamenta vitantibus, dicitur: Elegerunt boni in vasis suis: malos autem foras miserūt. Arcæ vero gratiæ, gratias referimus, quia per eam scilicet Mariam & eius filium utrum

Iunge- que diluuium euasimus. Arca quoque testamenti, typum tenet sanctæ Dei genitricis. Illam fecit Bezeleel: istam cōdidit Emmanuel. Bezeleel, Oliab in opere socium habuit, & uir

Exo.31.a ego quoque virginum conditæ, præelectæ, præ- ferendæ, præparatæ, & ornatæ per spiritum sanctum, & eius omnipotentem filium fuit. Bezeleel interpretatur vmbra Dei: Oliab protectio mea, prior ille spiritus sancti, iste

Luc.1.d vero typum tenet filij. De illo dicitur ad Ma-

Mat.1.c riam in conceptione filij beatissimi: Virtus altissimi obumbrabit tibi. Item ad Ioseph: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim ex ea natum est, de spiritu sancto est. Iste vero ad patrem clamat in

Psal.16.c Psalmo: Protege me à facie impiorum qui

Psal.16.b me afflixerunt. Item de eodem: De ventre matris meæ tu es protector meus. Item: Tanquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis. Bezeleel ergo cum socio arcam testamenti fabricauit, sancta quoque trinitas virginem sibi sanctificauit, ac templum sanctissimum consecrauit, hospitiumq; mundissimum sibi præparauit, thalamum quoque

H de quo sponsus præ filijs hominum speciosus ad publicum procederet decenter præornatus. Neque enim pater abesse potuit, vbi eius

Iunge.1.a spiritus, & filium cooperari voluit. Quæcunque enim pater facit, hæc eadem similiter, & filius facit. Neque enim filius potest à se facere quicquam, nisi quod viderit patrē facientem. De spiritu quoque legitur in libro

Psal.32.b Psalmorum: Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Apo-

Rom.1.a stolus quoque de tribus personis ita: Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, ipsi gloria. Pater ergo in consecratione virginis exhibuit claritatem, filius humilitatem, spiritus sanctus charitatem. Pater lumen exhibuit rationis, filius cinerem humilitionis, spiritus sanctus oleum dilectionis. Pater exhibuit potentiam, filius sapientiam, spiritus sanctus omnium uirtutum gratiam. Pater auctoritatem contra peccatum, filius humilitatem contra mundum, spiritus sanctus charitatem ergo deum, & proximum. Filius carnis mortificationem, spiritus sanctus compunctionem, pater cœlestium contemplationem. Filius docuit eam diuina operari, spiritus sanctus amare, & amari, pater cœlestia cōtemplari. Filius eam erudit, spiritus eam prouehit, pater eam perficit. Filius eam purificat, spiritus eam pacificat, pater eam honorificat. Hæc dicens, opera uel dona trinitatis non diuido, sed fideliter inseparabiliz asscro. Sicut enim in essentia vnitas, ita in operatione identitas. Arca vero testamenti de I lignis Sethim facta est, & Maria de spinoso, & hispido Iudæorum populo, & arido procreata est, qui vtique spinosus detractione, hispidus superfluitate, aridus fuit unctione diuinæ gratiæ. Vnde spinosus spineam coronam regi suo exhibuit, & in eum sicut signis in spinis exarsit. Sethim enim interpretatur spinæ. Aliter Eua spina, rosa Maria.

Reuera Eua spina fuit, quæ & virum suum ad mortem pupugit, & posteritati suæ peccati aculeum infixit. Vnde apostolus: Per Ro. 5. b vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & sic in omnes pertransiit. Ligna verò sancti patres fuerunt, qui licet in radice aruissent arboris, spem tamen certissimam habentes in aduētu saluatoris, tanquam peregrini, & incolæ in hoc mundo habitabant, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Castigabant cum vitiis, & cō- 2.Co.... cupiscentijs corpora sua, euntes ibant, & fle- b bant mittentes semina sua. Vnde quidam ita: ps.125.a Conuersus sum, inquit, in ærumna mea, dum pſa.31.a configitur spina. Ad commendationem uerò gratiæ suę, & ad destructionem humanæ sapientiæ, Deus de fœmina, sed virgine, descendente de spinosa patrum origine, dignatus est carnem assumere, vt similem simili redderet, contrarium contrario curaret, pestiferam spinam euelleret, peccati chirographum potentissime deleret. Humilitas per sexum fœmineum commendatur, gloria virginis, & maiestas opitulatur, peccatum gratia eiicitur. Eua ergo, spina fuit: Maria rosa extitit. Eua spina vulnerando: Maria rosa omnium affectus mulcedo. Eua spina infigens omnibus mortem: Maria rosa reddens salutiferam K omnibus sortem. De liquore spinei corticis fit encaustū, vnde scribitur, & de carnali mente tua fluxus nascitur concupiscentiæ, qui in ipsa, & in Adam peccatum actuale, in posteris originale transfudit. De hac vero Apostolus ita clamat. Litera occidit, spiritus autem 2.Co.3. viuificat. Ac si diceret: Per unum homi- b nem mors, & per unum hominem resurrectio mortuorum, sicut in Adam omnes 2. Cor. moriuntur, ita, & in Christo omnes viuifi- 15.d cabuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cabuntur. Maria autẽ rosa fuit candida per uirginitatem, rubicundã per charitatem, candida carne, rubicunda mente: candida uirtutem sectando, rubicunda uitia calcando: candida affectum purificando, rubicunda actũ carnalem mortificando: candida Deum diligendo, rubicunda proximo cõpatiendo. De lignis uerò Sethim condita est arca, in qua thuribulum, manna & uirga sunt recõdita: quia licet Maria de patrum natura per peccatum uitiata, duceret originem, prælecta tamen per Spiritum sanctum, & præseruata ad purũ, Deum nobis obtulit & hominem. Thuribulum sacrosanctum, carnẽ significat Saluatoris, quæ aurea dicitur, quia nullius passa est detrimentum pudoris, agnus. s. sine macula, qui peccatũ non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, de quo per propheticum dicitur eloquium: Ecce puer meus electus, posui super eum spiritum meum. Carbones thuribuli, sunt opera Iesu Christi. Carbones isti aliquando morui, quandoq; uerò sunt igniti: quia in Saluatore nostro nũc propria tolerabat humanitas nunc propria faciebat diuinitas. Ignis in carbone, diuinitas est innocens in opere. Ignis in prunis, euidens est indicium diuinitatis. Carbo mortuus, in præsepe iacens. Igneus, dæmonia expellens, mortuus, in Aegyptum fugiẽs. Igneus uendentes & ementes columbas de tẽplo eiiciens, mortuus dormiẽs in naui. Igneus imperans uentis & mari, mortuus subditus parentibus. Igneus, quatuor satians hominũ millia de septem panibus: mortuus, ad puteũ Iacob rogans potum. Igneus, circa Hierico illuminans cæcum, & sanans leprosum. Carbo erat mortuus, dũ a diabolo tentaretur igneus, dum ei ab angelis ministraretur. Mortuus in proditione discipuli, igneus in filio reguli. Sopitus ante præsides, igneus circa Tyberiadẽ. Sopitus dum ei Herodes illuderet igneus, dũ mortuorum suscitator magnificus fieret. Sopitus, dum ei acetum cum felle mixtum propinaretur: igneus, dum ab eo decem leprosi mundarentur. Sopitus, dum à Iudæis se absconderet: sopitus, dum cum publicanis & peccatoribus ederet: igneus, dum ambularet super undas: igneus, dum ex aqua facta uino lætificaret conuiuas. Sopitus, iacens in cunabilis: igneus, fulgens in miraculis. Sopitus, ante tribunal præsidis: igneus, in filia Chananitidis. Sopitus in cruce: igneus in monte. Prunę ergo mortuæ erant humanitatis opera, ignitę diuinitatis miracula.

Ex. 25. c

1. Pet. 2. d

Esa. 42. b

Sermo in illud Sapientiæ, Sapientia uincit malitiam.

SApientia uincit malitiam. Sicut ſa- Sap. 7. d
pientia ſapor boni, ita malitia ſa-
por mali dicitur. Claues claudo
expellitur, ita & prauæ bonis ſu-
peruenientibus eliminantur. Virtute ſiquidem & ſapientia patris mediatore Dei & hominum Chriſto Ieſus crucem pro nobis ſubeunte, ſimul cum illo ſecundum Apoſtolũ impegit & confregit lapis exciſus de monte ſine manibus: cuius caput aureum, & cætera membrorum fuiſſe deſcribuntur quædam ex argento, quædam ex ære, quædam ex ferro, quædam ex luto & ferro. Caput eſt aurum, Bona conſequenter deſideria immittendo, & ea in bonis adimplendo, ſanat uoluntatem. Atque ſub iugo diſciplinæ obtuſo oculorum ne audiant ſanguinem, clauden do aures ne uideant malum, expellit curioſitatem. Et ſic ad ultimum ſapiens & placens deum ſaporem mali (quem malitiam dixi- mus) à præcordijs animæ penitus auellit. Sapientia uincit malitiam. Cui enim Chriſtus ſapor dulceſcere, profecto neceſſe eſt amareſcere mundum. Eſt ſiquidem panis qui de cœlo deſcendit, habens omnem delectamentum & ſuauitatem ſaporis: ſapor eſt patris per illam æternam & ineffabilem naturam: ſapor eſt angelorum per gratiam, ſapor eſt noſter per miſericordiam. Vincit ergo ſine uſque ad finem fortiter: & diſponit omnia ſuauiter. Sunt ergo inuestigandi ad miſſa duo fines altrinſecus poſiti, quibus famus fines iſtos in parabolis euangelicis, illis quibus primum agitur de theſauro: quem qui inuenit homo, uendit omnia quæ habet, & emit agrum illum. Subiungitur poſtmodum de preciosa margarita, quam negociator inuentam comparat, uenditis omnibus quæ poſsidet. Demum agitur de ſagena, quæ miſſa in mare, congregat bonos & malos pisces. Similitudines iſtas diligentius perſcrutemur, vt ex ipſis eliciatur propoſita ueritas. Ager de quo in prima agitur parabola, diſciplina eſt ordinis. Ager enim cultura terræ eſt, quæ amputatis fruticibus, & aruorum radicibus extirpatis, habilis eſt ad ſemen recipiendum, & fructum afferendum. Talis eſt diſciplina ordinis, quæ auulſis peccatorum tribulis, remotisque ſcandalorum occaſionibus, digna eſt plane cui Deus emittat eloquium ſuum. In qua nimirum verbum ſuum non eſt alligatum, ſed ablatis impedimentorum obſtaculis, per humiles & mites corde velociter currit ſermo eius. Hic Gen. 27
eſt ager plenus, cui benedixit dominus, ha- f
bens irriguum ſuperius, & irriguum infe- Iudic. 1.
rius. Fontes profecto Iſraël, de quibus in ecclesiis domino benedicitur. Hi ſunt fontes ſaluatoris: quorum alter eſt diuinitas, irriguum videlicet ſuperius: alter eſt humanitas, irriguum ſcilicet inferius. De fonte humanitatis aquas potamus confidentiæ: quia per ipſum acceſſum habemus ad patrem, per confidentiam in fide ipſius. De fonte diuinitatis, aquæ prodeunt miſericordiæ, cuius impetus lęficat ciuitatem dei lætantem in cœlis ad plenum, peregrinantem in terris prout cuique diuiſit Deus menſuram fidei. De latibulis prophetarum exiliit Chriſtus Ieſus ad campos pauperum. Per merita ſuæ humanitatis impertit & diuinitatis participium in præmium. Dabit ſiquidem pacem nobis transferendo nos in arcanum ſuæ diuinitatis, quia omnia opera noſtra operatus eſt nobis in humilitate ſuæ humanitatis. Si ergo noſtram ſalutem operata eſt humanitas, quid operatur diuinitas? Noſtram profecto delectationem, quia delectationes in dextera eius uſque in finem. La- D
borantes igitur in agro paupertatis duo habent irrigua, quibus cordium irrigatur ariditas, & terræ noſtræ fructificat ſterilitas. Abſq; harum aquarum refrigerio nulla ſane Pſ. 15. c
adeſſet proficiendi poſsibilitas, ſed deficiendi incũberet neceſsitas. Cum enim ad te reuerſus cõſideras hinc exaſperatæ potentiam maieſtatis, inde exaſperantis pertinaciam iniquitatis: nonne repente ſubintraret deſperatio, niſi mediatoris dei & hominum hominis Ieſu Chriſti incarnatio ſuccurreret & paſſio? Superuenientibus autem ſeculi tribulationibus, & impugnationibus dæmonis, & eleuatis in planitie mentis tuæ tentationum procellis: nõnne paſsionibus huius temporis ſuccumberes, niſi futuræ gloriæ ſpes ſubleuaret? Sicut ergo apud humanitatem Chriſti habes merita, de quibus confidens deſperare non poſsis: ita apud diuinitatem ſunt præmia de quorũ expectatione

poſsis

Universidad de Deusto
Biblioteca

posis in tribulationibus non solum respirare, sed & gloriari: quia nimirum fecit nobis
psa. 115 a sum misericordiam suam, non solum remittens debita, sed etiam promittens præmia.
Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Pro omnibus quidem quæ mihi ad conuersionem meam tribuit. In ipsa conuersione mea corpus meum & animã meam retribuit, imò reddidit, imò me pigri tante & renitente ipse à me extorsit. Ecce autem pro omnibus quæ ab initio conuersionis meæ mihi tribuit, compunctionem videlicet lachrymarum, deuotionem, meditationem,
E consolationem in laboribus, delectationem in meditationibus, pro his, inquam, & innumeris alijs beneficijs, quid ei rursum retribuam? Qui totum dedit, quid vlterius im
Ibidem. pendere habeo? Calicem salutaris accipiam,
Esa. 26. & nomen domini inuocabo. Quid est calib cem accipiam? Anima mea deliderabit te in
Ibidem. nocte, sed & spiritus meus in præcordijs meis. Nomen tuũ & memoriale tuum in desiderio animæ. Nomen saluatoris mei fratres mei, carnis meæ, sanguinis mei, nomen à seculis absconditum, sed in fine seculorum reuelatum: nomen mirabile, nomen ineffabile, nomen inæstimabile, imò eo mirabilius, quo inæstimabilius: eo magis gratum, quo gratuitum. Hoc, inquam, nomen non iam viuente me labijs meis laudabo, sed iam non viuente me, viuente vero in me Christo, sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, vt non solum exterioribus, sed & interioribus labijs inuocem nomen domini.
Ioel. 2.a Quicunque enim non vocauerit, sed inuocauerit nomen domini, saluus erit. Non solum autem nomen, sed & memoriale passionis eius semper sit in desiderio animæ meæ, vt passionis eius particeps efficiar, siquo modo agnoscere potero sicut & agnitus sum. Sic ergo calicem eius accipiam, quia monumenta passionis suę intra animæ meæ sinum, intra memoriæ meæ cellas semper reuoluam. Aspiciam regem Salomonem in diademate quo
Nu. 21. coronauit eum mater sua. Aspiciam eum lib gatum, flagellatum, conspũtum, saturatum
F opprobrijs, clauisque confixum. Aspiciam in huius deserto exilij serpentem æneum super columnam crucis exaltatum, vt serpentes, qui me mordent moriantur, quia nullus qui credit in eum peribit, sed habebit vitam æternam. Hæc & alia patientis & morientis domini mei memorialia, memoriæ meæ arctius commẽdabe, & ad os cogitatio-

nis reuocãs ruminabo diutius, vt impinguer deuotius. Hæc, inquam, crucis & passionis eius insignia sint præsentia, vt lecto eius ci lectiouis (quia nemo vnquam maiorem habuit) sit sub capite meo, ne videlicet mea mea ad carnalia mcurruetur desideria, donec dextera diuinitatis eius amplexetur me, vt absorbeatur hoc quod mortale est à vita. & mortale hoc immortalitate, & corruptile hoc induat incorruptionem. Lucam in hoc loco, humanitatem eius accipio, vt qua nobis exhibuit charitatem, vt diximus, qua nemo maiorem habet, ponens animam suam etiam pro inimicis suis. Dextera est diuinitas: qua desidero amplexari & circundari. Tunc enim satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua, & adimplebis me lætitia cum vultu tuo: quia delectationes in dextera tua vsque in finem. Cæterum quantum dextera sinistræ præcellit, quantum videlicet æterna caducis, incorruptibilia corruptibilibus, immortalia mortalibus, tantum necesse est præcellere charitatem, quam nobis exhibuit in gloria suæ diuinitatis, charitati quam nobis exhibuit in miseria suæ humanitatis. Hanc enim & oculis vidit, & auris audiuit, & in cor hominis ascendit, non quam præparauit diligentibus se. Quæ tamen illa charitas? Audi. Licet maiorem hanc dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis, ipse tamen animam posuit pro inimicis. Cum enim adhuc infirmi essemus, reconciliauit nos Deo in sanguine suo. Si hoc fecit homo, quid faciet Deus? Si hoc fecit pauper, quid faciet diues? Si hoc fecit pro inimicis, quid faciet pro amicis? Si hoc fecit in via, quid faciet in patria? Si hoc fecit in exilio, quid faciet in palatio? Si hoc fecit in terra, vbi sui cum non receperunt: quid faciet in cœlo vbi ei omnes obediunt? Si quandoque suggestionibus diabolicis vel importunis carnis nostræ clamoribus ad curam carnis in desiderijs perægendam reuocemur, anxietates Christi, crucisque ipsius nos docebit experientia, quid sentire apostolus cum dixit: Verbum crucis his qui saluis fiunt, virtus Dei est. Et mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Quare? Quia sicut fluit cera a facie ignis, sic pereunt omnes immunditiæ a facie crucis. Dei siquidem infirmitas, vel ratio est fortior, & in stultitia eius facti sumus sapientes. Quia enim mundus nõ cognouit in sapientia dei, placuit

placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Caro factus est carnalibus, sicut spiritus angelicis spiritibus. Agnoscat eum caro in carne, homo in homine. Agnoscat, inquam, & imitetur, vt cum videre mereatur in maiestate, quia per humilitatem pertinget ad sublimitatem. Si enim compatimur, & conregnabimus: si commortimur, & conuiuemus. Agnoscamus eum, tuquam, secundum carnem, dolentem calcatis inobus carnis, & omnibus exstinctis, vel deuictis carnalibus desiderijs posse firmus dicere cum Apostolo: Et si cognouimus eum secundum carnem, sed iam non nouimus. Licet enim gloriosum sit uidere, uel in memoria habere etiam secundum carnem speciosum forma præ filijs hominum, magis tamen proponitur nobis caro eius ad medendum quam ad gloriam, ad necessitatem quam ad beatitudinem. Altera siquidem collata est beatitudo animæ, cui nihil creatum sufficere potest, etiam si cum terra cœlum possideret: Nec sanari potest eius cupiditas, donec eum habeat cuius imago est, qui solus potest implere angulo cupiditatis suæ. Sicut autem medicus noster diuas naturas, humanitatem uidelicet & diuinitatem coniunxit in una persona, ita singula eius opera ad hanc siue illam necesse est pertinere naturam. Ad hanc siquidem miseria, sed ad illam pertinet potentia. Quicquid ergo miserię passus est, ex homine contraxit. Quicquid potenter operatus est, à patre habuit. Humanitate igitur & diuinitate alterutrum posita, duo habes media, passionem, & resurrectionem. Illa est miseriarum, hæc potentiæ: ista est potentiæ. Vis annunciari inter pennas columbæ, id est inter perfectos sanctæ ecclesiæ, quorum uidelicet exemplo infirmi roborantur, depressi sublevantur? Dormias necesse est inter medios cleros, id est, inter passionem & resurrectionem, hinc fulcitus floribus. Fructus ad passionem, flores ad resurrectionem pertinent. Quæ seminauerit homo, hæc & metet. Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Seminauit uetus homo in carne, messuit postmodum corruptionem. Quam Passionem Christi. Nisi enim verus homo transgrederetur, nouus non pateretur. O profundum & inscrutabile redemptionis nostræ consilium. Vere diligentibus deum omnia cooperantur in bonũ. Domine Iesu Christe, si inobedientia Adæ cooperata est no

bis in bonum, & tantum tamque mirificum bonum, ut tu fieres corruptibilis, tua obedientia in quod bonum nobis cooperabitur? Profecto ut homo fiat incorruptibilis. Si seminantes in carne, tuam messuimus corruptionem: seminantes in spiritu, nostram metemus in corruptionem. Omnium ergo temporum, quæ sub conuersatione ueteris hominis transegimus, fructus noster est passio Christi: Cui debemus configurari, mortificationem eius circunferentes in carne nostra mortali. Vnde sicut ab initio conuersationis, ita ab initio prædicationis suæ proposuit nobis pœnitentiam. Agite, inquit, pœnitentiam, quoniã appropinquabit regnum cœlorum. Magnam Mat.3.a refectionem senserat, qui de fructu pœnitentiæ dicebat: Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte. Et alibi: Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachry K mis in mensura. Et iterum: Potasti nos uino compunctionis. Quare ergo non dixerim pœnitentiam messem uel fructum, quæ panis uocatur & uinum? Fructus iste amarus est, sed salubris: quia pœnitentia amara est quidẽ ad tolerandum, saluberrima autem ad conualescendum. Proinde fidelis anima quæ retro sunt obliuisci desiderans, & ad interiora extendi: his fructibus stipari & roborari desideret, quatenus ipsis interpositis ad seculares desideria carnisque illecebras non possit reflecti. Sicut autem temporalitatem ueritatis nostræ recolentes, finem eius & fructum habemus pœnitentiam: ita æternitatem nouitatis nostræ meditando præcurrentes, quandam gaudiorum sentimus fragrantiam: quæ meri o floribus comparatur: quia viso flore spes fructus concipitur, sicut & per horum præpustationem gaudiorum certius animamur ad expectationem futurorum. Quod Ro. 8.c enim non videmus, speramus: vnde & per patientiam expectamus. Temporis ergo præteriti fructus est compunctio, æui futuri flos est deuotio. Dormias ergo necesse est inter medios cleros, id est inter passionem & resurrectionem, inter fructum & florem, inter compunctionem & deuotionem. Qui sunt 2.cor.7.c qui dormiunt? Qui flent, tanquam non flen 2.cor.6. tes: qui gaudent, tanquam non gaudentes: b qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: qui vt seductores & veraces: sicut qui ignoti, & cogniti, per ignominiam & bonã famam, tam prospera quam aduersa huius vitæ transeunt ac si non sentiant. Beatus siquidem populus, cui etiam in hoc mundo re-

lictus

Universidad de Deusto
Biblioteca

lictus est sabbatismus. Qui dormit, expositus est, nullam sui curam gerens, & tamen
L quiescit. Ita & nos omnem sollicitudinem
1.Pet.5. nostram in eum proicientes, tam in aduersis quam in prosperis exponamur, tam per
b plenæ quam per asperæ ducatui illius congratulantes: qui ideo inclinauit cœlos & descendit, vt reduceret nos in viam rectam, vt de loco peregrinationis tremus in ciuitatem habitationis. Si hæc via ardua est & stricta, ne deficias, quia eo tutior & rectior est. Porro præuius tuus fortis & pius est paratus utique in defectu tuo te sacris in humeris collocare, & te portare ad gregem: quia qui dux & dominus tuus est, ipse etiam & asinus tuus est.
Gen.46. Isachar asinus fortis & posteriora dorsi eius
b in pallori auri. Ipse dorsum nostrum cui im
Psa.76.c ponantur onera cæteris membris importabi lia, sicut & hœdus noster emissarius ipse est, cui imposita sunt peccata nostra, quia uere lãguores nostros ipse tulit, & dolores nostros
Esa.53. b ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Hinc ergo in memoriam reuoluentes passionem Christi, omnia blandimenta mundi vt stercora reputemus, vt passionibus Christi conformemur: inde spe tenentes firmiter gloriam resurrectionis, ne deficiamus sed gloriemur in tribulationibus, quia passio-
Rom.8: nes huius temporis condignæ non sunt ad fu
d turam gloriam quæ reuelabitur in nobis. Ager ergo paupertatis merito plenus dicitur, quem simul & ver decorat floribus, & autumnus replet fructibus. Cui merito pater comparat filium suum dicens: Ecce odor
M filij mei sicut odor agri pleni. In quo nimi-
Gen.27. rum omnis perfectio paupertatis, & virtutũ
d plenitudo superabundauit, ita vt de plenitu-
Ioan.1.b dine eius omnes acciperemus. Cum enim
2.cor.8. diues esset, propter nos factus est egenus, vt
b illius ditaremur inopia. Ager iste aquis irriguus, floribus redolens, & abundans fructibus, thesaurum habet in se absconditum, videlicet continentiam carnis. Preciosus si-
1.The.4 quidem thesaurus est possidere vas suum in
a sanctificatione & honore, non in passione desiderij, sicut gentes quæ ignorant Deum. Noli quærere thesaurum hunc inter spinas & tribulos secularis illecebræ nec in syluis ruditatis antiquæ. Non enim in sylua, sed
Ps.103.c in agro absconditus est. Quæras in agro vbi saturantur ligna campi, & vbi passeres nidificant, id est vbi incontinentes resipiscunt, dignos pœnitentiæ fructus facientes, prolem gignunt, non sibi tantum, sed & aliis profi-

cientes. Continentiam tibi credis necessariam, vt spiritus sanctus fiat in te fons aquæ
salientis in vitam æternã. Aqua non sursum salit, sed deorsum necesse est vt veniat. Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Ergo quod salit in vitam æternam, à vita æterna profecto descendit. Vnde licet aqua desursum veniat, nisi continentem & integrum habeat conductum, sursum non redit, sed diffluit. Defecdit in te spiritus sanctus, viuificauit animam tuam, vt in te saliat in vitam æternam. Continens necesse est vt sit corpus tuum, quæ intus obeuntes aures tuas ne audias sanguinem, & claudas oculos tuos ne videas malum, ne gratia de superis tibi collata, per minus circunspectos sensus tuos foris effluat, spiritu tuo diffuso in vanitates & infamias falsas. Nota aliud esse continentem, aliud castum. Luxuriosus & castus sibi repugnant. Luxurioſi est motus sentire, & motibus consentire. Casti est nec motus sentire, nec motibus consentire. Continens est in medio vtrobiq; sumens participium, cum altero commune habens motus sentire, cum altera motibus non consentire. Ille existens in medio domus, deorsum luxurioſo, sursum vero collatus pudico, etsi non in mundicia cordis perambulat, tamen in innocentia cordis decantat misericordiam & iudicium. Iudicium, quòd motus sentiat: misericordiam, quòd motibus non consentiat. Iste nolens dimittere angelum magni consilij incipiens aurora nouæ lucis, sed petens obnixe benedictionem perseuerantiæ: etsi non omnino priuari, claudicare tamen meretur altero pede. Qui sunt duo pedes? Motus sentire, & motibus consentire. Illud est naturale, istud est criminale. Licet ergo nondum ipso adhuc in ipso uigeat pes iste per gratiam tamen supernæ benedictionis ita enerauatus, ipso pes consensus quatenus etsi ipse trahat, ipsi tamen inniti non possit. Non est omnino sine eo, quia cum repentina cogitatione cõcurrit multotiens quędam delectatio, gemitum magis quam tamen cum sentitur, gemitum magis quam consensum extorquet. Inuento huiusmodi thesauro in agro paupertatis, vt in tuam thesaurus redigatur possessionem, vade & vende omnia quæ habes, & eme agrum illũ. Quid est, vende omnia quæ habes? Abrenũcia omnibus quæ possides, exiens ad Iesum extra castra, ut portes improperium crucis eius,

quatenus tanæ humilitatis merito de nemo-
11.b re exiens in quo inuolutæ sunt semitæ impio
rũ, qui in circuitu ambulant) agrũ quẽ præ-
dictus possideas, in quo abiectis occupatio
nibus curiæ; secularibus, corpore cõposito,
& corde dilatato, curras alacer viã mandato-
rum Dei, quæ quidẽ desiderabilia sunt & dul
Psa.18.a ciora super mel & fauum. Quare? Quia in
custodiendis illis retributio multa. Plane multa, quia custodientibus ea debetur uita æterna.

Vnde veritas: Si uis, inquit, venire ad uitam, serua mandata. In hoc gradu continen
tiæ in quo refrænas quod delectat, & quod non delectat operaris, magna tibi incũbit tribulatio, quia dũ voluntatis tuæ repugnat ratio, bellũ geritur intestinũ. Noli ergo torpere, sed leues oculos tuos ad eũ qui habitat in cœlis, à quo veniet tibi auxiliũ vt non solum permaneas, sed etiam glorieris in tribulationibus. Quod tamen aliter non fit nisi tibi fuerit Deus. Quæras ergo necesse est sapientiam per quam tibi sapiat Deus, & munditiam qua deus despiat: quæ per preciosam signatur margaritam quam qui inuenit homo uadit & uendit uniuersa quæ habet, & emit eã. Vtinã gustares & sentires quã dulcis est dominus. Vtinã gustares panẽ, qui de cœlo descendit, habentẽ omne delectamentũ & sustuitatẽ saporis. Profecto si quid haberes, uenderes, & cõparares eã. Quid tamen habes vẽdere, qui omnia quæ possidebas uendidisti propter acquirendã paupertatis cõparandũ, in quo thesaurũ inuenisti continentiæ? Vide ne forte duplex Exterior est secularis facultas, interior est propria uolũtas. Secularibus facultatibus abrenũciatis, exiens ad Iesum extra castra humani seculi, adhuc tũ rudis, & uetustatis tuæ retinens obuolutus, propriæ uoluntatis tuæ uinculum non intellexeras: quæ profecto non re-
1.2 Cũ eo enim fit exterior abrenũciatio, interior non relinquitur facultas, q̃ cupiditas amittatur. Vnde dominus nõ quos cunq; pauperes, sed pauperes spiritu dicit esse beatos. Qui sunt illi? Nõ omnes utiq; qui habent, sed qui amant paupertatẽ. Parũ ergo omnino, imo nihil prodest exterior abrenũciatio, sine interiori uel comitante, uel subsequẽte. Propria siquidẽ uoluntas Deũ impugnat, & aduersus eum extollitur. Ipsa est quæ paradisum spoliat, & ditat infernum: quę sanguinem Christi euacuat, & ditioni diaboli subiugat mundum. Vide qualiter propria uo-

luntas aduersetur Deo. Nemo potest duobus dominis seruire. Non poteris obedire simul & diuinæ & proprię uoluntati. Si enim Mat.6.c
uoluntas tua uoluntati diuinę concordat, iam non propria uoluntas est, sed communis: non tantum est hominis, sed hominis & Dei. Cęterum voluntati Dei ex debito creationis tuę necessario es obnoxius. Quare? quia sola uoluntas Dei certa est, quare creauerit & recreauerit te Deus, sicut ait apostolus Iacobus: Voluntarie genuit nos uerbo ueritatis. Iaco.1.c
Facis quod debes, dum obedis ei. Debitum etiam uirtutis pensum fideliter persoluis, eũ eius uoluntatem & habes in desiderio, & ser- D
uas in obsequio. Ecce autem fallente diabolo & sensibus tuis seculo lenocinante, ad ea quę foris sunt curiose egrederis, ad quorum delectationem dum proprię uoluntatis attraheris concupiscentia, quodammodo abrenũcias Deo, ac si abnegãs diceres: Hucusq; te colui, uoluntatem tuam feci, sed nullam in me deinceps habeas fiduciam, quia alij domino seruire fidemq; seruare proposui. Ecce proprię uoluntatis iniquitate abnegasti Deum tuum, sed necdum sufficit tibi ipsa negatio: quinimmo impudentissimus prædo subsequenter effectus, in possessione eius uiolenter debacchans, tam alimentis quam indumentis quæ præparauit non contemptoribus, sed seruitoribus suis, ad tantę maiestatis iniuriam impudenter abutens. Si in monasterio es, nihil comedis, nihil bibis, nullo indueris quod prius non auferas: dumq; de sacrario uictualia rapis, latrocinio sacrilegium iungis: accedis tamen ad altare, & dominicum corpus & sanguinem tractans, nihil in te criminale reperis, qui (si ueritas subtiliter indagatur) Deum negasse conuinceris, ac latro probaris ac sacrilegus. Sequitur tertium, quod grauissimum est, quem abnegasti, quem deprędatus es, ad ultimum moris occidere. Permanens enim in iniquitate tua, peccatum tuum uis esse impunitum, in quo Deum uis esse iniustum. Exigit enim iustitia eius ut unicuiq; reddat secundum opera sua. Qui Ro.3.a
enim Deum uult esse iniustum, uult Deũ non esse Deum. Et qui desiderat non esse deũ, non- E
ne quantũ in eo est, ipse deum occidit? Proinde qui uendidisti exteriorem possessionem tuam, ut absconditum in agro regularis disciplinę thesaurum continentiæ emeres, uade & uende interiorem proprietatem, longe profecto grauiorem ad relinquendum, & omnino perniciosam ad retinendum, ut preciosam

Universidad de Deusto
Biblioteca

margaritam sapientiæ compares: quam qui
inuenit, beatus si tenuerit eam. Vis eam ha-
Eccl.6.c bere? Serua mandata. Sic enim scriptum est:
Concupisti sapientiam? serua mandata, & do
minus dabit illam tibi. Impende igitur obe-
dientiam, & recipies sapientiam. Quomodo
enim possumus Deo placere, aut ipse nobis
sapere, si eius mandatis contempserimus obe-
dire? Vnde interroganti in euangelio adole-
Mat.19. scenti, diuina continuo mandata proponit ser
c uanda, ostendens in nobis faciendam esse eius
voluntatem, à quo æternam speramus retri-
butionem. Propter quod dicit: Non omnis
qui dicit mihi, domine domine, intrabit in
regnum cœlorum. Et alibi: Quid vocatis
Mat.7.c me, domine, domine, & non facitis quæ di-
Luc.6.g co? Hoc ordine debes progredi. Continere
non potes in seculo? fuge seculum, & appre
hende disciplinam, ubi profecto inuenies con
tinentiam. Iugulatis postmodum per con-
fessionem carnalibus desideriis, de vitijs ani-
mæ poteris liberius iudicare, de quorum ra-
dicibus flagitiorum pullulant surculi, & in
perfectum turpitudinis corpus excrescunt.
Hæc animæ vitia, spiritualia nequitiæ vocat
apostolus, quæ parum discernere poteras dū
Eph.6.c carnalibus occupabaris desideriis, & in eis
F quæ foris sunt delectabaris. Postquam ergo
exteriorem delectationem amiseris, nisi sen-
seris interiorem, diu stare non poteris. Quę
est illa? Visitatio sancti spiritus. Hanc tibi
auferri inuenies per propriam voluntatem.
Vende eam, mandatis Dei diligenter obedien
do, & pro ea inuenies vitam æternam. Dicit
enim veritas: Si vis ad vitam venire, serua
Mat.19. mandata. Ecce habes continentiam, qua cor
c pus tuum possideas in sanctificatione: ha-
bes sapientiam, qua Deo placeas in deuotio-
ne. Habes aliquid tibi, habes aliquid Deo:
sed quid habes proximo? Quid est quod di-
2.Cor.5 cit apostolus: siue sobrij sumus uobis, siue ex
c cedimus Deo? Quibus loquitur? Proximo
loquitur. Qui ergo excessum suum dat Deo,
sobrietatem suam proximo, quid sibi retinet?
1. Cor. Charitas non quærit quæ sua sunt. Quare?
13.b Quia non est egena, & habet, & superabun-
dat. Ita & tu necesse est habeas aliquid ad o-
pus proximi, vt probes quæ sit voluntas Dei
bona & beneplacens & perfecta. Probas in te
voluntatem dei bonam per continentiā, bene
placentem per sapientiam, restat vt probes
perfectā per misericordiā, quę quidē significa
Mat.13. tur per sagenā missam in mare, & ex omni ge
f nere piscū congregantē. Sagena siquidē mise-
ricordiæ, per mare fraternæ charitatis trahi-
tur, & bonos & malos pisces. i. tam amaras q̄
dulces affectiones contrahit, omnibus se co-
formās, & omniū in se tā aduersa quā prospe-
ra traiiciens, flens eū flentibus, gaudens cum
gaudētibus: atq; tandē veniens ad litus, quan-
do uidelicet de seruitute corporis huius libe-
rabitur in libertatē gloriæ filiorū Dei, quic-
quid amarū, quicquid triste, quicquid aduer-
sum est, destruet & exuet, cui nimirum erit le-
titia, & lux lucebit perpetua. Quòd congrue
tionē mare dixerim, non tibi videatur absur-
dum: quæ nimirum flante aura tentationū,
procellis turbationū multotiens eliditur, su-
qua sunt quamplures qui ascendunt vsq; ad ce-
cœlos præsumendo, & descendunt vsq; ad a-
byssos desperando: quorū anima in ipis tabe-
scente turbantur & mouentur sicut ebrij, &
omnis sapientia (imò conscientia) eorum de-
uoratur. Sed licet mirabiles elationes maris,
mirabilis tamen in altis dominus: quia esti
quandoq; in naui dormire sustineat, nouis ex
men surgere in tempore opportuno, & co-
perante fluctibus & mari, redit tranquillitas
magna. Ad inueniendos fines sapientię (vt
proposuimus) tres posuimus parabolas euan-
gelicas, easque prout dominus dedit expositi-
mus: primam de thesauro, secundā de mar-
garitis, tertiam de sagena. Iā vero densitas
tę caliginis denſitate, patet quomodo sapien-
tia attingat à fine vsq; ad finem fortiter. Sane
secundum q̄ processimus, sapientia quasi me
dium locum tenet, hinc & inde continentiam,
inde misericordiam. Attingit autem modo ad
istam, modo ad illam, fortitudinem vtrinque
ministrans. Luxuria siquidem impugnat con
tinentiam, auaritia misericordiam. Luxuria
flagitium est, auaritia spiritualis nequitia. Vn
de illud vitium corporis, illud animæ. Vide
quia nullum est peccatum quod ita inquinet
corpus sicut luxuria. Omne enim peccatum
quod fecerit homo, extra corpus suū est: qui
autem fornicatur, in corpus suum peccat. Si-
militer super omne peccatum auaritia impe-
nat animam. vnde & idolorum seruitus dici
tur. Incuruat enim ad infirma & egena ele-
menta animam, quæ soli creatori subiecta, ce-
teris rebus deberet præesse. Qui ergo pene-
uerant in continentia, assultus tentationū lu-
xuriæ, sed apud sapientiam fortitudinem re-
ueniunt resistendi. Per hoc enim quod eis
sapit Deus, & gustare quandoque merete-
tur quàm dulcis est dominus, illam infir-
mitatem & fœtentissimam dulcedinem lu-

xuriæ respuunt, & apud eum inueniunt refri-
gerium, cuius apud se habent desiderium.
Sonilitur auaritia subuertere nititur miseri-
cordiam, & quasi sub specie boni res mona-
sterij) prohibet vendere pro necessitatibus in
firmorum, ac si corruere debeat monaste-
rium si cura suscipiatur infirmorum. Sed qui
bus sapit Deus, non adeo sapit terrena sub-
stantia: quin infirmis compatiantur. Aua-
titia autem dum ingerit superfluitates, nulc
necessitates resecare: sed sagena misericordiæ
quæ sit ex filijs compassionis, & impendit
charitatem in necessitatibus inueniendis, &
habet discretionem in superfluitatibus reii-
ciendis. Dat itaque sapientia virtutem & for
titudinem, fortitudinem contra luxuriam, & tamē
Eph.5.c disponit ut diligentibus Deum omnia coope-
I ratur in bonum. Amen.

Lectio sancti Euangelij secundum
Matthæum.

Mat.25. IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso & sponsæ. Et reliqua.

Homilia.

PAPA Ponsus Christus est, ad cuius vocem qui amicus est, stat & audit, & gaudio gaudet propter vocem sponsi. Huic nos despondit apo
Cor.11.a stolus, qui ait: Despondi uos uni uiro virginem castam exhibere Christo: timeo autem ne quomodo serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur sensa uestra, & excidant a castitate quæ est in Christo Iesu. Quod nimirum posset hoc facere quod spopondit, ad est, animam nostram exhibere Christo uirginem castam. Castam addit quia sunt quædam uirgines corpore, quæ cogitatione formam uirginitatis deturpant, & suaue olentem uirginitatis florem, libidinosæ affectionis pudore contaminant. Et hæc quidem fatuis quinque uirginibus designantur, quas non rectæ intentionis affectus infatuat. Virgo Christus est, & virginis filius, & uirginem coniugem vult habere. Tu si habes angelicam (plus dico volūs) Christi matrisque suæ gratiam, hilarescis, tripudias, & in amplexus Christi
Cant.2.a iubilabunda gestiens illud amatorium clamas suspiras: Osculetur me osculo oris sui.

Sponsa ergo es Iesu Christi, sed hoc tuum no
men diligenter attende. Sponsæ uel sponsi
nomen ab eo quod est spondere grammatici
deriuant. Dicuntur autem sponsus & sponsa, K
quia se sibi alterutrum spondent, vt nec ille
nec alla alteri nubat. Porro inter diem despon
sationis huius interponitur aliquando breue
spatium, aliquando & productum, & tamen
definita ac denominata est dies qua debeant
conuenire: quod quidem sapienter atq; utili-
ter statutum est, vt interim mutuus amor au
geatur & crescat, & impatiens desiderium cu
pitæ copulæ quo amplius differtur, ignescat:
& quia iuxta Salustium, cupienti animæ nihil
satis festinatur, diem dictarū nuptiarū prope
rantius esse desiderent. Sic Iacob pro Rachel
septennium à die desponsationis abore defu- Gen.29.
dat, cubat sub dio, gelu alget, solibus vritur, d
nec tanti ac tam diuturni laboris amator ve-
hemens cedit iniuriæ. Quorsum autem ista?
Vt & tu si iam sponsa Christi es, ardeas amo
re, æstues desiderio, anheles suspirijs, dum tar
dat dies copulæ concupitæ. Ait quidam: Pal-
leat omnis amans, vt pallor & macies sint a-
moris signa certissima. Quid tibi cum lautio
ribus epulis? Quid tibi cum vino? Non est
hoc monachorum. Epulatur splendide ciues
Babylonis. Si te viderit ob amorē suum spon
sus marcescere, si pallescere, si calescere impa-
tienti desiderio: accelerabit copulæ diem, offe-
ret oscula, iunget amplexus. O lætam diem
nuptiarum. O fœlicem sponsam tali coniu-
gio. Carpe oscula ò beata sponsa, iunge ample
xus, canta: Ecce quod concupiui iam video:
quod amaui iam teneo: ipsi sum iuncta in cœ
lis, quem in terris posita tota deuotione dile-
xi. Simile est regnum cœlorum decem uirgi
nibus, quas rex cœlorum si sibi cum lampadi I.
bus luminosis occurrerint, in illum cœlestē
thalamum intra aulæum cubiculi introducet.
Sed quid facimus, quia quinque sunt fatuæ,
& quinq; prudentes? Puto autem quòd &
plures, & prudentium numerum longe su-
peret multiplicitas fatuarum: cæterum om-
nes acceptis lampadibus exierunt obuiā spon
so & sponsæ. Exierunt. Vnde exierunt? Pla-
ne de substantia & seculari conuersatione, iu-
xta illud: Recedite, exite inde, & immundū Esa.52.c
ne tetigeritis. Audit & Abraham: Exi de Ge.12.a
terra tua, & de cognatione tua, & de domo Ge.19.a
patris tui. Loth quoq; de Sodomis exire præ-
cipitur, & retrospicere prohibetur, ne pari-
ter cum Sodomitis ardentibus inuoluatur in
cendiis. Sed quid dixit ad angelum? Eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciuitas hic iuxta, ad quam possum confugere, parua: & saluabor in ea. Nunquid non modicum est, & viuet anima mea? Ciuitas parua, & iuxta, id est, non longe à seculo in qua Loth ardente Sodoma saluatur, monasterium est. Nunquid non modica est respectu illius, mundi latitudinem occupans, populosa valde, & malitiosa, cupiditatis, & libidinis flagrat incendio? Eximus inde, & ad paruam ciuitatem quæ iuxta est confugimus, ardentem cum ciuibus suis, Sodomam relinquentes. Saluabor (inquit) in ea. Plane saluabimur in ciuitatula ista, si non respexerimus retro, si flammæ Sodomæ (quæ iuxta iuste ardet) non nos apprehenderint, non nos
M incenderint fauillæ caducæ. De hac Sodoma exierunt virgines obuiam sponso, & sponsæ: longe enim est à virginibus flamma Sodomorum. Exierunt autem cum lampadibus, lumbos habentes præcinctos, & lucernas in manibus ardentes: ut & castitatis cingulum astringatur in corpore, & ad utilitatem proximi, & gloriam patris, lux exempli clareat in
Iudi.7.c operatione. Sic Gedeon in lapuneulis lampades occultans, sed in hora certaminis fractis valculis demonstrans, repentina luce hostes terruit, vertit in fugam. Terrentur enim principes tenebrarum visa luce bonorum operum, quia stare ante lucem tenebræ non possunt: prudentes enim virgines acceperũt oleũ in uasis suis cum lampadibus. Vide prudentiam uirginum istarum: sciebant noctem fore productam, & nescientes qua hora noctis sponsus veniret, non contentæ oleo lampadum, etiam in uasis oleum sumunt: vt si forte illud quod erat in lampadibus annihilaretur, & deficeret, de eo quod in uasis reposuerant ad custodiam luminis, lampades implerent. Oleum in lampade, est opus bonum in manifestatione, sed dum videtur à proximis charitas operis, dum mirantur, & laudant, & extollitur plerunque, & adsurgit elatus animus operantis: & dum in se, & non in domino gloriatur, lumen lampadis annullatur, & carens fomento congruo lampas, quæ coram hominibus clare lucet, corã domino tenebratur. Prudentes vero uirgines præter oleum, quod in lampadibus habent, oleum aliud in uasis reponunt: quia nimirum sanctæ animæ dum sponsi sui præstolantur aduentum, dum toto desiderio ei clamant quotidie, adueniat
A regnum tuum, præter illa opera, quæ proximis lucent ad Dei gloriam, & uidentur, aliqua in occulto, ubi solus pater videt, opera sanctorum, ut si forte illa quæ conspicua, & clara sunt, flatus laudis humanæ extinxerit, oleum occultæ conscientiæ suffragetur. Hæc est gloria filiæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in uasis conscientiæ diffluescit, quam de eo quod lucet deforis gloriatur periisse æstimat. Et omne quod cernitur, nec id dignum iudicat remuneratione quod fauores hominum prosequuntur. Latenter igitur quæ præcalet operatur, petit secretum, orationibus pulsat cœlum, fundit lachrymas testes amoris & dilecto illo suo suspirio gemituque fabulatur. Hæc est gloria, sed absentis, sed inuisæ sponsi regis, & amicæ. Hoc oleum fatuæ virgines non habent quia nisi ad nitorem vanæ gloriæ, & fauorem hominum bona non operantur. Hoc oleum in quo prudentes conponunt. Moram autem faciente sponso dormitauerunt omnes, & dormierunt. Dormiãt virgines bonæ in domino, & in Christi pectore dulce reclinatorium habentes, meatæ illud præstolantur. Mane (inquit) astabo tibi, & videbo. O quãm iucundo interitu sopore sopiuntur, quarum caro in spe requiescit, & in ipe spiritus hilarescit. Libet intere hæc memmisse quod sanctus Germanus pontifex Altisiodorensis Romam petens cum Ednam deuenisset, ad tumulum sanctæ Coliani diuertit: quem proprio uocans nomine, quid (inquit) agis frater charissime? Et ille de tumulo, dulciter (inquit) in pace requiesco, & aduentum redemptoris expecto. Ecce prudentium virginum somnus, quibus cœlicus dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Non autem hoc fatuis virginibus dicitur, nec talis interim sopor earum. Neque enim à laboribus requiescunt, quarum caro videt corruptionẽ, vt ingrediatur putredo in ossibus earum, & subter eas scatcat. Et hoc quidem caro. Anima uero sepulta in inferno quomodo dormit contubata, quæ in tormentis posita aret siti, nec sperat guttam refrigerij & resurrectionis diẽ, & aduentũ iudicis malè sibi cõscia perhorrescit? Dormitauerũt igitur omnes, & dormierunt. Media autẽ nocte clamor factus est. Ecce spõsus venit, exite obuiã ei. O clamoré prudentibus virginibus omnia modulatione, omnibus modulis dulcioreno. Ecce sponsus venit. Putas vox illa est illa Dei, quãm cũ uenerit beata illa hora, omnes qui in monumentis sunt audient, & qui audierint viuẽt? Domine Iesu Christe, fili dei viui Ioã. da in illa hora auditui meo gaudiũ, & lætitiã, & exulta-

bunt ossa humiliata. Non timeam nunc, quæso, dominẽ ab auditione mala quam audituri sunt, quibus dicturus es, ite maledicti in ignem æternum. Erit fortassis vox illa illius tubæ tonitis archangeli, in cuius voce, & in nouissima tuba dominus descendet de cœlo. Canet enim tuba, ad cuius clangorem (vt Hieronymi verbis vtãr) totus timebit mundus. Fragor igitur tubæ illius dum tubabit Angelus, dum expergiscentur homines, tarta ra etiam tenebrosa concutiet. Audient miseri qui ibi sunt, qui illo tenentur ergastulo, audient tunc, qui nunc audiunt, & facere nolunt: Exite obuiam ei. Magnus quidem clamor quoniam vt Sibylla dicit, quando tuba sonitum tristem dimittet ab alto orbe, quã deus & dominus cœlum auocabit desursum, & terram discernere volens, populum suum parare, aduocabit cœlum desursum, ut uirtutes illæ cœlorum de suis sedibus moueantur, & omnes angeli cum eo ad iudicandum congregentur. Psalmista: Aduocabit cœlum desursum, id est, spiritus animasque iustorũ, quibus ante dictum fuerat, ut requiescerent, tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrum eorum. Tunc cœlesti illa saluatione relicta, sanctæ illæ animæ suis corporibus redditæ, tanto tutius, quanto incorruptius gaudebunt. Tunc in momento, in ictu oculi, iuxta Ezechielem, in campo pleno ossibus mortuorum ossa ad ossa, & nerui ad nerios, & iuncturæ ad iuncturas, denuo colligentur, quia surget corpus spirituale qđ animale & surgens à mortuis non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Tunc in articulo in diluculo diei illius ueniente sponso clamor magnus omnes excitabit dormientes, & clamabit virtute magna, & efficacissima: Exite obuiam ei. Exite dormientes, & in occursum iudicis festinate. Tunc plangent se omnes tribus terræ. Tunc dicent montibus, cadite super nos: & collibus, operite nos. Exite de tumulis quos concessit sibi conscij, & boni merti gaudent. Improbos autem non tam voluntas monumenta exient, quam trahentur.

Exurgite dies illa, dies iræ, dies calamitatis, & miseriæ, dies tenebrarum, & caliginis præcedentium qua iudicij signum, tellus iudore humoris emissa, qua decidet è cœlis ignis, & sulphureus amnis. Tartareumque chaos mon-

strabit terra dehiscens. Ignis enim ante dominum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius, quos tunc instar Sodomitarũ inueniet nudos, & intectos. Sic. n. refurgẽtes ignis, & furphuris imber inundans igniet, & comburet. Erit tunc omnino miserabile visu quod incorruptibile, & incremabile corpus ardebit, nec interibit: comburetur, nec minuetur. Capillus enim de capite non peribit: quia nil corporis, quod incorrupteIam induerit, vel incidi poterit vel aduri. Aspice Salamandram super ignitas, & ardentes pruinas illæso corpore gradientem. Porrò sebastus lapis, talis fertur esse natura, vt semel accensus inextinguibiliter ardeat, igne lapidi inhærente, nec tamen consumente. Tali verò modo, vt opinor, ignis ille sulphureus inflammabit inimicos domini. Iustos verò sicut Babylonios tres pueros nõ tanget omnino, nec contristabit, nec molestiæ quicquam inferet, cum reformabit dominus corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suę. Rogo, quid inter hæc erit mentis peccatoribus, qui nunc lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis? Quid, inquam, animi tunc habebunt, ardentibus elementis, terra dehiscente, & hiatu terribili chaos demonstrante tartareum, consurgentibus mortuis, & iudice illo, cui pater omne iudicium dedit, cum omnibus angelis cœlitus aduenient? Miserum me, dum hæc cogito, & scribo, cur timore palpitat, lumen oculi, & tribularer nimium si nescirem misericordias domini. Verum ad propositum reuertamur. Tunc surexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas, id est, conscientias cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus. Arguam te (inquit), & statuam te contra faciem tuam. Posuimus nos peccata nostra post dorsum nostrum dum hic viuemus, & tanquam de actibus nostris nulla esset ante tribunal Christi facienda discussio, per negligentiam peccata multa oblitioni tradidimus. Sed quid ait? Statuam te contra faciem tuã, id est totam vitam tuam, quicquid cogitatu actuque peccasti, ante tuæ faciem mentis adducam: quæ cum omnia simul videris, dicam: Hæc feci, & tacui. Sic fieri arbitror horam illam, tale iudicium fieri, veritate (quæ Christus est) in cordibus singulorum iudicante. Heu quanta tunc in mentem venient, quæ nunc uel nulla putantes incõfessa atque impurgata relinquimus.

Mat.12.c
Ioã.5.d
pſa.96.a
Luc.21.
Aug.li. 21. de ciuitate dei cap.4.et 5.
Dan.3.d
prou.2.c
E
pſa.49.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esa.38.c Quod metuēs pius ac prudens rex Ezechias: Recogitabo tibi (inquit) omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Recogitabo, id est, iterum cogitabo, ne aliquid forte oblitus sim, neque aliquid iniudicatum, & indiscussum remaneat. Ornant ergo lampades prudentes uirgines oleo quod in uasis reposuerant, sed fatuarum virginum lampades extinguuntur, & quia tenebrarum opera fecerant, in tenebris remanserunt. Date nobis (inquiunt) de oleo vestro. Stulta petitio. Vix
1.Pet.4.d iustus saluabitur, & uix etiam sanctis iustitiæ suæ oleum sufficit ad salutem, quanto minus, & sibi & proximis? Noë, Daniel, & Iob
Exe.18.c nec filium liberabunt, sed sicut anima, quæ peccauerit, ipsa morietur: sic anima, quæ iustitiam fecerit sola saluabitur. Respondérunt prudentes dicentes, ne forte non sufficiat nobis, & uobis, ite potius ad uendentes, & emite vobis. Tardatum est: iam enim nequaquam iustitiæ oleum venundatur. Iam prophetæ, & Apostoli, alijque doctores, qui hoc distrahere, & habere venale solebant, à tali
psa.80.a mercimonio quiescunt, nec iam vlterius dicunt: Sumite psalmum, & date tympanum. Quid plura? quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias: Virgines ad nuptias intrât, quas introducet rex in cubiculum suum, quia eorum speciē concupiuit. Ibi de cœlesti cella uinaria promitur, & propinatur vinum nouum, quod pariter bibet, & monstrabit filius hominis. Et clausa est ianua.

Quæ ianua? Illa quæ nunc patet venientibus ab Oriente, & Occidente, ut recumbat cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœ-
Ioan.6.d lorum. Illa, quæ ait: Eum qui venerit ad me, non eiiciam foras. Ecce quomodo patet nunc, quæ tunc in æternum claudetur. Veniunt homicidæ, & admittuntur, veniunt publicani, & meretrices, & recipiūtur, veniūt Sodomitæ, molles, adulteri, fures, & quicunq; huiusmodi, & patens eis ianua non negatur.
G Multus.n. est ad ignoscendū, præstabilis super malitia qualicunq; & quantacunque. Tunc autem quid dicit? Clausa est ianua. Ianua pietatis, & misericordiæ Christi. Quæ nunc lachrymis, gemitibus, suspirijs, & præcibus pœnitentium facile patet, clausa est. Nullius pœnitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Clausa est illa ianua, quæ Aaron post idololatriam recepit, quæ Dauid post adulterium, post homicidium admisit: quæ Petrum post trinam negationē non solum non repulit, sed claues suas ei obseruandas tradidit. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam: quia vigilantibus, & orantibus, non dormientibus, & pigritātibus regnum cœlorum præstatur, per dominum nostrum Iesum Christum, cui est honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

De septem gradibus confessionis.

NOtas mihi fecisti vias vitæ, adim plebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem. Ad te quidem libenter accedimus domine Iesu, discipuli ad magistrum, infirmi ad medicum, serui ad dominum. Tu es enim magister, & dominus, cuius schola est in terris, & cathedra in cœlis. Tu es ille eximius medicus, qui solo uerbo restauras vniuersa. Vias tuas demonstra nobis, & semitas tuas edoce nos. Viæ enim tuæ uiæ pulchræ, & omnes semitæ tuæ pacificæ. Beati qui ambulant in uia tua domine virtutum beatores qui currunt viam mandatorum tuorum, qui currunt in odore unguentorum tuorum. Exultas enim vt gigas ad currendam uiam: & non solum currens sed & saliens in montibus, & transiliens colles. Exultauerunt gigantes philosophi, non ad currendam viam tuam, sed ad quærendam vanam gloriam, euanescentes in cogitationibus suis, non in humilitate, aut in virtutibus tuis, sed sui. Viam.n. sapientiæ nescierunt, neque meminerunt semitarum eius. Non est audita in Chanaam, neq; visa est in Themā. Maledicti, qui dixerunt domino Iesu: Recede à nobis: scientiam viarum tuarum nolumus. Nos quærimus te de die in diem, & desiderio vias tuas uolumus. Principales viæ tuæ, duæ sunt: confessio, & obedientia. In confessione omnia lauantur, in obedientia virtutes solidantur. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat, & iustum reddit purgatiorem. Si peccata sunt, in confessione lauantur: si bona opera confessione commendantur. Cum mala tua confiteris, facis cum deo spiritus contribulatus: cum deo sacrificium laudis. Abneficia, immolas deo sacrificium laudis. Abque confessione iustus iudicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Confessio itaque est peccatoris vita, iusti gloria. Video Dauid dicentem, Peccaui, & audientem. Transtulit dominus peccatum tuum à te, & non morieris. Considero Mariam, si non verbis, tamen operibus publice sua crimina confitentem, & tudinem, multitudinem deliciarum, & potes exclamare. Qui te perdidit, totum perdidit domine Deus.

Si hoc triplici funiculo ligaueris animam tuam, intelliges, & animaduertes, quia initium salutis notitia peccati est. Secundus gradus est pœnitentia. Hæc duo ista sibi inuicem coniuncta sunt, vt cognoscere se non possit nisi pœniteat: pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Pœniteat igitur anima compunctionis iaculo vulnerata, pœnitentia triplici, quia innocentiam amisit, amissam non requisiuit, & neglexit patientiam Dei. Scio domine Iesu, quia primam stolam innocentiæ nobis in baptismate reddidisti, & amictu niueo candidati, in iustitiæ solio relocati, ci- L
to recessimus à via quam ostendisti nobis, & portionem substantiæ, quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in dissimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos vilissimi spiritus, & æternorum ignium reges, ad mundatos immundi, ad saluandos damnati, curui ad rectos, & dixerunt animæ nostræ: Incuruare, vt transeamus. Audiuimus illos, & incuruati sumus: transierunt per nos, & innocentiā amisimus. Si culpa est perdidisse, quid putas erit nō requisisse perditā? Perdit aliquis aliquid in hac mortalitate, quærit iudices, amicos conuocat, trahit in caulam, nihil intentatum relinquit; donec vel amissa inueniat, vel ablata restituantur, & custodiat restituta. Nos hæreditatem nostram incorruptibilem, immarcessibilem, incontaminatam in cœlis, versutiis illius insatiabilis homicidæ perdidimus, & non requirimus? & incuruauit nos, & non resurgimus? Surgamus, & eamus ad patrem nostrum, dicentes ei: Pater, peccauimus in cœlum, & coram te. Et om- Lu.15.d
nem euangelicæ lectionis textum percurrentes, offeramus patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem, si forte cum adhuc longe sumus videat nos pater, & misericordia moueatur, & currens cadat super collum nostrum, & osculetur nos osculo oris sui.

Forsitan iubebit proferri stolam primam innocentiæ, & indui nos vestimentis virtutum, & dari annulum secretorum in manu nostra, & calceari pedes nostros in præparationem euangelij pacis. Præcipiet fortassis M
adduci vitulum saginatum, & occidi in satisfactionem reuertentis, & epulari, & exultare, & in symphonia, & choro reduci ad supernę Ibidem.
gaudia ciuitatis, vbi gaudium est angelis super vno peccatore pœnitentiam agente. psal.83.c

I rem, & dominum pro ea respondentem: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit
Luc.7.g multum. Respicio principem apostolorum negantem timidè, amarissimè flentem, Christum illum respicientem. Fœlicem latronem
Luc.23.c confitentem se accusantem, Christum excusantem, & dominum promittentem: Hodie mecum eris in paradiso. O quàm sublimis ista confessio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce latro damnatus ac crucifixus ad paradisum ascendit. Gloriosa confessio, quæ Petrum apostolum trinæ negationis crimine liberauit, & ab apostolatus culmine cadere non permisit. Fidelis infirmitatio, quæ Mariæ multum diligenti, multū dimisit, & amoris multi titulo insignitam, discipulorum corpori sociauit. Præclara miseratio, quæ regem, & prophetam multiplici criminum inundatione mundauit, & in antiquæ gloriam dignitatis perducendo reduxit. Hæc est via quæ viatorem suum nunquam fefellit, quæ nunquam deserit nisi deserentē se. Huius viæ multiplices sunt semitæ ad inueniendum, difficiles ad tenendum, ad enumerā dum inexplicabiles. Prima semita, & primus gradus in via illa est cognitio sui. De cœlo ce
Cant.2.c cidit illa sententia: Nosce teipsum homo. Vi
de si non & sponsus in amoris Cantico spon
sæ idem loquatur: Si ignoras te (inquit)
o pulchra inter mulieres, egredere, & abi &c.
Cognitio sui stat in tribus, vt cognoscat ho
mo quid fecit, quid meruit, quid amisit. Quid
vilius, o nobilis creatura, imago Dei, creatoris
similitudo, quam carnem tuam illecebris car
nalibus deturpare, & pro breui voluptate tor
K rentem perdere voluptatis? Quid furiosius
quam rapi mentem ira, superbia extolli, vexa
ri iniustitia, & anxietate torqueri? Quæ in cru
ciatus materia, quare stercora amplexaris?
Recordare etiā quid meruerit. Subeat memo
riam tuam gehennalis olla, fornax ferrea ma
gnæ Babylonis, domus mortis, anxietatis do
micilium, flammarum globus, acerbitas frigo
ris, tenebræ sempiternæ. Considera ordinem
pœnarum, miseriarum infirmitatem, & in
tellectualibus oculis illa discurre, & poteris
dicere: Melius erat mihi si natus nō fuissem.
Reflecte oculos, & quid amiseris animaduer
te. Reminiscere qualis sit ciuitas glorio
sa cœlestis habitatio, locus vitæ, suauitatis pa
latium, splendor gloriæ, gratiæ magnitudo,
claritatis infinita. Attende ordinem gaudio
rum, gaudentium vultus, præmiorum vicissi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scimus domine Iesu, quia nõ priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia, sed nec illos
Ps. 31.a qui ambulant in pœnitentia. Quia in peccatum non fecit nisi vnus, beatus vir tamen, cui non imputauit dominus peccatum. Omne quod ipse mihi non imputare decreuerit, fit quasi non fuerit. Cogita ẽt quanta superbia patientia dei usus, imõ abusus sis. Videbat te peccantem, & dissimulabat quasi non videret: vocabat, & non audiebas: minabatur, & non timebas: promittebat, & cõtemnebas, nec pro missis illectus, nec terrore percussus. Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiã te adducit? Tanc timore magno ne thesaurizaueris ibi
Ro. 2. a iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, & memento, quia horrendum est incide
Heb. 10. re in manus dei viuentis. Liga igitur hoc tri
f plici cataplasmate patientiæ vulnus animæ
Psal. 6. a tuæ, & dic: Miserere mei domine, quoniam infirmus sum, sana me, &c. Tertius gradus est dolor, sed & ipse trina ligatione cõnexus. Vere post cognitionem & pœnitentiam dolor meus renouatus est, & in meditatione mea ignis incanduit, quia creatorem offendi, dominum non timui, spreui benefactorem.
Hie. 18. a Nunquid non sicut lutum in manu figuli, ét vos in manu mea, dicit dominus? Insuper fecit te uas in honorem, cur te in contumeliam facere præsumpsisti? Nunquid dicit figmentum figulo, cur me fecisti sic? Creatura creatorem, figmentum factorem, opus opificem
Ro. 9. c A ausus es prouocare? Memento vilissima testa, quia si ceciderit super lapidem istum, confringeris: si verò super te ceciderit conteret te contritione timenda, ita vt ne vestigium minimum pateat. Tu autem sanguinem sanguini miscuisti, & creatorem offendens, & dominum non timens. Seruus eras illius domini, cuius iræ resistere nemo potest, & in præceptis eius acceperas voluntatem. Noluisti intelligere ut bene ageres, sed recalcitrans domini imperio, propria lege intra rempublicã
Luc. 12. f viuere decreuisti. Nam audisti quam sententiam excipiat seruus nequam, qui sciens voluntatem domini & non faciens, multitudini verberum reseruatur. Assistunt angeli ad audiendam uocem sermonum eius. Stellæ vocantur, & dicunt: adsumus. Venti & mare obediunt ei, & omnia legem præfixam inconcussa retinent firmitate. Tu solus peregrinus es, & imperatoriæ decreta maiestatis non curas? Audi quia potest te mittere in tenebras exteriores, ubi fletus & stridor dentium perpetua infœlicitate crebrescunt. Quod si te non mouet creatoris offensio, reuerentia potestatis, moueat saltem ingratitudo, quod tantũ benefactorem in tantis beneficijs contempsisti. Vbinam similem benefactorem inuenies, qui tibi ministrat syderum cursus, temperiem aeris, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem? Ad extremum, vt omnia tibi beneficiorum cumulum aggregaret, proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum: tradens unigenitum pro adoptuis, dominum pro seruis, iustum pro iniquis. Quid tibi vltra debuit facere & non fecit? Si ergo isto dolore dulcescat, poteris dicere cum propheta: Ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt. Quartus gradus est confessio oris. Post cogitationem sui, post pœnitentiam mentis, post dolorem cordis, sequitur confessio oris. In his omnibus corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Sed & ipsa triplex est, si integra, nuda & propria. Veritatem quærit obliti sumus, & ubi nalet falli, qui fallere non intendit? Nouimus plerosq; & experti sumus qui ad confessionis gratiam uenientes, magis onerati quàm liberati à peccatis ad sua conscientiam redierunt. Dicunt enim, si electorio gestare conflictu, ut sub humilitate pallio superbiam inducant, in tanto se fiagitio condemnantes, sub quo totius humanæ salutis summa consistit. Ad hoc enim confitetur, vt saltem specie videantur confessi. An tu ueram illam putas esse confessionem, quã aut timor extorsit, aut simulatio fecit, quã spiritus sanctus disciplinæ efflagitat fictum, & gratuitam satisfactionem omnipotens quærat? Illa uerò confessio uera est, quæ de mentis contritione descendens, nec timore coguitur, nec fictione palliatur, sed in spiritu contribulato profert ea quæ sentit. Nudam aut eam esse oportet, & totam absconsionis exuat velamine. Quid enim prodest partem peccatorum dicere, & partem celare? ex parte mundari, & ex parte immunditiæ deseruire? Nunquid de vno eodemq; vase dulce & amarum, sapidum & insipidum stillare potest? Omnia nuda & aperta sunt oculis Dei, & tu illi aliquid absconde, qui Dei locum in tanto obtinet sacramento? Ostende & denuda quæcunque cur tuum dilacerauerunt: detege vulnus, vt sentias operam medicantis. In simplicitate cordis oportet te quærere deum

Ps. 31. a minum, non in duplicitate, quia uæ illis qui
Eccli. c loquuntur in corde & corde, & terram duabus utris ingrediuntur. Debet autem esse pura. Sunt plerique qui aliorum peccata cũ magna grauitate numerant, & sociorum excessus multiformi declamatione loquuntur: sufficiant sua, aliena uerò perpetuæ memoriæ commendauerunt. Infœlices & miseri, quibus datum est aliena plangere, relinquere sua. An non legisti, quia iustus in principio sermonis accusator est sui? Sui, dicit scripturæ, non alterius. Nunquid oblitus es apostolum Iacobum dicentem: Confitemini alterutrum peccata uestra? Vestra dixit, non aliena. Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Meã dixit propheta, non tuam. Quintus gradus est maceratio carnis, sed & ipsa ternario numero confecrata. Conuenit enim vt fiat occulte, licentiose, diserete. Teneros artus tuos & exquisite educatos delicijs, diuturno continentiæ martyrio, vt tanto te noueris à licitis abstinere, quanto memineris illicita perpetrasse. Hoc autem occultè faciendum est, ut
Mat. 6. a nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.
D Non enim est in ore hominum tanti boni remunerandi custodia, sed in absconso cordis tui, vt sit gloria tua testimonium cõscientiæ tuæ.
1. Cor. 4. b Non hoc dicemus ut non luceat lux tua coram hominibus, ut glorificent patrem uestrum qui in cœlis est, sed ne intentionem tuam in unius gloriæ breuitate recondas. Nihil enim infœlicius quam hic carnem macerare ieiunijs, vigilijs affligere: & hic accipere gloriam, illic gehennam. Licentiosè uerò faciendus est, quia quicquid sit pastoris licentia, gratiosius est in conspectu Dei: & illam hostiam singulariter accepit altissimus, quæ non est de propriæ sententia uoluntatis, sed de præcipientis offertur imperio. Multum enim ualet ad refellendum superbiam, propriæ uoluntatis exclusio, quam extirpare non potest, qui mundi huius diligit vanitatem. Discretio autem in hac districtione tenenda est, ne dum nimis flagellare cupimus, salutem perdamus: & dum hostem subigere quærimus, ciuem occidamus. Considera cor tuum, & corporis tui possibilitatem, intuere carnis complexionem, impone modum tam districtioni. Custodi corpus tuum incommune ad obsequium creatoris. Multos uidimus ita in principijs carnem suã uerberasse, & discretionis infregisse repagula, ut inhabiles laudũ solẽnijs redderentur, & lautioribus diuturnis fouerentur temporibus. Sextus gradus est correctio operis in apparatu, sed & ipse numero trinitatis conseeratus, vt tibi
I. malum non facias, alteri non noceas, nec consentias nocenti. Expertus es quam fragilis sit voluptatum immersio, & tu iterum vadis illuc? Animaduertisti quia transiit voluptas, & peccatum remansit. Reprime pedem ab infandis itineribus immundissimæ libidinis. Colla sublieme mandatis altissimi, ne sit iniquitas in manibus tuis. Deseuienti gulæ solemnes epulas & vana rescinde colloPs. 118. quia. Auerte oculos ne videant vanitatem, obtura aures tuas ne audiant sanguinem, & tunc dicere poteris: Castigans castigauit me dominus. Quid autem prodest intra rectiPs. 117. e tudinis lineam tui cursus opera cohibere, si aliis nocere desideras? Qui non fecit proPs. 14. a ximo suo malum, & opprobrium non accepit aduersus proximos suos, requiescet in monte sancto Dei, accipiens benedictionem à domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Non autem te innocentem præsumas, Ps. 23. a nisi impios & contra virtutem gradientes, quanta poteris auctoritate redarguas & opponas te murum pro domo Israel, castigans te, non nocens alteri, nec nocentis consentiens. Vera est enim illa sententia: Qui cũ emendare possit, negligit, participem se proculdubio constituit. Cùm enim causa Dei ventilatur in medium, & falsitas præponitur veritati, qui cum persona quam gerit non resistit, de suo damnabitur silentio. Septimus gradus est perseuerantia, sed & ipsa ternarij numeri sanctificatione dicata. Perseuerantiã namque faciunt imitatio sanctorum, breuitas temporum, fragilitas corporum. Quid náq; F pati non possis, cum videas iuuenes, pueros, virgines, anus, senes, decrepitos, diuersa pro Christo, non solũ excepisse, sed & exquisisse tormenta? Considera puerorum ætatem, iuuenum ignem, virginũ teneritudinẽ, anuum fragilitatem, senum infirmitatem, impossibilitatem decrepitorum, & vbicunq; reflexeris oculos, inuenies in his ætatibus multitudinẽ exemplorum ad palmam martyrii viriliter cucurrisse. Nũquid de eodẽ luto formatus es tu, & eodem spiritu inspiratus? Et forsitan non ingruit persecutio vt martyrium patiaris, nec damnaris si Christo seruis, imò laudaris, & ab omnibus prædicaris. Quod si & persecutio imminet, contẽnenda est propter breuitatẽ. Bene. n. natura prouidit quæ nullũ dolorẽ vel longũ vel magnũ esse demõstrat, si enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

si enim magnus est, longus esse non potest. Coniunctio enim corporis & animæ, exquisita diu tormenta non sustinet, sed stuporis magnitudine tremefacta, summa velocitate dissoluitur. Magni ergo animi est magna tormenta contemnere, quæ in breui tantam pariunt mutationem, vt de labore ad requiem, de miseria ad gloriam patientem faciant euolare. Consideranda est enim fragilitas corporis, quam sæpe aut aliquis leuissimus casus, aut incandentis febriculæ cumulata congeries, breui possunt suffocare momento. Tribue ergo virtuti, si necessitas fuerit, quod quandoq; debes necessitati, pro breui periculo sempiternum præmium adepturus. Vides ergo quàm difficilis sit via confessionis ad currendum, quàm multiplices semitæ ad tenendum. Verum est quod ille tantus ecclesiæ magister ait: Facilius inueni eos qui innocentiam seruauerunt, quàm qui congruam egeG runt pœnitentiam. Hæc de via confessionis pro modulo nostro locuti sumus, sublimioribus sublimiores sententias reseruantes. Cetèrùm obedientię viam sub alio sermonis principio aperire tentabimus, ne vnquam in fastidium veniant verba domini saluatoris, qui est benedictus in secula.

De virtute obedientiæ, & eius gradibus.

1. Cor. 2.b NOn possumus nos cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est. Quid enim in hoc vase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, cogitare sufficit spiritus carcere inclusus, peccato corSap. 9.d ruptus, depressus terrenis? Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam: & deprimit terrena habitatio sensum multa coIbid. 1.b tantem. Benignus tamen est spiritus sapientiæ, qui & spiritum inclusum illuminat, & corruptum lauat, & alleuat depressum. Est enim spiritus pietatis, compeditos soluens, ceEcos illuminans, & erigens elisos. Est spiritus veritatis, qui docet nos omnem veritatem: non solum autem docet, sed etiam suggerit. Suggerit videlicet vt quæramus, docet vt inAct. 2. a telligamus. Ipse est, quem dominus Iesus post patris obedientiam vsque ad mortem crucis, apostolis suis misit, obedientibus suis. An non tibi videntur singularis obedientiæ conscendisse fastigium, qui accepta licentia H sedendi in ciuitate, intra vnius domunculæ septa conclusi vnanimiter in oratione perseuerabant? Intellexisti quia iuant apostoli Act. 5.a gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. O quantis obedientiæ viribus innituntur, qui gaudent pro Christo ad concilium trahi? Dignitatem ducunt pro eo perdi: gloriam quærunt pro eo mori. Beatæ animæ, & abundanti maiestate spiritus influentes: quibus vilitas sublimitas, contumelia gloria, patientia victoria, mirabili mirabilitate videntur. Multum repleta est anima pl. 118.a eorum, opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Cernis quàm libera fronte pontificum faciem, pharisæorum superciIbid. lium, tumultum plebis irrumpant, dicentes: Magis oportet deo obedire quam hominibus. Act. 5.a Intuere illa duo magna luminaria Petrum & Paulum, & vniuersum ordinem apostolici senatus obambula, & ibi videbis obedientes firmitatem inter tormentorum multitudi- Philip. 1.b nem viriliter perstitisse. Nònne ipse filius regis, rex regionis illius, quæ continuis gaudiis inclarescit, factus est patri obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, & dulcem obedientiam ex iis quæ passus est: Audisti miseriam, audi & coronam: vidisti pœnam, Ibidem. lum, vide præmium: attendisti infirmitatem, attende potestatem. Propter quod (inquit) & deus exaltauit illum, & dedit ei nomen Phil. 2.a quod est super omne nomen. Sed ecce nunc interim de illius obedientia, quæ singulari prærogatiua claudit & significatur. Prouc. 1 dat in medium magnus ille patriarcha, fidei lumen, obedientiæ forma, iustitiæ principatus. Genes. 12.a Audi ab omnipotente: Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi: & veni in terram, quam monstrauero tibi: & ad vnius iussionis vocem, patriam fugit, relinquit parentes, deserit hæreditatem, & aliorum fines hospes ingreditur nouus. Magna res, & primitiuæ dignitatis priuilegio in patre multarũ gentiũ consecrata. Primus primum suis facultatibus renunciat, & obedientiæ viam indefessa velocitate percurrit. Denique cum accepisset filium in senectute Genes. 22.a sua, in quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei deus: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis. Haec & offer mihi illum in holocaustum. O quanta in veribus istis amaritudo, quanta à corde patris separatio pietatis? Iubetur nanq; filium occidere, os ex ossibus suis, & carnem de carne sua; filium magnæ promissionis, exitumq; semen

tis, propriæ mulieris: filium mirabiliter promissum, fœliciter natum, educatum innouerater. Et ne quid deesset, ut tenerrimum intra paterna viscera doloris incẽdium exundaret, additur, vnigenitum. Sunt nanque multi filij, sed non unigeniti. Iste sic est filius, ut & unigenitus. Iste vnicus patri, unigenitus matri, hæreditati reseruatus. Ne respicias ad Ismael, quia qui in seruitute, & ex ancilla genitus fuerat, ad libertatem, & hæreditatem minime pertinebat. Quia uero multi sunt filij & unigeniti, sed non dilecti: ad exaggerandam in corde patris tribulationem, & comprobandam in mente iusti obedientiam dominus subiungit, quem diligis.

K Vt uero teneritudo patris ex memoria dilecti nominis recrudesceret, & interior pietas ad dilectæ uocis sonum tota ferueret, puer nominatur ex nomine, quod uocatum erat à domino priusquam in utero conciperetur. Videt quantis tribulationum malleis Abraham pietas feriatur, cui præcipitur, ut filium suum, occidat vnigenitum, quem diligit immolet, Isaac percutiat? Multum tentatus, multum probatus, adustus est multum: dulcis relatio filij ad patrem, patris ad filium.

Hanc dulcedinem & omnis affectus vicissitudinem obliuiscitur Abraham, sternit asinum suum, ligna componit, ignem accendit, extimus gladium. Non a domino quæritur, non saltem vultum doloris ostendit, sed quare? non murmurat, non conqueriomnia, quæ præcipiuntur gnarus: in mortem filij pia crudelitate festinat. Ideo summus Abraham, & singularis excellentiæ laudibus prædicanda. Fortissima res est obedientia vera, & quæ in animum descendere non potest, nisi à mundi huius aspergine pure prosequæ deterſum.

Vt autem via eius euidentius elucescat, offlendamus quantum possumus, quæ sit obedientia specialis ad Deum, propria ad hominem, communis inter deum, & homidam summe bona. Summè bona sunt diligere deum, amare proximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falsum testimonium dicere, non adulterari: & alia mulia, quæ sermonis breuitas numerare prohibet. Summe mala sunt eorum contraria, & similia illis. Bona præcipit Deus, vt faciamus, a malis iubet, vt abstineamus. Præcepti huius sancta, & incommutabilis auctoritas non valet quoquo modo refelli: quia illius est charactere consignita, qui dicit: Ego dominus, & nó mutor. Si ergo homo ille qué Mala. 3. b imposuit dñs super capita nostra aliter sentire voluerit, ponens tenebras lucem, & lucem tenebras, vel præcipiat prædicta bona relinquere, uel malis præfatis adhærere: audacter refutandum est præcipientis imperium, & libera voce dicendum. Obedire oportet magis Deo quam hominibus. Hæc est spiritua eAct. 5. lis obedientia ad Deum, quæ nunquam est hominis arbitrio temperanda, sed incommutabili conseruanda proposito. Certam igitur regulam tene, vt nec imperio prælatorũ prædicta bona relinquas, vel facias mala. Inter summè verò mala, & summè bona, quædam media sunt ad alterutrum se habentia, & boni maliq; nomen assumunt. Media sunt ambulare, sedere, loqui, tacere, comedere, ieiunare, vigilare, dormire, & si qua sunt similia: quę si pastoris licentia fiant, summam expectant retributionem. In his igitur mediis subditi esse, & obedientes debemus ad nutum præpositorum, nihil interrogantes, propter conscientiam: quia in his nullum præfixit opus Deus, sed prælatorum dereliquit imperio disponenda. Non autem te moueat magi- 1. co. 10. f ster imperitus, indiscreta potestas, sed memento quia non est potestas nisi a Deo: & M qui resistit potestati, resistit Dei ordinatio- Ro. 13. a Hæc est propria hominis obedientia quam homini debemus, qui homini subditi sumus. Communis est etiam illa inter Deum, & hominem, quia quicquid obedientiæ prælatis exhibetur, ei exhibetur, qui dicit: Qui Lu. 10. c vos audit me audit.

Cum magna igitur cautela hoc tramite decimus incedendum: quia, & multi gradus ibidem delitescunt, quorum qui vnum reliquerit, cæteros sine tribulatione tenebit.

Primus gradus obedientiæ est obedire libenter. Omnis ætas ab adolescentia sua Gen. 8. d prona est ad malum, & unusquisque voluntatem praui cordis sui sectatur. Ab illa enim primæ præuaricationis angustia innatus est homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem sui creatoris relinquens, ibi subdita est seruituti, ubi voluit dominari. Difficile est ergo suam relinquere voluntatem, & alterius voluntati deseruire. Quamlibet autem graue sit, non potest tamen primum obedientiæ ascendere gradum, qui voluntatem præcipientis suam non fecerit. In pſa. 53. b voluntate sua iustus gloriatur sese domino confiteri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confiteri. Vnde uoluntarie (inquit) sacrificabo tibi. Sola ergo voluntas est, quæ totius operis ornat affectum, sine qua etiam nec bene aliquid agitur, etiam si bonum esse videatur. Ex uoluntate igitur suscipienda sunt imperia prælatorum, & ipsum cor suum voluntatis reflexionibus abdicendum, donec propria uoluntas mactata mandatum diligat imperantis. Hoc est ergo libenter obedire, prælatorum voluntatem uoluntarie adimplere. Secundus obedientiæ gradus est ob-
pro.10.b temperare simpliciter. Qui ambulat sim-
A pliciter, ambulat confidenter. In simplicitate
Sap. 1.a cordis quærere dominum Scriptura præmonstrat. Multos videmus post præcipientis imperium multa facere quæstiones: cur, quare, quamobrem, sæpius interrogare: crebras ingeminare querelas: quærere, quare hoc præcipit, vnde hoc uenit, quis hoc adinuenit consilium? Inde murmuratio, inde verba murmurationem, & indignationem sonantia, & redolentia amaritudinem. Inde frequens excusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorum.

psa. 17.g Non sic Abraham. Audi quid dominus de simplici populo protestetur: In auditu (inquit) auris obediuit mihi, ut videlicet ostenderet uno eodemque momento processisse, & imperantis imperium, & obsequium obsequentes. Nolite errare. Deus non irride-
Gal. 6.b tur. Murmuras contra prælatum in tabernaculo corporis tui? eleuat manum suam ad prosternendum te dextra Dei. Incede igitur simpliciter in mandatis obedientiæ, addens uoluntati simplicitatem, intentioni illuminationem. Fortitudo enim simplicis uia domini, quæ obedientia est. Fortitudinem igitur induunt, qui obedientes sunt, & simpliciter incedunt. Tertius gradus est hi-
2.co.9.b lariter obedire. Hilarem enim datorem di-
Ibidem. ligit Deus. Non ex tristitia (inquit Apostolus) aut ex necessitate. Serenitas in nultu, dulcedo in sermonibus, multum colorant obedientiam obsequentis. Vnde & gentilis ille Poeta ait sic: Super omnia vultus accesserebonis. Qui enim locus obedientiæ, vbi
B tristitiæ cernitur segritudo? Ostendunt plerunque voluntatem animi signa exteriora, & difficile est, vt vultum non mutent, qui mutant voluntatem. Nubilosa corporis compositio, & facies tenebris obducta tristitiæ, deuotionem ab animo recessisse signant.
2. Reg.6. Respice Dauid ante arcam domini hilariter saltantem, quam sapienter superbientis fœminæ reprimit indignationem. Ludens (inquit) & ultior ero in conspectu domini. Certis igitur quam necessaria, & confitendos simus hilaritas in obedientiæ executione. Quis imperat libenter tristitiam effluxi? Si uter ergo perfectus esse, hilariter, & cum magna cupiditate suscipe iubentis imperium, ut tus alacritate suscipe iubentis imperium, ut uoluntati cordis, simplicitati operis, multus hilaritatem adiungas.

Quartus gradus est obsecundare velociter. Velociter currit sermo Dei, & velo-
cem habere desiderat sequentem. Vade pleni
cum quanta uelocitate currit ille, qui dicit: Viam mandatorum tuorum cucurri. Videlicet obediens nescit moras, fugit cruciatum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui, aures auditui, linguam uoci, manus operi, itineri pedes, totum se colligit, ut imperantis colligat uoluntatem. Vide dominum festinanter præcipientem, & hominem festinanter obedientem. Zachæe Luc.19
(inquit) festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinauit descendit, & excepit eum gaudens. Auditis igitur quam necessaria, & confitendos simus maduertisti, quia & festinanter descenderit, & gaudenter exceperit. Audisti obedientiam, audi & obedientiæ remunerationem. Quia salus huic domui facta est. Iuuenes C etiam ex occasione huius obedientiæ conclusionis grande mysterium, & obsignatum lignaculo misericordiæ sententiam.

Venit enim (inquit) filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat. Nouit Luc.19.
ne legisti, quod filijs Israel præceptum sit agnum comedant festinanter? Festinanter quippe ueri agni comestio significatur impiger: quia uerba illa, quę per legem dicit, quasi per semetipsum præsens exhibuit, quæ per eosdem præpositos tradenda reliquit, uelociter implere obedientia consummanda. Et tu ergo cum uoluntatem cordi, simplicitatem operi, hilaritatem vultui coniunxeris, adde uelocitatem, ut sis iuxta Apostolum Iacobum uelox Iac.1.c
ad audiendum, & ad implendum uelocior.

Quintus gradus est adimplere uiriliter. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, 1.Cor.16
omnes qui speratis in domino. Non est fortitudinis ire ad inobedientiam, sed ab obedientia non abduci. Si tribulatio interuenerit, si persecutio resultet, si peccatores tibi lacqueum ponunt, si maligni tuum iter impedunt, tu obedientiæ uiam non deseras, sed diuinitus obedientiæ uiam non deseras, sed diuinitus
Paratus sum, & nō sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Quid enim superbius, quid

rata parium utilitatis, si fortitudo desit: quæ in arce constantiæ virtutes collocat, & eo uallo munit quo fuentis impetus aspirare non possit? Manum tuam misisti ad fortia? agendum est instanter, constanter obediendum: nec inter verborum seu verberum asperitatem ram regalis est semita relinquenda, sed tenaciori est retinenda feruore. Et ut breuiter dotes fortitudinis concludamus, virtus est virtutes seruans ac minuens. Iungitur igitur velocitati fortitudinem, constantiæ instantiæ, & tunc decantabis securus: Manus peccatoris non mouebit me. Sextus gradus est humiliter obedire. In humilitate nostra memor fuit nostri, qui fecit nos. Magna virtus humilitatis, sine cuius obtentu non solum virtus non sit, sed etiam in superbiæ vitium erumpat. Quam fortiter currebat Saul cum esset parvulus in oculis suis: quanta Philistæorum agmina prosternebat, quantis viribus exercebat gladium? Postquam autem tenuit eum superbia, & transfuit in affectum cordis, desinit facile, prostratus occubuit. Aspice regem in quo humilitas sublimis & humilis sublimitas fecit compositione nitescunt. Dominus (inquit) non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: & ad totum itinerarium eius sedula intentione recurre, & quamuertum oculos reflexeris, inuenies humilitatis floribus esse respersum. Audi adhuc aliud quid dicat: Fortitudinem meam & custodiam. Quàm verè loquitur iustitiæ executor. Sunt namque plurimi qui fortitudinem suam non ad Deum, sed ad seruandam gloriam custodiunt, qui confidunt in virtute sua: qui de acceptis virtutibus quasi non acceperint gloriantur, conditori suo iniuriam, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Ne ergo fortitudo in superbiam transeat, consequenda est sæpe humilitatis, quia nihil prodeest fortiter obedire, si contigerit infeliciter superbire. Illi ergo fortitudinem suam ad Deum custodiunt, qui cum fecerint quod facere debent, dicere possunt: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Septimus gradus est, indefinenter obtemperare. Luc.17.

Non qui inceperit, sed qui perseuerauerit, saluus erit. Incipere multorum est, perseuerare paucorum. Perseuerantia singularis est filia summi regis, virtutum fructus, earumque consummatio, totius boni repositorium, virtus sine qua nemo videbit Deum, nec à Deo videbitur: finis est ad iustitiam omni credenti, in qua virtutum conuentus reuerendum sibi thalamum consecrauit. Quid enim currere prodest, & ante metam cursus deficere? Sic currite vt comprehendatis, dicit apostolus. O quàm perseueranti pede cursum suum perfecerat, qui dicebat: Cursum consummaui. O quàm longum cursum fœlix ille latro compleuit, qui consummatus in breui expleuit tempora multa. Deniq; & dominus prophetarum loquitur: Si conuersus fuerit iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem: omnium iustitiarū eius non recordabor. Vides ergo quàm profunda obliuione virtutes illę sepeliantur, quas perseuerantia non insigniuit. Sola est quæ amatorem obedientiæ ad regis cubiculum introducit, vt eum videat in decore suo, in quem desiderant angeli prospicere. In via igitur ista qua ambulamus, absconderunt superbi laqueum mihi. Difficilis est via ista, & grauis spinosis anfractibus, multiplicium vinculorum nexibus innodata. An tu ibi putas obedientiæ fructum, cùm subditus audit obedientiam quam multis expetierat votis, cùm ei præcipitur quod redoleat dignitatem, gaudio & lætitia fluitet, potentiæ fuleiatur imagine? Econtrario autem an tu illi obedientiæ meritum assignas, quæ cum aduersitate procedens, animum terret audientis, grauis ad audiendum, grauior ad implēdum, ad tenendū grauissima? Non est ita. Faciendum est vt à prosperitate animo separemur: & aduersitatem animo complectamur, si volumus illum sequi, qui regnum fugit, & ad passionem voluntarius venit. Animaduertis igitur, quia viæ istæ, viæ vitæ sunt, ducentes ad vitam. Beati mites, quoniam mites docebit dominus vias suas: continget enim eis quod sequitur: Mat.5.a
Adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Quia pſa.24.b
quandiu sumus in corpore, peregrinamur à pſa.15.c
domino, longe sumus à facie Dei, à vultu glo- 2.cor.5.
riæ, à contemplatione maiestatis, nisi quia b
plerunque misericors & miserator dominus illuminat vultum suum super nos.

Hoc autem fit cum remota nube illa, quæ opposita erat ne transiret oratio, accedimus ad illum & illuminamur, reuelata facie gloriam Dei speculantes. Non autem ita proprie reuelata facie accipiamus, cum videamus adhuc per speculū & in ænigmate, & carcerali corpore teneamur. Reuelata dicit

quantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum ad ca'ig'nem corporum. Vnde spiritus iste creatus aliquando ad creatorem spiritum emergit, & adhærens ei unus cum eo spiritus efficitur. Nullius autem momenti est ista contemplatio: quia spiritus clausus corporeis circundatus, frequenti carnis contagione relidtur, & supra creaturam constitutus, infra quæque uilissima protinus repe
Ps.118.a ritur. Sed & creator spiritus cuius magna sunt opera, exquisita in omnes uoluntates eius, modo accedit nescientibus nobis, modo ignorantibus nobis recedit, quia nescimus
Ioan.3.c unde ueniat, aut quo uadat. Et plerunque
Cāt. 6.a quanto frequentius quæritur, tanto uelocius elongatur, iuxta quod & ipse loquitur sponsæ: Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt. Contingit etiam ut cùm non quæritur ueniat, cùm quæritur fugiat, si-
Cāt. 3.a cut sponsa se in Canticis multipliciter ostendit quæsisse, & non inuenisse. Non est autem uultus iste uultum gloriæ domini inuenisse, quæ est super cherubim, quia uniuersitati angelorum purissimus & clarissimus exhibetur: nobis uerò speculatoriis & umbratilibus adumbratur imaginibus. Quia igitur hic uultum dei sicuti est uidere non possumus, adimplectionem lætitię non habemus donec trahat nos ad seipsum, & accedat caput corpori & sit deus omnia in omnibus. Illic erit adimpletio, hic est gustus. Gustamus enim hic & uidemus quoniam suauis est dominus, sed gustus iste non transit in potum, quia licet uideamus, non tamen penetramus. In gustu est suauis, in adimpletione mirabilis. Sanctorum autem animæ terrenis exuæ corporibus, quæ iam ad sedes æthereas aduolauerunt, licet bibant, non tamen adimplentur, non tamen adimplentur, non tamen ine-
H briantur. Quamuis enim multa beatitudine perfruantur, expectant tamen resurrectionē mortuorū corporum, ut cùm in terra sua duplicia possederint, sempiterna perfundātur lætitia. Modo enim illis singulæ stolæ albæ da-
Esa.61.c Apo.6.c tæ sunt, & inunctum ut sustineāt tempus adhuc modicum, donec impii cōterantur dupli ci contritione, & ipsi gemina beatitudine coronentur. Cùm ergo nondum habeant quod habere desiderant, inebriari non possunt, sed est eis illa uisio potus: ut sicut absque labore bibitur, ita sine labore quiescatur, donec sa-
Eph.4.c tientur cùm apparuerit gloria sua. Cùm autē resurgemus in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, & glorio-
Ps.15.c sa illa ciuitas margaritas suis ornabitur, & sicut lætantium omnium habitatio erit in te: Ibi tunc adimplebit nos lætitia cum uultu tuo, Psal. quia uidebimus eum sicuti est. Tunc uic Cantabriabimur ab ubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabit nos, dicente nobis: Bibite & inebriamini charissimi: quia & anima illuminationem, & corpus uisificationem iure perpetuo possidebunt. Sequitur: Delectationes in dextera tua usque Ps. in finem. Sinistra dei, uita præsens est. Et quia pro sinistro ducimus quicquid non placet, multum curamus, per sinistram præsentem uita accipitur, in qua dominus electos suos ab impijs permittit flagellari, ut etiam pro dati qui dicunt: Propter te morificamur to ta die: æstimati sumus sicut oues occisionis: quare faciem tuam auertis, obliuiscēris inopiæ nostræ? Per dexteram uerò illa beata uita signatur quæ nescit uisi gaudia, de qua nihil aliud dicere possumus, nisi quia gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Ibi sunt delectationes illæ quas oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit deus diligentibus se. In sinistra tribulationes, in dextera delectationes. Vsquequo autem? Vsque in finem. Quis est iste finis? Finis ad iustitiam, Christus omni credenti, finis ille de quo ipse dicit: Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Te enim cernere finis est consummatus. Ipse est finis ad quem cùm uenerimus, nihil amplius quæramus: Iesus Christus sponsus ecclesiæ, qui est benedictus in secula, Amen.

De quinque negociationibus, & quinque regionibus.

NEgociamini dum uenio. Verbum patris, unigenitus dei filius, sapientię, iustitię, summus ille negociator, de ultimis cælorum finibus uenit, ut redemptionis pretium apportaret. Huius negociatio & omni acceptione digna, in qua rex filius regis efficitur mancipio, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus est iustus.

O quàm indelita miseratio, quàm gratuita & sic probata dilectio, quam stupenda dignatio, quàm stupenda dilectio quàm ineffabilis mansuetudo, quàm nulli negociationis ista dicta sunt de te ciuitas dei. Ibi sunt delectationes illæ quas oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit deus diligentibus se. In sinistra tribulationes, in dextera delectationes. Vsquequo autem? Vsque in finem. Quis est iste finis? Finis ad iustitiam, Christus omni credenti, finis ille de quo ipse dicit: Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Te enim cernere finis est consummatus. Ipse est finis ad quem cùm uenerimus, nihil amplius quæramus: Iesus Christus sponsus ecclesiæ, qui est benedictus in secula, Amen.

tur occidatur, pro mancipio dominus condēnatur. Tua sunt hæc Christe opera, qui de lumine cœli ad tenebras inferni, à dextera maiestatis ad miseriam humanitatis, à gloria passibilitate ad mortem crucis descendisti, infernum illustrando, hominem redimendo, superando mortem, & mortis auctorem. Vnus es, & secundum nos habes, quem ad nos redimendū propria benignitas inuitauit, misericordia trahit, ueritas qua te uenturum promiseras compulit, puritas uteri uirginalis suscepit, salua integritate potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armauit, charitas uerbis & miraculis manifestauit. Absint procul negociatores terræ Themam, prædent filii Agar, qui exquisierunt prudentiam, elongentur à me gigantes à seculo, noti, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum. Non hos elegit dominus, neque uiam disciplinæ meruerunt, propterea nescierunt, sed dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo. Abscondisti enim hæc doctis & prudentibus, gigantibus & superbientibus, qui magni facti sunt uidelicet in oculis suis, & reuelasti ea paruulis & humilibus suis. Libenter amplector negotiationem tuam, quia negocium meum est. Hæc negociatio cū summa suauitate anima meditationem tam quia & intelligis, quæ dilipsa, & commendat memoriæ, quæ elegit. In his negociationibus præcipis esse animā meā, ut sit nauis institoris de longe portans panē suum. Negociabor donec uenias, uenienti tamen occurram, & utinam ad iam: Euge serue bone: Tui sunt cœli, & tua est terra, in regionibus tuis. Negociabor igitur, securus, te solum habens in itinere ducem, in periculis protectorem, consortem in tribulatione. Regiones tuæ quinque sunt, quæ perambulant ad negocia dum institores tui, ubi re quæ sunt dilecti tui, & inueniunt dilecti tui. Prima regio est regio dissimilitudinis. Nobilis illa creatura in regione similitudinis fabricata, quia ad imaginem dei facta, cùm in honore esset, non intellexit, & de similitudine ad dissimilitudinem descendit. Magna prorsus dissimilitudo, de paradiso ad infernum, & de angelo ad lumentum, de deo ad diabolum. Lacerata connexio, gloriam in miseriam, uitam in pugnam perpetua captiuitate conuertere. Maledicta descensio, de diuitiis ad paupertatem, de libertate ad seruitutem, & de requie ad laborem descendere. Miseri nos, & miserabiliter nati: quibus datum est nasci in mœrore, uiuere in labore, in dolore mori: de peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de subacto subacti, geniti & generantes: sumus genus peccatrix, populus grauis iniquitate, semen pessimum, filii scelerati, addentes præuaricationem. Ecce Esa.40.d quasi non simus, sic sumus coram eo, quasi nihilum & inane reputati, putantes nos aliquid esse cum nihil simus. Vulnerati sumus ingredientes mundum, conuersando in mundo, exeundo de mundo, à planta pedis usque ad uerticem non est sanitas in nobis. Nouerat hæc ille sublimis prophera, qui statum humanæ miseriæ deplorans, in hæc uerba proripuit: Graue iugum est super filios M Adæ à die exitus de uentre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium. Eccl.40.a In hac dissimilitudinis regione quid negociabimur domine deus? Aspicio genus humanū ab ortu solis usque ad occasum huius mundi nundinas perambulare, alios diuitias quærere, alios honoribus inhiare, alios fauoralis aurę suauitate raptari. Sed quid de diuitijs? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, cum dolore amittuntur? Thesaurizas & ignoras cui congregabis ea. Vi- ps.38.b. de quantum laborem pro perituris diuitijs assumpsisti. Transis maria, & alium tibi orbem aperis nauigando, secundum sapientem, tribus digitis distans à morte, patriam fugis, relinquis parentes, diuelleris ab uxore, filios nescis, & omnium necessitudinem oblitus, quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. Filii hominum usquequo graui corde? ut quid diligitis uanitatem, & quæritis mendacium? Quę est ista demētia filii ps.4.c Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in uigiliis, in ieiuniis crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales diuitię. Sed quid de honoribus? In sublimi loco positus es, ducem te constituerunt. Vide si non à deo iudicandus es, ab hominibus spectandus, ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina principis, ut principatum acquiras, & ferrato uestitus amictu, propior es uulnerari quàm honori, morti quàm uitę, periculo quàm premio. Si de sorte domini, nonne episcopus Romanum pontificem, archidiaconus uel diaconus episcopum pertimescit? A Vide etiam utrum excusseris manus tuas ab omni munere, ne cum Simone audias: Non Act.8.d est tibi pars neque sors in sermone isto, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluisti donum spiritus sancti cum pecunia possidere. Nihil ad nos de rectoribus ecclesiæ iudicare: videant ipsi amici sponsi, cùm de sponsa cœperit exigere rationem, qui iudicat orbem terræ in æquitate. Nunquid in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine uanitate esse quis potest? Ecce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi vnde fœtide puluis, limus terræ, uas in contumeliã? Non tibi, nõ tibi sed nomini domini da gloriã. Illi permitte gloriam suam, qui glorioſus est in sanctis suis. Illum lauda, quem laudant angeli in cœlis. Nunquid & ipsa inanis gloria, quæ nihil aliud est quàm aurium inflatio uana, quæ haberi nix potest sine inuidia? Respice quos antecedis, & cogita quia omnibus inuidiæ semina præbuisti. Omnes ergo aduersum te tornis luminibus inflammantur, tua fœlicitate torquentur, tua utuntur gloria. Ecce unde glorioſus, inde odioſus, unde sublimis, inde humilis, inde solicitus, unde securus. Vides ergo quàm uanè conturbatur omnis homo. Hæc sunt mercimonia quę inueniuntur in regione disimilitudinis. Prudens ergo negociator qui uidet in diuitijs laborem, in honoribus pœnam, inuidiam in gloria, facit sarcinam suam mundi contemptum, & fugit. Secunda regio est paradisus claustralis. Verè claustrum est paradisus, regio uallo disciplinæ munita, in qua pretioſa rum est mercium fertilitas. Glorioſa res, homines unius moris habitare in domo: bonum & iucundum habitare fratres in unum. Videas illum peccata sua deflentem, alium in dei laudibus exultantem, hunc hominibus ministrantem, illum alios erudientem, hunc orantem, illum legentem, hunc miserentem, illum peccata punientem, hunc charitate flagrantem, illum humilitate pollentem, hunc in prosperis humilem, illum in aduersitate sublimem, hunc in actiua laborantem, illum in contemplatiua quiescentem. & poteris dicere: Castra dei sunt hæc. Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus dei, & porta cœli. Quid tibi ergo fidelis anima in his nundinis est conferendum? Perambula uirtutes colabitantium in domo domini uirtutum, & fac inde sarcinam tuam, formã uiuendi. Quæ prius habitabas in regione umbræ mortis, transi ad regionem uitæ & ueritatis. Tertia regio est regio expiationis. Tria sunt loca quæ mortuorum animas prodiuersis meritis sortiuntur, infernus, purgatorium, cœlum. In inferno impij, in purgatorio purgandi, in cœlo perfecti. Qui in inferno sunt, redimi non possunt: quia in inferno nulla est redemptio. Qui in purgatorio sunt, expectant redemptionem, prius cruciandi aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicuius grauitate doloris. Qui in cœlo sunt, gaudio gaudent ad uisionem dei, Christi fratres in natura, cohæredes in gloria, similes in æternitate iucunda. Quia igitur primi redimi non possunt, tertij redemptione non indigent, restat ut ad medios transeamus per compassionem, quibus iuncti fuimus per humanitatem. Vadam in illam regionem, & uidebo uisionem hanc grandem, quomodo pius pater glorificandos filios in manu tuæ potestatis relinquat, non ad occisionem, sed ad purgationem: non ad iram, sed ad misericordiam: non ad destructionem, sed ad instructionem, ut iam non sint uasa iræ apta in interitum, sed uasa misericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adiutorium alios, interpelllabo gemitibus, implorabo suspiriis, orationibus intercedam, satisfaciam lacrimacio singulari, si forte uideat dominus & misereat ut laborem conuertat in requiem, miseriam in gloriam, uerbera in coronam. Hæc enim & huiusmodi officia possit eorum penitentia resecari, finiri labor, destrui pœna. Percurre ergo quæcunque es fidelis anima regionẽ expiationis, & unde quid in ea sit, & in nundinis istis fac sarcinam tuam affectui compatiendi. Quarta regio est regio gehennalis. O regio dura & grauis, regio exitio fœcenda, regio fugienda: terra oblitionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Locus lethifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, uermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum, intuitus uiuculorum, horribiles dæmonum facies. Totum tremo atque horreo ad memoriam illius regionis, & cõcussa sunt omnia ossa mea. Quo modo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Omnis lapis pretioſus operimentum tuum, & modo subter te sternitur tinea, & operimentum tuum uermis. O deus quanta distantia inter operimentum pretioti lapidis, & operimentum uermis: inter delicias paradisi, & tineam corrodentem inferni? Scio quia paratus est ille ignis diabolo, & angelis eius, & hominibus similibus eius: ubi fine fine finietur, sine morte morientur, torquebuntur in

ne cessatione. Viuens igitur in infernum descende, percurre mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge scelera, & uitia, pro quibus scelerati homines, & uitioſi perierũt. Habe odio iniquitatem, & dilige legem domini, & tam formidoloſis nundinis fac sarcinam tuam odium peccati. Quinta regio est paradisus supercœlestis. O beata regio superarum uirtutum, vbi beata trinitas à beatis facie ad faciem videtur, vbi illa sublimia angelorum officia, sanctus dominus deus sabaoth, clamare non cessant. Locus est uoluptatis, ubi torrente uoluptatis potantur iusti. Locus splendoris, vbi iusti fulgent sicut splendor firmamenti. Locus lætitiæ, ubi lætitia sempiterna super capita eorum. Locus abundantiæ, ubi nihil deest videntibus eum. Locus sanctitatis, vbi apparet dominus suauis uniuersis. Locus pacis, ubi in pace factus est locus eius. Locus admirationis vbi sunt mirabilia opera eius. Locus satietatis, vbi satiabimur cum apparuerit gloria eius. Locus uisionis, vbi uidebitur magna uisio. O regio sublimis, plena diuitiarum, de ualle lachrymarum suspiramus ad te, vbi sapientia sine ignorantia, memoria sine obliuione, intellectus sine errore, ratio sine obscuritate splendebit. Regio in qua dominus transiens ministrabit electis suis, id est talem se qualis est ostendet. Illic erit Deus omnia in omnibus, vbi rerum ueritas mirabiliter ordinata dabit creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre per regionem istam, & uide regem gloriæ in decore suo glorioſum, stipatum legionibus angelorum, sanctorum ornatum agmini suo, deponentem superbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines reditura domum, in sæcula sæculorum laudabunt nomen eius. Cum ergo mente percèperis tam pretioſas mundanas, mercimonia tam præclara, contemptis sarcinam tuam amorem Dei. Vidisti regiones, animaduertisti nundinas, farcinam tuam fecisti, & beatus es. Negociare ergo donec veniat dominus deus tuus, vt ei dicere possis: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinq; superlucratus sum: & audire merearis: Intra in gaudium domini tui sponsi ecclesiæ, qui est benedictus in sæcula. Amen.

Parabola de fide, spe, & charitate. F

Rex nobilis ac potens tres habuit filios, fidem, spem, & charitatem, his delegauit ciuitatem eximiã, humanam animam. In qua cum tres sint arces, rationabilitas, concupiscibilitas, irascibilitas: unicuique suam contradidit: fidei primam, spei secundam, charitati tertiam. Rationabilitati præficitur fides, quia fides non habet meritum vbi humana ratio præbet experimentum. Concupiscibilitati spes, quia concupiscere nos non licet, quæ videmus, sed quæ speramus: & spes, quæ videtur, non est spes. Irascibilitati charitas, feruor scilicet feruoris: vt feruor uirtutis feruori naturæ dominetur, imò feruor naturalis attollat se in feruorem virtutis. Ingressæ illæ vnaquæque pro posse suo domum suam ornat, & procurat. Custodem ergo domus suæ in rationabilitate fides ponit prudentiam, vt suum ius in ea sibi conseruet, & rationem sub legibus fidei, & intra terminos à fide positos cohibeat. Vt autem fiducialiter in domo ageret, addidit, & obedientiam. Vt obedientia processum operis, & tolerantiam haberet laboris, subdit, & patientiam. Vt autem etiam inferiorem actuum, uel sensuum familiam regere bene posset, & dispensare, ipsam ei dispensationem suffecit. Vt secundum Apostolum honestè, & secundum ordinem omnia fierent, addidit, & ordinem. Ne maledictio intraret domum (maledicta omnis domus indisciplinata) custodem in porta posuit disciplinam. i.co.14.g
Spes autem in concupiscibilitate domui sui sobrietatem præfecit, vt ius suum in ea sibi conseruaret, & principale ius sibi semper seruire compelleret. Vt autem inferiorem voluntatum, & voluptatum familiam discrete regere sufficeret, ipsa ei subdidit discretionem. Cui etiam contra concupiscentiam carnis addidit continentiam, contra concupiscentiam oculorum constantiam, contra ambitionem seculi humilitatem. Et ne egestas intraret domum (vbi enim multa verba sunt, sicut dicit Salomon, ibi multa egestas) silentium custodem posuit in limine. At charitas pro.14.c
suam domum ad Austrum, & meridiem posita, amicæ sibi pietati commisit, iusque suum omne ei tradidit, subdens ei ad obsequium primum munditiam corporis, deinde congruas exercitationes, uidelicet lectiones, meditationes, orationes, & spirituales

Universidad de Deusto
Biblioteca

affectiones. Et ne ingressa domum miseria conturbaret beatitudinem filiorum Dei, qui in septimo gradu, id est, in perfectione beatitudinis positi in domo charitatis ludunt & iucundantur beati pacifici: ipsam pacem custodem in porta constituit. Sic ordinatis domibus suis, totius ciuitatis quasi propositum quendam œconomum posuerunt liberum arbitrium. Quo peracto, redeunt in domum patris puellæ regiæ. Inimicus homo superueniens, ordinem & gloriam ciuitatis uidens & inuidens machinatur insidias, & ingredi cupiens corruptis duobus de præcipuis ciuibus discretione & dispensatione, vniuersæ malitiæ suæ exercitum introduxit per portas
H rationabilitatis & concupiscibilitatis. Præpositus ciuitatis liberum arbitrium, qui totius ciuitatis dimissus erat custos & arbiter (paterfamilias quippe peregre proficiscens dedit seruis suis potestatem cuiusq; operis) ligatur vinculis ferreis, & in carcerem mittitur. Præcipitatis de arce rationabilitatis custodibus suis, mox contra fidem blasphemia inducitur. Cum qua irruentes contradictiones, commotiones & confusiones, cæteraq; huiusmodi turba, cunctaq; sibi, diripientes, sibiq; quicquid libeat vendicantes, in rationabilitate nihil rationis reliquerunt, & ianitore perempto, scilicet disciplina, omnibus introndi & exeundi copiam præbuerunt. Porrò in domum spei (concupiscibilitatem scilicet) ingressa, & omnia sibi uendicans domina luxuria, totam eam de superioribus dejectam ad ima deuoluit, & concupiscentiæ carnis continentiam, concupiscentiæ oculorum constantiam, ambitioni seculi humilitatem conculcandam tradidit & illudendam. Et perempto silentio ianitore, omnibus & intrantibus & exeuntibus fecit portam patere. Sobrietatem verò & sociæ sobrietatis virtutes aut occidit, aut incarcerauit, aut in exilium destinauit. Exinde ad superiorem ciuitatis arcem conscenditur, & pace ianito-
Ps. 63. d re & custode summę beatitudinis perempto, miseria ingreditur. Mox enim domina superbia ascendens in arcem (superbia enim eorum qui te oderunt, ascendit semper) pietatem de ea impie deturbauit, totamq; illam pietatis & pacis familiam morte uel exilio
I damnauit. Iam quicunque vult, sanctuarium Dei ingreditur: quæcunque sancta in eo, quæcunq; hactenus filijs Leui tantum accessibilia erant & visibilia, iam prophanata, iam direpta ab inimicis, in Babylonem transferuntur, & de uasis templi concubinis regis Babylonii propinatur. Sic capta est & confusa tota ciuitas. Secundum gloriam eius facta est ignominia eius. Confusis omnibus, ad dominas tristis nuncius uenit perdux ciuitatis. Conturbatæ illæ, pedibus patris prostratæ illico & seipsas deceptas fuisse accusantes & seipsas deceptas fuisse accusantes: discretio & dispensatio, uenias precantes: prodit de uinculis & ad occursum dominæ gratiæ festinat arbitrium, sub regno gratiæ nunc tandem se sperans fore liberum. Feminæ tandem se sperans fore liberum. Feminæ cula præparantur filiabus regis domus suæ, & mensæ ponuntur congruæ. In mensa quippe fidei panis ponitur doloris, & aqua angustiæ, & cætera pœnitentiæ fercula. In mensa spei panis confortans, & oleum exhilarans in ciem, & cætera consolationis fercula. In mensa charitatis panis uitæ, vinumq; lætificans, & omnes deliciæ paradisi. Iam ingrediuntur & epulantur, & custodiunt ciuitatem. Sed nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Parabola de nupcijs filij regis, & de ornamentis sponsæ suæ.

Filius regis supercœlestis Hierusalem egressus est vt contemplaretur regna patris sui inferiora. Qui circunspectis omnibus, regressus

ad patrem, ait: Pater omnia regna terrarum circuiui, & quæ in omnibus agentur diligenter aspexi. Clamorem etiam Sodomorum qui ad te ascenderat, uerum esse compert, & vltione digna puniui. Sed iam tempus est ut in futurum mihi prospiciam, uxorem ducam, filios procreem, familiam Genes. 18 iam per me regam. Sponsam quæ mihi habenda complacuit, in domo regis Babylonici
I. vidi. Quam rex ille captiuam tenet: & ne quæ sit ualeat cognosci, uilibus ac sordidis uestibus eam induit. Ad hæc pater ad filium: Absit, inquit, à te vt rem istam facias coæterne & consubstantialis mihi unice fili. Aethio pissa illa, de qua dicis, non est condigna tuo generi uel tuæ immensitati. Ad quem filius: Fixum, inquit, habeo in me & uxorem uelle ducere, & nullam nisi hanc mihi coniunge re. Sitta est, inquit pater, tu coæternus & consubstantialis & coomnipotens mihi, in manu habes & illam de captiuitate Babylonica libe rare, & prout uis tibi sponsam assumere. Statim assistit innumerabilis multitudo angelorum & cœlestium agminum, in his nuptijs filio summi regis ministrare sese præparantium. E quibus vnum scilicet Gabrielem archangelum qui paranymphus eius fieret elegit. Gabriel electus, filio summi regis ait: Ecce formando tua ego sum: illam tibi quam queris de medio Babyloniæ vi rapere, si imperas, & ualeo, & paratus sum. Non ita agendum est, inquit filius regis æterni, violenta nulla Babylonico regi inferenda est: consilijs occultis & sapientia, quæ mihi iungenda est, de captiuitate Babylonica est eripienda. Ad Mariam uirginem de stirpe Dauid mysterium consilij mei à te Gabriel est defendum: occulte apud eam in thalamo eius nuntium nuptiarum mearum est nunciandum & celebrandum. Ad Mariam Gabriel archangelus descendit, quod sibi iniunctum
M fuerat peregit. Sed qui eum miserat, antequam nunciaretur, iam ad uirginem venerat. Ita nunciatum, ibi celebratum est sanctissimum nuptiarum conuiuium. Sed nunquid uacua manu uenit? Nequaquam, sed donatiua denuditi delata erogauit. Et quia hyemis tẽ pore occurit, hyemales uestes primum sue spõ sę dedit, agninam uidelicet pelliceam, & cappam. Quod utrunq; fit de agno, sed alterum sine dolore agni, id est, lana de qua fit cappa tantum: alterum videlicet pellis, vnde pelli cea, absq; dolore graui ab agno non accipitur. Sponsus iste agnus est, sicut scriptura testatur: Quasi ouis ad occisionem ducetur: Esa. 53. c & quasi agnus coram tondente se, sic non aperiet os suum. Et alibi: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Agnus igitur iste Ioan. 1. d de lana sua sponsæ cappam fecit, cum humilitatem verbis docuit, dicens: Discite à me Mat. 11. quia mitis sum & humilis corde. Pelliceam d dedit, cùm vigilijs, cum ieiunijs, & alijs carnis suæ afflictionibus, ad vltimum passione crucis, mortificationem carnis sponsæ ostendit. Cappa itaque (qua qui indutus est absconditur) signat humilitatem, quia quæ sponsa est Christi latitat, & à seculo cognosci refugit. Pellicea quæ de mortuis animalibus fit, mortificationem carnis insinuat. Hæc autem hyemis tempore. Paschali verò tempore armineam pellicam dedit circa collum & circa manum rubeis gulis præparatam. Hæc pellicea sunt prædicatores, albi propter resurrectionem, quam in Christo annunciant: & in sponsam futuram prædicant, qui cum passionem Christi annunciant, rubeam gu- A lam circa collum portant. Sed quia quidam passionem Christi ore prædicant, quam corde non sentiunt, de quibus dicit Paulus: Qui Phil. 1. c dam annunciant Christum non syncerè, existimantes se suscitare tribulationem vinculis meis: oportet vt quod ore dicunt, corde sentiant. Non minus de cæteris ornata esset, si tantum circa collum, & non usque ad pectus descendentes gulas pellicas haberet. Circa manus prædicatores gulas habent, cùm in operibus suis passionibus Christi communicant. Igitur pellicea sponso de arminio fit, quod candidum est, in significationem lætitiæ spiritualis ob spem futuræ resurrectionis. Circa collum & usque supra pectus & circa manus rubeis pulis ornata est, quia passionem Christi, quam ore prædicat, corde sentit, & operibus attestatur. Dedit etiam Christus paschali tempore sponsæ suæ cordubanos suos, qui signant duo testamenta, quibus affectus sponsæ ne terram tangant muniuntur: uel signant continentiam & charitatem, quæ duos affectus, quorum alterum ad carnem suam, alterum ad uitia olim sponsa habuit, calceant: è quibus ille qui ad carnem est, continentia siue districtione disciplinæ munitur: ille qui est ad vitia, charitate extinguitur. Sed hi cordubani nisi professione ligentur, & obedientia, è pedibus elabuntur. Multos enim uidemus qui continen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam carnis ex charitate habuerunt, uel secundum duo testamenta viuere disposuerunt, sed quoniam sub obedientia, & professione se
B non ligauerunt, grauiter lapsi sunt. Cordubani itaque sunt, uel duo testamenta, vel continentia, & charitas, ligaturæ professio, & obedientia. Dedit etiam Christus sponsæ suæ duas chirothecas. Manus sponsæ sunt operatio, & contemplatio. Et quanus per sequam alibi actiua, per dexteram contemplatiua vita (vt est illud: Leua eius sub capite meo, &c.) hic tamen per sinistram contem-
Cát. 2. a platio, per dexteram operatio designatur, hac similitudine, quia sinistram frequenter tenemus sub uestibus absconditam, dexteram vero sæpius ad operandum exponimus. Similiter manus dextera, id est operatio, habet chirotecam in quinque folliculos ad quinque digitos recipiendos diuisam: quia bonum opus debet esse rectum, uoluntarium, purum, discretum, & firmum. Rectum in intentione: voluntarium, vt nec timore, nec aliqua alia fiat coactione: purum, vt dum fit, aliqua aura vanitatis non inanescat: discretum, ut ultra modum non intendatur: firmum vt perseueret. Sinistra autem, id est contemplatio, habet chirotecam similiter in quinque diuisam. Nam quinque in contemplatione sunt, scilicet consideratio peccatorum, & gehennæ, contemptus præsentium, & spes futurorum, iudicium, & regnum, status corporis post resurrectionem, & glorificationem, spiritus humanus, & æternitas cum qua uniendus est. Qui enim contemplatur, primum considerat pec-
C cata sua qualia, & quanta perpetrauit: quæ considerare non multum prodesset, si non pro illis in gehenna puniri metueret: & ideo considerationi peccatorum recte adiungitur consideratio gehennæ. Iterum si consideraretur, quæ & quanta sint tormenta gehennæ, & nulla peccatorum memoria haberetur, secura mens forsitan gehennam consideraret, cum nulla eam recordatio peccatorum perterreret. Hac de causa in mente contemplatoris vtrunque, & peccata, & gehenna coniungitur, vt ex vtroque terror incutiatur. Sed in mente sic perterrita statim subditur contemptus præsentium, cui adiuncta est spes futurorum. Sed ne spes mentem dissolutam reddat, restringitur per iudicium quia considerat ad ea, quæ sperauit, transeundum esse per illud horrendum, & districtum iudicium. Sed terrorem de iudicio, consolatur regnum, & ideo iudicio subiunctum est regnum. In quo regno consideratur quid erimus, & primum status corporis, quod erit immortale, & impassibile, deinde gloriosatio, quod erit ineffabilis pulchritudinis, & præfulgidum, sicut scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol. Post hæc consideratur beatitudo animæ, si ipsa anima consideratur, & deus cui vnienda est, quod est vltimum, & consummatio omnium. Hæc autem quinque, quæ in contemplatione considerantur per quinque feneſtras videntur. Feneſtra ex aëre & pariete constat.

Nam vbi est paries continuus, nulla est feneſtra: item vbi est aër absque pariete, non est feneſtra, sed paries admittens intra seipsum aërem, uocatur feneſtra. Christus vero est ex huma nitate quasi pariete, & diuinitate intra humanitatem lucente. Itaque Christus feneſtra est, imò quinque feneſtræ in eo considerantur, scilicet incarnatio, conuersatio, doctrina eius, resurrectio, & ascensio. Per illas quinque, quinque quę de contemplatione dicta sunt, videntur.

Nam per incarnationem Christi, mala manifestata sunt peccata, & gehenna, quæ prius non attendebantur. Conuersatio eius aperte docuit præsentia contemnere, & ad futura spem dirigere. In doctrina eius satis de iudicio, & regno. In resurrectione eius extensus est status corporis, & glorificatio, quia qualis ipse, tales & sui futuri sunt pro modulo suo. In ascensione autem quantumcunque reuelatum est, quomodo ipse tus noster cum deo vniendus est. Homo enim ille quomodo sine omni vehiculo, ad que omnis creaturæ adminiculo ascendit, & spiritus noster post eum tandem ascendet. Itaque chirothecæ sponsæ in manu dextera sunt, id est in actione, quod ipsum opus sit rectum, voluntarium, purum, discretum, & firmum. In sinistra manu, id est contemplatione quod primum considerentur peccata, & gehenna, deinde sequatur contemptus præsentium, & spes futurorum, post iudicium, & regnum, subiungatur status corporis, & glorificatio, ad ultimum vnitio spiritus nostri cum deo. Christus ascendens hæc omnia in sponsa consummauit: & eam confortandam Apostolis commisit, & ne ab Hierosolymis discederent, præcepit donec induerentur virtute ex alto. Post dies decem, scilicet die Pentecostes exercitum maxime fortem misit è cœlo, id est spiritum sanctum,

sanctum, qui contulit eis pacem & gaudium, & cæteros fructus spiritus, quos enumerat Apostolus. Quibus facti constantes & fortes, hostiles cuneos aggrediuntur, & Petrus vna die quinque milia, & alia die tria milia de Iudæis ad Christum conuertit.

Quibus gestis aiunt apostoli: Absit vt domus nostra Christi sponsa pedes amplius graditur, quæramus ei animal quo subuehente celerius & honestius quocunque eundi est deferatur. Sed hoc non erit equus, quia animal superbiæ, & discordiæ est: nec asinus, quia fatuus & immundus: sed mulus, qui hirniter & maturè graditur. Mulus itaque sponsæ datur, quia populus ex Iudæis & gentibus ad fidem conuersus est. Sicut enim mulus ex diuersis animalium speciebus nascitur, sic primitiua ecclesia ex diuersis populis collecta est, videlicet ex Iudæis & gentibus, vel de præsumentibus & desperantibus. Christus enim diuersis, & contrariis infirmitatibus laborantes miro modo sanauit, & vno medicamine, id est cruce sua eos qui nimis confidentes, aut desperantes fuerunt, & adhuc sunt, qui dicunt, re mea contentus sum, & nulli vnquam per vim rapui aliquid, & similia, & quid est quare de vita desperem, & gehennam timeam? Sed si isti attendunt quod Christus, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, morte tamen turpissima, id est cruce vitam finiuit, deficiunt a sua pertinacia, & timore conterriti, ad humilitatem & ad communicandum passionibus Christi conuertuntur. Sunt iterum qui tot & tantis facinoribus inquinati sunt, vt sibi indulgeri diffidant. Sed si ipsi attendant quod Christus non pro se, sed pro peccatoribus sustinuit, spem sumens, & a desperatione sanantur. Itaque Christus sua cruce, & præsumentes sanat, quia innocens passus est: & desperantes, quia pro peccatoribus sustinuit. Et ex his diuersis peccatoribus Ecclesia congregata mulus est, quem apostoli sponsæ præparant.

Et ea in talibus quiescenti, & per eos ad diuersa progredienti, dant calcar unum, scilicet amorem sponsi, quo suos proficisci compellat. Dant, & flagellum quo retro perstringatur. Multiplicata, & dilatata sancta ecclesia, apostoli peracto agone sui certaminis de vita decedentes eam martyribus regendam committunt.

Illi autem pro ea viriliter decertantes, & in defensione eius sanguinem suum fundentes, dicunt: Apostoli mulo vno dominam nostram donauerunt, æquum est, & nos in ornatum eius, & decorem aliquid conferre. Et quia iam æstas incaluit, grossioribus indumentis non est onerandi, nouum aliquid faciamus ei decoris, & subtile, varium scilicet mantellum, rubea purpura coopertum. Varium istud mantellum, sunt sancti martyres ex parte virgines, quod signat album ex parte viduæ vel coniugati, qui signantur medio colore, & vario. Rubeum superponitur, quia pro Christo trucidati sanguine respersuntur. Et hi suis temporibus viriliter rexerunt ecclesiam, prouexerunt, & munierunt.

Quibus decedentibus successerunt sancti doctores, & magnifici confessores: Ambrosius, Hieronymus, Hilarius, Augustinus, & similes. Videns autem diabolus aperto bello quod contra ecclesiam tempore apostolorum, & martyrum gesserat, se nihil profecisse, sed eam tribulationibus magis creuisse, & profecisse, ad fraudulentas, & occultas persecutiones conuertitur, scilicet, vt aliquos ex membris eius seducat, per quos negocium suæ malitiæ tanto efficacius quanto occultius peragat. Instruit itaque Arrium suis artibus: Pelagium, & Fotinum, & his similes, qui ministros Christi se simulantes, sponsam eius longe in deuium ducant. Quod percipientes sancti doctores, occurrunt, disputationibus confligunt, confutant hæreticos, & dominam suam ad viam veritatis reducunt.

Cui reductæ, quia dum per deserta Arrij, & deula Pelagij graditur, vestes eius aliquantum attritæ erant, paludamentum de lamito faciunt, id est, vita sua pudica, & honestis suis moribus eam adornant. Ecce iam victus hostis, & in apertis persecutionibus, & occultis hæreticorum seductionibus. Iam sponsa nullo contra occurrente, cum multo comitatu graditur, adhuc tamen coluber tortuosus eam spoliare conatur, & cum iam in via non possit, iuxta viam laqueos parat, ibi tentatoria sua erigit.

Et hic quidem trapezitas fuos cum multo auro, & argento exposito sedere facit: illic autem venditores vestium cum multo, & vario apparatu diuersorum ornamentorum: alibi vendentes cibos omnium: generum collocat: alibi vendentes vina, & omnium potionum genera ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bernas disponit: alibi triumphales arcus gloriantium in pompa seculari erigit, choreas puellarum, & omnium incitamenta libidinũ ostendit. Qui sapiens est, cum sponsa graditur, sponsæ recta uia gradienti adhæret. Fatui & uecordes uiam deserunt, & in tabernaculis diaboli esse iucundantur. Nam quicunque argentum diligit, aut specie capitur, & hæc Christo præponit: in tabernaculis diaboli demoratur. Similiter qui uestę preciosa, qui cibis lautioribus, qui uino mellito, & aliis potionum preciosarum generibus qui in mulieribus, qui in iocis, in seculi cantionibus delectatur, & hæc Christo præponit: in tentorio diaboli est. Quid etiam dicam de illis qui cùm ecclesiam dei regere debeant, ingredientes uiam, ea quæ in tentoriis diaboli sunt, admirantes circunspiciunt & concupiscunt: & non habentes unde concupita sibi comparent, ornamenta sponsæ suæ diripiunt, & in explendis malis concupiscentiis suis turpiter insumunt? Ita undique lacerate circa humeros, ut parum quid de amict., id est, paucos monachos & paucos regulares canonicos, & de aliis generibus hominũ ferè nullum retineat.

Sermo cuiusdam ad clerum in concilio Remensi congregatum.

I

Exo.17.c Deu.32.a

GRaue est quod mihi iniungitur, uidelicet ut doceam doctores, instruam patres: præsertim cùm scriptum sit: Interroga patres tuos, & annunciabunt tibi. Sed præcipit mihi Moyses iste, cuius manus graues sunt: cui obediendum est non solum à me, sed etiam

Exo.3.c ab omnibus. Et plus quàm Moyses hic. Moysi commissa fuit una plebs Israelitica,

Mat.16.c ista autem uniuersa ecclesia. Et plusquam angelus hic. Cui enim angelorum dixit aliquando deus: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis? Secundum officium dico, non secundum meritum. Præ

Ioa.21.c ter deum non est similis ei nec in cœlo nec in terra. Hic est Petrus, qui misit se in mare,

Ps.103.c cùm alij discipuli nauigarent ad Iesum. Vnusquisque uestrum contentus est nauicula sua, hoc est archiepiscopatu suo, abbatia sua, præpositura sua: iste autem misit se in omnes archiepiscopatus, abbatias, præposituras. Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic re

Mat.5.b ptilia quorum non est numerus. Et uobis dico fratres mei episcopi, multum exaltauit uos

Ps.81.a deus. Vos estis sal terræ, sicut dicit dominus in Euãgelio: Vos estis lux mũdi. Ego dixi dij estis, & filii excelsi omnes. Verumtamen sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis. Vbi sapiens, vbi scriba, vbi conquisitor huius seculi? Nonne sicut homines morietur? Et nonne sicut unus de principibus cadent? Vnde cadent uel quo? De latere domini, in profundum inferni. Fratres, duo mala magna restant: mors uidelicet & iudicium. Dura est enim conditio mortis, & Kidcirco rarus est qui uelit mori. Sed quæ cura mori, cum hæc sit uia uniuersæ carnis? Eia quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam, cùm dicat apostolus: Omnes nos b repræsentari oportet ante tribunal Christi, vt referat unusquisque rationem de his quæ gessit in corpore suo, siue bonum siue malum? Fratres, aliam synodum pronuncio uobis, vbi dominus deus sedebit in iudicio, & ibi omnes nos oportet repræsentari, & ibi iustè iudicabit orbem terrarum. Hic iniquitas iniustitia in marsupio. Sed iustè iudicabit deus in illo iudicio, & ibi omnes oportet repræsentari (nisi fortè, quod dici nefas est, mentiatur apostolus) siue sit papa, siue cardinalis, siue archiepiscopus, siue episcopus, siue dives, siue pauper, siue doctus, siue indoctus, ut referat unusquisque rationem de his quæ gessit in corpore, siue bonum, siue malum. Et si rẽdenda est ratio de his quæ quisque gessit in corpore suo, heu quid fiet de his quæ quisque gessit in corpore Christi, quod est ecclesia? Ecclesia dei uobis commissa est, & dicimini pastores, cum sitis raptores. Et paucos habemus, heu, pastores: multos autem excommunicatores. Et utinam sufficeret uobis lana & lac: sitit enim sanguinem. Quatuor tamen his qui præsunt in ecclesia dei, necessaria esse præ cæteris nobis reor: uidelicet ut per ostium intrent, quæ ue in humilitate se contineant, auaritiam declinent, munditiam tam corde quàm corpore re seruare studeant. Sed quid prodest si ex L nonice eligantur (quod est per ostium intrare) & non canonicè uiuant? Dixit dominus ad duodecim: Nonne ego uos duodecim Ioa.6 elegi, & unus ex uobis diabolus est? Dum ne Iesu, cùm esset electio illa in manu tua, & non haberes aliquem contradicentem, & reclamantem tibi: Quare elegisti diabolum episcopum? Cur bone Iesu, non elegisti b num & iustum & sanctum, sicut Petrus bonus, iustus & sanctus fuit? Vel si elegisti diabolum, cur te iactas elegisse? Fratres, sicut Iesus hodie, eligens sibi multos diabolos episcopos. Vbi, proh dolor, reperiemus episcopos, qui post adeptam dignitatem in humilitate se contineant? Nempe superbia eis necesse est, ut ad tantam dignitatem aspirent, ut in ouile Christi impudenter irrumpant: Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Iesus autem in medio: Vbi duo, inquit, uel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Et iterum: Iesus autem transiens per medium illorum ibat. Et in libro sapientiæ: In medio, inquit, ecclesiæ aperuit os eius. Et rursus in euangelio dicitur: Stetit Iesus in medio discipulorum suorum. Væ mihi domine Iesu, si tecum ero in domo tua, & non in medio domus tuæ. At isti non sic. Sunt quidem cum Iesu, sed non in medio domus eius: quia amant & faciunt superbiam, parentes suos extollentes: pauperes autem negligentes & deprimentes. Male uiuunt, & subditos male uiuere uolunt. Et ideirco comparantur Apostatæ angelo qui dicit in corde suo: Ponam sedem meam ad Aquilonem, &c. Quid est diabolum ad Aquilonem sedẽ nolle ponere, nisi superbum quempiam & impium super suos similes à charitatis calore, uel sapientiæ luce alienos principatum appetere, uel ademptum tenere? Talis erat Abimelech super filios Israel, patri suo rebellis, principatum appetens. Talis erat Hieroboam, qui peccauit, & peccare fecit filios Israel uitulis aureis. Tales fuerunt scribæ & pharisæi, contra quos ait dominus: Væ uobis scribæ & pharisæi, qui clauditis regnum cœlorum ante homines: uos enim non intratis, & introeuntes non finitis introire. Porrò episcopi huius temporis auaritiam quomodo declinent? Quod enim sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lanceam, crucem & mortem, hæc omnia in fornace auaritiæ conflant, & profligant in acquisitionem turpis quæstus, & precium uniuersitatis suis mandatis includere festinant: hoc solo sanè à Iudæ Iscariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero compensauit: isti uoraciori ingluuie lucrorum, infinitas exiguæ pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, pro his ne amittant, timent: & cum amittunt, dolent.

Harum in amore quiescunt, quantum duntaxat liberum est eis arbitrium aceruandi, uel augmentandi cura. Animarum nec casus reputatur, nec salus. Non sunt profectò matres, qui cùm sint de crucifixi patrimonio A nimium ineraſſati, impinguati, dilatati, non compatiuntur super contritione Ioseph. Archipresbyter circuit obedientiam sibi creditam, & ut impleat sæcum suum, tradit sanguinem iustum. Vendit nempe homicidia, adulteria, incestus, fornicationes, sacrilegia, periuria, & usque ad summum implet manticam suam. Fama igitur uolante iamo tescit episcopo talis quæstus, & accersito archipresbytero: da mihi, inquit, partem meam. At ille: Nihil dabo tibi. E contra episcopus: si non dederis mihi, inquit, partem meam, auferam tibi omnia. Fitque altercatio maxima, & propter auaritiam sit discordia. Postea uerò archipresbyter reuoluens secum quod auctoritate episcopi fungatur potestate ista, & quod sine gratia ipsius nihil possit, peruersè conuersus: pœnitet, inquit me, accipe partem tuam, & insuper de mea quod beneplacitum fuerit: & reconciliantur. Heu sicut Herodes & Pilatus reconciliati sunt, & Christus crucifixus est: Lu.23.b sic nihilominus isti reconciliantur, & pauperes Christi spoliati sunt. En tempora ista planè fœda à negocio perambulante in tenebris: quapropter uæ generationi huic à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis: si tamen hypocrisis dici debet, quæ tam latere præ abundantia non ualet, & præ impudentia non quærit. Et sic serpit hodie putrida tabes per omne corpus Ecclesiæ, quo latius, eo desperatius, eoque periculosius, quo intestinius. Nam si insurgeret apertus hæreticus, mitteretur foras & aresceret: si uiolentus B inimicus, absconderet se quis forsitan ab eo. Nunc quomodo ciiciet, aut quomodo abscõdet se? Omnes amici & inimici, omnes necessarii, omnes domestici, & nulli pacifici: & quæ sua sunt, quærunt omnes. Ministri Christi sunt, & seruiunt antichristo honorati incedunt de bonis domini, cui honorem nõ deferunt. Vnde hinc est eis quem quotidie uidemus meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frœnis, aurum in sellis & in calcaribus. Plus nitent calcaria quàm altaria. Inde mensæ splendidæ, & cibis, & scyphis. Inde comessationes & ebrietates. Inde cithara, & lyra, & tibia, redũdantia torcularia, & prõptuaria plena, eru- ps.173.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Huiusmodi sunt, & volunt esse ecclesiarum præpositi, decani, episcopi, & archiepiscopi. Nec enim hæc merito cedunt, sed negocio illi quod perambulãt
Es.38.d in tenebris. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugari, non exterminari possunt, ita inualuerunt: ita multiplicati sunt
psa.39.b super numerum. Intestina, & insanabilis est plaga Ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo mea amarissima. Sed in qua pace? Pax est,
C & non est pax. Pax à paganis, pax ab hære-
Esa.1.a ticis, sed non profectò à filiis. Vox plangentis in tempore Israël: Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerũt me. Spreuerunt, & inualuerunt à turpi vita, à turpi quæstu, à turpi commercio, à negocio perambulante in tenebris. Superest, vt iam de medio fiat dæmonium meridianum ad seducendos, si qui in Christo resipuit sunt, adhuc persistentes in simplicitate sua: siquidem absorbuit fluuius sapientum, & torrentes potentum, &
Io.40.c habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius, id est humiles, & simplices qui sunt in Ecclesia: ipse enim est antichristus, qui non solum se diem, sed, & meridiem mentitur, &
2.Thes. extollitur supra id quod colitur, vt Deus, quẽ
2.a dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, &
Ibidem. destruet illum illustratione aduentus sui.

Ecce diximus quales habemus pastores in via hac qua ambulamus, non quales habere oportet. Non sunt omnes amici sponsi, qui hodie sunt sponsi ecclesiæ. Hinc inde adsistere cernuntur: &, vt vulgo aiunt, eam quasi addextrare videntur. Pauci admodum sunt, qui quæ sua sunt, non quærant, ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi, & ornati, circumamicti varietate, tanquam sponsa procedens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quàm sponsæ custodem? Vnde uero hanc illis exuberare æstimes rerum affluentiam, uestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum, & aureorum, nisi de bonis sponsæ?
D Inter hæc est, quòd illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, & exanguis: propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare: non est custodire, sed perdere, non est defendere, sed exponere: non est instruere, sed prostituere: non est pascere gregem domini, sed mactare & deuorare, dicente domino de illis: Qui deuorant plebem meam, ut escam panis. Et iterum: Quia comederunt ipsi, & Iacob, & locum eius desolauerunt. Et in alio propheta: Peccata populi comedent, & quasi dicat, peccatorum præcia exigunt, & peccantibus sollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero episcoporum, qui non plus murmiget subditorum extirpandis, quàm vitijs extirpandis? Vbi est martyrium, quam vitijs extirpandis? Vbi est, qui sectatur iram? Vbi est, qui prædicet annum placabilem domino? Propterea relinquamus istos, quia non sunt pastores, sed traditores, & imitemur illos qui iuantes in carne, plantauerunt ecclesiam sanguine sanctorum. Et quidem illi sortiti sunt ministerij locum, sed non zelum. Successores omnes cupimus esse, imitatores pauci. Vtinam tam sagaces reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram: vigilarent vtique sollicite seruantes sibi credita ecclesiam, imò uero stipulantes pro semetipsis, nec finerent de se dici: Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. Iusta omnino querimonia, nec ad vllam iustius quàm ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris pastoribus quod non seruant nos, nisi & perdant. Grauiter quippe demersi obliuionis somno, ad nullum dominicæ communionis tonitruum expergiscuntur, vt vel suum ipsorum periculum expauescant: inde est, quod non pareunt suis, qui non parcunt sibi, perimentes pariter, & pereuntes.

Nunc uero dicendum. Episcopi vero, & sacerdotes huius temporis calliditate fauentes (sine qua nemo uidebit deum) testimonium (quo nemo uidebit deum) tam in corde quam in corpore quomodo illi Hebdent obseruare? Certè dominus dicit in euangelio ad episcopos, haud dubium in primis tua ecclesia: Sint lumbi vestri præcincti, ca stitatem approbans non tantum, sed etiam imperans. Attestatur etiam hanc sanctus in lege, qui nemini nisi mundis (& præcipue à mulieribus) panes propositionis edere sinebat. Vnde & Achimelech Dauid regi de his panibus cum multitudo sumere cupienti non prius concessit, quàm eos mundos esse à mulieribus cognouisset, dicente rege: Si Dauid: Si de mulieribus agitur, mundi sunt h

ab heri, & nudiustertius, iam tunc significante spiritu sancto neminẽ ad mẽsam Christi, ad illumque panem angelorum debere accedere, nisi purificatum mente, & corpore, sic quod gratia diuina fidelibus præparatum ad salutem, indigne sumentibus ad iudicium fiat, & condemnationem. Isti autem ea sanctificata insigne qualiter custodiũt, qui traditi ab improbum sensum faciunt, quæ non conueniunt? Quæ enim in occulto fiunt ab episcopis turpe est dicere. Melius itaque arbitror super hoc dissimulare, & supersedere, quam aliquid unde scandalizentur innocentes, & inexperti, dicere. Sed ego cur verecundor dicere, quod ipsi non uerecundantur facere, imo quod apostolus non uerecundatur scribere, & prædicare? Dicit autem egregius prædicator sic: Masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem sui erroris me coegistis.

Sermo ad pastores in synodo congregatos.

Reuerendissimi patres, & domini mei, ecce lecta sunt uerba sancti euangelij in auribus uestris, & utinam diligenter intellecta ab vniuersitate uestra. Intellectus quidem omnibus facientibus ea. Seculares in speculis suis nisu cognoscere solent pulchritudinem, aut turpitudinem suam. Alterius quippe est speculum uestrum, in quo magis aubeo quàm vitia potestis attendere quid deceat, & quid non deceat: quid impediat, quid expediat: quid ex debito uestro officij uobis incumbat. Speculum uestrum, sanctum est euangelium. Considerate, obsecro, non multum uestræ nativitatis, sed statum quotidianæ conuersationis considerate: & nolite abigendo negligendo, sed sletis diligentius uestitijs uestris, in testimonijs earum, aut gloriemini, aut terreamini. Nam sicut multis gloria, ita multis est ignominia testimonium conscientiæ suæ.

G Ecce sacrum euangelium sub numero trium personarum includit multitudinem uniuersam prælatorum. Proposuit enim nobis bonum pastorem, mercenarium, & furem. Si boni pastores estis, gaudete, quia merces uestra copiosa est in cœlis. Si mercenarij estis, timete: quia periculum uestrum grande est in terris. Si fures, estis ingemiscite: quia locus uester magnus est in pœnis, nisi properaueritis ad pœnitentiam, & quæ vouistis domino Deo uestro dignè reddideritis. Vos, maxime qui in circuitu domini estis, & in conspectu eius assertis munera, & ostertis, non corruptibilium auri, & argenti, sed pretiosi sanguinis, & corporis agni immaculati. Quantam dignitatem contulit vobis Deus? Quanta est prærogatiua ordinis uestri? Prætulit vos Deus regibus, & imperatoribus, prætulit ordinem uestrum omnibus ordinibus, imò (ut altius loquar) prætulit vos angelis, & archangelis, thronis, & dominationibus. Heb.2.d

Sicut enim non angelos, sed semen Abrahæ apprehendit ad faciendam redemptionẽ: sic non angelis, sed hominibus, solisque sacerdotibus dominici corporis, & sanguinis commisit consecrationem. Omnes enim (sicut Heb.1.d ait apostolus) sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Sed longe excellentius est officium uestrum, quod admirabile est, & non solum in oculis uestris, sed etiam angelorum. Hæc sunt infœlicissima tempora, quæ præuidit apostolus Paulus: in qui- 2.Ti.4.a bus homines sanam doctrinam non sustinent, sed coaceruant sibi magistros ad desideria sua, in quibus à ueritate se auertunt, & ad fabulas, & vanitates huius seculi conuertuntur. Hæc sunt, inquam, nouissima tempora, in quibus refrigescit charitas, & abundat iniquitas multorum.

Quare hoc dico? Quia (vt audistis) tres personas, imò vt planius dicam, tria genera doctorum sanctum describit euangelium. Primum genus aliquam quidem partem, sed mutuquodque duorum sequentium copiosam; & pernitiosam includit multitudinem prælatorum; sed illos defendit numerus. In primo solo genere abundat charitas, in alijs duobus omnino refriguit, ubi nimirum abundat iniquitas. Audistis proprietates singulorum. Bonus pastor est qui ponit animam Ioã.10.b Ibidem. suam pro ouibus suis. Ibidem,

Mercenarius est qui videt lupum venientem, & fugit. Fur est qui mactat, & occidit. Bonus pastor non suam uoluntatem facere, sed domini sui quærit vtilitatem. Ipsi soli seruat fidẽ, ipsi laborat, ipsum honorat. Ipsique- 1.Ti.1.d rit gloriam, non sibi. Regi enim seculorum immortali, inuisibili, soli Deo, honor, & gloria in secula seculorum amen. Non nobis do- psl.113.b mine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

Nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nobis miseris da veniam, da gratiam, tibi
1.Pet.4.b serua gloriam, vtpote à quo est venia peccatorum, & gratia meritorum. Bonus pastor
1.Io.2.a in omni labore villicationis suæ quærit non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quod propriam habet charitas. Vnde si quandoque excesserit, charitas operit multitudinem pec-
I catorum: sed, & ipse aduocatum habet in cœlis Iesum Christum dominum nostrum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Mercenarius est (vt diximus) qui uidens lupum venientem fugit. Quærit ergo quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: Alioquin vtique non fugeret, sed sua, imo, & seipsum superimpenderet potius quam gregem suum raptoribus exponeret. Multi sunt mercenarij qui in prosperitate leuiter discerni non possunt à bonis pastoribus. Habent enim multa cum ipsis communia: habuerunt nanque sanam electionem in ingressu, habent nihilominus mundam conuersationem in progressu, pacem ecclesiæ amant, & quærunt, vtiliter ac viriliter ecclesiasticis implicantur negocijs, non recusant grauedines oneris: sed hoc
Mat.23.a ideo, quia ambiunt gloriâ honoris. Amant enim primos recubitus in cœnis, salutationes in foro, & uocari ab hominibus Rabbi. Multotiens etiam cibantur pane lachrymarum, & uino compunctionis potantur ex recordatione peccatorum: sicut testatur iunior filius qui in regione longinqua consumpsit omnem substantiam suam uiuendo luxurio-
Lu.15.d se. Vnde & dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Si panibus abundant mercenarij, nunquid fame peribunt operarij? Operarios dico, qui quanto rariores in terris, tanto chariores in cœlis
Lu.10.a habentur. De paucitate eorum conqueritur ueritas, dicens: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Messis vtique multa, & sacerdotes multi, & mercenarij multi, sed o-
K perarij pauci. Pauci planè operarij, & admodum rari inconfusibiles, qui aspicientes in auctorem fidei consummatorem Iesum, quos instruunt uerbo sanctæ prædicationis, non destruunt exemplo prauæ operationis, efficacius opere quàm verbo prædicantes. Notandum verò quod filius non dicit: Fac me unum de mercenariis tuis, sed, fac me sicut vnum de mercenarijs tuis, ut uidelicet ea si-
psa.80.c bi offerat beneficia, quibus illi communicant in præsenti. Inquit Psalmista: Cibauit eos ex adipe frumenti. Quos eos? Audi quod præmittitur: Inimici domini mentiti sunt ei. Hi sunt quos dicebat ex adipe fru- Lu.15.b
menti, & melle satiat. Qui sunt illi? Mercenarij, qui licet ad horam credant, in tempore tamen tentationis recedunt. Vnde pa- Iacob.1.a
tet quod amici sunt mundi. Amicus autem Phi.2.a
huius mundi, inimicus Dei constituitur. Ie-
rum quærunt, quæ sua sunt, non quæ Iesu
Christi: & si non quærunt, quæ illius sunt,
cum eo non sunt. Et qui cum eo nô sunt, con- Lu.11.d
tra eum sunt, quia ipse ait: Qui non est mecũ,
ci eius sunt. Hi per exteriora mentiuntur
Deo de interioribus. Cum enim sane præ-
dicent, & munde uiuant, sanitatem loquun-
tur intentionis: ut uidelicet Deum habeant
in causa, & omnia interiora eorum benedicãt
nomini sancto eius: cum tunc tamen non
Deum, sed mundum: non dominum,
sed seipsos habeant in causa. Mentium-
tur potius Deo quam hominibus, ad eius
contumeliam spectat tanta collatio gratiarũ:
quibus non honorem Dei, sed honorem ho- L
minis constat acquiri, nec charitati, sed cupi-
ditati deseruiri. Vnde operarius incusibi-
bilis postulat, non duo tantum, sed tria: quia Eccles.
funiculus triplex difficile rumpitur. Non e- Eccles.
nim postulat disciplinam, & scientiam, quas
possunt habere, & mercenarij, sed dicit: Bo-
nitatem, & disciplinam, & scientiam doce me,
quæ tria in solis filijs requiruntur. Quid e-
nim prodesset disciplinam habere in conuer-
satione, scientiam in prædicatione, nisi adsit
bonitas in intentione? Nusquam scriptum
est, aut carnis obsequium, aut rationis scien-
tiam sufficere, sed bona uoluntas sufficit. Se-
nata ergo voluntate, vtilis erit, & præmiola
tam castigatio carnis per disciplinam, quàm
illuminatio rationis per scientiam. Propter
supradictas ergo rationes, & alias huiusmodi
diximus, quia in prosperitate mercenarius le
uiter discerni non potest à bono pastore, quo
dum pacis arridet securitas, intentionis eius
palliatur infirmitas. Nihil occultum quod Matt.10.
non reueletur. Vasa figuli probat fornax: Eccles.
Flante vento aduersitatis, statim quod insit Iudicat.
mum est intentionis, ostendit effectus operationis. Videt enim lupum venientem, &
fugit. Qui sunt isti lupi? Tyranni, &
raptores seculi, qui propria tentati concupiscentia, vel ingenita compulsi malueolentia
incendunt ecclesias, uastant ouilia Christi,
spoliant pupillos, & uiduas, proscriptionem
induunt pauperibus, Deum blasphemant
in suis operibus. Hi factis rapinas, sacrilegia

Ecclesiæ, cum gladius vltionis in eis exeri-
tur, veniunt uel blandiendo, uel comminan-
do. Fugitque mercenarius, uel amore blan-
dimenti, uel timore persequentis. Vnde fu-
gis? A restitudine iustitiæ, à defensione ec-
clesiæ, à liberatione patriæ, ab vltione pupil-
lorum, & uiduarum. Quo? Ad custodien
da, quæ possidet, imò à quibus possidetur,
uidelicet, marsupia, horrea, cellaria, non
vtique pauperibus reseruanda, sed euacuan-
da furibus, aut ignibus consumenda.

Habet enim aliquis intra prouinciam ty-
rannorum positos parentes suos, & blandi-
tur promde multotiens raptoribus, vt paren-
tibus consulat: qui vt pacem habeant, & in-
ter tyrannos floreant, affligi sancta permit-
tunt Ecclesia, & iustitia conculcatur. Et
quid dicam de furibus? Fures sunt hæretici.
Hi sunt fures, & latrones, qui ueniunt in
vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt
lupi rapaces. Quotquot autem venerunt,
fures sunt, & latrones. Fures latenter no-
cendo: latrones aperte sæuiendo.

Hæretici praua dogmata disseminabant in
populo, & peruersitate doctrinæ suæ fidem
catholicam obnubilabant, & inducebant sim
plices in errorem. Neminem vestrum cre-
dimus esse hæreticum, omnes creditis in Deum
unum, & unum, quia passus sit, & sepul-
tus, quia descendit, & ascendit. Facit ta-
men hæc fides catholicum? Hac fide vtique
omnes essent catholici, quia (vt dicit Ia-
cobus) credunt, & contremiscunt. Verum
vtique catholicum facit, non fides commu-
nis dæmonibus, & hominibus, sed ea tantum
quæ communis est hominibus, & angelicis
spiritibus. Quæ est illa? Quæ per dilectio-
nem operatur: de qua Apostolus dicit: Ne-
que circumcisio aliquid valet, neque præpu-
tium, sed fides, quæ per dilectionem opera-
tur. Hac fide ipse præditus erat, cum dice-
bat: Dum tempus habemus, operemur bo-
num ad omnes: maximè autem ad domesti-
cos fidei, non seculi. Habetis hanc fidem?
Vtinam. Sed hæc est fides, quæ uincit mun-
dum, quæ hæc est victoria, quæ uincit mun-
dum fides nostra. Dixerim vos uincere
mundum, an uinci à mundo? Video eccle-
siæ vestras male tractatas: video quasdam
feminitatis, quasdam omnino obrutas: video
ubique exterminium: uideo in militibus in-
solentiam, in hominibus inobedientiam, & in omnibus insipientiam. Libenter tamen
suffertis huiusmodi insipientes, cum sitis ipsi
forsitan sapientes. Sustinetis enim quod vos
in seruitutem redigant, quod deuorent, quod
accipiant, quod super uos extollantur, quod
etiam in faciem quandoque vos cædant, aut
etiam reclusos carcere emungant argento.
An hæc patimini, vt in patientia vestra pos-
sideatis animas vestras? Patientia enim no-
bis necessaria est, vt voluntatem Dei facien-
tes, fructum cum gaudio reportemus.

Toleratis hæc, ut voluntatem Dei facia-
tis? Non utique, sed ut vestram uoluntā-
tem propriam impleatis, vt carnis vestræ li-
centius curam geratis, ut pueris vestris, &
parentibus commodius prouideatis, & villas
tyrannorum in pace eorum inhabitetis, vten B
tes nemoribus, & agros colentes. Propter
hoc palpatis principes, & potestates tenebra-
rum harum, tam homines quàm dæmones.
Homines, quia ad velle eorum loquimini,
ad velle eorum ligatis, & soluitis. Ipsi sunt
semiepiscopi, semiarchidiaconi, imo ut ve-
rum fatear (salua pace omnium) ipsi sunt Lu.22.c
supra episcopos, supra archidiaconos, supra
presbyteros: & uere qui potestatem habent,
hodie benefici uocantur. Palpatis dæmones,
quia facitis eos in uobis similes altissimo. Esa.14.d
Ponam, inquit, sedem meam ad Aquilonem, Luc.2.b
& similis ero altissimo.

Et ipse, qui est rex super omnes filios su-
perbiæ, frigore iniquitatis suæ congelauit
interiora vestra, & vt fortis armatus custo-
diens atrium suum, in pace obtinet cathedrã
voluntatis vestræ, in qua deberet altissimus
residere. In terra, inquit, pax hominibus.
Quibus? Magnæ scientiæ? Magnæ nobilita-
tis? Non, sed bonæ uoluntatis, & ubi pax,
ibi deus: quia in pace factus est locus eius. Vn psa.75.a
de patet quod sedes eius bona voluntas est.
Qui ergo non deum, sed diabolum habet in-
habitantem interius, & tyrannis atque rapto
ribus deseruit exterius, vincitne mundum?
Imo victus est à mundo, victus est à diabolo,
victus est à carne sua. Infixus est in limo
profundi, & non est ei substantia, vel po-
tentia refugendi.

Domine deus uirtutum, excita potentiam psa.68.a
tuam, & ueni, ut educas nos de lacu mise-
riæ, & de luto fecis: operi manuum tuarum
porrige dexteram. Educ de carcere animas C
nostras, ut iam non obediant mundo, sed con
fiteantur nomini tuo. Placabilis esto super
officialibus tuis, qui tibi rationem reddituri
sunt de ouibus tuis. Veni domine, & noli
tardare

tardare. Insanit diabolus, insanit hostis humani generis, sciens quod modicum tempus habet. Fidem habemus: sed sine operibus mortua est, & nos mortui cum ipsa. Auge nobis fidem, ut in uicariis tuis per dilectionem operetur, quatenus ad imperium eorum montes transferantur, & de obsessis animabus dæmones efferantur, ut de ipsis prius eiiciantur, quàm cum ipsis proiiciantur in
Heb.11.f ignem æternum. Auge, inquam, nobis fidem: quia hęc est uictoria quæ uincit mũdum fides nostra. Hac fide sancti uicerunt regna, operati sunt iustitiam, extinxerunt impetum ignis, effugarunt aciem gladii, conualuerũt de infirmitatibus suis. In partibus nostris ubique ignis, undique gladius. Quare non operamini iustitiam? Quare non extinguitis ignes? Quare non effugatis aciem gladii? Quare? Ratio in promptu est: quia non deo, sed hominibus quæritis placere.
Gal.1.b Vnde Paulus: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Vos non conualetis de infirmitatibus uestris, sed torpetis de ignauia uestra, nec de malefactoribus potestis facere iustitiam. Quare? Quia nulla est uirtus fortitudinis uestræ, quoniam disipat dominus ossa eo-
psa.52.b rum qui hominibus placent. Caro infirma, sed ossa sunt fortia. Disipauit ergo ossa, id est, fortitudinem eorum qui homini-
D bus quærunt placere. Confusi sunt, quo-
Ibidem. niam deus spreuit eos: & uos confusi estis in
psa.118.p actibus uestris, non honorati, sed onerati dignitatibus uestris, quoniam deus spreuit uos. Spreuit enim deus omnes discedentes à iudiciis suis. Fidem habetis, sed ad opera uos inuito: uos maximè qui estis uicarii Christi, qui estis pastores animarum, qui alios debetis instruere, non destruere. Vos, inquam maximè: quia soli non potestis perire, qui præire debetis docendo & operando. Multi sunt catholici prædicando, qui hæretici sunt operando. Quod hæretici faciebant per praua dogmata, hoc faciunt plures hodie per mala exempla: seducunt scilicet populũ & inducunt in errorem: & tanto grauiores sunt hæreticis, quanto præualent opera uerbis. Vnigenitus est qui est in sinu patris, nonne de secreto suo prodiit ad publicum uestrum? Nõnne de cœlo descendit ad terras, ut prædicatione & conuersatione sua persuaderet hominibus cõtemptũ mundi? Nõne uos estis uicarij eius? Nonne quod prædicauit, & uos debetis prædicare, quod dissuasit, dissuadere: quod persuasit, persuadere? A Christo dicti estis christiani. Nonne ea uia qua Christus ambulauit, & uos debetis ambulare? Nonne sicut conuersatus est, & uos uicarii eius debetis conuersari? Ita planè, nisi forte doctiores eo fueritis uel sanctiores. Dicite ergo archidiaconi, dicite presbyteri, dicant etiam pontifices. In frænis, in sellis quid facit aurum? In uestimentis tantus ornatus? In cibis tam superfluus apparatus? Esca uentri, & uenter escis: deus autem & hanc & has destruet. Multus erat nitor uestium, & delicatus ciborum apparatus apud illum diuitem euangelicum, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè. Mortuus tamen est, & sepultus in inferno. O diuitum, ô execrabile & horrendum sepulchrum, ubi sunt anima... ubi est fletus & stridor dentium, ubi uermis qui non moritur, quæ nimium, ubi ignis qui non extinguitur. Hoc sepulchrum diuitem, sed sinus Abrahæ pauperem Lazarum excepit.

Quis sapiens & custodiet hæc? Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Quis, obsecro, laicorum auidius clericis quærit temporalia, & ineptius utitur acquisitis? Cum tantum fastum uideant laici in supellectili clericorum, nõnne per eos potius inuitantur ad mundum diligendum quàm negligendum? Medice cura teipsum. Si mundum prædicas contemnendum, contemne tu prius, & ad ipsum efficacius alios inuitabis. Da uoci tuæ uocem uirtutis, consonet uita uerbo: & statim erit sermo dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non sic profecto est, sed sicut populus, sic & sacerdos: sicut laicus, sic & clericus. Vterque cupit, uterque diligit mundum, & ea quæ in mundo sunt. Laicus tamen cum labore, sed clerici sine labore uolunt possidere totum mundum. Communicare uolunt cupiditati & superfluitati hominum, sed non labori. Peccare uolunt, sed non flagellari cum hominibus. Vnde timendum est quod flagellentur cum dæmonibus. Quomodo sæculares non expenderent substantiam suam, uiuendo luxuriosè etiam in præsentia sacerdotum: quomodo non intenderent uanitatibus & lasciuiis & elatæ... culæ: quomodo non essent insolentes ... ti, cum tantum fastum, tantam ... tiam uideant clericorum? Nõnne ... sentia eorum irreuerenter abutimini eleemosynis pauperum? De patrimonio crucis Christi non facitis codices in ecclesijs sed palatiis pellices in thalamis uestris: impinguatis canes, adornatis equos, phalerantes pectora, & capita deaurando. Et uere in capitibus omnium platearum dispersi sunt lapides sanctuarij. Plateæ latæ sunt, & lata est uia quæ ducit ad mortem. Lapides sanctuarij, id est sacerdotes, sunt in capitibus, id est, in introitu latarum uiarum: docent enim populos per praua exempla ingredi uias latas, quæ ducunt ad mortem, & demergunt in profundum inferni. Dolor capitis in membra redundat. Capita populi sunt sacerdotes. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. Languent prælati ecclesiæ in cupiditatibus suis.

Quia ergo languor est in capitibus, mœror oboritur in cordibus. Corda sunt ecclesiæ uiri relegiosi, qui honorem suum intelligentes, non respiciunt in uanitates, & insanias falsas, nec comparantur iumentis insipientibus, nec similes sunt illis: qui plorantes plorant in nocte huius aduersitatis, ubi apud prælatos Ecclesiæ inualescit cupiditas, & charitas refrigescit. Et merito clamat Ecclesia sancta hodie: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Multa est hodie & longe grauior quàm credi posit persecutio sanctæ ecclesiæ, & talis incumbit, qualis à principio non fuit: Multis modis persecutus est eam diabolus, sed nunquã grauius quã hodie, quia nunquã fuit maior perditio Christianorum, nec liberior aut securior transgresio diuinorum prę ceptorum. Ecclesiam incipientem persecutus est per tyrannos, profici entem persecutus est per hæreticos, tam lætam & florentem persequitur per motus illicitos. Tria sunt in anima, ratio, uoluntas, sensualitas. Rationis est iudicium, uoluntatis desiderium, caro debet obsequium. Carnem ergo cruciauit in martyribus, rationem perturbauit in simplicibus, sed uoluntatem hodie deprauat generaliter in omnibus. Fuit ergo amaritudo Ecclesiæ, amara quidem in persecutione tyrannorum, sed amarior in uersutia hæreticorum, sed amarissima hodie per prauitatem desideriorum. Væ qui dicunt pax, & non est pax. Pacem habet Ecclesia apud extraneos, sed filij nequam, filij scelerati sæuiunt in ea, qui propriam matrem euiscerant, ut se pariant in honorem. Pacem ubi que habet exteriorem, sed interiorem in paucis habet, quia ubique aut fere ubiq; iudicio rationis non consentit uoluntas, sed captiuam eam ducit in lege peccati: quia etsi ratio sana sit in iudicio, uoluntas tamen praua est in desiderio, in qua nimirum residet diabolus similis Altisimo, ut suprà H
diximus. Euigilate iusti, abijcite diabolum, & sedem Dei expurgate: quia iustitia & iudicium correctio sedis eius. Exigentibus iniquitatibus uestris egressus est de templo suo. Reducite eum ad templum san- 1.Cor.
ctum suum. Templum enim Dei sanctum 3.c
est, quod estis uos. Anima iusti sedes & templum Dei est. Dominus in templo suo facit mirabilia, & præbet oracula. Veniat ad templum suum dominator, quem quæritis, quo possitis dominari desiderijs carnalibus, & diabolicis resistere tentationibus. Veniat & angelus testamenti, quem uos uultis, qui annunciet uobis suam uoluntatem, & confirmet promissam hæreditatẽ. Inducant eum in templum suum parentes
eius, pater uidelicet & mater & fratres eius. Mat.12.
Qui sunt illi? Respondeat ipse: Quicun- d
que fecerit uoluptatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus pater, & mater, & frater, & soror est. Pater generando per uerbum prædicationis, ut dicit Apostolus: Ego per euan 1.Cor.
gelium in Christo uos genui. 4.d

Mater pariendo per exemplum sanctæ conuersationis. Frater, & soror castè diligendo in amore fraternitatis. Hi parentes estis uos, aut esse debetis. Statuit uos populus mediatores inter se & Deum, vt vobis loquatur Deus, & uos ad illum. Ideo dant vobis eleemosynas, & primitias suas, vt vestris precibus, & meritis propitietur eis Deus, & introducantur ad illum. Sed cum quem vobis redditis offensum, qualiter alijs reddetis
placatum? Non est munda coram Deo ora- I
tio vestra. Quærite ergo vos parentes Iesu Christi, qui adducant eum ad uos, & inducant in templum suum. Quærite eos, qui uoluntatem Dei ex corde faciunt, qui contempserunt vitam mundi, qui castignat corpus suum, & in seruitutem redigunt, non ut hominibus, sed vt Deo placeant. Non solum recipere, sed diuidere sciatis eleemosynam.
Facite, & uos vobis amicos de mammona ini Lu.16.b
quitatis. Non solum loquimini, sed & operemini bonum ad omnes, & ut dicit Aposto
lus: Bebeficientiæ, & communionis nolite o- Heb.13.
bliuisci: quia talibus hostijs promeretur b
Deus. Inducant proinde Iesum in templum suum per iustitiam, & perducant per iudicium. Aperite ei portas iustitiæ,
alioquin

Universidad de Deusto
Biblioteca

alioquin non ingredietur ad uos. Diligite iustitiam, qui iudicatis terram. Vestrum est facere iudicium, quia sanatores estis orbis ter
Sapien.1 rarum. Diligite ergo iustitiam, & rectè iu-
a dicate filij hominum. Quid dubitatis? Ap-
Psa.57.a prehendite disciplinam, & contineatis uos à prauis operibus uestris, iustitiam habendo ac faciendo, quia qui continens est iustitiæ, apprehendet illam, & obuiauit illi quasi mater
Eccl.15.a honorificata. Sine iustitia non solum respublica, sed nec parua domus subsistere potest. Quare timetis principes & potestates tenebrarum harum? Quare uos illis subiicitis? Vultis exaltari in terra, uultis exaltari in gentibus? Apprehendite & facite iustitiam. Apprehendite continendo uosmetipsos, facite humiles & pauperes iustificando, & profecto in
K iustitia exaltabimini. Dicit enim Psalmista: Et in iustitia tua exaltabuntur. Qui? Beatus
Psa.88.c scilicet populus qui scit iubilationem. In iubi
Ibidem. lo diuersæ uoces consonant. Sciunt ergo iubilationem qui sciunt pacem gentibus dare, & liberare populum dei, & unitatẽ populorum
Ibidem. seruare in uinculo pacis. Hi tales domine, non in tenebris huius mundi aberrabunt, sed in lumine uultus tui ambulabunt: non in sua facie, sed in tuo nomine exultabunt: non in tyrannorum amicitia, sed in tua iustitia exaltabuntur. Timetis conculcari à leonibus,
Dan.6.f si iustitiam timueritis? Daniel in lacu leo-
Psa.47.b num clamat: Et non nocuerunt mihi. Quare? Quia iustitia coram deo inuenta est in me. Iustitia plena est dextera tua. Per dexterã spiritualia: per sinistram accipiuntur tempora
pro.3.b lia. Longitudo dierum in dextera eius: in si-
Mat.25. nistra autem diuitiæ & gloria. In iudicio
d ad sinistram eius erunt hœdi, quibus dat in hoc seculo gloriam & diuitias: ad dexteram autem agni, quibus præparata est longitudo dierum. Nolite sitire munera in sinistra eius, quia qui desiderant eius sinistram in hoc seculo, collocabuntur ad sinistram eius in iudicio. Adhærete dexteræ eius, ut in iudicio ad dexteram eius sedeatis super sedes iudicantium, & in præsenti non propria uirtute, sed uirtute dexteræ eius superborum & sublimium colla prematis: quia dextera
Psa.117. dei fecit uirtutem.
c Vultis tamen de manu eius accipere du-
L plicia, id est, spiritualia & temporalia? Pri-
Mat.6.d mum quærite regnum dei, & iustitiam eius, quod est dexteræ, & hæc omnia adicientur uobis, quæ sunt sinistræ. Primum quærite regnum dei, ut in interioribus uestris habitet & regnet deus. Deinde iustitiam eius, ut legem ex ore uestro requirat & assumat populus: & ex tanta gratia meritorum retribuetur uobis gloria præmiorum, quam nec oculus uidit, &c. Et præter hæc adijcientur uobis hæc Psa.118.
temporalia: quia gloriã & diuitiæ in domo eius. Cuius eius? Haud dubium quin iu- Ibidem.
stæ generationis, de qua præmissum est: Generatio rectorum benedicetur. Benedicta in
prædestinatione, benedicitur in iustificatione, benedicetur in glorificatione. Benedictio Prou.
domini super caput iusti, quia misericordia
domini ab æterno per prædestinationem, & Psalm.
in æternum per glorificationem. Facite ergo iustitiam, non tamen pro uestro arbitrio, sed dictante iudicio, quia iustitia & iudicium correctio sedis est. Si tantum faceretis iudicium, nec aliquod haberetis dominium, iudices tantum essetis, non iustificatores, & ideo iustitiam facere non posse tis. Propter hoc qui dedit uobis iudicium, dedit & dominium, ut prædixit Prophetæ: Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis. Duplex Spiritus
est dominium prælatorum. Habent enim claues ecclesiæ, quibus claudunt & nemo aperit, aperiunt & nemo claudit. Habent & regalia, quia domini sunt urbium & oppidorum. Nec solum episcopatus, sed & coniugatus habent, ut merito eis dicatur: Quid ultra debui facere, & non feci? Sed quod dauum Esa.5.
est illis in adiutorium, factum est illis in scan- M
dalum.

Super salue regina sermo.

SAlue regina misericordiæ, uita, dulcedo, & spes nostra salue. Domine labia aperies. Dominus tecum, & tu mecum. Dignare me laudare te. Sub tuam protectionem confugio, ubi uirtutem acceperunt infirmi. Esto mihi turris fortitudinis à facie inimici. Te nostra uox primum sonet, & ora soluamus ti bi. Dulce canticum ac nobilissimum melos, quod in honorem sanctę Mariæ quatre in unum ordo noster deuotissime concinit, ad solli citationem nostram diseuriendam fratres assumpsimus, quia speciali dulcedine multa refertum masticatione continua reperimus. Nam à summis labiis canticum istud esse sum uenit.

Habet enim fundamentum. Fundamentum eius in montibus sanctis. Fundamentum eius internæ dulcedinis suauitas est. Et ubi hæc, nisi in montibus sanctis? Hoc est in mentibus nostris. A sanctis compositum, à sanctis inflammatum, digne frequentabitur etiam à sanctis. Et uere nisi à religiosis, & affectione sanctis feruentibus, nec subtiliter intelligi, nec effi
A ad gratiam, tam fœcundum ad sensum, tam
rerum profundum ad mysteria. Tale enim
est quid à nobis considerari, & discuti, prout
dignum est, non ualeat. Ex eo autem quod
suauiter sonat, mulcet affectum, & de sen-
sum uberitate mentem impinguat, & in san-
ctam sanctorum aduocatam scilicet nostram,
domina eam quasi præsentem salutat, omnia in-
teriora nostra medullitus inflãmat. Oportet
ergo nos ut nobis præsentẽ esse dicamus, quã præsentẽ
salutamus, & totam animæ nostræ trinitatem
in eam dirigamus, quã tam deuotissimis pre-
cibus exoramus. Agnoscit certe, & diligit di-
lectos sic, & prope est in ueritate inuocatibus
se: præterea his quos uidet sibi conformes
factos in castitate, & humilitate: si tamen
charitatem adiecerint, & totam spem suam
(post filium suum) in ea posuerint, & toto
corde quæsierint, orantes, & frequenter di-
centes: subueni domina clamantibus ad te in
gressus desiderium, inundationem lachry-
marum, adsiduitatem precum quorumlibet
quamuis peccatorum: si tamen lauerint à ma
lefica cor, dissoluerint colligationes impieta-
tis, soluerint fasciculos deprimentes, dimise-
rint qui fracti sunt, liberos, & omne onus diri
piuerint. Data est ei potestas in cœlo, & in ter
ra, quæ possit potestas est, & in manibus eius
gloriosorum in eam sperant, & ipsa dat eis escã
gratiæ (quæ plena est) in tempore oportuno.
Laetemur ergo fratres cor nostrum cum ma-
nibus ad eam, & appropinquemus ei passibus
amoris, immolantes ei hostiam laudis, red-
dentes ei uota nostra de die in diem, de hora
in horam, dicentes assidue: Salue regina mi
sericordiæ. Quis mihi digne huius carminis
referabit sacramentum? Quis mihi digne
explicet tam insolitæ salutationis exordium?
Origo fontium, & fluminum mare, uirtutum
auctrix, & scientiarum scientia sanctarum
Martæ: quia sicut sol uniuersa cœli lumina
præcellit prærogatiua claritatis eximiæ, sic ip
sa totam rationalem creaturam (post filium)
præcellit splendore uirtutis ac scientiæ. Ad eã
non incongrue pertinere dicimus, quod scri-
ptum est: Quam bona domina Israel, his qui

recto sunt corde. Qui recto corde & recte in omnibus consentiunt, hi recto sunt corde, his aduocata nostra sola bonitate sua agente præsentiæ suæ tantam plerunque copiam exhibet, & quàm sit orabilis, exhibitione impertitæ gratiæ docet, ut innouati spiritu proclament per consolationem experientiæ: Salue regina misericordiæ. In his intelligentia non capitur, nisi quantum experientia sapit. Sola vnctio spiritus docet hæc. Plus ualet hic iubilus cordis, quàm strepitus oris: motus gaudiorum, quàm sonus labiorum: consonantia voluntatum magis quàm uocum. Pro huiusmodi dicere cautum duxi, quis mihi carminis huius referabit sacramentum? Quis
C pro raro dici solet. Rara siquidem auis in
Esa.1.a terra tantam promereri familiaritatem in oculis maiestatis, quatenus experientia indultæ gratiæ, præsentiam illius agnoscens quis ualeat exultans dicere. Salue regina misericordiæ. Iuste regina mundi, & regina cœli dicitur, per quam utriusque creator, & rector generatur. Verum quo pacto dicitur regina
Iob.40.c misericordiæ, cum misericordia non subsistantia sit, sed pietas supernæ clementiæ, uel affectio benigna rationalis creaturæ? Metonimi
2.Th.2. ce ergo poterit intelligi, hoc est per efficientẽ
a id quod efficitur: ut opus misericordiæ pro misericordia intelligatur. Opus misericordiæ, reparatio naturæ. Misericordia domini plena est terra viuentium, & morientium, quod angeli creati, quod confirmati, homines plasmati, & reparati, misericordiæ est: quæ ab æterno, & usque in æternum primordialis ipsa causa omnium, & causalissima causarum. Effectus huius est opus saluandorum, salus hæc, est adoptio filiorum dei: quorum regina sancta sanctorum, cuius virginalis partus eorum esse omnium. Regina, gloriæ nomen, & honoris, magnificentiæ, & decoris, dulcedinis ac pietatis, amoris, & honorificentiæ, sublimitatis, & potentiæ, gubernationis, & iustitiæ, defensionis, & gratiæ. Sancta sanctorum hæc omnia nobis, & pro omnibus nobis, cui decantamus assidue: Salue regina misericordiæ. Possumus etiam sic intelligere, quod regina misericordiæ, dicitur, vt soli tribuamus
D diuinæ misericordiæ, & non meritis, quod su-
per omnem creaturam ipsa sanctitate ac dignitate præcellens, reginæ uocabulo, & honore sublimatur amplius, & iam in hoc conueniẽter vocat regina misericordiæ, qđ diuinæ pietatis abyssum cui vult, & qñ vult, ac qũo vult creditur aperire, ut quiuis enormis peccator

Universidad de Deusto
Biblioteca

cator non pereat, cui sancta sanctorum patro
cinii sui suffragia præstat. Ea' propter dica-
mus singuli, dicamus assidue: Salue regina mi
sericordiæ. Sequitur: Vita, dulcedo, & spes no
stra salue. Ordo pulcherrimus: dulcedinem
uita præcedit, spes sequitur. Non enim sapis
nisi uiuas, nec sperabis nisi uiuas & sapias.
Et sapor sedes est dulcedini, gustus sapori.
Breuitati studendum statuimus, & ideo de va
rio uitæ statu dicere supersedemus. De illa
uita hoc in loco dictum esse credimus, de qua
Ioa. 6. e Ioannis Euangelium loquitur. Qui mandu
Ibidem. cat me, & ipse viuet propter me. Quidni ui-
14.b uat, qui uitam manducat? Ego sum, inquit,
vita. Et beatus qui manducat panem hunc in
regno dei, quod intus est. Regnum dei
charitas, gaudium, pax. Et vita, & panis, & cha
ritas, vnum sunt. Magnæ deliciæ charitas, quæ foras mittit timorem. Qui manet
in hac: & manducat eam, & manducatur ab
ipsa. Ipsa est quæ pascit inter lilia, pascit & pa
scitur, & nos, & à nobis. Quomodo, in-
quis? Si diligit deus nos, in se traiicit nos, &
conuerso. Cibus iste charitas dei, & deus uir
tutum, & scientiarum fons, uitam præstat a-
nimæ, quæ nunc est, & futuram. Et hæc
nobis sancta sanctorum metonymice, scilicet
quæ & uitam hanc nobis peperit, & precibus
E infundit. Hæc est de qua dicit apostolus:
Mihi viuere Christus est, & viuit in me Cri
Philip.1 stus. De hac in Deuteronomio circumcisio-
ne carnali: Et erit vita tua pendens ante ocu-
Deu.28. los tuos, & non credes vitæ tuæ. Vita hæc
g dat dulcedinem, sed seipsam de seipsa: Si in-
Exo. 33 ueni gratiam in oculis tuis (ait Moyses) ad
c plenitudinem gratiæ ostende mihi teipsum.
Et econtra. Ego omne bonum ostendam tibi.
Vnum petijt, & repromissa est omnimoda
plenitudo. Quid tam diuersum, quàm v-
num & omnia? Sono diuersum, re unum:
diuersum pronuciatione, unum identitate.
Deus ergo omne bonum & summum bo-
num: etiam dulcedo, & dulcedinis genus gene
:c.23.c ralissimum. Qui edunt me, adhuc esurient,
inquit: & qui bibunt me, adhuc sitient. Qua
re? Quia bonus & dulcis. Bonus deus Israel
rectis corde, sed & dulcis & rectus. Nec bo-
nitas nec iustitia sine rectitudine. Qui bibit
de illa, sitiet iterum: de ista qui biberit, siet in
eo fons aquæ salientis in uitam æternam.
Siquidem apud ipsum fons vitæ, & ipse fons
vitæ: & iam flumnis impetus qui lætificat
ciuitatem dei. Esto ciuitas dei, & lætificabit
te impetus hic. Parat enim in dulcedine sua
pauperi deus. Fructus enim dulcis guttur,
& guttur eius suauissimum, ineffabilia om-
nia. Hic calculus est, quem nemo scit, nisi
qui accipit. Sunt enim in illa internæ filii-
uitatis gaudia, quę quotidie mentibus nostris
per inspirationem sui, amoris imprimit inter
na, & æterna dulcedo. Noza, inquit, feci vo
bis omnia quæcunque audiui à patre. Et ad
Moysen: Bonum ostendam tibi. Omnia
quæ audiui à patre, & quæ promittit Moy-
si, vnus denarius est qui promittitur laboran
tibus in vineis, & vna illa quam petiit Da-
uid, & vnū illud quod necessarium est. Mel Deu.14
est quod fugit Israel de petra, & oleum de si-b
xo durissimo. Gaudium est quod nemo tol Cant.5
lit, osculum est de quo scriptum est: Oscule-a
tur me osculo oris sui. Internæ suauitatis gu
stus ac dulcedo est, & manna absconditum, &
thesaurus absconditus in agro, cui compara-
tum omne dulce, amarum: omne decorum,
fœdum: omne iucundum, triste: omne precio
sum, utile: sordidum omne quod desiderabi-
le est in oculis amatorum mundi fluentis.
Nam preciosam margaritam datis omnibus
terrenarum rerum delectamentis sancta san-
ctarum comparauit, & nobis in filio suo pra-
parauit, & præparat semper interuentu suo
nobis orantibus oleum effusum dulcedinis
huius. Non erit abs re, sed ualde optimum
si ipsam reginam misericordiæ uitam & dul-
cedinem nostram dicamus, qui minus exper
ti adhuc uitæ huius ac dulcedinis fumus, sci-
per ipsam speramus nos posse consequi quic-
quid totius bonitatis factor dignatus fuerit
gratiæ nobis impertiri. Sequitur: Spes no-
stra salue. Spes est in uirtute, quasi fomi-
latio in fomite. Sine fomite durare non po-
test scintillatio. Subtrahe fomitem, interi-
emoritur. Subministra, uiuet. Haud se-G
cus, spes ruit sine fundamento, sine pabulo
moritur, inedia deficit, extinguitur sine nu-
trimento, arescit succisa radice. Spes enim
sine uita uirtutum & deuotionis dulcedine
nō est spes, sed præsumptio. Inter timorem &
securitatem spes media est: & est spes uerè
nomen boni. Vita & dulcedo exterminant
faciem timoris, securitati dant fortitudinem,
dant decorem. Ea propter dicit deo: Singu-
lariter in spe constituisti me. Et: In pace in
idipsum, dormiam & requiescam. Est enim
tulcita floribus, & stipata malis charissi-
lius, qui foras mittit timorem, & dicit: Læ-
ua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Læua, comminatio supplicij
dextera

dextera promissio regni. Inter has spes eu-
Psal.4 hus in molli strato charitatis, vita & dulcedo
fruuntur hoc, & hoc est medium illud in
ferculo Salomonis, de quo scriptura ait:
Mensa autem eius charitate constrauit. Vides
quæ sublimitatem carminis huius. Primo
ponit vitam, quæ est in integritate virtu-
tum: secundo dulcedinem spiritualium gau-
diorum: deinde spem infert æternorum.
Omnis hæc regina misericordiæ, domina
mundi, regina cœlorum contulit mundo,
virgo virginum, sancta sanctorum, lumen
tutorum, iustorum gloria, peccatorum ve-
nia, desperatorum reparatio, deficientium
fortitudo, salus orbis, speculum totius inte-
gritatis: ipsa intercedat pro peccatis nostris:
præstante domino filio eius, & unico, cuius
H est regnum, & imperium sine fine permanet in
secula seculorum, Amen.

Sermo, unde supra.

SI linguæ centum resonarent, oraque centum, ferrea uox mihi Maria, nil dignum tibi dicere possum stella maris, quæ uirgo beata uocaris. O quam te memorem virgo, quibus laudibus efferam? Infantissima lingua mea, quæ conquinata est cum mortuis, in-circumcisa labijs, nec purgata igne altaris: impectum malum, habens in naribus spiri-tum, tenuis efficiens undique, quid dignum laude laudibus tuis poterit immolare? Eleua se est magnificentia tua super cœlos, & super omnem terram gloria tua: ita ut nec in cœlo inueniatur creatura, quæ tuam digne lauda-re queat magnificentiam: nec in terra sit, quæ gloriam tuam exprimere valeat. Ne-mo enim nec in cœlo nec in terra inuentus est dignus aperire librum prærogatiuarum eius. Plenitudinem gratiæ, aduentum spi-ritus sancti in te, virtutis altissimi obumbra-tionem, verbi concepcionem, quid sine gra-uidine gravida, sine dolore puerpera, virgo pariter, & fœcunda, quis enarrabit? uiri di-uinarum analij, de excellentia domini uirtutum loquentes manus fuas ad ista fortia, & tamen aliquatenus dulcissimum harum ad liquidum comprehendere non potuerunt, quia inuesti gabiles uiæ istæ, & inscrutabilia uniuersa. Co nati sunt, & non datum est ultra. Dum ad-huc ordirentur, fuceisi sunt.

Quis enim loquetur potentias has domi-ni, auditas faciet omnes laudes eius? Etsi di guè nullus, quisque tamen pro uiribus.

Pro se quisque viri summa certabat opum vi, vt ait quis. Denique currebant om-nes in odore unguentorum tuorum. Tra-he & nos post te, ò sancta sanctorum, & ostende lumen miserationum tuarum. Sub umbra alarum tuarum nos protege: ad te e-nim clamamus exules filij Euæ. Secunda carminis huius quod explanandum assump-simus, incisio hæc est, quod in modum dra-matis nobis videtur esse compositum.

Varius enim diuersarum personarum affe ctus hic loquitur: hic perfectorum, & ad-huc in melius perficientium status inuenitur. Vita siquidem, quæ animatur inte-gritate virtutis, suauitas internæ dulce-dinis, sanctæque spei tanta præsumptio, quid nisi fructus spiritus sunt, & attentio-nes virtutis? Emeritorum militum dona-tiua sunt hæc, & diuturni certaminis mer-ces accumulata. At deploratio exilij, patriæ desiderium, originalis peccati pœnalis pun-ctio, incipientium, seu proficientium indi-cia sunt.

Puta uitæ huius exilium, fucum uanita-tis: patriam, solidum ueritatis. Fucus ua-nitatis, nitor gloriæ temporalis: solidum ue- K
ritatis, immobilis cognitio æternitatis.
Fucus uanitatis, splendor arridens creaturæ
mutabilis: solidum ueritatis, inextinguibile
lumen internæ dulcedinis.

De hac patria quidem sapiens ait: O ue-ritas exulum patria, exilij finis: uideo te, sed intrare non finor, indignus admitti, peccati sordens. Quousque odoramus, & non gustamus: proficiscentes ad patriam, & non apprehendentes, suspirantes, & de longe salutantes? Primus itaque homo ad hoc conditus fuerat, vt si non peccasset, per contemplationis præsentiam vultui crea-toris semper adsisteret, & solidum veritatis agnosceret, agnitum amaret, amatum te-neret, & tenendo fueretur, semperque ei adherendo, qui immortalis est, etiam vitam ipse sine termino posideret. Verum enim & summum bonum hominis, plena videli-cet, & perfecta agnitio creatoris.

Sed circunscriptus astutia serpentis, & de-ceptus fuco vanitatis: specie videlicet crea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

turæ visibilis, ab Hierusalem in Hierico descendit, fontem veritatis deseruit, affectum pulchritudinis rerum inclinauit: & statim ignorantiæ cæcitate percussus foras venit, & ab intima luce contemplationis factus est vagus, & profugus super terram. Vagus scilicet per inordinatam concupiscentiam, profugus per peccatricem conscientiam: quia mentem quam diuinum auxilium deserit, quæcunque tentatio impetierit, subuertit. Cor ergo hominis quod prius diuino amori affixum stabile persistit, & vnum amando, vnũ
L permansit: postquam per desideria terrena defluere cœperit, quasi tot sibi in exilio mansiones statuit, quot sibi in eo delectationes inuenit. Sicque fit, ut mens, quæ pulchritudinem, dulcedinem, pacem, securitatem, ac perpetuitatem primæ lucis amare nescit, nunquam valeat esse stabilis: quia gaudium permanens in his, quæ in fuco vanitatis amplectetur non inueniens, dum se semper desiderio extendit, sequens quod adsequi non v: et, fluctuans in exilio nunquam requiescit. Modo valuis oculorum elapsa, curiosos intuitus pascit, & rerum immensitatem in massa, & mole considerat: modo rerum pulchritudinem in situ & motu, specie, & qualitate intelligat: modo rerum vtilitatem per necessaria, commoda, apta, & grata, perlustrat. Nunc quoque naribus erumpit, & per olfactum odoris varij suauia oblectamenta requirit. His pasta, aurium per organa procedit, & dulce melos, harmonicæ, organicæ, arithmeticæ disciplinæ capta per auditum introrsus trahit. Tactu quoque subtilia, lenia, & leuia palpando discutit, & in aula memoriæ palpando desiderata reponit. Nec minus gustu faucium prælibat varietatem saporum. Hos hœdos suos mens, quæ se ignorat, & deum, pascit iuxta tabernaculum pastorum per res temporum, & temporalium vanitatum, medicans ex ea (qui præterit) figura huius mundi, vnde suam famelicam curiositatem aliquatenus
M consoletur.

psal. 4. c Comparata est enim iumentis insipientibus, & similis facta est illis: quia cum in honore esset, non intellexit quod limus esset, honoris fastigio delectata. Hinc nascitur in exilio vanitatis motus sine stabilitate, labor sine requie, cursus sine peruentione, ita vt semper inquietum sit cor, donec ad patriam veritatis redire cœperit: egens, & de siliquis porcorum satiari desiderans, quousque ad patris domum suspirauerit, ubi mercenarius abundat panibus, & omnes domestici vestiti sunt duplicibus. De hoc exilio, ò sancta sanctorum, ad te clamamus exules filij Euæ, vt interuentu tuo, ducatu tuo, adiutorio tuo possimus ad cubiculum veritatis repatriare. Scimus proculdubio, quia nil amplius habet homo de uniuerso labore suo, quo laborat sub sole, nisi vanitatem: & tamen prauæ consuetudinis nexibus irretiti, per nos redire possumus in veritatis libertatem. Non dicimus autem in hoc loco veritatem, cognitionem esse, Dei, & eius qui secundum pietatem est scientiæ: sed medium illud purum, & nudum ac solidum, quod est in virtutis amore. Quamuis enim diuiniant auctores reparationem hominis esse cognitionem veritatis, & amorem virtutis: perfecta tamen virtus ut non est sine cognitione ueritatis, nec ueritas sine amore virtutis. Vanus est, quia in vanitate est, aut in vanitate curiositatis, aut erroris. Vanitas curiositatis procedit a vanitate mutabilitatis, & generat vanitatem mortalitatis. Prima causa peccati: secunda peccatum: tertia pœna peccati. Prima est in his, quæ propter homines facta sunt: secunda in his, quæ in hominibus facta sunt: tertia in his, quæ in hominibus sunt. Alia est in conditis rebus, alia in mentibus, alia in corporibus.

Vanitas erroris est in omnibus, quæ fidei catholicæ, & sanæ doctrinæ contraria sunt, & religionis disciplinam in illo solido veritatis quod uelle, & nolle hominis, inter angustias parum, & nimis coarctat, non contingunt. Vanitas hæc omnia sunt, quia se amplectentes decipiunt, & ad ueritatem æternitatis non perducunt. In hoc exilio omne pene genus hominum ab initio usque ad aduentum reginæ cœlorum peregrinari delectabatur, & ueritatis patriæ suspirijs nullis seu desiderio recordabatur. Ipsa prima uiam aperuit ad patriam: & ueritatem, quę uera patria est mundo generans deum omnibus manifestam. Eapropter, & nos, ò regina misericordiæ ad te clamamus exules filij Euæ. Clamor est alius oris, alius cordis. Clamor oris alta uociferatio: clamor cordis ualida, & supplex ad Deum intentionis directio. Deus intus, homo foris. Ad eos qui foris sunt, clamor oris: ad deum & qui cum eo intus sunt, clamor cordis. Intus ubi? In spiritu. Qualiter inquis? Duobus modis. Quibus? Cognitione, & amore, reuelatione ac deuotione, acuto & calido. Modis his Deus cor inhabitat, non B solus tamen. Vbi enim fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Ad quid? Vt renouetur sicut aquilæ iuuentus cordis. Ibi & illa aquila grandis magnarum alarum sanctæ sanctorum innocentia, & æquitas exaudite inuocata, si clamoribus occultis assidue fuerit excitata. Et nos adhuc filij Euæ transgressores, filij inobedientiæ, filij matris antiquæ, ad te clamamus regina misericordiæ. Illustrare uisitans in nobis naturam tuam: recurrere ostendendo eam, quam in Christi C.4.b uisceribus habes charitatem tuam: reuertere per singularem in nos à Deo datam potestatem tuam: reuertere per eam, quæ tibi specialiter infusa est in plenitudine gratiæ prærogatiuam tuam, ut intueamur te, non talem qualem desiderãt angeli prospicere dicentes: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te: sed intueamur te largientem beneficia, conferentem remedia, medentem contrito corde, ponentem fortitudinem lugentibus Sion, dantem coronam pro cinere, oleum Isai.61.d pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Nec mediocris uisio ista, quam te & deprecabilem experiri, merentiumque suspiria mutare gratiæ consolari. Sonet hæc uox in auribus nostris. Vox hæc tua dulcis, & hæc facies tua decora. Nam in illo decore, & præcinxit te, non est humus tempo
C re fluentis. Stola immortalitatis te indutam uidere, domina, indigni sumus: ostende nobis faciem miserationum tuarum, & salui erimus. Quod ipse nobis præstare dignetur, cuius regnum, & imperium sine fine permanet in secula seculorum, Amen.

Sermo vnde supra.

IN freta dum fluuij currunt, dũ montibus umbræ Lustrabunt, conuexa polus dum sydera pascet, Semper honor nomenque tuum laudesq; manebunt. Spes mea, virgo pia, virgo sacra, virgo Maria. Et non amplius? Amplius multum, & per omnem modum. Nam in æternum, & ultra non deficiet laus tua de ore hominum, etiam & angelorum. Cœli enarrant gloriam Dei. Et quæ maior in omni gloria Dei, quam incarnatio plenitudo cœlit? Et nos cum ipsa, id est, cum angelis, & archangelis, cum thronis, & dominationibus, cumque omni militia cœlestis exercitus, hymnum gloriæ sanctæ sanctorum canimus. Illi gloriam, nos hymnum gloriæ, illa gloriam quam præsentes videnti, in iubilo cordis inuicem enarrant: nos hymnum tantum modo gloriæ, id est, memoriam eructamus abundantiæ suauitatis tuæ. Et opera manuum eius annunciat firmamentum. Fiat, inquit, firmamentum, & diuidat aquas ab aquis. Omnibus firmamentis firmius firmamentum tu domina: quæ cum, quem cœli cœlorum capere non poterant, cepisti, & concepisti: portasti, & non defecisti: genuisti, aluisti, pauisti, mammasti, & D educasti: Tu in medio aquarum diuisisti aquas ab aquis, affectus videlicet æternorum ab affectibus temporalium. Tuam enim animam pertransiuit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Posuit in hoc firmamento Deus solem, & lunam, Christum, & Ecclesiam, & stellas prærogatiuas gratiarum multas. Laudamus dominũ in sanctis eius. Firmitas, robur, & constãtia, & fortitudo mẽtis eius, quia mundi contẽpsit gloriã, carnis calcauit illecebras. Virtus est al- Ibid.1.d tissimi, de qua scriptũ est: Et virtus altissimi obumbrabit tibi. Non solũ autẽ cœlum, & firmamentum domina rerũ intelligitur, sed aliis nominibus cõuenienter appellarur, & rerum vocabulis designatur. Ipsa tabernaculũ Dei, ipsa templũ, ipsa domus, ipsa atriũ, ipsa cubiculum, ipsa thalamus, ipsa sponsa, ipsa filia, ipsa arca testamẽti, urna aurea, ipsa manna, virga Aaron, uellus Gedeonis, porta Ezechielis, ciuitas Dei, ipsa cœlũ, ipsa terra, ipsa sol, ipsa luna, & stella matutina, aurora ipsa, & lucerna, tuba & mons, fons quoq; hortorũ, & lilium conuallium. Desertũ ipsa, & terra repromissionis lacte, & melle manans, stella maris, nauis quoque, uia in mari, sagena, uinea, ager, area, horreũ, stabulũ, præsepe, subiugale, apotheca, E aula, turris, castra, acies, populus, regnũ, sacerdotiũ. Quis est, pascua est, paradisus est, palma est, rosa est, fluuius est, potus est, colũba est, columna est, vestis est, margarita est, candelabrũ est, mensa est, corona est, sceptrũ est, panis est, oleũ est, vinũ est, arbor est, virga est, cedrus est, cypressus est, platanus est, cinamomũ est, balsamũ est, myrrha est, thus est, oliua est, nardus est, crocus est, fistula, calamus, & storax est, soror, & mater est. Et vt breuiter cõcludã, de hac, & ob hãc, & propter hãc omnis scriptura facta est, propter hãc totus mundus

Universidad de Deusto
Biblioteca

factus est, & hæc gratia Dei plena est, & per hanc homo redemptus est, uerbum Dei caro factum est, deus humilis, & homo sublimis. Ad te ergo tanquam ad talem, domina rerum, sancta sanctorũ, regina cœlorum suspiramus gementes & flentes in hac lachrymarũ valle. Tertia hęc positura carminis huius est quod explanandum adsumpsimus: Suspiria, gemitus & fletus compunctionis, sunt species semi-
Osee.10. num iustitiæ. Seminate uobis, inquit, ad iustitiã: metite spem uitæ, & illuminate uobis lumen scientiæ. Euntes, inquit, ibant & flebãt,
psal.125.a mittentes semina sua. Suspirium, uox inarticulata, gemẽtium gemitus, dolentium fletus, has sedes habent. Tria sunt hæc quæ bene gradientem in irriguo inferiori, & quarum quod fœliciter incedit, vallis lachrymarũ: sedes irrigui superioris hæc est. Verus Caleph dat utrunq; filiæ suæ asello residenti. Et tu si aspiras ad hæc, comprime motus irrationabiles sensualitatis & corporis, motu rationis. Abscinde à te concupiscentiã earuis, oculorum, potestatis & honoris. Abijce mundi pompam & sarcinam, edoma carnem discipli-
F na spiritus, in arctum tua desideria constringe, non habeas in consilio impiorum, in uia peccatorum non stes, in cathedra pestilentiæ non sedeas. Apprehende humilitatem, ut sis pauper spiritu, ferales corrige mores, & esto mitis. Tunc transito Iordane ingredieris terram repromissionis, quæ est compunctionis.
Mat.5.a Sic in tertio loco octo beatitudinum dicitur: Beati lugentes, quoniam ipsi consolabuntur. Quarto die resuscitatus est Lazarus: quarta uigilia uenit ad discipulos Iesus. Et tu face tibi uigilias quatuor, ut resusciteris & ueniat ad te Iesus: duas timoris, pudoris duas. Cogita Deum creatorem tuum, cogita benefactorem, cogita patrem, cogita dominum. Ad singula reus es, plange ad singula, ad singula cui gila, & singulorum horũ singuli intellectus, quasi singuli in mẽte dies sint, in quibus quasi Lazarus mortuus erat, quasi fœtebas. Dũ per singulos lachrymaris, quasi in quarto resuscitaris. Primum & ultimum extinguunt timorem: media duo pudorem. Pater sane non metuntur, cum pater sit: patris est semper mi-
Deu.32. f sereri & parcere. Paterna uox est: Percutiã, & ego sanabo. Non est proinde quod à patre formides. Siquando ferit, emendat, non uindicat. Ad cogitantem quod patrem offenderis, est certe quod pudeat, etsi non quod terreat. Voluntarie te genuit uerbo ueritatis,
G deinde non pepercit unigenito, ut prosit genito. Ipse quidem patrem ita exhibuit se nobis, sed non tu illi æque filium. Qua fronte attollis iam oculos ad uultum patris tam boni, tam malus filius? Pudeat indigna gessisse
neri tuo: pudeat tanto patri uitiose deseruisse. Exitus aquarum deducant oculi tui, ne
periat confusio faciem tuam. Vultum tuum pudor suffundat, occupet; eaque debeat in
dolore uita tua, & anni tui in ærumnis. Prohdolor, quem fructum habuisti in illis, in quibus nunc erubescis? Si in carne seminasti, de carne metuisti corruptionem. Si non Malo.
sti, de carne metuisti corruptionem. Si non
dus spiritui, & concupiscentiæ eius, condus spiritui, & concupiscentiæ eius, condiis spiritui transiis, & concupiscentiæ eius, condfundere ad illam uocem quæ dicit. Si ego patter, ubi honor meus? Ibi cede honore patris. Nunc ad beneficia ueniendum. Vt alia ammera taceam, huius corporis uicti, & ultimum temporis huius, & super omnia sanguinem dilecti filij sui clamantem de terra pudet ingratitudinis. Quid retribuisti dominus pro omnibus, quæ retribuit tibi? Ad tumores quoq; veniamus. Si pudor minus partes has exequitur, excitetur ut excuset. Sepone pia uocabula beneficioris & patris, ad auferiora conuertere. Nam qui legitur pater misericors diarum, & Deus totius consolationis: legitur nihilominus, deus ultionum dominus: & legitur, terribilis in consiliis super filios hominum. Quod pater est, quòd beneficus est, ut bi est: quod dominus ac creator, sibi est. Necnim propter semetipsum fecit omnia. Quia ergo quod tuum est, tibi defendit & seruat, putas principatus sui nõ requiret honorem? Requiret usque ad nouissimum quadrantẽ, requiret & retribuet abundanter facientibus superbiam. Requiret a redempto seruitutem, honorem & gloriam ab eo, quem plasmauit. Esto q; dissimulet, & pater ignoscat benecus, sed non dominus & creator. Pensa eius sit fortitudinis & honoris tuum atq; omnium contempsisse factorem, contempsisse dominum maiestatis. Tangit mores & emigabunt: & tam tremendam maiestatem audet irritare uilis pulus, uno leui flatu deprogendus, & minime colligendus? Time gehennam, time iudicis uultum. Contremisce ab ira potentis, à facie furoris eius, à fragore ruentis mundi, a conflagratione elementorũ, à tempestate ualida, à uoce archangeli, & à uerbo aspero. Contremisce a dentibus bestiæ infernalis, à uentre inferi, a rugientibus præparatis ad escam. Time uermem rodentem, ignem torrentem, fumum & uaporem, & sulphur & spiritum procellarum: time tempestatis

habet exteriores, & dicito: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & præueniam fletibus, fletus, & stridores dentium & manuum, pedumque dura uincula, & pondus catenarum prementium, stringentium, urentium, nec consumentium? Heu mater mea, cur me genui tibi filium doloris & amaritudinis, indignationis & plorationis? Qui sic afficitur duplici metu ffto & duplici pudore, quatuor ut ipsius facie in mente, seu quatuor diebus intus illustratur, in quorum quarto quasi Lazarus quatriduanus resuscitatur.

I Et sicut de uno fonte paradisi oriuntur quatuor flumina quæ irrigant terram, sic qua tuor affectiones istæ ortæ de uno fonte compunctionis plenitudinem consumunt irrigui inferioris. Pariunt enim suspiria, gemitus & fletus, quæ dum pro defectu uirtutum assumuntur, dicuntur irriguum inferius. Superuenit autem irriguum, est uallis lachrymarum. Pinguis infusio hæc cœlitus irrorata, nec extorta, nec coactitia, pluuia uoluntaria est, quam segregauit deus hæreditati suæ. Aquæ istæ sunt, quæ egrediuntur de templo a latere dextro, & fluunt impetu de Libano, fluunt etiam de fonte paradisi, diuisi in quatuor capita. Paradisus conscientia iuiti est, quam non urit cura pungens, nec culpa remordens: quam non attenuat sensus egens, quam non grandiuant corporearum rerum seruentia phantasmata: fide florida, uirtutibus fructifera, opinione odorifera.

Huius de medio fons oritur, dum uirtus integritate solidatur. Hæc deinde diuiditur in quatuor capita, iustitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam. Iustitia fodit in altum, & quærit aquas irrigui superioris, prudentia inuenit, fortitudo uendicat sibi, temperantia possidet. Iustitiam dico esse genus ad omnia præcepta dei: prudentiam diuinarum, humanarumque rerum scientiam: fortitudinem uigorem mentis inter aduersa & prospera erectum: temperantiam inter nolle & nolle, nosse parum & nimis, citra & ultra discretionem. Legitime hæc custos Ps.24.a dicta perfectum faciunt uirum, cupientem dissolui, & esse cum Christo, qui dicat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: habitauit anima mea ad deum fontem uitæ. Fons ille fons patens est domui Dauid in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Hic est fons quem fodérunt principes multi-
tudinis, quos commemoramus, iustitia

scilicet, fortitudo & temperantia in datore legis, id est compunctione: & in baculis suis, id est in uigore solido perfectæ integritatis. Mens itaque à uitiis purgata, deum sitiens iugiter, & ipsius aduentum in se suscipiens, frequẽter delectata tãte suauitatis ineffabili dulcedine, quia pro uelle suo semper eã habere minime ualet, miro dolore afficitur, & hæc ei consolatio, ut præ eius desiderio iugi lachrymarum pane pascatur. Fit itaque uallis lachrymarum, dum de se humiliter sentiens affatim abundat ubertate fletuum. Et habet hoc irriguum superius, quo mortua mundo suauiter & dulciter pascitur, quia per irriguum inferius emundata iam cœlestium contemplatione ineffabiliter delectatur. Hæc duo irrigua, duæ oliuæ sunt, & duo candelabra lucentia ante deum. Sunt hæc duo luminaria, duo altaria, duo exploratores, duo cherubim, duo ostiola, duo ubera, testamẽta duo, hirci, duo, leones duo, minuta duo, tabulę duę columbæ duæ, fratres duæ, manus duæ, & si qua sint binaria, quæ his consonantia opinionaliter queant inueniri. In talibus suspiriis, gemitu ac fletu, ac conualle lachrymarum ad te clamamus exules filii Euæ: domina rerum, L
sancta sanctorum, uirtus nostra & refugium: decus mundi, gloria cœli, præelecta ut sol, pulchra ut luna, lunaris fulgor, agnosce omnes te diligentes. Audi nos: nam te filius nihil negans honorat. Et tu salua nos domine Iesu, pro quibus uirgo mater te orat, cuius regnum & imperium sine fine permanet in I
secula seculorum. Amen.

Sermo unde supra.

ANte pererratis amborum finibus exul, Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tygrim,
Quam tuus è nostro labatur pectore uultus, Virgo dei genitrix, quem totus non capit orbis. Omnino necessariè uultum quidem tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, quanto magis pauperes plebis? Et si pauperes plebis, multo magis egenus & pauper opprobrium hominum & abiectio plebis. Tibi dixit cor meum quæsiui uultum tuum. Vultum tuum domina requiram, ne auertas faciem tuam à me, ne declines in ira à seruo tuo. Ostende faciem tuam, sonet uox tua in auribus nostris, quia uox tua dulcis, & facies tua decora. psal.26.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Voeem tuam audiuimus quater in euãgelio, à domina rerum. Primo ad angelum, secundo ad Elizabeth, tertio ad filium, fili quid fecisti nobis sic? quarto item ad filium, vinum non habent. Quam harum inquirimus? Illam vtique, vinum non habent. Necessaria nobis hæc est. Defecit vinum in cadis nostris, vinum scilicet lætificans cor hominis. Non causamur de vino in quo est luxuria, illud quærimus de quo propheta: quod germinat virgines, harum pincerna tu, vexillifera tu. Vexilla regis prodeunt in nobis, te agente pro nobis. Calix in manu tua vini meri. In manu tua, in potestate tua: vini meri, amoris diuini. Dic domina rerum, dic pro nobis filio tuo, vinum non habent. Calix huius vini inebrians, quàm præclarus est. Inebriat, calefacit, acuit, audaces facit, & fortes, obliuiosos, discretos, somnolentos. Inebriat amor Dei ad contemptum mundi: calefacit, quia feruentes facit: acuit, quia erudit: facit audaces contra aduersa: & fortes à carne, mundo, & dæmonibus muincibiles: obliuiosos eorum scilicet, quæ retro sunt, & in futura extentos discretos eruditos ad iustitiam, somnolentos ad temporalia, & tædiosos, & ad inuisibilia contemplanda pronos, & promptos. Hoc vinum lætificat cor hominis.

pſ.103.b Hoc à te, & per te speramus, non solum vinum, sed & panem. Panis enim cor hominis confirmat. Panis ille de quo scriptura: Panem angelorum manducauit homo. Panis ipse filij qui dulcis memoria, præsentia ipsius plena tu. Et mensa propositionis duodecim panum, numerum duodenarij dedicans. Duodecim panes, duodecim sunt prærogatiuæ gratiarum, in quibus gratia repleta es, & dominus tecum. Porrò ne de corde meo videar prophetare, tuas has prærogatiuas Paulus Apostolus, & nominat pariter, & enumerat dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, manſuetudo, fortitudo, misericordia, continentia, castitas. Panes certe admodum splendidi, sapidiq́ue. Splendidi, in sua natura: sapidi, in animorum experientia. Denique summæ spirituales deliciæ hæ sunt.

pſa.77.a

A

Gal. 5.d

Plus quippe his confirmatur, & delectatur anim̃a, quàm vllis carnalibus delicijs corpus. Neque uero prouenient homini à seipso, immo fructus sunt spiritus sancti. Proinde virgo beata postquam nuncius cœlestis te, prædicta gratiarum prærogatiua perhibuit plenam, mox gratiarum causam subiungens, inquit: Dominus tecum. Dominus autem spiritus est. Spiritus ergo sanctus magnificauit facere tecum. Magnificauit, inquam, facere in te duo opera sua. Vnum erat, dum dignam te fecit, quæ Dei filium concipere posses, & parere: alterum quando ex tua carne sancta ac digna carnem filij Dei formauit. Fecit proinde te magnam, & castam. Magnam plane fecit, vt immensum caperes: castam quatenus digne contineres. Magnam te fecit humilitate, castam virginitate. Itaque tu sancta, tu es castellum in quod Iesus intrauit, habetis turrim humilitatis: qui enim se humiliat, exaltatur: & murum virginitatis. Murum certe fortissimum, quippe qui nec ante partum, nec in partu, nec post partum, potuit violari. Lapides muri disciplina tua fuerunt, & continentia, sine quibus nunquam constant, cæli virginitatis murus. In te duæ sorores fuerunt Maria, & Martha, quæ dominum susceperunt. Maria fuit intelligentia tua specialis quæ deum, & Dei filium esse intellexit quem genuisti. At uero Martha rationalis erat prudentia, qua ei in domino filioque tuo in carne seruisti. Tu ergo domina tua

Cant. 4.a

fus es speciosus, ad quam dicit sponsus: Nasus tuus sicut turris Libani, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Nasus duo habat foramina per quæ spiritum à capite emittit: ita tu domina virginitate, & humilitate tua de cœlo eduxisti filium Dei. Thi.d Spiritus oris nostri (dicente propheta) Christus dominus. Spiritus vere est dominus Christus: quippe, qui vt spiritus oris nostri charitate calefacit, cupiditatem nostram refrigerat ad bonam nos uoluntatem mouit, & de iustificauit.

Tu ergo nasus ecclesiæ similis es turri, celsa videlicet dignitate, firma grauitate. Turris es Libani. Libanus mons qui dicitur decalbatio, altam præ omnibus signat innocentiam tuam. Innocens fuisti ab originalibus, & ab actualibus peccatis. Nemo ita præter te. Vnde auctoritas Augustini: Cum de peccatis agitur, nullam de beata Maria uolumus fieri mentionem: ex eo enim maiorem crediC mus ei collatam virtutem ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere, & parere meruit eum qui nullum habuit peccatum. Ex omni, inquit, parte: hoc est ex parte originalis, & ex parte actualis peccati. Ea ergo sola excepta: cæteri omnes quid dicere possunt, nisi quod ait apostolus Ioannes: Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est? Ego quoque pia fide opinor, in vtero matris tuæ ab originalibus te absoluE fuerit à tam peccatis: nec vana est fides, nec opinio falsa. Denique & rationes & auctoritates inLuc.1.d uenimus ista stipulantes. Et quidem ratio hæc: Si alij in vtero matris fuerunt sanctificati, multo magis tu mater domini. Sed Hieremias & Ioannes, alter sanctificatus: alter spiritu sancto repletus in vtero matris leguntur. Ergo & tu Maria genitrix Dei, quæ sola totam spiritus sancti gratiam posseduisti, quam alij habuere per partes.

Luc.1.a Te enim angelus Gabriel pronunciauit gratia plenam. Tuum odorem longe ante in filio patriarcha Isaac trahebat dicens: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. Tu es ager plenus, plenus virtutum, plena gratiarum. Tu protulisti frumentum electorum quod est etiam angelorum cibus. Te benedixit dominus. Te, inquam, benedixit dominus, ut per te benedictam uita ueniret, si-

D cut mors per Euam processerat maledicta. De te secretorum cœlestium conscius Salomon dicit: Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Aurora semper noctem sequitur, dimota? Aurora semper noctem sequitur, nox præcedit auroram. Quid autem est nox frigida & obscura nisi originale peccatum, frigidum concupiscentia, obscurum ignorantia? Tu ergo processisti ut aurora lucida & rubicunda, quia superatis originalibus peccatis in utero matris, nata es lucida cognitione ueritatis, & rubicunda amore virtutis. Inde est quod natiuitatem tuam sanctam sancta ecclesia festiuis celebrationibus honorat, quod aliàs non faceret. Deniq; nullius præter te, nisi domini filij tui, & Ioannis baptistæ (qui utique sancti nati sunt) colit natiuitatem. Cum igitur tam clare auctoritates diuinæ tuam ab utero testentur innocentiam, quis vltra dubitet sanctam & immaculatam huic mundo progenitam? Tu es proinde turris Libani cum propugnaculis ædificata. Ab ineunte quippe ætate dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem. Qua re delectatio iustitiæ, odiumque iniquitatis, cum quibus creuisti, tua fuere propugnacula. His quippe vtis, hostibus certe su-

specta fuisti. Non enim parum formidabant, ne forte tu esses (quæ & eras) perE quam expugnandi erant & damnandi propter quod & terribilis fuisti eis vt castrorum acies ordinata. Nihil verò omnino proficit inimicus in te, eo quod mille clypei pependerunt ex te, omnis armatura fortium. Denarius solidus millenarius est: siquidem denarius quadratus centenarium perficit. Porro decem sunt præcepta le- Deu.6.a gis. Primum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. In hoc solius Dei præcipitur cultus. Nulli quippe alij seruitus (quæ Græcè latria dicitur) debetur, dolatria uocatur: quod proximo inhibetur præcepto: Non assumas nomen Dei tui in vanum. Ac si diceret: Nulli Ibid.5.b creaturæ dei honorem exhibeas, nihil per incantationes aut auguria quæras. Porro speciale obsequium Deo præbetur in obseruantia sanctarum solennitatum: unde tertium præceptum connexitur: Obserua diem Ibidem. sabbati: quod est, in sacris feriis te exerce, quatenus per requiem præsentem discas spe rare æteruam. Ac tria ista ad Deum duntaxat pertinent, qua de re in una solummodo tabula scripta fuerunt. Cæterum cætera ad conuersationem hominis cum proximo spectant, quare & ipsa continebantur in secunda. Et primum quidem ad maxime proximos, id est parentes pertinet: Honora, inquit, patrem & matrem. Honoris Ibidem. nomine non solum subiectionis reuerentia, sed etiam subsidij obsequium accipitur. Proinde filij debent honorare parentes, & in bonis obediendo, & temporalia, si opus habuerint, subsidia mimstrando. Non Ibidem. occides. Id maximum malum est quod proximis potest inferri, ac propterea priF mo omnium debuit prohiberi. Fit autem homicidium multis modis, manu, præcepto, consilio, consensu uel neglectu. Si enim moriturum aliquo modo uiuificare valeas & negligis, proculdubio eius mortis reus teneris. Postea dicit: Non fornicaberis. Fornicatio alia spiritus, alia corporis. Ibidem. Spiritus fornicatio est, deserto Deo adhære- Pſ.72.d re diabolo. Vnde: Perdes omnes qui fornicantur abs te. Porro corporis fornicatio, est passim cum meretricibus vel fœminis à legitimis uiris absolutis, sola libidinis explendæ causa commiscери. Deinde adiungitur: Furtumque non facies. In furto compre- Deu.5.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

heuditur rapina, vsura, persuasio, quicquid
Ibidem. denique cum damno alterius possideatur. Deinceps ait: Falsum testimonium ne dicas. Falsum testimonium, alieni patrocinium mendacij proprie dicitur. Veruntamen in hoc loco pro omnibus mendacij partibus verisimile est poni. Denique periurium, voti solutionem, & generaliter omne mendacium non permittit, qui falsum testimonium nominatim prohibuit. Nonum præceptum
Ibidem. est: Non concupisces proximi tui vxorem. Vbi nimirum adulterium vetuit, atque abusionem Deo sacratarum. Sponsæ quippe sunt Dei: & vtique non minus est Dei sponsam
Ibidem. violare quàm hominis. Decimum: Non concupisces rem proximi tui. Omnem dolum & circumuentionem hoc vltimo vetat præcepto, quibus miseri mortales se inuicem
G decipiunt, bonisque priuant terrenis. Hæc decem legis præcepta suos obseruatores tanquam clipei muniunt, & à tormentis inferni defendunt, quapropter optimi decem clypei sunt. Denarius porro linearis numerus est, solam habens longitudinem, quæ solo duntaxat capitur intellectu. Decem itaque clypeos habet. At si denarius in altum extendatur atque quadretur, centenarium videlicet parit. Eadem quoque ratione si decalogus post scientiam memoria firmetur, & dilatetur affectu, centum profecto clypei possidentur. Postremo denarius exaltatus atque solidatus millenarium perficit: sic nimirum decalogum de affectu in bonam producens operationem, opatos certe mille cœpit clypeos possidere. Non est dubium te benedictam intellectu & affectu & actu, hunc super omnes mortales decalogum habuisse & obseruasse: vnde prorsus merito mille clypei ex te dicuntur pendere. Et non solum clypei, sed & omnis armatura fortium. Nihil est enim virtutis quod ex te non resplendeat: & quicquid singuli habuere sancti, tu sola possedisti. Lectulus es Salomonis, de quo in canticis:

En lectulum Salomonis
septuaginta fortes ambiunt ex fortissimis
H Israel, omnes tenentes gladios, &
ad bella doctissimi.

INCIPIT LIBER BEATI BERNARDI DE *conscientia*.

Onscientia in qua perpetuo anima mansura est, ædificanda est, sed prius mundanda. Et quis eam mundabit? profecto Deus & homo: homo per cogitationes & affectiones, Deus per misericordiã & gratiam. Cogitationes & affectiones necessariæ sunt conscientiæ emundandæ, cogitationes inuestigatione veritatis, affectiones in exercitatione virtutis. Porro misericordia Dei delet peccatum, gratia dat virtutem resistendi peccato, nunc subtrahit peccati occasionem, nunc immittet ain aruindinem, plerunque sanat affectionem: gratia adiuuat ad bonum, defendit contra malum, erudit ad vtrunque discernendum. I

Anima dicitur beata firmata in pace.

Beata est anima quæ in pace firmata est: cum exterius bella patitur, pax interius non turbatur. Quæcunque foris molestie personstrepunt, vsque ad silentium internæ quietis irrumpunt, quando gestu, internæ dulcedinis tacta, tota est per desiderium intus collecta, nec foris iam emittitur, nec in carnis voluptate dissoluitur: quia totum intus possidet, in quo delectatur atque ista in semetipsa, ista in semetipso. Dum nihil est quod foris appetit, tota per amorem intus requiescit: & cum tota ad internum gaudium colligitur, ad imaginem Dei reformatur, quam in se veneratur. Talem animam frequenter visitant & honorant sancti angeli & archangeli, vtpote Dei templum & sancti spiritus habitaculum. Esto igitur Dei templum, & Deus excelsus habitat in te: anima.n. Deum habens in se, templum Dei est, & diuina mysteria in ea celebrantur. Porro quæ non sit odet in se consistere, nec in amore Dei desiderium figere, per oculos & aures aliosque corporis sensus foras egreditur, atque in exterioribus delectatur, sed erit cum inuenerit portas

tas istas clausas, & tunc rediens ad se, & videns se nudam & solam, inæstimabili confusione & horrore concutietur: & quia mundi consolationem quæsiuit, illa quæ à Deo inlum eam Deus dedignatur visitare, sed nec ipsa quidem male sibi conscia seipsam poterit tolerare. Requiem in se non poterit habere, quoniam illum dereliquit, in quo habitare et requiescere debuit. Cogita ergo in societate
K alborum positus, quia non poteris semper mastere cum illis, & interim elige socium, qui cum omnia subtracta fuerint, fidem seruat dilectoribus suis, nec recedit in tempore angustiæ. Omnes igitur cordis distractiones, & mentis fluctuationes in vnum collige, & in solo Deo totum desiderium tuum fige, vt tibi sit cor tuũ thesaurus tuus desiderabilis, multumq; amabilis. Ipse frequenter visitat, & libenter inhabitat tranquillitatem cordis, & ocium quietæ mentis, quoniam pax est: & in pace locus eius. Propterea tale te præpara vt tecum adiit Deus, sit in ore, sit in corde, tecũ est, tecũ redeat, nec à te recedat nisi tu prior eam dimiseris. Nunquã te ille dimittet vbi-
cunq; fueris, nunquam solus esse poteris, sed tecum Deus erit. Munda igitur conscientiã, & semper esto paratus, vt quacunq; hora veneris, & inhabitare tecum voluerit, paratam illi in te inueniat mansionem: ipse nanque dixit, Facite mihi sanctuarium, & habitabo in medio vestri. Studeamus ergo templum deo ædificare in nobis: primo quidem vt in singulis nobis dominus, vt in omnibus nobis simul habitet, quia non singulos dedigna-
tur, nec vniuersos. Primo studeat vnusquisque ne discedat ipse à seipso, quoniam omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur, & L. 1. domus super domum posita cadet: nec intrare Christus vbi parietes inclinati & maceriæ depulsæ. Vult habere anima corpori suo domum integram, & exire per eam necesse est si fuerint in se inuicem mẽbra eius disper-
sa. videtur igitur & ipsa si desiderat Christũ habitare in corde suo, id est in seipsa videat solicite caueat ne à se inuicem membra diffideant, id est ratio, voluntas & memoria. Dignum habitaculũ parat deo cuius non est ratio decepta, nec voluntas peruersa, nec memoria inquinata. Fœlix illa anima quæ ita domum sui cordis & de peccatorum sordibus studet emundare, & sanctis ac iustis operibus adimplere: vt in ea non solum angelos, verumetiam dominum angelorum habitare delectet. Mundata domo cunctisq; malis ab ea exclusis, omnibus bonis impleatur: ne sit nobis necesse foras aliquid quærere, qui omnia forinseca relinquimus. Redi igitur ad cor tuum & diligenter discute teipsum: considera vnde venis, quo tendis, quomodo viuis: quid agis, quid amittis, & quantum quotidie proficis vel quantum deficis.

Quibus cogitationibus magis incursaris, quibus affectibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum machinis à maligno spiritu acrius impugnaris: & cum totum interioris & exterioris hominis statum, habitum in quantum possibile est plenè cognoueris non solum qualis sis, verumetiam qualis esse debeas, & cogitatione tui poteris subleua-
ri ad contemplationem dei. Quantum nã- M
que quotidie in cogitatione tui proficis, tantum ad altiora semper tendis: sed forte iam ascendisti & ibi stare didicisti, & ita hoc sufficiat tibi. Disce ibi habitare & mansionem facere, & qualicunque euagatione si abstractus fueris, semper illuc redire festina, absque dubio per multum vsum quandoque vertetur intantum tibi in oblectamentum: vt absque laboris vlla difficultate possis ibi assiduus esse. Quinimo pœna potius tibi sit alibi quam ibi moram facere. Si ergo processeris desideria tua circa delectationes exteriores affici, & cogitationes tuas in eis iugiter occupari, cum magna solicitudine compelle illas ad cor tuum intrare & ibi habitare. Mens enim quæ ad sui considerationem non subleuat, si per vana desideria peruagatur, & variis cogitationibus huc illucque distrahitur: nec per seipsam in vnum colligere quæ nondum nouit ad se ipsam intrare, sed adhuc in imo est: cogitatione & conuersatione non potest ad ea quæ super ipsam sunt dulcedine contemplationis euolare.

Discat ergo dispersiones cordis congregare, studeat cogitationes mentis restringere, & exteriora obliuisci: assuescat in intimis suis immorari, discat sola bona interiora amare, & illa sola frequentius cogitare, qui ad cœlestium contemplationem anhelat, qui in diuinorum lætitia suspirat. Cumque se diligenter attenderit, & diutius quæsierit, & cum tandem inuenerit qualis sit: restat vt ex diuina reuelatione cognoscat qualis esse debet, & quale mentis ædificium Deo præparare, & quibus obsequiis eum placare oporteat. Qui ita euagationes mentis A

in vnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vnum colligit, & omnes cordis motus in vno æternitatis desiderio figit: profecto iam ad cor suum rediit, iam ibi libenter immoratur ac mirabiliter delectatur: & cum ipsum præ gaudio capere non possit, supra seipsum ducitur & per excessum mētis in summa eleuatur: atque ita per semetipsum per cogitationem sui ascendit ad cogitationem Dei, vt discat solum indeficienter cogitare, & in eo delectabiliter requiescere: cum amor Christi totum absorbuit affectum hominis, vt negligens & immemor sui nisi solum Iesum Christum, & ea quæ sunt Iesu Christi sentiat: tunc demum, vt arbitror, perfecta est in eo charitas. Hinc itaque sic perfectus est, non est onerosa paupertas, iste non sentit iniurias, ridet opprobria, contemnit damna, mortem lucrum deputat, imò nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam se transire sciat, quē sic amor intrinsecus ligat, tenet, nec ad modicū quid exire exterius valet: sed interius eius desiderio flagrat: tanto amplius quanto familiarius: & eo quam frequentius. Qui sic in amore Dei iugiter delectatur, frequenter mentis excessus patitur, frequenter ab omnibus præsentibus, & terrenis raptus coram Deo præsentatur: & cum pulchritudinem considerat & magnitudinē pulchritudinis, attonitus in eius admiratione suspenditur, miratur regis gloriam, regni magnificentiam, supernæ ciuitatis nobilitatem.

B Et cum felicitatem contemplatur, gloriæ decorem, Dei bonitatem, internæ suauitatis dulcedinem, & æternæ quietis tranquillitatem: meditatur patris potentiam, filij sapientiam, spiritus sancti benignitatem, & angelicæ creaturæ beatitudinem. Delectatur de Deo in Deum, dum eius pietatem miratur, & decorem contemplatur. O quam iucundum, si non esset tam modicum, raptim rapitur, sola cœlestia contemplatur, contēplando iocundatur: sed cum ibi diutius stare conatur, subito labitur rediens ad se, nulli potest intimare quod vidit. supra se agitatione suauitatis allectus gustat dulcedinis suauitatem, & illam cœlestem infusionem lætitiæ spiritualis intra semetipsum miratur. Reuoluit etiam in corde tacita mente incorporeæ lucis claritatem, intimæ satietatis saporem, & aliud internæ quietis secretum, & summæ tranquillitatis arcanum, in huius amore contemplationis dulcis mens delectabiliter afficitur, & mirabiliter delectatur. Volet ergo vt non deficiat, volet donec perueniat ante regem gloriæ, ibique ploret, & suspicet, magemque terrificum tribunal iudicis statuetur.

Quod conscientia est bonum testimonium futuræ beatitudinis.

Vturæ beatitudinis non est vtilius remedium, nec certius testimonium, quam bona conscientia. Mundus enim volubilitate circumrotetur, ploret, rideat, pereat, transeat, nunquam marcescat conscientia, subnubiletur corpus in pœna, ieiunijs macereture, verberibus laceretur, eculeo distendatur, gladio trucidetur, crucis supplicio affligatur, & secura erit conscientia, in speculo conscientiæ suæ. Anima verò non nouit se, quæ sine speculo est. Speculum enim mundum, clarum & purum totius religionis est conscientia. Sicut enim mulier quæ viro siue amico suo placere appetit, quæ cōtuitu speculi imaginem apposītam reddentis, decorem & pulchritudinem faciei suæ componit: sic anima in quibus ab imagine veritatis discedit, vel in quibus vestigia cicatricis imaginis recipiat, imaginem in conscientia relegit, & intellegit non immerito conscientiam speculo compauit: quoniam in ea tanquam speculo rationis oculus tam indecens quam quod decens in se est, claro aspectu apprehendere potest. Bona est conscientia si habet in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem: pro his quippe merebitur tri-

Scientiam multi volunt, sed pauci sapientiam.

Vlti quærunt scientiam, pauci C verò conscientiam. Si enim tanto studio & solicitudine quæreretur, quanto quæritur secularis & vana scientia: citius apprenderetur, & retineretur. Cogitare nanque de conscientia sensus est consummatus: & qui custodit illam, semper erit securus salua reuerentia sapientiæ. vtilius est enim currere ad conscientiam quam ad sapientiam: nisi sapientia sit, quæ ædificet conscientiam. Tunc enim se intelligit anima, tunc illustratur conscientia, tunc impletur cordis scientia cum in se Deum, & in Deo mutua reuelatione seipsum recipit, imago creata nihil aliud nisi sapientia in anima, nisi gloria in conscientia, nisi sanctificatio in arca. O quàm ineffabilis est Dei pietas, quæ tantam maiestatem inclinat ad tantam humilitatem. Qui creauit nos, creatur in nobis: & qui potuit esse, non Deū debere patrem vult, & sibi in matre: quicunque, inquit, fecerit voluntatem patris mei, ipse meus frater & soror, & mater est: frater obediendo, pater generando, soror per hereditatis participationem, mater per ubertatis instructionem. O infidelis expande sinum, dilata affectus, ne angustieris in visceribus tuis, concipe quod totus mundus nequuit apprehendere, donec virgo beata fide illum concepit: fide nanque Christus concipitur, vbi prædicatione nascitur: deuotione nutritur, amore tenetur. Sit ergo conscientia plena vt Deum conducat ad hospitium, sit solicita erga fidele obsequium, ne tanta maiestas recusēt cordis gremium, sicut nota, vt soli Deo placeat: soli Deo intendat, nec a Deo recedat. Talis conscientia lætificat animam, exhibet Deo gratiam, angelis & hominibus reuerentiam, sibi ipsi pacatam & quietam conscientiam.

Duplex est conscientia.

Conscientia est cordis scientia: & dupliciter intelligitur, videlicet alia quæ se nouit per se: alia quæ potest se: & alia nouit ex se. Cor enim ex se sua & multa alia. Quando nouit se, appellatur conscientia: quando potest se, alia nominatur scientia. Conscientia bonus titulus est religionis & *benedictionis. Ortus deliciarum, aureum recelinatorium, gaudium angelorum, arca fœderis, thesaurus regni, aula Dei, habitaculum spiritus sancti, liber signatus & clausus in die iudicij aperiendus. Nihil est iucundius, nihil est securius bona conscientia. Premat corpus, trahat mundum, creat diabolum, & illa erit secura. Secura, cum corpus morietur, secura cum anima coram Deo præsentabitur, secura cum vtrumque in die iudicij E ante terrificum tribunal iudicis statuetur.

nitatis visionem. O beata visio in qua Deus sic erit notus atque conspicuus, vt videatur à singulis nobis, in seipso videatur. Videatur in cœlo nouo, videatur in terra noua, atque in omni quæ tunc fit creatura, bona conscientia est domini vnica, quam excolere debet peccatorum confessio & eorum satisfactio, exhibitio bonorum operum & custodia eorum. vnicuique est liber propria conscientia, & ad hunc librum discutiēdum & emendandum, omnes alij inuenti sunt. Anima cum de corpore egreditur, nullum alium potest conscientiæ suæ librum secum portare poterit, atque in illo cognoscet quo debeat ire, & quod debeat recipere ex his quæ scripta erunt in libris iudicabimur, & ideo scribi debent secundum exemplar libri vitæ, vt sicut aliter habent corrigantur, ne in illa vltima collatione, si quippiam aliter inuenti fuerint, habentes abiciantur. Beatus homo qui se poterit cognoscere & despicere, probare, & improbare. Nam qui sibi displicet, Deo placet, & qui sibi vilis est, Deo carus est. Multæ sunt conscientiæ hominum, sed nulla melior est illa qua cognoscit homo seipsum. Quamobrem redeam ad cor meum, & ibi stare assuescam, vt tam vitam meam posīm discutere quam me ipsum cognoscere, & omnes miserias meas coram deo effundam si forte illa sua magna pietas moueat eum. Confitebor tibi peccata mea, cum omnia nuda sunt, & etiam aperta: quem fallere non possum, quia sapientia est: nunquam effugere, quia vbique est. Audi ergo piissime Deus confessionem meam, & respice ad pietatem tuam. Fac mecum secundum misericordiam tuam; audi quàm sæpe de memoria mea te expuli. Turba ruens cogitationum plurimarū quæ velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum dum orare vel cantare in monasterio volo: nescio cuiusmodi stulta cogitatio cor meum rapit & ducit per diuersa loca: cunque illud ad me reuoco, tenere non possum, sed illud elabitur & huc atque illuc dirigitur & per innumera effunditur. Idcirco terrenarum cupiditatum illecebræ & vanitatum effusio ita cor meum occupat, vt quod vitare studeo hoc cogitem, animoque voluam. Non est in potestate mea cor meū, & cogitationes meæ quæ ex improuiso effusæ mentem meam animumque confundunt, atque alias trahunt quàm ego proposuerā, ad secularia reuocant, mundana inferunt, voluntaria ingerunt.

Duples

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illecebrosa contexunt, ipsoque in tempore quo leuare mentem meam ad eum paro, manibus cogitationibus tractus ad terrena plerunq; deiicior: huiusmodi per strepitum cogitationum tumultus à corde quotidie amouere volo, nec valeo: sed visa & audita, dicta, facta ad memoriam reuocantur, & in ea cum magna importunitate persistunt. Cogitata cogito, cogitata recogito atque iterum eademque iterum replicare non cesso, & cum diu multumque quicquid potero cogitabo, sine cogitationibus esse non possum, sed intrant & exeunt, atque aliæ alias inducunt & excludunt. Hic intus sustineo, plerunque tamen consentio, cum per ea quæ
H vidi vel feci sine ulla vtilitate absque omni discretione vaga mente discurro: ita mens semper mobilis semper vaga & velut ebria per diuersa distrahitur. Grauiter pecco cum cor meum derelinquo: quoniam grauis iactura per negligentiam fit. Vim patior, cum me illud deserit, confirma cor meum Deus, quoniam cum stare in seipso nititur à semetipso aliquo modo etiam nescito deriuatur ita peccandi consuetudine. Et cum nescio pecco: cor meum per infinita deducitur, & in multa desideria diducitur. In nocte uero cum dormire uolo, multarum rerum imagines & phantasias clausis oculis uideo, easq; inuitus tolero, quantoque ab eis aciem mentis auertere nitor, tanto amplius illę se inde ingerunt & molestia turpium cogitationum cor meũ maculant. inde est quod sæpe mihi nocuit mortifera delectatio quæ ex recordatione libidinis prouenit. Nec enim pestis quæ præ cæteris uitijs est mihi familiarior, eo ad nocendum procliuior & ad repellendum difficilior. Nam cum ea repellere volo, nolenti mihi ingeritur blande onerosa displicendo, placens & placendo displicens carnis libidinem nunquam fugere potui: sed semper me sequitur & cum aliqua delectatione, uel uisus intentione me comprehendere potest, non diebus neque noctibus requiescere sinit, subtiliter intrat & mentem occupat: & nisi subito repellatur allicit & intendit: & quia virus habet pestilentia per totum corpus paulatim se diffundit. Cogitationes prauas multiplicat, affectiones malas generat, delectationem illicita mentes afficit, ad consilium prauitatis animum inflectit, omnesq; virtutes corrumpit. Hac peste cum afflictus teneor,
I diuelli ab ea uix possum: quoniam famulos eius nescio confiteri aut erubesco, tam subtiles & turpes sunt. Re vera difficile est libidinis incendia extinguere: adiuua me domine Deus meus, ut huic tam pestifero uitio resistere possim. Scio enim quod cum mentem meam cogitatione immunda polluero, ei qui munditiæ auctor est placere non ualeo. Cor mundum crea in me Deus, quoniam non solum una cogitatio illud occupat & turpat, sed quamuis, uerum amare dissipat. Sæpe namque alia iniuria commotus de meis cogitationibus & tumultibus in corde premor, hinc nec sollicitus & cæcus occasione undicte de ea pta iniuria timor. Consilia multiplico, & nihil aliud nisi iurgia quæ adsunt corde præsago, præsentem non video, absentibus non contradico, intra memetipsum contumelias proferò, & recipio: receptis autem durius respondendo. Cumque qui obuiet, nullus adsumit, rixas in corde propono, insidias inuidentium desidero, & quæcunque contra me deam, & cum nullam rem teneam, longo uacuus labore, sicq; diem in otium, noctem ero cogitatione uerto, torpeo ab utili opere, quoniam fatigor illicita cogitatione: ita mens interius pugnat cum mente homo repugnat. Nonnunquam uerò quod egi in corpore, hoc postmodum importuna cogitatione uerto in mente, & multoties grauius torquemur in recordatione quam prius captus fueram in operis perpetratione. Sæpe enim ea quæ nunquam feci nec in uoluntate habui ita recogito quasi pœniteat me illa non fecisse, ab occultis meis munda me domine: quoniam cum nihil exterius ago, intus grauiter pecco. In corde enim seruo depicta ea quæ fecisse non cesso: cum uaco operor. In cogitatione enim comedo, cum ieiuno loquor, cum taceo irascor, cum sum tranquillus, corpus requiescit, & animus huc illucque discurrit. Ita uitam istam sine tumultu transire non potui, nec hoc quidem quod laudabiliter uixi sine reatu aliquo est, si temera pictate discutiatur.

Hic petit homo exui à suis tribulationibus.

DE necessitatibus meis eripe me domine. Crebro namque dum necessitati studeo, reddere debita uoluptatis studio deseruio, sub uelamine necessitatis cado: in laqueum uoluptatis sæpissime namque coincidi, & ibi non ad necessitatem sed ad uoluptatem: & quod necessitati satis erat, voluptati parum erat. Cogitaui etiam de cibo & potu quod eis debui, cogitando de his in cogitatione ruminabam, cum tegendis membris uestimenta quæro non quæ tegant, sed quæ congregantur, sed quæ extollant expeto, & contra frigoris inportunitatem, non solum quæ muniant, sed quæ per colorem cordis oculos seducunt.
I Cum pro aliqua necessitate licentiam loquendi habui, alieni loquutus sum, non solũ de necessarijs, sed de his quæ ad me non pertinebant. De quibus licentiam non habebam, inter me colloquijs aliorum, & ibi loquutus sum non ad ædificationem sed ad destructionem: non quod deceb at sed quod libebat loquutus sum illa otiosa & uana & risui apta uoluptati deferuiens. detractioni studens, cum proximi mendacio & detractione inquinaui, & lingua mea omni fallacia plena nocuit mihi postquam alia membra. Nam ea quæ uidi & audiui, nunquam eo modo quo facta, uel dicta sunt possum referre, sed alia affirmo pro alijs, & sæpe multa interfero superflua: atque ita uel nimis laudando uel uituperando fere quoties loquor mentior. Guttur insatiabiliter ardet ingluuie, gula diuersis saporibus frangi non potest, cor pranum & malignum & dolo per puram confessionem mundare non potui unquam. Manus ad opus peragendum apertæ fuerunt, & pigræ ad bonum operandum. Stomachus & intestina nimio cibo & potu sæpe sunt distenta: & ideo plena dolore. Nam unde gula delectatur, uenter inflatur, corpus infirmatur, & sæpe mors sequitur per gulæ delectationem. corrui in uentris ingluuiem: & unde mihi debui parare salutem, paraui nimiam comedendo pernicem. Pedes me uelocius portauerunt ad alienam curiositatem speculandam quam ad ecclesiam. Oculi iniquo intuitu me peruerterunt, omneinque motum mei corporis ad innumera desideria traxerunt. Aures citius uerbis otiosis & uanis, quam sanctis. Delectatus est odoratus uarijs odoribus. Gustus diuersarum rerum diuersis saporibus, M nec non & singuli alijs sensus. Ita Deus meus in omnibus meis sensibus naturæ modum ex cessi, omnia mea membra uolunt contestatione facta cum inimico meo de me dominium tradere, cũ morte fœdus inire, pactũ pangere cum inferno.

Hic petit homo exui ab omni peccato.

ERipe me domine ab homine malo, à uiro iniquo, ideſt à meipso à quo recedere non possum: nam quocunq; me uerto, me sequitur uita mea: & quocunq; uadam cõscientia mea me non deserit: sed serpens afsistit, & quęcunque facio scribit. Ideirco quanquam humana iudicia subterfugiam, iudicium conscientiæ propriæ fugere non possum, & si hominibus cęlo quod egi, mihi tamẽ qui noui malum quod gessi cælare nequeo. proprij reatus conscientia non me requiescere sinit: sed de die in diem torquet & de die iudicij uehementer terret. Nam in die illa cum dominus ad iudicandum uenerit, uniuscuiusque conscientia ad testimonium adducetur, & aperto libro conscientiæ omnis culpa ante oculos reducetur: atque ita cogente conscientia vnusquisque est accusator suus & iudex. propterea modo statuam conscientiam meam ante me & iudicabo meipsum, ut illud extremum & tremens Dei iudicium euadere possim. A
Damnat me conscientia mea, quanquam iudicium diuinum me nondum damnet. Accusat me de homicidio, quod si opere non feci, uoluntate tamen & desiderio peregi. Accusat me de adulterio, & eodem modo respondeo. Accusat me de inuidia, confiteor & ego, quòd inuidia cor meum sæpissime laniauit: per inuidiam nanque sanctè viuentium intra me feci inuidendo peccata. Nam bona quæ ab eis fieri vel dici audiebam, ea omninò non credebam. Ipsas res bene gestas in malum male interpretando conuertebam: omne malum quod de his uel mendax fama tractabat, statim ac si ego uidissem, credebam: omnia mala in eis animus fingebam, & ex professo eorum deficiebam: hoc uerò odium intra me abscondebam, & in meos cruciatus conuertebam: proficientibus inuidebam, improbos fouebam: de malis eorum gaudebam, & de prosectibus lugebam gratuitis: inimicus ardebam, & hanc malitiam mei pectoris apprehendi timebam: semper eram auarus, & nunquam certus, & ita amicus eram diaboli, & inimicus Dei. Inter amicos discordiam seminaui, discordantes in dissensionem confirmaui. Opiniones bonorum mendacijs dulcoraui, in spiritualibus carnalia laudaui, ut spiritualia bona eisdem persuaderem: amicitias simulans, ut

eorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum qui se incaute mihi committebãt qua possem arte deciperem: odiorum mihi occasionem prauis suspitionibus coacernauit: & B ita dæmones quorum facta sectabar, lætificaui, multis velut amicus fui, in obsequio hostis, in animo corruptus, in verbo turpis, in facto prodigus sanctorum sequutionum, tenax malarum suspitionum, vtrobique peruersus: & ita persequutus est inimicus animam meam, & humiliauit in terra vitam meam. Prisime domine vnde possum esse bonus, quando in bono die fui malus: ego peccabam, & tu dissimulabas? Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu pietatem tuam: quia potentiam & indulgentiam cogitabas. Da misericordiam mihi miserrimo, qui tandiu pepercisti crimi noso. Credo quoniam quicquid mihi donare decreueris, sic est quasi nunquam fuerit. Non solum inuidia cor meum affligit, verũ & vanitas circa varias delectationes languentem animum inuoluit. per vanitatem nanque de operibus quorum mihi non eram conscius, turpiter me iactaui. Gestiebam etiam docere, quæ nesciebam, credi de me sublimia volebam, delectabilia grauibus apponebam, execrabar verbo quod animo concupiscebã, appellationes virtutum meis vitijs imponebam, & ita me ipsum flagellabam, & non fauentes mihi despiciebam. In promissione inhonesta fui velox, in exhibitione mendax, à bono mutabilis, mali tenax, lætus ad prospera, fragilis ad aduersa, inflatus ad obsequia, anxius ad opprobria, immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta, in verbo fui grauis, in animo turpis, vbique C fallax. Misericordissime ita defecerunt dies mei, in quibus debui dellere commissam iniquitatem, excitare remissam voluntatem, inspirare promissam fœlicitatem, præparare ad angelicam societatem, propitiare tuam maiestatem. Tædet me totam vitam meam deus meus: quoniam diligenter discussa apparet mihi, aut sterilitas aut peccatum: & si quis fructus in ea videtur, sic est vt simulatum aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum non possit, aut non placere aut displicere tibi. Et cum verè ita res sit, sic est mihi quasi ita non sit quæ est miseria. Sic comedo, bibo & dormio securus, quasi iam transierim diem mortis, & euaserim diem iudicij & tormenta inferni. Sic ludo & rideo, quasi iam regnem tecum in regno tuo. Idcirco multitudinem iniquitatum mearũ expauescens, sed de tua pietate confidens, tibi creatori & redemptori meo, qui veniam & indulgentiam post reatum per puram & lachrymabilem confessionem assequi promisisti. Confiteor, quod in peccatis meis fui conceptus, & per omne tempus vitæ meæ vsque ad hanc diem in peccatis fui consummatus. Nullum inuenio peccatum, à quo non sim aliquo modo coinquinatus. per superbiam nanque præcepta tua & seniorum meorum transgressus sum, silentium & tacturnitatem sicut regula docet, non tenui: quod mihi licitum fuit, non habui, dedi & recepi. Clamorem pauperum ac miserorum libenter audiui, nec eos in suis infirmitatibus visitaui, fruentibus multa in malum consensi. Facilius multa quàm vnum D cogito, facilius quam mea reprehendo vitia aliorum. Hoc quod in aliis reprehendo, facere non erubesco: facilius vnusquisque virtutis quàm virtutes intendo: cum aliorum delicta cerno, mea non aspicio. In meis delictis sum elemens, in alijs rigorem teneo vehemens, ad irrogandas contumelias sum validus, ad tolerandas infirmus, ad obediendum pronior, ad lasciscendum vero alios importunus. ad ea quæ facere valeo nec debeo paratus: ita repleta est malis anima mea peccatis meis exigentibus: in ecclesia deteriorem me reperio, nunc intus maneo, nunc foris exeo: tanta est leuitas corporis necnon mentis: aliud canto, aliud cogito: psalmos dico, verba profero, & sensum non attendo, sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis attonitus huc & illuc proficiscens, quæcunque ibidem geruntur prospicio. Væ mihi, quoniam ibi pecco, vbi peccata debeo emendare. Nam quam verò in ipsis bonis quæ Deo donante ago, ad deterius appropinquo: quia mentis lætitiam pariunt: & quando securitatem gignunt, mens mea secura redditur, & in omni torpore laxatur: sæpe etiam meipsum & opera quæ feci laudaui, & ab aliis laudari volui plerunque laus humana, quam non quæreham, mihi oblata placuit: & cùm ea in errorem extollitur, subito multa, quæ feceram, ad memoriam veniebant, vt amplius in vanitatem extolleretur. quod subtiliter replicãs, atque in vnum cuncta coacernans, capi mea gis magisq; deceptus intumescere: nunquã in mei admiratione occupatus desij mihi dãs gloriam & non Deo, à quo acceperam. omnium fructuum merita amisi: atque ita dilici, quoniam qui me laudabant, aduersum me iurabant. Quanto enim quisque in semetipso gloriatur, tanto Dei amore disiungitur. Ita Deus meus inferno appropinquauit anima mea, sed vide liberator meus, non habeo vnde tibi rependam quia iustus es. Heu mihi qualiter vixi, quanta mala feci & dixi: puder quod sic vixerim, & quod adhuc superfuerim, malens non esse quam talis esse. Bonus enim eram, & malum non feci, vtique qui nec sponte feci miserum, conscientia mea mereretur damnationem. Pœnitentia mea non sufficiet ad satisfactionem: sed certum est, quod misericordia tua delet omnem confessionem: dele ergo pie domine iniquitatem meam multitudine miserationum tuarum. Ego qui vsque ad hanc diem sine causa vixi, & amodo sine causa viuere non volo. Sed heu miser hoc tam sæpe sic confessus surgam, cadens sum defensus, te petendo, omnia confitendo conscius, multoties pro nihil vt emendarem, & nunquam tenui, sed semper ad peccatum meum redij, & priorisibus sceleribus noua & deteriora coniunxi. Nunquam, vt debui, mores in melius mutaui, nec à malefactis recessi: plurimos & graues, & exemplis vitæ meæ multi subuersi fuere. Ecce peccata mea misericordissime Deus non abscondo sed ostendo, accuso me non excuso, quoniam iniquitatem meam ego cognosco: nec idcirco iustus, quoniam si alter me accusat non ego ipsum me accuso, pátienter sustinere non possem vesperas vt potui, propter magna peccata & vitia, cul pas & negligentias infinitas, quæ egi & quotidie indesinenter ago corde, ore & opere: & omnibus modis quibus humana fragilitas peccare potest, nisi verbum tuum confirmaret & habitaret in nobis, sed desperare nõ modico, quoniam subditus ille tibi eulit chirographum peccatorum meorum, & affigens illud cruci, peccatum crucifixit & mortem. Gratias ago tibi Deus meus, quoniam visita sti me, & ostendisti mihi peccata, nunc priusquam te inspirante dedissi ad cor meum reuertar, & meipsum cognoscere, aduocabo aliquem de amicis tuis, & ei omnia delicta exponam, sicut mihi præcepisti: vt eius consilio & auxilio possim ab omnibus meis iniquitatibus liberari & tibi reconciliari.

Rogat vt audiat.

AVdi ergo pater misserrimum peccatorem, audi vocem lachrymantis seu pœnitentis, attende quàm grauiter peccaui, atque etiam Dominum offendi creatorem meum, Deo iubente ad cor meum redij, & meipsum & totam vitam meam discussi, tanto diligentius quanto familiarius: vnde vnum fateor G nihil aliud inueni, nisi locum erroris & vastæ solidiudinis conscientiam videlicet diu neglectam, omnino incultam, spinis & tribulis obsitam, & omni errore plenam. nullum enim vitium est, à quo non traxerim aliquod contagium: turbauit me ira, lacerauit me inuidia, inflammauit me superbia, inde contraxi mentis inconstantiam, oris scurrilitatem, opprobria proximorum, scelera detractionum, linguæ effrenationem, seniorum meorum imperata non seruaui, sed indicaui. de meis negligentijs obiurgatus, aut rebellis fui, aut murmuraui, præferri me melioribus impudenter affectaui, simplicitatem spiritualium fratrũ irridenter exagitaui, meas conscientias procaciter iactaui, delata obsequia fastidiui, negata quæsiui, iuniores meos elatus despexi, non obseruaui in obsequio reuerentiam, in sermone modestiam, neque habui in moribus disciplinam, sed in tentatione iactantiam in humilitate fui fallax, in odio pertinax, subiectionis impatiens, potentiæ execrator, ad opus piger, ab obsequium durus, ad loquendum quæ nesciebam promptus, ad litigandum paratus, fraternæ societatis inhumanus, temerarius in audiendo, clamosus in loquendo, fastidiosus in audiendo, præsumptuosus in docendo, efferatus deformiter in cachinnando, onerosus amicis, infestus quietis, ingratus beneficijs, inflatus obsequijs, imperiosus subiectis. sæpe feciſſe quæ non feceram, me iactaui vidisse quod non videram, dixisse quod non dixeram, negaui non dixisse quod dixeram, H non vidisse & audiusse quod videram, & audiueram: & ita ex omni parte sum reus, reus in seculo, reus in clausstro: sed ibi per ignorantiam, hic verò per negligentiam, & vtraque me terrent. veruntamen multo amplius terret me, quod in monasterio ante conspectum Dei, deteriorem inuenio. Collocauit me Deus in loco voluptatis, in domo vbertatis, in paradiso deliciarum: ego verò miserabilis

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabilis inter mensam epulantium pereo fame, sitio iuxta fontem, algeo ante ignem, & ad ventrem manus extendere nolo, tam piger sum & desidiosus: ita tempus amitto quod Deus pietate sua mihi indulserat ad agendum pœnitentiam, & obtinendum veniam, ad acquirendum gratiam, ad promerendum gloriam. Quasi monstrum ante filios Dei sto habitu monachi non conuersatione, habens enim magnam coronam & amplam cucullam salutem mihi æstimo, terram arbor sterilis occupo, & velut vile iumentum plus consumo quam perficio, altiorem locum teneo, & nullum officium suppleo, sed sum sicut truncus sine frondibus & fructibus: alij me pascunt de laboribus manuum suarum sicut præbendarium suum, ego autem tanquam pauper & miser, nec clericum gero, nec laicum: cantare nequeo, laborare nescio, sed opprobrium peccatorum vilius, peius cadauere, tolerabilius fœtet putridus canis hominibus quam anima Deo peccatrix.

I Idcirco ædet me viuere, viuere erubesco, quia parum proficio: mori timeo, quia non sum paratus: malo tamen mori, & nomini Dei committere & commendare, quia benignus & misericors est, quam de mala consuetudine scandalum alicui facere, tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me. Cùm video me somnolentum ad vigilias, tardum ad horas canonicas, & pigrum ad opera manuum: alios autem video tam strenue & tam deuote diuinis laudibus inesse, alios reuerenter & alacriter coram Deo assistere, & eum laudare, ego autem ad lachrymas nequeo compungi, tanta est duritia cordis mei. cantare non libet nec orare, meditationes factas non inuenio, tanta sterilitas animæ meæ & deuotionis inopia quam patior. heu me in circuitu meo omnes visitat dominus, ad me autem non appropinquat. Nunc tueor alium abstinentiæ singularis, alium patientiæ admirandæ, alium summæ humilitatis & mansuetudinis, alium multæ misericordiæ & pietatis. Illum in contemplatione frequêter excellere, hunc propulsare & penetrare cœlos orationis instantia, alios in alijs præeminere virtutibus, omnes considero & prospicio feruentes, omnes in Christo vnanimes, omnes donis cœlestibus & gratia affluentes tanquam reuera spiritualiter quos Deus visitat. In me vero nihil eorum inuenio, quoniam Deus declinauit in ira à seruo suo, inde est quod cum alij vigilant ego dormio: quando alij cantant in monasterio, ego huc illuc ij discurro. Quando alij in aliquo secreto loco se foràtur à voloquijs hominum, vt ibi loquantur cum regue angelorum, ego quæro collaqua hominum: cum alij vacant lectionibus, ego talibus & verbis otiosis: cum alij discurrunt, atq; diuidicant semetipsos, ego iudico alios: talis placet communis vita, disciplina communis, & commune studium, & mihi placent angusti & diuerticula: sic ex quo peccare potui, magis quam à peccatis & malis operibus cessaui. peccata peccatis accumulaui, & peccata quæ aliunde implere non potui, malis voluntatibus & malis desideriis nusquà cessaui: super omnia mala & delectatio carnis, quæ ab ipsis cunabulis semper mecum creuit, mihi semper affuit, nec adhuc iam præsenectute defecit membris me deserit, multis & alijs modis infœlicem animam macerauit & debilitauit, captiuauit omni virtute destituram, inanem & debilem reddidit. fateor huius operis nefariis & immundis recordationibus fœpe esse pollutus, & incensum. ardores non modicos, & inhonestos, & non solum delectationum mearum malas & ftultas cogitationes habeo quotidie, quæ mihi nocent, sed per recordationes sordidas ad memoram reductas cor meum non paruo veneno. Iniquitas macularum & in hoc mirabiliter maculatus sum, quia non tantum dolco quantum dolendum me cognosco, sed sic cæcus torpeo velut quod patiar ignorem: hoc vero mihi est omni infœlicitate miserius, quod ita operre peruerso, ore pollutus, corde immundus ad altare accedo, & Christi corpus pertractare manibus meis non pertimesco, accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, repletus ad misericordem, & tamen patior humilior elatum, mitis iratum, misericors crudelem. accedo seruus ad dominum non amore, sed timore: non deuotione, sed vbi ad dominum accedo, cuius percussi seruum: ad patrem accedo cuius occidi filium percussi vel occido, occidi exemplo, nec timeo dominum, nec reuereor patrem. mancus in verbis frequenter turbani aliquos, & alicui quando accedo ad pacificum, appropinquo etiam talis ad osculum pacis, qui prius reconciliatus facere debuissem ad osculum fratris. fratris. comunicit me reum, & Dei immunem mea iniquitas, peccatum meum semper separauit me à Deo.

Idcirco

Idcirco obsecro te pater ut me instruas quomodo possim semper stare cum Deo meo, aut vedire cum alto peccatis meis exigentibus motus fuero. Non longe es fili à regno Dei, notitia namque peccati initium est salutis. Confitio in domino, quoniam huicquid animus est in se feruoris & boni operis, humilitas supplebit confessionis. Quacunque namque hora peccator conuersus fuerit & pœnituerit, saluus erit: vt quanto quis frequentius quantoque vehementius de suo reatu interno dolore afficitur: tanto certior tanto; securior de indulgentia veniæ efficitur: nemo est quod pœnitentiæ lachrymis affluens tam frequenter visitat, libenter consolatur, quod sua fœcula flendo damnare, & damnando flere considerat. Incipit ex tunc quædam familiaritas inter Deum & animam, ex qua quod se sentias ab ipso sæpius visitari, & eius adiutorio, non tantum consolari, imo ali quam ineffabili gaudio repleri: queriens quodam nulla est enim tam grauis culpa, quæ non habeas veniam per puram confessionem. prouocat eum ad compassionem Dei humilis miseriæ confessio, melius enim est, ut vitem vitiorum quam ut emendes, ne forte cum amare reris reuocare non possis.

Rogat vt audiat.

Votiens te sentis turpibus cogitationibus pulsari, aut illicita delectatione affici, totiens pone ante mentis oculos, quomodo crucifixus est Deus tuus pro te: intuere, quo modo à Iuda traditus Iudæis, & quam vilitèr pertractatus blasphematur, & colaphizatur, condemnatur, & exprobratur, & flagellatur, ad vltimum verò contumelijs & opprobrijs affectus, inter duos latrones suspenditur, clauis confixus, sputis derisus, spinis coronatus, lancea perforatus, ex omnibus partibus sanguis emanauit, & inclinato capite, tradidit spiritum: ita redemptor dominus pro te, & tua nescio cuiusmodi sordida cogitatione sordueris in mente. Sufficere possunt hæc cogitatio ad excludendas cogitationes alienas, sed ecce alias considera quomodo morieris, quando aliqua graui infirmitate vexatus, & ad extrema deductus, & ibi ad terram proiectus inter longa supplicia & difficiles singultus, inter diuersos dolores & timores animam expirabis: tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sermo beati Bernardi de sancto Andrea apostolo.

ET quietum studium & attētum silentium, & tanta tanti viri solennitas mouent, imò compellunt aliquid dicere ad ostendendum gloriam deitatis, gratiam apostolicæ dignitatis, confessionis virtutem. Demus gloriam laudi eius quem laudant omnes gentes, qui ministros & laudat & laudabiles facit, ipse est cui adsistunt angeli ad audiendum vocem sermonum eius, qui stellas vocat & dicunt, assumus: cuius manus extendit cœlos, qui fundauit super stabilitatem suam, qui graditur super fluctus maris, qui fecit mirabilia solus, in quem desiderant angeli prospicere, ipse qui fecit omnia, quæcunque voluit fecit. Huic seruire regnare est, qui seruiuit pro nobis dura, & graui necessitate, & purpuram suæ diuinitatis cilicio nostræ mortalitatis operiens, pauper & mendicus venit in regionem nostram. Nunquid non ludus vobis videtur Iudæi, pagani, hæretici, & omnis illa sabsannantium, imò insanientium turba, cum dicimus filium Dei carnem, mortem, clauos & lanceam toleraſſe? Ludus profectò vnde sic nobis luditur, vt vobis illudatur. Vnicus ille sapiens huius mysterij non ignarus, ludum istum eleganti sermone præluſit: Delectabar inquam per singulos dies: ludens coram eo in orbem terrarum. Lusit quippe coram Deo cum carnem ex eius præcepto susceperit, & in orbem terrarum, quia ad terminum orbis terrarum delectatus per singulos dies in singulis Apostolis iucundatus, dum vni tradit regnum cœlorum, alteri de pectore suo reclinatorium facit. Et deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Putabam ego domine Iesu quod deliciæ tuæ essent esse non cum filijs hominum, sed cum choris angelorum, vbi diuinitatis gloria thronis & potestatibus admirandus superiorum oculos reuerberas naturarum, ibi lucem inhabitas inaccessibilem & circumstātiam charissimorum luminum, tui luminis obtegis maiestate. Sed illa clementissima tua pietas, & benignitas adoranda, delicias suas dicit esse cum filijs hominum. Isti sunt filij hominum qui sperauerunt sub tegmine alarum tuarum, quos elegisti de plebe, quorum lauati pedes, quibus tuum spiritum infudisti, qui fidem tui nominis quadrifidis cuneis per orbem quadrifidum portauerunt. Nota tamen quod dicit non, cum hominibus, sed cum filijs hominum. Ego puto homines ad veterem hominem, filios hominum ad filium hominis pertinere, inxta quam intelligentiam puer catharista sic meo nat: Quid est homo quòd memor es eius aut filius hominis quoniam visitas eum? Videsne quia Deum hominis esse memeré, filium verò hominis se visitare confirmat? Præsumimus & suspiramus, quia fecit nobis misericordiam suam, in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in abscondito faciei suæ à conturbatione hominum. Igitur & dominus noster vnius schola est in terris, & cathedra in cœlo, ex his omnibus quos elegit & prælegit, Andream elegit apostolum, cuius solennitatem & vocibus & cordibus inclamamus. Dulcis Apostolus & primitiua vocatio domini saluatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio non subterfugit vos, quia quodammodo tenerrimus est, & dulcior in cordibus fidelium, cuius passio tanta spiritus deuotione distillat: vt mentes audientium adipe & pinguedine repleat, videatur. Vnde non immeritò in singularem auctoritatis arcem susceperit est, quam qui viderunt scripserunt orbi, & ministri fuere sermonis. Vocatio eius vita eius & passio cognita sunt vobis, & nunc quid superest vt à me amplius expectetis? Veruntamen modicum me lectio apostolica, aliquantisper de ea uet me lectio apostolica, aliquantisper de ea uestræ reuerentiæ colloquamur. Ait enim: Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: omnis qui credit in ipsum non confundetur. Tria proponuntur hic & corde credere ad iustitiam: & ore confiteri ad salutem: & in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est rationis, & susceptibile mysteriorum Dei, quod purgatum atque politum ipsum diuinitatis substantiam confidet: etsi non comprehendit, tamen cor est in peccatore, anima in corde, mens in anima, fides in mente, Christus in fide. Et hoc est puto quod dicit Apostolus, habitare Christum per fidem in cordibus nostris. Hoc igitur in mediocribus omnipotentis, qui tibi non plenè consulit; tibi tamen ratio in gratia præsidet, quæ te docear tantum à licitis abstinentiæ: quantum te meminerit illicita perpetrasse. A vetustate igitur huius sacratissimæ virtutis

Hæc est consummata iustitia, perfecta veritas, & vera perfectio. Si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine oris fide, aut nulla est aut parua, saluatore dicente: Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, & cætera. Et Propheta: Perijt fides & ablata de ore eorum. Non dixit de corde, sed de ore: quia nihil valet fides cordis, sine fide oris, nec fides oris, sine fide cordis: eum ista iustitiam, illa docet salutem: quia salus à iustitia vel iustitia à salute separari non possunt. Crede ergo & confitere nihilominus confitere & crede: quia fides ad iustitiam, confessio fit ad salutem. Et quandoquidem in hoc deuenimus loca, & occasio confessionis se obtulit: reddendum est quod alibi promisimus, totumque conferendum quod de confessione fentimus. Patientes autem estote, & si forte protensius sermonem extendero, vos intendite quæ dicuntur: quia vestræ vtilitati proferuntur. Via enim est sine qua nemo venit ad patrem: quam qui perdidit, perdidit Deum. Cum enim de vitiorum abysso disponis emergere, ad illum præcipuè fit refugium tuum, cui tua anima commissa est, quem imposuit Deus super caput eius. Nec te moueat si illiteratus sis, vel indisertus, quia hoc ipsum signum humilitatis est, quæ generat confessionem. Memento quia non est potestas nisi à Deo. Super cathedram, inquit, Moysi, sedent scribæ & pharisæi. Et attende non sedentem, sed sedem, cathedram non personam. Quid si forte vel licentia eius ad alium transfugere permittatur? Tu tamen prius ei reueles tui cordis arcanum, quia non est plena salus si ille fugitur aut contemnitur, cui adhærere & honorare debueras. Quid si minus sufficiens tibi videtur eius institutio? patet ad liberatem via: vt coram alio literato atque diserto effundas cor tuum: reseruato illi priuilegio suo, cui tu tuam animam commendasti. Nec tibi blandiaris si grauiter peccasti lentor pœnitentiæ, vel à nesciente, vel a dissimulante dictatur, cum purgatorius ignis perficere debeat quicquid hic minus ferueris, quia dignos fructus pœnitentiæ quæsierit altissimus. Licet autem non euaserit malorum omnipotentis, qui tibi non plenè consulit; tibi tamen ratio in gratia præsidet, quæ te docear tantum à licitis abstinentiæ: quantum te meminerit illicita perpetrasse. A vetustate igitur huius sacratissimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confessionem vel timor cogit: quia extorta confessio non est confessio, vel aliorum accusatio trahit, quia non est confessio, sed offensio, vel sui excusatio ducit, quia non est confessio, sed defensio, vel iactantia inanis rapit: quia non est confessio, sed illusio, & si quæ aliæ sunt species, quæ obumbratorio velamine tanti sacramenti simulent sanctitatem. Cor in semetipso & ex semetipso contritum & humiliatum: ad huius purificationis potest ascendere puritatem. Ostendam tibi vnum iustorum iustissime confitentem. Quæris quisnam sit? Psaltes domini est. Dixi, inquam, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino: dixi, hoc est, in corde proposui, non coactus, non compulsus, sed spontaneus. Iniustitiam meam, ait, non alienam, aduersum me arguens & accusans. Vides quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, sed seipsum sanctus domino confitetur. Pro huiusmodi confessione remittes tu domine impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Hæc præmium in corde germinat ad iustitiam, post hæc in ore nascitur ad salutem. Primus eius gradus est, cognitio peccati. In hac cognitione videndum est quid egeris, quantis contumeliis affeceris corpus tuum, ambulans in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant Deum: possidens vas tuum in immunditia & vilitate, non in sanctificatione & honore. Considerandum est etiam quem meruerit ignem, scilicet illum qui paratus est diabolo & angelis eius, & omnia genera pœnarum, quæ in illis pœnalibus locis cumulantur & crescunt. Inspiciendum verò quid amiseris, bona videlicet illa quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Horum igitur omnium consideratione perterritus transi ad pœnitentiam vltricem viciorum, altricem virtutum, pœniteat te quod tot & tantis flagitijs inuolutus, in luto fecis & miseriæ diutius iacuisti. Pœnitentiam agens corpus tuum contere, & furibundo carnis asello incentiuorum semina præfiguraueris, pœnitenda ampliùs non admittas, ne vulnus vulneri frequenter ingeminans confringas ossa animæ tuæ, quæ custodit in iustis dominus, vnum ex his, inquam, non conteretur. Et quod hæc duo ita sibi inuicem connecta sunt, vt se

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognoscere non possit, nisi pœniteat: & pœnitere non possit, nisi se cognoscat. Sic ergo tibi cognitus & in te pœnitens transuola ad tertium gradum dolorem cordis, & iam plantata erit iustitia plantatione illa quam plantauit pater tuus cœlestis. Dole igitur quia creatorem offendisti, cuius legem cœlestia & terrestria præter te indefessa statione conseruant. Et in tanta republica Dei tu solus peregrinus es, & impetratoriæ maiestatis decreta non curas. Surgat & acrior dolor, quod cum creatore etiam patrem offenderis, & illum patrem qui tibi ministrat siderum cursus, fœcunditatem terræ, fructuum vberatem. Accedat & acerrimus qui pertranseat animam tuam, quod tantum benefactorem contempseris, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolores inferni amplius sustineres. Sic igitur in interiori homine iustitia germinante, surculus erumpat in arborem, & loquatur lingua quod scientia loquebatur. Quartus itaque gradus est confessio oris. Hæc purè facienda est, quia non est pars una peccatorum dicenda, & altera reticenda, neque leuia confitenda, & grauia diffitenda. Nec alter accusandus & ipse excusandus, sed cum iusto dicendum est: Non declines cor
K meum in uerba malitiæ: ad excusandas excusationes in peccatis. Hæc enim sunt uerba malitiæ, & grauis malitiæ qui grauior uix possit esse. Confitendum est & humiliter, vt idem sit in corde, quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli qui narrare in confessionibus solent, quæ uel argutè literatorio & fortiter gladiatorio gessere conflictu, proh dolor sub humilitatis pallio superbiam inducentes, & putantes se posse latere oculos iudicis cuncta cernentis. Nonne utique reges Saul & Dauid redarguti à prophetis Samuele & Nathan, dixerunt, peccaui, & tamen Saul audiuit, transtulit dominus regnum à te, & dabit illud æmulo tuo: Et Dauid, transtulit dominus peccatum tuum, & non morieris. Quid est hoc, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde, & humilitas quæ in ore Dauid extitit, in corde etiam radiauit? Dicendum est & fideliter, vt in fide Ecclesiæ credat sibi peccata dimitti, quia Cain & Iudas purè & humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter, quia alter eorum desperans ad laqueum cucurrit: alter illud grande scelus euomuit: maior est iniquitas mea quàm ut ueniam merear. Mentiris latro, quia maior est pietas Dei quàm quæuis iniquitas: quia ubi-
serationes eius super omnia opera eius. Sequitur quintus gradus, macerato carnis, quæ ieiunijs, uigilijs attenuanda est, ne noua prurigine uoluptuosam reuoluat prauitatem. Hæc autem facienda est licentiosè, quia quod sine licentia fit, uanæ gloriæ deputabitur non mercedi. Occultè, vt nesciat L sinistra tua, quid faciat dextera tua. Discretè propter debilitatem corporis, & multimodas infirmitates. Plurimosque uidemus in principio conuersionis ita discretionis infregisse repagula, vt laudum solemnijs inhabiles redderentur, & apparatu lautiori diurnis fouerentur temporibus. Iam fit illuminatus procedat ad sextum, quæ est correctio operis. Proluibe ergo linguam tuam à malo, operare quod bonum est, & scrutinare motus tuos continentiæ frænis iustitiæ, & sic erit pax in terra carnis tuæ. Argue magnus cum Moyse de medio caliginis: & in ipsam diuinitatis substantiam intenebrosa oculos infiget. Perseuerantiam autem sectando expectatio præmiorum, pennatus recondat, primitiæ spiritus & donum cœleste, de quibus loquitur Apostolus. Quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit. Stultitia est enim illi, & non potest intelligere quæ sunt spiritus Dei. Audito & boniuer quem oporteat cadituri ad dispensationem mysterij huius. Oportet eum esse num minus literatum quàm religiosum, ut zelum Dei habeat, & secundum scientiam cum indiscreta religio magis obesse soleat quàm prodesse. Literatum ideo, ut sciat M quid iniungat, cui parcat, quando percutere debeat, quam consolationem proferat de scripturis. Religiosum uerò ideireo & ut puras manus leuet ad Deum, & pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Vbicunque de his quæ sub signaculo confessionis accepit aliquam faciat mentionem, uel alicui loquenti consentiat. Caueat etiam ne uilescat in conspectu eius qui ei suam utilitatem offendit, nec sit suspectus, nec de præterita futuram utilem adimens peccatoris. Quod si fortuitu de his quæ in confessione susceptit causa coram eo uentilata, non tanquam conscius in peccatorem declinet sed quasi nescius iudicium ordinem permittat exerceri. Habeat in voluntate compati & liberare eum, & nitatur aliquid detrahere seueritati, imitans dulcedinem domini sui, de quo dicit sanctus: Quoniam fecisti iudicium meũ & causam meam. Sed proh dolor temporibus nostris per vniuersum mundum pestilentialis morbus exercuit, vt præficiantur Ecclesiis, quos nec sciencia nec vita commendet, cæci duces cæcorum, & præcipitati ad præcipitium perducunt. Audiamus de confitente, & de confessionem suscipiente, audiamus nunc quæ impediant confessionem. Quantum colligere possum, quatuor præcipuè occurrunt, pudor, timor, spes & desperatio. Nihil fortius ad expugnandum gratiam Dei, quam pudor humanus, quia dum erubescimus confiteri quæ commisimus, Deum minus quàm homines reueremur. Hæc est confusio adducens peccatum. Opponamus ei considerationem rationis, reuerentiam sciuentis Dei, comparationem maioris confusionis: vt enim confiteamur ratio monet, Deus cogit qui vidit. Et si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, vbi omnibus omnia patebunt? Timor plerosque opprimit, ne graui pœnitentia perclitantur, & perferre non possint. Vere qui timet pruinam, irruet super eum nix. Hic considerandum, quàm grauis sit pœna gehennæ, quam longa, quàm infructuosa. Ecõtrario autem pœnitentia præsens, leuis, brevis & fructuosa. Spes autem multos obruit, quidam bona præsentium cupiunt, aperire conscientias suas nolunt: ne si quales sint hominibus appareant, ad nulla præsentis vitæ bona conscendant. Quibus inculcandum est, quia bona huius seculi parua sunt, incerta & momentanea, & illa illius vitæ maxima, & certissima & æterna. Plurimos desperatio interficit, qui hoc solum metuunt, ne possint continere. Verum est quia peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit. Hanc obtinere debemus vigore confessionis, gratia humilitatis, & compassione illius cui aperimus conscientiam nostram. Sciendum autem, quia alia est confessio, quæ peccatum plangit, alia quæ laudem canit. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat & iustum reddit purgatiorem. Sequitur: Qui credit in illum non confundetur. Credere Deo, est verbis eius fidem adhibere. Credere Deum est confiteri vbique esse. Crede-

re in Deum est omnem spem suam in illum dirigere. Deum & Deo credunt dæmones, sed in illum non credunt: in quem qui credit non confundetur, quia spem suam non ponunt in illum. Ecce quantum potui, etsi non quantum volui de confessionis diffcrus sacramento. Sed sermonem in longum protraximus, finem loquendi pariter audiamus. Det nobis credere ad iustitiam, ore confiteri ad salutem: & in se credere, sponsus Ecclesiæ filius Mariæ: qui est Deus benedictus in secula. Amen.

In festo sancti Nicolai episcopi.

Sermo beati Bernardi.

NIcolaus iste meus, imò & vester electus ab vtero, sanctus à puero, iuuenum gloria, senum reuerentia, sacerdotum honor, pontificum splendor, reuerentia sua nostra lætificat festiuitatem. Hic est Nicolaus, cuius miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur: quem laudat orbis terræ, & qui habitant in eo. Tot enim & tanta miracula cumulantur, vt omnes literatorum argutiæ vix ad scribendum sufficiant: nos ad legendum. Et licet scholarium numerus in incude rhetorica sub Quintiliani vel Ciceronis C malleis, tenuissimas orationum laminas extendat: superat tamen gloria confessoris vocem & mentem, linguam & conscientiam. Crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit spiritus Dei, ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra: in omnibus periculis inuocatur. Denique qui descendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis: ipsi viderunt opera domini, & Nicolai, per dominum mirabilia in profundo. Nonne post memoriam virginis singularis, tam dulcis pietas, vel pia dulcedo in cordibus fidelium obseruatur: vt in die tribulationis nomen Nicolai teneatur in ore, requiescat in corde? Si coruscationes fulgurant, & procellis detonantibus à superuis vindicta procedit, Nicolaus in patronum adsumitur, Nicolaus dulciter inuocatur. Si tempestas sæuiens & crudelitas maris nauigantibus intentantur, Nicolaus flebiliter exoratur vt audiat, suppliciter inuocatur vt veniat, vt eruat misericorditer acclamatur. Si impulsamur incommodis, vel offendiculis in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dolemus, statim sancti confessoris nomen prosilit in os nostrum: Nicolaus ingeminatur, patrocinium quæritur Nicolai. Ne putetis autem inde declamatorie loqui, uel uenustate rhetorica, uerborum aggregare splendorem: cum omnis mundus beneficia sentiat confessoris, nec sit qui ab amore eius se abscondat: In testimonium sunt peregrinationes ad sanctum illius corpus à finibus terræ susceptæ: ut uideantur quæ per eum
D fiant miracula. Non solum autem christianis, sed & paganis in tantam reuerentiam sancti nominis aduolauit auctoritas: ut certatim confluant, ad laudandum & glorificandum nomen sanctum eius. Præcipuè sanctorum sacerdotum, & clericorum turba, tanta deuotione circa cultum eius adficitur: ut in toto orbe terrarum undique conuadant & concurrant, ad obsequendum tantæ solennitati. Lætantur pueri, iuuenes congratulantur, ornantur uirgines, senes exhilarantur: & omnis ætas personaliter alludit. Vnusquisque autem habet materiam gaudiorum, ut laudent pueri puerum ieiunantem, iuuenes iuuentem liberantem: uirgines uirginum infamiam propulsantem, senes senis inopiam redimentem. Iuuenes & uirgines senes cum iunioribus laudent nomen eius. Et nũc post actus eius Græcorum excellentibus linguis insigniter diffamatos, quid audeat sermo pauperculus balbutire? Veruntamen ne tergiuersationes inducere uidear excusatorias, recurro ad euangelicam lectionem: & quod de communi accepi profero in commune. Ait enim: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi
E regnum & reuerti. Et ait seruis suis. Negociamini dum uenio. Non parum mihi fiduciæ robur præstat, quod ille summus imperator negociator meus factus, & negocium meum sine ocio egit quandiu fuit in terris, & preciosarum mercium sarcinas portans ad patrem, ipsi cultui Dei, & quid emit, & quid redemit, & unde redemit ostendit. Tu ergo illo negocioso ociosus esse disponis, & illo laborante quiescere? Ipse uenit negociari in regionem longinquam: & tu ad regiones proximas ambulare contemnis? Aggredere & ingredere regionem dissimilitudinis, uidelicet mundum istum: & uide quàm frequentes ibi nundinæ, quantæ ibi germinent & regerminent uanitates. Prorsus dissimilitudinis, quia regionem similitudinis ubi ad similitudinem dei facti sumus amisisse uos constat. Nunquid non magna dissimilitudo de paradiso ad infernum, de angelo ad mentum, de Deo ad diabolum? Vade per forenses tumultus, & hinc inde decertantes circunspice: & quantum colligo in tribus honoribus, alii diuitiis, alii causis uacat omnis uoluptas: alij diuitiis, alii gloriæ immurmurant. Curris ad Indiam, Aethiopiam circuis, transis maria: & aliunde orbem tibi aperis nauigando, vt diuitias congreges. Fugis patriam, ignoras filios, diuelleris ab uxore: & omnium necessitudinum oblitus, quæris vt acquiras? acquiris vt perdas, perdis vt doleas. Ascendis montes niue obsessos, & horribilem earum altitudinem tanquam plana quæque per ambulas: faciem abyssi latentis non reputas, latronum gladios, & uias insidiarum quasi planas pertransis: oblitusque humanitatis tuæ, nec fulminantem cœli faciem, nec æstus vel frigora magnipendis: thesaurizas & ignoras cui congreges ea. Nec deest plerunque potentia fortioris, qui derecta fronte capiat vel rapiat: & una hora pauperem & humilem te faciat, quem diuitem & sublimem longa ætas prouexerat. Audi & breuiter de honoribus. Ducem te constituere, sed est tibi facultas vt miser sis, & ampliorem quiescas. Cumulatur materia sollicitudinum, & inter ærumnas cor ipsum excedentes, necesse est vultum inducere gaudiorum. Nunquam in honore sine dolore, in prælatione sine turbatione, in sublimitate sine uanitate quis esse potest. Miseri iuxta psalmum mercedem miseriarum amamus, & ipsas execramur. Audi & de gloria. Si quæris gloriam: omnibus inuidiæ femina prætulisti. Inflatus es, & in uentilatorio plenius disrumperis, nec attendis quot te sequantur: sed quot præcedant. Conglomeratur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acuunt, & argutissimus es, si uel manum uel linguam inuidorum possis euadere. Ecce unde gloriosus esse uoluisti: gloriosus esse conuinceris. Nullum enim inexorabilius persequitur multitudo, quam illum qui sibi multitudinis arrogat principatum. Decurta uentur hæ regiones, & (quod preciosius est) inde sublatus eras si ad secundam quæ est paradisus claustralis. Verè claustrum est paradisus. Hic prata virentia scripturarum: præterfluens lachrymarum uadosissa, quam de purissimis affectibus amor ille cœlestis eliquat. Hic sunt arbores erectissimæ chori sanctorum, nulla

que est quæ non multa gaudeat fructus uberitate. Hic est sublimis illa mensa, in qua Deus est & cibans & cibus, munerans & munera offerens & oblatum, conuiuans & conuiuium.

Hic angeliæ sunt opinionis diuitiæ: hic refusa est gloria angelorum. Putasne uillas hic esse mundanas: & oxitri illos qui habitant eius moris in domo? Videas hunc sacris lectionibus intendentem, illum occubantem orationibus: hunc pro suis excessibus lachrymantem, illum in dei laudibus exultantem: hunc uigilantem, ieiunantem illum: & offerentes sibimuicem inuidere. Nocte cum surgunt ad confitendum ei, uespere & mane & meridie narrant & annunciant laudem eius: & omnis illorum sedulitas, in orbem diuina rotatur obsequii. Relicto mundo, & modo uiuendi suscepto: transi ad tertiam, quæ est regio expiationis. In hac benignus pater examinat filios rubiginosos sicut examinatur argentum: ducit per ignem & aquam, vt educat in refrigerium. Tria loca sunt, scilicet cœlum & terra & infernus: & habent singula habitatores. Pro his quæ in cœlo sunt non est orandum: quia eos, non pro eis orare debemus. Pro his qui in inferno sunt, suspendendæ sunt preces: quibus clausa est tamen misericordiæ, & totius spes inclusa salutis. Pro illis tantum uigilandum est in orationibus, & subuentiendum sacrificio singulari, qui in locis purgatorijs emundantur: ut benignus pater pœnitentiam eorum in satisfactionem, in glorificationem cito conuertat. Quarta est regio hibernalis: regio dura extimescenda, terra afflictionis & miseriarum: terra tenebrarum, terra turbinis & caliginis: terra maledictionis & mortalitatis, terra sitis & famis, terra combustionis & frigoris: in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Totus tremo atque horreo, ad memoriam regionis illius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur, vermis qui non moritur: frigus horrendum. Ibi fœtor intolerabilis ex corporibus damnatorum exoriri, percutientes mallei resonant incessanter: ululatus & stridor dentium: planctus & gemitus & alternantia mala impios sine pietate dilaniare incipiunt. Quinta regio est paradisus uoluptatis & gratiæ, suauitatis & lætitiæ, beatitudinis & gloriæ, ibi requies à labore, iucunditas de nouitate: de æternitate securitas.

Illic omnes uiuunt, nullus moritur, omnes exultant in uoce exultationis, quam nobis concedat dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

DESCRIPTIO POSITIONIS SEV SITVATIONIS monasterij Claræuallis.

I

SITVM Claræuallis nosse desideras, hæc tibi scripta sint pro speculo.

Duo montes non longe ab abbatia habent initium, qui primò angustæ uallis interiectione distincti, quo magis ad abbatiam appropiant, maiore hiatu fauces dilatant; quorum alter alterum abbatiæ latus dimidium, alter totum occupat. Alter fœcundus uinearum, alter frugum fertilis, iucundum visu, & usui commodum ministerium præbet: dum per deuexa latera in alterum crescit, quod comedatur, quod bibatur in altero. In summis montium frequens monachis labor est, amœnus quidem, & quiete iucundior, ramale uetus colligere, & colligare fasciculos ad comburendum. Squalentes extirpare dumos, & solis apros ignibus, ignibus aptare, eruderare sentes, euellere, destruere, disperdere (vt secundum Salomonem dicam) spuria uitulamina quæ crescentium arborum, uel ligant ramos, uel radices suffodiunt.

Ne impediatur rigida quercus sublimi salutare sydera uertice, tilia mollis brachia explicare, fissilis & flexilis fraxinus, libere se in altum extendere, patulaye fagus in latum K expandere: Porro abbatiæ pars posterior, in latam definit planitiem, cuius partem non modicam murus occupat, qui abbatiam diffuso cingit ambitu.

Intra huius septa multæ & uariæ arbores uariis fœcundæ fructibus instar nemoris pomœrium faciunt quod infirmorum cellæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

contiguum, infirmitates fratrum non mediocri leuat solatio, dum spaciosum spaciantibus præbet deambulatorium, æstuantibus quoq; suaue reclinatorium. Sedet ægrotus cespite in uiridi, & cum inclementia canicularis immiti sidere terras excoquit, & siccat flumina, ipse in securitatem, & absconsionem, & umbraculum Dei ab æstu, fronde sub arborea feruentia temperat astra: & ad doloris sui solatium, naribus suis graminea redolet species. Pascit oculos herbarum, & arborum amœna uiriditas, & pendentes ante se, atque crescentes immensæ eius deliciæ, ut non immeritò dicat: Sub umbra arboris illius, quam desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Aures suaui modulamine demulcet pictarum concentus auium: & ad unius morbi remedium, diuina pietas multa procurat solatia, dum aer nubilus ridet serenitate, terra fœcunditate spirat, & ipse oculis, auribus, naribus, colorum, canorum, odorum delicias haurit. Vbi pomerium desinit, incipit hortus intercisis distinctus arcolis, uel potius di-
L uisus riuulis intercurrentibus. Nam licet aqua dormitans appareat, pigro tamen decurrit elapsu. Pulchrum & hic infirmis fratribus præbetur spectaculum, dum super uiridem puri gurgitis marginem sedent uitrea uidere sub unda piscículos ludere, & natatu obsilio militarem repræsentare congressum. Aqua hæc piscibus alendis, & rigandis oleribus duplici ministerio seruit, cui Alba famosi nominis fluuius indefesso meatu fomenta ministrat. Hic per multas abbatiæ officinas transitum faciens, ubique pro fideli obsequio post se benedictionem relinquit: qui ad hoc cum multo quidem labore conscendit, non integer, nec tamen ociosè pertransit. Ipse quidem mediam uallem flexuosum intersecans per alueum quem nō natura, sed fratrum industria fecit, dimidium sui mittit in abbatiam, quasi ad salutandum fratres, & se quod totus non uenerit excusandum, quippe qui totius capax canale nō inuenit. Etsi forte amnis ipse mūdans impetuoso excursu prorui, obiectu muri retroactus, subtus quo eum necesse est fluere, in seipsum recurrit, & refluū denuò defluus amplexatur. Intromissus verò quantum murus (portarii vice) permisit, primum in molendinum impetum facit, vbi multum sollicitus est, & turbatur erga plurima, tum molarum molę far comminuendo, tum farinam cribro subtili segregando a furfure. Hic iam in uicina domo caldariam implet, & se igni coquendum committit, ut fratribus potum paret, si forte sterilis vindemia cultoris industriæ non M
benè responderit, & defectu sanguinis uuæ, de filia fuerit festucæ supplendus. Sed nec sic se absoluit: eum enim ad se fullones inuitant, qui sunt molendino confines, rationis iure exigentes, ut sicut in molendino sollicitus est, quo fratres vescantur, ita apud eos paret quo & vestiantur. Ille autem non contradicit, nec quicquam eorum negat, quæ petuntur, sed graues illos, siue pigat, quæ petuntur, sed graues illos, siue pistillos, siue malleos dicere mauis, uel certè pedes ligneos (nam hoc nomen falsuoso fullonum negocio magis uidetur congruere) alternatim eleuans, atque deponens, grauiori labore fullones absoluit: & si ioculare quippiam licet interserere seriis, peccati eorum pœnas absoluit. Deus bone, quanta pauperibus tuis procuras solatia, ne abundantiore tristitia absorbeantur: quanta pœnitentibus pœnæ alleuiamenta dispensas, ne laboris uiolentia nonnunquam fortassis opprimantur. Nam quot equorum doria frangeret, quot hominum fatigaret brachia labor, à quo nos sine labore amuis ille gratiosus absoluit, etiam cum sine ipso nec indumentum nobis pararetur, nec alimentum? Ipse verò nobiscum participatur, nec aliud de labore suo (quo laborat sub sole) mercedis expectat, quam ut cum omnia diligenter perfecerit, liber permittatur abire. Tot ergo uolubiles rotas, rotans rapido circunducens, sic spumeus exit, ut ipse quasi moli & mollior fieri videatur. Excipitur dehinc à domo coriaria, ubi confician-
dis his quæ ad fratrum calceamenta sunt necessaria, operosam exhibet sedulitatem. Deinde minutatim se, & per membra multa distribuens singulas officinas officioso discursu perscrutatur, ubique diligenter inquirens quid quo ipsius ministerio opus habeat, coquendis, cribrandis, uertendis, terendis, rigandis, lauandis, molendis, mollendis, tuum sine contradictione præstans obsequium. Postremò ne quid ei deesse ad ullam gratiam, & ne ipsius quaquauersum imperfecta sint opera, aliorsum immunditias, omnis post se munda relinquit. Et iam peracto strenuè propter quod uenerat, rapida celeritate festinat ad fluuium, vt uice Clarævallis agens ei pro uniuersis beneficijs suis, salutationis eius, resalutatione condigna respondeat, statimq; refundens ei aquas, quas nobis transfuderat, sic de duobus efficit unum, ut nullum appareat unionis uestigium: & quem dulcessu suo tenuem & pigrum fecerat, iniustus et morantem præcipitat.

Sed quia eum loco suo restituimus, redeamus ad riuulos quos post nos reliquimus, qui derivati à fluuio, palsiuis per prata uagantur excursibus, ut inebrient terram & infundant eam, & germinare eam faciant: ne cum uernans temperie terra prægnans in partum solui tur, renascentia gramina humoris inopia marcescant, nec opus habeant mendicatis nubiū fontibus irrigari, sufficienter cognati flumi-
nis fœta beneficio. Hi riuuli uel potius sul ci post peractum officium, fluuio qui eos e-
mouerat, absorbentur, & iam totus simul Alueus collectus, prono decursu per deuexa
B festinat. Sed quia iam eum longius con-
secimus, & ipse secundum Salomonem ad locum suum reuertatur, reuertamur & nos unde digressi sumus, & diffusam prati planitiem succinctò sermone transiliamus.

Multum habet locus ille amœnitatis, multum quod mentes fessas alleuet, luctusque solet auocare, multum quod quærentes domicilium ad deuotionem accendat, & supernæ dulcedinis ad quam suspiramus admoneat, dum eidem terræ facies multiplici colore, uernanti pictura oculos pascit, & suaueolentia naribus spirat odorem.

Sed & dum uideo florem, dum sentio floris odorem, historias ueterum memorant mihi prata eorum. Nam cum odoris delicias hauriri, occurrit animo fragrantiam uestimenti patriarchæ Iacob, suaueolentiæ agri plenum fuisse adsimilatam. Dumque oculos colore reficio, hanc recordor speciem purpuræ Salomonis fuisse prælatam, qui in omni gloria sua liliorum agri decorem æquiparare nō potuit, cum tamen nec ars ipsius sapientiæ, nec potentię deesset materia: & sic dum foliorum mysterio, non parum latenti delectatur fluuij foueatur irriguo, & ad humorem eius mittit radices suas: ideo non timebit cum uenerit æstus. In longum autem tanto tempore diffenditur, ut cum tonsum uellus gregis C minum sol in fœnum torruerit, bis denis diebus conuentum lassare sufficiat. Nec tamen solus monachis labor ille relinquitur, sed cum monachis tam conuersorum, donatorum, quam conductitiorum innumerosa multitudo defectas colligit herbas, & consam raro pectine uertit humum. Hoc pratum inter se duæ grangiæ diuidunt, quibus Alba ad dirimendam litem, æquus arbiter & mensor accedit, qui sui cuique partem in funiculo distributionis adsignans, seipsum limitem facit, quem altera ad inuadendam alterius partem transire non audeat. Grangias has nō conuersorum esse habitacula, sed claustra monachorum crederes, nisi uel iuga boū uel aratra, uel instrumenta alia rusticanis apta laboribus, habitatores suos proderent, & nisi quòd in eis libri non explicantur.

Nam quantum ad ædificia spectat, ea magno monachorum conuentui diceres & situ conuenire, & decere uenustate & capacitate sufficere. In parte parti quæ est muro contigua, de campo solido factus est lacus liquidus, ubi prius æstuans operarius, fœnum falce secabat acuta, ibi frater aquarius sedens mobili per lubricam liquentis campi planitiem equo uectus ligneo, leuem remum pro calcaribus habet, quo cursum urgeat, & pro fræno quo flectat. Explicatur rete sub undis quo implicetur pisciculus, & parantur ei escæ quibus libenter uescitur, sed latet hamus in illis quò capitur incautus: quo exemplo docemur spernere uoluptates: quia nocet empta dolore uoluptas: cuius tristes esse exitus nemo nescire permittitur: nisi qui uel non peccauit, uel non bene de peccato pœnituit. Longe autem faciat deus à nobis delectationem, secus cuius introitum mors posita D
est: quæ secundum sapientis descriptionem, apum par uolantum, ubi prata mella fudit, fugit, & nimis tenaci ferit icta corda morsu. Laci ambitus per alueum ripæ marginem conserti uimineis ligatur radicibus, ne undæ alluenti cedat terra fatiscens. Præterfluenti riuo lacus hic pascitur, qui uix sexies tenis pedibus seiunctus, per meatus exiles infundit ei aquas quibus alatur: & ipsas quoq; eadem exilitate refundit: Vnde & sic in eodem statu permanet, ut nec maior sit influentibus, nec effluentibus minor: quia eadem mēsura & recipit & reiicit eas. Sed dum per plana cursu feror uolatili, dum anhelus in arduis illa duco, uel purpuream prati superficiem manus ipsius sapiētiæ pictam, uel comata arboribus montium iuga describo, arguit me ingratitudinis fons ille dulcissimus sępenumero mihi bibitus, & bene quidem meritus de me, sed à me male remuneratus. Obiicit mihi cum exprobratione quòd sæpe extinguendæ siti meæ seruierit, quòd se meis non solum manibus, sed & pedibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

dibus laudandis humiliauerit, quòd multa mihi impẽderit humanitatis ac benignitatis officia: bono merito, mercede mala me respondisse, se in locorum catalogo locum vltimũ, & pene nec vltimum fuisse sortitum, cui tamẽ prõ sui reuerentia primus deberetur. Et vere differiri nequeo sero me ipsius meminisse, quando ante ipsum alicuius memini.

Verum ipse per decursus & discursus subterraneos tacite labens, ita vt nec leni murmure tranditus eius valeat deprehendi, instar aquarum. Siloe quæ cum silẽtio vadunt, quasi prodi metuerat, vbique caput suum cooperit, & suos declinat aspectus. Quidni crederem velle taceri, quem video non nisi sub tecto velle videri? Hic ergo fons (quod boni fontis esse fertur indicium) ex opposito solis Oriens oritur, ita vt æstiuo solstitio roseam rutilantis auroræ faciem ex aduerso salutet. Tugurio vel (vt maiori reuerentia dicam) tabernaculo paruo & pulchro cooperitur & clauditur, ne vndecunque sordes admittat. Vbi cum mons euomit, vallis deglutit: & in loco quo oritur, eodem quasi moritur, quin & sepelitur. Sed ne expectes signum Ionæ prophetæ, vt tribus diebus & tribus noctibus delitescat absconditus: statim ad mille passus intra claustrum monasterij, quasi de corde terræ resuscitatus progreditur, & quodammodo redituus apparet, visui tantum, & visui fratrum se offerens, ne cum aliis quàm cum sanctis sors illius amodo sit futura.

Epistola Bernardi Sylueſtris, viri quidem eruditissimi de cura & regimine rei familiaris, ideo in hoc appolita volumine, quòd nonnulli eam à sancto Bernardo putant esse compositam.

FGRatioso & fœlici militi H. Raymundo castri Ambrosij, Bernardus in senium deductus salutem. Doceri petis à nobis de cura & modo rei familiaris vtilius gubernandæ, & qualiter patresfamilias debeant se habere. Ad quod tibi sic respondemus, quod licet omnium rerum mundanarum status, & exitus negociorum sub fortuna laborent, non tamen hoc timore viuendi est regula omittenda. Audi ergo & attende, quod si in domo tua sumptus & reditus sunt æquales, casus inopinatus poterit destruere statum eius. Sed tutus hominis negligentis, domus est tumosa. Quid est negligentia gubernantis dominum? Ignis validus in domo accensus. Diligenter eorum diligentiam & propositũ quæ tua administrant. Labentium nondum lapso facultatibus, minus verecundiæ est abstinere, quam cadere. Sæpius recuidere quæ tua sunt, & quomodo sint, magna prouidentia est. Cogita de cibo & potu, & animalium naturam nam esuriunt, & non petunt. Nuptiæ sumptuosæ, damnum sine honore cõferunt. Sumptus pro militia, honorabilis est. Sumptus pro iuuando prodigos, perditus est. Sumptus pro iuuando amicos, rationabilis est. Farinam grossa cibo, non delicato nutrias. Qui gulosus effectus est, vix aliter quam morte mores mutabit. Gulositas, vitæ & negligentis hominis putredo est. Frugalitas, sollicitæ & diligentis hominis solatium est. Diebus Pascha libus abundanter, non tamen delicate pasce familiam. Fac gulã lingere cum bursa, & caue cuius aduocatus existas. Si autem interpellatus iudex existas, sæpius, sed non semper pro bursa sententiam ferat. Nam gula affectionibus probat, & sic testibus non iuratis. Bursa euidenter probat, tam arcæ & cellario euacuatis, vel breui rẽpore vacuãdis. Tunc male iudicas contra gulam, quãdo auritia ligat bursam. Nunquã recte inter gulam & bursam auaritia iudicabit. Quid est auarus? pauper? fui homicida. Quid est auaritia? paupertatis timor, semper in paupertate viuens. Recte viuit auarus: in se non perdens diuitias, sed aliis reseruando. Melius est auarum esse, quàm in se perdere. Si blando abundas, non diligas carilliam: quia diligens carilliam, cupit esse pauperũ homicida. Vende bladium cum satis valet, non quando per paupertẽ eum non potest. Vicinis minori precio vende, tempus. Si te securas nõ cogitare inimicum tuum, quem tu cogitas, periculo te exponis. De fœminis tuis suspectis quid agam, ignoras crimen vxoris tuæ, à nullo medico curabile. Dolorem de mala vxore tunc in corpore, quando

quando audies de vxoribus alienis. Cor nobile & altum nõ inquinet de operibus mulierum. Malam vxorem potius risu quàm baculo castigabis. Fœmina senex & meretrix omnes diuitias adnullabit. Fœmina senex & meretrix, si lex pmitteret, viua sepelienda est.

De vestibus. Nota quòd vestis sumptuosa, probatio est pauci sensus. Vestis nimis apparens, cito vicinis tædium parit. Stude bonitate placere, non veste. Mulieris pertio habitus vestes & vestes quærentis, non indicat formam.

De amicis. Tene quod maior est amicus quàm tribuit, quam qui seipsum offert. De verbis est magna copia amicorum. Amicum non reputes, qui te præsentem laudat. Si consulis amico, non quæras placere ei, sed rationi. Dicas in consulendo: sic mihi videtur, non præcise: sic agendum est: quoniam faciles de malo exitu consilij redargutio sequitur, quàm de bono laus. Audiut quòd iocundi te visitant. Attende quæ sequuntur. Homo impendens ioculatori, cito vxorem habebit, cuius nomẽ erit paupertas. Sed quis erit huius vxoris filius? Derisio. Placet tibi verbum ioculatoris? finge te non audire, sed aliud cogitare. Ridens & gaudens de verbis ioculatoris, tam pignus sibi dedit. Ioculatores improperãtes digni sunt suspẽdio. Quid est ioculator? mala improperans, animal horridum, fœtum portans. Ioculatoris instrumenta Deo non placent. Audi de familis. Famulum alti & elati cordis repelle, vt futurum inimicum. Famulum tuis moribus blandientem repelle. Famulo & vicino te præsentem laudantibus resistat, aliter cogitant te decipere. Famulum se de facili verecundantem dilige vt filium. Si vis ædificare domũ, ædificandi, ædificando non tollitur. Nimia & inordinata ædificandi cupiditas, parit eos, & expectat ædificiorum venundationem. Turris completa, & area vacuata fatigant valde, sed tarde hominem prudentem. Vis aliquando vendere? Caue cum vendere venditus potentiori, sed potius minori precio vendas potentiori: eorum autem vende plus offerenti. Melius est grauem pati famem, quàm tempestatem vendi tionem. Sed melius est parcere vsuræ, quàm se vsuris subijcere. Quid est vsura legalis? latro prædicens quod iniquum est. Nihil emas in consortem potẽtioris. Patruus consortem patienter sustineas, ne tibi fortiorem faciet. Quæsiuisti de vsu vini. Qui in differentia & abundantia vini sobrius est, ille est terrenus Deus. Ebrius nihil recte facit, nisi cum in lutum cadit. Sentis vinum? fuge consortium. Sentis vinũ? quære somnum antequam colloquium. Qui se ebrium verbis excusat, ebrietatem suam aperte accusat. Male sedet in iuuene vina cognoscere. Fuge medicum scientia plenum, & exercitio non probatum. Fuge medicum ebrium. Caue tibi à medico volente in te experiri, qualiter alios de simili morbo curabit. Catulos valde paruos dimitte clericis & reginis. Canes custodes vtiles sunt. Canes ad venandum plus constant quàm conferant. Habes filios? dispensatores tuorum bonorum non instituas, sed dicet: Si aduersetur fortuna, quid prodest viuenti doctrina? Audi quid de hoc viderim, stultorum omittentes contingentia, & tãdem se excusantes sub fortuna. Inuenit aliquando fortuna. Sed seruans doctrinam, raro accusabit fortunam. Raro enim diligentiam cum infortunio sociabis, sed rarius à pigritia infortunium separabis. Expectat piger sibi subueniri à Deo, qui in mundo isto vigilare præcepit. Tu ergo vigila, & leuitatem expendendi cum gratitate luerandi compensa. Appropinquat senectus? Consulo quòd Deo potius quam filio tuo tẽ committas. Disponis legata? consulo quòd primo seruitoribus quam sacerdotibus solui mandes. Diligentibus personam tuam non committas animam tuam. Commitre animam tuam diligentibus tuam. Dispone de rebus ante morbum. Sæpe quis efficitur infirmitatis seruus, & seruus testari non potest: liber ergo testeris, antequam seruus efficiaris. Sufficiat tibi quod de re dictũ est. De filiis audi. Mortuo patre filij quærunt diuisionem. Si nobiles sunt, melior est sæpe eorũ per mundum dispersio, quàm hæreditatis diuisio. Nam sæpe est grauis eorũ dissolutio, huiusmodi hæreditatis diuisio. Si laboratores sunt, faciunt quod volunt. Si mercatores sunt, tutior est eorum diuisio quàm communio, ne vnius infortunium alijs imputetur. Mater vero forte remaritari quærit? stulte agit: sed vt sua peccata deploret, vtinam ipsa senex accipiat iuuenẽ. Nam non ipsam, sed sua quæsiuit: quibus habitis, bibet cum eo doloris calicem quem optauit, ad quem perducant merita sua damnabilis senectutis.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT TRACTATVS
BEATI BERNARDI ABBATIS
DE LAMENTATIONE
VIRGINIS MARIAE.

VIS dabit capiti meo aquã, & oculis meis fontẽ lachrymarum, vt possim flere per diem & noctẽ, donec seruo suo dominus Iesus appareat visu vel summo consolans animam meam? O vos filiæ Hierusalem, sponsæ dilectæ Dei, vnà mecum lachrymas fundite, donec nobis vester sponsus in sua speciositate benignus appareat, uel occurrat. Recolite, recolite, & sedula mente pensate quàm sit amarum ab ipso separari, cui uos promisistis ac nupsistis, cui vos in omni sanctitate vouistis. Vouistis vota, reddite ea: vosipsas Christo vouistis: vosipsas Christo reddite. Currite filiæ, currite uirgines sacræ, currite matres Christo castitatem uouentes, omnes ad uirginem cur
E rite qui peperit Christum. Ipsa enim portauit regem gloriæ, illum omni petenti datura. Ipsa genuit eum, lactauit eum, die octaua circuncidit, & quadragesima præsentauit in templo, duos turtures uel duos pullos columbarum pro eo offerens in holocaustum. Fugiens ab Herode, ipsum portauit in Aegyptum, lactans eum & nutriens, curam illius habens, sequens eum ferè quocunq; pergebat. Credo etiam firmiter quòd ipsa mater Iesu erat inter illas fœminas, quæ ipsum sequebantur ministrantes ei. Nullus debet inde admirari si sequebatur eum, cùm ipse esset totus eius dulcor, solatium, desiderium, & solamen. Hanc etiam arbitror fuisse inter illas dolentes, atque gementes quæ lamentabantur flentes dominum. Poterat etiam & hæc esse inter illas fœminas filias Hierusalem, ad quas Iesus tunc non clarus imperio, sed plenus opprobrio, spinis coronatus, sputis illitus, flagellis afflictus, sibi in angariam mortis crucem baiulans, conuersus dixit: Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super vosipsas flere, & super filios vestros. Luc.23.d
Putasne domina mundi, domina mea, mater dilecta eiusdem Christi, est ne verum quod dico? En obsecro, ut dicas seruulo tuo decus paradisi, gaudium cœli, veritatem luminis mei; Obliuiscere tamen exulem doloris sorores, quem tunc passam te fuisse non dubito, quem tunc passim te fuisse non dubito. Vtinam dolor ille sic quotidie inhæreret visceribus meis, sicut inhæsit tunc tuis. Vtinam die qua assumpta fuisti in cœlum, vt in æternum gauderes cum filio tuo, mihi indulsisses lachrymas tuas ut per illas cognoscerẽ quantum tibi amaritudinis fuit cum Iesum dilectum tibi, heu, heu, & parum dilectum mihi, clauis in ligno confixum, capite inclinato suum sanctissimum exhalare uideres spiritum. Sed peto domina mea, ne te moueant uerba mea quæ dico, cùm tamen saxa deberent scindi ad illa. Quis vnquam reguam in cœlo sursum, aut peregrinans in terra deorsum, audiens uel mente pertractans quo modo factus est opprobrium hominum, ipse dominus angelorum, poterit lachrymas continere etiam in cœlo vbi est impossibile dolere? Quare ego miser non ploro, cùm abiectio plebis factus est filius Dei patris? Vere tamen tu domina gaude gaudio magno ualde, ab ipso nunc glorificata in cœlis, quæ in mente tantis clauis amarissimis fuisti confixa suæ pijssimæ mortis. Mihi tamen, obsecro, lachrymas illas infunde, quas ipsa habuisti in sua passione: & ut his altius largius, de passione filij tui dei mei, & domini mei uerba adinuicem conferamus. Teneris promisisti. Memini te mihi in primo exordio nostri sermonis fuisse locutam de doloribus, quos ipsa portasti pro morte vnigeniti tui. Quod, ut audiui, non medicum permisi tus cœpi quærere dolens qui esset ille tui sermones. Cui ipsa dixisti: Qui sunt isti mei sermones, interim recogita in amaritudine animæ tuæ, donec de his adinuicem conferamus. En narra mihi ex stagnea ferrea veritatis, quæ mater es & virgo, & templum totius trinitatis. Ad quem illa: Illud quod
G quæris, compunctionem est magni doloris. Sed quia glorificata sum, vltrà iam flere non possum, tum cum lachrymis scribe ea quæ cum magnis doloribus ego persensi.
Cui inquam: Flere peropto, quia & nihil aliud mihi libet, sed ego miser cor lapideum habens flere non possum. Regina cœli, mater crucifixi, da quod iubes, & præbe quod coram te loquere, quia audit seruus tuus. Dic domina mea, die mater angelorum, mater misericordiæ, si in Hierusalem eras quando filium tuum captum fuit & uinctus, & in Annæ atrium tractus & ductus. Cui illa respondit: Fui itaque in Hierusalem quando hæc audiui, & pressu qualicunque potui, & uix potui, ad dominum meum veni plorans. Cumque ipsum fuissem intuita pugnis percussum, alapis cæsi, in faciem conspui, spinis coronari, & opprobria hominum fieri: commotæ sunt omnia uiscera mea, & defecit spiritus mihi, & non erat mihi fere sensus, neque uox, neque fauces. Erant etiam mecum sorores meæ, & aliæ mulieres multæ, plangentes eum quasi unigenitum. Inter quas erat Maria Magdalenæ, quæ super omnes, plangebat. Quæ tecum loquor, dolebat & clamabat. Cumque Christus deus præconio
H damnatus, Pilato imperante sibi baiulans crucem ad supplicium traheretur, factus est concursus populorum posteum euntium, & undique hinc inde plangentes, alii illudentes, & longe caput eius. Sequebar ego cum prout poteram eius mœstissima mater cum mulieribus quæ eam secutæ fuerant à Galilæa matribus eius, à quibus uelut eunuchus tenebar & sustentabar, quousque pertuentum est ad locum passionis ubi crucifixerunt eum ante me. Et ipse me uidens, fuit in cruce elatus, & ligno durissimis clauis affixus. Stabam & ego uidens eum: & ipse uidens me fuit dolebat de me quàm de se. Ipse uerò tanquam agnus coram tondente se nocem non dabat, nec aperiebat os suum. Aspiciebam ego infœlix & misera deum meum & filium meum in cruce pendentem, & mortem turpissimam morientem. Tantoque dolore & tristitia urgebar in mente, quod non possit explicari sermone.
Nec mirum. Erat enim aspectu dulcis, colloquio suauis, & omni conuersatione benignissimus. Manabat namque sanguis eius ex quatuor partibus rigantibus undis, ligno manibus pedibusque confixis. De uultu illius pulchritudo effluxerat omnis, & qui erat præ filiis hominum speciosus forma, uidebatur omnium indecorus. Videbam quod complebatur illud propheticum in eo: Vidimus eum, & non erat ei species, neque decor. Vultum enim illius miquorum Iu- Ef.53.a
dæorum fœdauerat liuor. Ille erat dolor meus maximus, quia uidebam me deseri ab eo quem genuerat, nec supererat alius, quia mihi erat unicus. Vox mea fere perierat omnis, sed dabam gemitus suspiriaque doloris: Volebam loqui, sed dolor uerba rumpebat; quia uerbum iam mente conceptum, I
dum ad formationem procederet oris, ad se imperfectum reuocabat dolor intimus cordis. Vox trisse sonabat foris, vultus denuncians mentis. Verba donabat amor, sed rauce sonabant, quia lingua magistra vo eis usum perdiderat loquendi. Videbam morientem, quem diligebat anima mea, & tota liquefiebam præ dolorts angustia. Aspiciebat & ipse benignissimo multu me matrem plorantem, & uerbis paucis uoluit me consolari, sed ego nullo modo consolari potui. Flebam dicendo, & dicebam flendo. Fili mi, fili mi. Væ mihi, uæ mihi. Quis dabit mihi ut ego moriar pro te fili mi? O mi fera quid faciam? Moritur filius meus. Cur secum non moritur hæc mœstissima mater eius? Mi fili, fili mi. Amor unice, fili dulcissime, noli me derelinquere poli te, trahe me ad teipsum, ut & ego moriar tecum. Male solus moreris. Moriatur tecum ista tua genitrix. O mors misera noli mihi parcere, tu mihi sola præ cunctis places, exaggera uires, trucida, matrem: matrem cum filio perime simul. Fili dulcor unice, singulare gaudium, uita animæ meæ, & omne solatium, fac ut ego ipsa nunc tecũ moriar quæ te ad mortem genui, sine matre noli mori. O fili, recognosce miseram, & exaudi precem meam. De K
cet enim filium, exaudite matrem desolatam. Exaudi me obsecro, in tuo me suscipe patibulo, ut qui una carne uiuunt, & uno amore se diligunt, una morte pereant. O Iudæi impij, o Iudæi miseri, nolite mihi parcere. Ex quo natum meum crucifixistis, & me crucifigite, aut alia quacunque morte sæua me perimite, dummodo cum meo filio simul moriar. Male solus moritur. Orbas orbem radio, me Iudæa filio, gaudio & dulcore. Vita mea moritur & salus perimitur, atque de terra tollitur tota spes mea. Cur ergo uiuit mater post filium in dolore? Tollite, suspendite

Universidad de Deusto
Biblioteca

spendite matrem cum pignore. Non parcitis proli, non parcatis & mihi. Tu mihi soli mors esto sæua: nunc summè gauderem si mori cum filio simul possem. Dulce est mihi miseræ mori, sed mors optata recedit. Væ mihi & tibi fili, mors ipsa præcipitata venit. Morte mori melius est mihi quàm vitam ducere mortis. Sed fugit à me misera, & infœlicem me relinquit, cui ipsa mors multum optata nunc esset. O fili charissime, ò benignissime nate, miserere matri tuæ, & suscipe preces eius. Desine nunc mihi esse durus, qui cunctis semper fuisti benignus. Suscipe matrem tuam in cruce, ut uiuam tecum post mortem semper. Nihil mihi dulcius est q̃ te amplexato in cruce tecum mori: & nil certè amarius quàm viuere post tuam mortem. O uere Dei nate, tu mihi pater, tu mihi mater, tu mihi filius, tu mihi sponsus, tu mihi anima eras. Nunc orbor patre, uiduor sponso, desolor filio, omnia perdo. O fili mi, ultra quid faciam? Væ mihi, væ mihi. Quo uadam charissime? ubi me vertam dulcissime? quis mihi decætero consilium & subsidium præstabit? Fili dulcissime omnia tibi possibilia sunt, sed & si non uis vt moriar te cum, mihi saltem relinq; aliquod benignum consilium. Tunc iam dominus anxius in cruce annuens oculis & vultu de Ioanne, ait:
Ioã. 19. c Mulier ecce filius tuus. Erat enim Ioannes præsens, uultu tristis, & corde mœstissimus, lachrymis semper ploratus. Ac si diceret: O mater dulcissima mollis ad flendum, mollis ad dolendum, tu scis quia ad hoc veni, & ad hoc de te carnem assumpsi, vt per crucis patibulum saluarem genus humanum. Quomodo ergo implebuntur scripturæ? Sic enim oportet me pati pro salute generis humani. Die nunque tertia resurgam, tibi & discipulis meis patenter apparens: desine flere, & dolorem depone, quia ad patrem vado, & ad gloriam paternæ maiestatis percipiendam ascendo. Congratulare mihi, quia nunc inueni quem errantem quam tam longo tempore perdideram. Moritur vnus, ut totus inde reuiuiscat mundus. Vnius ob meritum cuncti periere minores, & nunc saluantur unius ob meritum. Quod placet Deo patri, quomodo displicet tibi? Mater dulcissima, calicem quem dedit mihi pater, non uis ut bibã illum? Noli flere mulier, noli flere mater speciosissima: non te desero, non te derelinquo. Tecum sum, & tecum ero omni tempore seculi. Secundum carnem subiaceo imperio mortis, secundum diuinitatem sum & ero semper immortalis & impassibilis. Benè scio vnde processi, & unde ueni. Quare ergo tristaris si illuc ascendo unde descendi? Tempus est vt reuertar ad eum qui me misit. Et quo ego uado, tu non potes uenire modo, sequeris autem postea. Interim Ioannes qui est nepos tuus, reputabitur tibi filius, curam habebit tui, & erit solatium fidelissimum tibi. Inde dominus intuitus Ioannem, ait: Ecce mater tua. Ei seruies, curam illius habebis eam tibi commendo, suscipe matrem tuam, imò magis suscipe matrem meam. Dum hæc pauca diceret, illi duo dilecti lachrymas fundere non cessabant. Tacebant ambo illi martyres, & præ nimio dolore loqui non poterant. Isti duo uirgines audiebant Christum uoce rauca & semiuiua loquentem, ipsum videbant paulatim morientem: nec ea poterant respondere uerbum, quia illum uidebant quasi iam mortuum. Erant enim illi duo quasi iam mortui, unde spiritus illorum uoces exhalare nequibant. Defecerant spiritus illorum, & uirtutem loquendi amiserant. Audiebant & tacebant, quia præ angustia hi qui non poterant. Solus illis dolor luctuq; remansit amicus. Amabant flere, & flebant amare. Amare flebant, quia amare dolebant. Nam gladius mortis Christi, animas utrorumq; transibat. Transibat sæuus, ferus perimebat utrunque. Quo magis amabat, A sæuior fiebat in matre. Vulnera Christi matris erant, erant uulnera matris dolentis. Dolores sæui, fuerunt tortores in anima matris. Mater erat laniata morte chari pignoris. Mente mater erat percussa cuspide telli, quo membra Christi serui foderunt inimici. Ipsa enim erat, quam dolor tenebat. In mente eius creuerant immensi dolores, nec poterant extra refundi. Intus atrocius sæuiebant dolores nati, matris animam gladiabant. In carne Christus soluebat debitum mortis, quod grauius erat, quàm mori in anima matris. Interim Christus matre commendat Ioanni, dixit: Sitio. Et dederunt illi qui crucifixerunt eum, acetum cum felle mixtum. Quod cum gustasset, noluit bibere. Dixitque: Consummatum est. Et exclamauit uoce magna dicens: Heli Heli lamazabathani, hoc est, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? Et hæc dicens, expirauit. Tunc terra tremuit, & sol sua luminaria clausit. Mœrebantq; poli, mœrebant sidera cuncta. Omne suum iubar amisit luna dolendo. Res

ostantque omnis ab alto æthere fulgor. Finduntur dari lapides, scinduntur fastigia templi. Petræ durissimæ scissæ sunt, & monumenta aperta. Surrexerunt multi apertis sepulchris, fatentes uoce magna Christum esse Deum. Cogitare nunc libet quantus dolor tunc fuit matri, cum sic dolebant quæ filiolibus erant. Nec lingua poterit loqui, nec mens cogitare ualebit, quanto dolore afflebatur pia uiscera Mariæ. Nunc soluis
1. Reg. 1. dirum uisura, quod in partu non habuisti. Dolorem pariendo filium non sensisti, quem miles replicatum filio mortuo passa fuisti. Iuxta crucem Christi stabat exanimata mater, quæ ipsum ex spiritu sancto concepit. Vox illi non erat, quia dolore amara iacens pallebat. Quasi mortua uiuens uiuebat moriens, moriebatur uiuens, nec mori poterat quæ uiuens mortua erat. In illius anima dolor sæue sæuiebat. Optabat mori magis, quam uiuere post mortem Christi, quæ male uiuens mortua erat. Ibi filium dolens, sæuo dolore confecta. O uerum eloquium iusti Simeonis, quem promisit gladium sentiebat doloris. Expectans cor pium Christi deponi, ploratus dicens: Heu me, heu me: Reddite, uel saltem nunc mœstissimæ matri exanimatum filium. Vel certe, si magis libet me morte illi coniungite, ut cũ dilectissimis suis pereant & dolores mei. Deponite illum, quæso, deponite mihi, ut mecum habeam corpus exanime, sitque meus uultus mihi in solatium, uel defunctus. Sta quo Christum pendentem in patibulo, pectora summeritibus inimitens manus leuabat in altum, amplectens rubricatam crucẽ, ac in oscula eius ruens ea parte, qua vnda preciosissimi sanguinis defluebat. Sursum manus mittebat, quo poterat extendebat, unicum suum amplecti desiderans, nec ualebat. Sperat enim amor multa, quæ nunquam uel raro fieri possunt. Impatiens siquidem amor credit, quòd sibi debeant cedere uniuersa. Volebat amplecti Christum in alto pendentem, sed inanus frustra protensæ in se complexæ redibant. Leuabatur à terra cor suum, ut dilectum suum contingeret, ipsumq; tangere nequiens, durissime recollidebatur ad terram. Ibi doloris immensitate oppressa prostrata iacebat: sed maxima uis amoris qua incensa mens eius ardebat, eam erigere compellebat: & amoris impetu surgens, uacuasis manibus suum attrectare filium affectabat: & rursum magno cruciata dolore, terram repetere cogebatur. O quam male tunc illi erat. Grauius illi erat uita uiuere tali, quàm diro gladio sæuè necari ab impijs. Tanquam mortis pallor eius vultum perfuderat, genis & ore tantum cruore Christi rubentibus cãdentes guttas sanguinis ore sacro tangebat terram deosculans sæpissime quam cruoris unda rigabat. O graue martyrium. O frequens suspirium. O languens pectus uirgineum. Anima eius tota liquefacta est, facies pallet rosea, sed precioso filij sanguine rubet respersa. Interim uir quidam nobilis nomine Ioseph, qui erat discipulus eius, occulte tamen, ad Pilatum accessit, postulans sibi donari corpus domini Iesu Christi. Quo sibi concesso, accersiuit quendam uirum sapientem & legisperitum nomine Nicodemum discipulum Christi occultum similiter, & uenerunt ad locum ubi erat dominus crucifixus, secum instrumenta ferentes quibus clauos extraherent, & ut eum de cruce deponerent. Quos cum benignissima, & mœstissima mater aspiceret, & sciret eos unicum suum uelle deponere de cruce, quasi de morte consurgens paululum reuixit anima eius, & de terra festina exiliens ubi iacebat dolens uiolentia prostrata, quod poterat adiatorium, debilissima illis ministrabat. Vnus duros illos ac diros clauos trahebat è manibus, alius, ne corpus exanime caderet, sustentabat. Stabat & Maria brachia leuans in altum, uulnera contemplans, manus perforatas sacroque sanguine respersis intuens, vix sustinere se potuit. Iamque manus, brachia sancta & caput supra triste pectus suscepit, ut hoc ultimo & miserando solatio posset consolari. Quem ut attingere ualuit, amore materno ruens in dulcissimos amplexus & oscula, de suo sic male tractato filio non poterat sariari. Sed cum de cruce corpus eius fuisset totaliter depositum, præ doloris vehementia & amoris immensitate quia si exanimis facta fuit. Stabat ad caput extincti filij mœstissima mater, & eius regalem faciem mortis obfuscatam palloribus, magna rigabat affluentia lachrymarum. Aspiciebat illud reuerendissimum caput coronæ spineæ diris aculeis perforatum, manus illas & pedes sacros clauis ferreis crudelissimè perforatos, latusque suffossum lancea, cum cæteris membris laceratis, & amarissimè suspirans ac siens dicebat: O fili mi dulcissime, quid fecisti? Quare crudelissimi Iudæi te crucifixerunt?

Universidad de Deusto
Biblioteca

fixerunt? Quæ causa mortis tuæ? Commisistine scelus, vt tali morte damnareris? Non fili non fili, sed sic tuos redimere dignatus es, vt posteris exempla relinquas. In gremio meo nunc te mortuum teneo. Quid ego tua mater fili mi dilectissime faciam? Væ mihi fili mi, dulcedo mea, consolatio mea, vita mea. Vbi est illud gaudium indicibile, quod in tua admirabili natiuitate habui? Væ mihi fili mi, in quantum doloreni, & tristitiam versum est illud tam magnificum gaudium? Succurre mihi fili mi, & spiritum sanctum mihi mterim infunde, quia tam gaudij illius, quod in obumbratione, & angelica salutatione concepi, fere præ dolore immemor deficio. Interim autem frontem, & genas, nasum, oculos, ofque simul frequentius osculabatur, tanta perfluens affluentia lachrymarū, vt carnem cum spiritu resolui putares in lachrymas. Rigabat fœlicibus lachrymis corpus exanime filij, & monumentum in quo posuerunt eum, modo mirabili madidabat, vbi & eius lachrymæ adhuc apparere dicuntur, indicatiuæ doloris intimi qui animā eius tanquam gladius acutus pertransiuit. Cogitabat mirabilia facta vnici sui: & durissima opprobria, & tormenta, quæ viderat oculis suis, & auribus audierat, reuoluebat in mente, quis videlicet, qualis & quantus fuerat quem ipsa virgo concepit illæso pudore, & peperit sine dolore, quem etiam cum summa diligentia lactauerat, & custodierat, & educauerat, qui erat ei vita, dulcedo, gaudiū, & solatium, consilium, refugium & auxilium vitæ suæ. Videbat nuquam dominum, & Deum suum vnicum suum filium sic viliter, & crudeliter pertractatum. Vnde dicebat: Dic, fili dilectissime, dic amor vnice, vitæ meæ singulare gaudium, vnicum solatium, quare sic me dolore perimi permittis? Cur tam longe factus à me? Deus meus consolare animam meam, miserere mei, & respice in me. Dicat qui potest, cogitet quantum potest, meditetur si potest, quæ doloris immensitas tunc maternam animam cruciabat. Non credo plene enarrari, vel meditari posse dolorem virginis, nisi tantum fuisse credamus, quantum vnquam dolore potuit de tali filio talis mater. Veruntamen rectum erat amoris, & mœroris continens modum. Non desperabat, sed pie, & iuste dolebat, sperans tamen firmiter fortiterque tenens ipsum secundum promissum suum tertia die resurgere. In ipsa enim sola in triduo illo fides Ecclesiæ stabat: & duo vnusquidque habebat, hæc quæ fide concepit, fidem quam habebat, hæc quæ fide concepit, fidem quam semel suscepit, nunquam perdidit, quia certissima domini resurrectio gloriam expectabat. Aderant secum quædam sanctæ & piæ mulieres, paruusque virorum numerus, cum Christum dominum cum maxime sanctissime flebant. Erant similiter & angeli dilectissime flebant. Erant similiter & angeli dilectissimi condolentes. Dolebantque quidem pro dolore, mœrore, & compassione Dei, & domini sui, si tamen dolere quomodolibet poterant. Sed credo quod gaudentes eam, eo quod genus humanum misericorditer redimebatur, fiebant ipsi (vt arbitror) amarissime mente tamen videntes dominam suam matrem vtique dei sui tam vehementi dolore repletam, esse riuulis affluentium lachrymarum perfusam. O quis tunc angelorum sic exhauriebat? Videbant Christi corpus. Et etiam contra naturam suam non fierent, à suo auctore naturæ, deus immortalis, homo mortuus iacebat? Videbant Christi corpus. Et male tractatum ab impijs, sic lacerati à pessimis iacere examine, suo sanguine cruentatum. Videbant etiam illam piissimam, illam sanctissimam ac beatissimam virginem matrem eius tantis cruciari singultibus, tam abundantibus lachrymis madidari, sic amarissime flere, quod nullo modo poterat fatis lachrymis refrenare. Et quis poterat tunc à lachrymis se abstinere? Fiebat profunde mœstus, & lugubris angelis ibidem præsentibus, qualis decebat spiritus almos: immo mirarer si omnes angeli in illa beatitudine vbi flere est impossibile, non fleuissent. Credo propter quod & fleuerunt, quia dolebant si dolere valebant. Sicut enim fuit possibile deum per assumptum hominem mori, ita forte possibile angelos humanos dolere de morte domini dei sui. Ioseph autem ab Arimathia vir sanctus, & iustus qui corpus Christi cum Nicodemo de patibulo erat de cruce (sicut euangelistæ referunt) mundo carus sindonem mundauit illud, pretio sua comparauerat, dulces et ac deuotas exequias & victoriam decantabant. Illi dominum laudes canebant, sed Maria gemitus, & suspiria emittebat. Dum igitur Ioseph, & Nicodemus dominum ponerent in sepulchro, volebat simul cum illo mater mœstissima sepeliri. Erat enim innixa super dilectum suum quem amplectens suauiterq; deosculans, sic dicebat: Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei. Illum adhuc paululum mihi relinquite, vt faciem ipsius sublatis saltemine ualeam contemplari, & præ amore ipsius aliquantulum uidendo consolari. Nolite quæso eum tam cito tradere sepulturæ, sed ipsum reddite mihi miseræ matri pulturæ, sed ipsum reddite mihi miseræ matri eius, vt illum mecum habeam saltem uel eius, vt illum mecum habeam saltem uel desunctum: aut si illum in sepulchro reconditum, desunctum: aut si illum in sepulchro reconditum, in solidem me tristeram matrem cum ipso se- in solidem me tristeram matrem cum ipso sepolire, quia male post ipsum superero. Vt polire, quia male post ipsum superero. Vt quid post ipsum uiuam? Illi ponebant domi- quid post ipsum uiuam? Illi ponebant dominum in sepulchro, & illa nisu quo poterat illum ad se trahere conabatur. Illa volebat eū illum in sepulchro, & illa nisu quo poterat illum ad se trahere conabatur. Illa volebat eū secum toris viribus retinere, & ipsi uolebāt eum toris viribus retinere, & ipsi uolebāt eum tradere sepulturæ. Sicq; pia his erat & tradere sepulturæ. Sicq; pia his erat & contrario miseranda inter ipsos. Omnes tacontrario miseranda inter ipsos. Omnes tacentes virgineo compatientes dolori, pio desentes virgineo compatientes dolori, pio desiderio ciuasi sic amarissime flebant, vt nullideio ciuasi sic amarissime flebant, vt nullius eorum posset ad plenum uerba formaius eorum posset ad plenum uerba formare. Videbant etenim piam matrem omni re. Videbant etenim piam matrem omni eadem solatio destitutam, & super ipsam eadem solatio destitutam, & super ipsam pronis quam super dominum suum extinctū pronis quam super dominum suum extinctū plangebant. Maior illis inerat dolor de dolore matris, quam de morte domini sui: flere matris, quam de morte domini sui: fleterant igitur omnes miserabili dolore gementerant igitur omnes miserabili dolore gementes cum Christum Iesum vitæ dominum & tes cum Christum Iesum vitæ dominum & mortis traderent sepulturæ. Sepulto itaque mortis traderent sepulturæ. Sepulto itaque dominum mater eius sepulchrum amplectitur, dominum mater eius sepulchrum amplectitur, & hinc qua poterat, suum benedicebat filiū & hinc qua poterat, suum benedicebat filiū sepulcrum, ingemiscensq; uocabat. O sepulcrum, ingemiscensq; uocabat. O singularis virgo & mater, iam dicere potesingularis virgo & mater, iam dicere potes: Anima mea liquefacta est ut dilectus tu: Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est in cruce quando dixit: Mulier locutus est in cruce quando dixit: Mulier ecce filius tuus. Nunc dicere potes: Quæ- ecce filius tuus. Nunc dicere potes: Quæsisti & non inueni illum. Vocaui & non resisti & non inueni illum. Vocaui & non respondet mihi, scilicet ad sepulchrum. Ibi se spondet mihi, scilicet ad sepulchrum. Ibi se super illud osculans, amarissimisq; singulsuper illud osculans, amarissimisq; singultibus inuixo capite manus extendebat, debus inuixo capite manus extendebat, deplorabat. Accesit aulos suum filium deplorabat. Accesit autem nouus filius eius Ioannes, cui de cruce tem nouus filius eius Ioannes, cui de cruce Christus eam commendauerat diligenter, lu Christus eam commendauerat diligenter, luctus & ipse inconsolabiliter: ipsam lugentē ctus & ipse inconsolabiliter: ipsam lugentē ac gementem leuauit. Nam cruciata gemiac gementem leuauit. Nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, tibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, debilitata se sustinere nequibat: tamen sicut debilitata se sustinere nequibat: tamen sicut potuit à mulieribus honestis ac sanctis adiu- potuit à mulieribus honestis ac sanctis adiuta, cunctis simul plorantibus Hierusalem ta, cunctis simul plorantibus Hierusalem ingreditur. Multæ autem fœminæ videntes ingreditur. Multæ autem fœminæ videntes eam, commotæ pietate super illius dolo- eam, commotæ pietate super illius dolorem, amarum concrepabant ad luctum. rem, amarum concrepabant ad luctum. Quædam uero post ipsam euntes lamenta- Quædam uero post ipsam euntes lamentabantur & ipsæ. Dolor etenim eius cunctos

intuentes dolere compellebat, uixque lachrymas continere nalebant, qui eam plorantem conspicerent. Tam piè plorabat, tam amare dolebat, quod sui ploratus pietate multos etiam inuitos ad lachrymas prouocabat. Fiebat planctus quacunque Maria transibat. Omnesq; plorabant qui obuiabant ei. Sic igitur perducitur à plorantibus & dolentibus ipsa plorans & gemens, quousque peruenerunt ad domum Ioannis. Ibi resedit, ibi permansit, ibi in sua domo Ioannes retinuit, & super propriam matrem in omni charitate dilexit. Erat enim sibi datus in filium, sed ipse se fecerat seruulum eius, in omnibus & per omnia sibi familiariter seruiendo. Denique resurgente filio, præ nimia debilitate membrorum deficiens, pia mater ad sepulchrum ire nequibat. Tunc currentibus alijs, & unicum filium cernentibus dicere potuit uirgo Maria: Filiæ Hierusalem, nunciate dilecto, quia amore langueo. O fœlix & beate Ioannes, cui talem thesaurum dominus dignatus est commendare. O Christi dilecte præ omnibus, & prudens, quem constituit dominus priuatum camerarium aulæ suæ speciosissimæ. Retribuet tibi dominus uicissitudinem amoris, mercedemq; dilectionis, quam in eius ac tua matre taliter desolata vsque ad finem vitæ suæ exhibere curasti. Benedictus quidem tu ex à domino. Benedictus à matre domini, quam dilexisti, & cui seruisti puro corde, & mundo corpore. Benedicti sint omnes qui diligunt illam matrem, & super omnia sit benedictus fructus uentris sui Iesus Christus dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in æternum, & in secula seculorum. Amen.

K

SEpulto itaq; domino, à Iudæis signatū est monumentum, & traditum est custodibus ut custodirent illud. Interim virgo Maria in domo Ioannis manebat, ibique iacebat, quia nimio dolore confecta non poterat nisi cum difficultate magna ambulare. Ibi enim die noctuque plorans gemebat, nec erat qui consolari eam posset ex omnibus charis suis, nec suæ sorores, nec etiam ipse Ioannes. Ibi amaro corde opprobriosam passionem dilecti filij sui reuoluebat, modo sputa, modo ludibria, modo colaphos, alapas & flagella, modo crucis angariam, modo dira clauorum uulnera, modo lanceam, modo coronam spineam, modo aceti & fellis pocu-

L

Universidad de Deusto
Biblioteca

la, mortem, verbera & improperia, modo mortem, mortem autem crucis. Hæc autem cogitando plorabat, atque plorando & eiulando clamabat: Fili mi Iesu, Iesu fili mi, bone ac benigne, ac creator omnium deus, qui factus homo, morte turpissima es peremptus: quem terra, pontus, æthera capere nequeunt, modo arcto clausus es sepulchro. Iacet filius meus extinctus, & sub lapidibus clausa est vita mea. Sumens enim corpus fragilitatis humanæ, dignatus est ad terram descendere, & sui eum non respexerunt, sed malum semper machinati sunt contra eum. In illum sæuiebat Herodes ille tyrannus iniquus cum turba crudelissima Iudæorum: quando scilicet ad magorum uerba turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo, paruulumque & tenellum ad ubera ma
M terna pendentem morte crudelissima perdere nitebatur: Dehinc proficiens ætate & sapientia coram Deo & hominibus, factus est vir discurrens per ciuitates & castella, prædicans & annuncians regnum Dei, elementis & dæmonibus imperabat, infirmos sanabat, & mortuos suscitabat. Et cum talia faceret, sustinebat insidias, sustinebat calumnias, sustinebat blasphemias, quas principes sacerdotum, scribæ & pharisæi, & omnis populus contra eius innocentiam iniuehebant: sed cum eorum perfida & peruersa nequitia unici filij mei bonitatem superexcellentem sustinere non posset, ipsum auferre de terra nefariè cogitantes, ligauerunt, flagellauerunt, deturpauerunt, crucifixerunt, dilaniauerunt, & morte turpissima occiderunt: sicut præsens dies liquido manifestat. Ergo uos omnes fideles Christi, recolite de morte & passione Domini nostri Iesu Christi, & per totum istum venerabilem diem lachrymas fundere non cessetis, ut in die resurrectionis domini ad laudem & honorem illius resurgere ualeatis. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

Finis lamentationum beatæ virginis Mariæ.

DOCTRINA BEATI BERNARDI.

Vando surgere A dum est ad ecclesias, præparandus est animus ad deuotionem, ita ut feruenter exilias de lectis, & corpore discusso gratias diuinæ misericordiæ agas pro quiete indulta, pro custodia & protectione angelica. Deinde ueniens ad ecclesiam, pone manum super ostium, & dic: Expectate hic cogitationes malæ, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis. Tu autem anima mea intra in gaudium domini dei tui, vt videas uoluntatem domini & uisites templum eius. Sicq; veniens ante crucem dic: Adoramus te Christe & benedicimus tibi &c. Deinde quotiès dixeris versum in choro tuo illum qui in choro altero dicitur, dicas silenter, & versus singulos saltē aliquo pipere consperges, meditatione. s. aliqua spirituali quia animū delicatum habes, & escę eius electę debent esse. Et ne defigas oculos tuos lōge: aut te, quam longe protenditur processus corporis tui quia hoc nullum impedit orationem animi. Et depinges ibi quasi resupinatum a te te dominum in cruce, & nunc pro clauis, nunc pro spinis, nunc pro sputis, nunc pro lanceris effossione suspirabis, & gratias agas. Cū exeundū fuerit à choro, dices domino: Adhuc habeo domine priuatas laudes & benedictiones tibi dicere, quas. s. nunc à publicis exsultabo tibi & psallā in gloria mea. Cum admissam uentū fuerit, suscipe inuitante ad mensas priuatas, ac si panē angelorū tibi delapsū de cœlo uideres. Si quem amouere uolentem intueberis, ac si fame deficienti è fauce buccellā panis auferre conaretur. Cū ad capitulum ueneris, diligenter accipies armaturā Dei, in galea prouidentię, in lorica patientię, in scuto mansuetudinis quibus possis clamationes inanes uel iniustas elidere. Si peccasti, die tibi emendabo. Si non, die non memini. His nec amplius nec minus aut clamoribus aut uerbe ribus à te extorqueatur. Cogita cū accedis ad iudicium capituli, Deū & priorē, Pilatum & pharisæos clamantes in eum, & milites uerbe

beranter cum fine causa. Cogita capitulū durū confessorum martyrum cum starēt ante reges & præsides, cum pertinentijs suis. i. cum pœnis & tormentis quæ patiebantur. Cogita fu rorum capitulū tuū in morte corā Deo, cum milia dæmonum clamabunt contra te, & decies centena milia aduersum te: etsi quid hic agitur durius agitur, illorum consideratione leuigetur. Cogita q̄ ille qui clamat te, nouacula Dei est, & pilos uult tibi tollere deformes, ut speciosus fias. Cogita q̄ pitātia est de cœlo missa correctio. Quicunq; te clamauerit, eadem die remunerabis eū obsequio quocunq; si potes, eo quod te à deformitate peccati releuare uoluerit. Cum ad laborē veneris: si temperabis, opus agendum, ut solicitudo tua intentionem animi tui ab ijs quæ Dei sunt non auertat. Quando pausandum est, tunc angelos consectari, uel à cęteris semotus sedere, sed sint oculi tui ad fideles terræ, ut sedeant tecum: & tu conside in medio doctorū. Quātā fraterē cum apud nos pausantibus cęteris solus lōge sederet, grauissimo cœpit carere stimulo urgeri, audiuitq; uocem dicentē sibi: Vade ad castra. Et cum ueuisset ubi cęteri erant, quicuit stimulus. Cum veneris ad refectionē, nec primus intrabis nec vltimus. Si non potes sumere quę apponuntur, non ea permutas non omnino mutari, sed uel modicum sume, vt comedisse uidearis. Si quis inuitet te comedas, hoc tantum signo respondens, quod multorū labore, infinitis naufgariorum periculis haleca, pisces, uel cętera tibi ne cessaria procurantur, ut carnis tuæ desiderijs satisfaciam. & per singulas buccellas age gratias. Interim cogita Christum crucifixum expectare gratias tuas, uel ad portā reliquias tuas pauperem præstolantem. Abstinentiā omnidum mensuram comede. Si per noctē illusio tibi acciderit, ne contristeris, sed in crastino confiteberis. & aliquo te inuitante ad missam ut ministres, ante corā omnibus te excusa per illam tuā pollutionem intelligant. Fecit hoc quidā apud nos etiam nullo uocante ad missam, vt magis erubesceret, & à tentatione carnis liberatus esset, tantum ut nix aliquid tale sibi per annum pruritum humanæ carnis patiebatur. Ex quo patet quam vera sit sententia Dei dicentis: Ego glorificantes me glorificabo. Et omnis qui se humiliat exaltabitur

& humilibus dat gratiam. Quando legendū est, conuersa facie ad ecclesiam antepositio libro utere soliloquio tuo, & ubicunq; occurrerint Dei beneficia dic: Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? quantum debes anima mea? Et conuersus ad angelos dic: Venite audire, & narrabo omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. & ad ipsum Deum deflectens oculos: verè, inquies, domine misericordia tua magna est super me. Si autem solicitante te in hunc modum corde & pulsante ostium paradisi, aliqua cogitatio maligna interstrepit, statim propone, & dic: Cuius est imago hęc & superscriptio? & audiens quòd Cæsaris est, hoc est principis mundi, scilicet diaboli, dic: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Iam ostium clausum est, & dominus hic Pascha manducat, non uacat mihi aperire tibi. Si autem adhuc steterit cogitatio mala, appone illi signum crucis. Sanctimonia- Exēplū.
lis quædam apud nos in tanta uenerationē habuit signum crucis, ut cum efferenda esset ad tumulum, facies crucifixi verteretur post eam in parte illa per quam elata est, & E sic caput imaginis in partem illam intendens perpetuo contra solitum sic permaneret. Alia reuelauit cuidam computruisse manus suas, sed pollicem non posse corrumpi, quo signum crucis sibi imprimere consueuerat. Caue ne in tactu aliculus uel consensu facias, uel tibi fieri permittas, unde te oporteat erubescere. Colloquia priuata nec fugias nec requiras: cogita tamen quòd poma syluestria sunt. Cum uideris aliquem in oratione, in lectione, in silentio, in patientia, in obedientia & similibus studiosum: gratias age Deo quòd speculum tibi miserit, & non inuideas. Cum aliquem turbatum uideris: gratias age quòd nubes illa per te non transiit, & dic: Quid illa tentatio de me fecisset, si Deus permisisset? & non iudices alienam imperfectionem, neq; fodias parietē conscientiæ eius. Cum aliquid rogaturus à priore veneris, præparate ad repulsam semper: & si contigerit negari tibi quod postulas, dic apud te: Quid decebat asellum nisi frænum & stimulus? Ego nihil proprie uendicare possum in domo ista, nisi cilicium & crucem: cilicium in morte, & crucem in fossa. hæc est hæreditas mea. Ita tamen ut modica gleba terræ crucem cooperiat. Et hoc habebis in memoria quando cubitum vadis. Et cum sagum & coopertorium uideris, lectū tumulo

Universidad de Deusto
Biblioteca

comparans quasi sepeliendus intrabis. Si dormire poteris, bene est: si non potes, experum est quod si cogitando procures, dormies. Absconde super omnia huiusmodi studia
F tua, & dissimula apud alios meditationes tuas sanctas quantum potes, & in omnibus obsequio sedulum te exhibe universis. Præcipua existima lucra aliorum in obsequiis publicis & privatis. Insuper paratus sis ad obediendum alacri animo & vultu. Cogita mo-
Exẽplũ. nachum illum Gerardum nomine, qui cum de Dei misericordia ultra modum desperaret, infirmatus ad mortem iacuit per triduũ oculis clausis in mentis excessu, & visitatus ab abbate oculis apertis ait: Bona est obedientia. Ad tribunal Christi sui, animas sanctorum vidi, ipsumq; facie ad faciem vidi dicentem mihi: Ecce locus tuus inter fratres tuos. Nullus tui ordinis peribit si ordinem amauerit, aut in morte purgabitur, aut in breui post mortem. Salui autem qui de ordine tuo sunt, aut in ordine apostolorum, aut martyrum, aut confessorum sortem accipient. Et hæc dicens communione accepta discessit. Ad omnia quæ insurgunt, disce remedium aliquod adhibere. Cum torpore deprimeris, cogita quòd hodie operari licet, cras forte non licebit. Cum libidine pulsaris, cogita ignem æternum. Si inobedientia te teneat, cogita quòd quasi scelus idololatriæ est nolle acquiescere. Si impatientia vexaris, cogita quid pro te pertulit Christus. Cum superbia tentat, cogita meliores. Cum mala uoluntas, cogita quàm pro modico damnatur, qui pro sola uoluntate sine effectu operis reprobatur. Cum uanitate pulsaris, cogita quia multa non feceris: & quo magis nunc occultaris, eo gloriosius in iudicio in-
G notesces. Cum de uigore corporis uel decore hilarescis, agnosce quàm celeriter febre tenuissima tolli potest. Cum te molestat religionis pondus, & disciplinæ assiduitas, cogi-
Hieron. ta illud beati Hieronymi: Nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria æternitatis acquiritur. Illud fili dulcis tanquam dæmonium meridianum fuge præ aliis hostis antiqui astutijs, quod cauendum tibi summopere denuncio, ut ex eo tempore, quo religionem intraueris, nunquã cogitationem illam suscipias, foueas, aut credas, qua suggeritur te minus utilem in religione manere susceptæ, & in alio statu vel habitu magis tibi uel aliis posse proficere. Nam si cordis aurem huiusmodi phantasijs inclinaueris, diuident & distendent animum tuum, ita vt nullum saporis spiritualis conditum possis retinere. Eriq; cor tuum quasi uas confractum quod omnem sapientiam non tenebit. Indeq; non solum taedij, sed horrorem desperationemq; boni operis præconcepti imminere necesse est, dum animus tuus circa multas professiones studijs diuersa diuiditur. Vnde quidam patrum in collationibus: Solent animi leues imminere; fundati, cum audierint quosdam in diuersis uirtutibus ac studijs bonis magnifice prædicari, ita eorum laude succendi, ut eorum imitari statum protinus desiderent, ac frustra. Nam ex huiusmodi mutatione ac varietate propositi, dispendium expiunt, non profectum: quia qui multa sequitur, nihil integre consequetur. Ideo hoc vnicumque expediens est, vt secundum propositũ quod elegit, & gratiam quam accepit, summo H studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, aliorum laudes amet, & admiretur uirtutes, ac neminem quam à sua, quam semel elegit, professione discedat. Multis namq; viis ad Deum tenditur, & ideo unusquisq; uiam semel arreptã, irreuocabilis curtius sui intentione conficiat, vt sit saltem aliqua professione perfectus. Singulare autem contra omnia mala remedium est mortis memoria.

BEATI BERNARDI HOMILIA DE DVOBVS *discipulis euntibus in Emaus, secundum Lucam.*

IN illo tempore. Duo ex discipulis Iesu ibant in castellũ quod erat in spatio stadiorũ sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus. Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est dum fabularentur & secum conferrent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne illum agnoscerent. Talibus confabulantibus appropinquat Iesus. Quid est Iesus, nisi vita & salus? Etenim in talibus sermocinationibus est vita & salus animæ: & eis dicitur Iesus psa. 33.d appropinquasse: quia iuxta est dominus iis qui tribulato sunt corde. Oculi autem eorum tenebantur ne possent eum agnoscere: quia etsi sunt iusti & sapientes, atque opera eorum in manu Dei, nescit tamen homo I vtrum sit dignus odio vel amore. Si dixero Iob 7. c. (inquit Iob) consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per visionem horrore concutiet. In lectulo notatur quieta meditatio, & per stratum in quo releuatus colloquitur, virtus orationis exprimitur: quia in his duobus tribulatis corde, veræ consolationis requies inuenitur. Sed cum sub pennis earum deargentatis refrigerium interne quærimus, & occurrunt imaginationibus nostris quàm districtæ in extremo iudicio sunt sententiæ iudicantis: ibi tristitiam inuenimus, vbi solatium quærebamus. In hoc autem quòd appropinquans dicitur cum illis ire Iesus, aliud potest designari iucundius. In appropinquatione enim illa signatur ille sibilus aurę tenuis quam Eliphaz gloriatur se audisse dormientibus exteris, per quam etiam Heliæ consistenti in o- 1.Re.19
stio spelunce legimus dominum aduenisse: b quia non in commotione, non in igne, non in spiritu, sed in sibilo aurę tenuis visus est pertransisse. Hic est ille radius suauissimus contemplationis, quo anima per cincinnum capitis eleuatur, cum meditatione exardescente, & oratione scintillante. Nascitur in corde iubilus quidam, scilicet mellifluus cordis risus, quem nemo scit nisi qui sentit, nec etiam ipse qui sentit, quia cito pertransit. Fœlix hora, sed breuis mora, quia factum est silentium in cœlo quasi media hora. Norunt experti quæ dico, qui hæc ex- Apo.8.a
perientia suauitatis intimæ didicerunt: quia M
cum in feruore orationis admiscetur ardor meditationis, erumpit ille contemplationis radius de medio earum, quasi species electri, hoc est de medio ignis. Ee scintillæ quasi æris candentis, suspiria scilicet conscientiæ iubilantis. Oculi autem illorum tenebantur ne illum agnoscerent. Infirmitatis autem suæ conscia humana conscientia, præ ineffabili tantæ suauitatis gloria contremiscit. Vide Heliæ vultum operuit, & Elphaz totus inhorruit cum Moyses iussus est aspicere eõ-

Iesum, vt offeras resurgenti eum assato pisce mellis fauum, & paschalis agni suauitas temperet amaritudinem agrestium lactucarum. Elige an videre Iesum desideres cum Maria Magdalena sub specie hortulani, an cum discipulis discipulis in habitu peregrini. Nam vtraque visio & collocutio, fidelis contemplatiuæ sunt iubilus & dulcedo. De duobus autem discipulis videtur dulcius sapere. Hæc cum lectio mel in ore, & iubilus est in corde, extasis mentis deuotæ. Dulcor eius omnem excedit eloquentiam, & totam absorbet conscientiam, & transformat in supernæ beatitudinis imaginem, & deliciarum cœlestium nouitatem. Considerata huius lectionis pura suauitas totas inebriat medullas animæ. Ex singulis etenim clausulis sentitur quidam ignis erumpere, qui si in sinu absconditur clausus, in ossibus totos depascit angulos amantis conscientiæ. Si scintillet exterius, videtur solis iubare splendidius radiare, fluat duo. Quæ fuerit causa huius mœroris, non declarat textus historiæ, sed hoc fidelis cautiæ prouidentiæ arbitror, vt qui pro morte domini tantum erant desolati, si via qua ambulabant consolationem recipierent de ipsius dulcissima visione. Et forte propter hoc duo pariter ambulabant, vt dolores suos confabulatione mutua mitigarent, & corda desperantia ad spei refrigerium mutuarent. Vnde dicuntur in Emaus prosilire, quod interpretatur desiderium consilij. Desiderabant enim amaritudinem tribulationis suæ salutari consilio releuare. Sed vt de tanto nos exprimamus, & in auro rutilante flammiuomas gemmas inseramus, si quid in tam dulci historia dulcius latet, inquirere studeamus. Vt arbitror, isti duo discipuli orationi & meditationi, quæ coniunctionis necessaria sibi adinuicem copulantur. Et per orationem illuminatur meditatio, & in meditatione exardescit oratio. Quotiens igitur in contemplatione dominicæ passionis suspendimur, ex recordatione tantæ admirationis in oratione compungimur. Meditatio illuminat liuores vulnerum, fixuras clauorum, lanceam & acetum, persecutorum insaniam, apostolorum fugam & mortem superbissimam, corporis sepulturam. Oratio tandem suspirat, piae deuotionis stillat aromata, & tota resoluitur in lamenta. Et factum est dum fabularentur & secum conferrent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne illum agnoscerent. Talibus confabulantibus appropinquat Iesus. Quid est Iesus, nisi vita & salus? Etenim in talibus sermocinationibus est vita & salus animæ: & eis dicitur Iesus psa. 33.d appropinquasse: quia iuxta est dominus iis qui tribulato sunt corde. Oculi autem eorum tenebantur ne possent eum agnoscere: quia etsi sunt iusti & sapientes, atque opera eorum in manu Dei, nescit tamen homo I vtrum sit dignus odio vel amore. Si dixero Iob 7. c. (inquit Iob) consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, & per visionem horrore concutiet. In lectulo notatur quieta meditatio, & per stratum in quo releuatus colloquitur, virtus orationis exprimitur: quia in his duobus tribulatis corde, verę consolationis requies inuenitur. Sed cum sub pennis earum deargentatis refrigerium interne quærimus, & occurrunt imaginationibus nostris quàm districtæ in extremo iudicio sunt sententiæ iudicantis: ibi tristitiam inuenimus, vbi solatium quærebamus. In hoc autem quòd appropinquans dicitur cum illis ire Iesus, aliud potest designari iucundius. In appropinquatione enim illa signatur ille sibilus aurę tenuis quam Eliphaz gloriatur se audisse dormientibus exteris, per quam etiam Heliæ consistenti in o- 1.Re.19
stio spelunce legimus dominum aduenisse: b quia non in commotione, non in igne, non in spiritu, sed in sibilo aurę tenuis visus est pertransisse. Hic est ille radius suauissimus contemplationis, quo anima per cincinnum capitis eleuatur, cum meditatione exardescente, & oratione scintillante. Nascitur in corde iubilus quidam, scilicet mellifluus cordis risus, quem nemo scit nisi qui sentit, nec etiam ipse qui sentit, quia cito pertransit. Fœlix hora, sed breuis mora, quia factum est silentium in cœlo quasi media hora. Norunt experti quæ dico, qui hæc ex- Apo.8.a
perientia suauitatis intimæ didicerunt: quia M
cum in feruore orationis admiscetur ardor meditationis, erumpit ille contemplationis radius de medio earum, quasi species electri, hoc est de medio ignis. Ee scintillæ quasi æris candentis, suspiria scilicet conscientiæ iubilantis. Oculi autem illorum tenebantur ne illum agnoscerent. Infirmitatis autem suæ conscia humana conscientia, præ ineffabili tantæ suauitatis gloria contremiscit. Vide Heliæ vultum operuit, & Elphaz totus inhorruit cum Moyses iussus est aspicere eõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra dominum. Et si uenerit ad me, ait Iob, non uidebo eum. Oculi illorum tenebantur. O si dominum cognoscerent, quantum gauderent? Quantum ipsi gauderemus si eum in propria specie propius uideremus? Quis non accederet imo curreret & teneret pedes eius? Sed adhuc loquitur Ioseph per interpretem fratribus suis. Adhuc dissimulat suam nobis exhibere dulcissimam uisionem. Quid enim? Mortales sumus, in exilio degimus, nec illam perfectæ uisionis lætabundam beatitudinem præ multitudine gloriæ capere ualemus. Quis enim posset inter illa superefluentis iubilationis gaudia spirare quæ dabuntur in patria, cum illa etiam stilla dulcedinis, quam nobis in uia exhibet, in patria peregrina, totam mentem inebriet, & totam cordis latitudinem nouis deliciis coangustet? Ideo tenebantur oculi eorum, quia dominus erat in habitu peregrini. Et cum quotidie perspicimus in altari sub specie panis & uini, nobiscum habitare in habitu peregrini. Nonne per oculos intelligere
A possumus amorem & desiderium? Diligimus enim deum & proximum, desideramus regem & regnum. Sed quia (ut ait beatus Gregorius) incognitum est nobis dum in hoc corpore sumus, quantum diligamus deū & proximum, & quando ex hoc exilio transmigrantes adipiscamur regnum, & uideamus deum, cæcitatem patimur oculorum. Vnde in Ezechiele dicitur quia porta & thalamus habet tectum. Nec prætermittendum est quod confabulando graduntur in castellum Emaus, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem. Dulce colloquium & fœlix confabulatio, cum meditationem tractat oratio. Habent enim mel & lac in lingua. Labia eorum sicut uitta coccinea, dum hæc inuitat ad contemptum mundi, & illa incitat ad amorem dei. Vnde dicitur in Emaus proficisci: quod interpretatur desiderium consilii. Nunquid ambulabunt duo pariter nisi is conuenerit? O beata conuentio quam adinuicem susurrant oratio & meditatio. Profecto ire desiderant in Emaus castellum, quod ab Hierusalem est in spatio stadiorum sexaginta. Sexagenarius numerus ex denario constat & senario, quæ sexies decem, uel decies sex faciunt sexaginta. Stadiū locus est in quo curritur. Denarius significat decalogum, in quo decem mandatorum series continetur. In senario uero figuratur seculi abrenūciatio, & morū cōuersio abiectio propriæ uoluntatis, & abiectio sine furo simulationis: custodia cordis, & circumspectio sermonis. In his stadiis currendum est, ut cum dominus dilatauerit cor nostrū, curramus in uiam mandatorum suorum, & post deuoluamus per uiam. Et in his uiis approximans dominus uenit nobis, sicut scriptum est de sapientia, quia præoccupat qui se concupiscunt, in uiis ostendit se illis hilariter, & in omni prouidentia ostendit illis. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis adinuicem ambulantes, & estis tristes? Interrogatio ista amoris fabricatrix incendia, & quasi oleum proiectum in flamma. Dum enim peregrinus interrogat quid tristes adinuicem colloquuntur, & ille quem tam dilexerant & adhuc diligunt, ad memoriam reducitur: dulcis dolor augmentatur, & amor semmortuus in cinerum prorumpens de igniculo, in cordibus eorum uehementius debacchatur. Qui sunt hi sermones quos &c. Putas in allocutione peregrini aliquam non persentirent dulcedinem amoris diuini? Immo totus in medullis eorum reuixit & refloruit amor Christi. Qui sunt hi sermones quos &c. Deus deus, quantis iubilationes istæ et istiæ gementium & quam suaues summittes ruminatæ, & quæ dulcia suspiria percurrunt in corde? Bene Iesu, quam iucunde consolaris susurrio, quem de tua uides absentia contristitos? Quam libenter astas orantibus, & assistis suspirantibus, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos? Quam iucundis latitas post parietem nostrum, ut audias uoces orantium, & dulcescant tibi dolores diligentium, de per nis rideas innocentium. Et respondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Cleophas qui interpretatur increpans ore, formam orationis uidetur exprimere, quæ increpat coram deo iudicium, & reflet increpationibus os suum, nunc accusans cordis dementiam, nunc inconstantiam, nunc corporis frigore constrictum, nunc inepta lætitia dissolutum. Tu solus peregrinus es? Corda solet admantium familiarius mœror compatiendo afficere, cum tot uident inde specialiter fastidire studia, & à desiderio cœlestis patriæ tepescentis speciem pietatis in solo exteriori habitu retinere. Respondet ergo Cleophas quotiens talium perditioni ex intimis condolentes tales, tales in orationes profundunt

querimonias. Domine, tu solus fuisti temporis passionis, abnegante Petro, fugiente discipulo quem amabas, oblito tui amoris priuilegio, fugientibus etiam cæteris. Sed, heu, heu, tempore compassionis quæ nunc est, religiosos uidemus non solum non participare per compassionem passionibus tuis, nec fugere nec negare turbatione alicuius tentationis subitæ; sed iniquitas eorum prodiit quasi ex adipe, transierunt in affectum cordis. Apponendo enim iniquitatem non uerentur super dolorem uulnerum tuorum adhærere, qui cum sanctis mulieribus debuerant pia deuotionis aromaribus delinire. Tu solus peregrinus es in Hierusalem. Dereliquerunt te omnes amici tui, longe facti sunt
D ii. a te noti tui, prosiuerunt te abominationem sibi. Omnes quæ sua sunt quærunt, seipsos diligunt, de exilio fecerunt patriam, operibus distentur se peregrinos super terram & hospites. Tu solus peregrinus es in Hierusalem. Nos etiam excellentiori professionis priuilegio æstimamus expressius fieri conformati summo in obscuris sicut mortui seculi.
Sed & prudentiores sumus in possessionibus ampliandis, & gloriosiores in ædificiis erigendis, callidiores in pecuniis congregandis, inuenti possimt etiam pauci, qui fideliter incedant semitas ueritatis. Tu solus peregrinus es. Iam non miratur Behemoth F
Iordanis influit in os eius, & deiecit de forti
Iordanis fluuius: quia pars maxima
cadine, & de stellis straut sibi aurum quasi
lacum, & sub ipso sunt radij solis.
Tu solus peregrinus es in Hierusalem, In
ecclesia scilicet militante deo, quæ uidelicet
non possidet adhuc pacem: & non cognouisti
quæ facta sunt in illa diebus istis? His
diebus sanguinem tuum fudisti pro salute generis humani, & tot dolores & opprobria
ad ultimum crucis supplicium pertulisti.
Et cum tanta pro mundo passus sis his die
bus, & ta omnia trahere ad te ipsum promi
serit si a terra esses exaltatus, ecce exaltatus
es super cælos. Imò cur non eruis eos qui
ducuntur ad mortem, cur ex Basan non con
uertis, cur omnes non trahis, cur tam pau
corde multos eligis, quasi tuæ immemor pos
sionis? Non cognouisti quæ facta sunt in
Hierusalem diebus istis? In Hierusalem
diebus istis eu ille excelsus admirabilis occi
E sus fuisti, cui Moyses & Helias in transfigu
ratione tua uisione pulcherrima sunt locuti. Vere domine nimis excessisti: quia cum sis splendor paternæ gloriæ, & figura substantiæ eius, & cum sis dominus maiestatis, & trementibus elementis, cœli luminaribus obscuratis, & stupentibus angelis, pati dignatus es tormentum abiectissimæ passionis.

Vere fuit excessus cum dedisti uellentibus genas tuas, cum faciem tuam non auertisti ab increpantibus & conspuentibus, quando cum iniquis es deputatus. Tu solus peregrinus es in Hierusalem. Cur non trahis nos post te, ut curramus in odorem unguentorum tuorum? Cur das alienis honorem tuum, cum pro nobis cōsumpseris carnem & corpus tuum? Cur sol tum gloriæ tuæ in quo iudicasti principem huius mundi, non recordaris? Cur spiritum gratiæ & precum super nos non effundis? ut non solum lingua, sed & opere & ueritate confitentes nos aduenas & peregrinos super terram, abstineamus a carnalibus desideriis, & trahamumur ad te in funiculis Adæ, in uinculis charitatis. Dum hæc Cleophas loquitur in tribulatione spiritus, & amaritudine mentis, uerba ista quanto putas repleant conscientiam scisitantis? Quibus ille dixit: Quæ? Non est interrogatio nescientis, sed adiocantis, & quædam reciprocatio doloris. Et dixerunt: De Iesu Nazareno qui fuit uir propheta, potens in opere & sermone coram deo & omni populo: & quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis & crucifixerunt eum? Primò solus Cleopeas respondisse legitur. Nunc respondet tam ipse quam ille cuius nomen in historia non habetur. Vnde quia est sine nomine, uidetur formam meditationis exprimere, quam quandoque cogitationem, quandoque contemplationem solemus quasi proprio nomine nuncupare.

Secundum uerò beatum Gregorium, Col. 4. c
istum fuisse Lucam aliqui æstimauerunt. Lucas qui medicus fuisse ab Apostolo dicitur, qui consurgens uel eleuans interpretatur, interpretatione sui nominis imaginem representat meditationis, quæ medicamentum est contribulati spiritus, & conscientiæ ægrotantis. Quæ sicut stellio manibus nititur, ut moretur in ædibus regis, & consurgens ab infimis eligendo suspendium, deserit transitoria, & se eleuat ad superna. Adiungitur itaque meditatio orationi, ut ex amborum respōsione dulcioris balsamus melodiæ, diffusio

Universidad de Deusto
Biblioteca

res spiret delicias in auribus peregrini. De Iesu, inquiunt, Nazareno. Oleum effusum est nomen eius. Oleum, inquam, effusum, vaguentum aromatum, iubilus cordium Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Sed frangatur alabastrum, perfluat auster ortum aromatum, myrrha det odorem suum, diffluant riuuli balsamorum, crucifixus sit in memo-
G ria, crucifixi replicetur iniuria, crucifixi ruminentur opprobria, & charitas indefessa. Omnia interiora nostra loquantur de Iesu Nazareno, qui lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt simus potentes opere & sermone. Nonnulli potentes sunt in opere, sed non in sermone. Alij in sermone, sed nó in opere. Quidam potentes sunt in utroque. Qui strenuus est in exercitatione corporali, bona quæ præualet, non negligit operari. Patiens in tribulatione, & gaudens ad laborem obedientiæ, potest dici potens in opere. Sed si minus hunc delectat assiduitas orationis si, non est solicitudine pia deuotus in uigiliis, uel forte non habeat gratiam prædicationis, potens est in opere, sed non in ser-
Cát. 7. b mone. Videas aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi sunt sicut piscinæ in Esebon præ multitudine lachrymarú, sed recusat ferre iugum obedientiæ, uotum suum offerre se æstimat offerendo hostiam amputata aure, suam plangit in oratione superbiam, sed hora compunctionis transacta, ita superbus est sicut ante. Vel si leuis in moribus, post orationis suæ deuotionem in eandem recidit leuitatem, ossa eius replentur uitiis adolescentiæ eius, ut nunquam in conuersatione sua sit maturus. Licet ad modicum orationis tempore sit deuotus: uox quidem uox Iacob est, sed manus, manus sunt
Ge. 27. c Esau. Tales potentes videntur in sermone, sed non in opere. In opere & sermone sunt
H potentes, qui habent in moribus honestatem, in operibus uirtutem, in sermone scientiam, deuotionem in orationis assiduitate, grauitatem in conuersatione, perseuerantiá in amore. Piæ siquidem operationis operatio deuota, est reclinatorium, & deuotæ orationis exercitatio præbet bonorum operum fulcimentum. Hæc est enim plenariè compunctio salutaris, quam commendat conscientiæ latitudo. Vnde cum sapientiam & diuitias dedisset dominus Salomoni, dedit ei & latitudinem cordis: quia nihil est sapientia, nihil diuitiæ, si in corde non redundauerit, qui transuadari non potest fluuius charitatis. Nec pareit dominus uerbis potentibus, & ad deprecandum compositis: si sit potens es in opere & sermone, esto coram Deo & omni populo. Coram Deo te commendet puritas intentionis, coram populo utilitas operis, vt sint lumbi mentis tuæ succincti, & lucerna ardens in manibus tuis: Et breue coram omni populo: quia charitas petit aduersum, non amat proprium, deserituc detrahentibus, ut tam Deo, quam omni populo sit accepta. Sed beatissimo apostolo nemo se deat comparare. Quantum enim distat occidente, tantum à uijs nostris fuerunt uiæ eius, & semitæ eius à nostris semitis exaltare quia (sicut dicit Esaias) sancti sumus. Et immúdi omnes nos, quasi pannus menstruatæ uniuersæ iustitiæ nostræ. Potentes non simus in operibus: & quod oremus, sicut oportet, nescimus. Ille solus speciosus forma præ filijs hominum, singulari priuilegio fuit propheta, potens opere & sermone, qui potenter operatus est salutem nostram in medio terræ. Potestate plenus fuit in sermone, quando omnia creauit, quando dixit & facta sunt. Fortis fuit in ipse mandauit & creata sunt. Fortis fuit in opere cum hominem reparauit, & tunc maxime Esaiæ opus suum alienum opus fecit. Vere fuit opus alienum, si consideremus quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes, & crucifixerunt eum. Domine audiui auditionem tuam, & timui: consideraui opera tua, uias tuas, & expaui. Subsannauerunt te subsannatione, dentibus suis fremuerunt, aduersum te lætati sunt & conuenerunt, te summi sacerdotes & principes tradiderunt. Illi qui regere gregem debuerũt per uiam salutis, facti sunt laqueus & ruina in præcipitium damnationis. Ex ipsis flamma inuidiæ erupit: quia sicut in Iob legitur, ignis Dei de cælo cecidit, & totas oues puerosque consumpsit. Nos igitur qui quærimus crucifixum, crucis attendamus mysterium. Ipsa est statera corporis Christi, quam desiderabat, qui dicebat: Veniam ut iudicetur per Malachiam: Vos me configitis, gens scilicet tota. Ostendit Hieremias quomodo summi sacerdotes & principes eum crudelius crucifigunt. Ibo, inquit, ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam domini, & iudicium Dei sui. Et ecce hi magis simul fregerunt iugum, ruperunt vincula, & à propheta usque ad sacerdotem omnes fecerunt dolum. Ecce quomodo summi sacerdotes & principes crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israël, quod interpretatur vir videns Deum. Per quod literati & religiosi, qui specialius præ cæteris debent videre Deum per intelligentiam & affectum, signantur. Hinc est non minima causa tristitiæ nobis: quia etiam literati & qui videntur religiosi, comparãtur iumentis, & immundiores facti sunt illis. Ipsi enim non solum spinis peccatorum suorum crucifigunt Deum, sed alijs facti sunt in prouerbium & exemplũ. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israël. Non esset doloris materia, nec res tã ponenda, si plebs quæ non nouit legem, sola caderet in errore, quia releuari posset per literatorum & religiosorum prudentiam, si ipsi non fuissent primi ad ruinam. Nos autẽ sperabamus quod ipse esset redempturus Israel. Nam si dicit regi apostatæ, & uocat ducẽs impios, si supplanter optimates, & ducit sacerdotes inglorios: & ipsi forsitan non sunt literati, & ignorant legem domini, filij sunt diffidentiæ, nec de ipsis sumus in admirationem: sed de literatis stupemus, & qui prætendunt habitum religionis, qui bonum uerbum dei gustauerunt, & donum cœleste, uirtutes quæ seculi uenturi, & cecẽ uaccæ pingues Samariæ facti sunt arbores autumnales eradicatæ, bis mortuæ, facti hostes in capite, qui docere debuerant uiam uitæ. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel: Hinc super hæc omnia tertia dies est, quo hæc facta sunt. Primus dies, quo crucifixus est Christus, persecutorum & hæreticorum significat tempus, qui primitiuam ecclesiã tormẽtorũ asperitatibus uexauerũt, quæ corpus est eius. Secunda dies, qua sepultus fuit, tertius figurat hypocritarum, qui Christum quasi sepultum in terra reputãt, terrenis commodis & honoribus inhiantes, qui nullam nisi terrenæ fœlicitatis gloriam pro suis laboribus expectant. Super hæc omnia tertia dies est, in quo debemus aliud grauius periculum considerare, scilicet in fallis fratribus. Et in hac tertia die Christus debuerat resurrexisse: quia putabamus his diebus ubique diffundi uirtutem ueræ fidei, & per loca religiosa charitatis radios dilatari, ut post Orionas & Hyades apparerent interiora austri. Sed quia pene omnes declinauerunt, & adhuc in iniquitatibus suis Christum crucifigunt, super hæc omnia dolemus, quia tertia dies est ex quo hæc omnia facta sũt. Sed & mulieres quædã

uerant, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis conuersatio eius: non fecit peccatum, nec inuentus est dolus in ore eius. Et quoniam talis ac tantus, tam indigna dignatus est in cruce pati, præponderare cœpit calamitas, & crimina leuigari. Cum adhuc tamen in cruce erectus staret, uacillare uidebatur statera, nec plenè cognoscebatur qua cadere deberet, cum inclinato capite emisit spiritum: ut calamitas præponderando caderet, & quasi arena maris grauitate apparuerit. Gentes quasi momentum statera reputatæ sunt. Nam in statera cecidere, quia partes aduersæ dãnationis nostræ integritatem amiserunt. Trituratus est Modo sub domino, expandit manus super eũ ficut natans ad natandum, ne demergeretur in profundum: & vt ipse subleuaret nos in crucifixo, expandit alas suas, nos assumpsit & portauit in humeris suis, sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos. Sic afcendens super omnes cœlos, de excelso misit spiritum in cordibus nostris: ut quæ sursum sunt sapiamus, & nostra conuersatio sit in cœlis. Potens fuit coram Deo & omni populo: quia fuit est angelus loquens pro nobis, & interpres existens pater reconciliauit humanum genus: utrumq; solus potuit arguere, & potestate manuum in ambobus. Et quomodo summi sacerdotes & principes crucifixerunt eũ? Per sacerdotum quippe persuasionem populus dimitti Barabbam, Christum crucifigi iudicauit, & Pilatus fieri adiudicauit: linguis non manibus ipsum crucifixerunt. Vnde de dicit Dauid: quia linguas suas vt gladium L acuerunt. In hoc forte minus reprehensibiles, quam noui crucifixores, qui manibus & verbis mortem illi accersunt: immortalem mortificant, incrucifigibilem crucifigunt. Quæ ab ipsis in occulto, vel etiam in aperto fiunt, turpe est dicere. Ponere uc-
cem os meum in cœlum, vt non dicam in cœ-
num, & Saul ad purgationem ventris incli-
natum occidere: sufficit si oram chlamydis
abscindã gladio Hieremiæ: cum dominus di-
cit per Malachiam: Vos me configitis, gens
scilicet tota. Ostendit Hieremias quomodo
summi sacerdotes & principes eum crudelius
crucifigunt. Ibo, inquit, ad optimates, &
loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam do-
mini, & iudicium Dei sui. Et ecce hi magis
simul fregerunt iugum, ruperunt vincula, &
à propheta usque ad sacerdotem omnes fa-
cerunt dolum. Ecce quomodo summi sacerdo-
tes & principes crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israël, quod interpretatur vir videns Deum. Per quod literati & religiosi, qui specialius præ cæteris debent videre Deum per intelligentiam & affectum, signantur. Hinc est non minima causa tristitiæ nobis: quia etiam literati & qui videntur religiosi, comparãtur iumentis, & immundiores facti sunt illis. Ipsi enim non solum spinis peccatorum suorum crucifigunt Deum, sed alijs facti sunt in prouerbium & exemplũ. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israël. Non esset doloris materia, nec res tã ponenda, si plebs quæ non nouit legem, sola caderet in errore, quia releuari posset per literatorum & religiosorum prudentiam, si ipsi non fuissent primi ad ruinam. Nos autẽ sperabamus quod ipse esset redempturus Israel. Nam si dicit regi apostatæ, & uocat ducẽs impios, si supplanter optimates, & ducit sacerdotes inglorios: & ipsi forsitan non sunt literati, & ignorant legem domini, filij sunt diffidentiæ, nec de ipsis sumus in admirationem: sed de literatis stupemus, & qui prætendunt habitum religionis, qui bonum uerbum dei gustauerunt, & donum cœleste, uirtutes quæ seculi uenturi, & cecẽ uaccæ pingues Samariæ facti sunt arbores autumnales eradicatæ, bis mortuæ, facti hostes in capite, qui docere debuerant uiam uitæ. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus Israel: Hinc super hæc omnia tertia dies est, quo hæc facta sunt. Primus dies, quo crucifixus est Christus, persecutorum & hæreticorum significat tempus, qui primitiuam ecclesiã tormẽtorũ asperitatibus uexauerũt, quæ corpus est eius. Secunda dies, qua sepultus fuit, tertius figurat hypocritarum, qui Christum quasi sepultum in terra reputãt, terrenis commodis & honoribus inhiantes, qui nullam nisi terrenæ fœlicitatis gloriam pro suis laboribus expectant. Super hæc omnia tertia dies est, in quo debemus aliud grauius periculum considerare, scilicet in fallis fratribus. Et in hac tertia die Christus debuerat resurrexisse: quia putabamus his diebus ubique diffundi uirtutem ueræ fidei, & per loca religiosa charitatis radios dilatari, ut post Orionas & Hyades apparerent interiora austri. Sed quia pene omnes declinauerunt, & adhuc in iniquitatibus suis Christum crucifigunt, super hæc omnia dolemus, quia tertia dies est ex quo hæc omnia facta sũt. Sed & mulieres quædã

ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse qui dicunt eum viuere. Mulieres piæ sunt cogitationes. Per monumentum claustrum religiosorum potest intelligi, in quo sumus Christo per temporalium delectationum mortificationem, & sanctæ professionis vinculis cõsepulti. Tunc mulieres vadunt ad monumentum quærere dominum, quando cogitamus si saltem vel in claustris religiosus sit requirens ac diligẽs Deum. Ante lucem venerunt, & corpus eius non inuenerunt. O quam dulce est an-
Can.3.a te lucem surgere ad quærendum dilectum.
Dulcis est quærenti illum. In lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea: quæsiui, & non inueni illum: restat ergo vt vadam ad monumentum, id est ad religiosorum claustrũ, ad vigilias claustralium: quia ibi dilectum inueniam, etsi non secundum corpus. Etenim si cognouimus secundum carnem Christum, sed iam nunc non nouimus. Ciuitatem custodiunt illi vigiles, angeli sunt quorum visionem se vidisse asserunt mulieres, quæ dicunt eum viuere, & per feruorem veræ dilectionis ostendunt Christum in
H suis cordibus habitare. Isti sunt vigiles observantes omni tempore custodias domini. Ipsi excubant ad ostiũ tabernaculi, ipsi sunt Oriones & Hyades, & interiora austri. Quam delectabile est eis interesse vigiliis, consurgunt de nocte in principio vigilarum suarum, vt effundant cor suum coram domino, & oratio eorum apud altissimum, ibi in medio iuuenularum tympanistriarum principes coniunguntur psallentibus. Ibi in excelsu mentis Beniamin adolescentulus, ibi resonat cœlestis simul concentus. Ibi sunt Seraphin, Sanctus, Sanctus, Sanctus clamantia, & Cherubin sese verbis vultibus in propiciatorium respicientia. Ibi iubilant omnes filij Dei, laudant dominum sidera matutina. Ipsi sunt vere similes angelis, per studium angelicæ conuersationis. Ipsis commissa est custodia monumenti, scilicet obseruantiæ regulares claustri. Monumentum illud Christus non deserit, qui nobiscum se promisit esse vsque ad consummationẽ seculi, & tunc nos erimus secum cum nos acceperit ad seipsum. Mulieres se dicunt illum non inuenisse, sed visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere, quotiens versamus in cogitationibus nostris: quia etsi sunt vere similes angelis qui de die in diem, & in nocte laudem dicunt decantent in terris, sicut illi in cœlis: non tamen possident gloriam æternæ beatitudinis summa sanctitate consummata. Putauit, inquit, cum pertransissem eos, inuenisse quem diligit anima mea. Sed quid est quod dicitur, terruerunt nos? Non est terror qui iacitat horrorem, sed qui nouã conceptis parturit exultationem vel admirationẽ. Dum enim cogitamus quam sit licitum delectari eor nostrum, & quadam dulci reuerentia mouetur de loco suo. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum autem non inuenerunt. Abierunt quidam ex nostris. Isti sunt affectus religiosæ mentis, qui omnia sicut mulieres inueniunt, non tamen reuertuntur, sicut de mulieribus legitur. Quando enim solis cogitationibus de amore religionis tractamus in cordibus nostris, mulieres ad monumentum vadunt & redeunt. Sed cum affectus mentis ad conuersionis desideria conuertuntur: non iam tantum mulieres, sed quidam ex nostris ad monumentum vadunt, qui non reuertuntur, sed hoc ipsum inueniunt. Hoc autem experimento cognoscimus: quia cum feruore nouitij ad conuersionem venerimus, hic Iesum inuenire nos æstimamus: quia perfectæ tranquillitatis & sanctitatis gaudia apprehendere nos speramus. Sed eum processu temporis expertur miseriæ humanæ fragilitatis, tunc recognoscimus quoniam non inuenimus dominum, visionem tamen angelorum aspeximus; exempla scilicet feruentium monachorum. Et ipse dixit ad eos: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit Christum, & ita intrare in gloriam suam? Scripturæ videntur hæc verba teneritudinem amoris, & quasi mustum quod dirumpit nouas lagunculas, de medullis procedere dilectæ gentis. Dedit dominus voci suæ vocem virtutis, vt essent hæc verba eius, sicut malleus conterens petram, & sicut ignis, testimonio Hieremiæ: Verba eius sicut ignis & malleus, vt de igne ascendat virgula fumi ex aromatibus & puluere pigmentarij, & conterat malleus. Libet paululum ad suauitatem historiæ mentis oculos inclinare. Dum interpretatur scripturas, dum exponit Moysen & prophetas, procedens ex ipsius ore mira suauitas

erat, inæstimabilis redundabat in labiis Iesu sermonis elegantia super mel & fauum, dulcedo eius eloquium super omnia aromata. Profectò ordinem cœli nouerat, & potebat rationem eius in terra. Impleta gaudent viscera luctu in lætitiam mutato. Iam resurget in conscientiis domini resurrectio. Resurgenti magis gaudere incipiunt, quam condoluerant crucifixo. Hinc est quod appropinquauerunt castello quo ibant: quia impetrare desiderium consilij quod quærebant. Et ipse se finxit longius ire, vt dum vellet eos deferre, dilectionis igne quo suaues ardere experant, mirabilius æstuarent. Quid eos putas tunc animi habuisse, cum se longius ire? Æstimo fortitan talibus eum querimonijs interpellasse: Ne dece das dulcissime, ne decesseris à nobis: sed adhuc de Iesu Nazareno sonet vox tua in auribus nostris. Loquere, quæsumus, de gaudio resurrectionis: mane nobiscum, quoniam ad te peraltat, & inclinata est iam dies, sed agemus vigilias noctis. Non enim sufficit nobis vt taturetur auris auditu de dulcissimo Iesu. Et coegerunt eum: quia cohibere se non poterat vis amoris. Nunc ad delicias reuertamur moralitatis. O stulti & tardi cor de ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetæ. Nonne hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam? Impletum est tempus quod dixit dominus in euangelio: Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Congregati sunt in nomine eius duo, scilicet oratio & meditatio, vt turtur & columba quærentes in cauerna macerie, condolentes de dominj passione. Sed contra hæc susurria, hæc densa suspiria, tam gratiosa sunt in oculis eius qui scrutatur renes & corda, quod non possit diu abscondere multitudinem dulcedinis suæ quam abscondit timentibus & diligentibus se: sed sæpius per occultam inspirationem, sæpius per scripturæ sacræ lectionem, talem tristitiam in iubilum solet commutare. O stulti & tardi corde ad credendum. Cogitanti mihi dulcedinem huius inexpertionis, flere magis libet quam aliquid dicere, quia quidam mirifici odoris balsamum perflat areolam mentis meæ. Disputatione cum Deo cupio: non quidem ex æqualitate, sed exponendo fragilitatem humanæ conscientiæ. Domine, quotiens passionis tuæ amaritudinem in cordibus nostris ruminamus, totiens de nobis expauescimus: quia dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie eius. Si enim ex hoc mun- M
do transisti ad patrem cum tãtis cruciatibus, quid fiet de nobis peccatoribus? Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Dum tales in oratione fundimus querimonias, consolatur nos dulciter increpando illa vera & summa charitas per scripturarum auctoritatem, seu per occultam inspirationem. Quid de mea passione tam tristes estis? Nolite timere pusillus grex, passus sum vt vos gaudeatis. Thesaurizate vobis thesauros exultationis, quia thesaurizare debent parentes filiis. Omnia enim opera vestra operatus sum vobis, resurrexi vt nubiletis. Dico vobis, cur non creditis? Incipiens a Moyse & propheris, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Beati qui nouerunt gustu suæ dulcedinis experientiam, quam dulciter, quam mirabiliter in oratione & meditatione scripturas dignatur dominus reuelare. Et quidem scientiarum dominus est, potest eas si voluerit dispensare. Incipiens à Moyse & propheris interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Hæc facit, quando corda nostra illuminat radius charitatis. Ille tenet & quæ latent, & quæ patent in diuinis sermonibus, qui charitatem seruat in moribus. De sola dilectione pendent Moyses & prophetæ. Tunc appropinquamus castello quo tendimus, quia per infusionem charitatis desideratum vitæ consilium obtinemus. Ipse autem finxit se longius ire. Dixi, sapiens efficiar: & ipsa sa- G
pientia recessit longius à me. Incipienti difficiles vitæ domini videntur, sed cutritur per eas, dum cor ea perit dilatari. Vide & coegerunt eum. Non cuiusleuiter ad perfectionis culmen attingitur, sed paulatim virtutum gradibus ad apicem charitatis per vim lentiam peruenitur. Coegerunt eum. Ne mireris si vim patitur regnum cœlorum, quando & ipse dominus eorum. Si igitur quadam naturali duritia cor tuum senseris indeuotum: insta orationibus, intende meditationibus, curre vbi est impetus spiritus, ut assensum carni dederis. Ingere te vigiliis, per lachrymarum violentiam vince dominum maiestatis, & dic ei: Mane nobiscum domine, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Hanc clausulam multipliciter possumus intelligere, & in ea multas delicias inuenire. Mane nobiscum, quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam aduesperascit. Cum prosperamur in
virtutum successibus, in die sumus. Cum
nos obnubilant tribulationum angustiæ, in-
cipit nobis aduesperascere. Cum tristitia
nos confundit, nobis aduesperascit. Et quia
ad te confugimus, qui solus laborem & do-
lorem consideras: mane nobiscum, quo-
niam aduesperascit. Iam veniunt aquæ vs-
que ad animam. Iam deuotionis delicie ver
tuntur in miseriam, iam omnes angulos men
tis nostræ ventus tentationis concutit: ma-
ne nobiscum, quoniam aduesperascit. Tu
tribulatis cordibus es refrigerium, tu refri-
gium, tu solatium: tua est potentia, tuum
est imperium. Intenti sunt ad te oculi om-
H nium, te solum sitiens anima concupiscit:
mane nobiscum, quoniam aduesperascit. Si-
ne te nihil possumus facere. Tu solus car-
mina das in nocte, tu turris es fortitudinis a
facie tribulantis. Tuæ pictatis oculus circa ea
quæ sub cælo sunt respicit: mane nobiscum,
quoniam aduesperascit. Per te consurgit no
bis ad vesperum fulgor meridianus, & ori-
mur vt lucifer cum nos cósumptos putamus.
Non confunditur omnis qui in te confidit:
mane nobiscum, quoniam aduesperascit. In-
clinata est iam dies, facti sunt vesperi longio-
res: quia appropinquante mundi termino
superexcrescit iniquitas, & charitas refrige-
scit. Ne extinguatur in nocte lucerna no-
stra: mane nobiscum, quoniam aduespera-
scit. Vergente mundi vespere, solé iustitiæ,
frigus iniquitatis genus humanum oppri-
mit. Omnes occupat nox perfidiæ, lux ve-
ritatis deficit. Ne deficiamus cum deficienti-
bus: mane nobiscum, quoniam aduespera-
scit. Vitæ meæ iam instat vespera, corpus con
sumit ægritudo pernalida. Iam mors mina-
tur aspera. Timor & tremor totam conscien
tiam concutit, terribilem sententiam iudicij
pertimescit. Sed tu domine cui pater omne
iudicium dedit: mane nobiscum, quoniam
aduesperascit. In manus tuas commendo
spiritum meum. Ne tradas animam confi-
tentem tibi potestatibus tenebrarum. In te
solo est salus nostra, ad te sunt oculi nostri,
ne pereamus. De multitudine miserationis
tuæ meæ fiduciam concipit: mane nobiscum
quoniam aduesperascit. Vel per vesperam
I possumus intelligere vexatæ mentis refrige-
rium, vt omni feruore tribulati nis recedan
te, oratio & meditatio tranquillum in ea Deo
Apo.3.d pitent hospitium, vt eum cogant ad manen-
dum, & inuitent ad cœnandum, iuxta quod
scriptum est: Si quis aperuerit mihi ianuam,
intrabo ad eum, & cœnabo cum eo, & ipse
mecum. Factus est sicut viator declinans ad
manendum. Vnde & intrauit cum illis. Fa-
ctum est autem cum recumberet cum illis, ac
cepit panem, & benedixit, fregit, & porrexit
illis, & aperti sunt oculi eorum. Et cognouc-
runt eum. Panis ille panis est grauis. Hunc
panem ipse per se accipit: quia non quasi in-
ferior, sed patri æqualis, dona gratiæ prout
voluit non ad mensuram accepit. Beatus ille
panem, quando benedictionem sumpsit, ac-
dat legislator, vt eatus de virtute in virtutis
Frangit & porrigit illis: quia non volentes
neque currentis, sed miseratis est Dei. Nec
panem porrigit integrum, sed fractum, quia
diuisiones gratiarum sunt: sed; idem domi-
nus, qui sicut bucellas mittit cryllallum sub-
Et quid est quod dicitur: aperti sunt oculi
eorum, & cognouerunt eum in fractione pa-
nis? In fractione panis sit diminutio quæda
& exinanitio. In fractione, virtutem humi-
litatis intellige, per quam seipsum fregit, di-
minuit, & exinaniuit ipse etiam qui panis est
vitæ. Et quoniam se exinaniuit, cognitione
suam nobis dedit. Ipse est panis desiderabi-
lis quem per dies multos Daniel non comes-
dit: quia multi iusti & prophetæ voluerunt
videre & non viderunt incarnatam sapien-
tiam Dei patris. Multis æstuarunt sanctis
præ desiderio videndi filium hominis, sed ab-
conditus erat in sinu patris. Parvuli petie-
runt panem, & non erat qui frangeret eis.
Sapientia abscondita patris, & thesaurus in-
teger & occultus quæ vtilitas in vanum?
Frange domine esurienti panem tuum, pau-
tetipsum, vt aperiantur oculi hominis, ne ac-
putetur homini ad peccatum si voluerit esse
sicut tu, sciens bonum & malum. Te cogno
scat in panis fractione, qui ab initio voluit
integrum attentare vel attrectare. Frange, ne
vt sese discat frangere, quia non cognoscitur
nisi in fractione panis. Audiit Balaam fre-
mones Dei, & visiones omnipotentis intue-
tus est: sed cadebat apertis oculis, quia non
cognoscebat dominum in fractione panis. Sa
multos videtis hodie studentes in scripturis,
docentes in cathedris, prædicantes in eccle-
sijs, sed opera eorum non concordant cum
verbis. Confitentur verbis se nosse Deum,
sed negant factis: quia non cognoscitur nisi
in fractione panis. Et quidem nobis domi-
nus factus est panis, & nos sumus panes eius.
In sudore vultus sui dignatus vesci pane suo, vt

nostro vesceremur in gaudio. Si vis ip-
sum cognoscere, sicut se fregit, ita te frange:
quia qui dicit se in Christo manere, debet si-
cut ille ambulauit, & ipse ambulare. Non est
in sermone regnum dei, sed in virtute. Fran
gitur te ad laborem obedientiæ, ad humi
litatem pœnitentiæ. Porta in corpore tuo
L. Iesu Christi, formam serui accipies,
non prælati. Et cum te exinaniueris & fre
geris, cognosces dominum in fractione pa-
nis. Sed quoniam cœpimus loqui de pane
gratiæ: dum frangitur, oculi aperiuntur, &
dominus cognoscitur: quia cum cæteris gra-
tiarum donis infunditur uirtus humilitatis.
Tunc cognoscimur, quia ex acceptis donis
nec ea humiliter subdimus, cum quicquid bo-
ni accepimus, ad ipsum referimus, & sapiens
æstimatur quod ab humilibus honoratur
deus. Vide quomodo dictis nostris concor
det beatus Gregorius, qui inquit, uirtutes cæ
teras sine humilitate congregat, quasi pulue-
rem in ventum portat. Et unde ferre aliquid
debuit, inde deterius sequitur. Vera ergo hu-
militas aperit oculos, dum uirtutes cæteras
per quas uento superbiæ poterat excæcari,
fregit & diminuit, & homo se ex se nihil es-
se cognoscit. Et quanto quis decrescit in
defectione sui, tanto amplius proficit in
cognitione dei. Vt ergo cognoscatur domi
nus in fractione panis, frangat homo si quas
habet in se uirtutes, frangat proprias uolun-
tates, imitans illum qui pro nobis factus est
obediens usque ad mortem crucis. Et ipse
euanuit ab oculis eorum. Mira res. Cum
incipit magister cordi dulcescere, tunc fugit,
ne de absentia sua faciat nos dulciter dolere.
Talet sunt amoris deliciæ, oculi amoris ip-
sum faciunt auolare. Fuge dilecte mi, & A
assimilare capreæ, hinnuloque ceruorum,
super montes aromatum. Ascende super
cherubin, & ambula super pennas uento-
rum. Esto tamen similis capreæ hinnuloque
ceruorum, ut oculos dilectionis tuę non auer
tas à nobis: & si à nostris te subtrahis, qui hu
milia respicis, & alta à longe cognoscis. Et
deserant adinuicem. Nonne cor nostrum
ardens erat in nobis de Iesu dum loqueretur
nobis in via, & aperiret nobis scripturas?
Claudula ista non est exponenda, sed rumi-
nanda. Quotiens in nobismetipsis mar-
cescit anima nostra, & possident nos dies af
flictionis, quotiens tædiis uel tentationum
uulneramur sagittis: ad memoriam reuoce-
mus quid aliquando in oratione senserimus,
quid in meditatione gustauerimus, qualiter
locutus sit nobis dominus cum scilicet trans-
migraremus in delicias contemplationis.
Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de
Iesu? O dulcis ardor, dulcis splendor,
dulcis amor. Ardor confortans, splendor
illuminans, amor inebrians. Quam dul-
citer ardes, quam mirabiliter splendes, quam
sufficienter totum cor hominis imples?
Quis poterit habitare de nobis cum igne de-
uorante, cum ardoribus sempiternis, cum
iam non erit ignis in Sion, sed caminus in
Hierusalem in splendoribus æternitatis?
Tunc etiam recordabimur de hoc paruo igni
culo quem sentimus in conualle plorationis,
cantabimus & psallemus & dicemus adinui-
cem: Nonne cor nostrum ardens erat in no
bis de Iesu? Cum sub paupertate degeremus
militiæ regularis, & staremus ad psallendum
in nocturnis uigiliis, & post uigilias assiduis
incumberemus orationibus illis beatissimis
interuallis, quàm magna tunc erat in cordi
bus nostris multitudo dulcedinis. Nonne
cor nostrum ardens erat in nobis de Iesu?
Nónne nox erat illuminatio in delicijs? Non-
ne cor nostrum tunc ardens erat in nobis,
cum in claustro residentes meditaremur in
silentio, quando secretò Deus erat in taber-
naculo nostro, cum super Hierusalem cor
ascenderet, & cogitaremus patriæ gaudia,
cum concentus cœli resonaret in cõscientia?
Nonne cor nostrum ardens erat in nobis
de Iesu, cum diuinarum scripturarum dul-
cedine nostras reficeremus animas, inuenien
tes in illis mirabiles delectationes super o-
mnes diuitias? Nonne nos tunc docebat un-
ctio Christi de omnibus, medullatas infun-
dendo nobis delicias? Nonne cor nostrum
ardens erat in nobis de Iesu dum loqueretur
nobis in via? Et surgentes eadem hora reuer
si sunt in Hierusalem, & inuenerunt con-
gregatos undecim, & eos qui cum ipsis erãt,
dicentes: Quia surrexit dominus vere, & ap-
paruit Simoni. Non incongrue eadem ho-
ra dicuntur surgere, quia non nisi ad horam
nec ad horam quidem esse possunt in anima
tales deliciæ: cito transeunt, abeunt, euane-
scunt. Ideo fugiunt, ut earum plenitudinem
quæ debetur in patria feruentius appetamus:
ideo animum allicium & inflammant, vt
surgamus, non ut in Hierico descendamus.
Ibi insidiantur vt spolient uel necent de-
scendentes. Sed nobili quadam superbia de-
spicere debet hæc temporalia quæ mirabi-

lia sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

B lia sunt sicut luna, anima cœlestibus delicijs adsueta. Surgentes igitur oratio, & meditatio reuertuntur in Hierusalem, cum post spiritualium deliciarum refectionem pacis intimæ possident quietem. Vndecim isti qui in Hierusalem sunt congregati, dona septiformis spiritus, & quatuor principales virtutes possunt intelligi. Illi qui cum eis sunt, fides, spes, charitas, & si qua ibi sunt alia gratiarũ dona, dici possunt. Congregatos istos oratio & meditatio inueniunt, non congregauerunt: quia etsi pro posse nostro intendamus virtutibus congregandis, nihil sine patre luminum possumus, qui & velle & perficere in nobis operatur. Istis dum oratio & meditatio coniunguntur, dicunt quia surrexit dominus verè, quando amanti conscientiæ insibilat gaudium resurrectionis dominicæ.

Sed quid vult sibi quod subditur: apparuit Simoni? Videte ne forte propter nos dictum sit, qui specialiter filij sumus obedientiæ, qui sapientibus & insipientibus debitores sumus sine contradictione vocis, sine rancore murmurationis obedire, Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, magnum lætitiæ cumulum parturiens obedientibus, quia dominus apparuit Simoni, & ipsi soli speciali prærogatiua præ omnibus. O si deuotæ mentis memoria reuoluamus quàm dulcis sit eius apparitio obedientiæ filij in illo agone terribili, & in illa hora miserabili, vbi cogitur anima à C corpore separari. Non præsumimus quæ nescimus adhærere, possumus tamen pijs imaginationibus tale aliquid cogitare. Forte aliquibus tunc apparet Christus cum vexillo obedientiæ, & ineffabili exultatione exhilarat obedientis animam in illa tribulatione: & his potest sermocinationibus consolari. Ne timeas fili obedientiæ, ne timeas iuueri manus propter obedientiam cruci affixas: considera pedes expositos fixuris clauorum, & latus lanceæ perforatum: attende quòd propter obedientiam mortuus sum: & si propter fragilitatem humanæ cõditionis obedientia tua sit minus aliquid perfectum habens, volo vt plenitudo meæ obedientiæ sit tuæ minus sufficientis obedientiæ supplementum. Quid in illa hora potest esse suauius tali cõsolatione: quid imprimi potest humano cordi dulcius? Ponite hæc super corda vestra filij obedientiæ, gaudete & exultate, quia surrexit dominus vere, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via, & quomodo cognouerunt eum in fractione panis. Et do tremam hanc clausulam referre possimus ad illa beatæ quietis gaudia, cum fedelis vnusquisque sub vite sua, & sub ficulnea in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducie, in requie opulẽta: cum plateæ Hierusalem sternentur auro, & per omnes vicos eius alleluia cantabitur, & implebitur infantibus & puellis sequentibus agnum quocunq; ierit in vestibus albis. Tunc narrabimus quæ gesta D sunt in via, quomodo cognouimus dominũ in fractione panis, quàm dulciter nos humiliat hic in loco afflictionis, vt delicitur in cordibus nostris, qui secreta sua abscondit à sapientibus & prudentibus, & reuelat ea paruulis. Tunc recordabimur periculorum in quibus versamur, tribulationum quibus affligimur, miseriarum quibus inuoluimur & mirabiliter lætabimur, quia hæc omnia velut vmbra transierunt, & de splendoribus in quibus erimus, ossa nostra iubilum germinabunt. Tunc plãtabimus vineas in monte Samariæ, & audiemus vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem sponsi, & vocem sponsæ, & videbimus gloriam regis, & decorem regiæ. Tunc lætabitur virgo in choro, dicendo regni portans in capite suo, & offendet nobis fructum sanctissimi ventris sui. In humanitate nostra videbitur dominus maiestatis. Tunc videbit & affluet & mirabitur & dilatabitur cor nostrum, simul laudabimus quia oculo ad oculum, aspectu contra aspectum videbimus, facie ad faciem cognoscemus, ore ad os colloquemur dicentes: Tibi domine potestas & imperium, tibi honor & gloria, te laudet omnis spiritus in secula seculorum. Amen.

FINIS.

LVDOVICVS MIRAEVS ROSETANVS OPTIMO CVIQVE ET EXCOLENDAE PIETATIS CANDIDATO, SALVTEM.

QVum amœnissimi huius iuxtà ac sanctissimi doctoris commentationes prælo sudante, perinde ac nauis solet passis velis, ad vmbilicum contenderent pie lector, visum est in rem tuam fore, si quæ resederant eiusdem sancti lucubrationes nondũ euulgatæ aut commissæ typis, nostra sedulitate ac solerti industria vndecunq; eruerentur in apertam lucem, exemptæ tineis & blattis ac liberiore cœlo perfruituræ. Id quàm probe nobis curatum sit, testari abunde possunt nec pauci, nec indocti. In primis è S. crucis cœnobio tria hæc exhibita nobis sunt, De Cœna domini homilia, cuius principium est, Sedili ad mensam. Hanc habes, folio. 261. De sancto Andrea homilia item vna folio 297. De sancto Nicolao homilia folio ducentesimo nonagesimonono. Accesit opusculum De conscientia fol. 292. Quæ porro continet proxima appendix, deprompta sunt ex antiquis partim scholæ Sorbonicæ, partim Cartusiæ Parisiensis, præter homiliam de passione domini: Iesum Nazarenum &c. Hæc autem sunt: è Sorbona, De amore Dei, De natura & dignitate amoris diuini. Hæc benignè nobis suggessit Sorbona, indicante D. Francisco Cornifloro Theologicæ laureæ candidato. E Cartusia quæ subiunximus, nobis nihil inuitè exhibuit D. Godefridus Tilmanus. In primis tractatum De domini passione super illud, Ego sum vitis vera, quem & priua recognitione restitui in gratiam non huius mundi eloquentiam, sed piorum. Nam phrasis ipsa docet auctorem pene infantem, tantum abest vt potuerit facundo & eloquenti Bernardo: nec illi tribuissemus, nisi nos eò inuitassent, quæ perpulissent causæ aliquot haudquaquam leues. Primum liber ipse in membrana descriptus & nitido & à fine præfert Bernardi & Clareuallensis abbatis, vt auctoris, nomenclaturam, idque miniatis literis. Estque hoc opusculum tantæ antiquitatis, vt credi possit scriptum mox à sancti obitu, versibus tam multis pene interlitis, vt in legendo lynceis oculis, insudando, coniectore œdipo opus fuerit. Est liber ante annos aliquot inuentus in Cartusia Montis Dei, in cella quæ hunc vsque diem dicitur S. Bernardi, ad quam is ceu ad portum tranquillissimum anachoreticæ solitudinis amantissimus non rarò diuertebat. Proinde dictata salutaris id promerebatur, consentiente inscriptione operis. Pro infantia phrasis refonderi potest, quod stylum attemperarit captui virginum quas Nonnas vocant. Ad eas enim hoc operis scriptum esse ex lectione colligo. Huic subiecti prosas aliquot Rythmica modulatione excurrentes, ceu sunt: Oratio de passione domini, Salue mundi salutare. Iubilus eiusdem, Iesu dulcis memoria. Tertia est oratio ad Christum & ad eius intemeratam matrem ac virginem, Summe summi tu patris vnice. Has treis multo excellit eodem Bernardo auctore & dictionis elegantia & contexta rythmicæ modulationis, quæ in Natali domini nostri concini passim solet: Lætabundus exultet fidelis chorus Halleluya. Ad parilem consensum pertexta est de sancta Catherina: Sanctissimæ virginis votiua festa, recolamus. De sancto Ludouico, Lætabunda, psallat plebs cum mente munda, Christiana. Vtriusque auctorem non facile dixerim. Ad has proxime appressimus formulam priuatæ confessionis, nihil indignam viri istius pietate: In vnione acerbissimi doloris &c. Visum est his subtexere opusculum eiusdem ad sororem virginem semel quod sciam, excusum typis. Eius videri potest idem esse auctor, qui & tractatus præscripti de passione. Tametsi præmiserimus opusculum vnum De conscientia vti nobis dictum est, nihil tamen insolens aut dissentaneum rationi fecisse videbor pijs, si clausulæ loco aut vice coronidis appressero alterum eadem de re, nimirum de conscientia, quando & nomen præfert, & iustius priore adscribitur Bernardo. Lege igitur & fruere lus lector.

DIVI

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI BERNARDI ABBATIS CLAREVALLIS DE AMORE DEI, LIBER.

CAPVT PRIMVM.

Esa.2.a

VEnite ascendamus ad montem domini, & ad domum dei Iacob, & docebit nos vias suas, intentiones, cogitationes, voluntates, affectiones, & omnia interiora nostra. Venite ascendamus in montem, vel locum, vbi dominus videt, vel videtur. Curæ, solitudines, anxietates, labores, pœnæ,
Exo.24. seruitutes, expectate me hic, cum asino corpore isto, donec ego cum puero, ratio scilicet cum intelligentia vsque illuc properantes, postquam adorauerimus reuertamur ad vos. Reuertemur enim, & heu reuertemur quàm citissime: abducit enim nos à uobis charitas veritatis, sed propter fratres abdicare, & abiurare vos non patitur veritas charitatis. Sed
Ps. 79.b licet retrahat vestra necessitas, non propter vos omnino omittenda est illa suauitas. Domine deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. Sed heu heu domine deus quàm præproperum est, quàm temerarium, quàm inordinatum, quàm præsumptuosum, quàm alienum a regula verbi veritatis, & sapientiæ tuæ, corde immundo velle videre deum. Sed ò summa bonitas, summum bonum, vita cordium, lux oculorũ interiorum, propter bonitatem tuam domine miserere: hæc est enim mundatio mea, hæc fiducia mea, hæc iustitia: contemplatio bonitatis tuæ bone domine. Ergo ò domine, deus meus, qui dicis animæ meæ, modo quo alienum tu scis, salus tua ego sum. Raboni, summe magister, vnice doctor videndi, quæ videre desidero, die cæco, mendico tuo, Quid vis faciam tibi? Et tu scis, qui tam hoc ipsum das: quoniam ex omnibus suis recessibus abiectis, procul omnibus seculi huius altitudinibus, pulchritudinibus, dulcedinibus, & quicquid concupiscentiam carnis, vel oculorum, vel ambitionem spiritus attentare potest, vel

Cor immũdum alienum est à videndo deo.

solet, tibi dicat cor meum: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Ne auertas faciem tuam a me: ne declines in ira a seruo tuo. Impudens quippe, & improbus sum, ò adiutor meus antique & suscepror meus indefessè. † Sed vide quia amore amoris tui hoc facio. Cum enim ex munere gratiæ tuæ te domine ad ea quæ carnis sunt, faciem cordis mei non habeam, sed posueris ea mihi dorsum & non faciem, & conuersus ego mundum, & quæcunque eius sunt, posuerim mihi deorsum: quid est obsecro quòd in toto corde meo exquirens te, cum faciem tuam me apprehendisse me gratulor, quam solam sacies mea desiderat, repente me inuenio frustratum? Cur eam abscondis? Numquid arbitraris me inimicum tuum? Num confusione re tu me vis peccatis adolescentiæ meæ? Num quid ego non sum ad te conuersus, vel tu ad me huc es à me auersus. Si non sum conuersus, deus virtutum conuerte me. Si tu es auersus, deus virtutum conuertere. Tu dixisti, Si conuerteris Israel, conuertere. Et iterum: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Tu scis donum gratiæ tuæ in corde nostro pauperis tui: paratum cor meum deus, paratum cor meum. Præcipe quod vis, fac me intelligere quod præcipis: da posse quod iubes, & velle, & fiet in me vel de me quicquid tu vis. Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam & salui erimus. † Respondes de quippe mihi intus in anima mea, & mecum mea tumultuans in me, & concutiens omnia interiora mea vox testificationis tuæ: & cali gant oculi mei intersores à fulgore veritatis tuæ ingerentis mihi, quia non videbit te homo, & viuere potest. Ego enim vere in peccatis totus vsque adhuc, necdum ex mori mihi, vt viuam tibi, sed tamen ex cepto tuo, & dono tuo ilo in petra fidei meæ, fidei christianæ, in loco, qui vere est pauis te, in quo vt possum interim fero patienter, & amplector, & deosculor tegentem, & tegentem me, dexteram tuam & aliquando contemplans, & videre gestiens posteriora videntis me, & percurrens semitam dispensationis humanæ Christi filii tui suspicio. Hinc cum accedere gestio ad eum, & uel simplicem uerissa illa infirmæ & miseræ animæ meæ à salutifero tactu uel fimbriæ eius furari gestio sanitatem, uel sicut Thomas ille nitr desideriorum, totum eum desidero uidere, & tangere: & non solum, sed & accedere ad sacrosanctum lateris eius uulnus illum arcæ, quod factum est in latere, ut non tantum mittam digitum, vel totam manum, sed totus intrem usque ad ipsum cor meum, ad unam auream animam nostræ humanitatis, continentem intra se manna diuinitatis, heu dicitur mihi, Noli me tangere. Illud de Apocalypsi, Foris canes: sicque dignis conscientiæ meæ uerberibus expulsus & propulsus improbitatis, & præsumptionis meæ pœnas cogor luere, rursusque in peccatis meam me recipiens, quæ refugium ille lacrimalis spinis peccatorum plenis, ream plectæ, & reoseulor tegentem, & protegentem me dexteram tuam: & ex eo, quòd vel leuiter sensi, uel uidi, magis accenso desiderio uix patienter expecto, ut à me auferas tegumentum, & infundas gratiam illuminem, ut tandem aliquando secundum reformationem ueritatis tuæ mortuus mihi & ui uus tibi, reuelata facie ipsam tuam faciem in ipsum uidere, & affici tibi à uisione faciei tuæ. Ò facies facies, quàm beata facies, quæ afficit tibi meretur uidendo te, ædificans domũ sibi tabernaculũ deo Iacob, & omnia faciens secundum exemplar quod ei ostenditur in monte, hic uero & competenter suscitatur. Tibi dixit cor meum, exquisiuit facies mea, faciem tuam domine requiram. Itaque ut dixi, ex dono gratiæ tuæ contemplans omnes angulos conscientiæ meæ, vel terminos, unice & singulariter desidero uidere te, ut omnes fines terræ meæ uideant saluare dei sui, ut amem cum uidero quem amare, hoc est uere uiuere. dico enim mihi in languore desiderii mei, Quis amat quod non uidet? Quomodo potest esse amabile, quod non est aliquatenus uisibile? Sed uidebam amabilia quidem tua occurrere mihi & à cœlo & à terra, & ab omni creatura tua se mihi ultrò offerunt & imperunt, ò in omnibus adorande & amabilis domine. Quæ quanto te manifestius & uerius prædicant te approbant amabiliorem: tanto ardentius te mihi faciunt desiderabilem, sed heu non

ad fruendi perfectam suauitatem, & gaudium: sed ad intentionis, & defectus, (non tamen sine aliqua suauitate) tormentum. sicut enim mea non tibi perfecte placent oblata, nisi mecum, sic bonorum tuorum contemplatio reficit nos quidem duleiter, sed non satiat perfecte nisi tecum.

Capitulum secundum.

HAec est animæ meæ assidua exercitatio: hinc assiduè scopo spiritum meum, & cum bonis, & amabilibus tuis quasi pedibus, & manibus, & totis innitens uiribus sursum tendo ad te, in te summæ amor, summum bonum: sed quanto tendo fortius: tanto retrudor durius in terram, in meipsum, sub memetipso. Sic ergo respiciens, & discernens & diiudicans meipsum, factus sum mihi ipsi de me ipso laboriosa & tædiosa quæstio: tamen domine; certus sum per gratiam tuam, desiderium desiderii tui, & amorem amoris tui, habere me in toto corde, & in tota anima mea. Huc usque te faciente profeci, ut desiderem desiderare te, & amem amare te, sed hoc amans quid amem nescio. Quid est enim amare amorem, desiderare desiderium? amore amamus si quid amamus, desiderio desideramus, quicquid desideramus. Sed forsitan cum amo amorem, non amo amorem, quo amo quod amare uolo: & amo quicquid amo, sed me amantem cum in domino laudatur & amatur à me anima mea, quam proculdubio detestarer, & odio haberem, si eam alibi, quam in domino, & in eius amore inuenirem. Sed & de desiderio quid dicemus? Si dicam desidero esse desiderans, iam inuenio me desiderantem. Sed nunquid desiderium tui desiderantem, quasi non habeam, aut desiderium maius quam habeam? Cum igitur hoc modo deficiant, & caligent, & cœcutiant interiores oculi mei, oro ut citius à te aperiantur, non sicut aperti sunt Adæ carnales oculi, ut uideret confusionem Gen.3.b suam, sed ut uideam domine gloriam tuam ut oblitus paruitatis & paupertatis meæ, totus erigar, & tuam in amplexus tui amoris, uidens quem amauero, & amans quẽ uidero: & moriens in me, uiuere incipiam in te, & bene mihi sit in te, cui pessimè est in se. Sed festina domine, ne tardaueris: habet. n. sapientia tua gratia domine, uel gratię tuę sapictia, tua

Universidad de Deusto
Biblioteca

compendia: & quòd rationis, uel ratiocinationis nullis argumentis, nullis discussionibus, quasi quibusdam scalis conscenditur ad torrentem scilicet uoluptatis tuæ, ad plenum
K. amoris tui gaudium. Cui hoc datum est fideliter quærenti, fideliter pulsanti, sæpe repente ibi se inuenit. Sed ò domine si quàdo quod quàm rarum est, me in aliqua huius gaudii
Mat.17. parte inuenio: clamo, uociferor. Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula: fidei unum, spei unum, amori unum. Nunquid nescio quid dicam, cum dico, Bonum est nos hic esse: sed repente cado in terram quasi mortuus, & respiciens nihil uideo, & me, ubi prius eram, inuenio, in dolore scipsa. 12. a licet cordis & afflictione spiritus usquequo
Gen. 6. a domine? usquequo? Quandiu ponam consi
Ioan. 3. a lia in anima mea? dolorem in corde meo per
psa. 125. a diem? quandiu non permanebit spiritus in hominibus: quia caro sunt, sed uenit, & ua-
psa. 119. dit, & spirat ubi vult. Sed in conuertendo dominus captiuitatem Sion facti erimus sicut consolati. Tunc replebitur gaudio os nostrũ, & lingua nostra exultatione. Interim heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Sed respondet mihi intus in corde meo ueritas consolationis tuę & consolatio ueritatis tuæ.

Capitulum tertium.

ESt amor desiderii, & est amor fruitionis. amor desiderii meretur aliquando uisionem, uisio fruitionem, fruitio amoris perfe-
I. ctionem. Gratias ago gratiæ tuæ, qui loqui dignaris ad cor serui tui, & anxiis eius quæstionibus aliquatenus respondens, suscipio, & amplector hanc spiritus tui arram, & lætus expecto in arra promissionem tuam: desidero itaque amare te, & amo desiderare. & hoc modo curro, ut apprehendam in quo apprehensus sum, scilicet ut qui amem te perfectè aliquando, ò prior nos amasti amande, & amabilis domine. Sed estne aliquando, aut alicubi domine hic amoris tui perfectio? hæc in amore tuo beatitudinis consummatio ut sitiens anima ad deum fontem vivum, sic impleatur, ut dicat, sufficit. miror quicunque, ubicunque ille sit, si non deficit, si dicit, sufficit. Sed ubi istius sufficientiæ est defectio, quæ potest esse perfectio? Nusquam igitur, & nunquam perfectio. Sed & iniusti domine, nunquid regnum tuum possidebunt? Iniustus autem est, qui non tantum desiderat, & debitorem se sentit et intelligit te amare quantum ab aliqua creatura rationali possibile est amari te. Conditio beata illa Seraphin, quæ à uicinitate præsentiæ tuæ, à claritate uisionis tuæ ardentes & interpretantur, & sunt, plus amare te, quàm aliquis qui minor est in regno cœlorum. Qui si in regno cœlorum non dicam minimus, sed nonnullus est utique, tantum desiderat amare te, quantum ab aliquo uel potes amari, uel debes: & hoc forsitan est, in quo desiderant angeli prospicere. Desiderat ergo beatus ille minor, quicunque ille est, tantum te amare, quantum amat quicunque plus eo amat non æmula insectatione, sed pia & deuota imitatione. Si uerò & in amore proficit, quanto fœlicius illuminatis oculis in interiora procedit: tanto dulcius sentit & intelligit si ingratus non est & intuitus, & se plus posse amari, & se debitorem plus amari, uel quantum te amant Cherubim & Seraphim. Sed qui desiderat quod assequi non potest, miser est. Miseria uerò à regno beatitudinis prorsus aliena est. assequitur ergo quod desiderat quisquis ibi aliquid desiderat. Quid dicemus ad hæc: quid inquam dicemus? Loquere obsecro domine, quia audit seruus tuus. Nunquid & magni, & parui omnes qui sunt in regno dei, unusquisque in suo ordine amat, & amare desiderat, & extra moris unitas non sinit, ut sit diuersitas duarum amat, cui datum est hoc ardentius. Minor autem in amore sine inuidia bonum ubicunque uidet, amat: quod ipse sibi desiderat, & habet utique amorem quantuscunq; est quem in amante habet & amat. Nimirum amor est qui amatur, qui ex magna bonitatis tuæ affluentia & natura amantes, & commantes, gaudentes & congaudentes, pari impleo gratia, licet dispari mensura, & quanto se amantium sensibus largius infundit: tanto eos sui capaciores efficit, satietatem faciens, sed sine fastidio. de ipsa satietate non minuitur desiderium, sed augens, remota omni anxietudinis miseria. amor enim est ut dictum est qui amatur, qui à uoluptatis suæ torrente omne ab amatore suo repellit uel in tempore fastidium, uel in desiderio anxietudinis, uel in zelando inuidiæ miseriam.

Illuminans eos ut dicit Apostolus, à claritate in claritatem, ut in lumine uidemus lumen, & in amore concipiant amorẽ. Hic est A

enim fons vitæ qui semper fluit, & nunquam preterfluit. Hæc est gloria, hæ sunt diuitiæ in domo beati amatoris tui, quia præsto est desideranti & amanti quod desiderat, & quod amat. Ideo & qui desiderat semper amat de sperare, & qui amat, semper desiderat amare, & desideranti & amanti quod desiderat & amat. Sic facis abundare ò domine, vt nec anxietas desiderantem, nec fastidium affligat abundantem. Et nunquid, obsecro do mine, hæc est vita æterna de qua cantat psal mus? Et vide si uita iniquitatis in me est, & deduc me in uia æterna: hæc est affectio, hæc est perfectio, sic semper ire, hoc est pervenire. Vade Apostolus tuus qui paulo ante dixerat non quod acceperim aut perfecta sim, sequor autem si comprehendam à quo comprehensus sum in Christo Iesu: vnum autem quæ retro sunt obliuiscens, ad ea vero quæ sunt priora extendens me ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu. Quicunq; ergo, inquit, perfecti sumus hæc sentiamus.

Capitulum quartum.

ET hoc est amare tuum, quo tu amas te amantes, à dulcedine bonitatis tuæ quam habes ad creaturam tuam, amator, creator bone, inspirans eis hoc desiderium amandi te, & amorem quo amant & desiderare & amare te. Non enim afficeris ad nos vel à nobis quasi non nos amas: sed ex quòd es, qui semper ad ipsum es cui hoc est esse quod esse bonum. Bonum autem tibi in te, & omni tuę creaturæ. Nos autem a te ad te & in te afficimur, cum te amamus, qui possumus misero aliquo modo esse, & non amare, id est esse, & male esse: tibi autem qui semper idem es, nihil accedit, si amando ad te, nihil decedit si deficimus a te. Cum autem nos amas, non nisi propter te nos amas, cum ueritissima summæ iustitiæ regula etiam nos nil amare permittat extra te. Et cum te possibile est amori dominici amantis vbi magna occurrit gratia cooperare, ut nec te nec se amans propter se sed propter te solum amet, & per hoc conformatur ad imaginem tuam ad quam creatus est, qui ex ueritate præstantissimæ naturæ tuæ, & natura veritatis tuæ, nec te nisi propter te, nec angelum, nec hominem amare potest nisi propter te. Et ò felicem & fœlicissimam animam, quæ Deo sic à Deo meretur affici, vt per vnitatem spiritus in Deo solum amet Deum, non suum aliquod priuatum, nec nisi in Deo, amet seipsum & Deus in ipso amet vel approbet quod amare uel approbare debet Deus, id est seipsum, imò quod solum debet amari, & à creatore Deo & à creatura Dei. amoris enim uel nomen vel affectus, nulla competit uel debetur, nisi tibi soli, ò vere amor & amande domine. Et hæc est in nobis vo- C
luntas filij tui, hæc pro nobis oratio eius ad te Deum patrem suum: volo vt sicut ego & tu vnum sumus, ita & in nobis ipsi vnum sint. Hic est finis, hæc est consummatio, Io.17.c
hæc est perfectio, hæc est pax, hoc est gaudium in spiritu sancto, hoc est silentium in cœlo. Quandiu quippe in hac sumus vita hoc fœlicissimæ pacis silentio in cœlo, id est in anima iusti quæ sedes est sapientiæ aliquando fruitur affectus: sed hora est dimidia uel quasi dimidia, intuitio vero de reliquijs cogitationis diem festum perpetuum agit tibi. In illa uero beata & æterna vita de qua dicitur: Intra in gaudium domini Mat.25.
tui: sola erit perfecta & æterna fruitio, & b
tanto fœlicior, quanto iam remotis omnibus quæ hoc tardare uel impedire videntur, amoris eius indissolubilis æternitas irrefragabilis perfectio, incorruptibilis erit beatitudo.

Capitulum quintum.

O Amor veni in nos, posside nos, dispereant à facie tua in nobis omnia fœditatis nomina, quę à concupiscentia carnis & oculorum, & superbia vitæ huic innascuntur affectus quasi spuria quædam vitulamina, affectui inquam qui amor in nobis dicitur & corrumpitur sæpius iusto morbis animæ à te & ad te creatæ: ad te solum creatus & concretus & reluctans noster. affectus legi naturali & reclamans, cogitur uocari luxuria, gula, uel auaritia, & his similia, qui incorruptus & in sua permanens natura ad te solum est domine, cui soli amor debetur. D
Est enim animæ rationalis amor, sicut dicit quidam seruus tuus, motus vel quieta statio, uel finis vltra quem nihil appetat vel appetendum iudicet uoluntatis appetitus. Vltra te uero, uel supra te qui quærit aliquid tanquam melius te, nihil est, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ it, quia nihil est melius vel dulcius te. Ideo nihil efficitur recedendo à te, qui solus amandus es vere, imò & fornicatur & luxuriat in alienis affectibus, aliena vt dixi nomina habentibus: at uerus amor, vt dictum est, & sæpe dicendum est ad te solum est domine, in quo solo est quicquid vere est, ubi quieta & secura statio, quia Deum timere timore casto, & mandata eius obseruare, hoc est omnis homo.

Capitulum sextum.

RECedat itaque ab anima mea omnis iniustitia, vt te diligam dominum Deum meum ex toto corde meo & ex tota anima mea & ex omnibus viribus meis: recedat omnis zelotypia ne tecum aliquid amem, quod propter te non amem. O vere unice amor, & vere domine: cum vero propter te aliquid amo non illud amo, sed te propter quem amo quod amio. Tu enim vere solus es dominus, cuius dominari super nos, hoc est saluare nos: nostrum vero seruire tibi, nihil est aliud
E quam à te saluari. Quæ enim salus tua ò domine cuius est salus, & super populum tuũ benedictio tua, nisi quod à te accepimus ut amemus te, vel amemur à te? Idcirco domine filium dexteræ tuæ hominem quem confirmasti tibi Iesum, id est saluatorem appella-
Mat.1.d ri voluisti. Ipse enim saluũ faciet populum suum à peccatis eorum, & non est alius in quo sit salus, qui docuit nos amare se, cum vsq; ad mortem crucis prior ipse dilexit nos amando & diligendo, suscitans nos, vt amemus eum qui prior vsq; in finem dilexit nos, hæc est iustitia filiorum hominum: ama me, quia amo te: rarus autem est, qui dicere posset, amo te vt ames me, hoc tu fecisti, quia sicut clamat & prædicat seruus amoris tui, prior dilexisti nos, & sic plane sic est amasti nos prior, vt amaremus te, non quod egeres amari a nobis, sed quia id ad quod nos fecisti, esse non poteramus nisi amando te.
Heb.1.a Ideoq; multipharium multisq; modis olim Deus locutus patribus in prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, in verbo tuo quo cœli firmati sunt & spiritu oris eius omnis uirtus eorum. Loqui tuum in filio tuo non aliud fuit quam in sole, id est in manifesto ponere tabernaculum tuum. Quantum & quomodo nos amasti qui proprio filio non pepercisti, sed pro nobis omnibus eum tradidisti, qui etiam dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, hoc est Gala.2
verbum tuum ad nos domine, hoc omnipotens sermo, qui dum medium silentium Sapi.18
tenerent omnia profundum scilicet errorũ
à regalibus uenit, durus errorum delecta-
tor, & dulcis amoris commendator. Ita f
quicquid fecit, quicquid dixit, in terras vs-
que ad opprobria, usque ad sputa, & alapas, vsque ad crucem, & sepulchrum, non
fuit nisi loqui tuum nobis in filio amore tuo
prouocans & suscitans ad te amorem nostrum. Sciebas enim creator animarum
Deus in animabus filiorum hominum coniecta esse, non posse, sed prouocari oportere affectum istum, simul etiam quia vbi coactio, iam nec libertas: vbi nec libertas, nec iustitia. Tu autem domine iuste saluare nos volebas, qui nullam saluas nec damnas nisi Psal.9
iuste, ipse nobis formans iudicium & cæ-
sam sedens super thronum, & iudicans in Rom.2
stitiam, sed quoniam tu fecisti vt omne os
obstruatur, & subditus fiat omnis mundus
Deo, cum misereris cuius misereris, & cui
sericordiam præstas cuius misertus eris,
voluisti ergo vt amaremus te: qui nec te-
sse poteramus saluari, nisi amaremus te: nec
amare te poteramus nisi præcederet à te. Ego domine sicut Apostolus amator tui dilexit & nos iam diximus, prior dilexisti nos, 1.Ioan.4.b
& prius diligis omnes dilectores tuos.

Capitulum septimum.

SED nos domine te diligimus affectu amoris à te nobis indito: tu vero conditor omnium & affectuum bonorum, & animarum
afficiendarum, nunquid accidenti vel inci-
denti amoris affectu amas quos amas: vel a
quo modo in aliquo afficeris, qui & omnia
facis, & omnia? Absit. Absurdum est, pro-
cul à fide, alienum ab omniũ creatore. Quo-
modo ergo nos amas si nos amore non amas?
Sed amor tuus bonitas tua est, ò summe bo-
ne & summum bonum, spiritus sanctus pro-
cedens à patre & filio, qui ab initio creatu-
ræ fertur super aquas, id est super mentes fi-
liorum hominum fluctuantes, omnibus se
offerens, omnia ad se trahens inspirando,
aspirando, & noxia arcendo, prouidendo
vtilia, Dem nobis & nos vniens Deo. Sic
enim spiritus sanctus tuus qui amor dicitur patris

patris & filij, & vnitas, & voluntas, per gratiam suam in nobis inhabitans, & Dei in nobis charitatem commendans, & per ipsam ipsum nobis concilians: Deo nos vnit per inspiratam nobis voluntatem bonam, cuius bonæ voluntatis vehementia amor dicitur in nobis, quo amamus quod amare debemus, scilicet. Nihil enim aliud est amor quàm vehemens, & bene ordinata voluntas. Amas ergo te ò amabilis domine in teipso cum à patre & filio procedit spiritus sanctus, amor patris ad filium, & filij ad patrem, & tanquæ est amor vt sit vnitas: tanta est vnitas vt sit connexion, id est patris & filij eadem substantia. Amas & teipsum in nobis imprimendo spiritum filij tui in corda nostra à dulcedine amoris, & vehementia inspiratæ à te nobis bonæ voluntatis clamantem, Abba pater, sic nos efficiens tui amatores, imò sic ipsum in nobis amans: vt qui primum speramus, quia noueramus nomen tuum domine, & gloriabamur in te, qui diligebamus nomen domini in te. O domine iam per inspiratam nobis gratiam, per spiritum adoptionis tuæ, omnia quæ patris sunt nostra esse confidentes, ipso te nomine inuocemus per adoptionis gratiam quo filius tuus vnicus per naturam. Sed quia hoc abs te totum est, cuius amare, hoc est beneficere, cum omne datum optimum, & omne donum perfectum à te est summe pater luminum: tu teipsum amas in nobis, & nos in te, cum te per te amamus, & intantum vbi vtimur inquantum te amare meremur: & participes efficimur, vt dictum est oraculis illius Christi filij tui, volo vt sicut ego & tu vnum sumus, ita & ipsi vnum in nobis sint. Genus enim tuum sumus dogenus Dei sicut dicit Apostolus tuus transferens ethnici sententiam de malo vase in vas bonum, vt non nisi ipsam & vas bonum sapiat. Genus inquam sumus Dei & Dij filij excelsi omnes cognatione quadam fontali, magnam apud te vendicantes dignitatem, cum per spiritum adoptionis filius tuus vnus nobiscum nomen sortiri non dedignatur, & cum ipso & per ipsum principis salutaribus monitis & diuina institutione formati audemus dicere, Pater noster qui es in cœlis. Amas itaque nos, inquantum nos efficis tui amatores: & nos amamus te, inquantum à te spiritum tuum accepimus (qui est amor tuus) obtinens & possidens omnes affectionum nostrarum recessus, & perfecte eos conuertens in puritatẽ veritatis tuæ, & veritatem puritatis tuæ, in I plenum amoris tui consensum: ubi tanta sit coniunctio, tanta adhæsio, tanta dulcedinis tuæ fruitio, vt vnitas ab ipso domino nostro filio tuo vocetur, dicente, Vt sint ipsi vnum in nobis, tantæ dignitatis, tantæ gloriæ, vt Io.17.b subsequatur & dicat, Sicut ego & tu vnum sumus ò gaudium, ò gloriam, ò diuitias, ò superbiam.

Caput octauum.

HAbet enim sapientia & sui generis superbiam quæ dicit: Mecum sunt diuitiæ, & gloria, & opes superbæ, & iustitia. Quid autem est absurdius vniri Deo amore, & non beatitudine? Beati enim vere & vnice, & singulariter & perfecte beati, qui vere & perfecte amant te. Nullus autem & nullo modo beatus, qui non amat te. Beatum enim dixerunt populum cui hæc sunt, sed mentiuntur, quia solus beatus cui est dominus Deus pſ.143.c
eius. Quid enim est beatum esse, nisi non velle nisi bonum: & omnia habere quæcunque uult? Te igitur uelle & vehementer velle quod est amare, & singulariter amare qui amari non dignaris cum aliqua omnino re siue carnali, siue spirituali, siue terrestri, siue cœlesti, quæ non ametur pro te, hoc demum est non uelle nisi bonum, hoc est habere quæcunq; vult omnia, quia habet te quis, inquantum amat te. Ergo & amore, & beatitudine vniti Deo intelligimur, quod vere domini est salus, & super populum tuũ, K
benedictio sua. Ideoque orationes nostras, vota, & sacrificia, & omnia nostra offerimus tibi pater assidue, per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, credentes & intelligentes ex te, à te, & ad te, per ipsum nobis esse, quicquid nobis bene est, à quo ipsum esse habemus. Quæ omnia per subministrationem spiritus sancti tui habitantis in nobis credimus, & intelligimus, quantum intelligere fas est, qui vt dictum est conformans sibi, & uniens spiritum nostrum spirat in nobis quando vult, quomodo vult, quantum vult: cuius sumus factura, creati in operibus bonis, existens sanctificatio nostra, iustificatio nostra, amor noster. Ipse enim est amor noster, quo ad te pertingimus, quo te amplectimur, alioquin ò incom- Ioã.3.d
prehensibilis maiestas, comprehensibilis esse vi-
ceris animę te amanti. Licet.n. nullus sensus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuiuslibet animæ vel spiritus te comprehendat, tamen totum te quantus es comprehendit amor amantis, qui totum te amat quantus es, si tamen est totitas, vbi non est particularitas: si quantitas, vbi non est tantitas: si est comprehensibilitas, vbi hæc omnia non sunt. Sed cum te amamus, afficitur quidem spiritus noster spiritui tuo sancto, per quem habitantem in nobis charitatem Dei diffusam habemus in cordibus nostris. Cumque amor tuus, amor patris ad filium, amor filij ad patrem, spiritus sanctus habitans in nobis ad te est quod est, id est, amor, omnem capti-
L uitatem Sion, id est animæ nostræ, omnes affectiones in se conuertens & sanctificans, amamus te, vel tu amas te in nobis, nos affectu, tu effectu, vnum nos in te efficiens per vnitatem tuam, id est ipsum spiritum sanctum tuum, quem dedisti nobis, vt sicut non est aliud patri nosse filium, nisi hoc esse quod est filius: nihil aliud filio nosse patrem, nisi hoc esse quod est pater. Vnde in Euangelio, Ne-
Luc. 10. mo nouit patrem nisi filius, & nemo nouit filium nisi pater. Et sicut spiritui sancto nihil
Ioā. 14. est aliud nosse, vel comprehendere patrem,
a & filium quàm hoc esse quod est pater & filius. Ita nobis (qui ad imaginem tuam conditi sumus, & ab illa per Adam inueterati per Christum ad illam renouamur de die in diem) vt amantibus Deum nihil sit aliud amare & timere Deum, & mãdata eius obseruare, quam esse, & vnum spiritum cum deo esse. Deũ enim timere & mandata eius obser-
psa. 103 uare, hoc est omnis homo adorande, tremẽ-
d de, benedicende, da eum nobis. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Non enim in diluuio aquarum multarum, id est in perturbatione & confusione affectionum tam multarum, tam diuersarum, ad Deum approximabunt. Iam satis domine durauit cataclysmus iste: pœna filiorum Adæ. Addue spiritum super terram, recedat mare, recedat antiquæ damnationis salsugo, & appareat arida, fontem vitæ sentiens: veniat columba spiritus sanctus, expulso teterrimo alite & cadaueribus suis incumbente: veniat inquam columba, ramo
M oliuæ, id est ramo refectionis & luminis, pa-
Gen. 8. b cem annuncians. Sanctificet nos sanctitas & sanctificatio tua, vniat nos vnitas tua, vt Deo qui est charitas, velut cognata quadam affinitate per charitatis nomen societmur, & per virtutem nominis vniamur. Sed interest domine quomodo quis te amet. Multi enim, sicut ait quidam à te illuminatus, amant veritatem lucentem, & non amant redarguentem, iustitiamque multi coluut affectu, à quates eam in seipsa, non autem exercentes in seipsis. Nunquid isti vere te amant? Philosophi mundi huius olim eam coluerunt & affectu amoris, & affectu operis, intantum vt diceretur de eis ab eis, Oderunt peccare boni virtutis amore. Sed continuitur ipsum non amasse qui non amauerunt te, a quo fons & origo, & in quem finis & recursus veræ iustitiæ, & sine quo omnes iustitiæ hominum, sicut pannus menstruatæ: non enim habebant fidem quæ per dilectionem operatur, licet affectarum quendam amoris, & opera quædam haberent honestatis, quæ quia ex fonte veræ iustitiæ non prodibant, nec in veræ iustitiæ finem ibant, tanto deformatius errabant, quanto fortius extra viam currebant: via enim pater Christus tuus qui dixit: Ego sum via, veritas & vita.

Capitulum nonum.

VEritas ergo tua, vel vita ad quam itur, per quam itur, veram & simplicem nobis describit formam diuinæ & veræ philosophiæ, dicens ad discipulos suos, Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vox. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta patris mei seruaui, & maneo in eius dilectione. Ecce dilectus dilecti, sicut in Psalmo legitur. Cum pater diligit filium, & filius manet in dilectione patris vsque ad plenam mandatorum eius obseruationem, rursumque dilectus dilecti cum dilectus diligitur lus diligit magistrum Christum, vsque ad obseruationem omnium eius mandatorum, & vsque ad mortis necessitatem non perdit hanc voluntatem, in illuminatione veritatis & amoris eius, rebus omnibus & idoneis ad bonum & pronis ad malum, & inter vtrumque medijs bene vtens in bono, quod principium est christianæ virtutis. Est enim virtus, sicut iam ante dictum est, bonus vsus liberæ voluntatis, opus vero virtutis, bonum illarum rerum vsus, quibus etiam male vti possumus. Exinde ne manca sit charitas, docemur amare proximum secundum Mandatas, legem charitatis puram, vt sicut deus nos

nisi seipsum amat in nobis, & nos ipsum dilicimus amare in nobis, ita & proximum sicut nos incipiamus amare in quo solum Deum amamus sicut in nobisipsis. Sed vt quid domine tot verba? Sed nuda est domine & gelida & algens misera anima mea & desiderans calefieri tui amoris calore. Ideo uellem non habens panniculos hos vndeconque collectos contraho & consuo ad tegendam nuditatem meam, & non ut sapiens illa Sareptana duo ligna, sed surculos istos mmanos, de deserti mei vastitate, de cordis mei spaciosa colligo vanitate, vt aliquando ingredar in tabernaculum domus meæ, & faciam mihi de pugillo farinæ, & de hydria olei vt comedam & moriar, uel non cum cito moriar, imo domine non moriar, sed viuam & narrem opera domini. Stans autem in domo solitudinis, quasi onager solitarius & habitaculum habens in terra salsuginis, & attrahens uentum amoris mei, os meum aperio ad te domine, & attraho clausis oculis ad te inhianti mittis mihi in os cordis quod non licet mihi scire quid sit. Saporem quidem sentio, dulcem adeo, suauem adeo & confortantem, ut si perficerer in me nihil ultra quærerem, sed eum accipiens, nullo corporis usu, nullo animæ sensu, nullo spiritus intellectu, aduertere me permittis quid sit. Cum accepero, tenere & ruminare uolo, & diiudicare eius saporẽ, sed illation transit. deglutio quidem illud, quicquid illud est in spem vitæ æternæ, sed operationis eius virtutem diu ruminando omnibus animæ meæ uenis & medullis quasi uitalem quendam succum optabam transfundere: ut ab omnibus alijs affectionibus desiperet, & illud solum & semper saperet, sed festinat transire. Et cum de inquisitione eius, uel acceptione, vel vsu formata quę dam lineamenta memoriæ gestio arctius imprẽsa committere, uel etiam memoriam latiorem scripto iuuare, re & experimento cognoscere, quid illud sit quod in euangeliis dicis de spiritu, & nescis vnde veniat aut quo vadat. Quæcunque enim quasi quibusdam lineamentorum figuris commendare curaui memoriæ, quorum quasi quodam reductu cum voluero, illuc me recolligam, ac per hoc subesse mihi velim posse quotiescunque uoluero, audiens à domino, spiritus vbi vult spirat: & sentiens etiam in me, quia non quando ego volo, sed quando ipse vult spirat: omnia illa mortua inuenio, & insipida, & ad te solum leuandos esse oculos fons vitæ, vt in tuo solo lumine videam lumen. Ad te igitur domine, ad te sunt, & sint oculi mei ad te, in te, de te proficiant omnes animæ meæ profectus: & cum defecerit uirtus mea, quæ nulla est, post te anhelent omnes defectus eius. Sed interim quandiu me differs, quandiu miseram, & anxiam, & anhelantem post te animam meam protrahis? Absconde me obsecro in abscondito fa- Ps. 30. f
ciei tuæ à conturbatione hominum, & protege me in tabernaculo tuo à contradictione linguarum. Sed iam asinus reuocat, & pueri perstrepunt.

Capitulum decimum. D

NVnc ergo domine, plena fide, te Deum colo, vnum te omnium principium & sapientiam qua sapiens est quæcunque anima sapiens est, & ipsum donum quo beata sunt quæcunque beata sunt: te vnum Deum colo, adoro, benedico: te ex toto corde meo, ex tota mente mea, & ex omnibus viribus meis, vel amo vel amare desidero, quisquis angelorum, vel bonorum spirituum te diligit, scio quia & me diligit, diligentem se in te, quisquis in te manet, & potest sentire preces vel affectiones humanas: scio quòd in te me exaudit, in quo & ego eorum gloriæ congratulor. Quisquis te habet bonum suum, in te me adiuuat, nec mihi tui participi potest inuidere. Solius enim apostatæ spiritus est, nostram miseriam suam facere lætitiã, nostrum bonum suum damnum, nimirum quia à communi omnium bono, & vera beatitudine lapsus, non est subditus ueritati, priuato suo gaudens, & commune omnium odiens bonum. Te igitur, Deus pater, quo creatore viuimus, te sapientia patris per quã reformati sapienter uiuimus, te sancte spiritus, quem & in quo diligentes beate uiuimus, & beatissime viuemus, unius substantiæ trinitatem, vnum Deum, à quo sumus, per quem sumus, in quo sumus, à quo peccando discedimus, cui dissimiles facti sumus, à quo perire non permisi sumus, principium ad quod recurrimus, forma quam sequimur, gratia, qua reconciliamur, adoramus E
& benedicimus tibi gloria in secula seculorum. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EIVSDEM DE NATVRA ET DIGNITATE *amoris diuini*.

Caput primum.

RS est artium ars amoris, cuius magisterium ipsa sibi retinuit natura, & Deus auctor naturæ: ipse enim amor à creatore inditus nisi naturalis eius ingenuitas adulteris aliquibus affectibus præpedita fuerit, ipse inquam se docet, sed docibiles sui, docibiles Dei. Est quippe amor vis animæ naturali quodam pondere ferens eam in locum vel finem suum. Omnis enim creatura siue spiritualis, siue corporea, & certum habet locū quo naturaliter fertur, & naturale quoddam pondus quod fertur. pondus enim vt ait quidam vere philosophus, non semper fert ad ima, ignem sursum, aquam deorsum, sic & de cæteris. Nam & hominem agit pondus suum naturaliter spiritū ferens sursum, corpus deorsum, vnumquodque in locum, vel finem suum. Quis enim corporis locus? terra, inquit, es, & in terram ibis. de spiritu vero in libro sapientiæ: & reuertetur, inquit, spiritus ad eum, qui creauit eum. Vide hominem dissolutum, quomodo totus pondere suo fertur in locum suum, cum res bene & ordine suo procedit spiritus redit ad Deum, qui creauit eum, corpus ad terram, nec in terram solum, sed in elementa, ex quibus compactum & formatum erat. Cùm enim quiddam in eo terra, quiddam aqua, & quiddam aër sibi vendicet cum naturalis compactionis naturalis sit dissolutio, pondere suo vnumquodque recurrit ad suum elementum, & tunc plena facta est dissolutio, cum horum omnium in locum suum facta fuerit restitutio. Quæ vtrum corruptio, vel putredo, & non potius, vt dictum est, resolutio meliùs vocanda sit iudicet qui vult. Et eum horum nihil à naturæ suæ tramite aberret, sola misera anima, & degener spiritus cum per se naturaliter contendat, peccati vitio corrupta nescit vel difficile discit ad suum

Ioan.6.c

F

Gen.3.d

psl.145.a

redire principium. Naturali quidem pondere suo semper eo impellitur cum beatitudinem desiderat, beatitudinem somniat, non nisi beatus esse quærit. Beatus autem ille & non alius: cuius est dominus Deus eius, sed beatitudinem quærens non in regione sua, nec in via sua longe aberrat à naturali intentione sua. Ideoque amissa doctrina sua naturali, opus iam habet doctore homine, qui de beatitudine quæ naturaliter quęritur amā do doceat, admonendo vbi, & quo, in qua regione, qua via quæratur.

Amor ergo vt dictum est ab auctore naturæ naturaliter est animæ humanæ inditus, sed postquā legem Dei amisit ab homine est docendus. Non est autem docendus vt sit tanquā qui non sit, sed vt purgetur, & quomodo purgetur, & vt proficiat, & quomodo proficiat, vt solidetur, & quomodo solidetur docendus est. Nam & fœdus amor carnalis fœditatis suæ olim habuit magistros, in eo quòd corrupti erant & corruptelæ tam perspicaces, tam efficaces, vt ab ipsis fœditatis amatoribus & socijs, doctor artis amatoriæ recantare cogeretur, quod intemperātius cantauerat, & de amoris scribere remedio, qui de amoris carnalis scripserat incēdio, qui in amoris incestiua vel vetera quasi per quādam pruritum execranda, vel in noua inuenienda toto se effuderat ingenio. Non vtique amoris carnalis feruorem videbatur ille docere, qui tam in docendis quàm in eo qui docebat fine quouis rationis temperamento naturali quodam igne æstuabat, sed naturalem eius vim indisciplinatis quibusdam disciplinis in quandam erudiebat lasciuam insaniam, & superuacuis quibusdam fomentis luxuriæ in quandam perurgebat insanam luxuriam. in illis enim prauis & nequam hominibus ex superfluenti carnalis concupiscentiæ vitio, totus deperierat ordo naturæ. Quippe cum debito naturæ ordine spiritus eorum naturali pondere suo, amore suo, vel sursum ferri, & redire ad Deum deberet, qui creauit eum carnis humiliatus illecebris, non intellexit, & comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, factiq; sunt & quibus diceretur. Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. In quorum persona factum est, vnguis, cor meū tanquam cera liquescens in medio ventris mei. In angusta quippe corporis parte, cor locatum est, vbi quasi medium superiorum sensuum arcem, & corporis inferioris sicut populi

populi humilioris quasi quandam regeret & dispensaret rempublicam, totamque circumquaque cogitatuum & actionum regionem ad concupiscentiæ carnalis ignem degenere quādam mollitie liquescens, totum defluxit in ventrem & in medium ventris, videlicet in ventrem in ventris inferiora omnia confundens, omnia degenerans, omnia adulterans, amoris naturalem affectum peruertens in lautum quendam carnis appetitum: non solum quæ non licet appetentem cum contumelia corporis in passionibus ignominiæ, sed a Deo oblitum suæ antiquæ generositatis, vt qui creatus erat Deo soli, à corruptis & corruptoribus suis æstimetur esse potius luxuriæ naturale domicilium & vitiorum omnium receptibulum. Infœlices, qui intantum natura reclamante sibi viluerunt vt animæ suæ locum qui proprius Dei creatoris erat, & nulli creaturæ communicabilis sedem satanæ, sedem spurcitiarum, & omnis immunditiæ constituerent.

Capitulum secundum.

CEteri igitur de amore prout decerpsit ipse cuius amori operis ipsius sudat intentio, primū quasi à primordiis ipsius narrationis exordium inchoantes, quasi per succedentes singulos status profectuum eius processum ordiabimur vsque ad senectam vberem, quæ non est plena senilis doloris, sed plena misericordiæ viscera. Sicut enim secundum ætatum incrementum vel decrementum puer mutatur in iuuenem, iuuenis in virum, vir in senem, secundum qualitatum mutationes, etiam ætatum nomina mutantes: sic secundum virtutum profectum voluntas crescit in amorem, amor in dilectionem, charitas in sapientiam. Nec debet latere de amore, de quo agimus, quibus ortus sit natalibus, qua nobilitatis linea insignis habeatur, vel quo oriundus loco. primus igitur eius natiuitatis locus deus est. Ibi natus, ibi altus, ibi prouectus, ibi eius est non aduena, sed indigena. à Deo enim solo amor datur, & in ipso manet, quia nulli nisi ipsi & propter ipsum debetur. Porro si de natalibus eius agitur cum trinitas Deus hominem crearet ad imaginem suam, quandam in eo formauit trinitatis similitudinem, in qua & imago trinitatis creatricis relucceret, & per quam nouus ille mundi incola, simili naturaliter ad simile recurrente, principio suo, creatori suo indissolubiliter inhæreret, si vellet, nè multiplici creaturarum varietate illecta, abstracta, distracta, creata illa trinitas inferior à summæ creatricis vnitate recederet. Etenim cum faciem noui hominis spiraculum vitæ spiritualem vim, id est intellectualem quod sonat spiratio & spiraculum: & vitalem, id est, animalem, quod sonat nomen vitæ, infudit, & infundendo creauit: in eius quasi quadam arce vim memorialem collocauit, vt creatoris sem per potentiam & bonitatem memoraret, statimque & sine aliquo moræ interstitio, memoria de se genuit rationem, & memoria & ratio de se protulerunt voluntatem. Memoria quippe habet & continet quo tendendum sit, ratio quid tenendum sit, voluntas tendit, & hæc tria vnum quiddam sunt: sed tres illæ efficaciæ, sicut in illa summa trinitate vna est substantia, tres personæ: in qua trinitate sicut pater est genitor, filius genitus, & ab vtroque spiritus sanctus, sic ex memoria ratio gignitur, ex memoria & ratione voluntas procedit. Vt ergo Deo inhæreret creata in homine rationalis anima, memoriam sibi vendicat pater, rationem filius, voluntatem ab vtroque procedentem, ab vtroque procedens spiritus sanctus. Ecce quibus L. orta natalibus voluntas, cuius natiuitatis, cuius adoptionis, cuius dignitatis, cuius nobilitatis. Quæ cum præueniente & cooperante gratia spiritui ipsi sancto qui patris & filij amor est & voluntas, bono sui assensu incipit inhærere, & vehementer incipit velle quod deus vult. Et quod volendum memoria suggerit, & ratio & vehementer volendo efficitur amor. Nihil enim aliud est amor quam vehemens in bono voluntas, per se enim voluntas simplex est affectus, sic anima rationali indutus vt sit capax tam boni quam mali, bono replendus cum adiuuatur à gratia: malo, cum sibi dimissus deficit in semetipso. Ne enim à creatore aliquid animæ deesset humanæ, libera in vtramuis partem data est ei voluntas, quæ cum adiuuanti concordat gratiæ, virtutis accipit profectum, & nomen, & amor efficitur: cum sibi dimissa se ipsa secundum semetipsam frui vult, sui in seipsa patitur defectum: & quot habet vitia tot vitiorum sortitur nomina, cupiditatis, auaritiæ, luxuriæ, & alia huiusmodi. Primo itaque profectu suo voluntas quasi in Pythagoricæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

goricæ literæ biuio libera constituta si secun
dum dignitatem naturalium suorum erigi-
tur in amorem, secundum naturalem uirtu
tum suarum ordinem de amore, ut dictum
est, in charitatem, de charitate proficit in sa-
pientiam: Sin autem nullo ordine sui, iusta
tamen ordinatione dei, præcipiti acta ruina,
M tenebris confusionis obruta sepelitur in in-
ferno uitiorum nisi à gratia ei fuerit subuen-
tum. Si uero in ima inferni relicta sursum
cœperit gressum attollere, & gratiam se-
quens deducentem & enitentem, & adulta
fuerit in amorem, iam in iuuentutis consti-
tuta fortitudine à spiritu timoris quo hacte-
nus ut puer timebat, pœnam in spiritum pie
tatis, incipit proficere in eum à quo incipit
iam nouam gustare gratiam, pie iam inci-
piens amare deum & colere, de quo scriptum
est: pietas est cultus eius. Hic ergo iuue-
nis non ætatis sed uirtutis naturalem fortitu
dinem exerat, & uirtutem nec iuuentutis, li
cet à ratione ea uetetur corrumpere natura-
lia perdat incentiua. Quibus si insaniunt
qui corrumpunt, qui in imagine per tran-
seunt, quorum, spiritus ut spiritus bestiarum
uel pecorum, quorum carnes iuxta prophe-
Ez.23.c tiam ut carnes sunt asinorum, multo magis
eos qui in ueritate sunt amoris & spirituali-
bus eius aguntur incentiuis in spiritualis iu-
uentutis feruore suo licet modo insanire.
Grauis enim opprobrii res est in naturam, si
plus in deterius proficere possunt eius corru
ptores quam in bonum ueri amatores.

A Capitulum tertium.

1.co.5.c AVdi sanctam insaniam: Siue men
te, inquit Apostolus excedimus
deo, siue sobrii simus nobis.
Vis ad hæc audire insaniam?
Ex.32.g Si dimittis, inquit, eis peccatum, dimitte: sin
Ro.9.a autem, dele me de libro uitæ. Vis aliam? Ip
sum audi Apostolum, Optabam, inquit,
anathema esse à Christo pro fratribus meis.
Nonne quædam mentis bene affectæ sana
quædam uidetur insania, cum impossibile
sit effectu habere fixum in affectu pro Chri-
sto anathema uelle esse à Christo? Hoc ad
sancti spiritus aduentū apostolorū fuit ebrie-
tas: hęc Pauli insania, cum diceret ad eum Fe
stus, Insanis Paule. Mirumne erat si insanire
Ac.26.c pronunciabatur, qui in ipso mortis periculo
ipsos iudices suos à quibus pro Christo iudi
cabatur, ad Christum conuertere nitebatur?
Non hanc insaniam multæ literæ in eo fa-
ciebant, sicut dicebat rex ueritatem intelli-
gens, sed dissimulans, sed ut dictum est sanc-
ti spiritus ebrietas in qua & in paruo, &
in magno similes eos sibi facere gestiebat,
qui eum iudicabant. Et ut cætera omittam,
quæ maior, quæ magis inopinata insania
quàm hominem relicto seculo desiderantem
& ardentem inhærere Christo pro Christo
rursum necessitate obedientiæ & charitatis
fraternæ inhærere seculo: tendentem in cæ-
lum semetipsum mergere in cœnum? Hic
est Beniamin adolescentulus qui in mentis
suæ excessu nec se nec suum aliquid sentit,
sed eum solum in quē totus excessit. Hæc in- B
sania insani erant martyres inter tormenta ri-
dentes. Cur hic non dicam quod in seruo-
re lasciuiæ suæ lasciuus poeta dicebat, Insa-
re libet. hic ergo licet emineat feruor iuuenti
lis, & feruens religionis cursus, qui quamuis
adhuc in hoc statu nec habeat nec habere de-
beat, frænum tamen patitur rationis, seruore
enim nouitiorum non docent illæ misericor-
des in se ipsum discretiones, & discretionum
dispensationes, facilesque indulgentiæ sue
iudicio. Non tamen reculandæ sunt alicui-
A ipso in seipsum rigida debet esse censura,
& districta seueritas: ad regendum autem uel
consulentem paternam uel fraternam charc-
tatem, & pietatem, lenis & obediens in omni
bus humilitas. Si alterum desit, uel in desi-
& tepido non spero cursus perseuerantiam,
uel in principio timeo ruinam, propter quod
tota debet esse discretio nouitii, studium le in
in omnibus pro Christo facere: & ex alieno
pēdere arbitrio, maxime si seniorem talem
habet de quo certū est, quòd a deo discit quę
hominē docet: ubi tamē proficiēti & obedien
ti non facile præsumēda est iudicandi licētia,
quandiu manifeste nil contra deum præcipi-
tur, donec longa, & patiens experientia intel-
lectum super his dabit auditui. Ad eam
itaque maxime se semper obedientiam stu-
deat exercere, de qua scriptum est: Castifi-
cantes corda nostra in obedientia charitatis,
hæc est enim dei uoluntas & bene placens, &
perfecta: ad hæc autem obtinenda, & conser-
uanda continua appetenda sunt præsidia fe-
dulæ & longanimis orationis: in qua tanta C
sit fides ut speret omnia, tanta deuotio, ut de-
um uideatur cogere, tantus amor ut omnia
quæ petit in ipsa oratione se sentiat obtinere,
tam benigna humilitas, ut in omnibus non
suam, sed dei uoluntatem in se fieri propter.

Studeat

Studeat etiam haberi hic talis & ample cta-
tur cordis puritatem, corporis mundi-
tiem, silentium uel uerbum ordinatum:
oculos stabiles & non sublimes: aures non
curiosas, uictum & somnum sobrium, &
qui facit non impediat boni operis dictam:
manus continentes: gressum mitem: non
ridendo cordis prodere lasciuiam, sed leni-
tem, grauem & assiduas: opportunas lectiones, &
non curiosas: ad maiores subiectionem: ad
sessiones, reuerentiam: ad iuniores dile-
ctionem: non desiderare præesse, amare
deesse: non fecuritate obrui, non lenitate exi
mitri, in nullen serenitatem, in corde ad om
nes habere dulcedinem, in opere gratiam. hic
certus locus & tempus est uoluptates ampu-
tandi, uitia omnia extirpandi, uoluntates
suas gradi ut cæteris non uoluntatibus, sed
uoluntatum simulachris præcisis & amputa
tis sint adulterinis quibusdam & sponte na-
scentibus ramusculis, spes proficiendi augea-
tur, naturali & uerę uoluntati.

D

Capitulum quartum.

Cant.1.d ILlæ enim non tam sunt uolunta
tes quam appetitus animæ, concu
piscentia scilicet carnalis, concu-
piscentia oculorum, & ambitio se
culi. Hic qui plus amat, plus curat, hic labor,
hic opus est multorum sudorum, opus mul-
torum laborum: maxime cum adhuc amor
exiguus quod facit faciat, sed nesciat adhuc un-
de ueritas, aut quo uadat: & sic huiusmodi
operetur affectibus, sicut cæcus manibus, qui
manibus quidem operatur, sed nec manus ui
det quibus operatur, nec opus quod opera-
tur. Sicut enim si uidens quis in aliquod o-
pus eruditur non uidentem, trahit docendum,
eurat, erigit, & disponit in artem eum agens
suscepti operis: sic per omnia quæ supra di-
cta sunt, cæcus amor extrinsecus in quandam
uitæ, & morum formatur honestatem. Cum
uero interioris hominis substantia longo di-
scplinæ usu emollita plene poterit imprimi
& informari in eorū formam, tunc fructum
pacatissimum operabitur salutis, tunc in re,
non in spe horū omniū & similiū percipit uti
litatem. Quæcunque enim obseruanda texui
mus, nondum sunt in affectu, sed in desiderio
& rationis magisterio: & de his omnibus hu
militer adhuc cantat ad deum: Concupiui
K.118.c desiderare iustificationes tuas. Sicut tamen

dixi de cæco quanuis adhuc non uideat ocu
lus: non cesset operari manus, ut qui profice
re uult in magno, fidelis sit in minimo: & in
eo in quo ex conditoris largitate iam prærо-
gatum habet ius potestatis, officium exhibeat
bonę uoluntatis, in corpore scilicet proprio
faciat quod dicit Apostolus: Humanum di- E
co propter infirmitatem carnis uestræ. Sicut
enim exhibuistis membra uestra seruire im- Ro. 6.c
munditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita
nunc exhibete membra uestra seruire iusti-
tiæ in sanctificationem, ac si dicat cum amor
in charitatem transierit, cum anima perfe-
ctam suam adepta fuerit puritatem, tunc uo-
bis dicam uel indicam longe aliud quid & di
uinum. Nunc interim accipite istud hu
manum, ut sicut in tempore ueteris negligen
tiæ & peccati, liberi fuistis iustitiæ, iustitiæ
in nullo, in omnibus autem peccato exhiben
tes membrorum officium, & hoc ad iniqui-
tatem, sic amodo exhibeatis membra uestra
seruire iustitiæ in sanctificationem: in quo
si fidelis ut dictum est apparuerit, incipiet
in seipso experiri, quod Dauid dixit: In no- psa. 62.b
mine tuo leuabo manus meas. Sicut adipe Ro. 6.c
& pinguedine repleatur anima mea. Si enim
spiritu facta carnis mortificauerit, si deum
in opere suo glorificauerit, ex hoc anima
adipe gratiæ, & pinguedine sancti spiritus
repleta, renouari incipit spiritu mentis suæ,
& induere nouum hominem, qui secundum
deum creatus est in iustitia & sanctitate ueri
tatis. Ex hoc enim iam rerum facies noua
ei incipit apparere, charismata meliora (in
quorum æmulatione hactenus laborauerat)
familiarius ei aperire corpus, sanctis humi-
liatum disciplinis, ex consuetudine iam bo- F
na in spontaneum spiritus seruitium transi-
re: noui hominis interior facies de die in diē
renouari, & usque ad speculanda dei bona re
uelari iam frequentes & improuisæ theopha
niæ, & sanctorum splendores animam conti-
nuo laborantem desiderio incipiunt refocil-
lare, & illustrare: quia sapientia occurrens
in uiis hilariter sicut dicit Iob, abscondit lu- Iob. 36.
men in manibus, & præcipit ei ut rursus ad d
ueniat, & annunciat de ea amico suo, quòd
possessio eius sit, & ad eam possit ascendere.
Ex quo iam diu laborans anima insolitas
quasdam & dulces affectiunculas incipit col-
ligere, in quibus tenerè requiescit cum ad-
sunt: cruciatur, cum auferuntur, & non re
deunt ad uotum. Sicut enim ruri enutrita &
ruralibus assueta cibariis, cū affectiones has,

quas

Universidad de Deusto
Biblioteca

quas diximus quasi in primo ingressu aulæ regiæ cœperit degustare, nonnunquam ignominiose depulsa, uiolenter expulsa, in domum paupertatis suæ, uirum ultra redire ac quiescit, & frequenter ad ianuam reccurrens importuna, improba, & anxia, sicut inops, sicut mendica, sperans, suspirans, inspicit, suspicit si quid sibi porrigatur, si quãdo aperiatur, & aliquando improbitate & importunitate sua, sic euincit omnia obstacula & transgreditur: vt usq; ad interiorem sapientiæ mensam precipiti transiliens desiderio, impudens, & illico re explenda assideat conuiua & audiat: Comedite amici, & inebriamini charissimi.

G Capitulum quintum.

EX hoc iam innascitur sanctæ paupertatis amor, latendi studium, odium secularium distractionum, orationis usus, psalmodia frequens. Sed graue, nisi impediatur, occurrat tentationis impedimentum, quod multorum curfum usque huc prosperum & fœliciſsimum uel grauiter retardet, uel retro nonnunquam in quandam teporis ignauiam reflectat. Quod enim à patre pio in uia accipit ne deficiat, sic incipit habere quasi sufficiat: & hic proficiendi metam constituens ubi desinit proficere, ibi incipit deficere. Quin etiam conculcans gratiam dei, & uanam de ipsa contra ipsum sibi fabricans fiduciam, vel in ore, vel in corde iactat se non usquequaque à deo derelictum, toticns sibi iudicium manducans & bibens, quotiens uisitationis & consolationis à deo accipit gratiam, & inde non in domini, sed in uoluntatum suarum executionem præsumit fiduciam. Ini-
ps.80.d mici domini, ait Psalmista, mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in seculo. Et cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Audi cibatos, & audi inimicos, audi saturatos, & audi mentitos, audi non solum frumentum, sed adipem frumenti, non petram, sed mel de petra, occultam scilicet & diuinam sacramentorum gratiam, de qua saturati perhibentur, qui inimici conuincuntur, quod si non fuissent inimici, non tam
H cito potuissent saturari. Qui enim saturatus est, non plus petit quam accipit, quia plenus est: & quod habet, ei satis est, hoc est, post post primam illuminationem, ut ait Apostolus, post gustum doni cœlestis, post participa-
1.Pet.2. tionem spiritus sancti, post gustum nihilominus boni uerbi dei uirtutumque futuri seculi uoluntatis peccandi post acceptam notitiã ueritatis rursum sibimetipsis filium dei crucifigendo conculcare & sanguinem testamenti pollutum ducere in quo sanctificati sunt & spiritui gratiæ contumeliam facere. Quid enim aliud est filium dei crucifigere quam facere mala, ut ueniant bona? confidenter peccare & cruci Christi quicquid peccant imponere? O si audiant quod sequitur, terra sæpe superuenientem imbrem bibens & generans herbam opportunam his a quibus colitur accipit benedictionem à domino, proferens autem spinas & tribulos reproba est, & maledictioni proxima, cuius finis est in combustionem. Sed redeamus ad meliora vt ait ipse Apostolus & uicinora saluti. Si ergo bonæ spei iuuenis cuius deus iuuentutem incipit lætificare, crescere incipit in uirtum perfectum, in mensura ætatis plenitudinis Christi. Iam enim amor incipit confortari, & illuminari, & transire in affectum & nomen maioris uirtutis, & amplioris dilectionis. Amor quippe illuminatus charitas est, amor a deo, in deo, ad deum. Charitas autem deus est, deus inquit charitas, breuis est laus, sed concludens omnia. Quicquid de charitate, eo potest dici, potest dici & de charitate, sic tamen ut consideratæ secundum naturæ donum etiam charitatis deus dicatur, in eo quòd super omnes virtutes uirtus charitatis deo cohæreat, & assimiletur. De charitate quid dicemus? audiuimus famam eius, nouimus eam, non uidimus eam. Apostolus eam nouit, qui excellentiorem uiam eam appellans, in laudem eius totum se effudit, ait cens. Et adhuc excellentiorem uiam nobis demonstro. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum ueluti æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non est inflata, non ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irri-

tatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, charitas nunquam excidit, siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur, manet autem manet fides, spes, charitas, tria hæc. Maior autem his est charitas, hoc est dominici suaue, & onus leue, onus quod portantem portat, & leuigat onus legis euangelij, suaue eis quibus dicit ipse dominus: Iam non dicam vos seruos, sed amicos meos. Qui enim prius portare non poterat præcepta legis, postea leuia sunt præcepta euangelij, per cooperantem gratiam. Qui primum non poterat implere, Non occides, pullex leue habet pro fratribus animã ponere, & sic de reliquis, sicut cum iumento impositum onus graue & refugit quasi impossibile, adducitur quadriga volubilis, id est euangelium discurrens per totum mundum, & onus quod quasi graue refugiebat primũ, postea sine labore trahit duplicatum. Sic anima quæ nequamis est, & sine alis seipsam deorsum portare, pondere plumarum, & aduolat sine labore, sic & adiectione lucis uel alterius liquoris collaudationi sic in gutture. Amor ergo prius habuit hominem, & aliquem affectum: charitas effecit. Iam enim tanto leuius operamur quanto manus, quanto eam adiuuat illuminatio oculus. Primum quidem operamur per manum, deinde manu tergimus oculum, unde dicit, A mandatis tuis intellexi. Iam enim incipit opera sua intelligere, & affectio per diligere, iam sic afficitur virtutibus vt sicut Deo, hoc est esse quòd bonum esse, sic iustæ & sanctæ animæ non aliter sit esse quam sanctæ, & iustæ, & piæ esse: Sanctas, & semetipsa: iustæ ad omnes: pię, ad Deum. Et augmento enim gratiæ Dei sic inficit iustam animam iustus affectus, vt iam in nullam sui partem, vel cogitationem, vel affectum, vel sensum omne eo quod est iustitiæ plene & integre affectat. Vnde dicit Apostolus, Charitas nunquam excidit: aliquando quidem habitus, vel deuitat affectionis vel operationis affectus, quandiu in hac vita non potest videre charitas, nisi ex parte & per speculum in ænigmate, sed integer tamen semper & fundatus sua virtute suus permanet affectus.

Caput sextum.

ALiud quippe est affectus, aliud affectio. Affectus, est qui generali quadam potentia & perpetua quadam uirtute firma & stabili mentem possidet, quam per gratiam obtinuit. Affectiones vero sunt quas varias varius rerum & temporum affert euentus: infirmitas enim carnis ex vitio primæ originis sæpe offendit, sæpe cadit, sæpe lædit grauiter & læditur mente interius dolente, & patiente, potius quam agente, quod perperam foris geritur, nec tamen charitatem perdente: sed ex charitate gemente & clamante ad Deum, Infœlix ego homo, quis me Ro.7.d liberabit de corpore mortis huius? Vnde dicit Apostolus, Ego, inquit, mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati. Et rursum, Non ego operor illud, sed quod M habitat in me peccatum: itaque quisquis ille 1.Io.3.b est, sicut dicit beatus Ioannes, secundum & 5.a hoc quod natus est ex Deo, id est secundum interioris hominis rationem intantum non peccat, inquantum peccatum quod corpus mortis foris operatur, odit potius quam approbat semine spiritualis natiuitatis quo ex Deo natus est, eum interius conseruante. Quod etsi interim aliquando incursu peccati læditur, & atteritur, radice tamen charitatis in altum defixa, non perit. Imò statim fœcundius & viuacius conualescit in spem boni fructus, & surgit. Sic enim dicit beatus Ioannes: Omnis enim qui natus 1.Io.3.b est ex Deo peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare qui ex Deo natus est. Notanda vis verborum. Non, inquit, peccatum facit quod patitur, potius quam facit, qui natus ex Deo: & non potest peccare perseuerando, scilicet in peccato, dum legi Dei cum mente seruit, etiam carnem festinat subigere, quę tentatione & peccato incurrente legi peccati videbatur seruire. Petrus cum peccauit, charitatem non amisit, quia peccauit potius Mar.26.
in veritatem quàm in charitatem, cum se g
non esse mentitus est in ore, cuius totus erat in corde. Ideoq; negationem falsitatis continuo lachrymis lauit veritas charitatis.
Sic & Dauid cum peccauit, charitatem non 2.Re.11.
perdidit, sed obstupuit quodam modo in eo charitas: ad vehementem tentationis iectum & charitatis in eo nequaquam facta est

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Re.12 est abolitio, sed quasi quædam soporatio, quæ
c mox vt ad vocem arguentis prophetæ euigilauit, continuo in illam ardentissimæ charitatis confessionem erupit: Peccaui domino, & continuo audire meruit: dominus transtulit à te peccatum tuum, non moreris, adhuc in laude charitatis, amor in fide, & spe, charitas in se ipsa est & per se ipsum: potest etiam esse, vt fides & spes sint sine charitate. Vt autem charitas fidem & spem in se non contineat, non potest esse, fides enim quod amatur esse adherit, spes promittit: amat igitur, qui in fide & spe amat, sicut amari potest, quod creditur tantum & speratur: charitas creditum & speratum iam habet, iam tenet, iam complectitur. amor igitur fidei & spei Deum videre desiderat, quia amat: charitas quia videt, amat. Ipsa enim est oculus, quo videtur Deus, habet enim anima etiam sensus suos, habet visum suum vel oculum, qui videt Deum. Sicut enim corpus habet suos quinque sensus, quibus animæ coniungitur vita mediante: sic & anima suos quinque sensus habet, quibus Deo
Ro.12.a coniungitur, mediante charitate. Vnde di
Ephe.6. cit Apostolus: Nolite conformari huic secu
d lo, sed reformamini nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & bene placens, & perfecta. hic ostenditur quia per sensus corporis veteratscimus, & huic seculo conformamur, per sensum vero mentis renouamur in agnitionem Dei, in nouitatem vitæ, secundum voluntatem & beneplacitũ Dei. Quinque enim sunt corporis sensus animales, vel corporales, quibus anima corpus suum sensificat, vt ab inferiori incipiam tactus, gustus, odoratus, auditus, visus. Si-
B militer quinq; sunt sensus spirituales quibus charitas vinificat animam, id est amor carnalis parentum, amor socialis, amor naturalis, amor spiritualis, amor Dei: per quinque sensus corporis, mediante vita corpus animæ coniungitur: per quinque sensus spirituales, mediante charitate, anima Deo consociatur.

Caput septimum.

TActui cõparatur parentũ amor, quia affectus iste promptus omnibus, & quodammodo grossus & palpabilis, sic se omnibus naturali quodam occursu præbet & ingerit, vt effugere cum non possis, etiam si velis. Tactus enim sensus est totus corporalis qui ex quorumlibet corporum coniunctione oriri
citur, si tamen vnum eorum aut vtrumque viuat, vt tactus esse possit. Sicut enim quo te verteris, corpus tuum non potest esse sine tactu: sic nec anima tua sine hoc affectu propter quod in scripturis amor iste nõ mul tum commendatur, imò ne sit minus contemptui dicente domino, Si quis non odit patrem suum, aut matrem suam, non potest meus esse discipulus. Secundo gustui comparatur amor socialis, amor fraternus, amor sanctæ & catholicæ ecclesiæ, de quo scriptum est: Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quia sicut per gustum vita administratur corpori, sic illi mandauit dominus benedictionem & vitam vsq; in seculum: gustus enim licet corporalis exerceatur, saporem tamen interius generat, quo anima afficitur, propter quod corporalis quidem maxime hic sensus: sed in men ex parte aliqua etiam animalis esse comprobatur, sic & amor socialis, quia ex corporali cohabitatione in vnum, ex similitudine professionum, ex paritate studiorum, aliisq; huiusmodi causis confœderatur, mutuoque officijs enutritur, maxime animalis esse videtur: sed tamen ex magna parte & spiritualis est, quia sicut sapor est in gustu, sic affectus fraternæ charitatis flagrat in affectu, de quo scriptum est: Sicut vnguentũ in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion. Tertio odori comparatur amor naturalis qui naturaliter ex ipsius naturæ similitudine & consortio absque omni spe recompensationis omnem hominem diligit, qui ex cultus naturæ necessibus veniens, & animæ se ingerens nihil humanum ab eo patitur esse alienum: sensus autem iste magis animalis esse videtur quàm corporalis, id est odoratus, quia ad creandum eum interius corpus nihil agit præter leuem instrumenti sui virtutem attractum, & licet haustus per corpus animam tantum afficit, non corpus, sic & amor naturalis magis spiritualis esse videtur quàm animalis, quia præter solum connaturalis humanitatis respectum, non consanguinitatis, non societas, nec aliqua in eo omnino necessitudo huiusmodi consideratur. Quarto auditui comparatur amor spiritualis, amor inimicorum. Auditus enim nihil interius, id est D intra corpus operatur, sed exterius quodammodo, id est ad aures pulsans animam eas

transuolans: sic & illuminatur amor Dei, suum in anima christiana sedem obtinens Rom.8.
ad quandam diuinæ potentiæ similitudinẽ c
eam proueh it, dum õnem creaturam angustam & breuem, imò nullam videri facit, ad comparationem Dei, dum confidit sua esse omnia, quæ patris sunt, dum omnia ei cooperantur in bonum, dum siue Paulus, siue Cephas, siue mors, siue vita, siue omnia quæ eius sunt, & fidelis viri totus mundus F
diuitiarum est.

Caput octauum.

VIsus ergo ad videndum Deum naturale lumen animæ, ab auctore naturæ creatus charitas est. Sunt autem duo oculi in hoc visu ad lumen quod Deus est videndum naturali quadam intentione semper palpitantes, amor, & ratio. Cum alter conatur sine altero non à Deo proficit, cum inuicem se adiuuant, multum possunt, scilicet cum vnus oculus efficiuntur de quo dicit sponsus in Cã- Can.4.c
ticis, Vulnerasti cor meum o amica mea in vno oculorum tuorum. In hoc autem plurimum laborat suo vnusquisque modo, quod alter eorum, id est ratio dum videre non potest nisi in eo quod non est, amor autẽ non adquiescit requiescere nisi in eo quod est. Quid est enim quod ratio omni conatu suo possit apprehendere, vel inuenire de quo dicere audeat, hoc est Deus meus: intantum enim solummodo potest inuenire, quid est inquantum inuenit, quid non est. Habet etiam ratio suos quosdã tramites certos, & directas semitas quibus incedit. Amor autem suo defectu plus proficit, sua ignorantia plus apprehendit. Ratio ergo per id quod non est, in id quod est videtur proficere, amor postponens, quod non est, in eo quod est, gaudet deficere. Cum tamen vt dixi inuicem se adiuuant, & ratio docet amorem, & amor illuminat rationem, & ratio cedit in affectum amoris, & amor acquiescit G
cohiberi terminis rationis. Magnum quid possunt. Sed quid est quod possunt? Sicut proficere proficiens in hoc, & hoc discere non potuit, nisi experiendo: sic nec communicare potest inexperto, quia sicut dicitur in sapientia: In gaudio eius non miscebitur extraneus. Ratio malorem habet sobrietatem, amor beatitudinem, inde quippe processit, & naturaliter in suum spirat principium. Ex

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc iam animam suauitate hactenus & deliciis amoris tenere enutritam, sed & nonnunquam paternæ pietatis disciplinis attritam.
Ex hoc tam inquam fortis vt mors dilectio permadit dulci amoris gladio ab amore & affectu seculi sic occidens eam fundituus, & interimens sicut mors interimit corpus. In
Gen.5.c tantum vt dici de ea posit, quod de Enoch,
Heb.11.a scilicet quod non inuenitur in seculi actibus, quia transtulit eum Deus, sed corpus morte sua mortificatur ab omnibus sensibus suis: anima autem morte sua proficit magis, & viuificatur, & roboratur, in suis fortiter, & constanter & prudenter incedens iam in semitis suis, & omnibus gressibus & quocunque, hactenus ignorando, dubitando, & palpando, vix audebat tendere pedem boni assensus: for
titudo enim simplicis, via domini, à seculi ergo actibus, & affectibus sic mortificatur
Gal. 6.d sicut Paulus apostolus, Mihi, inquit, mundus crucifixus est, & ego mundo. Cùm autem alter non curaret de altero: cum suis ligari affectibus, ad se mutuum non poterant, vel curabant accedere, sibi inuicé crucifixi erant
H Paulus & mundus. Sed tamen cum Pauli conuersatio tota esset in cœlis, non recusabat quandocunque necessaria erat hominibus in terris, propter quod cum gemitu dicebat.
Phil.3.d Cupio dissolui & esse cum Christo. Multo enim melius, & à quàm melius est esse cum Christo: esse enim Christum cum Paulo, sicut & ipse dixit, Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi, sic inquam esse Christum cum Paulo, magna Pauli securitas: esse vero Paulum cum Christo, vel hic per contemplationem, vel ibi per beatitudinis præsentiam, beata & gloriosa Pauli fœlicitas. Charitas ergo Dei sursum eum attollebat. Charitas vero proximi infra eum premebat, quasi à collo dependens. Vnde sequitur & dicit, Permanere autem in carne
Ro. 1.a necessarium propter vos. Affectus ergo charitatis Deo indissolubiliter inhærens, & de vultu eius omnia iudicia sua colligentis vt agat vel disponat exterius sicut voluntas Dei bona, & bene placens & perfecta dictat ei interius: dulce habet in vultum illum semper intendere, & sicut in libro vitæ leges in eo sibi legere viuendi, & intelligere, illuminare fidem, roborare spem, suscitare charitatem: iam enim & spiritus sanctus euidenter sanctam edocet animam, quid & quomodo sit faciendum: & spiritus fortitudinis vires, vel virtutes subministrat faciendi: spiritus consilij disponit. Et cum animo illi vacat, Deo inhærere, Deo efficitur similis per deuotionis pietatem, & voluntatis vnitatem. Cum vero ad homines & humana restat compelli
tur, à lege vultus Dei & exhalatam faciem in oleo charitatis Dei, tam factis quàm dictis & etiam glorificatione quadam & gratiæ terroris hominis refert ad homines ipse sua bonitatis quodam habitu, & gratis filerem exigit, vel efficit apud eos reuerentiam, vt etiam in promptu habeat, in quo voluntas eorum obedientiam. Nam & si ex oculis illo ad vitia delinquentium, & corruptiones errantium, aliquando exiens ex veritate, & seueritate iudiciorum vultus Dei quasi facies corrupta apparet, & terribilis, vbi vita fuerit à corrigendis secundum solubilem veritatis legem omnia agi & disponi in pace, & mensura: ceditur charitati & iubilæ, charitatis intelligitur disciplina: ideo rectæ in quibus est spiritus vitæ, semper eos in voluntatem domini perficiendam, nec euertuntur ad faciendam suam; si inobedientes præesse, præsunt in sollicitudine: si iubentes subesse, in humilitate: si aliquibus coesse, in charitate. Si prælati sunt, sunt sicut patres ad filios: si subiecti, vt filij ad patres sunt: si conuiuentes, omnium seruos se faciunt pro ad omnes affectus: dulcis in bono confortis occursus in hilaritate: cohabitatio in gratiæ discessus in ostensione charitatis: ad minores quouis modo mitis affectio cum operosa pietate: ad maiores amor vsque ad subiectionem: ad mino
res, reuerentia vsque ad seruitutem: non quæ sua sunt quærunt, sed quæ sunt omnium. Et ad hæc omnia quæque lex illa spiritus ordinauerit, facile habent & membra & corporis, & bonam voluntatem commodantes cum spiritus sancti arram, & pignus acceperint seruitutem istam creaturæ, & inculpatorum suorum in breui transituram in adoptionem & reuelationem filiorum Dei.

Caput nonum.

SEd veniamus ad eam quam de Paulo cit Apostolus societatem sanctus, & laudem disciplinæ, ad bonum illud & iucundum cohabitationis fraternæ in vnum, vbi mandat dominus benedictionem & vitam, de quo dicit dominus: Nolite timere pusillus grex, quoniam placuit patri vestro dare vobis regnum. Laus ergo huius disciplinæ ab Apo-

stolis sumpsit exordium, qui sicut à domino didicerant, uel à spiritu sancto, cuius virtute super ex alto fuerant induti, modum coniuendi sic sibi instituerunt, ut essent multitudinis cor vnum, anima vna, & omnia communia, & essent vnanimiter sempe per in templo. Hanc apostolicæ institutionis formam quidam æmulantes non habent domum orationis: omnia quæcunq; faciunt, in nomine domini faciunt, simul habitantes vna mensa, vna lege viuentes, nil habentes proprium: nec ipsa corpora sua, nec vo
luntates in potestate sua habentes, simul dormiunt, simul surgunt, simul orant, simul psallunt, simul & legunt: fixum & immobile propositum eorum obedire præpositis suis, & subiacere eis. Ipsi vero peruigilantes pro eis quasi rationem reddituri animabus eorum re ipsa, ipsis prædicant, quod Hieremias populo Israel, Godolias legi
bus Chaldæis qui veniunt ad vos. Vos autem colligite frumentum, vinum & oleum in vasis vestris, & habitate in urbibus vestris securi. Risumque cordis sui, & psalmum Isaac quotidie deo pro eis immolantes filium liberæ, filium repromissionis, reseruant, & conseruant Ismael filium seruæ, cum propter eos fructum negligunt spiritus, & seruiendo ipsorum saluti actibus proficuis eorum omnes postponunt affectus proficuos suorum, ipsis uero perpetuum sabbatum, à curis seculi, à negotiis anxietatibus reddunt alienos. Cuncta enim in breui necessitatibus ipsis seruiuntur, vilitas in vestibus, sobrietas in cibis, & exteris omnia præfixę legis terminos limitibus, ut nec plus habeat quis quam licet habere, sufficiat omnibus, nec plus habere liceat si habent quod liceat habere. Numquid non ista est non terrestris, sed cœlestis paradisus? Si in ista paradiso dum de ligno scientiæ boni & mali, id est, delectationem administrare discretionis, de fectionis uero quorum est obedire non discernere. Si quis illud tetigerit, morte morietur. Omnes unus tempore studeant oris silentio, unicem cordis loquuntur affectu. Cerebris eorum qui præsunt exhortationibus oleum additur camino, licet pius ipsi mutuo se excitent exemplo, honore, & obsequio mutuum certatim se præueniunt se-
cundum apostolorum in prouocatione se Heb.10.
charitatis inuicem prouocantes, inuicem susceptientes. Nullum inter se patiuntur esse solitarium, ne dicat ei Salomon: væ soli. Solitarium eum deputant qui in conscientia sua per confessionem non vult habere socium, vel qui nouis & solitarijs adinuentionibus suis conturbat societatem fratrum, si quando res exigit & permittitur de rebus animæ, vel corporis inire colloquium. Sin autem mitius ubique silentium, ad studium orationis tanta & tam continua ubique deuotio vt locus orationis omnis sicut locus diuinæ dominationis: psalmorum tam pia, tam consona, tam feruens melodia: ut uitæ, & morum, & bonorum affectuum, non musicæ, sed charitatis regulis melos compositum quadam similitudine consonantiæ Deo repræsentare & sacrificare videantur. In communibus pietatis studijs, in quadam etiam vultuum, & corporum, & habituum gratia inuicem, in seipsis bonitatis diuinæ uidentes præsentiam tanto se affectu complectuntur, ut sicut Seraphim in amorem Dei, alter ardeat ex altero, nec vllo modo satis esse posse deferenti quodcunque alter defert alteri. Hæc est specialis charitatis schola, hic eius studia excoluntur, disputationes agitantur, solutiones non ratiocinationibus tantum quantum ratione & ipsa rerum veritate & experientia terminantur. Hic qui in proficiendo lassus est si residet ad sarcinas quas adhuc de suis & cohabitantium sarcinis, & A
necessitatibus secum trahit, nec morietur, nec retro regredi, nec ultra procedere lege compellitur. Et si fideliter residens, hic sarcinas custodierit, in triumpho uictoriæ parum ei erit dissimilis qui ulterius processerit. Nonne locus est sarcinarum, ubi patimur eos qui per potentiam nos opprimunt, quasi caput nostrum conculcantes, inimicos supra dorsum fabricantes, filios quasi in medio cordis amplexibus uulnerantes, foris pugnæ, intus timores, quotidiana imò continua omnium sollicitudo. Sed adhuc habet ps.128.a
Idithum, quod trãsiliat, adhuc grandis restat uia, ascendenti in montem domini, & ad domum Dei Iacob: Vlterius tamen procedere fas non est, cum sarcinis, sed & senectuti sua debetur reuerentia, ex hoc enim iam senectus incipit, sed uenerabilis non annorum, sed uirtutum numero computata spirans sapienti maturitatem & requiem laborum, quasi emeritæ militiæ præmium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Suscipiens enim sapientia proficiédi iter perficiendum, charitatem quidem non abijcit, non deserit, sed prouehit, sed tantum pertensum habet, vt dictum est, sarcinas eius portare, quę alijs iam intendens rebus parare se, & aptare conatur, ad intrandum in gaudium domini sui. Odit ergo curas quascunque, & si quando aliquos suscipit labores, sed laborum non amat sollicitudines: vires quidem non deficiunt ad portandum, sed refugit impedimentum. Excitans ergo in hos proficiendi gradus dominus, & prouocans sanctam ani-
B mam ad intrandum, vt dictum est, in gaudiũ
Deu. 6.a suum: Diliges, inquit, dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua.

Caput decimum.

QVatuor in Deum à nobis, & toti exiguntur affectus, in eo quod dicit: Ex toto corde tuo, totam sibi vendicat voluntatem: in tota anima, totum amorem: in omnibus viribus, virtutem designat charitatis: in tota mente, fruitionem sapientiæ. Primum enim ad Deum voluntas animam mouet, amor promouet, charitas contemplatur, sapientia fruitur. Sapientia vero digne in mente constituitur. Quæ cum ideo mens dicatur, quod meminit, vel eminet in anima: bene illi asscribitur virtuti, quæ super omnes eminet virtutes animæ. Est enim mens, vis quædam animæ qua inhæremus Deo, & fruimur: fruitio autem hæc, in sapore quodam diuino est, vnde & à sapore sapientia. Sapor autem iste in gustu quodam est. Gustum autem istum digne nemo potest exprimere, nec est qui meretur
psa.33.b gustare: Gustate & videte quoniam suauis
1.Pe.2.a est dominus. hoc gustu secundum aqostolũ gustatur Dei verbum, gustantur etiam diuitiæ seculi venturi. Iam ergo de gustu isto, qui saporem habet illum in quo sapientia sapit, subtilius inquirendum est, primumque dicendum: quia licet per gradus ad arcem sa-
C pientiæ venerit, qui ascendit: tamen nisi vbi-
Prouer. que in omni gradu vsque ad vltimum, sapien
15.b tia (sicut ipsa dicit in libro sui Salomonis)
Can. 3.a quærentes se quæsisset, & occurrisset in vijs, ostendẽs se hilariter, nec voluntas mouisset, nec amor promouisset, nec charitati contemplatio, nec sapientiæ proueniisset fruitio. Itaque sicut cœperamus, prosequamur de gustu. Corpus Christi vniuersa est ecclesia, tam veteris, quàm noui testamenti. In hoc corporis capite, id est, prima & antiquiori, & superiori parte, quæ est primitiua ecclesia, quatuor sunt sensus, visus, auditus, odoratus, & tactus. Oculi sunt angeli propter contemplationis subtilitatem: aures, patriarchæ propter obedientiæ virtutem: nares, vel odoratus, prophetæ, propter absentium notitiam: tactus vero communis est sensus. Omnes hi sensus ante mediatoris aduentum in corpore erant, sed languebant inferiori corpore emortuo propter vnius sensus absentiam, id est gustus, sine cuius adminiculo, nec viuere corpus poterat, nec sensus suæ vim vitæ obtinere. Quicquid enim ad totius corporis spectat alimentum cunctis sensibus, vniuerso corpori appone, subpone, circumpone, si solus gustus deerit, quid proderit? Infunde auribus, intrude naribus, uel per quaslibet aliam partem obesse poterit, prodesse non poterit. Gustum autem quædam sequuntur saporis dulcedo, quam in interiori huius sentiens anima modo quodam singulari, & ceteris sensibus incommunicabili, quæ suscipit cuncta discernit, & diiudicat, sequæ omnes sensus vegetat, & confirmat: gustus vero in capitis, & corporis consilio, id est in gustu posi-
re positus, velut utrunque connectens, cum designat qui per conditionem carnis paulominus est minoratus ab angelis, & Moysi, & Helia, cæterisque patriarchis, & humilitatis Per exhibitionem patientiæ, & humiliorem se quodammodo fecit, & humiliorem, cum illi potenti virtute Dei, & hostes prosternerent inimicos, ipse vero suos docerent discipulos: Si quis percusserit te in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Hic enim post prophetas veniens, & patriarchas, lineas quas dedem legis, & gratiæ, capitis, & corporis, & mysteria humanitatis suę, & passionis, & resurrectionis, quæcunque in lege, & prophetis, & psalmis, & hymnis saluberia, quæque corpori vitalia, vel utilia, quasi quodam ipsius os degustans, id est, intelligens, & per se intelligenda corpori trahens, interiori quodam diuinitatis suæ sapore (quæ sapientia nobis factus est sapientia dis-
stus, interiori quodam diuinitatis suæ sapore (quæ sapientia nobis factus est sapientia dis-
Christus) sapida ea habet, nobisque sapida, vel vtilia. In se enim ipsum, & per se totum corpus vegetans & confortans gaudium sibi: gaudium angelis facit de consummatione corporis, gaudium patriarchis, & prophetis de visione diei suæ, dicit ipse dicit, Abraham pater vester exultauit, vt vi-

deret diem meum, vidit & gauisus est: gaudium vniuerso corpori & vitam, ita vt quodam mentis tripudio vniuersali illo tafet, spirituali viuificati & confirmati clamo
Luc.24.a mus: Quod vidimus & audiuimus, & manibus nostris contrectauerunt de verbo vitæ.
Vbique in omnibus orationibus nostris supplicamus, Per Christum dominum nostrum: vel quia omnes orationes nostras & postulationes ad Deum patrem dirigimus per ipsum, sicut per mediatorem nostrum: vel quia quicquid speramus à patre luminum, à quo datum optimum, & omne donum perfectum, non per aurem, non per nares, sed per ipsum perimus infundi os nostrum, & mentem nostrum, & sapientiam nostram: vt sensum possit esse proficuum. Hic est ille intellectus, intellectus scilicet scripturarum & sacramentorum Dei. Vnde cum post resurrectionem suam dominus discipulis apparuisset: Tunc, inquit, euangelista, aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. Cum enim scripturarum interiorem sensum & virtutem mysteriorum & sacramentorum Dei cognoscimus non solum intelligere, sed etiam quodam, vt ita dicam, experientiæ manu palpare, & tractare quod non sit nisi quodam conscientiæ sensu, & experientiæ discipulus intelligentiæ: imò vt plus dicam, intus in semetipsa legentis, & sentientis bonitatem Dei, & virtutem quam potenti bonitate cum efficaci virtute in filijs gratiæ, opus ipsius gratiæ operatur. Tunc demum sapientia quod suum est exequitur, tunc quos dignos iudicat vnctione sua, docet de omnibus. Tunc appositio bonitatis sigillo Dei, omnia contra peccata vel pacata vnctione illa, & reuelata imprimit & conformat. Et si qua dura, & sua rigida inuenerit, inculcat & infringit, donec lætitia salutaris Dei recepta, & ingenio spiritu principali confirmata sancta anima læta ad Deum decantet, Signatum est super nos lumen vultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Vnde & dominus, Hæc est, inquit, vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Beata scientia in qua conseruatur vita æterna: vita ista ex illo gustu per hunc saporem in hac sapientia misericordiæ ille apostolorum satiatus, exhilaratus, confortatus. Mihi (inquit) minimo omnium sanctorum data est hæc gratia, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes quę sit dispensatio sacramẽti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creauit: vt innotescat principibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multiformis sapientiæ dei, secundum præfinitionem seculorum in Christo Iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius: & post pauca. Huius, inquit, rei gratia flecto genua ad patrem domini nostri Iesu Christi ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis secundum diuitias gloriæ suæ virtutem corroborari, per spiritum eius interiori homine habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum. Libet hic aduertere, si forte in sensu apostolicæ sapientiæ aliquatenus penetrare possimus.

Caput vndecimum. G

QVatuor Dei debemus duo. Quatuor sunt in Deo potentia, sapientia, charitas, & veritas, vel æternitas, quod vnum est. Nihil enim vere est nisi quod incommutabile est, ad quæ duobus modis respondere nos conuenit: potentiæ, quæ potest nos punire: & sapientiæ quam nil potest latere. Debemus timorem verum, id est, quem non impedit torpor securitatis, vel refugium simulationis. Simulatio est vel quando fingimus laborem in præcepto, vel quando irrationabilẽ misericordiam simulamus in deo. Charitati & veritati debemus amorem verum, id est, quem non impedit tepor affectionis, vel scrupulus suspitionis. Charitati enim quid debetur nisi charitas? veritas vero charitatis, & charitas veritatis omnem remouet scrupulum suspitionis. Suspitionem autem dico ne non amet charitas, ne decipiat veritas, ne desiuat æternitas. Vnde Paulus, Eph.3.b vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profunditas. In sublimitate nota potentiam, in profundo sapientiam, in latitudine charitatem, in longitudine æternitatem, siue veritatem. Et hæc est crux Christi. Et alibi idem Apostolus exprimens euidentius summæ in nobis sapientiæ virtutem. Propterea, inquit, & ego audiens fidem vestram

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eph. 1. c

que est in Deum, & dilectionem in omnes H sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis vt Deus (domini nostri Iesu Christi pater) gloriæ det vobis spiritum sapientiæ & reuelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri vt sciatis quæ sit spes vocationis eius in sanctos, quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis, & quæ supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus secundum operationem potentiæ virtutis eius, quam operatus est in Christo fuscitans illum à mortuis. Cum ergo orante Apostolo, & exaudiente Deo da tur nobis spiritus sapientię, & reuelationis in agnitionem eius, id est, vt agnoscamus eum & sapiamus cum vel sapiat ipse in nobis cum illuminantur oculi nostri, vt videamus bonum, & bona boni intelligamus: ad quæ nos trahit spes vocationis eius scilicet diuitias gloriæ æternitatis eius in sanctis, in his o mnibus nobis bonitas, vel benignitas appa-
ad Tit. 3. b ret illuminantis, vel vocantis. Cum vero vt sequamur vocantem etiam virtus addi tur, per ipsam experientiam spiritus sapientiæ reuelatur nobis, quæ vel quam sit super eminēs magnitudo veritatis eius in nos. Ex hoc igitur qui sic est ex gustu diuinæ contēplationis palato cordis sanato, omnia discernit, omnia diiudicat. In auctore omnium bonorum Christo primum ei sapit sua ad deum conuersio, deinde peccatorum remissio, postmodum pro ira, cuius filii eramus, gratiarum multiplex augmentatio, & hæc
Eph. 2. a omnia non nisi per dominum nostrum Iesum Christum. Ipse enim est mediator no-
I ster, & sapientia nostra, cuius quod stul-
1. Cor. 1. c tum est, sapientius est hominibus. Nam cum talibus bonitas Dei abundaret & offerretur omnibus, nec esset qui reciperet, uel sciret recipere, vel recipere doceret, nec qui illuc posset ascendere vbi bona hæc distribuuntur, vel qui huc posset deferre: opus erat mediatore inter nos & Deum, per quem nostra appropinquarent Deo: & bona dei, nobis. Iniit ergo consilium tota trinitas, consilium illud, de quo propheta dicit: Consi-
Psal. 32. c lium tuum antiquum verum fiat: videbat quippe dominus quantum ad hominem om nia confusa, omnia turbata, nihil stare in loco
Lu. 15. d suo, nihil procedere ordine suo, videbat hominem abisse in regionem dissimilitudinis tam longe vt per se nec sciret, nec posset redire. Angelus enim præsumpserat simili-

tudinem dei dicens: Ponam sedem meam ad aquilonem, & ero similis altissimo; homo similiter deus esse volut, cui perfidiose Sathanas persuasit, quasi dii. Ergone (inquit) Deus pater, filius meus splendor gloriæ meæ, & figura substātiæ meæ in ipsa mei similitudine parem habebit, & pares, & socios? Præcipitatus est vterque. Videns imago Dei, Deus filius angelum & hominem qui facti erant ad ipsam, id est imaginem Dei, non eandem quod ipsa, id est imago Dei per inordinatam imaginis, & similitudinis eius appetitum periisse: heu, inquit, sola miseria caret misericordia, sed subueniendum est, cui subuenire non prohibet. Exhibeo me igitur, bonum hominem, despectum & nouissimum virorum, virum dolorum & scientem infirmitatem, vt zelet & imitetur in me humilitatem, per quam perueniat ad gloriam, ad quam præproperè festinat, vt possit audire à me, Matt. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

Caput duodecimum.

Accinxit ergo se quodammodo dis filius, & aggressus est per humilitatem recuperare eum qui reperari poterat, qui per superbiam perierat. Itaque inter Deum & hominem, medium se faciens qui recedens à deo, captus, & ligatus à diabolo erat, hoc modo boni mediatoris & personam induit, & officio factus est homo. Egressa est virga de radice Iesse & flos de radice eius ascendit: & requieuit super eum spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & repleuit eum spiritus timoris domini. Intelligite hic fortissimum scilicet agonistam nostrum, quasi campum mundi ingressum inungi ad palæstram oleo spiritus sancti: & exultantem gigantem ad currendam viam dispensationis humanæ. Nec ita vero prophetiam à superioribus cepisse & descendisse ad inferiora: quia mediatore annunciabat descensum. Nos vero per eosdem spiritus sancti gratias, eiusdem necessitatis & proceſſum operis, & ad superiora inuestigantes regressum, ab inferioribus, id est, à timore incipimus. Christus ergo ad patrem timorem habuit, sed inultum, sed filialem per quē in omnibus honori eius

Ad Iudæ, dicens: Meus cibus est vt faciam vo-
Matt. 4. luntatem patris mei qui in cœlis est. & in
Psal. 39. psalmo: Lætetur cor meum ut timeat nomē
tuum, & cætera multa in hunc modum. Per quem etiam & seipsum videbatur abiecere, humiliare, neglegere, vt opus quod per eum faceret pater, sed perierat, reparatum & reformatum et posset reconciniare. Hoc igitur modo ad patrem mediator noster habuit timorem, quasi sursum, ad miserum vero recōdendum pietatem, quasi deorsum, ad vtrumque vero scientiam, sciens quid cuique esset exhibendum, sed ad implendum ministe-
rium mediatoris suæ cum patris bonam ha-
bens voluntatem desursum, à misero autem nihil, & habere alirotas tacente quid, ratio & ordo mediationis requireret, exegit ab eo fidem. Exegit autem fidem pręsupposita pietatem. Qua exactione nulla potentia videbatur, quia non fuerat difficile homini misero ei se credere, à quo se prævenit. Sed & cum se ei credere posset, in quo spem non haberet cum fiducia in spem obtulit, cum spe etiam adorare, sine quo spes esse non potest, scilicet deseruit. Itaque mediator à reo suo tanquam à salutis pignore ad patrem regreditur, scilicet cum in monte solus ascendit orare, uel cum factus in agonia prolixius orabat cum sanguineo sudore. Pater, inquit, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. En ego te glorificabo, en quid exhibeam illi, en quid à te habeam, en quid ab illo. Mediator quippe, & in salutem eius iam uidentur conuertere mediationis meæ rationes. Sed cauit, & fortior eo superuenerit, non diripiet vasa ejus, sed mitte manum tuam de alto, & eripe eum de inimicis eius fortissimis, in spiritu fortitudinis, fortitudo tua, & virtus tua. Solus enim quid faciam. Moriar innocens pro nocente, & plus poterit incomparabilis humanitas mea, quam hostilis malitia, pœna innocentiæ meæ, quam pœna inobedientiæ humanæ. Et clarificani, inquit, pater te clarificabo: Iam fortissimo mediatore o-
mnia subiugante, nunquam dominum gloriæ crucifigerent. Per omnia ergo virtutem ei diuinitatis occultans, & solam ei carnis infirmitatem præberens, per iustitiam unæ suæ inobedientiæ fudicauit hostilis nequitiæ per infirmitatem suæ carnis, spem illi omnibus victoriæ ad fruendam iustitiam accedentibus miraculis, quibus reconciliandi sui fidem in se roborabat deceptus antiquus deceptor, pœnam peccati, mortem scilicet atrocissimam ei infixit qui nullo peccato erat obnoxius. Occisus iustus iniuste, pro iustitia nouam de inimico obtinuit iustitiam mortis scilicet iniuste sibi illatæ. Quam quasi sibi necessariam, quia absque peccato erat ipse homini peccatori communicans reum absoluit per pœnam innocentiæ suæ. Positoque corpo A
re suo & sanguine in manu eius: hoc inquit manduca & bibe, hinc uiue. Paterque cum repræsentans, En, inquit, pater mei sanguinis precium. Si de peccato huius requiris, en pro eo meus sanguis. Domine pater dedisti benignitatem, & terra corporis mei dedit Psal. 66. a fructum suum, tam iustitia ante te ambulabit, & tu pones in via saluationis humanæ pedes tuos. Et vt iuste tam saluetur qui iuste perierat tu domine fecisti directiones, iu-
Psal. 98. dicium & iustitiam in Iacob tu fecisti.

Caput decimumtertium.

DE fructu ergo huius operis satiatus homo mediante sapientia Dei, non solum reconciliatur, sed etiā sapiens efficitur. Sapit enim ei Neem. 9
quod manducat, manducat & bibit corpus c
& sanguinem redemptoris sui, manna cœ- Psal. 77.
leste, panem angelorum, panem sapientiæ, & 104. d
& manducans transformatur in naturam Sap. 16. c
cibi, quam manducauit. Corpus enim
Christi manducare, nihil est aliud quam Ioan. 6.
corpus Christi effici, & templum spiritus 1. Cor.
sancti. Templum autem hoc cum ornatum 10. d
fuerit præscriptarum positione virtutum, & supradicto dedicandi ordine dedicatum, nullos ulterius alienos titulos potest suscipere, nullum habitatorem, nisi Deum qui condidit illum & creauit. Nihil ergo vltra terrenum sancta illa anima, nihil materiale, nihil corruptibile diligit, aut curat, ex quo regres- B
sa est à loco sarcinarum, & si aliquo horum aliquando quasi in transitu vtitur, sed frui dedignatur. Si quid in huiusmodi prosperum euenerit, pertransit: non conturbatur si quid aduersi contigerit. Totum sapit quicquid capit, nec potest amanti nisi sapere quicquid sicut sallium contigerit de Christi capite descendere. Quicquid ad corpus spectat siue bonum, siue malum, foris est, nec potest pertingere ad eum qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

intus est. Vnde Apostolus in squalore corporis iacens & vinculis, & quantum ad corpus
Phil.1.c tribulatione coronatus & miseria scribens discipulis, Mittam inquit ad uos Timotheum vt sciatis quæ circa me sunt. Quæ circa me sunt inquit, id est, in exteriori homine, in exteriori tunica carnis, qui ad me qui intus
1.Cor.2 sum non pertingunt, hæc est sapientia de qua dicit apostolus, Sapientiam loquimur inter perfectos, de qua sic nos loquimur, sicut qui audiuimus & non vidimus: sicut loqueremur de aliqua ciuitate, quam non vidimus: sed plurima de ea audiuimus, de qua qui vidisset longe aliter loqueretur, & expressius. Hæc autem sapientia oppositam sibi ex aduerso aliam habet infausti nominis sapientiam: quam dicit apostolus principum huius mundi sicut nigrum albo, sicut luci tenebras, de qua dicitur, Sapientia vincit ma-
1.Io.5.2 litiam. Malitia siquidem sapor est mali, vnde & a sapore sapientia. Cum igitur sapit malum, & non deest astutia, vel voluntas ad
C exequendum, sapientia principū huius mundi per omnia supernæ sapientiæ est contraria, hæc est enim malitia quam odit sapientia. Siquidem ibi sapor boni est in seipso, hic sapor mali est in seipso. Ibi ad exequendum præsto est prudentia, hic ut dictum est non deest astutia. Sed inter has duas quædam media est sapientia, quasi inter nigrum & album, medio colore coloratum. Quæ siue inferius siue superius, sic se habet ad vtranq; partem, vt prouentat ei finis secundum intentionem & studium vtentis. Sapientia illa est quam dicit Apostolus huius mundi, & quam mediam locauit inter sapientiam Dei, & sapientiam principum huius mundi. Hæc circa vtile & honestum tota uersatur, & affectata quadam prudentia dispensatur, hæc pene tota est in scientia, videlicet vt sciat discernere prudenter & diiudicare, inter utile & inutile, inter honestum & inhonestum, etiam si non sic uitæ & moribus accommodatum.
1. Cor. Scientia enim inflat, charitas ædificat, aut
8.a vero in huiusmodi exquirendis elaborant, vt tantum sciant quòd tantummodo seruit curiositati, aut vt videantur, siue sciantur scire, quod seruit vanitati. Et hoc eorum studium tantum potest proficere & in altum se extollere, quantum potest ratio sine amore.

Caput decimumquartum.

Siquidem hæc philosophia in scientiam rerum humanarum & diuinarum diuiditur. Quando est in humanis: sic interum diuiditur, Quando vero ad diuina se exaltat, quanto altius ascendit, tanto miserius cadit & impletur in eo, quia eleuans allisisti. Et siquidem aliquando conatu naturalis ingenij prouehitur, vt sicut dicit Apostolus, quod notum est Dei, id est, quantum de Deo ratio potest cum prehendere notum sit illis, ita ut in illis, id est, intra semetipsos. Deus enim illis reuelauit, quia sic eos creauit, vt in seipsis habeant, vt de Deum cognoscant. Surgunt enim de ethica sua in quandam physicam, & inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciunt, sempiternam quoque eius virtutem & diuinitatem: ita vt sint inexcusabiles, quia videlicet nolunt vlterius procedere vel prouehere, cum possint in veram scilicet theologiam quia cum cognouerint Deum, non sicut Deum glorificant, aut gratias agunt: sed euanescunt in cogitationibus suis, & obscuratur insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt: & qui theologiā insipientes perdiderunt, etiam de physica miserabiliter cadunt, enim gloriam mutant incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum, propter quod nec in nostra cognitione permanere permittuntur, sed tradit illos Deus in desideria cordis ipsorum, in immunditiam, vt contumelis afficiant corpora sua in semetipsis, tradit illos in reprobū sensum: vt faciant quæ conueniunt, sed sapientia semper vincit malitiam, quæ contuberalium habens Dei nouit semper proficere, & numquam deficere, & attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & pienter se agens in diuinis, caute in physicis, prudenter in moralibus. Igitur superna sapientia sicut supra dictum est, ab omnibus alienis affectibus defecata, Deum tantummodo sapiens hominem in homine exuit, deinde plene & in omnibus affecta, omnem in fra Deum creaturam non aliter quam Deus attendit in luce & uirtute sapientiæ omnia disponens, & ordinans, sic agens, sic de eis iudicans, sicut est, sicut uinit faciens iudicium & iustitiam de eo unde est, & unde

dor lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis sicut vim fit creaturam se exponit exprimit, & exhibet imaginem bonitatis & iustitiæ dei, & sicut virtute dei uapor interius, sic charitatis & charitatis dei emanationem effundit exterius, vnde & alibi dicit Salomon: Sapientia hominis lucet in facie eius, & alibi: Oculi (inquit) sapientis in capite eius, quia non aliunde quam de naturali & interna virtute cerebri sui se effundunt & a capite non recedunt, dicit Salomō: Multitudo sapientium sanitas est orbis terræ mus. O felices res humanas, si vbiq; sapientes regnarent, aut reges philosophi sapientes regnarent, etiam insipientes fugiunt insipienter sub sapientibus et hominis defipiunt & confunduntur, & conterunt regnant & principantur: & sunt principes mane comedunt, & væ terræ illi. Sed ad propositum redeamus. Animæ igi tur spiritu sapientiæ illustrata, quia diligit iustitiam & odit iniquitatem, & propterea unxit eam Deus oleo lætitiæ præ participibus suis, & quam perfudit gratia omnibus placet ab omnibus amatur. Ipsi etiam qui ab aduerso sunt videntes huiusmodi timent & reuerentur. Et si bonum in bono non uult mutare indurata nequitia: dissimulare tamen non potest natura. Intra se autem habent sapientes quandam priuatam gratiam, & quandam linguā angelicā, linguam angelorum, qua inter se loquuntur mutuis affectibus, spirituali quadam gratia communitur, quam linguam nullus nouit, nisi rex anglorum, & angeli eius, & qui sunt in penetralibus, & ciues Hierusalem. Nullus eam nouit Aegyptius, nullus Chananæus. Sicut exemplificatione, & contemplatione, & fruitione diuinitatis, iam futuræ vitæ beatitudinis præludere in hac vita videntur, & imitari etiam de corporum suorum glorificatione, quam plene ibi percepturi sunt. In hac vita nihil percipiunt, accepta enim illa gratia de qua diximus, qua habitātes in vnū se ipsis in deo & deo, seipsis fruuntur. Ipsius sanctis sic sentiunt inuenisse omnes contradictiones, vt vniuersa substantia carnis non sit nisi instrumentum boni operis. Nam & si ipsius miseriis & infirmitatibus contabescunt, sed ex hoc ipso interiori homine fortius conualescunt: quando enim infirmor, G tunc fortior sum, & potens, dicit Apostolus. Sensus ipsi nouam quandam percipiunt, & prope spiritualem gratiam, oculi simplices, & aures temperantes, aliquando in feruore orationis, tanta odoris ignota quædam fragrantia spirat, tanta gustus & non gustando suauitas, tamen per mutuum tactum spiritualis charitatis intenti sunt, vt videantur sibi intra se ipsos spiritualis cuiusdam voluptatis gerere paradisum, videre etiam & totius corporis compositione vitæ, & morum, & actuum decore, mutuæ etiam seruitutis vel deuotis exhibitionibus, & pijs susceptionibus, sibi cuiusdam gratiæ beneplacito sibi inuicem conueniunt, & consuunt, vt vere fiat cor vnum, & anima vna. Nimiram Acto.4.f futuram corporum suorum gloriam iam hic initiant ex puritate conscientiæ, & mutuæ cōuersationis gratia perfecte eam habituri in futura & perenni vita.

Caput decimumquintum.

Sicut enim nunc viuentia, omnia solis claritate perfunduntur, & ab inuicem perfundi videntur, & sicut nos inuicem hic viuere videmus, sic in illa vita videbitur Deus à singulis in omnibus, & ab omnibus: in singulis non quod corporalibus oculis videatur diuinitas, sed præsentiam diuinitatis glorificatio corporum demonstrabit manifesta quadam sui gratia: ad hoc etiam in hac vita corporalium H sacramentorum valet religio, quia cum vix aliquid nisi corpora & corporalia intelligamus, quandiu in imagine pertransimus, corporalibus religamur sacramentis, ne à Deo recedamus: vnde etiam à religando religio dicitur.

Cum vero fidelis anima talibus erudita, talibus incipiet non indigere, & à corporalibus transire ad spiritualia, à spiritualibus ad Vnde dispiritualium & corporalium conditorem, catur religio. hoc vere erit exire à fæcinis. Relicto ergo corpore & corporis omnibus curis, & impedimentis omnium quæ sunt præter Deum obliuiscitur, nihilque præter Deum attendens, quasi se solam solum q; Deū existimāsit Dilectus, inquit, meus mihi & ego illi. Quid Cāti.2.a enim mihi est in cœlo, & à te quid voluit su- psa. 72.c per terram? Defecit caro mea, & cor meum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus cordis mei,& pars mea Deus in æternum. Deinde uenitur ad mortem. Hunc autem transitum ad uitam miseri infideles mortem appellant, fideles autem quid nisi pascha? In morte igitur corporali perfecte moritur mũdo, ut perfecte uiuat Deo, ingreditur locum tabernaculi admirabilis, ingreditur usq; ad
Ps. 41.a domum Dei, & omnibus bene & secundum ordinem præcedentibus, sicut in principio diximus pondus suum vnumquodque defert in locum suum corpus in terram de qua assumptum est tempore suo resuscitandum, & glorificandum spiritum ad Deũ qui creauit eum. Sed quis iste transitus ad Deum descriptis omnibus obligamentis, superatisque omnibus impedimentis, perfecta beatitudine,perenni dilectione, ex hoc iam perfecte Deo inhæret, vel potius unitur vere sancta anima in terra, ut efficiatur vna ex
Ps. 81.b illis, quibus dixit: Ego dixi dij estis,& filij
ps. 136.b excelsi omnes. Hic est finis eorum qui pro-
Ps. 38.b ponunt Hierusalem in principio lætitiæ suæ, quos vnctio sancti spiritus docet de omnib us qui ascensiones in corde suo sapienter disponunt de uirtute in uirtutem, donec uideatur Deus Deorum in Sion, Deus Deorum, beatitudo beatorum, gaudium bene gaudentium: vnum denique bonum summum omnium bonorum, à fine boni proposiri in principio ascensionis usque ad finem omnis consummationis. Sapientia attingit fortiter fortitudinem ascendendi ad se, custodiens ne in ascensu deficiat, & suauiter di-
Sap. 8.a sponit omnia, & aduersa, & prospera, ordi-
Ps. 26.b nia enim in bonum modificans & componens, donec animam ad principium suum reducat, & abscondat in abscondito faciei Dei. Scire autem debet omnis sapiens ascensor non sic esse gradus huius ascensionis, quomodo gradus scalæ ut singuli affectus illis tantum temporibus, & non alio tempore sint necessarij. Habet quippe vnusquisque affectus in ascensus ordine, tempus & locum suum, quo cooperantibus alijs affectibus suas indeat partes sollicitius exequi: sed omnes tamen sibi concurrunt & cooperantur, præueniunt & sequuntur, & sæpe fiut primi nouissimi, & nouissimi primi.

FINIS.

SERMO SANCTI BERNARDI ABBATIS *de passione Domini.*

Esum Nazarenum à Iudæis innocenter condemnatum, à gentibus crucifixum Christiani diuinis honoribus obsequijs. Salutaris ubertas, dum qui Christum fortiter imitari dignum est, salubre & honorificum. Hæc enim sunt multum efficacissima, in quibus omnipotens virtus & inuestigabilis sapientia Dei resplendet. Quam suauiter & potenter atque mirifice operata est, & quemadmodum operatus Christus dominus mirabiliter ab angelis, vt nos æquaret angelis. Et quis propter Christum non fiat humilis? Christus dominus pro peccatis nostris crucifixus est, & crucem amaram suis amatoribus dulcorauit. Mortuus est & mortem nostram vt viueremus per illum. Et quis non amet Christum dominum? Quis non patiatur pro Christo? Christus per crucis ignominiam ad supernæ claritatis gloriam transiit, & data est ei pro sua reuerentia à Deo patre omnis potestas in cœlo & in terra, vt adorent eum omnes angeli Dei, & in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Vbi est gloriatio tua ô Christiane, nisi in nomine crucifixi domini? Christi tui, & in Christi nomine, quod est super omne nomen, in quo qui benedictus est, super terram benedicetur? Gloriamini in nomine filij redemptoris, & date honorem illi saluatori nostro, qui magna fecit in nobis, & magnificate nomen eius mecum, dicentes. Adoramus te Christe rex Israel pariter & genitrix eius, princeps regum, terræ dominus, Deus Sabaoth, virtus omnipotentis dei sortissima. Adoramus te preciosum precium redemptionis nostræ, hostiam pacificam, qui sola odoris tui suauitate inæstimabili patrem ejus in altis habitat, ad respiciendum humilia inuitasti, & filijs iræ placabilem reddidisti. Tuæ Christe miserationes prædicamus, tuæ sanctitatis memoriam cum abũdantia celebramus. Tibi Christe sacrificium laudis immolamus pro

pro multitudine bonitatis tuæ, quam ostendisti nobis semini nequã, filijs scelleratis & perditis. Cum adhuc inimici tui essemus dominatus & mores iniqua in omnem carnem exercebat dominium, cui omne semen Adam erat obnoxium lege primordialis culpæ, recordatus es verbi misericordiæ tuæ, & prospexisti de excelsi habitatione tua in hanc uallem miseriarum nostræ & miseriæ. Vidisti afflictionem populi tui, & tactus dulcore charitatis interius, apposuisti cogitare super nos cogitationes pacis & redemptionis. Et quidem cum esses filius Dei, Deus uerus, Deo patri sanctoque spiritui coæternus & consubstantialis, lucem habitans inaccessibilem, portansque omnia verbo uirtutis suæ: non dedignatus es in hoc nostræ mortalitatis ergastulũ descendere, ut nostram & tuam inclinare, ubi nostram & abundantiam tuam gustares & absorberes miseriam, posque reparares ad gloriam. Parum fuit charitati tuæ ad consummandum opus nostræ salutis, Cherubim aut Seraphim, aut unum ex angelis destinare: ipse uenire ad nos dignatus es per mandatum patris, cuius nimiam clarissimam experti sumus in te. Venisti, immutando nobis per carnem exhibendo. Venisti a regali solio sublimis gloriæ tuæ in humilem & abiectam in oculis suis puellam pio uirginitatis continentiæ voto sigillatam, in cuius facto vtero sola spiritus sancti inenarrabilis virtus te concipi fecit, & nasci in veræ humanitatis natura: ita vt nec diuinitatis integritatem maculares, nec uirginitatis integritatem uiolaret natiuitatis occasio. O amanda, & admiranda dignatio. Deus immensæ gloriæ, vermis contemptibilis fieri non dedignatus es. Deus omnium, conseruus seruorũ apparere uoluisti. Parum tibi visum est patrem te nobis esse & dominum, frater noster dignatus es. Et tu domine vniuersorum qui nullam habes indigentiam, intra ipsa natalitatis tuæ initia non abhorruisti abiectissimæ paupertatis degustare incommoda. Vt enim ait scriptura, Tibi cum nascereris, non erat locus in diuersorio, neque cunabula, quę tenuitudinem tuam exciperent, habuisti: sed in uili præsepio sordentis stabuli, tu qui terram palmo concludis, inuolutus panniculis reclinatus es. Et hoc ipsum à brutis animalibus mater tua mutuo accepit. Consolamini consolamini, qui in sordibus paupertatis enutrimini, quia nobiscum Deus in paupertate. Non cubat in delicijs splendidi cubiculi, nec inuenitur in terra suauiter viuentium. Quid ultra gloriaris, ô dives lutea res in uolutabro lecti picti & delicati, cum rex regum recubitu suo pauperum stramenta honestare maluerit? Quid dura stramenta detestaris, cum tener infantulus in cuius manu sunt omnia, tuis sericis, tuis plumis durás iumentorum stipulas præelegerit? Sed hæc tenella tua Christe infantia à persecutorum gladijs tuta non fuit. Adhuc enim inter dulcia matris ubera fugens dependebas, quando apparuit angelus in somnis Ioseph, dicens: Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Iam exinde bone Iesu dura pati cœpisti. Non solum illam infantiæ tuæ vexationem in teipso pertulisti, sed mortem in pusillis tuis, quorum multa milia inter mamillas matrum pro te Herodis trucidauit immanitas. Infantia vero teneriori decursa, humiliter ueritatis nobis exemplum tribuisti. Non enim sedisti cum con- B
filio vanitatum, sed in medio doctorum, interrogans & audiens illos, cum tamen dominus scientiarum esses atque sapientia Dei patris. Sed & obedientiæ nobis formam tribuisti dum parentum imperio tu imperator mũdi humiliter subditus extitisti. At vbi robustioris ætatis plenitudo aduenit, assurrexisti ad fortia, egressus es in salutem populi tui, ut gigas magnificus ad currendam uiam totius nostræ miseriæ. Et quidem vt per omnia te primum fratribus adsimilares, seruum tuum baptizantem peccatores in pœnitentiã tanquam peccator adisti, baptizari te postulasti, innocens agne Dei, quem nulla peccati stilla vnquam maculauit. Baptizatus autem non te in aquis, sed aquas in te sanctificas, ut per eas sanctificares nos. De baptismo in desertum in spiritu fortitudinis egressus es, vt vitæ solitariæ in te nõ deesset exemplum. Solitudinem ac ieiunium quadraginta dierum, famis acerbitatem, tentamenta & illusiones spiritus æquanimiter tollerasti, ut hæc omnia nobis tolerabilia efficeres. Demum uenisti ad oues quæ perierant domus Israël, diuini uerbi lampadem extollens palam ad illuminationem orbis terræ, & regnum Dei cunctis annuncians obtemperantibus uerbo, sermonem sequentibus signis confirmasti, uirtutem diuinitatis in cunctis ostendisti, male habentibus, & omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia omnibus gentibus gratis exhibens quæ saluti peccatorum congruerent, vt omnes la-
C crifaceres. Sed obscuratum est insipiens cor eorum domine, & proiecerunt sermones tuos retrorsum, neque attenderunt ad omnia mirabilia tua domine quæ operatus es in eis, exceptis perpaucis nobilibus athletis, quos inter infirma mundi elegisti & abiecta, vt per ipsos fortia & alta mirifice expugnares. Nec solũ ingrati gratuitis beneficiis tuis extiterę, sed contumelijs affecerunt te domine dominantium, & fecerunt tibi quæcunque voluerunt. Te enim faciente opera Dei, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? Non est hic homo à Deo, in principe dæmoniorũ eicit dæmonia, dæmonium habet, seducit turbas, vorax est, & potator vini, & amicus publicanorum & peccatorum. Quid fles, quid suspiras o homo dum sustines verborum iniurias? Non audis quanta aduersus dominum Deum tuum ceciderũt opprobria propter te? Si patremfamilias Beelzebub vocarunt, quanto magis domesticos eius? Sed hæc quidem & similia blasphemantes, & aliquoties te lapidibus impetentes Iesu bo ne patienter sustinuisti, & factus es coram eis sicut homo non audiens, & in ore non habens redargutiones. Nouissime iustum sanguinem tuum à discipulo tuo filio perditionis traditum triginta argenteis appreciati sunt, vt præcipitarent animam tuam in mor te sine causa. Et te quidem perditissimi traditoris tui perfidia non latebat, quando in cœna ablutionis etiam corã ipso genuflexus procumbens, maledictos pedes eius, veloces ad effundendum sanguinem tuum, sanctissimis manibus tuis attrectare, lauare & extergere dignatus es. Cur autem adhuc extento collo ambulas o terra & cinis? Adhuc te su-
D perbia eleuat? Adhuc te impatientia exagitat? Intuere humilitatis & mãsuetudinis dominum Iesum, vniuersæ creaturæ factorem, tremendum iudicem viuorum & mortuorũ ante pedes hominis & traditoris sui genua incuruantem. Discę quia mitis est & humilis corde, confundere in superbia tua, & erubescere in patientia tua. Hoc quoque erat mansuetudinis tuæ domine perfidum illum in cœtu fratrum detegere & palam confundere noluisti, leuiter admodum accelerare iussisti quod parabat. In omnibus his non est auersus furor eius à te, sed egressus foras saragebat circa frequentis maleficium. Quomodo eccidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? In delicijs paradisi gloriosus apparuisti, ciuium cœli socius & verbi diuini conuiua quomodo reputatus es inter filios tenebrarum? Quę nutriebaris in croceis, cur amplexatus es stercora? Tunc clarificata est familia tua Christe, exeunte immundo de cœtu societatis angelicæ. Tunc desuper diuini eloquij vberrima inundatione felix ille conuentus potatus est, ebrio quem hausto iusmodi lympidi liquoris infusione sobrius indignum. Dato autem charitatis & pacis tuæ salutari mandato, & dispositio fratribus regno patris tui, ad locum proditoris tui discipuli tum cum illas diuertisti, sciens omnia quæ ventura erant super te. Ibi animæ tuæ tristitiam quam ex imminente passione tua sponte assumpsisti, sicut & cætera quæ passus es in auribus fratrum non erubuisti proferi, dicens tunc: Tristis est anima mea vsque ad mortem? Positis quoque in terra genibus procidisti in faciem, orans in agonia, & dicens: Mi pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Et angustias quales cordis tui certissime indicabat sudor ille sanguineus, qui orationis tempore de carne tua sanctissima guttatim decurrebat in terram. Dominator domine Iesu, vnde tua hæc tanta anxia supplicatio? Nouus voluntariæ oui nimirum patri sacrificium obstitisti? Veniam domine. Arbitramur autem quòd hoc ad consolationem infirmorum membrorũ tuorum assumpsisti, ne forte desperet quam infirma caro infirma remurmurat vbi ad passionem promptus est spiritus. Nimirum vt maioris erga te amoris & gratitudinis fiduciam habeamus, naturalem carnis infirmitatem his indicijs in te expressisti, quibus decremur, quia vere languores nostros portasti, & non absque sensu doloris passionum sentes percurristi. Vox enim illa vox esse carnis videtur, non spiritus, ex eo quod subiunxisti: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quòd promptus enim ad passionem fuerit spiritus, euidenter ostendisti quando venientibus vnà cum proditore tuo viris sanguinum, & quærentibus animam tuam cum laternis & facibus & armis per noctem, vltro occurristi, & ne quid acciperent à duce flagitij, te ipsum manifestasti. Nam accedentem ad osculum sanctissimi oris tui trucem bellum auertatus non es, sed os in quo dolus inuentus non est, osculo quod abundauit malitia, dulciter appuisti. Innocens agne Dei, quid tibi & lupo illi? Quæ

Quæ conuentio tui ad Belial? Sed & hoc benignitatis tuæ domine fuit, vt omnia illa exhiberes quæ praui cordis pertinaciam emollire possent. Nam & veteris amicitiæ non immemor, illum commonuisti, dicens: Amice, ad quid venisti? Acque horrore sceleris tui cor impij ferire voluisti, cum dixisti: Iuda, osculo filium hominis tradis? Et tunc Philistiim super te Sampson. Non illos à te abstulerunt, quòd in hora apprehensionis tuæ omnipotenti brachio tuo terræ eos alligasset, non quidem defensionis causa, sed vt impia humana præsumptio nihil se posse aduersus te, nisi quantum permitteres, sentiret. Et quis audiat sine gemitu qualiter homicidas manus in illa hora in te iniecerunt, & innocentes manus tua Iesu bone, vasculis astringentes te agnum mansuetissimum nihil loquentem ad instar latronis quasi malefactorem traxerunt ad victimam? Et nec tuæ misericordiam effundere super inimicos tuos, & distillare fauum dulcedinis tuæ Christe cessasti; ac defensoris tui zelum à lacerantium te compescuisti. Maledictus furor eorum, quia pertinax, quem nec tot miraculi, nec pietas beneficij potuit emollire. Consilio malignantium adeo te pontificum præsentatus es, & vt blasphemiæ adiudicatus es morti. Amantissime domine, quæ ma illic indigna à propria gente perpessus? Vultum tuum desiderabilem, in quem desiderant angeli prospicere, despuebantur omnes diutes plebis, pollutis labijs tuos sputo conquinauerunt, sacrilegis manibus suis ceciderunt, velo in derisum tuæ tanquam seruum contemptibilem colaphizauerunt. Adhuc autem animam tuam abscindere carni deglutiendam tradidere, perduxerunt, postulantes crucis supplicio virum homicidam dari sibi, agnum lupo, autem iustum postponentes. O indignum & inaudita mercium. Et quidem nec ignora mus iniquus ille per inuidiam, hæc in te fieri, sed tamen abstinuit à te temerarias manus, furor eorum, quia pertinax, quem nec tot miraculi, nec pietas beneficij potuit emollire. Consilio malignantium adeo te pontificum præsentatus es, & vehementia aduersus te oportuit confessus, quasi de blasphemiæ adiudicatus es morti. Amantissime domine, quæ ma illic indigna à propria gente perpessus? Vultum tuum desiderabilem, in quem desiderant angeli prospicere, despuebantur omnes diutes plebis, pollutis labijs tuos sputo conquinauerunt, sacrilegis manibus suis ceciderunt, velo in derisum tuæ tanquam seruum contemptibilem colaphizauerunt. Adhuc autem animam tuam abscindere carni deglutiendam tradiderunt, postulantes crucis supplicio virum homicidam dari sibi, agnum lupo, autem iustum postponentes. O indignum & inaudita mercium. Et quidem nec ignoramus iniquus ille per inuidiam, hæc in te fieri, sed tamen abstinuit à te temerarias manus, sed repleuit animam tuam amaritudine sine causa. Illatum recepit, in conspectu illorum affari te iussit, nec peperci amarissimis verberibus virgineam carnem tuam dilacerare, plagis plagas, liuores liuoribus cru-

deliter infligere. Electe puer Dei mei, quid tanta amaritudine, quid tanta confusione dignum commiseras? Prorsus nihil. Ego ego homo perditus totius perditionis tuæ causa extiti. Ego domine vuam acerbam comedi, & dentes tui obstupuerunt: quia quæ non rapuisti, tunc exoluebas. In omnibus his non est satiata perfidorum Iudæorum impietas. Nouissime autem incircumciforum militum manibus deuolutus es morte turpissima consumendus. Parum erat sacrilegis illis crucifigere te, nisi prius & ipsi illusionibus repleuissent animam tuam. Quid enim ait de illis scriptura? Et H congregauerunt ad eum vniuersam cohor- Mar. 15.
tem. Et exuentes eum vestimentis suis, in- b
duerunt tunicam purpuream, & chlamydem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorum. Et dabant ei alapas, & expuentes in eum accipiebant arundinem, & percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, induerunt vestimentis Iuis vt crucifigerent baiulantem sibi crucem. Et perducunt eum in Golgotha, & vinum myrrhatum dabant ei bibere cum felle mixtum: & cum gustasset, noluit bibere. Tunc crucifixerunt eum, & cum eo duos latrones hinc & hinc, medium autem Iesum. Iesus autem dicebat: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Postea sciens Iesus quia con- Luc. 23.
summata erant omnia: vt scriptura impleret, dixit: Sitio. Et currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere. Cum accepisset acetum, dixit: Consummatum est. Et clamans voce magna dixit: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et inclinato capite emisit spiritum. Tunc vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua in redemptionem nostræ salutis. Expergiscere nunc anima, excutere de puluere, & contemplare virum hunc memorabilem, quem in speculo euangelici sermonis quasi præsentem intueris. Attende anima mea quis est iste qui ingre- I
ditur habens imaginem quasi regis, & nihilominus serui despectissimi confusione repletus, coronatus incedit: sed ipsa etiam eius corona cruciatus est illi, & mille puncturis speciosum caput eius diuulnerat. Regali purpura induitur, sed potius in ea despicitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, quàm honoretur. Sceptrum in manu gestat, sed eoipso caput eius reuerendum feritur. Adorant coram ipsa positis in terra genibus, & regem clamant: & continuo sputis amabiles eius genas subliniunt, maxillam palmis, & honorabile collum exhonorant. Vide anima mea qualiter vir iste per omnia conturbatur & spernitur, sub crucis onere dorsum incuruare videtur, & tuam ipse portare ignominiam. Ad locum deductus supplicij, myrrha potatur & felle, in cruce subleuatur, & dicit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Qualis est hic, qui in omnibus pressuris suis nec semel aperuit os suum, vt aut querelæ, aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum aduersus maledictos canes illos proferret? Sed nouissime verbum benedictionis super inimicos suos quale à seculo non est auditum, effudit. Quid hoc viro mansuetius? quid benignius anima mea vidisti? Ad hunc autem attentius intuere, quam grandi admiratione, & tenertima compassione dignus appareat. Vide nudum & verberibus laceratum, in medio latronum cruci ignominioso ferreis clauis affixum, aceto in cruce potatum, & post mortem lancea in latere vulneratum, & copiosos sanguinis riuos ex quinque vulneribus manuum, pedum, & lateris effundentem. Fletus deducite oculi mei, & liquefce anima mea igne compassionis super contritione amabilis viri huius, quem in tanta amaritudine tot vides affectum doloribus. Et iam quidem infirma eius anima mea vidisti, & miserta es: nunc maiestatem eius attende, & miraberis. Quid enim ait scriptura? A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsque ad horam nonam. Et obscuratus est sol, & velum templi scissum est à summo vsque deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormiebant surrexerunt. Qualis est hic, quia & cœlum & terra compatiuntur ei, cuius & mors mortuos viuificat? Cognosce anima mea cognosce, hic est dominus Deus noster, Iesus Christus saluator tuus, vnigenitus Dei filius, verus Deus, verus homo: qui solus sub sole sine macula inuentus est. Et ecce cum sceleratis quomodo reputatus est & quasi leprosus, nouissimus virorum æstimatus est, & tanquam abortiuum quod proicitur a vulua, hic proiectus est ab vtero matris suæ infœlicis synagogæ. Iste formosus præ filiis hominum, quàm deformis factus est. Hic vulneratus propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & factus in holocaustum suauissimi odoris in cõspectu tuo pater æterne gloriæ, vt auerteres indignationem tuam à nobis, vt consedere nos tibi faceret in cœlestibus. Respice domine sinẽte pater de sanctuario tuo, & de excelso cœlorum habitaculo, & intuere hanc sacrosanctam hostiam, quam tibi offert magnus pontifex noster sanctus puer tuus dominus Iesus pro peccatis fratrum suorum, & esto placabilis super multitudine malitiæ nostræ. Ecce vox sanguinis nostri Iesu clamat ad te de cruce. Quid enim domine, quid pendet in ea? Pendet, quia preterita tanquam presentia coram te sunt. Cognosce pater tuum vnigeniti filij tui Ioseph. Heu fera pessima deuorauit eum, & conculcauit in furore suo vuas tormentum eius, omnem decorem eius reliquiis cruoris inquinauit. Ecce quoque lacerturas lamentabiles in ea reliquit. Hoc est domine vestimentum quod in manu Aegyptiæ meretricis innocens puer tuus dereliquit, meliorem æstimans iacturam pallij quam pudicitiæ, magisq; eligẽs spoliatus carnis pallio in carcere mortis descendere, quam pro mundi gloria adulterinæ voci acquiescere. Illi inquam voci qua dictum est: Haec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Quod vtique esset cum dormiret cum adultera. Et nunc domine pater, summa quia ipse filius tuus viuit, & dominatur in tota terra Aegypti, & in omni loco dominationis tuæ. Eductus enim ad imperium tuum de carcere mortis & infernorum, & attonsus immortalitatis coronam, mutata veste carnis, immortalitatis decore refloruit, & cum gloria susceptisti eum. Subiugauit enim sibi Pharaonis imperium, & cum triumpho nobili virtute propria cœlos penetrauit. Ecce gloria & honore coronatus, in dextra maiestatis tuæ adsistit vultui tuo pro nobis. Caro enim & frater noster est. Respice domine in faciem Christi tui, qui tibi vsque ad mortem obediens factus est: nec recedant ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum, vt memineris quantam ab eo pro peccatis nostris satisfactionem receperis. Venam domine aperto das in statera peccata, quibus iram meruimus, & calamitatem quam pro nobis patitur, est innocens filius tuus. Cerne gemitus apparebit & magis digna, vt propter ipsum ex-

fundas super nos misericordiam tuam, quam sitit illa, vt pro peccatis nostris contineas in ira misericordias tuas. Gratias tibi pater reddat omnis lingua pro superabundantia bonitatis tuæ, qui vnico filio cordis tui non pepercisti, sed pro nobis omnibus illum tradidisti in mortem, vt eum tanquam fidelem aduocatum haberemus coram te in cœlis. Et tu domine Iesu fortissime zelotes, quid gratiarum retribuam vt digne retribuam pro homo pulvis & vile figmentum? Quid enim pro mea salute facere debuisti, & non feci? Ab imo pedis vsque ad summum verticis se totum in aquas passionum demergere, vt me totum extraheres de illis, & introire vsque ad animam tuam. Nam animam tuam in mortem perdidisti, vt meam perditam mihi redderes. Et ecce me debito obligasti. Nam & pro eo quod dedisti tuam, debitor tibi sum: & pro mea quidem anima bis à te mihi data, semel in creatione, & semel in redemptione, quid magis iuste tibi reddam, quàm ipsam, non habeo. Pro tua autem preciosa anima ita contribulata, quid ab homine dignè rependi potuit, non inuenio. Nam etsi cœlum & terram & omnem ornatum eorum pro ea possem rependere, certè nec sic vsque ad mensuram debitæ vllatenus attingere possem. Vt autem ipsum quod & debeo, & possibile mihi est retribuam, tui domine muneris est. Da igitur mihi domine toto corde, tota anima, tota virtute, & tua mihi sequenda vestigia, qui pro me mori dignatus es. Et quomodo fiet istud in me nisi per te? Adhæreat anima mea post te: quia tota virtus eius pendet ex te. Et nunc domine redemptor meus te vt verum Deum adoro, in te confido, in te spero, & quibus possum desideriis ad te suspiro, adiuua imperfectum meum. Ad tuæ passionis gloriosa insignia in quibus salutem meam operatus es, totum me inclino. Tuæ victoriosæ crucis regale vexillum in nomine tuo Christe adoro. Tuum spineum diadema, tuos rubentes sanguineos clauos, tuo sacro lateri immersam lanceam, tua vulnera, tuum sanguinem, tuam mortem, tuam sepulturam, tuam gloriosam & victoriosam resurrectionem & glorificationem Christe simul ex adoro & glorifico. Odor enim vitæ spirat mihi in omnibus his. Horum viuificante odore spiritum meum domine à peccati more resuscita. Horum virtute ab æstutiis sæculi me custodi, ac me conforta, vt in gum mandatorum tuorum suaue mihi fiat, & onus crucis quod post te baiulare me iubes, humeris animæ meæ sit leue. Quæ est enim fortitudo mea, vt iuxta præceptum tuum mundi pressuras tam multiplices inuicto animo sustineam? Nunquid pedes mei tanquam ceruorum, vt velocem cursorem per spinas, & confraga passionum consequi valeam? Sed audi vocem meam, & inclina super seruum tuum suauem crucem, illam quæ lignum vitæ est ijs qui apprehendunt eam: vt spero curram alacriter, portabo infatigabiliter eam quæ ab inimicis est crucem post te. Illam inquam diuinissimam crucem humeris meis impone, cuius latitudo est charitas, cuius longitudo est æternitas, cuius sublimitas est omnipotentia, cuius profundum est inscrutabilis sapientia. Confige illi manus meas & pedes meos, & totum passioni tuæ conforma seruum tuum domine. Da obsecro mihi continere ab operibus carnis quę odisti, & facere iustitiam quam dilexisti, & in vtroque tuam quærere gloriam: & sinistram quidem meam clauo temperantiæ, dexteram verò clauo iustitiæ in alla sublimi cruce fixas arbitror. Da menti meæ iugiter meditari in lege tua, & omnem cogitatum meum iactare in te, & dextrum pedem meum eidem ligno vitæ clauo prudentiæ affige. Da vt sinistram spiritus mei sensualitatem non eneruet labentis vitæ infœlix felicitas, non conturbet præsentis vitæ infœlicitas, felix & sinister quoque meus fortitudinis clauo in cruce tenebitur. Vt autem aliqua similitudo spinarum capitis tui in me appareat, detur obsecro menti meæ & salutaris pœnitentiæ compunctio, & alicnæ miseriæ compassio, & stimulus zeli æmulantis quod rectum est coram te, & ad te conuertar in ærumna mea dum triplex configetur spina. Libet vt spongiam per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinem gustui meo adhibeas.

Libet vt per scripturas tuas rationi meæ conferas gustare & videre quoniam florens hic mundus tanquam spongia inanis est, & omnis concupiscentia eius aceto amarior. Ita pater in me fiat calix iste Babylonis amarus in omnem terram, non mani flore seducat, non falsa dulcedine inebriet, quemadmodum eos qui tenebras lucem, lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum arbitrantur.

Vinum myrrhatum cum felle mixtum

suspect im

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuspectum mihi est: pro eo quòd tu ex eo bibere noluisti, quia nimiam acerbitatem inuidiæ & nequitiæ crucifixorum tuorum indicabat. Tuæ vnificæ morti tuum seruum domine configura, faciens quidem in me ut moriar secundum carnem, viuam autem secundum spiritum iustitiæ.

Vt autem integram crucifixi imaginem me portare glorier, illud quoque quod post mortem tuam insatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hanc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum viuus & efficax sermo tuus penetrabilior omni
D lancea acutissima, pertingens usque ad diuisionem animæ meæ, & producens ex ea tanquam de dextro latere meo vice sanguinis & aquæ amorem tuum domine & fratrum tuorum. Postremo & munda sindone primæ stolæ spiritum meum inuolue, in qua requiescam egrediens & ingrediens in locum tabernaculi admirabilis, & abscondas me donec pertranseat furor tuus. Die autem tertio per diem laboris, per diem supplicij, mane prima sabbati perpetuè inter filios tuos me indignum resuscita, ut in carne mea videam claritatem tuam, & adimplear lætitia vultus tui. O saluator meus & deus meus, ueniat, ventat oro tẽpus ut quod nunc credo, oculis tandem reuelatis aspiciam: quod spero nunc & à longe, salute apprehendam. Quod pro viribus meis desidero, vlnis animæ meæ amplectar & deosculer, & in maris tui abyssum totus absorbear. O saluator meus, & deus meus. Sed benedic anima mea deum saluatorem meum, & magnifica nomen eius. Sanctum est enim, & sanctissimis deliciis plenum. O quàm bonus, quàm suauis es domine Iesu, animæ quærenti te. Iesu redemptor perditorum, saluator redemptorum, spes exulum, fortitudo laborantium, anxiati spiritus latitudo, animę lachrimosę & post te currentis in sudore dulce solatium & suaue refrigerium, corona triumphantium, vnica merces, & lætitia omnium supernorũ ciuium, vberrimus fons omnium gratiarum, inclita proles summi Dei, & Deus summus, benedicant te omnia, quæ in cœlo sunt sur-
E sum, & quæ in terra deorsum. Magnus tu, & magnum nomen tuum. O immarcesibilis decor Dei excelsi, & purissima claritas lucis æternæ, vita omnem vitam viuificans, lumen illuminans, lux omne lumen illuminans & conseruans in æterno splendore. Mille millena lumina fulgurantia ante thronũ diuinitatis tuæ à primo diluculo. O æternum substantiale & inaccessibile, clarum & dulce profluuium fontis absconditi ab oculis omnium mortalium, cuius vnda sine ortu, cuius profundum sine profundo, cuius altitudo sine termino, cuius amplitudo mensurabilis, scrutabilis, cuius puritas imperturbabilis. Eructauit te cor dei altissimi de suo impenetrabili abyssio, vita vitam, lux lucem, æternitas æternũ, immensus immẽsum, & per omnia sibi coæqualem, & de plenitudine tua nos omnes accepimus. Tu enim largissime fons omnis boni, septemplicis gratiæ preciosum flumen de thesauris tuis emisisti, cuius fluuius firmitatis fallsuginem mittigare digneris. Flumen olei lętitiæ, flumen uini inebriãtis mi, torrens ignei vigoris.

Spiritus paracletus à te & à patre, par vtrique in orbem terræ perfunditur, omnia replens, omnia continens: spiritus à te, spiritus à patre, unus ex ambobus, uniens ambos ut pote amborum individua connexio, unificus gluten, complexus indissolubilis, & pax omnem sensum exuperans. Hic est torrens uoluptatis tuæ domine, qua delectatam illam & gloriosam ciuitatem Hierusalẽ, quæ furibus est iugiter portas, & lætabunda ebrietate tuæ domine, cuius ardentissimis æstuare, ut tibi inbilent hymnum incessabilem lucida illa & flammea organa in uocem exultationis & sono epulantis, cuiusque desiderabilibus guttis refocillari sitibũdas fauces exulis populi tui iugiter à te expectans domine. Sinito pater ut catella lubant de stillicidiis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Rotate cœli desuper, & nubes pluant iustum, illum domine quem æstuare fecisti. Intactis primitias populi tui, insigne solennitatis nostræ illo quæsumus igneo stillicidio purga, innoua, illumina, inflamma, exhilara, & confirma, & vni cor credentium tibi, ut vnum sint, vnum sapiant, vnum unanimiter requirant & apprehendant & videant & benedicant te deum deorũ in Sion. Sit individuę trinitati gloria, gratiarũ actio, honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Finit sermo deuotissimus S. Bernardi abbatis de passione domini.

F. I. E. N.

ELENCHVS CAPITVM, QVAE HIC LIBELLVS *De passione Domini complectitur.*

In prologo, operis totius telam orditur ab oratione.

Christum Iesum ueram esse vitem. Cap. 1
De præsitione vitis. Cap. 2
De circumfossione vitis. Cap. 3
De vinculis, quibus alligatur uitis. Cap. 4
De cultura & speciositate interioris vitis. Caput 5.
De foliis vitis in genere. Cap. 6
De vmbra foliorum vitis. Cap. 7
De fructu folijs speciatim, ac primum de primo. Cap. 8
De secundo folio. Cap. 9
De tertio folio. Cap. 10
De tribus herbulis charitatis. Cap. 11
De quarto folio. Cap. 12
De quinto folio. Cap. 13
De sexto folio. Cap. 14
De septimo folio. Cap. 15
De fecunditate florum. Cap. 16
De flore humilitatis. Cap. 17
De florente lilio castitatis. Cap. 18
De radice lilij. Cap. 19
De trunco & ijs quæ ad lilia castitatis requiruntur. Cap. 20
De rectitudine lilij. Cap. 21
De crassitudine trunci. Cap. 22
De vermibus truncũ arrodentibus. Cap. 23
De longitudine trunci. Cap. 24
De foliis circa truncum. Cap. 25
De nouo Cantico. Cap. 26
De lilijs iuxta terram. Cap. 27
De contemplatione floris lilij nostri. Ca. 28
Lilij flos terram versus inclinandus est. Caput 29.
De numero foliorum lilij nostri. Cap. 30
De tribus commodis uirginibus accessuris in futura vita. Cap. 31
De sex operibus charitatis erga proximum. Caput 32.
De rosa rubente & ardente. Cap. 33
De rosa charitatis. Cap. 34
De rosa passionis. Cap. 35
De septem effusionũ sanguinis Christi omnium prima. Cap. 36
De secunda effusione sanguinis. Cap. 37
De tertia effusione sanguinis. Cap. 38
De quarta effusione sanguinis. Cap. 39
De quinta effusione sanguinis. Cap. 40
De sexta effusione sanguinis. Cap. 41
De eroco absinentiæ vitis nostræ. Cap. 42
De odore florum vitis nostræ. Cap. 43
Quàm expetendi veniant flores in vite nostra. Cap. 44
De odore florum. Cap. 45
De fructu vitis nostræ. Cap. 46

INCIPIT TRACTATVS BEATI BERNARDI Abbatis De passione Domini super: Ego sum vitis vera.

Prologus.

Esu benigne, vitis vera, lignum vitæ, quod in medio paradisi situm est: Dñe Iesu Christe, cuius folia sunt in medicinã, fructus verò in vitam ęternam. Benedictus flos & fructus virginis matris castissimæ, sine quo nullus sapit: quia tu es æterni patris sapientia mentem meam debilem & aridam pane intellectus, & aqua sapientiæ salutaris, dignare reficere, vt te, ò clauis Dauid aperiente, mihi reserentur obscura: & te ò vera lux, radiante, tenebrosa pandantur: ut per me
K ministrum humilem temetipso manifestante & elucidante loquentes simul & † uidentes. † alias audientes.

Caput primum.

EGo sum uitis vera. Ipso domino Iesu Christo adiuuante uideamus quasdam proprietates uitis terrestris, in quibus etiam illius supercœlestis uitis proprietates nominare possimus: nec tantum ea, quæ exterius ad culturam eidem exhibentur, consideremus. Et primò quidem, quòd plantari solet uitis in terra, non seminari, translata de sua uite: quod Io. 15. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod ad conceptionem Iesu mihi pertinere videtur. Vitis enim primo nata de vite, eli deus genitur de deo, filius de patre, coæternus & consubstantialis ei, de quo genitus est. Sed vt maiorem faceret fructum plantatus est in terra, id est, in virgine Maria concepitur, factus quod non erat, manens quod erat. Benedicta terra hæc, omnium gentium proferens benedictionem. Verè benedicta, quæ deo dante beni gnitatem, tam benedictum protulit fructum. Hæc est terra, de qua scriptū est: Terram non operabatur quisquam, sed irrigabat Gen.2. it à fonte ascendente de paradiso. Terra quippe hæc non accepit operationem humanam, vt conciperetur in ea filius dei, sed aquā spiritus sancti irrigata fuit. Ita enim legis: Spiritus sanctus superueniet in te, & vir Luc.1 tas altissimi obumbrabit tibi. Rursum de Esaiæ. hac terra scriptū est: Aperiatur terra & germinabit saluatorem. Aperta quippe fuit per 45 fidem, credens & obediens angelo: germinauitque vitam salutarem, saluatorem nostrū æternæ vitæ præmia largientem. Hac itaq; vite nostra in lucem edita quædam proprietates culturæ vitis attinentes adhibitæ sunt.

De præcisione vitis. Cap. II.

SOlet enim vitis fructifera præcidi, quod & corporaliter & figuratiuè accipi potest. Circuncisus enim fuit Iesus, nō quod hac Luc.2. circuncisione egeret: quæ in antiquis patribus delebat originale peccatum, sicut baptismus in nobis. Nihil enim peccato originali per concupiscentiæ vitium contracto debebat, quia sine omni concupiscentia carnali Matt.5. conceptus erat: sed ne legem quam ipse dederat, soluere videretur. Moraliter verò docens nos oportere non ægre ferre, si quando pœnas peccati patimur: quod in nobismetipsis non recognoscimus, cum ipse peccatorum purgator nō fuerit dedignatus pro nobis subire remedium peccatorum. Consolemur ergo dolores nostros, qui nequaquam sine peccato sumus doloribus illius, qui non pro se, sed pro nobis doluit & vulneratus est, non pro se, sed vt nostris vulneribus medere- Esa. 53. tur. Vide quantum ad suscipiendos dolores festinauit, quām paratus & promptus sanguinem effundere, circuncisus pro nobis die M natiuitatis suæ octauo. Vtinam nos saltem Luc. 2. & anno octauo nonnihil pro dominо pateremur. Sed quid dicimus, cum plures inue-

niamus, & post octo plantatos, vel post octoginta annos, cum naturaliter erit eorum labor & dolor, nec voluntatem saltem ad do- post 80
minum conuerti, nec tam maturè impedi- anni.
sanguinis precioſi tam diu vanitati subiecti. Quid miserius? Christus octauam diem à p. Pa
natiuitate sua vix expectat vt suum vile san- hic
guinem impendere incipiat. Tu post, non dico octo dies, sed nec post octoginta mor- Philip.
tes, imò & octoginta annos solum non repudix voluntatem? Ille vix natus sanguinem tibi effudit: tu iam moriturus voluntatem tuam non refundis? Bonus profectò Iesus, qui etiam in quarta vigilia venientem seruū Luc.12.
suscipit pœnitentem. Dedisti robur annorum iuuenilium hosti Christi? Christo fatem misericorditer expectanti infirmam tribue voluntatem: nec dubites, quin illum accipiat. Puer enim natus est nobis, vt paruulis munusculis consoletur: quia parui par Esa.
ua decent. Quod si quod offert parum non fuerit, id est humile: per hoc ipsum ad ipsum humilem intrare non poteris, qui de se dicit: Ego sum ostium. Et alibi: Venite ad Matt.
me omnes: & discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Possumus & alio modo accipere præcisionem vitis nostræ: vt dicamus omnia ab eo præcisa, quibus earuit in hac vita, cum ea tamen habere potuisset, & accipiamus hanc præcisionem à verbo spoſſi dicentis: Qui cum in forma dei esset, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Philip.
Ipsa enim exinanitio, quædam præcisio est. Sicut enim minuitur vitis, quando præcidi- Matthæus
tur: ita vera vitis Christus incarnatione mi- Ioan.
noratur ab angelis, imò & infra omnes homines humiliatus fuit. Quomodo autem ita fuit in eo gloria, cultro ignominiæ superbia, cultro abiectionis: voluptas, cultro doloris: diuitiæ, cultro paupertatis? Vide quantum præcisa fuerit: ille cui tantilla omnis gloria cœlorum, imò ipse qui solus vera gloria quasi abiicit gloriam. Seruili circundatus indumento sustinet ignominiam, confusionibus operitur, vt te à confusionibus redimeret, & ad gloriam pristinam reuocaret: ille cuius potenti nutui omnia inferna, terrestria & super cœlestia sunt subiecta, sic sit abiectus, vt reputaretur omnium virorum nouissimus. Sabiicitur fame, sitibus, & post hæc tanta mortis insperatione non euadit. Ille qui lucem inhabitat inaccessibilem, in quem desiderant angeli pro- 1.Tim.

DE PASSIONE DOMINI. 529

ipsa sola. Propter quòd aptissimè tota eccle- A morte
sia in laudem, & gloriam eiusdem virginis Christi
diem sabbati per totius anni circulum cele- toto sab-
brare consueuit. Verè & singulariter bene- bato i so-
dictus palmes, qui à sua vite nullo potuit tē- la virgi-
more præcidi. Abscisi sunt viri qui dicunt: ne māsit
Nos autem sperabamus, quod ipse redem- fidei inte
pturus esset Israël. Abscisæ sunt mulieres, gritas.
quæ quanuis piè præueniunt mortuo humanitatis seruitium exhibere, tamen illum re- Luc.24.
surrecturum nequaquam credebant. Et for- Luc.23.
tasse propterea (quod tamen non asserendo dico, ne nouas videar assertiones introducere) illa mater, quæ plus habuit pietatis, cum alijs ad vngendum non venit corpus Christi sepultum, quia frustra putabat eum vngi, quem resurrecturum sciebat. Vere fortis hęc mulier, & præ cunctis post filium honoranda. Verè & virago dici potest, quæ à viro Christo per animi fortitudinem separata non est, sed eum quem morientem, & mortuum vidit, credidit immortalitatis gloria sublimatum.

De circunfossione vitis. Cap. III.

CIrcunfoditur vitis. Fossio hæc in- D
fidiātiū fraus intelligitur. Quasi enim foueam fodit, quæ dolo machinatur aliquem decipere. Vnde conqueritur dicit: Foderunt an- Psal.56.
te faciē meam foueam. Non enim poterat illi aliquis dolus abscondi, qui oculatus est ante, & retro, & qui præterita, & futura tanquam præsentia intuetur. Omnia enim Hebr.4.
nuda, & aperta sunt oculis eius. Ostendamus autem per exemplum aliquam fraudem istarum fossionum. Adducunt, inquit illud euangelium, domino Iesu mulierem adulteram, dicentes, quòd Moyses in lege præcepit huiusmodi lapidare. Tu autem quid dicis? Vide foueam qua beatam vitem nostram Ioan. 8.
circunfoderunt illi pessimi agricolæ, non vt facerent eam germinare, sed magis aresceret. Veruntamen in contrarium cessit eorum intentio, & circunfossa, fertilis magis facta est, & humorem misericordiæ distillans. Foueas verò videamus. Dixerunt apud se: Si secundum legem dixerit mulierem lapidandam, foueas incidet crudelitatis, qui de se dicit: Mitis sum & humilis corde. Et iterum: Mat.11.
Misericordiam volo, & non sacrificium. Si Osee 6.
verò dixerit absoluendam, foueam præua- Psal.93.
ricationis non euadet: & iure condemna-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 36. bitur vt legis transgressor. Sic captant in ani
Prou. 1. mam iusti, & obseruant peccatores iustum,
Pro. 26. & stridebunt. Nescientes quod frustra iacitur
rete ante oculos pennatorum, & quod qui
fodit foueam, incidet in eam. Sed leuiter
transiuit has foueas noster ibicus, ipsosque
fossores deiecit in illam. Ait enim: qui si-
E ne peccato est vestrum, primus mittat in
Ioan. 8. eam lapidem, quasi dicat: legi meæ non
contradico, pietatem meam non desero. Ista
quidem meruit lapidari, sed non lapidabitur, quia qui lapidem iustè posuit in eam
mittere non habebit. Nonne vis adhuc aliquas foueas videre? Licet, inquiunt, censum
Mat. 22. Cæsari dari, an non? Dixerant enim apud
se: si dixerit, licet: tenebitur reus tanquam
libertatis nostræ destructor. Solutio enim
census, seruitii signum est, si dixerit, non licet: reus erit læsæ maiestatis. O stultos. Solet stultus alios secundū se æstimare: & quod
ipse ignorat, sapientes, quosque credit similiter ignorare. Sed quid ait sapientia? Libertati Dei non derogo, maiestatem Dei non
offerendo, foueas uestras non incido. Red-
Vbi su- dite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt
pra. Dei Deo. Non enim offenditur Deus iustus,
qui vult cuique reddi quod suum est. Si reddatis Cæsari quod Cæsaris est, non offenditur Cæsar. Si Deo reddideritis quæ creauit
iustè, quod iustum est facitis. Reddite ergo
Cæsari denarium Cæsaris habentem imaginem. Reddite Deo animam quam ad imaginem & similitudinem suam creauit: & ecce
iusti fueritis. Longum esset nimis omnes foueas, quas hactenus viri nostræ maligni isti foderunt, edisserere: quia omnia illius & uerba
& facta calumniari nitebantur. Sed cùm, videremus circumfossiones nil nocere viri, magis autem seipsos dum fodiunt, in ipsa incidisse,
ipsam viam circumfodere & perfodere laborabant, ut sic saltem ad modum aliarum ar-
F borum æternam incurreret aridita tem. Fodetunt ergo & perfoderunt non solum manus,
sed & pedes, latus quoque & sanctissimi cordis intima fororis lancea perforauerunt, quod
iamdudum amoris lancea fuerat vulneratū.
Cant. 4. Vulnerasti, inquit, in Canticis amoris sponsus, cor meum soror mea sponsa, vulnerasti
cor meum. Vulnerat cor tuum domine Iesu
sponsa tua, amica tua, soror tua. Quid necessarium fuit illud ab inimicis vlera vulnerari? Quid agitis ô inimici? Si vulneratum
est, imò quia vulneratum est cor dulcis Iesu, quid secundū uulnus apponitis? An igno
ratis, quod vno vulnere tactum coremel-
tur, & fit insensibile? Mortuum cor domini
Iesu, quia vulneratum possedit vulnus amoris, possedit mors amoris domini cor sponsi
Iesu. Quomodo mors altera introibit For-
tis est ut mors, imò uerè fortior quam mors ex-
dilectio. Non enim potest prima mors ex-
pelli, id est, dilectio malarum mortium mor-
tificatrix à domo cordis, quam filii inimi-
bili iure, suo vulnere acquisiuit. Si duo aput
fortes concurrunt, quorum vnus sit in do-
mo, alter verò deforis, quis dubitet eumque
deintus est, obtinere victoriam? Et vis
quanta sit vis amoris domum cordis obtinere
tis, & per uigilium dulcissimi occidentis non
solum in domino Iesu, sed & in seruis ipsius.
Veniamus ad martyres. Terrentur licet
martyres, tidentferiuntur, & gaudent occi-
duntur, & ecce triumphant. Quare? Quia
morte charitatis intus in corde tanquam
mortui peccatis, mortui mundo, tanquam
sensibiles facti, nec minas, nec tormenta, nec
mortem sentire potuerunt. Qui mariti-
tui erant. Mortui enim estis, ait apostolus.
Qualem mortem quidam stultus sapiens
optabat, dicens: Moriatur anima mea mea
iustorum, & fiant nouissima mea horum si-
milia. Bona mors, mortem conterminans la-
na mors vitam conferens sempiternam. Si
ergo iam dudum vulneratum & mortuum
fuit cor Iesu mortificati propter nos, tota ab-
æstimatis sicut oues occisionis. Accesit autem
& mors corporalis & vicit ad tempus, vt in Cor
ceretur in æternum. Victa est non quia non
resit à mortuis, quia mors vltra non dominabi-
tur sed quia semel venimus ad cor dulcis-
simum Iesu, & bonum est nos hic esse, cor dul-
mis nos facile attelli ab eo, de quo scriptum
est: Recedentes à te in terra scribentur. Quid
autem accedentes? Tu ipse doce nos. Tu ip-
xisti accedentibus ad te: Gaudete quia nomi-
na vestra scripta sunt in cœlo. Concorde-
mus hæc, quia hi qui in cœlis scripti sunt. Lau-
Quid ergo illi qui in terra scribentur? Lugeant
bunt vtique. Sed quis nolit gaudere? Aude-
damus ergo ad te, & exultabimus & lætabi-
mur in te memores cordis tui. O quàm be-
num & quàm iucundum habitare in corde
hoc. Bonus thesaurus, bona margarita, cor
tuum bone Iesu, quam fosso agro tui corpo-
ris inuenietimus. Quis hanc margaritam alij
ciat? Quin potius dabo omnia, omnes
cogitationes & affectus mentis commutabo
& comparabo illam mihi, iactans omnes

Il cogitatum meum in cor domini Iesu, & sine
fallacia illud me eruitiet. Ad hoc templum,
ad hanc sanctā sanctorum, ad hanc arcam
testamenti adorabo & laudabo nomen domi
ni, dicentis cum Dauid: Inuent cor meum,
inquit, vt orem Deum meum. Et ego inue-
ni cor ergo, fratris & amici benigni Iesu.
Et quid non adorabo? Orabo utique.
Est enim illius meum est. Audaciter di-
cam: Sì, imo quia caput meum Christus
est. Quomodo quod capitis mei est, non
meum est? Sicut ergo corporalis capitis
mei oculi, mei oculi verè sunt, ita & spiritua
lis cor, cor meum est. Bene ergo mihi. Ego
habeo cor Iesu cor meum habeo. Et quid
mirum? Cum multitudinis credentium fue
rit cor vnum. Hoc igitur corde tuo, & in
te dulcissime Iesu inuento orabo te Deum
meum. Admitte tantum in sacrarium exau-
diendas preces meas. Imò me totum
habita in cor tuum. Licet enim tortuositas
peccatorum meorum impediat me, tamen
quia cor illud incomprehensibili charitate
dilatatum est & ampliatum, & tu qui solus
potes facere mundum de immundo tonce-
pisti semine, vt deposita gibbi sarcina per
tempus acus possim transire. O omnium
pulchritudine speciosissime Iesu, amplius la
ua me ab iniquitate mea & à peccato meo
munda me, vt purificatus per te ad te purif-
simum possim accedere, & in corde tuo o-
mnibus diebus vitæ meæ merear habitare:
& vt videre finaul semper & facere tuam va
lam voluntatem. Ad hoc enim perforatum
est latus tuum, vt nobis pateſcat introitus.
Ad hoc vulneratum est cor tuum, vt in illo
te ab exterioribus perturbationibus ab-
scondere, & in te ab exterioribus perturbationibus ab-
scondi habitare possimus. Nihilominus &
propter ex vulneratum est, vt per vulnus vi
sibile vulnus amoris inuisibile videamus.
Quomodo hic ardor melius ostendi potest,
quam non solum corpus, uerum etiam
ipsum cor lancea vulnerari permisit? Carna
le ergo vulnus, vulnus spirituale ostendit.
Et hoc fortasse innuit ipsa auctoritas præliba
ta, in qua hæc posituum est vulnerasti. Vtrius-
que enim vulneris ipsa soror & sponsa causa
est, quæ sponsus aperte diceret: Quia zelo
amoris tui vulnerasti me: lancea quoque mi
hi vulneratus sum. Quis enim cor suum
potuit vulnerari permitteret, nisi prius amoris
telum vulnus percepisset? Dicit ergo: Vul-
nerasti cor meum soror mea sponsa, vul-
nerasti cor meum. Sed quare soror & spon-
sa? an non poterat sufficientem sponsi aman
tis affectum ostendere solius sororis, vel
solius sponsæ positio? Vel quare sponsa &
non vxor, cùm quotidie vel ecclesia siue
quælibet fidelis anima sponso suo Christo
bonorum operum sobolem debeat generare?
Paucis dico, solent sponsæ nondum alligatæ coniugali vinculo amari ardentius, quam
postea. Tempore enim procedente amor ip-
se componitur. Sponsus ergo noster, vt ma-
gnitudinem insinuet sui amoris qui tempore
non decresceret, amicam suam sponsam appel-
lat, eo quòd illius amor semper nouus sit.
Sed quia sponsæ etiam carnaliter diliguntur,
vt in amore sponsi nostri nil carnale sapias,
ipsam sponsam suam sororem appellat, quia K
sorores iam nequaquam carnaliter adamantur. Dicit ergo: Vulnerasti cor meum &
cætera. Tanquam dicat: quia summè te di-
ligo vt sponsam, castè, ut sororem, vulnera
tum est cor meum propter te. Quis illud
cor tam vulneratum non diligat? Quis tam
amantem non redamet? Quis tam castum
non amplectatur? Diligit profectò vulnera-
tum, quæ nimio illius amore vulnerata pro-
clamat: vulnerata charitate ego sum. Nun-
quid non redamat sponsum amantem, quæ
dicit: Nunciate dilecto, quia amore lan- Cant. 5.
guco? Fraterno se amantem amore comple-
ctitur, qui dicat: Quis mihi det fratrem meū
sugentem vbera matris meæ, vt inueniam
te foris, & complectar & deosculer, & iam
me nemo deridear? Quis autem est foris?
Aestimo quod extra corpus. Quandiu su-
mus in hoc corpore, peregrinamur à domi-
no. Quis hanc peregrinationem patienter
ferat? plena est dolore præteritorum, labore
præsentium, timore futurorum, in qua etsi
sponsus se aliquando gratia cōsolationis exhi
beat, stat tamen longe quasi post parietem
corpore hoc peccati separante inter nos &
ipsum, nec facile præbet se tangendum &
osculandum, nisi illi animæ quæ in tantam
altitudinem meritorum processit, vt dicat ei:
Surge amica mea, columba mea, formosa Cant. 2.
mea, quæ sola licet raro aliquo modo arbi-
trans se comprehendisse proclamat: Inueni
quem diligit anima mea: inueni illum nec
dimittam. Sed ad hunc gradum non facile L
quis ascendit. Nos igitur adhuc intus, id
est, in corpore manentes, quantum possu-
mus, amemus, redamemus, amplectamur
vulneratum nostrū, cuius impij agricolæ fo-
derunt manus & pedes, latus & cor: flemusq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt cor nostrum durum adhuc & impœnitens amoris sui vinculo constringere & iaculo vulnerare dignetur.

De vinculis nostræ vitis. Cap. IIII.

Phili. 2. Luc. 2. Mat. 17.

LIgatur vitis. Quis vincula nostræ vitis non videat? Videamus tamen hoc vinculum. Primum obedientia fuit. Obediuit enim patri vsque ad mortem, mortem autem crucis. Obediuit matri & Ioseph secundum illud: Venit Nazareth cum eis, & erat subditus illis. Obediuit enim in terrenis, iudicibus soluens didrachmum. Secundum vinculum, vterus virginis de qua canimus: Quia quem cœli capere non poterant, tuo sancto gremio contulisti. Tertium, in præsepio fuit secundum illud: Vagit infans inter arcta conditus præsepia, membra pannis inuoluta, virgo mater alligat, pedes manusque, crura, stricta cingit fascia. Quartum vinculum fuit funis, quo ligabatur, cùm caperetur. Ita enim habes: Tunc videlicet cùm traditus esset, iniecerunt manus in Iesum & vinxerunt eum. O rex regum & domine dominantium quid tibi & vinculis? Ligantur uites, ne si iacent in terra, M aut minuantur, aut corrumpantur fructus earum. Incorruptibilis autem fructus fuit eius & est. Quare ergo ligatur? Bene dicit quidam rex cum percussus humana sagitta peteretur, vt se ligari permitteret, donec excideretur, quia leuissimo motu mortem posset incurrere. Non decet, inquit, vinciri regem. Libera sit regis & semper salus potestas. O deus Deorum quantum ergo derogatum fuit libertati & potentiæ tuæ? Tot adeo ligaris vinculis, qui solus ligandi & soluendi potestatem habes? Sed propter misericordiam tuam ligatus es, vt nos à miseriis nostris faceres absolutos. O quàm immitia fuerunt illorum immitissimorum vincula, quibus agnum mitissimum vinciebant. Video oculis mentis te domine Iesu tam duris nexibus adstrictum, tanquam latronem trahi ad iudicium principis sacerdotum, & inde ad Pilatum video & perhorresco, & admiror, & admirando deficerem nisi quod liquidè cognosco te prius in corde charitatis nexibus fuisse constrictum, qui ad deteriora vincula sufferenda te leuiter attrahere potuerunt. Gratia sit vinculis tuis bone Iesu, quæ nostra tam potenter diruperunt. Quantum fuit vinculum quo ligatus fuit ad columnam, cum flagellaretur. Quanquam & ipsa flagella quæ corpus eius circuibant, non incongruè possimus vincula appellare. Sed quamuis immitia, quamuis dura, quamuis iniusta, diligo flagellorum istorum vincula, quibus sacratissimum corpus tuum datum est contingere, quæ tam purissimo sanguine non mediocriter sunt imbuta ô bone Iesu. Si enim sanguis tuus in A flagellatione fuit tam copiosè effusus, vt columna guttis illius respersa adhuc ferat aspectum, rubra seruet vestigia: quantum sanguinis credam ipsis flagellis corpus tuum tam tenuissimum scindentibus inhæsisse? Tam dirè flagellatus est dominus, vt sanguis eius sursum in aëra resultaret. Vide autem quàm bene huic ligationi conueniat, quòd vitis ad palam ligatur. Quid enim per palum quàm ipsa columna, cui dominus Iesus alligatus accipitur? Sicut enim vitis palo, ita Christus statuæ alligatur. Sextum vinculum fuit corona illa spinea cum magna amaritudine illud caput amabile complectens, & multorum aculeorum in illo signo relinquiens, sanguineas vtique guttas eliciens: & vt puto, in faciem venerabilem transfluitens vix adhuc de sputis Iudaicis exsiccatum. Crudele fuit vinculum hoc præter pœnas quas pertulit ligno, honoris plurimum habens & decoris. O rex gloriæ domine Iesu Christe, coronam omnium te confitentium, te sequentium, gemantium pro te, viuentium pro te, manentium in te. Quis te tam amaro uinculo confusionis addixit? Ecce operit confusio faciem tuum, & faciem tuam amabilem, ingeritur tibi à generatione prauæ & amaricatæ honor deriforius in corona, sed spinarum aculeis contendunt in te dolor & confusio. Nescio in vtro magis puniaris. Coronæ derisionem, spinæ ingerunt punctionem. Egredimini filiæ Sion & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater eius in die desponsationis eius, & in die lætitiæ cordis eius. Quæcunque autem anima confitetur se filiam Sion, id est, ecclesiæ, egreditur à curis secularibus, à cogitationibus vanis, & videat per contemplationem mentis, regem Salomonem, id est, Christum Iesum qui est pax nostra, destruens inimicitias, amicitiasque reformans inter Deum & hominem. Vide hunc ô fœlix anima in diademate quo coronauit eum mater eius, synagoga videlicet plebs Iudæorum. O mater amara? Quid peccauit hic bonus filius tuus, vt vinculis etiam vinciatur? Hic est qui solui compeditos, qui erexit elisos, sapientes aluenas, pupillos, viduasque consolatus, & meruit vinculari? Hancne dotem, hanc genitus, lachrymasque contineat? Quis hic non doleat? Quia si est pium gaudere pio Iesu, ita est pium flere pium Iesum. Septimum vinculum fuit, quo ligatus fuit in cruce, scilicet. Fuit hoc vinculum multo ferocius cæteris, quod non solum manuum pedumque sanctissimorum compagem diuisit, verumetiam illam purissimam animam à immundo corporis hospitio separauit. Nunc egredimini filiæ Sion egredimini, & videte pacificum nostrum, pugnantem pro libertate nostra, qui bello occumbere. Videte vitæ nostræ auctorem pro nobis vitæ inuias introire, & ad vitæ viam reuocet. Videte vinculum durissima, clauos ferreos, pedes & manus, quæ salutem nostram operabantur in medio terræ, crudeliter penetrare. Vide lignum crucis missum in panem nostrum, panem candidissimum, panem delicatum, panem angelorum, qui de cœlo descendit, vt se nobis daret in cibum, & animas nostras conuiuio fidelectus labori semetipso non alieno sicut nostram carnem, sed nos in suum spiritum reformaret. Videte quomodo iustus iustificatur, & optimus sponsus nolit. Moritur vita nostra non ex suis necessitatibus,

sed pro nostris. Date lachrymarum flumina in tantis vinculis morienti, quia & ipse prius lachrimatus est. Vacate, & videte quàm amara, quàm turpi morte condemnetur. Sufficiat enim adhuc, & diligenter consideret, si quis sit, qui simul contristetur: si quem inueniat, qui sanguinis riuos abstergat, & de cruce depositum munda sindone non puduri, sed cordis inuoluat, & flens cum beatis mulieribus flentibus, & tumulum prosequatur. Quæcunque anima fecerit hæc assidue, spero etiam quod lætissimæ resurrectionis quandoque mereatur gaudio recreari. Si enim compatimur, & conregnabimus, quod bene sponsa in Cantico amoris ostendit præmittens: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur: & subiungit: Botrus Cypri dilectus meus mihi. Quid est fasciculus myrrhæ? Myrrha amara, amaritudinem passionis significat: Fasciculus verò coadunationem multarum passionum ostendit. Fit ergo sponsus sponsæ suæ fasciculus myrrhæ, quando ipsum multiplicibus affectum iniurijs ad mentem reducit, quarum quædam iam enumeratæ, aliæ verò enumerandæ sunt. Quæ sunt autem vbera sponsæ? inter quæ illum commoraturum affirmat? Duo vbera sponsæ prosperitas, & aduersitas sunt. His tanquam vberibus nutritur, dum aduersitate fouetur, ne in prosperis eleuetur. Ponit autem dilectum suum inter hæc verba, dum illius, & in aduersis, & in prosperis recordatur. Ex quo euenit, vt ille qui modo fuerat fasciculus myrrhæ, id est, qui mentem sponsæ passionum suarum amaritudinibus amaricauerat, subito fit botrus Cypri continens in se vinum iucunditatis, E & lætitiæ: quod fit dum sponsum, quem tot viderat oppressum iniurijs, & morte turpissima condemnatum per resurrectionis triumphum gloria videt, & honore coronatum, & cum humanitate quam assumpserat, ad patris dextram considere, confidens se certissimè per diuersas tribulationes ad idem domini sui gaudium intraturam.

Exeamus igitur, & nos secundum monita Pauli apostoli cum sponso nostro bono Iesu extra castra, id est, extra concupiscentias præsentis seculi improperium crucis, & vinculorum asperitatem cum illo portantes, quia nõn decet membrum delicatum esse sub capite crucifixo, nec ad capitis corpus se indicat pertinere membrum, quod capiti compassum non fuit. Vinciamur ergo vinculis

Universidad de Deusto
Biblioteca

passionis boni Iesu, vt etiam vinculis charitatis cum illo vinciri possimus. Ipse vel vinculis charitatis deuinctus ad suscipienda vincula passionis de cœlo tractus in terras, nos è contrario qui de terris trahi desideramus, ad cœlum prius passionis vinculum nostro capiti colligemus, vt per hoc ad charitatis vincula pertinentes vnum efficiamur cum ipso, secundum quod orauit patrem dicens: Rogo pater, vt quos dedisti mihi, confirmati in charitate sint vnum in nobis, sicut tu & ego vnum sumus. Quid hac vnitate gloriosius? Quid vltra vel optare poteris vel habere? Vnum cum sponso tuo eris. O foelix foelicior, imò omnium foelicissima vnitas.

Hac vnitate se apostolus Christo vnitum sentiebat, cùm dixit: Quis separabit me à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, fames, an persecutio, an periculum, an nuditas, an gladius? Certus sum quia neque mors neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque altitudo, neque profundum, neque alia creatura poterit nos separare à charitate quæ est Christi Iesu. Optemus totis desideriis, huius charitatis vinculis sponso & domino nostro colligarizita vt eius sequentes vestigia illuc peruenire possimus, vbi est ipse qui dixit: Volo pater vt vbi ego sum, illic sit & minister meus.

De cultura & speciositate interiori nostræ vineæ. Caput. V.

VIsis ex parte his quæ viti ad culturam exterius adhibentur. Nunc ad ipsam vitem iam animum conuertamus: vt per quasdam similitudines illius, nostram vitem magis propè & propius contemplemur. Totum corpus ipsius vitis aliis arboribus & arbustis deformius inuenitur, & quasi penitus inutile videtur & abiectum, nec ipso aspectu amabile, aut visui accommodatum. Quid hic dicemus? Corpus vitis nostræ domini Iesu significare deberet, nisi quod plurimum discordare videtur huius deformitas & forma illius, de quo scriptum est: Speciosus forma præ filiis hominum.

Sunt autem nonnulli, qui hæc verba non G ad exteriorem, sed interiorem hominem retorqueant, id est ad animam siue ad diuinitatem, in quibus nimirum non solum filios hominum, sed etiam filios dei, id est, ipsos angelicos spiritus præcellebat.

Tanto enim melior angelis effectus est, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Ne ergo nos huic sententiæ contradicere videamur, ad manum auctoritates habemus, licet plurimos esse sciamus, qui nondum omnino spirituales effectæ aliqui sentiant, fingentes sibi quandam spiritualem pulchritudinem in corpore domini, & si quando audiant dominum ipsum despicabilem forma fuisse, non patienter sustinent: & si linguæ taceant, rancore & amaritudine animi contradicunt, non attendentes quod scriptum est: Spiritus est qui uiuificat, caro autem non prodest quicquam. Etiam quoque non audiunt, vel inuiti audiunt dicentem in eum: Ecce vidimus eum, & non erat illi species neque decor: aspectus eius non erat in eo, & desideauimus eum despectum, nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius & despectus. Vnde nec reputauimus eum. Et nos reputauimus eum quasi deprosum & percussum à deo & humiliatum. Ecce qualis describitur à prophera. Quid apertius? Et verè talis erat in oculis infidelium & carnalium, qui tantum carnem mouerunt intueri. Quod & nos manifestis rationibus possumus approbare, primùm quidem per affectum compassionis, deinde per defectum passionis. Et quia uere suscepérat affectiones nostras, uideamus, quomodo affici soleat homines circa eos qui amant: vt per notum ad ignotum veniamus. Quis nescit hominem circa amicum suum periclitantem sæpe tanto affectu & dolore moueri, ut corporis sui detrimétum incurrat? Si hoc præstat homo homini, quantum deum hominem Iesum putas hominis præstitisse? Si tu pro vno homine per compassionem, per simulum corporale incurris, quid putas dominum Iesum pro omnibus hominibus tolerasse? Omnes enim sui erant & omnes moraliter infirmi erant. Certe nouimus Paulum apostolum de se dixisse: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? Et uerè cuius infirmabatur, ut sicut ipse de se fatetur, præsentia eius esset despicabilis, & sicut ait: Mundus mihi crucifixus est, & ego mundo. Mundus quippe ei crucifixus erat, qui omnia quæ mũdi erant, tanquam mortua reputabat. Ipse ue rò mundo etiam crucifixus erat, qui ipsum propter crebras compassionum simul & passionum infirmitates corpore extenuatum & exterminatum eum mũdus abhorrebat, nihil in

in eo inueniens quod pertineret ad ipsum. Si ergo Paulus cum infirmantibus infirmabatur, quid benignus Iesus cùm esset consors & frater cum conseruis & fratribus? Quis dominus & pater pro creatura & filio? Ardebat Paulus quasi esset radio solis accensus. Quantum ipsum solem putas exaestuasse? Si usque ad tantam infirmitatem per affectum compassionis accendit, qui scin illam charitatis habuit: quid iuuiendum putas de ipsa charitate, de cuius plenitudine omnes acceperunt? Nec aliquo modo dubitandum, quin infirmitatem & exterminationem corporis incomparabilem sustinuerit, qui etiam venerat crucem sustinere & præceteris tanto magis fuerit confectus, quanto maior in eo fuit compassionis affectus: qui non solum facta, sed etiam cogitationes inspexit. Sufferagatur his rationibus sententia ipsius dominus sic dicentis: Hierusalem Hierusalem, quoties uolui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Videamus quid sibi Christus uelit, quòd dominus se gallinæ magis quam alteri animali voluit cõparare: Quia sanctis patribus tenetur, ideo factum est ut exprimatur incomparabilis affectus chari tatis. Nullum enim animal circa pullos suos tanta compassione mouetur, sicut gallina. Fit enim toto corpore hispida, voce rauca, toto feruens animo & omnibus mẽbris infirma, & usque ad supremum defectum peruenies. Si ergo intantum pullis suis gallina animal irrationale compatitur: quanto putas optimum Iesum humano generi fuisse compassum? ad quantam putas eum debilitatem & infirmitatem peruenisse? Quanta ipsum putas macie confectum fuisse, qui pro omnibus cognoscitur doluisse? Vnde Isaias: Verè languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit. Sed ad passionis iam defectum veniamus. Passionem autem non illum diem vnum appellamus quo mortuus fuit, sed totam vitam illius. Tota enim vita Christi crux fuit & martyrium. Recenseat ergo dicamus, sed meditando longanimitatem immoremur, quantæ fuerit parcitatis in cibis, quam prolixus fuerit in vigiliis, quam frequens in orationibus. In labore, in sudore vultus sui, quàm assiduus cum circuiret vicos & castella euangelizans & curans undique, & quàm crebro famem pertulit & sitim ille panis viuus, ille fons aquæ salientis in vitam æternam. Videamus illud ieiunium quadraginta dierum & quadraginta noctium, post quos esurit. & iam à deserto ad homines redeunti occurramus, & vultum illum amabilem tantis ieiuniis consideremus afflictum. Et optimè posuit euangelista post ieiunium esurijt, vt scias Iesum, non in virtute diuinitatis, sed humanitatis suæ natura ieiunasse. Quid enim magnum, si in diuinitatis fortitudine quadraginta diebus ieiunasset in qua nunquam esurijt? Sed iam ad illum vltimæ diei agonem ventamus, & causas deformati corporis nequibimus ignorare. Incipiat ergo consideratio nostra in eodem loco, vbi ipso teste cùm inciperet pauere & tædere, tristis fuit anima eius vsq; ad mortem: sudor sanguineus orantis & agonizantis membra copiosè perfudit, ita vt iam non solum distillaret, sed gutta guttatim decurreret in terram. Procedamus nunc & illius noctis incommoda percurramus: quomodo tentus, vinctus, tractus, trusus, cæsus, consputus, colaphis alapisque percussus, L. spinis coronatus, arundine cæsum caput, flagellis acerrimis laceratus, propria cruce oneratus, primò portans eam, quæ ipsum postea statim fuit portatura. Talem inspice Iesum. Quis hic locus deliciarum? Qualis hic decor speciei? Quis in corpore sic mactato formæ pulchritudinem quærat? Sed veniamus ad finem. Nudatur Iesus. Quare? vt tu corporis purissimi deformationem valeas intueri. Nudatur ergo bonus Iesus. Heu mihi. Qui vestiuit cœlos diuersis syderibus ante crucem expoliatus, nudus etiam vt erat, liuidus cruci affigitur. Heu, candor lucis æternæ nigrescit in carne pro carne saluanda. Et facies quam Cherubim & Seraphim aspicere desiderant, erat ex lachrymis turgida. Nudatur dominus, qui ante secula regnans decorem induit & fortitudinem, cui canimus: Confessionem & decorem induisti amictus lumine, sicut vestimento. Spectaculum fit & opprobrium mundo, & hominibus, fit tanquam prodigium multis, & commotio capitis in populis caput nostrum, gaudium nostrum, honor noster bonus Iesus. Sed quid moror? Exaltato in crucem perforantur manus & pedes viri optimi benigni Iesu. Elicitur sanguis, si quis supererat.

Stat mediator noster in conspectu patris sui in contractione, vt auertat iram eius, ne disperdat nos. Verè non cadit mente: stat constanter etiam perseuerantia bonæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntatis. O qualem te intueor dulcis Iesu. O dulcissime atque amantissime bone Iesu: quis te tam amarae & tam odiosae mor-
M ti addixit? Vulnerum antiquorum nostrorum vnice saluator: quis te vsque ad haec non solum dirissima, sed etiam turpissima vulnera patienda detraxit? O vitis dulcissima, bone Iesu huncciue fructum reddit tibi vinea tua, quam de Aegypto transtulisti? Expectaueras patienter vsque ad hunc diem nuptiarum tuarum, vt faceret vuas, fecit autem spinas. Spinis enim coronauit te: & spinis peccatorum suorum circundedit te. Ecce in quantam amaritudinem conuersa est vitis non iam tua, sed aliena. Negauit enim te dicens & clamans: Non habemus regem, nisi Caesarem. Eiectum ergo te extra vineam vel ciuitatis & consortij tui, sacrilegi agricolae occiderunt non subitò, sed longo crucis tormento confectum, & multis vulneribus flagellorum & clauorum pariter cruciatum. O quantos habes domine Iesu percussores? Percutit te pater tuus qui proprio filio suo, id est tibi non pepercit, sed pro nobis omnibus tradit te. Percutis temetipsum: Tradis enim in mortem animam tuam, quā nemo potest tollere à te sine te. Percutit te discipulus impius traditione & osculo falso. Percutit te Iudaeus colaphis & alapis. Percutiunt te gentiles flagellis & clauis. Ecce quantum percussus & humiliatus es. O quanti percussores, & quanti traditores tui. Tradidit te pater tuus caelestis: quia sicut dictum est, pro nobis omnibus tradidit te. Sic enim quidam seruorum tuorum gratulando dicit de te: Qui dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis.

O verè admirabile commercium, tradidit se rex pro seruo, Deus pro homine, creator pro creatura, innocens pro nocente. Tradidisti ergo te in manus traditoris illius falsi discipuli: tradidit ille te Iudaeis, & tradiderunt te illi pessimi traditores gentilibus ad illudendum & conspuendum & flagellandum, & crucifigendum. Dixisti & praelixisti tu haec, & ecce facta sunt. Omnibus enim consummatis, ecce crucifixus es. Nec sufficit te vulneratum esse, quin & super dolorem vulnerum tuorum addunt, dantes tibi sitienti vinū myrrhatū bibere cum felle mixtū. Doleo super te domine mi rex, magister, & pater, imò & frater domine mi Iesu Christe, amabilis valde super amorem mulierum. Cuius sagitta nunquam abiit retrorsum. Sagittae enim tuae, id est doctrinae tuae acutae, quia viuus est sermo tuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animae & spiritus. Nec declinat clipeus tuus in bello. Sicut enim bonae voluntatis tu coronasti nos. Hasta orationum tuarum non est auersa. Quia etiam pro transgressoribus orasti vt non perirent. Quanto magis pro amatis? Tu leone fortior. Etenim tu leo de tribu Iuda superasti illum leonem qui circuit rugiens & quarens quem deuoret. Tu aquila velocior. Exultasti enim vt gigas ad currendam viam, ad implendum mysterium incarnationis tuae, donec sicut aquila prouocans pullos suos expandisti alas brachiorum tuorum in cruce, & super nos volitans assumpsisti nos, & portasti in humeris tuis in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum in domum familiaritatis & claritatis tuae, vbi de oue & drachma perdita & inuenta festiuitas conuiuium vicinis & amicis tuis beatissimis spiritibus ipsos hilariter ad tuam congratulationem inuitant, faciens in coelis gaudium de peccatore paenitente, & eum talis sit & tantus, morte turpissima condemnaris, spiritumq; in manus patris commendando capite inclinato expiras. Venite, quaeso, & cum dolete et omnes qui gaudere desideratis in domino. Attendite manu fortem nostrum, quomodo contritus est: desiderabilem nostrum, quomodo miserabiliter deformatus est: pacificum nostrum quomodo in bello peremptus. Vbi est rubor roseus? Vbi candor iuuenilis? vbi in corpore tam contrito decorem inuenies? Ecce defecerunt dies nostrae dei domini Iesu, qui solus est dies in nocte tenebris, & ossa eius sicut cremium aruerunt. Percussus est sicut foenum, & aruit cor eius, elanguit est & allisus valde: sed in decore extrinseco decorem simul vere & deum intrinsecus retinebat. Noli ergo desistere pro ipso in tribulationibus tuis, qui humiliatus est quasi deformis. De hac tamen deformitate redemptoris nostri manauit pretium decoris nostri, sed decoris interni. Omnis enim gloria filiae regis abinitus. Senserat haec, quae in cantico Salomonis proclamat: Nigra sum, sed formosa filia Hierusalem, sicut pellis Salomonis. Nisi corpus domini Iesu deformi

esset fuisset, cuius nigredinem supra propter quam exerati sumus: formositatem intrinsecam (quia in ipso omnis plenitudo diuinitatis) quis enarrabit? Deformemur igitur, & in corpore extrinsecus cum deformato Iesu: vt reformemur interius in anima cum formoso Iesu. Conformemur corpori vitae nostrae in corpore nostro, vt reformet corpus humanitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae. Imitatores simus Pauli Apostoli, sicut ipse Christi, qui de se dicit: Christo confixus sum cruci. Et alibi: Ego semper porto stigmata Iesu Christi in corpore meo. Bene portabat characterem passionis Iesu Christi in corpore suo, cui mundus mortuus erat, & ipse mundo. Fuit suae effectus est, quia decolorauit eum sol passionis, & charitatis Christi. Sciendum tamen, quòd ea, quae diximus de deformitate corporis speciosi non de naturali, sed de accidentali deformitate domini non accusantes in ipso defectum naturae, sed passionis charitatem commendantes.

De foliis vitis generaliter.
Cap. VI.

FOLIA vitis pene omnium arborum foliis praestantiora sunt. Quid autem in foliis, nisi verè vitis nostrae benigni Iesu verba commendantur? Praeminet in foliis vitis, praemineret in verbis dominus Iesus. Senserant hoc Iudaeorum ministri, qui missi, vt adducerent Iesum, reuersi, & culpam dederunt. Nunquam locutus fuit homo sic. Non accusauerunt detectum trunci pulchritudinem foliorum videntes: imò per folia aliquid aliud quàm quod videbatur, in corpore debili latere senserunt. Senserat etiam Petrus, qui multis à domino Iesu receptionibus, & interrogatis ab ipso duodecim Apostolis: Nunquid, & nos vultis abire? Respondit, domine quo ibimus? Verba vitae aeterna habes: & nos ad quem ibimus? abiit, ac si diceret: Folia pulcherrima habes, quae nos ab omni aestu protegant. Da nobis ergo aliam pulchriorem, id est meliorem te, & ibimus ad illam abs te.

Quem quia dare non potes, qui omnia potes, ad quem ibimus relinquentes te? Senserat horum foliorum, id est verborum benignī Iesu virtutē, quae loquente ipso ad turbas ac foliorum pulchritudine singulari laeta non cogitabat, nec tacite quidem, sed extollens vocem, dixit: Beatus venter qui te portauit, & vbera, quae suxisti. Vere beata imo beatissima terra, quae talem tulerat vitem, virgo Maria mater Iesu: vere & tu beata, quae foliorum pulchritudine cōsiderata inter tot calumniantium insidias, sola veritati testimonium audaciter praebuisti. Sed credo quòd iam nunc magnam habes, & maiorem habitura fis huius confessionis mercedem ipsa veritate, cui testimonium perhibuisti, iam te confitente coram patre suo, & nunc nihilominus confessuro, E cum dicet calumniatoribus suis: Non noui vos: Discedite à me maledicti in ignem aeternum. Notis verò dicet: Venite benedicti patris mei. Viderunt virorem foliorum veraē vitis Petrus, & Ioannes, & Matthaeus, qui ad vnam vocantis vocem illi retia, isti telonium reliquerunt. Quis virtutem verborum benigni Iesu enumerare sufficiat? Quae virtus est verborum, quae verbis illius non commendetur? Nulla profectò. Vis autem audire verba breuiter, quae tanquam folia refrigerium nobis ab aestu praestent vitiorum? Ad commendationem humilitatis dicit: Qui voluerit inter vos maior esse, sit vester minister. Et: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis. Et item: Qui se humiliat, exaltabitur. Ad commendationem mansuetudinis contra iram, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Et item: Beati mites, quoniam ipsi haereditabunt terram. Ad commendationem charitatis contra inuidiam: Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos, & calumniantibus, vt sitis filij patris vestri, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Ad commendationem alacritatis ad exercitia spiritualia contra acediam, ait discipulis: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Et alibi: Quoniam semper orare oportet, & nunquam deficere. Vbi intelligitur orationem non tantum esse vocis, sed deuotionis. Non enim semper clamare possumus F moti labiorum, semper autem possumus bono desiderio feruere, quod ostendit dominus loquens ad Moysem tacentem: Quid clamas ad me? Desiderium viri sancti, clamorem appellat: quia lingua profectò tacebat. Vnde dominus in Psalmo: Desiderium pauperum exaudiuit dominus: Praeparationē cordis eorū audiuit auris tua. Ad cōmendationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem largitatis contra auaritiam: Date ele emosynam, & omnia munda sunt vobis. Et illud: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. De diuitiis iniquitatis, id est inæqualitatis, hoc est quæ vobis abundant, cùm aliis deficiant, facimus nobis amicos cùm illas pauperibus erogamus, vt si modo in illos misericordes existamus: per illos post hanc vitam misericordiam consequamur. Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ad commendationem verò abstinentiæ contra gulã: Attendite, inquit, ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate: & superueniat in vos repentina dies. Et parabolam contexuit de diuite epulante quotidie splendidè, qui mortuus petebat guttam aquæ cùm esset in tormentis à Lazaro quiescente post mortem, nec poterat obtinere, recipiens perpetua mala pro voluptate temporali transacta. Ad commendationem castitatis contra luxuriam: Audistis, inquit, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: Quia quicunque viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est
G eam in corde suo. Huius verbi folio tegantur oculi nostri, ne si fortè minus cautè reserentur, eueniat quod Hieremias dicit: Ascendit mors per fenestras nostras. Fenestræ quippe animæ nostræ sunt foramina sensuũ nostrorum, scilicet oculorum, aurium, narium, & oris per quos quasi per fenestras quasdam mors ascendit, quotiens ad aliqua criminalia appetenda referantur. His & aliis verbis plurimis tanquam quorundam foliorum vmbra per vitem nostram benignum Iesum ab æstu vitiorum refrigeramur, & in virtutum temperie refouemur.

Hie. 9.

De vmbra foliorum vitis. Cap. VII.

SEd quia gratior solet esse vmbra foliorum vitis, cum ipsa leuata super quendam struem lignorũ huc & illuc distenditur: videamus si vera vitis nostra aliquãdo eleuata fuerit & & distenta, & si qua tunc ad nostram protectionem dulcium verborum folia emiserit, contemplemur. Quod eleuata fuerit vitis nostra, ipsa testatur de se, dicens: Ego si exaltatus fuero à terrã, omnia traham ad meipsum. Item, Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. Eleuatus ergo fuit, quia exaltatio. Manifestum est autẽ quòd hæc exaltatio de cruce dicta est. Et vide quàm aptè ignorum strues super quam vites solent eleuari, crucis signet. Cancellantur enim, hoc est extra- H uersò componuntur, & sicut super hanc vitis eleuata distenditur quidem conuenienter. Cancellantur ligna crucis, eleuatur, in illaq; distenditur brachiis & toto corpore vitis nostra. Intantum non cruce distentus fuit cy ne numerari potuissent omnia membra eius. Ita enim dixit per prophetam: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Quantum fossus fuit, supra dictum est: quantum autem dilectus, nunc subiungitur: Dinumerauerunt omnia ossa mea, ac si diceret: Tantũ distensus fuit deorsum & sinistrorsum, & à summo deotrorsum & sinistrorsum, & à summo deosque, vt corpore nudo in modum tympani pellis distenso, facilè possent omnia ossa mea dinumerari. Respice in faciem Christi tui & anima christiana, & eleua oculos tuos ad cor menta illius non sine lachrymis, & cor cõsi tum, non sine singultu, & vide quantam tribulationẽ & dolorem inuenies, dum quæres te vt inueniret te. Laxa igitur oculos tuos, re respicias in faciem Christi tui. Auscultabus arrectis, sed in dolore tãto quod proferet verbum semel auditum pro preciosissimo reconde thesauro, in cubiculo cordis tui. Ecce positus est hic in immiti lectulo mortis tui, immarcesibilem obtinere. Nec multa sunt, quæ moriens locutus est, facile seruabuntur à voluntaria Christi sponsa.

De septem foliis in speciali. Cap. VIII.

SEptem sunt verbula quæ quasi septem folia semper virentia vitis nostræ cum in crucem eleuata fuit, emisit. Cuius ra tibi factus est sponsus cruce habenta te formam ligni: corpore autem suo vicem supplente chordarum per ligni planitiem extensarum. Nam nisi ligno affigeretur expassus, neutiquam verborum sonum ederet tanquam citharizans quibus ampliùs delectaueris. Obserua diligentius. Septem chordas habet cithara. Cantat tibi, ludit tibi, te ad audiendũ inuitat: quę illã ad loquendũ potius debueras inuitare. Vide ergo folia vitis tuæ, & indelebiliter ea memoriæ cõmendate

memento.

memento. Hæc autem septem diuersis modis ordinantur, quorum ordo non facile poterit inueniri, cum non ab vno euangelista fuerint ordinata. Nos ergo eam secundum quod potuimus inuestigare, ordinauimus. Lucas referente cognouimus, quòd cùm crucifixus esset Iesus, dixit: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. O solium viride. O verbum, summi patris verbo conueniens: Facis bonus doctor, quod iusserat. Orat non solum pro persequentibus, & calumniantibus, sed etiam pro occidentibus se. Reconde in claustro cordis tui hoc solium, vt quocunque fœtore faciunt inimici memoriam abundantiæ suauitatis Iesu valeas eructare, hoc folium semper tanquam clypeum contra inimici nostri iaculos oppone. Orat Christus pro suis interfectoribus, tu non orabis pro detractoribus? Sed ipsam orationem, diligentius inquiramus. Pater, inquit. Quare nomen patris ponit? Solent pueri aliquid affectuose petere, cùm nuncupatiuos nomen paternum nominare, vt naturalem dilectionem ipsius ad metum reducant, per quam facilius petitiones suæ consequantur effectum. Sic & redemptor noster miserator, & misericors, patiens & multum misericors, & suauis in vniuersis, quamuis se à patre sciret semper audiri, tamen nobile commendans eum quanto affectu pro suis inimicis orandum, nomen posuit patris. Tanquam si diceret, per dilectionem qua vnum sumus, supplico tibi, vt exaudias me pro his occisoribus meis ignoscendo. Agnosce filij tui amicitiam, vt dum subiungit: Quia nesciunt, quid faciunt. Quid hic dicemus? Nunquid ignorabant se crucifigere eum quem crucifigebãt? Nequaquam, sed quis esset ille quem occidebant, ignorabant. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Nescierunt, quid facerent: quia quantum deliquerunt, ne cerunt. Sic cogitandum, sic orandum tibi, quia sponsa domini nuncupari desideras. Cum mala faciunt inimici, cum obloquuntur, damna ingerunt, & cum in facinora excitant, imo & cum occidunt: memento fidelis vitis tuæ, sonum citharæ tuæ recordare, id est imitare sponsum tuum, & de cruce corde. O sponse, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, id est quantum delinquunt, ignorant. Si enim scirent quantã beatitudinẽ amittunt, quantam infœlicitatẽ peccando incurrunt, vtique nõ peccarent. Quid enim est quod omnes homines ad peccandũ instigat nisi ignorantia boni, quod perditur: & mali, quod peccando incurritur? Amittitur peccando optimus Deus, acquiritur pœna gehennalis, quorum commutationem nullus appetit nisi prorsus insanus. Et verè quicunque cœli delicias omittentes scienter peccando pœnas infernales inuadunt, insani sunt, nesciunt ergo quid faciunt. Talibus ergo & pro nostra salute & pro illorum ignorantia est ignoscendum & pro ipsis orandum cum grandi fiducia: quia tales preces aures domini violenter irrumpunt. Nimirum exaudit ipse alios, in quo se voluit exaudiri. Et exauditus fuit, cùm ad prædicationẽ Petri vno die tria milia, alio die quatuor milia eorum qui in necem domini acclamauerunt sunt conuersi. Quanta in cœlestibus iucunditas cum occisus occisorem, & quilibet læsus se lædentem orationibus suis perducit ad cœlum? O quanta fuerit exultatio Stephani super conuersione Pauli? qui suis orationibus ad fidem conuersus postea pro fide Christi sicut ipsum lapidauerat lapidatus est, & multa mala quæ antè sanctis ingesserat, propter Christum sustinuit. Sequamur igitur & nos pro inimicis orando, vt illis simul & nobis æternam mercamur obtinere salutem.

De secundo folio. Caput nonum. M

SEcundum vitis nostræ solium & secunda citharæ nostrę chorda est secundũ verbum domini crucifixi quod ait ad latronem confitentem & crucifixi cõfortium expetentem: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Quanti viroris est hoc solium? O quantam dulcedinẽ resonat chorda ista? Quàm subitò ex hoste factus est amicus, ex alieno familiaris, de extraneo proximus, de latrone confessor. O quanta latronis fiducia? Omnis mali, nullius boni conscius sibi, transgressor legis, vitæ simul & substantiæ raptor alienæ, positus in faucibus mortis in fine vitæ, desperatus de vita præsenti spẽ vitæ futuræ quam totiens demeruerat, nunquamq; meruerat concipere, eã requirere non formidat. Quis hic desperet, latrone sperante? Sed operæpretium est diligenter inuieri qualis fuerit latro iste: ne si eamsam spei nescimus, præsumptionis vitiũ incidamus. Omnes amici & proximi, & noti, fratres

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti, fratres quoque, imò & ipsi discipuli vnanimes, & electi de mundo à domino Iesu Christo in tantarum pressurarum molestijs, in tanta confusione, & tantis opprobrijs, percusso pastore velut erraticæ oues sunt dispersi. Fuerat quoque alle discipulus quem diligebat Iesus: Ille ardens à lõge sequebatur, signorum immemores diuinorum, quæ salutorem totiẽs viderant operari, imò & ipsi in nomine ipsius fuerant operati. Et nunc latro inter tot impropria & miseriaꝫ, imò & inter tot tormenta crucis & mortis prius non cognitum confitetur, & ab eo fiducialiter petit auxilium, qui auxilio videbatur indigere.

A Quem discipulorum tanta audacia inflammauit? Fugerunt omnes eum, quem hactenus fuerant confessi dum viueret. Iste verò quem viuentem negauerat, confitetur morientem. Orat verò in fide, & spe, & charitate, dicens: Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Credis profectò in eum, quem dominum & regem appellat. Quis autem petit hoc, quòd non sperat? Amat verò eum, cui coniungi desiderat. Quid tali oratori ille bonus pater negaret, qui eum incitauerat vt rogaret, præsertim dum in sede sponsali, in die nuptiali sederet? Sedes sponsalis, crux erat, in qua verus sponsus sponsam suam ecclesiam sibi copulauit, ipsam sibi proprij sacrati sanguinis effusione subarrhans. Exaudiuit ergo Christus animam non iam latronis, sed confessoris sui, sponsam suam, & orantem digna responsione consortauit: Amen dico tibi, verè dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Cui tibi? Tibi, qui me confessus es in cruce tormentorum? mecum eris in paradiso deliciarum. Mecum, inquit, mira benignitas. Non dicit simpliciter, eris in paradiso, vel cum angelis eris, sed mecum eris. Satiaberis eo, quẽ desideras, videbis in maiestate, quem confiteris positum in infirmitate. Nec differo quod promitto: quia hodie mecum eris. Bonus verò & dulcis Iesus cito exaudiuit, cito promittit, cito dat. Quis de tam pio exauditore, veloci promissore, prompto reddore desperet? Speranimus in te, qui nouimus dulce nomen tuum: quoniam non derelinB ques quærentes te. Accedamus ergo ad te ò bone Iesu, mente qua possumus, sedentem in throno maiestatis orantes, vt illuc à te & ad te mereamur introduci quo ingressus est tuus latro, te confessus in throno crucis.

De tertio folio. Cap. X.

PRæparemus nunc visum pariter & auditum cordis nostri ad videndum tertium folium vmbræ nostræ. Mulier, inquit, ecce filius tuus. Ecce mater tua: Verbum breue & suaue, verbum mirabile, magnum continens piæ charitatis affectum. Certè non legimus dominum Iesum, maxime cum ad ætatem prouectam accesserat, charissimæ matri suæ familiarius adhæsisse, & cum ipsa frequentius conuiuatum esse, & præ cæteris mitius allocutum. Sed quantus in ipso fuerat circa matrem charitatis affectus tam coporaliter recessuro, breuibus intimauit verbis: & ut crucis suæ taceam passionem, quam tota circa beatam matrem compassione nouit credis affectum fuisse eos, cuius mitissimum tam validò doloris sui gladio transfixerat? perfectè sciebat, adauxit vulnerum passionem materna compassio, quam contristissimo corde, manibus complosis, oculis lacrymarum torrente fluentibus, vultu contracto, voce querula, & totis viribus cordis destituta, viriliter cũm vidit filij statare peruicaciam. Quotiens ipsam ad illa imminia verecundos puras oculos eleuasse: si tamen eos aliquando inde deflexit, vel si præ nimio fletu lachrymarum potuit intueri. Quotiens ipsam propter verecundiam virginalem præ C ter & immensitatem doloris flantem, vt infimo, capite cooperto ingemuisse putas lagendo filium, & dicendo, fili mi Iesu, fili mi. Quis mihi det, vt tecum & propter te moriar, fili mi dulcis Iesu? Quotiens ipsam præ immensitate doloris creuit potuisse deficere, à quo ipsam sinistre mœtiam mortuam non fuisse. Moriebatur viuens, viuendo ferens dolorem morte crudeliorem. Sed ne moriendo deficeret, à filio pro ipsa mortalitate confortata est. Consolata est intrinsecus, exterius verò & verbis & factis pie cõsolata. Quomodo stabat iuxta crucem Iesu mater eius? vere iuxta crucem stabat, quia crucem filij præ cæteris matre maiore cum dolore ferebat. Stabant & alij, sed proxima hæc. Cum ergo vidisset Iesus matrem & discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier ecce filius tuus. Ad discipulum ait: Ecce mater tua. ac si diceret: Tu me filio corporaliter priuaris, vnde tibi à nunc præ cunctis dilectum in filium

D, cuius præsentia interim dum absum, consoleris. Tu verò me patre spoliaris, vnde hanc matrem mihi charissimam tibi in matrem do. Conseruate iura mutuæ charitatis dilectionem. Tu istum filium, tu istam matrem habendo. Quàm munificus factus es magist tuus rex & sponse bone Iesu? Quàm large quæ habuisti omnia tradidisti? Ecce ipse crucixoribus tuis orationis affectum, latroni paradisum, matri filium, filio matrem, mortuis vitam, manibus patris animam tuam, toti mundo signa potentiæ tuæ contulisti, pro redimendo seruo non ex parte, sed totum sanguinem ex multis & largis terminibus effudisti, proditori tuo reatus pœnam, terræ corpus non corrumpendum, sed ad tempus reddidisti. Sed mouet me, quòd cùm dixisset. Mulier ecce filius tuus, subiunxit. Ecce mater tua: cum vtrique etiam si hoc non subiunxisset, necessariũ esset eam esse matrem illius, qui in filium datus erat. Sed hoc mutuæ charitatis affectum nobis commendare videtur. Sunt enim nonnulli qui ab omnibus amari volunt, sed nullius affectu mutuo complectuntur. Molunt vt eorum labores & dolores alleuiẽtur: & cùm ferantur à pluribus, ipsi nullius onera volunt portare, &c. Non hoc enim Christus docuit aut fecit. Portauit enim onera tua, inuitans te, vt & tu onera portes illius, id est, vt tu passiones illius imiteris. Christus enim passus est, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Hoc & docuit cum matrem discipulo, & matri discipulum mutuo commendauit: nimirum vt nexus, vt charitas spiritualis ex vna parte fœdus remaneret, sed vt simul dormientes, & vt in vera & pura charitate simul quiescentes mutuo calefiant, id est alter ab altero ad charitatis exercitia mutuo accendantur. Hoc enim est efficax signum veræ & puræ charitatis, quòd hi qui spirituali dilectione spiritualiter connectuntur per puram charitatem, ad exercitia spiritualia alterutrum accendunt vt deuotius orare, sæpius genu flectere, frequentius disciplinam corporalem E sumere, præcipuè cum nec inuideat, quærere habeat, præcipuè cum nec inuideat, vt congaudeat amans quisque, si tertius, vel quartus, vel plures ad charitatem illius quem amant, se adiungant: dummodo tales sint, quorum familiaritas non sit suspecta, & in his omnibus, & in his simulibus charitatis feruore perseuerantiam conseruent. Non enim bonum videtur habuisse fontem riuus charitatis aliquando descrescens. Amemus ergo & nos inuicem, & amoris efficaciam operibus approbemus: quia talis charitas ex Deo est, quæ finis est præcepti, & quæ legem implet.

De tribus verbulis charitatis. Cap. XI.

SEd in tribus verbulis pertractatis tres charitatis species mihi commendari videntur. Vna, quæ habetur ad amicos etiam reconciliare volentes, de qua dicit Ioannes: Diligamus dominum, qui dilexit nos, cùm adhuc essemus inimici, & hæc est summa & magis admiranda dilectio. Diligere enim inimicos magis diuinum est quàm humanum. Secunda, quæ habetur ad eos qui aliquando fuerunt inimici, sed petita reconciliatione, in gratiam sunt recepti. vnde Paulus, Reconciliati sumus Deo per sanguinem ipsius. Tertia, quæ habetur ergo eos qui nunquam fuerunt inimici, de qua F idem: Operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Prima autem charitatis species nobis commendatur in primo verbo, vbi dominus Iesus orat pro inimicis. Secunda, vbi latroni petenti paradisum, promittit. Tertia, vbi amicos præcipuos committit. Tegamur ergo horum vmbra foliorum. Audiamus & exaudiamus hos nostræ citharæ sonos dulcissimè modulantes, & à feruore omnis inuidiæ, odij, iræ, & ab omni amaritudine detractionis, adulationis, simulationis, adiuuante domino qui est vera charitas, temperemus ipsum in omnibus charitatis speciebus, animo simul & operibus imitantes.

De quarto folio. Cap. XII.

SEd iam ad quartum folium uidendum, quartam chordam audiendum, oculum simul & aurẽ cordis adaptemus. Acutos petit hoc folium oculos, aures bene purgatas hęc corda: imò & ipse purgare & acuere potest aures & oculos, quia non simpliciter, hoc verbum, vt cæteras dicit dominus Iesus: sed vt testatur Euangelista, circa horam nonam exclamauit Iesus voce magna, Heli Heli lammasabacthani? quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Qui oculi folium hoc non videant?

למה שבקתני Lamma sabacthani.

Quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæ aures hanc chordam non audiant? Quare ergo clamauit, nisi vt fortius audiatur? Quanti fiue doloris putas acerbissima hæc magnitudo, cùm hoc dominus Iesus toto corpore diffusus clamabat? Sed cauè pe propter clamorem putes ad impatientiam dilapsum dominum Iesum. Cùm enim in summa crucis cfiet amaritudine, nihil exiuit de eius corde, nisi dulcedo. Patientiam enim sicut in sequenti folio & chordâ ostendemus, in amarissima passione retinuit, & fuit doloris magnitudinem ostendit: quod in beato Iob, qui interpretatur dolens, & verbis & factis eius prius ostensum fuit, qui auditis nunciorum verbis amaritudinem animi foris ostendit in verbis. Scissis enim vestibus, & tonso crine capitis, corruit in terram. Ecce magnitudo doloris. Post hoc ait: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est, sit nomen domini benedictum. Ecce virtus patientiæ. Si patienter sustinuit Iob miserias suas, quanto patientius putas sustinuisse crucē suam pro qua sustinenda venerat? Quòd autem hæc verba loqueretur ex persona hominis assumpti, qui cum ipso Deo filia vna persona fuit, patet per hoc quod ait: Dominus deus meus, quod vtiq; nō diceret ipse qui vnus est Deus cum patre, nisi hominem assumpsisset. Quid est autem hoc quod ait: Ve quid me dereliquisti? Nunquid pater vnicum suum filium poterat derelinquere? Absit. Sed pro toto corpore suo, id est pro se & pro tota eccle sia loquitur ista. Caput enim nostrum dominus Iesus volens vnitatem commendare & charitatem suam quam habet ad ecclesiam sponsam suam, se quoque in omnibus membris suis passurum ostendit. Quia nunc in capite sustinuit passionem, hoc est in proprio corpore, quod assumpsit de virgine: clamat autem se derelictum, qui derelinqui non poterat, quia multa membrorum suorum ad tantam tribulationem erant ventura, vt à Deo derelicta penitus viderentur. Quorum personam gestabat ille, qui dicebat: Qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in vnum, dicentes. Deus dereliquit eum, persequimini & comprehendite eum, quia non est qui liberet eum. Quod & ipi benigno Iesu in tormento crucis impeperatum est. Si filius Dei es, fiiuum te fac. Potest & ita accipi, quòd dominus præuidens aliquos, imò plurimos in corpore suo qui ab vnitate ecclesiæ suæ per hæreses, siue per alia criminalia peccata erant recessuri, illorum personam in se transfigurando, clamabat: quid dereliquisti? Ac si diceret: Quare abiit quis eorum abiit retrorsum, vt pereat ab vnitate corporis mei, qui tanto cruciatu mihi iuncti sunt vnā? Vnde ex persona membrorum dicitur in Psalmo: Adhæsit in terra venter meus. Per ventrem qui est mollior, & infirmior pars hominis, figuratur illi qui carnales patientia & firmitate perseuerare, & propter hoc in acerbitate tormentorum deficientes adhæserunt in terra, id est, terrenis consiliis & actionibus consenserunt. Non tamen securus remaneret in eorum, qui adhuc in tribulationibus quotidianis versantur, qui spectaculum factus sum mundo & angelis, & hominibus, & tanquam purgamenta huius mundi, & peripsema omnium vsque adhuc, incarrabalem spiritum fiduciam cōcipiamus ex hoc præcipue, quod ipse dominus consolator omnium profectorum, tanta vnitate spiritus & charitatis his coniunctus est, vt eiam personam membrorum in se tam manifestis verbis transfigurare dignatus sit, qui adhuc eiam apud patrem ostensione vulnerum suorum interpellat pro nobis, orans ne derelinquamur in inferioribus membris suis, qui in se capiti suo nequaquam potuit derelinqui. Et quomodo membra deperirent, quæ in volumine capitis sui suam sciunt constare salutem? Nunquid aliquod membrorum est in nostro corpore, cui non condoleat caput? Si affligitur pes vel manus, statim clamat caput per linguam: Cur affligor? dolumbat dominus ad Saulum in membris suis fidentem: Cur me persequeris? cum ipse tamen securus remaneret in cœlo. Beneficius sic dominus Iesus, qui primo in se pro nobis pati dignatur tribulationem, quam eiusgente iustitia patimur, suam reputans & clamans: Cum ipso sum in tribulatione, vt eiam eripiar confidamus.

De quinto folio vitis. Cap. XIII.

VInum folium siue quinta chorda breuis quidem videtur, sed si discutiatur, si diligentius considerētur, ad amoris indicium efficacissima poterit inueniri. Ait enim euangelista: Videns Iesus, quia omnia consummata essent, vt implerentur scripturæ, quæ implendæ erant, ille vtique quæ dicunt: Dederunt in escam meam fel, & in sitiē meā potauerunt me aceto. Subiungit enim euangelista: Vas ergo positum erat aceto plenum, & currens vnus impleuit spongiam aceto, & circumponens hyssopum dabat ei bibere. Aliter vero euangelista plenius exponens quomodo scriptura sit impleta, etiam sellis facit mentionem, ita dicens: Et dabant ei vinum myrrhatum bibere cum felle mixtum. Fractus membris omnibus dulcis Iesus, voluit puniri & linguam. Dedit ergo de fructu suo potum amarum, potum non potandam, sed potius degustandum, quia ad plenam linguæ sufficit acetum gustasse. Sed hoc hæc ad impletionem scripturæ in summa patrata sint, tamen hoc verbo Sitio, aliquid aliud significare videtur. Puto enim quid hoc liquidò immensitatem nobis ardēsis charitatis voluit commendare, quia ad plenum sitiente, multò ardentiùs desidera tur potus, quàm cibus abesuriente. In se ergo pendentes dominus Iesus desiderium illarum quæ ardentissimè concupiscitur, per figurari ardorem suæ charitatis ostendit, licet etiam veraciter possimus accipere, quod sitierit qui per totum corpus sacrati sanguinis effusione siccatus ossa habuit sicut cremate arefacta. Sed non satis credibile est ipsum de sui corporali dixisse, vt potum petant carnalem, qui in instanti se sciebat carnaliter moriturum. Sed potius desiderium ardentissimū salutis nostræ ipsum credimus fatuisse. Sed est quod moueat nos: quia cum instaret hora passionis extremæ, conuertens ad orationem dominus Iesus, pro nobis in faciem suam, orans & dicens: Mi pa ter, si possibile est, transfer hunc calicem à me, hoc non tantum semel, sed secundò dicens: Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Per calicem quem habiturus erat, præcalidabito passionem significans, quā passurus: nunc vero eodem calice passionem tam exhibito dicit, Sitio. Quid est hoc nempe auferri? & postquam obedisti, sitis? vinum iucunditatis, & non potius vino compunctionis, & summæ amaritudinis repletum fel vultis eius? Imò vero compunctionis amaritudinis plenus est, qui non sitim, sed potius potanti fallidium generare deberet. Sed vt rasillimo ante passionem, calicem ipsius passionis à se transferri orasti, non vt passionem declinares pro qua veneras patienda, & sine qua salus humano generi non adesset: sed ne putaret quis te verum hominem amaritudinem non sensisse propter claritatis vnionem verbis petentibus calicem à te transferri semel, & bis, & tertiò summam acerbitatem passionis tuæ dubitationibus indicasti, nobis quoque te sequentibus doctrinæ, & exempli formam præscripsisti, quòd imminentibus periculis, etiam cum ad vtilitatem nostram pertineant, posse & debere à nobis dominum frequentius exorari, vt flagella iracundiæ suæ à nobis dignetur auertere, nihilominus & si tamen ablata non fuerint exemplo passionis tuæ grataner, patienter, & viriliter cum omni perseuerantia toleranda sunt. Quando autem passionis calicem quē M antea rogaueras auferri, iam exhausisti, dixisti: Sitio. dilectionis erga nos tuæ magnitudinem commendasti, tanquā diceres: Quantus passio mea tam acerba fuerit, vt quātum ad humanitatis sensum illam declinare potuerim: tamen tua ò homo me charitate vincente, & ipsa tormenta crucis superante, adhuc plura & maiora si necesse sit, sitio, subire tormenta. Nihil enim est, quod detrectem pro te pati, pro cuius precio animam meam pono. Imitetur ergo quælibet fidelis anima sponsum suum dulcem Iesum tantæ amaritudinis poculum sitientem, pro ipsa pariter & exhibentem, & sicut ipsa etiam pro ipso exhibat per aduersa præsentia: sitiat quoque & ipsum dulcissimum sponsum suum, cuius dulcedinem ex amaritudinibus præsentibus melius poterit considerare, malisque exhaustis propter eum confidentibus ipsum sentire poterit, & dicere cum propheta: Sitiuit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem dei? Et iterū: Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

De sexto folio vitis. Cap. XIIII.

IN sexto folio vitis siue in sexta chorda citharæ nostræ nobis virtus perseuerantiæ commendatur. Ait enim euangelista, quòd cùm accepisset dulcis Iesus amaritudinē aceti, dixit: Consummatū est. Quid est hoc? Supra dictum est, quòd videns dominus quia consummata sunt omnia, vt implerentur scripturæ, ait: Sitio. Et cùm gustasset acetum sibi porrectum, subiunxit: Consummatum A est. Consummatum quippe est, idest, perfectum fuit testimonium scripturæ, quæ dicit:

Dederunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerunt me aceto. Et per hoc omnis scriptura quæ de ipso erat, consummationem accepit. Sicut ergo caput nostrum pro peccatis nostris acerbitatem sustinens passionis vsque ad consummationem, id est, vsque ad perfectionem omnium scripturarum quæ de ipso erant perseuerauit patienter, ita & nos si huius capitis membra esse volumus in omnibus aduersitatibus nostris virtutem perseuerantiæ conseruemus, vt ad finem omnium passionum nostrarum ipso benigno Iesu duce venientes cum ipso confidenter possimus dicere: Consummatum est. Hoc est, tuo adiutorio, non mea virtute bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Redde ergo, quod legitimè certantibus in agone te promittente, repositum est, scilicet coronam iustitiæ, quam tu iustus iudex reddes in tua die. In illa die quæ nubilum non habet: in illa die quæ in atriis tuis melior erit super milia dierum, in qua tu solus, id est singulariter sol eris. O sol iustitiæ benigne Iesu Christe lucens in virtute tua, reddens temetipsum in præmium sempiternum, omnibus qui perseuerauerunt in agone certaminis. Recipient enim à te splendorem sempiternum, in quo sine fine fœlices lætantur. Hunc autem splendorem nullus poterit adipisci, nisi qui perseuerauerit vsque in finem.

Gregor. B

Quia nimirum virtus boni operis perseuerantia est. Huic soli redditur corona iustitiæ. Quid enim prodest esse bonum, esse sapientem, esse potentem, si non perseueraueris vsque in finem? Bonus erat Saul & optimus, quia docet scriptura, quòd non erat vir melior eo in populo Israël. Sed ad quid deuenit? Cecidit, cecidit, & reprobus factus est: ita vt non obediret voci domini, propheram contemneret, à spiritu malo vexaretur, virum innocentem prosequeretur vsque ad mortem. Tandem verò consuleret Phitonissam, & ab alienigena miserabiliter interiret. Quis verò sapientior Salomone? Sed deficiens à præceptis domini, & coniunctus mulieribus gentilibus fabricauit diis, imò dæmonibus illarum templa, ita vt ipse cum illis idola adoraret: tanto magis in stultitia desipiens & deiectus, quantò prius in sapientia fuerat eleuatus. De quantis legimus in vitis patrum, viris potentibus in vigilijs & in ieiunijs, in laboribus supra modum humanum, imò & in miraculis coruscantibus qui ceciderunt, quia non perseuerauerunt vsque in finem? Qui perseuerauerit vsque in finem, dominus inquit, hic saluus erit. Finis, non pugna coronat. Lauda inuentæ fœlicitatem, sed cùm venerit ad portum. Vide, Cœpisti melius, quàm desinis: vltima primis cedunt, dissimiles hic vir & ille puer. O quantum humilitatis tibi iure incutiet & timoris, cùm aduerteris summum angelorum cum magna multitudine sequacium suorum in cœlo cecidisse, hominem protoplastum cum vxore sua à paradiso rectos fuisse, tot bonos, sapientes, potentes in terra nostra periisse, quia ad bonorum operum consummationem non peruenerunt? Est enim alius alio iustior: & nescit vtrum amore, vel odio dignus. Quare? Quia ignorat si perseueraturus sit, si coronandus sit. Est autem efficax medicamentum quod huic timori apponamus: videlicet fiduciam, spem & fortitudinem nostram ponamus in eo, qui canit Psalmus: Adiutor meus, tibi psallam, quia Deus susceptor meus es, Deus meus, misericordia mea. Et de quo Esaias: Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo: quia fortitudo mea, & laus mea dominus, & factus est mihi in salutem. Quicunque enim ceciderunt, ideo profectò ceciderunt, quia magis de se, quam de Deo præsumpserunt. Aedificauerunt quippe domum intentionis suæ super arenam. Imminente ergo tempestate tentationum fluxerunt fluminæ, id est, concupiscentiæ transitoriæ persuadentes appetitum, & flauerunt venti superbiæ & vanæ gloriæ, & cecidit domus illa rum, & omnia facta eorum destructa sunt, quia super arenam, id est, semetipsos ædificauerunt de proprijs nimirum viribus confidentes. Nos autem multò melius fundamentum ponentes illud, scilicet de quo dicit apostolus: Fundamentum aliud nemo potest ponere præter istud quod positum est, quod est Christus Iesus. Securi ædificemus super illud bona opera, quæ quandiu illi inhæserint, fundamenta corruere non poterunt, donec ipso adiuuante qui cœpit, ad consummationem debitam perducantur.

De septimo folio vitis. Cap. XV.

D

NVnc verò vltimum folium vitis nostræ, vel vltimam chordam citharæ nostræ consideremus: vt indelebili memoriæ commendemus, imò & ore indefesso semper ramemus: Pater, ait bonus ille Iesus, in manus tuas commendo spiritum meum. Litera plana est. Quid est autem, quòd ille coæternus & consubstantialis patri filius animam suam ita manifestè in manus patris commendabat, quasi non minus commendata etiam esset, si hoc non dixisset? In euangelio Ioannis habemus, quòd cùm dominus Iesus suscitaturus esset Lazarum, dixit: Gratias tibi pater ago, quia me semper audis, sed propter astantes dixi, vt ipsi credant, quia tu me misisti. Ita profectò & nunc. Quanuis sciret animam suam sanctissimam patris esse manibus commendatam, qui paulò ante dixerat: Venit princeps huius mundi, id est diabolus, & in me non habet quicquam. Tamen vt erudiret nos qui terra sumus & cinis, vt spiritum nostrum disceremus patris æternis manibus commendare, ne ab hujus mundi principe cùm à corpore egressus fuerit, cõtristemur, qui in nobis heu non pauca, quæ ad ipsum pertinent, inuenit, cum ipse ipsi peccato nil debebat, imò etiam qui tollere peccata aduenerat, spiritum suum purissimum à purissimo corpore egressurum non propter necessitatis, sed exempli gratia, patris manibus commendauit. Quod & nos fideliter gratiæ, & misericordiæ poterimus facere, si ab vmbra foliorum præmissorum laruerimus, si sonos chordarum citharæ nostræ auribus cordis audierimus, scilicet si deum pro inimicis, si pœnitentibus qui in nos peccauerunt ex toto corde remiserimus, si proximis nostris mutuam rependerimus charitatem. Si in omnibus tribulationibus nostris sperauerimus in eo, qui propter nos homo factus est, vt vnitus nostræ naturæ esset potissimum. Si ardenti desiderio proximorum salutem desiderauerimus, & postremò si in bonis operibus ad cõsummationem perfecerimus: inquantum hic egerimus, fiducialiter poterimus dicere æterno patri cum domino Iesu: In manus tuas domine commendo spiritum meum. Semper orantes dum vltimus, vt in his verbis quibus ipse spiritum emisit, spiritum præstare dignetur nos etiam spiritum nostrum emittere, & suis efficaciter manibus commendare. Ecce secundum quod potui, non quod debuimus, nec secundũ quod voluimus, vitis nostræ desuper extensæ folia & septem vestræ ostendimus charitati, quæ non sunt tantum intueri, sed potius est acceden dum, & sub vmbra illorum sedendum, vt postmodum cum sponsa veraciter dicere. Sub

vmbra illius quem desiderabam, sedi. Cuius sub illius sponsi vtique, cuius folia vmbram tantò habent latiorem, quanto ipse sponsus verbum summi patris verba habet virtutibus amabiliora vicinioraque saluti, magis accõmodata pietati & omnium intellectui promptiora. Quanuis enim in omnibus & apostolis locutus est ille bonus Iesus, nullius tñ verba reperies omnino, quæ ita & fortibus & infirmis, id est doctis, & indoctis, sapientibus conueniant, & insipientibus, vt verba doctissimi verbi domini Iesu. Nam sicut ait quidam: Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ. Sciendum autem quòd in vmbra foliorum istorum, id est in verbis domini meditandum est die ac nocte, quorum vmbra tunc profectò protegimur, cùm quotiens à vicinis pertractatores aliquod verbum de scripturis euangelicis nobis adducimus, cuius monitis, & auctoritate irruentibus in nos vitijs resistamus, verbi gratia: Si tentatus à superbia videlicet vt velis præesse, subesse nolis, occurrit tibi statim verbum domini dicentis: Qui voluerit inter vos primus esse, sit omnium seruus: quia sicut qui se exaltat humiliabitur, ita qui se humiliat exaltabitur. Si infestat te ardor iracundiæ, habes statim folium vitis nostræ, quod illi feruori opponas verbum illud, scilicet quòd omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus est iudicio: & sic contra singula tentamenta verba inuenies, quibus ab æstu vitiorum defendi possis, & virtutem reporis confouere ipsa vite benigno Iesu nobis præstante subsidium.

F

G

De iucunditate florum. Cap. XVI.

DEinde ad florum iucunditatem animũ inclinemus, imò verò eleuantes videamus quomodo floruerit vitis nostra. Floruit enim & tanto vberius, iucundiusque cæteris, quanto ipsa melior omnibus, cuius magnificentia eleuata est super cœlos, sub cuius pedibus omnia sunt subiecta, quanuis nostra charitate deuinctus, ad tempus paulo minus ab angelis fuerit diminutus. Nam propterea exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, & plantatus est in terra nostra, & corporis nostri deformitatem accepit. Fronduitque, & floruit, & fructus plurimos attulit: vt per hoc, quòd nostræ humanitati vnitus est, suæ diuinitati nos vniret. Sed quia sine flore non peruenitur ad fructum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

florum ille benignus Iesus. Qui sunt flores eius, nisi virtutes? Florum enim mirabiliter, & valde singulariter, & excellenter vitis hęc, non vno florum genere sicut aliæ vites, & arbores: sed omnium florum speciem in se continebat. Aliorum enim sanctorum alius alio castior, alius alio patientior, alius alio in charitate feruentior: ista verò vitis omnibus angelis, & hominibus in humilitate, patientia, castitate, charitate, & cæteris virtutibus omnibus præeminebat: Habuit ergo vitis ista vera non vnius, sed omnium florum speciem. Violam humilitatis, lilium castitatis, rosam patientiæ, & charitatis, & florem abstinentiæ, quem crocum appellamus. Quam iucundus, vt putas erit fructus vitis nostræ tanta iucunditate florentis? Sed iam singulares etiam de his floribus vitis nostræ ipso anuente aliqua differamus, hoc tamen præuio, quòd flores in iucunditate visus, & in suauitate odoratus maxime considerantur. Ad flores digre ditur a vite.

Cibi verò non solent, nisi quòd apes de his floribus cibum dulcissimum sugendo ęficiunt. Diximus autem quòd nullus flos, id est, nulla virtus per quemcunque florem significata deest viti nostræ. Quę enim virtus deesse in domo virtutum?

De flore humilitatis. Cap. XVII.

PRimo ergo de flore humilitatis, id est, de viola videamus, quare flos violaceus humilitatem significet, statura, ficus, odor, color, & vis ipsius floris manifestant. Statura enim, id est, quantitas ipsius modica est. Quis enim flos hoc flosculo minor est? Nam & humiles in oculis suis parui sunt. Sic enim, ait de se ille apostolus, qui omnibus plus laborauerat: Ego sum minimus omnium apostolorum, qui nō sum dignus vocari apostolus. Vides, vt hic magnus, quam paruus sibi erat? Et miro modo fit, vt his quibus conscientia secura est, qui nihil sibi conscij sunt, tam humilia de semetipsis sentire contingat. Situs huius floris terræ est proximus, & optimè. Ita enim habes docentem apostolum: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Non habent hanc proprietatem illius floris, qui se alijs meliores putant, vel alijs meliores videri volunt quamuis sibimetipsis pares sint. Sunt enim nonnulli, qui quidem in conscientijs suis se subiectos iudicant, sed tamen videri foris volunt aliis meliores. Isti statum huius floris habent, qui sibi intus in animo parui sunt: situm verò non habent, quia volunt foris super alios elevari, de quibus dicit Salamon: Mensura, & mensura, pondus, & pondus. Abominatio est domino. Et in lege Moysi duplex pondus prohibetur haberi. Duplex quippe pondus habet qui sibi ipse consensus, malum se iudicat: alijs verò vult foris bonus, & alijs melior apparere, suo iudicio terræ proximus est, & alijs equa Situs violæ

Adiungantur his quicunque tales sunt vitio hypocriseos, de quibus in sermone quem de paruis conscripsimus, plenius fumus eloquti. Odor violæ suauis est, & saluberrimus, quia etiam apud ipsos superbos laus humilitatis exaltatur. Ipsa enim fama laudabilis, suauitatis odoris, & vere salutaris est: & nonnunquam de laude humilium auditores emendantur, & etiam si sint tales qui tantum odorem amittat licet diligenter considerent. Color suus apparet, abiectus est, illis præcipue qui virtutem floris ignorant, sed vim floris agnoscentibus: sit etiam ipsius floris despectio commendabilis, & dilecta. Hoc in ipsius humilitatis magistro benigno Iesu facile agnoscimus secundum illud verbum apostoli: Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus verò stultitiam. Ipsis verò vocatis sanctis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam nimirum Christus crucifixus viola est. In hac enim humillimus factus est. In humilitate solum colorem intuentibus Iudæis, & gentibus ipse color vilis apparuit, sapientibus verò qui virtutem agnoscimus patuit, & ipsa etiam humilitas despecta, humilitati Christi placet, & per humilitatem maximè commendatur. Despectui ergo colorem adiungatur, quæ latet virtus floris interior: vt per interiorem virtutem, hoc quod exterius vile videtur, non contemnatur, verum amplius diligatur. Nunc ergo perfectiori, & puriori oculo intueamur quantum floruerit ille flos singularis, de quo scriptum est: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus domini. Bonus flos super quem spiritus domini sanctus requiescit, & bene. Flos hic noster dominus Iesus, qui de se dicit: Ego sum flos campi, omnium in se siluarum habuit virtutem, & decorem suæ dominationis aliquæ, nulli tamē flori magis conue- Situs huius floris

nit, quàm viola, ut in eo spiritus sanctus requiescat. Nec ego hoc affirmo, sed ipse qui dicit: super quē requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & tremētem sermones meos? Quid apertius? Nunquid non possibile est, ut in hac humilitatis & charitatis, lilium castitatis, crocum abstinentiæ cum vellet odorem suum requiem spiritus sancti? Quibus præmissis, violam posuit humilitatis, cuius pedissequæ sunt quies & timor, quę postponunt. Non enim possunt moueri violæ, id est, humiles à vento superbiæ qui semper quærit alta corda, quæ concutiat, sicut quidam ait: Summa petit timor, perflant altissima venti. Dum enim inueniuntur humiles, non possunt moueri. Quiescunt ergo, & spiritum suum quiescentem non excutiunt, dum nec superbiæ nec inuidiæ uento commouentur. Et timore non quilibet perdēdæ pecunię, aut bonorum transitoriorū, sed timor sermonum domini, humilitatis pedissequa: quia dū humilis nihil de sua virtute præsumit, sermones domini pro sua consolatione attendens, semper timet, ne non adimpleat præcepta, ne quatenus præcipientem sua transgressione offendat. Bonus ergo flos iste quietem generans & timorem, vtriq; genitorem securitatis. Quia scriptum est: Qui timet deum, faciet bona, pro quibus factis quid dabitur merces, nisi securitas sempiterna? Bonus profecto flos viola, qui florem cœlestem verbis æternis patris in vterum terreni floris beatissimæ virginis mirifica dulcedine sui odoris attestante quæ ait: Exultauit cor meum in Deo Iesu meo, qui respexit humilitatem ancillæ suæ. Quid dicis? Nunquid non alios flores habes? Habeo, inquam. Tota enim florea, nullius floris expers, quia nulla virtute careo, cum tota speciosa sim, & macula non sit in me. Habeo lilium castitatis, quia prima votum conseruandæ virginitatis domino. Habeo rosam charitatis, quia nihil tanta fiducia, vnde tanta audacia, vt nouum aliquid puellula tenera & verecunda, & adhuc sub parentum iure & præceptis legis constituta inchoarem? Sed vt verum fatear, Amorem faciebat amor, & coēgit rosa ardēs feruidum timorem deponere, ut faceret nouū vinum, & singulare lilium, vt possem quandoque dicere dilecto meo: Candida sum & rubicunda, sicut & tu candidus & rubicundus. Habeo & alios quotcunq; flores, sed nullum horum tanta dignatus prærogatiua respexit in me dominus, vt floreū violæ meæ. Respexit enim humilitatē ancillæ suę. Et vultis videre omnes, cui mutuau flores meos, quantum ex flore sim consecuta? Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ex hoc dico, quia respecta sum à domino. Flos violæ meæ, quia nardus mea dedit odorem suum, quæ idem significat quòd viola, id est humilitatis virtutem, qua fragrantia delectatus est rex, filius regis. Deus dei filius cùm esset in accubitu suo, id est, in sinu patris & odore tam delectabili quasi quadam illius violentia tractus est in me, & voluit concipi flos in flore intra florem, id est, intra Nazareth, quod interpretatur flos, vt fieret ipse flos florēs, hoc est Nazarenus. Concordant omnia flori. Concipitur flos manens in flore, hoc est in Nazareth. Bonus ergo omnino & optimus violaceus flos, qui odoris eius fragrantia, quasi quodam delectabili vinculo florem cœli in vterum nostri floris humilis virginis inclinauit. Discant omnes, sed præ omnibus mundi flores, id est virgines, qui in tota ecclesia Dei excellunt, tanquam flores in gramine, quòd virgo virginum prima, virginum deuotarum sanctissima & castissima omnium summam gloriam ponit in viola humilitatis: licet in ea candeat singulariter lilium castitatis, rosa charitatis rubescat. Nolite gloriari virgines de castitate corporali, licet illa A sit laudabilis virtus. Sed quanto maiores estis vos, tanto humiliare uos in omnibus, ut inueniatis gratiam apud Deum. Non enim castitatem respexit dominus, sed humilitatē ancillæ suæ. Si vultis oculo misericordiæ, oculo gratiæ à domino respici, humiles estote. Humilibus enim sicut scriptura ait, dat gratiam, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Si vultis lampades esse uestras refertas oleo cum sponsus ad nuptias venerit, id est, si vultis integram & lætam conscientiam habere (oleum enim in lampade est, lætitia spiritualis in corde) nolite de altitudine lilii vestri, id est de puritate castitatis uestræ alta sapere. Nolite laudem exteriorem appetere, ne claudatur hostio regni cœlorum, dicat uobis sponsus: Amen dico uobis nescio uos: & à se excludat, qui respexit humilitatem ancillæ suæ. Multæ enim virginum excludentur, quia superbarum nulla ingreditur. Humilium uerò nullus, nec coniugatus, nec virgo, nec vidua merebitur expelli. Arcta est tamen regni cœlorum, nec recipit nisi paruos. Tumidi repelluntur, imò nequaquam possunt accedere

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuiuscunque sexus siue conditionis fuerint vel ætatis. Et breuiter dico: Nulla virtus accedit, nisi ad humilitatis violam fuerit inclinata. Dicit enim & docet hoc ipse humilitatis magister, qui aduocans parvulum statuit eum in medio discipulorum, & dixit: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut parvulus hic, non intrabitis in regnum cœlorum. Nunquid posuit ibi in exemplū discipulis lilium castitatis Ioannem, vel rosam charitatis Petrum, qui & tunc præsentes erant: quorum prior ab ipsis nuptiis vt asseritur, vocatus fuit & electus à domino, sequem uerò trina confessione domino benigno Iesu, cui mentiri non potuit, perfectæ charitatis affectum contestatus est? Sicut.n. Ioannes de speciali prærogatiua castitatis, ita Petrus de seruentiori charitate commendatur. Nec tamen istos in exemplum posuit cœlorum ianuam intraturis: sed paruulum humilitatis virtute præcelsum. Videamus ergo quantum in se istam virtutem omnium uirtutum dominus commendauit. Primò uerba eius attendentes, ubi ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Quid est magister bone, optime Iesu? Nunquid ad hoc redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ in te reconditi, ut hoc singulariter doceas, quia mitis es & humilis corde? Non doces vt cœli discantur fabricari, fieri miracula, mortuos suscitari, & cætera huiusmodi, sed quia mitis sum & humilis corde. Nunquid tam magnum est quod est paruum? Vtique. Quia per hoc inuenitur requies animabus. Quę enim alia est causa omnis laboris & certaminis nostri, nisi vt inueniamus requiem animabus nostris? Breuis doctrina, breuis uia demonstrata est. Discę hanc à domino Iesu, qui mitis est & humilis corde, id est, uide & quantum & quare humiliatus fuit ille, qui est excelsus super omnes gentes dominus, & super cœlos gloria eius, & discę etiam quia tu es lutum & cinis, & sic inuenies requiem animæ tuæ. Sed nota quod ait: Humilis corde. Non enim ficta humilitate placatur ille qui est humilis corde, sed humilitate vera. Humilitate cordis delectatur ille, qui intuetur cor: quia in humilium cordibus requiescit. Quærit enim corda humilium, quæ celuet, non tumida, à quibus refiliat. Sed quia duo posuimus, quæ nobis consideranda sunt, s. quantum & quare humiliata fuit vitis nostra dominus Iesus. Vtrumq; hoc iam explicemus, quia vestræ sunt votiua charitati. Desecit enim humanus intellectus, ratio succumbit: quantum humiliatus fuit dominus in conuersatione. Quomodo enim scire potes abiectionem humilitatis, nisi etiam excellentiā dominationis agnosceres? Loquere enim. Quid potes? Nunquid mensuram gloriæ, potentiæ, & pulchritudinis eius attinges? Nō ad hoc angeli, neq; Cherubim, aut Seraphim peruenerunt. Non enim aliqua creatura deū agnoscit ita plenariè & perfectè sicut ipse est. Quanto minus homo, aut filius hominis vermis? Et tamen quia tantus erat, ut magnitudinis eius non esset finis: ad hoc inclinatus est, vt filius hominis fieret uermis. O quæta humilitas. Incomprehensibilis Deus vult comprehendi, summus humiliari, potentissimus despici, pulcherrimus deformari, sapientissimus fieri vt stultum, immortalis mori, & ut compendio absoluam, Deus vult fieri vermiculus. Quid excelsius Deo? Quid uermiculo inferius? Ego, inquit, uermis sum & non homo. Quare uermis? Quia filius hominis. Ita enim habes in Iob. Aliter non fit munda in conspectu eius. Quanto minus homo putredo, & filius hominis vermis? Si ergo filius hominis est vermis, utique & ipse vermis est, quia ipso testante filius hominis est. Quem, inquit, dicunt homines esse filiū hominis? Ecce qualem distinctionem facit inter hominem, & filium hominis. Homines appellat, qui de primo nomine Adā per corruptionem descenderunt. Vnde & Iob ait: Quanto magis homo putredo, quia in putredine corruptio est. Ipse verò solus purus Christus dominus, quia sine corruptione de matre virgine natus est. Siquidem non appellat hominem, qui utique putredo est, sed filiū hominis, qui uermis est. Sicut enim uermis de sola terra, ita Iesus Christus de sola virgine generatur. O quam humilis vermiculus Iesus Christus, qui opprobrium factus est hominum, & abiectio plebis, ab hominibus contemptus sine causa, sine vindicta conculcatus sicut uermis. Cùm malediceretur, non maledicebat, cùm pateretur, non comminabatur. Humiliatus est vt fieret homo, vt bonitatis suæ, Simeoni expectatori suo, vt non solum bonis, verumetiam malis terrenis potestatibus soluens cū Petro didrachmū inuentum in ore piscis. Subditus est Ioanni hospitatori suo, qui ab ipso potius debuit hospitari. Humiliatus est usque ad ablutionem pedum discipulorum suorum bonus & benignus Iesus. Postremo humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Quo vltra progredi poterit? Mortuus non qualibet morte, sed mortem crucis, morte turpissima condemnatus est. Videtis igitur, quantum in vite nostra benigno Iesu, flos ille violaceus floruerit? Mulsi vsque ad mortem humiliati sunt: sed nequaquam eò vilipensionis descenderunt, quis nunquam ad tantam exaltationem peruenerunt. Quis enim bonorum omnium motum sibi potuit vsurpare, quod de Christo Iesu dictum est? Cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. Nullus profectò, quia nullus homo ergo humiliatus fuit, qui solus cùm in forma Dei esset, eximuit semetipsum formam serui accipiens, & ad tantam abiectionem deueniens, vt ab hominibus iam non homo, sed vermiculus reputaretur. Sed quę est causa tantæ humiliationis in benigno Iesu? Non enim sine rationabili necessitate & iusta causa sic humiliatus est filius & sapientia patris, quæ nihil sine causa facit. Quid multis immoramur? Propter hoc factus est homo, vt hominem redimeret: infirmatus est, ut nostras infirmitates curaret: inopiam factus est, vt sua nos inopia ditaret: humiliatus est, vt nos exaltaret: traditus est ad mortem, vt nos unificaret. Quis tantæ mentis contemnit humiliari propter tā humiliatum pro nobis? Et licet multæ sint causæ, quæ nos ad humilitatem rogant, scilicet nimium pudorosum, uita dolorosa, finis ignominiosus, metus gehennæ, spes cœlestium, hisque cum aliis causis si quæ sunt, cessantibus, sola regis nostri ac redemptoris patris humillimi & optimi Iesu humilitas ad humilitatem uirtutem, nos non solum incitare, sed uiolenter cogere deberet. Humiliemur ergo, & propter supradictas causas, vt uicem reprendamus propter nos humiliato domino Iesu, efferentes violam humilitatis ipsius, qua ipse vitis nostra tam excellenter efflorauit, & in corde nostro gustantes ut hunc florem suum, quem ipse specialiter in se voluit cōmendare, recognoscens in nobis nos secum, qui super omne nomen exaltatus est, in tēpore visitationis luę exaltare digneturę.

De florente lilio castitatis. Ca. XVIII.

NOn potuit deesse in vite nostra florente flos lilij candentis excellens castitatis insigne. Inter omnes virtutes castitas quadam speciali prærogatiua flos meruit appellari, quæ per lilium figuratur. Castitatis autem nomine hoc tractatu non quamcunque accipe castitatem, sed eam quæ uirginitas appellatur. Est enim & castitas continentium seu viduarum, & est castitas maritalis. Sed cæ iam minimè flores appellantur, quia uirginitatis florem lilij amiserunt. Eos igitur qui deflorati non sunt, id est uirgines flore lilij in præsenti uolumus nuncupari, nec hoc dicendo facimus iniuriam continentibus & maritatis. Non enim cum laudamus castitatem Ioannis, uituperamus coniugium Abrahæ: nec commendando virginitatem Mariæ, viduitatem Annæ reprobamus. Sed habent singuli merita sua, non parua tamen dignitate distincta. Quis autem fructum tricesimū non laudat in coniugatis, sexagesimum in viduis, licet his excellenter præferatur fructus centesimus virginitatis? De hac igitur gratia lilij in quo vitis nostra floruit locuturi videamus, uera luce nos illuminante, quare tanta virtus per lilium figuretur. Et manifestè quidem occurrit, quia propter candoris mundi tiam qua ille flos cæteris floribus est prælatus. Hinc sane munditia virginalis meritò figuratur typo lilij. Nullus prętera aliis flos vel ipso prospectu tantum præ se fert gratiæ, quantum hic unus: quare meritò mundissima, & omnibus pijs gratiosa virginitas per hunc figuratur florem. Quibus itaq; laudibus te efferam ò virginalis candor? Prorsus nescio. Atqui nescientem me doceat singulare illud lilium, increata Dei sapientia dominus Iesus vnigenitus patris filius & vnicus filius lilij singularis, id est castissimæ virginis matris, quæ in consinio utriusq; legis votum consecrauit perpetuæ & integerrimæ uirginitatis. Doceat, inquā, me quō per consideratiō nē lilij materialis, lilij uirginalis circumstantias agnoscere valeam. Propter has ergo proprietates quas iā proposuimus, ipsum lilium materiale in radice & trunco, foliis & in his alijs flosculis, qui intra illum concluduntur, studiosius inuestigare curemus. Speramus.n. quòd his omnibus specialiter consideratis, commendationem perfectæ uirginitatis inuenire possimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De radice lilij. Cap. XIX.

RAdix lilij commendatur in tribus, alba est, splendida est, tractabilis est. Quid autem per radicem in terra latentem, nisi cogitatio latens in corde figuratur? Per albedinem ergo radicis, munditiam cogitationis accipimus. Quid ergo munditia carnis, siue munditia cogitationis? De hac præcepit dominus: Leuamini, inquit, mundi estote. Nãne exteriorem mũditiam intelligeres solam, subiunxit: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Peruersæ enim cogitationes separant à Deo. Et sicut veritas testatur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furta, blasphemiæ, & cætera quæ coinquinant hominem. Sunt autem cogitationes nigræ siue pollutæ, nempe diabolicæ, mundanæ, carnales. Cùm aliquis se alio meliorem æstimat, cùm alij similis esse videri vult qui eo maior est, vel cum non vult subiectus esse ei qui sibi prælatus est diabolicæ sunt cogitationes, quæ à diabolo ingeruntur, & ab ipso cæteris familiarius vsurpant, ita vt proprie character diaboli dicatur superbia. Cogitationes mundanæ sunt illæ, quæ animum concupiscentiis rerum illaqueant: ut illas acquirendas nimis solicitè
1 inflammet, & acquisitas nimis delectetur, ne præsentium necessitatibus egeantur, & sic fiant alieni à charitate Dei, quia scriptum est: Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necessitatem patientem, & clauserit viscera ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Cogitationes carnales sunt, quæ homines ad luxuriam pertrahunt carnis, vt pote quando inordinata dilectione & delectatione cogitant viri de mulieribus, vt mulieres de viris, quia stulti homines amorem appellare præsumũt, quod verius odium posset appellari. Est & luxuria ciborum & potuum cum lautiora, & deliciatiora propter solum saporem quæruntur, non propter sanitatem adipiscendam. Posset quis vti delicatis cum moderatione, quod tamen difficile obseruatur. Simile iudicium est de his qui vestimentis delicatis uti desiderãt. Perditur proprietas lilii & virginitatis decor si radici desit albedo, & cogitationi virginalis munditia. Nam si corpus exterius sit mundum, & cogitatio intrinsecus sit polluta, iam non uirtus, sed hypocrisis appellanda
Gregor. est. Hoc tamen sciendum, teste Gregorio, quòd cogitatio quantumlibet immunda mentem non polluit, cui ratio non consentit. Quis enim cogitationes suas ita refrenare potest, vt non quælibet immunditia utiliter? Sed continuo talium cogitationum insultus sunt reprimendi: vt vnde sperabat se hostis vincere, per hoc magis victus abscedat. Quod fit quotiens prauis & immundis cogitationibus attracti statim ad signum crucis, ad passionis dominicæ recordationem & lachrymarum subsidia confugimus, & suo velut in bello fortes effecti hostem terimus. Nõ solum autem alba, sed & candida siue splendida est radix lilij. Candore autem siue splendore hilaritatem animi videtur designare. Sunt autem nonnulli qui bona quidem opera faciunt, sed non sancto Iob dicentes: Taedet animam meam vitæ meæ. Huic graui vitio medetur iucunditas, quæ per nitorem radicis lilij designatur & reformat ægrum animum & abiectũ, & ad meditationem incitat spiritualem, & reddit desiderium laborandi, orandi, legendi exultet quasi gigas ad currendam viam, & cum Psalmus dicat: Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum. Cuius quippe uia mandatorum Dei, cum cor dilatatur, id est spirituali incunditate aperitur. Dicitur enim naturaliter timore & tristitia cor claudi, securitate verò & lætitia aperiri. quan-

quantum putas conuenit hæc virtus hilaritatis virginibus sacris, quæ gaudiũ huius mundi & omnem ornatum seculi contempserunt propter ornatum domini sui Iesu Christi? Vt quod deest exterius, interius impleatur. Gaudete ergo in domino semper: quia vnica gaudia necessitis. Iterum dico gaudete: quia vero gaudio adhærere meruistis, & in cogitatione cordis uestri hilaritatis nitorem semper habere. Hilarem enim datorem diligit Deus, datur singularis & verę hilaritatis. Est & tractabilis radix lilij, per quam uirtutem mansuetudinis intelligere debemus. Scimus enim quãplurimos esse qui castitatis uirtutẽ præmittunt, sed ira leui causa, imò sine omni causa mouere consueuerunt, vt tam sibi quàm aliis in quos commouentur, fiant nimium onerosi, semper exacerbatum animum gerentes ex omnibus quæ capiunt visu vel auditu. Non decet hinc virginem Christi, qui dicit & docet. Discite à me, quia mitis sum & humilis M. dicens: Et qui mitibus promittit beatitudinẽ, terram. Quid ergo immites? Exules erunt in terra. Et qua? De qua scriptum est: Placebo domino in terra viuentium. Quid prodest castitas ab illa terra exulantibus? Non desit, vnde non pertinent ad istud perfectissimum lilium benignum Iesum, qui de se dicit: Ego flos campi, & lilium conuallium. Quæ sunt illa lilia ad ipsum pertinentia? Audi. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Tractabile & lene est lilium, pungentes & duræ sunt spinæ. Non perdit lilium suam lenitatem, licet proferat spinarum asperitatem. O quam malæ filiæ per communionem fidei, spinæ per amaritudinem morum. Tu ergo si vis esse lilium verum, si uis à sponso dulcissimo collaudari, esto lilium inter filias, inter illas animas quæ eiusdem fidei, eiusdem professionis tecum sunt. Sed & morum amaritudine & uerborum asperitate te punguet. Esto inter tales mitis & tractabilis: nõ exasperetis ad quodlibet uerbum, sed habe sufferentiam, ut merearis & tu audire: Sicut lilium inter spinas, &c. Nec tamen hæc dicimus, vt tacitè transeat omnium peruersitas, & vt non corripiantur inquieti, vel ut tumidi non cõprimantur, imò qui eiusmodi sunt, reprehendendi veniunt, vt ne amittatur tranquillitas hæc radicis, qui uis esse lilium. Sed secundum apostolum argue, obsecra, increpa, insta opportune, importune, in omni mansuetudine & patientia, quasi dicat: Ita fortis exerce zelum disciplinæ, ut lenitatem non perdas interius in mente, ut reuocando peruersum, tu ipse quoque non peruertaris. Sunt autem quandoque malorum vitia arguenda, quandoque tacitè sufferenda, secundũ quod A vniuscuiusque qui talis est, vtilitati uideris expedire: quia non omnes ægroti uno genere medicinæ curantur.

De trunco & quæ requiruntur ad lilia castitatis. Cap. XX.

SEquitur videre de trunco lilij, in quo tria considerantur, rectitudo, fortitudo, longitudo. Truncus ergo lilij à radice exiens est, propositum bonum exiens à bona cogitatione. Cùm enim bona cogitaueris, si conualescant illa in te sicut radix in terra, necessitas exigit vt ea quæ cogitationi placent, proponas ad effectum boni operis perducere: & sic statim habes truncum lilij, id est boni, hoc est bonum propositum à bona radice & cogitatione procedens.

De rectitudine lilij. Cap. XXI.

NEcessaria est huic trunco boni propositi rectitudo, id est, ut recta intentione proponamus bonum facere pro illo, non terrenas diuitias, non humanos fauores, nec honoris transitorii excellentiam requirentes. Astutus enim ille serpens, id est, satanas cum principio bonæ cogitationis non potest resistere, ponit insidias in uia, quibus intentionem boni propositi possit euertere, & per truncum peruersum ipsam quoque radicem bonæ cogitationis amarescere faciat. De his insidiis conqueritur Psalmus: In B uia hac qua ambulabam, abscenderunt superbi laqueum mihi. O quanti istis laqueis capti & decepti sunt, qui bona quidem bene initiantes, tandem exterioribus cogitationibus accedentibus, propositi sui rectitudinem deseruerunt. Omnino peruersi & per bona opera sua, vel diuitias, vel honores, uel voluptates terrenas semel adepti, primæ intentionis sunt obliti. Et aliud quam Deũ quærentes, idololatræ facti sunt, dum gloriam incorruptibilis Dei, qui solus gloriosus est, & solus quærendus, mutauerunt in similitudinem volucrum, bestiarum & serpentum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pentum. Quomodò in similitudinem volucrum mutant gloriam Dei? Qui bona opera sua, quæ prius ad gloriam Dei facere intenderunt, intentionis rectitudine commutato pro vana mundi gloria facere laborant. Per volucres enim leues & instabiles, & alta petentes ac vana figurantur. Gloriam Dei mutant in similitudinem bestiarum, qui bona opera per quæ prius gloriam dei intenderunt, præterea pro carnis implenda voluptate faciunt. Per bestias enim quæ tantùm quæ carnis sunt sequuntur, voluptas designatur. Gloriam verò Dei in similitudinem serpentum commutant, qui bona opera quæ pro cœlestibus tantum diuitijs, & pro gloriâ dei adipiscenda fieri deberent, propterea operantur vt ex his terrenas diuitias consequantur. Per serpentes enim qui terram comedunt, designantur auari, qui tantum lucra terrena sequuntur, & animæ suæ ventrem cupiunt implere. Hæc sunt scandala, quæ in via rectæ intentionis gradientibus abscondit diabolus, vt truncum lilij, id est, bonum propositum à sua rectitudine distorqueat. Heu, heu domine Deus. Quis euadet laqueos istos? Ecce vt taceas seculares, quot & quàtos videmus ordinum diuersorum prælatos, quos bona fine dubio scimus intentione nudos nudum Christum fuisse secutos? & tamen multi ad prælaturas licet attrahantur, non post longum tempus, sed statim eorum punctintentionem, truncum vitiant, commutant propositum: vt prælaturis ad quas inuiti venerant, libenter inhæreant, præesse cupientes potius quàm prodesse, lautioribus ferculis & exquisitis, voluptati ventris, potius quàm vtilitati, vel diuinæ voluntati deseruiunt: nonnunquam etiam pecunias congregare dicuntur, non vt spiritualibus filijs necessaria, sed vt carnalibus nepotulis & amicis superfluè aliquid largiantur. O vtinam mentiar domine Iesu, vtinam mentiar: vt me solo mentiente omnes in rectitudine & veritate persistant. Vobis autem ò virgines Christi humilitatis virtutem quam sæpius vestræ charitati commendamus, ad propositi nostri rectitudinem pro maxima parte putamus sufficere. Dum enim in tantam altitudinem castitatis ascenditis, laborat aduersarius vester Satanas, vt vos ab illa deflectat. Clamat enim nobis sæpè, imò semper suggerit vocem illam, dicens: Incuruare vt transeamus. Quid est incuruare? Flecte intentionem tuam ad terrena, quam ad cœlestia erexisti, vt pateat nobis transitus per te, vt conculcemus te. Ne consentias inimico tuo, ò anima casta, virgo Christi, amica sponsi tui, amici tui sponsa ne consentias vt ac incurueris, hoc est, nihil terrenum quæras, non laudes humanas, non honores, non diuitias terrenas: quia si ad hæc declinaueris, transibit per te mendax ille, teque conculcabit & premet ac elidet te, & iugum iniquitatis suæ importabile ponet super te, si abiecto iugum Christi leue & suaue. O quàm insensati, qui rectitudinem intentionis suæ sic incuruant vt accipiant illum tetrum, & iniquissimum Satanam successorem sui, & abiecto illo pulcherrimo & optimo primo rectore domino Iesu, cuius, vt ipse ait, iugum suauissimũ est, & onus leuissimum,

De fortitudine trunci. Cap. XXII.

FOrtitudo trunci imprimit virtutem, quæ fortitudo vocatur. Est autem fortitudo, secundũ quod eam hic accipimus, quædam vis animi contra omnium tentationum insultus, non earum modò quæ molestæ, sed etiam earum quæ prosperæ sunt. Est autem hæc virtus trunco lilij nostri proposito boni operis, & maximè voto virginitatis conueniens: quia quanto laudabilius est votum, tanto facilius & fortius insilit diabolus, vt impediat bene tentari, quod in bono initio non potuit impedire. Talis truncus verè opus est, vt sit fortis contra frigus. Bonum namque propositum vnde tentatur, & acedia est, qua quandoque sicut etiam supra diximus, intantum tentantur electi, vt non orare libeat, nec legere, nec meditari, nec aliud quicquã operari eorum quæ sunt quædam fomenta animæ, quia oratione, lectione, meditatione, seu etiam exteriori exercitio corporis vires animæ reparantur & conseruantur, augentur, eisque subtractis animam languescere necesse est, & in frigore mortale resolui, statimque subintrat luxuria, vendicatque sibi sedem in anima frigida, & eam pessimè suo igne calefacit. Sine autem intermissione nostro lilio virginei Christi orandum, legendum, meditandum, vel etiam exterius aliquid operandum est, ne in ipsa truncus boni propositi corrumpatur. Hæc, vt sicut ait beatus Augustinus, si cum ei secretione fiant, vt valetudinem corporis non perturbent, in delicias spirituales vertuntur. Color quo corrumpitur truncus boni propositi, seculi prospera sunt, in quibus nimis insidiose inimicorum latent. Multos enim inuenimus, qui aduersis resistant: quia in illis tentatio est manifesta. Sanum est corpus, aduersitates animi quæ, euenerant & tentationes, sedatę sunt. Quid supereſt, nisi securitas? Caue, caue, væ huic securitati, væ pacis huic, de qua dicit ipsa veritas: Dum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt quæ possidet. Time ergo dum omnia prospera sunt & tranquilla, ne ille fortis armatus satanas sine resistentia possideat te. Nolo dicere apud te, quod dixit ille diues, cui hilarem multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe, epulare: quia cùm dixerit pax & securitas, tunc repentinus superueniet eis interitus, & non effugient. Tu verò si vis pacem & securitatem veram habere: vide ne vnquam securus sis, sciens pro certo nihil tibi tam timendum sicut præsentem pacem, quæ sine dubio æternum generat timorem. Neque enim omnibus sanctis melior est tu, qui in tentationibus probati & perfecti sunt. Quis melior beato Iob? Cui ipse dominus testimonium perhibuit, quòd esset vir simplex & rectus ac timens deum, & recedens à malo, & cui similis non erat in terra. Simile vide in omnibus deum timentibus, apostolis, martyribus, quanta passi sunt tormenta, vt securi peruenirent ad palmam regni, qui fortes facti sunt in bello, non in pace. Tempestates autem trunci lilij nostri impugnantes manifestæ aduersitates sunt, in quibus quærendum est vnicum & singulare remedium, ille optimus medicus, dux nõ seducens, rex suos erigens, athleta fortissimus, in suis & pro suis pugnans & vincens, & inde victores coronans dominus Iesu. Quid quæris, quod in illo non inuenias? Si ægrotus es, medicus est. Si exulas, dux est: si desolatus es, rex est. Si impugnaris, pugil est. Si sitis, potus est. Si alges, vestimentum est. Si tristaris, gaudium est. Si obtenebraris, lux est. Si orphanus es, pater est. Sponsus est, amicus est, frater est, formosus, optimus, misericordissimus, formosissimus, pulcherrimus, sapientissimus est, omnia sine hac gubernans. Quid autem labore? Omnia quæ velle potes & debes, est dominus Iesus Christus. Desidera hunc, require hunc. Quia hæc est illa vna preciosa

margarita, pro qua emenda etiam vendenda sunt omnia quæ tua sunt, qua habita nullius tẽpestatis procellam timebis. Sit ille finis propositi tui, sit in illa posita fortitudo tua, nõ in viribus tuis, & nullo modo confringeris, quia ipse & non alius est verissimus & optimus consolator aduersitatum & pressurarũ.

De vermibus qui corrodunt truncum. Cap. XXIII.

VErmes truncum boni propositi corrumpentes, sunt tentationes intrinsecæ, qui tanto vicinniores sunt, quanto familiariores, sæpe sub boni specie bonum propositum corrumpentes. Est enim aliquis qui de bonæ cogitationis radice, boni propositi truncũ emisit. Proponit omnia, quæ mundi sunt, relinquere: & vt nudus Christum nudũ sequatur, sed nascitur intrinsecus vermis prauæ suggestionis, dicens: Ita indotata tibi soror est, pauperecula mater: sunt fortasis fratres vel filij, siue alij quicunq; amici rei familiaris inopia laborãtes, qui de te solo pendent, te vnũ respiciunt: quos si reliqueris, aut mendicabunt turpiter nimiũ in tui generis opprobriũ, aut furtiuè vel violenter certè rapient aliena, & sic in corpore simul & in anima peribunt. Quòd si tu qui his poteris subuenire manendo in professione tua, hos in certo periculo reliquisse videberis, & clausisse viscera tua ab eis, quomodo charitas dei manet in te? Ergo vt maneas in charitate, mane cum illis: quia sine charitate nihil proderit tibi, quicquid agas. Quòd si tibi etiã prodesser, melius tamẽ esset vt multos tecum q̃ solũ te seruares. Nũquid præceptum est alicubi à domino, mundũ omnino ab omnibus relinqui? Quin & magis operibus misericordiæ cõmendabũtur electi & saluandi in extremi examinis die. Quid ergo quæris extra mundũ, quod in mundo melius habere poteris & securius? Adduntur his vermibus alij vermes mortiferi, scilicet difficultas claustraliũ præceptorũ, & quod maior est casus vbi altior gradus, ciborum parcitas, ieiunia, vigiliæ, intolerabilis labor sine requie, duritia lectorũ, laboris adsiduitas, & super omnia abrenunciatio proprię voluntatis, cum periculo falsorum fratrum, duritia prælatorum. Ecquis omnia enumerabit? Innumerabiles sunt hi vermes pessimarum suggestionum truncum boni propositi grauissimè corrodentes omnino. Resistendum est his

vermibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

vermibus omnino, & sacrarum scripturarum rationibus sunt euacuandæ. Vermis igitur qui indiscrete adeo charitatem, & misericordiæ compassionem persuadet, occidendus est, vnguento dominicæ sententiæ, dicenti: Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, ad hæc autem, & animam suam, I non est me dignus. Qualiter autem diligendi, & qualiter odiendi, per vaccas trahentes plaustrum cum arca domini perdocemur: quarum vituli dum essent recluſi domi, ipsæ vaccæ arcam gestantes, & recto itinere pergentes Bethsames, cum audirent vocem vitulorum, dederunt quidem mugitum, qui erat signum naturalis affectus: nec tamen se Eadem ab arrepto semel itinere deflexerunt. Tu vehabes ser rò si iam portas siue professione aperta, & mo. 7. ad solenni, siue occulto proposito iugum domi- fororem. ni, id est, regulam quamcunque per spiritum sanctum a patribus institutam: si te prædictorum vermium suggestiones incipiunt corrodere, imitare vaccas Allophylorum portantes arcam domini, redde mugitum, id est signum affectus, hoc est condole, compatere, consolare eos, qui naturali amore connecti sunt: nihil tamen minus serua viam inceptam, hoc est, perfice bonum propositum dirigendo pedes tuos versus Bethsames, versus domum solis, hoc est, ad cœlestem patriam, vbi est summa, & spiritualis habitatio solis nostri domini Iesu, qui est sol iustitiæ, quæ in illa domo lucet in virtute sua habitans lucem inaccessibilem. Sic sunt amandi amici, vt affectus amoris erga illos conseruetur, sicut sunt & odiendi, vt eorum amor nequaquam amori Dei præferatur, imò nec animæ nostræ commodum amori illius præferre debemus: sed tanquam odisse animas nostras affligendo illas ieiunijs, vigilijs, castigationibus, vt doceamus eas dominicis obedire præceptis. Eos quoque quorum inopiam implere possemus in seculo permanendo, eidem commendabimus conseruandos, qui est K rex regum, & dies in omnes, qui inuocant eum, orantes, vt eorum statum ita gubernet, sicut scit eorum saluti expedire.

Cæterum vermes suggerentes austeritatem vitæ regularis velociter necabuntur, si mentem nostram myrrha, id est, amaritudine dominicæ passionis, curauerimus inungere, cui quicquid pati potuerimus comparatum, aut parum, aut nihil poterit æstimari. Sunt autem hi vermes, maxime importuni

filij tui, ò virgo Christi, non sic. Neque enim vnquam morientur, vnquam amittentur, imò semper siue viuentem, siue morientem sequentur te, tuebuntur te, & in vitam æternam perducent te. Multi ergo filij, & multo melliores deserte, id est, virgines Christi, qui ad præsens deserta vident, magis quàm eius, quæ habet virum carnalem. Si hoc, & his similia frequenter ad mentem reduxeris, morientur procul dubio in te vermes malarum suggestionum, nec ad corrodendum truncum boni propositi tui, tuente te sponso tuo, aliquo modo prævalebunt.

De longitudine trunci. Cap. XXIIII.

LOngitudo trunci in lilio, quæ in altum erecta est, virtutem longanimitatis insinuat, quæ perseuerare volentibus summe necessaria est. Sed quia de virtute perseuerantiæ supra in tractatu sexti folij diffusius locuti sumus, hic breuius aliquid dicemus. Videtur autem hæc virtus plurimum commendanda in virginibus, maximè sexus fœminei, quam tam animis, quàm corporibus quædam infirmitas, & debilitas longanimitati siue perseuerantiæ contraria naturaliter est inserta. Sed benedictus Deus qui hodierna die eligit, vt confundat fortia mundi elegit, & animis virgunculariam tenerrimarum inspirauit proponit defensorem, vt illius primo, & fortissimi corruptoris, antiqui serpentis caput elidat, qui humillimis Christi virginibus insidiatur. Quis sanæ mentis non exiliat, cum iam tempora nostra videat virginum lilijs redimiri, tanta A fœminæ non sua, sed sponsi sui contra furorem draconis infesti viriliter dimicantibus, & triumphi coronam merentibus. Gaudeo ego plane cum tam nec in vicis, nec in ciuitatibus, nec in claustris lilia ista desunt, imo cum & multa deserta, & inuia clausstris virginalibus sint repleta, ita vt vere dicatur, quod germinent campi, eremi, germinando germinent. Etenim ascendunt de deserto virgunculæ, virtutum delicijs affluentes, innixæ non super se, sed super dilectum suum, & longanimiter expectantes sponsum suum, quando veniat, vt cum clamor factus fuerit, aperiat Lampades suas, & intrent cum eo ad nuptias sempiternas, vbi iocunditas, & exultatio thesaurizabit super ipsas, & nomine æternoque hæreditabit illas dominus Deus noster. Vos igitur ò virgines Christi ne deficiatis in expectatione Christi. Aderit enim citissime sponsus vester, qui idcirco aduentum suum differt, vt cum cæteris bonis operibus vestris, vestræ etiam donet expectationi coronam. Scio quamuis expertus non sum, quomodo gemitis, quomodo compungamini in illo purissimo cubili cordis vestri. Ne deficiatis in bono proposito vestro, vt ad consummationem boni operis, & perseuerantiam peruenire possitis, per quam coronam mereamini sempiternam.

De foliis circa truncum. Cap. XXV.

SEquitur de foliis circa truncum, tam de foliis, quæ circa truncu sunt videamus. Folia igitur sicut B supra diximus de foliis vitis, verborum figuram habent. Circa quæ folia considerandum est, quod semper sunt virentia inferius, & circa terram maiora sunt, & plura, quam in superiori parte, & quod suppositæ apostematibus, rumpunt, & mutgant ea. Nimirum his foliis similia debent esse uerba uirginum. Viriditas igitur foliorum, uirtutem uerborum: significat videlicet, ut nullum uerbum proferatur ab ore uirginis Christi, quod nihil in se uirtutis contineat. Ne resecentur hic non solum uerba turpia, scurrilia, iocosa, luxuriosa, superba, iracunda, detractoria, adulatoria, sed etiam uerba superflua. Verbum enim superfluum, id est, otiosum, folium aridum est. Folium uero aridum, folium lilij non est. Si ergo uis esse lilium, habeto uerba uirtuosa, folia uiridia, de quibus scriptum est: Folium eius non defluet. Vis autem uidere, quòd uerbum ociosum folium aridum est? Audi ipsam ueritatem, dominum Iesum: Omne igitur uerbum ociosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. O quantus terror, iudex sapientissimus, qui numerat omnes pluuiæ guttas discretor omnium tentationum omnium hominum, a primo Adã usque ut ultimũ, qui erit in fine seculi, uult audire rationẽ uerborũ omnium ociosorum eũ sederit in sede maiestatis iudicij sui, ubi non tam misericordia, sed iudicio cãtabitur domino. Quid tum miseri, & miserabiles faciemus? Sapientissimus es domine, falli non potes: iustissimus es corrumpi non potes. Tempus miserandi tunc C

præteritum

Universidad de Deusto
Biblioteca

præteritum erit, quia iudicabis arborem terræ in æquitate, iudicabis populos in iustitia, qui prius per misericordiam pepercisti.

Quid ergo dicam? Miserere quæso, dum tempus est miserendi, pater misericordiarum, vt non iudices me in tempore iudicandi. Pone custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis, vt non solum a maledictis, & turpibus declinem, verum etiam ociosa verba deuitem, ne de illis me oporteat in die iudicij reddere rationem, vbi iam non de bonis, & viridibus folijs verborum, sed de malis aridis ratio est reddenda. Quid est autem verbum ociosum? Ociosum est verbum teste Gregorio, quod ratione iustæ necessitatis, vel intentione piæ vtilitatis caret. Quidquid ergo loqueris, nisi intendas alicui prodesse, ociosum est. Quis de his omnibus reddere potest rationem? Moderetur ergo omnis homo linguam suam, sed præcipue virgines Christi: vt sciant quando, vel qualem proferant sermonem. Non enim decet ex ore cantaturo canticum nouum spoonso suo aliquid verbis procedere, quod illi cantico sit contrarium. Quid est ergo canticum nouum? Canticum charitatis. Quare nouum? Quia initio seculi à primis creaturis canticum fuit vetus, cäticum contrarium charitati. Vis ergo nosse? Cantauit angelus perituru in cœlo canticum superbiæ, dicens: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & similis ero altissimo. Cantauit postea detractionis canticum in paradiso, cum accedens ad mulierem ait: D Quare prohibuit Deus vobis, ne comederitis de ligno scientiæ boni, & mali, tanquam diceret, mala intentione prohibuit? Canticum dubitationis cantauit mulier, dicens: Ne comedamus, & forte moriamur. O forte. Quantum infirmitatis nobis induxisti? Videns autem diabolus mulierem dubitantem, prorupit ad canticum mendacij, dicens: Nequaquam moriemini. O nequam, ò nequam, vbi est modò tuum nequaquam? Ecce mortui sunt duplici morte, quos dixisti nequaquam morituros. Nequaquam inquit, moriemini. Malum & vetus canticum hoc verbum veritati contrarium. Dixerat enim Deus: Quacunque die comederitis, morte moriemini, morte videlicet animæ, vel vt alij exponunt, Moriemini, id est, mortales effici emini, scilicet, vt necesitatem tunc habeatis moriendi, qui modo non potestis mori. Si enim in obedientia permansissent, mortui non fuissent. Cantauit & Adam canticum excusationis in peccato, cum dixit: Mulier quam mihi dedisti socium, dedit mihi, & comedi, ac si diceret: Tu potius accusandus es, qui talem mihi iunxisti mulierem, quæ me ad peccandum induceret. Charissimi, vetera cantica sunt hæc, canticum superbiæ, canticum detractionis, canticum dubitationis, canticum mendacij, & canticum excusationis. Cauenda sunt, & per omnem modum cauenda hæc cantica ò virgines Christi, si aures vestras talibus cantibus aperietis, quam vocem Christi specialius, & familiarius audire desideratis. Viuit adhuc ille malignus serpens, & sub virginea facie, id est, sub specie bonæ collocutionis, suæ maligitatis venena distillat. Cantant adhuc in cordibus audientium suorum canticum superbiæ, cum illis lenter suggerit, vt ad honores, & dignitates, & prælationes aspirent, vel propter nobilitatem, vel propter scientiam, siue etiam propter bonitatem suam. Quin & his deceptus fuit ipse, qui se prælatum in nobilitate pulchritudinis, & sapientia, & virtutibus alijs vidit choros angelorum, & prorupit in canticum superbiæ, per quam cecidit, & alios cecidere facit, quotquot secum idem canticum cantare præsumunt.

De nouo Cantico. Cap. XXVI.

NOn ita cantauit noui cantici inuentatrix mater Christi, verum lilium vere viridantibus foliis ne dimitum. Vis videre folia eius? vis audire canticum eius? Exaltata, & supra quam dici, aut cogitari potest, super omnem mundum cœlisque prælata non ascendit sua pra se, sed cantauit cäticum humilitatis, quod & charitas est, quia charitas non inflatur. Ecce cauit de corde suo inebriato verbum bonum & suaue, canticum nouum virginibus cantandum. Ecquid ait? Magnificat anima mea dominum. Vide, quàm contrarium est canticum hoc cantico angeli ruituri. Incepit ille in alto, ac proinde in ima non descendit, sed corruit. Incepit Maria ab imo, vt in altum subleuaretur. Magnificat hæc domina num, non se, licet inæstimabiliter exaltata, seruans quod scriptum est: Quàto maior es, humilia te in omnibus. Vnde & super omnes cœlos angelorum meruit eleuari. Magnificauit se ille supra dominum, vnde infra omnia qđ est meruit præcipitari. Exultauit spiritus humilis

humilis Mariæ in domino Iesu suo: vnde alios lætitiæ præ consortibus suis inungi promeruit. Exultauit stultus ille angelus in se: vnde luctu perpetuo meruit condemnari. Gloriatur ista humilitatem suam esse respectam, vnde habebit fructum in respectione omnium sanctarum. Gloriabatur ille in multitudine virtutis suæ: vnde perpetuam despectionem incurrit. Vos ergo ò virgines Christi virete in foliis, in verbis charitatis, humilitatis, & patientiæ. Sequimini lilium illud præcipuum, matrem summi lilij Iesu, vt ipsum solum magnificantes, qui solus magnus est, in ipso & per ipsum & cum ipso increamini magnificari. Cauete ergo omnimodis canticum detractionis, quod in paradiso inchoatum est, canticum vetus & in peccati vetustatem perducens. Et videte quantum omnino sit contrarium nouo cantico charitatis: cum necessarium sit illum bene diligi, tibi detrahitur. Solet enim charitas non obloqui, non detrahere. Sed potius peccata aliena excusare: vel si forte sit necessarium corripere, facit hoc non animo malignandi, sed corrigendi. Cauete & canticum dubitatis, non dubitantes de misericordia domini: sed omnem solicitudinem vestram adsatter in eum proicite, quoniã ipsi cura est de vobis. Non n. crudelis est, vt permittat vos cadere, si vos in ipsum proieceritis, qui vos adhuc hortatur, qui vos propter omni terreno solatio seis voluntarie destituto: Nec dubitetis de pœna malis pro suis demeritis infligenda, ne in præsumptionis vitium incidatis: nec dubitetis de præmio melius conferendo, ne forte desperationis peccatum incurratis. Cauete, ne canticum mendacij aliquando ex ore vestro procedat, quo veritatis sponsum vestrum spiritualiter laidare speratis. Perdit os virginis virginitatem suam, quoties scienter in animo malignandi loquitur mendacia contraria veritati. Cauete nihilominus canticum excusationis in peccatis, semper habentes in mente illud beati Ioannis virginis virginitati testimonium perhibentis: Filioli, inquit, si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis & iustus est Deus, qui dimittit nobis peccata nostra, & emundat nos ab omni iniquitate. Nemo igitur æstimet se sine peccato esse: nec cum cognouerit illa, excuset se, sicut stulti solent adhuc hodie loquentes excusationem Adæ, & dicentes: Mulier quam dedit mihi Deus, seduxit me. Quare talem mulierem dedit mihi Deus, quæ me seduceret? Mulier ista seducens virum, est caro spiritui nostrum adducens ad consentiendum peccatis, pro qua stulti deum quotidie accusant, seipsos in peccatis voluentes & dicentes se carnis illecebris non posse resistere, quam acceperunt à deo. Grande valde est peccatum illud, accusare deum optimum, qui fecit omnia bona valde propter te: & præcipue ipsum hominem præ cæteris creaturis exornauit. Bonum sine dubio fecit te deus bonus, qui fecit omnia bona, bona valde propter te. Neque enim bonus esset, si te male fecisset, propter quem omnia fecit, quæ propter te bona facta valde fecit omnia. Bonum ergo & valde bonum fecit te deus. Bonus tu ipse, te verè malum facis. Si deleueris in te quod tu ipse facis, inuenies valde bonum te esse inter creaturas quas ipse fecit. Fecit ipse primò te secundum se, & factus est postea secundum te. Fecit ipse te post ad imaginem & similitudinem suam, & factus est ipse posterior homo ad similitudinem tuam. Verbum enim caro factum est. Laudemus ergo deũ, qui secundum se fecit nos. Amemus deum, qui propter nos factus est secundum nos. Oremus ipsum, vt imaginem suam, sicubi deformata est in anima nostra: misericorditer reformare dignetur, nihilominus & corpus nostrum quod ad similitudinem & naturam nostram accepit, sic immaculatum conseruare dignetur. Et viridia folia, id est verba virtutes cõtinentia proferamus, siquidem volumus esse vera lilia, quæ verba veterum canticorum non habent, sed quæ nouo cantico, id est charitati, spei, humilitati, & cæteris virtutibus conuenire noscantur. Proferamus folia, & vos præcipuè ò virgines Christi, qui à viriditate habetis, quæ vireant, & quæ apostematibus superposita rumpant illa, & leuient & sanent sanie foris iecta: quod fit quoties incestum ad castitatem, superbum ad humilitatem, iracundum ad mansuetudinem, auarum ad largitatẽ, gulosum ad sobrietatem, inuidum ad charitatem, acediosum ad alacritatem verbis bonis & veritati consentaneis producimus. Ista vitia quasi vlcera animam grauant, continentia in se venenum immunditiæ & prauæ consuetudinis, de quibus singulis quia nos in tractatu de foliis vitis exempla posuisse meminimus, causa breuitatis in præsenti iudicamus prætereunda.

Hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc autem dicimus tantum, quod considerandum nobis est, quo vitio vnusquisque laboret, vt secundum laboris sui magnitudinē & qualitatem, verborum medicinam ministremus, & similiter de aliis vitiis, sicut supra positum est. Hoc enim sciendum est, quia non semper silentio studendum, licet cum magno studio silentium sit seruandum: sed iuuam oris nostri quandoque claudere, quandoque aperire debemus, quatenus ita taceantur mala, nē cum malis etiam bona & vtilia taceantur. Quod etiam in petitione sua innuit propheta, cum dicebat: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Ostium quippe non semper patet, nec semper clauditur: sed in domo sapientis patet sapientibus in nunciis emittendis: clauditur verò pro stultis intrinsecus retinendis. Sic & os nostrum, quod est ostiū cordis nostri, per quod verba quasi quædam nuncia egrediuntur nunciantia quid interius
K agatur in corde, quod verbis prudentibus & vtilibus est in tempore referandum: prauis vero verbis quæ de malis motibus cordis surgunt, iugiter est claudendum. Tempus enim loquendi, & tempus tacendi. Nec minus peccat is, qui verbum subtrahit in tempore opportuno, quam qui praua loquendo, alios scandalizat. Nimis enim videtur auarus esse inuidus, qui verba gratis habita ad vtilitatem proximorum negligit ministrare. Quando enim putas eum substantiam propriam indigenti proximo largiturum, quæ diuisa minuitur, qui verba nunquam deficientia non largitur? Ponat ergo dominus custodiam ori nostro, vt sciamus quando & qualem debeamus proferre sermonem: & ostium circumstantiæ labiis nostris, vt ita non solum aperiatur, sed etiam claudatur in tempore, vt neutro offendamus. Sed superposita apostematibus animarum infirmarum verba nostra, tanquam folia liliorum saniem vitiorum domino adiuuante eiciant, & virtutum vires valeant inferere auditoribus.

De folijs iuxta terram. Cap. XXVII.

QVid est autem, quod ipsa iuxta terram maiora sunt & plura, superius vero pauciora & minora: nisi quod viri iusti & præ ipuē virgines quantò altius ascendunt ad culmen virtutum terrenis cogitationibus & cupiditatibus infra relictis, tantò disciplinatiores & tantò parciores debent esse in verbis? Per diminutionem enim foliorum in superiore parte disciplina verborum intelligitur, quia disciplinati quique quasi circumstantes & tenuant verba sua, ne quid in eis pudicitiæ vel disciplinæ, contrarium valeat inueniri, quæ indisciplinati & turpes quicunque omni honestate carentia turgida & inflata emittunt. Per paucitatem verò foliorum, verborum paucitas conuenienter accipitur: cui omnes boni tantò magis student, quantò virtutum cultui vicinores existunt. Vnde de fratre quodam, qui discere volebat, & quasi in vsum reducere linguæ correctionem, legitur quòd quidam per triēnium lapidem portabat in ore. De alio vero, quod triginta annos non fuerat locutus quicquam. Videmus plures, qui dum in principio boni propositi & adhuc quasi vicini terrę pristinæ ductu consuetudine, nec modestiam, nec paucitatem verborum valeant obseruare, quorum verba designantur per folia lilij iuxta terram. Procedente vero tempore, gratiāque accidente secundum profectum suum moderantur verba, studentque silentio, ita vt non solum praua, sed etiam ociosa deuitent. Cui autem bonorum statui melius competit ista disciplina & paucitas verborum, quam virgini Christi? Nam si omni homini Christiano præcipitur, vt nec turpiloquium, nec scurrilitas procedat ex ore eorum, sed magis gratiarum, quanto magis virgo suo domino puta dicitiam consecrans, ab omnibus potius debet temporibus abstinere? Qui suam pudicitiam non violauit, tanto minus dubio pudicitiam non violauit, tanto minus debet domino reddere gratiarum actiones, quanto maiorem est gratiam consequutus. Bonos enim virgines esse, summum bonum est & summa gratia, quia ij soli sequuntur agnum quocunque ierit. Quanto vero is etiam à multiplicitate verborum debeat abstinere, quis non videat, cum loquacitas omnis sit indicium impudicitiæ, quæ nequaquam potest simul esse cum pudicitia virginali. Loquacitatis ergo vitium inuigilent virgines pudicę, si volunt virtutem pudicitiæ conseruare. Manifestum enim est, quòd in multiloquio non deerit peccatum, sed paulatim ab ociosis verbis ad detractiones venitur, donec tandem ad apertas mendacias prorumpatur. Arguit autem loquacitatem Apostolus Iacobus, ita dicens: Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam

linguam suam, sed seducens cor suum: huius vana est religio. Nemo igitur de religionis laudibus blandiatur, qui adhuc linguam suam non didicit religare. Religata tuam linguam, dicit esse religiosus, quia sine linguæ religatione religio vana est. Vnde patres sanctissimi religionum institutores, & eorum sequaces sapientissimè, sicut à spiritu sapientiæ docti fuerant, districte instituerunt obseruantiam silentij, non ignorantes, quia sicut vera patentia & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo spiritum suū continere, sicut Psalmus ait: Vir linguosus non dirigetur in terra. Sciunt etiam homines spirituales, qui hoc experti sunt, quantum noceat deuotionis, quantum afferat dissolutionis intrinsecus frequens linguæ resolutum. Nam sicut fornax, cuius os semper apertum est, non potest in se retinere feruorem: sic nec cor deuotionis in se poterit gratiam conseruare, cuius os non fuerit ianuæ silentij reclusum. Claudamus igitur os nostrum, vt cum deuotionis feruore Christum deuotionis largitorem in feruēti affectu possimus animam conseruare. Vos autem præcipue ò animæ virginum sponsæ Christi, introite in cubiculum cordis vestri, & clauso ostio este vestri orate familiariter, humiliter, lachrymabiliter, hilariter, dulciter, fiducialiter sponsum vestrum, regem vestrum, patrem vestrum, & consolatorem. Effundite coram illo omnium inspectore cordium corda vestra, confabulemini cum illo recordantes illius, effundite super vos animas vestras, & terrenis corporalibusque relictis, pennis spiritualibus charitatis eleuamini: & transite ad locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, vbi non corporis sed cordis auribus audatis vocem exultationis, & confessionis eorum, festum diem celebrantes, vbi interna consolatione refectæ, quandoq; cum articulus tempestatis & necessitatis, tentationis & carnis aduenerit, cœlestis refectio eos recordari posuitis, & dicere: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei & Deus meus. Memo re estote optimi domini Dei, memoramini & delectamini, & deficiat spiritus carnis vestræ, vt spiritu illius qui est super mel dulcis reficiamini, & discatis vilipendere exteriores collocutiones, postquam interioris colloquium & quām iocundum. O quām bonum & iocundum est, tecum ò dulcissime Iesu habitare in vnum, tecum colloqui, tibi reuelare causam animæ nostræ, tuæque consolationis responso perfrui. O quàm bonum est ad te inhabitantem lucem inaccessibilem duce charitate accedere, cui si tantum dux nostra fuerit, nihil manere poterit inaccessum. Cognouit cor tuum ò dulcis Iesu charitas lācea vulneratum, viam facere charitati, cui perpetuò non claudetur. Accedite ergo ad eum per eum, gressibus charitatis, & illuminamini. Gustate, quoniam suauis est. Sciunt experti, & bene sciunt qui ex alia parte gustauerunt bonum Dei donum: qui aliquando in cellā vinariam à vera vite nostra sunt introducti, quàm amarum & quam tædiosum sit à dulcedine contemplationis illius interiori præsentia separari: & ad exteriora corporalia vel audienda vel videnda reduci. Cum enim ille quantum in præsenti fas est, bonus Iesus discipulis suis familiaribus seorsum ab alijs fratribus in monte contemplationis eductis, se coram illis transfigurare voluerit, & in veste candida dulcedinis & bonitatis suæ apparere mirantibus, & solida charitate ebriare voluerit eos quos ante visitauerat per timorem iudicij, siue per violentiam salubrium tentationum: quia per flagella Deus nonnunquam suorum se cordibus repræsentat. Cum ergo sicut diximus C aliquando se in suorum cordibus transfigurare dignatus fuerit, & vt tristitia in gaudium conuertatur, si interim dum hæc nescio quomodo aguntur, aliquis exteriorem requirens præsentiam sit affectus, vt tamen ab amabilis cōtemplationis monte ipsum cogat descendere: putas illum talem impulsionem exteriorem patienter ferre, & non magis clamare cum Petro: Domine bonum est nos hic esse, & cum Paulo, Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? O quam amarum est eis, qui tali interiori refectione satiari nouerint, ad exteriora rursus attrahi. Mori videntur sibi, quia re vera quædam mortis species est à contemplatione vitæ, à contemplatione candidi Iesu, à contemplatione faciei illius rutilantis sicut sol, ad has tenebras rursus auelli, & à Mariæ dulcedine ad Marthæ ministerium reuocari. Breuiter autem dico, quòd quicunque sciunt mentis oculos interioribus contemplationibus occupare, & linguam animæ ad diuinum colloquium referare, non solum non delectantur exterioribus vtilibus vel colloquiis, verum

Universidad de Deusto
Biblioteca

verum etiam plurimum fatigantur. Hi vero qui intrinsecus cæci sunt & muti, & contemplatione diuina & orationibus deuote ne scinnt se occupare, exteriorum sensuum subsidia quærunt, & longitudinem temporis qua grauantur, inutilibus confabulationibus expendere satagunt. Exterioribus enim collocutionibus velle occupari, signum certissimum est animæ ociosæ quæ ad collocutionē diuinam nulla penitus deuotione leuatur.

D Nondum certe ad summitatem lilij peruenerunt, qui linguam suam à multiplicitate verborum nescunt siue nolunt refrænare. Tantoque altius se quisque nouerit in virtutum gradibus ascendisse: quantò minus humanis colloquiis delectatur, nisi forte eiusmodi hominum in quibus ipse Deus loquitur, & per quos verbum Dei auditur. Tales enim non audiuntur propter se, sed propter Deum, qui & habitat & loquitur in ipsis: & cum talibus loquendo à nostris sæpe domino cooperante dubietatibus expedimur, à prauis abducimur, & in bono proposito confirmamur. Veruntamen in omnibus discretionis spiritus optandus est & implorandus à domino, vt ipso reuelante sciamus cui spiritui sit credendum, cui cordium nostrorum simpliciū sit cogitatio reuelanda, à quo salutis verbum audiendum, ne simplicitas nostra ab astuti serpentis fallacia capiatur, qui plerunque mala bonis, & falsa veris, erronea rectis admiscere consueuit.

Quid contemplandum sit de lilio nostro. Cap. XXVIII.

IAm nunc ad contemplādum florem ipsum lilij veniamus. Vide ò virgo Christi, quanta pulchritudine præemineat tuus iste flos, tuum florem designans, præ cæteris flo
E ribus. Vide quantam præ omnibus floribus qui sunt in terra, gratiam obtineat specialē. Vide quantam ab ipso sponso tuo laudē præ cunctis floribus mereatur. Considerate, inquit, lilia agri, quomodo crescunt. Amen dico vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut vnum ex istis. Lege igitur ò virgo & perlege, & sæpius relege hoc verbum sponsi tui, & intellige quantum in huius floris commendatione tuam gloriam commendauit. Omnem mundi gloriam sapientissimus ille omnium creator & conditor vnico flosculo tuo cooperuit, nec gloriam flosculo: sed hunc flosculum omni gloriæ prætulit. In Salomone enim de quo legitur, quòd magnificatus est super omnes reges vniuersæ terræ in diuitijs & honore, omnes mundi glorias debes intelligere. In flore lilij tui qui tuam, omniumque virginum Christi figuram gerit, virginitatis gloriam contemplare. Si ergo tantum commendatur ab ipsa veritate decor lilij tui, vt ei subiiciatur omnis gloria Salomonis, etiam non dubium est secūdum magnitudinem gloriæ suæ fuisse magnifice coopertum. Quantum putas commendandum ipsum esse tuæ virginitatis lilium incorruptum & nulla inperpetuum macula corrumpendum, cuius vel vmbra & figura tantum meruit honorari? Si omne operimentum omnis gloriæ Salomonis non potest decori vnius materialis lilioli comparari, quis decor comparabitur tuæ florenti virginitati, quæ est tuum lilium verum & speciale? Nullus unquam. Quæ claritatem altitudinis tui decoris nullus potest decor terrenus transcendere, quia nec Salomon in omni gloria sua coopertus fuit, sicut vnum ex istis. Noli ergo subtristis esse tare, Regnum mundi & omnem ornatum seculi contempsi propter amorem domini nostri Iesu Christi, qui tibi etiam in praesenti vita decorem dedit omni mundano decore maiorem, lilium integritatis tuæ sibi conseruando, & sibi præ cæteris pulchritudinibus virtutum specialiter dedicando & specialidilectione astringendo. Videbis luculcēter hoc in cantico amoris, vbi cæteris floribus pene omissis florem tuum sæpius nominat, nempe lilij sæpius inculcando: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Et item, Dilectus meus ascendit ad areolam aromatum, vt lilia colligat. Et rursus, dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Laudabile lilium, amica sponsi: amabile lilium, quod colligitur à sponso. Non enim vt gustetur, colligitur, vt vltra marcescat, sed vt in altari aureo collocetur, quod est ante oculos domini, id est vt collocetur in cœlesti sanctuario, vt sic ipsum lilium ad ornamentum aliorum sanctorum, in quibus dominus cantquam in altari suo aureo requiescit. Delectum profectò lilium in quo pascatur sponsus, non quòd in hoc solo delectetur: sed in hoc quadam speciali prærogatiua dilectionis, plus alijs delectatur. Nec immerito. Duplex enim bonum in virginibus quod in aliis sanctis non virginibus simplex est. Cum enim

ecclesia virgo sit in anima nullā habes maculam neque rugā in fide, & spe, & charitate incorrupta propter quod & virgo appellatur, meretur & a sponso laudari. Quanlaude putas esse digna lilia nostra, quæ hic sunt tam in corpore, quàm in anima quod a ecclesia habet tantum in anima. Quasi quidam adeps & medulla ecclesiæ sunt virginum Christi: & quadam singulari excelbonis aliorum florum sponsi amplexibus fauillarum inhærentes. Hoc autem est virgini tum summopere considerandum, qui lilij pulchritudine delectantur: quod flos lilij tam interius quàm exterius albus est. Quid enim per exteriorem partem floris album nisi mundiciā corporis, aut quid per interiorem nisi mentis virginalis puritas figuratur? Turpe esset, imò non esset lilium quod uel interioris uel exterioris candoris puritate careret: ita quoque turpis est virgo non est virgo, quæ non habet vtrangelorum & corporis castitatē. Vnde non dubium multos vtriusq; sexus virgines in cor gloriam virginale præmium merebuntur. Mor tui sunt qui corpore quidem incorrupti, mente corrupti erant: ipsa tamen mente corruptiones non exigente eis ad mortem æternam, quia legitimas nuptias expectabant, quibus nulla illicita connubia voluerunt perpetrare. Si enim, sicut ait Apostolus, nupsit, quamuis iam in mente florem virginitatis corrupit. Consentit huic sententiæ Augustinus, dicens: ꝙ nequaquā aliquis ad nuptias melior est muliere adepta, cum ea quæ iam nupsit, vno contenta: nuptura uerò quærens per omnem populum cui adhæreat, cum pluribus uno, cras alteri, deinde tertius & fortasse plures: & quomodo si tantum meritum obtinebit virginitatis Vtinam autem virgines illæ quę post virginitatis votum, nec aliquando consentiunt corruptioni, uel illæ quæ ante votum aliquando ad nuptias firma mente, licet postea pœnitentiæ voto castitatis se constrinxerint. illæ, quæ post uotum aliquando fo uoto continentiæ rebellierunt, ad uoti constantiam redierunt & in eodem perseuerauerunt: uirum aucoronandæ? Fateor me ex auctoritate nescire, & hoc magis peritiorum hominū vel certè diuino potius arbitrio sentio relinquendum. Dico autem magis opinando, quàm definiendo de primis, quæ vim patiuntur: si nunquam fuę corruptioni, nec voluntate, nec delectatione consentiunt beato virginali præmio, non esse spoliandas, quod ex verbis Luciæ, si tamen authentica videantur, videtur posse comprobari. Si etiam per violentiam, & non à consentientibus castitas virginalis amittitur. Spero quòd talis amissio castitatis ipsis amittentibus cedat in bonum: quia permisit eas benignus Iesus tali bono spoliari, quo præscit uit ipsas non bene vsuras. Vtile enim esset aliquam quæ propter virginitatis meritum deberet superbire, perdere virginitatem, & per hoc consequi humilitatis virtutem. Cauenda sunt autem virginibus summo studio I loca & tempora corruptoribus opportuna, ne si suæ corruptioni per insipientiam suam occasionem præbuerint, ipsæ sibi meritò nocuisse videantur, & sua coronā priuentur. Si enim Bethsabee non se impudicè siue incautè lauisset in solario & Susanna in pomœrio, vbi videri poterant aliquo modo, nequaquā illa adulterium, nec illa mortis periculum incidisset. Cautæ sint uirgines, sicut sunt castæ. Fenestras oculorum & aurium suarum discant obserare, vultus abscondere, ne uel sibi videndo uel audiendo, quod forte non expedit, mortem afciscant: ne dum ab alijs incautæ uidentur & audiuntur, ipsos quamuis ignoranter occidant. Quod sæpe contigisse cognouimus illo suggerente & insidiante, de quo scriptum est: Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat innocentem. De alijs verò quæ vel aliquando ante votum, vel post sola voluntate lapsæ sunt: mihi videtur siue præ udicio cuiuslibet melioris sententiæ, quòd virginitatis coronam non amittant, si tamen citius ad votum redierunt, & in eo fideliter permanserunt: sed tamen coronæ meritum puto aliqualiter imminuendum secundum mutationem voluntatis, vt si quæ longo tempore, vel firmæ voluntate perstitit in uoluntate frangendi votum virginitatis, tanto minus habeat meriti in corona. Integram uerò omnino coronam æstimo possessuras, quæ à primis annis suis virginitatem sponso suo domino Iesu vouere & conseruare studuerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

K

Quòd flos lilij inclinandus sit ad terram. Cap. XXIX.

NEc prætereundum quòd ipse flos lilij tam altus, tam candidus, tã iocundus, semper reclinatur ad terram. Quid nobis per hoc aliud quàm humilitas commendatur? Caput enim inclinare ad terram, est mentem nostrã ad generationem terrenã & fragilitatem de terra contractam inflectere, ne de nobis aliquid præsumere omnino audeamus, dum nos lutum & cinerem esse consideramus. Nulli autem hæc virtus tam necessaria est, quàm virginibus, ne in profundum superbiæ incidant: dum suorum considerant excellentiam meritorum. Virgines enim Christi etiã adhuc in terra viuentes, angelorum ducunt vitam, tales cum sint, quales dixit dominus homines futuros post resurrectionem, quia tũc neque nubent, neque nubentur: sed erunt similes angelis Dei in cœlo. Non expectant autem virgines Christi solummodo incorruptionẽ resurrectionis, sed in præsenti etiam viuunt incorrupti, vitam sine dubio angelicam æmulantes. Ne igitur è tam sublimi gradu quem non ex præcepto cuiusquã, sed propria voluntate viriliter ascenderunt, viriliter per superbiã decidant: incliuentur ad terram, sicut flos lilij, recordentur quoniam pulvis sunt, & quod dies eorum sicut fœnum, & nõdum æstiment se ad immortalitatis beatitudinem resurrexisse, sed adhuc illo carneo pariete circundatos, qui inter ipsos diuidit & dilectum Iesum. Caueant illum astutum serpentem ipsis multipliciter insidiantem, ut ne ducat eas ad præsumendum aliquid de se: quatenus existiment bonum quod habetur, nec habere se à Deo, sed à propria virtute, vel credant sibi pro meritis suis tradita, vel vt putẽt se habere quod non habent datum quod acceperunt, uel propter hoc quod à Deo acceperunt, singulariter credant se meliores alijs. Hæ sunt quatuor species iactantiæ, quibus ille nequissimus serpens etiam non rarò bonos decipit. Et prima quidem specie decepti, qui non putant quod habent à Deo accepisse, incidunt, quo nullum est maius crimen ingratitudinis. Quid enim ipsius quàm non recognoscere deum esse largitorem omnis boni? Quod qui non agnoscat, quomodo grates deferet ei, à quo nihil se æstimet accepisse? Et certè non pauci tales sunt, quos ex ipsorũ verbis potes agnoscere. Quid enim dicunt? Quare, inquiunt, non seruasti castitatem tuam? Quare non habes humilitatis & patientiæ virtutem? Quare non habes orationis deuotionem, & fluenta lachrymarũ? Quid putas eos cogitare qui hoc dicunt, nisi quod ipsi hoc habeant à se, & quælibet à se hoc posse habere? Non ita cogita tu ò virgo Christi, sed scito te à teipso nihil habere, nisi peccata. Cætera verò bona, gratiæ sponsi tui sunt. Gratulare ergo, id est lætare simul & gratias age ei, à quo habes esse, & bene esse: & eundo magis dilige dilectũ tuũ, quantò pluribus & maioribus donis suis suã erga te cõprobat dilectionẽ. Imò & ipsa dona uirtutũ plus dilige & tam diligendo accipere meruisti, quàm si propriis viribus hoc obtineres. In retinendo M datũ, diligenter dantis dilecti sponsi tui dilectionẽ ostende: quia non debet dare vilia munera dator tam preciosus. Secundò vero, qui credunt se quidẽ accepisse, quod non habent, à Deo: sed tũ propter merita sua uolunt benignum dõm Iesum sua gratia spoliare. Cur propter merita tua accepisse te putas virtutes? Dic mihi. Quis dedit tibi posse mereri? Quid.n. habes, quod non accepisti? Et cũ si vis gloriaris, quasi non acceperis? Et cũ si vis scire quomodo acceperis, audi eundem Apostolũ: Gratia, inquit, Dei salui facti sumus. Quod autem saluamur secundum opera nostra, non ex iustificationibus nostris saluamur sed gratia datur pro gratia. Gratia enim Dei sumus id quod sumus, siue in habendis virtutibus, siue in cœlestibus obtinendis. Tertij uero quos ex spirituali dono putant se aliis meliores, alios; contemnunt tanquam viliores se, peccatis illius Pharisæi premuntur, qui etiam cum acceptis uirtutibus gratias ageret, peccatrix quia Publicanum contempsit. Sed quia plurimi hac peste laborant, tentemus aduersante domino his aliquod medicamentum adhibere. Considerandum puto. Is aliqua uitrutis spirituali caret: forsitan habet aliam similẽ illi uel maiorem hac. Ideo dicit Hieronymus, Præclara est uirginitas & pudicitia uirtutis: si modo non alijs maculatu lapsibus infirmetur. Nam tanto maiori studio placendi opus est, quanto est maior ille, cui placendi est. Si enim virgo es, adhuc dubium tibi est, ad quem gradum dignitatis uirginalis ascenderis. Non enim eiusdem meriti sunt omnes uirgines. Quis enim sanctorum uirorum similis in castitate & laude Ioanni vel nit æquandus? Quæ virginum fœmina

rum vsque ad altitudinem dignitatis Mariæ virginis aliquãdo peruenit? Non ergo te extollas super quenquam, cuius mentem ignoras: ne sub omnibus cadas. Item si tu forte dignitate uirginitatis locum tenes infimum: quomodo audebis te comparare ei, qui in humilitate vel charitate, uel obedientia forte ultra summum gradum ascendit? Quid si ille cui te audes præferre, ad tantam perfectionem peruenit: ut non dubitet, imò Deo confiteatur, cui conscientia ipsius nota est, tota mente flagret calicem passionis pro domino exhaurire? Sic hic fortasis dicis, quia & mea conscientia testante, paratus sis ad tolerandum passionem. Ad quod respondemus, quòd non sit quisquam, qui huius uirtutis fiduciam in se veraciter posit agnoscere, nisi reipsa atque experientia doctrice didicerit. Quantos enim putas in tormentorum acerbitate defecisse, qui se putabant usque ad mortem fortiter perseueraturos? Non ergo tu ipsum iudices, qui teipsum non agnoscis: cum perfectissimus omnium Paulus dicat, sed neque meipsum iudico, qui autem me iudicat, dominus est. Alios quidem multorum debet iudicare, propter hoc quod eis subditur: Nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui & illuminet abscondita tenebrarum: & manifestabit consilia cordium. Vbi sine dubio multi alij contra opinionem hominum, iudicio domini cuncta videntis proponentur & postponentur, qui præponendi falsò putabantur. Est autem adhuc ratio ualida, quę hanc iactantiæ speciem habet. Est alius alio iustior, alius alio sanctior, & idem nescit vtrum odio an amore dignus sit, huic suam mentem exerceant optimi quique & ad exemplum lilij timore & humilitate coacti inclinabuntur ad terram cum habuerint in mente, quòd nesciũt, verum amore an odio sint digni. Et verè nescisunt & ignorant, quid superuentura parturiat dies, imò nec hora: quantò minus sciũt, qualis eorum finis futurus sit, vel eorum qui modo mali sunt? Si Iudam proditorem inter famulos eiicientem in nomine beati Iesu dæmonia, vidisselque latronem postea cum Christo crucifixam, qui eatenus iniustitiæ latrociniis & homicidijs, non dubito, quin latroni discipulum prætulisset: & tamen omnes scimus vtri alter in fine prælatus sit. Tu ergo si etiam ad tantam iam vitæ perfectionem peruenisti, ut miracula operaris: time ne ad extremum, cũ ipso Iuda deprehendaris reprobus. Si verò alium quendam pessimis operibus videas insudantem, ne te illi præferas: quia nescis vtrum exemplo latronis ad vltimum conuertatur, sicut scriptum est: Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum. Quod de illis communiter accipitur, qui post scelera sua ad dominum à domino conuertuntur, qui considerat qualis quis moriatur. C Nullum ergo & tu iudicare præsumas: nec licet te optimum cuiquam alteri quamuis pessimo præferas, quia tuus & illius qualis futurus sit exitus, ignoras. Ad terram igitur cum lilii flore inclinare, id est considera fragilitatem tuam, quam habes in te, quia terra & cinis es. Et, Quantò maior es, humilia te in omnibus, carnis munditiam virtute humilitatis inclinans. Quid autem vanius illis, qui se putant habere, quod non habent? Sed certe hac peste omnium hominum genus ferè laborat. Quis est enim, qui seipsum perfectè cognoscat: nisi cui datum est à patre luminum, à luce uera quæ illuminat omnem hominem. E cœlo venit, γνῶθι σεαυτὸν, id est nosce teipsum. Nam in cantico Canticorum ipsa sponsa quæ ad amplexus sponsi anhelabat, quæ senserat vnguentorum illius fragrantiam, de ignorantia sui quodam modo reprehensa est, dicente sponso: Si ignoras te ò pulcherrima inter mulieres, egredere à me. Vide ergo quantum malum sit quæuis ignorantia sui, propter quam ab amantissimo sponso meretur repelli. Ad cognitionem igitur propriam redeamus, id est ad terram nostram, si uolumus esse vera lilia, & ad sponsi admitti præsentiam. Nosipsos iugiter introspiciamus incessanter clamantes ad verum & benignum Iesum: ut mentis nostræ oculos ad cognoscendum nosipsos illuminare dignetur.

De numero foliorum lilij. Cap. XXX. D

NVnc ad numerum foliorum ipsius floris, candidissimo flore nostro benigno Iesu nos illuminante, animum extendamus. In perfectis liliis, ipse candidus flos ut plurimum sex foliis constat, per quæ sex causas intelligimus quæ ad uirginitatis munditiam debent animos virginum incitare, quarum tres ad vitã

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsentē, tres ad futurā pertinent. Tria sunt incōmoda in præsenti vita in coniugatis, propter quæ vitanda; virginalis castitas est appetenda. Tria sunt quoque commoda futuræ gloriæ, per quæ acquirenda votiua virginitas est conseruanda. Præsentis vitæ incommoda duo habemus ex maledictione, quæ inflicta fuit primæ parenti nostræ Euæ post transgressionem peccati. Serpens enim tribus maledictionibus subiacuit, Eua duabus, Adam vni. Serpenti enim dictum est à domino: Supra pectus tuum gradieris, terrā comedes, & mulier conculcabi: caput tuum. Euæ autem dixit Deus: In dolore paries. & sub potestate viri eris. Adæ vero ait: In sudore vultus tui comedes panem tuum. Maledictiones Euæ, & per ipsam omnium mulierum nuptarum duæ sunt in præsenti expressæ, scilicet quòd in dolore pariūt filios, & sub potestate virorum sunt. Quis & quantus sit dolor parientium mulierum, nullus hominum nouit, nisi quæ expertæ sunt. In scripturis autem doloris huius testimonium
E frequenter inuenimus: quia cum magnitudinem alicuius doloris volumus exprimere, ipsum mulieri parturienti comparare solemus. Hoc enim ipsum dominus omnium dolorum cognitor cum videret discipulos suos de morte sua nimium contristandos, ipsorum tristitiam mulieris parturientis tristitiæ, voluit comparare, dicens: Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora eius: ita & vos nunc quidem tristitiam habetis. Similiter & beatus Paulus dicit, volens ostendere dolorem eorum, qui in extremi iudicij die imparati inuenientur, ait: Cum autem dixerint pax, & securitas, tunc repentinus superueniet eis interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient. Sæpius quoque in prophetis, & in alijs scripturis de huius doloris magnitudine inueniuntur multa exempla. Sed quia viuorum plura suppetunt testimonia, quæ illud ad experientiam cognouerunt, & viderunt, in his non diutius immorandum. Sed fœlices virgines, & vere prudentes, quæ etiam præter commoda temporalia spiritu domini iungi vicinius elegerunt, spirituales fœtus, id est bona opera multo melius vberius, & securius immortali sponso suo Iesu non singulis annorum spatijs, sed diebus singulis procreantes, amantes eum, in cuius thalamum castissimum duce pudicitia intrauerunt, vel quem potius in sui cordis thala-
mum receperunt, eius vocem organicam in præcepcis suis, & promissis præmiorum cælestium, & loquente sponso suo tibi per obe-
dientiam respondentes cuius amor castissimam, cuius tactu mundiciam, cuius nuptiæ virgines faciunt, & conseruant. O uicibus lices, quæ tali viro non solum animi, sed tiam corporis munditiam consecrauerunt.

Cuius commercio sic in animo secundatur: vt omnium virtutum matres efficiantur, quarum filij in domo cælesti æternaliter habitant, & semen operum ipsarum coram sponso suo in seculum dirigetur. Euadunt etiam virgines Christi maledictionem secundam Euæ matris nostræ, & per ipsam omnium maritarum scilicet quod sub viri mortalis potestate non sunt: & in hoc quantum bonum inuentas, quantum malum effugias, diligenter intuere. Super quo Pauli Apostoli sententiam audiamus: Virgo quæ innupta est, cogitat, quæ sunt Dei: vt sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem supra est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Quid acquiritur? Euaditur malum non modicum, solicitudo mundana, quomodo viro placeat. Quantū putas animis imprudentibus deuotionis augeri, quod libere quando volunt, & quando debent, nulla impediente cura possint orationibus cæterisque spiritualibus exercitijs vacare. Quantas habent coniugatæ religiosæ, & Deo vacare volentes, molestias: cum à propijs viris, quibus eas esse subiectas oportet, prohibentur? Est enim hoc magnum onus coniugij cum mulieres viris talibus copulentur, qui à bonis earum moribus, & bona conuersatione discordent. Quantas putas esse contentiones, quæ supplicijs hoc emere vellent, quòd à malorum potestate liberatæ liberum domino possent seruitium exhibere?

Fœlices ergo virgines, quę sponsum suum Christum accipientes, illi se soli subiecerunt, cuius iugum suaue est, & onus leue: eique soli tota, & integra mente placere desiderant, qui sanè est speciosus forma præ filijs hominum, non diuidentes mentem suam, ita vt nec ex parte cupiant, & solicitæ sint placere Deo, nec ex parte placere viro: sed se totas integras reddunt illi à quo acceperunt, vt essent, & receperunt vt bene essent: ipsum munere præterea sponsum suum gratuito acceperunt. Quid potest largiori tuo digne rependere? Dedit te tibi, quando te creauit, vt esses, reddidit te tibi, cum re-

creauit, vt benè esses: dedit in viaticum tibi, ne in via deficias, corpus & sanguinem suum seu verum Deum, & hominem verum. Et tu quid rependes, si pro eo quod dedit tibi, quan do te creauit, vicem nequis rependere: quid dabitur pro eo reprendes, quod se tibi dedit? Certe si te milies posses rependere, quid esset tu in comparatione Dei? Rependē tamen quantum potes, rependē te totam illi, qui se totum tibi, & dedit, & reddidit: & his non contentus, se quoque totum tibi dedit. Dilige hunc tantum te diligentem, & singulare dilectum ex tota anima tua, & ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis: quia cor bonæ voluptatis, & animam rationalem, & vires adimplenda, quæ bona sunt, ipse dedit tibi. Benedicat anima tua dominum, & noli obliuisci omnes retributiones eius, & te dilectionis illius vinculis astringe, vt liberius vacare possis, & videre quàm suauis est dominus, quem si recte gustaueris, ipso te trahente iam nequaquam vlterius sub alterius potestatem redegeris. Omnis enim spiritus ab illius se nollet absoluere seruitio: cui seruire regnare est. Quis autem regnare nolet? Vis regnare, fœliciter? serui benigno Iesu, & regnabis: quia illi seruire regnare est. Sic enim de sanctis legitur, quia cum Christo regnabunt in æternum. Quid est regnabunt? Reges erunt. Hoc enim & Apostolus ait: Hæredes quidem erunt Dei, cohæredes autem Christi. Reges ergo vere erunt, qui hæredes regni Dei: cohæredes autem regis. Fœlicissimæ ergo virgines huius solius iugo subiectæ, quæ seruos suos commutant in reges, quorum regnum non mutabitur in æternum. Tertia causa appetendæ virginitatis est exentia multiplicium anxietatum, quæ inenarrabiliter habetur circa pueros nutrientes. Quanta sit hæc anxietas, soli nouere parentes. Secundum amorem enim quo afficiuntur circa filios, extenditur solicitudinis magnitudo, quem amorem exceptis parentibus nulli sciunt. Verum dixit, qui ait: Quis sit amor prolis, soli nouere parentes. Vnde nonnunquam solicitudinem ipsam in tantum contingit extendi, vt omnes animi vires occupet, & omnibus postpositis solummodo filiorum mentionem habeant. Discurrit animus, & vagatur, & percurrit mare, & aridam, nil inexpertum relinquit, pluriumque, & corpus miserorum parentum diuerso labore atteritur: vt filijs pecunia, & possessio comparetur. Nec adhuc quiescitur, etiam pluribus quàm necessitas exigat conquisitis, quia occasione dilectionis filiorum subintrat auaritia, & crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia creuerit: & nimis hanc optat cum non habet, consequenterque mouentur in miserijs, nec possunt compati, nec volunt misereri, & seipsos miserrimi parentes faciunt indignos ad misericordiam consequendam. Iam vt puto vides, quantum malum facit solicitudo circa filios habita, & ad quem finem tendunt. Quantum autem putas anxietatis adnici etiam bonis parentibus, & maxime matribus, quæ maiori circa filios solent affectu moueri, cum vident vitam filiorum virtutum tramite relicto, vagari per deuia vitiorum, cum diuersis illos affici vident corporum infirmitatibus, cum denique tantum ad mortis vident interitum deuenire. Quis in tantis miserijs locus diuinæ contemplationi relinquitur? Quomodo cor sursum haberi potest ad dominum tantis grauitatibus oppressum? O quam beatæ virgines, quarum sponsus vltra mori non potest, quarum filij, id est virtutes semper viuunt, imo, & ipsas ad vitam perducunt, quarum animus non ad diuersa terrena descendit posteriorum oblitus. Portant iam virgines beatæ in mente sua cælum cum gaudijs quantum homini fas est, quod ipsas præterea est laturum. Iam vagantur per gaudia cœlestia, transeunt singulariter choros beatissimorum spirituum, singulorum chororum officia singularia spirituali mentis viuacitate perspiciunt, & singularium virginum gaudia sibi à rege, & à sponso præparata, libera mentis auiditate degustant: nulla filiorum terrenorum solicitudine remoratæ.

De tribus commodis futuræ vitæ. Cap. XXXI.

SEquamur, & nos prosequamur in materiæ tractū proposite tria commoda futuræ uitæ Christi virginibus singulariter accessura. Beatissimus Ioānes Euāgelista in Apocalypsi sua vidit duodecies duodena milia sanctorū citharędorū illibatę virginitatis in corpore, viriditatis inuiolatæ in corde qđ sequātur agnū, ipsūm virginū quocūq; ierit. Ecce virginū præmiū singulare, per quod quarū solū floris lilij designat: quia sequūtur agnū quocunq; ierit. Quo ire putamus hūc agnū, quo nemo sequi eum, vel audeat, vel valeat

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi vos? Quo inquam putamus eum ire? in quæ prata? Illuc æstimo, vbi sunt vera gaudia, non gaudia huius mundi vana, insana, mendacia; nec gaudia qualia in ipso regno Dei cæteris præstantius: sed à cæteris sorte distincta gaudia virginum Christi, de Christo, cum Christo, post Christum, per Christum, gaudia propria virginum Christi. Non sunt eadem non virginum, id est eorum qui non sunt virgines, quamuis tamen sint Christi. Nam sunt aliis gaudia alia: sed
L nullis talia. Sequimini agnum quocunque ierit, quia agni caro vtique virgo est. Hoc enim in se retinuit cũ esset in corpore, quod non abstulit matri, virgo enim ex virgine conceptus est: & natus virgo de virgine, & post natiuitatem cum virgine matre permansit virgo, auctor & custos, & amator virginitatis ac remunerator largissimus dominus Iesus Christus. Merito igitur eum sequimini etiam in hac vita virginitate cordis & carnis, quocunque ierit. Quid est enim sequi, nisi imitari? quia Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, sicut ait Apostolus Petrus, vt sequamini vestigia eius. Hunc in eo quisque sequitur, in quo imitatur, in quo multum ad imitandum proponitur omnibus. virginitas autem carnis, non omnibus. Non enim habent quid faciant, vt virgines sint. Sequantur itaque agnum cæteri fideles, qui virginitatem corporis amiserunt, non quocunque ierit: sed quocunque ipsi poterunt. Possunt autem in omnibus virtutibus, nisi cum in decore virginitatis incedit. Quomodo enim post eum ibunt itinere virginali, qui hic amiserunt, quod nullo modo recipiunt? Vos ergo ò virgines eius, ite post eum, quæ propter hoc quocunque ierit, sequimini eum, tenendo perseueranter quod vouistis, ardenter facite quod potestis, ne virginitatis bonum vobis pereat, cui semel perditæ, facere nihil potestis, vt redeat. O quanta eum admiratione, quanto cum gaudio videbit vos cætera multitudo sanctorum, quæ agnum ad hæc
M sequi non potest. Videbit, nec inuidebit: & collætando vobis, quòd in se non habet, habebitur in vobis. Agnus quippe ille, quem vos quocunque ierit, sequimini, nec eos deseret, qui eum non valent sequi, quæ vos potestis, omnipotentem agnum loquimur, qui vos præibit, & ab eis non abibit, cum erit Deus omnia in omnibus, & qui minus habebunt à vobis, non horrebunt. vbi enim nulla inuidentia est, concors est differentia. Præsumite itaque, cõfidite, roboramini & permanete in eo quod vouistis, & reddite domino deo vestro vota perpetuæ continentiæ, non tantũ propter ærũnas præsentis seculi vitandas, sed multò magis propter futuri seculi delicias singulares, quas nobis spiritualiter agnus noster Christus trãsiens ministrabit. Cæterum autem virgines Christi, ne pueriliter intelligant: rita vt solam virgmitatẽ credãt sibi sufficere ad sequendum agnum Dei quocunq; ierit. Cum ipse agnus non solum virginitatis semitam, imo etiã omnium virtutũ viam incedat. Oportet ergo virginẽ Christi omnium virtutũ itinere etiã in hac vita agnũ manifestissimum imitari, si vult illuc venire, vbi sine fine eũ quocunq; ierit sequetur. Quomodo n. posset sequi virgo superba agnũ in humilitatis via gradientẽ, ad quẽ nullo modo arrogantia via gradientẽ, ad quẽ nullo modo arrogantia? Quo dee? Quomodo mitissimũ, iracunda? Quomodo feruentẽ charitate, inuida? Quomodo largissimũ, auara? Quomodo sobrium, ebria? Amabulare in omni via omniũ virtutũ agnus amabulet sic & virgo cupiens agnum imitari. Sit mitis, sit humilis, sit charitate feruens, sit largа, sit alacris, sit sobria, & imitabitur agnum quocunq; ierit, deniq; merebitur ab ipso ipsõ so suo audire: Quàm pulchri sunt gressus tui in calciamentis tuis, filia principis. Speciosa filia dei principis & domina regum vniuersæ terræ: erit anima virginalis, cuius gressus cõmendantur in calciamentis. Per calciamenta aũt accipimus exempla mortuorum: quia calciamenta fiunt de mortuis animalibus. Pulchri igitur sunt gressus virginum in calciamentis, cum directe sequuntur per viam mortuum omnium agnum Christum pro ipso mortuum, pro agno paratæ etiam ipsæ vsque ad mortẽ & per mortem, si necesse est, sequi agnum in omni facto mundentes pedes affectuum suorum exemplis optimi agni Iesu Christi, aduersus serpentem insidiantem calcaneo virginali, cum caput serpentis virginali pede ipsius agni adiutorio conculcatur.

Quintum folium floris lilij quintã causam designat, propter quam virginitas est appetenda, illud scilicet quia cãtabunt canticum nouum ante thronum Dei & agni, quod præter virgines nemo potest dicere, ò fœlices virgines, & cæteris fœliciores virgines, quæ adhuc fertis ad illas agni nuptias æternales cãticum nouum, quod cantabitis in citharis ecclesiæ, non vtique tale, quale cantat vniuersa terra, vt dicitur: Cantate domino canticum nouum,

cantate domino omnis terra: sed tale, quale nemo potest dicere, nisi vos. Audiet tamen, & delectabitur omnis multitudo filiarum, sicut proprio & tam excellenti domino. Vobis autem quæ & dicetis & audietis, quia illud dicetur à vobis: fœlicius exultabitis, & iocundius regnabitis. Quis illam fœlicitatem poterit explicare? imo quis humana mente concipiet tantæ exultationis iubilum? Iam si omnes virgines canticum istud cantabunt, nunquid illa virgo virginum prima non cantabit? Cantabit utique, & tanto iocundius, quanto cæstior cæteris. Præibit sotes choro in cantando exemplum, quas ad virginitatis amorem suo incitauit exemplo. Cantabunt ergo virgines in illa secunditate festiua canticum suum in corde agni virginis sponsi sui, à quo ut tale cantarent, acceperunt. Quid autem? Nunquid & ipse agnus non solum aliarum virginum coetum, sed etiam ipsam virginem matrem suam super exaltans, à quo habent non solum, vt sint virgines, sed etiam sunt? Nunquid ipse sponsus virginum virgo, virgo optimus non etiam cantabit? imo vere & ipse cantabit, & iucundissima illa vox verbi patris æterni, cum omnibus, præ omnibus, & in omnibus audietur. O fœlicissimum canticum: ò festiuitatem iucundissimam comparatione & fine carituram. Quis ad illud non anhelet? Quis laborare contemnat, vt illuc perueniat, vbi tantarum virginum canticum nouum audiat, vbi mirabiliter præ cæteris virginibus redundantem vocem matris agni percipiat, vbi & ipsum agnum pisimum & dulcissimum melos, totum melleum audiat concinentem? Si enim C eloquia domini, teste Psalm. & in ipso corpore mortis existentis uni cuipiam tam dulcia sunt, vt mel & fauum superent: quanta putas ea dulcedine superabundare debeant, vbi omnis mortalitas, omnis timor, omnis dolor procul transierunt? vbi amaritudinis nullus relinquitur locus, sed omnes horrente voluptatis diuinæ porabuntur inebriari ab vbertate domus eius? Maxima omnibus fœlicitas, canticum virgineum agni dulcissimum audientibus: abundantior tamen virginibus Christi, cum ipso agno cantantibus. Quanta solicitudine merito cuncti fodere debent virgines ora sua, canticum solum virginibus cantandum cantare, & cum omni munditia conseruare, non solum ab omni actu polluto, sed ab omni verbo luxurioso, turpi, scurrili, iocoso, imo & ocioso. Eruntque, sicut in cantico sponsæ dicitur: Sicut vitta coccinea labia virginum, & eloquium eorum dulce. Sicut enim vitta coccinea sunt labia, quæ semper verbis ardentis charitatis abundant, quibus verbis motus & cogitationes carnales restringuntur. Per coccineum quippe colorem, charitas per vittam qua crines restringuntur, restrictio cogitationum carnalium, quæ per crines figurantur, accipitur. Sponsarum ergo agni, hoc est, virginum Christi labia præcipue decet esse, sicut vitta & coccinea: vt sermo eorum semper charitate ardeat & passione agni & sponsi rubeat, qui semper debet esse in corde, semper sit in ore candidus & rubicundus dulcis Iesus. Nec timeo talibus de mendacio, quia mentiri omnino nolũt, cum de veritate loquuntur dulcissimo Iesu. Scurrilia vero, turpia, iocosa, & ociosa verba, verbis passionis conuenire non possunt. Quid enim vti D lius, quid amarius, quid decentius passione Iesu Christi? O dulcissime atque amantissime Iesu, agne immaculate, candide per innocentiam, rubicunde per sanguinẽ passionis, quàm iocundum cogitare, quàm salubre loqui de te. Tu enim de te loquentibus præsentem dulciter accendis, mirumas verba, & omnium in te loquentium trahis affectus: currunt̃que in odore vnguentorum tuorum donec intra ducãtur à te, rex regum in cellaria tua, bibantque vinum dulcissimæ consolationis tuæ in iocunditate cordis sui, audiantq; suauissimam vocem tuam dicentem: Bibite & inebriamini charissimi, sentientq; indignos amari à te gratis amicissime & gratissime Iesu. Vides ne igitur quorsum tendãt verba charitatis & passionis? Benigne Iesu, cuius nomẽ quod est super omne nomen, nulli potius nominandum, nulli dulcius sapiendum est, quàm virginibus sacris, sponsis eius: vt nunquam ab earum ore recedat nomen dulcissimi Iesu, in quo ipsi agno cœlestis patris canticum nouum solæ cantabunt. Incipite ergo quantum fas est ò virgines, frui sponso vestro, ipsum semper in ore, semper in corde gestantes: vt fiant ei sicut vitta coccinea labia vestra, & eloquium dulce, vt digne habeamini possimodum osculari ab osculo oris eius, & ab ipso introduci in cœlestem thalamum. Sexta & vltima causa propter quam virginitas est appetenda, sexto folio floris lilij designatur. Ostenditur enim nobis quæ sit hæc causa

Universidad de Deusto
Biblioteca

testimonio Esaiæ dicentis: Eunuchi, id est virginibus meis dabo in domo mea, & in muro meo locum nominatum melio-
reiu, quàm filiorum atque filiarum: nomen æternum dabo eis, quod nunquam deficiet. O sublime meritum virginum, ò gloriam excellentem, ò præmium spiritua-
le, legant & intelligant, memoriæque commendent verbum hoc, verbum bonum & suaue virgines omnes, parui pariter & puellæ gaudeant, & perseuerantes currant; qui iam continentiam vouerunt, donec comprehendant. Audiant qui nondum voue-
runt, & delectentur in altitudine præmiorum, vt voueant etiam ipsi votum castitatis castissimo Iesu, vt semitam virginitatis altissimam & arctissimam apprehendant, per-
quam incedentes brauium accipiant nominis sempiterni, & locum multo meliorem, quàm qui filios & filias ex se genuerunt, incolere mereantur. Quid per hoc designatur nomen, quod dominus promittit fo suis daturum virginibus? Vtique gloria propria excellensque significatur: quæ erit virginibus non communis cum multis, quamuis in eodem regno constitutis. Nam ideo fortasis nomen dictum est, quod eos quibus datur, distinguit à cæteris, sicut homines propriis nominibus distinguuntur. Licet enim omnes ad vitam æternam prædestinati in vno regno sint mansuri, & vno deo fruituri: tamen sicut ait Apostolus: Stella differt à stel-
F la in claritate, sic resurrectio mortuorum. hæc sunt merita diuersorum sanctorum. Nam sicut commune est omnibus syderibus esse in cœlo, & tamen alia est gloria solis, alia lunæ, alia stellarum: sic in ipsa vita æterna distinct è fulgebunt lumina meritorũ: In domo autem patris æterni mansiones multæ sunt: vbi non viuet alter altero prolixius, quia omnes habebunt vitam æternam. In multis autem habitationibus honoratur alius alio clarius. Quanta putas ibi gloria fulgebunt virgines Christi, cordis simul & mentis puritate Christũ sequentes? Quis sanctorum chorus melius lunæ comparatur, quàm virgines? Solæ sequentur solem iustitiæ Christum vt agnitu patris, quocunque ierit. vnde & solæ illi similes sunt atque simillimæ. Honorabuntur ergo præ cæteris in eodem regno existentibus splendore quidem excellentiori, sicut lunam videmus præ cæteris sideribus præeminere; possidebuntq; in domo domini locum meliorem multò q̃ cæterorum filiorum & filiarum qui virginitatem meritò non sunt insignes. Pergite ergo quæ sancti Dei pueri & puellæ, mares & feminæ, cœlibes & innuptæ, certis perseuerantes vsque in finem. Et dulcis hominum dulcius; quem cogitatis vberius, sperate liberius, cui seruatis instantius: amate ardentius, cui placetis attentius. Non sint in vobis incentiua vlla vitiorum, sed totum hominem vestrum vestro sponso consecrate fi-
mul & constituite specioso forma præ filiis hominum. Non conspiciatur in virgineo corpore vestro improbus vultus, non usquequaque oculi, non infrenis lingua, non petulans risus, non lubrilis iocus, nihil inhoneste habeatis, non tumiduant fluxus inchitus. Iam non reddere malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Iam postremò ad illam dilectionis mensuram accedite, vt ad imitationem sponsi vestri ponatis animam pro fratribus vestris. Hæc enim addita virginitati angelicam vitam hominibus, & cæ-
lestes mores exhibent terris. Sed quanto maiores estis, tanto humiliate vos in omnibus, vt coram Deo inueniatis gratiam, qui superbis resistit, qui se exaltantes humiliat, qui inflatos per angustam portam non transire. Nulla sit superflua solicitudo: vbi feruens charitas, non desit humilitas. Si ergo superbitis, contemptissimi filiorum hominum; ex quibus filios hominis gigneretis, tanto magis corde amate filium hominis speciosum forma præ filiis hominum. Inspicite pulchritudinem amatoris vestri; & hoc ipsum quod in eo deridentes superbi, inspicite quàm pulchrum sit interioribus luminibus. Inspicite vulnera pendentis, cicatrices resurgentis. Hæc sanguinem morientis, præcium & commercium redimentis. Hæc quanti valeant, cogitate: hæc in statera charitatis appendite, & quicquid amoris in nuptias vestras impendendum habetis, illi rependite qui non pulchram carnem, sed interiorem vestram pulchritudinem quærit, qui vobis dedit posse fi-
lios Dei fieri. Videte autem quanta securitate amatis eum, cui displicere falsis suspitionibus non timetis. Vir & uxor inuicem se amant, quia in se manifestè uident ingenia charitatis, sæpe tamen de se aliquid malis inuicem suspicantur, quia sua occulta inuicem non contuentur. Non ita est de amore vestro dulcissimo Iesu ac desiderabili, in quo nihil inuenietis, quod reprehendere possitis: nec vobis timendum est, quod falsò

aliquid mali de uobis suspicetur, qui renes intuetur & corda. Si ergo magnum amorem coniugibus deberetis, quantum amare debetis eum, propter quem coniuges habere noluistis? Totus vobis figuretur in corde, qui pro uobis crucifixus est in cruce: semper habentes in mente, quantam vobis exhibuit charitatem, qui vobis sibi inuiolatas tam in corpore quàm in anima conseruasse, quantam uobis & quam specialem gloriam præparauit, quos sic sublimauit. Specialem inquam gloriam, specialem coronam donauit vobis in cœlis, quam nostri maiores aureolam appellant, quam ideirco ab auro nomen nominatam, vt ipsum coronæ nomẽ quo dabitur vobis in præmium virginitatis, indicaret excellentiam gloriæ uirginalis. Quid inquã dabitur sacris virginibus Christi? Cæteris sanctis vt præmineant, sicut aurum cætera metalla præcellit. Dicit enim Esaias: In die illa erit domus corona gloriæ & sertum exultationis residuo populi sui. Animadverte, quòd corona fit de auro & de lapidibus preciosis: sertum de floribus, puta rosis, violis, & huiusmodi. Attende quàm magnum est ipsum Deum habere pro corona, & virgines non tantum habebunt Deum pro corona, id quod est commune omnibus glorificatis: sed habebunt pro capillo florido excellentiam præeminentiam spiritualis excellentiæ, quæ in virginibus in patria cœlesti apparebit. Quid autem est ille locus multò melior quam filiorum Dei? Quid illud nouum æternum? Quid aureola? magnum est ualde, & inexplicabile inexpertis, & propterea cum magna auiditate currendum, eũ magna fortitudine perseuerandum est eis qui fecundo poterunt hoc experiri. Sed quia commemorando gratiam specialem virginitatis à sponso suo gratis concessam, & gloriã specialem ab ipso quoque nihilominus in cœlis virginibus præparatam: ad specialem dilectionem sponsi cœlestis benigni Iesu animos virginalis mundiciæ, prout ipse virginitatis & dilectionis auctor largiri dignatus est, incitare curamus, secundum ordinem proposito præmittendo de dilectione proximi sine qua Dei dilectio non subsistit, pauca quæ remus annectere, quia in his duobus mandatis tota lex pendet & prophetæ.

De dilectione proximi, & sex operibus misericordiæ. Cap. XXXII.

IOsculi igitur aurei coloris numero sex, qui in medio floris albi in lilio consistunt, charitatem erga proximum habendam figurant: quæ in sex operibus charitatis, quæ & opera misericordiæ nominantur, consistit. Charitas ergo quæ ociosa esse non potest, vbi cunque est, se operibus ostendit. Sicut beatus Gregorius dicit, Probatio dilectionis, K exhibitio est operis. Et ille specialis dilectus domini Ioannes ait: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem patientem, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Si enim fratrem suum quem uidet, non diligit: Deum quem non uidet, quomodo posset diligere? Opera autem misericordiæ, quibus charitas Dei demonstratur, curauit ipsa ueritas explicare, ostendens sede ijs solos iustos in die extremi iudicii laudaturum, & propter horum defectum reprobos damnaturum, dicens: Cum venerit filius hominis, & sederit in sede maiestatis suę, & statuerit iustos à dextris suis, & reprobos à sinistris, dicet ipse rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratum est. Fuerim enim, & dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis mihi bibere, hospes, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me. Infirmus, & in carcere, & visitastis me. Quia quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Tunc dicet his qui à sinistris: Ite maledicti in ignem æternum. Esurui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum. Hospes eram, & non collegistis me, infirmus & in carcere, & non uisitastis me. Quia non fecistis vni ex minimis meis, nec mihi fecistis. Ecce opera misericordiæ de charitatis radice procedentia. Considerandum est, quantæ sint dignitatis, quæ sola in districto examine laudari merentur, quorũ dignitas in colore aureo flosculorum L lilij designatur. Nihil valet albi floris mundtia, hoc est, virginalis puritas sine operibus charitatis. Sed quid dicimus de his qui propter defectum terrenæ substantiæ, hoc operibus implere non possunt, siue adhuc in seculo commorentur, siue renunciantes seculo & omnibus quæ possidebant, nudum Christum nudi secuti sunt. Nunquid hi omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes reprobi erunt, qui Christo in operibus misericordiæ ministrare non possunt? Absit. Non enim impotentes, sed nolentes condemnabuntur. Nam viscera, id est, compassionem suam non claudit à proximo indigentiam patienti, qui si posset, vellet subuenire: sufficitque domino cor intuenti, si sola voluntas adsit. Nam & ipsam pro facto reputat voluntatem. Nullus ergo se poterit excusare, quin omni petenti se tribuat, vel opere, vel voluntate. Non igitur se excusent, qui dare non possunt. Tam enim afflicti quàm voluntaria paupertate coacti voluntatem dare tenentur. Examinet autem se quilibet si hanc habeat voluntatem. Cum enim vides pauperem, vel infirmum, vel peregrinum, & nulla compassione permotus tales pertransis, nec orationem, nec gemitum pro illo effundis: nunquid dandi habes potestatem? nequaquam. Si enim non diuidis affectum charitatis cum proximo indigente, perinde ac si non compateris patienti. Si enim non condoles condolenti: quomodo substantiam exteriorem diuideres? Si non das compassio-
M nis affectum, qui quo plus datur, plus abundat: quomodo terrenam substantiam dares, quæ diuisa minuitur? Quoties ergo videmus aliquem indigentem, agnoscamus Christum in illo: quia & ipse indigens, membrum Christi est. Non claudamus viscera compassionis nostræ ab illo, & per hoc sciamus, quia charitas Christi manet in nobis. Maxime virgines Christi intra albos flores mundiciæ virginalis habeant hos aureos flosculos charitatis, sine qua nulla est mundicia castitatis: nullus labor passionis, nulla scientiæ plenitudo ianuam vitæ ingreditur æternæ. Nihilominus autem, imo & multo magis miserendũ est miseris à uia rectæ fidei vel operum fidei exorbitãtibus, & in pecatorũ sorde iacẽtibus, siue ipsi suã peccata agnoscant, siue non, & frãgendum est eis, ideſt, orationibus, & lachrymis nostris ad misericordiam inclinãdus ille panis cœlestis angelorum dulcis Iesus. Similiter & illi quibus dedit dominus intellectũ panem sacræ scripturæ, talibus frangent, & apponent orando dominum, vt oculos eorum aperire dignetur, vt eum agnoscant, & cordis palatum sanent, & gustent, & videant, quoniã omnino suauis est dominus, & ipsum in fractione panis, id est sacra scriptura agnoscant, quorum oculi intellectus ante tenebantur, nẽ eum cognoscerẽt, peccatorum sordibus superiectis. Frangendus est panis cõsolationis his qui in pressuris sunt constituti, siue in languoribus corporis, siue onere paupertatis, vel in semetipsis, vel in amicis suis: vt secundum consilium sapientis, detur sicera mœrentibus, & vinum dulcis consolationis his, qui amaro sunt animo, diuitem secundum voluntatem habentes ad omnes, non solum ad amicos, & domesticos fidei: verum etiam ad inimicos, & persequentes, vt simus filij patris nostri qui in cœlis est, qui facit solem suum oriri super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos. Sed forte dicet aliquis: Quid deperit Deo meo, quòd solem suum, & pluuiam suam tam malis quam bonis largitur? Nihil enim inquam, imò & prodest, quia plerunque vincuntur mali multitudine bonitatis, & beneficiorum Dei, & à prauis suis interdum conuertuntur. Et tu die mihi, Quid deperit tibi, si charitatem tuam, quæ quasi sol cæteras virtutes illuminat, & pluuiam lachrymarum tuarum etiam cum inimicis diuidas orando, & lachrymando pro illis, ve quandoque reuertantur ad cor, & errores suos agnoscant, & charitatis vnitatem recipiant? O si scires bonitatem optimi Dei, & quàm bonus est, qui te monet orare pro persequentibus, & calumniantibus te, & quantam mercedem talia orantibus parat. Certe iamdudum petiuisses ab eo, & dedisset tibi solem talis charitatis, & pluuiam talium lachrymarum, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Apud quem fons est vitæ, & in cuius lumine videbitur lumen, lux vera, quæ illuminat omnem hominem, dulcis Iesus. Ad cuius exemplum diuide & tu charitatem tuam, diuide lachrymas tuas, tam ex inimicis tuis, quàm cum amicis: vt sis filius patris tui cœlestis, & frater, & imitator domini Iesu, qui super ciuitatem fleuit peccatorem, pro occisoribus suis orauit, vt non perirent. Sed iam ad finem floris huius attingamus. Flosculus in medio flosculorum aureorum præeminens cæteris omnibus longior dorum anguli eminentes, & à se distincti significant trinitatis personas. Summus est hic flosculus in lilio virginali, quia virgo domini omnes cogitationes suas, omnem voluntatem suam, omnia verba sua, omnia facta sua, omnem munditiam suam corporis, & cordis sui ad

honorem spõsi cœlestis debet inferre: quia si gloriam propriam quæsierit, lampadem, id est, suum corpus non habebit: sed oleo lætitiæ spiritualis & igne charitatis carebit. Scientes autem, quòd illis virginibus dictarus sit sponsus, quæ lampades habebunt sine oleo, verbum horribile, non solum auditu, sed & optatu, Nescio uos. O uerbum asperum. Libera nos domine Iesu dum adhuc tempus est liberandi nos pauperes peccatores à laqueis aduersarij audiamus. Scimus, quòd adhuc aduersarius noster serpens ille astutissimus insidiabilis, & subtilissimos laqueos nobis occulte, vt quos à bonis operibus non possit auertere, prauis suggestionibus de bonis ipsis facta operibus gloriari. Et quo modo tot atras animas fremere, quomodo stridere, & dentibus frendere cum uident uirgunculas tenere gressum mundi, & omnem ornatum seculi contemnere, & tam altam semitam uirginitatis ascendere? Quantas illum putas insidias tendere nec radicis, nec trunco, nec foliis albis, nec floribus aureis lilij virginalis: ut inducat in aliquo bonorum operum quærere gloriam propriam, ne ad virginitatis summæ excelsa perueniant? Sed virgo Christi semper respiciat in faciem sponsi sui: ut omnia faciat propter ipsum, omnia ad ipsum referat, in omnibus quærat ipsum, dicens cum sponsa: Ego gloriam meam non quæro: sed honorifico dominum meum, & ipse honorificabit me, quia ipse solus susceptor meus & gloria mea, qui exaltabit caput meum dulcis Iesus. Si quis virginum sic loquetur, sic aget: erit perfectum lilium & florebit in æternum ante dominum, & in domino suo, & in sponso suo, & dominus suus & sponsus suus flore bonæ in ipso qui in hortum ecclesiæ suæ descendit: vt talia lilia colligeret. Hæc autem per quendam excessum de flore lilij spiritualis sui. In gratiam virginum ad quorum notitiam hunc tractatum credimus venturum, diligentius tractare studuimus: vt hic inueniant compendiose & facilius memoriæ commendent, tantò auidius legendo, quantò breuius quod ab alijs sanctis patribus diffusius est tractatum: & multis grauibus disputationibus aggrauatum, quod propter difficultatem à simplicium virginum simplici intellectu non potest comprehendi. Nec timemus linguas detractorum dicentium nos vniformitatem materiæ non seruasse, qui à tractatu vitis in tractatum lilij cæciderimus, cum pro certo sciamus nos à charitatis beni-
gnitate Christi nimirum virginum sponsi vite ad lignitate Christi nimirum virginum sponsi vite ad li excusandos, cui in hoc tractatu confitemur, lisi ratio. sicut intelligimus, subseruisse, in cuius manus sumus & nos & sermones nostri, quem vt firmiter speramus in huius materiæ tractatu secuti sumus non gloriam doctorum, sed fructum discentium requirentes. Veruntamen quantum intelligo non magis floret vllo aliquo flore vitis nostra, non alterius alicuius floris tam attrahit fragrãtiam quàm huius lilij, id est virtutis virginalis, cuius amore tot adolescentulæ attractæ tam liberaliter currunt in odorem vnguentorum spõsi, voce simul & opere clamantes: Trahe me post te, in odorem vnguentorum tuorum curremus. Quid enim amant tot virginum milia mundi illecebras spernentia? quid, inquam, amant in spouso suo cuius virtutis delectatione attrahuntur, quàm odorem lilij, id est amorem virginitatis? Licuerit ergo nobis hunc florem potissimum in vite nostra commendare, quo nullus preciosior, nec speciosior est in ipsa vite. Nunc autem ad alios compendiosius tractando transeamus.

De rosa rubente & ardente. Cap. XXXIII.

ELoret in vite nostra benignb Iesu nihilominus rosa rubens & ardens: Rubens sanguine passionis, ardens igne charitatis, roscida effusione lachrymarũ dulcis Iesus. Fleuit enim & contristatus est propter me gaudium meum, imò gaudium angelorum, dominus Iesus, qui vt ait Apostolus, in diebus carnis suæ offerens vota & supplicationes ad eum qui posit saluum facere eum à morte cum clamore valido & lachrymis exauditus est pro sua reuerentia: Audis cor non carneum, sed lapideum illum magnum Iesum & optimum in diebus carnis suæ quam pro me redimendo assumpserat, lachrymis immaduisse, & adhuc aridum permanes? O cor durum: audis commoueri pro me ad lachrymas illum, qui in æternum stat & non commouebitur: nec adhuc tu ad lachrymas commoueris? Addam & ignem charitatis & passionis sanguinem: si forte calefias, si emolliaris, vt dulcissimo Iesu pro lachrymis suis & sanguinis effusione so'as saltem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem lachrymas rependas. Adhuc addam & malleum grauem, & cuneos ferreos incutiã tibi, vt scindaris. Nam si tu cor sicut terra sine aqua exaruisses, vtique vel leuiter posses emolliri solis persusum lachrymis lachrymantis Iesu. Si autem à facie frigoris iniquitatum induratum es in rigorem lapidis, addo instrumenta fortia malleum crucis, & cuneos clauorum ferreorum, vt illis tibi incussis scindaris, & fontem lachrymarum F lubrem effundas. Quod si nec adhuc commoueris ò cor durum & impœnitens, durius es silice, qui in deserto à Moyse bis percussus virga eruit aquas largissimas: præsertim cum malleus crucis domini validior sit ad feriendum, quàm virga Moysi, & tres claui ferrei tibi inculsi efficaciores esse debeant ad aquam lachrymarum eliciendam, quàm percussio virgæ Moysi geminata. Si vero & adhuc permanes inconcussum, eò quod in adamantis duriciam sis conuersum, qui solo hœdi sanguine potest molliri, affero tibi hedi pariter & agni incontaminati optimi Iesu sanguinem copiosum calore incomparabilis charitatis feruentem, qui sua fortitudine illum adamantinum parietem inimicitiarum positum inter Deum & hominem omnino comminuit & dissoluit. Hic paries per tot annorum milia durauerat, nec lege, nec prophetis ipsum diuersorum præceptorum, commonitionum, & comminationum malleis percutientibus aliqualiter fuerat comminutus: sed accedente sanguine hœdi & agni nostri benigni Iesu, non tantum perforatus, sed & destructus est. Dicitur autem & bonus Iesus & purissimus esse hœdus qui est mundum animal: quia carnem nostram gestabat plenam in nobis immunditiis peccatorum: in ipso vero nihil habentem. Propter eximiam verò munditiam agnus est, qui non solum nõ habet peccata, sed totius mundi tulit peccata. Huius ergo hœdi & agni copioso sanguine ò cor adamantinum inungere & immerge te, iace in illo, vt calefias calefactum emolliaris, emollitum verò fontem lachry- G marum effundas. Copiosa autem aqua opus est, vt reficiatur populus meus & iumenta. Est autem populus meus, motus animi mei rationales quærentes ea quæ tantum spiritui meo conueniunt. Habeo & iumenta nempe alias cogitationes, quæ circa carnem occupantur, quæ animę tenentur seruiturem impendere, vt iumentum: quas vtrasque cogitationes decet relici fonte lachrymarum, ne in via vitæ huius deficiant, vel à recto itinere declinent: vt quod bonum est in eis confortetur, & sordidum abluatur, quæ virtus vtraque in lachrymis inuenitur. Quæram ergo mihi, & vtinam inueniam fontem lachrymarum in lachrymis in crucis, in clauis, postremo & in sanguine ruberis, in claui, postremo & in sanguine rubecundi Iesu. Legam ergo & intelligam, quantum ipse annuerit, ruborem carnis & animæ dilecti ex dilecto amantissimi Iesu. Rubuit enim in vtroque, id est tam in corpore, quàm in anima: in carne ex natura, quæ naturaliter omnis caro rubea est, nec minus sanguine passionis quo carnem suam charitate nostra compellente tam crebro tamque copiosè perfudit, quas sacratissimi sanguinis effusiones in superioribus frequenter meminimus nos explicasse. In his igitur minime immorandum, ne lectori fastidium generetur. Sed qui nisi totus caro & sanguis, & qui in se nil habebat spirituale, sanguinem illum fastidiat? Quis voluens se de sanguine contractis liberari, illum purissimum sibi berrimumque sanguinem Iesu purissimi non affectet? Quis semel isto dulcissimo sanguine inebriatus quem paruit in dulcedine sua pauperi Deus, non magis ac magis, sitiat audiens veram vocem sapientiæ Dei, vnigeniti patris, optimi Iesu dicentis: Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient? Si verum est, imò quia & verum est humano sanguini præ cæteris tantam naturaliter inesse dulcedinem: vt quam à bestia qualibet semel gustatus fuerit, illum de cætero semper gustare desiderat, ita vt alijs animalibus postpositis sanguini insidientur humano, & in mortem suam conruant pro illo acquirendo. Quantum ergo credis habere dulcedinis sanguinem filij hominis Iesu Christi? Ecce sitiunt irrationales bestiæ sanguinem hominis, & non sitiam ego sanguinem filij Dei? Bestiæ quanto plus gustauerint, tanto plus sitiunt sanguinem humanum: & ego fastidiam sanguinem Dei & hominis benigni Iesu? Bestiæ corruunt in mortem suam dulcedine sanguinis humani attractæ. Ego non festinabo ad vitam meam & sanguinem ruborem Iesu & candidi? imò vere festinabo, cursu & bibam. Emam absque argento & absque vlla commutatione vinum & mel: quæ nobis sapientia patria altissimi benignus misericuit in cruce cordis sui, pimirum sanguinem suum, precium vitæ nostræ. Properate ergo,

cum, qui diligitis dominum: emite non corruptibilibus auro & argento, sed commutatione morum & conuersationis vestræ vinũ & lac, sanguinem illum dico purissimum, pretiosissimum, inebriantem perfectos & vinum & lac paruulos nutrientem. Si perfecti estis, si fortes es: vinum est tibi sanguis iste, sanguis mercatissimus. Si adhuc infirmus es & cui equæ sis lacte, lac est tibi ad nutriendum te. Bibe ergo sanguinem hunc meraſ. Ecce sub compendio, iterumque reduco ad memoriam fide, memoria, & intuitu spirituali multiplicem sanguinis effusionem largissimi Iesu: qua rosam passionis & charitatis suæ rubricauit. Charitatis quidem illius ardorem humanus comprehendere non sufficit intellectus, nisi quantum ex passione apparuit, comprehendit.

De rosa charitatis. Cap. XXXIIII.

VErumtamen prius de rosa charitatis, quam de rosa passionis videamus. Ardorem rosæ charitatis perpendemus: si diligendum amatorem misericors & mirabilis. Amatorem, quis, qualis, quantũ, quare ama tor noster est ille quo nihil matus, nihil dilatior, quantum Deus meus es tu, quia bonos cum malorum non eges. In hoc breui versu comprehenditur quis amator noster sit, quis Deus, & quare amauerit ex verbo sequenti elicitur, videlicet non ideo amauit nos vt alium non reget, sed gratuita gratia sua. Quod quid nostri acciperet, qui bonorum nostrorum in nobis esset aliquid boni quod ille appeteret, non hoc à nobis, sed ab illo habe mus. Qualiter autem amauerit nos amator noster, exponit ille qui ait, Cum adhuc K & inimici essemus, reconciliati sumus Deo. Iustus enim iniustos, solus bonus & pius pessimos & impios adamauit. O quanta digna admiratione! Iam vero quantum amauerit, videamus. Quis hoc sufficienter dicat?

De rosa passionis. Cap. XXXV.

CCe in expositione huius verbi necessariũ habemus, rosam passionis rosæ charitatis coniungere: vt rosa charitatis in passione rubricet, & rosa passionis igne charitatis ardeat. Tantum enim dilexit nos dilector noster, vt charitatis ardore copente ruborem passionis incideret, traderetque in mortem animam suam, mortem autem crucis, non breuiter transeuntis, sed a principio ortus sui vsque in finem mortis durissimæ perdurantis. Sicut etenim superius vestræ commendauimus charitati, crux oprimi Iesu Christi, non tantum fuit vnius Dici: sed tota vita illius crux fuit & martyrium. Omnia ergo quæcunque passus est dominus in diebus carnis suæ, ad ruborem vtique passionis pertinent rosæ passionis, quanuis effusionibus crebris sacratissimi sanguinis ipsius specialiter fuerit rubricata. Sed quia omnia quæ passus est enumerare non possumus, sanguinis effusiones salutiferas nos non pigeat iterare: vt quæ iugiter sunt memorabda, tenaci memorię arctius imprimantur.

De septem effusionibus sanguinis vitis nostræ Iesu Christi. Cap. XXXVI. L

PRimam sanguinis effusionem legimus in circumcisione, quando nomen eius vocatum est Iesus iam tunc mystice significando, quod effusione sanguinis sui futurus nobis esset verus Iesus, id est saluator, audiant & intelligant tam pueri teneri quam puellæ & frequenter eorum mentibus inculcetur martyrium innocentis Iesu. Vnde & Esaias de natiuitate eidem Iesu Christi loquens, Puer, inquit, natus est nobis: & filius datus est nobis: cuius imperium super humerum eius, ernecm quam imperij nomine figuificauit natiuitati statim adiungendo: quia profectò à natiuitatis exordio passio crucis simul exorta est. Non modicum.n. pertinet ad commendationem rubicundæ passionis, q saluator noster in alieno loco, in media hyeme, in medio noctis, in stabulo diuersorij ex matre paupercula natus est, licet ibi sanguis eius effusus non fuerit, quod tam paruo temporis interuallo, id est septẽ dierum spatio secutum est. O quanta charitas. O quanta cõmẽdatio charitatis. Vix natus est cœli gloria, cœli diuitiæ, cœli delicæ, dulcis Iesus: & ecce recenti ostui crucis ignominia, crucis dolor, crucis paupertas copulatur, sed redemit miseriã crucis, imperij nomẽ verũ. Cruce etenim totũ mundũ simul & inferos subiugauit, qui regnauit à ligno fortis Iesus. Propter.n. crucem ad quam humiliauit seipsum factus obediens, exaltauit illũ Deus pater, & dedit illi nomen,

Universidad de Deusto
Biblioteca

M nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Bene ergo in prima effusione sanguinis agni purissimi apparuit ei hoc nomen Iesus, eo quod iam tunc puram saluationem sanguinis fundere inciperet, qui in complectione salutis nostræ totus erat effundendus.

Secunda effusio sanguinis.
Cap. XXXVII.

SEcunda sanguinis effusio Iesu Christi, qua passionis rosa coloratur, inuenitur in sudore sanguineo orantis, & agonizantis benigni Iesu. Ita enim ait euangelista: Et factus in agonia prolixius orabat: & factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Vt cessent omnes cæteræ sanguinis purissimi effusiones: nunquid hæc sola non poterit rosam nostram sufficienter rubricare? Vere potest conscindere cor meum miserum, & sanguineis lachrymis madefacere: quia ecce creator meus pro me sanguineo cruore perfunditur, nec leui quidem, sed decurrente in terram: væ misero cordi, quod tali, & tanto sudore non madefecit perfusum. Inspice tribulationem ipsius mitissimi cordis qua angebatur, cum totum corpus ex omni parte sanguineo sudore manaret. Neq; n. corpus extrinsecus tanto talique sudore defluere: si corpus extrinsecus nullius doloris molestia frangeretur. Contrarium est cor meum in meipso, ait propheta. Scisso igitur corde interius, scissa est & exterius pellis nostri Salomonis: effusus est sudor sanguineus super terram. Rubricata est rosa passionis, & charitatis Christi rubicundi Iesu. Ecce quam rubicundus, & quam totus rubicundus: nec vacat à mysterio ista sanguinis Iesu effusio generalis. Sudauit enim toto corpore sanguinem, qui nostras venerat tollere infirmitates ex corpore nostro, & sanguine contractas: vt ad conualescentiam, & sanitatem totius corporis, spiritualisque ecclesiæ sufficeret sudor sanguineus ab omni parte corporis, capitis scilicet nostri domini Iesu Christi effusus. Liberati ergo sumus de sanguinibus. Deo gratia fit auctori salutis nostræ benigno Iesu, qui suum pro nobis sanguinem liberalissimè effudit. Vel hoc certè significabat sudor sanguineus à toto corpore capitis nostri effusus, quia in toto corpore suo spirituali, quod est ecclesia, sanguis erat martyrum effundendus, & ecclesia rubricanda.

Tertia sanguinis effusio.
Cap. XXXVIII.

TErtia sanguinis effusio fuit in vellicatione genarum, cuius testimonium habemus in Propheta dicente ex persona ipsius crucifixi, Corpus meum dedi percutientibus: & genas meas vellentibus. Quod quidam exponunt de laceratione maxillarū facta cum vnguibus impiorum Iudæorum: quidam autem de contractione barbæ domini. Potest vtrunque fuisse verum. Credo non sine aliqua sanguinis effusione id peractum. Video ergo sacrilegas manus impiissimæ gentis non saturatas colaphis, & alapis, & consputione desiderabilis vultus Christi Iesu etiam ad genarum ipsius vellicationem exarsisse, & à vultu quoque dulcissimo ad rubricationem rosæ nostræ sanguinem elicuisse. Video agni illius immaculati patientiam admirabilem, & imitandam, per quam genas impudicissimas impudicissimorum vngulibus lacerādas cum omni mansuetudine præbuit: vt patienter sufferamus, si aliquando nostram faciem operiat confusio propter ipsum, imò & si quis nos cedat in faciem verbis, & factis propter dulcem Iesum.

De quarta effusione sanguinis.
Cap. XXXIX.

QVartam sanguinis purissimi effusionem in corona inuenire possumus, in corona spinea non tamen leuiter imposita, sed inuite impressa capiti dulcissimo capitis mei dulcis Iesu. Satis enim consentit veritati: vt qui oderant veritatem, & solum opprobrium illius, sed supplicium requirant. Nec hic puto quidem riuos sanguinis defuisse, qui à capite irrisoriè, & inuidiè coronati defluerent in collum simul, & in faciem dulcis Iesu, quia si noluissent coronato pœnam simul cum irrisoribus irrogare, facilius de alijs ratus, vel virgulis arboris alicuius potuerant plexisse coronam: sed vt morum suorum signa leos demonstrarent, nunc gloria, & honore coronatum, tunc spinarum aculeis coronauerunt agnum mitissimum, dulcem Iesum. Et licet in irrisione coronent tamen ignoran-

tes, & irridentes coronatum regem fatentur, quia regem est coronari. Coronatus ergo rex esse à nescientibus demonstratur. In spinis vero coronantium malitia aperitur. Mo-
dum autem docemur imitari caput nostrū, regem, & ducem nostrum dulcem Iesum. Si autem malorum quorumlibet peruersitate
exprobramur, & irridemur: cum caput nostrum, ita compunctum, ita irrisum conspexerimus, non murmuremus, non recalcitremus. Pauca, quæ nobis in vita præsenti, & breui inferuntur, cum omni æquanimitate, & patientia sufferendo: vt digni simus esse membra capitis nostri, & boni bellatores simus sequendo vestigia signiferi nostri.

De quinta effusione sanguinis.
Cap. XL.

QVinta rubricatio rosæ inuenitur in crudeli flagellatione mansuetissimi agni rosei Iesu. O cum quanta quantitate putas illum sanctissi-
mum sanguinem, & consciſſo corpore, & flagellato distillasse in terram? O quanta putas fremitia impiorum frementium, quanto
rumque sæuientium flagellatum putas fuisse dulcem Iesum, qui venerat, vt nos à flagellis liberaret æternis? Sine causa, inquit, flagella ceciderunt me. Verè sine causa nisi
forte iniquissimi, & pernersi bona opera tua penis digna iudicarent, qui veritatem tuam in mendacio detinuerunt.

Sed & hic moraliter erudimur, vt flagella benignissimi patris nostri discamus æquanimiter tolerare, qui pessimorum flagella pro
nobis indigne tam patienter sustinuit dulcis Iesus. Quis enim flagella non sufferret homo ad laborem natus, in peccatis nutritus, & conuersatus, hæreditari cœlestis aulæ desiderans, quæ non nisi mundos recipit: cum videat regem omnium regum, & dominum dominantium dulcem Iesum: qui peccatum non fecit, & in cuius ore non est dolus inuentus, tam grauibus flagellationibus esse cruciatum? Audi ò homo stulte, & insipiens, & non solum non refuge: sed erudire, tam apprehende disciplinam, ne forte quandoque pereas de via iusta domino tibi irascente, qui proprio filio suo non pepercit, sed pro
te tradidit flagellandum. Non pepercit filius patri naturali, & consubstantiali sibi, æterno, & impassibili, quin pro salute tua ipsum faceret nasci in tempore, & passibi-
lem, & flagellis contereret, sicut scriptum est, Dominus voluit eum conterere in infirmitate. Et quomodo parcet tibi filio adoptiuo, cum sensus tui proni sint in malum? quia in chamo, & fræno maxillas tuas constringet, vt saltem vexatio det tibi intellectum: quatinus ad ipsum approximare cogaris, qui licet molestè, salubriter tamen flagellat omnem filium, quem recipit.

De sexta effusione sanguinis.
Cap. XLI.

SExta effusio sanguinis, quæ rosam passionis rubricauit, in fossione clauorum copiosissime inuenitur. Quis enim defossis, imò & de perfossis manibus pedibusque innocentis Iesu copiā sacrati sanguinis dubitet effluxisse? In torrentibus huius sanguinis rosa nostra purpurata est: quia vere hic ardentissima charitas: hic rubicundissima passio inuenitur. In hac magnitudine passionis magnitudo consideretur charitatis: ardorem rosæ, charitatis ruborem considera passionis. Quis vnquam tam grauia, tam pudenda passus fuit? Deus est, qui patitur, nec aliquo sibi durum torcular passionis alleuiat, qui seruis suis vel omnino auferre, vel alleuiare, vel breuiare vires tormentorum consueuit: Non pepercit sibi qui suis parcere nouit. Huius rei euidentiam vides in euangelio Ioannis, vbi cum abhir qui ad ipsum venerant capiendum, ei diceretur: quod ipsum quærerent, subiungit: Ego sum, quem quæritis: Si ergo me quæritis, sinite hos abire. O ardor verissimę charitatis. Manifestat, & tradit se charitas ipsa sæuientibus inimicis, non parcens filio: rogatque pro suis, vt parcatur illis. Captus ergo post plurimas illusiones tam Iudæorum, quā gentium, post sanguinis plures effusiones, clauis in mitibus manibus simul, & pedibus perforatur, & configitur ligno crucis saluator noster, mitissimus Iesus. Intuere, & respice rosam passionis sanguineæ, quomodo rubet in indicium ardentissimæ charitatis.

Contendunt passio, & charitas: illa vt plus ardeat, ista vt plus rubeat. Sed mirabiliter per ardorem charitatis fit passio rubea, quia si non diligeret non pateretur: & in passionis rubore, maxima, & incomparabilis ostenditur charitas. Sicut enim rosa per frigus noctis clausa solis ardore surgente tota apetitur, & solijs expansis in rubore demonstrat ardorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ardorem iucundum: ita flos cœli deliciosus, optimus Iesus Christus qui multo tempore a peccato primi hominis quasi in frigore noctis claulus fuit peccatoribus, nondum plenitudinem impendens: tandem plenitudine temporis accedente radiis scilicet ardentis charitatis in omni corporis sui parte apertus est, & rosæ charitatis ardor in rubore sanguinis effusi refulsit. Vide ergo quomodo hoc flore rosæ floruerit optima vitis nostra, rubicundus Iesus. Vide totum corpus, sicubi rosæ sanguineæ florem non inuenias. Inspice manum vnam & alteram, si florem rosæ inuenias in vtraque. Inspice pedem & vnum & alterum. Nunquid non rosei? Inspice lateris aperturam: quia nec illa caret rosa, quamuis ipsa subrubea sit propter misturam aquæ, quia sicut narrat euangelista, Cum vnus militum lancea latus eius perforasset: exiuit sanguis & aqua. Ipse est enim qui venit per aquam, & non per aquam solum; sed per aquam & sanguinem optimus Iesus Christus. O suauissime vniuersorum domine & saluator bone Iesu: quales tibi condignas gratiarum referre potero actiones? Quia à principio ortus tui, vsq; ad mortem durissimam, imò & post mortem pro me preciosissimum sanguinem tuum effudisti, qui ardorem excellentissimæ charitatis tuæ tam crebris sanguinis tui effusionibus manifestare curasti. O quàm multo numero foliorum multiplicata & exornata est rosa tua. Quis omnia ista enumeret? Numera guttas sanguinis effusi de dulcissimo corpore dulcissimi Iesu, & habebis passionis charitatiuæ folia enumerata: Singulæ enim guttæ sanguinis sui folia sunt rosæ sanguineæ passionis ipsius. Sed ideo ad alia transeamus, quia septimam sanguinis dominici effusionem iam breuiter diximus, cum de apertura lateris docuimus, vnde exiuit sanguis & aqua, per quæ baptismatis accepimus sacramentum.

De croco abstinentiæ vitis nostræ. Cap. XLII.

CRocum etiam abstinentiæ in nostra vite, dulcissimo Iesu Christo sentimus floruisse. Quis nō propterea abstinens fuerit vt castigaret corpus suum, & in seruitutem redigat ne forte reprobus efficiatur? Sed vt nobis foamam daret & documentum abstinentiæ sicut in circumcisione & baptismo, quæ non ad emundationem suam accepit, qui semper fuit mundissimus & omnium emundator: sed vt obedientiæ nobis formam inflictaque donaret: sine dubio virtutem habuit abstinentiæ rex virtutum, & præ omnibus sanctis præteritis & futuris excellentius semetipsum macerans non necessitate, sed voluntate. Sed obijcitur nobis sententia de verbis ipsius domini saluatoris de se dicentis: Venit ad Iudæos Ioannes Baptista non manducans neque bibens, & dixistis: dæmonium habet. Item venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis. Ecce homo vorax & vinarius, amicus publicanorum & peccatorum. Ecce testimonium veritatis, quod Ioannes non māducauit neq; bibit: & quod ipse Iesus & manducauit & bibit. Nunquid ergo Ioannes in abstinentiæ virtute præcellit nostrum dilectum Iesum? Nequaquam. Sed notandum quod duplex abstinentiæ virtus. Vna intus in mente, altera foris in actu. Et ea quidem quæ in mente est, semper est habenda. Ea vero quæ est in actu, rerum ac temporum qualitate manifestanda est. Ne autem Ioannes qui purus homo erat, abstinentiam tam in mente quam in corpore exercebat: ne forte contrà naturetur, sicut homo noster verus Iesus qui maculari non poterat cibis & potibus, pro tempore vtebatur, vt conuescentes sibi ad virtutem omnes haberet abstinentiæ exteraque virtutes. Nec credas vllo modo maiorem esse virtutem omnino abstinere à cibis, quàm ipsis cibariis vti moderate. Difficillimum est enim in cibarijs modum seruare omnimodum, ita vt extra quàm naturæ potest sufficere nihil immoretur, nec cum ipsius naturæ aliquid de necessariis subtrahatur. Si ergo contingat aliquid habere virtutem abstinentiæ cum Ioanne, scilicet vt ipsam mente & opere exerceat: nō condemnet eum, qui abstinet cum perfectissimo Iesu, id est qui abstinentiam pro temporis exigunt, & personæ pro viribus, vel proprij corporis, vel proximi tunc tendit nunc remittit, obseruans tamen in omnibus omnia quæ circa virtutem abstinentiæ sunt seruanda, vt semper vitij abstinentiæ oppositi, id est gulæ crimen euitet. Cuius vitij abusiones hoc versu notantur: Properè, lautè, nimis ardenter, studiosè. Præproperè enim comedunt & bibunt qui tempus comedendi præueniunt: sola voluptate, non necessitate coacti. Legimus in vitis patrum de sanctis patribus qui hospitum spiritualium

suorum aduentum charitate deuincti tempus consuetæ eorum anticipauerunt: sed comedendo in charitate, se nequaquam soluisse iciunium existimabant: ita vt etiam alioqui post talem refectionem illam missarum celebrare solemnia non timerent: quod quamuis nobis non conueniat trahere in exemplum, vt similiter faciamus, quoniam quidem ab eorum perfectione nos nimium separamur, eos tamen si quidem peccato talia fecisse confidimus quæ necessitate fecissent. Laute comedunt, qui delicatis vtuntur cibariis sola delectatione attracti, quibus non sufficit naturalis sapor carnium, siue piscium, quem creator illis imposuerat: sed modis naturæ contemptis quæruntur additorum sapores piperis & salsamentorū varietum, vt sibi appetitum faciant comedendi, non metuentes optimum hominum creatorem vituperare in creaturis suis, dum aliis illis sapores ipsi faciunt, quàm creator naturæ earum præstiterit. O quantum humanum deberet, si aduerteret dulcissimum & potentissimum dominum suum fecisse omnia bona valde, cuius creaturas vere bonas nullius nisi malus alterare consuevit. Conuenit duo, quia quandoque lautioribus vti cibarijs pro infirmitate corporis repellenda, palato non allidente, sed renitente cibarijs: nulla vel parua culpa esset. Ad eorum igitur confusionem, quorum ut Apostolus ait, Deus venter est, & gloria in confusione eorum, quos idem asserit flendo inimicos esse crucis Christi, & imitatores illius pauperini & miserrimi diuitis, qui epulabatur non aliquando pro sanitatis remedio, sed pro uoluptate quotidie splendide, propter quod nec guttam aquæ cum in inferno sepultus esset, meruit impetrare, vt refrigeretur lingua eius ardens profectò in flamma, quæ alienis semper & superfluis fuerat saporibus delectata, nec naturali aquæ frigore meruit refoueri, qui in voluptatibus suæ naturæ saporem alienauerat, ad horum inquā confusionem gentilis hominis memorare sententiam non grauabor, ut erubescat nouus Christianus, cum à meliore seipsum ignorante docetur, qui neque creaturas per errorem uenerari sciebat, nec asperos scieba: pas sapores pro Christo, quem uel nescisse, uel non credidit pro se in crucis patibulo uinum myrrhatum bibisse cum felle mixtum, sed soli naturæ consentiens contra voluptuosos exclamat, O prodiga rerum Luxuries nunquam paruo contenta paratu, Et quæsitorum terra pelagoque ciborum Ambitiosa fames, ô laudis gloria mensæ. Discrete, quàm paruo liceat perducere uitam, Et quantum natura petat: non erigit ægros, Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus. Non auro gemmisque bibunt, sed gutture puro Vita redit, satis est populis fluuiusque Ceresq; , id est aqua & panis. Hæc satis concordant cum illa vsitata sententia & uera: Panis & aqua uita hominis. Nec adhuc conteruntur hac confusione durissimæ frontes voratorum tam ipsius veritatis verissimi Iesu, quàm Apostoli eius, imò ne gentilis quidem hominis reprehensione & eruditione percussæ & dicunt, Christiani sumus, non tamen recipiunt vocem Christi in Apostolo loquentis & monentis: Curam carnis ne feceritis in desideriis. Vnde frequenter euenit vt cum adhuc escæ eorum sint in ore eorum, ira Dei ascendat super eos: qui deduxerunt in pessimis terminis dies suos, in pupctum ad infernum descendunt, vbi vermis comedens ipsos non moritur, & ignis non extinguitur, pro deliciis breuibus mala recipientes sempiterna. Nimis comedere quid sit, omnibus notum est. Nimis enim comedit, qui vltra quam naturæ suæ sustentandæ posse sufficere, sumit alimenta, maximè si hoc scienter fecerit. Euenit enim non rarò, vt homo suis laboribus consideratis plus vilium sumat alimentorum: vt in labore possit subsistere, timore deficiendi cogente mensuram refectionis excedat, à quo peccato vix credo aliquem esse immunem. Sed talia peccata crebris confessionibus intermixtis voluntariis abstinentiis statim vt deprehenduntur, purganda sunt. In nullo autem genere ciborum illud vitium superfluitatis ciborum & potuum excusatur. Cum etiam Iuxta talegatur, quod peccatum Sodomiæ fuit abun dantiæ panis, & diabolus tentaturus dominum non de alio aliquo quam de pane tentauit, sciens profectò in nimio sumptu panis, in peccatum non deesse, qui primo parentes, & per ipsos omnes homines unius pomi cōmessione decepit: quanuis non ita facile ligitur. in cibis ubibus mensura excedatur, ubi sapor non decipitur, sicut in cibariis lautè præparatis, & saporibus alteratis. Ardenter comedere est cibos uel potus cum nimio desiderio sumere, quod tam in vilibus, quàm in delicatis potest cibariis euenire.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cuius rei exemplum habemus in Esau qui vilis cibi delectatione attractus vltro vendidit primogenita sua. Ita enim habet Genesis, quia veniente Esau de agro vidit Iacob fratrem suum coquentem lenticulam, cui dixit, Da mihi de coctione tua hac rufa, quia oppido lassus sum. Et facta pactione cum Iacob de venditione primogenitorum, comedit in voracitate coctionem nimis desideratam, & dignitatem primogenitorum amisit: quia enim nimium ardenter desiderabat lenticulam, En, inquit, morior. Quid mihi proderunt primogenita? Non est dubium, quin ardenter comederit acceptum, quod tam ardenter fuerat desideratum. Miserere domine misericordissime Iesu mihi miserrimo peccatori, qui nullam diem sine peccato huiusmodi me sentio præterire, ne per talem excessum fidei tuę, qua tibi genitus sum, merear
A perdere dignitatem. Econtra & sanctissimos Heliam & Ioannem Baptistam carnibus nullis vsos fuisse accepimus, & per sobrietatem temperantiæ eos nullum ex hoc omino meritū perdidisse. Studiose comedere est in cibis vel in potibus nimis diu immorari. De hoc expertis loquimur, & vtinam non essemus experti, nec vnquam experturi. Frequenter solet accidere, quòd sumptis cibariis quæ secundum consuetudinem necessitati sumentis possent & deberent sufficere, quædam surgat noua delectatio: quæ facit hominem improuidum & insidias diaboli non cauentem illi cibo cum tanto studio inhærere, tanquam nihil ante comederit, vel intra multos dies post hoc nil sit sumpturus ciborum. Et quia gulæ speciem in se deprehendunt auxiliante Deo huic facilè possunt resistere: quia impetus eius non longius durat, quàm dum à mensa surgatur, & illius quod tanto studio desideratur, memoria subducatur. Sunt autem plurimi qui tale studium comedendi, nec peccatum existimant, nec etiam cuiquam suggerenti esse peccatum, fidem adhibeant, habentes in consuetudine damnabili, nullo desiderio resistere, quo possit à natura aliqua obumbratione defendi: nec ponunt aliquam metam desiderio comedendi, donec tempore deficiant fatigati. Sed Christianus homo comedit vt viuat, non viuit vt comedat, sicut quidam ait, idque & illud bene de inutilibus & uoracibus, Nos numerus sumus fruges consumere nati. Christianus autem
B non sic, sed semper ita surgat de mensa, vt adhuc habeat appetitum plura sumendi, & eum qui adhuc esset implendus cibarijs domino Iesu pro grato munere conferat appetitum, qui pro nostra salute sæpius clamare volunt & sitire. His & alijs similibus rationibus vnus aliquis inductus tanta se abstinentia macerat: ut nimia consumptus inedia languores incidat diuturnos, vt sibi nec valeat omnino prodesse, imò fiat etiam omnibus grauis, qui si grauarentur ipse potius alleuiare deberet. Quis ista docet? Quis ista sapiens facit? Ignorant tales, quod virtus est medium vitiorum vtrumque reductum. Est enim quoddam medium inter nimis comedere, & nimis abstinere. Et illud medium est virtus. Hoc est tantum sibi mere alimentorum, ne nimis debilitetur natura, nec tantum vt vitia vegetentur. Quod si omnino tale medium seruare non possis, tamen hoc cauere potest: ne nimis à medio recedatur, id est, ut ille qui nimis comedit, quam debeat non omnis abstineat, aut ille qui comedendi mensuram excedit, eam non nimis excedat, ita ut corpus non nutriatur nimis, sed nutrimentis conseruetur. Quare autem flos croci abstinentiam signat, color ipsius ostendit: facie enim suos cultores abstinentia crocei flores croci ad similes. Non enim potest facies esse rubicunda, cum florem croci abstinentia. Mulcitudo autem florum croci multas species designat. Non enim est abstinentia solummodo cibi & potus: sed etiam somni & lasciuiæ & vestimentorum & aliorum quorumlibet commodorum, quæ corpori superfluè tribuuntur, vel balneorum, vel unguentorum, musicorum instrumentorum, & cantilenarum & cæterorum huius quæ seruus humanos corrumpunt, animumq; subuertunt. Quod autem quædam folia rubea sunt coloris signat charitatem semper debere immixtam esse operibus abstinentię: quia si quis sine charitate corpus suum ita tradat, vt ardeat, nihil ei prodest. Quoddam enim esse qui non propter charitatem Dei, sed propter vanam gloriam se macerant abstinendo, ostendit ipsa veritas dominus Iesus dicens discipulis suis: Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, qui exterminant facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Quare? Quia non fuit verus crocus, qui carent rubris foliis charitatis, sine qua nullum opus perfectum est. Ipsa enim est virtus de qua dicitur: Qui habet vnam, habet omnes, & quam qui non habet, illud quod habet auferetur ab eo.

De odore florum vitis. Cap. XLIII.

IAm ad odorem florum vitis nostræ accedamus, rogantes ipsum dulcissimum Iesum, vt sui odoris dulcissimi fragrantia corda nostra dignetur aspirare, vt de ipso dulcia, & sentire, & dicere valeamus. Quid autem de re de hoc odore poterimus? Mirabilis, & D cujus quam potest credi, aut cogitari, inæstimabilis est ille odor vitis nostræ. Floruerunt, & alij sancti palmites, in quibus ipse profecto floruit: sed certissime viri illi soli odori nostro optimo Iesu clamant nempe ista spiritualis sponsa: Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te. Trahe me post te: curremus in odorem vnguentorum tuorum. Non est mirum si odor est inæstimabilis nitidissimi nominis eius diligentius attendamus, quis sunt Iesus, Christus, Nazarenus. Iesus autem, vt scitis, salutaris, vel saluator interpretatur, de quo Psalmus: Conuerte nos Deus salutaris noster. Et iterum, Saluos fac nos de affligentibus nos. Quis autem affligentibus positus saluari nolit? Si vis saluari, & attrahi odore huius nominis saluatoris, quod effusum est, sicut oleum: incipe delectari in dulcissimo Iesu, & confidenter requiescere in vero salutari salutem, non imitantium eos qui lætantur cum malefecerint, & exultantium in rebus pessimis, in quibus salutem sperare constare putant: sed potius eam, cuius spiritus exultauit in Deo saluatori suo, quæ nominis huius salutaris odorem tanto suauius hauserat, perfectius que senserat, quanto illum de suis visceribus genuerat, nempe verum, & perfectum Deum, & hominem, salutarem Iesum. Non ignorabat enim qualiter sine omni carnali concupiscentia conceptum, qualiter sine omni dolore ex ipsa natus, quomodo à pastoribus prædicatus, quomodo à Magis adoratus, quomodo virgineo lacte nutritus, quomodo à Symeone, & Anna commendatus. Nouerat, inquam, hæc omnia, & multo plura virgo illa fidelissima, & perfectissima fidem salutarem veri salutaris sequebatur odorem. Nec poterat non sperare in eum, quem fide perfectissima cognoscebat, & posse, & scire, & velle saluare omnes desiderantes salutem. Quantum enim quis credit, tantum sperat: quantum sperat, tantum amat. Quanto ergo hæc optima mater perfectior fuit in fide, tanto inspe fortior, & in charitate feruentior, omnem cogitatum suum iactantes in eum.

Oleum enim effusum est nomen tuum. Quare? Quia oleo nutiuntur infirmi, pascuntur famelici, lumina reparantur. Quis enim tam infirmus, qui hoc oleo salutari, nomine scilicet salutiferi Iesu curatus non fuerit, dummodo velit curari? Ita enim, ait ipse saluator cuidam languenti, qui iacebat ad piscinam probaticam: Vis saluus fieri? Et ille, Domine, hominem non habeo: vt cum mota fuerit aqua mittat me in piscinam. Stulte, ecce oleum salutiferum salutaris Iesu, cuius nomen est, sicut oleum effusum. Quid tibi cum aqua? Si vis recipere salutem, ecce fons olei misericordiæ in quo te nullus prohibet baptizari, cuius nomen est effusum oleum, id est, omnibus gentibus manifestum, quo oleo uncti infirmi sanantur. Quomodo eum audis, & intelligis superemi
F nentem misericordiam optimi Iesu, quem propter te redimendum de sursum patris descendit ad terras, te misericordissima passione redemit: non oboritur tibi certa spes, quod te redemptum tanto precio nolit perdere, quem de cœlo venit redimere? Iam ergo sic cogitanti, sic speranti oleum nominis Iesu tibi effusum est. Vnge te, vt fineris, id est spera in misericordia saluatoris, qui saluat omnes sperantes in se.

Nihilominus autem, & oleum hoc pascite, si famelicus es: Si esuris, verbum est. In hoc verbo Dei optimi Iesu, inuenis quod te satiet, si dictis, & factis eius autem cordis tui velis inclinare. Sanat enim animam esurientem, quicquid dixit, vel fecit dulcis Iesus. Quod si esuris, & sitis iustitiam: sanabit te verbum oris eius: qui dixit: Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. Addet quoque ignem, ad oleum: quod huic nomini Iesu optime conuenit: quia huius nominis virtute fides confirmatur, charitas exardescit. Pauci enim fidem habuerunt ante huius olei effusionē, id est ante prædicationem nominis tui ô bone Iesu pauci igniculo charitatis arserunt. Sed ecce illa effusione, quanti fide illumina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſ? Quanti charitate conflagrarunt? Dedit odorem, id eſt, bonam famam oleum nominis tui effuſum oleum Ieſu, & patuit te eſſe etiam Chriſtum, id eſt vnctum. Sic enim ait
G pſalmus de te: Vnxit te deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Ergo & oleum vnguentum eſt: quia vnguentum de oleo & aromatibus conficitur. Quid ergo mirum, ſi hæc vitis admirabilem dedit odorem, quæ & uncta eſt & florens? Nazarenus enim florens interpretatur.

Vitis ergo noſtra Chriſtus, id eſt Nazarenus, id eſt ſalutaris, vncta & florens qui non attraheret omnes, qui ſalutem, gloriam, diuitias, vel delicias concupiſcunt? Veniente omnes ad vitam hanc. Dabit enim Ieſus ſalutem, quia ſalutaris eſt: dabit Chriſtus regnum, in quo gloria cum diuitiis habetur, quia vnctus eſt, quod proprie ad reges pertinet: Dabit Nazarenus delicias, quia florens eſt. Quid enim iucundius flore? Multi autem imò omnes, id eſt omnium virtutum flores in noſtro Nazareno ſunt, quarum delectabili odore totum mundum traxit poſt ſe: Nã qui veniunt ad ipſum propter humilitatem violæ, eius ſequuntur odorem, qui propter caſtitatem, lilij, qui propter charitatem paſſionis, roſæ, qui propter abſtinentiam, croci ſequuntur odorem. His ergo virtutibus optimi Ieſu Chriſti vbiq; prædicatores tanquam quodam precioſo vnguento effuſo extraxerunt odorem eius adoleſcentulæ, & odore eius mirifico delectatæ cucurrerunt poſt vnctum Ieſum. Et adhuc nimirum currunt clamantes in toto corde ſuo: Trahe me poſt te, vt curramus in odorem vnguentorũ tuorum, ſcientes quod neq; uolentis, neq; currentis ſed ſolius Dei miſerentis eſt. Superat autem omnes odores omnium virtutum vncti
H Ieſu rdor crucifixi, vbi perfectio præcipue efflorebat, & de floribus vulnerum ſuorum inæſtimabilem odorem effudit. Fracto enim alabaſtro mundiſſimi corporis virginalis dulcis Ieſu, effuſum eſt vnguentum ſacratiſſimi ſanguinis. Ipſa quoque anima, in qua ſine dubio redolebat vnguentum ſpiritus ſeptiformis, emiſſa, dilatatas & diſperſus eſt odor vitis noſtræ florentis non per terras ſolum, ſed & per inferos, & ſuſcitati ſunt mortui, qui tam ad vitam corporis quidem, quam ad vitam animæ quotidie ſuſcitantur. Quia domus Chriſti, id eſt, eccleſia impleta eſt ex odore unguẽti noſtrę vitę precipue in paſſione florentis. Conſciſſus eſt ſaccus corporis dũi Ieſu, cecideruntq; gra-
na ſanguinearum guttarũ, quæ adhuc a fidelibus mente colligi poſſunt, & ab accedentibus ad crucem fideliter ac deuote colligũtur. Preciosiſſimus vero theſaurus, & incomparabilis, guttæ ſunt ſanguinis Ieſu Chriſti. Accede huc ò fidelis anima, & collige tibi relliquias epularum ſponſi tuimmeas gratiſſimas, ſolita roſarum. Ecce in quanta multitudine diſtillant de manibus ſimul & pedibus, orbus & de latere dulciſſimi crucifixi Chriſti Ieſu. Non eſt morbus animæ, cui his floribus mederi non poſsis. Collige tantum ſolia florum florentis Ieſu, ſtillas ſanguinis ruſubrem, morbos ſi qui fuerint, repellentem, venturosq; cauentem. Vide tantum, ne vnquam ſine illis eſſe velis, quæ vere nouem I habent quolibet fideli dicente, ſine quibus eſſe nolo. Hauri ergo toto cordis tui affectu odorem vitis uere Ieſu Chriſti Nazareni, & delectare in illo ſicut pater cæleſtis in illo delectatus fuit: vt vere dicere potueris, Ecce odor filij mei: ſicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Vere pleni, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi ſunt. Eſt autem adhuc cauſa quare tanto crucifixus odore fragrauerit. Modicus uel nullus eſt odor corporis cuiuslibet animalis uiuentis ſed cum igni caro appoſita fuerit, quam ſuauis, quam delectabilis inde procedat odoris fragrantia, nullus ignorat. Attendamus ergo quis & quantus ignis corporis noſtræ vitis appoſitus fuerit: fragrabat interius incendio charitatis immenſæ, exterius paſſionis ardore, veriſimum & gratiſſimum, & laberrimum holocauſtum in ara crucis cruciſixus Ieſus. Quod holocauſtum ſimile iſti? Nullum vero: quia nullum ſic totum incenſum dicitur, & ſi iſtud dicebatur: totum holocauſtum, quod totum ardebat, cum tamen ibi arderet ſola caro, quanto verius noſtra victima dicetur holocauſtum, quod interius & foris incomparabiliter ardebat? Ardebat & totus Laurentius, Vincentius, aliiq; quàm plurimi, ſed nihil ad hunc. Quis enim ardori foruacis crucis aliquod audeat ſupplicium comparare? De quo ſuperius non multa meminimus poſuiſſe exempla. De holocauſto igitur noſtro crucifixo Ieſu incom- K
parabi-

rabiliter ardente inæſtimabilis nimis odor proceſſit. Odoratusque eſt dominus Deus patrem odorem ſuauitatis: & benedixit nobis, auertitque iram indignationis ſuæ longe a nobis pace integra reformata, & ſanguine rubeundi Ieſu tam noſtro, quam ipſius participe pacis æternæ obſide exiſtente. Odoraue-
runt & alij plures ab oriente & occidente, ab aquilone & meridiano occurrentes, & ad hoc dulciſſimi odoris corpus floridum congregati ſunt de eo ſe ſatient, illo tamen integro permanente impleuerunt ipſius dulcedinis Ieſu verbum dicentis: Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Sed iam non cruda caro iſta comeditur, optime pertocta cum ſit duplici igne charitatis & paſſionis. Vnde tam delectabili odore inebriari rem ſolum viri natura fortiores: ſed & virpuncule teneerrimæ currunt toto cordis affectu omnibus uiribus animi ad delicias cruciſixi, hauſturi delicias cordis ſui quantum in preſenti vita licet unguentorum defluentium largiter ab holocaullo noſtro tam validiſſimo ardente. Non parum enim deſpiritualium unguentorum odor, id eſt, gradum collato, quæ poſt paſſionem à dominũ Ieſu Apoſtolis ſunt collata. Antequã paſſionem enim ſpiritus nondum erat datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus: glorificato autem & exaltato pio Ieſu defluxit unguentum ſpiritus ſancti à capite, id eſt à Chriſto, id eſt, uncto in Barbam, id eſt in nos qui viriliter egerunt & conformes ſunt, vt ſperarent in domino: & non Chriſti Apoſtolis datum unguentum hoc, quod liquefactum fuit igne paſſionis Chriſti, ut daret odorem bonæ opinionis per omnem terram: ſed quod deſcendit in oram veſtimenti, id eſt, in infima membra Eccleſiæ, quæ eſt tanquam Chriſti veſtimentum. Vnde ſcriptum eſt, viuit dominus, quia his omnibus tanquam veſtimento indigetis. Quod ita impletum eſt & adhuc impletur, vt etiam in nationes ſpiritus ſancti gratia diffundatur, & ſentiant Chriſti odorem ſpiritualis unguenti de ſummo capite omnium deſcendentis, quo mundæ fiant adoleſcentulæ: & attrahant & diligant unctum noſtrum, & currant in odorem unguentorum illius. Nec mirum ſi uehementer delectentur duplici odore vitis noſtræ: uno qui ex unctionis, altero qui ex floribus procedit.

Odorantur & odoratum ſequuntur, Ieſum imitantes beſtiam quandam quæ odore cocti panis, & recentis ita delectatur, ut ubicunque illum ſenſerit, illum ſequatur etiam vſque ad interitum. Ecce ipſo teſte panis viuus, qui de cœlo deſcendit decoctus duplici igne charitatis & paſsionis odorem ſuũ longe lateque diſpergit. Quis hunc non ſequatur? Sequitur irrationalis beſtia odorem panis cocti & conſumendi. Non ſequetur homo rationalis odorem panis bis cocti angelorum? Imò ſtultior eſt quàm beſtia: qui illius odoriferi panis odorem M
non intelligit & honorem. Sed præterire non poſſumus, quod tranſituri mare panem bis coctum neceſſarium habent. Quicunque ergo ſe in hoc mari magno huius ſeculi eſſe cognouerit, quod quia ſpaciosum eſt cito tranſire non poteſt, & propter reptilia quorum non eſt numerus, periculoſum eſt quia & uentis, & tempeſtatibus ſæuit, ſi ſecurus vult eſſe, habeat hunc panem coctum fortiſsimum Ieſum in naue crucis ſuæ quem comedat, quem adoret, quo reficiatur, quo conſoletur, quo ut breuiter dicam, ab omnibus periculis eruatur. Si enim vt ait pſalmus, illic naues pertranſibunt, id eſt, homines in crucibus ſuis Ieſum ſequentes, quæ nauis potius pertranſibit, quàm nauis cruciſixi Ieſu? Secundum uero Pauli ſententiam dicentis, Quia Chriſto confixus ſum cruci, crucifigamur & nos cum Chriſto, crucem eius, imò ipſum in cruce indeficienti cordis affectu amplexemur, in viuifico odore delectemur ardentis Ieſu, qui de ſe dicit: Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis, cuius ſpiritus eſt ſuper mel dulcis. Eius inquam odore delectemur, unguentis chariſmatum eius foueamur, pane cœleſti, id eſt corpore ſuo puriſsimo confortemur: vt corpus eius edentes ſanguinemque pro ſalute noſtra effuſum in noſtram ſalutem bibentes guſtare poſsimus, & uidere liceat per ſpeciem in ænigmate, quia ſuauiſsimus eſt A
dominus, vt etiã ipſius promiſsio perficiatur in nobis, quantum in præſenti vita fas eſt, qui dicit:

Qui edunt me, adhuc eſurient & qui bibunt me, adhuc ſitient.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod flores inueniendi sunt in vite nostra. Cap. XLIIII.

POstremo videamus, quia flores, & visum delectant, & odoratū. Licet comedi non soleāt, sugūntur tamen ab apibus, & de liquore è floribus expresso, dulcissima sibi mella conficiunt. Apes eiusmodi, vt puto, sunt illi, qui pennis contemplationis eleuari sciunt, & possunt, suaque ipsorum possunt alueraria, hoc est, corporis curam relinquere, & ad ortum deliciarum transuolare, in quo omnium florum diuitias, & diuites delicias inueniunt. Ortus enim iste paradisus est. Ita habes enim in cantico amoris: Emissiones tuæ ò virgo Maria fœcundissima, paradisus. Processit enim hinc paradisus ab vtero virginali, omni flore, omnique fructu refertus, sed fructibus interim dilatatus. Flores illius paradisi videamus, legamus vel potius sugamus. Conuenit enim, vt talis mod apes simus, quæ sciant sugere mel de petra. Idem enim est ortus, & petra, id est, Christus. Si ergo flores quærendi sunt, vbi potius quærentur, vbi promptius inuenientur, quàm in dulcissimo Christo? Manifesti
B sunt flores virtutum, & vulnerum eius. Stat ecce expasis manibus nudo corpore, manibus simul, & pedibus perforatis, capite inclinato. Confortare nunc, & eleuare anima mea misera, & infirma, & alis fidei, & spei ad hunc ortum charitatis enitere, & totum mentis intuitum per varia dispersum in vnum collige, ac apum sedulitatem imitans ad conficiendū tibi mel deuotionis, ad paradisum charitatis ascende, accedens ad cor altum: quia ecce quē quæris, exaltatus est, humiliatus est. Nō enim eleuatus est in crucem, vt se difficilem præberet accedere ad eum volentibus: sed magis, vt omnibus posset paratior inueniri. Accedens ergo cum fiducia ad hunc paradisum in extensione brachiorum cognosce, suscipe affectum paratum ad tuos, & te ad suos inuitantis amplexus, & quodammodo miserabiliter misericorditerque clamantis. Reuertere, reuertere: vt intueamur te. Reuertere à mala voluntate, à malis factis, ab obstinatione, à desperatione. Reuertere, inquam, ad me: quæ à me auersa fuisti, vt intueamur te intuitu gratiæ, quo mulierem peccatricem, Petrum latronem respexi. Lege me librum vitæ scriptum intus, & foris: & lectum intellige. Collige tibi flores meos sanguineos: vt paradisi illius possis ianuam introire, ante cuius fores Cherubim collocatus est cum gladio flammeo ac versatili. Valet enim scientia quam ex me plenarie discere potes ad amouendum impedimentum Cherubim. Fiores ergo sanguinis mei gladij versatilis flammas horrendas ac tibi formidabiles extrahit. Intra ergo ò anima paradisum omnibus pura C diſis meliorem, nunc solo cogitationis quo potes affectu: vt postmodum anima, & corpore, & terrestrem, & cœlestem paradisum valeas introire. Nec breuiter ample<tu>m est hic paradisus, sed volandum est per singulos illius paradisi flores, & singulorum florum folia sunt sugenda, nunc ad dexteram, nunc ad sinistram ramulos, & guttas sanguinis spargentem propius, & interius accedendum. Vndehbet quæ renda deuotio, & gratia lachrymosæ compunctionis, vt iugiter considerandum, quàm immites fixuræ clauorum, quàm amara venarum, ossiumque perfractio in manibus illius, qui cœlum tabricauit, & terram, qui operatus est salutem in medio terræ, & inter horum considerationem frequenter repetendum: Redde mihi lætitiam salutaris tui, ad imitationem apis quæ inter volandum semper quendam locum habet, nec conticescit donec intra florem intrauerit: vbi mellis optati dulcedinem colligit, & exugit. O quàm felix eris, si postquam intra florentis paradisi nostri flores sanguineos, vulnera dico, fueris introm<is>sus: ab huius mundi strepitu, & tentationum incursibus per dimidiam saltem horam omnino valeas liberari, & soli ei ac quem introisti vacans gustare, & intelligere possis, quam bonus, quam dulcis est dominus. Sic lustrandi sunt, & pedes non minus sanguinis habentes, non minus quàm manus, perfossi, & ipsi & perfracti, sanguineis manantes guttis. Tamen accedendum est ad eos hi D millimum altissimi Iesu per Ianuam lanceati, ibi proculdubio thesaurus ineffabilis desiderabilis charitatis: latet ibi nouæ deotio inuenitur, inde lachrymarum gratia extrahitur, discitur mansuetudo, patientia in aduersis, compassio in afflictis, Præquæ cor contritum, & humiliatum ibi inuenitur. Ipse Iesus complexus tuos desiderat, talis vt complectatur, expectat: caput reclinat, vt ad pacis osculum te inuitet cum quam dicat tibi: Ecce quomodo confossus, quomodo mortuus sum, quomodo confossus, quomodo sepultus

natus: vt te possim ponere super humeros meos, quæ aberrauerat ouis mea, & ad pascua rediere paradisi. Redde vicem & super vulnera mea misericordia commouere, & pone me tanquam signaculum super cor tuum, & signaculum super brachium tuum, vt in omnibus operibus brachij tui cordis tui, in omnibus operibus brachij tui nihil aliud valeat vt vides, signato possis similitudinem imprimi. Conformaueram te imagini diuinitatis meæ cum te crearem, conformatus sum imagini humanitatis tuæ, vt te reforma rem: si ergo qui non retinuisti formam diuinitatis meæ tibi impressam in tua formatione, retine saltem formam humanitatis tuæ mihi impressam in tua recreatione, id est, si non ceream qualem te creaui, retine saltem qualem te recreaui. Si non capis quantas virtutum diuitias tibi dederim te creando: capies saltem, quantas in humanitate tua miseriæ propter te acceperim recreando, & ad honores quam ad quas te formaueram, delicias reformando. Nam propterea homo visibilis factus sum: vt à te vilius amarer, qui in deitate mea inuisibilis non amabar. Dare ergo præmium incarnationi & passioni meæ, pro quo incarnatus simul & passus de me. O dulcissime atque amantissime Iesu, præ cæteris luminum, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, misericorditer respice humiliter tibi confitentes, & vere sentientes, quia sine te nihil possimus facere: & qui dedisti te pro nobis in pretium, da licet tanto pretio minus simus digni, aut tuæ gratiæ tam integræ reddamur, vt conformati imagini passionis tuæ, ad eam quoque quam peccando amisimus, tuæ diuinitatis imaginem reformemur. Nec præterundum est quod apes de liquore floris collecto saum conficiunt, id est ceram in se mel continentem. Quid est hoc? per ceram, tenacem memoriam accipe quæ apta est ad recipiendum formam sigilli, & ad nudum ignem, si tamen in ea sit lignum: quæ cera mel in se continet dulcissimum, mundificatissimum, deterssiuum. Nos vero si sumus spirituales apes sumus de floribus nostri paradisi Nazareni, id est orti florentis florentissimi Christi nobis memoriam comparemus tenacem, qui non qualibet tentatio possit dissoluatur, sed apta sit illa memoria recipere impressionem sigilli, id est crucifixi Iesu: ut illum semper in memoria habeamus qui dixit, Pone me sicut signaculum. Signaculum enim regium Crux est: quam si in cordis nostri memoria portauerimus tanti regionem regis quæ finem non habet, secure poterimus transire. Habet hoc sigillum imaginē crucifixi Iesu in ipso sigillo crucis multis fossuris effossam & expressam sicut in sigillis imago regum exprimitur fodiendo. Habet & superscriptionem titulum à Pilato cōscriptum, Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Huius superscriptionis significationem spiritualem consequetur. Si quis hoc sigillum crucis gestare curauerit tenaci memoriæ impressum, habebit Iesum, id est salutem, quod primum est in superscriptione. Salus autem quæ ab omni sanæ mentis appetitur, in tribus consistit vt quæ in tribus dictionibus exprimitur. In hac dictione Nazarenus, quod interpretatur florens: voluptatem siue delectationem intellige, quia florum pulchritudo delectat. Vnde in libro Sapientiæ luxuriosorum voluptas exprimitur his dictis, Nullum pratum sit quod non pertranseat voluptas nostra. Coronemus nos rosis, antequam marcescant. In hac dictione rex, diuitiæ exprimuntur. Reges enim diuites esse solent super omnes, quos regunt. In hac dictione Iudæorum, gloria accipitur: quia vno modo Iudæus glorians interpretatur. Portitor ergo voluntarius sigilli regis nostri crucis crucifixi Iesu fructum superscriptionis consequetur, ut sit salus scilicet vt voluptatem consequatur sempiternam G torrente uoluptatis summi regis potatus, æternas quoque diuitias thesaurizet in optimo Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, in ipso quoque gloriatur sine termino, qui excelsus est super omnes gentes, & cuius gloria super cœlos. Illuminat quoque domum cordis nostri, & fouet in eo ignem charitatis diuinę. confitentes laudā tes.

Cera tenacis memorię per lignum intelligitur, ita tamen si sit in eo lignum, id est, exercitium spiritualis laboris quod per lignum intelligitur sumptum de ligno, quod multis laboribus conteri solet, ut ad vtilitatem aliquam perducatur. Si ergo in memoria nostra passionis Christi laborem habemus, potest accendi & ardente charitas eius in nobis, qui illuminat tenebras ignorantię nostræ, & accendit frigus tarditatis nostrę, vt & nos parati simus pati pro illo & cum illo, qui prior pro nobis passus est. In tali cera memoriæ nostrę debet esse mel, id est delectatio de recordatione crucis, quę est

Universidad de Deusto
Biblioteca

mel dulcissimum. Quid tam amarum, quod in recordatione viuificæ passionis non possit dulcescere? Certe legimus Hebræos cum exissent de Aegypto, venisse ad aquam amarissimam, quam nullus gustare poterat: cui cum Moyses lignum iniecisset, dulcorata est, sic vt eam delectabiliter biberent. Quid apertius per aquam amaram quam cunctibet aduersitatis amaritudo signatur, cui cum lignum crucis inuicitur, id est cum passio dulcis Iesu consideratur, necesse est omnem passionem hominis leuem videri respectu passionis dominicæ, quam pro hominibus voluit sustinere Deus & homo, media-
H tor Dei & hominum dominus Iesus? Est & mel mundificatiuum, quia vere nihil est, quod ita ab omnium vitiorum impulsu & contagione cogitationem nostram purificet, & in puritate conseruet sicut iugis memoria crucis & passionis domini Iesu. Est & mel descensiuum, quia contra aliorum liquorum consuetudinem naturalem, quod in melle est purissimum, ad ima descendit, fœculentum vero ascendit. Quid per talem descensum, nisi virtus humilitatis designatur? Quæ profecto virtus in passionis dominicæ memoria acquiritur & conseruatur: quia non potest quis non humiliari, cum recordatur pro se humiliatum dominum maiestatis. Indignum quippe esset hominem lutum, & cinerem per sui elevationem illuc ascendere, vbi angelus perfectissimus in omni scientia & decore, quia humilitate caruit, non potuit remanere. Colligamus ergo nobis in floribus vitis nostræ domini Iesu talem memoriam, talem delectationem: vt stigmata crucifixi nostri in memoria iugiter retinentes ita in ipso qui solus est dulcis, delectemur: vt omnes per ipsum præsentis vitæ amaritudines superemus, mundemur ab omni delicto, & in bonis operibus iugiter per humilitatis custodiam conseruemur.

I De odore florum. Cap. XLV.

SVpereſt vt dulci Iesu adiuuante dicamus quid sit quod per odorem florum vitis omnia venena præcipue effugentur. Cuius rei ratio citius inuenitur, si quid serpentes significant, agnoscatur. Quod autem de serpentibus dicitur, de aliis quoque venenosis reptibilibus accipiatur. Quid autem melius per serpentes, quam diaboli-

cas suggestiones accipiamus? Ad similitudinem enim serpentum reptant occulte per mentes hominum, sed fulmine nisi agnoscantur, morsus mortales incautos affligunt: quod præfiguratum accipimus in filiis Israel in deserto à serpentibus miserabiliter interemptis. Huius interemptionis causam patenter Apostolus dicens: Neque tentemus Deum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt. Quid est autem tentare Deum? Non credere dominum. Incredulitatis namque vitio vulgatum est autem desertum, in quo occisi sunt, nisi hic mundus, in quo vagamur per baptismum tanquam rubrum transeuntes mare, liberati per nostrum legislatorem dominum Iesum à seruitute Aegyptiaca, quæ ante baptismi gratiam premebamur? Si autem diligentius consideremus, cuncta pene vitia ex incredulitatis vitio inuenientur esse. Quis enim vanam mundi gloriam quæret, si perfecte crederet aliam esse futuram in cœlis immarcescibilem quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ humilibus conferuantur? Putas ne huic gloriæ mundanæ tam incertæ, quam transitoriæ animum inclinaret? Nequaquam. Sed quod tales afferunt se Deo credere, prouenit ex quadam consuetudine quia totum pene mundum tali vident & audiunt fide teneri. Quod si infidelium numerus excresceret, & nomen Christi non posset sine pœna, vel sine timore confiteri: citius audire deberes eos quod corde gerunt, lingua procalare eum quem factis denegare non timent. Simile est de auaris qui cœlestes non curant diuitias, & de inuidis qui claritatis laudem & præmium non attendunt, & de iracundis qui in patientia animas suas non possident, & de acediosis qui pro æterno commodo labores subire refugiunt temporales, & luxuriosis qui cœlestibus voluptatibus mentis oculum non intendunt, & de gulosis qui panem illum delicatissimum angelorum suis epulis terrenis postponunt: quia si ea quæ futura promittuntur vere crederent, nequaquam terrenis tam ardenter inhiarent. Propter ergo istam credulitatem suam dantur, non solum vaperveni fui infusionem serpentibus ignitis, id est dæmonibus illius maximi & vortuosi

tortuosi serpentis primi peruersoris ministris, qui illos secum peruertunt, & incendium æternis addicunt, quos in hac vita incendio suarum prauarum suggestionum consumunt. Sed remedium attendamus, per quod vitium incredulitatis subiectum est. Dixit dominus ad Moysem: Fac serpentem æneum, & pone in ligno erecto quem qui aspexerit fuerint, à serpentium morsibus sanabuntur: cuius serpentis mysterium ipse dominus Iesus curauit exponere dicens, Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in illo, non pereat. Vides ne quorsum feramur? prorsus ad exaltatum in cruce benignum Iesum: qui optime serpenti æneo & exaltato comparatur. Serpens enim dicitur mortifer, quia per suggestionem serpentis mors intrauit in orbem. Æneus vero, quia charitatis simul & passionis dominicæ, ad modum æris in resurrectione indurati est, quia vltra non moritur. Exaltatus autem serpentis exaltationem crucifixi Iesu figurat. Hic est serpens quem increduli a malignis spiritibus vulnerati ad creditatem conuersi si volunt saluari, respicere commonentur. Est enim serpens ille de virga Moysi transformatus. Per virgam, quæ est insigne regium, Deum intellige: per serpentem vero, cuius suggestione primi parentes mortui sunt, hominem mortalem accipe. Mutata est virga in serpentem, quando verbum caro factum est assumens quod non erat, id est humanitatem, manens quod erat, id est Deus. Sicut ergo factus serpens Magorum Aegyptiorum serpentes deuorauit: sic Deus factus homo inimicorum suggerentium peccata, & fraudes euacuauit, maxime tamen cum esset exaltatus in crucem, cum sanguinis sui flores ostenderet, & florum scilicet virtutum suarum odorem per totum mundum effunderet, & cordia quibuscunque vitijs vulnerata sanaret. Respiciamus igitur & nos in faciem serpentis æneæ, eleuati Christi: si volumus à pravorum dæmonum suggestionibus serpentinis liberari. Respicere autem fide, in ipsum tendere est: quod non infirma, sed forti & perfecta fide completur. Sunt autem qui quidem ore confitentur, quoniam christiani sunt, factis autem negant, quos non puto fide tendere in crucifixum pium Iesum. Vt autem hic per similitudinem aliquo modo ostendamus: Similis est enim fides vino quod tantum colorem habet vini, sed à sapore veri vini & viribus est alienum: cuiusmodi vinum non credo fideliter Deo acceptum, sed quale in Cantico canticorum laudatur, vbi ipse sponsus ad sponsam ait, Guttur tuum, sicut vinum optimum. Et illa statim respondet, Dignum dilecto meo ad potandum, & dentibus eius ad ruminandum. Et post pauca, Dabo, inquit, tibi vinum conditum & mixtum malorum granatorum meorum. Ecce quale vinum erit placens dilecto: & A quod in amorem nostri illum accendat. Est namque vinum optimum quod est fides perfecta, cordis sententia & oris confessione pariter concordante. Et quod subditur, dabo tibi vinum conditum, fides bonis virtutum operibus condita & exercitata intelligitur. Tali fide tenditur & intenditur in pium Deum non fide ficta, operibusque carente, sine quibus fides mortua est. Demus ergo dilecto nostro pio Deo vinum optimum fidei perfectæ, & vinum diuersis aromatibus virtute saporosum, & sic inueniamur in faciem eius pro nobis ad similitudinem serpentis æneæ in cruce suspensi. Et quociens alicuius serpentinæ tentationis morsu nos cognouerimus vulneratos, ad crucem curramus & thronum crucis quandoque ignominiæ, nunc summæ gloriæ accedamus, & fide, & spe & charitate liberatorem pijssimum intendentes per mortem nostri serpentis, qui mortem antiqui serpentis occidit, à serpentum morsibus petemus ac poterimus liberari.

De fructu vitis nostræ. Cap. XLVI.

QVia docente & ducente, vt spero, nos pariter pio Iesu duce optimo & doctore prolixiorem multò quàm sparauimus, sermonem habuimus de floribus vitis nostræ: B nunc eodem nos adiuuante qui vsque in finem diligit & dirigit suos, in cuius manu sumus & nos & sermones nostri: ad fructum eiusdem vitis animum accelinemus, florum dispendium fructuum compendio redempturi. Confortata est enim scientia fructus vitis nostræ huius, & non potest ad eam nostri ingenioli tarditas eleuari. Vt ergo omnes abscindamus ambages: fructus perquiramus. Præcipuè redemptio est

plantata

Universidad de Deusto
Biblioteca

plantata in terra benedicta, in virgine virginum Maria. Illa vitis vera, dulcis Iesus apparuit in natiuitate, præcisa in circuncisione, circunfossa in insidiis, perfossa clauis, ligata vinculis multiplicibus, fronduit. in virtutibus, fructificauit in passione: & redemit hominem, quem alio modo redimi non conueniebat. Sed dicis: Quomodo dicitur in passione fructificasse, qui paulò antè dictus est in natiuitate floruisse? Nunquid idem sunt flores & fructus? An ita subito sine interuallo temporis fructus suum florem secutus est? Non enim id videmus fieri in rerum naturis. Præcedunt enim flores, & intercedit multi temporis interuallum, vt fructus ad maturitatem perducatur: quod nos verum quidem esse fatemur. Verum ea quę habemus præ manibus, non tantum humana, sed & diuina sunt, vnde non sequuntur rerum naturas in omnibus, sed naturæ magis suum sequuntur auctorem. Quod videlicet apertius intelliges, si diligentius volueris intueri in omni arborum genere, in
C ortu fructus florem decidere & perire, in hominibus quoque & ferè cunctis animantibus fructus foliorum florem virginitatis abscindit. Non sic erat à natiuitate vitis nostræ. Beatissima enim mater illius fructum quidem protulit benedictum non amisso virginitatis flore: immo magis per partum mirabilem & mundissimum est decorata, vbi lex, vbi iura naturæ abscisa sunt. Non est igitur magnum si sine temporis interuallo flores vitis nostræ non pereuntes fructus salubertimus consecutus est. Protulit eum mater pulcherrima flore virginali non perdito, protulit & ipse fructum redemptionis nostræ floribus virtutum non marcescentibus. Nec tamen caret ratione maturitas fructus accelerata. Patet enim quia secundum augmentum & diminutionem caloris, maturitas fructus vel accelerat vel tardat. Vide ergo magnitudinem caloris, imò feruoris in patiente pio Iesu, & non miraberis fructus sui accelerationem. Ardebat incomparabiliter charitatis intrinsecus, & passionis extrinsecus igne: vt fructum nostræ redemptionis sine mora produceret. Productus ergo botrus ille optabilis cunctis patriarchis & prophetis absque iustis scilicet redemptio nostra: quem fructum ecclesia non solum ex his qui sunt sub tempore gratiæ, sed à mundi principio iustè congregata dulcem sibi fore gratulatur. de sponso in cantico amoris, Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi: & fructus eius dulcis gutturi D meo. Quid mirum si redemptio iustorum à diabolica tyrannide, à tenebris & vmbra mortis, à carcere infernali, quo inclusi tenebantur, reductio in paradisum angelorum custodiæ deputatur? Quid mirum præcognitam Christi fuisse delectabilem atque votiuam tanto tempore expectati ac desiderati? In afflictis enim rebus constitutis tanto latet esse gratior liberatoris aduentus, quanto fuerit diuturnior afflictio. Quanto enim tempore primus Abel iustus primus martyr qui sua passione primus liberatorem præfigurauit, expectauerat? quamdiu ipse Adam & Eua parentes nostri adhuc etiam in superno paradisi gaudia ad memoriam inuicem reuocantes illam redemptionem sitiuerant cum aliis sanctis & iustis, qui se liberandos sperabant? Quanto putas eos exultasse iubilo, cum ille crucifixus aduenisset, angelis præcedentibus & clamantibus, Tollite portas principes vestras & eleuamini porte æter nales & introibit rex gloriæ? Quanta putas eos alacritate contremuisse, & consonis iubilis in communem lætitiam prosiluisse ac dixisse? Aduenisti desiderabilis, quem expectabamus in tenebris: vt educeres vinctos de claustris. Te nostra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta. Tu tactus es spes desideratis, magna consolatio in nostris, qui in tanta & tam amara seruitute fuerant constituti. Hic est fructus, de quo sponsus loquitur in Cantico amoris: Dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Quid est in palmam? in crucem eius, cuius vna pars de arbore palmæ dicitur facta fuisse. De quatuor enim generibus arborum facta fuisse refertur. De cypresso. De cedro. De oliua. De palmis. Cypressus in profundo, Cedrus in longo, oliua in alto, palma in lato, vnde dicit Apostolus: vt possimus comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum. Profundum vero in cruce vocatur illud lignum quod infixum erat terræ, in quo stabat lignum erectum & cui dorsum crucifixi domini applicandum fuerat, quod est crucis longitudo. Lignum vero ex transuerso illo appositum, cui manus erant affixæ, latitudo crucis nominatur. Illud autem, quod à Pilato fuit appositum, in quo titulus triumphalis fuit scriptus,

pus, altitudo nuncupatur. Habent autem horum lignorum singula suas mysticas significationes secundum naturas suas. Cypressus enim timorem siue humilitatem significat, vbi est radix crucis per quam non sobrium sinus humilis, sed natura eius exprimitur, quia vt dicitur: fugat odore serpentes, id est diabolos, quorum proprius character superbia ab humilitatis virtute fugatur. Cedrus arbor longitudine præstans aliis arboribus, longitudinem crucis, id est perseuerantiam significat siue patientiam. Naturalis enim sua virtute approbatur, quia est valde durabilis & corrumpi ex natura non potest. Oliua vero arbor oleum effundens per quam misericordiæ opera significantur, charitatem significat, quæ arbor bene latitudinem habet crucis: quia lata est charitas, quæ etiam ad inimicos extendi præcipitur. Palma porro arbor victoriam significans, altitudinem crucis optimè significat, spem de superna habendam, non ad infima deprimendam. Hæc arbor habet in se titulum triumphalem scriptum in quo inuenitur fructus crucis. Prima enim dictio est Iesus, per quam intelligitur saluatio, quę idem est quod redemptio. Ecce fructus crucis. Properera enim Christus crucifixus est, vt redimeret hominem. Quod autem ait, Ascendam in palmam, à parte crucis totam crucem significauit. Sed bene per palmam, in qua titulus signum redemptionis erat fructus crucis est, inuenitur. Sed dicet aliquis: Dicturus eras de fructu vitis, & dicis de fructu palmæ? Quæ concordia est vitis & palmæ? Ad quod ego: Palma crucem, vitis vero significat crucifixum. Dic igitur, nunquid diuersus est fructus crucis & crucifixi? Non puto. Ergo & idem est fructus & palmæ & vitis. Ascendit vitis in palmam, apprehendit fructus palmæ, non quod palma habuit ex se, sed ex vite in palmam extenta. Quare ergo dicit ipsa vitis, Apprehendam fructus eius, & non potius dicit meos: cum palma fructum haberet a vite, non vitis à palma? Christus
I habuit hunc fructum sine palma, imò & per palmam, id est per crucem: quia si Christus crucifixus non esset, non fuisset sua redemptio. Apprehendit ergo Christus fructum crucis illum profecto, quem ipse per crucem fuerat operatus. Sed habet hic botrus grana multa scilicet impletionem scripturæ, victoriam de diabolo, resurrectionis gloriam, ascensionis mirabilem eleuationem, donorum spiritus sancti missionem. De impletione scripturæ ipse dominus testimonium perhibet dicens Petro, Calicē quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum? Quomodo ergo implebuntur scripturæ? quia sic oportet fieri. Et in alio loco, Nonne oportuit adimpleri omnia, quæ scripta sunt in lege & prophetis, & psalmis de me? Victoria de diabolo, & si alio modo potuit, tamen alio modo impleri non debuit. Multum enim dēfipit, qui sapientiam Dei & domini aliud aliquid putat, nisi id quod præstantissimum fuit, ordinasse. Necessarium fuit eum per hominem vinci, & per lignum, qui hominem vicerat per lignum: vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Quare autem per hominem qui erat Deus, & non per simplicem hominem, satis manifestum est: quia omnes homines peccato erant obnoxij, & non poterat quisquam aliorum soluere vincula, qui seipsum soluere non valebat. Christus enim fortis, qui originali peccato nihil debebat, eo quod singulari priuilegio nascendi H sine omni carnali concupiscentia conceptus erat, qui solus est inter mortuos liber, solus à morte poterat mortuos liberare, sicut ait Apostolus. Non habebat necesse pro se offerre sacrificium, quemadmodum alij sacerdotes, tam pro sua, quàm pro populi ignorantia. Si autem quæritur quare Deus potius per se, quam per aliquam aliam creaturam hominem voluerit liberare, possumus hoc quidem charitati eius imputare, quam vt nobis commendaret, non solum incarnatus, sed & mortuus est pro nobis. Tradidit nihilominus per hoc formam charitatis, vt parati simus cum necessitas exegerit pro fratribus nostris animas nostras ponere, cum regem nostrum pro nobis animam posuisse videmus. Est & adhuc alia rationabilis causa quare per dominum redempti sumus, scilicet quia nequaquam decuit nos per alium reformari, quàm per eum, per quem formati eramus.

Plus enim excitat nos ad charitatem reformatio, sicut sæpius supra dictum est, quam formatio. Si ergo per alium quam per ipsum per quem sumus formati, reformati essemus: plus reformatori nostro quàm formatori deberemus, & sic plus diligeremus creaturam quàm creatorem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem, quod efficit inconueniens. Vt ergo incitaret nos ad diligendum ipsum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus nostris, impendit nobis quidquid debuit erogando, & recreando nos optimus Deus cuius beneficijs non communicat alienus. Fructum igitur redemptionis nostræ toto desiderio I complectamur, & sæpius imo sine intermissione ad memoriã reuocantes latentem in ipso dulcedinem lingua intellectus nostri degustemus, & in vase memoriæ nostræ recondamus sanguinem huius vitę mercatissimum, sanguinem inquam rubicundi Iesu: quia sanctus est nobis redemptio, quia per ipsum salui facti, & liberati sumus. His floribus, hoc fructu quo redempta est à tyrannide dæmoniaca iugiter reficienda est fidelis anima, ne in hoc tædioso deserto deficiat, in quo sine requie, sine intermissione laborat suspirãs ad illam terram lacte, & melle manentem, & cum sponsa proclamans, Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Non ignorat ista, quis & qualis fuerit fructus vitis ligni vitæ Iesu Christi. Nonnunquam enim lectum conscientiæ nostræ floribus virtutum, & passionis sponsi sui respersérat, quæ eidem in eodem Cantico amoris proclamat: Lectulus noster floridus, non de alienis, sed de tuis floribus dulcis Iesu. Veni ergo, & agnosce tuos flores: requiesce in lectulo tuis floribus adornato. His ergo floribus petit à socijs sponsi, ab annunciatoribus verbi Dei se sponsa fulciri: sciens profecto quid virtutis habeant, qualem effectum operentur in ipsa tales flores per ministrum verbi ad memoriam reuocati, quantum ipsam in tentationibus, & periculis præsentis vitæ confortent, quantum ad supernæ K patriæ desiderium accedant: nec dubito quin eadem sponsa in hortum sanctarum scripturarum sui sponsi quandoq; fuerit introducta, vbi proculdubio lignum vitæ vitem veram inuenit, cuius alacriter fructum apprehendit volues in mente sua, & reuoluens, & intuens diligenter, ac perspicaciter qualem ex ardore dilecti sui, imo ex ipso dilecto fuerit fructum consecuta: sensitque infallibiliter, quantum amoris ei debeat, quantum a omnia pericula sustinenda merito debeat confortari gustatu spiritu fructuosissimo, quem ex labore tam dilecta suscepit. Optat ergo sibi sæpius ad memoriam reuocari hos flores, & hunc fructum: quia & illis fulciri ne cadat, & his stipari, ne aliquo modo moueatur, exorat: sciens nimirum quid virum habeant, & illorum odor & huius sapor. Quod autem addit, Quia amore langueo, quid est, nisi quod sponsa desiderio superni patriæ accensa dilationem diuturnam non patitur se fulciri, nec alienæ dilectione gloriantur se sustentari, qui spem, & fiduciam suam aliis in rebus caducis posuerunt: sed illa tantum anima, quæ modo pro amore, & desiderio dilecti corporalibus, & mundanis cupit languet, imo & moritur, cui & dicitur: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectũ suũ? De deserto quippe huius mundi ascendit, quicor suũ cũ corde dilecti in ea charitate connexit, quæ ama ea, quæ sursum sunt, non quæ super terra. Vnde delicijs virtutum affluit tanquam frugento delibuta diuersorum aromatum, quæ de dilecti paradiso collegit, sequens eum qui pro ea passus suum ipsi reliquit exemplum. Vnde & bene dicitur, Innixa super dilectum suum, non super hominem: quia maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, nec super alias res terrenas, quæ omnia reputauit quasi stercora, vt Christum lucrifaceret. Talis ergo anima, quæ nunc floribus, & fructu vitis veræ sponsi sui fulcitur, quæ modo pro amore illius languet vsque ad mortem dicens cum Iob, Desperaui, nequaquam iam A vitam, talis inquam post hæc sponsi dulcissima dextera ineffabiliter amplexari, & fructu æternæ iucunditatis satiari merebitur, languore non solum sanato, sed & auferendo. Sanabitur enim languor intolerabilis desiderij in perfruitione iucundissima dilecti desiderati, non tamen auferetur, imò augebitur idem desiderium: sed tunc non erit languore, sed depulsio fastidij cum desiderant desiderare in satietate desiderato, & satiatus desiderio generante satietatem, & satietate desiderium pariente. sed iam reuertamur ad nostra. Est tertium granum in botro redemptionis nostræ dominica resurrectio, quæ quantum habuit habeatque dulcedinis, quis explicet? Ponat aliquis tamen in corde suo magnitudinem ineffabilem illius beatissimæ, & tridui passionis: videat quanto desperationis merore illa dilectorum passi Iesu corda percussa fuerunt, videat illarum fidelium mulierum lamentationes, quæ dulcissimum Iesum ad passionis locum euntem cum crucem baiularet, & cum dulcissimam animam expiraret, non deseruerunt. Videat præcipue illam tunc spectantem mulierculam, nunc vero mundi dominam, matrem dominæ, quam acutus doloris gladius animam eius pertransierit. Videat totius mundi machinam fabricatori suo compatientem tetra caligine inuolutam. Videat inquam hæc, & tantæ turbationi serenitatem tertiæ diei, & insperatam lætitiam lætissimæ resurrectionis, annectat recogitetque propensius cum quanta exultatione susceperint dominum à mortuis resurgentem, quem cum ingenti tristitia viderant morientem. Vide, cum quanta iucunditate recompensauerit in resurrectione discipulos suam tristitiam illam, & sanctissimam extremæ comestionis suæ cœnam in qua dixit, Non bibam amodo de generatione vitis donec bibam illam vobiscum nouam. Ecce iam nunc resurrexit in gloria vitis veræ: comeditque, & bibit cum eisdem discipulis cum gaudio maximo proculdubio, seque dubitantibus aliquibus videndum pariter, & tangendum exhibuit. Nec putet quisquam, quod resurrexit ad gaudium solis discipulis, imò & resurrexit nobis, & toti mundo; beatificans omnes, qui quamuis non videant, credunt tamen ipsum passum fuisse propter delicta nostra, & resurrexisse propter iustificationem nostram: quibus docemur, quoniam si socij fuerimus passionis, erimus & resurrectionis: & vt non dubitemus mortalia corpora nostra resurrectionis gloria sublimanda, cum caput nostrum morte turpissima condemnatum resurrexisse credamus. Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Primitiæ enim dormientium Christus: deinde hi qui sunt Christi, in aduentu eius, qui ad exemplum Christi resurgentibus ad gloriam vltra non morituri resurgem. Est & ascensio granum in botro redemptionis per passionem factæ, dulce quidem granum plurimum in se continens dulcedinis, faciens gaudium cœlis, & terris. Quis enim dubiter C gaudium magnum factum discipulis: cum eum vt hominem viderent cœlestia penetrantem? Stabant animis simul, & cordibus in cœlum erectis, animi sui gaudium non capientes: sed in voce iubilationis cuncti domino gratulantes. Exultauit proculdubio & cœlum, omnes videlicet angelorum chori purpurato suo domino nostræ carnis trabea occurrentes, & summa cum laude summũ sustipicates

per læuam ipsius sponsi figuratur: lanceata autem sanatio per dexteram eius. Per hos ergo flores, & fructum vitis nostræ non petimus se fulciri, nec alienæ dilectione gloriari aut se sustentari, qui spem, & fiduciam suam aliis in rebus caducis posuerunt: sed illa tantum anima, quæ modo pro amore, & desiderio dilecti corporalibus, & mundanis cupit languet, imo & moritur, cui & dicitur: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectũ suũ? De deserto quippe huius mundi ascendit, quicor suũ cũ corde dilecti in ea charitate connexit, quæ ama ea, quæ sursum sunt, non quæ super terra. Vnde delicijs virtutum affluit tanquam frugento delibuta diuersorum aromatum, quæ de dilecti paradiso collegit, sequens eum qui pro ea passus suum ipsi reliquit exemplum. Vnde & bene dicitur, Innixa super dilectum suum, non super hominem: quia maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, nec super alias res terrenas, quæ omnia reputauit quasi stercora, vt Christum lucrifaceret. Talis ergo anima, quæ nunc floribus, & fructu vitis veræ sponsi sui fulcitur, quæ modo pro amore illius languet vsque ad mortem dicens cum Iob, Desperaui, nequaquam iam A vitam, talis inquam post hæc sponsi dulcissima dextera ineffabiliter amplexari, & fructu æternæ iucunditatis satiari merebitur, languore non solum sanato, sed & auferendo. Sanabitur enim languor intolerabilis desiderij in perfruitione iucundissima dilecti desiderati, non tamen auferetur, imò augebitur idem desiderium: sed tunc non erit languore, sed depulsio fastidij cum desiderant desiderare in satietate desiderato, & satiatus desiderio generante satietatem, & satietate desiderium pariente. sed iam reuertamur ad nostra. Est tertium granum in botro redemptionis nostræ dominica resurrectio, quæ quantum habuit habeatque dulcedinis, quis explicet? Ponat aliquis tamen in corde suo magnitudinem ineffabilem illius beatissimæ, & tridui passionis: videat quanto desperationis merore illa dilectorum passi Iesu corda percussa fuerunt, videat illarum fidelium mulierum lamentationes, quæ dulcissimum Iesum ad passionis locum euntem cum crucem baiularet, & cum dulcissimam animam expiraret, non deseruerunt. Videat præcipue illam tunc spectantem mulierculam, nunc vero mundi dominam, matrem dominæ, quam acutus doloris gladius animam eius pertransierit. Videat totius mundi machinam fabricatori suo compatientem tetra caligine inuolutam. Videat inquam hæc, & tantæ turbationi serenitatem tertiæ diei, & insperatam lætitiam lætissimæ resurrectionis, annectat recogitetque propensius cum quanta exultatione susceperint dominum à mortuis resurgentem, quem cum ingenti tristitia viderant morientem. Vide, cum quanta iucunditate recompensauerit in resurrectione discipulos suam tristitiam illam, & sanctissimam extremæ comestionis suæ cœnam in qua dixit, Non bibam amodo de generatione vitis donec bibam illam vobiscum nouam. Ecce iam nunc resurrexit in gloria vitis veræ: comeditque, & bibit cum eisdem discipulis cum gaudio maximo proculdubio, seque dubitantibus aliquibus videndum pariter, & tangendum exhibuit. Nec putet quisquam, quod resurrexit ad gaudium solis discipulis, imò & resurrexit nobis, & toti mundo; beatificans omnes, qui quamuis non videant, credunt tamen ipsum passum fuisse propter delicta nostra, & resurrexisse propter iustificationem nostram: quibus docemur, quoniam si socij fuerimus passionis, erimus & resurrectionis: & vt non dubitemus mortalia corpora nostra resurrectionis gloria sublimanda, cum caput nostrum morte turpissima condemnatum resurrexisse credamus. Nam sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Primitiæ enim dormientium Christus: deinde hi qui sunt Christi, in aduentu eius, qui ad exemplum Christi resurgentibus ad gloriam vltra non morituri resurgem. Est & ascensio granum in botro redemptionis per passionem factæ, dulce quidem granum plurimum in se continens dulcedinis, faciens gaudium cœlis, & terris. Quis enim dubiter C gaudium magnum factum discipulis: cum eum vt hominem viderent cœlestia penetrantem? Stabant animis simul, & cordibus in cœlum erectis, animi sui gaudium non capientes: sed in voce iubilationis cuncti domino gratulantes. Exultauit proculdubio & cœlum, omnes videlicet angelorum chori purpurato suo domino nostræ carnis trabea occurrentes, & summa cum laude summũ sustipicates

plentes victorem. Quod si in vnius iusti siue martyris animæ aduentu omnis angelorum exultat chorus, quantum putas, in singularis sui imperatoris aduentu omnium ordinum spiritus exultasse? Humano igitur intellectu ad huius lætitiæ & gaudij magnitudinem succumbente, gaudeamus & nos dulcedinem huius grani recolendam admirando, diligendo fugamus, exultantes in spiritu sancto pro eo quòd carnis nostræ portio in dulcissimo domino in summo trinitatis throno excellentissime sit collocata intendentes animos nostros quantum possimus, post ipsum & in ipsum, ipsi in humilitatis spiritu supplicantes, quatinus nos post se trahere dignetur, vt in odore vnguentorum ipsius currentes in illa cellaria, in illam supremam apotheecam aromatum, in illa interiora sancta sanctorum mereamur introduci, quo ipse Christus caput nostrum præcessit. Quintum botri nostri granum missio spiritus sancti est. Quis vinum iucundissimum huius grani valeat explicare? Vinum inquam & si magis placet, mustum. Mox enim acce-
D pto ab Apostolis & alijs qui cum eis erãt expectantibus, spiritu sancto inebriati sunt: eructauerunt verbum bonum, loquebantur varijs linguis magnalia Dei. Antè timore absconditi, nunc cucurrerunt foras: non iam timuerunt aquam populi fremẽtis charitatis igne succensi. Tunc pro certo experientes verum esse, quod scriptum est: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatẽ, & flumina non obruerunt illam. Irruerunt enim in eos flumina potestatum, fluxerunt aquæ populosæ multitudinis: flauerunt venti ac procellæ comminationem verborum, & ignis charitatis non est extinctus: imo etiam auctus est. Ibant enim Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Christi contumeliam pati. Est autem auctus ignis charitatis, pluribus per eorum prædicationem accensis, & eadem qua ipsi ardebant, iucunditate succensis. Sed
C quid aiebant Iudæi omnium bonorum inemduli? Musto, inquiunt, pleni sunt: mentientes & ignorantes verum dixerunt. Musto quippe illo nobilissimo charitatis Dei, imò charitate Deo repleti erant, inflammante ad amorem, & confortante ipsos contra timorem. Vnde sicut mustum non patitur se cõtineri à vase, nisi foramen habeat, vnde prorumpat: sic ab istorum corde per ora eorum se mustũ spiritus sancti manifestauit loquentia magnalia Dei, cum mirabili eloquentia Non enim impedit, sed expedit linguam haustus musti huius: vt illud poëticum verum inueniatur, Fœcundi calices, quem non fecere disertum? Fœcundus vero calix domini & præclarus inebriauerat eos: quia dicut ait Apostolus: Charitas Dei diffusa erat in cordibus eorum. Sed videntur verba istris verba Petri contraria, qui hausto nouo musti audax factus iam non solum non timuit verba mulieris cuiusquam, vt antè: sed nec verba principum. Hic ergo obiicimus in medium dixit discipulos ebrios non à vino: sed audiamus verba ipsius optime dictа. Non enim, inquit, sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt. Non enim musto terrenæ ebrij sunt, sicut vos putatis, sed cœlesti spiritu. Hauriamus igitur & nos charissimi de vino iucundissimo grani huius. Quod si vel in quo hauriamus scilicet vas intellectus non habemus, curramus cum plena fiducia ad singularem nostrum ac proundum exactorem, cuius figmentum sumus, oremus quatenus vt vas formet in anima nostra huius dilectissimi musti capax: vt nostro consolatore spiritu gratiæ septiformis accepto multiformes tentatoris aduersarij nostri laqueos euadamus, & pedes affectuum nostrorum in compedes sapientiæ inticiamus, vt cum ipsa ligniti colligati vinculis charitatis indissolubiliter & indefesse curramus post illam, donec ad saporis ipsius plenitudinem attingamus, vbi iam non per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem regem nostrum in decore videmus, & sicut sumus cogniti cognoscamus. Hic enim aduertendum puto, quod vitis multiformis fructus comeditur & bibitur. Mathæus enim vua, bibitur vero vinum: quod in vino continetur & in vtroque via iucunditas est, sed in vino & iucunditas & vtilitas prolixior est, quod ad botri huius de quo locuti sumus fruitionem mihi pertinere videtur. In præsenti enim vita hunc botrum non sticamus, cum suauitatem, iucunditatem, & vtilitatem nostræ redemptionis degustabimus cellectus nostri discutimus: cum resurrectionis potentiam, ascensionis gloriam, & adhuc tus spiritus sancti vtilitatem in cordis nostri consideratione versamus tanquam vuæ in ore, sicque de his nonnunquam aliquis lætitia cordi nostro. Eris autem Christus postquam cessauerit tempus, id est mutabilitas temporum, quando hæc iam non comedemus, sed habemus, inæstimabilem de his perpetuam lætitiam consecuti. In comedendo enim aliquis labor est: quod vero bibimus, sine labore recipitur. Vnde per comedendi delectatio quæcunque, vel qualiscunque, vel quantacunque, quæ sine corpore non percipitur sed semper aggrauat animam. Per vinum vero sine labore acceptum illius loci, vbi saporis gaudia significantur, vbi & quando non erit luctus, neque clamor, sed nec vllus dolor, quoniam hæc omnia transierunt. Ipse ab æterno stabilis, qui pro nobis ne ve nos transiremus, transiens factus fuit, consolabit nobis, ibi etiam tunc iam non cũ labore, & sudore, & impedimento corporis humani comedemus, sed cum magna iucunditate bibemus vinum redemptionis nostræ, & secundum naturã nobile vinum, quan tũ ipsius biberimus licet saturemur, tanto plus desiderantes, & laudantes sine termini fine intermissione bonitatẽ admirabilem redemptoris nostri, quam in fructũ redemptionis postrę circa nos voluit exhibere. Et vide si nõ ista differentia cibi, & potus nostri: in verbis sponsi in cantico amoris cõmendatur cũ ait: Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Præmonet. n. comedere quod vtique ad præsentem vitã pertinet, in qua sicut dixamus cõtemplatio labori actionis adnexa est. In futura vero vita, quæ omnino absque caret gaudio tanquam poculo perfruemur. Bibemus enim, & inebriabimur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis suæ potabimur iã nos tunc esse regis, & sponsi nostri charissimos, liquido cognoscentes, cũ omni omnis laboris, & actionis terrenæ in vtilitate quinque contemplationis commutabitur, inebriabunturque omnes hydriæ vsque ad summum. Omnes enim implebuntur in bonitate domus domini, cum illæ desiderabiles nuptiæ sponsi, id est, Christi, & sponsæ, id est, vniuersalis ecclesiæ celebrabuntur. Biberũtque omnes, & dicentium: Tu bonum vinum servasti vsque adhuc. Nos autẽ dicimus hanc læticiam per vinum significari, cum scriptum sit, vt lætetur, & bibatis super mensam meã in regno meo, licet expositio præcedentis auctoritatis etiam in hac posset locum obtinere. Si quis tamen offerat aliquis indignũ fore, vt tanta vinearum laborata, & laborans vnum tantũ botrum produxerit, potest si vult ea, quæ nos de aliquam granorũ multitudinẽ adiungere. Verumtamen non irrationabiliter in præsenti

botros vitis innumeros inuenientes, si omnes ecclesias, omnia monasteria, omnes congregationes, quæ in vniuersa ecclesia sunt, volumus intueri. Hos enim botros quis produxit, nisi vitis nostra? Nam & Christus, & ecclesia vitis vna sunt: sicut vnum corpus singulæ congregationes, singuli botri, grana vero singularitatem exprimunt personæ vnius, & non inconuenienter, vt mihi videtur. Nam per K exteriorem folliculum grani suæ vuæ corpus exprimitur, per nucleos ossa, per liquorem anima figuratur, vel sanguis qui est sedes animæ. In morte hominis anima à corpore tanquam vinum de acino exprimitur: & si dignum fuerit, in regale defertur cellarium paradisi cœlestis, vt gaudium fiat regi cœlesti & conuiuis suis beatis, qui ad nuptias agni vocati sunt, & perueniunt. Bibit enim & ipse sponsus vinum proprium de vite sua, & vinea sua ecclesia scilicet, cuius & ipse caput est. Bibet, & ipse sanguinem vuarum meracissimum, scilicet animas sanctorum expressas, & separatas ab acinis in torculari crucis, in labore & siti, in frigore & nuditate, in vigiliis multis, & alijs exercitijs spiritualibus. Bibet has, id est, sibi delectabiliter incorporabit facietus, ut unus spiritus secum effectu cum ipso, & in ipso à cunctis de cæterorum laboribus requiescant. Timeant, & caueant sibi illa putrida grana, fratres falsos perversos Christianos dico, qui in se unum non continent, sed venenum, qui in torculari crucis premi nolũt, & in labore hominũ non sunt. Caueant inquam, dũ tempus est, ne porcis, id est, diabolis deuorandi proiiciãtur: quia in cellaria regia nõ nisi per torcular crucis itur est. Restabit nobis dicere de secundis floribus vitis nostræ, & de fructibus illorũ secundũ qđ scriptũ est: Et refloruit caro mea, qđ de resurrectione dici nullus est, qui ambigat: cuius fructus erit gloria resurrectionis secũdæ, sed L nos magis legentẽ volẽtes scientẽ relinquere, q̃ fastidiẽtẽ, hic huic sermoni terminũ imponimus parati emẽdare, demere, & mutare si cubi cõtra fidẽ, & cõtra sacras scripturas aliquid diximus, in oibus gratias humiliter agẽtes ei qui gratuita gratia sua nos eduxit, qui aperit os mutorũ, & linguas infantiũ disertas facit, nomini cuius nouum principiũ opusculi huius finemq̃ consecramus optimo, & dulcissimo Iesu. Amen.

Finit tractatus de passione domini super
Ego sum vitis vera: editus à
beato Bernardo.

ABBA-

B. PATRIS BERNARDI PRIMI QVONDAM ABBATIS CLAREVALLENSIS

cœnobij rhythmica oratio ad unum quodlibet membrorum Christi patientis, & à cruce pendentis.

Ad pedes.

SAlue mundi salutare,
Salue, salue Iesu chare,
Cruci tuæ me aptare
Vellem vere, tu scis quare,
Da mihi tui copiam.
Acsi præsens sis, accedo,
Imò te præsentem credo:
O quàm nudum hic te cerno,
Ecce tibi me prosterno,
Sis facilis ad veniam.
Clauos pedum, plagas duras,
Et tam graues impressuras,
Circumplector cum affectu,
Tuo pauens in aspectu,
Tuorum memor vulnerum.
Grates tantæ charitati,
Nos agamus vulnerati,
O amator peccatorum,
Reparator confractorum:
O dulcis pater paupertum.
Quicquid est in me confractum,
Dissipatum, aut distractum,
Dulcis Iesu totum sana,
Tu restaura, tu complana
Tam pio medicamine.
Te in tua cruce quæro,
Pront queo corde mero,
Me sanabis hic, vt spero,
Sana me, & saluus ero,
In tuo lauans sanguine.
Plagas tuas rubicundas,
Et fixuras tam profundas,
Cordi meo fac inscribi,
Vt configar totus tibi,
Te modis amans omnibus.
Dulcis Iesu pie Deus,
Ad te clamo licet reus,
Præbe mihi te benignum,
Ne repellas me indignum
De tuis sanctis pedibus.
Coram cruce procumbentem,
Hos que pedes complectentem,
Iesu bone non me spernas,
Sed de cruce sancta cernas
Compassionis gratia.
In hac cruce stans directe,
Vide me ô mi dilecte,
Ad te totum me conuerte,
Esto sanus die aperte,
Dimitto tibi omnia.

Ad genua.

SAlue Iesu rex sanctorum,
Spes votiua peccatorum,
Crucis ligno tanquam reus
Pendens homo, verus Deus,
Caducis nutans genibus.
O quàm pauper, ô quam nudus,
Qualis est in cruce ludus,
Derisorum iocus factus,
Sponte tamen, non coactus,
Attritus membris omnibus.
Sanguis tuus abundanter
Fusus, fluit incessanter
Totus lotus in cruore,
Stas in maximo dolore.
O Maiestas infinita,
O egestas inaudita,
Quis pro tanta charitate
Quærit te in veritate,
Dans sanguinem pro sanguine?
Quid sum tibi responsurus,
Actu vilis, corde durus?
Quid rependam amatori,
Qui elegit pro me mori,
Ne dupla morte morerer?
Amor tuus amor fortis,
Quem non vincunt iura mortis,
O quàm pia me sub cura
Tua fouet in pressura,
Ne morsu mortis vulnerer.
Ecce tuo præ amore,
Te complector cum rubore:
Me cospro diligenter,
Tu scis causam euidenter,
Sed suffer, & dissimula.
Hoc quod ago non te grauet,
Sed me sanet, & me iuuet,
Inquinatum, & ægrotum,

Sanguis

Sanguis fluens hic per totum,
Venon superfit macula.
In hac cruce te crucutem,
Te contemptum, & distentum,
Vt requiram, me impelle.
Et hoc imple meum velle,
Facturus quod desidero.
Vt te quæram mente pura,
Sit hæc mea prima cura,
Non est labor, nec grauabor,
Sed sanabor, & mundabor,
Cum te complexus fuero.

Trahe me ad crucis palmam
Dans finem meis vitijs.
Manus sanctæ vos amplector,
Et gemendo condelector.
Grates ago plagis tantis,
Clauis duris, guttis sanctis,
Dans lachrymas cum osculis.
In cruore tuo totum
Me commendo tibi totum.
Tuæ sanctæ manus istæ
Me defendant Iesu Christe,
Extremis in periculis.

Ad manus.

SAlue Iesu pastor bone,
Fatigatus in agone,
Qui per lignum es distractus,
Et ad lignum es compactus,
Expansis sanctis manibus.
Manus sanctæ vos auete,
Rosis nouis adimpletæ,
Hos ad ramos dure iunctæ,
Et crudeli ferro punctæ
Tot guttis decurrentibus.
Ecce fluit circunquaque
Manu tua de vtraque,
Sanguis tuus copiose
Rubicundus instar rosæ,
Magnæ salutis precium.
Manus clauis perforatæ,
Et cruore purpuratæ,
Corde premo præ amore,
Sitibundo bibens ore
Cruoris stillicidium.
O quàm large te exponis,
Promptus malis atque bonis:
Trahis pigros, pios vocas,
Et in tuis vinis locas,
Paratus gratis omnibus.
Ecce tibi me præsento
Vulnerato, & cruento:
Semper ægris misereris,
De me ergo ne graueris,
Qui præsto es amantibus.
In hac cruce sic extensus,
In te meos trahe sensus,
Meum posse, velle, scire,
Cruci tuę fac seruire,
Me tuis apta brachijs.
In tam lata charitate
Trahe me in veritate,
Propter crucem tuam almam,

Ad latus.

SAlue Iesu summe bonus,
Ad parcendum nimis pronus:
Membra tua macilenta,
Quàm acerbe sunt distenta,
In ramo crucis torrida.
Salue latus saluatoris,
In quo latet mel dulcoris,
In quo patet vis amoris,
Ex quo scatet fons cruoris
Qui corda lauat sordida.
Ecce tibi appropinquo,
Parce Iesu si delinquo.
Verecunda quidem fronte
Ad te tamen veni sponte,
Scrutari tua vulnera.
Salue mitis apertura,
De qua manat vena pura,
Porta patens, & profunda,
Super rosam rubicunda,
Medela salutifera,
Odor tuus super vinum,
Virus pellens serpentinum.
Potus tuus, potus vitæ:
Qui sititis, huc venite,
Te dulce vulnus aperi.
Plaga rubens aperire,
Fac cor meum te sentire,
Sine me in te transire,
Vellem totus introire,
Pulsanti pande pauperi.
Ore meo te contingo,
Et ardenter ad me stringo,
In te meum cor intingo,
Et feruenti corde lingo,
Me totum in te traiice.
O quàm dulcis sapor iste,
Qui te gustat Iesu Christe,
Tuo victus à dulcore,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mori posset præ amore,
Te vnum amans vnice.
In hac fossa me reconde,
Infer meum cor profunde,
Vbi latens incalescat,
Et in pace conquiescat,
Nec prorsus quenquam timeat.
Hora mortis meus flatus
Intret Iesu tuum latus,
Hinc expirans in te vadat,
Ne hunc leo trux inuadat,
Sed apud te permaneat.

Ad pectus.

SAlue salus mea Deus,
Iesu dulcis amor meus,
Salue pectus renerendum,
Cum tremore contingendum,
Amoris domicilium.
Aue thronus Trinitatis,
Arca latæ charitatis,
Firmamentum infirmitatis,
Pax & pausa fatigatis,
Humilium triclinium.
Salue Iesu reuerende,
Digne semper inquirende,
Me præsentem hic attende,
Accedentem me succende,
Præcordiali gratia.
Pectus mihi confer mundum,
Ardens, pium, gemebundum,
Voluntatem abnegatam,
Tibi semper conformatam,
Iuncta virtutum copia.
Iesu dulcis pastor pie,
Fili Dei & Mariæ,
Largo fonte tui cordis,
Fœditatem meæ sordis,
Benigne pater dilue.
D Aue splendor & figura,
Summi Dei genitura,
De thesauris tuis plenis,
Desolatis & egenis
Munus clementer profluc.
Dulcis Iesu Christi pectus,
Tuo fiam dono rectus,
Absolutus à peccatis,
Ardens igne charitatis,
Vt semper te recogitem,
Tu abyssus es sophiæ,
Angelorum harmoniæ
Te collaudant: ex te fluxit
Quod Ioannes cubans suxit:
In te fac vt inhabitem.
Aue fons benignitatis,
Plenitudo deitatis
Corporalis in te manet:
Vanitatem in me sanet,
Quod tu confers, consilium.
Aue verum templum Dei,
Precor miserere mei:
Tu totius arca boni,
Fac electis me apponi,
Vas diues, Deus omnium.

Ad cor.

SVmmi regis cor aueto,
Te saluto corde lato,
Te complecti me delectat,
Et hoc meum cor affectat,
Vt ad te loquar animes.
Quo amore vincebaris,
Quo dolore torquebaris,
Cum te totum exhaurires,
Vt te nobis impartires,
Et nos à morte tolleres?
O mors illa quàm amara,
Quàm immitis, quàm auara,
Quæ per cellam introiuit,
In qua mundi vita viuit,
Te mordens cor dulcissimum.
Propter mortem quam tulisti,
Quando pro me defecisti
Cordis mei cor dilectum,
In te meum fer affectum,
Hoc est quod opto plurimum.
O cor dulce prædilectum,
Munda cor meum illectum,
Et in vanis induratum,
Pium fac & timoratum,
Repulso retrò frigore.
Per medullam cordis mei
Peccatoris atque rei,
Tuus amor transferatur,
Quo cor totum rapiatur,
Languens amoris vulnere.
Dilatare, aperire,
Tanquam rosa fragrans mire,
Cordi meo te coniunge,
Vnge illud & compunge.
Qui amat te, quid patitur?
Quidnam agat nescit vere,
Nec se valet cohibere,
Nullum modum dat amori,
Multa morte vellet mori,
Amore quisquis vincitur.

Viua cordis voce clamo,
Dulce cor, te nanque amo:
Ad cor meum inclinare,
Vt se possit applicare
Deuoto tibi pectore.
Tuo viuat in amore,
Ne dormitet in torpore,
Ad te oret, ad te ploret,
Te adoret, te honoret,
Te fruens omni tempore.
Rosa cordis aperire,
Cuius odor fragrat mire,
Te dignare dilatare,
Fac cor meum anhelare
Flamma desiderij.
Da cor cordi sociari,
Tecum Iesu vulnerari,
Nam cor cordi similatur,
Si cor meum perforatur
Sagittis improperij.
Infer tuum intra sinum
Cor vt tibi sit vicinum,
In dolore gaudioso,
Cum deformi speciosо,
Quod vix seipsum copiat.
Hic repauset, hic moretur,
Ecce iam post te mouetur.
Te ardenter vult sitire,
Iesu noli contraire,
Vt bene de te sentiat.

Ad faciem.

SAlue caput cruentatum,
Totum spinis coronatum,
Conquassatum, vulneratum
Arundine verberatum
Facie sputis illita.
Salue cuius dulcis vultus,
Immutatus & incultus,
Immutauit suum florem
Totus versus in pallorem,
Quem cœli tremit curia.
Omnis vigor atque viror
Hinc recessit, non admiror,
Mors apparet in aspectu,
Totus pendens in defectu,
Attritus ægra macie.
Sic affectus sic despectus,
Propter me sic interfectus,
Peccatori tam indigno,
Cum amoris interstigno
Appare clara facie.
In hac tua passione,
Me agnosce pastor bone,
Cuius sumpsi mel ex ore,
Hausi lactis cum dulcore,
Præ omnibus delicijs.
Non me reum asperneris,
Nec indignum dedigneris,
Morte tibi iam vicina,
Tuum caput hic inclina,
In meis pausa brachiis.
Tuæ sanctæ passioni
Me gauderem interponi,
In hac cruce tecum mori:
Præsta crucis amatori,
Sub cruce tua moriar.
Morti tuæ tam amaræ
Grates ago Iesu chare,
Qui es clemens pie Deus,
Fac quod petit tuus reus,
Vt absque te non finiar.
Dum me mori est necesse,
Noli mihi tunc deesse,
In tremenda mortis hora
Veni Iesu absque mora,
Tuere me & libera.
Cum me iubes emigrare,
Iesu chare tunc appare:
O amator amplectende,
Temetipsum tunc ostende
In cruce salutifera.

IVBILVS S. BERNARDI

abbatis, in commemorationem dominicæ passionis, qui & rhythmica constat modulatione.

IEsu dulcis memoria
Dans vera cordi gaudia:
Sed super mel & omnia
Eius dulcis præsentia.
Nil canitur suauius,
Nil auditur iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quàm Iesus Dei filius.
Iesus spes pœnitentibus
Quàm pius es petentibus,
Quàm bonus te quærentibus
Sed quid inuenientibus?
Iesu dulcedo cordium,
Fons viuus, lumen mentium
Excedens omne gaudium
Et omne desiderium.
Nec lingua valet dicere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec litera exprimere:
Expertus potest credere,
Quid sit Iesum diligere.
Iesum quæram in lectulo,
Clauso cordis cubiculo:
Priuatim, & in publico
Quæram amore sedulo.
Cum Maria diluculo
Iesum quæram in tumulo,
Clamore cordis querulo.
Mente quæram, non oculo.
Tumbam perfundam fletibus,
Locum replens gemitibus:
Iesu prouoluar pedibus,
Strictis hærens amplexibus.
Iesu rex admirabilis
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.
Mane nobiscum domine,
Et nos illustra lumine,
Pulsa mentis caligine,
Mundum replens dulcedine.
Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus feruet charitas.
Amor Iesu dulcissimus
Et verè suauissimus
Plus miles gratissimus,
Quàm dicere sufficimus.
Hoc probat eius passio,
Hoc sanguinis effusio:
Per quam nobis redemptio
Datur, & Dei visio.
Iesum omnes agnoscite,
Amorem eius poscite,
Iesum ardenter quærite,
Quærendo inardescite.
Sic amantem diligite,
Amoris vicem reddite,
In hunc odorem currite,
K Et vota votis reddite.
Iesus auctor clementiæ,
Totius spes lætitiæ,
Dulcoris fons, & gratiæ,
Veræ cordis delitiæ.
Iesu mi bone sentiam
Amoris tui copiam,
Da mihi per præsentiam
Tuam videre gloriam.
Quum dignè loqui nequeam
De te, tamen ne sileam:
Amor facit, vt audeam,
Cùm de te solum gaudeam.
Tua Iesu dilectio,
Grata mentis refectio,
Replens sine fastidio,
Dans famem desiderio.
Qui te gustant, esuriunt:
Qui bibunt, adhuc sitiunt:
Desiderare nesciunt
Nisi Iesum, quem diligunt.
Quem tuus amor ebriat,
Nouit, quid Iesus sapiat
Quàm fœlix est, quem satiat,
Non est vltra, quod cupiat.
Iesu, decus angelicum,
In aure, dulce canticum:
In ore, mel mirificum:
In corde nectar cœlicum,
Desidero te milies
Mi Iesu, quando venies?
Me lætum quando facies?
Me de te quando saties?
Amor tuus continuus
Mihi languor assiduus,
Mihi mellifluus fructus
Est & vitæ perpetuus.
Iesu, summa benignitas,
Mihi cordis iucunditas,
Incomprehensa bonitas,
Tua me stringat charitas.
Bonum mihi diligere
Iesum, nil vltra quærere,
Mihi prorsus deficere,
Vt illi queam viuere.
O Iesu mi dulcissime,
Spes spiraptis animæ,
Te quærunt piæ lachrymæ,
Te clamor mentis intimæ.
Quocunque loco fuero,
Mecum Iesum desidero,
Quàm lætus, cum inuenero:
Quam fœlix, cum tenuero.
Tunc amplexus, tunc oscula,
Quæ vincunt mellis pocula:
Tunc fœlix Christi copula,
Sed in his parua morula.
Iam quod quæsiui, video:
Quod concupiui, teneo:
Amore Iesu langueo,
Et corde totus ardeo.
Iesus quum sic diligitur,
Hic amor non extinguitur:
Non tepescit, nec moritur,
Plus crescit, & accenditur.
Hic amor ardet iugiter,

Dulcescit

Dulcescit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Delectat & fœliciter.
Hic amor missus cœlitus
Hæret mihi medullitus,
Memorem incendit penitus,
A Hoc delectatur spiritus.
O beatum incendium,
Et ardens desiderium!
O dulce refrigerium,
Amare Dei filium!
Iesu, flos matris virginis,
Amor nostræ dulcedinis,
Tibi laus, honor numinis,
Regnum beatitudinis.
Veni, veni rex optime,
Pater immensæ gloriæ:
Affulge menti clarius,
Iam expectatus sæpius.
Iesu sole serenior,
Et balsamo suauior,
Omni dulcore dulcior,
Cæteris amabilior.
Cuius gustus sic afficit,
Cuius odor sic reficit,
In quo mens mea deficit,
Solus amanti sufficit.
Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio,
Tu mea gloriatio,
B Iesu mundi saluatio.
Mi dilecte reuertere,
Consors paternæ dexteræ:
Hostem victi prosperè,
Iam cœli regno fruere.
Sequar te quocunque ieris,
Mihi tolli non poteris,
Quum meum cor abstuleris
Iesu lætus nostri generis.
Cœli ciues occurrite,
Portas vestras attollite:
Triumphatori dicite,
Aue Iesu rex inclyte.
Rex virtutum, rex gloriæ,
Rex insignis victoriæ,
Iesu largitor veniæ,
Honor cœlestis patriæ.
Tu fons misericordiæ,
Tu veræ lumen patriæ
Pelle nubem tristitiæ
Dans nobis lucem gloriæ.
Te cœli chorus prædicat,
Et tuas laudes replicat:
Iesus orbem lætificat,
Et nos Deo pacificat.
Iesus in pace imperat,
Quæ omnem sensum superat:
Hanc mea mens desiderat,
Et ea frui properat.
Iesus ad patrem redijt,
Cœleste regnum subijt:
Cor meum à me transiit,
Post Iesum simul abijt.
Quem prosequamur laudibus:
Votis, hymnis, & precibus,
Vt nos donet cœlestibus
Secum perfrui sedibus. Amen.

C

EIVSDEM SANCTI PATRIS Bernardi rhythmica oratio ad dominum Iesum Christum, eiusque matrem intemeratam virginem.

SVmme summi tu patris vnice,
Mundi faber & rector fabricæ
Pietatis respectu deicæ
Peccatores afflictos respice
Pie pater.
Summa summi tu mater filij
Clauem nostri tenens auxilij
Foue tui lacte consilij
Peregrinos huius exilij
Pia mater.
Consolentur ò bone domine
Respirantes in tuo nomine,
Qui pro mundi tollendo crimine
Dignatus es nasci de virgine
Matris pater.
Consolentur ò bona domina
Sitientes tua solamina,
De qua sola fœlice fœmina
Prædicantur hæc duo nomina
Virgo, mater.
O figura patris substantiæ
Tu es splendor paternæ gloriæ,
Tu es verum lumen iustitiæ
De quo manat totius gratiæ
Plenitudo.
O regina regni Dauidici
Tu es virga floris dominici,
Tu es arca panis angelici
De quo nostra mercetur reficì
Solitudo.
Virtus patris & sapientia
Suauiter disponens omnia
Tu & pater vna substantia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aequus honor, eadem gloria
Est vtrique.
Stella maris, regina seculi
Tu es mater illius paruuli,
Quem adorant fideles populi
Semper omnes & semper singuli
Et vbique.
O sanctorum sancte mirabilis
Toti mundo desiderabilis
Homo potens & deus humilis
Non est tibi, nec erit similis
Deus meus.
O sanctarum sancta dulcissima,
Sola tanto partu dignissima,
Vt de tua carne mundissima
Nasceretur maiestas maxima,
Homo deus.
Iesu Christe, fons indeficiens,
Fons humana corda reficiens,
Te suspiro te solum sitiens,
Solus eris mihi sufficiens
Fili dei.
Mater Christi, decus virgineum,
Thronum sedens super ethereum
Nomen tuum sapore melleum
Liquefacit affectum ferreum
Cordis mei.
Summum bonum plenum dulcedine,
Verum lumen de verò lumine
Solo cuius audito nomine
Satiatur mira pinguedine
Cor iustorum.
Summi boni reclinatorium,
Dulcis vini dulce cellarium,
Quod edulcans dulcedo dulcium
Præelegit sibi in proprium
Rex cœlorum.
Patrum pater præcelse cæteris,
Reparator humani generis,
O qui carnem pro nobis miseris
Mulieris de carne pauperis
Assumpsisti.
Matrum mater & virgo virginum
Apotheca salutis hominum
O quæ munda de carne dominum
D Sine carnis mistura seminum
Concepisti.
Audi precor, ò qui das gratiam
Peccatoris huius miseriam:
Et per tuam misericordiam
Peccatorum meorum veniam
Mihi dona.
Audi precor, ò plena gratia
Peccatoris huius suspiria
Et pro tua misericordia
Deo meo me reconcilia
Mater bona.
Tibi pater sit beneplacitum
Peccatoris istius gemitum:
Solue mei reatus debitum,
Quia malum prætendo meritum,
Et prætendi.
Tibi mater fac acceptabilem
Peccatoris hanc vocem flebilem:
Redde mihi deum placabilem,
Ne se præstet inexorabilem,
Quem offendi.
O intactæ fili puerperæ
Audi planctus animæ miseræ,
Quæ peccati iacens in puluere
Vt iumentum se computrescere
Lamentatur.
O intacta virgo puerpera,
Ad te clamat mens mea misera,
Quæ nephanda semper ad scelera
Ab ætate nunc vsque tenera
Effrænatur.
Pie pater errantem corrige,
Piam manum habenti porrige:
Iam de luto me fœcis erige,
Et in viam tuorum dirige
Mandatorum.
Pia mater errantem visita,
Pio corde de me recogita,
Coram Iesu benigno clamita,
Vt meorum remittat debita
Peccatorum.
Esto nobis pater propitius,
Quorum frater es atque socius:
Te laudamus, te benedicimus,
Adoramus atque diligimus
Mente tota.
Esto nobis mater propicia,
Quorum soror es atque socia
In tuarum laudum præconia
Corda nostra fac voluntaria
Ac deuota.
Benedicte creator omnium
Benedicas mentes fidelium
Nomen tuum benedicentium
Mortis tuæ per beneficium,
Quos saluasti.
Benedicta in mulieribus
Benedic te benedicentibus:
Benedictis tuis vberibus,
Qui dat escam esurientibus,
Hunc lactasti.
Laus & honor sit dei filio Salus,

Salus, virtus & benedictio:
Benedicta sit incarnatio,
Mors illius & resurrectio
In æternum.
Benedictus sit pater luminum,
Benedicta sit virgo virginum:
Benedicat cor meum dominum,
Sitiatque fontem dulcedinum
Sempiternum, Amen.

PROSA RHYTHMICA MODulatione excurrens in laudem dominicæ natiuitatis, authore B. Bernardo Abbate primo Clareuallen. cœnobij.

Lætabundus
Exultet fidelis chorus,
Halleluia.
Regem regum
Iam cæsar profudit torus,
Rex mirandæ.
Angelus consilij
Natus est de virgine
Sol de stella.
Sol occasum nescius,
Stella semper rutilans,
Semper clara.
Sicut sidus radium,
Profert virgo filium
Pari forma.
Neque sidus radio,
Neque mater filio
Fit corrupta.
Cedrus alta Libani
Conformatur hyssopo,
Valle nostra.
Verbum ens altissimi
Corporari passum est,
Carne sumpta.
Esaias cecinit,
Synagoga meminit:
Nunquam tamen desinit
Isse cæca.
Si non fuit uatibus,
Credat vel gentilibus,
Sybillinis uersibus
Hæc prædicta.
Infœlix propera,
Crede uel uetera
Cur damnaberis gens misera?
Quem docet litera,
Natum considera:
Ipsum en genuit puerpera. Amen.

FINIS.

CONFESSIONIS
PRIVATAE FORMVLA,
B. Bernardo ascribitur, & verè digna Bernardo.

IN vnione acerbissimi doloris tui, qui causam doloris mei assumpsisti, & emendationem pro peccatis meis suscepisti domine Iesu Christe, cum vniuersitate dolentium, verè pœnitentium, & te in ueritate quærentiũ, confiteor tibi omnia peccata mea, mala commissa, & bona omissa, uel non purè aut negligenter facta: sicut in ea melius nosti in numero, pondere & mensura: & dies perditos uitæ meæ, in quibus te offendi, & laudem tuam minui, & à te summo bono cecidi, & proximum in casu traxi. Suscipe ergo domine de mea misera uita residuum annorum meorũ: pro his verò quos male viuendo perdidi, quibus perdite vixi, cor contritum & humiliatum Deus ne despicias. Dies mei declinauerunt, & perierunt sine fructu. Impossibile est vt eos reuocem: sed placeat tibi, vt recogitem illos in amaritudine animæ meæ. Domine, abyssus profundissimus miseriæ meæ, abyssum inuocat altissimæ misericordiæ tuæ. Ne contineas in ira miserationes tuas, & fontem inexhaustum misericordiæ tuæ circa me exsiccari permittas, propter peccata mea, qui misereris omnium, & nihil odisti eorum quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Tuum est domine, remittere peccata, miserere mei, dum tempus est gratiæ & miserationis, & dum tempus est emendationis, da mereri gloriam benedictionis: ne in die consummationis, me feriat uerbum maledictionis. Fac me quæso domine assueta mala relinquere, & quæ tibi placent peragere: & studium quod huc usque in peccatis exercui, te adiuuante deinceps in tua voluntate da vt exerceam: vt ubi abundauit delictũ, tua gratia reabunder. Rego te propter temetipsum, & per amorem piissimæ matris tuæ gloriosæ virginis Mariæ, & per intercessionem omnium sanctorum tuorum atq; ele

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA huius operis.

De fide Sermo 1
De spe Sermo 2
De gratia Sermo 3
De timore Dei Sermo 4
De charitate 5
De primordijs conuersorum 6
De conuersione 7
De contemptu mundi 8
De habitu 9
De compunctione cordis 10
De tristitia 11
De dilectione Dei 12
De dilectione proximi 13
De compassione 14
De misericordia 15
De exemplis sanctorum 16
De contentione 17
De disciplina 18
De obedientia 19
De perseuerantia 20
De uirginitate 21
De continentia 22
De fornicatione 23
De abstinentia 24
De ebrietate 25
De peccato 26
De confessione peccatorũ & pœnitentia 27
De communione 28
De cogitatione 29
De silentio 30
De mendacio 31
De periurio 32
De detractione 33
De inuidia 34
De ira 35
De odio 36
De superbia 37
De iactantia 38
De humilitate 39
De patientia 40
De concordia 41
De tolerantia 42
De infirmitate 43
De auaritia 44
De cupiditate 45
De paupertate 46
De murmuratione 47
De proprio 48
De oratione 49
De lectione 50
De operatione 51
De psalmis & hymnis. 52
De actiua & contemplatiua vita. 53
De curiositate 54
De vigilantia 55
De prudentia 56
De laicæ mulieres vitentur 57
Vt uirgo non diligat societatem virorum 58
Vt uirgo fugiat societatem iuuenum 59
Vt virgo non coniungatur malis hominibus. 60
Vt virgo non suscipiat dona uel literas in occulto. 61
Vt virgo cum deuotione reddat, quod Deo promisit. 62
Vt virgo semper cõsideret illud propter quod uenit ad monasterium. 63
Vt virgo non quærat placere hominibus de pulchritudine sui cultus 64
Vt virgo non rideat immoderatè 65
Vt virgo non desideret ciuitates uidere. 66
De tentatione 67
De somniis 68
De breuitate vitæ 69
De morte 70
De iudicio 72
De oratione 72
De obsecratione 73

FINIS TABVLAE.

DIVI BERNARDI DOCTORIS CLARISSIMI, ET ABBATIS CLARAEVALLENSIS, AD SOROREM *Suam Modus bene viuendi: in quo continetur omnium virtutum summa ad Christianam religionem necessaria.*

PROLOGVS.

CHarissima mihi in Christo soror, diu est q̃ rogasti vt verba sanctæ admonitionis scriberem tibi. Sed cum scriptum sit, Superbia est quenquam velle docere meliorem se: in quo me ad hoc opus conspexi: & ideo quia iterum iterumque rogasti, rursus ad me reduxi sententiam Domini dicentis: Quicunq; angariauerit te mille passus, uade cum eo duo millia: Omniq; petenti te, tribue: Dominus coactus, tandẽ charitate compulsus, precibus orationibus adiutus sub mensa patrũ micas collegi. Etsi non vt debui, tamen vt potui: quas in hoc libro tuę sanctitati repræsento. Nunc ergo charissima soror, hunc librum accipe, & eũ ante oculos tuos quasi speculũ propone, eumq; omni hora velut speculũ contemplare. Præcepta namq; Dei specula sunt, in quibus semper animæ inspiciunt, & in quibus cognoscũt maculas, si quæ sunt fœditatis: quia nemo mundus à delicto, & in quibus emendant uitia cogitationum suarũ, & reducens vultus quasi ex reddita imagine cõponunt: quia dũ præceptis Dominicis toto animo intendunt, in eis proculdubiò quid in se cœlesti sponso placeat, uel quid displiceat, cognoscunt. Nunc igitur librũ, soror venerabilis, libenter perlege, iterũ iterumq; relege, & in eo cognosces qualiter Deũ proximũq; diligas, quo cuncta terrena & transitoria despicias, quẽadmodum æterna ac cœlestia concupiscas, qualiter pro Christo aduersa huius mundi patienter sustineas, & prospera ac blãdimenta conténas, quẽadmodũ in infirmitatibus tuis Deo gratias reddas, vel agas, & in sanitate non superbias, quo in prosperitate non eleueris, nec in aduersitate frangaris. Soror mihi in Christo dilecta, librũ illum tua prudentia studiosè percurrat, & peccata mea adsiduè lugeat. Et qui non sum dignus impetrare indulgentiam, saltẽm tuis orationibus possim consequi peccatorum meorum ueniam. Omnipotens Deus te custodiat, & ab omni malo te defendat, & cũ omnibus tecum Deo pariter seruientibus ad uitam perducat æternam, venerabilis soror. Amen.

Explicit prologus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Incipit primus sermo de fide.

DOminus dicit in euangelio, Omnia possibilia sunt credenti. Nemo potest venire ad æternam beatitud nẽ nisi per fidem. Ille vero est beatus qui recte credit, & recte credendo bene viuit, & bene viuendo fidem rectam custodit. Vnde beatus Isidorus: Sine fide nemo potest placere Deo. Fides nequaquam vi extorquetur: sed exemplis atque ratione suadetur. Quibus autem violenter exigitur perseuerare in ea, nequaquam possunt: exemplo nouellæ arboris, cuius si quis cacumen violenter represserit, denuo dum laxatur in quod prius fuerat, confestim reuertitur. Fides sine operibus mortua est. Et frustra ibidem sola fide blanditur qui bonis operibus ornatur. Qui crucem portat debet mundo mori. Nam crucem ferre, semetipsum est mortificare. Crucem ferre & non mori, simulator hypocritarum est. Qui non dubitauerit in corde suo, sed crediderit: quodcunque fiet sibi. Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam. Qui autem non credit, non videbit uitam, sed ira Dei ma-F net super illum. Iacobus: Sicut corpus sine anima mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. Soror charissima magna est fides, sed nihil valet sine charitate. Igitur, soror venerabilis, serua in te rectam fidem, tene sinceram fidem, custodi intemeratam fidem. Maneat in te recta fides. Sit in te incorruptæ confessionis fides. Nihil temere de Christo loquaris. Nihil de Deo prauum vel impium sentias. Nihil peruerse sentiendo nec dilectionem eius offendas. Esto in fide iusta. Habeto in fide recta conuersationem sanctam: deum quem muneras fide, non dene ges opere. Malum mixtum bonis contaminat plurima. Vnum malum multa bona perdit. Non delinquas in opere quæ perfecta es in fide. Male viuendo non pol luas fidem. Integritatem fidei prauis moribus non corrumpas. Non admisceas virium virtutibus: non adiungas malum bonis. Soror amabilis Deus te incolumem custodiat. Amen.

De spe. Sermo secundus.

DOminus dicit in Euangelio: Nolite desperare, sed habere fidem Dei in vobis. Spes quæ videtur non est spes. Nam quod videt quis quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiã expectamus. Vnde Salomon ait. Expectatio iustorum lætitia: spes autem impiorum peribit. Ergo soror charissima & tu expecta dominum & custodi viam eius, & exaltabit te vt hæreditate capias regnum Dei. Expecta dominum charissima, & recede à malo, & exaltabit te G in die visitationis, id est in die mortis tuæ, in die iudicij. Qui male agere non cessant, inuanum misericordiam Dei expectant quam recte expectarent, si à malo recederẽt. Vnde beatus Isidorus: Timere debemus ne per spem quam Deus promittit nobis peccauerimus. Nec rursus quia iuste peccata distringit, de Dei misericordia desperemus: sed quod est melius, vtrunque pertimescamus, & culum fugiamus: vt à malo declinemus, & de pietate dei veniam speremus. Omnis quippe iustus spe & formidine nititur, quia nunc spes ad gaudium erigit: nunc ad formidinem terror gehennæ reducit. Qui enim de peccati venia desperat: plus se de desperatione q de peccato damnat. Igitur soror dilecta, spes tua sit in Iesu Christo sponso tuo firma: quia sperantes in domino misericordia circumdabit. Spera firmiter in domino, & fac bonitatem: inhabita terram, & in cœlesti regno pasceris in diuitijs eius. Soror venerabilis depone iniustitiam, & spera in Dei misericordia: aufer à te iniquitatem, & spera in Deo lutem. Emenda teipsam, & spera in Dei elementiam. Expelle à te prauitatem, & spera indulgentiam: corrige vitam tuam, & spera vitam æternam. Ad quam te perducere dignetur ille qui te elegit ante secula, Amen.

De gratia Dei. Sermo III.

PAulus apostolus dicit? Vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia: vt sicut regnauit peccatum in morte, ita & gratia regnet per indulgentiam in vitam æternam. Stipendia enim peccati mors, gratia autem Dei vita æterna. Vnicuique autem vestrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Soror charissima sicut beatus Isidorus: Profectus hominis donum Dei est. Ergo si dono Dei proficimus, necesse est vt de bonis operibus non nosmetipsos, sed Deum laudemus. Nec à se potest quisquam corrigi nisi à Deo. Homo nihil boni habet proprium, cuius via non est eius, nec est hominis vita eius: nec viri est, vt ambulet & dirigat gressus suos. Cumque aliquod donum percipit, non plus quærat quam cum accepit: ne dum alterius membri officium furripere tentat, id quod meruit perdat. Conturbat enim ordinem corporis totum, qui non suo contentus officio furripit alienum. In diuisione donorum diuersa Dei dona percipiunt. Nec vni homini conferuntur omnia dona, sed vt sit præ humilitatis studio vt alter habeat, vt admiretur in altero. Nam quod in Ezech. Animalium ad alteram ad alteram percutiuntur: virtutes designantur sanctorum mutuo sese affectu prouocantium alternoque sese exemplo erudientium. honesta virgo nolo etiam te latere quod sine gratia Dei præueniente, cooperante, & cooperante nihil boni possumus facere. Gratia Dei nos præuenit, vt bonum velimus: concomitatur nos, vt bonum inchoemus: cooperatur nobiscum, nec bonum perficiamus. Ergo à Deo datur nobis velle, incipere & perficere: igitur à Deo dantur nobis virtutes. Vitia vero & peccata oriuntur ex nobis. Charitas, pudicitia & honestas à Deo dantur nobis. Superbia vero, auaritia, cupiditas sunt ex nobis. Sine Deo nihil boni possumus facere: per gratiam Dei multa bona possumus operari. Sine gratia dei ad bene operandum, tardi, pigri, & tepidi existimus. Sed per gratiam dei in bonis operibus grati, & solliciti & deuoti sumus. Sine Deo ad peccandum statim parati sumus, sed per gratiam dei à peccatis liberamur. Sine deo terrena & transitoria plusquam oportet diligimus. Sed per gratiam dei cuncta quæ in hoc mundo sunt deficimus: & cœlestia desideramus. Proinde si sumus, sed per gratiam dei ad paradisum nos peruenire credimus: per peccatum primi hominis in infernum descendimus, sed per gratiam Dei nos confidimus ascendere in cœlum. Nam & quod potentes sumus, quod diuites, quòd sapientes existimus, non nisi per gratiam Dei sumus. Interea volo te scire reuerendissima soror, quòd omnia bona quæ in hoc seculo habemus, per gratiam Dei habemus. Omnia enim mala eueniunt nobis propter peccata nostra: Deus per suam sanctam misericordiam & gratiam det nobis bona. Sed propter peccata nostra accidunt nobis mala, per gratiam Dei tribuuntur nobis prospera. Sed propter iniquitates nostras aduenium nobis aduersa: per gratiam Dei dantur nobis necessaria, & propter vitia nostra accidunt nobis contraria. Igitur ò sponsa Christi, necesse K est nobis vt semper ad memoriã reducamus cum gratiarũ actione bene merita Dei, vnde ecclesia in Canticis de Christo sponso suo loquitur, dicens: Memores verborum tuorum super vinum, recti diligunt te. Ac si diceret, Memores gratiæ tuæ & misericordiæ tuæ atque beneficiorum tuorum diligunt te. Hoc est, illi te diligunt qui recti sunt corde. Illi recti corde sunt, qui de iustitia aut sancti tate nihil suis meritis attribuunt. Sed omnia tuæ gratiæ dono adscribunt. Memores gratiæ tuæ qui saluati sunt, diligunt te. Honesta virgo semper memor esto, quia quicquid boni in te est, per gratiam dei est. Audi Paulum apostolũ de se dicentem: Gratia dei sum id quod sum. Sic & tu charissima gratia dei es quicquid es. Nam & qui seculum contempsisti, & quòd domũ patris tui reliquisti, & qp ancilla dei esse voluisti, & quòd in monasterio seruire deo decreuisti, & quòd inter ancillas dei viuere nunc deuouisti, omnia bona hæc per gratiam dei peruenerunt tibi. Nam & quòd virgo es, & qp prudens & sapiens eris, non per te, sed per gratiam dei es. Interrogatio: Dic mihi quato frater mi, quid est quòd in sacra scriptura legitur, quia nemo sanctus, nemo bonus, nemo iustus, nisi solus deus? Responsio: Soror dilecta, sicut dicitur, ita est vere solus deus, est bonus & sanctus atque iustus: quia per se est bonus. Homines vero sunt boni non per se, sed per deum, & ideo solus deus est bonus: quia per L se est bonus. Homines vero sunt boni, & iusti & sancti, non per se, sed per gratiam dei. Quod bene in Canticis Canticorum spõsus Ecclesiæ scilicet Christus designat, dicens: Ego flos campi & lilium conuallium: quia odorem virtutis meæ per vniuersum mundum diffundo. Ego inquit, sum flos campi, & lilium conuallium, id est ego sum sanctitas, bonitas & iustitia eorum qui cum humilitate in me confidunt: quia nullus eorum

poterit

poterit esse sanctus nec bonus sine me. Sicut dixi in euangelio, quia sine me nihil potestis facere. Ego sum flos campi, & lilium conuallium. Sicut enim campus floribus adornatur & vernat, ita totus mundus fide Christi, & notitia decoratur. Ego flos campi & lilium conuallium, quia illis hominibus amplius meam gratiam dono, qui non in sua bonitate, nec in suis meritis confidunt, sed in me. Soror venerabilis, ideo te moneo, vt nihil tuis meritis attribuas, nihil de te præsumas. In virtute tua nihil ponas, in viribus tuis non confidas, in tua audacia fiduciam non habeas. Omnia diuino dono & diuinæ gratiæ ascribe. In omnibus operibus tuis Deo gratias refer. In omnibus actionibus tuis deo gratias redde. In omni conuersatione tua deo gratias repende. Confidentia tua semper sit in Christo qui te creauit ex nihilo.

De timore Dei. Sermo IIII.

SOror charissima audi quæ dico, audi quæ moneo: ausculta quæ loquor: Deum time super omnia, & mandata eius semper obserua, quia ecce oculi
M domini super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Et Salomon: Time dominum, & recede à malo. Qui timet dominum nihil negligit. Etiam quidam sapiens ait: Timor domini gloria & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis. Timor domini ditabit cor: & dabit gaudium & lætitiam in longitudine dierum. Nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Timor domini est sapientia & disciplina: non sis incredulus in timore Dei, & ne accesseris ad illum duplici corde. Timentes dominum sustinete eius misericordiam, & deflectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis dominum credite in illum, vt in oblectatione veniat vobis misericordia. Qui timetis dominum credite in illum, & non euacuabitur merces vestra. Qui timetis dominum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra. Qui timent dominum, non erunt increduli verbo eius: & qui diligunt illum, conseruabunt vias illius. Qui timent dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi, & qui diligunt illum replebuntur lege eius. Qui timent dominum, probabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum, custodiunt mandata eius, & patientiam habebunt vsque ad inspectionem ipsius. Oculi domini super timentes se, & ipse cognoscit omnia opera eorum. Consummatio timoris Dei est sapientia. Timenti dominum non occurrunt mala, sed in tentatione Deus liberabit illum à malo. Spiritus timentium Deum requiretur, & in respectione illius benedicetur. Timor domini est sicut paradisus: benedictio & omnis gloria operiet illum. Beatus vir cui donatum est timorem domini habere. Timor domini est initium dilectionis eius. Odor dilecta, nulla res nos sic ab omni peccato custodit immunes, sicut timor inferni & amor dei. Deum timere est nulla mala facere, & nulla bona quæ facienda sunt præterire. Timor domini, est fons sapientiæ. Timenti dominum bene erit in extremis, & in die mortis suæ benedicetur. Soror venerabilis, bonum est nobis timere Deum, quia timor domini expellit peccatum. Timor domini, semper emendat. Timor domini, eautum primit vitium. Timor domini, cautum facit hominem atque sollicitum. Vbi vero timor non est, ibi perditio est animæ. Vbi timor non est, ibi dissolutio vitæ est. Vbi timor non est, ibi est abundantia peccatorū. Igitur honesta virgo, timor, & spes, semper sint in corde tuo. Pariter sint in te, timor & fiducia. Spes & metus, pariter perseuerent in te. Sic spera in misericordia dei, vt timeas eius iustitiam. Sed tamen, soror mihi in Christo amabilis, volo te scire, quatuor esse timores: videlicet humanum, seruilem, initialem, & castum. Humanus timor est, vt ait Cassiodorus, quando timemus pericula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod peccamus, hic mundanus timor, malus est: & in primo gradu cum mundo deseritur, quem dominus prohibet in euangelio, dicens. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Secundus timor, est seruilis: vt ait beatus Augustinus. Cum timore gehennæ homo recedit à peccato: & omnia bona quæ facit, non propter dilectionem Dei, sed propter timorem inferni facit. Ille quasi seruus timet, qui bonum quod facit, ob timore amittendi bonum quod non amat, sed timore patiendi malum, quod formidat facere. Ille non timet perdere amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in penas inferni. De hoc seruili timore ait Paulus: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum

eum adoptionis filiorum, ideſt spiritum filiale. Restat ergo ille seruilis timor, & vilis, licet imperfectus, & imperfectus per quem crescit iustitiæ. Cum incipit homo credere diem iudicij, incipit timere. Si cœpit credere, cœpit, & timere: sed qui adhuc timet, non habet perfectā fiduciam in die iudicij. Nondum est in illo perfecta charitas qui adhuc timet: quia si perfecta in illo esset charitas, non timeret. Perfecta charitas facere in homine perfectam iustitiam, & homo non haberet, vnde timeret: sed haberet vnde gloriaretur, vt transeat iniquitas, & veniat regnū dei. Quid est perfecta charitas, nisi perfecta sanctitas? Ille habet in se perfectam charitatem, qui perfecte viuit. Qui perfecte viuit, non habet vnde in inferno damnetur, sed vnde in cœlo coronetur. Qui perfectam habet in se charitatē, non timet in inferno punire, sed sperat in cœlo cū deo gloriari. Vnde dicitur in Psalmo: Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuū. Ergo timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Timor prius venit in corde hominis, vt præparetur locus charitati. Huic seruili timori succedit tertius timor, videlicet initialis, quando homo incipit facere bonum propter dilectionem dei, quod antea faciebat propter timorem inferni. De hoc initiali timore, ait Dauid Propheta in Psalmo: Initiū sapientiæ, timor domini. Initialis timor est, quando homo incipit amare deum, quem antea timebat. Et sic excluditur à corde seruilis timor. Huic initiali timori succedit quartus timor castus per quem timemus, ne sponsus à nobis tardet, ne discedat à nobis: ne eū offendamus: ne in eum peccemus, & ne eum perdamus. Timor iste, scilicet castus de amore descendit. Timor iste, de amore nascitur. De hoc timore legitur in Psalmo: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. In corde hominis prius venit timor. Et quare venit? vt locum charitati præparet. Cū autē charitas cœperit habitare in corde hominis: tunc magis timor decrescit. Quanto maior est charitas in corde hominis: tanto minor est ibi timor. Quare? quia charitas mittit eū foras. Audi soror dilecta, congruentem similitudinem. Sæpe videmus per fetam introduci limum: quando aliquid fuitur prius intrat fetā, & post fetam intrat limus. Sic timor prius intrat in mentem hominis, & post timorem, charitas: ideo intrat timor, vt introducat charitatem. Sed postquam intrat charitas, foras mittit timorem. Timor iste sanctus est, quia in mente hominis generat sanctitatem. Timor iste sanctus est, qui introducit in mentem hominum perfectam charitatem. Perfecta etenim charitas, perfecta est sanctitas. Timor iste castus est, quia non recipit adulterum amorem, scilicet, quia deū super omnia diligit, & nihil amori illius præponit. Et am timor iste dicitur filialis, quia non timet deum quasi seruus crudelem dominum, sed quasi filius patrem dulcissimum. Hic timor ideo dicitur filialis, quia non timet quasi seruus, sed quasi filius. Sed quid est, qđ ait Dauid propheta: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi, cum Ioannes dicat, Perfecta charitas foras mittit timorem? Hoc est, quod superius diximus, quia ille habet castum, & sanctum timorem qui deum non timet propter pœnas inferni, vel propter supplicia gehennæ, sed cum reuerentia Dei permanet in seculum seculi. Ille vero qui deum timet propter pœnas inferni, non habet in se timorem castum, sed seruilem: quia non habet perfectam charitatem. Si enim deum perfecte diligeret, perfectam in se iustitiam haberet, & deum non propter pœnas, sed cum reuerentia, & timore timeret. Et ideo timor pœnæ non est in charitate, quia perfecta charitas eum foras mittit. Aliter timet seruus dominū, atq; aliter timet filius patrē. Seruus timet dominū cū desperatione, & odio: filius timet patrē cū reuerētia, & amore.
Nunc igitur, soror reuerendissima, moneo te, vt timeas Deum cum amore & reuerentia. Nolo enim, vt semper iaceas sub iugo timoris depressa, sed vt consurgas per dilectionem ad dominum patrem tuum, qui te creauit quasi filiam. Etiam te moneo, vt Deum castè diligas, & nihil amori eius præponas, sed pro amore eius, omnia quæ in hoc mundo sunt despicias. Iterum admoneo te, atque rogo honestissima virgo, corrigas vitam tuam cum omni studio, ita vt sit sermo tuus pudicus, incessus honestus, vultus humilis, lingua affabilis, mens plena dilectione, manus plena operatione, iuuante domino: sine quo nihil boni poteris facere: Amantissima mihi in Christo soror, si me quasi fratrem audieris, & deum in toto corde tuo timueris, multa bona non solum in hac vita, sed & in futura habebis, Amen.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De charitate. Sermo. V.

INtroduxit me rex in cellam vinariam, & ordinauit in me charitatem. Cella vinaria ecclesia est, in qua est vinum Euãgelicæ prædicationis. In hanc ergo cellam amica sponsi, scilicet sancta anima introducitur, atque in ea charitas ordinatur: quia non sunt æqualiter omnia diligenda, sed differenter. Non debemus æqualiter omnia diligere, sed alia minus, & alia magis. Nam scire quid facere debeamus, & nescire ordinem
F faciendi, perfecta scientia non est. Si non diligimus ea, quæ diligere debemus, vel si diligamus ea, quæ diligere non debemus, ordinatam charitatem non habemus. Et si plus diligimus ea, quę minus diligere debemus, vel si minus diligimus ea, quæ plus diligere debemus ordinatam charitatem nõ tenemus. Hæc est ergo ordinata charitas, vt Deum ante omnia, & super omnia diligamus. Debemus Deum diligere ex toto corde: id est ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota voluntate, & ex tota mente, & ex tota memoria: vt omnem intellectum, & omnes cogitationes nostras, & omnem vitam nostram ad eum dirigamus, à quo omnia bona habemus. Aut nulla pars vitæ nostræ ociosa relinquatur, sed quicquid in animum venerit, illuc dirigatur, vbi impetus dilectionis currit. Ignur soror charissima, dignissimum est, & valde nobis necessarium, vt deum in omnibus, & super omnia diligamus, qui est summum bonum. Summum ergo bonum diligere, summa est beatitudo. Quanto quisque deum amplius dilexerit, tanto magis beatus erit. Qui deum diligit, bonus est. Si bonus est, ergo beatus. Vnde Salomon in Canticis canticorum: Fortis est, vt mors dilectio. Vere Dei dilectio fortis est, vt mors dicitur: quia si mors violenter separat animã à corpore, ita dilectio Dei violenter separat hominem à mundo, & carnali amore. Vere Dei dilectio fortis est, vt mors, quia dum per dilectionem Dei à vitijs mortificamur: quod mors agit in sensibus corporis, hoc agit dile-
G ctio Dei in seculi cupiditatibus. Deus diligendus est propter semetipsum, quia est summe bonus, & qui nos creauit ex nihilo. Charitas est dilectio qua diligitur deus propter se, & proximus propter deum. In primo loco diligitur deus, sicut iam dictum est, in omnibus, & super omnia. In secundo verò diligitur proximus in deo, hoc est in bono. Charitas habet duo mandata, vnum pertineus ad dilectionem Dei, quod est maximum mandatum. Alterum verò pertinens ad dilectionem proximi, quod est simile huic. Sicut enim scriptum est: Diliges dominum deum tuum, & proximum tuum sicut teipsum. Ac si diceret: Ad hoc debes proximum tuum diligere, ad id quod diligis teipsum, scilicet vt bonus sit, & vt ad eum æternam peruenire possit. De hac dilectione Dei, & proximi in Canticis canticorum sponsa, scilicet Christus loquitur sponsæ, hoc est ecclesiæ animæ sanctæ dicens: Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Quid per mammas conuenientius intelligimus. Debemus proximos nostros in bono diligere, quia qui in malo diligit proximum, non diligit proximum, sed odio habet. Qui non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt, quo modo potest diligere? Nequaquam. Igitur diligamus nos adinuicem, quia charitas ex deo est. Et qui diligit fratrem suum, ex deo natus est, & videt deum. Qui diligit fratrem suum, quem videt oculis corporis, videt oculis mentis in se manentem deum, scilicet charitatem, quia deus charitas est. Et qui non diligit fratrem suum quem videt oculis corporis, non videt oculis mentis in se manentem deum, scilicet charitatem, quia si in eo esset charitas, deus esset in eo, quia deus charitas est. Debemus etiam diligere propinquos nostros si bonini sunt, & si deo seruiunt. Plus debemus diligere extraneos, qui nobis sunt coniuncti vinculo charitatis Christi, quam propinquos, qui deum non diligunt, nec deo seruiunt. Quare? Quia sanctior est vnitas cordium, quàm corporum. Omnes fideles homines debemus diligere, sed cum omnibus prodesse non possimus, illis magis me consulendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius nobis quasi quadam sorte

hæc coniunguntur. Pari dilectione est omnibus vita æterna omnibus hominibus. Omnes homines affectu charitatis debemus diligere, scilicet vt Deo seruiant, & vt salui fiant. Sed per opera misericordiæ non debemus omnibus hominibus æqualiter impendere, sed alijs minus atque alijs magis. Soror charissima, & veram & perfectam charitatem vo
lumus custodire, ad æternam patriam Deo adiuuante possumus peruenire. Præterea debemus diligere inimicos nostros propter Deum, sicut & ipse ait in euangelio: Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris uestri qui in cœlis est. Igitur uenerabilis soror, hæc est nobis charitas, sine qua nullus potest placere Deo. Deum non diligit qui proximum odit. Nec Deum diligit qui Dei proximum contemnit. Charitas est radix omnium uirtutum. Sine charitate enim quodcunque facimus nihil nobis prodest. Nostrũ cor sine charitate est vacuum, si non habemus charitatem, quia Deus est. Ibi regnat carnalis concupiscentia, vbi non est Dei charitas. Tunc opus est perfectum, quando est charitate plenum. Sine amore charitatis quamuis quisque bona operetur, ad beatitudinem peruenire non potest. Tanta est etiam virtus charitatis, quę sine illa fructus habentur cęteræ virtutes. Si enim charitas habeatur omnia. Qui Deum diligit, nec seipsum diligit. Nunc ergo dilectissima virgo, vt per amorẽ sponsi tui te honestissima virgo, vt per amorẽ coniungaris inuisibili spõso Iesu Christo, & ardeas eius desiderio. Nulla iam quæ in mundo sunt concupiscas. Longitudinem penitentiæ vitæ pœnam affirmes, exire de seculo fallaces: nullam consolationem præsentem recipias, sed ad Christum quem diligis tota mente suspires, ferueas, anheles, anhoris, & ipsa salus tui corporis causa amoris Christi fiat tibi vilis: vulnere amoris trãsfixa, ita ut recte valeas dicere: Vulnerata charitate ego sum. Sorot in Christo, dilecta mea, audi verba Iesu Christi, sponsi tui. Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei
meipsum: Dilige ergo eum charissima in hac vita, vt ipse
te dignetur diligere
eum patre in cœ
na Laetitiae,
Amen.

De primordijs conuersorum. Sermo VI.

INchoantibus præmium promittitur, sed perseuerantibus datur sicut scriptum est: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Tunc enim placet Deo nostra conuersatio: quando bonum quod inchoamus vsque in finem produximus. Sicut enim scriptum est: Væ his qui sustinentiam perdiderunt, id est bonum opus non consummauerunt. Sunt multi homines qui ex sola mentis deuotione conuertuntur ad Deum. Multi etiam coacti plagis conuertuntur ad Deum, qui ex deuotione nõ conuertebantur, sicut in Psalmo legitur: In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Omnis conuersus à fletu incipiat peccatorum: & sic transeat ad desiderium cœlestium bonorum. Soror charissima, prius debemus mala quæ fecimus lachrymis lauare, vt tunc munda mentis acie id quod quærimus contemplemur: vt dum antea à nobis plorando detegitur caligo peccati mundatis cordis oculis albefacta L
inspiciantur. Necesse est omni conuersio, vt post timorem consurgat ad Deum per dilectionem quasi filius, ne semper sub timore iaceat sicut seruus. Nouiter conuersi blandis uerbis sunt consolandi, ne si exasperari cœperint: territi ad priora peccata recurrant. Qui enim nouitium suauitate & dulcedine non docet, & castigat: plus nouit exasperare quàm corrigere. Prius corrigendus & castigandus est nouitius à prauo opere: deinde à cogitatione. Omnis noua conuersio, adhuc pristinæ vitę habet permixtionem. Propterea nequaquam vlla virtus ad oculos hominum debet exire, donec vetus conuersatio funditus ab animo extirpetur. Tunc magis grauari se quisque impulsu vitiorum cognoscit quando in seruitium Dei accedit. Sic populus Israël grauiori onere ab Aegyptijs premitur, cum per Moysem diuina cognitio aperitur. Vitia enim in hominem ante conuersionem, habent pacem, quando autem expelluntur grauius contra hominem insurgunt. Multi post conuersionem motum libidinis sustinent: quem tamen non ad damnationẽ tolerant, sed ad probationem sustinent: scilicet vt semper habeant hostem cui resistant pro excutienda inertia: dum tamen non consentiunt. Remissa conuersio multos in pristinos errores deducit: ac viuendi torpore resoluit.

Universidad de Deusto Biblioteca

solvit. Tepidus in conuersione otiosa verba, & vanas cogitationes noxias esse non conspicit, sed cum animus à corpore mentis euigilauerit: ea quæ leuia æstimabat: confestim quasi cōtraria & horrenda pertimescit. Fraus & desidia timenda sunt in omni opere dei. Fraudem deo facimus quando non deum, sed nosmetipsos de bono opere nostro laudamus. Desidiam facimus quando per torporem languidi, ea quæ dei sunt operamur. Omnis ars huius seculi strenuos habet amatores, & ad exequendum promptissimos. Quare? Quia præsentem habet remunerationē sui operis. Ars vero diuini timoris, multos habet sectatores tepidos, languidos, & pigritiæ inertia congelatos. Sed hoc proinde fit, quod merces laboris eorum, non in præsenti vita, sed in futura dabitur. Qui nouiter sunt conuersi ad Deum, non debent in exterioribus curis proueht. Nam si implicentur statim quasi arbuscula plantata: & nedum radice præfixa concutiuntur pariter, & arescunt, tamen valet conuersis pro animæ salute mutatio loci. Sæpe tamen dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Congruum est enim inde etiam quisque corporaliter recedere, vbi se meminit vitiis deseruisse. Soror venerabilis, audi quæ dico. Multi conuertuntur ad Deum, non tam mente, quàm corpore: quod nos sine graui gemitu dicere non possumus: habitum religionis habent, sed mentem religiosam non habent. Multi habent religionis animum. Multi enim ad conuersionem veniunt non tam propter animæ salutem, quàm propter corporis necessitatem, qui non deum colunt, sed ventrem suum, de quibus apostolus

A aic: Quorum deus venter est. Non est intentio eorum vt digne deo seruiant, sed vt bene comedant & bibant, & vt bene vestiantur, & vt bene sit eis in hoc seculo. Et quia terrena diligunt, cœlestia perdunt. Et sic ait dominus in Euangelio: recipiunt suam mercedem in hoc seculo. Vnde soror dilecta, cauendum nobis est, ne transitoria & terrena plusquam oportet diligamus, ideo Psalmista nos admonet, dicens: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Terrena quidem nobis in vsu esse debent: cœlestia vero in desiderio. Terrena debemus expandere, cœlestia desiderare. Etenim quædam admirabilis & magna multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus his qui diligunt eum. De qua scriptum est: quia oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vnde propheta: Satiabuntur, inquit, cum apparuerit gloria tua. Soror in Christo amabilis, ergo illa satietas sit nostra fœlicitas. Amen.

De conuersione. Sermo VII.

DOminus dicit in Euangelio: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Sed quid est semetipsum abnegare, nisi voluptatibus proprijs renunciare? Vt qui superbus erat sit humilis: & iracundus sit mansuetus: & qui luxuriosus, sit castus: & qui erat ebriosus, sit sobrius: & qui erat auarus, sit largus. Nam si ita quisque renunciet omnibus quæ possidet, & non renunciet suis prauis moribus, non est Christi discipulus. Qui renunciat suis rebus, sua abnegat. Qui non renunciat suis prauis moribus, semetipsum abnegat. Ea quæ amatores seculi diligunt, serui Dei velut aduersa refugiunt. Serui Dei plus gaudent aduersitatibus mundi, quàm prosperitatibus delectantur. Soror charissima, ea quæ in hoc mundo sunt, seruis Dei contraria sunt, ut dum illa aduersa sentiunt, ad cœleste regnum cum summo desiderio suspirent. Magna apud Deum refulget gratia, quæ huic mundo contemptibilis est. Nam reuera necesse est vt quæ mundus odit, diligantur à Deo. Sancti uiri peregrini sunt & hospites in hoc seculo, unde reprehenditur Petrus, quòd tabernaculum in monte fieri voluerit: quia sanctis in hoc mundo tabernaculum non est, quibus in cœlo patria & domus est. Soror venerabilis, cuncta temporalia quasi herbæ marces[illegible]cantur & transeunt, & ideo æternis rebus quæ nunquam arescunt, recte serui Dei illa contemnunt & despiciunt, quia in eis nullā stabilitatem aspiciunt. Sancti uiri qui perfectè seculum contemnunt, ita huic mundo moriuntur, vt soli Deo viuere delectentur. Et quanto se à conuersione huius seculi subtrahunt, tanto magis oculis mentis præsentiam Dei & Angelicæ societatis frequentiam contemplantur: quamuis Deus in medio hominum carnalium vitam electorum protegat, tamen ualde rarum est ut homo inter C seculi voluptates positus à peccatis sit alienus. Non erit semper securus, qui periculo fuerit proximus. Soror dilecta, bonum est vt homo sit corporaliter remotus à mundo,

sed

Sed multo est melius vt sit voluntate elongatus à seculo. Ergo ille est perfectus qui mente & corpore à seculo est elongatus. Vnde beatus Iob: Onager contemnit ciuitatem. Et seruus dei contemnit secularium hominū societatem. Qui perfecte mundum despiciunt, aduersa vitæ nostræ appetunt, & prospera contemnunt, & dum ab eis vita hæc contemnitur, cœlestis inueniatur. Longe namque à deo est animus, cui hæc miserabilis vita dulcis est. Iste enim quid de cœlestibus contemplatur, uel quid de terrenis despiciat, ignorat. Nam sicut scriptum est: Qui apponit scientiam, apponit dolorem. Quanto homo plus potest superna cognoscere qui cōtemplatur, tanto amplius dolere debet de terrenis & transitorijs rebus quibus inuoluitur. Serui dei qui parentum suorum vtilitatem procurant, à Dei amore se separant, vnde spiritualis ita prodesse debet suis parentibus: vt dum illis gratiam carnis præstare studet, ipse à spirituali opere, uel proposito non declinet. Soror in Christo dilecta mihi, audi sententiā beati Isidori: Multi canonicorum, monachorum, sanctimonialium fœminarum pro amore suorum parentum inuoluuntur terrenis curis & phrenesibus & iurgiis, ac negotiis, & temporali salute suorum parentum perdunt animas suas: tamen ordinata discretio est, vt quod extraneis misericorditer impenditur, parentibus non negetur. Dignum est, ut demus parentibus nostris, quod me[illegible] damus extraneis. Parentibus.n.carnaliter præstatur, quod extraneis pie impenditur. Honesta soror, non debemus odio habere parentes nostros: sed impedimenta eorū quæ nos à recto itinere deuiant. Per uaccas Philistæorum qui ducebant arcam domini ad terram Israel, intelligimus figuram eorum, qui propter Deum dereliquerunt seculum. Nam Philistæi sicut iunxerunt vaccas plaustro, uitulosque eorum reduxerunt domi, & super plaustrum imposuerunt arcā testamenti domini: ita iugum Christi leue & suaue impositum est super ceruices seruorū Dei. Et sicut vaccę amore filiorum suorum mugiebant, & tamen non declinabant ad dexteram neque ad sinistram, sed recto tramite incedebant vsque Bethsemas, qui erat in terminis terræ Israel: ita serui dei recto tramite incedere debent, & pro amore parentū suorum, non debent ad dextram, neque ad sinistram declinare à bono opere vel proposito, sed recto itinere vsque ad Bethsemas, id est vsq; ad introitum cœlestis regni peruenire. Et sicut vaccæ pro filiis suis mugiendo pergebant: ita conuenit seruis Dei, pro parentibus suis mugire, id est, pro eis debent orare, vt bene sit eis: & vt à malo liberentur, atq; in bono confirmentur. Soror in Christo amabilis mihi, sicut superius dixi tibi: non debemus parentes nostros odio habere, sed diligere. Sed sicut ait beatus Augustinus: Si in via Dei nobis fuerint contrarij, nec sepultura à nobis illis debetur. Tu charissima, egressa es cum Abraham de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui: E & uenisti in terram quam deus monstrauit tibi, id est in monasterium. Obsecro ergo, vt perseueres in eo bene viuendo, quiescas in sinu eiusdem Abrahæ: hoc est in beata requie, ut post mortem tuam possis requiescere. Tu soror mihi in Christo dilecta, cum Loth egressa es de Sodoma, id est de seculari vita: ideo moneo te ne cum vxore illius retro respicias: ne, quod absit, in exemplum peruersitatis omnibus hominibus fias. Sed rogo, vt cum Loth in monte, id est in monasterio saluam te facias, & aliis exemplum sanctitatis tribuas. Tu honesta uirgo, egressa es cum Iosue de Aegypto: hoc est de seculo, & cum eo moreris in deserto, id est in monasterio, in quo Deus manna pluit tibi: hoc est panem cœlestis uerbi dat tibi. Ideo soror amantissima in Christo mihi, moneo te: ut perseueres in monasterio sicut cœpisti, & in eo uigilando, orando, psallendo, contra diabolum uiriliter pugnando, ad postremum deuictis hostibus cunctis, atque omnibus seculi delectationibus superatis, cum eodem Iosue peruenire possis ad terram promissionis: hoc est ad beatitudinem uitæ cœlestis, atque ibi uidere merearis faciem indefessi solis. Amen.

De contemptu mundi. F
Ser. VIII.

SOror charissima, audi dominum Iesum Christum dicentem in euangelio: Omnis qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratres, aut sorores, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit. Vnde ualde bonum est nobis omnia terrena propter nomen domini relinquere, ut ab eo possimus cœlestia accipere. Quicūq; uoluerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

est esse amicus huius seculi, inimicus dei erit. Igitur soror in Christo amabilis non diligamus mundum, ne inimicum deum habeamus. Facile contemnit omnia qui se quotidie mori turum æstimat. Si quotidie mortem nostram ad memoriam reducimus: libēter omnia terrena despicimus. Si diē mortis nostræ in mente habemus: cito omnia, quæ in hoc mundo sunt respicimus. Interrogatio: O frater mi, libenter propter nomen domini omnia, quæ in hoc mundo sunt relinquerem, si aliquid haberem: sed quia non habeo aurum, neque argentum, neque diuitias huius mundi, nescio quid relinquam propter nomen domini. Responsio: O sponsa Christi, quam multum relinquis: si voluntatem habēdi dimittis. Multum dimittis, si desideriū habendi postponis. Multum relinquis, si carnalia desideria deseris. Multū relinquis, si delectationem huius mūdi propter deū despicis. Multū dimittis, si cupiditatibus, & desiderijs terrenis renūcias: & plus amat deus hominum animas, quàm diuitias terrenas. Deus plus diligit mentem G mundam, & sanctam, quam terrenam substantiam. Soror venerabilis, regnum dei tantum valet quantum habes. Deus à te non requirit quod tibi non dedit. Ergo tu hoc da illi quod ille dedit tibi, scilicet mentem sanctam, castam, mundam, pudicam, religiosam, timoratam ac bonis moribus ornatam. Igitur honesta soror regnum dei, tantum valet quantum es tu. Trade teipsam Christo, & cōpara regnum eius ab illo. Non turberis de precio. Precium non te turbet. Nō tibi videatur difficile. Non sit tibi graue, quoniam Iesus Christus rex cœlorum semetipsum dedit, vt te de potestate diaboli liberaret, & deo patri acquireret. Ergo libenter da teipsam illi, qui te redemit de manu inimici. Integram te da illi, quia ille vt te saluaret, integrum se tradidit. Dilecta mihi in Christo soror contemne terrenas diuitias, vt acquirere possis cœlestes. Diuitiæ perducunt hominem vsq; ad periculum corporis, & animæ. Diuitiæ pertrahunt hominem vsque ad mortem. Multi propter opes periclitati sunt, & multi propter diuitias in periculum deuenerūt. Multis exitiabiles sunt diuitiæ. Opes multis hominibus generauerunt mortem. Nunquam habent requiem mentis, qui curis terenis se implicant. Sollicitudines enim rerum, mentem conturbant. Mens occupata in terrenis curis: semper est in angustijs. Venerabilis sponsa Christi, si ergo vis esse quieta, nihil ex his, quæ in seculo sunt quæras. Semper requiem mentis habebis, si te à mundi cura remouerit. Semper habebis pacem mentis, si te à strepitu terrenarum actionum suberaxeris: quia dum illæ nunquam sine peccato acquiruntur. Nullus administrat res terrenas sine peccato. Vnde rarum est, vt qui diuitias possident, ad requisem perueniant. Qui curis terrenis se implicat ab amore dei se separat. Qui deficitur in amore temporalium rerum, in deo proficit. Nemo potest diligere simul Christum, & seculum. Difficile est simul seruire cuilibus curis, & terrenis negocijs. Difficile est deum simul, & mundum diligere. Nemo potest simul perfectè deum, & mundum diligere. Vterque autem simul æqualiter amari non potest. Honesta virgo audi, quæ dico: quamuis homo in gloriam seculi fulgeat: quamuis purpura, & auro vestitus sit: quamuis secularibus vestimentis indutus sit: quamuis secularibus vestibus ornatus appareat: quamuis gemmis ac lapidibus decoratus resplendeat: quamuis precioso habitu redimitus incedat: quamuis sit multitudine seruorum circumdatus: quamuis sit excubantium armis protectus: quamuis sit innumeris obsequentium cuneis constipatus: quamuis agminibus cinctus, semper est in pœna: semper est in angustia: semper est in luctu: semper est in periculo: semper in sericis stratibus manet: sed turbatus in lectis aureis iacet, sed infirmus in lectis aureis cubat, sed fragilis in pluma iacet: tenerè cubat, sed fragilis est. Soror amantissima in Christo mihi, ideo hæc dixi tibi: vt cognoscas quā vana est gloria huius mundi. Fœlicitas huius mundi breuis est. Mollicia huius seculi gloria. Caduca est, & fragilis est huius seculi potentia. Igitur venerabilis virgo vt acquirere possis cœlestes diuitias, contemne terrenas, libenter despice terrena, vt possis peruenire ad cœlestia bona. Respue transitoria, vt habere merearis æterna. Modica parua, vt à deo consequatis magna. Fuge in terra societatem hominum, vt in cœlo habeas societatē angelorum: ad quam te perducere dignetur ille qui te redemit pretioso suo sanguine, Amen.

De habitu. Sermo IX.

DOminus noster Iesus Christus dicit in Euangelio: Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Mollia dicuntur vestimenta, quia mollem faciunt animum. Mollibus vestimentis delectatur regis curia: aspera vero, & humilibus delectatur Christi Ecclesia. Talia debent esse vestimenta seruorum, & ancillarum dei: in quibus nihil possint nouitatis, nihil vanitatis, nihil superfluitatis, nihil quod pertineat ad superbiam, & ad vanam gloriam. Vnde beatus Hieronymus: Non facit ornatum clericum tenera vestis, sed munditia mentis. Soror charissima ergo ornemus nosmetipsos spiritualibus ornamentis, scilicet charitate, humilitate, mansuetudine, obedientia, & patientia. Hæc sunt vestimenta quibus placere poterimus Iesu Christo cœlesti sponso. Christus inuisibilis sponsus non requirit pulchritudinem foris, sed intus, sicut scriptum est in Psalmo: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Igitur soror in Christo amabilis diligenda quæ bioui more: pulchritudo tua sit bona vita: charissima opto, vt de te dicatur illud quod in canticis canticorum legitur: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Et iterum, veni de libano coronaberis. Vere beata est illa anima, quæ Iesu Christo sponso cœlesti seruit sine macula. Sic & tu soror venerabilis beata eris si Iesu Christo sponso tuo sine macula seruieris. Studе ergo placere Christo non pretiosis vestibus, sed bonis moribus: non pulchritudine carnis, sed pulchritudine mentis. Studе placere illi: non in facie, sed in corde. Vestimenta tua, & calciamenta, nec nimium sint preciosa, nec multum vilia: sed ex moderato, & competenti habitu, sic enim ait beatus Augustinus de semetipso: Fateor, de preciosa veste erubesco. Et iterum: Non decet hanc professionem, non decet hanc admonitionem. Non decet hæc membra, non decet hos cineres. Honesta virgo, vestis pura circundet tibi non ad pulchritudinem, sed propter corporis necessitatem. Vt dum preciosis vestimentis vestiris, cadas in turpitudinem animæ, quia quanto amplius corpus foras propter vanam gloriam componitur atque ornatur, tanto interius anima fœdatur, & sordidatur. Igitur soror in Christo amabilis profitentem tuam habitu, & incessu demonstra. Sit in gressu tuo simplicitas: sit in incessu honestas. Nihil dedecoris, nihil lasciuiæ, nihil petulantiæ, nihil insolentiæ, nihil leuitatis in incessu tuo appareat. Animus enim in corporis gestu apparet. Gestus corporis signum est mentis. Corporis gestu animus proditur, soror charissima, ergo incessus tuus non habeat imaginem leuitatis, incessus tuus non offendat oculos alterius. Non præbeas de te spectaculum. Non des alijs locum de te obtrectandi. Soror dilecta munda conscientiam tuam ab omni malitia, vt fœliciter dicatur tibi à Iesu Christo sponso cœlesti: Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Pulchra videlicet propter perfectionem corporis, & munditiā cogitationis. Ecce tu pulchra es habens mundam, & simplicem intentionem cordis: quia cuncta bona, quæ agis non vt hominibus videaris, sed vt soli deo placeas operaris. Oculos habeas columbarū, quia tunc te immunē custodis ab omni malitia, & simulatione, atque fictione. Soror mihi in Christo amantissima, ideo hoc dixi, vt plus gaudeas intus in anima de sanctis virtutibus: quàm foris in corpore de preciosis vestibus. Vnde dicit beatus Gregorius: Nemo quippe vestimenta preciosa quærit nisi ad inanem gloriam, videlicet, vt inde laudetur, & vt honorabilior cæteris appareat. Nemo vult preciosis vestibus induī, nisi vbi ab alijs possit videri. Ergo pro sola vana gloria, vestimentum preciosum quærit virgo venerabilis. In hoc cognoscimus, quòd seculum diligimus, quia preciosa vestimenta amamus.

Qui seculum non diligit, preciosa vesti- M menta non quærit. Quando homo gaudet de pulchritudine corporis, mens eius elongatur ab amore creatoris. Quanto amplius in compositione corporis lætamur: tanto magis à superno amore disiungimur. Quanto plus in terrenis, & transitorijs rebus gaudemus, tanto minus cœlestia desideramus. Vere mirabilem habet in se sanctimonialis fœmina, si diligit preciosa vestimenta. non est sine macula Christi sponsa, si amat vestem preciosam. Ancilla Christi, quæ seculum perfecte relinquit' vilia vestimenta quærit. Ancilla Christi, quæ preciosa vestimenta desiderat, adhuc perfecte seculum non contempsit. Nigra vestis insinuat humilitatem mentis. Vile vestimentum denunciat mundi cōtemptum. Nigredo veli munditiam, & puritatem demonstrat animi. Nigrum velum castitati, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctitatis est signum. Nunc ergo reuerendissima soror moneo te, vt habitum quem ostendis specie, impleas opere. Obsecro te, vt habitum ordinis bonis ornes moribus. Sanctus est habitus, sanctus sit animus sicut sancta sunt vestimenta, sic opera tua sint sancta: & sicut sacratum est velum, sic opus tuum sit sanctum. Non aliud abscondas intus, & aliud ostendas foras. Non sis aliud in secreto, & aliud in publico: qualis vis haberi talis esto: qualis es in facie, talis esto in operatione: & qualis es in vultu, talis esto in actu, Amen.

A De compunctione. Sermo X.

Compunctio cordis, est humilitas mentis veniens de recordatione peccati, & de timore iudicij. Illa compunctio est perfecta, quæ repellit à se omnem delectationē carnalium rerum: & toto studio mentis figit intentionem suam in contemplatione dei. Duplicem esse compunctionem legimus, vnam scilicet qua propter deum anima cuiusque fertur Dei afficitur, id est, cum ad memoriam reducit mala, quæ fecit. Altera vero cum suspirat propter desiderium æternæ vitæ.

Quatuor modis compungitur mens iusti hominis: hoc est memoria peccatorum, recordatione futurarum pœnarum, consideratione peregrinationis huius vitæ, desiderio supernæ patriæ quatenus ad eam possit cito peruenire. Omnis peccator tunc se cognoscit visitari à domino, quando compungitur ad lachrymas. Nam & Petrus tunc fleuit, quando in eum Christus respexit, sicut scriptum est: Et conuersus dominus respexit Petrum. Qui statim egressus foras, fleuit amare. Vnde etiam psalmista dicit: Respexit, & commota est, & contremuit terra. Tunc terra contremiscit, quando peccator ad lachrymas commouetur. Admoneo igitur te soror charissima, vt in oratione cum lachrymis ad memoriam reducas peccata tua, quia qui non habet cordis compunctionem, vel contritionem, non habet mundam orationem. Soror mihi in Christo amabilis, audi exempla sanctorum, qui per compunctionem, & lachrymas apud deum obtinuerunt veniam peccatorum suorum. Anna mater Samuelis, per compunctionem, & lachrymas meruit habere filium, insuper obtinuit apud deum prophetiæ donum. Dauid per compunctionem, & lachrymas, obtinuit veniam perpetrati homicidij atque adulterij. Sic enim audiuit per prophetam: Non morieris, quia dominus transtulit peccatum tuum. Pater Thobias per compunctionem, & lachrymas meruit accipere curationem cæcitatis, & consolationem pauperatis. Sic enim dixit ei Raphael angelus: Gaudium tibi semper sit, & adiecit: Forti animo esto, in proximo est, vt à deo cureris. Etiam Maria Magdalena per compunctionem, & lachrymas meruit à domino audire: Remittuntur tibi peccata tua. Soror venerabilis, bi: bona compunctio thesaurus est desiderabilis, & inenarrabile gaudium in mente hominis. Anima quæ in oratione habet compunctionem proficit ad salutem. Vir fortis non est minus laudabilis in luctu, quam in bello. Quia ergo post baptismum inquinamus vitam, baptizemus lachrymis conscientiam nostram. Vbi lachrymæ fuerint, ibi accenditur spiritualis ignis qui illuminat recreta mentis: lachrymæ pœnitentium pro baptismate reputantur apud Deum. Soror mihi in Christo dilecta, si compunctionem secundum deum habueris, beata eris.

Compunctio cordis sanitas est animæ. Compunctio mentis illuminatio est animæ, quia tunc anima illuminatur quando ad lachrymas compungitur. Compunctio lachrymarum remissio est peccatorum, quia tunc peccata dimittuntur, quando cum lachrymis ad memoriam reducuntur. Compunctio spiritum sanctum reducit ad se, quia cum spiritus sanctus mente visitatur: flamma homo peccata sua plorat. Interrogatio: O frater mi, quæso, die mihi quæ sint causæ nostri doloris, pro quibus in hac vita mortali ploramus, scilicet propter peccata nostra, & propter miseriam huius mundi: ac propter compassionem proximi, & propter dilectionem cœlestis præmij. Propter peccata flebat ille, qui dicebat: Lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Idē de miseriis huius mūdi gemebat cum dicebat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Dominus per compassionem fleuit super Lazarum, & super ciuitatem Hierusalem dicens: Quia si cognouisses & tu. Etiam Paulus apostolus, qui præcepit gaudere cum gaudentibus, & flere cum fletibus, per compassionem dolebat dicens: Quis infirmatur & ego non infirmor? Cum dilectione cœlestis præmij plorabant iusti dicentes illud Psalmistæ: Super flumina Babyloniis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Vita praesens, mors est: quia est plena miseriis quod est in patria, sed in via: nec est in domo, sed in exilio. In hoc mundo non sumus in nostra ciuitate, sed in peregrinatione, sicut scriptum est: Non habemus hic manentē ciuitatem, sed futuram inquirimus. Responsio: Soror dilecta, ideo moneo te, vt primo lugeas propter peccata tua: deinde propter miserias huius mundi, atque compassionem proximi: ad postremum uero propter dilectionem dei & cœlestis præmij. Honesta virgo deprecare deum cum omni deuotione, vt det tibi ueram mentis compunctionem, & cordis contritionem. Compunctio unigenitum Christum dei filium facit habere in se sicut dominus ipse ait: Ego & pater veniemus, & apud eum qui me diligit mansionem faciemus. Vbi lachrymæ abundant, ibi graues cogitationes non propinquantur: & si aliquando approximant, ibi radices non habent. Lachrymæ apud deum semper nobis dant fiduciam magnam. Soror in Christo amabilis mihi, audi vocem Iesu Christi sponsi tui dicentis: Surge amica mea & veni per dilectionem: iā enim hyems transiit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra, tempus putationis aduenit, vox turturis audita est in terra nostra: hoc est vox prædicantium apostolorum in ecclesia. Turtur est auis castissima, quæ in excelsis & in arboribus semper nidificat, vel morari solet, apostolos uel cæteros doctores significat qui possunt dicere: nostra conuersatio in cœlis est, quæ & gemitum habet pro cantu: & significat ploratum sanctorum qui suos ad lamentum & fletum hortantur dicentes: Miseri estote & lugete. Igitur bonesta virgo, accipe exemplum huius turturis, & luge propter amorem Iesu Christi sponsi tui, quousque eum videre possis, regnantem in solio regni sui. Melius est tibi lugere cum amore Iesu Christi, quàm cum amore inferni. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Natura turturis est, ut si per infirmitatem perdiderit coniugem, alterum amplius non quærit. O sponsa Christi, assimilare & tu huic turturi, & præter Iesum Christum sponsum tuum, amatorem non quæras alterum. O sponsa Christi, esto similis turturi, & luge die ac nocte cum desiderio Iesu Christi sponsi tui, quia iam ascendit ad cœlos, ut aliquando faciem illius videre mereatis in dextera patris. Pulchræ sunt genę tuæ sicut turturis. In genis solet esse uerecundia. Soror uenerabilis, genas habes turturis, si præ uerecundia Iesu Christi spēsi tui, nihil contra voluntatem illius facis. Genas habes turturis, si cum amore & reuerentia Christi, ea quæ illi displicent postponis. Genas habes turturis, si præter Christum alterum amicum non diligis. Igitur soror charissima, indesinenter peccata tua cum lachrymis laua. Quotidie laua tuas negligentias, per compunctionem & lachrymas. Transgressiones tui ordinis sine intermissione abluе cum lachrymis: & per lachrymas, & compunctionem acquire tibi tuorum remissionem peccatorum, per lachrymas & crebra suspiria acquire tibi æterna gaudia. Plange iniquitates tuas. Mala scelerum tuorum deplora. Mala quæ egisti flenda commemora. Mœroris unda te irriget. Compellat te plangere fluuius lachrymarum. Quę gessisti praue, fletibus dele: quæ illicite commisisti, lachrymis ablue. Honesta virgo, si peccata non ploraueris in hoc seculo, quando dictura es deo: posuisti lachrymas meas in conspectu tuo, charissima, si iniquitates tuas non fleueris in hac mortalitate, quando dices: fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte? Moneo igitur te sponsa Christi, ut in hac mortali uita lugeas peccata tua, vt consolari merearis in cœlesti patria. Sicut scriptum est: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Amen.

De tristitia. Sermo XI.

Dominus dicit in euangelio: Amē amen dico uobis, quia plorabitis uos & flebitis: mundus autē gaudebit. Vos autem contristamini: sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Etiā Salomon ait: Cor gaudens exhilarat faciem: spiritus uero tristis deiicitur in mœrorem animæ. Animus gaudens facit ætatem floridam: spiritus uero tristis exsiccat ossa. Fili in bonis non des querelam, & in omni dato nō des tristitiam uerbi mali. Omnis plaga tristitia cordis est. Iucunditas cordis, est uita hominis. Cor prauum dabit tristitiam, & homo sapiens resistet illi: per tristitiam festinat mors: tristitia flectit ceruicem cordis. Cor lętū bonū facit valitudinē, viro aūt tristi exsic-

Universidad de Deusto
Biblioteca

santur ossa. Et beatus Athanasius dicit. Homo tristis semper maliciatur, & contristat spiritum sanctum sibi à deo donatum.

G Hoc etiam docet apostolus dicens: Nolite contristare spiritum sanctum qui habitat in vobis, in quo signati estis in die redēptionis. Vide ergo soror charissima, ne contristes spiritum sanctum qui habitat in te, ne forte dere linquat te. Auser à te dubietatem & animositatem, quia vtrunque contristat spiritum sanctum. Auser à te tristitiam, quia ipsa est soror dubietatis, & animositatis. Certe tristitia secularis omnium malorum spirituum est pessimorum, & nocet seruis dei. Tristitia secularis lædit & conterit, atque allidit seruos dei. Spiritus enim sanctus non sustinet tristitiam carnalem. Igitur soror dilecta, indue semper lætitiā spiritualem quæ habet gratiā apud deum. Omnis lætitia spiritualis semper bona est, & bona cogitat: atq; contemnit vanam tristitiam. Si lætitia spiritualis bona non esset, nunquam propheta diceret: Lætamini in domino, & exultate iusti: & gloriamini omnes recti corde: Et iterum: Lætabitur iustus in domino, & sperabit in eo: laudabuntur omnes recti corde. Interrogatio: O frater charissime: si tristitia mala est, & nocet seruis dei: quid est quod ait Salomon: Cor sapientum vbi tristitia est, & cor stultorum vbi est lætitia? Responsio: Soror venerabilis, hoc quod ait Salomon: Cor sapientum vbi tristitia est, & cor stultorum vbi est lætitia non est intelligendum, nisi de spirituali tristitia, & de seculari lætitia. Acsi aperiùs diceret: Cor sapientum vbi tristitia est spiritualis, & cor stultorum vbi est secularis lætitia. Qui

H secundum deum tristitiam habent, sapientes sunt. Qui autem secundum seculum tristitiam habent, sunt stulti. Vnde dominus in Euangelio: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis: Et Paulus Apostolus: Quasi tristes semper autē gaudentes. Et iterum: Gaudete in domino semper, iterum dico, gaudete: ergo tristitia spiritualis bona est. Tristitia vero quæ nascitur ex cupiditate temporalium rerum est mala. De tristitia spirituali, scriptum est: Beati qui lugēt, quoniam ipsi consolabuntur. De tristitia autem seculari, ait Salomon: Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in ea. Iterum de lætitia spirituali dicitur: Lætetur cor quærentium dominum. Et iterum de lætitia seculari legitur: Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam plorabitis & flebitis. Soror charissima, audi etiam, quod beatus Paulus dicit: Tristitia quæ secundum deum est, operatur salutem pœnitentiæ. Tristicia vero quæ est secundum seculum, operatur mortem. Oratio hominis qui semper est tristis, non habet virtutem, nec potest ascendere ad Deum. Vbi tristitia fuerit cooperta spiritui sancto, non ibi est acceptabilis oratio, quia infirma est: & non potest ascendere ad deum. Igitur soror mihi amabilis, omitte tristitiam, desine tristis esse: tristitiam repelle à te: Noli dare te multæ tristitiæ, non perseueres in tristitia: ne dederis tristitiæ cor tuum. Tristitia unum est ex septem principalibus vitiis: & ideo est cauenda ab omnibus seruis Dei. Vnde beatus Isidorus: Si bene & pie vixeris, nunquam eris tristis. Bona vita semper habet gaudium. Honesta soror, ergo expelle à te tristitiam: quia sicut tinea comedit vestimentum: & sicut vermis rodit lignum, ita tristitia nocet cordi.

Munda ergo cor tuum ab omni tristitia carnali atque seculari, & oratio tua erit acceptabilis apud Deum. Igitur soror venerabilis, de recordatione peccatorum tuorum luge: & in amorem Iesu Christi sponsi tui gaude. De memoria præcedentium delictorum tuorum plora: & de spe cœlestium bonorum exulta. De transactis culpis & negligentijs tuis dole: & de promissione cœlestis regni lætare. De præteritis tuis delictis contristare: & de gaudio sempiterno retributionis hilarescе. Ad quod beatitudo. Qui deum amat bonus est, si bonus, ergo & beatus. Quantò homo plus deum diligit, tantò magis beatus erit. Dilectio est specialis & propria uirtus sanctorū. Amantissima mihi in Christo soror, ideo hæc dixi, ut nullus amor seculi te separet ab amore Christi. Sponsa Christi etiam rogo, vt aliquid nobis de amore cœlestis spōsi tui dicas. Fasciculus myrrhæ dilectus mihi inter ubera mea commorabitur. Dic ergo charissima nobis, ut ea quæ dicis intelligamus. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur. Locus cordis est inter vbera: hoc est inter mammillas: ergo dilectus noeus inter ubera mea commorabitur, id est memoria, dilectio, & amor Iesu Christi sponsi mei: semper erit inter mámillas meas, hoc est in corde meo. Et siue in prosperis, siue in aduersis, semper ad memoriam reducā omnia bona quæ mihi tribuit: quia dilexit me, & mortuus est pro me: atque ascendit ad cœlos, & ut ad eum perueniā quotidie vocat me dicens: Veni de Libano sponsa, veni, coronaberis. Læua Iesu Christi sponsi mei sub capite meo, id est, donum spiritus sancti requiescat in me in hac præsenti vita: & intellectus sanctarum scripturarum sit in mente mea, ut eum cognoscam & perfecte intelligam: & dextera illius amplexetur me, hoc est ad æternam beatitudinem peruenire faciat. Charissima soror, roga ancillas Christi quę tecū sunt, & dic eis: Fulcite me floribus: stipate me malis, quia amore Iesu Christi sponsi mei langueo. O uos sanctę sorores mee, quæ iam Christum super omnia diligitis, & nihil amori illius præponitis: fulcite me bonorum vestrorum exemplis, & qualiter Christum dilectum meū inuenire valeam ostēdite, quia M præ amore illius infirmor. Hic amor dulcis: hic languor suauis: hæc infirmitas sancta: hæc dilectio casta: hæc coniunctio intemerata: hæc copula inuiolata: hæc complexio illibata. O vos sanctæ sorores, fulcite me floribus, ideſt vestræ conuersationis exemplis: quia præ amore sponsi mei infirmor. Honesta virgo, verè pro amore Iesu Christi sponsi tui, langues & infirmaris: si pro amore illius omnia quæ in hoc mundo sunt, contemnis & despicis: verè pro amore Iesu Christi infirma iaces in lecto contemplationis, si Christū super omnia diligis: uerè pro amore Christi es infirma, si plus diligis cœlestia quàm terrena. Verè propter amorem & dilectionem Christi languida iaces in lecto intimæ dilectionis ac suauitatis, si in sanctis operibus es fortis, & in terrenis actibus es debilis. Soror mihi in Christo amabilis, si Christum ex toto corde tuo dilexeris, & nihil amoris illius præposueris, cum eodem Iesu Christo sponso tuo, in cœlesti regno lætaberis. Si Christum in tota mente secuta fueris, & cum tota mente dilexeris: absque ulla dubitatione cum eo in cœlesti patria gaudebis: & eum cum sanctis virginibus quocunq; ierit sequeris. Si cum omni deuotione Christo adhæseris, & ad eum die ac nocte suspiraueris in hoc præsenti seculo, sine dubio cum eo exultabis in cœlesti palatio: atque inter uirginum choros cantabis illi dulces hymnos, sicut scriptum est: Qui pascis inter lilia septus choreis virginum: sponsas decorans gloria, sponsisque reddens præmia. Quocun- A que pergis, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes curritant, hymnosq; dulciter resonant. Ideo hoc dixi soror charissima

De dilectione Dei. Sermo XII.

DOminus noster Iesus Christus dicit in Euangelio, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eū, & ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et Ioannes Apostolus: Nos diligimus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. Qui diligit deum, exorabit pro peccatis suis, & continebit se ab illis. Soror charissima dilige Deum, & inuoca eum in salute tua, quia dilectio est vita: & odium est mors. Deus non vult se tantum diligi verbis, sed puro corde & operibus bonis. Deum non diligit, qui præcepta dei con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rissima, ut Christum super omnia diligas, & vt nihil amori illius præponas. Obsecro te dilecta soror, vt nullâ præter Christum sentias dulcedinem: nullum præter Christum quæras amorem, & nullam præter Christum diligas pulchritudinem. Pro amore Christi luge, pro amore Christi plange, donec eũ merearis videre in dextera patris sut regnantem, Amen.

De dilectione proximi. Ser. XIII.

SOror charissima, audi quæ dominus Iesus Christus ait discipulis suis: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Omnes fideles discipuli Christi sunt. Vnusquisque illius discipulus est, cuius doctrinâ sequitur. Ergo qui vult Christi discipulus esse, studeat proximos suos tanquam seipsum diligere. Dilectio proximi malum non operatur. quare? quia plenitudo legis est dilectio. Et Paulus apostolus: Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit vos, & tradidit semetipsum pro vobis. Etiam Ioânes apostolus ait: qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum non est in eo: qui odit fratem suum, in tenebris est, & nescit quo vadat, quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Si quis dixerit diligo deum, & fratrem suum oderit, mendax est, & veritas in eo non est. Et hoc mandatum habemus à deo, vt qui diligit
B deum, diligat & fratrem suum: qui non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt quomodo potest diligere? Etiam Salomon ait: Omni tempore diligit, qui amicus est.

Et frater in necessitate comprobatur. & beatus Augustinus: Hominem vincis humana fœlicitate, diabolum vincis inimici dilectione. Tamen soror dilecta, non debet inter seruos dei carnalis dilectio esse, sed spiritualis. Nihil deo specialius virtute dilectionis. Nihil desiderabilius diabolo, quàm extinctio charitatis, sanctus amor non habet scandalum. Omnem hominem fidelem rudica tuum esse fratrem. Memento, quòd vnus artifex condidit nos. Verus amor non habet amaritudinem scandali. Soror venerabilis in proximi dilectione cognosces quomodo debeas peruenire ad dilectionem dei. Sicut dilectio mentem eleuat, ita malitia demergit. Nec deum verè sine proximo poteris diligere, nec proximum sine deo. Veram charitatem tenes si & amicum diligis in deo: & inimicum diligis propter deum. quantum sine ris larga in dilectione proximi: tantum eris alta in congregatione dei. Si in veritate diligis proximum tuum, in tranquillitate est cor tuum. Ille verò qui proximum suum habet odio, circundatus est tenebris: & tædio diligendo proximum purgas oculum mentis ad videndum deum. Tamen reuerendissima soror moneo te, vt nullum hominem carnaliter diligas. Vnde beatus Isidorus: Multum in terra demersus est, qui diligit hominem morituru plusquam opportet carnaliter. Cum deo manere non possumus, si in hoc seculo vnanimes esse volumus. amicus ex necessitate comprobatur. Si præcepta dei volumus custodire, sicut nosmetipsos debemus proximos nostros diligere: quia si sine dissimulatione diligit homo fratrem, cito placat deum patrem: qui diligit proximum non potest facere homicidium, non adulterium, non furtum, non periurium, non falsum testimonium, non rapinam, non inuidere, non litigare. Igitur honesta virgo dilectionem dei, & proximi, in qua tota lex pendet, & prophetæ semper meditemur, & opere perficiamus. Sed si proximus nostet patitur aliquam tribulationem, aut infirmitatem, aut damnum, aut in carcerem mittitur. Si dolemus pro illo in corpore ecclesiæ sumus: si autem non dolemus, iam à corpore ecclesiæ præcisi sumus, charitas quæ colligit, & viuificat omnia membra ecclesiæ, si nos viderit de ruina proximi gaudere, statim nos præscindit à corpore. Tam diu dolet membrum, quandiu in corpore continetur. Si autem membrum præcisum fuerit à corpore, nec sentire potest, nec dolere. Si manus, aut pes, aut aliquod membrum præcisum fuerit à corpore, si totum corpus tunc in multis partibus diuulsatur, aut in ignem mittatur, manus illa iam non sentit, quia iam diuisa est à corpore.

Talis est omnis Christianus, qui de alterius damno, aut tribulatione, aut angustia, aut necessitate non dolet. Sed quod peius D est gaudet, quia iam alienus est à corpore ecclesiæ. Nos verò honesta virgo, si veram, & perfectam charitatem volumus custodire, diligamus bene omnes homines fideles, sicut nosmetipsos studeamus diligere, vt quia Christus est caput nostrum, mereamur membra illius esse: vt cum Christus apparuit, qui est gloria nostra; nos per concordiam charitatis, &

& per dilectionem dei, & proximi, cum ipso possimus apparere in gloria. Tunc verò amicus amatur, si non pro se, sed pro deo amatur. Vnde beatus Isidorus: Qui in temperanter amat amicum, magis amat illum pro se, quàm pro deo. Tunc quisque beatitati atque diuinæ iustitiæ fit contrarius, quando despicit amicum aliqua aduersitate percussum. Vera amicitia nulla occasione excludetur, nullo tempore deletur, sed vbicunque se verterit tempus, illa firmâ est. Pauci sunt amici, qui vsque ad finem sint chari: Illa est vera amicitia, quæ nil ex rebus amici quærit, nisi solam beneuolentiam, scilicet vt gratis amet amantem se. Igitur soror amabilis in Christo, moneo te, vt diligas amicos tuos in deo hoc est in bono. Dilige etiam inimicos tuos propter deum, sicut scripeum est: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Et iterum: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Et iterũ: benedicite persequentibus vos, benedicite, & nolite maledicere. Dilectio, est soror charitatis. Charitas nunquam fuit sine dilectione, nec dilectio sine charitate. Honesta virgo, tanta necessaria est nobis dilectio, in qua tanquam E te virtutes consistunt, & de qua tanta bona dicuntur. Dilectio habet duas alas. Ala dextera, est dilectio dei: sinistra ala, est dilectio Dei. Nullus hominum cum vna ala potest volare ad cœlum. Quare? Quia nec sola dilectio proximi sine dilectione proximi, nec sola dilectio proximi sine dilectione dei valet ad consequendã æternã beatitudinẽ. Virgo prudens, sume tibi has duas alas, vide licet dilectionẽ dei, & proximi, vt libere possis volare bona operando, & peruenire ad patriam cœlestis regni. Amen.

De compassione. Sermo XIIII.

SOror charissima, audi quid Dominus noster Iesus Christus dicat: Omnia bona, quæ vultis vt faciant vobis homines, vos facite illis. Hæc est enim lex, & Prophetæ. Et Paulus ait: Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Et iterum: Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Et Salomon ait: Qui despicit proximum suum, peccat. Fidem pactã cum proximo tuo in paupertate illius, vt in bonis eius lætetis. In tempore tribulationis permane proximo tuo fidelis, vt in hereditate illius sis cohæres. Qui cauet proximo suo à fouea, cadet in illam: & qui parat locum proximo suo, peribit in illo. Vnde Psalmista: Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Perfectè proximum non diligit, qui illi in necessitate non succurrit: quãto amplius per compassio F nem proximis nostris in necessitate succurrimus, tanto amplius creatori nostro appropinquamus. Sic debemus habere curam nostri, ut non negligamus curã proximi. Igitur soror dilecta, quod non vis tibi accidere, nec proximo tuo cupias euenire. Condole alienis calamitatibus. Saucia te fletibus in alienis mœroribus. In tribulatione alterius & tu esto tristis, cum infirmis esto infirma. Sic alienos mœrores tanquam tuos luge, cum plangentibus plange, cum lugentibus luge, cum flentibus fle: cum plorantibus plora: talis esto aliis, quales optas circa te esse alios. Quod non vis pati, non facias alteri: non facias alteri mala, ne tu patiaris similia. Ita clemens esto in alienis delictis, sicut in tuis, ut non aliter te, & aliter alios pensis. Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari in ruina aduersarij, noli extolli: non læteris super inimici interitum, nè forte & tibi superueniat malum. Non extollaris de casu inimici, ne fortè conuertat Deus iram suam in te. Qui enim gaudet de casu inimici, citò ueniet super eum malum. Sit igitur humanus affectus erga miserum: sit erga pauperem dolor compassionis: sit erga dilectum amor miserationis. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Non despicias pauperes, non contemnas egenos, non uilipendeas pupillos: nullus a te tristitiam habeat, nemo à te confusus abscedat. Visita infirmos, consolare pusillanimes, vt tu a domino consolari merearis in æterna beatitudine, Amen.

De misericordia. Sermo XV. G

SOror charissima, audi Iesum Christum in euangelio dicentem: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et iterum: Estote misericordes, quia & pater vester cœlestis misericors est. Et Paulus Apostolus: Estote autem inuicem benigni, & misericordes, & induite vos sicut electi dei, & sancti in sancta misericordia. Pietas autem ad omnia vtilis est. Et Salomon ait: Facere misericordiam, & iudicium, magis placet deo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

deo quàm sacrificium. Misericordia facit locum vnicuique secundum meritum operum suorum. Miseratio hominis circa se, & circa proximum suum. Misericordia autem domini super omnem carnem. Ille offert sacrificium, qui facit misericordiam. Misericordia autem domini à compatiendo alienæ miseriæ, vocabulum sortita est. Qui in altero misericors non fuerit misericordiam dei inuenire non poterit. Soror dilecta mihi in Christo, misericordia, & veritas te præcedant. Misericordiam nunquam deseras. Benefacies animę tuę si misericors fueris. Qui alteri miseretur, misericordiam à domino cõsequetur. Soror, soror venerabilis, quod habes, habeto ad misericordiam. Præbe misericordiam sine murmure. Tale erit opus tuum qualis fuerit intentio tua. Non est misericordia, vbi non est beniuolentia. Bonum quod facis, propter misericordiam fac, non propter vanam gloriam, nihil facias propter laudem, sed propter æternam remunerationem: nihil facias propter famam, sed propter vitam æternam. Ad quam te perducere dignetur omnipotẽs deus, reuerendissima soror. Amen.

De exemplis sanctorum. Sermo XVI.

AD conuersionem, vel emendationem fidelium, multum exempla sanctorum prosunt. Soror charissima, ideo scribuntur casus, & reparationes sanctorum, vt miseri propter multitudinem peccatorum nõ desperemus, sed per pœnitentiã resurgendi, etiã post lapsum spem habeamus, vt nullus post peccatũ de bonitate dei desperet, dum conspicit etiã post ruinam reparationẽ fuisse sanctorum. Prõterea posuit deus virtutes sanctorũ ad exemplum nostrum, vt per vestigia ipsorum peruenire possimus ad regna cœlorum, vel si eos ad bene operãdũ sequi noluerimus in pœnis, inexcusabiles simus. Sancti dei homines quandiu fuerunt in hoc seculo nõ cessauerunt currere in bonis operibus, scilicet in ieiunijs, in vigilijs, in elemosynis, in castitate, in continentia, in longanimitate, in patientia, in suauitate, in orationibus, in persecutionibus, in beniuolentia, in fame & siti, in frigore & nuditate, & in laboribus multis pro Christi nomine. Sancti homines despexerunt præsentem mundum, vt æternum regnũ acquirerent: non acceperunt hic promissiones, vel diuitias miserabiles huius seculi, quæ perducunt homines malè eis vtentes, ad tormenta inferni, sed hanc patriam tota intentione relinquentes, ad cœlestem Hierusalem leuauerunt oculos suos homines sancti, vtentes ruerunt peccatum in verbo, in facto, in cogitatione, in visu, in auditu, in motu, in oculis, in manibus, in ira, in pedibus, in rixa, in furore, in dissensione, in vana gloria, in superbia, in elatione, in cupiditate, in gula, in somnolentia, in fornicatione, in vinolentia. Custodiebant corpora sua, & animas suas, duobus modis ieiunauerunt, scilicet à vitijs, & actibus. Bona est abstinentia ciborum, sed multo est melior abstinentia vitiorũ. Vnde ecclesia de suis membris, id est, de eisdem sanctis patribus dicit: Manus meæ stillauerunt myrrham: quid per manus nisi operationes sanctorum intelligimus: & quid per mirrham nisi mortificatio carnis, & mortificatio vitiorum accipimus? Manus ecclesiæ sancti homines sunt bona operantes, de quibus dicit: Operatæ sunt iustitiã. Manus ergo ecclesiæ myrrhã bonorũ operũ stillant, quia nobis exempla bene viuendi demonstrãt, & vt vitia carnis nostræ mortificemus, prædicant. Vnde quidã eorũ dixit: Si enim secundum carnẽ vixeritis, moriemini. Et iterũ: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. Et iterũ ecclesia dicit: Digiti mei myrrha probatissima. Tunc vere est myrrha probatissima, quando perfectè caro mortificatur, & vitia atque peccata extinguuntur. Igitur soror in Christo dilecta, si societatem habere cupimus, necesse est, vt exempla sanctorũ sequamur. Si peccamus, iã de peccato nullã excusationẽ habemus. Quare? Quia & lex dei quotidie nos admonet, vt bene viuamus, & exempla sanctorum patrum sequamur, per inuitant ad bene operandum, sed & si alii quando secuti sumus exempla malorum hominum, cur non sequimur exempla sanctorũ patrum? Et si apti fuerimus ad imitãdum mala in malum, cur pigri sumus ad imitandum bona in bonum? Soror venerabilis, ergo deprecemur deum, vt virtutes sanctæ quas suis sanctis præparauit ad coronam, nobis nõ sint ad pœnam neque ad damnationem, sed ad profectum, & salutem. Sine dubitatione credimus, quia si exempla sanctorum secuti fuerimus post hanc vitam, cum eis in cœlo requabimur: quanto amplius vitam sanctorum patrum legimus, si exempla eorum secuti fuerimus, lumen demonstrant, lampades ardentes sunt, quia alijs viam salutis ostẽdunt. Vnde dominus dicit: Lux vestra luceat coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est, quia videlicet soli deo est reddenda omnis gloria. Christi virgo te moneo tamen, vt ita sit opus tuum in publico, quatenus intentio tua maneat in occulto. Igitur amantissima mihi in Christo soror, sicut superius dixi tibi, in omnibus actionibus tuis, in omni opere tuo, in omni conuersatione tua imitare sanctos, æmulare iustos, habeto ante oculos tuos exempla sanctorum, exempla iustorum imitando considera. Exempla iustorum præpone tibi patrum, exempla sint tibi imitamenta disciplinæ. Intende virtutem sanctorum ad bene operandum, intende ad bene viuendum: documenta sanctorum nulla infamia scandalizent vitam tuam, nulla opinio aduersa te contristet. Disce flagrare bono præconio: habeto testimonium bonum: custodi tuam famam bonam: tua bona fama nullis fœtoribus obscureturtua bona fama nullis opprobrijs laceretur. Amen.

lumus, & tanto amplius culpabiles sumus. Nunc honesta virgo, omnipotentem deum deprecor, vt det tibi has virtutes sanctorum patrum, scilicet humilitatem Christi, deuotionem Petri, charitatem Ioannis, obedientiam Abrahæ, patientiam Isaac, tolerantiam Iacob, castitatem Ioseph, mansuetudinem Moysi, constantiam Iosue, benignitatem Samuelis, misericordiam Dauid, abstinentiam Danielis, & cætera digna facta priorum sanctorum, vt post hanc mortalem vitam permereri possis ad societatem eorum. Virgo Christi quotidie cõsidera quo moderamine, qua intentione, vel qua compunctione homines Christi placuere Deo. Vnde in persona Christi in Canticis canticorum ecclesiæ dicitur: Quàm pulchri sunt gressus tui, in calceamentis filia principis. Christus per potentiam diuinitatis princeps est omnium creaturarum: & ideo sancta ecclesia filia principis dicitur, quia per prædicationem Christi in nouam vitam regeneratur. Quæ sunt autem calciamenta ecclesiæ nisi exempla sanctorum patrum quibus in via huius seculi munimur, vt per omnes tribulationes calcia mentis ambulent? Soror in Christo amabilis, & nos spiritualiter pedes calciamus, quando à sanctis patribus exempla bene viuendi sumimus, vt ad similitudinem eorum tentationes huius mundi vincamus. Iterum in eisdem canticis sponsus ecclesiæ, scilicet Christus loquitur, dicens: Descendi in hortum, vt viderem poma conuallium, & inspicerem si floruissent vineæ, si germinassent mala punica. Vineæ florent quando in ecclesijs filij renascuntur in fide generantur, & ad sanctam conuersationẽ quasi ad soliditatem bonorum operũ præparantur. Mala punica germinãt quando perfecti homines per exemplabonorum operũ suos proximos ædificant, & in nouitate sanctæ cõuersationis per prædicationem, suã, & per ostensionẽ bonæ vitæ in sanctis operibus remouẽt. Vnde moneo te, in Christo spiritualis amica, vt des bonũ exẽplũ de te omnibus hominibus in omni tua vita. Venerabilis virgo, desiderovt luceas omnibus angellis dei, quæ tecũ sunt in monasterio bene viuendo: quia sicut ait beatus Gregorius: Qui alijs suã bonã vitã abscondũt, in semetipsis accensi sunt, sed alijs in exemplum luminis nõ sunt: illi vero qui exempla virtutũ, & per vitam sanctitatis atq; per verbũ prædicationis alijs lucent.

De contentione. Sermo XVII.

PAulus apostolus ait: Cùm enim sunt inter uos zelus, & contentio, nonne secundum hominem ambulatis, & carnales estis? Et Salomon ait: Inter superbos semper sunt iurgia, semper malus iurgia quærit: angelus malus mittitur contra eum: qui per loca periculosa vadit, citò cadit: sic ille qui quotidie cum proximis suis contendit, citò in scandalum cadit. Viri mites semper despiciunt lites, qui quotidie contendunt, & rixantur, à paucis homi- A
minibus amantur. Præterea pax & concordia omnibus hominibus amantur, propterea pax & concordia omnibus hominibus sunt necessaria. Soror charissima audi beatum Augustinum dicentem: O quàm reprehensibiles esse possemus, si non tam diligenter nostra vitia emendaremus, quanto studio aliena reprehendimus. Sed si nos bene consideramus, multa in nos reprehendere possumus. Volo quòd cognoscas, quia nihil est turpius quam lites inter religiosos, qui debẽt per concordiam, & dilectionem lucere in mundo sicut luminaria in cœlo. Contentiones ex inuidia, & detractione solent euenire, atque oriri. Sed si detractio, & iurgia sunt in claustro: ubi est taciturnitas regularis, vbi sanctitas religionis, ubi silentium ordinis,

ubi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi religiositas monasterij, vbi vinculum charitatis, vbi pax vnitatis, vbi concordia fraternitatis, vbi amor socialis? heu proh dolor periit taciturnitas regularis, ablata est sanctitas religionis, defecit silentium ordinis, ad nihilū deuenit religiositas monasterij, annullata charitas fraternitatis. Sed si illa qui in pace debent viuere, incipiunt contendere, litigare, detrahere, vbi est vita tranquilla, vbi vita pacifica, vbi vita honesta, vbi vita modesta, vbi vita casta, vbi vita contemplatiua, vbi angelica? Certè non potest ibi esse pax integra, vbi regnat detrahens lingua, vbi regnant rixæ & contentiones, non potest esse perfecta religio. Vide ergo soror dilecta, ne
B per lites & contentiones perdas labores. Caue ne dies tuos perdas per detractiones & rixas. Attende tibi diligenter, ne per iurgia & contentiones perdas cœlestes promissiones. Esto solicita, ne per stulta verba perdas gaudia æterna. Igitur linguam tuam refræna, & eris religiosa, quia si eam non refrænaueris, religiosa non eris. Sed si forsitan mihi non credis, audi Iacobum apostolum dicentem: Si quis putat se religiosum esse non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Lingua modicum est membrum in corpore hominis, sed tamen si refrænata non fuerit, totum corpus maculat & corrumpit. Nam sicut modicum fermentum corrumpit totam massam, & sicut parua scintilla ignis magnā syluam incendit: ita lingua sine fræno dominos & præpositos, æquales & socios, subiectos & paruulos omnes scandalizat, & ad tracundiam prouocat. lingua contentiosa si frænum non habeat, nullus homo cum ea in pace viuere poterit. Rixosa lingua veneno est plena, quæ si non fuerit castigata, omnes socios suos perducet ad scandala. Soror venerabilis, ergo bonum est tibi vt prohibeas linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dalum. Considera vnde venisti, & ad quid venisti. De mundo existi, & ad castra Dei, hoc est ad monasterium fugisti: diuitias seculi postposuisti, & ad cœlestes diuitias promerendas venisti. Et ideo paupertatem elegisti: gratis paupertatem elegisti. Et ideo obliuioni debes tradere omnia quæ propter
C Deum reliquisti. Caue ergo ne velis aliis te præferre, quantò maior es, tantò te humilia in omnibus: dimitte conuenticulum conspirationis & detractionis. Fuge murmurationes & susurrationes: susurrationes nō audias. Murmurationibus aurem tuam nō præbeas, separa aures à detrahentibus quasi à serpentibus. Fuge detrahentes, quasi serpentes: detrahētes infundunt venenum mortiferum in auribus se audientium: qui detrahit, & qui detrahentem libenter audit, vterque peccat. Non solum ille qui detrahit peccat, sed ille qui voluntarie detrahentē audit. Honesta virgo, audi ea quæ dicit perfectus vir in Christo. Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Tu ergo cum consilio vanitatis non sedeas, & cum mala loquentibus non commiscearis, non contendas in vlla causa: in nulla causa decertare studeas. Contentio lites parit. Contentio pacem cordis extinguit. Contentio turgia seminat. Contentio rixas gignit. Contentio iurgia fœminat. Contentio faces odiorum accendit. Contentio concordiam rumpit. Contentio conturbat oculum mentis, sicut ait Dauid: Turbatus est à furore oculus meus. Igitur anabilis in Christo soror, moneo te, vt in illa causa contendas. Non contendas pro cibo, neq; pro potu, neque pro vestimento. Sed accepe de manibus præpositarum tuarum ea quæ tibi dederint sine murmuratione: quod à prepositis tuis tibi fuerit ministratum sine murmuratione accipe. Si soror tua meliora vestimenta accepit quàm tu accepisti, non sit tibi curæ. Si præposita tua dederit tibi vile vestimentum, & sorori tuæ dederit pretiosum, de hoc non murmures. Si meliora vestimenta sororibus tuis fuerint, & tu accepisti D
ris viliora, super hoc non contendas. In nulla temporali causa eligas meliora. In transitoriis rebus meliora non quæras. Quare terrenis & transitoriis rebus mouere scandalum? Melius tibi fuerat in terra tua comino rari, quàm in domo Dei pro temporalibus rebus contendere, aut litigare, aut murmurare. Igitur charissima, sicut superius dixi tibi: in nulla causa decertare studeas, nisi vt soli Deo placeas. Amen.

De disciplina. Sermo XVIII.

SApientissimus Salomon ait: Audi fili mi, disciplinam patris tui: & ne dimittas legem matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Te decet disciplinam, & ne dimittas eam. Custodi illam, quia ipsa est mater tua. Accipe disciplinam, & noli abiicere eam. Qui odit castigationes, stultus est. Qui increpationes refugit, multum errat. Qui disciplinam despicit, peccat. Qui custodierit disciplinā, custodiet vitam. Qui verò disciplinam noluerit custodire, inueniet mortem. Egestas & confusio erit illi, qui deserit disciplinam. Qui acquiescit castiganti, gloriabitur. Stultus verberat disciplinam patris sui. Qui autem custodit increpationes, sapiens est. Plus quàm centum plagæ apud prudentem, potest disciplinatus, non murmurabit adversus eum qui castigat illum. Tamen castigatio debet esse moderata: vnde beatus Ambrosius: Leuiter castigatus exhibet reuerentiam castiganti, qui verò crudeliter castigatur vel increpatur, nec increpationem sustinet, nec salutem. Blanda pietate sunt portandi qui pro suæ infirmitate non possunt increpari; pro diuersitate peccantium alij portandi sunt, alij castigandi, quia modus est diuersus peccatorum. Prælati ecclesiæ portare debent subditos suos quos corrigunt, & corrigere quos portant. Hinc Salomon in basibus templi domini imaginem leonis & bouis, & cherubin opere sculptorio fecit pingere. Quid aliud designant bases in tem
3 plo, nisi prælatos in ecclesia? Qui cunque fulciendum regiminis suscipiunt tanquam bases, portant onus suppositum. Cherubin plenitudo scientiæ interpretatur. In basibus cherubim monstratur, quia prælati ecclesiæ plenā debent esse cœlestis scientiæ. Per leonem terror seueritatis figuratur. Per bouem verò patientiam mansuetudinis ostēdunt. Itaque in basibus neque leones sine bobus, neque boues sine leonibus exprimuntur: quia prælati ecclesiæ aliquando rigide, aliquando cum dulcedine, aliquando cum asperitate, aliquando verbis, aliquando flagellis debent subiectos suos corrigere, quia ille qui blandis verbis castigatus non corrigitur, necesse est vt acrius corrigatur & arguatur. Cum dolore enim abscondenda sunt vulnera quæ leuiter sanari non possunt. Qui secreto admonitus de peccato corrigi negligit, publicè est arguendus: vt vulnus quod occultè sanari nequit, manifestè debeat emendari. palam sunt arguendi, qui palam nocent. Vt dum aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerunt, corrigantur: vt dum vnus corripitur, cæteri emendētur. Melius est, vt pro multorum saluatione vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. Etiam beatus Gregorius ait: Sunt multi qui verba increpationis audiunt, & ad pœnitentiam redire contemnunt: vnusquisque audiat de regno dei, quod diligat. Audiat de inferno quid timeat, vt si per amorem ad regnum nō venit: saltem per timorem veniat. Verba sunt Isidori: Iusti benigne suscipiunt castigationem, quando de suis culpis arguuntur. Soror charissima, disciplina est emendatrix, quæ non est vilipendenda: & ideo debemus prælatos G
nostros diligere, & verba eorum benigne suscipere, qui per increpationes & castigationes suas auferunt à nobis proprias voluntates, & mūdi cupiditates. Vnde in Canticis canticorum de eisdem prælatis, Ecclesia vel quælibet fidelis anima dicit: Inuenerunt me custodes qui custodiunt ciuitatē: percusserunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Per custodes ciuitatis intelligimus prælatos, qui statum sanctæ ecclesiæ custodiunt, qui etiam animam I
fidelem inueniunt: eamque suis prædicationibus & exhortationibus, atque minis percutiunt, & amore charitatis Christi vulnerantur: nec solum hoc sufficit eis, sed etiam pallium ei tollunt, id est, omnem terrenam delectationem, atque substantiam temporalem ab ea auferunt, & eam nudam peccatis ac spoliatam dimittis ad regnum cœlorum transmittunt. Igitur soror mihi in Christo dilecta, valde dignum est, vt prælatos nostros quasi patres diligamus, vt ab eis disciplinam nostræ salutis libenter suscipiamus, secundum consilium Dauid dicentis: Apprehendite disciplinam, nequando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Ergo si

Universidad de Deusto
Biblioteca

de via iusta nolumus perire, necesse est nos disciplinam suscipere. Si ille qui disciplinam non suscipit, de via iusta peribit: proculdubio de via iusta confirmatus erit, qui disciplinam suscipit. Nunc ergo soror venerabilis, moneo te vt libenter suscipias disciplinam, vt ab ira Dei libereris, & in via iusta confirmeris. Multas age gratias illi qui castigauerit te, illi qui increpauerit te gratias repende. Si abbatissa, vel priorissa pro salute tua increpauerit te, non contristeris: cùm abbatissa vel priorissa monstrauerit tibi viam salutis tuæ, suscipe doctrinam illius gratis: quando aliquis monstrauerit tibi causam tuæ salutis, tu non sis rebellis. Dilige eas quæ te reprehendunt de tuis transgressionibus. Ama eas quæ te castigauerunt de tuis negligentijs: quasi alacres dilige eas quæ te reprehẽdunt de tuis transgressiombus: castigantibus iniuriã non respondeas. Increpantibus te contumeliam non dicas: mala pro bonis non reddas. Aduersus bona consilia, non respondeas iurgia. Aduersus bona verba, non respondeas mala. Quare? Quia qui diligit disciplinam, diligit sapientiam. Ergo & tu si disciplinam dilexeris, sapiens eris. Prudens eris si increpationes patienter sustinueris: patiens eris, si humiliter castigationes portaueris. Honesta virgo, ideo à domino, & à prælatis nostris in hac vita corripimur, vt nõ cum hoc mundo damnemur. Multo melius est nobis in hac vita à prælatis nostris pro negligentijs corripi, quàm in futura vita damnari. Melius est nobis in hoc seculo à præpositis nostris pro transgressionibus & culpis castigari, quàm in futuro seculo puniri. Amabilis mihi in Christo soror, melius est tibi manu I abbatissæ flagellis cædi, quàm in inferno pœnas pati: melius est tibi manu abbatissæ vel priorissæ flagellari in hac vita, quàm in inferno cruciari in futuro. Melius tibi est in manu abbatissæ flagellis verberari, quàm in inferno torqueri. Melius tibi est in hoc mundo de manu abbatissæ vel priorissæ sustinere flagella, quàm pati æternas pœnas in gehenna. Melius est tibi manu abbatissæ vel priorissæ temporaliter affligi virgulis, quàm cremari æternis incendijs. A quibus te dignetur liberare ille qui te redemit suo pretioso sanguine. Amen.

De obedientia. Sermo XIX.

SOror charissima, audi verba Pauli apostoli: Non est potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt ordinatæ, à Deo ordinatæ sunt. Ideoque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Ergo non debemus contemnere potestates siue mundi sint siue ecclesiæ, quia omnes à Deo ordinatæ sunt: Igitur quando per inobedientiam prælatis nostris contradicimus, Deo iniuriam facimus. Quando per superbiam & inobedientiam prælatis nostris rebelles sumus, contra Dei præcepta facimus: quando prælatis nostris contumaces sumus atque inobedientes, Deum contemnimus, qui dicit: Qui vos audit, me audit, id est, qui vobis est obediens, mihi obediens est: & qui vos despicit, me despicit. Soror dilecta mihi in Christo, ergo qui prælatum suum despicit, Deum despicit: & qui prælatum suum honorat, Deum honorat: & qui obediens est prælato suo, obediens est Deo. Hanc virtutem, scilicet obedientiam laudat Samuel propheta, dicens: Maior est obedientia, quàm sacrificium: & obedire magis quàm offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare: & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, id est nolle obedire. Maria soror Aaron per superbiam & inobedientiam, murmurauit contra Moysem fratrem suum, & statim percussa est lepra. Maria quæ contra Moysem fratrem suum, id est prælatum, murmurauit per inobedientiam & rebellionem, significat animã cuiuslibet hominis qui murmurat contra prælatum suum, cui non vult obedire, nec præcepta salutis acerpere. Et quia non vult per obedientiam præcepta sui prælati suscipere, lepra peccatorum percutitur atque sordatur. Etiam Chore, Dathan & Abiron qui contra Moysem & Aaron, per superbiam & contumeliam, atque inobedientiam insurexerunt, statim pro sua præsumptione pœnas sustinuerunt, sicut scriptum est in Psalmo: Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: & operuit super congregationem Abiron. Et iterum: Exarsit ignis in synagoga eorum, flamma combussit peccatores. Nam & Ozias rex eũ per superbiam & inobedientiam, atque contumaciam thuribulum accepisset, & contra legem Dei sacrificare voluisset, à deo est lepra percussus, atque maculatus in fron-

te. Nam & Saul rex, quia inobediens fuit, regnum perdidit, & in manibus inimicorum suorum cecidit. Etiam Ionas propheta per L inobedientiam fugit, & cum piscis absorbuit atque in profundum maris misit. Cauendũ est igitur nobis, ne contra prælatos nostros per inobedientiam audeamus insurgere: ne dominus par eos velit nos, quia vice sua funguntur apud vos visitare. Venerabilis soror, pro salute nostra posuit Deus prælatos in ecclesia, vt nobis prouideant, vt deo pro nobis rationem reddant, atque nos ne mala faciamus custodiant. Vnde Paulus apostolus: Obedite præpositis vestris & subiacete eis: ipsi enim pernigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Prælati debent cudire ac regere gregem domini cum magna vigilantia ac solicitudine. De quibus in Cantico canticorum legitur: Lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi vnusquisque ensis super fœmur suum, propter timores nocturnos. Vera Salomon Christus esse intelligitur, quia pacificus est, quia pacem inter deum & hominem reformauit. Lectulus verò Salomonis congregatio est fidelium, in qua deus habitare & requiescit. Lectulum verò Salomonis sexaginta fortes ambiunt, scilicet prælati, qui defendendo, castigando, increpando, corripiendo, admonendo circumeunt & custodiunt ecclesiam Dei contra vitia, & contra inimicos visibiles atque inuisibiles. Qui ideo fortes esse dicuntur, quia prælati sanctæ ecclesiæ perfecti sunt in obseruatione mandatorum Dei. Omnes tenentes gladios, id est spirituale verbum, quia prædicando vitia hominum debent reprimere. Ad bella sunt doctissimi, quia necesse est, vt ad bella spiritualia sint instructi. Vnusquisque ensis super femur suum. Prælati sanctæ ecclesiæ super femur enses tenent, quia prius in se, & tunc in sua subiectos vitia carnis debent resecare. Et hæc omnia faciunt propter timores nocturnos, id est propter occultas insidias malignorum spirituum, qui in nocte huius seculi maxime insidiantur sanctis prælatis, vt illos decipiãt, lectulum Salomonis, id est congregationem seruorum Dei fœdare ac maculare possint. Soror charissima, ideo hæc dixi tibi, vt cognoscas quàm deuotè quamque humiliter debemus prælatis nostris obedire. Obedientia sola virtus est, quæ virtutes cæteras menti iuserit, insertasque custodit, de qua Salomon ait: Melior est obedictia quàm victimæ, quia per victimas aliena caro mactatur: per obedientiam verò propria voluntas religatur. Vnde vir obediens loquitur victorias, quia domino alienæ voci humiliter obedit, semetipsum in corde superat. Adam in infernum cecidit, quia inobediens fuit: Christus verò ad cœlum ascendit, quia vsque ad mortem Deo patri obediuit. Sicut per inobedientiam Adæ, peccatores constituti sunt multi: ita per obedientiam Christi, iusti constituti sunt multi. Et sicut propter peccatum Adæ omnes homines sunt in condemnationem mortis, ita per iustitiam Christi, omnes homines in iustificationem vitæ. Et iterum: Sicut inobedientia primi parentis generauit mortem, ita obedientia Christi genenauit vitam. Igitur soror dilecta, si pro Christo fueris obediens tuis prælatis, cum Christo regnabis in cœlis. Contra matrem tuam, id est, abbatissam vel priorissam, nunquam verbum asperum dicas. Prælatis tuis A nunquam rebellis existas, præpositis tuis in nulla causa contradicas. Venerare autem omnes melioris scientiæ, ac melioris vitæ. Venerare vnumquenque hominem pro suo merito sanctitatis. Maiori gradui reuerentiam tribue competentem. Secundum dignitatem vnicuiq; homini tribue honorem. Superiori gradui æqualem te non exhibeas. Senioribus præsta obedientiam, & famulare humiliter imperijs eorum. Cede auctoritati maiorum, defer digna seruitia maioribus. Esto cunctis obediens in bonis præceptis. O sponsa Christi, ita obedias homini, vt non offendas voluntatem dei. In malis operibus nunquam sis obediens. Non obedies illi qui male tibi facere mandauerit malum, facere iussa non consentias. Noli obedire in malo cuiquam potestati, etiam si pœna compellat, si supplicia immineant, si tormenta occurrant. Melius est mortem pati, quàm mala iussa implere. Melius est abominatione iugulari, quàm æterno iudicio damnari. Neque enim est fine culpe, qui vt malum fieret obeduit. Igitur soror venerabilis, esto obediens vsque ad mortem, & dabit tibi Deus coronam vitæ. Amen.

De perseuerantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De perseuerantia. Sermo XX.

B SOror charissima, audi beatum Hieronymum dicentem: Non quæruntur in christianis initia vel exordia, sed finis & perseuerantia. Paulus apostolus male cœpit, sed bene finiuit. Iudas verò Scarioth bene cœpit, sed male finiuit. Laudatur initium Iudæ, sed finis vitæ illius condemnatur. Vnde beatus Gregorius: Virtus boni operis perseuerantia est, incassum bonum agit, si ante terminum vitæ deseratur. De hoc etiam beatus Isidorus ait: Non iudicat Deus hominem de præterita vita, sed de suo fine. Vnusquisque enim in die mortis suæ iustificabitur, aut condemnabitur: vnde scriptum est: vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Etiam beata Magdalena ideo Christum resurgentem primo meruit videre, quia eum requirendo perseuerauit. Vnde etiam in Canticis canticorum dicitur: In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea. Monco ergo te honesta virgo, vt quæras cunctè Iesum Christum sponsum tuum in lectulo tuo, idest in requie mentis, atque quiete contemplationis. Per noctes quære eum, hoc est in hac vita ad eum suspirando, eumque desiderando, vt eum perfectè in futura vita inuenire possis, ac videre regnantem eum in patris solio. Sine intermissione quære eum bene viuendo, vt faciem eius merearis videre in cœlesti regno. Rogo Christi sponsa, vt dicas cum Dauid propheta: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem domini? Verè anima tua deum sitit, si eum super omnia diligit. Vere anima tua Deum sitit, si pro amore illius despicit omnia terrena. Verè anima tua Deum sitit, si eum in dextera patris regnantem concupiscit. Etiam idem propheta nos admo-
C net, dicens: Quærite dominum & confirmamini, quærite faciem eius semper, id est in prosperitate & angustia: in paupertate & abundantia, in infirmitate & in sanitate, in iuuentute & in senectute debemus Deū quærere tota mente, tota intentione, vt ab eo me reamur confirmari in sancta conuersatione: & vt illum mereamur inuenire ac videre in cœlesti regno. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis ac spiritus, quia non nisi casto, corpore ad cœlos poterunt subleuari in die resurrectionis, nec poterunt videre gloriam diuinæ maiestatis, nisi illi ego sunt mundo corde. Soror dilecta, mihi credo, quia non ociosis & vagantibus illabitur regnum cœlorum, sed quærentibus & pulsantibus. Sic enim ait Dominus: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Petenda est ergo ianua regni orando, quærenda bene viuendo: pulsanda in Dei seruitio perseuerando. Non sufficit bona incipere, nisi etiam quisque incipere studeat ea quæ bene inchoauit, vsque ad finem vitæ perducere: quia melius est viam iustitiæ non cognoscere, quàm post cognitionem retrorsum conuerti. Vnde dominus in euangelio: Nemo mittens manum suam in aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Ipsum ror venerabilis, necesse est vt per desiderium æternæ beatitudinis pulsemus quotidie portam cœlestis patriæ peruenire. Soror D in Christo amabilis, mihi bonum est perseuerare in seruitio Dei. Quoniam qui de monasterio ad seculum reuertuntur, fuliginosi carbones nigri efficiuntur. Qui de monasterio ad seculum descendunt, efficiuntur nigri sicut carbones frigidi. Quare? Quia per mortui atque extincti. Vnde beatus Isidorus: Qui de bona vita ad malam reuertuntur per cupiditatem mundi, sunt condemnati, & nigredine vitiorum sunt fuliginosi & fuscati, atque lucernæ claritatis Dei sunt extranei. Qui de monasterio ad seculum regiunt, à societate angelorum separantur & dæmonibus sociantur. Qui sanctam congregationem relinquunt, & ad seculares vitam descendunt: à societate Dei elongantur, atque dominio diaboli subiugantur. Soror in Christo amantissima, considera quid fecisti. Quotidie reduc ad memoriam, vnde venisti, & ad quid venisti, & quare venisti. Propter Deum omnia quæ in hoc mundo sunt, reliquisti ac despexisti: & pro amore illius monasterium elegisti. Tu regnum cœlorum comparasti, & teipsam in precio illius tradidisti. Strude ergo cum summa vigilantia, vt non perdas regnum quod comparasti, sed vt habere possis imperpetuum quod desiderasti & optasti. Caue ne perdas regnum pro quo temetipsum dedisti precium. Audi Paulum apostolum dicētem: Non coronabitur nisi

qui legitime certauerit. Ille laborat legitimè, qui in bonis operibus perseuerat vsque ad diem mortis suæ. Ille certat legitimè, qui in seruitio dei perseuerat sine fraude & simulatione. Ille Deo dignè seruit, qui bonum opus quod cœpit vsque ad consummationem perducit. Ille in bonis operibus bene desudat, qui ea quæ bene inchoauit, consummat. Vnde ecclesia de suis membris in dei seruitio perseuerantibus in Canticis canticorum dicit: Ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia verò cypressina. Domus ecclesiæ sunt cōuenticula fidelium deo seruientium, atq; in his quæ dei sunt perseuerantium. Cedrus itaque atque cypressus arbores sunt incorruptibilis naturæ, & signāt sanctos dei, qui incorruptibili atq; immarcessibili desiderio con-
D desiderii sui flagrant: & in bonis operibus vsq; ad consummationem vitæ perseuerant. Igitur venerabilis virgo, & tu esto cypressus in domo dei, in bona vita perseuerando. Etiam in domo dei cedrus eris, si de te exemplum bonæ vitæ dederis, atque odorem bonæ conuersationis sociabus tuis. Virgo prudens, ideo hoc dixi, vt tota mente despicias amorem seculi. Ideo hæc dixi, ut nunquam velis religiosam vitam relinquere, & secularem requirere. Ideo hæc dixi: vt nunquam velis monachalem vitam deserere, & sicut canis ad vomitum redire ad seculum. Moneo te vt in monasterio cunctis diebus vitæ tuæ perseueres: & vt secularem vitam nunquam desideres. Monco te, ut cum summo desiderio monasterium diligas, & vt toto corde seculum postponas. Moneo te, vt in omni tempore in d. mo dei permaneas, & vt nunquam ad seculum redire quæras. Quare?
F Quia in monasterio est vita contemplatiua, in seculo est uita laboriosa: in monasterio est vita sancta, in seculo est uita criminosa: in monasterio est vita spiritualis: in seculo est uita carnalis: in monasterio est vita cœlestis, in seculo est uita terrestris: in monasterio est vita quieta: in seculo est vita turbulenta: in monasterio est uita pacifica, in seculo est vita litigiosa: in monasterio est vita tranquilla, in seculo est uita contentiosa: in monasterio est vita pacifica, in seculo est vita iurgiis plena: in monasterio est uita casta, in seculo est uita luxuriosa: in monasterio est vita perfecta, in seculo est uita uitiosa: in monasterio est vita plena virtutibus, in seculo est uita plena uitiis: in monasterio est vita sanctitatis, in seculo est uita iniquitatis. Soror reuerenda, audisti bona quæ sunt in monasterio, audisti mala quæ sunt in seculo, audisti uirtutes monasterij, audisti vitia seculi, audisti salutem monasterij, audisti perditionem seculi, audisti vitam, audisti mortem. Nunc igitur ecce in conspectu tuo bonum & malum. Ecce ante oculos tuos perditionem animæ & salutem. Ecce ante te uitam & mortem. Ecce ignis & aqua: extende manum tuam, & elige quod uis. Ecce uia paradisi, & ecce uia inferni. Ecce via quæ ducit ad vitam, & ecce via quæ ducit ad mortem. Ergo ambula per quam volueris. Hoc solum rogo, ut eligas meliorem. Frater mi, consilium tuum accipiam, & meliorem uiam eligam. Bonum est mihi consilium accipere, & per viam quæ ducit ad paradisum am- G
bulare cum Dei iuuamine. Honesta uirgo, quia meliorem viam eligis, Deo gratias reddo. Igitur uitam bonam quam cœpisti tenere, non deseras. Propositum bonæ uitæ, iam conserua omnibus diebus vitæ tuæ: tunc erit opus tuum perfectum, si perdurauerit vsque in finem. Salus perseuerantibus promittitur. Præmium perseuerantibus datur: non est bonus qui bonum facit, sed qui inesfabiliter facit. Si ergo in bonis operibus usq; ad finem uitæ perseueraueris, salua eris.

De uirginitate. Sermo XXI.

PRudentes uirgines acceperunt oleum in uasis suis cū lampadibus. Soror charissima, audi quę dico. Mente & corpore uirgines non sunt fatuæ, sed prudentes: & possunt exire obuiam sponso, quia habent oleum in uasis suis, id est, castitatem in mentibus. Virgines uerò corpore & non mente non sunt prudentes, sed fatuæ: nec possunt exire obuiam sponso, quia non habent oleum in uasis suis, id est, non habent castitatem in mentibus. Sic ait beatus Isidorus: Virgo corpore & non mente, non habet præmium in remuneratione. Et dominus in euangelio de fatuis uirginibus ait: Amen dico uobis: nescio uos. Hac de causa te moneo soror dilecta mihi, ut sis mente & corpore uirgo, ut possi hanc uitam mereari collocari in cœlesti thalamo à Iesu Christo cœlesti sponso. Virginitas non est iusta, sed admonita, quia nimis est excelsa. Duplicatum est bonum uirginitatis, quia H
in hoc mundo solicitudine caret seculi, & in futuro præmium castitatis recipiet. Si-

ne dubio qui casti perseuerant, & virgines: angelis dei erunt æquales. Virgines fœlicio res esse in æterna beatitudine, Esaia testante, qui ait: Hæc dicit dominus eunuchis: Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus: nomen sempiternum dabo eis quod non peribit. Omne peccatum per pœnitentiam recipiet indulgentiam. Virginitas verò si labitur, nullo modo reparatur, nam quamuis quis per pœnitentiam recipiat veniam, tamen per incorruptionem nũquam recipiet pristinam. Soror venerabilis, nihil valet virginitas carnis, vbi non est integritas mentis. Virgines de suis meritis gloriantes, hypocritis comparantur, qui gloriam boni operis foris appetunt, quam intra conscientiam habere debuerunt. Hoc est enim in euangelio virgines nõ habere oleum in uasis suis, id est non seruare in conscientia testimonium boni operis, scilicet in facie gloriari apud homines, non in corde apud deum, verba sunt beati Augustini: Nihil prodest virginitas carnis, vbi habitat iracundia mentis. Multum distat inter puritatem virginalis animæ nulla contagione polutæ: & eam quæ multorum libidini subiacuit. Soror venerabilis, audi beatum Hieronymum dicentem: Nihil prodest habere carnem virginem, si mente quis nupserit: nihil etiam prodest corporis virginei custodire virginitatem, si oculos à concupiscentia noluerit refrænare. Virginitas in corpore nihil proderit, si charitas aut humilitas à corde discesserit. Moneo igitur te honesta soror in Christo, vt sis mente, & corpore turgo. Moneo etiam te, vt accipias oleum bonorum operum tecum, atque vt ornes lampadem tuã bonis operibus, & illumines eam sacris virtutibus, vt cum clamor factus fuerit: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei: possis occurrere Iesu Christo sponso tuo cœlesti, & ab eo collocari in cœlesti thalamo.

De continentia. Sermo XXII.

SOror charissima, rogo, vt cum omni deuotione audias admonitionis verba. Tricenarius numerus primus est, & significat fœdera nuptiarum. Sexagenarius numerus secundus gradus est, & significat cõtinentiam viduarum. Centenarius numerus tertius gradus est, qui pro virginitatis corona virginibus deputatur. Beatus Isidorus ait: Quidam in iuuentute luxuriosæ viuentes, in senectute continentes fieri voluerunt, & vouerunt castitatem seruare, quando eos luxuria seruos habere contempsit. Tales non habent præmium, quia non habuerunt laboris certamen. Eos vero expectat gloria, quibus fuerunt gloriosa certamina. Castitatis enim fructus est suauitas: Castitas est pulchritudo incorruptæ sanctorum. Castitas est securitas mentis, & sanitas corporis. Luxuria enervat habitat, fractamque celeriter ducit ad senectutem. Longa castitas pro virginitate reputatur. Igitur soror veneranda, amanda est pulchritudo castitatis. Continentes, & caste viuentes deo, in semetipsis præparant habitaculum. Vnde apostolus: Caste viuentes templum dei sunt, & spiritus sanctus habitat in eis. Continentia facit hominem proximum deo. Ibi habitat deus, vbi permanet continentia. Castitas iungit hominem cœlo. Castitas perducit hominem ad regnum. Castè viuentibus promittitur regnum cœlorũ. Caste viuentes habebunt hæreditatem in cœlo. Bona est castitas coniugalis, sed melior est continentia vidualis. Optima vero integritas virginalis, melior est vidua humilis, quàm virgo superba. Melior est vidua cum humilitate, quam virgo cum superbia. Melior est vidua lugens peccata sua, quàm virgo iactans semetipsam coram hominibus de virginitate sua. Melior est vidua plorans iniquitates suas, quàm virgo extolliens semetipsam de meritis suis.

Non debet virgo gloriari coram hominibus de dono suæ virginitatis, quia si hoc fecerit, non habet oleum secum: extincta est enim lampas sua, non debet virgo desperare viduas. Virgo quæ deo vult placere, non debet mulieres castè viuentes contemnere: quia si hoc fecerit deo displicebit, & sibi nocebit. Virgo quæ mulieres castè viuentes, & deo seruientes despicit, superbiam facit. Quare? Quia melior est peccator humilis, quàm iustus superbus. Tu ergo venerabilis soror, non despicias mulieres, quæ de cœlo venerunt, maritos habuerũt, filios genuerunt, quia si eas despexeris, nimis ante deum culpabilis eris. Anna prophetissa maritum habuit, sed tamen de Christo prophetauit, & eũ videre meruit. Et Maria Magdalena secularis fuit, sed tamen Christum resurgentem vidit, & apostolorum apostola esse meruit. Honesta virgo, ideo hæc dixi, vt nullo modo despicias ancillas Christi, quæ ad seruiendum deo

Deo venerunt de vita seculari, non debes eas honestas fœminas, quæ de seculo ad monasterium venerunt despicere, sed honorare: quia quos Deus dignatus est eligere, tu non debes contemnere. Moneo ergo te venerabilis, vt pro amore Christi seruias eis, vt digneris eas quasi matres. Soror in Christo dilecta, ideo debes eis seruire quasi filia, quia Deus conuertit eas ad se de seculari vita. Igitur Deo iniuriam facis, si ancillas Dei despicias. Tu verò amabilis mihi in Christo soror, non dicas ecce ego lignum aridum: non dicas ecce ego arbor infructuosa, quia si Christum sponsum tuum diligis, & times sicut debes, septem filios habes. Primus filius est verecundia, secundus patientia, tertius sobrietas, quartus temperantia, quintus charitas, sextus humilitas, septimus castitas. Ecce venerabilis soror, per gratiam spiritus sancti sine dolore ex incorrupto vtero septem filios Christo peperisti, vt impleatur in te quod scriptum est: Quia sterilis peperit septem. Itaque soror amabilis in Christo, hos filios tuos Iesu Christo sponso tuo genuisti, debes nutrire, fouere, lactare, reficere, confortare & castigare. Nutri eos bonis moribus, foue eos in sinum intimæ contemplationis, & da eis mammillas æternæ dulcedinis. Refice eos amore supernæ suauitatis, & conforta eos paternis verbi cœlestis. Castiga eos flagellis timoris Dei, & manda eis, vt non superbiant: & vt non sint leues, nec transgressores, atque vt nunquam à te discedant, nec à te separentur. Vides soror dilecta, quòd virgines principalem locum teneant in regno dei, & non immerito. Quia cõtempserunt præsentem mundum, ideo peruenerunt ad cœleste regnum, ad quod te perducere dignetur ille in cuius seruitio corpus tuum & animam tuam consecrasti.

De fornicatione. Sermo XXIII.

SOror in Christo dilecta mihi, moneo te, vt cum omni deuotione audias hæc verba domini nostri Iesu Christi. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Lumbos præcingi amus cum carnis luxuriam per continentiam coercẽamus. Lucernas in manibus tenemus, quando proximis nostris lucis exempla mõstramus. Fornicatio carnis, vt ait beatus Isidorus, adulterium est. Fornicatio animæ seruitus idolorum est. Prima fornicationis tela oculorum sunt, secunda verborum: sed qui non capitur oculis, potest resistere verbis. Omnis immunda pollutio fornicatio dicitur, quamuis quisque diuersa turpitudinis voluptate perfruatur. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus regnum Dei clauditur, & homo a Deo separatur, inter cætera septem vitia, fornicatio maximum scelus est, quia per carnis immunditiam templum Dei violat: & tollens membrum Christi, facit membrum meretricis. Igitur honesta virgo si verum est quod in te Deus viuit, mortua sit in te fornicatio. Luxuria inimica est Deo & paternæ benedictionis atque substantiæ perditio, fornicatio non solum maculat corpus, sed & conscientiam. Qui luxuriatur quamuis videatur viuere, tamen mortuus est. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus, id est damnabit eos. Audi igitur soror charissima beati Isidori uerba: Fornicatione coinquinari, deterius est omni peccato, fornicatio maior est omnibus peccatis. Fornicatio graue peccatum est. Fornicatio omnia mala superat, fornicatio grauior est morte. Melius est mori, quàm fornicari. Melius est mori, quàm fornicatione maculari. Melius est mori, quàm per fornicationem animam perdere. Luxuria perducit hominem ad pœnas inferni. Luxuria mergit hominem in infernum. Luxuria mittit hominem ad tartarum. Oculi annuncij sunt fornicationis. Visio est prima occasio fornicationis. Mens enim per oculos capitur. Per oculos intrat ad mentem sagitta amoris, visio oculorum mittit sagittas fornicationis in mentem. Oculus est prima sagitta fornicationis. Igitur in Christo soror, reprime oculos tuos, ergo subtrahe visum. Non defigas oculos tuos in speciem carnis, nullum hominẽ hac intentione aspicias vt eum concupiscas, nullum hominem ideo aspicias, vt eum carnaliter diligas. Faciem viri non videas, vt eum in malo diligas. Auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Pulchritudinem hominis non concupiscas. Dic mihi soror venerabilis, qualis profectus in pulchritudine carnis, nonne sicut fœnum siccatur homo, & fugit pulchritudo eius sicut vmbra? Et quando mors venerit, dic rogo, quanta pulchritudo in corpore remanebit? cum videris totũ corpus tumidum esse, & in fœtorem cõuersum, nonne claudis nares tuas, vt non sustineas fœtorem fœtidissimum? Dic, rogo, vbi tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulchritudo vultus, vbi blanda verba quæ corda audientium molliebant? Vbi tunc sermones dulces, quæ homines lætificabant? Dic mihi honesta virgo, vbi tunc erit immoderatus risus & iocus turpis? Vbi tunc vana & inutilis lætitia, quę in risum hominem cõmouebat? Perijt, ad nihilũ deuenit. Sicut fumus euanuit: ita est consummatio pulchritudinis carnis, & consummatio corporis. Cognosce ergo soror venerabilis, quia vana est pulchritudo. Vnde etiam Salomon ait: Fallax gratia & vana est pulchritudo. Igitur soror in Christo amantissima, si pulchritudo carnis vana est, ergo si pulchritudo carnis putredo est & vermis, itaque si pulchritudo corporis cinis & terra est: caue ne ideo homines aspicias, vt eorum pulchritudinem concupiscas. Quare? Quia mundus transit & concupiscentia eius. Omne quod in mundo est concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum. Despiciendus ergo est mundus
C propter Christum cum omnibus quæ in eo sunt. Tu verò honesta virgo, quæ propter Christum reliquisti seculum, non debes lætari in pulchritudine hominum. Te ergo moneo soror in Christo dilecta, vt Iesum Christum sponsum tuum diligas super omnia, vt cum eo regnare possis in cœlesti curia. Certè si plus delectat mentem concupiscentia fornicationis, quàm amor castitatis, adhuc peccatum regnat in homine. Sed si magis delectat mentem pulchritudo castitatis, quàm turpitudo fornicationis: iam non regnat peccatum in homine, sed regnat iustitia. Quamuis homo sit castus in corpore, tamen si luxuriosus est in mente, peccatum regnat in corde eius. Fornicatio cordis est idolorum seruitus. Est & alia fornicatio spiritualis, de qua dominus ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo. maxime per carnis luxuriã homines subiiciuntur diabolo, quàm per cætera vitia. Castitas est pulchritudo animæ: & per hanc virtutem coæquatur homo meritis angelorum. Soror in Christo amabilis crede mihi, quia multi per incuriam oculorum inciderunt in periculum animarum suarum. Interrogatio: Frater dilecte dic mihi si aliquem hominem nosti per visionem oculorum deceptum. Responsio: O soror venerabilis quàm multos scio per visum esse deceptos, & in laqueum diaboli missos. Tamen ex his quos audiui, aliquos dicam tibi: Quia Dina filia egressa est vt videret mulieres regionis, & adamauit eam Sichem atque rapuit, & virginitatem illius turpiter corrupit. Et sic misera puella, quia in carne vidit quod videre non debuit: honestatem & virginitatem suam perdidit. Dauid etiam quadam die stans in solario domus suæ vidit mulierem, & adamauit eam: pro cuius amore commisit adulterium & homicidium, & sic deceptus, factus est reus legis. Et quia vidit incaute quod non debuit videre, contraxit maculam omni tempore vitæ suæ. Fortissimus Sanson descendit in regionem Philistinorum, & vidit ibi mulierem atque adamauit, & in gremio illius dormiuit. Illa verò crines capitis eius rasit, & tradidit eum in manibus inimicorum eius, qui statim oculos eius eruerunt: & sic miser, quia vidit quod videre non debuit: oculos perdidit, & in periculum corporis incidit. Cognosce ergo soror dilecta, quàm multi per visionem oculorum inciderunt in periculum corporum & animarum suarum. Moneo ergo te soror in Christo amabilis, vt facias pactum cum oculis tuis, ne incaute videas quod videre non debes. Caue etiam ne mors intret per fenestram oculorum tuorum ad animam tuam. Itaque soror in Christo dilectissima, sicut iam superius dixi tibi, si te caro tua adhuc impugnat, si te adhuc luxuria tentat, si te adhuc libido inuitat, si adhuc memoria fornicationis te crucíat, memoriam mortis tuæ tibi obijce. Finem vitæ tuæ ante oculos adhibe, diem exitus tui propone tibi. Propone tibi futura tormenta, futurum iudicium quotidie cogita: versetur ante oculos tuos imago futuri iudicij. Reduc ad memoriam horribiles pœnas inferni. Ardor gehennæ extingat in te ardorem luxuriæ.

Recordatio æterni iudicij, excludat ardorem corporis tui. Flamma inferni inextinguibilis repellat à te memoriam fornicationis: maior ardor minorem ardorem superet. Maior ardor minorem ardorem vincat. Stridor flammarum horribilis amorem libidinis. Sicut clauus clauum expellit, ita sæpe ardor gehennæ immittit foras ardorẽ luxuriæ.

Soror venerabilis, omnipotentem Deum deprecor, vt det tibi veram castitatem mentis & corporis.

De

Deabstinentia. Sermo XXIIII.

HOc est perfectum ieiunium, quãdo noster homo exterior ieiunat, interior verò orat. Oratio per ieiunium facilius penetrat cœlum. Per ieiunium & orationem mens hominis coniungitur angelis, & copulatur deo. Ieiunia fortia arma sunt aduersus tentationes dæmonum. Per ieiunium & orationem vincuntur dæmones. Soror in Christo dilecta, vis scire quo magis luxuria restringitur? Frater mi, volo, atque ut illud mihi edendas rogo. Audi ergo amabilis soror in Christo. Per ieiunium, fornicatio separatur: per ieiunium, luxuria restringitur. Remota saturitate non dominatur luxuria. Abstinentia carnem superat, abstinentia luxuriam refrænat, abstinentia frangit motum libidinis, abstinentia dissoluit virtutem fornicationis: per famem & sitim, luxuria deF fugitur: fames & sitis luxuriam vincunt. Mens multitudine ciborum lassata, perdit vigorem orationis. qualis est caro quæ nõ percipit dñi cibum: talis est anima quæ assiduè non pascitur verbo Dei. Hieronymus sic ait: Ieiunia moderata debent esse ne nimis debilitẽt stomachum, quia modicus & temperatus cibus corpori & animæ est vtilis. Pinguis venter non gignit subtilem sensum. Multò melius est quotidie parum sumere, quàm rarò satis comedere. Parcus est cibus, & uenter esuriens triduanis præfertur ieiuniis. Ille bene ieiunat, qui ab omnibus vitijs declinat. Melior est abstinentia vitiorum q̃ ciborum: non est reputata abstinentia, vbi fuerit ventris satietas subsecuta. Et beatus Isidorus: Tota die epulas in cogitatione ruminat, qui ad explendam gulam vespere sibi delicias præparat. Venter vacuus in oratione vigilare facit. Nam qui repletus est, infert somnum grauissimum: vnde non bene vigilare possumus, quando venter noster cibis est repletus. Soror venerabilis, aridum porta corpus tuum propter desiderium cœlestis regni, vt impleas quod scriptum est in Psalmo: Sitiuit anima mea ad deum, q̃ multipliciter & caro mea. Caro enim tunc deum sitit, quando per ieiunium abstinet & aresci. Soror in Christo amabilis, crede mihi, quia si in hac vita perfectè Deum esurieris & sitieris, ex eo in cœlesti patria satiaberis. Abstinentia vivificat & occidit: viuificat animam, & occidit corpus. Abstinentia ædificat in anima virtutes, & destruit vitia corporis. Omni studio debemus despicere gulam ciborum. Spernenda est concupiscentia escarum. Cauenda est G cura ventris, quando uenter immoderatè reficitur, corpus ad luxuriam excitatur. Non debemus comedere vt venter impleatur, sed vt corpus sustentetur: vbi venter est cibis repletus, ibi est ignis luxuriæ succensus. Corpus autem quod abstinentia frangit, ignis luxuriæ non esurit. Ille purpuratus dives qui quotidie epulabatur splendide, quia abstinere à cibis in hoc seculo noluit, ideo inter flãmas positus, guttam aquæ quæsiuit, nec accipere meruit. Sicut per abstinentiam omnes uirtutes spirituales radicantur, atque ædificantur in anima: ita & per suauitatem ciborum omnia vitia nutriuntur, & confortantur in corpore. non potest quisquam accipere perfectionem uitutum, nisi prius domuerit in se ventris gulam: ideo tres pueri in camino ignis non arserunt, quia abstinentes fuerunt. Daniel etiam ideo liberatus est de ore leonum, quia seruauit in se abstinentiam ciborum. Nemo potest à semetipso tentationes dæmonum expellere, nisi refrænauerit in se appetitum gulæ. Interrogatio: Frater charissime, rogo te, ut dicas mihi qualiter debeo castigare corpus meum per abstinentiam. Responsio: Soror dilecta, sic debes nutrire corpus tuum, ut non superbiat. Et iterum: sic debes reprimere, vt non cadat: sic.n. debes reficere carnem tuam, vt seruiat. Et sic eam debes castigare per abstinentiam, vt non pereat: si carnem tuam supra modum affligis, ciuem tuum occidis: & iterum, si eã pluſquam oportet reficis, inimicum tuum nutris. Charissima soror mea, hoc debes sem H per obseruare in omni abstinentia, vt non occidas carnem tuam, sed vitia. Igitur soror mihi in Christo amantissima, per abstinentiam corpus tuum castiga, ieiuna & abstine à cibis, pallida gere ora, & non rubea: facies tua non sit rubicunda, sed pallida. Aridum porta corpus tuum, & non crassum: non sit corpus tuum crassum, sed siccum. Non nutrias carnem tuam uermibus, ita manduca vt semper esurias, ita comede, vt semper habeas famem: venter tuus nequaquam implea tur cibis. Esuri & sitì: abstine & aresce. Crede mihi soror venerabilis, quia tentationes vincere non poteris, nisi corpus tuum per abstinentiam castigaueris: per cibum & potum crescit luxuria. Ciborum saturitas suscitat luxuriam carnis, luxuria semper est adiuncta

Universidad de Deusto
Biblioteca

saturitati. Frigus vigiliarum extinguit luxuriæ ardorem. Maligni spiritus ibi magis intrant, ubi plus escam, & potum uident. Soror in Christo amabilis, sicut dixi tibi, si perfectè uis tentationes fugere carnis, abstine non solum à cibis, sed etiam ab omnibus seculi delectationibus, ut post hãc uitam in cœlo lętari possis cum angelis. Amen.

De ebrietate. Sermo XXV.

SOror charissima mea, audi domini nostri Iesu Christi uerba. Attendite ne corda uestra grauentur crapula, & ebrietate. Paulus etiam apostolus castigando suos discipulos ait: Nolite inebriari uino in quo est luxuria. Et Salomon ait: Luxuriosa res est uinum, & tumultuosa ebrietas. Ne intuearis uinum quando flauescit, nec cum splenderit in uitro color eius. Ingredietur enim blande, sed in nouissimo mordebit, ut coluber: & quasi serpens uenenum effundit: nullum secretum est, ubi ebrietas est. Multos exterminauit uinum, & perduxit eos ad periculum corporum & animarum. Vinum in iocunditate creatum est, non in ebrietate. Vbicunque saturitas abundauit, ibi luxuria dominabitur. Ventrem distentum cibis, & uini potationibus irrigatum, voluptas luxuriæ sequitur. Ebrietas corpus debilitat, animam illaqueat. Ebrietas generat perturbationem mentis. Ebrietas auget furorem cordis. Ebrietas nutrit flammam fornicationis. Ebrietas ita alienat mentem, vt homo nesciat semetipsum. Homo ebrius est ita à semetipso alienus, vt nesciat vbi sit: plerisque luus est multum bibere, & non inebriari. Quos propheta increpat, dicens: Vę qui potentes estis ad bibendum uinũ, & uiri fortes ad misericordiam ebrietatem. Et iterum: Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis.

Etiam Ioël propheta clamat, dicens: Expergiscimini ebrij, & flete, & vlulate omnes qui bibitis uinum in dulcedine: non dicit qui bibitis vinum in necessitate, sed qui bibitis vinum in dulcedine: hoc est in delectatione. Ebrietas mortale crimen est. Ebrietas graue peccatum est. Ebrietas inter homicidia, & adulteria, & fornicationes reputatur. Ebrietas eiicit hominem à regno dei. Ebrietas expellit hominem à paradiso. Ebrietas demergit hominem in infernum. Noë bibit uinum, & virilia, quæ per sexcentos annos celauerat nudauit. Etiam Loth vino uebriatus dormiuit cum filiabus suis, nec tamen peccatum sensit, quia alienatus à semetipso fuit. Cogita ergo soror dilecta, quantum sit detestanda, & fugienda ebrietas ab omnibus seruis dei. Interrogatio. Frater mi, est peccatum bibere vinum? Responsio. Venerabilis soror, non est peccatum bibere vinum temperatum, id est cum sobrietate. Sic enim ait Paulus apostolus Timotheo discipulo suo: Modicum vinum bibe propter stomachum, & frequentes infirmitates tuas. Audi etiam quid Salomon dicat: Vinum cum mensura potatum, sanitas est animæ, & corporis. Vinum intemperatum venenum est. Vinum sine mensura, superat mentem. Per multum vinum grauatur meus. Per vinum luxuria crescit: per uinum luxuria excitatur: per multum vinum luxuria nutritur. Vinum enim nobis deus ad lętitiam cordis dedit non ad ebrietatem donauit. Igitur honesta virgo bibamus non quantum gula quærit, sed quantum necessitas requirit. Cauеamus igitur, ne illud quod deus ad medelam nobis corporis tribuit, vitio gulæ deputemus: cauеamus ne vinum quod deus nobis dedit ad salutem corporum, in vsum vertamus vitiorum. Cauеamus ne medicinam carnis in vinum conuertamus ebrietatis. Multi per uinum à dæmonibus capti sunt, nec est aliud ebrietas quam manifestissimus dæmon. Tu ergo soror in Christo amabilis, bibe vinum temperatum, & eris tibi sanitas corporis, & lætitia mentis. Bibe vinum cum sobrietate, & aufer à te pigritiam atque desidiam, & in dei seruitio te facies solicitam atque deuotam. Quare? quia vinum temperatè potatum, facit hominem ad orationem solicitum, & in dei seruitio acutum. Igitur soror charissima, si me quasi fratrem tuum audieris, & hæc omnia sicut dixi feceris, sapiens eris.

De peccato. Sermo XXVI.

SOror charissima, audi dominũ in euangelio dicentem: Omnis qui facit peccatũ, seruus est peccati. Duobus modis committitur peccatũ, id est, aut amore cupiditatis, aut metu timoris: dum homo vult habere quod concupiscit, vel eum timet ne incurrat malum quod metuit. Quatuor modis committitur peccatum in corde, quatuor etiam modis perpetratur in opere. Committitur peccatũ in corde suggestione dæmonũ, delectatione carnis, consensione mentis, defensione elationis. Cõmittitur etiã in opere aliquando latenter, aliquando publicè, aliquando consuetudine, aliquando despe ratione. Istis modis ergo, & corde peccamus, & opere perperamus peccatũ. Tribus modis peccatũ cõmittitur, videlicet per ignorantiã, & per infirmitatẽ, & per industriã, id est scientiã. Per ignorantiã peccauit Eua in paradiso, sicut ait apostolus: Vir non est seductus, sed mulier fuit seducta. Ergo Adam peccauit per industriam, Eua vero per ignorantiam. Qui verò decipitur, ignorat quid consentiat per infirmitatem. Peccauit Petrus quando per timorem ancillæ Christũ negauit. Grauius est peccare per infirmitatẽ, quàm per ignorantiã. Sed multo est grauius peccare per industriã, quã per infirmitatẽ. Grauius etiam peccat qui in publico delinquit quã qui in abscõdito: dupliciter peccat qui in publico peccat, quia & peccat, & alijs peccare demonstrat. Iã quadã pars iustitiæ est hominẽ suam iniquitatem cognoscere, & de peccatis proprijs in semetipso verecundiã habere. Melius est hominem non peccare propter amorem dei, q̃ propter timorẽ inferni. Melius est etiam non peccare, quã peccatũ emendare. Omnis peccans superbus est. Faciens.n. vetita, cõtemnit diuina præcepta. Audi ergo soror charissima quæ dico, audi quæ moneo, per vnum malũ pereunt multa bona. Custodi animam tuam à peccato, qui in vno peccauit, factus est omnibus reus: per vnum peccatum multæ iustitiæ pereunt; non declines cor tuũ in hoc quod delectatur corpus. Nõ des animã tuam in potestate carnis, non consentias carnali delectationi. Soror venerabilis, si secundũ carnem vixeris, morieris. Munda ergo conscientiã tuã ab omni peccato: sit mens tua pura, sit etiam corpus tuum ab omni iniquitate purgatum, sit corpus tuum immaculatum. Macula peccati in corde tuo non remaneat. Non potest corpus corrumpi nisi prius fuerit corruptus animus. Si anima labitur, statim corpus ad peccandum paratum est. Anima præcedit carnem. In crimine anima prima vadit ad peccandum: nihil potest corpus facere nisi quod voluerit animus. Munda ergo cor tuũ ab iniquitate, & caro tua non peccabit. Interrogatio: Frater mi, rogo, vt dicas mihi si anima hominis peccatoris est fœda, & nigra: vel si anima iusti hominis est pulchra, aut formosa. Responsio: Soror in Christo dilecta, tria sunt in hoc mundo nigriora, & deteriora omni malo, videlicet anima peccatoris perseuerans in peccato, quę est plus nigra quam coruus, & mali angeli qui eam rapiunt in die mortis eius, & infernus in quo iactatur, non sunt superiora, vel nigriora his tribus in hoc mundo.

Iterum tria sunt quibus non sunt meliora, anima videlicet iusti hominis perseuerans in bonis operibus, quæ est pulchra sicut sol, & sancti angeli, qui eam suscipiunt in die mortis suæ: & paradisus in quo collocatur, his tribus non sunt meliora in creaturis. Angeli sancti præsentant animam iusti hominis ante deum, dicentes: Ecce quem elegisti domine, & assumpsisti, semper habitabit in atrijs tuis. Soror in Christo amabilis, si mentem tuam ab omni iniquitate mundaueris, & in seruitio Dei sicut promisisti perseueraueris, sine dubitatione in cœlesti thalamo cum Iesu Christo sponso tuo lætaberis. Amen.

De confessione peccatorum, & pœnitentia. Sermo XXVII.

TVnc homo incipit esse iustus, quando de peccatis suis propriis incipit accusare seipsum: vnde scriptum est: Iustus in principio accusator est sui, nihil autem peius quàm culpam cognoscere, nec deflere. Omnis peccator duobus modis debet flere peccata sua. Vnum quia per negligentiam bonum non fecit, alterum quòd per audaciam malum commisit. Bonum quod debuit facere non fecit, & malum quod non debuit facere fecit. Ille homo digne agit pœnitentiam, qui præterita peccata plangit, & iterum plangenda non committit.

Nam qui plangit peccatum, & iterum facit peccatum, quasi si quis lauet laterem crudum. Qui quanto amplius lauerit, tanto amplius faciet lutum. Sic quando homo peccare potest pœnitet, & vitam suam viuens ab omni crimine corrigit, sine dubitatione quando ei mors aduenerit, ad æternam perueniet requiem. Qui autem malo viuit, & in morte pœnitentiam agit, sicut damnatio illius est incerta, ita & remissio illius est dubia. Qui ergo securus cupit esse

in morte de indulgentia, in sanitate pœniten tiam agat, & in sanitate peccata sua lugeat. Igitur quia miseratio Dei occulta est, sine intermissione flere necesse est. Soror charissima audi beati Isidori verba: Non oportet pœnitentem de peccatis suis habere securitatem. Quare? quia securitas negligentiam parit, negligentia verò sæpe hominem incautum ad priora peccata reducit. Nunc ergo soror charissima, accipe consilium meum, & dum potes vitam tuam emenda. Dum deus dat tibi licentiam, peccata tua manifesta. Dum datur tibi spacium, peccata tua plora.

Dum potes pœnite. Dum potes, peccata tua confitere. Dum adhuc viuis, peccata tua luge. Morientium vocatio, tua sit emendatio. Dum potes, mala quæ fecisti emenda. Dum potes à peccato & vitio te retrahe. Dum tempus est clama ad Deum pro te. Dum adhuc viuis in corpore, tibi indulgentiam peccatorum tuorum acquire. Priusquam dies mortis adueniat tibi, pœnitentiam age. Antequam puteus te absorbeat, pœnite. Priusquam infernus te rapiat, peccata tua luge. Priusquam in profundum inferni mergaris, negligentias tuas plange: vbi iam non est locus indulgentiæ, vbi iam non est lætitia, pœnitendi licentia, vbi iam non est licentia emendationis, vbi iam non est locus confessionis. Quare? quia in inferno nulla est redemptio. Quamuis sis peccatrix: tamen per pœnitentiam habebis veniam. Nulla tam grauis est culpa, quin per pœnitentiam non habeat veniam. Desperatio auget peccatum, desperatio maior est omnibus peccatis, desperatio peior est omni peccato. Igitur soror dilecta certissime crede quia est spes in confessione, nullo modo dubites, nullo modo de misericordia Dei desperes. Habeto fiduciam in confessione de bonitate Dei. Frater charissime bene dicis, bonum das mihi consilium.

Confessio.

HEV me peccatrix, heu me misera: in tantis peccatis, in tantis criminibus, in tantis negligentiis cecidi, quid primum plangam, quid primum plorem, quid primum lugeam? Ego misera quem luctum primum sumam? Ego indigna quas lachrymas prius fundam? Memoria non sufficit referre gesta tantorum criminum. O lachrymæ vbi vos subtraxistis, ô lachrymæ vbi estis, vbi estis fontes lachrymarum? mouemini obsecro ad fletum meum, fontes lachrymarum fluite super faciem meam, rigate maxillas meas. Date mihi planctum amarum, succurre mihi Deus meus antequam moriar, antequam mors præueniat, antequam me infernus rapiat, antequam me flamma comburat, antequam me tenebræ inuoluant. Subueni mihi Deus meus priusquam ad tormenta perueniam, priusquam me deuoret ignis gehennæ, priusquam sine termino crucier in inferno. Deus meus quid faciam cùm venerit tremendum iudicium tuum? Quid respondebo cum venerit examen iudicij tui? Quid dicam ego misera & peccatrix cùm prælenta fuero ante tribunal Christi? Væ dici illi in quo peccaui. Væ dici illi quando malum feci. Væ dici illi quando transgressa sum præcepta Dei.

Vtinam non illuxisset sol super me. O dies nam non fuisset ortus sol super me. O dies detestanda, dies abominanda, ô dies penitus non nominanda quæ me in hoc seculo peruenire fecit, quæ mihi claustra ventis aperuit: melius mihi fuerat non esse in hoc seculo natam, quàm in inferno perpetuo cruciatam: melius mihi fuerat non esse genitam, quàm pati æternas pœnas gehennæ. Satis mihi fuerat melius non esse in hoc mundo procreatam, quàm pati æterna mala, flere super me cœlum & terra, plorate me omnes creaturæ. Et quæ potestis fensum vitæ habere, lachrymas effundite super me. Peccaui enim grauiter, peccaui intoleriter, peccaui miserabiliter: innumerabilia sunt peccata mea: vt bene viuerem vltro promisi, sed bona quæ promisi nunquam seruaui. Semper ad peccatum meum redij, semper peccata mea multiplicaui, semper delicta mea iteraui. Nunquam in melius mores mutaui. A malis factis nunquam cessaui. Orate pro me dominum viri sancti, intercedite pro me ad dominum omnes sancti. Omnes sancti, florum intercedite pro me. Si fortè misereatur mei Deus, si forte iniquitates meas auferat. O misera anima mea quis miserebitur tui? Quis consolabitur te? O anima misera, ô anima quis dabit lamentum pro te? vbi es custos hominum, vbi es rectorptor animarum, vbi es pastor bone? Cur despexisti me, cur auertisti faciem tuam à me? Deus meus non me obliuiscaris in finem. Non me deseras imperpetuum, non me deseras in potestate dæmonum. Peccatrix sum, indigna sum, tamen ad te Deum meum confugio. Tu clemens, tu pius, tu multæ miserationis. Nullum spernis, nullum detestaris, nullum recusas à misericordia. Domine ostende in me misericordiam tuam. Obsecro domine ut non deneges misericorditer multis dedisti. Scelera mea non defendo, peccata mea non abscondo. Displicet mihi malum quod feci. Ego misera peccaui. Errorem meum confiteor, culpam meam manifesto. Iniquitatem meam cognosco. Peccaui Deus meus, proprius esto mihi peccatrici. Parce malis meis, agnosce peccatis meis, indulge criminibus meis. Domine, si iniquitates obseruaueris, domine, quis sustinebit? Nullus ad examen tuum, nec iustitia iusti secura erit: quis enim iustus qui se audeat dicere sine peccato? nullus honor est sine peccato. Nemo est mundus à delicto, nemo est mundus in conspectu tuo, ecce inter sanctos nemo est immaculatus, ecce qui seruierunt deo non fuerunt stabiles, & in angelis inuenta est iniquitas. Stel læ non sunt mundæ coram te. Cœli non sunt mundi in conspectu tuo. Si igitur nemo in conspectu tuo est sanctus, nemo immaculatus, quanto magis ego peccatrix, & putredo ac vermis filia hominum, quæ bibi iniquitatem quasi aquas, & multiplicaui peccata mea? Quæ fœdo in puluere, quæ habito in domo lutea, quæ terrenum habeo fundamentum. Deus meus porrige dexteram tuam mihi peccatrici. Memorare obsecro domine quæ sit mea substantia. Memento domine quia terra sum. Memento quia cinis & puluis sum. Medicinam qua sanet tribue. Medicinam qua curet impende. Ego misera cecidi in foueam peccatorum meorum. Ego indigna cecidi in profundum inferni. Deus meus libera animam meam captiuam ab inferno: non concludat me profundum, non absorbeat me infernus, non urgeat super me puteus os suum. Abyssus non deneges mihi exitū. Ecce dies timoris iam imminet, iam venit vltima dies, iam prope est dies mortis, nihil superest mihi nisi tumulus, nihil nisi sepulchrum.

Parce mihi domine antequam vadam ad terram tenebrosam. Subueni mihi deus meus, priusquam vadam ad terram miseriæ, & tenebrarum. Redemptor animarum fucurre mihi antequam moriar, solue vincula peccatorum meorum, priusquam ad mortem perueniam. Soror mihi in Christo dilecta, deus misereatur tui, & dimittat tibi omnia peccata tua. Deus retribuat tibi indulgentiam tuorum delictorum. Deus indulgeat tibi quicquid peccasti. Deus te leuet ab omni peccato. Age itaque iam vt oportet propone in corde tuo vt amplius non pecces. Statue in corde tuo vt amplius malum non facias. Caue culpas tuas iterare, non te polluas post peccatum. Post luctum pœnitentiæ non redeas ad peccatum, non iterum faciat quod iterum plangas. Non est pœnitens, sed irrisor, qui adhuc agit vnde pœniteat: non videtur deum deprecari humilis, sed subsannare superbis, qui adhuc malum agit, vnde iam pœnitentiam accepit.

Vnde & beatus Isidorus ait. Inanis est pœnitentia, quam sequens coinquinat culpa. Et iterum: Iteratum vulnus tardius sanatur. Frequenter peccans, & lugens vix meretur veniam. Esto igitur confirmata in pœnitentia, vitam bonam quam cœpisti tenere non deseras. Salus perseuerantibus promittitur, præmium perseuerantibus datur. Vnde dicitur: beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore, Et iterum: Qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Honesta virgo moneo te, vt semper portes verecundiam in vultu de recordatione peccati: portes pudorem in facie de memoria delicti. Propter verecundiam peccati oculos tuos leuare erubesce, amicula deposita facie, mœsto mœrore incede abiecto vultu, cilicium, & cinis inuoluant membra tua, cilicium operiat corpus tuum. Terra sit tibi cubile. Stratus sit tibi humus. Pulua es, in puluerem sede. Cinis es, in cinerem sede. Esto semper plangens, semper mœrens, semper suspiria cordis emittens: semper sit compunctio in corde tuo. Sit lamentum in tuo pectore, sint gemitus in tuo corde. Frequenter lachrymæ fluant ab oculis tuis. Semper esto parata ad lachrymas. Venerabilis virgo crede mihi quia nunquam serui Dei in hac vita debent esse securi quamuis sint iusti. Serui dei semper debent vigilare, & peccata sua cum lachrymis ad memoriam reducere. Vnde, in laudibus sponsi scilicet Christi in canticis canticorum dicitur: Comæ eius sunt elatæ palmarum nigræ quasi coruus. Quid per comas Christi intelligimus nisi fideles homines, qui dum fidem sanctæ trinitatis in mente custodiunt, & deo adhærentes, quod credunt faciunt, quasi in capite pendentes illi honorem conferunt. Palma autem verè in altum

in altum crescendo proficit, & victoriam sua significatione prætendit. Comæ ergo Christi sicut elatæ palmarum sunt, quia electi quique dum semper ad alta virtutum se efferunt, per Dei gratiam quandoque ad victoriam perducuntur: nigræ autem sunt sicut coruus, quia quanuis virtutibus in cœlum se erigant semper, tamen peccatores se esse cognoscunt. Sic & tu soror mihi in Christo amatissima, quanuis bene & religiose viuas, quanuis iuste & deuotè Deo seruias: te tamen moneo vt nunquam deseras lachrymas. Si igitur vis abluere peccatorum tuorum maculas, semper diligas lachrymas. Dulces tibi sint lachrymæ. Delectet te semper planctus & luctus, nunquam deseras planctum & luctum, tanto esto prona ad lamenta, quanto fuisti prona ad culpam. Quanta fuit tibi intentio ad peccandum, tanta sit ad pœnitendũ deuotio. Secundum infirmitatem adhibenda est medicina: grauia peccata grandia lamenta desiderant. Soror venerabilis, ipse te adiuuare & consolari dignetur in hac præsenti vita, quem angeli adorant in cœlesti curia, Amen.

De communione. Sermo XXVIII.

QVicunque manducauerit panem, & biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini, id est, peccatum & maculam contrahet sibi. Quare? quia ad bonum malè accedit. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice
K bibat. Ac si diceret, vnusquisque consideret vitam suam & emundet cor suum ab omni malicia, ut dignè possit accedere ad tam magnum sacramentum. Quicunque enim corpus & sanguinem domini manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, scilicet causam suæ damnationis. Vnde etiam beatus Isidorus ait: Qui in ecclesia sceleratè viuunt, & communicare non desinunt, putantes se tali communione à peccatis posse mundari, sciant hi tales ad emundationem sibi non proficere, dicente propheta: Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? nunquam carnes sanctæ auferent à te malicias tuas: qui ergo corpus Christi vult accipere, prius studeat in Christi fide & dilectione manere. Hinc est quod ait dominus in euangelio: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo: ac si diceret: Ille in me manet qui in bonis operibus voluntatem meam implet. Alioquin nisi prius maneat in me per fidem, & bonam operationem, & ego in eo: carnem meam manducare non potest, sanguinem bibere: quid est ergo quod manducant homines? Ecce omnes frequenter sacramenta altaris percipiunt plane, sed alius carnem Christi spiritualiter manducat, & sanguinem bibit: alius verò non, sed tantum sacramentum, id est, corpus Christi sub sacramento, & non rem sacramenti. Sacramentum hoc dicitur corpus Christi proprium de virgine natum, rem verò spiritualem Christi carnem: bonus igitur accipit sacramentum, & rem sacramenti, malus verò quia manducat indigne, sicut apostolus ait, iudicium manducat & bibit: non probans se prius nec diiudicans corpus domini. Ergo quid manducat peccator & quid bibit, non vtique carnem & sanguinem spiritualiter ad suam salutem, sed iudicium ad suam damnationem, licet videatur cum cæteris sacramentum altaris percipere. Iste quæ alius accipit corpus domini ad salutem, alius verò ad damnationem. Ille qui cum Iuda traditore corpus domini accipit, cum Iuda condemnatur: qui cum Petro & cæteris fidelibus deuotè ac fideliter illud sumit, sine dubio cum Petro & cæteris apostolis in corpore Christi sanctificatur. Audi igitur sponsa Christi verba beati Augustini, quæ ad illud altaris casto corpore & mundo corde cum pura conscientia atque deuota mente ad communionem venit, ad illud altare qui est in cœlis ante oculos Dei fœlici transmigratione peruenit. Soror in Christo amabilis, rogo vt audias prudentiam serpendum antequam veniat ad fontem, vomitat omne venenum. Imitare ergo, & tu charissima hunc serpentem in hac parte vt antequam venias ad fontem, id est, ad communionem corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, euomas omne venenum scilicet odium, iram, malitiam, inuidiam, voluntatem malam, & noxias cogitationes ex corde tuo. Dimitte etiam omnibus sociabus tuis: & omnibus proximis tuis ea quæ in te peccauere, vt tibi dimittantur à Deo peccata tua, sicut ipse dominus ait: Dimittite & dimittetur vobis. Itaque si hæc omnia feceris, sicut dixi, poteris accedere ad fontem viuum, id est, ad Christum qui est

bonus omnium bonorum. Ipse etiam ait de seipso: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. De hoc pane dicit Dauid in Psalmis: Panem angelorum manducauit homo: alioquin esca illa licet de cœlo venerit, & potus quis corporeus erat, angelis non congruebat: sed vtique ille panis, & potus qui per hoc præfigurabatur. Christus verò panis est angelorum & sacramentum hoc, vera caro eius est, & verus sanguis quod spiritualiter manducat, & bibit homo. Ac per hoc vnde viuunt angeli in cœlis, inde viuit homo in terris: quia totum spirituale est, & diuinum in eo quod percipit homo, sed sicut apostolus ait: Quidam in deserto eandem escam spiritualiter manducauere, & tamen mortui sunt. Ita & nunc in ecclesia quibusdam corpus domini est vita, quibusdam verò est pœna & supplicium peccati. Corpus domini sine dubio est vita illis, quibus Christus est vita. Illis verò est mors, qui per culpã & ignorantiam atq; negligentiam membra sunt diaboli. Vnde soror amantissima mihi in Christo moneo te vt aliud gustando intelligas, quando corpus domini recipis quàm odore sentis: audi etiam honesta virgo quid sacerdos in consecratione corporis Christi dicat: Respamus, inquit, hanc oblationem fieri benedictam per quam nos benedicamur. A scriptam per quam nos omnes in cœlo consignamur: ratam per quam in visceribus A Christi censeamur. Rationabilem per quam a bestiali sensu exuamur: Acceptabilemque facere digneris, quatenus & nos per hoc quod in nobis displicemus acceptabiles in eius vnico filio Iesu Christo simus. Igitur honesta virgo, sicut superius iam dictum est: Christus in semetipso in cœlo sanctos angelos pascit. Christus etiam in semetipso in terra omnes fideles reficit. Christus per spem sanctos angelos satiat in patria. Christus nos pascit per fidem in terra, ne deficiamus in via. Christus angelos & homines reficit ex semetipso, tamen integre remanet in suo: quàm bonus panis, & quàm mirabilis de quo in cœlo angeli saturantur, & in terra homines reficiuntur: quem manducat angelus pleno ore in patria, ipsum comedit peregrinus homo pro modulo suo ne lassetur in via. Christus panis viuus qui est refectio angelorum, ipse est redemptio, & medicina hominum. Nunc ergo soror charissima deprecare dominum in tota mente tua, vt mundet conscientiam tuam ab omni malitia: quatenus digne possis accipere corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi mysteria.

De cogitatione. Sermo XXIX.

SOror charissima audi ea quæ dominus ait per Esaiam prophetam: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis vestris. Quanuis homo cesset ab opere malo, tamen si malam cogitationem habet in corde suo, non est si- B ne culpa. Vnde ait beatus Isidorus: Non solum in factis peccamus, sed & in cogitationibus si eis illicitè occurrentibus delectemur. sicut vipera à filiis suis in ventre adhuc positis occiditur, ita nos occidunt cogitationes nostræ intra nos enutritę: quia consumunt animam nostram veneno viperino. Igitur soror dilecta mihi in Christo, moneo te vt cor tuum cum omni studio custodias: quoniam ibi est initium boni operis aut mali. Vnde scriptum est: Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. Audi etiam, rogo honesta virgo, quid sponsus in laudibus ecclesiæ dicat in canticis canticorum: Comæ capitis tui vt purpura regis iuncta canalibus'. Comæ capitis ecclesiæ lectulum sanctæ animæ vt purpura regis iuncta canalibus esse memoratur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua proiicitur, per canales ad vestem quę supra est currit, vt vestis tingatur, & inde nomen accepit vt tincta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia sanctæ menti congruunt. Comæ quippe capitis sunt cogitationes mentis, quæ in canalibus ligantur, quia scripturis diuinis ne inutiliter fluant stringuntur. Custodi ergo cor tuum venerabilis virgo à contagione noxia. Mentem tuam turpis cogitatio non subrepat, sit mens tua pura, deus non solum examinat carnem, sed mentem: dominus iudicat conscientias hominum, deus iudex etiam de cogitationibus iudicat animam quando titillat mala cogitatio. Non consentias illi, non sinas malam cogitationem manere in corde tuo. Quacunque hora mala cogitatio venerit expelle eam. Quàm cito apparuerit scorpio, contere caput eius. Contere caput serpentis, id est malæ cogitationis. Ibi

emenda

emenda culpam ubi nascitur scilicet in corde: caput cogitationis prauæ expelle à corde tuo. Ibi peccata: vbi nescis esse Deum. Nihil celatur ante deum. Videt occulta qui fecit abscondita. Dominus vbique præsens est. Spiritus Dei totum implet. Maiestas omnipotentis dei penetrat omnia elementa, nullus locus est extra deum. Dominus scit cogitationes hominum. Soror dilecta uis nunquam esse tristis. Frater mi volo. Ergo bene uiue. Si bene vixeris, nunquam eris tristis. Secura mens leniter sustinet tristitiam. Bona mens semper habet gaudium. Si enim in bona vita perseueraueris, tristitia non occurret tibi. Si bene & piè vixeris, neque plagam, neque mortem timebis. Conscientia autem peccatoris semper est in pœna. Nunquam reus homo securus est, mens enim malè sibi conscia propriis agitatur stimulis. Soror venerabilis, audi quid dominus dicat de muliere ad serpentem: Ipsa conteret caput tuum. Caput serpentis conteritur, quando ibi culpa emendatur ubi nascitur. Omnipotens deus mundet cor tuum ab omni contagione mala, ut ei possis seruire sine macula. Amen.

De silentio. Sermo XXX.

ESaias propheta dicit, Cultus iustitiæ est silentium, & securitas vsque in sempiternum. Et iterum Dauid obsecrando postulat, dicens: Pone domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Sancti patres summa cum vigilantia silentium custodientes, studuerunt uacare & videre quàm dulcis & quàm suauis est dominus. Et actiuæ vitæ curis postpositis, adhæserunt contemplatiuæ uitæ. Soror charissima respue inhonesta uerba, fuge impudicos sermones. Vanus sermo citò polluit mentem, & facile agitur quod libenter auditur. Nihil vnquam ex ore tuo procedat quod possit impedire, nihil unquam loquaris quod non conueniat. Hoc non procedat de labijs tuis quod offendat aures audientis, fuge turpitudinem sermonis. Vanus sermo demonstrat vanam conscientiam, lingua ostendit conscientiam, lingua refert conscientiam hominis: qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Ab ocioso enim sermone refræna linguam tuam, restringe linguam tuam ab ocioso verbo. Turpes fabulas non loquaris, non garrias vana uerba. Sermo ocioſus non erit absque iudicio. Vnusquisque rationem redditurus est sermonum suorum. Ante uniuscuiusq; facie verba sua stabunt in die iudicij. Ea quæ loqueris, grauitate ata; doctrina digna sint. Sit seruio tuus irreprehensibilis. Lingua tua non te perdat. Lingua tua non te dānet. Non loquatur quod suscipiat aduersarius, amicus tuus sit silentium. Pone custodiam ori tuo. In labijs tuis pone signaculum. Pone linguæ tuæ claustra silentij. Scito quo tempore dicas. Considera qua hora loquaris: tempore congruo loquere, tempore congruo tace. Tace vsquequo interrogeris, interrogatio os tuum aperiat: sint verba tua pauca, non transeas mensuram loquendi. Multiloquia non effugiunt culpam, multiloquium non declinat peccatum. Virgo linguosa stulta est, virgo sapiens paucis vtitur verbis. Sapientia hominem sermonem facit, loqui multum stultitia est: sit ergo in verbo tuo mensura, sit in sermone tuo statera. Modum loquendi non transeas. Venerabilis soror ille dignetur ori tuo ponere custodiam, qui te sibi elegit in sponsam. Amen.

De mendacio. Sermo XXXI.

MEndaces faciunt vt nec vera decentibus credatur. Summo studio cauendum est omne genus mendacij: quamuis sit quoddam genus mendacij leuioris culpæ, uelut si quis que pro salute hominum mentiatur. Sed quia scriptum est: Os quod mentitur occidit animam. Hoc genus mendacij perfecti virtutis summo studio fugiunt, ut nec vitia curi suæ animæ noceant, dum præstare alteris iuslibet per eorum fallaciam defendant, nec carni volunt. Tamen hoc genus mendacij facile credimus dimitti. Soror charissima monco te vt summopere fugias omne genus mendacij, nec per occasionem nec per studium loquaris falsum: non studeas mentiri, nec etiam vt præstes alicui. Non alienam vitam per mendacium defendas: nullum iustum mendacium: omne mendacium in omnibus est peccatum: omne quod à veritate discordat, iniquitas est. Leges seculi damnant falsarios, leges seculi puniunt mendaces. Si mendacium apud omnes damnatur, si falsitas humano iudicio punitur, quanto magis ante deum, qui est testis verborum, & operum. Ante quem etiam de ocioso verbo vnusquisque rationem redditurus est. Ante quem & pro ocioso sermone pœnas quisque sustinebit. Et perdes eos qui loquuntur mendacium. Et testis falsus non erit impunitus. Soror venerabilis declina ergo mendacium, falsum non loqueris. Quod vero est loquendum, nunquam mentiaris. Esto verax, nemini mentiendo decipias, non aliud dicas, & aliud facias: soror dilecta deus det tibi vera loqui, Amen.

De periurio. Sermo XXXII.

DOminus dicit in Euangelio: Nō iurea per cœlum, quia sedes dei est, neque per terram, quia scabellum pedum eius est: neq; per caput tuum, quia nō potes in eo vnum capillum facere albū, aut nigrum. Sit autem sermo tuus, est est, non non. Quod amplius est, à malo est. Sicut mentiri non potest qui non loquitur: sic peierare non potest, qui iurare non appetit. Quacunque sese verborum quisque iuret, deus tamen qui est testis conscientiæ, hoc ita accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Malum quod iurauerit facere, non debemus implere. Soror venerabilis vis vt dicam tibi qualiter nunquā peierabis: nunquam iures: si non iuraueris, nunquam peierabis: si peierare times, nunquam iures. Prohibe etiam tibi iuramētum, nolle vsum iurandi. Periculosum est enim iurare, vsus iurandi facit consuetudinem periurij. Vsus iurandi ducit hominem ad periurium. Sit in ore tuo, est: sit in ore tuo, non est. Veritas non indiget iuramento. Fidelis sermo retinet locum sacramenti. Firma etiam sit sacramenti tui fides. Amantissima soror spiritus sanctus qui in tuo virgineo corpore sibi fecit templum: ponat in ore tuo moderationis signaculum, Amen.

De detractione. Sermo XXXIII.

SOror mihi in Christo dilecta audi, quæ dico, ausculta quæ moneo, attende quæ loquor. Detractio graue vitium est, detractio graue peccatum est. Detractio prauis clamatio est, detractio grande crimen est. Omnes reprehendunt detractorem. Omnes vituperant detrahentem. Omnes dehonestant illum qui detrahit. Et Dauid propheta: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. Hoc summæ turpitudinis est, hoc nihil fœdius est. detrahentes latrant quasi canes. Sicut canes rodunt pedes transeuntium, ita detrahentes rodunt vitam proximorum. Canes solent mordere homines, & dente pestifero lacerare transeuntes. Soror venerabilis ergo abscinde à lingua tua vitium detrahendi: alienam vitam non rodas, vitam alienam non reprehendas, vitam alienam non laceres. De alieno malo non inquines os tuum, non detrahas peccatori, sed condole. Quod in alio detrahis, in te potius pertimesce: quod in alijs reprehendis, in te emenda.

Quanto studio reprehendis alienam vitam, tanto studio emenda temetipsam: quando alteri detrahis, te discute. Quando alium mordes, tua peccata redargue. Si uis detrahere, tuis peccatis detrahe. Non perspicias aliena peccata, sed tua propria. Non intendas alienis vitijs, sed tuis proprijs. Nunquam alijs detrahes, si te bene perspicias. De tua ergo emendatione esto solicita. De tua correctione, & salute esto attenta. Detrahentes non audias. Susurrantibus auditum non præbeas. Pari reatu detrahentes, & audientes tententur. Similiter est culpabilis qui detrahit, & qui detrahentem audit. Maledicti regnum dei non possidebunt. Virgo quæ ad cœlestem thalamum desiderat peruenire, nō debet hominibus detrahere. O virgo venerabilis si aures tuas à detrahētibus separaueris, & linguam tuam, sicut dixi, ab omni locutione peruersa refrænaueris, inter prudentes virgines computaberis.

De inuidia. Sermo XXXIIII.

HOmo inuidus membrum est diaboli, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Inuidia cuncta germina virtutum concremat. Inuidia cuncta bona pestifero ardore deuorat. Inuidia tinea est animæ. inuidia primum nocet sibi quàm alteri. Inuidia primū seipsam mordet quàm alterū. Inuidia primū suum mordet auctorem. Inuidia sensum hominis comedit, pectus vrit, mētem lacerat, cor hominis quasi quædam pestis pascit, igitur contra inuidiam occurrat bonitas. Charitas præparetur aduersus inuidiam. Soror amantissima mihi in Christo de bono alterius

alterius non doleas. De alterius profectu non tabescas, de alterius fœlicitate non crucieris. Nulla virtus est quæ non habeat contrariũ inuidiæ malum. Sola miseria caret inuidia. Quare? Quia nemo inuidet misero. Virgo quæ in cœlo desiderat habitare, hominibus non debet inuidere. Virgo quæ cum Christo ad nuptias desiderat intrare, de alterius honore non debet contristari. Charissima soror, Deus mundet cor tuum ab omni malitia atque inuidia: vt ei possis sine macula seruire. Amen.

De ira. Sermo XXXV.

HOnesta virgo, audi quid Salomon dicat: Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem. Et iterum: Dulce verbũ mitigat inimicos, & multiplicat amicos. Tanto quisquam conuincitur minus sapiens, quanto est minus patiens. Per iram oculus mentis turbatur, per iram sa-
K pientes perdunt sapientiam, per iram alienatur homo à semetipso. Quidam citò irascuntur, sed ad pacem citò redeunt. Quidam verò tardius irascuntur, & ad pacem tardius reuertuntur. Alij autem quod grauius est, ad iram citius incitantur, & ad pacem tardius inclinantur. Melius est tamen qui citius irascitur, & ad pacem cito reuertitur, quàm qui tardius irascitur, & ad pacem tardius incitatur. Charissima soror audi etiam Iacobum dicentem: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum: & tardus ad iram. Quare? quia ira viri dei iustitiam non operatur, proculdubio nec ira viri quis iustitiam dei operari poterit. Virgo quæ templum dei debet fieri, nullo modo debet irasci. Non decet Christi sponsam esse iracundam. Virgo quæ in pectore suo præparat mansionem Christo, omnibus modis debet expellere iracundiam à corde suo. Virgo quæ desiderat cum Christo ad cœlestem thalamum peruenire, debet omnino à corde suo iram expellere. Amantissima soror si te prę uenerit iracundia, restringe illam: si te prœoccupauerit ira, mitiga eam. Tempera furorem, tempera indignationem. Motum iracundię restringe. Refræna impetum iræ. Si non potes vitare iram vel temperare, non te rapiat furor, non te inflammet ira, non te commoueat indignatio. Sol non occidat super iracundiam tuam. Amen.

De odio. Sermo XXXVI.

HOnesta virgo, audi quæ dico: Odium separat hominem à paradiso. Odium subtrahit hominem à cœlo. Odium nec per passionem deletur: nec per martyrium purgatur, nec per sanguinem effusum abluitur: non debemus odio habere homines, sed uitia. Qui fratrem suum odit, homicida est. Qui fratrem suum odit, in tenebris est, & in tenebris ambulat. Deum non diligit, qui hominem odit. Quantum interest inter festucam & trabem: tantum etiam distat inter iram & odium. Odium est enim ira inueterata. Per iram turbatur oculus mentis. Per odium extinguitur oculus cordis. Soror in Christo amantissima mihi, audi quæ loquor. Si contristaueris in aliquo sororem tuam, satisfac illi. Si peccaueris in sororem tuam, age pœnitentiam coram illa. Si scandalizaueris aliquam ex illis dei, roga eam vt dimittat tibi. Pergo festinanter ad reconciliationem. Non dormias donec prius ueniat ad satisfactionem, non quiescas priusquam reuertatur ad pacem. Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari. Ne lxteris super inimici interitum, ne forte superueniant in te similia: ne conuertat deus ab eo in te iram suam. Delectet te dolere, super eum qui afflictus est. Condole alienis miseriis. In tribulatione alterius esto multo Cum plangentibus plange, cum lugentibus luge. Soror venerabilis non sis dura, non sit tibi dura præcordia. Peccanti in te non retribuas secundum culpam suam, quia & in te M uenturum est iudicium dei. Dimitte vt dimittatur tibi. non enim habebis indulgentiã nisi dederis veniam. Expelle à corde tuo odium. In mente tua odium non maneat. Soror amabilis, Deus det tibi dilectionem sui & proximi. Amen.

De superbia. Sermo XXXVII.

SVperbia est radix omnium malorum. Homo superbus Deo & hominibus est odibilis, superbus homo similis est diabolo. Superbia & cupiditas intantum est vnum malum, vt nec superbia sine cupiditate, nec cupiditas sine superbia esse possit. Diabolus per superbiam & cupiditatem deiexit. In cœlum ascendam. Christus cum humilitate

militate dixit. Humiliata est in puluere anima mea. Diabolus per superbiam & cupiditatem dixit: Ero similis altissimo. Christus per humilitatem factus est obediens patri usque ad mortem. Ad ultimum diabolus per superbiam præcipitatur in infernum. Christus uero per humilitatem ad cœlos eleuatur. Quid est omne peccatum, nisi dei contemptus? Soror charissima quo eius præcepta contemnimus? Soror charissima crede mihi, quod multorum ieiunia, & labores, si cum superbia finem habuerint, pro nihilo reputantur apud deum. Igitur soror venerabilis, alas superbiæ non erigas. Quare? quia superbus angelos depositi, potentes stra uit, superbos detecit. Superbis resistit deus, humilibus autem dat gratiam. Moneo te sponsa Christi sponsa, ut plus gaudeas de societate angelorum, & ancillarum dei, quàm de nobilitate generis tui. Rogo te amantissima soror ut magis exultes de societate pauperum virginum, quàm de tuorum nobilitate parentum diuitum. Quare? quia non est personarum acceptio apud deum: qui pauperem despicit, deo iniuriam facit. Qui contemnit pauperem, exprobrat factorem eius. Veneranda soror, deus det tibi profundam humilitatem & veram charitatem. Amen.

De iactantia. Sermo XXXVIII.

RAm in factis quàm in dictis caue re debemus iactantiam. Igitur soror charissima circunspice te ipsam, & nihil tibi arroges ex his quæ in te sunt præter peccata. Caue iactantiam, fuge appetitum uanæ gloriæ, caue inanis gloriæ studium: non te arrogas, non te iactes, nihil de te præsumas, non te insolenter extollas, nihil boni tibi tribuas, de bono opere non glorieris, non sis circumuentus fauoris. Contemne laudem hominum, non exquiras si quis te laudet, aut si quis te vituperet. Laus non te seducat, nec vituperatio frangat. Qui laudem non appetit, nec contumeliam sentit. Virgines quæ non habent oleum in vasis suis, quia per inanem gloriæ appetitum mercedem quam merebantur à domino perdiderunt. Semper suam iactantiam fœdauerunt, quia uanam gloriam dilexerunt: & dolcant se perdidisse opus bonum quod pro humana laude fecerunt. Vnde dominus in euangelio: Amen dico uobis receperunt mercedem suam. Virtutes sanctorũ per inanis gloriæ studium dominio subiicuntur dæmonum sicut Ezechias rex, qui iactanter diuitias suas Chaldæis manifestauit. Propterea per prophetam eas perituras audiuit. Pharisæus etiam qui orare ad templum venerat, ideo bona sua perdidit: quia iactanter manifestauit. Sicut ex alto aquila ad escam descendit, sic homo de alto bonæ conuersationis per uanæ gloriæ appetitum ad inferiora demergitur. Soror dilecta mihi in Christo, non ponas conscientiam tuam in aliena lingua. Laudet te aliena lingua, & non tua: laudet te alienum os, & non tuum: tuo iudicio te decerne non alieno. Nemo magis scire potest quæ scis sicut tu, quæ conscia tui es. Soror venerabilis, uis ut dicam tibi qualiter poteris omnes uirtutes augere? Frater dilecte uolo, atque vt mihi ostendas rogo. Ausculta ergo soror uenerabilis, si vis omnes virtutes tuas augere, perdere noli. Absconde uirtutes tuas pro elatione. Absconde tua bona facta pro arrogantia. Fuge uideri quod commeruisti. Virtutes tuas cela, peccata tua manifesta: vitia cordis tui reuela. Absconde tua bona opera: Nunquam in medium proferas si quid boni feceris aut dixeris. Prauas cogitationes statim manifesta. Peccatum enim manifestum citò curatur. C Crimen autem tacendo ampliatur, si latet, fit ex minimo magnum, peccatum manifestando decrescit, tacendo crescit. Virtutes in occulto crescunt, in publico decrescunt. Virtutes iactantes manifestando annihilantur, humiliter occultando multiplicantur. Igitur honesta soror, consilium & opus tuũ semper ad deum conuerte. In omni opere tuo, dei auxilium pete. Omnia diuinæ gratiæ, diuino dono ascribe. Nihil meritis tuis attribuas. In uirtute tua nihil præsumas, nihil ponas in tua audacia. Charissima soror audi apostolum dicentem: Qui gloriatur, in domino glorietur. Igitur venerabilis uirgo, gloriatio tua, & laus tua semper sit in Christo Iesu sponso tuo. Amen.

De humilitate. Sermo XXXIX.

SOror charissima, audi dominum Iesum Christum sponsum tuum dicentem in euangelio: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Soror uenerabilis, humilia temetipsam sub potenti

manu

Universidad de Deusto
Biblioteca

manu dei: ut te exaltet in tempore tribulationis. Conscientia virginis semper debet esse humilis & tristis, scilicet vt per humilitatem non superbiat, & per inutilem tristitiam cor ad lasciuiam non dissoluat. Humilitas est summa virtus virginis. Summum enim conuiuium est superbia. Virgo humilis licet habitu sit vilis, gloriosa tamen apud Deum virtutibus. Virgo autem superba quamuis ante oculos hominum pulchra, formosa atque composita, tamen ante oculos dei vilis & despecta atque reproba. Quare? D quia anima iusti sedes dei est. Sicut ipse dominus ait: Super quem requiescam nisi super humilem & quietum, & timentem sermones meos? Dilecta mihi soror in Christo esto humilis, esto in humilitate fundata, esto vltima omnium, esto nouissima omnium. Charissima nulli te præponas, nulli te superiorem deputes. Aestima omnes superiores te esse. Quanto maior es, tanto te humilia in omnibus. Si humilitatem tenueris, habebis gloriam. Quanto enim humilior fueris, tanto te sequetur gloriæ altitudo. Descende vt ascendas, humiliare vt exalteris ne exaltata humilieris. Quia qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat exaltabitur. Qui enim extollitur, humiliabitur. De excelso grauior casus est. De alto maior ruina est. Humilitas casum nescit: humilitas casum nõ nouit: humilitas ruinam nunquam incurrit: humilitas lapsum nunquam passa est. O sponsa Christi, agnosce quia deus humilis venit. Agnosce quia se in forma serui humiliauit, factus obediens vsque ad mortem. Amabilis soror ambula sicut ille ambulauit. Sequere exemplum eius, imitare vestigia illius. Esto vilis, esto despecta, esto abiecta, displice tibi, qui enim sibi vilis est, ante Deum magnus est: qui sibi displicet, deo placet. Charissima esto paruula in oculis tuis, vt sis magna in oculis dei. Tanto eris ante oculos Dei pretiosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior. Soror venerabilis, si humilitatem profundam tenueris, cum prudentibus E virginibus in cœlesti regno lætaberis. Amen.

De patientia. Sermo XL.

DOminus dicit in euangelio: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Soror charissima, ergo si homines pacifici sunt beati & vocabuntur filij Dei, necessaria est tibi patientia. Patientia opus perfectum habet. Virgo pacifica sapiens est, virgo iracunda non est prudens, sed stulta. Soror venerabilis, sine ferro martyr esse poteris, si patientiam in animo veraciter conseruaueris. Nam pacificus consortium meretur angelorum: nam inuidus & iracundus erit particeps dæmoniorum. Nam pacificus largat cõcordiæ, homo iracundus suscitat lites. Virgo benigna etiam si patiatur iniurias, pro nihilo ducit: virgo pacifica in corde suo præparat mansionem Christo. Quare? quia Christus pax est, & in pace consuescit requiescere. Filia pacis pacem debet diligere. Plus te præpara ad suscipiendam iniuriam, quàm ad inferendam. Disce potius mala tolerare, quàm mala facere. Esto patiens, esto mitis, esto suauis, modesta, mansueta. Ama pacem, dilige pacem, pacem cum omnibus retine. Omnes in mansuetudine & charitate amplectere: proba te amplius amare quàm ipsa ameris: proba te amplius diligere, quàm diligaris. Non sis leuis in amicitia. Habeto semper vinculum amicitiæ. Habeto semper patientiam mentis. Esto benigna, esto prompta affectu, esto affabilis in sermone. Grato animo appare ad omnes. Tolle occasionem litis. Sperne litem, viue semper in pace. Charissima soror si fieri potest, cum omnibus hominibus retine pacem. Contumelias detrahentium per patientiam superato. Clypeo patientiæ frange sagittas contumeliæ. Prebe scutum conscientiæ contra iaculum linguæ. Magnæ virtutis es si non lædas à quo læsa es. Magnæ fortitudinis es, si etiam læsa dimittas. Magnæ es gloriæ, si cui potuisti parcas. Venerabilis soror pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda tuum & animam tuam, Amen.

De concordia. Sermo XLI.

SEx sunt quæ odit anima mea, dicit dominus, & septimum quod detestatur. Videlicet cum qui seminat discordias inter fratres. Maledictus homo qui inter seruos dei discordias seminat; quia

qui pacem & concordiam rumpit, aduersus Deum facit: Christo facit iniuriam, qui inter seruos Dei seminat discordiam. Quare? quia Christus est pax nostra, qui facit vtraque vnum, videlicet, quia angelos & homines facit esse concordes. Concordia malorum contrarietas est bonorum, sicut optandum, vt boni pacem habeant: ita optare debemus, vt concordia malorum rumpatur. Concordia ad faciendum peccatum mala est. Concordia verò ad faciendum bonum, ad sustinendam iustitiam, ad seruiendum Deo bona est. Propter hoc sumus congregati in vnum: vt seruitio Dei omnes vnum spiritũ & vnum animum habeamus. Omnibus hanc mentibus in domo Dei debet esse anima vna & cor vnum in deo: nihil prodest si nos contineat vna domus, & separat voluntas diuersa. Plus diligit Deus vnitatem animi quàm loci: ecce sumus in domo ista multi homines, diuersi mores, diuersa chorda, diuersæ artes. Hæc omnia debet in vnum coniungere vna, intentio, vnus amor in Deum. Debemus ergo in hoc esse vnius animi & vnius voluntatis, vt seruiamus Deo: & vt diligamus Deum ex toto corde, & ex tota anima, & proximum nostrum sicut & nos. Necessaria itaque est nobis virtus concordiæ. Quod si ego volo facere voluntatem meam, & ille suam, & ille suam, fiunt diuisiones, operatur lites, iræ quoque & rixæ quæ sunt opera carnis, & sicut ait apostolus: Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Soror charissima, crede mihi, quia deo non tantum placent nostra ieiunia, nostræ orationes, nostra sacrificia, quantum concordia. Ideo Deus dicit in euangelio: Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Venerabilis soror, magna est virtus concordiæ apud Deum, sine qua non placent Deo nostra sacrificia quibus deleantur peccata. Scire debemus, quia cùm ad correctionem venimus, luctamen contra diabolum suminus. Interrogatio: Frater dilecte dic mihi si aliquid timet diabolus? Responsio: Soror amabilis, nihil est quod diabolus tantum timeat, quantum concordiam & charitatem. Nam si totum quod ha mus damus propter Deum: hoc diabolus non timet, quia ipse nihil habet. Si ieiunamus, hoc diabolus non timet, quia ipse nunquam comedit: si vigilamus hoc diabolus non timet, quia ipse nunquam dormit: sed si charitatem & concordiam tenemus, hoc diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra quod ipse in cœlo tenere noluit, hoc est etiam quod sancta ecclesia terribilis esse vt castrorum acies ordinata dicitur. Quia sicut hostes timent, quando acies castrorum bene ordinatas ad bellum vident: ita certè diabolus expauescit quando spiritualis viros virtutum armis accinctos in vnitate concordiæ viuere conspicit. Ipse victus & confusus vehementer dolet, cùm eos per discordiam diuidere & penetrare non valet. Omnes ergo vnanimiter & concorditer debemus viuere in domo Dei, vt possimus diabolum vincere. Ancilla dei quæ vult concorditer viuere, prius debet prauas consuetudines relinquere, ne sit peruersa, mordinata, ne sit indisciplinata, ne peruersitate sua cæteras ancillas dei conturbet vel scandalizet. Debet etiam mensurare actus suos, motus suos, sermones suos, & totam vitam suam: vt secundum Deum concordare possit cum illis cum quibus viuit. Igitur soror dilecta moneo te vt concorditer & humiliter viuas in monasterio cum omnibus ancillis Dei. Soror venerabilis odientes ad pacem inuita, discordantes ad concordiam reuoca. Nullus existat sermo iurgiorum qui concordiam diuidat. O sponsa Christi, charitas que te separauit à seculo, ipsa te coniungat Deo. Amen. I

De tolerantia. Sermo XLII.

CHarissima soror disce à Christo modestiam, disce tolerantiam. Christum attende & non dolebis de iniurijs. Pro nobis namque passus reliquit nobis exempla. Palmis enim percussus, flagellis cæsus, sputis derisus, clauis confixus, spinis coronatus, cruce damnatus semper conticuit. Quando enim aliquis tibi conuiciatur, propter tua peccata contigit tibi, quando tibi iniuriatur, mala tua hæc faciunt, quicquid tibi contingat aduersum, pro tuo euenit peccato. Leuius sustinebis, si pro quibus tibi infertur, intenderis. Cum ergo derogatur tibi, tu ora, quando aliquis maledicit tibi, tu benedic ei: benedic ei qui maledixerit tibi. Maledicenti tibi, benedictionem appone, irascentem patientia delini, blandimento iracundiam furentis dissolue, lenitate vince nequitiam, bonitate malitiam. Tuo bono supera mala aliorum. Tua tranquilla mente aliorũ cõtu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

melias disperde. Soror venerabilis ad bona, & ad mala præpara cor tuum, & bona & mala prout tibi euenerint, porta. Sustine aduersa, & prospera, et quæcunque occurrerint tibi, quæcunque euenerint tibi, mente placida sustine. Respue probra illatæ contumeliæ. Despiciendo supera irrisionum probra. Dissimulando contemne errores detrahentium. Honesta virgo quanuis te quisque irritet, quanuis te incitet, quanuis exasperet, quanuis insultet, quanuis conuicietur, quanuis criminetur, quanuis ad litem prouocet, quanuis ad iurgium vocet, quanuis conuicium dicat, quanuis iniuriam faciat, quanuis afficiat contumelijs, tu sile, tu tace, tu dissimula, tu contemne, tu non loquaris, tu tene silentium, iniuriam non respondeas, mala verba non dicas, conuitium non retorqueas, contumeliam non respondeas. Tene silentij pacem. Tacendo citius vinces. O sponsa Christi sume luctamen contra temporales molestias. Esto in cunctis casibus firma, patienter tolera omnia: patienter ab vno sustinendum est quod multis accidit. Et qui afflixit, & qui affligitur mortalis est. Et qui mala facit, & qui mala sustinet morietur. Amabilis soror crede mihi, quia nullus tibi aduersari potuisset, nisi dominus potestatem dedisset. Nec habuisset in te potestatē diabolus, nisi permitteret deus. Oportet per multas tribulationes nos intrare in regnū dei. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam. Soror charissima impossibile est, vt sis fœmina, & non gustes angustias. Omnia in hoc seculo euentu simili sustinemus. Nullus est, qui in hac vita positus non suspiret. Ista vita lachrymis est plena. Vita ista à fletibus inchoat. Infans quando nascitur, à fletu incipit viuere. Infans quando egreditur de vulua, prius incipit
L lugere quam ridere. Flores proiiciuntur in hanc miseram vitam.

Vtilis est tribulatio, vtiles
sunt vitæ huius pressu
ræ. Quanto in
hoc secu-
lo,
frangimur, tanto in perpetuo solidamur.
Quanto in præsenti tempore affligimur, in futuro gaudebimus.
Si hic flagellis atterimur,
purgati in iudicio
inueniemur.
Amen.

DOminus loquitur in euangelio apostolis, dicens: Ego quos amo arguo, & castigo. Tribus modis deus in hac vita castigat homines. Scilicet ad damnationem percutit reprobos. Ad purgationem eorum quos vidit errare electos. Castigat iustos ad augendam gloriam meritorum. Deus percussit Aegyptum plagis ad damnationem, flagellatus est pauper Lazarus ad purgationem, flagellatus est etiam Iob ad probationem: flagellat etiam hominem ante peccatum, ne malus sit: sicut flagellauit Paulum, qui instigante angelo satanæ tolerabat stimulos carnis. Flagellatur etiam homo à deo post peccatum, vt emendetur sicut ille qui traditus est satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus esset. Qui valentiores sunt, & sani, vtile est eis infirmari, ne per vigorem salutis plus lætentur in transitorijs, & terrenis rebus quàm debent. Mala est sanitas carnis, quæ hominem ducit ad infirmitatem animæ. Et valde est bona infirmitas carnis, quæ perducit hominem ad sanitatem animæ. M Infirmitatem carnis laudat apostolus, dicens: Cum enim infirmor, tūc fortior sum scilicet spiritu. In flagellis dei non debet murmurare homo, quia per hoc quod castigatur, à peccato emendatur. Leuius sustinebimus infirmitates corporis si ad memoriā reduxerimus mala, quæ fecimus. In infirmitate non debet murmurare. Quare? quia ab illo indicatur cuius iudicia semper sunt iusta.

Qui infirmitatem patitur, & cōtra deum murmurat, iustitiam iudicantis accusat, & per hoc iram dei aduersum se prouocat. Non potest esse iustum quod non iusto placet iudici. Quem enim diligit deus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit & quasi pater in filio cōplacet sibi. In hac vita deus parcit peccatoribus, & non parcet iustis. In futura vita parcet iustis, & non parcet peccatoribus, qui in hac vita flagellari non meretur, in inferno torquebitur. Soror charissima, dolor & tristitia omnibus sunt communia, nemo est, qui in hoc seculo non doleat. Semper deus hos castigat, quos ad salutem præparat perpetuam. Soror venerabilis, in infirmitatibus tuis non conteriseris. In languoribus tuis gratias age deo. Valere te magis opta animo quàm corpore. Desidera plus valere mente quàm carne. Aduersa cō-

nia remedia sunt animi. Aegritudo carnem vulnerat: mentem curat. Languor enim vitia excoquit, languor vires libidinis frangit. Probat te in dolore cognoscit, non frangit: in fornace probatur aurum vt sordibus careat, tribulationis camino purgaris, vt puriore appareas, persecutionis igne conflaris.
A Confiteris vt omni peccatorum sorde purgetur ad probationem sunt omnia ista quæ sustines. Igitur dilecta mihi in Christo soror, in infirmitatibus tuis non murmures, non blasphemes, non dicas, quare sustineo mala, non dicas, cur affligor, vt quid mala patior? Frater mi obsecro te vt dicas mihi quid in infirmitatibus meis debeo dicere, vel qualiter oporteat meipsam accusare. Soror honesta hoc modo te accusa: Peccaui, vt eram digna non recepi. Aequalē vindictam peccati mei non sentio. Minus me sentio percussam q̄ meretur. Iuxta modum termini minor est tribulatio vltionis. Secundum meritum peccatorum meorum dispar est causa pœnarum: non sunt tanta supplicia, quanta exiterunt peccata. O sponsa Christi, vis à peccatis tuis purgari? in pœna te accusa, & dei iustitiam laudā. Ad purgationem tuam sufficit, si ea quæ patieris, ad iustitiam dei retuleris. Si pro rogata infirmitate tu humilis Deum glorificueris. Corripit enim te deus flagello pię castigationis. Exercet in te disciplinam. Et qui parcendo te à se abiiciebat, feriēdo clamat vt redeas. Venerabilis virgo, cogita quoslibet mundi cruciatus, intende animo quascunque mundi pœnas, quoscunque tormentorum dolores, quascunque dolorum acerbitates, compara hoc totum gehennæ, & leue erit quod pateris. Soror amabilis, si timeas pœnas inferni time. Istæ enim pœnæ temporales sunt, illæ æternæ: in illis pœnis moriendo tormenta recedunt, in illis moriendo
B æternus dolor succedit. Si enim conuersa fueris, emendatio est quod pateris. Conuersis infantes plagæ ad purgationem proficiūt. Qui enim hic castigatus corripitur, illic liberatur, qui verò nec sub flagello corrigitur, & temporali pœna & æterna damnatur. Is in hoc prius iudicantur seculo, & illic damnatus in futuro. His duplex est pœna, & damnatio. Gemina his percussio est, quia & hic habent iudicia tormentorum, & illic supplementum pœnarum. Manus igitur dei te ad pœnam tradidit, indignatio dei te affligi iubet. Ipse iratus iussit te mala omnia experiri. Soror reuerenda, nam quòd & corporis debilitatibus frangeris, q̄ carnis morbis afficeris, quòd languorum stimulis cruciaris, q̄ passionibus animæ quateris, quòd mentis angustia torqueris, quòd crescente impugnatione malignorum spirituum agitaris, hoc ipsum pro peccato diuina iustitia irrogat. Tua contra te dimicant arma. Sagittis tuis plagaris. Telis tuis vulneraris. Per quæ enim peccasti, per hæc & torqueris. Quia secuta es carnem, flagellaris in carne. In ipsa gemis in qua peccasti. Soror amabilis in ipsa carne cruciaris, in qua deliquisti. In ipsa tibi est censura supplicij, in qua fuit causa peccati. Vnde corruisti ad vitia, inde sustines tormenta. O sponsa Christi, iustè argueris, iustè flagellaris, iusto iudicio iudicaris. Procella iuste te conterit, iustitiæ pœna te premit.

DOminus dicit in euangelio: Cauete ab omni auaritia, quia non est in abundantia cuiusquam: vita eius est super terram ex his quæ possidet. Et Paulus apostolus: Omnis fornicatio, & immunditia, & auaritia, non nominetur inter vos. Et iterum: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hereditatem in regno dei. Vnde Salomon: Conturbat domum suam qui sectatur auaritiam. Auarus non implebitur pecunijs. Qui amat diuitias, non capiet fructum ex eis. Nihil est peius quàm amare pecunias: hic enim animam suam venalē habet. Sicut auaritia mergit hominem in infernum, ita omnino largitas eleemosynæ leuat ad cœlum. Auarus homo similis est inferno, sicut infernus nunquam dicit satis est, ita auarus nunquam satiatur pecunijs. Sicut hydropicus quanto plus bibit, tanto plus sitit, ita auarus quanto plus acquirit, tanto plus concupiscit. Auaritia & cupiditas, sorores sunt: superbia verò est mater earum. Nunquam superbia fuit sine cupiditate, nec cupiditas sine auaritia. Soror venerabilis non sit manus tua porrecta ad accipiēdum, & collecta ad dandū. Plus te delectet dare q̄ accipere. Melius est dare q̄ accipere. Soror charissima, auaritia nō defigat radices in corde tuo, auaritia non sit in te. Expelle à corde tuo auaritiā. Si perfectè pro Christo contempseris omnia terrena, eū eodē Iesu Christo sponso tuo lętaberis in cœlesti patria.

B De cupiditate. Sermo XLV.

RAdix omnium malorum est cupiditas. Nemo potest perfecte spiritualia bella suscipere, nisi prius carnis domauerit voluptates. non potest mens ad contemplandum deum esse libera, quæ terrena, & transitoria huius mundi concupiscit, non pōt videre oculus mentis alta, si eū claudit puluis terrenæ cupiditatis. Cupiditas graue peccatum est, omnium criminum materia est, non est mirum si morientes inferni ignibus deputentur, qui viuentes flammam cupiditatis suæ non extinxerunt. Soror charissima quamuis non habeas pecuniam, tamen si habes cupiditatem habendi, nihil valet tibi, nihil valet corporis nuditas, si tibi est vestimenti cupiditas. Iudas per cupiditatem vendidit Christum. Nudi nascimur in hac vita, nudi exituri sumus de hac vita. Cur ergo concupiscimus terrena, & transitoria? Si ergo bona huius mundi credimus peritura, cur tanto amore diligimus ea? Si terrena, & transitoria huius mundi pluſquam oportet diligimus, peccamus. Soror dilecta cursum tuum considera, & cognosce tibi pauca sufficere posse, quæ habes. Si igitur cupiditas est radix omnium malorum, sicut superius diximus, necesse est, vt expellas eam à corde tuo: vt cæteræ soboles non pullulent vitiorum, cupiditas peruersa non sit in te. Soror venerabilis omnipotēs deus te faciat propter semetipsum prospera mundi despicere, & nulla eius aduersa formidare, Amen.

E De paupertate. Sermo XLVI.

BEati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Multi sunt pauperes quos ipsa paupertas non facit beatos, sed miseros: quia ipsam paupertatē non propter deum sustinent, sed coacti. Sunt etiam nonnulli pauperes, quos paupertas non facit miseros, sed beatos, quia eam propter deum sustinent, de quibus dicitur: Beati pauperes spiritu. Charissima soror iterum ad te reuertor loquendo. Audisti tribulationem, & patientiam Iob, & ideo te moneo, vt ne in tribulatione frangaris, nec in prosperitate eleueris. Tu patriarchas diuites opibus, sed humiles fuisse legis animo. Qualis fuit Abraham qui dicebat: Loquar ad dominum deum meum cum sim terra, & cinis? Ideoque beata eris soror venerabilis, si in prosperis, & in aduersis semper deo gratias egeris, & fœlicitatem huius temporalis vitæ velut fumum, & vaporem euanescentem credideris. Ait enim Paulus apostolus: Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Christus enim ne aurum diligeremus, oblata in vita munera contemnere docuit: ne famem timeremus, quadraginta diebus ieiunauit: ne nuditatem timeremus, unam tunicam discipulis suis habere mandauit: ne tribulationes expauesceremus, ille pro nobis tribulationes F sustinuit: & ne mortem timeremus, pro nobis mortem sustinuit, & suscepit. Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi. Et mundus peribit, & concupiscentia eius. Igitur dilecta soror, non diligamus ea quæ sunt in mundo, ne pereamus cum mundo. Certe Dauid regnabat, & cum haberet thesauros argēti, & imperaret populis multis fortis, tamen humilem se cognoscit, & dicit: pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Et iterum: Egenus, & pauper sum ego. Item dicit: Incola ego sum in terra, & peregrinus sicut omnes patres mei. Soror venerabilis non te delectent blandimenta transitoria: nec commoda terrena, nec delectamenta mundana lueris gaudere: & non contristaberis de terrenis damnis. Sicut nō scriptum est: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Cum cum amore possidemus, cum dolore perdimus. Audi sponsa Christi, quæ dico. Ille cœlestia, & terrestria seruauit, pauper pro nobis factus est. Quare? quia vt nos ea paupertate faceret diuites. Tu ergo honesta virgo, ambula per viam qua præcessit Iesus Christus sponsus tuus, & passibus indefessis sequere cœlestem ducem. Sine dubio si consequuta fueris, cum ipso in cœlo regnabis. Soror venerabilis virginitatem, & pauperatem beatæ Mariæ virginis prospice, quæ eam habuit in domino, vt mater domini esse meruerit. Et intantum fuit rebus pauperculis, vt tempore partus non haberet obstetrices vel ancillas ad seruiendum sibi: & intantum fuit rebus pauperculis, & ipsum etiam diuersorium tam angustum fuit, vt infantem non in lectulo, sed in præsepio reclinaret. Sed & Ioseph cui fuerat desponsata, cum esset iustus, erat tamen pauper, ita vt victum, & vestitum artificio quæreret. Certè faber fuisse legitur. Itiam de sanctis apostolis legimus, quia seruiebant Deo in fame & siti. Vnde Paulus apostolus: In fame & siti, in ieiuniis multis. In frigore, & nuditate, & in vigilijs multis. O sponsa Christi habes exempla quibus possis terrenas diuitias contemnere, & cœlestes concupiscere. Quoniam qui volunt diuites fieri in hoc mundo incidunt in tentationibus & laqueis diaboli, & in desiderijs multis, & nocuis, quæ mergūt hominem in infernum. Libenter contemnunt terrenas diuitias, qui perfecte sperant cœlestes. Quia voluntaria paupertas introducit hominem in regnū cœlorum. Non ideo venimus ad monasteriam, vt in delicijs in eo viuamus, sed vt vigilando, orando, ieiunando, psallendo, contra aduersarium nostrum dimicando ad regnum nobis promissum. Christo adiuuante peruenire. Nam ideo nudi nascimur in hoc seculo, nudi etiam accedimus ad baptismum, vt nudi, sine impedimento peruenianus ad cœlum. Quam incongruum est, & absurdum & quàm turpe: vt quem nudum mater genuit, nudum suscepit, etiam dives intrare velit in cœlum. Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem introire in regnum cœlorum. Melius est minus habere, quàm plus habere. Nimis est auarus H qui non sufficit dominus. Soror dilecta si in hoc seculo famem, & sitim atque nuditatem pro Christo sustinuerimus, gratis cum eodem domino nostro Iesu Christo in cœlesti regno gaudebimus, Amen.

De murmuratione. Sermo XLVII.

IOsitium cordis nostri per gratiam dei sanctificatur, & per inhabitationē spiritus sancti quando intus est charitas, pax, bonitas, humilitas, concordia, mansuetudo, & alia huiusmodi. Hæc sunt nostræ diuitiæ scilicet boni mores, & virtutes. Sed si recipimus inter nos litigare, murmurationis vocem tenemus, & nudi. Quare? quia virtutes non possunt remanere cum vitijs. Nam & modicum fermentum totam massam corrumpit. Quisque seruus dei despexerit in corde suo, quam malum fecerit, si pro rebus tēporalibus murmurat. Vnde debuerat esse dives sit pauper, quæ sunt diuitiæ nostræ? virtutes scilicet. Virtutes ergo perdimus si pro cibo, vel potu murmuramus. Graue peccatum est murmuratio. Vnde Gregorius: Regnum cœlorum nullus qui murmurat accipit: nullus quidem illud accipit murmurare potest. Præcordia fatui sicut rota currus sonum portat, & murmurat. Tales sunt multi fratres, & multæ sorores in congregatione, qui sunt carnalibus desiderijs subditi, & murmurare nunquā cessant. Igitur soror charissima necessarium est I valde nobis consilium Pauli apostoli dicētis: Neq; murmuraueritis sicut quidam eorum murmurauerunt in deserto, videlicet perierunt ab exterminatore. Igitur periculosum est nobis murmurare, ne forte pereamus ab exterminatore in monasterio, sicut illi perierunt in deserto. Linguas ergo nostras a murmuratione custodiamus, ne (quod absit) sicut illi perierunt in hoc seculo, nos pereamus in futuro: non ergo murmuremur, ne forte sicut illi perierunt in hac vita, nos pereamus in futura. Caueamus ab omni murmuratione, ne forte quod illi qui passi sunt in corporibus, nos patiamur in animabus. Iterum apostolus consulēdo nobis loquitur, dicens. Neque tentemus Christum sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt. Christum tentat qui pro cibo, vel potu, siue pro vestimento murmurat, sicut scriptum est de eodem populo: Tentauerunt deum in cordibus suis, vt peterent escas animabus suis. Et iterum: Murmurauerunt in tabernaculis suis, & non exaudierunt vocem domini. Christum tentat qui in monasterio superflua requirendo murmurat. Contra Christum facit qui in monasterio pluſquam oportet, requirit: in Christum peccat qui in monasterio res terrenas, & transitorias requirendo præpositos suos scandalizat. Et à serpentibus perierunt. Quare à serpentibus perierunt, nisi quia serpens venenosus est, & omnis qui murmurat, venenum diaboli habet in lingua? Vnde Iacobus apostolus: Lingua inquietum malum, plena veneno mortifero. Cauendum est ergo nobis à murmuratione, ne mortifero, & diabolico veneno pereamus. Soror dilecta mihi in Christo, audi quid de minus noster Iesus Christus dicit in euangelio: Dico vobis ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Ac si apertius dicat: Deus qui dedit nobis animam, dabit escam. Et qui dedit corpus, dabit vestimentum. Et adiecit: Respicite volatilia cæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

li, quoniam non seminant, neq; colligunt, neque congregant in horrea, neque in cellaria, & deus pascit illa, id est, si deus gubernat aues quæ hodie sunt, & cras non erunt, quarum anima est mortalis: quanto magis dabit seruis & ancillis suis cibum, & vestimentum, quorum anima est immortalis, & quibus regnum cœlorum promittitur? Et iterum: Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant neque nent, id est, non texunt, neque filant, & deus sic vestit illa: quanto magis vestit seruos suos, & ancillas suas? Non occidet deus animas seruorum suorum fame, aut siti, aut nuditate. Et adiecit: Quærite primum regnum dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Ac si diceret: Seruite domino in timore, cantate & exultate ei die ac nocte cum tremore, & ipse dabit vobis in hac vita, & in futura omnia necessaria. Inquirentes dominum non minuentur omni bono. Soror charissima, deus qui te eduxit de domo patris tui, si in seruitio eius perseueraris, dabit tibi in bono petitiones cordis tui, Amẽ.

L. De proprio. Sermo XLVIII.

SOror charissima, peculiare quod habetur apud seruos dei pro magno crimine, nunquam inuenia tur in te. Omnia quæ in monasterio sunt omnibus sunt communia. Ergo si ancilla dei aliquid habet absconsum, vel proprium quod à cæteris ancillis dei ignoratur, furtum est, peccatum furti est. Quare? quia omnia habet in communi cum cæteris ancillis dei, & quasi proprium sibi aliud abscondit. Furtiue aliud habere in commune cum cæteris ancillis dei, est quasi proprium sibi aliud abscondere. Hoc furtum est, hæc manifesta fraus est. Hoc grande peccatum est, hoc est iter inferni, per hanc viam latrones descenderunt in infernum. Sic enim ait Paulus apostolus: neque latrones, neque rapaces regnum dei possidebunt. Ancilla dei quæ semetipsam separat à communione monasterij, aliud quasi proprium abscondendo, consequens est, vt separetur à consortio cœlestis vitæ. Multi ad communem societatem monasterij veniunt: sed quod sine graui gemitu dicere non possumus, non omnes in eo secundum euangelium viuunt. In monasterio sunt sancti apostoli Iesu Christi. Est etiam ibi Iudas Scharioth traditor domini, & ibi Ananias cum sua vxore Saphira. Est etiam ibi Giezi discipulus Helizæi, qui propter deum omnia, quę habẽt in hoc mundo ad imitationem apostolorum derelinquit causa solius æternæ vitæ. Cum eisdem apostolis lætabuntur, & remunerabuntur in æterna beatitudine. Qui autem postquam ad conuersionem monasterij venit, de rebus monasterij facere fraudem præsumit, Iudæ est, & pœnam Iudæ sustinebit in inferno: quia de hoc quod commune est, facere fraudem præsumit, proprium facit.

Qui autem de seculari vita ad seruitium dei conuertuntur, si de his, quæ de seculo habuerunt, vnam partem sibi reseruant, aliquam verò secum monasterio tradunt, cum Anania, & Saphira sententiam maledictionis merentur. Qui autem de seculo ad monasterium veni t, & quod in domum suam habere non potuit, si illud in monasterio habere voluerit, vel requisierit, sine dubitatione leprã Giezi adhęrebit ei. Et lepram quam Giezi sustinuit in corpore, iste sustinebit in anima. Honesta soror, sicut superius dixi tibi, magna est differẽtia inter eos qui in monasterio viuunt, ab illis qui in monasterio more apostolorum viuunt: qui ex his, quæ in monasterio habuerunt, vel habent in monasterio nihil abscondunt, conuenit illud Psalmistæ: Mihi autem adhærere deo bonum est, & ponere in deo spem meam. & illud: Iacta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet. Illis quidem sicut Iudas Scharioth proprium reuocat, vel de rebus monasterij abscondunt, conuenit illud: Ascendunt vsque ad cęlos, & descendunt vsque ad abyssos, animæ eorum in malis tabescebant. Illis verò qui cum Ananiâ, & Sapphira ex his quæ in seculo habuerunt partem monasterio tradunt: alteram verò sibi in proprium retinent, conuenit illud: Qui confidunt in virtute sua, & multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Etiam illis, qui sicut Giezi ea quæ non poterunt habere in seculo, requirunt in monasterio, conuenit illud: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua. Tu ergo soror venerabilis, nihil celes, nihil abscondas, nihil apud te absconsum reponas. In abscondito nihil retinetur, apud te nihil remanet absconsum. Quicquid habes, habeto cum licentia: si quid habes, habeto cum benedictione. Sine licentia abbatissæ, vel priorissæ nihil habeas, sine benedictione nihil accipias, sine licentia nihil

nihil tribuas. Honesta virgo, iacta cogitatum tuum in domino, & ipse te enutriet.

De oratione. Sermo XLIX.

ARissima soror, audi quæ dico: Ante tẽpus orare est prouidentia. In tempore constituto orare, est obedientia. Tempus orandi præterire, est negligentia: tanto crebrior debet esse oratio, quanto est vtilior. Dominus dicit in euangelio: Omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis. Et Paulus apostolus: Sine intermissione orate. Et Iacobus: Multum enim valet deprecatio iusti assidua: Soror venerabilis, ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat deum: in oratione præpara te, & extende conscientiam cordis tui, vt ampliorem gratiam consequaris à deo tuo. Tunc veraciter oras quando aliud in corde non cogitas. Citius ad precem iudex flectitur si peccator à prauitate sua corrigatur. Oratio cordis est, non labiorum. Melius est cum silentio cordis orare, quàm solis verbis sine intentione mentis. Pura est oratio quando in suo tempore superfluæ cogitationes non conturbant.

Longe quippe est à deo animus, qui in oratione cogitationibus seculi est occupatus. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quisque possit, quod postulat: Hoc est, si adhuc homo mala committit, aut si peccatis in se ex toto corde non dimittit. Mens nostra cœlestis est, tunc deum in oratione bene contemplatur: quando nullis terrenis curis, aut erroribus impeditur, quando quisque orat, spiritum sanctum ad se vocat: sed postquam venerit, confestim omnia tentamenta dæmoniorum, quæ te mentibus hominum immergunt, præsentiam eius ferre non sustinentes, effugiunt. Qui lædit non desistat orare pro se lædentibus. Alioquin iuxta dominicam sententiam peccat qui pro inimicis suis non orat. Sicut nullum proficit in vulnere medicamentorum, si adhuc in eo est ferrum: ita nihil proficit oratio illius qui odium habet in corde. Culpabiliter expandit manus ad deum, qui facta sua orando iactanter maledicat, sicut Pharisæus in templo iactanter orabat: & magis laudabat semetipsum de bonis operibus quàm deum. Soror dilecta cum lachrymis indesinenter. Ora iugiter, precare deum die ac noctibus. Oratio sit sine cessatione, oratio sit frequens: orationis sint arma assidua, oratio de ore tuo non cadat, insiste orationi, frequenter incumbe orationi. Geme semper, & plange, surge in nocte ad precem, vigila & ora, pernocta in oratione, & prece, incumbe nocturnis vigilijs. Ad modicum clausis oculis rursus ora, oratio frequens diaboli iacula submouet, oratio quotidiana diaboli tela exuperat, oratio est prima virtus aduersus tentationum incursus, oratio superat tentamenta inimicorum: vincit dæmones, superat immundos spiritus. Per orationem vincuntur dæmonia, oratio dæmonis omnibus malis prævalet, honesta virgo sit oratio tua pura. Moneo te charissima, vt ores pro bonis hominibus, vt in bonis perseuerent. Rogo etiam te, vt ores pro malis hominibus: vt de malo ad bonum conuertantur, ora pro amicis tuis, & ora pro tuis inimicis. Ora etiam pro omnibus fidelibus viuis, & defunctis. Dirigatur oratio tua sicut incensum in conspectu dei.

De Lectione. Sermo L.

PEr orationem mundamur à peccatis, per lectionẽ docemur quid faciamus, vtrunque bonum est si licet. Si vero non licet, melius est orare quàm legere, nam cum oramus, cum deo loquimur: cum legimus, deus nobiscum loquitur. Soror charissima, si vis cum deo semper esse, semper ora, & semper lege. Valde nobis est necessaria lectio diuina. Nam per lectionem discimus quid facere, quid cauere, quo tendere debeamus. Vnde dicitur: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Per lectionem sensus, & intellectus augentur. Lectio nos ad orationem instruit, & ad operationem. Lectio nos informat ad actiuam, & contemplatiuam vitam: ideo dicitur in Psalmis: Beatus vir qui in lege domini meditatitur die ac nocte. Lectio, & oratio sunt arma quibus diabolus expugnatur: hæc sunt instrumenta quibus æterna beatitudo acquiritur. Per orationem & lectionem vitia destruuntur, & virtutes in anima nutriuntur. Ancilla dei semper debet orare, & legere. Vnde legitur in Psalmis: Tunc non confundar cum perspexero in mandatis tuis. Igitur dilecta mihi soror in Christo, insiste orationi, frequenter perseuera in meditatione scripturarum, in lege Dei esto assidua, habeto

Universidad de Deusto
Biblioteca

studium in diuinis legibus, vsus legendi sit tibi frequens, lectio sit tibi quotidiana legis meditatio, lectio demit errorem vitæ, subtrahit hominem à vanitate mundi: per lectionem sensus & intellectus crescunt. Lectio enim docet quid facias, discernit quid caueas, ostendit quo tendas: multum proficis cum legis, tamen si facis ea quæ legis. Soror venerabilis adaperiat deus cor tuum in lege sua, & in præceptis suis.

E

De operatione. Sermo LI.

IEremias propheta dicit: Leuemus corda nostra cum manibus ad Deum. Qui orat & laborat, cor leuat ad Deum manibus. Qui vero orat, & non laborat, cor leuat ad Deum, & non manus. Qui autem laborat, & non orat manus leuat ad Deum, & non cor. Igitur soror charissima, necesse est nobis cor in oratione ad Deum leuare, & manus cum operatione ad Deum extendere. Quare? Ne de negligentia mandatorum reprehendamur: dum salutem quærimus obtinere sola orationc aut sola operatione. Vnde Paulus apostolus: Qui non laborat non manducet. Ancilla Christi debet semper orare, legere & operari, ne forte spiritus fornicationis decipiat ociosam mentem. Delectatio carnis per laborem vincitur. Soror charissima diuide tibi spacium diei in tres partes, & in prima ora, in secunda lege, & in tertia parte labora. Rex Salomon per ocium semetipsum inuoluit in multis fornicationibus: & per cupiditatem fornicationis adorauit idola. Soror venerabilis, hæc tria sunt tibi necessaria valde, scilicet oratio, lectio, & operatio. Oratione mundamur, lectione instruimur, operatione beatificamur: Sicut dicit spiritus sanctus in Psalmo: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es: & bene tibi erit. Si aliquando à lectione cessaueris, operari debes, vt nunquam sis ociosa, quia ocium inimicum est animæ. Diabolus cito decipit eum quem ociosum inue-
F nit. Diabolus quotidie in claustra intrat: & si aliquem inuenit ociosum, statim accusat. O sponsa Christi vide ne cum diabolus claustra intrauerit, & vniuscuiusque facta scrutatus fuerit, aliquid inueniat, vnde te accusare possit. Hæc de causa te monco soror mihi in Christo dilecta, vt per amorem Iesu Christi nunquam sis ociosa. Rogo vt amorem Christi ostendas sociabus tuis non solum verbis, sed & operibus bonis. Tunc vere Deum diligis si pro amore illius bona quæ potes operaris. Vnaquæque sancta anima debet in se monstrare amorem Dei & vere bis sanctis, & actionibus. Vnde in Canticis Canticorum, sponsus scilicet Christus sponsam, id est, sanctam animam ornat dicens: Pone me, vt signaculum super cor tuum, & super brachium tuum. In corde sunt cogitationes, & in brachio operationes. Ergo super cor, & super brachium sponsus dilectus in signaculum ponitur, quia in sancta anima quantum ab ea diligatur: & voluntate, & actione designatur, quia amor Dei nunquam est ociosus. Si vere est amor, magna operatur. Si vero non operatur, non est amor. Rogo igitur te venerabilis virgo, vt Deum perfecte diligas, & vt pro amore illius nunquam ociosa sedeas. Si verè deum diligis, nulla hora ociosa eris. Si deum in veritate amas, pro amore illius ocium reuelas. Si ex toto corde diligis Deum: omni tempore contemnis ocium. Qui Deum tota acute diligit, propter deum ocium postponit. Regnum dei non dabitur ociosis, sed in seruitio dei illu- G diosis. Regnum dei non dabitur vagantibus: sed pro deo digne laborantibus. Qui in bonis operibus sunt pigri, & tepidi, non habebunt locum in regno Dei. Luxuria cito decipit homines ociosos, & pigros. Luxuria cito decipit hominem ociosum, decipit hominem vagantem. Luxuria grauius vrit quem ociosum inuenit. Libido cedit rebus: Luxuria cedit operibus. Luxuria cedit inutilitati & labori. Homo per laborem sæpe vincit libidinem. Corpus enim labore fatigatum minus delectatur flagitio. Quapropter amabilis in Christo soror, præcaue ocium. Non diligas ocium, fatiga corpus labore. Exerce opus bonum, quære tibi opus vtile quo animi implicetur intentio. Opus bonum & intentio tua semper sit in Deo. Amen.

De Psalmis & Hymnis. Sermo LII.

SOror charissima cum in conspectu Deo cantas Psalmos, & Hymnos, hoc tracta in mente tua quod cantas in voce. Mens tua cum voce concordet, concordet cum lingua: non aliud cogites, & aliud cantes. Si aliud cantes in mente, & aliud cantes in voce, perdis fructum laboris tui. Si corpus tuum stat in ecclesia, & foris

& foris vagatur mens tua, perdis mercedem tuam. Vnde dicitur: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Sicut enim ait apostolus: Psallam spiritu, psallam & mente. Cantabo ore & corde. Bonum est ergo semper orare deum mente. Bonum est etiam cum sono vocis, & Hymnis, & Psalmis, & canticis spiritualibus glorificare deum. Sicut orationibus inuamur, ita psalmorum modulationibus delectamur. Vsus enim canendi consolatur tristia corda. Canit in ecclesia mentes hominum lætificat, fastidiosos oblectat, pigros follicitat, peccatores ad lamenta inuitat. nam quamuis dura sint corda secularium hominum, statim vt dulcedinem psalmorum audierint, ad amorem pietatis conuertuntur. Sunt multi qui suauitate psalmorum compuncti peccata sua lugent. Oratio tantummodo in hac vita effunditur in remissionem peccatorum. Psalmorum autem decantatio significat perpetuam laudem Dei in æterna gaudia, sicut scriptum est: Beati qui habitant in domo tua domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Quicunque fideliter, & intenta mente psalmos decantat, quodammodo angelis dei sociatur. Quomodo? quia homo illum pro modulo suo laudat in terris: quem angeli sine intermissione adorant, & glorificant in cœlis. Psalmorum decantatio aliquando commouet nos ad lachrymas, aliquando inuitat nos ad orationem. Psalmi faciunt nobis gratas esse vigilias noctis dicentes: Exultate iusti in domino: rectos decet collaudatio. Psalmi pronunciant nobis horam diei I primam cum exultatione lucis dicêdo: Deus in nomine tuo saluum me fac: & in virtute tua iudica me. Psalmi consecrant nobis horam Dei tertiam cum dicunt: Et veniat super nos misericordia tua domine: salutare tuum secundum eloquium tuum. Psalmi nos lætificant hora diei sexta in panis confractione. Psalmi ad horam diei nonam iciunia refouent, & nos satiant dulcedine ac suauitate spirituali. Psalmi nos deo commendant hora diei vespertina dicendo: Diri gatur domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Psalmi nos admonent vt benedicamus domino ad completorium dicentes: Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini. Soror mihi in Christo dilecta, firmiter retine in tua memoria quod in auribus dei bene sonat cum sancta anima. per dilectionem, & amorem ac deuotionem, Psalmos, Hymnos, & canticos spirituales deo canta. Vnde sponsus scilicet Christus in Canticis Canticorum sponsam, id est, ecclesiam vel sanctam animam admonet dicens: Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis, & facies tua decora. Tu, inquit, dilecta mea quæ iaces in lectulo dulcissimæ contemplationis, in qua mihi in Psalmis, Hymnis, & canticis spiritualibus atque orationibus placere desideras. Veni & ostende mihi faciem ruam, id est, egredere à secreto cordis, & alijs pulchritudinem bonorum operum tuorum ad exemplum demonstra, vt cum illi videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Sonet vox tua in auribus meis. Vox scilicet prædicationis, vox diuinæ laudis, vox iubilationis quæ alios ad laudem, & gloriam meam proficere faciat. Cantus psalmorum oblectat aures audientium, & instruit animas fidelium ad bene viuendum. Vox can- K tantium sit vna, & cum angelis Dei quos videre non possumus verba laudis miscemus. Serui dei semper debent laudare nomen dei: aquæ superiores insinuent, de quibus dicitur: Benedicite aquæ omnes quæ super cœlos sunt domino: quia electi non tacebunt imperpetuum laudare nomen domini. De aquis vero inferioribus dictum est: Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt in locum vnum, quia reprobi per totum mundum modo dispersi congregabuntur in infernum cruciandi. Sine intermissione fideles debent referre laudes deo, quia deus delectatur in illis. Quod Deus delectatur in laudibus fidelium testatur sponsus scilicet Christus qui in Canticis Canticorum sponsæ scilicet sanctæ animæ loquitur dicens: Qui habitas in hortis. In hortis habitat ecclesia, vel quælibet sancta anima, quæ iam viriditate, & spe bonorum operum est repleta. Quæ ergo iam in hortis habitat, oportet vt sponsum suum vocem suam audire faciat, id est, cantum bonæ prædicationis, vel sanctæ iubilationis: vel vocem diuinæ laudis emittat in qua ille delectetur quam desiderat, quam amici auscultant videlicet omnes electi, qui verba vitæ scilicet Lectiones, Psalmos, Hymnos, & Canticos spirituales audire desiderant, vt ad cœlestem patriam remunscant. Igitur soror reuerendissima, sicut iam supe- L rius dixi, valde necessarium est tibi, vt in

omni

Universidad de Deusto
Biblioteca

omni vita tua laudes omnipotentem Deum creatorem tuum: quoniam inde promittitur tibi venia, unde & laudes. Lauda ergo eum in corde: lauda eum in voce, lauda eum in voce iubilationis, lauda etiam eum in secreto cõtemplationis, lauda eum in cubiculo mentis, in iubilatione uocis, quanuis ad laudandum deum peccatores & indigni simus, tamen cessare a laudibus non debemus, quia inde conse qui ueniam peccatorum credimus vnde Deũ laudamus. Vnde vox diuina in Psalmis: Sacrificium laudis honorificabit me, inquit, illic iter quo ostendam illi salutare dei. Ac si apertius diceret: In psalmis est iter laudis, quo ad eternam laudem peruenire possis. Sed si ego illud tibi non ostendero: illud inuenire non poteris. Propterea charissima, quia iter nostrę salutis in manibus est creatoris moneo te, vt laus dei nunquam discedat ab ore tuo. Soror mihi in Christo amantissima deus est laus tua, ergo & tu laus illius esto ita, vt semper sit laus illius in ore tuo. Amen.

De actiua & contemplatiua vita. Sermo LIII.

VIdit Iacob scalam stantem super terram, angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam, & cacumen illius cœlos tangebat. In hac scala sunt positi omnes ad
M vitam æternam prædestinati, & omnis qui spectat ad regnum cœlorum, in hac scala habet locum. Scala ista generalis est ecclesia quę ex parte adhuc militat in terris: & ex parte iam regnat in cœlis. In hac scala sunt tres ordines hominum, scilicet seculares, actiui & contemplatiui. Seculares sunt in minori gradu. Actiui sunt in altiori loco. Contemplatiui uero sunt in summo. Et de istis tribus ordinibus hominum quidam sunt in mola: quidam sunt in agro, quidam vero sunt in lecto. Mola est vita secularis. Ager est animus hominis seculi. In agro sunt prædicatores uerbi Dei. In lecto est amor sponsi scilicet Christi. Qui sunt in mola, terram circuierunt: quia terrena quærunt & diligunt. Qui sunt in agro, terram colunt, quia seminant verbum dei in auribus hominum. in lecto sunt qui despiciunt & contemnunt. Ad pedes huius scalæ sunt homines seculi. In medio scalæ sunt actiui, in summitate huius scalæ sunt contemplatiui iam quasi in cœlo positi: quia cœlestia cogitant. Isti sunt angeli Dei per scalam ascendentes: quia ascendunt ad contemplationem ad Deum: & descendũt per compassionem ad proximum. Actiua vita innocentia est bonorum operum. Contemplatiua vita est speculatio supernorum. Actiua vita communis est multorum, contemplatiua vero paucorum. Actiua vita terrenis rebus bene vtitur. Contemplatiua vero seculo renuncians, soli Deo viuere delectatur. Interrogatio: Frater dilecte rogo, vt ostendas mihi differentias actiuę & contemplatiuæ vitæ. Responsio: Soror charissima inter actiuam & contemplatiuam uitam maxima est differentia. Actiua uita est panem esurienti dare, verbum sapientiæ proximos docere, errantem corrigere, ad viam humilitatis superbientem reducere. Discordantes ad concordiam reuocare, infirmos visitare, mortuos sepelire, captiuos, & in carcere positos redimere, quæ singulis quibuscunq; expedire dispensare: necessaria unicuique prouidere. Soror mihi in Christo dilecta, ecce audisti opera actiuæ vitæ, nunc si placet, audi virtutes uitæ contemplatiuæ. Contemplatiua vita est charitatem Dei & proximi tota mente retinere, ab exteriori actione acquiescere, soli desiderio conditoris inhærere: ita vt tam nihil agere libeat, sed despectis omnibus curis seculi ad videndum faciem sui creatoris, animus inardescat: ita vt iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totisque desiderijs optare, hymnidicis angelorum choris interesse. Appetere admiscere cœlestibus ciuibus: de æterna incorruptione in conspectu Dei gaudere. Venerabilis soror, audisti actiuam vitam, audisti etiam contemplatiuam uitam: nunc rogo vt cum Maria Magdalena eligas meliorem partem, scilicet vitam contemplatiuam. Bona est vita actiua, sed multo est melior contemplatiua. Qui prius in hac vita proficit, ad contemplatiuam bene conscendit, quicunque ad hanc temporalem gloriam, aut carnalem affectat concupiscentiam, a contemplatione prohibetur.

Exemplum enim actiuæ uitæ & contemplatiuę de Iacob accipe, qui dum adamaret Rachelem quæ significat contemplatiuam vitam, data est ei Lya quæ significat actiuam vitam. Actiua uita in laboribus huius mundi Deo seruit: dum pauperes pascit & recipit, pascit & uestit, visitat & consolatur, sepelit, & cætera opera misericordiæ eis impendit. Et tamen Lya est fœcunda in filiis: quia multi sunt actiui & pauci contemplatiui. Rachel vero ouis vel videns principium interpretatur, quia contemplatiui sim plices & innocentes sunt sicut oues, & ab omni tumultu seculi alieni: vt soli diuinę contemplatiui adhærentes videant illum qui ait: Ego sum principiũ qui & loquor vobis. Rachel duos filios habet: quia duo sunt genera contemplatiuorum. Alij nanq; viuunt in communi in monasteriis. Alij vero sunt solitarij & ab omnibus separati: Sed beatior est & perfectior contemplatiua vita quàm actiua. Sicut aquila defigit oculos in radio solis, nec deflectit nisi quando vult corpus suum reficere cibis: ita & sancti aliquando à contemplatione ad actiuam vitam reuertuntur considerantes illa sublimia sic esse vtilia, vt tamen ista humilia paululum nostræ infirmitati sint necessaria. Vnde in Canticis Canticorum, sponsus scilicet Christus sponsam, id est sanctam animam contemplationi deditam hortatur dicens: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea & veni: ac si apertius diceret: Surge propera amica mea per dilectionem & fidem: columba mea per innocentiam & simplicitatem, formosa mea per virtutem & castitatem. Surge de illo dulcissimo strato tuo, hoc est de quiete contemplationis in qua mihi soli complacere desideras in Psalmis, hymnis, orationibus, & canticis spiritualibus. Festina erupe & veni, id est egredere ad vtilitatem proximorum: vt illos etiam per officium prædicationis, & per exempla bonorum operum imitatores tui facias, ad salutem animarum fuarum perducas. Visio animalium in Ezechiele, quæ ibant & non reuertebantur: pertinent ad perseuerantiam actiuæ vitæ. Et iterum, animalia quæ ibant & reuertebantur pertinent ad mensuram contemplatiuæ vitæ, in qua dum quisque intenderit, sua re uerberatus infirmitate statim descendit. Atque iterum renouata mentis acie ad ea vnde descenderat rursus ascendit, quod fieri in actiua vita non potest. De qua si quisque, vel ad modicum descenderit statim inquinationibus vitiorum inuoluitur. Sæpe mens de terra ad cœlum erigitur, & iterum grauata infirmitate carnis de cœlo ad terram descendit. Multos seculares homines visitat deus, & per suam gratiam eleuat eos ad altitudinem contemplationis, & multos contemplatiuos iusto atque occulto iudicio suo deus in terrenis actibus lapsos derelinquit. Sicut sepultus in monumento cessat ab omni terreno negocio: ita homo contemplatiuus cessat ab omni terreno opere vel mysterio: & sicut homines ab actiua vita ascendentes sepeliuntur in quiete contemplationis: ita à seculari vita recedentes actiua vita suscipit eos in se quasi sepeliendos. Ac per hoc sicut actiua vita est sepulchrum secularis uitæ, ita contemplatiua vita est monumentum actiuæ uitæ. Viri sancti sicut aliquando egrediuntur à secreto contemplationis ad actiuam vitam: ita rursus ab actiua vita reuertuntur ad secretum intimæ contemplationis: vt intus Deum laudent, vbi acceperunt, vnde foris ad eius gloriam operentur. Sicut deus vult, vt aliquando contemplatiui egrediantur ad actiuam uitam, vt alijs proficiant: ita aliquando vult, vt nemo eos inquietet, sed vt quiescant in secreto contemplationis suauissimæ. Quod bene in Canticis Canticorum sponsus insinuat, cum filias Hierusalem ne sponsam vigilare faciant adiurat dicens: Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit: Hoc est ne suscitetis neque uigilare faciatis animam diuinæ contemplationi deditam, orationibus & lectionibus diuinis occupatam. Et ne eam ad exteriora opera inquietare velitis donec ipsa velit: Hoc est donec expleto contemplationis tempore admonente corporis fragilitate: quando velit suscitari à somno internæ quietis, & intimæ dulcedinis. Sed tamen in hac mortali vita nemo potest perfecte contemplari Deum. Vnde Ioannes in Apocalypsi dicit: Factum est silentium in cœlo quasi media hora. Cœlum quippe est anima iusti sicut dominus per prophetam dicit: Cœlum mihi sedes est. Cum ergo quies contemplatiuæ vitæ agitur in mente, silentium fit in cœlo, id est, in anima: quia strepitus terrenarum rerum atque operationum cessat in cogitatione. Sed quia contemplatiua vita in hoc mundo non potest esse perfecta, nequaquam hora integra factum silentium dicitur in cœlo, sed quasi media hora. Qui perfecte vitam contemplatiuam vult tenere, debet ab omni terreno opere cessare. Vnde in eisdem canticis sponsa de se dicit: Ego dormio, & cor meum vigilat: ac si aperte mens sancta loqueretur dicens: Dum à mundanis tumultibus exterius dormio, in interiori cogitatione quę sunt cœlestia

Universidad de Deusto
Biblioteca

lestia atque spiritualia penso. Etiam arca Noë quæ bicamerata dicitur, significat actiuos, & contemplatiuos: quorum actiui deorsum stant, contemplatiui vero stant sursum. quod etiam arca dicitur tricamerata, significat tres ordines in sancta ecclesia, scilicet coniugatorum, continentium, atque virginum. De hac contemplatiua vita dicit dominus in euangelio: Si uis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et de Maria Magdalena ait: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Vita contemplatiua non auferetur in hoc seculo, neque in
F futuro. Actiua vita auferetur ab homine in futuro seculo. Actiua vita in hoc seculo habet finem. Contemplatiua vero non: quia semper perseuerat. Actiua vita in hoc seculo deficit. Contemplatiua vero in hoc seculo incipit, sed in cœlo perficitur. Honesta virgo moneo te, vt propter deum despicias presens seculum: propter Deum ab omnibus curis seculi te suspende. Sine impedimento seculi Deo seruire stude, nulla cura seculi subtrahat te à timore Dei. Nulla solicitudo rerum te subtrahat ab intentione Dei. Abijce à te quicquid potest impedire bonum propositum. Toto animo odi, & damna quod diligit mundus. Esto mortua mundo, & mundus tibi: Tanquam mortua ab amore præsentis vitæ te separa. Tanquam mortua mundi gloriam non concupiscas. Soror mihi amabilis in Christo, sicut sepulta in monumento, non habeas curam de seculo. Tanquam defuncta in sepulchro, ab omni terreno te priua negotio. Soror milti in Christo amabilis contemne viuens, quæ post mortem habere non poteris. Si hæc ita feceris, post mortem tuam vitam æternam habebis.

G

De curiositate. Ser. LIIII.

SOror charissima moneo te, vt de die in diem studeas proficere in bonis operibus, & vt non consideres mala quæ alij faciũt, sed considera bona quæ tu facere debes. Vnde quidam sapiens ait: In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter. Non est tibi necesse ea cognoscere quæ ab humanis sensibus sunt remota. Dignum est valde vt mentes hominum desinat iudicare, qui aliena corda nescit perfecte cognoscere. Quare? quia incerta nos iudicamus quoadusque veniat dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Dignum est etiam vt desinat peccare, qui alienam vitam vult reprehendere. Stulta hominum dum alienos errores volunt reprehendere, demonstrant suos. Tandiu homo ignorat peccata sua quæ debuerat flere, & cognoscere, quandiu aliena vitia exquirit curiose. Sed cum homo ad semetipsum reuertitur, & sese bene considerat, non exquirit quod in alijs reprehendat, quia in semetipso multa quæ lugeat inuenit. Qui semetipsum bene considerat, in semetipso inuenit multa quæ plangat. Vnde beatus Gregorius: Nos tantominus debemus aliena corda reprehendere, quanto scimus visu nostro non posse alienæ cogitationis tenebras illustrare. Etiam beatus Isidorus ait: Facilius reprehendimus vitia vniuscuiusque hominis quàm virtutes intendimus, nec quid boni quisque fecerit agnoscere cupimus, sed quid male egerit perscrutamur. Igitur soror mihi in Christo dilecta moneo te, vt amplius reprehendas tua vitia quàm aliena. Prius vide tua propria quàm aliena delicta. De tua correctione esto solicita. De tua salute esto attenta, de tua emẽdatione esto prauida, quod ad te non pertinet noli quærere, nunquam desideres cognoscere quod inter se loquuntur homines. Noli quærere quid quisque dicat, nec faciat. Caue curiositatem. Obmitte curas alienæ vitæ, nulla curiositas animum tuum decipiat, nulla concupiscentia detestandæ curiositatis te subrepat: ne nobile ta tuorum morum alienos perquiras. Clausti sponsa tanta cura corrige tua vitia, quanto studio reprehendas aliena. Nulla tibi sit cura sciendi latentia. Caue inquirere ea quæ non debes scire, prætermitte quasi secretum quod scripturæ sanctæ authenticæ didicisti. nihil vltra quæras quàm scriptum est, nihil amplius perquiras, quàm diuinæ literæ demonstrant. Scire nunquam desideres quod scire non debes. Soror venerabilis scito pro certo quia curiositas periculosa præsumptio est. Curiositas dãnola pertita est, ad hoc inuenta, vt proueniat, in fabulas sacrilegas præcipitet homẽtem. In causis obscuris reddit audaces. In rebus ignaris facit homines præcipites. Soror amantissima cum omni studio vitam tuam emenda,

emenda, vt post hanc vitam merearis peruenire ad æterna gaudia. Amen.

I

De curiositate. Sermo LV.

DIlecta soror audi dominum Iesum Christum in euangelio dicentem: Vigilate quia nescitis quando dominus venturus est. Et iterum: Omnibus dico vigilate. Et Petrus apostolus: Iliotes prudentes, & vigilate in orationibus. Cum homines dixerint pax est, & securitas, tunc repentinus veniet super eos interitus. Et Salomon ait: Sunt iusti, atq; sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit. Quare? quia in futuro reseruantur incerta. Soror in Christo dilecta, ideo dominus celauit nobis tempus sui aduentus, vt nos longa expectatione incerti semper credamus iudicem verũ esse venturum, quia quando venturus sit, ignoramus. Verba sunt beati Gregorij: Læta præsentis vitæ ita est agenda, vt amaritudo futuri iudicij nunquam recedat à mente: sæpe diabolus decipit hominem ad peccandum, & cum de ruina conspicit eum afflictum, iterum per securitatem decipit eũ. Igitur soror dilecta mihi in Christo, semper necesse est, vt cum bona agimus: mala quæ fecimus ad memoriam reducamus: vt dum culpam certe cognoscimus, nunquam de bono opere incauti lætemur. Ideo dominus vobis horam vltimam esse incognitam, vt semper simus suspecti, vt dum illam vitare non possimus, quotidie nos ad illam præparemus. Etiam in hac vita ne simus securi, Beatus Isidorus nos admonet dicens: Neque iustus de sua iustitia confidat, neque peccator de misericordia dei desperet quicquam: sed pariter habeant in corde, spem & metum. Sic speret dei misericordiam, vt semper timeat eius iustitiam. Quamuis conuersatio sanctorum sit probabilis, tamen incertum est hominibus ad quem finem sunt destinati. Ideo nunquam homo debet esse sine metu, quia satisfactio pœnitentię diuino non tantum iudicio pensatur non humano. Vnde ait Cæsarius: Quanto sumus securi de præteritis peccatis, tanto debemus esse solliciti de futuris. Venerabilis soror firmiter te scire, quia omnis vita sapientis hominis meditatio est mortis. Igitur soror in Christo mihi amabilis, si omni hora ad deum vigilaueris, sapiens eris. Si quotidie mentem tuam ad Deum leuaueris, & diem mortis tuę ad memoriam reduxeris, beata eris, secundum illud quod quidam sapiens ait: Beatus homo qui semper est pauidus. Hac de causa te moneo virgo honesta, vt semper sis pauida semperque suspecta. Semper esto solicita, & contra diaboli tentationes astuta, semper vigila: & contra antiquum hostem incessanter pugna. Diebus ac noctibus ora cum omni vigilantia, & contra insidias diaboli viriliter dimica. in omni vita tua esto prouisa: & contra versutias inimici, & cum omni solicitudine decerta. Etiam audi honesta uirgo, ea quæ Iesus Christus sponsus tuus dicit in euangelio: Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus inuenerit vigilantem. Ergo si ad eundem dominum nostrum Iesum Christum vigilaueris tota mente, inter beatos computaberis in ęterna beatitudine. Beata eris, si cum omni deuotione oculos mentis ad verum lumen quod Deus est leuaueris. Vere beata eris, si ad Deum cum omni instantia vigilaueris, quia promisit Deus coronam vigilantibus. Vnde in Canticis Canticorum de oculis sponsi dicitur: Oculi eius sicut columbę super riuulos aquarum, qui lacte sunt lotę, & residentiuxta fluenta plenissima. Oculi sponsi sancti viri sunt, qui sicut columbę in simplicitate viuunt: & alijs suis prędicationibus atque exemplis viam salutis ostendunt. Super riuulos aquarum esse perhibentur, quia semper in refectione sanctarum scripturarum conuersantur: qui lacte sunt loti, quia per gratiam dei in baptismo à peccatis suis sunt mundati. quid per fluenta plenissima iuxta quę sedent intelligimus, nisi sacrę scripturę profunda, & arcana dicta, quibus nos refecimus dum ea legendo, vel audiendo haurimus? Ad hęc iuxta fluenta columbę residere solent, vt vmbram volantium auium in aqua videant, super quam se proiicientes vngues rapaces effugiant: sic sancti viri scriptura sancta fraudes dęmonum prospiciunt, & ex descriptione quam vident quasi ex vmbra inimicum cognoscũt, & eius deceptiones fugiunt. Sic & tu soror honestissima, in meditationibus sanctarum scripturarum esto assidua, quia in eis poteris cognoscere, qualiter hostium insidias ualeas declinare. Honesta uirgo, iterum te moneo, ut te consilijs sanctę scripturę ex toto committas, videlicet vt nihil aliud fa-

cias,

cias, nisi quod ex responso scripturarum audieris: quia ibi inuenies qualiter fraudes dæmonum fugias. Moneo etiam te vt metu rapacium auium, id est dæmonum super fluenta sanctarum scripturarum sedeas, ne tu improuisa (quod absit) inimicis tuis præda fias. Rogo vt super riuulos sanctarum scripturarum indesinenter vigiles, & vt cum summo studio deceptiones inimicorum vites. Heu insipientes quare non cognoscimus, vel intelligimus, quia in conspectu domini cogitationes nostræ antequã ad actum procedant, manifestæ sunt & apertæ? Dicit enim Psalmista, Scrutans corda, & renes Deus. Igitur soror amantissima, cogitemus nos in conspectu Dei semper astare, & cognoscamus, quia terra & cinis sumus. Ecce Deus noster terribilis retribuens vnicuique secundum opera sua in proximo est: & non tardabit, ipse veniet & saluos nos faciet. Vigilemus ergo cum omni perseuerantia, & deuotione, vt cum venerit, & pulsauerit non inueniat nos dormientes: sed vigilantes in suis laudibus, & in suo amore atque in suo sancto seruitio. Curramus ergo dum lucem habemus, ne tenebræ nos comprehendant.

A Sic enim ait sapientia Dei in prouerbijs: Beatus qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit inueniet vitam, & hauriet salutem à domino. Virgo Christi ideo te moneo, vt cum omni studio vigiles ad Deũ, vt in die necessitatis tuæ possis eum habere propicium. Igitur honesta virgo, nullus eius te inueniat imparatam, nullus sit casus quem non præueniat meditatio tua, propone ante oculos tuos nihil esse quod accidere non possit. Commemorare semper futuras miserias, in prosperis meditare quo pacto aduersaberis. Semper cogita in mente ne aliquid contrarij accidat. Sapientis hominis est præuidere iacturam periculi, omnia meditata leuiori euentu accidunt. Expectata mala tolerabiliter feruntur, perspecta res admittatur cum acciderit. Aduenientes impetus præmeditatio frangit, præcogitatio attenuat futuras molestias, præuisio lenit aduentum malorum, inopinatum malum fortiter ferit. Grauia sunt quæ cogitata non fuerant. Acerba existunt in quibus improuisi incurrimus. Improuisa mala grauiter feriunt. Repentinum malum cito frangit, quod prouisum nõ est, vehementer affligit. Subita maris tempestas terrorem suscitat, improuisus hostis male perturbat: omnia repentina grauiora sunt, quæ repente accidunt, grauius occurrunt. Igitur soror mihi in Christo dilectissima, & ad bona & mala cor tuum præpara, in die bonorum ne immemor sis malorum: B & in die malorum ne immemor sis bonorũ. Esto peruigil sensu, ne vanis cogitationibus polluaris. Ama scientiam scripturarum & contemne vitia carnis. Soror charissima, si ex toto corde tuo ad Deum vigilaueris, & ei in omni vita tua cum omni deuotione seruieris, absque vlla dubitatione cum eo in cœlesti curia regnabis. Amen.

De Prudentia. Sermo LVI.

SOror charissima audi dominũ Iesum Christum in euangelio dicẽtem: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Et Salomon ait: Simplicitas iustorum diriget eos, & supplantatio peruersorum vastabit illos, via simplicis via domini: & pauor his qui operantur malum. Iustitia simplicis diriget animam eius, & in impietate sua corruet. Impius innocens credit omni verbo. Qui autem decipit iustos in via mala in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona eius. Viri sanguinum oderunt hominem simplicem. Iusti autem quærunt salutem illius. Sancta rusticitas sibi soli prodest, & quantũ ædificat ecclesiam Christi, merito vitæ tantum destruit, si his qui veritatem destruunt non resistit. & beatus Hieronymus ait, In seruis, & in ancillis dei, non est quærendus cultus corporis sed simplicitas mentis, nec simplex, nec rusticus. Ideo secundum se exC stimet sanctitatem in sua lingua, sed tantummodo in pura & simplici conscientia. Ex duobus imperfectis multo est melius habere rusticitatem sanctam, quàm eloquentiam peccatricem. Magis veneranda est sancta rusticitas, quàm verbosa loquacitas. Soror in Christo dilecta, si nostra intentio est simplex apud Deum, in iudicio eius nostra operatio tenebrosa non erit. qui casti esse per virginitatem nesciunt, nequaquam esse innocentes per simplicitatem possunt. Sanctorum electorum ecclesia vias rectitudinis, & simplicitatis suæ timore incheat, sed charitate contegat. Deus enim non solum verborum sed & cordis inspector est, & diligit eos qui in simplicitate cordis seruiunt ei. Vnde sponsus in Canticis Canticorum loquitur dicens:

Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ electa genitrici suæ. Mater nostra est regeneratrix gratia Dei apud quam vna columba eligitur, quia illos solos colligit, qui in simplicitate permanent: & ab vnitate non dissentiunt. Multi quippe fideles dum ad altiora intendunt: dum vno desiderio Christi firmiorem nutriunt, dum habentes cor vnum, & animam vnam se in charitate conseruant, ex multis membris vnum corpus efficiunt, in me omnes qui in simplicitate vni tatis vinculum vna columba existunt. Ea quæ apud homines despecta sunt, & in contemD ptu habentur, in magna gloria sunt apud Deum. Igitur venerabilis soror, omnipotentem Deum deprecemur vt mittat nobis spiritum sanctum de cœlis qui nos faciat habere simplicitatem columbæ & prudentiam serpentis, vt simus in malitia simplices, & in bonis operibus prudentes. Serpens enim astutum est animal, vt de aspide legitur: quia vitat incantatorem venientem affligit aurem suam terræ, & aliam cauda obturat, ne incantatoris vocem audiat. Vnde propheta, de his qui crudeles, & prudentes sunt in malo, dicit: Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas vt non exaudiat voces incantantium & venefici incantantis sapienter. Imitare ergo, & tu soror amabilis hunc serpentem in hac parte videlicet vt aures tuas claudas, ne mala verba audias. Honesta virgo deprecEr Deum, vt oleum peccatoris non impinguet caput tuum. Oleum peccatoris laus est adulatoris. Serpens obturat aurem suam ne audiat incantatorem, & tu claude aurem simpliciter, vt non audias detrahentem. Prudens est aspis ne verbũ mortis audiat, & mordeatur: ergo & tu esto prudens ne verba mala per aures tuas intrent ad animam tuam & mortiferis. Igitur sponsa Christi ne prudentia serpentis sine simplicitate columbæ, nec simplicitas columbæ sine prudentia serpentis debet esse in te: quia columbæ simplicitatem astutia serpentis, vt mala caueat solF licter, & prudentiam serpentis simplicitas columbæ, vt bona faciat, temperet. Soror amantissima mihi in Christo, etiam columba semper virtutes habet, vt legimus in se, quas tu per gratiam sancti spiritus poteris habere in te. Columba sæpe super riuulos aquarum sedet, vt viso accipitre veniente se in undas emergat, & euadat. in tritico meliora grana eligit, sæpe alienos pullos nutrit. Rostro non percutit, non habet fel, nidum facit in fenestris murorum, gemitum habet pro cantu. Deprecare ergo Deum honesta virgo, cum summo studio, vt det tibi has virtutes columbæ, scilicet vt super riuulos sanctarum scripturarum sedeas, & admonitione earum incursum diaboli euadas. In sacra scriptura meliores elige sententias, ex quibus te reficias: nutri aliquos pullos, id est, homines prius à Deo alienos tuis verbis atque exemplis ad Deum conuerte. Rostro non percutias in proximo tuo, malum non facias nec malum dicas: non habeas fel, id est, non habeas in te iracundiam. In fenestris petrarum fac nidum tuum, id est, spem tuam. Gemitum habe pro cantu videlicet, vt sicut homines gaudent seculares cantilenis seculi: ita tu gaudeas in gemitu, & tristitia spirituali. Igitur soror venerabilis, sicut superius dixi tibi oportet te pariter intelligere, & cauere insidias inimici cum omni solicitudine. Sic te oportet per innocentiam vitæ esse simplicem, vt tamen cum simplicitate vitæ oporteat esse prudentem. Ille qui non miscet prudentiam simplicitati secundum quod ait Propheta: Columba est seducta nõ habens cor, sed ideo est columba, quia simplex: ideo autem non habet cor, quia non habet prudentiam. Iterum soror charissima F te moneo, vt in corde tuo præpares dignum habitaculum Christo, quatenus ipse veniens cum patre & spiritu sancto dignetur apud te mansionem sibi facere in domicilio tui pectoris. Amen.

Vt laicæ mulieres vitentur. Sermo. LVII.

CHarissima soror fuge societatem secularium mulierum. Seculares fœminæ quæ tecum non habent vnam professionem, non accedant ad tuam societatem, quia quod amant hæ tibi prædicant. Ecce quod diligunt tibi dicunt: ideo debes vitare societatem secularium fœminarum, quia seculum diligunt, & de secularibus loquuntur. terrena amant, & ideo terrena tibi annunciant, transitoria concupiscunt, & ideo in auribus tuis transitoria exponunt. Sic enim scriptum est: Vnusquisque hoc laudat quod diligit. Et ideo secularis fœmina seculum laudat, quia seculum diligit. Certe si cœlestia diligeret, cœlestia laudaret. Sine dubio, si cœlestia amaret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

amaret, cœlestia approbaret: cœlestia prædicaret, si æterna concupiscceret, æterna tibi suaderet. Et ideo soror moneo te, vt societatem secularium fœminarum expellas à te. Quare? quia corrumpunt bonos mores colloquia mala, & prava. Quid facit vxor vi-
G ri cum sponsa Christi? Aut quid agit mulier nupta cum virgine Deo deuota? Quid in vnum agit secularis fœmina cum Christi sponsa? Quid agit fœmina secularis cum sanctimoniali fœmina? Vel quid agit fœmina quæ múdum diligit, cum fœmina quæ mundum reliquit? Quid agit fœmina maritata cum muliere Christo dilecta? Quid quæ amat virum cum ea quæ diligit Christum? Fœmina quæ tuum propositum non tenet, quare ad tuam societatem venit? Secularis fœmina quę non habet tuum habitum, quare accedit ad tuum consortium? Secularis fœmina quid tecum agit, quæ tecum iugum Christi non ducit? Fœmina quæ tecum iugo Christi collum non submisit, quare ad tuum colloquium accedit? Dispar est habitu, dispar affectus. Et sicut dispar est vestimento, ita animo. Mulier secularis organum est Sathanæ. Hæc cantat tibi quod illecebras seculi moueat, & semitas diaboli ostendat, sicut legimus: Syrena maris talis est sursum ex vmbilico qualis pulcherrima, & formosa virgo. Ex vmbilico vero vsque ad pedes talis sicut est piscis. Syrena habet caput virginis, & posteriora piscis. Cantat dulce magnis vocibus, & multis modulis atque cum magna dulcedine dat voces concordes. Sed per suas dulces cantilenas sæpe marinarios decipit, & in discrimine perducit. Sæpe nautæ nauigantes mare dulces audiunt voces Syrenarum, & per dulces voces, & suaues cantus earum decipiuntur, & ad mortale periculum perducuntur. Sicut Syrena per dulces cantus decipit marinarios, ita secularis fœmina per suos deceptorios sermones deci-
H pit Christi seruos. Et sicut Syrena per suaues cantilenas solet nauigantes mare à recto itinere deuiare atque in perditionem perducere, ita secularis fœmina per blanda verba ac seductoria solet Deo seruientes à sancto proposito retrahere, & in periculum animarum suarum perducere. Igitur soror dilecta mihi in Christo, fuge cantus Syrenarum, ne dum delectaris audire delectamenta terrena, à recto itinere auertaris. Quid enim sunt verba secularium mulierum nisi cantus Syrenarum? Ergo cantus Syrenæ fuge, & à lin-
gua male suadétis mulieris separa aures tuas. Sic declina verba secularis mulieris quasi sibilos serpentis. Caue ne sicut serpens decepit mulierem in paradiso: ita te decipiat venenosa lingua male suadentis mulieris in monasterio. Vide ne mulier vana, & garrula insinuet in aures tuas mortis venena. Caue ne per fenestras tuas, id est, per oculos & aures tuas in animam tuam. Soror venerabilis, cum videris mulierem dispares tui propositi, muni cor tuum fide: & contra eam trophæo crucis arma frontem tuam. Honesta soror in hoc solum cum muliere seculari concedo tibi colloquium, vt sanctis admonitionibus suadeas illi relinquere seculum, & venire ad monasterium. In hoc solum tantum do tibi licentiam loquêdi cum seculari fœmina, vt doceas eam despicere terrena, & amare cœlestia, & etiam exire de seculo: & seruire deo. Iterum vt per tuam allocutionem transitoria despiciat: & æterna concupiscat. Soror charissima si ita fecerit sicut dixi tibi: & te in hoc seculo à malo custodies, & in futuro à domino coronam in cœlo recipies. Amen.

Vt virgo non diligat societatem virorum. Sermo LVIII.

SOror charissima, & si tanto studio fugies fœminas, quanto magis debes fugere viros? Et si tam sollicite vitabis societatem mulierum, quanto magis vitare debes societatem virorum? Et si tanta cura confabulationes fœminarum declinabis, quanto magis deceptiones virorum declinare debes? Et si tantopere aures tuas separabis à verbis fœminarum, quanto magis eas debes separare à seductorijs earum verbis? Soror mihi in Christo dilecta moneo te, vt vir quamuis sit sanctus: nullam tamen tecum habeat societatem, licet sit sanctus & iustus, nullam tecum habeat familiaritatem, quamuis sit religiosus, nullam tecum habeat assiduitatem, quamuis sit bonus, nullam tecum habeat vicendi negligentiam. Quare? Ne visitando familiaritate vtriusque pereat castitas. Ne videndi frequentatione vtriusque annihiletur honestas, ne videndi iugitate vtriusque religionis instar honestetur. Decidet à charitate Dei, qui occasionem dederit peccandi. Decidet etiam à charitate proximi, qui occasionem præbuerit

alteri faciendi. Quia & si male non facit, cogitationem opinionem pessimam nutrit. Per assiduitatem sæpe peccat homo. Sæpe familiaritas vincit quos vix vllum superare non potuit, sæpe occasio peccandi voluntatem secum facit. Quos voluptas superare non potuit, assiduitas superat. Dispar sexus in vnum collocatus illue prouocat instinctum carnis, quo nascitur. Etiam naturalis flamma carnis accenditur, si illicita attingit. Vir & fœmina diuersi sunt per naturam, qui si in vnum fuerint collocati quamuis non peccent tamen per vsum inter se malam famam nutriunt. Quis colligabit ignem in sinu suo, & non comburetur? Ignis & stupa in vnum posita flammas nutriunt, quanquam sint contraria, si in vnum fuerint collocata, flammas generant. ita vir & fœmina, si in vnum fuerint positi licet malum non faciunt, tamen per assiduitatem inter se malam famam nutriunt, & alios de se murmurare faciunt. Religiosus vir, & sanctimonialis fœmina si inconsiderate coniunguntur sibi, aliis de se loquendi præbent murmurandi. Sexus viri, & fœminæ diuersus est: & ideo si in vnum coniunguntur, statim inde occasio peccandi nascitur. Quid ergo in vnum facit ignis & stupa? Cur serpens collocatur in sinu? Quare ignis collocatur in vestimento? Quare fœmina quæ castitatem promisit Deo societatem habet cum viro? Fœmina quæ propter I. Deum seculum contempsit, quare viri familiaritatem diligit? Quare amat præsentiam virorum, quæ cum Christo desiderat intrare cœlestem thalamum? Quare fœmina Deo deuota quærit audire deceptoria virorum verba? Quare quę in seculo maritum habere noluit, in monasterio posita facies hominum videre concupiscit? Igitur soror mihi in Christo dilecta, si vis esse à fornicatione soror: & mente & corpore à societate hominis separata: si perfecte vis castitatem tenere pro amore Christi, longe te fac à societate viri. Tu circa serpentem præposita tamen non eris longo tempore secura. Circa ignem sedens, & si ferrea sis, aliquando dissolueris. Circa periculum constituta non eris diu illæsa vel secura. Audi ergo soror mea in Christo amantissima, boni consilij verba: Viri nomen tuum non sciant, faciem tuam non videant, faciem tuam non cognoscant quamuis nomen tuum audiant. Audi tuam virgo honesta Pauli apostoli verba: Oportet nos habere testimonium bonum ab
his quæ foris sunt, & intus. Bonam vitam propter nos, bonam vero famam propter cæteros. Soror venerabilis, si propter Deum in terra vixeueris societatem virorum, per Deum in cœlo habebis societatem angelorum. Amen.

Vt virgo fugiat societatem iuuenum. Sermo LIX.

CHarissima mea soror, & si taliter M viri sancti sunt declinandi ne vtriusque sanctitas pereat assiduitate viuendi, quanto magis declinandi sunt iuuenes qui sequuntur temporalis vitæ tenebrosas vias, ac delectationes? Et si tanta cura frequentiam sanctorum virorum fugere debes, quantomagis te oportet fugere iuuenes huius seculi concupiscentias sequentes? Ad hoc diabolus oculis religiosæ fœminæ iuuenes obijcit, vt formas eorum per diem viderit, meditetur in nocte: & vt recens visio & corporis inspectio assidue versetur in animo. Sic intrat sagitta Sathanæ per ianuas oculorum vsque ad animum. Vnde propheta: Intrauit mors, inquit, per fenestras vestras, ingressa est domos vestras, non intrat sagitta diaboli ad interiora mentis nisi per sensus corporis. Soror in Christo dilecta mihi, amandi sunt viri sed absentes. Amandi sunt homines, non intus sed foris. Diligere debemus homines in animo sed non in domo. Dilige homines in mente sed à longe. Diligendi sunt viri: quia sunt opus dei, sed extra domum. Amandi sunt viri non propter pulchritudinem corporis: sed quia sunt opus creatoris. Iterum soror venerabilis te moneo vt nunquam loquaris sola cum solo. Nullus loquatur tecum singulariter: nec tu præter duarum aut trium testimonium loquaris cum aliquo. Non debet sponsa Christi sola cum solo loqui, nisi cum sua magistra, cum agit pœnitentiam de suis peccatis. Sanctimonialis fœmi- A
na quæ cum viro sola loqui desiderat, stultitia in mente eius regnat. Audi igitur dilecta mihi si perfecte castitatem vis tenere pro amore Christi, longe discede à societate viri. Si perfecte in terra contempseris societatem virorum pro Christo, absq; nulla dubitatione, cum eo regnabis in cœlo. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt virgo non coniungatur malis hominibus.
Sermo LX.

HOneſtiſsima ſoror audi verba Salomonis, Fili mi ſi te lactauerint peccatores, non acquieſcas eis: ne æmuleris hominem iniuſtum, ne ſequaris viam eius. Diſcede ab homine iniquo: habebis pacem. Viri iuſti ſocij ſint tibi, & in timore dei ſit gloriatio tua. Quemcunque hominem cognoueris obſeruantem timorem dei, in amicitia iunga tur tibi. Hominibus malis non coniungaris. Beatus Ambroſius: Sanctorum hominum vita cęteris hominibus benevivendi debet eſſe norma. Qui enim ſancto viro aſſociatus fuerit, ex eius ſocietate accipiet vſum bonæ locutionis, & exemplum boni operis, vt accendatur de die in diem mens eius in amore dei. Non eſt valde laudabilis ille, qui bonus eſt cum bonis, ſed vere ille eſt laudabilis, qui bonus eſt cum malis: vere ille homo
B eſt laudabilis qui in ſocietate malorum eſt bonus. Sicut ille eſt culpandus qui malus eſt inter bonos: ita ille eſt laudandus qui bonus eſt inter malos. Verba vitæ ſunt verba hominum deum timentium: & ſanitas animæ his qui ea ſequuntur, & diligunt. Sicut ſol oriens expellit caliginem, ita ſanctorum doctrina à ſenſibus noſtris expellit tenebras vitiorum. Vnde Dauid propheta: Cum ſancto ſanctus eris: & cum peruerſo peruerteris. Igitur ſoror mihi in Chriſto dilecta: ſi vis bene viuere, malorum ſocietatem declina. Vita malos, caue iniquos, fuge improbos, ſperne à te ignauos. Fuge turbas hominum: maximè ætatum, quæ pronæ ſunt ad vitium: nec te adiungas leuibus perſonis, nec te admiſceas vanis. Bonis te coniunge: bonorum conſortium appete, bonorum ſocietatem require, ſanctis induidue adhære. Si fueris ſocia eorum, conuerſationis eris, & virtutis. Qui cum ſapientibus ambulat, ſapiens eſt: qui cum ſtultis graditur, ſtultus eſt. Similis enim ſimili coniungi ſolet: periculoſum eſt vitam cum hominibus malis ducere: perniciosum eſt vitam cum his qui prauæ voluntatis ſunt, ſociare. Melius eſt habere malorum odium quàm conſortium: ſicut multa habet bona vita communis ſanctorum: ſic plurima mala affert ſocietas malorum. Qui enim tetigerit immundum, coinquinabitur. Qui tetigerit ſordidum ſordidabitur. Igitur ſoror venerabilis, ſi verba mea libenter audieris: & ea opere impleueris, inter electos dei computaberis. C

Vt virgo non ſuſcipiat dona, vel literas in occulto.
Sermo LXI.

GHariſsima ſoror audi, quæ dico, ancilla Chriſti, quæ in abſcondito literas, vel dona recipit, ordinem ſuum frãgit. Magnum malum facit, & grande peccatum committit: ſi ab hominibus literas, vel quodlibet munus ſuſcipit, quia ſuum ordinẽ tranſgit: grande malum agit, quæ propter temporalia dona ſui ordinis prævaricatrix exiſtit. Sanctimonialis fœmina, quæ cum Chriſto deſiderat intrare ad nuptias, nõ debet hominibus dare ſudaria, pectines, corrigias, vel ſpecula, aut faſcias, quæ Chriſtum expectat cum ardente lampade, non debet ab hominibus accipere dona ſeculariа, ſcilicet pectines, ſpecula, & cætera alia, quæ propter amorem Chriſti velata nõ debet ab amicis ſuis accipere vanitatis dona: Quę propter deum ſuper caput ſuum velũ ſacrum impoſuit: multum peccat, ſi ab hominibus dona ſecularia accipit. Sanctimonialis fœmina, quæ in talibus delectatur, magna vanitate decipitur: & ſignum demonſtrat meretricis. Vnde dicit beatus Hieronymus: Dulces literas, & ſudariola, & crebra munuſcula: ſanctus amor non habet. Ac ſi diceret: Si in mente ſanctimonialis fœminæ ſanctus amor eſſet, & dona vanitatis, & ſuperfluitatis ab hominibus non acciperet. Mens caſta, & religioſa non deſiderat à ſecularibus amicis accipere dona: ſed à Chriſto, pro cuius amore contemnit omnia terrena. Qui ab illo ſolo debet concupiſcere bona cum quo ſperat gaudere in cœleſti patria. Caſta fœmina non quærit terrena dona, ſed cęleſtia. Quanto homo amplius in terrenis donis delectatur tanto magis à dei amore elongatur. Sed ſi ſanctimoniales fœminæ faciunt in monaſterio, quod mulieres ſeculares facere ſolent in ſeculo: ſatis culpabiles ſunt coram deo. Ergo inter ſeculares, & ſanctimoniales nulla eſt differentia. Igitur ſi inter eas, quæ ſunt in monaſterio, & eas, quæ ſunt in ſeculo nulla eſt diſtantia: itaque inter religioſas, & ſeculares fœminas nulla eſt diſſonantia. Ergo ſi ſanctimoniales fœminæ delectabilia dona dant ſuis amicis ſicut facere ſolent meretrices, vbi eſt honeſtas, vbi religioſitas, vbi caſtitas, vbi puritas,

puritas, vbi ſanctitas? Si ſanctimoniales fœminæ, quæ per bona opera debuerant placere deo, ſuis amicis placent in malo luxurioſi dona dando, vbi eſt pudicitia, vbi continentia, vbi reuerentia, vbi verecundia? Ita ſi ſanctimoniales fœminæ plus volunt placere hominibus in ſeculo, quam Ieſu Chriſto æterno regi in cœlo: vbi eſt obſeruantia religionis, vbi rigor ordinis, vbi ardor contemplationis, vbi munditia mentis, vbi contritio cordis, vbi ſolicitudo orationis, vbi gemitus pectoris, vbi habitus monachalis? Si ſanctimoniales fœminæ lætantur in temporalibus donis ſicut lętari ſolent ſeculares homines, vbi eſt contemptus ſeculi, vbi timor infernal, vbi memoria iudicij, vbi recordatio æterni iudicij, vbi amor dei? Igitur ſi ſanctimoniales fœminæ concupiſcunt dona vanitatis ab hominibus accipere, vbi eſt memoria delictorum, vbi lachrymæ oculorum, vbi recordatio peccatorum? vilipenditur, contemnitur, deſpicitur, annihilatur. Reuera ſanctimonialis fœmina, quæ ab hominibus accipit in quibus delectatur, ordinem ſuum contemnit, quæ plus gaudet in ſuorum amizorum donis, quàm in præceptis ſui ordinis, ſui propoſiti eſt prævaricatrix. De talibus propheta ait: dextera eorum repleta eſt muneribus, ac ſi diceret: Quamuis opera eorum vi deantur bona, tamen plus lætantur in munere ſuo quàm in bonis operibus.

Magis volunt ab hominibus accipere dona: quam à Chriſto æterna bona. Sanctimonialis fœmina, quæ Chriſtum perfecte diligere, delectabilia, & ſuperflua dona ab omnibus non recipit, quia Chriſtum in omnibus donis anteponit. Vnde in Canticis Canticorum eccleſiæ dicitur: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Turturi aſsimilatur eccleſia, vel quælibet ſancta anima: quia Chriſtum perfecte diligit, & nihil amori eius præponit. Turtur ex quo per occaſionem compagem ſuum perdidit, nunquam alterum amplius quærit, quia adulterinum amorem non recipit. Sic ſanctimonialis fœmina, quæ Chriſtum perfecte diligit: amplius adulterinum amorem non recipit, id eſt, amplius in malo hominum non diligit. religioſa fœmina, quæ plus diligit hominem quàm Chriſtum, non eſt caſta, ſed adultera: quia Chriſtum contemnit cui fuerat deſponſata. Religioſa fœmina quando primum ad monaſterium venit, Chriſtum in ſponſum ſuſcipit. Poſt hæc vero ſi carnaliter hominem ſuper Chriſtum diligit, adulterium facit: & ſi non corpore, iam tamen adultera eſt in mente, ſecundum illud quod dicitur: Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo: ſic etiam mœchatur mulier cum viro, ſi eum in corde ſuo concupierit, vel eum carnaliter dilexerit. Quapropter dilectiſsima mihi in Chriſto ſoror, te moneo, vt Chriſtum ſponſum tuum ſuper omnia ames, & ab illo ſolo dona accipere deſideres. Obſecro te, vt Ieſum Chriſtum ſponſum tuum ſuper omnia diligas, & pro amore illius ſecularia dona non accipias, proculdubio, qui terrena dona affectat, cœleſtia non ſperat. Munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum.

Certe ſi munera excæcant oculos ſapientum, obcęcant etiam ne deus videat mentes religioſorum virorum, ſi (quod verum eſt) dona oculos ſapientum excæcant, etiam, & oculos ſeruorum dei ne Chriſtus videatur, cõturbant. Vnde beatus Iſidorus: Non poteſt oculus mentis alta videre quem puluis claudit: ac ſi apertius diceret, non poteſt oculus mentis perfecte cœleſtia cõſpicere, quem puluis claudit concupiſcentię. Non poteſt mens ſerui dei ad contemplandum deum eſſe libera: ſi adhuc terrenis cupiditatibus obſcuratur. Si adhuc mens ſanctimonialis fœminæ in terrenis donis delectatur, perfecte cœleſtia non contemplatur. Si accipiendo, vel G donando hominibus placere deſiderat, deum perfecte non amat. Nam & à deo deſpecti ſunt qui in his vanitatibus placere concupiſcunt. Vnde ait Dauid propheta: Deus diſſipabit oſſa eorum qui hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam deus ſpreuit eos. Rogo etiam te ſoror venerabilis in Chriſto, vt cum omni deuotione audias Eſaiam prophetam dicentem: Qui excutit manus ſuas ab omni munere in excelſis habitabit, & regem ſanctorum videbunt oculi eius in decore ſuo. Ac ſi diceret, qui propter deum manus ſuas ab omni munere excutit: in cœlo habitabit & regem ſanctorum in gloria ſua videbit, qui cauſa amoris dei ab hominibus dona vanitatis, & ſuperfluitatis non recipit, deum in maieſtate ſua videbit, & cum omnibus ſanctis in decore illius in perpetuum gaudebit.

Ideo ſoror in Chriſto amabilis, te rogo vt accipias conſilium huius ſancti prophetę, & excutias manus tuas ab omni munere. Si tu in excelſis vis habitare, ab omni munere manus tuas excute. Iterum te moneo per

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratiam Dei vt studeas imitari illum qui ait: Ego cum iustitia apparebo in conspectu tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua. Amen.

Vt virgo cum deuotione reddat quod Deo promisit. Sermo LXII.

HSOror charissima bene cogites quid deo voueas, & reddas teipsam, voue integram & redde. Teipsam de peccatis accusa: Deum in beneficijs lauda. Nihil boni tibi tribuas, ab illo cuncta bona quæ habes te accepisse dicas. Confitere illum misericordem, te peccatricem: veracem, te mendacem. Rogo soror dilecta vt dicas cum propheta: Introibo in domum tuam, id est, in monasterium in holocaustis: hoc est, in spiritu contritionis & compunctionis reddam tibi vota mea, id est, ibi me integram offeram tibi in ara cordis quam tibi voui. Necesse est vt qui saluari desiderat, bona quæ Deo vouit, cum omni deuotione reddat: quicunque ad gaudia æterna desiderat peruenire: necesse est vt bona quæ Deo promisit studeat adimplere, vnde propheta: Vouete & reddite domino deo vestro. Ac si diceret: Vosipsos vouete & reddite: quia necesse est, vt qui vouit etiam reddat: quia vouendo se debitorem fecit. Et melius esset non vouere quàm post votum promissa non soluere. Sunt etiam quædam vota omnibus communia, quædam vero specialia. Communia vota sunt ea quæ in baptismo promisimus scilicet vt non peccaremus: & vt diabolo, & operibus eius abrenunciemus. Speciana vota sunt quando aliquis se monachum fieri aut canonicum aut eremitam, vel aliquid aliud promittit. Quod si ille qui vouit non reddiderit: saluus esse non poterit. Quare? Quia qui Deo vt bene viueret promiserit, si hæc bonis operibus non impleuerit saluari non poterit. Quisquis bona quæ Deo pollicitus est implere neglexerit, ad illa bona quæ deus promisit, peruenire non poterit. Ille qui Deo non vult reddere bona quæ vouit ei: quomodo vult à Deo accipere bona quæ ei Deus promisit? Quomodo vult à Deo accipere donum cœleste qui Deo non vult reddere suum votum? aut quomodo se putat à Deo accipere cœlestia dona qui Deo negligit persoluere vota sua? quia non est fidelis, sed infidelis. inter infideles condemnabitur ille qui vota sua Deo negligit reddere, inter infideles peribit qui votum suum in bonis non consummauerit. Igitur soror in Christo dilecta mihi moneo te vt facias bonum quod promisisti, non sis in verbis facilis, & in operibus difficilis. Coram Deo facere aliquid facile non promittas: sine consideratione virium nihil præsumas, quod non potes facere non promittas. In conspectu dei mulcum eris culpabilis, si non reddideris bonum quod promiseris. Qui vota sua non exples, Deo displicent. Inter infideles deputabuntur, qui quod vouerunt non impleuerunt. Melius est enim non promittere quàm fidem promissi non soluere. Veruntamen soror vouerabilis rescinde fidem in malis promissis, in turpi voto muta decretum. Malum quod promisisti non facias, quod meaute vouisti non impleas. Impia est promissio quæ seruari adimpletur. Nunc ergo sponsa Christi sicut iam dixi tibi: si cum omni deuotione reddideris deo bona quæ ei promisisti, accipies ab eo æterna bona quæ ille promisit tibi. Amen.

Vt virgo semper illud consideret propter quod venit ad monasterium. Sermo LXIII.

SOror charissima scito quid sit: cognosce temetipsam, reduc ad memoriam quare sis nata, esto memor cui sis ornata, in quem vsum sis genita, quæ conditione sis edita. Ad quam rem sis in hoc seculo procreata. Memento conditionis tuæ, seruia ordinem naturæ tuæ. Esto quod es facta. Talis esto qualem te deus fecit: qualem te factor instituit, esto talis. Tene modum in omni opere tuo: in omni re temperamentum tene. Nihil facias sine temperantia, nec minus facias aliquid nec nimis nec vltra quàm oportet, nec infra. Etiam in bonis immoderatum aliquid non debet esse. Omnia moderata sunt vtilia, & in suo modo perfecta quæ cum temperantia fiunt, salubria sunt. Bona autem immoderato vsu noxia efficiuntur. Omnis enim nimietas in vitio deputatur. Temperate facere cuncta, prudentia est: ne de bono facias malum. Soror dilecta respice etiam quid sit apeum cuiquam rempori. Primo videas quid debeas facere, & vbi & quando, qualiter & quàdiu facias: per discretionem cognosce causas rerum. Cum omni diligentia distingue omnia quæ agis, diligenter excogita qualiter bonum incipias & perficias. Tene discretionem in omni actione tua. Cum bene distinxeris opus tuum optime iusta eris. Quicquid boni feceris cum discretione, virtus erit: quod sine discretione, erit vitium. Indiscreta enim virtus pro vitio reputatur. Virtus sine discretione locum vitij obtinet. Per prauam consuetudinem multa sunt vitiata, prauo vsu multa sunt profundata. Multa sunt illicite vsurpata contra pudicos mores. Vsus igitur auctoritatem rectat. Lex & ratio prauum vsum vincunt. Honesta virgo moneo te vt teneas fidem firmam in corde, galeam salutis in capite, signum crucis in fronte, verbum veritatis in ore, voluntatem bonam in mente, timorem & veram dilectionem Dei & proximi in pectore, cingulum castitatis in corpore, honestatem in actione, sobrietatem in consuetudine & bonitate, humilitatem in prosperitate, patientiam in tribulatione, simplicitatem in conuersatione, spem certam in creatore, amorem vitæ æternæ, perseuerantiam in bonis operibus vsque in finẽ. Amen.

Vt virgo non quærat placere hominibus de pulchritudine sui vultus. Sermo. LXIIII.

CHarissima soror vitemus pernicioſas pulchritudines: ne omnium malorum germina in eo pullulent: qui pulchritudinem corporis diligit semetipsum decipit. Quare? quia pulchritudo corporis fallax est, vana est: terra & cinis est. Deceptio est hominis. Vnde Salomon: Fallax gratia, & vana est pulchritudo. Multi fuerunt & sunt decepti per pulchritudinẽ corporis. Stulti homines dum considerant pulchritudinem corporis, incidunt in diaboli laqueum, dum carnis pulchritudinem attẽdunt, retiaculis diaboli prædestinantur. Multi per pulchritudinem corporis alligantur in peccatis. Deus non requirit corporis decorem: sed animæ pulchritudinẽ. Amplius diligit Deus spiritualem pulchritudinem quàm carnalem. Christus non delectatur in corporis pulchritudine, sed in animæ puritate. Igitur soror mihi in Christo dilecta, moneo te vt illam pulchritudinem diligas in qua delectatur Deus, nunquam hoc animo homines attendas: vt eorum pulchritudinem diligas. nõ consideres homines hac intentione: vt lateris in eorum pulchritudine. Nunquam ideo homines conspicias, vt pulchritudinem eorum concupiscas. Te etiam rogo vt nunquam vultum tuum componas vt hominibus placeas. Nunquã ideo exornes vultum tuum, vt placeas in oculis hominum. non sit talis intentio tua, vt corã hominibus velis apparere formosa: quia si ob hoc facis vt in conspectu hominum formosa videaris, Iesu Christo sponso tuo iniuriam facis. Cum sis Christo desponsata si ante oculos hominum vis apparere, non es casta, sed adultera: quasi adultera Christo facis iniuriam, si vt ab hominibus ameris ostendis pulchritudinem tuam, quomodo non adulteraris quæ plus quam Christũ diligit homines? Aut quomodo non facis adulterium quæ homines amas super Christum? quomodo dicis non sum adultera, quæ Christo te in monasterio tradidisti, & nunc hominibus vis placere de pulchritudine vultus tui? Cum hoc facis, signum demonstras meretricis, hoc facere solent meretrices, & seculares mulieres: videlicet componunt facies suas, vt in oculis hominum appareant formosæ. O quàm turpe est, & q̃ absurdũ illud facere fœminas sanctimoniales quod facere solent meretrices, & seculares mulieres. Igitur honesta virgo, audi quæ dico, attende quæ moneo. Nunquam vultum tuum componas, vt hominibus placeas, sed interius orna faciem tuam, conscientiam bonis virtutibus: vt Iesu Christo cœlesti sponso placere valeas. Deus nõ delectatur in pulchritudine corporis, sed in pulchritudine mentis: non in compositione vultus, sed in bonis moribus: non in corporis compositione, sed in sancta conuersatione. Cum sancta anima intus propter Christum bonis moribus ornatur, à Christo diligitur, atque amatur, quod bene sponsus in Canticis canticorum, vbi sponsæ loquitur dicens: Quàm pulchra es amica mea, & quàm decora charissima in deliciis: ac si diceret, quàm pulchra es amica mea, id est, iustè sanctè & religiosè viuendo es pulchra, & me super omnia diligendo es amica. Ideo es pulchra & decora, quia bene viuendo in bonis operibus conuersaris: atque ideo es amica, quia perfectè me diligis, quia alterum amicum priusquam me non diligis, non solum es amica mea, sed etiam charissima, quia plus mihi desideras placere per bona opera in mẽte, quàm hominibus foras de corporis pulchritudine: ideo non solum es amica, sed etiam in deliciis charissima. Sancta anima charissima dicitur in deliciis videlicet scripturarum sanctarũ,

A

B

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctarum, qui ad amorem & familiaritatem Christi perfecte non peruenit, qui scripturę sanctæ delicijs abundare contemnit. Ille ad amorem Christi perfecte peruenire poterit, qui deliciis scripturarum se reficit, & Christum diligit, & à Christo diligitur: qui uero plus desiderat placere hominibus de pulchritudine vultus sui, quàm Christo de bonis operibus, nec Christum perfectè diligit, nec à Christo diligitur. Moneo ergo te soror charissima, vt Christum diligas super omnia, quia deus pater te elegit in ipso ante secula. Rogo etiam te, vt illi soli placere concupiscas, & vt ab hominibus laudem temporalem non accipias. Amen.

Vt uirgo non rideat immoderatè. Sermo LXV.

SOror charissima, audi sapientissimi Salomonis verba: Risum deputaui errorem, & gaudio dixi: quid frustra deciperis? Error dicitur quando aliud debet fieri & aliud fit. Tunc ergo fit error quando ille qui debet plorare, ridet. Ideo rursus dicitur error, quia dum quisque ridet, diem mortis suæ ipse in mente sua non habet: verè frustra decipitur, qui in temporalibus gaudijs gaudet & lætatur. Decepti sunt qui gaudent in prosperitatibus huius seculi, si diem mortis suæ ad memoriam reduxissent, prius peccata sua plorarent, quàm de rebus uanis riderent. Qui de rebus vanis rident, si mala quę passuri sunt in mente haberent, non riderent, sed lugerent. Vnde etiam Salomon ait: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupabit. Et dominus in euangelio: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, non dixit, beati qui rident, sed beati qui lugent: quia verè illi sunt beati qui peccata sua lugent, non illi qui de rebus uanis rident. Qui secundum Deum lugent, beati sunt, quoniam ipsi consolabuntur. Et Iacobus Apostolus, stulte ridentes increpat dicens: Risus uester vertetur in luctum, & gaudium in mœrorem. Stultus in risu exaltat vocem suam: sapiens autem vix tacite ridebit. Risum ergo soror dilecta, quasi errorem deuita, & temporalem lætitiam in luctū commuta. Quare? scilicet vt beatifices te, si in hac peregrinatione ploraueris te, videlicet vt in die mortis tuæ beata mueniaris, si teipsam in hoc mundo ploraueris. Cognosce te peregrinam esse in hoc mundo, quia non est hic patria tua, sed in cœlo. non habes hic manentem: quia deus promisit tibi in cœlo Hierusalem cœlestem, ad quam Dauid propheta peruenire desiderabat cum dicebat: Lętatus sum in his quę dicta sunt mihi, in domum domini ibimus. Tali etiam desiderio ardebat Christi seruus qui dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Ille etiam ad cœlum peruenire cupiebat, qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cum habitantibus Cedar. Quamdo hęc dicebat, de vanitatibus huius mundi non ridebat, sed de hac peregrinatione lugebat. Igitur honesta virgo, gaudium tuum semper sit in cœlo. Tui cordis lętitia semper sit modesta & tranquilla, iuxta quod apostolus ait: Gaudete in domino semper: iterum dico gaudete. Et alio loco dicit: Fructus autem spiritus est gaudium. Talis fœcunditas non perturbat mentem fœcunditate ridendi, sed subleuat animam per desiderium ad cœlestem patriam, vbi possit audire Intra in gaudium domini tui. Facies hominis est speculum cordis, per risum potest homo cognoscere cor sanctimonialis fœminę. Risus & ioci inutiles conscientiam vanam ostendunt sanctimonialis fœminæ: plerunq; quale sit cor fœminæ sanctimonialis demonstrat risus, & iocus turpis. Non enim illa imprudenter rideret, si cor castum haberet: nunquam rideret lasciuè, si lasciuiam non haberet in mente. Sic enim ait dominus: Ex abundantia cordis os loquitur. Ergo ex abundantia vanissimi pectoris ridet facies virginis, in mente fœminæ, si vanitas non esset de vanitate, nunquam rideret. Mens casta plus gaudet in luctu quàm in risu. Certè si sanctimonialis fœmina haberet in mente ueram castitatem, plus amaret lachrymas, quàm lętitiam temporalem: si ad memoriam reduceret suas negligentias & inferni pœnas, plus diligeret lachrymas quàm risus. Vbi risus & iocus abundant, ibi perfecta charitas non regnat. Si sanctimonialis perfecte Christum diligeret non rideret, sed cum desiderio illius indesinenter ploraret: quia qui perfecte Christum diligit & timet, non rides, sed amore eius luget. Miror quare illa quæ rit iocos & risus, quæ ideo venit ad monasterium, vt pro peccatis suis funderet lachrymas. Miror quare non habet verecundiam, qui in risu exaltat uocem suam, vel turpe est ei ridere, quæ in hac peregrinatione debuerat peccat sua plorare. Nos miseri quare ridemus? qui de omnibus operibus nostris in conspectu angelorum, & omnium sanctorum deo rationem reddituri sumus? deo melius est nobis in hac vita lugere peccata nostra, vt a domino possimus consequi veniam in futuro. Obsecro igitur te soror venerabilis, vt risus, & iocos caueas: & pro peccatis tuis indesinenter lachrymas fundas: iocos & risus fuge, & peccata tua incessanter luge. Audi sponsa Christi, quid sponsus in Canticis canticorum sponsæ loquitur dicens: Oculi tui sicut piscinæ in Esebon dicuntur. Quia dum sancta anima de hac peregrinatione plorat, per gratiam dei a peccatis se lauat. Sic sanctimonialis fœmina debet sine intermissione lugere, vt se à peccatis suis possit lauare. Igitur soror charissima, si in hac vita peccata nostra perfecte plorauerimus, & à vanitatibus huius mundi recesserimus, peccatorum nostrorum veniam nos obtinere credimus.

Vt virgo non desideret ciuitates videre. Sermo LXVI.

HOnestissima soror, audi quomodo Hieremias propheta nostras iniqui quitates plorat dicens: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color eius optimus? Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Per aurum intelligimus vitam religiosorum homnum, quę antea erat per gloriam virtutum clara: nunc vero per turpes operationes est obscura. Color optimus auri, significat habitum sanctitatis, qui per bona opera prius erat pretiosus atque optimus: nunc vero per vitia, & secularia opera est mutatus, & vilis atque despectus. Vere est mutatus habitus optimus religiosorum virorum, videlicet monachorum, canonicorum, & sanctimonialium fœminarum, quando amplius componitur: vt placeat in conspectu populi, quã vt placeat in conspectu Dei. Vere est mutatus optimus color auri, quando plus aptatur habitus religiosorum virorum, vt placeat per vanam gloriam in conspectu omnium, quàm vt placeat per humilitatem ante Deũ. Cernè hodie sunt mutata religiosorum virorum optima vestimenta, quando magis ornantur, vt placeant in palatio regis, quàm in conspectu creatoris: Sequitur: Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Lapides sanctuarij designant religiosos viros, qui nunquam debent foris vagari, sed in secreto monasterij ante oculos Dei semper commorari. Sed dispersi sunt hodie lapides sanctuarij in capite omnium platearum, quando religiosi viri quærendo vana & secularia foris vagãtur. In capite omniũ platearũ lapides sanctuarij sunt dispersi, quãdo viri religiosi plus desiderant in palatio regis versari, quàm intra claustrũ monasterij commorari. Dispersi sunt, quando plus desiderant audire superflua verba diuitum, quàm præcepta scripturarum. In capite platearum dispergũtur, quando plus lætãtur in conuiuijs, & locutionibus diuitum, quàm in paupertate, & abstinẽtia religiosorũ fratrum. Serui dei plus debent diligere legumina in monasterio, quàm opulenta conuiuia in seculo. Religiosi viri plus debent amare olera inter suos fratres, quàm multitudinem ciborum inter diuites. Viri religiosi amplius debent gaudere in mensa pauperum fratrum, quàm in mensa regum. Quare? Quia sicut ait Augustinus: Melius est minus egere, quàm plus habere. Melius est pro Christo in monasterio paupertatem sustinere, quàm in seculo multas diuitias habere. Necesse est igitur, vt quisque religiosus si saluari desiderat, seculum contemnat: & sese intra monasterij claustra concludat. Debet religiosus vir conuentus secularium hominum fugere, & societatem seruorum dei requirere. Viri religiosi plus debent diligere claustra, quàm regis aulam. Nunc igitur, audi quæ dico, ausculta quæ moneo. Melius est tibi in claustro sedere, quàm plateas ciuitatis circuire: plus dilige in monasterio consistere, quàm ciuitates videre. Melius est quiescere intra parietes monasterij, quàm apparere in conspectu populi. Si te incluseris in claustro, amaberis à Christo. Quod bene in Canticis canticorum sponsus insinuat, cum sponsæ loquitur dicens: Hortus conclusus, soror mea, hortus conclusus, fons signatus. Vnaquæq; sancta anima, hortus cõclusus esse intelligitur, quia dum virtutes nutrit, flores gignit: virtutibus se nutrit, reficit, fructus quos germinat eosdem custodit.

Conclusus enim hortus sancta anima esse dicitur, quia dum amore vitæ æternæ à strepitu seculari se abstrahit: dum visus hominũ fugit: dum bona quæ agit propter laudes hominum abscondit: dum se propter Deum ne ab hominibus videatur includit: dum humà

nas laudes contemnit, ipsa bona contemnere intentione se circumsepit, ne ad interiora rapiēda hostis antiquus irrumpere possit. Fons etiam signatus dicitur, quia dum cœlestia assidue cogitat, scieutiam scripturarum semper in ventre memoriæ congregat: quasi aquas viuentes sancta mens in se gignere nō cessat: ex quibus scientes proximos reficere valeat. Igitur soror charissima, sicut superius dixi tibi: Si dum viuis teipsam pro amore Christi intra parietes claustri incluseris, & perfecte præceptis regulæ adhæseris: post hanc vitam cum eodem domino nostro Iesu Christo sponso tuo in thalamo lætaberis. Amen.

De tentatione. Sermo LXVII.

HOnestissima soror, audi Iacobū apostolum dicentem: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Et beatus Hieronymus dicit: Nihil eo fortius, qui diabolum vincit: & nihil imbecillius, quàm ille qui à carne sua superatur. Sagittæ diaboli frigore vigiliarum, & ieiuniorum parcitate sunt extinguendæ. Callidus inimicus noster semper exquirit, vnde nos decipere possit: & non tantum curat iugulare corpora, sed animas quasi lupus gregem. Diabolus dissipat animas, cum fidelem populum per tentationem necat: tamen diabolus non amplius tentat electos, quàm permittat deus: quando diabolus seruos dei tentat, eorum vtilitatibus seruit cum eos per tentationes suas non decipit, sed erudit. Sæpe tentationes quas diabolus commouet ad interitum hominum, deus conuertit eas ad profectum animarum. Nunquam serui dei tentationes diaboli sustinere potuissent, si nequitiam eorum pietas dei non temperaret, vel refrenaret, quanuis diabolus semper cupiat tentare seruos dei: tamen si à deo potestatem nō accepit, non potest implere quod quærit. Vnde & omnis voluntas diaboli semper est iniusta, sed tamen permittente deo, iusta est potestas eius. Diabolus ex semetipso iniustè quærit tentare seruos Dei, sed eos qui tentandi sunt tentare non poterit, nisi ei Deus licentiam dederit. Vnde & in libris Regum de diabolo scriptum est: quia spiritus domini male exagitabat Saul, vbi iuste quasi spiritus domini erat: cur malus erat: & si malus erat, cur domini erat, sed in hoc loco comprehensa est duobus verbis, & dei potestas iusta: & diaboli voluntas iniusta. Nam spiritus malus erat per malam voluntatem, & idē spiritus domini erat per acceptam iustissimam potestatem. Diabolus non est minister vitiorum, sed solummodo incentor, neque ad libi potest fomenta concupiscentiæ succendere: nisi vbi prius graues delectationes cogitationis viderit. Sed si à nobis expellimus delectationes prauæ cogitationis: statim diabolus confusus recedit, & arma tentationis eius franguntur. Sæpe diabolus per spiritum boni vult decipere seruos dei, quando se simulat in angelum lucis: sed discretio sanctorum tanta debet esse, vt inter bonum & malum valeat discernere, ne eos diabolus fraudulenter valeat decipere. Hæc est enim percunctatio Iosue dicentis: Noster es an aduersariorum? Propter hoc & Hieremiæ prophetæ dicitur: Si pretiosum à vili separaueris, quasi os meum eris. Diabolus in oculis secularium hominum terribilis est, sed in oculis electorum dei vilis est. Increduli diabolum timent quasi leonem. Illi vero qui in fide fortes sunt, diabolum despiciūt quasi vermiculum, & cum eum vincunt, contemnunt. Diabolus est serpens lubricus: sed si capiti eius, hoc est principi suggestioni non resistitur, totus in intimā cordis dum non sentitur illabitur.

Vitia diabolicarum tentationum fragilia sunt: sed si non caueantur, & per vsum in cōsuetudinem transeant, in nouissimis fortiter conualescunt, ita vt nūquam, aut cum difficultate vincantur. Diabolus quando decipere aliquem hominem quærit: prius naturam vniuscuiusque hominis intendit, & inde se applicat, vnde videt hominem aptum ad peccandum. Vnde beatus Isidorus: Amplius tentat diabolus hominem ex parte illa qua eum videt per excrescentem humorem facile inclinari ad vitia, vt secundum humoris conspersionem adhibeat & tentationem. Sicut ille qui aquam deducit: non eam per aliam partem mittit, nisi ubi eam melius currere cognoscit.

In tota uita diabolus cupit hominem decipere, sed amplius in fine. Et hoc est, quod in principio serpenti dictum est. Tu insidiaberis calcaneo eius. Tunc diabolus calcaneo hominis insidiatur, quando eum in fine uitæ decipere conatur. Quia nimirum diabolus hominem quem spatio uitæ non decipit, in fine decipere disponit. Proinde quàm homo iustus, nunquam tamen necesse est, ut sic in hac vita securus: sed semper humilis cautus: semperque ne in fine decipiatur sollicitus pertinescat. Igitur soror mihi in Christo dilecta, necesse est vt deprecemur deū omnipotentem, ne permittat nos tentari supra id quod possumus sustinere, quia semper deus uires diaboli restringit, ne tantum nocet, quantum nocere cupit. Vnde in Canticis canticorum spiritus sanctus diabolum increpat, dicens: Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluāt aromata illius. Per Aquilonem, qui in frigore constringit, & torpentes facit, quid aliud nisi immundus spiritus designatur, qui dum tentat, & possidet omnes reprobos à bono opere torpere facit: per Austrum uero, scilicet calidum ventum spiritus sanctus designatur: qui dum mentes electorum tangit, ab omni torpore relaxat, & feruentes in dei amore facit.

Ergo surgat Aquilo, id est maliguus spiritus ab ecclesia, vel ab vnaquaque fideli anima discedat: ne amplius tentet quàm oportet, veniatque Auster, & perflet hortum spōsi, & fluant aromata illius. Vt spiritus sanctus videlicet adueniens iguem charitatis mentibus infundat, & à tentatione atque à torpore negligentiæ mentem soluat. Quod dum agit aromata fluunt, quia adueniente spiritu sancto cor quod prius torpuerat, ad bona opera se excitat, & quasi ortus floreſcit, & post florem fructus redolentes ac reficientes facit, quibus se & proximos suos per bona exempla reficit. Interrogatio: Frater charissime, rogo vt ostendas mihi quod est remedium aduersus tentationes dæmonum. Responsio: Soror mihi in Christo dilecta, hoc est remedium eius qui vitiorum, vel dæmonum tentationibus æstuat, vt quanto amplius tentatur, tanto amplius ad orationem currat. Si enim cogitationes huius seculi malæ, & sordidæ conturbant cor tuum, & persuadent aliquid illicitum perpetrare: per orationes puras, & vigilias sanctas depellentur ab anima. Assidue cum omni deuotione assiste in conspectu domini in tempore orationis tuæ: vt nominemus tentationem diaboli facilius possis euadere. Cognosce venerabilis soror, quia non solum debemus pugnare contra diaboli tentationem, sed etiam contra vitia carnis. Quare? Quia caro concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem. Ideo tam persecuerantes debemus orare quousque possimus per gratiam dei

suggestiones carnalium desideriorum atque tentationes dæmonum vincere. Frequens oratio extinguit impugnationem vitiorum. Oratio continua superat tela diaboli. Oratio est prima virtus aduersus tentationum incursus. Igitur soror charissima, sicut iam dixi tibi, per orationes puras, & vigilias sanctas poteris superare tentationes diabolicas. Sed si adhuc sentis molestias carnis, si tāgeris stimulis carnis, si memoria libidinis adhuc titillat animum tuū, si caro tua adhuc te impugnat, si te luxuria tentat, si te libido ad peccandum inuitat, obice tibi memoriā mortis tuæ, propone tibi futurum iudicium, reduc ad memoriam futura tormenta, propone tibi æterna supplicia: & etiam propone ante oculos tuos perpetuos ignes infernorum, propone tibi horribiles pœnas gehennæ. Memoria ardoris gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ, Amen.

De somnijs. Sermo LXVIII.

HOnestissima soror, ea quæ dicuntur ausculta. Sæpe in noctibus dæmones occurrentes conturbant sensus hominum per visiones: sæpe etiam aperta impugnatione grassantes corpora hominum verberāt. Diuerso modo fiunt somnia. Quædam somnia eueniunt per saturitatem siue per exinanitionem, quæ etiam per experientiam nota sunt: quædam etiam ex propria cogitatione oriuntur. Nam sæpe, quæ in die cogitamur, in nocte recognoscimus. Multa somnia B
eueniūt ex illusione immundorum spirituū, Salomone attestante qui ait: Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Quædam autem visiones iusto eueniunt modo, id est supernę reuelationis ministerio, sicut in veteri testamento legitur de Ioseph filio Iacob, qui per somnium fratribus dicitur præferendus: vel sicut legitur in euangelio de Ioseph sponso Mariæ, qui per somnium est admonitus, vt fugeret cum puero in Aegyptum. Nonnunquam accidunt permixtæ etiam visiones, id est cogitationes simul, & illusiones, atque item cogitationes simul & reuelationes, Daniele dicente: Qui reuelat mysteria, ostēdit tibi, quę ventura sunt. Quāuis quædam vera somnia sint, tamen facile non debemus eis credere, quia diuersis imaginationibus nascuntur, & vnde veniant perfectè

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectè non cognoscimus. Igitur somnijs faci
le non debemus fidem adhibere. Ne forte
Sathan in angelum lucis se transformans, aliquem hominem incautum decipiat. Aliquando dæmones, quosdam curiosos, & somnia obseruantes ita deceptoria arte decipiunt, vt quædam somnia nõ aliter eueniant quam ipsi dicunt: ideo aliquando vera pronunciant, vt in multis fallant. Sed quamuis ita somnia
C eueniunt sicut pronunciant dæmones, tamen credenda non sunt: ne ex illusione procedant, secundum testimonium scripturæ dicentis: Si dixerint vobis, & ita euenerint, non credatis. Somnia similia sunt augurijs, & qui ea obseruant, augurari noscuntur. Ergo somniis fides non est adhibenda: quamuis videantur esse vera. Qui in somnijs vel augurijs spem suam ponit: non confidit in Deo, & talis est qualis ille qui ventum sequitur, aut vmbram apprehendere nititur. Auguria mendacia, & somnia deceptoria vtraq; vana sunt. Non debemus credere somniis, ne forte decipiamur in illis. Spes nostra in deo semper sit firma: & de somniis nulla nobis sit cura. Dignũ valde est, vt in deo ponamus spem nostram: & in somnijs nullam habeamus fiduciam. Ideo soror charissima, te moneo, vt mens tua non sit in somnijs, vel augurijs intenta, sed in Deo omnipotenti sit firma. Si enim auguria vel somnia obseruaueris, cito decipieris. In omni vita tua contemne auguria & somnia, & pone spem tuam perfectè in dei prouidentia: & in hac vita, & in futura veniet tibi prospera.

De breuitate vitæ. Sermo LXIX.

SOror charissima, audi verba Salomonis: Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quo tu properas. Tantum.n. in hac præsenti vita est licitum operari bonum. In futura nãque vita, iam non expectatur operatio, sed bonorum operum retributio. Vita ista breuis est, & caduca. Vnde beatus Isidorus: Qui longitudinem præsentis vitæ, non de suo spa
D tio, sed de eius fine considerat, quàm sit breuis & misera satis vtiliter pensat. Igitur soror dilecta mihi in Christo, si veram vitam quæris, ad eam vitam tende, quæ est vera pro qua es Christiana, id est ad vitã æternam. Aeterna vita est vitalis, ista est mortalis. Ideo debes in carne mori mundo: ne moriaris in anima Christo. Tunc quisq; viuere creditur, si secundum seculum moriens in solo Deo viuit, in quo viuere promisit. De mora vitæ huius tædium patitur iustus: eo quòd ad desideratã patriã tarde perueniat. Venturi exitus ignorantia hominibus est incerta: & dum quisq; mori non arbitratur, confestim moritur. Vita de festinet vnusquisq; emendare malũ quod fecit, ne in iniquitatibus moriatur: & similiter vita cum culpa. Diabolus quos vitiantes accendit ad vitia, morientes subito nititur pertrahere ad tormenta. Quamuis homo in hac vita iustus sit: tamen cum de corpore isto egreditur pertimescit, ne supplicio dignus sit. Tranquilla vocatio commendat finem iustorum hominum, vt ex eo intelligatur sanctorum angelorum habere consortium: ex quo sine graui vexatione de hoc mortali corpore egrediuntur. Iesus Christus filius Dei cum magno honore recipit seruos suos ab hac vita recedentes in æterna beatitudine. Vnde sponsa in Canticis canticorum loquitur dicens: Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam aromatis, vt descendit: quia ecclesiã visitans ad eos manori gratia venit, quos sanctis operibus & exemplis virtutem odorum bonæ famæ proximis suis emittere cognoscit: hortis pascitur, quando in virtutibus animarum delectatur. Lilia colligit, quando electos suos vb hac vita succidit, & ad gaudia æternæ vitæ eos transire facit. De talibus dicitur: Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Tela consumitur filis, & vita hominis expenditur diebus singulis. In die mortis animæ electorum nimio terrentur metu, incerti vtrum ad præmium, an ad supplicia transeant. Qui autem electi, in fine suo purgantur à leuibus peccatis. Quidam vero in ipsa mortis suæ hora hilarescunt, & gaudent ex contemplatione æternorum bonorum. Ideo voluit omnipotens deus, diem mortis nostræ nobis esse incognitum, vt semper ignoremus, semper esse proximus credatur: Et tanto quis sollicitus sit in bono opere, tanto incertior esse de sua euocatione. Dæmones suscipiunt animas malorem hominum in die mortis eorum, vt ipsi sint tortores in pœnis qui fuerunt suasores in vitijs. Tunc maligni spiritus opera sua requirunt, quando anima de corpore egreditur: & tunc mala quæ suaserunt replicant, vt eam secum ad tormenta pertrahant. iniquus post mortem du-

cetur cruciandus: iustus vero post laborem
quiescit securus. Sicut enim electos beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quòd a die exitus sui ignis peccatores exurat. Soror mihi in Christo dilecta, ideo in auribus tuis hæc expono: vt cognoscas quia necesse est non terrena semper despicere, & diem mortis nostræ semper in mente habere. Audi etiam quid Iacobus apostolus dicat: Quæ est vita nostra, nisi vapor ad modicum parens? Iterum Salomon ait: Ne glorieris in crastinũ, ignoras enim quid superuentura pariat dies. Sollicite ergo soror venerabilis, debes viuere, & terminum vitæ tuæ considerare quotidie, vt huius seculi blandimenta posis despicere, & cœlestia bona acquirere. In omnibus operibus tuis considerare nouissima tua, & in æternum non peccabis: quia si ea semper consideraueris, nunquam aut raro peccabis. Hac de causa te moneo soror, vt in rebus vanis huius mundi non læteris: quia sine dubio morieris, nec habeas spem in rebus temporalibus, quia per nullam sortem poteris effugere mortem. Caro misera, cur in terrenis lætatur, quæ ad manducandum vermibus præparatur? Honestissima soror, ideo hoc dixi, vt nunquam obliuiscaris ordinem tuæ conditionis. Memento quia cinis es, & in cinerem reuerteris. Puluis es, & in puluerem ibis. Sic enim ait dominus primo homini. Reduc etiam ad memoriam, ea quæ Iob de se locutus est dicens: Quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea. Memoriam tuæ mortis obiice. Diem exitus tui tibi propone. Dies mortis tuæ semper sit in memoria tua, & recordatione illius perfectè caueas peccata & vitia. Amen.

De morte. Sermo LXX.

SOror venerabilis, rogo vt audias verba cuiusdam sapientis: O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis. Et iterum: O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur diuitijs & viribus. Huic simile est quod ait beatus Isidorus: O mors quàm dulcis es miseris, quàm suauis es amare viuentibus, quàm iucunda es tristibus atque lugentibus. Mors ponit finem omnibus malis in hac vita. Dat terminum malis in hoc seculo, adimit omnem calamitatem. Mors præbet terminum hominibus in tribulationibus in hoc mundo, sed heu expectata mors tarde venit. Igitur soror charissima, melius est bene mori, quam malè viuere: melius est non esse, quàm esse infeliciter. Interrogatio: Frater dilecte, rogo te, vt dicas si debemus mortuos lugere, aut pro amicis mortuis planctum facere. Responsio: Soror dilecta, ad hoc beatus Isidorus respondeat tibi: Quamuis inquit pietas pro defunctis fidelibus plorare iubeat: fides tamen pro eis lugere vetat. Pro fidelibus A igitur defunctis non debemus plorare, sed deo gratias agere: quia eos de miseria huius seculi dignatus est liberare: & eos ad loca refrigerij lucis ac pacis, sicut credimus fecit transire. Defunctos fideles lugere non debemus, quos ad requiem migrasse non dubitamus. Honesta virgo, audi quæ dico. Illi ho H mines sunt in morte plorandi quos dæmones cum ignorantia rapiunt: non illi quos angeli cum honore suscipiunt. Vel illi sunt lugendi, quos dæmones pertrahunt ad pœnas inferni: non autem illi quos angeli perducunt ad gaudia paradisi. Aut illi sunt plorandi, qui post mortem à dæmonibus sepeliuntur in inferno: non illi qui ab angelis collocantur in cœlo. Illi sunt plorandi, qui malè moriuntur: non illi qui bene finiunt. Illi sunt flendi, qui mala morte præoccupantur, & non illi qui preciosa morte honorantur. Christi virgo, audi quæ dico: Quando mortuos qui bene moriuntur, lugeo, mihi noceo, & illis non proficio: quando mortuos ploro, & illis non prodest, & mihi obest. Illi ergo mortuos suos carnaliter lugeant, qui resurrectionem negant: aut qui post mortem non credunt resurrectionem. Igitur soror charissima, nos qui mortuos nostros credimus cum Christo regnare, non debemus pro eis plorare, sed orare: non debemus mortuos carnaliter lugere, sed pro eis domino preces fundere: vt eos dignetur de pœnis eripere.

De iudicio. Sermo LXXI.

DVplex est iudicium diuinum: vnum quo in hac vita iudicantur homines: alterum quo in futura iudicabuntur. Propterea quidam hic iudicantur propter infirmitates & paupertates, & per varias tribulationes huius seculi, ne in futuro iudicentur. Ideo qui- I busdã ad purgationẽ proficit tẽporalis pœna: quorundã vero hic inchoatur dãnatio, & illis

sperator

Universidad de Deusto
Biblioteca

sperat̃ perfecta perditio. Quidam iudicantur in hoc seculo per tribulationem: quidam vero in futuro iudicabuntur per ignem ad examen districti iudicis, nec iustitia iusti secura erit: inde est quod de domino loquitur Iob: Innocentem & impium ipse consumit. Consumitur quippe à Deo innocens, quando ipsa innocentia liquidus requisita, & diuinæ innocentiæ comparata nihil efficitur. Consumitur etiam à Deo impius, quãdo subtilitate diuini examinis impietas illius requiritur, & de recto damnatur. Christus in iudicio pro diuersitate meritorum mitis, ac suauis apparebit electis: reprobis vero apparebit terribilis. In die iudicij qualem vnusquisq; habuit conscientiam, talem iudicem habebit: vt Christo in sua tranquillitate manente illis solis terribilis appareat, quos mala conscientia accusat. Soror charissima, audi beatum Isidorum: Nullus homo est sine peccato, nec quisquam securus esse potest de Dei iudicio: cum etiam de ociosis verbis reddenda sit ratio. Heu nobis miseris peccatoribus. Heu nobis indignis quid in illa die dicturi sumus, qui non solum ociosis verbis, sed & factis quotidie peccamus: & à malis actibus nunK quam cessamus? Si in iudicio omnipotentis Dei iustus securus non erit, quid de nobis peccatoribus erit? Si ad examen districti iudicis, nec iustitia iusti, & hominis erit secura: Nos miseri quid faciemus in die illa, qui quotidie multiplicamus peccata nostra? Si in die iudicij vix saluabitur iustus: nos qui innumerabilia peccata fecimus, in die illa vbi apparebimus? Nullus homo sine timore poterit esse in die illa, quando cœli mouendi sunt & terra: & omnia elementa calore sunt soluenda, de qua etiam dicitur: Dies illa, dies iræ, dies tribulationis, dies miseriæ & vindictæ, dies nubis & caliginis, dies tubæ & clangoris, tribulabitur in ea fortis. Heu frater mi, quid in illa die dicturi sumus, quando ille districtus iudex aduenerit? Dum enim aduentum illius memorasti, me plorare fecisti. Tu memorando terribilem diem iudicij, ad lachrymas me coëgisti. Soror mihi in Christo dilecta, bene fecisti, si cum timore districti iudicis fleuisti: quia antequam appareat dies iudicij, oportet nos peruenire ante faciem eius in confessione: & lachrymas nostras in conspectu eius ponere. In hac vita est tempus acceptabile, & dies salutis. Vnde dicitur: Quærite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est. In hac vita non videtur iudex, & est prope. In futura vita videbitur, & erit longe. Igitur soror charissima, necesse est, vt quæramus dominum in toto corde, & tota mente in hac præsenti vita, si eum inuenire quærimus in futura. Si eum in hac vita cum omni deuotione quæsierimus, & à malis operibus recesserimus, in die iudicij misericordiam ab eo consequemur, quia benignus & misericors est. De illo namque scriptum est: Suauis dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Igitur soror charissima, deprecemur ipsum terribilem, ac iustissimum iudicem cum lachrymis & omni deuotione, vt in die iudicij non reddat nobis secundum iniquitates nostras, sed secundum misericordias suas, & ut non permittat nos cum impijs audire illam terribilem sententiam: Ite maledicti in ignem æternum. Sed vt nos faciat cum electis suis audire: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.

De exhortatione. Sermo LXXII.

SOror charissima, iam per gratiam dei nauim locutionis ad portum dirigo, sed tamẽ iterum ad te reuertor loquendo. Tu enim rogasti, vt verba salutis admonitionis scriberem tibi. Ego vero si non vt debui tamen per gratiam Dei, vt potui ex dictis sanctorum patrum ad tuam commotionem sententias collegi, quas tuæ dilectioni in hoc libro repræsentaui. Ecce igitur soror mihi in Christo dilecta, habes bonę vitæ monita. Datum est tibi consilium bene viuendi, & etiam norma. Nulla iam ignorantia à peccato te excusat. Non es iam nescia bonæ vitæ. Non enim imprudens, aut ignara bene viuendi. Iam non poteris dicere, per ignorantiam peccaui. Quare? Quia iam lex expesita est tibi, quam debes sequi: iam ostensa sunt tibi præcepta bene viuendi: iam demonstratum est tibi qualiter in domo Dei debeas conuersari: M qualis debeas esse iam ostensum est tibi. Iam habes cognitionẽ mandatorũ: iam scis quid sit rectè viuere. Vide ergo ne vltra excedas. Vide ne deinceps bonũ quod nosti decipiat. bonum legis malè viuẽdo cõtempseris, in eo quæ legis malè viuendo contempseris in conspectu dei, nimis eris culpabilis. Quare? quia melius est viam salutis nõ cognoscere, quam post cognitionem retroire. Ergo acceptum donum scientiæ mente & opere retine. Impie opere quod didicisti præceptione. Soror venerabilis, iterum iterumq; ac præcipio tibi, vt summo studio custodias monita huius libri.

De obsecratione. Ser. LXXIII.

TE deprecor soror charissima in Christo, vt non pigeat audire ea, quæ tibi volo dicere cum magno desiderio: quia in Christo te multum diligo, ideo tibi cõscientiam ostendo meam. Sed dum tibi peccata mea manifesto, ne forte aures tuas polluam timeo. Te tamen rogo dilecta soror in Christo, vt des veniam mihi peccatori indigno. Ego miser & peccator à primis ferè annis contaminaui vitam meam, semper noua peccata veteribus superaddendo: semper peccata peccatis addidi, peccare nunquam silui: bonum quod debueram facere non feci: malum quod non debueram facere, feci. Ego miser non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meæ, quoniam irritam iram omnipotentis dei aduersum me, & innumerabilia mala coram eo cogitaui, dixi, & feci ab infantia mea vsque in præsentem diem. Ego infelix peccaui in infantia, peccaui in pueritia, in adolescentia, in iuuentute, sed etiam quod est grauius & periculosius, peccaui in senectute. Cecidi miser in cœnum flagitiorum. Ego misera cecidi in sentem peccatorum. Ego culpabilis cecidi in puteum iniquitatis. Ego infelix cecidi in profundum malorum: descendi miser in volutabrum vitiorum. Heu miser, heu infelix cecidi, & per me non valeo surgere. Te ergo deprecor soror in Christo amabilis, vt in me subleues manum tuæ orationis. Manum tuæ orationis mihi porrige, & me de profundo vitiorum extrahe. Tuæ intercessionis manum contende, & me de voragine iniquitatis eripe. Soror charissima, certus sum, quod si tu pactum quod cum Christo pepigisti seruabitur: & tibi dabitur corona in æterna gaudia, & mihi peccatori dabitur venia in hac vita. Si tu ea quæ Christo vouisti deuota mente impleueris, & mihi indigno veniam obtinebis: & tu cum sanctis virginibus in cœlesti thalamo lætaberis. Honesta virgo, certus sum nec dubito, quòd tua virginalis oratio poterit obtinere veniam peccatorum meorum mihi indigno. Soror venerabilis, si tu in seruitio dei sicut pollicita es perseueraueris, & mihi peccatori indulgentiam consequeris: & tu inter choros virginum imperpetuum exaltaberis. Honesta virgo, rogo vt intenta mente audias quæ dico. Tu es soror mea deuotissima in Christo, B per cuius intercessionem mundari à peccatorum meorum sordibus non dubito. Si tu honorabilis virgo, accepta es virgo deo, & si tu eum Iesu Christo sponso tuo casto cubili cubueris, pro salute mea quicquid ab eo petieris impetrabis. Si tu soror, castis amplexibus Christum amplexata fueris, profecto mihi peccatori veniam obtinere poteris. Si tu amplexibus Christo flagrantissimo odore virginitatis adhæseris, mihi indigno indulgentiam obtinebis. Si Iesum Christum sponsum cœlestem super omnia amaueris, & in eius dulcissimo amore requieueris: delictorum meorum absolutionem acquirere poteris. Iesus Christus sponsus tuus non te contristabit, sed quodcunque petieris dabit tibi, qui te suæ copulæ sociauit: multum enim te diligit, qui suo sanguine te redemit. Igitur amor tuus in Christo, erit peccatorum meorum remissio. Spem remissionis habeo, si tu charissima soror, quam multum diligo intraueris cum Christo ad nuptias in cœlestẽ thalamum. Tu soror venerabilis in die districti ac tremendi iudicij Dei solarium meũ eris, vbi tam reddituras rationem de culpis & negligentijs meis. Meritum etiam tuæ sanctæ virginitatis minuet pœnam meæ iniquitatis. Amen.

FINIS.

INCI-

INCIPIT PROLOGVS IN LIBRVM DE CONSCIENTIA EDITVS, AD QVENDAM *religiosum ordinis Cisterciensis.*

Petis à me dilecte mi quod supra me est, imo cõtra me, videlicet lumẽ scientiæ, conscientię puritatẽ. In vtroque falleris, sed falli non credis, ita vel dilectione mea tãgeris uel opinione. Ego quid sim & quid possim? Peccator enim sum, & vltra modum peccans peccator, & ingenij viuacitas illum in me non habet locum. Accedit ad hæc negotiorum multiplicitas, quæ quidem in homine ingenioso totius doctrinæ semina, vel obruit, vel repellit. Iuxta sapientem enim sapientia scribenda est in tẽpore ocij, & qui minoratur actu, percipiet illam. Veruntamen & si non eo quod amicus es, tamen quia importunus es, surgam iuxta præceptum domini, & dabo non quod tibi necessarium, sed quod mihi ad manum. Dominus autem tribuat tibi secundum cor tuum. Ipse est enim qui dat voci suæ vocem virtutis: qui in dulcedine
D sua pauperi parat, qui replet in bonis desiderium tuum.

DIVI BERNARDI ABBATIS, liber de conscientia.

Conscientia hominis abyssus multa. Sicut enim profundũ abyssi exhauriri non potest, ita cor hominis euacuari non potest à cogitationibus suis. Conscientia hominis est quasi mare magnum & spatiosum, vbi reptilia quorum non est numerus. Quam bene dixit reptilia. Sicut enim reptile latenter repit, & sinuosis anfractibus huc illucque deambulat, ita & hominis in conscientia venenatæ cogitationes suauiter intrant & exeunt: vt nesciat homo vnde veniant aut quo vadant. Bene nouerat hoc qui dicebat: prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis iuquit cognoscet illud? Nec dicit, quis, pro difficili, sed pro impossibili: quia quod scrutationem non recipit, nec cognitionem. Vt de illum magnum Apostolum, Paulum loquor, vnicum scrutatorem conscientiæ suę: Mihi ait, pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Ecce quomodo humanum iudicium euaserat, nihil dubitans ab his qui foris sunt. Sed neque inquit meipsum iudico. Et vbi est ò Apostole nerbum sanctum tui ipsius dicentis: Si nos ipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur, est tedicaremus, non vtique iudicaremur, est te-
ipsum vel nolis, vel dissimules iudicare. Au-E
di quare. Nihil, ait, mihi conscius sum. Felix conscientia non sibi in aliquo conscia, quæ nec proprium iudicium nec alienum veretur. Videsne quam sublimi conuersatione & alienum & proprium iudicium non timebat? Latet adhuc laqueus & fouea magna vas electionis: sed quæ vigilantissimum illi oculum tuum non possit effugere. Suleuauxit enim: Sed non in hoc iustificatus sum. Et addidit: Qui autem iudicat me, dominus est. Hoc autem tertium iudicium dei, quod etiam illa purgatissima non comprehendit conscientia, nesciens iuxta scripturã, vtrum amore an odio digna sit, cum omnia ei in posterum reseruentur incerta. Huius enim iudicij timore concussus pariter & percussus gemebat & dicebat: Quod enim operor non intelligo. Et si enim exij iudicium mundi, iudicium mei, restat tamen iudicium dei: quod me non sinit intelligere quod operor, quia nescio si accepter illud quod operor. Ipse enim melius nouit me, quàm ego me. Scrutans & renes & corda occultorum cognitor, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus: qui solus nouit omnia, & omnium rationes. O singulare sancti spiritus organum, si non intelligis quod operaris, cur alio loco dicis: Gloria nostra, hæc est testimonium conscientiæ nostræ, tuam gloriam, tuam conscientiam vocans? Sed ex parte intelligit, & ex parte non intelligit: negligit plane, quia & suum & aliorum supergressus est iudicium, sed citra iudicium dei retinetur: ubi proculdubio nescit quid operetur. Non enim per illa duo iustificatur, sed per tertium iustificabitur quod sicut non est cognoscibile, ita est incomprehensibile. Duorum tamen iudiciorum exclusio, id est in præsenti iustificatio: quodammodo certa significatio est æternæ prædestinationis, in qua nos deus præuidit conformes fieri imaginis filij sui: & futuræ glorificationis cũ eo in ipso erimus, & ipse in nobis cum ipse erit omnia in omnibus. Propter hoc enim non secure quàm sincere alibi loquebatur: Certus sum ait, quia neque mors, neque vita, & multa alia: imò pene omnia quæ ibi enumerantur, poterunt me separare à charitate Christi: sed cum tot & tanta dixisset, vnum, scilicet propriam voluntatem retinuit, quæ saluationis & damnationis est causa. Et attende quomodo vir deo plenus conscientiam suam dixerit gloriam suam, tanquam eam plene intelligens, & se in ea. Et tamen dixerit se non intelligere quod operatur. Conscientiam suam non iam in gloria, sed in ignorantiam concaptiuans. Deficit ergo apostolus scrutans scrutinio conscientiã suam, & dum ad fundum eius peruenire se credidit, alienum iudicium, & suum euasisse incurrit profundum, scilicet iudicium Dei penetrare non valens, vt iam vel conuentus, vel conuictus eructet: Iudicia tua domine non modo abyssus, sed & abyssus multa. Quid ergo faciemus nos miseri & miserabiles, si ille qui plus omnibus laborauit, cui primum claruit regni cum Ioanne & Iacobo, adhuc contulisse videntur, qui vsque ad tertiũ cœlum raptus est, ita de se ipso sentit & loquitur? Sed vt iam totum quod de conscientia sentio, verbis nudis & puris tuæ puritati exponam, quatuor distinctionum modos tibi assignare decreui, vt quod particulatim discretum fuerit legatur dulcius, & melius conseruetur.

De quatuor conscientijs, & modis earum.

Conscientia igitur alia bona & tranquilla, alia bona & turbata: alia mala & tranquilla, alia mala & turbata, sed primum de prima videamus. Bona nanq; conscientia est, quæ & præteritæ peccata punit: & punienda commissere refugit. Quæ & si peccatum forsitan, peccato non consentit. Beatus vir, cui non imputabit dominus peccatum, ait sanctus. Non dixit, qui non fecit peccatum: non est enim hic aliquis nisi vnus, & hic est filius dei qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Omne ergo quod ipse mihi non imputare decreuerit, sic est quasi non fuerit. Beati ergo non quorum nullæ inuentæ sunt, sed quorum remissę sunt inquitates, & quorum tecta sunt peccata. Non dixit quorum nulla sunt, sed quorum tecta sunt peccata: vt quodam tegumento quodammodo Dei oculis abscondantur. Felix anima quæ peccatum sentiens, peccato nõ consentit: quam & si cogitatio inquinat, ratio lauat, pugnans & repugnans legi peccati. Molesta lucta est, sed fructuosa est, quia & si pœnam habet: adhibet & coronam: imò quod sentientem fatigat, vincentem coronat. H
In hoc enim conflictu vbi sensus est, non cõsensus nihil damnationis est iuxta apostolũ, his qui sunt in Christo Iesu. Porro is qui voluntatem habet, non peccandi & custodiendi pedes suos à lapsu: qui commissa præteriti temporis & plangit & punit: qui malignos cogitatus aduementes cordi suo alliden do ad Christum respuit: hoc tanquam tripli ci funiculo strictus atque constrictus, conscientiam habet, & purificatam & puram. Tranquillam autem dixerim cum iam ipse spiritus testimonium perhibet spiritui eius quod filius Dei sit, cum omnibus dulcis est nulli grauis, vtens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad beniuolentiã, quibus potest ad beneficentiam. Rara auis in terra huiusmodi conscientia, sed quanto rarior, tanto charior apud deum.

De conscientia bona & turbata.

Conscientia bona est, sed turbata, quæ nil molle, nil fluxum recipit, sed à mundi aspergine quanto potest pressius se detergit, non tamen in dulcedine, sed in amaritudine multa. Dura enim videtur ei via rectior & austerior uita, vbique videt quod carni displicen sed retinet se freno timoris Dei, & in omni tempestate cordis sui ad hanc anchoram figitur. Nam iuxta prophetam, turbatus est & non est locutus. Sed audi quid de illo dominus dicat: Cum ipso sum, inquit, in tribulatione. Ad quid? Eripiam eum & glorificabo eum. Eripiam I
ab amaritudine, glorificabo in voluptate. Cum illa quæ prius faciebat timore, faciet cum amore. Hęc uero conscientia loquitur Deo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo in Psalmo, & dicit: Commouisti inquit, domine terram, & conturbasti eam; sana contritiones eius, quia commota est. Cómouetur terra, cum peccator confitetur & pœnitet: conturbatur cum in conuersatione amaritudinem sustinet, sed contritiones istas illius sanare solius est, qui sanat omnes infirmitates nostras. Audi tamen quod sequitur: Ostendisti populo tuo dura. Quæ dura? Potasti nos vino compunctionis, non lacte vnctionis. Notandum vero est quod quibusdam in religione viuentibus apponitur lac ad bibendum, quibusdam etiam vinum: sed tamen vtrunque diuinum. Bibunt illi lac, quibus & vigiliæ breues, & cibi dulces, & labores appetibiles, & panni suaues videntur. Quibus etiam parum est illud quod magnum est in exercitijs sanctę conuersationis. Lac enim suauiter bibitur, dulciter liquatur, sine lassione, sine amaritudine. Ista & isti in sancto proposito suauiter incedunt, dulciter currunt: sine lassione propriæ conscientiæ, sine amaritudine alienæ. Hoc habet proprium qui huiusmodi bibit, vt ei peccatum suum displiceat: ut alieno peccato non consentiat, ut propter hæc peccatorem non deserat, vt vitium eius quantum in ipso est non dissimulet, & cum corripuerit, non insultet. Ecce de potu lactis. Audi de vini potu. Vinum quippe asperum est & insuaue, vinum bibunt hi qui vias vitæ aggressi, & ingressi tribulationibus corporis & animę
K pariter contorquentur, sed non cedunt neq; recedunt in tribulatione. Isti sunt quibus ipse dominus ore proprio prædicat & prędicit: Vos estis inquit, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Sed quis horum tibi uidetur uel ille qui in asperitate currit viam mandatorum Dei? Primus uidetur esse felicior, secundus fortior: uterque tamen iustus, uterque pius, habentes proprium donum ex Deo, alius quidem sic, alius uero sic. Vis nosse quia in vtroque beneplacitum est coram Deo? Bibi, inquit, vinum meum, cum lacte meo. Qui enim primum à tentatione liberat, secundum in tentatione confortat, & si alter experitur, quoniam suauis est dominus, alter vero quoniam fortis est dominus. Fortis plane & potens in prælio, in quo seruum suum & si premi non tamen opprimi patitur in multitudine misericordiæ suæ. Venite ait propheta, emite absque argento vinum & lac. Omnis enim timorata conscientia quæ ad Deum uenit, vel lac ab ipso vel vinum emit, secundum quod dictum est & tractatum. Et nota quia utrobique vt num præposuit pro eo, scilicet quod qui maiorem sustinet pro Deo perseueranter tribulationem, maiorem habeat & mercedem. Et hæc dicta sint pro differentia bonæ & tranquillæ conscientiæ, & bonæ & turbatæ conscientiæ.

De mala & tranquilla conscientia.

SEquitur mala & tranquilla conscientia, qua sicut nihil peius, L ita nihil est infelicius. Quęris quęnam illa sit? Hęc est illa quę nec Deum timet, nec hominem reuerebatur: quę cum venerit in profundum malorum contemnit. Et uide lapsum imò & casum malæ conscientiæ, quam minutatim & pedetentim declinet à Deo: & ita in profundum descendat: vt super eam urgeat puteus os suum. Primum quando homo affluetus bonis grauiter peccat, uidetur ei adeo importabile, vt in infernum uiuens descendere uideatur. Processu uero temporis non importabile, sed tamen graue uidetur, & inter importabile & graue non paruus descensus est. Paulo post & leue iudicat, & cum crebris ictibus verberatur, vulnera non sentit, verbera non attendit. De huiusmodi in scriptura veritatis expressum est: Verberauerunt me & non dolui, traxerunt me, & ego non sensi. In breui uero temporis spacio, non solum non sentit, sed & placet: & dulce fit quod amarum erat, & asperum vertitur in suauc. Ducitur deinde in consuetudinem, vt iam non modo placeat, sed & assidue placeat, & se continere non possit. Ad extremum vero non potest auelli, quia consuetudo vertitur in naturam, & quod prius ad faciendum erat impossibile, iam impossibile est ad continendum. Sicut descenditur, imò caditur à Hierusalem in Iericho: sic itur in auersionem & duritiam cordis: hic peccator fœtet: hic quasi domus est. Hic lapis spelunce superpositus illos misericordes radios diuini luminis non admittit. Hic iuxta scripturam à mortuo tanquam ab eo qui non est, perit confessio: nisi forte miserans Deus cor lapideum in carneum quandoque conuertat. Hæc est mala & tranquilla conscientia, quę per huiusmodi discrimina imò precipitia ruit & corruit, & irruit super ipsam. Quomodo tranquilla? Cum enim M di huius prosperitas alludit, & illudit, cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur, cum peccantium fauor & peccare nolentium pauor nolens & dolens arridet ei, cum non pst qui arguat, sed & qui arguere peccatorem audeat, ex omnibus qui in circuitu eius sunt. Et sic impletur in eo quod scriptum est: Prosperitas stultorum perdet illos. Nihil æque exasperat illius tremendi iudicis maiestatem, quam peccare & secure peccare, & de vitijs quasi de virtutibus gloriari. Non miscrearis domine ait iustus omnibus qui operantur iniquitatem. Hæc est iniquitas cuius non miseretur Deus, cum homo defendit quod dius odit, & peccatum iustitiam asserit, vt omnipotenti resistat, & omnipotens illi. Hæc est illa superbia de qua scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Intellige quod dicit, resistit. Resistere enim ex æquo est. Ille autem ex æquo Deo resistere proponit, qui quod Deus astruit destruit, quantum in ipso est, dicens malum bonum & bonum malum: amarum dulce & dulce amarum: lucem tenebras & tenebras lucem. Hanc vero tranquillitatem nutrit impunitas securitas & negligentiæ mater, nouerca virtutum, religionis virus, tinea sanctitatis.

De mala conscientia & turbata.

MAla autem conscientia est, sed turbata quæ in actu peccatorum suorum deprehenditur & comprehenditur. Nam dum se voluptatibus credit, pasci se voluptatibus credit, humanis pudoribus & confusionibus reuerberata, sicut scriptum est: In operibus manuum suarum comprehenditur, est peccator, verbi gratia: Appetit aliquem adulterium ad voluptatem, sed comprehenditur ibi ad anxietatem, & multo maior est anxietas quam voluptas, ad omnem verecundiam & angustiam hominis: qui hominem & vivit & sapit, sed licet quidam in ipsa deprehensione conuertantur ad dominum. Maior tamen est numerus in ipsa confusione permanentium in peccato, quam propter peccati confusionem exeuntium a peccato. De exeuntibus scriptum est: Implebis facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. De non exeuntibus dicit Hieremias propheta: Percussisti eos domine & non doluerunt: attriuisti eos & renuerunt suscipere disciplinam. Hi sunt quatuor conscientiarum riui de voluntatis fonte currentes, in quibus iusti purgantur: inquinantur iniusti, vt fiat quod scriptum est: Et qui in sordibus est sordescat adhuc, & iustus iustificetur adhuc: & quia cogitationes hominis sive boni sive mali continua volubilitate voluuntur, plurimos cogitatio B num modos quaquauersum se vertant pro modulo meo tibi statui demonstrare, vt melius possis intelligere, quam longe simus ab illo qui semper in eodem statu permanet, domino nostro Iesu Christo.

De multiplici varietate cogitationum.

COgitationum vero aliæ onerosæ, aliæ affectuosæ, aliæ obscœnæ, aliæ otiosæ, aliæ curiosæ, aliæ suspiciosæ, aliæ distentoriæ. Onerosas cogitationes in anima insti illas accipe, quibus resistere vult & tamen non potest, sed velit nolit irruit in oculis mentis muscarum Aegypti pestilentia: & perstrepunt ranæ in penetralibus cordis eius. Cogitat homo plerunque terribilia de fide, horribilia de diuinitate, & per phantasmata corporearum imaginum transroratus, illa sentit quæ vel in confessione euomere peccator oneratus exhorret: & quanto districtius non exhibet membra sua arma iniquitatis peccato, tanto strictius huiusmodi spiritu quatitur & pulsatur. Cum enim ille insatiabilis homicida ab exteriori sensualitate se videt exclusum, interiora collectis viribus aggreditur, sed spiritualis homo qui omnia iudicat, illius astutias non ignorat. Reprimit quod potest, quod autem non potest reprimere tolerat: quia & si latratum canis sustinet, morsum non timet. Latrat enim cum suggerit, tunc vero mordet cum ad consensum C pertrahit: sed cum non ingerit quod suggessit, tunc non vulnerat, sed coronat, quia & si sentientem cruciat, non obligat non consentientem. Sunt nihilominus & onerosæ cum ex officio Marthæ suscepto sollicitus est homo, turbatur erga plurima propter plurimos, vt habeant vnde in diuino officio substententur. Affectuosę sunt quando circa carnis suæ curam afficitur, sicut in victu & vestitu. Tangitur etiam sæpe homo affectione propinquorum suorum, secundum carnem. Obscœnæ sunt quando carnalis delectatio

citillat & pungit, sed hæc tanquam feces immundissimæ sordidis in ipso principio propulsandæ sunt. Otiosæ sunt quando illis nec delectatur, nec afficitur. Verbi gratia. Equũ currentem vel auem volantem cogitans, vbi pene inter vitium residere & virtutem, nec descendens ad illud, nec ad istam ascendens. Curiosæ sunt, quando proponit explorare proximorum secreta, & quæ curiosè seipsam scrutari debuerat, oblita sui, aliena curat, nunc intus, nunc foris vaga & garrula, & quietis impatiens. Suspiciosæ sunt quando nullum certum argumentum habens malè de proximo suspicatur, & ea quæ in vtramlibet partem inclinari possunt, in deteriorem interpretatur. Distentoriæ sunt, quando de longinquis rebus, & regnis & regionibus, disponit & tractat, quando distenditur in quæstionibus & rationibus huius mundi: quam pessimam occupationem iuxta Salomonem dedit Deus filiis hominum, vt distendantur in ea. Item. Cogitationum vero
D multiplex varietas esse cognoscitur. Aliæ nanque cor inflant, aliæ eleuant, aliæ perturbant, aliæ dissipant, aliæ confundunt, aliæ distendunt, aliæ ligant, aliæ inquinant, aliæ contrahunt, aliæ corrumpunt. Instant vt superbæ, eleuant vt vanæ, perturbant vt inuidæ, dissipant vt iracundæ, confundunt vt accidiosæ, distendunt vt ambitiosæ, ligant vt gulosæ, inquinant vt luxuriosæ, contrahunt vt timidæ, corrumpunt vt malitiosæ. His igitur exclusis mens purgatur, si sanctis cogitationibus iugiter exerceatur, sicut scriptum est: Cogitatio sancta custodiet te. Sunt præterea cogitationes bonæ & sanctæ: debemus enim cogitare de Deo, vt delectemur in illo, de redemptoris nostri passione quam pro nobis substinuit in crucis patibulo, vt & nos parati simus tribulationes & angustias libenter subsstinere pro illo: de hora transitus nostri, vt semper simus parati: de die iudicij, quia ibi de operibus nostris rationem sumus reddituri: de inferno, vt timeamus pœnas, quia inde nulla est redemptio: de paradiso, vt desideremus coronas quas habebimus in futuro: de mandatis domini, & de sacramentis nostræ redemptionis, ut perseueremus in via iustitiæ per gratiam Dei. Amen.

De quatuor spiritibus in cordibus humanis.

HIs omnibus cogitationibus cordium humanorum quatuor spiritus loquuntur assidue. Spiritus mundi, spiritus carnis, spiritus diaboli, spiritus Dei. Spiritus mundi loquitur vanè, & E ipse tunc loquitur cordi nostro cum vanitate diligimus, cum de vanitate lætamur, cum delectamur in vanitate. Spiritus carnis loquitur, cum mollia carni & sensibus carnis aptamus, cum eius curam in desideriis & voluptate perficimus. Spiritus diaboli loquitur, quando & amara cogitamus, & aspera proferimus, tristes in nobis, alios irascentes, ingrati, inuidi, sine affectione, sine fœdere. Spiritus dei loquitur quando dulcia meditamur, & loquimur, hilares nobis & proximis, in omni dulcedine & bonitate sollicite seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Hæ conscientiæ, hę cogitationes conscientiarum, hi spiritus loquẽtes in cogitationibus nostris, quę melius tua conscientia dulcissime frater, quàm mea pagina cernit atque discernit. Factus sum insipiens, tu me coegisti, sed meus volui ostendere imperitiam meã, quam confundere faciem tuam. Si quid bene dictum est, tibi imputa, pro cuius fide, & sensum & uerbum dedit filius dei. Si quid secus dictum est, tibi imputa, quia iussisti. Parce autem & festinationi, quia nihil ita contrarium, nihil ita discrepantissimum in scribendo quàm maturitas & celeritas. Digne enim inuenire quod quæris, & uerbis conuenientibus uestire quod inueneris, & locum aptum, & tempus seriatum, & ingenium vius dum, & stilum exercitatum desiderat. Verumtamen absconde epistolam vel librum, si fic magis eligis nominare, vel si propalare de creueris, tace nomen auctoris. Nouit auctor salutis, cui soli honor & gloria: quantum ego diligo salutem animæ tuæ, & honorem personæ tuæ. Ipse est dominus noster Iesus Christus, qui tibi & seipsum donat, & coronat te in misericordia & miserationibus vale & ora pro me.

Diffinitio bonæ & malæ conscientiæ.

MVlti quærunt scientiam, pauci conscientiam. Conscientia tamen quam scientia citius apprehenditur, & vtilius retinetur. Con-

Conscientia nanq; dicitur quasi cordis scientia. Cor enim nouit se sua scientia, & multa alia. Quando nouit se, nominatur conscientia. Quando præter se alia, nominatur scientia: sed & quando bene utitur sui & aliarum rerum cogitatione, tunc dicitur bona conscientia: quando vero his econtrario malè utitur, tunc dicitur mala conscientia. Bona est cõscientia quę omnibus dulcis est, nulli grauis, vtens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad beneuolentiam, spiritus potest ad beneficentiam: bona est, conscientia, quæ habet in corde puritatem, in ore veritatem, in actione rectitudinem. Mala uero conscientia est, quæ nec dominũ timet, nec hominem reueretur, quæ peccata sua nunquam per veram confessionem confitetur, sed semper de peccato in peccatum cadit, & cum venerit in profundum malorum, contemnit.

C

De bona conscientia.

COnscientia bona lætificat animã, eamque exhibet Deo gratam: & angelis & hominibus reuerẽdam, & sibiipsi pacatam & quietam. Conscientia bona titulus religionis, templum Salomonis, ager beneditionis, hortus deliciarum, reclinatorium suauem, gaudium angelorum, arca fœderis, thesaurus regius, aula Dei, habitaculũ spiritus sancti, liber signatus etiam clausus, & in die iudicij aperiendus. Nihil enim in hac uita securius, nihil iucundius possidetur bona conscientia. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus: illa tamen semper erit secura. Futuræ beatitudinis nullum certius testimonium bona conscientia: & qui cu habuerit illam, semper erit in gloria cum angelis in cœlesti patria. Bona est conscientia, si habeat in corde puritatem, in ore veritatẽ, in actione rectitudinem. Munda est cum nec de præterito iuste accusatur, nec de præsenti iniuste delectatur. Pura est cui nec deus peccata sua imputat, quia non fecit, nec aliena, quia non approbauit, nec negligentiam, quia non tacuit: nec superbiam, quia in vnitate permansit. Secura est quando accusationem non patitur, vel pro torpore boni, vel pro præsumptione mali. Recta est cui peccatum suum displicet, nec aliena peccata dissimulat: & cum corripit non insultat. Talis est bona conscientia.

De mala conscientia.

COnscientia mala contristat animam, eamque deo exhibet immundam, angelisque & hominibus fœdam: & sibiipsi turbatam, & inquietam. Nulla enim pœna maior est mala conscientia. Omnium siquidem delictorum nostrorum ipsa est testis, ipsa iudex, ipsa tortor, ipsa carcer. Ipsa accusat, ipsa iudicat, ipsa punit, ipsa damnat. Vnicuique enim liber est sua conscientia, & ad hunc librum discutiendum, & emendandum omnes alij libri inuenti sunt. Anima vero cum de corpore egredietur, nullum alium librum conscientiæ secum poterit portare, atque in illo cognoscet quo debeat ire, vel quid debeat recipere. Ex his quæ scripta erunt in libris nostris iudicabimur: & ideo scribi debent secundum exemplar libri vitæ: & si scripti non sunt, saltim corrigantur. Conferamus itaque libros nostros cum libro vitæ, ne forte in illa vltima discussione abiiciantur si emendati non fuerint. Liber vitæ vis quædam diuina intelligitur, qua fiet vt vnicuique omnia opera sua bona, vel mala ad memoriam reuocentur, vt & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset vel excuset scientia conscientiam: & ita simul, & singuli, & omnes iudicentur. Conscientia quippe est inseparabilis gloria, vel confusio vnuscuiusque pro qualitate depositi. Sicut enim bona vita hominem reddit laudabilem & gloriosum, sic mala vita reprobrum & confusione dignum.

FINIS.

ALVDOVICVS MIRAEVS ROSETANVS LECTORI PIO SALVTEM.

Scopo veritatis neutiquam aberrarit, mihi crede lector, quisquis Doctorem hunc Bernardum catalogo adlegerit eorum, qui & dici & esse Theodidacti promeruerunt, hoc est iuxta propheticum oraculum, eximia quadam pietate, nec dispari sapientia, solo numinis afflatu illustrati. Sed nec ipsum latuit, cuius peculiari dono tantum gratiæ, accepisset thesaurum. Ne enim vltum ingratitudinis labeculam apud Deum & homines incurreret pius, de se prædicare solebat, immò & gloriari, sed in domino: quia quicquid eatenus hausisset literarum præsertim sacrarum, non hominis vllius præsidio, sed suffragio assiduæ orationis ac meditationis intentæ edidicisset in syluis, saltibus & agris. Neque enim ad eam vsque ætatem præter fagos & quercus, solitaria vita amantissimus præceptores vllos habuerat. Istius tanti Doctoris lucubrationes rectum licet ad manus studiosorum exierint per excussionem nostram, semper tamen absque peculiari collario eas auctiores reddidimus nostra qualicunque diligentia: omnium maximè ea quæ incidit in annum Domini sesquimillesimum quadragesimumoctauum, quæ & hanc proxime anteiuit. Quæ tum dedimus primi, nec eatenus euulgata admonuimus per epistolam in tempore: quin & ea opuscula in vnum contracta fascem, iure videmur Appendicem vocasse. Nunc demum quando nonnulla adijcimus aut non prius inspecta, aut certe auctiora: non iniuria vocabimus Appendicem alteram si modo nonemulatrix istius ratio constiterit. Eadem ipsa opera quæ excuderamus, recudit anno superiore Venetijs is qui præsidet typographicæ officinæ sub signo Spei, adiectis ad operis veniens calcem opusculis, B. Bernardi nomine. Hunc conatum nemo non pius laudet. Caterum ante emissionem debuit is imitari prudentiam probi trapezitæ aurum sibi obtum expendendo τὰς τῶν χρυσοκάπηλων ἀνισότητας ne esset, an τὸ ἴσον: aut certè infundere aquam chrysulcam qua secernere poterat aurum Bernardinæ sapientiæ ab omni alio metallo. Nunc autem horum adeò neutrum præstitit: vt & emiserit corruptissima. Sed & nonnulla totiens edita prius quasi nouæ sint monetæ, deintegro comprehsit, nimirum quo operis moles cresceret, ac proinde operæ collocatæ pretium ad opificem rediret cumulatius, quando lucri bonus est odor ex re qualibet. His opusculis adiecimus corollaria nec pœnitenda, duo: vnum faciens ad formulam honestæ vitæ totiens ingeminatum, alterum eiusdem Doctoris in decem onera per Esaiam. Vtrumque depromptum est ex archiuis Cartusianorum & Cœlestinorum Parisien. Et quidem omnia quæcunque sicuti suæ restituit integritati Godefridus Tilmannus Parisien. Carthusiæ monachus. Bene vale. M. D. LI.

DIVI

DIVI BERNARDI ABBATIS CLARAEVALLENSIS, ORDINIS CISTERCIENSIS, DOCTORIS

deuotissimi opuscula. Et primo ad gloriosam virginem Mariam deprecatio & laus elegantissima.

Entem & oculos pariter cum manibus ad te regina mũdi attollimus, & coram tuæ celsitudinis gloria genu flectimus ceruicẽ inclinamus, ac plenis suspiriis ad te preces iu cœlum transmittimus. Tu altitudo cœli, beatos oculos tuos, quibus incomprehensibilem illam lucis æternę cum desiderio semper intueris, ad tuos supplices in hanc mundi miseriam proiectos, de alto inclina: ne non despicias. Et ecce coram tremendo iudice peccatores assistimus, cuius manus terribilis gladium iræ suę vibrat super nos. Et quis auertet eam? Nemo domina tum idoneus, vt gladio domini manum pro nobis obiciat, vt tu dei amantissima, per quam primùm in terris suscepimus misericordiam de manu domini Dei nostri. Apertaque tu mater misericordiæ benignissimi cordis tui tanuam suspiriosis precatibus filiorum Adam. Ex omnibus finibus terræ ad tuę protectionis vmbraculum confugimus à facie formidinis fortitudinis Dei. Ad te domina mea, stillant oculi nostri: te deuotionis clamore valido obsecramus: ut filij tui domini nostri iram quam grauiter peccando succendimus, erga nos mitiges: eiusque gratiam à qua ingrati excidimus, nobis tua conciliet: cuius liuore sanati sumus, eius iterum medelam deposcimus, quia putruerunt & corruptæ sunt cicatrices nostræ, & non est in nobis sanitas. Attende domina, & vide dolores vulnerum animarum nostrarum, qui tibi reuelamus causam nostram cum fiducia. Te enim inæstimabilis benignitatis fœminam & venerandam matrem esse cognoscimus ex eo, quòd tu mundum hunc immundum & lubricum, impolluto calle transiti & adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum sanctitate fœcundaris, vt sola solio regis æterni immediate approximare meruerit. Tu peccatorem quantumlibet fœtidum, non horres, non despicis: si ad te suspirauerit, tuumque interuentum pœnitenti corde flagitauerit. Tu illum à desperationis barathro pia manu retrahis, spei medicamen aspiras, foues, non despicis quoulque horrendo iudici miserum reconcilies. Famosum huius tuæ benignitatis testimonium est per te Theophilus restauratus gratiæ. Nec mirum ò domina si tam copioso oleo misericordię tui cordis perfusum est solatium: cùm illud inæstimabile opus misericordię, quod prædestinauit deus ante secula in redemptionem nostram, primum in te à mundi artifice sit fabricatum. Quando enim placuit gratiæ supernæ vt habitaret in nobis à quibus elongata fuerat: tu sola inuenta es digna, ut in tua virginali aula rex regum & dominus dominantium à regalibus sedibus veniens primam sibi mansionem inter filios hominum eligeret. Vere beneplacitum fuit Deo habitare in te, quando ex ipsa illibata carnis tuæ substantia quasi de lignis libani architectura ineffabili, domum sibi ædificauit dei sapientia: fulsit eam septem columnis argenteis, ac reclinatorium aureum in ea collocauit. Hi sunt septem spiritus dei, & hęc est vnica illa saluatoris fœmina, in qua sola quæsita in omnibus requiem inuenit, atque in eius sinum omnes thesauros suos absque mensura transfudit. Vode bene sancto spiritui in te complacuit ò Maria, cum diuinis adeò mysteriis vterum tuum consecrare dignatus est. Ipse est enim ignis consumens, qui sanctissimam animam tuam totam inflammauit, seipso atque splendore diuinæ maiestatis impleuit: tuumq; vterum ineffabili modo fecundauit. Fecitque vt Deum & hominem clausa conciperes, clausa parceres, & post partum virgo permaneres. Iam ergo uterum tuum domina

Collatio ex scripturis. F

Universidad de Deusto
Biblioteca

velut sacratissimum Dei viui templum totus mundus veneratur. In eo salus mundi initiata est, ibi decorem indutus est Dei filius, ac præelectæ sponsæ suæ ecclesiæ formosus in stola candida exultanter occurrit, desideratum diu osculum præelegit, ac prædestinatus à seculo nuptias, virgo cum virgine præhibuit. Ibi ruptus est paries inimicitiarum, quem inter cœlum & terram protoplastorum inobedientia construxerat. Ibi confœderata sunt terrenis cœlestia, & obuiauerunt sibi in osculo pacis, quando in vnâ, eandemq; personam concurrerunt diuinitas & humanitas: Factumque est nouum illud super terram, vt esset Deus homo, & homo Deus. Ibi magnus Elisæus in mensuram susitandi pueri sese contraxit. Ibi antiquus dierum præelecto filio suo tunicam induit polymitam. Ibi Rebecca futurorum præscia magnificandi filij manibus pelliculas hœdorum circumdedit & colli nuda protexit. Ibi enim cooperante gratia spiritus sancti filius à Deo patre hæreditandus in omnibus gentibus diuinæ maiestatis potentiam similitudine carnis peccati cooperuit, & quasi absconditus est vultus eius in infirmitate: vnde nec reputauimus eum. Ibi consilij prouidentia inescatus est hamus qui ad extrahendum serpentem antiquum in hoc mare magnum de cœlo traiectus est. Inde egressa est armilla aurea vt perforaretur maxilla Leuiathan, vt euomeret mortuos non suos quos ab origine mundi securè deglutiuerat. Hortus deliciarum nobis sacratissimus tuus vterus ò Maria: quia ex eo multiplices gaudij flores colligimus quotiens mente recolimus quàm magna multitudo dulcedinis toti orbi inde affluxit. Hortus conclusus tu es Dei genitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nunquam introuit. Tu sanctorum areola aromatum à cœlesti confita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernas: inter quos pulcherrimos flores tres miramur in te ò excellentissima. Hi sunt quorum odore suauissimo, totam domum domini reples, ò Maria, viola humilitatis, lilium castitatis, rosa charitatis merito de Dei areola flos ille speciosus præfilijs paradisi electus est super quem requieuit spiritus domini. Et cui te assimilabimus, mater pulchritudinis? Verè paradisus Dei tu es, quia lignum vitæ mundo protulisti, de quo qui manducauerit, viuet in æternum: fons vitæ, qui ex ore altissimi prodijt, de medio ventris tui exiliuit, atq; in te in quatuor capita sese dispergens ad irrigandam faciem orentis mundi emanauit lætificans ciuitatem Dei. Omnis enim qui biberit ex eo non sitiet in æternum, & erit plusquam paradisus hic, de cuius aqua si quis biberit, sinet iterum. O quanta mundo contulisti, quæ tam salubris aquæ ductus esse meruisti. O lampas lucidissima, quantos lætificasti, quando splendore dei illustrata desideratum illud lumen: quo inuenta est drachma decima, sedentibus in vmbra mortis proculsti. Te nimirum ille epithalamij præcentor à longe intuitus cum admirationis voce ita prorupit: Quæ est ista quæ progreditur, velut aurora consurgens: pulchra, vt luna: electa, vt sol: terribilis, vt castrorum acies ordinata? Sicut aurora valde rutilans in mundo progressa es ò Maria, quando veri solis splendorem tantæ sanctitatis rubare præcurristi, vt verè diem salutis dixerim, diem propitiationis, diem quem fecit dominus, quem tuæ charitati initiari dignum fuit. Fœlix aurora fœlicis diei extitisti nuncia, talis dies talem auroram diei decuit: & rectè quidem aurora impleti officium. Ipse enim sol iustitiæ de te processurus ortum suum quadam matutina irradiatione præueniens, in te lucis suæ radios copiosè transfudit, quibus potestates tenebrarum quas Eua produxerat, in fugam conuertisti: atque ita desideratum cunctis gentibus solem mundo inuexisti. Tu pulchra vt luna diceris, eique non immeritò compararis. Illa enim omnium astrorum sola soli simillima comparatione & candore venusta argenteo cæteris in cœlo præminet sideribus: tu verò solis imago expressissima, inter milia astrorum deo assistentium virginali puritate in cœlo gloriosa præfulges. Illa enim transfuso in se solari lumine nostræ noctis inditarum magnificis exemplis ad imitationem tui nos prouocas, sicque nostram illuminas. Qui enim vias tuas comitatus fuerit, non ambulabit in tenebris: sed lumen vitæ inueniet. Tu ergo pulchra es vt luna: immò & pulchrior luna, quia tota pulchra es, & macula non est in te, neque vicissitudinis obumbratio. Tu electa es vt sol, ille inquam sol solis conditor. Ille enim electus est ex milibus virorum: tu electa ex millibus fœminarum. Ille electus ex omnibus quæ sunt: tu electa ex omnibus quæ per illum sunt. Tu terrib[illegible]

Iuxta Diony. Areop. Ordinationes.

G

nata. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum quando viderunt præter morem armatura omni fortiore instructam contra se procedere fœminam, fœminam fortem ad bella doctissimam, cuius ensis super femur suum propter timores nocturnos? In cuius aciem eius acies validas spiritualium virtutum suo se inuicem ordine tuentium (si quidem ordinatione perseuerat dies) sed & innumerabilium beatorum spirituum militiâ ad ministerium tanti principis delegatâ fuisse nullatenus ambigimus: vtpote qui custodirent lectulum Salomonis gratissimũ, ac prouiderent ne præparatum æterno regi hospitium alienus hospes inuaderet. Nimirum timor & tremor venerũt super eos ita quòd dicerent: ecce plusquam Eua hæc: castra dei sunt hæc, fugiamus Israelem. Tu ergo bellatrix egregia primò eum qui primus omnia supplantauit, expugnare viriliter aggressa es, tu & spiritum elationis Euæ vertice humilitatis complosisti: quam in te ita respexit dominus vt ipsius merito super omnes choros angelorum te sublimitati dignam æstimauerit. Numquam enim super omnes angelos glorificata ascendisses, nisi priùs infra omnes homines humiliata descendisses. Tu & ardorem vetitæ concupiscentiæ, virtute casti tatis in tuâ carne virgineâ eatenus extinxisti: vt hic in cuius conspectu nec astra munda sunt, tantæ munditiæ carnem tuam iudicaret, vt etiam suæ diuinæ puritati agglutinare non despexerit. His ergo primarijs ducibus tenebrarum à te fortiter expugnatis, omnis ante faciem tuam spiritualium nequitiarum militia in fugam conuersa est. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei genitrix. Sed adhuc loquere ciuitas tuæ laudi: adhuc in tuis laudibus omnis lingua balbutit. Non enim sunt loquela, neque sermones in natione quæ sub cœlo est, quibus amplitudo gloriæ tuæ ad plenũ valeat explicari. Opta, ò magna, ò mulierum amabilis Maria: tu nec nominari quidem potes, quin accendas: nec cogitari quin secretes affectus diligentium te: tu nunquam fine dulcedine diuinitus tibi insita memoriæ portas ingrederis. Et nunc sequimur te ò domina ex totis præcordijs vociferantes ad te: admina imbecillitatem nostram, auser opprobrium nostrum. Vides hanc tunicam pellicearn quæ nos circundedit? Tunica Euæ parentis nostræ est, quam ad nos olim miseria illa transmisit & superuestiuit carnem filiorum suorum sicut diploide, confusione sua. De manu quippe ipsius duplicis mali semen terra nostra suscepit, & concepit, & peperit nobis spinas & tribulos iniquitatis in anima, calamitatis in corpore, ac per hoc mortem vtrobique. O infelix hereditas, ò dira humanæ carnis infirmitas: vsque quo patiemur te? Multum dorsa nostra incurua L
sti, quia grauis es valde & diu te sustinuimus. Multum minuisti nos ab angelis, equo & iumentis insipientibus coæquasti, nimis inualuisti: quæ non nisi morte filij dei sanari potuisti. Nimis super nos te extulisti quando & vsque ad eum qui super omnia est, incautè ascendisti. Et quis liberabit nos à corruptela huius miserrimæ pelliculæ? Gratia saluatoris nostri filij tui, ò Maria, qui vt infirma nostra tolleret sponte infirmatus est: & vt mors mortis nostræ ipse fieret, innocens pro peccatoribus mortuus est. Et quis tam idoneus, vt loquatur ad cor domini nostri Iesu Christi vt tu felix Maria, quæ in secretissimis amplexibus amantissimi filij tui recubas in meridie sempiterno, eiusque familiarissimo colloquio cum plena cordis lætitia perfrueris? Loquere domina, quia audit filius tuus: & quæcunque petieris impetrabis. Inuoca bonum nomen eius super nos, vt curemur à vetusta hac lepra carnis & spiritus. Exurge virus hoc mortiferum exinanitura, quod de pomi sui reliquijs Eua nobis propinauit: quando succi noxialis gustu ebriata est, & reliquias dimisit paruulis suis. Vtinam poculum suum ebria illa totum ebibisset, non item in nos diffudisset. Te domina exorante, omne iugum nostrum computrescat à facie olei diuinæ misericordiæ: renouetur, vt aquilæ, iuuentus nostra, vt noui noua voce nouum canticum nouis ciuibus aggregati illic vbi noua sunt omnia, iubilum sempiternum celebrantes in cymbalis iubilationis M
concinamus. Tollatur hæc crassa nebula ab oculis, vt reuelata facie gloriam domini speculantes in immensum illud pelagus diuini luminis absorbeamur: domini spiritu ac deo nostro in vinculis charitatis astricti vnum cum ipso efficiamur. Præstet &
hoc nobis tuo interuentu ò Maria filius tuus Iesus Christus
Deus & dominus noster, cui laus & gloria, &
gratiarum actio in sempiterna secula.
Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diui Bernardi abbatis de miseria humana sermo.

O Homo qui ex anima rationali & humana carne subsistis conditionis miseræ, repletus multis miserijs. Miser & miserabilis homo, pauper, cæcus, nudus, plurimis necessitatibus subditus, ad cor tuum reuertere. Quid foris vagaris? quid foris quæris? quid his carnalibus studes? quid in secularibus te implicas? quid vanitatibus te inuoluis? in inferioribus delectaris? Quid ab omnibus interioribus & superioribus elongaris? & per ea quæ foris sunt, diffunderis? Quantò magis ad mundum accedis, tantò longius à deo recedis. Quantò magis foris es sapiens, tantò magis intus stultus efficeris. Quanto magis extra lucraris, tantò magis intus perdis. Quantò magis in his quę foris sunt vagaris, tantò magis intus euacuaris. Quantò magis es temporalibus es sollicitus, tantò magis es mendicus in spiritualibus. Quid A est homo, quòd omnia ordinas, & teipsum non vis ordinare? Quid in omnibus es prudens, & circa temetipsum es insipiens? Quid est quòd ad omnia quæ foris sunt solicitus es bona facere, & temetipsum finis esse malum semper & inutilem? Dormit in te spiritus dei: & vigilat in te spiritus mundi. Vacat in te ratio, & viget in te sensus: extinguitur in te spiritus Dei, dominatur in te amor mundi. Fœtet in corde tuo amor terreno-
Respon- rum: & moritur in te amor æternorum bo-
det op- norum. Mundã diligis, & deum relinquis.
portune Omnium recordaris & teipsum obliuiscris.
& com- Quæ super terram sunt, desideras & diligis:
mode. cœlestia verò non curas, appropinquas ad interitum, & elongaris à salute. Curris ad diabolum: & elongaris à Deo. Redi, redi præuaricator homo ad cor, quia loquitur Deus pacem eis qui conuertuntur ad cor. Omnia mundi huius tibi dedit Deus: & tu propter omnia relinquis eum? Omnia propter te fecit deus: & tu propter omnia dimittis temetipsum. Propter omnia quę occurrunt tibi, dimittis Deum: & ideirco omnia dimittunt te. Propter creaturas relinquis creatorem: & ideo contra te insurgent omnes creaturæ. Quia offendendo creatorem, offendisti omnem creaturam: & ideo creaturæ quæ factæ sunt in ministerium & vtilitatem tuam, conuertentur in vindictam & pœnam tuam. Et væ tibi erit sine fine, quia uoluisti habere bonum sine fine. Recognosce itaq; homo miser, recognosce temetipsum. Recogita, quia nihil fueris. Attende, quòd vilis & malus es: considera, quid futurus es. Plange homo miser, plange incessanter peccata tua. Dele lachrymis malitias, & miserias tuas, quia voluntate propria peccasti. Displiceat tibi super omnia, displiceat tibi toto corde & continuo displiceat tibi: quòd deminum immensæ maiestatis habentem potestatem omnis carnis & mittere corpus & animam in gehennam, iustus iuste offendere. Amarescat tibi amarissime cor tuum, quòd deum summum patrem incomprehensibilis bonitatis, qui benignus & misericors est super ingratos & malos, voluntarie liber ter ac delectabiliter offendisti. Totus displiceas tibi, vt totus possis placere ei: qui est summus, verus & solus Deus, cui nemo placeret, nisi qui sibimet ipsi displicet: & nemo displicet, nisi qui sibimetipsi placet. Diligat namq; Deus ossa eorum qui hominibus placent. Et quod altum & pulchrum est apud homines, abominabile est apud Deum. Miserum est de te homo miser quòd ad mala sis totus auidus, totus promptus, totus facilis, totus sapiens, & totus sollicitus: ad bona autem es totus durus, totus piger, totus tesdiosus, totus stultus, totus incredulus & rebellis. Vide tibi hoc, nisi à carne quam diligis & sequeris? Quia verò carnem diligis, opera carnis facis & cum ea punieris. Carnis tuę fructus est libido, concupiscentia, inuidia, iniquitas, id est fragilitas & dolor, vermis, putredo fœtens & fœtidus fœtor. Tu ipse es tenebræ ignorantiæ sic excæcatus: vt nescias quid sis, non attendis quò vadis, non animaduertis insidias inimici & tentationes eius fraudulentas intelligis. Totus negligens es, nec cogitas quò tendere debes: vsque nescis, & non inquiris. Grandis namq; tibi restat via. Sollicitè tibi quæris cibum, restat requiem, & omnes carnis necessitates, & quando indiges. De vita verò & salute animæ tuæ semper tepens non curas, heu semper indigeas, plenus nequitijs & malitia. Miser homo vt miserũ pascas corpus, & vestias carnis voluptatibus, quæ post paucos dies à vermibus deuorabitur, satisfacias, sollicitus laboras, discurris, vigilas & somnum non capis oculis, vt repleas ventrem: & pro anima tua quæ Deo præsentanda est in cœlis, cur non sollicitus fatigaris, vt ipsam pascas bonis operibus, & induas virtutibus, ne appareat nuditas eius? Homo tristis quæris semper implere ventrem, cur non pascis animam esu sientem? De vase stercorum semper curas, & de Dei imagine cur non curas? Pascis stercilem & quæ non parit: animam autem esurientem non satias bonis. Væ tibi erit, quia anima tua propter famem in te deficiet. Væ tibi est, & væ tibi erit, quia reddis quæ sunt Cæsaris Cæsari, & non reddis quæ sunt dei deus: & ideo maledictus es à deo & confunderis ab eo. Vide miser homo, quia totum est vanitas, totum stultitia, totum dementia, quicquid facis in hoc mundo, præter id solum quod in Deum & propter Deum & ad honorem Dei facis. Quicquid sine Deo facis totum est malitia & vanitas: quia nihil D est bonum sine summo bono. Et magna miseria hominis est cum illo non esse sine quo non potest esse: vnde homo miser qui ad simulitudinem & ad imaginem dei creatus es, & propter nimiam charitatẽ domini nostri Iesu Christi à morte æterna ac turpissima redemptus es, & liberatus es, & ad videndum claritatem summi Dei sola inæstimabili misericordia sua vocatus es, & plurimis beneficiis ex quo esse cœpisti ab altissimo patre totius bonitatis ad vitam æternam habendam per vnicum filium suum inuitatus es. Miser homo recognosce hunc honorem, intellige dignitatem tuam: qui à tanta maiestate honoratus es. Æternus enim Deus & immensus creauit te, formauit te, redemit te, & inuitauit te. Maximus honor & amplus amor. Cognosce ò homo honorem tuum, & curre gratias agens ad inuitatorem tuum, ne forte ingratus ire nolueris, aut villa, aut boues, aut vxor te impedierint, iratus dominus iubeat te succendi, & tibi ostium vitæ æternæ in perpetuum claudat. Cognosce ergo ò homo honorem tuum, & honora creatorem tuum. Sed heu hodie potest rectè dici, homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. Dignum certè & iustum est, vt qui socius noluit esse angelorum, fiat similis iumentorum: & qui destruxit in se imaginem & similitudinem Dei dignum est vt Imago. imago & similitudo iumentorum adhæreat eis. Cognosce te ergo ò homo miser, cognosce te meliorem auibus, meliorem cunctis animantibus: noli esse similis iumentis insipientibus quæ solam vitam præsentem cogitant: quæ tantum carnalia & temporalia diligunt, quia nec alia sciunt. Homo non te subijcias carni, non sis amator mundi: non te sustineas esse filium diaboli, propter honorem potentissimi & sapientissimi & incomprehensibilis patris tui altissimi Dei æterni: propter nomen Dei admirabile non te constituas aduersarium & homicidam tui: propter amorem benignissimi Dei non te facias inimicum omnipotentis dei: propter vnigenitum & dilectum filium eius Iesum Christum non te facias socium dæmoniorum & combustionis ignis æterni: qui redemptus es preciosissimo sanguine agni immaculati: noli tantum pretium vilipendere quod pro te Dei filius dignatus est exoluere ne sempiternis inuolueris incendijs. Tunc enim pœnam maximam habebis sine remedio, tunc dolorem inopinabilem patieris sine fine, & tormento plenus eris: nunquam tamen alleuiaberis, quia qui non fleuit quando erat tempus flendi, æterno luctu lugebit, sed sine fructu. Redi ergo ad te homo, redi ad spiritualia, redi ad æterna & cœlestia gaudia, redi miser, redi ad filium: ne tardes conuerti ad eum qui te sua potestate, sua fecit sapientia, redemit sua inenarrabili bonitate, ad se vocauit & expectat adhuc quotidie vt te coronet. Quid quæris extra illum? quid desideras præter ipsum? Quid tibi placet sine ipso? Ipse fecit omnia, ipse habet omnia, ipse est omnia: quodcunque bonum cupis, quodcunque pulchrum quæris, quod F cunque dulce & delectabile requiris, totum in ipso inuenies & in ipso perfrueris. Si gaudere vis, ipse gaudium est: si te pugnare delectat, ipse palma est. Si coronari vis, ipse corona est. Si vincere cupis, ipse victoria est. Si potentiam desideras, ipse potentia est. Si fortitudinem quæris, ipse fortitudo est. Si iustitiam vis habere, ipse iustitia est: si amas sapientiam ipse fons sapientię est. Si charitatem vis, deus charitas est: si diuitias appetis, ipse dives est. Si pulchritudinem vis habere, summa pulchritudo ipse est. Si plenitudinem quæris omnis boni, ipse plenitudo est. Si gloriam & honorem cupis, vera gloria & summus honor deus est. Si pacem vis, pax æterna ipse est. Quicquid boni quæris, summum bonum & omne bonum ipse est. Imò semper est totus desiderabilis, totus dulcis, totus amabilis, totus suauis & totus delectabilis. Ipse semper vbique totus est. Vbicunque fueris sine ipso, malè eris & male tibi erit: & vbicunque fueris cum ipso, bene eris & bene

tibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibi erit. Subiice itaque te totum ei qui te totum fecit, à quo omnia habes: cuius gratia omnium momento veteris. Serui semper ei qui non patitur omnia nocere tibi, quæ semper nocerent tibi libenter, siue infirmitates, siue homines, siue bestiæ vel dæmones, vel quæcunque alia. Serui semper ei qui non sinit te cadere in omnia peccata: qui non permittit, vt inferas tibi omnia mala ac damna, quæ libenter faceres. Totus semper ama patrem, & filium, & spiritum sanctum, solum verum, & summum bonum: qui semper solus verè & summò te diligit. Placeat igitur tua voluntas ei: & voluntas eius semper placeat tibi. Semper concorda te cum eo: semper sequere eius voluntatem in omnibus qui semper bonum tuum vult, qui nihil aliud curat nisi salutem tuam, cuius voluntas ad miserendum tibi est benevola, & delectatur benefacere tibi. Nunquid putas teipsum magnum amicum tibi? Magis amicus est deus tibi quàm tu ipse tibi: quoniam magis ipse diligit te quam tu temetipsum. Nunquid credis alterius auxilium fortius, aut alterius consilium vtilius? Erras si id credis. Stultissimus & dementissimus es, quia tua desideria vel aliorum sequeris, & illius consilium dimittis, qui semper est amicus dulcis sapiens & pius consiliarius, & saluator, & super omnia adiutor fortis, & potens, pater futuri seculi, & princeps pacis, Amen.

Diui Bernardi de pugna spirituali. Ser. I. Rex diues & potens, &c.

Sermonem hunc, verius parabolam de filio regis habes in prius impressis, & in hac editione fol. 185. col. 2. Finitur his verbis: Et perfectus in regno charitatis. Quę autem secundum hæc subiecimus, mutuati sumus è Veneto exemplari.

† Peccantes prima excipit negligentia sui, deinde curiositas rerum exteriorum, & ad se non pertinentium, deinde ipsarum rerum cõ-
H cupiscentia. Concupiscentiam sequitur consensus consensum cõsuetudo, consuetudinem contemptus, contemptum malitia, id est affectus, & delectatio peccati. Negligentia tardat, curiositas impedit, concupiscentia ligat, consensus stringit, vel obdurat, consuetudo trahit, contemptus præcipitat, delectatio incarcerat carcere desperationis. quare peccator dum venerit in profundum desperat.

Veniens autem spiritus sanctus, & visitans miseram animam per septiformem gratiam suam, primùm infundit ei timorem, timori subinfert pietatem, vt miseriam timoris suæ cõsoletur pietatis, pietati scientiam scilicet, vt sciat vti, & timore & pietate, ne à nimia re tristitia abundantior absorbeat, ne à putare præsumptio vana præcipitet scientiæ fortitudinem scilicet contra tentationes, & vt proficiatur in bono, non tantum scientiæ, sed etiã fortitudini consilium suffragatur, vt nec scientiæ, nec fortitudini nimium credatur: Sed vt omnia cum consilio agantur, consilio intellectum addit, vt iam in inferiori cordis sui legat per se, non solum, quæ consulant homines: sed etiam quæ voluntas dei bona, & bene placens, & perfecta. Intellectui sapientiã, vt quæ hactenus cõsilio, vel intellectu didicerat iam ei transeat in affectum: vt per semetipsam ex gratia Dei sapiat, & sapidum ei fiat, & dulce quicquid hactenus durum videbatur, & intolerabile. Primumque negligentiæ opponit timorem, & qui timet nihil negligit, curiositati pietatem, id est affectum ad deum, quæ scit I dicit Apostolus, ad omne opus bonum utilis est, & omnino contraria curiositati. Concupiscentiæ scientiam adnectit, vt sciat seipsam, & in interioribus suis vagans non egrediatur ad concupiscentiam seculi ne audiat illud: Si ignoras te pulchra inter mulieres egredere, et pasce hędos tuos: vel vt sciat quàm vana sint & caduca, quæ concupiscit: consensui fortitudinem adiungit ne veniat ad consensum: consuetudini consilium, qui cum venerit fine rit ad consuetudinem, tunc uere opus est cõsilio: contemptui intellectum, quia consilio iam hominum contempto nisi per se intelligat periculum suum iam proximus est desperationi: malitiæ sapientiam, quia sola sapientia uincit malitiam. Destruens autem spiritus, scil icet per septiformem gratiam suam, in anima humana septiformem hanc miseriam statim in ea ædificat, septiformem beatitudinem, per spiritum timoris faciens beatos pauperes spiritu, per spiritum pietatis beatos mites, per spiritum scientię beatos lugentes, per spiritum fortitudinis beatos esurientes, & sitientes iustitiam, per spiritum consilij beatos misericordes, per spiritum intellectus beatos mundo corde, per spiritum patientiæ beatos pacificos, cum sapientia uincit malitiam, & pax illa dei exultat corde, quæ exuperat omnem sensum, & hæc est perfectio seruorum Dei.

Diui

Diui Bernardi de pugna spirituali. Sermo III.

Inter Hierusalem & Babylonem, &c. Hunc habes integrum & in antea totiens impressis & in hac editione, fol. 235. col. 1.

Diui Bernardi Abbatis, de pugna spirituali. Sermo III.

K Nter Hierusalem & Babylonem ordinatæ sunt acies ad bellum. Hinc Dauid manu fortis aciem producit virtutum terribilem & ordinatam: Inde Nabuchodonosor Babylonis spiritualia nequitiæ, suumque illum virorum tumultuosum exercitum dirigit ex aduerso. Procedit de castris Dauid tyrunculus nominatus, nuper in malitiam regis iuratus, & per manus ipsius Dauid verbi dei gladius accinctus & spiritualibus armis instructus, ingentes gerens animos & contra repugnandi edictum ad faciendum sibi nomen, plusquam ad hostem vincendum impatientissimus. Equus erat ei feruidus proprium corpus de succo adhuc seculi fortis, viridis, lasciuus, animusque eius conueniens, cui insidens ferebatur insignis, castrorumq; suorum deliciis gaudens disciplinam, contemptis socijs stolida quadam præsumptione longè præ cęteris progredebatur æstuans & anhelans ad faciendum sibi nomen. Videns Dauid impetuosam eius præsumptionem per filium suum Salomonem sub interminatione ei mandauit: Væ soli quia si ceciderit, non habebit sublevantem. Cuius ille monita paruipendens cum sibi vel alijs ostendere magnæ uirtutis suæ quæreret occasiones, & præclarum aliquid facinus moliretur, conspicatur emissus in parte hostili vnum de inimicis fortis malitiæ alumnæ nequitiæ arma habentem ignea manuque plenas iaculis igneis multos vulnerantem, vulneratos occidentem, occisos conculcantem, facilè capientem, difficilè relaxantem, spiritum fornicationis. Hic se ostensurum præsumens præclaram virtutem suam impetum in eum dirigit, & promptum illum equum suum ieiunionum verberibus, & vigiliarum calcaribus percurrens totus fertur in illum. Clamat à tergo prudentia: parce, parce: clamat discretio sustine sustine: totusque eum concrepat Dauidicus exercitus, quos ille omnes surda aure præteriens fertur miser totus in malum suum & nescit. Videns Nabuchodonosor infremuit: & malum ei parans dolos præmittit. Occurrunt enim illi à latere in præceps ruenti sorores duæ superbia, & vana gloria, acclamantes ei in dolo: euge, euge. Quibus ille miser nimis credulus totus fertur in præceps, & nescit quæ iam undique eum circumuallent insidiæ. Spiritus quidem fornicationis iam crebrò tales & talium impetus expertus fugam simulat, & delusum miserum sequi prouocat donec per patentem portam in medio Babylonis introductum, suis illum sociis tradidit illudendum. Gastrimargia, & fornicatio equum sibi vendicant, nec dominum suum ius in eo habere vltra permittunt. Iam quippe deficiebat: iam fatigatus diuertere quærebat, in medio quippe pugnæ sub pugnante ceciderat, & casu suo vehementer attriuerat sessorem suum. Quem illi cibis Babylonis refectum reimpinguatum suis subdidere seruitijs. In miserum verò ira, inuidia, cæteraque vitiorum turba consurgit & fiducialiter supra dor M sum eius fabricant peccatores. Sed & fornicatio cuius nisi terga fugientis, nil adhuc ille viderat aperta iam facie, & impudenti fronte in eum consurgit, & spicula ignea in cor eius torquet, gladiumque in ceruicem eius exerit, proiectumque in terram conculcat, & coco regis Babyloniorum Nabuzardam eum tradens eius immundis gurgitationibus subdidit illudendum, nec iam patitur vt honesta in eum vitia manum mittant, sed immundis se curis de coquina regis, id est, fœdis & horrendis uitijs exhibent irridendum. Sic igitur captus ab inimicis ligatur funibus malæ consuetudinis, & præcipitatur in carcerem desperationis. Rex autem Dauid cooperto capite lugebat dicens, Absalon fili mi, fili mi Absalon. Vocansq; vnum regiæ clientelæ ac sedis in huiusmodi vtilem & probatum, timorem scilicet ad requirendum eum dirigit, & obedientiam secum mandauit, vt ereptum de carcere tutelæ committeret obedientiæ. Missus timor venit & suscitat miserum, ereptumque de carceralibus claustris, & vinculis sicut fibi iussum fuerat obedientię tradidit equum suũ & restituit, sed ferocem & rebellem, & qui vix vltra dominum dignaretur agnoscere. Quem obedientia apprehendens, & fræno ferreo cohibens licet reniitentem plurimum, & recalcitrantem antiquo domino subdidit, docuitque eum mutare fortitudinem. Susceptum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceptum itaque à timore obedientię deducens militem Christi per alium viam reduxit in regionem suam, primamque ei mansionem apud pietatem constituit, vt scilicet animos
A eius quos timor exacerbauerat, pietas patris reuocantis refocillaret. Secundam apud scientiam, vt sciret vnde & quo sibi esset redeundum, sciretque vti & pietate, & timore: ne pietas extolleret, timor frangeret. Tertiam apud fortitudinem, quæ eum ad peragendum rediens sui iter confortaret. Quartam apud consilium, vt vlterius cum consilio omnia faceret, nec à ducatu obedientiæ in aliquo declinaret.

Quintam apud intellectum, vt non iam consilio tantum hominum, sed ipse per se iam intelligere inciperet, quæ sit voluntas domini bona, & beneplacens, & perfecta. Ad sextam mansionem peruenit miles Christi sapientiæ, hospitibus suis eum persequentibus, nec iter eius differentibus, vt iam ei sapiant bona domini, & exinde cum Moyse velut de monte Abarim repromissiones dei incipiat contemplari. Et hinc iam peruenitur in
Nu. 27. & Deu. 32. visionem pacis, vbi beati pacifici filij dei interius, & exterius omnibus pacificatis ingressi in gaudium domini sui celebrant sabbatum sabbatorum. Amen.

Ex regula beatissimi patris Benedicti de humilitate.

Lu. 14. et 18. Clamat nobis scriptura diuina fratres, dicens: Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Dum hæc ergo dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ. Ab
B hac sibi cauere propheta indicat, dicens, Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis neque in mirabilibus super me. Sed
Ps. 130. quid? Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam. Sicut ablactatus est super matrem suam, ita retributio in anima mea. Vnde fratres si summę humilitatis culmen volumus attingere, & ad exaltationem illam cœlestem, ad quam per præsentis vitæ humilitatem ascendit, volumus velociter peruenire: actibus nostris ascendentibus scala illa erigenda est, quæ in somnio Iacob apparuit, per quam ei descendentes angeli, & ascendentes monstrabantur. Non aliud sine dubio descensus ille, & ascensus à nobis intelligitur, nisi exaltatione descendere. Scala vero ipsa erecta, nostra est vita in seculo, quæ humiliato corde à domino erigitur ad cœlum. Latera enim eiusdem scalæ, dicimus nostrum esse corpus, & animam, in quibus lateribus diuersos gradus humilitatis, vel disciplinæ vocatio diuina ascendendos inserit.

Gradus primus humilitatis.

Primus itaque gradus humilitatis est, si timorem dei sibi ante oculos semper ponens, obliuionem omnino fugiat. Et semper sit memor omnium, quæ præcepit deus. Et deliqualiter contemnentes deum in gehennam pro peccatis incidunt, & vitam æternam, quæ timentibus deum præparata est, animo suo semper reuoluat. Et custodiens se omni hora à peccatis, & vitijs, id est, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ: sed & desideria carnis amputare festinet. Existimet se homo de cœlis a Deo semper respici omni hora, & factis suis in omni loco ab aspectu diuinitatis videri, & ab angelis omni hora Deo nunciari. Demonstrat nobis hoc propheta, cum in cogitationibus nostris ita Deum semper præsentem ostendit dicens. Scrutans corda & renes Deus. Et item: Dominus nouit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Et item dicit: Intellexisti cogitationes meas à longe. Et quia cogitatio hominis confitebitur tibi. Nam, vt sollicitus sit circa cogitationes suas peruersas, dicat semper vtilis frater in corde suo. Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea. Voluntatē verò propriā ita facere prohibemur, cū dicat scriptura nobis, Et à voluptatibus tuis auerrere. Et item rogamus deum in oratione, vt fiat illius voluntas in nobis. Docemur ergo merito nostram non facere voluntatem, cum cauemus illud quod dicit scriptura: Sunt viæ, quæ putantur ab hominibus rectę, quarum finis vsque ad profundum inferni demergit. Et cum item cauemus illud, quod de negligentibus dictum est, Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis. In desideriis vero carnis ita nobis deū credamus semper esse præsentem cum dicit propheta domino: Ante te omne desiderium meum. Cauendum ergo est ideo malū desiderium, quia mors se-

B ras intositum delectationis posita est. Vnde scriptura præcipit dicens, Post concupiscentias tuas non eas. Ergo si oculi domini speculantur bonos & malos, & dominus de cœlo semper respicit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens deum. Et ab angelis deputatis nobis quotidie die noctuque domino factori nostro opera nostra nunciantur, cauendum est omni hora fratres, ne sicut dicit in psalmo propheta, ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliqua hora respiciat deus. Et parcendo nobis in hoc tempore quia pius est, & expectat nos conuertere nos, ne dicat nobis in futuro, Hæc fecisti, & tacui.

Gradus secundus humilitatis.

Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua non delectetur implere. Sed vocem illam dominī factis imitetur dicentis: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui me misit. Item dicit scriptura: Voluntas habet pœnam, & necessitas parit coronam.

Tertius gradus humilitatis.

Tertius humilitatis gradus est, vt quis pro dei amore in omni obedientia se subdat maiori, imitans dominum de quo dicit Apostolus, Factus obediens vsque ad mortem.

Quartus gradus humilitatis.

Quartus humilitatis gradus est, si in ipsa obedientia duris, & contrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs tacita conscientia patientiam amplectatur, & sustinens non infirmetur, vel discedat dicente scriptura, qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Item, Confortetur cor tuum, & sustine dominum. Et ostendens fidelem pro domino omnia etiam contraria sustinere debere, dicit ex persona sufferentium, Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Et securi de spe retributionis diuinæ subsequūtur gaudentes, & dicentes, sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Et item alio loco scriptura, probasti nos, inquit, deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum, induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro. Et vt ostendat sub priore debere nos esse, subsequitur dicens, Imposuisti homines super capita nostra. Sed & præceptum domini in aduersis, & in iniurijs per patientiam adimplentes, qui percussi in maxillam præbent & aliam, auferenti tunicam dimittunt & pallium. Angariati miliario, vadunt & duo. Et cum Paulo apostolo falsos fratres sustinent: & persecutiones, & maledicentes se benedicunt.

Gradus quintus humilitatis.

Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se abscōse commissa, per humilem confessionem abbati non celauerit suo. Hortatur nos de his re scriptura dicens, revela domino viam tuam, & spera in eo. Et item dicit, Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Et ite
F propheta, Delictum meum cognitum tibi feci & iniustitias meas non operui. Dixi, pronunciabo aduersum me iniustitias meas domino, & tu remisisti impietatem cordis mei.

Gradus sextus humilitatis.

Sextus humilitatis gradus est, si omni vilitate, vel extremitate contentus sit monachus, & ad omnia, quæ sibi iniunguntur velut operarium se malum iudicet, & indignum. Dicens sibi cum propheta: Ad nihilum redactus sum, & nescivi, vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.

Gradus septimus humilitatis.

Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem, & viliorem non solum sua lingua pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu, humilians se, & dicens cum propheta: Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Exaltatus sum & humiliatus, & confusus. Et item: Bonum mihi, quod humiliasti me, vt discam mandata tua.

Gradus octauus humilitatis.

Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla.

Gradus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gradus nonus humilitatis.

Nonus humilitatis gradus est, ut linguam ad loquendum prohibeat monachus, & taciturnitatem habens vsq; ad interrogationem non loquatur. Mostrante scriptura, quia in multiloquio non effugies peccatum. Et quia G Vir linguosus non dirigetur super terram.

Gradus decimus humilitatis.

Decimus humilitatis gradus est, si non sit facilis, ac prõptus in risu. Quia scriptum est: Stultus in risu exaltat vocem suam.

Gradus vndecimus humilitatis.

Vndecimus humilitatis gradus est, si cum loquitur monachus, leniter & sine risu, humiliter, & cum grauitate, vel pauca verba, & rationabilia loquatur, & non sit clamosus in voce, sicut scriptum est: Sapiens verbis innotescit paucis.

Gradus duodecimus humilitatis.

Duodecimus humilitatis gradus est si non solum corde monachus, sed etiam ipso corpore humilitatem videntibus se semper indicet, id est in opere, in monasterio, in oratorio, in horto, in via, in agro, vel vbicunque sedens, ambulans, vel stans inclinato sit semper capite, defixis in terram aspectibus, reum se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudici Deo præsentari existimet. Dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille euangelicus, fixis in terram oculis dixit, Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum. Et item cum propheta, Incuruatus sum, & humiliatus sum vsquequaque. Ergo his omnibus H humilitatis gradibus ascensis monachus mox ad charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foras mittit timorem, per quam vniuersa, quæ prius non sine formidine obseruabat, absque vllo labore, velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire, non iam timore gehennæ, sed amore Christi, & consuetudine ipsa bona, & delectatione virtutũ, quæ dominus iã in operariũ suũ mundũ à vitiis, & peccatis spiritu sancto digna bitur demõstrare.

Dominica infra octauam epiphaniæ, Lectio sancti euangelij secundum Lucam.

N illo tempore. Cum factus esset Iesus annorum duodecim: ascendentibus parentibus eius Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi: consummatisque diebus cum redirent remansit puer Iesus in Hierusalem: & non cognouerunt parentes eius. & reliqua.

Homilia sancti Bernardi.

Etis à me fili charissimæ, quatenus ex lectione euangelica quæ duodennis pueri Iesu gesta narrantur, aliqua piæ meditationis, & sancti amoris elicitam feminam & sportulis literarum commendans, tibi colligenda transmittam. Adhuc nuncius ista ipsa loquebatur, & ecce sensi in ipsis medullis cordis mei ex quanto, ex quali, ex quam ardenti, ex quam dulci tui id fraternitas petebat affectu, cum subito mihi venit in mentem vbi aliquãdo fuerim, quid senserim, quid in me ipso euangelica verba nonnimquam egerint, vel cum legerentur, vel cum cantarentur. Respexi miser, respexi, & vidi, quàm longè post terga, illa suauia & iucunda reliquerim, quàm longe ab his delitiis occupationum & sollicitudinum me funes extraxerint, adeo, vt quæ tunc tangere nolebat anima mea, tunc præ angustia cibi mei sint. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam cum emissa ad me manus domini refrigit cor meum, & vnxit illud vnctione misericordiæ suæ, cernens in ipso inquisitionis tuæ modo quid luminis, quid splendoris tuus mihi instillabat affectus, cum insinuari tibi flagitares, puer Iesus triduo illo, quo quærebatur à matre, vbi fuerit, quo sit visus hospitio, quibus cibis alitus, quorum delectatus consortio, quibus negotiis occupatus: Sentio fili mi, sentio ea ipsa quàm familiariter, quàm affectuose, cum quibus lachrymis in orationibus tuis sanctis ab ipso Iesu soleas scisitari, cum ante oculos cordis tui illa dulcis pueri dulcis versatur imago. Cum illum speciosissimum vultum spirituali quadam imagina De pul tione depingis, cum oculos illos suauissimos, re fulsimul, & mitissimos in te iucunditer tradiare, cum persentis.

sentis. Tunc vt videtur mihi, intimo cla
mas affectu: O dulcis puer, vbi eras? Vbi
K latebas? Quo vtebaris hospitio? Quo frue
bacis consortio? Vtrum in cœlo? Vtrum
in terra? An in domo aliqua interim mora-
baris, vel certè cum aliquibus tuæ ætatis pue
ris, secreto loco consistens, eis secretorum
mysteria profundebas? secundum tuam in e-
uangelio vocem: Sinite paruulos venire ad
me, & nolite prohibere illos. Fœlices, si
qui fuerunt illi, quibus tot diebus tam fami-
liariter tuam præsentiam indulsisti. Sed quid
est mi dulcis domine? Quis sanctissimæ ma
tri tuæ quærenti, dolenti, suspiranti non com
paciaris? Denique ipsa, & pater tuus do-
lentes quærebant te, Imo tu domina mea dul
cissima cur dominum quærebas, quem deum
esse eum ignorabas? An ne cruciaretur fame,
ne frigore vexaretur, ne ab alio quolibet æta
tis tuæ puero iniuriaretur, formidabas? non-
ne ipse est, qui pascit omnia, omnia nutrit,
qui fœnum agri quod hodie est, & cras in cli
banum mittitur gloriosius Salomone vestit,
& ornat? Quin potius domina mea, pace
tua dico, dulcissimum filium tuum cur tam
facile amisisti, tam incuriose custodisti, tam
leue, quod deerat, animaduertisti? Vtinam
& mihi inspirare dignaretur ipse Iesus, quid
illic quærenti, sic flagitanti, sic æstuanti,
interno & spirituali sermone responderit, vt
mea tibi scriberem, & gustata eructare suf-
ferem. Videamus tamen si placet, quidnam
sit, quòd dominus Iesus in Bethlehem nasci-
tur, latet in Aegypto, nutritur in Nazareth,
& inde duodennis ad templum, & metro-
politæ ciuitatem ascendit, nec tamen solus,
sed sub parentum disciplina. Vt quid ista
omnia? Quia profecto dux est dominus
noster Iesus, quia medicus, quia doctor.
Quia vt dux exultauit, vt gigas ad curren-
dam viam, quia à summo cœlo egressio eius,
& vsque ad Bethlehem descensus eius. Ibi ple
ne cœlestium odoramẽtorum relinquens ve-
stigia, posuit tenebras, id est, Aegyptum la
tibulum suum. Et cum sedentibus in tene-
bris, & vmbra mortis lucem supernę gratiæ
non dissimiler, etiam Nazareth sancta sua præsen
tia nobilitauit. Sicque Nazarenus effectus
in templum introducitur: vtque puer discens
non docens, audiens & interrogans, & in
bis omnibus à parentum disciplina non rece
dens. Sic domine, sic præcedis miseros, sic
sanas ægrotos: hanc viam errantibus, hanc a-
scendentibus scalam, hunc exulibus reditum
demonstras. Quis dabit me bone Iesu tuis
inhærere vestigiis, & sic currere post te, vt
quandoq; apprehendam te? Ego prodigus il
le filius, qui accepi ad me substantiam meam,
nolens custodire ad te fortitudinem meam,
profectus sum in regionem longinquam, re-
gionem dissimilitudinis, comparatus iumen
tis insipientibus, & similis redditus illis. Ibi
dissipaui omnia bona mea viuendo luxurio-
sè, & sic cœpi egere. Infœlix egestas cui & pa
nis defuit, & porcorum cibus non profuit: so
quens quædam animalia immũdissima, errau
i in solitudine, in inaquoso. Viam ciuitatis
habitaculi non inueni. Esuriens, & sitiens
anima mea in malis contabuit, & dixi: Quan-
ti mercenarij in domo patris mei abundant
panibus, & ego hic fame pereo? Dum sic cla- M
marem ad deum exaudiuit me deducens me
in viam rectam, vt irem in ciuitatem habita
tionis. In quam, nisi in illam, quæ abun-
dans panibus domus dicitur panis, id est, Be-
thlehem? Confiteantur tibi domine miseri-
cordiæ tuæ, quia satiasti animam inanem,
& animam esurientem satiasti bonis. Pauper
vtique ille qui de cœlo descendit, & positus
in præsepio spiritualium cibus effectus est iu
mentorum. Et hæc quidem conuersionis vi-
tæ, quasi spiritualis cuiusdem natiuitatis ini-
tium, vt conformentur paruulo, paupertа-
tis suscipiamus insignia, & facti vt iumentum
apud te domine præsentiæ tuæ delitiis per-
fruamur. Sed quia scriptum est, Fili accessi
sti ad seruitutem Dei, sta fortiter & præpara
animam tuam ad tentationem. Abscondit
modicum faciem suam dominus Iesus à no-
bis: non vt discedat, sed vt lateat. Ecce Aegy
ptus, ecce tenebræ, ecce turbatio. Sedentes
quippe in tenebris, & in vmbra mortis ex
parte, iucunditatis inopia vincti, & compediti
ferro, proprij videlicet duritia cordis neces-
se est, vt clamemus ad dominum cum tribu
lamur: & iple de necessitatibus nostris eruet
nos. Luce enim consolationis suæ dissipans
tenebras huius tentationis: & gratia internæ
cõpunctionis, rũpens vincula interioris duri
tię sereniori vultu nos præcedit in Nazareth,
vt ibi inter flores scripturarum, & virtutum
fructus seniorũ disciplina nutriti, duodecim
annis delitias fortiamur. Sicut enim dominus A
Iesus in nobis nascitur, & concipitur: ita pro-
fecto crescit, & nutritur in nobis donec occur
ramus in virum perfectum, in mensuram æ-
tatis plenitudinis Christi. Dum ergo factus
esset Iesus annorum duodecim ascendentibus
illis

Universidad de Deusto
Biblioteca

illis in Hierusalem secundum cõsuetudinem diei festi, cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem. Primum itaque ne nos præteream huius historiæ suauitas, sciendum id moris fuisse Iudæis, vt ascendentes ad diem festum seorsum viri, seorsum mulieres incederent, ne forte aliquid coinquinationis subreperet præscribente lege diuina, vt mundi tantum sacris solẽniis interessent. Vnde credibile est puerum Iesum illo tempore nunc patri, & viris adhærentibus ei, nunc matri, & mulieribus comitantibus eam suæ præsentiæ dulcedinem indulsisse. Cogitemus ergo quanta eorum fuerit fœlicitas, qui tot diebus viderunt faciem eius, & mellifluos eius sermones audierunt, & considerauerunt in homine, & puero insignia quædam cœlestis radiare virtutis: & inter confabulationes mutuas concessum est mysterium sapientiæ salutaris inserere. Stupent senes, admirantur iuuenes, & suæ tunc ætatis pueri deterrentur morum eius grauitate, & sermonum pondere. Credo enim in illo speciosissimo vultu tantam gratiæ cœlestis elegantiam refulsisse, vt omnium in se conuerteret aspectum, auditum erigeret, excitaret affectum. Cerne, quæso, quemadmodum à singulis rapitur, à
B singulis trahitur: senes osculantur, amplectuntur iuuenes, pueri obsequuntur. Quæ lachrymæ à pueris, dum diutius à viris tenetur? Quæ sanctis mulieribus querimoniæ, cum paulo plus cum patre, & eius socijs moraretur? Credo singulos proclamare intimo affectu: Osculetur me osculo oris sui. Et pueris eius præsentiam suspirantibus, senum contubernijs se inserere non audenti-
Cant. 8. bus, illud facile coaptatur: Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ: vt inueniam te foris, & deosculer? Dum hac igitur iucunditate ingredientibus cunctis ciuitatem sanctam contemplare: rogo inter singulas familias quàm pia fuerit, ac sancta contentio cunctis, desiderantibus eius sibi præsentiam dulcissimam indulgeri. Hæc talis, quæ vincit. Forte ob hanc causam consummatis omnibus cum redirent, remansit puer Iesum in Hierusalem: & non cognouerunt parentes eius: Arbitrans enim vnusquisque, quia esset cum altero, vt pote qui assumebatur ab omnibus, & ab omnibus petebatur. Non cognouerunt parentes eius, quod abesset, donec itinere diei expleto, per singulas familias, quæ simul ascenderant, quæreretur inter cognatos, & notos. Et non inue-

nientes regressi sunt in Hierusalem: post triduum autem inuenerunt eum in templo. Per illud itaque triduum, vbi eras bone Iesu? Quis cibum aut potum ministrauit? Quis detraxit calciamenta? Quis membra puerilia vnguentis fouit, & balneis? Scio certè, quia sicut voluntatem nostram sumpsisti in C infirmitatem: ita cum velles, propriam offeredisti virtutem, & ita cum velles, his obsequijs non eguisti. Vbi ergo eras dominе Iesu? De his omnibus æstimare, vel conuenire, vel opinari libet aliquid: affirmare autem te mere nihil licet. Quid dicam Deus meus? An, vt te per omnia nostræ conformares patipertati, & in te humanæ naturæ calamitates susciperes, quasi vnus è turba pauperum ibi-pem per hostia mendicabas? Quis dubit me buccellarum illarum sic mendicatarum partiripem fieri, vel saltem diuini illius edulij re-liqui js saginari? Sed vt hæc ad sensus sublimioris secreta vertamus, prima fortè die paternis se vultibus præsentauit, non vt illi confideret, sed vt ordine susceptæ dispensationis paternam vocem consuleret. Non ibsurda videtur talis opinio, si æstimetur, quòd dei filius de his, quæ diuinæ naturæ sunt, sebmul ipse cum patre, & spiritu sancto coæqualis, & consubstantialis vtrique disponerat ea forma ferui, quam susceperat, homo paruus deum magnum consuleret, non vt ederet, quod ipse cum patre in forma dei æternaliter nouerat, sed vt ipsi patri per omnia deferret, obedientiam offerret, præferret humilitatem. Ibi igitur in illo secreto cubiculo paternis de baptismate suscitando, De elegendis discipulis, & condendo euangelio, de miraculis faciendis: postremo de tolerantia passionis, de resurrectionis gloria.

Cunctis diuino modo dispositis altera iam die angelicis, & archangelicis choris suauitatem sui vultus indulsit. Referensque antiquam ciuium supernorum ruinam posse meliorem reparandam, vniuersam lætificauit ciuitatem dei. Iam tertia die se cunctis patriarcharum, & prophetarum immiscens, ea quæ à sancto sene Simeone dudum audierant, proprij vultus manifestatione approbauit. Suscepti expectationis illorum moras, instantis iam redemptionis promissione consolans, animauit quiores atque alacriores, reddidit vniuersos. Merito igitur post triduum inuenitur in templo in medio doctorum, & seniorum, vt paternæ pietatis de hominum reparatione consilium sicut angelis, & sanctis carne exutis,

quantum

quantum videbatur propalauerat, in omniũ templorum sacratissimo templo Hierosolymitano, & his primò qui pretiosissimum huius promissionis thesaurum in sacris literis verserant, paulatim incœperet reserare, primùm audiens & interrogans, deinde sacratissima mysteria prodens. Denique mirabantur omnes super prudentia & responsis eius. Data est hæc pueris & adolescentibus, humilitatis, & reuerentiæ forma, vt in medio seniorum taceant, vt audiant, interrogent, vt discant. Indica mihi dilectissima domina mea, mater domini mei, quid tibi fuerit animi, quid stuporis, quid gaudij, cùm dulcissimũ filium tuum dominum Iesum inuenires, non inter pueros, sed inter doctores: cùm omnium oculos in ipsum intentos, omniũ aures ad ipsum erectas: cùm de prudentia eius & responsis pusilli & magni, docti pariter & indocti loquerentur? Inuenj, inquit, quem diligit anima mea, tenebo illum nec dimittam. Tene ò dulcissima domina, tene quem diligis: & triduanam eius absentiam multiplicatis delitijs recompensa. Fili quid est quòd fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Iterum domina mea dico tibi: Quid dolebas? Credo non famem, non sitim, non inediam timebas puero, quem Deum noueras: sed tantum subtractas, vel ad modicum ineffabiles præsentiæ eius deliciας querebaris. Tam enim dulcis est dominus Iesus gustantibus eum: tam speciosus ad videndum, tam suauis ad amplectendum, vt breuis eius absentia, maxima doloris materia sit. Quid est quòd me quærebatis? Nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse? Iam hic cœlestium mysteriorum, in quibus per triduum fuerat obseruatum, incipit referare secretum: vt humilitatis & obedientiæ simulque propriæ voluntatis deferendæ seniorum præceptis, etiam vtilibus prætermissis obtemperandi expressius, & excellentius commendaret exemplum, cũ his sublimibus tam vtilibus, tam denique necessarijs prætermissis, seniorum se subdit voluntati, vt ait Euangelista. Et descendit cum eis, & erat subditus illis. Sed quid est, quòd ait Euangelista, scilicet quòd ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus fuerat. Non hoc de Maria dicam arbitror, quæ ex quo spiritus sanctus superuenit in eã, & ei virtus altissimi obumbrauit, nullum filij consilium potuit nescire, sed exteris nescientibus, siue non intelligentibus quod dixerit. Maria vt sciens, & intelligens conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Memoria conseruabat, meditatione ruminabat, & hæc cum cæteris, quæ de eo viderat, & audierat conferebat. Ita etiam beatissima virgo tunc misericorditer prouidebat nobis: ne tam dulcia, tam salubria, tam necessaria aliqua negligentia laberentur, & propterea nec scriberentur, nec prædicarentur, & sic sequentes, huius spiritualis Mannæ delicijs fraudarentur. Omnia igitur hæc virgo prudentissima, fideliter conseruauit. Verecundè tacuit: opportunè prodidit, & sanctis discipulis & Apostolis prædicanda commisit. De his verò quæ sequuntur, Iesus proficiebat ætate, & sapientia, & gratia apud Deum & homines. Multi multa dixerunt, & diuersi diuersa sentiunt, de quorum sententijs non est nostrum iudicare. Alij animam Christi ex quo creata est, & assumpta in Deum, æqualem cum Deo sapientiam habuisse putarunt. Alij verò creaturam creatori adæquare timentes, sicut ætate, ita eum sapientia profecisse dixerunt. Euangelistæ innitentes auctoritati, qui ait. Iesus autem proficiebat ætate, & sapientia, & gratia. Nec mirum inquiunt, si minor dicatur fuisse sapientia, cum mortalis atque passibilis, atque per hoc beatitudine minor tunc G fuisse veracissimè prædicere.

De horum sententijs iudicet quisque, vt velit. Mihi sufficit scire, & credere dominum Iesum ex quo cum deo in vnam est assumptus personam, fuisse perfectum Deum, ac per hoc perfectam sapientiam, perfectam iustitiam, perfectam beatitudinem, perfectam fuisse virtutem, & esse, & quicquid de eo secundum substantiam dici potest, de eo potuisse dici etiam cum in vtero fuisset matris non ambigo. Nec ideo aut resurrectionem, aut mortalitatem, aut passibilitatem abrogamus, cum eum non phantasticè, sed verè hominem esse confitea mur, & veram hominis fuisse naturam, in qua potuit proficere. Vtrum ætate aut sa- Atten. pientia, ipsi videant, qui de huiusmodi con- modesti. tendere norunt. Tu autem fili quæstiones am pru non quæris, sed deuotionem: nec vnde lingua dẽtę cõ ouetur, sed vnde animus excitetur. Et pro- iũctam. pterea his quæ ad historiam pertinent, interim prætermissis, ad spiritualem intelligentiam enucleandam sicut ipse de quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioquimur, inspirare dignabitur, transeamus. Nunc redeundum est ad te fili charissime cuius animus est conformari Christo, & vestigijs Iesu arctius inhærere: si forte sufficiũ de euangelica lectione tuum tibi explicare profectum, vt hoc ipsum legas in his schedulis, quod in te ipso suauiùs experiris. Credo enim te transisse ad Nazarenas de Bethleemitica paupertate diuitias, & iam duodenum
H effectum de floribus Nazarenis ad fructus
H erosolymiticos ascendisse, vbi non tam in codicibus, quàm in proprijs moribus hæc mystica valeas lectitare. Sicut enim Bethlehem vbi Christus paruulus, & pauper nascitur, bonæ vitæ est inchoatio, sicut Nazareth vbi nutritur virtutum est exercitatio: ita Hierusalem ad quam dominus ascendit, est cœlestium secretorum contemplatio. In Bethlehem enim pauperescit, in Nazareth ditescit, in Hierusalem affluit delitijs. Pauperescit quippe perfecta mundi abrenunciatione: & ditescit virtutum perfectione ac delitijs affluit, & spiritualium saporum dulcedine. Ascendendum quippe est à conualle plorationis inter aspera tentationis, per plana exercitij spiritualis, ad alta luminosæ contemplationis. In Bethlehem nouæ conuersationi dedicatur infantia, quæ rationis impotens, neminem lædit, neminem fallit, libera cupiditatis, suæ voluntatis inscia, neminem iudicat, nulli detrahit, nihil cupit, nec de præsentibus anxia, nec de futuris sollicita, alieno tantum sustentatur iudicio. Hanc nobis infantiam, vas electionis commendans,
1.Cor.3. Si quis ait, inquit, inter vos sapiens voluerit fieri,
d stultus fiat, vt sit sapiens. Et dominus in
Euangelio: Nisi conuersi fueritis, & effi-
Mat.18. ciamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cœlorum. Hac itaque quælibet anima initiata infantia, post Herodianas persecutiones, si cœperint in ea quasi in ago fertilissimo virtutum flores vbique pullulare, non immerito Nazareth quæ flos interpretatur, quasi septennis inhabitans duo-
I decimum annum fœliciter expectabit. Primo quidem necesse est vt ager cordis nostri peccatorum nostrorum recordatione, & infirmitatis nostræ consideratione instercoretur: deinde tentationum vomere multiplici fatigetur, vt sic virtutum semina flores pariant spiritualium exercitiorum. Ergo illum à quo iam spiritus timoris, vitia antiqua, & inolitas cupiditates resecauerit: vnius anni puerum æstimato. Si deinde mitem eum & obedientem spiritus pietatis effecerit, biennem spiritualiter iudicato. Iam si spiritus scientiæ, suæ infirmitatis cognitione, & auxilij diuini desiderium induerit, triennem non dubites accessisse. Quem si contra tentationes & carnales delectationes, quæ militant aduersus animam, spiritus fortitudinis immobilem reddiderit ac robustũ, annorum quatuor puerum admirare. Accedat spiritus consilij, & virtute discretionis quinquennem faciet. Cui si spiritus intellectus meditationem sacræ legis indulserit, ad sexti anni ætatem fœlici progressu peruenit. Septimum annum spiritus sapientiæ adsi quatuor etiam annorum lucem animæ inuehunt proficienti, quibus nihil est in vita vtilius hominibus sicut de ipsis scriptum est. Sobrietatem enim docet, & prudentiam & Sap.8.
iustitiam, & virtutem quibus nihil est vtilius, hæc sunt præcedentium virtutum moderatrices, sine quibus cæteræ, nec honestæ haberi, nec perseueranter possunt seruari. K
Facit enim sobrietas, quæ alio nomine temperantia dicitur, ne sit ipsarum virtutum immoderata progressio. Prudentia, ne sit earum indistincta confusio. Iustitia, ne sit virtutum vsus immoderatus. Virtus quæ fortitudo dicitur, vt perseueranter earum teneatur affectus. Sequitur annus duodenus, is quę contemplationis, quæ ad ipsam cœlestem Hierusalem animam subleuat æstuantem, quæ cœlum referat, quæ portas paradisi aperit, quæ sponsum ipsum, sponsum speciosum forma præ filijs hominum, quasi per cancellos prospicientem, puris mentis oculis exhibet contemplandum, vt vocem illam suauissimam mereatur audire: Tota pulchra es amica mea, & macula non Cant.4
est in te. Immaculata, fordibus peccatorum, vel passionum, euolans à rectibus occupationum, oblita malorum præteritorum, euanescentibus imaginibus exteriorum creaturarum, cordis sui faciem ad cernendum quem diligit, summa auiditate sustollit. Et ideo audit, Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Fauus distillans labia tua. Hyems, inquit, transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Hi sunt flores odoriferi nimirum, licet adhuc in quadam nouitate virtutes, quæ post hyemem persecutionum, & imbrem tentationum, in agro peccatoris bene proficientis fe-

liciter oriuntur, quarum Christus decore simul & odore delectatus, ab inferioribus eam ad superiora inuitans: hyems inquit transiit, imber abiit, & recessit, flores appa-
1. rurunt in terra nostra. Et quoniam pro genere compunctionis, aperitur vita contemplationis: adiecit in sequentibus, Vox turturis audita est in terra nostra. Recole fili quid soleas in angulis susurrare, cum scilicet ad instar turturis, quæ auis castissima est sola, & gemebunda, latebras quæris. Et licet inter multos constitutus sis solitudinem tibi ædificas quotidianam, quoniam gemis, quotidiè æstuas, quoniam quæris quem diligit anima tua: & amoris vim patiens, iam cupis videre quem amas, cui nunc blandiris, & nunc ad amoris, & desiderij intentionem, suauiter illum perueltigas.

Nunc moras accusas, nunc te cernis contemptum, nunc te visitatione confiteris indignum: & iterum de eius rotiens expertus benignitate præsumis. Nunc quasi vlterius non sustineas, spirituali quodam litigio, vel lucta mine euincere retardantem conaris? Quæ tunc lachrymæ? Qui gemitus? Quæ suspiria? Quæ voces? Nunc oculi fletu graues cum intimis singularibus, eriguntur ad cœlum, nunc manus extenduntur, & brachia, nunc pectoris contusione animæ tarditas accusatur. Proferuntur interim verba sine principio, sine fine, quorum nec sententiæ cohærent sibi, nec rationes similes sunt, nec alicuius linguæ sensus, vel idioma seruatur: quando vox aliquando respondet affectui, & iterum vocem affectus intercipit. Gaudet certe pius ille Iesus tali certamine superari: & tali animę tali instantia delectatus ad circun-
M stantes angelos gloriatur. Vox turturis audita est in terra nostra. In terra viuentium. Vox talis animæ sic æstuantis auditur cum talis desiderij odor suauissimus vniuersam demulcet suauitatem Dei. Sic tibi in an-
3.Reg.19. gulo quasi Heliæ in spelunca primo transit spiritus grandis subuertens montes, & conterens petras. Non in spiritu dominus. Et post spiritum commotio, sed non in commotione dominus. Et post commotionem ignis, sed non in igne dominus. Post ignem sibilus auræ tenuis, & ibi dominus. Hi sunt
Cant.3. quidam gradus per quos in oratione mens compuncta conscendit, quasi virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi generis pulueris pigmentarij. Sed hæc tibi ipsi non tam inuestiganda quam ipsa tua oratione animaduertenda committo. Diligenter ergo attendas cum qua primum difficultate nonnunquam ingrederis cubiculum pectoris tui, vt inuenias tibi speluncam in qua quodammodo sepeliaris ab omnibus, quæ mundi sunt, & ores patrem tuum in abscondito. Videtur aliquando cor in modum silicis durissimæ. Videtur quasi mons aliquis interiacens interiorem aspectum ab omnibus spiritualibus excluisse, donec spiritus grandis pertranseiens subuertat montes, & conterat petras ante dominum. Quem nimirum spiritum sequitur commotio, quoniam mens quadam compunctione resoluitur, & fluentibus lachrymis quicquid in se sordidum est, vel aduersum, commota interiori contritione detergit. Vnde orta spe, igne ineffabilis desiderij exardescit, & spirituale quoddam certamen init cum deo donec sibilus auræ tenuis illapsus præcordijs, leni tactu perstringit affectum cunctis motibus, cunctis dissensionibus, cunctis verbis, cunctis cogita- A
tionibus imponens silentium, vsque ad ipsas Hierusalem cœlestis delicias animam subleuat contemplatiuam.

Tunc ille diu quæsitus, toties rogatus, tam ardenter desideratus, speciosus forma præ filiis hominum quasi per cancellos prospiciens inuitat ad oscula, Surge inquiens propera amica mea, & veni. Tunc ingrediens Hierusalem transit in locum admirabilem, vsque ad domum dei, in voce exultationis, & confessionis. Tunc amplexus, tunc oscula. Tunc inueni quem diligit anima mea. Tenui illum, nec dimittam. Tunc in Hierusalem affluit delicijs, & fruitur bonis, & diem festum cum exultatione colit. Obsecro itaque fili charissime memento mei cum bene tibi fuerit, vt suggeras dilecto tuo, regi tuo, qui est in sancto: vt ducat me de isto carcere, de his tenebris, de his vinculis: vt tamen aliquando respirem in prioris gaudij libertatem.

Sentiam & ego, quàm magna multitudo dulcedinis illius quam abscondit timentibus se. Sed heu heu rara hora, & parua mora: fœlix anima, quæ triduo poterit commorari in his delicijs. In his tribus diebus, contemplationis lucem, non inconuenienter intellipo: quoniam quicquid de deo poterit mens illuminata sentire: aut ad poten- B
tiam, aut ad bonitatem credimus pertinere. cernitur itaque dominus Iesus aliquando fortis, & potens in prælio, vt scias te, vel vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sensias te si dilexeris eum, contra mundum, contra diabolum, contra omnem principatū & potestatem eius dextera protegente cui resistere nemo potest, sub quo curuantur qui portant orbem, qui si tenuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiserit eas, euertent terram. Si igitur spiritus potestatem habens ascenderit super te, si stimulos acediæ exagitauerit, si aculeos diuersarum passionum accenderit, si aduersum te commouerit mundum, si inflammauerit persecutiones, si times, si trepidas, si per singula momenta nimisquàm formidas: & ita ad Iesum tuum anxius curris, ploras, exponis pericula, opem flagitas, aderit tibi quem diligis in specie potentissimi regis, &
psa. 34.a secundum orationem sancti Dauid: Apprehendet arma & scutum: & exurget in adiutorium tibi. Audiesque, Ne timeas à facie
Esa.41. eorum, quia ego tecum sum.

At si secretorum cognitionem vel cuiusuis alicuius solutionem tibi desideras reuelari, si mundanę confusionis causas, & rationes anxius admiraris, si mouentur pedes tui, quia pacem peccatorum vides, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellantur: quæris diuersorium, vbi cum Iesu solus cum solo fabuleris, clamas cum
Hie. 12. Hieremia: Iustus quidem tu es domine, si
a disputem tecum. Veruntamen iusta loquar
psa.39.b ad te. Quare via impiorum prosperatur?
C Sic itaque quærenti aderit ille magister, qui docet solus hominem scientiam, qui habet clauem sapientiæ: & aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit.

Deu.33. Aderit in specie doctoris suauissimi, in cuius dextera ignea lex, vt te illuminatione, cognitione, & charitate, quæ ex legis medi
Psal.44. tatione procedit, inflammet. Porrò in sinistra eius virga æquitatis, virga regni: vt & quærentis præsumptionem arguat & curiositatem compescat. Postremò si hæc omnia & si magna, & si splendida, & si subtilia: vnius tamen oculi desiderio suauissimorum labiorum illius, vno tantum tactu non fastidias, sed incipias querulis vocibus clamare cum propheta: Quæsiui vultum tuum, vultum tuum domine requiram.

Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te? Veniet certe tibi in odorem vnguentorum, & aromatum: sicque cœleste, & diuinum quoddam trementi imprimens osculum omnia viscera tua ineffabili iocunditate perfundet, vt clamare delectet: Dif-
fusa est gratia in labijs tuis. Quum legem, & prophetas legis, animaduerte diligenter, & inuenies ipsas aperciones & contemplationes multoties in figuris, & ænigmatibus quibusdam designatas.

Sunt enim multa genera contemplationis, ac spiritualium visionum, quę tamen omnia, vel ad Dei pœnitentiam, vel ad Dei sapientiam, vel ad Dei benignitatem pertinere noscuntur. Nam si cogiteur Deus respectus omnium, vt causa quorundam vt sint, quorundam autem vt rationales, ac per hoc sapientiæ capaces sint, multorum quàm vt beati sint: primum potentiæ, alterum sepientiæ, vltimum ascribam bonitati. Potentiæ quidem est, quod sine ipso nulla creatura subsistit. Sapientiæ, quòd sine ipso ne ipso doctrina instruitur. Bonitatis, quòd sine ipso, nullus rei vsus expedit. Apud ipsum secura sunt omnia: cum nihil sit, quo eius turbari possit potentia. In ipso creata sunt omnia, cuius non potest falli sapientia.

Ex ipso recta sunt omnia: cuius natura, nulla poreſt deprauari malitia. Ergo in rerum creatura contemplamur eius potentiā, in forma sapientiam, bonitatem in vsu. Sinè in his quæ in carne gesit, si contemplari malueris, hunc ipsum triduanæ lucis splendorem facilè intueberis. Si iacentem in præsepio, si in brachijs vagientem, si pendentem ad vbera, si inter vlnas Simeonis parumlum, oculis illiuminatæ mentis aspexeris, bonitatis eius opera interiùs admirare. Si vultum eius igneum, flagellum quoque de resticulis, vocemque terribilem, quibus vendentes, & ementes in templo terruit, quibus euertit cathedras numularionum, quibus insuper columbarum venditores eiecit, considerare delectat, tantæ virtutis potentiam expauesce.

At si iocundum dulcis insidias scribarum, & Pharisæorum toties deprehensas callidas eorum obiectiones responsionum illius prudentia confutatas occulta mente perspicere, sapientiæ eius lucem, clariùs emicare persenties. Ita quoque fuit potentiæ, quòd fugauit dæmones, quòd turbas pauit, quòd calcauit maria, quòd Lazarum vocauit de monumento: & tamen non minoris sapientiæ fuit, quòd vt principes huius mundi fallerentur inter diuina miracula, à diabolo se tentari permisit, quòd velut egens esurierit, quòd in naui dormierit, quòd crucem morituus ascenderit. Verùm quia in bonitatis illius

meditatione

meditatione libentius immoraris, ingredere (quæso) domum Simonis Pharisæi & intuere attentius, quàm pio, quàm suaui, quàm iocundo, quàm clementi vultu humi prostratam respicit peccatricem. Quàm compatienti processu illos pedes pœnitentiæ lachrymis irrigandos præbeat, & capillis quos sibi lasciuus superbus & lasciuia vendicauerat, detergendos, labiisque tot scelerum fœditate pollutis diligenter osculandos. Osculare, osculare ò beata peccatrix pedes dulcissimos, suauissimos, speciosissimos quibus caput serpentis conteritur, ante quos antiquus hostis egreditur, quibus calcantur vtia, quibus mundi omnis sternitur gloria, quibus superborum & sublimium colla mira virtute premuntur. Osculare inquam, & fœlicibus allambe labijs vestigia, quæ nullus peccator post te exhorreat: nullus quantumlibet criminosus refugiat: nullus expauescat indignus. Osculare, complectere, stringe, & angelis & hominibus adoranda vestigia pœnitentiæ & confessionis vnguento perfunde, vt tota domus impleatur odore vnguenti. Veh, veh tibi ò Pharisæe, cui est odor mortis in mortem, qui times alienis maculari peccatis, cum te timor proprius deteriùs fœdiusque maculet. Nescis quàm suaue redolet misericordiæ miseræ huius peccatricis miseria. Quàm dulcis sapiat pietatis confessio pura peccati. Quàm gratum sit illi sacrificium cordis contritio: quàm citò consumat peccatum ardens dilectio. Denique dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Certa tibi ò beatissima peccatrix, ostendisti mundo tutum suis peccatoribus loco, pedes scilicet Iesu, qui neminem spernunt, neminem proijciunt, neminem repellunt, suscipiunt omnes, omnes admittunt. Vbi certè vel æthiopissa mutat pellem suam, vbi pardus mutat varietatem suam, vbi solus Pharisæus non expurgat superbiam suam. Quid agis, ò anima mea, ò misera mea, ò peccatrix mea? Habes cernis te tuas lachrymas, habes vbi fœda tua delicta sacris oculis purges: & totum affectionis tuæ vnguentum securè fine alieno metu vitij infundas. Quid dissimulas? Erumpite ò dulcissimæ lachrymæ, erumpite: cursum vestrum nullus impediat. Rigate sacratissimas plantas domini mei, susceptoris mei. Nam siquis Pharisæus fastidiuerit, siue me à suis aspectibus arcendum censeat, siue simbriæ suæ tactu indignum iudicet, subsannet, irrideat, auertat oculos, contineat aures, nihilominus tuis inhærebo vestigijs Iesu, meis stringam manibus, premam labijs, nec à lachrymis cassabo vel osculis, donec audiam, dimissa sunt G
ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Est ergo dies prima, qua anima sitiens Deum speculatur & in amœnitatibus quasi in Hierusalem commoratur diuinæ potentiæ, in templo. Secunda sapientiæ illius admiratio. Tertia bonitatis & dilectionis prælibatio. Ad primam pertinet iustitia, ad secun- Psl. 70. c
dam scientia, ad tertiam misericordia. Iusti- Psl. 50. &
tia terret, scientia docet, misericordia fouet. 62. a
Introibo in potentias domini, domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Ecce iustitia. Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Ecce scientia: Quoniam melior est misericordia tua super vitas. Ecce misericordia. Et in prima die, timor, qui ex iustitiæ consideratione procedit, animā purgat. In secunda, sapientia illuminat. In tertia, illuminatam bonitate dulcedinis suæ remunerat. Cernis ni fallor, quàm necessarium sit & vtile inter bonorum operum exercitia. Per triduum hoc Hierosolymiticas frequentare delicias, in quibus timor administrat panem doloris: scientia vinum exultationis: bonitas lac consolationis. Scio te nunc mirari quòd delicias dixerim, quibus dolorem non deesse commemoraui, cum expertus sum sæpius, quòd dolorem illum qui de casto timore procedit, omnibus huius mundi delicijs mens compuncta præponit. Et hæc dicta pro modulo experientiæ nostræ. Cæterum viri excellentioris meriti, & capacioris ingenij, animæq; purgatioris in tribus his subtiliora ac profundiora rimantur. In potentia scilicet Dei profunda iudicia: in sapientia secreta consilia: in bonitate eius misericordiæ dona ineffabilia. De- H
nique Paulus ingressus in potentias domini, & abyssum iuditiorum eius expauescens: ò homo, inquit, tu quis es, vt respondeas deo? nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, cur me fecisti sic? Sed & thesauros sapien- Ro.11.
tiæ eius admirans ait: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Diuitias quoque bonitatis eius commemorans, An diuitias inquit bonitatis Dei contemnitis? Post triduum igitur inuenerunt eum in templo, haud

Universidad de Deusto
Biblioteca

dubium quin Maria & Ioseph: altera mater, alter nutricius. Inuenitur itaque spiritualis spiritualium contemplator non in quolibet loco, sed in templo. Habet enim Hierusalem atrium, habet portas, habet templum. Et atrium aliquando patet quidem inimicis, portæ autem patefiunt solis amicis, ingressus vero templi non indulgetur nisi perfectis. Igitur qui in temporalibus æterna: in terrenis cœlestia: in humanis diuina: in creaturis creatorem valet inspicere: quasi in atria cœlestis Hierusalem introductus exultet.

Hucusque philosophi quasi inimici in atria intelligentiæ suæ vim poterant extendere si-
Rom. 1. cut dicit Apostolus: Quod enim notum est dei, manifestum est in illis, inuisibilia enim ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas. Qui verò in scripturis sanctis ablato velamine reuelata facie
I gloriam dei poterit contemplari, de ingressu portarum Hierusalem glorietur. At si pinguedinem intimæ dilectionis, & tuæ adipem affectionis in cordis ara cœlestis desiderij flãma succenderit, & ascenderit fumus aromatum de flagrantia orationis, sicque oculus mentis, in ipsa cœli secreta radium porrexexit, & cordis quoque palato illius diuinæ dilectionis fœlix tactus sapuerit: cum holocausto gratissimo templum Hierusalem frequentasti. Sed anima sancta in his delitijs commorante, dolet mater, mater & nutricius conqueruntur, & quærunt: inuentum tandem Iesum leni increpatione castigant, & reducunt ad Nazareth. Hæc maximè viris spiritualibus congruunt, quibus dispensatio verbi dei, vel animarum cura commissa est. Porrò nutricium nostrum nihil liberius dixerim quàm spiritum sanctum: matrem verò nil rectius quàm charitatem. Si nos fouent, & promouent, pascunt & nutriunt, & gemmæ affectioni dei videlicet, & proximi lacte reficiunt: ij nos in studijs sanctis quasi in Nazareth tenent & sustinent, ij nos consolãtur in tristibus, ij in dubijs consulunt, ij fessos roborant, ij sanant contritos corde & alligant contritiones eorum, horum auxilio de Nazareth transimus in Hierusalem, de labore ad requiem, de fructu bonæ actionis, ad secreta contemplationis, ij nobis æterna lege præscribunt, vt pro cura proximi non negligamus ex toto contemplationem dei, nec rursus pro delicijs contemplationis, curam pro-
K ximi obmittamus. Vnde non immerito si quieti plusquàm oportet, indulgeamus: de nobis charitas fraterna conqueritur, nec grauem habet nostram in Hierusalem commorationem, si alijs quos nostra solicitudo prospicit, senserit imminere, ex nimia quiete perniciem. Plerunque enim nobis, vel secretis meditationibus, vel priuatis orationibus postposita actione mentis si plusquam subditis expedit, immoremur medijs delicijs, spiritus nimirum operante, & charitate suggerente, sanctorum. Vbi venit in mentem memoria infirmorum. Vt illum cogitemus contristatum, expectare à paternis visceribus consolationem.

Alterum tentatum explorare, quando procedens in publicum pater ei afferat suo sermone solantem. Illum iræ stimulis agitatum, quando non habeat vbi conceptum vitrus confessione salubri euaporet. Aduersus patrem submurmurare alterum acediæ spiritu victum: vt inueniat, cui loquatur, quem consulat, huc illucque discurre. Tali itaque suggestu progresso ex paternis cordibus quasi increpantem audimus matrem charitatem, Fili, quid feciſti nobis sic? Ego & pater tuus dolentes quærebamus te, non cum iniuria dicimus spiritum sanctum, vel charitatem in sanctis, & si adhuc minus perfectis, aut dolere, aut conqueri cum ipse spiritus gemitibus inenarrabilibus interpellet pro nobis, qui & loqui, & contristari, & talia agere in sanctis consueuit. Quod si contra huiusmodi necessitates amator quietis in ipsis animæ affectibus murmuret dicens, Nonne in his, quæ patris mei sunt oportet me esse? nihilominus considerans spiritus rationalis, quòd ideo Christus mortuus est, vt qui viuit, non sibi viuat: descendit cum eis, & est subditus illis. Secure descendit cum tali nutricio, & cum tali matre descendit fœliciter: descendit, qui spiritu dei actus charitatem inferioribus ostendit.

Descendam libens cum his ducibus in Aegyptum: si tamen ducunt reluctantem, si cogunt descendere, & reconscendere faciunt. Libenter subdar tali matri, libens supponam humeros oneri quod imposuerunt, libens suscipiam iugum, cui me subdunt, sciens, quia iugum eorum suaue est, & onus eorum leue: sed & si te fili mi, à talibus curis liberam adhuc sub alis suis Christus abscondat, quod prælatis incumbit facere, ne subditi pereliantur, hoc ipsum expedit prouidere ne forsi scandalizentur. Illi necessitates, quandoque præponunt contemplationis delicijs: tu eas non præponas vnitati, & paci congregationis. Præsiuè hæc ipsa spiritualium vicissitudinum tempora quando supperunt, vel descendas ad Nazareth, vel ascendas in Hierusalem: nunquam solus, id est propriæ voluntatis arbitrio, sed semper seniorum distingue consilio. Ecce habes fili charissime quod petisti, licet tuo affectui, tuæque contemplationi nihil dignum: voluntatis tamen meæ, aut qualiscunque conatus aliquod ni fallor indicium. Scias igitur quia non tam euangelicam lectionem exponere, quàm ex ea aliquam meditationem sicut rogasti elicere cupiuimus, & legentibus incitamenta deuotionum ex huius serie lectionis euangelicæ componere, quique ipsius adiuuante gratia, de cuius loquimur infantia, qui plenus est virtute, & gratia, & sapientia, Iesus Christus dominus noster, qui cum patre, & spiritu sancto viuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

DIVI BERNARDI ABBATIS sermonum in cœna domini prologus.

PAschalibus dapibus esuriens saturari quicunq; requiris, mensula nostra posita est, quę nulli vetatur egenti. Ibi refici poteris ex micis, quę remanserunt de mensa domini. Nã ille dulcissimus panis, qui de seipso ait: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi, Ioan. 6. dum esset in mundo satiauit non mediocriter filios suos: illos videlicet quibus ascensurus ad patrem, ait: Filioli adhuc modico tempore vobiscum sum. Sed ascendens in cœlum dimisit reliquias suas paruulis suis, quas dum ille beatissimum panem angelorum, dominum meum Iesum quærerem gemens, & plorans, quæque preciosa mundi pro illo inestabili cibo dare deliberans, euangelista Ioanne in voluntate domini proprinante accepi. Sed quicunque ad hanc mensulam seruuli Christi sedere voluerit, non sine lachrymis quæso accedat, & si accesserit: saltem sine gemitu non recedat. Nam in ea inuenies cibum non ventris, sed mentis: non holocausta medulla- Ps. 50. rum, nec boues cum hircis, sed illum agnum de virgine natum, qui coram percutientibus se obmutuit, & non aperuit os suum: cui confitetur anima mea, & sanat eam, quæ peccauit ei. Ille mihi sit via in hoc opusculo, & in omnibus actionibus meis, vt illo duce, quæ gessero, incipiam, & finiam: vt annunciem nomen domini in Sion, & laudem eius in Hierusalem, vt dum conuenerint populi in vnum & reges vt seruiant domino, mereat illum videre in bonitate electorum suorum, & lætari in lætitia gentis suæ qui est benedictus in secula.

Lectio sancti euangelij secundum Ioannem.

Ante diem festum paschæ, sciés Iesus quia Io. 13. 1
venit eius hora vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos: Audistis fratres dilectissimi, cum euangelium legeretur, quòd dictum est, Ante diem festum paschæ &c.

Verbum patris, filius Dei, quod pro salute generis humani verbum caro factum est, & habitauit in nobis, cupiens instruere & informare ad exempla humilitatis sequenda discipulos, & per illos omnes credentes in eum, cum appropinquasset hora illa piissima: qua B
caro quam de intemerata virgine sumpserat Maria tam triste esset perpessura supplicium: ab illo nobili suæ temporalitatis extremo cõtuitio surrexit, vestimenta deposuit, aquam in peluim misit, & pedes discipulorum lauit. Et hoc est, quod Ioannes euangelista ait: Ante diem festum &c. Talis erat mos & consuetudo Iudæorum, vt illum diem haberent solennem, quando illis dominus mare rubrum diuisit in duas partes, & deduxit eos per medium eius, & excussit Pharaonem, & virtutem eius in eodem, hic est ille dies festus paschæ de quo dictum est: Ante diem festum trãsiuit, paschæ. Nam pascha interpretatur transi- transilitus. Nam appropinquabat illud piissimum uit.
pascha, quo verus Moyses per mare rubrum debebat transire, & non post quadraginta annos: sed tantum post quadraginta dies in terram promissionis intrare. Ille Iudæorum dies festus erat vmbra quo patres eorum trãsierunt de Aegypto, sed ille fuit veritas quo Christus transiuit de hoc mundo: sic nos fecit transire de vitiis ad virtutes, de morte ad vitam, de mundo ad cœlum, pro nobis victima factus & sacrificium, seipsum Deo patri in ara crucis offerens holocaustum. Ante diẽ festum paschæ &c.

Quid ergo est ò sancte Ioannes, quod dicis festum? Nonne dies festus, dies est gaudij, & lætitiæ? Putasne dies ille est lætitiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& iocunditatis, quo agnus in crucem leuatur immolandus stipite, opprobrium hominum factus, & abiectio plebis, quo præ dolore sol obscuratur, petræ scinduntur, & tota contremiscit orbita mundi, vbi mater sic plorat, & eius dilectus Ioannes? Potius ille dies fuit luctus, quàm risus & lætitia sanctis & electis. Sed Iudæis lætitia: tibi & apostolis tuis tristitia. Iudæorum lætitia, vertetur in luctum: & tristitia apostolorum est versa in gaudium. Sequitur, Sciens Iesus quod venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem. Iesus hebraice, latine saluator interpretatur. Iste est ille saluator fortissimus qui vlteriùs vinci non potest, & saluat omnes sperantes in se. Semel pro te Christiane victus est, imò mortuus: sed noli flere, quia surrexit à mortuis, & mors illi vltrà non dominabitur. Oportebat illum mori pro salute mundi, & resurgere tertia die, & prædicare in nomine ipsius pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, quoniam ipse sic dispoſuerat, & hoc est quod dicitur, Sciens Iesus quia venit eius hora &c. hæc est illa hora de qua superiùs timens mori secundum carnem ingemuit & ait, Nunc anima mea turbata est valde. Et quid dicam? Pater saluum me fac ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Timuit Christus mori, vt tu non timeas mori confidens in eum, qui suscitauit Iesum à mortuis, tertia die. In illum tantum, qui suscitauit Iesum est confidendum. O tu Christiane: ne de hac infirmitate desperes. Docuit quid tunc & in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem inuocare, in quem sperare: in patrem deum qui non potest despicere sperantes in se, cum attestatione bonorum operum. Bonorum dico, quia sine meritis aliquid spera re non spes, sed præsumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera tua, vt ei in hora mortis, in veritate dicere possis: In te domine speraui, non confundar in æternum. Hanc horam præsciuit, hanc horam elegit: vt in ea per mortem de hoc mundo transiret ad patrem secundum humanitatem, à quo nunquam recessit secundum diuinitatem. Illa hora est finis ille de quo dicitur, Cum dilexisset suos qui erant in mundo: in finem dilexit eos. Cum dilexisset suos pro eis homo factus: in tantum eos dilexit, quousque ad mortem dilectio eum perduxit. Te dilexit in morte, vt tu dilectione eius possis transire de mundo ad patrem. Te dilexit in finem, vt tu in eius dilectione, vsque in finem permaneas, quod quidem si feceris, proculdubio ad patrem transibis. In cuius dilectione qui vsque in finem non permanserit, in veritate dico, in æternum peribit. In eius dilectione modus amoris nullus esse debet. Sine modo te dilexit: sine modo eum diligere debes. Modum dilectionis excessit te diligendo, pro te moriendo: tu quantum eum diligere debes, non potes. Dilige eum ex toto corde, ex tota mente, & omni anima, & omnibus viribus tuis. Hoc tantum quærit, vltrà non quærit: hoc fac & viues. Sequitur, Et cœna facta, cum diabolus iam misisset in cor: vt traderet eum Iudas Simonis † Scariotis. Hic innuitur cœna esse parata, sed nondum transacta: quia postea recubuit, & bucellam Iudæ tradidit. O Iuda infœlix, ò discipule pessime, mercator nequam. Tibi cœna parabatur, & à te dator cœnæ tradebatur. O miser Iuda. O male confessor. O desperate pœnitens, dixisti, Peccaui tradens sanguinem iustum, & laqueo desperationis te miser suffocasti. Iste vt arbitror fuit filius Simonis Schariotis. Simon dicitur obediens, sed qualis vir iste Simon fuerit, Deus scit: ego autem nescio. Schariotis dicitur à vico in quo ortus fuit, qui alio cali nomine, marmotis dicitur, siue mala mors. Et meritò de mala morte fuit, quia sic mala morte periit. Diabolus miserat in cor per suggestionem, vt traderet eum non credens illum esse Deum. Nonne contremiscis recogitans Christiane, & tu monache sancti Benedicti, quid actum est de discipulo Christi? Diabolus misit in cor eius, vt traderet vitam, & tradens vitam, per laqueum desperationis se & vitam perdidit. Si lupus non timuit intrare in gregem domini, vnam de duodecim tam pauculo numero mactare, & perdere, quid facturus est de grege commisso pastori? Vnusquisque vestrum fratres charissimi videat ne sit Schariotb Iudas. Videte, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes: cauti contra callidi hostis insidias. Misit in cor Iudæ, vt traderet dominum. Quid est tradere dominum? Vendere dominum. Quid est vendere? Alienare. Dominum vendit, qui à se dominum alienat. Dominum alienas à te: si depellis eum à te. O monache Dei. O discipule Christi, audi me, audi consilium meum. Te diabolus quærit cuellere, te extrahere de grege domini. Vide ne consentias ei. Vide ne credas ei. Mendax est, & pater eius. Te vult occidere. Te vult mactare. Te vult perdere secum in gehennam. Caue te à loculis. Caue te à marsupijs. Foueæ diaboli sunt. Heu quot in illis perdidit, quot in illis interfecit. Dicitur de Iuda, quia fur erat, & loculos habebat &c. Iste dum sitit lucrum, tendit ad laqueum: dum perdit vitam, lucratur mortem. Heu quot loculi, heu quot marsupia sunt in monasterijs sancti Benedicti, heu quot cucullati, super auriculas tonsurati habent marsupium mentis, habent loculum propriæ voluntatis, marsupium murmurationis, detractionis, vagationis, superbiæ, & liuoris, inuidiæ, & malæ voluntatis. Sed nementote fratres dilectissimi, quòd qui talia agunt, Iudam traditorem sequuntur, & ideo nisi se emendauerint, regnum Dei non possidebunt. Estote quæso dilectissimi discipuli Christi: non in falsitate, sed in veritate: non in veste, sed in corde: non in alta tonsura, sed in mente pura: Iudam derelinquite desperantem, Petrum sequimini vere pœnitentem. Iudam derelinquite desperantem in baratro inferni, Petrum sequimini qui est in gloria paradisi. Tenete lachrymas Petri. Quod si feceritis, peruenietis ad gloriam Petri, per Iesum Christum dominum, cui confitetur anima mea, & sanat eam quia peccauit ei. Qui cum patre & spiritu sancto sit benedictus, per cuncta secula. Amen.

dedit ei pater in manus, & bona & mala, mala in vsum, & bona in effectum. De malo proditionis Iudæ fecit bonum redemptionis nostræ. Vel sciens quia omnia dedit ei pater in manus: quare omnia subiecit sub pedibus eius, oues & boues, insuper & pecora campi. Et sciens, quia à Deo exiuit non eum deserens: & ad Deum vadit non nos derelinquens. Surgit à cœna &c. A deo exiuit, quia de sinu patris in vterum beatæ virginis venit: quia cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. A deo quoque exiuit, cum talem se hominibus præbuit qui posset videri & tangi. Immò quod non sine magno gemitu cordis & fluuio lachrymarum stilo commendare deberem scilicet ligari, colaphizari, flagellari, conspui, & ad vltimum occidi: & hoc H est, quod dicitur, à Deo exiuit. Sed noli flere bone monache, quia sequitur, ad deum vadit. Ad Deum vadit quia resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra nõ dominabitur. Ad cœlos ascendit, sedet ad dexteram patris, constitutus à deo Iudex viuorum & mortuorum. Et hoc est quod dicitur, Surgit à cœna, nam à cœna surrexit, quia de sinu patris vbi cœnabat cum angelis, ad homines venit, trabeam nostræ mortalitatis assumens. Vestimenta quodammodo deposuit: cùm semetipsum exinaniuit. Sibi viuendo humanam naturam linteum accepit, & præcinxit se: quia naturam humanam se induens, in ea se virtute præcinxit, & de hoste superbo gloriosè triumphans, rex gloriæ est factus, & dominus virtutum. Aquam misit in peluim, & pedes discipulorum lauit. Quid est aqua? Quid est peluis? Iste est aqua illa benedicta, quæ sordes mentium lauat, leprosos mundat, cæcos illuminat, sanat ægrotos, iustificat impios, resuscitat mortuos. Ad hanc aquam dominus meus Iesus inuitat sitientes dicens, Siquis sitit: veniat ad me & bibat. Aqua ista spiritus sanctus est. Aqua ista est illa de qua Hie I remias ait: Dereliquerunt fontẽ aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Pota me domine isto fonte, vt non sitiam amplius. Nam sitit anima mea ad istum fontem viuum. O si attigero fontem istum. O si satiabor cum dulcissimo fonte, putas veniet tempus quo

Sermo secundus.

Sicut auris non potest satiari auditu nec oculus visu, sic nos nunquam satiari debemus enarrandis pijs operibus Christi. Nam mihi dulcia sunt super mel & fauum, & cariora super millia auri & argenti, & his saturari non possum. Amplificet mihi dominus desiderium meum: & lætificet me in iocunditate vultus sui, cum omnibus dilectis suis cum: de quo in consequentibus dicitur, Sciens Iesus quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit & ad deum vadit, surgit à cœna, & ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum præcinxit se, & misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus. Sciens quia omnia

plenariè

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenariè de eò posim haurire? Et quando? Etsi aliquando, quare non modo? Quid dicam? Quid faciam: quia dominus meus differt ad me venire? O dulcissime Iesu sint mihi lachrymæ refectionis assiduæ, donec dicatur animæ meę, gaude & lætare. Ecce quem quæris, ecce quem desideras, ecce pro quo ploras: ecce dominus tuus, ecce deus tuus, pater & filius & fons desideratus spiritus sanctus. Modo inebriare à delitijs paradisi. Aqua illa fratres mei, spiritus sanctus est. Ipse de se sic inebrier mentes nostras, vt præter eum nihil aliud diligamus. Peluis illa in qua dominus spiritum sanctum posuit est ecclesia fidelium, in qua per lauacrum regenerationis spiritus sanctus sordes credentium lauat. Quod dicitur, Pedes apostolorum lauit, audi immunditias eorum vestigia sequentium: vel possumus dicere quòd peluis, siue receptaculum spiritus sancti, corda apostolorum fuerunt, quibus dominus spiritum sanctum infundit, & eorum pedes lauit, quia in fide catholica, quæ fideles uelut ad cœlos, quam puluere infidelitatis fuscatã tenebant, penitus expulsa rubigine per spiritum sanctum confirmauit. Possumus & aliter dicere si te cum amore Christi audire delectat. Sed non sine lachrymis accipias quæso, quod sine lachrymis scribi non debet.

K Aquam in peluim misit, quia pro tuo amore mortem delitias reputans in crucis stipite pium, cruorem fudit. Et lauit pedes apostolorum, id est vestigia credentium mundauit, quæ sordida erant peccatis. Et extersit linteo quo erat præcinctus, humana scilicet carne, qua erat indutus: quia eius passio peccatorũ nostrorum est vera purgatio. Vel cœnam domini, qui passionem eius assignare voluerit, à tramite veritatis se exorbitare non credat. Hic cœna ista passionem significat. Sicut post cęnam non fit prandium, sic Christus postquam semel passus est, non iterum patitur. Surgit à cœna post passionem: ponit vestimenta scilicet priorem infirmitatem: linteo se præcinxit eadem carne iam immortali.

Aquam in peluim mittit, quia per baptismatis lauacrum credentes lauit à peccatis. Et extergit linteo quo est præcinctus, quia pro nobis interpellat patrem gemitibus inenarrabilibus, sibi ostendendo suam humanitatem. O mira & inexquisita pietas. O inæstimabilis bonitas. O noua & inaudita humilitas. Christus Dei filius de pura & intemerata virgine natus, rex regum & dominus dominantium, surgit à cœna. Vestimenta deponit, se linteo cingit. Aquam in peluim mittit. Ante discipulos reuerenda genua flectit, humilis & procliuus pedes discipulorum lauit. O quis vnquam audiuit talia? O quàm stupenda pietas. Mira dei clementia, lauit pedes discipulorum, qui de nihilo cuncta creauit. Quid tibi videtur quicum L que es homo quem ira accendit, superbia consumit? Ira perturbat, superbia deuastat, promptus ad iram, festinus ad superbiam. O superbe. O germen diaboli. O apostata Christiane. O serue nequam. Quid tibi videtur de creatore tuo, de Deo tuo? Pronus lauit pedes discipulis: & tu dedignaris humiliari fratribus offensis? O serue male, semen Chananæi & non Iuda qui es per auctorem superbiæ deceptus: cur non consideras, quis est ille quem per superbiam sequeris? & quis est ille quem per humilitatem imitari contemnis? ò quàm malus est ille quem sequeris, & quàm bonus est ille à quo deuias. Ille est diabolus: Iste verò Deus. Elige quem imitari sit melius, ò superbe nonne frons tua erubescit? Erubesce vas stercorum, vlterius habere superbiam. An ignoras, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam suam? Exue veterem hominem, & indue nouum, videlicet dominum Iesum, & reformabit corpus humilitatis tuæ configuratum corpori claritatis suæ. Disce quæso vlterius habere humilitatem per humilitatis auctorẽ. Nam de eo sequitur venit ad Simonem Petrum. Et dixit ei Petrus, Domine tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus & dixit ei: Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Qũ domnus Iesus pedes discipulorum lauare cœpit, prius ad primum discipulorum venit. Et idem Petrus expauescit, q̃ Deus lauit pedes homini. Nam pauore perterritus, non potuit sustinere dominum ad pedes suos humiliatum. Viderat eum aquam in peluim mittere, se linteo accingere: & mirabatur fortè, quid vellet facere. Sed postquam vidit illum ante pedes suos uas cum aqua parare, genua flectere, & ad lauandum se præparare: multoque quàm dici potest miratus expauit. Et magno timore percussus, ingemuit & exclamauit dicens: Domine tu mihi lauas pedes? Creator creaturæ, & deus homini, dominus seruo: magister discipulo, immo qui factus est ex limo? ille qui fecit omnia ex nihilo? Surge domine. Surge deus meus. Quid vis facere? Non pes-

sum sustinere, non possum ferre. Oculi mei te videre refugiunt, sic prochuum, sic postratum ante pedes meos. Surge creator. Surge Deus meus. Surge lux mundi vita mea, gloria mea. Noli facere: quod te video facere velle. At Iesus ait: Quod ego facio: tu nescis modo, scies autem postea. Ac si diceret noli timere, noli expauescere. Re vera Petre magna sunt hæc humilitatis indicia, sed ei tò maiora videbis: Sine modo, quia sic oportet fieri, licet nunc ignores huius rei mysterium. Scies postea. Mysterium est, exemplũ est: quod iturus ad patrem tibi relinquo. Ideo noli prohibere, quod facere volo. Dicit ei Petrus, non lauabis mihi pedes in ęternũ. Abiit à me domine, vt mihi laues pedes in æternum, in aliquo tempore. Respondit Iesus, Si non lauero te, non habebis partem mecum, quòd dicit te, & non pedes. Sinecdoche ibi est, quando quod est partis toti attribuitur. Ego sum aqua lauans. Ego sum aqua sanctificans, nisi te lauero, non habebis partem mecum. Petrus audiens non habebis A partem mecum, totus intremuit: nihil iam contradicens magistro: non tantum pedes, sed totum se offert ad abluendum, dicens: Domine non tantum pedes meos, sed manus & caput. Quid est quod dicis? Non habebis partem mecum? O quàm amarum est quod dicis, non habebo partem tecum: nonne tu vita mea, dulcedo mea, tota spes mea, salus mea, & omne desiderium meum? Ecce me, fac quicquid vis de me, laua pedes & non solum pedes, sed & manus & caput. Sed ò domine Iesu. Cum hoc sit verum quod nullus possit partem habere tecum, nisi prius laueris cum: miserere mei, miserere mei. Ego sum ille cuius peccator, totus immundus, totus sordidus: partem tecum habere cupio, tecum partem habere desidero. Ne despicias me deus salutaris meus. Propitius esto mihi peccatori, laua sordidum, laua inquinatum, laua pedes, laua manus, laua caput, immo totum corpus, laua mentem, laua animã, laua me interius, & exterius, laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Si laueris me, super niuem dealbabor. O domine Iesu, quis dabit mihi vt venias in cor meum, & inebries me aqua tua, vt obliuiscar mala mea præterita: & verbum bonum amplectar, te vita quæ nunquam morieris in æternum? Dulcis cibus animæ meæ, veni domine, & noli tardare. Expectat anima mea peccatrix ad sufficienter pœnitendum, & ad bene viB uendum, tuæ gratiæ inspirationem. Dixisti Petro, qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. Ego non sum Petrus lotus, totus lauari indigeo. Me tibi committo, fac de me quicquid vis. Tu autem domine in æternum benedictus permaneas. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. Hic innuitur apostolos esse baptizatos. Sed non legimus vbi. Qui lotus est baptismo, totus est mundus. Sed quia iterum terrenæ inhabitationis puluere inquinatur, iterum opus est pedes lauare. Quos lauat dominus interpellans pro nobis, & nos ipsi orando, in contritione cordis, & compunctione lachrymarum. Ille etiam qui in otio studet veritati, dum in alijs pulsanti sponsæ aperire pergit, pedes inquinat, quia veritas humiliter auditur, sed sine periculo non prædicatur: hæc enim sponsa in canticis canticorum se vitare velle demonstrat, vbi eam sponso exhortanti ad prædicationem, sic inquietus ait: Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dixerat ei sponsus: Aperi mihi soror mea, amica mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Ac si dicat: O soror mea, cohæres mea, amica mea, conscia secretorum meorum. Columba mea spiritu sancto illustrata. Immaculata mea terrenis curis exuta. Aperi mihi, id est, fac mihi peruia corda errantium prædicando. Caput meum plenum est rore, id est deitas mea circundata charitatis feruore est. Et cincinni mei guttis noctium, id est collectiones fiC delium sententijs hæreticorum. Ad quem sponsa. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa, id est deserui secularia, quomodo repetam illa? Remoui me à prædicatione, quomodo reincipiam? Laui cogitationes & affectiones, quomodo inquinabor sordibus mundi? Sed hos pedes discipulis lauat dominus per sponsionem suæ orationis, vbi dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quod sequitur, Vos mundi estis, sed non omnes, exponit euangelista cum dicit, Sciebat Iesus quis eum erat traditurus, propterea dixit: non estis mundi omnes. Sequitur: Postquã lauit pedes eorum, & accepisset vestimenta sua, cum recubuisset: dixit iterum eis, Scitis quid fecerim vobis, ego dominus & magister? Exemplum enim dedi vobis, vt

& vos

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vos ita faciatis. Hoc si memoriæ commendastis: expositum est. Postquam lauit pedes discipulorum, id est impleta purgatione per sanguinem suum, accepit vestimenta, quia immortalis factus. Cum recubuisset, id est, cum ad dexterã patris sedisset, dixit per spiritum sanctum missum in linguis igneis, ò beatos pedes, ò pedes fœlices, qui talem ac tantum meruerunt habere lauatorem. De pedibus electorum dico, de Iudæ traditoris pedibus non dico: ò beate Petre, ò fœlices Apostoli, ante pedes quorum astitit humilis creator angelorũ, ò beata purgatio, ò beata lauatio, quæ mundat leprosos, curat ægrotos, vulnera sanat, cicatrices solidat, lumen donat cæcis, gressum claudis, pulchritudinem fœdis, diuitias egenis, mœstis lætitiam, penitentibus veniam, mortuis vitam. O gran
D de gaudium, immensa lætitia. Christus postquam lauit, sua vestimenta accepit, post mortem carnis, gloriam habuit resurrectionis. Post sanguinis effusionem accepit corporis immortalitatem. Deinde recubuit, deinde requieuit, cœlos ascendit, vbi sedet benedictus in dextera dei patris. De illo accubitu, discipulis intonat, instruit, docet per spiritum sanctum, & per ipsos intonat gentibus cunctis. Et quid dicit? Scitis quid fecerim vobis? Vos me vocatis magister & domine, & bene dicitis, sum etenim. Hoc est, quod promiserat Petro dicens: Scies autem postea. Hic inuitat ad sciendum, quod prius nesciebant. Quod dicit, Vos vocatis me magister, & domine, & bene dicitis: sum etenim, non est de arrogantia, sed de veritate. Qui enim necessitate cogente, vera de se bona loquitur, tanto magis verius humilitati iungitur, quanto & veritati associatur. Vos vocatis me magister, & domine, & bene dicitis, sum etenim. Ego sum magister: ego sum dominus. Ego sum magister sine errore: ego sum magister sine falsitate. Ego sum magister bonitatis: ego sum magister sanctitatis. Qui sequitur me, bene vadit, ambulare male non poterit. Ego sum dominus vitæ, dominus mortis, dominus cœli, dominus terræ. Creator cunctorum, & dominus omnium. Si ego ergo laui pedes vestros domi-
E nus, & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Sicut prius exemplo, sic nunc eos verbo instruit magister veritatis. Hic enim sumitur argumentum habendæ humilitatis, ac si dicat. Si ego qui sum dominus, & magister laui pedes vestros, & vos qui non estis magistri, nec domini, debitis alter alterius lauare pedes.

Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum feci vobis, ita & vos faciatis, & est sensus: Si ego laui pedes vestros, id est, si ego dimisi vobis peccata, qui sum dominus deus potens omnia, & magister sciens omnia antequam fiant. Vos qui estis serui, & discipuli, debetis in vos peccantibus dimittere, & pro eis orare. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Non eritis boni serui, si non fueritis secuti dominum: Nec veraces discipuli, si deuiaueritis à doctrina magistri. Audite prælati qui cathedam tenetis regiminis.

Putas ne tenetis exemplum domini? Vnusquisque nostrum conuenit conscientiam suam. Gaudeat si tenet. Si non tenet, iam non est discipulus domini. Melius illi esset si haberet molam asinariam in collo, & demergeretur in profundum maris, quàm vt esset fortitus nomen abbatis. Melius illi esset, si esset custos porcorum: quam quòd esset abbas monachorum. O peluis domini. O humilitas Christi, quàm longe recessisti. O quàm sunt rari, ò quam sunt pauci, qui aquam in peluim mittant, & flexo poplite ad lauandum pedes discipulorum petant. Peccat frater, offendit frater, in aliquod delictum cecidit. Non est peluis, non est aqua: non est
F qui se præparet ad illum abluendum. Sed potius ad expellendum. Discite prælati, quòd hoc non est de regula Christi. Ille lauit pedes discipulorum genibus flexis, & vos non vultis lauare sordes vestrorum conseruorum totis corporibus in terram prostratis? Non est discipulus super magistrum. Peccat monachus: peccat conuerlus: puluerem portat in pede: immo forte toto corpore tabescit in cupiditate. Tolle aquam, tolle Doctrinam de peluibus magistri, de præceptis domini: cutre ad eum non in equo Pharaonis: sed in humilitate redemptoris: vultu placido, mente tranquilla, quàm citius potes, lauare festina: ne puluis vertatur in scabiem, scabies vertatur in lepram, & leprosus expellatur de grege domini. Sed si obstinatus fuerit: & emendari noluerit: dicens non lauabis mihi pedes in æternum. Die & tu ei: Si non lauero te: non habebis partem cum Christo domino. Postea si cum Petro assentire voluerit: laua eum, cum omni humilitate, mansuetudine, & misericordia: vt tu ipse misericordiam à Deo consequaris.

Quod

Quod si non feceris, non tenes exemplum Christi: nec es discipulus Christi. Quod Christus fecit facere dedignaris? Quod dominus fecit: seruum cur facere tædet? non est seruus maior domino suo: nec apostolus maior eo, qui misit illum. Sicut ego patior, & vos patimini: sicut me humilio, & vos humiliamini: si hæc scitis quæ feci & docui, beati eritis si feceritis, non de omnibus dico. Ego scio quos elegerim: non de omnibus
G dicebat, quia Iudas apostata erat. Elegerat duodecim: sed vnus diabolus erat Iudas iscarioth: qui contra dominum leuauit calcaneum. de quo ipse dixit, vt impleatur scriptura: Qui manducat panem meum, leuauit contra me calcaneum suum. O Iuda infœlix, dominicum panem manducas, & contra dominum calcaneum leuas? Heu quanti Iudæ, qui panem domini manducant: & dominum in operibus suis calce percutiunt. Quanti de altari viuunt, qui altari non seruiunt: imò dominum altaris pro nihilo ducunt. Heu, quod magis dolendum est, quanti sacerdotes, sed falsi sacerdotes, qui panem Christi, corpus Christi sumunt ore, & Christum conculcant pede, putridi fœtore luxuriæ, infecti veneno nequitiæ, isti sunt Iudas iscarioth, qui nisi se in melius commutauerint, vtinam nati non essent.

Sed tu serue Dei monache, Christi tene exemplum, & habebis promissam: fac quod iubet, vt possis venire ad illam beatitudinem quam promisit. Sequitur, Amodo dico vobis priùs quàm fiat, vt cum factum fuerit credatis, quia ego sum. & est sensus: Vsque hùc tolerauí & tacui, sed iam noto proditorem antequam fiat, quod mox est facien-
H dum, vt cum factum fuerit credatis: quia ego sum ille, de quo scriptura illa prædixit. Vos ergo fratres mei, discipuli Christi, cognoscite quid iscarioth fecit, & videte ne consimilia factatis. Iudas contra Christum leuauit calcaneum: vos ante illi prosternite corpus & animam. Iudas ab illo recessit: I vos autem sequimini illum. Iudas vendidit illum Iudæis: vos autem vendite quæ habetis, vt possitis comparare eum. Non solùm autem quæ habetis, sed etiam vosmetipsos pro amore tantæ pulchritudinis margaritæ pro nihilo reputetis, & illi soli placere, quantum potestis contendite. Vt ego & vos ad illius gaudia sine fine mansura, quæ ipse est valeamus peruenire, per eundem mundi saluatorem, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat benedictus in secula seculorum. Amen.

Sermo tertius.

pſ.103.c

QVm de iure conditionis humanæ, omnem hominem exire oporteat ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam: & scriptura non possit solui, necesse est, vt vnusquisque dum in corpore viuit, operari non cesset, quod sibi expediat in æternum. Nam citò veniet tempus & hora, quibus labor omnis, & vniuersa cura laboris cessabit, & tunc omnis homo secundum suum laborẽ mercedem habebit. Igitur cum nihil sit dul- Eccl.23.
cius, nec æquius quàm respicere in manda- d
tis domini, in lege Christi meditari. Elegi quia mihi bonum est lex redemptoris mei super milia auri & argenti, & de fructu laborum meorum cuilibet dare petenti. Tu autem mi lector ausculta diligenter, & quid tibi pro me loquatur Christus obserua. Ipse I
est, quo nullus maior, nullus melior: quo nullus pulchrior, nullus dulcior, nullus charior. Gloria sanctorum, decus angelorum, auctor & curator cunctorũ, qui ait discipulis suis, Amen amen dico vobis, qui accipit, si quem misero, me accipit. Et qui me accipit, accipit eum qui me misit. Postquam dominus & saluator noster suo exemplo docuerat humilitatem, & carnis passionem, supponit honorem, vt eos consoletur, affirmans quòd ipse & pater eius in illis recipitur, qui pro illius amore recipiuntur. hic est notandum, q in misso, non missi sed mittentis auctoritas commendatur. Qui ergo accipit nuncium Christi, Christum accipit. Et si Christum: & patrem Christi. Quid audis ò Christiane? Veritas loquitur: veritas mentiri non potest. Ait enim, Qui accipit si quem misero, me accipit. Quẽ mittit, quis est enim nuncius? venit pauper, venit mendicus: aduena est & peregrinus, non habet quid vestiat, non habet quid manducet, non habet vbi caput reclinet. Venit ad ianuam tuam ad domum tuam nõ tanquam frater fratrem, non tanquam consors consortem, sed tanquam seruus dominum: petit panem, postulat vestem, apud te quærit hospitari pro amore Christi. Qui tibi videtur? Quis est iste mendicus, iste peregrinus qui apud te pro amore Christi tam humiliter, tam supplíciter orat hospitari? Missus Christi est,

nuncius

Universidad de Deusto
Biblioteca

nuncius Christi est: non est solus, cum illo est Christus. Gaudens suscipe. Grataнter refice, serui deuote, cum timore & reuerentia magna, Christum suscipis, Christum reficis. Gaude & lætare, quòd talem meruisti habere conuiuam: fœlix mensa, beata mẽsa, in qua Christus conuiuatur, in qua Deus reficitur: infœlix mensa cui deest talis conuiua. O quàm misera mensa, imò quàm miser dominus mensæ: qui pauperem pellit à mensa, qui pauperi claudit misericordiæ viscera. O serue nequam, cuius viscera negligunt aperire marsupium pietatis. Nonne oportuit te misereri conserui tuo? Quis tibi donauit quod habes? Nonne pauperis dominus? nonne pauperis & tui creator? Nonne natura vos creauit æquales, & vna eadẽq; conditione estis exituri? Cur non te tangunt confinia sortis? Suscipe miserum, recollige mendicum & peregrinum, refice famelicum, vesti nudum, & operibus misericordiæ incumbe prout potes. Quum pauper petierit, manum aperire non differas: nam eleemosynam tuam cum paupere fratre suscipit Christus. Tu autem mi lector, ne pauperem quæso abhorreas, sed tam citò cum illum videris, adorare ne negligas, licet sit scabiosus, siue leprosus, veste sordidus, anhelitu fœtidus, tamen brachijs charitatis astringe, & quod à te petierit charitatiuè impende. In veritate donas Christo, accipit Christus, ipsemet testis, ipse mentiri non potest, & in die iudicij tibi redditurus est mercedem æternam. Sequitur, Quum hoc dixisset Iesus, turbatus est spiritu, & protestatus est & dixit: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis
L me tradet. Turbatur Iesus ex nostra infirmitate, non ex sua potestate, nostra infirmitas in eo turbata est, non sua potestas, sicut & verè passa. Voluntariè accipit turbationem, ne desperet seruus necessitate turbatus. Qui turbatur spiritu, significat perturbandos spirituales ex charitate, cum vrgens causa, zizania à tritico ante messem cogit separare, id est ante diem iudicij, cogit excommunicare. Sed notandum est, quòd sunt duæ perturbationes scilicet turbatio carnis, & turbatio spiritus. Turbatio carnis est passio carnis: turbatio spiritus est timor, anxietas & similia. Non carne, sed spiritu turbatur dominus cum dicturus esset, Vnus ex vobis me tradet: non quod tunc primùm subitò cognouerit, & repentinum malum eum turbauerit, sed quia iam eum fuerat expressurus, vt nõ lateret, & ille erat exiturus, & iudæos adducturus, turbauit eum proximum periculum proditoris, sicut superius dictum est, turbauit eum imminens passio, sicut interius dicitur, nunc anima mea turbata est, & quid dicam? Hæc dixit appropinquante hora passionis. Turbatus est dominus Iesus spiritu, & protestatus est quod occultum fuerat & dixit, Amen, amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. Ac si diceret, Vnus ex vobis exiturus est, & tradet me: vnus ex vobis, sed non vinculo charitatis vnitus, est me traditurus. Aspiciebant ergo discipuli adinuicem, hæsitantes de quo diceret. Non minima turbatio, timor & anxietas, apostolorum mentem vexabat. Putas quomodo Petrus & sancti apostoli latebras mentis intrabant, vt si in auctorem vitæ falsem in cogitatione aliquid sinistrum putassent? nõ parum erant turbati, nam pallor qui erat in facie, declarabat dolorem qui vigebat in mente. At nil doloris gerebat, qui astutum rabido portabat sub pectore vulpem: non erat dolens, cui ingens dolor inesse debebat. O bonitas redemptoris. O pietas creatoris, neminem vult perire, sed omnes fieri saluos: specialiter nõ designat traditorem suum, ne fieret impudẽtior vel inuerecundior manifestè deprehensus. Manifestat ergo crimen, & dat locum pœnitentiæ: vt proditor videns se latere non posse, agat pœnitentiam. Sed vir ille perditionis, nullius pœnitentiæ lamẽta suscipiens, talis vel peior remansit, qualis fuerat prius, transiens in affectum cordis. Illi verò quorum ingens procella doloris corda turbabat, adinuicem aspiciebant, dubitantes de quo diceret. Quia & si nota fuit cuique conscientia sua, alterius tamen erat ignota. Erat ergo recumbens vnus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus, fœlix inquam discipulus ille, cui sic erat familiaris author vitæ quæ nunc est, & futuræ: nimis honoratus est discipulus ille, qui sui capitis habuit reclinatorium tam venerabile pectus scilicet Iesu, Iesu Christi creatoris cunctorum. Ieſus autem valde eum diligebat, quem tanto honore sublimabat. O quam bene quiescebat, qui supra pectus Christi quiescebat: ô beate apostole Dei, discipule Iesu Christi, Ioannes beate, vtinam mererer illius dulcissimos pedes osculando lachrymis rigare, in cuius pectore tu meruisti dormire. Vtinam faciem illius à longe saltem possem contemplari, in cuius pectore tam dulciter dormire meruisti.

meruisti. Hic enim de se quasi de alio dicit, vt rerum gestarum scriptor, non sui videlicet prædicator esse. Per sinum siue pectus, significabatur illud secretum de quo bibit, diuinitatis sacramentum. Hunc diligebat Ioannem non plus omnibus, sed familiariùs, vt per ipsum exiret de vita, non per passionem. Hunc innuit Simon Petrus & dixit: Quis est de quo dicit? Sciebat autem Petrus, quod Christus quodam priuilegio amoris, Ioannem diligebat, nec ei cælaret suæ diuinitatis secretum. Innuit ideo ei Petrus, vt interrogaret eum. Quis est? Itaq; cum recubuisset supra pectus Iesu dixit, Domine, quis est? Et meritò de proditore suo magistrum interrogare non timuit, cui iam in sinu diuinitatis, Veritatis magister rimari secreta polorũ monstrauit. Et dicit, Domine quis est? quis est ille infœlix? quis est ille nequam? quis est ille maledictus? quia est traditor tuus? Illũ mihi rogo ne cæles, cui tuæ diuinitatis secretis dignatus reuelare. Cui dominus, Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotis. Panis intinctio, significat fictionem Iudæ, qui fictus amicus venit ad cœnam. Quæ enim tinguntur, non mundant sed inficiunt. Sed quis panis iste fuerit quem Iudas accepit intinctum, si dominus dederit, interrogem meum si audire dignabitur non reputem suspensum. Sed primum sciendum est, quòd panis multipliciter accipitur in sacra scriptura. Per panem aliquando intelligitur dominus. Aliquando gratia spiritualis. Aliquando eruditio diuinæ doctrinæ. Aliquando hæreticorum prædicatio. Aliquando subsidium vitæ præsentis. Aliquando iocunditas humanæ delectationis. Dominus dicitur panis, sicut ipse ait: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Si volumus decere quòd dominus fuit ille panis quem tradimus accepit intinctum, non relinquimus veritatis. Iudas igitur panem intinctum accepit, quia dominum Iesum tantum hominem & non Deum putauit. Bucellam intinctam, vel panem subcineritium intinctum comedit, quia etsi dominum morituram, tamen resurrecturum non credidit. Ille beatissimus panis fuit intinctus, quum pedes in cruce pro nostra salute fuissent fixi, vitæ est non habere speciem nec decorem. Hunc Iudæi qui per Iudam significantur, panem intinctum comedunt, quia Christum Iesum non deum, sed purum hominem fuisse credunt, & mortem illius concedunt: sed resurrectionem adhuc non admittunt. Panem intinctum rodit, qui filium virginis ante omnia secula fuisse contradicit. Ab illo panis intinctus roditur: quia à fidei soliditate deuiat: nec hunc panem solidum dignè potuerit manducare, qui fidem catholicam voluerit infirmare. Dicitur panis gratia spiritualis, vt est illud propheticum: Qui obturat C aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum: iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, atque eius fideles sunt. Et est sensus, Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, id est, qui suadentibus peccatis, quæ carne & sanguine nascuntur, non præbet consensum: & qui claudit oculos suos ne videat malũ, id est, omni quod rectitudini aduersum est, non appropinquat: iste in excelsis habitabit, quia quanus cum adhuc caro in inferioribus retinet, mentem tamen sublimibus iunxit. Munimenta saxorum sublimitas eius, quia qui abiecta desideria terrenæ conuersationis calcat, ad supernam patriam per præcedẽtum patrum exempla se subleuat, & quia per contemplationis donum gratia spirituali satiatur, aptè subiungitur: Panis ei datus est, id est, donum gratiæ spiritualis percepit, quia se ab infimis & ionis cœlestia sperando suspendit. Hunc igitur panem scilicet gratiam quam illi dederat dominus, intinctum accepit, quia in Iesum consummatorem virtutum, non amorem sed rancorem exercuit. Huic debebatur panis intinctus, cuius sanctitatem vultus palliabat sophisticus. Nam religionem simulabat in facie, quam non habebat in mente. Sanctitatem prætendebat in veste, quam alienabat in corde: foris agnus in publico, intus lupus in occulto: foris discipulus Christi, intus discipulus diaboli. Multi enim hunc panem comedunt, quia religionem quam prætendunt in verbo, non ostendunt in facto. Quanti D monachi in monasterio sancti Benedicti sunt, qui alijs lugentibus rident: alijs dolentibus gaudent. Corpore claustrales, mente vagi, & nunquam stabiles. Pigri ad lectionem, tardi ad orationem: in ecclesia dormientes, in refectorio vigilantes. De vigilijs longis dolentes: sed de longo conuiuio gaudentes. Claustrum execrantes: auditorium diligentes. Extra chorum pro infirmitate frequentiùs remanentes: infirmitorium non pro infirmitate carnis, sed pro desiderio carnis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis, toruis luminibus aſpicientes, ſemper murmuroſi & detractores. Quid aliud iſti miſeri agunt, niſi quod panem intinctum comedunt? profecto iſti tales traditotem Iudã ſequuntur, & cum Iuda niſi reſipuerint, videant ne damnentur. Sequitur. Poſt bucellam tunc introiuit in eum ſatanas. Et dicit ei Ieſus: Quod facis, fac citiùs. Quidam enim putant quòd tunc Iudas corpus Chriſti acceperit: Sed ſciendum eſt, quòd iam omnibus diſtribuerat dominus ſacramẽtum corporis & ſanguinis ſui, inter quos & Iudas fuit. Deinde per bucellam intinctam exprimitur traditor. Multi enim falſi religioſi & falſi tonſurati cum piæ religionis communiter dominicum corpus accipiunt, ab illis diſcerni non poſſunt, niſi per bucellam intinctam, quæ eſt detractio, murmuratio, inobedientia, verborum laſciuia, occulta pecunia, & forte grauiora peccata: qui talis eſt, monachus non eſt, immo Iudæ traditori conſimilis eſt. Sed quiſquis eſt miſer ille, timeat pœnitendo quod ſequitur, ne cum Iuda traditore damnetur. Sequitur enim: Tunc introiuit in illum ſatanas vt plenius poſſideret, in quem iam intrauerat. Tunc introiuit vt deciperet, & à conſortio apoſtolorum extraheret, vt eo iam non in occulto, ſed manifeſtè vtens libera poteſtate, in baratro perditionis mactaret & perderet. Et quod de traditore fecit, hoc de conſimilibus facere non deſiſtit. Nam quem diu in monaſterio poſſederit ſeruum, ad vltimum nec ſocium monachorum relinquit, & traditorem quem in monaſterio tenebat, iam extra monaſterium necat. Sed quoniam finem mundi, citius affuturum eſſe non dubitat, calliditatem ſuæ nequitiæ mentibus prauorum occultat, vt ex improuiſo feriat ſubita morte, quos diu tenuit alligatos in malitia prauæ actionis. Et multos in monaſterio vſque ad mortem ſtare permittit, vt ex illorum peruerſitate alios corrumpere & euertere poſſit. Et quia pro incontingenti tenet, an in monaſterio, an extra monaſterium, miſeras animas occidat & mactet: nos illius inſidias domino protegente vitantes, quod dicitur, ſcilicet quod facis fac citiùs, exequamur. Nam quod dicitur, quod facis fac citiùs, non præcipit, ſed præcidit. Iudæ malum, nobis bonum, quia hoc vult citiùs fieri, non tam feſtinando in illius pœnam, quàm in ſalutem fidelium. O amor interminabilis, ò charitas inæſtimabilis, ò dilectio inſeruta-

Bucella Iudæ intincta q.

E

bilis: quod facis, fac citiùs. Illud cupio, illud deſidero, illud quæro, ad hoc veni in hunc mundum. Quod facis: fac citiùs. Vis me vendere Iudæis? Volo vendi. Vis tradere? volo tradi. Vis vt crucifigar? volo crucifigi. Vis vt occidar? volo occidi, hoc amo, hoc affecto. Quod facis, fac citiùs. Sed Ieſu vita mea, totum deſiderium meum, dulcedo non fallax, dulcedo felix, dulcedo delectabilis, dulcedo gloriоſa, decus angelorum, ſplendor & gloria ſanctorum, quantum eos dilegebas, pro quibus mori cupiebas? Nobis vitam, tibi mortem affectabas. O miſerum me, quem hactenus tam nequiter offendi, quem olim ſic abhorrui: heu dominum Ieſum, ipſe eſt dominus meus & Deus meus, heu vtinam mille annis in purgatorij igne eſſem cruciandus, antequam dominus Ieſus à me ſic eſſet offenſus. O mi lector pro me lachrymas funde ad dominum: vt nunc me clamantem audiat, pulſanti aperiat, conſoletur lugentem, dolentem, pœnitentem benigne ſuſcipiat. O domine Ieſu miſerere mei. Redde mihi iocunditatem vultus tui. Qui pro peccatoribus dignatus es mori, me peccatorem rogo ne permittas æternis ignibus cruciari. O dilectiſsimi, fratres animaduertite, ſedula cogitatione penſare quantum eſt amandus, quantum diligendus: qui pro nobis eſt talia & tanta opprobria paſſus, qui ſe tradentem ad mortem ſic hortabatur dicens: Quod facis, fac citiùs. Sequitur: Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant quia loculos habebat, quod diceret ei Ieſus. Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut vt egenis aliquid daret. Loculos enim habebat, in quibus oblata ſeruabantur ſuorum neceſſitatibus, & alijs indigentibus. In quo datur forma Eccleſiæ ſeruandi neceſſaria, quæ iubetur non cogitare de craſtino, ne pro terrenis ſeruiat, vel pro timore inopiæ iuſtitiam deſeratur. Cum ille accepiſſet bucellam, exiuit, continuò. Erat autem nox quando exiuit filius tenebrarum, faciens opera tenebrarum. nos igitur qui ſumus diſcipuli Chriſti, videamus nè panem intinctum comedamus, religionẽ quam tenemus in veſte, ſeruemus in mente, & ſanctitatem quam habitus exterior palliat, intus animus tenea: ne in hora mortis exeamus à domino reprobati, in ſtagnum ignis & ſulphuris cum diabolo concremandi. Illi pro viribus inhæreamus, quia bonum eſt illi adhærere. Adhæreat tibi domine anima mea, ita tibi adhæreat vt à te eam recedere nunquam permittas, ſed ad te quæ pro te primùm quam citius conſolandam perducas. Cui eſt honor, & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Sermo quartus.

Verbum dei quanto ipſius ruminatur in ore: tanto dulcius ſapere debet in corde. Et verbi diuini mens delibuta ſapore ſe ingerit, alabaſtrum vnguenti cuiuſlibet aperire, nec theſaurum diutius celari patitur, qui ſuſcipit incrementum dum à pluribus erogatur. Vnde non immeritò diuinorum fructus eloquiorum, quos de poſſeſſione domini ipſo ſumpſimus largiente, præſentium odore manibus portare quicunque geſſerit, illi largiri gaudebimus. Sed rogo meum lectorem, ne illos ab amoribus ſui cordis abiiciat. Nam odor hinc ſuauiſſimus emanat, qui corde contritos ſanat, & vulnerum cicatrices conſolidat. Odor iſte omnium ſuauitatum in ſe continet monarchiam, quia omnem balſami odorem excedit, & quicquid in odoribus continetur. Hunc tantum ac talem odorem ſi toto cordis olfactu odorare non deſieris: in æterno proculdubio non peribis, quoniam eſt reſurrectio & vita. Qui credit in eum, etiam ſi mortuus fuerit, viuet. Odor iſte omnium odorum ſuauiſſimus dominus Ieſus eſt: odor bonus, odor ſuauiſſimus, melle & lacte dulcior, nectare ſuauior, gemmis & auro precioſior. Iſte odor eſt verbum illud, de quo locuturi ſumus: Verbum quod caro factum eſt: & habitauit in nobis. A verbo iſto ſemper verba mea procedant, & nihil aliud quàm ipſum valeant iam reſonare, dominum ſcilicet Ieſum qui de ſeipſo ait: Nunc clarificatus eſt filius hominis. Exeunte Iuda pro quo dixerat, Non eſtis mundi omnes, remanſerunt ſolo mundi, cum ſuo mundatore, in quo ſignatur clarificatio Chriſti, in qua ſeparatis malis manebit in æternitate cum ſanctis, ita I eſt. Sed aliam expoſitionem hic amor Chriſtus requirit: quæ nec debet ſcribi ſine lachrymis: nec ſine lachrymis legi. Chriſtus de proxima paſſione, imo de proxima morte, quã pro ſalute mundi exſoluere diſpoſuerat, gaudet, & tripudiat, lætatur & exultat & ait, Nunc clarificatus eſt filius hominis: O domine Ieſu, fili hominis, fili Mariæ virginis, chariſsime, amantiſsime, dulciſsime, ſpecioſiſsime, vita ſanctorum, & dulcedo angelorum, quomodo glorificaris, quomodo clarificaris? nonne tibi adhuc imminent vincula, verba carnificum, opprobria hominum, & abiectio plebis? Sputa, claui, colaphi, ſpinea corona, arundo pro ſceptro, crux, lancea? An vinciri manibus à tergo, & vinctum ad iudicem adduci, & tanquam latronem ad ludibrium poni, eſt clarificatio tua? An aſcendere crucis patibulum, & tam triſte ferre ſupplicium eſt ne lætitia tua? eſt ne gaudium tuum mori, ſcilicet pro ſalute generis humani? Quid ad hæc dicemus? quid reſpondebimus fratres mei? Hic vox debet ſilere, lachrymæ dicere, hic ſermo tacere, & fletus clamare. Chriſtus deus noſter pro nihilo, imo pro gaudio mortem ducebat, per quam nos à morte perpetua liberat. Et licet tam cito moriturus, tamen ſeipſum clarificatum dicebat: quia tunc ſic patiendo, immo ſic moriendo, membra ſua, fideles ſuos clarificabat. O bone monache, ò bone Chriſtiane, recogita annos tuos prauos in amaritudine animæ tuæ. Statue Chriſtum ſic crucifixum ab vno latere tuo, & tua peccata ab altero, & inter hæc poſitus, vide quid agas. Contemplare agnum, contemplare Chriſtum dominum tuum, ſic in cruce extenſum, pro te tam impiè paſſum. Conſidera turpitudines carnis tuæ, prauas affectiones animæ tuæ, funde lachrymas ad crucifixum: te ſaluare paratus eſt, qui pro te talia paſſus eſt. Nunc clarificatus eſt filius hominis, & bene filius hominis, & non hominum: quia ſine virili ſemine de pura, & intemerata virgine natus, de patre ſine matre in cœlis eſt genitus.

K

Chriſtus filius hominis.

Cuius mater eſt virgo, cuius pater fœminã nescit. Iſte inquam filius hominis valde clarificatus eſt, quia quicquid filius dei habuit per naturam, filius hominis habet per gratiã. In iſto filio hominis Mariæ, ſcilicet virginis clarificatus eſt deus. In quo eſt clarificatus? in ſalute languidorũ, in illuminatione cæcorũ, in reſurrectione mortuorũ, in omnibus operibus ſuis, patris ſemp faciẽs volũtatẽ. Et hæc clarificatio eſt ab æterno. Hãc clarificationẽ morti appropinquãs ſecundũ quod homo, à deo patre ſibi dari poſtulabat cũ dicebat: Pater clarifica me apud temetipſum, claritate, quam habui priuſquam mũdus fieret. Claritatem nanque quam habebat ſecundum

Ex Ambroſ. de S. Agnete.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod deus, volebat habere secundum quod homo. Vt humana natura verbo vnita, quę tunc erat passibilis, & mortalis, cito fieret impassibilis, & immortalis, & hoc est, quod dicitur, Et continuo clarificabit eum. Tu ergo Christiane, qui cupis hæreditatem habere cum Christo, deum patrem semper clarifi-
L care memento, in pura cogitatione, serena locutione, ordinata actione, in omnibus moribus tuis: vt te quicunque viderit, glorificet deum & benedicat dicens, Benedictus sit deus in cœlo, & in terra, qui talia operatur in sertis suis. Profecto si cum Christo clarificaueris patrem, cum Christo eiusdem patris habebis hæreditatem. Magnum est, quod dico. conditionis humanæ excedit dignitatem, hominem de terra terrenum, de puluere puluerem factum in cœlum ad Christum ascendere, & assidue cum Christo regnare. Quis vnquam audiuit simile? quis vnquam tale vidit aliquid? Reuera magnum, immo nimis magnum: & licet tam magnum, tamen vere magnum. Ipsa veritas dixit, Volo pater, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Tu itaque Monache benedicti, esto in veritate bonus minister Christi, religionem non simulans, sanctitatem non pallians, humilitatem non relinquens, vsque ad mortem, obedientiam tenens: & sic cum Christo regnabis, qui discipulis suis in consequentibus ait, Filioli adhuc modicum vobiscum sum. Filiolos appellat, quos præmentis tenuitudine, adhuc plenarie robur fidei non solidabat. Nam qui consueuerant viuere lacte, nondum erant idonei ad vescendum solido pane. Et ideo filioli quia paruuli, & tanquam paruuli in Christo lacte pascebantur, non esca. Nouerant Christum secundum humanitatem, sed caligine mentis obducti, Christi vacillantes tenebant diuinitatem. Possumus etiam dicere, quod
M præ amoris magnitudine discipulos suos filios appellauerit. Moris enim est parentum, paruulos suos filios delicatius enutrire, quàm magnos: & sæpius amplecti, & crebrius osculari. Et cum de hac vita mortis acerbitas eos exire compulerit, circa paruulos totum gremium charitatis expandunt, eosque brachijs astringunt: & in eorum oscula ruunt, magis paruulorum quàm adultorum orbitatem plorantes. Et illi paruuli videntur, quos inuicti amoris catena connectit: cum tutela paterna illis iam suffragari non posit. Tunc filios suos paruulos tenet in cogitatione, quos non minimos tamen in amore continent. Sic & dominus noster suos discipulos filiolos appellauit, quos iturus ad patrem non minimo charitatis affectu dilexit. Multum eos diligebat, quos iam filios appellabat. Qui ait, Modicum tempus vobiscum sum, hoc est modicum illud tempus quo in hac carne mortali vobiscum sum, præsentem cernere me potestis. Sed tollam crucis patibulum, citò soluam mortis imperium. Cito veniet tempus, & hora, qua iam non pro homine videar reputari: sed ero tanquam opprobrium hominum, & abiectio plebis. Tunc quæretis me, cupietis me sequi, sed timore mortis percussi, nondum ex alto virtutis induti, animam vestram pro me ponere non poteritis: & hoc est, quod dicitur, Quo ego vado, nondum potestis me modo sequi, & est sensus, Vado ad patrem, sed per foramen acus, per angustias passionis, per dolores mortis.

Sed non potestis me modo sequi, quia pauidi, & timidi, veluti hœdi in lacte matris ad immolandum nondum idonei, sed veniet A tempus, & hora, quibus penitus timore expulso, non solum crucis supplicium, sed quod ne quius poterit excogitari tormentum, amore mei eritis subire parati. Filioli mei, adhuc modicum vobiscum sum. O domine Iesu adhuc charitas tua me compellit reperere me dicum, Iesu, Iesu domine meus & deus meus, vita animæ meæ, peccatricis tuæ, prærogationis meæ. Istud modicum tantum fuit amarum tibi. In isto modico factus es opprobrium hominum, & subsannatio populi: In isto modico sicut aqua effusus es, & dispersa sunt omnia ossa tua. In isto modico percussus est pastor, & dispersæ sunt oues gregis. In isto tam amaro modico, speciosus forma præ filijs hominum visus est non habere speciem, nec decorem. In isto modico Dauid meus, imo Iesus meus, dominus meus, Esa. 53
ante portam ciuitatis in tympano suæ carnis tympanizabat, & psallebat, dicens heloy heloy lamazabatani? hoc est, deus meus deus meus, quare me dereliquisti? In isto modico domina mea, mater tua, virgo incorrupta, virgo intemerata, virgo ante partum, virgo post partum tui. Mater tua, immo martyr tua, martyr non ferro carnificis, sed acerbo dolore cordis: quantum amare flebat, quantum amare dolebat? Nec mirum, cum te videret vnicum suum, totum desiderium suum in cruce extensum, morti vicinum, inmò inclinato capite tradere spiritum. Istud modicum domine Iesu, amarum tibi, & amarum dulcissimę matri tuæ, vtinam amarum sic esset mihi, vt in isto modico fuissem iuxta crucem domini mei, vt quem adhuc videre non possum cum patre manentem, saltem in cruce positum mortuum videre meruissem. Istud modicum, quam felix, quam iucundum, quam gloriosum fuit illi latroni, qui in illo modico meruit à domino suo audire, Hodie mecum eris in paradiso. O vox dulcis, ò vox delectabilis, hodie mecum eris in paradiso. O domine Iesu, quid dulcius, quid delectabilius, quid iocundius quàm esse tecum in paradiso? Nihil prorsus, penitus nihil. Quid ergo dicam? quid faciam? quid adhuc in huius peregrinationis ærumna conturus, tam longe exulo à delicijs paradisi dei mei? O bone Iesu esto mihi Iesus. Recole saluator, quid & propter quid passus es, & miserere mei, ipsa te cogat pietas, vt mala nostra superes parcendo, & vos compotem, me tuo vultu facies. Tu esto meum gaudium, qui es futurus præmium. Sit mea in te gloria in seculum seculi. Qui cum patre, & spiritu sancto viuis & regnas, &c.

Sermo V.

Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Qui mandatũ domini non ignorat, necesse est, vt secundum illud viuere non negligat. Nam seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Qui autem nescit, diuitijs, & honoribus ditabitur multis, iuxta quod dominus omnium, ait discipulis suis: Beati eritis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Dulcis dominus dulce mandatum proposuit. Ait enim: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Mandatum nobis proponit amoris, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. O bonum mandatum, mandatum dulce, mandatum delectabile, mãdatum vitæ, mandatũ salutis æternæ. In isto mandato omnis lex pendet, & prophetæ. Hoc est illud vnum mandatum, de quo dictum est qui omnia mãdata seruauerit, offendat autem in vno, id est, in charitate, factus est omnium reus. Vnde apostolus enumeratis gradibus quibusdam virtutum, de charitate protinus addidit, dicens: Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Hæc est illa pretiosa margarita, quã dum inuenit sponsa dilecti, dedit omnia sua, & comparauit eam. Hæc est illa scala, quæ in somnis Iacob apparuit, quam vsque ad cœlum tendi videbat, per quam quidam descendebant, & quidam ascendebant. Per hanc enim & angeli descendebant, & nos ascendimus ad angelos, quia sine hac scala nullus scandere potest ad cœlestia regna. Et in ipso nixu scalæ ipse dominus angelorum inuentus est, qui dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Iste inquam dominus qui dat præceptum fratrem amãdi, qui & à seruis suis ex omni corde vult amari, nec est magnum, si tantum diligit seruus dominum, quantum dominus seruum. Immò magis à seruo dominus debet amari, cum non illi seruus, sed seruo dominus valeat suffragari. Seruus qui ex toto corde diligit dominum suum, illius to D
ta virtute satagit obseruare præceptum. Et cuius præceptum despicitur, restat proculdubio, vt ipse actor præcepti negligatur, nam qui non dilexit proximum in veritate, despicit Christi mandatum: & qui mandatũ Christi despicit, despicit & Christum auctorem mandati. Nos ergo dilectissimi fratres, & Christum diligamus, & eius præcepta seruemus, præceptum domini lucidum, oculos mẽtis illuminans. Dulciora sunt Christi præcepta super mel & fauum, & in custodiendis illis retributio multa, ipse dominus Christus. Igitur mi lector regulam præcepti serua: & securus expecta ipsum pro præmio auctorem habere mandati: bonum mandatum, vnde tantum, & tale prouenit præmium. Istud inquam mandatum à nobis irrefragabiliter debet obseruari, cum exinde dominum Christum non dubitamus nos promereri, hoc est, illud mandatum, quod iturus ad patrem reliquit discipulis suis, immò istud est testamentum, quod moriturus dimisit hæredibus suis. Ait enim discipulis suis: mandatum nouum do vobis. Vnde nouum? Nuper inuentum, non quia in veteri testamento non sit scriptũ: Diliges dominum deum tuum. Quid est ergo nouum? Nouum, quia vetera ad nouitatem perducit, & veteres homines trãsformat in iuuenes. Nouum, quia exuit veterem hominem, & induit nouum: qui secundum deũ creatus est in sanctitate, & iustitia veritatis. Nouum, quia olim genus humanum à paradisi gaudijs expulsum, nunc & quotidie trãsmittit in cœlum. Sed quoniam multi se di- E
ligunt ea dilectione, quæ tramite veritatis non gaudet, ideo adiunctum est, sicut dilexi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Amor & charitas differũt.

uor. Inter amorem & charitatem talis est differentia, qualis inter genus & speciem: est quidam amor bonus, & est quidam amor malus, & amor mediocris: amor bonus ipsa charitas est, qua diligimus dominum supra nos & supra omne quod est, & proximum nostrum tanquam nosmetipsos, amor malus est charitatis inimicus, vtputa cœnolus, lubricus & fornicarius. Illi amores contrariorum, vt oppositorum inter se habitudinem fortiuntur: vnus meritum, alius suo possessori acquirit supplicium: alius pœnam, alius gloriã: alius mortem, alius vitam: alius paradisum, alius infernum: alius Deum, alius diabolum.

Amor in vtrãuis partẽ sumitur.

Amor medius est qui nec charitati connectitur, nec amori cœnoso fœdatur, sicut amor filiorum, parentum & cognatorum, & aliarum rerum quæ iustè & sine periculo possidentur: & ut isti amores duo ab illo amore qui est charitas, excludantur, ideo addidit: Sicut dilexi vos. Sed quis vnquam hominum potuit vel poterit tale obseruare mandatum? quis vnquam sic dilexit proximos, sicut Christus apostolos? Nullus vnquam: vnde notandum est, quia dictio, sicut, non est expressiua quantitatis, sed similitudinis, & est sensus, quomodo dilexi vos, eo modo diligite vos inuicem. Quomodo nos dilexit? audi: sic dilexit deus mundum, vt vnigenitum suum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic nos deus pa-
F ter amauit, quod vnico filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illum. Christus in tantum nos dilexit, quia pro nobis peccatoribus animam suam in mortem tradidit, & suo sanguine lauit nos à peccatis, faciens nos de peccatoribus iustos, de mortuis viuos, de terrigenis cœlibes, de terrenis cœlestes, de consortibus iumentorum consortes angelorum. Benedictus sit iste amator, à quo in mandatis habemus: vt nos inuicem diligamus, sicut dilexit nos. Sed fortasse dicit aliquis: De hac dilectione vacillo: & quomodo diligendus sit proximus, minus perfectè intelligo. Mori quidem non possum pro fratre, sicut Christus dominus voluit mori pro nostra salute. Ad quem ego superius dixi: Quod dictio, sicut, non est expressiua quantitatis, sed qualitatis. Si non potes æquè ambulare cum Christo, saltem à longè imitare vestigia eius. Si nõ vales diligere proximum tuum pluſquam teipsum, quod Christus fecit moriendo pro salute generis humani: saltem dilige eum tanquã teipsum, hoc faciendo illi quod ab eo tibi uis fieri. Sed dices fortè: Nec hoc possum, quã id non operandi, sed consulendi modo dictũ sit. Si hoc obseruare non potes, vide ne facias alteri, quod tibi non uis fieri. Sic enim diligendus est proximus, ut in illo semper diligatur Deus. Si sic diligis proximum, complesti mandatum: sic enim debet diligi proximus, ut amoris causa sit semper Deus, non autem proximus. Si enim tantum propter seipsum diligitur, iam non erit charitas, sed amor medius: uel fortè, quod absit, amor pessimus, & qui tali amore exercantur, nisi G pœnituerit, Christi amore æternaliter priuabuntur. Nos ergo fratres, qui à Christo christiani uocamur & sumus, spretis omnibus terrenis transitorijs atq; caducis cum totis amatoribus cæcis, illi soli adhærere cupientes, in fraterna charitate fundemur, ut illius mereamur uocari & esse discipuli, qui apostolis suis, & nobis per ipsos mandauit, dicens: In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem, in hoc enim discernuntur filij lucis a filijs tenebrarum: discipuli Christi à discipulis diaboli, si gremium charitatis inuicem & ad omnes extendunt. Extra sinum amoris, nullum valet relinquere charitas. Omnia complectitur, & continet uniuersa: atque se erogat cunctis communem. Charitas est affectio mentis, brachijs amoris Christum astringens. Charitas amor immensus, cœlum terramq; complectens: charitas inuincibilis amor, qui nunquam minis uel supplicijs cedere nouit. Charitas indissolubile uinculum amoris & pacis: charitas est contemptus mundi & amor Dei: charitas regina uirtutum, ad nullius uitij pauet occursum, dotata sanguinis Christi censu, in fronte uexillum batulans crucis, cunctos aduersarios in fugam conuertit, nec est qui possit resistere uiribus eius. Huic nil mali accidere potest, sed semper & ubique manet secura: hæc est illa arma & scutum: quæ rogat propheta in certamen positus dominum accipere cùm dicit: Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Isto scuto se gaudebat protectum fuisse H idem propheta, cùm dicebat: Domine ut scuto bonæ uoluntatis tuæ coronasti nos. Quicũq; tali clypeo protectus fuerit, hostium cuneos penetrabit securus. Ista est lapis adamantinus qui frangi non potest, & cuncta frangentia frangit. Ista est fortis armatus, qui inimicum sua uirtute prosternit, & hostem suum nequissimum cum omni exercitu suo, gladio

gladio vtrãq; parte acuto perimit & occidit. Hæc amica regis æterni, non timet intrare ad eum confidenter: Intrare lectulum Salomonis, & requiescere dedignatur, nisi super pectore Christi. Si inter nos fratres dominatur hæc regina virtutum, profectò cognoscent omnes pusilli & magni, quòd verè erimus discipuli domini. Qui non habet charitatem, iam non est eius qui dedit mandatum charitatis. Charitas est dilectio Dei & proximi. Et qui non diligit proximum, superest vt non diligat Deum. Et qui non diligit, odit. Ergo qui odit fratrem suum, odit charitatis auctorem. Nos ergo fratres quos amor Christi congregauit in vnum, ex toto corde, & ex tota mente diligamus dominum Christum: & proximum nostrum tanquam nosipsos, & pro illius amore non solum amicos, sed etiam inimicos: non tantum diligentes, sed etiam odientes. Hæc est schola Christi. Hæc est doctrina spiritus sancti. Si quis de hac schola exierit, & in hac doctrina non perseuerauerit, mihi credite fratres, in aternum peribit. Discipulis autem Christi amantibus charitatis, dabitur ipsa multitudo dulcedinis, diuitiæ æternæ beatitudinis, gaudia æternæ fœlicitatis, quæ gaudia ipse nobis largiri dignetur, qui in trinitate perfecta regnat & viuit Deus benedictus per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo VI.

SEquitur, dixit eis Petrus, Domine quo vadis? Ad hoc respondit Petrus quod dominus superius dixerat, quo ego vado vos non potestis venire. Hæc verba, quò ego vado, vos non potestis venire: Petrus audire non potuit sine acerbo dolore, & ideo non ad præsentia scilicet mandatum nouum do vobis, &c. Sed ad præterita scilicet, Quò ego vado, vos non potestis venire, respondit, dicens: Domine quo vadis? Sicut enim manus sui corporis edocta frequenter palpat dolorem: sic lingua cordis amica, cælare non patitur ipsius cordis amaritudinem: & quod interius mens concipit in dolore, lingua exterius parturit in apertione. Vnde nonnunquam vis doloris in mente concipitur, & per palatum vocis formatæ, lingua scilicet aperitur. Ideo lingua Petri dolorem cælare non poterat, quem interius in corde tenebat. Audito, quò ego vado, vos non potestis venire, vix posteà magistrum loquentem sustinuit. Vnde expleto de mutua dilectione mandato, nimio circunseptus dolore de absentia futura domini sui, statim sermonem tantæ auctoritatis interrumpit magistri, & totus exclamat tristis in voce, dicens: Domine quò vadis? Ac si diceret: Mutuam charitatem K quam nobis commendas illæsam & incontaminatam, te donante seruabimus: & quicquid aliud præceperis faciemus. Sed istud verbum quod dixisti, scilicet quò ego vado vos non potestis venire, nos magna repleuit amaritudine. Et quò vadis? Cur nos deseris? Et cur nos desolatos relinquis? Iam sine te viuere nolo. Noli me derelinquere. Noli me deserere. Ad quem dominus: Quo ego vado, non potes me modo sequi, sequeris autem postea. Ita est sensus: Non te desero, non te derelinquo, ego te præcedo de inuio faciens viam, de semita stratam, de timore securitatem, de morte vitam. Pauidus es, timidus es, nondum es confirmatus, me modo non potes sequi. Ego te præcedam ad opprobrium, ad patibulum, moriendo, resurgendo, ad cœlos ascendendo: non es idoneus ad præmium, quia nondum paratus es ad patibulum, non potes me sequi vitam, quia pro me nondum paratus es ad mortem. Sequeris autem postea. Mittam promissum patris spiritum sanctum in vos, qui confirmabit vos, & eritis mihi testes in Hierusalem & in omni Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ, & tunc me sequi eris paratus. Cui Petrus, Quare non possum te sequi modo? non timeo pœnam, non timeo mortem, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire. Quid est quod dicis non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Ad quem dominus: Animam tuam L pro me pones? Falleris Petre, nondum es paratus, nondum ex alto virtute vestitus. Cùm fueris ex alto virtute vestitus, tunc animam tuam dabis in mortem. Sed nunc prope est, vt timore mortis meę neges vitam, & occidas animam tuam. Vt neges te mecum esse discipulum, & occidas spiritum tuum: properat tẽpus & hora quibus me negabis, vt te saluare iam possis, non cantabit gallus donec ter me neges. Quicquid sones in verbis, antequam gallus cantet ter me negabis: & est sensus: Ante quàm gallus cantet, me negabis: Quæ negatio erit trina, siue ante primũ cantum galli siue secundũ. Quo dicto timor & tremor & ingens dolor discipulos omnes in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uasit, nec mirum. Audierant quia dixerat dominus Petro, antequam gallus cantet ter me negabis, qui omnibus erat sanctitate præstantior, amore deuotior, fide robustior, qui iam confessus fuerat Iesum esse filium Dei, dicens ad eum: Tu es Christus filius Dei viui, & timebant ne illud idem quod Petro, sibimetipsis contingeret. Et quia tantus vir eum erat negaturus, in illo quodammodo titubabant, & quòd à mortuis tertia die resurgeret, non perfectè credebant: Nec non & ideo quia dominum quem in præsenti audiebant loquentem, non longè post futurum credebant moriturum. Ibi mœror & luctus, vox una plangentium. Certi erant de absentia tam dulcis magistri, de futura morte dulcissimi domini sui, & eum adhuc in car
M ne viuentem cernebant, & tamen illum quasi iam mortuum lugebant. Tunc ad memoriam reuocabant dulcissima fluenta doctrinæ, quæ ab illo acceperant: salutes, quas dederat ægris, insuper & vitam quam reddiderat mortuis, benignissimam & dulcissimam familiaritatem quam semper circa illos habuit, & videbant se ab eo tam subitò deseri: tunc amarissimè flebant, mihi credite fratres, vt & ipsi iam consolari non possent. Quos vt dominus vidit amarissime flentes, eos de sua morte consolari voluit: sed puto quia non tam voluit, imò magis illos instigabat ad luctum, dum eis dicebat, non turbetur cor vestrum: Miror si Dominus Iesus non infremuit spiritu, & non turbauit seipsum, dum discipulis flentibus diceret: Non turbetur cor vestrum. Credo propter quod & loquor, ait dominus meus Iesus benedictus omni tempore seculi flentibus discipulis suis, non turbetur cor vestrum, creditis in deum & in me credite, ac si diceret: Non turbemini de absentia mea, de morte mea. Potestatem habeo ponendi animam, & iterum sumendi. Tribus diebus mortuum iacebit corpus in tumba, & post tres dies resurget immortale & impassibile. Tribus diebus & tribus noctibus fuit Ionas in ventre cæti, & filius hominis tertia die resurget à mortuis, non turbetur cor vestrum: ego qui resuscitaui Lazarum, possum resuscitare hoc corpus meum: ego qui resuscitaui filium viduæ, vltra tres dies non detinebor à morte. Creditis in deum, & in me credite: nolite timere pro morte carnis meæ. Ego sum Deus,
A qui suscitabo carnem. Opera quæ ego feci testimonium perhibent de me: si creditis in-

Deum, sequitur vt in mè credere debeatis, quia ego sum Deus. Et ne dubitaret se apud Deum in æterna vita cum Christo mã suros, sequitur & dicit: In domo patris mei mansiones multæ sunt, & est sensus. In æterna vita vos mecum regnabitis in qua sunt multæ mansiones, id est, multæ dignitates, quia ibi alia est claritas solis, alia lunæ, alia stellarum. Domus dei patris est ipsa prædestinatio & præscientia eius: in hac domo vnusquisque perfectus habet mansionem pro numerato denario, qui idem omnibus datur, qui denarius est vna & non diuersa in æternitate viuendi mensura. Vel aliter: Domus patris mei est templum dei, regnum Dei, homines scilicet iusti. In quibus multæ sunt differentiæ, & hæc sunt mansiones ipsius domus, scilicet illæ dignitates quæ sunt parate in prædestinatione. Sicut apostolus dicit: Qui elegit nos ante mundi constitutionem prædestinatione, sed sunt sperande in operatione, vnde apostolus: Quos prædestinauit hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: & hoc est quod dicit, si quo minus dixissem vobis quia vado parare vobis locum: & si abiero & præparauero vobis locum, iterum veniam & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego & vos sitis. Et est sensus: In domo patris mei diuersa sunt præmia meritorum. Et, si quo minus, id est, si non essent dixissem vobis hoc, scilicet vado parare vobis locum. Sed quia ibi sunt præparata per prædestinationem, non est opus vt alias illic mansiones per prædestinationem præparem: & quoniam nondum sunt in operatione, addit: Sed si abiero & præparauero vobis locum, iterum veniam & accipiam vos ad meipsum vt vbi sum ego & vos sitis. Ac si diceret: In domo patris mei habetis mansionem per prædestinationem. Sed vado ad patrem, & illas vobis præparabo per operationem: in domo patris mei habetis æternam mansionem, sed iam non potestis ad illam venire nisi per magnum laborem: in domo patris mei mansiones habetis tantum ex gratia Dei, & dono, sed volo vt illas tam habere debeatis ex me. A vobis recedo secundum humanitatem, non recedam a vobis secundum diuinitatem, & præparabo vobis secundum meam humanitatem, illam ineffabilem beatitudinem, quam vobis parauit ab origine mundi, secundum diuinitatem. Illa ineffabilia gaudia vitæ perennis, vtque percipere non potestis, nisi prius fuero carne

carne solutus, & iterum eadem carne vestitus. Ascendam in cœlum, & mittam vobis spiritum sanctum, qui vos sic doceat opera ex per operationem & gratiarum actionem: quatenus regnum æternæ fœlicitatis quod vobis paratum est per prædestinationẽ, habere debeatis per operationem. Dominus Iesus quocidie fidelibus suis locum præparat, dum carnem suam deo patri pro salute generis humani fuisse passam demonstrat, & sic nobis locum quem parauerat per diuinitatem, iam illud nobis tribuit per suam humanitatem. Quotiescumque aliqua bona faciamus ieiunando, orando, legendo, meditando, pro peccatis, siue pro desiderio Christum videndi lugendo, visitando infirmum, saturando famelicum, sic de reliquis bonis quæ longum est enarrare, semper ille locus beatus ab illo nobis præparatur in cœlis, qui dixit: Sine me nihil potestis facere: sed tunc nos introducet in illas beatissimas mãsiones, si in eius fide & dilectione vixerimus, cum venerit reddere vnicuique secundum opera sua, & hoc est quod dicit: iterum veniam & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego & vos sitis, quod est dicere: Apparebo in iudicio, & introducam vos in illas mansiones, vt ibi mecum maneatis in æternum. O summa, & fœlix beatitudo, habitare cũ Christo. Quis ad hanc fœlicitatem, ad hanc tam gloriosam beatitudinem peruenire valebit? Quis erit tã fœlix, quis sic summè beatus, vt possit regnare cum Christo, videre gloriam eius & pulchritudinem eius? O Iesu, Iesu vtinam merear te videre mihi Iesum. Credo in deũ, & in te credo, & tamẽ valde turbatur cor meũ: non turbaretur cor meum, si audissem à te: Non turbetur cor tuũ. sed anima mea nunc valde turbata est, non quia non credam in te, sed quia modo te videre non possum. Nihil aliud volo, nihil aliud quæro, nihil aliud desidero, nihil aliud cupio, nisi te videre dominum & Deum meum, & quia te quæro & non inuenio, voco & non respondes mihi. Te videre desidero, & te videre non possum, cum tu ipse sis tantum desiderium meum. Tu mihi testis es veritas, quia valde turbatur cor meum, sed confido in misericordia tua, quia D adhuc te videbit anima mea: & satiabor de te, & à te, & in te, & per te, non meritis meis, sed miserationibus tuis magnis & multis, & quòd videbo te Deum saluatorem meum, cum tu veneris iudicare seculum per ignem: sed rogo te per te ipsum, & per illam quæ te genuit matrem, vt cum veneris ad iudicium, attrahas me ad teipsum, vt vbi nunc es, posim & esse tecum & eũ discipulis tuis, quibus ad patrem iturus dixisti, & quò ego vado scitis & viam scitis. Sciebant enim te ire ad patrem, & te viam esse per quam venitur ad patrem, qui viuis & regnas cum eodem patre, in vnitate spiritus sancti deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo VII.

DIxerat dominus discipulis suis: Quo ego vado scitis & viam scitis, cui Thomas dixit: Domine nescimus quò vadis, & quomodo possumus viam scire? Thomas qui dicitur Didymus, id est, dubius siue dubitans, vnde ipse dubitabat, alios dubitare credebat, unde dicebat: Domine nescimus quò vadis. Sed conuincit eum scire magister veritatis: quia sciebant eum, quòd ipse est uia, ergo viam sciebant: & ipse est veritas & uita, & ipsum sciebant, quare sciebant veritatem & vitam, ad quem ipse vadit. Ipse est via secundum quòd est homo: & veritas & vita E secundum quòd est deus. Per se itaq; viam Christus vadit & veritatem & vitam, quia secundum via, verihominem glorificatum redit ad se Deum. tas & vi Vnde planè conuincit eos scire quod se ne- ta. scire putabant, cum dicit ego sum via per quã est eundum, & ueritas ad quam veniendum, & vita in qua permanendum: Ego sum via sine errore, veritas sine falsitate, vita sine morte. Ego sum via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. Ego sum via habilis, veritas irrenocabilis, vita interminabilis. Ego sum via lata & spaciosa, veritas potens & copiosa, uita delectabilis & gloriosa. Ego sum uia incipientium, ueritas proficientium, uita peruenientium. Ego sum uia lucis & serena, ueritas uiuens absque pœna, uita fœlix & amœna. Ego sum uia in patibulo, ueritas in inferno, uita in resurrectionis gaudio. Ego sum uia in qua non est spina uel tribulus, ueritas in qua non est falsitatis stimulus, uita in qua reuiuiscit mortuus. Ego sum uia recta, ueritas perfecta, uita sine fine mansura. Ego sum uia reconciliationis, ueritas retributionis, uita æternæ beatitudinis. Nemo uenit ad patrem nisi per me. Ac si dicat, nemo uenit ad me ueritatem & uitam, nisi per me uiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& nemo uenit ad me Deum, nisi per me hominem assumptum. Ego per assumptam carnem mortalibus facio foueam, per quam uenitur ad ueritatem & uitam. Et viam moriendo facio, resurgendo, ad cœlos ascendendo. Vbi ego sum veritas & via, Deus verus, Deus æternus. Miser homo de terra
F terrenus, semper gibbus, semper procliuus, semper æger, semper infirmus: ad gaudia paradisi, vnde expulsus fuerat, per se redire non poterat, nec ad veritatem & vitam quæ Deus est, per se ascendere valebat. Sed uenit verbum ad carnem, deus ad hominem, & uerbum caro factum est, & Deus factus est homo, inclinauit se uerbum ad carnem, Deus ad hominem, & sic genus humanum non solum ad paradisum, sed etiam portauit ad cœlum, vbi est esse verum, & esse æternum, ueritas quæ semper fuit & erit, uita beata & semper beata, quæ nec principium habuit nec habebit finem. Vnde nobis terrigenis homo Deus factus est uia, & nos perduxit ad ueritatem & uitam, ad se uidelicet Deum & hominem, & hoc est quod dicit: Nemo uenit ad patrem nisi per me, ac si diceret, nemo uenit ad me deũ nisi per me hominem, hominem à uerbo assumptum: nemo uenit ad patrem nisi per me, qui sum homo & unus deus cum patre. Vnde sequitur: Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis, & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum. Si cognouissetis me idem esse cum patre, vtique & patrem meum cognouissetis, quia ego & pater vnum sumus. Et per me cognitum cognoscetis eum, & vidistis eum corde, dum me ei per omnia similem vidistis. Philippus verò non intelligens illum omnino simillimum esse patri dicit ei: Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Erant quidam illorum qui non putabant filium ex toto similem patri, sed patrem maiorem & meliorem: & ita nec patrem, nec filium sciebant. Quorum vnus erat Philippus, ideo dicit: Ostende nobis pa
G trem, qui maior te est, in quo sufficientia est, & non in te. Vnde increpans Iesus illum, nec etiam filium scire ait, dicens: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? verè me non nouistis, quia si me nouissetis, & patrem nouissetis. Filium non nouit, qui patrem meliorem credidit: non quia alius sit pater, alius filius, sed quia omnino similis. Et ideo quia omnino similis est filius patri, sequitur & dicit: Philippe qui videt me, videt & patrem. Quomodo tu dicis, ostende nobis patrem, cum omnino similis sim patri? Quomodo tu dicis, ostende nobis patrem & sufficit nobis? Video quo animo dicis, non quæris alterum similem, sed putas meliorem. Cur inseparabiles separatim vis nosscere? Non credis quia ego in patre, & pater in me est? Quod non potest videre vel saltem crede: verba quæ ego loquor vobis à meipso non loquor, quia non sum à meipso qui loquor: ei retribuo quæ facio, de quo ipse sum qui facio. Pater in me manens ipse facit opera, inter quæ sunt verba illa quæ bona sunt opera cum aliquem ædificant, & cùm pater in me faciat opera, non credis quia ego in patre & pater in me est? Si enim separatim essemus, nullo modo, inseparabiliter operari possemus. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad patrem vado. Amen amen ingeminat, vt quod dicit verius affirmet. Amen le- H
bræum est, & in se continet quasdam significationes diuersas. Amen dicitur aduerbium affirmandi, & aduerbium optandi, ut hic cùm dicitur, hoc bonum nobi contingat, respondetur, Amen. Et in fine orationum cùm dicitur, Per omnia secula seculorum, respondetur, Amen. Et est sensus: quod rogas dominum, hoc optamus. Aduerbium affirmandi, vt hic: Amen dico tibi, id est, in ueritate dico tibi. Cùm verò geminatur, magis quod dicitur affirmatur. Amen amen a domino dicitur, vt quod dicit, esse verum sine dubitatione creditur. Poterat enim credi suo simplici verbo. Sed quia discipuli eius adhuc infirmi erant & imbecilles in fide quæ per dilectionem operatur, non credentes quod vnam & eandem haberet potestatem cum patre, inde ab eo Amen ingeminatur, vt quod promittit, nulla dubietate frangatur. Amen amen dico uobis, id est, in ueritate dico vobis, qui credit in me, hoc est, esse me unum deum cum patre, uenerando & amando, opera quæ ego facio & ipse faciet, id est, opera quæ per me facio, postea faciam per eum, & maiora horum faciet. Ego siquidem per eum, quia ad patrem vado. Ad illum uadit, à quo nunquam recessit secundum diuinitatem. Maioris meriti est credere nunc in eum, quia eum non uidemus, quàm si eum videremus. Postquàm ascendit ad patrem, per eum maiora facta sunt miracula, quàm ea quæ fecit in persona sua, ad tactum fimbriæ vestimenti eius, una tantum mulier fluxum sanguinis patiens refertur esse sanata: Postquam uerò cœlos ascendit, vmbra Petri nonnullos ab omni languore curauit, maiora miracula est operatus per Petrum, quàm fecerat ipse. Antequam ascenderet cœlum, pauci per prædicationem suam sunt conuersi ad Deum. Sed postquam ascendit in cœlum, una die quinque millia, & alia die tria millia ad prædicationem Petri ad dominum referuntur conuersi. Antequam ascenderet in cœlum notus tantum erat in Iudæa, & postquam ascendit cœlos, se per apostolos suos iam toti mundo innotescere fecit, quia in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. In mundum uenit, & mundus eum non cognouit: sed postquam reliquit mundum & ascendit in cœlum, per totum mundum fama eius intonuit, & hoc est quod dicit propheta in persona illius: Singulariter sum ego donec transeam: quia incognitus sum & incognitus ero, donec transeam ad patrem. Sed cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Maiora ergo sunt opera quæ nunc facit per suos fideles, quia est in dextera patris: quàm ea quæ fecit, dum fouebat in gremio matris. Sequitur: Et quodcunque petieritis in nomine meo hoc faciam, id est, quicquid petieritis ad salutem animarum uestrarum, hoc dabo uobis statim uel postea. Multi enim sunt malarum tentationum stimulis impediti, qui gementes & dolentes & petentes, in nomine domini ab ipsis petunt liberari, quibus graue est & ualde laboriosum bellígerare cum illis. Timent K
ne deficiant. Adiutorium à domino postulant ne succumbant: qui si cito non habent auxilium à domino quod implorant, se ab illo derelictos existimant. Et quia differt illis subuenire, credunt de seipsis dominum non curare. Sed non est ita. Immo eos magis diligit, quos quasi solos cum tentationibus diu pugnare permittit, quia crescente pugna, glorioſiorem illis miſtrabit victoriam: & quantò fuerit robuſtior pugna, tantò glorioſior dabitur illis corona. Non titubet, non dubitet athleta Christi, qui prælıatur contra astutias ser-

pentis antiqui, qui pugnat pro percipiendis gaudijs paradisi, non lasciscat, non discedat à bello, instet fortiter, dimicet acriter, uiriliter agat, & confortetur cor eius, quia citò ueniet dominus, & manu potenti conteret brachium peccatoris & maligni. Postea calido hoste deuicto, cum Christo regnabit in æternum, & in seculum seculi. Meminerit enim esse scriptum, illud quod dicit dominus per propheram: Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde, & multæ sunt tribulationes iustorum, & de omnibus his liberauit eos dominus: quicquid unus petat à domino, tantum pro salute animæ suę petat. Non curet si differatur, quia si differtur non aufertur, immo cum haberi ceperit, carius possidetur, hoc enim petamus in nomine suo, quod patrem petere docuit apostolos suos dicens: Cùm orabitis patrem, sic dicetis: Pater noster qui es in cęlis, &c.
Quod si aliud petimus, quàm ab hac petitio ne discordet, inanis est petitio nostra: si petierimus salutem animæ nostrę in nomine eius, illam dabit nobis, & ne putent ut illud quod promisit sit sine patre facturus, sequitur & di L
cit: Vt glorificetur pater in filio, quia quicquid filius facit, ideo facit vt glorificetur pater in ipso. Vel aliter, quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam: nomen domini Iesus est. Hoc nomen fuit ei impositum, secundum humanitatem, hic ergo est sensus, quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam, id est, quicquid petieritis me secundum quòd sum homo, dabo vobis secundum quod sum deus. Vt glorificetur pater in filio, deus in homine sibi vnito. Illud quod addidit. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam, id tantum confirmat quod superius dixit. Nam repetitio sermonis, confirmatio est operis. Nos ergo dilectissimi fratres hoc ab illo petamus, vt sua gratia nos præueniat ac sequatur, ac bonis operibus iugiter præstet esse intentos, in nomine eius ipsum solum petamus, certè nimis est auaris cui non sufficit Christus. Nam qui dominum possidet, & cum prophera dicit: Pars nostra dominus, nihil extra dominum habere potes. Iste profectò fœlix est & beatus, qui tanto dono ditatur, nec vltra iam pauper erit, qui omnium bonorum datorem pro hęre ditate tenebit, si aliquis petierit argentum, aurum, possessiones, variam supellectilem: credite mihi, quia in nomine Iesu non petit, & cum istis partibus dominus non dignatur

tur fieri pars uel hæreditas eius, nisi omnia illa vilia vt stercora reputet pro dilectione & M amore dei: sed nos quibus dominus est portio, nihil debemus curare præter deum, nec alterius impediamur munere necesitatis. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic nostro decerpitur officio: vnde nihil aliud debemus curare, nisi qualiter Christum in hæreditate mereamur sortiri, pro cuius amore renunciauimus proprio & propriæ voluntati. Hæc est illa hæreditas dilectissimi fratres, quæ beatos suos facit hæredes. Iam illum vlterius paupertatis angustia non coarctabit, qui talem ac tantam hæreditatem habebit: ista inquam est hæreditas in terra viuentium: Hæc est portio quam petit propheta à domino, dicens: Portio mea domine, sit in terra viuentium. Ad hanc hæreditatem se præparabat apostolus, cùm dicebat: Mihi viuere Christus est & mori lucrum. O quàm fœliciter ad hanc ardebat, cùm aiebat: Cupio dissolui & esse cum Christo. Modò cum Christo regnat, quia in hoc mundo soli Christo viuebat. Modò cum Christo beatus regnat in cœlis, quia illum ex toto corde dilexit in terris, & illi nunc est iunctus in patria, quem toto desiderio concupiuit in via. Nos ergo dilectissimi, ab ipso, ipsum solum petamus, & nihil aliud nisi ipsum solum de omni corde quæramus, & sic ad percipiendam tantam ac talem hæreditatem quæ ipse est, perueniemus. Quod ipse nobis Christus largiri dignetur. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus, per omnia secula seculorũ. Amen.

A Sermo VIII.

SEquitur, si diligitis me mandata mea seruate, & ego rogabo patrem & alium paracletum dabit vobis spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, & non scit eum. Ex isto capitulo solo conijcere possumus, vtrum verè diligamus deum. Illum in veritate diligimus, si eius mãdata seruamus. Et si eius non seruamus mandatum, certè nec diligimus eum: non potest ex vna parte diligi, & ex altera parte contemni. Ipse n. dicit, qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Ille cum domino habitare meretur, qui pro suo posse eius mandata seruare conatur, frustra enim se cum domino habitare dicit, qui eius mandata seruare contemnit. Non vos fallat dilectissimi vestis religiosa: nihil vos fallat dilectissimi vestis religiosa: nihil credite, non dilpitis Deum, si illius mandata non obseruatis. Quomodo possumus dominum diligere habitu, si eum contemnimus actu? Dilectio dei non quærit vestem, sed nostram mentem: nec quærit opinionẽ, sed tantum bonam actionem. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Hoc enim est quod dominus dicit, id est, Si in veritate diligitis me, mandata mea seruabitis. Ad hoc, vt perfectè vos me cognoscam diligere, mea mandata seruate, & ego rogabo patrem, hic enim monet diligere, mandata seruare, vt accipiant spiritum sanctum, quem nisi habeant, non possunt diligere, nec mandata seruare. Vnde sequitur: Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. Rogat homo quod deus dat, ipse pro nobis rogat, qui nobis rogata dat, deus ipse pro nobis rogat secundum quòd homo, quando nos facit se rogare deum. Tunc enim patrem rogat pro nobis, cùm nos illum rogamus, vnum cum patre deum, esse credentes. Quod verò sequitur: & alium paracletum dabit vobis, hoc est alium quantum in persona, non quantum in natura vel in essentia, dabit vobis, non quod ipsi non habebant, sed quia habebant minus & occultè, & accepturi erant amplius & manifestè, vt maneant vobiscũ, hoc est vos illustret & doceat prædicare regnum dei, & euangelizare, & vos credere faciat me esse patri æqualem: etiam vobiscum in æternum, vt ad videndũ æterni luminis claritatem introducat, & me esse vnum deum cum patre & eodem paracleto, sicut citò credetis, facie ad faciem contemplari positis. Paracletus dicitur aduocatus vel consolator, iste est aduocatus fidelium, iste est defensor & protector in se sperantiũ, sine quo nihil est validum, nihil sanctum, iste suos protegit, iste defendit, iste pro illis pugnat quos in æternum glorificat, iste quam est consolator mœrentium, pater orphanorum, maritus viduarum. Quorum est mœrentium consolator? mœrentium de perpetratione delicti, de pœna futura commissi. Mœrentium, quia & seipsos peccando perdiderunt, & regem gloriæ Christum ad iracundiam prouocauerunt. Mœrentium, quòd illum spreuerunt in delicto, qui pro illis fuit mortuus in ligno? Mœrentium, quia spem vitæ suæ Christum auctorem salutis vt

latur spiritus Iesu. Consoletur eos in hac vita præsenti in spe, & consolabitur in vita beatæ felicitatis in re. Iste inquam spiritus veritatis dicitur, qui patri, & filio est consubstantialis, & coæternus, spiritus veritatis, spiritus bonitatis. Omnia quæ docet bona sunt, nullo errore falsitatis obducta.

Hunc spiritum veritatis viri impij & mendaces accipere non possunt. Omnes enim qui habent manus pollutas, non dico carnis, sed mentis, non stercore cœni, sed fœtore delicti, cum tam mundum, tam splendidum, tam gloriosum, non valent capere, non possunt tenere, nequeunt possidere. Hunc mundus non capit, hoc est mundanus mundi cultor, mundi amator. Amatorem mundi odit spiritus Christi. Ab illo fugit quem aliud nisi seipsum amare cognoscit. Ita vult amari, ut nihil aliud præter ipsum ametur. Perfecto vult amari, qui solus vult dili- gi: non vult consortem habere in amore, qui parem non habet in dilectionis retributione: & tamen sic vult amari vt cunctæ res simul amentur cum ipso: & sic vult amari, vt nil præter ipsum ametur. Omnis enim creatura iure creationis ab illo est, & omnis creatura in eo, quòd est creatura, bona est. Debet ergo ad hoc diligi creatura, vt in ipsa creator ametur: non ipsa per se, sed per eum qui illam creauit. Qui enim sic diligit aurum, argentum, possessionem, variam supellectilem, ita quòd hæc sunt sibi causa amoris, profecto non est in illo charitas patris. Diligendus est ergo creator in cunctis creaturis, & cunctæ per ipsum creaturæ: & sic cuncta diliguntur cum ipso, & tamen ipse solus diligitur. Hunc capere non meretur, qui scabiem vlcerosam habet in pelle: nec eum videre iam valet, qui in occulto mentis albuginem habet. Mundandus est ergo oculus mentis, vt mereamur videre spiritum veritatis, & testa igne examinata diutius ab omni scabie radendum est corpus: vt omni arte exsculptum, & bene politum, spiritus sancti mereatur effici templum. Sic debemus agere, sic debemus facere, si ad videndam speciem claritatis illius volumus peruenire. Si sic fecerimus, & cum apostolis Iesu illum cognoscemus, & apud nos manebit in hac præsenti vita, & nobiscum erit in vita perenni. O quàm fœlix sponsa, ò quàm beata anima, quæ sic studet assiduè mentis lutare sordes: vt cum illa habitare dignetur tanta beatitudinis hospes. Sciat quemcunque literam nostram legere delectat, quod in anima subdita peccatis non habitat ille speciosus spiritus veritatis: sola illa anima peccatis esse subiecta dicitur, quæ sic loris suæ prauitatis ligata tenetur, quæ nec vult, nec quærit per pœnitentiæ lamenta suæ iniquitatis vincula dissipare, nec liberatoris animarum auxilium implorare, sed quasi impudica meretrix, vltrò & importunè corruptoribus suis se reuoluta prostituit. Illa verò sub peccatis non dicitur, quæ pro viribus contra cuncta carnis incentiua, abstinentiæ mucrone luctatur, sine quo E stulta de flore castitatis se iactat, qui contra illa quæ de carne & sanguine nascuntur peccata, per afflictionem carnis, & per pinguedinem mentis non fortiter instat. Nam pereunt cupidinis arcus, cum corpori nostro subtrahitur cibus & potus: sed dum per obnoxia venter distenditur: mens, caro & castitas incontinentiæ necesse est famuletur. Nam dum voluptati se gula in ὀπώρᾳ. clinat, & manus oris amica vltra quàm natura requirat, id est, gulæ ruinæ ministrat: corporis à ruina nutritur, & ipsa luxuria roboratur, vt ergo castitas vigeat in mente, caro mactetur abstinentiæ falce. Non enim est illi parcendum, si spiritus sancti fieri volumus templum. Ipse nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus sic mundare dignetur, vt dignum illius mereamur effici templum hic, & in perpetuum. In vnitate cuius viuit, & regnat Christus cum patre deo benedictus in secula seculorum, Amen.

Sermo IX.

SEquitur, Non vos relinquam orphanos. Omnis enim qui huius miserę peregrinationis vias crumnosas adhuc ambulare compellitur: quem amor & desiderium Christi, sui exilij, & vitæ beatæ immemorem esse non finit: capitulum istud sine gemitu, & suspirijs legere, vt arbitror non valebit. Credo propter quod & loquor. Quomodo crucifixi amator istud F capitulum legendo, lachrymas poterit continere: dum ipsum resurgentem totum desiderium suum, in dextera patris sedentem adhuc non valet videre? O domine Iesu nisi amor tuus mihi fiduciam daret, me orphanum à te crederem esse derelictum, quia te sicut tu es, videre non possum. Dixisti

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim apostolis tuis, non vos relinquam orphanos, ventam ad vos. Sed ego miser adhuc non merui à domino meo audire, non iam te vltra relinquam orphanum, cito veniam ad te, & gaudebit cor tuum. Omnis à me interim recedat lætitia quousque veniam visurus quem desiderat anima mea. Mœrorem semper habeo amicum, quousque videbo deum saluatorem meum: nec mihi gaudium iam esse poterit, dum auctorem gaudij à me longe sic abire contigerit: Fœlix inquam illa anima, quæ quotidie gemit, & luget, quia auctorem omnium, mundi saluatorem Christum non videt. Ipsa profecto ridebit in die nouissimo, & gaudens gaudebit in æternum cum Christo. Illa verò quæ non gemit de Christi absceſſu: videat ne irrefragabiliter ploret in eiusdem Christi aduentu. Illa sponsum sponsa suum non amat, quæ pro desiderio illum videndi aliquo tempore non suspirat. Non enim Christum perfecte amare conuincitur, qui pro desiderio Christi suis oculis lachrymas non largitur: Sed ille non poterit à Christo diutius separari, qui pro eius amore quotidie didicit lachrymari: Cito veniet ad suos dolentes, & absterget omnem lachrymam ab oculis eorum: & iam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed gaudium æternum
G de visione Christi, qui dixit discipulis suis, non vos relinquam orphanos: & est sensus, non vos relinquam orphanos, id est, non ita dabitur spiritus per me, vt ego non sim vobiscum, non vos re.or. Orphani Græcè, Latinè pupilli. Hic indicat se esse patrem illis: veniam ad vos post resurrectionem carnis, qui vobiscum sum semper præsentia maiestatis diuinæ.

Et adhuc modicum, & mundus iam non me videt. vos autem videbitis me, bonis tantum apparuit Christus post resurrectionem, non prauis & peruersis amatoribus mundi. Possumus dicere, quòd modicum tempus dicitur totum tempus nostræ mortalitatis, quo finito auferetur impius, ne videat gloriam dei quam videbunt iusti. Quod autem dicitur, Ego viuo, & vos viuetis, sic est intelligendum, ego viuo qui sum vita, & per me vitam vos viuetis. Hoc verbo præsenti viuo semper vsus est, quia mox erit futura resurrectio. Ad illos vtitur futuro, quorum est in fine futura resurrectio. In illa die vos cognoscetis, quia ego in patre, & pater in me est. Et vos in me, & ego in vobis. Ac si dicat, in die nouissimo quando completa fuerit vestra resurrectio cognoscetis quomodo creditis, quia ego in patre modo tanquam radius in sole vnum cum ipso, & vos in me vt palmites in vite, & ego in vobis vt in palmitibus vitis. Sed mundus, nec tunc videbit deum in sua maiestate fulgentem.

Quis est iste mundus maledictus à quo videri non poterit deus? Maledictus, inquam, maledictus, & vltra quàm dici potest maledictus erit, qui dominum Christum H æternaliter non videbit. Mundus cum non videbit, mundus, id est, mundi amator. Amatores enim mundi, mundi nomine vocantur. Nemo se seducat, quicunque diligit mundum mihi credat, non diligit deum, & si non diligit, vnde videbit? Qui non diligit deum cæcus est, videre eum non potest qui non habet cor mundum, cor mite, cor mansuetum, cor charitatis dulcedine plenum: Oculorum lumen amisit, nec ipsum veri luminis auctorem videbit. Si ergo deum videre desideras, cor tuum ab omni sorde peccati mundificare non negligas, memento ore veritatis fuisse prolatum: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Sed mundus non videt eum, quia non habet cor mundum. Mundus dicitur pluribus modis, dicitur mundus trina machina rerum cœlestium, terrestrium, & infernorum, cœlum, & quicquid cœli ambitu continetur. Dicitur mundus amator mundi, vt hic: Adhuc modicum, & mundus me iam non videt. Dicitur & mundus, qui est ab omni sorde lotus, & mundus, sicut est illud: Mundi per abstinentiam ipsi canamus gloriam. De illo solo mundo, immo de illis solis immundis, scilicet amatoribus mundi, dicitur, mundus non videt deum. Nam qui diligit mundum, non est charitas patris in eo. Valde sibi aduersatur adinuicem amor mundi, & amor dei. Si amor mundi habitat, non est quo intret amor dei: amor dei hominem reuocat à mundo, & amor mundi hominem à deo. Vnus deiecit, alius extollit, vnus suum possessorem deiicit in infernum, alius subleuat, & transmittit in cœlum. Amor mundi totum mundum quærit, & nunquam satiatur. In ò cum plus habet, plus cupit semper habere: amor dei vnum cupit semper habere solum, illo contentus est, nil aliud iam possidere peroptat. Amor dei nihil aliud quærit nisi solum deū. Valde nobilis est amor iste, omne pulchrum dedignatur

dedignatur amare, præter inuiolatæ pulchritudinis florem. Illum scilicet qui dicit: Ego sum flos campi & lilium conuallium, omnia quæ sunt, quæ Christi non sunt, non solum non quærit, sed etiam tanquam stercora putrida abdicat & substannat. Cuncta spernit, cuncta despicit, omnia sibi vilescunt, quia ei solus Christus dulcescit.

O fœlix amor, ò beate amor, qui te habent beati sunt, qui te habent, fœlices sunt, nimis est fœlix, nimis est beatus, cuius tantum est dilectio Christus. Habeamus dilectissimi hanc fœlicitatem, habeamus notitiam creatoris lectionem. In hoc cognoscitur amor Christi si seruat præcepta Christi. Vnde sequitur: Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui habet in memoria & seruat in vita: qui habet faciendo, & seruat perseuerando. Vel qui habet in sermonibus & seruat in moribus: vel habet audiendo & seruat faciendo, ille est qui diligit me. Multi sunt enim qui domini mandata habent, & ea minimè tenent. Multi habent in libro, sed ea non tenent in animo: multi in voce, sed non in opere: multi in memoria, sed non in vita: multi in verbo, sed non in exemplo. Illi profectò non sunt de dilectoribus Christi: Illi inquam plagis vapulabunt multis. K Illis erit fletus & stridor dentium, ignis, sulfur & spiritus procellarum pars pœnæ eorum cum diabolo & angelis eius. Sed dilectoribus Christum magnum erit gaudium, magnum erit tripudium, magna exultatio, magna gloriatio. Sequitur enim: Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum. Quid tibi videtur amator Christi, cultor Dei, despector tui, de præmio amoris tui? Quid tibi mali poterit nocere, aut quid tibi boni poterit deesse, si ille te diligit qui de nihilo cuncta creauit? O nimis fœlix & vltrà quàm dici potest beatus, quem piè diligit Deus pater & filius eius cum spiritu Christi & dei. Quid inquam fœlicius, quid beatius, quàm ab eo diligi, qui est dominus paradisi, qui habet potestatem vitæ & mortis? Damnare & saluare, damnare quos odit, saluare quos diligit? Sicut enim saluare non potest quos odit, sic damnare non potest quos diligit. Sed ò domine Iesu quid facies dilectoribus tuis? dic rogo quid facies? Sic dic, vt audiam: nam & ego sum licet peccator, qui diligo te. Quod erit præmium tuæ dilectionis, quisve fructus tui amoris? dic & lætifica animam meam de præmio. Qui te diligit ex toto corde suo, illud attendit, illud expectat: pro eo quòd tantum differtur, gemit & quandoq; plorat. Quod est κλίμαξ illud, dic vt fratres audiant & intelligant: intelligant & quærant: quærant & inueniant: inueniant & accipiant, accipiant & teneant, L teneant & ament: ament quantum possunt. Quid dabis dilectoribus tuis? quid manifestabis illis? Manifestabo eis meipsum. Vbi sunt qui gemunt, vbi sunt qui lugent pro dilectione regni æterni, pro absentia Christi? Gaudeant & exultent, quia Iesus manifestabit se illis. Audistis fratres, audistis dolentes, audistis lugentes pro desiderio Christi, pro amore dilectissimi domini plasmatoris, redemptoris, saluatoris totius paradisi, dulcedinis gloriæ & splendoris, gaudij & iocunditatis: audistis de præmio vestri laboris, de dono quod dabit Iesus meus, & vtinam meus, dilectoribus suis. Dilectori meo, inquit, manifestabo meipsum, ò summum gaudium, ò immensa lætitia. Quid dulcius, quid gloriosus, quid beatius quàm illum videre facie ad faciem? Cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, quem sancti angeli vident & videre desiderant semper, & nunquam de eius visione satiantur: qui est decor cœli, dulcedo paradisi, fides viuentium, spes morientium, & salus omnium Iesus Christus, dominus noster. Nihil charius, nihil melius, quàm ipse dominus diligentibus se: non promittit aurum, non argentum, non gemmas, non lapides preciosos, non cœlum, non terram, sed seipsum creatorem omnium & deum cunctorum, hoc est præmiū amoris, meritum tuæ dilectionis, qui domi num Iesum super omnia diligis, dico non voce, sed opere: non veste, sed mente: non habitu, sed affectu: non in simulatione, sed in veritate, seipsum tibi manifestabit, seipsum tibi dabit. Vis amplius? Quæris aliud? Vile est, quicquid sine ipso est. Diligis illum? Vide ergo ne aliud quæras ab eo nisi seipsum: M dedignatur contra petentem, si ipse petitionis causa principalis non fuerit, quamvis omnia bona donat, libentius donat seipsum. Noli timere de magnitddine, de nobilitate domi. Dilige eum ex toto corde, ex tota mente, & sic poteris ad eum securè accedere, ad eum intrare & dicere ei: Volo domine, vt tu mihi portio sis in terra viuentium, ò fœlix portio, ò beata hæreditas. O domine Iesu, quis

mihi

Universidad de Deusto
Biblioteca

mihi dabit, vt in veritate dicere possim: Dominus pars hæreditatis meæ, vtinam tu mihi sis præmium mei laboris, merces meæ peregrinationis, & consolatio mei mœroris. O Iesu qui es causa mei amoris, tu mihi sis causa sufficiens possidendæ tantæ possessionis.

Sequitur: Dicit ei Iudas, non ille Scarioth: Domine quid factum est, quia nobis manifestaturus es teipsum & non mundo? Audito, quòd mundus non videbit eum, sed potius ipsi videbunt: pro omnibus quæsturis quærit Iudas causam huius discretionis, hæc est autem causa ex domini respõsione: Dilectio, per quam solam discernitur gens sancta à non sancta, & quòd causa sit dilectio, probatur in custodia sermonum, sicut dixit dominus: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: in hoc enim probatur dilectio Dei scilicet in obseruatione & custodia mandatorum Christi, quia probatio dilectionis, exhibitio est operis, frustra enim se Deum diligere dicit, qui mandatis eius suis operibus contradicit. Immo illum habet odio, qui eius
A non obsecundat mandato. Nemo se tegat sub habitu religionis, nullus sibi palliare sanctitatem præsumat sub tegmine monastici ordinis. Ille tantum diligit Christum, qui pro suo posse ipsius satagit obseruare mandatum.

πρόμυ.

Cùm enim videris monachum ad contumeliam humilem, ad opprobria patientem, suis deuotum prioribus, in moribus mansuetum, tacitum ad loquendum, assiduum ad silentium, in claustro attente legentem, in ecclesia suis vocibus Christum cum omni deuotione laudantem, si non continuè, tamen quotidie lachrymantem, parcum in refectione, ad obediendum promptum, vbique proclinum, vbique inclinatum, vbique verecundum, ore cœlum pulsantem, temper ad dominum corde clamantem, cultorem proximi, & contemptorem sui, cunctos diligentem, seipsum odientem, tunc dicere poteris: monachus iste sui creatoris seruat mandatum: ò quam fœlix, ò quam beatus est monachus talis. Profectò iste monachus sui laboris habebit præmium dominum Iesum & dominum nostrum, sed ille qui charitatem non habet, qui eius non seruat sermonem, iam non est eius. Quod ergo erit præmium illius? Ignis & sulphuris annis, mors & infernus præmium eius. vtinam tu natus non esses, si tibi talis debetur hæreditas. Igitur si præmium quod Christus est, habere desideras, illius sermonem serua, scilicet mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem. Si diligis Christum, necesse est vt diligas fratrem tuum. Ergo ne incurras odium Christi, teneas illæsam charitatem fratris tui. Magnum præmium sequitur inde. Quod præmium superius dictum est, & adhuc repetere libet. Istud præmium quanto amplius ruminatur in ore, quanto magis mellescit in corde, & quantæ sic dulcedinis non ignorat, qui vt illud iam habere valeat, assidue pro viribus elaborat. Præmiũ fraternę dilectionis, amorem Christi & dei patris sui, ipsa veritas ait. Si quis sermonem meum seruabit, diligit me, & pater meus diliget eum. Si pater Deus te diligit, quid tibi boni deesse potest? nihil. Quicquid enim petieris impetrabis, immo ipsum dominum largitorem omnium bonorum sine sine cum sanctis angelis possidebis. Nonne ille est summe beatus, quem deus pater diliget, & dominus Iesus Christus filius eius? Fœlix, inquam, nimis quem pater & filius & spiritus sanctus diligit Deus: ò si me diligeret Deus meus, creator meus, redemptor meus, iam nihil amplius in hoc mundo quærerem. Mihi in hac vita solus sufficit amor Christi. Amor Christi dulcis est, & delectabilis & iocundus. Sanitatem ægris, lumen cæcis, mœstis lætitiam, peccatoribus veniam, mortuis vitam, terrigenis cœlum, consortibus iumentorum, consortia angelorum largitur & tribuit. Insuper ipsum dominum angelorum, & creatorem cunctorum. Qui me diligit, ait dominus Iesus, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Venit Deus ad hominem dum homo venit ad Deum: venit homo credendo, obediendo, inuendo, capiendo. Deus venit ad hominem subueniendo, illuminando, implendo, hoc enim procedit ex charitate Christi, hoc totum prouenit ex amore Dei. Charitas te domum domini facit, & dominum domum tibi. Deus est charitas, & qui manet in charitate, in deo manet, & Deus in eo. Fœlix artifex charitas, quæ conditori suo talem domum potens est fabricare. Domus ista non constat ex cæmento & latere, nec lapide, nec ligno, nec auro, nec argento, nec lapide precioso. Omne aurum excedit, argentum superemanet vniuersum. In eius comparatione lapides precioli vilescunt, nil est quod valeat comparari pulchritudini eius & speciositati. Mel

Mel cõparatum dulcedini eius sic, quasi absinthium comparatum dulcedini mellis: omnia quę sunt quantumlibet pulchra, quãtumlibet speciosa, in eius comparatione nec reputari debent. Domus ista est domus æternitatis, ante omnia secula, ante omnia tempora, omnia continens, vniuersa complectens, omnia creans, vniuersa viuificans. In hac domo cæci lumen, claudi gressum, curui rectitudinem, infirmi sanitatem, mortui resurrectionem, cuncti qui intrant accipiunt, nullus miser in ea, in ea cuncti beati. Qui intrat in eam, intrat in gaudium domini sui quod ipse est, & hic habebit se optime æternaliter in optimo, qui est deus benedictus per secula. O dilectissimi fratres, nonne hæc preciosa domus super mel & fauum dulcescit in
D oculibus vestris? nonne anima christiana Ie Christi, sponsa dilecta tuis paranymphis animabus sanctorum & spiritibus angelicis imperans flendo & plorans rogando, dices: Iuxe Hierusalem, nunciate dilecto: quia eius amore langueo? Parum illum diligis, si pro eius amore quotidie nõ ploras & gemis: nam illius absentia sponsæ diligenti solet fluere lachrymarum. Cùm illum quærit & non inuenit, vocat & non respondet, tal nisi flere eam delectat: & vt ei magis flere libeat, omne quod triste est coaceruat.

Scio & certus sum, quòd absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eius, cùm venerit dies nuptiarum Christi ecclesiæ, tempore illo quo fuerint virgines introductæ in thalamum regis æterni. Sed quomodo ab oculis tuis absterget lachrymas, si pro eius amore non gemis & ploras? Credo quòd parum illum diligis, si pro eius amore non suspiras & plangis. Si sic es, monachus non es: sed dicis mihi, ego non possum flere. Ad quem ego, Ideo non ploras, quia Christum perfectè non amas: lachrymæ ergo testes amoris sunt. Si non ploras pro amore patriæ, plange tamen pro timore gehennæ. Sed dicis, nec hoc possum. Cui ego: Si hoc non potes, nec times mortem, nec amas vitam, & si timeres, aut parum, aut ex toto nihil. Tu autem cui seruatur hæreditas in æterna vita Deum time, & eius mandata custodi. Qui non diligit me, ait dominus Ie-
E sus filius Dei, sermones meos non seruat. Nos illum pro viribus diligamus, & illius præcepta seruemus, quia inde magna sequitur merces: quod verò sequitur: Et sermonem quem audistis non est meus, sic est intelligendum, sic est exponendum: Sermo quem audistis non est meus, & est ibi quædam figura quę dicitur antiptosis, quando casus ponitur pro casu. Rogo te, ne te moueat, ne te conturbet, qui totam spem tuam ponis in dommum Iesum Christum, & ex toto corde diligis illum, credens illum esse verum deum cum patre & spiritu sancto, illud quod dicit: Sermonem quem audistis, non est meus, sed patris: quia ego non sum à me, sed à patre. Sed Deus de Deo, lumen de lumine, filius de patre. Vnus cum illo in essentia, in maiestate, in diuinitate, in virtute, in potentia, in creatione rerum: non posterior eo vel prior, non maior, non minor, sed omnino illi æqualis. Alius est in persona, non alius in natura: nam alia est persona patris, alia filij, alia spiritus sancti. Verba q̃ ego loquor vobis, patris mei sunt, quia ipse me misit, & ego sum ab ipso, & verba mea sunt ab ipso. Vel aliter: Sermo quem audistis non est meus, id est, non est assumpti hominis, sed Dei assumentis, non est filij hominis, sed est filij Dei: non est meus secundum quòd natus sum de virgine, sed est meus secundum quòd sum genitus à Deo patre. Non est meus in eo quod sum filius virginis, sed est meus in eo quòd sum filius dei patris. Superius dixit, qui non diligit me, sermones meos non seruat: hic autem dixit, Sermonem quem audistis non est meus. Su- F perius dixit sermones meos: Nunc autem dicit: Sermonem quẽ audistis non est meus. Valde contraria sunt, est & non est, sunt & non sunt: est meus & non est meus: sunt mei & non sunt mei. Et tamen sicut veritas loquitur, ita est. Sunt sui, inquantum creator, non inquantum creatura: inquantum Deus, non inquantum homo. Sunt sui, quia omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Non sunt sui, sed patris, quia factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Vel fortè hoc dicit, vt discipuli eius qui nondum in illum perfectè credebant, firmius sua præcepta tenerent, & obnixius obseruarent, dum scirent illa præcepta esse Dei patris, factoris & creatoris cunctorum. Maioris sublimitatis, maioris excellentiæ, & dignitatis semper vester pater esse quam filius: hoc enim dico in humanitate, non in diuinitate: quia in diuinitate filius patri est æqualis, non eo posterior, non eo minor, æqualis est patri secundum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem.

Vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vt ergo illius verba charius tenerent audita discipuli sui, & eorum sequaces, dixit illa esse sui patris. Ac si diceret: Ea quæ præcipio vobis, irrefragabiliter debent obseruari, nec in totum, nec in partem ratio vlla permittit conuelli, quia non sunt mea, sed patris mei, nam ego à patre sum filius, vnde verba mea & opera non sunt mea, sed patris.
G Pater in me manens facit opera sua, per me dat vobis præcepta, hoc est de terra terrenus trahea mortalitatis indutus in hac valle lachrymarum à gaudijs paradisi expulsus, deũ loquentem non merebatur audire in hoc ærumnoso exilio, cuius præcepta contempsit adhuc positus in paradiso, & quæ via sibi remansisset redeunti ad patriam, nec miser iam excogitare valebat. Sed illius misertus dominus suus, quærere venit errantem, consolari dolentem, sanare infirmum, releuare deiectum, patriam restituere exuli, & mortuo vitam sine fine mansuram. Vnde venit verbum ad carnem, Deus ad hominem, & verbum factum est caro, & Deus factus est homo, & verbum per carnem, & Deus per hominem, ore ad os loquitur ad ipsum hominem, & secundum hominem dat homini vitæ præceptum, vt homo homini obediat, & per ipsum hominẽ Deum, ad ipsum deum hominem redeat, à quo scilicet Deo miser per inobedientiam recesserat. Vnde Deus homo apud homines manens mortalis, mortalibus dat vitæ mandatum, vt immortales per ipsum iam facti, cum illo immortali æternaliter viuere possint beati: & hic notandæ sunt duæ domini mansiones, vna in via, alia in patria, vna temporalis quando nobiscum mansit in carne, alia æterna in qua manebimus cum illo in anima glorificati & corpore. De prima dicit in consequentibus: Hæc locutus sum vobis apud vos manens scilicet
H præsentia corporali. Sed veniet tempus, vt à vobis subtraham præsentiam carnis, & sic amodò per spiritum locuturus sum vobis, vnde rectè sequitur: Paracletus autem spiritus sanctus quẽ mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret omnia quæcunque dixero vobis. Docebit, inquit dominus Iesus, quod vobis dixero, non quialius sibus dicat, & aliud spiritus doceat: quia quod Christus dicit, & docet, ipsa trinitas dicit & docet, sed quia trinitas est, oportet singulas insinuari personas, quas non distinctè audire & inseparabiliter debemus intelligere. Cùm ergo dicimus pater & filius & spiritus sanctus, non eos simul dicimus, cùm non possint esse non simul. Quod verò dicit: Paracletus quem mittet pater &c. sic est intelligendum: Ego corporali præsentia vos desero, sed non vos præsentia spiritus derelinquo. Corpus, quod de terra suscepi, ad cœlestia subleuo, sed per spiritum meum vsque ad consummationem seculi vobiscum manebo. Pater me misit vt apparerem in carne visibilis, sed venit hora & tempus vt soluam debita mortis, & resurgens à mortuis ascendam sessurus ad dexteram patris, nec amodo in carne mortaliter mundus me videbit. Paracletus autem spiritus quem mittet pater in nomine meo, abundantia suæ dulcedinis vos consolabitur de absentia meæ carnis, & erit vester magister, non foris verba perstrepens, sed intus in corde docens suggeret uobis omnia, & uos docebit omnia quæcunque per illum dixero vobis, id est, inspirauero vobis, ipse erit doctor vester, & consolatio vestra. Non poteritis dolere de I absentia carnis meæ, dum ipse spiritus manet in cordibus vestris. Veniat obsecro domine Iesu ille spiritus tuus deus & dominus meus, veniat in cor meum, & sic inebriet illud tuo amore, vt nullum alium præter te quæram amorem, nullam aliam præter te amem pulchritudinem, nullam præter te valeam gustare dulcedinem, qui es fauus mellis Deus & homo, mel de Deo patre, fauus de virgine matre. Mel in sinu patris, fauus fractus in cruce. Mel impalsibilis regnans cum patre, fauus in sepulchro. Mel cum patre & spiritu sancto regnans in cœlo & in omni loco, benedictus per cuncta secula seculorum. Amen.

Sermo X.

VErba domini Iesu, qui illum ex toto corde diligere nouit, quàm sint dulcia, sapit: nec illis iam claudere valebit ditum, qui in armario pectoris sui, Christum dominum vitæ perennis, amplexibus strictis, totius paradisi pulchritudinis contnet iocunditatem & gaudium. Illa sunt pœscua vitæ, refectio animæ, dulcedinis poculla, dilectorum Christi lætificantia corda, ceriora diligentibus Christum super aurum & lapidem precio sum multum, & dulciora super mel & fauum. Negligentibus & nullè viuentibus tanquam bilis amara odiosa, non K modicum fastidiosa per omnem modum. Illis

lis poenam æternam, diligentibus verò Christum præparant perpetuam gloriam. Illis supplicium, illis præmium in vita beata. Illis mortem, illis vitam. Illis infernum, illis societatem angelorum. Quicunque sunt illi lugeant, doleant, aurem cordis aperiant, verbum Dei suscipiant, & quod præcipit, faciant. In illo sunt thesauri sapientiæ & scientiæ, diuitiæ & gloriæ multę. Igitur audiant me peccatorem Christi, quos audire delectat verba eiusdem Christi. Sed rogo vt se præparet ad lachrymas fundendum, qui verbis Christi iam præparat auditum. Quomodo poterit iam lachrymas continere, vbi noverit iam Christum iturum ad patrem discipulis suis toto charitatis amplexu pacem dedisse? Ait dominus discipulis suis:

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Dominus enim Iesus, vbi venit tempus quo per mortem suam disposuerat humanum genus saluare, & animam suam dare redemptionem pro multis, relinquere mundum, & ascendere ad dexteram patris: discipulos suos quos corporali præsentia deserebat, toto charitatis affectu intra sinum amoris non mediocriter continebat, inde velut recedens ab eis, & quasi deserens illos, modis quibus poterat de absentia sua eos consolari studebat. Sed quantò magis eos consolari volebat, tantò magis illos amarissimo mœrore replebat. Tunc velut vltimum vale faciens illis, eos amplectens in eorum oscula forsitan ruit. Sed quantus ibi fuerit fluuius lachrymarum, o quis æstimare valebit, cuius cor etiam si saxeum esset, tanta redundantia charitatis, lachrymarum fontem totum non resoluisset? Ministri lachrymarum tunc erant amor & dolor. O quantus amor. O quantus dolor. Et quia multus amor, ideo multus dolor, nam cum magno dolore relinquebatur, quem cum magno amore possidebant, ò quantus erat ibi amor. Nihil aliud volebant, nihil aliud quærebant, nihil aliud desiderabant, nisi esse cum domino, illius perfrui visione, iocundari eius dulcissima locutione, satiari eius melliflua conuersatione. Cùm hæc omnia cogitabant, & ò quàm ne. Cùm hæc omnia cogitabant, & ò quàm cito his omnibus essent carituri ad memoriã reuocabant, tunc per fluuios lachrymarum euacuabant dolores amarissimi cordium. Quanta erat ibi amoris suauitas, & quanta suauitatis charitas, dum discipulorum labijs imprimerentur labia redemptoris. Tunc in veritate illi dicere poterant, mel & lac sub lingua tua, & fauus distillans sunt labia tua: odor tuus omnem balsami odorem excedit, & quicquid in odoribus continetur, & verè sic erat. O quanta erat ibi odoris fragrantia, vbi erat tantæ amoris abundantia, & quanta erat ibi tristitia, de tanti odoris & dulcedinis futura absentia. Quibus singultibus existimabo discipulorum corda fuisse vexata, dum audirent: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Ibi mœror erat & luctus, o- M mnes erant vna voce plangentes, pacem inquit dominus Iesus discipulis suis, meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Ego iturus ad patrem, pacem relinquo vobis: & vos perducturus ad patrem, pacem meam do vobis. Hoc est quod prophetа dicit: Pacem super pacem. Et alibi: domine dabis Esa. 26. pacem nobis, pacem quia in te sperauimus. Pax est in hoc seculo, in qua manentes hostem vincimus, mutuò diligimus, & de occultis inuicem non iudicamus. Pax erit in futuro, cùm sine hoste regnabimus, vbi alter ab altero non poterit dissentire, vbi omnia erunt nuda & aperta, & laus vnicuique à Deo. In illo autem est vtraque pax. Ipse est pax nostra, quia nos pacificauit deo, per sanguinem suum. Erit pax vestra in futuro cùm tradiderit regnum Deo patri: & erit Deus omnia in omnibus, quando non erit colluctatio cum carne & sanguine. Immo palma & corona decertato agone, cum viderimus eum sicuti est. Sed fortè admirabitur noster auditor, cùm in hoc libello seruuli Christi, ipsum inuenerint Christum pacem dedisse discipulis suis. Ad quem ego peccator Christi: Quid miraris? Quid turbaris? hoc non est magnum quod audis. Quid putas esse abiectius, an flexis genibus discipulorum pedes lauisse? An eos in pacis osculo susce pisse? illis non horruit pacis osculum dare, pro quibus non timuit patibulum crucis subire. Sed fortè dicit: Ego in apostolo lego, quòd Christus discipulis A suis dixerit: pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: sed non lego quòd sua sanctissima labia discipulorũ impresserit labijs. Cui ego, si ore veritatis constat esse prolatũ, cur constare non debet esse cõpletũ? Non est periculosum sic credere, non est damnabile sic sentire. Non est contra fidem. Sequitur: Nõ quomodo mũdus dat ego do vobis. Qualem pacẽ dat mundus ille? Pacẽ falsam, pacẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

fictam, pacem sophisticam, pacem palliatam. Pax est vinculum amoris, & indissolubilis compago charitatis, sed amat mundus, prorsus vtique nihil. Nihil amat, nihil diligit, cuncta odit, cuncta perimit, & occidit. Ab egressu propriæ matris vteri, vsque ad ingressum ventris omnium matris quid habet homo miser a mundo? Famem, sitim, nuditatem, frigus crucians, cauma perturbans, scabiem cutis, dolorem capitis, chiragram in manibus, podagrã in pedibus, morbum in liene, morbum in iecore: vndique miseriam intus & extra. Foris illũ interficit gladius, & domi mors similis est. Ad vltimũ morte sæua cunctos prosternit, & deiicit. Ecce qualis est amor mũdi, qualis est dilectio mundi. Et tamen miseri homines mundi fallaciam non attendentes, odientem diligunt, & sæuo eius gladio sponte colla submittunt: isti miseri sunt sine consilio, sed vtinam saperent, & intelligerent, & his quæ ventura sunt in nouissimis temporibus prouiderent. Profecto mundum odio haberent, nec diligerent. Dicitur etiam aliter mundus scilicet rerum transeuntium amatores. Sed qualis sit pax & concordia inter illos sapiens quisq; aduertere facile potest. Igitur spreta huius mundi pace, & concordia, adhuc ad pacem domini nostri Iesu Christi redeamus, quam eius dilectionem esse, & credere, qua dilexit nos à peccatis nostris in sanguine suo, videtur non esse absurdum. Hæc est illa dilectio, qua deus mundum sic dilexit, vt se mundo hominem daret, vt omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternã. Hanc pacem scilicet charitatem illis reliquit, cum animam suam pro illorum salute dedit, hoc est corpus illud sanctissimum quod de intemerata virgine sumptum in tam horrendo climate crucis posuit confusione contempta, hanc pacem nobis reliquit, sicut beatus Petrus apostolus asserit, dicens: Christus passus est pro nobis, relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Et ad hanc charitatẽ alibi nos hortatur, vbi ait, Christo in carne passo, & vos eadẽ cogitatione armamini. Hũc pacem nobis moriendo reliquit, aliam pacẽ nobis resurgendo donauit. Prima nos liberat à peccato, secunda nos reconciliat domino: prima nobis peccata dimittit, secunda nos ad gaudia paradisi perducit. Primam nobis dedit moriturus in cruce, secundam nobis dabit in æternitate regnans cum patre. Prima fuit in luctu, & dolore: secunda erit in gaudio, & exultatione. Prima lachrymosa, secunda gloriosa. Prima est in miseria, secunda erit in gloria. In prima sumus flentes pro Christo, in secunda erimus gaudentes cum Christo. Vnde non immerito plorant discipuli pro magistro, serui pro domino, ab illis quodam modo per mortẽ recessuro. Nec mirũ. Videbatur vnde dolere poterant: sed non credebant vnde gaudere debebant. Lugebant, quia Christum moriturũ sciebant, sed illum resurrecturũ, & ad cœlos ascensurũ, adhuc non perfectè credebant. Poterat vnusquisque illorũ veraciter dicere, si tamen præ dolore loqui valebant. Idcirco ego ploro, & oculus meus deducit aquam: quia me deserit cõsolator meus consolans animam meam, quos vt dominus amarissime flere respexit, credo, quòd lachrymas secundum hominem continere non potuit, sed modis quibus valuit eos consolari, non distulit, dicens: Non turbetur cor vestrum, quia vos in pace relinquo, neque formidet, quasi vos lupus inuadat per pastoris absentiã, quia sicut homo vado, sed ficut deus sum præsens: non turbetur cor vestrum neque formidet de morte mea, quia post tres dies resurgam, & veniam ad vos, & videbitis me vitam, in quem quicunque crediderit, mortis imperio subiacere non poterit. Vado, sed iterum veniam ad vos, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego & vos sitis. Non debetis contristari de abscessu meo, vnde tantus mihi prouenit honor, & gloria tantapotius inde gaudere debetis. Non me diligitis. Si diligeretis me, gauderetis vtique quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Iam imperate lachrymis, quia de meo abscessu gaudere debetis. Nolite fletibus indulgere, quia ad patrem vado, nec vos relinquo. Ad patrem vado secundum carnem, nec vos relinquo secundum diuinitatem. Ad patrem vadit homo assumptus, & vobiscum remanebit patris assumens filius. Corpus, quod de virginea terra suscepi, supra choros angelorum exalto, vt filius hominis ibi sedeat in dextera patris, & habeat per gratiam quicquid ipse deus habet per naturam. Ad patrem vado, vt genus humanum diabolica fraude deceptum, aculeo antiqui serpentis occisum, in hac valle lachrymarum sepultum, in cœlo collocem, & ad gregem angelorum reportem centesimam ouem perditam, per longum tempus errantem. Et ideo vado, ne turbetur cor vestrum de morte mea, quia sic fieri oportet. Expedit vt vnus homo moriatur

moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Tantum tribus diebus, & tribus noctibus ero in corde terræ, postea die tertia resurgam peremptо principe mundi, & videbitis me & gaudebit cor vestrum. Quadragesimo die ascendam in cœlum, sessurus ad dexteram patris, & illuc traham vos ad meipsum, mecum fœliciter regnaturos, & ideo rogo, gaudete. O bone Iesu domine deus, vita mea, tota spes mea, omne desiderium nostrum, quid nobis ais? Quid nobis pro te gementibus, & lugentibus dicis? Scis enim vita, quæ nunquam morieris, quòd tu es eorum desiderium nostrum, ideo gemimus, & dolemus valde: quia te sicut es, videre non possumus. Valde enim domine Iesu, vnica spes nostræ salutis turbatur cor nostrũ, quia adhuc non meruimus videre te dominum nostrum. Gemimus, & dolemus, & multum turbatur cor nostrum: sed adhuc à domino nostro non meruimus audire non turbetur cor vestrum. O fœlices apostoli, ò beati discipuli domini. Vos enim meruistis illum in carne videre præsentem, docentem in veritas, potentem in factis, infirmos curantem, mortuos suscitantem: cum illo ambulare, cum illo sedere, vna cum illo sumere cibum, illum à mortuis surgentem, ad cœlos ascendentem, nunc videtis illum in sinu patris sui fulgentem. Quid enim fœlicius, quidve beatius, quàm perfrui, visione dei? quàm dilecta illa tua visio domine deus? Hanc anima mea peccatrix concupiscit, & quia eam adhuc non habet, quodammodo languet & deficit: sed spero in domino Iesu Christo, q̃ in carne mea videbo deum saluatorem meum. Reposita est hæc spes mea in mente mea. Ego interim gaudens gaudebo, & semper anima mea exultabit de Iesu saluatore meo, qui resurgens à mortuis ascendit ad cœlos, & sedet beatus ad dexteram patris. Qui ascensurus ad patrem dolentibus discipulis dixit, Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Sequitur: Et nunc dixi vobis priusquam fiat vt cum factũ fuerit credatis. Iam nunc dico vobis, priusquam fiat, vado ad patrem, vt postquam ascendero, perfectè credatis quia ego sum filius dei. Vt credatis, inquit. Credatis, non quod factum vidistis, quia hæc non est laus vel meritum fidei, immo non fides de eo quod videtur. Sed credatis me filium dei, non noua fide, quia & prius credidistis, sed aucta & reuerentia, modo cum hæc diceret erat fides illorũ parua, & cùm moreretur fuit nulla. Sequitur: Iam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam: imminet tempus & hora vt soluam debitum mortis, & in hac mortali carne iam non multa loquar vobiscum. Venit diabolus, non princeps creaturarum, sed peccatorum, non lucis, sed tenebrarum, non vitæ, sed mortis, non gaudij, sed mœroris: & in me non habet quicquam, id est, nihil est in me quod ad eum pertineat. Ipse enim peccatum non fecit, nec vnquam voluit, sed nec peccare vnquam potuit. Noluit habere Deus quod perderet. Pauper venit, ne diabolus haberet quod auferret. Venit enim princeps superbiæ, princeps inuidiæ, princeps liuoris & dolositatis, princeps rancoris & cuiuslibet malæ voluntatis, ad principem humilitatis, patientiæ & benignitatis, principem vitæ & resurrectionis, principem gloriæ & beatitudinis sempiternæ. Ad eum venit, vt videret si in eo maculam peccati aliquam inueniret, viderat eum trabea nostræ mortalitatis indutum, morti vicinum, & in eo se credidit aliquid inuenire quod ei in morte posset obiicere. Sed miser ille deceptus est, quia in eo nihil inuenit proprium, sed per ipsum, ius quod habebat in alis amisit antiquum.

Per omnia sit Iesus benedictus, qui in diebus carnis suæ preces & obsecrationis obtulit ad eum, qui poterat illum saluare à morte, cum lachrymis & clamore valido offerens, & exauditus est pro sua reuerentia, qui etiam cum esset filius dei, didicit tamen ab his quæ passus est obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. In quo auctor mortis peccatum nullum inuenit, sicut ipsa veritas dixit: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed forte posset dicere aliquis: Cur ergo moreris, si peccatum non habes: cum mors ex peccato tantum sit consecuta? Ideo facit hic anthypophoram, & respondet huic tacitæ quæstioni, & dicit: Vt cognoscat mundus quia diligo patrem, & hoc mandatum dedit mihi pater, vt facerem. Ac si diceret: verum est, q̃ adhuc mors non esset, si peccatum non fuisset: & ideo veni moritурus in mundum, vt morte mea delerem peccatum: hæc est enim voluntas patris mei, vt pro salute generis humani sumam supplicium crucis. Vt ergo mundus cognoscat quia diligo patrem, quod mihi mandatum dedit, facio illud. Hoc est quod beatus apostolus dixit: Heb. 5. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Factus est obediens patri vsq; ad mortẽ, mortẽ autẽ crucis. Sequitur: Surgite eamus hinc. Adhuc erat in loco vbi discubuerat cum discipulis suis: vnde discumbentibus dixit: Surgite eam⁹ hinc, ad locum in quo tradendus sum in mortem. Non est hic vlterius iam sedendum, præteriit tempus requietionis, & ecce tempus festinat passionis. Surgite & venite post me. Me enim præcedentem ad passionem sequi debetis, quia ego sum vitis, & vos palmites. Ego sum caput vestrum eiusdem naturæ vobiscum, & capite languente, cætera membra condolent languenti. Secun
H dum quòd sum homo, sum caput ecclesiæ & ideo vobiscum eiusdem naturæ. Ego sum vitis vera, non illa quæ versa est in amaritudinem, qui vt faceret vuas expectabam, & fecit agrestes labruscas. Ego sum odorifera vitis, pulchritudinis miræ, floribus fœcunda, dans botrum dulcissimum, cunctis palmitibus meis manentibus in me. Ego sum vitis tale generans vinum, quod lætificat cor hominis. Ego sum vitis proprium sanguinem libans deo patri, pro salute populi mei. Ego sum vitis florens. Ego sum vitis frondens, vitis fructificans, non egens adminiculo vlmi, nec vllius auxilio ligni. Ego sum vitis non culta ab homine, sed à Deo patre: non tantum exterius per culturam, sed etiam interius per gratiam: non tantum extra operando, sed etiam interius incrementum dando. Christus est vitis in quo est totus humor, id est, omnis plenitudo spiritus sancti corporaliter. Palmites eius sunt apostoli & omnes qui ei fide adhærent. Hanc vitem, id est, Christi humanam naturam, deus pater mandauit faciendo immunem à peccatis, & dando virtutes: sic facit & palmitibus, licet non omnino sicut & Christo, vnde sequitur. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum: vt fructum plus afferat. Omnes enim qui Christo adhærent fide, sunt palmites manentes in Christo, salutifera vite. Sed alij faciunt fructum, alij in sterilitate persistunt. Alij florent & germinant, & botrum
I producunt dulcedinis. Alij se per latitudinẽ foliorum expandunt, pulchritudinẽ cupientes habere tantum viriditatis: omnes qui in sterilitate persistunt, & qui per latitudinem sine fructu se foliorum expandunt, tempore putationis si deus pater illos sine fructu inuenerit, abscidet à vite, & in ignẽ mittet & ardent. Sed forsitan tuum animum pulsat, quomodo qui fide Christo adhærent, abscindi ab ipso contingat, cùm omnis qui adhæret Christo, vnus spiritus sit cum illo, vnde vt hoc tibi luce clarius constet, te scire oportet, q̃ fides distinguitur per diuersas proprietates. Dicitur fides mortua, fides ficta, fides peruersa, fides recta. Omnes enim homines in eo Fidei so-
q̃ christiani vocantur, Christo adhærere dis cepio-
cuntur. In eo quòd christiani sunt, fidem nes vaChristi habere creduntur. Sed quorundam fides mortua, quorundam ficta, quorundam peruersa, quorundam catholica. In prima superbi & luxuriosi, pecuniæ cupidi, fures, latrones & alij huiusmodi. In secunda sunt non obedientes patribus spiritualibus, ingrati de donis cœlestibus, qui sunt sine affectione fraterna, sine pace charitatis, fratrũ criminatores, iræ in continentes, voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes speciem pietatis, virtutem eius abnegantes. In tertia sunt hæretici, cõtra deũ elati, de suis erroribus superbi, in deum blasphemi, per omnia alijs deteriores, & scelestiores, omnes isti conculeant dominum Iesum Christum, & sanguinem istius dulcissimæ vitis ducunt pollutum. In fide catholica sunt mites, patientes, mansueti, humiles, virgines, casti, continentes, dilecto res dei & proximi, ad omne opus bonum paratus, expectãtes redemptionem filiorum dei. In horum numero nos dominus computare K dignetur. Valde enim dilectissimi timere debemus hoc quod dominus Iesus dicit: Omnẽ palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Non confidamus ergo fratres charissimi tantum in latitudine foliorum, in expansione ramorum, in viriditate frondiũ: quia nisi in vinea domini fecerimus fructũ, excidemur & in ignem mittemur. At ignoratis amantissimi mei, quòd esuriens dominus vidit secus viam ficulneam magnam, latam & spaciosam, habentem folia & frondes, qui in ea non inueniens fructum, maledixit ei & arefacta est? Sic est omnis hypocrita: quia speciem sanctitatis habet & virtutẽ sanctitatis non habet, qui palliat sanctitatem in veste, quam non habet in mente. Non alba cuculla & alta tonsura, non ampla corona, sed conscientia pura & mentis munditia, abiectio propriæ voluntatis, inflammatio charitatis in Christo, perfectum monachum facit. Adhæreamus fratres veræ viti Iesu nostro saluatori cum vero corde, in plenitudine fidei aspersi corda, & abluti ab omni inquinamento carnis & spiritus, & teneamus

neamus spei & fidei nostræ confessionem indeclinabilem. Nec sit quod nos separare iam valeat à charitate domini Iesu. Et sic erimus de vitibus Engaddi, de quibus non liquor vini, sed liquor balsami fluit: consimiles botro cypri, de quo spensa in cantico amoris congaudens de resurrectione Christi, prorumpens in uocem iocunditatis, & lætiL. tiæ, dixit: Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi, quod sonat fons hœdi. fons hœdi dicitur pœnitentia, vel baptismus, in quo dum aliquis intra velut hœdus, innocentiam debet acquirere, vt agnus. engaddi potest accipi monasterium regulare, ad quod dum aliquis hœdus aduenerit, & illa exuerit pellem hœditam: iam ex omni parte mundatus non hœdus, sed erit si perseuerit, agnus: hunc talem deus pater purgatuit, vt fructum plus afferat, cor eius mundando, & eius spiritum veritatis, & charitatis roris infundendo. Omnem palmitem veræ viti adhærentem, & facientem fructum, Deus pater purgabit siue putabit cum, vt fructum plus afferat. Ritum & consuetudinem vitico de Deus tenet in colendo vineam suam: vinea domini vniuersalis ecclesia est Christi vxor, & sponsa, de qua Deus pater ad filium: Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ. Vinitor qui vineam diligit facientem fructum opportunum in tempore suo, cum tempus putationis aduenerit, in ea nihil ficci tatis vel ariditatis relinquit. Tunc circa illam fodit vsque ad inferiorem eius radicem terram acuto ligone perfodit, & si radiculas aliquas etiam emiserit, cultello putationis abscindit, & quanto magis huiusmodi vena & minus vtilia vitis amittit, frugiferior, & Rab. ex. uberior ad fructificandum assurgit. Sic cum Deus diligit, flagellat & percutit: flagellat enim omnem filium quem recipit. Illorum M est enim hic flagella percipere, quibus datur de æternitate gaudere: sed qui de percussione murmurat, ad ipsum qui supra ipsum est, non appropinquat. Imò hæreditatem superæ felicitatis amittit: si flagellum Dei patris patienter, & cum amore non suscipit.

Et si de flagello domini murmurauerit, certus sit, quia murmurantium pœnam incurrerit. Vt ergo fratres dilectissimi, nolite murmurare, si vobis inesse contigerit disciplinam domini nostri, neque fatigemini dum Rab. ex. ab eo arguimini. Omnis enim disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiæ. Flagellis denim pinguedo carnalis voluptatis atteritur, & virtutes animæ roborantur: & lasciua caro restringitur: & anima pennis virtutum ad cœlestia subleuatur.

Caro quod superfluum habebat amittit, & spiritus virtutes quas non habebat acquirit: si ergo per flagella dominivirtutes augẽtur, vitia resecantur, spernuntur terrena, amantur cœlestia: nos aternitatis præmia præstolantes, si nobis aliqua grauis infirmitas, vel tentatio fortis, vel etiam damnum temporalium rerum irrepserit, ex omnibus his vires sumere debemus, quia crescente pugna, gloriosorem non ambigemus nobis manere victoriam: in hoc namque ostendimus quanta ad deum cupiditate flagramus, si non solum ad eum per trãquilla, & mollia, sed ẽt per aspera & dura transimus. Ad æterna gaudia iam redire non possumus, nisi per temporalia detrimenta: & ideo spe manentis lætitiæ, omnia aduersa prosperitatem non medicam debemus reputare. Peccata quippe nostra di- A uina seueritas nequaquam multa remanere permittit, sed ira sui iudicij inchoat à nostra hic correctione, ut in reproborum damnatione conquiescat: interius enim est medicus, & peccatorum in nobis contagia, quæ inesse medullitus reprehat, secat, abscindit virus putredinis ferro tribulationis, & hoc est quod Veritas ait: Omnem palmitem in me facientem fructum, Deus pater purgabit eum, vt fructum plus afferat: nam dum mens posita in tentatione considerat, quòd à virtutis suæ pristina soliditate repellitur, tunc sollicita trepidat, ne hoc quod dudum esse coperat, funditus amittat.

Tunc qualiter resistere tentationi possit, inquirit: & qualiter eam debellare iam valeat, elaborat. Tunc arripit gladium orationis, fletum compunctionis, & si sic eam debilitat, & de ea gloriose triumphat: non ipsa, sed gratia Christi per ipsam: & ita fit vt mens quæ pigra, & velut insaniens in prosperitate iacebat, fortior & vberior ad fructificandum assurgat. Vt ergo dilectissimi Deum patrem nostri meremur habere cultorem, adhæreamus veræ viti domino Iesu Christo saluatori nostro, nõ fide mortua, nec fide ficta, nec fide peruersa: sed fide recta, quæ per dilectionẽ operatur, sine qua nullus saluari potest. Adhæreamus ei, quia bonum est ei adhærere, & in illo ponamus totam spẽ nostram, totum desiderium nostrum, confi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentes in illum, qui suscitauit eum à mortuis, B quia & suscitabit mortalia corpora nostra, & considere nos faciet cum illo in dextera sua. Quod ipse nobis per eundem filium suum, dominum nostrum præstare dignetur, qui viuit, & regnat cum eodem patre in vnitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

SERMO XI.

2. Co. 9. VIn à discipulo veritatis scriptũ non ambigimus esse: Qui parcè seminat, parcè & metet: dũ in agro Dominico tanquam agricolæ sumus constituti, pro viribus seminare debemus: vt cum messionis tempus aduenerit, centuplum accipiamus in fructuum perceptione, quam non expendimus in semine. Nam quod hic dicit, ex charitate propriè dicitur seminare: quia qui semen ad hoc spargit, vt colligat, adhuc caret ad tempus modicum, ut in tempore messis gaudeat in aceruo. Itaque licet pauper, & inops, ex meo modico (si nunc cupienti dabo ex charitatee, ut à domino meo Iesu Christo merear recipere multiplicationem beatitudinis æternæ. Non parcè seminat, qui parum habens, parum largitur, quum animus promptus sit, si plus haberet: large dat, qui affectum largiendi habet, etsi nihil habet, quod largiri possit. Nos ergo illam pecuniam quam erogandam à domino accepimus, ad usuram erogare sumus parati, cupientibus eam.

Sed rogo ne aliquis uestrum timeat de retributione usuræ, quia hæc usura non euacuat diuites, sed bonis ditat, & replet egenum C & pauperem. Veniat ergo ad hanc pecuniam sitiens, ad Euangelium beati Ioannis, hauriat cum gaudio de fontibus Saluatoris, qui dixit discipulis suis. Vos iam mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. & est sensus: Vos estis mundi, sed iterum estis mundandi, ut fructum plus afferatis. Mundi estis non propter baptismum, sed propter sermonem quem locutus sum vo
Sermo Dei quã efficax bis. O quàm bonus sermo, qui lauat mentium sordes, interioris & exterioris hominis purificat actiones, vulnera sanat, cicatrices solidat, qui suscitat de terra inopem, & de stercore erigit pauperem, ut collocet eum cum principibus cœli, cum possessoribus paradisi: ò quam preciosus sermo, imò quã preciosus thesaurus, qui suum possessorem didicit ditare, vt de consortibus iumentorũ, consortem faciat angelorum. Fœlix sermo, & omni acceptione dignus. Quis est ille tantæ beatitudinis sermo? Audi si illum obseruare desideras: sed præcipio, ut illum ad usuram erogare non differas. Est valde nobilis possessio, quæ erogata suscipit incrementum, & auarum dedignatur possessorem, nisi erogetur, citò minuitur, largitate gaudet, tenacitatem fugit, omnino non vult abscondi sub modio, sed super candelabrum poni, vt omnibus eius pulchritudo appareat: Splendor eius tanquam lampades ignis atque flammarum, quas aquæ multæ nõ possunt extinguere. Si deserte homo totam substantiam domus suæ pro hac possessione, quasi nihil despiciet eam. Hæc inquam, est charitas, quia in quocunque abundauerit amor æternorum, mox labentium rerum possessio cuncta diuescit, & sola charitas scilicet Christi dulcescit, qui dicit: Mandatum nouum do uobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. hic est sermo ille, de quo dixit dominus: Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis: id est, propter charitatem quam commendaui uobis: & quia mundi estis, manete in me, & ego in uobis. Manete, inquit dominus Iesus discipulis suis, in me, & ego manebo in uobis. Iesus inquam dulcis, Iesus delectabilis, omni uirtute præditus, omni speciositate redimitus. Dulcis super mel, & fauum, speciosus forma super filios hominum: cuius dulcedine angeli inebriantur, cuius pulchritudinem sol, & luna mirantur. Iste talis ac tantus dixit discipulis suis, & per eos cunctis fidelibus suis: Manete in me, & ego manebo in uobis: ò quàm magna sublimitas, ò magnæ sublimitatis audacia hominem habitare cum angelis, terram & puluerem eleuari in cœlos, hominem tolli de stercore iumentorum, & aggregari cœlestibus angelorum. Imò creaturam manere in creatore, facturam in factore, redemptum in redemptore, seruum in domino, peccatorem in iusto, factum ex limo, in eo qui omnia facit ex nihilo, transitorium in æterno, miserum in summe beato, imo in eo qui omnino beata, & cuncta sanctificat sancta, qui est veritas & uita, & gloria sempiterna, gaudium mundi, iucunditas cœli, dulcedo paradisi, & beata æternitas, & æterna fœlicitas. Christus E scilicet dominus Iesus. O mira & inexquisita bonitas, ò inaudita & inæstimabilis pietas, quis vnquam fratres mei, quis dilectissimi mihi mei, amantissimi mei, conserui mei, seruidomini Iesu Christi, & propter ipsum domini mei, poterit explicare sermone, aut stilo exarare & graphio: quanta pietate auctor pietatis redundet, quanta largitate bonitatis ipse auctor exuberet? Mihi credite fratres, si omnes homines interessent, & angeli, sentis tantæ pietatis non possent haurire vobis eterno vnam minimam guttam, habito respectu ad ipsam abundantiam pietatis.

Hæc est inquam maximæ immensitas pietatis, ingens eminentia bonitatis, quòd creator omnium Deus seipsum exinanuit, formam serui suscepit, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus, vt homo: maneret Deus in homine, vt homo maneret in Deo: vita mortem assumens, vt sibi mors assumeret vitam. Vnam huius abundantia pietatis sic fragraret quotidie in naribus nostris, vt in veritate dicere possemus cum sponsa in canticis: Fasciculum myrrhæ dilecti semper supra meum pectus portabo: ò dulcis sarcina, ò fœlix medicina.

Hæc sarcina fratres mei, crux ipsa beata scilicet passio Christi, baiulum suum non grauat, sed leuat: non deprimit, sed extollit: non quassat, sed erigit, & portat portantem, vbi Christus est in gloria patris. F Hæc est inquam dulcissima medicina, quæ morbum omnem expellit, vires atque virtutes non habenti acquirit, quæ non solum sanat ægrotos, sed etiam viuificat mortuos. Malus meus auditor credat, imò misi credat crucis amator, iam non ladetur à morte secunda, si in hac vi a vius fuerit tali medicina. Hoc est illud lignum propheticum, quod est inter iunctiuras adiciorum: quia ipsa crux gloriosa terram conglutinat cœlo, hominem confociat angelo, & peccatorem sic reconciliat Deo, ut ipse Deus manere dignetur in eo, & ipse maneat mereatur in deo suo. O summum imperium, ò tripudium gaudium, iocunda lætitia, & iocunditas læta, hominem manere in Deo, & Deum in homine, in redempto redemptorem, & in redemptore redemptum. Ad hanc summæ iocunditatis lætitiam, perpetuitatis lætissimæ gloriam, ipse gloriæ auctor, beatitudinis dator, salus æterna, vita beata, fœlix æternitas, secura tranquillitas, totus dulcis, totus desiderabilis, inuitat apostolos suos, inuitat monachos suos, cunctum populum christianum, omne collegium sanctum, eis blandiens atque demulcens, consolans, & confortans, hortans & dicens, manete in me & ego in vobis. & est sensus: Vos qui mundi estis, qui loti estis, qui sanctificati estis per canalem lapideum, per baptismi sacramentum, per virtutum trichinium, per dilectionis præconium in me estis.

Sed rogo vt in me manere debeatis: si in me manseritis in isto breui tempore: manebo uobiscum in æternitate. Qui manet in me per exhibitionem dilectionis, & ego manebo in eo per præmium æternæ felicitatis. Ego diligentes me diligo, & qui me dilexerunt in hac vita, me inuenient post hanc vitam, & vbi sum ego, & illi sint mecum: & qui me non dilexerit, proculdubio non inueniet me ad præmium, sed inueniet me ad supplicium. Vos autem discipuli mei, amici mei, in mea dilectione manete: non vos terreat meæ humanitatis passio, crucis suspensio, tormenta carnificum, crucis supplicium, nec meæ depositio carnis, nec mau solæum meæ mortalitatis. In vobis fides inuicta permaneat, spes ipsa non languescat, de me igne in vobis charitas inflammescat. Manete in me per fidem, spem & charitatem, & ego manebo in uobis per fructum fidei, spei & charitatis. Et si in me non manseritis, nec ego manebo in vobis. Audistis charissimi, quid ipsa ueritas dicit: quæ mentiri non potest, quæ nunquam fallit, nec fallere nouit. Ait enim: Si quis in me non manserit mittetur foras, & tormentorum ministri eum mittent in ignem, & ardebit. Vnde rogo dilectissimi fratres, vt vnusquisque vestrum intret in cubiculum suum, scopet conscientiam suam, se quærat in angulis cordis, circumeat latebras mentis: si se in Christo manere inuenerit, gaudeat: si se à Christo abesse senserit, gemat & doleat, ploret & plangat, timeat & perhorrescat, ne sequestretur à consortio sanctorum, & mittatur semper arsurus in igne æternum.

Manete in me, heu dilectissimi fratres, quanti miseri, quanti infœlices, qui ad Iesum veniunt: sed lętiferi veneno serpentis H percussi, diabolica fraude decepti, excitate mentis obducti, malitia deprauati, abnegant contubernium Christi amicitia redemptoris, abdicant propter amorem mundi, & ceruices quas Deo humiliare solebant, ipso mundi creatore tam spreto, diabolo non verentur inclinare. Heu quanti post glorio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sos agones de ipso principe mundi legitimè triumphatos, fugienti terga dederunt, & victores iam victo se sponte curuarunt. Quanti ad monasterium veniunt, vt in eo monasticè viuant, humilitatis prætendentes indicia, omnia in pace illata sustinentes conuicia, tanquam boni milites Christi ad omne opus bonum parati, qui post gaudia vitæ contemplatiuæ, post prælibationem iocunditatis melliflue, suæ professionis oblìti, uelut sues ab ipso proposito ad voluabrum redeunt luti: & ea quæ dudum vomuerant, tanquam canes in uentrem traijciunt. Isti tales receduntà Christo, quia recesserunt à proposito sancto: si pactum quod cum Christo pepigerant, obseruarent, uenena iam vomica subsanantarent: & ideo cum Christo non merentur manere, quia pactum domini non timuerunt infirmare: sed vtinam scirent & intelligerent, quantæ sit amaritudinis fontem reliquere uitæ, auctorem iocunditatis melliflue: Dominum mundi, decus paradisi, gaudium æternum dominum Iesum Christum, qui nos à morte, roseo salauit sanguine suo, si citò sensisses quantum parabas offendere nõ tegeret
I vultus cortice myrrha tuos. O quàm miseNotè di ræcommutatio, ò quàm cæca cupiditas, quæ stum ta- virginem facit tabescam, puellam prostibubescm. lam, & mulierem vertit in arborem. Regulam in Apostasiam, disciplinam sanctam in lasciuiam prauam, claustrum regulare in campos licentiæ, castitatem in impetiginem, monachum in theatricum, directum in prauum, planum in asperum, filium dei in filium diaboli. Hæc fratres mei non est mutatio dexteræ excelsi. O quàm amara mutatio, ò quàm dura translatio, à Christo recedere, & diabolo adhærere, spernere redemptorem, & diligere peremptorẽ, delinquere vestigia Christi, & ire per sæua meandra diaboli, relinquere viam quæ ducit ad uitam, & ire per viam quæ ducit ad mortem. Quicunque ille est qui sic commutatus est, ad uerba mea inclinet animum, & nõ de-
Eccl. 21. dignetur audire consilium bonum. Peccasti,
Esa. 30. quiesce: ne adiicias vltrà. Sic dicit sanctus Israël: Si reuertimini & quieseatis, salui eritis: quia expectat vos dominus vt misereatur vestri. Reuertere ergo ad dominum deum tuum, & placabilis erit super malitiam tuã. Reuertere ad dominum via qua ueniturad ipsum, uia cordis, via oris, uia operis, via timoris, uia doloris, & uia amoris, uia contritionis, via confitentis labij, via operis recti, via timoris ne protrahatis ad supplicium, via doloris, quia sic offendisti Christum, via amoris vt ipsum iam Christum perfectè diligas, qui tam diu ad pœnitentiã te patienter expectat. Geme, dole, plange, plora. Non parcas tibi, ut tibi dominus parcat. Noli indulgere tibi, vt tibi dominus indulgere dignetur. Succinge lumbos tuos, ea de capillos tuos, indurè faceo, pulueserere humo, & die Christo domino tuo Deo tuo: O Iesu bone, miserere mei. Esto mihi Iesus, esto mihi saluator meus, miserere mei, qui pro me pium cruorem fudisti, non intres in iudicium cum seruo tuo, quia nullus iustificabitur homo, nisi per ipsum ei peccatorum suorum tribuatur remissio. Non me tua iudiciaria sententia premat, quem tua multa pietas leuat. Qui resuscitasti Lazarum iam fœtentem, resuscita & me peccatorem iam confitentem. Qui peperciisti peccatrici Mariæ, parce peccatrici animæ meæ. Quæ lętificasti animam crucifixi latronis, lætifica animam mei peccatoris: si sic feceris, adhuc cum Christo manebis, qui dicit: Manete in me & ego in vobis. Ipse enim charitas est, & qui manet in charitate, in deo manet & ipse in eo. Notandum verò est, quòd aliud est manere in illo, & aliud est manere cum illo: aliud est manere iuxta eum, aliud manere longe ab eo. Primum partim est in via & partim in patria: secundum totum est in patria, tertium totum est in hoc seculo, & quartum totum in inferno. Videamus ergo quid sit manere in eo, vt in eo deamus ergo quid sic manere in eo, vt in eo mereamur cum illo manere. In illo manere, est ex amore illi soli adhærere, ipsum ex toto corde diligere, illius præcepta in omnibus & per omnia obseruare, eius amori nihil præponere, & pro illius amore cuncta nec nata etiam reputare. Ille non dubitet manere in Christo, cui præter ipsum cuncta vilescunt, & ei ipse solus dulcescit. O quanta fœlicitate dotatur, quanta beatitudine fœcundatur, cui præter Christum omnia vilescunt, & ipse Christus solus mellescit. Ipse Christus solus sic in cordibus nostris fauescat, & cuncta transitoria nobis fallescant, vt nil præter illum, nobis iam libeat, nec libescere iam ualeat. Vt ergo fratres mei in Christo & cum Christo mereamur manere: ipse Christus lux uera bonitas & uita, gaudium mundi, pietas immensa, sit totum desiderium nostrum,

nostrum, & omnis spes nostra, vt certi simus quia adhuc cum Christo manebimus, & vbi nunc est & nos cum illo erimus. Sed qui dicit se in Christo manere debet ambulare sicut ille ambulauit. Iam non manet in illo, qui exorbitat ab itinere suo: nemo se decipiat, nemo se seducat, nemo in gloriosa ueste confidat. Non enim vestis religiosa, sed mentium mundicia monachum facit, non capitis abrasio, sed Christi dilectio probatũ monachum reddit. Ait dominus Iesus: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum: quia nisi quis à semetipso deficiat, ad Christum regem sublimem non appropinquat. Felix propter Christum abdicatio sui, quam qui perfectè non habet, si Christo ad placere non existimet. Frustra enim Christo placere se credit, qui seipsum propter ipsum Christum nõ abijcit. Et perfectè se nouerit illi placere, qui perfectè iam propter ipsum se didicerit abdicare. Vt ergo Christo placere possimus, necessaria nobis est abdicatio nostri, quantum nostra valitudo permittit, non quantum odium nostri, lancea peccatorum perfossa, in uos quandoque manus injecre gestierit, maximè duratur in alimentis sumendis, vbi conseruandus est vigor naturæ, & non sequendus est appetitus illecebrosæ gulæ. Contra vitia quæ de lumbis carneis pugnantia procedunt palmatine belligerare nequimus, nisi prius appetitum gulæ restringamus fortiter contusione abstinentiæ. Post contusionem gulæ appetitus, maxima cautela nobis est adhibenda, ne nos humanæ laudis muscipula capiat, & venenum laudis morbosæ, in arcam nostri cordis cauterium despumans fauillam faciat, factumque derelinquat. Quicquid de nobis laudis aura crebuerit, quicquid adulantium fauor demulserit, virtutum impetratrix humilitas, arcam mentis nostræ non deferat: nec tortuosus serpens, qui quandoque latitat in herbis virentibus, in humanis scilicet fauoribus, iuxta illud poëticum: Iam fugite ò pueri, latet anguis in herba, vt suis dentibus nos capiat, captos perimat & occidat. Igitur humilitatem magnam teneamus in omnibus, vt in humilitatis auctore manere possimus, & quàm citius cum ipso esse, & cum ipso regnare valeamus. Omnis enim qui in illa manet ex dilectione, non dubitet, non hæsitet: cum illo manebit ex dilectionis retributione. Vidimus quid sit manere in illo: nunc quid sit manere cum illo necesse est videamus. Manere cũ illo, est esse vbi ille est, cum illo in gloria fœlici gaudere, in throno pecũ Christ regnitatis regnare, illum facie ad faciem consto. templari, sicut faciunt angeli sancti, & post resurrectionem corporum eum visuri sunt omnes electi, iuxta illud apostoli, Cum apparuerit Christus vita nostra, tunc & vos apparebitis cũ illo in gloria. Manere iuxta eũ & nõ in illo nec cũ illo, est non esse in via fi- Manedei, spei & charitatis, sed in via erroris, non re iuxta esse in via præcepti, sed in via peccati. Iste Christũ inquam si non est in Christo, vel cum Christo, tum iuxta eum est: quia & citò potest errorem deserere, & in Christo per fidem & spem & charitatem continuò seruere, liberum arbitrium habet. Illud ad diligendum deum dirigere potest. Pulsat dominus hostium eius, illi aperiat, & intrabit dominus ad eum, in eo manebit, & ipse in eo. Manere longe ab eo, est per sententiam damnatio- Manere nis ab eo recessisse: quanuis & alio modo longe à vtrunque possit intelligi. Nos ergo in illo Christo. mancamus, vt fructum boni operis semper facere mereamur. Alter enim nisi in illo manserimus, fructum facere nequimus. Ipsa veritas dicit, & mutari non potest: Sicut Ioan. 5. palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Et si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes: & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet. Valde enim timendum est illud quod sequitur: Si quis in me manserit, &c. Si quis non manserit in domino Iesu Christo, expelletur de consortio sanctorum, & arescet præ timore & expectatione damnationis perpetuæ: & ministri tartarei apprehendent illum, & in ignem mittent perpetuum sine fine arsurum. Ab hac dãnatione perpetua, gloriæ perpetuæ auctor nos liberet Iesus Christus dñs noster, qui cũ patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

Sermo XII.

OMnis qui viam ueritatis gestit arripere, constat esse perequũ, vel ad præcepta veritatis manum cordis extendat, & in eis fideliter viuat, vt ipsa manus sit plena hyacinthis, & uẽter eius eburneus distinctus saphiris, & uerbum verbi præceptum Christi, in pixide mentis per amorem contineat, &

foris

Universidad de Deusto
Biblioteca

foris ipse flos verbi, per augmentum boni operis redoleat. Profectò quem sic esse constabit, à Deo quicquid sibi profuturum petierit, necessario impetrabit. Ipsa regula veritatis, omnis forma sanctitatis sanxit in perpetuũ, nec valebit abrogari, nec de libro iam mutari veritatis sanctio, ait enim Iesus meus, mò ait Deus meus, veritatis firmitas, fallitatis annullio, peccatorum vltio, via viæ, vita vitæ, totus dulcis, totus bonus, totus verax, totus verus, ait enim: Si in me manseritis, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis. Magna sunt dona quæ veritas ipsa promittit, quæ nullos fallere nouit. Quodcunque volueritis, inquit C dominus Iesus, petetis & fiet vobis. Ita dum taxat si in me manseritis, & verba mea in vobis manserint. Ac si dicat, si in me manseritis per dilectionem, & verba mea in vobis manserint per operis exe cutionem: quodcunque volueritis animæ pertinens ad profectum petite non hæsitantes, & impetrabitis accipientes. Illa duo prima necessariò sibi famulantur adnuicem, nec vnum alterius absentiam patitur: & qualis eorum paritas fuerit per enthymema cognoscitur. Si aliquis manet in Christo, necessariò sequitur vt Christi præcepta manere debeant in eodẽ. Et quodlibet illorum hoc vnũ concludit. Petat à Christo quodcunque voluerit, & habebit. Necessaria videtur talis illatio. Iste manet in Christo, ergo quicquid ab eo ad talem profectum petierit, impetrabit. Similiter & hæc alia, verba Christi manent in illo: ergo, &c. Veruntamen dicere possumus, si per vim copulatiuæ coniunctionis dialecticus latrator obsistat, quæ nondum ponit inter paria, nec inter partem & totum, sed inter totũ & partẽ, & inter oppositа & contraria: & inter excedentia & excessa. Dicimus itaq; quòd quidã manent in Christo: & verba eius manent in eisdẽ: alij manent in Deo, sed verba dei non manent in eis: ille qui manet in Christo & verba Christi in eo, doctor est ecclesiasticus, qui per eruditionem doctrinæ, auditoribus suis habet vnde proferat noua & vetera, fructus scilicet auctoritatũ veteris & noui testamenti, bona quæ de scripturis prædicat, pie & deuote viuẽdo in suis factis ostendat. Alius enim per doctrinam verbũ Dei non habet, & tamẽ in Christo manet per bonã vitam. Iste pro- D fectò etsi mandatũ Christi nõ habet in libro, habet tamen in corde charitate dilatato. Isti tales, quam fœlices, quàm beati. Horũ quidẽ talium est regnũ cœlorum. Alius qui verbũ Dei habet, & illud opere non exercet, monachus est religionis sophisticè, sub prætextu sanctitatis palliatæ: qui et quod ex regula benedicti dicitur, peruerse viuendo contradicit. Iste talis non manet in Christo, nec Christi verba manent in eo: quia nec Christũ amat, nec eius præcepta obseruat, quãuis & Christum amare, & eius præcepta seruare se finxerit. Sed qualis iste miser fuerit, dies dominica declarabit: vbi non esse poterit simulatio religionis, nec fictio sanctitatis, nec sermo sophisticus, nec syllogismus versutus. Omnia nuda erunt & aperta Iesu iudici vere iudicanti districtè, non de facto tantum peruerso, sed etiam de verbo ocioso: non tantum de incessu pedum, nec de labore manuum, sed etiam de iactu oculorum. Penset ergo qui talis est, ad quid monachus effectus est. Laus pedes suos, quomodo reinquinare præsumit? Expolianit se tunica, quomodo se reinduit illa? Si mutauit habitum, cur nõ mutauit & animũ? Si foris albescit, cur intus nigrescit? Si illum foris vestis alba decorat, cur illum intus cinerium conscientiæ deturpat? Si studere silentio debet, cur loquacitate gaudet? Qui cõtemptum promisit mundi, cur illi vltrà placere contendit? Christo placere contendat, contemnere mundum non differat, quod promisit attendat, Iesum super omnia diligat, nihil eius amori præponat, illius memorem vbicunque fuerit, sederit vel ierit, loquẽs vel tacens, esuriens vel sitiens, bibens vel comedens, infirmus vel sanus, ante oculos habeat, in quo est fiducia fortitudinis, spes æternæ beatitudinis, fiducia venię, fœtitudo gloriæ, peccatorum remissio, gloria largitio, ac lætitiæ acquisitio, summa & veri Dei perfruitio. Beatus vir, ait propheta, qui timet dominum, in mandatis eius cupit nimis, potens in terra erit semen eius, & ipse à domino benedicetur. Illa beatitudo perpetua sempiterna quæq; dulcedinis multitudo, & æterna & iocunda visio Dei, est illud donũ quod petunt à Christo illi qui manent in Christo. Sumanent in Christo, idest in corde puro, & conscientia para fundaris in Christi charitate, nil tibi nisi Christus satisfacere poterit, nec aliud nisi ipsum petere iam valebis. Quodcunque, inquit dominus Iesus, salus quæ nunquam finitur, vita quæ nunquam morietur, iocunditas summa, paradisi gloria, omni melle dulcior, quolibet nectare suauior, gemmis & auro pretiosior, anquit inquam dilectoris

bus suis: Quodcunq; volueritis, petite, & fiet vobis. Magnum est istud quod dicit: Quodcunq; volueritis petite, & fiet vobis. Sed notandum est, quod vniuersale quodcunque non continet omnia, sed illum tantum qui continet vniuersa. Qui sic habet esse, vt verum semper sit esse, ante omnia tempora Deus de Deo in fine temporum, natus ex virgine homo, salus æterna credentium, omnium spes & refugium timentium eum. Hoc est illud solum quod petunt electi, quibus nil satisfacere potest præter Deum qui omnia cõtinet. Qui gemunt & lugent quòd Iesum beatitudinis auctorem non vident, qui non quod delectet aspiciunt. Quibus triſtia sunt omnia quæ occurrunt, qui dominum Iesum quærunt & non inueniunt, & vocant & non respondet, ad lachrymas doloris amicas se cõuertunt, & quem gressu pedum, sequi non possunt, lachrymis & gemitibus prosequuntur: fœlix talium vita, beatus talium cursus, cuius meta tale & tantum vexillum habere meretur. Hoc non datur pigris, negligentes non capiunt, claudis negatur: soli currenti per latitudinem charitatis debetur. Vnusquisque nostrum considerare non cessat qualiter in stadio mandatorum Dei currat, qualiter in agone Christiano contra leonem rugientem contendat. Neminem vestrum credo latere, non aliquem posse saluari, nisi qui domino Iesu fidelis perseuerauerit vsque ad egressus de habitaculo corporis: nec ad brauium æternæ dulcedinis peruenire, qui antequam ad metas veniat, in cursu deficiat. Stadium nostrum est obseruantia mandatorum Dei, Finis stadij nostri est charitas, iuxta illud apostoli, Finis legis est charitas. Charitas stadij nostri est ipsa charitas, non qua diligimus Deum, sed qua possidemus Deum: non ea qua diligitur Deus, sed ea quæ est ipse Deus. In stadio mandatorum Dei, alius bene currere incipit, & antequam ad metas veritas deficit. Alius pigrè incipit, & postea ad metas velociter currit. Alius & velociter incipit, & velociter perficit. Alius pigre incipit, & in pigritia sua semper persistit. G Duobus istorum brauium debetur, scilicet pigrè incipienti, & postea velociter peruenienti. Alteri & agiliter incipienti, & velociter peruenienti. Multi enim ad monasterium veniunt vt ibi gloriantur qui malè incipiunt & malè consummant, semper vagi & nunquam stabiles, semper cum non habent quod volunt, murmurosi & detractores cellularijs à tergo, benedicentes eos cum quibus viuunt. Præter suos, iniurijs afficientes, moribus indisciplinati, gestu & actu inordinati, habitu elati, moribus incepi, donis præditis semper ingrati. Isti brauium æternæ beatitudinis non merebuntur habere, quia in stadium mandatorum Dei, gressum rectum figere noluere. Illis enim forma sanctitatis ad perfectum non crit, quos morum prauitas per inobedientiæ venena confundit. In illis talibus verba Christi non manent, quia præcepta Christi quæ sciunt vel audiunt, ventorum vanitati dedicarunt. Iussa domini contemnentes, ceruicula ventris amantes. Ipsum vero Deum scilicet æternũ, Deum omnipotentẽ, cælebus nequitiæ & malitiæ perscrutantes, odientes proximum, alienantes dominum Iesum Christum, non obseruantes quod cerã omnibus sanctis in die consecrationis suæ illi promiserant. Nouerit qui talis est, se esse damnãdum à deo quẽ irridet. Alius ad monasterium venit vt peccata quæ commisit in seculo, punire debeat in monasterio. Sed postquam ingressus fuerit, non solum quæ commisit, dolendo non diluit: sed insuper alia forsitan grauiora committit. H Sed postea magno dolore compungitur, magno pudore, prosternitur: & peccata quæ fecit, bene viuendo non diluit, sed insuper enormiora præsumpsit. Tunc ad memoriam reuocat, quanta in peccatoribus sit seueritas iudicij, quanta in ipsis damnatis sit ipsa pœna damnationis. Insuper & considerat quanta sit misericordia redemptoris circa pœnitentes: benignitas circa recte viuentes. Tunc omne malum quod fecit enumerat, tunc triſtitia quæque ante oculos mentis accruat. Doloribus agitatur, tantis supplicijs angustiatur quantis arctari in ipsis infernalibus pœnis, pertimescit, quantis cruciari camino ignis & sulphuris perhorrescit. Tunc enim nihil quod delectet, aspicit: tunc triste est quod occurrit: tunc lachrymis & doloribus punit, quod cum delectationibus perpetrauit. Tunc qualiter domino Christo placere possit, contendit, & ieiuniis & orationibus vacans, soli Deo placere desiderat, qui talis est petat à dño quicquid voluerit, non dubitet, impetrabit. Nos ergo fratres charissimi mei, quos Christus proprio cruore redemit, ipsum sui sanguinis largitorem, humani generis saluatorẽ, sine modo, vltra modũ, de toto corde, de omni mẽte, totis viribus, totis medullis cordis, diligamus, timeamus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

meamus, & ametus, & eius discipulatui inhæreamus: valde est.n.dulce & delectabile, læ tabundũ & iocundũ, fieri discipulũ Christi. In hoc.n.dominus Iesus ait discipulis suis, clarificatus est pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.

I Nos igitur qui christiani sumus & christiani vocamur, in ecclesia Christi tãquam in agro sumus constituti. Alij fructum afferunt, alij in sterilitate persistunt: alij tenues & paucu los fructus faciunt, semper pigri, semper negligentes: pigri ad orationem, tardi ad lectionem, ad vigilias longo somno depressi, ad laborem nimium teneri & delicati: in his non valde glorificatur pater domini nostri Iesu Christi, quia nec plurimum afferunt fructũ, nec discipuli Christi esse probantur, alij dulces fructus producunt in fertilitatis abundantia. Dulces inquam Deo, & dulces hominibus, hi clarificant Deum, & deus clarificabit eos in die retributionis operum, in die collectionis frugum nouarum, quando venient cum exultatione portantes manipulos suos. Hi sunt mites & humiles, deuoti & obedientes. Ad vigilias vigiles, ad omne opus bonum feruentes, in oratione sublimes, in lectione sacra subtiles, in meditationibus suspirantes, in contemplationibus gementes & flentes: seminantes quidem in lachrymis, sed gaudeant & exultent, quia in gaudijs metẽt æternis. Alij sunt qui non faciunt fructum, sed frondes tantum producũt & folia, hi sunt qui speciem sanctitatis habent, sed fructum sanctitatis non habent. Ad horum radicem securis posita est. Vt quid terram occupant? Excidantur & in ignem mittantur. Infructuosis arboribus dura & amara sententia datur: Omnis arbor, inquit dominus Iesus, quę non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Timeant ergo arbores infructuosæ, hypocritæ, dealbata sepultura,

K tumba sculpta & bene posita. Extirpent quod latet intrinsecus, confiteantur & sanentur. Mutent fortitudinem suam, mutent conscientiam suam, conscientiæ sanent cauterium, & in via mandatorum Dei dirigant gressum, & faciant fructum, vt per illos pater glorificetur in filio, & Christus in patre, & ipsi clarificentur in patre, & filio, & Spiritu sancto: fœlix ille, beatus ille, per quem Deus pater glorificatur, per quem Christus laudatur, & Spiritus sanctus glorificatur. O nimis fœlix, cuius vita & mores laudes intonant creatori. O virum beatum, cuius anima suo famulatur creatori, ò beata anima, quæ suo pro viribus placere satagit redemptori. Beneficta sit anima illa, cui est tota dilectio Christus, cui nil satisfacere potest præter ipsum, qui pro eius amore occisus est, cui nil præter Christum diligere nouit: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & dedit semetipsum redemptionem pro nobis, vt nos per sanguinem suum adoptaret in filios Dei. Per omnia sit benedictus Christus, qui sic dilexit genus humanum, sicut Deus pater dilexit eum, ipse enim dicit: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. ò chara charitas, ò æterna veritas, ò dulcis æternitas, o beata fœlicitas, ò decus angelorum, ò splendor sanctorum, Iesu bone, Iesu sancte, vita immaculata, vita æterna, salus incorrupta, perpetua gloria, totus dulcis, totus amabilis, quomodo nos amasti, quomodo nos dilexisti, qui teipsum in mortem dedisti? Amet L tuus nesciuit habere modum & mensuram, tua ò Christe charitas tenere non potuit. Sicut dilexit me pater, inquis, & ego dilexi vos. Vtinam & ego essem, quem diligeret dominus meus, vtinam audissem ex ore domini mei: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi te. Quid mihi iam deesse posset, si me diligeret Iesus meus? Meus inquam & vtinam meus. O fœlices diuitiæ. O opes beatæ, possidere Iesum, possidere dominum Christum. Illum, mi lector possidebis æternaliter, per amoris retributionem. Ipsa veritas ait: Ego diligentem me diligo, & qui dilexerit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Quantus fuerit amor quem circa nos Christus moriendo exhibuit, enarrare non sufficit aliquis viuens: lachrymæ dicant, quia voces explicare non queunt. Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Videamus quomodo eum Deus pater dilexerit, & quomodo nos dilexerit ipse. Ait enim apostolus: Christus factus est pro nobis obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod Deus illum exaltauit, & donauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Et propheta loquens de eo ad patrem ait: Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi: volucres cœli & pisces maris, qui perambulat semitas maris. Ecce quomodo dilexit Deus pater filium, & ipse non iudicat quenquam, sed iudicium omne dedit filio suo, & dedit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine eius quod dicitur Iesu, omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum, id est omnis creatura cœlestis, vt sunt angeli, archangeli, throni, dominationes, principatus & potestates, virtutes, cherubim & Seraphim, & omnis cœlitus ordo, & omnis creatura terrestris, & non solum homines, sed & bruta animalia audito nomine Christi contremiscunt, insuper & omnis infernalis creatura tremit & contremiscit, ad tanti nominis inuocationem. Magna est igitur dilectio patris in filium, cùm sic eum sublimauerit, cùm sic eum exalteuerit, vt omnia subijciat sub pedibus eius, vt omnia supponat ditioni eius. Vidimus, quomodo pater dilexit Christum: nunc superest vt videamus quomodo nos dilexit Christus. Sed quis inquam valebit explicare? Quis vnquam enodare sermone amoris abundantiã, charitatis eminentiam, quam habuit Christus in nobis, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: qui mortem nostram sua morte destruxit, pro nobis eligens mori, vt nos à morte liberaret æterna, & nos illuc attraheret, vbi ipse est in gloria patris? Ait enim: Volo pater vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Ecce quomodo dilexit nos: pro nobis elegit mori, ne nos mortẽ damnaremur æterna. Resurrexit à mortuis: vt suæ nos resurrectionis tribueret esse participes. Ascendit in cœlum, vt nos proueheret ad palatia cœli, & sedet ad dexteram A patris coronans & locans, lætificans, & collocans illic, quos proprio cruore redemit, quos plutino sibi charitatis asseruit secum in eadem dextera patris. Iesum igitur Christum sine modo, vltra modum, absq; meta, vltra metã, assiduè, continuè, toto corde, tota mente, totis viribus, totis virtutibus diligamus, veneremur & amemus, vt ad ipsum & cum ipso, peruenire & regnare valeamus, qui cum patre viuit deus, & cum sancto flamine, benedictus omni tempore seculi, Amen.

Sermo XIII.

DE dilectione dei quò plus bibo plus sitio: & ea saturari non possum, nec ego nec aliquis perfectè diligens Christũ. Ipsa quo plus editur, plus famem exauget: & quantò plus ipsa bibitur, plus sitim inacuit: ipsam quam inhabitat mentem sic inebriat, vt nil iam quę rat vel diligat, nec diligere possit, nec valeat præter eum, qui sic mundum dilexit, vt filiũ suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit & diligit illum, non moriatur, sed viuat eũ eo. Ad hanc nos dilectionem auctor ipse inestimabilis charitatis inuitatim ea nos manere precatur & rogat. Ait.n. Manete in dilectione mea: ac si apertè dicat, Quia ego ea dilectione, qua me pater diligit, vos diligo: eadem dilectione me vos diligere rogo. Et quo niam dilectio vestra me vsq; ad mortem per- B duxit, sed neque mors crudelissima ipsa a vestra charitate me seiunxit: me diligite, & in mea dilectione manete. Sed qualiter in eius dilectione manere debeamus, sequitur & dicit: Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in mea dilectione: sicut patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. Qui habet aures audiendi audiat, & qui habet cor intelligendi intelligat. Mensuram nostræ possibilitatis uidetur excedere, uires animi & corporis ac nisus supergreditur vniuersos. Præceptum quod nobis dominus imperat, eousq; est nostræ salutis, quod ipse auctor nostræ salutis nobis accommodat. Quis vnquam hominum ex apostatica radice primi parentis exortus, potuit vel poterit sine aliquo transgressionis næuo, cum omni officio charitatis inconcussa & immaculata Christi obseruare præcepta: sicut ipse in totum & in partem sui patris seruauit mandata, qui peccatum non fecit, nec vnquam peccare iam potuit, nec peccare iam voluit? Non est in filijs hominum magnus vel paruus, tanta præditus sanctitate, nec tantæ religionis priuilegiatus honore, qui non in peccatis fuerit conceptus, præter matrem immaculati peccatum non faMota. cientis, sed peccata mundi tollentis, de qua cùm de peccatis agitur, nullam prorsus volo habere quæstionem, unde non immerito nullus tantæ sanctitatis fulget prærogatiua, qui in omnibus & per omnia illud sicut iã valeat obseruare, ità duntaxat si fuerit expressiuum quantitatis. Sed notandum est, q. hoc aduerbium sicut, non hic quantitatis, sed qualitatis C similitudinem notat, sicut superius assignauimus vbi dicitur: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi uos. Et est sensus: Si præcepta mea seruaueritis, sicut & ego præcepta patris mei seruaui, & si manseritis in dilectione mea, sicut ego in dilectione patris mei maneo, id est, si mihi in obseruantia mandatorum meorum usque ad exi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad exitum de habitaculo carnis obedientes fueritis iuxta possibilitatem vestræ fragilitatis,
M sicut patri obediens fui vsque ad mortem crucis, iuxta plenitudinem diuinitatis quæ in me corporaliter habitauit, manebitis in dilectione mea, & ego in dilectione vestra, sicut & ego in dilectione patris, & pater in dilectione mea. Vel possumus dicere, quòd hoc aduerbium, Sicut, in nobis in hoc loco vim suæ significationis non exercet: sed notat tantum ibi similitudinem dilectionis & obedientiæ Christi ad Deum patrẽ esse monitoriam nobis, vt Christi præcepta debeamus obseruare, & in eius dilectione manere. Ac sic diceret: Ego præcepta patris mei pro vestra salute seruaui, & ideo maneo in eius dilectione. Et vos præcepta mea pro meo amore seruate, & sic manebitis in mea dilectione. Adhuc amantis amor me compellit, charitas nostri dilectoris Iesu Christi domini nostri, sed vtinam dilecti scilicet istud capitulum repetere in dilectione mea manete. O Iesu, Iesu resurrectio mortuorum, vita viuentiũ, salus æterna credentium, totus dulcis, totus amabilis, totus delectabilis, quærentibus te,
D diligentibus te, inuenientibus te. Dignare me seruum tuum loqui cum domino, hominem cum Deo, plasma cum plasmatore, factum cum factore, redemptum cum redemptore: igitur audi me, & ne perturberis propter me. Nam ego sum, licet peccator, qui diligo te, mihi tecum loquendi ausum præbet dilectio tua, attrahit mentem charitas tua, amor mstigat. Dixisti apostolis tuis, & per eos dictum intelligamus nobis: Manete in me & ego in vobis. obsecro te iocunditas pulchra, dulcedo melliflua, suauitas odoris, odor suauitatis, lætitia summa, gloria sempiterna, vita sanctorum, decus angelorum, saluator mundi, fili Dei viui, Iesu dulcissime, speciosissime, charissime, & amantissime, dic quæso quæ est causa tuæ dilectionis, tuæ glutinæ charitatis, ob quam & te diligere, & in tua dilectione manere nos præcipis. Dic, vt qui non te diligunt audiant & diligant: & qui te diligunt magis, ac magis in tua dilectione ferueſcant. Vox tua dulcis sonet in auribus meis. Dic, Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos, & quia dilexi vos mihi rependite vicem, me diligite, & in mea dilectione manete: iustum est, æquum est domine Iesu hoc quod dicis, hoc quod imperas nobis. Omnis æquitas dictat, vt dilectus diligentem diligat, & amatus amanti mutuam charitatem impendat. Veruntamen aliam causam tuæ dilectionis inquirimus, qua magis te diligere debeamus. Dic nobis qui es & quid fecisti nobis, vnde nobis te diligere præcepisti. Dic nobis: Ego sum qui sum. Ego sum Alpha & Ω, principium & finis, creans cœlum & terram, aëra & maria, & omnia quæ in eis sunt, factor & creator cunctorum, rex regum, & dominus dominantium. Audiuimus & gauisi sumus, & certi sumus, quoniam tu es Deus per omnia secula benedictus. Sed adhuc quod pro nobis fecisti, implorant gemitus nostri, requirunt lachrymæ peccatricis animæ meæ. Illud cùm recolo quod feceris mihi, & quod fecerim tibi, viscera mea inter se colliduntur, spiritus contremiscit, anima conturbatur, vulneror & confodior doloribus multis. Nec mirum. Perpendo quid fecerit seruus domino suo: & quantas & quales luerit dominus pœnas pro seruo. Conscientia mihi testis est domine Iesu, quid fecerim tibi, & crux tua mihi testimonium perhibet, quid tu feceris mihi. Tu Deus & ego homo, & tamen pro me tu Deus factus es homo. Tu creator & ego creatura, tu pro me dignatus es fieri creatura. Tu dominus, nos serui, & pro seruis dignatus es fieri seruus, peregrinus pro peregrinis, pro exulibus exul, pro pauperibus pauper, pro humilibus humilis, pro mortalibus non tantum mortalis, sed mortuus. Non qualicunque morte, sed dura nimis, amara nimis & turpissima, morte scilicet crucis. Hæc opera tua deus. Hæc opera tua considero & contremisco, in his te misericordem esse cognosco & reuiuisco, & propter hoc in te confido: de te confido, te amo, te diligo, te totis visceribus concupisco. Hæc opera fratres mei sunt causa dilectionis Christi: vnusquisq; vestrum videat si dominum Iesum diligere debeat. Quid pro nobis facere debuit, & non fecit? Quomodo nos plus amare potuit, & non amauit? Maiorem in nobis dilectionẽ non potuit habere quàm habuit: quia animam suam in mortem pro nobis posuit. Ipsa beata veritas, testis est, quòd maiorem charitatẽ nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Non ergo nobis vilescat fratres mei ipsa dilectio Christi qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, non vobis vilescat fratres mei, non vobis amarescat ipse amor Christi, ipsa charitas Christi. Amor Christi totus dulcis, totus delectabilis, suum possi-

dentem non cruciat sed delectat: non enervat sed roborat: cuncta terrena subsannat, sola cœlestia captat: Christi mandata requirit, & ea pro viribus obseruare contendit, & de obseruatione præceptorum gressu fœlici prouchitur ad perceptionem gaudiorum, vt cum illo iam perfectè gaudeat, pro cuius desiderio in hac valle lachrymarum positus, tam amarè fœliciter suspirabat. Vnde rectè sequitur: Hæc locutus sum vobis, vt gaudiũ meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur, ac si diceret: Ideo præcipio vobis, & moneo vos mea obseruare præcepta, & manere in dilectione mea, vt gaudium meũ in vobis sit, & gaudium vestrum de me adimpleatur, vt habeam de vobis per mutuam charitatem, quam mihi impenditis, vnde possim gaudere & illud gaudium quod in retributione præmiorum electi sunt percepturi, percipere & possidere possitis. Vel aliter, vt gaudium meum sit in vobis: & gaudium vestrum impleatur. Omnis enim qui Christum de intima cordis medulla, purè & illibatè, & inconcussè intra sinum charitatis, brachijs amoris complectitur & connectit: totum eius gaudium reputabit in suum. Imò amplius gaudet de gaudio quod Christus accepit à patre resurgendo, ad cœlos ascendendo, in dextera eius sedendo, quàm de illo gaudio quod in die iudicij est percepturus à Christo. Igitur fratres charissimi maneat in vobis gaudium Christi, siue sit actiuum, siue passiuum, siue sit diligentis, siue dilecti, siue est, siue sit gaudium quo Christus gaudet de nobis, siue sit gaudium quo nos gaudemus de Christo. Christi obseruemus præcepta, vt ipse gaudere possit de nobis, & nos de ipso gaudere possimus. Maneat in nobis gaudium beatitudinis eius, non solum qua beat vel beatificat de seipso gaudentes, sed etiam qua glorificatus est à patre, vt nos cum illo in æternitate mereamur regnare, per eundem dominum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus benedictus, per omnia secula seculorum, Amẽ.

Sermo XIIII.

QVm de redemptore nostro lingua nostra silere non debeat, & ne citò sit ad futurum de ipso tacentibus: nimis nostrum interesse considero, si diem & diem de ipso loquendo, non perfunctoriè terminemus, & econtrario diræ damnationis nos subire sententiam, si uanis uerbis nostram manumiserimus linguam. Igitur vana verba & non sonantia Christum, nec religionis tenentia pondus, in omni loco æterna clausura damnãtes, ad dulcia eloquia à verbo patris eructuata, cithara nostra suas chordas extendat, & plectrum mentis lingua vocis magistra tuba insonet saluatori, quæ de ore mellifluo Christi perfluxere dulcia eloquia vitæ. Sed vtinam quod vobis proponitur nulla vtilitas vel contemptus offuscaret obductio, sed arctius charitate obnexum, careſceret vobis super lapidem pretiosum, & dulcius saperet in vestri cordis palatio, super omnia mella & super quemlibet fauum. Ipse auctor dulcedinis cui omnia optata succedunt, cuius voluntati cuncta obediunt, qui etiam ea potest quæ impossibilia videntur esse, sic dulcescat in cordibus vestris, vt vos de eo semper audire delectet, & me interius sapientiam quæ de ipso est, doceat: & per laneeam oris mei vulneret & confodiat hostem generis humani, qui pro viribus elaborat, ut ipsa nobis verba Christi auditu vilescant, & mihi & alijs prædicata & docta, sententiam damnationis impendant. Adiuuet nos semper & protegat & defendat ab illo Iesus, qui dilexit & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, nos instruens verbo & informans exemplo, statuens edictum, sanciens præceptum, edictum dulce, præceptum vitæ: edictum amoris, præceptum charitatis, statuens & adimplens, percipiens & perficiens, in se inquam & in nobis. Hoc est illud præceptum quod Iesus præcepit, quod statuit discipulis suis, præceptum scilicet charitatis, præceptũ dilectionis, quod incipit sic, sic habet: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi uos. Dulcis & suauis dominus, dulce & suaue mandatum proponit. Dulce & suaue illud esse videtur, quod præcipit dilectio & allicit amor. Nam nulla ibi appareret difficultas, ubi est charitas: nullus ibi labor est ubi verus amor est. Cuncti amori libenter obediunt, & eius iugo colla summittunt: peruersi peruerso, lubrici lubrico, sancti sancto, casti casto, quilibet in desiderio suo. Ideo dominus dat præceptum amoris, præceptum dilectionis, vt suo præcepto omnes obediant, & ceruicem superbiæ suæ, sub iugo suæ humilitatis edomare festinent. Igitur fratres mei, tanquam boni discipuli Christi, ad audiendum estote parati, & præceptum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptum Christi quod euangelica vobis intonat libenter accipite, & efficaciter in omnibus, & per omnia adimplete, vt ad illum posſitis per amorem redire, à quo per tumorem ſuperbiæ receſſiſtis. Nunc intendat charitas veſtra quid vobis præcipiat charitas vera, charitas inexquiſita, charitas inaudita, charitas pia, charitas bona, charitas tota dulcis, tota delectabilis, charitas ſponſus ſpecioſus, decorus, candidus, rubicundus, electus ex milibus, Christus futuri ſeculi iudex, princeps pacis, & dominus vitæ. Ait dominus Ieſus per omnia tempora benedictus: Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Leue præceptum, ſuaue præceptum, & dulce præceptum. Ad portandum leue, ad amplectendum ſuaue, ad tenendum dulce, & delectabile. Quid leuius, quid ſuauius, quidue dulcius, quam diligere? Hoc poteſt omnis homo ſanus, & æger, diues & pauper, ſtultus & ſapiens, nobilis & ignobilis, ſeruus & liber, nemo ſe excuſet, nemo ſe in hac parte apologizet.

Excuſet.

Cuilibet homini eſt poſsibilitas iſta communis, amare videlicet. Sequitur igitur ex præcepto dominico, vt nos inuicem diligere debeamus. Sed quoniam multi ſe diligunt, non ea dilectione, quæ charitas eſt, ſed ea quæ in dominum eſt blaſphemia, vt ea quæ ſit propelle ad pellem, quæ concipit dolorem, & parit iniquitatem, vt cæca libido, proſtibuloſa cupido, quæ aculeum ſuum, ſic ad impetiginem calcaribus malitiæ, & nequitiæ ire cõpellit, vt baratrum inferni in quo eſt, præuideræ, & vitare non poſsit, adiunctum eſt, Sicut dilexi uos. Quomodo Chriſtus nos dilexit, prout ipſe dedit, ſupra ſcriptum reliquimus. Sed vt teipſum ad illud cognoſcendum, reducam ad teipſum: nouerit dilectio tua, ſancta religio tua, quòd caro Chriſti & ſanguis, qui in altari a fidelibus ſumitur, & immolatur, tibi teſtimonium perhibet quomodo nos dilexerit Chriſtus. Ideo noſcat dilectio tua, quòd vtilitati proximorum vtilitas propria quandoque eſt poſtponenda. Sed ſi aliam dilectionem Chriſti adhuc ſanctitas tua requirit, eam in bonis temporalibus tibi ab ipſo collatis poteris inuenire. Vnde notandum eſt, duas eſſe Chriſti dilectiones, vnam temporalem, aliam ſpiritualem: vnam communem, aliam ſpecialem: primam ſcilicet temporalem communiter iuſtis, & impijs pietas creatoris adhibuit: ſpiritualem vel ſpectalem, pie & iuſte viuentibus tantum attribuit. Hæc ſcilicet ſpecialis bifariam ſpargitur. Alia eſt de collatione virtutum, alia de retributione meritorum: alia eſt qua nos vincit: alia qua nos de noſtro tyranno legitime triumphantes, gloria perpetua dictat. Has duas dilectiones nobis ipſe Chriſti dilectio dedit, qua dilexit nos, & lauit ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus in ſanguine ſuo. Sicut igitur nos Chriſtus duplici amore dilexit, ita nos bina charitate flagrare præcepit, dilectione ſui, & dilectione proximi. Si charitatem Deo & hominibus corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta exhibemus, facilè peccato reſiſtimus, bonis omnibus abundamus, ſeculi blandimenta reijcimus, & omnia etiam quæ difficilia ſunt humanæ fragilitati, vel aſpera, etiam cum dilectione perficimus, ſi tamen deum perfecta charitate, quæ nobis ab illo eſt, ex toto corde & ex tota anima diligamus. Hunc ſi ex toto corde diligimus, nihil erit in nobis, vnde peccati deſiderijs ſeruiamus. & quid eſt deum diligere? Illi ſoli occupari, animo concipere fruendæ viſionis eius affectum, habere peccati odium, mundi faſtidium: diligere proximum quem Proximi. in ſe cenſuit diligendum, in ipſo amore ſeruare legitimum modum, nec peruertere dilectionis ordinem conſtitutum. Ordinem dilectionis illi peruertunt, nec modum diligendi cuſtodiunt, qui aut mundum qui contemnendus eſt, diligunt: aut corpora ſua minus diligenda plus diligunt, aut proximos ſuos non ſicut ſeipſos, aut Deum plusquam ſeipſos forte non diligunt. Corpus noſtrum à nobis eſt diligendum: vt ſaluti eius aut fragilitati naturaliter conſulamus: vt ſpiritui ordinate ſeruiat ſuis motibus, animæ & rationi in nullo contradicat, vt in die reſurrectionis gloria fœlici perennitet cum domino viuat.

Sicut dilexi uos.

Dilecto Chriſti duplex.

Sermo XV.

PRoximos noſtros tunc diligimus ſicut nos, ſi non propter aliquas vtilitates noſtras, vel ſperanda beneficia vel accepta, vel per affinitates, vel conſanguinitates: ſed propter hoc tantum, quòd ſunt noſtræ naturæ participes diligamus. Proinde ſecundum hoc nos omnes proximos diligamus, quantum ad mores bonos, & ad vitam æternam conſequendam, eorum ſaluti ſicut & noſtræ

noſtræ pro poſſe conſulendo, & eorum neceſſitatibus prout facultas ſuppetit, ſubueniendo. Deum ex toto corde diligimus, ſi illi ſoli ſecundum noſtrum poſſe placere contendimus, ſi ipſe ſolus eſt deſiderium noſtrũ, ſpes noſtra, intentio noſtra, totus amor noſter, tota charitas noſtra. Alioquin illũ non perfectè diligimus, nec charitatem tenemus, & qui charitatem non habet, iam non eſt eius, nec illum habebit in præmium ſui laboris, qui in hac ærumnoſa ſolitudine, rectam ſemitam non tenuerit charitatis. Nec eſt inquam ſemita charitatis, non ſolum diligentẽ A diligere: ſed etiam odientem non minus q̃ ſeipſum, ſed ſicut ſeipſum. Stricta & angusta eſt ſemita illa: & pauci vadunt per eam. Illi ſoli vadunt per eam, qui propter Chriſtum ſeipſos deſpiciunt, & quibus cuncta præter ipſum Chriſtum vileſcunt. Iſti ſi aliquas diabolicas ſentes, viatores charitatis occultare voluerint, inuenerint, tanquam cerui agiliter ſorterq; currentes, amore cœleſtis patriæ dueis, vltrà dant ſaltum, & ipſum diabolum fraternum odium ſuggerentem, & deducunt ad nihilum: & ipſos motus animi, cum ex illata ſibi iniuria quodammodo perturbati fuerint, in fratrem conuiciantem inſanire cupientes: camo charitatis conſtringunt, & alidunt ad Chriſtum. Tales profectò animã ſuam ponunt, quia amicis & inimicis ſe per charitatem proſternunt: vt omnes homines lucrifaciant Chriſto. Qui ſic agit: & Chriſti præceptis obedit, & ei mutuam charitatẽ impendit: iſte in veritate amicus eſt Chriſti, & quia propter ipſum Chriſtum ſeipſum odit, & ſuper omnia illum diligit, & propter ipſum odientia cuncta, charitate complectitur, quia gaudeat qui talis eſt. Qui talis eſt vere monachus eſt, & qui talis non eſt: licet ſit cucullioſus, licet ſit pannoſus, ſiue abraſus, ſiue tonſuratus, habeat quicquid uis, ſi quicquid vis, eſt imago uel pictura monachi, & non eſt monachus. Ad verecundiam phreticorum dico. Sunt quidam in monaſterio morbo phreneticò laborantes, ad iram prompti, ad iracundiam præparati, ad odiũ feſtini: qui prurigine cordis per ſcalpediB nem linguæ trahunt ad ſcabiem cutis, mente corrupt, vagi & inſtabiles, circumoculiones, † ſuſurrones, gu oſi, murmuroſi, inuidi, tumidi & elati, deo de bonis collatis ingrati, Adæ prænaricantis pellicia ueſtiti, illius uefimento ſalutis nudati, qui ſecundum deum certus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Iſti pelliculam veterem retinent, & fronte polita, aſſutam rabido portant ſub pectore vulpẽ. Talium frons erubeſcat: confundatur & erubeſcat nimis uelociter. Confiteantur & ſanentur, mutent animum, dirigant greſſum in ſemitis æternitatis, in viis caſtiſſimi amoris, per glorioſiſſimam viam charitatis, fratribus mutuam charitatẽ impendant, deũ ſuper omnia diligant, pro illius amore animam ſuã ponant, in omnibus & per omnia eius præceptis obediant: vt Chriſti amici mereantur vocari, & eſſe qui dicit, Vos amici mei eſtis: ſi feceritis quæ ego præcipio uobis. O magna dignatio, inæſtimabilis charitatis exuberatio, inolita bonitas, interpretabilis pietas. Ab eius cõditione, q ſerui ſimus, inuenimur indigni: tñ nos dignatur habere & vocare amicos. Largitor dulcedinis, amator charitatis, imò charitas cara, & beata iocunditas, & iocunda tranquillitas, & ſecura ſecuritas, & fœlix æternitas, & æterna fœlicitas, dominus Ieſus totus deſiderabilis, totus amabilis, theſaurus incomparabilis, margarita inæſtimabilis, vita viuentium, ſpes morientium, æterna eorum fœlicitas, qui pro illius amore ſe in hoc ſeculo incitas, qui pro illius amore ſe in hoc ſeculo infœlices fecere. O quàm felix eſt ille: qui pro C illius dilectione fecit ſe infœlicem. Et quàm beatus eſt ille: qui propter ipſum, ſemetipſum miſerum fecit. Verè ille eſt fœlix, & æterna fœlicitate dignus, qui ſeipſum deſpicit, ſeipſum contemnit: qui diſplicet ſibi, vt in veritate placeat ſuo creatori. Noſcat ſuperbus omnis, uniuerſus elatus, in galgalis vitiorum fœdatus, ſcabioſus in pelle luxurioſa, fœdatus in conſcientia praua, ſibi placens, ſeipſum ſupra ſemetipſum conſtituens, iam non placebit ſuo creatori, ſi propter errorem ſuum primum non diſplicuerit ipſe ſibi. Nobis igitur diſpliceat fratres mei, quòd mali fuimus, & adhuc forſitan ſumus: & placeat nobis, quod nondum perfecti ſumus, ſed dante domino Ieſu Chriſto & vtinam noſtro, perfecti erimus ipſius mandata ſeruantes, & ex inimicis eius amici efficiemur, qui diſcipulis ſuis dixit: Vos amici mei eſtis: ſi feceritis quæ præcipio vobis. Adhuc te alloquor monache benedicti. O homo, uelox es ad mẽſam, tardus ad eccleſiam: potens ad potandum, ſed æger ad cantandum: peruigil ad fabulas, ſomnolentus ad vigilias: procax ad loquendum, ſed mu Catalotus ad plallendum: promptus ad iram & de- gus uitio tractionem, tardus ad orationem: inuis rum per diæ amator, Chriſti perſecutor: feſtucam uerſi mo reſpiciens, trabem non conſideran: cæterq nachi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reprehendis, teipsum non corripis: malitiæ inuentor, disciplinæ destructor: amicus vitiorum, hostis virtutum. Hæc sunt quæ oculum excęcant & à Deo separant. Hæc sunt quę conuersum faciunt peruersum: monachum dæmoniacum. Cum de profundo cordis quod rarum est, sed valde carum est: quan
D to charitatis amore verus amator erga amatum ferueat, in eis quos pio cruore redemit, in valitudine mea mihi ab ipso collata considero, totus in ueritate fateor mihi displiceo, & intra meipsum de memetipso confundor. Confundor & confunderer, imò prorsus utique disperarem: nisi uerbum quod caro factum est & habitauit in nobis, & ascendens in cœlum sedet ad dexteram patris, propitiatio esset pro peccatis nostris. Sed mihi in ipso barathro confusionis meæ infirmo iacenti, & uitiorum febre laboranti, de sua sede regali, manum medicinalem extendit dicens: Veni ad me qui laboras in labore peccatorum: & ego oneratus pondere eorum, & ego te reficiam tibi parcendo, & mei amoris gratiam largiendo. Nam amicus meus eris: si feceris ea quæ ego fieri tibi mandaui. Quid? ad hæc non confunderis? Nam quod mihi, hoc & tibi. Confundantur inimici Christi, conuertantur, & erubescant valde citò, & erunt amici Christi. Amici illius sumus, si illum ex toto corde diligimus: neq; es amicus eius, si eum ex omni parte non diligis. Si ex una parte fueris castus, & ex alia superbus: memminisse debes quia superbis deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Necesse est igitur ut eum ex omni parte diligas, necesse est ut ex toto corde illi adhæreas: nam adhærere illi bonum est, securum est. Quid est ei adhærere? Spem suam in eo ponere, nihil præter ipsum amare, imò cuncta propter ipsum despicere, omnia odisse, vniuersa fastidire, quælibet transitoria
Z nihili ducere. Hoc est bonum, hoc est iocundum, sic diligere dominum Iesum Christũ. Qui igitur sic est, eius amicus est. Consideremus igitur fratres mei, quanta est misericordia redemptoris nostri. Ab ipso reputari serui non sumus digni: & eius amici vocamur & sumus, si in eius dilectione manebimus. Nunc ergo domini nostri ueri amici, creatoris omnium, factoris omnium mandata seruemus: ut non solum in numero amicorum, sed in sorte filiorum reputari & esse mereamur, abnegando nosmetipsos propter ipsum qui seipsum exinaniuit: & pro nostra salute formam serui suscepit, in qua soluit quæ non rapuit, qui flagellari & mactari, crucifigi & occidi pro nobis voluit. Hoc est vnde debet diligi Christus: hoc est vnde noster erit dominus Iesus, si propter ipsum nosmetipsos abnegauerimus. Fœlix abnegatio & beatus contemptus, qui facit de peccatore iustum: de inimico amicum: de seruo filium: imò quod magnum est nimis, de seruo diaboli filium Dei. Igitur monache Christi, contemptor mundi, esto contemptor tui: contemne mundum, contemne teipsum. Nimis est magnum, quod debetur tuo contemptui: quod debetur tuæ abnegationi. Inæstimabilis est multitudo dulcedinis, multitudo fœlicitatis, gloriosæ æternitatis, quã daturus est Christus, si seipsum diligenti bus se. Nihil carius, nihil dulcius, nihil pretiosius, nihil speciosius Christo. Ipse salus sine languore: vita sine morte: gaudiũ sine mœrore: decus sine fuscatione: dulcedo sine amaritudine. Tale præmium debetur abnegantibus se propter illum. Hoc præmium, scilicet seipsum nobis concedat ipse Christus, qui sine fine viuit & regnat deus benedictus, in secula seculorum. Amen.

Sermonem in Parasceue domini habitum, cuius principium habet: Iesum Nazarenum à Iudæis, integrum habes in totiens priùs impressis.

D. BERNARDI ABBATIS *Homilia super quibusdam uerbis domini uidelicet, Simile est regnum cœlorũ homini negociatori quæ rẽti bonas margaritas.*

Reges terræ & omnes populi principes & omnes iudices terræ iuuenes & uirgines: senes cum iunioribus audite supplico verbum domini dicentis: Simile est regnum cœlorũ homini quærenti bonas margaritas. inuenta autem una pretiosa margarita, abiit & uendit omnia quæ habuit & Mat. 13 emit eam. Sed quæ est ista quæso fratres mei charissimi, hæc tam preciosa margarita, pro qua uniuersa dare debemus, ideſt nosmetipsos: quia totum Deo dedit, qui seipsum ebtulit, vt possimus eam habere. Nonne hęc est religio sancta, pura & immaculata, in qua homo viuit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, erroratur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius, præmiatur copiosius? O religio gloriosa, & mirabilis. Quæ mens cogitare, quis intellectus plenè cognoscere, quæ lingua humana te poterit sufficienter & digne extollere? Hæc est enim fratres mei, quæ miserante Deo peccata remittit, & reserat paradisum. Quæ contritum sanat hominem, & sterilem exhilarat, vitam de interitu reuocat, statum restaurat, honorem reuocat, fiduciam reformat, viresque & gratiam abundantiorem refundit. O religio virtutibus ornata. O margarita præfulgida, quid notũ de te referam? Omnia enim ligata tu soluis, omnia soluta tu reseras. Omnia aduersa tu mitigas, omnia desperata tu animas. O religio rutilantior auro, sole splendidior. Si uere seruatur, non vincit peccatum, nec detractio superat, nec desperatio debet: vique in finem Deo dante ut brauium apprehendat, perseuerat. Hæc est quæ respuit auaritiam, horret luxuriam, fugit furorem, sitmat amorem, calcat superbiam, linguam continet, componit mores, odit malitiam, excludit nequitiam, cogitque hominem Dei amore omnia libenter sufferre. O religio gratissima, & toto corde perquirenda. Nonne per te cęci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, pauperes euangelizantur? O religio pacifica à strepitu maligni seculi elongata, & pro Christo, seculo mortua, ubi Spiritus sanctus super humilem venit, & quietum, super deuotum Christi descendit. O religio habitaculum Dei, & angelorum eius: hic permansionem faciunt conseruí sui. O H religio uita beata, uita angelorum. Ore proprio Spiritus sanctus dicit: Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. O beatissima uita solitaria, uita contemplatiua. Quando in solitudine contemplabatur virgo Maria: tunc venisti, & in ea & de ea carnem assumpsisti. O Deus meus, ò bone Iesu, quid plura referam? Verè claustrum fratres mei, verè religio est paradisus. O religio valle disciplinę munita, in qua est preciola rum virtutum fœcunda fertilitas. Gloriosa res est homines vnius moris habitare in domo. Bonum est, & iucũdum habitare fratres psa. 132. in vnum. Videas illum peccata flentem, aliũ in Dei laudibus exultantem, hũc hominibus ministrantem, alium alios erudientem: hunc orantem, illum legentem: hunc miserantem illum, alium peccata punientem: hunc charitate flagrantem, alium humilitate pollentem: hunc in prosperis humilem, illum in aduersis sublimem: hunc in actiua laborantem, illum in contemplatiua quiescentem. Et poteris dicere: Castra Dei sunt hæc. Quàm terribilis Ge. 32. est locus iste? Verè non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli. O porta præclarissima, per quam in sanctam ciuitatem intratur, per quam regnum cœlorum rapitur, & possidetur: o religio præuobilissima, tu castitas religiosorum, tu chorda clericorũ, tu thesaurus super aurum. O solitudo beata, o eremus mors vitiorum, vita virtutum, te lex & Prophetæ mirantur, & quicunque ad perfectionem venerunt, per te in paradisum introierunt. O beata vita solitaria, & contemplatiua, I quid vltrà de te loquar, ipse Dei filius Saluator magister noster exemplum dedit nobis fugiens in desertum, & mansit in solitudine: ubi sunt rosæ charitatis, quæ semper flammescunt, quæ semper in sancto odore viuunt. Vbi mira perfectio mortificatorum, & gratiarum actio, scilicet considerare, quæ & quãta sint, quæ nobis promittuntur in cœlis, & vilescere faciunt omnia, quæ habentur in terris, & dicere: Quid prodest homini si mundum lucretur, se autem perdat? O solitudo negociorum cœlestium apotheca. In te transitoria, & terrena mutantur in cœlestia, & æterna. Hoc per breue purgatorium operatur æternum & cœleste cõuiuium, & pascuæ sempiternæ. Denique in te lachrymæ mutantur in risum, & gaudium pariunt sempiternum. Ex possessione quippe terrena, quæ vermibus mortalibus † relaxatur, ad æternæ † in nihi hæreditatis patrimonium peruenitur: ò religiũ refolgio spiritualis exercitus lucta, mirabilis officiuitur, rena: in te fidelis anima creatoris sui in se relinquitur. staurat imaginem, ac ad suæ redit imaginis puritatem. Tu fornax, vbi vasa superni regis formantur: vbi peccata soluuntur, & cum angelis in diuinis laudibus † insudantur. † eliquã Possessio, quæ terræ verè viuentium compaturatur, ò sancta vita, balneum animarum, mors peccatorum, & animarum purgatorium sordidarum. Tu mentium secreta purificas: tu conscientiarũ squalorem diluis, atque ad angelicæ munditiæ puritatem peruenire

Universidad de Deusto
Biblioteca

K nire facis animas: tu scala Iacob quæ animas perducis ad paradisum. Tu via regia paradisi, quæ homines perducit ad patriam. Tu stadium concertantium, luctatorumq; bene currentium, perducis ad altas coronas. O religio sepultura Dominicę passionis de Hierusalem prophetа dicit: Bonum præstolari cum
Thre.3. silentio salutare Dei. Stabit solitarius, & tacebit in eremo: quia in quiescendo & tacendo fit homo prudens, de his quædam sunt, unde
Arist. dicitur: O homo, fuge hominẽs, religionem
Vox red elige, & saluaberis. Surge qui dormis in se-
dita Ar- culo, & exurge à mortuis, dimittęque mor-
senio. tuos sepelire mortuos suos. O vita mirabilis, spirituale habitaculum, quæ de superbis humiles facis, de gulosis sobrios, de crudelibus pios & sanctos, de iracundis mites, de luxuriosis pudicos, de inobedientibus obedientes, & de osoribus facis in fraterna dilectione feruentes. Tu loquacibus linguæ frænum imponis, tu immundis castitatibus dulcis amoris Christi adhibes cingulum, tu ieuniorum ac vigiliarum es nutrix, tu vagos ligas catenis, tu patientiæ custos, tu purissimæ simplicitatis es magistra. Qui te fugiunt, luce Dei priuati sunt. Qui diligunt te, astringunt & gustant quàm suauis est dominus, & dulcis. Tu ducis ad æterna gaudia, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, & lingua dicere non potest, quæ tu paraſti domine diligentibus te. Ingredimini igitur fratres mei dilectissimi, ex quo uocat uos magni consilij angelus, & non tardate, quia precium magnum, & non
I. paruum est in mora periculum. In sanctam igitur festinate Christi religionem: & illumi nabit vos filius Dei per condignam satisfactionem. Qui cum patre, & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

DIVI BERNARDI ABBATIS epistola ad quendam, quid à nobis requirat Deus, insinuans.

TVa me pia & crebra infestatio angit, ut tuis petitionibus annuam, quę doctrinas uitæ agendæ deposcunt, seu quid expediat viatori, videlicet quid diligenter cor de cogitari, quid aptius promi, quod honestius in actionem deduci possit. Hæc alta res est, valde licet communis. Inquirentes habet multos, peruenientes paucos; exequentes multo pauciores. Sed ad condemnationem aut ad misericordiam tuam, & exterorum legentium, prout videor, sentire depromam: nec tuæ petitioni, nec meæ intentioni pro voto sufficiens. Cor nostrum nihil diginius proficere potest, quam vt ei se restituat à quo factum est, & hoc à nobis dominus expetit, dicens: Fili, da mihi cor tuum. Tunc siquidem cor hominum Deo datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum: gyrat & circunflectitur super eum, & nihil vsquam possidere penitus præter eum. Sicq; colligato sibi animo cum diligit: ut sine ipso amarus sit omnis amor. Nec aliud dicentis cor domino dare, q̃ ipsum capturare in omne obsequium eius, & ita voluntati eius ex toto supponere, vt nihil aliud velit, quàm quod nouerit eum velle. Itaque cor dominо datum, ipsum in omnibus, & de omnibus adorabit, & gratias aget, etiam si multa nostris sensibus molesta videantur. Nihil turbationis ex rerum nouitate suscipiet. Tentationis à domino per tribulationes, & asperitates non mouebitur. Aporiatus, id est inops, gaudebit. Quicquid illatum fuerit etiam si habeat asperum sensum, velut impellens ad superna, suscipiet. Qui cor suum deo dicit Deo, cantabit melodice, & dicet cum propheta Dauid: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & psallam in gloria mea. Est siquidem gloria prima, & secunda: prima virtutis, secunda beatitudinis: vita in via, alia in patria. Proinde omnibus qui cor suum Deo tradiderunt, factum est in argumentum & signum, quod cantat: & in virtutum gloria psallunt in tribulationibus, in pressuris, in angustijs, in fame & siti, in nuditate & deiectione, in maledictis, in conuicijs & derisionibus, in flagellis: ac etiam mortе intenta, in cordibus plus exultant. Non reaccipiunt amplius potestatem, quod in eo Domino tradiderunt: nullum sacrilegij crimen reperitur deterius, quam in voluntate semel oblata deo reaccipere potestatem. Non debent sibi viuere, qui cor suum Deo dicarunt, sed ei qui pro omnibus animam suam posuit. Nihil diguius cogitari potest, quàm cor ad eum referre, qui ut uiueres, mori voluit: nam & iustus cor suum tradidit ad vigilandum diluculo ad dominum, qui fecit illum. Vigilatio cordis iusta & cogitatio eius iusta est, ut meditetur assiduè quid accepit in bonis naturæ, quid in bonis gratiæ, quid in Dei filio pro nobis humanato, passo, mortuo, & sepulto. Quid in promissione, à quo malo creptus est, quid retribuit domino pro omnibus quæ retribuit ei: quid diligimus, quod timemus, quid agimus, quo pergimus impulsu naturæ, quo ex libera voluntate, quo ducatu gratiæ nobis datę. Est etiam triplex directio cordis nostri, secũdum sententiam scripturarum. Prima est ad Deum tota conuersio, sicut exquirit à populo suo dominus per prophetam dicentem: Conuertimini ad me in toto corde vestro. Ille siquidem ad deum in toto corde conuertitur, qui ab omni malitia rerũ corruptibiliũ ex toto corde primo auertitur. Non potest quispiam ad deum toto cor de conuerti, nisi ab omni mundo fuerit antè auersus: Equidem implicamenta terrena non sinunt hominem ad Deum plena mente conuerti. Conuersio totalis ad Deum cordis nostri est alienatio à seculò, & à seipso & in deo fieri per virtutem, & in ipso quiescere per inuisibilem, & remotâ animi pacem. Ad Deum toto corde conuersus delectatur in ipso: quid vltrà delectabile possit a picere, nõ inquirit. Existimat inemendabile damnum: si ad horam ab eo deflexerit inuisibilem interiorẽ visum & deflectens in alio apostasiam operatus est. Secunda est tota confessio, vt psalmus declarat dicens, Confitebor tibi domine in toto corde meo. Hæc porrò cõfessio, † inexceptua te deprimit miseriam quæ peccando contrahitur: & nihil sibi nouit nisi omnia mala tribuere. Deo autem refert omnem laudem, gratiã, & benedictionem: & omnia bona ei tribuit a quo cuncta procedunt bona. Qui hanc confessionem nouit inferre vilescens sibi: vnde in se ipso exultet non reperit, sed vnde gemat atque tristetur, quoniam reus est mortis. Solũ exultat in eo à quo id quod habet accepit: nec in seipso, sed in Deo gloriatur. Idem & indiuisus factus est in prosperis & aduersis: quẽ nec prospera extollunt, nec aduersa frãgunt. Nec alteratur mens eius, qui in toto corde deo confitetur: quin dominum in omni tempore benedicat, & à motu cordis exeçcatus, extra etiã communia hominibus, vita, moribus, lingua Christum dominum confitetur, abhorrens quæ abhorruit, amplectens quę ipse amplecti dignatus est. Tertia est directio cordis nostri consummata dilectio: vt Deum ex toto corde diligamus. Nõ erit ipsa consummata dilectio, si corda hominum quadam dubietate tangatur. Cur in hac vita tam expresse mãdabatur: si in via velut in patria non impletur? Sed optimum est altitudinem considerare virtutum, quæ quanuis sub præcepto aut consilio sępe tradantur, illarum tamen apicem nemo contingere potuit, nisi qui deus & homo inter homines nasci, conuersari, & mori voluit. Semper virtus supra facultatem quorumcunque sanctorum inapprehensibilis mansit. Ad quam semper posset esse ascensus, quousque in patriam veniretur. Ac si per hoc hanc cordis directionẽ quasi totali dilectione ex C toto habere nõ possumus, quam tamen proti nus faciamus declinantes omne vitium, etiam in omnem perfectionem intendere non valentes. Saluator ait, Qui habet mandata mea & seruat ea, hic est qui me diligit. Amator Dei inimicus est mundi: quoniam amicus mundi, inimicus est Dei. Inimicus ex corde de inimico nulla gaudia suscipit, nisi cùm eum videt oppressum, aut cum potentior factus in exilium tradere aut interficere potuit. Hic typus quo fœdere cum seculo quis astringatur ostendit. Amator Dei ex corde perfecto non sapit alta: sed consentit humilibus & occupatus in ipso ad iudicia hominum non vacabit. Non meditabitur prata de rectis: non contendet, non inuidebit ijs qui humana prosperitate potiuntur. Ad aptitudinem nostri oris est proferenda purgatio: ut nihil impertinens ex eo proferatur & moderatio in his habeatur, quæ dicere necessitas ipsa compellit, quoniam per sapientiam dicitur. Qui moderatur labia sua: pru Pro. 16.
dentissimus est. Et nihil in eo aptius, quam propriæ accusationes, orationes, laudes, benedictiones ad omnium creatorem, & humilis sermo verecundus, exhortatiuus ad proximum promatur. Non in contentione aut discepratione verborum, non in præsumptione, sed in omni mansuetudine animi & suauitate linguę. Tutius tamẽ est audire, quàm dicere: erudiri, quàm erudire. Latet interdum blandus dæmon in proferendo sermones, ex quibus solet sæpe fama detestanda & vanitatis aura captari: & spiritus sanctus nos terret, quoniam vir linguosus non dirigetur in terra. Si aliquis præter necessitatẽ & apertã vti- D
litatem etiam in bonis auditores alloquitur, semper digitus prudentiæ sit super os suum, ne verba indisciplinata crucłet. Et cũ Dauid in hac virtute societur, qui dicebat, Dixi custodiã vias, vt non delinquã in lingua meapo sui ori meo custodiã, cũ consisteret peccator aduersum me. Honestæ autem hominũ actiones non aliter, quã ab honesto corde, adiuuante diuina gratia & per legẽ Christi procedũt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt est omnium sensuum syncera custodia ne quid per eos improbum: ad animā illabatur: & mores compositi, ne notabiles fiant & singularitate viuendi tales sint, quales decet seruum Christi, superna non terrena captare volentem. Non conuersatio importuna: sed rara pro necessitate propria uel communi. Non onerosa, non signata hypocritalibus notis, omnem duplicitatem, & obliquitatem excludens, subiecta proxima in omnibus, præterquam in initio. Delectare in teipso, ne te in aliquo magnipendas: humilis & suauis sub pondere paupertatis à qua expugnari quotidie propriè seruorum est Christi. Capta ex laboribus & sudoribus vitam tuam. Vbi autem non est infirmitas, & impossibilitas denegat: ne erubescas humilem quæstum facere. Nam ex quæstu in humilitate subuenitur indigenti & superna merita conquirantur, & formatio fit ad sanctos. Sæpe abluaris salutaribus sacramentis, & iis atque diuinis uerbis tuam animam refocilla. Talis studeas uiuere: qualis affectas in extremo iudicio inueniri. Non tibi plura scribo. In ijs paucis exerce animam tuam. Curiosa, & non expedien-
E tia tibi: nec à me, nec ab alijs ampliùs quæras. Quod tibi noui utile, scripsi: & si aliud à me petisti & vtiliter denegaui, nolens in magnis, sed in paruis & paucis inuoluere animā tuam. Tuos natos vt potes in Deo nutrias, & ora pro me. Patientia tibi expediens sem per tecum sit. Amen.

MEDITATIO DEVOTISSIMA super Salue Regina, quæ diuo Bernardo attribuitur.

AD salutandum virginem primo debeo eius magnitudinem consi derare. Nec enim circa suum filium ampliùs potuit eleuari, q̄ vt mater Dei uocaretur. Admirans ergo magnificentiam matris nostræ deuotè, & reuerenter dicito, Salue regina. Sub tuo regimine domina, uolo de cætero militare, me totaliter dominationi tuæ committo: vt plenariè regas, nihil meæ insipientiæ dimittens de mei regimine. Quicquid enim mihi dimiseris, nouerīs miserrimè destruendum. Sed cùm plenus sim miseria a vertice vsq; ad pedum plantas & putrefactus, fœtorem grauē & horrorem quomodo dignaberis regere tā nobilis creatura? Quia tu es regina misericordiæ: Et qui sunt misericordiæ subditi, nisi miseri? Multum es solicita de miseris, hos in tuos filios adoptasti, hos regere domina voluisti: & ideo regina misericordiæ vocaris. Nos ergo miseri tecum de cætero consolemur, tecum amodo domina habitemus, te mentis visceribus amplectamur, quia tu es vita. Vita verè quæ mortem superbiæ humilis vicisti & nobis vitam gratiæ impetrasti. O certè vita amabilis, vita desiderabilis, uita delectabilis, ò uita quæ nutris tuos cœlestibus alimentis. Qui enim vult te habere, se affligat, delitias reiciat, delicata quæque contemnat: & qui amplius mortificatus fuerit, te amplius possidebit. Dulcedo. Verè dulcedo quæ amaritudinem peccati impetrando gratiam expellis, quæ nobis gratiæ dulcorem acquiris, quæ ad suauitatem patriæ cœlestis contemplantes introducis. O dulcis domina: cuius sola memoria affectum dulcorat: cuius magnitudinis meditatio mentem eleuat: cuius pulchritudo oculum interiorem exhilarat: cuius amœnitatis immensitas cor meditantis inebriat. O domina quæ rapis corda hominum dulcore, nonne cor meū domina rapuisti? Vbi quæso posuisti illud: vt ipsum valeam inuenire? O raptrix cordium, quando mihi restitues cor meum? Quare sic corda simplicium rapis? Quare violentiam facis amicis? Nunquid ipsum semper vis tenere? Cum illud postulo mihi arrides: & statim tua dulcedine consopitus quiesco. Cum in me reuersus iterum illud postulo: me complexaris dulcissima, & statim inebrior tui amore: tunc cor meum non discerno à tuo, nec aliud scio petere, nisi tuum. Sed ex quo est cor meum tuo dulcore sic inebriatum, guberna illud cū tuo, & in sanguine agni consera, & in latere filij colloca: tunc assequar quod intendo, & possidebo q̄d spero, quia tu es spes nostra. Sperent ergo in te qui nouerūt nomen tuū, qm̄ non dereliquisti quærentes te domina. Certè qui sperant in te, mutabūt fortitudinē: assument penuas, vt aquilæ: volabūt & non deficient. Quis nō sperabit in te, quæ etiam adiuuas desperatos? Non dubito, quòd si ad te venerimus, habebimus quod volemus. In te ergo speret, qui desperat: qui deficit, ad te currat. Salue. Quis ergo de cætero nos à tui salutatione poterit prohibere, ex quo sic es vita, dulcedo & spes nostra? Salue. Quis ergo ex quo regina es nostra, à tua reuerentia nos poterit separare uel impedire? Primò es domina salutanda, ut per te gratia impetretur. Secundò vt per te ad gloriam

Ad te gloriam ueniatur. Ad te. Ad te verè, quia tu sola deum genuisti, tu sola interemisti vniuersam hæreticam prauitatem. Ad te certè quæ leuas nos à fœcibus peccatorū, quæ nos consolaris in cunabulis vagientes, lactas parulos esurientes. Clamamus. Quare non clamaremus domina, qui vulnera sustinemus, plagas sentimus, qui inimicis vndiq; circundamur? Clamamus angustiati, miseriis infinitis oppressi. Clamamus cordis anxietate, stomachi vacuitate, doloris acerbitate, aut forte erga te amoris immensitate. Quare enim obdormis domina? Surge adiuua nos. Clamamus etiam, vt nostram manifestemus necessitatem: quia clamare necessitas nos cōpellit, quid nos ampliùs affligis? Si multum tardaueris, vocem amittam clamando, & ad te ampliùs vociferari nequibo. Heu mihi tunc quid faciam: cùm nec exaudire me poteris, nec exaudire? Citò, citò domina subueniās clamanti, ne in manibus deficiam inimici, curre festina domina, & tuum iniquissimum, & infidelissimum seruum ad te clamātem parcendo adiuua, & eripe de manu & pericalis tui hostis. Si aliud te allicere domina non deberet, nisi quia tuus hostis audet nos tuos seruos inuadere fraudulenter, deberes ad nos quàm citiùs festinare. Curre & libera nos domina propter eorum superbiam reprimendam. Curre, ne dicant: ubi est eorū domina, de cuius clemētia confidebant? Ne miseris domina si clamamus, quia sumus à te nimium elongati. In regione lōginqua dissipatos. uimus partem nostram, & ideo ad te clamamus exules. Exules à patria, exules à visione diuina, & vtinam non exules à gratia, exules à consolatione materna. O anima, cur nō ex potuit à corpore separata: quàm à tua domina exul facta? Heu mihi, cur sum in tam longum exilium relegatus? O domina, dum hic sumus exules, constituas nos, ne hic tanquam in patria confidentes te & tuū filium quærere deliti amus, sic tamē constituas exules in corpore, vt semper tecum simus ciues in mente. Filij Euæ. Verè filij Euæ, superbi, præsumptuosi, ambitiosi, auari, gulosi & carnales, inobedientes, & breuiter in omnibus ipsam Euam sequentes, pronī sumus ad malum, difficiles verò ad bonum: & si continget aliquem filium bonorum operum generare, cum quodam cordis dolore & tristitia generamus: sed malum cum lætitia perpetramus, nec bonis sufficiunt mala nostra, sed sic ipsa Eua ita & nos alios inclinamus ad malum, & etiam sicut ipsa, ita & nos in defectibus excusamus, aut saltem si possumus in alios retorquemus. Plus enim placet nobis in multo sudore & labore vilia acquirere: quam dominum gloriæ degustare, & ipsum leuissimè, immò dulcissimè possidere. Nisi enim nos domina adiuuisses, fortasis iam in inferni profundissima venissemus. Nec est quod nos ualeat excusare qui non te sed Euā in omnibus imitamur ac per hoc. Ad te suspiramus. Suspiramus autem de tam bonæ matris absentia, venire ad te domina cupientes. Suspiramus ad te, videre filium tuum affectantes. Nimius ergo amor quo erga te sumus inebriati intrinsecus, cogit nos ad te domina suspirare. Omnibus es amabilis, omnibus affabilis, omnibus delectabilis sedes sapientiæ, fluuius clementiæ, radius deitatis: nec est qui se absondat à calore tuo. Quis ergo ad te domina non suspirabit? Amore suspiramus, etiam & dolore. Vndiq; nos angustiæ premunt. Quomodo ergo ad te non suspiremus, solatium miserorum, refugium expulsorum, liberatio captiuorum, regina bellatorum, domina uniuersorum etiam inimicorum, nec est qui tuæ uoluntati ualeat obuiare? Sic afflicti, sic miseri, ad te suspiramus gementes & flentes in hac lachrymarum ualle. Heu domina, non uides, quòd totaliter sumus amaritudine pleni? Intus sumus gementes, exterius flentes, in loco lachrymoso iacentes: onerati peccatis gemimus, aggrauati molestijs flemus, abundantes miserijs in ualle lachrymarum sumus, tuum subsidium postulantes. Quid amplius dicam? nec sufficio nec scio omnia detestabilia huius uallis enarrare. Eia ergo aduocata nostra. O laudabilis clementia Saluatoris, qui sic afflictis tam nobile subsidium dignatus est elargiri: & ideo non est timendū quin miserearis miseris, ad illā partē inclinans sententiam, quā defendis vt nobis exhibeas gloriā quam peperisti. non ergo restat domina, nisi ut illos misericordes oculos ad nos conuertas. Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte: nō dubitamus domina quum si nostras aspexeris miserias & non poterit tua miseratio suum retardare effectum. Mirabiles necnō & amabiles illi tuorum radii oculorum, quibus nos allicis ad amorem, & ad plenam ducis salutem ne venenatos oculos basilisci timeamus. O Euæ oculi uenenati, cur non offertis vos oculis uirginis, si vultis perfectam recipere

Universidad de Deusto
Biblioteca

medicinam, nam suorum claritas oculorum tenebras expellit, effugat cateruas dæmonũ, purgat vitia mentium, corda congelata accendit & demum ad cœlestia trahit. O quàm beati, ò domina quos tui viderint oculi. Hos ergo oculos ad nos domina conuerte. Et Iesum benedictum fructum ventris tui nobis

Et Iesũ benedictum.

post hoc exilium ostende. O venter mirabilis, qui potuit capere saluatorem: ò venter laudabilis, qui potuit recipere redemptorem: ò venter desiderabilis, è quo emanauit desiderium mentium, gratiarum fluuius, gloriæ premium: ò venter amabilis & dulcedo animæ, ò eleuatio mentium, inebriatio cordium, sanitas peccatorum. Fructus tuus domina. Hic certè est fructus beatus à principio sui ortus. Hic est Iesus Dei viui filius. Hic est saluator noster dominus Deus. Húc Iesum benedictum fructũ ventris tui nobis post hoc exilium ostende, ut uidendo ipsum habeamus: ipsum videndo beatitudine repleamur, ò clemens, ò pia, ò dulcis Maria.

O clemens.

O clemens indigentibus, pia exorantibus, dulcis diligentibus: ò clemens pœnitentibus, pia proficientibus, dulcis contemplantibus: ò clemens liberando, pia largiendo, dulcis te donando: ò clemens consolando, pia blandiendo, dulcis osculando. Clemens es subiectis, pia iam correctis, dulcis prædilectis. Amen.

FINIS.

LVDOVICVS MIRAEVS Lectori. S.

ET hæc quidem ex Veneto exemplari huc transcripta, illo alioqui labeculis erasis, quibus vndique contaminatũ erat, tantò tersiora. His accedunt vice coronidis corollaria duo: prius Cartusia exhibuit, alterum ex archiuis Cœlestinorum deprõptum est. Opusculum igitur cui inscriptio est, Formula siue

M liber B. Bernardi abbatis de honestate vitæ siue de honesta vita, habes folio 242. col. 2. Principium habet, Petis à me frater charissime &c. Id ὁ μολογούμενον esse Clareuallensis abbatis primi vel illud comprimis argumento est, nempe scripturę antiquitas. Tã multæ. n. est, vt dicerare possis ætate vel authoris vel certe proxima esse scriptum. Habet proinde summarias partitiones αὐτοῦς τοῖς κεφαλαίοις prascriptas, quas in hunc locum transscribendas duximus hoc consilio, vt mox futuræ ob sulamus editioni. Incipit liber de honestate vitæ B. Bernardi abbatis. Petis à me frater charissime, &c. Incipit liber: Vt igitur ab &c. De contemplatione Christi. Si ergo tibi &c. De contemplatione Christi hominis. Semper cogita &c. Contemplatio de diuinitate Christi. Quod si aliqũ &c. De humilitate. Sanè ante. De honestate exteriori, & primò de habitudine corpis. Ad hęc sit incessus &c. De visu & honestate faciei. Quaquauersum nulla &c. De honesta occupatione. Numq; tamen sis &c. De oratione. Quum orueris, non &c. De honesta societate. Consortia iuuenũ &c. De refectione. Sicut ad crucẽ &c. De timore Domini. Pone tuæ prudentiæ modũ &c. De honesta dormitione. Quũ ad stratum lassus &c. De vigiliis. Quũ surrexeris ad vigilias &c. Quod fini adiungitur post, amare memento, Prolixius quã putauerã &c. in nostro exẽplari nõ habetur, sed mox subnectuntur hæc duo capitula. De consideratio ne mortis, & Occulta doctoris, sub hac clausula. Quod nobis Deus concedat. Amen. Secundũ hæc subiiciuntur doctrinæ decẽ quas & substituimus, quarũ calci adscriptũ legitur, Explicit liber B. Bernardi abbatis de honesta te vitæ. Hæc te nescire nolui amice Lector.

De consideratione mortis.

A Si quando affectus fueris tædio: iuxta lapidem super quo lauantur corpora, te meditando compone & diligenter cogita quo tractentur vsu sepeliendi: nunc enim in tergũ, nunc in faciẽ versantur. Quomodo nutat caput, cadunt brachia, rigent crura, iacent tibiæ: quo induantur, consuantur, deferantur humanda. Quomodo componantur in tumulo, quomodo puluere contegantur, quomodo vorentur à uermibus, quomodo quasi sacculus putrefactus, consumantur. Summaq; tibi sit philosophia meditatio mortis assidua. Hanc vbicunque fueris, & quocunque perrexeris, secum porta & in æternum non peccabis.

Occulta doctoris.

In omnibus cogitationibus, locutionibus siue actibus tuis, dic tibi: Ita ne ageres, si hanc scires pro certo nouissimã vitæ tuæ horã? Caue tibi serue dei, ne quos imitari non vis, dãnare videaris. Incertũ est, quo loco te mors expectat: ideo tu eam omni loco expecta. Cognosce te ipsum: & tempus quod tibi ad agendam pœnitentiam, ad promerendam gloriam

gloriam misericordiæ conditoris indulsit, obserua. Sis hilaris dator, peritor rarus, acceptor verecundus. Sermo tibi in tempore sit aut serus, aut nullus aspectus tuus, aut officiosus, aut demissus & cohibitus intra se: oculus tuus sit in capite tuo. Risus tuus aut iudicans leuitatem animi aut prouocans: rarus tamen. Et ipse sit quidem eductus interdum, effusus

B nunquam. Sis autem tam modestus, vt ne leuitatis habearis suspectus. Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus: quod nobis deus concedat, Amen.

Qualiter homo possit in bono proficere & placere Deo.

Primò studeat quantum potest se vilissimum reputare & indignum beneficio dei. Ipse sibi displiceat. Soli deo placere cupiat. Ab alijs velit vilis, & non humilis reputari: & quòd sit vilis, ex sententia Dei clementiã recognoscat, regratians quòd tam vilem hominem & quasi promptum ad omne malũ, & tardum ad omne bonum, dignatur sibi in seruum assumere, & quod maius est, in filium adoptare. Non ergo reputes magnum, quòd Deo seruis: sed maximum reputa, quòd ipse dignatur te in seruum assumere sibi.

Quòd non debet dolere de malo pœnæ, sed culpæ.

Secundò, vt de nihilo nisi de peccato, & ad peccatum inducente, & à bono retrahente doleat, imò de qualicunque tribulatione, iniuria & afflictione gaudeat. Instantissime inimicos diligat, & specialem orationem pro eis faciat. Deinde deo copiosas laudes referat de eo, & ad regratiandum de tanto beneficio insufficientem se recognoscat: quia quẽ Deus diligit, corripit & flagellat. Ipsæ enim tribulationes ad deum nos ire compellunt.

Quòd paupertatem diligat propter deũ.

C Tertiò, vt de temporalibus nihil nisi stricte propter necessitatem suam requirat, aut quocunque modo appetat: sed Christo dominio in omni dilectione corporalis consolationis se conformare studeat, & hoc debet maximum reputare, quia rex regum & dominus dominantium Christus, sic vilem seruum suis ornamentis non dedignatur induere, & sibi lutum fœdum assimilare. Ideoq; quantò uidet se ditiorẽ, & in pluribus corporis consolationibus abundantiãtò debet profundius & intimius contristari, cernens se eò magis à Christi similitudine elongatum.

Quòd in his quæ non sunt contra deum debet obedire alijs magis, quàm sibi.

Quartò, vt in his quæ indifferenter bona sunt, alterius potiùs, quàm suam adimplere studeat voluntatem: imò semper in exterioribus actibus se sibi studeat abnegare: aliorum beneplàcita affectans, cum omni vigilantia omne licitum adimplere. Et sic circa omnes, maximè tamen circa suos superiores studeat idipsum obseruare.

Quòd non despiciat miseros.

Quintò, vt nullum quantumcunque miserum despiciat: sed erga omnes materno moueatur affectu: vt sic omnibus compatiatur intimè, sicut compateretur mater vnico filio suo. Omnes eorũ miserias reputet esse suas, & sicut sibimetipsi (si tamen possit) subue- D niat. Omnes etiam pauperes vt patronos, reuereri debet: quia ipsi sunt qui alios recipiunt in æterna tabernacula.

Quòd nullum hominem iudicet de occultis.

Sextum est, vt nullum iudicet de peccato, cùm ignoret quid in anima, diuina operetur misericordia. Sed si aliquem per signa manifesta coniectarit esse peccatorem, priùs de peccato illius doleat ac si proprio corpori mors immineret. Recogitet, q̃ pretiosior est anima quæ sic lęthaliter vulneratur, q̃ omnia corpora totius vniuersi per se considerata. Et sicut corpus meum à morte, sic imò multo magis deberem proximum cum omni diligentia custodire, & à peccato retrahere oratione, exhortatione, exemplo.

Quòd gaudeat de bonis aliorum.

Septimum est, vt bonum proximi diligat, sicut suũ: & sicut mater in bonis filiis iucundatur, sic ipse in bonis omnium iucundari debet, & maximè de his quæ spiritualia sunt, & ad spiritualia inductiua. Et sicut sua, aliorũ bona procuret & procurata studeat promouere:

Universidad de Deusto
Biblioteca

uere: & semper plura bona de proximo credat, quam possit ipse intueri.

Quòd nihil præter deum diligat, aut propter Deum.

Octauum est, vt nihil præter Deum diligat: vt in omnibus solus Deus sincerè, sine socio diligatur. Nec eum alliciat quantumcunque sanctitas alicuius, aut beneficiorum immensitas, aut aliquem diligat amore singulari: sed amore omnium, scilicet charitate in deum omnes referens: magis alioqui diligat meliorem. Potest tamen beneficia pro beneficijs rependere: & pro ipsis beneficiis, orationes deo offerre.

¶ Quòd semper habeat Deum actualiter in corde.

Nonum est, vt quicquid quibuscunque negotiis implicetur, Deum in corde memoriter studeat habere: & semper honorē dei omnibus anteponat. Sed ad hoc præcipuè nitatur, vt sic semper Deum præsentē intelligat, ac si ipsum qui præsens est, in sua essentia videret: sicq; eum timeat & reuereatur, & intē so amore in eū feratur, eoq; prout pōt in via fruatur, & in ipso, non in alio requiescat.

Quod recognoscat beneficia creatoris.

Decimum est, vt si prædicta adsequi potest, esse hæc Dei beneficia recognoscat. Debet etiam cæterorum beneficiorū secundum quod poterit, reminisci. Primò, quia sua eū signauit imagine. Secundò, ꝙ naturā eius assumpsit: & pro ipso deus mori dignatus est. Tertiò, ꝙ se præbet in cibū: & in futuro se præbebit in præmium. Et quia nondum adsecutus est in præmium, in via tamen aspiciat eum in patibulo, sicq; illi compatiatur, ac si omnia vulnera Christi in suo corpore sustineret, & de hoc præcipuè debet dolere: quia tot videt frustrari beneficio hoc immenso.

Explicit liber beati Bernardi abbatis, De honestate vitæ.

In aduentu domini de vndecim oneribus.

FEmptus est fratres charissimi, vt misericordiam & iudicium cantemus domino. Aduentus quippe domini est: illius qui venit & qui venturus est omnipotens. Sed quomodo venturus est, vel venit? Nempe vox Apostoli eius est: cœlum & terram ego impleo. Quomodo ergo ad cœlum venit vel ad terrā, qui cœlum & terram implet? Audi euangelium: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est: & mundus eum non cognouit. Ergo & præsens erat, & absens est. Præsens, quia in mundo erat: absens, quia mundus eum non cognouit. Non est longè ab vnoquoq; nostrum ait Paulus. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus: & tamen longè à peccatoribus salus. Propè itaque per essentiam, longè per gratiam à peccatoribus salus: quos nec reuocabat errantes, nec erigebat iacētes, nec redimebat captiuos, nec mortuos suscitabat. Longè, inquam, quando nec iustis cœlestem mercedē: nec impijs manifesto iudicio æternam inferebat damnationem. Venit proinde vt agnosceretur, qui non agnoscebatur: crederetur, qui non credebatur: timeretur, qui non timebatur: amaretur, qui nō amabatur. Sic qui præsens erat essentialiter, venit misericorditer vt agnosceretur humanitas eius: credereturq; diuinitas eius: timeretur potestas eius, amaretur benignitas eius. Apparuit autem humanitas eius in nostræ infirmitatis susceptione: diuinitas in miraculorum exhibitione, in dæmoniorum oppressione potestas, in peccatorum susceptione benignitas. Humanitatis namq; fuit, ꝙ esurijt: diuinitatis, quòd de quinque panibus quinque milia hominum saciauit. Humanitatis fuit, quòd mortem sustinuit: diuinitatis, ꝙ mortuos suscitauit. Item potestatis fuit, ꝙ Pharisæos de templo eiecit: benignitatis, ꝙ in conuiuium publicanos & peccatores suscepit. Potestatis fuit, quòd dæmones terruit: benignitatis, ꝙ adulteram absoluit. Postremò potestatis fuit, quòd volentes eum capere prostrauit: benignitatis, quòd abscisam sui persequutoris auriculam loco simul & sanitati restituit. Et hęc omnia cum ad primum aduentum pertineant misericordiæ dicimus ascribenda. Consideremus ergo quid sit deus, & videre quid sit, quòd deposuerit tantam maiestatem: quòd exinaniuerit tantam potestatē: ꝙ infirmare rit tantam virtutem: quòd tātam assumpserit humilitatem: ꝙ tantam sapientiā infatuare rit. Nūquid hominis iustitia? Absit. Omnes enim declinauerunt, simul inutiles facti sunt non est qui faciat bonum. Quid ergo? Num aliqua eius egestas? Minimè. Eius est orbis terræ & plenitudo eius. An fortè nostri in aliquo eguit? Nequaquam, Deus quippe

meus est: & bonorū meorū non eget. Quid ergo verè dūe non mea iustitia, sed tua misericordia: non tua egestas, sed mea necessitas. Dixisti enim. Misericordia ædificabitur in cœlis. Ita planè miseria abundauit in terris: Ideo in primo aduentu tuo, misericordiam cantabo tibi domine. Misericordiæ nanque fuit, ꝙ infirmitates nostras factus homo suscepit: misericordiæ, quòd fidem diuinitatis suæ miraculis confirmauit. Misericordiæ nihilominus, quòd dæmonum nobis calliditates detexit, & exercitauit virtutem: misericordiæ, quòd meretricis attactum non respuit, sed deuotionē approbauit. Itaque quod se exhibuit in humanitate humilem, in miraculis potentem, in dæmonum oppressione fortem, in peccatorum susceptione mitem: totum hoc ex misericordiæ fonte processit, totum ex pietatis visceribus emanauit. Et ideo in hoc primo aduentu tuo: misericordiam cantabo tibi domine. Et meritò: quia misericordia tua plena est terra. Ecce oleum, ad cuius præsentiā iugum nostrę captiuitatis computruit, sicut ait Esaias sanctus: In illa die auferetur onus eius de humero tuo, & iugum de collo tuo, & computrescet iugum à facie olei. Quæ ista dies, quod onus istud, quod iugū? Audi quod idē Propheta præmittit: Suscitabit super eum dominus scilicet regem Assyriorum, flagellū nostra plagam Madiam in petra Oreb: & virgam eius super mare, & leuabit eam in via Aegypti. Flagellato itaq; & percusso diabolo, qui est rex super omnes filios superbiæ, leuauit dominus virgam suam super mare, & leuauit eam in via Aegypti. Mare, seculum: virga, crux: via Aegypti, via illa lata & spatiosa quę ducit ad mortem. Gratias tibi domine Iesu, qui exaltasti virgam tuam super mare, prosternens cruci tuæ superbiam seculi: & subiiciens ei principatus & potestates. Verè domine, crux tua premit fluctus seculi: sedat tempestates persequutionum, & tentationum procellas mitigat. Leuasti etiam eam in via Aegypti: vt obstructa via illa lata quæ ducit ad mortem, illam arctam & angustam ostenderes quæ ducit ad vitam. An nescitis? An non sentitis? An non experimini? Feruet in carne æstus concupiscentiæ, aliquando in mēte ira desæuit indignationis, & amaritudinis verba prorumpunt: & ad instar maris quod vehementer agitat ventus, omnia interiora hominis conturbantur: sed cessante super hoc mare crucem suam Iesu, sedantur omnia, omnia conquiescunt. Præterea fratres charissimi, quis vos in hanc viā & angustam semitam salutis induxit: nisi dominicæ crucis & passionis exemplum, quam leuauit dominus in viam Aegypti? Meritò hac die, id est tempore gratiæ, tempore misericordiæ, tempore quo crux leuatur, quo Christo subditur mundus, quo princeps mundi huius eiicitur foras: hac inquam die, hoc tempore auferetur onus de humero tuo. Quod onus? Legimus in scripturis multa onerum genera. Nam sanctus Esaias vndecim nobis onera pphetico sermone describit.

1. Onus Babilonis. 2. Onus Philistiim. 3. Onus Moab. 4. Onus Damasci. 5. Onus deserti maris. 6. Onus Aegypti. 7. Onus Duma. 8. Onus in Arabia. 9. Onus vallis visionis. 10. Onus Tyri. 11. Onus iumentorum Austri. Et quid est onus, nisi pondus quoddam deprimens animam & ad terrena inclinans: faciens eam ad inferiora respicere, & negligere superiora? Tale nobis onus aliquando ex mundi prouenit delectatione, & hoc onus Babylonis. Aliquando ex immundorum spirituum immissione: & hoc onus Philistiim. Aliquando ex naturali quadam & ineuitabili necessitate, & hoc onus Moab. Aliquando ex tenebris ignorantiæ, & hoc onus Aegypti. Aliquando ex innata nobis infirmitate, & hoc onus Damasci. Aliquando ex malorum persecutione, & hoc onus deserti maris. Aliquando ex occulta animi vexatione, & hoc onus Duma. Aliquando ex timore mortis, & hoc onus in Arabia. Aliquā do ex vanitate quando proficimus, & hoc onus vallis visionis. Aliquando ex angustia pro his quæ toleramus, & hoc onus Tyri. Aliquando ex charitate, quādo aliis prodesse desideramus, & hoc onus iumentorū austri.

De onere Babylonis sermo primus.

PRimū itaq; onus Babylonis est: quod necesse est vt auferatur ab humeris nostris. Babylon significat mundum, cuius amor cupiditas est: onus itaq; graue multos premens, & adinferiora incuruās. Tripliciter autem miseros onerat, labore, timore, dolore. Cum labore peruenit homo ad hoc quod cupit: cum timore possidet, cum dolore amittit. Eia fratres, quis regum non cum labore acquirit quod cupit? Quis regum ita securus, vt nullum timeat? Quis nō cū dolore aliquid amittit? Sed retorqueamus ad nos parabolā istā. Nullus ne nostrum sub huius oneris pōdere suspirat? Esa. 13. מַשָּׂא בָּבֶל

Universidad de Deusto
Biblioteca

suspirat? Nullæne in nobis mundanæ delectationes resederunt? Quid quod qui sua reliquerunt, aliena quærere non formidant, pro quibus, laboribus fatigantur: cruciantur doloribus: timoribus conteruntur? Nunquid uel ille ab hoc onere liber est, qui cum nihil, vel parum in monasterium attulerit, tamen vt alijs det, quicquid potest, de monasterio auferre non desinit: qui importunè petit: qui irascitur, si non accipit: dolet, si corripitur: sæuit, si proclamatur? Quid illi, qui tantum parentum stringuntur affectu, vt religionis dispendium, maximosque labores pro eis subire non dubitent, & ob hoc etiam dies vacuos, & noctes ducunt insomnes? Quid de illis dicam, qui honores ambiunt? Quid oneris non sustinent? Nunc adulantur, nunc detrahunt, nunc pro aliorum promotione insaniunt: núc frustrati spe sua, ipsos etiam patres suos maledictis insurgunt. Itaque fratres, omnes hi conformantur huic seculo. Vnde & nomine Babylonis censentur: illo pœnarum onere quod propheta super Babylonem describit miserabiliter opprimendi.

L

De onere Philistijm. Sermo II.

Cap. 14. sub finē. פְּלֶשֶׁת vulgo Pælestina.

Sequitur onus Philistijm, qui interpretantur cadentes potione, illos significans qui superbia inebriati ceciderunt de habitatione cœlesti. Isti miseros onerant: nunc tentatione, nunc afflictione. Hi Aegyptos onerabant plagis multis, & magnis: sicut habes in Psalmo: Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram, & tribulationem: Immissiones per angelos malos. Hi cor Iudæ onerauerunt auaritia, & cor pharisæorum inuidia, & cor Pilati stultitia. Hi cor fidelium multis tentationibus onerant: insultantes animæ consentienti, & dicentes: Incuruare ut transeamus.

M

De onere Moab. Sermo III.

Cap. 15. מוֹאָב de parte.

Additur onus Moab: qui interpretatur de patre. Naturalem illam exprimit necessitatem, quam pater generatione transfundit in filium: sicut est ineuitabilis manducandi, bibendi dormiendique necessitas, & cætera, quæ ad necessariam pertinent corporis curam. Quale hoc onus fratres charissimi quo copimur post solis splendorem, ad carnis huius curam quasi ad fœtidum cadauer redire, & post spirituales cibos mentis, procurare onera ventris? Quale hoc onus quod quotidianum à nobis miseræ seruitutis tributum exigit: & quem hodie impleuimus, euacuatum crastino ventrem reimplere compellit? Quid dicam, quantæ diræ, quid laudemus, quid improbemus: ita vt sæpe dicamus malum bonum & bonum malum. Sed & quid oremus sicut oportet nescimus, & in luce scripturarum sicut in nocte tenebamus. Quæ ergo huiusmodi sunt ab Aegypto onerantur, sed cum Aegypto non onerantur, cum illis scilicet qui Aegyptus sunt & tenebræ, filij tenebrarum, de quibus dominus in euangelio: Omnis qui male agit, odit lucem. Et Apostolus: Qui dormiunt, inquit, nocte dormiunt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Hi nimirum eo pondere pœnæ punientur, quo Aegyptum propheta docet esse puniendam.

De onere deserti maris. Sermo VI.

Subiungitur onus deserti maris. Mare desertum multitudo reproborum, qui derelicti à Deo, & à sanctorum numero separati suo pondere, & persequutione sanctam premunt ecclesiam, ipsi pœnarum pondere, quæ in hoc onere à propheta notantur, póstmodum puniendi. Præterea mare sunt illi, qui diuersis passionum ac vitiorum tumultibus quatiuntur. Qui semper in motu sunt, semperq; vagi, nunquam stabiles, nunquá in eodem statu permanentes: nunc superbia intumescunt, nunc ira feruescunt, nunc tristes, nunc leues, nunc presi silentio, nunc risu dissoluti trágrediuntur præcepta seniorum, & fratrũ pacem turbant. Quandiu tũ timent, quandiu dolent, quãdiu admittunt correptionem nec fugiunt satisfactionem: desertum mare non sunt. At si venientes in profundum malorum contemnunt: si correpti reclamauerint, nihil honestũ, nihil quietũ, nihil insuper ordinatũ responderint, sed tumidi, sed inflati etiã in ipsum à quo corripiuntur, verbis indignationis insurrexerint, ita vt necesse sit relinquere eos sibi: desertum mare non dubites eos nominare. Væ illis qui à Deo derelicti & hominibus, dimittuntur secundum desideria cordis eorum: vt eant in adinuentionibus suis. Quibus etiam dominus per prophetam, Auferam zelum meum à vobis: & requiescam. Ezech. 16. vltra non irascar. Scitis fratres charissimi, q̃ graue onus in humeros sanctorum imponãt qui tales sunt. Sub hoc onere propheta gemuit, qui dicebat: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Verè supra dorsum nostrũ fabricant, qui huiusmodi sunt quotidia-

A Cap. 17. דַּמֶּשֶׂק

De onere Damasci. Sermo IIII.

Iam de onere Damasci propheta subiungitur. Damascus interpretatur fundens sanguinẽ, illam nobis innatam exprimens cortuptionem, quæ quodammodo nolentes & inuitos trahit ad peccatum. Ipsa est lex in membris nostris repugnans legi mentis nostræ: & captiuos nos ducens in legem peccati, quę est in membris nostris. Omnis sensus vitalis in corpore, ex sanguine est: vitalis autẽ sensus in anima ex ratione est. Et scitis, naturalis motus peccati quomodo nonnunquá in quandã delectationis pœnam, ipsam rationem absorbeat: et totã animã, vt ita dicam, reddat exanguem. Sed quidá sentiunt, sed non consentiũt: impugnantur, sed nõ expugnantur: onerantur, sed nõ prosternuntur. Hi onus quidẽ sustinent à Damasco: sed Damascus nõ sunt. At ille qui consentit & præbet arma iniquitatis peccato, & profecto Damascus est, propriũ sanguinẽ fundens, & suis se manibus interficiens. Hic procul dubio pondere pœnæ, quod in onere Damasci describitur, se nouerit opprimendũ.

De onere Aegypti. Sermo V.

Cap. 19. מַשָּׂא מִצְרָיִם

Additur onus Aegypti. Aegyptus interpretatur tenebræ. Sunt autẽ tenebræ, ignorãtiæ: quæ sunt

sunt & iniquitatis. Ein fratres, non est leue hoc onus, quod de ignorantiæ nostræ cæcitate porrigimus, nescientes in multis quid expediat, quid laudemus, quid improbemus: ita vt sæpe dicamus malum bonum & bonum malum. Sed & quid oremus sicut oportet nescimus, & in luce scripturarum sicut in nocte tenebamus. Quæ ergo huiusmodi sunt ab Aegypto onerantur, sed cum Aegypto non onerantur, cum illis scilicet qui Aegyptus sunt & tenebræ, filij tenebrarum, de quibus dominus in euangelio: Omnis qui male agit, odit lucem. Et Apostolus: Qui dormiunt, inquit, nocte dormiunt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Hi nimirum eo pondere pœnæ punientur, quo Aegyptum propheta docet esse puniendam.

De onere deserti maris. Sermo VI.

Subiungitur onus deserti maris. Mare desertum multitudo reproborum, qui derelicti à Deo, & à sanctorum numero separati suo pondere, & persequutione sanctam premunt ecclesiam, ipsi pœnarum pondere, quæ in hoc onere à propheta notantur, póstmodum puniendi. Præterea mare sunt illi, qui diuersis passionum ac vitiorum tumultibus quatiuntur. Qui semper in motu sunt, semperq; vagi, nunquam stabiles, nunquá in eodem statu permanentes: nunc superbia intumescunt, nunc ira feruescunt, nunc tristes, nunc leues, nunc presi silentio, nunc risu dissoluti trágrediuntur præcepta seniorum, & fratrũ pacem turbant. Quandiu tũ timent, quandiu dolent, quãdiu admittunt correptionem nec fugiunt satisfactionem: desertum mare non sunt. At si venientes in profundum malorum contemnunt: si correpti reclamauerint, nihil honestũ, nihil quietũ, nihil insuper ordinatũ responderint, sed tumidi, sed inflati etiã in ipsum à quo corripiuntur, verbis indignationis insurrexerint, ita vt necesse sit relinquere eos sibi: desertum mare non dubites eos nominare. Væ illis qui à Deo derelicti & hominibus, dimittuntur secundum desideria cordis eorum: vt eant in adinuentionibus suis. Quibus etiam dominus per prophetam, Auferam zelum meum à vobis: & requiescam. Ezech. 16. vltra non irascar. Scitis fratres charissimi, q̃ graue onus in humeros sanctorum imponãt qui tales sunt. Sub hoc onere propheta gemuit, qui dicebat: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Verè supra dorsum nostrũ fabricant, qui huiusmodi sunt quotidianis suis † exhortationibus nos onerantes: qui addunt peccata peccatis, contemptum iungũt contemptui, contumelijs, elati, detractores, deo odibiles, senioribus non obedientes, socijs non contemperantes. Tales pœnarum pondus quod in onere deserti maris continetur: se nouerint incursuros. † contumelij.

De onere Duma. Sermo VII.

à medio cap. 21. Onus. דּוּמָה

Exhinc onus Duma sermo propheticus describit. Duma interpretatur silentiũ. Scitis fratres, q̃ multos silentium onerat, & grauat quies tarda vt tacentibus & quiescentibus omnia onerosa sint: caput doleat, venter rugiat, caligent oculi, & renes pene soluantur. Exeuntibus autẽ huc illuc; vagãtibus & loquentibus, iocunda sipt omnia, tradantur oblitioni dolores, singulis membris sua reddantur officia. O quanta est virtus linguæ, quæ oculos serenat, caput alleuiat, renes cõsolidat, genua dissoluta corroborat. Hæc infirmum in laboribus infatigabilẽ reddit, patientem in iniurijs, paratum ad uer, prõptum ad obedientiã. Itaq; si videris monachum in claustro residentem huc illuc; respicere, oscitare crebrius, manus & pedes extendere, nunc librũ ponere, nunc rẽsumere: postremò quasi quibusdã stimulis agitatum de loco in locum, de auditorio in auditorium cursitare: sub onere Duma eum suspirare non dubites. Est præterea aliud quoddã silentium: quod æternæ pœnæ pondus multis imponat. Ipsum est silentiũ quod ex pudore & cõfusione procedens, confessionem obstruit peccatorum, vel excludit remissionem: quod onus pœnæ tale silentiũ meretur, prophetícus sermo non tacet. D

De onere in Arabia. Sermo VIII.

sub finē. 21. cap. Onus. בְּעֶרֶב

Iam onus in Arabia propheta subiungit. Arabia vespera interpretatur, quæ dici huius est noctis; principium: horã mortis non incongruè, vt puto, signans, quæ cunctis ferè mortalibus timoris non leue pondus imponit. Quis enim hominum hoc onus euitet, cui se saluator exempli causa spontanea voluntate subiecit? Imminente enim morte: cœpit, vt ait euangelista, pauere & tædere. Sub hoc timoris onere totum viuit genus hominum: nisi forte aliquis talis sit, cui certa sit beata vita post mortem, cuius desiderio etiam amaritudinem mortis non sentiat. Præterea vespera quæ vt diximus, diei huius est noctis; principium, eius exprimit casum qui post opera lucis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucis, ea inchoat quæ sunt tenebrarum, cuius fiunt nouissima peiora prioribus, qui profectò eo pondere opprimetur, quod in Arabiæ E onere continetur.

De onere Vallis visionis Sermo IX.

Cap. 22. Subditur onus Vallis visionis. Visio refertur ad contemplationem: vallis ad humilitatem vel deiectionem. Est enim quorundam contemplatio humilis, quorundam deiecta. Humilis sanctorum: abiecta peccatorum. Sancti autem quo magis proficiunt, eò maiori onere vanitatis fatigantur: & sic ad altiora se erigunt, vt quandoque inuiti & ad inferiora trahantur. Si enim virtus proficit, seruatur humilitas: si onera, vanitas est. Scitis fratres qualem necesse est vt sustineat pugnam mens proficientis: ne fauor humanus subrepat, ne dissoluat adulatio, ne cor ambitu intumescat. At illi qui quod notum est Dei, notum est illis qui inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, conspiciunt: euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: & à monte contemplationis ceciderunt in vallem erroris. Ideo mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum, quadrupedum & serpentium. Et si scire volueris quo isti digni sunt onere: audi, quod sequitur: Propter quod tradidit eos Deus in desideria cordis eorum & in passiones ignominiæ: & tradidit eos Deus in reprobum sensum. Sed & illi qui scientia scripturarum vel doctrina cœlesti, intentione non recta, puta ad laudes hominū vel ad temporale lucrum retorquentur, ad vallem visionis pertinere noscuntur, vt scientia visionem, vallis intentionem significet. Quos omnes quale pœnæ pondus expectet, propheticus sermo declarat.

Ad ro. 1. c

אזיוזך vallis visionis vel speculationis.

F

De onere Tyri. Sermo X.

Cap. 23. Sequenti loco ponitur Tyri onus, quod nomen angustia interpretatur: cuius onus est in amaritudine pœnitentiæ, in labore continentiæ, in corporali agritudine. Quid enim? Nihne oneris est in hac corporali exercitatione, vel disciplinæ regularis obseruatione? Quid in labore continentiæ? Quid laboriosius, quid difficilius, quid periculosius seruatur? quid facilius amittitur? Et est alia quædam cordis angustia, quam facit amor sui: cui contraria est cordis latitudo, quam facit amor Dei & proximi. Amor autem sui ex propria voluntate procedit. Qui igitur amat propriam voluntatem, oneri illi est voluntas aliena: & ideo quæ sua sunt quærit, non quæ aliorum. Ad omnia quæ sibi voluntas propria suggerit, promptus: ad ea quæ sibi iniunguntur, piger & tardus. De talibus dicit apostolus: Erunt homines seipsos amantes. Qui profectò pondus pœnæ quod in onere Tyri scribitur, non euadent.

Tyrus צור Sors, tribulatio. obsidio.

De onere iumentorum austri. Sermo XI.

Vltimum onus est iumentorum austri. Auster qui ventus est calidus, signat spiritum sanctum, sicut habes in Cantico Canticorum. Surge aquilo, & veni auster: perfla hortum meum: Fœlix anima, quæ huius austri sentit afflatum, & veni auster: perfla hortum meum: Fœlix anima, quæ huius austri sentitur: quæ freno moderationis huius regitur, quæ in omnibus eius subditur voluntati. Fœlix planè anima, cui spiritus sanctus præsidet, & omnia opera eius dirigit, cogitationes eius disponit, motus ordinat, moresq; componit. De talibus scriptum est: Vbicunque ambularent. De quibus propheta. Vias que erat impetus spiritus: illuc gradiebantur, cùm ambularent. De quibus propheta. Viam fecisti in mari equis tuis. Huius iumentum austri Paulus erat, qui dicebat: Non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Et videte, quomodo iumentum austri vbiq; regitur freno præsidentis. Prohibetur à spiritu, ne in Asia prædicet, monetur à spiritu vt Macedoniam visitet: incitatur à spiritu, vt Athenienses euangelizet: alligatus spiritu, Hierosolymam properat. Vides, quomodo insidens ei spiritus sanctus quasi iumento suo, nunc stringit habenas, ne eat quo vult: nunc vrget calcaribus, vt eat quo spiritus vult. Quid putamus filij mei? Nihil ne oneris portant huiusmodi iumenta? Sed iumenta austri sunt, ideo onerantur ab austro. Quali onere inquis? Audi apostolum: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris: per spiritum sanctum qui datus est nobis. In hac itaque charitate, quale onus sustinuit apostolus ipse dicat: Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non vror? Et iterum: Tristitia mihi magna est & continuus dolor, pro fratribus meis secundum carnem. Ille igitur qui iumentum est austri, oneratur aliena infirmitate, onerat

ur aliena iniquitate, oneratur aliena necessitate & peruersitate. Onus est esuries pauperis, oppressio inopis, miseria ægrotantis, tentatio proficientis, casus deficientis. Onerat & cum plebis tribulatio, orphanorum deflatio, viduarum gemitus, afflictio captiuorum. Nonne beatissimus Paulus quasi hoc onere pressus, à secretis cœlorum descendit ad cubile infirmorum? Sed & vos fratres qui fugistis ab aquilone de medio Babylonis, & cum habitatis in terra austri: alter alterius onera portate, & sic iumentum austri, adimplebitis legem Christi. Certè non est iumentum austri, qui portare negligit onus fratris sui, infirmitates & morum & corporū, quas in suis oneribus, vt potuimus, commemorauimus. Præterea fratres per iumenta austri, possumus eos significatos dicere, qui dona spiritus sancti non per meritum, sed per officiū sortiuntur: sicut sunt prophetia, curationes & cætera huiusmodi. Quos ordinant, ordinatur: maledicūtur, quos maledicunt: quos benedicunt, benedicuntur: ligantur, quos ligant: & quos absoluunt, absoluuntur, ita tamen si hæc omnia secundum leges ecclesiæ, non secundum animæ impetū faciunt. Hinc est quòd Balaam populo dei benedixit: quòd Caiphas pessimus prophetauit: quòd Iudas pessimus sicut cæteri Apostoli, miracula fecit. Hinc est quòd multi venient in illa die dicentes: Nonne in nomine tuo prophetauimus, & signa multa fecimus? Et tunc confitebor illis ait Dominus, quia non noui uos. Hi tales non homines dicendi sunt, sed iumenta, qui Domino Iesu Christo non seruiunt, sed suo ventri: qui terrena cupiunt, & cœlestia contemnunt. Hi nimirum illo onere miserabiliter puniuntur: quod quibusdam iumentis austri Isaias terribiliter intentat. Frenemus, ut potuimus, panem istum ordeacum: sed quia festinauimus inter frangendum, plurima nobis ciderunt fragmenta. Vos igitur qui ociosi estis, quos Christus ab his occupationibus seruauit immunes, colligite quæ superfuerunt fragmenta, ne pereāt. Inspiciat vnusquisque seipsum. Videat, & quod onus sustineat: & quod in futurum sustinere formidet. Si sub onere Babylonis est, deserat illud, & abijciat: ne si fuerit conmunis. Sub onere Philistijm uideat, ne penitentionibus eorum inebrietur: eisq; fiat similis in culpa, futurus eis similis in pœna.

Quod si sub onere Moab se senserit laborare, satagat sic necessitatibus corporis indulgere, ne Nabuzardam muros destruat Hierusalem: nec sic ei satisfaciat, vt cum illo in æternum ardeat. At si onus Damasci humerum presserit, caueat ne ipse sibi manus injiciat: & ita seminans in carne, de carne metat corruptionem. Sanè si onus Aegypti incubuerit, abijciat opera tenebrarum, & armis lucis induatur: ne si hic interioribus tenebris mentem libens tradiderit, quandoque in exterioribus nolens crucietur. Porrò si onus deser K ti maris malis eum persequutionibus infestauerit, non deficiat nec frangatur: ne quod ipsi iniecerint per malitiam, ille per impatientiam patiatur. Si autem onus Duma, id est, silentij fecerit impatientem, uel pudor & confusio obstruxerit confessionem: caueat pondus pœnæ quod talibus silentibus prophetatum. Verùm si onere Arabiæ pressus mortem timuerit, secundum naturam sese habeat vt eam non timeat propter conscientiam: ne non solùm ab Arabia prematur, sed insuper cum Arabia æternæ damnationis onere comprimatur. Præterea, si sub vallis visionis onere suspirans contra uanitatem pugnauerit: caueat, ne à monte contemplationis cadat in uallem erroris, eo utique onere obruendus, quod in onere uallis uisionis prophetatum describit. At si sub onere Tyri, ob præsentes labores & dolores mentem pusillanimitas in desperationem deiecerit, caueat præ omnibus propriæ uoluntatis angustiam: ut corde dilatato per omnes huius uitæ angustias graditer incedat, & sic æternum miseriæ pondus quod Tyro intentatur, euadat. Postremò, si sub onere iumentorum austri affectus tædio defecerit: cogitet sciatque, quia si onus charitatis abiecerit, onus damnationis non immeritò sustinebit.

Credo quòd non vacat à mysterio, ipse onerum ordo: nec sine causa primo loco ponitur onus Babylonis, secundo Philistijm, & sic de cæteris. Si enim priùs à cordibus nostris nō fuerit expulsa cupiditas, quę onus Babylonis & radix omnium scitur esse malorū: nec cætera onera declinare vel vincere, nec ad virtutem progredi summam ulla ratione poterimus. Fit autem ista cupiditatis expulsio, vel in his qui seculo plenè renunciant: vel qui sic utuntur hoc mundo, tanquam nō vtantur: vel tanquam nil habentes, & omnia possidentes. Cupiditate autem deuicta vel exclusa, iam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus mundi

augustinus ab ordine visionum pennatita. L.

1. Ti. 6.

1. cor. 7.

Eph. 6. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Sed cum is qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, sed facit cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere: onus istud vel alleuia
Onus. uerit vel abiecerit, onerabit nos huius carnis necessitas, cuius metas sicut scire difficile est, ita seruare impossibile. Necesse proinde est, vt concepto igne, naturalia incentiua nos fatigent: & nisi eis resistatur, ad illicita quæq; compellant. Si verò compressis Philistiim, necessitas corporalis quasi Moab sub modo fuerit temperantiaq; redacta, & sic quasi onus Damasci, carnis quis vicerit incentiua: statim errores & blasphemiæ quasi tenebræ Aegypti oculos carnis obducent, donec coruscanti luci sapientiæ tenebræ cedant, & statim desertum mare, id est, peruersorum inuidia malitiaque succedant. Qua cessante, cum omnia ei videatur esse quieta, ipsa quies à spiritu accidiæ, quasi ab onere Duma, non potest esse quieta. Quo operis orationis ac lectionis assiduitate expulso, onus Arabiæ, id est, metus mortis incumbit. Sed & ipso lo M
næ conscientiæ ac fidei virtute sperato iam quasi vicinum & propinquantem perfectioni vanitas onerabit. Quæ si fuerit profunda humilitate deuicta: nil restat nisi vt alienis necessitatibus quasi iumentum austri oneretur. Hæc in præsenti de oneribus causa sufficiat. Quorum quædam ab humeris nostris tempore gratiæ Christus deponit: quædam temperat, quædam minuit, quædam disponit. Hæc autem omnia operatur secundum abundantiam misericordiæ suæ: à cuius præsentia quasi à facie olei iugum diaboli cæ dominationis cõpuerunt. Sed qui tempus misericordiæ negligit, iudicij tempus formidet: quia is qui per misericordiam non redemit, per iustitiam iudicabit. Itaque fratres misericordiam & iudicium cantemus domino. Misericordiam scilicet, quam experimur: iudicium, quod expectamus. Amplectamur illam, illud timeamus: vt hic deuoti: illic securi inueniamur, præstante domino uostro Iesu Christo, Amen.

INCIPIT PRAEFATIO S. BERNARDI ABBATIS, A IN VITAM S. MALACHIAE EPISCOPI.

SEmper quidem operæpretium fuit illustres sanctorũ describere uitas, ut sint in speculum & exemplum ac quoddam veluti condimentum uitæ hominũ super terram. Per hoc.n quodámodo apud nos etiam post mortem uiuunt, multosq; ex his qui viuentes mortui sunt, ad ueram prouocant & reuocant uitam. Verùm nunc maximè id requirit raritas sanctitatis, & nostra planè ætas inops uirorum. Quam sanè inopiam super nos adeò inualuisse sentimus, vt nulli sit dubiũ illa sententia nos feriri: Qm̃ abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Et ut suspicor ego, aut præsto aut propè est, de quo scriptum est: Faciem eius præ Mat. 24.
cedet egestas. Ni fallor, antichristus est iste, quem fames ac sterilitas totius boni & præit & 2
comitatur. Siue igitur nuncia iã præsentis, siue iamiamq; assuturi prænuncia, egestas in curdenti est. Taceo uulpes, taceo vilẽ filiorum huius seculi multitudinem, in ipsas ecclesiæ columnas volo oculos ferues. Quẽ mihi ostendas uel de illorũ numero qui uidentur dari in lu
cẽ gentium, non magis de sublimi fumantẽ, quam flammantem? Et si lumen quod in te est, in
quit, tenebræ sunt, quantæ sunt tenebræ? Nisi tu illos fortè (quod non credo) lucere dixeris, B
qui quæstũ æstimant pietatem: qui in hæreditate Domini non quæ Domini, sed magis quæ Matt. 6.
sua sunt quærunt. Quid dico, quæ sua sunt? Perfectus sit & sanctus etiã sua quærens, suaq; c
retinens, si ab alienis cor manusq; contineat: meminerit tñ qui sibi vsq; huc fortè peruenisse
videtur, eundẽ exigi sanctitatis gradũ & ab ethnico. An non milites suis iubentur contenti so
re stipendijs, vt salui fiant? Magnum uerò ecclesiæ doctori si sit sicut vnus militũ, aut certè
(quod ad illorum impropериũ propheta loquitur) si vt populus, ita & sacerdos fuerit. O de-
formitatem. Itane summus meritò reputandus erit, qui à summo cornuẽs gradu, hærebit uix
infimo, ne abysso absorbeatur? Quàm rarus tamen iste ipse in clero. Quẽ nẽ das mihi con- Esa. 24.
tentum necessarijs, contemptorẽ superfluorũ? Lex est tamen præfixa ab Apostolis, apostolo- a
rum successoribus: Victum & vestitum habentes, inquiunt, his contenti simus. Vbi forma
hæc? In libris cernimus eam, sed non in viris. Habes verò de iusto, quia lex Dei eius in cor- 1. Ti. 6.
de ipsius, & non in codice. Nec perfectionis is gradus. Perfectus carere, & necessariis paratus b
est. At gratis istud. Vtinã superfluis ponatur modus, vtinam non cupiamus in infinitũ. Sed Psal. 36.
quid: Forte reperias qui hoc possit. Id quidẽ difficile, sed vide quid egimus. Quærebamus f
virum optimum, multorum liberatorẽ, & ecce laboramus in inueniendo qui scipsum saluum C
facere possit. Optimus hodie est, qui non est nimis malus. Vnde quoniam à terra defecit sanctus, videor mihi non superuacue ex his qui empti sunt de terra reuocare ad mediũ Malachiã
episcopũ, virum verè sanctũ, & nostrorũ quidem temporũ singularis sapiẽtiæ & virtutis. Iste
erat lucerna ardens & lucens, nec extincta est tñ, sed submota. Quis mihi iure succenseat, si
readmouero eã? Imò vero non est quod mihi ingrati esse mei seculi homines debeant, & om
nis deinceps generatio ventura, si quẽ condi tio tulit, reuocem stilo: si mundo restituam, quo
dignus non erat mundus: si seruem memoriæ hominũ, hominẽ cuius memoria in benedictio
ne sit omnibus, qui legere dignabuntur: si me excitante amicũ dormientẽ, vox turturis audita
fuerit in terrã nostra dicẽs: Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsq; ad consummationẽ se
culi. Deinde sepultus apud nos est, nobis spãliter hoc opus incũbit. Quid, qđ me inter spãles
amicos sanctus ille habebat, & eo loci vt nulli i hac parte glorię secundũ fuisse me credã? Nec
mercede vacat mihi tãtæ familiaritas sanctitatis. Primitias iã accepi. In extremis positus erat,
imò in principiis, iuxta illud: Cũ consummatus fuerit hõ, tũc incipit. Ac cucurri ego ut bene
dictis, morituri sup me ueniret. At ille cũ iã mẽbra alia mouere nõ posset, tortis ad dandũ be- D
nedictionẽ eleuatis sanctis manibus sup caput meũ benedixit mihi, & bñdictionẽ hæreditate
possideo: & qũo ego illũ silere queã? Postremo tu id mihi abba Cõgane inũgis, reuerẽdus fra
ter, & dulcis amicus meus, ac tecũ pariter (vt ex Hyberma scribis) vestra illa omnis ecclesia
sanctorũ. Libens obedio, præsertim q̃ non eloquium exigitis, sed narrationem. Dabo verò
operam, ea ut sit pura & luculenta, deuotos informans, fastidiosos non onerans. Sanè narratio
nis ueritas secura apud me est, intimata à uobis, haud alia proculdubio protestantibus, quàm
quæ certissimè comperta sunt vobis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT VITA S. MALACHIAE EPISCOPI, A BEATO BERNARDO EDITA.

MAlachias noster ortus Hybernia de populo barbaro, ibi educatus, ibi literas edoctus est. Cæterùm de natali barbarie traxit nihil, non magis, quam de sale materno pisces maris. Quam uerò suaue, quòd inculta nobis barbaries tam urbanum protulit ciuem sanctorum, & domesticum Dei. Qui producit mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, ipse fecit hoc. Parétes tñ illi fuere genere & potẽtia magni, iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. At mater mente, q̃ sanguine generosior, satagebat in ipso initio uirtutum suarũ notas paruulo facere uias uitæ, hanc pluris illi existimans uentosa scientia literaturæ secularis. Ad utramq; tñ huic non defuit ingenium pro ætate. In scholis literas, domi timorem dñi docebatur, & quotidianis profectibus respondebat ambobus satis magistro & matri. Nempe à principio spiritũ fortitus est bonum, per quẽ erat puer docilis, & amabilis ualde, mirè admodum omnibus per omnia gratiosus. Bibebat autem pro lacte de pectore materno aquas sapientiæ salutaris, & fiebat in dies ipso prudentior. Prudentior dicã, an sanctior? Vtrũq; si dixero, nõ me pœnitebit: ueritatem .n. dicam. Agebat senẽ moribus, annis puer, expers lasciuiæ puerilis. Cũq; ex hoc cũctis esset reuerẽtię & stupori: non tamen inde, vt assolet, insolẽtior inueniebatur: sed magis quietus, & subditus in omni mansuetudine. Non impatiens magisterij, non fugitans disciplinę, nõ lectionis fastidiẽs, non ludorũ deniq; appetens, quod uel maximè illa ætas dulce ac familiare habere solet. Et proficiebat supra oẽs coætaneos suos in ea quidem literatura quæ illi competebat ætati. Nam in disciplina morũ, profectuq; uirtutũ, ẽt super oẽs docentes se in breui enituit: non tã matre tñ, q̃ vnctione magistra. Hac solicitante haud segniter & in diuinis exercebatur, petere secretum, anticipare vigilias, meditari in lege, refici parcius, orare frequentius. Et quia ecclesiam frequentare nec uacabat propter studium, & pro uerecundia non libebat leuare puras manus in omni loco, ubi tñ secretè id posset. Iã tunc siquidẽ cautus fuit declinare uirus uirtutũ, inanem gloriã. Est uicus prope ciuitatẽ in qua discebat puer, quò magister eius frequenter pergere solitus erat ipso solo comite. Illò euntibus ambobus pari ter ipse (vt postea referebat) retrahebat pẽdẽ, sistebat gradũ: & ttans à tergo magistri, illo quidẽ non cõperiente, expansis ad cœlum manibus raptim quodãmodo, ac ueluti iaculatã emittebat orationẽ, & sic dissimulans magistrũ denuò sequebatur. Istiusmodi pro furto puer sæpius eludebat comitẽ pariter & magistrum. Non est dicere omnia quæ eius principia colore bonæ indolis decorauere ad maiora atq; utiliora currendum. Vnum tamen refero adhuc, quod hoc meo quidẽ iudicio non modò bonæ, sed & magnæ in puero dederit insigne spei. Excitus aliqñ opinione cuiusdã magistri (erat.n. famosus in disciplinis quas dicunt liberales) adiuit illũ discendi cupiditate. Quippe extrema jã pueritiæ captãs ad eas literas anhelabat. Intrans uerò domũ vidit virum ludentem fabula, crebrisq; fulcantem tractibus nescio quo notabili modo parietẽ. Et solo usu offensus puer ierius q̃ leuitatem redoleret, resiliuit ab eo, ac deinceps illũ nec videre curauit. Ita cũ esset studiosissimus literarũ præ honesto tũ spreuit eas virtutis amator. Tali quodã præludio puer præparabatur ad eum qui se manebat in fortiori ætate conflictum, tamq; ipse aduersarium prouocabat. Et Malachiæ quidem pueritia sic erat. Porrò adolescentiam simili transiuit simplicitate & puritate, nisi q̃ crescẽte ætate crescebat simul illi sapientia & gratia apud Deũ & homines.

Hinc iã. i. ab ineunte adolescentia eius cœpit manifestius apparere quid esset in homine, & gratia Dei in illo vacua non videri. Videns enim industrius adolescens quàm in maligno mundus positus sit, & cogitans qualem spiritum accepisset, dicebat intra se: Non est spiritus huius mundi iste. Quid ifti & illi? Non est societas alteri ad alterum, nõ plus q̃ luci ad tenebras. Mens ex Deo est, & scio q̃ in illo donata sunt mihi. Inde mihi interim adhuc innocentia vitæ, inde continentiæ decus, inde iustitię fames, inde quoque illa eo securior, quo secretior: gloria mea est testimonium conscientiæ meæ. Nil horum mihi tutum sub principe mundi. Dein de habeo thesaurum hunc in fictili vase. Verendum ne impingat & frangatur, & offendatur oleum lætitiæ quod porto. Et quidem non impingere inter saxa & scopulos distortæ & anfractuosæ viæ & vitæ huius, difficillimum. Itàne in momento perdam simul omnes quibus ab initio præuentus sum benedictiones dulcedinis? Resigno illi potius à quo sunt, & me pariter. Et ego enim ipsius. Perdo ipsam ad tempus animam meam, ne perdam in æternum. Et quod sum, & quæ habeo omnia, vbi mihi æquè salua, vti in manu auctoris? Quis ita ad seruandum solicitus, ad retinendum potens, ad restituendum fidelis? Seruabit tuto, restituet opportune. Sine retractione me do ad seruiendũ illi de donis suis. Non potest mihi perire ex omnibus, quæ in opus pietatis expendero. Forte & sperare plus aliquid licet. Solet reddere cum vsura, qui dat gratis. Ita est, etiam cumulabit & multiplicabit in anima mea virtutem. Hæc cogitauit & fecit, sciens absq; facto vanas esse cogitationes hominũ. Erat homo in ciuitate Ardinacha, ipsa est in qua alitus est Malachias & homo ille sanctus, & austeræ admodum vitæ, inexorabilis castigator corporis sui. Cellam habens iuxta ecclesiam, in ea manebat, ieiuniis & obsecrationibus seruiens die ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias, formam vitæ accepturus ab eo, qui viuum se tali damnauerat sepultura. Et vide humilitatem. A primæua ætate in sancta arte magistrum (quod dubium non est) habuerat Deum, & ecce factus est denuo discipulus hominis, homo mitis, & humilis corde. Si nesciebamus, hoc vel solo nobis ipse probauit. Legant hoc qui docere quæ non didicere conantur, discipulos sibi coacernantes, qui nunquam discipuli extitere, cæci duces cæcorum. Malachias doctus à Deo, doctorem nihilominus quæsiuit hominem, & quidem caute & sapienter. Quid simile quæso afferre quibat in quo æquè daret, caperetve experimentum profectus sui? Si Malachiæ exemplum eis pro minimo est, Pauli opus attendant. Nonne euangelium suum quod non ab homine acceperat, sed à Christo, cum hominibus tamen censuit conferendum, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset? Vbi ille securus non est, nec ego. Si quis hoc scit, viderit ne non tam securitas sit, quàm temeritas. Sed hæc alterius temporis. Nunc vero sonuit in ciuitate quod factum est, & commota est vniuersa ad inopinatam nouitatem. Stupebant autem omnes, & virtutem mirabantur, eoque amplius quo minus vsitatam in gente fera. Videres tunc reuelari ex multorum cordibus cogitationes. Plerique humano affectu pensantes factum, plangere & dolere, quòd dilectus omnibus delicatusq; adolescens duris se adeo laboribus mancipasset. Alij suspicati leuitatem propter ætatem, diffidere de perseuerantia, timere de casu. Nonnulli temeritatem causantes, indignari & fremere in eum, quòd supra ætatem & vires inconsultè rem arduam tussset aggressus. Verum ille sine consilio egit nihil. Nam habuit consilium à propheta qui ait: Bonum K
est homini si portauerit iugum ab adolescen- Thre.3.
tia. Et addit: Sedebit solitarius & tacebit c
quia leuauit se supra se. Sedebat sibi iuuen Ibidem.
culus secus pedes Ymarij, hoc enim nomen viro, & aut discebat obedientiam, aut se didicisse docebat. Sedebat vt quietus, vt mansuetus, vt humilis. Sedebat & tacebat, sciens secundum prophetam, cultum iustitię esse silentium. Sedebat vt perseuerans, tacebat vt verecundus, nisi quod suo illo silentio in Dei auribus loquebatur cum sancto Dauid: Adolescentulus sum ego & contemptus, iustificationes tuas non sum oblitus. Et sedebat interim solitarius, quia & sine socio & sine exemplo. Quis enim ante Malachiam districtissimum viri propositum vel cogitaret attentare? Nempe mirabile omnibus habebatur, non imitabile. Malachias imitabile persuasit sedendo duntaxat & tacendo. Intra paucos dies habuit imitatores non paucos, prouocatos exemplo sui. Ita qui primo solitarius sedit & vnicus patris sui, fit iam vnus ex multis, sit ex vnigenito primogenitus in multis fratribus. Et vt prior in conuersione, ita in conuersione sublimior: & qui ante omnes venit, omnium iudicio supra omnes eminuit in virtute. Et dignus visus est episcopo pariter & magistro qui ad diaconij gradum promoueretur. Et coegerunt eum. Hinc iam Leuita domini publice se ad omne opus pietatis accinxit, plus vero ad eas res in quibus aliqua iniuria videretur. Denique cura erat ei maxima in sepeliendis defunctis pauperibus, quod hoc sibi non minus humilitatem saperet, quàm humanitatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

L manitatem. Nec defuit nouo nostro Thohiæ rediuiua à muliere tentatio, imò à serpente per mulierem. Germana eius indignitatem (vt sibi videbatur) officij exhorrens, quid facis (inquit) ò insane? Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et hoc illi quotidie exprobrans ingerebat, sed respondebatur mulieri stultæ iuxta stultitiam suam: Misera tu eloquij casti uocem tenes, sed virtutem ignoras. Ita ministerium ad quod coactus accesserat, deuotus tenuit, indefessus exercuit. Vnde & censuerunt etiam sacerdotale officium imponendum illi. Et factum est ita. Erat autem cum sacerdos ordinatus est, annos natus qua si viginti quinque. In qua eius utraque ordinatione si quid præter canonum formá processisse videtur, vt vere uidetur (siquidem infra vicesimumquintum annum Leuiticũ ministerium, infra tricesimum adeptus est sacerdotij dignitatem) donandum sane tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati. Ego vero istud nec in sancto redarguendum, nec vsurpandum consulo ei qui sanctus non fuerit. Nec contentus episcopus etiam vices suas commisit ei, seminare semen sanctum in gente non sancta, & dare rudi populo & sine lege viuenti, legem vitæ & disciplinæ. Suscepit ille mandatum in omni alacritate, sicut erat spiritu feruens, nec talentis incubans, seu inhians lucris. Et ecce linguæ sarculo cœpit euellere, destruere, dissipare: de
M die in diem factitans praua in directa, & aspera in vias planas. Exultabat vt gigas ad discurrendum ubique. Diceres ignem vrentem in consumendo criminum vepres, diceres securim vel asciam in deiiciendo plantationes malas, extirpare barbaricos ritus, plantare ecclesiasticos. Veternosas omnes (neque enim paucæ inueniebantur) abolere superstitiones, seu quaslibet vbicunque deprehendisset malignitates immissas per angelos malos. Deniq; quidquid incompositum, quicquid indecorum, quicquid distortum obuium habuisset, non parcebat oculus eius: sed velut grando grossos è ficubus, & sicut puluerem uentus à facie terræ, sic coram facie sua eiusmodi nitebatur totum pro viribus exturbare ac delere de populo suo.

Et pro his omnibus tradebat iura cœlestia, optimus legislator. Leges dabat plenas iustitiæ, plenas modestiæ & honestatis. Sed & apostolicas sanctiones, ac decreta sanctorum patrum, præcipuecque consuetudines sanctæ Romanæ ecclesiæ, in cunctis ecclesiis statuebat. Hinc est quòd hodieque in illis ad horas canonicas cantatur & psallitur, iuxta morem uniuersæ terræ: nam minime id antè fiebat ne in ciuitate quidem. Ipse vero in adolescentia cantum didicerat, & in suo cœnobio mox cantari fecit, cum necdũ in ciuitate seu in episcopatu uniuerso cantare scirent, vel vellent. Deinde vsum salubernimum confessionis, sacramentum confirmationis, contractum coniugiorum, quæ omnia aut ignorabant aut negligebant, Malachias de nouo instituit. Et de his ista pro A exemplo sufficiant. Nam & per totum historiæ textum breuitatis studio plurima præterimus.

CVm esset illi studium & zelus maximus circa cultum diuinorum, & veneration sacramentorum, ne forte de his aliquid constitueret vel doceret secus, quàm ritus haberet vniuersalis ecclesiæ: subiit animum adire episcopum Malchum, qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierum & uirtutum, & sapientia Dei erat in illo. Natione quidem Hybernus, sed in Anglia conuersatus fuerat in habitu & proposito monachali Vintonien si monasterio: de quo assumptus est in episcopum in Lesmor ciuitatem Mumoniæ: & ipse nobilior inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, ut non modo vita & doctrina, sed & signis clareret. Quorum duo pono exempli causa, vt omnibus innotescat qualem in scientia sanctorum Malachias habuerit præceptorem. Puerum mente captum ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra vnctione sanauit. Hoc ita notum certumque fuit, vt illum mox constituerit ostiarium domus suæ, vixeritque idem puer incolumis in eo officio vsque ad virilem ætatem. Surdo auditum restituit, in quo idem mirabile, quiddam confessus est, quòd cum sanctus vtrique auriculæ hincinde digitos immisisset, duos quasi porcellos ex ipsis exire senserit. Pro his atque huiusmodi fama crebrescente, nomen grande adeptus est, ita vt ad eum Scoti Hyberniq; confluerent, & tanquam vnus omnium B pater ab omnibus coleretur. Ad hunc ergo Malachias accepta benedictione patris Imarij, & ab episcopo missus, cum prospere peruenisset, benigne à sene susceptus est. Qui an nos aliquot cũ eo mansit, vt per hanc tempo ris moram hauriret plenius de pectore veterano,

rimo, sciens scriptum, quia in antiquis est sapientia. Sed nec hoc quoq; ad cautam defuisse reor, quòd magnus ille prouisor vniuersorum voluit seruum suum Malachiam in loco tam celebri notum fieri omnibus, qui erat omnibus profuturus. Nec enim poterat non esse gratus, quippe notus fuisset. Denique vnum interim accidit per quod ex aliqua parte quod notum Deo erat in illo, manifestum fecit hominibus. Inter regem Mumoniæ quæ est Hyberniæ pars australis, & germanum eius, orta simultate, & fratre facto superiori rex pulsus regno confugit ad episcopum Malchum, non tamen vt ope illius regnum recuperaret: sed magis princeps deuotus dedit locum iræ & necessitatem in virtutem conuenerit, priuatam eligens ducere uitam. Cumque episcopus regem suscipere debito honore pararet, abnuit ille, se male, inquiens, tanquam vnum ex illis esse pauperibus fratribus qui illi adhærerent, regium fastum deponere, & communi paupertate fore contentum, expectare potius domini voluntatem, quàm per vim recipere regnum, nec velle pro suo honore terreno sanguinem humanum effundere, qui contra se clamet ad deum de terra. Quo audito exultat episcopus, & admiratus deuotionem satisfacit voto. Quid plura? traditur regi pauper cula domus ad habitandum, & Malachias in magistrum, ad victum panis cum sale & aqua. Porro ad delicias sufficiebat regi Malachiæ præsentia, vita atque doctrina, ita vt diceret ei: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ad hæc Psal. 118. per singulas noctes lachrymis suis stratum Psal. 6. suum rigabat, sed & quotidiano aquæ frigidæ balneo male calentem extinguebat in carne libidinem. Et orans rex, cum regè diIbidem. cebat: Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte vniuersa delicta mea. Et non amouit Deus orationem eius, & misericordiam suam ab eo. Et exaudita est oratio eius: etsi secus quàm intenderet ipse. Nam is quidem sollicitus erat pro anima sua: sed vindex nnocentiæ Deus, hominibus ostendere volens quoniam sunt reliquiæ hominibus pacifico, parabat interim facere iudicium inuitam patienti: quod ille penitus non speculabat. Et suscitauit Deus spiritum vicini regis: neq; enim vnum est Hybernia regnum, sed diuisa in plura. Hic itaque videns omnia facta esse, repletus est zelo, & hinc quidem indignans prædonum libertati, & insolentiæ superborum: inde vero miserans regni desolationem, & regis deiectionem, descendit ad cellulam pauperis. Suadet reditum, sed non persuadet. Instat tamen, spondet opem, de effectu non diffidere monet: Deum assuturum promittit, cui non poterunt resistere omnes aduersarij eius. Proponit etiam oppressionem pauperum, patriæq; uastationem, & non proficit. Cæterum accedente D mandato episcopi, & Malachiæ consilio, de quibus ille pendebat totus, uix tandem acquiescit. Sequitur rex regem, & iuxta uerbum regis sicut fuerat voluntas in cœlo, tota facilitate pulsis prædonibus reducitur homo in sua cum exultatione suorum, regnoq; restituitur suo. Dilexit extunc rex ille, & semper reueritus est Malachiam, eoq; propensius quo plenius in sancto viro digna veneratione & amore compererat. Cuius enim tantam meruit in sua aduersitate familiaritatem, sanctitatem ignorare non potuit.

Propterea magis in sua prosperitate perpetuis illum amicitiis deuotisque colebat obsequiis: & libenter audiebat eum, & audito eo multa faciebat. Et de his satis. Veruntamen non fortuitu factum reor, quòd ita iam tunc magnificauit eum dominus in conspectu regum: sed quia nas electionis sibi erat ille, portaturus nomen suum coram regibus & principibus.

MOrtua est interim soror eius illa quam præfati sumus. Nec prætereundæ visiones quas vidit de ea. Huius siquidem sanctus carnalem exhorruerat vitam, & tanto zelo, vt se deuouerit non visurum eam in carne viuentem. At illa carne soluta, solutum est votum, & cœpit videre in spiritu quam in corpore noluit. Quadam nocte audiuit per somnium vocem sibi dicentis sororem eius flare foras in atrio, & E ecce per totos triginta dies nihil gustasse. Qui euigilans cito intellexit cuius esæ incendia marceret, & diligenter discusso numero dierum quem audierat, ipsum esse reperit ex quo pro ea panem de cœlo viuum non obtulisset. Tum ille sororis non animum oderat sed peccatum, beneficentiam quam intermiserat, rursum adoritur. Neq; id frustra. Non multum post visa est illi peruenisse ad limen ecclesiæ, necdum tamen posse intrare, apparere etiam in veste pulla. Cumque ille perseueraret curans ne qua die solita stipe frustraretur, secundo vidit eam in veste subeandida admissam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem intra ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertio tandem visa est aggregari cœtui candidatorum, & in veste candida. Vides lector quantum valeat deprecatio iusti assidua: Vere regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nonne tibi videtur Malachiæ oratio vicem quodammodo effractoris exhibuisse cœlestibus portis, quando peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod suis meritis negabatur? Hanc vim Iesu bone, tu qui pateris facis, validus & pius ad saluandum, faciens misericordiam, & potentiam in brachio tuo & in sacramento tuo seruans sanctis qui in terra sunt vsque in consummationem seculi. Hoc plane sacramentum potens peccata consumere, debellare obuias potestates, inferre cœlis reuertentes de terra.

P ET dominus quidem in regione Lesmorensi sic præparabat dilectum suum Malachiam ad gloriam nominis sui. Verum qui miserant eum minime iam ferêtes absentiam eius, missis epistolis reuocant illum. Quo reddito suis, & quidem instructiore de omnibus quæ oportebat: en opus à Deo paratum & seruatum Malachiæ. Vir diues & potens qui locum Benchor & possessiones eius tenebat, inspiratus à Deo confestim in manu eius sua omnia dedit, & se quoque. Et is auunculus eius, sed Malachiæ spiritus, quàm carnis propinquitas pluris fuit. Ipsum quoque locum Benchor tradidit ei princeps vt ædificaret ibi monasterium, vel potius reædificaret. Nempe nobilissimum extiterat antè sub primo patre Congello, multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput. Locus vere sanctus, fœcundusque sanctorum, copiosissime fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis nomine Luanus, centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Quod idcirco dixerim, vt ex hoc vno coniiciat lector, quàm ingens fuerit reliqua multitudo. Denique ita Hyberniam Scotiamque repleuerunt genimina eius, vt ea po-
psa.64.a tissimum tempora Dauidici illi versiculi præ cinuisse videantur: Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio eius. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius, in stillicidijs eius lætabitur germinans. Et in hunc modum cæteri qui sequuntur. Nec modo in præfatas sed in exteras etiam regiones quasi inundatione facta illa se sanctorum examina effuderunt. E quibus ad has nostras Gallicanas partes G sanctus Columbanus ascendens Lexouiense cóstruxit monasterium factus ibi in gentê magnam. Aiunt tam magnam fuisse, vt succedentibus sibi vicissim choris continuarentur solennia diuinorum, ita vt ne momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta sint Benchorensis monasterij gloria. Hoc olim destructum à piratis, ob insigne dignitatis antiquæ Malachias veluti quandam replantaturus paradisum amplexus est, & quia multa corpora sanctorum ibi dormirent. Nam vt taceam illa quæ in pace sepulta sunt, ferunt nongentos simul vna die à piratis occisos. Erat quidem ingens loci illius possessio, sed Malachias solo contentus loco sancto, totas possessiones & terras alteri cessit. Siquidem à tempore quo destructum est monasterium, non defuit qui illud teneret cum possessionibus suis. Nam & constituebantur per electionem, etiam & abbates appellabantur, seruantes nomine (etsi non re) quod olim exiterat. Cumque suaderent multi non aliena re possessiones, sed totum simul retinere sibi, non acquieuit pauperatis amator, sed fecit eligi iuxta morem qui eas teneret, loco (vt prædiximus) retento sibi & suis. Et fortassis consultius (vt post apparuit) integrum retinuisset, si non magis suæ prospexisset humilitati, quàm paci. Itaque ex mandato patris Imarij assumptis secum decem circiter fratribus, veniens ad locum cœpit ædificare. Vbi quadam die cum in securi ipse secaret, H casu ex operarijs vnus illo vibrante in aera securim, locum incaute occupauit quo ictus destinabatur, & cecidit super spinam dorsi eius, tanto vtique impetu, quanto ille conatu impingere valuit. Corruit ille: accurrere omnes, putantes aut percussum ad mortem, aut mortuum. Et tunica quidem scissa à summo vsque deorsum, homo vero illæsus inuentus est, tam modice & summatim perstricta cute, vt vix in superficie vestigium appareret. Stabat homo incolumis quem securis prostrauerat, intuentibus & stupentibus qui circunstabant. Vnde & facti alacriores, promptiores exinde ad opus inuenti sunt. Et hoc initium signorum Malachiæ. Porro oratorium intra paucos dies consummatum est de lignis quidem leuigatis, sed apte firmiterque contextum, opus

Scoticum,

Scoticum, pulchrum satis. Et exinde seruiebat Deo in eo sicut in diebus antiquis, similiquidem deuotione, etsi non pari numero. Præfuit Malachias loco illi tempore aliquanto patre Imario ita constituente, ipse rector, ipse regula fratrum. Legebant in vita eius quomodo conuersarentur, & ipse ante illos præibat in iustitia, & sanctitate coram Deo: nisi quod præter instituta communia multa singulariter faciebat in quibus potius præibat omnes, & aliorum nemo illum poterat ad tam ardua sequi. Eo tempore, & eo loci quidam infirmabatur: cui assistens diabolus, & aperte loquens suggerebat ne vnquam crederet monitis Malachiæ, sed intraret ad se, cultello eum peteret, & occideret. Quo cognito, qui illi ministrabant, ipso infirmo prodente, verbum perferunt ad Malachiam præmunientes. At ille solita arma orationis arripiens, impauidus hostem aggressus, & infirmitatem fugat, & dæmonem. Erat autem nomen viro, Malachus. Frater est iste secundum carnem Christiani Mellifontis abbatis: ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modo germaniores. Nam ille vt liberatus est, continuo non ingratus, loco eodem conuersus ad dominum, habitum simul animumque mutauit. Et cognouere fratres malignum inuidere bonis eorum: & ædificati sunt facti de reliquo cautiores.

Clericum nomine Michaëlem disenteria laborantem, & desperate, mittens ei aliquid de mensa sua, eodem loco sanauit. Secundo eundem ipsum grauissima infirmitate cor repeum, & corpore pariter curauit & mente. Illico enim adhæsit Deo, & Malachiæ seruo eius, timens ne deterius aliquid sibi contingeret, si denuo ingratus tanto inueniretur, & beneficio & miraculo. Et nunc, vt audiuimus, præest cuidam monasterio sito in parti bus Scotiæ: & hoc nouissimum omnium, quæ ille fundauit. Pro huiusmodi augescebat indies, & opinio & congregatio Malachiæ, & grande ei nomen intus & foris, non tamen re grandius. Nempe ibi demorabatur etiam factus episcopus, quod locus esset vicinus ciuitati.

K VRabat tunc temporis episcopalis sedes in vna ciuitatum, & iam diu vacarat, Malachia nolente assentire. Siquidem ipsum elegerant. Persistentibus tamen illis tandem aliquando cessit, accedente ad vim faciendam mandato magistri sui, necnon & metropolitani. Triceſimo fermè ætatis suæ anno Malachias consecratur episcopus introducitur Connereth, hoc enim nomen ciuitatis. Cùm autem cœpisset pro officio suo agere, tunc intellexit homo Dei non ad homines se, sed ad bestias destinatum. Nusquam adhuc tales expertus fuerat in quantacunque barbarie. Nusquam repererat sic proteruos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad leges barbaros, cerueos ad disciplinam, spurcos ad vitam. Christiani nomine re pagani. Non decimas, non primitias dare, non legitima inire coniugia, non facere confessiones, pœnitentias nec qui peteret, nec qui daret penitus inueniri. Ministri altaris pauci admodum erant. Sed enim quid opus plurium, vbi ipsa paucitas inter laicos propemodum ociosa vacaret? Non erat quod de suis fructificarent officijs in populo nequam. Nec enim in ecclesijs, aut prædicantis vox, aut cantantis audiebatur. Quid faceret athleta domini? Aut cedendum turpiter, aut periculosè certandum: sed qui se pastorem, & non mercenarium agnoscebat, elegit stare, quàm fugere, paratus & animam suam dare pro ouibus si oportuerit. Et quanquam omnes lupi & oues nullæ, ste- L tit in medio luporum pastor intrepidus, omnimodis argumẽtosus quomodo faceret ouem de lupis. Monere communiter, secreto arguere, flere per singulos, nunc aspere, nunc leniter conuenire, prout cuique expedire videbat. In quibus per hæc minus profecisset, cor contritum, & humiliatum offerebat pro eis. Quotiens noctes totas peruigiles duxit, extendens manus in oratione. Et cum venire ad ecclesiam nollent, per vicos & plateas occurrebat inuitis, & circuiens ciuitatem perquirebat anthelus quem Christo acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominus sæpius percurrebat cum sancto illo comitatu discipulorum suorum, qui nunquam deerant lateri eius. Ibat & erogabat, vel ingratis, cœlestis tritici mensuram. Nec vehebatur equo, sed pedes ibat, & in hoc virum se apostolicum probans. Iesu bone quanta passus est pro nomine tuo bellator tuus à filijs sceleratis? quanta sustinuit ab iis ipsis quibus & pro quibus loquebatur bona tibi? Quis digne exprimat in quantis vexatus, quibus affectus sit contumeliis, quibus iniurijs lacessitus, quotiens lassatus inedia, quotiens afflictus in frigore, & nuditate? Attamen cum iis qui oderunt pacẽ erat pacificus, instans ni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hilominus opportune importune. Blasphematus obsecrabat, iniuriatus opponebat secutum patientiæ, & vincebat in bono malum. Quidni vicisset? Perseuerauit pulsans: & secundum promissionem tandem aliquando M pulsanti apertum est. Quomodo poterat non sequi quod veritas prænunciauerat secuturum? Dextera domini fecit virtutem: quia os domini locutum est veritatem. Cessit duritia, quieuit barbaries, & donus exasperans paulatim leniri cœpit, paulatim correptionem admittere, recipere disciplinam. Fiunt de medio barbaricæ leges, Romanæ introducuntur. Recipiuntur vbique ecclesiasticæ consuetudines, contrariæ reiiciuntur. Reædificantur basilicæ, ordinatur clerus in illis, sacramentorum ritus solennis celebrantur.

Confessiones fiunt, ad ecclesiam conueniunt plebes, concubinatus honestat celebritas nuptiarum. Postremo sic mutata in melius omnia, vt hodie illi genti conueniat quod dominus per prophetam dicit: Qui ante non populus meus, nunc populus meus. Contingi post annos aliquot destrui ciuitatē à rege Aquilonaris partis Hyberniæ: quia ab Aquilone panditur omne malum. Et forte malum illud bene vtentibus bonum fuit. Quis scit enim si tali flagello Deus delere voluit mala antiqua populi sui? Istiusmodi Malachias necessitate compulsus, & ipse exiit cum turba discipulorum suorum. Nec ocioſus exitus eius. Hac occasione monasterium Ibracense constructum est, eunte illo Malachia cum suis numero centum viginti fratribus. Ibi occurrit ei Cormacus rex, ipse est qui olim regno pulsus sub cura Malachiæ de misericordia Dei consolationem accepit. Et locus ille situs in regno eius. Gauisus est rex viso Malachia; se & omnia sua exponens ei, & iis qui cum eo erant, vtpote non ingratus nec immemor beneficia. Adducta incontinenti animalia multa ad vsus fratrum, multa A insuper in auro, & argento ad sumptus ædificiorum pro regia liberalitate collata. Ipse quoque erat intrans, & exiens cum eis sedulus, & officiosus, habitu quidem rex, sed animo discipulus Malachiæ. Et benedixit loco illi dominus propter Malachiam, & in breui factus est magnus rebus, & possessionibus, & personis. Vbi velut de nouo inchoans, legem & disciplinam quam alijs imponebat, magis ipse portabat episcopus, & magister. Ipse in ordine vicis suæ coquinæ ministerio inseruiebat, ipse fratribus eum recumberet, ministrabat. Inter succedentes sibi inuicem fratres ad cantandum, lectes sibi inuicem fratres ad cantandum, lectores singulos haberent episcopos: Nec mirum. Nam quomodo tam morbidi capitis membra valerent? Pro his Celsus atque huiusmodi malis populi sui vehementer dolens (erat enim vir bonus & timoratus) curauit omnimodo habere sibi successorem Malachiam, quod per ipsum confideret posse exterminari male radicatam successionem, qui charus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & dominus erat cum eo. Nec frustratus est à spe sua. Nam illo mortuo substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facile. Ecce enim de semine nequam qui occuper locum Mauritius nomine. Is per quinquennium fretus potentia seculari incubauit ecclesiæ, non episcopus, sed tyrannus. Nam vota piorum magis in Malachiam conuenerant. Denique suadebant eum subire onus iuxta constitutionem Celsi, sed ille qui omne sublime haud secus quàm suum præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi, quod per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Instabant tam sancto operi & solicitabant omnes, duo potissimum episcopi, Malchus, & Gillebertus. Quorum prior ipse est senior Lesmorensis, de quo supra mentio facta est: alter quem aiunt prima sanctum legatione apostolicæ sedis per vniuersam Hyberniam. Qui triennio iam decurso in hac præsumptione Mauricij, & Malachiæ dissimulatione, non ferentes vltra ecclesiæ adulterium, dedecus Christi, conuocatis episcopis, & principibus terræ vno spiritu adeunt Malachiam parati vim facere. At ille renuere primum, prætendere siquidem difficultatem rei, nobilis illius prosapiæ multitudinem, fortitudinem, ambitionem, multum esse ad se pauperculum opponere se tot, tantis, talibus, taliter radicatis, qui iam annos ferme ducentos quasi hæreditate possedissent sanctuarium Dei, & nunc quoque id præoccupassent, non posse illos extirpari, nec cum mortibus hominum quidem, sua non interesse fundi humanum sanguinem occasione sui: postremo iunctum se ipsorum alteri, quam dimittere non liceret. Verum illis econtra instantibus, & clamantibus, quia à domino sermo egressus est, sed & tota auctoritate iubentibus subire onus, atq; intentantibus anathema, ad mortem (inquit) ducitis me, sed obedio spe martyrij, hac tamen conditione, vt si iuxta fidem ve-

vno non esset contentus, sed singulæ pene ecC clesiæ singulos haberent episcopos: Nec mirum. Nam quomodo tam morbidi capitis membra valerent? Pro his Celsus atque huiusmodi malis populi sui vehementer dolens (erat enim vir bonus & timoratus) curauit omnimodo habere sibi successorem Malachiam, quod per ipsum confideret posse exterminari male radicatam successionem, qui charus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & dominus erat cum eo. Nec frustratus est à spe sua. Nam illo mortuo substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facile. Ecce enim de semine nequam qui occuper locum Mauritius nomine. Is per quinquennium fretus potentia seculari incubauit ecclesiæ, non episcopus, sed tyrannus. Nam vota piorum magis in Malachiam conuenerant. Denique suadebant eum subire onus iuxta constitutionem Celsi, sed ille qui omne sublime haud secus quàm suum præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi, quod per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Instabant tam sancto operi & solicitabant omnes, duo potissimum episcopi, Malchus, & Gillebertus. Quorum prior ipse est senior Lesmorensis, de quo supra mentio facta est: alter quem aiunt prima sanctum legatione apostolicæ sedis per vniuersam Hyberniam. Qui triennio iam decurso in hac præsumptione Mauricij, & Malachiæ dissimulatione, non ferentes vltra ecclesiæ adulterium, dedecus Christi, conuocatis episcopis, & principibus terræ vno spiritu adeunt Malachiam parati vim facere. At ille renuere primum, prætendere siquidem difficultatem rei, nobilis illius prosapiæ multitudinem, fortitudinem, ambitionem, multum esse ad se pauperculum opponere se tot, tantis, talibus, taliter radicatis, qui iam annos ferme ducentos quasi hæreditate possedissent sanctuarium Dei, & nunc quoque id præoccupassent, non posse illos extirpari, nec cum mortibus hominum quidem, sua non interesse fundi humanum sanguinem occasione sui: postremo iunctum se ipsorum alteri, quam dimittere non liceret. Verum illis econtra instantibus, & clamantibus, quia à domino sermo egressus est, sed & tota auctoritate iubentibus subire onus, atq; intentantibus anathema, ad mortem (inquit) ducitis me, sed obedio spe martyrij, hac tamen conditione, vt si iuxta fidem ve-

stram res in melius cedat, & vindicet sibi deus suam hæreditatem à deripientibus eam, tunc demum omnibus consummatis, & ecclesia pacem habente, liceat redire ad priorem sponsam meam, & amicam de qua rapior paupertatem, & pro me illic alium substituere, qui tunc forte repertus idoneus fuerit. Nota lector virtutem viri, & animi puritatem, nec honorem scilicet affectantis, nec formidantis mortem pro Christi nomine. Quid hoc animo purius, quidve fortius, vt se exponens periculo, & labori, alteri fructum cedat ipsam in loco principatus securitatem, & pacem? Facit hoc, cum liberum sibi ex pacto retinet reditum ad paupertatem, pace & libertate ecclesiæ restituta. Spondentibus illis E demum acquieuit voluntati eorum, vel potius Dei, à quo sibi iam olim præostensum recordabatur, quod de se modo dolebat fieri. Nempe iam ægrotante Celso apparuit Malachiæ, & quidem longe posito, & nescienti mulier proceræ staturæ, & reuerendi vultus. Percunctanti quænam esset, responsum est esse vxorem Celsi. Quæ tradens ei virgam pastoralem quam manu tenebat, disparuit. Paucis decursis diebus Celsus moriens misit baculum suum Malachiæ tanquam sibi successuro: quem vt vidit, agnouit ipsum esse quem viderat. Huius præcipue recordatio visionis terruit Malachiam, ne si quod diu satis dissimularat, vltra renueret, diuinæ iam videretur resistere voluntati. Veruntamen ciuitatem non intrauit, quandiu ille incubator vixit, ne hac occasione contingeret mori quenquam ex his, quibus vitam magis ministraturus veniebat. Ita per biennium (nam id temporis superstes fuit ille) agens extra vrbem strenue in vniuersa prouincia opus episcopale exercuit. Illo igitur defuncto F leri morte facto de medio, rursum Nigellus quidam, imò vero nigerrimus sedem præripuit. Et in hoc animæ suæ Mauricius, adhuc viuens prouiderat, vt hûc haberet hæredem, in quo qui damnandus exibat, operibus adiscere damnationis persisteret. Erat enim & ipse ex damnata progenie cognatus Mauricij. Cæterum rex, & episcopi, & fideles terræ nihilominus conuenerunt, vt introducerent Malachiam. Et ecce concilium malignantium ex aduerso. Quidã de filijs Belial prom F ptus ad malitiã, potens in iniquitate, sciens locũ vbi pariter conuenire decreuissent, multis aggregatis sibi, latenter vicinum occupat collum eminentem è regione, vnde illis tractantibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibus alia, repentino impetu super incautos irruerent, & interficerent innocentes. Condixerant enim etiam régem cum episcopo trucidare, vt non esset qui vindicaret sanguinem iustum. Res innotuit Malachiæ, & intrans ecclesiam (erat enim prope) eleuatis manibus orauit ad dominum. Et ecce nubes & caligo, sed & tenebrosa aqua in nubibus aëris, diem verterunt in noctem. Fulgura quoque & tonitrua, & horribilis spiritus procellarum diê vltimum minitantur, vicinamq; elementa intentant omnia mortem. Et vt scias lector quòd oratio Malachiæ concusserit elementa, solos intercepit tempestas qui quærebant animam eius, solos turbo tenebrosus inuoluit, qui parauerant opera tenebrarum. Denique ipse qui princeps extiterat tanti mali fulmine percussus interijt cum tribus alijs: & fuere consortes mortis, qui fuerant participes sceleris. Quorum sequenti die inuenta sunt corpora semiusta & putrida, hærentia ramis arborum, vbi quemque spiritus eleuans allisisset. Alij quoque tres semiuiui inuenti sunt, cæteri omnes circunquaque dispersi. Illos autem qui cum Malachia ierant, quanuis proximos loco tempestas omnino non tetigit, nec quicquam molestiæ intulit. In facto isto recens capimus experimentum veritatis verbi illius, quia oratio iusti penetrat cœlos. Sed & nouum antiqui exemplum miraculi, quo olim tota Aegypto versante in tenebris, solus Israel in lumine mansit, dicente
G Exo.10.f scriptura: Vbicunque Israel erat, lux erat. Huc mihi accurrit, & factum sancti Heliæ, nunc quidem ab extremis terræ nubes & pluuias educentis, nunc vero super blasphemos euocantis ignem de cœlo. Et modo de simili clarificatus est Deus in seruo suo Malachia.

ANno ætatis suæ tricesimooctauo pauper Malachias pulso incubatore intrauit Ardmacha pontifex, & metropolitanus totius Hyberniæ: rege vero cæterisque qui introduxerant eum, ad propria remeantibus, ipse remanet in manu Dei, & remanent illi foris pugnæ, intus timores. Nam ecce viperea soboles frendens, & vociferans se exhæredari, tota se intus, & foris suscitat aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Porro Nigellus videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quædam ædis illius, textum scilicet euangeliorum, qui fuit beati Patricij, baculumque auro tectum, & gemmis pretiosissimis adornatum, quê nominant baculû Iesu, eo qp ipse dominus (vt fert opinio) eû suis manibus tenuerit atq; formauerit. Et hæc summæ dignitatis, & veneration is in gête illa. Nempe notissima sunt celeberrimaque in populis, atque in ea reuerentia apud omnes, vt qui illa habere visus fuerit, ipsum habeat episcopum populus stultus, & insipiens. Ibat homo gyrouagus, & alter satanas circuibat terram, & perambulabat eam, insignia sacra circumferens. Quæ vbique eorum gratia receptabatur, concilians sibi per H hæc animos omnium, & à Malachia quoscunque potuisset auertens. Hæc ille. Erat autem princeps quidam de potentioribus iniquæ progeniei, quem rex priusquam ciuitatem exiret, iurare coegerat pacem tenere episcopo, acceptis ab eo insuper obsidibus multis. Is post regis exitum nihilominus ciuitatem ingressus consilium habuit cum propinquis, & amicis quomodo sanctum dolo tenerent, & occiderent. Timebant vero plebem. Et conjurantes in necem Malachiæ constituere locum & diem, & tradetur dedit eis signum. Ipso die cum vespertina iam solennia in ecclesia celebraret antistes cum vniuerso clero & mukitudine populi, mittit ad ipsum nequam ille in verbis pacificis in dolo, rogans quatinus ad se dignetur descendere, vt faciat pacem. Respondentibus qui asistebant, ipsum potius ad episcopum debere venire, ecclesiam esse competentiorê locum firmandæ pacis: (siquidem præsensérant dolum) subiunguut qui misi erant, hoc tutum non esse principi, timere eum capiti suo, nec se credere turbis quæ se ante hos dies causa episcopi propemodum interemissent. Contendentibus in hunc modum illis quidem vt iret, istis vero ne iret: episcopus cupidus pacis, & mortis non timidus, sinite (inquit) fratres, sinite me imitari magistrum meum. Sine causa sum Christianus, si Christum non sequor. Forte flecto humilitate tyrannum: & si non, vinco tamen exhibens oui I pastor, sacerdos laico, quod mihi ille debuerat. Vos quoque quod in me est, non parum ædificio exemplo tali. Quid enim si contingat occidi? Non recuso mori, vt vos vitæ exme teneatis exemplum. Oportet episcopum (vt ait episcoporum princeps) non dominari in clero, sed formam fieri gregis. Haud aliam sane formam, quàm ab illo accepimus qui humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem. Quis mihi det hanc relinquere

quere filijs signatam sanguine meo? Experimini certe an sacerdos vester digne satis a Christo didicerit mortem non timere pro Christo. Et surgens cœpit ire flentibus cunctis, & supplicantibus ne tantum cuperet pro Christo morti, vt tantum Christi gregem desolatum relinqueret. Verum ille totam spem suam ponens in domino, tota alacritate perrexit, tribus tantum comitatus discipulis paratis mori cum eo. Qui vt calcato limine domus, repente se medio intulit armatorum, fcuto fidei ipse munitus: concidere
facies omnium, quia pauor irruit super eos, Luc.2.a ita vt dicere posset episcopus: Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt. Hoc verbum verum est. Videres hostium stantem, carnifices ferro armatis manibus vndique circunstantes, & qui immolaret, non erat. Putares stupere lacertos, sic non fuit qui extenderet manum. Nam & is quoque qui caput malitiæ videbatur, assurgit ei potius, quàm insurgit. Vbi quæso signum ô homo quod dederas in mortem pontificis? Hoc magis honoris signum, K quàm mortis indicium. Deferre est hoc, non mortem inferre. Res mira. Pacem obferunt, qui necem parauerant. Non est quod abnuat, qui & vitæ periculo quæsierat eam. Itaque facta est pax, & tam firma, vt ab illa die hostem sacerdos non modo patrem habuerit, sed subditum, sed deuotum. Quo audito fideles quique gauisi sunt, quod non modo saluatus sit sanguis innocentium in die illa, sed & nocentium multorum animæ Malachiæ meritis euaserint ad salutem. Et apprehendit omnes circunquaque timor, audientes quomodo duos inimicorum eius qui viderentur feociores, & fortiores in generatione sua, sic subita virtute prostrauit deus, istum loquor qui in manibus est, & eum de quo superius dixi. Alterum enim terribiliter mulctatum in corpore, alterum misericorditer mutatum in corde, ambos mirabiliter comprehendit in consiliis quæ cogitabant. His ita peractis cœpit iam in ciuitate episcopus tota libertate disponere, & ordinare de omnibus pertinentibus ad ministerium suum, non tamen sine continuo discrimine vitæ suæ. Nam etsi iam nemo qui palam noceret, ab insidiantibus tamen nec locus satis tutus episcopo erat, nec tempus securatum. Et deputati sunt ei viri armati ad custoditam die ac nocte, sed ille magis in domino confidebat. Fuit vero consilium, præfatum schismaticum insequi, eo quod seduceret multos ex insignibus, quæ ferebat, suadens omnibus se episcopum esse debere, & sic solicitans plebes aduersus Malachiam, atque ecclesiæ vnitatem. Et fecit sic. Et sine difficultate ita in breui vniuersas sepiuit vias eius, per gratiam sib à domino datam, & quam habebat ad omnes, vt malignus ille coactus L sit dare manus, reddere insignia, & quiescere de reliquo in omni subiectione. Ita Malachias, licet per multa pericula & labores, prosperabatur indies & confortabatur, magis ac magis abundans in spe & virtute spiritus sancti. Nec modo malefactores, sed & detractores Malachiæ corripuit deus. Quidam, verbi gratia, gratiam habens principum, & potentum, etiam ipsius regis quod esset adulator, & garrulus & potens in lingua, fauebat per omnia aduersarijs Malachiæ, & procaciter tuebatur partem eorum. Sancto vero & præsenti resistebat in facie, & detrahebat absenti, irreuerenter occurrens ei in omni loco, maximeque vbi celebrioribus illum sciret interesse conuentibus. Sed cito digna linguæ procacis mercede donatus est. Intumuit, & cõputruit lingua maledica, vermibus ex ea scatentibus, & diffluentibus toto ore blasphemo. Quos per septê ferme dies incessanter vomens, tandem cum illis miseram expuit animam. Loquente coram aliqñ Malachia & populum exhortante, mulier quædam infœlix ausa est interrumpere sermonem clamoribus improbis, non deferens sacerdoti, & spiritui qui loquebatur. Erat autem de progenie impia, & spiritum habens in naribus, blasphemias contumeliasque euomebat in sanctum, dicens hypocritam, & inuasorem alienæ hæreditatis, sed & caluitiei illius improperans. At ille nihil respon M dit ei, sicut erat verecundus, & mitis, sed dominus respondit pro eo. Versa illa in insaniam est, domino iudicante, & crebris vocibus clamitans se suffocari à Malachia, morte demum horrêda luit peccatum blasphemiæ. Sic misera assumens aduersus malachiam improperium Helisæi, vere illum sibi alterum experta est Helisæum. Porro quia causa pestilentiæ cuiusdam ortæ in ciuitate multitudinem cleri, & populi solenniter cum mèmoria sanctorum tunc foras eduxerat: ne hoc quidem prætereundum, quòd orante Malachia pestilentia illico conquieuit. Ex hoc iam qui mutiret aduersus eum non fuit dicentibus qui de semine Chanaam sunt:

Fugiamus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fugiamus Malachiam, quia dominus pugnat pro eo. At sero istud, quia zelus domini vbique occurrens eis, persecutus est eos vsque ad internecionem. Quomodo intra paucos dies periit memoria eorum cum sonitu? Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam? Grande hodieque miraculum facit tam velox generationis illius deletio, his præsertim qui eorum nouerant superbiam atque potentiam. Multa quidem & alia signa fuere quibus Deus glorificauit nomen suum, & seruum suum inter sudores & pericula confortauit. Quis digne commemoret? Non tamen omnia prætermimus, & non sufficimus ad omnia. Propter seriem autem narrationis, ne impediatur, aliqua quæ dicturi sumus, reseruamus in finem.

IGitur Malachias intra triennium reddita tribulatione superbis, & libertate ecclesiæ restituta, pulsa barbarie & reformatis vbiq; moribus Christianæ religionis, videns omnino in pace esse, cœpit cogitare & de sua pace. Et memor propositi sui, constituit pro se Gelasium virum bonum & dignum tali honore conniuentibus clero & populo, quin potius sustinentibus propter pactum. Nam alias, durum visum omnino. Quo consecrato, regibusque ac principibus attentius commendato, ipse clarus miraculis & triumphis ad suam parœciam redit. Non tamen Connereth, & audi causam dignam relatu: Diœcesis illa duas fertur habuisse antiquitus episcopales sedes, & duos extitisse episcopatus. Id visum melius Malachiæ. Itaque quos ambitio conflauit in vnum, Malachias reuocauit in duas, partem alteri episcopo cedens, partem retinens sibi. Et propterea non venit Connereth, quòd in ea iam episcopum ordinasset, sed Dunum se contulit, disterminans parœcias sicut in diebus antiquis. O purum cor, ò oculum columbinũ. Locum tradidit nono episcopo qui videretur paratior, principaliorq; haberetur, locum in quo sederat ipse. Vbi sunt qui de terminis litigant, pro vno viculo perpetes adinuicem inimicitias exercentes? Nescio si quod genus hominum magis quàm illos antiquum vaticinium tangat: Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminos suos. Sed hæc aliæ.

B MAlachias factus Dunensis episcopus, cõsessum more suo curauit asciscere ad solarium sibi de filijs suis conuentum regularium clericorum. Et ecce rursus accingitur quasi nouus Christi tyro ad spirituale certamen, rursus induitur arma potentia Deo, sanctæ paupertatis humilitatem, rigorem disciplinæ cœnobialis, ocium contemplandi, orandi assiduitatem. Quæ tamen omnia voto magis valuit dum cupiere quàm actu. Etenim vniuersi confluebant ad eum, nec modo mediocres, sed & nobiles & potentes illius se sapientiæ & sanctitati instruendos, corrigendos ac regendos committere festinabant. Et ipse interdum ibat & exibat seminare semen suum, disponens & decernens tota auctoritate de rebus ecclesiasticis tanquam ex apostolis vnus. Et nemo illi dicebat, In qua potestate hæc facis? videntibus cunctis signa & prodigia quæ faciebat, & quia vbi spiritus domini, ibi libertas. Visum tamen sibi non tutè satis actitari ista absque sedis apostolicæ auctoritate, & Romam proficisci deliberat: maximeque quod metropolicæ sedi deerat adhuc & defuerat ab initio pallij vsus, quod est plenitudo honoris. Et visum est bonum in oculis eius ſi ecclesiæ pro qua tantum laborarat, quem hactenus non habuerat, suo acquireret studio & labore. Erat & altera metropolica sedes quam de nouo constituerat Cellus, primæ tamen sedi, & illius archiepiscopo subdita tanquam primati, & huic quoque optabat nihilominus pallium Malachias, confirmatiq; auctoritate sedis apostolicæ prærogatiuam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat. Innotescente proposito displicuit fratribus, necnon & magnatibus, & populo terræ. Omnes enim intolerabilem sibi iudicabant tam diutinam omnium pij parentis absentiam, & quod metuerent de morte ipsius. Contigit interea mori germanum eius, Christianum nomine, virum bonum, plenum gratiæ & virtutis. Episcopus erat, illi quidem secundus in celebri opinione, sed vitæ sanctimonia & iustitiæ zelo forte non impar. Huius decessus magis terruit vniuersos, & discessum Malachiæ reddidit molestiorem. Dicebant autem nullo modo assentiendum vnici peregrinationi patroni, vt non desoletur omnis terra, si duabus tãtis columnis sub vno momento tẽporis destituatur. Ergo omnes pariter contradicunt. Et vim faciebant, cum ille diuinã vltionem minatus est. Non tamen destitere illi, nisi missa forte, prius dei voluntas super hoc interrogaretur. Prohibente illo nihilominus mittunt, sed illa pro Malachiæ parte ter responsum inuenta est. Nec enim vna contenti vice fuere cupidi retinendi eum. Demum cedentes dimittunt illum, non tamen sine ploratu & vlulatu multo. Sed ne quid imperfectum relinquerent, tractare cœpit quomodo defuncti fratris semen susciteret. Et accersitis ad se tribus discipulis suis, auxius æstuabat quisnam dignior ad hoc opus siue vtilior videretur. Et diligenter intuitus singulos: tu, inquit, ô Edane (sic enim vocabatur vnus) suscipe onus. Illo cunctante & flente, ne tu, inquit, Gaia, tu enim mihi à domino designatus es, gaia annulum aureum quo desponsandus es, tam nunc præuidi in digito tuo. Acquieuit ille, & Malachias eo consecrato proficiscitur. Cumque egressus de Scotia peruenisset Eboracum, sacerdos quidam Syearus nomine intuitus eum agnouit. Nec enim facies eius viderat ante, sed cum haberet spiritum prophetiæ, reuelatum fuerat ei iampridem de illo. Et tunc incunctanter circumstantibus digito eum demonstrans, Hic est (inquit) de quo dixeram, quia de Hybernia sanctus veniet pontifex, qui scit cogitationes hominum. Sic non potuit latere lucerna sub modio, prodente eam per os Sycari spiritu sancto, qui illam accenderat. Nam & multa secreta de esse suo suorumq; dicta sunt ei à Sycaro, quæ ita esse vel fuisse omnia recognouit. Sed & socijs Malachiæ percunctãtibus de suo reditu, respondit Sycarus ineunctanter, quod post rei probauit euentus, paucos videlicet admodum de numero illo cum episcopo redituros. Illi audito hoc suspicati sunt mortem, sed Deus aliter adimpleuit. Nempe rediens ab vrbe quibusdã apud nos, quibusdam & in alijs locis ad discendam conuersationis formam relictis, iuxta verbum Sycari cum paucis admodum repatriauit. Hæc de Sycaro. In ipsa vrbe Eboracensi ac cessit ad eum vir nobilis secundum seculum Vvallelius nomine, tunc prior in Kyrkham regularium fratrum, nunc uero monachus, & monachorum pater in Mailros monasterio ordinis nostri, qui deuotus Malachiæ (& orationibus satis humiliter commendatus. Is aduertens multos habere episcopũ suos, & equos paucos, (nam præter minist ros, & clericos alios, quinq; cum eo erant presbyteri, & equi non nisi tres) obtulit ei suum quo ipse vehebatur, hoc solũ dolore se tactus quia eos q̃ essent runcinus dure portans. Et addit: Libentius dedissem si melior fuisset: sed si dignam mihi, ducite qualemcunq; vobiscũ. Et ego (ait episcopus) eo libentius accipio quo prædicas viliorẽ, quia non pot mihi vile esse quicquid tam preciosa voluntas obtulerit. Et cõuersus ad suos, hunc (inquit) sternite mihi, quia cõmodus satis & sufficiens erit i longũ. Quo facto ascendit, & primo quidẽ durum, vt erat, sentiẽs, postmodum mira mutatione valde commodũ sibi & suauiter ambulãtem inuenit. Et ne caderet super terrã de sermone quẽ dixerat, vsq; ad nonũ annũ quo mortuus est ipse, nõ defecit ei, factus optimus & preciosissimus palefridus. Quodq; euidẽtius miraculũ cernẽtibus fecit, de subnigro cœpit albescere, & nõ multo post vix inueniebatur albior illo. Mihi quoq; in via hac darũ est videre virum, & in eius visu & verbo refectus sum & delectatus sum sicut in omnibus diuitijs, & ego vicissim, peccator licet, inueni gratiã in oculis eius ex tunc & deinceps vsq; ad obitum ipsius, sicut in prooemio præfatus sum. Ipse etiã dignatus diuertere ad Claramuallẽ, visis fratribus cõpunctus est, & illi non mediocriter ædificati in præsentia & sermone eius. Et acceptãs locũ & nos, atq; intimis visceribus colligens, vale dixit nobis, & abiit. F Qui transalpinãs cũ veniſſet Iporiam ciuitatem Italiæ, hospitis sui paruulũ filiũ qui male habens moriturus erat continuo sanauit.

ERat tunc temporis in sede apostolica fœlicis memoriæ Innocentius secundus papa, qui eum benigne suscepit, humanè satis illi super longa peregrinatione cõpassus. Et primo quidẽ Malachias quod altius infixerat animo, cum multis lachrymis implorabat, licere sibi viuere & mori in Clareuallẽ permissu & bũdictione summi pontificis. Et petiit hoc nõ oblitus ad quod venerat, sed affectus quo venerat desiderio Clareuallis. Non aũt obtinuit, q̃ vir apostolicus lucris potius vberiori bus aucupandũ decerneret. Nec tñ omnino frustratus est à desiderio cordis sui, cui mori ibi, etsi non viuere, donatũ est. Mensem integrũ fecit in vrbe, loca sancta perambulans & frequentans causa oronis. Cumq; per id tpis sæpe ac diligenter ab eo & ab iis qui cum eo erant sumnius põtifex inquisisset esse patriæ, mores gentis, statũ ecclesiarum, & quanta in terra deus per eum operatus fuisset, paranti iam repatriare commisit vices suas, per vniuersam Hyberniam legatum illum constituens. Significatũ siquidẽ erat ei ab episcopo

Gilleber:o

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gilleberto(qui vt supra memorauimus,tunc legatus extiterat) quòd iam non possent præ senio & debilitate corporis villicare. Post hæc petit Malachias confirmari nouæ Metropolis constitutionem,& vtriusque sedis pallia sibi dari. Et confirmationis quidem priuilegiũ mox accepit:de palliis autem oportet, aut summus pontifex,solẽnius agi.Cõuocatis episcopis & clericis & maioribus terræ celebrabit generale cõciliũ,& sic cõsuetia, & cõmuni voto vniuersorum per honestas personas requiretis pallium, & dabitur vobis. Deinde tollens mitram de capite suo, imposuit capiti eius, sed & stolam cum manipulo dedit illi quibus vti inter offerendum solebat. Et salutatum in osculo pacis dimisit eum apostolica fultum benedictione,& auctoritate. Qui reuertens per Claramuallem suam secundam nobis largitus est benedictionem. Et alta suspiria trahens, quòd non liceret sibi pro suo desiderio remanere, hos, inquit,interim pro me oro vt retineatis, qui à vobis discant qd nos postmodum doceant.Et infert: Erunt nobis in semen, & in semine isto benedicentur gentes, & illæ gentes quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. Et dimissis quatuor à latere suo abiit.Qui probati & digni inuenti, monachi facti sunt. Post aliquod tempus cũ tam sanctus esset in terra sua, misit alios, & factum est de illis similiter. Quibus per aliquãtum tẽpus instructis & eruditis corde in sapiẽtia, dato eis in patrẽ sancto fratre Christiano qui erat vnus ex ipsis, emisimus eos, adiungentes de nostris quanti sufficerent ad ¶ numerum abbatiæ. Quæ concipit & peperit filios quinque, & sic multiplicato semine augescit indies numerus monachorum,iuxta desiderium & vaticinium Malachiæ. Nunc iam repetamus ordinem narrationis. Malachias profectus à nobis prospere peruenit Scotiam. Et inuenit Dauid regem, qui adhuc hodie superest, in quodam castello suo, cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus honorifice à rege susceptus, & humiliter exoratus, vt sanaret filium suũ, aqua cui benedixit, aspersit iuuenem, & intuens in eum ait: Confide fili, non morieris hac vice. Dixit hoc, & die sequenti dictum secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris, clamor & strepitus totius exultantis familiæ. Exiit sermo ad omnes: nec enim quod in domo regia & regis acciderat filio, latere potuit. Et ecce vbique resultans gratiarum actio, & vox laudis, tum pro salute domini, tum pro miraculi nouitate.Henricus est iste, nam viuit adhuc vnicus patris sui, miles fortis & prudens,patrissans (vt aiunt) insectando iustitiam, & amorem veri. Et amauit vterque Malachiam quandiu vixit, tanquam qui illum à morte reuocasset. Rogabant eum manere per aliquot dies, sed ille declinans moram non sustinuit, & mane carpebat iter. Transeunti igitur per villam nomine Crugeldum, occurrit puella muta. Orante illa solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur recte. Dehinc villam ingrediens quam nominant ecclesiam sancti Michaelis, oblatã sibi mulierem phreneticam & vinctam funibus coram omni populo curat, & dimissa incolumi proficiscitur. Perueniens vero ad portum Lapasperi, transitum ibi per aliquot dies præstolabatur, sed mora minime transiit ociosa. Construitur interim de virgis insepten textis oratorium,ipso iubente,ipso operante pariter. Consummatum circundedit vallo, atque interiacens spatium in cœmiterium benedixit. Sane merita benedicentis,miracula satis declarant, quæ vsque hodie ibi actitari feruntur. Inde est, quòd de finitimis locis infirmos, & male habentes illos portare consueuerunt,& sanantur multi. Mulier totis dissoluta membris, Plaustro vecta illuc, pedibus suis remeauit domum, vna duntaxat nocte non frustra in loco sancto præstolata misericordiam domini. Alia quadam ibidem pernoctabat in oratione, quam forte reperiens solam homo barbarus accensus libidine, & sui minime compos, irruit rabiosus in eam. Conuersa illa & tremefacta suspiciens aduertit hominem plenum diabolico spiritu. heus tu, inquit, miser quid agis? Considera vbi es, reuerere hæc sancta, defer Deo, defer seruo eius Malachiæ, parce & tibiipsi. Non deæstit ille furijs agitatus iniquis. Et ecce (quod horribile dictu est) venenatum & tumidum animal quod buffonem vocant, visum est reptans exire de inter fœmora mulieris. Quid plura? Terrefactus resilijt homo, & datis saltibus festinus oratorio exilijt. Ille confusus abscessit, & illa intacta remansit, magno quidem & Dei miraculo, & merito Malachiæ. Et pulchrè operi fœdo & abominabile monstrum. Non prorsus aliter decuit bestialem extingui libidinem, quàm per frigidissimum vermem, nec aliter temerarium frenari ausum, frustrari conatum, quàm per

per vilem inutilemq; bestiolam. Et hæc loco uno sufficiant, pauca de pluribus. Nunc iam reliqua prosequamur.

Iacob.3. b

A Scendit Malachias nauem,& prospere nauigans applicuit monasterio suo Bencho ensi, vt primi filij primam reciperent gratiam. Quid animi putas gessisse illos sano de viam tam longa recepto patre, & illo patre? Nec mirum si se tota in gaudium effuderunt viscera eorum in reditu eius, quando & exteris circunquaque gentibus incredibilem mox lætitiam velox rumor inuexit. Denique de ciuitatibus & castellis,& vicis occurrunt ei, & quocunque diuertat, suscipitur exultatione vniuersæ terræ. Veruntamen non sapit honor, opus exercetur, legationis. Multis in locis celebrantur conuentus multitudinis, ne qua regio seu portio regionis legationis fructu & vtilitate fraudetur. Seminatur super omnes aquas, non est qui se abscondat ab opera solicitudinis eius. Non sexus, non ætas, non conditio, non professio reputatur. Vbique semen spargitur salutare, vbique intonat tuba cœlestis. Vbique discurrit, vbique irrumpit euaginato gladio linguæ ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Terror eius super faciente: & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Religio vbique plantatur, propagatur, foueitur. Oculi eius super eos, & cura eius ad necessitates eorum. In concilijs quæ passim celebrantur, repetuntur antiquæ traditiones, quas tamen bonas fuisse constiterit, abolitas vero negligentia sacerdotum. Nec modo vetera instaurantur, cuduntur & noua. Et quæcunque promulgauerit, tanquam cœlitus edicta acceptantur, tenentur, scripto mandantur ad memoriam posteriorum. Quidni cœlitus missa crederentur, quæ tot cœlestia confirmant miracula? Et vt fidem dictis faciam, perstringam nonnulla paucis. Quis enim cuncta enumeret? Quanquam libentius fateor imitandis immorer,quàm admirandis. Et meo quidem iudicio primum & maximũ miraculum quod fecit ipse erat. Vt enim taceam interiorem hominem eius cuius pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius & vita: ipsum exteriorem ita vno semper modo ipsoque modestissimo & decentissimo gessit, vt nil prorsus appareret in eo quod posset offendere intuentes. Et quidem qui non offendit in verbo, ille perfectus est vir. At vero in Malachia quis vnquam etiam si curiosius obserua rit, deprehendit ociosum non dico verbum sed nutum? Quis manum pedemve mouentem fruſtra? Imò quid non ædificans in eius incessu, aspectu, habitu, vultu? Denique vultus hilaritatem nec fuscauit mœror, nec leuigauit risus. Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, sed non austerus. Remissus interdum, dissolutus nunquam. Negligens nihil, etsi pro tempore multa dissimulans. Quietus sæpe, sed minime aliquando ociosus. A die primo conuersionis suæ vsque ad extremum vitæ suæ fine proprio vixit. Non seruos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique quicquam reddituum ecclesiasticorum secularium̃ve, vel in ipso habuit episcopatu. Mensæ episcopali nihil prorsus constitutum, uel assignatum vnde episcopus viueret. Nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem pene incessanter circuiens parœcias omnes euangelio seruiens, & de euangelio uiuens, sicut constituit ei dominus, dignus est, inquiens operarius mercede sua. Nisi quòd frequentius ipsum euangelium sine sumptu ponens, de laboribus suis suorumque ferebat, vnde se & alios qui secum laborabant in opere ministerij, sustentarent. Porro si interdum quiescere oporteret in sanctis hoc faciebat locis, quæ ipse per Hyberniam sparserat vniuersam. Apud quos vero moram facere libuisset,illorum se conformauit moribus,& obseruãtiis, communi contentus vita & mensa. Non fuit in victu, non fuit in vestitu in quo potuisset Malachias dignosci inter cæteros fratres, intantum cum maior esset, humiliauit se in omnibus. Denique cum exiret ad prædicandum, cum peditibus pedes & ipse ibat, episcopus & legatus. Forma apostolica hæc, & inde magis mira in Malachia, quo rara nimis in alijs. Verus profecto apostolorum hæres est iste, qui talia agit. Sed aduertere est quomodo diuidat hæreditatem cum fratribus suis,æquè nepotibus apostolorum. Illi dominantur in clero, iste dum esset libet ex omnibus, omniũ se seruum fecit. Illi aut nõ euangelizantes manducant, aut euangelizant vt manducent. Malachias imitans Paulum manducat vt euangelizet. Illi fastum & quæstũ æstimant pietatem;Malachias hæreditate vendicat sibi opus & onus. Illi fœlices se credunt si dilatauerint terminos suos; Malachias in dilatanda charitate

M

A

K

Universidad de Deusto
Biblioteca

ate gloriatur. Illi congregant in horrea, & dolia replent, vnde onerent mensas: Malachias colligit in deserta & solitudines vnde impleat cœlos. Illi cum accipiant decimas & primitias & oblationes, insuper & de Cæsaris beneficio telonia, & tributa, & alios reditus infinitos, solliciti sunt nihilominus quid manducent aut quid bibant: Malachias nihil horum habens, multos tamen locupletat de promptuario fidei. Illis nec cupiditatis nec sollicitudinis vllus est finis: Malachias cupiens nihil, non nouit tamen cogitare de crastino. Illi à pauperibus exigunt quod dent diuitibus: iste sollicitat diuites pro pauperibus sustentandis. Illi marsupia vacuant subditorum: iste pro peccatis eorum altaria cumulat votis hostiisque pacificis. Illi alta palatia erigunt, turres ac mœnia ad cœlos leuant: Malachias non habens vbi caput reclinet, opus facit euangelistæ. Illi equos ascendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, & non suum: Malachias septus sanctorum fratrũ collegio pedes circuit portans panes angelorum quibus satiet animas esurientes. Illi plebes ne agnoscunt quidem: iste erudit. Illi potentes & tyrannos honorant: iste punit. O virum apostolicum quẽ tot, & tuba nobilitant signa apostolatus sui. Quid ergo mirum si mira est operatus sic mirabilis ipse? Imò vero non ipse, sed Deus in ipso. Alioquin, tu es Deus (inquit) qui facis mirabilia. psal. 76.

ERat mulier in ciuitate Culratim dæmonium habens. Vocatus est Malachias, orat pro addicta, vrget inuasorem, exit. Sed nondum exsaturata nequitia eius, miserã intrãdit mulierculã quæ forte prope assisteret. Et Malachias: Non ad hoc, inquit: tibi illã tuli, vt hanc peruaderes, exi & ab ea. Paret, sed repetit priorem, a qua denuo pulsus, recurrit in alteram. Ita per aliquod spatium alternatim vexabat illas, hinc inde refugiens. Tunc sanctus indignans sibi illudi à dæmone, colligensque spiritum infremuit, & totis viribus fide facto imperu in aduersarium ab vtraque fugauit, & quidem non minus vexatum his quas vexauerat ipse. Cæterum quod moram fecit sancto, non putes lector fuisse virtutis eius, sed dispensationis diuinæ, vt videlicet ex hoc manifestior fieret, & maligni præsentia, & victoria Malachiæ. Denique audi quid alibi fecerit, non autem per præsentiam suam. Et vtique potuit præsens, quod absens valuit. In regione aquilonaris partis Hyberniæ iacebat infirmus in domo, nec dubium quin dæmoniaco maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos loquentes, dicentes alter ad alterum: Vide ne miser iste hypocrita illius stratum stranerit contingat, & sic effugiat manus nostras. Cognouit homo quod Malachiam loquerentur, quem non multo ante in eadẽ domo meminerat pernoctasse, & adhuc stramen in loco. Sumptaq; fiducia & quo potuit conatu cœpit repere debilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aere clamor, & vociferatio: Prohibe eum prohibe, retine eum, retine, amittimus prædam. Verum is quem portabat fides, & desiderium euadendi quanto plus clamabant illi, tanto magis genibus manibusq; nitens ad remedium festinabat. Et perueniens ascendit lectulum, volutatur in stramine, audit vlulatum plangentium, Heu heu, ipsi nos prodidimus, decepti sumus, euasit. Et dicto citius recessit ab eo dæmonum terror, & horror quem patiebatur, & omnis pariter ægritudo. In Lesmor ciuitate homo à dæmonio vexatus per Malachiã liberatus est. Item trãseunti aliquando Plumiam oblatus illi infans habẽs dæmonium, sanus relatus est.

In regione eadem ligatam funibus phrenetica solui iussit, & in aqua quam benedixit lauari. Lota est, & sanata. Alteram quoq; in Saballo regione Vlydiæ membra propria dentibus laniantem, orando, & tangendo curauit. Anientem hominem multa præcentem futura, amici & propinqui adducit ad Dei hominem vinctum funibus fortes, quòd fortem ad nocendum rabies ipsa fecisset, & terribilem valde. Orat Malachias, & incontinenti æger sanatur & soluitur. Factũ est hoc, loco quodam cuius nomen tacemus, quòd nimis barbarum sonat, sicut, & alia multa. Alio tẽpore in præfata ciuitate Lesmor puellam mutam parentes eius in media platea offerunt transeunti cum multa supplicatione rogantes vt ei subuenire dignetur. Stat Malachias, & facta oratione tangens digitõ linguam eius, spiritum misit in os eius, & loquentem dimisit. Exiens de quadam ecclesia, obuium habuit hominem cum vxore sua quæ non poterat loqui. Rogatus vt eius misereatur, stat in porta populo circumstante: & data benedictione super eam, iubet domiuicam dicere orationem. Dixit illa, & populus benedixit dominum. In ciuitate cui nomen Oentlireb decumbens lectulo quidã diues

diues iam dies duodecim priuatus linguæ officio, ad inuisionem visitantis le sancti, loquelam recuperat, Eucharistiam sumit, & ita munitus extremum in bona confessione efflauit spiritum. O oliua fructifera in domo dei, ò oleum iucunditatis vngens & lucens, & splendore miraculi illustrauit sanos, & sanitate beneficij vnxit infirmum, cui mox moriturο salutarem confitendi, & communicandi obtinuit facultatem. Intrauit ad eum quidam de nobilibus habens ei aliquid dicere. Qui inter loquendum, fide plenus tres uncos pie furatus de lectulo in quo ille sedebat, tulit secum, & multa deus de futuro pietatis est operatus fide illius, & præsulis sanctitate. Forte uenerat in ciuitatem nomine Duenuasia. Et cum sederet ad mensam, ingressus vir nobilis de ciuitate ipsa humiliter supplicat pro vxore prægnante quæ iam solemne præteriisset tẽpus pariendi, ita vt mitterentur oẽs, & nemo aliud, q̃ utæ periculũ crederet imminere. Rogat & cũ eo Neemias episcopus illius ciuitatis, qui iuxta eum sedebat, rogant & cæteri quotquot aderant simul discumbentes. Tum ille: Compatior ei (inquit) quòd bona mulier sit & pudica. Et porrigens viro poculum cui benedixerat, vade (inquit) da illi bibere, sciens eam sumpto benedictionis potu & sine mora, & sine periculo pariturum. Factum est quod præcepit, & nocte ipsa subsecutum est quod promisit. Sedebat in campo cum comite Vlydiæ aliqua tractans, & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier grauida, & vere grauida, indicat se contra omnes naturæ leges retinere partum iam quindecim mensibus, & diebus viginti. Compassus Malachias subito & inaudito incommodo orat, & mulier parit, & qui aderant lætati sunt & mirati. Omnes enim viderunt in qua facilitate & velocitate loco eodem enixa sit, & triste negati partus periculum miraculo commutatũ iucundiori. Accidit ibidem quiddam pari quidem miraculo, sed forte dispari. Vidit hominem qui publice tenere diceretur concubinam fratris, & huic erat miles minister comitis. Et publice conueniens incestuosum, alterum ei Ioannem exhibuit: non licet tibi, inquiens concubinam habere fratris tui. At ille alterum ipsi nihilominus Herodem rebibens, non modo non audiuit eum, sed & superbe respondit, & coram omnibus iurabat nunquam se dimissurum. Tum commotus Malachias, sicut erat pro iustitia vehementer zelans, & Deus, inquit, te ab illa separet vel inuitum. Parumpendens ille, exinstanti abiit indignabundus. Offendensque mulierem non longe à turba constituta in loco, vt oppresit eam, sicut erat satanæ totus, cui paulo ante traditus fuerat. Nec latuit flagitium. Ancilla quæ dominam comitabatur, recurrens domum (nempe haud procul aberat loco) nunciat anhela quid mali acciderit. Ad quam vocem germani illius qui domi erant, zelantes fororis stuprum, tota illò festinantia præuolant, pudicitiæ hostem ipso in loco & opere sceleris deprehensum multis confossum vulneribus interimunt. Necdum conuentus solutus erat, cum ecce armiger illius, quod euenerat, nunciauit. Et mirati sunt vniuersi, quòd sententia Malachiæ tam celerem habuisset effectum. Timuerunt quoque flagitiosi audito hoc verbo (nã multi erant in terra) & territi purgati sunt, lauantes manus suas in sanguine peccatoris. Diarmitium comitem multo iam tempore decumbentem lecto, duriter quidem increpans quòd malus homo esset immoderatius seruiens ventri & gulæ, benedicta aspersum aqua sine mora surgere fecit, & ita valentem vt illico equum ascenderet, & vtique præter spem suam ipsius & suorum. In vrbe Caselensi venit homo ante eum cum filio paralytico, rogans illum sanari. Qui orans breuiter: vade (inquit) filius tuus sanabitur. It, & crastino redit cum filio, sed minime sanato. Tum surgens Malachias & stans super eum diutius orauit, & sanatus est. Et conuersus ad patrem offer, inquit, illum Deo. Annuit homo, sed non tenuit, & post aliquot annos ille iã iuuenis recidit in idipsum, sine dubio propter inobedientiam patris, & pacti transgressionem. Alius quidam veniens de longinquo cum esset Malachias in finibus Munoniæ, attulit ad eũ filiũ pedũ penitus officio destitutũ. Percunctatus quonã modo illi accidisset, vt suspicor, inquit, dæmonũ malignitate. Et addit: Ludenti in prato ipsi (ni fallor) immisere soporẽ, euigilãsque puerulus sic se inuenit. Hæc dicens cum lachrymis precẽ fundit, efflagitat opem. Misertus eius orauit Malachias, iubens ægrum interim dormire ibidem super solium. Dormiuit, & surrexit sanus. Hunc ipse quia de longe venerat aliquandiu in comitatu suo retinuit, & erat ambulans cum eo.

In monasterio Benchorensi pauper quidam, fratrum eleemosynis sustentabatur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat quotidianam accipiens stipem, aliquid officij factitans in pistrino. Is claudus ab annis duodecim humi manibus repens, post se trahebat pedes emortuos. Quem die quadã ante cellam suam Malachias mœstũ & mœrentem inueniens, causam percunctatur. Et H ille: Vides, inquit, quàm ex longo misellus afflicter, & manus domini super me, & ecce ad cumulum ærumnæ, homines qui misereri debuerant, irrident me potius, miseriã exprobrantes. Quem vbi audiuit, pietate motus suspexit in cœlum, manus pariter leuãs. Facta autem breui oratione ipse intrauit cellam, & ille surrexit. Et stans super pedes suos mirabatur si vere esset quod erat, pene somnium suspicatus. Cœpit tamen se pedetentim mouere: neq; enim posse ire satis credebat. Tandem quasi è graui somno euigilãs cognouit misericordiam domini super se: firmiter graditur, & in pistrinum reuertitur, exiliens & exultans, & laudans deum. Viso eo, qui ante viderant & cognouerant, repleti sunt stupore & extasi, phãtasma putantes. Virum item hydropicum orando sanauit, qui illico remansit in monasterio pastor ouium factus. Ciuitas Hyberniæ nomine Corcagia vacabat episcopo. Tractatum est de electione, dissensere patres, quibusque (vt assolet) præsulem volentibus constituere suum, non Dei. Venit illuc Malachias audita dissensione. Conuocato clero & populo, etiã corda & vota discordantium vnire curauit, & persuasis illis totum negotium sibi debere credi, cui potissimum sollicitudo incumberet illius sicut & aliarum per Hiberniam Ecclesiarum, incontinenti nominat eis non quẽpiam de nobilibus terræ, sed magis quẽdam hominem pauperem quẽ sciret sanctũ & doctum, & hic erat alienigena. Quæritur ille, nunciatur decumbere lecto, & ita debiI lis vt nullo pacto exeat, nisi in manibus portatus ministrantium. Et Malachias: Surgat, inquit, in nomine domini ego præcipio, obedientia saluum faciet eum. Quid faceret ille? Parere volebat, sed imparatum se sentiebat. Quòd & si posset ire, episcopari reformidabat. Ita cum voluntate obediendi pugnante gemino hoste, pondere languoris, & metu oneris: vicit illa tamen, data sibi in adiutorium spe salutis. Itaque conatur, mouet sese, tentat vires, inuenit se solito fortiorem. Crescit pariter fides cum viribus, & rursum facta fortior fides dat vicissim viribus incrementum. Iam surgere per se valet, iam meliusculè gradi, iam nec sentire in ambulando lassitudinem, demum expeditus & alacer peruenire ad Malachiã sine hominis adiutorio. Qui assumens eum misit in cathedrã, clero & populo collaudante. Hoc ita in pace factum est, quia nec illi ausi sunt Malachiæ voluntati in aliquo obuiare videntes signum quod fecerat, nec ille parere dubitauit tam euidenti argumento factus securior de domini voluntate. Mulier quædam fluxũ sanguinis patiebatur, & hæc nobilis, charissima Malachiæ, plus tamen ob morum, quam generis nobilitatem: quæ ex toto deficiens (nimirum cum sanguine exhaustis viribus) iam posita in extremis misit ad Dei hominẽ, vt (quod supererat) animæ subueniret, qui se iam non esset visurus in corpore. Audiens Malachias moleste tulit, q̃ mulier virtutis foret, & vita eius fructuosa opere & exemplo. Et videns se non posse satis accurrere tempestiue, accito Malcho, q̃ inuenis esset & expeditus (ipse est cuius supra meminimus frater Christiani abbatis) accelera, inquit, fer illi K tria poma hæc super quæ nomen domini inuocaui. Confido in ipso q̃ vbi ex eis gustauerit, nõ gustabit mortẽ prius nos videat, etsi tardiusculè secuturos. Fecit Malchus secũdum mandatũ, & veniens intrat ad mori-turã, alterum se exhibens puerum Helisæi; q̃ huius efficacior opera fuit. Iubet missum sibi à Malachia benedictionẽ accipere, & gustare, si quo modo valuerit. At illa exhilarata audito nomine Malachiæ, vt obedire posset; nutu signat paulisper se erigi velle, nam verbo non poterat. Erigitur, gustat, gustato confortata est, loquitur, & gratias agit. Et ita misit dominus sopore in eam, & suauissime requieuit in eo cuius vsu diu caruerat, sicut & esu. Stetit interim sanguis, & post modicũ expergefacta sanam se reperit, nisi q̃ longa inedia & sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quo minus, die sequenti desideratus Malachiæ aduentus aspectusque perficit. Habitabat vir nobilis in vicinia Benchorensis monasterij, cuius vxor cum infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias vt descenderet priusquam moreretur, infirmam vncturis oleo, descendit, & intrauit ad eam. Quo viso exultat illa, spe animata salutis. Iã cum pararet vngere eam, visum est omnibus differendum potius vsque mane. Erat enim vespera. Acquieuit Malachias, & data benedictione super ægram exiuit cum his qui secum erant. At vero post modicum

Ecce subito clamor factus est, planctus & stridor plurimus per totam domum; siquidem insonuit quòd mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito, & secuti sunt eum discipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certo comperit expirasse, consternatus est animo, sibi imputans, quòd fraudata gratia sacramenti abierit. Et elevatis in cœlum manibus, obsecro, domine (inquit) insipienter egi, ego peccaui qui dilatuli, non ista quæ voluit. Hæc dicens contestatus est in audientia omnium, nullam se recepturum consolationem, nullam daturum requiem spiritui suo, nisi quam tulerat, liceret restituere gratiam. Et stans super eam tota nocte laborabat in gemitu suo & pro oleo sancto largo imbre lachrymarum perfundens mortuam, vicem illi vnctionis quam poterat exhibebat. Ipse quidem sic. Ad suos autem, vigilate, inquit, & orate. Itaque in psalmis illi, ille in lachrymis, noctem duxere pervigilem. Et mane facto exaudiuit dominus sanctum suum, quia spiritus domini erat postulans pro eo qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos quæ fuerat mortua, & vt solent qui graui somno euigilant; fricans sibi manibus frontem, & tempora, super lectum se erigit, & agnito Malachia inclinans deuote saluat eum. Et verso luctu in gaudium stupor apprehendit omnes, & qui viderunt, & qui audierunt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit dominum. Et vixit eam nihilominus, sciens in hoc sacraM mento remitti peccata, quòd oratio fidei saluet infirmum. Post hæc abiit ille, & illa conualuit, & viuens incolumis tempore aliquanto, vt gloria domini manifestaretur in ea, peracta pœnitentia quam sibi Malachias iniunxerat, in bona confessione iterum obdormiuit, & migrauit ad dominum. Fuit item mulier cui spiritus iracundiæ, & furoris intantum dominaretur, vt non solum vicini & cognati fugerent consortium eius, sed filij quoque ipsi vix sustinerent habitare cum ea. Clamor & rancor, & tempestas valida vbicunque fuisset. Audax, & ardens, & præceps, metuenda lingua, & manus, importabilis omnibus & inusa. Dolentes filij tum pro seipsis, trahunt illam ad præsentiam Malachiæ, lachrymabilem cum fletu querimoniam deponentes. Vir autem sanctus, & periculum matris, & incommodum miserans filiorum, seorsum aduocat illam, fuerintne confessa aliquando peccata sua sollicite perA cunctatur. Respondit, nequaquam. Confitere, inquit. Paret, & ille iniungens pœnitentiam confitenti, oransque super eam vt dominus omnipotens det ei spiritum mansuetudinis, in nomine domini Iesu ne vltra irascatur, iubet. Sequitur tanta mansuetudo, vt pateat omnibus non esse aliud, quam admirabilem mutationem dextræ excelsi. Fertur adhuc hodie viuere, & tantæ esse patientiæ, & lenitatis, vt quæ omnes exasperare solebat, nullis modo exasperari damnis, contumelijs, afflictionibus queat. Scilicet & me ruxta apostolum abundare in sensu meo, accipiat quisque vt valet, ego illud superiori fusciatæ miraculo mortuæ censeo præferendum, quòd exterior quidem ibi, hic vero interior reuixerit homo. Et nunc curramus A ad reliqua.

Vir secundum seculum honorabilis, secundum Deum timoratus, veniens ad Malachiam questus est super sterilitate animæ suæ, supplicans vt sibi obtineret ab omnipotente Deo gratiam lachrymarum. Et subridens Malachias quòd gratum haberet in homine seculari desiderium spirituale, suam maxillam maxillæ illius quasi blandiendo contingens: fiat, inquit, tibi sicut petisti. Tantos exinde, & pene continuos exitus aquarum deduxerint oculi eius, vt illud scripturæ ei posse aptari videretur: Fons hortorum, puteus aquarum viuentium.

Est insula maris in Hybernia ab olim fœcunda piscium, & mare ibi piscosum valde. Peccatis (vt creditur) habitantium adempta copia solita, quæ multos habebat filios infirmata est, & à tanta funditus sui commoditate emarcuit. Dolentibus accolis, & iacturam grauem populis ægre ferentibus, reuelatum est cuidam mulieri precibus Malachiæ posse afferri remedium. Idque innotuit omnibus ipsa prodente. Nutu Dei contigit adesse Malachiam. Dum enim circuiret & repleret euangelio regionem, diuertit illuc, vt & ipsis eandem gratiam impartiret. At Barbari quibus erat maior cura de piscibus, omni instantia flagitant, vt potius respicere dignetur super sterilitatem insulæ suæ. Qui cum responderet se minime ad hoc venisse, hominum magis, quam piscium desiderare capturam: videns tamen fidem eorum, flexis in littore genibus orauit ad dominum, vt licet indignis, indultum olim beneficium B tanta fide repetentibus nõ negaret. Assedit oratio, ascendit & piscium multitudo, & fortior

Universidad de Deusto
Biblioteca

vberior, quàm in diebus antiquis, & ipsa populo terræ perseuerans vsque in hodiernum diem. Quid mirum si oratio iusti, quæ penetrat cœlos, penetrauit abyssos, & de profundo maris tantas piscium copias euocauit? Venerunt aliquando tres episcopi in villam Fochart, quem dicunt locum natiuitatis Brigidæ virginis, & quartus erat Malachias. Ad quem presbyter qui hospitio susceperat eos, Quid faciam, inquit, quòd pisces non habeo? Quo respondente vt quæreret à piscatoribus, biennium est, ait, quòd non muentur pisces in flumine, vnde & piscatores prorsus diffisi etiam arti suæ renunciauerunt. Et ille. Præcipe, inquit, laxari retia in nomine domini. Factum est, & capti sunt salmones duodecim. Secundo miserunt, & capti totidem, inopinatum inferunt mensis & ferculum, & miraculum. Et vt clare liqueat Malachiæ meritis hoc datum fuisse, alijs quoque duobus sequentibus annis eadem nihilominus sterilitas perduravit. Fuit quidam clericus in Lesmor probabilis, vt fertur, vitæ: sed fidei non ita. Is sciolus in oculis suis præsumpsit dicere in Eucharistia esse tantummodo sacramentum, & non rem sacramenti, id est solam sanctificationem, & non corporis veritatem. Super quo à Malachia secreto & sæpe conuentus, sed incassum vocatus ad medium est, seorsum tamen à laicis, vt si fieri
C posset sanaretur, & non confunderetur. Itaq; in conuentu clericorum data facultas homini est pro sua sententia respondendi. Cumq; totis ingenij viribus (quo non mediocriter callebat) asserere & defendere conaretur errorem, Malachia contra disputante, & conuincente, iudicio omnium superatus, de conuentu confusus quidem exiit, sed non correctus. Dicebat autem se non ratione victum, sed episcopi pressum auctoritate. Et tu, inquit, ô Malachia, sine causa me hodie confudisti, aduersus profecto veritatem locutus, & contra tuã ipsius conscientiam. Mœstus Malachias pro homine sic indurato, sed magis fidei dolens iniuriam, timens periculum, ecclesiam conuocat, errantem publice arguit, publice monet vt resipiscat. Suadentibus hoc ipsum episcopis & vniuerso clero cui non acquiesceret, contumaci anathema dicunt, hæreticum protestantes. Nec sic euigilans, omnes, inquit, fauetis homini potius, quam veritati. Ego personam non accipio, vt deseram veritatem. Ad hoc verbum substomachans sanctus, dominus, inquit, fateri te veritatem faciat, vel ex necessitate. Quo respondente, tamen solus tur conuentus. Tali ille iniustur cauterio fugam meditatur, infamis atque inhonorus fore non sustinens. Et continuo sua tollens exibat, cum ecce subita correptus infirmitate fistit gradum, viribusque deficiens eodem loeo iactat se super solum anhelus, & fessus. Forte incidens in id loci vagabundus infamus offendit hominem: quidnam ibi agat, perscunctatur. Respondet graui se infirmitate teneri, & neque procedere neque redire valentem. Et ille: Infirmitas ista haud alia, inquit, quam ipsa mors est. Hoc autem non D dixit à semetipso, sed pulchre dominus per insanum corripuit eum qui sanis acquiescere noluit consilijs senatorum. Et addit: Reuertere domum, ego te iuuabo. Denique ipso dutere domum, ego te iuuabo. Denique ipso ce reuertitur in ciuitatem, redit ad cor, & ad misericordiam domini. Eadem hora accitur episcopus, agnoscitur veritas, abiicitur error, confessus reatum absoluitur, petit viaticum, datur reconciliatio, & vno pene momento perfidia ore abdicatur, & morte diluitur. Ita mirantibus cunctis sub omni celerita te completus est sermo Malachiæ, & scripturæ pariter dicentis, quia vexatio dat intellectum auditui. Inter populos quarundam regionum orta aliquando grauis discordia est. Interpellatur Malachias de componenda pace inter eos. Et cum esset alias impeditus, iniungit negotium hoc vni episcoporum. Illo excusante, & negante & dicente Malachiam, non se quæsitum, se contemptum iri frustra fatigari nolle: vade, inquit, & dominus erit te cum. Et ille: Acquiesco, sed si me non audierint, scito me ad tuam paternitatem appellaturum. Subridens Malachias, fiat inquit. Tũc episcopus conuocatis patribus dictat formam pacis: acquiescunt, reconciliantur adinuicem, fide hinc inde data stabilitur pax: & sic dimisit eos. At pars vna videns hostes factos securos, imparatos esse (quippe qui pace facta mali nihil suspicarentur) loquebantur mutuo, & dicebat homo ad proximum suum: Quid volumus facere? Victoria præ manibus est, & vltio de inimicis. Et cœpere insequi illos. E Innotuit episcopo quod fiebat, & accurrens conuenit ducem eorum super iniquitate, & dolo, sed spretus ab illo est. Inuocauit nomen Malachiæ aduersus eum, & nihil pandit. Irridensq; episcopum, putasne, inquit, propter te amittere debeamus malefactores nostros quos Deus tradidit in manus nostras? Et recordatus verbi sui episcopus quod habuerat

rat cum Malachia, flens, & eiulans verso vultu ad monasterium eius: vbi es, ait, homo Dei, vbi es? Nonne hoc est pater mi, quod tibi dicebam? Heu heu, veni vt facerem bonum, & non malum: & ecce per me omnes illi in corpore, isti in anima pereunt. Multa in hunc modũ loquebatur lamentans & plangens, & quasi presentem sollicitans, & compellens Malachiam aduersus malignantes. Interim vero impij cum quibus fecerant pacem, insequi non desistebant ad perdendum eos. Et ecce spiritus mendax in ore quorundam virorum qui eos deciperet. Et occurrerunt illis in via viri nunciantes factam irruptionem in terras ipsorum, ab aduersarijs in ore gladij consumi omnia, & diripi bona eorum, vxores quoque ac liberos tolli & abduci. His auditis, reuersi sunt festinanter. Sequebantur vltimi primos, quò irent aut quid accideret nescientes. Nec enim omnes audierant viros loquentes. Cumque venissent, & inuenissent nihil horum, quę nunciata erant, confusi sunt, deprehensi in malitia sua. Et cognouerunt spiritui erroris se traditos propter nuncium Malachiæ quem deceperunt, & nomen eius quod sprezerunt. Porro episcopus audiẽs frustratos proditores in iniquitate sua quam cogitauerant, cum gaudio remeauit ad Malachiam, referẽs omina per ordinem, quæ acciderant sibi. Sciens Malachias eiusmodi occasione pacem esse turbatam, nactus opportunum tempus, pacem per semet inter ipsos denuo reformare curauit, & firmare reformatam, datis, & receptis altrinsecus fide & iuramento. Verum illi quibus ante pax fracta fuit, iniuriæ memores, neglecto pacto & præcepto Malachiæ, tractauerunt de vice redeunda. Et congregati omnes in vnum ibant vt imparatos præoccuparent, redderentq; in caput eorum malum quod sibi ipsi facere cogitassent. Et magno flumine quod intererat facillime transuadato fluuiolo, quem nõ procul ab illo offendere, retenti sunt. Neque enim tam fluuiolus, sed plane fluuius ingens apparuit, vbique sui transire volentibus transitum negans. Mirari omnes tantum nunc esse, tantillum antehac fuisse scientes, & loqui inter se: Vnde inundatio hæc? Aër serenus est, imbres non sunt, nec proxime fuisse memini. minimus. Et si multum pluisset, quis nostrum vnquam hactenus meminit in quantacunque fluuie ita intumuisse, vt operiret terram, sata & prata peruaderet? Digitus Dei est iste, & dominus fecit vias nostras

propter sanctum suum Malachiam, cuius sumus præuaricati pactum, transgressi mandatum. Ita & hi infecto negocio ad sua æquè confusi repedauerunt. Diuulgatum est verbum per vniuersam regionem, & benedicebant Deum, qui comprehendit sapientes in astutia sua, & confringens cornua peccato- G rum sublimauit cornu Christi sui. Aliquis de nobilibus infensus regi, reconciliatus est per manum Malachiæ. Nec enim regi satis fidebat ille, vt pacem cum eo faceret, nisi mediante Malachia, aut quem rex æquè reuereretur. Nec immerito, vt post apparuit. Nam factum securum, & minime tam cauentem sibi captum trusit in vincula, odio antiquo captus plus ipse. Requiritur homo à suis de manu mediatoris. (Nec enim aliud amici expectare, quam mortem.) Quid faceret Malachias? Non est quod possit nisi vt recurret ad suum illud solitum vnicumque refugium. Congregato exercitu forti nimis turba magna discipulorum suorum, adit hominem, requirit vinctum, negatur. Et Malachias: Iniquè, inquit, agis contra dominum, & contra me, & contra teipsum, pactum præuaricans. Si dissimulas tu, sed non ego. Credidit se homo fidei meæ si contingat mori, ego prodidi eum, ego reus sanguinis eius. Quid tibi visum est me proditorem, te præuaricatorem constituere? Noueris me donec liberetur nihil gustaturum, sed neque istos. Sic locutus intrat ecclesiam: Deum omnipotentem suis suorumque anxijs gemitibus interpellat, vt iniuste addictum dignetur eripere de manu præuaricatoris, & iniqui. Et ea die cum nocte sequenti in ieiunio & oratione perstiterunt. Perlatum ad regem quid fieret, & magis inde induratum est cor eius, vnde emolliri debuerat. Init fugam, veritus homo carnalis ne si prope remaneret, orationis non posset sustinere virtutem. Quasi vero, vel ab- H sconditum nõ inuenait, vel non perueniat ad remotum. Tu metas ponis miser orationibus sanctorum? Num est oratio iacta sagitta, vt fugias à facie arcus? Quo ibis à spiritu Dei, qui eam portat, & quo à facie eius fugies? Denique fugientem insequitur, inuenit latitantem. Erisque cæcus & non videns, vt melius videas, & intelligas quoniam durum est tibi contra stimulum calcitrare. Denique senti, vel nunc quia sagittæ potentis acutæ peruenerunt ad te quæ etsi resilierunt à corde, quia saxeum est, sed non ab oculis. Vtinam per fenestras saltem oculorum perueniant vsque

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad cor, & vexatio det intellectum cæcitati. Cernere erat Saulum denuo ad manus trahi, & duci ad Ananiam, ad ouem scilicet lupum vt refunderet prædam. Refudit, & recepit visum, quod Malachias vsque adeo ouis esset, vt sit misertus & lupo. Diligenter ex his aduerte lector cum quibus habitatio Malachiæ, quales principes, & quales populi. Quomodo non & is frater fuit draconum, & socius struthionum? Et ideo dedit ei dominus virtutem calcandi super serpentes & scorpiones, alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Deinde audi quid sequatur.

IS cui Benchorensis monasterij cesserat possessiones, ingratus beneficio, extunc & deinceps insolentissime semper se habuit aduersus eum & suos, in omnibus infestus ei, I vbique insidians detrahensque actibus eius. At non impune hoc. Erat illi vnicus filius qui imitator patris audens aliquid & ipse in Malachiam, eodem anno mortuus est.

Mortuus autem sic: Visum est Malachiæ debere construi in Benchor oratorium lapideum, instar illorum quæ in alijs regionibus extructa conspexerat. Et cum cœpisset iacere fundamenta, indigenæ quidem mirati sunt, quòd in terra illa necdum eiusmodi ædificia inuenirentur. Verum ille nequam (sicut erat præsumptuosus & insolens) non modo miratus est, sed indignatus. Ex qua indignatione concepit dolorem & peperit iniquitatem. Et factus susurro in populis, nunc secreto detrahere, nunc blasphemare palam, notare leuitatem, nouitatem horrere, sumptus exaggerare. Istiusmodi venenatis sermonibus sollicitans & inducens multos ad prohibendum, sequimini me, inquit, & quod non nisi per nos fieri debet, contra nos fieri non sinamus. Itaque cum pluribus quibus suadere valuit descendit ad locum, repertum conuenit hominem dei primus ipse dux verbi, qui erat principium mali. O bone vir, quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus nouitatem? Scoti sumus, non Galli. Quænam leuitas hæc? Quid opus erat opere tam superfluo, tam superbo? Vnde tibi pauperi & inopi sumptus ad perficiendum? Quis perfectum videbit? Quid istud præsumptionis, inchoare quod non queas non dico perficere, sed nec videre perfectum? Quanquam amentis magis est, quàm prudentis K conari quod modum excedit, vincit vires, superat facultates. Cessa, cessa, desine à vesanis hac. Alioquin nos non sinimus, non sustinemus. Hoc dixit prodens quid vellet, nõ quid posset considerans. Nam de quibus præsumebat, & secũ adduxerat, viso viro mutati sunt & iam non ibant cum eo. Ad quem vir sanctus tota libertate vtens: miser, inquit, opus quod inchoatum vides & inuides, sine dubio perficietur, perfectum videbunt multi. Tu vero quia non vis non videbis: & quòd non vis, morieris: attendito tibi ne in peccato tuo moriaris. Ita est, ille mortuus est, & opus cõpletum est, sed ille non vidit, qui vt præfati sumus, anno eodem mortuus est. Interim pater audito mox quid de filio vir sanctus prædixisset, sciens verbum eius viuum & efficax esse, interfecit, inquit, filium meum. Et instigante diabolo, tanto furore exarsit in illum, vt coram duce & maioribus Vlydiæ, falsitatis & mendacij arguere non vereretur hominem qui veracissimus esset, veritatis & discipulus & amator, & conuitium intulit, simiam appellans. Et Malachias quidem doctus non reddere maledictum pro maledicto, obmutuit, & non aperuit os suum dum consisteret peccator aduersus eum. Sed non dominus oblitus sermonis sui quem dixerat, mihi vindictam, & ego retribuam. Eadem die domum reuersus homo luit linguæ effrænæ temeritatem, ipso vltore quo instigatore laxarat. Arreptum in ignem proiicit dæmon, sed mox manibus astantium extractus est, adustus tamen corporis parte, & mente captus. Et dum insaniret, vocatus Malachias venit, L reperitque maledicum spumantia ora torquentem, horrendis vocibus & motibus terrentem omnia, ac toto corpore agitatum vix posse teneri à pluribus: & orans pro inimico vir totius perfectionis exauditus est, sed ex parte. Nam illico quidem sancto orante ille aperuit oculos, & sensum recepit. Relictus est autem ei spiritus domini malus qui eum colaphizet, vt discat non blasphemare. Credimus eum viuere vsque adhuc, & vsque ad hæc tempora luere peccatum grande quod peccauit in sanctum, certis temporibus tamen ferunt lunaticum esse. Porro prædictæ possessiones cum iam pro sui imbecillitate, & inutilitate eas tenere nõ valuit, in pace ad locum cuius exiterant redierunt. Nec renuit Malachias, post multam demum vexationem, pacis obtentu. Sed iam ad opus ædificij quod Malachias aggressus est, sermo recurrat. Et quidem non erat Malachiæ non dico vnde perficeret, sed vnde faceret quicquam. Erat autem cor eius fiduciam habens in domino: Dominus vero prouidit, vt etsi non speranti in pecuniæ thesauris, pecunia non deesset. Quis enim alius fecit, vt thesaurus eo loci reponeretur, repositus nõ reperiretur vsque ad tempus, & opus Malachiæ? Inuenit Dei famulus in Dei marsupio quod defuit suo. Merito quidem. Quid enim iustius, quàm vt cui pro Deo non erat proprium, cum Deo iniret consortium, & marsupium vnum esset amborum? Fideli denique homini totus mundus diuitiarum est. Et quid est ille nisi quoddam marsupium M Dei? Denique ait: Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. Inde est, quòd Malachias repertos argenteos multos non reposuit, sed exposuit. Nam totum munus Dei, in Dei opus iubet expendi. Non suas, non suorum considerat necessitates, sed iactat cogitatum suum in domino: ad quem vtique recurrendum non dubitat quotiens necessitas postulauerit. Nec dubium Dei opus esse, quod Deo reuelante Malachias præuidit. Contulerat primum cum fratribus de opere illo, & multi præ inopia minus libenter assentiebãt. Inde anxius dubiusque quid ageret, cœpit inter orandum vehementer inquirere quænam foret voluntas Dei. Et die quadam de via regrediens, cum iam loco appropiaret, prospexit eminus, & ecce oratorium apparuit magnum lapideum, & pulchrum valde. Et introens diligenter situm, formam, & compositionem, cum fiducia arripit opus, prius quidem indicata visione senioribus fratribus, paucis tamen. Sane totum quod attente nouauit de loco & modo & qualitate, tanta diligentia obseruauit, vt peracto opere factum viso simillimum appareret, acsi & sibi cum Moyse dictum audierit: Vide vt omnia facias secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Eodem visionis genere id quoque quod in Saballino situm est, antequam fieret præostensum est illi non modo oratorium, sed & monasterium totum. Transeunte illo per quandam ciuitatem, & multitudine magna concurrente ad eum: casu vidit iuuenem inter alios videndi se curiosum. A Ascenderat lapidem, & stans super summos articulos, extento collo, oculis & animo intendens in eum, quendam illi de nouo Zachæum exhibebat. Nec latuit Malachiam, sancto quidem spiritu reuelante, vere illum venisse in spiritu, & virtute Zachæi. Dissimulauit tunc tamen, tacitusque pertransit. Cæterum in hospitio nocte, ipsa narrauit fratribus, quomodo illum vidisset, & quid præuidisset de illo. Die autem tertia, en ille cum viro quodam nobili domino suo: qui aperiẽs votum & desiderium iuuenis, rogabat vt à se commendatum recipere dignaretur, & habere de cætero inter suos. Et Malachias agnoscens eum: Non est opus, inquit, vt quem iam Deus commendauit, homo commendet. Apprehensumque manu sua tradidit abbati Congano nostro, & ille fratribus. Ipse vero iuuenis (adhuc ni fallor viuens) primus conuersus laicus Suriensis monasterij, testimonium habet ab omnibus, quòd sancte conuersetur inter fratres secundum ordinem Cistercienſem. Et cognouerunt discipuli etiam in hoc Malachiam prophetiæ spiritum habuisse. non solum autem, sed & in eo quod subiuncturi sumus: Cum sacramenta offerret, & appropiasset ei diaconus facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum sacerdos ingemuit, quòd sensisset pectines illum latere quod non conueniret. Peracto sacrificio, secreto percunctatus de conscientia sua, confessus est, & non negauit illusum sibi per somnium nocte ipsa. Cui iniungens pœnitentiam: Non debueras, inquit, hodie ministrasse: sed verecunde te subtrahere sacris, & deferre tantis tamque diuinis mysterijs, vt hac humilitate purgatus, dignius exinde ministrares. Item alia vice sacrificante illo, & orante hora sacrificij, ea quidem sanctitate, & puritate cordis qua solitus erat, astante diacono visa est columba intrare per fenestram in claritate magna. Ea sacerdos perfunditur totus, ea subobscurior basilica tota refulget. Columba vero aliquandiu circunuolitans, tandem resedet super crucem ante faciem sacerdotis. Obstupuit diaconus, & pauens tum pro luminis tum pro volucris nouitate, quod illa sit rara auis in terra, cecidit super faciem suam, & vix palpitans sese erigere ausus est, vel quando officij sui necessitas postulauit. Post missam seorsum conuentus à Malachia, sub periculo vitæ iubetur nullatenus secretum prodere quod vidisset, quoad viueret ipse. Aliquando cum in Ardinacha esset cum quodam coepiscopo suo, de nocte surgens cœpit memorias sanctorum quæ in cœmiterio sancti Patricij multæ sunt, orando lustrare. Et ecce vnum de altaribus subito ardere conspiciunt. Ambo enim viderunt visionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc magnam, & ambo mirati sunt. Et Malachias intelligens signum esse magni meriti illius vel illorum quorum sub altari illo corpora requiescerent, currens, & se mediis immergens flammis, expansis brachiis sacrã amplexatus est aram. Quid ibi fecerit, quid I ve senserit, nemo qui sciat, sed q̃ amplius solito cœlesti igne succensus ex illo igne exierit, fratrum qui cum eo tunc erant reor neminem esse qui nesciat.

HAec dicta sunt pauca quidem de pluribus, sed multa pro tempore. Non.n. signorum tempora hæc, secundum illud: Signa non vidimus: iam non est propheta. Vnde satis apparet, Malachias meus quantus in meritis fuit, qui tam multus in signis extitit, & in raritate tanta. Quo enim antiquorum genere miraculorum Malachias nõ claruit? Si bene aduertimus pauca ipsa quæ dicta sunt, non prophetia defuit illi, non reuelatio, non vltio impiorum, non gratia sanitatum, non mutatio mentium, non denique mortuorum suscitatio. Per omnia bene dictus Deus, qui sic amauit & ornauit eum, qui & magnificauit eum in conspectu regũ, & dedit illi coronam gloriæ. Amor probatur in meritis, ornatus in signis, magnificatio in vltione inimicorum, glorificatio in præmiorum retributione. Habes diligens lector, in Malachia quid mireris, habes & quid imiteris: nunc iam quid tibi ex his sperandum sit studiosus attende. Nam finis horum, preciosa mors est.

PErcunctatus aliquando quonam in loco, si optio detur, extremũ malit agere diem (de hoc siquidem fratres quærebant inter se, quem sibi quisque deligeret) cunctatur, & non respondet. Instantibus illis, si hinc migro, inquit, nusquam libentius, quàm vnde vna cum nostro apostolo resurgere possim. Dicebat autem sanctum Patricium. Si peregrinari oportet, & ita permittit Deus, K Claramuallem delegi. Requisitus item de tempore, diem respondit solennem omnium defunctorum. Si simplex votum putatur, impletum est. Si prophetia, ne iota præteritur. Sicut audiuimus, sic vidimus de loco pariter & de die. Dicamus breuiter quo ordine istud quave occasione prouenerit. Aegre satis ferebat, Hyberniam vsque adhuc pallio caruisse, vtpote æmulator sacramentorum, quorum ne vno quolibet gentem suam vellet omnino fraudari. Et recordatus sibi à papa Innocentio fuisse promissum, inde magis tristari, quòd dum adhuc ille superfuit, non fuit missum pro eo. Et nactus occasionem, quòd papa Eugenius summam regiminis teneret, & eo temporis vsq; in Franciam appropiasse nunciaretur, opportunitatem requirendi se inuenisse gauisus est. Præsumebat autem de illo, vtique viro tali, & de tali assumpto professione. Magis vero q̃ suæ Clarçuallis specialis filius extitisset, nec timeret apud illum se vllam sustinere difficultatem. Itaque conuocantur episcopi, concilium cogitur, tractata triduo quæ temporis immminerent, die quarto aperitur consilium de pallio requirendo. Placet sed si per alium requiratur. Tamen quia breuior via, ob hoc tolerabilior peregrinatio videretur, non fuit qui eius obuiare præsumeret consilio & voluntati. Et Malachias soluto concilio arripit iter. Prosequuntur eum qui conuenerant fratres vsque ad littus, non multi tamen, ipso nimirum prohibente. Ad quem vnus illorum Catholicus nomine flebili, voce & fle- L tu, heu tu abis, inquit, & in quanta pœnæ quotidiana vexatione me deseris, non ignoras, nec fers opem misertus mei. Si ego dignus qui patiar, fratres quid peccauerunt, qui vix diem noctem ve vllam à tam laborio sa cura & custodia mei feriatam habere sinuntur? His verbis & lachrymis filij (flebat enim) paterna viscera concussa sunt, & amplexatus est eum blandiendo, impressoq; pectori eius signo crucis: certus esto, inquit, te eiusmodi nil passurum, donec redeam. Erat autem epilepticus, & cadebat frequenter, ita vt interdum non semel, sed sæpius pateretur in die. Hoc iam per sex annos morbo horrido laborabat, sex ad verbum Malachiæ perfectè conualuit. Ab illa hora nil tale perpessus est, nil tale vt confidimus deinceps perpessurus, quia Malachias deinceps rediturus non est. In ipso ascensu nauis accedunt duo ex his qui illi familiarius adhærebant, audentes & petentes aliquid ab eo. Quibus ille: Quid vultis? Non dicimus inquiunt, nisi spondeas te daturum. Spondet. Et illi: Volumus nobis certo promitti à tua dignatione, te in Hyberniam incolumẽ reuersurum. Instare & cæteri omnes. Tum ille parumper deliberans, pœnitere primo quòd se alligasset, qua exiret non inueniens. Angustiæ vndique, dum nil occurreret ab alterutro tutum periculo, voti videlicet, an promissi. Visum est tandem id potius eligendum, quod impræsentiarum plus vrgeret, reli-

reliquum supernæ committendum dispositioni. Annuit tristis quidem, sed magis illos noluit contristare, & respondens eis vt volunt, ascendit nauem. Et cum iam fere medium iter æquoreum peregissent, subito contrarius ventus nauem repellit, & reducit in terram Hyberniæ. Descendens de naui in ipso portu in quadam sua ecclesia pernoctauit. Et lætus gratias egit diuinæ consilio prouidentiæ, quo factum est vt iam fecerit satis pro sua promissione. Mane vero intrans nauem, ipsa die prospero cursu transfretauit, & venit in Scotiam. Die tertia peruenit ad locum qui Viridestagnum dicitur, quem fecerat præparari vt ibi statueret abbatiam. Et relicto illic de filijs suis fratribus nostris monachorum conuentu & abbate (nam secum ad hoc ipsum eos adduxerat) vale dicens ei profectus est. Et cum transiret, occurrit ei rex Dauid, à quo receptus cum gaudio, & retentus per aliquot dies, multaque operatus placita Deo, inchoatum repetit iter. Et pertransiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ diuertit ad ecclesiam Gisiburuensem, vbi habitant viri religiosi canonicam degentes vitam, ab antiquo familiares et pro sua religiositate & honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum quem cancrum vulgo appellant, ipso horrendum visu: & sanauit eam. Nam vbi aqua cui benedixit, aspersa sunt vlcerum loca, doloren. non sensit. Die vero sequenti vix vlcera apparebant. Abiens inde ad mare venit, sed negatur transitus. Causa, ni fallor, fuit G orta simultas quædam inter summum pontificẽ & regem Angliæ, quòd rex nescio quid malí suspicaretur de bono illo homine si trãsiret. Nam neque alios episcopos transire sinebat. Quod quidem impedimentum etsi fuit contrarium Malachiæ voluntati, sed nõ voto. Dolebat differri à desiderio suo, nesciens magis per hoc impletum iri. Nam si incontinenti transisset, oportebat transire etiam Claramuallem, vt summum pontificem sequeretur. Iam enim abierat, & erat Romæ, aut prope Romam. Nunc vero interredente dilatione factum est vt tardius transfretans, ad locum & horam sanctissimi sui obitus opportune occurreret.

QVi à nobis susceptus est tanquam verus ab occidente veniens, visitans nos oriens ex alto. O quantum nostræ Clarævallis irradians sol ille, claritatis aduexit, quàm iucundus ad eius introitum dies festus illuxit nobis. Hæc dies quam fecit dominus, exultatum & lætatum in ea. Quàm celer & saliens tremulus ac debilis mox ipse occurri. Quàm lætus in oscula rui, quam lęțus brachijs missam cœlitus mihi amplexatus sum gratiam. Quàm alacri vultu & animo mi pater, introduxi te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Quàm festinos deinde tecum duxi dies, sed paucos. Quid vero ille vicissim nobis? Nempe hilarem, nempe affabilem peregrinus noster omnibus se prębebat, omnibus incredibiliter gratum. Quàm bonum & quàm iocundum agebat hospitem, apud eos quos nimirum videre venerat à finibus H terræ, non auditurus Salomonem, sed exhibiturus. Denio; audiuimus sapientiam eius, tenuimus præsentiam eius & tenemus. Iam quatuor aut quinque dies huius nostræ solennitatis defluxerant, cum ecce die solenni beati Lucæ euangelistæ missa in conuentu sua illa sancta deuotione celebrata, febre correptus lecto decubuit, & nos cum illo omnes. Extrema gaudii nostri mœror occupat, moderatior tamen, quòd leuior interim febris esse videretur. Videres discurrere fratres, dandi auidos, vel accipiendi. Cui non dulce videre illum? cui non dulcius ministrare illi? Vtrunque suaue, vtrunque salutare. Et humanitatis erat prabere obsequium, & profectus cuique sui, eum gratiam reportaret. Assistere omnes, omnes solliciti erant circa frequens ministerium, medicamenta perquirere, adhibere fomenta, vrgere sæpius ad gustandum. Ad quos ille, sine causa inquit, hæc, sed charitate vestri facio quicquid intungitis. Sciebat enim imminere tempus suę migrationis. Cumque fratres qui cum eo venerant, fidentius instarent dicentes non oportere diffidere de vita, nec enim signa mortis in eo aliqua apparerent: oportet, inquit, hoc anno Malachiam exire de corpore. Et infert: Ecce appropinquat dies, quem (vt optime nostis) optaui semper ipsum, fore diem resolutionis meæ. Scio cui credidi, & certus sum: non fraudabor reliquo desiderii mei, qui partem iam teneo. Qui me sua misericordia perduxit ad locum quem petij, terminum quem æquè volui, non negabit. Quod ad hoc corpusculum attinet, hic requies mea: quod ad animam, dominus prouidebit, qui saluos facit sperantes in se. Nec parum spei repositum mihi in die illa, qua mortuis tanta à viuis beneficia impen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

impenduntur. Nec longe aberat dies ipsa cum talia loqueretur. Interea iubet se sacro oleo vngi. Exeunte conuentu fratrum vt solenniter fieret, non sustinuit vt ad se ascenderent, ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario, domo superiori. Vngitur, & sumpto viatico fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum reuertitur. Alto de solio descendebat pedibus suis, & rursum nihilominus suis pedibus ascendebat, & dicebat mortem esse in ianuis. Quis hunc hominem crederet moriturum? Solus ipse & Deus id scire poterant. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur, non rugata frons, non reconditi oculi, non nares extenuatæ, non contracta labia, non adusti dentes, non collum exesum & gracile, non curui humeri, non caro exinanita in corpore reliquo. Hæc erat gratia corporis eius, & hęc gloria vultus eius, quæ non euacuatur ne in morte quidem. Talis quoad vixit, talis & mortuus apparebat, viuenti similior.

CVcurrimus vsque huc, sed modo hæremus, quia Malachias cursum consummauit. Stat ille, & nos pariter stamus cum eo. Alioquin quis libenter currat ad mortem? Præsertim tuam pater sancte quis re-
K ferre posit, quis velit audire? Attamen dilexímus nos in vita, in morte non separabimur. Fratres, non relinquamus in morte, quem in vita prosecuti sumus. Ab vlteriori Scotia vsque huc cucurrit ille ad mortem eamus & nos, & moriamur cum eo. Oportet dicere quàm cernere necesse fuit. Adest omnium sanctorum clara vbique celebritas, sed iuxta veterem sententiam, Musica in luctu
Ecc. 22. importuna narratio est. Adsumus, canimus,
a vel inuiti. Flendo cantamus, & cantando flemus. Malachias etsi non cantat, non plorat tamen. Quid enim ploret, qui non appropinquat ad gaudium? Nobis qui relinquimur, relinquitur luctus, solus Malachias festum facit. Quod enim non potest corpo
psal. 75. re, facit mente, sicut scriptum est: Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Deficiête illi corporis instrumento, silente organo oris, officio vobis cessante, reliquum est, vt mentis iubilo solennizet. Quidni solennizet sanctis, qui sanctorum ducitur ad solennitatem? Exhibet illis quod mox sibi debebitur. Adhuc modicum, & ipse vnus ex ipsis est. Sub noctis crepusculo cum iam vtcunque, diei à nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquauerat non crepusculo, sed aurorę. An non illi aurora, cui nox præcessit dies autem appropinquauit? Itaque febre inualescente, cœpit ex intimis ardens per omne corpus erumpere sudor, vt quodammodo transiens per ignem & aquam, educeretur in refrigerium. Iam desperatur de vita eius, iam quisq; suum iudicium reprehendit, iam nulli dubium Malachiæ sententiam præualere. Vocamur, adimur, & ille oculos leuans in circunstantes: Desiderio desideraui, inquit, hoc Pascha manducare apud vos. Gratias ago supernæ pietati, non sum fraudatus à desiderio meo. Vides hominem securum in morte, & necdum mortuum, iam certum de vita. Nec mirum. Videns adesse noctem quam expectauerat, & in ipsa diescere sibi, quasi de nocte triumphans, videtur insultare tenebris, & quodammodo loqui. Iam non dicam, psa. 3.5.6
forsitan tenebræ conculcabunt me: quia hæc nox illuminatio mea in deliciis meis. Et blande nos consolans, Habete, inquit, curam mei, ego vestri si licuerit non obliuiscar. Licebit autem. Credidi in Deum, & omnia possibilia credenti. Amaui Deum, amaui vos, & charitas nunquam excidit. Et suspiciens in cœlum, deus (inquit) seruo eo in nomine tuo. Non solum autem eos, sed & omnes qui per verbum ac ministerium meum tuo se mancipauere seruitio. Deinde imponens manus singulis, & benedicens omnibus, pausatum ire iubet, quia nondum venerat hora eius. Imus, redimus circa medium noctis: nam ea hora lux lucere in tenebris nunciatur. Impletur domus, adest congregatio tota, abbates quoque multi qui conuenerant. Psalmis & hymnis & canticis spiritualibus prosequimur amicum regnantem. Anno ætatis suæ quinquagesimo quarto, loco & tempore quo prælegit & prædixit, Malachias episcopus & legatus M sanctæ apostolicæ sedis, velut è manibus nostris assumptus ab angelis, fœliciter obdormiuit in domino. Et vere obdormiuit. Vultus placidus, placidi exitus indicium fuit. Et quidem omnium oculi fixi in eum, nemo tamen qui eum quando exiuit aduertere potuisset. Mortuus viuere, & viuens mortuus putabatur, adeo nil intercidit quod alterutrum disterminaret. Eadem viuacitas vultus, serenitas eadem qualis apparere solet in dormiente. Diceres mortem nil horum tulisse, magis auxisse plurimum. Non est mu-

tatus,

tatus, sed ipse mutauit omnes. Mirum in modum luctus & gemitus omnium subito conquiescit, mutatur in gaudium mœror, planctum cantus excludit. Effertur, feruntur in cœlum voces, infertur oratorio abbatum humeris. Vicit fides, triumphat affectus, res in suum deuenit statum, cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt.

ET reuera quid rationis habet immoderatius plangere Malachiam, quasi non sit preciosa mors eius, quasi non sit magis somnus quàm mors, quasi non sit mortis portus, & porta vitæ? Malachias amicus noster dormit, et ego lugeam? Luctus iste vsu se, non ratione tuetur. Si dominus dedit dilecto suo somnum, & talem somnum in quo hæreditas domini, filij merces, fructus ventris, quid horum videtur fletum indicere? Egone fleam illum qui fletum euasit? Ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus est in gaudium domini sui, & ego eum plangam? Cupio mihi hæc, non illi inuideo. Interim paran
A tur exequiæ, offertur pro eo sacrificium, consummantur ex more omnia cum summa deuotione. Stabat eminus puer cui emortuum pendebat à latere brachium, magis illi impedimento, quàm vsui. Quo comperto, innuit vt accederet. Et apprehēsam aridam manum applicuit ad manum episcopi, & viuificauit eam. Nempe viuebat in mortuo gratia sanctum, & manus eius fuit mortuæ manui quod mortuo homini Heliseus. Puer ille de longe venerat, & manum quam pendentem attulerat, sanam in patriam reportauit. Iam omnibus rite peractis in ipso oratorio sanctæ Dei genetricis Mariæ, in quo sibi bene complacuit, Malachias traditur sepulturæ, anno ab incarnatione domini millesimo centesimo quadragesimo octauo, quarto nonas Nouembris. Tuum est Iesu bone depositum, quod nobis creditum est: tuus thesaurus reconditur penes nos. Seruamus illum resignandum in tempore quo reposcendum censueris, tantum, vt absq; contubernalibus suis nō egrediatur, sed quē habuimus hospitē, habeamus ducē tecum, & cū ipso pariter regnaturi in secula seculorum. Amen.

Sermo S. Bernardi abbatis in festiuitate sancti Malachię: qui legitur pro octo primis lectionibus eiusdem festiuitatis.

LIquet dilectissimi, q̄ dum corpore retinemur, peregrinamur à domino: ac per hoc luctum magis, q̄ gaudium miserandum nobis indicit exilium, & cōscientia delictorum. Quia tamen apostolico ore gaudere cū gaudentibus admonemur, in omnem nos sulcitari lætitiam tempus, & causa requirit. Nam si vere (quod propheta sensit) exultent iusti in conspectu Dei: exultat sine dubio Malachias, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus. In sanctitate & iustitia corām ipso ministrauit, placuit ministerium, placuit & minister. Quidni placuerit? Posuit sine sumptu euangelium, repleuit euāgelio patriā, suorum maxime feralem edomuit barbariem Hybernorum, leui iugo Christi gladio spiritus exteras subdidit nationes, vsque ad extremā terræ restituens hæreditatem suam illi. O ministerium fructuosum ò ministrum fidelem. Nunquid non per ipsum filio est paterna adimpleta promissio? Nunquid non hunc olim intuebatur pater cum ad filium loqueretur: Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ? Quàm libens saluator recipiebat quod emerat, & emerat precio sanguinis sui, ignominia crucis, horrore passionis. Quàm libens de manibus Malachiæ, pro eo quòd gratis ministraret. Ergo in ministro quidem gratum erat munus gratuitum, in ministerio autem placita conuersio peccatorum. Grata, inquam, & placita ministro simplicitas oculi, in ministerio autem salus popoli.

Quanquam etsi ministerij quidem minor efficientia sequeretur, nihilominus tamen ad C Malachiam & ad opera eius ille merito respexisset, cui amica puritas, cui familiaris simplicitas, cuius iustitiæ est de intentione pensare opus, & de oculi qualitate totius æstimare corporis statum. Nunc vero magna opera domini, exquisita in omnes voluntates, & studia Malachiæ magna, & multa, & bona valde, etsi pro bona cassæ intentionis origine meliora. Quod opus pietatis præteriit Malachiam? Pauper sibi, sed dives pauperibus erat. Pater orphanorum, maritus viduarum, patronus extitit oppressorū. Hilaris dator, petitor rarus, acceptor verecūdus. Pacis reformādæ inter discordantes

tes

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes fuit illi cura maxima, & efficacia multa. Quis æquè pius ad compatiendum, ad subueniendum promptus, ad corripiendum liber? Nam & zelans erat, nec deerat scientia zeli ipsius moderatrix. Et quidem infirmus infirmis, sed nihilominus potentibus potens, superbis resistebat, tyrannos verberabat, regum magister ac principum. Ipse est qui regi orando visum & malignanti tulit, & humiliato restituit. Ipse est qui pacis quam fecerat violatores spiritui erroris traditos frustratus est in malo quod facere cogitabant, ac denuo coëgit ad pacem, confusos quidem & stupefactos in eo quod sibi contigerat. Ipse enim est cui aduersus alios pacti æquè præuaricatores riuus officiosissimè affuit, nuro modo obiectu sui euacuans molimina impiorum. Imbres non erant, non illuuies aquarum, non concursus nubium, non liquefactio niuium, cum subito factus est in fluD uium magnum qui riuulus erat, & riuus ibat & intumescebat inundans & negans omnino transitum volentibus malignari. Quanta audiuimus & cognouimus ea de zelo viri, & vltione inimicorum, cum tamen esset suauis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus necessitatem patientibus? Qui quasi vnus omnium parens, viuebat omnibus, quasi gallina pullos suos, sic fouebat omnes, & in velamento alarum suarum protegebat. Non sexus, non ætas, & non conditio discernebat aut persona, deerat nemini, expanso omnibus gremio pietatis. De quacunque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat, nisi quòd in sua patiens, in aliena compatiens erat, plerunque & impatiens. Nonnunquam siquidem repletus zelo pro alijs in alio mouebatur, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, consuleret proinde omnibus in salutem. Itaque irascebatur, sed ne Psal. 4. irascendo peccaret, iuxta illud de Psalmo: Irascimini, & nolite peccare: non ira illi, sed ipse animo dominabatur. Erat suimet potis. Sane victor sui, ira superati non poterat. Ira eius in manus eius. Vocata veniebat, exiens non erumpens, nutu non impetu ferebatur. Non vrebatur illa, sed vtebatur. Magna illi eam in hoc quàm in cunctis vtriusque hominis sui motibus regendis, uel cohibendis censuræ diligentia, & circunspectio multa. Non enim ita omnibus intendebat vt se solum exponeret, solum curæ exciperet generali. Erat & sui sollicitus. Seipsum custodiebat. Ita denique totus suus, & totus omnium erat, vt nec charitas à custodia sui, nec proE prietas ab vtilitate communi eum impedire, uel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem medijs immersum turbis, & implicitum curis, diceres patriæ natum, non sibi. Si uideres hominem solum & secum habitantem, putares soli viuere Deo & sibi. Sine turbatione versabatur in turbis, sine otio tempus quod otio dederat transigebat. Quomodo otiosus, quando exercebatur in iustificationibus domini? Nam etsi habebat tempus liberum à necessitatibus plebium, non tamen à sanctis meditationibus seriatum, nó orandi studio, non ipso otio contemplandi. Sermo illi in tempore otij aut sertus aut nullus. Aspectus eius aut officiosus, aut demissus, & cohibitus intra se. Nempe (quod non mediocri laudi inter sapientes ducitur) oculus eius in capite eius, nusquam auolans nisi cum virtuti paruisset. Risus aut indicans charitatis, aut prouocans, rarus tamen & ipse. Equidem interdum eductus, excussus nunquam: qui ita nunciaret cordis lætitiam, vt ori gratiam non minueret, sed augeret. Tam modestus vt leuitatis non posset esse suspectus, tantillus tamen, vt hilarem vultum ab omni tristitiæ neuo, vel nubilo vendicare sufficeret. O munus perfectum, ò holocaustum pingue, ò obsequium gratum mente & manu. Quàm bonus odor Deo in orationibus otiosi, quàm bonus hominibus in studoribus occupati. Pro huiusmodi ergo dilectus à Deo & hominibus non immerito hoF die Malachias in consortium angelorum recipitur, re adeptus quod nomine dicebatur. Et quidem ante angelus erat, non minus puritate, quàm nomine: sed nunc fœlicius pletur, quando pari cum angelis gloria & fœlicitate lætatur. Congratulemur itaque fratres, congratulemur, vt dignum est, patri nostro: quia & pium est defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non viuit? Et beate. Nimirum visus est oculis insipientium mori: ille autem est in pace. Denique iam concius sanctorum, & domesticus Dei Ps. 66. psallit pariter & agit gratias dicens: Transiui mus per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium. Transiuit plane viriliter, & fœliciter pertransiuit. Verus Hebræus Pascha celebrauit in spiritu, & nobis transiens loquebatur: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare apud uos. Transiui per ignem & aquam

aquam, quem nec tristitia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Lætemur ꝙ angelus noster ascendit ad ciues suos pro filijs captiuitatis legatione fungens, corda nobis consciras beatorum, vota illis intimans miserorum. Lætemur, inquam exultemus, quia cœlestis illa curia ex nobis habet cui sit cura nostri, qui suis nos protegat meritis, quos informauit exemplis, miraculis confirmauit. Sanctus pontifex qui in spiritu humilitatis hostias pacificas cœlis frequenter inuexerat, hodie per semetipsum introuit ad altare Dei, ipse hostia & sacerdos. Migrante sacerdote, sacrificij ritus in melius mutatus G est, fons lachrymarum siccatus est, holocaustum omne conditur in lætitia & exultatione. Benedictus dominus Deus Malachiæ qui tanti pontificis ministerio visitauit plebem suam: & nunc assumpto eo in sanctam ciuitatem tantæ recordatione suauitatis nostram non desinit consolari captiuitatem. Exultet ta domino spiritus Malachiæ, quòd leuatus pondere corporeæ molis, nulla iam feculenta, vel terrena materia prægrauatur, quo minus tota alacritate ac viuacitate corpoream omnem, & incorpoream transiens creaturam pergat totus in Deum, & adhærens illi unus sit cum eo spiritus in æternum. Dominum istam decet sanctitudo, in qua tantæ frequentatur memoria sanctitatis. Sancte Malachia serua eam in sanctitate & iustitia, misertus nostri, qui inter tot & tantas misericordias memoriam abundantiæ suauitatis tuæ celebramus. Magna est super te diuinæ dispensatio pietatis, qui te paruum fecit in oculis tuis, magnum in suis, qui magna fecit per te, saluans patriam tuam: magna fecit tibi, introducens te in gloriam suam. Pestiuitas tua quæ merito tuis virtutibus votiua impenditur, tuis nobis efficiatur meritis & precibus salutaris. Gloria sanctitatis tuæ quæ à nobis frequentatur, continuatur ab angelis: sic erit nobis digne iucunda, si fuerit & fructuosa. Liceat nobis aliquas te migrante retinere reliquias de fructibus spiritus quibus onustus ascendis, qui in tuo hodie tam delitioso conuiuio congregamur. Esto nobis quæsumus Malachia sancte alter Moyses, vel alter He- H lias, impartiens & tu de tuo spiritu nobis ipsorum siquidem in spiritu & virtute venisti. Vita tua lex vitæ & disciplinæ, mors tua mortis portus, & porta vitæ: memoria tua dulcedo suauitatis & gratiæ, præsentia tua corona gloriæ in manu domini Dei tui. O oliua fructifera in domo Dei, ò oleum lætitiæ vngens & lucens, fouens beneficijs, coruscans miraculis, fac nos eius qua frueris lucis suauitatisque participes. O odoriferum lilium in æternum ante dominum germinans & florens, & spargens vbique viuificum suauitatis odorem, cuius apud nos memoria in benedictione est, apud superos præsentia in honore, de canentibus te, tantæ plenitudinis participio non fraudari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucens, signorum radijs & meritorum illuminans carcerem, lætificans ciuitatem, fuga de cordibus nostris virtutum splendoribus tenebras vitiorum. O stella matutina eo cæteris clarior quo dei vicinior, similior soli dignare præire nobis, vt & nos in lumine ambulemus quasi filij lucis, & non filij tenebrarum. O aurora diescens super terram, sed superiores cœli plagas lux meridiana perlustrans, recipe nos in consortio luminis quo illuminatus & late foris luces, & intus suauiter ardes: præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

AD LECTOREM DE ADIECTA HVIC OPERI diui Bernardi vita præfatio.

MOuere fortasis nonnullos poterit, cur diui Bernardi vitam non à se vtique compositam sui ipsius addiderimus operibus, præsertim cum id modo cuique tribuendum veniat, quod ipse confecerit. Veruntamen quia (Gregorio teste) in ore eius dulcis est sacra scriptura, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur: eiq; suauis est ad loquendum: cui interius impressa ad viuendum fuerit. Accommodatissimum agitur, satisque congruum visum fuit hunc operum suorum recollectioni, etiam eius gesta moresque ac vitam apponere, quos deuotionis, mansuetudinis, charitatis & humilitatis notitia ad eadem scripta libentius perlegenda, ampléctenda, animoque tenacius imprimenda, studiosorum alliciat affectus. Perge itaque pie lector, & eiusdem vitæ annotator sedulus, ac pius imitator precor existas.

INCI-

INCIPIT PRAEFATIO
DOMINI GVLIELMI ABBATIS
IN VITAM SANCTI BERNARDI
PRIMI CLARAEVALLIS
ABBATIS.

SCripturus vitã ser
ui tui, ad honorẽ
nominis tui, put
tu dederis domi
ne deus ipsius, per
quem ecclesiam
tẽporis nostri in
antiquũ apostoli
cæ gratiæ & vir
tutis decus uoluisti reflorere, eum inuoco
adiutorem, quem iam olim habeo incen
torem amorem tuum. Quis enim de amo
re tuo quantuluncunque spiraculum vitæ
habens, & videns testimonium gloriæ &
honoris tui tam præclarum & tam fidele
mundo insolitum effulsisse, non det ope
ram quantamcunque potuerit, ne lumen à te
accẽsum, tuorum quempiam lateat, sed quan
tum humano fieri stylo potest, (quod melius
ipse tamen per uirtutem operum facis) mani
festatum & exaltatũ luceat omnibus qui sunt
in domo tua? In quo cum ego iam olim vel
lem qualecũq; ministerium agere vicis meę,
seu timore seu verecundia prohibitus sum vs
que adhuc, modo quidem supra me iudicans
esse dignitatem materiæ, & dignioribus opifi
I. cibus reseruandam, modo etiam post obitum
eius quasi superuicturus ei, melius hoc & cõ
petentius deliberans actitandum, cum iam
homo non grauaretur laudibus suis, & tutius
id fieret à conturbatione hominum, & contra
dictione linguarum. At ille vigens & valens
quanto infirmior corpore, tanto fortior sit &
potens, non cessans agere digna memoriæ, &
magna maioribus semper accumulãs, quæ ip
so tacẽte scriptorem requirant. Ego vero iam
delibor vrgentibus infirmitatibus corporis
mortis huius, & meis omnibus incipientibus
habere responsum vicinæ mortis, sentio in
stare tempus resolutionis meæ, plurimumq;
timeo ne sero me pœniteat tandiu distulisse,
quod priusquam peressuam velim omnimo
dis peregisse. Sed & me fratrum quorundam
pia beneuolentia plurimum ad hoc impellit
& cohortatur, qui cum viro dei iugiter assi
stant, omnia eius nouerunt, ingerentes quæ
dam diligenti inquisitione uelligata, plura
etiam quibus cum fierent ipsi interfuerunt,
& viderunt & audierunt. Qui cum multa
suggerant & præclara, quæ per seruum suum
deus ipsis præsentibus operatur, & nota eo
rum religio & schola magisterij ab omni me
liberet suspitione falsi adhuc etiam ad testi
monium sibi asciscunt probabilium auctori
tatem personarum, episcoporum, clericorum
& monachorum, quibus fidem non habere
nulli fidelium licet. Quanquam id superfluo M
dixerim, cum totus ea nouerit mundus, &
virtutes eius narret omnis ecclesia sanctorũ.
Quapropter attendens diuinæ laudis mirifi
cam materiam omnibus se offerentem, nemi
nem vero suscipientem, dissimulantibus eis
qui melius hoc ac digniꝰ poterant, suscepi
in ea agere ipse quæ potero, non vanitate præ
sumentis, sed fiducia diligentis. Nec tamen
ipsa quæ scribo, quasi accuratius digerenda,
sed saltem in vnum congerenda & reponen
da suscepi, nec edenda ipso viuente, sicut nec
scribuntur ipso sciente. Confido autem in
domino, quoniam post nos & post ipsius cõ
summationem, exurgent qui melius ac di
gnius perficient quod nos conati sumus, &
dignam digna vestient elocutione materiam:
sed & poterunt pretiosam in conspectu domi
ni mortem eius vitæ simili continuare scri
bendo, ac de morte vitam, de vita mortem
commendare. Iam ergo adiuuante domino
propositum aggrediamur.

Finit præfatio.

INCIPIT TABVLA CAPITVLORVM
LIBRI PRIMI.

CAPITVLVM PRIMVM.

DE laudibus, & patria, & parentibus sancti Bernardi, & bonis operibus matris eius educantis filios Deo, & de consulto diuino oraculo super filio suo tertio Bernardo. Cap. 2

Quod adhuc puerulus dedignatus sit curari maleficis carminibus, & de apparente sibi domino ipsa hora qua natus est, & quomodo eruditus sit in lege diuina, & de A morte matris eius. Cap. 3

Quomodo libidinem extinxerit, & mulierẽ à se repulerit amator virginitatis. Cap. 4

De conuersione illius & sociorum eius, & apparente matre, & prænunciato vulnere fratri Gerardo, & pluuia orando adducta, & iterum subtracta, & quid reuelatum sit de non perseueraturis. Cap. 5

Quo anno incarnationis, & Cistercien sis ordinis, & suæ ætatis ingressus sit Cistercium cum sociis xxx. Cap. 6

De mira parsimonia, & communi conuersatione, & de assiduitate illius in oratione. Cap. 7

Quomodo in aqua & pane ex hordeo & milio & vitia confecto, & cibis ex foliis fagi confectis, cœpta & enutrita creuit Claraualles, & de multitudine de montibus descendente, & necessariis orando impetratis, & angelica auctoritate & puritate per puerum illi diuinitus concessis, & conuersione sororis eius. Cap. 8

De consecratione uiri Dei, & tugurio illius, & fagimine pro butyro ab eo sæpius comesto, & oleo pro aqua bibito, & cœlestibus claoris vbi nunc est Clarauallis, ab eo bis diuinitus visis, & pane furfureo terreoq;, & duris fratrum laboribus, & monachis farina victitantibus. Cap. 9

De magisterio & charitate illius, & cilicio occulto, & debilitate corporis, & corrupto stomacho, & innumerabilibus bonis à deo per illum hominibus concessis, & signis, & prodigijs, & virtutibus. Cap. 10 B

Quomodo Iosbertum & alium paruulum sanauit, & de nucleolo à fistula sanato signo crucis. Cap. 11

Quod multi fratrum post mortem apparebant ei indicantes quomodo se haberent bene an male. Cap. 12

De epistola in codice epistolarum ob miraculum prima, & de fratre contra vetitum communicante, & muscis excommunicatis, & puero per osculum sanato, & clauo erepto, & militibus propinatis & conuersis, & puerulo Vuasthero. Cap. 13

De altercatione sancti Bernardi & diaboli; & quomodo beata dei genitrix contectando sanauit illum, comitantibus sancto Laurentio & sancto Benedicto, & de abbate Gulielmo ab ipsa morte reuocato. Cap. 14

Quomodo vallis prius Absinthialis, nunc Clarauallis, & vera Alpes & maria deserta repleuerit, & quòd absens videbat sanctus quæ corrigenda alijs mandabat, & q oranti multa reuelabantur, & de Stephano de Virtreo non perseueraturo, & equo orando reducto, & dæmone expulso, & de mirabili somno, & mirabili potestate supra omnem virtutem diaboli sancto Bernardo à deo concessa, & rescripto Burgardi abbatis Balerneæ, & postea Bellæuallis. C

Finis tabulæ capitulorum primi libri.

INCIPIT VITA SANCTI BERNARDI ABBATIS.

CAPITVLVM PRIMVM.

BErnardus Burgundiæ partibus Fontanis, oppido patris sui oriundus fuit, parẽtibus claris secundũ dignitatem seculi, sed dignioribus ac nobilioribus secũdũ christianæ religionis pietatem. Pater eius Tecelinus vir antiquæ & legitimæ militiæ fuit, cultor Dei, iustitiæ tenax. Euangelicam nanque secundum instituta præcursoris domini militiam agens, neminem concutiebat, nemini faciebat calumniam, contentus stipendiis suis, quibus ad omne opus bonum abundabat. Sic consilio & armis seruiebat temporalibus dominis suis, vt etiam domino Deo suo nõ negligeret reddere quod debebat. Mater Aleth ex castro cui nomen Mons Barrus, & ipsa in ordine suo apostolicam regulam tenens subdita viro, sub eo secundum timorẽ Dei domum suam regebat, operibus misericordiæ insistens, filios enutriens in omni disciplina. D Septem quippe liberos genuit non tam viro suo quàm Deo, sex mares, fœminam vnam, mares oẽs monachos futuros, fœminam sanctimonialem. Deo nanque (vt dictum est) non seculo generans, singulos mox vt partu ediderat, ipsa manibus proprijs domino offerebat. Propter quod etiam alienis vberibus nutriendos committere illustris fœmina refugiebat, quasi cũ lacte materno materni quodammodo boni infundens ei naturam. Cum autem creuissent, quandiu sub manu eius erant, eremo magis quàm curiæ nutriebat, non patiens delicatiores assuescere cibos, sed grossioribus & communibus pascens, & sic eos præparans & instituens domino inspirante, quasi continuo ad eremum transmittendos. Hæc cum in ordine filiorum tertium Bernardum haberet in vtero, somnium vidit præsagium futurorum, catellum scilicet totum candidum, in dorso subrufum, & latrantem in vtero se habere. Super quo territa vehementer cum religiosum quendam virum consuluisset, continuo ille spiritum prophetiæ concipiens quo Dauid de sanctis prædicatoribus domino dicit: Lingua canum tuorum ex inimicis, Psal. 67.c trepidanti & anxiæ respondit: Ne timeas, bene res agitur. Optimi catuli mater eris, qui domus dei custos futurus, magnos pro ea contra inimicos fidei editurus est latratus. Erit enim egregius prædicator, & tanquam bonus canis, gratia linguę medicinalis in multis multos morbos curaturus est animarum. E

Quo responso mulier pia & fidelis quasi à deo suscepto, læta efficitur, & iam tunc in amorem nondum nati tota transfunditur, cogitans sacris eum literis erudiendum tradere secundum modum visionis & interpretationis, qua ei de illo tam sublimia promittebantur. Quod & factum est. Mox enim vt fœlici partu edidit, non modo obtulit eum deo, sicut de alijs agere consueuerat, sed sicut legitur de sancta Anna matre Samuelis, 1.Re. 1.b quæ petitum à domino & acceptum filium in tabernaculo eius destinauit perpetuo seruiturum: sic & ipsa cum in ecclesia dei acceptabile obtulit munus. Vnde & quàm citius potuit in ecclesia Castellionis quæ postmodum ipsius Bernardi opera à seculari conuersatione in ordinem regularium canonicorum promota cognoscitur, magistris literarum tradens erudiendum, egit quicquid potuit vt in eis proficeret. Puer autem & gratia plenus, & ingenio naturali pollens, cito in hoc desiderium matris impleuit. Nam in literarum quidem studio supra ætatẽ & præ coætaneis suis proficiebat, sed in rebus secularibus iam mortificationem futuræ perfectionis velut naturaliter inchoabat. Erat namque simplicissimus in secularibus, amans habitare secum, publicum fugitans, mire cogitatiuus, parentibus obediens & subditus, omnibus benignus & gratus, domi simplex & quietus, foris rarus, & vltra quàm credi posset verecundus, nusquam multum loqui amans, Deo deuotus, vt puram sibi pueritiam suam conseruaret, literarum etiam studio deditus, per quas in scripturis Deum disceret, & cognosceret. F In quo quantum in breui profecerit, & quàm perspicacem in discernẽdo induerit sensum, ex eo quod subiungimus, aduerti potest.

Capitulum secundum.

CVm adhuc puerulus graui capitis dolore vexaretur, decidit in lectum. Adducta autẽ ad eum est muliercula quasi dolorem mitigatura carminibus. Quam cum ille appropinquantem sentiret cum carminalibus instrumentis quibus hominibus de vulgo illudere consueuerat, cum indignatione magna exclamans à se repulit & abiecit. Nec defuit misericordia diuina bono zelo sancti pueri, sed continuo sensit virtutem, & in ipso impetu spiritus surgens, ab omni dolore liberatum se esse cognouit. Ex quo cum non parum in fide proficeret, adiecit ei dominus apparere, sicut olim puero Samueli in Silo, & manifestare ei gloriam suam. Aderat nanque solennis illa nox natiuitatis dominicæ, & ad solennes vigilias omnes, vt moris est parabantur. Cumque celebrandi nocturni officij hora aliquantisper protelaretur, contigit sedentem expectantemque Bernardum cum cæteris inclinato capite paululum soporari. Affuit illico puero suo se reuelans pueri Iesu sancta natiuitas, terræ fidei suggerens incrementa, & diuinæ in eo G inchoans mysteria contemplationis. Apparuit enim velut denuo procedens sponsus è thalamo suo. Apparuit ei quasi iterum ante oculos suos nascens ex vtero matris virginis verbum infans, speciosus forma præ filiis hominum, & paruuli sancti in se rapiens minime iam pueriles affectus. Persuasum autem est animo eius, & nunc vsque fatetur quod eam credat horam fuisse dominicæ natiuitatis. Sed & facile est aduertere ijs qui eius auditorium frequentauerunt, in quanta benedictione ea hora præuenerit eum dominus, cum vsque hodie in ijs quæ ad illud pertinent sacramentum, & sensus ei profundior & sermo copiosior suppetere videatur. Vnde & postmodum in laudem eiusdem genitricis & geniti, & sanctæ eius natiuitatis insigne edidit opusculum inter initia operum suorum seu tractatuum, sumpta materia ex eo euangelij loco vbi legitur, Missus est Gabriel angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, & cætera, quæ ibi sequuntur. Neq; illud tacendum quod ab ipsis iam puerilibus annis si quos poterat nummos habere, clandestinas faciens eleemosynas, & verecundiæ suæ morem gerebat, & pro ætate, imo supra ætatem pietatis opera sectabatur.

Cum autem aliquantotempore euoluto, proficiens ætate & gratia apud Deum & homines puer Bernardus de pueritia transiret in adolescentiam, mater eius liberis fideliter educatis, & vias seculi ingredientibus, quasi peractis omnibus quæ sua erant, fœliciter migrauit ad dominum. De qua nequaquam prætereundum est quod cum multo H tempore vixisset cum viro suo honeste & iuste secundum iustitias & honestates seculi huius, & legem fidemque coniugij, per aliquot ante obitum suum annos, in eo ad quod nutrire filios videbatur, prout potuit & licuit mulieri sub potestate viri constitutæ, nec habenti proprij corporis potestatem, omnes ipsa præuenit. Etenim in domo sua & in professione coniugali, & in medio seculi eremiticam seu monasticam vitam non paruo tempore visa est æmulari, in victus parcitate, in vilitate vestitus, delicias & pompas seculi à se abdicando, ab actibus & curis secularibus inquantum poterat se subtrahendo, insistẽdo ieiunijs, vigilijs & orationibus: & quod minus assumptæ professionis habebat, eleemosynis & diuersis operibus misericordiæ redimendo. In quo de die in diem proficiens ad extrema deuenit, perficienda in futuro in eo in quo proficiens de hoc seculo migrauit. Obdormiuit autem psallentibus clericis qui conuenerant, & ipsa pariter psallens, vt in extremis quoq; cum iam vox eius audiri non posset, adhuc moueri labia viderentur, & lingua palpitans dominum confiteri. Demum inter litaniæ supplicationes, cum diceretur, per passionem & crucem tuam, libera eam domine: eleuans manum signauit se, & emisit spiritum, ita vt manum non posset deponere quam leuarat. I

Capitulum tertium.

ET hoc Bernardus suo iam more, suo iure victitare incipiens, eleganti corpore, grata facie præeminens, suauissimis ornatus moribus, acri ingenio præditus, acceptabili pollens eloquio, magnæ spei adolescens prædicabatur. Cui tanquam ingredienti seculum, plures se viæ seculi ipsius offerre cœperunt, & in omnibus assurgere prosperitates vitæ huius, & magnæ spes vndique arridere. Obsidebant autem benignum iuuenis animum sodalium dissimiles mores, & amicitiæ procellosæ, similem sibi efficere ge-

 lientes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

flientes. Quæ si ei dulcescere perstetissent, necesse erat amarescere illi quod in hac vita dulcius cordi eius insederat, castitatis amorem. Cui præcipuè inuidens coluber tortuosus, spargebat laqueos tentationum, ac varijs occursibus calcaneo eius insidiabatur. Cum enim aliquando curiosius aspiciendo delixus in quandam oculos aliquandiu tenuisset, continuo ad se reuersus, & de semetipso erubescens apud semetipsum, in seipsum vltor seuerissimus exarsit. Stagno quippe gelidarum aquarum quod in proximo erat collotenus insiliens, tandiu imbi permansit, donec pene exanguis effectus, per virtutem gratiæ cooperantis etiam à calore carnalis concupiscentiæ totus refriguit, induens illũ castitatis affectum quem induerat qui dicebat: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne Iob.31.a cogitarem quidem de virgine.

Circa idem tempus instinctu dæmonis in lectum dormientis, iniecta est puella nuda. Quam ille sentiens, cum omni pace & silentio partem ei lectuli quam occupauerat, cessit, & in latus alterum se conuertit, atque dormiuit. Misera vero illa aliquandiu iacuit sustinens & expectans, deinde palpans & stimulans. Nouissime cum immobilis ille persisteret, illa licet impudentissima esset, erubuit: & horrore ingenti atq; admiratione perfusa relicto eo surgens aufugit. Contigit item vt cũ sociis aliquantis apud matronam aliquã Bernardus hospitaretur. Considerans autem mulier adolescentem decorum aspectu, capta est laqueo oculorum suorum, & in concupiscentiam eius exarsit. Cumq; tanquam honoratiori omnium seorsum ei fecisset lectulũ præparari, surgens ipsa de nocte impudenter accessit ad eum. Quam Bernardus sentiens, nec consilij inops, clamare cœpit, latrones, latrones. Ad quam vocem fugit mulier, familia omnis exurgit, lucerna accenditur, latro quæritur, sed minime inuenitur. Ad lectulos singuli redeunt, fit silentium, fiunt tenebræ sicut prius, pausant cæteri, sed non illa misera requiescit. Exurgit denuo, & Bernardi lectulũ petit: sed denuo ille proclamat, latrones, latrones. Quæritur iterum latro, latet iterum, nec ab eo qui solus nouerat, publicatur. Vsq; tertio improba mulier sic repulsa, vix tandem seu metu seu desperatione victa cessauit.

Cùm autem die sequenti iter agerent, arguentes Bernardum socij, quosnam toties ea nocte latrones somniauerit, perquirebant. Quibus ille, Veraciter, inquit, aderat latro, & mihi castitatem hospita nitebatur auferre, irreparabilem thesaurum. Inter hæc tamen cogitans & perpendens quod vulgo dicitur, non esse tutũ L diu cohabitare serpenti, fugam meditari cœpit. Videbat enim mundum & principem eius exterius sibi multa offerentem, magnas res, spes maiores, sed fallaces omnes, & vanitatem vanitatum, & vanitatem omniæ uerita tem vero ipsam interius iugiter audiebat clamantem ac dicentem: Venite ad me omnes Mat.11. qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiẽ animabus vestris. Perfectius vero relinquere mundum deliberans cœpit inquirere & inuestigare, vbi certius ac purius inueniret requiem animæ suæ sub iugo Christi. Inquirenti autem occurrit Cistercij innouatæ monasticæ religionis noua plantatio: messis multa, sed operarijs indigens cum vix adhuc aliquis conuersionis gratia illuc declinaret, ob nimiam vitæ ipsius & paupertatis austeritatem. Quæ tamen cum animum vere deum quærentem minime terrerent, posthabita omni hæsitatione ac timore, illuc vertit intentionem, posse se æstimans omnino ibi delitescere & abscondi in abscondito faciei Dei ab omni conturbatione hominum, maxi meq; ad effugium vanitatis seu de seculari generositate, seu de acrioris ingenij gratia, seu etiã forte de alicuius nomine sanctitatis. Vbi vero de conuersione tractantem, fratres eius & qui carnaliter eũ diligebant, persenserunt, omnimodis agere cœperunt, vt animum eius ad studium posset diuertere literarum, & amore scientiæ secularis, seculo arctius implicare. Qua nimirum suggestione (sicut fateri solet) propemodum retardati fuerant gressus eius, sed matris sanctæ memoria importune M animo eius instabat, ita vt sæpius sibi occurrentem videre videretur, conquerentem & improperantem quia non ad huiusmodi nugacitatem tam tenerè educauerat, non in hac spe erudierat eum. Demum cum aliquando ad fratres pergeret in obsidione castri quod Granceium dicitur, cum duce Burgundiæ constituros, cœpit in huiusmodi cogitatione vehementius anxiari. Inuentaq; in itinere medio ecclesia quadam diuertit, & ingressus orauit cum multo imbre lachrymarum expandens manus in cœlum, & effundens ficus aquam cor suum ante conspectum domini dei sui. Ea igitur die firmatum est propositũ cordis eius. Nec vero surda aure percepit vocem dicentis: Qui audit, dicat veni. Siquidem Apoc.22. ab illa

ab illa hora sicut ignis qui comburit syluam, & sicut flamma comburens montes hinc inde prius viciniora quæque corripiens, postmodum in vlteriora progrediens: sic ignis quem miserat dominus in cor serui sui volens, vt arderet, primo fratres eius aggreditur: solo mictimo ad conuersionem adhuc minus habili seniori patri ad solatium derelicto, deinde cognatos & notos, socios & amicos, de quibuscunque poterat esse spes conuersionis. Primus omnium Galdricus auunculus eius absque dilatione, aut hæsitatione pedibus (vt aiunt) iuit in sententiam nepotis, & consensum conuersionis, vir honestus, & potens in seculo, & in secularis militiæ gloria nominatus, dominus castri in territorio Eduensi, A quod Tuillium dicitur. Continuo etiam Bartholomæus occurrens iunior cæteris fratribus, & necdum miles, sine difficultate eadem hora salutaribus monitis dedit assensum.

Porro Andreas Bernardo etiam ipse iunior & nouus eo tempore miles verbũ fratris difficilius admittebat, donec subito exclamauit: Video, inquit, matrem meam. Visibiliter siquidem ei apparuit, serena facie subridens, & congratulans proposito filiorum. Itaque & ipse continuo manus dedit, & de tyrone secularis factus est miles Christi. Nec solus vidit Andreas tantorum matrem filiorum lætantem, sed confessus est & Bernardus eandem similiter se vidisse. Guido primogenitus fratrum, coniugio iam ligatus erat, vir magnus, & præalijs iam in seculo radicatus. Hic primo paululum hæsitans, sed continuo rem perpendens, & recogitans, conuersioni consensit, si tamen coniunx annueret. Verum id quidẽ de iuuencula nobili, et pusillas filias nutriente, pene impossibile videbatur. At Bernardus de misericordia domini spem concipiens certorem, incunctanter ei spopondit aut consensuram fœminam, aut celeriter morituram. Demum cum omnimodis illa renueret, vir eius magnanimus imò ea iam præuentus virtute fidei in qua postmodum excellenter enituit, virile consilium domino inspirante concepit, vt abijciens quicquid hãbere videbatur in seculo, vitam instituret agere rusticanam, laborare scilicet manibus proprijs, vnde suam sustentaret, & vxoris vitam, quam inuitam dimittere non licebat. B Interim superuenit Bernardus, qui vndique alios atque alios colligens discurrebat. Nec mora flagellabatur prædicta Guidonis vxor infirmitate graui. Et cognoscens quia durum sibi esset contra stimulum calcitare, accersito Bernardo veniam deprecabatur, & prior ipsa conuersionis petit assensum. Denique iuxta morem ecclesiasticum separata à viro, interueniente parili voto castitatis in cœtum sanctimonialium transit fœminarum, religiose vsque hodie seruiens Deo.

Secundus natu post Guidonem Gerardus erat miles in armis strenuus, magnæ prudentiæ, benignitatis eximiæ, & qui ab omnibus diligeretur. Qui cæteris, vt dictum est, primo auditu, & prima die acquiescentibus (vt mos est sapientiæ secularis) leuitatem reputans, obstinato animo salubre consiliũ & fratris monita repellebat. Tum Bernardus fide iam igneus, & fraternę charitatis zelo mirum in modũ exasperatus, scio (inquit) scio, sola vexatio intellectum dabit auditui. Digitumque lateri eius apponens, veniet (inquit) dies, & cito veniet, cum lancea lateri huic infixa, peruium iter ad cor tuum faciet consilio salutis tuæ quod aspernaris, & timebis quidem, sed minimè morieris.

Sic dictum sicque factum est. Pauciss. mis interpositis diebus circumuallatus ab inimicis, captus, & vulneratus iuxta verbum fratris, lanceam gestans ipsi lateri eidemque infixam loco cui ille digitum applicuerat trahebatur, & mortem quasi iam præsentem me C tuens clamabat, Monachus sum, monachus sum Cisterciensis. Nihilominus tamen captus, & reclusus in custodia est. Vocatus est Bernardus per celerem nuncium, sed non venit. Sciebam, inquit, & prædixeram quod durum esset ei contra stimulum calcitrare, nec tamen ad mortem ei vulnus hoc, sed ad vitam. Et factum est ita. Siquidem de vulnere præter spem cito conualuit, propositum vero seu votum quod vouerat non mutauit. Cumque iam liber ab amore seculi hostilibus adhuc vinculis teneretur, & hoc solum esset quod conuersionis eius propositum retardaret, in hoc etiam cito affuit ei misericordia Dei. Venit frater eius laborans, vt erui posset, sed non profecit. Et cum nec loqui ei permitteretur, accedens ad carcerem clamauit: Scito frater Gerarde: quia ituri sumus in proximo, & monasterium introituri. Tu vero quandoquidem exire non licet, hic monachus esto, sciens quod vis, & non potes, pro facto reputari. Cumque Gerardus magis ac magis anxiaretur, paucis interpositis diebus audiuit vocem in somnis dicentem sibi, Hodie liberaueris. Erat autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

saerum quadragesimæ tempus. Circa vesperti-
nam itaque diei horam cogitans quod au-
dierat, compedes suas tetigit, & ecce ex parte
crepuit in manu eius ferrum, vt minus iam
teneretur, & aliquatenus incedere posset.
Sed quid ageret? Erat ostium obseratum, &
pro foribus pauperum multitudo. Surrexit
tamen, & non tam spe euadendi quàm tædio
iacendi, seu curiositate tentandi accedens ad
ostium subterraneæ domus in qua vinctus &
clausus erat: mox vt pessulum tetigit, fera
D tota inter manus eius collapsa est, & ostium
domus apertum. Exiensque pedetentim, si-
cut homo compeditus, ad ecclesiam vbi ad-
huc vespertina celebrabant officia, prætен-
debat. Forro mendici qui pro foribus do-
mus astabant, videntes quod fiebat, & diui-
nitus exterriti, in fugam versi sunt nihil cla-
mantes. Cumque iam ecclesiæ propinqua-
ret, egrediens quidam de familia domus ca-
ptiuitatis suæ, germanus illius à quo custo-
diebatur, videnséque eum ad ecclesiam pro-
perantem, tarde (inquit) Gerarde venisti.
Expauescente illo, festina ait, adhuc superest
quod audias. Oculi quippe eius tenebantur,
nec prorsus quid ageretur intelligebat. De-
mum ad altiores gradus ecclesiæ cum adhuc
compeditum data manu Gerardum subleua-
sset, introeunte illo ecclesiam tunc, pri-
mum quid ageretur agnouit, & conatus eum
retinere non potuit. Hoc modo Gerardus
à captiuitate amoris seculi huius, & captiui-
tate filiorum seculi liberatus, votum quod vo
uerat fideliter exsoluit. In quo potissimum
notum fecit dominus à quanta perfectione
sanctæ conuersationis gratiam ille Dei famu-
lus cœperit, qui in eius spiritu qui fecit quæ
futura sunt, quod erat futurum videre potuit
quasi iam factum. Præsentialiter quippe in
latere fratris ei lancea apparebat quando digi
tum applicuit loco vulneris mox futuri, sicut
postmodum ipse confessus est cum ab his in-
terrogaretur, quibus celare non poterat.
Cum autem cæteri (vt diximus) prima die
E in eodem essent cum Bernardo spiritu con-
gregati, mane intrantibus eis ecclesiam, apo-
stolicum illud capitulum legebatur:

Fidelis est Deus: quia qui cœpit in vobis
opus bonum, ipse perficiet vsque in diem
Iesu Christi. Quod deuotus iuuenis haud
secus accepit, quam si de cœlo sonuisset. Exul
tans itaque spiritualis iam pater regenerato-
rum in Christo fratrum suorum, & manum
domini intelligens secum operantem, cœpit
ex hoc prædicationi insistere, & quoscunque
poterat aggregare. Cœpit nouũ inducere ho
minem, & cum quibus de literis seculi, seu
de seculo ipso agere solebat, de scriis & con-
uersione tractare, ostendens gaudia mundi fu
gitiua, vitæ miserias, celerem mortem, vitã
post mortem seu in bonis seu in malis perpe-
tuam fore. Quid multa? Quotquot ad hoc
præordinati erant operante in eis gratia Dei,
& verbo virtutis eius, & oratione, & instan-
tia serui eius, primo cunctati, deinde com-
pũcti, alter post alterum credebant, & consen
tiebant. Inter quos adiunctus est et etiam do
minus Hugo Matisconensis, qui hodie ra-
ptus à Pontiniacensi cœnobio quod ipse ædi-
ficauit, Altissiodorensi ecclesiæ præest mira-
to, & honore pontificis: hic audiens de con-
uersione socij & amici carissimi, flebat quasi
perditum, quem seculo mortuum audiebat.
Vbi autẽ primo data est vtrique facultas mu-
tui colloquij, post dissimiles lachrymas, &
gemitus dissimilium dolorum, verba verbis
cœperunt conferri, & res rebus comparari.
Cunque inter ipsa verba familiaris amicitiæ
Hugoni infunderetur spiritus veritatis, alii F
iam faciem habere cœperunt verba mutuæ
collocutionis. Datis itaque dextris in sodali-
tium nouæ vitæ, longe dignius veriusque fa-
cti sunt cor vnum, & anima una in Christo,
quàm in seculo ante fuissent. Post paucos au-
tem dies nunciatur Bernardo, subuersum ab
alijs socijs Hugonem à proposito resilire.
Qui oportunitate inuẽta, quod magnus qui-
dam episcoporum conuentus illis in partibus
haberetur, festinat vt reuocet pereuntem, ite-
rumque parturiat. Obseruantes autem prædi
cti sodales, & subuersores Hugonis, viso eo
prædam ambiunt suam, & omnem ei loquen
di adimunt facultatem, omnem aditum inter
cludunt. At ille cum ei loqui non posset, cla-
mabat pro eo ad dominum. Quo orante cũ
lachrimis subita, & vehemens inundatio
pluuiæ mox erupit. Considerant autem in
campo quod aër serenus esset, & nil tale spera
rent. Dispersi igitur omnes ad repetitum im
brem, vicum proximum petunt. At Bernar-
dus Hugonem tenens, mecum ait sustinebis
huius pluuiæ guttas. Cumque soli remansis-
sent, non fuerunt soli, sed dominus fuit cum
eis reddens eis continuo & aëris & animi se-
renitatem. Ibi renouatum est fœdus, & pro-
positum confirmatum, quod non potuit dein
ceps violari. Videbat ista peccator & irasce-
batur, dentibus suis fremebat, & tabescebat:
iustus

iustus autem cõsidens in domino glorioſe de
seculo triumphabat. Iamque eo publice, &
priuatim prædicante matres filios absconde-
bant, vxores detinebant maritos, amici ami-
cos auertebant: quia voci eius spiritus sanctus
G tantæ dabat vocẽ virtutis, vt vix aliquis ali-
quẽ teneret affectus. Crescente siquidem nu
mero corũ qui in hanc cõuersionis vnanimi-
tatem consenserant, sicut de primitiuis eccle-
siæ filijs legitur multitudinis eorum erat cor
vnum, & anima vna in domino, & habitabãt
vnanimiter simul, nec quisquã aliorum aude
bat se cõiungere eis. Erat.n. eis Castellioni do
mus vna propria, & communis omnium, vbi
conueniebant, & cohabitabant, & colloque-
bantur, quam ingredi vix aliquis audebat qui
non esset de cœtu eorum. Sed & si quis in-
trabat videns & audiens quæ ibi gerebantur,
& dicebãtur, sicut de Christianis Corinthijs
Apostolus dicit, omnibus, quodammodo pro-
phetantibus conuincebatur ab omnibus, diu-
dicabatur ab omnibus: & adorans dominum,
& confiteus quod vere Deus esset in eis, aut
ipse vnanimitati corũ adhærebat, aut recedẽs
flebat semetipsum, illos autem beatificabat.
Hoc.n. illis temporibus, & in illis erat parti-
bus inauditũ, vt alicuius adhuc in seculo com
morãtis cõuersio præsciretur. Ipsi vero quasi
mensibus sex post primũ propositum in secu
lari habitu stabant, vt proinde plures congre
garentur, dum quorundam negocia per id tẽ-
poris expediebantur. Cum autem iam su-
specta inciperet esse multitudo, ne quem de
numero eorum subriperet is qui tentat, pla-
cuit deo super hoc reuelare quid futurum es-
set. Aspiciebat enim quidam eorum in visu
nocte, & videbat quasi eos omnes consedis-
se in domo vna, & per ordinẽ singulos quasi
communicare de cibo quodam miri candoris
& saporis. Quem cæteris omnibus optime
H suscipientibus, & cum gaudio magno, duos ex
omni numero illo notabat à cibi illius salutа-
ris participatione vacuos remansisse. Alter
itaque eorum nec sumebat, alter sumere qui-
dem videbatur, sed tanquam minus caute su
meret, spargebatur: vtrumque vero postea
probauit euentus. Alter enim priusquam
ventum esset ad rem, conuersus retrorsum
in seculum rediit: alter cum cæteris cœpit
quidem opus bonum, sed non perfecit. Vidi
ego eum in seculo postea vagum, & profu-
gum à facie domini sicut Cain, quantum a-
nimaduertere potui hominem humillimum,
& miserabilis confusionis, sed nimiæ pusilla-
nimitatis. Qui tamen in vltimis Claram-
uallem rediit infirmitate corporis & inopia
cogente, cum homo bene natus ab omnibus
cognatis, & amicis proiiceretur: ibique pro-
prietati renuncians, sed non omnino propriæ
voluntati, obiit non quidem intus sicut fra-
ter & domesticus, sed foris misericordiam po
stulans sicut pauper & mendicus.

Iam vero aduenicnte die reẽdendi voti, &
complendi desiderij egressus est de domo pa-
terna Bernardus pater fratrum suorum cum
fratribus filijs suis spiritualibus quos verbo
vitæ Christo genuerat. Videns autem Gui-
do primogenitus fratrum suorum Niuar-
dum fratrem suum minimum, puerum cum
pueris alijs in platea, Eia (inquit) frater Ni-
uarde, ad te solum respicit omnis terra posses-
sionis nostræ. Ad quod puer non pueriliter
motus, vobis ergo (inquit) cœlum, mihi I
terra? Non exæquo diuisio hæc facta est.
Quo dicto abeuntibus illis, tunc quidem
domi cum patre remansit, sed modico post
euoluto tempore fratres secutus, nec à patre,
nec à propinquis seu amicis potuit retineri.
Superaret de Deo dicata domo illa pater se-
nior cum filia, de quibus etiam suo loco dice
mus. Eo tempore nouellus & pusillus grex
Cisterciensis sub abbate degens, viro venera
bili Stephano cum iam grauiter tædio ei esse
inciperet paucitas sua, & omnis spes posteri-
tatis decideret in quam sanctę illius pauper-
tatis hæreditas trãsfundetur, venerantibus o-
mnibus in eis vitæ sanctitatẽ, sed refugienti-
bus austeritatem, repente diuina hac visita-
tione tam læta, tam insperata, tam subita læti
ficatus est, vt in die illa responsum hoc à spiri
tu sancto accepisse sibi domus illa videretur:
Lætare sterilis quæ non paries, erumpe &
clama quæ parturiebas: quia multi filij de-
sertæ magis quàm eius quæ habet virum, de
quibus postmodum visura es filios filiorum
vsque in multas generationes.

Capitulum IIII.

ANno ab incarnatione domini.
Mexiij. à constitutione domus
Cisterciẽsis. xv. seruus Dei Ber
nardus annos natus circiter. 22.
Cistercium ingressus, cum socijs amplius
quàm. xxx. sub abbate Stephano, suaui iugo
Christi collum submisit. Ab illa autem die
dedit dominus benedictionẽ, & vinea illa do-
mini sabaoth dedit fructum suũ, extendens

Universidad de Deusto
Biblioteca

K palmites suos vsque ad mare, & vltra mare propagines suas. Hæc quidem fuere viri Dei conuersionis sanctæ principia. Conuersationis autem eius insignia quomodo vitam angelicam gerens in terris vixit, neminem enarrare posse puto qui non viuat de spiritu de quo ille vixit. Solius quippe donantis & accipientis est nosse quantum ab ipso mox conuersionis exordio præuenerit eum dominus in benedictionibus dulcedinis suæ, quanta repleuerit gratia electionis, quomodo ab vberrate suæ domus inebriauerit eum. Ingressus est autem domum illam pauperem spiritu, & eo adhuc tempore absconditam ac pene nullam intentione ibi moriendi a cordibus & memoria hominum, & spe delitescendi, & latendi tanquam vas perditum, Deo aliter disponente, & eum sibi in vas electionis præparante, non solum ad ordinem monasticum conforrandum ac dilatandum, sed etiam ad nomen suum portandum coram regibus, & gentibus, & vsque ad extremum terræ. Ipse vero nil tale de se æstimans, aut cogitans, potius ad custodiam sui cordis, & propositi constantiam, hoc semper in corde, sæpe etiam in ore habebat. Bernarde Bernarde, ad quid venisti? Et sicut de domino legitur, quia cœpit Iesus facere, & docere: à prima die ingressus sui in cellam nouitiorum, ipse cœpit agere in semetipso, quod alios erat docturus. Postmodum enim cum iam Clarævallis abbas esset ordinatus, aduentantibus nouitijs, & festinantibus ingredi, audire eum soliti sumus prædicantem ac dicentem: Si ad ea, quæ intus sunt festinatis, hic
L foris dimittite corpora, quæ de seculo attulistis. Soli spiritus ingrediatur, caro nõ prodest quicquam. Quod cum nouitijs ad nouitatem verbi perterritis, parcens teneritudini eorum clementius exponendo quod dixerat, carnalem concupiscentiam prædicare solebat foris dimittendam. Ipse cum nouitius esset, in nullo sibi parcens instabat omnimodis mortificare non solum concupiscentias carnis quæ per sensus corporis fiunt, sed & sensus ipsos per quos fiunt.

Cum enim iam interiore sensu illuminati amoris dulcius ac frequentius sentire incipere et desursum spirantem sibi suauitatem, sensui illi interiori timens à sensibus corporis, vix tantum eis permittebat quantum sufficeret cum hominibus conuersationis societatem. Quod cum continui vsus instantia in consuetudinem mitteret consuetudo ei ipsa quodammodo vertebatur in naturam. Totusque absorptus in spiritum, spe tota in Deum directa intentione seu meditatione spirituali tota occupata memoria, videns non videbat, audiens non audiebat, nihil sapiebat gustanti, vix aliquid sensu aliquo corporis sentiebat. Iam quippe annum integrum exegerat in cella nouitiorum, cum exiens inde ignoraret adhuc an haberet domus ipsa testudinem quam solemus dicere celaturam. Multo tempore frequentauerat intrans, & exiens domum ecclesiæ, cum in eius capite vbi tres erant, viam tantum feneſtram esse arbitrare tur. Curiositatis enim sensu mortificato, nil huiusmodi sentiebat: vel si forte aliquando M cum contingebat videre, memoria (vt dictum est) alibi occupata non aduertebat. Sine memoria quippe sensus sentientis nullus est. Natura quoque in eo non dissentiebat à gratia, vt in eo quoque quodammodo impletum videretur esse quod legitur, Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam: & cum magis essem bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Ad contemplanda quippe spiritualia quæque seu diuina, cum gratia spirituali, naturali quadam virtute polebat ingenij, sortitusque etiam in hoc erat animam bonam, sensualitatem non curiose lasciuam, nec superbe rebellem: sed congaudentem spiritualibus studijs, & in eis quæ ad Deum sunt sponte subditam spiritui, & seruientem: corpus etiam nullius contaminatum consensu flagitij, & si non nimis neglectum sicut oportebat curaretur, ad seruiendum spiritui in seruitio Dei aptissimum instrumentum. Sed cum caro in eo ex dono præuenientis gratiæ, & adiutorio subsequentis naturæ, & vsu bono spiritualis disciplinæ vix iam aliquid concupisceret aduersus spiritum, hoc est quod spiritum læderet, spiritus supra vires, supra virtutem carnis ac sanguinis, tanta aduersus carnem concupiscebat, vt infirmum animal cadens sub onere vsque in hanc diem non adiiciat, vt resurgat. Quid enim dicam de somno, qui in cæteris hominibus solet esse refectio laborum, & sensuum, aut mentium recreatio? Extunc vsque hodie vigilat vltra possibilitatem humanam, nullum enim tempus magis se perdere conqueri solet, quàm quo dormit, idoneam satis reputans comparationem mortis, & somni: A vt sic dormientes videantur mortui apud homines, quomodo apud Deum mortui dormientes. Vnde etiam si quem forte religiosum in dormiendo seu durius stertentem audierit, seu minus composite iacentem viderit, patienter ferre vix potest, sed carnaliter eum seu seculariter dormire causatur. In ipso nanque tenuem victum tenuis somnus comitatur. In neutro enim vllam indulget corpori luo satietatem, nisi quod in vtroque sumpsisse aliquid sat ei est. Quantum enim ad vigilias, vigiliarum ei modus est non totam noctem ducere insomnem. Porro ad comedendum vsque hodie vix aliquando voluptate trahitur appetitus, sed solo timore defectus. Etenim comesturus, priusquam comedat, sola cibi memoria satur est. Sic accedit ad sumendum cibum quasi ad tormentum. A primo siquidem conuersionis suæ anno, seu egressionis de cella nouitiorum, natura eius cum teneræ nimis semper, & delicatæ complexionis fuisset, ieiunijs multis, & vigilijs, frigore & labore, durioribus & contenuis exercitijs attrita, corrupto stomacho, crudum continuo per os solet reiicere quod ingeritur. Quod si quid naturali decoctione digestum transfunditur ad inferiora, ibi nihilominus partibus illis corporis non minoribus infirmitatum incommodis obsessis, non nisi cum graui tormento egreditur. Si quid autem residuum est, ipsum est alimentum corporis eius qualecunque, non tam ad vitam sustentandam, quàm ad differendam
B mortem. Semper autem post cibum quasi pensare solitus est quantum comederit. Si quando vel ad modicum mensuram solitam excessisse se deprehenderit, impune abire non patitur. Sed & vsus parsimoniæ sic ei in naturam versus est, vt etsi aliquando corporalis sibi cuiuslibet refectionis plus aliquid solito velit indulgere, vix possit. Sic autem ab initio fuit inter nouitios nouicius, monachus inter monachos, spiritu validus, corpore infirmus, nil indulgentiæ circa corporis quietem seu refectionem, nil remissionis de communi labore, vel opere fieri sibi aliquando acquiescens. Cæteros namque sanctos esse arbitrabatur, & perfectos, se vero sicut nouitium & incipientem, nequaquam emeritorum perfectorumque indulgentiis, & remissionibus indigere, sed feruore nouitio, & ordinis districtione, & rigore disciplinæ.

Propter quod communis vitæ seu conuersationis feruentissimus æmulator, cum opus aliquod manuum fratres actitarent, quod seu minor vsus ei, seu imperitia denegabat, fodiendo, seu ligna cædendo, & proprijs humeris deportando, vel quibuslibet laboribus æquè laboriosis illud redimebat. Vbi vero vires deficiebant, ad viliora quæque opera confugiens, laborem humilitate compensabat. Et mirum in modum is qui tantam in contemplatione rerum spiritualium ac diuinarum acceperat gratiam, circa talia non solum occupari patiebatur, sed & plurimum delectabatur. Sed mortificata (vt dictum est) sensualitate, cuius seu curiositate seu infir- C mitate in huiusmodi laborum corporalium distractionibus, perfectorum etiam quorumcunque mentes sæpe necesse est, etsi non intentione certe memoria, & cogitatione, ab interiore vnitate spiritus aliquam pati dissolutionem, ipse priuilegio maioris gratiæ in virtute spiritus simul, & totus quodammodo exterius laborabat, & totus interius Deo vacabat: in altero pascens conscientiam, in altero deuotionem. Laboris ergo tempore, & intus orabat seu meditabatur absque intermissione exterioris laboris, & exterius laborabat absque iactura interioris suauitatis. Nam vsque hodie quicquid in scripturis valet, quicquid in eis spiritualiter sensit, maxime in syluis, & in agris meditando & orando se confitetur accepisse, & in hoc nullos alios quando se magistros habuisse nisi quercus & fagos, ioco illo suo gratioso inter amicos dicere solet. Messis tempore fratribus ad secandum cum feruore & gaudio sancti spiritus occupatis, cum ipse quasi impotens, & nescius laboris ipsius, sedere sibi & requiescere iuberetur, admodum contristatus, ad orationem confugit, cum magnis lachrymis postulans à Deo donari sibi gratiam metendi. Nec fefellit simplicitas fidei desiderium religiosi. Continuo namque quod petiit, impetrauit. Et ex illo die in labore illo præ cæteris peritum se esse cum quadam iucunditate gratulatur, tanto in hoc opere deuotior, quanto se in hoc ipso facultatem ex solo Dei dono reminiscitur accepisse. Feriatus autem ab huiusmodi labore, vel opere iugiter, aut orabat, aut legebat, aut meditabatur. D

Ad orandum si se solitudo offerret vtebatur, sinautem, vbicunque, seu apud se, seu in turba esset solitudinem cordis ipse sibi efficiens, vbique solus erat. Canonicas autem scripturas simpliciter, & seriatim libentius ac sæpius legebat, nec vllis magis, quàm ipsarum verbis eas intelligere se dicebat: & quicquid in eis diuinæ sibi elucebat veritatis, aut virtutis, in primæ sibi originis suæ fonte ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gis, quàm in decurrentibus expositionum riuis sapere testabatur. Sanctos tamen & orthodoxos earum expositores humiliter legens, nequaquam eorum sensibus suos sensus æquabat, sed subiiciebat formandos, & vestigijs eorum fideliter inhærens, sæpe de fonte vnde illi hauserant, & ipse bibebat. Inde est quod plenus spiritu quo omnis sancta scriptura diuinitus est inspirata, tam confidenter & vtiliter ea vsq; hodie (sicut Apostolus dicit) vtitur ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum. Et dum prædicat verbum Dei, quicquid de ea affert in medium, sic patens & placens efficit, & circa id vnde agitur efficax ad monendum, vt mirentur omnes tam seculari, quàm spirituali præditi doctrina in verbis gratiæ, quæ procedunt de ore eius.

Capitulum quintum.

CVm autem complacuit ei qui eum segregauit à seculo & vocauit, vt amplìore gratia reuelaret in eo gloriam suam, & multos filios Dei qui erant dispersi, per eum congregaret in vnũ, misit in cor abbatis Stephani ad ædificãdam domum Clarævallis mittere fratres eius. Quibus abeuntibus ipsum etiam dominum Bernardum præfecit abbatem, mirantibus sane illis tanquam maturis & strenuis tam in religione, quàm in seculo viris, & timentibus ei tum pro tenerioris ætate iuuentutis, tum pro corporis infirmitate, & minori vsu exterioris occupationis. Erat autem Clarauallis locus interritorio Lingonensi, non lege à fluuio Alba antiqua spelunca latronum: quæ antiquitus dicebatur vallis absinthialis: seu propter abundantis ibi absinthij copiam, seu propter amaritudinem doloris incidentium ibi in manus latronum. Ibi ergo in loco horroris & vastæ solitudinis consederunt viri illi virtutis, facturi de spelunca latronum templum Dei, & domum orationis. Vbi simpliciter aliquanto tempore Deo seruierunt in paupertate spiritus, in fame & siti, in frigore & nuditate, in vigiliis multis. Pulmentaria sæpius ex foliis fagi conficiebant. Panis instar prophetici illius exhordeo & milio & vicia erat, ita vt aliquando religiosus vir quidem appositum sibi in hospitio, vbertim plorans clam asportauerit, quasi pro miraculo omnibus ostendendum, quòd inde viuerent homines, & taler homines. At virum Dei minus ista mouebant. Summa ei solicitudo de salute multorum: quæ à prima die conuersionis suæ vsque ad hoc tempus, tam singulariter sacrum illud pectus nosci tur posidere vt erga omnes animas maternum gerere videatur affectum. Erat ergo vehemens in præcordijs eius, sancti desiderij & sanctæ humilitatis conflictus. Modo enim seipsum deficiens, fatebatur indignum per quem fructus aliquis proueniret: modo oblitus sui æstuabat flagrantissimo ardore, vt nullam nisi ex multorum salute consolationem posse admittere videretur. Sane fiduciam charitas parebat, sed eandem castigabat humilitas. Contigit autem inter hæc vt aliquando temporius solito surgerent ad vigilias. Quibus peractis cum vsque ad matutinas laudes aliquanto longius supereſſet noctis interuallum, egressus foras, & loca vicina circuiens, orabat Deum vt acceptum haberet obsequium suum, & fratrum suorum, in eo quod diximus spiritualis fructus desiderio cõstitutus. Subito vero stans in ipsa oratione modice interclusis oculis, vidit vndique ex vicinis montibus tantam diuersi habitus & diuersæ conditionis hominũ multitudinem in inferiorem vallem descendere, vt vallis ipsa capere non posset. Quod quid significauerit, iam omnibus manifestum est. Hac igitur vir domini visione magnifice consolatus, exhortatus est etiam fratres suos, commonens eos de misericordia Dei nunquam desperare. 6

Capitulum sextum.

VIn vero ante instantem hyemem Gerardus frater eius cellarius domus, apud eum durius quereretur ad necessaria domus & fratrum multa deesse, nec habere se vnde ea coëmeret, & vrgente necessitate iam nullam verborum reciperet consolationem, res autem in promptu non esset quę daretur, vir Dei quantum interim ad præsentes angustias sufficere posset, inquisiuit. Ille vero vndecim libras respondit. Tum dimittens eum, ad orationem confugit. Post paulum vero rediens Gerardus, mulierem quandam de Castellione foris esse, & velle es loqui nunciauit. Ad quam cum egrederetur, procidens ad pedes eius eadem mulier duodecim librarum benedictionem ei obtulit, orationum

orationum suffragia implorans viro suo periculosè ægrotanti. Quam breuiter alloquentus dimisit à se, Vade, inquiens, sanum inuenies virum tuum. Illa vero abiens in domum suam sicut audierat, sic inuenit. Abbas vero consolans pusillanimitatem cellarij sui, ad sustinendum dominum de cætero reddidit fortiorem. Nec tantum semel hoc ei contigisse certum est, sed sæpe cum huiusmodi necessitas instaret repente vnde non sperabatur auxilium ei à domino affuisse. Propter H quod viri prudentes intelligentes manum domini esse cum eo, teneritudinem mentis eius à delicijs paradisi nuper egressi rerum exteriorum solicitudine grauare cauebant, eas ipsi intra semetipsos vt poterant digerentes, & tantummodo de interioribus conscientiæ suis, & causa animarum suarum cum consulentes. In quo tamen pene hoc eis contigit, quod filijs Israël legimus olim de Moyse cõtigisse, cum diu conuersatus cum domino in monte Syna, & de caligine nubis egrederetur & descenderet ad populum, ex colloquio domini facies eius cornuta appareret & terribilis, adeo vt fugeret populus ab eo. Egressus enim vir sanctus à facie domini qua in solitudine Cistercij, & sublimioris altitudine contemplationis in silentio aliquandiu fruitus erat, quasi de cœlo afferens inter homines miraculum quoddam, conquisite sibi apud Deum plusquam humanæ puritatis homines, quos regere, & inter quos conuersari veniebat, pene omnes à se absterruit. Siquando nanque de spiritualibus & ædificatione animarum sermonem ad eos habebat, loquebatur hominibus lingua angelorum, & vix intelligebatur. Maxime autem in his quæ ad mores hominum pertinebat, ex abundantia cordis sui tam sublimia eis proponebat, tam perfecta exigebat ab eis, vt durus videretur sermo: intantum non capiebant quæ dicebantur. Rursum cum sigillatim eos audiret confitentes sibi, & semetipsos accusantes super diuersis illusionibus cogitationum communium humanarum, quas nullus in carne viuens homo penitus vitare potest, hoc potissimum fuit in quo luci illi ad tenebras illas conuentio esse non potuit, scilicet quòd homines inuenirent, quos in hac parte angelos æstimabat. Angelicam enim magna ex parte degustans puritatem, & ex conscientia iam olim acceptæ à Deo gratiæ singularis, simpliciter præiudicans vniuersæ conditioni humanæ fragilitatis, in tentationes seu inquinationes cogitationum harum nullum religiosum posse incidere: vel si incideret, vere religiosum non esse æstimabat. Sed viri vere religiosi & pie prudentes, & in prædicatione sermonum eius venerabantur etiam quæ non capiebant, & in confessionibus suis licet ad nouum stupereut auditum, eo quod seminarium quoddam desperationis præferre videretur infirmis: tamen iuxta sententiam sancti Iob, nefas putabant contradicere sermonibus sancti, non excusantes sed accusantes infirmitatem suam in conspectu hominis Dei, in quo nemo viuens iustificari potest in conspectu Dei. Vnde factum est vt fieret magistra magistri pia humilitas discipulorum. Cum enim ad nutum arguentis humiliarentur qui arguebantur, cœpit etiam spirituali magistro aduersus fratres humiles & subiectos zelus suus esse suspectus: in tantum vt ipse iam potius accusaret ignorantiam suam, & deflereet necessitatem, quod silere non liceret, cum nesciret loqui: quod non tam alta ad homines, quàm indigna hominibus loquendo læderet conscientias auditorum: quod tam scrupulose perfectionem à fratribus simplicibus exigebat, in quo se nondum inueniret ipse perfectum. Cogitabat nanque eos multo meliora & viciniora saluti suæ in silentio suo meditari, quàm ab ipso audirent: deuotius & efficacius salutem suam K operari, quàm ex eius exemplo acciderent: ex prædicatione vero eius scandalizari potius, quàm aliquid concipere ædificationis.

Cumque super hoc vehementius turbaretur & contristaretur, & diuersæ cogitationes ascenderent in cor eius: post multos cogitationum flexus & cruciatus cordis, decreuit ab exterioribus omnibus ad interiora sua recolligere se, ibique in solitudine cordis & secreto silentij continere & præstolari dominum, donec quocunque modo misericordiæ suæ super hoc ei suam reuelaret voluntatem. Nec tardauit misericordia Dei auxilium in tempore opportuno. Paucis siquidem euolutis diebus vidit in visu noctis puerum cum claritate quadam diuina astantem sibi, & magna auctoritate prægredientem fiducialiter loqui quicquid ei suggereretur in apertione oris sui: quoniam non ipse esset qui loqueretur, sed spiritus qui loqueretur in eo.

Et ex tunc manifestius in eo & per eum loquęs spiritus sanctus & sermoné ei potentio-

rem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem & sensum in scripturis abundantius suggerens, in apertione oris eius apud auditores quoque ei gratiam addidit & auctoritatem, & intellectum super egenum & pauperem, peccatorem pœnitentem, & veniam postulantem. Cumque iam aliquatenus didicisset inter homines conuersari & humana agere & tollerare, iamq; inter fratres suos & cum eis inciperet frui fructibus conuersionis suæ:
L pater quoque qui solus domi rem auxerat, veniens ad filios suos, appositus est ad eos. Qui cum aliquantum tempus ibi fecisset, obijt in senectute bona. Soror quoque eorum in seculo nupta & seculo dedita, cum in diuitijs & delicijs seculi periclitaretur, tandem aliquando inspirauit ei deus vt fratres suos visitaret. Cumque venisset quasi visura venerabilem fratrem suum, & adesset eum comitatu superbo & apparatu, ille detestans & execrans eam tanquam rete diaboli ad capiendas animas, nullatenus acquieuit exire ad videndam eam. Quod audiens illa confusa & compuncta vehementer, cum ei nullus fratrum suorum occurrere diguaretur, cum à fratre suo Andrea, quem ad portam inuenerat monasterij, ob vestium apparatum stercus inuolutum argueretur, tota in lachrymas resoluta, Et si peccatrix sum (inquit) pro talibus Christus mortuus est. Quia enim peccatrix sum, idcirco consilium & colloquium bonorum requiro. Et si despicit frater meus carnem meam, ne despiciat seruus dei animam meam. Veniat, præcipiat: quicquid præceperit, facere parata sum. Hanc ergo promissionem tenens exiit ad eam cum fratribus suis frater eius. Et quia eam separare à viro non poterat, primo verbo omnem ei mundi gloriam in cultu vestium & in omnibus seculi pompis & curiositatibus interdixit, formam vitæ matris suæ in qua multo tempore vixit cum viro, ei indixit, & sic eam à se dimisit. Illa vero obedientissimè parens præcepto, rediit ad propria, mutata repente secundum omnipotentiam dexteræ excelsi. Stupebant omnes a-
M dolescentulam nobilem, delicatam, subita mutatione in habitu & victu, in medio seculi vitam ducere eremiticam: instare vigilijs & ieiunijs, & continuis orationibus, & ab omni seculo prorsus se facere alienam. Biennio postea sic vixit cum viro suo, illo sane secundo maxime anno dante Deo honorem, nec temerare vlterius præsumente templum spiritus sancti. Qui etiam tandem virtute eius perseuerantiæ victus, liberamque illo se dimittens iuxta ritum ecclesiæ, facultatem ei concelsit seruiendi deo cui se probauit. Illa vero optata libertate potita, monasterium Iulleium adiens, cum sanctimonialibus mihi deo seruientibus reliquum vitæ suæ deo voluit, vbi tantam ei dominus gratiam contulit sanctitatis, vt non minus animo quàm carne illorum probaretur virorum dei esse germana.

Capitulum VII.

QVm autem missus nouiter Claramuallem Bernardus ordinandus esset in ministeriũ ad quod assumptus erat, & sedes Lingonensis vacaret, ad quam ordinatio ipsa respiciebat: quærentibus fratribus qui eum ducerent ordinandum, cito de proximo se obtulit bona fama venerabilis Cathalaunensium episcopi opinatissimi illius magistri Guilelmi de Campellis, illucque eum transmittendum esse diffinitum est. Sicque factum est. Abijt autem Cathalaunum assumpto se- A cum Elbodone monacho quodam Cisterciense. Intrauit ergo prædicti episcopi domum inuenis, exeli corporis & moribundi, habitu quoque despicabilis, subsequente monacho seniore & magnitudine & robore corporis eleganti, alijs ridentibus, alijs verecundantibus, aliis rem, sicut erat, interpretando verentibus. Cum autem quæreretur quis eorum esset abbas, episcopus primus oculos in eum apertos habens agnouit seruum Dei, & suscepit eum sicut seruus Dei. Cum enim primo in priuato colloquio omni melius locutione prudentiam iuuenis magis magisque proderet verecundia loquendi, intellexit vir sapiens diuinam visitationem in aduentu hospitis sui: nec defuit hospitalitatis pia instantia, donec vsque ad familiarem fiduciam & libertatem loquendi producto colloquio ad alterutrum, iam melius eum commendaret cõscientiæ suæ, quàm verba. Quid multa? Ex illa die & ex illa hora facti sunt cor vnum & anima vna in domino: in tantum vt sæpe alter alterum hospitem deinceps haberet, & propria esset domus episcopi Claraualli: Claraullensium vero efficeretur non sola domus episcopi, sed & per ipsum tota ciuitas Catbalaunensis. Quinetiam & Remensis prouincia & Gallia tota per eum in deuotionem

nem excita est ad reuerentiam viri dei. Ab illo siquidem tanto episcopo cæteri didicerunt
B susciperе eum & reuereri tanquam angelum Dei, ita vt huius temporis præsensisse in eo gratiam videatur homo tantæ auctoritatis, sic affectus erga ignotum monachum, & monachum tantæ humilitatis. Modico vero post tempore transacto, cum eousque infirmitas abbatis ingraueſceret vt iam non nisi mors eius, aut omni morte grauior vita speraretur, ab episcopo visitatus est. Cumque viso eo episcopus se non solum vitæ eius, sed & sanitatis spem habere diceret si consilio eius acquiesceus, secundum infirmitatis suæ modum aliquem corpori suo curam praeberetur impendi: ille vero à rigore vel vsu consuetudinis suæ minus facile flecti posset, profectus episcopus ad capitulum Cisterciense ibi coram pauculis abbatibus qui conuenerant pontificali humilitate & sacerdotali charitate toto corpore in terram prostratus petiit & obtinuit, vt toto anno vno in obedientiam sibi traderetur. Quid enim tantæ humilitati in tanta posset auctoritate negari? Reuersus itaque Claramuallem, extra clausura & terminos monasterij domunculam vnam ei fieri præcepit: ordinans & mandans in cibo vel potu siue in aliquo eiusmodi circa eum nullam ibi teneri ordinis districtionem, nullam de tota curta domus ad eum referri solicitudinem, sed sibi cum viuere secundum modum ab eo præstitutum. Eodem tempore & ego Claramuallem, ipsumque frequentare cœpi.
C Quem cum ibi cum quodam abbate altero visitarem, inueni eum in suo illo tugurio quale leprosis in compitis publicis fieri solet. Inueni autem ex præcepto (vt dictum est) episcopi & abbatum feriatum ab omni solicitudine domus tam interiori, quàm exteriori: vacantem Deo & sibi, & quasi in delicijs paradisi exultantem. Ingressusque regium illud cubiculum, cum considerare habitationẽ & habitatorem, tantam mihi, deum testor, domus ipsa incutiebat reuerentiam sui, ac si ingrederer ad altare Dei. Tantaq; affectus sum suauitate circa hominem illum, tantoque desiderio in paupertate illa & simplicitate cohabitandi ei, vt si optio illa die mihi data fuisset, nil tam optassem, quàm ibi cum eo semper manere ad seruiendum ei. Cumque & ipse vicissim nos cum gaudio suscepisset, & quæreremus quid ageret, quomodo ibi viueret: modo illo suo generoso arridens nobis, optime, inquit. Ego cui hactenus homines rationabiles obediebant, iusto Dei iuditio irrationali cuidam bestiæ datus sum ad obediendum. Dicebat autem de quodam homine rusticano & vano nil prorsus sciente, ipsumque ab infirmitate qua laborabat curaturum se iactitante, cui ad obediendum ab episcopo & abbatibus & fratribus suis traditus erat. Ibiq; cum eo manducantes, cum arbitraremur hominem tam infirmum tantæque prouidentiæ commissum sicut oportebat procurandum, & videremus ei agente medico illo suo offerri cibos, quos sanus quis vix præ angustia famis attingeret, videbamus & tabescebamus: vix regulari silentio nos cohibente, quin in illum quasi sacrilegum & homicidam ira & contumeliis insurgeremus. Ipse autem in quem hæc D fiebant, indifferenter cuncta sumens, æquè omnia approbabat, sicut qui sensu ipso corrupto, & pene emortuo sapore vix aliquid discernebat. Nam & sagimen crudum per errorem sibi oblatum pro butyro multis diebus noscitur comedisse, oleum bibisse tanquã aquam: & multa talia contingebant ei. Solam quippe aquam sibi sapere dicebat, eo quod dum sumeret, fauces & guttur ei refrigerabat. Sic ergo tunc eum inueni, & sic habitabat in illa solitudine sua vir ille Dei. Sed non erat solus, cum quo erat Deus, & custodia & consolatio sanctorum angelorũ. Quod etiam manifestis indiciis demonstratum est. Nocte enim quadam solito attentius orando effuderat super se animam suam, cum tenuiter soporatus voces audiuit tanquam transeuntis multitudinis copiosæ. Euigilans autem & easdem voces plenius audiens, cellã quoque in qua iacebat egreditur, & prosequitur abeuntes. Haud procul aberat locus densis adhuc spinarum vepriumque frutetis abundans, sed nunc longe mutatus ab illo. Super hunc aliquandiu stabant velut alternantes chori hinc inde dispositi, & vir sanctus audiebat & delectabatur. Cuius tamen mysterium visionis non prius agnouit, quàm translatis post aliquot annos ædificiis monasterii, eodem loco positum oratorium cerneret, vbi voces illas audisset. Mansi autem indignus ego cum eo paucis diebus, quocunque oculos uertebam mirans, quasi cœlos me videre nouos, & terram nouam, & E antiquorum Aegyptiorum monachorum patrum nostrorum antiquas semitas, & in eis nostri temporis hominum recentia vestigia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gia. Erat enim tunc temporis videre Claræuallis aurea secula, cum viri virtutis olim diuites in seculo & honorati, tunc in paupertate Christi gloriantes ecclesiam dei plantarent in sanguine suo: in labore & ærumna, in fame & siti, in frigore & nuditate, in persecutionibus & contumelijs & angustijs multis præparantes Clarauallem eam, quam hodie habet sufficientiam & pacem. Neque enim se tam sibi, quàm Christo & fratribus inibi deo seruitutis viuere æstimantes, pro nihilo habebant quicquid sibi deesset: dum relinquerent post se quod illis sufficeret & ad subsidium necessitatis, & ad aliquam conscientiam voluntariæ pro Christo paupertatis. Primáq; facie ab introeuntibus Claramuallam per descensum montis deus in domibus eus cognoscebatur, cum in simplicitate & humilitate ædificiorum, simplicitatem & humilitatem inhabitantium pauperum Christi vallis muta loqueretur. Denique in valle illa plena hominum, in qua nemini otiosum esse licebat, omnibus laborantibus, & singulis circa iniuncta occupatis: media die mediæ noctis silentium à superuenientibus inueniebatur, præter laborum sonitus, vel si fratres in laudibus dei occuparentur. Porro silentij ipsius ordo & fama tantam etiam apud seculares homines superuenientes sui faciebat reuerentiã, vt & ipsi non dicam praua vel otiosa, sed aliquid etiam quod ad rem non attineret, F ibi loqui vererentur. Loci vero ipsius solitudo inter opaca syluarum, & vicinorum hincinde montium angustias, in quo serui dei latebant, speluncam illam sancti Benedicti patris nostri quodammodo repræsentabat, in qua aliquando à pastoribus inuentus est: vt cuius imitabantur vitam, habitationis etiam eius ac solitudinis formam aliquam habere viderentur. Omnes quippe etiam in multitudine solitarij ibi erant. Vallem nanque illam plenam hominibus ordinis ratione charitas ordinata singulis solitariam faciebat: quia sicut vnus homo inordinatus, etiam cum solus est, ipse sibi turba est: sic ibi vnitate spiritus & regularis lege silentij in multitudine hominum ordinata, solitudinem cordis sui singulis ordo ipse defendebat. Domibus vero & habitaculis simplicibus, victus inhabitantium persimilis erat. Panis non tam furfurens, quam terreus videbatur, duris fratrum laboribus vix de terra deserti illius sterili productus: cætera quoque cibaria quæque vix erant aliquid saporis habentia, præterquam fames seu amor dei faciebat. Sed & ipsum nouitij feruoris simplicitas sibi tollebat, cum quasi venenum arbitrantes quicquid comedentem vtcunque delectaret, recusarent dona dei propter gratiam quam in eis sentiebant. Cum enim cibaria omne genus carnalis tolerantiæ cum adiutorio gratiæ Dei, studium spiritualis patris hoc in eis effecisset, vt plurima quæ homini in carne constituto impossibilia prius videbantur, iam non solum constanter perageret & sine murmuratione, sed etiam cum G ingenti delectatione: ipsa delectatio aliam in eis pepererat murmurationem, eo periculosiorem, quo eam æstimabant quasi remotiorem à carne, spiritui propinquiorem. Persuasum quippe habentes, & quasi cum testimonio conscientiæ suæ memoriæ fideliter commendatum, inimicam esse animæ omnem delectationem carnis, quicquid carnem cum qualibet delectatione nutrire videretur, fugiendum arbitrabantur. Quasi enim per aliam viam reduci se putabant in regionem suam, cum præ dulcedine amoris interioris, amara æquè ac dulcia delectabiliter edendo, delectabilius viuere sibi viderentur in eremo, quàm prius vixissent in seculo. Cumque in hoc suspectam aliquatenus haberent spiritualis patris quotidianam correptionem, quasi carni eorum plusquam spiritui deferentem, aliquando ad iudicium prædicti Cathalaunensis episcopi, qui tunc forte aderat, res delata est. Super quo vir ille potens in verbo, sermonem ad eos aggressus ad eum finem perduxit: vt omnem hominem quicunque dona dei recusauerit propter gratiam Dei, inimicum esse gratiæ Dei, & spiritui sancto resistere pronunciaret. Adducta siquidem historia de Helisæo prophetæ & filijs prophetarum cum eo in deserti locis vitam eremiticam ducentibus, quomodo cum aliquando ad horam refectionis ventum esset, amaritudo quædam mortis in olla decoctionis eorum inuenta, per virtutem dei, & ministerium prophetæ, per infusionem H farinulæ dulcorata est: olla, inquit, illa prophetica olla vestra est, nil in se nisi amaritudinem habens. Farina uero amaritudinem in dulcedinem conuertens, gratia Dei operans est in vobis. Sumite ergo securi & cum gratiarum actione, quod cum naturaliter minus aptum fuerit vsibus humanis, ad hoc per gratiam Dei vestris vsibus aptum, vt vtamini & comedatis. In quo si inobedientes & increduli permanetis resistitis spiritui sancto, & gratiæ eius ingrati estis.

Capitulum VIII.

HAec ergo fuit in tempore illo sub abbate Bernardo & magisterio eius in clarissima & charissima valle illa spiritualium scala studiorum: hic feruor regularis disciplinæ, omnia eo faciente & ordinante & tabernaculum deo in terris ædificante secundũ exemplar quod ei in monte ostensum est cũ in solitudine Cistercensi cum Deo in nube habitaret. Et vtinam post rudimenta primę conuersationis, postquam didicit aliquatenus & consuecuit homo cum hominibus esse, & intelligere super egenum & pauperem, compatiendo infirmitatibus hominum: vtinam se circa semetipsum talem exhibuisset, qualem erga cæteros, tam benignum, tam discretum, tam solicitum. Sed continuo I cum ab annuæ illius obedientiæ uinculo solutus, & sui iuris affectus est, uelut arcus destentus ad pristinum rigorem, & sicut torrens detentus & dimissus, ad prioris cursus consuetudinem reuersus est quasi repetens à semetipso pœnas diuturnæ illius quietis, & damna laboris intermissi. Videres hominem imbecillem & languidum conari & aggredi quæcunque vellet, minus considerare quid posset, solicitum pro omnibus: circa seipsum negligentem: omnibus in omnibus alijs obedientissimum, sed de seipso vix aliquando seu charitati seu potestati obedientem. Semper enim priora sua nulla reputans, maiora moliebatur ad non parcendum corpori, ad studiis spiritualibus robur addendum: corpus suum uariis infirmitatibus per se attenuatum, ieiuniis insuper & vigiliis sine intermissione atterendo. Orabat stans die noctuque, donec genua eius infirmata à ieiunio, & pedes eius à labore inflati, corpus sustinere non possent. Multo tempore, & quandiu occultum esse potuit, cilicio ad carnem vsus est. Vbi vero sciri adinuenit, continuo illud abiiciens, ad communia se conuertit. Cibus eius, cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pultes quales infantibus fieri solent. Cætera vel eius infirmitas non recipiebat, vel parsimoniæ studio ipse recusabat. Vino si quando vtebatur, raro & nimis modico, cum magis aquam & infirmitati suæ & appetitui competere testaretur. Sic autem affectus & confectus, à communi fratrum labore, seu diurno, seu nocturno, vix se aliquando patiebatur esse excusatum seu ab occupationibus & laboribus ministerii sui. Videbant eum & K conuersationem eius homines medici & mirabantur, tantamque vim eum in seipso causabantur inferre naturæ, ac si agnus ad aratrum alligatus arare cogeretur. Nam cum crebra illa ex corruptione stomachi per os eius indigestæ eruditatis eruptio aliis incipere esse molestior, maxime autem in choro psallentium, non tamen illico collectas fratrum deseruit. sed iuxta locum stationis suæ procurato ac defosso in terra receptaculo doloris illius, sic aliquandiu prout potuit, necessitatem illam transegit. At vbi ne hoc quidem permisit intolerantia rei, tunc demum collectas desecere, & seorsum secum habitare compulsus est, nisi quantum siue collocutionis, siue consolationis gratia, siue disciplinæ claustralis necessitate, conuentui eũ fratrum aliquando oportebat interesse. Et hæc fuit tristis illa necessitas, qua primo sancta illa fraternitas, sanctæ illius paternitatis iugi consortio carere posse coacta est. In quo dolemus quidem & plangimus infirmitatis eius tristem effectum, sed sancti desiderii & spiritualis feruoris affectum veneramur. Quanquam nec infirmitatis eius effectus vsquequaque plangendus sit & dolendus. Quid enim si voluit sapientia Dei per infirma potius hominis illius tot tantaque confundere fortia mundi huius? Quid vero aliquando pro qualibet infirmitate eius remansit infectum, quod per eum secundum sibi datam gratiam fieri oporteret? Quis enim nostra ætate, quantumuis robusti corporis, & accuratæ valetudinis, tanta aliquan L do fecit, quanta iste fecit & facit moribundus & languidus ad honorem Dei, & sanctæ ecclesiæ vtilitatem? Quantum postea numerum hominum verbo & exemplo traxit de seculo, non solum ad conuersionem, sed ad perfectionem? Quantas ex eis per totum christianum orbem constituit domos seu ciuitates refugij, vt quicunque peccauerint ad mortem, & æternæ mortis rei iudicati fuerint, reminiscantur & conuertantur ad dominum, & confugiant ad eas, & saluentur in eis? Quæ schismata ecclesiæ non sedauit, quas non confudit hæreses, quam pacem inter dissidentes ecclesias & populos non restituit? Et hæc quidem communia sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt. Cæterum quæ bona innumeris hominibus sigillatim præstitit pro causa, pro persona, pro loco, pro tempore, quis enumeret? Porro si nimietas in eo reprehenditur sancti feruoris, habet certe apud pias mentes excessus iste reuerentiam suam: qua quicunque spiritu Dei aguntur, multum verentur in seruo Dei reprehendere nimium istam nimietatem. Habet & facilem apud homines excusationem, cum vix audeat quisque eum condemnare, quem Deus iustificat, tam multa, tam sublimia cum eo & per eum operando. Fœlix cui solum reputatur ad culpam, quod cæteri præsumere sibi solent ad gloriã. Fuerit autem bono iuueni suspecta iuuentus sua (beatus quippe qui semper est pauidus) fuerit ei studium tantam virtutum plenitudinem quam habebat ex gratia, aliqua etiam
M laboris sui conscientia cumulare. Sed & vita eius quæ omnibus proponebatur imitãda, frugalis continentiæ exemplo carere non debuit. In quo seruus Dei etsi nimietate forsitan excesit, piis certe mentibus non de nimietate, sed de feruore exemplum reliquit. Quid autem cum nitimur excusare, in quo ipse qui veretur omnia opera sua, nõ confunditur vsque hodie se accusare, sacrilegij arguens, quòd seruitio Dei & fratrũ suorum abstulerit corpus suum, dum indiscreto feruore imbecille illud reddiderit ac pene inutile? Sed conualuit de infirmitate, & infirmus fortior & potens factus est. Virtus nanque Dei vehementius in infirmitate eius resulgens, ex tunc vsque hodie digniorem quandam apud homines ei efficit reuerentiam, & in reuerentia auctoritatem, & in auctoritate obedientiam. Iam tunc enim ad opus prædicationis diuinitus aptabatur, ad quod (vt supra dictum est) ex vtero matris suæ, cum testimonio diuinę reuelationis olim fuerat præsignatus. Nec tunc tantummodo, sed omni tempore conuersionis & subiectionis & prælationis suę, ipso ordinante quo & agente, congruo ordine ad hoc instituebatur, & ignorans quid de se fieret nõ solum monastico, sed & omni ecclesiastico ordini in hoc præparabatur. Et primum quidem circa resuscitandum in monastico ordine antiquæ religionis feruorem, primitias iuuentutis suæ dedicauit, exemplo & verbo in conuentu fratrum intra septa monasterij ad hoc omni studio vacans. Postmodum autem cum ad aliũ
A vitæ, & conuersationis ordinem infirmitate corporis cogeretur, & sicut dictum est, necessitas infirmitatis, & ordo necessitatis à communi eum conuersatione cõuentus plus solito sequestraret: hæc prima cœpit esse occasio vt quasi hominibus de seculo expositus, quorum iam ad eum multitudo magna confluebat, ipse etiam præsentiam suam liberius eis ac liberalius commodans, verbum vitæ prædicaret. Cumque & longius aliquando à monasterio pro causis ecclesiæ communibus obedientia traheretur, & quocunque veniret, vndecunque locutus, de Deo fiere nõ posset, & agere quæ dei sunt non cessaret: sic in breui apud homines innotuit, vt ecclesia dei tam vtili membro in corpore suo reperto vti ad quodcunque oportebat non dissimularet. Sed & licet à primo flore ineuntis ætatis, fructibus spiritus semper abundauerit: ab hoc tamen tempore copiosius ei addita est (sicut apostolus dicit) manifestatio spiritus ad vtilitatem, sermo scilicet fecundior sapiẽtiæ ac scientiæ cum gratia prophetiæ, operationes virtutum, & diuersarum opitulationes sanitatum. Quorum quædam quæ certa narratione didici, qua fide à fidelibus mihi viris assignata sunt, eadem & ipse legentibus resigno.

Capitulum IX.

B PRimum ergo signum hoc fuit, quod in manu ferri sui mundo celebre Christus effecit. Cum aliquãtos iam in Claraualle expleuisset annos, contigit virum nobilem, & ipsius quoque secundum carnem propinquum Iosbertum de Firmitate, quod est oppidum proximum de monasterio, grauiter infirmari. Qui subito præoccupatus, amisit penitus intellectum pariter & loquelam. Vocé & filius eius Iosbertus iunior, & omnes simul amici eo magis affligebantur dolore, quod sine confessione & viatico vir magnificus & magnifice honoratus obiret. Cucurrit nuncius ad abbatem: neque enim tunc in monasterio erat. Venit, & inuenit eum iam tristem iacentem. Compassus autem homini, sed & motus lachrymis filij eius simul & ingentium cæterorum, confisus est de misericordia Dei, & sermonem magnificum protulit dicens eis: Notum vobis est quod in pluribus homo iste grauauit ecclesias, oppressit pauperes, offendit Deum. Si mihi creditis, vt ecclesiis restituantur ablata, & vsurpata in grauamen pauperum consuetudines dimittantur,

mittantur, loquetur adhuc, & suorum confessionem faciet delictorum, diuina quoque suscipiet sacramenta deuotus. Mirantur omnes, lætatur filius, familia omnis exultat: quicquid præcipit homo Dei, firmiter ei promittitur & impletur. Cæterum frater eius Gerardus, & Galdricus auunculus, non parum territi & turbati secretius eum super tali promissione conueniunt, durius arguunt,
C acrius inuehuntur. Quibus breuiter simpliciterque respondens, facile (inquit) facere potest Deus, quod difficile credere vos potestis. Itaque post secretam orationem, ad oblationem sacrificij immortalis accedit. Quo offerente nuncius superuenit, qui iudicaret præfatum Iosbertum libere iam loquentem rogare obnixius, vt vir Dei festinaret ad eũ. Cui etiam post oblatum sacrificium veniẽti, cum lachrymis & gemitu peccata confessus, diuina sacramenta suscepit: & duobus post hæc aut tribus diebus viuens, & loquẽs, ea maxime quæ præceperat abbas sanctus, constituit sine vlla retractatione seruari. Sed & disposuit domui suæ, & eleemosynas dedit, & sic demum christiano more in bona
D spe misericordiæ Dei animam exhalauit. Reuertebatur aliquando pater sanctus à pratis, & obuiam habuit mulierem parulum filiũ in brachijs deportantem, quem de longe attulerat ad eum, ab vtero matris habentem manum aridam & brachium totum. Motus autẽ lachrymis matris & precibus iussit puerum deponi, factaque oratione continuo sanauit puerum, & brachium, & manum eius, dixit mulieri vt vocaret filium suum. Vocauit illa infantem, & ille accurrit, & vtro que brachio amplexatus matrem suam, sanus factus est ex ea hora. Erant autem huius beati viri fratres & filij spirituales mirantes super his quæ audiebant & videbant de eo. Nec tamen more carnalium in gloriam elevabantur humanam, sed iuuenili eius ætati, & nouæ adhuc conuersationis, spirituali sollicitudine metuebant. In quo nimirum zelo Galdricus auunculus eius, & Guido primogenitus fratrum, cæteros anteibant, vt ipsos tanquam geminos quosdam stimulos carnis suæ, ne gratiarum magnitudo eum extolleret, accepisse diuinitus videretur. Neq; enim parcebant verbis durioribus exagitantes teneram verecũdiam eius, calumniantes etiam bene gesta, signa omnia annihilantes, & hominem mansuetissimum nihilque contradicentem, frequenter vsque ad lachrymas improperijs & opprobriis affligentes. Narrare solet venerabilis episcopus Lingonensis Godefridus, sancti viri & propinquus sanguine, & conuersione socius, & ex tunc per omnia indiuiduus comes primo miraculo quod per manus eius fieri vidit, prædictum germanũ eius affuisse Guidonem. Erat enim eis transitus per castrum Nantonis in territorio Senonum: & iuuenis quidam cuius pedem fistula occupauerat, prædicti patris tactum & benedictionem cum multa supplicatione petebat. Signatus autem statim conualuit, & post paucissimos dies regressi per idem oppidum, sanum eum atque incolumen inuenerunt. Cæterum sæpe dictus beati viri frater ne ipso quidem poterat compesci miraculo quo minus increparet eum, & præsumptionis argueret, quod acquieuerit tangere hominem: tanta siquidem charitate pro eo sollicitus erat.

Capitulum X.

E CIrca idem tẽpus accidit, vt auunculus eius Galdricus, qui & ipse zelo simili eius mansuetudinem (sicut prædiximus) duris increpationibus obruebat, grauissimis febribus laboraret. Demum ingraescente morbo, ipsa doloris magnitudine superatus, abbatem humili obsecratione compellat, vt sui misereatur, & opem sibi ferat, quam cæteris consueuit. At ille cuius spiritus super mel dulcis, primum leniter breuiterque commemorans crebras super huiusmodi obiurgationes ipsius, & imponens ei ne forte hæc decreet tentans eum, persistenti tandem manũ imponit, & febrem abscedere iubet. Nec mora, ad imperium eius reliquit eum febris, expertum in semetipso quod in cæteris arguebat. Idem quoque Galdricus cum in Claraualle aliquantos iam peragaret annos feruens spiritu, & totius boni æmulator, ex hac luce migrauit. Qui ante vnam fere horam mortis turbatus ad momentum, & toto corpore terribiliter motus intremuit: sed ad pristinam serenitatem reuersus, vultu deinceps placidissimo expirauit. Noluit autem dominus sollicitum abbatis animum huius rei cognitione fraudari. Siquidem post aliquot dies idem Galdricus apparens ei in visu noctis, cum omnia erga se prospera esse scisciteti responderet, & in magna se gratularetur fœlicitate locatum, demum interrogatus

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est quidnam sibi voluit: tam acerba illa in
F morte tamque repentina commotio. Dicebat autem quod ea hora duo spiritus nequam velut in puteum horrendæ profunditatis eum præcipitare parassent: vnde territus ita contremuit, sed beato Petro accurrente ereptus nihil sensit deinceps læsionis. Longum esset cuncta narrare quæ super his qui ex hac vita discesserant, & eorum fœlicitate seu etiam necessitate, diuina ei gratia reuelare ab ipsis mitiis consueuit. Vnum tamen dixerim, quod ob fratrum commonitionem aliquoties etiam ipse commemorat. Frater quidé bonæ intentionis, sed durioris erga cæteros fratres conuersationis, & minus compatiens, quam deberet, in monasterio defunctus est. Post paucos autem dies viro Dei apparuit vultu lugubri, & habitu miserabili, significans non ad votum sibi cuncta succedere. Interrogatus autem quid sibi esset, quatuor dilaceratis sese traditum querebatur. Ad quod verbum continuo impulsus est, & quasi præcipitanter expulsus à facie viri Dei. Qui gratius ingemiscens post tergum eius clamauit: Præcipio tibi in nomine domini, vt qualiter tecum agatur, in proximo mihi iterum innotescas. Et conuersus ad orationem pro eo & oblationem hostiæ salutaris, aliquos etiam fratrum quorum ampliorem nouerat sanctitatem eidem similiter subuenire monebat. Nec verò destitit donec post sicut præceperat, per aliam reuelationem cognita eius liberatione meruit consolari.

Capitulum X.

G Irca hoc temporis in regno Galliæ & finitimis regionibus fames inualuit: seruorum autem suorum horrea domini benedictio cumulauit. Siquidem vsque ad annum illum nunquam eis laboris sui annona sufficerat. Sed & tunc quoque post messem collectam, diligenter omnibus supputatis, vix vsque ad Pascha sibi eam posse sufficere æstimabant. Cum autem emere vellent, sumptus non inuenerunt, quod longe carius solito venderetur. Itaque ab ipso tempore quadragesimali, pauperum ad eos maxima multitudo confluxit. Quibus erogantes fideliter quod habebant, dño benedicente, ex modica illa annona vsq; ad messem ipsi pariter, & qui superueniebant pauperes alacriter sustentabantur. Virum pauperem non longe à monasterio habitantem, vxor adultera maleficiis eruciabat. Sicut enim ei in ira & furore fuerat comminata, egerat per malignas incantationes, vt miser homo consumptis carnibus nec posset mori, nec viuere sineretur. Sæpius denique & vocis vsum, & sensum omnem corporis amittebat, iterumque redibat non ad vitam, sed ad mortem prolixiorem crudeliter reuocatus. Adducitur tandem homo ad virum Dei in monasterio demorantem, & ei tragœdia miserabilis explicatur. Qui vehementer indignans antiqui hostis malitiam tantum sibi in Christianum hominem vsurpasse, vocans duos è fratribus, ante sanctum altare hominem deportari, ibique superposito capiti eius vasculo Eucharistiam continente, in ipsius sacramenti virtute à læsione Christiani iubet dæmonem prohiberi. Factum est vt præcepit: & miserum hominem post tantos cruciatus fides perfecta perfectæ reddidit sanitati.

Capitulum XI.

FRater Robertus eiusdem sancti viri monachus & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua quorundam persuasione deceptus, Cluniacum sese contulerat. Verumtamen & tam celebre fuit, vt inter vicinos quoque, quorum ad dedicationem maxima mul
nerabilis autem pater postea quam aliquandiu dissimulauit, eundem fratrem statuit per epistolam reuocare. Quo dictante, venerabilis Gulielmus Rievallis postea monasterij primus abbas, in mębrana scribens eandem excipiebat epistolam. Erant autem ambo pariter sub dio sedentes: ad dictandum quippe secretius septa monasterij egressi fuerant. Subito autem inopinatus imber erupit, & is qui scribebat (sicut ipso referéte didicimus) chartam reponere voluit. Ad quem pater sanctus, opus (inquit) Dei est: scribe, ne tibi meas. Scripsit ergo epistolam in medio imbre sine imbre. Cum enim vndique plueret, chartam expositam virtus operuit charitatis, & qui dictabat epistolam, schedulam quoq; pariter conseruabat. Et hæc quidem epistola ob tam grande miraculum, in codice epistolarum eius à fratribus non immerito prima est ordinata. Agebatur solennitas quædam præcipua, & frater aliquis quem pro secreta culpa ab altaris sacri communione suspenderat, notari timens, & ruborem non sustinens, ad manú eius cum cæteris nimium præsumptuosus accessit. Intuitus autē eum, quoniam causa latens erat, repellere hominé noluit, sed intimo corde orabat deum, vt de tanta præsumptione melius aliquid ordinaret. Itaque sumens homo Eucharistiam non potuerat ad interiora traiicere, & diu multumque conatus cum nullo modo praualeret, anxius & tremebundus clausam ore seruabat. Expleta denique hora orationis sexta, patrem sanctum traxit in partem, cuius pedibus aduolutus, cum multis ei lachrymis quod patiebatur aperuit, & aperto ore ipsam quoque Eucharistiam ostendebat. Increpans autem eum confitentem absoluit, & sine difficultate recepit dominica sacramenta. In minimis etiam rebus magna per eum nouimus contigisse. Venerat aliquando Fusniacum, quæ est abbatia vna de primis quam ipse ædificauit, in Laudunensi territorio sita. Cumque noui ibidem oratorii dedicatio pararetur, ita illud occupauerat muscarum incredibilis multitudo, vt earum sonitus, improbusque discursus, grauem nimis introeuntibus molesti
currente remedio, dixit sanctus, excommunico eas, & mane omnes pariter mortuas inuenerunt. Cumque pauimentum omne operuissent, palis eicientes eas, ita demum basilicam mundauerunt. Hoc autem tam notum
tudo conuenit, muscarum Fusniacarum ma
ledictio in parabolam verteretur. In eo quoque monasterio, cui Charus locus nomen est, puerum quendam qui incessanter flebat & eiulabat, vir sanctus osculo sanauit. Cum enim per multos dies sine intermissione ploraret, nullam reciperet consolationem, quod genus morbi medici non ignorant, miserabiliter deficiens tabescebat. Quem seorsum alloquens pater sanctus monebat, vt suorum confessionem faceret delictorum. Facta autem confessione, subito vultum serenans, petit à beato patre sibi osculum dari. Ac ceptoq; osculo pacis ex ore sancti, in omni protinus pace quieuit, & lachrymarum fonte siccato lætus & incolumis est regressus ad propria. Exeunti aliquando abbati post fratres reliquos ad laborem, filium claudum pater obtulit, supplicans vt ei manum imponere dignaretur. Excusabat autem se vir dei dicens, non se esse illius meriti à quo talia deberent beneficia postulari: claudis reddere gressum, apostolicæ esse, non suæ virtutis. Victus tamen patris instantia, signauit puerum, ac dimisit. Qui ex hora conualuit, & intra paucos dies ab eodem iterum patre cum multa gratiarum actione reductus incolumis oblatus est viro Dei. Diuertit aliquando nobilium cohors militum ad Claramuallem, vt videret locum ipsum, ac reuerendissimum eius abbatem. Prope autem erat sacrum quadragesimæ tempus, & illi omnes fere iuuenes dediti militiæ seculari circumibant quærentes execrabiles nundinas, quas vulgo tornetas vocant. Cœpit itaque ab eis petere paucos illos qui ante quadragesimam supererant dies, ne armis interim vterentur. Quibus obstinato animo renuentibus, nec concedere acquiescentibus, confido, ait, in domino, quod ipse mihi dabit inducias quas negastis. Et accersito fratre, iubet eis ceruisiam propinari benedicens eam & dicens, vt potionem biberent animarum. Biberunt ergo pariter, quidam tamen inuiti præ amore seculi, metuentes cum quem postea sunt experti diuinæ virtutis effectum. Vt enim egressi sunt monasterij fores, mutuis sese cœperunt inflammare sermonibus, quia cor eorum ardens erat in eis. Inspirante igitur deo, & currente velociter verbo eius, eadem hora reuersi, & conuersi à viis suis, spirituali militiæ dexteras dederunt. Quorum quidã adhuc militant deo, quidam autem cum eo iam regnant, carnis vinculis absoluti. Quid autem mirum quod deuotis hunc hominem colit obsequiis maior ætas, in cuius deuotionem diuina virtus ipsam quoque infantiam excitat expertem adhuc rationis, & deuotionis ignaram? Norūt multi illustrem iuuenem Vualtherum de Monte mirabili, cuius patruus frater Vualtherus inter eos quos prædiximus milites, sacrã in Claraualle militiam est professus. Hunc ergo Vualtherum iuniorem cum adhuc infantulus esset, adhuc anniculus, & sola posset cognoscere vbera cognosceretur, mater sua benedicendum obtulit viro dei, gratulabunda & exultans, quod in domo sua hospitem meretur habere tam sanctum. Cumque vir dei, sicut semper & in omni loco facere consueuerat, de salute & ædificatione animarum ad circumpositos loqueretur, prædicti mater infantis tenens eum in gremio, sedebat secus pedes ipsius. Accidit autem vt inter loquendum aliquando manum protenderet, & apprehendere eam conabatur infantulus. Aduertitur tandem conatus paruuli, cũ sæpius id faceret: & mirantibus vniuersis

Universidad de Deusto
Biblioteca

datur ei facultas, vt manum posit apprehendere quam optauit. Tum verò mira admodum reuerentia, alteram manum suam supponens, altera tenens eam, detulit ad os suum, & osculatus est eam. Neq; id semel tantum, sed toties faciebat, quoties beatam manum tenere permissus est.

Capitulum XII.

INfirmabatur aliquando homo Dei, & velut riuulus quidam phlegmatis incessanter ab eius ore fluebat. Vnde exhausto corpore vsquequaque deficiens, paulominus ad extrema deuenit. Conuenerunnt itaque filij & amici eius velut ad exequias tanti patris, & ego ipse inter cæteros affui, quòd me quoque eius dignatio in amicorum numero reputaret. Cumque extremum iam trahere spiritum videretur, in excessu mentis suæ ante tribunal domini sibi visus est præsentari. Affuit autem & satan ex aduerso, improbis eum accusationibus pulsans. Vbi verò ille omnia fuerat prosecutus, & viro Dei pro sua fuit parte dicendum, nil territus aut turbatus ait: Fateor non sum dignus ego, nec proprijs possum meritis regnum obtinere cœlorum. Cæterum duplici iure illud obtinens dominus meus, hæreditate scilicet patris, & merito passionis, altero ipse contentus, alterum mihi donat, ex cuius dono iure illud mihi vendicans non confundor. In hoc verbo confusus inimicus, conuentus ille solutus, & homo Dei in se reuersus est. Cumque ex hoc magis dissolutionem sui corporis imminere speraret, visio altera longe dissimilis est secuta. Siquidem velut in littore quodam positus videbatur sibi nauem quæ se transueheret expectare. Cumque applicuisset nauis ad littus, festinabat ingredi, & illa sedens impingebat in aquam. Vsque tertio ita faciens, tandem relicto eo, nauis ibat & non reuertebatur. Intellexit autem protinus, necdum tempus suæ migrationis adesse. Adhuc tamen crescebat dolor, eo vtique magis molestus, quo minus iam eum spes imminentis exitus solabatur. Contigit autem aduesperascente iam die, vt cæteris fratribus iuxta consuetudinem accedentibus ad lectionem collationum, solus abbas cum duobus fratribus sibi assistentibus remaneret in diuersorio in quo iacebat. Cumque vehementius affligeretur, & supra vires dolor excresceret, aduocans alterum e duobus, iubet citius oratum ire. Excusantem denique & dicentem: Non sum ego talis orator, obedientiæ auctoritate compellit. Itum est & oratum ad altaria, quæ in eadem basilica erant tria. Primum in honore beatæ dei genitricis, duo circumposita in honore beati Laurentij martyris, & beati Benedicti abbatis. Eadem igitur hora affuit viro Dei prædicta beata virgo, duobus illis stipata ministris, beato scilicet Laurentio, & beato Benedicto. Aderant autem in ea serenitate & suauitate quæ eos decebat, & tam manifestè, vt ex ipso introitu cellulæ, personas quoque discerneret singulorum. Imponentesque ei manus, & loca doloris attractu piissimo lenientes, omnem protinus ægritudinem depulerunt. Siccatus est enim illico phlegmatis riuus, & dolor omnis abscessit. Cum autem & ego aliquando ægrotarem in domo nostra, & iam me nimium fatigasset & attriuisset in longum nimium se protendens ægritudo: audiens hoc misit ad me fratrem suum virum bonæ memoriæ Gerardum, mandans me venire ad Claram uallem, spondens me ibi cito aut curandum, aut moriturum. Ego verò quasi diuinitus accepta vel oblata facultate seu apud eum moriendi, seu aliquandiu cum eo viuendi, (quorum quid maluerim tunc ignoro) profectus statim sum illuc, quamuis cum nimio labore ac dolore. Vbi factum est mihi quod promissum fuerat, & fateor sicut volui. Reddita quippe mihi sanitas est à magna & periculosa infirmitate, sed paulatim vires corporis redierunt. Deus enim bone, quid mihi boni contulit illa infirmitas, feriæ illæ, vocatio illa ex parte ad quod volebam? Nam & cooperabatur necessitati meæ toto illo tempore infirmitatis meæ, apud eum infirmitas eius, qua & ipse tunc temporis detinebatur. Infirmi ergo ambo tota die de spiritualia physica animæ conferebamus, de medicamentis virtutum contra langores vitiorum. Itaque tunc disseruit mihi de Cantico canticorum, quantum tempus illud infirmitatis meæ permisit, moraliter tantum, intermissis mysteriis scripturæ illius, quia sic volebam, & sic petieram ab eo. Singulisque diebus quæcunque super hoc audiebam, ne mihi effugerent, scripto alligabam, inquantum mihi Deus donabat & memoria me iuuabat. In quo cum benigne & sine inuidia exponeret mihi & communicaret sententias intelligentiæ, & sensus experientiæ suæ, & multa docere niteretur inexpertum quæ non nisi experiendo discuntur, etsi intelligere non poteram adhuc quæ apponebantur mihi, plus tamen soluto intelligere me faciebat quid ad ea intelligenda deesset mihi. Sed de his hucusque dixisse sufficiat. Cum autem instante dominica quę septuagesima denominatur, vespere sabbati dominicam ipsam præcedentis iam tantum conualuissem & valerem, vt de lecto per me surgere & exire & intrare possem, vespere sabbati ipsam dominicam præcedentis cœpi disponere de reditu nostro ad nostros. Quod ipse auditum omnino prohibuit, & vsque ad dominicam quinquagesimæ omnem mihi spem reditus & conatum interdixit. Acquieui facile, cum quod præcipiebatur, & voluntas non abnueret, & infirmitas requirere videretur. Cum autem vltra dominicam illam septuagesimæ à carnibus quibus vsque ad diem illam ipso præcipiente & necessitate cogente vescebar, vellem abstinere: & hoc ipsum prohibuit. Super quo cum nec monenti acquiescerem, nec rogantem audirem, nec obedirem præcipienti: sic vespere illa sabbati ab inuicem discessimus, ille tacitus ad completorium, ego ad lectum. Et ecce infirmitatis meæ rabies rediuiua quasi resumptis omnibus viribus pristinis, cum tanta me vehementia & ferocitate inuadens corripuit, tantaque malignitate tota nocte illa deuastando cruciauit, supra vires, supra virtutem: vt de vita desperans, vix saltem vsque ad diem vt vel semel adhuc loquerer viro Dei, crederem me victurum. Cumque in dolore illo totam noctem duxissem, summo mane accersitus ille aduenit, non tamen afferens mihi quem solebat vultum compatientis, sed quasi arguentis. Subridens tamen, quid (inquit) hodie comedetis? Ego verò qui iam ipso tacente, hesternam inobedientiam certissimè interpretabar causam esse illius afflictionis meæ, quicquid inquam præcipietis. Quiescite ergo ait, non morietmini modo. Et abijt. Et quid dicam? Confestim omnis dolor abiit, nisi quòd fatigatus nocturno illo dolore meo tota ipsa die vix de lecto surgere præualui. Quis enim aut qualis fuit ille dolor? Non recolo similem me ali quàdo fuisse perpessum. In crastino aût sanus factus sum, & vires recepi. Et paucis interpositis diebus, cum benedictione & gratia bona boni hospitis mei ad propria reuersus sum.

Capitulum XIII.

QVmque dilectus Deo & hominibus Bernardus in illa valle sua & vicinis ciuitatibus, & regionibus quas aliquoties cum inuisere domesticæ curæ ratio cogebat, tantis floreret virtutibus & miraculis, cœpit etiam seu communibus ecclesiæ necessitatibus, seu charitate fratrum, seu obedientia maiorum, ad remotas pertrahi regiones, paces desperatas inter dissidentes ecclesias & principes seculi reformare, causas humano sensui & consilio interminabiles, auxilio Dei pacifice terminare, & virtute potius fidei quam spiritu huius mundi de multis huiusmodi impossibilibus possibilia faciendo, quasi montes transferendo, magis ac magis in oculis omnium mirabilis & venerabilis apparere. Maxime verò intantum in eo enitescere cœpit virtus prædicationis, vt dura etiam corda auditorum emolliret, & vix aliquando vacuus domum rediret. Postmodum verò fœliciter proficiente & vsu sermonis, & exemplo conuersationis rete verbi Dei in manu piscatoris Dei, tam copiosas piscium rationalium multitudines cœpit concludere, vt de singulis eius capturis, nauicula domus illius impleri posse videretur. Vnde factum est vt in breui maiori miraculo præ omnibus quæ in hac vita gesit miraculis, per vnum hominem languidum & semineccm, & tantummodo loqui valentem, obscura vsque ad illud tempus illa vallis, & re & nomine Clara uallis efficeretur diuinæ cuiusdam claritatis lumen, quasi de summo quodam apice virtutum diffundens in deuexa terrarum. Et ex tunc apud vallem illam quæ prius dicebatur vallis absinthialis & amara, cœperunt montes stillare dulcedinem. Quæ vacua fuerat & sterilis ab omni bono, cœpit abundare spirituali frumento, & de rore cœli & benedictione Dei intantum pingue scere omnia deserta eius, & multiplicata gente magnificare lætitiam vt impletum in ea videatur quod olim per prophetam dictum est ad ciuitatem Hierusalem: Adhuc, inquit, dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ: Angustus est locus, fac locum vt habitemus: Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis & non parturiens, & istos quis enutriuit? Iam enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

de locis angustioribus vallis illius domus claustralis habitationis non sine diuinis quibusdam reuelationibus translatæ in locum planiorem & spatiosum, magnificatæ ibi & amplificatæ sunt, & adhuc multitudini inhabitantium ipse locus angustus est.
Iam domus ordinis illius, filiæ domus ipsius citra & vltra alpes & maria deserta plurima impleuerunt, & adhuc sunt & quotidie confluunt, quibus locus quærendus est. Et petuntur vndique fratres & mittuntur, cum beatos se æstiment reges gentium & præsules ecclesiarum, ciuitates & regiones quæcunque de domo illa & disciplina viri Dei meruerunt contubernium aliquod adipisci. Quid dico? Vltra homines vsque ad barbaras nationes in quibus naturalis feritas naturam quodammodo exuit humanam, religio hæc profecta est, vbi per eam bestiæ syluæ homines fiunt: & cum hominibus assuetæ conuersari, discunt cantare domino canticum nouum. Quapropter piscator Dei præcipienti domino non cessat laxare retia in capturam, & aliis abeuntibus, aliis succedentibus in locum eorum, nunquam sanctæ illius congregationis minuitur plenitudo. Hoc vsque nunc egerunt, & quotidie agunt mirificæ eius capturæ Cathalaunensis, Parisiacensis, Maguntia, Leodiensis, & aliarum nonnullarum ciuitatum. Flandriæ quoque & Germaniæ, Italiæ, Aquitaniæ, & aliarum regionum quascunque, quacunque necessitate contingit virum Dei visitare. Cooperante siquidem gratia spiritus sancti quocunque vadit plenus redit, & sua eum plenitudo vbique comitatur. Nec dimittit suos quos à se transmittit, sed vbique sunt, & ipse semper paterna solicitudine cum eis est. Et sicut ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur, sic ad ipsum quotidie seu læta seu tristia filiorum suorum. Sæpe etiam sine omni relatione carnis ac sanguinis, paternæ eius solicitudinis diuinitus innotescit, quid circa aliquos eorum longe à se distantes agatur, si quid eis prouidendum, si quid in eis emendandum sit, tentationes & excessus eorum, infirmitates & obitus, & quarumlibet secularium tribulationum incursus. Nam & pro absentium fratrum certis necessitatibus, præsentibus circa se fratribus sæpe orationem indicit. Nonnunquam etiam morientes in locis alijs ad ipsum per visionem accessisse noscuntur benedictionem eius & licentiam postulantes: nimirum hoc agente & obedientia missorum, & charitate mittentis. Veneram aliquando ad eum, & dum loquerer ei, vidi & audiui quod silere non debeo. Aderat monachus quidam Fusniacensis, continuo ad suos rediturus.
Cumque accepto responso super his pro quibus venerat, iam ab eo egrederetur, in spiritu & virtute Heliæ reuocans eum propheta Dei, & nomine fratris cuiusdam de domo illa præmisso, de occultis quibusdam me audiente mandauit illi vt ea corrigeret: sinautem, super se iudicium Dei in proximo expectaret. Stupefactus ille, quis hoc ei dixerit, requisiuit. Quisquis, inquit, dixerit mihi, tu vade, & dic quæ ego dico tibi: ne si dissimulaueris, te quoque inuoluat par pœna peccati. Mirabar super hoc, sed miranti mihi, in simili penitus causa multo mirabiliora de eo narrata sunt. Guido nanque frater eius, maior natu inter fratres suos, cuius grauitatis, & veritatis fuerit vir, omnes sciunt qui eum sciunt. Hic, cum simul aliquando essemus, & de huiusmodi loqueremur, & quærerem ego ab eo, sicut iucundè ad amicos collocutionis esse solebat, fabulæ (inquit) sunt quæ auditis. Cumque suo more & solito studio fraternas virtutes deprimeret, mihi tamen nollet esse molestus, quæ (ut quit) nescio, non dico vobis, sed vnum scio & expertus sum, multa ei in oratione reuelari. Deinde narrauit mihi, quomodo cum primo melliflua illa spiritualium apum aluearia noua de se examina circunquaque proferre nouasque ex eis domos ordinis sui ædificare cœpissent: petente & agente domino Gulielmo episcopo in episcopatu Cathalaunensi eam quæ Trium fontium dicitur, construxerunt. Ad quam cum abbatem cum monachis emisissent dominum Rogerium virum nobilem secundum seculum, sed nobiliorem sanctitate, & viros quosdam similis formæ cum eo, spiritualis pater filios quos emisit non dimisit, sed paterna sollicitudine, & pia affectione cum eis erat. Vnde cum die quadam soli simul essent abbas & ipse, cuius hoc relatione didici, & de fratribus ipsis ad alterutrum loquerentur, subito altius suspirans, durius aliquid solito de eis corde suo sibi respondente, vade, ait fratri suo, ora pro eis, & quicquid de eis ostenderit tibi Deus, refer ad me. Ipse enim grauissima valetudine ea hora laborans, in lectulo tenebatur. Ait ille vehementer expauescens, absit, inquit: non sum qui hoc modo nouerim orare, qui hoc meream impetrare. Perseuerante tamen eo in sententia, itum est & oratum. Orans ergo quantum præualuit, pro singulis effudit animam suam: tantaque per singulos in orando perfusus est suauitate conscientiæ, cum impetrandi fiducia, & omni gratia spiritualis consolationis, vt in omnibus certa fide exauditum se exultaret spiritus eius, excepto duobus, in quibus oratio titubauit, hæsitauit deuotio, fiducia defecit. Quod cum retulisset ad eum à quo missus erat, ille statim pronunciauit de illis duobus, quod postea probabit euentus. Abbas autem Rogerius, & aliqui qui cum eo erant, ipsi fuerunt quos vir Dei aliquando de Cathalaunensi traxerat ciuitate, de quibus vel in quibus etiam tunc simile quid fuerat factum. Cum enim episcopi gratia Cathalaunum frequentaret, rediens aliquando traxit secum multitudinem nobilium & literatorum clericorum, & laicorum. Quibus adhuc in domo hospitum demorantibus, dum nouellas plantationes cœlestibus rigaret eloquiis, superuenit portarius monachus, nuncians Stephanum de Vytreyo magistrum eorum adesse, ad renunciandum seculo, & cum eis commorandum. Quis alius de talis viri aduentus non exulta sset præsertim cum vallis illa huiusmodi frumento non mulrum adhuc abundaret? Ipse verò reuelante sibi spiritu sancto insidias spiritalis nequitiæ, tacitus aliquantulum ingemiscens, erupit in vocem audientibus vniuersis: Malignus, ait, spiritus huc eum adduxit. Solus venit, solus reuertetur. Obstupuere omnes qui prius audito eius aduentu, non se capere poterant præ lætitia. Veruntamen ne pusillos adhuc scandalizaret filios, suscepit homiuem, de perseuerantia aliisque virtutum studiis studiose commonuit, & sciens & prudens omnia promittentem nihil acturum, cum vere Deum quærentibus & perseueraturis in cellam nouitiorum probandum intromisit. Sed de omnibus quæ prædixerat, nihil cecidit in terram. Vidit idem Stephanus sicut confessus est, cum in cella nouitiorum adhuc demoraretur, maurulum quendam puerum ab oratorio se extralientem. Vbi nouem ferme mensibus degens nouissime tamen defecit, & vt de eo prædictum fuerat, sicut solus venerat, sic solus recessit. Frustrata autem est & ver

sutia inimici, & quem nouitiorum parauerat in ruinam, de ipsius potius ruina illi confirmati sunt. Priusquam à Cathalauno recedamus, cum aliquando pater sanctus inde rediret, frigore & vento tam ipse, quam qui cum eo erant grauiter laborabant. Cumque præcedentibus multis qui tunc forte in comitatu eius erant, nec præ angustia frigoris ad eum attendentibus, pene solus ipse sequeretur, contingit equum vnus de duobus qui cum eo erant incaute dimissum euadere, & excurrere per planitiem latè patentem. Quem cum apprehendere non possent, & intemperies aëris ad hoc non permitteret vacare diutius, oremus inquit. Flexisque genibus in oratione cum fratre qui cum eo erat, vix adhuc dominicam poterant orationem expleuisse, cum ecce equus ille cum omni mansuetudine rediens subsistit ante pedes ipsius, & redditus est sessori suo. Et vt à Cathalauno ad Remensem ciuitatem pertranseamus, contingit aliquando dissentientibus archiepiscopo & populo Remensi, ad concliandos eos adesse virum Dei. Cumque in palatio eiusdem ciuitatis cum Iosleno Suessionensi episcopo consedisset, & magna cleri plebisque frequentia repleta domo de pace tractaretur: ecce coram omnibus misera mulier filium suum plenum (vt putabatur) dæmone ei offerens, misericordiam precabatur. Siquidem iam ea ipsa die insurgens in ipsam matrem suam, pene eam occiderat, & mutus effectus & cæcus, & surdus, apertis oculis non videbat, & stupentibus in eo sensibus omnibus etiam sine intellectu permanebat. Compassus verò miseræ matri, quam maxime sensit doloris illius excruciabat, misero adolescenti blandiens, & pijs manibus caput eius, & faciem demulcens alloqui eum cœpit, & quomodo in matrem suam mittere manus præsumpserit, scisciтari. Ille verò ad se reuersus, continuo peccatum suum recognouit, & deinceps emendationem promittens, incolumis restitutus est matri suæ. In monasterio quoque quod Alpense dicitur, inter cæteros qui curam requirebant infirmorum, venit ad eum mulier quæ eadem morbo laborabat. Hæc in ipsa hora cum staret coram eo, à repentino impetu mali illius corruit. Sed, apprehensa vir domini manu eius, continuo erexit eam, nec tantum in illa hora, sed perfectè omnino curata est ab infirmitate sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulum XIIII.

DVcissa Lothoringiæ, fœmina nobilis, sed non tam nobiliter victi tans, cum vidisset aliquando in somnis hominem illum dei serpentes septem horribiles de vtero suo manibus proprijs extrahentem : postmodum ad religiosè viuendum eius admonitione conuersa, vsque hodie se esse de qua septem dæmonia ejecerit gloriatur. Noui ego clericum quendam Nicolaum nomine, seculo pene desperabiliter deditum, sed per eum de seculo liberatum. Qui cum in Claraualle monasticæ conuersationis habitum & ordinem suscepisset, videns eos qui de seculi naufragio illuc confugerant, naufragij sui damna continuis redimere lachrymis, idemque ipse facere volens nec valens præ duritia cordis sui, rogabat eum cum magno cordis dolore, vt impetraret sibi à deo gratiam lachrymarum. Orauit, tantamque ei & tam continuam impetrauit compunctionem cordis cum gratia lachrymarum, vt vix aliquando vltra inuenirentur vultus eius in diuersa commutati, vel oculi eius sine lachrymis etiam cum comederet, cum iret per viam vel dum cum quolibet loqueretur.

Tot sunt & tantæ quas in hunc modum de eo audiuimus & vidimus virtutes, & circa diuersas hominum necessitates diuersę o-
B pitulationes, vt si quis omnia velit vel verbo pronunciare vel scripto, fastidiosis incredulitatem, vel incredulis possit generare fastidium. In omnibus autem operibus suis quam purus ei sit oculus intentionis, manifestè denunciat corpus lucidæ eius operationis. Summos quippe honores ecclesiasticos quasi dignum cum iugiter persequentes, non iactanter respuendo, sed religiosè & rationabiliter delinando, quid in omni operatione sua semper quæsierit, quo ambierit, manifeste declarat. Cùmque dignus esset vt cogeretur, nescio quo iudicio Dei, & singulari reuerentia sanctitatis, iam olim apud omnes obtinuit ne aliquando ad aliquid contra voluntatem suam cogatur. Sed cum hoc modo mundi huius fugit honorẽ, omnium honorum non effugiat auctoritatem, dignus in conscientiis omnium qui in timore & amore Dei timeatur & ametur: quo præsente vbicunque fuerit, nil contra iustitiam audeatur, cui vbicunque aliquid loquitur, vel agit pro iustitia, obediatur. Eiusmodi fultus auctoritate in ecclesia dei, cum obedientiæ vel charitatis vrget necessitas, nullam refugit incommoditatem laboris sui. Cuius enim voluntati sic deseruit, cuius consilio sic se humiliauit potestas omnis tam secularis, quam ecclesiasticæ dignitatis? Reges superbi, princeps & tyranni, mites & raptores sic eum timent & reuerentur, vt videatur in eis impletum quod in euangelio legitur dominus dixisse discipulis suis: Ecce, inquit, dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super C omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Porro inter spirituales, & vbi spiritualia spiritualiter examinantur, longe ei alia auctoritas est. Sicut enim dicitur per prophetam de sanctis animalibus, quia cum fieret vox supra firmamentum quod imminebat capiti eorum, stabant, & submittebant alas suas: sic hodie vbique terrarum spirituales quiq; loquente eo seu tractante stant, cedendo præcedenti, & sensibus eius vel intelligentijs submittunt sensus & intelligentias suas. Tanta ergo virum illum sanctum vsque hodie apud deum & apud homines cõmendant sacrarum insignia virtutum, testimonia circumuallant sanctitatis, charismata sancti spiritus illustrant, quodque maius his omnibus & difficillimum est in rebus humanis, hæc ei omnia sine inuidia adesse videntur. Compescit autem ab eo inuidiam, quod omni inuidia maior est, inquantum nequitia cordis humani, hoc sæpe cessat homini inuidere, quo non potest aspirare, sed & ipse omnem inuidiam, aut mortificat exemplo humilitatis, aut mutat in melius prouocatione charitatis, aut si nequior vel durior est, obruit pondere auctoritatis. Quis enim tam efficacis & affectuosæ prudentiæ hodie inuenitur ad fouendam charitatem vbi est, ad prouocandam vbi non est, tam ad quos cunque potest beneficus, ad omnes benefuolus, tantam habens gratiam ad amicos, patientiam ad inimicos? Si tamen vllum alicitia non nisi duorum est, nec nisi inter duos D amicos haberi potest: sic nec inimicitia nisi duorum forsitan inimicorum. Qui enim odit vel non diligit diligentem se, non tam inimicus, quam iniquus est. Sed qui omnem hominem diligens nullum aliquando inimicum habet virtute sua, nonnunquam tamen est quod patiatur, inimicante sibi gratis iniquitate

quitate aliena. Charitas autem quæ totum eum possidet, patiens est, benigna est, & sapientia vincens malitiam, patientia impatientiam, superbiam humilitate.

Subscriptio operis præcedentis, quam auctore defuncto Burchadus abbas Balernensis apposuit.

PRæscriptum opus quod de vita sanctissimi viri Bernardi Claræ uallis abbatis conscriptum est, à venerabili Gulielmo pridem sancti Theodorici abbate, sed tunc iam monacho Signiacensis cœnobij ad quod desiderio solitudinis & quietis sese contulerat, vsque ad tempus schismatis aduersus Innocentium papam à Petro Leonis conflati, digestum esse cognoscetur. Fuit autem præfato fideli viro specialis causa scribendi amicitia & familiaritas, quibus viro Dei multo tempore coniunctus erat. Vnde & tantam apud illum inuenerat gratiam, vt vix alter magis intimus inueniretur ad secreta mutuæ dilectionis communicanda, ad spiritualium myE steriorum conferenda colloquia. Cuius familiaritatis gratia ex eo præcipuè vsque modo prodit ad manifestationem: quia plures epistolas idem sanctus scripsit ad illum, in quibus quid de eo sentiat, manifestè liquet le gentibus illas. Scripsit etiam ad ipsum librum apologeticum, & alterum de gratia & libero arbitrio. Fuit tamen eidem Gulielmo spirituali valentior generalis causa scribendi, videlicet vtilitas totius ecclesiæ Dei, ne cum absconditur vas plenum thesauro desiderabili, ipse quoque thesaurus pariter absconda-
tur: vnde non immerito conqueratur qui exponi desiderat, dicens: Thesaurus inuisus, & sapientia abscondita, quæ vtilitas in vtrisque? Exponit ille diuitias salutis, thesaurum desiderabilem, ne lateat cum gleba quod gleba non est, sed pretiosissima margarita. Accidit tamen ei contra desiderium suum, quia sicut ipse in præfatione sua vereri se denunciarat præoccupatus morte non expleuit quantum animo conceperat stylo mandandum. Itaque qui accedit ad lectionem operis huius, facile satis intelliget à quanta perfectione pius puer & religiosus Bernardus velut alter Benedictus, primordia conuersionis fuerit aggressus, qui & in vtero matris sanctificatione visus est accepisse, de qua concepta sunt præsagia futuræ sanctitatis illius, vitæ pariter & doctrinæ. Quid etiam adolescens sanctus agere cœperit, in præscripto narratur opere, ac deinceps vsque ad virum perfectionis depingitur diligenter, quantum (sicut iam dictum est) licuit optimo pictori, sed R præoccupato.

Explicit liber primus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRAEFATIO DOMINI BERNARDI
BONAEVALLIS ABBATIS IN SECVNDVM LIBRVM VITAE BEATI
Bernardi Clarævallis abbatis.

VIrorum illustrium gesta nõnulli scriptorum laudibus attollentes, verbis ea solennibus celebrarunt, quãtum excellentis ingenij, disertæ linguæ potuere commina. Cumque tractatur & opus iunctis complexibus pari sunt fœdere coniugati, & ad propositum thema ordinãdum ingenium & eloquentia conuenerunt, prospere actum est, & ad quietum tranquillumque portum directo gressu materia digne ordinateq; disposita appulit. Vt verò sublimitas negocij sub imperito artifice naufraga eliditur scopulis, & succumbente sensus hebetudine tractatoris lassatur præsumptio, sero de correctione initur consilium: quia quæ in multos effusa sunt, nec reuocari possunt nec corrigi, & dissonantiam scripti & operum venustius esset abradi quam emendari. Hæc ergo mecum reputans & reuoluens, omnino timeo ne sicut ipse multorum imprudentiæ soleo
G indignari, qui cum scientia & facundia careant, ad scribendum præcipites, cum se vehementer emunxerint eliciunt sanguinem: ita & ego si quod supra me est aggrediar, meipsum derisioni exponam. Quis enim ego sum qui ad scribenda gesta sanctissimi viri Bernardi Clarævallis abbatis aspirem, qui nostris temporibus singulari religione floruit & doctrina, cuius odor exinanitus vniuersam repleuit ecclesiam: cuius gratia, operante domino, signis & miraculis declaratur? Quot in monasterium eius literatos viros, quot rhetores, quot philosophos seculi huius scholæ miserunt ad conuersationem theoricam, & mores diuinos? Quæ non ibi floruit disciplina, vbi erant examina magistrorum, & egregij viri exercitato intellectu insignes, qui diuinis studijs inhærentes, multis gratiarum auctoramentis inuicem seipsos edocent & accendunt? Debuerant vtique viri illi quibus nihil in aliqua gratia deest, hûc laborem assumere, & venerabilis patris insculpere monimenta, vt esset eorum studio delectabilis pagina quam quasi viuentem tra derent legendam discipulis, & perpes fieret consolatio secus positis reliquijs sacri corporis & sermonis. Sed extrema æmulari, & quæ homines lateant, Clarævallis consuevit humilitas, & proferre in publicum aliqua sui indicia viri illi nobiles erubescunt, & quietio
res facit eos contemptus & abiectio, quam H
quælibet oblatio dignitatis, in qua sibi professio humilitatis periclitari videtur. Ob huiusmodi causas sese intra silentij cardines retinentes, magis in sacro eremi, quam in sacro palatij delectantur, nec iam in stilo, sed in cruce gloriam quærunt. In hoc ergo sicut & in cæteris eiusmodi negociorum suorum sarcinas alijs libenter imponunt. Et nunc sublato venerabilis memoriæ domino Gulielmo, qui eiusdem viri sancti gloriosa primordia fideliter & deuote conscripsit, ad meam exiguitatem huius operis deuenit petitio, & imposuit mihi dilectæ ecclesiæ charitas, vt coquam pulmentum filijs prophetarum. In quo si colocynthidas miscuero negligens, superiecta vt confido farinula amaritudinem condiet Helisæus, & excessus insipientiæ obedientiæ excusabit affectus.

Finit præfatio.

INCI-

INCIPIT TABVLA SECVNDI LIBRI
vitæ sancti Bernardi abbatis.

Capitulum I.

QVomodo ad prædicationes sancti Bernardi susceptus sit Innocentius papa, & qua libertate repressit imperatorem inuestituras episcoporum requirentem, & quod omnia ecclesiastica negotia per illum tractabantur. Cap. 2

Quomodo à Lothario rege papa deductus est in Lateranense palatium, & quomodo abbates Mediolanenses reconciliauit papæ; & mulierem à dæmone liberauit, & I
aliam puerulam similiter curauit. Ca. 3

Quomodo dæmonem eiecit opponens in patena sacramentum, & de alijs multis curatis. Cap. 4

De dæmone qui Iesum in gloria se vidisse, & cum Lucifero cecidisse fatebatur, & aliis dæmoniacis curatis, & quoties in episcopum & archiepiscopum electus nec contempsit, nec consensit. Cap. 5

De reditu illius Claramuallem, & immutatione prioris loci, & adiutorij principis Theobaldi. Cap. 6

De malitia schismaticorum, & quodam dæmone vxorem cuiusdam militis incredibili libidine adulterante, & quando Cantica canticorum tractat. Cap. 7.

Quomodo iterum reuocatus est Romam, & per multos labores, & virtutes illius schismaticis partim reconciliatis partim mortuis firma pace vniuersali ecclesiæ acquisita, & abbatia sancti Anastasij ibidem constituta Claramuallem rursus ingreditur. Capitulum 8

Quomodo ad fundanda monasteria ab omnibus regionibus inuitabatur, & quanti de monachis eius tunc episcopi facti sunt, & Innocentio defuncto abbas sancti Anastasij Bernardus Sancti Bernardi monachus vniuersalis ecclesiæ papa Eugenius efficitur, & comes Theobaldus præ cæteris sancto viro coniungitur.

Finis tabulæ.

LIBER SECVNDVS.
Capitulum primum.

ANno ab incarnatione Domini M. C. XXIIII. Honorius papa viam vniuersæ carnis ingressus est. Nec mora in electione dissidentibus cardinalibus, & diuisa ecclesia plures numero, & saniores consilio, vita probabiles, viri virtutum, presbyteri, diaconi, episcopi Innocentium elegerunt, cuius vita & fama & ætas & scientia digna summo sacerdotio habebatur. At verò pars altera, infames ausus violentia non ratione corroborans Petrum leonis, ad hunc apicem aspirantem, fraudulentis machinationibus seorsum & præcipitanter nominauit Anacletum, & cæteris renitentibus ordinauit. Qui verò in parte catholica erant, electum suum solenniter ordinatum collocarunt in cathedra, & per loca illa in quibus sessiones habent ex antiqua consuetudine Romani pontifices, circunduxere, & pro tempore honor debitus apostolicæ affuit dignitati. Ex tunc sanè circa Lateranense palatium morabantur, nec erat iam eis tuta in domibus propriis mansio, cum eos acerrime Petri satellites infestarẽt. Ibi etiam diu resistere non valentes, per confœderatos sibi quosdam ex nobilibus Romanis ad tempus in turribus eorum receptacu- L
la habuerunt. Sed nec in eis perseuerauit fidelitas. Nam in breui aut vi aut formidine temerariæ multitudinis, aut pretio corrupti sunt. Nam Petro tam propria generis virtute, quam adhærentium sibi affinitate multitudo tanta erat vt fere tota eum ciuitas sequeretur, vel pecunia vel commodis obligata. Congregauerat sanè opes innumeras, tam in exactionibus curiæ, quam in legationum negociationibus, quas ad expectandas nundinas reseruarat. Insuper & paterni census ampla congeries catenus sigillata, modo distributa in populum, ad fas & nefas venalem plebem armauerat. Quibus erogatis, donaria regũ in ornamentis Ecclesiæ, ab ipsis euulsit altaribus. Et cum calices frangere, & crucifixos aureos membratim diuidere ipsi prophani

Universidad de Deusto
Biblioteca

phani Christiani vel timerent, vel erubescerent, Iudæos aiunt esse quæsitos qui sacra vasa, & imagines Deo dicatas audacter comminuerunt. Igitur quisque pro modo suo secundum maius, & minus conducti ad scelus sacramentis generalibus publice Petro vendiderunt assensum, & in omnem sanguinem manus exposuerunt, & arma, & quotidianis congressibus partem quæ cum Innocentio erat maledictis infectabantur, & gladijs. Habuere igitur serui Dei consilium, & quia vi humana se tueri non poterant, cedere elegerunt. Et procuratis clam nauigijs, de ore leonis, & de manu bestiæ, per Tiberim in Tyrrhenum mare elapsi, prosperis ventis carbasa impellentibus, in portu Pisano fœliM citer appulerunt. Præmissi in Gallias fuerant nuncij, qui Gallicanæ ecclesiæ intimarent negocij veritatem, & hortarentur episcopos, vt in vltionem præsumptionis accingerentur, & damnata parte schismatica subscriberent vnitati. Necdum verò ad plenum tenor operis innotuerat episcopis, nec priuatim quisquam commodare præsumpsit assensum, donec collecto Stampis generali conuentu in commune decernerent quid reciperent, quid damnarent. Neque enim Francia, cæteris regionibus procliuibus ad schismata, aliquando tali factione fœdata est, nec malignorum acquieuit erroribus, nec fabricata in Ecclesia idolum, nec venerata in Petri cathedra monstrum. Nec enim talibus in causis principalia aliquando eos terruerunt edicta, aut generalibus vtilitatibus priuata commoda prætulerunt, nec declinantes in partem personis detulere, sed causis.

Conuocato igitur apud Stampas concilio, abbas sanctus Clarævallensis Bernardus, specialiter ab ipso Francorum rege, & præcipuis quibusque pontificibus accersitus sicut postea fatebatur non mediocriter pauidus, & tremebundus aduenit, periculum quippe, & pondus negocij non ignorans. In itinere tamen consolatus est eum Deus, ostendens ei in visu noctis ecclesiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem, vnde sperauit pacem sine dubio prouenturam. Vbi verò A ad locum ventum est, celebrato prius ieiunio, & precibus ad Deum fusis, cum de eodem verbo tractaturi rex, & episcopi cum principibus consedissent, vnum omnium consilium fuit, vna sententia, vt negocium Dei, Dei famulo imponeretur, & ex ore eius causa tota penderet. Quod ille timens, licet & tremens mentis motus tamen virorum fidelium acquiescens suscepit, & diligenter prosecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os suum, & spiritus sanctus impleuit illud.

Vnus ergo omnium ore locutus, suscipiendum ab omnibus summum pontificem, Innocentium nominauit: & ratum esse omnes pariter acclamarunt. Et decantatis ex more laudibus, Deo obedientiam deinceps polliciti, electioni Innocentij omnes pariter subscripserunt. Interea dominus papa multis in Pisis & in Tuscia, & in alijs prouincijs potestatiue dispositis, vale faciens Pisanis, & gratias agens, in prouinciam nauigio delatus est: & Burgundiam transiens, Aurelianum peruenit. Vbi occurrentibus episcopis à rege pijssimo Francorum Ludouico laeliter, & honorifice susceptus est. Inde à Gaufredo Carnotensi episcopo magnarum virtutum viro Carnotum deducitur, vbi etiam gloriosus Anglorum rex Henricus ei cum maximo episcoporum, & procerum comitatu occurrit. Hunc quoque regem venerabilis abbas ad eum præmissus adduxit. Quem vix persuasit Innocentium recipere, ab episcopis Angliæ penitus diffiB sum. Cum enim omnimodis recalcitraret, & detrectaret, quid times ait? times peccatum incurrere si obedias Innocentio? Cogita, inquit, quomodo de alijs peccatis tuis respondeas Deo, istud mihi relinque, in me sit hoc peccatum. Ad quod verbum persuasus rex ille tam potens, extra terram suam domino papæ occurrit vsque Carnotum. Reuersi interim de Germania legati domini papę tam episcoporum, quam regis assensum & literas detulerunt, & deprecationem publicam, vt ad eos transiens, suam eis desideratam exhiberet præsentiam. Facile enim persuasi sunt recipere cum quem iam cæteri recepissent. Sed detinuit eum dilectio, & deuotio ecclesiæ Gallicanæ, & singuli, & omnes visitationem apostolicam expetebant. Perlustrata igitur Francia, Remis conuocauit concilium, in quo multis ad honorem Dei dispositis, regem Ludouicum viuente patre pro Philippo fratre coronauit in regem.

In omnibus his dominus papa abbatem à se separari non patiebatur, sed cum cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed & priuatim quotquot habebant negocia, virum Dei secretius consulebant. Ipso verò audita deferebat ad curiam, & oppressis patrocinia exhibebat.

exhibebat. Igitur soluto concilio, Leodium dominus papa Romanorum regi occurrit. Et honorifice quidem susceptus est, sed velociter obnubilata est illa serenitas. Siquidem importune idem rex instiit, tempus habere se reputans opportunum episcoporum sibi restituturas, quas ab eius prædecessore imperatore Henrico, per maximos quidem C labores, & multa pericula Romana ecclesia vendicaræ. Ad quod verbum expauere, & expalluere Romani, grauius sese apud Leodium arbitrari periculum offendisse, quam declinauerint Romæ. Nec consilium suppetebat donec murum se opposuit abbas sanctus. Audacter enim resistens regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira autoritate compescuit. Rediens autem Leodio, Claramuallem domus papa per seipsum voluit visitare. Vbi à pauperibus Christi, non purpura, & bysso ornatis, cum deauratis euangelijs occurrentibus, sed pannosis agminibus scopulosam baiulantibus crucem non tumultuantium elatsicorum tonitruo, nō elamosa iubilatione, sed suppressa modulatione affectuosissime susceptus est. Flebant episcopi, flebat ipse summus pontifex, mirabantur congregationis illius grauitatem, quod in tā solenni gaudio oculi omnium humi defixi, nusquam vagabunda curiositate circunferrentur: sed complosis palpebris ipsi neminem viderent, & ab omnibus viderentur.

Nihil in ecclesia illa vidit Romanus quod cuperet, nulla ibi supellex eorum sollicitauit aspectum, nihil in oratorio nisi nudos viderunt parietes. Solis moribus poterat inhiare ambitio, nec damnosa poterat esse fratribus huiusmodi præda, cum minui non posset asportata religio. Gaudebant omnes in domino, & solennitas non cibis, sed virtutibus agebatur. Panis ibi opirus pro similā, pro D careno sapa, pro rumbis olera, pro quibuslibet delicijs legumina ponebantur. Si forte piscis inuentus est, domino papæ appositus est, & aspectu non visu in commune profecit. Inuidit diabolus, & seruorum Dei gloriam quos tanti hospitis nobilitabat præsentia ferre non valens, dum in choro alacriter psallerent & deuote, præsentibus etiam nonnullis ex cardinalibus, qui in auditu, & aspectu eorum delectabantur, aliquantos fratrum horribili pauore turbauit.

Nam & vnus præ cæteris occupatus blasphema quædam verba locutus est, Dicite, inquiens, ego sum Christus: & alij plures territi & tremebundi, ad beati patris vestigia cōfugerunt. At ille conuersus ad cæteros, orate inquit, ac deinceps sub silentio eos qui turbati videbantur, eduxit atque compescuit: vt nequissimus ille qui conuentum pietatis trāferre conabatur in theatrum, & scholam innocentiæ in derisum, non vt putabat existimationem religiosorum hominum corrumpere posset, sed se proderet, & conatus suos experiretur infirmos. Tanta siquidem celeritate omnia sunt sedata, vt personas illas quæ prope aflabant, omnino latuerit quod acciderat, & malignus hostis velociter increpatus, non modo scandalum eis quod parabat, inferre nequiuit, sed nec ad illorum notitiam rem perferre. Factumque est ex eo, vt ampliori sese custodia fratres munirent, & merito, & numero, & possessionibus deinceps crescerent Clarauallis, & multiplicatis conuentibus, fere per omnem latitudinem loci illius dilataretur religio, ipse E etiam abbas sanctus ex tunc amplius solito miraculis clareret & signis.

Capitulum II.

Ongas in Galliis facere moras dominus papa non potuit, sed sicut cum Lothario rege condixerat, Romam ei occurrit: & exercitus in Lateranense palatium deductus est. Multi etiam ex nobilibus Romanis fideles ecclesiæ, cum honorifice susceperunt. Verum Petrus Leonis non ponens Deum autorem suum, sed confœderatorum stipatus malitia, in editioribus, & tutioribus turribus manens, Lotharij ludificauit virtutem, & interdicens suis congressus publicos, nec sibi securitatis suæ fecit periculum, nec causam conflictus hostibus dedit, sed tantum liberum eorum discursum machinis superioribus & obstaculis varijs impediuit. Vitauit etiam obstinatissime imperatoris colloquiū, nec minis nec blandimentis flexus est, nec de statu suo consilium cuiuslibet personæ admisit. Relicto igitur Romæ Innocentio, aliàs sit. imperator digreditur. Petrus vero post eius discessum crebros mouens per vrbem excursus, fidelium cædibus inhiabat. Intelligēs ergo Innocentius Romę sibi infructuosam eo tempore moram, ne præsentia sua illius bestiæ rabiem efferaret, rursus Pisas reuertitur, ibique aggregatis totius Occidentis episcopis, alijsque religiosis viris, magnæ gloriæ F

synodus

Universidad de Deusto
Biblioteca

synodus celebratur. Affuit per omnia & consilijs, & iudicijs, & definitionibus omnibus sanctus abbas, impendebaturque ei reuerentia ab omnibus, excubabant ante eius limina sacerdotes, non quòd fastus, sed & multitudo communem prohiberet accessum: & alijs egredientibus alij introibant, ita vt videretur vir humilis, & nihil sibi de his honoribus arrogans, non esse in parte sollicitudinis, sed in plenitudine potestatis. Actiones concilij longum est prosequi: summa tamen in excõmunicatione Petrj, & irregressibili fautorum eius defectione constitit, & vsque hodie hæc sententia perseuerat. Soluto concilio ad reconciliandos Mediolanenses dominus papa abbatem Claræuallis quem multi supplicationibus expetierant, & Guidonem Pisanum, & Matthæum Albanensem episcopum à latere suo direxit, qui schisma per Anselmum in eadem vrbe factum abluerent, & ad vnitatem Ecclesiæ deuios reuocarent. Abbas igitur cum prædictis viris quos à domino papa collegas acceperat, addidit consortio & communi consilio virum venerabilem Gaufredum Carnotensem episcopum, cuius innocentiam, & synceritatem in multis probauerat. Et visum est cardinalibus bonum, vt tanto adiutore negocium tanti ponderis fulciretur. Transcenso itaque Apennino, vbi audierunt Mediolanenses abbatem desideratum suis finibus propinquare, longe a ciuitate milliaribus septem, omnis ei populus
G obuiat, nobiles, ignobiles, equites, pedites, mediocres, pauperes, quasi de ciuitate migrarent, proprios lares deserunt, & distinctis agminibus incredibili reuerentia virum Dei suscipiunt. Omnes pariter delectantur aspectu, fœlices se iudicant qui possunt frui auditu. Deosculantur pedes eius vniuersi: & licet hoc ille molestè acciperet, nulla potuit pronos, & deuotos ratione compescere, nulla interdictione repellere.

Vellicabant etiam pilos quos poterant de indumentis eius, & ad morborum remedia, de pannorum laciniis aliquid detrahebant, omnia sancta iudicantes quæ ille tetigisset, & se sanctificari tactu eorum vel vsu. Præcedentes itaque & subsequentes, lętabundis acclamatoribus applaudebant abbati, diu intra agminum spissamenta detentum, tandem solenni reddidere hospitio. Et cum tractatũ esset in publico de negocio propter quod tam vir Dei quam cardinales aduenerant, oblita fortitudinis suæ ciuitas, omni ferocitate deposita se ita abbati substrauit, vt obedientiæ eorum non incongruè ille posset aptari poëtę versiculis. Iussa sequi tam velle mihi quam posse necesse est. Pacatis omnibus reconciliata Ecclesia, firmatis inter plebes concordiæ pactionibus, alia cœperunt nasci negocia, & insanienti diabolo, & in quibusdam obsessis corporibus debacchanti, oppositum est Christi vexillum, & increpante viro Dei, de possessis atrijs superueniente eminentiori virtute, tertia & tremebunda diffugere dæmonia.
H Ecce noua legatio, non Romanum pragma circunferens, sed diuinis legibus fidei pragma allegans, prolatis in medium literis sanguine Christi conscriptis, & bulla crucis impressis, quæ figura auctoritate sua terrestria, & infernа sibi subdit, & curuat. Inaudita est nostris temporibus tanta populi fides, tanta in homine virtus, inter quos religiosa erat contentio, cum signorum gloriam abbas credulitati eorum, illi vero sanctitati abbatis adscriberent, & hoc de eo indubitanter sentirent, vt quicquid à domino peteret, impetraret.

Adducunt igitur ad eum nihil hæsitantes mulierem omnibus notam, quam annis septem immundus vexauerat spiritus: & postulant supplices, vt in nomine domini dæmoni imperet fugam, & mulieri restituat sospitatem. Quæ populi fides non minimam verecundiam viro Dei ingerebat, & humilitate magistra inconsueta experiri non præsumebat, & instante petitione populi erubescebat si charitati postulantium obstinatius resisteret, & videbatur ei quod offenderet Deum, & omnipotentiam eius diffidentia obnubilare videretur, si à fide populi fides propria dissentiret. Aestuabat igitur secum, & licet signa non fidelibus, sed infidelibus fieri oportere assereret, ausus suos spiritui sancto committit, & orationi incumbens, cœlitus elapsa virtute satanam in spiritu fortitudinis increpat, & fugat, mulieremque reddit incolumem, & quietam. Lætantur qui aderant, & leuantes manus ad sidera, Deo qui de excelso eos visitauit, gratias agunt.

Auditum est hoc verbum, & pertrebuit fama, & repente totam perculit vrbem, per ecclesias, per prætoria, per compita omnia conueniunt vndique, de viro Dei sermo vbique habetur, dicunt publice nihil ei impossibile esse quod a domino postulet, & ad preces eius apertas dei aures dicũt & credunt, & prædicant & affirmant. Nec possunt aspectu eius vel auditu vllo modo satiari. Irruunt alij in præsentiam eius, alij donec exeat pro foribus, præstolantur. Cessatum est ab officijs & artibus, tota ciuitas in hoc spectaculum suspensa manet, concurrunt, postulant benedici: & tetigisse eum singulis salutare videtur. Tertia die ad ecclesiam sancti Ambrosij diuina celebraturus mysteria, seruus dei procedit. Vbi expectante innumera populi multitudine, inter ipsa missarum solennia, dum clericis canentibus ipse secus altare sederet, puellam ei paruulam offerentes, quam vehementi impetu vexabat diabolus: orant vt miserę subueniat, & diabolum in ea dabacchantem eliadas. Audita supplicatione allatium, & intuitus personam frendentem dentibus & strideutem, vt etiam intuentibus esset horrori: compassus est ætati, & vehementiæ anxietatis illius condoluit. Patenam igitur calicis in quo diuina celebraturus erat mysteria, accepit: & digitis latice superfuso orans intra se, & de domini virtute confidens, ori puellæ salubrem potum applicat, & corpori eius stillam medicinalem infundit. Nec mora quasi vereretur satanas infusionis illius virK tutem ferre non potuit, sed vrgente intrinseco crucis antidoto, festinanter egrediens vomitu sordidissimo tremebundus erupit. Sic purgata persona, diabolo profugo & confuso, laudes debitas Deo canit ecclesia & post acclamationes lætabundas alacer populus ibidem donec diuina compleantur mysteria, immobilis perseuerat. Sub aspectu itaque omnium incolumis puella à suis domum reducitur, & vix tandem à populo dimissus ad hospitium vir dei reuertitur. Diuino iudicio ea tempestate in Mediolano iuxta illud Esaiæ verbum, pilosi clamabant alter ad alterum, & occurrebant onocentauris dæmonia, & effrænatis decursibus plurimos infestabant, nec erat qui insolentiæ eorum resisteret, cum diu sub Anselmi schismate, qui Petri fautor Mediolanensem occupauerat cathedram, sacerdotes gemẽtes, virgines squalidæ, sanctificationes maledictæ, altare pollutum, iram dei in populum prouocassent. At verò in aduentu viri dei abditatis Anselmi præstigijs, & in sedis apostolicæ obedientiam sub Innocentio reuocata ecclesia, impedita est illa dæmonum licentia, & quotidie dabat locum, & ad preces viri dei diffugiebat diabolus: & si quando resistere conabatur, in ipso conflictu succumbens, gloriosius vincebatur.

Capitulum III.

INter eos igitur qui vexabantur, mulier grandæua ciuis Mediolanensis, & honorata quondam matrona, vsque ad ecclesiam L. beati Ambrosij post beatum virum à multis tractata est. In cuius pectore pluribus annis diabolus sederat, & iam ita suffocauerat eam, vt visu & auditu, & uerbo priuata, frendens dentibus, & linguam in modum promuscidis elephantinæ protendens, monstrum non fœmina videretur. Sordida ei facies, vultus terribilis, flatus fœtidus, inhabitatoris satanæ colluuia restabantur. Hanc cum aspexisset vir dei, nouit inhærentem ei, & inuiscatum diabolum, nec facile egressurum de domo quam tanto possederat tempore. Conuersus ad populum (cuius innumera aderat multitudo) orare iubet attentius, & clericis & monachis secum iuxta altare consistentibus, mulierem ibidem iubet constitui & teneri. Illa verò reluctans, & vi diabolica non naturali virtute recalcitrans, non sine aliorum iniuria, ipsum abbatem pe de percussit. Quem diaboli ausum mansuete ille contempsit, ad expulsionem non indignatione iræ, sed pacifica & humili supplicatione deum inuocat adiutorem, & ad immolationem hostiæ salutaris accedit. Quotiens tamen eandem sacram hostiam signat, totiens ad mulierem quoque conuersus, eodem signo crucis edito spiritum nequam athleta fortis impugnat. Nam & ille malignus quotiens aduersus eum signum crucis intenditur, percussum se indicans acrius sæuit, & recalcitrans contra stimulum quidnã toleret, prodit inuitus. Expleta autem oratione dominica, efficacius hostem aggreditur
M vir beatus. Patenæ siquidem calicis sacrum vir beatus. Patenæ siquidem calicis sacrum domini corpus imponens, & mulieris capiti superponens, talia loquebatur: Adest inique spiritus, iudex tuus, ideſt summa potestas, iam resiste si potes. Adest ille qui pro nostra salute passus est: nunc, inquit, princeps huius mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus quod de corpore virginis sumptum est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo iacuit, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis ascendit in cœlum. In huius ergo maiestatis terribili potestate, tibi spiritus maligne præcipio, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab hac ancilla eius egrediens, contingere eã deinceps non præsumat. Cumque eam inuitus deserens, & manere vltra non valens atrocius afflictaret: tam magnam iram quam modicum tempus habens, rediens pater sanctus ad altare, fractionem hostiæ salutaris ritè compleuit, diffundendamque in populum pacem ministro dedit, & confestim pax & salus integra reddita est mulieri. Sic ille nequam, diuina mysteria quantæ sint efficientiæ & virtutis, non confessione, sed fuga coactus ostendit. Fugato diabolo mulier quã in tantorum sartagine tormentorũ carnifex pestilens tanto tempore frixerat, mentis suæ compos effecta, redditis sensibus & ratione, reuoluta intra fauces lingua, Deum confessa gratias egit, & intuita curatorem suum pedibus eius aduoluta est. Ingens per ecclesiã attollitur clamor, omnis ætas iubilat deo, personant æramenta, benedicitur ab omnibus
A deus, excedit veneratio modum, & seruum dei supra hominem (si dici fas est) liquefacta charitate ciuitas veneratur. Audiebantur hæc quæ Mediolani fiebant: & per totam Italiam viri dei discurrebat opinio, & diuulgabatur vbique quòd surrexisset prophetæ magnus, potens in opere, & sermone, qui inuocato Christi nomine, & infirmos curaret, & obsessos à dæmonibus liberaret. Maxima quidem ei in curationibus ægritudinum gratia, sed in dæmonibus eliminandis frequentior operatio erat: quia copiosior vexatorum numerus ad experta subsidia concurrebat, & maiorum operatio virtutum minores obscurabat affectus. Iam verò præ frequentia populi, qui à mane vsque ad vesperam foribus assidebat, oppressione vulgi præ corporis imbecillitate non ferens, ad fenestras domus procedens, se eis conspiciendum præbebat, & eleuata manu benedicebat eis. Panes quoque & aquam deuehebant secum, quibus benedictioni eius suppositis, pro beneficijs ea sacramentalibus referebant. Ex vicinis sanè castellis, & vicis & vrbibus multi confluxerant, & communia tam aduenarum quàm ciuium in Mediolano studia erant prosequi sanctum, expetere beneficium, audire verbum, videre signum: & doctrina & miraculis vltra quàm credibile est, delectabantur.

Aderat inter eos quidam ex suburbanis, qui puerum dæmoniacum illuc aduexerat.
B Qui repente coram omnibus ad signum crucis quod vir sanctus edidit, de baiuli sui brachijs ruit, & elisus humi quasi mortuus sine vllo sensu immobilis visus est, neque vox neque halitus erat in eo, tantum circa præcordia exiguus ei supererat vapor. Dant igitur cæteri locum, vt posset procedere, & admittitur ad virum Dei seminecis pueri baiulus: & attonita multitudo tam miserabilis casus præstolabatur euentum. Ingressus igitur ad virum Dei homo est, & puerum stupedum nec aliquid sentientem, ante pedes abbatis exposuit: & ait: Puer iste domine pater, quem ante tuos posui pedes, iam per triennium à dæmonio acerrimè vexatus est. Et quoties vel ecclesiam ingreditur, vel salibus exorcizatis aspergitur, vel signum ei crucis imponitur, vel euangelium audire compellitur, vel diuinis interest sacramentis, offenditur habitator eius diabolus, & torquetur atrocius. Dumque modo cum cæteris ego pro foribus expectarem, signũ sanctæ crucis figurante te, & extendente in populos manum, sacramentalium signorum virtute exacerbatus diabolus, vehementius solito totus ad pueri vexationem se contulit. & sicut vides totum corpus eius occupans, ferè ei etiam vitalem spiritum intercludit. Sed & ipse puer cum audita esset apud nos gratiæ quam à Deo accepisti opinio, ex aliorum curationibus suam sperãs salutem, rogauit me vt eum ad te adducerem. Obsecro igitur per misericordiam Dei, vt & laboribus meis qui in eius custodia operam
C damnosam & periculosam impendo, & illius miserię, quæ tanta est quantam ipse oculis probas, pio & consueto affectu subuenias, & rabiem dæmonis non vsquequaque procedere patiaris. Flebat igitur, lachrymis ora perfusus presentes quosq; commouit, vt omnes pariter supplicarent. Tum vir Dei confidere eos in Dei misericordia iubens, baculo cui innitebatur, collum pueri leniter tangit. Sed & frater eius Gerardus volens experiri quæ ab homine dicta fuerant, latenter dorso eius signum crucis impressit. Cumque prius sine motu & sensu, nec videns nec audiens ante pedes abbatis diu extensus pauimento hæsisset, ad tactum baculi, & ad signum crucis infremuit, & turbatus ingemuit. Iubetur igitur abbas super proprium lectulum eum poni. At ille quasi ex iniuria offensus relicit se in pauimentum, & stridebat dentibus, & mordebat procuratorem suum, & capillis eorum qui aderant manus injiciens, quo poterat conatu se ab eorum manibus abstrahebat, & ab eis vix teneri poterat. Ete, inquit, abbas, ad lectum nostrum eum reducite.

Orante

Orante itaque abbate, & fratribus in oratione prostratis, quasi ardentibus palcis, quæ in lecto continebantur diabolus vreretur, tormenti æstuantis, vi diuina propinquante, passionem clamoribus testabatur. Iubet igitur vir sanctus aquam benedictam in os patientis infundi. Quam ille pressis labijs, & dentibus non admittens, vix tandem cuneo
D infixo dissoluente pressuram, vellet nollet intra fauces & guttur recepit. Confestimque vt penetrans sanctificatio ad interiora descendit, quasi infuso antidoto vis maligna erupit, & vomitu sordidissimo quasi torrẽtis impulsu, festina præcipitatione rotatus, enim ingenti contumelia dæmon exiuit. Repente qui videbatur mortuus, viuit, & de lecto abbatis quietus, & incolumis surgens, patruumque suum amplexatus, Deo gratias, sanus sum, inquit. Gratias agunt omnes cõmuniter Deo, & qui modo flebant, lætantur. Foras clamor effunditur, res intus gesta super tecta solennitèr prædicatur, tota ad spectaculum conuenit ciuitas, benedicitur Deus, gaudet populus, in abbate tanti operis patratore totius plebis requieuit affectus. Febricitantibus multis idem sanctus manus imponẽs, & aquã benedictam porrigens ad bibendum sanitatem obtinuit, aridas manus & mẽbra paralysi dissoluta tangens incolumitati restituit: cæci etiam sub multorum testimonio in eadem ciuitate, vt viderent, impositio signo crucis, à patre lumi num potenter obtinuit. Per idem tempus hospitium Albanensis episcopi (quem dominus papa in eadem legatione sibi collegam dederat) gratia tractandorum negotiorum intrauerat, & de iis quæ iniuncta fuerant conferebant, cum repente irruit super eos adolescẽs, cuius arida manus erat, & retorta ad brachium, & aduolutus pedibus eius suppliciter postulat sanitatem. Ille alias occupatus, benedixit quidem, & abire præcepit, & ne amplius sibi molestiã faceret, verbis solito seuerioribus interdixit. Recedebat ille non consecutus quod quæsierat: cum venerabilis episcopus sub omni celeritate eũ regredi iubet, & manu arreptum tradit abbati. Huic (inquit) qui minimè beneficium consecutus tibi vt discederet obediuit, tu ne claudas viscera misericordiæ: quin potius tu obedi, & virtute obedictiæ me iubente astrictus fac quod postulat, largire quod petit, & confidens in eius virtute per quem expetit sanitatem, potestula & impetrabis, vt & nos de Dei munere, & ille de optata glorietur salute. Ad
E
F

præceptum episcopi abbas apprehensa pueri manu inuocauit dominum, et exaudiuit eum: & signo crucis edito, nerui qui obriguerant, extensi sunt, & caro quam assidens congelauerat morbus, redeunte solpitate ignita, mobilis facta est, & flexibilis, & dicto citius languidum diu membrum conualuit. Obstupuit episcopus tam repentinæ virtutis admirans effectum, & ampliori etiam extunc veneratione virum Dei coluit, & miraculorum illius ipse testis extitit, & relator.

Compulit autem cum vt ibidem ea nocte cenaret. Cuius rei assensum cũ magna difficultate obtinuit ea duntaxat ratione suasum, quòd intolerabilis vndique populus expectaret, nec sine periculo posse egredi videretur. Inter cœnãdum uerò paropsidem in qua abbas comederat, episcopus ministro familiari seruandam tradidit, & præcepit ut seorsum reconditam, cum omni diligentia custodiret. Elapsis exinde aliquot diebus, episcopus idẽ febrium uehementi ardore corripitur. Et recordatus hominis Dei, familiarem iubet accersiri ministrum. Discum (inquit) abbatis quem nuper tibi tradidi conseruandum, huc afferre ne cunctẽris. Cumque ille obtulisset allatum: Infunde inquit, aquam in eo, & panis exiguas buccellas cõscinde. Quod cùm factum esset, confidens in domino, & abbatis precibus se commendans, comedit, & bibit, & absque ulla dilatione conualuit. Augebatur aduentantium numerus, & mirifica opera ad se populos inuitabant, nec usquam uiro Dei dabatur requies, dum ex eius lassitudine alij sibi requiem procurarent. Abeuntibus occurrebant aduenientes, succedebant sibi beneficia mendicantes. Inter quos miles quidam in ulnis suis puellulam ad uirũ Dei attulit, quæ ita exosam lucem habebat, ut sempèr clausis palpebris, etiam brachium opponeret oculis, ne aliquo modo aliqua lucis particula se ei ingereret. Auellebantur aliquando opposita brachia uiolenter, & cum se ei lumen infunderet, clamabat, & flebat, & erat ei claritas pro cruciatu, & lux visa quasi aculeos eius cerebro infigebat. Benedicit infantulæ vir Dei, & signaculum crucis faciens super eam, tranquilliorem dimittit: & dum domum referretur, vltro aperit oculos, & pedes sine vectore ipsa reuertitur. Et ipso in loco, mulieri à dæmonio vexatæ multis astantibus à patre misericordiarum idem sanctus obtinuit sanitatem.

Capitulum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulum quartum.

C IAm Papiam aduenerat, & fama virtutum aduentum eius præcesserat, & cum debito gaudio & apparatu tantæ gloriæ virum ciuitas lætabunda suscepit. Et ne diu populi desiderium dilatio suspenderet, qui sicut Mediolani miracula facta audierat, signum ab eo optabat videre, aduenit repente post eum rusticus quidam qui de Mediolano secutus eum fuerat, vxorem dæmoniacam secum adducens, quam ante pedes eius lachrymabili voce intrinsecas protestans anxietates deposuit. Nec mora, in contumeliam abbatis per os miseræ mulieris diabolus locutus est, & irridens seruum Dei, non, inquit, me de cunicula mea hic porrulos edens & brassicas deuorans pellet. Multa in hunc modum in virum Dei iaculabatur conuitia, vt blasphemiis prouocatus, impatienter ferret opprobria, & confunderet in præsentia populi, cùm indignis se audiret sermonibus lacessiri. Sed vir Dei astum eius intelligens, irrisorem irrisit, & vltionem non ipse expetens, sed ad Deum remittens, ad ecclesiam sancti Syri dæmoniacam duci præcepit. Voluit quippe curationis illius gloriam dare sancto, & primitias operationum virtuti eius ascribi. At verò sanctus Syrus ad hospitem suum remisit negocium, nec in ecclesia sua quippiam sibi deferens, intactum opus reduci voluit ad abbatem. Reducitur igitur mulier ad abbatis hospitium, garrien-
H te per os eius diabolo, & dicente: Non me Syrulus eijciet, non expellet Bernardulus. Ad hæc seruus dei respondit: Nec Syrus nec te Bernardus eiiciet, sed dominus Iesus Christus. Et conuersus ad orationem, pro salute mulieris domino supplicabat. Tum verò spiritus nequam, velut priori improbitate mutata, quam libens, inquit, egrederer ab hac cunicula, grauiter molestatus in ea, quàm libens egrederer, sed non possum. Interrogatus causam, quia necdum vult magnus dominus, ait. Cui sanctus: Et quis est magnus dominus? Et ille: Iesus Nazarenus. Ad quem rursum vir Dei: Vnde enim Iesum nosti, aut si vnquam vidisti eum? Vidi, inquit. Vbinam eum vidisti? In gloria. Et tu in gloria fuisti? Fui quidem. Et quomodo inde existi? Cum Lucifero (meum) multi cecidimus. Hæc autem omnia voce lugubri per os vetulæ audientibus omnibus loquebatur. Respondente autem abbate sancto: Nunquid non in illam redire gloriam velles, & restitui in gradum priſtinum? Rursum voce mutata, & miro modo cachinnans, hoc, inquit, tardatum est. Et nihil vltra locutus, orante attentius viro Dei, nequissimus ille victus abscessit, & mulier sibi reddita, quantas potuit, gratias egit. Reuertitur igitur vir cum muliere, & per totam viam incolumitati eius congaudens, expectantibus amicis domui suæ redditur. Lætabantur omnes qui ordinem rei gestæ audierant, sed repentè gaudium vertitur in mœrorem: quia vbi domus suæ limina mulier attigit, rursus eam intrat diabolus, & infestior solito, miseram discerpit atrocius. Quid ficeret miser maritus? quo se verteret, nesciebat. Cohabitare cum dæmoniaca molestissimum, relinquere impium videbatur. Surgit igitur, & assumpta secum muliere rursum Papiam reuertitur. Vbi cùm virum Dei non inuenisset, vsque Cremonam prosequitur abeuntem. Indicat quod factum sit, & vt gratiam inueniat, lachrymabiliter deprecatur. Nec deest piæ petitioni abbatis clementia, sed præcipit vt ecclesiam ciuitatis illius ingrediatur, orans expectet donec ipse sequatur. Itaque memor promissi, circa noctis crepusculum cæteris dormitũ euntibus, ipse vno tantum prosequente ecclesiam ingreditur, & tota nocte illa orationi vacans, obtinuit à domino quod petebat: & impetrata mulieri sanitate, iubet eam securam reuerti ad propria. Sed cum illa reditum ad se diaboli sicut iam experta fuerat, formidaret, collo eius alligari chartulam hęc verba continentem, præcepit: In nomine domini nostri Iesu Christi præcipio tibi dæmon, ne hanc amodo mulierem præsumas contingere. Quod mandatum sic expauit diabolus, vt mulieri regressæ ad propria, nunquam deinceps appropinquare præsumpserit. Erat enim in eadem ciuitate dæmoniacus quidam, cuius passio multos ad risum mouebat, cùm alij qui seuerioris animi erant, clementissimo ei compaterentur affectu. Hic ita latrabat, vt si audires nec videres personam, canem crederes. Quem sibi exhibitum vir K Dei cum latrantem audisset, ingemuit, quia eo modo latrabat quo solẽt percussi, vel vbi ti canes irasci, & ringere in percussores. Sed & in præsentia viri Dei anhelans & latrans, acrius solito turbabatur. Increpato itaque diabolo, & in virtute Christi expulso, hominem imperat, vt loquatur. Purgatus homo intrat ecclesiam, interest sacramentis, crucis signo se munit, audit euangelia, confitetur & orat, & cætera sanæ mentis officia, Deo reddit & consecrat. Cum secundo per Mediolanum eodem anno pater sanctus transiret, oblata est ei dæmoniaca mulier.

Nam eo tempore aberat quo primum vir Dei ciuitatem prædictam sua illustrauit præsentia. Hanc possidebat dæmonium, quod modo Italica, modo Hybera lingua loquebatur, nec satis certum vtrum vnus esset bilinguis, an duo sui quisque sermonis idioma te vtens, sed tam proprie modo hæc, modo illa sonabat, vt diceres hic qui loquitur, Ligur est, hic Hispanus. Hæc etiam genu passione, & poplitis tremore perturbabatur. Quæ cum ad virum Dei adducta fuisset, saltu concito scamnum in quo sedebat, inopinata celeritate transiliit. Reducta & interrogata quid sibi vellet & saltus, & vnde ægrotanti & vetulæ tanta virtus & velocitas aduenisset: respondit hanc sibi agilitatem ex præsentia inesse diaboli, vt currentes comprehenderet equos, & eorum dorso sine vllo adminiculo insiliret. Hæc sequenti die dum in ecclesia diuinis quæ ille celebrabat officijs in- L tereſſet, crudelissime & diutissime coram omnibus vexata est. Compassus abbas mulieri, iam sæpe in talibus expertus Dei clementiam, imperat diabolo, vt recedat. Ille ad imperium serui Dei tremebundus euanuit, mulier vero non solum à vexatione, sed etiam à neruorum contractione in momento conualuit. Hæc intra alpes constitutus operatus est vir Dei, & diuersa loca perlustrans, benefaciebat iis qui infirmabantur, illuminando cæcos, erigendo debiles, curando febricitantes, maxime oppressos à diabolo diligentiori studio purgans: & quæ maligna fœdauerat spiritus pectora, templa Deo acceptabilia consecrabat.

Plurima autem in eum probabilia, & laude digna concurrunt. Alij namque doctrinam, alij mores, alij mirantur miracula. Ego quidem congruum his omnibus honorem defero, sed præ omnibus quantum in me est, hoc sublimius duco, hoc propensius prædico, quòd cum esset vas electionis, & nomen Christi coram gentibus, & regibus ferret intrepidus, cum obedirent ei principes mundi, & ad nutum eius in omni natione starent episcopi, cum ipsa Romana ecclesia singulari priuilegio eius veneraretur consilia, & quasi generali legatione concessa subiecisset ei gentes & regna, cum etiam (quod gloriosius iudicatur) facta eius & verba confirmarentur miraculis: nunquam excesit, nunquam supra se in miraculis ambulauit, sed de se semper humiliter sentiens, M venerabilium operum non se auctorem credidit, sed ministrum: & cum esset omnium iudicio summus, suo sibi iudicio constitit infimus. Soli Deo quicquid fecit, ascripsit: immo se nihil boni aut velle, aut posse nisi inspirante & operante Deo, & sensit & dixit. Sed aderat vis diuina in tempore accepto, & in die salutis, segregans in euangelium suum seruum suum, cuius humilitatem respexerat, cuius animam spiritus sanctus ornauerat: & quia synceritatem eius nulla maculabat duplicitas, nec interrumpebat bonum eius quælibet conspersio falsitatis, in loco suo idem spiritus manebat immobilis.

Qui vt semper splendidior esset, & purior, quotidie in fornace probabatur, & ne quid ei rubiginis obreperet, crebris malleorum ictibus in incude tundebatur, flagellabatur & arguebatur, non ad pœnam pro crimine, sed ad gloriam pro virtute. Nunquam ei defuit stimulus ægritudinis. Et cum sciret virtutem in infirmitate perfici, sufficientem sibi in hoc experiebatur gratiam, quòd videret suos omnes quantulumcunque extraordinarios motus lima illius quotidianæ afflictionis abradi. Erat quidem caro infirma, sed spiritus promptus: & quo minus in corpore poterat delectari, amplius delectabatur in domino: nec aliqua seculi huius ambitione pulsabatur, qui solis cœlestibus inhiabat. Quot ecclesiæ destitutæ pastoribus, eum sibi in episcopum elegerunt? Elegit eum domestica Lingonensis ecclesia, elegit Cathalaunensis. Intra Italiam ciuitas Ianuensis, & Mediolanum me- A tropolis Ligurum, hunc optauerunt pastorem, & magistrum. Remi nobilissima Franciæ ciuitas, secundę Belgicæ prouincię caput, eius dominationem ambiuit. Omnibus his vocationibus postpositis non solicitauit animam eius honor oblatus, nec motus est pes eius vt inclinaret se ad gloriam, nec magis eum delectabat tyara & annulus, quàm rastrum & sarculus. Petentibus se nec annuens aliquando, nec insolenter aut improbe renuens, dicebat se non esse suum, sed aliorum seruitio deputatum. Quæ res cum referretur ad fratres, respondebant: Nos omnibus quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

possidebamus venditis, inuentam preciosam margaritam comparauimus. Ad patrimonia distracta redire non possumus. Quòd si & precium, & appreciatum nobis perierit, & substantiis, & margarita priuati fuerimus: expectationi nostræ male prouisum est, si oleo nostro effuso, clausis ianuis sicut fatui mendicemus. Prouiderant etiam sibi ex consilio sanctissimi fratres, & domini papæ auctoritate munuti erant, ne quis gaudium suum tollere posset ab eis, & aliorum consolatio eis fieret tribulatio, & eorum inopia aliorum plenitudinem cumularet. His aliisque rationibus serui dei expugnauerant petitores, & iam diuulgatum erat vbique abbatem sic statutum in ecclesia à deo, sicut in Hebræorum populo Moyses fuit, qui cùm non esset pontifex, Aaron tamen vnxit & sacrauit pontificem, & dispositionibus eius to-
B ta Leuitica omni tempore successio paruit.

Capitulum V.

IAm alpes transcenderant, & descendebant in occursum eius de summis rupibus pastores, & armentarij, & agreste hominum genus, & conclamabant à longe benedictionem petentes, & reptabant per fauces montium, regredientes ad caulas suas, colloquentes adinuicem, & gaudentes, quòd sanctum domini vidissent, & manu eius super se extensa optatæ benedictionis gratiam accepissent. Tandem Chrysopolin veniens, vsque Lingonas solenniter deducitur, circa quos fines fratres eius Claræuallenses occurrunt. Prouoluti genibus surgunt ad oscula, & vicissim ei colloquentes, Claramuallem eum deducunt alacriter. Adsunt fratres congregati in vnum, & mira deuotione dilectum patrem suscipiunt.

Agitur sine tumultu cum omni grauitate lætitia. Facies quidem purior hilaritatem dissimulare non poterat, sed castigatus actionum, & locutionum modus, metas proprias non transgrediebatur, & cohibebant se affectiones ipsæ, ne quid agerent in quo dissolutionis nota, religionis maturitatem offenderet. In tanta abbatis mora nihil in Clarauallensibus potuit diabolus texere, nihil interim rubiginis synceris affricuit mentibus, nec in aliqua parte domus Dei supra petram fundata, mota est. Ita opus suum seruus Dei absens
C corpore, præsens spiritu, orationum instantia munierat & solidarat, vt nec prima asqua in tantis constructionibus dehiscere videretur. Nullæ in aduentum eius lites seruatæ sunt, non odia enutrita in præsentia iudicis eruperunt. Nihil iuniores de austeritate vel duritia, nihil priores aduersus iuniores de dissolutione aliqua, vel remissione causati. Integer vniuersorum status, concors societas, mera vnitas, omnes vnius moris in domo Dei, in pace & sanctimonia inuenti sunt, ascendentes scalam Iacob, & festinantes ad intuitum Dei, cuius delectabilis aspectus in superioribus eminebat.

Abbas itaque non immemor eius qui ait: Videbam satanam sicut fulgur cadentem de cœlo: eo humilior erat, & subiectior Deo, quo intelligebat desiderijs suis Deum adesse proprium. Nec hoc in se gloriabatur, quòd subiiciebantur ei dæmonia, quin potius in domino gaudebat, quòd nomina fratrum suorum scripta videbat in cœlo, quorum vtilitatem immaculatam se ab hoc seculo custodiret. Aderant ei in consilijs venerabiles fratres sui, aderat Gaufridus prior eiusdem loci, propinquus eius in carne & spiritu, vir sapiens & constans, qui etiam religionis, & prudentiæ merito postea in ecclesia Lingonensi factus episcopus, & sanctitatis formam retinens, & dignitatis in qua est honorem non minuens, vsque hodie ingrediens, & egrediens laudabiliter perseuerat. Hic ergo atque alij plures viri prouidi, & de cõmuni vtilitate solliciti, virum Dei, cuius conuersatio in cœlis erat, aliquando descendere compellebant, & indicabant ei quæ domus necessitas exigebat. Insinuant itaque ei locum
D angustum, & incommodum, in quo consederant, nec capacem tantæ multitudinis, & cum quotidie cateruatim aduentantium numerus augeretur, non posse eos intra constructas recipi officinas, & vix oratorium solis sufficere monachis. Addunt etiam se considerasse inferius aptam planitiem, & opportunitatem fluminis, quod infra illabitur, ibique locum esse spacioſum ad omnes monasterij necessitates, ad prata, ad colonias, ad virgulta & vineas: & si syluæ videatur deesse clausura, facilè hoc parietibus lapideis, quorum ingens ibi copia est, posse suppleri. In primis vir Dei non acquieuit consilio: Videtis (inquit) quia multis expensis, & sudoribus iam domus lapideæ consummatæ sunt, aquæductus cum maximis sumptibus per singulas officinas traducti. Si hæc omnia confregeri-

mus, poterunt homines seculi malè de nobis sentire, quòd aut leues sumus, & mutabiles, aut vimiæ (quas tamen non habemus) diuitiæ nos faciunt insanire. Cumque certissimum vobis sit, penes nos non esse pecunias, verbo euangelico vobis dico, quia ædificaturo turrim, futuri operis necesse est supputare expensas. Alioquin cum cœperit, & defecerit, dicetur: Hic homo fatuus cœpit ædificare, & non potuit consummare. Ad hæc fratres respondent: Si consummatis iis quæ
E ad monasterium pertinent, habitatores cessasset mittere Deus, stare posset sententia, & cessandum ab operibus rationabilis esset censura. Nunc verò cum quotidie gregem suum Deus multiplicet, aut repellendi sunt quos mittit, aut prouidenda mansio in qua suscipiantur. Nec dubium est, qui parat mansionem, quin præparet mansionem. Absit autem vt pro diffidentia sumptuũ confusionis huius incurramus discrimina. Audiens hæc abbas fide, & charitate eorum delectatus est, & ali quando tandem consilijs acquieuit, plurimis tamen prius super hoc ad Deum precibus fusis, nonnullis quoq; reuelationibus præostensis. Gauisi sunt fratres vbi effusum est verbum in publicum. Audiuit hoc sanctæ memoriæ nobilissimus princeps Theobaldus, & multa in sumptus dedit, & ampliora spopondit subsidia. Audierunt episcopi regionum, & viri inclyti, & negociatores terræ, & hilari animo sine exactore vltro ad opus Dei copiosa contulere suffragia. Abundantibus
F sumptibus, conductis festinanter operarijs, ipsi fratres per omnia incumbebãt operibus: alij cædebant ligna, alij lapides conquadrabant, alij muros struebant, alij diffusis limitibus partiebãtur fluuium, & extollebant saltus aquarum ad molas: sed & fullones & piflores, & coriarij, & fabri, alijque artifices, congruas aptabant suis operibus machinas, vt featuriret, & prodiret, vbicunque opportunum esset in omni domo subterraneis canalibus deductus riuus vltro ebulliens, & demũ congruis ministerijs per omnes officinas expleus, purgata domo ad cardinalem alueũ reuerterentur quæ diffusa fuerant, & flumini propriam redderent quantitatem. Inopinata celeritate consummati sunt muri, totum monasterij ambitum spatiosissimè complectentes. Surrexit domus: & quasi animam viuentem atque motabilem haberet, nuper nata ecclesia, in breui profecit & creuit.

Capitulum VI.

LAborabat ea tempestate sub schismaticorũ oppressione tota Burdegalensis prouincia: & non erat in Aquitania qui posset resistere principi, cuius animũ indurauerat deus: qui annuente Girardo Engolismensi episcopo, & instillante in cor eius dissensionis semina, factus erat schismatis defensor & author. Quicunque susceptioni Petri Leonis non subscribebant, persecutionibus expositi, alij damnis, alij proscriptionibus mulctabantur, alij à sedibus propriis pulsi exulare compellebantur. Sibilabat in auribus comitis illius crebris suggestionibus quasi serpẽs antiquus veterator ille, qui diu in partibus illis sedis apostolicæ fuerat legatus & à magistratu tanto deiectus, non poterat se pati suæ solius ecclesiæ episcopum, qui se viderat totius Aquitaniæ principem & magistrum. Erubescebat enim ad primam domum redire, cuius potentatui & Turonica & Burdegalensis &
G Anxiensis prouinciæ subditæ fuerant, & quicquid à collibus Iberorum vsque ad Ligerim complectitur & claudit Oceanus, paruerat eius imperio. Consuetus igitur prædari prouincias, & sub titulo iustitiæ de causis emergentibus facere quæstum, aggregarat pecunias, quæ erant sibi in idolum, & in apostasiæ simulachrum. Videns itaque periisse sibi exactionis auctoritatem, & solam domum quæ nuper multis stipata clamoribus iam carebat ærariis, impatienter ferens quod manus eius non implerentur muneribus: homo repentinæ astutiæ festinatò ad Petrum Leonis misit, vt ei legationem concederet, & ipse ei fidelitate iurata obediret, insuper & principem terræ & quoscunque posset ad eius imperium inclinaret. Gauisus homo perditionis quia locum in quo dilataret malitiam suam se inuenisse putauit, cito annuit & libenter etiam in astipulatione erroris, Gilonem Tusculanum cardinalem episcopum, qui solus de Romanis cum Petro Portuensi episcopo ei adhæserat, celeriter delegauit. Porrò Girardus ipse qui prius se mutilatum dolebat, resumpsit cornua, & deinceps cœpit securior & audacior apparere. Nam & quod ante non faceret, publicè procedebat mitratus, vt ipsa sacri officij insignia ampliorem ei reuerentiam in populos vendicaret. Aggreditur igitur comitem multis pecuniis, inuadit animam

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius persuasionibus uenenatis, & hominem leuem seducit leuiter & corrumpit. In primis ab vrbe Pictauensi Gulielmus episcopus vir honestus, homo catholicus, in societate, & defensione vniuersalis ecclesiæ stabilis, violenter expellitur, & à Girardo & cardinali adiutore suo, quia Petrum abdicabat, damnatur. Erant & aliæ familiares causæ, pro quibus ei comes infensus, data occasione libentissimè eum persequitur & abiurat. Visum est autem tam Girardo, quàm comiti, vt ad confirmationem partis suæ, sine mora Pictaui crearent episcopum. Et inuenerunt hominem ambitiosum, nobilem quidem genere, sed degenerem fide: quem vt genus suum cum eo in causa ponerent, quibusdam ex clericis consentientibus elegerunt, & prophanas ei imponentes manus execrabile eius caput non tam vnxerunt, quàm contaminauerunt. Simile huic monstrum in Lemouicensi ecclesia intruserunt Rannulfum quendam Doratensem abbatem, quem non multò post vltio diuina secuta est: quia cadens resupinus de equo in via plana, vno tantum lapide vltore, qui ad hoc ibi erat relictus, infixo capiti eius, & quassato cerebro expirauit. Audiens hæc & huiusmodi vir venerabilis Gaufredus Carnotensis episcopus, cui à papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat commendata, vehementer indoluit, & succurrendum periclitanti ecclesiæ postpositis aliis negociis sine vlla dilatione decreuit. Abbatem igitur Clarævallensem petit & obsecrat, vt sibi ad tanta mala eliminanda succurrat. Assensit vir Dei, & se in proximo congregationem monachorum in Britanniam in locum quem iuxta Nannetum comitissa Ermengardis parauerat, ducturum intimat, & promittit disposita illa domo secundum genus & speciem suas, secum eo in Aquitaniam profecturum. Ibant igitur simul: & ne multis ambagibus vtar, simul Nannetum venerunt. Erat autem in regione illa, misera mulier quæ à quodam peculante diabolo vexabatur. Habebat autem virum, huius tamen tam execrabilis commercij prorsus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto cubante marito inuisibiliter impurissimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis tantum latuit malum, nec detexit mulier perdita tanti criminis probrum. Septimo verò anno confusa est in seipsa, & expauit, tum propter colluuionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio singulis momentis timebat intercipi & damnari. Consurgit ad sacerdotes, & piaculum confitetur. Peragrat loca sancta, & sanctorum implorat suffragia: sed nulla ei confessio, nulla oratio, nulla eleemosynarum largitio suffragatur. Quotidie vt prius & importunius à dæmone infestatur. Denique in publicum, scelus tantum effusum est. Quo audito & cognito maritus eius contubernium execratur. Interea ad locum prædictum vir Dei cum comitatu suo aduenerat, cuius vt audiuit aduentum infœlix mulier, se ad pedes eius tremebunda proiecit. Aperit ei lachrymis perfusa horribilem passionem, & ludificationem inueteratam, & quòd nihil ei profecissent quæcunque fecisset sibi à presbyteris imperata. Audit sibi ab oppressore suo aduentum eius prædictum, & minaciter interdictum ne ante eius veniret præsentiam, quia nihil ei prodesset, & ipse (recedente abbate) qui fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor. Audiens hæc vir Dei, blandis verbis consolatur mulierem, & de cœlo promittens auxilium præcepit vt die altera (iam enim nox instabat) confidens in domino reuertatur. Reuersa mane, cum viro Dei blasphemias & minas quas eadem nocte ab incubo suo audierat retulisset, ne cures (inquit vir Dei) minas eius, sed vade, tolle baculum hunc nostrum & pone in lectulo tuo, & si quid potest, agat. Egit mulier quod iussum fuerat, & recubans in lectulo suo, signo crucis munita iuxta se baculum ponit. Adest ille continuo, sed nec ad consuetum opus, nec ad ipsum cubile præsumit accedere: minatur tamen acerrime, quòd discedente viro Dei ipse in eius supplicia reuerteretur. Instabat dies dominica, & voluit vir Dei per edictum episcopi populum in ecclesiam accersiri. Cumque ipsa die maximus populus ad ecclesiam conuenisset, inter missarum solemnia comitantibus episcopis, Gaufredo Carnotensi, & Bricio Nannetensi, ipse ad ambonem conscendit, & vt omnes qui in ecclesia erant accensas candelas in manibus teneant, locutus edicit. Quod & ipse cum episcopis & clericis faciens, inauditos diaboli ausus publicè aperit, & fornicatorem spiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam suam exarserat, cum omnium fidelium qui aderant subscriptione anathematizat, & auctoritate Christi tam ad illam quàm ad omnes mulieres deinceps interdicit accessum. Extinctis itaque sacramentalibus illis luminibus extincta est deinceps tota virtus diaboli, & mulieri post confessionem communicanti nunquam postea apparuit inimicus, sed irregressibiliter elimi natus aufugit. His ita patratis simul abbas & legatus ingrediuntur Aquitaniam. Interim Gerardus assensu comitis Burdegalensem archiepiscopatum occupauerat, & simul Burdegalensem & Engolismensem detinebat ecclesiam. Sed effluentibus pecuniis quas in assentatorum manus iniecerat, & magis ac magis cognita veritate, iam defluebant ab eo subsidia principum, & perfidię eius timebant existere defensores. Morabatur itaque in locis illis in quibus securiorem se putabat, nec iam facile publicis sese conuentibus præsentabat. Vt enim prius gesta breuiter repetamus, vbi primum cœpit audiri quid aduersus ecclesiam Dei Gerardus ille machinaretur, ab Innocentio papa adhuc in Gallis demorante missi sunt abbas noster Clarævallensis & Ioslenus venerabilis episcopus Suessionensis, & Pictauim vsque venerunt, vt tam ipsum, quàm prædictu principem conuenirent. At ille iam eodem principe persuaso, impudenter in ecclesiam catholicam à qua se præcidebat, conuitia iaculari, & pollicitam prius Innocentio subtrahere obedientiam, Anacletum suum electum dignius, & quicunque non obedirent, erroneos & acephalos prædicare. Vnde factum est vt animati & armati in insaniam clerici, publicè ex ea die persecutionem catholicis mitentarent. Prius tamen, quàm sic eorum propalata fuissent & obfirmata perfidia, obtulerat abbas sanctus in eorum ecclesia sacrificium Deo. Post cuius discessum decanus eiusdem Ecclesiæ altare in quo diuina mysteria celebrarat, impie quidem, sed non impune confregit. Siquidem post breue tempus percussus à Deo, cum animam exhalaret, dæmonum in qua moriebatur plenam vidit dæmonibus, & se à dæmonio iugulari clamitans, cultellum à circunstantibus postulabat, quem immergeret gutturi suo, vt extracto dæmone viueret. Sed diabolus cui datus erat, eum inter hæc verba extinxit, & pestilentem animam in infernum demersit. Archipresbyter quoque qui Petri inuasoris Pictauensis ecclesiæ synodum denunciabat, coram ipsis quos ad conuentum perfidiæ inuitabat, à diabolo correptus est. Sed & in

alios multos qui in schismate illo feruentiores exiterant, manus diuina manifestam exercuerat vltionem. Propter hæc & alia huiusmodi, ante homines confundi cœperat Gerardus, & timens opponi sibi quæ negari non poterant, conuentus publicos euadebat. Significatum est interim comiti per viros illustres, qui ad eum securius audebant accedere, quòd abbas Clarævallensis & episcopus Carnotensis, aliique episcopi & religiosi viri colloquium eius expeterent, quorum erat studium vt secum de pace ecclesiæ, & de malo remouendo tractarent. Persuasumque est illi ne tantorum virorum A. deuitaret colloquium, quia poterat fieri vt communicato cum eis consilio, & facile esset quod modo putabatur difficile, & quod videbatur impossibile, repentino prouentu possibile redderetur. Itaque apud Pertinacum hinc & inde conueniunt, & in primis de diuisione ecclesiæ, & de scissuræ obstinatione quæ infra alpes in sola Aquitania quasi nebulæ corruptela confederat, multis modis & rationibus à seruis Dei comiti intimatum est quod ecclesia vna est, & quicquid extra eam est, quasi extra arcam iudicio Dei necesse est interire & dilui. Adducta quoque exempla Dathan & Abyron, quos reatu schismatis terra viuos absorbuit, nec tanto malo vindictam Dei aliquando defuisse monstratum. His auditis comes ex parte suo vsus consilio, respondit se in obedientiam innocentij papæ posse dare consensum, sed in restitutionem episcoporum quos de sedibus suis expulerat, nulla ratione induci, quoniam implacabiliter eum offenderant: & iurauerat se eorum pacem nullo tempore fusceturum. Diu per internuncios protractus est sermo, & dum vicissim verbis se mutuo occupant, vir Dei efficaciora arma corripiens, ad altare sanctum oblaturus & supplicaturus accedit. Intrauerant ecclesiam quibus licebat diuinis interesse mysterijs, comes sustinebat pro foribus. Peractis igitur consecrationibus, & pace data & diffusa in populum, homo Dei iam non se agens vt hominem, corpus domini super patenam B ponit, & secum tollit: atque ignea facie, & flammeis oculis, non supplicans sed minax foras egreditur, & verbis terribilibus aggreditur ducem: Rogauimus te, inquit, & spreuisti nos. Supplicauit tibi in altero quem iam tecum habuimus conuentu seruorum Dei ante te adunata multitudo, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

contempſiſti. Ecce ad te proceſsit filius virginis, qui eſt caput & dominus eccleſiæ, quem tu perſequeris. Adeſt iudex tuus, in cuius nomine omne genu curuatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Adeſt iudex tuus, in cuius manus illa tua anima deueniet. Nunquid & ipſum ſpernes? Nunquid & ipſum ſicut ſeruos eius contemnes? Lachrymabantur vniuerſi qui aderant, & orationibus intenti præſtolabantur exitum rei: & omnium ſuſpenſa expectatio, neſcio quid diuinum fieri cœlitus expectabat. Videns comes abbatem in ſpiritu vehementi procedentem, & ſacratiſsimum domini corpus ferentem in manibus, expauit & diriguit, membrisque tremebundis metu & diſſolutis, quaſi amens ſolo prouoluitur. Eleuatus à militibus rurſum in faciem ruit, nec quippiam alicui loquens, aut intendens in aliquem ſaltuis per barbam defluentibus cum profundis efflans gemitibus epilepticus videbatur. Tum vir Dei ad eum propius accedit, & pede pulſans accliuem ſurgere iubet, & ſtare ſupra pedes, & Dei audire ſententiam. Preſens eſt, inquit, Pictauenſis epiſcopus quem ab eccleſia ſua expuliſti, vade & reconciliare ei, & in oſculo ſancto, pacis
C cum eo iungito fœdera, & ipſe ad ſedem ſuam eum reducito: & ſatisfaciens Deo, redde pro contumelia gloriam, & in vniuerſo principatu tuo diuiſos & diſcordes ad charitatis reuoca vnitatem. Subdere Innocentio papæ, & ſicut ei vniuerſa obedit eccleſia, tu quoque electo à Deo tanto pare pontifici. Audiens hæc comes, autoritate ſpiritus ſancti, & ſanctorum ſacramentorum præſentia victus, nec audebat reſpondere nec poterat: ſed ſtatim occurrit, & in pacis oſculo recepit epiſcopum, & eadem qua eum abiurauerat manu, cum totius exultatione ciuitatis ad propriam ſedem reduxit. Sed & deinceps abbas cum comite iam familiarius & ſuauius loquens, paternè eum monuit ne ad tam impios & tã temerarios auſus vltra exurgeret, ne Dei patientiam in tantis irritaret flagitiis, ne pacem factam in aliquo violaret. Pace itaque omni Aquitanicæ eccleſiæ reddita, ſolus Gerardus perſeuerat in malis: ſed non multo poſt adueniente die iræ in domo ſua miſerabiliter extinctus eſt. Et cùm dicat ſcriptura: Eſt peccatum ad mortem, pro eo non dico vt roget quis: impœnitẽs & ſubito mortuus ſine confeſsione & viatico, de corpore egredientem ſpiritum ei reddidit, cuius miniſter vſque in finem extiterat. Corpus eius à neporibus ſuis, quos in eccleſia illa honoribus ſublimauerat inuentum in lectulo ſuo exanime, & enormiter tumidum, in baſilica quadam humatum eſt, ſed poſtea à Gaufrido Carnotenſi epiſcopo ſedis apoſtolicæ legato inde extractum eſt, aliasque proiectum. Nepotes quoque eius ab eadem eccleſia poſtea eliminati ſunt, & omnis progenies & plantatio à radice auulſa, per extera regna tanti iudicij circunferens querimonias exulauit. Tanto igitur malo obruto, & ſchiſmate D Gerardi redacto in cineres, vir Dei cum gaudio magno Claramuallem reuertitur. Adſunt fratres circunfuſi pedibus eius, gratias agunt Deo, qui bonis initijs fœliciores prouentus accumulat, & ſerui ſui humilitatem vbique glorificat & exaltat. Nactus verò vir Dei aliquod quietis tempus, alijs ſe negocijs occupauit, & ſecedens in caſulam piſatiis torquibus circumtextam, ſolus meditationibus diuinis vacare diſponit. Et repentè occurrunt ei in diuerſorio humili quaſi ad præſepe domini conſiſtenti amatoria cantica, & ſpiritualium fercula nuptiarum. Conſiderat & expaueſcit quòd ille ſpecioſus forma præ filijs hominum, in quem etiam angeli proſpicere deſiderant, fuſcam adamauerit ſponſam, & decoloratam à ſole tãto extollat præconio, vt dicat eam totam formoſam, nec vllam in ea maculam eſſe. Ipſam quoque ſponſam dilectione languere miratur, & inquirit diligenter quæ ſit illa charitas cuius oſcula dulciora ſunt vino, ad quorum deliba tionem tãto affectu anima impatienter anhelat. Cumque ſponſus multis laudibus ſponſam attollat, non tamen in omnibus plenam ei ſui copiam præbeat, nec vſque ad plenitudinem ſatietatis ſe ſponſæ deſideranti concedat, quæſitus aliquando non inueniatur, & poſt longos circuitus repertus, teneatur ne E fugiat: multo tempore in harum rerum meditatione animam ſuam effudit. Et multipliciter hæc exponens, quantum in ſe profecerit, qui quotidie in illis epulabatur delicijs, quantum nobis profuerit, quibus eiuſdem benedictionis reliquias in ſcriptura ſeruauit, manifeſtum eſt legentibus eam.

Capitulum

Capitulum VII.

INterea literæ apoſtolicæ virum Dei vocant, & vt aſsit laboranti eccleſiæ, ſupplicant cardinales. Intermittuntur ſtudia, & quæ modo continua erant, interpolatis diſcurſibus reſumuntur. Nulla vacatio ſupereſt, ſeruus Dei aut orat, aut meditatur, aut legit, aut concionatur. Videns igitur excuſationes fruſtra expendi conuocatis à multis partibus, fratres diu profundeque ſuſpirans affatur. Videtis fratres, in quantis tribulationibus laboret eccleſia. Pars quidem Petri & in Italia & in Aquitania authore Deo eliſa, iam non parturit, ſed abortit. Enſati ſunt in his regionibus ſciſmatis detenſores, Romæ magna pars nobilium Innocentium ſequitur, & fluent ei multi fidelium: qui tamen temerariæ multitudinis impetum formidantes, non audent publicè confiteri quem Innocentio firmauere conſenſum. Coniuratos habet Petrus homines perditos, quos corrupit pecunia, & munitionibus eorum occupatis non Simonis Petri fidem, ſed Simonis Magi repræſentat præſtigia. Contra vnam gentem occidente edomito ſupereſt lu
F cta. Orantibus vobis & iubilantibus Hiericò ruet, & cùm extenderitis ad Deum cum Moyſe manus, Amalech victus aufugiet. Joſue pugnat, & vt ad conſummationem victoriæ dies ſufficiat protelata, ſoli vt ſtet non tam orat quàm imperat, & meretur fides tam ſolis obedientiam, quàm de hoſte proſtrato victoriam. Nobis igitur pugnantibus vos forte præſidium, & auxilium de cœlo ſuppli cibus animis implorate. Agite quæ agitis, & ſtate in gradu quo ſtatis, & licet nihil vobis conſcij ſitis, iudicio tamen veſtro non æſtimetis vos iuſtos: quia ſolus deus quos iuſtificat iudicat, & perfectiſsimus quiſque, iudicij diuini diſtrictum examen ignorat. Iudicari autem ab humano die non multum curetis, neq; veſtra propria, neq; aliena iudicia approbantes, ſub timore Dei ſic ſtate, vt nec vos quempiam iudicantes aliquando extollamini, nec aliorum curantes iudicia excidatis in nugas, ſingula verò proſequentes vos ſeruos inutiles reputetis. Eundum eſt autẽ quo nos obedientia vocat, & huius domus paternitatem, & veſtri cuſtodiam Deo pro quo hunc laborem aſſumimus, confidentes de eius clementia tradimus & commendamus. Hæc dicens & benedicens flentibus vniuerſis diſceſ-
G ſit, & cum multa reuerentia vbique ſuſceptus demum Romam peruenit. In cuius aduentu tam dominus papa, quàm fratres lætati ſunt, & communicatis cum eo conſilijs ſecundum rerum prouentus, & ſtatum cauſarum abbas alia via opus aggreditur, nec in curribus, nec in equis ſpem ponens, ſed colloquia quorũdam ſuſcipiens ſciſcitatur quæ ſit eorum facultas, qui fautorum animi, vtrum errore an malitia ſeducti tantum ſcelus portabant, & protelent. Intelligit ex ſecretis clerum qui cum Petro erat, de ſtatu ſuo ſolicitum, ſcire quidem peccatum, ſed non audere reuerti, ne perpetua notatus infamia vilis inter cæteros haberetur, & malle ſub vmbra honeſtatis interim ſic eſſe, quam expelli à ſedibus ſuis, & publicæ mendicitati exponi. Eorum qui de Petri proſapia erant, hæc erat reſponſio, quæ iam credi eis à nemine poſſet ſi demembrarent genus ſuum, & eum relinquerent qui cognationis ſuæ caput eſſet & dominus. Cæteri iuramento fidelitatis excuſabant perfidiam, nec aliquis ex ſana conſcientia parti illi conferebat ſuffragia. Denunciabat itaque abbas eis colligationes impietatis eſſe ſacrilegas, & prophanas conſpirationes, legibus & canonibus condemnatas, iuramentis non poſſe muniri, nec poſſe nec debere veritatis ſacramenta mendacio ſuffragari. Inſanire autem eos qui rem illicitam ſacramenti patrocinio conſtare exiſtimant, cùm oporteat extraordinarias paſtiones quocunque religionis obtentu ſancitas reuocari in irritum, & auctoritate diuina diſſolui. Auditis his aliisque viri dei ſermonibus defluebant à Petro, & quotidie partis illius diſſociatis agminibus vincula rumpebantur, ipſius quoque Petri animus tabeſcebat, quia ſe quotidie minui: Innocentium verò ſe minimè dubitabat. Defecerant pecuniæ, contabuerat curiæ amplitudo, aruerant miniſteria domus, rarus menſam eius frequentabat conuiua, deliciæ in plebeia cibaria commutatæ, cultus obſequentium vetuſtate obſcurus, ſtipendiarij ære alieno oppreſsi, & tota domus effigies pallida diſſolutioné proximam indicabat. Interea rex Siciliæ Rogerus qui ſolus iam ex principibus obedire papæ Innocẽtio detrectabat, ad eum mittit petens vt Aimericũ cancellariũ ſuum & abbatem Clarævallis ad ſe mitteret, nihilominus à Petro Leonis idem petens vt Petrũ ſibi Piſanum à ſuo latere delegaret. Aiebat autẽ ſe diſſenſionis huius quæ tam diu induH

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuerat vellẽ scire originem,& cognita veritate aut corrigere errorem,aut sancire scientiã. Mittebat autem in dolo. Audierat.n. Petrũ Pisanum eloquentissimũ esse, & in legum & canonum scientia nulli secundum, putabatq; si eloquentiæ eius in publico consistorio audientia præberetur,declamationibus rhetoricis simplicitatem abbatis posse obrui, & silentium ei;vi verborum, & pondere rationum imponi. Ne diu morer,venit pars vtraq; Salernum,sed militauerat vltio & præuenerat tanti sceleris machinamentum. Parato namque ad bellum innumerabili exercitu aduersus Rannulphum ducem, idem rex in cãpũ armatas produxerat acies:cùm subitò viso duce audacter obuiã procedente, territus fugit, effusumq; exercitum prædæ & cædibus exposuit,& innumeris militibus capitis & interfectis,inuitus ducẽ ditauit opibus,gloria sublimauit. Quæ quidem ei iuxta verbum viri Dei omnia contigerunt. Cùm enim primus eorum qui vocati fuerant abbas sanctus aduI niens,regẽ in castris positum inuenisset, per multos dies vicinas acies ne prælium cõmitterent,impediuit: denuncians regi, quia si cõflictum mieris,victus & confusus abibis. Nouissimè verò cùm eiusdẽ regis plurimum creuisset exercitus, ignorans quòd non in multitudine foret euentus belli:virum sanctũ quærentem ea quæ pacis erant vlterius audire contempsit. At ille ducem Rannulphum,& catholicorum aciem verbis potentibus adhortatus,sicut regi fugam,sic illis victoriam pollicitus est & triumphum. Cumq; ad proximam villulam declinasset, & instaret orationi,repentè fugientium & insequentium clamor auditur. Siquidem per eundem locum fugientem regis exercitum Rannulphus persequebatur. Egressus itaque frater quidam ex his qui cum abbate erant,vni ex militibus occurrit, & quid accidisset, interrogabat. At ille, siquidem literas nouerat: Vidi, inquit, impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat. Nec mora, dux ipse securus, vt monachum vidit, sicut erat armatus equo desilit: & eius pedibus aduolutus, gratias, inquit, ago Deo, & fideli seruo eius,quia non nostris viribus, sed eius fidei collata hæc victoria est. Iterumque insiliens equo hostes insequebatur. Nec tamen hac plaga sibi inflicta cœlitus correctus est animus regis, nec detumuit procella,quam conglomerarat prauæ mentis elatio,sed post fugam reuersis qui euaserant, simulans alacritatem,regio se ornatu attollens stipata militibus curia utranq; partem præcipit accersiri, & prius instructo Petro, & multarum promissionum authoramentis accenso,de causæ suæ rationibus eloqui iubet. Prior itaq; Petrus electionem domini Innocentij K nonicam probare contendit, & uerba sua multis legum & canonum assertionibus munit. At uerò uir dei non in sermone, sed in virtute regnum dei esse intelligens, scio inquit, Petre te uirum sapientem & literatum esse: & vtinam sanior pars & honestiora te occupassent negocia. Vtinam te patronum causa fælicior obtineret, & sine dubio rationabilia allegantem, nulla posset impedire facundia. Et nos quidem agrestes, ligonibus magis, q̃ declamationibus assueti, si causa fidei non urgeret,institutum silentium teneremus. Nunc autem cogit nos charitas eloqui, qui tunicam domini quam in tẽpore passionis nec ethnicus præsumpsit scindere nec Iudæus,fautore hoc domino Petrus Leonis lacerat & dirumpit. Vna est fides,vnus dominus,unum baptisma. Nos neq; duos dominos,nec geminam fidem, nec duo baptismata nouimus. Vt ab antiquis ordiar,una arca tempore diluuij fuit. In hac octo animæ cæteris omnibus pereuntibus euaserunt,& quotquot extra arcam inuenti sunt perierunt. Arcam hanc typum habere ecclesiæ,nemo qui ambigat. Arca alia nuper fabricata est:& cum sint duæ,alteram necesse est esse adulteram, & in profundum demergi. Arca quam regit Petrus,si ex deo est,necesse est ut arca quam regit Innocentius obruatur. Peribit ergo orientalis ecclesia, peribit occidens totus, peribit Francia, peribit Germania. Iberi & Angli, L & Barbara regna in profundum pelagi demergentur. Religio Camaldrensis,& Carthusiensis,& Cluniacensis,& Grandimontensis, & Cisterciensis, & Præmonstratensis, aliaque innumerabilia seruorum & ancillarum dei collegia necesse est, ut sub uno turbine corruant in abyssum. Episcopos & abbates & reliquos ecclesiæ principes collo præcipiti mola asinaria alligata,pelagus uorax excipiet. Solus ex principibus mundi arcam Petri intrauit iste Rogerus, & cæteris omnibus enecatis solus ipse saluabitur? Absit ut eo tius mundi religio pereat, & ambitio Petri, cuius uita palã est qualis extiterit, regnum cœlorum obtineat. Adhæc uerba non ultrà se poterant qui præsentes aderant continere, sed abominati sunt & uitam Petri & causam.

Abbas

Abbas autem tenens manum Petri eleuauit eum, & simul ipse surrexit, tutiorem, inquiens, si mihi credas intrabimus arcam. Et sicut iam pridem mente conceperat, salutaribus illum aggrediens monitis cooperante gratia Dei protinus persuasit, vt ad vrbem rediens Innocentio papæ reconciliaretur. Soluta concione rex necdum voluit obedire, quia sancti Petri Patrimonium quod in Casinensi & Beneuentana prouincia amplissimum est cupidus occupauerat, putabatque huiusmodi suspensionibus aliqua à Romanis extorquere priuilegia, per quæ in ius proprium deinceps sibi stabiliretur hæreditas. Sic Herodes visum saluatorem contempsit, & quem desiderauit absentem, contempsit Mpræsentem. Sic omnipotens Deus claritatem quam accepit à patre,dedit hominibus & cõtemnentes se,facit inglorios, & erigit in sublime humiliatos. Igitur circa curationẽ cuiusdam viri nobilis, & in vrbe Salernitana notissimi; succumbentibus medicis,quorum ibi præcipuè ars viget, & studium, eidem viro de medicorum auxilio desperanti, noctu quidem per somnium apparens intimauit aduenisse Salernum virum sanctum, & in curationibus efficacem. Hunc inquirere iubetur, & de lauacro manuum eius bibere. Quæsiit, inuenit, aquam petiit, bibit, conualuit. Hoc verbũ per totam vrbem diuulgatum ad aures regis & procerũ eius peruenit. Cũ omnium igitur populorum fauore solo rege in malitia permanente abbas Romã reuertitur, prædictum quoque Petrum & Pisanum & quosdam alios reconciliat ecclesiæ, & Innocentio papæ confœderat. Aduenerat tempus in quo completa Amorræi malitia angelus percutiens gladium iam vibrabat, & pertransiens domos quarum superliminaria singuis agni imbuerat, ad domum Petri Leonis veniens,salutare in ea non reperit signum. Percussit igitur miserum, nec tamen illico defunctum, sed datur per triduum pœnitentiæ locus. Ille patientia Dei abutitur, & in peccato suo moritur desperatus. Miserabili pompa corpus eius effertur, cadauer eius in latebris sepelitur, & vsque hodie fouea illa à catholicis ignoratur. Attamen pars ipsius papam sibi pro illo alterum statuerunt: non tam ex pertinacia schismatis, quàm ut opportunius per aliquam temporis moram papæ Innocentio reconciliarentur. Quod sine mora per manum serui sui Christus effecit. Nam, & ipse ridiculus pontifex Petri Leonis hæres ad eundem virum Dei nocte se contulit, & A ille eum nudatum quidem vsurpatis insignibus ad domini Innocentij pedes adduxit. Quo facto ciuitas gratulabunda lætatur, Innocentio ecclesia redditur, Romanus populus vt pastorem & dominum Innocentium veneratur. Abbas Clarævallis in mira reuerentia habetur ab omnibus auctor pacis,& pater patriæ prædicatur. Procedentem viri nobiles prosequuntur, acclamat populus,matronæ sequuntur, & omnes ei prompto animo obsequuntur. Sed quandiu ille gloriam tolerauit? Quandiu pace fruitus est post tam diuturnum laborem? Nec diem pro anno recipere acquieuit. Sedatis omnibus & compositis vix quinq; dies teneri potuit, qui septem annis, & vltrà pro refarcienda eadem scissione sudauit. Exeuntem Roma prosequitur, deducit clerus, occurrit populus, vniuersa nobilitas comitatur. Nec poterat sine communi mœrore dimitti qui celebatur amore communi. Igitur firmata pace vir Dei regreditur, & duplex exhibens gaudium cum exultatione vniuersæ terræ suscipitur. Interea Romæ Innocentius potestatiuè agenda disponit, vndique visitatores occurrunt. Alij cum negocijs, alij tantum gratia congaudendi aduenium: processiones per ecclesias solemniter celebrantur: depositis armis ad audiendum verbum domini plebes accurrunt. Post multipharias egestates, in breui ciuitas opulenta refloret: quæ discordiæ tempore distracta fuerant, pax solidata reuocat & reducit. Arantur solitudines, & deserta pinguescunt. Requiescunt singuli sub vite & B ficulnea sua nocturnæ silent excubiæ, & apertis ianuis omnis timor excluditur. Dato tempore Innocentius ecclesiæ ruinas restaurat, recolligit exules, ecclesiis antiqua seruitia, depopulatas colonias expulsis restituit, insuper, & congrua dona largitur. Monasteriũ etiam apud aquas salui as in sancti Anastasij martyris honore constituit: quod quidem ibi priùs fuerat, sed hoc tempore sola ecclesia, deerat habitator. Constructis itaq; cœnobialibus mansionibus, & reformata ecclesia,assignatis etiam ad alimonias domus agris & vineis à Claraualle abbatem & conuẽtum fratrum sibi mitti dominus papa petiit & obtinuit. Mittitur igitur Bernardus Pisanæ olim ecclesiæ vicedominus,& religiosi cum eo fratres, qui secundum beati Benedicti regulam in eodem loco domino deseruirent. Cito profecit illa plantatio, & associatis sibi viris

indigenis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

indigenis, seruorum dei multiplicatus est numerus, & pascua congrua nutrimentis multiplex in breui produxere peculium.

Capitulum VIII.

ABbas sanctus ad studia sua reuersus, dilectum amplectitur epitalamium. E diuersis etiam regionibus odore religionis illius vbique diffuso, fratres ad fundanda monasteria inuitantur. Fundata quoque & statuta ditioni eius sese subiiciunt, & arctioris in C eunt regulas disciplinæ. Sed & diuersarum regionum ciuitates ex hoc collegio meruere episcopos. In primis Roma summo ornatur pontifice. Prænestę Stephanum habuit totius gloriæ virum. Ostia virum magnum Hugonem. In ipsa quoque Romana curia Henricus, Bernardus alter præsbyter, alter diaconus ordinati sunt cardinales. Prope vrbem Romam Nepa sub Hoberto reflorut. In Tuscia Pisis natalis soli gloria, & magnum ecclesiæ lumen Balduinus effulsit. Citra alpes Lausannæ datus est Amedeus, Seduno Garinus. Lingonensis Godefridus. Antisiodoro Alanus. Namnetis Bernardus. Beluaco Henricus. Tornaco Giraldus. Eboraco Henricus. In Hybernia duo episcopi, re & nomine Christiani. In Alemannia ciuitate curia Algotus, sapientia, ætate & gratia reuerendus. Hæc luminaria de Claraualle assumpta fulgore puro præditas vrbes sua illustrauere præsentia, & pastoralis officij elucidantes gloriam, exemplum cæteris episcopis facti sunt, & in altitudine sua humiles constiterunt. Defuncto siquidem Innocentio papa, & successoribus eius, Cœlestino & Lucio, quàm velociter consummatis, Bernardus quem prius apud sanctum Anastasium abbatem diximus ordinatum, papa vrbis efficitur. Hic seditione orta in populo, puluerem pedum in litigantes excussit, & relictis eis in Franciam venit. Cumq; Romę se comederent ac morderent, & adinuicem consumerent, expectauit in pace donec fatigati conflictibus & damnis afflicti eius præsentiam cuperent & optarent.

Qui interim celebrato Remis concilio Cla- D ramuallem humiliter visitat, & gloriam pontificatus Romani pauperum præsentat aspectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem, & in tam excellenti culmine propositi sancti permanere virtutem, vt altitudini sociata humilitas pro officio exterius splendeat, & pro virtute nequaquã interius inanescat. Adhærebat carni eius lanea tunica, & diebus & noctibus cuculla vestitus sic ibat, sic cubabat. Intus monachi habitum retinens, extra se pontificem & moribus & vestibus exhibebat: rem difficilem agens, diuersarum in vno homine proprietatẽ exprimens personarũ. Segmentata ei circumferebantur Puluinaria. Lectus ei paleis opertus, cortina ambiebatur purpurea, sed si reuoluerer operimenta, inuenires superiectis laneis complosa stramina, & paleas conglobatas. Homo in facie, deus videt in corde, ipse verò bona coram deo & hominibus prouidebat. Alloquitur fratres non sine lachrymis, miscens sermonibus auulsa à corde suspiria, hortatur & consolatur, & se inter eos fratrẽ & socium non dominum exhibet vel magistrum. Cumque eum ibi morari diutius non pateretur, magna eum prosequens comitantium multitudo, salutatis fratribus iter in Ieslam dirigens absessit, & ad vrbem peruenit. Scripsit ad eundem papam vir sanctus librũ multæ vtilitatis, qui appellatur liber De consideratione, in quo acutissima indagine tam ea quę circa eum, quàm quæ infra sunt prose E quens, etiam ad ea quæ supra ipsum sunt ascendens, tanta de natura diuina disseruit, vt videatur in tertium cœlum assumptus audisse quędam verba quæ non licet homini loqui, & regem in decore suo vidisse. In his quæ infra, & quæ circa ipsum sunt, morum societas, naturæ æqualitas, officiorum distantia, consideratio meritorum, diiudicatio pro nectuum subtilissimè distinguitur, & singulis in suo genere sui cognitio intimatur. In his quæ supra hominem sunt speculatur cœlestia, non eo modo quo angeli qui semper adhærent Deo, considerant, sed eo modo quo potest homo puri animi & mentis syncerę diuina contingere, & conformari hierarchiæ cœlesti sacerdotium temporale. Cùm enim in cœlesti militia constet alios alijs principari, & ministeriales spiritus ad nutum superiorum potestatum ad diuersa officia delegari, quidam vicinius assistentes ab ipso accipiunt quæ alijs vel agenda vel intelligenda insinuent. Cumque exigat homo præpositurę suæ reuerentiam exhiberi, ad honorem summæ potestatis cuncta referri necesse est: quia cùm sit subditus homini homo, vel spiritui spiritus: subdi maximè oportet Deo de cuius munere ista dãtur prælatio, & quo-

que docente sit vt pateat homini tam cognitio sui, q̃ per fidem & spem ad diuinæ contẽplationis pro modo dato indulta accessio. Distabat vir dei, & non nunquam scribebat in tabulis cereis mella restituens, & quidem gra F tiora prioribus. Sedabat lites ecclesiarum, & appellationes importunas quas inter se discordes clerici concitabant, blando spiramine componebat. Interdum etiam durius increpante eo redibat tranquillitas, & detumescentibus procellis qui seditiosi ante eum venerant, & bile diffusa scaturientes declamationibus, pacifici reuertebantur. Adhæsit ei præ cæteris quidam ex principibus comes Theobaldus, & dilectionem opere prosecutus, se & sua in subsidia Clarę uallis exposuit, & in manibus abbatis posuit animam suam depositã altitudine principali se inter seruos Dei conseruum exhibens non dominum, vt obediret ad omnia quæ domus illius infimi postulassent. Emebat igitur fundos, con- G struebat domos, abbatijs nouis præbebat impensas, & vbicunque serui Dei extendissent propagines, delegabat pecunias: non vnam domum sicut Salomon Hierosolymis statuens: sed vbicunque huius schematis consedissent personæ, satagebat eis ministrare necessaria, quasi Christo in terris præsenti propriam faceret mansionem. Sed & hoc in arbitrio viri dei posuit, vt quibuscunq; egentibus eo mandante ad opus Dei sumptus præberet. Videns igitur abbas promptum principis animum pietatẽ pietate accendit, & maximè quidem domesticis fidei voluit cum esse obnoxium, & immortalia templa fundare consuluit, & eleemosynas ea sagacitate dispone re, vt semper fructificantes rediuiuis & renascentibus accessionibus nouas semper eleemosynas parturirent. Deinde egenis quos hac atque illac quasi vespæ pungentes stimuli paupertatis exagitant, omnimodis docuit misereri, aliis indumenta, aliis alimenta largiri. Monuit & suggessit vt per seipsum xenodochia visitaret, nec horreret aspectus languentium: quia in hoc duplicaretur clementiæ bonum si & videret & toueret, si consolaretur & reficeret. Humilitate pauperum oppressores, defendere pupillum & viduam, miserere & commendare, sermones inuditio disponere, prouidere quieti ecclesiæ, rationem gladij intelligere quasi elementarij instruxit: summam principalis officij ei intimans, & hoc à principe exquiri ex debito, vt laudi bonorum, & vindictæ malorum intendat. Hęc & alia huiusmodi salubria monita homo rationabilis reuerenter accipiens, luxum curiæ & fastum altitudinis in humilitatem & honestatem conuertit, nec erat qui in præsentia eius auderet aliquid indecens vel agere vel loqui: sed in hoc etiam ei placere studentes, siue ficto, siue puro animo, ea in quibus dominum suum delectari videbant, ipsi quoq; sæpius factitabant. Introducebant igitur ad eum qui familiarius ei assistebant, pauperes patientes calumniam, nunciabant languentes in plateis iacentes, & quoscunq; in amaritudine & miseria constitutos: & ipse oblata sibi occasione clementiæ lætabatur, & altiori gratia amplectabatur quos de huiusmodi rebus videbat magis esse solicitos: & quia suorum neminem vel in illa curia, vel pro causa illa vir Dei passus est demorari, duos religiosos viros de Præmonstratensi ordine euocatos eleemosynæ suæ præposuit, ad quorum curam spectaret circuire castella & vicos in quibus ipse maneret, & de propria mensa languentes & leprosos qui ibi ma H nebant, quandiu in illis locis esset abundanter refici iussit. Sed & alijs pauperibus largas & congruas personis eleemosynas siue in cibis siue in vestibus eorum, ministerio eorum donari instituit. Et illis quidem tantũ in domo sua voluit esse dominum, vt potestatiuè pincernis & pistoribus & coquis & reliquis ministerialibus quæ vellent iuberent quæ placeret tollerent, nec esset qui aliquid prohiberet, vel referret ad comitem si in aliquo prodigi viderentur. Sed & viri ipsi timentes deum, & tam ei placere, quàm comiti cupientes, nec magnificentiam principis minuebant qui charitatis plenitudinem de suis impleri præceperat, nec deo ingrati esse volebant si inuenirentur desides & auari, vbi eos promptos & expeditos dispensatores esse tã voluntas, quàm principis sufficiens bonitas iniunxisset. Erat præterea horum officio deputatum vt monachis & religiosis viris quos ad curiam diuersa mittebant negocia, hospitia prouiderent, & de penu & horreo comitis necessaria ministrarent. Circumferebant etiam rigente bruma aptatis sarcinis pauperum indumenta, & pelles, & birros, & calceamenta in quibus nec axungia deerat, quæ per vicos indigis erogabant. Nullum in comitatu illo clementiæ deerat opus, ad portum illum naufragi omnes tutum habebant refugium. Temporibus famis non sicut Pharao frumenta venundedit populo, nec in ser-

Universidad de Deusto
Biblioteca

I in seruitutem sibi erogatis annonis subiecit Aegyptum: sed abbate sancto quasi altero Ioseph diuinitore vsus consiliario, gratis egenis aperuit horrea, nec exhausit pecunia populum, nec astu circunuenit afflictos, nec republica ad se translata, priuatos in terra cumulauit thesauros, sed in cœlo potiùs thesaurizans infatigabilis distributor cum magna alacritate & pecunia distribuit & annonas. Nec defuit viro inhianti cœlestibus magni ponderis & horrendi tentatio, sed aggressus est eum tam rex, quàm principes, & commota est & contremuit terra: & quasi iratus esset ei Deus, rapinis & incendiis fere omnia ad eum pertinentia depopulatoribus exposita erant: & operuit faciem terræ repit exercitus & passim omnia uastabantur. Nec erat ei tutum resistere vel obuiare persecutoribus, quia & sui deseruerant eum manifestè infestantes: & qui remanserant, in insidijs non ad subsidia erant: vndique angustiæ graues, quia nec domi sibi cauere, nec extra poterat congrua prouidere, cùm omnino qui sui essent nesciret, & tam de perfidia refugarum, quàm de duplicitate suorum prorsus diffideret. Inter has autem angustias conuersus ad dominum, de cœlo quæsiuit auxilium, & accito viro dei (cuius consilio maximè vtebatur) nec desperans de clementia Dei, hoc ex eius responsione accepit, vt intelligeret quia flagellat Deus omnem filium quem recipit, & huiusmodi correptiones vel purgant vel probant animam, & gloriosiorem fuisse Iob cum federet in sterquilinio, quàm fuisset cum circumstante exercitu sedisset illæsus in solio. Ostendit ei vir sanctus Salomonem peccasse in otio, & abusum bono pacis defluxisse in vitia, cùm Dauid pater eius Absalon filio persequente, & vniuerso Israële aduersus eum animato permansisset in gratia. Intimauit etiam quomodo ipsum satanas colaphizarit apostolum, in qua tribulatione immobiliter perseuerans meruit audire, quia virtus in infirmitate perficitur, & quia in præsenti vita segniores nos faciunt prospera, & circunspectiores aduersa. Audiens hæc venerabilis comes magnificè animatus, duo immensi ponderis & miri operis vasa aurea in quibus pretiosissimæ gemmæ habebantur inclusæ, quæ in solennitate coronæ suæ rex Anglorum Henricus auunculus eius ad ostentationem diuitiarum suarum & gloriæ suæ in mensa coram se habere consueuerat, sub omni celeritate proferri iussit in mediũ, & à corde suo delectationem huiusmodi auellens, gemmas à retinaculis suis iussit abstrahi, & aurum confringi præcepit vt venderentur, & de pretio eorum dilecta domino super aurum & topazion tabernacula fundarentur. Nec desistebat Amalech ab infestatione Israel, sed Moyses eleuatis in cœlum manibus potitus est victoria, & retrahentibus se hostibus abbas sanctus sequester solicitus clamantibus ad Deum & domi plorantibus fratribus irrupit in acies, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio, & allegationibus diuinis intercurrentibus detumuere procellæ, & reuersa est inter regem & principem tranquilitatis & pacis desiderata serenitas.

Finit liber secundus de vita S. Bernardi Claræuallis abbatis. L

INCIPIT PROLOGVS Domini Gofridi monachi Claræuallensis in vltimos tres libros de uita eiusdem.

CLarissimi patris nostri Bernardi Claræuallensis abbatis memoriam, viri insignes ad laudem Christi, & multorum ædificationem literis commendarunt. Inuenta sanè materia vberi, prout cuique licuit, & certior ei gestorum innotuit veritas, non eam totam, sed partes aliquas digessere. Videtur autem nonnullis quod multominus eum silere debeat puer sanctitatis ipsius, dignationis filius, benignitatis alumnus. Quem ab eius vberibus post annos circiter xiij. (quod sine singultu nec meminisse debeo, nec proferre queo) sola tãdem quæ sola potuit mors auulsit. In quo tibi vtinam sic complaceat etiam nunc pater sancte, sicut aliquando videbatur & aliquandiu complacere. Et quis alter tibi tam debitor, quis tam obnoxius, quis tam tuus? Momordit, fateor, & durè momordit mors improba, sed non totum pariter deglutiuit. Amputauit, non extirpauit, sine misericordia portionem quæ se contingebat accepit. Tulit aspectum, tulit eloquium, corporale etiam tulit obsequium, sed non rapuit fidem præsentis etiam nunc opitulationis, non absorbuit spem futuræ aliquando visionis, non denio; in præteritorum memoria altius radicatum filialis absumpsit deuotionis affectũ. Cæterùm mihi quidem, vt

M vt optimè noui, præsertim tanto idonea operi nec scientia nec eloquentia suppetit. Sed tua sanè magnalia, & tuas dignè eloqui laudes, non Origenis ingenium, non Ciceronis lingua sufficeret. Nec desperandum tamẽ, quod tuorum magis operum fructus carpere prudens lector, q̃ verborum nostrorum folia indigna debebit: vt illorum magis suauitate gustata, quàm istorum ariditate culpata, non tã nequiter ista mordeat, quam illos delectabiliter edat. Nam & securius & syncerius visa solent, quàm audita narrari, & in tertium vas transfusa facilius coacescunt. Sed & dulcius ea bibitur aqua quæ ab exiguo licet alueo fontis hauritur, quem confestim repleuerit vena scaturiens, quàm quæ ex riuo tollitur longius iam progresso, vel ex flumine etiam copioso. Inde est quod intactis eorum libris qui de eiusdem beatissimi patris nostri initijs seu etiam medijs conscripserunt, ne tã quam super alienum ædificasse videar fundamentum, circa ea potissimum noster sermo versatur, quibus penè omnibus præsens affui, interdum etiam licet pauca interserens quæ fidelissima fratrum qui aderant relatione cognoui. Veruntamen opus istud libellis tribus partitum lector inueniet. Quorum primus quidem ea maximè quæ ad habitum, mores, atque doctrinam huius beati patris videntur pertinere prosequitur. Secundus autem virtutes multas per eum factas eloquitur. Tertius in eiusdem bono fine completur. Illud etiam admonendum, in rerum narA ratione gestarum cohærentium similitudinis magis, quàm temporis obseruari. Siquidem nec signa ipsa, nec opera quædam eo ordine scripta quo facta sunt: sed interdum aliqua prout occurrere locis opportunioribus videbantur inserta. Firmior enim videtur & haberi acceptior solet oratio quæ suis innititur & illustratur exemplis, velut fabrica quædam idoneis fulta columnis. Nonnulla quoque transposita sunt, vt similibus alia iungerentur, & quæ erant eiusdem generis, sibi aptius cohærerent. Verùm hæc in duobus quidem libellis prioribus, nam in tertio penè per omnia ordini ipsi ipsius temporis series narrationis obsequitur.

Finit prologus vltimorum trium librorum.

Sequuntur capitula libri tertij.
Capitulum I.

QVod præ cæteris miraculis quæ fecit ipse, primum & maximum fuit in moribus, victu & habitu, & aspectu oculorum, vt nec cellam super quam in equo sedebat, sed nec lacum secus quem tota die equitauerat, consideraueris. Cap. 2
Qualis in vestitu, in incessu, in risu & locutionibus suis. Cap. 3
Qualis in nugis aliorum, & quòd sanctam scripturam totam sub se expositam videB rit, nec cathedram affectauit, & alia plurima. Cap. 4
Quæ & qualia de itinere Hierosolymitano & dixerit & fecerit. Cap. 5
Quantus & qualis in catholicis corrigendis, & schismaticis comprimẽdis & hæreticis, & nominatim Petro Abailardo, & Gilleberto Porretano, & Henrico. Cap. 6
De clerico sanato, & mira interpretatione suorum miraculorum, & quòd totius orbis vota in eum concurrebant. Cap. 7
Quos libros, & quibus de causis scripserit, omnium pater, & omnia eius magnalia non posse scribi.

Finis tabulæ capitulorum libri tertij.

INCI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT LIBER PRIMVS, QVI ET TERTIVS.

Capitulum primum.

CNumeris quidem signis atque miraculis, vt orbis cōperit vniuersus, fidelem famulum deus Bernardum Claræuallensem glorificauit abbatem, sicut gloriosus semper in sanctis suis, & in sua mirabilis est maiestate. Cæterùm sicut Malachiam sanctum idem ipse commendat, primum maximumq; miraculum quod exhibuit, ipse fuit, serenus vultu, modestus habitu, ericunspectus in verbis, in opere timoratus, in sacra meditatione adsiduus, in oratione deuotus: & sicut alios ipse monebat, crebra siquidem experientia persuasus, de omni re magis fidens orationi, quam industrię propriæ vel labori. Magnanimus in fide, longanimis in spe, profusus in charitate, summus in humilitate, præcipuus pietate. In consiliis prouidus, in negociis efficax, nunquam tamen minus, q̄ in otio otiosus. Iucundus ad opprobria, ad obsequia verecundus. Suauis moribus, meritis sanctus, miraculis gloriosus, affluens denique sapientia & virtute, & gratia apud deū & homines. Cuius sanctæ animæ adiutorium simile sibi fecerat deus, & speciali præuentum benedictione corpus aptauerat. Apparebat in carne eius gratia quædam, spiritualis tamen potius, quàm carnalis: in vultu claritas præfulgebat, non terrena vtique, sed cœlestis, in oculis angelica quædam puritas, & columbina simplicitas radiabat. Tanta erat interioris eius hominis pulchritudo, vt euidentibus quibusdam indiciis foras erumperet, & de cumulo internæ puritatis & gratiæ copiosè perfusus homo quoque exterior videretur. Corpus omne tenuissimum, & sine carnibus erat, ipsa etiam subtilissima cutis in genis modicè rubens. Illo nimirum quicquid caloris inerat naturalis, assidua meditatio, & studium sacræ compunctionis
D attraxerat. Cæsaries ex flauo colorabatur & candido. Barba subrufa, circa finem vitæ eius respersa canis. Statura mediocritatis honestæ, longitudini tamen vicinior apparebat. Aliàs autem thesaurus iste in vase fictili erat, contrito penitus & vndique conquassato. Laborabat siquidem caro eius multiplicibus infirmitatum incōmodis, vt in ea virtus animi perficeretur. Quarum periculosior quidem in meatu arctissimi gutturis, nil penitus siccum, vix solidum aliquid admittentis: molestior erat defectus stomachi, viscerumque corruptio. Hæ continuæ illi præter alias sæpius incidentes. Summum erat huic famulo dei studium fugere admirationem, & tanquam vnum sese agere cæterorum. At prosequebatur gloria fugitantem, sicut è regione captantes sese alios fugere consueuit. Prouerbium illud in ore ei frequenter, semper in corde: Qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes. Quo nimirum intuitu vitam regulamque communem amplius æmulabatur, nil in suis actibus præferens obseruantiæ singularis. Ob hoc denique & cilicium quod pluribus annis occultè gestauerat, ponere maluit, quàm vt ferre sciretur, minus illum latere velle contestans, qui cum cæteris eiusdem professionis sibi communia non sectatur. In ipsis tamen communibus erat illi singulis puritas, & deuotio
E non communis. Nihil negligens, & minima quæque cum studio & intentione tractabat, ex propria siquidem experientia definire solitus sapientem, cui quæque res sapiunt prout sunt. A primis ferè annis sic euasit illecebras gulæ, vt ipsam quoque saporum discretionē ex magna parte perdiderit. Quotiens sibi pia ministrantium fraude deceptus liquores pro alijs alios sumpsit. Nam & oleum sibi per errorem aliquando propinatū bibit, & penitus ignorauit. Nec prius id cognitum, quam superueniens quidam labia eius miraretur inuncta. Cibus eius buccella panis in aqua calida penitus emolliti cum exiguis sorbitiunculis erat. Modicus ille quidem, sed non modicam eius partem erudam reiiciebat stomachus, ne qua illi foret in cibo voluptas, quem sumere periculum, sumptū tenere dolor, reiicere miseria. Sic nimirum fideli seruo iuxta desiderium cordis sui dispen-

dispensatio superna prouiderat, vt nec fructus ei deesset abstinentiæ singularis, & odiosam semper admirationem declinaret sub vmbra necessitatis. De vino quidem sæpius nobis ipse dicebat, decere monachum quando sumere oporteret, sic gustare illud ne eximaniſſe calicem notaretur. Quod sic ipse seruabat quotiens sibi vinum patiebatur apponi, vt non modo post vnum potum, sed post totum qualecunque prandium suum vas culum in quo ei propinabatur, vix aliquando videretur minus plenum, à mensula reportari. Minus quidem stare poterat, sed
F erat sedens penè iugiter, & rarissimè mouebatur: quotiens subtrahere se negociis poterat, aut orans, aut legens, aut scribens, aut insistens doctrinæ & fratrum ædificationi, aut in sacra meditatione persistens. In quo nimirum studio spirituali obtinuerat gratiā singularem, vt non tædium in illo, non difficultatem aliquam sustineret, liberè secum habitans, & deambulans in latitudine cordis sui, & ibidem exhibens Christo (vt mone re alios ipse solebat) cœnaculum grande stratum. Omnis ei ad meditandum hora breuis, locus omnis congruus erat. Frequenter tamen, licet sic affectus, diuino vrgente metu, imò vrgente spiritu studium hoc lucris vberioribus postponebat, doctus quærere non quod sibi erat vtile, sed quod multis. Aliquin in quolibet cœtu hominum vel tumultu, nisi eius intentionem causa deposceret, tota facilitate animum colligens, interiori quadam quam vbique ipse sibi circunferebat soli tudine fruebatur, nil prorsus attendens quod sonaret vel appareret exterius. Cùm iam dei famulus annos aliquot in Claraualle peregisset, subiit animum eius vt sanctum Hugonem Gratianopolitanum episcopum, & Cartusienses fratres deuotionis gratia visitaret. Quem prædictus episcopus tam gratanter, & tam reuerenter suscepit, diuinam
intelligens in eiusdem hospitis visitatione præsentiam, vt prostratus solotenus adoraret. Videns autem seruus Christi episcopum ætate grandæuum, celebrem opinione, sanctitate conspicuum, coram se procidentem, vehementer expauit: ipse quoque pariter corruens ante eum, & ita demum susceptus in osculo pacis humilitatem suam tanti
G viri veneratione confusam, non sine graui gemitu causabatur. In cuius pectore singularem obtinuit ex eo tempore locum, vt fierent deinceps duo illi filij splendoris cor vnū & anima vna, & se inuicem fruerentur in Christo. Sicut enim regina Saba de Salomone testatur, vterque sese in altero longè amplius, quàm fama vulgasset inuenisse gratulabatur. Cartusiæ quoque à viro reuerendissimo Guidone priore, & à cæteris fratribus eodem affectu & eadem veneratione susceptus est seruus Christi, exultantibus illis in gaudio, quia qualem eū per epistolam prius nouerant, talem inuenerunt & præsentem. Cæterùm cùm in reliquis omnibus ædificarentur, vnum fuit quod prædictum priorem Cartusiensem aliquatenus mouit, stramentum videlicet animalis cui idem vir venerabilis insidebat, minus neglectum, minus præferens paupertatem. Nec silentio pressit æmulator virtutis quod mente conceperat, sed locutus vni è fratribus aliquatenus super hoc moueri sese cōfessus est & mirari. Cumque ille ad patrem sanctum quod audierat retulisset, non minus ipse miratus, quale illud esset stramentum quærebat, quòd ita scilicet à Claraualle Cartusiam vsque venisset, vt nunquam illud vidisset, nunquam considerasset, & vsque in horam illam quale esset omnino nesciret. Neque enim suum erat animal illud, sed à quodam monacho Cluniacensi auunculo suo, & in sua vicinia demorā ti fuerat commodatum, & erat sicut sibi sternere ille solebat. Quod verbum sæpe dictus H prior audiens, in eo potissimum mirabatur quod sic ille dei famulus foris oculos circuncidisset, intus animum occupasset, vt quod ipse primo offenderat visu, hoc ille tanti itineris spatio non vidisset. Iuxta lacum etiam Lausenensem totius diei itinere pergens, penitus eum non vidit, aut se videre non vidit. Cùm enim vespere facto de eodem lacu forcij colloquerentur, interrogabat eos vbi ille lacus esset, & mirati sunt vniuersi.

Capitulum II.

DEsiderauerat tamen ab initio omnimodo subtrahere se negociis, & nusquam egredi, sed in monasterio residere. Quod & postmodum ex defectu corporis occasionem inuenisse se reputans opportunam, aliquando statuit, & aliquandiu tenuit, donec illum exire coēgit necessitas grauis ecclesiæ dei, & summi pontificis atque omnium abbatum sui ordinis iussio, quibus per omnia tanquam patribus deferebat ipse omnium pater. Ex quorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

quorum etiam mandato nouissimis quidem annis præter cucullam & tunicam laneo pan no in modum chlamydis decurtatæ, & pileo simili vtebatur, inter tantos langores corporis, & labores nullis vnquam vti pellibus acquiescens. In vestibus ei paupertas semper I placuit, sordes nunquam. Nimirum animi fore indices aiebat, aut negligentis, aut inaniter apud se gloriantis, aut gloriam foris affectantis humanam. Incessus eius & habitus omnis modestus & disciplinatus, præferens humilitatem, redolens pietatem, exhibens gratiam, exigens reuerentiam, solo visu lætificans & ædificans intuentes. De risu dicimus quod ex ore eius frequenter audiuimus, dum cachinnos religiosorum hominum miraretur, non meminisse se à primis annis suæ conuersionis aliquando sic risisse, vt non potius ad ridendum quàm ad reprimendum sibi vim facere oporteret, & risui suo stimulum magis adhibere, quàm fræmum. Vocem illi in inualido corpore validam satis intelligibilemque contulerat, qui in opus prædicationis segregauerat illum ex vtero matris suæ. Sermo ei quotiens opportuna inueniebatur occasio, ad quascunque personas de ædificatione animarum, prout tamen singulorum intelligentiam, mores & studia nouerat, quibusque congruens auditoribus erat. Sic rusticanis plebibus loquebatur, ac si semper in rure nutritus: sic cæteris quibusque generibus hominum, velut si omnem vestigandis eorum operibus operam impendisset. Literatus apud eruditos, apud simplices simplex, apud spirituales viros perfectionis & sapientiæ affluens documentis, omnibus se coaptabat, omnes cupiens lucrifacere Christo. Cautus erat artificiosissimè obseruare quod ad papam Eugenium scribens, de sui cordis plenitudine eructauit.

K Capitulum III.

NVgæ si incidant interdū (inquit) ferendæ fortassis, referendæ nunquam. Interueniendum cautè & prudenter nugacitati. Prorumpendum sanè in serium quid, quod non modo vtiliter, sed & libenter audiant, vt sua persedeant ociosis. Quàm verò placabilem & persuasibilem, quamq; eruditam linguam dederit ei Deus, vt sciret quem & quando deberet proferre sermonem, quibus videlicet consolatio vel obsecratio, quibus exhortatio congrueret, vel increpatio, nosse potuerunt aliquatenus qui ipsius legerint scripta, etsi longe minus ab eis qui verba eius sæpius audierunt. Siquidem diffusa erat gratia in labijs eius, & igitum eloquium eius vehementer, vt non posset ne ipsius quidem illylus licet eximius, totam illam dulcedinem, totum retinere feruorem. Mel & lac sub lingua eius, & nihilominus in ore eius ignea lex, iuxta illud Cantici canticorum: Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Inde erat quod Germanis in etiam populis loquens, miro audiebatur affectu, & ex sermone eius quē intelligere vtpote alterius linguæ homines non valebant, magis quàm ex peritissimis cuiuslibet post eum loquentis interpretis intellecta locutione, x diffi cari illorum deuotio videbatur, & verborum eius magis sentire virtutem. Cuius rei certa L probatio tunsio pectorum erat, & effusio lachrymarum. Vtebatur sanè scripturis tam libere commodeque, vt non tam sequi illas, quàm præcedere crederetur, & ducere ipse quo vellet, auctorem earum ducem spiritum sequens. Quem nimirum vt in medio ecclesiæ aperiret os eius, sic impleuerat Deus spiritu sapientiæ & intellectus, vt secundum quod in libro Iob legitur, profunda quoque fluuiorum scrutaretur, & abscondita proferret in lucem. Nam & confessus est aliquando sibi meditanti, vel oranti, sacram omnem velut sub se positam & expositam sibi apparuisse scripturam. Cæterum, quàm gratis euangelizauit, quis digne prædicet, quis dignè miretur? Minus fore credidit nullas sibi ab audi toribus transitorias petere facultates, nisi oblatas sæpius refutaret ecclesiasticas dignitates. Parum illi fuit nulla quærere stipendia militantem, ac insignia quidem recipere acquieuit. Denique velut alter Dauid processurus ad bellū, bellica arma sibi grauiora causatus, est, quibus multos suos eo præsertim tempore cerneret prægrauari, & in simplicitate sua gloriosius triumphabat. Tantam enim gratiam virtus ei diuina contulerat, vt licet abiectus esse elegisset in domo Dei, vberius tamē fructificaret in ea, quàm alij quilibet in sublime porrecti, & lucens amplius illustraret ecclesiam velut de sub modio suæ humilitatis, quàm cæteri super candelabra constituti. Nimirum quo humilior, eo semper vtilior fuit populo Dei in omni doctrina salutari, in quo M tamen noluit locum tenere doctoris.

Beatus planè, qui sicut ipse de quodam sanctorum

ctorum ait, legem dilexit & cathedram non affectauit. Quàm fœlicius siquidem in virtutū cathedra sedere meruit dum noluit præsidere in cathedris dignitatum. Denique sicut iustus & fortis in prædicatione euangelica laborauit, sicut prudens & temperans cauit sibi semper ab ecclesiastica prælatione. Nec enim contumaciter vnquam renuit, sed frequenter & ad maximos electus honores, prudenter epit, diuina sibi cooperante gratia, ne aliquando cogeretur. Moyses quidem sanctus cessit Aaron fratri suo pontificium, sed linguæ erat impeditioris. Bernardum nostrum non ab opere euangelistæ necessitas aliqua, sed ab honore solo sola humilitas reuocauit. Merito proinde apud Deum & homines obtinuit gratiam singularem, qui non modo sine sumptu temporalis facultatis, verumetiam sine gradu ecclesiastici dignitatis, non autem sine fructu fraterq; salutis euangelium posuit, & populo Dei semper prodesse studuit, nunquam præesse fustinuit. Raro tamen nisi fortè ad loca proxima vt prædicaret exiuit, sed quotiens eum necessitas aliqua traheret seminabat super omnes aquas, publicè, & priuatim annuncians verbum Dei. Quod tamen ipsum ex manda to summi pontificis actitabat, ad nutum quo que præsulum cæterorum, vbicunque eorum aliquem contigisset adesse. Nimirum quanto magnus erat humilians se in omnibus, eo magis sacerdotibus deferebat, quo plenius intellexerat quæ ministris Christi reuerentia deberetur.

Capitulum quartum.

A NEc tacendum quod ex prædicatione itineris Hierosolymitani, graue contra eum quorundam hominum, vel simplicitas, vel malignitas scandalum sumpsit tristior sequeretur effectus. Quod tamen verbum dicere possimus ab eo quidem initium non sumpsisse. Cùm enim multorum iam animos permouisset audita necessitas, à rege Francorum semel, & iterum propter hoc expetitus, apostolicis etiam literis monitus, nec sic acquieuit super hoc loqui vel consilium dare, donec per ipsius tandem summi pōtificis generalem epistolam iussus ab eo est tanquam Romanæ ecclesiæ lingua exponere populis atque principibus. Cuius epistolæ tenor fuit, vt in pœnitentiam, & remissionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut suas pro illis animas posituri. Hæc & huiusmodi super hoc poterant veraciter dici, sed dicendum potius id quod potius fuit. Euidenter enim verbum hoc prædicauit domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Sed quantis & quàm multiplicibus signis? Quanta vel numerare, nedum narrare difficile foret. Nam & eodem tempore scribi cœperant, sed ipsa demum scriptorem numerositas scribēdorum, & materia superauit auctorem: nimirum cùm aliquando vna die viginti seu etiam plures ab incommodis variis sanarentur, nec facilè ab huiusmodi dies vlla vacaret. Denique plures eo tempore Christus per serui sui tactum, & orationem ex ipsis etiam matrum vteris cæcos videre, claudos ambulare, aridos conualescere, surdos fecit audire, & mutos loqui, mirabilius restituente gratia quod minus præstitum fuerat à natura. Nec tamen ex illa profectione Orientalis ecclesia liberari, sed cœlestis meruit impleri & lætari. Quod si placuit Deo tali occasione plurimorum eripere si non Orientalium corpora à paganis, Occidentalium anima à peccatis: quis audeat dicere illi, quid fecisti sic? Aut quis rectè sapiens, illorum sortem magis non doleat qui ad priora, vel peiora fortè prioribus scelera redierunt, quàm eorum mortem qui in fructibus pœnitentiæ, purgatas varijs tribulationibus Christo animas reddiderunt? Alioquin quamlibet dicant Aegyptij, dicant filij tenebrarum, qui veritatem nec videre valeant, nec proferre, callidè eduxit eos, vt interficeret in deserto: patienter tolerat saluator opprobrium, quod tantarum animarum salute compensat. Meminit huius verbi ipse quoque venerabilis pater inter cætera dicens: Si necesse sit vnum fieri è duobus, malo in nos murmur hominum, quàm in Deum esse. Bonum mihi si dignetur me vti pro clypeo, libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata spicula blasphemorum, vt non ad ipsum perueniant. Non recuso inglorius fieri, vt non irruatur in Dei gloriam. Hæc quidem ille in libro de con- C sideratione secundo. Accidit autem vbi primum de eiusdem exercitus dissipatione lamentabilis intra Gallias insonuerat rumor, vt illuminandum Dei famulo filium cæcum offerens pater, multis precibus vinceret excusantem. Et imponens

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctus puero manum, orabat ad dominum quatenus si ab eo verbum prædicationis illius exierat, si prædicanti spiritus eius affuerat in illius illuminatione ostendere dignaretur. Dum verò post orationem orationis præstolaretur effectum, quid facturus sum? ait puer: Video enim: attollitur illico clamor astantium: plures enim nō modo ē fratribus, verumetiam è secularibus aderant, qui vt puerum videre videntem, multipliciter consolati, Deo gratias referebant. Sed de his hactenus.

Capitulum V.

NAm & illud propter posteros memorandum, quàm multipliciter ecclesiæ sancti viri Dei doctrina profuerit in catholicorū moribus corrigendis, in scismaticorum furoribus comprimendis, in hæreticorum erroribus confutandis. Siquidem præter eos quos docuit sobriè & iustè & piè viuere in seculo, quantos etiam perfectius valedicere seculo persuasit, vel ex hoc liquet quod non cessauit quandiu vixit deserta seculi, seculi desertoribus implens. Cuius ministerio videtur propheticum illud etiam corporaliter
D exhiberi: Posuit desertum in stagna aquarum, & terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocauit illic esurientes, & constituerunt ciuitates habitationis, & seminauerunt agros, & plantauerunt vineas, & fecerunt fructum natiuitatis, & benedixit eis, & multiplicati sunt. Sanè in diebus schismatis generalis, quàm fideliter seruus domini stetit in contractione in conspectu eius, vt auerteret iram eius, quàm efficaciter stetit & placauit, & cessauit quassatio, quàm denique euidenter in tempore iræ factus est reconciliatio, non modò latius prosequendum. Sufficere interim potest, si ipsius super hoc scribentis ad eum Innocentij papæ verba ponamus: Quàm firma, ait, perseuerantique constantia causam beati Petri & sanctæ matris tuæ Romanæ ecclesiæ, incandescente Petri Leonis schismate feruor tuæ religionis & discretionis susceperit defendendam, & se murum inexpugnabilem pro domo Dei opponens, animos regum ac principum, & alia rum tam ecclesiasticarum, quàm secularium personarum ad catholicę ecclesiæ vnitatem, & beati Petri ac nostram obedientiam frequentibus argumentis, & ratione munitis inducere laborauerit, magna quæ ecclesiæ Dei & nobis prouenit vtilitas manifesta. In quibus autem pro fide quoque, quàm magnifice egerit seruus fidelis, & prudens, breuiter intimandum. Fuit in diebus illis Petrus Abaillardus magister insignis, & celeberrimus in opinione scientiæ, sed de fide perfidè dogmatizans. Cuius cum blasphemiis plena grauissimis volitare vndique scripta cœpissent, prophanas nouitates vocum & sensuum viri eruditi atque fideles ad Dei hominem retulerunt. Qui nimirum solita bonitate & benignitate desiderans errorem corrigi, hominem non confundi, secreta illum admonitione conuenit. Cum quo etiam tam modestè tamque rationabiliter egit, vt ille quoque compunctus ad ipsius arbitrium correcturū se promitteret vniuersa. Cæterum cùm recessisset ab eo Petrus idem, consiliis stimulatus iniquis, & ingenij sui viribus plurimoq; exercitio disputandi infœliciter fidens, resilit à proposito saniori. Expetens denique Senonensem metropolitanum, quod in eius ecclesia celebrandum foret in proximo grande concilium, Clarævallensem causatur abbatem suis in occulto detrahere libris. Addit quoque paratum se esse in publico sua defendere scripta, rogans vt prædictus abbas dictus, si quid haberet, ad concilium vocaretur. Factum est vt postulauit. Sed vocatus abbas venire penitus recusauit, suum hoc non esse, renuncians. Postea tamen magnorum virorum monitis flexus, ne videlicet ex ipsius absentia scandalum populo, & cornua crescerent aduersario, demum pergere acquieuit, tristis quidem, nec sine lachrymis annuens, sicut in epistola ad papam Innocentium ipse testatur, in qua plenius luciduisque negocium omne prosequitur. Affuit dies, & ecclesia copiosa conuenit: vbi à Dei famulo Petri illius in medium scripta F prolata sunt, & erroris capitula designata. Demum illi optio data est aut sua esse negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi si posset obiiciendis sibi rationibus pariter, & sanctorum testimoniis patrum. At ille nec volens resipiscere, nec valens resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur, vt tempus redimeret, sedem apostolicam apellauit. Sed & postea ab egregio illo catholicæ fidei aduocato monitus, vt vel iam sciens in personam suam nihil agēdum, responderet tam liberè, quàm securè, audiendus tantum & ferendus in omni patientia, non

non sententia aliqua feriendus: hoc quoque omnimodis recusauit. Nam & confessus est postea suis, vt aiunt, quod ea hora maxima quidem ex parte memoria eius turbata fuerit, ratio caligauerit, & interior fugerit sensus. Nihilominus tamen ecclesia quæ conuenerat dimisit hominem, mulctauit abominationem, à persona abstinens, sed dogmata prāua condemnans. Quando verò Petrus ille refugium mueniret in sede Petri, tam longē dissidens a fide Petri? Et ipsum ergo auctorem eadem sententia cum erroribus suis apostolicus præsul inuoluens, scripta incendio, scriptorem silentio condemnauit. Fuit item Gillebertus quem cognominauere Portetanum, Pictauorum episcopus, in sacris literis plurimum exercitatus, sed sublimiora se etiam ipse scrutatus, ad insipientiam sibi. Siquidem de sanctæ trinitatis vnitate & diuinitatis simplicitate non simpliciter sentiens, nec fideliter scribens discipulis suis panes proponebat absconditos, furtiuas propinabat
G aquas, nec facilè quid saperet, imò quantum desiperet, personis authenticis fatebatur. Timebat enim quod apud Senonas Petrum ei dixisse ferūt. Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet. Nouissimè tamen cùm iam fidelium super hoc inualesceret scandalum, creseeret murmur, vocatus ad medium est, & librum tradere iussus in quo blasphemias euomuerat graues quidem, sed verborum quodam inuolucro circunseptas. Igitur in concilio quod in vrbe Remorum papa venerabilis Eugenius celebrauit, egit cominus aduersus hunc Gillebertum ecclesiæ sanctæ suo tempore singularis athleta Bernardus: primo quidem totum quod ille verborum ea uillationibus occultare nitebatur eliciēs, deinde verò tam suis ratiociniis, quàm sanctorū testimoniis biduana disputatione redarguēs, considerans sanè nonnullos ex his qui præsidebant, iam quidem animaduertentes blasphemiam in doctrina, adhuc tamen auertentes iniuriam à persona, accensus est zelo, & domesticam sibi ecclesiam seorsum conuocat Gallicanam. Communi denique consilio, à patribus decem prouinciarum, aliis
I autem episcopis & abbatibus plurimis, dictante viro Dei, nouis dogmatibus opponitur symbolum nouum. Cui etiam subscribuntur nomina singulorum, vt eorum vide licet omnium sicut irreprehensibilis, sic irreprehensibilis zelus cæteris innotescat. Ita demum apostolico iudicio, & auctoritate vniuersalis ecclesiæ error ille damnatur, episcopus Gillebertus an eidem damnationi con- H sentiant, interrogatur. Consentiens, & publicè refutans quæ prius scripserat, & affirmauerat, indulgentiā ipse consequitur, maximè quòd ab initio cautus fuisset ea lege eandem ingredi disceptationem, vt promitteret sine vlla sese obstinatione pro ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum liberè suam opinionē.

In partibus Tolosanis Henricus quidam olim monachus, tunc apostata vilis, pessimæ vitæ, perniciosæ doctrinæ, verbis persuasibilibus gentis illius occupauerat leuitatem, & vt prædixit apostolus de quibusdam, in hypocrisi loquens mendacium, fictis verbis de eis negociabatur. Erat autem hostis ecclesiæ manifestus, irreuerenter ecclesiasticis derogans sacramentis pariter, & ministris. Nec mediocriter in ea iam malignitate profecerat. Sic enim de eo scribens pater venerabilis ad principem Tolosanum inter cætera ait: Passim inueniebantur iam ecclesiæ sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, sacerdotes sine debita reuerentia, sine Christo denique Christiani. Paruulis Christianorum, Christi uita intercludebatur, dum baptismi gratia negabatur. Ridebantur orationes oblationesq; pro mortuis, sanctorum inuocationes, sacerdotum excommunicationes, fidelium peregrinationes, basilicarum ædificationes, dierū solennium vacationes, chrismatis, & olei consecrationes, & omnes denique institutiones ecclesiasticæ spernebantur. Hac necessitate vir sanctus iter arripuit, ab I ecclesia regionis illius sæpius iam antè rogatus, & tunc demum à reuerendissimo Alberico Ostiensi episcopo & legato sedis apostolicæ persuasus pariter & deductus. Veniens autem cum incredibili deuotione susceptus est à populo terræ ac de cœlo angelus aduenisset. Nec moram facere potuit apud eos, quòd irruentium turbas reprimere nemo posset, tanta erat frequentia diebus ac noctibus aduentantium benedictionem expetentium, flagitantiūm opem. Prædicauit tamen in ciuitate Tolosa per aliquot dies, & in cæteris locis quæ miser ille frequentasset amplius, & grauius infecisset, multos in fide simplices instruens, nutantes roborans, errantes reuocans, subuersos reparans, subuersores & obstinatos auctoritate sua premens & opprimens, vt non dico resistere, sed ne assistere quidem & apparere præsumerent. Cæterùm etsi tunc fugit hæreticus il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

le & latuit, ita tamen impeditæ sunt viæ eius & semitæ circúseptæ, vt vix alicubi postea tutus, tandem captus & catenatus episcopo traderetur. In quo itinere plurimis etiam signis in seruo suo glorificatus est Deus, aliorum corda ab erroribus impiis reuocans, aliorum corpora à langoribus variis sanans.

Est locus in regione eadem, Sarlatum nomen est illi, vbi sermone completo plurimos ad benedicendum panes sicut vbique fiebat, Dei famulo offerebant. Quos ille eleuata manu & signo crucis edito in Dei nomine benedicens, in hoc, inquit scietis vera esse quæ à nobis, falsa quæ ab hæreticis suadentur, si infirmi vestri gustatis panibus istis adepti fuerint sospitatem. Timens autem
K venerabilis episcopus Carnotēsium magnus ille Gaufridus, siquidem præsens erat & proximus viro Dei, si bona (inquit) fide sumpserint, sanabuntur. Cui pater sanctus de domini virtute nil hæsitans, non hoc ego dixerim, ait, sed verè qui gustauerint, sanabuntur, vt proinde veros nos, & veraces Dei nuncios esse cognoscant. Tam ingens multitudo languentium gustato eodem pane conualuit: vt per totam prouinciam verbum hoc diuulgaretur, & vir sanctus per vicina loca regrediens, ob concursus intolerabiles declinauerit, & timuerit illò ire.

Capitulum VI.

PRimum sane miraculum quod per famulum suum in vrbe Tolosa Christus exhibuit, paralytici cuiusdā clerici curatio fuit. Hunc in domo regularium clericorum sancti Saturnini, quorum vnus ipse erat, ad petitionem abbatis & fratrum circa noctis crepusculum visitans homo Dei, moribundum inuenit hominem qui extremum spiritum trahere videretur. Consolatus itaque miserum, & data benedictione egrediens, sicut postea confessus est, loquebatur in corde suo fidelis seruus ad dominū tam fiducialiter, quàm fideliter, dicens: Quid expectas domine Deus? Generatio hæc signa quærit. Alioquin minus apud eos nostris proficimus verbis, nisi abs te fuerint
L confirmata sequentibus signis. Eadem hora exilijt paralyticus de grabato, & accurrens secutus, & consecutus est eum, sacra vestigia deuotione qua debuit amplexatur. Cui subitò procedenti obuians ex concanonicis vnus expauit & exclamauit, siquidem phantasma putabat. Quando enim de lectulo eum crederet surgere potuisse? Egressam magis à corpore eius animam phantasticè sibi apparuisse arbitratus aufugit. Sed ipsi demum tam ei, quàm cæteris rei veritas fidem fecit. Egreditur exinde sermo inter fratres, curritur ad spectaculum tam iucundum, ipse etiam inter primos accurrit episcopus & legatus, inde pergitur ad ecclesiam, eo ipso qui conualuerat præeunte conclamatur in laudes Dei, eodem pariter concinente, ruit vndique populus, benedicitur Christus, triumphat fides, infidelis quisq; confunditur, exultat pietas, & impietas contabescit. Porrò vir Dei cellam vbi manebat ingressus, diligenter omnes obserari aditus, obseruari tanuas iubet, ne quis pateat introitus populo concurrenti. Cùm autem per totum ab eadem prouincia reditum, viri sancti magis magisque signa crebrescerent, & multiplicarentur in dies, non prætereundum quidnam ipse inter hæc animi gereret, qui à Christo humilitatem cordis & mansuetudinem didicisset. Disputans enim secum in cogitationibus suis, & ex ipsa demum locutus abundantia cordis sui, domesticis sibi religiosis quibusdam fratribus aiebat: Plurimum miror quidnam sibi hæc miracula velint, aut quid visum sit Deo talia actitare per talem. Nil mihi videor in sacris paginis super hoc M
genere legisse signorum. Siquidem facta sunt aliquando signa per sanctos homines & perfectos facta sunt & per fictos. Ego mihi nec perfectionis conscius sum nec fictionis. Scio enim sanctorum mihi non suppetere merita quæ miraculis illustrentur: confido autem nec ad eorum sortem me pertinere, qui virtutes multas in nomine domini operātur, & à domino ignorantur. Hæc & huiusmodi crebrius secretiusq; cum viris spiritualibus conferebat. Nouissimè verò opportunum sibimet visus exitum reperisse, Icio (inquit) huiusmodi signa nō ad sanctitatē vnius, sed ad multorum spectare salutem, & Deum in homine per quem talia operetur, non tam perfectionem considerare, quàm opinionem, vt in eo commendet hominibus quæ illi creditur inesse virtutem. Neque enim pro eis fiunt hæc per quos fiunt, sed pro eis magis qui vident illa vel sciunt. Nec eo fine per eos ista dominus operatur, vt ipsos probet cęteris sanctiores, sed vt cæteros magis amatores, & æmulatores

æmulatores faciat sanctitatis. Nihil ergo mihi & signis istis, quandoquidem meæ illa famæ magis quàm vitæ nouerim exhiberi, nec ad meam fieri commendationem, sed ad commonitionem potius aliorum. Satis, ni fallimur, huius viri mirabitur animum quisquis hoc diligenti consideratione pensauerit, nec præstantius reputabit æstimator quisque fidelis, signa atque prodigia mirabiliter operari, quàm perpetrata taliter interpretari.
A Sibi quoque non minus vtile iudicabit imitandos eius affectus, quàm mirandos actus, & morum insignia, quàm operum signa cognoscere. Sed ad hæc quis idoneus? In huius siquidem pectore viri Dei, pari fœdere puritas suauitasque consederant: satis quidem vtraque mirabilis, sed mirabilior vtriusque complexus. Inde nimirum tam singulariter in vnum hominem totius orbis vota pariter concurrebant quòd puritatem suauitas amabilem faceret, suauitatem puritas accepta bilem: vt difficile fuerit æstimare, gratiæ an reuerentię amplius obtineret. Quis enim tam rigidæ conuersationis, qui Clarævallensem non sublimiter reuereretur abbatem? Quis tam dissolutæ, qui non erga eundem dulciter afficeretur? Dulcissimis enim affectibus plenum pectus ipse gerebat, sed quàm liberè eos quoties causa depoſceret coërcebat, humanissimus in affectione, magis tamen fortis in fide.

Et vt breue aliquod huius rei proferamus exemplum, sicut ipse quoque testatur in sermone super Cantica cāticorum vicesimisexto, siccis oculis germani sui, & germani tam necessarij tam dilecti Gerardi videlicet celebrauit exequias, siccis oculis corpus eius tradidit sepulturæ, ne affectus fidem vincere videretur. Nam extraneum quemlibet vix aut nunquam sine lachrymis sepeliuit. Talem sibi illum vberius perinde fructificaturum manus diuina formauerat, vt austeritatem suauitas morum tolleret, auctoritatem
B sanctitas conseruaret. Cui enim vel tanta benignitas esset oneri, vel tanta bonitas non esset honori? Legimus de Salomone quòd omnis terra desiderauit videre vultum illius. Grande præconium, sed forsitan in hac parte non minus quàm Salomon hic. Neque enim satis credibile est Salomonem illum in omni gloria sua tam vniuersalem orbis obtinuisse fauorem, quàm hunc in sua humilitate. Imò verò difficile omnino videretur ex historijs aliquibus inuenire hominem vnū conuersantem adhuc cum hominibus in vniuersa terra, tam celebre & amabile obtinuisse nomen à Solis ortu & occasu, ab aquilone & mari. Vt enim illas memoremus prouincias, ex quibus vsque hodie monimenta certiora superesse noscuntur, & in ecclesia orientali & apud soles occiduos Hybernorum, & à meridie in remotis finibus Hispaniarum, & ab aquilone in insulis quæ procul sunt Daciæ Sueciæque celeberrima eius opinio fuit. Crebras vndique recipiebat epistolas & reddebat. Vndique ei xenia mittebantur, vndique eius benedictio petebatur. Postremo quasi vitis abūdantissima suos vndique palmites propagauit, excepto quod in terram Hierosolymitanam, quanuis locus esset à rege paratus, ob incursus paganorum, & aëris intemperiem non acquieuit mittere fratres suos. Neque verò episcopus ille incōgruum aliquid vsurpasse videtur, qui post sacrum eius obitum dum fratres consolarentur, inter cætera hoc quoque in ipsius profe- C
quutus est laudem, quia in omnem terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verba illius. Vincebat tamen sublimitatem nominis, humilitas cordis, nec tam poterat vniuersus eum mundus erigere, quàm se ipse deijcere solus. Summus reputabatur ab omnibus, infimum ipse se reputans: & quem sibi omnes, ipse se nemini præferebat. Denique sicut nobis sæpius fatebatur, inter summos quoq; honores & fauores populorum, vel sublimium personarum, alterum sibi mutuatus hominem videbatur, seque potius reputabat absentem, velut quoddam somnium suspicatus. Vbi verò simpliciores ei fratres, vt assolet, fiducialius loquerentur, & amicitia semper liceret humilitate frui, ibi se inuenisse gaudebat, & in propriam rediisse personam. Innata ei à puero verecundia, vsque ad diem perseuerauit extremum. Inde erat quòd licet tam magnus esset & excelsus in verbo gloriæ, nunquam tamen (sicut sæpè eum audiuimus protestantem) in quamlibet humili cœtu sine metu & reuerentia verbum fecit, tacere magis desiderans, nisi conscientiæ propriæ stimulis vrgeretur, timore Dei, charitate fraterna. Patientiam eius maximè quidem flagellis dominicis exercitatam nouimus & probatam: qui nimirum ab ipso suæ conuersionis initio vsque ad diem sacræ depositionis tanta sustinuit, vt vita eius his qui nouerant, non nisi quędam mortis protelatio videretur. Cæte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rùm erga homines quoque etsi rarior ei occasio minora forsitan patientiæ potuit experimenta præstare, dicendum tamen uel breuiter ne huius quidem apparuisse eum virtutis immunem. Et quia genus hoc patientiæ solicus erat dicere tripartitum, videlicet ad uerborum iniurias, ad damna rerum, ad corporis læsionem, de singulis saltem singula proponamus exempla, quæ interim nobis occurrunt. Scripserat aliquando Dei famulus ad episcopum aliquem de curia & consilio regis, monens eum super quibusdam verbis regi suadere & consulere meliora. At ille vehementer exacerbatus, amarissimam ei reddidit epistolam, dicens in ipsa salutatione prima, salutem, & non spiritum blasphemiæ, tanquam videlicet vir sanctus (quod horror est dicere) ex blasphemiæ spiritu illa scripsisset. Ad quod verbum mansuetissimus Christi seruus, memor dominicæ responsionis: Ego dæmonium non habeo sicut hodie extans eius epistola continet. Minime quidem, ait, spiritum blasphemiæ habere me credo, sed nec maledixisse cuiquam, aut maledicere velle me scio, præsertim principi populi mei. Nec minus postea charum, nec minus familiarem eundem episcopum habuit, sed elogium illud prædictum apud eum sic fuit quasi non dictum. Abbas Farcensis conuentum fratrum à Claraualle vocauerat, monasterium eis ædificaturus: sed Romanus impediuit antistes, & sibi tollens eos in loco altero ordinauit. Vnde plurimum doleus prædictus ille vir magnus & magnæ deuotionis, collectam pecuniam sexcentarum fere marcarum argenti deposuit sub chirographo, quas ad dei hominem ueniens obtulit ei, rogans vt quod non meruerat in partibus suis, vel citra alpes nouum exinde cœnobium conderetur. Missum est pro argento, & totum prorsus amissum. Nec respondit aliud homo Dei cum ei nunciaretur, quàm benedictus Deus qui nobis pepercit ab onere. Nam & illis, inquit, qui tulere, leuius indulgendum. Sunt enim Romani, & pecunia videbatur immanis, ac vehemens fuit ipsa tentatio. Gratulari etiam consueuerat decem circiter monasteria, vel ædificandis monasteriis loca congrua numerans fraudulenter & violéter sibi ablata, dum contendere nollet, & magis eũ vinci, quàm alios vincere delectaret. Veniens aliquando Claramuallem clericus quidam ex his quos regulares vocant, importune satis instabat vt in monachum reciperetur. Suadente patre sancto vt ad suam reuerteretur ecclesiam, nec acquiescente recipere eum, vt quid ergo (ait ille) in libris tuis tantopere perfectionem commendasti, si cã desiderauit, opem renuis exhibere? Et maligno spiritu iracundiæ vehementius instigatus, sicut postmodum euidenter apparuit, iam (inquit) si illos tenerem discerperem libros. Cui vir domini, puto, ait, in nullo eorum legisti non posse te in tuo claustro esse perfectum. Morum correctionem, non locorum mutationem, si bene memini, in libris omnibus commendaui. Tum vero impetum faciens homo uelut insanus in eũ, percussit maxillam eius, idque tam grauiter vt succederet statim robur ictui, tumor rubori. Iam qui aderant, in sacrilegum insolabant, sed prœuenit eos seruus domini clamans, & adiurans per nomen Christi nullatenus eum tangere, sed educere caute, & curam eius habere, ne ab aliquo ei vel in aliquo noceretur. Quod tam districtè præcepit, vt miser ille timens & tremens absque omni iniuria eductus sit & deductus. Et quidem in libertate spiritus Dei famulus excellenter enituit cum humilitate & mansuetudine, vt quodammodo videretur & vereri neminem, & omnem hominem reuereri. Increpatione rarius vtebatur, monitis potius & obsecrationibus agens. Quam vero inuitus & non ex cordis amaritudine uerbum proferret amarum, ex eo maxime animaduertebatur, quòd perfacile huiusmodi impetum cohiberet. Siquidem mirabatur hominum improbitatem, quos aliquando forte turbatos, excusationem quamlibet rationabilem, satisfactionem quamlibet humilem admittere grauat, quòd ipsa suæ turbationes passio miseros sic delectet, vt oderint omne remedium, vt contineant aures, claudant oculos, abiciant manus, & omnimodis satagant ne semel orta commotio sedari valeat & sanari. Eius tamen obiurgationẽ non minus facile aliquando compescebat grauis & turbulenta responsio, quàm humilis & modesta, ut ab aliquibus proinde diceretur cedenti insistere, cedere resistenti. Dicebat enim vbi resonat vtrinque modestia, dulce esse colloquium: vbi vel ex parte altera, vtile: vbi ex neutra, pernitiosum. Vbi enim hinc inde duritia sonat, iurgium est non correctio, nec disciplina, sed rixa, vt deceat magis interim dissimulare prælatum, & commotione nata vtilius castigare subiectos, aut certè si ita res exigit, obseruare consilium sapientis, quia stultus non corrigitur verbis. Loquitur ipse de increpationibus minus vtiliter, minus patienter acceptis, in sermone super Cantica canticorum quadragesimosecundo inter cætera dicens: Vtinam neminem obiurgare necesse sit. Hoc enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes, mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere, magis autem vrget charitas. Quod si arguero & fecero quod meum est, illa autem procedens increpatio minimè quod suum est faciat, neq; ad quod nisi illam: sed reuertatur ad me vacua tanquam iaculum feriens & resiliens, quid me animi tunc habere putatis fratres? Nonne angor? nonne torqueor? Et vt mihi vsurpẽ aliquid ex uerbis magistri, quia de sapientia non possum, prorsus coarctor è duobus, & quid eligam nescio, placere ne mihi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui, feci: an pœnitentiam agere super verbo meo, quia quod volui, non recepi. Et infra: Dicas forsan mihi quòd bonum meum ad me reuertatur, & quia liberaui animam meam, & mundus sum à sanguine hominis cui annunciaui & locutus sum vt auerteretur à via sua mala & uiueret. Sed etsi innumera talia addas, me tamen minimè ista consolabuntur, mortem filij intuentem. Quasi uerò meam illa reprehensione liberationem quæsierim, & non magis illius. Quæ enim mater etiam si omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti filio adhibuisse sciat, si demum se frustratam viderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriente propterea unquam à fletibus temperabit? Et hæc hactenus. De cætero tantus æmulator erat mansuetudinis & pacis: vt si fortè improbus quisque petitor durius extorsisset à negante responsum, haud facile deinceps cum eadem repulsa dimitteretur inanis. Siquidem uelut naturaliter ut fatebatur oderat omne scandalum, & grauamen cuiuslibet hominis sustinere, ei admodum graue, non sentire impossibile erat. Adeo neminé spreuit, nullius hominis scandalum paruipendit: & si veritatem Dei, iustitiamq; prætulerit. Nã & quotiens oporteret noxios aliquorum, uel reprehendere actus, uel impedire conatus, tam considerate fiebat, ut abundanter ipsi quoque qui læsi uiderentur, haberent unde sibi pro eo satisfacerẽt in cogitationibus suis. Sanè uidimus ex ipsis quoque nonnullos, & de quibus minus id uidebatur posse sperari, ampliori deuotione eius postmodum, uel obsequijs deseruisse uel etiam adhæsisse vestigijs. Dicitur tamen & inuidos habuisse, vt haberet meritum & ex eis. Cæterùm tam singulariter eminebat gloria nominis eius, vt pestis ilia magis desperatione quàm liuore tabesceret, & timeret agnosci. Quin etiam humilitate eius & mansuetudine vincebatur, beneficijs suffocabatur, obruebatur obsequijs. Nimirum doctus erat vincere in bono malum, sicut ad quosdam fratres scribens, inter cætera ait: Adhærebo vobis etsi nolitis, adhærebo etsi nolim ipse. Inuitus præstabo, ingratis adiiciam, honorabo & contemnentes me. Vsque adeo siquidem omnes homines germano amplectebatur affectu, vt eorum scandalo (sicut ipse fateri solebat) grauius vreretur, quibus nullam videretur occasionem scandali præbuisse. Plus enim pijssimum pectus, gratuitum affligebat alterius scandalum, quàm propriæ immunitas conscientiæ solabatur. Siquidem minus sperabat posse sanari quod vnde procederet non videbat, magnum sibi è regione solatium fore perhibens quotiens inueniret vnde satisfacere posset, vel homini pro se, vel Deo pro homine non sine occasione turbato. Erga omnium quidem hominum spirituale commodum incommodum ve amplius afficiebatur, & summum ei desiderium, summum gaudium erat animarum fructus, conuersio peccatorum. Et corporeas tamen necessitates piissimo miserabatur affectu. Cuius tanta erat humanitas, vt non modo omnibus, sed irrationabilibus etiam animantibus, auibus compateretur & feris, nec compatienti deerat virtutis effectus. Contingit enim aliquotiens vt iter agens, fugitantem, & vt videbatur protinus capiendam, uel lepusculam à canibus, uel auiculam ab accipitribus, signo crucis edito mirabiliter liberaret, diceretq; sequentibus frustra sese conari, nec vllatenus se præsente eiusmodi exercere posse rapinam.

Hæc nos quidem de sacris moribus patris nostri, pro modulo nostro sub breuitate perstrinximus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Capitulum VII.

CAeterum longè eminentius in suis ille libris apparet, & ex literis proprijs innotescit. In quibus ita suam videtur expressisse imaginem, & exhibuisse speculum quoddam sui, vt illud quoque Ambrosianum merito illi posse videatur aptari: Laude ipse se sonet, & laureatus spiritu, scriptis coronetur suis. Si quis enim nosse desiderat quàm solicitus ab initio suiipsius diiudicator & scrutator extiterit, primum opus il lius de gradibus humilitatis inspiciat. Inde si quæritur piæ mentis religiosa deuotio, transeundum ad homilias in laudibus virginis matris, & illum quem de diligendo Deo edidit librum. Si feruens contra suorum, vel aliorum vitia zelus, legatur is quem apologeticum vocat. Si iugis in zelo cordis & circunspecta discretio, de præcepto & dispensatione differens audiatur. Quam verò fidelis cuiuslibet piæ conuersationis commendator fuerit & adiutor, exhortatorius ad milites templi sermo declarat. Quam non ingratus gratiæ Dei, ex his liquet quæ de gratia & libero arbitrio tam fideliter, quàm subL tiliter disputauit. Quam liber in voce, quàm disertus & in rerum superiorum pariter inferiorumque scientia locuples, in his quæ ad papam Eugenium de consideratione scripsit, diligens considerator agnoscet. Quã deuotissimus prædicator alienæ sanctitatis, tam diligenter episcopi sancti Malachiæ vitam prosecutus ostendit. Nam in sermonibus super cantica, & indagator mysteriorum, & morum ædificator magnificus innotescit. In epistolis quas ad diuersas personas ob negocia diuersa dictauit, prudens lector aduertet quo feruore spiritus iustitiam omnem dilexerit, omnem æquè oderit iniustitiam. Fidelis etenim seruus Christi non quærebat aliquid suum, quicquid tamen erat Christi, sic curabat vt suum. Quæ enim scelera non arguit, quæ schismata non extinxit, quæ scandala non compescuit, quæ schismata non resarciuit, quas hæreses non confutauit? Quid verò sanctum, quid honestum, quid pudicum, quid amabile, quid bonæ famæ, quid virtutis aut laudabilis disciplinæ suis ortum in qualibet regione diebus nõ roborauit eius auctoritas, non fouit charitas, diligentia non promouit? Quid ante promotum dilatari amplius non optauit, quid fortè collapsum non totis pro loco & tempore viribus egit vt reparetur? Quis malitiam quancumque disponens, eius zelum & auctoritatem non timuit? Quis proponens quodcunque bonum, eius si potuit non consuluit sanctitatem, non desiderauit fauorem, opem non flagitauit? Quis ad sacrum in M eius pectore habitantis templum diuinitatis, de quacunque tribulatione fideliter clamaturus accesit, & inefficaciter liberauit? Mœstus ab eo solatium, afflictus auxilium, consilium anxius, æger remedium, pauper subsidium reportabat. Ita sese omnium fecerat seruum, ac si toti genitus orbi: ita tamen liber ex omnibus conscientiæ suæ curam gerens, tanquam soli deditus curæ & custodiæ cordis sui. Oliua speciosa, vitis fructuosa, palma florida, cedrus multiplicata, platanus exaltata. Vas electionis, vas honoris in domo Dei, vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso, fide & similitudine solidum, sed & varijs charismatibus tanquam gemmis preciosis ornatum. Quo præsente omnis sanctitas exultabat, omnis erubescebat impietas, iuxta illud: Videbunt recti & lætabuntur, & omnis iniquitas opilabit os suum. Quo præsente celebris quisque conuentus velut quodam sole resplenduit, absente caliginosus & quodammodo mutus apparuit. Cuius denique medicinalis manus & lingua morbos vtraque curabat, illa corporum, ista morum. Et nunc iam super his quæ m signis exterioribus & virtutum multiplici exhibitione consistunt, secundus (vt promissum est in præfatione) libellus aliquanta narrabit.

Finit liber primus, qui & tertius.

INCIPIT

INCIPIT LIBER SECVNDVS, QVI ET QVARTVS.

Sequuntur capitula libri quarti.

DE reliquijs sanctorum, & dente sancti Cæsarij, & miraculo per tunicam sancti Bernardi facto, & quòd spiritu circuiuit choros psallentium, & de his qui per illum absentem sanati sunt. Cap. 2
De multis quæ præuidit & prædixit, & de illis qui post mortem illi apparuerunt, & de multis aliis. Cap. 3
De pace insperata comitis Theobaldi, & conuersione cuiusdam clerici & Henrici fratris regis qualia prædixerit. Cap. 4
Quod sanctum Malachiam dum missam celebraret, sanctorum catalogo aggregatum vidit, & collectam mutauit quæ dicitur de sanctis, & de alijs pluribus miraculis. C. 5
De illis curationibus sibi præostensis, & aliis animi uirtute præsentitis, & aliis ad quas non rogatus accessit, nec posse vniuersa scribi vel enumerari.

Capitulum I.

B SIcut sermone super Cantica canticorum vicesimoquarto seruus domini Bernardus Clarævallẽsis gratulatur, & gratias agi illi: tertio quidem ab vrbe reditum suum clemẽtior è cœlo respexit oculus, & serenior tandem vultus arrisit, q̃ quieuisset rabies leonina, accepisset finem malitia, recepisset ecclesia pacem. Tanta verò exultatione ecclesia illum Gallicana recepit, vt nõ minorẽ videretur de suo reditu exhibere, q̃ de pace reddita nunciare lætitiam. Vnde etiã mirari ipse læpiusq; causari q̃ dum sibi post tã graues frequẽtias hominum, & tumultus vellent ab exordio valefaciendum seculo iudicaret, & tanquam de nouo adoriendũ sacrę propositum conuersationis, tunc potissimũ vberioribus exciperetur gaudiis, obsequiis colerentur. Rediens autem pater sanctus ab vrbe, ex sanctorum apostolorum martyrumq; corporibus venia secum retulit preciosa, haud modicum hunc sibi reputans fructum esse laboris. Inter quæ beati Cæsarij dentẽ quonam modo receperit, memorandum. Cùm. n. integrũ ei prædicti martyris caput exhiberetur vt tolleret inde quod vellet, dari sibi petiit dẽ tẽ vnũ. Frustra verò aliquandiu fratres qui cũ eo venerant laborãtes, cõcessum sibi trahere penitus non valebant. Fractis. n. cultellis duobus, aut tribus quos applicuerat, nihilominus adhuc dens immobilis permanebat. Tũ ille, orandũ nobis, ait. Nec. n. habere possumus nisi martyr ipse cõcedat. Facta deniq; oratione reuerenter accedens, incredibili facilitate duobus tulit digitis, quod ferreis ante moueri non poterat instrumẽtis. Fratres aũt Hierosolymitani tẽpli fidelis militię professores cùm nouã habere eo tẽpore domũ in urbe cœpissent, redeunte p̃dicto patre specialiq; patrono suo, tunicã eius p̃ eximia benedictione seruabant: apud quos eodẽ anno sacerdos quidã grauissima febre correptus desperabiliter ægrotabat. Vt ãt omnino deficiẽs deuenisse visus est ad extrema, portari sese in oratoriũ, & p̃dictã beati viri tunicã supponi sibi fecit, in sola positus expectatione exitus mortis cùm subito raptus in quendã mentis excessũ, ac veluti iã carne solutus, videre sibi visus est corpus suũ eodẽ quo iacebat in loco exãnime iã circundatũ multitudine sacerdotũ apertos tenentium libros, & celebrantium exequias ex more solennes. Nec mora in vultu habituq; prædicti patris sancti reuerenda quædã persona prodiẽs ex altari manu illis innuit vt tacerent, voce pariter prohibẽs ne mortuũ reputarent, cuius vitã Clarævallensi abbati donauerat deus. Confestim deniq; ad se rediẽs, sanũ se reperit, & quod viderat, fratribus indicauit. Qui quidem, vt à fidelibus viris nuper accepimus, hodieq; superstes, & in partibus Aquitaniæ degens, beneficiũ quod accepit sedulè confitetur, ipsius præconio cuius merito viuẽs. Si quis hoc minus miratur, animaduertat de beato Nicolao ex innumeris quibus est decoratus miraculis, in natalis eius annua commemoratione tanquam eximium commendari, quòd imperatorẽ Constantium ab D

interi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

interitu quorundam longe constitutus per visum deflexit. Nec illud dissimile est, quod annectimus: Abbas Gerardus de Moris (quod est monasterium proximum Claræualli) testatus est nobis vidisse se eum aliquando psallentium fratrum circuire choros, & sicut frequenter agebat, excitare torpentes, ita vt affectuosius & virilius psalleretur quod reliquum fuit vigiliarum. Cumque die sequenti apud eum familiariter causaretur tardius illum quàm oportuerat ea nocte visitasse psallentes, ego, ait, nocturnis horis corporeo occupabar incommodo, sed quo non potuit corpus, spiritus venit. Expauit ille audiens non affuisse in corpore quem tandiu ipse corporeo spectasset obtutu circumeuntem vtrunque chorum, & vt consueuerat singulis manum imponentem. Ad multorum aures famam credimus peruenisse viri venerabilis Guilielmi, qui olim Montis Pessulani dominus, nunc verus Christi pauper & humilis monachus degit in cœnobio, qđ Grandissylua vocatur. Ipsius relatione didicimus quod dicturi sumus, sicut ab eius ore cui contigerat, se accepisse dicebat. In ciuitate Anxitanorum, quæ metropolis est Vasconiæ, mi les quidam infirmabatur. Cuius cùm inferiores corporis partes à renibus, & deorsum morbus sæuiens occupasset, erat diebus multis lectulo decubans, non modica parte præmortuus. Compunctus denique & confisus
E de misericordia Dei, ad seruum eius cuius circunquaque tam celebris sese virtutum fama diffuderat, quocunque labore se præcepit deportari. Iam per dies aliquot processerat, profeceratque non minus in fide & deuotione quàm in itinere ipso, cum miseratus hominem Deus mirabiliter satis & infirmitati eius subuenire dignatus est, & parcere fatigationi. Occurrens enim quidã in via, quisnam esset, aut quo tenderet, inquisiuit. Acceptaque itineris eius necessitate, ego, ait, ex parte sancti illius tibi præcipio, vt reuertaris, sciens quòd vbi domum veneris, sanus eris. Persuasit illi Deus vt crederet, cuius nimirum dispositione omnia gerebantur. Rediit, rediensque paulatim recepit eam quæ sibi promissa fuerat misericordiam, vt non prius donum pertingeret, quàm plenariè donum perciperet suspitatis. Verum ille quotiens tale aliquid contigisset audire non minus humiliter quã iucunde refutans diceret consueuerat: Hoc enim mihi sic imputandum, sicut ei qui conscius omnino non fuit. In monasterio cui nomen est Bellaualli, prope vrbem Chrysopolim, homo quidam à dæmone vexabatur, mira eo instigante faciens, mira loquens. Post multas igitur orationes fratrum cum improbe persisteret illa nequitia spiritualis, recordatus est venerabilis abbas loci illius Pontius, hodieque superstes habere se stolam qua beatus pater aliquandiu vsus fuerat in oblatione hostiæ salutaris. Nec cunctatus tulit protinus arma potentia Deo, & fiduciaF liter aggressus est inimicum. Vix limen attigerat cellulæ in qua miser homo iacebat, cum subito ille malignus horrendis vocibus victum se profitens, en, inquit, egredior, recedo protinus, manere vltra non possum. Respondente autem abbate, per nomen domini & ipsius beati viri meritum cuius hæc stola fuit, tibi præcipio, exi citius, ne moreris: continuo dæmon fugatur ab homine, homo liberatur à dæmone. Quis alter non periculose forsitan exultasset vsque adeo sibi spiritus esse subiectos, vt cederent & absenti? Verum ille abbate ipso nunciante nil motus, magisque subsannans eos quos videbat magna super hoc admiratione moueri, hæc eadem verba respondit: Quidni facile nos duo prævaluissemus in vnum? Leuiter illum eiicere potuit Deus præsertim cum ego ei socius datus sim & adiutor. Huiusmodi nempe responsis, in huiusmodi rebus sæpius vtebatur. Nouerat siquidem verus, & verax non ostentator, sed æmulator humilitatis efficacius dissuaderi posse hominibus quod stupebant, obliqua quadam, & artificiosa obiectione quàm aperta excusatione, quæ humilitatem magis prædicabilem præferendo æstimationem non minueret hominum, sed augeret. Vnde quodam loco ex propria loquens experientia: Verus, inquit, humilis, vilis vult reputari, non humilis prædicari.

Capitulum II.

ILlud quoque notissimum fuit, quòd adhuc in carne degens, apparens autem in spiritu fratri cuidam obitus sui prænunciauerit diem. Infirmabatur nouitius quidam frater in Claraualle bonæ conuersationis, & bonæ indolis adolescens. Nec longè aberat dies qua post annuam ex more probationem nouum induceret hominem, si non prius hominem exuisset. Siquidem consummatus in breui expleuit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius. Quinto igitur die ante vltimum diem suum, visitante se fratre quodam idem nouitius exhilaratus plurimum, inter alia spiritualis gratiæ verba, ecce (inquit) quinta moriar die. Hodie enim mihi pater noster dominus abbas apparuit cum multitudine monachorum, & blanda consolatione refouens, quinto die moriturum me esse dicebat. Exiit sermo inter fratres, & antequam impleretur, diuulgatum est verbum. Expectabatur ab omnibus dies illa, sed præ omnibus ille beatus in expectatione sua fuit. Iam dies quinta inclinabatur ad vesperam, illius autem spiritus magis ac magis eleuabatur ad dominum. Demum circa vndecimam horam in ipso mortis agone positus, obducto prorsus, vt assolet, lumine oculorum, & nemini iam intendens, ad exitum festinabat. Interim visitans eum pater sanctus velut ab alto somno reuocat, & quasi retrahit commeantem, nec insalutatum abire permittit. Ad cuius vocem aperiens oculos, & mirum in modum facie serenata, aliquandiu intendebat in eum. Mirabantur omnes mortalem hominem, imò iam morientem eatenus triumphare de
H morte, vt in ipso mortis articulo exultaret in gaudio, pulcherrime nobis exhibens illud Poetæ: Incipe parue puer risu cognoscere matrem. Tum verò consolans eum pater sanctus, nihil timere iubet, sed recto protinus cursu pertingere ad dominum Iesum Christum, & offerre ei humilem pauperis suæ familiæ salutationem. Ad hanc vocem qua potuit capitis inclinatione, & motu annuens labiorum, iterum clausit oculos, & eadem hora in pace quieuit.

Multa quidem huic famulo Dei reuelata per spiritum, multa sine præcedenti reuelatione mirabiliter ab eo prædicta cognouimus. Ex quibus exempli gratia pauca subnectimus: Cum esset aliquando pater sanctus in vrbe Nouiomensium in domo episcopi Simonis, adductus est ad eum Herueius de Baugenceio puer admodum gratiosus, ortus ex regio sanguine, & ipsius episcopi nepos. De quo sequenti nocte famulo suo Christus ostendit, quod erat post tempora longa futurum. Siquidem videbatur sibi tanquam in missarum celebratione angelo cuidam pacis osculum dare quod ad puerum deferretur. Nec dubius de reuelatione eundem Herueium renunciaturum seculo, & futurum aliquando deuotum Christi famulum promittebat. Quę promissio tam celebris extitit & vulgata, vt ipse quoque Herueius nobis postea fateretur adolescenti sibi ad omnes arguentis conscientiæ stimulos semper occurrere, impossibile esse, vt post viri sancti tale promissum, in seculari habitu moreretur. I Nec fraudatus est à spe sua. Siquidem venerabilis Gualeranus Vrsicampi cœnobij primus abbas monachum illum fecit, & angelico functus officio, pacem quam ex ore patris sancti ipse susceperat, communicauit Heruecio. Cuius talis postmodum apparuit conuersatio, vt tali dignus osculo videretur. Nam & prædicto Gualerano in regimine monasterij Vrsicampi ille successit, & nouissime obitum suum imminentem sanus adhuc, & incolumis eodem Gualerano per reuelationem sibi annunciante præsciuit atque prædixit.

Et quod addimus, huic simile fuit: Patrem sanctum fines Parisiorum aliquando peragrantem, vt ad ipsam diuerteret ciuitatem episcopus Stephanus, & cæteri omnes qui pariter aderant obnixe rogantes non poterant obtinere. Magno siquidem zelo nisi causa grauis vrgeret, cõuentus publicos declinabat. Cumq; vesperè iter suum aliàs ordinasset, manè vbi primum locutus est fratribus, dicere iubet episcopo, quia Parisios ibimus, vt rogasti. Conueniente igitur clero admodum copioso, sicut semper ab eo solebant expetere verbum Dei, continuo tres ex illis compuncti sunt, & conuersi ab inanibus studijs ad veræ sapientiæ cultum, abrenunciantes seculo, & Dei famulo adhærentes. Quorum ille primum intuens, cum subito inter loquendum surgeret peteretque vestigia eius, inclinauit se modice, & fratri cuidam propius assidenti in aure locutus est, dicens: Istum ego sicut nunc video venientem nocturna visione præuidi, propter quem etiam dominus nos adduxit. Qui nimirum nouitius in multa postmodum puritate, & deuotione conuersatus, plurimumque acceK ptus Deo, & hominibus, in Claraualle post annos aliquot beato fine quieuit.

Apparuerunt aliquando viro Dei in Trecensium vrbe posito venerabiles eius filij, iam quidem carne soluti, Galdricus & Gerardus: quorum etiam secundum carnem alter germanus, alter auunculus eius extiterat. Cumque velut accelerantes ocius pertransirent, reuocanti, & retinere volenti respondebant exundum sibi pro fratre Gaufrido

Universidad de Deusto
Biblioteca

fœdo monacho,qui eorundem à prima cõuer tione socius sit renue satis in multis cœnobijs extruendis militauerat Deo. Continuo pater sanctus excitatis fratribus accelerari iubet, & ad monasterium veniens ipso die sicut eis prædixerat eundem Gaufridum iam positum reperit im extremis.

Capitulum III.

IDelissimum principem comitem Theobaldum in magna tribulatione probatum non minus mirabiliter, quàm misericorditer dominus liberauit. Is nimirum potentissimus in regno, & secundus à rege, totus tamen eleemosynis deditus, & studio pietatis intentus, omniumque seruorum dei, sed specialiter Bernardi Clarævallensis amator deuotissimus erat. Quem eatenus impugnari & afflicti passus est Deus, vt rege pariter & vicinis potentibus ferè cunctis aduersus eum coniurantibus vsque adeò de eius
L euasione desperaretur, vt publice quoque iam insultaret religioni, pietati detraheretur, eleemosinæ derogaretur. Monachi & conuersi inutiles eius milites, & balistarij dicebantur. Nec modo apud extraneos, sed in ipsis quoque eius ciuitatibus & castellis eiusmodi iam blasphemiæ personabant. Denique congregatis aliquando episcopis pluribus alijsque personis, præsente etiam viro Dei dum super his agerent, & colloquerentur, episcopus quidam eo tempore auctoritate, & opinione prudentiæ celeberrimus aiebat: In manu regis est comes Theobaldus, non est qui possit eum eruere. Respondente alio quodam antistite, Est qui possit liberare eũ: multum ille miratus, quisnam crederetur posse quærebat. Demum audiens quia potest eum eripere,qui omnia potest Deus: non parum substomachans, Potest,inquit, si manifestus appareat, si clauam teneat, si hinc inde percutiat: sed hactenus ista non fecit. In tanta igitur desperatione cum prædictũ principem vehementer vrgerent extranei, gratius tamen impugnarent, qui ab eo defecerant vniuersi penè potentes homines sui,nec minus eum affligerent pauci qui residui videbantur ex aliorum defectu, ipsi quoque suspecti, Lingonensis episcopus Godefridus frequenter & familiariter Dei hominem consulebãt, quidnam sibi dominus super his reuelaret. Cui ille cum iam sæpius respondisset nihil sibi apparere nisi tribulationem, demũ aliquando scitcitanti ait, quia quinto mense pax erit. Sanè vltima die quinti mensis reformata est pax, ipso quidem & orante,& o-M perante, vt non esset ambiguum eius potissimum studio & merito pijssimum illum principẽ à tam grauibus imminentibusque periculis liberatum. Ingressus aliquando seruus Christi Germaniæ regnum, festinabat ad partes Maguntinorum, pacem reformaturus inter regem Lotharium, & prædecessoris eius imperatoris Henrici nepotes, Conradum scilicet qui Lothario postea successit in regnum,& Fridericum patrem huius Friderici, qui post Conradum electus obtinet hodie principatum. Venerabilis autem metropolitanus Maguntinorum Albertus honorabilem quendam clericum, nomine Mascelinum viro Dei obuiam misit. Hic igitur Mascelinus, cum à domino suo missum se diceret ad seruiendum ei, paulisper intuitus illum vir Dei: Alius, inquit, dominus ad sibi seruiendum te misit. Expauit Teutonicus, & miratus quid dicere vellet, firmius asserebat à domino suo Maguntino sese archiepiscopo destinatum. Econtra seruus Christi: Falleris,ait, maior est Dominus qui misit te Christus. Tunc demum intelligens homo quorsum vellet vibrare sermonem: putas, inquit, quòd monachus fieri velim? Absit à me, non cogitaui, nec ascendit super cor meum. Nihilominus tamen renuente illo, Dei famulus affirmabat omnimodis fieri oportere non quod ipse de se cogouerat,sed de eo disposuerat deus. In eodem denique itinere conuersus ad dominum seculo valefecit,& cum alijs pluribus literatis honoratisque personis quas collegit eo tempore seruus Christi,ipse quoque sicut sibi prædictum fuerat, secutus est eum. Henricum quoque germanum regis Frãcorum, qui beluacẽsem hodie cathedram ornat, non dissimili dominus conuersione mutauit. Accidit enim, vt veniens idem Henricus ad hominem Dei super quodam seculari negotio locuturus, conuentum etiã fratrum visitans eorum sese ora A tionibus commendaret. Cui pater sanctus inter verba sanctæ exhortationis: Confido,ait, domino nequaquam in eo te moriturum, in quo nunc positus es,sed velociter experimento proprio probaturum quantum tibi istorum prosit oratio, quam expetisti. Quod eodem postmodũ die non absque multorum admiratione completum est, de tanti iuuenis

conuersione

conuersione cœnobium omne exultatione repletum. Lugentibus autem socijs, & familia tota ac si mortuum illum cernerent, eiulant præ cæteris. Andreas quidam Parisiensis Henricum ebrium, Henricum vociferabatur insanum, nec conuitijs nec blasphemijs parcens. Econtra sane idem Henricus pro illius potissimum conuersione dei hominem dare operam precabatur. Cui vir sanctus audientibus multis, dimitte,ait,hominẽ: modo anima eius in amaritudine est, nec pro eo multum solicitus sis,quia tuus est ille. Cumq; amplius spe cõcepta,Henricus instaret vt loqueretur Andreæ, seuerius intuitus eum vir dei,quid hoc est? ait. Nunquid non iam dixi tibi,tuus est ille? Audiens hæc Andreas (astabat enim & ipse) sicut plurimum improbus erat, & à sacra conuersatione vehementer abhorrens, talia secum vt hodieque
B fatetur, tacita cogitatione voluebat. In hoc nunc scio falsum te esse prophetam. Hoc.n. certus sum quia locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi ego coram rege & principibus in celebri quocunque conuentu improperare non parcam, vt tua omnibus falsitas innotescat. Cæterũ quàm mirabilis Deus in consiliis super filios hominum,ridens eorum vana conamina, ut propositum suum quando & quomodo ipse voluerit impleatur. Siquidem de altera ibat Andreas mala omnia imprecans monasterio vbi dominum dimittebat, ipsam quoque desiderans uallem fundit⁹ subrui cum habitatoribus suis. Nec parum moti sunt & mirati qui prædictum viri sancti de ipso audierant uerbum, cum taliter uideretur abire. Sed non diu pusillanimitatem eorum & fidem modicam tentari passus est deus. Illa tantum die procedens & repellens quodammodo gratiam dei nocte proxima victus & quasi vinctus trahere se & uim faciente spiritu dei,diẽ expectare non potuit, sed exurgens ante diluculum, uelociterq; rediens ad monasterium, alterum nobis Saulum, uel magis de Saulo altero Paulum alterum exhibebat. Inter cæteros quos de uana conuersatione huius seculi per ministerium serui sui Christus eripuit, de partibus Flandriæ multi aliquando nobiles, multi sapientes & literatiuiri sub ipsius magisterio seram professi sunt seruitutem. Quorũ primus uidebatur Gaufridus ille de Perona,qui postmodum in Claraualle prioris officio fun
C ctus est, & defunctus eo. In quibus euidenter satis euangelicum illud impletũ est: multi dicent vobis,ecce hic est Christus, ecce illic. Plurimis enim persuasionibus actum est cum eis vt aliam magis eligere professionem & loca alia debuissent, donec occurrit Dei famulus iam prope dispersis: & in verbis gratiæ quæ procedebant de ore eius, priſtina omnis hæsitatio facta de medio, & omnium pariter in ipsius consilio irrefragabiliter est firmata voluntas. Quod quidem non sine subita & penitus inspirata quorundam ex ipsis mutatione factum est a-imorum. Denique cum iam dei hominem sequeretur prædictus ille Gaufridus, grauissima cœpit tentatione pulsari. Introitus autem illum vnus è fratribus, quid est (inquit) quod faci-s tua exterminata & trilitie quodam nubilo grauiter obuoluta videtur? Cui Gaufridus: Scio (inquit) scio quod nunquam amplius lætus ero. Quod uerbum cum ad dei famulum idem frater satis anxius retulisset, videns ille basilicam prope viam per quam gradiebãtur diuertit, & ingressus orabat. Cæteris autem deforis præstolantibus, Gaufridus ille gratiatus tædio super lapidem obdormiuit. Domum cum ambo pariter surrexissent, ille de orati ne, iste de somno, apparuit idem Gaufridus tantum iucundior & hilarior cæteris, quantum tristior prius. Cumq; ei prædictus frater verbum mœstitiæ quod locutus fuerat amicabiliter improperaret,etsi tunc,inquit,dixi nunquam amplius lætus ero, sed nunc dico nunquam amplius tristis ero. Idem quoque Gaufridus primo tempore tyrocinij sui pro patre suo viro nobili & potenti quem in
D seculo reliquerat filiali pietate solicitus, patrem sanctum pro eius conuersione rogare dominum affectuosius exorabat. Cui vir Dei,ne timeas (inquit) ego illum probatum monachum manibus meis in hac Claraualle sepeliam: utrunq; secutum est, & perfectus monachus factus est, & à patre sancto (sicut ipse prædixerat) in Claraualle sepultus. Tanquam enim mori illo absente nõ posset, quinque mẽsibus infirmatus, & celeberrimũ imò continuum responsum mortis in seipso habens sustinuit donec pater sanctus rediret, qui vt olim promiserat, eum traderet sepulturæ. Dominus abbas Rainardus Cistercien sis, quem ex Claraualle assumptũ pater sanctus & amplectebatur vt filium, & reuerebatur vt patrem, ob quorundam monasteriorum ordinationem prouinciæ partes intrauerat. De quo vir dei in Claraualle cõsistens dum fratri cuidã loqueretur, subita

inspira-

Universidad de Deusto
Biblioteca

in spiratione permotus: dominus, ait, Cisterciensis aut mortuus est, aut in proximo moriturus. Nec parum frater ille miratus est audiens verbum, magis tamen obstupuit cum eiusdem abbatis obitum post dies paucos audiret nunciari. Pernoctabat aliquando Dei famulus in oratione in suo Clarævallensi cœnobio constitutus, & solita intentione dominum precabatur. Contigit autem eadem hora pauperem quendam & vere pauperem spiritu, in cella hospitum mori. Cuius animam cum vocibus canoris in cœlum deferri pater sanctus audiuit, & interrogatis mane
E fratribus qui affuerant, illam fuisse horam obitus eius comperit, qua prædictas audierat in sublime tendentium voces.

Capitulum IIII.

Vm beatus episcopus Malachias, cuius vitam virtutibus plenam vir sanctus studiose descripsit, iuxta desiderium cordis sui in Claraualle beatam cœlo animam reddidisset, offerens pro eius transitu venerabilis abbas hostiam salutarem, gloriam eius domino renelante cognouit, & eodem inspirante, sacrificio iam expleto formam mutauit orationis & collectam intulit quæ ad sanctorum pontificum celebritates, non ad commendationes defunctorum pertinet, ita dicens: Deus qui beatum Malachiam pontificem sanctorum tuorum meritis coæquasti, tribue quæsumus, vt qui pretiosæ mortis eius festa agimus, vitæ quoq; imitemur exempla. Deinde reuerenter accedens sacra eius vestigia deuotissime osculabatur. Modum tamen & seriem visionis nec cuiquam aperire, nec in eiusdem episcopi vita scribere acquieuit: hoc tantum respondens cum plurimum rogaretur, nimis ad propriam sui ipsius pertinuisse personam. Super ijs quæ ad gratiam pertinent sanitatũ, multa insignia per hunc famulum suum operatus est Christus, vt in eo quoque videretur exhibere quod de ipso Ioannes euangelista testatur. Si omnia scriberentur, ne ipsum quidem mundum capere eos qui scribendi
F fuerant libros. Cæterum nos saltem pauca de pluribus exempli gratia proferamus: Castrum Villanum accolæ vocant, quod a Claraualle (vt aiunt) sex milliarijs distat. Vbi mulier prægnans tempus omne transierat parendi, & aliquantis mensibus iam decursis cum necdum pareret amplius mirabatur. Cuius eo vsque dilatus est partus, vt morbus potius videretur, nec iam crederetur esse prægnans, sed tumens. Quis enim credere posset infantulum anno integro intra viscera posse materna teneri? Desperata igitur mulier ad monasterium viri Dei ducitur sic se habens. Sistitur ad portam misera, & portario fratri causa tam miserabilis intimatur. Rogatus ille & inaudito compassus incommodo, supplex adiit patrem sanctum, fideliter ei necessitatem indicans mulieris, fideliter explens negocium susceptæ legationis. Et ò mira diuinæ uirtutis operatio, mirabiliter tardabatur. Tanquam enim hoc solum tanto tempore nasciturus infans expectauerit, hora eadem fœmina peperit, & præcurrente remedio, ad portam rediens frater ille incommodum quod nunciauerat, non inuenit. Alio tempore in territorio Antisiodorensi apud oppidum quod Cona uocatur, mulier quædam periclitabatur multis diebus, & uenisset filius usque ad partum, & uires non haberet parturiens. Cumque superuenisset interim seruus Christi, postulanti benedictionem, aquam benedictam misit. Gustauit mulier, & confestim natus est puer quem uenerabilis episcopus Cartonensis Gaufridus
G baptizauit, Bernardi ei nomen imponens. In eodem itinere & in territorio eodem dum febricitantium multitudo sicut vbiq; solebat à dei homine panem peteret benedictũ, Girardus quidam clericus ex castro cui nomen est Clamiceium, male sciolus & subsannans fidem populi blasphemabat. In ipsis autem verbis blasphemiæ grauissima febre correptus vsq; Antisiodorum abeuntem sequitur actus est virum Dei, & pœnitentiam agens apud eum ipsam cui detraxerat multis obtinuit precibus benedictionem. Tam multis vero gustata eiusmodi benedictio reddidit sanitatem, vt solius Dei cuius hæc virtute fiebant, posset notitia comprehendi. Vidimus in Meldensi territorio militem deuotissimas referentem gratias viro dei, quod ad primum gustum panis ab eo benedicti, plenam receperit sospitatem à febre quartana, qua sic grauiter laborauerat mensibus ferme decem & octo, vt in hora accessionis quasi phreneticus, nec matrem agnosceret suam. Virum quoque venerabilem Gerardum Lemouicensem episcopum testantem audiuimus, iuuenem quendam de familia sua lethaliter in capite saucium cum iaceret spumans & impos mentis immissa sibi in os buccellula panis quem benedixerat homo Dei, tam celerem sensisse virtutem, vt incolumis surgeret ipsa hora. Neque illud tacendum, quod ipsam quoque substantiam panis ab omni corruptionis iniuria eadem benedictio vendicabat, adeo vt plures viderimus qui per septennium, & vltra eodem seruauerunt panes, nec colore nec sapore mutato.
H Ante hos paucos dies venerabiles abbates Girardus & Henricus de Succiæ partibus venientes, dum super his conferremus, testati sunt nobis panem ante annos xj. eius benedictione signatum manere adhuc apud se penitus incorruptum. Nec dissimilem apud aliquos nostrum vsque hodie nouimus, & apud alios multos credimus esse repositum. Et nunc idoneum satis & euidens huius rei testimonium proferamus. Vir magnus, & magnifice honorandus Donorum archiepiscopus Heikilus patrem sanctum vnico veneratur affectu, unica deuotione colebat. Nec contentus est in filijs eum videre, cum notum cœnobium extruxisset, & impetrasset ab eo desideratum sacræ congregationis examẽ. Præualuit apud eum desiderium vehemens, vt homo tantæ auctoritatis, & in insulis illis tam ecclesiastica quàm seculari auctoritate singulariter potens expositis suis omnibus, etiam semetipsum periculis multis traderet & labori. Nam de expensis dicere non est magnum, quanuis eundem audiuimus protestantem quod expenderit in itinere ipso argenti marcas amplius quàm sexcentas. Venit ergo Claramuallem tã humilis & sublimis: quem à finibus terræ non curiositas audiendæ sapientiæ, sed fidei zelus & plenitudo deuotionis attraxerat. Vbi quantum fleuerit, qualem sese non modo erga eum quem tam vnice suspiciebat, sed etiam erga minimos quoslibet fratrum exhibuerit, non est facile
I dictu. Demum rediturus ad propria, vt benedictum à Dei famulo panem referre posset, & diutius conseruare, humano sensu præcipit, vt in clibano recoquatur, sicut solent qui maria transeunt paneni ferre biscoctum. Audiens autem sanctus non est passus errare hominem tam deuotum, sed amicabiliter arguens in hac parte fidem eius modicam inueniri, itane (inquit) non poterit panem ipsum benedictio magis quàm recoctio conseruare? Et non acquieuit benedicere illum, sed communem sibi panem præcipiens exhiberi, benedixit: Ecce hunc tolle tecum, nihil deinceps de corruptione solicitus. Tulit, & ad suos rediens vsque hodie gloriatur fidei suæ defectum euidentissima rei veritate conuinci. Nec enim passus est patris sancti non visitare sepulchrum, nec minus erga eum nunc afficitur, nec minus quàm olim in viuente confidit, nimirum quem verius viuere omnino non ambigit. Confessus est etiam nobis de pane quem retulit, quod nunc vsque cum iam tertius annus transierit, illæsum cum beati viri fides & benedictio custodiuit. Narrauerunt etiam nobis viri religiosi qui cum eodem archiepiscopo venerant, miraculum dignum memoria nuper factum in cœnobio, quod vt supra meminimus, in terra sua ipse fundauit. Erat enim (inquit) in regione eadem adolescens nobilis, ipsius quoque archiepiscopi secũdum carnem propinquus, sed ob multa sua flagitia minus charus. Correptus autem grauissima valetudine, visitationem eius vix impetrauit, & per manum eius ad monasterium quod fundauerat ille se contulit. Vbi & cum maxima cordis compunctione renuncians seculo, per K
dies aliquot in humili, & fidelissima confessione persistens, magis ac magis eadem ægritudine laborabat. Qua demum inualescente exitum sibi imminere cognoscens, abbatis & fratrum præsentiam miro amplectabatur affectu, mira eos deuotione monebat, vt spiritualia arma corriperent, egressuram protinus animam sibi commendatam efficaciter protecturi, & exhibituri fideliter necessarium prorsus inter imminentium hostium crudelissima tela conductum. Cumque in huiusmodi supplicatione diuinis iam sacramentis munitus, & de eorundem seruorum Dei patrocinio & domini miseratione pijssima deuotione præsumens, ac proinde circumstantibus omnibus multam suæ salutis relinquens fiduciam expirasset, offerebant fratres pro commendatione animæ eius, quàm deuotissime poterant dominici corporis hostiam salutarem. Tum subito inimicus humanæ salutis, ex eiusdem (sicut indubitabile esse videtur) liberatione animæ, quam ex multis diebus irreparabiliter sese occupasse credebat, iram magnam concipiens, & eandem permittente Deo crudeliter satis exercens, vnum è fratribus repentino furore peruasit. Clamabat igitur horrendis vocibus miserabilis homo, & vix multorum manibus tenebatur. Demum cum maximo quidem labore asportatus, & in lectulo religatus, tam suã, quã astantium membra dentibus appetens

Universidad de Deusto
Biblioteca

appetens diriſimè vexabatur. Nec illa quam prius roſſet lingua, ſed noua quædam (quam
L nec aſſantium quiſquam nouerat) loquebatur. Et cum nihil quod diceret intelligerent, tam libere tamen & ſine offendiculo non inconcinnas eum audiebant edere voces, vt indubitanter crederent quòd lingua aliqua loqueretur. Poſt aliquantas igitur horas, cum vehementer confuſi fratres quid agere poſſent anxiè cogitarent, & ſtudioſe conquirerent, vnus ex eis ſalubre conſilium domino inſpirante concipiens, ſacra pignora ab ipſo archiepiſcopo eodem anno iſtic depoſita, videlicet de capillis & barba, & dentem unum beati patris noſtri Bernardi afferri monet, & eius pectori ſuperponi.

Quod vt factum eſt, Germanica lingua per os eius cœpit horrendis vocibus nequam ſpiritus exclamare, tollite, tollite, amouete Bernardum. Et dicebat: Heu, quàm ponderoſus factus es Bernarde, quam grauis, quàm intolerabilis factus es mihi. Cumque hæc, & ſimilia aliquandiu clamitans loqueretur, factum eſt breue ſilentium, & ſubito frater idem domino miſerante purgatus, aperuit oculos, ac velut de graui ſomno euigilans, circunſtantes fratres & ſua plurimum vincula mirabatur, verecunde ſatis quidam ſibi vellent hæc, vel quid accidiſſet interrogans. Ex ea igitur hora priſtinam ſanitatem mentis & corporis per beati patris merita ſancta recepit, nil penitus quod in illo tam graui caſu fecerit aut locutus fuerit recordatus. Hæc quidem à nobis de teſtimonio viri reuerendiſſimi Heſtili Danorum archiepiſcopi ex occaſione papæ à Dei homine benedicti,
M non ſine quadam anticipatione ſunt dicta.

Non modo autem hominibus, ſed pecoribus etiam & armentis tam frequenter eius benedictio profuit, vt monaſterij ſui cellarium dure aliquando increparit, quod ſibi non indeans mori animalia permiſiſſet, vnde fuerant pauperes ſuſtentandi. Dehinc vt ſolitus erat benedixit ſal, Scammalibus iuſſit apponi, ac protinus lues orta ceſſauit. Quod in alijs quoque monaſterijs vidimus & cognouimus, vt audiens fratrum animalia mori, interdum etiam non rogatus, ſed ipſe prior admonens eos eodem remedio ſubueniret. Gaudum dicitur locus quidam Gaziacenſium monachorum. Vbi vir ſanctus cum aliquando pernoctaret, exhibitum ſibi iuuenem claudum oratione & benedictione ſanauit: ita vt poſt dies pauciſſimos per eundem locum redeunti, incolumis & deuotus aſtaret. In eiſdem partibus vico cui nomen Algorriũ, mulierem phreneticam populis obtulit tranſeũti. Cui manus imponens & orans, ſanam dimiſit & ablit. Hanc in eodem vico poſtea vidimus viro Dei cum gratiarum actionibus occurrentem. In remotis etiam regionibus quocunque eum eccleſiæ ſanctæ neceſſitas traxit virtus eſt proſecuta ſignorum. Apud Viridefolium (ſic enim dicitur caſtrum territorij Toloſani) quod vt ſuperiore libro memiminus, aliquando pater ſanctus introiens, multis ibidem virtutibus claruit: puer mancus & claudus ex vtero matris ſuæ, ad cuiuſdã memoriã martyris, vtriuſq; pedis & alterius manus receperat ſoſpitatẽ. Huius alterã manum adhuc inualidam tanquam diuinitus A
ſeruatam ſibi pater ſanctus benedicendo ſanauit, vt ſanctorum innoteſceret participes eſſe virtutis. Caturcium dicitur ciuitas Aquitaniæ, per quam viro Dei ipſo tempore tranſitus fuit. Ibi præter alia beneficia quæ præſtitit infirmantibus multis, vnus de pueris epiſcopi ciuitatis ipſius qui ex vulnere graui alterius oculi lumen amiſerat, ſub manu eius viſum recipit. In pago quoque Engoliſmenſi loco cui nomen eſt Caſtellare, poſt oblationem hoſtiæ ſalutaris, aſſantibus venerabilibus epiſcopis Lamberto Engoliſmenſi & Gerardo Lemouicenſi, puerum ex matris vtero claudum & mancum, cuius in modum pilæ cubiti cum genibus vmbilico, pedes autem natibus adhæſiſſent, Dei famulo offerebant. At ille ſingula membra edito prius ſigno crucis attrectans, mira facilitate extendit protinus & ſanauit. Apprehendens denique manum eius erexit illum, & dimiſit liberè gradientem. Populus autem pro tantis mirum virtutibus magnis vocibus dominũ collaudabat. Nam & die ſequenti in pago Lemouicenſi, in vico quem ſancti Geniani nomine vocant, ſigna per eum plurima claruerunt. Vndique enim confluebant qui incommodis varijs laborabant, & virtus erat domini ad ſanandum eos. Vbi inter cæteros puer ferme decennis, cæcus ex vtero matris ſuæ, coram omni populo oblatus eſt viro Dei. Qui in digitos ſuos expuens, & linens oculos eius, breuem fecit orationem, & B
in nomine Chriſti aperuit oculos cæci nati. Regnum quoque Germaniæ cum introiſſet aliquando vir beatus, tam excellenter enituit in gratia ſanitatum, vt nec verbis exprimi nec credi valeat ſi dicatur. Nam & teſtati ſunt

ſunt qui affuere in territorio Conſtantienſi, circa vicum quem Doinguent nominant, ex ijs qui diligentius veſtigarunt & viderunt oculis ſuis, vna die illuminatos ad eius impoſitionem manus cæcos vndecim, ſanatos etiã mancos decem, & claudos erectos decem & octo. Cæterum ne ſaltem nos inopes copia videatur, ex innumera multitudine feciſſe pauca memoriæ commendamus quæ in locis celebrioribus facta noſcuntur. Cum veniſſet Conſtantiam homo Dei, & vndique ſe virtutum eius fama diffunderet, abbas Augenſis (quod intra Lemanum lacum antiquum extat & nobile monaſterium) hominem (quem ſuis eleemoſynis ſuſtentabat) cæcum miſit ad eum, & confeſtim videntem illum recepit. Heytereſeim dicitur locus ad eiuſdem dioœceſim pertinens ciuitatis, ſed plurimum à ciuitate remotus. Ibi quoq; ſicut & in cæteris illius prouinciæ per quæ tranſiit locis, multis in ſeruo ſuo miraculis glorificatus eſt Deus. Vbi etiam cæcus natus ſub manu eius viſum recepit. Item alteri à natiuitate ſurdo & muto auditus redditus eſt & loquela. In ciuitate etiam Baſilea cum ex more ſermonem habuiſſet ad populum, vt impleretur in eo quod de ſanctis apoſtolis legitur: qui videlicet profecti prædicauerũt vbique domino cooperante, & ſermonem confir-
C mante ſequentibus ſignis, oblata eſt ei fœmina muta, & confeſtim orante eo locuta eſt. Oblatus eſt claudus & ambulauit, oblatus eſt cæcus & vidit. Apud Spirenſium ciuitatem, præſente Romanorem rege Conrado, qui Dei hominem ab eccleſia ad hoſpitium deuotiſſime deducebat, offerebant puerum claudum, rogantes vt ei manum imponere dignaretur. Quem ſignatum protinus erigens, ſuper pedes ſtatuit, & libere gradiebatur, in Dei laudem acclamantibus vniuerſis.

In capella epiſcopi ciuitatis ipſius, rege ipſo vidente, viſum reddidit cæcæ cuidam mulieri, & claudo nato greſſum donauit. Mulieri quidem & alia in manu eius ibidem Chriſtus effecit, ſed ad exemplum pauca ſufficiãt. Nonnullos etiam pauperculos, etiam pueros rex ipſe deuotus ſuis illi manibus offerens, de multorum curatione meruit gratulari. Nec modo apud prædictam Spirenſium vrbem, ſed apud Francouadũ Maguntinæ diœceſis locum, vbi innumeris virtutibus idem Dei ſeruus effulſit. De tota ſiquidem regione quotquot patiebantur efferebant ad eum: & tantus erat concurſus, vt prædictus rex cum aliquando populum comprimentẽ coercere non poſſet, depoſita chlamyde virum ſanctum in proprias vlnas ſuſcipiens, de baſilica aſportarit. Inter plurimos ſane qui ibidem adepti ſunt ſanctitatem, ſenex quidã paralyticus de vicinia illa, homo notus & honoratus, multis ſuorum precibus, non ſine multo labore introductus eſt ad hominem Dei: à quo poſt breuiſſimam, vt ſolebat, orationem erectus protinus & ſanatus non mo-
D do incolumis, ſed & fortis apparuit, vt poſſes credere, ſi videres, non tam alteratum hominem eſſe, quàm alterum. Iamque eo viriliter procedente, parabant alij tollere lectum eius in quo aduectus erat, cum reuocãs eum vnus ex circunſtantibus Hugo Tullenſis eccleſiæ archidiaconus euangelici illius paralytici memor, non ſic, ait, non ſic vacuus reuerteris, tolle grabatum tuum, & ambula. Et imponens in humeros eius dimiſit eum libere procedentem, ſed omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo. Ibidem etiam puer ſurdus & mutus ex vtero matris ſuę, ſubleuatus per ſcalam, & in feneſtra accedens ad virum Dei ſub manu eius auditum recepit pariter & loquelam. Sed & paralytica quædam mulier de eadem regione diues & bonorata, ibidem recepit amiſſam ex multo tempore ſoſpitatem. Dumque exiliens ambularet, omnes quidem lætati ſunt qui videbant, ſed præ cæteris exultauere milites qui attulerant & obtulerant eam. Nam & ipſius ſibi particeps eſſe virtutis, religioſa deuotio videbatur. Per idem tempus tranſeunte ſancto prope vicum in littore Rheni poſitum quẽ Bobardum vocant, & varios per vniuerſam prouinciam curante languores, oblatus eſt paralyticus in grabato. Audita ſiquidem fama virtutũ è prædicto vico in occurſum eius ſe fecerat apportari. Cui in medio populi manus imponens erexit hominem, incolumemque remiſit ad propria. Eodem anno ingredienti vrbẽ Treuerenſium ſeruo Chriſti, ex more obuiam ruit populus vniuerſus.
E Offerunt autem ei ſorores duas, quæ ab annis quatuor, amborum lumen amiſerant oculorum. Quarum ille vtrique imprimens ſignum crucis, viſum reddidit lucis, & videntes virum Dei cum cæteris ſequebantur. In eiuſdem baſilica ciuitatis cum ad altare beati Petri apoſtoli vir apoſtolicæ gratiæ immortalem hoſtiam immolaſſet, oblatus eſt ei claudus, & ambulauit: oblatus eſt cæcus, & vidit: oblata eſt ſurda mulier, & audiuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc in somnis admonitam se esse dicebat vt Dei hominem peteret, cuius beneficio receptura esset auditum. Apud Confluentiam Treuerensis diœcesis nobile castrum Mosellam fluuium qui ibidem in Rhenum labitur, Dei famulus pertransibat. Cumque paululum processisset, oblatum sibi & signatum hominem claudum deponi iussit & ambulare, & non fuit qui obediret. Nec mora, claudus idem retractum fœmoris neruum clamat sponte laxari, & dum nescit extendit velut ab altero genu suum, quod quamhbet ante conatus nullo modo potuisset. Mirantur omnes, probatur sub omni velocitate quod dicitur: deponitur illico, illico graditur, illico sanus & incolumis innotescit.

Non est nobis Colonia transeunda. Magna est ciuitas, magna illic Dei famulo virtus affuit, magna illum deuotio coluit populorum. Ostenditur vsque hodie in claustro beati Petri (sicut à personis veridicis nuper accepimus) adolescens olim claudus, nunc libere gradiens, qui oblatus viro Dei, ad
F impositionem manus eius gressum recepit, vnde etiam filius eius publicè cognominatur. Abbas Henricus de Suecia (cuius nos supra fecimus mentionem) nuper retulit nobis fœminam nobilem germani sui olim vxorem, cum post obitum viri sui præ dolore phrenesim incurrisset, & multo tempore sic se habens in vinculis teneretur, eidem patri sancto in præfata vrbe oblatam, & vix tenuiter in turba circunstrepente signatam, dum ex more ligata reuehitur, mentem pristinam atque integram recepisse salutem.

In eadem etiam ciuitate filiam surdam eidem patri sancto parentes nobiles obtulerunt. Hanc aiebant à puerita traditam sanctimonialium monasterio fœminarum, ibidem amisisse prorsus auditum, & annos plures in eodem incommodo peregisse. Cuius aures signo crucis edito pater sanctus attrectans protinus & auditum ei, & parentibus eam reddidit audientem. Accedens inter hæc mulier honorata Colonienſis itidem cuius, quæ alterius oculi lumen amiserat, plurima iam per quinquennium inutiliter sese in medicos expendisse dicebat. Et ipsam quoque continuo per signum crucis illuminans vir beatus, quod gratis acceperat gratis dedit. Sed & matronam alteram in beati Petri basilica oblatam in lectulo, idem Christi seruus erexit protinus, & incolumẽ suis pedibus abire præcepit. Huius ex multo tempore nerui fœmorũ fuerant sic retracti, vt nec erigi vllatenus posset, nec cõsistere pedibus suis. Nam ex personis aliis perhibebant qui studiosius obseruarunt, ad ciusG dem viri sancti orationem & manus impositionẽ, in ciuitate prædicta infra triduũ quod ibi fecit, duodecim claudos erectos, mancos duos sanatos, quinq; cęcos illuminatos, loquelam redditam mutis tribus, & decem surdis auditum. Aquisgrani sede regia, dum in illa famosissima toto Romanorum orbe capella vir beatus missarum solẽnia celebraret, claudo homini gressum, & cæcis quatuor visum sub manu eiusdem serui sui, rex regum, & dominus dominantium potenti virtute restituit. Eodem etiam tempore intra Leodiensium fines, præter innumera alia quæ breuitatis studio prætermisimus, iuxta oppidum quod Fontanas vocant, orante eo aperuit dominus oculos cæci nati. Huius non modo oculi cæci, sed etiam ipsæ quoq; palpebræ clausæ & emortuæ erant. Quas sacratissimis digitis suis aperiens vir beatus, diuino munere & vigorem palpebris, & pupillis præstitit claritatem. Confestim denique idem puer: lucẽ miratus ignotam, maxima cum exultatione clamabat. Video diem, video omnes homines, video capillatos. Plaudens quoque manibus & tripudiãs, deus (inquit) ex hoc iam non offendam ad lapides pedes meos. In vrbe etiam Cameraco celebranti missarum solennia viro Dei surdum & mutum à natiuitate puerum offerebant. Quem audientẽ protinus & loquentem qui propius aderant, super gradum ligneum statuere, vt de loco eminentiori nouo sermone populum salutaret. Nec mirum quòd mira plebis deuotio, mira protinus vociferatio sit sequuta. Et hæc quidem super ijs quæ in regno Germaniç in ma H nu serui sui mirabiliter operatus est Deus, è pluribus pauca sufficiant. Nam & in Hispanijs vbi præsens ipse non fuit, sanctitatis eius indicia claruerunt. Cum enim fidelis seruus & prudẽs, preciosum dominicæ crucis fructũ vndiq; colligeret, atq; iterũ ꝓpagaret vbiq;, contigit vt de filiis suis in Hispanis mitteret, in illis quoq; sicut in cęteris gentibus fructũ aliquem habere desiderans. De quorum numero Alberttus quidam faber in loco cui nomen est Superadum, grauissima valetudine occupatus per multũ iam tẽpus iacebat paralyticus in grabato. Interim per abbatẽ suum incommodũ suum nunciat patri sancto, & vt sui miſereatur exorat. Eadem autem die qua vir

vir beatus in Claraualle pro eodem paralytico ad petitionẽ sui illius abbatis orauit, currente velociter verbo virtutis, & virtute orationis, ille in Hispaniis repente conualuit, tãquã vas plenũ aqua suo sentiens capiti superfundi. Regressus siquidẽ abbas cum prędictũ fratrem incolumen reperisset, diligenter scisitatus ab eo modũ & tempus suæ liberationis, certissime cõperit extante in Gallijs Dei famulo, illum in Hispanijs esse curatum. Et quia semel ad Hispanias vertimus stylum, illud quoq; quod contigit de viro Dei reuerendissimo Petro Asturiensi episcopo, prosequa-
I mur. Is quidẽ Petrus nobilis genere, monachus professione, pietate deuotus, in cœnobio quodam quod eo tempore ipse regebat, tam vehementi dolore capitis laborabat, vt nec regulã obseruare ieiunij, nec sine pelliceis posset pileis stare. Audiens aũt celeberrimam virtutum famam, quæ per Dei hominem efficiebantur, per quendam fratrẽ legationem mittit suæ supplicationis, & opem flagitat suæ intercessionis. Cui vir sanctus laneum quo ipse vtebatur pileum misit, & promisit ægro capiti de domini virtute remedium. Suscepit ille missãm sibi benedictionẽ maxima cum reuerentia & deuotione. Confitens. n. quam solicite potuit delicta sua, & stola sese induĉs sacerdotali: ita demũ velut Christi fimbriã tangens, serui Christi pileum sumpsit, & imposuit capiti suo. Nec tardauit fidei fructus, & benedictionis effectus, sed miratus & ipse est celerem protinus sentiens medicinam, & ex tunc vsque hodie ab huiusmodi languore sanus, & incolumis annunciat omnibus quã experiri meruerit ipse virtutẽ. Nam & episcopus factus xenia illa diuisit, partem mediã suis secũ in scriniis honorificẽtissime ferens, mediam in monasterio sub eadem veneratione deponens, nec locum scilicet vnde vocatus, nec sedem cui prælatus est, volens tanta benedictione fraudari. Ex hoc nobis ad ea quoque quæ mirabiliter egit in regione propria, redeundum. Nam in eo forte etiam plusquam propheta dici posse videtur, ꝙ propheticus ei non defuerit honor, ne in patria sua quidem. Musseium dicitur villa super Sequanam fluuium, paucis à Claraualle millia ribus distans. Ex hac virum hydropicum ad
K Dei hominẽ adduxerunt. Cui manus imponens & orans, proprio quoq; cingulo tumorem enormiter vterum eius accinxit, præcipiens vt incolumitate recepta, præstitum sibi cingulum reportaret. Nec tardauit sanitas, sed paulatim tumor absessit. Deniq; circa vicesimũ diem gracilis incolumisque reuersus, cingulum simul & gratias multas suo retulit curatori. Exeunti alio tempore monasterij claustra, senem paralyticum ex proximo viculo (qui Mundiuilla dicitur) obtulerunt. Subsistens autem modice, & breuiter orans, tetigit hominem, & incolumen suis pedibus abire præcepit. Quo abeunte, populus multus qui in occursum viri Dei confluxerat, nõ sine lachrymis dominum collaudabat. Item redeunti aliquando de via, præ foribus monasterij oblatus est puer surdus & mutus. Expuens igitur tetigit linguã eius, & digitos immisit in aures. Protinus aũt aurium eius obstacula facta de medio, & solutũ est vinculum oris eius. Malẽ uilla dicitur vicus tribus circiter milliarijs à monasterio distãs. Hunc quandoq; pertransiens vir beatus, mancam puellam tetigit & curauit, quam nunc vsque superstitem & incolumem esse nuper accepimus. Per idem tempus in finibus illis apud castrum quod nominant Burdemontẽ, duo milites de beati patris virtutibus conferebãt: sed minus credulus alter, si hunc, inquit, sanauerit puerum, ex tunc firmius credam. Dicebat autem surdum quendam & mutũ, qui apud eos nutritus nec locutus fuisset aliquando, nec audisset. Post dies paucos transeunte L propius patre sancto, ambo pariter puerum tollunt & offerunt ei. Impositа igitur manu puero, & signans os illius & aures, aliecutus est eum, & loquentem protinus & audientẽ dimisit. Apud Risnelmũ oppidum regionis eiusdem vsque modo cernere est adolescentẽ Simonem nomine satis notum, qui præfato Dei famulo claudus oblatus est, & sub eius manu gressum recepit. Barrum super Albã dicitur oppidum tribus, vt aiunt, leucis distãs à monasterio Claræuallis. Ibi quoq; sæpius per hunc hominem Dei diuinæ virtutis opera claruerunt. Siquidem præter ea quæ minus diligenter curauimus vestigare, ꝙ omnis nostra curiositas signorum multitudine vincerctur, quatuor illic claudos ad ipsius orationem & manus impositionem diuersis temporibus Christus erexit, cæcos duos illuminauit, duobus æquè surdis & mutis auditum præstitit & loquelam. Sed & iuxta alterum Barrum super Sequanam ad eius tactum illuminatus est cæcus, conualuit etiam paralyticus, gressum recepit puer claudus ex vtero matris suæ.

Cum reuerendissimus papa noster Eu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

genius tertius ex monacho Clarauallensi, & abbate sancti Anastasij, in vrbe Roma ad apostolicam assumptus cathedram, Gallias introisset, ibat cum eo vir sanctus, nec minus apostolica virtus in illo, quàm in illo dignitas præeminebat. Tantus enim ad beatum virum concursus erat incommodis variis laborantium, vt cum aliquando summus pontifex basilicam vbi ille missarum solennia celebrabat deuotus intrasset, expleto sacrificio ex more accedentibus eis qui curam desiderabant, paulominus idem papa comprimere retur à turbis, & vix potuerit per ministrorum manus educi. Et plurimis sane, quę in eiusdem apostolici viri facta sunt comitatu, duo scribimus quæ nos obliuisci ipsa quam vidimus magnitudo lætitiæ non permittit.

Chaleta dicitur vicus inter Prouignum castrum & Sequanam fluuium cõstitutus. Vbi puer ferme decennis ab anno priore paralyticus sic iacebat vt nec ipsum caput flecteret, nisi ab altero moueretur. Quem afferentes in culcitra mater eius cæteriq́ propinqui offerebant viro sancto prope eundem locum per stratam publicam transeunti. At ille signatum erigens statuit supra pedes suos, & ire præcepit. Nec mora, exilijt puer & ambulabat, magnificans Deum: qui tandiu sanctum prosecutus est abeuntem, donec ille inuitum licet & renitentem redire præcepit.

Vbi non immerito quidem magna admodũ facta est admiratio, magna exultatio omniũ qui videbant, sed præ cæteris frater iunior in ipsius tanquam rediuiui oscula ruens, multos eorum ad lachrymas vsque permouit.

Hunc quidẽ puerum & post annos quatuor in eodem vico beato viro mater eius offerẽs, sacros monebat osculari pedes. Hic est, inquiens, pater tuus, qui tibi vitam reddidit, & te mihi. Eodem anno apud Cistercium iuxta morem abbatibus congregatis, prædictus papa venerabilis affuit, non tam auctoritate apostolica præfidens, quàm fraterna charitate residens inter eos quasi vnus ex eis. Vbi cum ad cellulam in qua iacebat facto vespere & conuentu soluto Dei famulus diuertisset, surdum ei puerum obtulerunt. Erat autem puer ille de vicinia eadem, & sicut postea didicimus ex lõgo ante tempore vigilãs in custodia gregis sui subito terrore peussus, amiserat prorsus auditum. Orans itaque pater sanctus, et puero manus imponens, vtrũ audia scisciatur. At ille mira deuotione proclamans, audio domine, audio: tam firmiter amplexatus est eum, vt vix ab eo posset auelli. Auditum est uerbum, oblatus est puer summo pontifici, aliisque personis, celeberrimumque hoc miraculum fuit. Venerat pater sanctus ad monasterium in diœcesi Bisuntina, cui nomen est Carus locus, & erant cũ eo ex abbatibus sui ordinis multi, vbi matrona quædam de finibus illis ex multo iam tempore clauda, in carro allata & oblata est ei. Orans vero breuiter, & signans eam in nomine domini erexit & sanauit, vt eadem hora incolumis remearet ad propria. Eodem tempore in monasterio Moribundo, quæ est Cistercienſis ordinis abbatia vna de primis, monachus quidam iacebat vsq; adeo paralysi dissolutus, vt omnibus pene membris officio proprio destitutis, non manum posset mouere, non pedẽ. Interea superueniens vir beatus paralyticum visitat, manum postulatus imponit, & continuo opem sensit ægrotus. Vt tamen gratius esset miraculum, velut gradatim prius alteram manum, secundo alterã recuperauit. Exinde profecturus palliolo suo operuit postulantem, & subito in breui obtinuit etiam reliqui corporis sospitatẽ. In monasterio Alberipæ monachus quidam adolescens vsum vocis amiserat, vt nec psallere inter fratres, nec à quoquam (nisi multum proximo sibi) intelligi posset quid loqueretur. Cui vir sanctus dum idem monasterium visitaret, aquam cum vino benedicens potum dedit, & post paululum frigidus ex eius pectore mira cum suauitate sudor erupit. Deinde ipsa die ab eodem incommodo liberatus, psallere cœpit quasi vnus de cæteris fratribus, & hoc illi beneficium vsque hodie perseuerat. Cum venisset aliquando pater sanctus ad monasterium trium fontium, oblatus est ei clericus quidam ex his qui regulares nominantur, homo grandæuus & cæcus. Imposuit ei manum, & breuem ex more fecit orationem, & eadem hora videntem illum remisit ad ecclesiam suam. In Trecensium vrbe, multa per hunc Dei famulum miracula claruerunt. E quibus duo quæ præsentibus episcopis Godefrido Lingonensi, & Henrico Trecensi facta sunt, memoramus. Puellam curuam in prædicti Trecensis episcopi domo, propinqui & noti cum multis ei precibus offerebant. Tantus verò concursus erat, vt cum eam signatam Dei famulus, ac si molle lutum intra sacras manus mirabiliter formãs erexisset, & erectã incedere præcepisset,

cepisset, locus non potuerit inueniri. Demũ super mensam magnã quæ prope posita erat, statuerunt illam, & erecta libere gradiebatur, magnifice dominum collaudantibus vniuersis. Hanc quoque adhuc superstitem ab his qui eam nouere, nuper audiuimus. In eadem vrbe filiam mutam patri sancto obtulit mater, cui morbus epilepticæ loquendi ademerat facultatem. Nec mora, seruo Christi imponente ei manũ solutum est vinculũ oris eius, & loquebatur recte. In eiusdem vrbis diœcesi loco cui nomen Domnamant, cũ vir sanctus missarum solennia celebraret, cæcum illi filium obtulit pater. Expuens autem in digitos suos, & palpebras eius liniens, eadem hora videntem illũ reddidit patri suo. Nec longe ab eodem vico apud oppidum Argillerias post missarum similiter celebrationẽ fœminam claudam quæ ibidem multo tempore mendica viuebat, cum basilicam egredetur, signans & sanans, populum multum qui vndique fuerat congregatus, admiratione & exultatione repleuit. In exitu quoque oppidi quod Rosnaium vocant, paralyticum hominem sic extenuatum corpore vt solam circunferre videretur pallidæ mortis imaginem, impositũ plaustro transeunti viro Dei offerunt. Is quoque vbi signatus est, deponi & incedere iussus, plaustrum suum suis pedibus incolumis sequebatur, vehementer stupentibus & in Dei laudem acclamãtibus vniuersis. Alio tempore proximum castrũ Brenam transiens, obuiam habuit populum multum, sicut vbique semper & vndique in ipsius occursum confluebat innumera multitudo. Vbi cernentibus cunctis, fœminam claudam ex eodem oppido tetigit & erexit, quam & ibidem postea vidimus occurrentem ei cũ cæteris, & præ cæteris gratias referentem.

In pago Senonico apud castrum quod Triangulum vocant, inter missarum sacra solennia, fœmina cuius ibidem per annos decem cæcitas omnibus innotuerat, sub manu viri Dei mirantibus omnibus visum recepit. Apud monasteriolum quoque vbi Yona & Sequana confluunt præsente piissimo principe comite Theobaldo, aliisq; astantibus non paucis potentibus viris, offerenti diuina sacrificia viro Dei paralyticam fœminam obtulerunt, quam expletis solenniis tangens & erigens, ipsa hora sanam remisit ad propria, ita vt suis illa pedibus abeunte, grabatum in quo fuerat apportata, in eadem basilica vacuum remansisse viderimus. Eiusdem quoque diœcesis castrum Iouiniacum transeunti eidem famulo Christi, in strata publica cæcam fœminam offerebant: substitit, & breuiter orans eidem fœminæ manus imposuit & dominus aperuit oculos eius. Vt autem videre visa est, exultatio magna secuta est omniũ qui aderant, & clamantes alter ad alterum, Anna videt, Anna videt (hoc enim eidem fœminæ nomen erat) copiosius vndique cõfluebant. Interea vir sanctus acceleratis declinabat turbas, & egrediebatur, cum iuuenis quidam altero oculo cæcus ab vtero matris suæ, secutus est & consecutus est eum. Qui quidem & ipse continuo ad eius benedictionem visum recepit, & geminata est lętitia populi prosequentis. Chableia nomen est vico qui insignem beati Martini basilicã habet. Nam & fundus ipse ad possessionem spectat ecclesiæ Turonensis, & eiusdem gloriosissimi confessoris. Hunc vero vicum Dei famulo transeunti, claudum adolescentem populus offerebat. Quem ad eius orationem erectum protinus & libere gradientem, ad prædictam beati Martini basilicam deduxerunt, magnifice dominum collaudantes, qui Martini sui spiritũ suscitauerat in Bernardo.

Capitulum quintum.

NOnnullas etiam sanitates quas in manu fidelis serui mirabiliter Christus effecit, per visum ei mirabilius præostendit, multas ipse cum fierent animi virtute persensit, ad aliquas etiam spiritu suggerente non rogatus accesit. E quibus ne videatur in immensum processisse narratio, exempla pauca subiecimus. Illud etiam è regione monentes, ne quis forte tam breuiter scribi opera tanta miretur. Siquidem multa ex his in tam breui fieri vidimus, vt tam celeriter ea proloqui nequeamus. Et cum dici soleat nihil esse facilius dictu, huic tamen Dei famulo per gratiam quam acceperat, signa facere magis facilè videbatur, quàm nobis facta narrare. Egredienti aliquando monasterium patri sancto, homo quidam de finibus illis occurrens, sanandum filium offerebat. Nam intra monasterium quidem infirmis imponere manum difficilius acquiescebat, ne videlicet si concursus illuc hominum fieret, quies cœnobij turbaretur, & disciplina periret. Erat autem prædictus puer ille fatuus, & mentis inops, claudus quoq; &

Universidad de Deusto
Biblioteca

surdus & mutus. Qui eadē hora per ipsius orationem & manus impositionem, ab omni simul incommodo liberatus audiebat, loquebatur, & ambulabat, & sanæ mentis effectus à priori penitus inquietudine & furore cessābat. Cunq; eundem iam incolumem filium pater deuotus ad oratorium beatæ Dei genitricis cum gratiarum actione deduceret, loquebantur mutuo fratres, de tam multiplici vnius incommodo pueri conquirentes. Ad quos pater sanctus, flagellum, inquit, dei erat, & maligni spiritus dira vexatio. Vidi enim nocte præterita hoc eodem in loco, erat autem iuxta fluuium Albam vbi sanatus est puer, hic, inquit, vidi oblatum mihi puerum talem, exeunte ab eo spiritu nequam, omnem protinus recipere sospitatem, vsumque membrorū. Addit etiam vir beatus, de eadem scilicet visione. Cumque paululū processissem in eodem itinere quo nunc pergimus iuxta proximum vicum, dicebat autem de eo quē nominant Longum campum, offerebatur mihi puella clauda, & dominus ei gressum reddebat. Audierunt & mirati sunt fratres, futuri magis attoniti expectatione miraculi, quàm recordatione præteriti. Quid enim vnquam simile mundus audiuit? Ventum est G ad locum, inuenta est ibi protinus puella clauda, expectans Dei hominem transiturum, & à simul transeuntibus iuxta verbum quod ip se dixerat expectata. Oblata igitur ab eis qui attulerant eam, signata ab homine Dei, ex Dei munere gressum recepit, & ibat gratias agens. Anno altero causa extitit vt vir sanctus Lingonas peteret, inter episcopum & clerum ciuitatis illius orta graui admodum simultate. Vbi cum prima Die inefficaciter laborasset, & mane facto pararet abire, dicebat fratribus, quia vidi per visum noctis introeunti mihi ecclesiam offerri claudam fœminam, & sanari. Post vnam fere horam cum iterum clerici conuenissent, præter spē omnium reformata pace, multis precibus coegerunt illū beati Mammetis martyris intrare basilicam, & quia fames inualuerat, populum ad eleemosynam exhortari. Vbi inter loquendum (sicut prædixerat) oblata est ei clauda mulier, & erecta, mirantibus quidē omnibus, sed eis amplius q sicut videbāt factū, ita sese recordabatur audisse futurum.

In pago Treuerensi antiquum extat cœnobium, quod Rutinense vocatur: vbi celebrante aliquando missarū solennia viro Dei, innumerabilis aderat multitudo. Inter ea Guntrannus de Sura, quod est oppidum eidē proximum monasterio, claudam fœminam fecit afferri. Hæc ex multo iam tempore re pens humi erigi penitus non valebat, sed scabellula tenens manibus, renes emortuos post se trahere consueuerat. Cum autem præ mul H titudine populi ad Dei hominem introduci fœmina non valeret, in basilica media repente conualuit, & exiliens ambulabat, non sine lachrymis agens gratias Deo. Cuius scabellula populus iubilans tulit protinus ad altare, vt sisterent ea domino & Bernardo seruo eius. De cuius nobis curatione confessus est pater sanctus quòd præcedenti nocte sibi præostensa fuisset. Videbatur enim sibi in ea dem basilica in medio populi circunstantis clandestinus & ignotus eiusmodi fœminam tangere & transire, ac protinus eandem videre sanatam, plurimum sibi ipse congratulans & exultans quòd agnitus nō fuisset. Eadem etiam die rutilauit Rutinę in beati viri præsentia lux cœlestis, cuius benedictio alijs quo que claudis duabus fœminis gressum, visum reddidit cæcis æque duobus. Sæpissime vero contigit vt inter orandum indubitanter Dei seruus agnosceret virtutem adesse diuinam. Cuius tamen modum cognitionis, nullis se posse verbis exprimere fatebatur. Nonnunquam vero cum signasset aliquos & transisset, sanatos esse dixit, & regressus aliquis ex his qui audierant, sicut dictum erat, inuenit. Egressus aliquando Basileam vrbem surdum quendam signauerat & transierat. Cumque paululum processisset, vocans Alexandrum Colonienſem: reuertere, ait, quære vtrum audiat homo: rediit ille, & illum reperit audientem. Similiter ipso die cum signasset alium cæcum altero oculo & abiret, Deus, inquit, aperuit oculum eius. Hoc etiam prædictus Alexander cum ad inquirendum resse I xisset iter, ita esse cognouit. Iste est Alexander qui in eisdem diebus ad viri dei sacra monita, ostensionemque virtutum cum alijs ferme triginta seculo valefecit, & secutus est eum. A quo etiam post modicum tempus abbas est ordinatus in monasterio Tolosanæ diœcesis, quod Grandissilua vocatur.

In Constantiensi quoque diœcesi prope castrum Frieborg cum homini cæco in vir manum imposuisset, remisit qui videret eū, & inuentus est videns. Quod de duobus aliis cæcis in pago Colonienſi prope monasterium quod Brumuillare dicitur, similiter fecit, & cum videre nunciarentur, confessus est se

est se quoque sensisse virtutem. In territorio etiam Senonensi in oppido quod sancti Florentini nomine vocant, oblata est viro Dei mulier surda, cui manus imponens per spiritum sensit virtutis effectū, cum illa adhuc stupida & tumultuosa (vt est genus illud) & vt ipsa ante solebat, nihil se audire clamaret. Mane autem facto cum nec illa rediret, nec alter aliquid indicaret de ea, sciens sanctus diuinam illi misericordiam affuisse, accersiri fœminam iubet. Inuenta igitur auditum recepisse, venit glorificans Deum, & Dei famulo gratias agens. Egrediebatur idem pater Metensium ciuitatem, & ex more deuotus cum populus deducebat, cum episcopo eorū Stephano, & fratre eius Reinaldo Barrensi comite, aliisq; personis tā ex clericali, quàm K ex militari ordine multis. Interim causa exti tit vt rogaret nobilem virum Henricum de Salinis super verbo quodam quod ipse ei episcopus & alij qui conuenerant suggerebant: vt videlicet Metensi ciuitati & populo pacē daret, cui grauiter inimicabatur. Ille vero renuere penitus & abiurare, nec vllis precibus flecti. Inter hæc superuenientes alij offerebant beato viro hominem surdum, obsectā tes vt ei manum imponere dignaretur. At ille fidei zelo succensus, sicut interdū ob causas necessarias terror quidem & auctoritas supra hominem in eius facie rutilabat, conuersus ad militem: tu nos, inquit, audire contemnis, quos continuo coram te audiet surdus: & imponens manus homini, signauit eum, & in aures eius digitos misit. Quo protinus audiente, pauens Henricus & tremens ruit ad pedes hominis Dei, humiliter satisfaciens, & libere annuēs quicquid fuerat postulatus. Transiens aliquando seruus Christi Brenā oppidum, mēdicantem in platea vidit fœminam cæcam. Quam aliquantisper intuitus, cum ex more à transeuntibus eleemosynam flagitaret: tu inquit, petis argentum, & deus tibi visum donabit. Accedens ergo tetigit eam, & oculos eius aperuit. Quæ beneficiū sentiens insperatum, nō minus misericordiæ magnitudinē, q̄ lucē insolitā mirabatur.

Inter primas propagines quas hæc abundantissima vitis emisit, in Remorū parœcia monasterium Igniacense plātatum fœliciter L radicauit. Quod aliquando visitans idem sanctus, vicum Maternæ fluuio proximū quē Riuolium nominant, pertrāsibat. Vir quoq; magnificus & deuotissimus eius amator Sanson Remorum archiepiscopus comitabatur illum, solita veneratione deducens. Senex aūt claudus ad mendicandum positus erat in via, cui vnus è fratribus eleemosynam dedit. Secutus abbas sanctus, cum iam hominem pertransisset, conuertit se: & paulisper intendens in eum, quid patiatur interrogat circunstantes, & sibi illum præcipit exhiberi. Suspicati homines q̄ esset ei amplius aliquid ipse daturus: domine, inquiunt, claudus est, nec moueri potest, nos ad eum feremus quod volueris dare. Quo respondente verbum & dicēte, tollite eum & afferte ad me: primo quidem prę admiratione mutuo sese intuebātur, ignorantes quid esset facturus. Demum agnoscentes eum, clamabant adinuicem, abbas est Clarævallis, & protinus illum sanabit. Nimirum solitus erat quoties poterat operā dare ne in vicis agnosceretur, & interdicere socijs ne cui ex occurrentibus manifestarent eum, aut de eo aliquid loquerentur, sed quærentibus quis trāsiret dicerēt monachos esse, aut aliquem de personis simul euntibus nominarent. Igitur agnito Dei famulo ruunt vndiq;, & leuantes hominem ferunt & offerunt ei. Qui imponens vtrāq; manum capiti eius, & in cœlum suspiciens ac breuiter orās, deponi illum iubet, & ambulare. Excusante M eo & dicente, nō possum: ego tibi, ait, in nomine domini & eius virtute præcipio, vade, & sanus esto iam ab hac hora. Quid plura? Statim depositus, statim sanatus est, statim libere gradiebatur repletus stupore & extasi in eo quod contigerat sibi. Sed & vicini eius & noti pariter congratulantes dominum collaudabant, qui miserabilis hominis & meritum simul & votum abundantia suæ pietatis excesit. Vnde etiam vsq; hodie locus ab incolis demonstratur vbi signum tam euidens diuinæ virtutis affulsit, vbi senex claudus ex multis annis tota inferiori corporis sui parte pmortuus, & à renibus deorsum omni prorsus membrorū destitutus officio, dum stipem postulat, sanitatem recepit. Hic fuit viri sancti nouissimus in Remorū partes ingressus: siquidem factum est hoc ante sacram eius depositionē corporis anno vno. De qua fœliciū eius actuum fœlicissima cōsummatione erit nobis iam, sed sub alia narratione dicendum. Nimis.n. fallitur si quis arbitratur huius sanctissimi viri facta mirifica posse cuncta narrari, & tam necesse est multa sileri, quàm impossibile omnia comprehendi.

Explicit liber secundus, qui & quartus.

INCIPIT LIBER TERTIVS, QVI ET QVINTVS.

Capitula libri quinti.

QVòd sanctus Bernardus transitũ suum præsciuit: & de pace Metensium, & miraculis ibidem factis. Cap. 2

Promittit Claræuallensibus nunquam se eis aliquando defuturum, & quomodo, & quo anno transierit, & quo regnante rege. Cap. 3

De reuelationibus & miraculis post eius trãsitum factis.

Capitulum 1.

VIn post multos iã labores dominus dilecto suo Bernardo Claræuallẽsi abbati diu desideratum pretiosæ mortis somnũ dare disponeret, & fidelem seruum in requiem introducere suam, cœpit magis ac magis promptus in ipsum proficere spiritus, caro infirma deficere. Cognoscens enim vir sanctus prope esse iam brauiũ, solito currebat alacrius, & terrestris suæ habitationis dissolutionem sentiens imminere, votis vberioribus aspirabat ad habitationem ex deo, domum non manu factam æternam in cœlis. In cuius purissimo pectore sacri sese desiderij flamma non capiens, crebris erumpebat indiciis, & ignitum eloquium vehementer feruoris interni vehementiam declarabat: sicut in sanctis animalibus per prophetam inter cætera describuntur scintillæ quasi aspectus æris candentis. Corpus lectulo decubans variis exercebatur incommodis, animus tamen nihilominus liber & potens, quæ dei erant exercebat inuictus, non cessans in mediis quoque doloribus meditari sacrum aliquid aut dictare, orare affectuosius, fratres studiosius exhortari. In oblatione hostiæ salutaris, quam vsque ad defectum vltimum vix aliquando intermisit, artus sibi vix cohærentes vigore spiritus sustentabat, semetipsũ pariter offerens acceptabilem hostiam deo in odorem suauitatis. Quo tempore ad auunculum suum Andream militem templi, qui & regionis Hierosolymitanæ maxima colũna habebatur, epistolũ scribens inter cætera ait: Ego enim delibor, nec puto me longum facere super terram. Cum adhuc pater sanctus in suo Claræuallensi cœnobio licet lectulo decubans cursum vitæ viriliter consũmaret, grauis admodum plaga Metensi populo superuenit. Egressi enim in multitudine graui aduersus vicinos principes, à quibus præter morem lacessitam se esse tanta ciuitas indignabatur, traditi sunt multi in manus paucissimorum. Concluſi denique inter Frigidi montis (sic enim cum appellant) & Mosellæ amnis angustias, ac mutuo sese impetu collidentes, vna hora (sicut dicebatur) plus quam duo millia corruerunt, quidam gladiis trucidati, plures amne submersi. Vehementi igitur indignatione concepta, nobilis illa ciuitas totis ad vltionem viribus parabatur, cum è regione aduersarios quoque & fortiores præda copiosa, & audaciores fecisset cuentus. Imminebat totius prouinciæ certa vastatio, cum venerabilis eorum metropolitanus Illinus archiepiscopus Treuerensis, dolens anxiè de præteritis, sed adhuc grauiora formidans, vnicum in tanta necessitate refugium petit & expetiit virũ dei. Veniens ergo Claramuallẽ, ipsius atq; omnium fratrũ vestigiis tota humilitate prostratus, rogabat & obsecrabat vt se tantis dignaretur opponere malis, quibus alter nemo posse modum ponere videretur. Dominus ante, sicut semper fidelis serui sui direxerat vias, & in præcipuis quibusq; causis aptissimo vsus fuerat instrumento, ex paucis antè diebus ægritudinem corporis eius aliquatenus releuarat. Quibus diebus cum ad literas uenerabilis Hugonis Ostiensis episcopi rescriberet, ait: Verum est quod audistis. Infirmatus sum vsque ad mortem, sed interim vt sentio reuocatus ad mortem, atque hoc vt me sentio non diu. Vitam quippe mortalem, mortem magis, quàm vitam reputans, non à morte sed ad mortem reuocatum se sentiebat, cum ab exitu reuocaretur, licet sentiens haud diutius retinendũ. Quod quidem sæpius erga eũ prouidentia

dentia diuina disposuit, in cuius manu erat ei placita anima illius, vt quotiens eum grandis aliqua necessitas euocaret, vincente omnia animo vires corporis non deessent, miran tibus qui videbant eum & robustos homines in tolerantia superare. Expletis nanque negocijs velut in se rediens, multiplicibus infirmitatibus laborabat, vt vix viueret feriatus, qui occupatus deficere nesciebat. Cui in opere nouissimo tam manifeste tamque magnifice diuina affuit virtus, vt ex laboribus vires capere videretur. Accidit autem eum in prædicti Mosellæ fluuij littore residentibus, hinc inde partibus mediator fidelis roga ret, quæ ad pacem erant, vt pars altera, ex tanta siquidem hostiũ strage ferocior, quod exigebatur obstinata animositate renueret. Subitò denique tãquam agitati furijs discesserunt, virum Dei insalutatum, solam vero cæteris omnibus relinquentes desperationem pacis. Nec sane ex contemptu aliquo, sed ex metu reuerentiæ eius iniere fugam: siquidem verebantur ne præsentium mentes (quamlibet improbas) facile flecteret, minus considerantes quid ille per spiritum nusquam absentem posset etiam in absentes. Iã conuentus in magno turbine soluebatur, sola vtrinque medita batur arma, sola inibant consilia malignandi, cum vir sanctus eos qui secum venerant consolatus fratres: ne turbemini, inquit, licet enim per multas difficultates, omnino tamen pax desiderata proueniet. Quibus etiam vnde id nosset innotuit dicẽs: Videbar mihi per nocturnum soporem missam celebrare solennem. Cunque expleta paulominus oratione prima recordarer angelicum ex more canticum (id est Gloria in excelsis Deo) præcedere debuisse, erubui, & quod oblitus omiserã canticum inchoans, volúscum pariter ad finem vsque compleui. Iam medium noctis transierat, cum vir sanctus de prædictorum pœnitudine principum legatione susceptã, iucundè satis conuersus ad suos: agnoscite, ait, promissæ nobis canendæ gloriæ & cantici pacis præparationem. Interim ergo partibus conuocatis, per dies aliquot de pace tractatum est, & ob maximas difficultates occurrentes vtrinq; sæpius desperatum, nisi q̃ omnes iam cõsolabatur quę omnibus innotuerat abbatis sancti tam certa de reformãda pace promissio. Nec parum ipsa dilatio profuit, his præsertim qui varijs incommodis laborantes remedia consequebantur in carne, seu etiam qui videntes ædificabantur in fide. Tantus enim concursus erat, vt multitudine pariter atque importunitate sua ipsum quoque negocium componendæ pacis pene desperabiliter impedirent, donec quæsita tandem in medio flumine insula, partis vtriusque primarij in nauiculis accesserunt. Vbi compositis omnibus secundum quòd fidelis arbiter diffiniuit, datis sibi inuicem dextris reconciliati sunt in osculo pacis. Inter omnes sane quas per manum serui sui ibidem præstitit dominus sanitates, celeberrima fuit cuiusdam curatio mulieris. Hæc ab annis octo pessima ægritudine laborabat, vehementi tremore & validis motibus vniuersa pariter membra concutiens. Cum autem videretur grauioribus ortis difficultatibus propemodum excidisse spes pacis domino disponente venit mulier ita tremens, nec minus horribilis, quàm miserabilis, & omnes pariter ad spectaculum conuenerunt. Orante denique Dei famulo, sub oculis omnium paulatim concussione sedata perfectã adepta est protinus sospitatem. Quæ res in tantam admirationem etiam durissimos quosque permouit, vt percutientes pectora sua, per horam fere dimidiam cum lachrymis acclamarent. Tantus denique factus est impetus & concursus procidentium & deosculantium viri Dei sacra vestigia, vt propemodum comprimeretur, donec tollentes eum fratres, & imponentes in nauiculam à terra modice subduxerunt.

Cumque accedentes ad se principes (vt cœperat) pro pace rogaret, suspirantes dicebant: Oportet nos libenter audire eum quem (vt ipsi cernimus) Deus diligit & exaudit, & audito eo multa facere, pro quo tanta facit in oculis nostris. Quibus ille (vt semper cautus erat competenter huiusmodi gloriam declinare) non propter me, inquit, sed propter vos facit. Simili quoque miraculo & in simili opportunitate, ipsa etiam die Metensium animos dominus inclinauit ad pacem. Ingressus enim sanctus Metensium ciuitatem, episcopum simul & populum ad ea quæ pacis erant, vehementer vrgebat. Graniter autem vrebat illos vulnus acceptum: quibus enim valide satis reponere cogitauerant, secus quàm vellẽt remittere cogebantur. In ipsa hora oblata est ei mulier paralytica, de ciuitate eadem. Cui manus imponens, & oratq, dignatus est pallholum quoq; proprium quo utebatur ipse, si perextendere ei, tenendumque episcopo tradere propè astanti, & sub eodem velamine

debilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G debilis tangere membra. Expleta autem oratione, & benedictione data erexit illam: omnibusque mirantibus per mediũ illorum incolumis ibat quam attulerant in grabato. In flumine quoque Mosella dum ob intolerabilem concurrentium multitudinem vir beatus nauicula veheretur, vnus ex his qui curari desiderabant cæcus clamabat in littore obsecrans vt duceretur ad eum. Cumque ille iã pertransiret, audiens homo nauigantem post cum in nauicula altera piscatorem, diffibulatam protinus chlamydem qua erat opertus, porrigens dabat illi, vt in nauicula reciperetur. Factum est, & vt peruenit ad sanctum, iuxta suæ fidei magnitudinem magna velocitate sub manu eius visu recepto miratus clamabat videre se colles, videre homines, videre arbores, & cætera vniuersa. Paucis ab eodem loco milliariis distat cœnobiũ quod sancti Benedicti nomine vocant. Vbi puer claudus, & à renibus infrà omni prorsus membrorum destitutus officio, solis ad mouendum manibus vtebatur & renibus, pedes emortuos post se trahens. Quem ex Burgundiæ partibus pater aduectum ante annos quatuor ibi reliquerat, & ex tunc fratrum eleemosynis alebatur. Itaque cum beati patris aduentum, & virtutes quas dominus operabatur in ipso, per omnem circa prouinciam celebris fama vulgaret: impositum plaustro eundem puerum fratres prædicti cœnobij adduxerunt ad eum, rogantes vt solita pietate misero subueniret. Acquieuit,
H imposuit manus, orauit, & eadem hora sanum reddidit, firmiter stantem, firmiter ambulantem. Denique sicut ab eiusdem loci abbate nuper accepimus, vsque hodie fratrum pecora idem puer incolumis sequitur & custodit, & si quis desiderat scire, Ioannes est nomen eius. Alter etiam claudus in eiusdem monasterij vicinia degens, eodem tempore ad prædicti patris sancti benedictionem sanatus est, & gressum recepit. Sed & prope Leucorum vrbem, loco cui nomen est Gunderuilla, idem vir dei fœminam cæcam illuminauit sub oculis plurimorum qui de tota confluxerant regione. Cæterum nimis difficile, aut omnimodis impossibile foret itineris illius magnalia vniuersa complecti. Sed neque propositi nostri est eiusmodi modo prosequi signa, & narrandis virtutum operibus operam dare. Hic enim uiarum tuarum pater dulcissime finis beatus, & hic labor vltimus fuit. In hoc opere non minus utili, quàm difficili, nec minus desperatæ, quàm necessariæ pacis, labores tuos glorioſe compleuit, qui magnifice semper honestauit te in laboribus tuis, te in suo nomine, & nomen suum in te glorificans, rex gloriæ dominus deus tuus.

Capitulum II.

I AT expleta Metensium reconcilia-
tione, & prouinciæ illi pace redita, abbas sanctus ad monasterium rediit, graui admodum iamiamq; deficientis incommodo corporis occupatus, in tanta animi suauitate, & dulcedine spiritus quotidie propinquabat ad exitũ ac si in portu nauigans paulatim vela deponeret. Euidenter quoque fratribus aiebat: Hæc sunt uerba quæ loquebar ad vos cum præterita hyeme ægrotarem, non uobis esse quod adhuc timeretis, æstate proxima imminere me mihi credere huius corporis dissolutionem. At quam euidenter proprio didicimus experimento, quod de sanctis apostolis euangelia sacra testantur, quòd dum suam illis prædiceret dominus passionem, erat uerbum absconditum ab eis, & capere non ualebant. Nimirum quod tam uehementer horrebat animus, minus facilè persuadebatur ut crederet, præsertim cum & ipse compatiens filijs eiusmodi uerba supprimeret. Cæterum factis quodammodo clamans, opera consummaui, quæ dedit mihi pater ut facerem, magis ac magis actus omittere, affectus retrahere, & sacrorum funibus desideriorum sedula intentione præiactis, uicino iam littori hærere firmius, & commodius applicare. Denique cum uenerabilis antistes sedis Lingonicæ Godefridus de quibusdam eum solicitaret agendis, & minus apponere animum miraretur, ne mireris, inquit, ego enim iam non sum de hoc mundo. Videns autem pater sanctus compassionis & misericordiæ uisceribus affluens charissimos sibi fratres, & filios miserabiliter admodum tabescentes, & arescentes præ timore & expectatione superuenientis desolationis grauissimæ, & lamentabilis orbitatis, dulcissimis eos consolationibus refouebat. K
Et monens eos in tuto diuinæ clementiæ sinu spei fideique suæ anchoram per inconuulsibilem charitatem firmius radicare, se quoque promittebat nec post mortem aliquando defuturum. Propensius autem, q

noſter queat exprimere sermo, rogans obsecransque per multas lachrymas, timorem Dei & sacræ puritatis ac totius perfectionis amorem nostris imprimere animis conabatur. Sed & monebat & cum lachrymis obtestabatur, vt si quid forte virtutis aut exemplo nobis aliquando commendasset, aut verbo, id æmularemur, id firmiter teneremus, & proficeremus in eo: alijs quidem verbis, sed eodem spiritu illud apostolicum loquens: rogamus vos & obsecramus in domino Iesu, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo vos oporteat ambulare, & placere Deo per omnia, sic & ambuletis, vt abundetis magis. Atque vtinam tam efficaciter persuaserit, quàm affectuose suasit. Modum autem ægritudinis eius si quis nosse desiderat, extat epistola quam ad amicum quendam paucissimis diebus ante sacram à nobis profectionem suam ipse dictauit: quam nimirum huic nostræ narrationi duximus inserendam, quòd videlicet etsi aliena quoque de ipso, amplius tamen nos ipsius de se verba delectent.

Epistola ad Arnaldum Bonæuallis abbatem, qui & quædam xenia mittens, de valetudine eius fuerat scisitatus.

L SVscepimus charitatem vestrã in charitate, & non in voluptate. Quæ enim voluptas, vbi sibi totum vendicat amaritudo? Nisi quod solum nihil comedere, vtcunque delectabile est. Somnus recessit à me, ne vel beneficio sopiti sensus dolor vnquam recedat. Defectus stomachi, fere totum quod patior est. Frequenter in die & nocte exigit confortari modico admodum qualicunque liquore. Nam ad solidum omne inexorabiliter indignatur. Hoc parum quod dignatur admittere, non sine graui molestia sumit, sed timet grauiorem si sese vacuum omnino dimiserit. Quod si pluſculum quid interdum admittere acquiescat, id grauissimum. Pedes, & crura intumuerunt, quemadmodum hydropicis contingere solet. Et in his omnibus ne quid lateat amicum de statu amici solicitum, secundum interiorem hominem (vt minus sapiens dico) spiritus promptus est in carne infirma. Orate saluatorem, qui non vult mortem peccatoris, vt tempestiuum iam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis, vt is qui insidiatur, inuenire non possit vnde figat dentem, & vulnus infligat. Hæc ipse dictaui, sic me habens, vt per notam vobis manum agnoscatis affectũ. Hoc exemplar epistolæ, quam vt nos diximus, & ipsa quoque eiusdem verba declarant, pater sanctus exitu iam imminẽte dicta-
uit. Ex cuius tenore possit nimirum dili- M
gens lector sacrum illius vel ex parte aliqua pectus agnoscere, quanta illi in ipsa sui ruina corporis, tranquillitas mentis, serenitas animi, suauitas spiritus: quãta sub fiduciæ culmine radix humilitatis. Sed & nostros ei inter hæc animos, aliquatenus æstimare hac sibimet exhibere licebit, uultus exangues, singultus graues, crebra suspiria, anxias cogitationes. Nimirum cum thesaurus tantus, & tam amabilis adhuc nobis esset in manibus, & tamen nec spes esset diutius retinendi, nec facultas pariter commeandi. Nec lugendum nobis vllatenus super illum, qui in gaudium domini Dei sui fœliciter inuitatus intrabat, sed super nos vtique quibus erat iam uita tedio, & adhuc mors timori. Iam enim tibi serue bone, bonum illud euge dicẽbatur à bono domino: sed nostra grauis erat in hac separatione conditio, post mirificam lucem horrere magis tenebras subintrantes, post aurea secula grauius ferre ferreum quod successit. Igitur ante patris huius excessum accedentes ad eum filij quos per euangelium genuerat, piissimum eius animum lachrymabili supplicatione pulsabant, & hæc atque huiusmodi loquebantur: Nunquid non misereris huic monasterio pater? nunquid non compateris nobis, quos tanto pietatis affectu maternis lactasti uberibus, paterna consolatione fouisti? Quomodo sic exponis labores tuos, quos in loco hoc laborasti? quomodo tã dilectos hactenus filios sic relinquis? Tũc vero flens ipse cum flentibus, & columbinos oculos in cœlum porrigens, ac mente tota apostolicum illum concipiens spiritum, testaba- A
tur coarctatum se ẽ duobus, & quid eligeret ignorantem, diuinæ totum tribuere arbitrio pietatis. Nam & hinc paterna illum vrgebat charitas filiorũ votis annuere vt maneret, & inde trahebat Christi desideriũ vt migraret. Cui tamen ab olim iam atque altius radicata in pectore eius humilitas persuaserat, vt ex intimo cordis affectu seruum inutilem se esse diceret, & arborem sterilem reputaret, ex cuius vita nullus sibi fructus, nullus alteri cui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam proueniret. Nã & solitus erat in familiari collocutione fateri, vix credere se hominibus, q; sic eum sibi vtilem crederent vt dicebant. Sed nec paruum sese in suis super hoc cogitationibus perhibebat aliquãdo sustinuisse conflictum, quod nec tam ueraces homines fallere uelle, nec tam prudentes falli posse verisimile videretur, cum alterutrum excusare non posset. Quem enim totus miratur orbis, solus ipse (quod erat mirabilius) nõ videbat, suæ videlicet operationis opinionis ve splendorem, sicut ille quondam vir simplex & rectus nec solem cum fulgeret, nec lunam incedentem clare vidisse se memorabat. Nouissime cum exterioris habitaculi vndiq; iam soluta compago, desideranti animæ liberum præstaret egressum, magnus ille dies illuxit quo perpetuus illi ortus est dies. Ad cuius exitum vicini episcopi cum abbatum & fratrum copiosa multitudine fuerant congregati. Hora autem diei pene tertia singularis lucerna, suæ generationis sanctus ac vere beB tus abbas Bernardus à corpore mortis in terram viuentium fœliciter Christo duce migrauit ex filiorum circunstantium, & inter graues singultus ac lachrymas vberes vtcunque psallentium choros, ad multorum, quos ipse præmiserat, cœtus transiens lætabundos, ad sanctorum cuneos gratulanter, ad obuia agmina angelorũ. Fœlix anima, quã sic leuabant excelsa suorũ priuilegia meritorũ, quã sic pia filiorum prosequebantur inferiorũ vota, sic quoq; superiorum desideria sacra trahebant. Fœlix illi & vere serenus dies, quo plenus ei meridies Christus illuxit. Dies cunctis vitæ suæ diebus tantis ab eo expectatus desideriis, experitus suspiriis, frequentatus meditationibus, orationibus præmunitus. Fœlix transitus de labore ad refrigerium, de expectatione ad præmium, de agone ad brauium, de morte ad vitam, de fide ad notitiam, de peregrinatione ad patriam, de mundo ad patrem. De quo transitu eius multa nouimus apparuisse quàm multis, & quidẽ non indigna relatu, sed difficile nimis singula vestigare, & scribere omnia nimis longum. Nã & vsque modo multipharie multisq; modis paternus erga filios amor, vere etiam nũc, immo nũc verius viuens crebris reuelationibus eorum dignatur solari lachrymas, releuare mœstitiã, vt quod dulcius ei gaudent, minus anxie doleant sibi. Si qua tamẽ ex his minus prolixam desiderãtia narrationem, lector scire desiderat, proprio magis & nouissimo credimus reseruanda capitulo. Interim cætera prosequentes quanta possumus violentia animos auertamus ab illo tã graui gemitu & rugitu, quo nimirum grex miserabilis pastore C migrante personuit. Parcamus paginæ, & quantũ possumus stringamus oculos, palpebras complodamus aduersus lachrymas, quibus in illo suæ claritatis absessu vallis nostra fluebat, ecclesiæ protinus vniuersæ calicé sui propinatura mœroris, cui hactenus cõsueuerat stillare dulcedinem, gaudia fũdere, fluere consolationes. Cum fidelis minister & sacerdos altissimi fœliciter ingreditur in locum tabernaculi admirabilis, ad altare dei, sacram ei & acceptabilẽ hostiam sui spiritus oblaturus: corpus etiam rite paratum & ornatum sacerdotalibus indumentis, oratorio beatæ dei genitricis infertur. Plurima quoque nobilium & ignobiliũ de vicinis quibusque locis gemebunda protinus turba conuenit, & vallem totam ploratus & vlulatus multus implebat. Amarius tamẽ pro foribus monasterij lamẽtabatur sexus miserabilior mulierũ, quod accedentibus ad beata vestigia viris, monastici ordinis disciplina inexorabiliter eis etiã tunc negaret ingressum. Biduo mansit in medio gregis pastor extinctus dum pristina illa dulcissimi gratia vultus nil minorata, sed aucta magis, omnium in se figeret oculos, animos traheret, sepeliret affectus. Crescebat autem supra modum ruens vndique populi multitudo, & intolerabilis iam fiebat impetus concurrentium, ac desiderabiles tenentium pedes, osculantium manus, applicantium panes, baltheos, nummos, & alia quæD que seruanda sibi pro benedictione, & varijs necessitatibus profutura. Maxime autem parati in diem tertium solennem per loca proxima præstolabantur reponendi sacri corporis eius horam, copiosius vndique conuenturi. Nam & secunda die tantus circa meridiem populus fuerat congregatus, & tanto pietatis zelo stipati vndique sacrum corpus obsederant, vt nulla pene episcopis reuerentia, nulla fratribus haberetur. Vnde veriti ne quid simile aut forte grauius accideret die tertia, præoccupantes horam, & mane diuina ex more sacrificia consummantes, sicut & Iudæum iam in celebratione missarum & iugi fecerant psalmodia, purissimum illud balsamum suo vasculo commisere, in lapide reponentes lapidem pretiosum, optimam margaritam. Consummatis ergo fœliciter vitæ suæ diebus, & annis circiter. lxiij.

expletis,

expletis, dilectus domini Bernardus Claræuallensis cœnobij primus abbas, aliorũ quoque amplius, quam centum. lx. monasteriorum pater. xiij. kalend. Septembris inter filiorum manus obdormiuit in Christo. Sepultus est autem. xj. kalend. eiusdem mensis ante sanctum altare beatæ virginis matris, Jeuius fuerat deuotissimus ipse sacerdos. Sed & pectori eius ipso in tumulo capsula superposita est in qua beati Thaddæi apostoli reliquiæ continentur. Quas eodem anno ab Hierosolyma sibi missas, suo iusserat corpori superponi, eo vtique fidei & deuotionis intuitu, vt eidem apostolo in die communis resurrectionis adhæreat. Facta sunt hæc eoE dem anno quo beatus papa noster Eugenius tertius, eiusdem patris sancti in conuersatione sancta filius, ab hac luce, vel ab hac magis caligine migrauit ad lucem, cuius merita in ipsa cui insigniter præfuit vrbe, miraculis pluribus illustrata coruscant: successore eius Anastasio Romanæ ecclesiæ præsidente, regnantibus autem in Romanorum imperio Friderico illustri: in Francorum regno piissimo rege Ludouico filio Ludouici: principatum ecclesiæ vniuersæ ac totius creaturæ visibilis & inuisibilis monarchiam tenenti Dei filio Iesu Christo. Anno ab incarnatione sua millesimo centesimo. lij. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Capitulum III.

IAm de suprà memoratis reuelationibus pauca dicturi, ab eo sumamus initium quod prædictũ est anno septimo antequam fieret. Erant duo fratres in monasterio, de sacra beati patris vita & fœlicibus eius actibus colloquentes. Quorum alter ab ineunte adolescentia educatus ibidem, ad alterum ait: Nosti quot annos sit victurus hic beatissimus pater noster? Cui ille: Nescio, inquit. Et alter: Ego ait, noui eum sex aut septem annos adhuc in carne victurum. Hoc auF tem vnde sciret, minime iam scire possumus, quia nec tunc indicauit, & ante patrem sanctum ipse decesit. Porro alterius hodieque superstitis relatione hoc verbum nobis innotuit, qui tunc magis miratus est se audisse, quando vt ab olim audierat, ita vidit. Talis vero ille est de cuius testimonio nec nos ambigimus, nec cuilibet alteri qui eum nouerit credimus dubitandum, neque id solum sed quod non minori dignum admiratione videtur nomen quoque & personam successoris ipsius indicante sibi eodem fratre ex tunc innotuisse testatur. Manifeste enim eadem hora frater ille prædixit, quia dominus Robertus qui hodie abbas est de Dunis, post hũc beatum patrem abbas futurus est Claræuallis. Nam quod disiunctiue sex, vel septem annos victurum dicebat, ad hoc pertinuisse videtur, quod inuentus sit terminus idem vltra sextum annum, intra septimum tamen. Prope erat iam tempus, & festinabat pater sanctus ad metam. Infirmabatur enim, sicut in huius libelli principio memorauimus, adeo vt illa iam infirmitate ipsius perfici virtus, iam imminere exitus videretur. Interea fratres instare supplicationibus, & obsecrationibus, quibus poterant apud Deum.

Vnde etiam sanctus ipse cognoscens eorum precibus desiderium suum differri, cum aliquanto melius secundum corpus habere cœpisset, congregatis fratribus hæc eadem verba loquutus est: Quid tenetis miserum hominem? Fortiores estis, & inualuistis. Parcite quæso, parcite, sinite me abire. Prius tamen cum in summo periculo & timore fratres omnes in orationibus humiliarent animas suas, vni eorum visio talis apparuit. Occurrebat cum multa exultatione viG ro Dei extra monasterij claustra innumerabilis multitudo. In qua tamen processione, solos quatuor præeuntes idem frater qui videbat agnouit, magnum illum dilectorem eius atque dilectum, cuius & ipse in libro quarto De consideratione cum laude meminit, Gaufridum episcopum Carnotensem, Humbertum quoque qui Igniacensis cœnobij fuerat primus abbas, & duos eius fratres germanos, Guidonem scilicet & Gerardum. Exceptus itaque reuerenter, & post osculum pacis amica diu colloquia miscens pater sanctus ac beatus cum his quatuor stabat, expectante seorsum multitudine cæterorum. Nouissime salutantes eum prædicti viri ex hoc sibi iam redeundum esse dicebant. Tum vero expalluit ille, & circunfusa sibi mœstitia internum declarans animi dolorem, quid ergo, ait, sine me vultis abire? Et illi: Non potest adhuc tuo, & nostro satis fidei desiderio donec veniat tempus nouorum. Dicebant autem tempus nouorum

quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo fruges nouæ colligerentur, sicut euidenter postmodum probauit euentus, dum in Augusto mente decesit. Mane ergo frater ille cui hoc ostensum fuerat, consolatus est cæteros velut iam imminentem patris obitum formidantes, & quod viderat & audierat indicauit. Adhuc autem hyems erat. Eodem tempore altera quoque visio prioris confirmatio fuit: nisi quòd euidentius iam
H vtriusque completa veritas probat, quàm euidenter in vtraque quod futurum erat dominus reuelauit. Videbat enim frater quidam, & ecce parabit vir beatissimus ascendere Hierosolymam, iamque ipso in procinctu itineris erat. Ad quem venerabilis Odo, qui à primis fere annis strenue satis, & laudabiliter conuersatus in monasterio absentium consuuerat præpositorum supplere vices, reuerenter accedens, dicebat se præcessurum.

Cuius visionis sic ostensa est veritas, vt prædictus vir Deo dignus ad cœlestem Hierusalem, vbi vero visio pacis, parantem iam egredi, & paulo post secuturum patrem sanctum, fœlici functus legatione præiret. Sed & abbas quidam satis ei habitatione vicinus, nec minus affectione deuotus, paucis diebus ante fœliciss imum patris huius excessum, videbat eum preciosissimis ornatum sacerdotalibus indumentis, & excellenti perfusum gloria, cum ingenti solennitate ad altare deduci. Ad cuius introitum ecclesia magna magnis resultans vocibus exclamabat: Puer natus est nobis. Vere etenim puer ipse erat, mitis & humilis corde, & sicut paruulus accipiens regnum Dei: in cuius merito gratulabunda natali angelica multitudo, & omnis pariter sanctorum ecclesia, dum nobis videretur mori, sibi illum nasci, dum hic consummaretur, ibi incipere, non tam sonoris vocibus, quàm votis paribus concinens exultabat. Si enim ad vnius pœnitentiam peccatoris tota illa cœlestis regio in lætitiam suscitatur, quæ-
I nam illi gaudia exhibuisse credendus est, per quem gaudia tanta receperat de tam multorum conuersione & pœnitentia peccatorum? Quis enim valeat æstimare quantis in seculari habitu, & conuersatione manentibus, quantis etiam ad alias virorum seu fœminarum congregationes transeuntibus, per huius fidelis famuli ministerium dedit dominus pœnitentiam ad salutem? Aut quis numeret eos qui sub eius cura in centum sexaginta monasterijs per Dei benignitatem ad pœnitentiam sunt adducti? Nam ex his solis qui speciales eius filij videbantur præter eos qui iam cursum vitæ fœliciter consummauerant, præter eos qui per alia loca fuerant propagati, ea die qua fœliciss imus pater ex Claraual le montem ascendere meruit clariorem, reliquit habitantes in ea septingentas ferme animas domino seruientes. Quid igitur mirum si gratus curiæ, si acceptus regi, si exceptus cum lætitia, & exultatione credatur: in quo gratia Dei vsque adeo vacua non fuit, qui tam fœliciter, tam efficaciter plus omnibus sui temporis, & multarum retro generationum laborauit, qui talentum sibi traditum tam copiosè multiplicauit, tanca denique lucra retulit de negocio? Sed de his hactenus, ne quis nos arguat eius quam pollicit i sumus metas excedere breuitatis. Sanè in monasterio prædicti illius abbatis qui sic eius natale præuiderat, ea nocte quam nobiscum pater sanctus mane profecturus vltimam fecit, venerabili eius præposito apparens, valefecit illi, & ait: Noueris quia iam migro, nec vltrius hic morabor.

Quod vt ille indicauit abbati, accelerans abbas, & Claramuallem veniens, ipso die K abbatem sanctum sicut dixerat, reperit iam migrasse. Frater Gulielmus de Monte Pessulano, cuius & supra fecimus mentionem, vir magnificus olim in seculo fuit, sed magnificentior in seculi fuga. Hic in monasterio Grandis siluæ monachus factus, patrem sanctum deuotissime visitauit. Rediturus autem lachrymabiliter querebatur quod non esset eum vltra visurus. Cui vir Dei, ne timeas ait, adhuc sine dubio me videbis. Huius affectum promissionis deuotissimus ille Guilielmus expectans, ipsa nocte cum beatus pater ex hac vita decesit, in monasterio Grandis siluæ apparentem sibi videre meruit & dicentem, Frater Gulielme. Et ille, Ecce ego domine. Veni, inquit, mecum. Ibant igitur pariter, & ad montem quendam altissimum peruenerunt. Interrogabat autem sanctus an sciret quo venissent. Ille vero se nescire professus est. Cui ipse, Ad radices inquit montis Libani venimus. Et nunc manebis hic, ego autem ascendam in montem. Interrogatus qua de causa vellet ascendere, discere volo, inquit. Miratus ille, quid inquit, vis discere pater, quem nulli hodie inscientia credimus esse secundum? Ad quem sanctus: Nulla ait, hic scientia, nulla veri cognitio

gnitio, sursum scientiæ plenitudo, sursum vera notitia veritatis: & in hoc verbo dimittens eum, in montem altissimum subiit coram illo. Cumque intueretur cuntem illum, expergefactus est, & occurrit protinus ei uerbum illud quod ad Ioannem olim de cœlo sonuit: Beati mortui qui in domino moriuntur. Vt ergo mane locutus est ab-
L batti suo & fratribus, patrem sanctum ex hac vita migrasse dicebat. Et notantes diem ac diligentius inquirentes, vt audierant inuenerunt. Euge pater sancte qui ascensiones in corde disposuisti in valle lachrymarum, fœliciter iam ascendisti de Claraualle in montem Libani, montem candidationis, plenitudinem lucis, celsitudinem claritatis. Innocens manibus & mundo corde ascendisti in montem domini, ad diuitias salutis, ad thesauros sapientiæ & scientiæ peruenisti, vbi pure puram videas veritatem, vbi vnus tibi cum omnibus sanctis magister est Christus, vbi omnes iam docibiles dei. Trahe nos post te quæsumus, & de monte excelso misericorditer respice vallem tuam. Adesto laborantibus, subueni periclitantibus, ascendentibus manum porrige. Dat fiduciam tua nobis ab olim experta nec exinanita modo sed amplius cumulata benignitas.

Quin etiam visio quam subnectimus ab eadem nostra præsumptione non discrepat. Proxima nocte postquam sacrum corpus sepulturæ traditum fuerat, quantam adhuc pro filiis solicitudinem gereret pater sanctus, & quomodo suos quos in mundo dilexerat, in finem quoque diligeret, euidenter ostendit. Apparens enim cuidam fratri in multa gloria & fulgore magno uestis ac vultus, & desiderantem tenere cito pertransiens, aiebat, quia pro quodam fratre simplice veni. Audierunt hoc fratres & mirabantur: sed circa horam diei tertiam veritas comprobata est visionis. Defunctus est enim quidam fra-
M ter laudabilis admodum simplicitatis, & sicut omnino credibile est, animam eius tanto duce fœlicem, qui pro eo se uenire dixerat, secum tulit. Paucis quoque expletis diebus, alteri cuidam fratri magnifice satis apparens, & arguens de suo nos doluisse discessu, post verba multæ consolationis, & promissionem fœlicitatis æternæ in sua perseuerantibus obedientia & doctrina, hoc etiam scito ait, & dicito fratribus, cuiusdam uere sancti corpus, cuius & ego habeo vestem, in oratorio esse sepultum. Dicebat autem episcopum Malachiam, ipsius enim tunicam in qua sanctus ille fœliciter obdormierat, ad missarum sibi seruauerat celebrationem, & moriturus in ea sese iusserat sepeliri, sicut & sanctum illum in sua sepelierat veste. Quod tamen verbum & ipsi fratri, & quam pluribus alijs vsque ad hanc visionem prorsus erat ignotum. Fœlix pontifex, cuius merita pater sanctus & viuens prædicauerit & defunctus. Fœlix charitas quæ in morte non excidit. Fœlix societas quam nec illud diuortium tam crudele diremit. Glorioſi siquidem patres quemadmodum in vita sua dilexerunt se, ita & in morte non sunt separati. Nam & post dies circiter. xl. abbas quidam ex maioris Britanniæ insula, sacræ illius societatis virtutem fœliciter experiri meruit in seipso. Qui eodem tempore cum cæteris coabbatibus suis ex more Cistertium petens, in Claraualle remanserat gemino quodam desperabiliter occupatus incommodo, pleuritidis scilicet, & febris quotidianæ. Iamque eatenus longa vexatione defecerat, vt solum animæ eius exitum fratres qui ei nunquam deerat ob- A seruarent. Cumque animum eius augeret non tam desiderium vitæ præsentis, quam absentium desolatio filiorum, quòd peregre moreretur, obnixe petit vt ad tumulum sancti deportaretur abbatis. Vbi cum orasset tota deuotione qua potuit, beati quoque episcopi Malachiæ in Aquilonali ipsius oratorii latere positum cogitauit visitare sepulchrum, auxilium flagitare: sed fatigationem veritus, & quasi iam securus de incolumitate, quod cogitauerat non impleuit. Die altera iterum fratres aduocans, ut ad oratorium veniat, opem sibi postulat exhiberi. Causantibus illis (periculum siquidem verebantur) omnimodis, inquit, oportet vt sancti Malachiæ tumulum petam. Cum enim nocte præterita uix tenuiter obdormissem, expergefactus subitò audiebam uocem dicentem mihi: Sanatus iam ab ægritudine tua, si ab altera uis sanari, episcopum pete. Fecerunt illi vt ille uoluit, & continuo factum est sicut dictum erat ad illum.

Eadem die sanus factus, post paucissimos dies

Universidad de Deusto
Biblioteca

dies iter arripuit, & incolumis reuersus est ad suos. Tuum in hoc opere spiritum, tuum agnoscimus pater dulcissime zelum, tuam considerationem. Tuum hoc opus sic deferre collegæ tuo, vt hunc quoque ei communicares honorem & amorem, cum quo verius & fœlicius honorificaris in cœlis. Imò verò tui sunt hæc omnia operis, tui muneris Deus noster. Tu enim omnem replesti ab initio temporis terram præsentia diuinitatis, omnem aliquando repleturus gloria maiestatis, cuius tamen partes interim quasdam & æterno prælecta loca consilio excellentius visitans reples speciali gratia sanctitatis. Fac domine spirituali semper abundare frumento vallem, quam vt faceres te, quam nomine clariorem, dignatus es tam eximiæ claritatis sideribus illustrare duobus. Custodi domum in qua tibi geminum hoc tam pretiosum depositum custoditur. Fiat nobis denique iuxta uerbum tuum, vt vbi est thesaurus tuus, ibi sit & cor tuum, ibi gratia & misericordia, & respectus adsiduæ pietatis omnibus adsit in tuo ibidem nomine congregatis, quod est super omne nomen, sicut & tu super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

CANONI-

CANONIZATIO SANCTI BERNARDI ABBATIS.

PER ALEXANDRVM PAPAM TERTIVM, ANNO CHRISTI MILLESIMO centesimo sexagesimoquarto.

C LITERAE APOSTOLICAE DE VITA ET *commendatione S. Bernardi, quanto præconio excipiendus sit. Et primo ad prælatos Ecclesiæ Gallicanæ.*

ALexander Episcopus seruus seruorum dei, venerabilibus fratribus vniuersis archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, aliisq; prælatis in regno Franciæ constitutis salutem, & apostolicam benedictionem. Contigit olim dum essemus Parisiis constituti, vt magni quidam ac venerabiles viri de canonizando sanctæ recordationis Bernardo quondam Claræuallensi abbate facerent mentionem, optantes vtique & piis nobis precibus suggerentes, vt in concilio quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celerem daremus effectum. Cumque nos eidem negocio fauorabili satis intenderemus affectu, superuenit multitudo & frequentia petitorũ, qui in diuersis prouinciis rẽ simile postulabant. Vnde cum videremus non posse congruenter omnibus satisfieri, statutũ fuit pro scandalo deuitando etiã in hoc differri qđ oportebat pro tẽpore cæteris denegari. Nuper autẽ ex instantia & deuotione Claræuallis fratrum, & aliarũ sublimium personarũ, eisdẽ apud nos precibus innouatis reduximus ad memoriã nostram eiusdẽ beati viri sanctã ac venerabilẽ vitam: qualiter ipse singularis gratiæ prærogatiua suffultus, nõ solũ in seipso sanctitate ac religione prefulserit, sed etiã in vniuersa ecclesia dei fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructum vero quem in domo domini & verbo operatus est & exemplo, nullus fere terminus sanctæ Christianitatis ignorat, cum vsq; ad exteras quoq; & barbaras nationes sanctæ religionis instituta trãsmiserit, atq; monasteriorũ fundationem extenderit, & infinitã multitudinẽ peccatorũ per viæ secularis latitudinẽ incedẽtẽ, ad spiritualis vitæ rectitudinẽ reuocarit. Specialiter autẽ sacrosanctã Romanã ecclesiã, cui auctore deo præsidemus, ita quondã sub grauis persecutionis turbine laborantẽ, tã vitæ merito, q̃ datæ sibi cœlitus sapientiæ studio sustentauit, vt digne quidẽ & nobis, & omnibus eiusdẽ ecclesiæ filiis in memoria habendus sit, & deuotione ppetua venerãdus. In afflictione vero corporis sui vsqueadeo sibi mundũ seq; mundo reddidit crucifixũ, vt cõfidamus martyrũ quoq; eũ merita obtinere sanctorũ, quẽ cõfessionis ordine, & parsimonia vitæ, tã longũ constat duxisse martyriũ. Quibus omnibus pia consideratione pensatis, & in concilio fratrum nostrorum expositis, confisi de misericordia dei, cui perseueranter & fideliter militauit, necnon & de beatorum Petri & Pauli apostolorum, & eiusdẽ beatissimi confessoris meritis præsumentes, cum apostolicæ sedis auctoritate catalogo sanctorum adscribi mandauimus, & commemorationis E suæ festum decreuimus amodo publicè celebrandũ. Vos ergo qui & eiusdẽ sedis apostolicæ institutа susceperе, & deũ in sanctis suis cõsueuistis gloriosius honorare, sic memoriam sancti huius celebretis in terris, vt precibus eius & meritis digna præmia recipiatis in cœlis. Datũ Anagniæ xv. Kalend. Februarij.

Item apostolicæ literæ ad Regem Franciæ vnde supra.

ALexander Episcopus seruus seruorum dei, illustri Francorum regi Ludouico salutem & apostolicam benedictionem. Nouit (vt credimus) regalis tuæ magnificentiæ celsitudo, quòd ea quæ cum honore dei grata

Universidad de Deusto
Biblioteca

CANONIZATIO

tibi acceptaque cognouimus, ad vtilem semper effectum magno & volenti animo promouemus. Maxime autem hoc in illis operibus obseruamus, in quibus specialiter & honor Dei, & suorum gloria sanctorum declaratur: scientes quoque tibi fore gratissimum quicquid ad decorem ecclesiæ, & superni regis honorem auctoritate fuerit apostolica constitutum. Vnde quoniam sanctæ recordationis Bernardus quondam abbas Claræuallis, & Deo semper charus, & tam tibi, quàm vniuerso regno tuo gratus extitit, & ac F ceptus, eum ad gloriam Dei & exaltationem ecclesiæ ac totius regni tui canonizandum decreuimus, & inter beatissimos confessores festiua celebritate colendum tam de misericordia Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius consilij meritis, quàm suæ conuersationis, & sanctimoniæ non ignari. Monemus igitur Christianissimæ serenitatis tuæ regiam pietatem, vt hoc cœlestis gratiæ donum regno tuo te regnante collatum, lætæ deuotionis brachijs amplectaris, eique iam cœlesti beatitudine perfruenti solita pietate deuotus existas, quem pro tua venerabili sanctitate adhuc in terris positum diligebas. Claræuallense vero monasterium quod fundauit, in quo etiam corpus eius venerabile requiescit, ita te ob reuerentiam eius habere volumus commendatum, vt eum semper merearis habere patronum. Datum Anagniæ. xv. Kalendas Februarij.

Item eiusdem ad omnes abbates Cistercienſis ordinis.

ALexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Cistercij, de Firmitate, & Pontignia ci, & Claræuallis, & Morimundi, atque vniuersis abbatibus Cistercienſis ordinis, salutem & apostolicam benedictionem. Quoties honesta nobis opportunitas exhibetur, vt fidei & deuotioni quam circa ecclesiam Dei nostris temporibus habuistis, possimus in aliquo pro meritis respondere, opportunitatem ipsam libẽter amplectimur: & in his maxime quæ specialem noscuntur redolere virtutem, vestris occurrere profectibus non moramur. Contigit autem hoc tempore vt verbum quod ab olim fuerat de beati Bernardi quondam Claræuallis abbatis canonizatione propositum, & pro quorundã similia postulantium scandalo à Turonenſis concilij celebratione dilatum, ad nostram reduceretur deo uolente memoriam, & faciente nobiscum signum in bonum, qui hoc pietatis opus nostris seruauit manibus consummandum. Nos enim vitam & sanctitatem eiusdem beatissimi confessoris recordatione sollicita memorates, quomodo scilicet & in seipso religionis & sanctimoniæ prærogatiua magnificus, et vniuersæ ecclesiæ Dei specialiter autẽ ordini vestro fide & doctrina vtilis extiterit, & copiosissime fructuosus: consili de misericordia Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, necnon de eiusdem sancti confessoris meritis præsumentes, eum (fratrum nostrorum communicato consilio) auctoritate Apostolicæ sedis sanctorum catalogo duximus adscribendum, & diem depositionis ipsius in ecclesia publicè celebrandum. Vnde quoniam hoc ita in gloriam, & honorem summi conditoris exuberat, vt in vestram quoque ædificationem consolationemque redundet, vestra potissimum interest omnipotenti Deo gratias agere, qui modernis temporibus virtum perfectæ & prædicabilis sanctitatis in vestro ordine voluit suscitare. Vos igitur munificentiæ donum, speciali deuotione suscipite, & Deum in sanctorum suorum glorificatione mirabilem, in huius celebratione specialiter honorate. Datum Anagniæ. xv. Kalendas Februarij.

Item eiusdem ad Claræuallenſes.

ALexander episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Gerardo abbati, & vniuerso conuentui Claræuallis salutem & Apostolicam benedictionem. Sicut de religione & pietate quam circa Deum geritis, nihil nobis restat ambiguum: sic exhibitæ circa nos robur deuotionis, & fidei clara semper est certitudine manifestum. Non enim poteratis, sed nec deinceps Deo auctore poteritis à gratia sanctitatis apparere degeneres, quos sancti patris constat esse hæredes: cui & gratia spiritualis abundauit ad meritum, & operum efficacia nõ defuit ad exemplum. Scitis namque, & pia veneratione recolitis, qualiter beatę memoriæ Bernardus cœnobij vestri primus abbas præcipuusque fundator, Deo quidem pro virtute religionis acceptus, & ecclesiæ Dei pro plenitudine deuotionis, & fidei extiterit gratiosus, ita vt

vt merito deberetis haberi culpabiles, si imitationis & venerationis ipsius essetis in aliquo negligentes. Placuit ergo nobis quòd pro eo tanquam pro pio patre sollicitudinem habuistis, & canonizationem ipsius voto laudabili postulastis. Nos quibus cordi semper est pro multis (fili abbas) tuæ deuotionis obsequijs, & totius domus vestræ studijs religiosis & pijs, vestris iugiter obtemperare precibus, & profectibus aspirare: voto huic clementer annuimus, vt nostram circa vos gratiam & beneuolentiam comprobemus. Vita igitur eiusdem beatissimi confessoris ad memoriam reuocata, quomodo scilicet fide & religione atque doctrina præfulserit, quantoq; in ecclesia Dei perspicuæ claritatis lumine radiarit: eum (fratrum nostrorum consilio habito) confisi de misericordia Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, atq; de eiusdem sancti meritis præsumentes, catalogo sanctorum duximus adscribendum, diemque depositionis eius festiuum de cætero & celebrem obseruandum. Vnde quia vestra potissimum interest, eius & imitari vitam, & gloriam venerari, satagite in omnibus, & studete ipsius sancti patris, & inhærere vestigijs, & festum excolere sanctitatis, ut cuius conuersationis meruistis esse participes, digni habeamini eiusdem beatitudinis fore consortes. Datum Anagniæ. xv. Kalendas Februarij.

Explicit canonizatio sancti Bernardi primi Claræuallis abbatis.

EPIGRAMMA SEV EPITAPHIVM
BEATI BERNARDI ABBATIS
Claræuallis per modum dialogi.

Ira loquar: sed digna fide. Bernarde quid hoc est?
Viuis adhuc (viuo.)
Non ergo es mortuus?
(Immo.)
Et quid agis? (requiesco) taces, an fatis? (vtrunque.)
Cur retices? (quia dormio.) cur loqueris? (quia viuo.)
Quid loqueris? (sacra mystica.) cui? (mea scripta legenti.)
Num cunctis? (non.) ergo quibus? (qui dulcia quærunt.?
Nomen habes? (ita.) Quod? (Bernardus.)
Num sine causa?
(Non.) Dic ergo quid hoc est? (Bernardus, bona nardus.) (ci.)
Cur nardus? (qa fragro.) quo fragramine? (dulcifragras, & vbi? (lectori codice sacro.)
Qd' cognomẽ habes? (de Claraualle.) manes hic?
(Mãsi, sed modo nõ.) vbi nũc? (in vertice mõtis.)
Qualis eras in vallemanẽs? (humilis.) mõ quãtus?
(Maior nunc sursum, quanto minor ante deorsũ)
Nonne tui quicquã vallis tenet? (ossa.) quousq;?
(Donec cœleste fiat terrestre cadauer.)
Hoc quando fiet? (omnis caro quando resurget.)

Aliud epitaphium editum à domino Adam de sancto Victore.

CLaræ sunt valles, sed claris vallibus abbas
Clarior, his clarum nomen in orbe dedit.
Clarus auis, clarus meritis, & clarus honore,
Claruit eloquio, relligione magis.
Mors est clara, cinis clarus, clarumq; sepulchrum:
Clarior exultat spiritus ante deum.

Aliud epitaphium.

ECce latet Claræuallis' clarissimus abbas,
Qui summis summus, qui sibi paruus erat.
Relligionis apex, lux mundi, laus monachorum,
Vox verbi, pacis sanctio, iuris amor.
Instructus, velox, sublimis, pauper, abundans,
Artibus, ingenio, sanguine, veste, bonis.
Laudis eget titulo, cuius laus non sit ad omnes.
Cuius honor, cuius crescere fama fuit.
Nunc vero quẽ planxit adhuc, quẽ prædicat orbis,
Si laudare velim, laus mea laude caret.
Dura, malum, cunctos, tulit, horruit, ædificauit,
Vana, deum, requiem, spreuit, amauit, habet.

Aliud epitaphium.

ARdẽs Bernardus, aut arduus, aut bona nardus,
Iure vocatur, propter quodnã nũc celebratur.
Ardens feruore, vita sublimis, odore,
Nardus, quæ veræ virtutis signa fuere.
Iste fuit per quem patuit doctrina sophiæ
Præco dei, doctor fidei, citharista Mariæ.

Aliud epitaphium.

CVltor iustitiæ Bernardus, & area sophiæ
Incolit hunc tumulum, regnat & ante deũ.
Sacrum namq; loco corpus requiescit in isto,
Obtinet excelsum spiritus ato; polum.
Christiferam matrem, cui viuens purus adhæsit,
Consequitur moriens associandus ei.
Ipso nam mense quo scandit virgula Iesse,
Conscendit pariter hic super astra pater.

Aliud epitaphium.

MEllifluus doctor Bernardus pacis amator
Hoc iacet in tumulo, magnificãdus homo.
Ipse iacet, sed fama suæ probitatis in æuo
Virtutis merito non ruitura manet.
Vexillum fidei, populi candela, sophiæ
Puluinar, laudis summa vir iste fuit.
Cui tria post obitum vitam conferre laborant
Mens humilis, blandus sermo, pudica caro.
Mens bona disposuit, sermo docuit, manus egit:
Hinc bonus, hinc melior, optimus inde fuit.
Insignis, pollens, largus, deuotus, abundans
Moribus, ingenio, munere, corde, bonis.
Præbuit, instruxit, disperfit, respuit, emit,
Exemplum, fratres, danda, cauenda, polum.

Aliud epitaphium.

HOc in sarcophago pausat virtutis imago,
Cui de Fontanis carnis origo fuit.
Sic quadrauit eum virtutis regula, nullam
Compulit in partem quælibet aura virum.
Fratribus ipse suis vita præluxit, honore
Præfuit, exemplo profuit, ordo fuit.

Hinc

Hinc sursum tẽdens Bernardus, & infima linquẽs,
Vallibus ex claris fulgida regna subit.

Aliud epitaphium.

SErmonum pictor, morum decus, instar honesti
Fulsit Bernardus, quem tegit hic tumulus.
Pieridum lyrifer, virtutum signifer, artis
Clauifer, ecclesiæ lucifer ipse fuit.
Eloquij splendor, manus obuia, frons sine nube:
Alloquio mitis, consilioque bonus.
Libri verborum stellati floribus, ore
Percelebri, titulos eius vbique canunt.
Illic misterij preciosa monilia fulgent,
Illic eloquij balsama vera fluunt.
Peruius & liber stylus eius ad omnia sculpsit,
Pinxit, inaurauit omne quod egit opus.
Præter tot titulos quibus ille refulsit, in eius
Floruit illæsa carne pudoris ebur.
Et sic pro meritis, laudis vexilla reportans,
Cœlica quæ meruit præmia victor habet.

Nicolaus Haqueuille, sacri senatus Parisien. præses æquissimus, de laudibus Bernardi & situatione Claræuallis.

ABdita vallis erat, medijs in montibus, alto
Et nemore & viridi tunc adoperta rubo.
Hanc Claram vallem merito dixere priores,
Mutarunt nomen vallis amara tuum.
Quem licet vmbrosi circundent vndique montes,
Nulla tamen toto clarior orbe fuit.
Hanc Alba irriguus mediam perlabitur amnis,
Fons tibi perpetuo munere donat aquam.
Ad quam diue pater primum Bernarde colendam
Mitteris, illo iam tempore tantus eras.
Nondum difficilis iuueniles liquerat annos,
Mens tamen in tenera carne senilis erat.
Tunc fuit incultis hæc vallis consita dumis,
Tunc ibi non domitæ deliituere feræ.
Illo syluestres produxit tempore fructus,
Viticulæ nulli, nullus arator erat.
Nullæ hominũ sedes, vetus hæc spelunca latronũ:
Nullus in hac poterat capere tutus iter.
At postquam Claram vallem Bernarde petisti,
Et statuit sedes fratribus ipse tuis:
Tunc subito antiquam mutarunt omnia formam
Aspera quæ fuerant, fertiliora facis.
Vallis & in medio cellas, Christiq; dicatam
Ecclesiam, adductis fratribus ædificas.
Instruis angelicam hos in terris ducere vitam,
Psallere diumas nocte dieq; preces.
Protinus immensum discurrit fama per orbem
Bernardusq; pater cuncta per ora volat.
Vndique conCurrunt pueri iuuenesq; senesque
Flectere ad imperium colla superba tuum.
Non illos retinent matres, non mollior ætas,
Non timet austeras alba senecta vias.
Non illos remorantur opes, non denique vana
Quæ venit à claro sanguine nobilitas.
Ipseq; mundanos spernens Henricus honores,
Cuius erat frater Gallica sceptra tenens.
Qui licet ipse foret regalis sanguine cretus,
Se tamen imperio subdidit ille tuo.
Omnia regna tuo nutu Bernarde regebas:
Tantum virtuti tunc adhibetur honos.
Siqua inter magnos fuerat discordia reges,
Omnia sunt voto conciliata tuo.
Tunc etiam insani rabies væsana Leonis
Vexabat rapidis dentibus ecclesiam.
Sed tua pestiferas fregit prudentia vires,
Et finem tantis cladibus imposuit.
Testis Aquitanas regnans Gulielmus in vrbe
Dum Bernarde tuos concidit ante pedes.
Tu quoq; fraternas acies dispergis in orbem,
Nullaq; terra tuis fratribus absque patet.
Siue ea purpureos tellus quæ tendit ad ortus,
Quæq; sub occiduo sole relicta iacet,
Quæcunq; aut gelidas terræ flectuntur ad Arctos,
Quæve sub australi nosCitur esse polo.
Aut ea quæ extremos nutrit populosa Britannos
Insula, quæ Oceano cingitur ampla mari:
Quàm longe Europæ tenduntur denique fines,
Exquirunt fratres omnia regna tuos.
Omnia non possunt nunc carmina nostra notare
Hæc pauca ex multis disseruisse sat est.
Nam grauis hæc nostras superat prouincia vires,
Vena cui fluitat suauior, ille canat.
Hæc mihi sufficiat raptim tetigisse canendo,
Non facit ad tantum nostra camœna virum.

Ad Claraualenses.

POst præcepta patris præsens dum vita superstes
Pergite, cum tacito nam fugit illa pede.
Nec vos pœniteat mundi spreuisse ruentis
Tractandas paruo tempore delicias.
Tristia quę modo sunt quęcũq;, & amara videtur,
Gaudia post mortem non peritura parant.
Post lachrymas, gemitus, longa & suspiria vallis,
In montem excelsum vos trahet ipse Deus.

Philothei monachi de vita & moribus diui Bernardi abbatis Claręuallis congregationis Cisterciensis: ex ordine beatissimi patris Benedicti carmẽ encomiasticon.

INclyta dum tenui molimur gesta susurro
Dicere, Mæonijs emodulanda sonis.
Quid nisi Trinacrios reuocare ad littora fluctus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nitimur, & modicis impoſuiſſe cadis ?
Scilicet ipſe rudes necdum formare loquelas
Doctus, & agreſti concrepuiſſe lyra,
Principis ætherei titulos, qui laudibus omnem
Exceſſere modum, ſacraq; geſta canam ?
Quis ferat exili Codrum temeraſſe camœna
Acta Sophoclæo condecoranda ſono ?
Non ſecus ac Phœbo ſi perſequar addere lumen,
Hinc atq; hinc ſan næ rhinocerotis erunt.
Non igitur Bernarde tuas mihi promere laudes
Fas erit, & tremula concinuiſſe cheli.
Candida laurigeri referant tibi carmina vates,
Nos inopes animum corda precesq; damus.
Talia iam poſitis agitaram mente tabellis,
Arguerantq; animos crimina noſtra leues,
Cum mihi blanda quies victis ſubrepſit ocellis,
Et tenuit placidus pectora laſſa ſopor.
Tunc dea cui tellus, cœlum cui militat omne
Virgo mihi eſt tales fundere viſa ſonos :
Stulte tui nobis prohibes quid carminis vſum ?
Quid ve ſacerdoti munera grata meo ?
Incipe, Bernardi (ſi neſcis) gloria noſtra eſt.
Quicquid habet, noſtro riuus ab amne trahit.
Ho mihi Ioannes nunquam fuit arctior ille,
Qui datus eſt vitæ duxq; comesq; meæ.
Ille quidem dulces mecum permanſit in annos
Virginis intuitu colloquioq; fruens.
Hic autem cœli cum iam data ſceptra tenerem,
Promeruit vultus cernere ſæpe meos.
Ille erat intacti cuſtos mihi corporis vnus,
Hic noſtri curã nominis vſque gerit. (que,
Sed quid plura? animis paribus mihi iunctis vter-
Nec minus ille mihi, nec minus iſte placet.
Vixit vterq; parem veneris ſine crimine vitam,
Virginitas bini pectoris vna fuit.
His deus æquilocas ſublimi in vertice ſedes
Contulit, & lateri iuſsit adeſſe meo.
Eia age, quoſq; pater tribuit mihi laudis honores
Sumat, & alternas detq; feratq; vices.
Aſpicis egregia quos condidit arte libellos,
Quo referant cantu nomen in aſtra meum ?
Spiritus illa animis bene profectura malignus
Scripta tulit laudes quæ cæcinere meas.
Proq; pio Iliadem Danaosq; induxit Ieſu,
Abdideratq; mei myſtica dicta ſenis.
Dumq; homines nugas miſeri ſectantur inanes,
Hæc pene in nullis ſcripta fuere locis.
Non tulit hoc ſummi temerata potentia ſcepteri,
Perfidus vt noſtras hoſtis haberet opes.
Ipſa etenim tacito monuit ſpiramine quendam
Qui mihi præcipuo munere vinctus erat.
Vt pia diſperſos reuocaret cura libellos,
Scriptaq; fidereas quæ decuere vias.
Efficeretq; die caderent ne exeſa vetuſto
Impr imeret breuibus ſculptor vt illa notis.
Et qui tam longo fuerat vitiata receſſu
Littera, iudicijs tergeret ante ſuis.
Hæc ego quæ tantos illum tolerare labores,
Hæc ego te faciles hortor iuire modos.
At metuis ne forte rudi perarata cothurno
Liuor edax tetrico carmina dente petat.
Atque ſupercilio tua reſpuat orſa tumenti,
Contendatq; leues iſta decere viros.
Nec ferar Aonia monachum reuocare ſorores,
Quas ſemel inuiſo iuſsit abire pede.
Euge ſuperuacuis horum latratibus obſtat
Perpetuo vates iunctus amore mihi.
Qui ferrugineis niueos ſuperaddit amictus,
Inclyta Carmeli tegmina montis habens.
Qui mea dulciſono celebrauit carmina geſta,
Stridentesque truci Coſtidis ære rotas.
Ille dabit faciles auras, portusque ſecundos,
Hoc duce Scyllæos tranſgrediere canes.
Aſpicis vt clara ſtolidos ratione retundat?
Garrulaque oppoſita clauſerit ora manu ?
Hic mihi de mundi reuocatus turbine plaudit,
Atque meum dulci concinit ore decus.
Fare age, virtutum cumulis & laudis honore
Quem deceat vati præpoſuiſſe meo ?
Nam ſi grandiloquo liceat conferre Maroni
Carmina quòd paribus cantet vterque modis :
Hic tamen æternis tantum virtutibus illo
Clarior eſt, quantum noctibus alma dies.
Nam quæ dona meo potui præſtare clienti,
Quæ minus illuſtrem conſtet habere virum ?
Quæritur eloquio quantum valet ille nitenti ?
Talis Ariſtocles Mœoniusque fuit.
Quæritur innocua quantum probitate coruſcat ?
Helias ardenti talis in axe fuit.
Hic docet anguſtum virtutis ſcandere culmen,
Et celerem vitijs impoſuiſſe modum.
Nil niſi quòd rigidi poſsint laudare Catones,
Nil niſi ſacrato Chriſtus in ore ſonat.
Hic mea dum celebri repetit præconia cantu,
Mille mihi æterno iunxit amore viros.
Huic ego ſideream tanto pro carmine ſedem
Conſtitui, & regni gaudia ſumma mei.
Hunc tamen aſsiduo Bauius liuore fatigat,
Ingenio æquarit cœlica tecta licet.
At tibi quem nullo decorauit ſchemate Chriſtus,
Defuerit auidi murmura torua canis ?
Celſior humanos peſſundabit ille fauores,
Solaq; perpetuę præmia lucis auet.
Illius exemplo nugas contemne loquaces,
Namque magis virtus preſſa micare ſolet.
Inuenies omneis florenti laude verendos
Inuidiæ facibus ſuccubuiſſe viros.
Gaude igitur tanto quòd te dignamur honore,

Vc

Vt tibi ſit noſter cauſa ruboris amor.
Incipe iam tali ductus ſtratagemate, quamuis
Vaniloquus nullam donet Apollo lyram.
Noſtra ſecundabit curſus cynoſura patentes,
Vt leuius cœptum perficiatur iter.
Nulla tuæ eſt, fateor nulla eſt facundia linguæ,
Nec deus eloquium, ſed pia corda probat.
Graminibus pecudes paſcuntur, rore cicadæ,
Quadrupedum tygris ſanguine, corde deus.
Solue igitur propero tenuem de littore cymbam,
Deducent curſus flamina noſtra tuos.
Dixit, & aereas fuerat iam lapſa per auras,
Cœperunt ſenſus cum vigilare mei.
Grande opus aggredior, veniam date iuſſa ſequeti,
Cogitur inuito currere muſa pede.
Quæq; leui quondam latitans epigrammata luſit,
Nunc grauiore meat Calliopæa gradu.
Non tamen acta ſuo digeſta ex ordine dicam,
Pauca ſed è plena margine mira loquar,
Interea noſtro pater ò venerande labori
Annue, & ò ſacri doctor amoris ades.

Diui Bernardi pro inſtauratione monaſticæ religionis prolatæ ſupplicatio, & acceptа à Deo promiſsio.

AStra decem celeri penetrarant ſecula curſu,
Bis totidemq; pari luſtra peracta pede,
Ex quo lætiferi relecans contagia morbi
Chriſtus ab intacta virgine natus erat,
Cum genus omne beni facinus mortale fugaret,
Fœdaq; terrigenis gaudia numen erant.
Vndique liuor edax, ſcritas, diſcordia, lites,
Peſtis, bella, fames, & metus hoſtis erat
Omnibus, occiderat ſuperum reuerentia terris
Et decus & priſcę relligionis amor.
Quinetiam rupeis errabat pauper habenis
Sancte per anfractus grex Benedicte tuus.
Rarus & incertus monachus ſtatione peragrans
Non dabat auctori debita vota ſuo.
Tũc pprias Benedictus oues miſeratus, Olympi
Dicitur his regem ſolicitaſſe modis.
Maxime rex, parent cœlum cui terra, fretumq;
Omnia qui nutu datq; regisque tuo :
Aſpicis vt longo probitas male frigeat æuo ?
Aſpicis vt toto ſeruiat orbe ſcelus ?
Cernis vt aduerſis agitetur fluctibus omnis
Relligio, & nullo milite tuta cadat ?
Ille meus quondam teneris bene cultus ab annis
Quo fugit antiquæ relligionis honor ?
Quemque ego tam lata moriens ditione reliqui
Ordinis heu noſtri dic mihi ſeruor vbi eſt?
Iam mea progenies tandem, niſi protinus illi
Proſpicis è ſummo culmine pulſa cadit.
Surge age, iamq; hominũ ſortẽ miſeratus acerbã
Erue de tantis pignora noſtra malis.
Dixit, & ex alto totum qui temperat orbem,
Occupit tales protinus ore ſonos,
Optime dux vario cœlum qui milite compleſ,
Qui fueras noſtræ pars modo prima ratis :
Parce pio Benedicte metu, nam morte tuorum
Mœnia ſunt ducibus reſtituenda meis.
Mœnia quæ tantis agitata furoribus ardent,
Mœnia quæ Petri iecta fuere manu.
Reſpice quẽ teneris puerum mihi mater ab annis
Obtulit, & patriam Gallica terra dedit,
Spiritus hunc pleno radiatum pectore ſanctus
Efficiet Moſi relligione parem.
Cernis vt ille mei ſtimulis agitatus amoris
Iam terat aſsiduo limina ſancta pede ?
Aſpicis vt pulchro rutilet ſub pectore virtus ?
Inſpice venturum vt teſtificatur opus.
Niligenas tanto monachorum principe cœtus
Reſtituent ſeptis tempora læta tuis.
Angelicis poſtquam compleuerit omnia turmis,
Deſieritque tuam compoſuiſſe domum,
Tunc etiam Petri nimium iactata quieſcet
Huius ab auſpicio tuta carina viri.
Solus hic ingentes monachus tractabit habenas
Orbis, & extremo iura ſub axe dabit.
Quæq; vides tumidis conſurgere viribus arma,
Pax erit illius conciliata fide.
Aurea tunc placidis conſurget moribus ætas,
Et mea terrigenis gratia maior erit.
Quinetiam extremi bonitas cum tempore ſeclì
Nulla erit, & toto fugerit orbe fides.
Aureus ecce tuo ſurget de vimine palmes,
Siccaq; nectareus perfluet ora liquor.
Vrbs Patraui illuſtres præbebit palmitis ortus,
Hinc feret auxilijs germina læta meis.
Ipſe etiam tanto producet fœnore fructus
Vt fateare tua non eguiſſe manu.
Quare age, tam clari proles ne germinis vnquam
Deficiat, nullo ſollicitere metu.
Hæc ait, & ſummo paracletum mittit ab axe,
Bernardumq; ſuo concremat igne deus.

Bernardus quatuor germanis fratribus in eandem ſententiam adductis, religionem ingredi ſtatuit.

ILle Deo plenus, faciem moresq; pudicos
Induit, & mentis improba ſenſa fugat.
Iamq; puer tenero claudebat pectore numen,
Et decor egregij maximus oris erat.
Hunc qui ſolerti ſpectabat lumine, dixit,
Et ſpeciem & mores virginis iſte gerit,
Candida cui roſeo facies ſuffuſa rubore,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et grauitas dulci mixta lepore fuit:
Prima iuuenta graui voluebat seria sensu
Quæ solet in faciles luxuriare iocos.
Terræ fixa acies, modici sine murmure risus,
Illa verecundi signa pudoris erant.
Grata quies animi fuerat solusq; peragrans
Sæpe dabat querulo talia corde puer:
Cur mea mens breuibus miserisq; exercita curis
Excipis humanas irrequieta faces?
Quando erit vt posita variorum mole laborum,
Discat in auctorem vita redire suum?
Si cupio excelsi spectare cacumina cœli,
Deprimis innata conditione caput. (les
Hinc pater, hinc genetrix, atq; hinc mea cura soda-
Distrahit & sensus quæq; fauilla tuos.
Sed deus ipse via qua sit mihi monstrat eundum,
Et referat sacræ relligionis iter.
Nuper structa humilis latitat sub paupere tecto
Sancta quidem, sed non ambitiosa domus:
Cisterciq; patres habitant ea limina pauci,
Instituunt leges qui Benedicte tuas.
Hic ego cœlitibus figam mea lumina regnis,
Hæc requies nostri sola laboris erit.
Si mihi nostra ferant peregrinos arua lapillos,
Sitq; meum toto quicquid in orbe patet,
His tamen æternos pudeat conferre triumphos,
Gaudiaq; extremum non habitura diem.
Quid moror ah demens, vel quid data tpa perdo?
Plurima commissis addidit vna dies.
Talia flammata librarat pectore dicta,
Propositiq; grauem fixerat inde pedem,
Cum iuuenis tenera superatus imagine fratrum
Fleuit, & hęc dixit præda petenda mihi est.
Dixit, & in superum germanos regna ciebat,
Sic repetens animo gaudia nata suo.
Nuper in aduersis errabam naufragus vndis,
Nunc mihi cœlestis meta reperta viæ est.
Meta reperta mihi est quæ cœlibis ocia vitæ
Explicat, & tutum relligionis iter.
Hanc igitur mecum celeri contendite cursu
Arripere, & tanti lucra referre boni.
Et deus & cœli nostri sunt causa laboris,
Efficient pugnam præmia tanta leuem.
Quis furor est opibus animo seruire caducis
Quos deus in superum regna beata vocat?
Cur igitur fratres, cur vos terrena morantur
Hospitia? infesto soluite colla iugo.
Nec mora, tam facili germanos voce coegit
Annuere, & proprios deseruisse lares.
Tunc, modo suppressus, vicina inuoluere tecta
Incipit, & lato spargitur ore focus:
Namq; pares sancta socios vt quæreret arte,
Augeretq; suo regna superna grege,
Conspicuum forma iuuenē, decus omne suorum,
Non puduit medio spargere verba foro.
Et modo cœlestes populis memorare triumphos,
Et modo Cerberei regna tremenda canis,
Artifici innumeras gentes sermone trahebat
Sola docens summi castra sequenda ducis.
Illic condensas glomerabant agmina turbas,
Quocunque optatos verterat ille pedes.
Tunc comitū illustris numeroso ex agmine cœtus
Hæsit, & huic firmo fœdere iunctus erat.
In quodcunque velit pedibusq; animusq; parati
Deduxisse bonum relligionis opus.
Vna omnes parili socios feruore voluntas
Iunxerat, immensum compulseratque gregem.
Omnibus vna domus fuerat, cibus omnibus vnus,
Vitaque diuini plena timoris erat.
Vtque petens sparsam gelidus gladiator arenam
Apta prius vacuis ictibus arma probat.
Sic iuuenes validis monachorum tela lacertis
Torquentes vitiis aspera bella monent.
Sicque prius sacras posito quàm murice vestes
Induerent, veteres deseruere vias.

Diui benedicti habitum Bernardus cum sociis amplius quàm .xxx. in Cistercienſi cœnobio induit, ibiq; breui sanctissimus efficitur.

IAmque dies votiua aderat qua sancta renasci
Debuerant animo pectora iuncta pari
Cum puer ipse, uirum celebri comitante caterua,
Sydereumque polo iam resonante melos,
Clauditur in septis, veteremque exutus amictum
Tegmina iam sanctæ rusticitatis habet.
Cellula parua nouæ capiebat tempora vitæ,
Cellula iudiciis semper amata suis.
Hic didicit summi penetrare cacumina cœli.
Hic didicit culto quicquid ab ore fluit.
Hic didicit curare nouo ceromate morbos,
Solus & extinctam viuificare fidem.
Munera tāta quidē modicos bene culta per annos
Donat amatori cella beata suo.
Dicite vos auido teritis qui compita passu,
Qualia clamoso lucra reperta foro?
Non ille ingenium vario problemate cœpit
Obruere, aut studiis illaqueare nouis.
Cura prior stimulos Veneris domitare furentes,
Atque animi motus composuisse fuit.
Cura prior tristi luerent vt crimina planctu,
Quàm caperent tumidum pectora læta sophos.
Cura prior superum nitida caligine pectus
Induere, & sensus mortificare suos.
Christus ob id tanto repleuit honore clientem,
Sæpe vt cœlestes cerneret ille choros.
Quid referam quotiens summi regina theatri
Nectareos illi visa mouere sonos?

Sæpe

Sæpe suum virgo famulum venerata solebat
Visere, & ambrosias sæpe referre dapes.
Nunc age, qualis erat meditanti in pectore virtus
Accipe, nam breuibus persequar ipse modis.
Ante salutarem curuato poplite Christi
Effigiem, lachrymas, vota, precesq; dabat,
Confixasq; truci spectabat vulnere plantas,
Ossaq; distinctis dinumeranda notis.
Iamq; gemens tremula fundebat voce querelas
Verbaq; montanas apta mouere feras.
O decus, ò nostri lenimen Christe doloris,
O mihi tam duro parta labore salus.
Fœlix si tantas in me conuertere pœnas,
Et liceat misero si mihi posse mori.
Ipse immaturos ausim decerpere fructus:
Christe tamen dentes obstupuere tui.
Sydera, terra, fretum, domini miserescite vestri,
Flete meos casus, sydera, terra, fretum.
Talia dum memorat, domini pendentis imago
Soluit in amplexus brachia mota suos.
Talis in excelso regnabat principe virtus,
Talis in ardenti pectore feruor erat.
Sic nouus interno gaudebat nectare miles,
Intimaq; æternus strinxerat ossa calor,
Vt mortale nihil saperet, terrenaq; semper
Dediscens, Christi raptus amore foret.
Noctibus in lachrymas faciles soluebat ocellos,
Et minimi durus criminis vltor erat.
Carnibus abstinuit, magniq; abdomine piscis,
Sedabatq; sitim simplicis humor aquę.
Artibus his summam virtutum venit in arcem
Sic peragens lætos prima iuuenta dies.
Vixerat hic dulces iamdudum inglorius annos,
Tempora nec veræ plena quietis erant:
Cum deus ipse pio disponens omnia nutu,
Bernardum ex humili iussit abire loco.
Nomine clara quidem, sed clarior omine vallis
Consita vicina sub regione fuit.
Missus in hanc sacras referens pater optimus artes,
Condidit imperio claustra regenda suo.
Perfidus, & scelerum defessus mole suorum
Hue veniens, posito crimine tutus erat.
Quique peregrino rutilabat murice quondam,
Hic didicit cultu pauperiore tegi.
Nec pudor hic curuis agitare ligonibus arua,
Et trahere inuitos sub iuga panda boues.
Hic spes vera, fides, probitas, reuerentia, cultus,
Et decor antiquæ relligionis erat,
Vestis dura, cibus tenuis, rigidique labores
Semper & exhibitis condita claustra feris,
Vix dabat, assiduo defessus vomere fructum,
Sic locus hic sterilis pauperiorq; fuit.
Quæque solent miseris præstare cubilia frondes,
Hæc etiam monachis tecta læta dabant.
Omnis odoratis populus virtutibus ibat,
Gaudebatque leui subdere colla iugo.
Nunc ego, quæ latitans claustro miracula sanctus
Ediderit populis concelebrata canam.
Non procul inde virum nimio circundedit æstu
Febris, vt extremam crederet ire diem.
Non ille Aemonio potuit medicamine morbus
Curari, aut medica connaluisse manu.
Itur ad excelsi veneratas militis ædes,
Auxiliumq; humili poscitur ore pium.
Ille ierat, lachrymisq; deum precibusq; rogarat,
Vt celerem moriens sumeret æger opem.
Protinus ex alto languens resilire cubili
Cernitur, & valido quolibet ire pede.
Hinc iam Bernardus toti innotescere mundo
Cœpit, & ex illa clarior esse die.
Vndique vicinas volitabat fama per vrbes,
Miraturq; nouæ quisq; salutis opus.
Audit, & læto properat Germania cursu,
Quiq; colunt fines Betica terra tuos.
Ille oculis captam matrem, nunc ille parentem
Aduehit, extremo currit ab orbe miser.
Spirituum tetro vexatus quisq; furore
Pergit, & infesto liber ab hoste redit.
Loripedes etiam plures lectica vehebat,
Vt pia naturæ dextra nouaret opus.
Ille crucis tantum decorabat pectora signo,
Sic poterat placita quisq; salute frui.
Aeger Apollineas doctiq; Machaonis artes
Qui coleret, toto nullus in orbe fuit.
Tanta inerat facili sermone potentia sancto,
Tam celeris sacro venit ab ore salus.

Bernardus Innocentium pontificem maximum à Petro Leonis expulsum sedi apostolicę mirabiliter restituit.

INterea Latias gladiis stridentibus vrbes
Exagitat Stygio missus ab amne furor.
Romaq; tartareis nimium vexata colubris
Frendit, & insana seditione furit.
Quodq; Panomphæi lacerabat templa tonantis,
Fœditragum Petri schisma Leonis erat.
Hic male dum veterum titulis & laude superbit,
Pontificis summos pugnat adire gradus.
Cumq; alius, sacro procerum dictante senatu,
Deberat sedem Christe tenere tuam:
Ille tamen diro prosternens omnia ferro,
Immeritum templi ius dabat omne tui.
Iamq; sacerdotes præstanti laude verendos
Expulerat, sancta solus in urbe potens.
Quiq; Leonigenas renuerunt sumere partes,
Proh facinus gladio succubuere truci.
Ensibus hic tumido bacchantibus agmine, Christi

Viscera,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Viscera, Romanæ diripiuntur opes.
Nec furor hanc belli pestem intra mœnia clausit,
Gorgoneum toto virus in orbe fuit.
Nam qui legitimas pastor retinebat habenas,
Multa dabat meritis templa regenda viris.
Perfidus at contra temeratis legibus alter
Templa sacerdotes iussit habere suos.
Ergo hinc Christicolas volitabant bella per vrbes
Dum cupit alterno quisque subesse duci.
Sicque per ambiguas errabat cymba procellas
Vt foret in certo iam periturа mari.
Ipse pater veræ fidei, pecorisque magister
Vix poterat propria delituisse domo.
Quid faciat? timido repetat si remige portum,
Certat in aduersas ire magister aquas.
Deserat ipse ratem medijs Palinurus in vndis?
Hoc prohibet sanctæ religionis amor.
Sed tandem rabidi defessus Marte Leonis
Cedit, & Hethrusco vectus ab amne fugit.
Sic tamen interea lachrymis affatur obortis,
Quos dederat profugæ Christus inesse rati:
O socij aduersa fœlices sorte futuri,
Dummodo sydera sunt rata dicta ducis.
Auxilium sancto, nisi sit spes victa, labori
Fidite cœlesti semper ab arce venit.
Maximus ille pater, Gallorum gloria regni
Cuius iam toto nomen in orbe micat.
Ille quidem lapsis poterit succurrere rebus,
Hæc requies longis sola reperta malis.
Hunc etenim virtute virum signisque potentem
Quis nescit facili voluere regna manu?
Hic ego securo statuam sub sydere puppim,
Hic poterit placido tuta latere vado.
Nec mora, Tyrrheno spumantibus æquore rostris
Excepit profugum Gallica terra ducem:
Sicque peragrato Gallorum limite, summus
Candida per syluas pastor ad antra venit.
Occurrunt longo venientibus ordine patres,
Præuia Christiferæ signa fuere crucis,
Psallentesque pio mulcebant nubila cantu,
Talis in abiecto milite pompa fuit.
Hos Romanus eques nimium nimiumque beatos
Quos videt in tanta degere pace, vocat.
Et modo continuis celebrata silentia claustris
Et modo parthenij laudat honoris opes.
Nil ibi quod rapida cuperet nouus aduena mente,
Nil nisi præcipui candor amoris erat.
Panis, poma, nuces, hortensisque herba, legumen,
Deliciæ abductis ista fuere viris.
Maximus interea Christi sua fata sacerdos
Tam longe causas expositque viæ.
Tunc pater ipse sui veritus mandata magistri
Accepit profugæ vela tuenda ratis.
Non ego multiloquo septem tolerata per annos
Carmine fata notans singula quæque canam,
Nec referam longos quos pertulit ille labores,
Dum cuperet laceram composuisse fidem.
Summa sequar tantum celebris fastigia facti
Atque inerit chartis exitus ipse meis.
Imperium tenuit Romano in culmine summum
Lotharius tanti tempore disidij.
Ille virum merito sanctum celebrabat honore,
Congaudens lateri semper adesse suo.
Hunc adijt, rogitatque senex vt fortibus armis
Restituat patriæ sacra deosque suæ.
Annuit, & valido glomeratis agmine turmis,
Aggreditur sanctæ rex pietatis iter.
Hinc precibus meritisq; pater Bernardus opimis
Atque hinc Lotharij castra fuere ducis.
Sic graditur summus Romana ad tecta sacerdos,
Hinc atque hinc duplici tutus ab arce sedens:
Ventum erat ad summi celeberrima templa tonantis,
Vera loquar, facili sed grauiora fide.
Non lituos, non castra duci, non bella mouere,
Non opus ardentem conseruisse manum.
Vnius (ò fœlix) monachi reuerentia tantum
Terruit audaces sæua per arma viros.
Ipse autem tanti fuerat qui turbinis auctor,
Audijt hos humili tristis ab ore sonos:
Petre tuam subito licuit mihi scindere vitam,
Et Phlegethontæo præcipitare lacu.
Tu tamen, ut gemitu veniam merearis acerbo,
Tres tibi pro grandi munere fiume dies.
Dicta fides sequitur: iam tertius ordine titan
Fulserat, extremum clausit & ille diem.
Protinus expansis reserantur ouilia valuis,
Et resouent sparsos lata per arua greges.
Quod fuerat rabidi sancitum lege Leonis,
Deijcit hoc summa præsul in vrbe sedens.
Iam poterant læti tractare negocia ciues,
Et rigidam tandem vertere arator humum.
Omnibus hic igitur placidâ sub pace locatis,
Sanctus in optatos se tulit inde sinus.

Bernardus Romana ecclesia fœlici pace donata, in Galliam honorifice redijt, ibique sanctissimam domino animam reddidit.

PRætereo eximij tacitus miracula patris
Quæ fuerint longæ tempore facta viæ.
Fœlices etenim nimium nimiumque fuere,
Hospitio illustrem qui tenuere virum.
Quique sacrum voluit populus retinere parentem
Obuius in longas ibat ab vrbe vias.
Gaudia quisque nouo gradiens testatur amictu,
Occurritque pio virq; puerq; seni.
Luctus abit, satis resonat concentibus æther,
Festaque depositis artibus hospes agit.

Vndique

Vndique purpureos spargunt per compita flores,
Et redolent sacris thura perusta focis.
Perque vias pueri ramos strauere virentes,
Compita subiectis tecta fuere togis.
Sic quondam Solymis, inopum quæ vexit asellus,
Excepit reducem grata caterua Deum.
At postquam optati consedit limine tandem
Hospitij, plaudens vndique turba ruit.
Vndique turba ruit tanto glomerata tumultu,
Vt nequeat lassum limine ferre pedem.
Tot quoque difficili languentia corpora morbo
Obtulerant, facili restituenda manu,
Vt male vel modici fuerit data copia somni,
Nec tulerit properas mensa peracta dapes.
Sicque peragratis Gallorum finibus, abbas
Contigit optato claustra beata pede.
Tunc nemora, & patrij lapidosa cacumina mõtis
Aspiceres domino plaudere cuncta suo.
Vtque solet multo non visam tempore matrem
Expetere, & plaudens basia ferre puer,
Sic hilares viso monachi pastore resultant,
Osculaque alternis dantque feruntq; genis.
Tunc, modo qui fuerat titulis super æthera vectus,
Cernere quem magni concupiere duces,
Ecce virum posito spectares præsule sanctum
Sarcula iam manibus corripuisse sacris.
Et quibus ipse humeris lassus confederat orbis,
Cernitur intexto vimine ferre lutum.
Bis centum æthereo plaudebunt agmina regi,
Quæ bonus ex omni traxerat orbe pater.
Hæc fuerant tanto populis celebrata fauore,
Sic coluit sanctum virq; puerque gregem,
Totus vt ex illo resonans contenderet orbis
Sacratum pariter detinuisse ducem.
Tunc Romana suo decoranda antistite templa
Eugenium ex humili surripuere domo.
Tunc etiam innumeræ diuersis partibus vrbes
Inde sibi sacrum constituere caput.
Talibus acta viris nulla exagitante charybdi.
Sancta super tenues cymba fluebat aquas:
Aurea iam posito currebant secula fastu:
Temporaque hæc nullis nigra fuere malis.
Omnia diuinas resonabant compita laudes,
Iam dabat angelicum terra fretumque melos.
Hæc tamen ante alias longe celeberrima valles
Quam coluit magni duxque paterque gregis.
Iamque decem senos lustris properantibus annos
Clauserat extremo curua senecta pede,
Atque senescenti titubantia corpore membra
Pondere continui fracta laboris erant.
Nec tamen austeri laxauit fræna senectus
Culminis, aut celeres sistere visa rotas.
Sed velut in viridi properabat fortius euo,
Vt leuis ad palmæ præmia currit equus.
Vtque solet cantu modulos iterare canoro
Dulcius ad mortis limina ductus olor.
Sic dedit ille sonos supremo in limite dulces,
Scriptaque decrepiti mira fuere senis.
Nam pater æternos senio confectus amores
Exposuitque sacris oscula lata modis.
Iamque instare videns cœlestis gaudia vitæ
Imposuit vili languida membra toro.
Grex bonus ingemuit, circunfusque iacenti
Talia sollicito murmure dicta dabat:
Ergone iam miseros pater ò venerande nepotes
Fert animus medio deseruisse mari?
Quis nam igitur tristes, vel quis solabitur ægros
Pastor, & ætherei calcar amoris erit?
Quis pater attonitos inopesque tuebitur agnos
Ne lanient auido viscera dente lupi?
Quis poterit miseris nodos aperire latentes
Legis, & eloquij mystica verba sacri?
Quis nunc torpentes animos, & frigida corda,
Curabitque leui vulnera nostra manu?
Ah nimium properata tuæ cita tempora vitæ,
Ah nimium læthi fata seuera tui.
Quid iuuat assiduis defessum vocibus, olim
Clauigerum nobis consuluisse patrem?
Ne quis forte suo populus pro præsule nostrum
Surriperet sancta callidirate caput:
Inuida si nostros nimium populata labores
Audet honoratum tollere Parca ducem.
Tu tamen ò facili nutu qui sydera torques
Nec te iterum vitæ fila refecta tuæ.
Vt cum fulta tuo fuerit domus ista labore,
Lætior acceptum cernat abire patrem.
Motus erat dictis senior, paulumque leuatis
Luminibus tenui retulit ista sono:
Iam mihi summa quies, iam præmia læta parãtur,
Dulcis adest tandem funeris hora mei.
Sed vos fœmineo quid fundit is ore querelas?
Quid iuuat emeritum detinuisse senem?
Anne prius toties dixi mea funera vobis,
Ne subitus nimium laederet ossa dolor?
Christus, Olympiaca fuero cum sede locatus,
Auxilium nostro maius ab ore pluet.
Nunc meus hic luteo circundatus aggere sensus
Vix habet vnde suas contineatur opes.
Vos tantum superi retinentes iussa parentis,
Ite per arreptum relligionis iter. (vnquã
Non vos blandus honor, non vos labor improbus
Non reuocet toto quicquid in orbe patet.
Quid mihi si lituos inter facilesque choreas
Duxissent lætos tempora nostra dies?
Quid mihi prætereti prodessent gaudia fastus,
Vrgerent Stygias si modo ferre facis?
Sed tandem tremulum vocat in sua regna cliẽtem
Christus, & hinc celeri me iubet ire pede.

Vos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vos igitur fratres, nati, patresque valete,
Et mea sub memori condite dicta sinu.
Talia vix breuibus dederat mandata loquelis,
Saucia sollicito corda dolore leuans,
Cum niueus lachrymas inter gemitusque suorum
Spiritus, abiecto corpore, celsus abit.
Ipsa per aërios virgo nitidissima tractus
Visa est cœlestes ducere læta choros.
Purpureamq; trahens animam super arce locauit
Empyrea, lateri composuitq; suo.

Sanctus Bernardus non tantum antiquis Heroibus, sed Christianis quoque martyribus iure optimo præponitur.

HActenus excelsi mirabar Cæsaris arma,
Cui dedit æthereum Martia Roma decus.
Hannibalisq; trucē Romano in sanguine dextrā.
Et Macedum clari gesta superba ducis.
Mirabar patria pro libertate furentes
Scipiadas, Decios, Aemiliosq; graues.
Nec minus ingenti decoratum laude fatebar
Qui celerem rapido torruit igne manum.
Cuiq; dedit clarum generoso ex ordine nomen
Aphrica, quo fœlix consule Roma fuit.
Et qui Sublicium tutatus pectore pontem
In Tyberis rapidas desilit altus aquas.
Quique Quirinalis posito modo consul aratro
Arma triumphato victor ab hoste tulit.
Et qui vectus equo radians fulgentibus armis
Se potuit sciso præcipitare foro.
Quiq; per adiunctas primæuo in Marte catenas
Ionias Tyrio sanguine tinxit aquas.
Illum etiam titulis rebar super æthera vectum
Qui tenuit Phrygios obsidione lares,
Iliacosq; inter proceres qui Marte superbo
Inclytus, Aemonio tractus ab axe perit.
Quis gigantēos superauit robore monstra,
Vnde Molorchæ signa leonis habet.
Hos ego credideram nimium nimiumq; beatos
Qui tulerant sorti nomen in astra manu.
Hos puer egregio simplex venerabar honore,
Cum legeret numeros prima iuuenta leues.
Nunc si Bernardo veteris præconia famæ
Contulerimque meo fortia facta seni,
Quæ modo Threicio fuerant celeberrima cantu
Visa puellari nunc mihi digna sono.
Fama vetus taceat, cedant veterumque triumphi,
Christigenam meritis sollicitare virum.
His etenim fictæ fuerat virtutis imago,
Huic arete pleno pectore vera fuit:
Hic Marti & Phœbo gelidis libamina saxis
Obtulit, hic vero candida corda Deo.
Illi terrificis domuerunt barbara bellis
Mœnia, & ingenti tecta superba manu.
Hic vada tartarei domuit Phlegetontis, & omnes
Spirituum steterant ad data iussa chori.
Hi varios celebri subierunt Marte labores
Pro patria pulchrum succubuisse rati.
Hic tulit assidua gelidos sub morte dolores,
Schismaticam cupiens conciliare fidem.
Illis falsus honos & inanis gloria famæ,
Solus at huic Christi causa laboris amor.
Forte triumphatis illi regionibus animis
Thesauros patriæ dona dedere suæ.
Hic autem miseros moriens dat habere nepotes
Munera quæ nullo sunt moritura die,
Munera, quæ mores instauruere pudicos,
Hæc sunt quæ sacra scripserat ille manu.
Sed quid ego Herculeas Pygmæi carmine vires
Aemulor? & Pharios flumina parua mari?
Optima mutato repetam præconia cantu,
Et pater exemplo te meliore canam.
Nam tibi cur vanos ausim conferre Quirites
Qui melior quouis martyre sanctus eras?
Grande quidem fuerat ferro flammisque necari
Nec tamen æternam deseruisse fidem.
Maius opus summo versari in culmine rerum
Nec tamen vlla animos ambitione premi.
Maius opus vitæ rigidum tenuisse cacumen
Semper, & angustum relligionis iter.
Bellaque spirituum telis agitata malignis
Maius opus forti corde tulisse fuit.
Fulmineos alij mirentur martyris arcus,
Laurentique auidos quos tulit ore rogos.
Vulnera Chrysogoni iactent, Pauliique catenas,
Euphemiæque truci membra resecta manu.
Mirenturque graues sanctorum funera, pœnas.
Bella, crucem, gladios, verbera, tela, faces.
Solus inexhausto mirabor corde labores
Quos pater æterno raptus amore tulit.
Nam si Christigenūm cædes, tormenta, labores
Colligis, & fusi sanguinis omne decus:
Cedent cuncta oneri quod pertulit ille beato,
Lapsuram cupiens sustinuisse domum.
Namque alij lacera senserunt carne dolores,
Hic autem medio vulnera corde tulit.
Ergo animus quantum membris generosior ipsis,
Martyribus tantum celsior ille fuit.

Commendatio muneris à sanctissima dei genitrice Maria nobis collati, cum nuper diui Bernardi opuscula imprimi curauit.

POstquā sancta polos cœliique decēplicis orbes
Transcenditque nouē virgo parensq; choros,
Aethereamque petens sociis spectantibus arcem
Regna tenet nullo destituenda die:

humanis

Humanis nunquam precibus nostræque saluti
Defuit, aut luteas spernere visa domos.
Sed potius summi moderata est principis ira,
Spiculaque in nostros eiaculanda lares.
Auxilium sceleri visa est præstare nefando
Sæpius, atque humiles conciliasse reos.
Illa dedit miteris veniam, totumque per orbem
Illius ex miti depluit ore fauor.
Innumeros etiam populos vix ægra trahentes
Ossa fame, immodicas iussit habere dapes.
Cumque foret Latias pestis male iacta per vrbes,
Curauit stygiis vlcera missa vadis.
Illius optatos totiens experta fauores
Testis adest tanti Brixia nostra boni.
Brixia, quæ quondam populis lacerata malignis
Turgebat, medica non adeunda manu.
Brixia, quæ capitis medio consecta gerebat
Vlcera, quæ subitæ causa fuere necis.
Nunc autem Mariæ precibus adiuta triumphat,
Et peragit lęus ocia grata choris.
Pulchraque præcipuum Mariæ testantia munus
Templa locat, Parij marmoris instar opus.
Hæc & plura parens Christi sanctissima nobis
Contulit, in miseras officiosa preces.
Hoc tamen audenti liceat dixisse camœna,
Atque animi sensus exeruisse mei.
Humano nunquam generi, nostroque decori
Parthenice tantum muneris alma dedit,
Quantum grata suo nuper cum munere nobis
Protulit hæc breuibus scripta legenda notis.
Protulit ipsa quidem, proprio nam diua clienti
Iussit vt egregij quęreret orsa senis.
Iussit, & ecce nouū fuerant quæ sparsa per orbem
Scripta volens vno margine cuncta leges.
Scripta triumphales cœli reserantia valuas
Scriptaque communi suscipienda manu.
Omnis namque datis ætas sexuque libellis
Perfruitur, Latio si tamen ore sonat.
Quisquis ades, si forte tuæ tibi cura salutis,
Hæc fuerint animæ grandia dona tuæ.
Si cupis optata connubia ducere prole,
Atque maritali succubuisse iugo.
Hic potes egregios morum decerpere fructus,
Qui tribuant natis nomina rara tuis.
Si tamen eloquij tantum tibi cura nitentis,
Hic fuit eximio non Cicerone minor.
Quod si forte pio iuuat indulgere labori,
Et populos Christi iussa docere rudes.
Hic documenta tibi varias spargenda per vrbes
Collige, quęsitis hic meliora dabit.
Cum voluit placido demulsit pectora sensu,
Cum voluit rigido terruit ore reos.
Quod si cœlitibus iuuat indulgere tuendis,
Tutius atque humili delituisse casa:
Hic tibi præcipuo semper venerandus honore
Auctor, & æterno dignus amore coli.
Hunc relegens summo lætus spatiabere cœlo,
Et poteris stygios tristis adire lacus.
Ante oculos nostri pinget tibi principis ortus,
Et pastorali numina nata domo.
Hinc atque hinc dulci resonat modulamine Iesu
Et Mariæ illustri nomina culta sono.
Candida tartareo flatuisse ex hoste trophæa,
Anguigerumque docet dissecuisse caput.
Et quibus ille dolis miseros, quibus artibus alter
Decipiat pascens sancta per arua pecus.
Qui legit, expleri nequit, ardescitque legendo,
Et dolet assueti cum venit hora cibi.
Efficiunt animos aliorum scripta tumentes,
Et nimium sparsis luxuriare comis.
Hæc autem mundo paracletum in pectore condēt
Accendentque nouis frigida corda focis.
Hæc tibi marmoreo lachrymas de pectore dulces
Elicient, animæ gaudia summa tuæ.
Denique cuncta noui veterisque volumina sensus
Solus hic eximia continet arte liber.
Hæc igitur toto monachi contendite cursu
Arripere, & tacito condite dicta sinu,
Vt vos sidereum faciant conscendere culmen
Cœlestesque inter regna tenere choros.
Vos quoq; Christigenæ, genus immortale clientes
Parthenicum medio figite corde senem:
Vt cœli terræque graues eliminet iras,
Et reserat clausi limina celsa poli.

Beati Bernardi metricum testamentum. Et primo sui Prioris interrogatio.

QVæ vitæ forma, qui mores, quę sacra norma
Quid deceat, quid nō instrue sancte patei

Responsio ipsius Bernardi.

QVæ feci primò, vobis facienda relinquo.
Nullum turbaui, discordes pacificaui.
Læsus sustinui, nec mihi complacui.

VENETIIS,
Apud Dominicum Nicolinum.
M D LXVIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca